CÆSAR CARENA
DE OFFICIO
SANCTISSIMÆ
INQVISITIONIS

18364/D

CARENA, C.
C

CÆSAR CARENA
DE OFFICIO
SANCTISSIMÆ INQVISITIONIS.

TRACTATVS DE OFFICIO SANCTISSIMÆ INQVISITIONIS,

Et modo procedendi in cauſis Fidei.

IN TRES PARTES DIVISVS

In quarum Prima agitur De Romani Pontificis Poteſtate, Vniuerſali Romana Inquiſitione, & Supremo Tribunali S.Officij in Regnis Hiſpaniarum, Epiſcopis, Inquiſitoribus, ac cæteris Iudicibus, & Miniſtris S. Inquiſitionis, deq; eorum electionibus, dignitatibus, præcedentijs, & muneribus.

In Secunda tractatur De hæreſi, & omnibus alijs delictis in ſpecie ad S. Inquiſitionis Tribunal. ſpectantibus, antea quidem ſeorſim Impreſſa, nunc vero multis additionibus auctior reddita.

In Tertia vero tota Theorica, & Practica Criminalis breuiſſime abſoluitur, maxime in ordine ad hoc Sacroſanctum Tribunal.

AVCTORE

CÆSARE CARENA CREMONENSI I.J C. SACRÆ THEOLOGIÆ DOCTORE,
Eminentiſs. & Reuerendiſs. D.D. Card. Camporei Auditore, Iudice Conſeruatore,
Conſultore, & Aduocato Fiſcali S. Officij.
A SANCTISS. D.N. VRBANO VIII. ET EMINENTISSIMA VNIVERSALI INQVISITIONE
Specialiter Deputato.

His Acceſſerunt Quindecim Quæſt. ad Inquiſitores D. Guidonis Fulcodij, olim Card. Epiſc. Sabinenſis, & Poſtea Summi Rom. Pont. Clem. IV. Nuncupati, nunc primum Impreſſæ, & eiuſdem Auctoris Annotationibus Illuſtrata.

Opus omnibus Epiſcopis, Inquiſitoribus, eorum Miniſtris, ac Confeſſarijs nec non Iudicibus Criminalibus, præſertim Incliti Status Mediolani perutile, ac neceſſarium.

Hac nouiſsima Editione addita fuit Praxis Inquiſitorum Franciſci Pegnæ Sacræ Theologiæ, ac I. V. D. cum Additionibus Carenæ, & Tractatus de Strigibus eiuſdem Carenæ, cum Indicibus Copioſiſſimis.

BONONIÆ, MDCLXVIII.

Typis Iacobi Montij. Superiorum permiſſu.

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY
30998/B

ILLVSTRISSIMO, ET REVERENDISSIMO D.

D. CO. FEDERICO CALDERINO

Patritio, et Archidiacono Bononiæ

Io. Franciſcus Dauicus F.

CEleberrimum iſtud Carenæ Opus de Sanctiſsimę Inquiſitionis Officio, Tibi meritò, Illuſtriſsime,& Reuerendiſsime Pręſul, fuerat ſiſtendum. Meum ingens erga te Obſequium, ſumma tua in me Humanitas poſtulabant, vt pignus aliquod ederē, ex quo quanti foret apud me munus vtrumque pateret: Ipſum vero cunctis præ cauſis vrgebat Opus, meq; admonebat, nulli alij, te excepto, dicandum eſſe Patrono: præclarus de Inquiſitione Liber præclariſsimo debebatur Inquiſitionis Conſultori: quod tuum eſt, tibi dicaui: Mouiſſet alios Generis ſplendor, quo primas inter Patriæ tuæ Domos effulges: admonuiſſet alios Eccleſiaſticæ Dignitatis munus, quod te dexterum Eminentiſsimi Noſtri Archiepiſcopi ocu-

ſum declarat: duxiſſet alios, vel Sapientiæ radius, vel morum integritas, quibus ornatus, tuæ Domus, tuæq; Patriæ ornamentum, & decus exiſtis: omnibus hiſce prætermiſsis, te Sanctiſsimæ Inquiſitionis Conſultorem animaduertens, te ſolum, qui de Sanctiſsima Inquiſitione Libro patrocinareris dignum exiſtimaui: Ita ſuũ cuiq; reddendum me docuit Iuſtitia: Tù vero, ſi benigna, qua cætera ſoles, fronte iſtud quoq; meæ in te Obſeruantiæ munus, excipere ne fueris dedignatus, ſumma votorum me attigiſſe credidero, optimèq; & Mihi, & Libro, & Auctori conſultum, te Patrono gloriabor. Vale.

Horatius Martinius Societatis Ieſu, Theol. & S. Officij Cremonę Conſultor, Studioſo Lectori Fęlicitatem.

OPus hoc eximium Eruditiſſimi Viri Theologi, & I. C. præſtantiſſimi Cæſaris Carenæ, Lector ornatiſſime, diù deſideraui, non tam in lucem vt prodiret, quam mihi, vt in munere meo lucem afferret. Et quidem iam archetypum delibaueram, ſed typum nec videram, nec excuſſum ſciebam, cum perquam opportunè ad familiarem, Amicum, noſtriq; Collegij Aduocatum gratuitæ liberalitatis, non mercenarium, inuiſendum me contuli: Et ecce librum editum video, ſolutum tamen: Lætus ad amicum ingredior: inuenio ſedentem, atque antiquarum ſcripturarum maſſam nõ exiguam peruoluentem. Poſt ſalutationem ecquid operis? inquam. Maiorum meorum monumenta reuoluo, ait. Animum libenter applicui: nunquàm enim alias, virum ſapientiſſimum, de ſua progenie verba facientem audieram: Idem mihi fuit initium audiendi, legendi, & admirandi, nam è manuſcriptis auctoritate publica firmatis, atq; Hiſtoricis Libris, depræhendi, eius familiam antiquiſſimam, æq; ac nobiliſſimam. Etenim iam inde ab Anno 1218. [a] Vgo Carena Iacobi Filius Aſtenſi communitati partem, quam poſſidebat feudorum Lanerij, & S. Macharij vendidit. Ab anno verò 1463. inter Nobiles Caſalenſis Ciuitatis Conſiliarios [b] Vaſinus Carena cenſetur. Anno autem 71. eiuſdem ſeculi hæc Familia feudorum Cimafabæ, ac S. Damiani Domina erat: quo tempore [d] Franciſcus Carena Marchionibus Montisferrati à conſilijs fuit. Nec proinde putes gentem hãc antiquiſſimam extinctam pænitus ac ſepultam, quod in Caſalenſi Cathedrali ſepulchrum tantum reſiduum ſit, ante annos 200. extructum, propè aram ſacelli, Iuriſpatronatus S. Hieronymo, ac Mauro dicati, id enim auitæ eiuſdem nobilitatis teſtimonium eſt: ipſa verò iam pluribus Annis Cremonæ lucet. Ac ne me tibi verba dare cenſeas; accipe rei ſeriem quaſi per fila deductam. [e] Lodouicus Carena, Nobilis appellatus, liberos numerauit Petrum, & Vaſonem. Petri filium [f] Henricum Lego, I. C. Caſalenſem Nobiliſſimum, in Ciuitate [g] Aſtenſi Maleficiorum Iudicem; Henrici uero Filium, Petrum Franciſcum paternum noſtri Cæſaris Auum, qui D. Ferdinando Gonzagæ Mediolanen. Prouinciæ Moderatori, inter alios à ſecretis princeps extitit, eidemq; in arduis ac maximis negotijs tum virtutem, tum ſingularem ſemper fidem exhibuit, illud ſilere non debeo, quod cæteris omnibus familiaribus prætermiſsis, vnum [h] hunc inter omnes elegit quem ad Philippũ II. rei imprimis arduę cõſequendæ gratia, delegaret. Vt mirum nequaquam videri debeat, ſi præclarum tanti viri obſequium, teſtatum vir clariſſimus eſſe voluit exquiſitis verbis, quæ deprompta ex ipſius vltima voluntate, ac in teſtamento Bruxelis condito nè apice quidem mutato proferam. Cum enim liberos Catholicæ Maieſtati commendaſſet ſuos. *Il medeſimo (inquit) faccio di Pietro Franceſco Carena mio Segretario il quale m' hà ſeruito con molta fede, & diligenza, e per molto tempo in negotij di molta qualità così ne' ſeruigi della Maeſtà dell' Imperatore, come della Maeſtà del Rè di Spagna, e per queſto ſupplico Sua Maeſtà reſti ſeruita fargli gratia di ſcudi 300. l' Anno di penſione ſopra qualche Chieſa.* Poſteà verò D. Cæſarem Filium ſuum monet, vt præfatum Petrum Franciſcum ſi in eodem munere à ſecretis primarij progredi velit, omnibus modis ſibi deuinctum retineat: Nam cum omnium actionum, ac rerum mearum particeps, inquit, ac peritiſſimus ſit; futurum eſt procul dubio, ut Filius meus alterum me ſecum habere uideatur. Diuinauit: quippe uir optimus, & non ingrati animi, oblatum ſibi à D. Petro Mendoza, Catholicæ Maieſtatis apud Genuenſes Legato; manus Secretorum Italiæ pro Cæſar. Maieſtate, menſtruamque aureorum Centum mercedem reiecit, ac Ferdinandi memor, Cæſari Filio, Cataphractorum Equitum Catholici Regis liberalitate Magiſtro libentius adhæſit: Qui uiuens eum tanti fecit, adeoque carum habuit, ut matrimonij contrahendi gratia cum D. Camilla Borromea D. Caroli ſorore, ad Pium IV. Summ. Eccl. Cathol. moderatorem, eiuſdem Auunculum Romam legauerit; à quo Pontifice etiam eam ob cauſam [k] equeſtri dignitate liberaliter donatus (Piorum participantium dicebatur) ac re feliciter geſta, reuerſus eſt. Enim uerò ſibi quoque uxorem [l] Claram Puſterlam Nobiliſſimam puellam Mediolanen. Guielmi Equitis aureati Filiam, Io. Baptiſtæ, Equitis pariter, ac Senatoris neptem a

deptus

[a] In quodam libro antiquo hiſtoriarum, & priuilegiorum Ciuit. Aſtenſis compilato per Ogerium Alferium f. 17. à tergo, & f. 332.

[b] In vita S. Euaſij impreſſa Trini anno 1566. c. 27. f. 21.

[c] Creſentius in corona Nobilitatis Italiæ, fol. 300.

[d] Vt ex atteſtatione matrimonij initi de anno 1480. die 6. Iunij contracti inter D. Georg. Nattam I. C. & D. Agnetem de Rotharijs in auth. forma redactam per Io. Matthęum Moranzanum Not. Col. Caſalẽſ. in qua D. Franciſ. Carena enunciatur ſpectabilis vir, & March. Conſil. digniſſimus.

[e] In inſtrum. diuiſionum facto inter Petrum, & Vaſonũ Fratres de Carenis an. 1507. 1. Apr. Rog. per Andr. de Alba Notar. publ. Caſal. & extractum per Io. Mathęum de Bondonis, Cur. Epiſc. Cancell.

[f] Quatuor teſtes ad perpetuam memor. examinati coram Prętore Caſal. anno 1593. die 19. Maij, & Teſtã. D. Io. Carenæ conditum anno 1511. die 27. Maij Rog. per Vaſinũ Caudanum Not. Col. Caſalen.

[g] De anno 2538 quo anno cum omnibus eius ſubſtantijs familia hæc Ciuitat. Caſal deſeruit, vt ex atteſt. publ. Annibalis Perruzze Cãcel. Conſ. Aſtenſis,

deptus eſt; quæ ipſimet Camillæ Principis familiaris, in eius degebat gyneceo. Neque uero moriens Cæſar, eum minus in pretio habuit cum extremæ decreto uoluntatis uxori mandauerit eundem ut omnium conſiliorum participem haberet.

Hinc illa cum D. Carolo Borromeo familiaris conſuetudo, quam uir Sãctus innumeris propè ad eum ſcriptis *m* epiſtolis, ac præſertim duabus non amplius octo ante obitum diebus datis, teſtatum reliquit. Eandem ferè cum Sereniſs. Octauio, & Alexandro Farneſijs Parmæ Ducibus, atq; Eminentiſs. Hercule Cardinal. Gonzaga, qui Sum. Pontificis Legatus Conc. Trid. præfuit ipſorum non paucæ teſtantur litteræ.

Hic igitur talis, ac tantus uir, cum Annis ſeptendecim *n* Mediolani domicilium habuiſſet, ſuſcepto ex uxore Clara Filio Henrico, Hortenſiam *o* Galleratam Nobilis inter Cremonen. Familiæ in Matrimonio collocauit: cumq; Ciuis Mediolanen. non ſolus, ſed cum tota poſteritate Excell. Senat. decreto effectus eſſet, Cremon. Familiam ſuam, ac ſubſtantiam tranſtulit uniuerſam, ibidẽq; octogenarius vita functus eſt.

Henrici uero probitas, atque integritas uſque adeò Ciuit. Cremonen. manifeſta fuit, ut atteſtatione indigeat nulla, eius enim opera in multis, ac uarijs ex muneribus conſuetis uſa eſt, & quaſi ad egritudines animorum corporumque curandas natus, ac factus eſſet, maximo xenodochio non modo ſæpius præfecit, uerum etiam communis ualetudinis, & ſalutis contra peſtilentem morbum ingruentem ſeruatorem, & aſſertorem conſtituit, donec uita iam deficiente præ ſenio, alienæ adhuc incubans ſanitati, diem clauſit extremum.

Huius deniq; Henrici proles, Cæſar, uir imprimis ingenioſus, ac ſtudioſiſſimus qui Philoſophiæ primum candidatus, mox in Patauina Ciuitate Theologiæ, tum demum Iuriſprudentiæ in Ticinenſi Lauream, & meritus, & conſecutus, iam *p* pluribus annis Cremonæ Aduocati munere ſumma cum laude fungitur, cuius etiam opera Eminen. Card. Camporeus, præſertim in honorifico *q* Auditoris munere iamdudum utitur: eadem utuntur Eccleſiaſtici non pauci ac maximè Regulares, & iure quidem optimo? nimirum erga ſingulos ordines uſque adeò ſe propenſum, ac ſingulariter affectum profitetur, de omnibus, vt benemeritum ſe præbere ſummoperè concupiſcat.

Imò verò, eundem SS. Vrbani VIII. *r* primum S. Officij Cremonæ Conſultorem, tum Io. Petro Ala I. C. Colleg. Cremonen. e viuis ſublato, Aduoc. Fiſcal. tandem *ſ* Iudicem Conſeruatorem *t* Iurſum eiuſdem S. Tribunal. elegit, & creauit. Vndè mirum non eſt, ſi Eminentiſs. Card. Franc. Barberinus SS. Pont. Vrbani ex Fratre Nepos, non alium cauſarum ſuarum his locis Aduocatum velit, nihilque eo inconſulto agitati, vel peragi patiatur. Vt omittam leuiora quædam, nempè quod tribus menſibus (neq; enim per leges Ciui conceditur amplius) *u* Proiudicis Maleficiorum obierit munia totoque fermè biennio Aduoc. Fiſc. Vicæ eidem ſuæ Ciuit. operam, ac diligentiam, non minus præſtiterit, quam probauerit ſuam. At nè tantillum quidem à maiorum nobilitate degeneraſſe videretur; qui non niſi e nobilibus ortis parentibus Vxoribus adhæſerunt, Angelam Fraganeſcam Cremonenſem Virginem Nobiliſſimam Io Baptiſtæ Ripe Equitis Hieroſolymitani, & Ludouici Epiſc. Interanenſis proneptem ſibi Matrimonio copulauit.

Hæc mihi pridem ignota, ignorare te pariter ornatiſſime Lector nolui, ne eodem fortaſſe ductus errore nouum genium in lucem prodire, & non potius Auitæ Nobilitatis ingenium exiſtimaremus. Quamuis enim, ego quoque.

Et genus, & proauos (vt ait ille,) & quæ non fecimus ipſi
Vix ea noſtra putem;

non ſum tamen ità rudis, & hebes, vt quantum ornamenti e maiorum monumentis, rebuſq; præclarè geſtis, velut e lucidiſſimo fonte hauriamus, haud intelligam. Quamobrem quæ ad Viri Doctiſſimi laudem faciunt; non fuerunt inuoluenda ſilentio, ſicut enim quæ notam aliquam inurere amico poſſunt, reticere bonum; ita quæ decora ſunt, occultare malignum dixeris. Vale.

ſub die 5. April. 1607.

h In Vita Don. Ferdin. Gonz Goſolini edita Venetijs anno 1579. f. 404.

i Teſt. D. Ferdinandi rogatum per Hubertum de Cluſſis anno 1557. die 15. Nouẽb.

K In bulla erectionis d. ordinis equeſtris Pij P. incip. Altiſſimi ſub data anno 1559. 3. Idus Martij, vbi inter primos illos equites enumeratur Petrus Franc. Carena.

l Vt in Inſtrum. proteſtationis ſactæ per D. D. Hieronym. I.C. Colleg. Med. & Iacobum Fratr. de Puſterla rog. per Octauianũ Puſterlam anno 1405. vlt. Aug.

m Epiſtolæ hæ omnes penes D. Cęſar. Carenam reperiuntur.

n Vt ex ſupplic. à Petro Franc. porrecta Potẽt. Regi Philip. II. inſerta in eiuſdem Maieſtatis litteris directis Excell Duci de Alburqueq; Gubern. Stat. Med. ſub data Matriti 1569 11. Feb.

o Vt ex Inſtrum. dotalibus Rogatis per

p Ab anno ſal. 1619 & ſic per 21. annos.

q Vt ex litteris Patentibus eiuſdẽ Eminen. D. Card. Campor. ſub die 24. Martij anni 1625.

r Vt ex Epiſtol. Emin. D. Card. Millini, ſub die 7 Febr. 1626. in Archiuio Inquiſitionis.

ſ Vt ex altera Epiſt. Sac. Cong. ſub die 10. Aug. 1630. Emin. D. Card. S Honuf. in eod m Archiuio.

t Ex altera Epiſt. S. Congreg. ſub die 22. Maij 1638. Eminen. D. Card. Barberini in eodem Archiuio

u Annis 1636. & 1637. ſub fœliciſſima Prætura Illuſtr. D. Sen. Salamancæ.

Per Illuſtri D. ac Patrono ſuo Colen. D. Cæſari Carenæ.

LEONARDVS VELLIVS SOCIETATIS IESVS.

EFferebar iam pridem ingenti deſiderio, Vir ornatiſſime, tua ſcripta videndi. Magnum vlz. aliquid ex Auctore conceperam. Acre illud ingenium, ac viuidum, quod in abdito latitans altiſſimi conſilij, tamē in oculis, in fronte, in vultu toto tanquam in veſtibulo promicat, infuſum in monumenta penitus, atque eductum de latibulo mentis deprehendere me, ac tenere poſſe ſperabam. Nec fefellit expectationem euentus. Librum tuum de Officio SS. Inquiſitionis, & modo procedendi in cauſis fidei ſubtractum adhuc imperfectum è prelo nactus, elapſis proximè diebus, auidius, cæpi, atq; oculo properante luſtraui. Papæ quale opus inueni? quam multiplex? quam varium? quam ex omni doctrinarum penu depromptum? Quid in illo prius admirer? ingenium ne à copia? an iudiciū à diſpoſitione? potuit illud ſanè confundi, hoc obrui, ſi maximum non fuiſſet alterutrum. Extant aliorum hac ſuper eadem materia vigiliæ; ſed ille aut rei quodammodo circumfunduntur extrinſecus, aut ſibi tantum ſegregant partem: tu penetras in viſcera diligentiam, euoluis omnia Sanctiſſimi Tribunalis arcana, atq; exorſus à principio nihil pateris indiſcuſſum, quod poſſit ad Eccleſiæ forum in cauſis fidei pertinere. Sapiens nimirum Architectus ſolida tutaue in petra fundamentum ponens ſua ſubindè per incrementa deducis ad culmen dauidicam turrem, quam & mille clypeis, atq; omni fortium armatura circummunis, vbi nequiſſimorum hæreticorum ignea tela extinguantur. Principiò auctoritatem inquerendi in hæreticam prauitatem à Chriſto deriuas in reliquos miniſtros: horum autem munera definis, tueris dignitatem, ipſas etiam componis, quæ de loco poſſint inter illos, & præcellentia lites exoriri. Quidquod etiam ingenio illo tuo ad ſpeciem componis exquiſiti miniſterij? Aetatem, mores, doctrinam, vitam deniq; totam deſcribis. Quamquam in hoc debes aliquid Miniſtris, qui in Cremonenſi Inquiſitione ius fidei tecum adminiſtrant. Potuiſti ex ipſorum moribus Ideam comparare, & quod tibi ſemper glorioſum erit apud poſteros ſcribendo præcepiſſe, honorificum illis eſt exprimere viuendo. Nam, vt ex vno diſcamus omnes, Reuerendiſſimus Inquiſitor P. Magiſt. Vincentius Pretus, qui tenet hodie in hac Ciuitate Tribunal, non ne, vt quondam a Xenophonte Cyrus fictus eſt ad normam iuſti Imperij, ſic ipſe videtur adamuſſim perfectiſſimæ Inquiſitionis à Deo efformatus? certè ætas in confinio ſenectutis vegeta quidem adhuc, & integra; ſed in qua deferbuerit omnis inimicus prudentiæ calor, vires affert ad agendum integras, conſilium ad iudicandum expeditum. Doctrina verò diu in Scholaſticorum exedris exercitata ad iudiciale forum nomen attulit cum pauciſſimis eruditi. Nam de illius moribus quid attinet dicere, cuius nihil occurrat, quod non redoleat honeſtatem? Tales ipſa ſibi Chriſtiana Fides eligeret Inquiſitores. Sed redeo iam ad te. Crimina deindè conſideras, quæ cadunt ſub iuriſdictionem Sanctiſſimi Tribunalis, quaſi ſanguinem à ſanguine, lepram à lepra diſcernens, morbos ſuis quemque ſignas indicijs, & characteribus, notiſq; ſic diſtinguis, vt nequeant iam amplius indaginem fallere, vel mediocriter inquirentis. Ad extremum exequeris practicè formā iudicij, & conſtituis procedendi vias. Vt legitimè quis aduocetur ad ius experiundum, vt occupetur præſumptione crimen, vt probationibus eruatur: Quæ, quam varia, quam multiplex, & implexa ratio teſtium, quibus actio firmetur argumentis, quibus excludatur exceptionibus: Addis de natura quæſtionis, ac tormentorum, de methodo totius cauſæ concludendæ: nec omittis, ſeu quæ faciant ad ſalutem reſipiſcentium, pœnas; ſeu quæ infligantur obſtinatis in perniciem, & ruinam. Hoc omnia in vno à te degeſta, eoq; non ingenti volumine tantam conciliarunt famam auctori, tantam excitarunt operis expectationem, vt ab vſq; Sicilia, qui fidei cauſas exercent in illo Regno, viri æque ſapientia, ac generis nobilitate precipui dederint ad te, quem nunquam videre, litteras amoris plenas, & indices honorificentiſsimi iudicij, quibus flagitarent, vt ſtatim ab impreſsione librum tranſmitteres: Sac. vero Romana Congregatio voluit etiam impenſas iuuare Typographi, quò maturius prodire poſſet in lucem.

Gratulor itaque tibi vir maxime, iterum, ac ſæpius gratulor monumentum ad æternitatem tui nominis perennius ære, ad vtilitatem Cathol. Religionis pretioſius auro confectum. Quandiu Sacrorum Tribunalium, in Orbe Chriſtiano repugnandæ fidei excubabit diligentia (excubabit autem vſq; ad conſumationem ſeculi) tandiù vigiliarum tuarum durabit vtilitas, tamdiù Cæſaris Carenæ nomen ſapientiſsimorum hominum voce reſonabit. Nam exantlati præmium laboris non exiguum, tum in Cælis à Deo, tum in Terris à Cathol. Rege Noſtro Potentiſs. potes expectare. Vtriuſq; enim ſtrenue cauſam agis. Ac dei quidem, cui ſponſam vindicas ab hæreticorum corruptelis emaculatam, cultum adſtruis ab adulterio vanæ, impiæq; ſuperſtitionis in ſua ſimplicitate

ſincerum;

ſincerum: integram fidei tueris in Eccleſiæ vnitate conſtantiam. Porro autem Catholici Regis negotium nemo tractat vtilius, quam qui ſe hæreticorum opponit temeritati, & Romanam Religionem ſarctam tectam tuetur. Ex quo enim Reges Hiſpaniarum ditionem adiere, quam videmus per Orbem propemodum vniuerſum latiſsimè pertinentem, nullam legimus extitiſſe ſectam Romani Pontificis, & Catholicę Religionis hoſtem, quæ non bellum eodem tempore illis quoq; indixerit. Vt eadem ſit Regibus Catholicis, cum Catholica Religione vtilitas, & omnino cauſa communis Et ſi Paulus V. Pontif. Opt. Max. ſolitus erat SS. Inquiſitionis Miniſtris tantum tribuere, vt diceret, illorum Opera Pontificiam ſibi thiaram adſciri: non dubito, quin Reges prudentiſsimi lõgo temporis experimento docti, Auſtriacæ ditioni pernitiem ſemper ab hæreticis intentari, dudũ conceperint animo ſenſum eundem; vt reputent, ab ijſdem ſceptrum ſibi, Regnumq; vindicari. Quamquam igitur ſexdecim ipſos annos, quibus operam, in S. Offic. Tribunal propemodum vnicè contuliſti, à Regijs negotijs, curiſq; videri potueris abſtinuiſſe; verè tamen incubuiſti cum primis in re, quæ Regiam authoritatem, Regias opes propius attingit. Hic ſenſus quoq; neceſſe, vt penitus imbuat eorum animos, qui ſedentes ad gubernaculum, & quaſi clauum Imperij procellis excubant: vident enim maximas quaſq; tempeſtates hæreticorum plerumq; ſpiritu concitari. Fouebunt beneficientiæ ſinu, ferent in oculis gratiæ hominum non ingenio ſolum inſignem aut doctrina, & eruditione ſingularem, ſed nauum etiam, induſtriumq; & qui fuerit laboribus, ac vigilijs Reipublicæ tantopere ſalutaris. Non patientur fraudari debitis honoribus illum, qui periculoſiſſimo tempore Rempublicam, qua ſe parte fluctus furioſius immittunt, pari cum fidei, conſtantiæque laude curauit. Hoc pro tuis virtutibus auguror, pro Regis iuſtitia polliceor, pro mea beneuolentia à ſuperis enixè præcor. Tu vero interim age Vir Maxime, & quam illo tuo impetu feruentioris ingenij rem Catholicam ſuſcepiſti, vrge potentius, & Vale. Ex Collegio Cremonenſi Societatis Ieſu Kalendis Iunij. Anno 1641.

Ceſar Carena I. C.

BENIGNO LECTORI SALVTEM.

HAbes hic (Benigne Lector) Tractatum meum de Offic. SS. Inquiſitionis, & modo procedendi in cauſis fidei, Addidi inſignes Quæſtiones Domini Guidonis Fulcodij vſq; adhuc nunquam impreſſas, in quo gratiæ agendæ ſunt Eminentiſs. & Reuerendiſs. D. D. Cardinali Camporeo, Præſuli Integerrimo, Vigilantiſsimo, & Prudentiſsimo de Eccleſia noſtra Cremonenſi, imo, & de Vniuerſali optime merito ac Studiorum meorum ſupra viginti annos quibus Eccleſiæ huic ſumma cum omnium laudem præeſt fautori optimo, ob ipſius enim Bibliotheca eas habui. In hac impreſſione errores irreſpere adeo intolerabiles Manuſcriptas incuria Impreſſorum, & longa mea ab hac Ciuitate abſentia, vt Lectorem beneuolum rogare coactus ſim, vt prius errata ſeo ſim impreſſa legat, quam libro manum apponat, Interim benigne Lector expecta inſtructiones S. Officij in Regnis Hiſpaniarum vna cum meis Annotationibus, ex quibus apparebit ſumma concordia, qua cauſæ fidei peraguntur, & in Supremo Hiſpaniarum, & in Vniuerſali Romano Tribunali, vbi multo plura videbis, de Pietate, & Religione Potentiſſimorum Regum Noſtrorum, & totius Hiſpanæ Nationis, Gloſſam ſuper Inſtructione, quæ in Tribunalibus noſtris Italiæ circumfertur, de modo formandi proceſſus in cauſis ſtrigum Centum vota in caſibus fictis in materia Inquiſitionis vt quæ Theorice in hoc tractatu docemus ad praxim veram deducamus, Ac ſeſquicenturiam rerum præſertim in foro Cremonenſi Iudicatarum, vbi pulcherrimæ materiæ Ciuiles pertractantur, & in prima earum reſolutionum deciſiuarum, agitur latiſſime pro Eccleſia Clareualenſi & eius Eminteiſs. D. Card. Burgheſio Commendatario, an, quando, & quomodo ſint licite repreſaltæ in bonis Eccleſiarium tempore Belli, & hæc omnia iam parata ſunt, nec aliud niſi Typographi inanum poſtulant. Vale.

INDEX

Titulorum, & Paragraphorum Tractatus de Officio Sanctiſsimæ Inquiſitionis, & modo procedendi in cauſis Fidei.

INDEX ANTELVDIORVM.

§. PRimus Omnia Regna Mundi à Deo Regi, & Gubernari.
§. Secundus, Sine vera Religione Regna diù conſiſtere non poſſe.
§. Tertius, Ob Hæreſes Imperia, & Regna à Deo euerſa.
§. Quartus, Vnicum remedium aduerſus Hæreſes fuiſſe Officium Sanct. Inquiſitionis.
§. Quintus, Quanto in honore habitum fuerit Officium Sanctæ Inquiſitionis à Potentiſſimis, & Religioſiſſimis Regibus Noſtris Hiſpaniarum, quamque ob id eorum ſtabilita Imperia.

INDEX PRIMÆ PARTIS.

TITVLVS I.

De Summo Pontifice. fol. 1.

§. 1. DE Chriſto Capite Eccleſiæ viſibili, & Inuiſibili. fol. 2.
p. 2. De Chriſto Sacerdote, & Rege. fol. 3.
p. 3. De Petro Chriſti ſucceſſore, & eius primatu. fol. 4.
p. 4. De Romanis Pontificibus Petri ſucceſſoribus. fol. 5.
p. 5. De Poteſtate Rom. Pontificis in temporalib. fol. 6.
p. 6. De Sum. Pontificis Poteſtate in hæreticos. fol. 8.

TITVLVS II.

De Vniuerſali Romana Inquiſitione, & Eminentiſs. ac Reuerendiſs. DD. Cardinalibus Supremis Inquiſitoribus. fol. 8.

TITVLVS III.

De Supremo Tribunali Inquiſitionis in Regnis Hiſpaniarum. fol. 9.

TITVLVS IV.

De Epiſcopis. fol. 10.

§. 1. DE Iuriſdictione Epiſcopi in hæreticos. fol. 11.
p. 2. De concurſu Epiſcopi, & Inquiſitoris in cauſis fidei. fol. 11.
p. 3. An Epiſcopi poſſint facere proceſſus contra hæreticos. fol. 12.
p. 4. An in formatione horum proceſſuum Epiſcopi teneantur ſeruare Ordines Inquiſitoribus præſcriptos. fol. 12.
p. 5. An expediat Epiſcopus hoſcè proceſſus facere, vel ſatius ſit eos Inquiſitoribus remittere. fol. 12.

TITVLVS V.

De Apoſtolicis Inquiſitoribus. fol. 13.

§. 1. DE origine, & Inſtit. S. Inquiſitionis. fol. 14.
p. 2. De B. Dominico Primo Inquiſitore. fol. 15.
p. 3. De electione Inquiſitorum. fol. 15.
p. 4. De qualitatibus eligendi in Inquiſitorem. fol. 15.
Particula 1. De ætate Inquiſitorum. fol. 15.
Particula 2. De ſcientia Inquiſitorum. fol. 16.
Particula 3. De prudentia Inquiſitoris. fol. 16.
Particula 4. De vita, & morum honeſtate Inquiſitorum. fol. 16.
p. 5. An Theol. vel I. C. in Inquiſitores eligendi. fol. 18.
p. 6. De titulo Reuerendiſſimatus debito Inquiſitoribus. fol. 18.
p. 7. De præcedentia inter Vicarium Generalem Epiſcopi, & Inquiſitorem. fol. 18.
p. 8. De Inquiſitoribus in ordine ad Prælatos ſui ordinis. fol. 19.
p. 9. An Inquiſitores contra omnes poſſint procedere. fol. 20.
p. 10. An iuriſdictio Inquiſitoris expiret morte Pontificis. fol. 20.
p. 11. An Inquiſitores poſſint ſubdelegare cauſas fidei. fol. 20.
p. 12. De Excomm. in Inquiſitores latis. fol. 20.
p. 13. De varijs Priuilegijs Inquiſitoribus à iure conceſſis. fol. 21.
p. 15. Quomodo munus Inquiſitoris finiatur. fol. 22.

TITVLVS VI.

De Vicar. Generalibus Epiſcoporum. fol. 23.

§. 1. DE iuriſdictione Vic. Gen. Epiſcopi. fol. 23.
p. 2. An Iuriſdict. Vic. extendatur ad cauſas hæreſis. fol. 23.
p. 3. An Vicar. Generalis Capituli ſede vacante poſſit procedere in cauſis hæreſis. fol. 23.
p. 4. An Abbates nullius Diœceſis poſſint procedere in cauſis fidei. fol. 24.
p. 5. An Vic. Epiſc. & Capit. teneatur præſtare Iuramentum ſilentij. fol. 24.

TITVLVS VII.

De Vic. Generali Inquiſitoris. fol. 24.

§. 1. AN Inquiſitores poſſint deputare ſibi Vicarium Generalem. fol. 24.

p. 2. De

p.2. De qualitatibus eligendi in Vic. Gen. S.Officij f.24.
p.3. De iuriſdictione Vic. Generalis. fol.25.
p.4. An Vic. S.Officij ſubſit prælatis ordinis. fol.25.
p.5. An morte Inquiſitoris finiatur iuriſdictio Vicar. fol. 25.

TITVLVS VIII.

De Conſultoribus, & Congregationibus S.Offitij. *fol.26.*

§.1. AN Inquiſitores poſsint ſibi eligere Conſultores. fol.27.
p.2. De qualitatibus eligendorum in Conſultores. f.27.
p.3. De præcedentia inter Conſultores. fol.27.
p.4. An pater, & filius poſsint ſimul eligi in Conſultores S. Officij. fol.28.
p.5. De qualificatoribus propoſitionum. fol.29.
p.6. Quibus tempore, & loco fieri debeant Congreg. S. Officij. fol.29.
p.7. De ordine votandi in Congreg. S.Officij. fol 29.
p.8. De modo votandi in Congreg. S. Officij. fol.29.
p.9. An vota Conſultorum ſint Deciſiua. fol.30.
p.10. De ſecreto ab Inquiſitoribus Conſultoribus indicendo. fol.30.

TITVLVS IX.

De Aduocato Fiſcali S. Offitij. *fol.31.*

§.1. DE origine. & dignitate Aduocati Fiſcalis. f.32.
p.2. An Inquiſitores habeant fiſcum. fol.32.
p.3. De qualitate eligendorum in Aduocatos Fiſcales. fol. 33.
p.4. De Officio Aduocati Fiſcalis huiuſcè Tribunalis, & an poſsit intereſse Congregationibus, & habeat votum. fol.33.
p.5. An fiſcus S. Offitij poſſit appellare. fol.34.
p.6. An Aduocatus fiſcalis poſsit recuſari, vt ſuſpectus. fol. 34.

TITVLVS X.

De Aduocato, & Procuratore Reorum. *fol.35.*

§.1. DE qualitatibus eligendorum in Aduocatum, & Procuratorem Reorum. fol.36.
p.2. De muneribus Aduocati, & Procuratoris Reorum. fol. 36.

TITVLVS XI.

De Vicarijs Foraneis Inquiſitorum. *fol.36.*

§. VNicus, De electione, & munere Vicarij Foranei S. Officij. fol.36.

TITVLVS XII.

De Cancellario S. Offitij. *fol.37.*

§. VNicus, De electione Cancell. ſeu Notarij Sancti Officij. fol.37.

TITVLVS XIII.

De Theſaurario S. Offitij. *fol.38.*

§. VNicus, Quis ſit eligendus in Theſaurarium S. Officij, & de eius muneribus. fol.38.

TITVLVS XIV.

De Familiaribus S. Offitij. *fol.38.*

§.1. AN Inquiſitores habeant familiam armatam. f.39.
p.2. De qualitatibus eligendorum in familiares Sancti Officij. fol.39.
p.3. De numero familiarum S.Officij. fol.39.
p.4. De familiaribus delinquentibus in vſu armorũ.f.39.
p.5. De foro competenti familiarium S.Officij in Regnis Hiſpaniarum. fol.40.
p.6. De priuilegijs ſpiritualibus familiaribus S. Offitij conceſsis. fol. 40.
p.7. De ſpeciali familiarium S.Officij obligatione. f.40.

TITVLVS XV.

De Cuſtode Carcerorum S. Offitij. *fol.41.*

§. VNicus, De Cuſtode Carceris S. Officij, & eius offitio. fol. 42.

TITVLVS XVI.

De Nuncijs, & Gurrerijs S. Officij. *fol.42.*

INDEX SECVNDÆ PARTIS.

TITVLVS I.

De hæreſi, & hæretici. *fol.43.*

§.1. QVid ſit hæreſis. fol.45.
p.2. De pertinacia ad hæreſim requiſita. fol.45.
p.3. An dubius in fide ſit hæreticus. fol.46.
p.4. De his qui patiuntur tentationes in materia fidei. fol. 46.
p.5. De ſubiecto hæreſis, & an infans baptizatus nutritus inter hæreticos, negans fidem ſit hæreticus. f.47.
p.6. An negans propoſitionem Theologicam ſit hæreticus verus, vel præſumptus. fol. 48.
p.7. De eo qui creditur communi æſtimatione Baptizatus. fol.48.
p.8. De hæreticis manifeſtis, & ſecretis. fol.48.
p.9. De hæreticis affirmatiuis, & negatiuis. fol.49.
p.10. De hæretico negatiuo appellante ad vallem Ioſaphat. fol.49.
p.11. An ignorantia excuſet ab hæreſi. fol.50.
p.12. De proferentibus verba hæretica loco, lubrico linguæ, vel ſimili modo. fol.51.
p.13. Tenens veram opinionem putans illam eſse contra Eccleſiam Catholicam, an ſit hæreticus. fol.51.
p.14. De proteſtatione an ab hæreſi excuſet. fol 51.
p.15. An ſit hæreticus, qui metu compulſus aliquid hæreticale committit. fol.52.
p.16. De Marcellino Papa. fol.52.
p.17. An liceat diſputare de Fide. fol.53.
p.18. De probationibus in crimine hæreſis. fol.53.
p.19. De tortura hæreticis danda. fol.53.
p.20. De tortura ſuper intentione danda in cauſis hæreſis. fol.53.
p.21. An perſiſtens in tormentis, ſit in crimine hæreſis abſoluendus. fol.54.
p.22. De tortura danda Clericis, & Monacis in crimine hæreſis. fol.55.
p.23. De tortura in crimine hæreſis danda ſuper complicibus. fol.55.
p.24. An à decreto torturæ in cauſis hæreſis detur appellatio. fol.56.
p.25. De abiuratione hæreticis iniungenda. fol.56.
p.26. De excommunicatione, & irregularitate hæreticorum. fol.56.
p.27. De infamia, & priuatione Beneficiorum. fol.58.
p.28. De pæna mortis degradationis, & priuationis Eccleſiaſticæ ſepolturæ. fol.59.
p.29. An ſi teſtator prohibeat tranſire in fiſcum bona ſua etiam quo ad vſumfructum, tranſeat in fiſcum comoditas fructuum. fol.59.
p.30. An fiſcus repudiata confiſcatione in hoc crimine poſsit mulctam priorem acceptare. fol.60.
p.31. An filij hæretici ſuccedant in maioratu quo Pater ob hæreſium fuit priuatus. fol.61.
p.32. De pæna carceris, & alijs pænitentijs ſalutaribus, pænitentibus hæreticis imponendis. fol.61.
p.33. De hæreſiarchis. fol.62.

TITVLVS II.

De hæreticis pœnitentibus, impœnitentibus, & relapſis. f.63

§.1. De hæreticis pænitentibus. f.64.
p.2. De caſibus in quibus hæretico pænitenti etiam pro prima vice non parcitur. f.65.
p.3. De hæreticis impænitentibus. ibid.
p.4. De non implentibus pænitentias. f.66.
p.5. De relapſis. ibid.
p.6. De pæna relapſi. f.68.
p.7. Quomodo ſe debeant gerere Confeſſarij, cum hæreticis pænitentibus, negatiuis, & relapſis. f.69.

TITVLVS III.

De Apoſtaſia, & Schiſmate. *fol.70.*

§.1. Qvid ſit Apoſtaſia à fide, & in quo differat ab hæreſi. f.71.
p.2. Baptizatus nulliter ſi ad reprobam ſectam ſi transferat, an dicatur Apoſtata. f.72.
p.3. De tranſeuntibus ad Sectam Iudæorum, & Saracenorum. ibid.
p.4. Quis ſit Iudex huius criminis. ibid.
p.5. In quo magis declaratur quomodo Iudex Laycus in cauſis hæreſis, & Apoſtaſiæ ſit incapax etiam in Quæſtione facti. f.73.
p.6. An Apoſtatæ pænitentes ad miſericordiam ſint recipiendi. ibid.
p.7. De Tortura, & abiuratione Apoſtatarum. f.74.
p.8. De pænis Apoſtatarum. ibid.
p.9. De Schiſmate. ibid.
p.10. Quid, & quotuplex ſit ſchiſma. ibid.
p.11. An Schiſmatici primi generis ſint ſuſpecti de hæreſi, & qualiter, & an torqueri debeant, & ibiurare. f.75
p.12. De pænis Schiſmaticis. f.76.
p.13. De peculiaribus pęnis Schiſmaticis ab Inquiſitoribus imponendis. ibid.
p.14. An Sacerdos, vel Epiſcopus non baptizatus, vel dubitans, poſſit baptizari iterum ſine periculo Apoſtaſiæ. f.77.
p.15. Quomodo Confeſſarius ſe gerere debeat cum Apoſtata. ibid.
p.16. Quomodo ſe gerere debeat Confeſſarius cum Schiſmaticis. f.78.

TITVLVS IV.

De Fautoribus Hæreticorum. *fol.79.*

§.1. De Fautoribus hæreticorum ex omiſſione. f.80.
p.2. De varijs caſibus, in quibus quis dicitur fautor hæreticorum opere. f.81.
p.3. De impedientibus S.Officium. ibid.
p.4. De iuramento quod præſtant Officiales Regis Noſtri in Hyſpania in manibus Inquiſitoris. f.82.
p.5. De receptatoribus hæreticorum. f.83.
p.6. De hæretico hæreticum receptante. f.85.
p.7. De conuerſantibus cum hæreticis. ibid.
p.8. De defenſoribus, & Aduocatis hæreticorum. f.86.
p.9. De credentibus hæreticorum. f.87.
p.10. De conſultoribus hæreticorum. f.88.
p.11. De Tortura hæreticorum fautoribus danda. ibid.
p.12. De abiuratione fautoribus huiuſmodi iniungenda. ibid.
p.13. De pænis fautoribus hæreticorum imponendis. ib.
p.14. Quomodo cum fautoribus &c. hæreticorum, Confeſſarius ſe gerere debeat. f.89.

TITVLVS V.

De Polygamis. *fol.87.*

§.1. An Polygamia ſit prohibita, & quo iure. f.91.
p.2. An Polygamus ſit de hæreſi ſuſpectus. f.92.
p.3. An Polygamia ſit delictum mixti fori. f.93.
p.4. An contrahens ſecundum Matrimonium non ſeruata forma cap. dominus de ſecundis nuptijs, ſubdatur iuditio Inquiſitorum, vbi quod ſic, & ibi dictis adde, ita fuiſſe iudicatum in ſimili cauſa, in foro Archiepiſcop. Neapol. apud Ricc. deciſ.91. vol.3. f.94.
p.5. An contrahens ſecundum Matrimonium ob nullitatem primi prætenſam, non tamen declaratam, ſubdatur foro, & iuditio Inquiſitorum. ibid.
p.6. An congiugatus contrahens ſponſalia cum alia, viua coniuge, ſit de foro Inquiſitorum. f.95.
p.7. In quo concluſio præcedentibus, §. magis confirmatur. ibid.
p.8. An Inquiſitores procedere poſſint contra virum contrahentem cum Polygamas. f.97.
p.9. De probatione primi Matrimonij, & ſuperuenientiæ primæ Vxoris. ibid.
p.10. An Polygamus debeat torqueri, & quomodo. f.98.
p.11. De abiuratione Polygamo iniungenda. ibid.
p.12. De pęnitentijs ſalutaribus, & alijs pænis Polygamo imponendis. f.99.
p.13. De punitione falſorum teſtium in materia Polygamiæ. f.100.
p.14. An filij ex Matrimonio prædicto procreati ſint legitimi. f.101.
p.15. An Inquiſitores ſint Iudices competentes in cauſa hac legitimitatis prolis. ibid.
p.16. Cui ex parentibus incumbat onus alendi liberos nullo declarato matrimonio ex cauſa Polygamiæ. f.102.
p.17. Quomodo confeſſarius ſe gerere debeat cum Polygamo. f.103.

TITVLVS VI.

De Confeſſarijs ſollicitantibus. *fol.103.*

§.1. Qvo iure Inquiſitores procedant in hoc crimine. fol.105.
p.2. An Bulla Gregor.XV. ſit fauorabilis, vel odioſa. fol.106.
p.3. De varijs dubijs in hac materia declaratis per Bullam Gregorij XV. ibid.
p.4. An ſollicitans fœminas ad alias peccata, non tamen luxurioſa, incurrat pœnas Noſtræ Conſtitutionis. ibid.
p.5. Variæ Quæſtiones declarantur occaſione verborum Bullæ Gregorianæ. f.107.
p.6. An mandans confeſſario, vt in confeſſione ſollicitet compræhendatur in Conſtitutione Gregoriana. fol.110.
p.7. An hoc delictum ſufficienter probetur teſtibus ſingularibus. f.111.
p.8. An hoc crimen ex teſtimonio mulierū probetur. ibid.
p.9. De qualitate fœminarum ad probandam ſollicitationem. ibid.
p.10. An mulieres quæ ſollicitanti confeſſario conſenſerunt, ſint ſufficientes teſtes in hoc crimine. f.112.
p.11. An hoc delictum plenè probetur à duabus fœminis. fol.113.
p.12. An fœmina honeſta denuncians faciat inditium ad torturam, vel capturam. ibid.
p.13. Explicatur quædam Doctrina Canteræ. f.114.
p.14. De tortura huiuſmodi ſollicitationibus danda. ibid.
p.15. De abiuratione Confeſſario ſollicitanti indicenda. fol.115.

 p.16. An

p.16. An Confeſſarij in Confeſſionario tantum extra actũ confeſſionis ſollicitantes debeant abiurare. f.116.
p.17. De pœnis, & in ſalutaribus pœnitentijs iſtis confeſſarijs ſollicitantibus imponendis. f.117.
p.18. De ſpeciali pœna ſuſpenſionis à Confeſſionibus Confeſſario ſollicitanti imponenda. ibid.
p.19. An metus excuſet Confeſſarium ab incurſu pænarum Bullæ noſtræ. ibid.
p.20. Quomodo Confeſſarius ſe gerere debeat, cum Confeſſario ſollicitante, & pænitente ſollicitata. f.118.
p.21. Vnde oriatur obligatio denunciandi in hoc crimine. f.119.
p.22. De nonnullis cauſis excuſantibus à denunciatione. ibid.

TITVLVS VII.

De Blaſphemis. fol.120.

§.1. Quid ſit Blaſphemia. f.121.
p.2. De Blaſphemia hæreticali, & non hæreticali. fol.122.
p.3. An blaſphemia ſit mixti fori. f.123.
p.4. An blaſphemus ſit ſuſpectus de hæreſi, & qualiter. ibid.
p.5. Quis dicatur aſſuetus blaſphemare, & ex conſuetudine. ibid.
p.6. De blaſphemia hæreticali prolata in ira, in Ebrietate, & ioci cauſa. f.124.
p.7. De fœdantibus, & Conſpurcantibus Imagines SS. fol.125.
p.8. De varijs generibus blaſphemiarum, & an Inquiſitores aliquando poſſint punire blaſphemias non hæreticales. f.126.
p.9. De blaſphemijs ſub conditione. f.127.
p.10. An conſuetudo Ciuitatis excuſet à penis Blaſphemiæ, & an blaſphemi gaudeant immunitate Eccleſiæ. fol.128.
p.11. An in hoc crimine detur repulſa teſtium. ibid.
p.12. De tortura blaſphemis danda. ibid.
p.13. De abiuratione blaſphemo iniungenda. f.130.
p.14. De penis pænitentijſque ſalutaribus blaſphemis imponendis. ibid.
p.15. De quadam cautela Thomæ Ferrarij. f.131.
p.16. An in crimine blaſphem. penæ ob minorem ætatem minuantur. ibid.
p.17. De quadam ſpeciali pena, quod blaſphemi ſtent præforibus Eccleſiæ. f.132.
p.18. Quomodo puniantur blaſphemi à Iudicibus ſecularibus. ibid.
p.19. Quomodo Confeſſarius ſe gerere debeat cum blaſphemo. f.133.
p.20. De blaſphemo conſuetudinario. ibid.

TITVLVS VIII.

De Inſordeſcente in Excommunicatione. fol.134.

§.1. De tempore requiſito ad inſordeſcentiam. f.134.
p.2. De pertinatia requiſita ad inſordeſcentiam. fol.135.
p.3. De nonnullis effectibus inſordeſcentiæ. ibid.
p.4. An inſordeſcens in excommunicatione ſit ſuſpectus de hæreſi. ibid.
p.5. An hæc ſuſpitio ſit leuis, vehemens, vel violenta. fol.136.
p.6. Abſolutio ab excommunicatione in foro conſcientiæ, an tollat effectum inſordeſcentiæ. f.137.
p.7. An effectus inſordeſcentiæ tollatur per Bullam cum clauſula, Teque abſoluentes. ibid.
p.8. De tortura, & abiuratione inſordeſcentibus huiuſmodi danda. f.138.
p.9. De penis huiuſmodi inſordeſcentibus imponendis. ib.
p.10. Quomodo confeſſarij ſe gerere debeant cum inſordeſcentibus. ibid.

TITVLVS IX.

De obligatione denunciandi. fol.139.

§.1. An hæretici ſint denunciandi. f.139.
p.2. An ſuſpecti de hæreſi ſint denunciandi. f.140.
p.3. An Filius Patrem, & Vxor Maritum denunciare teneatur. ibid.
p.4. An denunciationem debeat præcedere fraterna correctio. f.141.
p.5. An ſi ſub Magno Secreto ſciam aliquem eſſe hæreticum tenear illum denunciare. f.142.
p.6. An hæreticus emandatus ſit denunciandus. ibid.
p.7. De Ædicto Eminentiſs. & Reuerendiſs. D. Cardinalis Epiſcopi Noſtri, & Reuerendiſs. Patris Inquiſitoris. ibid.
p.8. An denuncians ſuſpectum de hæreſi Epiſcopo ſatisfaciat ædicto. f.145.
p.9. An non denuncians hæreticos cum teneatur, ſit ſuſpectus de hæreſi, & quomodo. f.146.
p.10. Quomodo Confeſſarius ſe gerere debeat cum obligatis ad denunciandum. ibid.

TITVLVS X.

De retentoribus librorum prohibitorum. fol.146.

§.1. De excommunicatione Bullæ Cenæ, lata in legentes, &c. libros hæreticorum. f.147.
p.2. Quis ſit Iudex huius criminis. f.149.
p.3. An retinens libros damnatos, ſit habendus pro hæretico, vel tantum pro ſuſpecto de hæreſi. f.150.
p.4. An hæc ſuſpitio ſit leuis, vel vehemens. ibid.
p.5. De eo, qui retinet librorum hæretici, vt errores confutet. ibid.
p.6. De tranſcribentibus imprimentibus, &c. huiuſmodi libros. f.151.
p.7. De tortura huiuſmodi retentoribus danda. ibid.
p.8. De abiuratione iſtis retentoribus iniungenda. f.152.
p.9. De penis, & penitentijs ſalutaribus huiuſmodi Reis imponendis. f.153.
p.10. Quomodo confeſſarius ſe gerere debeat cum legentibus, & retinentibus libros hæreticos, vel alias prohibitos. ibid.

TITVLVS XI.

De Celebrantibus, & Adminiſtrantibus Sacramentum Pænitentiæ, cum non ſint Sacerdotes. fol.154

§.1. An Celebrantes, cum Sacerdotes non ſint, Pænitentiæq. Sacramentum adminiſtrantes ſint de hæreſi ſuſpecti, & qualiter. f.155.
p.2. Quis ſit Iudex competens horum Reorum. ibid.
p.3. Duo dubia circa Bullas Gregor.XIII. & Clem.VIII. declaratur. f.156.
p.4. An, & quomodo in hoc crimine debeat conſtare de corpore delicti. ibid.
p.5. De reo pænes quem reperte ſunt literæ teſtimoniales falſæ, & nihilominus allegante ſe Sacerdotem. fol.157.
p.6. De tortura, abiuratione, & pænis horum Reorum. fol.158.
p.7. Quomodo puniantur hi Rei in Hyſpania. ibid.
p.8. Quomodo, cum huiuſmodi Reis ſe gerere debeat Confeſſarius. f.159.

TI-

TITVLVS XII.

De Sortilegij. *fol.*159.

§.1. Sortilegium quid ſit. f.162.

p.2. De poteſtate Dœmonis. ibid.

p.3. De pacto Sortilegi cum Dœmone expreſſo, & tacito. f.163.

p.4. De Sortilegijs hæreticalibus, & non hæreticalibus. f.164.

p.5. De Sortilegio ſanitatis quando ſit hæreticale. f.165.

p.6. An Sortilegium ſit qualificatum in quo ſanctitas alicuius Sancti non Canonicati in dubium reuocatur. ib.

p.7. An præbere pocula amatoria ſit Sortilegium hæreticale. f.166.

p.8. An Sortilegium factum cum Hoſtia non conſecrata ſit hæreticale. ibid.

p.9. De Vtente in Sortilegijs nominibus, & caracteribus, & ſignis ignotis. f.167.

p.10. De Inuocantibus Dœmones. f.168.

p.11. De diuinatione per Aſtra. f.169.

p.12. Iterum Aſtrologiæ Iuditiariæ vanitas, & ſuperſtitio demonſtratur. f.170.

p.13. De diebus fauſtis, & infauſtis. f.174.

p.14. De faciente per actum expreſſum, & tacitum cum Dœmone, & profeſſoribus magiæ. f.175.

p.15. Quis ſit Iudex criminis. f.176.

p.16. Qui ſit Iudex competens contra tormenta. ibid.

p.17. An Inquiſitores poſſint cognoſcere de Ægyptiacis, Chyromanciæ artem profitentibus. f.178.

p.18. De quodam ſpeciali priuilegio huius Tribunalis. ib.

p.19. An Inquiſitores in cauſis lamiarum, ſoli, ſine Epiſcopis, poſſint procedere. f.179.

p.20. An, & quomodo in Sortilegijs debeat conſtare de corpore delicti. f.179.

p.21. De inditijs contra Sortilegos. f.180.

p.22. De ſanguine exeunte à violenter necato ad præſentiam necantis. f.181.

p.23. De nonnullis alijs inditijs in hoc delicto. f.182.

p.24. De nonnullis animaduertendis circa carcerationem examen, & torturam maleficarum. f.183.

p.25. De Tortura Sortilegis,& Maleficis danda. f.184.

p.26. An depoſitiones duarum Sagarum atteſtantium ſe in conuentu aliarum Sagarum vidiſſe Inquiſitam, faciant indicium ad torturam. f.185.

p.27. An ex depoſitionibus duarum Lamiarum atteſtantium ſe in conuentu aliarum vidiſſe aliquem contra eum poſſit per Inquiſitores inquiri. ibid.

p.28. An depoſitiones ſagarum contra Socios valeant ſine tortura. ibid.

p.29. De eo, qui cœpit facere ſortilegium, ſed non perfecit. f.186.

p.30. An,& quomodo Sortilegi debeant abiurare. f.187.

p.31. De pænitentijs ſalutaribus, & alijs pœnis Sortilegis imponendis. f.188.

p.32. An maleficus virtute Bullæ Gregor.XV. poſſit tradi Brachio ſæculari, ex inditijs indubitatis. f.189.

p.33. An mandans maleficium hoſtile fieri ſequuto effectu compræhendatur ſub Bulla Greg.XV. f.191.

p.34. An attentans maleficium hoſtile puniri debeat pœnis huius Conſtitutionis. ibid.

p.35. Quomodo Confeſſarij ſe gerere debeant cum ſortilegis. f.293.

TITVLVS XIII.

De Bulla Sanctiſs. Pij V. Si de protegendis. *fol.*194.

§.1. AN Bulla noſtra potius ad terrorem, quam ad eius executionem condita ſit. f.194.

p.2. An noſtra conſtitutio poſſit extendi ad perſonas in ea non nominatas. f.195.

p.3. De nonnullis conſiderandis ad Bullæ noſtræ intelligentiam. f.195.

p.4. An offendens eum qui fuit Miniſter S.Offic.(puta Inquiſitor) compræhendatur in Bulla noſtra. f.196.

p.5. An noſtra conſtitutio habeat locum in offendente miniſtrum S.Offic. electum tantum. f.197.

p.6. An hoſce miniſtros offendens, non intuitu S.Offic. ſed ex odio priuato, incurrat pęnas noſtræ Conſtitut. ibid.

p.7. De intellectu Bullæ in illis verbis, per claras probationes. f.198.

p.8. An omittens obuiare actionibus per Bullam noſtram prohibitis incurrat pænas eiuſdem. ibid.

p.9. An rata habens crimina per Bullam prohibita ſubdatur pœnis illius. f.199.

p.10. De non obſtante, cum ex iuſtitia teneatur, an in Bulla noſtra compræhendatur. ibid.

p.11. De illis verbis Bullæ, ſiue alias auxilium, conſilium, vel fauorem &c. f.200.

p.12. De illis verbis Bullæ, licet nemo occiſus, nemo verberatus, nemo extractus, emiſſus, vel ereptus, nihil ef. fractum ſuccenſum, direptumve, nullum denique damnum re ipſa ſit ſequutum &c. ibid.

p.13. An mandans, qui mandatum reuocauit, ſubdatur pænis noſtræ Bullæ. ibid.

p.14. De illis verbis Bullæ, ſeu perterrefecerit. f.201.

p.15. An perterrefactio, de qua in Bulla, intelligatur de perterrefactione facta factis, an etiam verbis. f.202.

p.16. An perterrefaciens teſtem, non ſequuto effectu, incurrat pęnas noſtræ Conſtitutionis. ibid.

p.17. Circa illa verba Bullæ, in cauſa fidei. ibid.

p.18. De alijs verbis Bullæ captumvè eripuerit. ibid.

p.19. An noſtra conſtitutio compræhendat Iudices, & Magiſtratus. f.203.

p.20. An minor ætas excuſet tranſgreſſores noſtræ Conſtitutionis. ibid.

p.21. De alijs cauſis excuſantibus à pœnis noſtræ Conſtitutionis. f.204.

p.22. De ignorantia noſtræ Conſtitutionis. ibid.

p.23. An Rei noſtræ Conſtitutionis torqueantur,& abiurent. ibid.

p.24. De penis horum reorum. f.205.

p.25. Quomodo ſe gerere debeat Confeſſarius cum Reis noſtræ conſtitutionis. ibid.

TITVLVS XIV.

De Iudæis, & alijs Infidelibus. *fol.*206.

§.1. AN Iudæi ſint hæretici. f.206.

p.2. An Iudæi in delictis ſubdantur iuriſdictionis Iudicis Layci, vel Eccleſiaſtici. f.207.

p.3. De Iudice competente Iudæi rem habentis cum Chriſtiana. ibid.

p.4. An Inquiſitores de iure in aliquibus caſibus poſſint Iudæos punire. f.208.

p.5. De Bulla Greg.XIII. Antiqua Iudæorum. ibid.

p.6. De 1. caſu Bullæ noſtræ. ibid.

p.7. De 2. caſu Bullæ. f.209.

p.8. De 3. caſu Bullæ noſtræ. ibid.

p.9. De 4. caſu Bullæ. ibid.

p.10. De 5. caſu Bullæ. ibid.

p.11. De 6. caſu Bullæ. f.210.

p.12. De 7. caſu Bullæ noſtræ. ibid.

p.13. De 8. caſu Bullæ. ibid.

p.14. De 9. caſu Bullæ noſtræ. ibid.

p.15. De 10. & vltimo caſu Bullæ. ibid.

p.16. De alijs caſibus in quibus Iudæi ſubſunt foro Inquiſitorum. f.211.

p.17. An iuriſdictio conceſſa Inquiſitoribus à Gregor. XIII. in caſibus, de quibus ſupra, intelligatur priuatiue, quo ad Laycos. ibid.

p.18. De tortura,& abiuratione Iudæis iniungenda. f.212.

p.19. Quibus pœnis Iudæi, & alij infideles puniantur. fol.212.
p.20. An paruuli Iudæorum poſſint baptizari inuitis parentibus. ibid.
p.21. Quomodo Confeſſarius ſe gerere debeat, cum conuerſantibus cum Iudæis, & alijs infidelibus. ibid.

TITVLVS XV.

De edentibus carnes in diebus prohibitis. fol.213.

§.1. DE hæreſibus circa delectum ciborum. f.213.
p.2. An comedens carnes in diebus prohibitis ſit ſuſpectus de hæreſi. ibid.
p.3. An rei noſtri ſunt ſuſpecti de hæreſi leuiter, vel vehementer. f.214.
p.4. Quis ſit Iudex huius criminis. f.215.
p.5. Quomodo probetur infirmitas. ibid.
p.6. De tortura abiuratione,& pœnis huiuſmodi reis imponendis. f.216.
p.7. Quomodo cum reis noſtris ſe gerere debeat Confeſſarius. ibid.

TITVLVS XVI.

De varijs propoſitionum Gradibus. fol.216.

§.1. DE propoſitione hæretica. f.216.
p.2. De propoſitione erronea. f.217.
p.3. De alijs propoſitionum gradibus. ibid.
p.4. An Inquiſitores poſſint procedere contra proferentes propoſitiones ſcandaloſas, temerarias, & ſimiles. f.218.
p.5. De praxi procedendi contra hoſcè Reos. f.219.

TITVLVS XVII.

De varijs delictis ſpectantibus ad S.Offic. fol.219.

§.1. DE non confitentibus, & communicantibus ſemel in anno. f.220.
p.2. De contemnente cenſuras. f.221.
p.3. De confeſſis,& Clericis in Sacris matrimonium contrahentibus, & vxoratis ſuſpicientibus ordines ſacros. ibid.
p.4. De Sacerdote celebrante, & non conſecrante, & ſumente Hoſtiam non conſecratam. f.222.
p.5. De incidentibus in Conſtitutionem Clem.VIII. incipientem, cum ſicut, & Conſt. Greg.XV. incipientem Rom.Pontif. æditam anno 1622. 2.Iulij. f. 223. Ad hoc idem videnda eſt Quæſtio Reuerendiſs. P.Vincentij de Pretis Inquiſitoris noſtri Cremonæ, quæ vere egregia eſt, & digna tanto Patre, quam imprimendam curaui poſt Quæſt.10.D.Guidonis Fulcodij. f.223.
p.6. De hæreticis venientibus ad terras Catholicorum cauſa commercij. ibid.
p.7. De regulari vltra mari proficiſcente. f.224.
p.8. De obloquentibus, de Inquiſitore, & S.Offic. ibid.
p.9. In quo idem magis confirmatur. ibid.
p.10. De ſuperioribus regularium procedentibus contra regulares ſubditos in cauſis Hæreſis. f.225.
p.11. De incidentibus in Conſt. Pauli V. & Greg.XV. in materia Concept.B.M.V. ibid.
p.12. De venerantibus homines mortuos ante eorum Canonizationem, vel Beatificationem. f.226.
p.13. De fingente ſe Miniſtrum S.Officij. f.228.
p.14. De Iudice Layco in cauſis hæreſis ſe ingerente. ib.
p.15. De teſtibus falſis, & eorum ſubhornatoribus. ibid.
p.16. De quodam conſ.73.Bertazzoli in crim. f.229.
p.17. De teſte reuelante ſuam depoſitionem in Sancto Officio. ibid.
p.18. De vtente verbis Sac.Script.ad iocum. ibid.
p.19. De reuelationibus mulierum. f.230
p.20. De portante arma infidelibus. ibid.
p.21. De frangente carceres S.Offic. ibid.
p.22. De carcerato in S.Offic.ſe occidere tentante. f.232
p.23. De Sacerdote reuelante Confeſſionem. f.233
p.24. De Superiori regulari incidente in Conſt. SS. D.N. Vrb. VIII. æditam 14.April.1623. f.234

TITVLVS XVIII.

De ſponte comparentibus, & tempore Gratiæ. fol.234.

§.1. QVi dicantur, & haberi debeant pro ſponte comparentibus. f.234.
p.2. De hæreticis ſponte comparentibus. f.235.
p.3. De ſuſpectis de hæreſi ſponte comparent. ibid.
p.4. De tempore Gratiæ. f.236.
p.5. In quibus caſibus ſit, vel non ſit locus tempori Gratiæ. ibid.
p.6. Quibus competat, vel non, tempus gratiæ. ibid.
p.7. De praxi obſeruanda in tempore Gratiæ publicando &c. f.237.
p.8. Qui auctores tractent de tempore gratiæ. ibid.

TITVLVS XIX.

De modo procedendi contra Defunctus. fol.237.

§.1. AN delicta morte extinguantur. f.237.
p.2. Intra quantum tempus poſſit contra defunctos hæreticos agi. f.238.
p.3. An ſuſpecti de hereſi poſt mortem poſſint inquiri. ib.
p.4. An memoria ſe ipſum in carcere occidentis poſſit, & debeat damnari. ibid.
p.5. De probationibus in hoc Iuditio. ibid.
p.6. De ordine procedendi contra defunctos. ibid.
p.7. An cum agitur de damnanda memoria defuncti nomina teſtium ſint ædenda. f.239.
p.8. An Ius procedendi contra defunctos aliquo tempore præſcribatur. ibid.

INDEX TERTIÆ PARTIS.

TITVLVS I.

De Tribus modis procedendi in Iudicio, & Probatione corporis delicti. fol.240.

§.1. DE Accuſatione. f.241.
p.2. De Inquiſitione. ibid.
p.3. De denunciatione. f.242.
p.4. De probatione corporis delicti. ibid.

TITVLVS II.

De citatione captura, & examine Reorum. fol.243.

§.1. QVid, & quotuplex ſit citatio. f.244.
p.2. An in citatione verbali debeat inſeri cauſa. ibid.
p.3. An vna, vel multiplex citatio requiratur. ibid.

p.4. De executione citationis verbalis. f.245.
p.5. An indicia debeant præcedere capturam. ibid.
p.6. Qualia indicia requirantur ad capturam in crimine hæreſis. ibid.
p.7. An Inquiſitores poſſint capere Reum in alieno Territorio. f.246.
p.8. De animaduert. circa capturam in hoc foro. ibid.
p.9. De examine Reorum. ibid.

TITVLVS III.

De probationibus, & præſumptionibus. *fol.*347.

§.1. AN, & quomodo in criminalibus probationes debeant eſſe luce meridiana clariores. f.248.
p.2. An in crimine hæreſis ſufficiant probationes leuiores. ibid.
p.3. An in cauſa hæreſis ex præſumptione ſequi poſſit condemnatio. ibid.
p.4. De præſumptione deſumpta ex patria. f.249.
p.5. De præſumptione deſumpta ex parentibus. ibid.
p.6. De præſumptione oriente ex æducatione, & conuerſatione. ibid.
p.7. De præſumptionē oriente ex vita ante acta. ibid.
p.8. De præſumptione oriente ex maledictis. f.250.
p.9. De præſumptione oriente ex maleſactis. ibid.
p.10. De propoſitione habente duplicem ſenſum. ibid.
p.11. De concurſu contrariarum præſumptionum. fol. 251.
p.12. De triplici præſumptionum ſpetie. ibid.

TITVLVS IV.

De Inſtrumentis, & Scripturis Priuatis. *fol.*251.

§.1. AN Crimen hæreſis probetur per inſtrumenta, & ſcripturas priuatas. f.251.

TITVLVS V.

De Teſtibus quoad perſonas. *fol.*252.

§.1. DE teſte inimico. f.253.
p.2. De teſtimonio mulieris. f.254.
p.3. De teſte conſanguineo affine, vel domeſtico. ibid.
p.4. De teſte excommunicatio. ibid.
p.5. De teſte Iudæo, & Infideli. f.255.
p.6. De teſte meretrice. ibid.
p.7. De teſte Birruario. ibid.
p.8. De teſte Bannito. ibid.
p.9. De alijs teſtibus infamia laborantibus. f.256.
p.10. De teſte minore. ibid.
p.11. De alijs teſtibus, qui integri non ſunt. f.257.
p.12. De teſtibus inhabilibus nonnulla notanda. f.258.
p.13. De teſte vnico. f.259.

TITVLVS VI.

De teſtibus quoad dicta. *fol.*259.

§.1. DE obſcura teſtis depoſitione. f.259.
p.2. De teſtibus de Auditu. ibid.
p.3. De teſtes qui alium cognouit ad vocem. ibid.
p.4. De teſte deponente de geſtis noctis tempore. ibid.
p.5. De teſtibus ſingularibus maxime in cauſis fidei. ibid.
p.6. De teſte alium in conteſtem nominante. f.261.
p.7. De teſtibus varijs, & contrarijs. ibid.
p.8. De teſte deponente ſuper negatiua. f.262.
p.9. De teſtibus falſis. f.263.
p.10. De ratione per teſtes in eorum dictis allegandæ. fol.264.

TITVLVS VII.

De Teſtibus quoad examen. *fol.*264.

§.1. DE animaduertendis, & obſeruandis ab Inquiſitoribus ante examen teſtium. f.265.
p.2. De animaduertendis in ipſo teſtium examine. f.266.
p.3. De obſeruandis poſt examen teſtium. f.267.
p.4. De teſtis declaratione. ibid.
p.5. De teſtium repetitione facienda. ibid.
p.6. De teſtium cum reo confrontatione. f.269.
p.7. De tortura teſtium. ibid.
p.8. De examine Teſtium per turbam. ibid.
p.9. De publicatione teſtium. f.270.
p.10. De forma publicationis atteſtationum in S. Officio Hyſpaniæ. ibid.
p.11. An in cauſis fidei admitti debeant interrogatoria Rei ad Teſtes fiſci. ibid.
p.12. De teſtibus examinatis coram Iudice incompetente. f.271.

TITVLVS VIII.

Ce Confeſſionibus Reorum. *fol.*272.

§.1. DE confeſſione qualificata. f.272.
p.2. De confeſſione emanata in tortura ſine legitimis Inditijs præcedentibus. f.274.
p.3. De confeſſione coram Iudice incompetente. ibid.
p.4. De confeſſione criminis incidenter emanata. ibid.
p.5. De confeſſione facta in alio Iuditio. f.275.
p.6. De confeſſione facta ex ſuggeſtione Iudicis. ibid.
p.7. Sponte confeſſus an mitius puniatur. ibid.
p.8. De confeſſione minoris ſine curatore. f.276.
p.9. De Confeſſione dubia, & æquiuoca. ibid.
p.10. De confeſſione inueriſimili, & ſine cauſa. ibid.
p.11. De reuocantibus ſuas confeſſiones. f.277.
p.12. Nonnulla notanda ab Inquiſitoribus in materia harum confeſſionum. ibid.

TITVLVS IX.

De defenſionibus Reorum. *fol.*278.

§.1. AN hæreticis in hoc Tribunali ſint dandæ defenſiones. f.279.
p.2. De Aduocato, & Procuratore Reis aſſignando, fol. 279.
p.3. De probatione innocentiæ Rei Inquiſiti. ibid.
p.4. De repulſa teſtium fiſci. f.280.
p.5. De præſcriptione. ibid.
p.6. De minori ætate. ibid.
p.7. De ira. f.281.
p.8. De lubrico linguæ, inaduertentiæ, & ioco. ibid.
p.9. De dormiente. f.282.
p.10. De ebrijs, & ebrietate. ibid.
p.11. De mulieribus, & ruſticis. ibid.
p.12. De amore. f.283.
p.13. De multitudine delinquentium. ibid.
p.14. De conſuetudine delinquendi. ibid.
p.15. De bono euentu. ibid.
p.16. De furore. ibid.
p.17. De iuſſu ſuperioris. f.285.
p.18. De recuſatione Iudicum in cauſis fidei. ibid.
p.19. De qualitate teſtium pro Reo examinandorum. ibid.
p.20. An rei in S. Officio poſſint renunciare defenſionibus. f.286.
p.21. An articuli tendentes etiam ad defenſionem abſentium, pro reo ſint admittendi. ibid.

TITVLVS X.

De inditijs, & tortura. f.287.
§.1. Quid ſit quæſtio, tortura, & inditium. f.289.
p.2. Quotuplex ſit inditium. ibid.
p.3. An inditia debeant præcedere torturam. ibid.
p.4. An vnicum Inditium ſufficiat ad torturam. ibid.
p.5. An inditia ſint iudicibus arbitraria. f.290.
p.6. An inditia debeat eſſe probata. ibid.
p.7. An vnicus teſtis ſit ſufficiens inditium ad torturam. fol.291.
p.8. De dicto ſocij criminis. f.291.
p.9. De confeſſione extraiudiciali. f.293.
p.10. De fama publica. ibid.
p.11. De fuga inquiſiti. f.294.
p.12. Ex inimicitia quale inditium oriatur. f.295.
p.13. De indicio minarum. ibid.
p.14. De variatione Rei. ibid.
p.15. De varijs inditijs. ibid.
p.16. An plura inditia imperfecta coniungantur ad effectum torturæ. f.296.
p.17. An ex contumacia oriatur inditium ſufficiens ad torturam. f.297.
p.18. An ſine inditijs quis poſſit aliquando torqueri. ibid.
p.19. Quæ perſonæ poſſint torqueri. ibid.
p.20. An, & quando reus nouis ſuperuenientibus inditijs ſit denuo torturæ ſubijciendus. f.298.
p.21. De animaduertendis per Inquiſitores antequam ad torturam deueniat. f.299.
p.22. De animaduertendis in actu torturæ. f.300.
p.23. De animaduertendis poſt torturam. ibid.
p.24. An tortura purget plenas probationes. f.301.
p.25. An actus prodigioſus, & præter naturalis faciat inditium ad torturam. ibid.

TITVLVS XI.

De Sententijs, & modo terminandi proceſſus in cauſis fidei. fol.301.
§.1. Quid ſit ſententia. f.302.
p.2. Quotuplex ſit ſententia. ibid.
p.3. Qua lingua ſententia debeant ferri. ibid.
p.4. De alijs circunſtantijs ſentent. in cauſis fidei. f.303.
p.5. An ſententiæ in cauſis fidei tranſeant in Iudicatū. ibi.
p.6. De clauſula ſolita apponi in ſententijs Inquiſitorum, *reſeruandoſi à noi la facoltà, &c.* ibid.
p.7. Varia alia notanda circa haſce ſententias. f.304.
p.8. De 1. modo terminandi proceſſus fidei. ibid.
p.9. De 2. modo terminandi hoſce proceſſus. f.305.
p.10. De 3. modo expediendi proceſſus fidei. ibid.
p.11. De 4.5.6.& 7. modo finiendi proceſſus. f.306.
p.12. De alijs quinque ſubſequentibus modis. ibid.
p.13. De condemnatione heretici abſentis, vel fugitiui. ib.

TITVLVS XII.

De Abiuratione. fol.307.
§.1. Quid ſit abiuratio. f.308.
p.2. Quam antiqua Res ſit abiuratio. ibid.
p.3. Quotuplex ſit abiuratio. ibid.
p.4. An abiuratio ſit pœna. ibid.
p.5. Qualis probatio requiratur, vt abiuratio poſſit iniungi. f.309.
p.6. An abiuratio debeat fieri publice, vel ſecreto. f.310.
p.7. An in ſcriptis, & qua lingua debeat fieri abiuratio. ib.
p.8. Quid continere debeat abiuratio. f.311.
p.9. Qui nam teneantur abiurare. ibid.
p.10. An ante abiurationem hæreticus ſit abſoluendus ab excommunicatione. f.312.
p.11. De pœna recuſantis abiurare. ibid.

TITVLVS XIII.

De pœnis, & ſalutaribus pœnitentijs. fol.313.
§.1. De pœna mortis naturalis. f.314.
p.2. De pœna Carceris. f.315.
p.3. De pœna triremium. f.316.
p.4. De pœna fuſtigationis. f.317.
p.5. De pœna relegationis. ibid.
p.6. De pœna exilij. ibid.
p.7. De pena detruſionis in Monaſterium. f.318.
p.8. De pena pecuniaria. ibid.
p.9. De habitu penitentiæ. f.319.
p.10. De auditione Miſſæ in forma pænitentiæ. ibid.
p.11. De varijs penarum generibus, quæ in S.Officio regularibus ſolent imponi. ibid.
p.12. De penitentijs ſalutaribus. ibid.
p.13. De nonnullis obſeruandis in impoſitione præmiſſarum penarum. f.320.

TITVLVS XIV.

De Appellatione, & ſententiarum executionibus. f.320.

INDEX QVÆSTIONVM D.Guidonis Fulcodij.

Qu.1. An poſt iniunctum negotium Fratribus ordinarij poſſint procedere in eodem. f.324.
Qu.2. Qui ſponte redire dicantur, vt poſſint gratia, & impunitate gauderet. f.326.
Qu.3. Vnde Inquiſitoribus in ſuis, & Notarij ſumptibus, & ipſius ſalario prouideri poſſit. f.327.
Qu.4. An poſsint Inquiſitores committere negotia ſingularium perſonarum. f.328.
Qu.5. Quam in eos habeant poteſtatem qui domicilium tranſtulerunt. f.329.
Qu.6. Qualiter contra abſentes ſit procedendum, vel fideiuſſores eorum. f.329.
Qu.7. An ſit aliquid iniungendum eorum hæredibus qui abſolute ante receptam pænitētiam deceſſerunt. f.331.
Qu.8. An priuilegio prohibitione, ordinatione, iuramento, vel voto à teſtimonio aliqui excuſentur. f.331.
Qu.9. Qui dici debeant credentes hæreticorum erroribus. f.332.
Qu.10. Qui dici debeant fautores. f.334.
Quæſtio Reuer. Pat. Vincentij de Prætis Inquiſitoris Cremonæ Vtrum liceat Principibus concedere hæreticis liberum domicilium in Italia. f.336.
Qu.11. Qui receptatores. f.341.
Qu.12. Qui defenſores. f.342.
Qu.13. An Inquiſitores in eos, qui non ſeruant iniunctas pænitentias aliquam habeant poteſtatem. f.343.
Qu.14. An per teſtes ſingulares cum fama poſſint aliqui condemnari. f.344.
Qu.5. An bona omnia prædictorum pænitentium, & non pænitentium poſsint à Dominis confiſcari. f.345.

IN

IN TRACTATVM
DE OFFICIO SANCTISSIMÆ INQVISITIONIS
Cæſaris Carenæ I. C.

ANTELVDIA.

SVMMARIVM.

1 *DEum eſſe, & fide conſtat, & euidenter poteſt demonſtrari.*
2 *Exiſtentiam Dei eſſe demonſtrabilem non poteſt ſine temeritate negari.*
3 *Non poteſt dari ignorantia inuincibilis exiſt. Dei.*
4 *Probatur ex ſcriptura exiſtentia Dei, & rationibus num.5.*
6 *Egregia dicta D. Cypriani, & D. Auguſtini.*
8 *In Deo datur prouidentia probaturque ex ſcriptura & num.9.*
10 *Prouidentia Dei ad quæ obiecta ſe extendat.*
11 *An peccata ſint ſub obiecto prouidentiæ.*
12 *Duplex prouidentia ex Suarez, & quid ſit prouidentia phiſica.*
13 *Egregium dictum Sancti Irenei.*
14 *Moralis prouidentia quid ſit, & quid ſpecialis ſupernaturalis. n.15.*
16 *Cur iuſti in hac vita affligantur, & peccatores proſperentur, & declaratur Pſal.72.*
17 *Regna omnia à Deo Regi, & gubernari probatur ex ſcripturis,*
18 *Fundamentum Reipublicæ Religio eſt, & cultus veri Dei, adducit, Plato. & Diuus Cyrillus.n.19.*
20 *Inter politiam, & Religion. maxima eſt affinitas.*
21 *Si religio ab ſit vita hominum ſcelere completur.*
22 *Io. Romani Pontificis egregia ſententia.*
23 *Renati coppini de hac eadem re ſententia, & de hoc nomine Politici.*
24 *Et in Principe, & in populis requiritur cultus veri Dei, & de Regibus Aſa, & Ioſaphat, & n.25.*
26 *Benedictiones Deuteronomii 28. in obſeruatores legis Dei.*
27 *Hæreſis horribile crimen eſt, & punitur Regnorum euerſione.n.28.*
29 *Locus Iſaiæ 60.verſ.12.declaratur.*
30 *Valens, & Anaſtaſius Imperatores ob hæreſ. quomodo à Deo puniti.n.31.*
32 *Ciuitas Conſtantinopolitana, & Antiochena euerſa, & n.33.*
34 *Imperia, & Regna à Deo dantur, ſub hoc veluti tributo, vt lex Regni obſeruetur.*
35 *Seditione Reſpublicæ labuntur, ex hæreſi autem ſeditiones oriuntur, & hæretici ſtatum Republicæ politicum perturbant.*
36 *Hæreſes bella excitant.*
37 *Hæreſis cur dicatur Dan. 9. abominatio deſſolationis.*
38 *Hæreticus exaltat contra Deum vocem ſuam.*
29 *Declaratur locus Hierem.25.verſ.38.*
40 *Hæretici in diſſolutione Reipublicæ ordiuntur à Prælatis, & deſinunt in Principes.*
41 *Hæretici igne & gladio extirpandi.*
42 *Cauſæ Hereticorum melius aggitantur in foro S. Officii, quam in aliis foris.*
43 *Officio S. Inquiſitionis liberatur Prouincia Narbonenſis ab hæreſi Albigenſium.*
44 *Item Hiſpania, vbi Floremundus Remundus laudat Inquiſitionem Hiſpanam, & n.45.*
46 *Item Ab hæreſibus præſeruatur Italia, cuius laudes ex eodem Floremundo.*
47 *Imperium Potentiſſimi Regis Philippi IV. deſcribitur ex Gonzal.*
48 *Imperii Hiſpanici firmitas.*
49 *Seditiones Deus permiſit aliquando ad maiorem tamẽ ſemper gloriam Regum Noſtrorum.*
50 *Clementia propria Regum Hiſpaniæ.*
51 *Inſtituta Monarchiæ Hiſpanicæ prudentiora inſtitutis Reipublicæ Romanæ.*
52 *Firmitatis iſtius Imperii cauſa eſt cultus veræ Religionis, & inſtitutio S. Officii.*
53 *Deſiderium propagandi Religionem Catholicam cum lacte ſuxerunt Reges Noſtri, quod probatur ex eiectionibus Maurorum n.54. Iudæorum num.55. ex conuerſione tot infidelium ad fidem Chriſtianam num.56. ex deuotione Regum Noſtrorum erga Sedem Apoſtolicam nu.57. ex titulis Regum eorundem nu.58. ex bello cum Belgis, n.60. ex fundationibus Eccleſiarum num. 61. ex inſtitutione Tribun. S. Officii, & honore ei per Reges Noſtros delato, nu.62.*
59 *De titulo Catholici debito Regibus Noſtris.*
63 *Clauſulæ teſtamenti, & Codicilli Caroli V. Æternæ memoriæ in materia S. Officii.*
64 *Quanto in honore habitum ſit Sanctum Officium apud Reges Hiſpaniarum, & totam Hiſpanam nationem ex variis auctoribus, & numeris ſequentibus.*
73 *Honorifica mentio Illuſtriſſimi D. Don Io. de Torrezilla Inquiſitoris in Regno Siciliæ.*

§. PRI-

§. PRIMVS

Omnia Regna Mundi à Deo Regi, & gubernari.

NOn eſt nunc nobis diſputandum contra
1 impios Atheos,de exiſtentia Dei,Deum
enim eſſe, & fide conſtat, & lumine na-
turali euidenter demonſtratur, ita D.D.
omnes *in p.p. D.Tho.q.2.* per totam vbi
2 *Mol.art.3.Vaſq.diſp.20.Arrubal. diſp.9.*
vbi *cap.1.n.3.* ait non poſſe ſine temeri-
tate negari exiſtentiam Dei eſſe lumine naturali euiden-
ter demonſtrabilem, *Auerſa ſec.1.& 2.Granad.controu.*
1. Generali de ſubſtantia Dei *tract.1.* de exiſtentia Dei,
diſp.1. per totam ſed maxime ſect.3. vbi bene probauit
non poſſe dari ignorantiam inuincibilem exiſtentię Dei,
3 & latiſſime omnes alios allegans *Faſol.art.2. & 3.* per
plures dubitationes.
Et quidem quo ad fidem, nihil aliud magis inculcant Sac.
4 Litter. quam Dei exiſtentiam, quæ totius noſtræ fidei
fundamentum eſt, vnde ad *Hæbr.11.verſ.6.*ait Apoſtol.
*credere oportet accedentem ad Deum, quia eſt, & inqui-
rentibus ſe remunerator ſit.*
Quo vero ad luminis naturalis euidentiam, D.D. ſupra al-
legati exiſtentiam Dei deducunt cum *D. Tho. art.3.* ex
5 eo, quod repugnat proceſſus in infinitum in agendo, ex
operibus quæ à creaturis procedunt, vt ordine vniuerſi,
concentu Cœlorum &c.& ex actibus bonis malis in ge-
nere moris, ex quibus licet arguere, in hac lege naturali
ſuperiorem aliquem præſidere, qui, & peccata puniat,
& virtutes præmio condigno afficiat.
6 Quare merito Sanctiſſim. Martyr.*Cyprianus in tract.
de Idolorum vanitate, n.64.& ſequ. ait, Vulgus ipſum in
multis Deum naturaliter confitetur dici frequenter au-
dimus, ò Deus? Deus videt, & Deo comendo atque hæc
eſt ſumma delicti nolle agnoſcere, quem ignorare non
7 poſſis, & S. Auguſt. in Pſal.*13.in illis verbis, *dixit inſi-
piens in corde ſuo non eſt Deus, ait ideo dixit in corde
ſuo, quia nemo hoc audet dicere, etiamſi, auſus fuerit
cogitare*, & in eundem locum *Pſalmi verſ.1.* videndus
eſt P. Lorinus, pro vt, & de probatione exiſtentiæ Dei
vltra allegatos, P. Philippus Faber meus olim in Pataui-
na Academia Sac. Theologiæ præceptor in ſuis diſputa-
tionibus aduerſus Impios Atheos, *diſp.1.* per plura ca-
pita.
Suppoſita igitur exiſtentia Dei, & ſic entis à ſe perfectiſſi-
mi à quo omnia creata ſunt, & gubernantur, quiq;ope-
ratur per intellectum, & voluntatem fatendum erit in
eo reperiri prouidentiam quæ nihil aliud eſt,quam actus
8 quidam Dei Æternus,quo vt Res create,à Deo dirigun-
tur in ſuos fines, & operationes vt ex *D. Tho. p.p.q.22.
art.1.* colligunt ibi ſcribentes, ſed præſertim *Arrubal.
diſp.63.c.1.n.1.*
Concluſio pariter iſta,& de fide eſt,& naturali ratione eui-
9 denter demonſtrabilis, ſic enim *Sap. 6.ver.* 8. dicitur,
æqualiter illi cura eſt de omnibus, & *c.12.ver.13.non eſt
alius Deus, quam tu cui cura eſt de omnibus, & Matth.
10.veſtri capilli capitis omnes numerati ſunt, Iob.c. 29.
Qui præparat coruo eſcam quando pulli eius clamant ad
Deum vagientes eo quod non habeant cibos, & Pſal.35.
homines, & iumenta ſaluabis.*
Ex quibus ſcripturę locis refelluntur omnes errores circa
hoc prouidentiæ attributum de quibus late *Vaſq.diſp.87.
c.1.*& Epiſcopus Abulenſis Hiſpanæ nationis Decus, ac
ornamentum, & inſigne Catholicæ Eccleſiæ lumen,
tom.3.in Math.c.10.q.122.
10 Vera enim Catholica fides docet Prouidentiæ obiectũ
ad omnia creata ſe ſe extendere tam in genere, ſpetie, &
indiuiduo, quam quo ad omnia accidentia vt bene de-
monſtrat *D. Tho.d.q.22.art.2.*& ibi D.D.quinimo intra
eiuſdem etiam prouidentiæ fines contineri Res, quæ
nunquam erunt, ac proinde creaturas ipſas poſſibiles
probauit,*Granad.in cõtr.5.Generali tract.2.diſput.4.p.p.*
11 Sola peccata excluduntur à directo obiecto prouiden-
tiæ, quia Deus directe ea non prouidet, dixi à directo
obiecto, negari.n.nequit,quin etiam peccata pertineant
ad prouidentiam, quia ea Deus permittit, quia facta or-
dinat ad Sacramentum pœnitent vt materia ipſius, quia
tandem ex eis aliqua bona elicit, vt D. Damaſcenus *lib.
2.fidei,ca.29.* ait illicitè verbis. *Non nunquam inquit,
aliquid abſurdi ac præpoſteri fieri permittit, vt per eam
actionem, quæ abſurditatis ſpeciem habet magnum ali-
quid,& admirabile conficiatur quemadmodum per Cru-
cem hominibus ſalutem comparauit,*ita *D.Tho.q.22.art.
2.*ad ſecundum, & ibi *Vaſq. in Annot.* ad articulum.
Auerſa ibidem ſect. 1. verſ. Quarto deinde, & doctus
Meratius *tom.1.diſp.in Sum.D.Tho.tractat.de Deo diſp.
36.circa d.artic.2.n.1.*
12 Hanc prouidentiam diſtinxit *Suarez de Deo l.3.* de At-
tributis Dei poſitiuis.*c.10.num.2.*in Prouidentiam phiſi-
cam, & moralem, phiſicam, ſeu naturalem appellat pro-
uidentiam quæ generalis eſt rebus omnibus, tam inani-
matis,quam animatis etiam hominibus,& Angelis qua-
tenus cum alijs commune habent eſſe, & operari, & de
hac loquitur ſcriptura, cum Lucę 12.dicitur *Deus, veſti-
re liliæ, & paſcere coruos*, & circa hanc prouidentiam,
ait loco citato *Suarez,nu.5.*quod ſuppoſitis principijs de
Deo lumine naturali notis, ea eſt eodem naturali iure
euidenter demonſtrabilis, vt enim bene ait Sanct. Ire-
næus, li.2. *aduerſus hæreſes, cap. 5. Inuiſibilis quidem*,
(inquit) *poterat eſſe Deus propter eminentiam, ignotus
autem nequaquam propter prouidentiam.*
14 Moralis prouidentia eſt, per quam actiones liberas ho-
minum, vel Angelorum bonas, ſiue malas, vel procu-
rat, vel permittit, conſiſtitq; in præceptis,conſilijs, pro-
miſſionibus comminationibus, prętnijs, & ſupplicijs,
pręter hanc tamen moralem prouidentiam, quę vt ita
dicam, ordinis eſt naturalis.
15 Alia eſt Moralis prouidentia ſpecialis,& ordinis omni-
no ſupernaturalis,per quam rationalem creaturam Deus
ad finem ſupernaturalem, viſionem slz.beatam ordinat,
diſponitq, ob id media apta ad eum finem conſequẽdum
*Suarez. vbi ſup.Alaccon. in p.p.trac.4.diſp.1.c.30. & la-
tiſſ.omnes D. Tho.commentatores, q.23.p.p. per totam.*
16 Et ex hac vltima prouidentiæ ſpecie colligit *Suar.n.14.*
poſſe multa occulta dubia ſoluique multos in Atheiſmũ
induxerunt quale ſane dubium eſt inæqualitas,qua vide-
mus iuſtos in hac vita affligi, impios vero proſperari,
quæ res fideles ſolet in maximam admirationem addu-
cere, ſi enim conſideremus hæc fieri in ordine ad fidem
ſupernaturalem ceſſabitum ijs admiratio, quod egregiè
expreſſit Dauid, Pſal.72.*Dum enim mentis ſuæ anxieta-
tionem, ſuper tribulationibus iuſtorum, & fælicitate ini-
quorum propoſuiſſet, verſ. 3. & ſequ.* dubium circa Dei
prouidentiam proponit *verſ.11.*ibi, *Et dixerunt quomo-
do ſcit Deus, & ſi eſt ſcientia in excelſo? ecce ipſi pecca-
tores, & abundantes in ſæculo obtinuerant diuitias dixi
ergo ſine cauſa iuſtificaui cor meum, & fui flagelatus to-
ta die, & caſtigatio mea in matutinis,* Cui. dubio finali-
ter Reſpondet in ordine ad finem ſupernaturalem. *verſ.
16.& 17.Exiſtimabam, vt cognoſcerem hoc labor eſt an-
te me, donec intrem in Sanctuarium Dei, & intelligam
in nouiſſimis eorum*, ideſt vt bene ibi exponit Card. Bel-
lar. ſuper inſignis Religionis Soc. Ieſu ſplendor *conſide-
rando nouiſſima eorum cognoſcam Deum habere proui-
dẽtiam rerum humanarum in ordine ad finem ſuperna-
turalem ad quod facit exemplum Lazari, & Diuitis,
Luc.16.*
17 Ex his omnibus apparet Regna omnia mundi,vt ſubie-
cta Diu. Prouid. à Deo ipſo regi, & gubernari, quod ſe-
quentibus Script. Sac.locis euidentiſſime demonſtratur.
Primo Regum,*cap.8.verſ.22. Dixit autẽ Dominus ad Sa-
muelem,audi vocem eorum & conſtitue ſuper eos Regem.*
Secundo Reg. *cap.3.verſ.9. & 10.Hæc faciat Deus &c. vt
trãsferratur Regnum de Domo Saul, & eleuetur tronus
Dauid ſuper Iſrael.*
Tertio Reg. *c.11. verſ.11. Dixit itaque Domin. Salomoni
quia habuiſti hoc apud te,& non cuſtodiſti pactum meum,
& præcepta mea quæ mandaui tibi, diſrumpens ſcindam
Regnum tuum, & dabo illud ſeruo tuo.*
Primo Reg.*c.15.verſ.17.Nonnę cum Paruulus eſſes in ocu-
lis tuis vnxit te Dominus in Regem ſuper Iſrael.*
Iob 35. *verſ. 18. Qui regnare facit hominem Hypocritam
propter peccata populi.*

Iſaiæ *cap.60. verſ.3. Et eris corona gloriæ in manu Domini, & diadema Regni in manu Dei tui.*

Danielis *cap. 2.verſ. 21. Et ipſe mutat tempora, & ætates trasfert Regna, atque conſtituit.*

Danielis *n.5.verſ.28. Diuiſum eſt Regnum tuum & datum eſt Medis, & Perſis.*

Micheæ 3.dicitur. *Audite Principes &c. propter vos Principes & Sacerdotes Sion quaſi ager arabitur, & Hieruſalem erit aceruus lapidum.*

Ex quibus, & mille alijs Sacroſanctæ Scripturæ locis colligitur, Deum dare auferre, augere, & minuere, diuidere, & conſeruare Regina huiuſce Mundi, ac proinde ab eo Regi omninò, & gubernari iuxta inſcrutabiles Prouidentiæ ſuæ vias.

§. SECVNDVS.

Sine vera Religione Regna diu conſiſtere non poſſe.

18 BAſim, & fundamentum Reipublicæ, Religionem eſſe, & cultum veri Dei dicebat *Plato.l.2.*de Repubhca, Prima, inquit, *in omni Republica bene conſtituta cura eſto de vera Religione*, & lib.7.ait,*eius Reipublicæ, quæ fælix eſſe volet Magiſtratus in veri Dei cognitio ne edocentur prima ſtatim ab infantia, veri enim Dei ignorantia innumerabilium tum priuatarum, tum publicarum calamitatum peſſimorumq; conſiliorum in Republica fons eſt.*

19 Et D.Cyprill.in lib.de tecta fide ad Theodoſ.idem hiſce verbis dixit, *Gloſa in Deum pietas Regjs honoribus immobile fundamentum eſt impij autem Reges miſere, ac mali male pereunt, contra vero pietatis cultores ſine labore vincere ſolent, & aduerſarijs preualere*, plurimaq; ad hoc idem adducit Regens Valenzuela, de Status, & belli ratione ſeruanda cum Belgis, ſiue inferioris German. Prouincijs, *p.2.conſid.22.per totam*, qui omnino videatur.

20 Et ſane inter Politiam, & Religionem maximam eſſe affinitatem latiſſime probauit, P. Adam Conrzen.in ſuis libr.de pace German. vera enim Status, & Politiæ ratio à lege veri Dei, eiuſque præceptis minime deuiare debet, Ramirez de lege Regia, §.10.*n*.4.cum alijs late allegatis ab Eruditio Hiſpano I. C. D. Anton. Cabrer.in ſua delineatione, de Metu, *lib.2.c.39. n.*8. vnde non mirum, ſi inter Politiam veram, & Religionem neceſſaria ſit connexio, & tale inter vtraſque vinculum intercedat, vt ſine vera Religione, quæ in veri Dei cultu, & eius mandatorum obſeruatione conſiſtit, Cornel.à Lapide in Epiſtolam D. Iacobi, *cap.1.verſ.27.*in illa verba, Religio munda nec politiæ ratio, nec per conſequens Reipublicæ Status conſiſtere queat.

21 Hinc P. Conrzen in ſuis Doctiſſimis, & eruditiſſimis libris politicorum,*lib.9.c.*20.*§*.7.ait, quod ſi in Republica abſit Religio vera, vitam hominum ſtultitia, ſcelere, & immanitate compleri neceſſe eſt, additque ibidem ex Lactantio de Ira *c.*8. Quod Religio, & timor Dei ſolus eſt, qui cuſtodit hominum inter ſe ſe ſocietatem.

22 Hinc Ioannes Romanus Pontifex, Iuſtiniano Imperatori in hæc verba ſcripſit, Nihil eſt, quod lumine clariore præfulgeat, recta fides in Principe, nihil eſt, quod ita nequeat Occaſui ſubiacere, quam vera Religio hoc eſt enim quod veſtrum firmat Imperium, hoc quod veſtra Regna confirmat, nam Pax Eccleſiæ, Religionis vnitas Auctorem facti in ſublime prouectum grata ſibi tranquillitate cuſtodit.

23 Hinc tandem Renatus Coppinus, in ſuo numquam ſatis laudato tractatu de Sacra Politia Forenſi. *l.3.tit.7.nu.* 12.*verſ.*At noſtra ętate, ait Politici vocabulum per ſe pręclarum, ac Illuſtre eſſe, eumque ſignificare, qui in Prouintiæ adminiſtratione prudenter ſe gerit, conſiliaque ſua omnia ad communem vtilitatem dirigit, eo tamen vocabulo hac noſtra tempeſtate non nullos adeo abuti ſolere, vt ſub Politicæ prætextu de Orthodoxa fide tantum dumtaxat ſuſcipiendum putent, quantum cum publica pace, & ſine vllo rerum diſcrimine ſuſcipi poſſit, additque hoſce, & communem Populi vtilitatem publicumque Regni Statum mągnopere conturbaſſe, & Politicos ſe ſe voluiſſe appellari, vt honeſto in ſpeciem nomine turpiſſimum fucarent inſtitutum, ob idque apud multos effectum fuiſſe, vt hoc Politici vocabulum infamiam redoleret, & in eandem rem conſentit *Vaſquez in p.p.D.Tho.qu.2.art.3.diſput.*20.*c.*1.*nu.*1.vbi dixit, quod nunc Atheiſtæ Politici dicuntur, quod ad aliud non intendant, quam ad ea, quæ ad externam gubernationem pertinet, de Religioſo autem cultu ea ſolum ratione ſolliciti ſunt, quatenus ad continendos Populos in ciuili diſciplina humano arbitrio expedire iudicauerint.

24 Nec in Principe ſolum, ſed & in Populis hæc virtus Religionis, & hic veri Dei cultus omnino requiritur, vt Imperia ſtabiliantur, & diu conſiſtant, & ad hoc potiſſimum Reges oculos intendere debent, vt hæreticos, & hæreſim pro viribus extirpent, & Orthodoxam fidem in eorum ditionibus confirment.

25 Sic enim Reges Aſa, & Ioſaphat veri Dei cultores, & Idolorum oſores fuerunt, & tamen peccatum magnum commiſiſſe dicuntur, quod excelſa non abſtulerint, Tertio Regum, *c.15.verſ.*14. ideſt Altaria in altis montibus in honorem Idolorum erecta non euerterint, vt ibi notat, *P.Gaſpar Sancius n.*12.& latius *P. Cornelius à Lapide, in Eccleſ.p.3.c.49.verſ.* 5.§. Notent hunc locum Principes, & Reges.

Non ſic egerunt Catholici Imperatores Gratianus, Valentinianus, & Theodoſius, qui *in l.cunctos populos, Cod.de Sum.Trinitate, & fide Cathol.* publico propoſito ædicto ad Populum Conſtantinopolitanum mandarunt omnibus ſibi ſubiectis, vt in ea Religione manerent, quam D. Petrum Apoſtol. Romanis tradidiſſe conſtabat.

26 Ad finem autem huiuſce *§*, liceat mihi adducere verba *Deuter.* 28.*verſ.*1. *& ſeq.* quæ continent benedictiones (ex quibus fæliciſſimus redditur ſtatus Reipublicæ) in omnes veræ Religionis cultores, ait igitur Moyſes.

Si audieris vocem Domini Dei tui, vt facias, atq; cuſtodia, omnia mandata eius, quæ præcipio tibi hodie faciet te Dominus Deus tuus excelſiorem cunctis gentibus quæ verſantur in terra venientque ſuper te vniuerſæ benedictiones iſtæ & apprehendent te ſi tamen præcepta eius audieris, benedictus tu in Ciuitate, & benedictus in agro benedictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ benedicta horrea tua, & benedictæ reliquiæ tuæ benedictus eris tu ingrediens, & ægrediens, dabit Dominus inimicos tuos, qui conſurgunt ad verſus te corruentes in conſpectu tuo per vnam viam venient contra te, & per ſeptem fugient à facie tua emittet Dominus benedictionem ſuper celaria tua, & ſuper opera manuum tuarum, ſuſcitabit te Dominus ſibi in populum Sanctum ſicut Iurauit tibi ſi cuſtodieris mandata Domini Dei tui, & ambulaueris in viis eius videbuntq; omnes terrarum Populi quod nomen Domini inuocatum ſit ſuper te, & timebunt te, abundare te faciet Dominus omnibus bonis fructu vteri tui fructu Iumentorum tuorum, fructu terræ tuæ, aperiet Dominus Theſaurum ſuum optimum, Cælum, vt tribuat pluuiam terræ tuæ in tempore ſuo, benedicetq; cunctis operibus manuum tuarum, & fænerabis gentibus multis, & ipſe à nullo fænus accipies Conſtituet te Dominus in caput, & non in caudam, & eris ſemper ſupra, & non ſubter, ſi tamen audieris, mandata Domini Dei tui, quæ ego præcipio tibi hodie, & cuſtodieris, & feceris, ac non declinaueris ab eis, nec ad dextram, nec ad ſiniſtram, nec ſequutus fueris Deos alienos, neque colueris eos, hucuſq; Moyſes, ex quibus verbis colligit, ibi Abulenſis Quæſt.1. *Quod populus veræ Religionis cultor, & obſeruator à Deo benedicetur, temporalium proprietate, ibi, Benedictus tu in Ciuitate*, & ſeq. Hoſtium depreſſione, ibi *dabit Dominus inimicos tuos*, Famæ celebritate, ibi, *ſuſcitabit te dominus*, & honoris ſublimitate, ibi, *conſtituet te Dominus.*

§. TERTIVS.

Ob Hæreſes Imperia, & Regna à Deo euerſa.

27 SIne dubio hereſis crimen grauiſſimum eſt, ac horribilius ipſomet crimine læſæ Maieſtatis, quid enim grauius,

grauius, ac deteſtabilius eſt, quam aduerſus Creatorem
ſuum, Deum Omnipotentem Inſurgere, & eius diuini-
tatem abnegare, *Præſes Abauo in Theorica, & Practi-
ca criminali, §.hæreſis,n.2.& ſeq.Param.de Orig.S.In-
quiſitionis l.3.q.5.de Edicto fidei,n.13.& eodem.l.3.qu.2.
n.33.34.ideoq;non mirum ſi grauiſſimis pœnis & diuino,
& ciuili iuditio mulctetur de quibus in ſecunda parte*
28 *huius operis, titulo 1.& præcipue Imperiorum, & Re-
gnorum euerſione,violentiſque, ac horrendis Principum
necibus, Pegna in direct.p.2.comm.*58.§.caueant, vbi ait,
Niſi enim cauſa fidei in tuto ſit, & hæreſes extirpentur
29 *Regna,& dominia nequeunt diutius in pace conſiſtere,&
conſeruari*, ſic enim Iſaiæ *c.60.v.12.*dicitur, *Gens enim,
& Regnum, quod non ſeruierit tibi peribit,& Gentes ſo-
litudine vaſtabuntur.*
*Et quamuis multi locum hunc Iſaiæ intelligant de interitu
æterno in gehenna, attamẽ Pater Cornelius à Lapide ibi
eundem locum declarat, & tam de interitu temporali in
terra, ibique plurima huiuſque Rei exempla eſt hyſtoriis
adducit.*
30 Sic valens Imperator, quod Arij Impium dogma ſe-
ctatus fuerit miſere perſequentibus Barbaris igne incen-
ſa domo in qua cum ſuis latitabat interijt, & ſepultura
quoq;caruit,vti teſtantur *D.Hier.Chriſoſt.& Oroſius* lo-
cis à *Cardin.Baronio* indicatis, *tom.4.Annalium circa
Annum Domini* 378.*n.*26.27. vbi notat *à D.Io.Chriſoſt.*
applicari Valenti illud *Pſal.*82.*Sicut ignis qui comburie
Siluam, & ſicut flama conburens montes, ita perſeque-
ris illos in tẽpeſtate tua, & in furore tuo conturbabis eos.*
31 Sic Anaſtaſius Imperator,quod Symachi Romani Pon-
tificis monitis, vt ab hæreticorum communicatione, &
patrocinio deſiſteret non paruerit, ſed imo Orthodoxos
immiſis militibus cogeret cum hæreticis communicare
ingentum Barbarorũ cladem, cum totius Romani Exer-
citus extinctione paſſus eſt, obſeruauit idem *Cardinalis
Baronius tom.6. circa annum Domini* 499. *nu.*11. & 12.
prout, & exaltatus, & eleuatus tamquam Cedrus libani
miſerrime precedente ſomnio in quo vir terribilis ei ad-
ſtans dixit, *Ecce ob peruerſitatem fidei tuæ Annos qua-
tuordecim vitæ tuæ deleo*, fulmine tactus interijt, iuxta
illud *Pſal.*28.*Vox Domini confrigentis cedros confringet
Dominus Cedros Libani,Baron.ad annum Domini* 518.
*n.*18.*& ſeq.* eodem tomo.
32 Sic ex quo hæreſis Neſtorij orta eſt Florentiſſimus Sta-
tus Ciuitatis Conſtantinopolitanæ cœpi in deterrimum,
& miſerimũ mutari, vt obſeruauit idem *Cardinalis Ba-
ronius,tom.6.Annalium ad Annum Domini* 445.*nu.*6.
33 *Sic damum Antiochena Ciuitas omnium Orientalium
olim florentiſſima, variis terremotibus à Deo monita,
quod cum nominis mutatione hæreticorum doctrinam
deprauatam non reliquerit à Coſrhoe Perſarum Rege
capta incenditur,& ſuis remanet ſepulta,*Ruinis,*Cardi-
nal.Baronius,ad Annum Domini* 528.*n.*22.& *ad annum*
540.*n.*40.*tom.*7. videãtur ad hanc eandem rem *Paramus
de Orig.Sanctæ Inquiſitionis, lib.*2.*tit.*3 *c.*6.ferè per to-
tum vbi plura alia exempla mituiſce diuinæ vltionis
comm emorat, *& Peguera In praxi, capitulo* 3.*n.*3.*& c.*
6.*n.*12. *& ſequ.*
Et quidem ad hęreſim recte ſubſequitur hæc Regnorum
ſubuerſio.
34 Quia cum Principibus à Deo data ſint Imperia, vt eum
agnoſcant diligant, ac reuereãtur, iuxta illud *Pſalm.*104.
*verſ.*42.& 43.*Vbi loquens Dauid,de euerſione ſeptem Re-
gum terre Chanaam, & conſignatione Regionis illius
Populo ſuo,*ait, *& dedit illi Regiones, gentium,& labores
populorum poſſederunt, vt cuſtodiant iuſtificationes eius,
& legem eius requirant, Ideſt, vt ibi exponunt Lorinus,
& Bellar. dedit Indæis Deus terram Chanaam, ſub hoc
veluti tributo, & pacto, vt ſummo deſiderio mandata
ipſius obſeruarent, ac legem (cuius caput præcipuum eſt
de calendo Deo) diligentiſſime obſeruarent, iuſtiſſimum
igitur*, & omni rationi conſentaneum eſt, vt à Principi-
bus in ipſo primo legis capite delinquentibus Imperia
ipſa auferantur.
35 Quia ex Diſcordijs diſenſionibus, & ſeditionibus Reſ-
publicæ quantumcumq; florentiſſimæ dilabuntur,vt be-
ne probauit, *P.Adam Contz.l.9.ſuæ politicæ c.2.& ſeq.*
at ea omnia mala ex hæreſibus, & deſertione veræ Reli-
gionis oriuntur, vnde Gregor. Nazianzen, oratione pri-
ma, de pace ait, Quod ſicut ad firmandam, & tuendam
hominum cõcordiam nihil efficacius eſt, quam Religio-
nis conſenſus ita nihil eſt, quo eorumdem animi magis
diſtrahantur, & alienentur,quam eiuſdem diuerſitas, &
latiſſ.*P.Gontz.d.l.9.c.19.§.3.*probauit, à Schiſmatæ Græ-
corum ad hæc vſq; tempora nullam fuiſſe hæreſim quæ
36 ingentia bella non excitauerit, hęretici enim non Reli-
gionem ſolum,ſed ſtatum Politicorum Reipublicæ euer-
tunt vt longa ſerie probauit *Paramus de Orig.S.Inquiſi-
tionis,l.3.tit.3.c.7.per totum*, Et vt ex ore proprio ſeruus
nequam iudicetur, idem *P.Contz.l.9.c.*11.§.4.adducit ad
hoc idem cõfirmandum verba Impijſſimi Luteri, in pro-
hemio 1.ad Corinth.vbi loquens de his, quæ ad hæreſim
conſequuntur ſic ait, Hinc.n.ſcandala, & praui mores,
luxus, Auaritia, Scortatio, Contentio,Ebrietas,& id ge-
nus vitia cum Summo Chriſtiani nominis dedecore paſ-
ſim graſſantur, & infra, Hinc doctorum ambitio, Audi-
torum leuitas profaniſſima vita; contemptus Dei, con-
temptus omnis ordinis, Epicurea profanitas.
37 Quia in Scripturis Sacris vocatur hæreſis, Abominatio
Deſolationis, vt enim bene explicat rem hanc *P.Corne-
lius a Lapide in c.9.Danielis, verſ.*fi.circa illa verba, &
erit in templo abominatio deſolationis, Abominatio hę-
reſis, deſolationem facit.
38 Quia deniq;Ciuitates ob hæreſim ſine dubio,dant con-
tra Deum vocem ſuam, ideò non mirum ſi de eis dicat
ipſemet Deus *Hiere.*12.*v.*7.Reliqui Dominam meam di-
miſi hæreditatem meam, dedi dilectam animam meam
in manuum inimicorum eius,ideſt, vt ibi declarant Mal-
dõ.Cornel.à Lap.& Menoch.populus meus rebellis ma-
le de mea diuinitate, & prouidentia ſenſit, ideò ab eo
auerſus ſum,& eum reliqui, ex hac autem auerſione Dei
ſequitur deſolatio,quia vt Hiere.25.verſ.38. dicitur, De-
reliquit quaſi leo vmbraculum ſuum quia facta eſt terra
eorum in deſolationem à facie Iræ Columbæ, & à facie
Iræ furoris Domini, ideſt, vt ibi exponit D. Hieronym.
Leo cum ęſt in Vmbraculo ſuo, nulla beſtia audet acce-
dere,cum autem diſceſſerit omnes irruunt,ità cum Deus
eſt cum Ciuit.fideli,nulli audent eam inuadere, ipſo au-
tem recedente omnes inimici eius irruunt in eam, Me-
noc.Corn.& Mald.ibid.
Nec ſe tutos arbitrentur Principes ab hoc hæreſis veneno,
& hæreticorum peſte, quod videant omnes eorum acies
in Prælatos Eccleſ. dirigi, quia in diſolutione Reipubl.
40 hæretici à Prælatis quidem Eccleſiæ ordiuntur dum
omne ius & poteſtatem ſe ſe ab eis auferre profitentur,
ex poſt tamen etiam Principis, & Magiſtratus ſæcularis
auctoritatem eneruant,id conſtat manifeſte ex Scharpio
*hæret.q.*2.de Antichriſto,relato à *P.Contz.l.6.ſuæ Politi-
cæ,§.6.* qui manifeſte profitetur leges ciuiles,ſiue Imper.
ſiue cuiuslibet alterius Principis in conſcientia ſubditos
non obligare,extra caſum ſcandali, & contemptus.

§. QVARTVS.

Vnicum remedium aduerſus hæreſes fuiſſe Offic. S. Inquiſitionis.

41 CONſequitur ex hucuſque dicti hæreſ. extirpandas,
Hæreticoſq; gladio, & igne domari debere, quia
facilius vincuntur,quam ſuadentur, P.Aerodius Rerum
Iudicatarum *l.*1. *tit.*6. *capit.* 13. ad quod faciunt Egregia
verba Tertulliani aduerſus Gnoſticos,*cap.*11.vbi ait, *Ad
officium Hæreticos compelli non allici dignum eſt duri-
tia vincenda eſt non ſuadenda hæreſis*, vnde bene dixit
P. Io. Marquez in ſuo Gubernatore Chriſtiano lib. 2. c.
33.*Quæ ſi la heregia no es caſtigada con vara de hiero,no
ay remedio que baſte para eſtirparla*, quod ibi latiſſ.pro-
bauit aduerſus Bodinum de Republica *l.* 4. *c.* 7. propte-
rea,bene Royas *de hæret.p.*2.*n.*409. ait,*pro exterminan-
da igitur hac execrabili peſte hæreſis, Sacroſanctum In-
quiſitionis Officium tamquam ſaluberrimum antidotum
fuit Inſtitutum.*
42 Cauſæ enim hæreticor.in ordine ad eorum punitionẽ
in nullo Eccleſ.foro, tam Sanctæ, tam recte, & tam
rite peraguntur, vt in hoc Sacroſancto Tribunalis, vt
videbimus infra *p.*1.*tit.*4.§.5. *& tit.* 5.
43 Vnde nõ mirum ſi inſtitutio iſtius Tribunalis hæreſim

Albigenſium in partibus Prouinciæ Narbonēſis graſſantem extinxerit, vt notaui infra *in p.p.tit.5.§.1.& 2.Paramus de Orig.S.Inqu.l.2.tit,3.c.4. num.3.*

44 Et Hiſpaniam ad hæreſibus Luteri, & aliorum, præcipue vero ab erroribus Saracenorum intactam penitus præſeruauerit, vt poſt *Ludou.à Paramo, loco ſup.cit.c.5.*
45 *per totum latiſs.* notauit Doctiſſ. Vir Floremund. Ræmundus Galliarum Regis in Burdigalenſi Curia Conſiliar.in ſuam Hiſtor. de Ortu Progreſſu, & Ruina Hæreſeon noſtri temporis,*p.2.l.5.c.6.n.3.& ſeq.*vbi poſtquam Officium hoc Hiſp. Inquiſit. ad Cœlum vſque laudibus extulit, merito addit, præclarum hoc inſtitutum Potentiſſimis, ac Pijſſimis Regibus Noſtris ob conſeruandæ Catholicæ Religionis diligentiam Catholici nomen peperiſſe,quamuis dixerim ego magis, ac magis potius cōfirmaſſe cum longe ante Officij iſtius inſtitutionem Reges Noſtri hoc Catholici nomine merito à Summis Pōtificibus fuerint donati, vt infra videbimus, §.ſequ.

46 Italia vero adeo officium hoc ab hæreſibus expurgauit antiquis, vt nunc à Luteri, Caluini, & aliorum ſeculi præteriti Hæreticorum immunis, & intacta omnino euaſerit, vt iure merito Floremund.Remundus *vbi ſup. l.5.c.4.n,2.& ſeq.*eam appellauerit,*fælicem Religioſarum animarum ſeceſium ſponſæ Dei Aſillum, Prouinciam, quo Deus ſeceſſit, poſtquam pleriq; omnes ab ipſo receſſerunt, Felicem terræ Paradiſum,Sac. Arcam,ac veræ fidei cuſtodem.*

§. QVINTVS.

Quanto in honore habitum fuerit Officium S. Iuquiſitionis à Potentiſſimis Regibus Noſtr. Hiſpaniarum quamque ob id eorum ſtabilita Imperia.

47 POtentiſſimi Monarchæ PHILIPPI IV.Incliti Regis, ac Domini Noſtri Imperium, ab Oriente, ad Occidentem, vſque ſe ſe extendentis ex Tho. Bocio de ſignis Eccl.deſcribit Gonzalez de Auila, in prohem.l.1. *De las grandeZaz de las Villa de Madrid.* hiſce verbis, *que ſu immenſo Imperio boxa ſiete milleguas,y nauegan ſus baxeles dando vna buelta al mudo, tocando ſiempre en ſus Marinas, y Tierras, priuilegio que le titula Tomas Bocio con renombre de diuino,y anade,que ne halla nacian, ni Rey, que aya ſugetado tantas almas ala obediencia de Chriſto como la gēte Eſpagnola,y dixe mas,que ſu Imperio es veinte veZes mayor, qne fue el de Roma*, vndè perbelle, quod de Monarchia Romana cæcinit olim Ouid.

Iupiter ex alto dum totum ſpectat in Orbem,
Nil niſi Romanum quod tueatur habet.

Verius ad hanc Noſtram Hiſpanam Monarchiam ſic tranſtulit, idem Gonzalez ibid.

Cum Deus ex alto totum proſpectet in Orbem,
Vix niſi Iberiacum, quod tueatur habet.

48 Ampliſſimæ huiuſce Monarch. tot Regnis & nationibus conſtantis climate, & moribus tam diuerſis fælicitatem, ac firmitatem admirantur omnes aliæ nationes, etiam barbaræ, & ſane quidem mirum eſt,quod in Reg. Indiarum, tam remotis, in tanta fæderum cum Barbaris occaſione, in tanta peccandi licentia vix vllæ fuerint defectiones, & tumultus auditi ſpatio centum, & plus annorum, cum tamen ſi Rom.Imper.iam addultum inſpiciamus nullum decennium dabitur,quo non plures ſeditiones, & conſpirationes extiterint, vt notauit egregie *Pater ContZen.l.7.politi c.c.9.§.4.*

49 Nam,& ſi in aliquibus Auguſtiſſimi iſtius Imperij partibus ſeditiones aliquæ auditæ fuerunt hæ immiſiones fuerunt per Angelos malos perpaucæ,& à Deo permiſſæ ad maiorē ſemper Regū Noſtrorum Gloriā, vt animaduertit Valenz.de ratione Status ac belli *p.p.conſid.1.n.56.*

50 Iſtius autem amplitudinis Imperij, ac firmitatis adducant alij cauſam, innatam clementiam Potentiſſimorum Regum Noſtrorum. manſuetudinem quam eſſe veluti ipſorum propriam ex Claudiano, & Iouio atteſtatur *Bouadil.lib.3. ſuæ politic.c.12.n.8.*hiſce verbis, *de los Reyes de Eſpana diZen Claudiano, y Paulo Iouio,que han tenido por coſtumbre gouernar antes cō amor,que con miedo.*

51 Recurrant in hac re alij ad inſtituta huius Monarchiæ, quæ prudentius conſtituta fuiſſe, quam Reipublicæ Romanæ præclare probauit *P. Conrzen in ſua Politica lib. 7.cap. 13.§.12.* in Romano enim Imperio omnes nationes ad vnicum Sen. Rom. confugiebant, in Monarchia autem Hiſpana, vnaqueque natio, & Regnum ad ſuum Supræm.ſpeciale cōſilium recurrit,Luſitani,ad Suprem. Conſil.Luſitan.Arragon.ad Supr. Concil. Reg. Arragonum,& ſic de ſingulis alijs Regnis,vt videre eſt ex Gonzales toto l.4.*de las grandezas de Madrid*,qui omnino videndus erit hac enim ratione Supr.illi illorum Senatuum Conſiliarij nec rerum varietate, nec nationum, ac eorum morum diuerſitate turbantur, & magis vnuſquiſq;ad propriam nationem regendā aptior redditur,vt pote de eius moribus,genio,& inclinationibus edoctus.

Confugiant dæmum alij ad id,quod omnium acta, in conſpectu Regis, & Conſiliorum pandātur proindeque omnia maxima cum maturitate,& conſilio peragantur.

Ego enim omnia iſta probans conſtanter eam Doct. P. Velaſquez in ſuis Egregg.Cōm.in Pſal. 100. ſeu de Opt. Principe, & Opt.Principis Adminiſtro,*l.2.annot.5.* morali *n.8.* affirmo præcipuam ac fere, vnicam cauſam amplitudinis, A firmitatis iſtius Hiſpanicæ Monarchiæ eſſe
52 verum Religionis, & numinis cultum, propagationem Catholicæ fidei,ac Offic. S. Inquiſitionis in illis Regibus Noſtris Summo in honore habitum.

Et quidem ſtudium hoc efficax non conſeruandi ſolum
53 verum Religionis cultum in ipſorum Regnis, ſed etiam eandem Cathol. fidem propagandi cum ipſomet nutricum lacte ſuxiſſe videntur Pijſſimi Reges Noſtri.

54 Teſtantur hoc eiectiones tot ſubditorum Maurorum, à Regnis Caſtellæ, & Valentiæ,de quibus Gonzal.in ſæpæ cit.tractat.*de las grandezas de Madrid, l.1. in rubr. Expulſion de los Moriſcos*, Anno 1610.fol. mihi 89. & ſeq. & Paſchal.de Patria poteſt *p.1.c.7.n. 25.Vt enim Regna illa in veræ fidei puritate ſecura manerent, nec ſubditorum innumerabilem multitudinem curarunt,in qua Regis dignitatē conſiſtere dicebat Sapiens Prouerbiorum* 14.*in fi.In multitudine populi dignitas Regis,nec ingentia tributorū emolumenta,quæ ex eis quotānis percipiebātur.*

55 Teſtantur eiectiones Iudæorum ab hoc inclito Dominio Noſtro Mediolani, & alijs Regnis ſuæ Cathol. Maieſt.de quibus Ricciul. de Iure perſon. extra Eccleſiæ gremium *exiſten.lib.2.c.51.n.11. Verſ. Quarto ſi in tam magnum* Carol.Tap.ad conſt. Regni *l.1. tit. de Iudæis, Pragm.2.n.1. & ſequ. vt Chriſtiani nominis hoſtibus eiectis eorum Regna perpetua pace letentur.*

56 *Teſtantur innumerabiles infidelium multitudines ad Chriſti fidem conuerſæ, maximè vero in Indiis, tam Orientalibus quam Occidentalibus quo enim tempore dictorum Regnorum potiti fuerunt Sereniſſimi Reges Noſtri Imperio, eodem etiam infideles illorum Regnorum cultores ad Ouile veræ Eccleſiæ, & Summi Romani, ac Vniuerſalis Eccleſiæ Paſtoris obedientiam reduxerunt, vt huiuſce Rei teſtes ſunt, quotquot de Hiſtoria illorum Regnorum libros ediderūt vnde Greg.LopeZ, Part.2. tit. 18. l.2. gloſ. 1. Los Eſpagnoles ait, quod ex qua Hiſpani gentes vſque ad hæc ſecula incognitas in Oceani ſinus,ac receſſus ad fidem Chriſti vocāt, merito in eorum Regnis viget Cath. Religio contra omnes hæreſes in Alemaniæ, & Angliæ partibus Diaboli aſtutia ſeminatas*, ad quod videndi ſunt Valdes *in tract. de auct. Regis Hiſpaniæ c. 18.n.15.& Hermoſilla ad Greg.Lopez p.5.gl.2.Prol.n.40*

57 Teſtatur ſingularis Regum Noſtrorum,& totius Hiſpanæ nationis erga Sedem Apoſt. & Apoſtolorum limina obedientia,reuerentia, & deuotio,de qua Oldradus conſ.62. col.fi.verſ.*Sed natione Hiſpanorum*, Tuſchus verbo, *Hiſpani,concl 137. n.1. & Greg.Lopez loc.ſup.alleg. Aurea ad hoc ſunt verba Philippi III. inclitæ memoriæ in monitis ad Sereniſſimam Infantem Don Annam filiam ſuam Chriſtianiſſimam Galliæ Reginam*, de quibus Gōzal l. 1.rubr *Auiſos, que dio el Rey Felipe à la Infanta Dona Anna ſua Hya Reina de Francia*, poſtquā enim eam monuit de cura exaltationis Sanctæ fidei, de recurſu ad Deum in omnibus per eam gerendis ſubdit, *ſiempre eſtareis en la deuocion, y obediencia de la Santa Yglesia Romana y del Summo Pontefice, teniendole per Padre Eſpiritual*, ad hoc videatur idem *GonZal. f. 49. f. 80.f.83.f.87.& f. 195.*ex ibi, namque narratis vndiq;ſcatet Zelus Potentiſſ.Reg. Noſtror. in Cathol. Fidem, S. Sedem,& Romanum,ac Summum Pontificem.

58 Teſtatur hoc idem tituli quibus à Summ.Pontificibus cohoneſtati fuerunt Reges Noſtri Hiſpaniæ, de quibus latiſſ. *Valdeſ.in d. tract.de auct.Regum Hiſp.c.13.n.9. & ſeq.& Hermoſilla d.glo.2. n.39.* vbi quod fuerunt vocati

Chri-

Chriſtianiſſ.Orthod.Religioſiſſ.Pijſſimi, Fideliſſ. & Ca-
59 thol. nomine maxime nunc gloriari poſſunt Inuictiſſimi Reges Noſtri,tum ex eiuſdem antiquitate; cum circa annum Domini 595.eo nomine fuerint decorati,*Taſſon. in Prag.de Antefacto,verſ.*1. *obſer.*2. *num.* 21. *verſ.* Sed maturius aduerte,Card.Baron.to.8.Annolium circa annum Domini 638 *n.*3.qui ait,*non eſſe recentem,vel indebite vſurpatum titulum Hiſp.Reg.vt Cathol.cognominentur, vt potè tantc facti titulo digni, quod non ſolum, Iurent ſe Catholicos ſed neq;paſſuros.Quenquam nos Catholicum in eorum ampliſſimis Regnis penitus reperiri, Tum ex eiuſdem nominis excellentia,ſignificat .n.quem. excuſat,& eliminata quacumq; hæreſis ſuſpitione eſſe de veræ Eccleſiæ gremio Valdeſ.d.c.*12.*n.*22.*& ſeq. Hermoſilla vbi ſup. num.*39. circa medium, & quidem.

*Et veræ Catholici ſunt ac ſemper fuerunt Hiſp. Reges, qui cum nullo vmquam hæreticorum pacem habuerunt, nec confederationes inierunt ſed sẽper illorũ omniũ perpetui hoſtes, vti accerrimi Fidei Catholicæ defenſores extiterũt,Valenz.de Status,& belli eatione p.*2.*conſid.*15.*n.*11.

60 *Teſtatur perpetuum bellum, quod Piiſſimi Reges Noſtri non ob aliud quam ob Religionem, cum Belgis, ſeu cum Inferioris Germaniæ Prouinciis gerunt de quo plura idẽ Valenzuola, de Stat. & Belli ratione per totum tract.*

61 *Teſtantur ampliſſimè Eccleſiarũ fundationes Patriarchaliũ Metropolitanarũ Cathedraliũ,& Abbatialiũ*, de quibus atteſtatur Th.Bocius de ſignis Eccleſię *l.*20. *ſign.* 87.*c.*6.*& Valdeſ.de dignitate Reg. Hiſpan.c.*21.*Bouadil in ſua Politica,l.*2.*c.*18.*n.*217.*verſ.* finalmente hizreron, *& Roderi Acunha in cap.cum longe diſt.*63. *num.*2.

62 Teſtatur demum hoc Sacroſanct. Tribun.in illis Hiſpaniar. Reg.promouentibus Regibus Noſtris inſtitutum, maximiſq; Regiæ Coronæ ſumptibus conſeruatum, & in dies auctũ,cui etiã ſe ſe,ac omne eorũ Regnũ ſubijcere ſolere Reges Inclitos Caſtel. diximus *in p p.tit.*2.*n. fi.*

Hoc Tribunal eos centies maximos reddit, dum enim Religionis vnitatem, & Eccleſiæ pacẽ cuſtodit eorum Regna mirum in modum confirmat, & auget, *Petr. Greg. lib.*8.*de Republica, c.*2.*n.*13.

In maximo ob id honore apud Potentiſſimos illos Reges, & totam Hiſpaniam fuit Officium hoc SS.Inquiſitiõ. de quo propterea mira dixerunt,Inclitæ illius nationis ſcriptores, de quibus *Param.de Orig.S. Inqu.lib* 2.*tit.*3.*c.*2. *per tot.qui n.*18.ponit clauſulam teſtamẽti Caroli V.Roman.Imper.quæ quoniam digna eſt tãti Monar. Religione hic tranſcribendam curaui,vt omnibus alijs Regibus, & Principibus poſſit eſſe exemplo, ait igitur.

63 *Pro eo quo Onnipotenti Deo Offic.obſtrictus tenor,& pro eo quo erga Sereniſſimũ Principẽ Philipp.II. Cariſſimum Filiũ meũ amore sũ accenſus, plus illũ virtutum præſidio munitum,quã diuitiarũ amplitudine cupiens,& affectans hac,qua poſſum animi offectione in mandatis de, vt tamquã Catholicæ Religionis ſtudioſiſſimus Princeps, & dinorũ mandatorũ obſeruantiſsimus omnium rerũ ad eius decus,& honorem ſpectantium curã ſuſcipiat ardentiſsime,& S. Matris Eccleſiæ dictis, ac præceptis ſemper ſit audiens,& inter alia hoc præcipuè,& obnixe illi cõmendo,vt S.Inquiſ.Offic. contra hæreticum prauitatem diuinitus inſtitutũ,illiuſque Miniſtros, & Officiales omnibus fauoribus, & honoribus proſequatur eo quod hoc vno remedio grauiſſimis in Deum offenſionibus obuiam itur, Item illi præcipio, vt omnibus Eccleſijs & perſonis Eccleſiaſticis ſuas immunitates ſeruandus curet.* Et iterum in eius Codicillo, ſic Sereniſſimo Filio mandat, *Ab ipſo obnixo peto, & cum qua maxima poſſum cõtentione obteſtor,& tamquam Pater Amantiſſimus pro illius erga me obſeruãtia præcipio,vt huius Rei, (in qua totius Hiſpaniæ ſalus agitur) ardẽtiſſime curã ſuſcipiat,vt ſcilicet omnes hæreſis labe infector debito ſuis flagitijs pœna excipiant ad cuius effectum S.Inquiſ. Offic. omnibus fauoribus proſequatur cuius Vigilantia in his Regnis Cathol. fides augetur,& Chriſtiana Religio cõſeruatur*,hucuſq;pijſſimus Imperator cuius parentis iuſſa, adeo obſeruauit idẽ Potẽtiſſimus Fælicis memoriæ Rex Philippus II.eius Filius, vt multis de libertate Religionis inBelgio admittẽda poſtulantibus,humi ante Crucifixi Imaginẽ proſtratus, hęc verba protulerit,*Ego vero Diuinã Maieſtatem ero hanc vt mihi mẽtẽ perpetuã velis ne illorũ, qui te Dominũ reſpuerint vſpiam eſſe me aut,dici Dominũ acquieſcam*,vti atteſtatur Famiã *Strad.de Bello Belg.lib.*4.*pag.mihi* 213.

Et vltra allegatos à Paramo de eadem re loquentes,& Hiſp. Inqu.ad Sydera merito extollentes addo nõnullos alios.

Et in primis quidem pulcherrima verba Sereniſſimæ Imperatr.D. Mariæ de Auſtria de quibus, *Gonzal.* in ſæpe citato. *tractatu de las grandezas de Madaid, fol. mihi* 147.*lib.*1.hæc enim Auguſtiſſima Imperatrix cum Ianuã perueniſſe,Hiſpaniam verſus profectura ſuos omnes familiares ſacratiſſima iuſſit refici Euchariſtiam mox eoſdem ſic alloquita eſt, *Yoos aduierto,que vais à vn Regno tàm Cath. que en agrauio de la fe, no ſe permite vn pelo porque la S. Inqu. tiene, & poder que mercey Cuidado, e qudeue à Dios y no perdona a nadie el queno fuere muy Cath.ò no ſe reſoluiere à viuir comotal bueluale porque ſi algo le ſuccediere, ni podre defenderle, ni ampararle.*

64 Io. Vaſeum Belgam.in Hiſtoria Hyſpaniæ,*c.*9. qui ait, *in Hyſpania ne loqui quidem, niſi Pie conceditur, alibì errores forte iam nati extirpantur in Hyſpania ipſa etiã errorum ſeminaria antequam pululent opprimuntur.*

65 Cardinalem Baronium to.7. Annal. circa annum Domini 563.nu.17.qui ait, *Hoc planè ſibi laudis vindicauit ſemper Eccleſia Catholica in Hyſpania, vt non ab erroribus tantum,ſed,& à ſuſpicionibus eſſe voluerit ſuos immunes ipſo præcipuè Catholico Rege ſuper omnes in opus nouiter incumbente.*

66 Marium Cutellum ad leges Martini Regis Siciliæ c. 21. v.21. c.21. aientem, *Qua propter Hyſpani Reges præ cœteris Piiſſimi, cum omnibus ſtudiis Catholicam Religionem promouere ſtuderent,Sanctiſſimæ Inquiſitio Tribunal in ſuis Regnis conſtitui curarunt,quo quidquid nouitatis germinaret è veſtigio eredicori poſſet*, & multa alia addit in laudem Regum Noſtrorum,& Tribunalis.

67 Rodericum Acunha de confeſſarijs ſollic. qu.22. n.15. qui ait, *SS.Inquiſitio eſt,quam Cœlum in has miſit Hyſpaniarum fæliciores partet, tot virorum munitam zelo, literis integritate nec plura, vt enim inepte facit, qui ſolem comendet, & laudibus tollat ſic, & Inquiſition.*

68 Freiram ad dictum locum Roderici, n.40. vbi Appellat hoc Tribunal in Hyſpan. *Fidei propugnaculum inexpugnabile, ob quod Hyſpaniæ reperitur priuilegiata non ſolum, vt monſtra hæreticorum non generet, ſed etiam, aliunde adducta, fuget deterreat, ac igne extinguat.*

69 Marianam in Hiſtoria Hyſp.tom.2. lib.24. c.17. ad finem,vbi ait, *remedium hoc Inquiſitionis, non ab Humana prudentiæ, & conſilio proditum ſed è cælo Hiſpaniis donatum ad præcauenda grauiſſima pericula, & mala, quibus alia Prouinciæ vexantur,& perturbantur.*

70 Gabreram in Hiſtoria Philippi II.*lib.*5.*cap.*3. fol. mihi 236. vbi loquens de hoc Tribunali Hiſp.Inquiſitionis,& zelo illius Religioſiſſimi Regis, ait, *que fue remedio del Ciel,y Angel de la guardia del Paraiſo dande la prouidentia Diuina aſiſte para caſtigar con buen orden,y concierto en las execucion de las penas.*

71 Ribadeneiram in Vita S.Ignatij,*lib.*3. *c.* 7. vbi plura dicit de hoc Tribunali, ſed præſertim, *que eſte Tribunal ſue traza del Cielo por ſer prouechioſo a Roma, y ſalud à toda la Italia, y que dies mouio los Corazones de los Reyes Catholicos,Dõ Fernãdo, y Dõna Iſabel por medio de Varozes Sanctos y inſignes,quæ procuraſen la reuocaciõ de tan Santo Tribunal cõ maiores fuerzar, per el Anno* 1483.*dos antes que nacieſſe el perfido Lutero.*

72 Symancham de Cath.Inſtit. *tit.*39. *n.* 5. vbi *feliciſſimã vocat Hiſpaniam ob tanti Tribunalis Inſtitutionem vniuerſæ Chriſtianæ Reipublicæ ſumme neceſſariam.*

73 Ac tandem Illuſtriſſimũ,& Reuerẽdiſſimũ D.D.Io.de Torrezilla,& Manſo Regni Siciliæ Vigilãtiſsimũ Inquiſitorẽ,Sac.Cath.Maieſt.Digniſs. Conſiliarium, Dominũ meũ,in ſua doctiſsima Apologia pro Iuriſdictione S.Of. cõtra D. Mariũ Curellũ,*n,*63.ibi ait, *Quia quãuis Sanctũ Of.tẽporalẽ Laycalẽq;Iuriſdictionẽ quã in Regno Siciliæ exercet à D.D.Regib;Hyſpaniarũ ridẽtiore accepiſſe cõfiteatur,Piiſſimi enim Principes fauore ac deuotione fidei Regiam Iuriſdictionem depauperant, hac autem Regia, Auguſtaue de pauperatio in maximam Catholicorum Regum Gloriam fæliciter excreſcit.*

Viuat Igitur Diu.Felix Milies Maximus Fhilippus IV. Noui Orbis Imperator, & Hiſpaniarũ Rex,cuius Immenſa Imperia ſuper veræ Religionis fũdamẽto firmata,ac Sacroſãcti huiuſce Tribu. Sãtiſs.inquiſitionis tutiſsima arcè,munita,&ab hoſt.omnib.ĩ ſua firmitate ille manebũt, & in dies maiora vndiq. incremẽta Deo dãte ſuſcipient.

TRACTATVS DE OFFICIO SANCTISS. INQVISITIONIS.

Et modo procedendi in cauſis Fidei.

CÆSARIS CARENÆ CREMONENSIS.

I. C. Sacræ Theologiæ Doctoris.

Eminentiſſimi, & Reuerendiſſimi D. D. Cardinalis Camporei Auditoris, Iudicis conſeruatoris, Conſultoris, & Aduocati Fiſcalis S. Officij.

PARS PRIMA.

In qua tractatur, De poteſtate Romani Pontificis. De vniuerſali Romana Inquiſitione, & Supremo Tribunali S. Officij in Regnis Hiſpaniarum, Epiſcopis, Inquiſitoribus, ac cæteris Iudicibus, & Miniſtris Sanctæ Inquiſitionis, deq; eorum Electionibus, Dignitatibus, Præcedentijs, & Muneribus.

TITVLVS PRIMVS.
De Summo Pontifice.

SVMMARIVM.

1 *Chriſtus Dominus eſt caput Eccleſia, etiam ſecundùm quod homo nu.2. & 3.*

4 *Tria, quæ capiti naturali in ordine ac corpus naturale, ſecundùm Diuum Thomam conueniunt, ſuo etiam modo conueniunt Chriſto Capiti Miſtico, num.5.*

6 *Chriſtus dum vixit fuit viſibile, & inuiſibile caput Eccleſiæ, & DD. ad hoc allegantur nu. 7. & 10.*

8 *Chriſtus eſt caput Eccleſiæ, vt vir eſt caput mulieris ſecundum D. Paulum.*

9 *Chriſtus dum vixit per exteram directionem gubernauit Eccleſiam.*

11 *Humanitas Chriſti, & Sacramenta producunt gratiam tantùm moraliter.*

12 *Sine neceſſitate cogente non ſunt miracula inducenda.*

13 *Poſt Aſcenſionem cæpit Chriſtus eſſe caput ſuæ Eccleſiæ tantùm inuiſibile.*

14 *Chriſtus in quantùm homo fuit Sacerdos propriè, quod prob. ex Scriptura, & Concilijs, & nu. 15.*

16 *Chriſtus obtulit Sacrificium Ad Epheſ. v.*

17 *Chriſtus fuit Sacerdos, non ſolùm in Cruce, ſed etiam in Cœna, & ex hoc ſacrificio incruento dicitur Sacerdos ſecundùm ordinem Melchiſedech, numer. 18. & 19.*

20 *Chriſtus vti Deus eſt Rex Regum.*

21 *Chriſtus vt homo ſecundùm Bellarm. & alios non fuit Rex temporalis. Adducitur ad hoc locus Ioan. 18. v. 37. ſed vide nu. 33.*

22 *Contraria opinio eſt communior, & verior.*

23 *Chriſtus vt homo potuiſſet promulgare leges Politicas, & ad hoc allegantur plura Scriptura loca nu. 24. & ſeq. vbi probatur ea non poſſe explicari de Dominio, & Regno Spirituali.*

26 *Verba Sacræ Scripturæ ſunt propriè intelligenda, niſi ex eis falſus oriretur ſenſus, ex reg. D. Aug.*

27 *Chriſtus Dominus, vt homo ſecundùm Cabreram fuit ita verus Rex temporalis, vt Rex Caſtellæ erat Philippus III. nu. 28. vbi id probatur ratione.*

29 *Chriſtus ſecundùm quod homo eſt filius Dei naturalis, & ſic hæres vniuerſorum, ex D. Paulo nu. 30.*

31 *Chriſtus non exercuit hoc dominium, in hac vita ſimpliciter, ſed tantùm ſecundùm quid, nu. 32.*

34 *Eccleſia Chriſti eſt viſibilis.*

35 *Viſibilis Eccleſiæ, viſibile debet eſſe caput, ex Analogia Eccleſiæ, cum Synagoga, nu. 36.*

37 *D. Petrus poſt Aſcenſionem Chriſti cæpit eſſe viſibile caput Eccleſiæ.*

38 *Heretici impugnant Primatum Petri, vt Gubernatore ſublato violentius circa Eccleſiæ naufragia graſſentur.*

39 *Primatus Petri probatur ex Scripturis, nu. 40. ex prærogatiuis Petri nu. 41. ex vſu huius primatus, nu. 42. & ex Patribus.*

43 *Argumenta Hæreticorum ſoluuntur, remiſſiuè.*
44 *Primatus fuit Petro conceſſus, & etiam eius ſucceſſoribus.*
45 *In Eccleſia debet eſſe Principatus Monarchicus.*
46 *Romani Pontifices ſunt veri ſucceſſores Petri, quod probatur ex dictis Summorum Pontificum, Concilijs, & Patribus.*
47 *Tolluntur obiectiones Hæreticorum, ex Pelagio numer. 48. ex reſiſtentia facta Victori Papæ à Policarpo, & Ireneo numer. 19. ex reſiſtentia facta Iulio Pontifici ab Epiſcopis Orientis, num. 50. & ex Epiſtola Cypriani.*
51 *Primatus Eccleſia eſt annexus Roman. Pontificatui de Iure Diuino.*
52 *Caluinus, & alij Hæretici nullam in Pontifice agnoſcunt poteſtatem temporalem.*
53 *Bouadill. Solorzan, & alij volunt in Pontif. adeſſe temporalem poteſtatem directam.*
54 *In Chriſto aderat poteſtate temporalis directa, & num. 76.*
55 *Declaratur locus Hier. 1. poſui te ſuper gentes, numer. 77.*
56 *Monarchia eſt melius regimen, num. 78.*
57 *In lege veteri Summus Sacerdos habebat temporalem Iuriſdictionem, num. 79. & 80.*
58 *Summi Pontifices Romani de facto vſi ſunt gladio temporali, num. 81.*
59 *Imperium de Græcis ad Germanos iuſſu Leonis tranſlatum, num. 82.*
60 *Innocentius primus Archadium Imperatorem depoſuit num. 83. & ſeq.*
61 *Zacharias Francorum Regem depoſuit num. 85.*
62 *Innocentios IV. Coadiutorem dedit Regi Luſitaniæ, numer. 86.*
63 *Pius V. Regno priuauit Regem, & Reginam Angliæ, num. 87.*
64 *Adrianus VI. conceſſit Regna Indiarum Regibus Luſitaniæ, num. 88.*
65 *Intellectus Extrauag. vnam Sanctam, de maiorit. & Obedientia nu. 89.*
66 *Cum Culpa Regis Reſpublica labitur poteſt Papa dare ei Coadiutorem num. 90.*
67 *Alij plurimi magis communiter voluerunt in Summo Pontifice adeſſe poteſtatem in temporalibus ſolum indirectè.*
68 *Hæc opinio Auctori videtur probabilior, & magis ſobria, quamuis opinio Solorz, & aliorum ſit etiam probabilis, & magis pia.*
69 *Cui committitur finis intelliguntur commiſſa omnia media ad finem.*
70 *Summo Pontifici eſt conceſſa ſuprema poteſtas in ordine ad finem ſpiritualem.*
71 *Declarantur cap. per venerabilem, qui filij ſint legitimi.*
72 *Obſeruantia ſubſequuta declarat conceſſionem præcedentem.*
73 *Perpetuus vſus Eccleſiæ fuit, quod Papa vtatur gladio temporali in ordine ad finem ſpiritualem.*
74 *Poteſtas in temporalibus indirecta ſufficit ad Monarchiam Eccleſiæ conſtituendam.*
75 *Rationes ob quas Dominium temporale conceditur directè Chriſto Domino non militant in Summo Pontifice.*
91 *Iuriſdictio temporalis Papæ indirectæ ſecundùm Suarez eſt ſpiritualis, ſecundùm Anguian. Mixta ſed verius eſt eſſe ſimpliciter dicendam iuriſdictionem temporalem num. 92.*

TRactaturi materias ad Sanctæ Inquiſitionis Tribunal ſpectantes maiori qua poterimus breuitate: Primo de perſonis, mox de rebus, & Vltimò de actionibus agemus, iuxta antiquam iuris diuiſionem, de qua *l. C, in l. 3. ff. de ſtatu hominum*, & quia inter perſonas ſupremum locum tenet Summus Pontifex Rom. Ideò in hoc primo titulo de eo agere inſtitui, & de eius Iuriſdictione maximè in ordine ad hoc Sacroſanctum Inquiſitionis Tribunal. Cùm autem idem Pontifex ſit verus Ieſu Chriſti Vicarius, *cap. licet, & c. quanto, c. inter corporalia de Transl. Epiſcopi*, cum alijs in progreſſu huius tituli, allegandis aliqua neceſſario premittẽda ſunt de Chriſto Domino, vt inde iuriſdictio eiuſdem Sũmi Pontificis magis, ac magis illuſtretur.

§. PRIMVS.

De Chriſto Capite Eccleſiæ Viſibili, & Inuiſibili.

1 INdubitatum eſt † Chriſtum Dominum
eſſe caput totius Eccleſiæ, ad Epheſ. 1.
Ipſum dedit caput ſupra omnem Eccle-
ſiam, & eodem loco cap. v. *vir eſt caput*
mulieris, ſicut Chriſtus caput Eccleſiæ,
& ad Coloſſ. 1. *Ipſe eſt caput corporis*
Eccleſiæ, & quidem hæc dignitas capitis, Chriſto con-
2 uenit, ſecundùm † quod homo, vt notauit *D. Thom. in*
3. p. q. 8. artic. 1. Valentia ibidem diſp. 1. quæſt. 8. punct. 1.
Suarez diſput. 23. ſect. 1. Vaſq. diſput. 48. cap. 1. Artubal.
dub. 8. Io. de Lugo diſp. 17. Gamachæus ibid. q. 8. de Chri-
ſto cap. 1. & Cornel. à Lapide in illud cap. primi ad
Epheſ.
3 Et vt omnes ſupradicti DD. animaduertunt ille lo-
cus Pauli, *Ipſum dedit caput*, non poteſt intelligi, niſi
de Chriſto ſecundùm humanitatem, Ratione etiam
hæc eadem veritas probatur, & quidem ea, qua vſus
4 eſt *D. Thom. loco alleg.* vero capiti † naturali in ordi-
ne ad corpus naturale conueniunt ORDO, quia eſt
primum, & ſupremum inter alia Membra PERFE-
CTIO, quia in eo vrgent omnes ſenſus, tàm inter-
ni, quàm externi, ET VIRTVS, quia ob vim ſenſi-
tiuam, & motiuam influit in alia membra. At hæc
5 eadem conueniunt capiti Miſtico, † ideſt Chriſto re-
ſpectu corporis Miſtici Eccleſiæ, quia, ad Roman. 8.
Dicitur Chriſtus primogenitus in multis fratribus, &
Ioan. 1. *vocatur Chriſtus plenus gratiæ*, & eodem loco
manifeſtè eius influxus in Eccleſiam notatur, cum di-
citur, *de plenitudine eius nos omnes accepimus*. Hoc
præmiſſo Chriſtum ſcilicet eſſe Eccleſiæ caput, viden-
dum eſt, an ſit caput viſibile, vel inuiſibile, in qua re
duo tempora ſunt diſtinguenda. Primum tempus eſt,
dum Chriſtus vixit in terris, vſque ad Aſcenſionem.
Secundum eſt, dum Cælos aſcendit, ac nunc in eis
manet. Et quidem quo ad primum tempus, conſtan-
6 ter affirmandum † eſt Chriſtum Dominum fuiſſe, &
viſibile, & inuiſibile caput ſuæ Eccleſiæ, quia non
ſolùm gubernauit Eccleſiam per internum influxum
donorum gratiæ, vt caput naturale gubernat cor-
pus per deriuationem ſpirituum ſenſitiuorum in
reliqua membra, ſed etiam per externam guberna-
tionem, vt caput naturale per virtutem ſuam dirigit
alia membra, ne errent in externis actionibus.
Hanc concluſionem approbarunt omnes ferè DD.
7 ſupra † allegati, & latius eam firmarunt *Anton. Pe-*
rez in pentateuco fidei volum. 5. de Rom. Pont. dub. 1.
cap. 14. num. 71. & P. Beccanus de Incarnat. cap. 20.
num. 6. & in manuali controu. libr. 8. cap. 4. & latius
in ſuis libris de Repub. Eccleſiaſtica contra Impium
Marcum Antonium de Dominis *libr. 1. capit. 1. &*
ſeq.
8 Et quidem, quod tunc fuerit viſibile † caput Ec-
cleſiæ, probatur ex loco Pauli ad Epheſ. 5. v. 22. *Vir eſt*

caput

caput mulieris, vt Chriſtus Eccleſiæ, at vir eſt caput
9 mulieris quoad externam gubernationem. Secundò
probatur,quia per extrinſecam directionem Eccleſiam
gubernauit viſibiliter, dum duodecim Apoſtolos, &
72. Diſcipulos elegit, dum noua Sacramenta inſtituit
nouum Sacerdotium, dum nouas leges Euangelicas
ſanciuit, ac nouum condidit teſtamentum, cuius ipſe
eſt mediator, igitur fuit tunc caput viſibile Eccleſiæ.
10 Et quod etiam tunc fuerit caput inuiſibile, patet quia
per influxum donorum gratiæ internum, multis dimi-
ſit peccata, auxilia, gratiæ erogauit, & alia præſtitit,
de quibus DD.cum D.Thom.in 3. p.q. 13.

An autem modus, quo Chriſtus vt homo influxit in
membra Eccleſiæ ſit phyſicus, vel meritorius,& mora-
lis non eſt huius loci hoc pertractare ſolummodo, dico
11 hanc quæſtionem pendere ab ea: An humanitas Chri-
ſti, & Sacramenta produxerint gratiam phyſicè, vel
moraliter: In qua ego ſemper fui illius ſententiæ,quod
non phyſicè, ſed moraliter tantùm humanitas Chriſti,
& gratiam produxerit, & miracula egerit, ita enim do-
cuerunt *Scot. in 4.diſtinct. 1. quæſt.5.* & ibi Scotiſtæ, &
præſertim *P.Faber præceptor meus diſput. 2. & Rada
controuerſ.2. Aretin.quæſt.5.art.1. Vaſqu. in 3.par.diſp.
57.capit.5. Beccan. de Incarnatione cap. 10. Coninch. de
Sacram.qu.62. art.4. dub.vnico. Gaſp.Hurtado in ſimili
tractat.diſput.3. difficult.2. & Gamachæus in 3.p.quæſt.
62.capit.5.* qui præſertim ex eo mouetur, quod ſine
12 ratione cogente ex ſolo pietatis motiuo miracula non
ſunt inducenda, quia *Honor Regis iudicium diligit.*
At nulla eſt neceſſitas inducendi hanc phyſicam effi-
cientiam, & ſine ea omnia bene ſaluantur; & hæc
opinio hodiernis temporibus eſt magis commu-
nis.

Quamuis contrarium tenuerit *Suarez 3.p.q.17. diſp.
31.ſect.3.Putean.ibid.art.2.dub.2. Peſantius art.1. diſp.
2.Albertinus in Corolarijs Theolog.to.1. Corol.3. Theol.
ex 2.princip. Philoſoph. & D.Bonauent.in 4.diſt.1. q.4.*
qui appellat hanc opinionem magis piam, ſed noſtram
magis ſobriam.

Quo verò ad ſecundum tempus, quo Chriſtus Cœ-
los conſcendit, certum eſt ipſum eſſe ſolummodo ca-
13 put Eccleſiæ † ſuæ inuiſibile, quia (vt ait *Beccan. 1. de
Republica Eccleſiaſtica cap.3.nu.5.*)non gubernat nunc
Chriſtus Eccleſiam ſuam viſibili modo, vti faciebat,
dum in terris commorabatur, ſed tantùm inuiſibili per
influxum internum donorum gratiæ.

§. SECVNDVS.

De Chriſto Sacerdote, & Rege.

14 DOgma fidei certiſſimum eſt Chriſtum in quan-
tum homo fuiſſe vere, & proprie Sacerdotem, &
quidem Summum: probatur hoc ex Scriptura Pſalm.
109. *Tu es Sacerdos in æternum.* Ad Hebr. 5. *appella-
tus à Deo Pontifex iuxta ordinem Melchiſedech*, & ibi-
dem cap.4. *habemus Pontificem magnum, qui penetra-
15 uit Cælos*, Idem definitum fuit in Concilijs † Alexan-
drino in Epiſtola ad Neſtorium circa medium, quæ
eſt decima apud *Cyrillum Epheſino tom.1. capit. 24. &
Trident.ſeſſ.22.cap.1. & 2.* Et ita communiter docue-
runt Scolaſtici cum *D.Thom. in 3. par.quæſt.22. art.1.*
vbi *Suar.diſput. 46. Vaſqu.diſput.83. & ſequ.Cabrer. in
comm.dicti artic.1. Putean.dubit. vnica, Ioan.de Lugo
diſput.29. de Incarnatione, Becc.ibid. cap.22. & Gama-
chæus quæſt. 22. de Sacerd. Chriſti.* Ratio autem huius
16 rei euidentiſſima eſt, quia Chriſtus obtulit † Sacrifi-
cium, ad Epheſ. 5. *tradidit ſemetipſum pro nobis obla-
tionem, & Hoſtiam Deo in odorem ſuauitatis*: Ex quo
cum *Nazianzeno orat. 36. quæſt.4. de Theolog. & D.
Cæſaris Carenæ Cremon.*
Thom.d.qu.22. artic. 2. colligunt Theol. Chriſtum fuiſ-
ſe ſimul Sacerdotem, & victimam, vnde D.Ambroſius
3. de fide *ad Gratianum cap. 5.* ita de Chriſto loquitur:
*Idem ergo Sacerdos, & Hoſtiæ, Sacerdotium ta-
men, & Sacrificium humanæ conditionis officium
eſt.*

17 Fuit autem Chriſtus Sacerdos † non ſolùm in Cruce
ſeipſum liberè offerens morti, Sacrificio cruento, iux-
ta illud Ioan. 10. *Nemo tollit animam meam à me, ſed
18 ego ponam eam*, ſed etiam in cæna ſeipſum † offerens
ſub ſpeciebus panis, & vini,dicitur enim Lucæ 22. *Hoc
eſt corpus meum quod pro vobis offertur*: Offerre autem
eſt proprium ſacrificantis, ita definitum fuit ſatis clarè
in *Trident.ſeſſ. 22. cap. 1.* & latè hoc idem probarunt
*Cabrera in 3.p.qu.22. art.2.num.18.verſ.Secundum du-
bium eſt, Gamachæus d.qu.22.num.1. & Vaſqu.diſput.*
86. vbi docuerunt ex hoc Chriſti Sacrificio incruento,
19 verè eum dici Sacerdotem ſecundum ordinem Mel-
chiſedech, qui Gen. 14. *Panem, & vinum dicitur ob-
tuliſſe, quia Altiſſimi Sacerdos erat.*

20 Chriſtus etiam, quatenus Deus eſt, fuiſse Regem
Regum, & Dominum Dominantium extra omnem
dubitationem poſitum eſt, prout etiam certiſſimum
eſt eundem, vti hominem eſſe Regem, & Monarcham
ſpiritualem totius ſuæ Eccleſiæ, hoc enim modo indu-
bitatum eſt vocari Regem in ſcripturis, Matth. 21. *Di-
citæ filiæ Sion, ecce Rex tuus veniet tibi manſuetus*, &
Lucæ 9. *Benedictus qui venit Rex in nomine Domini*, Ita
omnes Scolaſtici cum *D.Thom. 3.p. qu.22. art. 1. ad* 4.
vbi P. Nazarius eos refert.

Solummodò controuertunt Scribentes, an Chriſtus,
vt homo fuerit etiam verus Rex temporalis in hac vita
ſuper omnes Reges, & Principes, In hac re omiſſis va-
rijs opinionibus Doctorum, duæ præcipuè famigeratæ
ſunt.

21 Vna eſt Bellarmini † de Summo Pontifice *lib. 5. cap.*
4.& aliorum, quos allegant *Cabrera d.qu.21.articul.1.
diſp. vnica, & Vaſqu. diſp.97. cap.1.* qui voluerunt Re-
gnum Chriſti Domini fuiſse merè ſpirituale,nec vllum
ius Regni habuiſſe in temporalibus, niſi in ordine ad
ſpiritualia: ad hoc omnes allegant vno ore propoſi-
tionem Chriſti Ioan. 18. verſ. *Regnum meum non eſt de
hoc mundo*, addit Bellarmin. *Omne regnum temporale
acquiri, vel hæreditate, vel electione populi, vel iure
belli, vel dono ſuperioris, at nullo ex iſtis titulis conſtat
regnum temporale fuiſſe Chriſto conceſſum*, & hoc eo-
dem argumenti genere eandem ſententiam latiſſimè
confirmauit *Valentia 3.p.diſp.1.qu.22.punct.6.de Chri-
ſto Rege.*

22 Altera ſententia eſt, quæ nunc inter DD. commu-
niſſima eſt, ac verior † habuiſse Chriſtum Dominum
temporalem iuriſdictionem, non ſolum indirectam,
ſed etiam directam, in omnes Reges, & Imperatores
totius Mundi, & in omnia illorum Regna, & ita poſt
Diuos Antoninum, & Thomam Hoſt.Abb. Turrecre-
matam, Nauarrum,& alios docuerunt *Suarez in 3.par.
tom.1.qu.22. diſp.48. ſect.2. Vaſqu. ibidem diſp.87. per
tot. Cabrera videndus d.qu.22. art. 1.diſp.vnica concluſ.
2. Ioan. de Lugo de Incarnat.diſp.30. ſect.1. Gamachæus
Doctor Sorbonicus in d.qu.22.D.Thom.tit. de temporali
Regno Chriſti*, vbi ob id infert, quod Chriſtus potuiſ-
23 ſet leges † politicas, & ſæculares promulgare Reges,
& omnes obligantes,vti ſibi ſubditos, *Molina de iuſt.&
iur. tom. 1. diſput. 28. concluſ. 4. & P. Nazarius con-
ciuis meus d.qu. 22. art.1. controuerſ. vnica*, qui alios
allegant.

Probat hanc concluſionem *Cabrera vbi ſupra num.*
24 32. ex pluribus † Scripturæ locis, Pſalm. 31. *Et domi-
nabitur à mare vſque ad mare, &c.* Pſalm. 2. *Poſtula à
me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſio-
nem tuam terminos terræ*, Matth. 28. *Data eſt mihi*

omnis poteſtas in Cælo,& in Terra: Apocalyp.1. *Dicitur Chriſtus Princeps Regum terræ*,& ibidem cap.19. *habebit in fæmore*, ideſt vt ibi exponunt Gloſ. & alij,in humanitate, *ſcriptum Rex Regum, & Dominus dominantium*.

Et quamuis auctores contrariæ ſententiæ exponant prædicta loca de Regno ſpirituali Chriſti.

25 Attamen replicat, & benè *Cabrera numer.62.* quod hoc modo Chriſtus eſſet † Rex impropriè, æquiuocè, & abuſiue,vti etiam Sponſus,Paſtor,Petra &c.contra regulam D.Auguſtini,& aliorum Patrum,quod ea tan-
26 tùm verba in Sacra Scriptura impropriè ſunt † accipienda,ex quibus falſus oriretur ſenſus, ſi propriè intelligerentur, *Auguſt.3. de Doctrina Chriſtiana cap.5. 15. & 16. Sanctes Pagninus lib.1.* Iſagoge ad ſacras litteras *cap.19.& 20. Ribera in Indice Regularum Scripturæ ante eius comm. in Prophetas minores nu. 96. tom.1. Vaſqu. in p.1. qu.1.art.9.in obſeruationibus articuli,nu. 12. Præpoſitus ibid. num.43. verſ. Notandum verò eſt*, At in caſu modo intelligendo verba illa proprie de regno temporali, non ſolùm ceſſat omne abſurdum, ſed etiam natura humana Chriſti, maximè dignificatur, igitur (ait Cabrera vbi ſupra) Chriſtus Dominus, ita
27 verè, & realiter fuit † Rex temporalis, ſicuti Philippus Tertius erat ſuo tempore verus Rex Hiſpaniarum.

Ratioue idem comprobant omnes DD. ſupra alle-
28 gati, ex eo, quod humanitati Chriſti † verbo vnitæ, & à Deitate ipſa vnctæ, & ſanctificatæ, ſicuti plenitudo ſcientiæ, gratiæ, facultas faciendi miracula, viſio beata in ſupremo gradu, ei debentur, ita ei debetur hæc dignitas regia, maximè cum locutiones ſcripturæ non ſint ſine neceſſario fundamento limitandæ, alias ait Ioan.de *Lugo dicta ſect.1.n.6.* ſequeretur,quod ſi Chriſtus in hac mortali vita exiſtens alicui præcepiſſet, vt domicilium mutaret, talia bona alienaret, &c.non iuſtè id egiſſet, & quod ei potuiſſet opponi, quod excederet terminos ſuæ poteſtatis quod omninò abſurdum eſt, & contra illud Pſal. 8. *Omnia ſubiecisti ſub pedibus eius*, qui locus à D. Paulo ad Hebræos 2. exponitur de humanitate Chriſti.

Addit *Suarez dicta diſp. 48. ſect. 2.* veram, & propriam rationem huiuſce rei eſſe, quod Chriſtus non eſt
29 filius Dei adoptiuus, ſecundùm humanitatem, ſed † naturalis, vt docent, excepto Durando omnes alij Theologi Thomiſtæ, *cum D.Thom.3.p. qu.23.art.4. & Scotiſtæ, cum Scoto in 3.diſt.10. qu.1.* & per conſequens
30 eſt hæres vniuerſorum, vt dicit † D. Paulus ad Hebr.1 vnde ratione vnionis hypoſtaticæ ex qua naturalis filiatio in Chriſto orta fuit, ei debetur Dominium hoc, & Regia poteſtas.

An autem Chriſtus in actu ſecundo exercuerit munus hoc regiæ poteſtatis temporalis.

Dicendum eſt, quod quamuis in actu primo, & in habitu Chriſtus fuerit Rex,attamen munus Regis temporalis in actu ſecundo ſimpliciter loquendo nunquã exercuit, ita DD. omnes ſupra proximè allegati locis indicatis, qui illud Ioan.18. *Regnum meum non eſt de hoc Mundo*, & illud Lucæ 12. *Homo quis me conſtituit Iudicem, aut diuiſionem inter vos*, intelligunt de hoc vſu, & exercitio regiæ temporalis poteſtatis.

32 Dixi ſimpliciter loquendo, quia, vt ait Gamachæus vbi ſupra, verſ. *Dicimus*, & P. Nazarius ibid. concluſ.5. ſecundum quid, & quoad aliqua, valdè probabile eſt Chriſtum vſum fuiſſe hac regia dignitate, dum miſit dœmones in gregem porcorum, Lucæ 8. Dumq; maledixit ficulneæ, quæ ſtatim aruit, *Matth.21.* idque nulla habita Dominorum, tàm gregis, quàm ficulneæ ratione, quamuis hæc à *Valentia vbi ſupra, & Bonacina de Incarnatione diſput.2. qu. 22. punct.1.* non ſine aliquali probabilitate attribuantur poteſtati temporali Chriſti indirectæ, & vt reſpicit poteſtatem ſpiritualem.

38 Non obſtat locus Ioan.18.quia vltra ſupradicta particula, DE, idem ibi ſignificat, quod particula EX, vt in eum locum obſeruat Toletus, & manifeſtè indicant ſubſequentia verba, *Si ex hoc Mundo eſſet Regnum meum*, & voluit dicere Chriſtus, regnum meum non eſt ex ſucceſſione,hæreditate,electione, vel aliquo alio humano titulo, ſed ex titulo ſupernaturali, vt ſupra declarauimus, & per hoc patet reſponſio etiam ad rationem Bellarmini.

§. TERTIVS.

De Petro Chriſti ſucceſſore, & eius Primatu.

Antequam ad quæſtionem contra Hæreticos noſtri temporis declarandam accedamus: duo prius contra eoſdem a nobis præmittenda ſunt.

Primum eſt, quod inter alias proprietates, quas habet Eccleſia Chriſti, ea non infimum † locum tenet,
34 quod ſit viſibilis, hoc eſt de fide, & colligitur ex illo Matth.18. verſ. 17. *Dic Eccleſiæ, ſi Eccleſiam non audierit ſic tibi ſicut Etnicus*, & apud eundem cap. 5. *Vos eſtis lux mundi, non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita*, & pluribus etiam alijs Scripturæ, ac Patrum teſtimonijs, & rationibus probarunt *Valentia in 2.2. D.Thom. diſput.1. qu.1. punct.7.§.16. in ſexta proprietate, Beccan.de fide capit.5. concluſ. 1. Suarez in ſimili tractatu diſp.9. ſect. 6. & Antonius Perez in Pentateucho fidei vol.1. de Eccleſia dub.16.* qui alios allegant.

35 Alterum eſt, viſibili † Eccleſiæ viſibile caput præeſſe debere, ita *Suarez vbi ſupra nu. 2. & ſeq. Beccanus in manuali controuerſ. lib.1.cap.4. concluſ.2. num.6.& Perez vol. 5. de Romano Pontifice dub.1.* per plura capitula, qui & alios allegant, & id probant, Tum ex Analogia Synagogæ, & Eccleſiæ, cum in ea ſemper
36 fuerit † vnum viſibile caput, videlicet Pontifex, qui eam gubernabat, vt conſtat ex Libris Exodi, Leuitici, Deuteronomij.

Tum ex eo, quod Chriſtus ante Aſcenſionem rexit Eccleſiam ſuam tanquam caput illius viſibile, vt ſupra vidimus. At poſt Aſcenſionem neque ſtatum, neque regimen mutauit, igitur etiam nunc debet Eccleſia ab vno viſibili capite gubernari. His ſuppoſitis Concluſio indubitata,& de fide eſt, poſt Aſcenſionem,Petrum
37 cæpiſſe eſſe caput Eccleſiæ viſibile, & a Chriſto Domino, dum in terris adhuc morabatur habuiſſe. Primatum inter alios Apoſtolos. Hanc concluſionem totis viribus ſubuertere conantur Hæretici, *Vt* (iuxta Agatonis Papæ dictum, in Epiſtola Synodica) *guber-*
38 *natore ſublato atrocius, atque violentius circa naufragia Eccleſiæ hoſtis graſſetur*, Sed eam latiſſimè comprobant Catholici *Bellarminus de Summo Pontifice lib. 1. Valentia in 2.2.D.Thom. diſp.1.qu. 1.punct. 7. §.27. & ſeq. Suarez aduerſus Anglicanæ ſectæ errores lib. 3. cap.10. Beccanus lib. 2.& 3.* de Republica Eccleſiaſtica contra Marcum Antonium de Dominis, virum delendæ mem.P.Nazarius in ſuo opuſculo, cui titulus eſt *Imperialis, Regaliſque Maieſtatis regimen, capitul.15. de Petri Monarchia, Aret. in 3.ſentent.diſt.25. tractat. de Eccleſia, Papa, & Concilijs, qu.2. artic. 1. & Perez in Pentateucho fidei volum. 5. de Summo Pontifice dub.2.* per plura capitula, qui alios antiquos allegant.

Primatum Petri deducunt memorati auctores, ex ſequentibus præcipuè.

39 Primò ex duobus † locis Scripturæ, videlicet

Matth.

Matth. 16. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, & infra, *tibi dabo Claues Regni Cœlorum, &c.* in quo loco continetur promiſsio primatus, & Ioan. 21. vbi ter Chriſtus dixit Petro, *Paſce Oues meas*, in quo loco actualiter primatus Petro tribuitur; & hæc duo loca ab Hæreticorum cauillis mirificè defenduntur à *Perez, Suarez, Valer. Bellarm. & Beccan. vbi ſupra.*

Secundò, eundem primatum deducunt ex prærogatiuis Petri ſupra alios † Apoſtolos, enumeratis à *Bellarm. cap. 17. & ſequ. & à Beccan. libr. 2. capit. 6.* quæ ſunt.

40 *Quod ſoli Petro Chriſtus nomen mutauerit.* Ioan. 1. verſ. 42. *Tu es Simon filius Ionæ, Tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus.*

Quod, cum enumerantur in Euangelio Apoſtoli ſemper primo loco ponitur Petrus, *Matth. 10. verſ. 2. Marci 3. ver. 16. Lucæ 6. ver. 14.*

Quod Scriptura loquitur de Petro vti Principe, Lucæ 8. verſ. 45. *Dixit Petrus, & qui cum illo erant*, ſic Macab. 2. cap. 8. dicitur. *Machabeus, & qui cum illo erant.*

Quod ſæpe Petrus nominè omnium Apoſtolorum loquitur Ioan. 6. verſ. 68. *Dixit ergo Ieſus ad duodecim, &c.* & infra, *reſpondit ei Simon Petrus.*

Quod reuelatio Diuinitatis Chriſti primo Petro facta ſit, Matth. 16. verſ. 17. vbi poſt confeſsionem Petri, *Tu es Chriſtus filius Dei viui*, ſubiungit Chriſtus, *Beatus es Simon Bariona, quia caro, & Sanguis, &c. ſed Pater meus.*

Quod Chriſtus iuſſerit pro ſe, & ſolo Petro ſolui tributum in Capharnaum, *Matth. 17. 26. Da pro me, & te.*

Quod Chriſtus poſt Reſurrectionem primo apparuerit Petro, vt ait Paulus 1. ad Corinth. 15. verſ. 4. *Reſurrexit die tertia ſecundum Scripturas, viſus eſt Cephæ, & poſt hoc vndecim.*

41 Tertiò eundem primatum Petri probant Scribentes, ex vſu, & exercitio † eiuſdem primatus.

Nam Actorum 1. verſ. 15. conuocauit Apoſtolos ad electionem noui Apoſtoli: *In diebus illis exurgens Petrus in medio Fratrum dixit, viri fratres oportet impleri Scripturam.*

Primus poſt acceptum Spiritum Sanctum promulgauit Euangelium Iudæis, *Act. 2. ver. 14.* Quinimò, & gentibus, *Act. 10. ver. 10.* Ac ipſe primum miraculum fecit in confirmationem Euangelij a ſe promulgati, *Act. 3. ver. 6. In nomine Ieſu Chriſti ſurge.*

42 Quartò idem probatur, ex innumeris Patrum, & Græcorum, & Latinorum auctoritatibus, quæ longa ſerie recenſentur à *Bellarm. cap. 25. Nazar. loco alleg. Perez dicto dub. 2. cap. 16. & Beccan. libr. 2. capit. 4. & ſeq.* vocatur enim ab ipſis Petrus caput Eccleſiæ, caput fidelium, caput omnium Apoſtolorum, Princeps Apoſtolorum, Paſtor, Paſtorum, Vertex, & Anteſignanus Apoſtolorum, fundamentum rectæ fidei, Dux Diſcipulorum Chriſti, & Princeps Eccleſiæ Chriſtianorum: ex quibus vnuſquiſque colligere poteſt communem, & irrefragabilem vniuerſalis Eccleſiæ ſenſum Primatum Petri ſemper ſuſtinuiſſe.

43 Neque his obſtant leuiſsimæ Hæreticorum obiectiones, quia latiſsimè omnibus reſpondent *Bellarm. cap. 26. & ſeq. Beccan. lib. 3. cap. 4. Perez capit. 17. & ſeq. Suarez cap. 11.* ad ipſos benignum Lectorem remitto. Quia noſtri inſtituti non eſt haſce materias cum Hæreticis controuerſas pertractare ex profeſso, ſed tantummodò quatenus neceſsariæ ſunt ad fundandam Romani Pontificis poteſtatem in temporalibus, maximè contra Hæreticos quoſcunque.

QVARTVS.

De Romanis Pontificibus Petri ſucceſſoribus.

PRimatum Petri in Eccleſia, non ipſi ſoli à Chriſto fuiſse conceſsum, ſed etiam ſucceſſoribus ſuis, &

44 certum eſt de fide, & colligitur ex præmiſsis in §. præcedenti; quod magis confirmatur ex eo, quod in Ec-

45 cleſia debet eſse principatus † Monarchicus, ſiue Regalis, quia ex Ariſt. 8. Eticorum, & 3. Politicorum, Monarchia longè excellentius regimen eſt, quam ſit Ariſtocratica, & Democratica, at in Principatu Monarchico ſemper debet eſſe vnum caput; igitur Primatus Monarchicus Petro tributus intelligitur pariter eius ſucceſsoribus conceſsus; prout etiam in Synagoga, quæ typus erat Eccleſiæ, Deus prouidit non de ſolo Aaron Summo Sacerdote, ſed Deus voluit quod ei præeſſet vnum caput in ſpiritualibus toto tempore ipſius; igitur dicendum eſt, quod multo magis de eodem capite voluerit Chriſtus Eccleſiæ ſuæ prouidere, hoc autem latius proſequuntur *Valentia in ſupra allegata qu. 7. §. 36. Suar. de fide diſp. 9. ſect. 6. & in defenſ. Cathol. fidei aduerſus Regem Angliæ lib. 3. cap. 12. & Perez dicto vol. 5. de Summo Pontifice dub. 3. per plura capita.*

46 Hoc ſuppoſito certiſsimum eſt de fide † Romanos Pontifices eſſe veros Petri ſucceſsores.

Probatur primò ex dictis Anacleti, & Marcelli Summi Pontificis relatis à *Gratiano cap. Sacroſancta diſt. 22. & cap. rogamus 24. quæſt. 1.* & benè *Rodericus Acunha in dicto capit. Sacroſancta, & cap. in nouo diſtinct. 21.*

Secundò probatur, ex Synodo Epiſcoporum collecta tempore Marcelli Papæ, quæ noluit eum iudicare dicens, *Quod primæ ſedes a nemine iudicatur*, cap. nunc autem, diſt. 21. vbi idem Rodericus, & ex Concilio Niceno primo, Can. 1. ex collectis, ex Epiſtolis Iulij, ibi, *Non debet præter ſententiam Romani Pontificis Concilio celebrari.*

Tertiò probatur ex patribus, Optatus enim Mileuitanus libr. 2. contra Parmenianum, ait; *Petro ſucceſſit Linus, Lino Clemens, Clementi Anacletus*, quod idem habet Auguſt. Epiſt. 105. ad Generolum, ibi, *Petro enim ſucceſsit Linus*, & Philippus præsbiter in Concilio Epheſino tom. 2. cap. 6. ait loquens de Pontifice Romano: *Huius itaque (ideſt Petri) ordinarius ſucceſſor Papa Celeſtinus, nos ad hanc Synodum miſit*, hanc veritatem pluribus comprobarunt *Valentia d. q. 7. §. 37. Suarez in Regem Angliæ lib. 3. cap. 13. Bellarmin. lib. 2. de Summo Pontifice cap. 12. & ſequ. Perez dicto vol. 5. dub. 4. cap. 2. ſequ. Aret. d. qu. 2. art. 3. Becean. de Republica lib. 3. capit. 3. & ſeq.* qui alios allegant. Solent ab Hæreticis nonnulla in contrarium allegari, ſed leuiſsima ſunt, & à ſupracitatis Auctoribus ſufficienter tolluntur.

Solummodo hoc loco aliquibus obiectis eorundem Hæreticorum breuiſsimè reſpondendum eſt.

47 Primò quidem, dum dicunt Pelagium Summum Pontificem damnaſſe titulum Vniuerſalis Patriarchæ, quo vtebatur Ioannes Epiſcopus Conſtantinopolitanus, vt cap. nullus diſt. 29.

Animaduertendum eſt, Pelagium damnare titulum vniuerſalis Patriarchæ: hoc enim ſignificabatur ſe ſolum eſse Patriarcham, & Epiſcopum, vt notat *Beccan. dicto lib. 3. c. 5. obiect. 4.* non autem damnare voluiſſe titulum Epiſcopi vniuerſalis Eccleſiæ.

48 Secundò, aiunt Policratem Epiſcopum Aſianum, & Iræneum reſtitiſse Victori Papæ Aſiaticas Eccleſias Excommunicanti.

Verùm reſiſtentia non fuit facta Pontifici, quia non haberent iuriſdictionem, ſed quia putabant non adfuiſſe iuſtam cauſam, cenſuræ promulgandæ, ita *Beccan. vbi ſupra obiect. 6.*

49 Tertiò, nobis obijciunt Epiſcopos Orientales in Concilio Antiocheno, qui, & ipſi reſtiterunt Iulio Pontifici, quos ipſos Romam citaſſet, & quod Athanaſium ab ipſis damnatum abſoluiſſet, vt ex Epiſtola Iulij ad ipſos.

Verùm, vt obſeruauit *Beccan. obiect. 9.* inter illos Epiſcopos aderant 36. Arriani, & ſic magis adhærendum eſt Athanaſio viro Sanctiſſimo, & Doctiſſimo, qui Romanum agnouit Pontificem, quam ipſis, qui Hæretici erant, vnde in Apolog. 2. contra Arrianos atteſtatur Athanaſius, Epiſcopos illos Iulio Pontifici veniam popoſciſſe.

50 Quartò, opponunt *Cyprianum lib. 3. Epiſt. 3.* ad Cornelium, qui ſe in omnibus videtur parem facere Summo Pontifici.

Sed demente Cypriani videndi ſunt *Beccan. vbi ſup. obiect. 7.* pro nunc ſufficere nobis debet atteſtatio *Auguſt. lib. 1. contra Donatiſtas c. 18.* quod in hoc Cyprianus peccauit.

Hic autem Primatus, quicquid dixerit *Sotus in 4. diſt.*
51 *24. qu. 2. art. 5.* Romano Pontifici † non iure Eccleſia-
ſtico debetur, ſed iure Diuino, vt latiſſimè probarunt *Valentia vbi ſupra* §. 13. *Perez dicto dub. 4. cap. 11.* & alij quod definitum eſſe probabiliſſimum eſt, in *c. damnamus de Summa Trinitate, & fide Cathol.* vbi de Romana Eccleſia dicitur, *Quod Deo ipſo diſponente mater eſt, & magiſtra omnium Eccleſiarum.*

§. QVINTVS.

De poteſtate Romani Pontificis in temporalibus.

QVoniam ſupra in Chriſto Domino tria diſtinximus, Poteſtatem ſcilicet ſpiritualem, Poteſtatem in temporalibus indirectam, & Poteſtatem in temporalibus directam; Ideò in præſenti quæſtione cùm Romanus Pontifex Vicarius ſit Chriſti, modernus *Barboſ. de iure Eccleſiaſtico lib. 1. cap. 2. num. 17. Ioan. de Solorzano de iure Indiarum libr. 1. capit. 23. numer. 71. & Valaſqu. in defenſ. monitorij Pauli V. par. 6. numer. 14.* qui alios allegant, tres quoque quoad inſtitutum noſtrum attinet, de eius iuriſdictione ſunt præcipuæ ſententiæ.

52 Prima ſententia eſt Caluini, Centuriatorum, Petri Pſeudomartiris, Brentij, & aliorum Hæreticorum, qui in Pontifice ſolam agnoſcunt ſpiritualem poteſtatem, & ei omnem temporalem denegant iuriſdictionem ſiue directam, ſiue indirectam.

Mouentur impij hi auctores ex illo *Matth. loco capit. 20. Reges gentium dominantur eorum, vos autem non ſic, & 2. ad Thimoth. 2. Nemo militans Deo implicet ſe negotijs ſæcularibus*, & alijs ſimilibus Sacræ Scripturæ, & Patrum auctoritatibus; de quibus apud *Bellarmin. de Romano Pontifice l. 5. cap. 10. tom. 1. ſuarum controuerſiarum. Paramum, & Solorz. locis infra allegandis*, qui etiam dictis auctoritatibus pleniſſimè reſpondent.

53 Secunda ſententia eſt in ſummo Poncifice adeſſe poteſtatem temporalem, non ſolùm indirectam, quæ ordinatur ad ſpiritualia, ſed etiam directam, quæ ordinatur ad temporalia.

Hæc communiter tribuitur Legiſtis, & Canoniſtis, quos latiſſimè referunt, & ſequuntur *Marta de iuriſdictione par. 1. cap. 19. & ſequ. Ludouicus à Paramo de Origine S. Inquiſitionis lib. 3. qu. 1. de Summi Pontificis poteſtat. opin. 3. Bouadill. in ſua politica tom. 1. lib. 2. capit. 27. numer. 3. verſic.* La contraria opinion, *Valenzuela, Velaſquez in defenſ. Monitorij Pauli V. contra Venetos par. 5. num. 100. & ſeqq. & Ioan. de Solorzano de iure Indiarum l. 2. cap. 22. & c. 23.*

Probatur hæc ſententia. Primo quia in Chriſto Do-
54 mino aderat poteſtas temporalis directa, vt ſupra fuit
concluſum; At Papa eſt Chriſti Vicarius, igitur etiam in eo talis poteſtas debet adeſſe.

Secundò probatur ex pluribus Scripturæ locis apud
55 memoratos Auctores, ſed præſertim ex illo Hierem. 1.
Poſui te ſuper gentes, & ſuper regna, vt euellas, & deſtruas, & edifices, & plantes.

Tertiò probatur, quia Monarchia eſt melius regi-
56 men, quam Ariſtocratia, & Democratia, vt latiſſimè
probauit alijs pluribus cumulatis *Molfeſ. ad conſuetud. Neapolit. tom. 2. in proem. qu. 9. per totam.* At concedendo Papæ iuriſdictionem directam etiam in temporalibus, & ſubijciendo eidem omnes laicas poteſtates Reſpublica Eccleſiaſtica efficitur Monarchia perfectiſſima, igitur credendum eſt talem poteſtatem fuiſſe à Chriſto Domino Summis Pontificibus tributam.

Quartò, probat hoc idem *Bouadill. vbi ſupra* ex eo,
57 quod Samuel vſus fuit contra Regem Agag gladio
materiali 1. *Reg. 15. Helias 3. Reg. 18.* interfecit 400. Profetas Baal, Moyſes Deuteronom. 17. in dubijs legis, etiam criminalibus, ad Iudicem ordinis Leuitici recurrere debebat, & ibi plura adducit ſimilia *Bouadil. de Moyſe, Melchiſedech, & Samuele*, qui, & Sacerdotes fuerunt, & ſimul Reges, igitur, ſi hoc fuit in veteri lege conſtitutum, multo magis dicendum eſt idem fuiſſe conceſſum Summo Sacerdoti nouæ legis, vt arguit etiam *Marta loco citato numer. 17. & ſequenti.*

58 Quintò, quia de facto Summi Pontifices ſæpiſſimè vſi ſunt directè gladio temporali, etiam aduerſus Reges, & Imperatores.

59 Nam Leonis Papæ Tertij iuſſu Imperium de Græcis ad Germanos translatum fuiſſe atteſtatur *Illeſcas, & Coriolan. in vita illius Pontificis*, & latè probauit *Baron. Annal. tom. 9. Annot. 800. numer. 12.* & latiſsimè *Bellarmin. de translat. Imperij Romani lib. 1. cap. 4. & ſeq.*

60 Innocentius Primus Archadium excommunicauit, licet eſſet Imperator, Coriolanus in Breuiario Cronolog. ſub anno Domini 407. & Innocentius Quartus, Imperatorem Federicum non ſolùm excommunicauit, ſed etiam depoſuit, idem *Coriolan. Anno* 1245. *verſ. Eodem Anno, capit. ad Apoſtolicæ de re iudic. in 6.*

Zacharias Childericum Francorum Regem depo-
61 ſuit, & eius loco Pipinum ſubſtituit, *Genebr. in chron.*
libr. 3. Anno Domini 750. *Coriolan. ſub Anno* 752. *fol. mihi* 220. *Illeſcas in vita huius Pontificis fol. mihi* 170.

62 Innocentius Quartus coadiutorem dedit Regi Luſitaniæ, *capit. grandi de ſuppl. negl. Prælatorum, in 6.*

63 Et Pius Quintus Regno priuauit Regem Angliæ, & Reginam Eliſabeth, vt in conſtit. dicti Pontificis 101. *in Bull. nouo tom. 2. Bouadill. loco allegato, Bellarmin. Solorzan, & Paramus* qui plura huiuſce rei exempla tradunt.

64 Sexto, Idem probatur ex eo, quod † Summi Pontifices Regna auferunt ab infidelibus, & ea tradunt fidelibus, vt patet de Adriano VI. qui Regnum Indiarum conceſsit Regibus Luſitaniæ, vt apud *Solorzan. lib. 2. de iure Indiarum cap. 24.* vbi omnes Bullas illius Pontificis ad verbum refert.

65 Septimo, Ad idem facit Extrauagans vnam San-

ƈtam, quæ eſt Bonifacij VIII. de Maioritate, & Obe-
dientia.

Oƈtauò, Valdè vrgent allegata à *Molfeſ. ad conſue-
tud. Neapol tom.* 1. *quæſt. probem.* 9. *num.* 22. *& ſequ.* vbi
dixit, quod fide negari nequit, quin Papa cum Reſpu-
blica labitur in ruinam poſſit ſi culpa ſit in Rege ei
coadiutorem dare, eundem priuare, alium ſubſtituere,
& addit vlterius Molfeſius, quod ſi mala in Republica
euenerint, ob exceſſiua, & iniuſta tributa poteſt ea an-
nullare, & tollere.

Tertia ſententia eſt, quæ docet in Summo Pontifice
adeſſe poteſtatem in temporalibus, ſed in directam
66 tantummodo, ideſt in ordine ad ſpiritualia: Hanc opi-
nionem tenuerunt *Bellarm. de Summo Pontifice lib.* 5.
*per totum, & in opuſculo de poteſtat. Summi Pontificis in
temporalibus aduerſus Gulielmum Barclauum in præfa-
tione*, vbi omnes DD. antiquos enumerat *Malder. in* 2.
2. *q.* 1. *art.* 10. *dub.* 8. *Adam. Tannerus in par.* 2. *diſp.* 4. *q.*
4. *dub.* 1. *num.* 33. *Suar. in defenſ. fidei lib.* 3. *cap.* 22. *&* 23.
Molin. de iuſt. & iuri diſp. 29. *Sanƈtarell. de hæreſi cap.*
39. *dub. vnico num.* 1. *& ſeq. Diana reſol. moral. tom.* 1.
traƈt. 2. *reſol.* 121. *&* 122. *Morla in Emporio iuris p.* 1.
tit. 2. *de iuriſdiƈt. omnium Iudicum q.* 4. per totam, ſed
maximè *num.* 13. *Sixtus Senenſ. in ſua Bibliotheca San-
ƈta lib.* 6. *annot.* 72. qui egregiè loquitur *Salon. de iuſt. &
iur. q.* 4. *de dominio art.* 1. *Cabrera in* 3. *p. D. Thom. q.* 22.
art. 1. *diſp. vnica* §. 6. *num.* 73. *& ſeq. & Ioan. de Lugo ibi.
diſp.* 30. *ſeƈt.* 1. *num.* 111. *Ramirez de lege Regia* §. 2. *per
totum, Barboſ. modern. in cap. per venerabilem num.* 37.
qui filij ſint legitimi, *Anguian. de legibus, & conſtitutio-
nibus Principum tom.* 1. *lib.* 2. *controu.* 17. *per totam, &
Torreblanca de magia lib.* 3. *cap.* 4. per totum, qui alios
allegant.

Ego, vt Iudicium meum proferam inter haſce duas
Catholicorum ſententias, arbitror, quod etiam voluit
Paramus ſupra alleg. in 4. *opin. in fin. nu.* 145. *verſ. Quam-
uis hanc.*

Et quia hæc tertia ſententia duas habet partes, quod
ſcilicet in Papa ſit poteſtas in temporalibus indireƈta,
& quod in eodem minimè reperiatur eadem poteſtas
direƈta.

69 Ideò quoad primam partem probatur, cui commit-
titur finis, intelliguntur etiam ei commiſſa omnia me-
dia ad finem illum conſequendum. Vnde *D. Thom. in*
2. 2. *q.* 40. *art.* 2. ad tertium, ait, quod omnis potentia,
vel ars, vel virtus, ad quam pertinet finis, habet etiam
diſponere de his, quæ ſunt ad finem, & paſſim I. C. di-
cunt conceſſa alicui iuriſdiƈtione, intelligi etiam con-
ceſſa ea omnia ſine quibus iuriſdiƈtione nequit exerce-
ri, *l.* 2. *ff. de iuriſdiƈt. omnium Iudicum, cap. præterea*, vbi
modernus *Barboſ. de offic. Delegati*, & latè ad propoſi-
tum noſtrum hoc expendens *Anguian. diƈta controu.*
17. *n.* 22. *& ſeq.*

70 At ſummo Pontifici conceſſa eſt ſuprema poteſtas
in omnes etiam Principes, & Reges ſpiritualis, & in or-
dine ad finem ſupernaturalem, ſecundùm omnes, igi-
tur Summo Pontifici intelligi debet conceſſa poteſtas
in temporalibus, quatenus hæc eſt medium ad finem
ſupernaturalem.

71 Secundò probatur ex cap. per venerabilem, qui filij
ſint legitimi, ibi, *Verum etiam in alijs regionibus certis
caſibus inſpeƈtis temporalem iuriſdiƈtionem caſualiter
exercemus*, Dixit enim Papa *Caſualiter*, quia indireƈtè,
non autem direƈtè in temporalibus iuſdicit extra pa-
trimonium B. Petri, *Anguian. diƈta controu.* 17. *num.* 26.
& Barboſ. in d. cap. num. 37. *verſ. Eam tamen habet ca-
ſualiter.*

72 Tertiò probatur quia obſeruantia ſubſequuta decla-
rat, quid in conceſſione veniat, & omnem tollit dubie-
tatem, *Surd. conſ.* 349. *qui alios allegat.*

73 At perpetuus vſus Eccleſiæ ſemper fuit, quod Papa
in ordine ad finem ſpiritualem vtatur poteſtate in
temporalibus, vt patet ex his, quæ diximus in Quinto
Argumento pro ſecunda ſententia, igitur &c.

Quò verò ad ſecundam partem eadem tertia ſenten-
tia probatur.

74 Primò, quia hæc poteſtas indireƈta † ſufficit ad per-
feƈtam Monarchiam Eccleſiæ conſtituendam, & con-
ſeruandam, vt ex ſolutionibus argumeutorum ſecundæ
ſententiæ magis apparebit.

Secundò, rationes ob quas Regnum in temporalibus
75 concedunt Chriſto Domino, etiam direƈtè Theol. de
quibus ſupra, ceſſant in Summo Pontifice, nam ex vna
parte illud Regnum debetur Chriſto ratione vnionis
Hypoſt. & ex alia Papa in Scriptura Sacra nunquam
vocatur, Rex terræ, vel Hæres vniuerſorum, vt ad pro-
poſitum noſtrum notauit, & ratiocinatur *Cabrera in* 3.
p. q. 22. *diſp. vnica* §. 6. *num.* 73. *& num.* 74. vbi bene no-
tat, quod quotieſcunque de Summi Pontificis poteſta-
te, fit mentio in ſcriptura vocatur. *Papa, Paſtor, Sacer-
dos, Pontifex, Pater, Epiſcopus &c.*

Firmata hac tertia ſententia, non obſtant argumenta
ſecundæ.

Et quidem non obſtat primum,

76 Tùm quia non eſt neceſſe, quod omnia, quæ compe-
tunt Chriſto, competant etiam Summo Pontifici, cum
illi competat facultas miracula faciendi, & gratiam
creandi, ac noua Sacramenta inſtituendi, quæ Papæ
non competunt, & ita reſpondet ad hoc argumentum
Ioan. de Lugo loco ſupra allegato.

Tum quia in Scriptura nunquam dicitur Papa Rex,
prout vocatur Chriſtus, & ſic reſpondit Cabrera loco
proximè relato.

77 Non obſtat ſecundum, quia ex illo loco non colli-
gitur expreſſe, an ea poteſtas ſit direƈta, an indireƈta,
& verba Hieremiæ reƈtè poſſunt in poteſtate indireƈtà
verificari.

Ad tertium reſpondit *Molin. diƈta diſput.* 29. quod
78 Summus Pontifex eſt Monarca perfeƈtus, ſed ſpiritua-
lis, & ob id Reges omnes ei ſubijciuntur in ordine ad
finem ſpiritualem.

79 Ad quartum, reſpondet Morla in Emporio iuris *di-
ƈto tit.* 2. *q.* 4. *num.* 13. quod in lege naturæ Sacerdotium
erat annexum iuri primogenituræ, vnde à lege naturæ
ad legem gratiæ non poteſt legitimè argui.

Sed neque à lege Moſaica ad legem Chriſti in pro-
80 poſito licitum eſt argumentum cum in ea lege, aliter
iura Sacerdotij eſſent conſtituta, quam in lege Euan-
gelica.

Præterquam quod Samuel, & Helias materiali gla-
dio vſi ſunt in ordine ad finem ſupernaturalem, vt con-
ſtare vnicuique facilè poterit legenti loca Scripturæ in
argumento allegata.

81 Ad quintum reſpondetur, quod in omnibus allatis
exemplis Pontifex vſus eſt gladio materiali, ſed in or-
dine ad finem ſpiritualem, vt contra *Martam animad-
uertit Torreblanca loco ſupra allegato cap.* 4. *num.* 64. *&
ſeq.* vbi quod ſi benè omnia exempla ab eo allata per-
pendantur omnia cauſam ſpiritualitatis habent anne-
xam, quod vt euidentius apparet ſingula ſunt breuiſſi-
mè conſideranda.

82 Et quidem translatio Romani Imperij de Grecis ad
Germanos fuit à Pontifice faƈta, quia id erat neceſſa-
rium ad conſeruationem Eccleſiæ, vt obſeruauit *Molin.
loco citato*, quem ipſiſſimis eiuſdem verbis tranſcriptis
ſequutus fuit *Param. diƈta opinione* 4. *num.* 117. *verſic.*
Ad quintum verò. addo ego Baronium in ſuis Annali-
bus Eccleſiaſticis circa Annum Domini 800. *num.* 17.
vbi ait Græcos ob Hereſes, in quibus contumaces erãt,
& inſordeſcentes Imperio priuatos, & in nationẽ Ger-
manã translatũ ob ingentia illius in Romanam Eccle-
ſiam obſequia, ac in Apoſtolicam Sedem benemerita.

83 Inno-

83 Innocentij primi, Excommunicatio in Archadium Imperatorem eam habuit cauſam, quod malè ſe geſſerit in Diuum Ioannem Chriſoſtomum, quodque Eccleſiaſticam ſibi vſurpauerit iuriſdictionem, & iura Eccleſiæ grauiſſimæ læſerit, ita Baron. circa Annum Domini 407. num. 20. & ſequentib. & Coriolan. eo ipſo anno fol. 110. verſ. Eodem anno Innocentius.

84 Innocentij etiam Quarti † excommunicatio fuit in Fridericum Imperatorem lata, quod cum antea Catholicus eſſet, expoſt in Hæreſim incidit, & in ea contumax, & pertinax fuit: vnde rectè fuit à Gregorio IX. excommunicatus, vt in eius Bulla Incipiente RATIONABILIS SPIRITVS, & ab Innocentio Regno, & Imperio priuatus, vt in eius Conſtitutione incipiente, AD APOSTOLICÆ DIGNITATIS, & eius filius Conradus prohibitus in Imperatorem eligi ab Alexandro Quarto, vt in eius Bulla incipiente: FIRMA, vt in Conſtitutione Gregorij Noni, Innocentij Tertij, & Alexandri Septimi in Bullario nouo tom. 1.

85 Zacharias Papa Regno priuauit Childericum, quod ſtupidus eſſet, & inſenſatus, vt ait Genebrardus loco allegato, & quod ob id Cathol. Religio periclitaretur, vt notauit Baron. anno Domini 751. *num.* 1. quo caſu Papam iuriſdictionem exercere temporalem ſupra quoſcumque etiam Reges, & Imperatores certiſſimum eſt, & ob id *Rodericus Acunna in cap. Quoniam diſt.* 10. *num.* 2. *poſt Sot.* Victoriam, *Molin.* & alios dixit, quod vbi ex diſcordia inter duos Principes neminem in temporalibus recognoſcentes probabiliter timeretur aliquod detrimentum Eccleſiæ, vel boni ſpiritualis, tunc Papa eſt Iudex competens inter illos.

Ad ea verò, quæ contra hanc Zachariæ Hiſtoriam opponit Barclaus, benè reſpondet *Bellarm. cap.* 42. *per totum* in libello contra eundem Barclaum edito.

86 Coadiutor etiam Regi Luſitaniæ, rectè datus fuit ab Innocentio Quarto, quia, vt dicitur in *dicto cap. grandi, Regnum illud erat deſtructioni expoſitum*, & ſecundum veriorem Doctor. ſententiam directo Eccleſiæ Domi nio ſuppoſitum, vt dixerunt *Paramus de Orig. Sanctæ Inquiſitionis lib.* 3. *quæſt.* 1. *opinione* 3. *num.* 113. *& alij allegati à Solorzano de iure Indiarum lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 84. videatur tamen *Parlador. rerum quotidian. lib.* 10. *ſecundo cap.* 20. vbi de hoc Regno Luſitaniæ agit, & de intellectu huiuſce textus.

87 Tandem Pij Papæ Quinti in Reginam Eliſabeth ſententiam; & cauſam habuit ob hæreſim, & titulum impie ſibi vſurpatum, *Capitis Eccleſiæ Anglicanæ*, ex quibus patet omnia exempla Summorum Pontificum quæ in contrarium pro ſecunda ſententia adducuntur habere annexam cauſam ſpiritualem.

Ad ſextum reſpondetur, omiſſa pro nunc diſputatione generali, an licita ſit occupatio terrarum Regum Infidelium, ex cap. infidelitatis præcisè, de qua *Valentia in* 2. 2. *diſp.* 1. *q.* 10. *punct.* 7.

88 Quod conceſſiones Regnorum Indiarum Regibus Luſitaniæ factæ fuerunt ab Alex. VI. & alijs Summis Pontificibus ex cauſis concernentibus bonum ſpirituale, ſalutem animarum, & finem ſupernaturalem, vt notarunt Victor. in relectione de Indicis, *Rebell. de obligationibus iuſtitiæ lib.* 18. *q.* 23. *ſect.* 1. *verſ.* His tamen non obſtantibus, *& Putean. in* 2. 2. *quæſt.* 10. *art.* 10. *ad vltimum.*

89 Ad ſeptimū dico, quod in illa † extrauagan. VNAM SANCTAM, definitur ſolummodo Summum Pontificem habere gladium temporalem, non tamen ibi deciditur, an illum habeat directè, an indirectè, vnde erit declaranda, *ex text. dicti cap. per venerabilem*, qui filij ſint legitimi, vbi declarat Papa ſe hoc gladio Caſualiter vti.

90 Ad octauum reſpondetur, quod ea omnia Papa gerere poteſt ratione peccati, & ſcandali, & ſic in ordine ad finem ſupernaturalem. An autem hæc poteſtas in temporalibus indirecta dicenda ſit potius ſpiritualis, quam temporalis.

91 Variant DD. multi enim volunt eſſe ſimpliciter ſpiritualem, *ita Suar. in* 3. *par. diſp.* 40. *ſect.* 2. cum alijs allegatis à *Bouadill. loco ſupra pluries relato*, alij mediam poteſtatem appellant, quia ratione materiæ temporalis eſt, & ratione finis ſpiritualis, ita *Anguian. d. contro*u. 17. *num.* 28.

92 Ego autem (quamuis putem hanc eſſe quæſtionem de nomine) exiſtimo ſimpliciter dicendam eſſe iuriſdictionem, & poteſtatem temporalem, quia hoc modo eam vocat Summus Pontifex in *dicto cap. per venerabilem, ibi: Temporalem iuriſdictionem caſualiter exercemus.* Et quia alias difficilè eſſet ſaluare extrauagantem, vnam Sanctam, & quomodo in Papa adſit vterque gladius.

§. SEXTVS.

De Summi Pontificis Romani poteſtate, & iuriſdictione in Hæreticos.

EX dictis in §. præcedenti manifeſtè apparet, Summi Pontificis auctoritatem, in omnes, & quoſcun-
97 que Hæreticos, quacunque etiam regali dignitate prefulgeant, & ſpiritualem eſſe, & temporalem, id probant, tum exempla, quæ ſupra retulimus, & alia relata a *Paramo de origine Sanctæ Inquiſitionis lib.* 3. *quæſt.* 1. *de Summi Pontificis poteſtate opin.* 3. *n.* 146. *& ſeq.*

Tùm ea, quæ longa ſerie diſputauit Suarez aduerſus Regem Angliæ in ſua defenſione Catholicæ Religionis lib. 3. ferè per totum, & Bellarminus Illuſtriſſimæ memoriæ in opuſculo ſupra ſæpius citato contra Impium Barclaum.

Ex hac ſpirituali, & temporali poteſtate Summi Pontificis manat, quod ipſe poteſt annullare omnes le-
94 ges à Principibus laycis, conditas fauore hæreſis, eoſdem punire vtroque gladio, ſi eis quoquomodo faueant, ac cogere, vt in huiuſmodi Hæreticos, vel Apoſtatas, & Sciſmaticos ſecundùm diſpoſitionem vtriuſque iuris legitimè aduertant *Molin. de iuſt. & iur. tom.* 1. *diſp.* 29. *verſ. Præterea ſi Princeps aliquis; & Ramirez de lege Regia omninò viden.* §. 2. *num.* 44. *per totum.*

95 Et cum Papa ſit Caput Eccleſiæ viſibile, & ſupremus Eccleſiaſticæ Hierarchiæ Monarcha, Supremus etiam eſt Iudex in cauſis Hæreſis, & ei quoquomodo annexis, ſeu connexis, & dependentibus.

TITVLVS SECVNDVS.

De vniuerſali Romana Inquiſitione, & Eminentiſsimis, & Reu^mis. DD. Cardinalibus Supremis Inquiſitoribus.

SVMMARIVM.

1 *Paulus Tertius hanc Congregationem inſtituit.*
2 *Quot Cardinales Inquiſitores deputauerit, & quas facultates eis conceſſerit.*
3 *Eandem Congregationem, & omnia eius priuilegia confirmauit Sixtus V.*
4 *Supremis inquiſitoribus additi fuerunt Commiſſarius Generalis Sancti Officij, & Aſſeſſor.*

5 *Quod*

5 *Quod ſtatuit maior pars Cardinalium à tota Congrega-tione intelligitur decretum, & idem ſi duo aliquibus abſentibus. num. 6,*
7 *Abſentium appellatione qui veniant.*
8 *Supremi Inquiſitores habent in omnes iuriſdictio-nem.*
9 *Ad eos recurritur cum Ordinarius, & Inquiſitor non recordant inferendis ſententijs, & in cauſis graui-bus.*
10 *Cognoſcunt cauſas appellationum.*
11 *Supremi hi Inquiſitores diſpenſant in carcere perpe-tuo, & in infamia contracta ob hæreſim. n.12,*
13 *Eiſdem Cardinalibus conceſſit Greg. XV. arbitrium tradendi brachio ſeculari confeſſarios ſollicitantes ex teſtibus ſingularibus.*
14 *Quoties Cardinales hi congregantur in Hebdomada,& vbi.*
15 *Quos habeant Officiales.*

§. VNICVS.

1 Paulus Tertius Romanus æternæ memoriæ Pon-tifex Anno 1552. primus CongregationemS. Officij Supremorum Inquiſitorum de Vrbe in-ſtituit,vt in eius conſtitutione incipiente, *Licet ab ini-tio* in Bullario nouo *tom.1.fol.mihi* 670.

2 In qua ſex Eminentiſſimos, & Reuerendiſſimos Cardinales deputauit Supremos Inquiſitores cum fa-cultate procedendi contra quoſcunque Hæreticos, de hæreſi ſuſpectos, fauctores, & complices, & eos cuiuſ-cumque ſint præheminentiæ, etiam abſque Ordinarijs locorum puniendi,& eorum bona confiſcandi,ac etiam cum auctoritate creandi Officiales, inuocandi bra-chium ſæculare, & alia cumplura faciendi, vt in dicta Bulla.

3 Hanc eandem Eminentiſſimam Congregationem, & omnia eius Priuilegia confirmauit Sixtus V. in eius *conſt.74. in Bullario nouo tom.2. incipiente: Immenſa æterni Dei*, ædita anno 1588. ita tamen, vt nihil inno-uetur in Officio S.Inquiſitionis in Regnis Hiſpaniarum erecto,ipſo Santiſs. D.N.Inconſulto huiuſce Bullæ ver-ba legi etiam poſſunt apud Quarantam in ſumma Bul-larij,in verbo, *Congregationes illuſtriſſimorum DD. Car-dinalium*: & apud Ludouicum à *Paramo de orig. S.In-quiſitionis lib.2.cap.1. num.29. verſ.Sixtus autem Papa Quintus.*

4 Hiſce Eminentiſsimis, & Reuerendiſs. Inquiſitori-bus pro faciliori exitu, & expeditione cauſarum crimi-nalium,additi fuerunt Commiſſarius Generalis S.Offi-cij, qui ſemper eſt ex Illuſtriſs. Ordine Dominicano-rum,& Aſſeſſor Generalis,idque factum fuiſſe tempore Cardinalis Io.Petri Caraffæ,atteſtatur *Paramus vbi ſu-pra n.24.*

5 Quod maior pars iſtorum Eminentiſs.DD.Cardina-lium decernit, intelligitur à Sac. Congreg. & omnibus deciſum, vt ſtatuit Pius IV. *conſtit.79. in Bullario nouo tom.2. fol.111. incip. Cum nos per noſtrum*, ædita anno 1564.addit Pius V. *in conſt.23. incip. Cum fælicis recor-dationis*,eodem loco *fol.201*.validum cenſendum.

6 Quod maior pars iſtorum Eminentiſs.Inquiſitorum præſentium ſtatuit,vel duo aliquibus abſentibus,perin-de eſt,ac ſi omnes,& ſinguli interueniſſent.

7 Abſentium autem Cardinalium nomine non intelli-guntur hoc loco Cardinales ab Vrbe Romana abſen-tes,quia alias difficillimum eſſet ſcire,quæ pars Cardi-nalium abeſſet ab Vrbe,ſed intelligitur Bulla de Cardi-nalibus abſentibus ab hac Eminentiſſima, & Reueren-diſs.Congregatione,vt notauit Flau. Cherub. in Schol. ad compendium dictæ Bullæ.

8 Supremi hi Inquiſitores iuriſdictionem habent ſupra omnes Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, & quoſqunque Principes laycos, ſuprà omnes Inquiſito-res, & quaſqq;alias perſonas, licet præheminentes,ita dicitur in Conſtitutionibus ſupra memoratis, & nota-uit *Pegna in 3.p.Directorij commen.11. verſ. Hodie ſin-gulari Romanorum Pontificum.*

9 Adhoc Eminentiſſimum Tribunal recurri ſolet,cum in ſententijs ferendis diſcordant Inquiſitores ab Epiſ-copis, prout quotidiana praxis obſeruat *Pegna in 3.p. Direct.com.99.verſ.* Iam illud, vbi addit, & benè idem agendum eſſe,cum tractatur de cauſis arduis, quod ſæ-pius,& nos notauimus in alijs huiuſce operis partibus, & præſertim *p.3.tit. de pœnis.*

10 Cauſas appellationum ad S. Sedem in his materijs pleniſſimè idem Tribunal cognoſcit,vt in Conſtitutio-ne Pauli III.§.8.& 9.

11 Ad eoſdem, ſolos Inquiſitores Eminentiſſimos ſpe-ctat diſpenſare cum Hæreticis poſt magnam pertina-ciam pœnitentibus in carcere perpetuo, vt notaui in tit.de Hæreticis §.24.*n.*23.*verſ.* Vnum hoc loco.

12 Ipſi etiam ſoli, & non Inquiſitores inferiores tollere poſſunt infamiam ob hæreſim contractam: Ego ipſe dicto tit.de Hæret.§.22.*n.*113.

13 Eiſdem conceſſit Greg. XV. arbitrium, ex teſtibus ſingularibus iunctis adminiculis tradendi brachio ſæ-culari Confeſſarios ſollicitantes.

Alias eorundem Generalium Inquiſitorum præro-gatiuas ſparſim in hoc opere noſtro annotauimus.

15 Bis in Hebdomada congregantur hi ſupremi Inqui-ſitores die Mercurij, alias quidem in domo Eminentiſ-ſimi Domini Cardinalis antiquioris Supremi Inquiſi-toris,nunc autem in Eccleſia Sanctæ Mariæ ſupra Mi-neruam, niſi aliud mandaret Sanctiſſimus, & die Iouis coram Sanctiſſimo, & vt accepi ab Eminentiſſimo D.D.meo Cardinali Camporeo vno ex dictis Supremis Inquiſitoribus, hæ Congregationes habentur ſingu-lis, & omnibus Hebdomadibus, ſola Hebdomada San-cta,& maiori excepta.

15 Habent hi Supremi Inquiſitores Aduocatum Fiſca-lem,varios Conſultores,Prælatos, & Regulares, videli-cet Reuerendiſſimum Generalem Ordinis Dominica-ni,& Socium Reuerendiſſimi Commiſſarij Sancti Offi-cij,ac vnum etiam Religionum ex Ordine Diui Franci-ſci,habent etiam plures Theologos qualificatores pro-poſitionum, qui in caſibus occurrentibus propoſitio-nes qualificant.

TITVLVS TERTIVS.

De Supremo Tribunali Inquiſitionis in Regnis Hiſpa-niarum.

SVMMARIVM.

1 *Quando Supremum Tribunal Inquiſitionis erectum in Regno Caſtellæ.*
2 *Qui in eo interueniant.*
3 *Præſes ex Apoſtolica auctoritate à Rege noſtro nomi-natur,& à Sanctiſſimis per tempora Romanis Pontifi-cibus confirmatur.*
4 *Officiales Tribunalis à quo deputentur, & n.5. vbi de Inquiſitoribus inferioribus, & eorum miniſtris.*
6 *Ex priuilegio Regis noſtri vnus ex familia Diui Do-minici ſemper eſt Conſiliarius huius Tribunalis.*
7 *De quibus hoc Tribunal cognoſcat.*
8 *Inquiſitores inferiores non carcerant Sacerdotes No-biles, & Equites,nec celebrant actus fidei publicos ſi-ne auctoritate huiuſce Tribunalis.*

9 Huic

9 *Huic Tribunali non ſubſunt Inquiſitores Luſitaniæ.*

10 *De relationibus ab Inquiſitoribus inferioribus huic Supremo Tribunali faciendis.*

11 *Quoties, & quo loco hoc Conſilium ſoleat congregari in Hebdomada.*

12 *Huic Tribunali ſpeciali iuramento, & ſe, & dominia ſua ſupponunt Reges Caſtellæ.*

§. VNICVS.

POtentiſſimi Reges noſtri Hiſpaniarum pro eorum Religione, vt eliminata Iudaica perfidia, & omni Hæreſis ſuſpicione Catholica fides in ipſorum Regnis efflorеſceret, circa annos Domini
1 1483, curarunt Apoſtolica auctoritate inſtitui † Supremum Tribunal Sanctæ Inquiſitionis in illis Regnis, prout inſtitutum fuit, in quo adeſt vnus Præſes, ſeu In-
2 quiſitor Generalis, quinque † Conſiliarij cum titulo Inquiſitorum Apoſtolicorum, Aduocatus Fiſcalis, duo Secretarij, & vnus Sereniſſimi D. Regis, vnus Receptor, duo Relatores, plures Qualificatores, & Conſultores, *Ludouicus à Paramo de orig. S. Inquiſitionis lib. 2. cap. 4. tit. 2. Mag. Gil Gonzal. in Hiſtor. ſua Matriti lib. 3. tit. Conſejo Supremo de la Sancta Inquiſicion*, in principio, & verſ. *El Conſeio ſe compone.*

3 Præſes ad nominationem † Potentiſſimi Regis noſtri à Sanctiſſimo Domino noſtro per tempora confirmatur, *Paramus vbi ſupra num. 9. Gonzalez ibidem*, vbi quod primus huiuſce Tribunalis Supremus Inquiſitor ad Regis præſentationem à Sixto Papa IV. confirmatus fuit, Frater Thom. Turrecremata Ordinis Diui Dominici, *Torreblanca de Magia lib. 3. cap. 5. n. 12.*

4 Officiales huiuſce Supremi Tribunalis deputantur à Præſide cum conſultatione Suæ Regiæ Maieſtatis, *Gonzal. vbi ſupra verſ. Eſtas Plazas*, & *Parramus num.*
5 11. vbi addit, & benè, quod Præſes, omnes alios † Prouinciales Inquiſitores, Conſultores, & Officiales, ac Miniſtros quoties ei placet per ſe, vel per alium deputat, amouet, viſitat, & ab ipſis muneris ſui rationes exigit,

6 Inter Conſiliarios huius Tribunalis ex ſpeciali priuilegio Regis noſtri æternæ memoriæ Philippi III. ſub data diei 16. Decembris 1618. ſemper adeſt vnus ex Ordine Diui Dominici, *Gonzal. ibid. verſ. Vnos de los Conſejeros.*

7 Ad hoc Tribunal deferuntur tantummodo cauſæ graues, cauſæ appellationum, diſſidia in eo Inquiſitorum localium componuntur, delicta miniſtrorum puniuntur, dubia declarantur, & alia plurima pro recta gubernatione Sancti Officij iuſtiſſimè peraguntur, *Paramus dict. c. 4. n. 2. & ſequenti.*

8 Inconſulto hoc Magiſtratu, Inquiſitores † Prouinciales non deueniunt ad carcerationem alicuius Sacerdotis, Equitis, vel Nobilis viri: nec actus publicos fidei gerunt, Gonzal. vbi ſupra, verſ. No pueden, qui addit, quod Supremum Conſilium aliquando pro maiori auctorizatione iſtorum fidei actuum ſolet mittere, & deputare pro illis aliquem ex ſuis conſiliarijs.

De facultatibus iſtius Tribunalis, & Præſidis plura diximus incidenter in toto hoc opere.

9 Huic Supremo Conſilio non ſubſunt Inquiſitores Regni Luſitaniæ, ibi enim habent Luſitani vnum Supremum Tribunal, de quo latè videndus eſt Souſa ante eius Afforiſmos Inquiſitorum, titulo de origine Tribunalis Sancti Officij Inquiſitionis in Regnis Luſitaniæ, vbi ſeriem omnium Inquiſitorum Generalium enumerat, & Hiſtoriam Sahauedræ, de qua *Paramus lib. 2. tit. 2. c. 15.* latiſſimè confutat, vt fabuloſam.

10 Omnes Inquiſitores ſubiecti Supremo Tribunali, de quo agimus, ſingulo anno referunt, ſtatum ſui Tribunalis Prouincialis, & Præcipuè cauſas expeditas eo anno, ac ſtatum, & numerum creatorum, qui in carceribus reperiuntur.

Et ſingulo quoque menſe rationem reddunt eidem Tribunali de omnibus pecunijs, ex redditibus Sancti Officij, vel pœnis, & mulctis pecuniarijs ad eos peruentis, *Gonzal. loco cit. verſ. Las Inquiſitiones de Eſpagna dan cada mes.*

11 In Palatio Regali congregatur hoc Conſilium ſingulis diebus (feſtiuis exceptis) diebus Lunæ, Mercurij, & Veneris de mane, diebus verò Martis, Iouis, & Sabbati poſt Veſperas, & in his vltimis diebus in eo interueniunt etiam duo Conſiliarij ex ſupremo Conſilio Caſtellæ, qui ſunt etiam Conſiliarij iſtius Supremi Conſilij, *Gonzal. vbi ſupra, verſ. Eſi eſto Conſejo*, vbi etiam ſeriem Præſidum iſtius Sacroſancti Conſilij enumerat.

12 Hæc Sancti Officij Tribunalia in Regnis Hiſpaniarum, adeò ſemper venerati fuerunt Potentiſſimi, & Pijſſimi Reges noſtri, vt illis ſeſe, & totum eorum Dominium ſemper libentiſſimè ſuppoſuerint. Aurea ad hoc ſunt verba, ex Vaſeo in Chronicis Hiſpan. & *Marta de iuriſdictione par. 1. cap. 26. num. 94.* relata à *Solorzano de iure Indiarum lib. 3. cap. 1. num. 92.* ab omnibus alijs Catholicis Principibus valde notanda, ea autem ſunt hæc.

Item Rex Caſtellæ antequam fiat Rex, Iuramento ſpeciali ſubijcit ſe, & totum ſuum Dominium Sanctiſſimo Seueriſſimæ Inquiſitionis Tribunali.

TITVLVS QVARTVS.

De Epiſcopis.

SVMMARIVM.

1 *Ante inſtitutos Inquiſitores munus puniendi Hæreticos erat proprium Epiſcoporum.*

2 *Iuriſdictio Epiſcoporum in Hæreticos an ſit ordinaria, vel delegata.*

3 *Quo tempore condita fuerit decretalis, ad Abolendam, de Hæret.*

4 *Ratio inſtitutionis Inquiſitorum.*

5 *Epiſcopus non poteſt procedere contra Inquiſitores, & num. 6. vbi id probatur.*

7 *Per inſtitutionem Inquiſitorum non fuit Epiſcopis ablata iuriſdictio in Hæreticos.*

8 *Quæ poſſint Inquiſitores ſine Epiſcopis, & e contra, & quæ non n. 9.*

10 *Abſolutoriam ſententiam an Epiſcopus ſine Inquiſitore ferre poſſit & è contra.*

11 *Conſuetudo vniuſcuiuſque Inquiſitionis eſt ſeruanda.*

12 *An Inquiſitor ſine Epiſcopo, & è contra poſſint indicere purgationem canonicam.*

13 *An etiam recipere ad abiurationem Hæreticos ſpontè comparentes.*

14 *Abiuratio eſt pœna grauiſſima.*

15 *An aliquando vnus ſine alio torquere, & condemnare poſſit.*

16 *Latè de requiſitione Epiſcopi ab Inquiſitore facienda, & communicatione proceſſuum.*

17 *Quis Epiſcopus requirendus Originis, Domicilij, vel delicti, & reprobatur Souſa.*

18 *Diſcordantibus Inquiſitore, & Epiſcopo, quid agendum.*

19 *Citatus ab Inquiſitore, & Epiſcopo ſimul coram quo debeat comparere remiſſiuè.*

28 *Epiſcopi poſſunt formare proceſſus contra Hæreticos. num. 21. vbi quod hoc non ſeruatur in Regnis Hiſpaniæ, & Luſitaniæ.*

22 *Cum Epiſcopi formant proceſſus contra Hæreticos debent*

bent obſeruare omnia præſcripta Inquiſitoribus in horum proceſſum formatione.

23 *Melius eſt, quod Epiſcopi remittant cauſas has ad Sanctum Officium, quam ipſos formare proceſſus. num. 24. vbi quod ſic euitatur confuſio, ex Symancha.*

25 *Secretum eſt neruus S. Offitij.*

25 *Secretum non ſeruatur in Curijs Epiſcopalibus, & quid acciderit Canteræ circa hoc, dum erat Vic. Pampilon.*

27 *Vſos hic, quod ſoli Inquiſitores forment proceſſus ex Pegna videtur vbique receptus.*

28 *Quid in hac re obſeruare ſoleat Eminentiſſimus D. Cardinalis Camporeus Cremonæ Epiſcopus Vigilantiſſimus.*

29 *Monitum Pegnæ ex Santiſſimo, & Eminentiſſimis Generalibus Inquiſitoribus, quod Epiſcopi per ſe incumbant cauſis, tum ab Inquiſitoribus requiruntur.*

Omiſſis his, quæ de Epiſcoporum origine, dignitate, & præheminentijs notant Doctores, qui de Epiſcopali poteſtate tractatus ediderunt, inter quos precipuus eſt Barboſ. modernus de vtraque iuriſprudentia, ſed præſertim Canonica optimè meritus, hoc loco tantùm de his agemus, quæ Epiſcopis competunt in ordine ad Hæreticos, & forum noſtrum Sancti Officij; Sit igitur.

. PRIMVS.

De iuriſdictione Epiſcopi in Hæreticos.

1 ANte inſtitutos Apoſtolicos Inquiſitores munus hoc animaduertendi in Hæreticæ prauitatis reos proprium erat Epiſcoporum, vt notant omnes Doctores, ac præſertim *Symanch. de Catholicis inſtit. tit. 25. de Epiſcopis, num. 1. & ſeq. Farin. de Hæreſi quæſt. 186. num. 5. Molin. de iuſt. & iure tom. 6. tract. 5. diſp. 28. nu. 3. Caſtro Palao in opere morali tract. 4. diſp. 8. punct. 12. §. 1. n. 2. Sanctarell. de Hæret. cap. 14. dub. 1. num. 1.*

2 Sed dubitant Scribentes, An in Hæreticos Epiſcopus ſit Iudex ordinarius, vel delegatus. In qua re, dixi in tit. ſequenti, quoad ſibi ſubditos eſſe ordinarium, quoad exemptos verò delegatum, & ibi allegatis, addo Caſtro Palao dicto §. 1. num. 1. verſ. *At comparatione exemptorum*, Sanctarell. eodem numer. verſ. *In exemptos verò.*

3 Et de hoc videtur textus in cap. ad abolendam de Hæreticis: quod capitulum æditum fuit circa annum Domini 1182. quo tempore viuebat Lucius Tertius Summus Pontifex illius auctor, vt videre eſt ex Baronio tom. 12. Annal. circa illum Annum, & Genebrar. in Chronol. lib. 4. fol. mihi 627. & ſic ante inſtitutos Inquiſitores, in eo autem cap. cum agit Papa de iuriſ. Epiſcopi in cauſis Hæreſis, quoad exemptos, ait, *Et eis in hac parte tamquam à Sede Apoſtolica Delegatis.*

Quia verò expoſt inſtituti fuerunt Inquiſitores Apo-
4 ſtolici, ob varias Epiſcoporum curas, ne vt cum Symanca vbi ſupra numer. 4. dicam ob Epiſcoporum abſentiam, vel ignauiam, vel imperitiam; nam verè nimis liberè loquutus eſt de eo Reuerendiſſimo Ordine Epiſcopali.

5 Quæri ob id poteſt, an Epiſcoporum iuriſdictio in cauſis Hæreſis virtute dicti capituli. Ad abolendam ſe extendat, etiam contra Inquiſitores.

In qua re ſicuti titulo ſequenti dixi. Iuriſdictionem Inquiſitorum non ſe extendere ad Epiſcopos, ita nunc dico, iuriſdictionem Epiſcoporum, neque ſe extendere ad Inquiſitores, ita docuerunt magis communiter Doctores, quos refert, & ſequitur *Farin. d. q. 186. num. 124. quibus* addo *Molin. in dicta diſp. 28. num. 21. Caſtro Palao dicto puncto 12. §. 2. num. 8. verſ. Cæterum tenendum eſt abſolutæ, Sanctarell. dict. cap. 40. dub. 3. num. 19. Souſam in opuſc. de ſollicit. in confeſſ. tract. 2. cap. 3. num. 1. & ſeqquentib. & in Afforiſm. Inquiſitorum lib. 1. cap. 4. nu.* 6. vbi quod Epiſcopi poſſunt procedere contra Epiſcopos.

6 Probatur hæc ſententia manifeſtè, quia vel Epiſcopus procedit auctoritate ordinaria, & eſt inferior Inquiſitore, vel auctoritate delegata, & ſic habet parem cum Inquiſitore iuriſdictionem, vt probaui in Annot. meis ad primā quæſt. *Guidonis Fulcodij n.* 23. & ſupponunt omnes, par autem in parem non habet imperium.

§. SECVNDVS,

De concurſu Inquiſitionis, & Epiſcopi in cauſis Fidei.

DEciſa antiqua DD. controuerſia, an per commiſſionem cauſarum Hæreſis Inquiſitoribus intelligeretur ablata iuriſdictio Epiſcoporum, per Bonifacium Octauum in cap. per hoc, de Hæreticis in 6. vbi
7 declarauit Epiſcopus in cauſis Fidei tam coniunctim cum Inquiſitoribus, quam diſiunctim poſſe procedere, ita tamen, vt tenerentur inter ſe ſe communicare proceſſus, in cuius meritis ſi conuenirent per vtroſque ſententia pronunciaretur, ſin minus cauſa ad Apoſtolicam Sedem deſereretur, varia iura per benedictum Decimumprimum, & Clementem Quintum emanarunt, de quibus in extrauaganti ex eo, de Hæret. & in Clem. prima eodem titulo pro faciliori terminatione iſtarum cauſarum.

Per eas autem conſtitutiones, nunc hoc iure vtimur, vt dixi in Annot. ad primam quæſtionem *D. Fulcodij n.* 1. & pluribus ſequentibus.

8 Quod Inquiſitores, ſine Epiſcopis, & Epiſcopi ſine Inquiſitoribus poſſint citare, capere, tutæ cuſtodiæ mancipare, captos in compedibus ponere, & contra illos inquirere, prout eis ſecundnm Deum videbitur expedire.

9 Epiſcopus verò ſine Inquiſitore, & Inquiſitor ſine Epiſcopo non poſſunt reos ad carcerem in pænam damnare, eos torturæ ſubijcere, nec contra eoſdem ad deffinitiuam ſententiam deuenire, ſic diſponitur in dicta Clem. 1. & tradiderunt *Eymericus in direct. quæſt. 48 & ſeq. part. 3.* & ibi *Pegna, Farin. quæſt. 186. num. 56. & ſequen.* qui alios omnes antiquos allegat, *Caſtro Palao dicta diſp. 8. punct. 13. num. 7. & ſeq. Molin. in ſæpe cit. diſput. 28. numer. 11. Sanctarell. de Hæreſi dicto capit. 40. dub. 2. per totum, Sonſa in afforiſm. libr. 1. capit. 3.*

Occaſione autem iſtorum dubitari poteſt.

10 Primò, an ſolus Inquiſitor, vel ſolus Epiſcopus poſſint ſententiam abſolutoriam ferre in qua re video in terminis iuris magis communem opinionem eſſe affirmatiuam; hanc enim tenent, & benè fundant *Pegn. com. 97. Caſtro Palao dicto puncto* 13. *num.* 20. *Sanctarell. nu.* 13. Tutior tamen in praxi eſt, quod vnus ſine altero ad abſolutoriam ſententiam non deueniat, id notant omnes ſupra allegati locis indicatis, *Farin. dicta quæſt.* 186. *n.* 81. vbi hanc ſententiam apellat tutiorem, æquiorem, & maturiorem, ex *Royas ſingul. 27. num. 7. Locato in Iud. in fin. q. 28. & Azor. inſtit. moral. par. 1. lib. 9. cap. 18 quæſt. 16.*

11 Si tamen in aliqua Inquiſitione vigeret contraria ſententia, vtique ea eſſet ſeruanda, vt in Hiſpan in qua vſu receptum eſt, vt Inquiſitores ſine Epiſcop.

dela-

delatos abſoluant, vt atteſtatur Paramus de origine *S. Inquiſitionis lib.3.q.4.rubr.de expeditione proceſſus,nu. 1.in fin.& Molin.in ſæpe citat. diſp.28.num. 15.*

Dubitatur ſecundo,an ſolus Inquiſitor poſſit indice-
12 re purgationem canonica,ſed quoad hanc quæſtionem videnda ſunt dicta à nobis in tertia parte titulo de ſententijs in materia purgationis canonicæ.

Dubitatur tertiò, an Hæreticis ſpontè venientibus,
13 vnus ſine altero poſſit Abiurationem indicere.

In hac dubitatione,certum eſt,& vſu quotidiano recepta ſententia Hæreticum, vel ſuſpectum non ſpontè comparentem, minimè poſſe ad abiurationem admitti ſine Epiſcopo, & Inquiſitore id probauit *Caſtro Palao in dicto puncto 13.num.16.*

14 Quia verè abiuratio grauiſſima pena eſt, ſupponens abiurantem pœnæ mortis reum in caſu relapſus,*Diana par.4.reſol.moral.tract.8.reſol.49.verſ.*Concedo tamen quo verò ad ſpontè comparentes *Molin. dicta diſp. 28. numer.16.verſ.* Idem dicendum,refert quendam ſpontè comparentem in Luſitania præſentibus ſolis Inquiſitoribus abiuraſſe, ſed ex hoc non infertur, non eſſe neceſſarium ordinarium, quia potuit in eo caſu ordinarius commiſiſſe vices ſuas Inquiſitoribus, ſolent enim Epiſcopi regulariter committere vices ſuas in his caſibus ſpontè comparentium, vnde etiam quo ad hos arbitratur tutiorem eſſe ſententiam *Caſtro Palao dicto num.17.* vbi ait, neque ſpontè comparentibus poſſe abiurationem iniungi niſi Epiſcopo & Inquiſitore conuenientibus, vel ſibi viciſſim vices ſuas committentibus.

Dubitatur quantò, an in aliquibus caſibus Epiſcopus ſine Inquiſitore, & Inquiſitor ſine Epiſcopo procedere poſſint. Reſpondendum eſt poſſe procedere,
15 † vnum ſine altero ad torturam, & diffinitiuam ſententiam, cum is non poteſt reperiri, vel eſt abſens à Diœceſi, vel intra octo dies ſibi ſtatutos in dicta Clementina prima,non vult cum Inquiſitore conuenire, ita *Eymericus quæſt.49. 3.part.vbi Pegna,Souſa libr.1. cap.3. num.8. & 10. Caſtro Palao dicto puncto 13.num. 11.& ſequen.*

16 Dubitatur quintò de requiſitione facienda ab Inquiſitore de Epiſcopo, & è contra ante expeditionem proceſſuum.

Siue Inquiſitores,& Epiſcopi diuiſim procedant, ſiue vnus tantùm completo proceſſu antequam ad torturam, vel aliam diffinitiuam ſententiam in reum deueniatur, tenetur vnus alterum requirere, vt proceſſum,ſeu proceſſus inter ſe ſe communicent, & poſt requiſitionem requirens requiſitum expectare debet per 8. dies, quibus elapſis ſi requiſitus non conueniat, vel ſubſtitutum conſilium, vel aſſenſum mittat requirens ad expeditionem cauſæ poterit procedere ſolus, ita *in clemen. prima, de Hæret.* §. *propter, Farin.qui omnes antiquos allegat qu.186.num.98.Souſa dicto cap.3.num.*
17 *8.& num.11.& ſequen.*vbi quod Epiſcopus potius domicilij,quam loci delicti, & originis, aitque hoc vſu receptum eſſe.

Verùm quoad hoc contrarium ſeruat praxis S.Officij, quia forum quod quis ſortitur ratione delicti, eſt fortius foro domicilij, & ad illud de iure fit remiſſio, cum ſumus ſub eodem Præſide Prouinciæ,vt nouiſſimè omnibus cumulatis tradidit *Carleual.de foro competen. diſput.2.q.7 ſect.1.num.716.& ſeq.* Et ego in S.Officio noſtro nunquam vidi requiri Epiſcopos domicilij, ſed Epiſcopum loci vbi delictum fuit commiſſum, & de hac requiſitione latè etiam *Caſtro Palao dicto numer. 11.& 12.*

18 Dubitatur ſextò, quid agendum diſcordantibus Inquiſitore, & Epiſcopo. Reſpondeo proceſſus merita vna cum votis Conſultorum tranſmittenda eſſe ad Supremum Vrbis Tribunal vniuerſalis Inquiſitionis, prout idem agunt Inquiſitores inferiores Hiſpan. qui referunt huiuſmodi cauſas Supremo Tribunali in illis Regnis, ita in *dicta clement. 1. benè Caſtro Palao dicto puncto 13.num.15.*

Reliquum eſſet hoc loco agere, coram quo reus ci-
19 tatus pro eadem hora † ab Inquiſitore,& ab Epiſcopo comparere debeat, ſed quoniam de hac re latè egimus in prima *quæſt.D.Guidonis Fulcodij à num. 14.* vſque ad finem, ideò ad ibi dicta benignum Lectorem remitto.

§. TERTIVS.

An Epiſcopi poſſint facere proceſſus contra Hæreticos.

Quæſtio hæc facillimè ex ſupradictis ſoluitur dicimus enim contra Hæreticos Inquiſitores, & Epiſcopos etiam diuiſim poſſe procedere, cap. per hoc
20 §. *verum,de Hæreticis in ſexto, Eymericus in direct. 3. par.quæſt.51.vbi Pegna com.100.Farin. d. q.186. num. 56.*vbi alios refert.

21 In ſola Hiſpania, & Luſitania contrarium obſeruatur,ſoli enim Inquiſitores ibi formant proceſſus, & capiunt reos in cauſis fidei,& Epiſcopi ſi aliquas contra ſimiles reos habent informationes, tenentur eas tranſmittere Inquiſitoribus,ita *Molin.de iuſt.& iure allegata diſput.28.nu.13.& 14.& Caſtro Palao dicto puncto 13.n.6.*vnde autem id habeant Inquiſitores Hiſpaniæ, vel ex conſuetudine legitimè præſcripta,vel ex Priuilegio Apoſtolico parum refert diſcutere, hoc enim potius Hiſpanis I.C.remittendum cenſeo.

§. QVARTVS.

An in formatione horum proceſſuum Epiſcopi teneantur ſeruare ordines, Inquiſitoribus præſcriptos.

Epiſcopi cum ſoli ſine Inquiſitoribus proceſſus
22 contra Hæreticos formant, vel etiam cum id agunt, quia in eorum Diœceſi non adſit Inquiſitor, vt accidere poteſt in Epiſcopo Lucenſi: ea enim ciuitas Apoſtolicum Inquiſitorem non habet, tunc ſine dubio debent obſeruare diligenter ea omnia, quæ in formatione horum proceſſuum ſiue à iure communi, ſiue ab Apoſtolicis Conſtitutionibus Inquiſitoribus ſunt præſcripta, *textu eſt in cap. per hoc de Hæ ret.in 6. vbi Gemin.& alij Symanca de Cathol.Inſtitut.titul.25.num.4. Farin.de Hæreſi quæſt.186. num. 16.* qui alios allegat, quibus addi poteſt *Sanctarell.de Hæreſi cap.40.dub. 1. numer. 2. verſ.* Siue autem, *Syluefter in verbo Hæreticus, Caſtro Palao dicta diſputation. 8. punct. 12. §.1. numer.3.*

Et clariſſima ſunt verba dicti *text.in §.fin.* ibi: *Illum in procedendo modum obſeruent, quem Inquiſitores poſſunt,& debent per iura communia, vel ſpeciales conceſſiones,ſeu ordinationes Sedis Apoſtolicæ obſeruare.*

§. QVINTVS.

An expediat Epiſcopos hoſce proceſſus formare, vel ſatius ſit eos remittere Inquiſitoribus.

Nulli dubium, quin longè melius ſit cauſas Hæreſis, & ſuſpitionis illius ab Epiſcopis remitti In-
23 quiſitoribus, quam ipſos in eis procedere.

24 Quia,

24 Quia,vt ait *Symanca de Cathol.inſtitut.tit.25.de Epiſc.num.5. Si Epiſcopi ipſi procedunt cauſa omnis* (verba ſunt Symancæ)*ita confunditur,vt vix,aut nunquam veritas inueniri queat quod ego frequenter Vicariorum imperitia contigiſſe ſcio*, ideoque ſubdit. *Quod id lege Pontificia prouidendum eſſet.*

25 Deinde, ſecretum eſt neruus cauſarum omnium S.Offitij, id corã Inquiſitoribus inuiolabiliter obſeruatur, coram Epiſcopis autem impoſſibile eſt hoc ſecre-
26 tum obſeruari, vt & experientia rerum magiſtra nobis manifeſtè ſuadet, & atteſtatur Inquiſitor Cantera in ſuis quæſtionibus criminalibus tangentibus reum *quæſt.6.num.9.verſ.* Et non ſolùm voco, ibi, ſed certè illud tabelliones:vbi atteſtatur,quod dum ipſe erat Vicarius Generalis Pampilonen. nunquam potuit facere, vt ſecretum in illa Eccleſiaſtica Curia ſeruaretur & quod licet multoties tabellionibus pœnam impoſuerit, id tamen non profuit.

Benè *Pegna in 3.par.Directorij com.101.verſ.*Quam-
27 quam verò, vbi quod ſtylus hic, quod ſoli Inquiſitores forment proceſſus, videtur iam vſu receptus,& eum ibi multum commendat, ob idque Eminentiſſimus, &
28 Reuerendiſſimus D. meus Cardinalis Camporeus Epiſcopus Cremonenſis, cuius ſum Auditor, cum ampliſſima iuriſdictione in omnibus cauſis, in quibus perſona layca ius dicere, & iudicare poteſt ſupra quatuordecim annos, ſemper omnes cauſas Hæreſis, & ſuſpicionis illius remiſit ſtatim ad Reuerendiſſimos Inquiſitores, quia ipſe Eminentiſſimus Dominus vti vnus ex Supremis Inquiſitoribus optimè nouit, quam magna oriantur inconuenientia ſi Ordinarij, qui nec tutos, nec ſecretos habent carceres, & Miniſtros in formatione horum proceſſuum ſe ingerant.

Tandem ad finem huius Tituli apponere volo ver-
29 ba Pegnæ in ſua † Praxi Inquiſitorum manuſcripta *lib.2.cap.63.num.7.*ait enim.

Gratiſſimum foret Sanctiſſimo, & DD.Cardinalibus, Inquiſitoribus Generalibus, vt Epiſcopi per ſeipſos, his cauſis tractandis,& iudicandis aſſiſterent, & magna, ac communi concordia ſic cum Inquiſitoribus agerent,atque hunc ſibi finem proponerent,vt veritas inueniretur, fides Catholica ſtabiliretur, atque omnis omnino Hæreſis, & Hæreſis ſuſpicio,& quælibet doctrinæ nouitas à ſuis Diæceſibus expelleretur. Hucuſque Pegna.

Et hæc benè notanda ſunt per Epiſcopos, maximè eos,qui in huiuſmodi cauſis omnia curant per eorum Vicarios expediri.

TITVLVS QVINTVS.

De Apoſtolicis Inquiſitoribus.

SVMMARIVM.

1 *Delegatæ Inquiſitionis munus cæpit tempore Innocentij Tertij.*
2 *B. Dominicus mira celeritate Hæreſes in Gallia ortas compeſcuit.*
3 *Occaſione Hæreſis Albigenſium inſtitutum fuit Officium S.Inquiſitionis.*
4 *De hac Hæreſi Albigenſium, & eius dogmatibus remiſſiuè.*
5 *B.Dominicus fuit primus Inquiſitor in Gallia.*
6 *An munus Inquiſitoris acceperit B. Dominicus ab Arnaldo Legato Sedis Apoſtolicæ, vel immediatè à Papa.*
7 *De Religionis zelo B.Dominici.*
8 *Cur in præcipuis Italiæ partibus munus delegatæ Inquiſitionis conferatur Patribus Ordinis Prædicatorũ.*
Cæſaris Carenæ Cremon.
9 *In Tuſcia,& nonnullis Ciuitatibus Sereniſſimi Dominij Veneti Inquiſitores aſſumuntur ex Ordine Diui Franciſci.*
10 *Olim Inquiſitores eligebantur à Generalibus, & Prouincialibus Ordinum DD. Dominici, & Franciſci.*
11 *Hodie Inquiſitores eliguntur à Sanctiſſimo Domino, vel per Breue,vel per litteras Sacræ Congregationis.*
12 *Quomodocumque eligantur recipiunt iuriſdictionem immediatè à Sanctiſſimo Domino noſtro.*
13 *In Inquiſitoribus requiritur ætas annorum quadraginta, & de ratione num.4.*
15 *Cur iura maiorem ætatem requirant in Inquiſitore quam in Epiſcopo.*
16 *Hodie, quia Inquiſitores eliguntur à Sanctiſſimo vel à Sacra Congregatione non eſt neceſſaria præcisè illa ætas.*
17 *Honorifica mentio Reuerendiſſimi Patris Ioannis Baptiſtæ à Martinengo Inquiſitoris Cremonæ.*
18 *In Hiſpania ſufficit Inquiſitores eſſe annorum triginta.*
19 *Scientia in In quiſitoribus requiritur.*
20 *Deberent eſſe Inquiſitores graduati, & legiſſe ſacram Theologiam per triennium.*
21 *Regulare eſt in omnibus magiſtratibus, vt conferantur Viris doctis.*
22 *Diſtinctio Sanctæ memoriæ Pij V. de Doctoribus, & Doctoratis.*
23 *Prudentia in Inquiſitoribus eſt neceſſaria. n. 25. vbi quod idem eſt in omnibus alijs Magiſtratibus.*
24 *Prudentia eſt regula, & perfectio omnium aliarum virtutum.*
26 *Ad Magiſtratum habentem annexam gubernationem potius eligendus Vir prudens,minus doctus, quam magis doctus,& minus prudens.*
27 *De vita,& morum honeſtate Inquiſitorum.& num.9. vbi idem requiritur in alijs Magiſtratibus, & de ratione num.28.*
30 *In quo cõſiſtat vitæ integritas in Magiſtratu requiſita.*
31 *A quibus cauere debet electus in Magiſtratum.*
32 *A Magiſtrato exercendo, arcendi ſunt Ciues.*
33 *Ciues poſſunt ad breue tempus eſſe locum tenentes Officialium in Patria.*
34 *Auctor fuit Pro Iudex Maleficiorum in Patria per tres menſes, & ferè per integrum biennium Locumtenens Aduocati Fiſcalis.*
35 *Ambientes à Magiſtratibus arcendi.*
36 *Regulariter, ex Symancha ambientes Magiſtratus, ſunt indigni.*
37 *Quamuis aliquando petentibus ſint Magiſtratus conferendi,tamen id cum maxima circumſpectione agendum eſt.num.38.*
39 *An Magiſtratus imitari debeant Moyſen,qui recuſauit munus ſibi à Deo demandatum, Exodi 5.An Iſaiã qui c.47.vltro ſe obtulit Deo.*
40 *Aſſumendi in Magiſtratus ſiue inferiores ſiue ſuperiores deberent examinari, & quidem rigoroſè.*
41 *Franciſcus Viuius,& Franciſcus de Leonardis,dicebãt in Regno eſſe neceſſariam ſuper hoc Pragmaticam.*
42 *Hæc Pragmatica emanauit à Potentiſſimo noſtro Rege in Regno anno 1630.vtinam ſimilis ederetur Pragmatica pro Statu Mediolani.n.43.*
44 *Qua diligentia vti debeant Principes in electione Officialium.*
45 *Quod in eligendis Magiſtratibus ſeruabat Illuſtriſſimus Couar.Præſes Caſtellæ.*
46 *Verba Potentiſſimi Regis noſtri æternæ memoriæ Philippi Tertij dum moreretur circa electionem Officialiũ.*
47 *Inquiſitores non promouendi,niſi in S.Officio munerib. inferioribus ſint functi.n.48. vbi inſigne dictum Comitis Lemenſium Proregis in Regno Neapolitano.*
49 *An Theol.an I.C.in Inquiſitores eligendi variant DD.* B *num.*

num.50. vbi quod vniuſcuiuſque regionis mos in hac re eſt ſequendus.

51 *Titulus Reuerendiſſimatus debetur Inquiſitoribus, ex Paramo.*

52 *Inquiſitores repreſentant Summum Pontificem.*

53 *Titulus Reuerendiſſimatus de iure eſt debitus Epiſcopis.*

54 *Inquiſitores in cauſis fidei, ſunt maiores quocunque Ordinario.*

55 *Titulus Reuerendiſſimatus indiſtinctè, nunc datur Vicarijs Epiſcoporum ſaltem in Ciuitatibus inſignioribus.*

56 *Soluitur obiectio ex doctrina Menochij, qui Conſ.302. in ſimili materia ſcripſit pro Marchione Soncini.*

57 *Inquiſitor præcedit Vicarium Epiſcopi in actibus S. Officij.*

58 *Maiorem habenti dignitatem, debetur præcedentia.*

59 *Maior eſt dignitas Inquiſitoris quam Vicarij.*

60 *Magis in iure priuilegiata eſt, iuriſdictio Inquiſitoris, quam Vicarij.*

61 *Inquiſitor repreſentant Papam.*

62 *Vicarius Epiſcopi in cauſis S. Offitij eſt ſubiectus Inquiſitori, nunquam tamen Inquiſitor poteſt eſſe ſubiectas Vicario Epiſcopi.*

63 *Communis reputatio arbitratur Inquiſitorem digniorem Vicario.*

64 *Delegatus eſt maior quocunque Ordinario, & quomodo.*

65 *Doct.Bouadill.lib.2.cap.21.n. 59. declaratur.*

66 *Vicarius Epiſcopi præcedit omnibus, in quos poteſt iuriſdictionem exercere.*

67 *In quibus Inquiſitor Vicarium non præcederet.*

68 *Auctor ſe remittit humiliter declarationi Sacræ Congregationis.*

69 *Inquiſitores in concernentibus munus ſuum non ſubſunt Prælatis ordinis num.70. & 71. vbi quid in concernentibus obſeruantias regulares.*

72 *Quid agere debeant Prælati Ordinis, ſi Inquiſitores delinquant extra munus Inquiſitionis.*

73 *Inquiſitores contra omnes poſſunt agere, excepto Papa, eius Nuncijs, & Officialibus, & Epiſcopis. num. 74.& ſeq.*

77 *Inquiſitor non poteſt agere contra alium Inquiſitorem.*

78 *Inquiſitores poſſunt agere, etiam contra Generales ſuorum Ordinum.*

79 *Iuriſdictio Inquiſitorum non expirat morte Papæ.*

80 *Inquiſitores poſſunt ſubdelegare cauſas fidei.*

81 *Subdelegati Inquiſitoris non poſſunt iterum ſubdelegare.*

82 *De excommunicationibus latis, in Inquiſitores ex clem.1.§.verùm,de Hæreticis.num.83.*

84 *De excommunicatione lata in Inquiſitores, ex clem. Nolentes,§.& tàm ipſorum,de Hæret. & num.85.& ſequent.vbi an hæc cenſura ſit reſeruata.*

87 *Inquiſitores,& eorum Notarij non poſſunt excommunicari à Delegatis Sedis Apoſtolicæ,etiam ſi ſe obligaſſent in forma Cameræ.num.88.*

89 *An Inquiſitores poſſint declarari incidiſſe in excommunicationes Papales.n.90. & n.91. vbi quid in alijs Miniſtris S.Offitij.*

92 *Inquiſitor, & eius Socius poſſunt ſe inuicem abſoluere à cenſuris, in caſibus, in quibus eorum Superiores poſſunt.*

93 *Inquiſitores poſſunt percipere diſtributiones quotidianas in abſentia.*

94 *Inquiſitores poſſunt concedere Indulgentiam.*

95 *Inquiſitores poſſunt interpretari ſtatuta contra Hæreticos.*

96 *Poſſunt capere Hæreticos fugientes ad Eccleſias.*

97 *Inquiſitores ſunt immunes ab omnibus oneribus.*

98 *Alia Inquiſitorum Priuilegia remiſſiuè.*

99 *Munus Inquiſitoris finitur morte.*

100 *An finiatur renunciatione.*

101 *Renuncians officio, an teneatur renunciare in manibus eligentis, vel confirmantis.*

102 *Adeptione dignitatis incompatibilis finitur officium inquiſitoris.*

103 *Mentio honorifica Reuerendiſſimi P.Magiſtri Io. Baptiſtæ à Sextula Inquiſitoris Cremonæ, mox Genuæ, & deinde Prouincialis vtriuſque Lombardiæ.*

104 *A ſolo Pontifice, & eius Sacra Congregatione remouentur Inquiſitores.*

105 *In Regnis Hiſpaniarum Inquiſitores remouentur ab Inquiſitore Generali in illis partibus.*

106 *Remouentur Inquiſitores ob ſenectutem,& infirmitatem perpetuam. num. 107. vbi quod in hoc caſu Sacr. Congreg.iubet aſſignari tali Inquiſitori benemerito annuam penſionem.*

108 *Potentiſſimus Rex noſter Officialibus renunciantibus ſolet concedere retentionem ſalarij, & prerogatiuarum.*

109 *Remouentur Inquiſitores ob imperitiam, & negligentiam.*

110 *Remouentur Inquiſitores ob extorſionem pecuniarum. & num.111. vbi quod in Regnis Hiſpanis remouentur, etiam ob receptionem munerum.*

112 *De translatione Inquiſitorum de loco ad locum,& illius cauſis.*

Poſt tractationem de Epiſcopis, ratio veri ordinis exigit, vt de Apoſtolicis Inquiſitoribus agamus: ſit ergo.

§. PRIMVS.

De Origine, & Inſtitutione S.Inquiſitionis.

OMiſſa Origine Inquiſitionis, quàm ab Omnipotenti Deo,& Adam ad hæc vſque tempora deduxit *Paramus de origine Sanctæ Inquiſitionis lib.1.per totum.*

1 Agendo nunc de ſola delegata Inquiſitione, dicendum eſt, eam inſtitutam fuiſſe tempore Innocentij Papæ Tertij, de annno non conueniunt Scribentes, nam *Genebrardus in Chronic. libr.4. ſæculo 13. circa annum* 1212. ſic ait: *Eius temporibus*, loquens de Innocentio III. *orta Hæreſis in Tholoſæ partibus, quam Diuus Do-*
2 *minicus mira celeritate compeſcuit. Illeſcas in vita eiuſdem Pontificis lib.5. ſuæ Pontificalis Hiſtoriæ cap.33.* Inquiſitionis inſtitutionem ait accidiſſe anno Domini 1208. *Paramus lib.2. cap.1. num.13.* dixi id fuiſſe anno 1215. *Pegna in directorio 3.part. comm.32. verſ.* Officium Delegatæ Inquiſitionis, ait Officium S.Inquiſitionis ſumpſiſſe exordium circa annos Domini 1200.

Illud certum eſt, & inter omnes conſtat Inquiſitionem delegatam originem ſumpſiſſe temporibus dicti Innocentij Tertij Summi Pontificis occaſione Hæreſis
3 Albigenſium, quæ in partibus Tholoſæ in Gallia graſſabatur, ita omnes ſupra allegatis locis indicatis *Azor. Inſtitut.moralium tom.1.lib.8, cap.18. quæſito primo, qui alios allegat.*

4 De initio autem † progreſſu, & dogmatibus iſtorum Albigenſium videndus Prateolus in ſuo Elencho omnium Hæreticorum *libr.1.in verbo Albigenſes, fol. mihi 18.*

§. SE-

§. SECVNDVS.

De Beato Dominico primo Inquiſitore.

5 BEatum Dominicum nobilitate inſignem, ſed Doctrina, Sanctitate, & generoſa ſui Ordinis prole longè inſigniorem Primum † fuiſſe Inquiſitorem in Gallia Narbonenſi conſtitutum, tradiderunt Illeſcas, *Genebrar.*, *Azor.*, *Paramus*, *& Pegna locis* §. *proximè allegatis*, *Souſa in Afforiſm. Inquiſitorum libr.* 1. *capit.* 1. *numer.* 1. *Flau. Cherubin. ad Conſtitution.* 1. *Pij V. Schol.* 9. *Scaccia de Iud. Ciuilibus*, *Criminalibus*, *& Hæreticalibus libr.* 1. *capit.* 64. *numero* 4. *Ciacon. in vita Innocen. Pater Ioan Michael Pio Bononien. in Hiſtor. Dominicanæ Familiæ libr.* 1. *cap.* 11. *per totum*, *Fernand. del Caſtill. in centurijs eiuſdem Ordinis par.* 1. *cap.* 9.

6 An autem hoc Inquiſitionis Officium fuerit huic Sanctiſſimo Patriarchæ iniunctum ab Arnaldo Abbate † Ciſtercienſi Sedis Apoſtolicæ in Gallia Legato, vt ex litteris Beati Dominici colligi videtur, quæ impreſſæ habentur apud *Campeg. ad Zanch. de Hæreticis capit.* 20. *& Paramum de origine Inquiſitionis libr.* 2. *capit.* 2. *numer.* 6. Vel potius id munus acceperit immediatè à Sede Apoſtolica vt magis communiter tenent Doctores ſupra relati. Arbitror rem poſſe facili negotio componi ſi dicamus Beatum Dominicum à Legato quidem Sedis Apoſtolicæ fuiſſe Inquiſitorem inſtitutum, ſed expoſt ab eadem Sanctiſſima Sede confirmatum.

7 Quantus in hoc Sanctiſſimo Viro fuerit Catholicæ Religionis Zelus, & quanta in Eccleſia Sancta Dei merita, atteſtantur Acta ipſius apud Campeggium, Paramum, & Patrem Pium, ac tam inſigne munus, quod à Sede Apoſtolica non potuit non conferri, niſi Viro ſanctitate, ac doctrina præclariſſimo.

8 Et hinc ortum habuit inueterata Romanorum Pontificum conſuetudo, munus hoc Sanctæ Inquiſitionis demandandi Patribus huiuſce Incliti Ordinis Dominicani, vt qui verè tanti Parentis filij, & Virtute, & Doctrina eſſe noſcuntur, eiuſdem quoque Sanctiſſimi muneris dignitate illuſtrentur.

§. TERTIVS.

De Electione Inquiſitorum.

DIximus ſupra Inquiſitoris munus in præcipuis Italiæ partibus, Patribus Dominicanis ſolere de-
9 mandari, nam in Tuſcia, & in nonnullis Ciuitatibus Sereniſſimi Dominij Veneti, vt Patauij Inquiſitores ſunt Ordinis Diui Franciſci.

10 Olim autem eligebantur hi Inquiſitores à Generalibus, & Prouincialibus Ordinum Diuorum Dominici, & Franciſci, idque ex Priuilegijs Apoſtolicis, de quibus in Conſtitutionibus Innocentij Quarti, *Licet ex omnibus*, Alexan. Quarti, *Olim præſentiens*, Clementis Quarti, *Licet ex omnibus* de quibus in Bullario Sancti Officij poſt Directorium, ita *Eymericus in direct. part.* 3. *quæſt.* 3. *verſiculo*, *Regulariter tamen*, vbi *Pegna comm.* 52. *verſic. Multis verò*, *Azorius inſtitution. moral. tom.* 1. *libr.* 8. *capit.* 18. *quæſito* 5. *Farinac. de Hæreſi quæſt.* 186. *numer.* 30. *Sanctarell. in ſimili tractatu capitul.* 40. *dubio* 1. *concluſion.* 6. *num.* 6. *Zanard. in Summ. Diuin. Præceptorum part.* 1. *capit.* 6. *de Inquiſitore*, *verſiculo: Sextò quæritur*, *Ferdinand. de Caſtro Palao in opere morali tom. primo tractatu* 4. *diſputat.* 8. *puncto* 12. §. 2. *numer.* 3. *& Cæſaris Carenæ Cremon.* *Souſa in Aforiſmis Inquiſitorum lib.* 1. *cap. primo num.* 5.

Hodie tamen à dictis Generalibus, & Prouincialibus
11 non eliguntur Inquiſitores, ſed immediatè à Sanctiſſimo Domino noſtro, vel per Breue, quomodo eligi ſolent Inquiſitor Mediolani, & Genuæ, vel per litteras patentes (quod regulariter contingit) à Sacra Congregatione Eminentiſſimorum, & Reuerendiſſimorum DD. Cardinalium Supremorum Inquiſitorum emanatas, ita omnes Doctores ſupra relati locis indicatis.

12 Quomodocunque tamen huiuſmodi Inquiſitores deputentur ſiue (vt olim) à Prælatis ſui Ordinis, ſiue (vt nunc) à Sacra Congregatione vtique ſemper intelliguntur iuriſdictionem ſuam accipere à Sanctiſſimo Domino noſtro, vt cum Domino Guidone Fulcodio in ſua quæſtione quarta ad Inquiſitores, diximus nos ibi in additionibus *numer.* 8. *ex textu l. item eorum*, §. *ſi Decuriones*, *ff. quod cuiuſque vniuerſitatis nomine.*

Atque hæc de Electione Inquiſitorum in Italia; nam in Hiſpania quid obſeruetur diximus ſupra hac ipſa parte titulo tertio, & in dicta *quæſtion.* 4. *D. Fulcodij.*

§. QVARTVS.

De qualitatibus eligendi in Inquiſitorem.

MVlta eaque non leuis momenti requiruntur in eligendo Inquiſitore, quæ maioris diſtinctionis gratia ſingula diſtinctis particulis breuiſſimè ſunt explicanda.

PARTICVLA PRIMA:

De ætate Inquiſitorum.

DE hac re eſt textus in clemen. Nolentes, de Hæreticis, vbi expreſſe cauetur neminem poſſe in Inquiſitorem Hæreticæ prauitatis eligi, niſi annum
13 quadrageſimum attigerit, & ita ex diſpoſitione dictæ Clementinæ docuerunt *Eymericus in direct. parte* 3. *quæſt.* 2. *& ibi Pegna commento* 51. vbi multos refert, quibus addo ego *Farinac. de Hæreſi quæſt.* 186. *numer.* 46. *Zanard. in Summ. part.* 1. *capit.* 6. *quæſt.* 12 *verſ. Tertio quod ſit ætatis*, *Sanctarell. de Hæreſi capitul.* 40. *dub.* 1. *concluſion.* 5. *numer.* 5. *verſiculo*, *Hic nota*, *Caſtro Palao dicto puncto* 12. §. 2. *numer.* 24. *& Souſam in Afforiſm. libro primo*, *capit. primo, num.* 8.

Et quamuis aliqui voluerint dictæ Clementinæ nul-
14 lam poſſe aſſignari rationem: Attamen verius eſt, ideò Summum Pontificem ætatem Inquiſitorum voluiſſe eſſe annorum quadraginta, quia vt obſeruat *Pegna dicto commento* 51. *verſ. Cæterum*, in ea ætate ſolent eſſe homines prudentiſſimi.

Nec vlli mirum videri debet ſi canones ætatem Epiſcoporum ſolum voluerint eſſe annorum triginta, quia Canoniſtæ communiter aiunt, ideò in Epiſcopo minorem ætatem ſufficere, quia in promotione Epiſcopi procedi ſolet, cum maxima Inquiſitione, ita *Abb. in cap. cum in cunctis*, §. 1. *num.* 6. *de elect. & Caſtr. Palao dicto num.* 24. *verſ. Ratio verò.*

Hæc tamen, quæ hucuſque diximus poterant ſibi locum vendicare, temporibus illis, in quibus Inquiſitores eligebantur à Generalibus, & Prouincialibus ſuorum Ordinum.

16 Nam hodie, quoniam eliguntur, vel immediatè à Pa-

à Papa,vel à Sacra Congregatione,nec Papa,nec Sacra
Congregatio ligatur diſpoſitione dictæ Clementinæ ,
ita *Farinac.dicta quæſt.186.num.51. Caſtro Palao dicto
num,24.verſ. Notanter dixi, Souſa dicto n.8.& Zanard.
loco citato ,verſ.Et crederet etiam Sacram Congregatio-
nem,*
Et ſic in facti contingentia annis ſuperioribus Sacra
Congregatio deputauit in Inquiſitorem Cremonæ
Reuerendiſſimum Patrem Ioannem Baptiſtam à Mar-
17 tinengo Virum prudentia Doctrina modeſtia, & dex-
teritate nemini ſecundum quamuis vix excederet an-
num 30.
Sic *Caſtro Palao , Pegna , & Farin. locis indicatis ,
ex Symancha de Chatolic. inſtitut. titul.34. numer.12.*
18 dixerunt Inquiſitores † in Hiſpania creari ſi annum
trigeſimum compleuerint , quod ex ſpeciali Summi
Pontificis conceſſione obſeruari etiam in Regno Lu-
ſitaniæ , dixit *Souſa in ſæpe citato cap.1.num.8.*

PARTICVLA SECVNDA.

De Scientia Inquiſitorum.

19 SCientiam in Inquiſitoribus requiri , probatur ex
litteris Vrbani Quarti , & Clementi IV. incipien-
tibus , Præ cunctis , apud *Pegnam in direct. part.2.
2.fol.mihi 129. Prouidimus igitur ibidem ad præſens
perſonas &c. & Doctrinam fundunt erudita labia ſalu-
tarem , Eym.in direct.part.3. quæſt.1. vbi Pegna com.
50. Homobonus de Bonis, de humanæ vitæ ſtatibus par.
1.cap.8.nu.2. verſ.* Tertio in Inquiſitore exigitur ſcien-
tia.
20 Addo ego Inquiſitores debere eſſe graduatos , vel
in Sacra Theologia , vel in vtroque iure , vnde cum
in Italia Inquiſitores regulariter , eligantur Theologi ,
ait , & benè *Zanardus in ſumma dicto cap.6. quæſt.12.
verſ.* Quarto debent eſſe ſapientes , quod ipſe ad hoc
munus nullum admitteret , niſi fuiſſet Lector Sacræ
Theologiæ , & ei ſtuduiſſet , & per triennium ſaltem
legiſſet,
21 Et quidem hoc regulare eſt , in omnibus Magiſtra-
tibus,vt Viris doctis conferantur, & in aliqua publica
Vniuerſitate graduatis ; vt benè probarunt Bouadill.
plura eruditè more ſuo cumulans in ſua politica *tom.
1.libr.1.cap.6. Qual deue ſer el corregidor en la ciencia*
per totum , *Symancha de Republica libr.5.capit.15.
Maſtrill. de Magiſtrat. libr.2.cap.3.per totum , Borell.
de Magiſtratuum edictis libr.1.cap.8.* vbi de diſtinctio-
ne Sanctiſſimi Pontificis Pij V. de Doctoribus , &
Doctoratis , aiebat enim ſe Doctores præcupere ,
non autem Doctoratos , quæ diſtinctio eſt valde no-
tanda,quia,vt ex *Luca de Penna leg. vnica num.9. verſ.*
Nec omnis Doctor , *Cod. de Athlet. libr.10.* notauit
Lother. de re beneficiaria in Apparatu num.128. non
22 omnis Doctor , eſt doctus , licet omnis doctus ſit Do-
ctor,re,& opere, multi autem Doctores nomine, pauci
opere.
Et ſic paſſim obſeruatur in Supremo Vrbis Tribu-
nali , nam Sacra Congregatio ſemper demandare
ſolet munus hoc Inquiſitoris Magiſtris in Sacra Theo-
logia.

PARTICVLA TERTIA.

De Prudentia Inquiſitoris.

23 IN eligendo ad Inquiſitoris munus prudentiam
maximè eſſe neceſſariam , dixerunt idem Summi
Pontifices Vrbanus Quartus,& Clemens IV.in Conſti-
tutionibus ſupra citatis , ibi : *Prouidimus igitur ad præ-
ſens perſonas aliquas circumſpectas ,* Prudentia enim
24 † eſt generalis regula , & perfectio aliarum virtutum
dans eis modum, & formam , vt dixit *Diuus Thomas in
2.2.q.166.art.2.ad primum,& in 3.ſenten.diſt.9.quæſt.1
artic.1.*
25 Et quidem in omnibus Magiſtratibus eam eſſe ne-
ceſſariam , docuerunt *Bouadill. dicto libr.1.cap.5.* per
totum, vbi benè , & eruditè oſtendit , in quo conſiſtat
hæc prudentia in Officialibus requiſita , & certè locus
ille dignus eſt , qui videatur *Borell. libr.1. cap.13.num.
57. Maſtrill. dicto lib.2. cap.2.num.77. & ſeq. & Sy-
manch.de Republica c.10.lib.5.*
In Inquiſitoribus autem Officio exercendo plus
quam neceſſariam eſſe prudentiam , latè demonſtrauit
*Symanch.de Cathol.inſtit.tit.34.num. 10. Pegna 3.part.
commento 50.verſ.* Prudentia circumſpectus , *Zanard.
loco allegato, verſ.* Primò ergo debent , & *Homo bonus
de Bonis loco ſupra allegato num.2. verſ.* Secundò pru-
dentia.
26 Et tanti facienda eſt Prudentia in Magiſtratu, vt eli-
gi potius debeat prudens, & minus doctus , quam ma-
gis doctus , & minus prudens , vbi ſimus in Magiſtratu
annexam habente ſubditorum gubernationem , *Ma-
ſtrill.lib.2.cap.1. Bouadill. in ſua Politica tom.2. in Epi-
ſtola ad Lectorem,*

PARTICVLA QVARTA.

De Vita , & morum honeſtate Inquiſitorum.

27 HAnc quoque morum honeſtatem , & vitam
religioſè inſtitutam inter qualitates Inquiſito-
rum numerarunt, ijdem ipſimet Summi Pontifices Vr-
banus IV.& Clem.IV.in allegatis Conſtitutionibus,ibi:
*Quorum honeſta conuerſatio exemplum tribuat purita-
tis.*
28 Et id quidem ſumma cum ratione , quia vt legitur
Eccleſ.27. *Anima viri Sancti enunciat vera .* Et *Sy-
manch.de Republica lib.5. cap.5.* ex Philone in libro de
legatione ad Caium , ait : *Quod ſolet Deus bonis viris ,
bona conſilia, & Reipublicæ commoda ſuggerere.*
29 Et ita morum honeſtatem in Magiſtratu quocun-
que requiri , ſicuti etiam vitæ probitatem , docue-
runt *Borell. de Magiſtrat.edictis libr.1. cap.4.* per to-
tum , *Symancha loco citato cap.5. & ſequent. Ma-
ſtrill. dicto libr.2. capit.2. per totum, Bouadill. in ſua po-
litica libr.1. capit.3. numer.5. & pluribus ſequentibus ,*
vbi allegat ad hoc pulcherrimum textum in *leg. Ma-
giſtros , Cod.de Profeſſ. & Medicis , libr.10. ibi. Mo-
ribus primum excellere debet , deinde facundia. Ho-
mobonus de Bonis in tractatu de vitæ humanæ ſtati-
bus part.1. cap.8. num.1. verſ.* Primo vitæ puritate , &
Zanard.in ſumma dicto cap.6. quæſito 12. verſ. Secundo
debent.
30 Vitæ autem integritas , & morum honeſtas conſi-
ſtit in Sobrietate,in Modeſtia, Pacientia, Manſuetudi-
ne , Diligentia , Clementia, Accerrimo Iuſtitiæ cultu ,
de quibus omnibus virtutibus benè agunt DD. ſupra
relati , ſed præſertim *Bouadill. Maſtrill. Borell. & Sy-
manch. integro lib.5. & libr.6.per totum* , vbi latiſſi-
mè probauit generaliter Magiſtratus minimè debere
31 eſſe Auaros , Iracundos , Affectibus ſeruientes , Vo-
luptatibus debitos , perſonarum acceptatores , quod
ſi talia requirunt D D. in Magiſtratibus Sæcularibus ,
qualia poſtea requiri dicemus in Magiſtratu Eccleſia-
ſtico , coram quo grauiſſimæ Religionis cauſæ per-
tractantur.
Et quamuis ſuperuacaneum fortaſſe videatur , hoc
loco

loco apponere aliquas regulas, pro recta electione Inquiſitorum, quia in Italia ſumma cum prudentia, & maturitate eligi ſolent ad Sacra Congregatione Eminentiſſimorum Supremorum Inquiſitorum.

Cum tamen in Hiſpania, & Luſitania à Supremis illorum Regnorum Inquiſitoribus deputentur inferiores Inquiſitores, pro illis ſaltem Regnis nonnulla notabo, quæ generaliter animaduertunt DD. circa Officialium, & Magiſtratuum electionem, quæquæ electioni Inquiſitorum, & cæterorum S. Officij miniſtrorum erunt applicanda.

32 Primò igitur à Magiſtratu exercendo in aliqua Ciuitate arcendi ſunt illius Ciuitatis Ciues, hoc indiſtinctè obſeruat Eminentiſſimum Tribunal vniuerſalis Inquiſitionis, nunquam enim vidi in Ciuitatibus Inquiſitores eligi, niſi exteros.

De hoc eſt *teſt. l. nulli C. de officio Rectoris Prouinciæ*, vbi hoc notant DD. & latiſſimè probarunt, *Borell. loco alleg. cap. 5. Maſtrill. de Magiſtratibus lib. 2. c. 7.* qui alios latiſſimè cumulant.

33 Poſſunt quidem ad breue tempus Magiſtratus creare ſibi Locumtenentes (licet ſint Ciues) vt notauit *Franc. deciſ. 98.* vbi Additionatores, *Bouadill. in ſua Politica lib. 1. cap. 12. num. 25. & ſeq. ſed maximè num. 28. Eliſeus Danza de pugna Doctorum tit. de Officialibus in genere cap. 6. num. 12.* vbi quod in facti contingentia ita ipſe obtinuit, & certè ſub nunquam ſatis laudato Viro Illuſtriſſimo Domino Don Conſaluo de Samanca Prætore Cremonæ, ego fui ab eo deputatus ProIudex Maleficiorum Patriæ meæ Cremonæ per tres menſes, quamuis multi maleuoli reclamarent, & ferè per integrum ſuum biennium fui L. T. D. Io. Mariæ Pirellæ Aduocati Fiſcalis eiuſdem Ciuitatis, Viri morum honeſtate, & ſuauitate præclari, & mecum ſtrictiſſimo amicitiæ fœdere coniunctiſſimi.

Secundò animaduertunt DD. à Magiſtratibus maximè arcendos eſſe eos, qui illos ambiunt inſtanter
35 petunt, ac medio magnatum à Principis munificentia veluti extrahere conantur, latiſſimè *Bouadill.* vbi ſupra *lib. 1. capit. 3. numer. 65.* & ſequentibus, vbi multa allegat *Symanch. de Republica libr. 6. cap. 15. num. 32.* vbi ait: *Hoc verò iam vſitatiſſimum eſt, vt quo quiſque meritis minus valet, hoc magis præcibus, largitionibus, & ambitione ſe ſe alijs præferre conatur, Atque vtinam iſthæc non plerumque merita vincant, Borell. dicto libr. 1. capit. 9. numer. 35. & ſequent. Maſtrill. de Magiſtrat. libr. 1. cap. 30. numer. 1. & ſequen.* vbi ex *Mattienz. in dialogo 4. Relatoris, & Aduocati, capit. 10. numer. 12.* ait, quod licet poſſint officia à Principe peti, oblatis precibus, tamen non conuenit quod eis concedantur, adducens *text. in l. 2. circa finem, ff. de origine Iuris*, ibi: *Adrianus cum ab eo viri Prætorij peterent, vt ſibi liceret reſpondere reſcripſit eis, hoc non peti, ſed præſtari ſolere*, additque ex Zaſio Gotofred. *Meritis ſcilicet, non cuiuis petenti.*

37 Non negamus tamen, quin aliquando etiam Viris benemeritis Magiſtratus petentibus ſint conferendi, vt probant allegata à *Maſtrill. vbi ſupra numer. 6. & ſequent.*

38 Sed dico ego maxima cum circumſpectione cum iſtis officia poſtulantibus eſſe procedendum quia a communiter accidentibus conſtat, hoſce, vt plurimum Magiſtratus poſtulantes eſſe indignos, vt dicebant Symancha loco ſupra relato;, & Valer. de differentijs vtriuſque fori, in verbo, ELECTIO, *diff. 6. nu. 1.*

39 Nec hi tueri ſe poſſunt exemplo Iſaiæ, *qui cap. 47.* ſuæ Prophetiæ ſe obtulit Domino, illis verbis: *Ecce ego mitte me*, quia latiſſimè probauit *Pater Ioann. Marquez in ſuo Gubernatore Chriſtiano lib. 1. capit. 9. Cæſaris Carenæ Cremon.*

fol. mihi 47. ex Diuo Hieronymo Epiſtola ſua 142. ad Damaſum, tàm factum illud Iſaiæ, quàm illud Moyſis, Exodi cap. 3. qui munus ſibi à Deo demandatum recuſauit dicens: *Qui ſum ego, vt vadam ad Pharaonem. Es laudable*, ſubdit tamen, *que el de Moyſen es mejor para imitado que el de Iſaias, por los peligros de la ambicion, que ſon tales, y tantos que hazen menor el inconueniente de rebuzar aun, quando el cargo viene de la mano de Dios, que el de ſalirle al camino, y pretenderle por diligencias humanas.* Omninò autem arcendos à Magiſtratibus huius Dominij arbitrarer eos, qui, vt dignitatibus potiantur vtuntur opera Principum exterorum, quantumuis cum Regia Corona confederatorum, id enim vltra ſupradicta ſuadet vera polyticæ ratio, ſecundùm quam Officiales nullum alium debent ſuarum dignitatum auctorem agnoſcere, quam Suam Regiam Catholicam Maieſtatem: Pulcherrimam ad hoc ſunt verba cuiuſdam inſtructionis datæ per Philippum Secundum æternæ memoriæ Regem noſtrum Cardinali de Granuela Præſidij Supremi Italiæ Conſilij apud *Gonzal. de Auila in ſuis rebus memorabilibus Mantuæ Carpentanæ, libr. 4. fol. mihi 462.* vbi loquens de Regentibus dicti Conſilij, ait. *Se abſtengan de eſcriuir a los Virreyes Gouernadores, y otros en recomendacion de parientes, amigos, criados, paraque ſean proueydos de Oficios, lo que les complire me lo pueden ſuplicar, porque de mi ſolo han de depender, y recebir merced.*

40 Tertiò, animaduerto ego, quod Officiales, ſiue inferiores, ſiue ſuperiores antequam ad Magiſtratus aſſumerentur deberent examinari: Vnde in Regno Portugaliæ etiam Doctores, qui ad Senatoriam dignitatem promouentur, examinantur coram Præfecto Prætorio, vt teſtis eſt *Gama deciſ. 1. num. 22.* & in Vrbe Auditores ipſi Rotæ antequam promoueantur ad Auditoratum examinari, atteſtatur *Marta de Tribunalibus Vrbis part. 1. capit. 3. numer. 6. & ſi-*
41 *cuti Franc. Viuius deciſ. 270. numer. 4. & 5. & Franc. de Leonardis in titul. de electione Officialium cap. 2. num. 67.* dixerunt quod neceſſaria erat in Re-
42 gno Pragm. ſpecialis ſuper hoc, quæ poſtea ſumma Potentiſſimi Regis noſtri prudentia emanauit ſub die 12. Iulij 1630. Mantuæ Carpentanæ, quæ fuit cæpta executioni mandari Neapoli die 28. Iulij 1631. vt notauit Eliſeus Danza in ſuis Conſiderationibus ponderatis ad dictam Pragmaticam. Ita & nos in
43 noſtro Inclito Dominio † Mediolani poſſumus exclamare, Vtinam, vtinam, vtinam ſimilis Pragmat. à Domini noſtri Regis benignitate manaret, etiam pro ſtatu iſto, ; ſi enim Officiales rigoroſè examinarentur, vtique non eſſet, tàm infinitus numerus iſtorum prætendentium, melius iuſtitia adminiſtraretur, & tutiori conſcientia Principes Magiſtratus prouiderent.

44 Quartò, maxima diligentia vti debent Principis in electione Magiſtratus, ſtrictiſſimam de hac re Deo reddituri rationem, & circa hoc multa notauit *Bouadill. dicto capit. 3. numer. 7. & ſequen. & numer. 18.* refert inſignem, & Religione, & doctrina
45 Epiſcopum Segobienſem, Didacum, Couarr. Supremi Conſilij Caſtellæ Præſidem conſueuiſſe, vt ingenia eorum, qui Magiſtratus poſtulabant examinaret, eos ad prandium inuitare, vt ex his, quæ debita cum modeſtia poſt prandium agebantur, & tractabantur cuiuſque genium, & capacitatem intelligeret, ſemper autem præ oculis habere debent ij, ad quos
46 ſpectant huiuſmodi electiones verba Potentiſſimi, & Religioſiſſimi nunquam delendæ memoriæ Philippi Regis III. qui dum in eius vltima infirmitate morti, iam proximus interrogatus fuiſſet a

Patre Hieronymo de Florentia Religioſo Societatis Ieſu, quomodo ſe geſſiſſet circa prouiſionem Magiſtratuum, reſpondit: *Sabe Dios, que en todo lo que mande entendia, que acertaua y que ſe hazia lo mejor.* Vt refert Gonzal. de Auila in Theatro Matriti fol. 131.

47 Quintò, ego Inquiſitores non promouerem ad hoc tam inſigne munus, niſi in hoc S. Officio aliàs muneribus inferioribus fuiſſent honorificè functi, vtpotè, quia fuerint Vicarij S. Officij Conſultores, vel Aduocati Fiſcales, tunc enim æquum eſt, vt Officiales, qui minores Magiſtratus cum laude geſſerunt ad maiores promoueantur, *Capiblanc. in ſuis ſingularibus poſt eius tractatus de officio Baronum num. 210. & ſeq.* vbi refert Co-
48 mitem Lemenſium † Proregem Neapolitanum, occaſione cuiuſdam I. C. qui maiores Magiſtratus poſtulabat, cum tamen minores nunquam exercuiſſet, reſpondiſſe: *Nephas ſit, vt maiora exerceat, qui minora non didicit.*

§. QVINTVS.

An Theologi, vel Iur. Conſ. ſint in Inquiſitores eligendi:

49 PAtes Diana reſolutionum moralium *part. 4. tract. 8. reſol. 52. poſt Symanch. de Cathol. inſtit. tit. 41. num. 3. & Scacc. de Iud. libr. 1. cap. 87. num. 10.* voluit Inquiſitorem potius debere eſſe I. C. quam Theologum, & ita in Hiſpania obſeruatur, & in Inſula Melitenſi *Azorius Inſtitut. moral. tom. 1. lib. 8. cap. 18. quæſito 5. verſ.* Mihi quamuis Theologo, idem ſentire videtur.

Pater Zanardus loco ſupra ſæpius allegato ſentit in Inquiſitore magis Sacram Theologiam quam ius requiri, & ita in Italia Inquiſitores eliguntur Theologi, coram quibus cauſæ fidei, tàm accuratè, & ritè pertractantur, ac poſſint, coram quocumque quamuis Iuriſconſultiſſimo Viro agitari.

50 Ego cum *Pegna 3. part. comment. 50.* tàm Italiæ, quam Hiſpaniæ conſuetudines circa hoc laudabiles arbitror, & vnamquamque in ſua Prouincia ſequendam.

§. SEXTVS.

De Titulo Reuerendiſſimatus debito Inquiſitoribus.

TItulum Reuerendiſſimatus Inquiſitoribus debe-
51 ri, dixit, & benè *Ludou. à Paramo de origine S. Inquiſitionis lib. 3. q. 9. n. 23. & 24.*

52 Quia ait Paramus ſunt Delegati Summi Pontificis, & quidem in cauſis maioribus, & illius locum tenent, cuius perſonam repreſentant, *cap. præcipimus 93. diſt.*

53 Addit Paramus Titulum Reuerendiſſimatus de iure debitum eſſe Epiſcopis, vt in *l. in contractibus, §. in omni verò tempore, C. de non numerata pecunia, ibi: Per virum Reuerendiſſimum Epiſcopum*; igitur idem titulus erit debitus Inquiſitoribus, qui in cauſis fidei à Summo Pontifice delegati dicuntur aſſumpti, quoad iuriſdictionem, ad præcipuam partem muneris Epiſcopalis, vt vidimus in Annotationibus ad quæſtionem tertiam D. Guidonis Fulcodij n. 8.

Et tanto magis hic titulum debetur Inquiſitoribus, quia in his cauſis fidei, & ſunt Delegati, ad vniuerſi-
54 tatem cauſarum, & ſunt maiores quocumque Ordinario, vt probant DD. *in cap. ſanè il 2.* vbi modernus Barboſa de officio Delegati, & dixi ego in Annotatione ad primam quæſtionem *D. Guidonis Fulcodij nu. 14. & plur. ſeq.*

55 Et cum hic titulum nunc indiſtinctè tribuatur Vicarijs Epiſcoporum, qui longè inferiores ſunt Inquiſitoribus, in cauſis ad Sanctum hoc Tribunal ſpectantibus, maximum eſſet abſurdum cum denegare Inquiſitoribus.

56 Neque his obſtat, quod Sacra Congregatio in litteris, quas Inquiſitoribus ſcribit, ſoleat eis tribuere tantummodò titulum Reuerendi, vel Multum Reuerendi, quia ex hoc non licet arguere, quod titulus Reuerendiſſimi eiſdem non debeatur; nam aliud eſt loqui de Inquiſitoribus in ordine ad Sacram Congregationem, aliud in ordine ad ſibi ſubditos, vel etiam alios, quibus non ſubſunt Inquiſitores, ita ad ſimile argumentum pro March. Socini reſpondet *Menoch. conſil. 302. num. 46. vol. 3.*

§. SEPTIMVS.

De Præcedentia inter Inquiſitorem, & Vicarium Generalem Epiſcopi.

57 NOn eſt dubium, quin Inquiſitores præcedere debeant Vicarium Generalem Epiſcopi, in cauſis Hæreſis, ita enim etiam (vltra allegata per nos *in dicta quæſt. 1. D. Guidonis Fulcodij num. 15. & ſeq.*) paſſim videmus obſeruari in S. Officio.

Sed affirmare etiam non dubitarem, eandem præcedentiam deberi Inquiſitoribus ſupra Vicarios Generales Epiſcoporum extra actus, & cauſa S. Officij, quod probatur.

58 Primò, quia præcedentia debetur † habenti maiorem dignitatem, *Fracc. de ſubfeudis libr. 2. tit. Quis dicatur Dux, num. 46. Cyriacus controuerſ. forenſ. tom. 2. controuerſ. 201. num. 73. Fabius de Anna conſ. 40. num. 14.*

59 At Inquiſitor maiorem habet dignitatem, quam habeat Vicarius Epiſcopi, igitur Inquiſitori debetur præcedentia.

Minor probatur, quia Vicarius Epiſcopi dicitur in dignitate ratione iuriſdictionis, vt benè probauit *Alzedo. in praxi Epiſcopali part. 2. cap. 2. num. 7. & 8.* At in Inquiſitore maior eſt iuriſdictio abſolutè, quia eſt deputatus ad cauſas maiores, ad quas non ſe extendit Iuriſdictio Vicarij ſimpliciter conſtitui, quia, vt probabimus in tit. de Vicarijs Generalibus Epiſcoporum, ipſi non poſſunt cognoſcere cauſas Hæreſis, niſi ad eas expreſſe ab Epiſcopis deputentur, igitur Inquiſitor dicitur habere maiorem dignitatem.

60 Secundò, quia iuriſdictio Inquiſitoris eſt plus in iure priuilegiata, quam iuriſdictio Vicarij: hæc enim ſimpliciter ordinaria eſt, *Abb. cap. ex tua de officio Vicarij, & nos infra latè titulo ſequenti §. 1.* Et iuriſdictio Inquiſitoris, quamuis ſit delegata, attamen habet omnia priuilegia, & prærogatiuas (deductis omnibus imperfectionibus) iuriſdictionis ordinariæ, vt bene demonſtrat *Ferdinand. de Caſtro Palao tract. 4. diſput. 8. puncto 12. §. 2. num. 2. P. Diana, qui alios cumulat, reſolut. moral. par. 4. tract. 8. reſolut. 1.* Et iuriſdictio Vicarij, mortuo Epiſcopo expirat, *Alzedo, alios allegans dicto capit. 2. num. 26.* Iuriſdictio autem Inquiſitoris, non expirat morte Papæ, *Farin. de Hæreſi quæſt. 186. num. 20. & Caſtro Palao dicto punct. 12. §. 2. num. 16. qui alios allegant.* At quibus lex

magis

magis fauet debetur præcedentia reſpectu eorum, qui-bus lex minus fauet, vt in ſimili arguit *Cyriacus dicta controuerſ.*201.*n.*150. vbi probat eum debere præcede-re cui Princeps magis fauet.

61 Tertiò, quia Inquiſitor repræſentat Papam, vt dice-bam §. *ſuperiori*, & Vicarius Epiſcopi, ſolùm Epiſco-pum, vnde in hac rappreſentatione Epiſcopi fundantur omnes DD. qui pro præcedentia Vicarij ſupra Archi-diaconum ſcripſerunt, vt videre eſt ex *Gratian. qui plu-res allegat, diſcept. forenſ. tom.*1.*cap.*111. ferè per totum: igitur etiam ratione repreſentationis præcedentia de-betur Inquiſitori.

62 Quartò, quia Vicarius Epiſcopi eſt ſubiectus iuriſdi-ctioni Inquiſitoris in cauſis ad Tribunal S. Officij ſpe-ctantibus, cùm iuriſdictio Inquiſitoris extendatur con-tra omnes, qui ab ea ſpecialiter non reperiuntnr exce-ptuati, vt in videbimus, ſoli autem Epiſcopi reperiun-tur exceptuati, vt infra videbimus, ſoli autem Epiſcopi reperiuntur exceptuati, *Barboſ. de officio Epiſcopi par.*3. *alleg.*112.*n.*13. *& ſeq.* non autem Vicarij autem in In-quiſitores nullam omninò habent iuriſdictionem, igi-tur ratione iſtius præheminentiæ, & iuriſdictionis ha-bitualis in Vicarios Epiſcopi Inquiſitores ſemper ibi ſint cum hac qualitate iuriſdictionis etiam in quocum-que loco eis erit debita præcedentia, & hoc argumenti genere vſus fuit, *Abbas conſ.*21. *ſub n.*1. quem ſequutus fuit R. P. D. Cantucius Epiſcopus Lauretanus in ſuo voto in cauſa Florentina Prælationis inter Vicarium, & Canonicos dictæ Eccleſiæ, impreſſo apud *Gratian. d. cap.*111.*n.*78.*vbi videatur.*

63 Quintò, quia, communiter hominum reputatio arbi-tratur digniorem Inquiſitorem Vicario Epiſcopi, quia illius iuriſdictio à Papa, iſtius verò ab Epiſcopo depen-det, & dignior dicitur, qui à digniori conſequutus eſt dignitatem, *Cyriac. vbi ſupra n.*6. *Menoch. conſ.*51.*num.* 29. Communi autem reputatio in materia præceden-tiæ, multum eſt attendenda, *D. Cantuccius vbi ſupra numer.* 74. qui alios cumulat, quibus addo ego *Cyriac. dicta controuerſ.* 201. *nu.* 151. Sanctæ memoriæ Greg. XV. *deciſ.* 492. *&* 411. *vbi Beltram. in Additionibus numer.* 5. *verſ.* Et etiam attenditur communi reputa-tio.

Non obſtant quæ dicunt DD. in rubr. de Officio Iu-dicis Delegati. Quod Delegatus eſt maior quocunque

64 † Ordinario ſecundùm quid, ideſt, in cauſa delega-ta, non autem ſimpliciter, *D. Cantuccius in ſupra allega-to voto num.*65. *& ſequ.* qui latiſſimè alios cumulat, *& num.* 71. vbi ex Bero. & alijs repræhendit Decium qui in dicta Rubric. de officio Delegati, contrarium te-nuit.

Quia Doctores omnes ſupra allegati à D. Cantucio loquuntur in Delegato in vna cauſa particulari, contra certas perſonas, nos autem verſamur in Delegato ad vniuerſas cauſas Hæreſis, & ſuſpicioni eiuſdem contra omnes, & quaſqq; perſonas, & ipſomet Vicarios Epi-ſcopi Generales, quo caſu ſaltem ratione iſtius ſuperio-ritatis, quæ inſeparabilis eſt ab Inquiſitore, quæque non poteſt conſiderari in caſibus in quibus præci-tati DD. loquuntur, neganda minime eſt præeminen-tia Inquiſitorum ſupra Vicarios Epiſcopi Genera-les.

63 Et eodem modo tollitur *Doctor Bouadill. qui in ſua polytica lib.*2. *cap.*21. poſtquam firmauit *num.*59. quod Delegatus Principis eſt maior Ordinario, *nu.*61. ait: *Eſta Maioria del Iuez delegado no es para preceder al Corregidor, ni a ſu Teniente en los aſſientos.* Quia traditio hæc procedit tantummodo in Delegato à Principe in vna cauſa particulari, non habente ſu-pra Ordinarium iuriſdictionem nec actu, nec ha-bitu.

Vnde ad propoſitum noſtrum benè ait *Sarmient. Se-lectarum interpræt. iuris lib.*7. *cap.*47. *num.*4. *verſ.* Sed verius eſt, Vicarios Epiſcoporum, Canonicis, & omni-bus alijs, in quos iuriſdictionem exercere poſſunt eſſe præterendos, quia, qui poſſunt (ſaltem in habitu) in ali-quo caſu exercere iuriſdictionem in alium, ſi ipſe in il-los nullo caſu eam poſſit habere, vtique ipſo Superiores ſunt cenſendi.

Neque obſtat ſi dicatur Priorem in Proceſſionibus præcedere Inquiſitorem, quia cùm ibi Inquiſitor in-teruenit, vt ſimplex Religioſus non eſt mirum, ſi etiam ipſe ſub capite, & Priori, cui ſubeſt incedat, vt in ſimili videmus in Vicario Epiſcopi; ſi enim Canonicus incedat cum Capitulo, vtique Archipresbyter, & Di-gnitates eum præcedunt, vt ex declarationibus Sacræ Congregationis apud Barboſ. in collectanea Bullarij, in verbo, Vicarius, quoad præcedentiam, cum tamen, ſi vt Canonicus non incedat, omnibus dignitatibus præcedat, ex ijſdem Sacræ Congregation. declarationi-bus.

67 Atque hæc arbitror procedere in ſeſſionibus, & acti-bus indifferentibus, nam ſi Vicarius Epiſcopi ſederet in Synodo cum ſuis Clericis, vti eorum caput, tunc cenſe-rem Inquiſitores nullo modo poſſe, nec debere eum præcedere argumento eorum, quæ *D. Cantuccius in ſæ-pe citato voto ſuo dixit num.*41. vbi probauit Vicarium Epiſcopi, qui regulariter præcedit Archidiaconum, eum tamen non præcedere in actibus ad Archidiacon-num ſpectantibus.

68 Hæc tamen ſubmiſſa ſempre † intelligantur cuicum-que nutui Eminentiſſimæ Congregationis S. Officij de Vrbe.

§. OCTAVVS.

De inquiſitonibus in ordine ad Prælatos ſui ordinis.

69 CErtum eſt hodiernis temporibus Inquiſitores in ſpectantibus ab officium Sanctæ Inquiſitionis mi-nimè ſubiectos eſſe Prælatis ſui Ordinis, ſed ſolis ſupre-mis Inquiſitoribus Eminentiſſimis, ita *Pegna in* 3. *par. comment.* 60. *verſ.* Hoc autem Priuilegium, vbi id à Summis Pontificibus ſtatutum ait, vt Sanctum Offi-cium in cauſis ad illud ſpectantibus liberè, & abſque vl-lo impedimento poſſet procedere, Peirin, ad Priuilegia Minimorum *tom.*1. *conſtit.*4. *Sixti IV.* §.11. *n.*49. *Pater Diana par.*4. *reſolut.*53. *tract.*8.

70 Quo verò ad alia non ſpectantia ad hoc Tribunal, vtpotè concernentia obſeruantiam regularem, vtique ſubſunt Prælatis Ordinum ſuorum, & ab eis de iuris ri-

71 gore poſſunt puniri, ſi † delinquant, dummodo pœnas non imponant, quæ munus Sanctæ inquiſitionis poſſint impedire, ita *Zanard. dicto cap.*6. *ſæpè allegata, quæſt.*43. *Sanctarell. de Hæreſi cap.* 40. *dub.* 1. *num.* 7. *Peirin. loco allegato verſ.* Si verò delinquant, *Rodriq. quæſt. Regula-rium tom.* 2. *q.* 81. *art.*5. *Homobon. de Bonis de humanæ vitæ ſtantibus part.* 1. *cap.* 8. *num.* 5. *verſ.* At in his, quæ Religionis ſtatum.

72 De æquitate tamen tutius omninò arbitrarer, quod etiam in delictis † ab Inquiſitoribus commiſſis extra officium, Superiore aſſumerent informatione, & eas ad Sacram Congregationem tranſmitterent, ab eoque Eminentiſſimo ordine reſponſum expectarent, ita *Fa-rinac. quæſt.*186. *num.* 132. *Caſtro Palao dicto pun.*12. §. *n.*23. *& Pater Diana reſolut. moral. par.*4. *tract.*8. *reſo-lut.*53. *verſ. Sed difficultas eſt.*

§. NO-

§. NONVS.

An Inquiſitores contra omnes poſſint procedere.

73 INquiſitores contra omnes, & quoſcunque quauis dignitate illuſtres procedere poſſunt, niſi expreſſe à iure reperiantur exceptuati, id latè probauimus in alia parte tit. de obligatione denunciandi in explicatione ædicti Inquiſitoris, & vltra ibi allegata, id etiam docuerunt *Ferrdin. de Caſtro Palao dicto puncto* 12. §. 2. *numer.* 5. *Souſa in Afforiſm. Inquiſitorum lib.* 1. *capitul.* 4. *numer.* 1. *Zanardus dicto capitul.* 6. *quæſt.* 10. *Molin. de iuſt. & iure tractatu* 5. *tom.* 6. *Diſputat.* 28. *numer.* 18.

74 Exceptuati autem in iure † dicuntur. Primò Papa, quamuis enim alibi probauerimus Papam non poſſe eſſe Hæreticum, neque vllum Romanum Pontificem vnquam de facto talem fuiſſe, attamen dato per impoſſibile hoc inconuenienti, Inquiſitores non poſſent contra eum procedere, ita *Zanard.* vbi ſupra. *quæſtion.* 20. & *Pater Diana dicto tractatu octauo, reſolution.* 58.

75 Secundò, exceptuantur Epiſcopi, contra quos ob Eccleſiaſticæ dignitatis culmen Inquiſitores nequeunt procedere, iuxta diſpoſitionem textus in *cap. Inquiſit. de Hæreticis in ſexto, Molin. d. diſput.* 28. *num.* 19. *Caſtro Palao dicto* §. 2. *nu.* 6. *Souſa in allegato cap.* 4. *nu.* 4. *Sanctarell. de Hæreſi cap.* 40. *dub.* 3. *num.* 16. *verſ.* Quamuis autem, qui & alios allegant, & id limitant, vt non procedat ſi Epiſcopus eſſet Hæreticus manifeſtus, & ſuſpectus de fuga, prout etiam (aiunt) in hoc caſu non prohiberi Inquiſitorem ſecretas aſſumere informationes, vt eas ad Supremum Tribunal tranſmittat.

76 Tertiò, exceptuantur Nuncij, & Officiales Sedis Apoſtolicæ Extrauaganti, cum Matthæus de Hæreticis, cum alijs DD. cumulatis à *Diana dicto tractat.* 8. *reſolut.* 24. *Souſa de confeſſar. Sollicit. tractat.* 2. *capit.* 3. *numer.* 1. & 2. *in Afforiſm. dicto cap.* 4. *num.* 3. *ac Sanctarell. dicto numer.* 16. *verſ.* Nec item poſſunt Inquiſitores.

77 Quartò, neque poterit Inquiſitor contra alium Inquiſitorem procedere, quia par in parem non habet imperium, ita *Diana vbi ſupra reſolut.* 15. *Souſa dicto cap.* 4. *num.* 6. & *Sanctarell. num.* 19. *verſ.* Nec etiam aliter Inquiſitor, *Caſtro Palao dicto* §. 2. *nu.* 8.

His autem exceptis perſonis contra omnes, & quaſcumque alias perſonas procedunt Inquiſitores, *Souſa cap.* 4. *num.* 8. etiam exemptas, *Cochier. de iuriſdictione Ordinarij in exemptos part.* 2. *quæſt.* 45. *num.* 58. etiamſi ſuorum Ordinum eſſent Generales, quia, quamuis habeant in ſuos ſubditos iuriſdictionem, quaſi Epiſcopalem, attamen non poſſunt gaudere beneficio, cap. *Inquiſitores, de Hæret. in* 6. quia loquitur ſpecificè de ſolis Epiſcopis, ita *Freiras ad Roderic. de Confeſſar. ſollicit. quæſt.* 12. *nu.* 20. Quicquid in contrarium Peirin. & Diana voluerint reſolut. 23. eorum enim dicta cenſeo ego procedere poſſe ſola æquitate inſpecta.

§. DECIMVS.

An iuriſdictio Inquiſitoris expiret morte Pontificis.

79 CErtum eſt, quod Iuriſdictio Inquiſitoris non expirat morte Summi Pontificis nec in Hiſpania morte Inquiſitoris Generalis, textus de hoc eſt in cap. ne aliqui de Hæreticis in ſexto, & ratio deciſionis illius textus eſt fauor fidei, ita *Ferdin. de Caſtro Palao dicto* §. 2. *numer.* 16. & *numer.* 17. vbi diſpoſitionem illius textus ampliat etiamſi Inquiſitor eſſet conſtitutus ad beneplacitum, *Diana dicto tractat.* 8. *reſol.* 19. *Souſa in Afforiſm. capitul.* 2. *numer.* 5. *libr.* 1. & *Sanctarell. de Hæreſi capitul.* 40. *numer.* 8. qui extendit, id etiam in Inquiſitoribus a Sacra Congregatione electis.

Durat autem hæc iuriſdictio non ſolùm in cauſis cæptis, ſed etiam in non cæptis, vt ad litteram in dicto textu decidit Summus Pontifex, & ibi notarunt Canoniſtæ.

§. VNDECIMVS.

An Inquiſitores poſſint cauſas fidei ſubdelegare.

80 CVM Inquiſitores in cauſis fidei ſint Delegati Summi Pontificis, vtique poſſunt cauſas fidei ſubdelegare, ex regula iuris, quod Delegatus Principis poteſt ſubdelegare, *capit. ſuper quæſtionem, de Officio Delegati, Barboſ. ſenior lege quia tale numer.* 47. *ff. ſolut. matrimon.* & *l. cum Prætor* §. 1. *numer.* 385. & *ſequent. de iudit.* & in indiuiduo Inquiſitoris id docuerunt *Molin. dicta diſputat.* 28. *numer.* 8. *Diana reſolution.* 18. *part.* 4. *tractat.* 8. qui alios allegat, quibus addi poteſt *Caſtro Palao dicto* §. 2. *nu.* 12.

81 An autem iſte ſubdelegatus † poſſit alium ſubdelegare. Dicendum eſt, quod non, cum *Molin. vbi ſupra Caſtro Palao ibidem num.* 13. *Pegna comment.* 64. *verſ.* Communis enim opinio, *in* 3. *parte*, & alijs apud ipſos, alias enim, vt dicebat *Io. Andr. in C. is cui, de Officio Delegati, in ſexto*, daretur proceſſus in infinitum, quia, & ſecundus ſubdelegatus poſſet tertio ſubdelegare, &c.

§. DVODECIMVS.

De Excommunicationibus à Iure, & Apoſtolicis Conſtitutionibus in Inquiſitores latis.

IN quatuor potiſſimùm caſibus notant DD. incurri ab Inquiſitoribus Excommunicationem, & quidem Papæ reſeruatam.

82 PRIMVS caſus eſt, ſi Inquiſitores omiſſerint procedere in Hæreticos, vel de Hæreſi diffamatos, ſeu ſuſpectos idque odij, gratiæ, vel amoris, lucri, aut commodi temporalis obtentu, legitur, hæc excommunicatio in *clement.* 1. §. *verum de Hæreticis*, & *de ea agunt Eymericus in direct. part.* 3. *quæſt.* 24. *Pegna ibi comm.* 73. *Syluester. in ſumm. in verbo Excommunicatio* 7. *numer.* 29. *Suarez de cenſuris diſput.* 31. *ſect.* 5. *nu.* 16. *Sayr. lib.* 4. *cap.* 12. *num.* 50. *Filiucc. inſtitut. moral tractat.* 17. *num.* 153. *Bonacina de cenſuris in ſpecie diſp.* 2. *quæſt.* 7. *punct*, 5. *Zanard. in ſumma dicto cap.* 6. *quæſtion.* 47. *verſicul.* Deinde primò, & *Sanctarell. de Hæreſi capit.* 40. *num.* 21.

83 SECVNDVS caſus eſt, ſi alicui crimen Hæreſis falſo impoſuerunt, aut dixerunt eum Sanctum Officium impediuiſse, qui re vera illud non impediuit: & hæc eadem excommunicatio habetur in ea ipſa *clement.* 1, §. *verum, de Hæret. ibi, Aut obtentum eodem*, quam latè explicarunt DD. omnes ſupra relati, quibus addi poſſunt *Diana reſolut. moral. par.* 4. *tractat.* 8. *reſolut.* 37. & *Henriquez in ſumma lib.* 13. *capitul.* 38. *num.* 3.

84 TERTIVS caſus eſt, cum illicitis modis prætextu officij pecunias extorquent, & hæc cenſura habetur

in

in *clemen. Nolentes.* §. & tam ipſorum, de Hæreticis, & eam declarant ibi Canoniſtæ, præſertim verò Cardinalis Zabarella vbi ait, nomine pecuniæ in *dicta clement.* venire, quidquid eſt pecunia æſtimabile, *Tolet. in Inſtruct. Sacerd. libr.* 1. *capitul.* 40. *numer.* 11. *Zanard. in ſumm. loco allegato verſic.* Secunda excommunicatio latæ ſententiæ, *Suarez de cenſuris diſputat.* 23. *ſect.* 5. *numer.* 24. *& ſequ.* vbi quod hæc excommunicatio non incurritur ab Inquiſitoribus, niſi copulatiuè interueniant, *Extorſio modus illicitus, & prætextus officij, Bonacina de cenſuris in ſpecie diſputat.* 2. *quæſt.* 10. *puncto* 10. *Filiucc. in quæſtion. moralibus tractatione* 14. *capitul.* 10. *quæſit.* 3. *numer.* 169. *& Syluester in ſumm. in verbo, Excommunicatio* 9. *nu.* 81.

85 QVARTVS caſus eſt, in quo ab Inquiſitoribus excommunicatus incurrit, ſi bona Eccleſiarum ob Clericorum delictum, Fiſco etiam Eccleſiaſtico applicarent, ita habetur in eadem *Clem. Nolentes,* §. *& tam, verſ.* Nec ſcienter attentent; & hanc cenſuram lata declararunt DD. ſupra proximè allegati.

86 Animaduertendum tamen eſt, quod hi duo vltimi caſus non continent cenſuram Papæ reſeruatam abſolutè, *Sed ſolùm* (verba ſunt textus) *donec illis à quibus extorſerint plenè ſatisfecerint.* Vnde facta ſatisfactione cenſura amplius non manet reſeruata, vt notant *Suarez numer.* 27. *& Bonacina num.* 9. locis indicatis.

In duobus tamen non ſequor ſententiam Suarez loco allegato.

Primò in eo, quod vult clauſulam illam, Donec, &c. referri tantummodò ad tertium caſum ſupra relatum, Tum quia clauſula illa apponitur poſt vtramque cenſuram, ergo vtramque compræhendit. Tùm quia ſcienter bona Eccleſiæ applicans Fiſco alterius Eccleſiæ ob delictum Clerici dicitur pecunias extorquere, vel bona, & ita tenuerunt *Sayrus de cenſuris libr.* 3. *capit.* 34. *num.* 27. *& Nauarr. in manuali capit.* 27. *num.* 141.

Secundò in eo, quod vult cenſuram hanc manere reſeruatam, etiamſi Inquiſitor, qui pecunia extorſit non poſſit reſtituere: namquod immò ſtante impotentia a quocumque poſſit Inquiſitor abſolui, dixit *Joan. Andreas in dicta Clem. Nolentes, Syluester loco allegato num.* 81. *verſic.* Sed intellige, *Nauarr. loco proximè citato, Bonifac. de Vitalinis in dicta clemen. nu.* 92. *Farinac. qu.* 186. *nu.* 142.

§. DECIMVSTERTIVS.

De varijs Priuilegijs Inquiſitoribus in iure conceſſis.

VAria Priuilegia in iure, & Apoſtolicis Conſtitutionibus à Summis Pontificibus fauore fidei conceſſa fuerunt: ergo præcipua ſolum breuiter recenſebo; nam multa alia, ex alijs huiuſce Operis partibus colligi poſſunt.

87 Primò igitur Inquiſitores non poſsunt excommunicari à Delegatis Sedis Apoſtolicæ, prout nec Notarij Inquiſitorum abſque ſpeciali Sedis Apoſtolicæ licentia faciente mentionem huiuſce Priuilegij, ita cauetur vt in Conſtit. Vrbani IV. incipiente, Vt Inquiſitoris, impreſsa apud *Eymericum in Directorio par.* 2. *fol. mihi* 132. & in alijs Conſtitutionibus Apoſtolicis allegat. à *Pegna comm.* 70. *verſ.* Conceſsit Vrbanus,
88 *par.* 3. vbi ait hoc Priuilegium † extendi, etiam ad Inquiſitores, qui ſe obligauerunt in forma Cameræ Apoſtolicæ, *Zanard. in Summ. dicto capit.* 6. *qu.* 46. vbi vlterius ampliat, vt nec Inquiſitores poſsint
89 declarari incidiſſe in excommunicationem Papalem, quia etiam in hoc caſu militat ratio allegatarum conſtitutionum.

90 Quamuis in contrarium † vrgere videatur doctrina *Zabarellæ, Gemin. Imolæ, Felini, Gambar. & Henriquez apud Genuenſ. in praxi Archiepiſcopali Neapolitana cap.* 59. *n.* 1. qui voluerunt Religioſos exemptos habentes Priuilegium à Sede Apoſtolica, quod non poſſint excommunicari ab Epiſcopis, poſſe ab eiſdem Epiſcopis dclarari incidiſſe in excommunicationem Papalem, & ibi ait Genuenſ. ita Curiam, Archiepiſcopalem Neapolitanam decidiſſe, & idem Genuenſi non relato, tenuit etiam Peirin. ad Priuilegia Minimorum tom. prim. Conſtit. 2. Sixti IV. §. 10. *num.* 13.

91 An autem, hoc Priuilegium † compræhendat Miniſtros S. Officij, Pegna vbi ſupra arbitratur, quod ſic ego conſtanter idem affirmo, ſaltem quo ad Aduocatum Fiſcalem, quia eſt miniſter intimus, & neceſſarius S. Officij, & ſine quo cauſæ S. Officij non expediuntur, vnde cum in eo militet eadem, imò, & maior ratio, quam in ſimplici Notario, & Conſtitutio ſit fauorabilis: Dicendum eſt in caſu noſtro militare omnes regulas, quas pro legum extenſione conſiderare ſolent DD. de quibus apud *Farinac. in Fragm. criminal. part. prim.* poſt tractatum de furtis, in verbo, Extenſio, *numer.* 50. *Oſaſch. deciſion. Pedemont.* 22. *numer.* 8. *& ſequent.*

92 Secundò, Inquiſitores, & eorum ſocij poſſunt ſe inuicem ab excommunicatione abſoluere in caſibus, in quibus poſſunt ab eorum Superioribus abſolui, ita decreuit Vrbanus IV. in Conſtit. incipiente: Vt negotium fidei, impreſſa *in direct. part.* 2. *fol. mihi* 132. vbi etiam in caſibus prædictis conceditur ipſis facultas ſe ipſos diſpenſandi in Irregularitate, *Eymericus in director. part.* 3. *quæſt.* 23. *Pegna ibidem commen.* 72. vbi ait hoc eſſe magnum Priuilegium Inquiſitorum, *Zanard. loco allegato verſic.* Tetio nota.

93 Tertiò, poſſunt Inquiſitores, & † eorum Miniſtri in abſentia percipere diſtributiones quotidianas, ac ſi eſſent præſentes, id eis Indultum fuit varijs Romanorum Pontificum Conſtitutionibus relatis à *Sanctarell. variarum reſolut. lib.* 1. *q.* 11. *n.* 5. *Barboſ. de Canonicis c.* 24. *n.* 2. & in Summa Bullari, in verbo, Inquiſitores Hæreticæ pranitatis in fin. vbi, quod ita Sacra Congregatio declarauit in Inquiſitoribus Hiſpaniarum ex Priuilegijs ipſis conceſſis.

94 Quartò, poſſunt Indulgentiam 10. vel etiam 40. dierum concedere omnibus audientibus eorum concionem occaſione actus fidei, id Inquiſitoribus conceſſerunt plures Summi Pontifices de quibus *Eymericus in Directorio* 3. *par. quæſt.* 127. *& Pegna ibi commen.* 176. *ac Zanard. d. c.* 6. *q.* 42.

Quas verò Indulgentias lucrentur Inquiſitor, & Miniſtri S. Officij, tam in vita, quam in morte, videatur Eymericus vbi ſupra quæſt. 129. & 130. & ibi *Pegna commen.* 178. *&* 179. *ac Zanard. dicta q.* 42. *verſ. Secundo ſupradicti.*

95 Quintò, Inquiſitores poſſunt interpretari Statuta, tam Eccleſiaſtica, quàm ſecularia contra Hæreticos ædita, Innocent. IV. in ſua *Conſtitut.* 15. *tom. prim. fol.* 77.

96 Sextò, poſſunt Hæreticos ad Eccleſias confugientes capere, ac ſi ad Eccleſias minimè confugiſſent, nec in hoc ſub quouis prætextu ab Epiſcopis poſſunt impediri, Ioan. 22. *Conſtitut* 1. *incipiente,* Ex parte veſtra in Bullario nouo *tom.* 1. *fol.* 153. *& in compendio fol.* 38. *vbi addit. in Scholio* 1. & de hac re nos alibi in hoc eodem Opere diximus, videatur *Royas ſingul. ſuo* 93.

97 Sep-

97 Septimò, Inquiſitores, & eorum res ſunt Immunes ab omnibus oneribus datijs Guidagijs portibus, & alijs quibuſcunque Grauaminibus, ita *Pegna in direct. part. 3. comm. 2. verſ. Mandantes vobis, Royas de Haret. par. 2. num. 421.*

98 Aliàs Inquiſitorum prærogatiuas 145. enumerat *Royas de Hæreticis par. 2. in rubric. de Priuileg. Inquiſitorum à nu. 409. vſque ad finem*, ad eum benignum Lectorem remitto, quia ea omnia ſparſim nobis in hoc Opere fuerunt declarata.

§. DECIMVSQVARTVS.

Quomodo munus Inquiſitoris finiatur.

FInitur hoc Inquiſitoris munus, morte, renunciatione, adeptione, dignitatis incompatibilis, & Superioris remotione.

99 Morte quidem, quia † mors omnia ſoluit *text. eſt in l. 1. C. ſi quis ignorans rem minoris eſſe*, ibi: *Cum officium morte finiatur*, vbi Gotofred. ſub litt. Z. in dicto verbo, *Officium.*

100 Renunciatione etiam finitur munus Inquiſitoris, quod intelligitur ſi à Sanctiſſimo Domino noſtro, vel Eminentiſs. Inquiſitoribus fuerit acceptata, aliàs enim Officialis non poteſt Magiſtratum renunciare, quia deputatio ipſius in Officialem non fuit facta ob ipſius priuatam vtilitatem, ſed ob publicam, *Gallerat. de renunciation. tom. 2. renunciation. 30. numer. 6. Maſtrill. de Magiſtratibus tom. 1. lib. 1. cap. 24. per totum.*

101 An autem huiuſmodi renuncians debeat renunciare in manibus eligentis, vel confirmantis, *Gallerat. vbi ſupra num. 11.* ait, quod in manibus confirmantis.

102 Adeptione etiam dignitatis ceſſat officium Inquiſitoris; ſi enim Inquiſitor fiat Epiſcopus, vtique ex harum dignitatum incompatibilitate cum vtraq; perſonalem requirat reſidentiam ceſſat munus Inquiſitoris, *Barboſ. in ſumm. Bullarij*, in verbo: *Inquiſitores Hæreticæ prauitatis*, circa finem. Sic Promotor Re-
103 uerendiſſimo Patre Ioanne † Baptiſta à Sextula Inquiſitore Genuæ ad Prouincialatum vtriuſque Lombardiæ ſuæ Illuſtriſsimæ Dominicanæ Religionis Sanctiſsimus Dominus noſter prouidit alium in Inquiſitorem dictæ Ciuitatis.

Tandem ceſſat Officium Inquiſitoris ſuperioris remotione, circa quam:

Primò notandum eſt, quod quidquid eſſet aliàs ho-
104 die a ſolo Summo Pontifice, & eius Eminentiſſima Congregatione Sancti Officij, poſſunt Inquiſitores remoueri, *Farinacc. de hæreſi quæſt. 186. nume. 32. Azor. inſtitution. moral. tom. 1. libr. 8. cap. 18. quæſt. 9. Caſtro Palao in opere morali tract. 4. diſputat. 8. puncto 12. §. 2. num. 18.*

105 Et hoc quoad Inquiſitores Italiæ, nam Inquiſitores Hiſpaniæ remouentur ab Inquiſitore Generali in illis Regnis, *Caſtro Palao vbi ſupra num. 19. & Pater Diana tract. 8. par. 4. reſolut. 34.* vbi & alios referunt, & diſputant, num Inquiſitor Generalis in illis Hiſpaniarum Regnis poſſit ad ſuæ voluntatis libitum Inquiſitores inferiores remouere, & de loco ad locum transferre.

Secundò notandum multas eſse cauſas remotionis Inquiſitorum, quas longa ſerie enumerat *Pegna in 3. par. directorij comment. 61. per totum.*

106 Remonentur enim Inquiſitores, vel ob ſenectutem, vel ob infirmitatem, *Pegna vbi ſupra, verſ.* Sed iam præcurramus, vbi ad hoc allegat *text. l. ſi quos, Codice de Officio Præfecti Prætorio Orientis*, & ait, hanc remotionem non eſſe faciendam, niſi & ſenectus, & infirmitas talis ſit, quæ Inquiſitorem ineptiorem reddant ad munus ſuum obeundum, *Tamburin. de iure Abbatum tom. 1. diſput. 12. quæſt. 1. n. 11. & ſeqq. Maſtrill. de Magiſtr. lib. 2. c. 10.*

107 Et in hoc caſu aliquando ſolet Sacra Congregatio aſſignare Inquiſitori aliquam annuam penſionem, qua incommoda ſenectutis, & infirmitatis commodius valeat ſuſtinere, ſic etiam Potentiſſimi Reges noſtri Offi-
108 cialibus † ſuis Magiſtratus renunciantibus ſalarij, & quod nihilominus poſſint Conſilijs intereſſe pro eorum arbitrio, atteſtatur *Regens de Ponte n. 9. & ſeq. tit. de elect. Officialium, §. 8. ſui tractat. de poteſtat. Proreg.* vbi eius Additionator, *Maſtrill. d. c. 10. nu. 17. lib. 1. cap. 24. num. 32.*

109 Remouentur etiam ob eorum imperitiam, & negligentiam in procedendo in cauſis S. Officij, vt declarat idem *Pegna loco citato, verſ.* Quod verò ad imperitiam *Tamburin. vbi ſupra n. 13. Caſtro Palao dicto §. 2. nu. 21. qui alios allegat.*

110 Remouentur etiam in caſu extorſionis illicitæ pecuniarum, ita Pegna loco citato, verſiculo, Deinde ob iniquitatem; vbi quod remouentur etiam ob alia delicta, quæ populo eſſent ſcandalo; *Caſtro Palao loco allegato, verſ.* Hinc infertur: *Symanch. de Cathol. inſtitut. tit. 34. num. 35.* vbi quod ſpeciali Hiſpana inſtructione cautum eſt, vt officio priuentur Inquiſitores, non ſolùm ſi pecunias extorqueant, ſed etiam ſi munera accipiāt, etiam ab eorum Officialibus, quod etiam dixerunt *Azeued. in l. 1. num. 18. in fin. tit. 6. lib. 3. Recompill. legum Hiſpaniæ, & Bouadill. in ſua Politica lib. 2. cap. 11.* verſ. *El corregidor no reciba dadinas; num. 68.* & ibi *in Annotat. Sanch. in opuſcul. lib. 3. cap. 1. dub. 3. num. 6.* ſed de hac re videndus eſt Paramus de origine Sanctæ Inquiſitionis *lib. 3. quæſt. 2. nnm. 66. & ſeq.* vbi latiſſimè de materia.

112 Tandem, vt finem huic titulo imponamus iuſta cauſa non remotionis, ſed translationis de loco ad locum erit, ſi Inquiſitor ratione muneris ſui non benè ſe habet cum Principibus, vel principalioribus Ciuitatis, itaut ob id iuſtè poſſint timeri ſcandala, nam tunc ſi Inquiſitor rectè ſe geſſit poteſt, & debet ei prouideri de meliori Inquiſitione, ne puniatur, vbi meretur, vt ex *Zanard. in ſummario dicto cap. 6. quæſt. 9. & 19. dixit Diana dicto tractatu. 8. reſolut. 34. in fin. part. 4.*

Et de tota hac materia remotionis Inquiſitorum videndus eſt *Paramus de origine Sanctæ Inquiſitionis lib. 3. quæſt. 2. nu. 68. & ſeq. & Ferdinan. de Caſtro Palao in opere morali part. 1. tractat. 4. diſput. 8. puncto 12. §. 2. num. 18. & ſeqquen.*

TITVLVS SEXTVS.

De Vicarijs Generalibus Epiſcoporum.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus habet facultatem creandi ſibi Vicarium Generalem.*
2 *Vicarij Generalis poteſtas, & à iure, & à commiſſione Epiſcopi dependet.*
3 *Iuriſdictio Vicarij eſt ordinaria.*
4 *Multa ſunt, quæ nequit facere vicarius ſine ſpeciali Epiſcopi commiſſione.*
5 *Vicarius non poteſt cauſas Hæreſis cognoſcere, ſecus ſi ſibi ſpecialiter demandentur, n. 6. & ſequenti.*

8 *An debeat in commiſſione fieri expreſſa mentio Hæreſis.*

9 *Quid obſeruetur in Patentibus litteris, quæ Vicarijs conceduntur ab Epiſcopis.*

10 *Capitulum Sede Vacante, in quibus Epiſcopo ſuccedat.*

11 *Capituli Sede Vacante Vicarius poteſt aſſiſtere in cauſis fidei Inquiſitoribus cum Epiſcopi, ſi adeſſent procederent iure ordinario.*

12 *Epiſcopus cum procedit cum Inquiſitore in cauſis exemptorum de Hæreſi ſuſpectorum procedit vt Delegatus.*

13 *Vicarius Capituli non poteſt contra exemptos procedere in cauſis Hæreſis.*

14 *Abbates exempti, & nullius Diœceſis an poſſint procedere in cauſis Hæreſis.*

14 *Abbates exempti, & nullius Diœceſis an poſſint procedere in cauſis Hæreſis.*

15 *Inquiſitores Vicarij Epiſcoporum, & Capituli de iure non præſtant iuramentum ſecreti.*

16 *At ex Decretis Sacræ Congreg. illud etiam ipſi præſtare debent, & num. 17.*

Poſt titulum de Apoſtolicis Inquiſitoribus ſequitur vt de Vicarijs Epiſcoporum Generalibus aliqua notemus.

§. PRIMVS.

De Iuriſdictione Vicarij Generalis Epiſcopi.

QVoniam, quæ Epiſcopis committuntur talia, ac tanta ſunt, quæ regulariter ab ipſis ſolis
1 nequeunt præſtari: Ideo conceſſa fuit eiſdem Epiſcopis facultas creandi ſibi Vicarium Generalem, ſecundùm *tex. in cap. Romana, de Officio Ordinarij, in ſexto, Anguian. de legibus, & Conſtitut. Principum lib. 2. controuerſ. 26. num. 14. Barboſ. de Officio Epiſcopi par. 3. allegat. 54. num. 1. & de iure Eccleſiaſt. lib. 1. cap. 15. num. 1. & ſeq. Mauritius de Alzedo in praxi Epiſcopali par. 2. cap. 21. nu. 1.*

2 Huius autem Vicarijs Generalis poteſtas, & iuriſdictio partim à iure dependet, & partim à commiſsione Epiſcopi, vt & infra videbimus, & tradidit *Barboſ. vbi ſupra cap. 15. nu. 19.*

Siue tamen hæc poteſtas à iure dependeat, ſiue à commiſsione Epiſcopi, duo certa ſunt.

Vnum eſt illius iuriſdictionem non delegatam eſſe,
3 ſed ordinariam, ſi DD. noſtrorum traditiones magis communes ſequi velimus, *Alzedo nu. 7. Barboſ. de iure Eccleſ. numer. 17. & allegat. 54. numer. 46. Molin. de iuſt. & iure tom. 6. tractat. 5. diſput. 10. num. 6.* qui alios allegant.

4 Alterum eſt, multa eſse, quæ facere minimè poſſunt Vicarij Generales Epiſcoporum, niſi ſpecificè, & expreſsè eis ab Epiſcopo committantur, & hæc lunga ſerie enumerantur à *Barboſ. dicta alleg. cap. 15. num. 20. & ſeq. & Alzedo par. 2. cap. 2. nu. 16.*

§. SECVNDVS

An Iuriſdictio Vicarij extendatur ad cauſas Hæreſis.

5 CAuſæ hæreſis ex maioribus † ſunt, & ideò à Sacro Tridentino Concilio *ſeſſ. 24. de reformatione cap. 6. in fine*, videntur committi Epiſcopo non eius Vicario, dum facultatem abſoluendi ab Hæreſi in foro conſcientiæ Epiſcopis tantùm concedit: *non autem* (verba ſunt Concilij) *eorum Vicarijs.* Ita *Imol. in clemen. 1. n. 19. ver.* Nunquid autem Vicarius Generalis, de hæret., & ibi, *Zabarell. §. duro num. 9. in 12. qu. Locatus in Iud. verbo Epiſcopus, num. 6. Repert. Inquiſitorum, in verbo, Cognoſcere, verſ. An Vicarius: Decian. tract. crimin. lib. 5. cap. 21. num. 7. Gundiſſ. de hæreticis quæſt. 7. num. 14. Sbroz. de Officio Vicarij libr. 2. qu. 20. Farin. de hæreſi q. 180. num. 13. Barboſa de Officio Epiſcopi dicta alleg. 54. num. 83. & ſeq. & de Iure Eccleſ. dicto cap. 15. num. 20. Caſtro Palao in opere morali par. 1. tractatu 4. diſputat. 8. puncto 12. §. 1. num. 8.* qui omnes
6 concludunt † Vicarium Epiſcopi Generalem, vt aſſiſtat cum Inquiſitoribus in cauſis fidei, egere ſpeciali deputatione ſui Epiſcopi, & vltra ſupra allegatos, idem docuit *Symanch. de Catholic. inſtitut. titul. 25. de Epiſcopis num. 6. & Alzedo loco allegato num. 41.* & ſic Vicarium Neapolitanum ex ſpeciali ſola commiſſione Archiepiſcopi reconciliare publicæ hæreſes abiurantes, dixit Genuenſ. in praxi Archiepiſcopali Neapol. *capit. 51. in antiquis, & cap. 43.* in nouiſſima æditione.

8 An autem ad effectum, de quo agitur, debeant nominatim ei committi hæreſis cauſæ, vel ſufficiat, ſi ei demandentur omnes, & ſingulæ cauſæ, etiamſi ſpeciale mandatum requirerent, videtur ho. ſufficere, vt in indiuiduo dixit Locatus vbi ſupra, & non obſcurè innuere videtur, *Barboſ. dicta allegat. 54. num. 175* quamuis in
9 formulis literarum Patentium, quæ ſolent Vicarijs Generalibus dari ſingulæ cauſæ ſpecialem commiſſionem requirentes ſoleant exprimi, vt videre eſt, ex ſimili formula apud *Barboſ. vbi ſupra n. 56.*

§. TERTIVS.

An Vicarius Generalis Capituli Sede vacante, poſſit procedere in cauſis Hæreſis.

10 CApitulum Sede vacante ſuccedit in iuriſdictione Epiſcopali defuncto Epiſcopo competenti iure ordinario, non autem iure delegato, *Barboſ. qui alios allegat, de Officio Epiſcopi part. 3. allegat. 36. numero 10.*

11 Vnde cum in cauſis hæreſis proceditur † ex parte Epiſcopi iure ordinario, non eſt dubium, quin Vicarius Capituli Sede vacante, debeat aſſiſtere Inquiſitoribus in dictis cauſis fidei, *Farinac. qu. 186. numer. 177. Diana reſolution. moral. tractat. 8. part. 4. reſolut. 33. & Ferd. de Caſtro Palao dicto puncto 12. §. 1. numer. 5. qui alios referunt.*

At in caſibus, in quibus Epiſcopus procederet, vti Delegatus, vt cum in cauſis Hæreſis proceditur contra
12 exemptos; nam in hoc caſu Epiſcopum non poſſe vt Ordinarium, ſed vt Delegatum conſiderari, ſecundùm communiorem opinionem tradidit *Farinac. dicta quæ-*
13 *ſtion. 186. numer. 7.* tunc non poſſe Vicarium Capituli procedere, magis etiam communiter voluerunt ſcribentes, quos longa ſerie emulant, & ſequuntur *Farinac. vbi ſupra numer. 181. & ſequent. Caſtro Palao numer. 6. & Diana verſ. Sed an Capitulum*, & hoc quidem de ſtricto iure procedit, quoniam in contrarium pro Vicario Capituli, ſenſit Quaranta in ſumma Bullarij in verbo, Capitulum Sede vacante, *numer. 1. in principio verſiculo, Et primò*, vt intelligatur: cuius opinionem in praxi video in noſtra Inquiſitione Cremonæ obſeruatam.

§. QVAR-

§. QVARTVS.

De Abbatibus nullius Diœceſis, an in cauſis Hæreſis poſſint procedere.

14 BReuiter, quæ dicta ſunt proximè §. de Capitulo Sede Vacante, eadem prorſus concludenda ſunt de iſtis Prælatis exemptis habentibus proprias Diœceſes, & Iuriſdictionem in eis Epiſcopalem, ita *Molin. de iuſt. & iure, tom.6. tractatu 5.diſput.28.num.11.& Ferdin.de Caſtro Palao dicto §.1.nu.6, in fin.verſ.* idem quod dictum eſt.

§. QVINTVS.

An Vicarius Epiſcopi, & Capituli præſtare debeant Iuramentum de Seruando Secretum.

15 QVamuis in iure cautum non † reperiatur, quod Vicarius Epiſcopi, ſeu Capituli, vel etiam Inquiſitor iuramentum præſtare debeant de ſeruando ſecreto in cauſis Sancti Officij, vnde communiter docent DD. eos teneri ſolum ad illud ſecretum obſeruandum, ſub pæna peccati mortalis, vt notaui infra *tit. 8. nu.66.*

16 Attamen ex ſpeciali Decreto Sacræ Congregationis vniuerſalium Inquiſitorum, Vicarius Epiſcopi, non minus, quàm Conſultores præſtare debent iuramentum ſecreti, in forma ſolita, & conſueta, vt conſtat ex litteris Eminentiſſimi D. Cardinalis Arrigonij 9. Iunij 1612. directis Inquiſitori Cremonæ, prout idem etiam in Inquiſitoribus fuiſſe ſtatutum ab eadem Sacra Congregatione apparet, ex alijs litteris eiuſdem Eminentiſſimi Cardinalis ſub die 24. Decembris 1611.

TITVLVS SEPTIMVS.

De Vicario Generali Inquiſitorum.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus Principis poteſt ſubdelegare.*
2 *Delegatus ad vniuerſitatem cauſarum poteſt omnes ſubdelegare.*
3 *Hodie Inquiſitores poſſunt ſibi creare Vicarium Generalem.*
4 *Vicarius Generalis Inquiſitor debet eſſe annorum triginta.*
5 *Quæ qualitates requiruntur in Inquiſitore eædem requiruntur in Vicario.*
6 *Pulcherrima doctrina Bartol. quod qui vult Officio ſeruire per ſubſtitutum, ſubſtitutus debet habere eas qualitates, quas habet principalis.*
7 *IuriſdictioVicarij Generalis pendet à conceſſione Inquiſitoris.*
8 *Quæ regulariter ſoleant Vicario Generali Inquiſitoris concedi.*
9 *Maior eſt iuriſdictio Ordinarij, quam Vicarij Inquiſitoris contra Ferdin.de Caſtro Palao, nu.10.*
11 *Vicarius Generalis Inquiſitoris eo modo ſubeſt Prælatis ſui Ordinis quo Inquiſitor.*
12 *Reprobatur Zanard. in materia poteſtatis Prælatorum Ordinis ſupra Vicarium Inquiſitoris.*
13 *Prælati Ordinis in caſu ſcandali debent aſſumere informationes contra Vicarium Inquiſitoris, & eas tranſmittere ad Sacram Congregationem.*
14 *Monitum ad Inquiſitores, & eius Vicarios.*
15 *Certiſſimum ſignum boni Magiſtratus eſt diligi à probis, & timeri a malis.*
16 *Mortuo Inquiſitore non expirat Iuriſdictio eius Vicarij Generalis, quia cum eligitur ab Inquiſitore, confirmatur a Sacra Congregatione Eminentiſſimorum, & Reuerendiſſimorum Cardinalium Supremorum Inquitorum.*
17 *Et ita in facti contingentia fuit obſeruatum in Ciuitate Papiæ,*

Viſo de Inquiſitoribus, ratio Ordinis exigit, vt de eorum Vicarijs Generalibus videamus; ſit igitur.

§. PRIMVS.

An Inquiſitores poſſint ſibi deputare Vicarium Generalem.

QVAMVIS in terminis iuris communis de hac re eſſe poſſit maxima difficultas, quia, & ſi
1 Delegatus Principis poſsit ſubdelegare, *l. à Iudice, Cod. de Iud.* Attamen cum Inquiſitores ſint Delegati ad vniuerſitatem cauſarum, vt ſæpè vidimus Titulo præcedenti, non videntur poſſe delegare vniuerſitatem, totam cauſarum ipſis deman-
2 datam, ſed † tantùm vnam, vel duas cauſas ſecundùm doctrinam *Bartol. l. more maiorum colum.4. verſ. Item dicit gloſ.fin. numer. 11. ff.de iuriſdiction. omnium Iudicum.*
3 Verùm (quidquid ſit de iure communi) hæc dubitatio pænitus ſublata eſt, ex Summorum Pontificum Conſtitut. iuris Canonici diſpoſitione, & Doctorum traditionibus, ſecundùm quæ, dicendum eſt poſſe Inquiſitorem plenariè committere vices ſuas creando ſibi Vicarium Generalem, habentem eandem cum ipſo facultatem, excepta poteſtate delegandi, vt ſupra Titulo proximo vidimus, ita *Eymericus in direct. part. 3. qu. 13. & 15. & ibi Pegna comm.62.& 64.* vbi quod hoc ius competit Inquiſitoribus, ex Bullis Pij II. incip. Cum dudum, & Clem. VII. incip. Cum ſicut, *Farinac. de Hæreſi qu.186. num. 29. Scacc. de Iud.cap.67. num. 11. Ludouic. à Paramo de Origine S. Inquiſitionis libr.3. qu.2. numer. 51.* & ferè per totam, *Molin. de iuſt. & iur.tom.6. tract.5. diſputat.28.num.8. Pater Diana reſolution.moral par.4.tractat. 8. reſolut.18. Zanard.in ſum. par.1.qu.44.per totam, & Ferdinan. de Caſtro Palao in opere morali par.1.tract.4.diſput.9.punct.12.§.2.nu.12.* qui alios allegant.

Et de hac re nulla his temporibus poteſt adeſſe dubitationis ſuſpicio cum quotidiana praxis omnium Inquiſitorum hæc ſit, vt habeant Vicarios Generales.

§. SECVNDVS.

De qualitatibus eligendi in Vicarium Generalem Sancti Officij.

QVOAD Ætatem eligendi in Vicarium Generalem huius Tribunalis. Dicendum eſt, quod ſicut in Inquiſitoribus debet eſſe annorum 40. ita in eorum Vicarijs Generalibus, eſt reſtricta annos 30. ex Conſtitution. Clemens Septimus, incip. Cum ſicut

impreſſa

impreſſa in literis pro S.Officio', *fol.mihi* 107. ita *Ey-
meric. q.16. 3.par.*& ibi *Pegna com.65. Farin.d. q.186.
n.52.Caſtro Palao dicto* §.2. *num.26. & Molin.in alleg.
diſp.28.num.23.*
Quo verò ad alias qualitates dixit *Eymericus in di-*
5 *cta q.16.* quod eligendus in Vicarium Inquiſitoris Ge-
neralem, debet eſſe Vir literatus, conſtans, firmus, cir-
cumſpectus, fideique zelator, & feruidus, & Eymeri-
cum ſequuntur *Farinac. vbi ſupra num.55. & Pegna di-
cto comm.65.* vbi in ſumma dixit, quod, quæ qualitates
requiruntur in Inquiſitore eædem requiruntur in Vi-
cario Generali.
6 Et hoc notabile dictum Pegnæ, confirmo ego, ea
pulcherrima traditione *Bartol. in libr.1.num.4. Cod.de
Præpoſitis Agentium in rebus, libr.2.* vbi ait, quod qui
vult ſeruire officio, etiam medio ſubſtituit, debet elige-
re virum eiuſdem conditionis, quod colligit *Bartol. in
dicta libr.1.* ibi, *Per Cartularium eiuſdem Scrinij*, & do-
ctrinam *Bartol.* ibi ſequitur *Celſus Hugo in Additio.
ad comment. Petri Rebuffi in l.prædicta, & Bouadill.
in ſua politica libr.1. capit.12. numer.1. & ibi in Apo-
ſtilla.*

§. TERTIVS.

De Iuriſdictione Vicarij Generalis.

VIdimus ſupra, quod Inquiſitor poteſt totam ſuam
Iuriſdictionem committere Vicario ſuo Gene-
rali, ex quo ſequitur ipſius iuriſdictionem in totum
7 pendere ab Inquiſitoris commiſſione, qui modo maio-
rem, modo minorem facultatem ei poteſt commit-
tere.
Regulariter tamen ſolet Vicarijs Generalibus con-
8 cedi facultas ſumendi informationes, citandi', monen-
di, præcipiendi, excommunicandi, carcerandi, defi
niendi, terminandi, & exequendi, & omnia alia facien-
di, quæ poteſt ipſemet Inquiſitor facere, excepta tan-
tùm ſententia relapſorum, & impœnitentium, quam
ſibi ſolent Inquiſitores reſeruare: & hæc colligitur ex
forma literarum patentium, quæ ab Inquiſitoribus
ſolent Vicarijs ſuis Generalibus concedi, cuius for-
mulam habes apud *Patrem Maſſin. in ſua praxi part.9.
fol. mihi 294. Rubr. Forma di lettere patenti per il Vi-
cario, &c.* & ante ipſum apud *Eymericum 3.part.
numero 37. & 40.* vbi *Pegna comm.10.* qui omnino
videatur.
An autem maior ſit hæc iuriſdictio Vicarij Inquiſi-
9 toris, quam Ordinarij, certè ratio quam † *Ferdi-
nand. de Caſtro Palao dicta diſputat.8. punct.13.numero
5.* pro parte affirmatiua, quam ipſe tenet allegatum,
valde vrget, quod ſcilicet cum Inquiſitor creet Vica-
rium, ex facultate ſibi conceſſa à Summo Pontifice,
ipſum Pontificem repræſentat, & ab eo quodammo-
do dicitur iuriſdictio prouenire, ad quod etiam faciunt
notata per *Bouadill. in ſua politic.libr.1. capit.15. num.
97.* vbi quod tenentes Rectoris Ciuitatis, licet ſint
facti à Rectore: tamen dicuntur, & habentur, ac ſi eſ-
ſent nominati ab ipſo Rege, ex facultate conceſſa Re-
ctori à Rege nominandi tenentes, & latè in *Apoſtill.ad
dictum locum Bouadill.*
10 Quia tamen communis opinio eſt, in contrarium,
vt videri poteſt, ex allegato per me in *Annotat. ad pri-
mam quæſtionem D. Guidonis Fulcodij num.25.* & DD.
ibi adductis addi poſſunt *Ludouic. à Paramo de origine
S. Inquiſitionis libr.3. qu.2. num.72. & Farinac. dicta
q.186. n.91.*
Et quia video etiam hanc communem in praxi in
S. Officio eſſe receptam, dum in Congregationibus, &
ſententijs ferendis Vicarius Generalis Epiſcopi præce-
dit Vicarium Generalem Inquiſitoris, non audeo ab
hac ſententia diſcedere, intelligendo tamen eam, vt
declarant ſupra memorati DD. de Vicario creato ab
Inquiſitore non de Vicario, qui eſſet conſtitutus a
Sanctiſſimo immediatè, vel ab Eminentiſſima Congre-
gatione.

§. QVARTVS.

An Vicarius Inquiſitoris ſubſit Prælatis ſui Ordinis.

IN hac re idem dicendum eſt, de Vicario Generali,
quod diximus de Inquiſitore ſupra titulo proxi-
11 mo, quod ſcilicet in † concernentibus obſeruantiam
regularem ſubſunt Prælatis ſui Ordinis, ſecus in con-
cernentibus munus Sanctæ Inquiſitionis. Ratio au-
tem, quare Summi Pontifices voluerunt Inquiſito-
res, & alios Officiales S. Officij, in concernentibus
munus ſuum eſſe à Prælatis ſui Ordinis exemptos, ni-
hil aliud eſt, niſi vt Inquiſitores, & eius Vicarij mu-
nus ſuum liberè, & abſque vllo impedimento obire
poſſent, vt conſiderauit *Pegna comment.60. 3.par-
tis.* Ex qua ratione ego non puto veram doctrinam
12 *Zanardi dicto capitul.6. quæſtion.44. verſ.* Quarto
ſcias, vbi dixit Prælatos Regulares Vicarij S. Officij,
& Notarium eiuſdem Ordinis cum Inquiſitore, ſi eos
arbitrentur non poſſe ſine ſcandalo morari in aliquo
Conuentu, poſſe declarare dictos Vicarium, & No-
tarium ad ſuos Conuentus originales ſpectare, quo
caſu ait Zanard. priuati eſſent dicti Vicarius, & Nota-
rius omnibus Gratijs, & Priuilegijs Conuentus, in
quo habitant.
Quia hoc eſſet per indirectum retrahere eos ab eo-
rum munere, & *Farinac. dicta quæſt.186. numer.132.*
ait, quod ſi Superiores Ordinum poſſent punire Inqui-
ſitores, & eorum Vicarios, ipſis eſſet aperta via im-
pediendi Sanctum Officium, & (addo ego) ad ipſo-
rum libitum amouendi Vicarios, quod tamen non
eſt eis ſub quocumque obedientiæ prætextu permiſ-
ſum, *Eymericus 3.part. q.17.* vti quod Prælati Ordi-
num virtute ſuæ Iuriſdictionis, non poſſunt Vicarium
Inquiſitoris de loco ad locum transferre.
In caſu igitur ſcandali debent Prælati aſſumere in-
13 formationes contra Vicarium, & Notarium, & eas
tranſmittere ad vniuerſale Tribunal Romanæ Inquiſi-
tionis, & prouiſiones expectare ab illo Eminentiſſimo
Ordine, vt dixi ſupra titulo proximo.
14 Monendi tamen ſunt Inquiſitores, & eorum Vicarij
vt quantùm fieri poteſt, obſeruantias regulares pera-
gant, & ſeſe cum communi aliorum fratrum ſui Ordi-
nis vita conformare ſtudeant, ſcientes, quod quanto
diligentiùs hæc cuſtodierint, tantò magis à probis Vi-
ris diligenter, & malis terrorem incutient, quod boni
15 Magiſtratus certiſſimum eſſe indicium, & euidens ſi-
gnum dixit, ex *Ferro in Geneſim cap.9. Symanch. de Re-
publica l.5. c.5. n.8.*

§. QVINTVS.

An morte Inquiſitores finiatur Iuriſdictio Vicarij.

BReuiter dicendum, quod, vt omnibus difficultati-
bus, quæ in hac materia poſſent promoueri, oc-
curreretur.
16 Sacra Congregatio Eminentiſſimorum DD. In-
quiſitorum Generalium decreuit, quod Vicarij In-
quiſitorum Generales nominarentur, ſeu eligeren-
tur ab Inquiſitoribus, ita tamen, quod confirmari de-

beant ab ipſa Eminentiſſima Congregatione.

Quo ſtante decreto, cum dicantur Vicarij habere iuriſdictionem à dicta Sacra Congregatione ex quo actus ſolet tribui confirmanti, vt infra dicam, in titulo de Conſultoribus S. Officij, & probant Canoniſtæ *cap. ſi Apoſtolicæ de Præb. in 6. Natta conſ. 669. nu. 16.* vtique per mortem, vel remotionem Inquiſitorum eorum Iuriſdictio non expirabit.

17 Et ita in facti contingentia obſeruatum fuiſse ſcio in Ciuitate Papiæ, in qua mortuis ibi duobus Inquiſitoribus, Vicarij Generales Sancti Officij, omnia Inquiſitionis negotia per tractarunt.

Atque hæc de his Vicarijs Generalibus S.Officij dicta ſufficiant me DD. ſupra allegatis in alijs remittens.

TITVLVS OCTAVVS.

De Conſultoribus, & Congregationibus S. Officij.

SVMMARIVM.

1 *Inbuiſitores poſſunt ſibi eligere Conſultores in negotijs Fidei.*

2 *Hi Conſultores gratis conſulere debent.*

3 *Regulariter Conſultores eliguntur ab Inquiſitoribus, vt Papiæ, & in alijs Ciuitatibus Dominij Mediolani.*

4 *In Ciuitate Cremonæ, quæ ampliſſima eſt, & Illuſtriſſima nominantur Conſultores ab Inquiſitore, & eliguntur à Sacra Congregatione, vt fit in Metropoli.*

5 *Conſultores Cræmonæ, & Mediolani à ſola Congregatione Eminentiſſimorum Supremorum Inquiſitorum amouentur.*

6 *Layci, & coniugati poſſunt eligi in Conſultores S. Officij, num. 7. vbi quod fallit in Regno Luſitaniæ in quo Conſultores habent votum deciſiuum, & ſe ſubſcribunt ſententijs.*

8 *Plures qualitates requiruntur in Inquiſitoribus, & eorum Vicarijs Generalibus, quam in Conſultoribus, & ad hoc adducitur pulcherrima Bouadill, traditio.*

9 *Qualitates eligendorum in Conſultores enumerantur.*

10 *In Electionibus Magiſtratuum ſemper præ oculis habenda eſt virtus.*

11 *De diligentia Inquiſitorum in electione Conſultorum, vbi quod non debent iudicare ſecundum faciem.*

12 *Ex Conſultoribus aliqui debent eſſe Theologi, aliqui Canoniſtæ, aliqui Legiſtæ.*

13 *Conſultores in Congregationibus S. Officij eo modo præcedunt, quo extra.*

14 *De Præcedentia inter Præceptorem S. Spiritus Almæ Vrbis, & Reuerendiſſimum Generalem Dominicanum remiſſiuè.*

15 *In materia Præcedentiæ attenditur conſuetudo, etiamſi eſſet contra ius, n. 16. vbi an hoc intelligatur de conſuetudine iuris, vel facti.*

17 *Vbi non adeſt certa conſuetudo præcedentia debetur habenti maiorem dignitatem.*

18 *Titulatus effectus de Collaterali Conſilio præcedit non Titulatum.*

19 *Inter duos Officiales eadem die creatos, quis præferatur, vbi de controuerſia orta ſupra hoc inter Regentem de Anna, & Regentem Conſtantium in Regno.*

20 *An præcedentia debeatur anteriori in data, vel anteriori in adeptione poſſeſſionis, num. 21. & ſequent. vbi deciſ. Senatus Luſitaniæ, & Collateralis Conſilij ſuper hoc contrariæ, & num. 23. vbi de earum concordia.*

24 *In materia præcedentiæ attenditur dignitas inſeparabilis maior, non accidentalis minor.*

25 *Conſiliarius Regis ſedens in Conſilio, vti Aduocatus partis, ſedet in loco ſibi debito, vti Conſiliario.*

26 *Deciſio Sacri Conſilij, quod Conſiliarius interueniens in collaterali, vti Fiſci Aduocatus ſedere debeat in loco ſibi debito, vti conſiliario, & num. 27. vbi ſimilis deciſio Mediolani.*

28 *Honorifica mentio Illuſtriſſimi D. Senatoris Lagunæ, & Illuſtriſſimi D. Præſidis Picenardi Cremonenſis, num. 29.*

30 *In materia præcedentiæ qui DD. videndi.*

31 *Pater, & filius poſſunt ſimul eſſe Senatores in eodem Senatu, & quomodo.*

32 *Deputatio D. Io. Baptiſtæ Cauutij I.C. in Conſultorem, ſeu Coadiutorem D. Franciſci eius Patris Conſultoris S. Officij de dicto Tribunali benemeriti.*

33 *Pater, & filius ſimul poſſunt eſſe Decuriones, id tamen prohibetur, ex Pragmat. Regni.*

34 *Inquiſitores inferiores non debent facere huiuſmodi electiones de patre, & filio, patruo, & nepote, & duobus fratribus, inconſulta ſuprema Congregatione.*

35 *De qualificatoribus propoſitionum, & forma eas qualificandi.*

36 *Quando vocandi ſint Conſultores.*

37 *Congregationes Sancti Officij habendæ ſunt mane, non autem in Veſperis, & quare.*

38 *Quo in loco congregationes huiuſmodi S. Officij ſint faciendæ, vbi Decretum Sacræ Congregationis.*

39 *Iuniores Senatores, & Conſultores primo votare debent, numer. 40. & ſequ. vbi quod ita obſeruatur in Senatu Pariſienſi, Luſitano, in omnibus Regis Hiſpaniarum, & in Senatu Pedemontano, & numer. ſeqq.*

44 *Ratio cur vltimi in Senatum recepti prius debent votare.*

45 *Quid in noſtra congregatione obſeruetur, & quid in vniuerſali Inquiſitione.*

46 *Conſultoribus proponenda ſunt merita proceſſus, ſine tamen nominibus denunciantis, & teſtium, num. 47.*

48 *Quem modum ſeruare debeat conſultor in votando.*

49 *In voti pronunciatione Conſultores breues eſſe debent, cum conſultor votat reum eſſe torquendum, non debeat poſtea addere, & ſi hoc emergat arbitror, &c. nam ſi aliquid ex tortura emergit, denuo caſus eſt in congregatione proponendus.*

50 *Quomodo Notarius debeat ſcribere vota conſultorum, ex Garzia, num. 51.*

52 *Vota conſultorum ſunt conſultiua, non deciſiua, numero 53. vbi quod ita ſeruatar in Hiſpania excepta Luſitania, & ita pluries decidit Sacra Congregatio.*

54 *Non debet tamen Inquiſitor ſine ratione diſcrepare à votis conſultorum.*

55 *An Inquiſitor ante ſententiam teneatur requirere.*

56 *Inquiſitores, quia habeant vota Conſultorum, non ſunt immunes à reuolutione librorum.*

57 *Mala conſultorum conſilia non excuſant Inquiſitorem.*

58 *Secretum ab omnibus Magiſtratibus obſeruandum.*

59 *Quid accederit Senatori Bellono ex reuelatione vnius ſententiæ capitalis nundum publicatæ.*

60 *Neruus S. Officij eſt ſecretum.*

61 *Inquiſitores poſſunt indicere ſecretum conſultoribus ſub pœna Excommunicationis.*

62 *Conſultores extra Congregationem poſſunt loqui inter*

ſe

ſe de tractatis in Congregatione.

64 *Conſultoribus nunquam licet reuelare vota aliorum, & quid de ſuo publicata ſententia. nu. 63.*

65 *Formula Iuramenti à Conſultoribus præſtandi, remiſſiue.*

66 *Si Inquiſitores, vel Epiſcopi reuelent ſecreta S. Officij, ipſi non incidunt in Excommunicationem, ſed peccant mortaliter, niſi ad formam Decreti Sacr. Congreg. Inquiſitores Iuramentum ſecreti ſub pœna cenſurarum præſtaſſent.*

67 *Canonici Cathedralis lucrantur diſtributiones quotidianas, dum aſſiſtunt vti Conſultores Congregationibus Sancti Officij, & ibi deciſio Eminentiſſimorum DD. Inquiſitorum Generalium.*

Nunc de Conſultoribus Sancti Officij, eorum electione, muneribus, ac præcedentijs, breuiter agendum eſt. Sit igitur.

§. PRIMVS.

An Inquiſitores poſſint ſibi eligere Conſultores.

1 POSSVNT Inquiſitores eligere ſibi Conſultores in negotijs ad S. Officium ſpectantibus; quinimò etiam poſſunt eos ad id cogere, ita ad literam decidit textus *cap.* vt commiſsi, §. aduocandi quoque, *de Hæret. in ſexto*, vbi Canoniſtæ, *Eymericus in Direct.3. part.quæſt.77. & ibi Pegna comen.126. Zanard.in ſumm.Diuin. Præceptorum par.1.cap.6. qu.42. Symanch.de Cathol.Inſtitut.tit.41. num.11. Decian.tract.criminal.lib.5.cap.24.num.10.* cum alijs allegatis à *Farinacc.de Hæreſi quæſt.186.nu.188.*

2 Dicti autem Conſultores gratis conſulere debent, *Symanch.vbi ſupra num. 13.*

Quamuis autem de iure iſti Conſultores, ſeu Aſſeſſores S. Officij eligi poſsint ab Inquiſitoribus, & de fa-
3 cto in multis Ciuitatibus ab eis deputentur, vt † Papiæ, & in reliquis Ciuitatibus huius Dominij: Attamen Cremonæ tàm Conſultores, quàm Aduocatus Fi-
4 ſcalis, & Cancellarius (ad nominationem Reuerendiſſimorum per tempora Inquiſitorum) eliguntur ab Eminentiſsimis, & Reuerendiſsimis Inquiſitoribus Generalibus, prout etiam ab eadem Eminentiſsima Congregatione eligi ſolent Conſultores S. Officij Mediolani: Vnde hi Conſultores à memorata Sacra Congregatione dependent, nec niſi ab ea remoueri poſ-
5 ſunt, quia actus † tribuitur confirmanti, *Surd.conſilio 385. num.33.volum.3.* vbi ad propoſitum noſtrum adducit pulcherrimam doctrinam *Bartol.in l.fin. C.de defenſ. Ciuit.* vbi dixit, quod ſi quis eſt electus ab vno, & confirmatus ab alio non poteſt renunciare, niſi in manibus confirmantis, quia ei actus tribuitur.

§. SECVNDVS.

De qualitatibus eligendorum in Conſultores.

IN hac re, præſuppono primo, etiam perſonas lay-
6 cas, & coniugatas poſse eligi in Conſultores S. Officij, ita *Royas de Hæreticis par. 1. num. 404.* & id quotidiana experientia docet, & ego qui ſum Iudex Conſeruator Iurium Sancti Officij, Conſultor, & Aduocatus Fiſcalis ſum coniugatus hoc limitarem, vt non *Cæſaris Carenæ Cremon.*

procedat in Regno Luſitaniæ, quia ibi Conſultores habent votum deciſiuum, & in ſententijs ſe ſubſcribunt vt atteſtatur *Souſa in Afforiſmis S.Officij lib.1.cap.1.numer. 14.*

Præſuppono ſecundò, multò plures qualitates re-
8 quiri in † Inquiſitore, & eius Vicario Generali, quam requirantur in electione Conſultorum: Colligi poteſt hoc, ex pulcherrima doctrina *Bouadill. in ſua politica lib.1.cap.3. numer. 73.* per totum, vbi probat multo plura requiri in Prætore, ſeu Gubernatore vnius Ciuitatis, quàm in vno Senatore, ſeu Auditore vnius Regiæ Audientiæ, quia Senatoris, ſeu Auditoris munus eſt videre proceſſus, & ſuper eis cum communicatione aliorum Coadiutorum dicere votum ſuum, munus autem Prætoris, ſeu Gubernatoris eſt, non ſolùm eadem agere, ſed & vlterius totam ſuam Ciuitatem regere, eam a malis hominibus expurgare, & pleraque alia facere, quæ ſummam in eo prudentiam requirunt, vt notat ibidem *Bouadill. & numeris ſequentibus, & in Epiſtola ad Lectorem in ſecundo Tomo.*

His præſuppoſitis Canoniſtæ communiter in *dicto cap.* vt commiſsis, §. *Aduocandi*, quos ſequitur *Symanch.dicto titul.41.numer.12.Royas, & Pegna locis à Farinacc.dicta quæſt.185. num.189.* allegatis, dixerunt
9 in Conſultores eligendos † eſſe Viros prudentes, probos, peritos, honeſtos, & prouidos. Hæc omnia explicauimus cum de Inquiſitoribus loquuti fuimus, & latè declarantur à *Carolo Tapia ad conſtitut.Regni Neapol.libr.2. in Rubr.* ferè per totum, vbi more ſuo egregiè loquitur, & *numer.* 14. ait in huiuſmodi electioni-
10 bus virtutem ſemper eſſe præ oculis habendam, quia, vt ait *Symanch.de Republica lib.5. cap. 4.* ex Dionyſio Alicarnaſeo. *Apud nos Magiſtratus, & Honores deferuntur non ditiſſimis, non qui longiorem maiorum indigenarum poſſunt ſeriem oſtendere, ſed digniſſimis.*

11 Maxima autem vti debent Inquiſitores diligentia in horum Aſſeſſorum electione, *Tapia vbi ſupra num. 5.& ſequ.*cum alij per nos allegatis in tit. de Inquiſitoribus, & valdè cauendum eſt ne ſecundum carnem, & ſanguinem iudicantes Inquiſitores decipiantur, omnibus enim Præpoſitis ad virtutem ſcientiam, & ad vitæ probitatem reſpiciendum eſt.

12 Ex Conſultoribus autem aliqui debent eſse Theologi, aliqui Canoniſtæ, & aliqui Ciuiliſtæ, *Dec.dicto lib.5.cap.24.num.10. Pegna comm.126. & Zanard.dicto cap.6.quæſt. 42. verſ.* Primo notandum: certè in noſtra Congregatione regulariter adſunt quatuor Regulares Theologi, quatuor Clerici Seculares Canoniſtæ, & quatuor I.C. Layci.

§. TERTIVS.

De Præcedentia inter Conſultores.

PRæmittendum eſt, quod in Sacra Congregatione vniuerſalis Inquiſitionis de Vrbe, cui ſe conformare debent inferiores Congregationes, eo modo
13 præcedunt inter ſe ſe Conſultores quomodo ſolent præcedere extra Congregationem, ita *Gratian. diſceptat.forenſ. tom. 5. cap. 845. per totum, ſed maxime numer. 45. verſ.* Maximè in huiuſmodi: vbi ob id la-
14 tiſsimè probauit, iu dicta Congregatione de Vrbe † deberi præcedentiam Reuerendiſsimo Præceptori, ſeu Commendatario Sancti Spiritus ſupra Reuerendiſsimum Generalem Ordinis Prædicatorum ambos Conſultores, ex eo, quod in Capella Papæ dictus Præceptor præcedit, & ex alijs prærogatiuis ipſius ibi conſideratis.

Hoc igitur, ſtante ſolummodo hoc loco notandæ erunt regulæ nonnullæ, quas DD. conſiderant in materia Præcedentiæ, ex quibus poſtea vnuſquiſque poſſit iudicare, quid in vno quoque caſu particulari ſit ſentiendum.

Primò ergo notant Scribentes in materia Præceden-
15 tiæ, inprimis conſiderandam eſſe conſuetudinem, quæ multum in ea poteſt, etiamſi ſit contra Ius: *Ioan. Franciſcus Ferentill. ad deciſion. 903. Buratti num. 20. Fab. de Anna conſil. 40. numer. 2. & pluribus ſequentibus*, vbi quod in hac re non requiritur in iudicio poſſeſſorio conſuetudo iuris quæ decennium requirit, ſed ſufficit
16 † conſuetudo facti, videlicet ſic fuiſſe in certis actibus obſeruatum, *Gamma deciſ. 1. num. 13. & 14. Rot. deciſ. 85. num. 5. in Colonien.* Præcedentiæ coram Vbaldo in vltimo impreſſis Venetijs, Scipio Lancellotus in *allegatione ſua* pro Canonicis Regularibus, apud *Tamburin. de iure Abbatum diſput. 25. quæſito 1. num. 198. & 199. tom. 1. & Bouadill.* qui alios latiſſime cumulat in ſua politica *tom. 2. libr. 3. capitul. 5. numer. 23. & ibi in Addit.*

17 Secundò conſiderant DD. quod vbi certa conſuetudo non adeſt, tunc præcedentia debetur habenti maiorem dignitatem, *Bald. l. obſeruare, §. antequam, ff. de officio Proconſulis, Auendan. de exequendis mandatis Regis par. 1. cap. 19. num. 16. Anna dicto conſ. 40. nu. 1. Cyriac. controuerſ. forenſ. 201. num. 112. Gratian. dicto cap. 845. num. 52. qui cæteros allegant.*

Hinc colligit Carolus Tapia inſignis I. C. *deciſion. 21* Supremi Italiæ Conſilij per totam plura, ſed maximè
18 *num. 26.* Titulatum effectum de Collaterali Conſilio præcedere antiquiores eiuſdem Conſilij non titulatos; Et inter Conſiliarios titulatos eum qui maiorem habet titulum, *Regens de Ponte deciſ. 8. num. 5.*

19 Hinc *Franc. deciſ. 144.* dixit inter Officiales vno die creatos fuiſſe Prælatum eum, qui primo fuit Doctoratus, & eum qui aliud officium actu exercebat: quamuis aliud idem officium prius exercuiſſet, & ibi Addentes, benè *Regens Conſtant. l. 1. C. de conſulibus libr. 12. num. 2.*

Hinc etiam *Anna iunior conſil. 136. volum. 2.* conſuluit, quod ipſemet debebat præcedere alium ſibi in data parem, quia ipſe erat filius Doctoris de Collegio magni nominis, quia multos libros ediderat, quia prius fuerat à Prorege nominatus, & quia ipſe ordine ſcripturæ erat primo nominatus, *Carolus Tapia dicta dec. 21. num. 1. Maſtrill. deciſ. 130. num. 23.*

20 Tertiò, notant DD. inter omninò pares præcedentiam deberi ei, qui primo adeptus fuit poſſeſſionem officij, licet alius poſterior in poſſeſſione fuiſſet prior
21 in data, *Cabed. deciſ. Luſitana 3. part. 1. num. 1. & ſeq. & deciſ. 4. & 5.* ibidem, Tapia vbi ſupra *num. 15. & ſeq.*
22 *Regens Conſtant. in dicta l. 1. num. 25.* vbi quod Collaterale Conſilium iudicauit contrarium, de anno 1613. die 10. Ianuar. prout etiam contrarium iudicauit idem collaterale Anno 1623. de menſe Iulij, mandando dari præcedentiam, primo in data, quamuis poſteriori in poſſeſſione, vt atteſtatur *Ioann. Baptiſta de Thoro in compend. deciſ. Regni tomi 2. fol. mihi 481.* vbi ad hanc deciſionem validandam allegat, *conſilium Laratta 87.* qui ſcripſit in cauſa, quæ fuit deciſa à collaterali conſ. dicta die 10. Ianuarij 1613.

23 Ego deciſiones has contrarias Collateralis conſilij, & Senatus Luſitaniæ, concordarem, vt hæ de iure procedant, cum aliquid poteſt imputari ei, qui priorem datam habet, cur poſſeſſionem non fuerit adeptus, illæ vero habeant locum, cum nihil potuit imputari, vt puta, quia prior in data fuit abſens in ſeruitio Regis, vt accidit in caſu primæ deciſionis dicti Collateralis conſilij, & clarè innuit *Laratt. dicto conſ. 87. nu. 42.* quia ex hoc non poterat dici negligens in adipiſcenda poſſeſſione.

24 Quartò, conſiderant DD., quod habenti dignitatem inſeparabilem, ſi contingat eum exercere aliquod munus ratione, cuius in conſilio, vel congregatione non deberetur ei præcedentia. Attamen ea ei debetur præcedentia ratione dictæ dignitatis, exemplum poteſt eſſe in Senatoribus, & Conſiliarijs, qui dicuntur habere dignitatem inſeparabilem, vt notat *Fab. de Anna dicto conſil. 40. num. 31.* nam ſi vnus
25 ex eis in conſilio interueniat, vti Aduocatus non ſedet poſt omnes, ſed in ſuo loco, vt deciſum in Sacro Conſilio fuiſſe, atteſtatur *Franc. deciſ. 138.* vbi Addentes *Anna dicto loco num. 31. & Regens Tapia dicta dec. 21. num. 3.*

Idem in eodem Sacro Conſilio fuiſſe ſeruatum in
26 Conſiliario Petro Antonio Carauita electo in Fiſci Patronum in quadam cauſa, quæ in Regia Camera tractabatur decidenda in Collaterali conſilio. Nam tanquam Conſiliarius in eodem Collaterali præceſſit Præſidentes dictæ Cameræ, vti refert *Regens Conſtant. in dicta l. 1. n. 37. & ſequent.*

27 Sicque Illuſtriſſimus Senator Marcus Antonius Montius in quadam Apoſtilla manuſcripta ad illum locum Conſtantij, ait ſe vidiſſe de anno 1627. ſeruari in Magiſtratu Ordinario Mediolani, in quo Illuſtriſ. D. Senator Laguna (Vir morum integritate, ac
28 doctrina verè ſingularis nunc in Supremo Italiæ Conſilio Aduocatus Fiſcalis meritiſſimus) Fiſcalis prorogatus in cauſa Fiſci contra hæredes Ludouici Portæ, & Comitis Tabernæ retinuit ſuam prærogatiuam præcedendi Illuſtriſſimum Senatorem Craſſum Iudicem Adiunctum in illa, cum Illuſtriſſimo Domino Senato-
29 re Picenardo Conciue meo, qui ob ſingulares animi ſui dotes, prudentiam, ac legalem ſcientiam, nunc Præſidem Magiſtratus Ordinarij, vnicum Ciuitatis noſtræ decus, & ornamentum omnes admirantur: Sedit enim ad dextram Illuſtriſ. Præſidis Dominus Senator Picenardus ad læuam D. Senatoris Laguna, & infra eum D. Senator Craſſus.

Atque hæc de Præcedentia, ad cuius materiam videndi ſunt DD. omnes ſupra relati, ſed maximè *Regens Tapia deciſ. 21. Regens de Ponte deciſ. 8. Ioan. Baptiſta de Thoro in 2. tomo compendij*, vbi latiſſimè *Tamburin. loco allegato*, vbi ponit omnes allegationes præcipuas factas in cauſa præcedentiæ inter Canonicos Regulares, & Monachos Benedictinos, *Fabius de Anna conſ. 122. volum. 2. Bouadill. dicto libr. 3. c. 2.* per totum, vbi de præcedentia vxorum Officialium, *Viſcont. in concluſ. iuris in verbo*, Præcedentia, & *D. Aloyſ. Riccius in ſuis collect. deciſ. part. 7. collect. 2596. qui alios latiſſimè cumulant.*

§. QVARTVS.

An Pater, & Filius ſimul poſſint eligi in Conſultores Sancti Officij.

31 Hanc quæſtionem benè reſoluit Franciſcus Marcus *in deciſ. Parlamenti Delfinalis 629. lib. 1.* vbi ait, quod licet in aliquo Parlamento, aut Senatu de iure non reperiatur vetitum eſſe ſimul Officiales Patrem, & filium. Attamen non admittuntur ſimul in Parlamento Pariſienſi, ſed in abſentia alterius, alter admittitur.

32 Ex qua deciſione corroboratur electio Sacræ Congregationis Eminentiſſimorum Supremorum Inquiſitorum, qua ſuperioribus annis ob benemerita D. Franciſci Caucucij I. C. deputauit D. Ioan. Baptiſtam I. C. eius filium in Conſultorem S. Officij, ſeu potius in Coadiutorem patris ſui, iam ſupra 30. annos eiuſ-

eiuſdem Officij Conſultoris cum hoc, quod in Congregationibus ſimul non interuenirent,quia vota Conſultorum in his Congregationibus debent eſſe omninò libera, ad notata per gloſam, *& Bartol. in l.1. §. quæ honorandæ, ff. quarum rerum actio non detur.*

33 Confirmatur autem deciſio Marci, ex traditis à Loſeo de iure vniuerſitatis par.1. cap.3. num.28. vbi ex *l. 6. & 7. ff.* quod cuiuſque vniuerſ. nomine, probat patrem, & filium poſſe ſimul eſſe Decuriones, & ibi ſequitur allegatam Marci deciſionem: Vnde in Regno ſpecialis adeſt Pragmat. 5. ſub tit. de adminiſt. rerum vniuerſ., quæ id vetat, vbi *Scipio Rouit. & latius Ioan. Paulus Montanar. ibid.* §.16. *per totum.*

34 Quia tamen huiuſmodi electiones patris, & filij, & patrui,& nepotis,& duorum fratrum, maximè ſi ſimul viuerent periculoſæ ſunt, conſulo Inquiſitoribus inferioribus, ne vllo modo ad eas deueniant, niſi prius Supremis Inquiſitoribus vniuerſalibus Conſultis.

§. QVINTVS.

De Qualificatoribus Propoſitionum.

35 Sæpiſsimè in S.Officio occurrit dubitatio: An propoſitio ab aliquo prolata ſit hæretica ſapiat hæreſim ſit † ſcandaloſa temeraria &c. Vnde ſæpiſsimè etiam ad propoſitionem qualificandam aſſumuntur Theologi, qui ob id dicuntur Qualificatores, *Royas de Hæret. par.1. num.* 384. *&* 204. *Pater Diana,* qui refert pulcram Toletanam inſtructionem *par. 4. tract. 8. reſol.*84. in noſtro S.Officio Cremonæ quatuor Conſultores Theologi qualificant ipſi propoſitiones, & cum Reuerendiſsimus Inquiſitor ſemper ſit Magiſter in Sacra Theologia, non egemus tot alijs Qualificatoribus, prout egent Inquiſitores Hiſpaniæ, qui ſunt Iuriſconſulti.

De modo autem, & forma Qualificandi has propoſitiones,quæ obſeruari ſolet in Hiſpania,videatur *Paulus Garzia en la orden de proceſſar en el S. Oficio, fol. mihi* 75. *verſic.* Deſpues de reconocidos.

§. SEXTVS.

Quibus tempore, & loco fieri debeant Congregationes Sancti Officij.

36 Solent Inquiſitores vocare Conſultores ſuos, non ſolùm cum ſententia ferenda eſt condemnatoria, vel abſolutoria, ſed etiam ad omnes difficultates cauſarum occurrentes, egenteſque maturo iudicio, & diligenti examine, ac etiam cum agitur de captura aliquarum perſonarum inſignium, ita *Pegna in praxi manuſcripta lib.2. capit.7. num.2. & cap.9. num.1. & in 3. par. direct. comment.*126. *Zanard. in Summar. dicto cap. 6. quæſt.*12. *verſ.*Secundo notandum.

37 An autem huiuſmodi Congregationes ſint habendæ de mane, vel in Veſperis, Romæ Congregationes fiunt de mane, & etiam Cremonæ, quod eſt cum diſpoſitione iuris conforme, vt notat Theſaurus in Prohemio ſuarum Deciſionum num.37. verſ. Tempus verò Senatus, quia de mane mens eſt magis quieta, & ingenium ſubtilius *cap. ſanæ* 5. *quæſt.* 1. benè *Alberic. in prohem. Cod.*§. *quoniam*, qui ait, quod quies interiecta laboribus reddit non operioſores, idem docuit *Cabed. deciſ. Luſitaniæ* 2. *numer.* 5. *& ſequ. part.* 1. *vbi allegat text. ad hoc l.* 2. §. *& quia Magiſtratibus, ff. de origine iuris*, ibi: *Et quia Magiſtratibus Veſpertinis temporibus in publicum eſſe inconueniens erat*, & plura alia eruditè ad hoc ipſum comprobandum adducit.

38 Locus proprius iſtarum Congregationum † eſt Aula S. Officij; Audiui tamen à viris fide dignis extare ſuper hoc litteras Eminentiſſimorum Inquiſitorum Generalium, mandantes vt huiuſmodi Congregationes cum fiunt coram Epiſcopis habeantur in Epiſcopali Palatio, vbi verò Epiſcopus non poteſt, vel non vult interuenire, tunc fiant in S. Officio, & ibi accedat Vicarius Generalis Epiſcopi; ego dictas litteras non vidi, ſcio tamen in noſtra Inquiſitione Cremonæ, ita ad vnguem obſeruari: ſed poſt hæc ſcripta vidi Decretum Sanctiſſim. Domini noſtri Vrbani VIII. de quo in literis Eminentiſſimi D. D. Cardinalis Barberini ſub die 6. Decembris 1635. directis Inquiſitori Cremonæ, quo id, de quo ſupra diximus, expreſſe cauetur, cum exceptione Inquiſitoris Mediolani, in qua Sanctiſſimus mandauit ſolitum obſeruari.

§. SEPTIMVS.

De ordine votandi in Congregationibus S. Officij.

39 Ex ſtylo omnium ferè Tribunalium, ſumma cum ratione introducto iuniores Senatores, Auditores, & Conſultores, priores votant.

40 Ita Theologos in Curia Pariſienſi votare atteſtatur *Nicolaus de Lyra in ſua Apoſtill. ſuper cap.*23. *Exodi in verbo*, Iudicio, & in Senatu eiuſdem Ciuitatis Pariſienſis,idem obſeruari ait *Rebuff. ad conſtitut. Regias titul. de publicatione atteſtationum artic. vnico, gloſ. vnica, num.*35.

41 In Senatu Luſitaniæ *Florez de Mena in addition. ad deciſion. primam Gamæ in fin. & Cabedo deciſion.*6. *numer.*8. *par.*1.

42 In omnibus alijs Curijs Hiſpaniarum † Curia Piſana *lib.*2. *c.*4.

In Regno Neapolitano *Afflict. deciſ.* 1. *numer.* 5. *& ſequent.*

43 In Senato Pedemontano *Oſaſch. in prohem. deciſion. numer.* 11. *& Theſaur. deciſ.* 1. *numer.* 1. vbi Gaſpar. Antonius eius filius.

44 Rationem omnes adducunt, ne minores formident declinare à ſententijs maiorum, & ita obſeruandum eſt etiam in S. Officio, prout etiam ita in Congregationibus S. Inquiſitionis, quæ habentur Romæ coram Sanctiſſimo, & Eminentiſſimis DD. Cardinalibus Supremis Inquiſitoribus, ita obſeruari intelligo.

45 In noſtra Congregatione Cremonæ ſeruatur contrarium: nam dignior primo loco votat: & quamuis contrarius ſtylus ſit rationabilior, & ſequendus.

Attamen etiam noſter ſtylus habet DD. qui illum tuentur, ita enim tenet *Gramat. ad dictam deciſionem primam Afflicti, in verbo*, Digniores, qui ad hoc refert alios Canoniſtas in *cap. Epiſcopus diſtinction.* 17. & ſecundum noſtrum ſtylum aliquando fuiſſe in Sacro Conſilio ſeruatum,atteſtatur *Afflict. dicta deciſ.* 1. *num.* 7. *circa medium.*

§. OCTAVVS.

De modo votandi in Sancto Officio.

46 Propoſitis in Congregatione meritis totius proceſſus, iuxta textum in *cap. Statuta*, §. *iubemus*,

de Hæreticis in 6. ibi: *Eis per totum proceſſum, ſuper quo deliberandum eſt furiosè manifeſtari, ac integraliter explicari*, *Eymericus in direct. part. 4. quæſt. 79. & ibi Pegna comment. 128. Paramus de origine S. Officij lib. 3. quæſtion. 4. de forma, & ordine iudiciario numer. 56.*
47 ita tamen, vt nomina teſtium † non publicentur Conſultoribus, ſed ſolum eorum qualitates in genere eis explicentur, ſecundùm laudabilem conſuetudinem S. Officij, de qua *Farinac. de Hæreſi quæſtion. 185. num. 196. verſ.* Verùm, quam hucuſque per quatuordecim annos vidi in Sancto Officio Cremonæ inuiolabiliter obſeruari *Caſtro Palao dicta diſputat. 8. punct. 11. n. 3.*

48 Propoſitis inquam meritis proceſſus hoc modo, verus votandi modus, eſt vt Conſultor.

Primo examinet, num intentio Fiſci ſit plenè probata, vel quomodo.

Secundo, vt conſideret, an Fiſci intentio maneat eliſa, ex probationibus, & exceptionibus Rei.

Tertio, his perpenſis votum ſuum Deum ſolum præ oculis habens, & eius tremendum Iudicium proponet, iuxta regulas à nobis in ſecunda, & tertia parte huiuſcet Operis latiſſimè propoſitas, & declaratas, hunc votandi ordinem in Camera Imperiali ab illius Senatoribus obſeruari apparet, ex votis in eo Tribunali datis apud Ioannem Tilmanum in ſuis illuſtribus, & ſolemnibus obſeruationibus ſummi Statutum Imperij conciſtorij *tom. 1.* ferè per totum, ſed præſertim *Syntag. 1. deciſ. 2. voto 6.* & pluribus ſequentibus,
49 ex quibus etiam † apparet non omnes Senatores longa filacterias in ſuis votis interſerere, aliquando ab inſtituto alienas, ſed breuiter, vbi cum Relatore ſentiant, nec in aliquo ab eo diſcrepent votum ſuum ſex, vel octo ad ſummum lineis paruulis proferre ſe remittendo voto D. Relatoris, addita vnica ratione ſex verbis explicata.

Tandem ad finem huiuſce §. duo notanda ſunt ex Paulo Garzia en la orden de proceſſar en el S. Oficio, qui tractatus impreſſus eſt ex ordine Supremi Conſilij in Regnis Hiſpaniarum.

50 Primum eſt quod habet *fol. 26.* à tergo his verbis loquens de Conſultoribus; *Si el Reo ſe votare a tormento, no ſe vote lo que ſe ha da hazer confeſſando, o negando ſi no que ſe torne a voer.*

Alterum eſt, quod habet eodem loco loquens de
51 modo, quo Notarius S. Officij debet in actis redigere vota conſultorum diſſonantia inter ſe, his verbis: *Y quando no ay conformitad odos los que ſo de vn parecer ſe pondran juntos ora ſe han Inquiſidores, ora ordinar io y Conſultores, comenzando del Inquiſitor mas antiguo, y con el todos todos los que le le ſiguen, y luego el ſegundo, y aſſi de los de mas, porque de otra manera ay alguna confuſion.*

§. NONVS.

An vota Conſultorum ſint deciſiua.

Non eſt dubium vota horum Conſultorum eſſe
52 conſultiua tantùm, non deciſiua, ita *Pegna in Direct. part. 3. comment. 127. Bariola in Afforiſm. iuris vtriuſque, in verbo,* Vota Conſultorum, *Diana qui alios cumulat part. 4. reſolut. moral. tractat. 8. reſo-*
53 *lution. 38.* & ita obſeruari in Inquiſitione Hiſpaniæ, colligitur ex † inſtructione Madril. verbis latinis relata à Pegna, & Hiſpanis à Diana locis relatis, & Inquiſitionibus Italiæ idem in praxi eſſe vſu receptum conſtat, ex pluribus literis Eminentiſſimorum Generalium Inquiſitorum, quæ in archiuio noſtræ Inquiſitionis Cremonæ aſſeruantur, id quoque expreſſe in pluribus cauſis declarauit.

Quamuis autem Inquiſitor non teneatur ſequi vota
54 ſuorum Conſultorum, attamen neque etiam ſine ratione poteſt ab eis diſcrepare, niſi ſint, vt aliquando accidere poteſt valdè irrationabilia, *Pegna dicto comment. 127. verſ. Quamquam Zanard. dicta quæſt. 42. verſ.* Tertiò notandum, vbi quod multo minus diſcedendum eſt à votis Conſultorum, cum ſunt vniformia, & cum eis ſtat ſententia Epiſcopi, *Caſtro Palao dicta diſput. 8. puncto 11. numer. 5.* vbi quod, niſi manifeſta ratio obſtet, de æquitate conſilia conſultorum ſunt ſequenda.

55 Sed dato, quod Inquiſitores non teneantur ſequi vota ſuorum Conſultorum, an ſaltem teneantur ante ſententia ea requirere, ita quod ſi non requirantur ſententia ſit nulla.

Ferdinandus de Caſtro Palao in opere morali tractatu 4. dicta diſput. 8. punct. 11. num. 3. dixit probabilius eſſe teneri Inquiſitores ante ſententiam requirere vota conſultorum.

Ego cum *P. Diana dicto tractat. 7. reſolut. 18. verſ.* Verùm, probabilius omninò puto contrarium, ex his, quæ ibi ipſe adducit, & in noſtra Inquiſitione Cremonæ pluries vidi cauſas minime graues ab Epiſcopis, & Inquiſitoribus, ſimul ſine vlla requiſitione conſultorum expediri.

Animaduertit etiam benè *Zanardus in hac re dicta*
56 *quæſt. 42. verſ.* Quartò notandum, Inquiſitores non debere tantùm fidere in ſuis Conſultoribus, vt ſe ipſos putent immunes à reuolutione proceſſus, librorum, & ſtudio cauſæ, cum enim ipſi ſint Iudices ipſis munus incumbit examinandi, & in facto, & in iure merita proceſſus, & caſus aliàs in ſimili materia ab Eminentiſſimis Supremis Inquiſitoribus, & etiam ab eorum præceſſoribus definitos.

57 Et ob id dicunt DD. quod mala Conſoltorum conſilia non excuſant Inquiſitorem à culpa, ita *Pegna comment. 127. verſ.* Poſtremo illud monebo, *Royas de Hæret. part. 1. n. 424. & ſequent. Farinac. de Hæreſi qu. 185. num. 194. & ſeq.*

§. DECIMVS.

De ſecreto ab Inquiſitoribus Conſultoribus indicendo.

58 Secretum ab omnibus Magiſtratibus obſeruandum tradiderunt quotquot, de Republica benè inſtituenda, & gubernanda tractatus ediderunt, quos latè cumulauit *Symanch. de Republic. libr. 7. capit. 14. & ſequent,* & latiſſimè omninò videndus *Bouadill. in ſua politica tom. 1. libr. 2. capit. 5. Que ſecreto ha de guar-*
59 *dar el corregidor,* benè etiam *Boſſ. in titul. de carcerato fideiuſſ. relax. num. 32.* vbi refert Franciſcum Bellonum in Ciuitate Caſalis Senatorem (ex eo, quod ſententiam à Senatu latam, nundum tamen publicatam reuelauerat) fuiſſe capite obtruncatum, quam ſententiam prius ipſe in ſeipſum tulerat: cùm enim à Marchione fuiſſent interrogatus, qua pœna dignus eſſet, qui ſententiam capitalem reuelaſſet, & ipſe reſpondiſſet, eadem capitali pœna, ſubiunxit Marchio Montisferrati, tu igitur hanc pœnam patieris.

60 Quia autem, vt ſupra diximus, neruus præcipuus cauſarum S. Officij eſt ſecretum, *Pater Maſſin. in praxi S. Officij fol. 10. verſ. Dee parimente,* ideò ſumma cum ratione ſtatutum eſt *in capit. ſtatuta §. &*, vt eorundem, de hæreticis, in ſexto, vt poſſint Inqui-
61 ſitores † Conſultoribus indicere ſecretum in cauſis

S.Offi-

S. Officij ſub pena Excommunicationis ipſo facto incurre...æ; *Eymericus in directorio tertiæ partis, q.81.& ibi Pegna in co...mment. 130. Lucerna Inquiſitorum in verbo Inquiſitor, num. 21. Zanard. in Summar. dicto cap. 6. de Inquiſitore, quæſt. 42. verſ.* Sextò notandum, vbi
52 quod Conſultores, etiam extra Congregationem inter ſe poſſunt loqui de meritis cauſarum, de quibus in Congregatione pertractarunt.

63 Addit inſuper, quod lata, & publicata ſententia Conſultor poteſt dicere; ego fui in tali voto, quod intelligendum eſt cum grano ſalis, & ſecluſo ſcandalo, & dummodo ij, quibus Conſultor reuelat votum ſuum, non poſſint venire in cognitionem voti aliorum Conſultorum, & dummodo non adſit periculum, quod ex tali reuelatione oriantur rixæ, ac contentiones.

64 Illud certum eſt, nunquam † Conſultori licere reuelare vota aliorum, maximè in cauſis grauiſſimis, ob periculum, in quod eos inijceret, qui ſententiam duram dixiſſent *Boſſ. in d. tit. de carcerato in fideiuſſ. relaxando, n.30. verſ.* Etſi publicarentur vota ſingulorum.

Et hæc, quæ diximus de ſecreto à Conſultoribus obſeruando, manifeſtiora redduntur, ex formula iura-
65 menti, quod præſtare ſolent conſultores in actu, quo recipiuntur in conſultores, de qua in actis noſtri S. Officij Cremonæ, iurant enim ſe ſecretum ſeruaturos, nec de rebus in Congregatione per tractatis, reuelandis ſub pœna excommunicationis ipſo facto, à qua non poſſint abſolui, niſi ab Eminentiſſimis DD. Cardinalibus Supremis Inquiſitoribus, & pariter iurant ſub eadem pœna de non loquendo, ſeu tractando verbo, vel ſcriptis, aut alias quouis modo, de his que concernunt cauſas Sancti Officij, niſi cum DD. Conſultoribus, alijſque Officialibus S. Officij, vt patet ex eadem forma Iuramenti, de qua ſupra, quæ etiam impreſſa habetur apud *Patrem Maſſin, in praxi S. Officij part. 9. in Rubr. Formæ del giuramento,* ſecundæ impreſſionis.

66 Si tamen Epiſcopi, vel Inquiſitores reuelarent huiuſmodi ſecreta S. Officij nullam quidem cenſuram incurrerent, peccarent tamen mortaliter, vt notauit Zanard. vbi ſupra, niſi Inquiſitores, etiam ipſi in congregatione ſuorum Conſultorum Iuramentum præſtaſſent ſecreti, vti eos facere debere, conſtat ex literis Eminentiſſimi D. Cardinalis Arigonij 24. Decembris 1611. directis Inquiſitori Cremonæ, vbi etiam addit Sacra Congregatio, quod hoc Inquiſitoribus mirum videri non debet, quia etiam Eminentiſſimi DD. Cardinales Supremi Inquiſitores ſimile ſecreti Iuramentum præſtant.

67 Tandem notandum ad finem huius Tituli Canonicos Cathedralis, dum vti Conſultores interſunt Congregationibus S. Officij lucrari diſtributiones quotidianas, etiam eas, quæ ſolis intereſſentibus, ita dantur, vt quomodocumque abſentibus, etiam ex infirmitate denegentur, vt pro Canonicis noſtræ Cathedralis contra Capitulum declarauit Sac. Cõgreg. Eminentiſſimorum Supremorum Inquiſitorum ſub die 2. Ianuarij. 1614. & die 17. Ianuarij 1619.

TITVLVS NONVS.

De Aduocatu Fiſcali S. Officij.

SVMMARIVM.

1 *Nomen Fiſcus in iure ſignificat ærarium, ſeu Cameram Principis.*
2 *Adrianus Primus Imperator fuit inſtitutor Aduocati Fiſcalis.*
3 *Aduocatus Fiſcalis habet maximam dignitatem, & numeratur inter Clariſſimos. n.4. & n.8.*
5 *Aduocati Fiſcales à ſolo Rege creantur.*
Sedent in numero Iudicum. n.6.
Sedent contra Principe. n.7.
In nihilo differunt à Iudicibus. n.9.
Deferunt Togam. n.10.
Puluinaria ſerica ipſis ſubſternuntur. n.11.
Alia Priuilegia Aduocatorum Fiſcaliũ remiſſiuè. n.12.
13 *In omnibus cauſis vbi de vtilitate Fiſci agitur interuenire debent Aduocati Fiſcales.*
14 *In Statu Mediolani Fiſcus non accuſat, licet accuſatori aſſiſtat, dummodo alias ſit aperta via Iudici ad procedendum, quam ab ipſo.*
16 *Idem ſeruat Aduocatus Fiſci S. Officij in Hiſpania & in Inquiſitoribus Italiæ. n.16.*
17 *Inquiſitores habent Fiſcum.*
18 *Inquiſitores poſſunt ſibi eligere Fiſcalem.*
19 *In Inquiſitione Cremonæ olim ſolebat eligi vnus Promotor Fiſcalis, qui erat vnus ex Procuratoribus Verbis, nunc eligitur vnus ex Conſultoribus in Aduocatum Fiſcalem.*
20 *Primus ex Conſultoribus electus in Aduocatum Fiſcalem fuit D. Ioan. Petrus Ala I.C. Inſignis, huic ſucceſſit Auctor.*
21 *Aduocatus Fiſcalis Cremonæ creatur à Sacra Congregatione.*
22 *Qualitates eſigendi in Aduocatum Fiſcalem.*
23 *Regens Tapia dixit expedire, quod in Fiſcalem Regis in Regno, eligeretur vnus ex Conſiliarijs Conſilij Regij.*
24 *Quarum rerum cognitionem habere debeat Aduocatus Fiſcalis huiuſce Tribunalis.*
25 *Quando Aduocatus Fiſcalis contra Hæreticos poſſit accuſationem porrigere.*
26 *Aduocatus Fiſcalis debet tueri iuriſdictionem S. Officij.*
27 *Aduocatus Fiſcalis Regis commendatur iuriſdictio eiuſdem Regis.*
28 *Aduocatus Fiſcalis S. Officij debet reuoluere libros denunciationum. & alia &c.*
Debet proceſſus contra reos formatos diligenter ſcrutari num. 29.
Poteſt inſtare quod Inquiſitores ſæpe Edicta fidei promulgent. n.30.
31 *De iure Aduocatus Fiſcalis non poteſt intereſſe Congregationibus cum cauſa vocatur, & adducitur textus l. proxime de his quæ in teſtamento delentur.*
32 *Intellectus textus l. final. C. de Aduocatis Fiſci.*
33 *De Iure Aduocati Fiſcales non habent votum.*
34 *Quid in praxi obſeruetur in hoc in Supremis Tribunalibus.*
Quid in Senatu Pedemontano. n.34.
Quid in Senatu Cathaloniæ. n.35.
Quid in Conſilio Regni Siciliæ. n.36.
Quid in Senatu Luſitaniæ. n.37.
Quid in Conſilio Neapolitano. n.38.
Quid in Tribunalibus Inquiſitionis in Regnis Hiſpaniarum. n.39.

Quid in Inquiſitione Cremonæ. num.41.
Quid in Curia Prætoria Cremonæ.num.42.
40 *Aduocatus Fiſci de iure non poteſt intereſſe examinibus teſtium, nec torturæ rei, ſed praxis eſt in contrarium nu.41.& ſeqq.*
43 *An ſtante ſtilo noſtræ Congregationis, quod Aduocatus Fiſcalis interueniat torturæ, poſſi ea ab Inquiſitoribus inferri ſine Aduocato Fiſcali.*
44 *Quid in abſentia Aduocati Fiſcalis Cremonæ agebat Illuſtriſſimus Salamanca Prætor, & quo iure.*
45 *In abſentia Aduocati Fiſcalis poteſt Iudex alium deputare.*
46 *An Aduocatus Fiſcalis poſſit recuſari ſuſpectus, remiſſiuè.*
47 *De iure in cauſis criminalibus, Fiſcus appellat. nu.48. vbi quod ita fuit deciſum Romæ.*
49 *In Curijs Secularibus Regni, Fiſco loco appellationis datur recurſus.*
50 *An Fiſcus Sancti Officij appellet, vel habeat recurſum.*
51 *Fiſcalis qui habet votum deciſiuum in Curia, ex ijſdem cauſis recuſatur, ex quibus Iudex.*
52 *Ita decidit Senatus Cathaloniæ.*
53 *Deciſio Senatus noſtri Mediolani in hac materia.*
54 *Cum Fiſcalis non habet votum deciſiuum in Curia tunc, an poſſit recuſari, controuertunt DD. verior ſententia eſt, quod ex capitæ inimicitiæ.n.55. & ſequen.*
57 *Aduocatus poteſt arceri à munere aduocandi contra inimicum, non ſic Procurator.*
58 *Si cauſa inimicitiæ ortum haberet ex cauſa Officij non poſſet recuſari Fiſcalis.*
59 *Procurator Fiſcalis non poteſt recuſari.*
60 *In Sancto Officio quando admittenda hæc recuſatio.*
61 *Officiales electi à Principe difficilius recuſantur.*

Sequitur, vt de Aduocato Fiſcali huiuſce Tribunalis agamus. Sit ergo.

§. PRIMVS.

De Origine, & dignitate Aduocati Fiſcalis.

PRæmiſſa ſignificatione huiuſce vocabuli, FISCVS, quod nihil aliud ſignificat, niſi ærarium, vt notant Gothofred. in ſuis notis ad Rubr. C. de iure Fiſci, vel Cameram Principis; prout complectitur quicquid ad illius commodum pertinet pecuniarum, vt dixit Dominus meus Peregrinus olim in Patauino Gymnaſio Præceptor meus amantiſſimus *tractatu de iure Fiſci libr. 1. titol. 1. numer. 20. & pluribus ſequen. & Regens Conſtantius in Rubr. prædicta de iure Fiſci numer 3. Eliſeus Danza in tractatu de pugna Doctorum titol. de officio Fiſci, numer. 1. ſeq. qui alios allegant.*

2 Huiuſce Aerarij, ſeù Cameræ, & Fiſci, Adrianus Imperator primus omnium Aduocatum creauit, quem Fiſci Aduocatum nominauit, & Adrianum expoſt ſequuti fuerunt alij Imperatores, ita *Garz. Gallecus de Hiſpanorum Nobilitate, & exemptione, gloſ. 3. in principio, numer. 17. Maſtrill. de Magiſtrat. libr. 5. cap. 8. numer. 64. Marcus Antonius Surgens in Neapoli illuſtrata libr. 1. cap. 26. numer. 26. Regens Tapia in iure Regni Neapolitani libr. 2. tit. de officio Aduocati, & Procuratoris Fiſcalis, in Rubrica, numer. 12.*

3 Aduocati iſtius Fiſcalis maximam eſſe dignitatem paſſim docuerunt Scribentes, *Alfar. de officio Fiſcalis gloſ. 9. numer. 10. ſequen. & gloſ. 16. Maſtrill. vbi ſupra numer. 65. Peregrin. de iure Fiſci lib. 7. tit. 2. numer. 15. Berart. in ſpeculo Viſit. Secularis cap. 12. num. 1. & ſeq.*
4 vbi quod † numeratur Aduocatus Fiſcalis inter Clariſſimos.

5 Hinc Aduocati Fiſcales à ſolo Rege † creantur, *Maſtrill. dicto n. 85.* vel à Principe ſupremam auctoritatem habente, *Tapia vbi ſupra n. 1.*

6 Sedent in numero Iudicum Supremorum, & Senatorum, *l. laudabile, C. de Aduocat. diuerſ. Iud. Garz. dicta gloſ. 3. n. 9.*

7 Sedent coram Principe, *Maſtrill. dicto capit. 8. num. 73.*

8 Inter Clariſſimos numerantur, *l. reſtituendæ, C. de Aduoc. diuerſor. Iud.*

9 In modo proſequendi cauſas in nihilo à Iudicibus differunt, *Alfar. de officio Fiſcalis, gloſ. 17. num. 3. verſ.* Etiam, in modo proſequendi.

10 In locis, & Regnis, in quibus ſoli Officiales Regij togam deferunt, etiam ipſi Aduocati Fiſcales eam deferunt, vt in Regno Neapol. *Regens Tapia num. 5. Maſtrill. num. 72. Garz. num. 11. & gloſ. 35. num. 42. & ſeq.* vbi quod ſuper hoc adeſt ordinatio Potentiſſimi Regis noſtri.

11 Ipſis ſubſternuntur puluinaria ſerica eadem cum Senatoribus, *Garzia dicta gloſ. 35. n. 45.*

12 Et plurima alia Aduocatis Fiſcalibus à Principis munificentia conceſſa fuerunt Priuilegia, vt omnes eorundem dignitatem ex his facilè poſſent intelligere.

Aduocati Fiſcales in omnibus cauſis, in quibus de
13 vtilitate, & iure fiſci agitur interueniunt, ſiue cauſæ ciuiles ſint, ſiue criminales, & in noſtro Statu Mediolani,
14 Aduocatus Fiſcalis non poteſt quærelare, nec ipſemet denunciare, nec aperire viam Inquiſitioni, ſed eius munus tantummodò eſt inſtare apud Iudices, & aſſiſtere denunciantibus, dummodo aliter ſit aperta via Iudicibus, quare per inſtigationem ipſius Fiſcalis, *Clar. §. fin. quæſt. 10. verſ. finali.*
15 Et ita Fiſcales in S. Officio Hiſpaniæ non porrigunt accuſationem contra reum coram Inquiſitoribus, niſi poſtquam aperta eſt via Inquiſitoribus ad procedendum contra reos, vt videre eſt ex *Paulo Garzia en la orden de proceſſar en el S. Officio, fol. mihi* 15. quod etiam
16 obſeruari in Inquiſitionibus Italiæ. Colligi poteſt ex praxi Inquiſitorum manuſcripta *Pegnæ lib. 2.* per totum, vbi de accuſatione Fiſcalis, ne verbum quidem, & ex traditis ab eodem *Pegna in tertia parte Directorij commen. 14. verſ.* Sed cum hodie, vbi ait quod habitis teſtibus de crimine, & præcedenti debita Inquiſitione, & informationibus, libellum accuſatorium formare ſolet Fiſcalis.

§. SECVNDVS.

An Inquiſitores habeant Fiſcum.

17 NOn eſt dubium, quin Inquiſitores habeant Fiſcum, id enim manifeſtè ſupponunt omnes DD. qui de pœna confiſcationis bonorum Hæreticis impoſita pertractarunt.

18 Et ob id Inquiſitores poſſe ſibi eligere Aduocatum Fiſcalem, docuit *Symancha de Cathol. inſtitut. tit. 53.* de Promotore Fiſcali per totum, *Ludouic. à Paramo de origine S. Inquiſitionis libr. 3. quæſt. 9. num. 15. & idem Symanch. in Enchiridion. Iudicum Violatæ Religionis, tit. 20. n. 1. & ſeq.*

Nec de hac re dubitari poteſt, quia in omnibus Inquiſitionibus videmus deputari, vnum Aduoca-
19 tum Fiſcalem, & quidem in noſtra Inquiſitione Cremonæ olim ſolebat deputari vnus Procurator, ſub
nomine

nomine Promotoris, ſeu Syndici Fiſcalis ab Eminentiſ-
ſimis, & Reuerendiſſimis Supremis Inquiſitoribus, ex-
poſt autem cœpit ab ijſdem eligi vnus Aduocatus Fi-
ſcalis, qui ſimul eſt Conſultor, & primus ſic electus fuit
20 D. Ioan. Petrus Ala I.C. de Collegio noſtræ Ciuitatis
Vir in ſcientia legali Inſignis, huic ego ſucceſſi ad no-
minationem Reuerendiſſimi Patris Magiſtri Io. Bapti-
ſtæ de Sextula Inquiſitoris tunc Cremonæ de noſtra
21 Ciuitate, Sancto Officio, & tota ſua Religione optime
meritus, & ab ijſdem Eminentiſſimis Cardinalibus
anno 1630. fui electus, & confirmatus, cum iam eſſem
etiam Conſultor eodem modo electus vſque de anno
1626.

§. TERTIVS.

De qualitate eligendorum in Aduocatos Fiſcales.

22 IN Aduocatum Fiſcalem S. Officij eligendus debet
eſſe Vir probus, induſtrius, diligens, fidei zelator,
& iuris peritus, *Symanch. de Cathol. inſtit. dicto tit.* 53.
*num.*1. *& in Enchiridion. tit.* 20. *num.*2. *Ludouic. Paramus dictæ quæſt.*9. *num.*40. *& ſequen. Bene Regens Tapia in iure Regni Neapol. lib.*2. *tit. de officio Aduocati,*
23 *& Procuratoris Fiſcalis, in Rubr. num.*9. *& ſeq.* vbi ge-
neraliter dixit, eligendos in Aduocatos Fiſcales debere
eſſe viros doctiſſimos, probatiſſimos, & diligentes, &
ſubdit quod ob hoc non eſſet in congruum, vt ad hoc
Aduocati Fiſcalis munus eligerentur Regij Conſiliarij,
& Cameræ Præſidentes, quorum eſſet probata doctri-
na, & omnibus nota probitas.

Ex quo fortaſſe mota fuit Sacra Congregatio, dum,
vt ſupra dicebam, cæpit eligere in Aduocatum Fiſca-
lem S. Officij Cremonæ, vnum ex Conſultoribus eiuſ-
dem Tribunalis.

23 Debet autem Aduocatus Fiſcalis huius Tribunalis
Pontificij, & Cæſarei iuris perfectam cognitionem
habere, vt iuridicè munus ſuum apud Inquiſitores
exercere poſſit, *Paramus vbi ſupra num.*40. ſed præ-
cipuè debet eſſe verſatus in delictis ad Sanctum Offi-
cium ſpectantibus, & eorum pœnis, ac Bullarum Apo-
ſtolicarum in materijs huius Tribunalis editarum co-
gnitione, *Tapia loco allegato n.*13.

§. QVARTVS.

De officio Aduocati Fiſcalis huius Tribunalis, Et an poſſit intereſſe Congregationibus, & habeat Votum.

25 MVnus Aduocati Fiſcalis conſiſtit in porrigenda
accuſatione contra Hæreticos, poſt aſſum-
ptas in Summario Iud. contra eos informationes, *Paramus de origine S. Inquiſitionis quæſt.*4. *Rubr. de forma, & ordine num.* 46. *lib.*3. *cum alijs ſupra per nos allegatis:* Vndè *Azeued. in Regias Hiſpaniæ Conſtitutiones Recompillationis lib.*2. *tit.*13. *l.*3. ait, quod
Fiſcales accuſare non poſſunt, niſi Inquiſitione, vel
delatione præcedente, & exclamat contra Epiſco-
pos, qui permittunt in ſuis Curijs ſeruari contra-
rium.

26 Debet vlterius Aduocatus Fiſcalis tueri (quantum
poteſt) iuriſdictionem S. Officij, quæ ei maximè cor-
di eſſe debet, & ſicuti Aduocatis Fiſcalibus Regis,
27 Regia Iuriſdictio commendatur, vt notat *Bouadill.*
*in ſua politica lib.*2. *cap.*19. *n.* 4. *& ſeq.* ità etiam Iuriſdi-
ctio S. Officij eiuſdem Tribunalis Aduocatis Fiſcalibus
diligentiſſime eſt commendanda.

28 Debet etiam dicta teſtium exquirere libros denun-
ciationum reuoluere, vt quos reos cognouerit, poſſit
coram Inquiſitoribus inſtare, vt carceribus mancipen-
tur, & debitis pœnis mulctentur, ita *Paramus dicta quæſt.*9. *num.*39. *verſ.* Præcipuum tamen munus, & *Symanch. in allegat. tit.*13. *n.*3. *& ſeq.*

Debet quoque proceſſus, qui contra reos huiuſce
29 Tribunalis formantur diligenter ſcrutari, iuxta tradita
à nobis tota, & integra tertia parte huius Operis, vt
tempore relationis poſſit tam in facto, quam in iure
allegare *Symanch. vbi ſupra n.*9. *&* 10.

30 Poteſt etiam, & debet coram Inquiſitoribus inſtare,
vt ædicta fidei promulgent ſæpius, vt in Hiſpania fie-
ri conſueuit; ea enim ibi quotannis publicantur,
*Paramus dicta quæſt.*4. *in Rubr. de forma, & ordine num.*20.

An autem Aduocatus Fiſci poſſit in Congregatio-
nibus interuenire, dum cauſæ referuntur, & votan-
tur.

De iure dicendum eſt, quod non, per textum expreſ-
31 ſum in l. proxime, ibi: *Antoninus Cæſar, cum remotis omnibus deliberaſſet*, ff. de his, quæ in teſtamento de-
lentur, & ex lectura illius textus apparet in eo caſu
interueniſſe Aduocatum Fiſci, ibi: *Et Aduocatus Fiſci dixit.*

Qui textus licet loquatur in Imperatore, attamen
ad alios etiam Iudices eum extendunt *Bart. ibi, Bald. num.*5. *Raphael. Cum. num.*5. *Caſtr. num.*5. *Goffred. num.*1. *Albericus num.*2. *verſ.* Notà modum qui quotidiè
ſeruatur, Maſtrill. qui loquitur in materia egregiè *deciſ.* 214. *num.*22. *& ſequent. volum.*3. vbi etiam ait *text. leg. fin. Cod. de Aduoc. Fiſci*, ibi, *Examen præſente Fiſci Aduocato ſuſcipiant*, qui in contrarium ſolet allegari,
intelligendum eſſe de interuentu Fiſci, quoad pro-
bationem in facto, & allegationes in iure, & in om-
ni caſu eius deciſionem procedere ſolum in caſu, in
quo loquitur, & ſic in cauſis ciuilibus, in quibus plu-
ra Fiſci Aduocatis conceduntur, quæ in criminali-
bus denegantur, vt latè deducit *Maſtrill. ibi num.*26. *& ſeq.*

Et ex his colligi poteſt, quod ſi de iure Aduocati Fi-
ſcales non poſſunt eſſe præſentes collationibus, quæ ab
33 Aſſeſſoribus fiunt pro deciſione cauſarum multò mi-
nus poterunt habere votum in dictis cauſis, vti etiam
notauit idem *Maſtrill. loco ſupra allegato n.*8.

Atque hæc de iure procedunt, quia ex reuolutione
librorum apparet in praxi varium eſſe ſtylum Curia-
rum Supremarum.

34 Nam in Senatu Pedemontano, cum inſtantibus Ad-
uocatis Fiſcalibus, Hæc quæſtio diſputata fuiſſet, deci-
ſum fuit contra Fiſcales, vt probauit Gaſpar Antonius
Theſaurus, qui tunc in illo Senatu aderat præſens *quæſt. forenſ. lib.*1. *q.*48. *n.*6.

35 In Senatu Cathaloniæ indiſtinctè admittuntur Ad-
uocati Fiſcales in Conſilio, & habent votum deciſiuum,
quod connumeratur inter vota aliorum DD. de Re-
gio Conſilio, vt teſtis eſt *Peguera in deciſionibus dicti Senatus, deciſ.*232. *verſiculo:* Verùm, quia in Ca-
thalonia.

36 In Regno Siciliæ Aduocati Fiſcales in Regia Au-
dientia ſunt præſentes, dum cauſæ referuntur, & vo-
tantur, non tamen habent votum deciſiuum *Maſtrill. d. deciſ.*214. *n.*20. *verſ.* Quæ omnia in Regno, & de Ma-
giſtratibus *lib.*5. *c.*8. *n.*78.

37 Idem ſeruatur in Regno Luſitaniæ, vt ait *Cabedus deciſ. illius Regni* 119. *n.*5. *par.*2.

38 Et in Regno Neapolitano *Tapia in iure illius Regni lib.*2. *tit. de officio Aduocati Fiſcalis ſuper ritu Re-*
ginæ

ginæ Ioannæ 11. *incip.* Item quod Procurator Fiſcalis, Et *Eliſeus Danza in tractatu de pugna Doctorum tit. de officio Fiſci n.89.& ſequent.*

39 Stilus Sanctæ Inquiſitionis in Regnis Hiſpaniarum, qui, vt videre eſt ex *Symanch. de Cathol. Inſtitut. dicto tit.* 53. *num.*10. eſt,vt Fiſcalis ſi vult in Congregatione eſſe præſens relationi actorum, & ibi allegare in iure, & in facto id ei concedatur, abſit tamen cum teſtium dicta ſcribuntur,& rata habentur: Et cum Iudices, & Conſultores de ſententia ferenda deliberans eſt magis conformis cum diſpoſitione iuris communis, de qua ſupra.

40 Et notandum eſt proclariori intelligentia illius ſtyli,quòd cum teſtes examinantur,vel reputentur,vel per eoſdem ratæ habentur depoſitiones,non poteſt Aduocatus Fiſcalis eſſe præſens, prout nec poteſt eſſe præſens cnm reus torquetur, vt benè pluribus allegatis probauit *Afflictus in Conſtitution.Regni libr.*1. *Rubr.in Conſtitutione incip. Quæſtiones, numer.* 5. *& ſequ.* quia ſicuti in examine teſtium abeſſe debent partes, & in actu torturæ accuſator, ita abeſſe debent partium, & accuſatoris Aduocati per iura ibi ab *Afflicto allegata.*

Et ideò in Hiſpania ex allegato ſtylo abeſt Fiſcalis cum dicta teſtium ſcribuntur, vel rata habentur.

41 Sed in noſtra Inquiſitione Cremonæ, iſta non ſeruantur. Nam licet examinibus teſtium Aduocatus Fiſcalis non interſit, niſi ab Inquiſitore vocetur. Attamen ex Decreto particulari S.C.Eminentiſſimorum DD.Cardinalium Supremorum Inquiſitorum,vt ex literis Eminentiſſimo D. Cardinalis ſub die 27. Iulij 1618. intereſt examinationibus teſtium ad defenſam, & repetitioni teſtium, ac etiam eſſe debet præſens Congregationibus etiam dum cauſa votatur,& ſemper eſſe præſens torturæ, vna cum Inquiſitore, qui ſedet medius inter Vicarium Generalem, à dextris, & Aduocatum Fiſcalem à ſiniſtris. Et in hac re Eliſeus *Danza loco ſupra allegato num.*111.ait, quod quamuis doctrina Afflicti ſit in iure vera, ipſe tamen ſemper vidit contrarium obſeruari, & credo, quod obſeruantia, de qua ibi Danza, non ſit ſolum in Regno Neapolitano.

42 Quia ego, quando fui ſub laudatiſſimo Viro Illuſtriſſimo Domino Don Conſaluo de Salamanca Prætore Cræmonæ,& Senatore meritiſſimo Locumtenens D.Aduocati Fiſcalis huius Ciuitatis per integrum ferè biennium ſemper interfui torturæ, quæ reis inferebatur ,ſiue ex ordine Curiæ noſtræ, ſiue ex decreto Senatus Excellentiſſimi Mediolani: Et dum fui Proiudex, ſemper mecum interfuit D. Ioan. Maria Pirella Aduocatus Fiſcalis.

43 An autem ſtante ſtylo noſtræ † Inquiſitionis poſſit reis inferri tortura ſine Aduocato Fiſcali, cum abſens eſt dnbitari poteſt.

Ego certè, ſi eſſem Inquiſitor, nunquam ad torturam deuenirem ſine Aduocato Fiſcali: Et ſi abeſſet deputarem vnum alium Officialem Tribunalis pro illo actu,vt ſolitus erat facere Illuſtriſſimus Salamanca. dum eram illius Proiudex Maleficiorum ſub ſua inſigni Prætura noſtræ Ciuitatis, cum inſtabant condemnationes faciendæ, vel è latere Fiſci accuſanda erat contumacia, & negotium dilationem non patiebatur, ac Aduocatus Fiſcalis abſens erat: Ipſe enim pro illis actibus deputabat, vnum I. C. qui loco Fi-
45 ſcalis accuſabat contumaciam, & alia neceſſaria peragebat, ſecundùm doctrinam *Clari in* §. *fin. quæſt.* 10. *verſ.* Sciasigitur: ibi: Nam in quocumque caſu, quæ communis eſt; eam enim ſequitur *Mattienz. in libr.* 5. *Recompillat. Nouæ legum Hiſpaniæ tit.* 14. *lib.*1. *gloſ.*1. *num.*1.*& Bouadill. in ſua politica tom.*2.*libr.*3.*cap.*15.*numer.*99.*vbi in Apoſtill.alios allegat.*

Et his omnibus apparet ſtylum in hac materia vniuſcuiuſque Tribunalis eſſe ſequendum,& vbi de ſtylo non appareat à terminis iuris communis non eſſe diſcendendum.

§. QVINTVS.

An Fiſcus Sancti Officij poſſet appellare.

DE iure Fiſcus appellat in cauſis criminalibus; *Franc. deciſ*470. *num.* 9. *Danza in tract.de pugna Doctor. tit.de officio Fiſci, num.* 28. *Grammat. deciſ.* 14. *Genuenſ. in praxi Curiæ Archiepiſcopalis Neapolitanæ cap.*45. *num.*2. vbi quod ita Romæ anno 1600. fuit de-
48 ciſum poſt longam diſputationem, *Aloyiſ. Ricc. deciſ. Curiæ Archiepiſcopalis* 81. *tit.* 2. *vbi quod hoc non habet difficultatem, quia appellatio in iure non reperitur Fiſco prohibita à ſententijs etiam abſolutorijs rei.*

49 In Curijs tamen Secularibus Regni loco appellationis datur Fiſco recurſus,niſi reus appellaſſet, quia tunc poteſt Aduocatus Fiſci appellationi adhærere, latè alios allegans, & plures deciſiones Collateralis Conſilij referens *Danza videndus vbi ſupra à numer.* 38. *vſque ad numer.* 80. *& Addentes ad deciſ.* 148. Præſidis de Franchis propterea quod ad rem noſtram attinet.

50 In S.Officio ex ſupradictis, concludendum eſt,quod in omnibus caſibus, in quibus dari poteſt appellatio, vel recurſus, ea concedi etiam debent Fiſco, cum in hoc non reperiatur prohibitus de iure, nec aliquid ſpeciale in Fiſco huius Tribunalis ſtatutum inueniatur.

§. SEXTVS.

An Aduocatus Fiſcalis poſſit recuſari ſuſpectus ex capite, inimicitiæ.

GRauis eſt difficultas hæc, cuius ſolutio, vt habeatur generaliter,non ſolum pro hoc Tribunali,ſed etiam pro alijs;Exiſtimo pro totius iſtius materiæ clara diſtinctione, diſtinguendos eſſe tres caſus, vt certa ab incertis ſe cernamus.

51 PRIMVS caſus eſt,cum Aduocatus Fiſcalis in deciſione cauſæ habet votum deciſiuum, ſicut illud habet in Curia ſeculari Cremonenſi, in quæ votum Fiſcalis, & Iudicis habentur pro deciſione Curiæ,etiamſi Illuſtriſſimi DD.Prætores diſſentiant.

Et in hoc caſu certum eſt apud omnes ex ijſdem cauſis Aduocatos Fiſcales recuſari: ex quibus de iure Iudices recuſari poſſunt,de quibus latè *Borgnin.ſuarum deciſionum tom.*1. *deciſ.* 30. *& Nouar. ad pragmat. primam Regni Neapolit. de ſuſpic. Official. ac Carolus Tapia in ſuo iure Regni Neapol. lib.*3. *tit.*33. *de ſuſpic. Official.per totum titulum,* vbi egregiè loquitur in hac materia.

52 Caſus hic de per ſe eſt clarus, & deciſus reperitur in Regno Cathaloniæ ab illo Senatu,iunctis omnibus aulis, vt dixit Peguerra videndus deciſ. 232. verſ. Verùm quia in Cathalonia, vbi ait articulum hunc fuiſſe in eo Senatu diſputatum ex ordine Excellentiſſimi Proregis illius Regni.

53 Senatus etiam noſter Mediolani Excellentiſſimus eandem recuſationem Aduocati Fiſcalis Cremonæ admi-

admiſit,quia,vt dixi, habet votum deciſiuum in Curia. Reſcriptum Senatus eſt tenoris ſequentis directum Spectab. D.Prætori Cremonæ.

Dilectiſſime noſter. Vt omnis ſuſpicio tollatur à narrata cauſa in occluſis precibus Ioſephi Summi, committimus vobis, vt habita ſummaria informatione de expoſitis, amoto memorato Fiſcali, vti ſuſpecto, alterum eius loco deputetis arbitrio veſtro eligendum. Mediolani die ſexta Auguſti 1572. A tergo autem Spectab. I. C. Prætori Cremonæ Senatori noſtro dilectiſſimo.

SECVNDVS caſus eſt, cum Fiſcalis in Curia,
54 cuius eſt Fiſcalis non habet † votum deciſiuum, ſed tantummodo interuenit in formatione proceſſus examine teſtium, tortura rei, & in alijs actibus Iudicialibus, & in hoc caſu duæ adſunt inter ſeſe contrariæ ſententiæ.

55 Prima eſt, eiuſdem Senatus Cathaloniæ apud *Peguerram dicta deciſ. 232. vbi ſupra*, quod Aduocatus Fiſcalis in hoc caſu non poteſt allegari ſuſpectus, ſed quod debet admitti ad allegandum pro Rege quicquid voluerit, alio in ipſius loco ſubrogato tantummodò ad votandum in expeditione cauſæ, ne ius Regis deterius reddatur.

56 Secunda opinio eſt, Sacri Conciſtorij Regni Siciliæ apud Scipionem Rouitum in Pragmatica Regni *titul. de ſuſpic. Offic. pragmat. 5. num. 2. & Maſtrill, deciſ. 214. per totam volum. 3.* quod imò poteſt Aduocatus Fiſcalis recuſari ſuſpectus, etiamſi votum deciſiuum non habeat in Curia. Probaturque hoc ex inſigni de-
57 ciſione *Aluari, Valaſchi 124. per totam libr. 2.* vbi dixit in Senatu Portugaliæ pluries fuiſſe deciſum, ſimplices Aduocatos non poſſe aduocationis munere fungi contra inimicos, & aſſertio hæc Valaſchi veriſſima eſt, nam alias ſimiles deciſiones eiuſdem Senatus quod non poſſit quis eſſe Aduocatus contra ſuum inimicum, refert Georgius Cabedo *deciſ. 214. num. 9. verſic, Item inimicus, tom. 1.* Si igitur ſimplex Aduocatus ex capite inimicitiæ reijcitur à munere Aduocationis, multò magis idem dicendum erit de Aduocato Fiſcali, qui multo maius poteſt præiudicium afferre cauſæ.

58 Et verè ſententia hæc Maſtrilli, & Rouiti eſt de iure verior, vnam tamen de neceſſitate admittere debet limitationem, vt non habeat locum, vbi inimicitia inter Aduocatum, & reum haberet originem ex cauſa officij, nam tunc nullo modo Aduocatum Fiſcalem poſſe recuſari, vt ſuſpectum probauit idem *Maſtrill. d. deciſ. 214. n. 31. & ſeq.*

59 TERTIVS caſus eſt, quando ſumus non in Aduocato Fiſcali, ſed in Procuratore, & Sindico Fiſcali, & tunc videtur, quod talis non poſſit, neque ex capite inimicitiæ recuſari, vt ſuſpectus.

Probari poteſt hæc concluſio, tum ex eo, quod huiuſmodi recuſatio Procuratoris fuit reiecta in Regno Luſitaniæ apud eundem Cabedum vbi ſupra num. 9. vbi dixit, quod quamuis Senatus ille ſæpius Aduocatis reiecerit à munere Aduocandi contra inimicos, id tamen nunquam voluit decidere in Procuratoribus.

Tùm quia pariter in Regno Siciliæ non recuſantur Procuratores, & Sindici Fiſcales: vt teſtatur *Maſtrill. dicta deciſ. 214.* in principio ex literis ſpecialibus Noſtræ Regiæ Maieſtatis.

60 In noſtro Sancto Officio Aduocatus † Fiſcalis non habet votum deciſiuum, cum nec illud habeant Conſultores, ſolus enim Inquiſitor, & ordinarius decidunt cauſas huiuſce Tribunalis.

Quare in hac quæſtione, quantùm ad rem noſtram attinet, Ego eius ſum ſententiæ, quod ſi contra Aduocatum Fiſcalem allegaretur, & probaretur inimicitia, maximè capitalis debeat omninò ab illa cauſa abſtinere, quo caſu partes erunt Inquiſitoris alium Aduocatum Fiſcalem, pro ea cauſa eius loco ſubrogare.

Non tamen paſſim recuſationes ex alijs cauſis ſunt admittendæ, maximè in Aduocatis Fiſcalibus Sancti Officij, quia ad id munus eliguntur à Sanctiſſimo Domino Noſtro, & ab Eminentiſſima Congregatione Sancti Officij de Vrbe, prout ſic eligitur Aduocatus
61 Fiſcalis Sancti Officij Cremonæ, & illius Conſultores, iuxta ea, quæ docent DD. de alijs Officialibus à Principe electis, qui regulariter recuſari non poſſunt, niſi ex vrgentiſſimis cauſis *l. vnica, ff. de offic. Præfecti Prætor, Cabed. deciſ. 20. num. 7. par. 1.* Procurator autem Fiſcalis Sancti Officij nullo modo, mea quidem ſententia poterit, vt ſuſpectus recuſari, ex his, quæ diximus ſupra in tertio caſu, niſi tamen aliter iuſtiſſimo Reuerendiſſimorum per tempora Inquiſitorum arbitrio videretur, cui multa ob eorum præſumptam prudentiam, & Religionem de iure remiſſa ſunt.

TITVLVS DECIMVS.

De Aduocato, & Procuratore Reorum in Sancto Officio.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores in S. Officio deputant vnum Aduocatum, & Procuratorem Generalem Reorum.*

2 *Quales viri ſint deputandi in Aduocatos Reorum huiuſce Tribunalis.*

3 *Si Rei alios Aduocatos, vel Procuratores petant præter deputatos ad id munus in S. Officio, an eis ſit ab Inquiſitoribus ſatisfaciendum.*

4 *Quid obſeruetur in S. Officio Cremonæ.*

5 *In Aduocatum reorum eligendus eſt Iuriſperitus, qui iuramentum præſtat de ſeruando ſecreto.*

6 *Aduocatus reorum debet inducere reum ad veritatem fatendam,*

7 *Legitimis modis debet tueri reum.*

8 *Proceſſum ſibi conſignatum (eius officio expleto) debet reconſignare S. Officio.*

9 *Inquiſitores poſſunt compellere Aduocatos, vt in Sancto Officio patrocinentur.*

10 *Salaria, & Honoraria Aduocatorum, & Procuratorum Reorum, ex quibus ipſis ſint perſoluenda.*

Poſt Titulum de Aduocato Fiſcali Sancti Officij, ſequitur, vt videamus de Aduocato, & Procuratore Reorum, & quidem in Tit. de Defenſionibus Reorum, §. 1. & 2. viſum fuit; An, & quando debeant Reis aſſignari in hoc Tribunali, tàm Aduocatus, quàm Procurator, nunc duo tantummodò in hac materia ſuperſunt videnda, videlicet. De qualitatibus iſtius eligendi in Aduocatum, & Procuratorem Reorum, & de amborum muneribus, & Officijs.

§. PRI-

§. PRIMVS.

De qualitatibus eligendorum in Aduocatum,& Procuratorem Reorum.

1 LAudabilis adeſt in Tribunalibus S. Officij conſuetudo, vt Inquiſitores deputent vnum Aduocatum, & vnum Procuratorem Reorum.

2 Hi debent eſſe viri, de Hæreſi non ſuſpecti fidei zelatores,probi,legales,& in vtroque iure (maximè verò in materijs ad hoc Tribunal ſpectantibus) non mediocriter verſati, *Eymericus in Directorio num.* 127. *verſ.* Et ſic concederentur ſibi: *Pegna ibi commen.* 28. *ſub lit.C. Locatus in Iudic. in verbo, Aduocatus, num.* 1. *verſic. Aduocatus etiam eis, Symanch. de Cathol. inſtit. tit.* 5. *de Aduocatis n.*3.*& in Enchirid.Iud.Violatæ Religionis tit.*42.*de Aduocatis n.*2.*Farin.de Hæreſi quæſt.*197.*numer.*78.

2 Et cum caſus acciderit in S. Officio † vocandi ſunt hi ad munera prædicta ab Inquiſitoribus deputati: & hoc qudem regulariter, nam ſi Rei Aduocatos, & Procuratores poſtulent præter deputatos in Sancto Officio,eis vtique iuſta exiſtente cauſa ſatisfaciendum erit, vt notat *Pegna* 3.*par. commen.*30.*verſ.* Et concedo ſibi talem.

4 Et ſic ad petitionem reorum in Sancto Officio noſtro Cremonæ ſæpe vidi deputari in Aduocatum ipſorum,etiam aliquem ex DD. Conſultoribus, qui poſtea in illa cauſa abſtinet à Congregatione, & voto; ita etiam *Souſa in Afforiſm.l.*2.*c.*30. *num.*8.

§. SECVNDVS.

De Muneribus Aduocati,& Procuratoris Reorum.

5 PRimo loco Aduocatus præſtare debet iuramentum, prout, & Procurator de ſecreto obſeruando, & de reo bene,ac fideliter defendendo, *Symanch. dicto tit.*5.*numer.*4.*verſ.*Is autem iurare debet,*Pegna allegato comment.*28.*verſ.*Dandus eſt autem,*Paramus de origine.Sanctæ Inquiſitionis lib.*3.*q.*4.*in Rubr. de forma,& ordine Iud.n.*48.

6 Secundò, totis viribus, & conatu contendere debet, vt reum ad veritatem fatendam inducat, ita vt ſi cognoſcat cauſam rei eſſe iniuſtam,eam omninò deſerat, ita *Symanch. vbi ſupra. Ferdin. de Caſtro Palao in opere morali tom.*1.*tractat.*3.*diſput.*8.*puncto* 6.*n.*5. *Souſa d.c.*30.*n.*10.

7 Tertiò, legitimis tantummodò † modis reum tueri debet,hoc enim continet ipſius iuramentum de munere ſuo fideliter,& benè exercendo.

Quartò in iuris allegationibus breuis eſſe debet,& in hoc ſequi modum, quo, tam Fiſci Aduocatus, quàm partium coram Imperatore allegarunt in l.proximè,ff. de his,quæ in teſtamento delentur, vbi etiam hoc ex illo textu notant *Cald. numer.* 5.*verſ.* Item nota, quod Iudex.

8 Quintò, poſt munus ſuum expletum † debet proceſſum ſibi ab Inquiſitore conſignatum S. Officio reconſignare,ita *Pater Maſſin:in praxi par.*4.*Rubr.Modo d'eſſaminar li Rei à difeſa,fol.mihi* 109. *verſ.Et fatta dal Notaro,ſecundæ impreſſionis.*

Et quæ de Aduocato dicta ſunt proportionabiliter erunt eorum Procuratori applicanda.

Ad finem Huiuſce tituli duo notanda ſunt.

9 Primum eſt,quod Inquiſitores poſſunt † compellere Aduocatos, vt in aliqua cauſa ſui Tribunalis patrocinentur, *Bouadill. in ſua politica libr.* 2. *capit.* 17. *numer.*103.

10 Alterum,quod huiuſmodi Aduocatis † ſalaria,& honoraria ſolui debent ex bonis reorum, vbi pauperes non ſint, *Symanch. vbi ſupra, n.*7. nam ſi pauperes ſunt tenentur gratis patrocinari, vt notant *Symanch. dicto titol.*5. *numer.* 6. & ita indiſtinctè obſeruatur in S.Officio.

TITVLVS VNDECIMVS.

De Vicarijs Foraneis S. Officij.

SVMMARIVM.

1 *Solent Inquiſitores in eorum Diœceſi creare ſibi Vicarios Foraneos.*

2 *Vicarij Foranei ratione dicti muneris nullam habent præbeminentiam in Choro,vel Eccleſia.*

3 *Quales ſint in Vicarios Foraneos eligendi.*

4 *Quantus debeat eſſe numerus iſtorum Vicariorum.*

5 *Facultas Vicarij Foranei qualis.*

6 *Vicarius Foraneus neminem poteſt carcerare.*

7 *Niſi in caſu ſummæ neceſſitatis.*

Viſo de Aduocato, & Procuratore Reorum, conſequens eſt, vt aliqua dicamus de Vicarijs Foraneis S. Officij.

§. PRIMVS.

De electione,& munere Vicarij Foranei S.Offitij.

1 SOlent Inquiſitores eligere in Diœceſi ſibi demandata aliquos Eccleſiarum Rectores,Doctores, & pios, & eos ſuos Vicarios Foraneos (ad differentiam Vicarij ſui Generalis) creare, *Zanard. in ſummario part. prim. capit.* 6. *quæſt.* 34. *verſic.* Circa hoc.

2 Hi Vicarij Foranei nullam habet præheminentiam dignitatis, prout nec Vicarij Foranei Epiſcoporum, vt notat Barboſ.in ſumma bullarij, in verbo, *Vicarius Foraneus, & in ſuo tractatu de officio Epiſcopi par.*3. *alleg.* 54.*n.*140

3 In Vicarios Foraneos eligendi debent † eſſe fidei zelatores,ac probi viri,& in materijs Sancti Officij verſati,& ego ſi eſſem Inquiſitor,ne mihi vnquam aliquid in iſtorum electione poſſet imputari, ſemper ad hoc munus deputarem Vicarios Foraneos Epiſcoporum, niſi aliud in contrarium adeſſet.

4 Quoad numerum autem horum Vicariorum, ego cenſeo, nunquam excedendum eſſe numerum ab Epiſcopus arbitratus fuit pro recto regimine ſuæ Diœceſis ſufficere decem Vicarios Foraneos,multò magis idem numerus erit ſufficiens, quoad Sanctum Officium, ex quo ſine vllo dubio, multo maior ſolet eſſe numerus cauſarum ad Tribunal Epiſcopi ſpectantium, quàm ad Officium S.Inquiſitionis attinentium.

Et hoc multo magis obſeruandum eſt ab Inquiſitoribus,cum ipſis toties inculcet Papa,vt numerum miniſtrorum non neceſſariorum tollant, vt ſupra ſæpius vidimus.

5 Facultas Vicarij Foranei dependet ab Inquiſitore, regulariter tamen non ſolet eis concedi, niſi ſola inſtructio offenſiui proceſſus, ita tamen vt in eo inſtruendo ſæpius de his, quæ peraguntur moneant Inquiſitorem, eius literæ patentes, quibus ſolent eligi, habentur apud *Patrem Maſſin. in praxi S. Officij part. 9. fol. 295. ſecundæ impreſſionis.*

Varia autem ad Vicarios Foraneos monita habentur in libello quoddam impreſſo Mutinæ, & Cremonæ, cui titulus eſt, INSTRVTTIONE PER LI VICARII FORANEI DEL SANTO OFFICIO.

6 Illud certum eſt, Vicarios Foraneos neminem poſſe carceribus mancipare, niſi re cum Reuerendiſſimis Inquiſitoribus participata, vel niſi ſumma, & ine-
7 uitabilis adeſſet neceſſitas, puta, v.g. ſi tractaretur de Hæretico formali, & periculum eſſet in mora quia ſe præpararet ad fugam, tunc enim nedum Romæ conſulitur, Saguntum expugnetur, exiſtimo eum poſſe contra dictum Hæreticum ad capturam procedere.

TITVLVS DVODECIMVS.

De Cancellario S. Officij.

SVMMARIVM.

1 *Olim Inquiſitores vtebantur opera Notariorum Epiſcopi.*
2 *Nunc ex Priuilegijs Inquiſitores poſſunt creare Notarios.*
3 *Per ſimplicem aſſumptionem Clerici ad ſcribendum acta Sancti Officij non dicitur quis Notarius creatus.*
4 *Quibus ſolemnitatibus Inquiſitores creent Notarios.*
5 *Forma iuramenti à Cancellario S. Officij præstandi.*
6 *De munere Cancellarij S. Officij.*
7 *De ſalario Notarij S. Officij.*
8 *Atteſtationibus Cancellarij Sancti Officij, circa puritatem, vel impuritatem ſanguinis, an credatur.*
9 *In noſtra Inquiſitione Cremonæ quot adſint Notarij, & quæ ſint eorum ſalaria.*
10 *An Inquiſitor poſſit fungi munere Notarij in eius defectum.*
11 *Quid in hoc caſu agere debeat Inquiſitor.*

Nunc ſequitur, vt videamus de Cancellario, ſeu Notario S. Officij: ſit igitur.

§. VNICVS.

De electione Cancellarij, ſeu Notarij S. Officij & eius muneribus.

1 Licet olim Inquiſitores minimè † poſſent Notarios creare, vt videre eſt ex Eymerico in tertia parte Directorij quæſt. 18. vbi quod antiquitus tenebantur Inquiſitores vti opera Notariorum Epiſcopi.

2 Attamen nunc ex Priuilegio Pij IV. incipiente: Paſtoralis officij cura; impreſſo in litteris Apoſtolicis pro Sancto Officio poſt Directorium fol. mihi 125. & ex alio reſcripto Apoſtolico Iulij Tertij, de quo non meminit Pegna loco infra allegando, quod tamen reſcriptum habetur apud Flauium Cherubinum in Compen. Bullarij Scholio ſecundo poſt dictam *Cæſaris Carenæ Cremon.* Conſtitutionem Pij IV. *tom. 2. fol. 11.* poſſunt Inquiſitores vnum, vel plures Notarios ſæculares, vel Eccleſiaſticos, etiam Regulares ſibi in Notarios eligere, *Pegna commentar. 67. part. 3. verſicul.* Cœterum hodie, & Farinac. qui more ſuo omnes cumulat, de Hæreſi *quæſtion. 185. numer. 10. Zanard. in Summar. part. 1. capit. 6. quæſtion. 45. Symanch. in Enchiridio. Iud. Violatæ Religionis titul. 19. num. 2. & Pater Maſſin. in praxi S. Officij par. 2. fol. 22. verſic.* Quando adonque.

Et quidem aduertendum maximè eſt ad illud quod notat *Pegna dicto comment. 67. verſic.* Sed in hac, per
3 ſimplicem aſſumptionem vnius Clerici, vel Sacerdotis ad ſcribendum acta Sancti Officij, non intelligi illum creatum Notarium, ſed opus eſt, vt Inquiſitor illum
4 creet in Notarium ſui Tribunalis, cum debitis ſolemnitatibus, videlicet, tradito ſibi calamo, & atramento, adito ſolemni iuramento, & verbis conſuetis, eſto Notarius, & fidelis: *Zanard. loco allegato, verſic.* Primum eſt, & hæc omnia peragenda ſunt coram Notario, & teſtibus, qui de electione, & creatione Notari rogatus exiſtat.

5 Forma autem iuramenti, quod † præſtare debent Notarij, habetur in *Clement. 1. §. porrò. verſ.* Notarij quoque, de Hæret. Et eſt, quod fideliter officium ſuum exercebunt, & hoc iuramentum præſtandum eſt iterum à Notario, dum aſſumitur pro Notario S. Officij, etiamſi alias illud idem iuramentum præſtitiſſet, dum primo fuit Notarius creatus, *Pegna 3. par. comm. 109. verſ.* De iuramento Notariorum, *Zanard. dicta quæſt. 45. verſ.* Tertium eſt, *Farin. qui alios allegat, loco allegato num. 11.*

6 Munus Cancellarij S. Officij eſt diligenter, & fideliter ſcribere acta S. Officij, recipere denunciationes coram Inquiſitore, vel eius Vicario, Inſtrumenta ad hoc Tribunal ſpectantia recipere, & alia peragere, quæ Cancellarij in ſimilibus Tribunalibus facere conſueuerunt, ſed præſertim partes ſunt huius Cancellarij ſeruare ſecretum, quod promittere debet, cum aſſumitur in S. Officio pro Notario, ſub pœna periurij, & excommunicationis latæ ſententiæ, iuxta formulam, de qua *P. Maſſin. in praxi part. 9. fol. 300. ſecundæ impreſſionis.*

7 Quoad ſalaria Cancellarij, ſi certa ſunt definiri ſolet illorum quantitas ab Inquiſitoribus ex redditibus S. Officij, ſi verò incerta, tunc non poſſunt excedere taxam Eminentiſſimorum DD. Supremorum Inquiſitorum, *Farinacc. dicta quæſt. 185. num. 12.* taxa autem prædicta impreſſa habetur in libello inſcripto, INSTRVTTIONE PER LI VICARII FORANEI DEL S. OFFICIO.

8 Atteſtationibus iſtius Cancellarij circa puritatem, vel impuritatem ſanguinis, & ſimiles materias, etiam in concurſu contrariarum probationum, maximè deferunt ſuprema Tribunalia, vt videre eſt ex Rota apud *Coccin. deciſion. 68. num. 13. & in vna Corduben. dimidiæ Portionis 28. Iunij 1628. coram Merlino impreſſis in vltimis diuerſorum deciſion. 202. num. 13.* vbi aliæ deciſiones concordantes allegantur.

9 In noſtra Inquiſitione Cremonæ adſunt vnus Cancelarius, qui ad nominationem Reuerendiſſimi Inquiſitoris eligitur ab Eminentiſſimis Inquiſitoribus, cum ſalario certo aureorum 60. quod poſtea ex ordine eiuſdem Eminentiſſimæ Congregationis ſolet Cancellarijs benemeritis augeri, & vnus Notarius Regularis, qui eligitur ab ipſo Inquiſitore: In Diœceſi autem ſingulis Vicarijs Foraneis ſolet Inquiſitor vnum, etiam Notarium deputare.

10 An autem Inquiſitor ipſe in deffectum Notarij poſſit ſcribere acta, vide quæ dixi in tertia parte huius

Operis, vbi dixi, quod non, & ibi allegatis, adde *Viuium deciſ.48.num.4.in fin.lib.1.* vbi ait Regiam Audientiam Bari declaraſſe nulla acta quædam ſcripta manu Officialis, qui non erat Notarius, & Viuium ibi ſequitur *Capiblanc.de officio Baronum Pragm.8.par.1, num.369. tom.1.* in vltima editione.

11 Quid autem agere debeant Inquiſitor, & eius Vicarius in defectum Notariorum, notant *DD. in cap. vt officium, §. verùm, de Hæreticis in 6.* ibi, Aut per duos viros idoneos, & Locatus in iudiciali Inquiſitorum, verbo, Notarius, verſic. Poterunt etiam, qui aiunt Inquiſitorem in eo caſu loco Notarij, poſſe vti duabus perſonis idoneis, & honeſtis, quarum vna ſcribat, alia ſubſcribendo atteſtetur coram eo, ſic fuiſſe actum.

TITVLVS XIII.

De Theſaurario S. Officij.

SVMMARIVM.

1 *Redditus, & pecuniæ Sancti Officij in manibus Theſaurarij deponendæ.*
2 *Idem ferè in Hiſpania obſeruatur.*
3 *Quis in Theſaurarium eligendus.*
4 *Sæpius rationem reddere debet Inquiſitori.*
5 *Quod Theſaurarius nomine ſuo ex pecunijs Sancti Officij acquirit, an ſibi acquirat, vbi quid de tutore Prælato, & ſimilibus.*

Quia autem Sanctum hoc Tribunal Theſaurarij perſona eget, Ratio inſtituti noſtri poſtulat aliqua de eo, & eius muneribus adnotare.

§. VNICVS.

Quis ſit eligendus in Theſaurarium S. Officij & de eius muneribus.

EX ſpecialibus Eminentiſſimæ Congregationis Decretis ſtatutum eſt, quod fructus, redditus,
1 & prouentus vniuſcuiuſque Inquiſitionis non ad manus Inquiſitorum, ſed Theſaurarij S. Officij per Inquiſitores eligendi perueniant.

2 Idem ferè in Hiſpana Inquiſitione ſeruatur, nam adeſt ibi vnus Officialis ſub nomine Receptoris, apud quem bona publicata in S. Officio cuſtodiuntur, quique de mandato Potentiſſimi Regis noſtri ſalaria ſoluit miniſtris Sanctæ Inquiſitionis; *Simancha de Cathol. inſtitut. titul.43. de officio Receptoris per totum.*

3 Eligi in Theſaurarium S. Officij, debet vir probus, locuples, quique ſciat rationes conficere, & referre, ac (ſi ita Inquiſitor expedire iudicauerit) fideiubeat, de reſiduis perſoluendis, ita *Symanch. vbi ſupra.*

4 Sæpius in anno arbitrio Inquiſitoris Theſaurarius rationem reddere debet coram eo, vt de ſtatu vniuſcuiuſque Inquiſitionis certiores reddi poſſint ſtatis temporibus Eminentiſs. Inquiſitores Generales.

5 Quærit dicto loco *Symanch.num.27.* an ſi Theſaurarius, ſeu Receptor ex pecunia Fiſcali emat aliquid ſuo nomine emptum efficiatur ſuum, & dixit, quod efficitur Theſaurarij, quodque Fiſcus in bonis Theſaurarij hypothecaria actione agere poterit, & ita tenere ait Quæmadam quæſtione Fiſcali 21.

Sed verè Quæmada ibi tenet, imò emptum ex pecunia Fiſci, effici Fiſci, ſi emptio ſit facta à Theſaurario, ſeu ſuſceptore pecuniæ Fiſcalis, ſaltem ſecundùm iura Hiſpaniæ.

Quia Tutor Prælatus, & Curator ementes ſuo nomine de pecunijs minoris Eccleſiæ, vel pupilli non ſibi ipſis, ſed minori, Eccleſiæ, vel pupillo acquirunt rem emptam, *l. ſi Curator Cod. arbitrium tutelæ, l. ſi proponis, C. de rei vendicatione,* vbi idem ſtatuitur de emente de pecunia militis, & Fiſcus æquiparantur minori Eccleſiæ, & militi.

Verùm rem hanc nunc examinare noſtri non eſt inſtituti. Interim autem benignus Lector de hac materia videat *Gregorium Lopez part.5. titul.5. l.49. gloſ.2.* vbi latiſſimè, *& Peregrinum de iure Fiſci lib.6. titulo 3. de Officialibus Fiſci numer. 7. & ſequ. qui alios allegant.*

TITVLVS XIV.

De Familiaribus S. Officij.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt habere familiam armatam.*
2 *Quales eligendi in familiares S. Officij.*
3 *Nec ſcelerati, nec alienigenæ facilè admittendi in familiares S. Officij.*
4 *Quando dicatur Inquiſitor abuti facultate conceſſionis armorum, ex Card. Zabarella.*
5 *Tot ſunt familiares conſtituendi, quot neceſſarij ſunt S. Officio.*
6 *Numerus familiarium taxandus, re participata cum Sacra Congregatione, vt fuit factum Cremonæ.*
7 *Si numerus ſtatutus excedatur, vtique dicetur Inquiſitor abuti facultate conceſſionis armorum.*
8 *In Villis æquum eſt, vt cuilibet Vicario Foraneo duo ſaltem familiares aſſignentur, niſi eſſemus in aliquo magno Caſtro n.9.*
10 *Familiares quando dicantur abuti facultate armorum ſibi conceſſa, n.1. & ſeq.*
13 *Familiaribus abutentibus armis, licentia tollenda, & alijs pœnis ab Inquiſitoribus mulctandi.*
Quia quoad dictam licentiam ſubſunt Inquiſitori. numer.14.
Quia melius de abuſu Priuilegij cognoſcit Inquiſitor. numer.15.
Quia cognoſcit Inquiſitor de delictis Officialium. numer.16.
17 *Inquiſitores ſunt Iudices competentes ſuorum familiarium in Regnis Hiſpaniarum, vbi de varia obſeruantia circa hoc. n.18. vbi ratio Symancæ.*
19 *Inquiſitores quoad Priuilegia à pari procedunt cum Epiſcopis.*
20 *Epiſcopi cognoſcunt de delictis ſuorum familiarium.*
21 *Extra Regna Hiſpaniarum circa forum Sancti Officij ſeruanda eſt conſuetudo vniuſcuiuſque Regionis.*
22 *Indulgentiæ, & alia Priuilegia ſpiritualia conceſſa familiaribus S. Officij.*
23 *Familiares Sancti Officij, ex peculiari iuramento tenentur denunciare Hæreticos, & de Hæreſi ſuſpectos.*
24 *An ſi non denunciant dicendi ſint fautores Hæreticorum.*

Sequitur, vt de Familiaribus Sancti Tribunalis agamus.

§. PRI-

§. PRIMVS.

An Inquiſitores habeant Familiam armatam.

OMnes penè DD. quotquot de hac materia pertractarunt, vno ore concludunt, Inquiſitores
1 poſſe habere familiam † armatam, ita docuerunt omnes penè Canoniſtæ in *Clemen.2. de Hæret.§. fin. Farinac. de Hæreſi quæſt.189. & ſequen. Royas de Hæret.part.2. num.422. Pegna 3. part. Directorij comment.* 105. *Molinus de brachio ſæculari cap.*18. *num.*11. *Roland. à Vall. conſil.*37. *num.*9. *volum.*4. *Pater Diana reſolut. moral. part.*4. *tractatu* 8. *reſolut.*31. *modernus Barboſa de Officio Epiſcopi alleg.*107. *num.*6. *& Bona. dill. in ſua Politica lib.*2. *cap.*17. *num.*88. & in Appoſtilla ibi, vbi alios latiſſimè cumulauit.

Plures ad hoc Romanorum Pontificum Conſtitutiones allegat *Pegna dicto commentar.*105. *in principio.*

§. SECVNDVS.

De qualitatibus eligendorum in Familiares Sancti Officij.

QVia ſupra vidimus poſſe Inquiſitores habere familiam armatam, ſequitur videndum, quos in hanc familiam eligere debeant.

2 Qualitates igitur iſtorum † familiarium benè deſcribuntur à Ioan. XXII. in ſua Conſtitut. incip. Exigit Ordinis veſtri Religio, impreſſa in litteris Apoſtolicis pro S. Officio poſt Directorium Inquiſitorum, fol. mihi 63. ibi. *Diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus neminem familiarem, niſi eiuſdem Eccleſiæ fidelem, ac deuotum, & laudabilis conuerſationis, & vitæ habere quomodolibet præſumatis: & Symancha de Cathol. inſtitut. titul.* 41. *num.*15. ait, quod eligendi ſunt viri boni, & pacifici, & quod ex quadam Epiſtola Supremi Senatus in Regnis Hiſpaniæ non eliguntur in Familiares, niſi vxorati.

Et ob id *Pegna dicto comm.*105. *verſic.* Quibus autem, & *Zanard. in Summar. Diuin. Præceptor. part.* 1.
3 *cap.*6. *de Inquiſitore quæſt.*37. aiunt nec ſceleratos viros, nec alienigenas, eligendos eſſe in S. Officij Familiares, & ſi eligerentur (niſi reſpectu alienigenarum adeſſet magna cauſa) certè iſte eſſet vnus ex caſibus, in quibus Inquiſitor diceretur abuti facultate conceſſionis armorum ex qualitate perſonarum, vt ait *Zaba-*
4 *rella in dicta Clemen. ina* 2. † porrò, in Summario, & in primo notabili, de Hæreticis, *Salcedo ad cap.*154. *Diaz. num.*27.

§. TERTIVS.

De numero Familiarium Sancti Officij.

5 TOt ſunt familiares S. Officij conſtituendi, quot ſufficiunt Inquiſitoribus ad munus ſuum obeundum, vnde plures familiares conſtituendi ſunt in Ciuitate, quam in vna Terra, vt videre eſt ex *Symanch. dicto titul.*41. *num.*17. vbi ponit numerum familiarium in præcipuis Hiſpaniæ Ciuitatibus, ex ſpeciali Supremi Tribunalis in illis Regnis conſtitutione ſtatutum.

† *Cæſaris Carenæ Cremon.*

6 Numerus certus iſtorum familiarium, non eſt à iure ſtatutus, ſed poſitus omnino eſt in prudentiſſima diſpoſitione Supremorum vniuerſalium Inquiſitorum, & Sacræ Eminentiſſimæ Congregationis de Vrbe, quæ in noſtra Ciuitate inſtante vigilantiſſimo Inquiſitore, Reuerendiſſimo Patre Magiſtro Sextula numerum familiarium reſtrinxit ad quadraginta.

7 Si numerus ſtatutus familiarium excedatur, ſine dubio etiam in hoc caſu dicetur Inquiſitor abuti licentia conceſſionis armorum, vt pluribus allegatis notauit *Farinac. dicta quæſt.*182. *§.*6. *n.*93.

8 Illud ſatis æquum arbitrarer, vt in vilis cuilibet Vicario Foraneo S. Officij aſſignentur ad minus duo Familiares, quod etiam ſeruatur in noſtra Inquiſitione Cremonæ, & fundamentum habet in *l.* 3. *Cod. de ſportulis*, vbi *Gothofred. in notis in verbo, Executores*, ex Cuiacio notat duos Executores ſingulis Iudicibus, fuiſſe attributos, & in *Nouell.*82. *cap.*7. *ibi: Vnoquoque tamen Iudice duobus exceptoribus vtente*, vbi Gothofred. in notis ijſdem animaduertit idem in dicto cap. ſignificare nomen *Exceptorum*, quod in *dicta l. nomen Executorum.*

9 Si tamen eſſemus in Caſtro † aliquo non leuis conſiderationis, plures etiam familiares, quam duo poſſent ibi conſtitui arbitrio Sacræ Congregationis, & Reuerendiſs. Inquiſitoris.

§. QVARTVS.

De familiaribus delinquentibus in vſu Armorum.

SIcuti ſæpè Pontifices monent Inquiſitores ne abutantur facultate ſibi conceſſa circa armorum conceſſionem ſuis familiaribus, ita monendi ſunt familiares, ne licentia ſibi conceſſa fauore Catholicæ Religionis abutantur.

10 Abuti autem dicuntur familiares licentia armorum: ſi v. g. licentia eſſet reſtricta ad certum genus armorum, & ipſi aliud genus Principis ſæcularis ædicto vetitum portarent.

11 Abuti etiam eadem licentia dicerentur, ſi arma ſibi conceſſa geſtarent in domibus meretricum, in lupanari publico, in publicis tripudijs, & cauponis, & cum his delicta deliberata perpatrarent.

12 Quod autem in hoc caſu dicta conceſſione armorum abutantur familiares (præterquam quod notiſſimum eſt) manifeſtiſſimè etiam apparet ex eo, quod arma familiaribus conceduntur ad capiendos Hæreticos, & ad perſonam Inquiſitoris, & ſuam defendendam: hæ enim fuerunt rationes, quibus moti fuerunt Pontifices, ad concedendum hos familiares Inquiſitoribus, vt videre eſt ex *Eymerico in* 3. *par. quæſt.*56. *Salcedo ad dictum cap.*154. *Diaz. num.*24. igitur dicta licentia dicuntur abuti, cum ea non vtuntur ad finem, ob quem eis fuit conceſſa, ſed ad delicta perpetranda, vel cum ex eorum vſu ſcandalo ſunt reliquis, *Georgius Acacius de Priuilegijs lib.*3. *cap.*17. *num.*38. *vbi plura iura allegat.*

13 In his igitur caſibus abuſu iſtius licentiæ poſſunt, & debent familiares puniri grauiſſime ab Inquiſitoribus.

14 † Primò, quia familiares hoc ipſo, quod licentiam armorum, & literas familiaritatis obtinuerunt ab Inquiſitore ei, quoad ipſis conceſſa ſubſunt, *Georg. Acac. d. c.* 17. *n.*13. igitur ab eo poterunt puniri.

15 Secundò, quia de abuſu Priuilegij propriè cognoſcit Iudex Priuilegium concedens, ipſe enim melius, quam alius ſcit, quouſque ſua priuilegiandi facultas ſe extendat, & ob quam cauſam priuilegia largiatur, quod maximè procedere debet in caſu noſtro,

in quo agitur de interpretatione Bullarum,& apoſtolicarum Conſtitutionum.

16 Tertiò, quia Inquiſitor poteſt Officiales, & miniſtros ſuos in officio delinquentes punire, vt notorium eſt, *Seſſe de inhibit. Iuſtitiæ Regni Aragonum cap. 30, n. 211, Bouadill. in ſua politica lib. 2. n.* 127. vbi alios allegat in Apoſtilla ſub littera H. & ratio eſt; quia cum Officialis Inquiſitoris delinquit in officio, dicitur delinquere, vt miniſter ipſius reduplicatiue.

At cum familiares delinquunt in vſu armorum, ſub prætextu licentiæ, dicuntur delinquere, vt miniſtri Inquiſitoris reduplicatiue, igitur ab ipſis merito poterunt puniri.

Et ego qui in noſtra Inquiſitione Cremonæ verſatus ſum ſupra duodecim annos ſcio multos ex his familiaribus ob abuſum armorum priuatos fuiſſe à Reuerendiſſimis noſtris Inquiſitoribus litteris familiaritatis, & vlterius graui carcere fuiſſe mulctatos.

§. QVINTVS.

De Foro Competenti Familiarium Sancti Officij in Regnis Hiſpaniarum.

17 Breuiter dicendum, quod ex concordia inita inter Iudices ſeculares, & Supremum Tribunal Inquiſitionis Hiſpaniæ, de qua *Symanch. de Cathol. inſtitut. titol.* 41. *numer.* 19. *Villadiego in ſua, politica cap.* 5. §. 20. *numer.* 147. *& Regius Conſiliarius Don Thom. de Carleual. in ſuo pulcherrimo tractatu de foro competenti libr. 1. titol. 1. diſp. 2. quæſt. 6. ſect. 6. numer.* 507. *& ſeq.* vbi latiſſimè agit de foro competenti Familiarium S. Officij Inquiſitores procedunt, & ſunt Iudices competentes omnium ſuorum familiarium in quibuſcunque delictis, exceptis nonnullis delictis, de quibus *Symancha dicto numer.* 19 *in Regno autem Valentiæ Familiares S. Officij etiam in ciuilibus ſunt de foro Inquiſitorum, Royas de Hæret. part. 2. numer.* 422. *latiſſimè Don Hieronymus de Leo in deciſ. Regni Valentiæ ſecunda per totam*, vbi addit vlterius, quod quamuis in Hiſpania ab ijs, qui à Iudicibus Eccleſiaſticis ad Iudices Regios Supremos, de quo recurſu adeſt *Regia lex 36. tit. 5. libr.* 2. Nouæ Recompillat, legum Hiſpaniæ, vbi Axeued. attamen non admittitur recurſus ad Iudices laycos Supremos in cauſis familiarium prætendentium ſe grauatos in ciuilibus ab Inquiſitoribus.

Huius Iuriſdictionis Inquiſitorum in ſuos familiares rationem allegat *Symanch. vbi ſupra numer.* 16. quia cum nemo ſuis ſtipendijs militare cogatur, *prim. ad Corinth.* 9. & iſtis familiaribus ſtipendia non dentur æquum fuit eos decorari aliquibus prærogatiuis, videlicet hàc prærogatiua fori, quod idem in Itali, & in noſtris Inquiſitionibus proportionaliter applicari poteſt, reſpectu facultatis deferendi arma, quam ab Inquiſitoribus ſolent habere familiares.

Aliam pulcherrimam rationem adducit dictus Conſiliarius Carleual, quod ſcilicet Inquiſitores, & Epiſco-
19 pi quoad priuilegia æquiparantur, nec minora priuilegia repeiuntur Inquiſitoribus conceſſa, quam Epiſcopis, *Grat. diſceptat. forenſ. tom. 2. cap. 340. nu. 35. & cap. 341. n. 11. Royas de Hæret. par. 2. n. 409. Paramus in ſuo tractatu de origine Sanctæ Inquiſitionis pluribus in locis.*

20 At ſubiungit idem Conſiliarius Carleual. Epiſcopi cognoſcunt de cauſis ſuorum Familiarium criminalibus, ſecundum communem opinionem pro qua allegat viginti quatuor DD. & inter eos plurimos Miniſtros Regis noſtri.

Igitur æquum pariter fuit, quod idem priuilegium Inquiſitoribus concederetur in dictis Hiſpaniarum Regnis.

21 Extra autem Regna Hiſpaniarum de foro Familiarium S. Officij non eſt agendum, quia circa hoc vniuſcuiuſque Ciuitatis, & Prouinciæ erit obſeruanda conſuetudo.

§. SEXTVS.

De Priuilegijs Spiritualibus Familiaribus Sancti Officij conceſſis.

Mvlta ſpiritualia Priuilegia fuerunt a Summis Pontificibus conceſſa Familiaribus S. Officij, de quibus *Ludouic. à Paramo de origine Sanctæ Inquiſitio-*
22 *nis lib. 2. titol. 1. cap.* 4. vbi de Indulgentijs, quas lucrantur, & quod tempore interdicti poſſunt diuini Officijs intereſſe, & ſi obierint poſſunt in Eccleſia ſepeliri, *Pater Maſſin, in praxi S. Officij part. 1. fol. 10. verſic.* Indulgenze, che acquiſtano &c. ſecundæ impreſſionis, vbi quod hæc priuilegia ſpiritualia extenduntur, etiam ad omnes alio Miniſtros S. Officij, latiſſimè de hac eadem re *Eymericus in Directorio Inquiſit. part. 3. quæſt. 127. & ſequen. & ibi Pegna commen. 86. vſque ad commen.* 180. vbi plures Summorum Pontificum Conſtitutiones ſuper hac materia enumerat, quas in Bullis Apoſtolicis pro Sancto Officio poſt Directorium imprimi curauit.

§. SEPTIMVS.

De ſpeciali Familiarium Sancti Officij obligatione.

23 Specialis obligatio iſtorum Familiarium S. Officij, quam iuramento confirmant ante Reuerendiſſimos Inquiſitores, dum literas familiaritatis obtinent eſt denunciare Hæreticos, & de Hæreſi ſuſpectos, & quamuis omnes Chriſtifideles, maximè ſtantibus Edictis Inquiſitorum in hac materia teneantur Hæreticos denunciare, & de Hæreſi ſuſpectos, attamen Familiares cum vltra obligationem Edicti ad denunciandum teneantur ex iuramento, ſi non denunciant fautores dicuntur Hæreticorum, & vti tales poſſunt ab Inquiſitoribus puniri, ita *D. Guido Fulcodius in ſuis quæſtionibus ad Inquiſitores, quæſt.* 10. *vbi ego in Addit. nu.* 5. *plures DD. allegaui, & in tit. de obligatione denunciandi §. 8. num. 35. & 36. alios allegaui, ad quos omnes, DD. me remitto.*

TITVLVS VI.

De Cuſtode Carcerum Sancti Officij.

SVMMARIVM.

1 *Qui ad munus Cuſtodis Carcerum Sancti Officij eligendi.*
2 *Quale Iuramentum præſtare debeant.*
3 *Cuſtodes Carcerum in hoc Tribunali tenentur de leuiſſima culpa.*
4 *Cur Cuſtodes Carcerum Commentarienſes dicantur.*
5 *Qua pœna puniantur ſi carceratus ſub ſua cuſtodia aufugiat. & num.6.*
7 *Cuſtos carceris non debet pati, quod quis cum Carcerato loquatur ſine licentia, & poteſt frangere panem, & pullos, ne in eis adſit lima &c.*
8 *De delictis iſtorum Cuſtodum remiſſiue.*
9 *Si Iudex alios Cuſtodes adhibeat, an Cuſtos intelligatur liberatus.*
10 *Iurant in S. Officio de obſeruando ſecreto.*
11 *Cuſtos qui carnaliter mulierem in S. Officio cognouerat, de ordine Sanctiſſimi damnatus ad triremes per ſeptennium.*

Nunc de Cuſtode Carcerum Sancti Officij tractare oportet: Sit igitur.

§. VNICVS.

De Cuſtode Carceris, & eius Officio.

AD hoc munus Cuſtodis Carcerum Sancti Officij eligi ab Inquiſitore, debet probus Vir, &
1 † diligens, quia, vt ais *Symancha de Cathol. Inſtitut. tit.41. num.6. in fin.* improbi cuſtodiri magis debent, quam alios cuſtodire.

2 Iuramentum præſtare debet Cuſtos carceris, ſecundùm *Clement.1.§.* porrò, de Hæreticis videlicet.

Quòd in cuſtodia Immuratorum, & aliorum pro Hæreſi omnem diligentiam, & ſollicitudinem, quam poterunt adhibebunt.

Quòd incarcerato aliquid in ſecreto, non loquetur.

Quòd in his, quæ carcerato traduntur nullam fraudem faciet, ſiue ea ex ordinatione communi, ſiue ex parentum liberalitate carcerato conſignentur, niſi aliud ei ab Epiſcopo, vel Inquiſitore fuerit ordinatum, *Symancha de Cathol. inſtitut. num.10. tit.16. latè Pegna commen.109. verſ.* Cuſtodes autem carceris, & comment. antecedenti verſ. Ergo ſiue vnus.

Notat in dicta *Clement.1. num.121. & ſequen. verſ.* 39. Nota, Bonifacius Vitalinus, quod hi Cuſtodes car-
3 cerum Hæreticorum tenentur etiam de leuiſſima culpa, cum teneantur ad Reorum cuſtodiam, eo modo, quo ſe gerere ſolet diligentiſſimus Pater-familias, de qua re videndus erit *Farinac. de carceribus, & carceratis quæſt.31. num.14. & ſequent. & Præſes Abauo in ſuis quæſtionibus Reatuum quæſt.13. num.1. & ſequent.* ac ferè per totam, vbi plura notat de hoc cuſtode car-
4 cerum, qui in iure dicitur, † Commentarienſis, ex eo, quod carceratos in commentarium recipiat, vt notat *Gotofred. in ſuis notis ad l. ad Commentarienſem, Cod. de cuſtodia Reorum.*

5 Qua autem pœna puniendus ſit cuſtos carceris pro fuga carceratorum, dic adeſſe *text. in dicta l. ad Commentarienſem*, vbi Imperator ait: *Nam ipſum volumus huiuſmodi pœna conſummi, cui obnoxius fuiſſe docebitur, qui fugerit.*

6 Sed rigor dicti textus non eſt ſic indiſtinctè obſeruandus, alio enim modo punietur cuſtos carceris pro dolo, alio pro leui, vel leuiſſima culpa, alio modo pro fuga carcerati, qui erat de delicto conuictus, & alio pro carcerato qui mox erat relaxandus, prout hæc omnia latius proſequitur Præſes Abauo dicta quæſt.13. & ad ſaturitatem *Farinac. dicta quæſt.31. per totam.*

7 Et quod cuſtos carceris non poſſit pati, quod quis loquatur cum carceratis pro graui crimine ſine licentia Iudicis, & poſſit frangere panem, & pullos portatos carceratis, vt videat an contineant limas, vel alia ferramenta abſcondita ad rumpendum carceres, benè notauit *Præſes Abauo vbi ſupra num.20. & 22.* quæ tamen in S. Officio ſine dubio magis erunt obſeruanda, quia in nullo caſu in hoc Tribunali licitum eſt alicui loqui cum carceratis ſine licentia, & præſentia Inquiſitoris, vel alterius ab eo deputati.

8 Et cum caſus eueniet de materia iſtius Cuſtodis carceris, & eius delictis, ac Officio Iudicis, & Inquiſitoris circa ipſum, videndus eſt *Anna iun. conſ.31. volum. 1. Eliſeus Danza in tractatu de pugna Doctorum tit. de carcererio carceribus, & carceratis, Bouadill. in ſua politica tom.2. lib.3. cap.15. Rubr. Del Alcayde de la Carcel; Anton. Faber. inſignis Senatus Sabaudiæ Præſes in ſuo Cod. lib.9. tit.4. de cuſtodia Reorum per plures definitiones, Menoch. de arbitr. Iudic. caſ.302. & caſ.304. Paulus Chriſtin. deciſ. Curiæ Belgicæ tom.4. deciſ.195. num. 15. Auil. in cap. Prætorum, cap.18. in verbo Carcel, gloſ. 1.* ferè per totum, *Gregorius Lopez in l.5.6. & 7. tit.29. part.7. Villadiego in ſua politica cap.5. §.18. num.7. & ſequen. Azeued. latiſſimè in l.12. titul.23. lib.4. Nouæ Recompillat. legum Hiſpaniæ.*

9 An autem ſi Iudex milites, vel alios ad cuſtodiam alicuius carcerati ponat ipſe intelligatur liberatus ab onere cuſtodiæ, dic quod non, ex doctrina *Bart. in l. ſi vt certo, §. ſi de me, ff. commodati*, quàm doctrinam ſequuntur Inſignis Summiſta Syluester in verbo *Cuſtos, num.4. Auil. loco ſupra citato num.34. & Azeued. in dicta l.12. num.19.*

10 Iuramentum etiam ſilentij, & ſecreti præſtabit Cuſtos carceris Sancti Officij, prout, & alij ſolent præſtare, vt notoria praxis obſeruat omnium Tribunalium Sanctæ Inquiſitionis, & docuit *Symancha de Cathol. Inſtitut. titul.41. num.31.*

11 Animaduertant autem † Cuſtodes carcerum huiuſce Tribunalis, ne vllo modo inhoneſtè ſe gerant cum mulieribus carceratis, memoreſque ſint non ſolùm eorum, que DD. *ſupra num.8.* allegati in hac materia docuerunt, ſed etiam Decreti Sacræ Congregationis Eminentiſſimorum DD. Cardinalium Supremorum Inquiſitorum, & Sanctiſſimi Domini noſtri Pauli Quinti æternæ memoriæ quo Cuſtos, qui carceratam in Sancto Officio carnaliter cognouerat fuit triremibus per ſeptennium addictus cum exilio perpetuo à loco delicti, vt ex literis Eminentiſſimi Cardinalis Arigonij 30. Ianuarij 1610. directis Inquiſitori Cremonæ.

* * *

TITVLVS XVI.

De Nuncijs, & Curerijs S. Officij.

SVMMARIVM.

1 *Sanctum Officium eget opera iſtorum Nuntiarum.*
2 *Debent Nuntij, qui Sancto Officio inſeruiunt eſſe contenti taxa illius Tribunalis.*
3 *De horum Nuntiorum materia, & delictis remiſſiuo.*

Nunc demùm de Nuncijs, & Currerijs S. Officij tractari debet: Sit igitur,

§. VNICVS.

De Nuntijs, & Currerijs S. Officij.

1 EGet Etiam Sanctum hoc Tribunal opera Curreriorum, & Birruariorum, qui fideliter munus ſuum obire debent contenti ſtipendijs, & mercede à Sacra Congregatione vniuerſalis Inquiſitionis
2 ſtatuta, iſtorum delicta plura ſunt, nec leuia, & quoad
3 ea benignum Lectorem remitto, ad *Farinac. de carceribus, & carceratis quæſt.* 32. nam de his plura diximus, nos in Secunda Parte huius Operis, & etiam in Tertia ſparſim varijs in locis.

Finis Primæ Partis.

TRA-

TRACTATVS DE OFFICIO SANCTISS. INQVISITIONIS.

Et modo procedendi in cauſis Fidei.

CÆSARIS CARENÆ CREMONENSIS.
I. C. Sacræ Theologiæ Doctoris.

PARS SECVNDA.

In qua tractatur de Hæreſi, & omnibus alijs delictis in ſpecie ad Sanctæ Inquiſitionis Tribunal ſpectantibus.

Nunc denuò impreſſa, & multis, ac vtilibus Additionibus auctior reddita.

TITVLVS PRIMVS.

De Hæreſis, & Hæreticis.

SVMMARIVM.

1 *De grauitate Hæreſis remiſſiue.*
2 *De Etimologia Hæreſis.*
3 *Hæreſis quid ſit.*
4 *Omnis Hæreſis eſt error, ſed non omnis error eſt Hæreſis.*
5 *Hæreſis eſt error intellectus.*
6 *Errans ex ignorantia, non eſt Hæreticus.*
7 *Hæreſis quomodo differat ab Apoſtaſia.*
8 *De pertinacia requiſita ad Hæreſim.*
9 *Infidelis non poteſt dici Hæreticus.*
10 *Pertinacia quid ſit.*
11 *Pertinacia eſt de ratione Hæreſis.*
12 *Pertinax eſt ad effectum de quo agitur, qui determinatè conſentit.*
13 *Item qui paratus eſt corrigi, dummodo argumentis conuincatur.*
14 *Item, qui errori adhæret per modicum tempus.*
15 *Et ſic pertinacia eſt conſenſus determinatus in errorem, quod momento temporis poteſt contingere.*
16 *An pertinax dicendus, qui putans ſe rectè ſentire, non aſſentiretur Inquiſitoribus, & alijs viris doctis aſſerentibus contrarium eſſe de fide.*
17 *Dubius de fide eſt infidelis.*
18 *Et contra hoſce dubitantes procedit Tribunal Inquiſitionis.*
19 *Qui patitur tentationes fidei, non eſt ſuſpectus de Hæreſi.*
20 *Quid in hac materia acciderit Abulenſi.*
21 *Remedium iſtarum tentationum.*
22 *Qui tractent materiam dubij in fide.*
23 *Hæreticus non dicitur, qui nunquam fidem Catholicam fuit profeſſus.*
24 *Cathecumenus negans fidem, an ſit Hæreticus.*
25 *In foro interiori affirmatiua ſententia eſt verior.*
26 *In foro externo Cathecumenus non ſubditur iudicio Inquiſitionis.*
17 *Per Baptiſmum efficitur quis membrum Eccleſiæ.*
28 *Baptizati Baptiſmo inualido, an ſint Hæretici, idem dicendum quod de Cathecumeno.*
29 *Si tamen Eccleſia ignoraret inualiditatem &c. ſubderentur Inquiſitoribus.*
30 *Quid de Baptizatis in Infantia, ſed enutritis in partibus Hæreticis.*
31 *Mentio honorifica D. Marci Ant. Amidani.*
32 *Caſus pulcherrimus ad propoſitum iſtud deciſus ab Eminentiſſimis Card. Supremis Inquiſitoribus.*
33 *An habendus ſit pro Hæretico, qui non vult credere priuatæ reuelationi, vbi etiam quid de negante propoſitionem Theologicam deductam ex vna de fide, & alia euidenti lumine natura.*
34 *Ex vna de fide, & altera nota lumine naturæ: ſequitur concluſio de fide, ſecundùm Patrem Grauinam, & hoc argumenti genere paſſim vſi fuerunt Chriſtus Dominus, Papa, & Concilia.*

35 Ne-

35 Negans hanc propoſitionem ſit deductam non eſt verus Hæreticus.
36 Eſt tamen præſumptus, & ſi perſeueraret in negatione eſſet puniendus, vt Hæreticus.
37 Reputans baptizatus an in foro externo ſubdatur foro Inquiſitorum nu. 38.
39 Deciſio Inquiſitorum Cæſarauguſtæ.
40 Nutritus in partibus Catholicorum præſumitur baptizatus.
41 De Hæreticis occultis, & priuatis.
42 Manifeſti Hæretici qui ſint.
43 Intellectus cap. ſuper quibuſdam de verb. ſignif.
44 Differentia inter Hæreticos manifeſtos, & depræhenſos nu. 45.
46 De Hæreticis affirmatiuis, & negatiuis.
47 Negatiuus quis dicatur.
48 De requiſitis ad Hæreticum negatiuum.
49 Obliuio quando præſumatur in factis antiquis.
50 De appellatione ad Vallem Ioſaphat.
51 Huiuſmodi appellationes inſinuantur in Sacris Litteris.
52 Quando ſint licitæ.
53 Exemplum Inſigne Abb. D. Iacobi apud Leodium.
54 Cum condemnatio negatiui eſt iuſta appellatio non eſt timenda, ſecus ſi de eius iuſtitia dubitaretur nu. 55.
56 Traditiones Boſsij, & Clari in hac materia declarantur & 57.
58 Varia Scripturæ loca pro his appellantibus adducuntur.
59 Cum quanta circumſpectione facienda huiuſmodi appellationes.
60 Ad fidem alia directè, alia indirectè pertinent.
61 Ignorantia quotuplex.
62 Ignorantia craſſa quid.
63 Ignorantia inuincibilis excuſat ab Hæreſi.
64 Ignorantia non præſumitur in pertinentibus directè ad fidem.
65 Et multo minus in articulis manifeſtis.
66 An ignorantia craſſa excuſet ab Hæreſi.
67 Quid de ignorantia affectata.
68 Neutra excuſat in foro exteriori.
69 An ſimplicitas excuſet ab Hæreſi.
70 Proferens verba hæretica Ioco &c. an ſit Hæret.
71 Talis ſubditur iudicio Inquiſitorum.
72 Quod tamen verba hæretica prolata ſint Ioco &c. probandum eſt per reum.
73 Quomodo intelligendum axioma D. Hieron. ex verbis inordinatè prolatis oriri Hæreſim.
74 Credens falſum putans ita ab Eccleſia teneri, an ſit hæreticus.
75 Percutiens laycum credens eſſe clericum an incidat in excommunicationem, cap. ſi quis ſuadente Diabolo.
76 Quot ſunt genera credibilium.
77 Proteſtatio quando excuſet ab hæreſi.
78 Proteſtatio contraria facto non releuat.
79 In Chriſtiano requiritur confeſſio explicita fidei.
80 Quotuplex ſit coactio.
81 Coactio præciſa excuſat ab Hæreſi.
82 Quid de coactione non præciſa.
83 Et num excuſet à pœnis Hæreticorum.
84 Per vim committentes facta hæreticalia, an ſint ſuſpecti de hæreſi. Et qualiter. 85.
86 Marcellini Summi Pontif. Hiſtor. & Pænitentia.
87 Eſt tamen admodum dubia.
88 Marcellinus non fuit Hæreticus, & nu. 91.
89 Negans fidem ore metu compulſus non eſt hæreticus ſi fidem corde retinet, nu. 90.
92 Nullus verus Summus Pontifex vnquam fuit hæreticus.
93 An liceat diſputare de fide remiſſiuè.
94 An Hæreſis probetur duobus teſtibus, num. 95. 96. & quid contra reum bonæ famæ.
97 De tortura Hæreticorum.
98 Ante torturam debet conſtare de corpore delicti.
99 In crimine Hæreſis quomodo debeat conſtare de corpore delicti.
100 An inditia in hoc crimine debeant eſſe vrgentiora.
101 De tortura danda ſuper intentione latiſſimè, numer.
102 & plur. ſeq. vbi duæ Deciſiones Senatus Mediol.
104 Declaratur Canteræ doctrina.
109 Perſiſtens in tormentis in crimine hæreſis num ſit abſoluendus, & num ſequentibus.
114 Clerici, & Monachi quomodo torqueantur, & ſeq.
116 De tortura ſuper complicibus, & quando inferenda.
117 An ſit locus huic torturæ, etiamſi de ſocijs minimè conſtet, & num. ſequent. vbi latiſſimè.
118 Conſuetudo Status Mediolani circa torturam Aſſaſſini, & Banniti.
119 Quid in Inquiſitione Hiſpaniæ obſeruetur, & numer.
120 & ſeq.
122 A decreto torturæ an detur appellatio, & numer. &
123 ſequentibus.
124 Abiuratio formalis iniungi ſolet Hæreticis, vbi & quando abiuratio debeat fieri in loco publico.
125 Errantes in fide aſſerentes ſe putaſſe ita credi ab Eccleſia, torquentur ſuper prætenſa credulitate.
126 Et errorem ſuum debent reuocare.
127 Relapſi non admittuntur ad abiurandum.
128 Excommunicatio contrahitur ob hæreſim, etiam occultam, modo non ſit mere mentalis.
129 Inquiſitores, & Epiſcopi in foro exteriori poſſunt ab hac excommunicatione abſoluere.
130 Talis facultas non eſt ſublata per Bullam Cœnæ.
131 Epiſcopi ab Hæreſi manifeſta non poſſunt abſoluere in foro interijcit.
132 Quid in occulta vigore Tridentini ſeſſ. 24. de reformat. cap. 6.
133 Per clauſulam, non obſtantibus, an intelligatur ſufficienter derogatum Tridentino.
135 Vi cruciatæ, & Iubilæi nullus ab Hæreſi poteſt abſolui.
135 In articulo mortis nulli caſus ſunt reſeruati, vbi, an ceſſante periculo debeat ſe præſentare ſuperiori.
136 An Inquiſitores in foro conſcientiæ poſſint abſoluere ab Hæreſi.
137 Ob Hæreſim incurritur Irregularitas.
138 Durat etiam poſt pænitentiam Hæretici.
139 Extenditur ad fautores Hæreticorum.
140 Impedit à ſuſceptione ordinum, & miniſterio ſuſceptorum.
141 Ab hac Irregularitate an Epiſcopi poſſint diſpenſare vi Tridentini ſeſſ. 24. cap. 6.
142 Epiſcopi poſſunt diſpenſare, vt Hæreticus miniſtret in ordinibus ſuſceptis.
143 Præter Sacramenta Pænitentiæ, & Altaris, quia quoad hæc Sacramenta non poſſunt habilitari, niſi à ſolo Papa, vbi etiam, quid debis, qui abiurarunt de vehementi.
144 Hæretici incurrunt infamiam, & priuationem honorum.
145 Non poteſt qui abiurauit, vt Hæreticus eligi in Decurionem.
146 Hanc infamiam ſolus Papa, & Supremum Vrbis Tribunal poteſt auferre.
147 Ob Hæreſim inducitur priuatio beneficiorum.
148 Hæc priuatio non compræhendit ſuſpectos de Hæreſi.
149 An Hæreticus pænitens recuperet beneficia remiſſiuè.
150 De degradatione, & priuatione Eccleſiaſticæ ſepulturæ Hæretici.
151 De confiſcatione bonorum Hæretici remiſſiue, & de legitima delinquentis latiſſimè, quando tranſeat in Fiſcum.

152 *Aliud eſt ius proprietatis, ius vſufructus, & ius commoditatis fructuum.*

153 *Cum fideicommiſſum eſt in caſu mortis ſine prohibitione alienationis expreſſa, quomodo Fiſcus ſuccedat.*

154 *Honorifica mentio D. Io. Pauli Melij I.C. Cremonenſis, & declaratur eius Allegatio.*

155 *Quid, cum in fideicommiſſo adeſt prohibitio alienandi expreſſa, & num. ſeq.*

156 *Cum adeſt prohibitio alienationis, etiam quoad vſumfructum intelligitur prohibita, etiam commoditas fructuum, quæ tunc non poteſt in Fiſcum tranſire, & nu. ſequ.*

158 *DD. in principio §. allegati declarantur.*

159 *Fiſcus an repudiata confiſcatione poſſit mulctam acceptare.*

160 *Cum Fiſcus acceptauit confiſcationem eius creditum ex cauſa mulctæ intelligitur confuſione ſublatum.*

161 *Deciſiones Senatus Mediolani in hac materia.*

162 *Si confiſcatio non ſit acceptata, vtique mulcta poteſt acceptari.*

163 *Quando nam confiſcatio dicatur acceptata, & numer. ſequ.*

165 *Pro Fiſco Sancti Officij, quid in hoc caſu eſſet agendum.*

166 *Creditoris creditum ſi ſuccedat debitori tollitur vel confuſione, vel præſumpta ſolutione.*

167 *Data incorporatione bonorum ac confiſcatio poſſit ſimpliciter repudiari.*

168 *Filij, an ſuccedant in maioratu, quo eorum pater ob Hæreſim fuit priuatus.*

169 *In maioratu ſine dignitate ſuccedunt, ſecus ſi annexam habeant dignitatem.*

171 *Filius Hæretici non poteſt eſſe Aduocatus, quia infamis.*

172 *Rex noſter, & Inquiſitores quando diſpenſent cum filijs Hæretici.*

173 *Filij rei læſæ Maieſtatis quando ſint incapaces maioratus remiſſiuè.*

174 *Hæreticus pænitens punitur carcere perpetuo, & nu. ſeq. vbi quando Hæretici damnari poſſint ad Triremes loco carceris, quidque obſeruetur in Hiſpania, & fuerit Cremonæ obſeruatum, & quid in Hæretico ſponte comparente.*

177 *An Inquiſitores poſſint hanc pænam mitigare.*

178 *Quid ſi hæc pæna fuiſſet impoſita à Supremo Tribunali.*

179 *Intra quantum tempus ſoleat diſpenſari in hac pæna.*

180 *An Clericus immurandus ſit prius degradandus, & qualiter.*

181 *Mulieri nuptæ, cum ad pænitentiam recipitur, aſſignatur domus mariti pro carcere.*

182 *De qualitate carceris aſſignandi Hæretico.*

183 *Hæreticis iniunguntur pænitentiæ ſalutares.*

184 *Hæreſiarchæ qui ſint.*

185 *An pro prima vice Hæreſiarchæ ſint admittendi ad miſericordiam.*

186 *Quidam Genuenſes, quod Camberij libros vetitos venderent, & Caluini doctrinam ſeminarent iuſſu Regis Galliæ combuſti.*

187 *Quid agendum ſi Dogmatiſta negaret intentionem Hæreticam, an ſicuti alij rei ſolent ſuper ea torqueri, ita & ipſe eſſet torquendus.*

188 *Pulcherrima traditio Canteræ.*

189 *Dogmatiſta ſi ingenue fatetur recipiendus eſt ad pænitentiam cum modificationibus, de quibus ſupra nu. 185. verſ. Opinio tamen.*

190 *Dogmatiſta, ſi talem ſe fuiſſe fatetur, & quod talis fuerit non plenè conſtat in proceſſu, negetque intentionem hæreticam torquetur ſuper ea, ſecus ſi eſſet plenè conuictus, vt vult Canteræ num. 182. In hac tamen re Auctor ſe remittit Deciſ. Sacr. Congreg.*

191 *Sententiæ in cauſis fidei poſſunt ferri in die, etiam Dominica, etiamſi eſſent ſententiæ Hæreticorum Impænitentium.*

192 *Quomodo cum Hæreticis ſe ſe gerere debeat Confeſſarius remiſſiuè.*

De grauitate huius criminis Hæreſis, aliqua hoc loco eſſent præmittenda, ſed quoniam vnuſquiſque eam fa-
1 cilè colligere poteſt. Tùm ex cap. ſicut, qui Eccleſiam 17. qu. 4. cap. vrgentis de Hæret. l. Manichæos, C. eodem titul. Tùm ex grauitate pœnæ in huius criminis reos ſtatutæ, cuius effectus ſæpe etiam poſteros ipſos afficit dicta l. Manichæos. Tùm denique ex latiſſimè cumulatis per *Farinacc. de Hæreſi qu. 197. nu. 1. & ſeq. ſed maximè num. 4.* vbi probauit cauſam Hæreſis dici cauſam Dei, & *num. 6.* vbi grauius eſſe, dixit, hoc crimen crimine læſæ Maieſtatis humanæ, ideò hæc tanquam omnibus obuia omittendo, ad materiam propoſitam deueniendum eſt.

§. PRIMVS.

Quid ſit Hæreſis.

2 Omiſſa etiam ætimologia Hæreſis, de qua plurima *Suarez de Fide diſput. 19. ſect. 1. num. 1. & ſequent. Leonard. Duardus ad Bullam Cænæ Domini lib. 2. can. 1. quæſt. 20. num. 1. & ſequen. Ludouic. à Paramo de Origine S. Inquiſitionis libr. 3. quæſt. 3. nu. 3. & ſequ. Sanctarell. de Hæreſi cap. 1. concluſ. 1. num. 1. Molfeſ. in Promptuario triplicis iuris part. 1. tractatu 11. cap. 2. num. 39.* & latius *Azeued. ad Regias Hiſpan. Conſtitut. Nou. Recompillat. lib. 8. tit. 3. l. 1. numer. 1. & ſequ.*

3 Dicendum eſt, quod Hæreſis eſt error intellectus voluntarius contra aliquam fidei veritatem, cum pertinacia aſſertus ab eo, qui fidem recepit, ita Hæreſim definierunt *Sanch. in Præcepta Decalogi lib. 2. cap. 7. nu. 1. Beccanus in ſummario par. 3. tract. de fide cap. 14. qu. 1. nu. 2. Duardus loco ſupra proxime citato nu. 1. Ricciulus de iure perſonarum extra Eccleſiæ gremium exiſtentium lib. 5. cap. 1. num. 7. & Sanctarell. loco iam allegato nu. 2.* & cum hac definitione in effectu conueniunt omnes ferè aliæ definitiones allegatæ per *Farinacc. dicta quæſt.* 188. *num. 2. & plurib. ſequent.*

4 In hac Hæreſis definitione dicitur primo loco, quod eſt error loco generis, nam omnis Hæreſis eſt error, ſed non omnis error eſt Hæreſis, vt ex *Alphonſ. à Caſtro de iuſta Hæret. punitione lib. 1. cap. 1. declarauit Ricciulus dict. l. 5. cap. 1. nu. 8.* Item dicitur error, quia ex quocumque facto quamuis enormi, non oritur Hæreſis ſine errore intellectus, licet ex eo facto oriatur ſuſpicio Hæreſis etiam vehemens, *Azeued. vbi ſupra num. 36. & ſequent.*

5 Secundo, dicitur Intellectus, tùm ad differentiam aliorum errorum, qui citra intellectum committuntur, vt dixit *Ricciullus vbi ſupra.* Tùm quia ſicuti aſſenſus fidei in intellectu conſumatur, ita error fidei contrarius, in intellectu completur, vt dixerunt *Sanc. & Sanctarell. locis indicatis*, quia contraria ſunt circa idem ſubiectum in caſu noſtro *Filiucc. inſtitut. moral. part. 2. tractat. 32. cap. 6. num. 135.*

6 Tertio, additur particula, Voluntarius, quoniam de ratione Hæreſis eſt, vt voluntariè committatur, & qui ex ignorantia errat, Hæreticus dici non poteſt: Vnde dicebat *D. Auguſtinus lib. 1. de Trinitate, Errare potero, ſeu Hæreticus non ero*, ita *Ricciullus vbi ſupra num. 9. Sanch. & Sanctarell. locis indicatis.*

7 Quar-

7 Quarto dicitur,circa aliquam fidei veritatem: Tùm quia error in alijs non eſt Hæreſis: Tùm quia in hoc differt Hæreſis ab Apoſtaſia, quod hæc eſt receſſus totalis à fide, illa verò non eſt totalis receſſus, ſed particularis circa aliquam tantùm rem, vel aliquas res de fide, *Sanch.vbi ſupra,& Ricciull.ibidem numero 12.ſeq.*

8 Quinto dicitur,cum pertinacia,quoniam conſumata,& perfecta Hæreſis non dicitur, niſi ſuperueniente pertinacia, vtſupra vidimus.

9 Sexto, tandem additur aſſertus ab eo, qui fidem recepit, ad differentiam infidelis, qui nequaquam poteſt Hæreticus dici, licet pertinax eſſet in materia fidei, *Sanch. vbi ſupra, & nos infra latè.*

Ex quibus colligitur,quod ad conſtituendum Hæreticum requiritur & error,& factum,ſeu exterior manifeſtatio erroris,*Portel.in dubijs reg.verb.Hæreſis,n.*10. *& ſequ.*vbi benè declarat quale factum,& qualis manifeſtatio requiratur.

§. SECVNDVS.

De Pertinacia ad Hæreſim requiſita.

10 QVoad pertinaciæ nomen animaduertendum, quod ſicuti perſeuerantia dicitur in bono, vnde dicitur eam eſſe virtutem,partemque fortitudinis,ita pertinacia dicitur in malo, vti notauit *Riciull. de iure perſon.l.*5.*c.*2.1.*& ſeq.*

11 Pertinaciam hanc eſſe de ratione Hæreſis, conſtat inter omnes,& expreſſe id docuerunt *Sanch.in ſummario libr.*2.*cap.*7.*numer.*2.*Suar. de fide diſput.*19. *num.*6. *& Sanctarell. qui plurimos cumulat, de Hæreſi capit.* 2. *num.*41..*Azened,latiſſimè vbi ſupra à num.*85. *vſque ad num.*103.

12 In eo etiam pertinaciam hanc conſiſtere communiter dixerunt DD.vt quis determinatè conſentiat in id, cuius contrarium ſcita Sancta Matre Eccleſia determitum,*Sanch.dicto cap.*7.*num.*2.*Ricciull. dicto cap.*2. *numer.*7.*Suar,diſp.*19.*de fide ſect.*3.*num.*10.*Marius Alterius de cenſuris tom.*1.*lib.*5.*diſput.*2.*cap.*2.*verſ.* Sed poſtulabit aliquis, vnde pertinaciam moram aliquam temporis non requirere,dixit *Filiuc, loco ſupra allegato n.*154.*& Moſelſ.ibid.n.*41.

13 Nec pertinax quis eſſe deſinit,licet ſit paratus corrigi, dummodo argumentis conuincatur *Sanch. loco cit. num.*6.

14 Vel ſi ſolummodo errori adhæſerit per modicum aliquod tempus,*Sanch.num.*7. *& Ricciull. dicto cap.* 2. *num.* 11.

Benè *Bellon.Papienſ.* de his, quæ incontinenti fiunt *libr.*1.*cap.*193.*num.*4. vbi dixit ſtatim effici aliquem Hæreticum,ac Hereſim cum voluntate affirmauit,pertinacia enim in Hæreſi eſt conſenſus determinatus in errorem,qui momento temporis contingit, & numero ſecundo,deſcribit pertinaciam,vt ſit cum quis ſciens,& volens rem aliquam aſſerit à fidei veritate alienam, & ibi multos alios Doctores allegat, in hac etiam materia pertinaciæ requiſitæ ad Hæreſim videndus omninò erit,*Diana reſolut.moral, part.*4. *tractat.*7. *reſol.*36. *per totum,*

16 Non tamen pertinax diceretur, qui credens ſe rectè ſentire non aſſentiretur Inquiſitoribus, vel Epiſcopo, Viris doctis aſſerentibus contrarium eſſe de fide,prout optimè aduerſus *Bartolum l.tutorum, §.tutores num.*1. *de ſuſpectis tutor.*probauit *Sanch.dicto cap.*7.*numer.*25. *& Leonardus Duardus ad Bullam Cœnæ Domini libr.* 2. *can.*1. *qu.* 25. *num.* 4. circa quam tamen rem videndus eſt *Pegna comment.*26.*verſ. Cæterum contraria ſententia,par.*1.

§. TERTIVS.

An dubius in fide ſit Hæreticus.

17 DVbium in fide Infidelem eſſe dicit *text. in cap.* 1. de Hæreticis,ac proinde voluntariè,& cum pertinacia dubitantem de rebus fidei Hæreticum eſſe, dixerunt *Alphonſ.à Caſtro lib.*1. *de iuſta Hæreticorum punitione cap.*9.*Farinac.de Hæreſi quæſt.* 178. *num.*90. *& ſequent.*latiſſimè *Pegna* omnino videndus in *comment. dicti capituli primi de Hæret.part.*2.*in Direct.Suarez de fide diſputat.* 19. *ſect.*4. *numer.* 8. *& ſequ.* vbi confutat opinionem *Sanch. in ſummar.cap.*7.*numer.*12.*Leonard. Duard.ad Bullam Cœnæ Domini libr.*2. *can.*1. *quæſt.* 23. *Ricciull.de iure perſon. extr. Eccleſiæ gremium exiſtentium lib.*5.*cap.*4.*& Sanctarell.de Hæreſi capit.*1.*dub.*3. *Azeued.ad Regias Hiſpan.Conſtitutiones lib.*8.*tit.*3.*l.*1. *n.*42.*&* 43.*Portel.qui benè rem declarat in dubijs regul. verbo,Hæreſis,n.*4.

18 Vnde iuremerito contra hoſce de rebus fidei dubitantes,procedit Supremum Tribunal Sanctæ Romanæ Inquiſitionis teſtibus *Pegna loco allegato verſ.* Cum itaque, vbi quod tales abiurant, vti Hæretici formales, *Farinac.dicta quæſt.* 178. *numer.* 107. *& Riciull. dicto cap* 4. *num.*8. *in fin.* niſi ex ſimplicitate, vel ruſticitate circa fidei credibilia dubitarent: nam tunc non vt heretici, ſed vt ſuſpecti tantummodò, pro ſuſpicionis tamen modo abiurare coguntur,*Pegna,Farinac. locis indicatis.*

In quatuor tamen caſibus dubius in fide non eſt Hæreticus, quos refert ex *Felin. in capit.* 1. de Hæreticis, *Azeued. vbi ſupra numer.* 75. qui omninò videatur, quia rectè in hac materia loquitur,& cum eo *Barboſ. in ſuis collectaneis ad ius Canonicum dicto cap.* 1. de Hæreticis, qui omnes DD. de hac materia loquentes cumulauit.

§. QVARTVS.

De his, qui patiuntur tentationes Fidei.

PRo faciliori ſupradictorum intelligentia, notandum eſt, quod ab omni Hæreſis ſuſpicione ſunt
19 exempti † ij,qui non ſua ſpontè, ſed inuiti, & cum
animi ægritudine tentationes, circa fidem patiuntur,
inſtigante Dœmone, & ij non ſolùm à peccato ſunt
munes, ſed etiam aliquando merentur, benè *Parlador.*
in ſua Seſquicent.different.iuris diff. 107. *num.*10. *& ſe-*
20 *quent.* vbi ex auditu refert inſignem Virum Alphon-
ſum Toſtatum Epiſcopum Abulenſem, cum in extre-
mis eſſet huiuſmodi tentationibus valdè fuiſſe vexa-
tum, & quod ei ſic concuſſo occurrit in cubiculo Co-
quus, qui ab Epiſcopo interrogatus an in Deo crede-
ret,& quomodo: reſpondit Coquus Hiſpano ſermone,
Yo amacha martillo,quibus verbis animatus Epiſcopus
cœpit clamare, *& ego ſic credo, & ego ſic credo*, & ſic
animam exalauit.

21 In his autem tentationibus ſciat tentatus vnicum remedium eſſe poſitum in confidentia totali in miſericordia Dei, ſicuti dictum eſt, *Iacta cogitatum tuum in Domino*, & Pſalmo 9. dicitur, *Deus exaltare nos de portis mortis:* ideſt (vt ait Diuus Chriſoſtomus) non ſolùm nos liberat à tentationibus, ſed etiam, vt Diuus Paulus habet prima *ad Corinth.*10.*verſ.* Facit cum tentatione prouentum,ideſt vt ſupremus tentationes cum victoria,benè *Bellarmin.de arte bene moriendi,lib.*2.*ca.*9.*per totum,& Aluarez de vita Relig. inſtituendæ li.* 5. *c.*14.

capit. 14. med. 4. ſecundæ impreſſ.

22 Interim benignus Lector in materia dubitationis in fide videat Soufam in Aphoriſmis Inquiſitorum *lib. 1. cap. 11. P. Tannerum in ſecunda ſecundæ diſp. 1. qu. 8. dubio 6. num. 109.* qui alios allegat, & poſt eum omninò *Ferdinandum de Caſtro Palao in ſuo opere morali par. 1. tract. 4. diſp. 3. punct. 2. numer. 8. & ſeq. & Valer. de diff. vtriuſque fori in verbo, Hæreſis diff. 2. verſicul. Sexto fallit.*

§. QVINTVS.

De ſubiecto Hæreſis, & an Infans baptizatus nutritus inter Hæreticos, negans fidem ſit Hæreticus.

Ad hoc, vt quis poſſit dici Hæreticus, neceſſario requiritur, vt aliquando Fidem Chriſtianam
23 profeſſus ſit, vt colligitur ex definitione Hæreſis, de qua ſupra, & tradiderunt *Sanctarell. de Hæreſi cap. 1. dub. 2. num. 3. Suar. de fide diſput. 19. ſect. 5. numer. 1. & ſeqq.* qui alios allegant, difficultas tamen eſt circa hoc.

24 Primò quid ſit dicendum de Cathecumeno negante fidem, in quare.

Sanch. in ſumm. cap. 7. lib. 2. num. 34. qui alios allegat, tenuit Cathecumenum non eſſe propriè Hæreticum, ſi fidem Catholicam neget, *Suarez verò loco citato num. 3. & de cenſuris diſput. 21. ſect. 2. & in defenſ. Catholicæ fidei aduerſus Anglicanæ ſectæ errores lib. 1.*
25 *cap. 24. & Sanctarell. dicto dub. 2. nu. 3.* qui alios plurimos DD. ad id allegant contrarium tenuerunt, talem ſcilicet Cathecumenum Hæreticum eſſe, Ratio horum auctorum eſt, quod ex quo iſte iam credidit in Chriſtum infidelis eſt, at non eſt Iudæus, nec Paganus, ergo eſt Hæreticus, cum tres tantùm ſint infidelitatis ſpecies, Atque hæc ſententia in foro interiori veriſſima eſt.

26 Sed in foro externo huiuſmodi Cathecumenus non ſubditur iudicio Eccleſiæ, & ſic non eſt punibilis ab Eccleſia, ita *Suarez dicta ſect. 5. nu. 5. & 8. Sanctarell. dicto dub. 2. nu. 5. Ricciull. de iure perſon. extra Eccleſiæ &c. lib. 3. cap. 40. num. 28. Farinacc. de Hæreſi qu. 178. num. 131. Filiucc. inſtitut. moral. par. 2. tract. 22. cap. 6. nu. 156.* Quicquid in contrarium dixerit *Alphonſ. à Caſtro de iuſta Hæret. punit. lib. 1. cap. 8.* vbi voluit Eccleſiam ha-
27 bere iuriſdictionem in Cathecumenos, cuius opinio confutatur ex eo, quod per baptiſmum efficitur homo Chriſtianus, & membrum Eccleſiæ, & de his, qui foris ſunt non ſolet iudicare Eccleſia, vt latius contra *Caſtr.* proſequuntur, *Suar. & Sanctarell.* locis allegatis; & *Leonardus Duardus ad Bullam Cœnæ lib. 2. can. 1. qu. 21. nu. 1. & 4. & Ricciullus dicto lib. 3. cap. 4. per totum, & Filliu. c. vbi ſupra, Molfeſ. dicto tract. 11. capit. 2. numer. 46.*

28 Secundò, dubitari poteſt, quid ſit dicendum de baptizatis Baptiſmo inualido, & nullo ob aliquem ſubſtantialem defectum in materia, vel forma. Et quidem hi, quoad forum interius, ſi à fide Catholica deficiant Hæreticos eſſe conſtat: Tùm ex huculque dictis de Cathecumeno; Tùm ex eo quod *D. Auguſt. lib. vnico*, de Baptiſmo contra Donatiſtas *cap. 3.* dixit nullos Hæreticos eſſe denuo in Eccleſia recipiendos ſine nouo baptiſmo, nonnullos verò denuo baptizandos, & vtroſq; eſſe veros Hæreticos.

29 Quoad forum autem exterius, exiſtimo cum *Suarez de fide diſput. 18. ſect. 5. numer. 8. & Sanctarell. de Hæreſi cap. 1. dub. 2. num. 6.* qui alios allegant contra *Symancham titul. 31. num. 5.* hoſce baptizatos fictè recedentes à fide, nullo modo poſſe puniri ab Eccleſia (vni-co tantùm caſu excepto) quo Symanch. opinio omninò recipienda eſſet, cum ſcilicet Eccleſia fictionem ignoraret: nam tunc talis ab Eccleſia puniretur, vti notauit *Sanch. in ſumm. libr. 2. cap. 7. num. 35. Molfeſ. vbi ſupra num. 47.*

Videatur Soufa qui benè loquitur in hac materia in *Aphoriſm. Inquiſit. lib. 1. cap. 30.* ferè per totum, & Canter. in ſuis quæſt. criminal. de concernentibus criminum punitionem *cap. 1. de Hæreticis nu. 5.* vbi benè docet, quando nam quis præſumatur baptizatus, vt poſſit puniri ab Eccleſia, vt Hæreticus.

30 Tertiò quæri poteſt, quid ſentiendum † ſit de baptizatis in infantia, ſed enutritis in partibus Hæreticorum. Et quidem clarum mihi videtur hoſce ſimpliciter loquendo non poſſe dici Hæreticos, cum ad Hæreſim non ſolùm in ſubiecto requiratur baptiſmus, ſed etiam ſufficiens inſtructio in fide Catholica, non enim ad hoc ſufficit ſola fides infuſa, vti optimè notauit *Alphonſ. à Caſtro de iuſta Hæret. punitione libr. 1. capit. 8.* allegans doctrinam Pauli (Quomodo credent ei, quem non audiuerunt, aut quomodo audient ſine prædicante, ſicuti ſcriptum eſt, quam ſpecioſi pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona) Ex qua auctoritate docuit Alphonſus Hæreticum eum dici non poſſe, qui licet baptizatus fidem plenam prædicatione, aut Cathechizatione non eſt aſſecutus, atque ita etiam docuerunt *Symanch. de Cathol. inſtitut. titul. 51. num. 4. 7. & 10. & Sanch. in ſummar. lib. 2. cap. 1. num. 8. Azeued. ad Regias Hiſpaniæ Conſtitutiones l. 8. tit. 3. nu. 26. & ſequen.*

Si tamen talibus enutritis in regionibus Hæreticorum ſufficienter proponeretur fides Catholica, & ipſi illam acceptare nollent, tunc vt Hæretici habendi eſſent, vti dixerunt *Caſtrenſ. Symanch. & Sanch. locis indicatis.*

Ad hoc tamen propoſitum omittere non poſſum caſum pulcherrimum, qui hic Cremonæ accidit de anno 1588. vt apparet ex quibuſdam Votis manuſcriptis
31 Reuerendiſſimi D. Marci Antonij Amidani tunc temporis S. Officij Conſultoris *tom. 1. eius votorum caſu 11. fol. 66.* caſus autem talis eſt.

32 Quidam Iuuenis annorum 21. natus in Ciuitate Gebennæ, vbi omnes Caluini Hæreſes, & didicit, & tenuit, cum per duos annos moram traxiſſet in Ciuitate Lugduni, multa didicit fundamenta fidei Catholicæ: quapropter de fide Gebennenſium dubitans, ſpiritu Dei adiutus, Cremonam ſe contulit, vt ibi Catholicæ viueret inter ſuos conſanguineos (quia natus erat Gebennæ, ex Patre hæretico,) Cœterùm cum dictus Iuuenis primo præſentaſſet ſe cuidam conſanguineo eius, qui illum acceptare recuſauit, ſed litteras deferendas ad alium ipſius proximiorem tradidit, initinere captus fuit, & in carceribus Sancti Officij carceratus.

Caſu autem hoc, vt potè valdè inſolito ad Supremum Tribunal tranſmiſſo Eminentiſs. DD. Cardinales præſente S. D. N. Sixto Papa V. decreuerunt, Quod iſte Iuuenis deberet formaliter abiurare Hæreſes, quas tenuerat, eas ſpecificando, & etiam omnes alias Hæreſes in genere, & quod deferre debet habitellum cum Cruce ſuptus veſtes, & quod non exiret à Ciuitate Cremonæ ſine licentia, & ter in anno confiteretur peccata ſua, ſcilicet die Reſurrectionis Domini, die Aſſumptionis Beatæ MARIÆ Virginis, & die Natiuitatis Domini, cum nonnullis alijs pœnitentijs ſalutaribus.

Item præfati Eminentiſſimi DD. Cardinales decreuerunt, quod ad eius Baptiſmum iam olim Gebennæ celebratum adhiberentur nunc cæremoniæ, & ritus, qui in ſimili actu requiruntur, ſecundum Ritum Sanctæ Matris Eccleſiæ, & ſecundùm communes DD.

tradi-

traditiones,de quibus *Coninc. de Sacram. part.3. quæſt. 66. art. 9. dub. 1. num. 99.* Et ita fuit executum in Eccleſia S. Dominici die 8. Iunij 1588. cum prius abiuraſſet vt ſupta coram DD. de Congregatione, & nonnullis Fratribus, prout de his omnibus atteſtatur præfatus Reuerendiſſimus D. Amidanus loco ſupra allegato.

Similem caſum olim etiam Romę deciſum habemus apud *Lucatum in 6. caſu Romæ definito fol. 539.*

Diſputant etiam hoc loco DD. an Hæreticus cen-
33 ſendus ſit, qui priuatæ reuelationi ſibi factæ credere non vult, quam rem ex profeſſo pertractarunt, *Suarez vbi ſupra dicta ſect. 5. numero 11. & ſequent. & Sanctarell. allegato dub. 2. numer. 9. & ſequen. qui alios cumulant*, vbi concludunt talem in foro interno eſſe Hæreticum, ſed in externo non eſſe ab Eccleſia punibilem.

Quid autem dicendum ſit de negante propoſitionem Theologicam, quæ infertur ex vna de fide, & altera euidenti lumine naturæ, vt v. gr. de negante, Chriſtum eſſe viſibilem, vide *Filliuc. dicto tract. 22. cap. 6. num. 179.* vbi quod talis eſt Hæreticus, ſaltem mediatè, & indirectè, *Portel. in dubijs regul. verbo Hæreſis*, vbi quod talis in foro exteriori habetur pro Hæretico, ibi, *num. 9.*

34 Vide etiam Patrem Dominicum † Grauinam in ſuis *Cathol. præſcript. 6. generali controuerſ. vnica, art. 2. & 3. per totum*, vbi latiſſimè probauit ex vna propoſitione de fide, & altera naturali neceſſariam ſequi concluſionem de fide, & probat hoc argumenti genere paſſim vſos fuiſſe PP. & Concilia, & quod magis eſt Chriſtum Dominum, dum Matt. 22. articulum Reſurrectionis collegit ex propoſitione de fide: *Ego ſum Deus Abraham*, & alia lumine naturæ nota, *Deus non eſt mortuorum, ſed viuorum*: Videatur ibidem idem P. Grauina ex Illuſtriſſima Dominicana Familia, quia eruditè loquitur in hac materia.

§. SEXTVS.

An negans propoſitionem Theologicam deductam ex vna de fide, & alia euidenti lumine naturæ ſit Hæreticus verus, vel præſumptus.

BReuiter loquendo in hac materia arbitror non eſſe diſcedendum ab opinione *Ferdinandi de Caſtro Pallao in ſuo Opere morali par. 1. tract. 4. diſp. 3. punct. 2. n. 18. & ſeq.* quod ſcilicet iſte negans hanc propoſitio-
35 nem non eſt habendus pro hæretico vero, ſed tantùm pro hæretico præſumpto.

Ratio eſt, quia ſtare optimè poteſt, vt quis credat quicquid à Deo reuelatum eſt, cum negatione alicuius propoſitionis Theologicæ, ex eo, quod non videatur ſibi rectè deduci ex principio de fide, & propoſitione euidente, vel ex eo, quod principio euidenti non aſſentiatur.

36 Eſt tamen habendus pro hæretico præſumpto, quia nemo præſumitur negare principium euidens lumine naturæ, nec illationem rectam concluſionis ex maiori, & minori propoſitione, propterea benè concludit *Ferdinandus vbi ſupra, cum Sanchez in ſumma lib. 2. cap. 8. num. 12.* quod ſi talis negans in negatione perſeueraret eſſet puniendus tamquam hæreticus negans principium à Deo reuelátum: Vide etiam in hac eadem materia *Patrem Dianam par. 4. reſol. moral. tract. 8. reſol. 79.* qui alios allegat, nullam tamen mentionem faciens de Caſtro Pallao.

§. SEPTIMVS.

De eo, qui creditur communi æſtimatione baptizatus.

37 QVia aliquando contingere poteſt aliquem verè non eſſe, vel non apparere baptizatum, licet communi æſtimatione credatur, & reputetur baptizatus, vtpotè nutritus inter Chriſtianos, non ſine ratione dubitatur hoc loco, an ſi talis delinquat contra fidem noſtram poſſit ab Inquiſitoribus puniri.

Ad hanc difficultatem breuiter dicendum, quod ſi talis in Eccleſiam, & fidem noſtram delinquat, vtique
38 tanquam hæreticus poteſt, & debet ab Hæreticæ prauitatis Inquiſitoribus puniri, etiamſi in rei veritate talis ſic delinquens, non eſſet baptizatus, ita *Ferdinandus de Caſtro Pallao vbi ſupra diſp. 8. punct. 16. §. 6. numer.*
39 3. qui addit, quod Cæſar Auguſtæ de anno 1619. quidam Maurus qui contra fidem deliquerat fuit ab Inquiſitoribus reconciliatus, quamuis allegaret ſe non eſſe baptizatum, in cuius rei confirmationem non fuit inuentus in libro baptizatorum.

Et certè deciſio hæc Reuerendiſſimorum Inquiſitorum illius Ciuitatis benè fundatur ſuper pulcherrima doctrina Inquiſitoris *Canteræ cap. 1. de Hæreticis, nu. 5.*
40 vbi dixit, quod cum bitatur, an quis ſit baptizatus ſi eſt nutritus inter Chriſtianos præſumitur baptizatus, & ſi in fidem noſtram delinquat eſt ab Inquiſitoribus vti Hæreticus puniendus.

§. OCTAVVS.

De Hæreticis manifeſtis, & ſecretis.

41 HÆreticorum duas eſſe ſpecies, manifeſtos, & occultos, ſeu ſecretos, communiter dixerunt Canoniſtæ in cap. ſuper quibuſdam extra de verborum ſignificatione, *Alberic. in tract. de agnoſcendis aſſert. Cathol. q. 29. Locat. in Iud. in verbo Hæreticus, n. 24. Pegna comm. 58. par. 2. & Farin. de Hæreſi q. 185. n. 76. & ſeq. latè Barboſ. de offic. Epiſcopi alleg. 40. n. 1. ſeq. par. 2.*

42 Manifeſti Hæretici dicuntur, qui publicè contra fidem Catholicam prædicant, aut profitentur, ſeu defendunt eorum errores, vel qui coram Prælatis ſuis conuicti ſunt, vel confeſſi, vel ab eis ſententialiter condemnati ſuper Hæretica prauitate, ſic ad literam reſpondit Summus Pontifex Innocentius III. Capitulo Eccleſiæ Tholoſanæ, in cap. ſuper quibuſdam de verb. ſignificatione, & docuerunt Albert. Locatus, Pegna, & Farinac. *locis ſupra citatis*: Ex quibus à contrario colligitur, quinam ſint Hæretici, & occulti, & ſecreti.

Duo tamen hoc loco animaduertenda ſunt, Alterum eſt, circa *text. in d. cap. ſuper quibuſdam*, ibi: Seu de-
43 fendunt eorum errores, quod ſcilicet dicta verba reſtringuntur à verbis præcedentibus, publicè prædicant, & ſic niſi quis errores hæreticorum publicè defendat, non poteſt dici manifeſtus hæreticus, ita *Farin. vbi ſupra num. 82.*

44 Alterum eſt inter manifeſtos hæreticos, & depræhenſos in hæreſi, nullam eſſe differentiam, vti poſt Præpoſitum *in cap. ſi Papa num. 1. verſ. Mota ex textu, diſt. 40. notauit Farin. vbi ſupr. n. 80.*

45 Depræhenſus enim in hæreſi dicitur, qui, vel publicè prædicat Hæreſim, vel legitima probatione per teſtes, vel per ſuam confeſſionem conuictus eſt de hæreſi, vti notarunt DD. in cap. ad abolendam, in verbo, Depræhenſi, de hæret. *Eymericus in Direct. par. 3. q. 89. Alber. de agnoſc. aſſer. q. 29. & Far. qui alios allegat. q. 185. n. 78*

§. NO-

§. NONVS.

De Hæreticis Affirmatiuis, & Negatiuis.

46 HÆreticus alius affirmatiuus eſt, alius negatiuus. Affirmatiuus eſt, qui errorem quem habet in mente, aut verbo, aut factis oſtendit, ita *Farinac. qui alios allegat, de hæreſi quæſt.178. n. 19.*

Et Doctoribus à Farinac. allegatis, addo nunc Ferdinandum de *Caſtro Pallao tract.4. diſput.3. punct. 5. n.5. & Inquiſitorem Canteram in ſuis quæſt. criminal. circa punitionem delictorum cap.1. de hæreticis num.60. verſ. Tetigi ſupra.*

47 Negatiuus verò hæreticus dicitur, qui legitimè conuictus de hæreſi, conſtanter illam negat, & aſſerit ſe crediſſe, & credere omnia, quæ credit S. Mater Eccleſia: Et iſte ſic pertinaciter in negatiua perſiſtens, puniendus eſt, vti hæreticus verus, & pertinax, ac, vt talis brachio ſæculari eſt relaxandus, ita magiſtraliter decidit Rot. Rom. deciſ.875. in antiquis ſub tit. de hæret. quæ deciſio incipit, Accuſatus, & hoc idem clariſſimè colligitur ex *cap.7.8. & 9. Concilij Bitterenſis, & c.26. Concilij Narbonenſis, quorum Conciliorum verba referuntur à Pegna par.3. commen.48. verſ.* & quamquam, deciſionemque illam Rotæ 875. ſequuti fuerunt magis communiter DD. quos allegant *Pegna dicto commen. 48. Farinac. dicta quæſt.178. num.20. Ludouicus à Paramo de origine S. Inquiſitionis lib.3. quæſt.4. Rubr. de expedit proceſſus in cauſis fidei, num.41. & Ricciullus de iure perſonarum lib.5. cap.6. per totum, Sanctarell. de hæreſi cap.1. num.27. verſ. Præterea proteſtatio non excuſat.*

48 Ex quibus colligitur contrariam ſententiam *Boer. deciſ.341. n.4. in fin. & Clari in §. hæreſis num.9. verſ.* Et nota in hoc propoſito omninò eſſe repellendam.

Vt tamen ſit locus diſpoſitioni dictæ deciſ.875. plura requiruntur.

Primum eſt, vt Negatiuus ſit conuictus de vera, & formali hæreſi.

Secundum eſt, vt verba, vel facta hæretica ſint clara, non ambigua.

Tertium eſt, vt reus de hæreſi conuincatur per teſtes omni exceptione maiores.

Quartum eſt, vt factum, vel dictum hæreticum, de quo conuincitur reus ſit recens, non vetuſtum ita vt reus veriſimiliter credatur eius fuiſſe oblitus.

Quintum eſt, quod teſtes hunc negatiuum conuincentes deponant ipſum aſſeruiſſe, ſe illa credere, nam teſtes, vt accuſatum de hæreſi conuincant debent deponere de accuſati credulitate, *Albert. de Agnoſ. aſſert. Cath. q.8. num.8. & ſeq. quæſt.34. num.51. quem ſequuntur Hieron. Gabr. conſ.178. num.11. lib.1. & Eymeric. in Director. in forma examinandi teſtium tertia parte:* atq; hæc omnia requiri, vt negatiuus brachio ſæculari tradatur, dixerunt Pegna, Farinac. & Ricciull. locis ſupra allegatis.

49 Occaſione autem 4. requiſiti dubitari poteſt: An in dictis, & factis antiquis præſumenda ſit obliuio: In qua re breuiter dicendum, in factis arduis, & horrendis obliuionem non præſumi, cum in arduis rebus memoria non lædatur, vti dicebat Plinius, in alijs verò dictis, & factis rem arbitrio iudicantium relictam eſſe dixit *Pegna ad Director. par.2. com.59. verſ.* Sed in hac quæſtione; qui, & alios allegat, & rem hanc ſufiſſimè explicat.

Et in ſumma in facto proprio regulariter, non præſumitur obliuio, *Menoch. præſumpt. 23. num.32. lib.6. Ioan. Philippus Teſtay alleg.5. num.25.* Hæc tamen præſumptio non obliuionis ceſſat in multis caſibus, vel ex lapſu longi temporis, ſcilicet ad minus decem annorum, *Menoch. num.38. Meres de maiorat. par.4. quæſt.20 num.16.* in vltimo impreſſis Matriti 1620. vel ex qualitate perſonæ, puta quia ſenex, infirmus, minor, vel multis negotijs implicitus, *Menoch. vbi ſupra num.47. Maſcard. de probat. concluſ.1122. n.20.* vel ex qualitate facti quia ſit inuolutum *num.41.* vel quia ſit graue, quo caſu nunquam admitti ſolere allegationem obliuionis, dixerunt *Menoch. & Maſcard. vbi ſupra, & benè Meres loco allegato num.367.*

Quanta verò in huiuſmodi cauſis maturitate ſit procedendum videndus eſt idem *Pegna commen.48. par.3. per totum.*

§. DECIMVS.

De Hæretico negatiuo Appellante, & prouocante Inquiſitores ad Vallem Ioſaphat.

POſtquam proximè tractauimus breuiter materiam Hæretici negatiui, quia aliquando contin-
50 gere poteſt, quod hic ab † Inquiſitoribus brachio ſeculari relaxatus eos ad Vallem Ioſaphat citet, & prouocet, opere prætium dixi hoc loco aliqua obſeruare circa hanc materiam, vt inde poſſint Inquiſitores dignoſcere, an dicta prouocatio ſit pertimeſcenda, nec ne.

Præmittendum igitur eſt, Appellationes huiuſmo-
51 di ad Tribunal Dei ſæpiſſimè à Sacris literis nobis inſinuari, & plura earum exempla referunt Cornelius à Lapide omninò videndus *in cap.17. Hieremiæ verſ. 12.* vbi etiam probauit huiuſmodi Appellantes exaudiri, *Martinus Delrius diſquiſit. magic. lib.4. quæſt.4. ſect.1. fol. mihi 604.* & Torreblanca poſt hæc ſcripta viſus in ſuo tractatu de delictis, in quibus tacita, & occulta Dœmonis inuocatio interuenit, *lib.3. de criminis punitione cap.28.* de prouocatione ad Diuinum Iudicium per totum, vbi plura huiuſce prouocationis, & citationis ad Vallem Ioſaphat exempla refert, etiam ex hiſtorijs modernis.

Præmittendum ſecundò, quod ſi citatio, & Appel-
52 latio † hæc fiat non odio, & vindicta, ſed bono fine, vt innocentia appareat, & vt infamia a familia arceatur, tunc Appellatio, & citatio huiuſmodi licita eſt, ita Delrius vbi ſupra verſ. Quoad citantem, *& Ioannes Franciſcus Schenardus conſ.30. lib.2.* vbi poſt Delrium dixit ad hanc citationem requiri, quod fiat pro magna oppreſſione cum magna fiducia in Dei Iudicio, corde puro, & in caſu, in quo citans ſit omni humano auxilio deſtitutus.

53 Quæ omnes conditiones aderant in caſu Abbatis D. Iacobi apud Leodium, de quo Delrius vbi ſupra. Hic enim cum apud Epiſcopum contra illius Ciuitatis Præpoſitum, qui à Monaſterio ſuo violenter adoleſcentem eius Conſobrinum, iam Monachum effectum extraxerat, iuſtitiam habere non potuiſſet Præpoſitum in hæc verba citauit. *Iudicem contra te ò Præpoſite in terra habere non poſſum, & ideò contra te Deum Summum Iudicem interpello, vt intra quadraginta dies vterque noſtrum compareat coram illo ſententiam pro meritis accepturus quadrageſimo die circa horam nonam mortuus eſt dictus Abbas, & cum pro eo ſolemniter pulſaretur, ſedens in balneo Præpoſitus quæſiuit à circumſtantibus quid hoc eſſet, cui vnus reſpondit. Abbatem Diui Iacobi modo eſſe defunctum, recordatus Præpoſitus quadrageſimum diem eſſe, qua ſe citatum audierat ab Abbate, animo conſternatus tremens ſuis dixit, citò videte quid quid faciam, mortuus ego ſum comparere me hodie*

*coram Summo Iudice opportebit, ſtatimque cum bal-
neum egredi feſtinaret in aſtantium manibus, cum diro
eiulatu, & vocibus expirauit.*

His ſuppoſitis dicendum eſt, quod ſi conſtat Iudici
ſe in condemnatione Hæretici negatiui iuſtè proceſſiſ-
54 ſe, tunc non debet Appellationem, & citationem nega-
tiui pertimeſcere, quia iuſto Iudici præmium à Deo
debetur, non ſupplicium, ita Delrius *vbi ſupra verſ.*
Quoad eos verò, qui citantur, & *Pater Cornel. à Lapide
loco cit. verſ.* Cæterum hoc ſolium.

55 Si verò Iudex non eſſet certus de iuſtitia ſuæ ſenten-
tiæ, ſed aliquam in ea ferenda ſenſit animi ſui per tur-
bationem, tunc malè facit Iudex, ſi Appellationem, &
citationem illam contemnat. Debet enim tunc om-
nia maturiori Iudicio rimari, vt prior ſententia, vel re-
tractetur, vel confirmetur, ita *Delrius vbi ſupra verſ.*
Altera regula ſit.

56 Et ex his patet quid ſentiendum ſit, de *Boſſio in praxi
crimin. in tit. de extraordinarijs, crimin. num. 9. & Clari
§. fin. qu. 83. num. 8. vbi Addentes, ac Menoch. de arbitr.
Iudic. cent. 4. caſu* 388. *in fin.* qui dixerunt, quod huiuſ-
modi citantes, & Appellantes ad Tribunal Dei ſunt ex-
tra ordinem arbitrio Iudicis puniendi, & Clar. ibi atte-
ſtatur ab Excellentiſſimo noſtro Senatu Mediolani,
vnum ex iſtis qui tranſmiſerat præceptum nomine D.
N. Ieſu Chriſti coactum fuiſſe illi præcepto renunciare,
& vlterius fuiſſe damnatum ad fuſtigationem, & alium
ad catenam infamem.

57 Traditio enim illa debet neceſſario intelligi, vbi cita-
tio, & Appellatio ad Vallem Ioſaphat fieret ſine cir-
cumſtantijs per nos ſupra allegatis. Nam in iſto caſu
ſic citantes, & appellantes grauiter peccarent, & iuſtæ
pœnæ ſubijciendi eſſent, *Delrius vbi ſupra verſ.* Di-
co tertio, & ſic in indiuiduo traditionem illam Boſſij,
& Clari intelligendam eſſe dixit Schenardus in alle
gato *conſil. 30. libr. 2. verſ.* Sed videndum eſt quomo-
do.

58 Si autem citatio, & appellatio fiant legitimè, tunc
vtique licitæ ſunt, & mille locis à Sacra Scriptura ca-
nonizantur, ſic enim Geneſis 16. *verſ.* 5. dixit Sarra
Abrahæ, *Iudicet Dominus inter te, & me, Regum* 1. *cap.*
24. *verſ.* 14. ait Dauid ad Saulem, *Iudicet Dominus
inter me, & te, & vlciſcatur me Dominus ex te*, & pluri-
bus alijs in locis ſolum hoc Omnipotentis Dei, dicitur
reos innocentes exaudire, prout dicitur Pſalm. 88. *verſ.*
15. *Iuſtitia, & iudicium præparatio ſedis tuæ*, & Pſal-
mus 44. *verſ.* 7. *Sedes tua Deus in ſæculum ſæculi, virga
directionis, virga regni tui.*

59 Magna tamen circumſpectione vti debent taliter ad
Tribunal Dei appellantes, & prouocantes. Vnde *Del-
rius dicta ſect. 1. verſ.* Dico ſecundò, ait haſce citatio-
nes, & appellationes eſſe periculoſas, in hominibus non
probatæ ſanctitatis, quia iſtos vel amor proprius, vel
latens aliqua glorioſæ, vel vindictæ nebula fallere
poteſt.

§. VNDECIMVS.

An Ignorantia excuſet ab Hæreſi.

PRæmittendum primò, quod, quæ ad fidem perti-
nent ſunt in duplici differentia, alia enim perti-
60 nent ad fidem directè, talia ſunt ea, quæ nobis ſunt
principaliter diuinitus reuelata, vt Deum eſſe vnum,
trinum &c. Alia indirectè, ex quibus conſequitur ali-
quid contrarium fidei, ſicuti ſi quis diceret Samuelem
non fuiſſe filium Elcanæ, Ex hoc enim ſequitur Scrip-
turam Diuinam eſſe falſam, ita *Eymericus in Direct. p.
1. qu. 7. numer. 1. ſequent. latiſſimè Pegna in Direct. p. 2.
comment. 1.*

61 Præmittendum ſecundò, quod alia eſt ignorantia in-
uincibilis, quæ cadit in eo, qui nullo modo eam ſupe-
rare poteſt, vt cum eſt infans, & mente captus, alia eſt
ignorantia probabilis, quæ propriè illa dicitur, quæ ſi-
ne aliqua culpa, cognitione priuat, vt cum quis ſedu-
62 citur à Viro docto, alia eſt ignorantia craſſa, cum
quis ignorat ea, quæ cæteri homines ſuæ conditionis
ſciunt, vt cum quis de media plebe, ignorat Chri-
ſtum mortuum. Alia tandem eſt ignorantia affectata,
cum quis data opera vult ignorare, vt ab actu, quem
exequi vult, non retrahatur, de qua ignorantia intel-
ligitur illud Prophetæ. Noluit intelligere, vt benè age-
ret, & de hiſce, & etiam multis alijs ignorantiæ ſpecie-
bus, videndi ſunt *Sanch. in ſummar. libr. 1. cap. 16. Ric-
ciull. de iure perſonarum libr. 5. capitul. 7. & Sanctarell.
de hæreſi capitul. 1. dub. 5 numer. 20. & ſequen.* qui alios
allegant.

63 His præmiſſis, loquendo de ignorantia inuincibili
(quæ tamen in praxi vix dari poteſt) ac etiam de igno-
rantia probabili. Clarum eſt, quod hæ excuſant ab
hæreſi, ita *Caſtren. de iuſt. Hæreticorum punitione lib. 1.
cap. 9. Ricciull. de iure perſon. extr. & c. libr. 5. cap. 7. num.
6. & ſequ. Sanctarell. dicto dub. 5. num. 20. & Farinacc.
de hæreſi quæſt. 179. numer. 23. 25. & 26.* Atque hoc
multo magis procederet in his, quæ ad fidem ſpectant
indirectè; nam in his facilius excuſat ignorantia, quam
in alijs ad fidem directè ſpectantibus, vt colligitur ex
Pegna part. 1. comm. 22. reg. 4. 5. 6. & 7. quem ſequitur
Farinacc. vbi ſupra nu. 25.

64 In his tamen, quæ directè ad fidem pertinent, non
præſumitur ignorantia, ſed per allegantem illa eſt pro-
banda, ita *Ricciull.* vbi ſupra *nu. 7. verſ.* Secundo eſt de-
clarandus, *Farinacc. loco allegato nu. 27.*

65 Nec allegatio ignorantiæ in articulis manifeſtis eſ-
ſet admittenda, niſi verſaremur in caſibus ex naturali
iure excuſabilibus, puta ſi quis diceret, patrem eſſe
maiorem filio, latiſſimè *Farin. dicta quæſt.* 179. *num.* 1.
vbi ex Summa Angelica in verbo, Fides num. 6. ponit
exemplum de quadam vetula, credente Trinitatem eſ-
ſe vnam fœminam.

66 Quo verò ad Ignorantiam craſſam magis commu-
nis opinio eſt DD. quod illa à peccato hæreſis excuſet,
quoniam taliter ignorans, ſi eſt paratus corrigi, non
poteſt dici habere pertinaciam, quæ eſt ad hæreſim ne-
ceſſaria, vt ſupra vidimus, & ita tenuit *Alphonſ. à Caſtro
de iuſta hæreticorum punitione lib. 1. cap. 9. & lib. 2. cap.
17. Ricciullius vbi ſupra numer. 10. & ſequentibus San-
ctarell. ibidem numer. 20. & 21. Filliucc. vbi ſupra num.*
170.

67 Atque idem prorſus docuerunt memorati Auctores
de ignorantia affectata, latiſſimè *Sanctar.* vbi ſupra, qui
alios allegat, *num. 22. 23. & ſequ.* niſi adſit contem-
ptus Eccleſiæ, *Filiucc. dicto cap. 6. num.* 173. Sed in
hac re aliter mihi dicendum videtur, quoad haſce duas
ignorantias, quod ſcilicet in hoc crimine minimè ex-
cuſant in foro exteriori: nam in interiori à memora-
68 torum auctorum traditionibus non diſcederem, atque
ita tenuit doctiſſimus *Symanch. de Cathol. inſtitut. titul.
26. num. 4. & in Enchirid. tit. 49. numer. 2. Pegna in ſæpè
citato comment. 22. verſ. 3. regula, Ludouicus à Paramo
de origine S. Inquiſitionis libr. 3. quæſt. 3. num. 46. & ſe-
quent. & quæſt. 19. num.* 149. latiſſimè *Farinacc. de hæ-
reſi quæſt. 176. numer.* 20. vbi de ignorantia craſſa, &
num. 30. vbi de ignorantia affectata, optimè *Valent. vi-
dend. art. 2. qu. 11. artic. 1. verſ.* Eſt autem diſcutienda,
diſp. 1.

Videatur de tota hac materia *Ferdinandus de Caſtro
Pallao tom. 1. tractat. 4. diſput. 2. punct. 2. num. 2. & ſeq.
Souſa in Aphoriſm. Inquiſit. lib. 1. cap. 12. Pater Diana de
hoc noſtro Tribunali S. Officij optimè meritus par. 4. reſo-
lut. moral. tractat. 7. reſol. 36. Valer. de different. vtriuſque*

fori

fori in verbo Hæreſis,diſt.1. qui alios latiſſimè allegat, & loquuntur tam in foro interno, & animæ, quam in externo.

69 Ex dictis patet, quid ſit dicendum de ſimplicitate, an excuſet ab hæreſi,de quo Articulo latiſſimè *Farin. dicta quæſt.179.num.8.& ſequ.*nam illa ſola non excuſat,niſi ſit coniuncta cum ignoranria,*Farinac. vbi ſup. num.22. verſ.* & in hac materia, vnde pro modo ignorantiæ,& illius qualitate,& iuxta illius regulas, idem etiam de ſimplicitate erit dicendum.

§. DVODECIMVS.

De proferentibus verba Heretica Ioco,lubrico linguæ,vel ſimili modo.

QVamuis multa ad hanc materiam dixerim *in tit. de Blaſphemis*, attamen nunc breuiter dicendum, proferentem verba hæretica Ioco lubrico lin-
79 guæ, ex magna ira, vel ob magnam animi commotionem,& corporis dolorem,vel etiam recitatiuè,recitando ſcilicet aliorum hæreſes,non eſſe vti hæreticum puniendum,ſed alia pœna extraordinaria,& maximè pecuniaria,latiſſimè *Farinac.de hæreſi quæſt.179.num.40. & ſequen.& Sanctarell.de hæreſi tract. de Blaſphem.capitul.8.dub.2.numero 3. vbi alios allegat.*

71 Et tales in hoc caſu ſubduntur iuriſdictioni Inquiſitorum vti contra nonnullos benè dixerunt *Pegna part.3.comment.17.Farinac.num.48. & Sanctarell. dicto num.3.*

72 Aduertendum tamen non eſſe facilè per Inquiſitores admittendas haſce exceptiones,& eas alleganti incumbere onus, eas etiam probandi vti pluribus cumulatis docuerunt *Albertin.de Agnoſ.aſſer.Cath.quæſt.36 num.18.& Sanctarell.vbi ſupra numer.4.& alij per me allegati in dicto tit.de Blaſph. quibus addo Homobonum de Bonis de examine Eccleſiaſtico tom.1.tractat.7. quæſtione 4.*

Benè *Souſa in Aphoriſm. Inquiſit. lib.1. capit.13.per totum,*vbi quando iſti ſint torquendi ſuper intentione, *& numer.8.*animaduertit, quod verba, & facta dubia, quæ in bonam, & malam partem poſſunt accipi, præſumuntur in bono ſenſu,& dicta,& facta,*& numer. 13.* ait intentionem proferentis verba per Iocum probari ex qualitate perſonæ proferentis, modo proferendi, & alijs circumſtantijs, *P.Maſſin. in praxi S. Officij part.9. aſſert.97.primæ impreſſionis,P.Diana tract.8.reſolut.83 part.4.reſolut.moral.*vbi dixit,quod ſi reus vrgeatur aliquibus indicijs malæ credulitatis,vt puta ſi quis reconciliatus ex hæreſi Lutheranorum,vel Caluiniſtarum, dum miſſam in Eccleſia quæſiuiſſet, & non inueniſſet, protuliſſet hanc propoſitionem, SOLA FIDES SVFFICIT, quæ eſt propoſitio,quam alias in bonum ſenſum interprætatus eſt *Royas de hæret. part.1. numer. 367.* vtique torquendus eſſet ſuper ſua credulitate, quia Caluinus tenuit fidem ſine operibus ſufficere ad vitam æternam,& in fine dictæ reſolutionis *Diana remittit Lectorem ad Nauarrum conſ.6.de hæret.lib.5. tit. 2. qui certè dignus eſt quod videatur.*

73 Quomodo autem intelligi debeat axioma, illud quod ſub nomine D.Hieronymi circumfertur, ex verbis inordinatè prolatis oriri hæreſim, videndi ſunt *Ludouic. à Paramo de origine S. Inquiſitionis libro 3.quæſtione 3. numero 114. & Sanctarell. de hæreſi capit.1. numer. 30.*

§. DECIMVSTERTIVS.

Tenens veram opinionem, putans illam eſſe contra Eccleſiam Catholicam, an ſit Hæreticus.

74 SIcuti credens falſum,putans ſic teneri ab Eccleſia, ab Hæreſi excuſatur, vti latiſſimè docuerunt plurimi relati per *Farin.de hæreſi q.179. n.1.*

Ita tenens veram opinionem putans illam eſſe contra Eccleſiam Catholicam,eſt verus,& formalis Hæreticus,*ita Farinac.vbi ſupra num.2.verſ.* Quid è contra *Sanch.in ſumma lib.2.cap.7.num.30.Ludouic.à Param. de origine S.Inquiſit.lib.3.qu.3. num.20.Riciull.de iure perſonar.extr.Eccleſiæ &c. lib.5. cap.5.* Ratio huiuſce rei eſt,quod talis formaliter à fidei ratione recedit,credens non in vniuerſum eſſe vera ab Eccleſia definita,& cum in effectu talis aliquid de fide neget,Eccleſiam ſcilicet eſſe certam fidei regulam,quæ nec falli,nec fallere poteſt omninò verus hæreticus eſt dicendus.

75 Neque obſtat, quod percutiens laicum credens illum eſſe clericum, non incidat in excommunicationem, cap. ſi quis ſuadente Diabolo, quia vt ait Sanchez hic non eſt verus percuſſor clerici, & excommunicatio, dicti cap. fertur contra percuſſorem clerici, at ille eſt verus hæreticus.

§. DECIMVSQVARTVS.

De Proteſtatione, an ab Hæreſi excuſet.

76 NOtandum eſt hoc loco tria eſſe genera credibilium. Alia namque ad fidem directè pertinent, vt ſunt omnes articuli fidei, & huiuſmodi credibilia explicitè à quolibet fideli credi debent, vt latè probauit *Pegna in 1.par.Direct. comment.20.* Alia ſunt credibilia, quæ indirectè ad fidem ſpectant, quia ſcilicet principaliter credenda (ſicut ſuperiora) non proponuntur, ad eorum tamen negationem ſequitur hæreſis. Alia ſunt, quod Abraham duos habuerit filios, &c.& huiuſmodi credibilia non tenetur quis explicitè credere, ſed ſufficit ſi implicitè credantur, credendo verum quicquid in Sacra Scriptura continetur. Alia tandem ſunt credibilia, quæ expreſsè in Sacra Scriptura non ponuntur, tamen ſunt per Eccleſiam definita, tamquam credenda, vt v. gr. quod Spiritus Sanctus procedat à Patre, & Filio &c. Atque hæc etiam ſufficit ſi per minores implicitè credantur, ita *Eymericus in Director. part.1.quæſt.12.num.1. & ſequ. Pegna comment.1.verſ.* Ad hæc prænotandum eſt,*par. 2.latiſſimè Farin.alios cumulans de hæreſi q.179.nu.65. & ſeq.*

77 Hoc præmiſſo, vel proteſtatio generalis, præcedit negationem alicuius ex credibilibus primi generis, & tunc illa non iuuat proteſtantem, quoniam errans in his, quæ ſcire vnuſquiſque tenetur explicitè, cenſetur peccare ex malignitate,ita *Eymericus dicta q.12.Pegn. ibid.comm.26.ſub litera B.Farin.de hæreſi q.188.n.154. & ſeq.Sanctar. de hæreſi cap.1. dub.6. num.27.*qui alios allegant.

Vel proteſtatio generalis præcedit negationem alicuius ex credibilibus 2.vel 3.generis, & tunc proteſtatio ſolet excuſare,ita *Pegn.Farinac.& Sanct.locis allegatis.*

Et Doctoribus ibi per eos allegatis addendus eſt *Ferdinandus de Caſtro Pallao tract.4.diſput.3.puncto 2. n.7.& Souſa in Aphoriſ.Inquiſit.lib.1.c.14.*

Quod tamen temperandum eſt, niſi eſſemus in viris doctis, Epiſcopis, Inquiſitoribus &c. qui omnia credibilia expreſſe credere tenentur, ita *Eymericus dicta qu. 32. num. 11.*

Item limitandum eſt 2. niſi negatio fieret coram Iudice, vel Inquiſitore, a quo de veritate informatus nollet acquieſcere, nam tunc proteſtatio illum ſic proteſtantem, & negantem non iuuaret, ita *Pegna dicto commen. 26. verſ.* Cœterùm, *Farinacc. vbi ſupra num. 157. & ſequent.* de qua tamen re dixi ſupra in quæſt. de pertinacia ad hæreſim requiſita.

78 Addendum etiam hoc loco, quod nec proteſtatio releuaret, ſi eſſet contraria facto, puta, ſi quis proteſtetur, ſe credere Meſſiam veniſſe, & ita proteſtetur, & tamen Agnum Paſchalem comederet, & Sabbatha more Iudæorum coleret, ita *Farinacc. vbi ſupra num. 153. & Sanctarell. loco citato dub. 6. nu. 27.*

§. DECVIMVSQVINTVS.

An ſit Hæreticus, qui metu compulſus aliquid Hæreticale committit.

SVpponenda eſt hoc loco communis DD. traditio, quod homini Chriſtiano non ſufficit habere ſinceram fidei credulitatem, ſed requiri etiam eiuſdem fi-
75 dei confeſſionem explicitam, vti communiter docuerunt *Theol. 2. 2. quæſt. 3. art. 2. Pegna ad Director. par. 1. quæſt. 9. comm. 24. latiſſimè Ricciull. de iure perſonarum extra Eccleſiæ gremium exiſtentium lib. 1. cap. 4. 5. & ſeq.* qui alios allegat.

80 Præmittendum ſecundò, coactionem eſſe duplicem, alteram abſolutam, & præciſam, cum quis v. gr. ligatus, & penitus renitens cogitur genuflectere Mahometto, vel frangere imaginem ſacram: Alteram verò conditionalem tantùm, vt ſi quis pro euitanda morte, aliquod factum hæreticale committat, ita *Pegna dicto comment. 24. verſ.* Ac primum quidem his præmiſſis,

81 Dico primo, coactione præciſa factum committens hæreticale, neque hæreticus eſt, neque peccat: ita Pegna vbi ſupra, *Farinacc. de hæreſi quæſt. 183. num. 32. Ricciull. de iure perſon. lib. 6. cap. 5. num. 2. ſequen.* Ratio eſt, quia talis coactus magis dicitur pati, quam agere, vt inquit text. cap. Sacris, de ijs, quæ vi, metuſue cauſa, &c.

82 Dico ſecundo, vbi vis, ſeu coactio eſt non præciſa, ſed conditionalis, tunc committens per talem vim factum Hæreticale non eſt Hæreticus, quia cum corde credat, non poteſt dici pertinax in errore, peccat tamen grauiſſime, ita *Pegna loco citato, Farinac. ibidem, Ricciull. dicto cap. 5. num. 4.* qui alios allegat. Et hinc eſt, quod talis non eſt puniendus pœnis Hæreticorum, vti optimè probauit *Pegna in allegato comment. 24. verſ.* De coactis, ex Concilijs Ancyrano, & Arelatenſe, quorum verba ibi refert *Barboſ. de officio Epiſcopi allegat. 40. nu. 32.*

84 Negari tamen non poteſt, quin ſic talia facta committentes, quoad Eccleſiam (quæ non iudicat de occultis, *cap. 1. de Clandeſt. deſponſ.*) ſint ſuſpecti de hære-
85 ſi, quandoque vehementer, ſi vi, vel metu, ceſſante adhuc in facto hæretico perſtiterunt, vel ſi perſona grauis ſit, vel ſi metus leuis fuerit, puta carcerationis, fuſtigationis &c. vel ſolummodò metus fuerit reuerentialis, *Pegna dicto commen. 24. verſ.* Sed hæc quidem, *Farinacc. vbi ſupra num. 26. 28. & ſequent. Ricciull. dicto cap. 5. nu. 7. & ſequent.*

Quandoque de leui tantum, quandoque etiam nullo modo ſuſpectus talia facta committens redditur, vt puta, ſi ſtatim poſt lapſum metu ceſſante reuertatur, *Symanch. de Cathol. inſtitut. titul. 17. num. 37. Pegna dicto comment. 24. verſ.* Ergo qui poſt lapſum, vbi quod talis ſtatim rediens benigne eſt recipiendus, & mitiſſimè tractandus, omiſſa etiam omni abiuratione, ſi nulla adſit hæreſis ſuſpicio. Si autem non ſtatim redierit, tunc ad abiurationem compellatur, pro modo ſuſpicionis, cuius dicta ſequitur *Barboſ. dicta alleg. 40. num. 32. & Duard. ad Bullam Cœnæ lib. 2. can. 1. quæſt. 12. num. 8.*

§. DECIMVS SEXTVS.

De Marcellino Papa.

29 MArcellinum Summum Pontificem, eundemque Sanctiſſimum Martyrem, Idolis per metum compulſum temporibus Diocletiani, & Maximiliani Imperatorium Granathuris ſuper prunas impoſuiſſe, dicitur, *in cap. nunc autem, diſtinct. 21. & narrat Illeſcas in Hiſtor. ſua Pontific. tom. 1. libr. 1. cap. 32.* in vita huiuſce Pontificis, in publico Concilio pœnitentiam, & illuſtre expoſt Martyrium, & metum hunc, ſeu coactionem conditionalem fuiſſe, *notat gloſa in dicto cap. nunc autem, in verbo compulſus*; & quamuis hæc
87 Hiſtoria ſit admodum dubia, vt videre eſt, ex *Baronio Annal. Eccleſiaſt. tom. 1. circa Annum Domini 302. num. & ſeq. & Spondan. in Epitome eiuſdem anni num. 12. & 14.*

Attamen ea etiam pro vera ſuppoſita concluden-
88 dum ſine vlla difficultate eſt Marcellinum Pontificem non fuiſſe hæreticum, quia quicquid facto fecit, certè in corde fuit fidelis, & in corde hæreſis crimen perficitur.

89 Hinc *Ioſeph Seſſe deciſ. Regni Aragon. tom. 4. deciſ. 440. num. 2.* dixit hæreticum non eſſe, qui vi, aut metu coactus ad ritus tranſit Paganorum.

90 Et generaliter ob metum fidem abnegantem non poſſe hæreticum dici, poſt *Roderic. Acugn. in dicto cap. nunc autem, diſtinct. 21.* latè probauit *Don. Anton. Cabreros in ſua delineat. de metu lib. 2. cap. 30. num. 79. & ſeq. & Souſa in Aphoriſm. Inquiſit. lib. 1. cap. 17.*

91 Cùm igitur Marcellinus nihil contra † fidem docuerit, & crediderit, vt eius pœnitentia in publico Concilio apertiſſimè demonſtrauit, non poteſt dici quod fuerit hæreticus, licet per actum illum externum ſe reddiderit de fide in exteriori foro ſuſpectum, ita Acugn. vbi ſupra, *Bellarmin. in ſuis controuerſ. tom. 1. libr. 4. de Summo Pontifice cap. 8. verſ.* Decimus eſt Marcellinus, benè *Suarez de fide diſput. 10. ſect. 6. num. 1.*
92 vbi probat verum Pontificem non poſſe incidere in hæreſim, Bellarmin. ſupra allegata, vbi dixit, quod de facto nullus vnquam Papa fuit hæreticus.

Et ad hoc videndi ſunt DD. allegati à *Roderic. Acugna in cap. ſi Papa, diſt. 40. num. 5.* quibus addo ego omnino videndum *Valenzuel. in defen. Monitorij contra Venetos part. 6. num. 169.* vbi ait, quod impoſſibile eſt Papam fieri Hæreticum, & quod nunquam viſus fuit Papa Hæreticus, & quod DD. qui diſputant, an Papa hæreticus poſſit puniri per Concilium, Supponunt vnum impoſſibile, & ibi alios DD. ad hoc allegat, quod ego veriſſimum credo ob promiſſionem Chriſti, *Rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua.*

Ex quibus apparet, quid ſentiendum eſt, de illis hæreticis relatis ab *Euſebio libr. 6. Hiſt. Eccleſiaſticæ cap. 37.* qui voluerunt eos, qui in perſecutionibus Chriſtum externa voce negant, modo eum corde confiteantur non peccare; Hi enim ſic externa voce Chriſtum negantes, vtique grauiſſimè peccant, vt latiſsimè probauit *Pater Beccan. in compend. manualis* con-

controuerſiarum huius temporis lib.5.de controu.Politicorum cap.2. & fuſius cap.5. vbi relato exemplo noſtri Marcellini, quem ait grauiter peccaſſe, probauit nulla ratione licere per ſimulationem Idola colere, de quo videantur DD.in 2.2. in materia de Fide.

§. DECIMVS SEPTIMVS.

An liceat diſputare de Fide.

93 DE materia hac videndi ſunt *Eymericus in Direct. part.1.quæſt.10.Pegna comm.25.ibidem Farinac. de hæreſi quæſt.178.num.108. & ſeq. Sanctarell. de hæreſi cap.8. nu. 4. & ſeq. Scortia in Selectas Rom. Pontif. Conſt. Theoremate 31.* vbi quod laycis non eſt prohibitum diſputare de fide in circulis honoris gratia, quia hoc eſt diſputare tantùm materialiter, non formaliter, ideſt ad veritatem ſuadendam, ad eos benignum Lectorem remitto.

§. DECIMVS OCTAVVS.

De probationibus in crimine Hæreſis.

94 QVoniam regulariter in omnibus delictorum probationibus,ſufficiunt duo teſtes Abb.in *cap.*quoties, de teſtibus, *Angel. conſ.* 14. iuxta dictum Chriſti Domini in ore duorum, &c.

Difficultatem in crimine hæreſis facit *text.in cap.excommunicamus, §. adijcimus, ibi, Tres, aut plures boni teſtimonij viros, de hæret.* per quem textum plurimi voluerunt in crimine hæreſis duos teſtes non ſufficere ad condemnandum ita *Hoſtienſ.in ſumma in tit.de hæret.§. qualiter, Archid. in cap.vt officium de hæret. in 6.* alijque latiſſimè allegati per *Farinacc.de Hæreſi qu. 188. num.56.Sanctarell. in ſimili tractat.cap.39. dub.2.num. 11. & Azeued.ad Reg. Hiſpaniar. Conſtitut. Nouæ Recompillat.lib.8.tit.3. l.prima nu.106. & ſeq.*

95 In contrarium tamen eſt verior ſententia, imò per duos teſtes conteſtes, & omni exceptione maiores ſufficienter probari hoc crimen, ita *Farinacc. Sanctarell. & Azeued.locis citatis Borell. in ſumm. deciſ.tom.2. tit. 5.de numeris teſtium,nu.50.* Ratio eſt, quia in ore duorum, vel trium ſtat omne verbum, *cap. & ſi Chriſtus de iure iur.Barboſ.ad dictum §.adijcimus nu. 46.*

Cuius diſpoſitio non obſtat, Nam reſpondetur ibi non eſſe ſermonem de probatione Hæreſis, ſed de modo inquirendi Hæreticos generaliter, vt obſeruauit *Sanctarell.loco ſupra alleg.nu.12.* De qualitate autem horum teſtium vide *Azeued.vbi ſupra, & nos latè in 3. par. huius Operis*, vbi etiam plura alia ad hanc materiam totam de teſtibus in hoc foro Sancti Officij pertractabimus.

96 Quando tamen eſſemus in viro omni exceptione maiore, & tractaretur de imponenda ei pœna corporali, ſeu alias graui, vel etiam ageretur de conuincendo Hæretico negatiuo, tunc quamuis adeſſent duo teſtes omni exceptione maiores conſulerem Inquiſitores, quod recurrerent ad Supremum Tribunal Romanæ Inquiſitionis, & ab Eminentiſſimis, & Reuerendiſs. DD. Cardinalibus reſponſum expectarent, idque ob auctoritatem DD. qui contrariam ſententiam docuerunt, inter quos nouiſſimè eſt *Ferdinan.de Caſtro Palao videndus in opere moral.tom.1. tract.4. diſp.8.punct. 15. §.5.per totum.* Vide tamen, quæ dixi in Annotat. ad quæſtiones Domini Guidonis Fulcodij.

Sed ſi reus eſſet malæ famæ, & vitæ, ſine dubio practicari poſſet ſententia noſtra, quam hoc *nu. 95.*ſupra firmauimus,ex lactè deductis à *Patre Diana reſolut.moral.par.4.tract.7.reſol.52.*

Cæſaris Carenæ Cræmon.

§. DECIMVS NONVS.

De Tortura Hæreticis danda.

97 QVod Hæretici torqueantur pro vlteriori veritate &c. clariſſima eſt, & ab omnibus pro indubitato præſupponitur.

98 Solummodo hoc loco dicendum eſt, nullo modo poſſe ad torturam in hoc crimine deueniri, niſi conſtet prius de corpore delicti, ita *Pegna comment. 110. verſ. Primum ergo part.3.& Farin.de hæreſi quæſt.185. num. 147.*

99 In crimine autem hæreſis, quod ſolet eſſe facti tranſeuntis, ſufficienter dicitur conſtare de corpore delicti, cum ſemiplenè conſtat de delinquente, ita *Farinac.vbi ſupra, & de Inquiſitione quæſt.2.nu.26.*

An autem indicia ad torquendum debeant in hoc
100 crimine eſſe vrgentiora, quam in alijs diſputant DD. longa ſerie relati per *Farin. de hæreſi dicta quæſt. 185. num. 141.& pluribus ſeq.*

Sed verior opinio eſt, Iudicis arbitrio relictum eſſe, qualia indicia ſufficiant ad torturam, in hoc crimine *Royas de hæret.par.2.nu.191.Pegna comment.39.par.3. litt.D.Biſfeld.de Confeſſ.Maleſ.membr.2. poſt concluſ. 5. §. exempli gratia*, vbi quale debet eſſe hoc arbitrium Iudicis optimè declarat *Farinacc.in praxi quæſt.37.nu. 192.& ſeq.*

§. VIGESIMVS.

De Tortura ſuper intentione danda in cauſis Hæreſis.

QVoniam Hæreſis delictum eſt in mente reſidens, & occultum, ſingulare habet hoc Officium S. Inquiſitionis, vt per tormenta Iudicis Violatæ Religionis poſſint ſe certificare, an benè, an malè de fide
101 † ſenſerit reus, in hoc Sancto Tribunali Inquiſitus, vti dixit *Pater Zanardus in ſumm.Diuinorum Præceptorum tom.2. cap. 94. de tortura in cauſis fidei nu. 14.*

Neque hoc mirum videri debet, quoniam etiam Iudices ſæculares reos torquere ſolent ſuper his, quæ in eorum animo conſiſtunt.

Sic Vincentius Corua reus percuſſionum baculo apoſtatè datarum Bartholomæo de Carolis, ex ordine Senatus noſtri Mediolani, vt ex eius litteris ſub die 10. Decembris 1628. directis Spect.Prætori Cremonæ fuit tortus diligenter ſuper qualitate, & deliberatione animi.

Et pariter Cecilia Martinenga rea ſcientiæ furti facti à fratre ex ordine eiuſdem Senatus fuit torta ſuper eo, quo animo dixerit fratri ſuo pecunias ab hero ſuo abſconditas fuiſſe, vt ex litteris diei 25. Decemb. 1629. datis eidem D.Prætori Cremonæ. Multò igitur magis tortura hæc adhiberi iure debebit in noſtro hæreſis crimine, quod in animo ex mala credulitate, & in voluntate ex pertinacia perficitur.

Quia autem hæc tortura dari ſolet, cum reus fatetur factum hæreticale, vel dictum, ſed negat intentionem, ideò prius videndum eſt, de confitente dictum Hæreticale, poſtea de confitente factum dictum.

102 Præmittendum tamen hoc loco,quod non ita de facili, & ſemper deueniendum eſt ad torturam ſuper iſta intentione, ſed tunc demum cum omnibus conſideratis, ſed maximè qualitate perſonæ, rei, loci, modi, & aliarum circumſtantiarum (de quibus *Locatus in Iudiciali Inquiſit. verbo Hæreticus, num. 33.* & poſt iudiciale, *quæſt. 27. Pegna ad Director. part. 3. comm. 17.*

verſ. Ad hæc, & *Farinac. de hæreſi quæſt.* 179. *num.*62.) res dubia eſt, ita *Bellamera in cap.*1. *num.*11. *quæſt.*3. *de ſummâ Trinitate, & fide Catholica, Symanch. de Cathol. Inſtit. tit.*13. *num.*17. ibi: Non nunquam audiendus eſt, qui negat ſe praua intentione feciſſe, nimirùm ſi res dubia ſit, & *num.*19. & *in Enchirid. Iudicum Violatæ Religionis tit.*52. *num.*27. & *tit.*29. *num.* 9. & *ſeq. Farinac. de hæreſi quæſt.* 179. *num.*7. *hoc ſic præmiſſo.*

103 Quoad confitentes ſe hæreticalia verba protuliſſe, ſed intentionem hæreticam ſe ſe habuiſſe negantes, quod ſuper iſta intentionis qualitate torqueantur, & torqueri ſoleant in hoc Sancto Officio, nemo in hoc Sacro Tribunali, vel mediocriter verſatus ignorat, & latè docuerunt *Symanch. de Cathol. inſtitut. titul.* 65. *de tormentis num.*52. *Pegna ad Director. Inquiſit. part.*3. *commen.* 110. *verſ.* Ad hæc, idem *Symanch. in Enchyrid. Iud. Viol. Relig. tit.*29. *num.*10. *Zanard. in ſumma Diuinorum Præcepto. tom.*2. *cap.*94. *verſ. finali*, & *Farinac. de hæreſi quæſt.*179. *num.*57. *Locat. poſt iudiciale inquiſitor. q.*27. *verſ.* Si autem. Ratio huius concluſionis eſt, quia de intentione iſtius rei non poteſt Eccleſia (quæ de occultis non ſolet iudicare) ſe ſe certificare, niſi per tormenta, & ob id reos ſuper intentione iſta torquere ſolet.

104 Videatur *Cantera in ſæpè citato cap. de hæreticis num.*55. vbi ait, quod in Hiſpania, qui negaret ſimplicem fornicationem non eſſe peccatum, vtique aſſertor eſſet propoſitionis hæreticæ, & tamen non puniretur ibi, vti hæreticus, ſed tantùm fuſtibus cederetur, quia creditur in illis Regionibus talem aſſertorem ex alijs cauſis moueri, quam ex errore in intellectu, quod tamen in hiſce noſtris Regionibus certè non practicaretur. Si enim talis propoſitionem illam cum pertinacia aſſereret, vtique vti hæreticus pertinax eſſet damnandus. Si verò alia fuerit cauſa motiua dictæ aſſertionis, tunc exiſtimarem quod iſte non poſſet euitare torturam ſuper intentione, & etiam abiurationem ſiue de leui, ſiue de vehementi, iuxta qualitatem ſuſpicionis, quæ ex circumſtantijs facti oriretur.

105 Quoad confitentes vero facta hæreticalia, licet *Albertinus de Agnoſcendis aſſert. Cath. q.*36. *num.* 18. *verſ.* Circa prædicta, & *Lud. à Paramo de orig. S. Inquiſit. lib.*3. *q.*9. *num.*85. dixerint, confitentem ſe factum hæreticale, vel Apoſtaticum commiſiſſe, eſſe vti hæreticum puniendum, nec audiendum, ſi impiam intentionem neget, cum in malis factis, malus præſumatùr animus.

106 Attamen contrarium, quod imò etiam talis ſit torquendus ſuper intentione, ſi intentionem hæreticam ſe ſe habuiſſe neget, voluerunt *Symanch. de Cath. Inſtit. tit.*65. *num.*52. *Didac. Canter. in quæſt. criminal. Rubr. de hæreticis cap.*1. *num.*60. & 70. *Graff. lib.*2. *ſuarum deciſ. aurearum cap.*5. *num.*15. *Pegna* 3. *part. Director. commen.*110. *verſ. Ad hæc*, & *latius in* 2. *part. Direct. comm.*59. *verſ.* Quod ſi non compareant, vbi quod ita practicatur in Supremo Tribunali Romanæ Inquiſit. *Genuenſ. in praxi Archiep. Neapol. cap.*68. *num.*8. *in nouiſſ.* vbi quod abutens Sacramentis in ſortilegijs ſi negat intentionem torquetur, & *Farin. q.*179. *de hæreſi num.*54. *verſ.* Vide tamen, & *num.*59. *verſ.* Quod ſi factum.

107 Hæc tamen omnia habent locum in confitente ſe verba hæreticalia, vel facta protuliſſe, vel exercuiſſe, ſecus verò ſi de illis verbis, vel factis non eſſent confeſſi, ſed conuicti: nam hi † ſuper intentione non torquentur, ſed locus in iſtis eſt punitioni, ita *Farinac. de hæreſi quæſt.*179. *num.*60. vbi quod ipſe non crederet ab hac eſſe opinione recedendum.

Et in effectu hanc doctrinam Farinac. ſequutus fuit *P. Diana reſolut. moral. part.*4. *tract.*7. *reſ.*34. *verſ.* Sed quid ego ſentio.

Hæc tamen Farinacij traditio non eſt, ita indiſtinctè accipienda, ſed duo factorum genera ſunt diſtinguenda.

Alia namque ſunt clara, & manifeſtè hæreſim ſignificant, vt quia (cum ad ea natura proni minimè ſimus) non ob aliud geſta intelliguntur, quam ob errorem intellectus, cuiuſmodi ſunt adoratio Mahumetis, Reiudaizatio, Circumciſio, & ſimilia.

Alia ſunt facta, ad quæ natura proni ſumus, vt eſt luxuria, gula &c. & in his non ita facilè præſumitur error in intellectu, ſicut in primis hanc diſtinctionem tradiderunt *Caſt. de iuſta hæret. punitione lib.*1. *cap.*1. *quem ſequutus fuit Symanch. in Enchirid. Iud. Viol. Relig. tit.*40. *de præſumpt. num.*5. & 6.

Modò in primis factis ego exiſtimarem procedere doctrinam Farinac. non autem in ſecundis.

Quis enim dixerit? confeſſarium conuictum de ſollicitatione, vel alium de eſu carnium in diebus vetitis, vel de retentione librorum prohibitorum, ſtatim condemnandos eſſe vti hæreticos negatiuos? propterea in his factis ſecundi generis, cum reus eſt conuictus (ſaluo ſemper ſaniori Iudicio) arbitrarer, eſſe locum torturæ ſuper intentione, ſicut, & illius ſpeciei abiurationi, ac ſi reus eſſet confeſſus.

Quæ etiam a nobis dicta ſunt de factis primi generis intelligenda vtique erunt, niſi reus pro ſe allegaret aliquod probabile factum extrinſecum, ob quod S. Officium poſſet de illius intentione prudenter arbitrari, quod fuerit Catholica, vt quia verb. grat. reus probet minas ſibi factas, metumque ſibi incuſſum; hoc enim caſu ſecundum facti, & qualitatis circumſtantias locum eſſe poſſe torturæ, nullus vt credo inficiabitur.

Et hoc idem dicendum eſt, proportionaliter de verbis Hæreticis, aliàs ex doctrina Farinac. ſequeretur conuictum de blaſphemia, eſſe vti hæreticum negatiuum relaxandum brachio ſæculari, quod tamen eſset abſurdiſſimum.

108 Tortura autem hæc qualis, quantaque eſse debeat in arbitrio eſt iudicantium, ita tamen vt regulariter mediam horam non excedat, prout ita in praxi obſeruari docuit *Genuenſ. in praxi Archiepiſc. Neapol. cap.* 68. *in nouiſſ.* & *c.*84. *in antiquis num.*8. *in fin.*

An autem tortus ſuper intentione perſiſtens, ſit relaxandus, vel vlterius debeat etiam, vel abiurare, vel ſe canonicè purgare patebit ex infra dicendis in ſequenti paragrapho.

§. VIGESIMVS PRIMVS.

An perſiſtens in tormentis ſit in crimine Hæreſis abſoluendus.

109 SYmanch. de *Cathol. inſtitut. tit.*56. *n.*18. & *ſequ.* latiſsimè improbat conſuetudinem, quæ apud multos Inquiſitores inualuerat, vt reus vehementer ſuſpectus, prius torqueatur, deinde ſi nihil confeſsus fuerit, ſe purgare, vel abiurare cogatur.

Mouetur primò: quia non conſurget (inquit Nahum Propheta) duplex tribulatio, neque vindicabit Dominus bis in idipſum.

Secundò, quia in criminalibus non eſt ſimul pluribus pœnis vtendum.

Tertiò, quia, tàm tortura, quàm abiuratio per ſe eſt efficax ad tollendam quamlibet hæreſis ſuſpicionem, quæ ſi vehemens eſt, modus etiam torturæ poteſt augeri.

Et hanc Symanch. opinionem ſequuti fuerunt *Pegn.*

ad Direct.part.3.com.39.lit.L.fol. mihi 485. *Binsfeld. in l. & ſi excepta, C. de malefic. & Mathem. q.*1. vbi fusè diſputat hanc quæſtionem *concluſ.16.per totam, Ludou. à Paramo de orig. S. Inquiſit.lib.3.quæſt.4. Rubr. de expeditione proceſſus in cauſis fidei num.6. & Scacc.de Iudic.ciuil.crim.& hæret.lib.1.cap.95.num.1.verſ.* Si non conſtat de innocentia, *& verſ. ſequenti*.

110 Cardinalis verò in clementina 1. de vſuris, & Squillacen. de hæret. cap. 31. num. 1. voluerunt purgationem, vel abiurationem, etiam torto in tortura perſiſtenti indicendam, quod idem voluerunt Auctor Repertorij Inquiſitorum, in verbo, Purgatio, verſ. An hæretico, qui fuit tortus, & in verbo tortura, verſ. Ad notandum, *Locatus in iudiciali Inquiſit. quæſt.27. poſt dictum tractatum, verſ.* Si autem præſumptiones, *Graff. lib.2. ſuarum deciſ. Aurearum cap.5. num.5. Pater Zanardus in ſumma Diuinor. Præcept.tom.2.cap.94.Rubr. de Tortura in cauſis fidei, verſ.* Sed vbi, vbi quod ſi reus delictum fateatur, & intentionem neget in tortura, abiurat, vel de leui, vel de vehementi pro qualitate facti.

111 Pro reſolutione dicendum, quod ſecunda opinio procedere poteſt, vbi reus non fuit ſufficienter tortus, nec plenè indicia per torturam purgauit, prout ſæpiſſimè in S. Officio euenire ſolet, vbi rei non ſolent ita grauiter torqueri, vt in alijs foris, ſed vbi per torturam plenè purgata ſunt indicia, tunc non eſt locus abiurationi, nec canonicæ purgationi.

112 Comprobantur hæc ex doctrina pulcherrima Madrilianæ inſtructionis relatæ per *Pegnam ad Direct. Inquiſit.part.2. comm.14. verſ.* Cœterùm, cuius hæc ſunt verba.

Si reus ſuperauerit tormentum, debent tunc Inquiſitores arbitrari, & conſiderare qualitatem inditiorum, & quantitatem, & formam, ſeu modum tormenti, & diſpoſitionem, ſeu naturam, & ætatem ipſius rei torti, quibus omnibus conſideratis, ſi viſum fuerit, quod reus ſufficienter purgauerit omnia indicia, abſoluent eum ab ea Iudicij inſtantia. Quod ſi ob aliquam rationem, & cauſam viſum fuerit, conſideratis prædictis qualitatibus tormentum non fuiſſe inflictum cum debito rigore, tunc imponere ei poterunt abiurationem de leui, vel vehementi, aut aliquam pœnam pecuniariam.

Circa hanc autem Madrillianam inſtructionem videndus omninò erit *Cantera quæſt. criminal. par.2. de reo quæſt.12. num.12. verſ.* Hinc eſt, vbi benè loquitur in hanc materia.

Ex quo colligitur in Iudicis arbitrio eſſe poſitum, quando nam cenſeantur purgata per tortura in indicia, quod etiam alijs relatis adnotauit *Binsfeld. in l. & ſi excepta quæſt.1. concluſ.16. verſic.* Simpliciter abſoluendum, de malef. & mathem.

Et iuxta Madrillianæ illius inſtructionis doctrinam, ita in difficultate prædicta reſoluerunt Pegna, Royas, & Scacia locis ſupra indicatis, & *Farinac. qui omnes allegat dicta quæſt.185.num.128.*

113 Animaduertendum tamen eſt, quod qui fatetur ſe dixiſſe, vel feciſſe aliquid hæreticale, & intentionem negat ſemper poſt torturam etiam ſufficientem ei ſuper intentione datam ſolet abiurare, vel de leui, vel vehementi, vti annotaui quæſt. proxima, ex *Pegna 2. part. Director. commen.59. verſ.*
Quod ſi non compareant, nam
præſumptio malè intentionis orta ex dicto,
vel facto hæreticali, adeò vehemens eſt,
vt non poſſit per ſolam torturam
S. Officij dari ſolitam
purgari.

§. VIGESIMVS SECVNDVS.

De Tortura danda Clericis, & Monacis in crimine Hæreſis.

CLericos, & Monachos in crimine hæreſis torqueri dicemus in ſecunda parte huius Operis, ex Symancha, Pegna, & alijs, pro nunc circa modum tortu-
114 ræ dicendum, quod ob dignitatem qua decorantur mitius, & leuius ſunt torquendi, ità *not. Abb. in cap. cum in contemplatione num.6. de regul.iur. & Pegna ad Direct.par.3.com.110. verſ.* De Clericis, & ità in praxi obſeruari dixit *Genuenſ. in praxi Archiep. Neapolit. cap.55.n.13. Diaz in pract. criminal. Can.cap.128. num. 6. vbi Salced. in Addit.*

Adde Cantera in quæſt.11. de reo, vbi etiam ait, quod in hoc caſu ſemper vidit practicari, quod Clericis detur tortura à Iudicibus Eccleſiaſticis medio miniſtrorum laicorum.

115 Dubitari tamen hoc loco poteſt an Clerici, & Monachi poſſint torqueri, ſi ſemiplena adſit probatio, an vlterius requiratur, quod ſint de delicto infamati, in qua re

Abbas Antiquus in *cap.1. de depoſit.* in ea fuit ſententia, vt ad torturam Clerici de neceſſitate diceret, vltra ſemiplenam probationem requiri vlterius diffamationem ipſius Clerici, & ſententiam hanc ſequuntur ibi Card. & Barbat. & alij plurimi, latiſſimè relati per *Salced. ad Diaz in pract. crim. Can. cap.128. in verbo, ſit infamatus.* Attamen

Abbas *Panormitanus in d. cap.1. de depoſit. num.6.* contrarium tenuit, minimè ſcilicet requiri in Clerico diffamationem, vt torturæ in eius perſona ſit locus, & quamuis contraria opinio Abb. antiqui videatur benignior, & communior, attamen opinionem hanc de iure veriorem eſſe tradiderunt, eam etiam ſequentes, *Symanch. de Cath. inſt. tit.65. Rubr. de tormentis, n.48. Pegna ad Direct.par.3. com.110. verſ.* & tametſi plurimi, *& Salcedo loco proximè allegato, verſ.* & licet opinio hæc, vbi, & alios DD. allegat, & quod ea in praxi obſeruetur atteſtatur *Farinac. conſ.38. num.16. vol.1. vbi ait Abb.* antiqui opinionem non ſeruari, cum nullo iure, aut aliqua euidenti ratione minimè fulciatur, & ex alijs adductis ibi per Salcedo, qui tamen ex Abb. in cap. licet, in primo notando, de teſtibus, *& Simon. de Pretis conſ.36. n.4. vol.1.* notauit clariora debere eſſe indicia contra Clericos, ad eos torquendos, quam contra laycos, optimè *Feliccius alleg.113. par.2.* vbi quod indicia, quæ ſufficerent contra laycum ad torturam non ſunt ſufficientia contra Clericum, vel Monacum, & quod Clerici in caſu torturæ mitius ſunt torquendi, quam layci.

§. VIGESIMVS TERTIVS.

De Tortura in crimine Hæreſis danda ſuper Complicibus.

116 HAereticos, vel confeſſos, vel conuictos, ſuper complicibus, ſocijs, & magiſtris ſuis, & interrogandos, & quandoque torquendos, docuerunt DD. infra allegandi, & de hac re extat decretum Sacre Congregationis impreſſum, poſt iudiciale Inquiſit. æditum die 28. Iulij 1569. in hæc verba. *Inherendo Decretis aliàs per felicem recordationem Paulum Papam Quartum D.N. Pius V. decreuit omnes, & quoſcunq; reos confeſſos, & conuictos de hæreſi pro vlteriori veritate habenda, & ſuper complicibus fore torquendos arbitrio DD. Iudicum:*

Ita

Ita etiam Locatus in iudiciali Inquiſit. in verbo, Hæreticus, *num.* 45. & in verbo Indicium, *num.* 23. *& in verbo, Inquiſitus num.* 1. vbi quod hoc ſpetiale eſt in crimine hæreſis, & læſæ Maieſtatis, *& Farin. qui alios allegat, de hæreſi q.* 185. *n.* 133. *& Symanch. de Cathol. inſtit. tit.* 65. *in Rubr. de Tormentis, n.* 59. *& in Enchirid. Iudic. Viol. Relig. tit.* 52. *de Tormentis num.* 30. *& Ludou. à Param. de orig. S. Inquiſit. lib.* 3. *q.* 9. *n.* 182.

117 Benè verum eſt, quod ad torturam ſuper complicibus non eſt deueniendum, niſi ſemiplenè probatum ſit, quod reus ſocios criminis habet, aut ſcit alios hæreticos eſſe vt dicebat *Symanch. de Cathol. inſtitut. dicto tit.* 65. *n.* 60. *& in Enchirid. dicto tit.* 62. *n.* 31.

Cuius tamen dicta poſſunt habere locum in Hiſpania, ſecus enim dicendum eſt in noſtris Inquiſitionibus Italiæ, vt obſeruat *Diana reſolut. moral. part.* 4. *tract.* 6. *reſol.* 27. *verſ.* Notandum eſt tamen, & hoc ob generalitatem Decreti Pij Quinti ſupramemorati, & addit Diana ex praxi Romanæ Inquiſitionis Hæreticos ſemper interrogari ſuper complicibus, etiamſi de eis minimè conſtet, quod & ego poſſum atteſtari ex ſtylo noſtræ Inquiſitionis Cremonæ, quia tale delictum de neceſſitate cum ſocijs committitur.

118 Nec hoc mirum videri debet, quia etiam ex inueterata conſuetudine Status Mediolani, de qua *Clarus* §. *fin. quæſt.* 64. *verſ.* Succeſſiuè aſſaſſini fraudatores Annonæ, vel alij fures, & banniti torquentur ſuper complicibus, & alijs delictis, etiamſi nulla adſint indicia, quod ſi permiſit conſuetudo id fieri in illis delictis, multò magis practicandum erit in delicto omnium maximo, quale eſt crimen læſæ Maieſtatis Diuinæ.

119 Quinimò dubitari etiam iure merito poteſt, an aſſertio illa Symanch. habeat locum nunc, & obſeruetur etiam in Hiſpania, quia *Cantera dicto cap.* 1. *de hæret. n.* 57. *verſ.* Benè verum eſt, in fine indiſtinctè ait, quod in illis Regnis hæreticus de ſe confeſſus torquetur ſuper complicibus.

120 Controuerti tamen poteſt, an hæc habeant locum in ijs hæreticis, qui de ſe fatentur, & non negant. Nam

Royas in tract. de hæret. part. 2. *num.* 243. *& ſeq. & num.* 315. voluit prædicta locum tantummodo habere in hæretico conuicto, quippe negat de ſe, & de alijs: nam inquit ſi de ſe confiteatur veriſimile eſt, quod ſi alios ſciret, illos etiam reuelaret.

121 Verùm *Symanch. de Cath. inſtitut. dicto tit.* 65. *num.* 60. *& Farinac. loco citato num.* 135. contrarium & melius tenuerunt, quod torturæ ſuper complicibus locus ſit, licet reus de ſe crimen confeſſus ſit, dummodo adſint indicia contra reum, quod haberet ſocios, Quinimmò (addo ego) poteſt ſi non adſint talia indicia.

Neque quidquam facit Royas, nam, vt loco citato dixit Farinac. multi reperiuntur, qui magis curant tegere ſocios, & complices, quam ſe ipſos, plura de hac tortura dixi in tit. de Sortilegijs in quæſt. de tortura Sortilegijs danda.

§. VIGESIMVS QVARTVS.

An à Decreto Torturæ in cauſis Hæreſis detur Appellatio.

IN cauſis hæreſis à diffinitiua non dari Appellationem certum eſt apud omnes, & latiſſimè probabo, parte ſequenti, titulo particulari de appellationibus.

122 Ab interlocutorijs autem grauamen inferentibus, etiam in cauſis hæreſis datur appellatio *Symanch. de Cath. inſtit. tit.* 6. *num.* 31. vbi de communi, & in *Enchirid. tit.* 65. *num.* 2. *Pegna ad Director. part.* 3. *comm.* 34. *Ludou. à Param. de orig. S. Inquiſit. lib.* 3. *qu.* 4. *Rubr. de exped. proceſſ. in cauſis fidei num.* 60. *& ſeq. Farin. de hæreſi quæſt.* 185. *num.* 232.

Et hinc ad quæſtionem patet reſpondendum eſſe affirmatiuè, quod ſcilicet etiam in S. Officio datur appellatio à decreto torturæ, ita Pegna loco ſupra citato ſub littera A. vbi ponit ad hoc verba cuiuſdam inſtructionis Madrillianæ omninò videnda, *Scaccia de Iudic. Ciuil. Crimin, & Hæret. lib.* 1. *cap.* 97. *num.* 98. *verſ.* Hinc quoque eſt, *& Farinac. loco ſupra citato num.* 235.

123 Benè verum eſt, quod in hoc Tribunali S. Inquiſitionis raro huiuſmodi appellatio eſt admittenda, quia raro contingere poteſt, quin friuola ſit, & calumnioſa, cum decretum torturæ ſoleat ex voto plurium Conſultorum interponi, vti conſiderauit Scaccia vbi ſupra num. 90. in fin.

§. VIGESIMVS QVINTVS.

De Abiuratione Hæreticis iniungenda.

124 ABiuratio quoq; formalis Hæreticis pœnitentibus eſt iniungenda, vt latiſſimè proſequitur Farin. de hæreſi quæſt. 194. num. 24. qui alios allegat, de qua materia latiſſimè agam in tit. particulari, de Abiuratione, parte ſequenti: Abiuratio tamen hæc debet eſſe publica, argumento tex. in cap. ad Abolendam, de Hæreticis, vbi modernus *Barboſ. n.* 11. *& ſeq.* qui id limitat in Hæretico ſpontè comparente, & in ſuſpecto de leui, & alios antiquos DD. ad hoc allegat.

125 Addam hoc loco vnum circa errantes in fide, & aſſerentes ſe ſic erraſſe quia credebant, ita ab Eccleſia torqueri, quod ſolent torqueri ſuper prætenſa credulitate, & intentione, vti dixit *Farin. de hæreſi qu.* 179. *num.* 6. ſi id qualitas perſonæ, & articuli in quo errant poſtulet, vt benè ex *Bellamera in cap.* 1. *de Summ. Trinit. & fide Cath. n.* 11. *q.* 3. *notauit idem Farin. vbi ſupra num.* 7.

126 Et vlterius debent errorem ſuum reuocare, etiam ſibi iniuncta aliqua pœnitentia, *Cotta videndus in ſuis memorab. verſ.* Hæreticus eſt, & *Albert. de Agnoſc. Aſſert. Cath. q.* 36. *n.* 8. *Farin. vbi ſupra num.* 5.

Tandem animaduertendum, quod quæ de abiuratione dicta ſunt, intelligenda ſunt de Hæreticis pœnitentibus, ſecus de relapſis, qui licet petant ſe vnitati Eccleſiæ reſtitui: Attamen non admittuntur ad abiu-
127 randum, quoniam quoad forum exterius habentur pro impœnitentibus, licet quoad interius admittantur ad Sacramenta Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ, ita *Maſſin. in praxi S. Officij part.* 9. *aſſert.* 12. *primæ impreſſ. & ita decidit Sacr. Congreg. vt in literis Eminentiſs. olim Card. Piſani* 15. *Decembris* 1568.

§. VIGESIMVS SEXTVS.

De Excommunicatione, & Irregularitate Hæreticorum.

128 PRima pena quæ contrahitur ob Hæreſim eſt Excommunicatio, cap. ad Abolendam de Hæret. cum alijs allegatis paſſim per DD. infra allegandos, incurriturq; excommunicatio, hæc ipſo iure, *Pegna com.* 71. *par.* 3. ſiue Hæreſis occulta ſit, ſiue manifeſta, modo non ſit mere mentalis, *Farin. de hæreſi q.* 192. *n.* 4. *& ſeq. Ricciul. de iure perſon. extra Eccl. gremium*

exi-

*exiſtentium lib.5. cap.13. num.4. Sanctarell. de hæreſi c. 3.dub.1.num.5.*vbi alij allegantur: Hæc tamen excommunicatio non eſt de iure diuino hæreſi annexa, *Ricciull.vbi ſupra num.7.& Sanctarell.num.2.& pluribus ſeq. Azeued.* qui latiſſimè loquitur de hac excommunicatione ad Regias Hiſpaniæ conſtitutiones *lib.8. tit. 3.l.1.n.137.ſeq.*

Quoad abſolutionem ab hac excommunicatione quædam ſunt certa, quædam incerta.

129 Certum eſt primò poſſe Inquiſitores, & Epiſcopos in foro iudiciali, cum hæreticos pœnitentes recipiunt abſoluere ab excommunicatione prædicta lata in Hæreticos per multa iura, ſed maximè per *Bullam Cœnæ can.1 ita Farinac.de hæreſi q.192.n.52. Gratian. diſcep. 414.n.24.Ricciull.loco citato c.14.& Sanctarell. de hæreſi c.5.nu.1.* hæcque abſolutio proderit etiam in foro interiori, vt expreſſe dixerunt *Ricciull. & Sanctarell, locis indicatis.*

130 Neque talis abſoluendi facultas, ſublata fuit per Bullam Cœnæ Domini: Quoniam prædicta Bulla intelligitur de abſolutione in foro interiori non exteriori, vti notauit *Farinac.d.q.192.n.52.& Ricciull.d. c.14. n.3.& 4.*

131 Secundo certum eſt, Epiſcopos in foro conſcientiæ, non poſſe abſoluere ab hæreſi manifeſta, quoniam expreſſe obſtat Bulla Cœnæ.

132 Dubium tamen eſt, An ex quo vigore Concilij Trident.*ſeſſ.24. de reform. cap.6.* poſſunt abſoluere ab hæreſi occulta, facultas hæc eis ſit ſublata per Bullam Cœnæ Domini.

In qua re, licet contrariæ inter ſe adſint DD. ſententiæ. Attamen veriſſima ſententia eſt facultatem illam Epiſcopis per Bullam Cœnæ fuiſſe ſublatam, ita namque docuerunt *Farin.de hæreſi q.192.num.53.Leonard. Duard.ad Bullam Cœnæ lib.3 §.2.q.11.n.43.Ricciull.de iure perſon.dict.c.14.n.13.& ſequ.Barboſ.de officio Epiſcopi p.2.alleg.40.nu.21.& plur.ſeqq.& Sanctar.d. c.5. n.1. Valer. de differ. vtriuſque fori verbo Hæreſis, diff.3. Ricc,deciſ.Curiæ Archiep.Neapol.deciſ.280.par.3.Homobon.de Bonis in exam. Eccleſiaſtico tom.1. tractat.7. q.5.*qui omnes, & plurimos allegant, & ita pluries deciſum tum à Sacr.Congreg.Concilij Trid.tum à S.D.N. Gregor.XIII.fuiſſe, & ita etiam practicari paſſim atteſtantur: Ceſſareque videtur hodie hæc difficultas, ſtantibus verbis Bullæ Cœnæ Greg.XV.publicatæ de anno 1621. vbi in §. Cæterum ab huiuſmodi ſententijs, fit mentio de Epiſcopis ſpeciatim, & de decretis cuiuſuis Concilij, verba autem dictæ Bullæ referuntur à *Barboſ. d.alleg.40.n.23.*

Neque obſtat, quod ad derogationem Decreti Concilij Trident.requiratur ſpecialis derogatio.

133 Nam, quod imò ſufficiat generalis derogatio, non obſtantibus Conſtitutionis Apoſtolicis declarauit Pius V. anno 1570. 23. Decembris, cuius Conſtitutionem refert *Garzia de benef.p.4.c.5.n.32.ita Ricciul.qui plures Rotæ deciſ.alleg.d.c.14.n.16.*

134 Et taliter dicitur abſolutio ab hac excommunicatione reſeruata Sedi Apoſtolicæ, vt neque vigore Bullæ Cruciatæ, vel Iubilæi, poſſit quis abſolui, etiamſi in illis dicatur, quod poſſit abſolui à caſibus compræhenſis in Bulla Cœnæ, niſi ſpecificè dicatur, quod poſſit abſolui ab hæreſi; ita *Ricciull.qui alios allegat vbi ſupra nu.17. Barboſ.d.alleg.40.n.31.*& de hoc nunc non eſt dubitandum, ſtante Conſtit. Greg. XIII.37. incipiente, Officij noſtri partes.

135 Limitantur hæc omnia in articulo mortis: Nam tunc nulla datur reſeruatio caſuum, vt inquit Concil. Trident.*ſeſſ.14. cap.7.* §. hanc autem de Sacramento Pœnitentiæ, latiſſimè *Sanctarell.de hæreſi capit.6. per totum.*

Sed pulcherrimum dubium eſt, An Hæreticus taliter in articulo mortis abſolutus, ceſſante periculo mortis, debeat ſe præſentare Superioribus iuxta diſpoſitionem *text.cap.eos, qui de ſentent. excommunicat. in 6.* in qua re dicendum, quod non, tam in Hæretico occulto, quam in denunciato, ita *Ricciull.deciſ.280. n.4.par.3.*

Benè poſt hæc impreſſa viſus *Valer.de differ.vtriuſq; fori in verbo Hæreſis, diff. 5.num.2.verſ.* Eſt tamen pulchrum dubium, à quo viro doctiſſimo de verbo ad verbum ſupreſſo eius nomine tranſcripſit ſupradictam totam ſuam deciſionem 380. *Riccius num.4.par.3.* & hoc maximè locum ſibi vindicabit in hæretico condemnato, quia ignoſcendum eſt ei, qui quoquomodo ſanguinem ſuum redimere conatur.

136 Dubium ſecundo loco eſt, an Inquiſitores poſſint abſoluere ab Hæreſi in foro interiori: In qua re licet *Gutier.canon.quæſt.lib.1.cap.13. num.7. & Ludouic. à Paramo de orig.S.Inquiſit. lib. 3. qu.9. num.190.* voluerint Inquiſitores poſſe in foro conſcientiæ Hæreticos abſoluere, ob Conſtitutionem quandam Clemen. VII. quæ incipit, Cùm ſicut, §. vobis, vbi Papa dat facultatem Inquiſitoribus abſoluendi ab hæreſi occulta extraiudicialiter præmiſſa abiuratione, quod etiam ſenſit *Duard.l.3.§.2.q.12.*

Attamen contraria ſententia eſt veriſſima, & communiſſima vti teſtantur *Ricciul.lib.5.cap.15.per totum, Sanctarell.de hæreſi cap.5.dub.7.per totum, & Barboſ.qui alios allegat, d.alleg.40.n.26.* probaturque tùm quia, quod Inquiſitores talem habeant facultatem in foro interiori, nullibi legitur, tùm quia, quatenus illam haberent à dicta conſtitutione Clem. VII. vtique illa eſſet per Bullam Cœnæ ſublata, vti diximus de facultate conceſſa Epiſcopis per Tridentinum.

Neque obſtat memorata Conſtitut. Nam verbum illud extraiudicialiter, non excludit formam Iudiciariam, ſcilicet Notarium, & teſtes, ſed ſolemnitatem Iudicij, vti pluries fuiſſe declaratum à Supremo Tribunali S.Inquiſitionis Romanæ, atteſtatur *Barboſ. vbi ſupra n.27.* Et de tota hac materia abſolutionis ab excommunicatione huiuſmodi latiſſimè *Diana reſolut. moral. par.1.tract.5.per totum.*

137 Præter excommunicationem Hæreticus, incurrit quoque irregularitatem, vti notarunt *Pegna p.3.comm. 162.verſ.*Ac primum quidem, *Sanch.in ſumma lib. 2. c. 25.Ricciull.lib.5.c.17.Farin.de hæreſi q.192. nu.67. & Sanctar.de hæreſi c.25.*Atque hæc quidem irregularitas annexa eſt hæreſi ſecundum ſe, ac proinde incurritur licet ſit hæreſis occulta, *Sanch.n.2.Farin.nu.68.Pegna, & Ricciull. locis citatis.*

138 Duratque hæc irregularitas, etiam poſtquam per pœnitentiam hæretici reuertuntur *Pegna dicto comm. 162.Ricciull.li.5.c.18.*

139 Extenditur autem irregularitas hæc ad fautores defenſores, & receptatores hæreticorum, *Sanch.d.c.25.n. 7.Farinac.d.qu.192.num.74.* An autem extendatur ad eos qui abiurarunt de vehementi dicam, *tit.de Abiuratione, §.ſequenti.*

140 Et quoniam irregularitas hæc duo efficit, nempe impedit Hæreticum à ſuſceptione ordinum, & ſi aliquis habeat ab eorum miniſterio; ideò quoad promotionem ad ordines, cum tali hæretico poteſt ſolus Papa diſpenſare, *Sanch.dicto cap.25.nu.13. Farin.num.75. Sanctarell.d. c.25. nu.5.6. qui alios allegant.* Neque Inquiſitoribus ſuffragatur reſcriptum, ſeu Conſtitution. Clem. VII.incip. Cum ſicut, quia quoad hoc reuocatum fuit dictum reſcriptum per poſteriores Pontificum Conſtitutiones, vti notauit *Pegna par.3.com.175. in fin. vide Farin.dicta q.192.n.76.*

141 An autem cum hæreſis eſt occulta poſſint Epiſcopi vigore Concil.Trid.*ſeſſ.24.c.6.* ibi, *Liceat Epiſcopis diſpenſare in hac irregularitate, ſicuti poſſunt in alijs, &c.*

Suar.

Suar.de cenſuris diſp.43.ſect.1.n.15.& tractatu de fide diſp.21.ſect.5.n.2.& Ricciull.de iure perſon. lib.5.ca.16. tenuerunt,quod ex quo facultas conceſſa Epiſcopis abſoluendi ab hæreſi occulta eſt ſublata,ita quoque intelligitur ſublata facultas diſpenſandi,*per cap. cum illorum de ſententia excommunicationis*,vbi dicitur Epiſcopos non poſſe diſpenſare in his caſibus,in quibus non poſſunt abſoluere.

Sanch.verò lib.2.c.25.n.15.Farin.d.qu.192.n.79. & Sanctar.de hæreſi c.15.n.7.& 8.contrarium tenuerunt, mouenturque ex generalitate conceſſionis factæ Epiſcopis, vt poſſint diſpenſare in omnibus irregularitatibus prouenientibus ex delictis occultis,excepto homicidio.

Neque obſtat *text.cap.illorum:*nam cum Concilium Tridentinum, concedat facultatem Epiſcopis abſoluendi,& diſpenſandi,&c.ſi per Bullam Cœnæ,intelligitur ſublata facultas abſoluendi, vtique in facultate diſpenſandi non erit recedendum à Concilio, & dictum cap.intelligitur vbi diſpenſatio non eſſet expreſsè conceſſa,ita *Gard.de beneſ.par.11.c.10.num.86.& Sanctarell.num.8.in fin.*

142 Quo verò ad diſpenſationem vt poſſint hæretici penitentes in ſuſceptis ordinibus miniſtrare: Dicendum eſt,eam poſſe concedi ab Epiſcopis,ita *Sanch. dicto ca.25.n.14.Sanctar.n.6.Farin.n.78.* qui alios allegant.

143 Limitatur tamen hoc, quoad exercitium Sacramentorum Pœnitentiæ,& Altaris:nam quo ad hæc non poſſunt habilitari,niſi à Papa, vt declarat *Pius V. prout atteſtantur Farin.Sanctarell. & Sanch. locis allegatis, & Ricciul.dicto cap.16. n.8.ſeq.* quinimo neque qui abiurarunt de vehementi ſolent à Curia Archiepiſcopali Neapol. admitti ad audiendas confeſſiones, teſte *Genuenſi in praxi c.53.nu.3. antiquæ impreſſ. Ricc. collect. 567. verſ.3. & deciſ.217. quæ omnino videatur, vol. 2. vbi refert deciſ.Supremi Tribunalis S.Officij de Vrbe.*

Prout nec Medici,nec Ludimagiſtri,qui abiurarunt, vti vehementer ſuſpecti de hæreſi ſolent ad eorum primæua munera habilitari,ſine ſpeciali gratia S.D.N.Papæ,*P.Maſſin.in praxi S.Officij par.10.aſſert.16.ſecundæ impreſſionis,& ſcio ita deciſum à Sacr. Congreg. vt in literis Eminentiſs.olim Cardinalis Piſani 18.April.1571. vbi etiam additur,gratiam hanc cum magna difficultate concedi ſolere ſolum à Sanctiſſimo.*

Et credo huiuſce rei rationem duci poſſe ex laudabili conſuetudine S.Officij,ſecundùm quam Inquiſitores ſolent reo tollere omnes occaſiones(quamuis alias licitas)incidendi in Hæreſim,vel quomodocumque delinquendi, vt etiam aliquando in eo, in quo delinquerunt puniantur.Sic ènim confeſſarij, qui abuſi ſunt Sacramento Pœnitentiæ priuantur vſu dicti Sacramenti, vt infra videbimus *tit.6.* & Blaſphemis in ludo, interdicitur ludus ſub certa pœna, vt videbimus *infra tit. 7.* & dum eram Proiudex Maleficiorum Cremonæ, anno 1636.reuoluendo acta illius Officij,*inueni ita ſæpè iudicaſſe noſtrum Senatum Excellentiſſimum Mediolani varijs literis datis Spect.Prætori Cremonæ,dum cenſuit varios opifices, qui in ſua arte vario modo in publicam perniciem deliquerunt, non ſolùm damnandos in pœnam eidem Excellentiſs. Ordini benè viſam, ſed vlterius inhibendum eis omninò,ne vlterius arte ſua ad tempus vtantur, vt, & eis occaſio delinquendi auferretur, & in eo in quo deliquerunt puniantur.*

Et quia in hoc capite pluries facta fuit mentio Hæreſis occultæ, notoriæ, & mentalis ad effectum incurrendi, tam excommunicationem, quam irregularitatem, ideò de materia vide omninò *Sanct. qui alios omnes cumulauit c.3.per totum.*

§. VIGESIMVS SEPTIMVS.

De Infamia, & priuatione Beneficiorum.

144 Hæretici ob hæreſim infamiam incurrunt & ob id nobilitas Hæretici non excuſat eum à pœna ignominioſa,vlteriuſque priuantur,ſeu arcentur, & repelluntur ab omnibus honoribus,dignitatibus, & publicis officij,ita latiſſimè probauit *Farinac. de hæreſi q.189.n.40.43.& ſeq.& Sanctarell.de hæreſi cap.25.dub.2..Azeued.vbi ſup.n.162.ſeqq.*

Et iam ſupra quinquaginta annos fuit per Congregationem DD. conſultoribus S.Officij Cremonæ declaratum, electionem factam in Decurionem dictæ Ci-
145 uitatis de quodam qui abiurauerat vti hæreticus eſſe nullam, ipſumque illius publici officij incapacem, vt patet ex votis manuſcriptis Reuerendiſs. D. Marci Antonij Amidani, qui apud me reperiuntur, & an infamia hæc extendatur ad filios hæreticos,vide *Sanct. vbi ſupr.n.12.*

Controuertunt tamen DD. hoc loco, num filij Hæretici, ſi Catholicè viuant amittant antiquam nobilitatem. In qua re, quamuis *Symanch.de Catholic. inſtitution.titul.29. nume. 18. & ſequent.* tenuerit negatiuam ſententiam: attament contrarium tenuit & rectius *Othalor I.C.Hiſpan. de nobilitat. Hiſpan. 4. par. principali cap.9. quem ſequutus fuit Paſchal. de patria poteſtate part.4.capit.5.numer.53.& ſequen.* Cùm enim hi filij à iure infames reputentur, cenſentur quoque incapaces nobilitatis.

146 Hanc infamiam ſolus Papa, ſeu Eminentiſs. Cardinales Supremi Inquiſitores, & illorum Tribunal, non autem ſinguli poteſt tollere, nec Inquiſitor, vel Epiſcopus poſſunt hæreticum ad famam reſtituere, ita *Pegna comment.4.part.1.in fin. Ricciull.lib.5.cap.19.num.35.*

147 Priuantur quoque Hæretici omnibus beneficijs ſiue ante, ſiue poſt delictum obtentis, inhabileſque ad alia obtinenda redduntur, quæ extenduntur etiam ad receptatores, defenſores, & fautores Hæreticorum, ita *Sanchez latiſſimè libro 2. capitul. 26. Sanctarell. de hæreſi capitul. 33. Ricciull. de iure perſonarum libro 5. capit. 19. & Farinac. de hæreſi quæſt.189. num.69.*

148 Non tamen priuatio hæc beneficiorum compræhendit ſuſpectos de hæreſi, ita *Sanctarell. dicto capit. 33. numer.6. & Ricciull. dicto capit. 19. numero 26. & numer. 27.* vbi quod Conſtitution. Pij V. reſeruans Sedi Apoſtolicæ beneficia vacantia ob hæreſim, non habet locum in eo, qui abiurauit de vehementi, ita etiam *Sanctarell. dicto capit. 36.12. & Flaminius Pariſ. de reſign. benefic. libr.4. quæſt.3. numer.17. optimè Genuenſ. in praxi Archiepiſc.Neapol. capit.53.numer.6.* vbi meminit de pulcherrima *deciſ. Rot. in vna Gradicen. Canonicatus coram Comitulo 20.Iulij 1587.* vbi latè fuit probatum Capitulum Cathedralis non potuiſſe denegare poſſeſſionem cuiuſdam Canonicatus, cuidam, qui ante viginti annos publicè pœnitentiatus,abiurauerat de vehementi, dicta autem deciſio habetur apud *Farin.poſt primum volumen conſil.dec.51.* vbi etiam agitur, quando ex abiuratione ſequatur infamia,& qualis.

149 An autem hæreticus pœnitens recuperet beneficia videndum eſt *Pegna comment. 162. verſ. Iam tandem, par.3.Farin.qu.189.num.82. & ſequ. & Ricciull. dicto cap.19.n.20.& ſeq.* qui alios allegant.

§. VI-

§. VIGESIMVS OCTAVVS.

De pœna mortis degradationis, & priuationis Eccleſiaſticæ Sepulturæ.

150 PVniri ſolent hæretici quandoque morte, degradatione, & priuatione Eccleſiaſticæ Sepulturæ, ſed quoniam pœnæ hæ ſolummodo locum habent in hæreticis relapſis vel impœnitentibus, ideò de hiſce pœnis agam in particulari tit. de Relapſis, & impœnitentibus, vbi etiam de Hæreticorum incapacitate ad ſuccedendum.

151 Agendum quoque hoc loco eſſet de confiſcatione bonorum Hæreticorum, ſed quoniam materia hæc quotidiana eſt, & ab omnibus pleniſſimè pertractata, ideò me remitto, ad tradita per *Pegnam par.3. comment.158.& plur.ſeqq.Farinac.de hæreſi quæſt.190.per tot.Ricciull.lib.5.cap.31.& plur. ſeqq. Sanch. pleniſſimè in ſumm.lib.2.cap.14.& plur.ſeqq.& Sanctarell.de hæreſi c.16.& ſeqq.*Quibus etiam locis agunt de capacitate, & incapacitate filiorum hæreticis, & his addendus *Azeuedus vbi ſupra num.180. & plur. ſequentibus*. Solummodo hoc loco controuerti poteſt, num ſubſtitutiones,quæ fiunt in caſu delicti valeant, & ſuſtineantur aduerſus Fiſcum, etiam in S. Officio. In qua re *Symanch. de Cathol.inſtitut.titul.9. num.138. & pluribus ſeqq.* adeò tenaciter opinatus eſt haſce ſubſtitutiones non valere, vt dixerit contrariam opinionem eſſe falſiſſimam.

E contra verò *Tellus Fernandez ad leges Tauri l.27. num.19. verſ. Ego verò libenter*, tenuit pro validitate harum ſubſtitutionum, & opinionem ſuam veriſſimam eſſe profeſſus fuit, quæ indubitata redditur, ſi Teſtator in hiſce ſubſtitutionibus excludit Fiſcum,ob conſeruationem bonorum in agnatione, colligitur ex *Maſtrill. deciſ.181. Regni Siciliæ num.1. verſ. Pluries iudicauimus,*ibi,*maximè quando fieret, vt bona conſeruentur in agnatione,*& ibi Tellus reſpondet omnibus rationibus adductis à *Symanch.loco cit.*

Et opinionem hanc Telli tenuerunt etiam plurimi alij DD. quos allegat, & ſequitur *Sanch. videndus in ſum.lib.2.cap.18. num.24. & 46.*vbi loquitur de excluſione Fiſci in caſu læſæ Maieſtatis Diuinæ, & humanæ, & *DD.ibi allegatis addi poteſt D. Didac. Ludou. de Lima in ſuis addit. ad Molinam de Hiſpanorum primog. libr.2. cap.12. num.56. Odd. de fideicommiſſ. ex prohibita alienatione reſultantibus quæſt.6.art.3.n.31. & ſeqq.*

Quibus addi poteſt *Torreblanca de delictis in quibus tacita, vel aperta Dæmonis inuocatio interuenit libr.3. cap.13. de confiſcat. bonorum, num.19.* vbi in ſpecie reprobat Symancam loco allegato, bene etiam D. meus Angelus Stephanus Garronus inter I. C. noſtri temporis eruditiſſimus, & mihi maxima amicitia coniunctiſſimus in ſuis reſolut. Fiſcalibus Decade 1. cap.6. poſt eius commentaria ad titulum noſtrarum Conſtitutionum de iure Fiſci.

An autem in hoc caſu Legitima, & Trebellianica delinquentis ſpectent ad Fiſcum.

Quoad legitimam dicendum eſt eam (etiamſi eſſet prohibita) ſpectare ad Fiſcum, vt fuit deciſum in magna Curia Regni Siciliæ, iuxta magiſtralem deciſionem Marij Mutæ 46.per totam, quæ etiam in concuſſe obſeruatur nunc in Illuſtriſſimo Magiſtratu Extraordinario Mediolani contra deciſionem Maſtrilli 181. & conſilium Surdi 570. & idem tenendum eſt de Trebellianica ſi non ſit prohibita, vel ſi ſit prohibita, ſi ſimus in locis, in quibus ea non poteſt prohiberi filijs primi gradus. Et ſic dum annis præteritis vti Aduocatus defenderem bona, Ioan. Baptiſtæ Bouerij affinis mei coram Illuſtriſ. Magiſtratu Extraordinario Mediolani, quæ ſubiecta erant fideicommiſſo in caſu delicti cum prohibitione legitimæ, & Trebellianicæ, & allegarem conſil. illud Surdi, & deciſ. Maſtrili non potui obtinere, nam ille Illuſtriſ. Ordo decreuit bona eſſe relaxanda ſubſtitutis, retenta pro Fiſco legitima,& Trebellianica, quia Cremonæ Trebellianica iuxta conſuetudinem inueteratam non poteſt prohiberi filijs primi gradus, ſecundùm *conſ. Bottæ 63. num.6. in fin.*

Aduerte tamen benigne Lector ne decipiaris, quod tres ſunt præcipui modi prohibendi legitimam.

Primus eſt *Decij conſ.687. & Curt. iun. conſ.159.* cum Teſtator grauat legitimam filij, hoc addito: *Quod ſi nolit oneri ei in legitima iniuncto acquieſcere intelligatur inſtitutus in legitima tantummodo*, alio dato cohærede in alijs bonis, & hic modus ab omnibus approbatur *Odd.de fideicommiſſ.quæſt.24. artic.6.num. 84. Fuſar. quæſt.296.num.61. Beltram. ad deciſ.491. Greg. XV. Giouagnon. conſil.91. num.6. libr.2. Marta de ſucceſſ.legal. par.1. quæſt.25. art.10. Merlin. de legit. lib.3.tit.2.quæſt.7.num.12.Bellonus Taurinen.conſil.65. num.42.*

Secundus modus eſt, cum Teſtator prohibitioni legitimæ addit, quod ſi de iure ſit locus illius detractioni, tunc teneatur legitimam detrahens reſtituere omnes fructus perceptos vltra legitimam, & hic modus quamuis ab aliquibus DD. reprobetur, tamen magis communis approbatur. Quia grauamen non cadit ſuper legitima, ſed ſuper alijs bonis, de quibus poteſt Teſtator diſponere,*Surd.deciſ.21.num.10. vbi Hodierna Fuſar.vbi ſupra num.87.Cephal.conſ.777.* ſecundum quod conſilium fuit Brixiæ iudicatum, vt teſtis eſt *Fuſar.vbi ſupra.Thomat.deciſ.Marchiæ 4.nu.25. & ſeq. qui alios allegant.*

Tertius caſus eſt, cum prohibita legitima Teſtator mandat in caſu, in quo eſſet locus detractioni illius fructus habitos ex hæreditate in eam compenſari, vel imputari,& hoc modo erat prohibita legitima in caſu Io. Baptiſtæ Bouerij, ſuper quo (vt ſupra dixi) iunior conſuleram, & hic modus magis communis reprobatur, nec in aliquo Tribunali vnquam fuit in praxi receptus, ſed benè pluries reiectus,*Surd.dicta deciſ.21.num.12.& 16.Fuſar.d.num.87.Thomat.d.deciſ.4.Magon. deciſ.Lucenſ.85.num.19.Rot. Rom. deciſ.653 num.13.par.1. in recen. Anel. Amat.conſ.75.num.23. Scipio Rouit. conſil. 61.vol.2.& Barrij de ſucceſſ.l.16.tit.7.num.2. & Giurba ad conſuetud.Senatus Meſſan.cap.4.gloſ.4.num.22.in fin.qui alios allegant.*

Ratio iſtius Rei eſt, quod alias ſequeretur filium cogi poſſe accipere legitimam in fructibus contra diſpoſitionem *l.ſcimus, §. repletione, C. de innofficioſo teſtamento*. Quod inſtitutio filij in effectu eſſet facta in fons fructibus,quo caſu teſtamentum non ſuſtineretur, *Coſta Meſſan.conſ.64.n.27.*

Et ſi præceptum Teſtatoris, quod filius primigradus imputet in Trebellianicam, fructus à iure reprobatur, *l.iubemus, C. de Trebellian.* multo minus valebit præceptum de imputandis fructibus in legitimam.

§. VIGESIMVS NONVS.

An ſi Teſtator in caſu delicti prohibeat bona tranſire in Fiſcum, neque etiam quoad vſumfructum Fiſcus viuente grauato habeat ſaltem eorundem fructum commoditatem.

MAteriam hanc confiſcationis bonorum hoc loco pertractare non intendo, vt iam dixi, me enim

remit-

remitto ad *DD.allegatos ſupra n.*118.*quibus addi poteſt*
*Ferdinandus de Caſtro Pallao in ſuo opere morali part.*1.
*tract.*4.*diſp.*5.*per totum*. Quia tamen nonnullæ ſunt
quæſtiones, quæ in hac materia à Doctoribus non ſo-
lent diſtinctè pertractari, & tamen ſæpè in contingen-
tia facti occurrere ſolent, eas tantummodo hoc loco
breuibus perſtringere decreui.

Quod igitur ad propoſitam quæſtionem attinet ra-
tio dubitandi in hac materia eſſe poteſt, quod aliud eſt
152 ius proprietatis, aliud ius vſusfructus, & aliud com
moditas ipſa fructuum, iuxta *conſil. Menoch.* 1022. *nu.*
7.*& doctrina Molin.de primogenijs Hiſpan.lib.*1.*cap.*19
*num.*33.*Fab.de Anna conſ.*51.*num.*15.*& Giurb.ad con-
ſuetud. Senat. Meſſan.cap.*1.*gloſ.*2. *num.* 109. ita quod
ius proprietatis, & ius vſusfructus poteſt eſſe pænes
vnum, & ius percipiendi commoditatem fructuum pœ-
nes alium, *Giurba vbi ſupra num.* 111. *verſic.* Nec mi-
rum.

Pro reſolutione igitur præſentis difficultatis diſtin-
ctè procedendo, & abſque confuſione arbitror ego di-
ſtinguendos eſſe tres caſus.

153 PRIMVS Caſus eſt, cùm ſumus in ſimplici fideicom-
miſſo in caſu mortis, & ſic in prohibitione alienationis
tacita, & tunc certum eſt, non acquirri Fiſco proprie-
tatem, ſed ſolum ius vſusfructus durante vita grauati,
ita *l. C. in l. Stutius Florus, §. Cornelio Felici, ff. de iure
Fiſci, Molin.de Hiſpan.primogen. lib.*4. *cap.*11. *num.*11.
*Caldas quæſt.foren ſ.lib.*1. *quæſt.*23. *n.*43. *verſ. Hanc ſen-
tentiam. Marta de ſucceſſ.legali part.*4. *quæſt.*21. *art.*18.
*n.*47.

154 Et in hoc ſenſu intelligendus eſt D. ac Conciuis
meus Io. Paulus Melius I. C. Cremonen. pari nobilitate
& doctrina conſpicuus, & inter Aduocatos Ciuitatis
Mantuæ *Primarius volum.*1.*ſuarum allegationum alleg.*
15.*n.*31. dum dixit bona ſubiecta fideicommiſſo tranſi-
re in Fiſcum, intelligendus enim vtique eſt, vt voluerit
bona ſubiecta fideicommiſſo nulla alienationis prohi-
bitione expreſſe vallato tranſire in Fiſcum, quo ad ius
vſusfructus, & commoditatis fructuum, non autem
quoad proprietatem.

155 SECVNDVS Caſus eſt, cum ſumus in fideicommiſ-
ſo, cui adiecta ſit expreſſa alienandi prohibitio, etiam
in caſu delicti, & tunc conueniunt DD. non tranſire
proprietatem, neque vſumfructum, ſed de commodita-
te fructuum contendunt.

Nam eam in Fiſcum tranſire dixit *Molina dicto cap.*
19.*num.*33.*& Caldas dicta quæſt.* 23.*n.*45. & in iſto ca-
ſu aiunt procedere inſignem *Angeli doctrinam in §.igi-
tur n.*13. inſtituta, Per quas perſonas &c. quod in caſibus
in quibns patri vſusfructus non quæritur, ipſi tamen
competit commoditas fructuum.

E contra verò dictam commoditatem fructuum in
Fiſcum non tranſire, dixit *Sanch.in ſumm.lib.* 2.*cap.*18.
*n.*15. qui plures allegat, quibus addo ego *Ferdinandum
de Caſtro Pallao dicta diſp.* 5. *ſupra alleg. punct.* 6. *n.* 4.
Martam vbi ſupra nu. 50. *Oddum fideicom. ex prohibita
alien.reſultan. quæſt.* 6. *art.* 3. *num.* 42. & hanc opinio-
nem videtur approbaſſe Illuſtriſſimus Magiſtratus
Redditum Extraordinarium Mediolani, in cauſa qua-
dam Cremonenſi, dum iuſſit ſub die 6. Iunij 1625. om-
nia bona N. tunc condemnato in confiſcatione bono-
rum donata, cum ſola prohibitione alienationis in Fi-
ſcum relaxari vocatis in ea.

156 TERTIVS Caſus eſt, cùm non ſolùm bona ſunt pro-
hibita alienari in Fiſcum, ſed etiam vlterius additur,
quod in Fiſcum peruenire non poſſint, neque etiam ra-
tione vſusfructus. Et in iſto caſu arbitror bona ſic alie-
nari prohibita non poſſe in Fiſcum tranſire, neque
etiam pro commoditate fructuum, ita *Gregor. Lo-
pez in l.* 5. *tit.* 17. *part.* 4. *in gloſ. El vſufructo, Molin.
vidend. dicto capit.*19. *numer.*33. *verſic*. Ego verò, vbi
*Don Didacus de Lima in Addit. Caldas in l. ſi Curatorem
habens, in verbo Læſis, numer.* 145. *C. de in integrum
reſtitution. Molpheſ.ad conſuetud. Neapolit. tom.*1.*titul.*
4.*qu.*38. *numer.*8. *Regens de Ponte conſ.*19.*numer.*29.
*Giurba alios latiſſimè cumulans ad conſuet. Sen.Meſſan.
cap.*7.*gloſ.*3.*nu.*27.*verſ.* Contrariam defendunt, *Aze-
ued.omninò videndus ad Reg.Hiſp.Conſtitut.lib.*5. *tit.*1.
l. 9. *num.* 30. *in gloſ. Sin le quedar parte alguna del vſu-
fructo dellos*. Ex quibus verbis colligit, intelligi etiam
prohibitam commoditatem fructuum, quia ait ipſe ex
*Caſtill.in l.*48. *Tauri num.* 5. Appellatione vſusfructus,
etiam fructuum commoditas venit.

157 Probatur autem id, hac potiſſimùm ratione, quia ſuf-
ficiēter videtur prohibitum tranſire in Fiſcum ius vſus-
fructus, ex ſimplici prohibitione alienationis expreſ-
ſa, ex ſupra allegatis, & ex *Farinac.in conſ.*135.*num.*20.
& ſequent. allegato per D. meum Melium vbi ſupra.
Igitur addendo prohibitionem tranſitus in Fiſcum
etiam vſus fructus, vtique voluit Teſtator augere pro-
hibitionem prædictam, at non poteſt intelligi aucta,
niſi extendatur etiam ad commoditatem fructuum
igitur etiam commoditas fructuum intelligitur ex illis
verbis prohibita tranſire in Fiſcum.

158 Neque reſolutioni huius tertij caſus repugnant DD.
ſupra allegati in ratione dubitandi, quia verè loquun-
tur in terminis ſecundi caſus, licet etiam in illis ter-
mini habeant multos contradictores, vt ſupra vi-
dimus.

§. TRIGESIMVS.

*An Fiſcus in hoc crimine repudiata con-
fiſcatione, poſſit mulctam prio-
rem acceptare.*

159 EXemplum poteſt poni in eo, qui ex contumacia
mulctam paſſus eſt, & poſta abſens ex cauſa hæ-
reſis damnatus in bonorum confiſcationem ſi bona
illius in caſu confiſcationis tantum ſint ſubiecta fi-
dei commiſſo, quo caſu non trahitur dictum fidei-
commiſſum ad caſum mulctæ, in hac re ſic diſtin-
guendum eſt.

160 Aut Fiſcus acceptauit confiſcationem bonorum.
Aut non. Si acceptauit confiſcationem vtique intelli-
gitur creditum Fiſci ex cauſa mulctæ confuſum, &
confuſione ſublatum, *Herman. Vulteus Iuriſpruden-
tiæ Romanæ libr.* 1. *cap.* 57. *per totum, vbi latè iura, &
leges allegat*. Et ſic in hoc caſu non poterit Fiſcus ac-
ceptata condemnatione ex cauſa mulctæ, repudiare
confiſcationem bonorum iam acceptatam, ſed repu-
diata confiſcatione intelligitur etiam ſublata condem-
natio ex mulcta, ita *Heringius de fideiuſſ. cap.* 20. §.14.
*numer.*10. *& in terminis noſtris terminantibus Crauett.
conſil.*797.*volum.*5. *per totum*, quod fuit redditum
in vna cauſa Cremonenſi cuiuſdam Franciſci Gonza-
gæ, qui ex cauſa contumaciæ paſſus fuera condem-
nationem aureorum 500. & expoſt ſententiam capi-
talem cum bonorum confiſcatione, & in hoc caſu
161 procedit deciſio Senatus noſtri Mediolani allegata
à *D. Garono ad Nouas Conſtitutiones huius Dominij,
ſub titul. de iure Fiſci, artic.* 36. *numero* 96. *quæ de-
ciſio fuit facta ſub die* 2. *Februarij* 1558. Ea enim
deciſio fundatur, vt habeo ego in Annotationibus
quibuſdam antiquis manuſcriptis ad §. omnium in
dictis Conſtitutionibus ſub memorato titulo ſuper
confuſione, quæ non fit, niſi præuia acceptatio-
ne, & hoc melius declarauit idem Senatus Medio-
161 lani in illa deciſione ſub die 1. Februarij 1560.
nam tunc deciſum fuit, ita demum non habere lo-
cum repudiationem confiſcationis acceptata mulcta,
ſi Ma-

ſi Magiſtratus bona confiſcata ad cridas poſuerit: nam tunc per actum illum poſitiuum poſitionis dictorum bonorum ad cridas ex dicta cauſa confiſcationis, intelligitur confiſcatio acceptata.

62 Si verò confiſcatio non fuit acceptata, vtique nihil repugnat eam repudiari, acceptata mulcta, nam tunc ceſſat ratio confuſionis, & ſic extinctionis crediti Fiſcalis, ex memorata cauſa mulctæ.

63 Punctus eſt, in videndo quando talis confiſcatio dicatur acceptata ad effectum prædictum, in qua re *Crauett. vbi ſupra num. 8. & ſeq.* ait ſufficienter dici acceptatam confiſcationem, per taciturnitatem, & inſtantiam Fiſci, quod ſententia confiſcationis feratur.

64 Ego tranſeo cum deciſione Senatus, de qua ſupra anno 1560. ſub dicta die prima Februarij, in qua fuit dictum intelligi tantummodò acceptatam confiſcationem, cum bona ad cridas fuerunt poſita, benè in hac materia *Stephanus de Barberijs in conſ. 39. num. 17. inter conſilia criminalia diuerſorum volum. 1. quem ſecutus fuit Heringius vbi ſupra*, vbi dant exemplum acceptationis confiſcationis, & incorporationis bonorum confiſcatorum, cum arma Dominica, præpoſita ſunt domui debitoris banniti.

Et dum hæc imprimerentur Illuſtriſſimus D. meus Matthæus Bimius Reg. Duc. Senator, & Cremonæ Proprætor hoc anno 1640. vir nobilitate inſignis, doctrina ſingularis, dexteritate, modeſtia, experientia, ac cœteris virtutibus in Supremis Magiſtratibus requiſitis admirabilis atteſtatus mihi fuit, quod ipſo referente in Illuſtriſſimo Magiſtratu Extraordinario Mediolani de anno 1636. in cauſa D. Thomæ Odeſcalchi contra Fiſcum, fuiſſe pro Fiſco iudicatum, potuiſſe ſcilicet eum acceptata mulcta aureorum vigintimille, in quam fuerat condemnatus repudiare ſententiam confiſcationis in eundem latam quia Fiſcus nullum actum poſitiuum fecerat acceptationis dictæ confiſcationis.

65 Pro Fiſco tamen S. Officij, ſi caſus ſimilis eueniret ego in deſcriptione bonorum Hæretici ex cauſa confiſcationis expreſſe mentionem facere de credito Fiſci, ex cauſa mulctæ, reſeruando iura Fiſci in dicto caſu mulctæ non ſolùm in ſententia confiſcationis, ſed etiam in omnibus actibus ſubſequentibus; nam hoc caſu arbitrarer, & confuſionem impediri, & fictam ſolutionem, & iura Fiſci ſalua eſſe, iuxta ea, quæ dicunt DD. de creditore ſuccedente debitori, cuius creditum

66 tollitur ficta ſolutione præſumpta, ſecundùm *Surdum deciſ. 237. num. 4.* vel confuſione actionum iuxta textum in l. deducta, & in l. debitor, ad Trebellian. cum tamen præſumptio, & fictio cedat veritati, ſi creditor in inuentario deſcribat creditum ſuum, & proteſtetur in omnibus actibus præiudicialibus de reſeruatione eiuſdem ſui crediti, vtique poterit creditum ſuum exigere, non obſtante quacumque immixtione, aditione, ſucceſſione, & præſumpta confuſione, vt tradiderunt quotquot de Inuentario tractatus ediderunt.

67 An autem data incorporatione bonorum Fiſcus poſſit ſimpliciter confiſcationem repudiare, *Regens Conſtantius in l. 1. C. in pœnis Fiſcalibus creditores præferri, tenet quod ſic num. 159. lib. 10.*

Ego arbitror quæſtionem hanc eſſe inutilem, quia ſiue poſſit ſiue non poſſit Fiſcus repudiare, certè nunquam tenebitur vltra vires bonorum appræhenſorum, iuxta doctrinam *Bartol. in l. 1. §. an bona, ff. de iure Fiſci num. 2.* niſi fortè dicamus Fiſcum ex repudiatione in hoc eſſe melioris conditionis, quod non vrgetur litibus, & expenſis.

(?)

§. TRIGESIMVS PRIMVS.

An filij Hæretici ſuccedant in maioratu, quo pater ob Hæreſim fuit priuatus.

168 IN hac materia videndi ſunt *Molin. I.C. lib. 4. cap. 11. num. 52. & ſeq. vbi Don Didacus de Lima in Addit. Sanchez in ſumm. lib. 2. cap. 30. Ferdinandus de Caſtro Pallao diſput. 7. punct. 2. num. 2. Souſa in Aphoriſm. Inquiſit. lib. 3. cap. 25.* qui alios allegant.

Mihi placet in hac quæſtione diſtinctio *Parladori in ſua Seſquicenturia different. iuris diff. 109. §. 1. ferè per totum*, quod aut maioratus eſt ſine dignitate, aut habet annexam dignitatem Ducatus, Comitatus, &c.

169 Primo caſu vtique poſſunt filij hæretici ſuccedere in dicto maioratu.

Ratio eſt, quia in hoc caſu filius in dicto maioratu non ſuccedit patri hæretico, ſed primo inſtitutori maioratus, vt longa manu probat *Molina de Hiſpan. primogen. lib. 1. cap. 1. num. 17.* vbi latiſſimè *Don Didacus de Lima in Addit. at filius hæretici non eſt de iure prohibitus ſuccedere cognatis patris ſui, & extraneis, l. agnouimus, C. de Hæreticis, ita Parlador. vbi ſupra num. 2.* benè etiam *Molfeſ. ad conſuetud. Neapol. tom. 2. par. 4. de ſudceſſ. ab inteſſ. quæſt. 49.* per totam, vbi alios allegat.

170 Secundo autem caſu arbitror ego omninò prohibitos eſſe ſuccedere filios Hæretici in dicto maioratu.

Ratio eſt, quia, vt ſupra dixi, ſunt infames, & tales ſunt incapaces dignitatum, & etiam ſimplicis Iuriſdictionis cum habere Vaſſallos ſit dignitas, & ſanè ſi aliter diceremus maximum inconueniens eſſet, quod

171 filius Hæretici non poſſet eſſe Aduocatus, vel Notarius, & poſſet eſſe Comes, Dux, vel Marchio, benè etiam alijs cumulatis Villadiego in ſua politica in forma libellandi ſuper maioratu, fol. mihi 267. in rubric. *Si ſe pierde por infamia de hecho, o de derecho.*

172 In hac tamen re Regem noſtrum, & Supremos Inquiſitores ſolere cum dictis Hæreticis filijs diſpenſare, in Regnis Hiſpan. teſtis eſt Parlador. ibidem in fin.

173 De filijs autem Rei læſæ Maieſtatis quando ſint incapaces maioratus, vide *Gregor. Lopez in l. 2. tit. 2. partic. 7. in gloſ. Mandas per totum, & Mieres de Maiorat. part. 2. quæſt. 4. illat. 2. in vltima impreſſione Matriti de anno 1620.*

§. TRIGESIMVS SECVNDVS.

De Pœna Carceris, & alijs Pœnitentijs Salutaribus, Pœnitentibus Hæreticis imponendis.

174 ECcleſia (Hæretico ad pœnitentiam recepto) ſolet illum condemnare ad pœnam Immurationis, ſeu perpetui carceris, vt colligitur *ex Concilio Toloſano cap. 10. §. Hæretici autem, cuius verba referuntur à Pegna part. 3. comment. 46. ſub litera E.* vbi etiam refert alium inſignem locum *Concilij Narbonenſis cap. 9. verſ.* Quamquam verò, vbi ex Concilio Bitterienſi ponit ritum olim ſeruari ſolitum in hac immuratione, latiſſimè de hac Hæreticorum pœnitentium pœna *Farinac. de hæreſi quæſt. 193. num. 101. & pluribus ſequentibus, Azeued. vbi ſupra l. ſecunda, num. 19.* vbi quod hodie Hæretici loco carceris perpetui, damnantur ad triremes.

Videatur *Boſſius in ſuis tractat. criminal. varijs,*

175 *tit. de Hæreticis, numer. 18.* vbi ait, quod vbi hæ-

retici pœnitentes non habent vnde ſibi alimenta ſubminiſtret, tranſmittuntur ad triremes, ſed vbi habeant vnde viuant, vtique in perpetuo carcere poſſunt recludi, & in fine dicti numeri atteſtatur, quod ita vidit obſeruatum in noſtra Ciuitate Cremonæ, benè etiam *Souſa in Aphoriſm. Inquiſ. lib. 3. cap. 8.* vbi in fine animaduertit huiuſmodi Hæreticis recluſis non eſſe negandum facultatem audiendi Miſſam, & recipiendi Sacramenta, *Pater Diana part. 4. reſolut. 24. tractat. 7.* & Royas ibi allegatus atteſtatur hodie in Hiſpania pœnam carceris perpetui non obſeruari, ſed loco ipſius ſucceſſiue pęnam triremium. Ego tamen ſentio id in Hiſpania fieri, ex ſpeciali Reſcripto Papæ, quo Inquiſitoribus conceditur facultas vt poſſint conuerſos ad remum damnare, ſic enim atteſtatur *Cantera dicto capit. 1. de Hæreticis, numer. 57. verſic.* Et de hoc eſt Breue Indultum.

176 Hoc tamen non habet locum in Hæretico ſpontè comparente, vt dixit *Pegna par. 3. comment. 142. verſ. Primus eſt*, & nos infra latè titulo de ſpontè comparentibus, & tempore gratiæ.

177 An autem Inquiſitores poſſint pœnam hanc perpetui carceris mitigare.

Dicendum eſt, quod ſic, vti manifeſtè colligitur ex textu in cap. vt commiſſi, de Hæret. in ſexto, *Pegna comment. 145. Par. 3. Farinac. qui alios omnes allegat, dicta quæſt. 193. num. 104.* vbi quod Inquiſitores poſſunt pœnam illam mutare, & mitigare, *Pegn. viden. commen. 108. ibid.*

178 Si tamen ſententia perpetui carceris fuiſſet lata à Supremo Tribunali Cardinalium Supremorum Inquiſitorum, tunc pęna illa perpetui carceris mutari non poſſet ſine ipſorum Cardinalium licentia, vti notauit *Zanard. in ſumma. Diuin. Præceptor. tom. 2. capite 86. de carcer. Sancti Officij, §. Quinto noto, verſ.* Dummodo ſententia non fuiſſet lata.

179 Intra quantum autem tempus ſoleat diſpenſari in carcere perpetuo, certa regula dari non poteſt, ſed hoc arbitrio relictum eſt Inquiſitorum, & *Symanch. de Cathol. inſtitut. tit. 16. num. 20. quem ſequitur Pegna videndus comm. 108. p. 3. verſ.* Quæſitum ſcio, & *Zanard. in ſumm. loco cita. § ſexto noto*, dixit ſolere poſt triennium Inquiſitores cum Ordinarijs diſpenſare, poſt octauum verò annum, cum condemnatis ad carcerem perpetuum irremiſſibiliter, & facilius cum vltramontanis, quam cum Italis ſolet diſpenſari, *Farinac. num. 107. Azeued. vbi ſupra dicta l. 3. nu. 18.*

Vnum hoc loco addendum eſt, Inquiſitores non debere diſpenſare in carcere perpetuo, cum condemnatis ad illum poſt grandem pertinaciam, & longas diſputationes, niſi conſulto prius Supremo Senatu Romanæ Inquiſitionis, ita *Zanardus loco ſupra citato, §. Sexto dico, in fine.*

180 Et an Clericus immutandus ſit prius degradandus & qualiter, non leuis eſt inter DD. controuerſia.

Sed breuiter in hac re dicendum, talem Clericum, perpetuo immutandum eſſe prius degradandum, non realiter, ſed verbaliter, ita *Pegna commen. 46. verſ.* Et conſequitur *Par. 3.* vbi quod licet de iure talis Clericus eſſet realiter degradandus, attamen quia ſæpè cum condemnatis ad perpetuos carceres ſolet ex benignitate Sancti Officij diſpenſari, ideò in praxi ſeruatur, vt degradetur ſolum verbaliter. *Sanctarell. de hæreſi cap. 26. num. 2. ſequen.* latiſſimè *Farinac. de hæreſi quæſt. 189. num.* 13. & ſequen. *vbi de ſtylo Supremi Tribunalis Zanard. dicto cap. 86.* §. Sed hic nota.

181 Vbi autem mulier nupta ad miſericordiam recipitur, tunc (conſulta tamen prius Suprema Inquiſitione Romæ) aſſignari ei poſſet domus mariti pro carcere, ita poſt *Pegnam, & Zechium, dixit Farinac. vbi numero. 105.*

182 Tandem animaduertendum eſt carcerẽ perpetuum Hæretico pænitenti aſſignatum, non debere eſſe ita arctum, vt intra paucos dies reus moriatur. Nam tunc Inquiſitor redderetur irregularis, *Pegna viden. comment. 107. verſ.* Verumtamen, & *Farinac. vbi ſupra numer. 106.*

183 Vltra carcerem perpetuum ſolent etiam Hęreticis pęnitentibus dari, & imponi pęnitentiæ ſalutares, *Pegna comment. 144. part. 3.* vbi quid conſiderandum ſit in hiſce pœnitentijs imponendis, & quales eſſe debeant.

§. TRIGESIMVS TERTIVS.

De Hæreſiarchis.

184 HAereſiarcha dicitur, non ſolùm qui nouas hæreſes adinuenit, ſed etiam qui ab alijs inuentas defendit, & alijs prædicat, vti probauit *Pegna comment. 64. in princip. par. 2. & Pater Zanard. in ſumm. Diuin. Præcept. par. 1. tit. de fide §. 14. Dico.*

185 Circa hoſce Hæreſiarchas magna inter DD. controuerſia eſt, An abſque miſericordia (et an ſi conuerti velint) pro prima vice tradendi ſint brachio ſeculari.

Nam tradendos latiſſimè probauit *Symanch. de Cathol. inſtitut. tit. 47. n. 50. & in Enchirid. tit. 59. n. 1. Royas p. 1. n. 339. de hæret.*

186 Et Rege Galliæ Sabaudiam occupante de anno 1555. quidam Geneuerenſium Alumni Camberij capti flammis exuſti ſunt, quod libros prohibitos vendidiſſent, & doctrinam Caluini ſpargerent, vt teſtis eſt *Gothofred. Abauo in ſua praxi, & theorica crim. §. hæreſis, numer. 41. & ſeq.* quod antea etiam obſeruauerat idemmet Auctor in ſuo tractatu crimin. *Reatuum quæſt. 7. numer. 15. & ſequen.* vbi etiam ſubiungit hæc verba.

Vtinam Principes Chriſtiani has pænas ſemper hæreticis inferrent, quia peſtis hæc non tàm latè vires ſuas ſpargeret, nec tam multis Chriſtiana Reipublica vexaretur.

An non eſſe ſæculari Curiæ tradendos, dixit *Pegna commen. 64. ſupra citato*, vbi nonnullorum Conciliorum veterum loca ad hoc adducit, *Farinacc. de hæreſi quæſt. 193. numer. 1. ſequen*, atque hoc verius videtur.

Opinio tamen Simanch. omninò recipienda eſſet.

Primò, ſi magnam oſtenderint pertinaciam, & obſtinationem, in ſe conuertendo ad fidem.

Secundò, ſi enixè precè præcibus, & minis alios ad hæreſim ſeduxerint.

Tertiò, vbi Regibus, & Principibus Hæreſes perſuadere conati ſint.

Hiſce enim caſibus abſque miſericordia ſæculari brachiu reliquendos, docuerunt Pegna vbi ſupra verſ. Illos autem Hæreſiarchas, *d. q. 193. num. 7. & ſeq. Zecchius in ſumma. par. 1. tit. de fide, rubr. de hæreſi, capit. 11. numer. 17. verſ.* Fallunt prædicta, *& Zanard. in ſumm. d. tit. de fide, §. 14.* Dico, *verſ. 2. ſunt morti adiudicandi, Pater Maſſin. in praxi part. 9. aſſertione 79. primæ impreſſ.*

187 Quia tamen ſupra diximus hoc Sacroſancto Tribunali ſæpe reos ſuper intentione torqueri ſi fateantur vel conuicti ſint ſe hæreticas aſſertiones protuliſſe, animo tamen non hæretico, ideò hoc loco breuiter videndum eſt.

An idemius ſit ſtatuendum in iſtis dogmatiſtis, ſeu hæreſiarchis, qui hæreticam ſe ſe abuiſſe intentionem negarunt.

188

188 In qua re nos habemus punctualem traditionem *Canteræ in ſuis quæſt. criminal. cap.1. de hæret. numer. 70. verſ.* Eſt nunc videndum, qui hoc modo diſtinguit.

189 Aut Dogmatiſta fatetur ſe dogmatiſtam fuiſſe, & fatetur intentionem ſe ſe habuiſſe hæreticam, & tunc (ait Cantera) neſcio videre quo iure aliqui DD. voluerint eum brachio ſæculari etiam relaxandum, quia hoc nullo iure, cauetur, quamuis grauius puniendus ſit, quam ſimplex hæreticus, niſi eſſemus in caſibus, de quibus ſupra.

190 Aut ingenue fatetur ſe fuiſſe Dogmatiſtam, & negat intentionem, & tunc adhuc diſtinguit Cantera.

Vel quod fuerit Dogmatiſta non eſt plenè probatum in actis S. Officij, & tunc arbitratur Cantera, & quidem magna cum æquitate locum eſſe poſſe torturæ ſuper intentione, (quod tamen mihi de iure videtur ſatis durum, maximè ob aſſertionem 56. *P. Maſſin. in praxi par.9. primæ impræſſ.* & me remitto deciſioni Supremi Tribunalis, ac Eminentiſſimæ Congregationi Dominorum Supremorum Inquiſitorum, qui ſine dubio in hoc caſu erunt conſulendi.

Ratio pro opinione Canteræ poteſt eſſe, quod iſte non conuictus liberè faſſus eſt ſe fuiſſe Dogmatiſtam: Igitur veriſimile eſt, quod etiam intentionem hæreticam faſſus fuiſſet, ſi eam verè habuiſſet.

At fatetur ſe fuiſſe Dogmatiſtam, & de hoc eſt conuictus, & in hoc caſu (ait Cantera) ſi neget intentionem non eſt ſuper ea torquendus, ſed relaxandus brachio ſæculari, quia ex quo de facto principali eſt conuictus, & de eo aliter plenè conſtat, quam per ſuam confeſſionem præſumitur negare intentionem hæreticam, vt eludat Iudicium Eccleſiæ.

191 Tandem ad finem huius Tituli notandum eſt cauſas S. Fidei, hoc habere ſpeciale quòd poſſunt ferri ſententiæ, etiam die feſtiuo in honorem Dei, prout ita etiam de conſuetudine ſeruatur, & die 26. Iulij 1605. reſcripſit S. C. Eminentiſſimorum DD. Cardinalium Supremorum Inquiſitorum teſte *Mar. Anton. var. reſol. lib.3. reſol. fin.*

Et non ſolùm habet locum hoc ſpeciale priuilegium S. Officij in ſententijs hæreticorum pœnitentium, ſed etiam in ſententijs Hæreticorum impœnitentium, & relapſorum. Nam hæ feruntur etiam ex cauſa religionis in die feſto, prout etiam in eodem die feſto traduntur, & relaxantur dicti hæretici Impœnitentes, & relapſi brachio ſæculari comburendi, vt animaduertit *Sotus de Iuſt. & Iure lib.2. quæſt.4. art.4. & Sanchez in ſuis conſil. moral. tom.2. lib.5. cap.2. dub.30. num.4.*

192 Quomodo autem cum hæretico confeſſarius ſé gerere debeat, dicam in Tit. de Hæreticis pœnitentibus, impœnitentibus, & relapſis.

TITVLVS SECVNDVS.

De Hæreticis Pœnitentibus, Impœnitententibus, & Relapſis.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus pœnitentibus ex benignitate parcitur ab Eccleſia.*
2 *Quis dicatur hæreticus pœnitens.*
3 *Quonam tempore Hæretici pœnitentes recipiantur.*
4 *Vera ſententia.*
5 *Intellectus cap. ad abolendam, de hæret. in verb. continuo, &c.*
6 *Hæreticus pœnitens poſt traditionem brachio ſeculari, an admittatur ad miſericordiam.*
7 *Pœnitens te varijs pœnis puniuntur.*
8 *In harum pœnarum impoſitione, quæ conſideranda.*
9 *Hæreticis pœnitentibus de iure bona confiſcantur, ſed de generali conſuetudine eis condonantur, vbi an recuperent beneficia, & an abiurantes de vehementi, ſint ad ea obtinenda inhabiles.*
10 *Quatuor caſus, in quibus Hæretico pœnitenti pro prima vice non parcitur.*
11 *Hæreticus impœnitens quis.*
12 *Negatiuus habetur pro impœnitente.*
13 *Item reconciliatus, ſi omnes errores ſuos, & complices non reuelauerit.*
14 *Item ſecundum aliquos, qui poſt abiurationem reuocat ſuam confeſſionem, aſſerens ſe innocentem fuiſſe magis tamen vera ſententia eſt, hos dicendos eſſe temerarios, & vti tales puniendos.*
15 *Praxis contra impœnitentes.*
16 *Inquiſitores habent Iuriſdictionem contra pœnitentes, non implentes pœnitentias.*
17 *An hæc iuriſdictio extendatur, etiam ad cauſas ciuiles.*
18 *Fugiens à carcere ſibi aſſignato, pro pœnitentia, an ſit habendus pro relapſo.*
19 *Eſt habendus pro impœnitente.*
20 *Quid de fugiente è carcere ſibi aſſignato ad cuſtodiam.*
21 *Talis fugiens ſi nequeat compræhendi habetur pro confeſſo, & impœnitente.*
22 *Quæ dicta ſunt de fugiente è carcere, an ſint extendenda ad pænitentias non implentes.*
23 *Ex non obſeruantia pœnitentiæ, an oriatur ſuſpicio hæreſis, & qualis.*
24 *An quis poſſit ſe obligare ad pœnitentias obſeruandas ſub pœna relapſi.*
25 *Onus probandi obſeruantiam pœnitentiarum incumbit alleganti.*
26 *De Relapſis, qui DD. agant.*
27 *Relapſus, quis iudicari debet.*
28 *Reincidens in hæreſes, quas abiurauit eſt relapſus.*
29 *Abiurans de vehementi, ſi poſtea in eaſdem hæreſes, quas abiurauit incidat habendus eſt, pro relapſo.*
30 *Quid de ſortilego, qui primo abiurauit ob Dæmonum inuocationem, & poſtea de eadem inuocatione reperitur confeſſus.*
31 *Qui primo abiurauit de vehementi, ſi in alias hæreſes incidat, dicitur relapſus, vbi adducitur quædam doctrina Canteræ, & deciſio Supremæ Inquiſitionis in Regnis Hiſpaniarum.*
32 *Idem de his, qui poſtea incidunt in eandem hæreſim.*
33 *Alius caſus, in quo quis habetur pro relapſo.*
34 *Vt quis ſit relapſus, debet conſtare de lapſu in hæreſim.*
35 *Bis abiurans de leui, vel vehementi non habetur pro relapſo, & numero ſequenti, vbi etiam refertur pulcherrimus caſus, & quid de relapſo, qui primo ſponte comparuerat.*
37 *Relapſus relaxatur brachio ſeculari, etiamſi pœniteat, & num.38. ſi pœniteat, prius ſtrangulatur, & poſtea comburitur, num.39. & ſeq.*
40 *Eccleſia admittit relapſos ad Sacramenta pœnitentiæ, & Euchariſtiæ, non tamen admittit eos ad ſepolturam Eccleſiaſticam, & num. ſeq.*
42 *Relapſi torquentur ſuper complicibus.*
43 *Relapſus non admittitur ad abiurationem, vbi quod amittit bona, & an eius filij ſuccedere poſſint in maioratu.*

44 *Iudices Layci tenentur ſtatim exequi ſententias Inquiſitorum contra Hæreticos latas, vbi etiam, quod in cauſis hæreſis nullo modo poſſunt Layci ſe ſe ingerere, etiam ſub prætextu violentiæ, & ibi zelus Senatus noſtri Mediolani in exequendis ſententijs in hos relapſos, & Impœnitentes ab Inquiſitoribus latis.*
Inquiſitores cauſas Relapſorum referre debent Supremo Tribunali, & quomodo huiuſmodi relationes peragendæ, ibidem.
45 *Hæreſis purè mentalis non habet annexam excommunicationem Bullæ.*
46 *Hæreſis externa, quæ dicatur.*
47 *Hæreſis externa habet annexam excommunicationem.*
48 *Quæ conſiderare debeat confeſſarius, cum hæreſis eſt externa.*
49 *Quomodo ſe debeat gerere confeſſarius, cum proferente verba hæretica, abſque animo hæretico.*
50 *In Sacramentali Confeſſione, quid exigere debeat confeſſarius ab hæretico.*
51 *Quomodo ad contritionem peccatorum ſuorum induci debeat hæreticus à confeſſario.*
52 *Quomodo pariter in Catholica veritate confirmandus, vbi adducitur inſignis locus D. Hieron.*
53 *Confirmatio in fide Catholica à Deo precibus, & lachrimis obtinenda.*
54 *Perſeuerantia eſt donum ſpeciale Dei, requirens peculiare Chriſti Domini auxilium.*
55 *Tractus ſæpè ab hæretico, & corde, & ore proferendus.*
56 *Poſt datam abſolutionem, de quibus ſit Hæreticus monendus.*
57 *Quomodo Confeſſarius ſe gerere debeat cum hæretico negatiuo, remiſſiuè.*
58 *Hæreticus negatiuus, an ſit in foro Conſcientiæ abſoluendus.*
59 *Negatiuus innocens, ſi fateatur hæreſim, an peccet mortaliter.*
60 *Relapſus admittitur ad Sacramenta Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ.*
61 *Epiſcopus, & Inquiſitor non abſoluunt in foro Conſcientiæ ab hæreſi.*
62 *Relapſus relaxatus brachio ſæculari, dicitur in articulo mortis.*
63 *Hæreticus occultus, qui abſolutionem in foro conſcientiæ, non potuit obtinere, quid agere debeat.*

§. PRIMVS.

De Hæreticis Pœnitentibus.

1 POenitentibus Hæreticis ex benignitate piæ Matris Eccleſiæ parci, patet *ex tex. in l. Manichæos, de hæreticis, & in cap. ad abolendam, §. præſenti, §. Laycus, de hæret.* vbi id docuerunt omnes Canoniſtæ longa ſerie relati per *Farinac. de hæreſi quæſt.192. num. 2. Symanch. de Cathol. inſtitut. titul. de pœnitentibus num. primo, & ſequent. Zechius in ſumma tit. de Fide, rubr. de Hæreſi cap.11. num. 17. part.1. Ludouic. à Paramo de origine Sanctæ Inquiſitionis lib.3. quæſt.9. num. 51. & ſequent. & Campanil. in diuerſorio Iuris Canonico, Rubr. 11. cap.26. num.44.*

2 Pœnitens autem Hæreticus in propoſito dicitur, qui errorem mente, aut etiam facto conceperat, & poſt modum cognita veritate ad ſe reuerſus, reſcripſit Campanil. dicto num.44. poſt *Pegnam comm:65. ſub lit. B. part.2. & Farin. vbi ſupra num.4.*

3 Difficultas tamen maxima eſt, quonam tempore pœnitentes Hæretici recipiantur, oriturque præcipuè hæc difficultas, ex text. in cap. ad abolendam de hæræt. ibi, *Niſi continuo poſt depræhenſionem erroris, ad fidei Catholicæ vnitatem ſponte recurrere, &c.* & in §. Laycus, ibi: *Niſi abiurata Hæreſi, & ſatisfactione exhibita, confeſtim ad fidem confugerit.*

Ob quorum textuum diſpoſitionem non defuerunt, qui dixerint, Hæreticum ad pœnitentiam non eſſe admittendum, niſi ſtatim poſt depræhenſionem ſe ipſum corrigat, de quibus *Menoch. de arbitr. Iudic. caſu 373. num.2.*

Alij verò hoc in arbitrio poſitum eſſe Inquiſitorum, dixerunt, & ita ſenſerunt plurimi relati per *Pegnam comment.8. verſic.* Quod verò, *par.2. quos etiam ſecutus fuit Menoch. dicto caſu 373. num.5. vt ſe titul. tractatus ſui accommodaret.*

4 Veriſſima tamen in hac re ſententia eſt, quam etiam communis huiuſce S. Tribunalis praxis approbauit, Hæreticos quandocunque ante ſententiam pœnitentes ad miſericordiam eſſe admittendos, tuncque etiam dici eos ſtatim, ac confeſtim ad Eccleſiæ vnitatem redire, cum ante ſententiam (in quacunque tandem Iudicij parte) redeunt, & hanc ſententiam probarunt *Zanch. de hæretic. cap.16. num.7. vbi latiſſimè Campeg. in addit. Pegn. dicto commen. 8. verſ.* Vſus autem, *Symanch. de Cathol. inſtitut. titul.47. num.40. & in Enchirid. titul.58. num.11.* vbi alios DD. antiquos allegat, latiſſimè *Farin. de hæreſi quæſt.193. num.55.*

5 Neque his obſtant dictiones confeſtim, & continuò: Nam intelligendæ ſunt, cum temperamento temporis, & aliquando pro ſubiecta materia longum interuallum admittunt, vt in propoſito animaduertit *Simanch. in Enchirid. tit.58. numer.15.* & ad illius textus intellectum videndus eſt modernus *Barboſ. ibidem num. 9. & 10. & Fernand. de Otero diuerſ. quæſt. iuris par.3. quæſt.13. num.12.*

6 An autem aliquando etiam poſt ſententiam, imò etiam poſt traditionem factam, brachio ſæculari admitti poſſit ad miſericordiam hæreticus pœnitens controuertunt DD. in qua re breuiter, & reſolutiuè.

Dicendum eſt, quod in arbitrio poſitum eſt Inquiſitorum, & Epiſcoporum admittere dictos hæreticos ad miſericordiam, etiam poſt traditionem factam de eis brachio ſæculari, ita *Burſat. conſ.90. num.34. volum.1. Farinac. dicta quæſt.193. num.62.* qui alios allegat.

Benè verum eſt, quod rariſſimè huiuſmodi hæretici admittendi ſunt ad miſericordiam, maximè vbi iam traditi eſſent brachio ſæculari, quoniam conuerſio de illo tempore facta, non præſumitur facta ex corde, ſed ob dolorem vrentis ignis, & timorem mortis, & ita etiam nos experientia docuit, & exemplum refert *Eymericus in Directorio part.3. in decimo modo terminandi proceſſum numer. 204. verſ.* Et de facto de quodam Sacerdote, qui vti impænitens non relapſus in Ciuitate Barchinon. in Cathalonia fuerat traditus brachio ſæculari, & igni applicatus, & etiam ex vna parte aliqualiter aduſtus cæpit clamare, quod educeretur, quia volebat abiurare, & ſic factum fuit, ſed poſt quatuordecim annos inuentus fuit permanſiſſe continue in Hæreſi, ac multos infeciſſe, vnde vti impænitens relapſus fuit combuſtus, ita *Pegna 2. part. commen.36. ſub lit.E. & 3. part. comm. 46. ſub litera H. & Latius Albert. cap.1. de hæret. in ſexto quæſt. 12. num. 16. Royas de hæret. part.2. num. 193. Symanch. de Cathol. inſtitut. tit.46. numer.40. latiſſimè Azeued. ad Regias Hiſpan. Conſtitut. Nouæ Recompillat. lib.8. tit.3. l. 3. num.10. ſeq.* quibus addendi ſunt.

Souſa in Aphoriſm. Inquiſit. lib.2. cap.34. num.8. & P. Diana par.4. reſol. moral. tract.7. reſolut.34. verſ. Sed reſtat hic inquirere.

Quam-

Quamuis autem pœnitentes hæretici ad miſericordiam admittantur. Attamen varijs alijs pœnis punien-
7 di ſunt, & in ſpecie pena perpetui carceris, de qua latè *ſupra dixi in tit.1. de hæret.* Variæ quoque pœnitentiæ ſalutares eis imponuntur, & condemnari vlterius ſolent, ad delationem habitelli cum crucibus ſuper veſtes, de qua re plura apud *Symanch. de Cathol. inſtitut. tit.47. num.9. & num.11.* vbi de occultante habitellum *Pegn. part.3. comment. 44. ſub littera F. Ludouicus à Paramo de origine Sanctæ Inquiſit. libr. 1. titul. 2. cap.4. & quinto, & Farinac. de hæreſi quæſt.193. num.91. & ſeq. & Fernand. de Otero dicta quæſt.13.*

8 In harum tamen pœnarum impoſitione, maxima ratio habenda eſt ad tempus, quo Hæretici iſti conuertuntur, Nam mitius puniendus eſt, qui metu imminentium probationum confitetur, quam qui in carceres coniectus confitetur, & mitius puniendus hic, quam qui poſt publicatas atteſtationes confiteretur, vti notauit *Symanch. de Cath. Inſtit. tit.47. n.28. & ſeq.*

Et licet inter Hæreticorum penas præcipuum teneat locum confiſcatio bonorum, quæ de iure habet locum, non ſolùm in hæretico impenitente, vel relapſo, ſed etiam in penitente, vti animaduertit *Symanch. dicto tit. 47. num.15. & in Enchirid. tit.56. n.6. & ſeq.*

9 Attamen ex generali totius Italiæ conſuetudine receptum eſt, vt hæretico ad cor reuertenti, bona confiſcata condonentur, vti notat. *Clar. in §. hæreſis n.7. Zaſ. conſ.23. num.11. & 16. lib.1. Surd. conſ.386. num. 26. Farin. de hæreſi q.190. num.131. & ſeq.* vbi quod Sanctum Vniuerſalis Reipublicæ Chriſtianæ Inquiſitionis Tribunal, omnes hæreticos pœnitentes ſemper condemnat in hæreticorum penas, in executione tamen, & occupatione bonorum magna cum miſericordia, & circumſpectione procedere ſolet, latè Ricciull. de iure perſonar. &c. *l.5. cap.42. & cap.43.* vbi an pœnitens hæreticus recuperet Iuſpatronatus, *& cap.44.* vbi quid de beneficijs. Certum tamen eſt, quod qui abiurauit non vt hæreticus, ſed vt ſuſpectus tantummodò, etiam de vehementi non eſt inhabilis ad beneficia, etiam Cathedralis, *Freitas ad Roder. de confeſſ. ſollicit. quæſt.24. num.72. Lotter. de re beneficiaria lib.2. cap.43. num.34.*

§. SECVNDVS.

De caſibus, in quibus Hæretico pœnitenti, etiam pro prima vice non parcitur.

10 QVamuis regulariter pœnitens hæreticus ad miſericordiam pro prima vice admittatur, in nonnullis tamen caſibus ei nullo modo parcitur.

Primus caſus eſt, in celebrante Miſſam, & adminiſtrante Sacramentum Pœnitentiæ cum Sacerdos non ſit; Nam talis etiam pro primo lapſu traditur Curiæ ſæculari, vti probaui in proprio tit. de celebrantibus, &c.

Secundus caſus eſt, de hæreticis, qui negant Trinitatem, Diuinitatem D. N. I. Chriſti, eius Conceptionem, de Spiritu Sancto, mortem ipſius, vt nos redimeret, ac Virginitatem B. M. V. vt habetur in Conſtitut. Pauli I V. incip. Cum quorundam hominum malitia, quæ Romæ die 18. Maij 1597. fuit practicata, dum in Eccleſia Sanctæ Mariæ ſupra Mineruam, vnus pœnitens, qui inciderat in caſum dictæ Conſtitutionis fuit ſæculari brachio relaxatus, vt atteſtatur *Campan. in diuerſ. iuris can. Rubr.1. num.47. in fin. & de hac Bulla vide Scortiam in ſcelectas Rom. Pontific. Conſtit. Epit.67.*

Tertius caſus eſt, de quo in Conſtitutione eiuſdem Pauli I V. incip. Cum ex Apoſtolatus officio, de quibuſvis Magiſtratibus, & Dominis Eccleſiaſticis, & Temporalibus incidentibus in ſchiſma, de quo dixi in tit. de ſchiſmate.

Quartus caſus eſt, in Lamijs, quæ per Maleficia aliquos occiderint, vt per Conſtitutionem Gregorij XV. de qua in tit. de Sortilegis, quæ Bulla impreſſa habetur poſt *part.4. reſol. moral. P. Dianæ.*

§. TERTIVS.

De Hæreticis Impœnitentibus.

11 HAereticus impœnitens dicitur, qui de hæreſi conuictus tenaciter errorem defendit nec vult illum cognoſcere, & deteſtari, & ad Eccleſiæ vnitatem redire, imò recuſat Hæreſim abiurare, vel ſe purgare ad arbitrium Inquiſitoris, & Epiſcopi, ita *Eymericus in Directorio Inquiſ. par.2. quæſt.40. num.1. vbi Pegna,* & latiſſimè *Farin. de hæreſi q.196. n.2.*

12 Hinc colligitur primo, quod Hæreticus negatiuus, de quo ſupra in titulo 1. de Hæreſi habendus eſt pro hæretico impœnitente, *Farinac. d. q.196. n.16.*

13 Secundo colligitur, quod qui de ſe confitetur, & Eccleſiæ reconciliatur, ſi poſtea compertum ſit, quod non omnes ſuos errores, & complices reuelauit, reputatur, vt hæreticus impœnitens, *Symanch. de Cath. Inſtit. tit. 48. num.27. & in Enchirid. tit.29. n.13. & tit.61. num.4. Royas de hæret. part.1. num.195. Pegna par.2. comm.19. verſ.* Ex his poſſumus, *Ludouicus à Paramo de origine S. Officij lib.3. q.9. num.193.*

14 Tertio, ex iiſdem apparet, habendum eſſe pro hæretico impœnitente, qui retractat confeſſionem ſuam poſt ſententiam, & abiurationem, aſſerens ſe confeſſum metu tormentorum, & ſe fuiſſe innocentem, ita *Calder. conſ.2. de hæret. Symanch. de Cathol. inſtitut. tit. 13. num.25. & titul.60. num.8. Royas de hæret. part.2. num.255.*

Quamuis, & melius dixerit *Symanch. in Enchirid. titul.29. num.11.* talem reuocantem ſuam confeſſionem, & dicentem ſe iniuſtè damnatum, potius condemnandum, vti temerarium, quam vti impenitentem, & pœnis arbitrio Iudicum mulctandum, vt fuſtibus, &c. prout ita obſeruari in Sancto Officio atteſtatur idem *Symanch. de Cathol. Inſtitut. tit.13. n.26. & Farin. dicta q.196. num.23.*

De materia tamen horum reuocantium ſuas confeſſiones, maximè ex interuallo videatur *Cantera dicto cap.1. de hæret. num.70. Ioſeph Seſſe deciſ.472. n.7. vol.4 Souſa in Aphoriſm. Inquiſitorum lib.2. cap.48. num.22. & P. Diana tract.7. part.4. reſol.22.* ferè per totam.

Quarto pro impœnitente habendus eſt, qui cum ſit ab Inquiſitoribus damnatus ad abiurandum, maximè de formali, vel de vehementi non vult abiurare, ita *P. Maſſin. in praxi S. Officij par.9. aſſert.83.* primæ impreſſionis.

15 Praxis contra hos impænitentes eſt, vt diu in carceribus detineantur, ſæpius moneantur, vt conuertantur, quod ſi noluerint pænitere tradendi ſunt curiæ ſæculari, vt viui comburantur, ita *Pegna par. 2. comment.65. verſ.* In his, *Farin. dicta quæſt.196. num.4. & ſeq.* vbi alij allegantur. Non obſtantibus iis, quæ in contrarium ab hæreticis allegantur, *ex Matth.13. verſ.* 30. finite vtraque creſcere vſq; ad meſſem, circa quem locum videndus eſt *Sixt. Senenſ. in ſua Bibliothec. Sancta lib.6. annot.60. & Io. Maldonat. in dictum locum Matth.*

§. QVARTVS.

De non Implentibus Pœnitentias.

16 SVpponenda hoc loco eſt communis DD. traditio, quod contra non implentes pænitentias poſſunt Inquiſitores hæreticæ prauitatis procedere vti contra *Decium conſ.137. & Probum ab Monachum in cap. Præſidentes, de hæret. in ſexto, & Decian. tract. crimin. lib.5.cap.54.n.40. & cap.55.n.11. firmarunt Symanch. de Cathol.Inſtit.tit.48.num.29.& 30.& in Enchirid.tit. 61.num.7.Pacian.conſ.9.n.37.Pegna comm.146.par.3. & Farinac. de hæreſi, quæſt.193.n.123.qui alios allegat,* hoc ſuppoſito.

Dubitari merito poteſt, quouſque hæc Inquiſitorum iuriſdictio ſe ſe extendat, an ſcilicet huiuſmodi pœnitentes, tàm in ciuilibus, quàm in criminalibus, ſint à Regia Iuriſdictione exempti: in qua re

Calder.conſ.7.de Iudicijs, Hoſt. in Summ. in tit. de foro compet. Anton. de Butr. in cap.2. de foro compet. & Berous cap. de his, de accuſat. affirmatiuam ſententiam probarunt moti, ex cap.aliud 11.q.1.ibi, Vnde ſi quis pœnitens habet cauſam quam negligere forte non debeat, melius, expetit Eccleſiaſticum, quam forenſe iudicium, quod generaliter ibi Gratianus intelligit de quacumq; cauſa, tàm ciuili, quàm criminali.

Royas tamen ſingul.98. Symanch. de Cathol. inſtitut. tit.47.num.19.Couar.pract.quæſt.cap.34. num.3.Pegna. dicto comm. 146. verſ. Cæterùm tenuerunt (& melius) hoſce pœnitentes poſſe indiſtinctè conueniri coram Iudicibus Regijs, quia nulla lex hos à iuriſdictione ſuorum Iudicum eximit, neque obſtat *text.in dicto cap. aliud.* Tùm quia ibi conſilium datur, non præceptum. Tùm quia ibi loquitur *text. de actore, non reo,* ita *Symanch. & Pegna omninò videndi locis allegatis.*

Benè ante omnes videndus *Bouadill. in ſua Politica lib.2. cap.17. por la iuriſdiction Eccleſiaſtica, caſu 102. num.*148. vbi quod tales pœnitentiati non fruuntur priuilegio fori, niſi in concernentibus implementum pœnitentiarum, & ibi huiuſce rei allegat pulcherrimam rationem, his verbis: *Ni es razon, que por la dicha penitencia, y cauſa culpable en ellos, ſean de mejor condicion, y tomen yncentiuo, y ocaſion de delinquir, con la dicha immunitad, y priuilegio.* Et hoc idem latiſſimè probat *Ferdin. de Caſtro Pallao in ſuo opere morali tom.1. tract.4. diſput.8. punc.12. §.2. n.10.*

Dubitari ſecundo loco poteſt: nùm fugiens è carce-
18 re ſibi pro pœnitentia aſſignato habendus ſit pro relapſo.

In qua difficultate *Archid. Io. Andr. Dominicus, Anchar. in cap. vt commiſſi. §. necnon. de hæret. in ſexto,* voluerunt fugientem è carcere habendum eſſe pro relapſo.

Verùm *Symanch. de Cathol.inſtit.tit.16.num.24.* opinionem hanc falſam, & crudelem eſſe dixit, quod etiam voluerunt *Pegn. d.comen.146.verſ.* Verùmtamen contraria, *& Farin. d. q.193. num.* 135. vbi etiam quod ita in Supremo Tribunali Romæ Inquiſit. ſeruatur in praxi.

Ratio iſtius opinionis eſt, quam adduxit *loco citato Symanch.* quia relapſus non eſt, niſi qui in hæreſim labitur, ac fugiens è carcere, nullam hæreſim fuga committit, igitur non eſt relapſus.

19 Licet autem hæreticus relapſus non ſit, talis fugiens cenſendus, habendus tamen eſt pro hæretico impęnitente, quamdiù in fuga permanſerit, ita tamen, vt ſi compareat poſſit ad pęnitentiam admitti, Pegna loco citato, verſ. Itaque quamdiu, *Riminal. iun. conſ.150. num.25.Menoch.conſ.82.n.127.& 132.Farinac.vbi ſupra num.136. in fin.*

20 Atque hæc de fugiente è carcere ſibi aſſignato ob pœnitentiam extendi debent ad fugientem è carcere ſibi aſſignato ad cuſtodiam: nam fugiens ex carcere ſibi dato ad cuſtodiam, pendente proceſſu, ſi honeſtior ſit diligentius cuſtoditur, & durius punitur, ſi verò ſit vilis fuſtibus cæditur, atque ita in praxi ſeruari atteſtatur *Symanch. dicto titul.16. num.23. quem ſequitor Farinac. vbi ſupra num.138.*

21 Quod ſi compræhendi nequeat, tunc contra eum proceditur, vti confeſſum, & impœnitentem, *Symanch. vbi ſupra, & in Enchirid. tit.26. num.5. & in annot. ad Zanch.cap.8. Royas de hæret.p.2. num.185. Ludouic. à Paramo de orig. S.Officij lib.3. q.4. de ordine procedendi num.72.* & de hac re videnda eſt Conſt.Pij V. ſi de protegendis, verſ. Quique carcerem.

22 Quæ etiam huc uſque dicta ſunt de fugiente ex carcere ſibi ad pœnitentiam dato, extendenda ſunt ad omnes, qui aliàs quaſcunque pęnitentias non obſeruant: nam magis hi impęnitentes dicendi ſunt, quam relapſi, vti docuerunt Pegna, Symanch. & Farinac. locis ſupra citatis.

23 Vbi tamen ex non obſeruantia pœnitentiæ iniunctæ, ſiue deinde illa non obſeruantia conſiſtat in omittendo, ſiuè in committendo, oritur vehemens hæreſis ſuſpicio, vt ſi iniunctum fuerit reo, quod communicet bis in anno, & ipſe per plures annos non communicauerit, vel iniunctum fuerit, ne Hæreticos amplius receptet, & ipſe aliquos poſtea receptauerit, tunc tales habendi eſſent, vt relapſi, ſecundùm diſtinctionem *Calderin. in cap.litteras de præſumption. quem refert, & ſequitur Repertor. Inquiſit.in verbo, Pœnit. verſ. Sed poſſet quæri, & Pegn.dicto comment.146. verſ. Sed Calderinus.*

24 An autem aliquis poſſit ſe ſe, ſub pęna relapſi obligare ad pęnitentiam peragendam controuerſum aliquando extitit.

Sed communis opinio eſt, quod non, vbi aliàs à iure ob non obſeruantiam pœnitentiæ non eſſet relapſus.

Ratio eſt, quia nullus eſt Dominus membrorum ſuorum, niſi quatenus leges permittunt, l. liber homo, ad l. Aquiliam, atque ita tenuit *Pegn. dicto commen.146. verſ.* Et quamuis, quibus addo ego *DD. Placentinos in 14. caſu Placentino poſt iudiciale Locati, verſ.* At hoc nihil eſt, *fol. mihi 460. Menoch. conſ.82. num.113. lib.1.* vbi plurima in terminis huius materiæ.

Tandem notandum, alleganti ſe adimpleuiſſe pę-
25 nitentias ſibi iniunctas, incumbere onus probandi, quoniam implementum pęnitentiæ eſt quid facti, & facta non præſumuntur, niſi probentur *l. in bello, §. factæ, ff. de cap. & poſtlim. reuerſ. cap. cum in iure, de officio Deleg.*

§. QVINTVS.

De Relapſis.

26 HAereticorum relapſorum materia tractatur, in cap. ad Abolendam, §. *qui verò,* & in §. *illos quoque, de Hæret. & in cap. accuſatus, in principio, & §. eum verò, & §. ille quoque, de hæret. in ſexto,* quod caput deſumptum eſt, ex Conſtitut. Alexan. IV. quæ incipit, Quod ſuper.

27 Ex quibus iuribus colligitur, quod ille iudicari debet relapſus, qui vel primo abiurauit hæreſim formalem, & poſtea incidit in vehementem ſuſpicionem, vel qui in primo abiurauit de vehementi, & poſtea incidit in hæreſim formalem, ſufficit enim vt conſtet ſemel, de vno lapſu verè, ſiue ante, ſiue poſt, ita expreſſe docue-

cuerunt *Gemin.in cap.accuſatus,§. ille quoque de hæret. in ſexto, Grilland.de hæret.quæſt. vltima in fin.Gundiſal. in ſimili tractatu quæſt. 20. num.5. Locatus in iudiciali, in verbo,Relapſus,num.3. Symanch. de Cathol. inſtitut. tit.57.num.4.& in Enchirid.tit.60. num.2. Lucerna Inquiſitorum,in verbo,Relapſus,num.4. Zanchin.de hæret. cap.16.num.3. Albert. de Agnoſcend. Aſſert. quæſt. 25. num. 25. Alphonſ. à Caſtro de iuſta Hæreticorum punitione lib.2.cap.2.Royas de hæret. part.2.aſſer.41. Pegna ad Director.part.2.comm.64.*

Ex ſupradictis poſſunt firmari ſequentes iuris concluſiones.

28 Prima concluſio erit, quod † ille verè dicitur relapſus,qui abiurat vnam, vel plures ſpecies Hæreſis, & poſtea incidit, in eaſdem hæreſes, quas prius abiurauerat,vti notauit Eymericus in *Director.part.2.quæſt.58. Zanch. dicto cap. 16. num. 2. Lælius Zecchius in ſumma par.1.Rubr.de fide, cap.11.de Hæreſi, num.19.verſ.* Dicuntur verò, *Farin. de Hæreſi cap.42. num. 1.* & hoc etiam videtur conuenire rationi naturali:nam verbum Relapſus, conſiderando particulam(re) videtur referri ad actum reiteratum eiuſdem ſpeciei,*l. verbum reddendi,de verborum ſignificatione.*

29 Secunda concluſio eſt,de eo, qui dicitur relapſus iuris fictione,vt ſi abiurauit de vehementi articulum de Purgatorio, vel de puritate B.M.V.poſtea deprehenditur per confeſſionem,vel probationem teſtium,incidiſſe in eaſdem ſpecies Hæreſum formaliter, vt eſt text.in dicto cap. accuſatus in princip.ita *Eymeric. in direct.d. quæſt.58.num.3.vbi Pegna,verſ.* Altera eſt illius, *Farin. d.quæſt.195. num.10. & Sanctarell. in alleg.cap.42.n.6. qui alios allegant.*

30 Ex qua concluſione apparet, quid ſit dicendum de ſortilegio, qui primo abiurauit ob dæmonum inuocationem, & poſtea de eadem inuocatione, eſt confeſſus, vel ſecunda vice abiurauit, tamquam Hæreticus formalis,tunc habendus eſt pro relapſo,vt quia v.g.crediderit Dæmones poſſe cogere liberam hominum voluntatem &c. ſecus ſi tam prima, quam ſecunda vice abiurauit de vehementi,ita *Symanch.de Cathol.Inſtitut. tit.57.n.9.& in Enchirid.tit.60.n.4.Farin.vbi ſupra n.9. & ſeq.*

31 Tertia concluſio eſt, quando aliquis abiurat Hæreſim formaliter, vel de vehementi tantum, & ſucceſſiuè generaliter, prout moris eſt, abiurat quamcumque aliam Hæreſim, vt traditur in formulis impreſſis apud Eymeric., & Locat.tunc ſi talis poſt abiurationem de formali, incidit in vehementem ſuſpicionem cuiuſcunque hæreſis,ſiue ille,qui abiurauit de vehementi incidit in aliam Hæreſim formalem, tales iuris præſumptione iudicantur relapſi:quæ præſumptio, cum ſit iuris, & de iure non admittit probationem in contrarium, *iuxta not.in cap. afferte mihi gladium, de præſumpt. Concluſionem hanc probant latiſſimè tradita per Sanctarell. de hæreſi cap.42.num.2.*vbi alios allegat.

Hinc etiam relapſus dicitur qui poſt abiurationem de formali receptat hæreticum,etiamſi receptatio ſit vnica,dummodo ſit facta ſcienter verbum enim *cap. accuſatus, §. & ille quoque de Hæret. in ſexto, ibi. Acceptet verificatur etiam in vnica receptatione, l.mariti,§.quæſitum, ff.de adult. Zanch. de hæret.cap.6.Locatus in ſuo caſu 13.*

Et in tota materia huiuſce tertiæ concluſionis omnino videatur,*Ferdinan.de Caſtro Pallao dicto tract. 4.diſput.6. punct. 2. num. 8. & ſequ.*benè *Cantera,* qui dixit, quod in hac concluſione non eſt dubium, cum quis abiurat primo de formali, & poſtea de vehementi *dicto capit. 1. de hæret. numer. 58. & ibidem addit*, quod ſolum poteſt aliquod dubium, cum quis primo abiurat de vehementi, & poſtea de formali: nam tunc ait ipſe quod crederet hunc non eſſe relapſum, refert tamen *ibidem in verſ.* Benè verùm eſt, caſum deciſum in Supremo Conſilio Inquiſitionis Hiſpaniæ, ex quo apparet in facti contingentia Supremum illud Conſilium contrarium obſeruaſſe, & benè tam in primo,quam in ſecundo caſu, hunc debere dici relapſum, firmauit Ferdin.de Caſtro Pallao vbi ſupra, in qua opinione ego arbitror omnino reſidendum, quicquid in contrarium ſeruari ab Inquiſitoribus Italiæ, dixerit *Farinac. de hæreſi quæſt.105 n.17.in fin.*

Addit vlterius Cantera ibidem, verſ. Aliam habemus,quod ex receptatione, vel conuerſatione hæretici habita poſt abiurationem de formali,talis reputatur relapſus,& adducit gloſam in cap.accuſatus, §. *ille. quoque,de hæret.*in ſexto,quæ dicit,quod fames in hoc caſu excuſat, dummodo ſaltem ſit violenta, ſed non fuit in facto recepta in Supremo Conſilio S. Inquiſitionis Hiſpaniæ, in qua fuit relaxatus brachio ſæculari,vti relapſus quidam, qui cum fuiſſet vti de genere Maurorum reconciliatus,expoſt fuit apud alios eiuſdem generis,& ſe excuſabat, ex illa gloſa, quod fuit ad eos ob famem.

32 Quarta concluſio non ſolùm ſunt relapſi, qui poſt abiurationem de vehementi incidunt in hæreſim, ſed etiam illi, qui in eandem hæreſim incidunt, poſt indictam illis purgationem canonicam, *tex. eſt in cap. ad abolendam,§.illos quoque de hæret. Sanctarell. vbi ſupra n.4.& Farinac.dicta quæſt.195.n.27.*

33 Quinta concluſio, ſi quis, primo abiurauit de leui, quia non conſtabat de eius hæreſi, vel de vehementi ſuſpicione, & poſtea inueniatur conuerſationem habuiſſe cum hæreticis, vel alia feciſſe, de quibus *in dicto cap. accuſatus §. ille quodue ſi pendente hoc ſecundo proceſſu*: probetur, & conſtet eum tunc fuiſſe hæreticum, quando abiurauit de leui,habendus eſt pro relapſo.

Ratio eſt, quia apparet eum in prima abiuratione fuiſſe impœnitente,nec voluiſſe veritatem fateri &c.ita *Ancharan.in d.cap. accuſatus in ſexto notab. Franc. nu. 1.Sanctarell.de Hæreſi dicto c.42.n.6.verſ.*Quamuis benè addat.

34 Sexta concluſio,vt quis relapſus cenſeatur de neceſſitate requiritur quod verè, & realiter conſtet de lapſu in hæreſim formalem.Concluſio hæc deducitur ex alijs concluſionibus ſupra firmatis.

35 Ex hac concluſione deducitur, quod qui poſt abiurationem de vehementi, iterum in vehementem hæreſis ſuſpicionem incidit,non eſt relapſus, Locat. in iudiciali,in verbo, Vehemens ſuſpicio, vbi quod ita declarauit Pius Quintus in Congregatione Sancti Officij anno 1567.*Sanctarell.de hæreſi dicto cap. 41. num. 11.* qui alios allegat.

36 Eodem modo, qui abiurauit de leui, ſi in vehementem,vel leuem hæreſis ſuſpicionem incidat, non poteſt dici relapſus,licet ſit grauius puniendus,*Pegna dicto commen.83.part.2.ſub litera B.Sanctarell.vbi ſupra, Farin.d.q.195.n.22.23,& 24.*

Pulcherrimum tamen dubium eſſe poteſt,an ſi quis coram ſubdelegato ab Inquiſitore, vti hæreticus abiuret,ſi poſtea in eandem, vel aliam hæreſim reincidat, habendus ſit pro relapſo, ſi non conſtet de ſubdelegatione illius Iudicis,coram quo abiurauit.

Caſus hic in indiuiduo accidit in Ciuitate Comi,teſte Lambert.de contract.mulierum &c.*gloſ 7.num.75. & ſequ.* vbi etiam atteſtatur de conſilio totius Collegij I.C.dictæ Ciuitatis,ac Reuerendiſs.Epiſcopi, & Illuſt.D.Io.Thom. Odeſcalchi Reg. Duc.Senatoris fuiſſe mulierem illam, vti relapſam brachio ſæculari relaxatam,& combuſtam,& eo loci Lamberteng. atteſtatur,ita fuiſſe iudicatum, & executum Mantuæ in ſimil. caſu,qui ibi contigerat.

Quod veriſſimum eſt,nam adeſt pulcherrimum conſilium *Burſati 24.vol.1.*factum in caſu, qui ibi conſilij

ita

ita executum atteſtatur anno 1568.

Dubium tamen poteſt eſſe. An Hæreticus ſponte comparens, & abiurans Hæreſes ſi relabatur habendus ſit pro relapſo, ad effectum tradendi eum brachio ſæculari.

In qua re Torreblanca de delictis, in quibus tacita, vel expreſſa Dæmonis inuocatio interuenit *lib. 3. cap.* 123.*num.* 10.videtur tenere,quod non.

Verùm traditio illa intelligenda eſt in hæretico minore vigintiquinque annis, qui ſi ſpontè comparet, & reconcilietur, etiamſi poſtea relabatur, non habetur pro relapſo, cum reconcilietur cum ſolita clauſula, *Citrà pœnam relapſi*, vt dixi *infra tit.* 18.§. 2.*num.* 12. Secus in hæretico maiore, qui ſine dubio in iſtis partibus puniretur pro relapſo, me tamen remitto Sacræ Congregationi.

§. SEXTVS.

De Pœna Relapſi.

RElapſus abſque vlla miſericordia,relaxatur brachio ſæculari: nam ſufficit tales per falſam conuerſionem Eccleſiam ſemel decepiſſe, vt dicebat *Concil. Narbonenſe cap.* 11.*de quo Pegna in allegato comm.* 83. *ſub litera C.Scortia in ſelectas Rom.Pontif.Conſtit.theorem.*36.*num.*2.

38 Atque hoc procedit ſiue relapſus velit pœnitere, ſiue non: nam ſemper (quidquid olim ſeruaretur)traditur ſæculari brachio, ita diſponit textus in *cap. ad abolendam,§. illos quoque de hæret.Pegna vbi ſupra, Farin. d.quæſt.*195.*num.*4.*& Sanctarell.dicto cap.*42.*num.*17.
39 ita tamen, vt ſi pœniteat,prius ſtranguletur, & poſtea comburatur, ac etiam ad Sacramenta Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ admittatur, ſi verò ſit impœnitens viuus comburatur:*Symanch.de Cathol.Inſtit.tit.*57.*nu.*16.*&* 17.*Azeued.ad Reg.Hiſpan.Conſtit.lib.*8.*tit.*3.*l.*1.*n.*172.*ſeq.*

40 Et quamuis Eccleſia nunquam ſoleat gremium claudere redeuntibus iuxta *text. in l. vlt. C. de ſumm. Trinitat., & Fide Cathol. & capite dico* 23. *quæſt.*4.

41 Attamen,hoc intelligi debet in foro poli, vnde Eccleſia admittit relapſos ad Sacramenta, vt ſupra dicebam,ſecus in foro fori,vti diſtinguit *Symanch.d.tit.*57. *n.*14.*Decian.tract.crim.lib.*5.*cap.*16.*num.*7.*& Sanctarell.d.c.*41.*num.*17.*verſ.*Obijcies, *Azeued.vbi. ſup.l.*3. *num.* 27. Non ſunt tamen admittendi ad Eccleſiaſticam ſepulturam vt contra *Alphonſ.à Caſtro docuit Symanch.d.tit.*57.*numer.* 13. *Treuiſ. deciſ.* 36. *numer.*15. *lib.*2.

In hac tamen re mihi maximopere placet doctrina *Canteræ in ſuis quæſt.crim.dicto cap.* 1. *de hæret.nu.* 13. *verſ.*Sed certè, quæ tamen in effectu reincidit cum ea, quam iam tradidimus.

Dicit enim hic doctus Vir, quod relapſi pœnitentes reincorporantur Eccleſiæ, non tamen reconciliantur, & addit, quod reincorporatio fit per adminiſtrationem Sacramenti Pœnitentiæ, quod relapſo conceditur;nam de conſuetudine Hiſpaniæ talibus relapſis denegatur Sacramentum Euchariſtiæ, propter periculum,quod poſſet euenire ex alteratione, quam recipit relaxandus brachio ſæculari.

42 An autem Relapſi,ſiue pœnitentes,ſiue impœnitentes torqueri debeant,dic, quod ſic, ſaltem ſuper complicibus,iuxta notat.per *Farin.de hæreſi q.* 185. *n.* 133. & ea quæ nos diximus ſupra in *tit.* 1. *de tortura hæreticis danda.*

Certum tamen eſt, quod licet relapſus ad pœnitentiam ſe admitti petat. Attamen cum relaxari omninò debeat brachio ſæculari,non eſt admittendus ad abiurationem, vti notaui *in tit.de hæreſi, & hæret.in §.de abiuratione iniungēda hæretico ſicuti certum pariter eſt, omnia eius bona confiſcari,vt ſupra diximus tit.*1.remiſſiue,ſolum modo poſſet dubitari: num filij iſtorum relapſorum, & impœnitentium ſint capaces maioratus, & primogenituræ.In qua re breuiter,dico,ſic, ita *Molin.l.C.de Hiſpan. primogen. lib.*4. *cap.* 11. *num.* 55. vbi loquitur de natis ante hæreſim patris, & *Sanch. ſequitur D.Didac. Ludouic.de Lima ad Molinam loco citato, vbi alios allegat*, & ad materiam inhabilitationum filiorum Hæretici, vide *Azaued.ad leges Nou. Recompil.lib.*8. *tit.* 3. *l.*3. vbi latiſſimè de materia: in hac tamen materia me remitto, ad ea, quæ *dixi ſupra titul. proximo* §.31.

44 Ad finem huius tituli animaduertendum eſt, Iudices laycos,poſtquam hæreticus impœnitens negatiuus,vel relapſus ipſis eſt relaxatus, teneri punire eum abſque vlla reuiſione proceſſus, ſtatim, & abſque vlla mora, *Scortia,qui alios cumulat, in ſelectas Rom. Pontif. Conſtit. Theorem.* 34. *verſ.* Quare Iudex ſæcularis, & ita contra *Bartolum in l. Magiſtratibus num.*4.*ff.de iuriſdictione omnium Iudicum*,latiſſimè veritatem hāc defendit *Franc.Molin. de brachio ſæculari lib.* 1. *c.* 8. *per tot. qui in hac materia omninò videantur.*

Et addit vlterius hic Auctor, quod apud Hiſpanos, qui teneret opinionem Bartoli haberetur pro impio, etiamſi Iudices layci ſcirent ſententiam Inquiſitorum eſſe iniuſtam.

Quia (ait Salcedo) Iudices layci non poſſunt vllo modo ſe intromittere in cognitione Hæreſis,vt dicam in tit.de Apoſtaſia,& fortè etiam in Tertia parte huius operis.

Vnde, cum apud eoſdem Hiſpanos adſit Tribunal laycum,quod vocant violentiæ, vi cognoſcuntur violentiæ illatæ à Iudicibus Eccleſiaſticis non deferentibus appellatione,de cuius Tribunalis materia tractant *DD.allegati in comment.ſuper Bulla Cœn.Domini canon.* 15.*& à Rot.omninò videnda deciſ.* 10.*in poſth. Farinac. p.*2.*quæ fuit compilata à doctiſſimo I.C. Hyſpano. Franciſco Pegna.*

Tale tamen Tribunal ſub quocumque prætextu, etiam violentiæ, nunquam cognoſcit de pertinentibus ad forum S.Officij,vti atteſtatur alijs relatis *Gaſpar.Roder.de annuis redditibus lib.* 1.*q.* 17. *n.* 74. *verſ. Nec ea quæ pertinent.*

Quinimò nec etiam dictum Tribunal violentiæ cognoſcit ſuper prætenſis violentijs factis ab Inquiſitoribus eius familiaribus,de quo extat inſignis deciſio omnino videnda *Senat.Valent.apud D.Hieron.de Leo deciſ.* 2.*per tot.lib.*1.

Vt autem videamus, quomodo procedat Senatus noſter Mediolani,in executione ſententiarum prolatarum contra hæreticos ab Inquiſitoribus, & quantus ſit dicti Excellentiſſimi Tribunalis zelus in concernentibus Cathol. Relig.ſubijcio ſequens reſcriptum eiuſdem Senatus in hac materia.

Dilecte noſter. Vidimus, quæ ad nos ſcripſiſtis de Don Baptiſta Gaudentio, aliàs Fr. Seraphino Ferrarienſi vt ad nos ſcripſiſtis hæreticæ prauitatis reo. Quamobrem vbi vobis tradatur illius condemnationem ſtatim execution mittetis. Mediolani 6. Auguſti 1573. *A tergo Sapienti I.C. Iudici Maleficiorum Cremonæ.*Pro cuius decreti executione dictus Reus die 12. eiuſdem menſis fuit vnius combuſtus in loco publico Iuſtitiæ, vti hæreticus relapſus,& impœnitens.

Vltimò animaduertant Inquiſitores regulariter cauſas haſce horum relapſorum referendas eſſe Supremo Tribunali Vrbis Romanæ, & ita dixi ego inuiolabiliter obſeruandum eſſe,in caſu occurenti in facto,in Ciuitate Cremonæ in quodam Genebenſi relapſo

ſpon-

ſponte comparente, prout etiam ita executum fuit.

Quinimò Reuerendiſs. Pater Ioan. Baptiſta à Martinengo tunc Inquiſitor Cremonæ, & nunc ob eius religioſas virtutes, ſed præcipuè ſingularem modeſtiam, & doctrinam ad munus Commiſſarij Generalis vniuerſalis Inquiſitionis de Vrbe meritiſſimo aſſumptus, atteſtatus fuit in litteris patentibus Inquiſitorum regulariter ab eorum auctoris excipi ſolere reconciliationem relapſorum, prout verè in eius literis patentibus erat excepta.

In huiuſmodi autem relationibus fiendis Sac. Congreg., non ſolùm vltimi proceſſus cum ſententijs, & abiurationibus anteriorum ſunt ponendi, ſed anteriores etiam proceſſus, ſunt per extenſum referendi, benè Garzias in ſua praxi inſcripta, Orden de proceſſar en el S. Oficio, fol. 60. à tergo, vbi generaliter dixit.

Aduiertaſe que los ſemejantes, y a todos los que les cauſan ſecundos, o mas proceſſos en preſencia o abſencia, ſe les han de acumular le primiero, y los de mas, ponendolos por principio ſin contentarſe componer ſolamente la ſentencia, y abeuraciones como algunas vaces ſe haze, porque es muy conueniente y neceſſario veer los dichos proceſſos para la determinacion del vltimo.

§. SEPTIMVS.

Quomodo ſe debeant gerere Confeſſarij cum Hæreticis Pœnitentibus Negatiuis, & Relapſis.

45 PRimò loco quoad hæreticos pœnitentes animaduertere debet Confeſſarius, An eorum hæreſis fuerit pure mentalis, quo caſu non habet annexam excommunicationem Bullæ Cænæ Domini, *Filliucc. quæſt. moral. tom. 2. tract. 22. cap. 6. num.* 182. & nos ſupra diximus titulo in proprio, §. *de excommunicatione*, vbi quod ob id hæreticus pure mentalis à quocumque poteſt abſoluit, *Homobonus de Bonis de examine Eccleſiaſtico part. 1. tract. 5. cap. 1. quæſt. 3. verſic.* His ſuppoſitis, quicquid in contrarium dixerit *Cæual. in ſuis commun. contra comm. quæſtio.* 698. An verò potius eorum hæreſis etiam externa fuerit, quæ ad hoc, vt talis dicatur tria de neceſſitate requirit, vt dixit *Filliuc. vbi ſupra num.* 184.

46 Primum requiſitum eſt, vt ſignum externum ſufficienter hæreſim manifeſtet, ita quod ſi ibi aliquis adeſſet, illud ei ſufficienter hæreſim manifeſtaret, vnde per actus indifferentes manifeſtans hæreſim, non poteſt dici hæreticus, quia ſi mente, quis aſſentiretur propoſitioni huic, Deus non eſt Trinus, & exterius verba hæc tantummodo proferet, NON EST, *Filliuc. loco citato num.* 186. *Bonac. in Bullam Cœnæ diſp. 1. punct. 2. num.* 5. & 6.

Secundum requiſitum eſt, vt actus externus ſit ex ſe malus: Ex quo ſequitur, hæreticum mentalem confeſſario hæreſim ſuam verbis exprimentem, non effici hæreticum externum, *Filliuc. num.* 193. *Bonacin. numer.* 7.

Tertium requiſitum eſt, vt talis actus externus ſit manifeſtatio Hæreſis, *Filliuc. n.* 84. & 195.

47 Et in iſto caſu hæreſis externa habet annexam excommunicationem Bullæ Cœne, ſoli Summo Pontifici reſeruatam, vt vidimus *titulo* 1.

48 Secundo, ſi hæreſis ſit externa conſiderare debet Confeſſarius. An præuia abiuratione, ſufficienter per Inquiſitoris, vel Epiſcopo in foro exteriori abſolutionem ſublata ſit excommunicatio. Nam tunc remanebit ſolum hæreſis peccatum, quod à quocumque Confeſſario poterit Sacramentaliter per abſolutionem tolli: *Filliuc. dicto cap. 6. num.* 183. *Reginald. in praxi fori Pœnitentialis lib. 17. cap. 4. quæſt. 3. num. 71. verſ.* Secundo facta abiuratione: *Ioan. Valer. de differentijs vtriuſque fori, verbo, Hæreſis, differentia 3. numer.* 4.

49 Tertio quia aliqui quandoque verba hæretica proferunt, abſque tamen hæretico animo ſciat confeſſarius hos à quocunque Confeſſario regulariter poſſe abſolui, *Homobonus de Bonis dict. tract. 7. cap. 1. q. 4.*

50 Quarto, in ſacramentali Confeſſione abiuratio in foro externo facta, confirmanda erit, & exigendum, recipiendumque erit ab hæretico iuramentum de parendo mandatis in forma, interrogandusque erit diligenter, de qualitate hæreſis, de tempore, quo in ea permanſit, de violatione præceptorum Eccleſiæ, ſcilicet annuæ confeſſionis, obſeruationis feſtorum, & ſimilium, vna cum omnibus circumſtantijs arbitrio prudentis Confeſſarij, *Homobonus de Bonis vbi ſupra cap. 2. quæſt.* 7.

51 Quinto, varijs Scripturæ Sacræ locis inducendus erit Hæreticus, ad contritionem peccatorum ſuorum, & præcipuæ peccati hæreſis, quæ, & ortum habuit à Diabulo, vt dixit Apoſtolus 1. ad Timoth. 4. *Attendentes Spiritibus erroris, & doctrinæ Dæmoniorum.*

Ex quibus Apoſtoli verbis, colligit ibi Chryſoſtomus, omnem Hæreſim, & hæreticorum dogmata eſſe à Diabolo, & ſub ſpecie pietatis, vera eſt impietas. Vnde idem Apoſtolus 3. ad Timoth. 3. dixit: *Voluptatum amatores, magis, quam Dei habentes ſpeciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes.* Quem locum etiam Patres omnes ibi exponunt de hæreticis.

Admonendus vlterius eſt hæreticus, vt tamquam venenum fugiat Superbiam, & Luxuriam; Ex quibus hæreſes oriri ſolent, vt latiſſimè proſequitur Diuus Hieronymus ad Cteteſiſontem, & *P. Petrus Iuſtinellus in Triumpho Caſtitatis par. 1. cap. 6.*

52 Et tandem eſt in Catholica veritate confirmandus, de quo inſignis eſt locus D. Hireronymi tom. 2. eius operum in Dialogo aduerſus Luciferianos cap. 9 in fin. vbi habet hæc verba.

Apertam animi mei Sententiam proferam, in ea eſſe Eccleſia permanendum, quæ ab Apoſtolis fundata, vſque ad diem hanc durat, ſic vbi audieris eos qui dicuntur Chriſti, non à Domino Ieſu Chriſto, ſed ab alio quoquam nuncupari, vtpotè Marcionitas, Valentinianos, Montenſes, ſcito non Eccleſiam Chriſti, ſed Antichriſti eſſe Synagogam, nec vbi blandiantur, ſi de Scripturarum capitulis videntua ſibi affirmare, quod dicunt, cum, & Diabolus aliqua de ſcripturis locutus ſit, & ſcripturæ non in legendo conſiſtant, ſed in intelligendo: Hucuſque D. Hieronymus.

53 Et ad hoc obtinendum lachrimis, & orationibus, auxilium ſpeciale Dei implorare debebit Hæreticus
pœnitens, quia communis Theologorum ſententia eſt
54 perſeuerantiam eſſe ſpeciale donum Dei, peculiare, ac quotidianum ipſius auxilium requirens *D.
Thom. part. 2. qu. 95. art. 10. vbi latè Vaſqu. diſput.*
197. iuxta illud Ioan. 6. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater meus traxerit eum*: Poteritque ob id pœni-
55 tens ſæpe, tractum hunc, vel ſimilem, & corde, & ore proferre: *Illumina oculos meos, ne vnquam obdormiam in morte, nequando (ſcilicet cum moriar) dicat inimicus meus, præualui aduerſum eum.* Pſalm. 12. *Emitte lucem tuam & veritatem tuam ipſa me deducant, & adducant in montem Sanctum tuum, & in Tabernacula tua.* Pſalm. 42. *Notam fac mihi viam, in qua ambulem, quia ad te leuaui animam meam. Eripe me de inimicis ſalutis meæ, Domine ad te confugi, doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es.* Pſalm. 142.

56 Quin-

56 Quinto poſt datam abſolutionem Hæretico, confeſſarius eum admonere debet diſtinctè de omnibus pœnis per eum incurſis ob hæreſim, de quibus titul. 1. diximus, *Homobonus de bonis d.c.1.q.7.*

57 Sexto quoad hæreticum negatiuum, dubium eſt: An ſit in foro conſcientiæ abſoluendus, ſi humiliter Sacra-
58 mentum petat pœnitentiæ, in qua re *Sanch. in ſumma lib.3.cap.7.n.10.in fin.* fuit in ſententia negatiua, *Portel. verò in dubijs Regularibus in addit. verbo Reus, num. 3. quem ſecutus fuit Diana reſolut. moral.p.1. tractat.5.reſolut.8.verſ.* Pro coronide, voluit Sacramentum Pœnitentiæ minimè poſſe negatiuo Hæretico denegari, quam opinionem etiam ego vti magis piam omninò in praxi recipiendam arbitror.

59 An autem ſi iſte negatiuus ſit verè innocens, & fateatur hæreſim, quàm verè non tenuit, peccet mortaliter.

Affirmat *Pegna comment. 48. in 3. part. Directorij, verſ.* Sit ſecunda concluſio.

Negat *Hyeronimus Rodriquez in compend. quæſtionum Regularium, reſolut.73.num.16.* cuius opinio ſatis probabilis eſt: nam cum in iſto caſu negatiuus ſit ſecundum allegata, & probata conuictus, & iuſtè damnandus, nullum eſt ſcandalum graue, ſi fateatur, ſecus dicendum ſi non eſſet conuictus: nam tunc peccaret mortaliter, fatendo hæreſim; in qua non fuit reus, ob irreparabile infamiæ damnum, quo totam ſuam deſcendentiam maculat.

60 Septimo, quoniam relapſus, vt ſupra vidimus admittitur ad Sacramenta Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ, dubitari poteſt, quis debeat eum abſoluere ab excommunicatione contracta ob hæreſim.

61 Nam Epiſcopus, & Inquiſitor non habent auctoritatem abſoluendi ab hæreſi in foro interiori, ſed tantummodo in foro externo: *Ricciull. de iure perſon. extra Eccleſiæ gremium exiſtentium lib.5. cap. 15. Sanch. in ſumm. lib.2.cap.12. num.3.* qui alios allegant, & nos latè ſupra titulo primo, & ab hac opinione non eſt hodie recedendum (quicquid in contrarium dixerit, *Diana reſolut. moral. par.1. tract.5. reſolut.3.* cuius dicta poſſunt procedere in Inquiſitoribus Hiſpan., & Siciliæ, ſecundum dicta per *Freitas ad Roder. de confeſſ. ſollicit. quæſt. 21. n. 18.*) quia à Supremo Vrbis Tribunali, ita fuiſſe deciſum atteſtatur *Maſſin. in praxi S. Officij par. 10. aſſert.108.*

Neque videtur, quod Confeſſarij ſimplices, poſſint hunc relapſum abſoluere, ſtante Bulla Cœnę Domini.

62 Niſi fortaſſe diceremus hoſce relapſos, brachio ſæculari relaxatos propriè dici in articulo mortis conſtitutos, ſecundùm *Duard. in Bullam Cænæ lib.2.§.2.quæſt. 2.num.1, verſ.* Vel cum quis per Iudicis ſententiam: quo caſu ceſſante omni reſeruatione (vt ſupra pluries docuimus) omnis Confeſſarius poſſet abſoluere, vt expreſſè dicitur in dicta Bulla Cænę.

Verùm in hoc negotio cautè agendum cenſeo, & omnia referenda exiſtimarem Supremo Tribunali Vrbis.

63 Octauo quæri hoc loco poteſt quid facere poſſit Hæreticus occultus, qui abſolutionem ab Epiſcopo, vel ab Inquiſitore non potuit obtinere, Freitas, ſub cenſura tamen, ad *Roder. de confeſſ. ſollicit. q.11. n.18.* cuius dicta ſecutus fuit *Diana dicto tractatu 5. reſolut. 4. tom. 1.* voluit hunc Hæreticum debere mittere Romam ad Summum Pœnitentiarum, ad effectum, vt eius abſolutionem Confeſſario idoneo in partibus committat.

TITVLVS TERTIVS.

De Apoſtaſia, & Schiſmate.

SVMMARIVM.

1 *Aetimologia Apoſtaſiæ, eiuſdem, & ſpecies. & numer.2.*

3 *Apoſtata dicitur qui à fide Chriſtiana totaliter recedit. num.4.*

5 *Hæreſis eſt receſſus à fide partialis Apoſtaſia totalis.*

6 *Sacrificans Demoni eſt Apoſtata, item, & reiterans Baptiſmum.n.7.*

8 *Apoſtaſia non eſt ſpecie diſtincta ab Hæreſi.*

9 *Baptizatus nulliter transferens ſe ad ſectam Iudæorum, num dici poſſit Apoſtata, remiſſiuè.*

10 *Tranſeuntes ad ſectam Iudæorum, vel Saracenorum ſunt Apoſtatæ, et de ritu Iudæorum in recipiendo Chriſtianos, n.11.*

12 *Ex quibus Iudæus Baptizatus præſumitur defeciſſe à fide.*

13 *Quis ſit Iudex Apoſtaſiæ, vbi refellitur quadam ordinatio Regni Portugaliæ, & qua ratione olim Imperatores pænas conſtituerint in hæreticos, & Apoſtatas.*

14 *Declarantur ſupradicta in materia Iuriſdictionis Eccleſiaſticæ.*

15 *Cum agitur de quæſtione facti principaliter, laycus eſt incapax.*

16 *Quæſtio facti habet ad mixtam quæſtionem iuris in hoc crimine Hæreſis.*

17 *Cum quæſtio facti proponitur incidenter adhuc diſtinguitur & n.18.19.*

20 *DD. referuntur, qui de hac materia loquuntur.*

21 *Quomodo Iudex Laycus poſſit cagnoſcere de exceptione excommunicationis.*

22 *Apoſtatæ an ad miſericordiam recipiendi.*

23 *Intellectus l.3.C.de Apoſtatis.*

24 *De Apoſtatarum tortura, & Abiuratione. & numer. ſeq.*

25 *Apoſtatæ puniuntur pænis Hæreticorum, & an in hoc crimine, & etiam in crimine hæreſis ſit locus remiſſioni.*

26 *Etimologia Schiſmatis.*

27 *Schiſma quid ſit.*

28 *Schiſmaticus eſt faciens Synodos Generales inuito Summa Pontifice, item renuens communicare membris Eccleſiæ. & n.29. & ſeq.*

30 *Excommunicatus non eſt ſchiſmaticus.*

31 *Differentia inter hæreſim, & ſchiſma.*

32 *Schiſmatici, alij ſunt diuiſi ab Eccleſia, quoad obedientiam tantùm. Alij etiam quo ad credulitatem, & hi Hæretici ſunt. Alij ſunt diuiſi ab Eccleſia, quia ignoranter putant aliquem eſſe Summum Pontificem, qui canonicè non eſt electus, & n.ſeq.*

34 *Schiſmatici ſecundi generis ſunt hæretici, & vti tales iudicandi.*

35 *Schiſmatici primi generis ſunt ſuſpecti de hæreſi, & qualiten.n.36. & ſeq.*

38 *Conſtito de ſchiſmate, reus torquendus eſt ſuper credulitate ſua.*

39 *Item abiurare debet ſchiſma.*

40 *De ſchiſmate nec confeſſus, nec conuictus, torquetur pro veritate habenda, & abiurat ſchiſma ad formam ſuſpectorum de hæreſi. & n. 56.*

41 *In caſu, in quo quis ſit ſuſpectus de ſchiſmate non poteſt cogi ad abiurandum, vti ſuſpectus de hæreſi.*

42 *Prima pæna ſchiſmaticorum eſt priuatio Eccleſiaſticæ po-*

poteſtatis.

43 *An hæc pæna habeat locum in ſchiſmatico, non denunciato.*

44 *Secunda pæna eſt excommunicatio Bullæ Cœnæ, quæ compræhendit ſchiſmaticos ſolo opere exteriori, non autem mentales ſolum.& n.45.& ſeq.*

47 *An ſchiſmatici primi generis incurrant excommunicationem prædictæ Bullæ.*

48 *Tertia pæna eſt inhabilitas ad beneficiæ.*

49 *Quarta pæna eſt pæna mortis, & de alijs pænis remiſſiuè, vbi de fautoribus ſchiſmaticorum, & num. ſequentibus.*

51 *Vltra pænas de quibus ſupra, alijs etiam pænis punitur Schiſmaticus, & quibus.*

52 *Aliquando traditur brachio ſæculari cum eſt impænitens.*

53 *Dubitans de validitate ſui Baptiſmi eſt baptizandus ſub conditione.*

54 *Character Sacramenti Ordinis neceſſario præſupponit characterem baptiſmi.*

55 *Lex Barbarius, digeſt. de officio Præſidijs in materia Sacramentorum, non habet locum. & numero ſequenti.*

67 *Sacerdos, vel Epiſcopus dubitans de ſuo baptiſmo eſt iterum baptizandus, ſub conditione, & cogendus ad iterum ordines ſupiciendos.& n.58.*

59 *Profeſſus in Religione in caſu inualiditatis ſui baptiſmi, eſt cogendus ad iterum profitendum.*

60 *De Sacerdote inualide baptizato conſecrante, egregie doctrina Angelici Doctoris.*

61 *Circumſtantia Apoſtaſiæ, num in confeſſione neceſſario explicanda.n.ſequ.& n.67. vbi etiam, num Apoſtaſia exterior tantùm habeat annexam excommunicationem Bullæ Cænæ.*

62 *Circumſtantiæ aggrauantes intra eandem ſpeciem, ſecundùm vnam opinionem non ſunt neceſſario explicandæ in confeſſione, ſed contraria opinio eſt verior, ex Tridentino Concilio.& n.ſeq.*

65 *Hæc contraria opinio intelligitur de circumſtantes notabiliter aggrauantibus.*

66 *Prima tamen opinio poſſet practicari in pænitente de recenti conuerſo, & ſcrupulis vexato. & n.ſeq.*

68 *Locus Prouerb.6. vbi ſtatus Apoſtatæ deſcribitur.*

69 *Quomodo ſe gerere debet confeſſarius, cum ſchiſma habet hæreſim coniunctam.*

70 *Differentia inter excommunicationem latam in ſchiſmaticos, & in hæreticos.*

71 *Deffenſores ſchiſmaticorum ligantur excommunicatione nulli reſeruata.*

72 *Quid conſulere debet confeſſarius pœnitenti exiſtentibus duobus Summis Pontificibus.*

73 *Sit ne ſchiſmaticus an hæreticus tenens non eſſe de fide hunc numero Papam, eſſe verum Pontificem.*

74 *Quid exiget confeſſarius à ſchiſmatico in confeſſione.*

75 *Grauitas delicti ſchiſmatis, ex quibus colligatur.& nu. ſeq.*

76 *Monitum aureum B. Antonij Magnis, ex Sancto Athanaſio.*

1 Apoſtaſia Græca vox eſt, quæ Latinæ idem ſignificat, quod elongatio, vel rebellio, vti dixerunt *Decian. in tractatu criminal. lib.5. cap. 70. num.1. & Ricciullus de iure perſonar. extra Eccleſiæ gremium exiſt. libr. 6. cap. 1.*

2 Et ſicuti quatuor ſunt modi, quibus Deo iungimur per fidem, per obedientiam, per ordinem, ſeu Clericatum, & per Religionem, ita ſecundùm quadruplicem à Deo receſſum quatuor aſſignantur Apoſtatarum ſpecies: nam

Quidam dicuntur Apoſtatæ à Fide.

Quidam ab ordine.

Quidam ab obedientia.&

Quidam à Religione. Leonardus Duardus ad Bullam Cęnæ, libro ſecundo, can. primo. quæſt. nona, num. quarto, & ſeq.

Hoc autem loco de ſolis Apoſtatis à fide nobis eſt pertractandum.

§. PRIMVS.

Quid ſit Apoſtaſia à Fide, & in quo differat ab Hæreſi.

3 Apoſtata à Fide dicitur, † qui à tota fide Chriſtiana recedens ad aliam ſectam, putà Turcarum &c. ſe ſe transfert; & in hoc differt ab Hæretico, qui licet neget aliquos articulos: tamen in reliquis, & fidem retinet, & Chriſtiani nomen, *ita DD. in l.1.& 2.C.de Apoſt. Farinac. de hæreſi qu.*183. *num.* 13. *Ludou. à Paramo de orig. S. Officij lib.3.q.3. num.*17. vbi ait. Apoſtaſiam eſſe totalem temerarium receſſum à fide Catholica, *Ricciull. de iure perſonar. lib. 6. cap. 2. num.1. Sanch. in ſumm. lib. 2. cap.7. num.* 16. vbi quod in Apoſtaſia duo poſſunt conſiderari: Primo receſſus totalis temerarius à fide ſemel ſuſcepta, & hoc eſt eſſentiale in Apoſtaſia: Secundo conuerſio ad aliquam aliam ſectam: & hoc eſt accidentale ex eo, quod primum poteſt reperiri, ſine ſecundo, & erit vera Apoſtaſia, quod etiam voluit *Sanctarell. alios cumulans de hæreſi cap.2. dub.1. num.1.&* poſt hæc ſcripta viſus Reuerendiſſimus D. meus, acconciuis Pueronus meritiſſimus Abb. Generalis Montis Oliueti in ſuis eruditiſſimis comment. in Bullam Cęnæ *cap. 1. nnmer. 33. &* 34.

4 Et licet *Suarez de Fide diſput.16. ſect.5.* exiſtimauerit Hæreticũ deficientem à fide verè & propriè dici Apoſtatam Attamen ſumendo Apoſtatæ nomen, vt communiter à DD. ſumi conſueuit, ſcilicet pro totali receſſu à fide, clarum eſt, quod Suarez natat contra torrentem DD. vti etiam ipſe paulò poſt animaduertit n. 6. Ex quibus.

5 Colligitur primò, primariam differentiam inter Hæreſim, & Apoſtaſiam eſſe, quod hæc dicit totalem receſſum à fide Catholica, illa verò non totalem, ſed partialem, *Royas de hæret. part.1. num.485. Ricciull. d. lib. 6. cap.2. num.5.& Sanctarell. qui alios cumulat, de hæreſi cap. 2. num. 1. verſ.* Ex dictis, ſequitur *Azeued. ad Reg. Hiſp. Conſtit. Nou. Recompill. lib.8. tit.2. de los Iudicios, l.2. num.3.& ſeq.*

6 Colligitur ſecundo, quod ſacrificans Dęmoni vel Idolis, & ſe tradens Dęmoni eſt Apoſtata, *D. Thom. 2.2.q. 12. art. 1.* vbi etiam quod Chriſtianus adorans ſepulchrum Mahumetis eſt Apoſtata, *Decian. tractatu crim. lib.5. cap. 72. num. 3. Ricciull. dicto cap. 2. num. 3. & Farin. de hæreſi quæſt. 183. num.* 17. vbi de vouentibus ſe Diabolo propria malitia ſcientes illum eſſe Diabolum Dei inimiciſſimum.

7 Colligitur tertiò, reiterantes Baptiſmum eſſe Apoſtatas, quoniam, vt dicit Abb. in Rubric. de Apoſtatis, videntur à priore Baptiſmate recedere, ita DD. Canoniſtę in dict. Rubr. de Apoſt. & reiterantibus Baptiſmum, & Ciuiliſtæ in *l.1.C. ne Sanctum Baptiſma iteretur, vbi Pegna par.1. Director. com.12. Farin. d. q. 183. num.*18. qui alios allegat, & nouiſſimè *Paulus Chriſtineus deciſ. Supremæ Curiæ Belgicæ tom.2. deciſ.38. ſuper dictum tit. Codic. ne Sanctum Baptiſma iteretur.*

8 Colligitur quartò, Apoſtaſiæ crimen non eſſe ſpecie diſtinctum ab hæreſi, ſed tantummodo importare circumſtantiam magis aggrauantem, intra tamen eandem

dem ſpeciem, ità *Alphonſ. à Caſtro de iuſta hæret. penit. lib. 1. cap. 7. Pegna part. 2. comm. 74. Sanch. in ſumm. lib. 2. cap. 7. num. 26. Ricciull. de iure perſon. lib. 6. cap. 4. nu. 4. Suar. de fide diſp. 16. ſect. 5. in fin. & Sanctarell. qui alios cumulat. dicto. cap. 2. num. 2. & ſeq. & Axeued. vbi ſupra num.* 5. Probatur autem concluſio.

Primò, quia Apoſtaſia eſt receſſus totalis hæreſis verò ſpecialis a fide, & magis, & minus non facit differre ſpecie, igitur &c.

Secundò, quia ſi Apoſtaſia ſpecie differret ab hæreſi, ſequeretur aliquem per ſolam multiplicationem Hæreſum, deſinere eſſe Hæreticum, vt ſi Hæreticus multiplicando Hæreſes recederet à tota fide.

§. SECVNDVS.

Baptizatus nulliter, ſi ad Reprobam ſectam ſe transferat, an dicatur Apoſtata.

9 DE hac quæſtione videnda ſunt ea, quæ ſcripſi in *tit. de Hæret. §. de ſubiecto hæreſis DD. autem ibi allegat. loquentibus in materia Hæreſis, addo Ocham tractatu de hæret. lib. 3. cap. 2. & 3. Alphonſ. à Caſtro de iuſta hæretic. punit. lib. 1. cap. 8. dub. 3. & Ricciull. de iure perſon. extra Eccleſ. gremium exiſtentium lib. 6. cap. 3.* vbi loquitur in materia Apoſtaſiæ.

§. TERTIVS.

De tranſeuntibus ad ſectam Iudæorum, & Saracenorum.

10 CHriſtiani ad impias Iudæorum, & Saracenorum ſectas, ſiue tranſeuntes, ſiue redeuntes Apoſtatas eſſe propriè, docuerunt communiter Canoniſtæ in cap. contra Chriſtianos de hæreticis in ſexto. *Eymericus in Direct. part. 2. q. 44. & ſequent. vbi Pegna commen. 69. & 70. Farinac. alios cumulans de hæreſi quæſt.* 183. *numer.* 19. & de hac materia ſunt duæ Bullæ Pontificiæ, altera Nicolai IV. incip. Turbato corde, altera Greg. XI. incip. Admodum dolenter, quæ impreſsæ habentur apud Eymeric. locis citatis.

Ac proinde contra hos procedere poſſunt omnes, qui ſunt in cauſis Apoſtaſiæ Iudices competentes, ſicuti etiam poſsunt procedere contra Iudæos, & Saracenos ſuadentes Chriſtianis, vt ad eorum ſectam, vel tranſeant, vel redeant, vt latè dixi, & probaui *in titul. de Iudæis in* 5. & 6. caſu Bullæ Greg. XIII. incipiente. Antiqua Iudæorum &c.

11 De ritu autem quo Iudæi vtuntur, cum Chriſtianos recipiunt, videndi ſunt *Eymer. in Direct. par. 2. quæſt. 44. n. 1.* vbi latè *Pegna ſub lit. F. G. H. & I.*

12 Ex quibus coniecturis, ſignis, & præſumptionibus Chriſtiani, vel Iudæi baptizati, ad Iudaiſmum rediiſſe colligatur, videndi ſunt *Crauett. conſ. 73. volum. 1. Alciat. reſponſ.* 487. ſecundum impreſſionem Lugdunenſem, & *Menoch. de arbitr. Iudicum cent. 6. caſ.* 547.

Quid etiam dicendum ſit de tranſeuunte ad haſce ſectas metu mortis me remitto ad ea, quæ dixi *in titul. de Hæreticis, in §. an ſit Hæreticus*, qui metu compulſus, aliquid hæreticale committit.

§. QVARTVS.

Quis ſit Iudex huius Criminis.

13 CLariſſimum eſt in hoc Apoſtaſiæ crimine Indicem competentem eſſe hæreticæ prauitatis Inquiſitorem, vti dixit *Oldrad. conſ. 36. col. 1. verſ.* Ad primum articulum, *Menoch. de arbitr. Iudic. centur. 6. caſ. 546. num. 4. & Farinac. qui alios allegat, de hæreſi quæſt.* 183. *numer.* 11. ita tamen, vt ſimul cum Ordinariis Eccleſiaſticis procedant, modò à Sacris Canonibus præſcripto, de quo par. 3. latiſſimè tractabimus, ex quo colligitur quam erronea ſit ordinatio Regni Luſitaniæ, *lib. 5. tit. 2. §. fin.* qua videtur probari poſſe Iudicem laycum iudicare de Apoſtaſia: quia etiamſi de ea notoriè conſtaret, & vlterius Apoſtata nollet pœnitere, adhuc Laycus eum punire non poſſet, niſi poſtquam Iudex Eccleſiaſticus eum ſibi remiſerit, cap. vt Inquiſitionis, §. *probibemus*, de hæret. in ſexto, & latè ordinationem illam impugnat *Barboſ. Luſitanus in l. Titia, n. 55. ſolut. matrimonio.*

Addo ego non poſſe dari caſum Apoſtaſiæ, tàm notoriæ, quin ſaltem ſit Apoſtata interrogandus, & torquendus ſuper comulicibus, quod ſine difficultate ſpectat ad Inquiſitores, & Iudices Eccleſiaſticos, & cum Apoſtaſia ſit ſpecies hæreſis, & in hæreſi laycus nullo modo ſit Iudex competens vt par. 3. videbimus, & latiſſimè pro nunc docuerunt DD. longa ſerie relati per Scortiam in ſelectas Rom. Pontif. Conſt. epitom. 10. theorem. 34. neque in Apoſtaſiæ crimina vllo modo poterit ſe ingerere; atque ita in hæreſi, & Apoſtaſia quantumuis notoria, & carente omni dubio, iuris, & facti, docuit aliis relatis *Capiblanc. de Baronibus & eorum officio, pragmat. 8. par. 1. n. 95. verſ.* Sed verior fuit, in vltima editione.

Neque obſtat quod contra Hæreticos, & Apoſtatas Imperatores varias Legibus ſuis pœnas conſtituerint. Quia leges illæ latæ fuerunt ab Imperatoribus, non vti Iudicibus competentibus, ſed vti protectoribus Eccleſiæ: *Debet eum* (inquit D. Leo in Epiſt. 75. ad Leonem Auguſtum) *Imperator incunctanter aduertere Regiam poteſtatem non ſibi ſolum ad mundi regimen, ſed maximè ad Eccleſiæ præſidium eſſe collatam, vt auſus temerios comprimendo, & quæ benè ſtatuta ſunt defendat, & veram pacem iis, quæ ſunt turbata reſtituat.*

Ad materiam autem hanc, & intellectum dicti capituli, vt Inquiſitionis, §. *probibemus, de hæretic. in ſexto*, videndi erunt *Diana reſolut. moral. par. 3. tract. 1. reſolut. 2. & par. 4. tract. 1. reſolut.* 12. cum vtrobique allegatis per eum: quibus addo ego *Seſſe de inhibit. iuſtitiæ Regin. Aragon. cap. 30. num. 2. Morlam in Emporio iuris tom. 1. tit. 1. de Iuriſdict. omnium Iudicum num: 136. Chriſtoph. de Anguian. de leg. & Conſtit. Principum lib. 3. tom. 1. controu. 31. numer. 8. & 9. Fontanellam de pactis nuptial. clauſ. 4. gloſ. 13. par. 2. n. 41. tom. 1. Sebaſtian. Ximenes in ſuis concordant. tom. 2. ad dictum §. probibemus. Ferdinandum de Caſtro Pallao in opere morali tom. 1. tractatu 4. diſp. 8. punct. 14. per totum, & Bouadill. in ſua Politica lib. 2. cap. 17. por la Iuriſdiction Eccleſiaſtica. num.* 71.

§. VI-

§. QVINTVS.

In quo magis declaratur, quomodo Iudex laycus in cauſis Hæreſis, & Apoſtaſiæ ſit incapax, etiam in quæſtione facti.

14 QVæ hucuſque dicta ſunt de incapacitate layci Iudicis in cognoſcenda controuerſia facti in materia hæreſis, vel Apoſtaſiæ non ſunt ita ad literam, & Iudaicè intelligenda, vt ſemper, & quandocunque laycus Iudex ab his quæſtionibus facti ſit repellendus.

Hoc enim modo arbitror poſſe commodè diſtingui, ſalua ſemper determinatione S. Matris Eccleſiæ, & Congregationis Supremæ S. Officij de Vrbe, cui me, & omnia ſcripta mea humiliſſimè ſubijcio.

15 Aut agitur de quæſtione facti in materia hæreſis, & Apoſtaſiæ principaliter, ad effectum puniendi hæreticum, vel Apoſtatam, & in hoc caſu ego conſtantiſſime dico laycum in hac controuerſia facti eſſe omnino incapacem ex diſpoſitione dicti §. prohibemus, in verbo. Quoquomodo, quod cum ſit generale, & vniuerſale vtique eſt aptum compræhendere, tam quæſtionem facti, quam iuris.

Accedunt rationes ſupra allegatæ, quod hæreticus, & Apoſtata ſunt torquendi ſuper complicibus, quod eſt munus Inquiſitorum, & Iudicis Eccleſiaſtici, ex dictis in titulo primo, §.23.

16 Vlterius facit ratio *Fontanell. de pact. nuptial. clauſ. 4. gloſ. 13. part. 2. num. 41. tom. 1.* quod huiuſmodi quæſtiones facti in hac materia, cum agitantur in ordine ad hæreticum puniendum, ſemper habent admixtam quæſtionem iuris, quo caſu Iudex laycus eſt omnino incapax.

17 Aut tractatur de quæſtione facti omninò ſeiuncta à quacunque quæſtione iuris, incidenter, & per modum exceptionis oppoſitæ in iudicio coram Iudice layco, non ad effectum hæreticum puniendi principaliter, ſed ad effectum non admittendi eum in iudicio, vel excludendi eius filios ab aliquibus dignitatibus, & muneribus honorificis, & tunc adhuc ego diſtinguerem.

18 Vel oppoſitio fit hoc modo. Excipio, quod tu es hæreticus, quia v. g. tali die docuiſti talem propoſitionem hæreticam, & tunc in cognitione iſtius exceptionis nullo modo debet ſe ingerere laycus, quia exceptio illa requirit maximam diſcuſſionem etiam articulorum iuris, non enim ex eo, quod quis profert propoſitionem hæreticam rectè infertur: ergo eſt hæreticus, quia poteſt eſſe, quod quis eam proferat, vel metu, vel iracundia, vel ex ignorantia, quo caſu ſolus Eccleſiaſticus eſt competens.

19 Vel opponitur dicta exceptio hoc modo dicendo, non debes audiri in iudicio, quia fuiſti declaratus à Iudicibus Eccleſiaſticis hæreticus, & in hoc caſu arbitrarer poſſe Iudicem laycum examinare teſtes, qui fuerunt præſentes, dum ille fuit à Iudicibus Eccleſiaſticis declaratus hæreticus, & condemnatus in pœnas hæreticorum, ad effectum tantummodo excludendi eum à Iudicio ſucceſſione, dignitatibus, muneribus, &c. dummodo tamen ipſe non opponeret de inualiditate dictæ denunciationis: nam in hoc caſu vtique remittenda eſſet huiuſce rei cognitio ad ſuos Iudices Eccleſiaſticos.

Et breuiter repetendo ea, quæ hucuſque dicta ſunt, ſentio Iudicem laycum non poſſe eſſe Iudicem quæſtionis facti: an aliquis ſit, vel fuerit hæreticus, ſed tantummodò quæſtionis facti per modum exceptionis oppoſitæ: an ſit, vel fuerit à Iudicibus Eccleſiaſticis condemnatus, & denunciatus hæreticus.

20 Ita in effectu videtur diſtinxiſſe *Morla in Emporio iuris par. 1. tit. 2. de iuriſdict. omnium Iudicum in princip. num. 136. in fin.* vbi dixit verba textus in dicto §. *prohibemus*, ibi: *Quoquomodo poſſe referri ad factum, ſeu ad quæſtionem facti*, vbi de ea principaliter ageretur, non incidenter, & in conſequentiam.

Probatur noſtra aſſertio, primo, quia in hac cognitione agitur de ſolo facto ſeiuncto ab omni iuris controuerſia, cumque de eo agatur incidenter, & non ad effectum puniendi hæreticum principaliter ceſſant omnes rationes ſupra conſideratæ pro incapacitate Iudicis layci.

21 Secundò probatur ex eo, quod Canoniſtæ paſſim docent de excommunicatione, quæ cum ſit ſpiritualis pœna, vtique ad Eccleſiaſticos Iudices ſpectat, non ſolùm eius ſententiæ prolatio, ſed etiam eiuſdem excommunicationis cognitio. Si tamen coram Iudice ſæculari opponatur Actori: *Tu non potes ſtare in iudicio vt Actor, quia tu es excommunicatus*, iuxta text. in cap. intelleximus de Iudic. vbi modernus Barboſ. plurimos DD. allegat. tunc magis communiter ſic diſtinguitur.

Aut Actor reo ſibi opponenti de excommunicatione replicat de eius inualiditate, aut (nihil de inualiditate opponens) replicat non conſtare ſe fuiſſe excommunicatum. In hoc ſecundo caſu, cum agatur de probando mero facto, an ſcilicet Actor fuerit à Iudice Eccleſiaſtico excommunicatus, vel denunciatus, poterit vtique Iudex laycus teſtes recipere, & de eo mero facto cognoſcere: an ſcilicet reus rectè exceptionem ſuam, quoad factum merũ tantùm probauerit.

Primò verò caſu, quia quæſtioni facti adeſt ad mixta iuris controuerſia, vtique tota illius rei cognitio remittenda erit ad Eccleſiaſticum, *Franch. in cap. 1. §. ſi quis igitur, verſ.* An Iudex ſæcularis, de except. in 6. cum alijs longa manu cumulatis per *Ricciull. de iur. perſonar. extra gremium Eccleſiæ exiſtentium, lib. 4. cap. 31. n. 15. & 16.*

Quia tamen res hæc admodum periculoſa eſt, omnia, quæ hucuſque dicta ſunt ſubiecta ſemper intelligantur declarationi Eminentiſſimorum DD. Cardinalium Supremorum Inquiſitorum, & Iudicio quorumcunque piorum, & Doctorum Virorum.

§. SEXTVS:

An Apoſtatæ Pœnitentes ad miſericordiam ſint recipiendi.

MAtthæus de Afflict. in Conſtit. Regni Siciliæ tom. 3. Nicol. Arelat. de hæret. notab. 44. & alij nonnulli, tenuerunt Apoſtatas etiam conuerſos & pœnitentes ab Eccleſia ad miſericordiam recipiendos non eſſe moti, ex diſpoſitione tex. l. 5. C. de Apoſt. ibi: *Nec horum flagitium obliterabitur pœnitentia*, & infra, *lapſis etenim, & errantibus ſubuenitur, perditis verò, hoc eſt Sacro Baptiſma profanantibus nullo remedio pœnitentiæ ſuccurritur.*

22 Verùm contraria ſententia certiſſima eſt, & probatur ex verbis Siricij Papæ Epiſtola 1. cap. 3. relatis per *Pegnam par. 2. comm. 74. verſ.* Et hanc ſententiam, vbi etiam Pegna atteſtatur ita in praxi obſeruari *Symanch. de Cathol. Inſtit. tit. 7. de Apoſtatis num. 3. & 4. Menoch. de arbitr. Iudicum caſ. 546. numer. 19. & 20. Ricciul. de iure perſonar. extra Eccleſ. gremium exiſtentium lib. 6. cap. 4. num. 11. & Sanctarell. de hæreſi cap. 2. dub. 5. numer. 4. & ſeq. latiſſimè Farinac. quæſt. 192.*

de hæreſi num. 14. *ſeq. Chriſtineus deciſionum Supremæ Curiæ Belgicæ, volum.2.deciſ.39. num.* 4. vbi quod hæc opinio certa eſt, licet de iure ciuili contraria opinio Afflicti ſit verior.

23 Quoad *text. verò in dicta l.3. Cod. de Apoſt. Royas in tract. de hæret. part.* 1. *n.* 406. *allegans gloſ. final. in cap. fin. diſt.* 29. ait eos ineptos eſſe, qui canones, & leges concordandas dicunt, vnde *Alphonſ. à Caſtro de iuſta hæret. punitione lib.1. cap.23. & Symanch. dicto titul.7. n.* 4. voluerunt dictum textum eſſe de iure canonico correctum.

Mihi tamen magis placet ſententia *Riminald. iun. inter conſ. vlt. volunt, conſ.83. n.20. lib.* 2. *quem ſequitur Ricciull. de iure perſon. lib.6. c.4. n.* 12. *&* 13. quod ex textu illo nequaquam poſsit colligi, & probari opinio *Arelaten. & Afflict. nam non dicit text.* quod Apoſtatæ redeuntes vita mulctentur, ſed tantùm excludit pœnitentiam, quoad alias pœnas in eo tex. nominatas.

§. SEPTIMVS.

De Tortura, & Abiuratione Apoſtatarum.

24 DE Apoſtatarum tortura, & Abiuratione prorſus ſuperuacaneum eſt hoc loco diſſerere; quoniam in his omnia, quæ de hæreticis dicta ſunt locum habent, vti etiam notauit *Symanch. de Cathol. Inſtit. tit.* 7. *n.* 6.

§. OCTAVVS.

De pœnis Apoſtatarum.

25 BReuiter in hac re dicendum Apoſtatas iiſdem pœnis ſubiacere, quibus hæretici ſubiacent. Et ideò Apoſtatæ ſunt irregulares excommunicati, omnis dignitatis incapaces, eorum bona confiſcantur ſubditi, & vaſſalli liberi a iuramento fidelitatis, teſtari nequeunt, hæredes inſtitui non poſſunt, à teſtimonio ferendo repelluntur, nec vllo modo contrahere queunt: latiſsimè *Menoch. de arbitr. Iudicum cent.6. caſ.* 546. *à numer.* 1. *vſque ad numerum* 24. *Farinac. de hæreſi q.* 182. *à numer.*34. *vſque ad numer.* 53. *Sanctarell. de hæreſi cap.* 2. *dub.* 5. *concluſ.3. numer.6. Locat. Repertor. Inquiſit. & Comenſ. in Lucerna in verbo Apoſtata.*

Circa excommunicationem tamen Apoſtatarum, notandum, quod licet Apoſtatæ ſint etiã veri Hæretici. Attamen vnica excommunicatione ligantur non duplici, vti doctiſsime notauit Reuerendiſsimus Conciuis meus, vnicum Religionis ſuæ Decus, Pater Pueronus Abbas Generalis Monachorum Montis Oliueti, in ſuis commentarijs in Bullam Cœnæ, cap.1. numer. 35. qui alios cumulat, *Scortia Theoremate* 40. qui alios citat, *Layman. in ſumm. lib.2. tract.1. cap.15. numer.4.*

Hoc loco etiam quæri poſſet, vbi Apoſtatæ debeant puniri, ſicut, & Hæretici, & an in his delictis locus ſit remiſsioni.

In quo dico, quod regulariter Apoſtatæ, & hæretici remittuntur Inquiſitoribus eius loci, vbi Hæreſis primum exterius manifeſtata fuit, tunc enim cepit hæreſis ſubijci Iudicio Eccleſiæ, *Molin. de brachio ſæculari. lib.3. cap.44.* qui alios cumulat: ſi tamen Romæ eſset Hæreticus depræhenſus nullo modo remittendus eſſet ad Inquiſitores loci, vbi Hæreſis fuit contracta. Quia regulariter non fit remiſsio de maiori Tribunali ad minus, *Oldradus conſ.* 124. *optimè Marcus Antonius Amidan. tom.3. eius votorum, caſu* 12. vbi quod cum ipſe eſſet ex Conſultoribus Supremi Tribunalis de Vrbe de anno 1591. die 29. Auguſti omnes ferè Eminentiſſimi Cardinales, & Reuerendiſſimi Prælati, cenſuerunt non eſſe locum remiſſioni de Tribunali Vrbis ad Tribunalia inferiora Inquiſitorum.

§. NONVS.

De Schiſmate.

26 SChiſma Græca vox eſt, quæ latinè ſciſſuram ſignificat, iuxta illud ad Corinth.2. cap. 2. *Audio ſciſſuras inter vos eſſe*, latè Duard. ad Bullam Cœnæ lib. 2. can.1. quæſt.56. n.1. & alij infra allegandi.

De atrocitate huiuſce criminis videndi ſunt, *Decian. in tractatu criminali tom.1. lib.5. cap. 63. Farinac. de hæreſi quæſt.*184. *in principio, Duardus loco allegato, & maximè numer.* 3. vbi quod ſchiſmatici dicuntur deteriores illis, qui Chriſtum Dominum noſtrum crucifixerunt, cum illi, nec tunicam Domini inconſutilem ſcindere, nec eiuſdem oſſa confringere fuerint auſi, hi verò Eccleſiam eius, in illius tunica, & oſſibus figuratam, lacerant, & diſrumpunt, *Suarez de charitate diſputat.* 12. *ſect.* 1. *Salcedo in praxi ad cap.* 115. *Diaz. Origen. Homil.9.* in Ezechielem, vbi dixit hæreſim, & ſchiſma, eſſe ſorores.

§. DECIMVS.

Quid, & quotuplex ſit Schiſma.

27 DEfinitur Schiſma à Theologis communiter cum *S.Thom. in 2.2. quæſt.39. art.* 1. vt ſit: *Voluntaria, & pertinax ſubtractio, & ſeparatio ab obedientia vniuerſalis Eccleſiæ, vel Summi Pontificis, qui Principem in Eccleſia locum tenet: Bonacin. in Bullam Cœnæ diſput.1. quæſt.3. puncto 5. n.2. cum allegat. ab eo Reuerendiſſ. Pater Pueronus in Bullam Cœnæ cap. 1. num.* 226. Ex qua definitione,

28 Colligitur primò, illum eſſe ſchiſmaticum, qui contempto Summo Pontifice facit, aut facere intendit Synodos Generales, & Epiſcopos conſtituere, & nouas Conſtitutiones facere, *Farin. de hæreſi quæſt.* 184. *numer.8. Sanctarell. de hæreſi cap.43. num.3. circa medium. Duard. dicta quæſt.56. n.7. Bonacin. vbi ſupra n. 2. verſ.* Decimo.

29 Secundò colligitur illos eſſe Schiſmaticos, qui communicare renuunt membris Eccleſiæ, *Sanc. in ſumm. lib.2. cap.36. n.2. Duard. n.9. Farinac. n.9.*

30 Tertiò colligitur excommunicatum, non eſſe Schiſmaticum, quia hic non intendit ſe ſubtrahere ab obedientia Summi Pontificis, *Duard. loco citato n.4. verſ.* Imò, *Sanctarell. n.9.*

Nec illum, qui renuit obedire Papæ, ob grauitatem rei, quam præcipit, vel ob odium particulare ipſius, vel non vti Papæ ſed vti Domino temporali, v.g. Ciuitatis Bononiæ, ita *Sanch. dicto cap.36. n.3. &* 4.

Quia de ratione Schiſmatis eſt, quod Schiſmaticus ſe ſubtrahat ab obedientia Summi Pontificis, vti Summus Pontifex eſt, *Bonacina vbi ſupra n.2.*

Quartò colligitur, præcipuam differentiam inter hæreſim, & ſchiſma eſſe, quod hæreſis formaliter conſiſtit, in negatione doctrinæ, fidei, & ſic opponitur fidei, ſchiſma verò conſiſtit in repugnantia vnioni corporis Eccleſiæ: & ſic opponitur principaliter virtuti charitatis; ita Suarez *de virtute Theolog. in tractatu*

de

de charitate diſput. 12. ſect. 1. & Sanch. d. cap. 36. num. 7. & 8. qui alios allegant.

Ex quo ſequitur quod omnis Hæreticus eſt Schiſmaticus, quia hæreticus non credendo Eccleſiæ, ſe ſeparat ab illius vnitate, & ex eo, quod non credit, hæreticus dicitur, ex eo verò, quod ab Eccleſiæ vnitate ſe ſeparat, Schiſmaticus appellatur non tamen omnis Schiſmaticus Hæreticus eſt, quia poteſt eſſe, quod quis credat omnibus fidei articulis, & Summum Pontificem eſſe caput Eccleſiæ, & tamen ei nollit ex propriæ voluntatis malitia obedire, ita *D. Thom. dicta quæſt. 39. artic. 1. ad 3. Sanch. loco citato numer. 8. Sanctarell. qui alios cumulat dicto cap. 47. num. 7. latiſſimè Azeued. ad Regias Hiſpan. Conſtitut. Nou. Recompillat. lib. 8. tit. 3. l. 1. numer. 44. & pluribus ſequentibus,* qui in hac materia omnino videatur. Et hinc oritur axioma D. Hieron. ſuper Epiſtola D. Pauli ad Galatas, quod hæreſis peruerſum dogma docet ſchiſma ab Eccleſia ſeparat, de quo *Marius Alterius de cenſuris tom. 1. diſput. 2. lib. 5. can. 9. verſ. Nauar. in Manual. benè Gottofred. Abauo in ſua Theorica, & praxi crimin. in §. hæreſis num. 48.*

32 Schiſmatici ſunt in duplici differentia, alij namque diuiſi ſunt ab Eccleſia quoad obedientiam ſolum, vt potè, quia cum nullum habeant in fide errorem moti, malitia, ſuperbia, vel auaritia deuiant ab obedientia Eccleſiæ: Alij verò ſunt diuiſi ab Eccleſia, & quoad obedientiam, & quia nolunt determinationibus Eccleſiæ credere, & hi propriè ſunt hæretici; hæc magiſtralis diuiſio Schiſmaticorum fuit *D. Thom. in 2. 2. quæſt. 39. art. 1. ad 3. & eam ſecuti fuerunt Eymericus in Directorio par. 2. quæſt. 48. num. 2. Pegna ibid. Symanch. de Cathol. inſtitut. tit. 58. de ſchiſm. num. 4. & in Enchirid. violatæ Relig. tit. 5. num. 2. Suar. de Charit. diſput. 12. ſect. 1. num. 2. Farinac. dicta quæſt. 184. num. 14. & Ricciull. de iure perſon. lib. 8. cap. 1. n. 17. & ſeq.*

33 Tertium Schiſmaticorum genus, ex Symanch. Pegn. Farinac. & Ricciull. locis citatis addi poteſt, illorum ſcilicet qui probabili, vel inſuperabili ignorantia ducti, putant aliquem eſſe Summum Pontificem, qui rectè electus non eſt, quod tunc euenire ſolet cum plures de Papatu diſputant, & neque hæretici ſunt, neque de hæreſi ſuſpecti, ſed hi nonniſi impropriè ſchiſmatici dici poſſunt, nec vllas à iure pœnas incurrunt.

34 Quoad ſecundum Schiſmaticorum genus attinet, quoniam conſumati ſunt Hæretici in illis iudicandis, & puniendis non eſt multa difficultas, cum per omnia ſint, vt Hæretici tractandi, vt animaduertit *Pegn. dicto comment. 73. ſub litera B.* Ideò de primo tantùm genere nunc nobis pertractandum eſt.

§. VNDECIMVS.

An Schiſmatici primi generis ſint ſuſpecti de Hæreſi: & qualiter: Et an torqueri debeant, & abiurare.

VBI Schiſmata ibi eſſe Hæreſes, & diſſenſiones, dicebat Origines ſupra allegato Homilia 9. in Ezechielem. Vnde non mirum ſi ſchiſmatici primi generis, licet ſe ſe Chriſtianos profiteantur, tamen ſint de

35 † hæreſi ſuſpecti, *Bonacina vbi ſupra punct. 5. num. 12. verſ.* Obſerua tamen: re enim ipſa, & facto, palàm oſtendunt ſe credere; Quod extra Eccleſiam ſit ſalus; Quod Summo Pontifici non ſit parendum; Quod vnitas Eccleſiæ poſſit ſcindi, & multa alia eiuſdem generis Hæretica, & erronea, vt egregiè docuit *Symanch. de Cathol. inſtitut. tit. 58. num. 6.* vnde contra eos procedit Sanctum Officium, vt notorium eſt *Peirin. in Priuileg. Minorum tom. 2. ad Conſtitut. Pauli Quinti, num. 14.*

36 An autem ſint ſuſpecti de hæreſi leuiter, vel vehementer: Dicendum eſt, quod regulariter ſunt ſuſpecti de vehementi, optimè *Symanch. loco citato num. 8.* vbi quod Iudices Eccleſiaſtici in hoſce Schiſmaticos animaduertere debent vti de hæreſi vehementer ſuſpectos: quod idem videtur ſenſiſſe *Eymeric. dicta quæſt. 48. num. 3. & Pegna ibidem commen. 37. ſub litera A.* vbi dixerunt hoſce ſchiſmaticos ad minus ex ſchiſmate reddi ſuſpectos de hæreſi leuiter, quaſi velint, quod regulariter ſint ſuſpecti de vehementi, *Menoch. de præſumption. lib. 5. præſumpt. 6. num. 24.*

Et hanc eandem opinionem tenet Ferdinandus de *Caſtro Pallao videndus in ſuo opere morali tom. 1. tract. 6. diſput. 4. punct. 6. num. 19.* Quamuis enim aliquando contingat dari ſchiſma ſine errore intellectus. Attamen raró hoc accidit *Vgolin. de cenſur. Pontif. reſeruatis part. 2. in gloſ. necnon Schiſmaticos, Souſa tamen in Aphoriſm. Inquiſit. lib. 1. cap. 20. numer. 13.* ait, hoſce ſchiſmaticos regulariter eſſe ſuſpectos de hæreſi leuiter tantùm, verùm allegat pro ſe *Farin. de hæreſi quæſt. 184. num. 35. & ſeq.* qui tamen non definit ibi, qualis ſuſpicio ex ſchiſmate oriatur, prout nec *Eymeric. & Pegna locis per nos, & Souſam allegatis,* qui potius in noſtram videntur inclinare ſententiam.

37 Quinimò ſi ſchiſma ſit antiquum ex eo vtique grauiſſima, & violentiſſima oriretur hæreſis ſuſpicio, vt ex text. in Extrauag. ad certitudinem, de ſententia excommunicationis inter communes, ibi: *Tamquam eorundem Geæcorum antiquorum Schiſmaticorum, & in antiquato ſchiſmate conſtitutorum, & per hoc Hæreticorum:* & ibi gloſ. quod etiam docuit *Abb. in cap. quia diligentia num 2. de elect.*

38 Conſtito igitur de ſchiſmate diligenter interrogandus eſt ſchiſmaticus ſuper credulitate ſua: an ſcilicet crediderit Summum Pontificem Romanum eſſe caput Eccleſiæ, extra Eccleſiam eſſe poſſe ſalutem, & ſingilatim ſuper ſimilibus fidei articulis, & vbi Catholicè reſpondeat torqueri debet ſuper dicta ſua credulitate, eo modo, quo ſolent torqueri ſuſpecti de hæreſi, & quidquid ex dicta tortura emergat, torqueri debet ſuper complicibus in crimine ſchiſmatis, iuxta notata p. 3. tit. de indicijs, & tortura, *& ſupra tit. 1. de Hæreſi, §. decimo octauo.*

39 Tortura ei data Schiſmaticus abiurare debet ſchiſma formaliter, iuxta formam de qua *in cap. quoties 1. quæſt. 7. & Turrecremata in ſumma de Eccleſia lib. 4. par. 1. cap. 15.* & etiam hæreſim pro modo ſuſpicionis eiuſdem, vt notauit *Pegna dicto commen. 73. verſ.* Sed vlterius quæritur, *& Decian. in ſuis tract. crimin. lib. 5. cap. 64. num. 2.* & de materia abiurationis horum ſchiſmaticorum videndi ſunt *Symanch. de Cathol. inſtitut. tit. 1. num. 15. & ſeq. Farinac. de hæreſi quæſt. 184. num. 35. & Leonard. Duard. ad Bullam Cœnæ lib. 2. can. 1. quæſt. 56. num. 12.*

40 Vbi autem de ſchiſmate, quis nec conuictus, nec confeſſus eſſet, tunc extantibus indicijs ad torturam torquendus eſſet pro veritate habenda: & vlterius vbi ex tortura nihil emergeret, pro ſuſpicionis modo ſchiſma abiurare deberet, in omnibus, & per omnia ad formam ſuſpectorum de hæreſi.

Nam ſicuti quoad abiurationem à pari procedunt Hæreticus formalis, & ſchiſmaticus formalis, ita etiam quoad eandem abiurationem à pari procedere debent ſuſpectus de hæreſi, & ſuſpectus de ſchiſmate.

41 In prædicto tamen caſu, quo quis de ſchiſmate nec conuictus, nec confeſsus eſset, ſed tantummodo ſuſ-

pectus, non eſſet reus cogendus ad abiurandum vti ſuſpectus de Hæreſi: nam ex præſumptione non naſcitur præſumptio, ſed ex facto certo; vt ſentit Bartol. in l.2,§.Diuus,ibi: *Quod probato vero, tunc præſumitur ſubtraxiſſe;* ff.de iure Fiſci, & apertius *Bald.l,idem etſi, in ſecunda lect. de ſtatu hominum, Ruin. conſ.90.in fin. verſ,Secus autem,lib.3.& conſ.51.num,15.volum,5.vbi de communi, Mantic. deciſ. Rotæ Romanæ 264. num.* 10.

At de ſchiſmate ex quo oritur hæreſis ſuſpicio non conſtat, niſi præſumptiuè, igitur ex eo ſchiſmatæ præſumpto, non poteſt oriri Hæreſis ſuſpicio.

§. DECIMVS SECVNDVS.

De pœnis Schiſmatis.

42 PRima Schiſmaticorum pena eſt priuatio Eccleſiaſticæ poteſtatis (loquendo de poteſtate Iuriſdictionis non Ordinis) *text.eſt in cap.didicimus 24.quæſt. 1. Sanch.in ſumma lib,2.cap.36. num.10. & Card.Tuſchus pract.concluſ.tom.7. litera S,concluſ.55. num.1.& ſequ. Bonacin. de cenſuris in ſpecie diſputat. prima, de cenſuris Bullæ Cœnæ quæſt. 2. punct.5. num.8. Suarez de charitate diſput. 12. ſect. 2. numer.3. qui allegant alios.*

43 An autem hæc pœna habeat locum in ſchiſmatico non denunciato, controuertunt Scribentes: Nam

Azor.inſtitut.moral.par.1.lib,8.cap.20. quæſito 9. & Valentia tom. 3. diſp,3.q.15. punct.3. exiſtimarunt Schiſmaticum, etiam antequam ſit denunciatus carere Eccleſiaſtica iuriſdictione.

Toletus verò lib.1.ſumm, cap.13.nu.2.& Sotus in 4. diſt.12.q.1.art.4. Leonard, Duardus ad Bullam Cœnæ lib.2.can.1.q.56.num.13,verſ.Quæ quidem,& Bonacina in Decalogum diſp.3.qu.4.punct. vlt.§.5. nu.8. & loco ſupra allegato num.9. probabilius oppoſitum cenſuerunt: nam ex Conſilio Conſtantienſi, cuius Conſtitutionem referunt *Tolet,& Sotus locis ſupra citatis*, nullus ex vi prohibitionis Eccleſiaſticæ vitandus eſt, niſi notorius ſit percuſſor Clerici, vel nominatim denunciatus ſit reus perpetrati delicti, cui eſt adiuncta communionis priuatio.

44 Secunda Schiſmaticorum pœna eſt excommunicatio lata in 1.can. Bullæ Cœnæ.

Nam an de iure antiquo eſſent excommunicati, controuerſum eſt inter *DD.ita Sanch. dicto can.36.nu.11. Duardus d.56, nu.6. Suar, de charitate diſp,12. ſect.2. nu.1. Sanctarell. de hæreſi cap.43. nu.8. & Farinac.de hæreſi q.184. nu.37.& ſeq.* Dixi Schiſmaticos eſſe excommunicatos, excommunicatione Bullæ in 1. Can. contra *Nauar. in Man. cap. 27.nu.57.* qui ponit hanc excommunicationem in 2. Canone, ſed verè Nauar. natat contra torrentem DD. & eum latè impugnauit *Alter.de cenſur.tom.1.lib.5.diſput.2. cap.9. in principio.*

45 Hæc autem excommunicatio non comprehendit Schiſmaticos ſolum mentales, *Sanch.nu.15. & Duard. nu.17.nec fautores,& d.Schiſmaticorum, Sanch. nu.16. & Duard, nu.8. Bonacin, d. punct.5. nu. 10. verſ.* Obſerua quarto, licet hi ligentur excommunicatione, de qua in Bulla Pauli Quarti incip. Cum ex Apoſtolatus officio.

46 Ligantur tamen hac Bullæ Cœnæ† cenſura Schiſmatici, ſolo exteriori opere, licet in eis deſit intentio ſe ſubtrahendi ab obedientia Papæ vti docuerunt *Sanch. num.14. Suar. de cenſur.diſput.21, ſect.2. num.13. Duardus num.8.* Ex quo ibi inferunt DD. cenſura Bullæ ligari eos, qui in Anglia externæ obediētiæ ſigna exhibēt erga Regem, licet in mente credant ipſum non eſſe Chriſti Vicarium, *Bonacin. vbi ſupra verſic. Obſerua tertio,& Mar. Alter.de cenſur.tom.1, diſput.2.lib.5.c. 9.colum.8. Filliuc. quæſt moral.tom.1.tract.16, cap.1, numer.48. Pater Pueronus Abb. Generalis Monachorum Montis Oliueti Dominus, acconciuis meus, in commen.ſuis eruditiſſimis in Bullam Cœnæ,c.1.n.130.*

47 An autem in excommunicationis Bullæ noſtræ comprehendantur ſoli ſchiſmatici, & hæretici ſimul: an verò etiam ſchiſmatici primi generis non habentes ſchiſma coniunctum cum hæreſi.

Farinac. tenet ſolummodo Schiſmaticos habentes cum ſchiſmate hæreſim coniunctam comprehendi ex eo, quod hi propriè ſint ſchiſmatici, *ita quæſt. 184. num.59.*

At *Duardus dicta quæſt.59.n. 6.Sanch.& Suar.locis citatis*, manifeſtè docuerunt, etiam ſchiſmaticos, non habentes cum ſchiſmate hæreſim coniunctam, comprehendi Bulla Cœnæ, quia etiam hi ſtricte ſunt ſchiſmatici, vt ſupra vidimus, & ſchiſmatici ſecundi generis iam ſunt excommunicati per eandem Bullam noſtram ſub nomine Hæreticorum.

48 Tertia pœna eſt inhabilitas ad beneficia in futurum conſequenda, *Sanch.nu.18 Farin.d.q.183.n.42.Pegna comment.83.part.2.verſ.* Cognitu dignum, vbi reprobat *Cranett.,qui conſuluerat contrarium conſ.283.Sanctarell.de hæreſi cap.43 n.12.& 13.& de hoc eſt text.in cap.quia diligentia,de elect. Bonacina dicto puncto.5.nu.* 12. vbi addit ob ſchiſma modo non ſit coniunctum cum hæreſi, non incurri priuationem beneficiorum obtentorum ante ſchiſma.

49 Quarta pœna, eſt pœna mortis, vbi ſchiſmatici ſint impenitentes, *Farinac.d.q.184.n.51.& n.52.* vbi quod in tali caſu Iudices ſæculares poſſunt ſine degradatione punire clericos ſchiſmaticos, *Marta de iuriſdict.cap. 38.par.2.*

Et eadem pœna mortis puniri debent Domini, & Magiſtratus omnes tam Eccleſiaſtici, quam ſæculares,
50 qui in ſchiſma inciderint, excitauerint &c. ſecundum Bullam Pauli IV. incip. Cum ex Apoſtolatus officio, vbi omnes tales ſchiſmaticos, etiam pro primo lapſu puniri mandat Papa, vti verè relapſos, *Duard.loco citato num.13.Scortia latè in ſelectas Roman.Pontif.Conſtit. Epitome.7.per tot.*

51 De alijs ſchiſmaticorum penis videndus eſt *Farinat. dicta quæſt. 184.à n. 37. vſque ad 59.& Marta de iuriſ. dict.par.2.cap.38.*

De fautoribus autem ſchiſmaticorum, idem dicendum proportionabiliter, quod de fautoribus Hæreticorum diximus, vide tamen de his Scortiam vbi ſupra Theoremate 184.

§. DECIMVS TERVIVS.

De Peculiaribus pœnis Schiſmaticis ab Inquiſitoribus imponendis.

POſt abiurationem ſchiſmatis formalem, & ſuſpicinios Hæreſis, ſecundum gradū ipſius ſolet Schiſmaticus ab Inquiſitoribus mulctari alijs penis.

51 Hæ autem vltra penas de quibus ſupra diximus, ſunt pena pecuniaria, exilium, carceratio relegatio, triremes, vltimum ſupplicium pro modo, & grauitate delicti, ita *Decian.tractatu criminali lib.5.cap.67. Farinac. de hæreſi quæſt. 184.numer. 49. vbi de pœna pecuniaria, Ferdinan. de Caſtro Palao in opere morali tract. 6. diſp.4.punct. 6.num. 20. vbi de pœna exilij, & triremium, Souſa in Aphoriſm.Inquiſit. lib.3.cap.47.numer. 7.*

52 qui omnes fatentur iuxta eā, quæ dixi ſupra num.41. quod ſi Schiſmatici ſint contum aces, & impœnitentes poſſunt brachio ſæculari relaxari, & pœna mortis naturalis mulctari.

§. DECIMVS QVARTVS.

An Sacerdos, vel Epiſcopus non baptizatus, vel dubitans poſſet baptizari, iterùm ſine periculo Apoſtaſiæ.

SVpra dicebamus, quod reiterantes baptiſmum puniuntur vti Apoſtatæ, nunc hoc limitandum eſt, vbi quis fuit baptizatus inualidè, vtpotè ob deffectum vel materiæ, vel formæ, nam ſine dubio talis eſt baptizandus.

53 Similiter vbi quis probabiliter dubitaret, num ſit validè baptizatus, an inualidè, vel etiam ſimpliciter, an ſit baptizatus, nec ne, is namque ſub conditione, ſi non eſt baptizatus, eſt baptizandus *Sylueſt. in ſumm. in verbo Baptiſmus 4.quæſt.9.Tabiena eodem verbo 4.num.5.Sotus in 4.diſt.3.quæſt.5.art.9.ad 4.Paulus Comitulus reſponſ.moral.lib.1.n.1.*

54 Et cum character Sacramenti Ordinis, neceſſario præſupponat Characterem Baptiſmi, cap.veniens, de Presbyt. non baptizato, *Bonacina de Sacramen.diſp.1.qu.5.punct. 3. n. 2.* manifeſtè ſequitur ad ordinis Sacramentum aſcendere non poſſe eum, qui Baptiſmi lauacro non ſit ablutus, Sacerdotemque non baptizatum (licet probabiliter fortaſſis ſe baptizatum putet) corpus Chriſti non conficere, & Epiſcopum non baptizatum, validè ordines non conferre, latiſſimè Campanil.in diuerſ.iuris canonici, *Rubr. 2. n.23.24.& ſeq. & Auguſt.Barboſ.de offic.Epiſcopi to.2. alleg.2. num.8. poſt Suarez in 3.partem D. Tho. diſp. 22.ſect. 1. to.3.& alios ibi allegatos.*

55 Et quamuis communis error ſoleat facere ius, l.Barbarius de offic. Præſidis: attamen text. ille intelligendus eſt de his defectibus, qui poſſunt ſuppleri a Legislatoribus: vnde ſecus eſt illis defectibus, qui ſunt iuris diuini, vel naturalis, vt eſt difectus Baptiſmi in Sacerdote, ita Barboſa vbi ſupra n.10.& Campanil.n.25. vbi quod regula illius legis non habet locum in ſpiritualibus.

56 Ex quibus apparet primo quidem falſam eſſe opinionem *Angel.in verbo Baptiſmus 7.n.12.* volentis talem Sacerdotem non baptizatum conſecrantem conficere non virtute ſua, ſed Eccleſiæ.

57 Secundò colligitur talem Sacerdotem, vel Epiſcopum ſi de ſuo Baptiſmo dubitet eſſe baptizandum, ſub conditione, vel abſolutè, vbi non eſſet baptizatus. Repert.Iquiſit.in verbo Sacramentum, verſ.Sed quid ſi & Campanil.vbi ſupra num. 24.vbi quod cum quidam in Anglia promotus fuiſſet ad Epiſcopatum ante baptiſmum, Martinus V.decreuit vt baptizaretur, atque iterum ordinaretur, & in Epiſcopum conſecraretur, cum declaratione, quod qui antea ab eo ordines receperant verè promoti, & ordinati non erant.

58 An autem probabiliter dubitans, an ſit baptizatus, poſtquam fuit baptizatus ſub conditione, ſit cogendus ad iterum ſuſcipiendum ordines: Dicendum eſt, quod ſic, *cap.1.& fin.de Presbyt.*non baptizato, *D.Thom.in addit.ad 3.partem, qu.35.art.3.ad 2.* ne caſu quo à principio fuerit ritè, & rectè baptizatus, & conſequenter ordinatus laycalem vitam agat.

59 Idem dicendum eſſet, de profeſſo in Religionem dubitante de eſſet, de validitate ſui baptiſmi: nam poſt iteratum ſub conditione Baptiſmum, cogendus eſſet ad iterum profitendum, vel profeſſionem iam emiſſam ratificandam, tùm quia votum, & promiſſio infidelis valet. Igitur multo magis promiſſio fidelis non baptizati, *Sanch.de matrimon.lib.9.diſput.33.n. 6.* Tùm quia in hac re dubia tutior pars eſt eligenda, *c.fin. de Presbyt.*non baptizato: Tùm denique quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis: ſecundùm vulgarem iuris regulam: at Religio eſt in poſſeſſione iſtius profeſſi virtute profeſſionis: igitur poteſt illum retinere, quouſque plenè conſtet illum non eſſe baptizatum.

60 Tandem quoad Sacerdotem non baptizatum conſecrantem, notanda eſt doctrina ſingularis Angelici Doctoris *D.Thom.in ſupplemento 3 partis q. 35. art.3. ad 2.* vbi dixit piè credendum eſſe Deum, vti Summum Sacerdotem ſupplere effectus Sacramentorum à tali non baptizato adminiſtratorum.

§. DECIMVS QVINTVS.

Quomodo Confeſſarius ſe gerere debeat cum Apoſtata.

QVoniam Apoſtaſia eſt receſſus totalis à fide vtſupra vidimus, & ſpecie ab hæreſi non differt, ideò circa Apoſtatam confeſsarius ea omnia animaduertere debet, quæ ſupra notauimus titulo proximo §. *fin. per totum, de hæreticis.*

61 Dubitari tamen poteſt, an circumſtantia Apoſtaſiæ ſit neceſsario confitenda in confeſſione.

Hæc quæſtio dependet ab alia in ſcholis ſæpè per tractata controuerſia, An ſcilicet circumſtantiæ peccatum aggrauantes intra eandem ſpeciem ſint neceſſario in confeſſione explicandæ.

62 In qua difficultate prima ſententia eſt negatiua: pro qua *Diana reſolut.moral.par.1.tract.7. reſol.1.* enumerat triginta duos Doctores, & vere hæc opinio apud modernos communis eſt.

63 Secunda ſententia eſt, aſserens has circumſtantias eſse neceſſario in Sacramentali confeſsione explicandas, & hanc tenuerunt decem & octo Doctores enumerati à Diana ibidem, inter quos adeſt Magiſt. Philippus Faber meus olim in Patauino Gymnaſio, dū Theologiæ operam darem amantiſſimus præceptor.

64 In hac materia mihi ſemper placuit, hæc ſecunda ſententia, quæ eſt magis conformis Sacro Tridentino Concilio *ſeſſ.14.cap.5.*vbi docuit eam eſſe neceſſariam peccatorum confeſsionem, quæ ſufficit, vt Sacerdos rectè iudicare poſsit de peccatorum grauitate. At hoc iudicium nequit rectè fieri, niſi hæ etiam circumſtantiæ explicentur.

65 Cùm autem dico circumſtantias aggrauantes eſſe in confeſsione explicandas, intelligo de circumſtantijs, non quocumque aggrauantibus, ſed notabiliter arbitrio prudentis viri, & confeſſarij, vt explicat *Filliuc.quæſt.moral.to.1.tract.7.cap.4.n.87.& ſeqq.*

Si tamen verſaremur in pœnitente de recenti viam
66 Domini ingreſſo, quique ſcrupulis nimis vexaretur, quod in eo pœnitentium ſtatu ſæpè contingit, ex Diaboli tentationibus, iuxta illud Eccleſiaſtici 8.*Filij accedens ad ſeruitutem Dei, ſta in Iuſtitia, & Timore, & præpara animam tuam ad tentationem*, tunc confeſſarius, poterit ſequi primam opinionem, & conſulere, imò & præcipere pœnitenti, quod illam ſequatur *Filliuc.vbi ſupra n. 87. verſ.* Prima ergo ſententia probabilis eſt.

67 Ex his ſequitur quid de propoſita quæſtione ſit ſentiendum: nam ſequentes opinionem eorum qui voluerunt non eſſe circumſtantias aggrauantes neceſsario in confeſsione explicandas: conſequenter loquendo debent tenere circumſtantiam Apoſtaſiæ, non eſse ne-

ceſsario in confeſsione explicandam, prout tenuit idem *Diana loco ſupra allegato reſolut.*54.

Sequentes verò aliam ſententiam de neceſſaria explicatione harum circumſtantiarum in confeſſione, quam nos probabiliorem iudicauimus, tenere debent circumſtantiam Apoſtaſiæ eſſe neceſſario confitendã, cum ſine dubio notabiliter aggrauet peccatum Hæreſis, prout in indiuiduo tenuerunt *Suarez de fide diſp*, 16.*ſect.*5. *in fine. Sanch. in ſumm. lib*, 2.*cap*, 7.*num*, 17. *Valentia* 2.2.*diſput*, 1.*quæſt*. 11, *punct*, 1. & 10. *punct*, 5. *qui alios allegant, quibus addi poteſt Layman, in ſumm, lib*.2. *tract*.1. *cap*.16. *num*.3. & poſt hæc ſcripta viſus Reuerendiſſimus Dominus, ac conciuis meus *Pueronus Abb. Gen, Monachorum Montis Olineti in Bullam Cœnæ cap*.1. *num*, 36.

Animaduertit tamen confeſſarius, quod ſi Apoſtaſia ſit tantùm exterior, & in intellectu ſuo rectè pœnitens ſenſerit de Catholica fide, poterit à quocunque confeſſario abſolui, nec excommunicationem Bullæ Cœnæ Vllo modo incurrit, ita *Valer, de differentijs vtriuſque fori, verbo Hæreſis, differentia* 1. *num*.1. & *alij alleg. per me ſupra tit*.2.§.*fin. num*.49.*quamuis Diana reſolut, moral, par*.3. *tract*.4. *reſolut*.143. & licet in fine illius reſolut. dicat hanc opinionem diſplicere multis: attamen eſt mera veritas, & eandem opinionem vti veriſſimam, ſecutus fuit Reuerendiſſimus Pueronus ſupra per me ſæpè citatus in ſuis commentarijs ad Bullam Cœnæ Domini *cap*.1. *num*.37.

68 Proponet vlterius confeſſarius Apoſtatæ, infelicem ipſius ſtatum, & exitum ex Scriptura Diuina Prouerbiorum cap.6. *Homo Apoſtata vir inutilis graditur ore peruerſo innuit occulis, terit pede, digito loquitur prauo corde machinatur malum, & omni tempore iurgia ſeminat, Huic ex templo veniet perditio ſua, & ſubito conteretur, nec habebit vltra medicinam*. Quem locum accommodauit Cardinalis Baronius tom.4. Annal. circa annum Domini 363. & Spondan. in Epit. ibidem num. 16. Iuliano Apoſtatæ, & omnibus alijs Apoſtatis. Et de Apoſtatarum infelici morte, vide eundem *Spondan. ad Annum Domini* 362. *numer*.24. Tandem. vt ſupra monui, omnia, quæ diximus obſeruanda circa Hæreticos, obſeruabit confeſſarius circa Apoſtatas.

§. DECIMVS SEXTVS.

Quomodo ſe debeat gerere Confeſſarius cum Schiſmaticis.

60 QVoniam, vt ſupra vidimus §.10. Schiſma aliquando eſt coniunctum cum hæreſi, aliquando non, cum eſt cum hæreſi coniunctum, tunc confeſſarius, circa ſchiſmaticum eo modo ſe geret, quomodo diximus ſupra ſe ſe gerere debere circa hæreticum,

Si verò Schiſma ſit ab hæreſi ſe iunctum, tunc

70 In primis animaduerteret confeſſarius differentiam, quæ verſatur inter excommunicationem latam ob hæreſim, & ob ſchiſma, quia illa requirit copulatiuè errorem in intellectu, & manifeſtationem illius extrinſecam: hæc verò ſolùm extrinſecum opus requirit, quod ſufficit ad cenſuram incurrendam, etiamſi non adſit animus ſe ſubtrahendi ab obedientia Pontificis, vt eſt caput Eccleſiæ, ita *Suar, Sanch. Duard*. & alij allegati per *Bonacin, de cenſur. in ſpecie tom*.3. *diſput*.1, *q*.2. *punct*.5 *num*, 10. *verſ*, Secundo patet: quibus addi poteſt *Scortia in ſelectas Rom, Pontificum Conſtit. Epir*. 166. *theorem*, 410. *verſ*. Quod ſpectat ad tertiam partem, ibi, Hinc collige Catholicos, cum alijs de quibus ſupra.

71 Secundo fautores, defenſores, & receptatores Schiſmaticorum incurrunt tantummodo cenſuram latam à Conſt. Pauli IV. de qua ſupra numer.41. quæ cum nulli ſit reſeruata, poterit à quocunque confeſſario tolli, *Duard, in Bullam Cœnæ lib*.2. *can*.1. *quæſt*.56. *num*.18. *verſ*, Benè verum eſt, *Bonacin. vbi ſupra, verſ*. Obſerua quarto, *Abb. Pueronus ad Bullam Cœnæ Domini cap*.1. *num*, 246.

72 Tertio, Exiſtentibus duobus Summis Pontificibus eodem tempore, ſi conſtet de canonica electione vnius, & de alterius electione non canonica, conſulere debet confeſſarius pœnitenti, & præcipere, quod pro vero Pontifice eum agnoſcat, quem conſtat canonicè electum: Si verò res eſt dubia, & de alterutrius canonica electione minimè conſtet, tunc confeſſarius conſulere debet pœnitentibus, quod teneant ſe vti membra vnius Eccleſiæ Catholicæ, & ſe referant ad eius Supremum caput Chriſtum Dominum, ac Pontifices illos, non vti certos, ſed vti dubios agnoſcant, promptoſque ſe exhibeant ad illum pro vero Pontifice agnoſcendum, quem pro tali approbauit Concilium Generale, *Mar. Alterius de cenſuris lib*.5. *diſput*.2. *cap*.9. *verſ*. Si poſtules, & verſ. Addo etiam, vbi addit, quod in tali dubio quiſque poteſt negare alterum ex illis eſſe verum Pontificem, abſque periculo peccati mortalis, vel excommunicationis, Nald. in ſumm. verbo, Bulla Cœnæ Domini, *num*.16. *qui alios allegat*, *Abb. Pueronus ad Bullam Cœnæ cap*.1. *num*.243. & *ſequent*.

73 Quarto animaduertere debet confeſſarius, quod qui diceret non eſſe de fide hunc numero Papam exempli gratia, S. D. N. Innocentium Decimum eſſe verum Pontificem non eſt habendus pro Schiſmatico, ſed pro vero hæretico, vti latiſſimè probauit *Suar. videndus de fide diſput*.10. *ſect*.5. *per totam*, vbi hoc pluribus Concilijs Summorum Pontificum Conſtitutionibus, & Patrum auctoritatibus comprobauit. Sicut enim Eccleſiam Dei viſibilem, eſſe hanc numero eſt de fide, ita etiam eſſe debet de fide, illius caput viſibile, cui ſubeſt, & obedire tenetur, eſſe hunc hominem viſibilem, pro Summo Pontifice communi Eccleſiæ conſenſu habitum; & ſi hoc eſt de fide, ergo contrarium aſſerens, eſt hæreticus, benè *Turian. videndus in ſuis ſelectis diſput, part*.1. *diſp*.35. *dub*, 5. vbi quod hoc certius nunc eſt, quam eſſet ante tempora Clem. VIII. latè Bonacin. poſt hæc ſcripta viſus, de cenſuris in ſpecie *tom*.3. *eius operum diſp*.1. *quæſt*.2. *punct*.1. *n*.9. & *Pater Pueronus nouiſſimè viſus ad Bullam Cœnæ cap*.1. *num*, 142.

74 Quintò, circa Schiſmaticum confeſſarius eo modo ſe geret proportionaliter, quo modo *ſupra tit*.2. docuimus eum ſe gerere debere cum hæretico.

Nam ſublata à ſchiſmatico cenſura ab Epiſcopo, & Inquiſitore, abiurato ſchiſmate, & hæreſis ſuſpicione in foro externo, eadem exiget ab eodem in foro interno: Monereque debet eum de grauitate ſchiſmatis, quam confeſſarius colligere poteſt.

Tùm ex eo, quod ſchiſma Eccleſiam Dei in Tunica D. N. inconſutili, & in vnica Arca Noè figuratam, & de qua in Canticis 6. dicitur: *Vna eſt Columba mea, perfecta mea: vna eſt matri ſuæ electa genitrici ſuæ*: vt notatur in Extrauagan. vnam Sanctam, de maior. & obedientia, ſcindit, & diuidit, vnde Beda in Martirolog. die 25. Nouembris refert Chriſtum B. Petro Alexandrino Epiſcopo, veſte conſciſſa apparuiſſe, eique dixiſſe: *Hoc feciſſe Arium, quia Eccleſiam lacerauerat*.

75 Tùm ex diuinis vltionibus ſchiſmaticis immiſſis, vnde Num.16. iuſſu Omnipotentis Dei, terra viuos abſorbuit Datan, & Abiron.

76 Tùm deniq; ex aureo monito Diſcipulis ſuis tradito à Bea-

à Beato Antonio Magno moriente,in hæc verba relato à Sancto Athanaſio in eius vita:*Schiſmaticorum,Inquit & Hæreticorum venena vitate, meumque in eos odium conſectamini, quia Chriſti ſunt inimici, ſcitis ipſi, quod nullus mihi,nec pacificus quidem ſermo, cum ijs aliquando fuerit propter eorum prauam voluntatem,& pertinax contra Chriſtum bellum.*

Similiter ſchiſmaticum moneat confeſſarius, de pęnis, quas ob ſchiſma contraxit, cum eas in foro etiam conſcientiæ omninò obſeruare teneatur,& ei ſalutares pęnitentias, & delicto, & perſonæ qualitati congruas prudenti ipſius arbitrio iniungat.

TITVLVS QVARTVS.

De Fautoribus Hæreticorum.

SVMMARIVM.

1 *Fautorum appellatione qui veniant.*
2 *Fautores habentur Inquiſitores, & Epiſcopi, ſi Hæreticos non puniant,*
3 *Niſi id facerent ad euitanda ſcandala.*
4 *Et in iſto caſu Epiſcopi, & Inquiſitores, non punientes Hæreticos ſunt ſuſpecti de hæreſi,& qualiter.*
5 *Fautores ſunt Domini temporales omittentes capere hæreticos,*
6 *Idem de Iudicibus inferioribus.*
7 *Omittentes denunciare hæreticos ſunt fautores.*
8 *Contra Dominos temporales,& Magiſtratus non proceditur,niſi Papa conſulto.*
9 *Can.primus Bullæ Cænæ,non habet locum contra fautores ſuſpectos de hæreſi.*
10 *In fautoriam incidunt Principes condentes leges, per quas Officium S.Inquiſitionis.*
11 *In hoc Dominio Mediolani ſubditi Potentiſſimo Regi noſtro prohibentur in ſeruire pro militibus Principibus exteris.*
12 *Rei hi à Senatu noſtro Mediolani ſolent damnari ad triremes.Hæc tamen prohibitio non habet locum in inſeruiente Principibus exteris aduerſus Hæreticos, vel Turcas.n.13.*
14 *Reges cogi poſſant adiurandum,quod obſeruabunt leges in Hæreticos latas,*
15 *Fautores habentur alimenta Hæreticis dantes, & tales ſunt ſuſpecti.n.6,*
17 *Item qui Hæreticos venerantur.*
18 *Item illos viſitantes.*
19 *De hæreſi illius cui fautum eſt,debet conſtare, vt procedatur contra fautores.*
20 *Fautores huiuſmodi ſunt ſuſpecti de vehementi regulariter.*
21 *Sanctum Officium impedientes directè, & quid ſi indirectè.*
22 *Impedire Sanctum Officium dicuntur offendentes Inquiſitores,& eorum miniſtros.*
23 *Item qui verbaliter tantùm terret.*
24 *Item impedientes familiares in vſu armorum.*
25 *Potentiſſimus Rex noſter mandauit Officialibus ſuis in Hiſpania, vt iurent obſeruare Prærogatiuas S. Officij in manibus Inquiſitorum.*
26 *Inquiſitores poſſunt probibere ne ſuſpecti de hæreſi arma ferant.*
27 *Item occultantes hæreticos, & eis conſulentes. & numer.28.*
29 *Huiuſmodi impedientes ſubduntur iuriſdictioni Inquiſitorum,*
30 *Sunt regulariter ſuſpecti de hæreſi.*
31 *Sunt torquendi ſuper cauſa, qua moti ſunt ad impediendum Sanctum Officium.*
32 *Forma iuramenti Miniſtrorum Laycorum Regis noſtri in Hiſpania.*
33 *Quod tenebunt Catholicam Romanam Fidem.*
34 *Quod nulla munera communicabunt Hæreticis.*
35 *Quod in eorum domibus,vel familia Hæreticos,vel fautores non habebunt,*
36 *Quod Priuilegia Inquiſitionis, Miniſtrorum,& Familiarium S.Officij obſeruabunt.*
37 *Quod mandata Inquiſitorum exequentur.*
38 *Receptator Hæreticorum quis ſit.*
39 *Dicitur,licet ſemel tantùm receptauerit.*
40 *Quis dicatus receptator Hæretici, vt hæreticus eſt,*
41 *Receptans hæreticum conſanguineum, an incurrat pœnas receptantium, & latè de patre bannito receptante filium banitum, & obſeruantia Senatus Mediolani in hac re,*
42 *Talis non excuſatur à tota pœna, & qualiter puniendus & n.ſeq.*
45 *Quid de receptante Hæreticum magna amicitia coniunctum.*
46 *Ignorantia an excuſet receptatores.*
47 *Cum incumbat onus probandi ſcientiam, vel ignorantiam Reo, an Fiſco num. ſequentibus, vbi latè quando præſumatur ſcientia in receptante bannitum, & plures deciſiones noſtri Senatus Mediolani.*
50 *Quid de nautis, cauponis, & ſtabularijs receptantibus, vbi Deciſio Senatus Mediolani.*
51 *Scientia præſumitur in receptante Hæreticum publicè denunciatum,& quomodo debeat puniri.*
52 *Torqueri an poſſit reus ſuper ſcientia.*
53 *Receptatio ex quibus actibus inducatur.*
54 *Vis,& metus an excuſet à receptatione.*
55 *Receptatores an ſint ſuſpecti de hæreſi, & qualiter, & n.ſeq.*
58 *Receptatoribus indicitur abiuratio, pro modo ſuſpicionis.*
59 *De pœnis receptantium.*
60 *Hæretici diu non viuerent ſine iſtis receptatoribus.*
61 *Hæreticus Hæreticum receptans punitur.*
62 *Conuerſatio, & Allocutio, Viſitatio, & Contractio parentelæ, cum hæreticis ſunt prohibitæ, & numer. ſeqq.*
66 *Dæ hæreticis vitandis plura remiſſiuè.*
67 *Conuerſantes cum hæreticis ſunt ſuſpecti de hæreſi, & qualiter.num.68.*
69 *Ex conuerſatione oritur contra conuerſantem indicium ad torturam.*
70 *in terris hæreticorum,nùm liceat eorum templa ardire.*
71 *De inſtituente in teſtamento hæreticum.*
72 *Defenſores Hæreticorum qui dicantur.*
73 *Sunt ſuſpecto de hæreſi, & qualiter, coguntur que abiurare.& n.ſeq.*
75 *De Aduocatis,& Procuratoribus Hæreticorum.*
76 *Credentes hæreticorum habentur, qui eorum erroribus credunt.*
77 *Item qui credunt eos eſſe viros bonos.*
78 *An credentes dicantur, qui Hæreticos obediunt.*
79 *Et an ſint ſuſpecti,& qualiter.*
80 *Qui propriè credentes Hæreticorum dicuntur.*
81 *Intellectus Bullæ Cœnæ in primo canone.*
82 *Credentes ex quibus verbis, & factis cognoſcantur, & n.ſeq.*
83 *Audiens concionem hæretici etiam ſemel eſt ſuſpectus de hæreſi,& qualiter,& num.ſeq.*
84 *Petens in infirmitate hæreticos,pro eius conſolatione dicitur credens hæreticorum,& n.ſeq.*

86 De

86 *De Conſultoribus Hæreticorum.*
87 *Fautores hæreticorum torquentur, maximè ſuper cauſa fauoris.*
88 *Pro modo ſuſpicionis indicitur eis abiuratio.*
89 *Abiuratio generalis, quando ſufficiat in hoc caſu, & numer.90.*
91 *Relabens in fautoriam quando ſit, vt relapſus brachio ſæculari relaxandus. num.92.*
93 *Ad traditionem brachio ſæculari non deuenitur, niſi conſulto Supremo Vrbis Tribunali.*
94 *De pœnis reorum prædictorum. & num.95.*
96 *Quomodo ſe gerere debeat Confeſſarius, cum fautoria habet annexam hæreſim.*
97 *Quid, ſi non habet annexam hæreſim.*
98 *Cenſuræ Bullæ Cœnæ Domini ſunt reſeruatæ Papæ.*
99 *In Bulla Cœnæ tolluntur omnes facultates, & Indulta.*
100 *Regulares, vigore cuiuſdam motus proprij Pij Quinti, non poſſunt abſoluere à cenſuris Bullæ. & nu.101. vbi reprobatur Peirin.*
102 *Habens facultatem abſoluendi à caſibus Bullæ Cœnæ, excepta hæreſi, an poſſit abſoluere fautores Hæreticorum Schiſmaticos &c. num.103. & ſequen. vbi etiam an fautores ſuſpectorum de hæreſi ſint excommunicati excommunicatione Bullæ Cœnæ.*
104 *Grauitas huius delicti, ex quibus colligatur.*
105 *Pœnitens quam benignè ſit monēdus, ex Nazianzeno.*
106 *Qualis ſatisfactio iniungenda.*

1 Fautorum nomen, hoc loco latè accipiemus, prout eo quoque compræhendi poſſunt, receptatores, defenſores, & credentes Hæreticorum: De his enim omnibus hoc titulo agemus. Sciendum igitur eſt, *ex Pegna part.2.comment.78.verſ.* Trifariam autem, tribus modis dici, quem fautorem Hæreticorum.

Primo modo omiſſione, ſeu negligentia.

Secundo modo facto, ſeu cooperatione.

Tertio modo conſilijs, ſeu verbis; ità etiam explicat *Farinac.de hæreſi quæſt.182.nu.1.& Leonardus Duard. ad Bullam Cœnæ Domini lib.2.canone primo, quæſt.32.* & alij ab eis latiſſimè allegati.

§. PRIMVS.

De Fautoribus Hæreticorum, ex omiſſione.

IN iſtam fautoriæ ex omiſſione, & negligentia ſpeciem incidere poſſunt, perſonæ publicæ, & priuatæ, & quoad publicas quidem in hanc fautoriam incurrunt.

2 Primò, Epiſcopi, Inquiſitores, & eorum Miniſtri, ſi hæreticos non puniant, nec contra illos procedant, *textus eſt in clem.1. de pœnis, & in cap. excommunic. il primo, §. volumus, de hæreticis, & idem dicendum,* ſi lectionem librorum prohibitorum permittant, & prædicationem falſorum dogmatum, latè *Pegna ad Director. par.2. commen.2. verſ.* Si de Epiſcopis. *Farin.de hæreſi quæſt.182. num.24. & quæſt.186. num.145. Sanctarell. de hæreſi cap.11. num.2. qui alios allegant.*

3 Hoc tamen intelligendum eſt, niſi Epiſcopus, vel Inquiſitores, tales hæreticos permitterent, ad euitanda maiora ſcandala, vel vbi ignorarent aliquem eſſe Hæreticum, *Farinac. qui alios cumulat dicta quæſt.186. num.149. & ſeq.*

4 Et quod in caſu noſtro Epiſcopi ſint ſuſpecti de hæreſi, conſtat inter omnes ſolummodo dubitari poteſt, de qualitate ſuſpicionis.

Attamen dicendum eſt ſuſpicionem eſſe violentam, ita ut ex hac poſſint vti hæretici damnari, vti fusè probauit *Pegna dicto comm.2. verſ.* Si de Epiſcopis, quem ſequitur *Farinac. vbi ſupra quæſt.182. num.26.* Quibus autem pœnis puniri debeant, vide eundem *Pegnam vbi ſupra, verſ. Epiſcopi ergo, & verſ. ſequenti,* vbi de cauſis eos excuſantibus.

5 Secundò, in hanc fautoriam incurrunt Domini temporales, qui requiſiti omittunt inueſtigare capere Hæreticos, &c. *text. eſt in cap. excommunicamus, §. moneantur, de hæret. latè Farinac. dicta quæſt.182. num.15. & ſeq. Pegna part.2. comment.78. ſub litera A. Sanctarell. dicto cap.11. num.6. Scortia in ſelectas Pontif. Conſtitutiones Theorem.410. verſ.* Excommunicantur quarto, *Filliuc. quæſt. moral. par.1. tract.16. cap.2. num.38. Pater Pueronus in Bullam Cœnæ cap.1. num.164.* & licet num. ſequenti, excuſet à cenſura Bullæ Cœnæ Principem, & eius Magiſtratus, fauentes hæretico, ab Inquiſitoribus vti tali relaxato, ſi tam Princeps, quàm Officiales eius ſciant eum eſſe innocentem, quod etiam viſus eſt voluiſſe *Souſa in dictam Bullam Cœnæ diſput.12. concluſ.3.*

Attamen animaduertendum, quod dicta per Patrem Pueronum, & per Souſam habent locum tantummodo in foro conſcientiæ, in quo verè loquuntur, ſecus enim eſt in foro externo, in quo Principes, & eius Magiſtratus fauentes hæretico, ſic ab Inquiſitoribus ipſis relaxato haberentur pro fautoribus Hæreticorum, & in omnes pœnas canonicas incurrerent, vt in hoc opere aliàs latiſſimè probaui, & ij, niſi aliqua legitima cauſa excuſentur ſuſpecti ſunt de hæreſi violenter, faciunt notata per *Pegnam commen.2. par.2. verſ. Si de Epiſcopi, Farinac. vbi ſupra num.16. Graff. lib.4. ſuarum deciſ. cap.18. nu.20. volum.1. Leonard. Duard. ad Bullam Cœnæ, lib.2. can.1. quæſt.32. numer.11. Marium Alter. de cenſuris tom.1. lib.5. diſp.2. can.5.* & his pœnis puniri debent, de quibus *Pegna vbi ſupra.*

6 Tertiò idem dicendum de Magiſtratibus, & alijs Iudicibus inferioribus, *Pegna dict. commen.78. ſub litera E. Farin. dict. quæſt.182. num.19. & ſeq. Sanctarell. nu.6. verſ. Præterea publici Officiales, Suar. de fide diſp.24. ſect. 1. num.6. Scortia Theor. 26. verſ. Fautores.*

7 Quartò aliquando perſonæ priuatæ incurrunt in hanc fautoriam omittendo denunciare hæreticos, vt dixi in tit. de obligatione denunciandi, vel ſi à Magiſtratibus aliquid eis fuerit iniunctum aduerſus hæreticos, & illi non impediti minimè obediant, latè *Farin. dicta quæſt. 182. num.27. & ſeq. Pegna d. com.78. verſ.* Priuati autem, *Suar. de fide vbi ſupra, Filliuc. dicto num.38. Scortia vbi ſupra, verſ.* Dixi generaliter, *Pater Pueronus dicto cap.1. num.166.*

Circa quæ tamen aduertendum eſt, quod ſtantibus edictis Inquiſitorum obligantibus omnes ad denunciandum, omnes indiſtinctè, etiam priuatæ perſonæ in hanc fautoriam incident, eo tamen modo, & forma, prout declaraui in tit. de obligatione denunciandi.

An autem, & quomodo tales ſint de hæreſi ſuſpecti, dixi in titulo de obligatione denunciandi alios iſtius, fautoriæ modos, & caſus, vide apud *Sanctarellum vbi ſupra cap.11. & Sanch. in ſum. tom.1. lib.2. cap.10. nu. 11. & ſeq.*

Duo tamen diligenter notanda ſunt circa Dominos temporales, & Magiſtratus in hanc fautoriam incidentes.

8 Primum eſt, non eſſe contra eos procedendum, niſi conſulto Supremo Tribunali Rom. Inquiſit. vti notauit *Pegna d.comm.78. verſ.* Ac in puniendis.

9 Alterum eſt, cenſuram latam in Bullam cœnæ can.1. contra fautores hæreticorum, non habere locum contra Dominos temporales, vel Magiſtratus negligentes in capiendo excommunicatum inſordeſcentem in excommunicationem per annum, vel ſortilegum & cæt. quia iſti non ſunt hæretici, ſed tantùm de hæreſi ſuſpecti, ita contra Nauar. quem ibi allegat, voluit *Sanch.*

in ſumm.

in ſumm.loco alleg.num.14.& Suar. de cenſuris diſp.21. ſect.2.num.14.& nos infra §.12.*num.*89.

10 In eandem etiam fautoriam incidunt Reges, Principes, Duces, Marchiones, & alij Supremi Magiſtratus, qui leges condunt, vel conditas obſeruari mandant, nec reuocant, per quas Officium S. Inquiſitionis impediatur, vel debilitetur, benè *Bouadill.in ſua Polit.lib.2.cap.17.de la Iuriſdiction Eccleſiaſtica caſu 66.nu.*107. vbi quod Inquiſitores poſſunt compellere per cenſuras Reges prædictos, & Principes ad modificandas, & reuocandas dictas leges.

11 Sic quamuis in hoc feliciſſimo Dominio Mediolani
adſint proclamationes Excellentiſs. D.L.T.Suę Cathol.
Reg. Maieſtatis, prohibentes ſubditos inſeruire pro
milite exteris Principibus. ſub pœna rebellionis, plu-
reſq; huiuſce criminis rei ſaltem ad pœnam triremium
fuerint ab Excellentiſs. Senatu damnati, vt atteſtatur
D. Caluinus, qui honorificè in primis Aduocationis
meæ annis munere Vicarij Prætorij in hac noſtra Ciui-
tate Cremonæ functus eſt, in tractatu de æquitate *cap.*
100.*num.*11. vbi quod ſolet Senatus reos hoſce ad tri-
12 remes condemnare, prout in facto Io. Baptiſta Caua-
gna fuit ad remum ſeptenalem damnatus, vt ex literis
Senatus datis Spectab. D.Prætori Cremonæ die 19. Fe-
13 bruarij 1628. Attamen cum inſeruiunt in militia Prin-
cipibus exteris contra hæreticos, vel Turcas, tunc non
compræhendi ſubditos huius Dominij ſub dictis pro-
clamationibus, decidit idem Senatus Mediolani, vt at-
teſtatur idem *Dom. Caluinus loco ſupra citato numer.*
14.& 15.

14 Per eaſdem quoque cenſuras cogi poſſunt Reges, Principes, & eorum Magiſtratus ad præſtandum iuramentum de obſeruandis, & per eorum ſubditos obſeruari faciendis legibus, Statutis contra hæreticos latis, & promulgatis, *Bouadill. vbi ſupra caſu 74. num.118. & ibi in Apoſtilla ſub litera A. vbi alios DD.allegat.*

§. SECVNDVS.

De varijs caſibus, in quibus quis dicitur Fautor Hæreticorum opere.

15 PRimò hanc fautoriæ ſpeciem incurrunt alimenta Hæreticis præſtantes, & pecuniam eis mutuantes, *Farinac.qui alios cumulat de hæreſi quæſt.182.nu.6. Leonardus Duard.ad Bullam Cœnæ lib.2. can.1. quæſt.32.nu.8.Sanctarell.de hæreſi cap.11.de dub.1.num.6.*

16 Et hi niſi aliquibps cauſis excuſentur ſunt ſuſpecti de hæreſi vehementer, vel leuiter, ſecundum quod maiora, vel minora adſunt contra eos indicia, ita *Locat. in verbo credentes num.2. Farinac. vbi ſupra num.7.* quæ tamen declaranda ſunt ex his, quæ tradit idem *Farin. ibidem num.13.*

17 Secundò, Fautores hæreticorum habentur, qui eos adorant, venerantur, & laudant, *Farinac. dicta quæſt.182.num.4. & 5. vbi alij alleg.Sanctarell. vbi ſupra numer.11. verſ.* Item hæreticos viſitantes, & *verſ. Item dicuntur.*

Et hi pro indiciorum qualitate, & circumſtantiarum numero, & modo ſuſpecti ſunt de hæreſi modo leuiter, modo vehementer, ita *Locat. vbi ſupra in dicto verbo credentes, num.2.*

18 Tertiò, Fautores dicuntur hæreticorum: Primò illos viſitantes, & cum ijs ſuſſurantes, dum carcerati habentur. Secundo, qui valdè lamentantur de eorum compræhenſione, & morte. Tertio, qui dicunt eos iniuſtè damnatos. Quarto, qui egri oculis aſpiciunt illos perſequentes. Quinto, furtiuè colligentes hæretici combuſti oſſa abſcondenda, & hi haberi debent, vti vehementer ſuſpecti de hæreſi, ita *Pegna 2.par. Director. caſu 78. verſ.* Iam vt nihil, *Farin. vbi ſupra num.10. Zanard.in ſum.Diuin.Præcept.tom.1.cap.5. de fide, verſic. Fautoriæ.*

Et generaliter alios particulares caſus vide apud *Sanctarell. vbi ſupra dicto cap.11. Farinac.dicta quæſt.182. Suarez de fide diſp.24.ſect.1. Sanch. dicto cap.10. num.11. & ſeq.Leonard.Duard. ad Bullam Cœnæ lib.2.can.1. quæſt.32. per totum. Marium Alterium de cenſuris tom.1.lib.5.diſp.2.cap.5.Locat.& alios, in verbo Fautores.*

19 Duo tamen hoc loco ſunt præmonenda: Alterum eſt, quod vt ritè, rectèque contra aliquem vti fautorem Hæreticorum procedatur, conſtare prius debet de hæreſi illius, cui fautum prætenditur, iuxta doctrinam *Bartol. l.is, qui, de furtis, Locat. in iudiciali in verbo, Fautores, num.3. verſ.* Vnum tamen, *Mandoſ.ad repert. Inquiſit. in verbo, Fautores, litera H. Farinac. d. quæſt.182. numer.11.*

Alterum eſt, quod fautores Hæreticorum, niſi qualitas perſonæ, aliud ſuadeat, & reliquæ circumſtantiæ, regulariter ſunt ſuſpecti de hæreſi vehementer, ita *Eymericus in Director. par.2. quæſt.56. num.6.* vbi probat hoc ex eo, quod excommunicati ob cauſam fidei ſunt ſuſpecti de hæreſi vehementer, vt probatur *in cap. cum contumacia, de hæret.in ſexto, & nos latè diximus, in tit.de Inſordeſcentibus in excommunicatione.* At fautores hæreticorum ſunt excommunicati ex cauſa fidei, *per cap. excommunicamus il primo, §. credentes de hæret. igitur &c. Farinac.ad hoc videatur, qui alios allegat vbi ſupra num.55.*

§. TERTIVS.

De Impedientibus S. Officium.

AB omni, & quocunque impedimento liberum omninò debere eſſe Sanctum Officium ſapientiſſimè cōſtituerunt Summi Pontifices, prout latè probauit *Compeg.ad Zanch c.31.*

21 Impedientes autem Sanctum Officium ſunt in duplici differentia. Alij enim illud impediunt directè, vt puta ſtatuendo, quod nullus de hoc crimine cognoſcat, niſi v.g. Magiſtratus ſæcularis. Alij autem illud tantummodo indirectè impediunt ſtatuendo ver.gr. quod nullus portet arma, niſi ſit de familia poteſtatis, per hoc enim ſtatutum excluduntur familiares S.Officij, vt infra videbimus, ita *Eymericus in Director.part.2.quæſt.54.numer.1. Pegn.161. ſub litera A. Farinac.alios allegans, de hæreſi quæſt.182.num.24. & 75. & ſequent.* In pluribus autem caſibus particularibus, dicitur quis S. Officium impedire, quos breuiter enumerabimus.

22 Primò enim impedire Sanctum Officium dicuntur, iniuriantes, vel offendentes Inquiſitores, ſeu eorum miniſtros, vel etiam teſtes, & denunciatores, qui in S. Officio aduerſus aliquem depoſuerunt, de quibus latè dixi in materia Bullæ, Si de protegendis, & pro nunc videndi ſunt *Symanc.de Cathol.Inſtit.tit.34. num.28. & in Enchirid.tit.7.num.13.latè Compeg.ad Zanch.cap.32.* vbi, quod iniurias in Inquiſitores prolatas, poſſunt Inquiſitores punire, *Farinac.alios cumulans dicta qu.182. numer.79. Sanctarellus de hæreſi cap.11. num.14. Scortia theorem.278.*

23 Secundò, impedire S.Officium dicuntur, qui minis, & terroribus verbalibus tantummodo vtitur, *Lucern. Inquiſit.in verbo Impedientes, §.2.Pegna comment.79. par.2.ſub litera A.Farinac.vbi ſupra num.84.*

24 Tertiò, impedire Sanctum Officium dicuntur prohibentes familiares Inquiſitorum in vſu armorum *Clement.2.§.fin.de hæret.vbi Zabarell.Vital., Imol., & alij, latiſſimè Farinac.dicta quæſt.182.num.89.& ſeq.* Singulare enim priuilegium habent Inquiſitores, vt poſſint fami-

familiam habere armatam , vt patet ex Bulla Ioann. XXII.incip. Exigit ordinis veſtri vbi etiam Papa dixit, quod non debent Inquiſitores abuti priuilegio conce-dendi arma ſuis familiaribus, ſed de his latius in tract. de inquiſitoris poteſtate interim videndi *Farinac. vbi ſupra, Pegna par. 3. comm.* 105. *Symanch. de Cathol. inſtitut.tit.*34.*num.*23.*& tit.*41.*Salcedo ad Diaz in praxi cap.*154.*num.*42. qui alios allegant, quibus addi poteſt *Borell.de Magiſtrat.ædictis l.*3.*cap.*17.*num.*21.ſicuti nec eodem priuilegio abuti debent familiares , vt prima parte vidimus , vbi etiam latè probaui in caſu quo familiares priuilegio armorum ſibi ab Inquiſitoribus conceſſo abutantur Sanctum Officium debere eos grauiter punire.

25 Sic Potentiſſimus Rex noſter verus Catholicæ fidei defenſor mandauit Officialibus ſuis in Hiſpania, quod inter cetera iurent in manibus Inquiſitorum, ſe obſeruaturos omnes præeminentias, & priuilegia de iure , Apoſtolicis Conſtitutionibus, & Regum Indultis conceſſa Inquiſitoribus, eorumque Officialibus, & Familiaribus, vt infra videbimus, iuramentum, quod dicti Officiales præſtant per extenſum ponemus.

26 Pari etiam ratione, vt ſecurius Tribunal S.Officij poſſit contra hæreticos, & de hæreſi ſuſpectos procedere prohibere poteſt ſuſpecti, de hæreſi, ne quoduis genus armorum deferant, *Bouadill. in ſua politica libr.* 2. *capit.* 17. *por la Iuriſdittion. Eccleſiaſtica caſu* 104. *numer.*51.

27 Quartò, impedire Sanctum Officium dicuntur occultantes hæreticum, ne ad manus Curiæ veniat, *Farinac. vbi ſup.n.*95.*& ſeq.verſ.*Item captum Hæreticum vi ex manibus Curiæ eximentes, *Farin.n.*99. Item ſi pecunia vel precibus carceratos Hæreticos curent liberari, *Farinac. numer.* 97. *& Sanctarell. cap.* 11. *numer.*8. Item qui ſe fingunt hæreticos illos, quos quærunt Inquiſitores, vt hoc modo veros Hæreticos liberent, *Sanctarell. vbi ſupra num.*9. *Farinar. ibidem num.*98. *qui alios allegant.*

28 Quinto, impedire S. Officium dicuntur conſulentes hæreticis iam captis, vt veritatem celent, cum interrogati fuerint ab Inquiſitore, *cap. Accuſatus de hæret. in* 6.§.*Sacerdotes, Eymericus in Direct.par.*8.*quæſt.*56.*nu.*4.*verſ.*Quartus caſus vbi *Pegna, Farin.d.q.*182. *num.*8. Idem prorſus dicendum de conſulentibus dictis hæreticis, vt fugiant, vel eos, cum contra ipſos eſt decreta captura, commonefacientes, *Sanctarell. dicto c.*11.*numer.*10.

29 Contra hoſce Sanctum Officium impedientes, procedere poſſunt Inquiſitores, text.eſt in cap. Statutum, vbi communiter DD. de hæret.in 6 & cap.vt officium, §.compeſcendi eodem titulo, in ſexto, latiſſimè materiam pertractans *Pegna* 3.*par.commen.*85.*& Farinac. d.q.*182.*n.*77.*qui alios citat*, & ad hoc videnda eſt Bulla Alexan.IV.incip.Quod ſuper, inter literas Apoſtolicas pro S.Officio.

30 Hi etiam impedientes S. Officium habendi ſunt pro ſuſpectis de hæreſi vehementer, ita dixit *Eymeric.in Direct.Inquiſit.par.*2. *quæſt.*56. *num.*2. *verſ.Secundus caſus, vbi Pegna ſub litera A. & Farinac.dicta quæſt.*182. *num.*70.declarat hoc procedere habita ratione perſonarum, & modi impediendi; nam aiunt, quod ſi ruſticus v.g. impediret , vel aliquis alius indirectè ob affectionem carnalem &c. tunc tales non haberentur pro ſuſpectis de hæreſi vehementer, ſed tantummodò leui-ter, idem dixit *Pegn. part.* 2. *comm.* 79. *ſub litera B. Duard. ad Bullam Cœnæ libr.* 2. *canon.* 1. *quæſt.* 33. *numer.*10.

31 Erunt tamen tales impedientes S. Officium diligenter interrogandi, ac torquendi ſuper cauſa, qua moti ſunt ad impediendum S.Officium, vti doctiſſimè annotauit *Pegn.d.comm.*29.*verſ.* In hac tamen difficultate, *& Farinac. d.quæſt.*182.*n.*70.*&* 85. & nos infra cum agemus de modo procedendi contra hos fautores hæreticorum.

Ad materiam tamen huius tituli, vide quæ dixi in materia Bullæ, ſi de protegendis.

§. QVARTVS.

De iuramento quod præſtant Officiales Regis noſtri in Hiſpania in manibus Inquiſitoris.

Quia in ſuperioribus aliqua tacta ſunt de Officialibus laycis, vt Regis noſtri Potentiſſimi zelus in rebus fidei ad aliorum omnium Regnum exemplum omnibus pateat opere pretium duxi hoc loco de verbo ad verbum ponere iuramentum , quod Officiales Regis eiuſdem ſolent in manibus Inquiſitorum præſtare, quod ex Garzia in ſua praxi S.Officij tale eſt.

32 *Forma del Iuramento , que han de hazer los Corregidores, y Regidores, y otros qualeſquier Officiales de las Ciudades , Villas , y Lugares donde reſide el Oficio de la S.Inquiſicion.*

Nos Fulano Corregidor de la Ciudad N.y Fulano ſu Lugarteniente, y Fulano Regidores, y Fulano, y Fulano Alguaziles por amone ſtacion, y mandado de los Señores Inquiſitores , que reſiden en eſta dicha Ciudad, como verdadores Chriſtianos, y obedientes à los mandamientos de la S. Madre Ygleſia, prometemos, y iuramos por eſtos S. Euangelios, y Sancta vera Crux que tenemos ante nueſtros ojos, y toçamos con nueſtras manos, que tendremos la Sancta Fe Catolica, que la Sancta Madre Yglesia de Roma, que tiene y predica, y que haremos de tener, y guardar à todos otras quales quier perſonas ſujetas à nueſtra Iuriſdiction , y la defenderemos con todas nueſtras fuerzas contra todas las perſonas que la quiſieren impugnar, y contradicir, en tal manera que perſeguiremos a todos lor hereges, y ſus creyentes , y faurecedores , receptadores, y defenſores , y los prenderemos , y mandaremos prender, y los acuſaremos, y denunciaremos ante la Santa Madre Yglesia , y ante los dichos Señores Inquiſidores como ſus Miniſtros , ſi ſupieremos dellos en qualquier manera, mayormente lo iuramos, y prometemos quando cerca deſte caſo fueremos requiridos.

34 Otroſi iuramos, y prometemos, que non cometeremos, ni encaregaremos nueſtras tenencias , ni otros oficios publicos de qualquier calilidad que ſean à ningunas de las dichas perſonas ni a otras ningunas a quien fuer vedado , o impueſto por penitentia, por veſtras mercedes, o por otros qualesquier Inquiſidores, ni a ningunas perſonas que el derecho por razon del dicho delicto proibe, y ſi los puniremos, y caſtigaremos conforme à las leyes deſte Reyno.

35 Otroſi iuramos , y prometemos que ningun de los ſuſo dichos recibiremos, ni tendremos en nueſtra familia, compania, ni ſeruicio, ni en nueſtro conſejo, y ſi por ventura lo contrario hizieremos non ſabiendolo, cada, y quando que a nueſtra noticia venire las tales perſonas ſer de la condicion ſuſo dicha, luego los aſanzaremos.

36 Otroſi iuramos, y prometimos, que gardaremos todas las preeminencias, priuilegios, y exemptiones , y imu-

Imunidades dadas, y concedidas á vos Señores Inquiſidores; y á todos los otros Oficiales, Miniſtros, y familiares del dicho S. Oficio, y los haremos guardar a otras perſonas.

Otro ſi iuramos, y prometemos que cada, y quando que por vos los dichos Inquiſidores, ò qualquier de vos nos fuere mandada executar qualquier ſentencia, o
37 ſentencias contra alguna o algunas perſonas de los ſuſo dichos ſin ninguna dilacion lo haremos, y cumpliremos ſegun, y de la manera que los Sagrados Canones, y leyes, que en tal caſo ablan lo diſponen, y que aſſi en lo ſuſo dicho como en todas las otras coſas, que al S. Oficio de la S. Inquiſicion pertenecieren ſeremos obedientes a Dios, y la Yglesia Romana, y a vos Señores Inquiſitores, y a vueſtros ſuceſſores ſegun nueſtra poſſibilidad, aſſi Dios nos ayude, y eſtos Sanctos quatro Euangelios, que con nueſtras proprias manos tocamos, y ſi lo contrarios hizieremos Dios nos lo demande, como a malos Chriſtianos, que a ſabiendas ſe perjuran Amen.

§. QVINTVS.

De Receptatoribus Hæreticorum.

38 SVpponendum eſt primo loco, illum dici Hæreticorum receptatorem, qui ſciens quem hæreticum eſſe illum recipit, ita *Ioan. de Anan. in cap. excommunicamus, §. credentes nu. 13. de hæret. & alij relati per Farinac. de hæreſi quæſt. 182. num. 132. Leonard. Duard. ad Bullam Cœnæ lib. 2. can. 1. quæſt. 28. num. 1. Sanch. in Decalogum lib. 2. cap. 10. num. 4. Mar. Alter. de cenſuris lib. 5. diſp. 2. cap. 4 tom. 1.* qui alios allegant.

39 Supponendum ſecundo, quod hæreticorum receptatores dicuntur etiam ij, qui hæreticos ſemel tantùm recipiunt, vt eos hac ratione ab Inquiſitoribus liberent, ita *Pegn. par. 2. comm. 76. ſub litera B.* vbi quod hæc eſt communis opinio, quicquid dicant nonnulli veteres, *Farin. d. qu. 182. num. 152. Sanctarell. de hæreſi cap. 12. num. 1. concluſ. 1. Suar. de fide diſp. 24. ſect. 1. num. 24. & Sanch. in alleg. cap. 10. num. 10. Scortia in ſelect. Conſtit. Pont. Theorem. 410. verſ.* Excommunicatur tertio, vbi etiam bene notauit ad incurrendam excommunicationem Bullæ à receptante non requiri, quod hæreticus ſit denunciatus, quod etiam voluit *Sanch. dicto capit. 10. num. 6. & Filiuc. quæſt. moral. par. 1. tract. 16. cap. 2. nu. 39. & num. 36. in fin. Pater Pueronus ad Bullam Cœnæ cap. 1. num. 125. &* 128.

40 Hiſce ſuppoſitis dubitari hoc loco poteſt, circa huiuſmodi receptatores, de nonnullis, & quidem primo, dubitari poteſt, quis verè, & propriè receptator hæretici, vt hæreticus eſt, ſit dicendus.

In qua re *Sanch. d. cap. 10. nu. 5. verſ.* Sed contrarium, voluit illum verè, & propriè dici hæretici, vt hæreticus receptatorem, qui illum recipit ob hæreſim, & in hæreſis fauorem.

Suarez verò de fide diſp. 24. ſect. 1. num. 7. & ſeq. melius dixit illum dici verè, & propriè receptatorem Hæretici, vt hæreticus eſt, qui taliter hæreticum recipiendo, eum liberat à manibus Inquiſitoris, & ſic facit aliquid, quod tendit in fauorem hæreſis, licet formaliter non intendat fauere hæreſi, & ſic particula illa, VT, intelligenda eſt, ſpecificatiuè, non reduplicatiuè, vt explicat *Suar. dicto num. 9. & Suar. ſeq. Sanctarell. de hæreſi cap. 22. num. 3. qui alios allegat*, & ab hac opinione in foro externo non eſt diſcedendum, optimè *Layman. in ſumm. lib. 2. tract. 1. cap. 14. nu. 5. verſ.* Tertio excommunicatur, vbi dixit, quod licet, vt quis incidat in excommunicationem Bullæ, requiratur, quod receptet hæreticum, vt hæreticus eſt, attamen non requiritur formalis intentio fauendi hæreſi, ſed ſufficit indirecta, & putatiua, alias, inquit, & benè vix poſſet reperiri receptator, & fautor, qui etiam non eſſet hæreticus, & ibi reprobat *Sanch. loco ſupra citato.*

Nihilominus *Sanch.* etiam opinio probabilis eſt, tum ob auctoritatem tanti Doctoris, tum quia illam latè defendi *Duard. loco ſupra citato qu. 29.*

Secundo dubitari poteſt, an pœnas in receptatores hæreticorum latas incurrant receptantes conſangui-
41 neos hæreticos. In qua re videndi ſunt *Duard. d. qu. 29. per totam Marius Alter. d. lib. 5. diſp. 2. cap. 4. verſ.* Controuerſia tamen eſt, & *Sanctarell. de hæreſi d. cap. 12. nu. 2. concl. 2. qui alios latiſſimè allegat.* Breuiter tamen

42 Dicendum primo, receptantem conſanguineum hæreticum ratione conſanguinitatis, non excuſari à tota pœna, mitiùs tamen puniendum, ita *Pegna 2. par. comment. 81. ſub litera B. & verſ.* Cœterum, *Marius Alter. loco proximè allegato, Farin. qui alios allegat, d. qu. 182. num. 144. & ſeq.* Fundatur hæc concluſio *in l. 2. ff. de receptator.* vbi dicitur, quod receptator latronis affinis mitius eſt puniendus, quam legem locum habere etiam in crimine læſæ Maieſtatis docuerunt *Tiraquel. de pœnis temporal. cauſa 20. & 21. & Gigaſ. de crimine læſæ Maieſt. lib. 3. tit. de pluribus, & varijs quæſtionibus qu. 5. n. 3.* latè *Scortia in ſelectas Rom. Pontif. Conſtit. Theor. 27. verſ.* Receptatores, ibi: Sed quid in foro, vbi etiam declarat, quid dicendum ſit in foro interno, quoad excommunicationem Bullæ, de qua re vide *Layman. in ſumma lib. 2. tract. 1. cap. 14. nu. 5. verſ.* Loco, ibi: Quod verò, & Patrem Puerorum Conciuem meum, Abb. Gener. Oliuetanum, ad Bullam Cœnæ *cap. 1. num. 137. & ſeq.* qui tamen loquitur in foro animæ.

43 Dicendum ſecundo, quod in impoſitione iſtius mitioris penæ habenda eſt ratio graduum conſanguinitatis, vt mitius puniantur, qui gradu proximi ſunt receptato hæretico, quam remotiores, ita *Pegna vbi ſupra verſ.* Rurſus conſanguineos, *Graff. in ſuis deciſ. aureis par. 1. lib. 4. cap. 18. num. 35. & ſeq. Farin. vbi ſupra nu. 144. in fin. & num. 148. & ſequen.* vbi de patre, & vxore, receptante filium, vel maritum hæreticum, *Symanc. de Cathol. inſtitut. tit. 15. num. 21. & iterum Pegn. 3. par. comm. 160. verſ.* Num autem.

Sic patrem receptantem filium bannitum contra formam Statuti non puniri pœna Statuti, ſed alia extraordinaria, dixit *Menoch. de arbitr. Iud. caſu 348. nu. 7. & conſ. 74. nu. 22. lib. 1. quem allegat Marius Muta ad capitula Regn. Sicil. tom. 2. cap. 108. Regis Federici num. 85.* Circa ſtatuta tamen prohibentia in indiuiduo Patribus ne ſub grauiſſimis penis filios bannitos receptent, & eis alimenta præſtent, animaduertendum eſt, quod Senatus noſter Mediolani, verus in hoc ſubditorum pater, & æquitatis amator nunquam paſſus eſt, in facti contingentia, patrem, qui filium bannitum hoſpitio receperat moleſtari, vt teſtis eſt *Fracíſcus Bernardinus Porrus in ſuo faſciculo rerum crimin. fol. mihi 324. verſ. Cridæ Principum.*

Benè Souſa, vbi quod ſine dubio pater recipiens filium hæreticum eſt ab Inquiſitoribus puniendus pro modo culpæ, mitius tamen puniendus pater filium hæreticum receptans in *Aphoriſm. Inquiſit. lib. 1. cap. 23. num. 7. qui alios refert.*

44 Dicendum tertio conſanguineum receptantem hæreticum, vti talis eſt, non vt conſanguineus incurrere in omnes penas impoſitas huiuſmodi receptatoribus, ita *Farin. vbi ſupra num. 142* ſed in dubio receptans conſanguineum præſumitur illum non vti hæreticum receptaſſe, ſed vti conſanguineum, ita *Graff. vbi ſup. c. 18. n. 35. Sanctarell. dicto cap. 12. num. 3. in fin. & Farinac. ibidem num. 143. Leonard. Duard. dicto can. 1. quæſt. 29. nu. 5. Marius Alter. vbi ſupra, Bonacina de cenſur. in ſpetie, diſp. 1. quæſt. 2. punct. 3. num. 2.*

45 An autem hucuſque de conſanguineis dicta habeant locum in receptante hæreticum ſibi amicitia coniunctum, vide *Pegnam comment.*81.*verſ.*Nunquid autem, & *Farinac.num.*146.*qui alios citat.*

46 Tertio dubitari poteſt de receptante heréticos ignorante eos eſſe hæreticos, & quidem clarum eſt, iſtum ſic hæreticos receptantem non eſſe puniendum pœnis ſtatutis in receptantes hæreticos, ita docuerunt *Eymeric. par.*2. *quæſt.*51. *numer.*2. *vbi Pegn. comment.* 76. *Farinacius dicta quæſt.*182. *numer.*163. *qui alios allegant, quibus adde Leonardum Duardum vbi ſupra qu.* 28. *numer.*7. *& Marium Alterium de cenſuris tom.*1. *lib.*5. *diſput.ſecunda, cap.*4. *verſicul. Sed ſi ex ignorantia, & Sanctarellum de hæreſi cap.*12. *numer.*5. *concluſ.* 5. *Azeuedum in Regias Hiſpaniæ Conſtitutiones lib.*8. *titul.*3. *l.*5. *& ſequent. & Patrem Pueronum Abbat. Gener. Ordin. Montis Oliuet. ad Bullam Cœnæ dicto cap.* 1. *num.*130.

47 An autem,& cui in hoc caſu incumbat onus probandi ſcientiam, vel ignorantiam: an Fiſco allegante ſcientiam, an reo allegante ignorantiam.

Dicendum primò ignorantiam in dubio præſumi, & per conſequens Fiſco allegante ſcientiam incumbit onus illam probandi, ita *Pegna dicto comm.*76. *verſ.* An autem receptator, *Symanch. de Catholic. inſtit. tit.* 15. *numer.*18. *& ſeq. & in Enchirid. titul. de receptat. numer.*4. *&* 5. *Farinac. dict. quæſt.*182. *nu.*164. *Duard. ad Bullam Cœnæ loco ſupra allegato numer.*9. *Sanctarell. dicto cap.*12. *numer.*6. vbi quod hoc multo magis procederet in allegante ignorantiam, & illam probante per iuramentum.

48 Dicendum ſecundò, ſi notoriè conſtat receptatum eſſe hæreticum, vt quia erat denunciatus vel Amicus, vel vicinus receptatoris, tunc quia præſumptio, quod ſciuerit receptatum eſſe hæreticum, militat in fauorem Fiſci, ipſi receptanti incumbit onus probandi ignorantiam, ita docuerunt DD. omnes ſupra allegati in proxima concluſione, & in ſupradicto caſu intellexit, *Symanch. dicto numer.*18. *doctrinam Alphonſi à Caſtro de iuſta hæreticorum punit. lib.*2. *capitul.*17. vbi voluit reum debere ſe oſtendere innocentem, & à culpa liberum, ſi per ignorantiam ſe dicat hæreticos recepiſſe.

Concluſiones haſce ambas, probant mirificè tradita per *Giurbam conſil. deciſiuo crimin.*29. *num.*32. vbi de probatione ſcientiæ in receptante bannitos.

Et cum receptare ex ſe in genere ſuo non ſit malum, *Pegna dicto commen.*76. *verſ.* Sub litera, & *Giurba dicto conſ.*29. *num.*32. *& Monal. conſ.*109. *num.*11. *vol.*1. ad probandum receptantem eſſe in culpa, tota vis po-
49 ſita erit in probanda ſcientia receptantis, vt arguunt *Pegna, & Giurba vbi ſupra.*

Et ſic cum quis eſt, verb. grat. in Ciuitate Cremonæ declaratus, & denunciatus hæreticus res de plano procedit, quod omnes Cremonenſes, & de Diſtrictu præſumuntur habere ſcientiam, quod ille ſic fuit declaratus, & denunciatus hæreticus. Si verò eſſet hæreticus declaratus, & denunciatus Florentiæ, tunc talis ſcientia non præſumeretur in Cremonenſi, ita de receptante hæreticum, vel bannitum prohibitum receptari ex forma Statuti, docuerunt *Iſernia in Conſtitut. Patarenorum, & Marius Muta ad dictum capitul.* 108. *Reg. Federici numer.*83. *vbi in fin. ex Boſſ. in titul. de rapina numer.*16. *& Simone de Pretis conſ.*8. docet, quod quando quis eſt dubius, vel ignorans quem eſſe bannitum, tunc talis receptans non incurrit pœnas aliquas.

Hæc mirificè probantur ex deciſione Senatus Mediolani, tenoris ſequentis.

Dilectiſſime noſter. Relatis in Senatu his, quæ ad nos ſcripſiſtis circa detentionem Dominici Maderni, ſub Officio Capitanei Iuſtitiæ Mediolani condemnati capitaliter, & iſthinc detenti cum ſclopo rotato, auditoque eodem tempore Vicario Iuſtitiæ referente ſtatum cauſæ illius cōdemnationis, mandamus vobis, vt memoratam condemnationem executioni mitti faciatis, ſed non procedatis contra eos, qui illum receptarunt, vel cum eo conuerſati fuerint in iſto Agro Cremonenſi, cum per multos menſes iſthic habitauerit paſſim habitus pro non bannito, ſi quos autem receptantes, vel conuerſantes in Agro hoc Mediolanenſi nominauerit, volumus vt proceſſum remittatis ad Capitaneum Iuſtitiæ. Dat. Mediolani 10. *Martij* 1611. *A tergo, Spectab. I.C.D. Prætori Cremonæ Senatori noſtro dilectiſſimo.*

Quæ autem hic dicuntur de conuerſatione cum bannito, proportionaliter poſſunt applicari conuerſanti cū hæretico declarato in alia Prouincia, & ſicuti præſumptio ſcientiæ banni, quæ oritur ex deſcriptione banniti in albo, vt doce *D. Calu. de æquit. lib.*1. *cap.*41. *num.*30. habet locum tantummodo in ea Ciuitate, in qua fuit bannitus declaratus, & in albo deſcriptus, ita præſumptio ſcientiæ, quæ oritur ex condemnatione hæretici videtur habere locum tantùm in ea Ciuitate, & Diœceſi, in qua hæreticus fuit denunciatus.

50 Ex his ſequitur quid dicendum ſit de Nautis, *Caupon. & Stabularijs: nam tunc demum pro receptatione punietur, cum hæreticum publicè damnatum, & denunciatum receptarunt, Locat. in Iud. Inquiſit. in verbo Receptatio, numer.*6. *Pegn. vbi ſupra, verſ.* Hinc conſequitur, *Graff. in ſuis aureis deciſ. lib.*4. *cap.*18. *num.*33. *tom.*1. *Decian. in tractatu criminal. lib.*5. *cap.*51. *num.*70. *Farinac. dicta qu.*182. *num.*161. *Leonard. Duard. dict. qu.* 29. *num.*11. *Sanctarell. dicto cap.*12. *num.*6. *latiſſimè Farinac. in praxi criminali quæſt.*133. *num.*42. *& ſequent.* vbi dixit, quod ſi aliter diceremus eſſet magnum priuilegium cauponum, quorum genus communiter reputatur improbum.

Ex quibus omninò reprobanda eſt doctrina *Azor. inſtitut. moral. tom.*1. *lib.*8. *cap.*15. *quæſt.*8. *in fin.* vbi videtur excuſare caupones, etiam in dicto caſu receptationis hæretici publicè denunciati a probatione ignorantiæ, prout expreſſe etiam *Azor. reprobauit Duard. dicta quæſt.*28. *num.*11. *in fin.*

Et quamuis *Bartolus in l. omnes, C. de Agric. & cenſitis lib.*11. *Alexan. in l.*1. *de recept. & Eliſeus Danza in tract. de pugna Doctor. tit. de recept. numer.*31. voluerint hoſpites à pœnis receptantium excuſari ex eo, quod hoſpitari coguntur omnes viatores, vt conſiderat *Do. Caluinus de æquit. cap.*41. *num.*32.

Attamen ipſe *D. Calu. nu.*33. atteſtatur Senatum Excellēt. Mediol. non obſeruare illorum DD. traditionem. Quinimò mandaſſe ad vlteriora procedi contra duos hoſpites in Oppido Carauagij grauatos de receptione cuiuſdam Finetti banniti, prout etiam ipſemet *D. Calu. de anno* 1620. ex ordine eiuſdem Senatus contra alterum ex ipſis contumacem deuenit ad condemnationē; quod in bannitis id ſtatuit Senatus, multo magis idem dicendum erit in hæreticis, quorum crimen horribilius eſſe crimine læſæ Maieſtatis, dixit *Galiard. de delict. mental. & actual. lib.*1. *num.*4.

51 An autem receptator vicini hæretici, vel publicè pro hæretico denunciati, quo caſu præſumitur receptator ſciuiſſe receptatum eſſe hæreticum, ex traditis ſupra, & *Farin. in praxi qu.*133. *nu.*122. ob talem ſcientiam præſumptam poſſit condemnari in pœnam huiuſce criminis ordinariam, ſi ſcientiam neget.

Dicendum eſt, quod non, ſed puniendum eſſe alia pœna extraordinaria mitiori, prout voluit *Bald. l.*1. *numer.*2. *Cod. de his, qui latron. Menoch. de arbitr. caſu* 348. *num.*15. *& alij, quos ſequitur, & allegat Farin. dicta qu.* 133. *num.*136. *& num.*138.

52 Vbi ex *Claud. ad Bertazol. conſ.*126. *ſub litera C. verſ.*

Iam

Iam verò, & *Simon de Prèt. conſ. 50. numer. 9.* dixit, quod Iudex omiſſa extraordinaria condemnatione poterit reum torquere, ſuper dicta ſcientia, circa quam tamen torturam conſulo eſſe magna cum cautela procedendum.

53 Quarto, dubitari poſſet, per quos actus inducatur receptatio hæretici prohibita, ſed de hac re videndus eſt *text.in l.1.§.quod autem, ff.de ſeruo corrupto, & Farin. latiſſimè dicta qu.133.cap.1. per tot.*

54 Quinto quæri poteſt, an receptans hæreticos per vim, vel metum excuſetur à pœnis receptantium Hæreticos, &

Dicendum quod ſic, ex allegatis per *Farinac. dicta qu.133.num.36.& ſequent.Sanchin ſumm.lib.2.cap.10. num 8.& Farinac.de hæreſi dicta quæſt.182. num.162. & Giurb. qui alios citat.conſ.criminali deciſiuo 28.num. 17. Scortia in ſelectas Conſt.Pontific.Theorem.410.verſ.* Excommunicatur tertio.

Et in hac materia videndus eſt *Marius Muta, ad cap. Regn.Siciliæ tom.2.cap.108.numer.86. & ſequen.* vbi de receptante bannitum per vim *D.Calu.de æquit.cap.41. num.25.& ſequ.* vbi de intellectu noſtrarum Conſtitutionum Mediolani ſub titulo de bannitis, & pulcherrimè *Danza loco ſupra allegato numer.69.* vbi de mittentibus alimenta bannitis, & alias res per vim, & minas.

55 Sexto dubitari poteſt, an talis receptator ſit ſuſpectus de hæreſi,& quo ſuſpicionis gradus in qua re

Dicendum primo certum omnino eſſe, hoſce receptatores Hæreticorum ſcienter eſſe de hereſi ſuſpectos: concluſionem hanc vnanimiter docuerunt DD. infra citandi, & in ea nulla adeſſe poteſt difficultas.

56 Dicendum ſecundo, hoſce receptatores regulariter loquendo eſſe de hæreſi ſuſpectos vehementer, ratio huius concluſionis eſt, quia omnes excommunicati ex cauſa fidei ſunt vehementer de hæreſi ſuſpecti, vt probauit *Eymeric. in Director. par. 2. quæſt.56. numer.5. verſ.* Quintus caſus eſt, at tales receptatores ipſo facto ex cauſa fidei ſunt excommunicati, *cap.excommunicamus, §. credentes, de hæret.* igitur ſunt ſuſpecti de hæreſi vehementer.

Et ita docuerunt *Eymericus in Director. par.2. quæſt. 51. numer.4. & quæſt.56. numer.6. Locutus in iudicia- li Inquiſitorum, in verbo excommunicati numer.3. & in verbo pœna numer.11. & in verbo Suſpicio numer.3. Franc.Leon.in Theſauro fori Eccleſiaſtici par.3. cap.37. numer.34.verſ.*Quintus ſi quis, *Leonard.Duard.ad Bullam Cœnæ lib.2. caſu 1.quæſt.33. concluſ.2.num.31.Sanctarell. de hæreſi cap.12.num.3. concluſ.3.Farinac.dicta quæſt.182.num.133.*

57 Benè verum eſt, quod in hac re diligentiſſimè conſiderari debent qualitas perſonarum receptantium, & modus receptationis: nam ex horum conſideratione manifeſtè apparebit, aliquando ſuſpicionem hanc vehementem eſſe, aliquando leuem tantummodò, vti animaduertit *Pegna ad Director. par.2. quæſt.51. comment.76.ſub lit.C. & Farinac. ibidem dicto num.133.*

58 Ex quibus colligitur, quod hiſce receptatoribus indici debet abiuratio, modò de leui, modo de vehementi, ſecundum gradum, quem contrahunt ſuſpicionis ex hac receptatione, ita *Pegna vbi ſupra, Farinac. dicto n. 133. & Sanctarell. dicto cap.12.num.3. concluſ.3. in fin. vbi alios allegat.*

Quomodo autem talis receptator debeat abiurare, & qua abiurationis forma, dicam in fine tituli præſentis.

59 Septimò dubitari poteſt, quibus pœnis puniri debeant huiuſmodi receptatores hæreticorum.

Circa quam rem videndi ſunt *Pegn. dicto comm.76. verſ.* Receptatores verò, *Symanc.de Cathol.inſtit.tit.15. num.14. Farin.in alleg. numer.133. vbi de receptatione bannitorum, & in quæſt.182.num.134. & ſeq.Sanctarell. dicto cap.12.num.6.& ſeq.* qui alios allegant.

In impediendis autem pœnis hiſce receptatoribus hæreticorum, notanda eſt pulcherrima doctrina *Souſæ in Aphoriſm. Inquiſit.lib.1. cap.23. numer.20.* quod vt pœna ordinaria receptatorum, vel etiam corporalis grauis imponatur, neceſſe eſt probare in receptante ſcientiam veram, quòd receptatus ſit hæreticus, idque plenè, & concludenter, vt enim alijs pœnis plectatur ſufficit ſcientia præſumpta.

De materia autem probandi vtramque ſcientiam, videndus eſt *Maſtrill. deciſ.216. num.25. & ſequen. & Caſtill. deciſ.161. num.33. & Regens de Ponte de poteſt. Proreg.titul. de prouiſ. fieri ſolit. §.3. num.19. vbi Ioan. Baptiſta de Thoro in Addit.*

§. SEXTVS.

De Hæretico Hæreticum receptante.

66 Hæreticorum receptatores grauiſſimè puniendos eſſe vidimus ſupra: Hæretici enim qui communes hoſtes dicuntur diù viuere non poſſent, ſine iſtis receptatoribus, vt dixit *Marius Muta ad capit. Regn. Sicil. cap.52. Regis Iacobi in 1. extenſione, verſ.* Ampliare poſſumus *tom.1.* Quod & de receptatoribus bannitorum plurimis more ſuo cumulatis, dixit idem *Muta in eodem cap.Regn.Sicil.tom.2.ad Capitulum 108.Regis Federici, num.2.*

Propterea non ſolùm Catholici hæreticos, & Apoſtatas recipientes, ſed Iudæi ipſi, ac hæretici alios hæ-

61 reticos receptantes † puniri debere ab Inquiſitoribus, dixit idem *Marius Muta ad dictum cap. Regis Federici 108. ampliat. 21. numer.8. vbi allegat Oldrad. conſ.76. & Surd. conſ.498. numer.22. & ſeq. vol.4.* loquitur autem Muta ibi in indiuiduo hæretici, hæreticum receptantis, & doctrinam hanc extendit, ad bannitum receptantem alium bannitum, idipſum etiam docuit *Souſa in Aphoriſm. Inquiſit. lib.1. cap.23. num.26.* vbi loquitur de Iudæis, & alijs infidelibus receptantibus Apoſtatas, & hæreticos.

§. SEPTIMVS.

De Conuerſantibus cum Hæreticis.

62 Conuerſationem familiaritatemque nimiam cum hæreticis prohibitam eſſe, docuerunt *Symanch. de Catholic. Inſtitution. titul.11. per totum, & Repert. Inquiſit. in verbo Communicare, numer.1. & ſequent. vbi Petrus Vendramen. in addit. ſub litera A. qui alios cumulat.*

63 Sub nomine autem conuerſationis iſtius prohibitæ compræhenduntur Allocutio hæreticorum *Farinac. de hæreſi quæſt.182. numer.168. & quæſt.133. numer.13.* vbi de alloquente cum bannito, tranſmiſſio, & receptatio literarum, *Decian. in tract. crimin.lib.5. cap.41. nu.12. verſ.6.* Ad Hæreticos, *Pegna commen.81. litera D. verſ.* Iam vt vno verbo, vbi quod tales tranſmittentes, vel recipientes, & cæt. ſunt ſuſpecti de hæreſi vehementer.

Negotiatio cum hæreticis, *Farinac.dicta quæſt.182. num.171. vbi alios allegat, Royas ſingulari 211.* Viſi-

64 tatio hæreticorum, ſecundum *text. in cap. Accuſatus, §.ille quoque, de hæret. in ſexto*, & quod tales viſitantes regulariter ſint ſuſpecti de hæreſi vehementer, dixit *Eymericus in Direct.par.2. quæſt.56. numer.8. Locat.in*

Iudiciali Inquiſit. in verbo ſuſpicio, num.3. Farinac. qui alios cumulat, *loco ſupra citato num.172. & ſeq.*

65 Miſſio munerum ad hæreticos, contractioque parentelæ ſcienter cum ipſis, *Locatus in verbo, Suſpicio, num.20. & 30.* & quod tales mittentes, &c. ſint ſuſpecti de hæreſi vehementer, dixerunt *Eymeric. in Direct. par.2. q.56. num.8. & Pegna ibi commen.81. ſub litera D. verſ.* Iam, vt vno verbo, quos ſequitur *Farinac. vbi ſupra num.175. & ſeq.*

66 Plura de hæreticis vitandis videnda ſunt apud *Sanctarellum de hæreſi cap.78. & Martinum Beccanum in ſua ſumma.Theolog.tom.3.capit.16.quæſt.prima, & pluribus ſequentibus*, qui alios cumulant;

67 Sciendum tamen eſt generaliter hoſce conuerſantes cum hæreticis ſuſpectos eſſe de hæreſi, fautoreſque dici hæreticorum, ita *Repert. Inquiſit. in verbo hæreticus, verſ.* Nota, quod conuerſatio, & in verbo conuerſatio, verſ. Secundo, & in verbo detegitur. verſ. Item ſi nunquam, vbi quod hæc ſuſpicio eſt vehemens, *Locat. in Iudiciali Inquiſitorum, in verbo ſuſpicio num.5.* vbi propterea, quod habentes familiaritatem cum hæreticis, propter vehementem ſuſpicionem debent abiurare, *Ludouic. à Paramo de Orig. Sanctæ Inquiſit. lib.3. quæſt. 9. num.166. & ſequent.* vbi quod ex conuerſatione vehemens oritur ſuſpicio ob quam tales conuerſantes ſæpe coguntur, vel ſe purgare, vel familiaritatem illam, & conuerſationem abiurare.

68 Quamuis hæc non ita indiſtinctè ſint accipienda, nam non ſemper contra tales conuerſantes oritur ſuſpicio vehemens, ſed modo vehemens, modo leuis, ſecundum qualitatem perſonarum, loci temporis, & aliarum circumſtantiarum, prout dixerunt *Locat. in Iud. in verbo Credentes numer.2. Symanch. de Cathol. Inſtit. tit.11. numer.9. Farinac. dicta quæſt.182. num. 165.*

69 Addendum tamen eſt ex *Royas in tractat. de hæret. par.2. num.77.* quod ex hac conuerſatione oritur indicium ſufficiens ad torturam contra conuerſantem, vbi ita dicit conſuluiſſe *Bald. conſ.79. volum.3.* poſſe quemdam Epiſcopum torquere conuerſantem cum Hæretico, ſi de hæreſi accuſaretur.

70 Sed quoniam hoc loco de conuerſantibus cum hæreticis loquimur dubitari poteſt, an in locis Hæreticorum, liceat Catholicis adire Templa Hæreticorum, eorumque concionibus, precibus, ac ritibus ſuperſtitioſis intereſſe non vt falſam fidem profiteantur, ſed vt ſuo Principi obediant; In qua re

Concludendum omnino eſt negatiue, etiam ſi mors Catholicis ob id immineret, ita latiſſimè probauit *Sanctarell. de hæreſi cap.8. dub.1. per tot. Sanch. lib.2. in Decalog. cap.4. num.27. & Suarez in defenſione Catholicæ fidei aduerſus Anglicanæ ſectæ errores lib.6. cap. 9. num.16.* aſſerens id eſſe ſine vlla dubitatione, & ita fuiſſe in quodam Breui declaratum à Sanctiſſimo Paulo Papa V. atteſtatur *Sanctarell. vbi ſupra num.3. in princip. & in fin.*

71 Dicendum etiam hoc loco eſſet aliquid de inſtituente hæredem in teſtamento ſcienter hæreticum, ſed de hoc alibi tantummodo pro nunc dixiſse ſufficiat talem iſtituentem hæreticum eſſe de hæreſi ſuſpectum, ſiue hæreticus inſtitutus ſit extraneus, ſiue ſit conſanguineus inſtituentis, ita *Carer. de hæret. cap.2. num.68. Menoch. de præſumpt. lib.5. præſumpt.6. num.33. Farinac. de hæreſi q.190. num.108. & Sanctarell. de hæreſi cap.15. dub.3. num.10. verſ.* Deinde, qui alios DD. allegant.

§. OCTAVVS,

De Defenſoribus, & Aduocatis Hæreticorum.

72 Defenſores Hæreticorum ſunt in duplici differentia: Alij namque dicuntur ij, qui Hæreticorum errores defendunt, & hi hæreſiarchæ dicuntur, & de his iura non loquuntur, cum verè ſint Hæretici, ita *Eymeric. in Direct. par.2. quæſt.52. num.1. vbi Pegna in comm.77. ſub lit. A. & B. & Farin. de hæreſi quæſt.182. num.65. & Symanch. de Cath. Inſtit. tit.15. n.8. Leonard. Duard. ad Bullam Cœnæ Domini lib.2. can.1. quæſt.32. num.1. & 2.*

Alij autem dicuntur hæreticorum defenſores quia eorum non errores, ſed perſonas defendunt, viribus, potentia, armis, vel fraude, & hi propriè defenſores Hæreticorum habentur, exempla videri poſſunt, penes *Pegnam dicto commen.77. ſub litera B. qui alios allegat, quibus addi poteſt Sanctarell. de hæreſi cap.11. dub.3. concluſ.1. & ſequent.*

73 Et hi defenſores Hæreticorum ſunt ſuſpecti de hæreſi, modo leuiter, modo vehementer conſiderata qualitate defenſionis, *Eymericus dicta q.52. num.3. Pegna dicto commen.77. verſ.* Hic autem modus defenſionis, *Symanch. d. tit.15. num.9.* vbi quod conſiderandum eſt, an hæc defenſio facta ſit in Iudicio, an extra. an cum armis, an ſine, an verbis, an factis, *Farin. d. q.182. num. 64. Sanctarell. vbi ſupra num.27. in fin.*

74 Ac proinde abiurare etiam coguntur tales defenſores Hæreticorum, iuxta *Eymeric. loco ſupra allegato num.3. & Pegna vbi ſupra ſub litera D.* vbi alios allegat, & Pœnas, quibus tales defenſores plectuntur enumerat, de quibus etiam vide *Sanctarell. vbi ſupra num.28. & Farinac. d. q.182. num.58. & ſeq.* qui alios DD. referunt.

75 Quoad Aduocatos verò, & Notarios, ſeu Procuratores, ſi in caſibus ipſis non permiſſis (quæ enumerantur à *Farin. de hæreſi quæſt.197. num.54. & ſeq. & Sanctarell. de hæreſi cap.11. dub.2. per tot.*) & ſine licentia Inquiſitoris (quæ omninò requiritur *Farin. vbi ſupra num.77.*) patrocinium Hæreticis, Hæreticorum fautoribus, receptatoribus, defenſoribus, &c. præſtent, vltra pœnas de quibus *Farin. & Sanctarell. vbi ſupra*, ſunt etiam de hæreſi ſuſpecti, & contra eos, vti tales poſſunt Inquiſitores procedere, & compræhenduntur ſub nomine defenſorum Hæreticorum, ita *Farinac. vbi ſupra nu.55. & Sanctarell. num.21. verſ.* Imò Aduocati, qui alios latiſſimè allegant, & Leonar. *Duard. ad Bullam Cœnæ Domini lib.2. can.1. quæſt.32. num.9. verſ.* Huius criminis, *Paulus Chriſtineus deciſ. Cur. Belgicæ, volum.2. deciſ.34. num. nono*, vbi quod nullo modo Aduocatus poteſt accuſato de hæreſi, præbere ſuum patrocinium, niſi de licentia Superiorum, & quod ita iudicauit Supremum Michelinenſe Conſilium, *Freitas ad Roderic. de confeſſ. Sollicit. quæſt. 23. numer. 28.* vbi quod præbens conſilium Inquiſito, etiam iuſtum, inſcio Inquiſitore arbitrarie puniri debet, & ita practicatum in Sancto Officio, atteſtatur Locatus in Iudiciali Inquiſitorum caſu decimo inter ſuas Placentiæ, fol. mihi 462. *Scortia in ſelectas Conſtitut. Theorem.39. numero primo. Pater Pueronus Abb. Gen. Montis Oliueti dicto cap.1. num. 149.*

§. NO-

§. NONVS.

De Credentibus Hæreticorum.

DIſputant hoc loco Doctores, an Hæreticorum credentes dici formaliter poſſint hæretici, circa quam quæſtionem, ne æquiuoco verſemur.

76 Præmittendum eſt aliquem dici poſſe credentem hæreticorum pluribus modis.

Primo quidem, quia credit hæreticorum erroribus, & hi proprie dicuntur Hæretici, *Eymericus in Director. part. 2. quæſt. 50. num. 1. Suar. de fide diſp. 24. ſect. 1. num. 1. Marius Alterius de cenſur. tom. 1. lib. 5. diſput. 2. cap. 3. verſiculo:* Alios verò dicit: *Leonard. Duardus ad Bullam Cœnæ Domini, lib. 2. canon. 1. quæſt. 26. num. 2. Royas de hæret. par. 1. num. 298. & pluribus ſeqq. Sanch. in Decal. tom. 1. lib. 2. cap. 10. numer. 2. qui alios allegant, latiſſimè Farinac. dicta quæſt. 182. num. 121. & ſequent.*

77 Secundo, illi credentes Hæreticorum dicuntur, qui licet nulli hæreſi expreſſe adhereant, credunt tamen hæreticos eſſe viros bonos, & habere bonam fidem, & ſic credentes hæreticorum, dicuntur habere Hæreticorum perfidiam non explicitã, ſed implicitam, ita originaliter dixit *Palud. in 4. ſent. diſt. 13. quæſt. 3. concluſ. 7. Mar. Alter. de cenſuris loco ſupra citato, verſ.* Secunda opinio eſt, optimè *Toletus in ſumma lib. 1. cap. 19. num. 5.* vbi dixit hæreticorum credentes eſſe, qui errorem expreſſe non habent explicitè, ſed implicitè tantùm, cuius dictum ſingulariter commendat, *Farinac. vbi ſupra num. 104. verſ.* Et ex omnibus prædictis, *Pegna dicto commen. 75. verſ.* Petrus de Palude: *Sanctarell. de hæreſi dicto cap. 11. dub. 4. nu. 29. qui alios allegat*, & hi propriè credentes Hæreticorum dicuntur, vt notarunt DD. alleg. *Scortia in ſelect. Rom. Pontif. Conſtit. Theorem. 27. & Theorem. 410.*

78 Tertio, alij videntur dici credentes Hæreticorum, de quibus non apparet, quod credant hæreticorum erroribus explicitè, vel implicitè, ſed videtur credere Hæreticorum verbis, iuſſionibus &c. vt potè, quia hæreticos viſitant, eis alimoniam præbent ad eorum dictum vadunt, & redeunt &c. & hi propriè credentes Hæreticorum non dicuntur, vt notauit *Guido Falcodius in conſultat. ad Inquiſit. qu. 9.* cuius verba referuntur per *Pegn. dicto commen. 75. ſub litera D. & Eymeric. par. 2. qu. 50. num. 5. verſ.* Tales enim non Iud. *Suar. de fide diſput. 24. ſect. 1. num. 2.* vbi quod tales potius dicuntur fautores, quam credentes hæreticorum, *Leonar. Duard. dicta qu. 26. ſupra citato num. 8.* vbi quod aſſerens hæreticos eſſe viros bonos, non poteſt ex hoc dici credens hæreticorum, ſed fautor, quod idem voluit *Suar. de cenſur. diſp. 21. ſect. 2. numer. 6. & ſeq. & Sanch. in ſumm. lib. 2. cap. 10. numer. 3.*

79 Iſti tamen licet propriè credentes non dicantur, tamen ſunt de hæreſi ſuſpecti vehementer, vel leuiter ſecundum qualitatem, & modum circumſtantiarum, *Eymeric. in Direct. par. 2. qu. 50. nu. 5. Duard. vbi ſupra nu. 8. & 9. verſ.* Imò prædicti, *Pegna dicto comm. 75. ſub lit. E* vbi quod ob id coguntur tales abiurare.

80 His præmiſſis ad quæſtionem reſpondendum eſt: credentes Hæreticorum eſſe formaliter hæreticos, loquendo tamen de credentibus propriè. Concluſionem hanc docuerunt latiſſimè *Duard. dicta qu. 26. per totam, Suar. de fide diſp. 24. ſect. 1. num. 1.* vbi quod ad eſſentiam hæreſis nihil refert an explicitè, & in particulari, an implicitè, & in vniuerſali, & generali hæreticorum errores credantur, *Sanch. in citato cap. 10. num. 2. Sanctarel. de hæreſi d. cap. 11. dub. 4. num. 30. concluſ. 2.*

81 Et ſi opponatur, quare ergo in Bulla Cœnæ excommunicantur in primo canone, hæretici, & eorum credentes; nam hoc modo hæc vltima verba eſſent ſuperflua.

Reſpondendum eſt cum *Duardo vbi ſupra numer. 11. verſ.* Ad ſecundum, *Sanctarell. loco citato*, quod ſpecialis excommunicatio fuit lata contra credentes hæreticorum ad maiorem declarationem; nam cum duobus modis poſſit quis credere hæreticis, vel diſtinctè aſſentiendo eorum erroribus, vel confuſè, licet ambo ſint hæretici: tamen, quia credentes ſecundo modo nihil diſtinctè credunt contra fidem, proprio nomine ad maiorem declarationem ſunt expreſſi, quod etiam docuit *Pater Pueronus Abbat. Oliuetanus in Bullam Cœnæ cap. 1. numer. 116.*

Et hinc eſt, qood in Bulla Cœnæ Pij V. deerant illa verba, & eorum credentes, vt animaduertit *Nauar. in ſumm. capit. 25. numer. 55. Sanctarell. & Duard. vbi ſupra.*

82 Super eſt modo, vt videamus, ex quibus cognoſcantur Hæreticorum credentes, Et quidem cognoſcuntur verbis, & factis, vti dixerunt *Eymericus in Direct. par. 2. qu. 50. nu. 2. & Pegn. ibi, verſ.* Quomodo.

Verbis credentes dignoſcuntur, ſi verbis profiteantur ſe Caluini erroribus credere, ita *Eymericus, & Pegna locis indicatis, Duard. qui alios allegat, dict. quæſt. 26. numer. 4.*

83 Opere autem, vel facto cognoſcuntur ex pluribus: & primò quidem, ſi ſermones, ſeu prædicationes Hæreticorum audierint pluries, nam tales dicendi ſunt ex hoc Hæreticorum credentes, ita *Eymeric. dict. qu. 50. num. 3. Pegn. dicto comm. 75. verſ.* Et quamuis hæc ſit, vbi quod non ſufficit ad hoc vnicus, nec binus actus, & ad hoc allegat Concil. Narbonenſi, de quo ibi latiſſimè *Farinac. dicta qu. 182. num. 115. & ſeq. Duard. d. qu. 26. num. 5. Suar. de fide diſp. 24. ſect. 1. num. 3. in fin. & Sanctarell. de hæreſi dicto cap. 11. num. 31. concluſ. 3.* qui alios allegat, *Souſa poſt hæc ſcripta viſus ad Bullam Cœnæ diſp. 8. num. 10.*

84 Et licet ſemel, vel bis audiens conciones hæreticorum non poſſit ob id dici credens hæreticorum, non tamen ob id immunis redditur à ſuſpicione hæreſis leui, vel etiam vehementi, ſecundum qualitatem perſonæ audientis, & aliarum circumſtantiarum, ita *Arch. cap. quicumque de hæreticis in 6. num. 2. Ioan. Andr. nu. 3. & Gemin. num. 7. Sanctarell. de hæreſi loco citato num. 31. Farinac. qui alios cumulat num. 120.* ſed præ omnibus videndum eſt Concilium Tarraconenſe apud *Pegn. par. 2. fol. mihi 220. in princip. §. ſuſpectus, de hæreſi.*

85 Secundo, credentes hæreticorum cognoſcuntur, ex eo, quod in infirmitate conſtituti, petunt Hæreticos, vt ab eis conſolationem recipiant per manus impoſitionem, ita Concil. Narbonenſe apud *Pegnam dicto comm 75. ſub litera A. Farinac. dicta quæſt. 182. numer. 110. & ſeq. Sanctarell. dict. num. 31. & de hoc habemus tex. in cap. filij, de hæretic. in 6. pleniſſime Pegn. part. 3. comment. 170. per tot. Pater Pueronus ad Bullam Cœnæ cap. 1. num. 121.* qui tamen in foro conſcientiæ hoc non admittit: Hoc tamen limita, vt non procedat, ſi infirmus dum petijt Hæreticos non erat ſanæ mentis, ita *gloſ. & DD. in dicto cap. filij, Farinac. num. 111. & Pegn. vbi ſupra.* An autem infirmus in prædicto caſu præſumatur ſanæ mentis, & an, & cui incumbat onus probandi infirmum eſſe, vel non ſanæ mentis, vide *text. in dict. capit. filij vbi DD. Farinac. loco citato num. 112. & ſequ. & Pegn. dicto commen. 170.*

* * *

§. DECIMVS.

De Conſultoribus Hæreticorum.

86 BReuiter dicendum, conſilium hæretico præſtantes, dicendos eſſe fautores Hæreticorum, ac proinde de hæreſi ſuſpectos, prout ſunt fautores, ita *Farinac. dicta quæſt.* 182. *num.* 3. *optimè Concil. Tarracon. apud Pegnam par.* 2. *fol. mihi* 220. *in principio*, & ad hoc videnda eſt Conſtit. Innocent. IV. ad extirpanda, §. *quicunque verò*, & alia Conſtit. Clem. IV. ad extirpanda, §. *quicunque verò*, inter literas Apoſtolicas pro S. Officio, illa *fol.* 6. *hæc fol.* 30. *poſt Directorium*.

§. VNDECIMVS.

De tortura Hæreticorum Fautoribus danda.

87 OMittendo pro nunc illos, qui leuiter hæreticis fauent, quibus illud torturæ genus infligi debet, quod datur leuiter ſuſpectis, de quo dixi in titulo de Blaſphemis, & latius titulo de ſortilegis, & alibi ſæpiſſimè.

Quoad eos, qui magnopere hæretici fauent; & vehementer ſunt ſuſpecti, maximè in caſibus, de quibus Concilium *Narbon. cap.* 14. 15. *&* 16. *apud Pegnam par.* 2. *comment.* 78. *verſ.* Iam ſi noſce: dicendum, quod iſti tales fautores adhibita tortura diligenter interrogari debent de cauſa, cur hæreticis fauorem præſtiterunt, prout etiam docuit *Farinac. d. qu.* 182. *num.* 69. vbi de impedientibus Sanctum Officium, *& num.* 133. *& numer.* 85. *&* 55. ſicuti etiam torquendi ſunt, ſuper complicibus, iuxta ea, quæ dixi in titulo de tortura, parte tertia huius Operis, & ſupra in hac ſecunda parte *titul. primo*, §. 9.

§. DVODECIMVS.

De Abiuratione Fautoribus huiuſmodi iniungenda.

88 CIrca quæſtionem hanc, ſupponenda eſt hoc loco communis DD. traditio, quod pro qualitate ſuſpicionis, gradus quoque abiurationis eſt ſuſpecto iniungendus, itaut ſi fautor ſuſpectus ſit de hæreſi leuiter, ei leuis ſit abiuratio indicenda, ſi verò vehementer abiuratio de vehementi.

Præmittendum etiam eſt, quod licet regulariter non
89 ſubſiſtat abiuratio generalis, non expreſſis particularibus erroribus, ſeu hæreſibus: Attamen hoc fallit in abiuratione fautoribus iniungenda, ita *Eymeric. in Direct. par.* 2. *quæſt.* 54. *numer.* 4. *vbi Pegn. in comm. ſub litera C. & Reper. Inquiſit. in verbo*, Fautores, *Leonard. Duard. ad Bullam Cœnæ Domini*, *lib.* 2. *can.* 1. *quæſt.* 33. *numer.* 34. nam cum iſti fautores hæreticorum in nullam ſpecialem, & particularem hereſim videantur conſentire, ideo nullam in ſpecie hæreſim abiurare potetunt, & ſic ſatis erit, ſi in genere dicat fautor ſe deteſtari omnem hæreſim, cuius ſuſpicionem fauendo hæreticis, eoſdem receptando, aut Inquiſitoris Officium impediendo contraxit, *Eymeric. vbi ſupra*, *Pegna ibidem*, *& Leonard. Duard. ad Bullam Cœnæ loco citato numer.* 34.

90 Hiſce præmiſſis dicendum eſt, quod ſi præmiſſa tortura appareat fautorem (fautoris nomen hoc loco accipiendo genericè, vt dixi ſupra in principio tituli) potius perſonæ, quam errori voluiſſe fauere, tunc ſufficit illa generalis abiuratio, de qua ſupra. Quod ſi ſecus ſit, & aliquæ aliæ coniecturæ concurrant, ex quibus oriatur ſuſpicio, eum qui ſe fautorem exhibuit eoſdem, cum hæretico habere errores, v. g. diſtinctè ſciat omnes illius hæretici, cui fauit hæreſes, tunc vltra generalem hæreſum abiurationem, de qua ſupra, cogendus omninò eſt, talis fautor etiam ad particulares errores, & hæreſes abiurandas, ita *Pegna dicto commen.* 79. *ſæpe citato*, *verſ.* In hac tamen difficultate, *Farin. de hæreſi qu.* 182. *num.* 55. vbi de tortura, & abiuratione iſtorum fautorum.

91 Sed hic pulcherrima inſurgit dubitatio, an ſcilicet qui relabitur in fautoriam iã de vehementi abiuratam, vel etiam aliam, poſt tamen abiurationem de vehementi alterius fautoriæ, ſit habendus pro relapſo: in qua re licet *Locatus in iudiciali Inquiſitorum*, *in verbo* Relapſi, *num.* 5. *verſ.* Quid autem ſunt relapſi, ex *Concilio Taracon. de quo in Director. par.* 2. *fol.* 220. viſus fuerit inclinare in partem affirmatiuam.

Attamen contraria ſententia negatiua eſt verior, communior, ac pietati huiuſce S. Tribunalis magis accommodata, & eam tenent *Pegna par.* 2. *comment.* 83. *verſ.* Sed tota difficultas, *Farinac. de hæreſi quæſt.* 195. *numer.* 36. *& ſeq. & Sanctarell. de hæreſi cap.* 42. *dub.* 5. *num.* 14. *qui alios allegant.*

Et ratio iſtius concluſionis eſt, quia de natura, & eſſentia relapſi eſt, vt de aliquo lapſu conſtet in hæreſim, ad hoc, vt talis relapſus poſſit brachio ſæculari pœna relapſis debita puniendus relaxari, *Alphonſ. à Caſtro de iuſta hæretic. punit. lib.* 2. *cap.* 2. *Symanch. de Catholic. inſtitution. titul.* 57. *numer.* 5. *& nos latè in titul. de Relapſis*, At qui iterum fauet hæreticus non conſtat ob id, quod in hæreſim inciderit, igitur non erit relapſus.

92 Si tamen quis non ſolùm bis in abiuratam fautoriam, vel aliam relaberetur, ſed pluries, & pluries, tunc cum *Pegna vbi ſupra*, *verſ.* Hoc vnum, & *Farinac. dicta quæſt.* 195. *numer.* 39. dicendum eſſet omninò talem brachio ſæculari relaxandum eſſe, debitis pœnis mulctandum.

93 Ad hanc tamen traditionem deueniendum non eſſet, inconſulto Supremo Senatu vniuerſalis Inquiſitionis Romanæ, prout ſemper, vbi de hominis vita agitur conſulendus eſt, ita *Campeg. ad Zanch. de hæretic. capit.* 17. *ſub litera A. Decian. in tractat. crimin. tom.* 1. *lib.* 5. *capit.* 51. *numer.* 85. *Pegna dicto comment.* 83. *verſic.* Si cui tamen, & *Farinac. dicta quæſt.* 195. *de hæreſi numer.* 38.

§. DECIMVS TERTIVS.

De pœnis Fautoribus Hæreticorum imponendis.

94 DE pœnis Fautoribus, Defenſoribus, Conſultoribus, Auxiliatoribus, Credentibus, & Receptatoribus Hæreticorum imponendis, videndi ſunt latiſſimè de hac materia tractantes *Pegn. par.* 2. *in Director. commen.* 76. *verſ.* Receptatores verò, vbi de pœnis receptantium Hæreticos, & *comment.* 77. *verſ.* Et debent abiurare, vbi de pœnis defenſorum, & *comment.* 78. *verſ.* Et duodecim magnas, vbi de pœnis fauentium hæreticis, & *comme.* 79. *verſ.* At dubium eſt, vbi de pœnis impedientium S. Officium, *Farinac. de hæreſi quæſt.* 182. *num.* 37. *& ſeq. numer.* 38. *& ſeq.* vbi de pœnis defenſ. hæretic. & *numer.* 71. *& ſequen.* vbi de pœnis impedientium S. Officium; latiſſimè etiam *Leonard. Duard. ad Bullam Cœnæ Domini lib.* 2. *can.* 2. *quæſt.* 27. vbi de pęnis credentium Hæreticorum, & *quæſt.* 33.

per

per totam, vbi de pęnis receptatorum, fautorum, & defenſorum Hæreticorum, *Sanctarell. de hæreſi cap.* 11. *&* *cap.* 12. qui alios DD. allegant.

5 Hiſce pœnis de more S.Officij addendæ ſunt fautoribus pęnitentiæ ſalutares Ieiunia, Orationes, Eleemoſinæ, Peregrinationis &c.

§. DECIMVS QVARTVS.

Quomodo cum Fautoribus &c. Hæreticorum Confeſſarius ſe gerere debet.

6 SI fautoria, receptio, defenſio, conuerſatio, & credentia in Bulla Cœnæ Domini prohibitæ ſub excommunicationis pœna, iunctam habent hæreſim, tunc confeſſarius, cum fautoribus, receptatoribus, defenſoribus, & credentibus hæreticorum, eo modo ſe gerere debet, quomodo eum ſe gerere debere cum hæreticis, diximus ſupra *tit.* 2. §. *fin.*

7 Si autem delicta illa ab hæreſi ſint ſeiuncta illorumque delictorum rei, Catholicam ſemper mentem ſeſe habuiſſe profiteantur: tunc quoniam (licet hæretici non ſint) tamen ſunt excommunicati excommunicatione Bullæ Cœnæ, antequam eos confeſſarius abſoluat diligenter animaduertat, an talem habeat facultatem.

8 Cenſuræ enim Bullæ Cœnę, ſoli Summo Pontifici ſunt reſeruatæ, præterquam in articulo mortis, itaut nec Concilium Generale, nec Collegium Eminentiſſimorum Cardinalium ab eis poſſint abſoluere, §. *Cæterùm à prædictis ſententijs in Bulla prædicta Cœnæ, Nald. in ſumm. in verbo Bulla Cœnæ, numer.* 60. & cum in memorata Bulla reuocentur, quæcunque facultates,
9 & indulta quibuſuis conceſſa, ac quælibet Concilij decreta Regulares, virtute cuiuſdam Bullæ Pij V. de qua mentionem facit *Portel. in dubijs Regular. in verbo Abbas, numer.* 6. *& Suar. de Pœnitent. tom.* 4. *in tertiam partem D. Thom. diſput.* 30. *ſect.* 2. *numer.* 7. nunc abſol-
100 uere ab hæreſi occulta, non potuerunt, vt reſeruata virtute Bullæ Cœnæ, ſicuti nec ab alijs caſibus eiuſdem Bullæ, etiam ſi tractaretur de Prælatis regularibus reſpectu ſuorum ſubditorum, ita *Diana qui alios more ſuo cumulauit, reſolut. moral. par.* 1. *tractat.* 5. *reſolut.* 6. *& Tamburin. de iure Abbat. tom.* 2. *diſput.* 14. *quæſit.* 15. *per tot. & quæſit.* 17. *ſimiliter per totum*. Et ratio eſt, quia Bulla Cœnæ expreſſe tollit facultates, & indulta conceſſa Regularibus, & Monaſterijs, & ſingulo anno renouatur, & publicatur: igitur ſufficienter intelligitur ſublatum dictum indultum Pij V. & cuiuslibet alterius Summi Pontificis, quidquid in contrarium
101 voluerit *Peirin. in Priuileg. Minim. tom.* 1. *Conſtitut.* 4. *Sixti IV.* §. 5. *nu.* 6. *& ſeq. ac alij à Diana, & Tamburino allegati*.

102 Si tamen Confeſſarius aliquis haberet à Summo Pontifice facultatem abſoluendi à caſibus Bullæ Cœnæ excepta hæreſi, dubium eſt: an tunc poſſet abſoluere hoſce fautores, defenſores, credentes, & receptatores Hæreticorum.

Et breuiter quando hi non ſunt formaliter hæretici, arbitror virtute illius facultatis eos poſſe abſolui, ſic de Bulla Cruciatæ; concedente abſolutionem à caſibus quibuſcunque etiam Bullæ, excepta hæreſi, plurimi DD. relati à *Diana vbi ſupra reſolut.* 7. quibus addo videndum omninò *Henriqu. in ſumma lib.* 6. *de Sacramento Pœnitentiæ capit.* 16. *numer.* 2. *in addit. verſic.* Quare de ſe videtur, vbi loquitur etiam de Schiſmaticis quando ſchiſma non eſt cum hæreſi coniuncta, & rationem addit ibi Henriqu. quia exceptio firmat regu-
103 lam in caſibus non exceptis, & verè non eſt tanta ratio hæreſis, ac aliorum delictorum non habentium annexam hæreſim, & poſt hæc ſcripta viſus *P. Pueronus ad Bullam Cœnæ cap.* 1. *nu.* 248.

Circa hos tamen fautores notandum eſt, quod in Bulla Cœnæ excommunicantur fautores hæreticorum, Quare fautores ſuſpectorum tantummodo de hæreſi, non erunt ligati memorata cenſura, *P. Pueronus dict. cap.* 1. *numer.* 168. *qui alios allegat, & nos ſupra* §. 1. *numer.* 9.

104 His de poteſtate Confeſſarij conſideratis grauitatem horum delictorum pœnitenti proponet conſiderandam, tum ex inſigni loco Scripturæ Sacræ *lib.* 2. *Paralip. capit.* 19. Impio præbes auxilium, & his qui oderunt Dominum amicitia coniungeris, idcirco iram Domini, mereris; tùm ex *D. Baſilio relato in capit. qui conſentit* 11. *qu.* 3. in hac verba. *Si quis peccantem defendit acrius, quam ille, qui peccauit coerceatur:* Tùm denique ex diuina horum delictorum punitione, quæ colligitur ex 1. Regum cap. 15. *vbi Dominus, Saul Regno priuauit, quia Regi Agab pepercit.*

105 Mox benignè eum corriget, ideſt, vt explicat *D. Gregor. Nazianzen. orat.* 26. de moderatione in diſputationibus ſeruanda, leniter, & humane, non vt hoſtis, neque vt durus, aut rigidus Medicus, adhorteturque vt peccata prædicta in futurum fugiat, velut à facie colubri; eique tandem pœnitentias, & ſatisfacto-
106 rias, & præſeuaratorias iniungat, iuxta regulas in hac materia à DD. traditas, & pręſertim à *Coninch. de Sacramen. par.* 2. *diſput.* 9. *de ſatisfactione dubio octauo per totum.*

TITVLVS QVINTVS.

De Polygamis.

SVMMARIVM.

1 *Polygamiæ duæ ſpecies.*
2 *An ſit prohibita, & quo iure, opinionem Hæreticorum.*
3 *Sententia Catholica.*
4 *An Pelygamia eſſet licita ante legem Euangelicam.*
5 *Pluralitas virorum reſpectu vnius mulieris eſt, omni iure prohibita.*
6 *Opinio Sanch. refertur, & confutatur. num.* 7.
8 *Opinio Menochij refertur, & confutatur. num.* 9.
10 *Quot modis dicatur aliquod eſſe contra ius naturæ.*
11 *Dominium corporum noſtrorum eſt apud Deum.*
12 *Quomodo Polygamiæ ſit contra ius naturæ.*
13 *Polygamus eſt ſuſpectus de Hæreſi, & cur. nu.* 14.
15 *Quid in ducente ſecundam vxorem clam. Refertur opin. Auctoris Repertorij Inquiſitorum.*
16 *Confutatur opinio prædicta. num.* 17.
18 *Polygamia an ſit delictum mixti fori, opinio Symanchæ.*
19 *Opinio Genuenſis.*
20 *Vera ſententia, & illius probatio, vbi optima doctrina Canteræ, & Dom. Traſmieræ.*
21 *Hodie Polygamiæ ad ſolos Inquiſitores ſpectat. nu.* 22.
23 *Reprobatur deciſio* 36. *Franchi.*
24 *Secundum Matrimonium non contrahitur, niſi habito certo nuncio.*
25 *Praxis Curiarum Eccleſiaſticarum in hac materia.*
26 *Contrahens ſecundum Matrimonium ob abſentiam longam viri non ſeruata forma, cap. Dominus de ſecundis nuptijs ſecundùm Symanch. & Gutier. non ſubditur indicio Inquiſitorum.*

27 *In contrarium eſt veritas, quæ quotidie practicatur in S.Officio.*

28 *Probatur concluſio, & reſpondetur rationi Symanchæ, num.29. vbi Deciſio Sacr. Congregat.S.Officij de Vrbe in caſu occurrenti.*

30 *An ſubſit Inquiſitoribus contrahens ſecundum Matrimonium ob nullitatem primi prætenſam, nundum tamen declaratam. numer.31. vbi an talis ſic contrahens Matrimonium poſſit excuſari ab abiuratione, & quid ſi ſecundum Matrimonium ſit nullum, vel contrahens proteſtetur, quod per quæcumque verba non intendit illud contrahere.*

32 *An coniux contrah. ſponſ. cum alia viua coniuge ſubdatur foro Inquiſitorum, opinio Riccij.*

33 *Reprobatur Riccius.*

34 *A præparatorijs infertur ad præparatum.*

35 *Caſus de quo in §.præcedenti accidit Cremonæ.*

36 *Coſta Papienſis allegato §. Superiori, loquitur in Sponſalibus de præſenti.*

37 *Pater Diana loquitur in ſponſalibus de futuro, & alij ibi allegantur.*

38 *Non iuris effectus, ſed animi deſtinatio attenditur in hac re.*

39 *Pari infami a pœna afficiuntur, qui binas nuptias, & bina ſponſalia contraxerunt, & cur bina ſponſalia contrahens non puniatur in S.Officio.*

40 *Iudex competens delicti conſumati eſt etiam competens delicti attentati.*

41 *In delictis Sanct.Officij conatus ab Inquiſitoribus punitur.*

42 *Reijcitur Souſa in Aphoriſm. Inquiſitor. lib.1.cap.35. numer.6.*

43 *Deciſio Congregationis S.Officij Cremonæ.*

44 *Quomodo in ſententia Diu. Thom. ſponſalia ſunt quid Sacramentale.*

45 *Quid dicendum de vxorato contrahente ſponſalia de futuro ſequuta copula in locis, in quibus Concilium Tridentinum non fuit vſu receptum.*

46 *Deciſio Inquiſitionis Mercuriæ, & Supremi Tribunalis Inquiſitionis Hiſpaniæ.*

47 *Contrahens ſcienter cum Polygamia abutitur Sacramento Matrimonij.*

48 *Teſtes falſi puniuntur in S.Officio, quia cooperantur abutenti Sacramento.*

49 *Cantera in hac materia reijcitur.*

50 *Contrahens ignoranter cum Polygama excuſatur ab hæreſis ſuſpicione.*

51 *Conſulens, mandans, & Procurator nomine alterius Matrimonium ſecundum contrahens puniuntur pœnis ijſdem, quibus puniuntur Polygami, & deciſio in materia matris, quæ filiæ conſuluit Polygamiam.*

52 *Primum Matrimonium, & ſuperuiuentia primæ vxoris ſunt probanda, & qualiter, nu.53. & ſequ.*

55 *Polygamus torquetur, & qualiter. nu.56.*

57 *Polygami ſunt ſuſpecti de vehementi, reprobatio Symanchæ, & Guttier. qui loquuntur ſecundum conſuetudinem Hiſpaniæ.*

58 *Vehemens ſuſpicio oritur ex abuſu Sacramenti, vbi etiam de ſtylo Supremi Tribunalis in Regnis Hiſpaniarum, & quod illi Tribunali multum debet tota Religio Catholica.*

59 *Polygami abiurant de vehementi.*

60 *Contrahens ſponſalia viua coniuge abiurant de leui.*

61 *Polygami condemnantur ad triremes, ad quas etiam condemnantur falſi teſtes, & num.62. & ſequen.*

64 *Quomodo puniantur, qui contraxerunt ſponſ. viua priori coniuge.*

65 *De pœnis horum deliquentium plura remiſſiue, vbi quod etiam ſunt infames, & an etiam eorum filij.*

66 *Pœnis horum reorum puniuntur viri ducentes in Matrimonium vxorem alterius ſcienter, & mulieres ducentes virum alterius.*

67 *Sanctum Officium cognoſcit contra teſtes falſos in cauſa Polygamiæ, & ita decidit Sacr.Congreg.*

68 *Teſtis deponens coram Iudice, vel depoſitionem ſubſcribens etiam ſigno crucis, ſi neget ſe ſic depoſuiſſe punitur, vt falſus.*

69 *Cum teſtis negat ſe depoſuiſſe, vt Notarius ſcripſit, neuter condemnatur.*

70 *Contra ambo tamen poteſt Iudex Inquirere.*

71 *Quomodo ex deponentibus horum teſtium Notarius poſſit torqueri.*

72 *Notarius quando in hoc caſu poſſit capturari, vbi deciſiones Senatus Pedamontani, & Sacri Concilij Regni Aragonum.*

73 *An Inquiſitor poſſit ex atteſtationibus iſtorum teſtium vocare Notarium, & eum examinare, & quomodo ſe gerere debeat in huiuſmodi cauſis.*

74 *Filij nati ex Matrimonio prædicto, an ſint legitimi.*

75 *Filij nati ex matrimonio putatiuo, quomodo ſint legitimi.*

76 *Bona fide exiſtente in altero ex coniugibus, filij ex putatiuo Matrimonio nati ſunt legitimi, quoad honores, fideicommiſſa, & alia omnia.*

77 *Pulcherrimus caſus ex Campanili.*

78 *An tales filij habeantur pro legitimis, etiam quo ad parentem exiſtentem in mala fide, vbi reprobatur Tullus Fernandez, & an talis parens filio poſſit ſuccedere.*

79 *Tales filij ſunt legitimi, etiamſi pendeat lis ſuper Matrimonio.*

80 *Quinimò Matrimonium putatiuum legitimat prolem illegitimam prius ſuſceptam.*

81 *An orti ex Matrimonio clandeſtino ſint legitimi. nu.82. vbi quodnam ſit Matrimonium Clandeſtinum.*

83 *An Inquiſitores ſint Iudices competentes huius legitimitatis.*

84 *Iudex cauſæ principalis eſt Iudex omnium incidentium.*

85 *Iudex Eccleſiaſticus eſt competens in omnibus connexis cum cauſis ſpiritualibus.*

86 *Cauſæ legitimitatis non eſt mere laycalis.*

87 *In S.Officio delicta melius probantur.*

88 *In Curia Archiepiſcopali Neapol. ſimilis cauſa fuit deciſa.*

89 *Cur Iudex Eccleſiaſticus poteſt eſſe Iudex cauſæ laycalis, ratione connexitatis, vel incidentiæ, & Iudex Laycus nullo modo poteſt eſſe Iudex cauſa ſpiritualis. & num 90.*

91 *Altero ex parentibus exiſtente in bona, altero in mala fide, cui incumbat onus alendi filios.*

92 *Declaratur Auth. ſi Pater, Cod. Diuortio facto, apud quem &c.*

93 *Diſpoſitio dictæ Authen. ſi pater, an procedat, vbi mater eſt in mala fide, & numer. ſequ. vbi reprobatur communis opinio, & Sanch. de Matrimonio lib. 10. diſput.fin.*

97 *Ratio diuerſitatis inter patrem, & matrem, in caſu de quo agitur.*

98 *Cum ambo parentes ſunt in mala fide onus alendi incumbit patri, & matri, nonniſi in ſubſidium. & numer.ſequen.*

100 *Cum ambo ſunt in bona fide adhuc pater tenetur alere, & in ſubſidium mater, & num.101. & ſequentibus, vbi latè reprobatur Surd.de alim.titul.1. quæſt.14. nu. 8. & Sanch. dicta diſp.vltima.*

103 *Cum parens vnus eſt diues, alter pauper ſemper à diuite filij ſunt alendi.*

104 *Declaratur text. cap.2. qui filij ſint legitimi &c. cum haberet de eo, qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium.*

105 Con-

105 *Confeſſarius quomodo ſe gerere debeat cum Polygamo habente errorem in intellectu remiſſiuè.*

106 *Polygamus non habens errorem in intellectu poteſt abſolui à quocumque confeſſario, numer. 28. vbi quid de Sortilego, blaſphem. hæreticali, & ſimilibus.*

107 *De grauitate huius delicti.*

108 *Polygamo exiſtente in mala fide, ſecunda vxor lucratur omnia ſibi donata etiam prætioſa.*

109 *Quomodo ſe gerere debeat confeſſarius cum muliere, quæ ſecundo nupſit, & dubitat de vita prioris viri circa debitum reddendum ſecundo viro, & num. ſeq. vbi quid ſi factis diligentijs adhuc mulier eſt dubia, & non potuit certificari.*

111 *De pœnitentia Sacramentali iniungenda Polygamo.*

1 Polygamiæ duæ ſunt ſpecies, altera eſt plurium vxorum ſucceſſiuè, de qua tractant latiſſime DD. de irregularitate, & matrimonio tractantes, & in ſpecie *Cardin. Bellarmin. tom. 5. controuerſ. de matrimonio controuerſ. 3. cap. 9. Sanchez de matrimonio libr. 7. diſput. 81. & pluribus ſequen. Suar. de cenſuris diſput. 49. per totum*, qui alios cumulant, & de hac hoc loco agendum nobis non eſt.

Altera ſpecies eſt plurium vxorum ſimul ductarum: & de iſta (quoniam vt infra videbimus hæreſis ſuſpicionem inducit) in præſenti nobis eſt pertractandum.

§. PRIMVS.

An Polygamia ſit prohibita, & quo iure.

1 IN lege Euangelica licitam eſſe Polygamiâm impie dixerunt Anabaptiſtæ, & Lutherus, prout illos referunt *Cardin. Bellarmin. loco ſupra citato cap. 10. Valentia in 3. part. tom. 4. diſputat. 10. quæſt. 1. punct. 3. verſ.* Quod igitur attinet.

Sed in contrarium eſt Catholica veritas definita in *Concilio Tridentino ſeſſ. 24. canon. 2.* hiſce verbis: Si quis dixerit licere Chriſtianis plures ſimul habere vxores, & hoc nulla lege diuina eſſe prohibitum, Anathema ſit.

Neque noua eſt hæc Tridentini Concilij definitio: nam olim etiam idem definitum fuit à Syricio Papa in Epiſt. 1. & ab Innocentio I. Epiſt. 9. & à multis alijs, de quibus toto titulo de ſponſa duorum, & apud *Gratian. 24. q. 3. cap. Annon.*

Probatur hæc veritas Catholica: Primo ex primæua inſtitutione Dei, de qua *Geneſ. 2.* quamobrem relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna, ex quo loco notanda ſunt verba illa, vxori ſuæ, & erunt duo, quæ polygamiam excludunt.

Secundo, hoc idem euidentius colligitur, ex cap. 19. Matth. vbi interrogatus Ieſus à Iudæis, an licita eſſet vxoris repudiatio: reſpondet quod non: & adducit ſupradictum locum Geneſis: Et cum Iudæi inſtarent Moyſem permiſiſſe libellum repudij: Reſpondit Chriſtus ad duriciam cordis veſtri permiſit Moyſes vobis dimittere vxores veſtras, ab initio autem non fuit ſic.

Tertio probatur hoc ipſum, ex *Paulo ad Corinth. Epiſtol. 1. cap. 7. ibi*: Vnuſquiſque habeat vxorem ſuam, & alijs quamplurimis locis, de quibus apud *Bellar. & Valent. loco alleg.*

4 Difficultas eſt, an hæc prohibitio ſit particularis legis Euangelicæ, an etiam ante legem illam extiterit lex aliqua naturalis, aut diuinà poſitiua polygamiam prohibens.

5 Qua in ſupponendum eſt, hic non tractari de pluralitate virorum reſpectu vnius mulieris: nam omnes concludunt iure naturali talem polygamiam prohiberi, vtpotè contrariam productioni prolis, quæ eſt primarius matrimonij finis, ita *D. Thom. in 4. diſt. 33. q. 1. art. 1. ad 7. Sanch. loco citato diſp. 80. n. 4. in fin. Bellarm. d. cap. 10. verſ.* Quarto polygamia: ſolùm igitur hoc loco agendum eſt de polygamia plurium vxorum reſpectu vnius viri. In qua re

Caietanus 1. ad Tim. cap. 3. explicat ea verba: *Oportet Epiſcopum eſſe vnius vxoris virum*, *ait tunc temporis multos habuiſſe plures vxores, eo quod nullibi id reperiatur interdictum:* Et Marci 10. explicans ea verba: *Quicumque dimiſerit vxorem* ait legem de vxorum pluralitate nullibi in canonicis libri eſſe prohibitam, ex quibus colligitur quod Caietanus non ſolùm ſentit polygamiam fuiſſe in veteri lege licitam, ſed etiam eam in noua Euangelica non fuiſſe prohibitam.

Verùm hæc ſententia confutatur ex loco Math. 19. ſupra adducto, & apertius ex cap. Gaudemus de diuortijs, ibi: *Nec vlli vnquam licuit inſimul plures vxores habere, niſi cui fuit diuina reuelatione conceſſum*, & ideo ſententiam hanc Caietan. latius confutarunt Sanch. & Bellarm.

6 *Sanchez in ſæpe citata diſput. 80. num. 7. verſ.* Cœterum vt quid, duplex ius naturæ diſtinguit, primarium vnum, quod primis naturæ principijs (qualia ſunt præcepta Decalogi) continetur, & in hoc Deus nequit diſpenſare. Alterum eſt, quod ex illo tanquam concluſio ex principijs deducitur, & in hoc Deus diſpenſare poteſt.

Hoc ſuppoſito, ait Polygamiam natura ſua eſſe contra ius naturæ ſecundarium, non primarium.

7 Verùm ſententiam hanc confutat, & benè *Coninch. de Sacram. tom. 2. diſp. 26. dub. 5. num. 15.* Tùm quia, nulla exempla, quæ extra controuerſiam ſint aſſignantur, quibus ius illud naturæ ſecundarium explicetur. tum quia vel hoc ſecundarium naturæ ius deducitur, tanquam concluſio neceſſaria, & tunc in illo non poterit diſpenſari, niſi diſpenſetur in principijs primis, ſicuti in neceſſaria conſequentia, etiamſi antecedens poſſit eſſe falſum vera exiſtente concluſione, attamen impoſſibile eſt hanc euerti, niſi euertatur antecedens, vel ex primis principijs deducitur tantùm ex quadam decentia, & tunc non obligabit, niſi ex illa decentia.

8 *Menoch. de arbitr. Iudicum caſu 420. num. 46. & plur. ſeq.* in ea fuit ſententia Polygamiam, natura ſua iure naturali eſse prohibitam, eiuſdem fuit ſententiæ *Ledeſma de matrimonio q. 65. art. 1. concluſ. 2.*

9 Verùm neque ſententia hæc ſic generaliter ſumpta poteſt defendi: nam vxorum pluralitas non aduerſatur primario matrimonij fini, ſed illum optime aſſequitur, cum vnus vir multis fœcundandis mulieribus, earumque liberis æducandis ſufficiens ſit, qui eſt primarius matrimonij finis, igitur pluralitas illa non videtur lege naturali prohibita. Pro ſolutione iſtius difficultatis.

10 Supponendum primo poſse aliquid tripliciter dici contra ius naturæ. Primò quod ſecundum ſe, & intrinſece includat malitiam ſaltem obiectiuam contra naturam, ſeu iuri naturæ repugnantem, hoc modo contra naturam ſunt odium Dei, & peccatum contra naturam, & in his non poteſt Deus diſpenſare. Secundò quando ſecundum ſe non ita abſolutè repugnat iuri naturæ, quin poſſit ſæpè licitè fieri, tamen quandoque repugnat, ratione alicuius adiuncti repugnantis iuri naturæ, ſic cōpula Petri cum Ioanna eſt contra naturam ante nuptias, quia eſt acceſsus ad non ſuam,

poſt

poſt nuptias licitâ, cum tamen ſit eiuſdem Phyſicæ ſpeciei cum præcedente. Tertio, quando ſolum illicitum eſt ratione alicuius periculi peccandi contra ius naturæ, vt habitatio Sacerdotis cum iuuenculis.

11 Supponendum ſecundo, nos non habere Dominium noſtrorum corporum, & rerum, ſed Deum quod ex infinitis propemodum Sacræ Scripturæ locis colligi poteſt apertiſſimè. Hinc fit, vt iure Deus poſſit nobis concedere, vt ſine peccato innocentem occidamus, & hoc modo Abraham filium occidiſſet, niſi ab Angelo fuiſſet impeditus, ſicuti etiam poteſt Deus concedere, vt aliquorum bona ſurripiamus, prout contigit in Iſraelitis, qui Aegyptios ſpoliarunt, quia ſcilicet Deus vitæ, bonorumque noſtrorum eſt ſupremus Dominus: his ſuppoſitis.

12 Dicendum eſt Polygamiam non eſſe contra ius naturæ primo modo, attamen eſſe contra ius naturæ, ſecundo, & tertio modo dictum, ita *Coninch. de Sacramen. tom.2. diſp.26. dubio 2. à num.19. vſque ad 29. & Martin. Beccanus in ſecunda parte ſuæ ſummæ tract.3. cap.3. num.9.*

Ratio primæ partis concluſionis eſt. Quia aliàs non potuiſſet Deus cum Patriarchis veteris Teſtamenti diſpenſare in hac vxorum pluralitate, cum Deus contra ius naturæ diſpenſare nequeat, *Beccanus, qui alios allegat, loco proximè citato num.5.* qui latè articulum tractat, & alios DD allegat.

At Deus cum Patriarchis illis diſpenſauit in hac vxorum pluralitate, vt probatur *ex cap. gaudemus, de Diuortijs, igitur, &c.*

Ratio ſecundæ partis eſt, quia vir per matrimonium tradidit poteſtatem ſui corporis primæ mulieri, igitur ſecunda mulier non poteſt vti illo eodemmet corpore, nam eſſet vſus rei alienæ inuito Domino.

Et inſuper multæ occaſiones ſunt peccandi ob Polygamiam, prout latè deduxit *Bellarm. loco citato cap.10.*

Ex quibus patet quomodo Deus diſpenſauerit cum Patriarchis in Polygamia, nam vti ſupremus omnium rerum Dominus, voluit vſum corporis, qui per priorem contractum vni tantum fœminæ datus eſt, communem eſſe poſſe duabus, priorem contractum, ex parte reſcindendo, ita *Beccan. loco cit. num.9. in fin.* & de hac materia prohibitionis *Polygamiæ, vide Dionyſium Gothof.* eruditiſſime loquentem in ſuis notis ad *l. nemo Iudæorum, in verbo.* Nec in diuerſa ſub vno tempore coniugia, *C. de Iud. & Cælicolis*, & præ omnibus Illuſtriſſimum *D. Don Didacum Garcia de Traſmiera* poſt primæ huiuſce partis impreſſionem viſum, in ſuo doctiſſimo tractatu de *Polygamia lib.1.* per plures quæſtiones.

§. SECVNDVS.

An Polygamus ſit de Hæreſi ſuſpectus.

13 Polygamum de hæreſi ſuſpectum eſſe clarè conſtat apud omnes ferè DD. de hac re pertractantes, præſumitur namque male ſentire de Sacramento matrimonij, & tenere licitum eſſe plures vxores ſimul ducere, prout ſentiebant Anabaptiſtæ, Lutherus, & ſpurciſſimus Mahumetus, ita docuerunt *Lapus in cap. accuſatus §. ſanè de hæret. in ſexto, Farin. ibidem in princip. numer.3. Io. Lupus in repet. cap. per veſtras, §.18. num.25. de donat. inter virum, & vxorem, Brun. de hæret. lib.1. cap.2. Menoch. de arbitr. Iudic. caſu 420. num.214. Symanch. de Cath. Inſtit. Rubr. de matrim. num.2. & in Enchirid. Violatæ Relig. Iudicum tit. de Nepharijs nuptijs num.5. Pegna ad Director. part.2. quæſt.56. comm.81. verſ. De eo qui viuente prima vxore, Iacob. Graff. lib.5. ſuarum deciſ. aurearum cap.18. num.16. Nauarrus conſ.1. de hæret. Guttier. pract. quæſtion. lib.2. quæſt.8. num.1. Farinac. de hæreſi quæſt. 178. numer.68. & ſeq. & de delictis carnis quæſt. 140. num.24. Barboſa de officio, & poteſtate Epiſcopi part.2. allegatio. 40. num.44. Praxis Archiepiſcopalis Neapol. Genuenſ. cap.68. num.12. & Ricciull. de iure perſon. extra Eccleſiæ gremium exiſten. lib.5. cap.11. num.19.* qui alios antiquiores DD. allegant, inter quos nullus latius materiam hanc pertractauit, quam *Albertinus de Agnoſcendis Aſſertionibus Cath. quæſt.23. per totam, Fernandez de Otero quæſt. iuris part.3. quæſt.9. num.2. Mattienz. in lib.5. nouæ recompillat. legum Hiſpan. tit.1. l.5. gloſ.2. num.3. & Salcedo ad cap.84. Diaz, verſ.* Nec illud hoc loco.

Probatur hoc ex pulcherrima regula *Pegnæ ad Direct. part.3. comm.24. in fin. verſ.* Denique, vt in hac cauſa, quam ſumpſit à text. in cap. excommunicamus il primo, §. *adijcimus de hæret.* quæ eſt, quod omnia opera, per quæ aliquis diſſidet à communi vita, & conuerſatione fidelium, aut ab Eccleſiæ probatis ritibus, & conſuetudinibus, aut a receptis Patrum doctrinis, & præceptis, quæ communes magis, quam priuatos mores reſpiciunt, aut hæreſim inducunt, aut hæreſis ſuſpicionem.

At ducere duas vxores ſimul, vel duos viros ſimul eſt opus, per quod palygamus diſſidet à communi vita fidelium, qui vnica vxore, vel viro ſunt contenti ab Eccleſiæ probata conſuetudine, quæ hanc polygamiam prohibuit, vt ſupra viſum fuit & à receptis Patrum doctrinis, qui idem dixerunt, igitur talis polygamus, vel eſt hæreticus, vel de hæreſi ſuſpectus. Augetur hæreſis ſuſpicio, ex eo quod extant particulares hæreſes Polygamiam permittentes, vt ſupra vidimus, vnde tales vxores ducentes præſumuntur de ſecta Anabaptiſtarum, Turcharum, vel Lutheri: confirmantur prædicta, quia lege diuina, & Euangelica, prohibetur polygamia, Geneſ.2. *Et adhærebit vxori, & erunt duo in carne vna*, vbi notanda ſunt verba, VXORI, & verba, ERVNT DVO, idem repetit Chriſtus Dominus noſter, Matth.16. igitur committens factum contra vnitatem Sacramenti Matrimonij, ab Euangelica lege ſtatutam, facit actum hæreticum, per quem ſuſpectus quis redditur, quod malè ſentiat de Sacramento Matrimonij, *Lup. in repet. cap. per veſtras §.17. num.25. de donat. inter virum, & vxorem, Couar. epitom. de ſponſ. part.2. cap.3. §.3. num.6.*

15 Sed Auctor Repertorij Inquiſitorum in verbo, Contrahentes, *verſic. Primo*, poſt medium, & in verbo pertinax, *verſ. Secundo* admittere hæc videtur tantùm in eo caſu, quo palam vxores plures ductæ ſint, ſecus ſi ſecretè, quod, & voluiſſe viſus eſt, *Symanch. de Cathol. Inſtitut. tit.40. de Matrimonio numer.4. in princip.*

16 Verum ſiue ſecundum Matrimonium contractum ſit palàm, ſiue clàm, ſemper polygamus eſt de hæreſi ſuſpectus, ita DD. omnes ſupra allegati pro concluſione, dum generaliter loquuntur: & in ſpecie id docuerunt *Albertinus de Agnoſc. Aſſertionib. Catholicis, quæſt.23. num.89. verſ.* Ex quo in foro, *Salcedo vbi ſupra, & Farinac. de delictis carnis quæſt.140. n.24. circa medium, & de hæreſi quæſt.178. n.7. verſ.* Contrarium videtur.

17 Ratioque huiuſce rei ea eſt, quia polygamus ducendo duas vxores, ſiue id faciat palàm, ſiue clàm, ſemper facit opus, per quod diſſidet a communi vita fidelium, ab Eccleſiæ probatis ritibus, & à receptis Patrum doctrinis, & ſemper abutitur Sacramento Matrimonij,

ex

ex quo abuſu oritur hæreſis ſuſpicio, vt infra videbimus, & docuit *Mattienz. in libro quinto Nouæ Recompillationis legum Hiſpan. tit.1.l.5.gloſ.2. num.3. & ſeq.* igitur ſemper, aut hæreticus eſt, aut de hæreſi ſuſpectus, & licet palàm hoc modo contrahens grauius peccet, & maiorem oſtendat impudentiam, ob hoc tamen non tollitur, quin etiam clàm contrahens ſit de hæreſi ſuſpectus, maximè cum hæreſes, non ſolùm palàm committantur, ſed etiam occultè, vt poſt gloſam in *Clement. 1. de hæreticis, dicebat Albertin. ibid. de Agnoſcen. Aſſert. Cathol. quæſt.23. num.89. benè Illuſtriſſ. D. Traſmiera doctus in Regno Siciliæ Inquiſitor, de Polygamia libro ſecundo, quæſt. 1. num. 6. & ſequentibus*, qui omninò videatur.

§. TERTIVS.

An Polygamia ſit delictum mixti fori.

18 S*Ymanch. de Catholicis Inſtitutionibus titul.40. de Matrimonio, num.2. & ſequent. quem ſequutus fuit Guttier. practic. quæſtion. libro ſecundo quæſt.8.num. 1. & 2.* dixit, quod de hoc crimine ſæpe cognoſcere ſolent hæreticæ prauitatis Inquiſitores ob abuſum Sacramenti Matrimonij, & hæreſis ſuſpicionem, inde manantem.

Addit tamen, quod ſi reus aliquo colore excuſetur à ſuſpicione hæreſis (puta, quia aliquis duxit ſecundam vxorem credens primam, ob longam abſentiam, iam eſſe mortuam, vel putans primum Matrimonium ex aliqua probabili cauſa eſſe nullum) tunc ait, quod conſultius facerent Inquiſitores, ſi cognitionem huiuſmodi delicti Iudicibus ordinarijs relinquerent.

19 Genuenſis in praxi Archiepiſcopali *Neapolit. cap. 84. in antiq. & cap.68. in nouiſs. num.12. verſic.* Item ſi Bigamus ex inueterata conſuetudine illius Regni, dixit polygamiam eſſe delictum mixti fori, ita tamen, vt ſi polygamus ſit præuentus à Curia ſæculari debeat remitti ad Iudices Violatæ Religionis, qui illum torqueant ſuper intentione, & abiurare faciant, deinde tenentur illum remittere ad Curiam ſæcularem, quæ illum punit pro polygamia, ſimiliter ſi eſt præuentus ab Inquiſitoribus, in totum ab ipſis punitur ita enim *Genuenſ. loco citato intellexit Farinac. de hæreſi quæſt. 78.num.71.verſic. Vide Mont. Maran.*

20 Dicendum tamen eſt huiuſmodi criminis cognitionem ſpectare ad Iudices fidei, priuatiuè, quoad quoſcunque alios, ita docuerunt maior pars DD. ſupra allegatorum quæſtione ſecunda in principio, & ſingulariter *Farinac. dicta quæſtione 178.num.71. Sigiſmundus Scaccia de Iudicijs ciuilibus, criminalibus, & hæreticalibus, libro primo, capitulo 12. num.55.* vbi atteſtatur hanc opinionem communiter practicari, latiſſimè *Campanil. in diuerſorio Iuris Canonici, Rubric. prima, num.46. & ſequen.*

Benè *Canter. videndus quæſt. crimin. circa delictorum punitionem capitulo quarto, de adulterio, num.29. verſ.* Sed, quid ſi vtrumque ibi, ſed certè de hoc dubio, vbi dixit Iudices ſæculares non poſſe cognoſcere de illo, qui bis Matrimonium contraxit: nam ad effectum eum puniendi deberent cognoſcere, an bis contraxerit nec ne, & ſic incidenter deberent tractare de Matrimonio, quod laycis eſt prohibitum. Videatur etiam omninò *Souſa in Aphoriſmis Inquiſitorum, libro primo, cap.35. num.18.* vbi quod ex declaratione Sum. Pontif. ad Inquiſitorem Luſitaniæ hoc crimen ſpectat priuatiuè (quoad laycos) ad S. Officium.

Etſi adhuc inſtetur, quod poſt torturam datam Polygamo ſuper intentione omnis hæreſis ſuſpicio purgatur, & delictum manet non Eccleſiaſticum, benè reſpondet *D. Traſmiera dicto libro ſecundo, quæſt.2. num.20. & ſequentibus*, quod etiam poſt torturam manet factum hæreticale contra vnitatem matrimonij, & ſic hæreſis ſuſpicio purganda per abiurationem, & punienda per pœnas à iure ſtatutas, videatur etiam idem *Auctor lib.3. cap.1.* per totum, vbi latiſſime firmauit Inquiſitorem eſſe Iudicem competentem, & quidem ſolùm in hoc crimine Polygamiæ.

Ratio iſtius concluſionis eſt, quia non videtur dari poſſe caſus, in quo ceſſet hæreſis ſuſpicio in tali ducente duas vxores, cum ſemper in tali adſit abuſus Sacramenti Matrimonij, ex quo manat hæreſis ſuſpicio.

Ad exempla autem ſupra adducta à *Symanch. infra in ſequenti §. erit reſpondendum.*

21 Confirmatur ratio principalis concluſionis ex eo, quod cum cauſæ, omnes hæreſis, & ſuſpicionis ipſius delegatæ ſint Inquiſitoribus, & Polygamiæ cauſa ſit, ex his, quæ hæreſis ſuſpectum reddunt polygamum, ſequitur etiam cauſam hanc in neceſſariam conſequentiam eſſe Inquiſitoribus delegatam.

At cauſæ Inquiſitoribus delegatæ ſemper intelliguntur delegatæ, priuatiuè, quoad Iudices laycos, vt dixit egregiè *Scaccia de Iudic. ciuil. crimin. & Hæretic. lib.1. cap.12. num.53.* igitur cauſa hæc Polygamiæ priuatiuè, quoad Iudices laycos ſpectabit ad hæreticæ prauitatis Inquiſitores.

Et ob id *Royas tractatu de hæreticis part.1.num.540. & ſequen. quem ſequitur Farinac.* in Additionibus ſuis ad omnia eius opera *ad quæſt.140. ad num.24. fol. mihi* 98. dixit, quod licet communiter dicant Doctores co-
22 gnitionem huius criminis eſſe mixti fori, attamen hodie ad ſolos Inquiſitores dicta cognitio ſpectat, *Mattienz. lib.5. nouæ recompillat. tit.1. l.5. gloſ.2. numer.3.* vbi poſtquam dixit polygamiam eſſe mixti fori, addit perſæpè ob eius frequentiam de ea cognoſcere Inquiſitores, & ibidem *Azeued. in gloſ. no temiendo a Dios, num.3. in fin.* addit, quod nunc in Hiſpania ſoli Inquiſitores contra polygamos procedunt, & ita vel ob eiuſdem delicti frequentiam, vel ob alias cauſas particulari iuſſu fuiſſe ſtatutum, vnde ſi proceſſus contra polygamos ſit cœptus ab Epiſcopo, tanquam ordinario loci, qui vti talis poteſt cognoſcere omnes cauſas iure ordinario, quas poteſt cognoſcere Inquiſitor iure delegato, licet ab eodem proceſſus poſſit perfici, non tamen ſine Inquiſitore poterit Epiſcopus cauſam expedire, nec reum torquere, vt notat etiam *Girlenz. conſil.137.num.9. & ſequentibus*, & ſic fuit pluries practicatum in Epiſcopatu Cræmonæ, in his cauſis Polygamiæ.

23 Ex quibus colligitur † *Franchum deciſ.36. num.4.* vel decipi, vel loqui ſecundum conſuetudinem, ſeu potius abuſum in ſuo Regno Neapolitano exiſtentem, dum dixit punitionem iſtius delicti ſpectare ad Iudicem laycum.

Neque obſtat, quod tale delictum puniatur de iure ciuili ab Imperatore, *vt in l. eum qui duas, Cod. ad legem Iuliam de adulterijs*: nam etiam crimen hæreſis varijs pœnis ab Imperatoribus, olim punitum reperitur, de quibus in Cod. tit. de hæreticis, & tamen clarum eſt cognitionem criminis Hæreſis, nequaquam ad Iudicem laycum ſpectare poſse, reliquum nunc eſt, vt exempla *Symanch. ſupra relata* examinemus.

§. QVAR-

§. QVARTVS.

An contrahens ſecundum Matrimonium, non ſeruata forma cap. Dominus, de ſecundis nuptijs, ſubdatur iudicio Inquiſitorum.

SAnctiſſime tum in cap. Dominus de ſecundis nuptijs, tum in cap. in præſentia, de ſponſalibus diſpoſitum eſt, ne Epiſcopi permittant Matrimonio co-
24 pulatos Eccleſiæ auctoritate ad aliorum conſortium conuolare, donec certum nuncium recipiant de morte coniugum.

25 Ex horum textuum diſpoſitione, manauit communis Curiarum Eccleſiaſticarum praxis, vt coniugum mors, ad effectum aliud matrimonium contrahendi aliter probari non poſſit, quam per vnum teſtem de viſu, qui deponat qualiter vidit coniugem ab hac vita deceſſiſſe, & inſuper neceſſe etiam erit, vt alij teſtes examinentur, qui deponant de publica voce, & fama, & de luctu coniugis, ita *Aloyſ. Ricc. in praxi fori Eccleſiaſtici, titulo de rebus Matrimonij reſolutione 231. in impreſſis Neapoli de anno* 1620.

Et licet vbi eſſemus in coniuge, qui deceſſit in longinquis partibus ſufficiat vnus teſtis de viſu, abſque alia probatione, vt latè probauit *Guttier. pract. quæſt. lib.2. quæſt.8. & de Matrimonio cap.51. num.2. verſic.* Mihi verò prior, tamen regulariter, vbi ceſſat difficultas probationis, & non adeſt longa diſtantia loci, in quo coniux obijt vltra certum nuncium, aliæ, etiam probationes requiruntur, vt doctiſſimè, ſicuti etiam latiſſimè probauit *Sanch. qui alios allegat, de Matrimonio lib.2. diſput.46.*

Hoc ſuppoſito. Quæritur modo an coniux ad ſecundum matrimonium tranſiens ſine ſolemnitate prædicta certi nuncij poſſit puniri à Iudicibus violatæ religionis, qua in re

Symanch. de Cathol. Inſtitut. titulo 40. de Matrimonio, numero tertio, verſiculo: Quid ſi ob longam abſentiam, quem ſequitur *Guttierez. practic. quæſtion. libr. ſecundo, quæſtione octaua, numero tertio, verſiculo:* Hæc quamuis rectè procedere, voluit hunc coniugem, ob longam abſentiam probabiliter exiſtimantem. Alterum eſſe mortuum, ad ſecundum Matrimonium tranſeuntem puniri non poſſe ab Inquiſitoribus, ſed Epiſcopis locorum Ordinarijs relinquendum eſſe, rationem huiuſce ſuæ opinionis aſſignant *Symanch. & Guttier.* quod ſcilicet talis bona fide matrimonium contraxerit, vnde non videtur tanquam hæreticus infamandus, & puniendus, & hoc idem voluit *Mattienz. ad quintum librum nouæ recompillationis legum Hiſpaniæ titul. primo l.5. gloſ.2. num.4.*

27 In contrarium tamen eſt veritas ſæpiſſimè in Tribunalibus S. Officij practicata, quod ſcilicet talis Iudicio, & foro Inquiſitorum legitimè ſubdatur: hanc doctrinam tanquam puram, & meram veritatem ſuppoſuit *Farin. de hæreſi quæſt.178. num 71. verſ.* Neque exempla per eum adducta, & expreſſe tradidit *Maſſin. in praxi Sancti Officij par.9. aſſert.43.* primæ impreſſionis, & ita practicatum fuit in S. Officio Cremonæ in his, & ſimilibus caſibus me exiſtente, & Conſultore, & Aduocato Fiſcali.

28 Fundamentalis huiuſce rei ratio eſt, quod iſte ſic contrahens ſecundum matrimonium, ſine certo nuncio mortis coniugis à Sacris Canonibus requiſito de neceſſitate, exponit ſe morali periculo polygamiam committendi, & Sacramento Matrimonij abutendi: nam donec certus nuncius de prioris coniugis morte habeatur, poteſt eſſe, quod viuat. At eiuſdem eſt malitiæ conſtituere ſe in morali periculo admittendi alicuius criminis, atque illud crimen committere, prout benè tradiderunt *Suarez tom.5. in tertia parte Diui Thomæ diſput.18. ſect.3. num.16. & Sanchez in præcepta Decalogi tomo primo, lib.1. cap.8. num.4.* igitur in eiuſdem ſpeciei malitia eſt polygamus ob abuſum Sacramenti Matrimonij, ac taliter contrahens matrimonium ex eo, quod ſe exponit periculo abuſus talis Sacramenti.

Confirmatur ratio, quia iſte quantum in ſe videtur diſpoſitus ad contrahendum ſecundum matrimonium, tàm ſi prima vxor ſit mortua, quam ſi ſit viua, aliàs curaſſet obſeruationem Canonum circa mortis alterius coniugis probationem diſponentium, ex alia parte verſamur in crimine hæreſis, quod occultum eſt, & latens in mente, igitur iſte non minus videtur ſuſpectus de hæreſi, ac verus Polygamus exterior.

29 Nec bona fides iſtius ſic contrahentis poteſt allegari, ſicuti illam allegabant *Symanch. & Guttier.* nam imò potius præſumitur in eo dolus, ex eo, quod fecit, quod de iure facere non debebat; *Menoch. conſ.215. num.7. volum.3.* & ob non obſeruatam iuris ſolemnitatem in ſecundo matrimonio contrahendi, *Menoch. ibidem num.51.* maximè cum eadem certitudo mortis coniugis, requiratur ad effectum, quod Eccleſia concedat facultatem ſecundo loco contrahendi, ac ad effectum propria auctoritate ad dictas ſecundas nuptias conuolandi, vt benè probauit *Sanch. de Matrimonio lib.2. diſput.46. num.6. & Souſa in Aphoriſm. Inquiſit. lib.1. cap.35. num.13.*

Nec etiam eſt, quod excuſetur ignorantia, cum hæc ſit ignorantia iuris, quæ neminem excuſat, *l. Conſtitutiones Principum, Cod. de iuris, & facti ignorantia, cum ibi notat. per DD.*

Et ſecundum prædicta quædam mulier maritata, quæ viuente primo viro ſecundum matrimonium contraxerat, non ſeruata forma dicti capituli Dominus, ex ordine Sacræ, & Eminentiſſimæ Congregationis Sancti Officij de Vrbe, fuit coacta ad abiurandum de vehementi, & ad inſeruiendum Hoſpitali Mendicantium in hac noſtra Ciuitate Cræmonæ per ſex menſes, prout ita fuit exequutum me Conſultore, & Aduocato Fiſcali hujuſce Sancti Officij exiſtente.

Quinimò Curatus, qui ſecundo matrimonio interfuerat, quoniam negligens fuit in indagando à muliere qualitatem ſuam, & ſtatum credens, quia tenellæ erat ætatis eam eſſe Virginem fuit ex ordine eiuſdem Sacræ Congregationis S. Inquiſitionis ſuſpenſus ab officio per quinquennium, licet deinde ex ſolita illius Eminentiſſ. Tribunalis benignitate fuerit poſt ſex menſes rehabilitatis.

§. QVINTVS.

An contrahens ſecundum Matrimonium, ob nullitatem primi prætenſam, non tamen declaratam ſubdatur foro, Iudicio Inquiſitorum.

30 SEcundum exemplum adductum à *Symanch. & Guttier.* vbi ſupra eſt de illo, qui cum prius Matrimonium ex aliqua probabili cauſa nullum iudicaret, ad ſecundum matrimonium conuolauit, nundum declarata nullitate primi.

Quærimus hoc loco; An iſte ſit de foro Inquiſitorum.

Et

Et breuiter exiſtimo duos eſſe conſtituendos Caſus.

31 PRIMVS Caſus eſt, Cum nullitas primi matrimonij, non eſt patens, & ſecundo contraxit, ſine declaratione Eccleſiæ ſuper nullitate primi matrimonij, & tunc talis ſit contrahens non euitabit iudicium Inquiſitorum, ſed de eorum foro erit, & coram ipſis erit probanda nullitas primi Matrimonij, qua non probata ab ipſis punietur, vti *Polygamus*, *ita Farinac. de hæreſi quæſt.*178.*num.*71.*verſ.* Sic, & is, qui primo matrimonio, *& Maſſin. in praxi S. Officij par.9. aſſert.*43.*primæ impreſſionis*. Ratio huius rei eadem eſt, cum ea, quam ſupra proxima quæſtione aſſignamus.

SECVNDVS Caſus eſt, Cum nullitas eſt patens, & in hoc caſu, cauſæ cognitio ſpectabit, non ad Inquiſitorem, ſed ad Epiſcopum, ex eo, quod non ſequuta declaratione nullitatis primi matrimonij ad ſecundum conuolauerit, punieturque ſic delinquens pœnis, de quibus in cap. cum in Apoſtolica, de ſponſalibus, vbi *Abb. & alij Canoniſtæ, latiſſimè Lancellot. de attentat. cap.*4. *limitat.*27. *per totam*, *ita Farinac. loco ſupra allegato*.

Benè in hac materia *Ferdinan. de Caſtro Pallao in ſuo opere moral. par.*1. *tract.*4.*diſput.*8.*punct.*16. §.8. *num.* 1. *addit Illuſtriſſ. Traſmiera de Polygamia l.*2. *quæſt.*7. *num.*19. *& ſequ.* quod ſi contingat primum matrimonium declarari nullum videtur excuſandus contrahens, ſecundum non expectata ſententia ſuper nullitate primi ab abiuratione. Quod ego verum non credo, relinquo tamen Sac. Congreg. declarandum, quia iſte ſic contrahens ſi nullitas non ſit notoria, & nundum lata ſit ſententia videtur diſpoſitus ad contrahendum ſecundum matrimonium, etiamſi primum ſit validum, ſed dubium è contra eſt. An ſubdatur foro Inquiſitorum contrahens ſecundum matrimonium nullum.

In qua re benè affirmatiuè reſpondet *Caſtro Pallao loco proximè relato*, *verſ. Item procedit*, & latiſſimè eum ſequitur *D. Traſmiera dicto lib.*2. *qu.*9. *per totam*, vbi id eruditè limitat, niſi ſecundum matrimonium eſſet nullum deffectu conſenſus.

Sed iterum dubium eſſe poteſt ſi contrahens ſecundum matrimonium proteſtetur, quod per quæcunque verba non intendit illud contrahere vtrum ſubdatur foro Inquiſitorum, in qua difficultate, dico, quod ſic, ſaltem ad effectum examinandi validitatem dictæ proteſtationis, & matrimonij ex poſt in facie Eccleſiæ contracti, de qua materia videndus eſt *Sanch. de matrimonio lib.*2.*diſp.*45.*quæſt.*2. & alij ab eo latiſſimè allegati, quibus addi poteſt in ſimili materia loquens *Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuen. lib.*16. *tit. ſeptimo per totum*.

§. SEXTVS.

An Coniugatus contrahens ſponſalia cum alia viua Coniuge, ſit de foro Inquiſitorum,

3 A*Loyſius Riccius in praxi aurea variarum reſolut. reſol.*173. *per totam*, negat crimen hoc ſpectare ad hæretice prauitatis Inquiſitores: Mouetur que ex eo, quod licet expreſſum ſit, quod contrahens matrimonium cum duabus ſimul ſit de hæreſi ſuſpectus, attamen hoc non poteſt extendi ad contrahentem ſponſalia, cum aliud ſit matrimonium, aliud promiſſio matrimonij, & aliud illud contrahere, aliud promiſſio de contrahendo, *l. in bonæ fidei*, de eo, quod certo loco, *cap. penult. de elect. in* 6. *vbi gloſ. in verbo exprimendum*.

33 Verùm contraria opinio verior eſt, & vſu iam in S. Officio practicata, quod talis ſic contrahens ſponſalia, vti de hæreſi ſuſpectus ſubdatur foro, & iudicio Inquiſitorum, ita *Coſta de remed. ſubſid. remed.*15. *num.*18. qui alios cumulat.

34 Ratio huiuſce rei eſt, quod negari non poteſt, quin à ſponſalibus, tanquam à præparatorijs inferatur ad matrimonium tanquam ad præparatum, cum à præparatorijs ad præparatum efficax ſoleat ſumi, argumentum *Menoch. conſ.*788.*num.*13. *volum.*8. *& conſequenter*, quod iſte voluerit vere duas ſimul vxores ducere, & ſic abuti Sacramento Matrimonij, ex quo abuſu oritur hæreſis ſuſpicio, & licet iſte realiter, & in effectu ſecundam non duxerit vxorem, attamen cum in ſe per externum ſignum, ſcilicet per ſponſalia contracta fuerit diſpoſitus ad illam ducendam, ſatis dicitur de hæreſi ſuſpectus, cum hæreſis crimen, ſola praua opinione perficiatur, vt dicebat *Menoch. de arbitr. Iud. caſ.*360. *num.*7. & quamuis ſic ſponſalia contrahens non ſit illo ſuſpicionis hæreſis genere, & qualitate ſuſpectus, quo ſuſpectus eſt ducens duas vxores, vt infra (cum de abiuratione Polygamis iniungenda, agemus) videbimus, attamen negari non poteſt, quin etiam ſic ſponſalia contrahens aliquo modo ſit de hæreſi ſuſpectus.

Nec quidquam facit ratio Ricij: nam verè ex illa nihil contra concluſionem noſtram, in hoc Tribunali ſæpiſſimè obſeruatam colligi poteſt, vt vnicuique eam diligenter conſideranti facilè manifeſtum fiet, minus obſtaret, quod diſpoſita in Matrimonio regulariter non habent locum in ſponſalibus de futuro, vt latè probauit *Azeued. lib.*5. *nouæ recompillat. tit.*1. *l.* 1. *num.*1. *& ſeq. qui alios allegat*. Quia hoc non habet locum, cum diſpoſitio loquens de matrimonio eſt perpetua, vt ibidem notauit *Azeued. dicta lege prima*, *num.*19. *& Salced. ad cap.*76. *Diaz verſ.* Nec ſuperioribus, vbi ita intelligunt l. oratio, de ſponſ. vbi dicitur Matrimonio prohibito cenſeri prohibita ſponſalia. At in caſu noſtro durante primo matrimonio prohibitio ſecundi, eſt perpetua, & eadem etiam ratio prohibitionis viget in matrimonio, & in ſponſalibus.

Ex dictis colligi poteſt, quid dicendum eſſet de vxorato, qui non contraxit matrimonium, nec ſponſalia cum alia viua coniuge, ſed tantummodo tractauit de ducenda alia, hic enim omiſſa omni abiuratione deberet pœnis arbitrarijs puniri ab Inquiſitoribus.

§. SEPTIMVS.

In quo Concluſio præcedentis paragraphi magis confirmatur.

35 QVia caſus §. *præcedentis poteſt de facili occurrere*, prout de facto accidit in Ciuitate noſtra Cremonæ opere pretium duxi latius confirmare iuriſdictionem Sancti Officij contra hoſce coniugatos, qui non obſtante Matrimonio ſponſalia de futuro cum alia contrahunt.

36 Vltra igitur omnia ſupradicta confirmari poteſt concluſio ex eo, quod licet *Coſta Papienſis ſupra allegatus numero* 33. *de remedijs ſubſidiarijs remed.* 15. *num.*18. *& Graff. in ſuis moralibus conſil. allegat. ibi per Coſtam*, loquantur in coniugato contrahente ſponſalia de præſenti ante Concilium Tridentinum quæ tunc ſequuta copula tranſibant in verum matrimonium, iuxta textum, cum ibi notatis per Canoniſtas in cap. is, qui de ſponſalib.

37 At-

37 Attamen quod idem omnino co1cludendum ſit, etiam in vxorato contrahente ſponſalia de futuro, in indiuiduo propoſitæ quæſtionis dixit *Pater Diana poſt priora ſcripta impreſſa viſus, part. 4. reſolut. moral. tractat. 7. reſol. 4. verſ.* Sed hic obiter, vbi atteſtatur de praxi S.Officij de Vrbe, & Sacr. Supremæ Romanæ Inquiſitionis puniendi hoſce coniugatos contrahentes ſponſalia de futuro, vel aliter deuenientes ad actum proximum ſecundi matrimonij contrahendi, idque ex ſuſpicione hæreſis leui oriente ex ſecundò matrimonio attentato.

Idem quoque tenuit Auctor, quiſquis ille ſit (certè vir doctus eſt) cuiuſdam praxis Sancti Officij vulgari idiomate conſcriptæ in *cap.6. de Polygamis in fine*, vbi id pro indubitato ſupponitur. Habet enim hæc formalia verba.

Contra quelli poi, che hanno attentato in ſecondo matrimonio, eſſendo ancor viua la prima moglie, & ſono venuti all'atto proſſimo, cioè fatto Inſtrumento di dote, eſaminar teſtimonij, cominciato à far le publicationi in Chieſa, & ſimili, ſi procede à cattura, & ridotto in proceſſo la fede del primo matrimonio con quella delle publicationi del ſecondo ſi fanno praua tortura ſuper intentione abiurar de leui, & ſi condennano à cercare per tempo, ò à eſſiglio, ò à relegatione nel luogo oue è la prima moglie.

Et cum eiſdem Auctoribus ſentire videtur doctus *Traſmiera in ſuo erudito tractatu de Polygamia lib.2.qu. 3. num.16.* vſque ad finem, vbi quod ita obſeruatur in Inquiſitione Vniuerſali Romana quicquid poſtea dicat ſtylo Inquiſitionis Hiſpaniæ.

38 Augentur vlterius ſupradicta, ex *tex. in l. eum qui, Cod. ad legem Iuliam, de Adulterijs, ibi.*

In ea enim re non iuris effectus quo Ciues noſtri matrimonia contrahere plura prohibentur, ſed animi deſtinatio cogitatur.

39 Sic videmus etiam, quod, quoad præcipuam iuris pœnam Polygamis indictam, quæ infamia eſt à I. C. bina matrimonia contrahentes, & bina ſponſalia æquiparantur, vtroſque enim pari infamiæ labe infectos eſſe, dixit *text. in l.1. §. fin. ff. de his qui notantur infamia,* vbi infamia notatur qui bina ſponſalia, binaſuè nuptias eodem tempore conſtitutas habuerit, quem textum ex eius ratione decidendi, quæ colligitur ex dicta l. eum, qui intelligunt DD. communiter etiam de habente vnam vxorem, & aliam ſponſam eodem tempore, vt videre eſt ex *Caball. reſolut. crimin. 98. num. 32. centur. prima, & Farinac. de delictis carnis quæſt. 140. num. 27. qui alios Doctores allegat.*

Si igitur à iure noſtro, & quoad prohibitionem, & quoad pœnas præcipuas æquiparantur binas nuptias contrahens, & bina ſponſalia, ex eo, quod non iuris effectus, ſed animi deſtinatio cogitatur, nulli mirum videri debet, ſi etiam quoad iuriſdictionem S.Officij bina mattimonia contrahens, & coniugatus alia ſponſalia de futuro iniens æquiparentur.

Neque obſtat ſi dicatur, illum textum loqui etiam de contrahente bina ſponſalia de futuro, qui tamen Iuriſdictioni Inquiſitorum non ſubditur, quia cum in huiuſmodi contrahente non adſit Sacramentum, non poteſt conſiderari abuſus illius, vti benè notauit *Illuſt. D. Traſmiera loco ſupra allegato quæſt. 4. num. 15. & ſequen.* ſed, quod in hac re me penitus conuincit, eſt ſequens ratiocinatio.

40 Quotieſcunque delictum attentatum eſt punibile, tunc Iudex competens delicti conſumati, eſt etiam Iudex competens attentantis illud. At delictum Polygamiæ attentatum cum deuentum fuit ad actum proximum puta ſponſalia, maximè ad præſentiam Parochi, Inſtrumenta dotalia, & publicationes ſecundum omnes eſt punibile, quia etiam *Aloyſius Riccius in reſolut. ſua 373.* ſupra allegata id ſupponit, licet dicat punitionem illius ſpectare ad Ordinarios, igitur Inquiſitor Iudex competens Polygamiæ verè erit Iudex competens attentantis illam. Maior propoſitio, in qua cardo totius ratiocinationis conſiſtit clariſſima eſt, nec eget probatione, poteſt tamen pro ea magis illuſtranda dari exemplum huiuſmodi.

41 In Regno adſunt pragmaticæ rigoroſiſſimæ contra aſportantes extra Regnum animalia, aurum &c. & ſuper cauſis iſtorum aſportantium à Sua Excellentia deputatur vnus Iudex ſpecialis, qui dicitur Iudex contrabandorum, qui in dictis tantùm cauſis limitatam habet iuriſdictionē, vt videre eſt ex moderno Mauſonio in ſuo tractatu de contrabandis poſt alium eius tractatum de cauſis executiuis in proemio, modo iſte Commiſſarius, licet vt dixi, limitatam habeat Iuriſdictionem; Attamen, quia eſt Iudex contrabandi conſumati, eſt etiam Iudex contrabandi attentati, puta illius, qui cum rebus prohibitis aſportari reperitur in itinere, maximè in locis ſuſpectis, *Mauſon. ibidem quæſt. 1. num. 7. & quæſt. 3. num. 2. & ſequen.*

42 Sed magis in ſpecie, quod conatus in delictis Sancti Officij puniatur ab Inquiſitoribus, egregie docuit *Roderic. Acugna de confeſſ. ſollicit. quæſt. 5. num. 8.*

Ad hoc idem faciunt ea, quæ notaui infra huiuſce additionibus huius ſecundæ partis *titulo* 12. de Sortilegijs, de eo, qui ſortilegium cœpit, ſed non perfecit, iſtius enim ſine vlla difficultate Iudicem eſſe Inquiſitorem, ibi probaui.

43 Neque aliquibus negotium † facere debet *Souſa in Aphoriſmis Inquiſitorum lib. 1. cap. 35. num. 6.*

Quia vltra reſponſionem, quæ colligitur ex *Patre Diana loco ſupra allegato falſum eſt, quod Albertinus, & Farinac. locis per eum allegatis,* dicant cognitionem huiuſce delicti ſpectare ad Ordinarios, non autem ad Inquiſitores, & ſic die 19. Decembris anni 1637. habito lungo colloquio de hac re in noſtra Congregatione Sancti Officij, in contingentia huiuſce caſus facta coram Eminentiſſimo, & Reuerendiſſimo Domino Domino Cardinali Camporeo Epiſcopo Cremonenſi, & laudatiſſimo, ac Religioſiſſimo Viro, Reuerendiſſimo Patre Ioanne Baptiſta à Martinengo Inquiſitore Generali Cremonæ fuit per omnes Conſultores concluſum, quod Inquiſitores Hæreticæ prauitatis poterant de iure cognoſcere cauſas iſtorum coniugatorum, qui prima coniuge viuente ſponſalia cum alia contraxerunt, quod maximè dicebant DD. Conſultores procedere in caſu, in quo ſponſalia cum ſecunda contracta fuiſſent coram Parocho, quia ſcilicet Parochus ſingillatim conſenſum ſponſi, & ſponſæ (ſeparatim tamen) accepiſſet. In iſto enim caſu, ex adhibitione in his ſponſalibus miniſtri Eccleſiæ, videtur magis probari voluntas contrahendi ſecundum matrimonium verè, & effectualiter.

45 Ad finem huiuſce quæſtionis notanda erit doctrina *D. Thomæ in quartum ſentent. diſt. 27. quæſt. 2. art. 1. ad 6.* vbi habet hæc formalia verba, loquens de ſpoſalibus, quæ ſunt quædam Sacramentalia matrimonij, ſicuti exorciſmus Baptiſmi: quæ ſi prout iacet vera eſſet omnem in hac difficultate tolleret amaritudinem, ſuper ea támen ego nullum fundamentum pono, quia traditio illa à *Petro de Ldeſma de matrim. quæſt. 43. art. 1. §. vltimo ſupponendum eſt, & à P. Sanchez de matrim. tom. 1. lib. 1. de ſponſalibus diſput. 1. numer. 8. declaratur, vt D. Thom.* nihil aliud intelligere velit, quam quod ſponſalia ſunt præuium quid ad ipſum matrimonij Sacramentum, non autem vt verè quid Sacramentale ſint.

46 Et ex his omnibus etiam patet quid dicendum ſit de vxorato contrahente ſponſalia de futuro cum alia ſequuta copula in locis, in quibus *Sacrum Concilium*

Triden-

Tridentin. non fuit vſu receptum.

Hi enim ſine vlla dubitatione ſubduntur Iudicio Inquiſitorum,& ijſdem pœnis puniri debent, ac puniuntur contrahentes binas nuptias. Quoniam ex præſumptione iuris,& de iure, quæ non admittit probationem in contrarium ſponſalia de futuro in illis locis ſequuta copula tranſeunt in verum matrimonium, *cap.ijs qui fidem, de ſponſalibus*, *benè Didac. Canter. quæſt. crim. part.4.cap.4. de adulterio nu.29.verſ.* Sed dubium conſiſtit, vbi quod hoc procedit, etiamſi vtrumque Matrimonium eſſet celebratum ex fictione dicti capituli is qui, & quod in Ciuitate Muriciæ ita iudicauit ipſe contra quendam Ioannem Merinum: nam non obſtante hac proteſtatione (vti contraria facto) fuit dictus Merinus punitus pęna contrahentium binas nuptias, & ibi addit vlterius, quod ita etiam fuit iudicatum in Supremo Inquiſitionis Hiſpanię Tribunali.

§. OCTAVVS.

An Inquiſitores Procedere poſſint contra Virum contrahentem cum Polygama.

HAnc quæſtionem hoc loco inſerui ob quandam traditionem *Canteræ quæſt.crimin. part.4. cap.4. num.29.* vbi dixit, quod Inquiſitores hæreticæ prauitatis contra talem virum non procedunt, etiamſi ſciuerit eam, cum qua contraxit habere alium virum.

7 Ego certè hanc praxim nulla ratione poſſum approbare,nam verè iſte abutitur Sacramento Matrimonij,& ob id redditur ſuſpectus foro Inquiſitorum, ſuppoſito ſemper, quod ſciuerit eam cum qua contraxit habere alium virum.

8 Et certè ſi in S. Officio puniuntur falſi teſtes in iudicio producti ab vxorato, ad effectum contrahendi ſecundum Matrimonium, quia cooperantur abutenti Sacramento Matrimonij, non video quare in eodem S. Officio non debeat puniri ſcienter Matrimonium contrahens cum maritata, & ita noſtram opinionem in indiuiduo reperio tenuiſſe Patrem Maſſinum in ſua praxi S.Officij *par.9.aſſert.46.vbi ait*.

Colui, che ſcientemente contraherà matrimonio con la moglie altrui,& all'incontro colei, che ſi ſpoſarà col marito d'altra donna ſoggiaceranno alle pene di coloro, che hauendo vna mogle viua, ne prendono vn'altra, quem allegaui infra §.12. vbi etiam adduxi *Symanch. de matrimonio numero* 5.

9 Neque obſtat ratio Canteræ, quod talis contrahens cum maritata, præſumitur cum ea contrahere potius ad eam ſeducendam, & calore libidinis, quam animo abutendi Sacramentis Eccleſiæ, quia hæc ratio militat etiam in ipſa Polygama, & in quocunque Polygamo, & tamen iſti indiſtinctè ſubduntur foro Inquiſitorum.

10 Hinc *Souſa in Aphoriſm.Inquiſit.lib.1.cap.35. num. 9.* non excuſat hunc virum ab hæreſis ſuſpicione, niſi ignoranter contraxit cum maritata.

11 Hinc etiam P. *Diana par.4.reſol.moral. tract.7. reſolut.4.verſ.* Notandum eſt, dixit ex *Emanuele Mauro de incant. opuſc.1.ſect.3.cap.6.num.11.* eodem modo punitam fuiſſe matrem, quæ conſuluit Polygamiam filiæ,ac filiam ipſam Polygamam, quia ratione abuſus Sacramenti ambæ pariter erant ſuſpectæ, & de conſulente Polygamiam, quod ijſdem pœnis,& abiuratione puniatur, ac Polygamus benè probauit Illuſtriſs. *Traſmiera de Polygamia lib.3. quæſt.5. per totam*, & ſane ego poſſum atteſtari in noſtro S.Officio Cremonæ, me ibi Conſultore, & Aduocato Fiſcali exiſtente plures huiuſmodi reos, qui ſcienter cum maritata contraxerunt fuiſſe à Reuerendiſs. per tempora Inquiſitoribus grauiſſime punitos, & quoniam proxime de conſulente Polygamiam diximus, nunc addo idem omninò dicendum de mandante Polygamiam, & de contrahente per Procuratorem ſecundum matrimonium, quinimò, & de Procuratore ipſo, ſi ſciat eum cuius nomine ſecundum matrimonium contrahit aliam habere vxorem, omnes enim hi per Sanctum Officium puniendi ſunt, *D. Traſmiera latè, & doctè de Polygamia lib.2.q.13. & lib.3. citata quæſtione quinta.*

§. NONVS

De probatione primi matrimonij, & ſuperuiuentiæ primæ Vxoris.

52 AD fundandam S. Officij intentionem contra Polygamos, probanda primò loco ſunt duo matrimonia contracta,& hoc vel per teſtes, vel per fidem ſumptam ex libris Parochorum, qui in hac materia plenè probant, matrimonia fuiſſe contracta, latiſſimè de hanc materia pertractantes, *Nicol.à Ianua de ſcriptura priuata lib.5. tit.de libris Plebanorum, quæſt. 6. Aloyſius Riccius in praxi fori Epiſcopalis, tit. de matrimonio reſol.* 218. *lin. impræſſis Neapol. de anno* 1610. *qui alios plurimos DD. cumulant.* Cùm autem matrimonium probatur per teſtes, tunc exiſtimarem teſtes debere eſſe omni exceptione maiores: quoniam agitur de validitate vnius matrimonij, & inualiditate alterius declaranda,ad notata per *Genuenſem in praxi Archiepiſcopali Neapolit. cap.21. nu.24. vbi alij DD. allegantur*, latiſſimè de hac probatione maximè cum fides Parochi deſideratur, & reus eſt negatiuus, videndus erit *Illuſtriſs. Traſmiera de Polygamia lib.3. quæſt.4.per totam.*

53 Similiter, ſi non fuit ſecundum matrimonium contractum, ſed tantummodo contracta ſponſalia, tunc in proceſſu regiſtrandę erant fides primi matrimonij ex libro Parochi, & fides ſponſalium vel publicationem matrimonialum factarum à Parocho, cui in hoc caſu non eſt dubitandum, quin plena ſit adhibenda fides, cum in his, quæ ad Parochi Officium ſpectant plenè ei credatur *Mar.Anton. var. reſol. lib.1.cap.fin.caſu.35. loco ſupra citato num.6.* Vel etiam poterunt in proceſſu poni inſtrumenta dotalia, quæ etiam ipſa ſponſalia aliqualiter probabunt.

54 Secundo loco probanda erit per Fiſcum S. Officij ſuperuiuentia primæ vxoris, ſemper ęnim vita, ſicuti etiam moris probanda eſt,per illum, qui vel in vita, vel in morte fundatur, *Corn.conſ.10.num.4.verſ.* His tamen minime refragantibus volum.1. latiſſimè *Farinac.qui plurimos allegat, in ſuis fragm. crimin. par.2. ſub lit.M.nu.308.& ſeq.* vbi etiam latiſſimè ponit modos,quibus vita probari poteſt,&alios omnes DD. hac de re tractantes allegat, latè etiam de materia *Guttier. in pract.quæſt.lib.2. quæſt.6. per tot. benè Mattienz. in lib.5. nouæ recompilat. legum Hiſpan.tit.1.l.5. gloſ.3. num.8.* vbi quod ad effectum hunc, de quo agitur, non ſufficit probare ſuperuiuentiam alterius coniugis ex præſumptione, quod quilibet præſumitur viuere poſſe centum annos.

§. DECIMVS.

An Polygamus debeat torqueri, & quomodo.

55 CONſtitutus Polygamus in carceribus S. Officij, verificata identitate perſonæ ipſius, vel per ipſius confeſſionem, vel per teſtes, modo tradito per *Scacciam de Iudic. ciuil. crimin. & hæretic. lib. 1. cap. 87. nu. 19.* probatoque delicto, modo ſupradicto, interrogandus eſt; an verè crediderit licere, & licitum eſſe homini Chriſtiano, poſt legem Euangelicam plures ſimul Vxores ducere, quod ſi reſpondet affirmatiuè, habendus eſt pro formali hæretico, & hæreticorum pœnis plectendus eſt: ſi verò reſpondeat negatiue, & Catholice, negando ſe intentionem habuiſſe hæreticam, ſed potius ad ſecundum matrimonium conuolaſſe ex libidine, & carnis concupiſcentia, cum crimen hæreſis occultum ſit, & in mente lateat, vt fidei Iudices ſe certificent, quid verè de fide ſentiat Polygamus ad tormenta ſuper ipſius intentione deueniendum eſt, quod eſt ſingulare in hoc S. Officio, & rectè ad hanc torturam deuenitur, nam cum factum, quod reus fatetur, vel de quo eſt conuictus, potuerit fieri abſque mentis errore, ex aliqua cauſa, puta ex concupiſcentia, vt in hoc caſu, & in committente ſortilegia qualificata ad amorem, vel ob auaritiam, vt in committente ſortilegia ad inueniendum theſauros, tunc ſemper reus torquetur ſuper intentione & credulitate eorum, quæ operatus eſt, ita *Genuenſ. in praxi Archiepiſcop. Neapol. 84. in antiq. num. 8. & cap. 68. in nouiis eodem num. 8. quem ſequutus fuit Farin. in tract. de hæreſi quæſt. 179. num. 59. verſ.* Quod ſi factum, & in punctualibus terminis noſtris *Campan. in diuerſ. iuris canon. rubr. 1. n. 47. verſ.* Verùm ſi rigoroſo.

56 Neque obſtant ea, quæ dixit Albertinus de Agnoſcendis *Aſſert. Cath. quæſt. 36. nu. 18. verſic.* Circa prædicta, vbi voluit, quod cum quis factum hæreticale fatetur, ſed negat intentionem non ſit ſuper intentione torquendus, ſed deueniendum tunc ſit ad punitionem, & condemnationem.

Nam, vel doctrina ſupradicta intelligenda eſt, cum factum non potuit ex alia cauſa fieri, quam hæreſis, vt ſupra dicebamus, vel generaliter ſumpta eſt falſa, & contra communem practicam Officij S. Inquiſitionis.

Quo verò ad modum torturæ huiuſce, exiſtimo ſtandum eſſe conſuetudini locorum, ita tamen vt hæc tortura medietatem horæ non excedat, vt docuit *Genuenſ. in praxi Archiepiſc. Neapol. c. 63. n. 68.*

§. VNDECIMVS.

De Abiuratione Polygamo iniungenda.

ANtequam de Abiuratione agamus videndum prius eſt, an Polygamus ſit ſuſpectus de hæreſi leuiter, vel de vehementi, & quidem loquendo de Polygamo, qui ſcilicet verè duas ſimul duxit vxores.

57 *Symanch. de Cathol. Inſtit. tit. 40. de matrimonio numer. 6. quem ſequutus etiam fuit Guttier. practicarum quæſtionum libr. 2. quæſt. 8. numer. 1. & ſequen.* ſenſit Polygamum eſſe tantummodo de hæreſi leuiter ſuſpectum, & ob id ex generali Hiſpaniæ conſuetudine Polygami ſolent abiurare tantùm de leui, cum ſecundum gradum ſuſpicionis dari etiam ſoleat gradus abiurationis, & in hoc Hiſpani reſpexiſſe videntur ad libidinem, & concupiſcentiam Polygami, quæ regulariter ſolet eſſe origo, & primà cauſa impulſiua ad tale facinus perpetrandum.

58 Verùm in contrarium eſt veritas ſemper in Supremo Tribunali Sanctæ Romanæ Inquiſitionis obſeruata, quod ſcilicet tales Polygami ſunt vehementes de hæreſi ſuſpecti, prout atteſtatur *Farinac. de hæreſi quæſt. 178 nu. 68. in fin. verſ.* Et in Supremis Vrbis totiuſque &c. *Coſt. rem. 15. n. 18. Fernand. de Otero quæſt. iuris par. 2. q. 9. n. 4. in fin.*

Ratio huiuſce rei eſt, quod illa dicitur vehemens ſuſpicio, ſeu præſumptio hæreſis, quæ ſumitur ex ſignis exterioribus operum, aut verborum; ex quibus concludi ſolet frequenter, & vt plurimum, quod talia agens, vel dicens eſt hæreticus: ita *Gerſon. in tract. de proteſtat. conſiderat. 12. Symanch. de Cath. Inſtit. tit. 50. num. 27. & in Enchirid. Violatæ Relig. tit. 41. num. 3. Alber in. de hæret. quæſt. 34. n. 46. Pegna par. 2. comment. 80. verſ. 2. ſuſpicio, Martin. de Rio diſquiſit. magic. libr. 5. ſect. 12. verſ.* Vehemens ſuſpicio, *Ricciull. de iure perſonarum extra. Eccleſiæ gremium exiſtentium lib. 5. cap. 11. n. 7.*

At ex abuſu Sacramenti, (quod in in Polygamia interuenit) ſolet frequenter, & vt plurimum quis iudicari hæreticus, vel vehementes ſuſpectus de hæreſi baptizans imagines, *Farinac. de hæreſi quæſt. 181. num. 25. & Martin. del Rio diſquiſit. magic. lib. 3. par. 1. quæſt. 3. ſect. 1. & lib. 5. ſect. 15.* vbi dixit, quod baptizans imagines, vel hæreticus eſt ſi putet formam, vel materiam baptiſmi aliam eſſe poſſe ab ea, quam inſtituit Chriſtus, vel vehementer de hæreſi ſuſpectus, ſi neget ſe ſic credere, & hoc non aliunde prouenit, quam ab abuſu Sacramenti Baptiſmi, Similiter in abutente Hoſtia conſecrata, igitur etiam Polygamus ob eundem abuſum erit vehementer ſuſpectus de hæreſi, (atque ita quatuor Polygamos Romæ in Eccleſia S. Mariæ ſupra Mineruam, abiuraſſe de vehementi die 18. Maij 1597. ipſo præſente, atteſtatur *Campan. in diuerſ. iuris canonici Rubric. 1. n. 47.*

Et ſic patet contra *D. Traſmieram de Polygamia l. 2. quæſt. 1. num. 29.* Quod nos Itali conſequentias in hac re loquimur, quam faciant Hiſpani, qui cogunt Polygamos ad abiurandum tantummodo de leui: cùm enim de ſimilibus ad ſimilia rectè procedat iudicium, ſi ſortilegus ex amore abutens Sacramento Euchariſtiæ, Extremæ Vnctionis, vel Baptiſmi regulariter eſt ſuſpectus de vehementi, etiam ſecundum Hiſpanos, cur erit tantummodo de leui ſuſpectus abutens Sacramento Matrimonij.

Et mihi maximam difficultatem facit Praxis Tribunalis Hiſpani, de qua ibi D. Traſmiera nu. 31. & ſequen. Quia, ſi ſecundum ipſos ex ſimplici, & vnica Polygamia oritur tantùm ſuſpicio leuis de hæreſi, non poterit ex duplici Polygamia reſultare vehemens ſuſpicio. Ex duabus enim leuibus ſuſpicionibus oritur ſuſpicio violenta, *Farinac. de hæreſi quæſt. 195. num. 24.* cum alijs allegatis ab eo, quicquid in contrarium voluerit *Locatus in Iud. in verbo Abiuratio, num. 1. & verbo ſuſpicio num. 18.* quia eius doctrina nunquam practicata fuit in noſtris Inquiſitionibus.

Ex ea enim ſequeretur etiam in neceſſariam conſequentiam ex duabus ſuſpicionibus violentis, quem debere abiurare de formali, cum tamen implicet in adiecto ſuſpectum abiurare de formari, neque faciunt Tiraquell. & Barboſ. à D. Traſmiera allegati, quia benè dicunt contrahentem cum pluribus grauius peccare, & grauius puniri. At de ſuſpicione hæreſis ex hoc non poteſt argui, & in Supremo Tribunali vniuerſalis Inquiſitionis iſti ad ſecundas, & vlteriores ſimul nuptias tranſeuntes abiurant de vehementi, ſed grauius puniuntur, quam ſimplices Polygami, videlicet ad remum ſeptennalem, vel decennalem, vt

pa-

pātet ex caſu, de quo Cāmpānil.vbi ſupra, me tamen ſemper remitto illi Supremo Hiſpaniarnm Tribunali, cuius Religioni,Prudentiæ, Doctrinæ, & Integritati multum debet Cath.Religio.

59 Ex his colligitur,quod iſti Polygami ſolent abiurare de vehementi, prout ex conſuetudine,& ſtylo Inquiſit. Suprem.Almæ Vrbis, dixit Farin.loco ſupra allegato. Et quamuis Pegna dixerit, ex qualitate polygami, aliquando oriri tantummodo leuem, aliquando etiam nullam ſuſpicionem, vt videre eſt apud ipſum ad *Direction. part. 2. comment.* 81. *verſic.* De eo, qui viuente.

Attamen exiſtimo difficillimè poſſe dari caſum in quo vehemens ſupicio in Polygamo minuatur, & ego in S.Officio Cremonæ, vidi etiam ruſticos cogi ad abiurandum de vehementi,quia in vllo catholico,vix poteſt dari probabilis ignorantia prohibitionis Polygamiæ,& malitiæ illius, cum ſit prohibita de iure naturæ, vt vidimus ſupra quæſt. 1. & in omnibus concurrat abuſus Sacramenti, ex quo reſultat ſuſpicio vehemens.

60 Quo verò ad vxoratos, qui viua prima coniuge cum alia ſponſalia contrahunt.

Dicendum,hos vti tantummodo de leui ſuſpectos,de leui tantummodo abiurare debere. Ratio eſt,quia in iſtis non interuenit abuſus Sacramenti, ex quo oritur vehemens ſuſpicio hæreſis igitur neque in iſtis adeſſe praua animi diſpoſitio ad abuſum Sacramentl, de leui erunt de hæreſi ſuſpecti,& de leui abiurare debebunt.

§. DVODECIMVS.

De Pænitentijs ſalutaribus, & alijs pænis Polygamo imponendis.

POſt Polygamo iniunctam abiurationem ſolent eidem ab Inquiſitoribus iniungi variæ pœnitentiæ ſalutares, vt ieiunia, & orationes, & alia huiuſcemodi, poſt quæ.

51 Condemnatur Polygamus, qui ſcilicet duas vxores duxit realiter ad triremes per quinquennium,& ſi produxit falſos teſtes ad probandum mortem prioris coniugis per ſeptēnium,& etiam plus arbitrio Inquiſitorum, & fit ei præceptum de redeundo ad primam vxorem, declarata ei nullitate ſecundi matrimonij, & declarato ei ſtatu peccati, in quo manſit cohabitando cum ſecunda vxore, *Simanch.de Cathol. Inſtitut.tit.*40. *de matrim.num.6. & in Enchirid. Violatæ Religionis tit.* 12.*de nepharijs, num.6.* qni vlterius addit, quod plebei fuſtibus cædi ſolent,parte etiam dimidia bonorum publicata, *Ludouic. à Paramo de origine S. Inquiſitionis lib.2.tit.3.cap.*11. *num.* 71. *vbi* quod Polygami infami mitra de honeſtati fuſtibus cæduntur, *Fernand.de Otero dicta quæſt.9. numer.4.* vbi quod hi Polygami ſolent damnari ad triremes,fuſtigationem &c. & quod ita vidit practicari, *Mattienz. in librum* 5. *Nouæ Recompillat. titol.* 1. *leg.* 5. *gloſſ.* 3. *numer.* 3. *vbi etiam Azeued. numer.* 6. qui dixerunt hodie in Hiſpan. hos Polygamos damnari ad pœnam triremium per decem annos, *Farinac. de hæreſi quæſt.*178. *num.*73. circa quem Farinac. locum aduertendum, quod dum dicit, abiurent de leui, loquitur ſecundum conſuetudinem Hiſpaniæ, de qua in proxima quæſtione dictum eſt: nam regulariter in iſtis partibus ex inueterato ſtylo Supremi Tribunalis abiurant de vehementi, vti etiam ſupra latè dixi, & voluit idem *Farin. vbi ſupra numer.* 68. *verſic.* Et in Supremo Vrbis: Inquiſitor *Cantera quæſt. crimin. part.*1. *capitol. de hæret. numer.* 55. vbi quod horum reorum cauſæ ſolent publicè expediri, & quod regulariter ad triremes tranſmittuntur, Ferdinad. de *Caſtro Pallao in opere morali parte prima, tractatu* 4. *diſp.* 8.*puncto* 16.§.8. *num.*2.

Ad quam etiam pœnam condemnantur falſi teſtes, vti dicemus infra in materia teſtium, & docuit *Symanch. loco ſupra citato num.6.* qui refert ita in facto fuiſſe iudicatum.

Atque hæc habent locum,vbi Polygamus ſemel tantùm ſecundam duxerit vxorem: nam ſi ter, vel etiam vlterius Matrimonium contraxerit grauius eſt puniendus, longiorique tempore in triremibus ſtare debebit, *Theſaur. quæſt. forenſ. lib.*1. *quæſt.*14. *num.*5. & *Campan.in diuerſ.iuris canon.rubr.*1.*num.*47.vbi etiam, quod Romæ ipſo præſente in Eccleſia Sanctæ Mariæ ſupra Mineruam quatuor Polygami à Supremo Tribunali Inquiſitionis Romæ,damnati fuerunt ad triremes, videlicet duo per ſeptennium, qui cum tribus ſimul contraxerant, & alij duo ad quinquennium, qui ad ſecundas tantùm nuptias conuolauerant die 18. Maij 1597. præſentibus Cardinalibus Eminentiſſ. Supremis Inquiſitoribus.

63 Eodem modo puniri debent contrahentes ſecundum matrimonium, non ſeruata ſolemnitate cap. Dominus de ſecundis nuptijs,& cap.in præſentia de ſponſalibus, hi enim præuia tortura ſuper intentione abiurant de vehementi, & condemnantur ad triremes per quinquennium, & vltra, nam quantum eſt in ſe conſumarunt delictum iuxta notat. ſupra.

64 Quo verò ad illos, qui ſecundum matrimonium non contraxerunt, ſed ſolum attentarunt contrahendo ſponſalia, hi poſt torturam ſuper intentione, & abiurationem de leui, condemnari debent, vel ad carcerem per aliquod tempus, vel exilium, vel relegantur in aliquo loco,& ſi plebei ſint in aliquam pœnam publicam, v.g.vt ſtent præ foribus Eccleſiæ,vel ad alias pœnas,ad arbitrium Inquiſitorum. Et ſi in idem delictum,& facinus relabuntur repetita abiuratione de leui condemnari poſſunt ad triremes.

65 De pœnis horum delinquentium plura (de iure tamen illius regni loquens) *Guttier. in pract. quæſt.6. per totum, & Theſaurus iunior quæſtion. forenſ.lib.*1.*quæſt.* 14.*per totam, Fernand. de Otero dicta quæſt.9. num.3. ſeq.* & in ſpecie quod ſint infames, *Parlador. quotidian. differentiarum iuris differentia* 108. *numer.16. & num.19. & ſequen.* vbi quod hæc infamia non afficit filios Polygami quidquid ſit de filijs hæretici, ſed præ omnibus de hiſce pœnis, tàm nobilibus, quàm ignobilibus imponendis adeat benignus Lector Dominum Traſmieram poſt hæc primo loco impreſſa viſum de *Polygamia libro tertio quæſt.8. & ſequen.*

Quæ autem hucuſq; dicta ſunt de ducente ſimul plures vxores, habent quoque locum, quo ad torturam, abiurationem, & pœnas in viro ducente in matrimonium ſcienter vxorem alterius, & in muliere ſcienter
66 ducente virum alterius, *Symanch.de Cath.Inſtit.tit.*40. *de Matrimonio num.*5. & *P. Maſſinus in praxi S. Officij part.9. aſſert.46.*

Sed pnlcherrimum dubium mouet Illuſtriſſ. Traſmiera *lib.2. quæſt.*10. an mulier nolens redire ad primum virum ſit punienda ad Inquiſitore.

Et benè reſpondet, quod ſic, non ſolùm dico ego vti contemptrix præcepti ei facti de redeundo, & cohabitando cum primo viro, ſed etiam ait D. Traſmiera vti ea,quę videtur malè de Sacramento ſentire,dum cum ſecundo viro cohabitare præſumit, vnde *text. in cap. cum per Bellicam* 35. *quæſt.*1. vbi materiam hanc pertractant DD. appellat haſce mulieres impias, hoc tamen intelligerem ego niſi expreſſe mulier proteſtaretur, quod cum ſecundo viro cohabitat vti concubina. Quamuis tamen hæc vera videantur,

ego tamen ſpacio quindecim annorum, quo in Tribunali S.Officij ſum verſatus,nunquam vidi contra haſce mulieres procedi , vti de hæreſi ſuſpectas ad abiurationem, ſed ſolum vti de contemptrices præcepti ad alias pœnas.

Quomodo autem puniendi ſint hi polygami,ſi ſe ipſos Inquiſitoribus deferant , tradit *Caſtro Pallao dicta diſput.8.punct.16.§.8.n.2.verſ.* Aduerto tamen, vbi ait, quod ſine difficultate mitius ſunt puniendi , & quod Compoſtellæ non fuit huiuſmodi polygamus recluſus in ſecretis carceribus,dum eius cauſa agebatur,ſed in aliqua domo particulari , ſed de hac eadem re infra ad titulum de ſponte comparentibus.

§. DECIMVS TERTIVS.

De punitione falſorum teſtium in materia Polygamiæ.

QVia ſpecialis occurrit difficultas in materia teſtium, qui in foro Epiſcopali deponunt (ad effectum,vt quis poſſit tranſire ad ſecunda vota)de morte primæ coniugis,& quod prætendens tranſire ad ſecunda vota eſt ſolutus , cum tamen expoſt reperiatur coniugatus , vel cum ea , de cuius morte atteſtantur, vel cum alia.

67 Ideò hoc loco aliqua de his teſtibus annotanda ſunt, & quidem pro indubitato præſupponendum eſt punitionem horum teſtium ſpectare ad S. Officiu n.Quamuis in foro Epiſcopi depoſuerint id docet nos communis noſtri Tribunalis praxis pluſquam notoria, & deciſio ſpecialis Sacræ Congregationis Eminentiſſimos DD.Supremorum Inquiſitorum , vt conſtat ex literis eiuſdem eminentiſs.Ordinis directis Reuerendiſs.P.Inquiſitori Cremonæ ſub die 12. Iunij 1632. quæ in Archiuio noſtræ Cremonen. Inquiſitionis conſeruanpantur. Ac planè conuinci euidentiſſima ratio , quod iudicium vniuerſale Polygamiæ ad S.Officium ſpectans abſorbet iudicium particulare iſtorum falſorum teſtium, quod ad ſe trahit , *iuxta text. in l. per minorem cauſam 55. ff. de Iudicijs , vbi Odofred. Bartol. Bald. & alij id adnotarunt* , damnanturque regulariter vna cum Polygamis ad triremes quinquennales , vel etiam ſeptennales pro modo eorum culpæ arbitrio Inquiſitorum.

Dubium tamen pulchrum in hac re occurrere poteſt ſi conſtito de Polygamia in S. Officio vocati teſtes in Curia Epiſcopali examinati , vigore quorum ad ſecundas nuptias tranſiuit Polygamus , fateantur quidem ſe in ea Curia , & ea occaſione matrimonij per Polygamum contrahendi examinatos fuiſſe a Notario. Attamen conſtanter negent ſe ita depoſuiſſe, prout in atteſtationibus ſcriptum à Notario reperitur poſſit contra teſtes procedi ad eos de falſo puniendos.

68 Et quidem ſi teſtes coram Iudice depoſuerint , vel ſaltem depoſitionem ſuam ſubſcripſerit , non poteſt probabiliter dubitari , quin ſcripturæ Notarij ſit ſtandum, etiam ad effectum puniendi criminaliter teſtem, ita *Auil. in cap.37. Prætorum in gloſ. por ſi, nu.20. Bouadill. in ſua politica tom. 2.lib.3.cap.14.num.45. Seſſe deciſ. Aragon.107. num.4. tom.1. & Marius Giurba conſ. deciſiuo 78. n. 17.* vbi id ampliat , licet teſtis neſciens ſcribere ſe ſubſcripſerit, ſignando eius depoſitionem ſigno Crucis ex *Neuizan. conſil.24.num.2. Guazzin. de defenſ. reorum defenſ.28. cap.15.num.6. & Laurent. deciſ. Auen.33.num.17.* & hinc emanauit Conſt. Sanctiſs. D.N. Vrbani VIII. de qua in literis fel. rec. Eminentiſſ. D. Cardinalis Federici Borromæi Archiep. Mediolani impreſſis poſt Synodum Eminentiſſ. D. mei Cardinalis Camporei fol.271. quod examina horum teſtium fiant coram Vicarijs Generalibus Epiſcoporum,& non coram ſolis Notarijs.

Quare hæc difficultas reſtringi debet ad teſtes examinatos à ſolo Notario,quinque eorum depoſitionem non ſubſcripſerunt.

Vt autem in hac re , certa ab incertis diſtinguamus.

69 Certum eſt primo in hac cauſa non eſſe locum condemnationi,neque Notarij , neque teſtium, quia amborum dicta inter ſe ſe conquaſſantur , vnde cum conſtet de falſitate,ſed reus illius ignoretur,ob hanc incertitudinem nullus damnantur , ad hoc eſt magiſtrale conſil.Nattæ 392. volum.2. per totum , qui id probat optimo ſimili de vno teſte dicente ad alterius præſentiam aliquid fuiſſe factum , cum tamen iſte hoc neget , (ait enim Natta) conſtat , quod altera pars falſum depoſuit , & quia de reo huius falſitatis non apparet, cum teſtimonia ipſorum ſe inuicem confundant ob incertitudinem nullus ex illis teſtibus damnatur , & Nattam loco allegato ſequuntur communiter DD. longa ſerie relati à *Farin. de falſitate, & ſimulatione, quæſt. 158. nu 204. quibus addo ego Seſſe deciſ.107.n.6. & ſeq. Bouadill dicto cap.14.n.46. Addentes ad Clarum, §. falſum nu.63. Guazzin. dicto cap.15.n.2. Theſau. iun. quæſt. foren.31.n 4. lib.1. & Giurbam d. conſ.78.n.16.*

70 Certum eſt ſecundo,ſtante hac falſitate apertam eſſe viam Iudici,ad inquirendum illius auctorem, ita *Natt. vbi ſupra numer.1. circa medium,* vbi allegat pulcherrimam doctrinam Baldi,& Natt. etiam in hoc ſequuntur communiter *DD. Farin. d. quæſt.158. num.206. Rolan. à Vall. conſ.38.num.23. & ſeq. & Guazzin dicto capit.15. num.2.*

Dubium autem eſt in duobus,an contra iſtum Notarium ex depoſitionibus iſtorum teſtium inſurgat iudicium ad torturam, & dato quod non,an ſaltem contra Notarium poſſit deueniri ad capturam.

71 Et quoad primum, quamuis *Boſſ. tit. de falſis nu.16. & 17.* dicat in hoc caſu teſtem eſſe torquendum. Attamen ipſe ait, hoc in praxi non obſeruari , prout de eadem obſeruantia, quod teſtis non torquetur atteſtatur *Farinac. vbi ſupra nu. 209. & Guazzin. dicto capit.15. num.3.* Propterea dico ad quæſtionem, quod mihi magnopere placet obſeruantia Senatus Pedemontani: Qui nunquam torquet Notarium ex atteſtationibus teſtium,niſi teſtes ſint plures, quam duo, ita Theſaur. dicta quæſt.31. in fin. vel alias Notarius laboret mala fama, & teſtes ſint alicuius exiſtimationis , *Giurba dicto conſil.78. numer.17. Guazzin. capit.15. numer.9. Seſſe deciſ. 107. numer. 8. & 9. Natt. & Rolandus locis allegatis.*

Sed ſi ex vna parte ad eſſet Notarius cum bona fama, & ex alia duo teſtes pariter bonæ famæ, nec alia adeſſent inditia, alteram ex dictis partibus coadiuuantia vtique non eſſet deueniendum ad torturam , quia ſecundum Nattam ratio incertitudinis, quæ operatur, vt neutra torqueatur,& quia ſecundum *Rolan. d. conſil. 38. numer.27. & ſeq.* Notarius habetur loco duorum teſtium.

72 Quoad ſecundum dubium , ſi loquamur in Sancto Officio,in quo regulariter non ſolet capturari reus,niſi contra eum adſint indicia ad torturam,vt probaui in tertia parte huius Operis , facilis erit reſponſio, cum idem in hoc ſecundo dubio dicendum ſit, quod in primo diximus.

Si verò loquimur in alijs Tribunalibus, in quibus minora iudicia requiruntur ad capturam,quam ad torturam , ſine dubio Notarius poterit carcerari ex dictis duorum teſtium , vnde in caſu deciſo à *Caprio deciſio 94.* Notarius erat carceratur , & pariter erant car-

cerati

cerati Notarij in caſibus ſuper quibus conſuluerunt Natt. Rolan. & Giurb. & in caſu deciſo a Seſſe contra illum Notarium Conſilium Regni Aragoniæ, noluit decernere capturam, quamuis laboraret mala famã, quia teſtis qui tantummodo vnicus erat, ſe ſubſcripſerat atteſtationi, & ſubdit Seſſe, quod ſi teſtis ille ſe non ſubſcripſiſſet, vtique captura fuiſſet contra Notarium conceſſa.

73 Arbitror tamen etiam in S. Officio, ex atteſtationibus duorum ſimilium teſtium poſſe vocari Notarium, & ſubijci examini, itaut diligenter excutiatur, etſi ex dicto examine non ſe grauet crederem adhuc poſſe retineri ſub aliqua honeſta fideiuſſione, tàm ipſum, quã teſtes de ſe conſignando toties quoties, quia experientia nos docuit multa curſu temporis in hoc Tribunali patefieri, quæ quacunque diligentia adhibita in principio cauſarum in lucem minime venire poterunt, me tamen in hac re, prout, & in alijs remitto Sac. Congreg. Vniuerſalis Romanæ Inquiſitionis.

§. DECIMVS QVARTVS.

An filij ex Matrimonio prædicto procreati, ſint legitimi.

AN autem filij nati ex tali Matrimonio irrito ex memorata cauſa ab Inquiſitoribus declarato, ſint legitimi, videndi ſunt Canoniſtæ, & alij moderni in cap. 2. qui filij ſint legitimi, *Lupus de illegit. comment.4.§.1.numer.24. & ſequentibus, Franc. deciſ.*130. vbi Addentes *Barboſ. ad dictum cap.2. qui filij & c.cum alijs infra allegandis.*

75 Nam regulariter proles ex Matrimonio putatiuo ſuſcepta, bona fide exiſtente, vel in ambobus ex coniugibus, vel ſaltem in altero eſt legitima, dicto cap. 2.& l. qui in prouincia, §.*Diuus, ff.*de ritu nuptiarum, non ſolùm quoad ſucceſſiones ex teſtamento, & ab inteſtato, parentum, & conſanguineorum, ſed etiam quoad omnes alios effectus, dignitates, honores, ſpiritualia, bona emphyteutica, fideicommiſſa, etiam in præiudiciũ ſubſtitutorum, feuda, & ſimilia, vt latè probarunt infiniti propemodum DD. allegati per inſignem I.C. Marium *Giurbam ad Conſuetudines Senatus Meſſan.tom.*1. *cap.primo, gloſ.*1. *num.*32. *& latius gloſa* 4.*num.*61. *&* 63. *quibus* addo ego Dominum Martam olim in Patauino Gymnaſio Præceptorem meum, *de ſucceſſ.legali parte prima, quæſt.7.art.1.2. & 3. Rotam coram Sanctæ memoriæ Gregorio XV. deciſ.*461. *vbi Additio ſub numer.*11. *Didac. Ludouic. de Lima in Addit.ad Molinam*

77 *de primogenit. Hiſpan. libr.* 3. *capitol.* 1. *numer.* 11. *Campan. in diuerſor. iuris Canonici rubric.* 11. *capitol.* 13.*numer.*140.*& numer.*145. vbi ponit pulcherrimum caſum, qui ſibi contigit in facto, ipſum videat Lector.

78 Et hi filij taliter ſunt legitimi, quod pro talibus habentur, etiam quoad parentem qui fuit in mala fide, Additio ad dictam deciſionem Gregorij num.11, circa medium, latiſſimè *Marta dicta quæſt.7.artic.1.num.19. & ſequentibus.* Quamuis in hoc caſu diſputent DD. an parens, qui fuit in mala fide ſuccedere poſſit filio, iñ quo articulo mihi nunquam placuit opinio Neguſ. quam latiſſimè tuetur *Tellus Fernand. ad leg.6. Tauri n.7.& ſeq.*

Quoniam latiſſimè contrarium docuit *Ceual. commun.contra communem quæſt.697.num.16. & Didac.de Lima loco citato*, nam qualitas legitimitatis, nõ poteſt diuidi, & eſſet abſurdum filium eſſe legitimum, & tamen patrem carere hac qualitate legitimitatis.

Vlterius pater habet regulam pro ſe, quod affirmatiuè, & negatiuè ſucceſſio ſit reciproca, vt latiſſimè ibi proſequitur Ceual. ergo donec clarè probetur exceptio, ſtandum erit regulæ memoratæ.

79 Ampliatur prædicta, vt legitimati dicantur filij, qui nati ſunt ex tali matrimonio putatiuo, lite ſuper illius nullitatis declaratione pendente, quinimò, & lata ſententia, pendente appellatione ita in Sacro Neapolit. conſilio deciſum refert *Franch. deciſ.* 140. *Giurba vbi ſupra numero 66. & ſequentibus* qui alios cumulant.

80 Quinimò Matrimonium putatiuum prolem illegitimam prius ſuſceptam, legitimat, *Giurba n. 67. Campanil.vbi ſupra n.*138.

Vbi tamen mala fides ſit in ambobus ex parentibus proles ſine difficultate eſt illegitima, *Giurba vbi ſupra n.68.*

81 Sicuti autem ad legitimationem † prolis pro primo requiſito neceſſarium eſt adeſſe bonam † fidem in ambobus, vel altero ex coniugibus, ita pro ſecundo requiritur, quod matrimonium non ſit clandeſtinum, dicto cap.2.qui filij, *Giurba vbi ſupra n.67.verſ.* Niſi clandeſtinæ, *Paſchal. de patria poteſtate par.2. capitol.4.numer.*81.

82 An autem ad effectum, de quo agitur, clandeſtinum dicatur Matrimonium, ſi coram Parocho, & teſtibus celebretur, omiſſis tamen denunciationibus, *Rot.Rom. deciſ.*354. *numer.6.* poſt ſecundum volumen Conſiliorum *Farinac.* noluit hunc articulum decidere, ſed Curia Archiepiſcopalis Neapolit. in vna cauſa ſpectante ad Tribunal. Sancti Officj apud *Aloyſium Ricciũ deciſione dictæ Curiæ* 150. *part.* 3. decidit pro filiorum legitimatione, pro qua ſemper in dubio pronunciandum, dixit *Couar. de ſponſal.par.2.capite octauo, §.ſecundo, n.16.verſiculo.*11.

§. DECIMVS QVINTVS

An Inquiſitores ſint Iudices competentes in cauſa hac legitimitatis Prolis.

83 SEd hic dubitari poteſt, nùm huiuſce cauſæ illegitimitatis Iudices competentes ſint Inquiſitores Hæreticæ prauitatis.

In hac difficultate reſpondendum eſt affirmatiuè.

84 Primò quia Iudex cauſæ principalis eſt Iudex omnium incidentium, & dependentium, *l.nulli, l.quoties. C. de Iud. l.1.C.de ordine cognit Tuſch.pract. concluſ.ſit C.concluſio.665.num.10. Bimius conſil.188.nu.23. optimè Graſſ.de effectib.Cleric.effect.1.num.400.& modern. Barboſ.tractat.de clauſ.inter eius tractatus varios clauſ. 38.n.7.& cap.quanto, de iudicis,* vbi quod Iudex Eccleſiaſtic. 8. non ſolùm eſt Iudex competens in omnibus cauſis annexis, & dependentibus ab ipſis, optimè videndus *Caldas quæſt.forenſibus libr.1.quæſt.25.num.13. & 14.*

At cauſa hæc legitimitatis dependet à cauſa principali Polygamiæ, de qua cognoſcunt Inquiſitores, igitur &c.

86 Secundò, quia cauſa legitimitatis non eſt merè laycalis, vt probant DD. in cap. lator, qui filij ſint legitimi, vnde ſæpè articulus iſte legitimitatis ſolet ad Eccleſiaſticam Iudicem emitti, vti dependens a Matrimonio, maximè vbi non ageretur de ſolo articulo facti ſuper matrimonio *Barboſ.in l.Titia num.* 22. 24. *&* 53.*ff.ſolut.Matrimonio, & Menoch. conſil.* 266. *num.* 11. igitur æquum eſt, hunc articulum ab eo Iudice cogno-

ſci qui principaliter de matrimonio cognouit.

87 Tertiò qui in S. Officio regulariter delicta melius probantur, quam in alijs foris, & ex probationibus ibi ſuper polygamia receptis, clarius apparebit: an in contractu matrimonij ad fuerit bona fides ſaltem vnius ex coniugibus, quod vt ſuprà diximus, eſt requiſitum neceſſarium ad legitimationem prolis, igitur conueniens eſt, quod hæc quæſtio ibi decidatur.

88 Quartò quia de facto in Tribunali S. Officij Neapoli, ſimilis controuerſia tractata, & deciſa fuit, vt apud *Riccium deciſio* 150. *Curiæ Archiepiſc. Neapol. tomo* 3.

89 Neque obſtat, quod Iudex laycus, neque ratione dependentiæ, & connexitatis, poteſt eſſe Iudex cauſæ ſpiritualis, igitur nec Eccleſiaſticus poterit eſſe Iudex cauſæ ſæcularis, neque ratione dependentiæ, quia Iudex laycus, reſpectu cauſæ ſpiritualis eſt pœnitus incapax, *Caldas conſ.*5.*num.*14.*Fontanell. de pactis nuptial. clauſ.* 4.*gloſ.*12.*part.*2.*num* 22.*Bouadill. in ſua politica libr.*2.*capit.*18.*numer,* 17. *&* 23. vnde nec principaliter, nec incidenter poteſt de huiuſmodi cauſis cognoſcere, *Fontanell. ibidem Mart. de Iuriſdictio. part.* 4.*centur.* 2. *caſu* 135. *numer.* 11. *Peguer. deciſio.* 91. *numero* 5.

90 At Iudex Eccleſiaſticus, reſpectu cauſæ laycalis non eſt incapax, ſed incompetens, qui propterea Iuriſdictionem habet in habitu, & potentia quæ ex iuſta cauſa incidentiæ, & dependentiæ reducitur ad actum, *Fontanell. ibidem num.* 23. *Valaſch. deciſ.* 159. *num.*7. *optimè Anguian. viden. tract. de legibus tom.*1. *lib.* 2.*controuer.* 22.*n.*21.*à quo totam reſolutionem* 110.*tract.*2.*par.*1.*deſumpſit P. Diana in ſuis varijs reſolutionibus moralibus.*

§. DECIMVS SEXTVS.

Cui ex Parentibus incumbat onus alendi liberos, nullo declarato Matrimonio ex cauſa Polygamiæ.

DIſtinguendi hoc loco ſunt tres caſus, ex quibus clara ſolutio huiuſce quæſtionis apparebit.

91 Primus caſus eſt, cùm in contractu Matrimonij alter ex parentibus fuit in bona, alter in mala fide, & tunc proles debet ali expenſis exiſtentis in mala fide, apud coniugem, qui fuit in bona fide, hoc colligitur ex Au-
92 thent. ſi Pater, C. diuort. facto, apud quem liberi &c. quæ licet loquatur in caſu diuortij facti, attamen locum etiam habet in caſu noſtro, ex identitate rationis.

Nam ratio decidendi in illo textu fuit, ne culpa illius cuius cauſa diuortium fit maneat impunita, vt animaduertit *Barboſ. in Rubric. Soluto Matrimonio part.*2. *num.* 53. igitur etiam in caſu noſtro, ne culpa coniugis, qui fuit in mala fide maneant impunita, eius expenſis ali debent liberi ita, *Sanch. de Matrimonio libr.* 9.*diſputat.* 21. *numer.* 11. *verſicul.* Quod ſi alter parens.

93 Et hic caſus cùm pater fuit in mala fide ab omnibus DD. conceditur, difficultas eſt in Matre: an ſi ipſa ſit in mala fide teneatur alere filios ſuis expenſis.

94 In qua re communis opinio eſt affirmatiua ob verba Auten. Si verò contra, tunc apud Patrem Matris locupletis expenſis, atque ita docuerunt *Sanch. & Barboſ. vbi ſupra, Guttier. can. quæſt. lib.*1.*cap.*24.*n.*19.& manifeſtè id præſupponit, *Odofred. in dicta Authent. num.*1. *Angel. in* §. *illud, in Authent.* vt liceat Matri, & Auiæ, & alij plerique, & certè in iudicando non eſſet ab hac opinione recedendum.

95 Verùm hanc opinionem in puncto iuris arbitror eſſe falſam, quia verba illa Matris locupletis expenſis poſita in dicta Authent. Si pater, fuerunt ibi ex nimia licentia addita ab Ireneo, nec adſunt in §. *illud, Authent.* Vt liceat Matri &c. vnde ſumpta eſt memorata Authen. Si pater, vnde eum in iure habemus regulam, quod patri incumbit onus alendi liberos, ab hac regula non eſt recedendum, niſi habeamus apertum textum, atque ita, quod in hoc caſu Mater non teneatur expenſis ſuis alere filium, voluit *Salyc.* in l. Alimen. Cod. de negotijs geſtis, & latiſſimè defendit *Valaſchus viden. deciſ.*92. *numer.* 10. *&* 11. *lib.*1.

96 Neque obſtat ſolutio *Sanch. vbi ſupra n.*70. quod illa verba optimè ab Ireneo addita fuerunt Authent. Si pater, quia diſpoſitum in vno ex correlatiuis, intelligitur etiam ſtatutum in alio: tum quia hoc modo non potuerunt illa verba allegari in vim legis, cùm Ireneus non habuerit auctoritatem legis concedendæ: tùm quia non militat eadem ratio, quo caſu ceſſat argumentum à correlatiuis, *Barboſ. in locis communibus argumentorum Iuris, loco* 29. ratio diuerſitatis eſt, quia ſi pater alit filios, & onus expenſarum ſentit, patriam tamen poteſtatem retinet: ex qua magnas percipit vtilitates, quod ceſſat in Matre, vnde ſi additio Irenei procederet, magis puniretur Mater in iſto caſu, quam Pater, & ſic ad iſtam inæqualitatem euitandam, argumentum à correlatiuis ceſſare debet.

Neque dubitandum eſt, quod pater etiam in mala fide exiſtens, in poteſtate habeat filios, ex ſe natos, vxore exiſtente in bona fide.

Quia ad hoc eſt punctuali doctrina *Bald. in l. qui contra in tertia quæſtione, numer.* 9. *Cod. de inceſtis nuptijs.*

SECVNDVS Caſus eſt, cum omnes parentes fuerunt in mala fide, & in iſto caſu cum proles ſit illegitima, alimenta iſtis filijs ſunt præſtanda, eo modo, & forma, qua præſtari ſolent illegitimis, iuxta diſpoſitionem cap. cum haberet, de eo qui duxit in Matrim. quam polluit per adulterium, cuius diſpoſitionem etiam in ciuili foro obſeruari inconfeſſo eſt, apud omnes, & latè docuit *Coler. de Alimen. lib.*1.*cap.*3.*numer.*8. & in hoc etiam caſu conſenſit *Sanch. vbi ſupra n.*11. *verſ.* Quod ſi vterque.

99 Alenda igitur erit proles à patre, & nonniſi in ſubſidium à matre, *Valaſchus dicta deciſione* 92.*n.*31. *& Coſta Papienſ. de remedijs ſubſidiar. remedio* 106.*nu.*5. *qui alios cumulant.*

100 TERTIVS Caſus eſt, cùm vterque coniux eſt in bona fide, & in hoc caſu Sanchez ait communibus vtriuſque parentis expenſis filios allendos, quod ante eum dixerat *Surd. de aliment. titulo primo, quæſt.*14. *numerò octauo, & quædam Additio ad Abbatem in cap.* 1. qui filij ſint legitimi, quam tamen *Sanch. non allegauit.* Mouentur ex *dicto cap.*2. ibi, de parentum facultatibus nutriantur.

101 Verùm hæc opinio mihi nunquam potuit placere.

Quia ambobus parentibus exiſtentibus in bona fide proles eſt legitima, quoad omnes omninò iuris effectus vt ſupra §.11. probauimus.

At filios legitimos pater alere tenetur, non mater, niſi in ſubſidium, *Coler. de alimen. lib.*1.*cap.*2. *nu.*14. *& ſequen. Coſta Papienſ.* vbi ſupra, confirmatur, quia mater non tenetur alere filios, niſi in caſibus *l. Neſennius ff. de negotijs geſtis, vt obſeruauit Salycet. in l. alimenta, Cod. de negotijs geſtis, at iſta caſus non continetur in d. l. Neſennius.*

102 Vlterius contra Sanchez, ſi vtroque parente exiſtente in mala fide, & ſic prole effecta illegitima, de alimentis eorum iudicandum eſt ad inſtar aliorum illegitimorum, vt expreſſe dixit *Sanchez dicto numer.*11.

verſic.

*verſic.*Quod ſi vterque,igitur à paritate rationis,vtroque paritate exiſtente in bona ſide, & ſic prole nata legitima de eius alimentis idem iudicandum erit, ac de alimentis aliorum legitimorum, at alij legitimi aluntur à patre,igitur &c.

103 Neque obſtat textus in dicto *cap.* 2. *ibi*, de parentum faculatibus.

Quia verba illa intelliguntur ordine ſucceſſiuo, non coniunctiuo, ita in fortioribus terminis text. in cap. cum haberet, de eo, qui duxit in mátrimonium quam polluit per adulterium, ibi, Vt vterque liberis ſuis neceſſaria ſubminiſtret, intellexit *Peregrin. de iure fiſci lib.3. tit. 18. n. 59. & modernus Barboſa in dicto c.cum haberet,nu.7.*

104 Hæc tamen intelligi debent, cum ambo parentes ſunt locupletes, alias enim ſemper filij ſunt alendi ab eo,qui poteſt eos alere, non ab impotente, ita colligitur ex dicta Authent. ſi pater, & peruulgatum eſt inter omnes, patre paupere exiſtente per matrem diuitem liberos eſſe alendos.

§. DECIMVS SEPTIMVS.

Quomodo Confeſſarius ſe gerere debeat cum Polygamo.

105 Diligenter ſi ſcitabitur Confeſſarius à pęnitente, nùm in contrahendo ſecundo matrimonio viuente prima vxore, benè ſenſerit de Sacramento Matrimonij. Nam ſi errorem habuiſſet in intellectu, exiſtimans fortaſſe polygamiam vxorum eſſe licitam, cum eo agere deberet Confeſſarius, ac agitur cum hæretico, ac proinde cum excommunicato excommunicatione Bullæ Cęnæ Domini in primo canone.

106 Si veró ſemper Catholicè ſenſit de Matrimonio, tunc niſi polygamia ſit ab Epiſcopo reſeruata, omnis Confeſſarius ab ea poterit abſoluere, ita *Fagund.in præcepta Eccleſ. præcepto ſecundo, lib.8.cap.8.numer. 39.P. Zanard, in ſumm. diuin. præcep.par. 1. præcep. 1. cap. 11. verſ.* Sexto noto cum Toleto, *Homobon. de Bonis de examin. Eccleſiaſt. part. 1. tractato 7.cap.primo.quæſt.4. Valerus de differentijs vtriſque fori, verbo hæreſis. differentia ſecunda, numer. 1. Syluan. ſecunda ſecundæ quæſt.21.artic.3. concluſ.2.Filliuc. quæſtionum moralium parte ſecunda, tractatu. 22. cap. 6. numer. 164. & poſt hæc ſcripta viſus Religioſiſſimus Pater Conciuis meus Dominus Don Dominicus Pueronus Abbas Generalis Monachorum Montis Oliueti in ſuis commentarijs, in Bullam Cœnæ cap.1. numer. 37. & num. 66. & latius numero* 57. qui generaliter loquntur de Apoſtata, Sortilego, Blaſphemia, Hæreticali, & ſimilibus recte, & Catholicè ſentientibus, & ratio huius rei euidens eſt, quia *vt dixi titulo primo*, §. *primo, num.4.verſic.*Item dicitur error, nullum factum, quantumuis hæreticum, eſt ſufficiens ad conſtituendum in foro conſcientiæ Hæreticum ſine errore in intellectu.

107 Monebit deinde Confeſſarius Polygamum, primò de ſtatu in quo reperitur, & de grauitate peccati ſui, de quo Chriſtus Dominus noſter, Matth. cap. 19. & Lucæ cap. 16. dixit: *Omnis, qui dimittit vxorem ſuam, & alteram ducit mechatur: quæ verba Chriſti referens* Marcus cap. 10. addit: *Mechatur ſuper ſuam.*

108 Secundò de eius obligatione redeundi cum prima, de obligatione cum ſecunda vxore reſtitutionis dotis, & in hoc caſu animaduertat Confeſſarius, quod polygamo exiſtente in mala fide, vxor ſecunda lucratur omnia ſibi donata,etiam pretioſa, iuxta ea, quæ allegat in parum abſimilibus terminis *Ricc. in praxi fori Eccleſiaſt.reſol.223.in impræſſis Neapol. de anno* 1620. & de obligatione erga filios ſecundi matrimonij, vt ſupra dictum eſt.

109 Tertiò monebit mulierem, quæ dubitat de prioris viri vita, de diſpoſitione tex.in c.Dominus, de ſecund. nupt.vbi dicitur in eo caſu,poſſe mulierem prædictam reddere debitum, ſed nequaquam illud poſſe exigere, ſtatimque cum primo viro redire debere, ac certa eſt de illius vita,circa quam rem videndus eſt *Comitul. reſpon.moral.lib.1.q.29.* Si tamen mulier ſic dubitans om-

110 nes poſſibiles diligentias feciſſet pro veritate indaganda, & adhuc dubia eſſet, *Diana reſolutio. moral. par.3.tract 4.reſol. 295. cum Sanch. Filliucc. Conich. Valentia, & Reginaldo*, quos allegat probabiliter arbitratur mulierem in iſto caſu poſſe,& reddere, & petere debitum, argumento eorum, quæ docent DD. de poſſeſsore bonæ fidei, qui ſi dubitat rem eſse alienam, & facto ſufficienti examine, nequit dubium vincere,poteſt non ſolùm retinere,ſed etiam ea vti,videatur tamen de hac ré latiſſimè agens *D. Traſmiera l. 2. qu. 6. per totam ſui tractatus eruditi de polygamia.*

111 Tandem circa ſalutares pænitentias in foro conſcientiæ polygamo iniungendas,Confeſsarius præ oculis habeat *textum in cap.accepiſti*, de ſponſa duorum, cuius hæc ſunt verba: Accepiſti illam in vxorem tibi, quam alter ſibi deſponſatam habebat,dimitte illam, quia nunquam poteſt tibi fieri legitima, & quadraginta dies in pane, & acqua,cum ſeptem ſequentibus annis pæniteas,ita tamen, vt Confeſsarius intelligat ſibi non imponi præceptum talem pænitentiam iniungendi,cum circa hoc poſſit,iuxta prudens ipſius arbitrium, ieiunia illa moderari, vti notauit *Didac. Perez. ad Ordinam. Regni Caſtellæ lib. 5.tit. 1. l.3.fol. mihi. 45.verſ.* Punitur.

TITVLVS SEXTVS.

De Confeſſarijs Sollicitantibus.

SVMMARIVM.

1 *De enormitate huius criminis remiſſiuè.*

2 *De Bullis Apoſtolicis, quarum vigore Inquiſitores cognoſcunt de hoc crimine,& n.ſeq.*

5 *An etiam de iure hoc delictum ſpectaret ab Inquiſitores,& n.ſeq.*

7 *Poſt Bullas Pauli IV. & Pij IV. Inquiſitores cognoſcebant de hoc crimine,etiam extra loca Hiſpaniæ.& nu. ſeqq.*

10 *Legum alia fauorabilis,alia odioſa.*

11 *Conſtitutio Gregorij XV.eſt odioſa, & correctoria iuris communis,& n.ſeq.*

15 *Ante Bullam Gregorij diſputabatur,an in Bullis Pauli, & Sixti compræhenderetur Confeſſarius Sollicitans pueros, vel per interpoſitam perſonam, vel poſt confeſſionem, hæc dubia hodie ſunt deciſa, & n.ſequentibus.*

18 *Sollicitans ad alia peccata, non luxurioſa non incurrit pœnas noſtræ Conſtitutionis,& num.ſeq.vbi an ſaltem talis Sollicitans ſubdatur foro Inquiſitorum, & ſit de fide ſuſpectus.*

21 *Pœnas noſtræ Conſtitutionis non incurrit,fingens ſe Sacerdotem,& Sollicitans nec fœminæ confeſſarium Sollicitantes,& n.ſeq.vbi etiam quid de interprete.*

24 *Inquiſitores procedunt, licet actus inhoneſti non ſint completi.*

25 Confeſſarij ſollicitantes fœminam, vt ſit mediatrix comprӕhenduntur in Bulla noſtra.

26 Quid ſollicitante ad peccata carnalia in alijs Sacramentis,

27 Sollicitas ante, vel poſt confeſſionem quando indicat in Bullam, & n. ſeq.

30 Quid in ſollicitante in Confeſſionario, vbi decretum Supremi Tribunalis. & num. ſequent. & quid de Confeſſario Monialium Sollicitante in Parlatorio communi.

Sollicitare quid ſit, & an Confeſſarius conſentiens mulieri ſollicitanti incurrat in noſtram Conſtitutionem, nu. 33. & ſeq.

36 Quid de Confeſſario poſt ſollicitationem ſtatim pœnitente, vel laudante venuſtatem mulieris, vbi quid de ſollicitante tacitè, & num. paruitas materiӕ excuſet, vbi latè de materia, & num Bulla comprӕhendat actus ſolum venialiter inhoneſtos, & de facultate conceſſa Inquiſitoribus Vniuerſalibus damnandi Confeſſarium ex teſtibus ſingularibus. & n. 37.

38 Mandans confeſſario vt ſollicitet non comprӕhenditur in Bulla noſtra.

39 Adducitur pulcherrime doctrina Bartoli.

40 Talis mandans ſubditur foro Inquiſitorum. & ſeq.

41 Mandans eſt de foro Mandatarij. & num. ſequenti. & 43.

42 Delictum mandantis, & Mandatarij eſt vnum, & ſeq.

44 Ratione connexitatis cauſa mandatis eſt de foro Inquiſitorum.

45 In alijs delictis ad Sanctum Officium ſpectantibus mandans eſt de foro Inquiſitorum. & n. 53.

46 Doctrina Dianӕ Trimarchi, & aliorum non habet locum in hoc caſu.

47 Conſtitutio noſtra recipit interpretationem à iure communi.

48 Cur fœmina ſollicitans confeſſarium non ſubdatur foro Inquiſitorum.

49 Quӕ dicta ſunt de mandante proportionabiliter dicenda ſunt de alijs cooperantibus Confeſſario.

50 Singularitas teſtium, quotuplex.

51 Sufficienter probatur ſollicitatio per teſtes ſingulares, & per mulieres, & n. ſeq.

54 Qualitas mulierum diligenter conſideranda, aliaque perpendenda, & n. 55. vbi de varijs adminiculis in hoc crimine.

56 Mulieres, quӕ Confeſſario ſollicitanti conſenſerunt, an ſint teſtes idoneӕ.

58 Duӕ fœminӕ in hoc crimine non conuincunt, & quot requirantur, & num. ſeq.

61 Fœmina honeſta denuncians non facit indicium ad capturam, nec ad torturam, & num. 62. vbi literӕ Sacrӕ Congregationis.

63 Examinatur doctrina Canterӕ, qui voluit vnicam fœminam in hoc crimine facere indicium ad torturam.

64 Hӕc doctrina non recipitur, nec in Inquiſitionibus Italiӕ, nec Hiſpania.

65 Doctrina Abbatis cap. 2. de confeſſis non recipitur, & num. ſeq.

67 Nec etiam habet locum cum veritas aliter nequit haberi.

68 Teſtis cum admittitur in deffectum aliarum probationū, an habeatur pro omni exceptione maiori, & n. ſeq.

71 Iuſtitia Decreti Sac. Congreg. in hac re.

72 Tortura ſuper intentione datur Confeſſarijs ſollicitantibus. & num. ſeq.

73 Item, & pro vlteriori veritate, & ſi in tortura perſiſtant, an dimittendi vbi quid agendum, cum Confeſſario ſollicitante per verba ambigua, & negante ſe habuiſſe intentionem ſollicitandi.

74 Confeſſarij ſollicitantes ſunt ſuſpecti de vehementi, contra Paramum, & ideò abiurant de vehementi, num. ſeq. vbi de praxi Inquiſitionis Hiſpana, & eius fundamentum, & pro ea adducitur pulcherrima doctrina Bartol. l. verum eſt de furtis, & in quo caſu in Hiſpania huiuſmodi confeſſarius ex ſententia Auctoris debet abiurare de vehementi. numer. 77.

75 Confeſſarij ſollicitantes in confeſſionario non abiurant.

78 Confeſſarij in Confeſſionaria ſollicitantes extra occaſionem confeſſionis non ſunt cogendi abiurare.

79 Pater Diana tenet oppoſitum, & eius ratio & num. ſeq.

81 Vna determinatio reſpiciens plena determinabilia debet ea æqualiter determinare. num. 87.

82 Inquiſitor Luſitania procedunt in crimine Sodomiӕ, & idem faciunt Inquiſitores Valentiӕ, Arragoniӕ, & Cathaloniӕ num. 8.

83 Clauſula ſicut in cauſis fidei quomodo intelligitur vbi declaratio Sanctiſſimi Domini Vrbani Octaui & num. 86.

85 Sodomitӕ quomodo ab Inquiſitoribus puniantur.

88 Doctori atteſtanti de conſuetudine alicuius fori quomodo credatur.

89 Quibus pœnis puniantur.

Suſpenſio ab audiendis confeſſionibus eſt pœna ordinaria huius delicti.

90 Dum confeſſarius nec conuictus eſt, nec confeſſus de hoc crimine ſuſpenſio regulariter debet eſſe ad tempus, vel ad arbitrium.

91 Niſi Confeſſarius vrgeretur grauiſſimis Indicijs.

92 Quid ſi tortura data huic Confeſſario eſſet grauis.

93 Cum Sacerdos eſt de ſollicitatione, vel confeſſus, vel conuictus ſuſpenſio à confeſſionibus debet eſse perpetua,

94 An metus excuſet Confeſſarium, & proponitur exemplum.

95 Confeſſarius de quo hic, ligatur noſtra Conſtitutione.

96 Metus illatus confeſſario à fœmina eſt leuis.

97 Aurea ad hoc verba Diui Ambroſij.

98 Mitius puniendus hic Confeſsarius ſecundum Souſam.

99 Non tamen debet eſſe immunis ab omni abiuratione contra Souſam.

100 Apoſtatans à fide, qui deberet abiurare de formali, ſi id egit ex metu, vel coactione conditionali abiurat de vehementi.

101 Reijciuntur Acugna, Peirin, & Cabreros, & num. ſequen.

105 Quomodo ſe gerere debeat confeſſarius, cum confeſſario ſollicitante, habente errorem in intellectu.

106 Sollicitatio eſt caſus reſeruatus Epiſcopis in Regno Neapol.

108 Vbi tamen non eſt caſus reſeruatus, quilibet Confeſſarius poteſt abſoluere.

108 De grauitate huius delicti.

109 Quid conſulendum confeſſario ſollicitanti.

110 Reprobatur Peirin. & Molfeſ.

111 Mulier ſollicitata tenetur denunciare confeſſarium ſollicitantem, etiamſi conſenſerit ſollicitationi, etiam ommiſſa correctione fraterna. & num. ſeq.

114 An regulares, vigore ſuorum Priuilegiorum poſſint abſoluere mulierem ſollicitatam, quӕ confeſſarium ſollicitantem non denunciauit in termino ædicti Inquiſitorum, ob idque eſt excommunicata excommunicatione dicti ædicti.

114 Quomodo denunciare teneatur virgo Nobilis quӕ non poteſt ſine infamia accedere ad Inquiſitores.

116 De cauſis excuſantibus à denunciatione remiſſiuè.

117 Confeſſarij non explicantes pœnitentis obligationem denunciandi, grauiter puniri debent ab Inquiſitoribus.

118 DD.

118 *DD. enumerantur, qui volunt obligationem denunciandi in fœmina ſollicitata oriri ex Conſtitutionibus Apoſtolicis.*

119 *Facundez, & alij volunt eam oriri ex edictis Inquiſitorum.*

120 *Prior opinio eſt verior.*

121 *Boſſ. ait hanc obligationem oriri radicaliter ex Apoſtolicis Conſtitutionibus, & formaliter ex edictis Inquiſitorum, ſed ſtante Bulla narrata reijcitur Boſsij diſtinctio.*

122 *Fagundez vult ſecretum naturæ excuſare ab obligatione denunciandi.*

123 *Sed hæc opinio eſt falſa.*

124 *Sollicitatio in confeſſione vergit contra bonum commune, & publicum.*

125 *Correctio fraterna non eſt præmittenda ante denunciationem Confeſſarij ſollicitantis contra Fagundez & n. ſeq.*

127 *Denunciandus eſt Confeſsarius, etiamſi contra eum non adſit infamia, contra eundem Fagundez.*

128 *Etiam emendatus eſt denunciandus contra eundem Fagundez. & num. 129.*

130 *Cautiſſime legendus Fagundez in hac materia denunciationis faciendæ S. Officio, quia verè eius doctrina deſtruit omnia Inquiſitorum Edicta.*

1 De enormitate huius criminis, aliqua præmittenda eſſent, ſed quoniam hac ex DD. infra allegandis vnicuique facilè conſtabit: ideò ad materiæ tractationem accedendo: ſit.

§. PRIMVS.

Quo Iure Inquiſitores procedant in hoc Crimine.

2 INquiſitores Hæreticæ prauitatis de hoc crimine cognoſcunt, vigore Bullæ Pauli Quarti anno 1561. die 16. Aprilis editæ, & directæ Archiepiſcopo Hiſpalenſi incipiente: Cum ſicut nuper, & Bullæ Pij IV. editæ anno 1554. die 6. Aprilis, item vigore decreti facti à Supremis Generalibus Inquiſitoribus approbati etiam à Sanctiſs. Clemen. VIII. de quibus *Ludouic. à Paramo de origine S. Inquiſitionis lib. 3. cap.* 10. *num.* 168. ſed Bullæ illæ, & illud decretum videntur habere locum tantummodò in Hiſpanijs, quoniam directæ erant Bullæ Archiepiſcopo Hiſpalenſi, & decretum Sacræ Congregationis expreſſe reſtrictum ad loca Hiſpaniæ, vt tàm Bullis, quam ex decreto Sac. Congregatio videre eſt.

3 De anno autem 1612. de menſe Aprilis fuit decretum à Sanctiſſimo Paulo Quinto, monendos eſſe omnes Inquiſitores, vt Confeſſarij præciperent, quod abſtineant ab omni, & quacumque ſollicitatione, alias procedetur rigoroſè contra quoſcumque, & de hoc decreto apparere ex litteris Eminentiſs. Cardinalis Arrigonij, ſcriptis Reuerendiſs. Inquiſitoris Mediolani ſub die 5. Maij anni 1612. atteſtatur Aloyſ. Bariola in ſuis Floribus Director. Inquiſitorum, tractatu de Confeſſarijs Sollicitantibus, §. *Inquiſitores procedunt.*

4 Nunc autem de re extat Nouiſs. Conſtit. Greg. XV. edita, die 30. Auguſti 1622. incip. Vniuerſi Dominici, in qua literas, ſeu Bullam Pauli IV. confirmat, illamque non ſolum in Hiſpaniarum Regnis, ſed in quibuſuis Chriſtiani Orbis partibus firmiter, & inuiolabiliter obſeruari præcipit: Bullam autem hanc ad verbum referunt *Naldus in ſumma in verbo Confeſſarius, n. 41. & Bariola in litteris pro S. Officio editis poſt ſuos flores Directorij fol. mihi 462. & omnes Doctores moderni.*

5 Diſputari tamen hoc loco poteſt, an etiam de iure communi huiuſmodi crimini cognitio ſpectaret ad Inquiſitores. In quare.

Salcedo ad *Diaz in practic. criminali cap.* 85. *ſub litera A. refert Nauarrum in conſ.* 1. *in tit. de hæreticis*, vbi (ait ipſe) eum multis rationibus probare, minimè potuiſſe Inquiſitores cognoſcere contra quendam Religioſum, qui carnaliter cognouerat duas mulieres, quas in Sacramentali confeſſione audiuerat, ſed voluit allegare conſil. ſecundum, verè etiam illud conſil. Nauari non potuit ad hoc allegari, cum non loquatur de Confeſſario ſollicitante, ſed de confeſſario cognoſcente filiam ſpiritualem, vt animaduertit *Freitas ad Roder. de confeſſ. ſollicit. quæſt. 2. numre.* 45. *verſ.* Qui tamen.

In hac tamen quæſtione loquendo ante Bullas Pauli, & Pij IV.

6 Dicendum eſt, Inquiſitores minimè potuiſſe cognoſcere de hoc crimine, ſed Epiſcopos illius crimini fuiſſe Iudices competentes, ita *Ludou. à Paramo de origine S. Inquiſit. lib. 3. quæſt.* 10. *n.* 92. vnde etiam olim Epiſcopi ſolebant ſibi reſeruare hunc caſu, prout de varijs Epiſcopis in Regno Neapol. atteſtatur *Graffius de caſibus reſeruatis libro ſecundo cap.* 12. *num. octauo. & ſequent.*

7 Si verò loquamur ante Bullam Gregorij XV. ſed poſt Bullas Pauli IV. & Pij IV. Dico quod Epiſcopi ſoli non poterant de hoc crimine cognoſcere, ſed ad Inquiſitores ſpectabat, cognoſcique abijs debebat, eo modo, quo cognoſci ſolent cœteræ cauſæ Hæreſis, cum interuentu ordinarij, ita *Sanctarellus de Hæreſi cap.* 44. *dub.* 1. *num.* 1. *Roderic. à Chuna de confeſs. ſollicit. q.* 2. vbi latiſsime *Freitas in additione quæſt.* 2. *& moderni infra allegandi.*

8 Probatur concluſio, quia ad Inquiſitores pertinet de iure cognoſcere in cauſis Hæreticorum, & ſuſpectorum de hæreſi, cap. accuſatus de hæret. in ſexto, *Freitas ad dictam quæſtionem* 2. *Roder. n.* 45. *verſ.* Decipitur ſecundo, *Senctarell. de hæreſi cap.* 40. *dub.* 1. *concluſ. ſupra n.* 5. *vbi alios allegat.* At Pontifex in dictis Bullis declarat, hoſce Confeſſarios eſſe de hæreſi ſuſpectos, ibi: Nos in animum inducere nequeuntes, quod qui de fide Catholica rectè ſenſerint Sacramentis in Eccleſia Dei inſtitutis abutantur.

Et hoſce Confeſsarios de hæreſi etiam eſse ſuſpectos, docuerunt *Pegna ad Director. part.* 2. *commen.* 81. *verſ.* Illæ quoque, *Salcedo ad Diaz in pract. crimin. cap.* 85. *verſ.* Hodie vero, *Graff. de caſibus reſeruatis lib.* 2. *cap.* 12. *numer.* 23. *& latiſſimè alios allegans, & Auguſt. Barboſa. de Officio Epiſcopi tom.* 2. *allegatio* 40. *nu.* 41. *& ſequen.* igitur eius criminis cognito poſt Bullas Pauli Quarti, & Pij Quarti ad Inquiſitores ſpectabat.

9 Et hoc etiam extra Regna Hiſpaniæ, nam ratio ſupra allegata militat vbique nec Papa cenſetur voluiſse declarare hoſce ſollicitantes ſuſpectos in Hiſpania, non autem alibi, præſertim cum ratio præſumptionis Papæ, quæ eſt abuſus Sacramenti, militet vbique, & quod ita obſeruaretur, tàm in Inquiſitionibus Hiſpaniæ, quàm Italiæ, reſcripſit Cardinalis Sanctæ Seuerinæ Supremus Inquiſitor, die 28. Iunij 1597. *Ioanne Franciſco Leonio tunc Vicario Generali Epiſcopi Vercellenſi, vti atteſtatur ipſe in tertia parte Theſauri fori Eccleſiaſtici cap.* 37. *n.* 35.

Poſt Bullam autem Gregorij Decimiquinti nulla poteſt eſse hac de re probabilis dubitatio, vt videre eſt ex tenore ipſius Bullæ, & ex infra dicendis.

§. SECVN-

§. SECVNDVS.

An Bulla Gregorij XV. ſit fauorabilis, vel odioſa.

10 SVppoſita communi diſtinctione, ſeu diuiſione legum in fauorabilem, & odioſam, de qua diuiſione latiſſimè tractant, *Suar. de legibus lib.5. cap.2. per totum, Salas in prima ſecundæ tractatu de legibus diſput. 21. ſect.1. num.10. verſ. Sed dubium eſt, & Gonzalez ad Reg.8. Cancell. §.6. probemiali per totum, vbi allegat omnes alios DD.*

11 Dicendum eſt, præfatam Conſtitutionem non fauorabilem, ſed odioſam eſſe, ita *Aloyſ. Ricc. in tertia parte Variarum reſolutionum in praxi. Bullæ circa ſollicit. in confeſſ. reſolut. 65. & 66. Sanctarell. de hæreſi cap.45. dubio 5. num.5. verſ.* Reſpondetur hanc Conſtitutionem.

Ratio huiuſce concluſionis eſt, nam fauorabilitas, & odioſitas legum ſumendæ ſunt ad earundem legum materia, ita *Suar. vbi ſupra num.4.* & alij proximè citati, at materia huiuſce legis eſt odioſa quoniam pœnalis) igitur etiam Conſtitutio illa eſt odioſa.

12 Et licet indirectè videatur hæc Conſtitutio fauorabilis, quia fuit promulgata, vt Sacramenta legitimè adminiſtrentur, & ad obuiandum animarum periculis, attamen non per hoc deſinit eſſe odioſa huiuſmodi Conſtitutio alias nullæ eſſent leges odioſæ; nam cuiuſcumque legis etiam odioſiſſimæ finis eſt, fauor totiùs Reipublicæ, & ipſius bonum. Sic reſeruatio votorum eſt facta ob ſalutem animarum, & fauorem Religionis, & tamen quia pęnalis eſt, ideò eſt odioſa, *Suar. tom.2. de Relig. lib.6. de votu, cap.21. num.1. Sot. de Iuſtitia, & Iure lib.7. quæſt.4. clauſ. Regia lib.6. cap.21. nu. 48. latiſſimè Sanch. in præpepta Decalogi libro quarto, cap.40. numero 25.*

Sic reſeruatio peccatorum, ex *Tridentino ſeſſ.14. cap. 7.* introducta eſt in Eccleſia in fauorem animarum, & tamen hæc reſeruatio odioſa eſt, *Suar. de pœnit. diſput. 40. ſectio.6. Henriq. in ſumm. lib. 6. de pœnit. cap. 26. numer.6.*

13 Ex his colligitur Conſtitutionem hanc ſtrictiſſimè eſſe intelligendam, *cap. odia de regul. iuris, in ſexto, l. cum quidam, ff. de liber. & poſthum. Authen. quas actiones C. de Sacroſanct. Eccleſijs, vbi communiter DD. latiſſimè Suarez de legibus lib.6. cap.2. & 3.* ad quem ſemper recurrendum eſt in materia interpretationis, & extenſionis legum, prout etiam de eadem materia videndus eſt *Farinac. in ſuis Fragm. crimin. par.1.* poſt tractatum eiuſdem de Furtis in litera E. in verbo Extenſio, per plures numeros, & concluſiones, & *Salas de legibus dicta diſput.21.*

14 Eſt etiam Bulla hæc iuris communis correctoria, cum ante Bullas Pauli IV. & Pij IV. Epiſcopi ſoli de hoc crimine cognoſcerent.

§. TERTIVS.

De varijs dubijs in hac materia declaratis per Bullam Gregorij Decimi quinti.

ANte Gregorij XV. Bullam plura, eaque maximi momenti diſputari ſolebant in hac materia, quæ nunc Sanctiſſime per Bullam noſtra ſunt definita: Et

15 Primò quidem diſputari ſolebat, an Bullæ Pauli IV. & Pij IV. itemque decretum Sacræ Congregationis, de quibus ſupra, haberent locum in ſollicitante pueros, quoniam loquuntur ſolum de ſollicitatione fœminarum, & quamuis opinio affirmatiua fuerit magis vera, magiſque in Sancto Officio practicata, vt patet ex *Aloyſ. Ricc. in tertia parte variarum reſolut. titulo de ſollicit. in confeſſ. reſolut. 66. per totum, & Sanctarell. de hæreſi cap.45. per totum, Hieronym. Rodriquez in Compendio quæſtio. regul. reſolut. 131. num 2. & ſequen.* attamen etiam opinio negatiua magnos habuit ſectatores, vt videre eſt ex eodem *Sanctarell. vbi ſupra, & ex Ludouico à Paramo de origine S. Inquiſitionis lib. 3. quæſt.10. num.92. vbi alios allegat, Graff. conſil.1. de cognat. Spirituali in ſexto quæſito, & Rodriq. vbi ſupra.*

Hodie autem ceſſare debet huiuſmodi diſputatio, propter verba Bullæ Gregorianæ circa medium, ibi: Quaſcumque perſonas, & quæcunque illæ ſint ſollicitauerint, quæ verba ob generalitatem eorum, etiam ad pueros extendi nullus negare audebit, *Naldus in verbo Confeſſarius num.41. verſ.* Quarum prima eſt, ſed verè etiam ante Bullam noſtram ſeruabatur in praxi opinio affirmatiua, teſte *Molfeſ. viden. in ſum. tract.7. c.24. n.34. & Rodriq. loco prox. relato.*

16 Secundò, diſputabatur, an iura illa antiqua habere poſſent locum contra ſollicitantes per interpoſitam perſonam, quæ quæſtio multas patiebatur difficultates, vt videre eſt ex *Riccio vbi ſupra reſolut.65. per totam.*

Attamen etiam hæc queſtio fuit hodie per Bullam noſtram deciſa per illa verba: *Siue per ſe, ſiue cum alijs perpetranda*, Naldus vbi ſupra, verſ. Secunda eſt, an ſollicitantes, *Sanctarell. de hæreſi cap.44. num.19. concluſ.14.*

17 Tertiò controuertebatur, an dicta iura procederent contra ſollicitantes immediatè ante confeſſionem, vel immediatè poſt, cum loquantur de ſollicit. in actu confeſſionis, licet affirmatiua opinio eſſet in S. Officio iam vſu recepta, vt videri poteſt ex traditis per *Bellon. de poteſtat. eorum, quæ incontinen. fiunt lib.1. cap.176. Aloyſ. Riccio lib. 2. variarum reſolut. reſolut. 440. per tot. Ludouic. à Paramo dicta quæſt.10. à num. 31. vſq; ad finem, & num.90. Genuenſ. in praxi Archiep. Neapoli cap.66. numer.2.* vbi quod ita declaraſſe fertur, Clement. VIII. & *Hieron. Rodriq. vbi ſupra num. 5. qui alios latiſſimè allegat*, attamen quæſtio hæc, ex verbis Bullarum antiquarum, anceps reddebatur.

Hodie tamen etiam quæſtio, & controuerſia hæc videtur per Conſtitutionem hanc clariſſimè deciſa per illa verba: Siue ante, vel poſt immediatè, de qua re plura infra propria Quæſtione.

§. QVARTVS.

An Sollicitans fœminas ad alia peccata, non tamen luxurioſa, incurrat pœnas noſtræ Conſtitutionis.

18 IN hac re doctiſſimus *Pegna in Directorium Inquiſitorum par.2. comment.81. verſ.* Ille quoque, voluit eadem hæreſis ſuſpicione laborare Confeſſarium ſollicitantem mulieres ad libidinem, ac ad alia peccata, & proinde ad quæcunque peccata ſollicitantem Inquiſitorum iudicio ſubditum eſſe, attamen hoc non obſtante.

19 Dicendum eſt, talem Confeſſarium ſollicitantem, non incurrere pœnas dicte Conſtitutionis Gregorianæ, nec ſubdit iudicio Inquiſitorum, ita *Sanctarell. de hæreſi cap.46. num.1. concluſ.1.* latiſſimè poſt hæc ſcripta viſus, *Diana reſolut. moral. par.1. tract.4.*

re

reſolut. 20. *per totam, vbi alios allegat.*

Ratio eſt, quoniam Bulla loquitur de ſollicitante ad venerea: nam licet vtatur hiſce verbis, Ad inhoneſta, attamen illa verba, tum ex ordinaria eorum ſignificatione, tum ex antecedentibus actus libidinoſos ſignificant, *Sanctarell. vbi ſupra. in fin. num.* 1. At in Conſtitutionibus pœnalibus, & odioſis non fit extenſio de delicto ad delictum, *l. interpretatione, de pœnis, cap. in pœnis, de reg. iur. in* 9. *Honded. conſ.* 95. *num.* 99. *vol.* 1. *latiſſime Villagut. de extenſ. legum Rubr. de extenſione legis pœnalis reſpectu meræ pœnæ, num.* 1. *& ſequen.* vbi latiſſimè probat extenſionem non eſſe admittendam in lege pœnali, & contrarijs argumentis reſpondet.

20 Hiſce accedit etiam diuerſitatis ratio inter peccata carnis, & alia peccata: nam illa ob carnis fragilitatem frequentius in confeſſione committebantur ſollicitando pœnitentes, prout apparet ex Prohemio Bullæ Pauli IV. nec nouum iniure noſtro eſt, aliquando grauiorem pœnam minori delicto imponi, cum homines ad illud proni ſint, ſoleatque frequentius committi, vti animaduertit *Turrecremat. cap. interfectores* 33. *quæſt.* 2. *art.* 2. *num.* 5. *gloſ. cap. admonere eadem cauſa, & quæſt. D. Thom. in* 4. *diſt.* 37. *quæſt.* 2. *art.* 2. ad ſecundum, vnde illis carnis peccatis, vti his quæ frequentius committebantur Gregor. XV. reliquique Pontifices prædeceſſores pœnas per Conſtitutiones ſupra nominatas, grauiſſimas conſtituerunt, quamuis fortaſſe contingere poſſit, pœnitentem ſollicitari ad peccata alterius generis grauiora: cum hoc, vel non accidere ſoleat, vel ſaltem rariſſimè, tum, & ob ſpecialem malitiam contrariam puritati tanti Sacramenti, & ita etiam tenet *Ludouic. à Param. lib.* 3. *cap.* 10. *num.* 121. *verſ.* Inde fit, *Ledeſma ibi alleg. in addit. ad tertiam partem quæſt.* 56. *art.* 2.

Atque hæc procedunt, cum quæritur, an Confeſſarius ſollicitans in non venereis in confeſſione comprehendatur ſub pœnis huiuſce Conſtitutionis noſtræ.

Nam ſi quæratur, an talis Confeſſarius ſubdatur foro Inquiſitorum, ſitque de hæreſi ſuſpectus vti ille, qui Sacramento penitentiæ verè abutitur *D. Traſmiera de Polygamia lib.* 3. *quæſt.* 2. §. *vnico, num.* 46. reſpondet affirmatiuè, & in hoc ſenſu intelligi doctrinam Pegnæ ſupra in principio, §. *allegatam, &* vltra allegata ab ipſo, idem docuerunt eodem modo doctrinam *Pegnæ vbi ſupra, intelligentes Ioan. Sancius in ſuis ſelectis diſput.* 11. *n.* 23. *verſ.* Et explicari poteſt *Pegna: Caſtro Pallao tract.* 4. *diſput.* 9. *punct.* 6. *nu.* 2. *& Pater Trimarca*, *cuius Religionem, claritatem & doctrinam veneror, de Confeſſario abutente Sacramento pœnitentiæ diſp.* 14. *ſect.* 3. *num.* 15. *& ſequent.*

Ego in caſu occurrenti rem hanc deferendam puto ad Sacram Congregationem, quia quamuis ſupradictorum DD. auctoritati multum deferam, attamen de illorum traditione valde dubito, quia ſollicitatio in confeſsione inducit ſuſpicionem hæreſis ex vi Conſtitutionum Apoſtolicarum, cum ante eas ſoli Epiſcopi de hoc delicto cognoſcerant. At Conſtitutiones illæ, ſuper quibus tota Iuriſdictio Inquiſitorum eſt fundata ſunt reſtrictæ ad ſollicitationem ad venerea, vti ea, quę ſpecialiter pugnant cum puritate tanti Sacramenti, ergo extra caſus, de quibus loquuntur Conſtitutiones illæ, nulla intelligitur data Inquiſitoribus Iuriſdictio, nec ab Epiſcopis ablata.

§. QVINTVS.

Variæ Quæſtiones declarantur occaſione verborum Bullæ Gregorianæ.

VT breuiter caſus in hac materia occurrentes, ſecundum Gregorianæ Bullæ deciſionem poſsint declarari verba non nulla Bullæ breuiſsimè perpendemus, prout ſimilia verba Bullæ Pauli Quinti contra ſollicitantes perpendit, *Portell. in dubijs regularibus*, *verbo ſollicitare fœminas in confeſſione*, *fol. mihi* 1018.

Ac præterea ne in futurum de pœnabis delinquentibus imponenda, & de modo contra eoſdem procedendi ab aliquo dubitari poſſit, ſtatuimus, decernimus, & declaramus, vt omnes, & ſinguli Sacerdotes &c. Circa quæ verba.

21 Dubitari poteſt, quid dicendum ſit de Sacerdote, qui talem ſe eſſe fingit, quique fœminam ſibi bona fide peccata ſua confitentem, ſollicitat ad turpia.

Huic difficultati breuiter reſpondetur, quod cum Bulla noſtra loquatur in Sacerdote, non poteſt, nec debet extendi ad non Sacerdotem, qui ſe Sacerdotem fingit, ita *Sanctarell. de hæreſi cap.* 46. *n.* 9. *concluſ.* 6.

Ratio iſtius concluſionis eſt, prohibitio extenſionis in pœnalibus, & correctorijs, de qua ſupra, ita etiam ſenſit *P. Diana poſt hæc ſcripta viſus, variar. reſolut. par.* 1. *tractat.* 4. *reſolut.* 15. *latiſſimè alios allegans*, *P. Trimarcha de confeſſario abutente Sacramento diſput.* 7. *ſect.* 1.

In hanc tamen Conſtitutionem incurreret Sacerdos, quia ad turpia fœminam ſollicitaret: quamuis actuali iuriſdictione careret audiendi confeſſiones, latiſſimè *P. Trimarcha loco ſupra citato ſect.* 4. *per totam, qui alios latiſſimè more ſuo cumulat.*

22 Dubitari ſecundo loco poteſt, an penas dictarum Conſtitutionum incurrant fœminæ Confeſſarium ſollicitantes.

Huic etiam dubitationi reſpondendum eſt, negatiuè, quia Conſtitutio prædicta loquitur in Sacerdote, & Confeſſario, & eſt penalis, & odioſa: igitur non eſt extendenda ad fœminam ſollicitatem, & ita docuerunt *Aloyſ. Ricc. in praxi variarum reſolut. par.* 3. *reſol.* 67. *per totam, ſub rubr. Praxis contra ſollicitantes, Sanctarell. dicto cap.* 48. *n.* 4. *concluſ.* 3. *& Diana vbi ſupra reſol.* 23. *Trimarcha diſput.* 9. *ſect.* 5.

Hoc etiam loco iure poſſet dubitari quid ſentiendum eſſet de interprete confeſſionis ſollicitante.

Sed cum interpres appellatione Sacerdotis minimè veniat, & ſe potius teneat ex parte pœnitentis, non comprehenditur in Bulla noſtra, (etiamſi eſſet Sacerdos) idem *Sanchez vbi ſupra dicta diſput.* 2. *num.* 10. *&* 37. *& Caſtro Pallao in ſuo opere morali tract.* 4. *diſput.* 8. *punct.* 9. *nu.* 6. vbi merito reprobant *Freitam in Addit. ad Acugnam de Confeſſarijs ſollicitantibus quæſt.* 15. *n.* 37. ſi tamen Confeſſarius interpretis opera vteretur ad ſollicitationem talis interpres ſine dubio ſubderetur foro Inquiſitorum, vt dixi infra in §. ſpeciali de mandante.

23 *Qui perſonas, quæcumque illæ ſint,* per hæc verba nulli dubium eſt, quin tollatur dubitatio antiqua, de qua ſupra, an ſcilicet ſollicitans pueros, in Bullis, & Decretis antiquis comprehenderetur: nam, vt ſupra dixi comprehenditur etiam talis ſollicitas ob verba generalia, quæ ex ratione recti ſermonis apta ſunt, etiam maſculos comprehendere.

24 *Ad inhoneſta,* ſupra in proxima quæſtione dixi, per illa verba intelligi peccata libidinis, ac proinde Confeſſarium ſollicitantem ad alia peccata, non ligari noſtra

ſtra Conſtitutione, ad ibi dicta me remitto.

Poſſunt autem Inquiſitores procedere contra huiuſmodi Confeſſarios, ſiue actus inhoneſti ſint completi, ſiue incompleti, vt ſi interuenerint tantùm, oſcula, tactus, amplexus &c. ita Ludouic. à *Param. de origine S. Inquiſitionis lib. 3. quæſt. 10. n. 116. & 118.* vbi addit eadem pœna Confeſſarios puniendos eſſe pro tactu, & ſignis, ac ſi ad effectum libidinis perueniſſent, *Sanctarell. de hæreſi cap. 44. n. 7. Rodriq. in compen. quæſt. regul. reſolut. 131. n. 4.* vbi quod in Conſtit. antiquis compræhenditur etiam confeſsarius prouocans pueros ad molliciem.

25 *Siue per ſe, ſiue cum alijs quomodolibet prepetranda*, per hæc verba clariſsimum eſt prohiberi ſollicitationem etiam per interpoſitas perſonas, quidquid eſset de iure antiquo, ita *Graff. de caſibus reſeruatis lib. 2. cap. 12. de confeſſ. ſollicit. n. 29. & ſequent. & conſ. 1. de cognat. ſpirituali num. 37. verſ.* Circa quartum, volum. 1. cum alijs ſupra allegatis, benè *Diana var. reſol. tract. 4. reſol. 9. par. 1.*

Et ſic ceſsat quæſtio Doctorum, nùm ſollicitans feminam, vt mediatrix vt, compræhendatur in hac Conſtitutione, nam vtique compræhendi clarè innuunt verba eiuſdem ſupra relata, & dixit *Ferdinand. de Caſtro Pallao dicta diſp. 9. punct. 5. num. 2.* vbi idem docuit ſecùndum antiquas Bullas Pij IV. & Clementi VIII. *Sancius eadem diſput. 2. n. 44. & Ioannes Angelus Boſſius Barnabita de Iubilæo in appendice numer. 14. & ſequen.*

26 *In actu Sacramentalis Confeſſionis*: Quid in Sacerdote ſollicitante ad turpia mulieres, dum adminiſtrat alia Sacramenta, puta Baptiſmi Euchariſtiæ &c. an incurrat pænas huiuſce noſtræ Conſtitutionis, & quidem *Sanctarell. de hæreſi cap. 46. num. 5. concluſ. 4.* hanc quæſtionem in terminis format, & reſpondet negatiuè, nam in prædicta Cunſtitutione fit mentio ſolum de Sacramento penitentiæ, ergo quoad alia Sacramenta, ius commune reſeruans cognitionem horum criminum ordinarijs locorum remanet incorrectum.

27 *Siue ante, vel poſt*, nam in moralibus, quod parum diſtat nihil diſtare videtur, vt in terminis noſtris dixit *Bellonus de ijs, quæ incontinenti fiunt lib. 1. cap. 176. in fin.* & ita etiam in S. Officio ſeruabatur ante dictam Conſtitutionem, licet in Conſtitutionibus Pauli IV. Pij IV. non adeſsent hæc verba, & ita etiam viuæ vocis oraculo declaraſse Clemen. VIII. refert *Genuenſ. in praxi Epiſcopali Neapol. cap. 65. num. 2. &* circa hoc videndi ſunt Paramns, & Riccius locis allegatis cum de hac re agunt.

28 *Immediatè*, Quamuis Confeſsarij compræhendatur ſub diſpoſitione noſtræ Conſtitutionis, ſi ſollicitent feminas ad turpia in actu confeſſionis vel etiam ante, vel poſt, attamen id intelligi debet immediatè: nam ſi poſt multum temporis ſpacium elapſum, & poſtquam, tam Confeſsarius, quam penitens ad ſua habitacula ſe ſe receperunt ſollicitatio contingit, tunc tales Ordinarijs locorum puniendi relinquuntur, nec Conſtitutione præſenti ligantur, ita *Rodericus in ſuis quæſtionibus tom. 2. quæſt. 25. art. 2. Graff. de caſibus reſeruatis lib. 2. dicto cap. num. 36. verſ.* Sexto, & ſi affirmauimus, *Ludouic. à Paramo de origine S. Inquiſitionis lib. 3. cap. 10. numer. 91. Sanctarell. de hæreſi cap. 44. numer. 15. concluſ. 10. & num. 13. concluſ. 9. &* hoc ſtante dicta particula, Immediatè, nunc non videtur habere poſse probabilem dubitationem, quicquid licet in diuerſis terminis dixerit *Riccius tom. 3. variarum reſolut. 69. per tot.*

Vnde Confeſsarium poſt auditam confeſsionem accedentem ad domum mulieris, & eam ibi ſolicitantem, non incidere in hanc Conſtitutionem, dixit *Molſeſ. in ſumm. part. 1. tractat. 7. cap. 24. num. 32. verſic.* Itaque ſi Confeſsarius, & *P. Diana variarum reſolut. par. 1. tractat. 4. reſolut. 14. Trimarcha diſput. 3. ſect. 5. & Illuſtriſs. D. Traſmiera de polygamia lib. 2. quæſt. 2. §. vnico, n. 44.*

29 *Siue occaſione, vel prætextu confeſſionis huiuſmodi, etiam ipſa confeſſione non ſecuta*, idem etiam à fortior dicendum confeſsione ſequuta, ſed abſolutione non data, ita *Graff. dicto conſ. 1. de cognat. ſpirituali, & de caſibus reſeruatis lib. 2. cap. 12. de canfeſſarijs ſollicitantibus numer. 31.* Ratio huiuſce rei eſt, quia confeſsio bona fide facta Sacerdoti, etiam non ſequuta abſolutione, dicitur Sacramentalis, vt notatur *Medina in ſuo Cod. de Pœnit. tract. 3. quæſt. 7. verſic.* Nec obſtat.

Ratio verò dictorum verborum ſuprà poſitorum Bullæ, & etiam immediatè ſequentium, eſt ne fiat conſtitutioni prædictæ fraus: ſic enim vel non ſequuta confeſsione, vel non ſequuta abſolutione, poſsent Confeſsarij, dolo proprio ipſis patrocinante, contra omnes iuris regulas euitare pœnas noſtræ Conſtitutionis.

30 *Siue extra occaſionem confeſſionis, in Confeſſionario, aut in loco quocumque, vbi confeſſiones Sacramentales audiuntur, ſeu ad confeſsionem audiendam electo, ſimulantes ibidem confeſsiones audire.*

Secundùm Bullas, & Decreta antiqua, talis Confeſſarius fingens ſe audire confeſsionem, licet re vera eam non audiret, ſollicitans feminam in confeſsionario, non incurrebat penas inflictas per Bullas illas Confeſsarijs ſollicitantibus, ita *Sanctarellus de hæreſi cap. 46. num. 6. concluſio ſupra*: nam illæ Bullæ, & Decreta loquuntur eo, qui abutitur Sacramento Pœnitentiæ, at huius Sacramenti in caſu prædicto, nullus adeſt abuſus, quia ibi nulla confeſsio, & conſequenter nullum Sacramentum, & vulgata regula eſt, quod non entis nullæ ſunt qualitates, igitur &c.

31 Sed quoniam ſuccedente temporè Confeſsarij, vt vim Conſtitutionum antiquarum euitarent in Confeſſionario confeſsiones mulierum fingentes ſeſe audire (quas tamen ex condito non audiebant) feminas ad turpia ſollicitabant, & ob id antiquarum Conſtitutionum rei non videbantur, ex *Hieron. Rodriq. qui alios cumulat. in compen. quæſt. regul. reſol. 131. num. 10.* ideo, vt etiam contra iſtos per Inquiſitores procederetur in Sacro Supremæ Inquiſitionis Romanæ Tribunali Decreto particulari fuit ſancitum.

32 In hæc verba Feria 5. die 10. Iulij 1644. in generali Congregatione S. Romanæ Vniuerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico Montis Quirinalis coram Sanctiſsimo D. N. Paulo Diuina prouidentia Papæ V., ac Illuſtriſsimis, & Reuerendiſsimis DD. Petro tit. S. Mariæ in Tranſtiberim Aldobrandino, Roberto tit. S. Mariæ in Via Bellarmino, Ferdinando Taberna tit S. Euſtachij, & Ioanne Garſia SS. Quatuor Coronatorum Mill. nuncupatis Presbyteris Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, aduerſus hæreticam prauitatem in tota Republica Chriſtiana Generalibus Inquiſitoribus à Sancta Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis, facta relatione, quod multi Confeſsarij tractant cum mulieribus in confeſsionali extra occaſionem confeſsionis, de rebus in honeſtis Sanctiſsimus decreuit, vt contra huiuſmodi confeſsarios procedederetur in Sancto Officio, & hoc decretum refertur à *Coriolano de caſibus reſeruatis par. 1. ſect. 2. art. 22. numer. 4. & Belochio in ſimili tractatu par. 2. quæſt. 7. numer. 32.* Ex quo ſequitur etiam ante Bullam Gregorij XV. Confeſsarios ſollicitantes eſse denunciandos, etiamſi ſollicitent extra confeſsionem in confeſsionali tantummodo, contra *Patrem Dianam vbi ſupra reſolut. 25.* qui huius decreti, ibi non meminit.

Et

Et hoc idem nunc optimè etiam fuit à Sanctiſs. Gregorio XV. declaratum in prædictis verbis Bullæ: An autem iſtis debeat indici abiuratio videbimus infra, cum de abiuratione Confeſſarijs ſollicitantibus indicenda loquemur.

Sed adhuc dubitari poteſt, quid dicendum ſit de Confeſſario Monialium ſollicitante Monialem in Parlatorio communi, in quo etiam ſolet earum Monialium confeſſiones excipere, & alij etiam ſolent ibi indiſtinctè cum eiſdem Monialibus loqui: In hac re

Benè *Sancius in ſuis ſelectis diſput.*11. *num.68. in fin.* ait talem non compræhendi ſub hac Cõſtitutione, quia locus ille propriè non poteſt dici confeſsionale, niſi ſollicitaret in die, quam Moniales haberent deſtinatam pro confeſsionibus.

3 *Sollicitare, vel prouocare tentauerint*, Sollicitare eſt ſtudium ſuum, & diligentiam ad aliquid ponere, iuxta *D.Thom.2.2. quæſt.47.ar.9.vbi Caietan. latiſſimè Aloyſ. Ricc. variarum reſol. par.3. tit.de Sollicitantibus in confeſſione, reſol.*70. ſed nullus eſt, qui verba prædicta melius declaret, quam *Turrecremata in cap.ſi quis, tam fœminam, quàm maſculum, de pœnit.diſt.*1. *Vt ſi quis* (inquit Turrecremata) *attentauerit aliquem aliquo exteriori ſigno, & actu, ſcilicet, adulando, promittendo, ſollicitando, blando, eloquio cum verbis laſciuis, & impudicis, perſuadendo ad rem veneream cum maſculo, vel fœmina:* ita etiã *Graff. de caſibus reſeruatis dicto cap.*12. *num.*12. in explicatione verbis, Sollicitauerint, *Peirin.in priuil. Minim.tom.*1. *Conſtit.*4. *Greg.XV.* §.*6. num.*21.

4 *Et dum intextu dicitur tentauerint*, notandum, quod ſicut in grauibus delictis punitur affectus, non ſequuto effectu, ita etiam in hoc crimine, licet effectum non habuerit ſollicitatio: attamen puniri debet *gloſ. in cap. ſi quis tàm fœminam, de pœnit. diſt.*1. *in verbo* Attentauerit, *Aloyſ.Ricc.loco proximè allegato reſolut.70.nu.*5. *& ſequen. Sanctarell.cap.44.nu.16.concl.*11. *benè Portell. in dubijs regular. verbo* Sollicitare fœminas, *nu.*2. *& ego latiſſimè infra tit.de Sortilegis.*

Hic autem dubitari poteſt,

5 Primò, an in haſce Conſtitutionis noſtræ pęnas incurrat confeſſarius, qui ſollicitatus in confeſſione à fęmina, illa etiam in confeſſione aſſentit. Qua in re breuiter agendo, duæ poſſunt eſſe ſententiæ, nam

*Ludouicus à Paramo de origine S. Inquiſitionis lib.*3. *qu.*10. *num.*171. *verſ.* At ne omnino immunes, voluit hunc Confeſſarium comprӕhendi ſub diſpoſitione Bullarum antiquarum in hac materia æditarum, & eſſe de hæreſi ſuſpectum, iudicioque Inquiſitorum ſubiectum.

Sanctarellus verò de hæreſi cap.46. num.2. verſ. Dico ſecundo, & *Graff.de caſibus reſeru.lib.2.cap.12.num.38. verſ.* Octauo ex verbo, & *Seraph. de Freitas in addit. ad Roderic. à Chuna, de confeſſ.ſollicit.quæſt.11.num.18. & ſequ. Peirin. ad priuileg. Minimorum tom.2. Conſtitut.4. Gregor.XV.* §.*2. num.2. Homobon.de examine Eccleſiaſtico tom.2. tractat.11. cap.12. quæſt.26. Bonac. tractat. var. diſput.6. punct.3. numer.17. Portel.ad dubia regul. in verbo ſollicitare fœminas numer.*10. etiam in terminis Conſtitutionis noſtræ, contrarium tenuerunt, nam vt pluries ſupra dixi, verba noſtræ Conſtitutionis, vti pœnalis, & odioſæ ſunt ſtrictiſſimè intelligenda, & interpretanda, at Bulla noſtra loquitur contra confeſſarios ſollicitantes, & confeſſarius noſter non poteſt dici ſollicitator, igitur nec poteſt ſub dicta Bulla compræhendi.

Confirmatur primo ex eo, quod talis confeſſarius blanditijs fęminæ pęnitentis allectus, potius præſumitur conſenſiſſe, ex humana fragilitate, quam ex errore in fide, vti notat *Sanctarell.vbi ſupra.*

Confirmatur ſecundò à ſimili, cum reſeruatur caſus ab Epiſcopis exercentium ſodomiam, tunc in eo caſu ſoli agentes comprӕhenduntur, excluduntur que patientes, quia non dicuntur exercere actum ſodomiticum, ſed pati, & verba in caſibus reſeruatis ſunt ſtrictè interprætanda, cum reſeruatio ſit odioſa, ita latè docuit alijs pluribus *Graff. de caſibus reſeruatis lib.*1. *capit.*11. *de ſodomia, numer.5. & ſequent.* igitur nec in caſu noſtræ Bullæ comprӕhendi debet confeſſarius ſollicitanti mulieri conſentiens, cum in illo non poſſit conſiderari tanta malitia, quanta in confeſſario ſollicitante, cum hic habeat ſe quodammodo ratione agentis, ille patientis.

Verùm ſententia hæc apud me magnam habet difficultatem, & ſtantibus verbis Bullæ: *At cum eis illicitos, & inhoneſtos ſermones, & tractatus habuerint:* & ſtante etiam abuſu Sacramenti, cuius puritas æquè leditur cooperando, & ob id, quod talis confeſſarius includatur in diſpoſitione Bullæ, voluerunt *Diana reſolut. moral.tract.4.reſol.11.par.1. & Souſa in opuſc. de ſollic. lib.1.cap.6. num.8. & in Aphoriſ.Inquiſit. lib.1. cap.34. nu.9. & P.Trimarca de Confeſſario abutente Sacramento Pœnit.diſp.9.ſect.3.qui alios allegat.*

Sentioque ob id cum Ludouico à Paramo loco ſupra citato in fine in caſum hunc vti difficilimum, egentemque Pontificia declaratione inconſulto Supremo Senatu non eſſe decidendum.

36 Secundo dubitari poteſt, quid dicendum de confeſſario, qui poſt ſollicitationem immediatè pęnitet ſollicitationis factæ.

Reſpondetur cum *Sanctarell.de hæreſi cap.44.nu.18. concluſ.13. Graff. de caſibus reſeru.lib.2.cap.12. de confeſſ.ſollic. num.39. & P.Trimarcha de confeſſ. abutente diſp.12. ſect.1. qui alios citat.*

Quod iſte confeſſarius incurrit, &c. nam ſollicitatio iam fuit facta, & in delictis non conſideratur perſeuerantia, ſed conſideratur ſi adfuerit voluntas deliberata, etiamſi incontinenti pęniteat, *Turrecrem. in cap.diuortium de pœnit. diſt.*1. an autem illa pęnitentia operari poſſit diminutionem pęnæ in confeſſario, crederem quod ſic, ex his, quæ in ſimili dicam de blaſphemo, qui poſt prolatam blaſphemiam ſtatim pęnitet percutiendo pectus, de quo in *tit. de Blaſphemis.*

37 *Aut cum eis illicitos, & inhoneſtos ſermones, ſeu tractatus habuerint.* In hanc Conſtitutionem incurrunt confeſſarij, qui non verbis expreſſis, ſed tacitis mulieres alliciunt ad inhoneſta, vt ſi illas de pulchritudine, & venuſtate laudent: nam tales Sacerdos huiuſmodi blanditijs Sacramento Pęnitentiæ abutuntur, fęminaſque illis verbis ad inhoneſta alliciunt, ita *Sanctarell. de hæreſi capit.44. numer.9. verſ.* Dico ſexto, & ſic paruitas materiæ non excuſat ab incurſu in pœnas noſtræ Conſtitutionis, *Diana dicto tractat.4. reſolut.21. Peirin. ad Priuil. Minim.tom.2. Conſtit.4. Gregor.XV.* §.*6. nu.21. &* §.*5.num.15.in fin.*

Occaſione iſtius paruitatis materiæ diſputant DD. quid ſentiendum ſit de Confeſſario ſollicitante pœnitentem ad actus ſolummodo venialiter inhoneſtos.

In qua re *Ferdinan.de Caſtro Pallao par.1.tract.4.diſp. 9. punct.3.* arbitratur probabile eſſe confeſſarium modo prædicto ſollicitantem non includi in diſpoſitione noſtræ Bullæ Gregorianæ.

Verùm ego cenſeo opinionem hanc valdè periculoſam eſſe, & ob id in praxi, nec conſulendam, neç ſequeudam, ita *Peirin. ad priuilegia Minimorum tom. 3. capit.11. numer.6. per totum*, vbi quod opinio illa aperit viam fraudibus. *Ioan. Angel. Boſſ. de Iubileo in Appendice de Confeſſarijs ſollicitan. à numer.50. vſque ad* 55. vbi in hac materia firmat concluſionem non dari paruitatem materiæ, quam ſpectat ad Bullam noſtram. Tractatus enim, qui alias eſſent peccata venialia efficiuntur mortalia ſi fiunt in Sacramento Pęnitentiæ. Ita enim ſenſit *Sancius in ſuis ſelect.diſput. 2.num.22. & Freitas ad Roderic.de confeſſ.ſollicit.quæſt.*

K 7.*nu.*33.

7.num.33. Verè enim in hac materia carnis non ſunt laxandæ habenæ, & propterea Religioſiſſimus Vir Pater Claudius Aquauiua Generalis Religionis Societatis Ieſu die 24. Aprilis 1612. decreuit, quod nullus ex Theologis Soc. doceret opinionem illam DD. quæ vult in materia luxuriæ dari prauitatem materiæ, vt notauit *Diana variar. reſolut. par.3. tractat.5. reſolut.1. Dantes etiam facultatem Venerabilibus*, & infra, *etiam ex teſtibus ſingularibus*.

Non eſt nouum in iure modo aliquem pœna ordinaria puniri ex teſtibus ſingularibus. Ita enim etiam mandarunt Rex Ludouicus, & Regina Ioanna, vt contra vſurarios ad pœnam ordinariam procedatur, ſi tres adſint teſtes ſingulares, & fama publica, vt docuit *Annibal Troy in Pragmaticam Regni 48. nu.1. & ſeq. Pragmatica autem dictæ Reginæ habetur inter Pragm. Regni ſub tit. Pragm. Vſurarum, fol. mihi* 468. Sic etiam in Regno Luſitaniæ Inquiſitores, qui procedunt in crimine Sodomiæ, brachio ſæculari ſodomitas maiores relaxant ex tribus teſtibus, etiam ſingularibus, vt notauit *Ferdin. de Caſtro Pallao in ſuo opere morali par.1. tractat.4. diſp.8. punct.12. §.2. numer.11. latiſſimè P. Trimarca de confeſſ. Abutente diſp.2. ſect.7.* vbi etiam ponit ad verbum Decretum P. Aquauiuæ de quo ſupra.

§. SEXTVS.

An mandans Confeſſario, vt in confeſſione ſollicitet, comprahendatur in Conſtitutione Gregoriana.

PAter *Diana part.1. reſolut. moral. tractat.4. reſolut.22.* cuius omnes rationes reaſſumpſerunt *Boſſ. de*
39 *confeſſ. ſollicit. dub.6. & Pater Trimarcha poſt hæc ſcripta viſus in ſimili tract. diſp.14. ſect.4.* voluit hunc mandantem non ſubiacere pœnis noſtræ Conſtitutionis, quod, & ego conſtanter affirmo, præcipuè ex doctrina *Bartol. in l. ſed ſi vnius §.4. de furtis numer.2. & ſeq.* quam latiſſimè exornauit in *titul. de ſortilegis*, in propria quæſtione de Mandante, quod ſcilicet conſtitutio loquens in perſonam, iubendo, v.g. committentem tale delictum, tali pœna eſſe puniendum compræhendit mandantem.

Verùmtamen conſtanter etiam affirmo, quod talis
40 mandans eſt de foro Sancti Officij, & ſubditus Inquiſitori, vigore Bullarum, mandantium Iuriſdictionem Inquiſitori, in Confeſſarios huiuſmodi ſollicitantes.

41 Primò quia, mandans ſortitur ratione contractus forum mandatarij, *l. hæreſ. §. apud Labeonem ff. de Iud.* vbi loquens de I. C. de homine Prouinciali Romæ ſeruum Inſtitutorem habente cauſa vendendarum mercium, ait: *Quod cum eo ſeruo contractum eſt, ita habendum, ac ſi cum Domino contractum ſit, quare ibi ſe debebit defendere, &* idem deducitur ex *l. ſi vt proponitur, ff. de fideiuſſ.* igitur etiam mandans ſortitur forum mandatarij in delictis, *l. abſentem de pœnis*, cum alijs allegatis a moderno *Barboſa in loco argumenti à contractibus numer.8.*

42 Secundò, quia delictum mandantis, & mandatarij eſt vnum, *Maſtrill. ad Indultum Regis noſtri cap.29. n.14.* igitur vnus etiam debet eorum eſſe Iudex.

43 Tertio, quia mandantem in delictis ſortiri forum mandatarij, cõmuniter dixerunt Scribentes, in eo enim ſolum diſcrepant, an tale forum ſortiatur mandans priuatiuè, quoad forum originis, & loci, vbi dedit mandatum, *Barboſ. ſen. in dicto §. apud Labeonem, num.24. & ſeq. & latius Regens Carleual. de foro competenti diſp.2. quæſt.7. ſect.1. num.732. & ſaq. qui alios allegant.*

44 Quarto, idem fortius dicendum eſt, ratione connexitatis, ne alias continentia cauſæ diuidatur: id enim ſolet dare alias Iuriſdictionem eam non habenti, vt probauit *Traſmiera de polygamia l.3. quæſt.16. numer.13. & ſequ.* vbi ex hoc probauit teſtes falſos in cauſa poligamiæ, qui alias non ſubeſſent S. Officio effici tamen de foro Inquiſitorum ne continentia cauſę diuidatur, ad quod videndi ſunt DD. *l. nulli, C. de Iudicijs, vbi latiſſimè modernus Barboſa*.

45 Quinto, quia idem videmus contingere, & practicari in S. Officio in omnibus alijs caſibus ad hoc Tribunal ſpectantibus, vt patet in cõſulente Polygamiam *P. Diana part.4. reſolut. moral. tract.7. reſol.4.* in mandante, & conſulente maleficia, & alia delicta, vt vidimus in peculiaribus delictorum ſingulorum titulis, igitur nulla ratio ſuadet, quod hoc negemus in caſu noſtro.

Sexto, quia dato v.g. caſu quod de mandante non conſtet, niſi ex depoſitione Confeſſarij, & aliquibus adminiculis iſte mandas impunitus euaderet, nam non poſſet eum punire Inquiſitor deffectu iuriſdictionis, nec ordinarius deffectu probationum, quia S. Officium alijs Tribunalibus nulla edit indicia, ſcripturas, vel probationes, vt vidimus in *tit. de Sortilegis*, igitur vt vnuſquiſque debita poſſit pœna mulctari, fatendum erit hunc mandantem poſſe per Inquiſitores puniri.

46 Nec in caſu hoc iuriſdictionis prorogandæ locum habent, quæ dicunt *Trimarcha, Diana, & alij*, ac doctrina illa Bart. quia aliud eſt loqui de extenſione legis pœnalis, vt pœnalis eſt, & quo ad pœnas, aliud verò loqui de prorogatione iuriſdictionis, ex lege pęnali, quæ dupliciter fauorabilis eſt, tùm ſcilicet ne delicta maneãt hoc modo impunita, tùm vt hoc modo Conſtitutio reci-
47 piat interpretationem à iure communi DD. omnes in *l. omnes populi, vbi præcipuè Io. Baptiſta de S. Seuerino num.204. ff. de Iuſt. & Iure*, ſecundum quem conceſſa alicui iuriſdictione intelliguntur ea conceſſa, quæ acceſſoria ſunt, *Tuſch. tom.4. lit.I. concluſ.549. nu.3. benè Dec. videndus cap. vt debitus, de appell. nu.72. & 73.* vbi dixit quod commiſsio extenditur ad ea, quæ vtilia ſunt, & quod conceſſo vno intelligitur conceſſum acceſſorium, ſine quo, licet actus poſsit expediri, attamen melius cum eo expeditur.

48 Non obſtat, quod fœmina ſollicitans Confeſſarium non eſt de foro S. Officij, igitur nec in caſu noſtro mandans.

Primò quia nundum certum eſt fœminam ſollicitantem non ſubdi Sancto Officio, vt videre eſt ex *Trimarcha diſput.9. ſect.5.* & res hæc egeret Pontificia declaratione.

Secundò, dato etiam hoc eſse certum, quia verè in Sancto Officio ita practicatur; Ratio differentiæ inter vnum caſum, & alium eſt, quod mandans, & mandatarius correlatiua ſunt, & eorum vnicum eſt delictum, & ad paria de iure antiquo iudicantur, vnde etiam de iure nouo diſpoſitum in lege etiam pœnali in mandatario debet extendi ad mandantem, vt benè in caſu ſimili dicebat *Senatus Luſitanus apud Phebum deciſ.72. num.8.9. &* 10. & in eis militant, quæ ſupra dixi quæ nulla poſsunt ratione accommodari fæminæ ſollicitanti, quæquè etiam non dicitur ita fæd re, & polluere Sacramentum, vti facit Sacerdos eius Sacramenti miniſter, & mandans Sacerdoti, qui dicitur eſse prima cauſa abuſus.

49 Et quæ dicta ſunt de mandante proportionabiliter ob eaſdem rationes applicanda ſunt omnibus auxiliatoribus iſtius Confeſsarij, dummodò influant in ſollicitationem, & ſic etiam interpreti, cuius ope & media Confeſsarius in Sacramento ſollicitat, & eo abutitur. Et poſt hæc ſcripta valdè gauiſus ſum, dum vidi *Traſmiera de Polyg. l.3. q.3. nu.46.* in parum abſimilibus terminis diſtinctione noſtra ſupra firmata vtentem, vult enim Confeſsarium ad alia delicta in confeſsione ſollicitantem,

tem, ſubdi quidem Iuriſdictioni Inquiſitorum, attamen non ſubdi pęnis noſtræ Bullæ.

§. SEPTIMVS.

An hoc delictum ſufficienter probetur teſtibus ſingularibus.

SVpponendum eſt hoc loco, triplicem eſſe ſpeciem ſingularitatis, quæ in teſte reperiri poteſt: prima dicitur obſtatiua: ſecunda diuerſificatiua: tertia verò cumulatiua, ſeu adminiculatiua.

Singularitas obſtatiua dicitur, cum inſurgit repugnantia, & contrarietas in vnico actu, de quo tantùm probando agitur, vt accidit in teſtibus Suſannæ: nam Suſanna de vnico tantùm adulterij crimine accuſabatur ab illis ſenibus, non enim dicebant ſenes Suſannam pluries adulteraſse, ſed ſemel tantùm, & tamen quia variabant in loco, nam vnus dicebat ſub pinu, alius ſub ſchino, ideò ſingularitas obſtatiua inter dictos teſtes oriebatur, quæ in totum fidem illorum eneruauit.

Singularitas diuerſificatiua dicitur ea, ex qua inducitur diuerſitas rei, & effectus in ſubſtantia, vt cum Actor dicit ſe mutuaſſe decem, & teſtes ſuper hoc inducit, quorum aliqui dicunt ſe vidiſſe mutare decem menſe Auguſti, alij verò menſe Septembris, iſti teſtes ſunt ſingulares in loco, & tempore, non tamen ſunt contrarij, quia intelligi poſſunt de pluribus mutuis.

Singularitas autem cumulatiua eſt, cum dictum vnius coadiuuat dictum alterius, vt cum vnus teſtis deponit de viſu, alter de auditu, vnus de actu ſeu facto, alter de fama.

Haſce ſingularitatis ſpecies ponit, ac declarat *Bald. cap. licet cauſam, numer.* 11. *de probat. Crauett. de antiquit. tempor. part.*4. *num.*157. *& ſeq. Pegna in Direct. part.*3. *comment.*121. *verſ.* Sed quo aptius, *Ludouic. à Paramo de orig. S. Inquiſit. lib.*3. *quæſt.*10. *num.*145. *& plurib. ſeqq. Guttier. pract. quæſt. lib.*3. *q.*12. *n.*6. *& ſeq. & latiſſimè Farin. de teſtibus q.*64. *à num.*4. *vſque ad* 8. Hoc ſuppoſito.

Dicendum crimen hoc ſollicitationis in confeſſione, ſufficienter probari per teſtes ſingulares etiam plenè, ad effectum huiuſmodi reos condemnandi in pœnam ordinariam huius criminis, maximè accedentibus indicijs, & coniecturis, ita docuerunt in terminis noſtris *Ludouic. à Paramo de orig. S. Inquiſit. lib.*4. *q.*10. *num.* 140. *& plur. ſeqq. & latius Sanctarell. de hæreſi cap.*44. *dub. vnico, concluſ.*3. *num.*4. *Bellon. de his quæ incont. fiunt lib.*1. *cap.*176. *num.*3. à quo omnia ad verbum deſumpſit, *Aloyſ. Ricc. in ſuis varijs reſolut. part.*2. *reſol.* 440. *Zanard. in ſumma diuinorum præceptorum tom.*2. *cap.*111. *de teſtibus in cauſa fidei, verſ.* Tertio etiam, *Roderic. de confeſſ. ſollicit. quæſt.*22. *numer.*8. *Peirin. ad Priuileg. Minim. tom.*2. *conſtitut.*4. *Gregor. XV.* §.7. *num.*22.

An autem ſufficienter ſit ex his teſtibus, & coniecturis conuictus confeſſarius ad effectum, de quo ſupra, relictum eſt in arbitrio Eminentiſſimorum DD. Cardinalium Supremorum Inquiſitorum, vt expreſsè dicitur in Bulla Gregoriana.

Ratio huiuſce rei ea eſt, quia agitur de crimine, in quo veritas aliter haberi non poteſt, cùm in Sacramento Pęnitentię nullus interueniat, nec interuenire poſſit, niſi Confeſſarius, & Pęnitens. At cùm veritas aliter haberi non poteſt, ne delicta maneant impunita, etiam teſtes alias inhabiles, & ſingulares admittuntur, prout communiter notarunt Canoniſtæ *cap. fin. de teſtibus cogendis*, Royas in ſuis ſingularibus fidei, *ſingul.*3. *latiſſimè Ludouic. à Paramo, qui alios cumulat. dicta quæſt.*10. *n.*136. *& ſeq. & Sanctarell. loco proximè allegato.*

Confirmatur à ſimili de reuelatione confeſſionis, quæ licet vno teſte non probetur, quoad effectum Confeſſarij condemnandi in pœna ordinaria, attamen dicta reuelatio ſufficienter probatur ex pluribus teſtibus ſingularibus, quoniam alias veritas haberi non poteſt, ita *Suarez tom.*4. in tertiam partem de pęnitentia, *diſput.* 33. *ſect.*8. *& nu.*3. *& Henriquez in ſumma lib.*6. *cap.*19. *num.*10. igitur etiam in caſu noſtro, teſtes ſingulares hoc delictum probabunt *Binsfeld. de confeſſione malefic. membr.*4. *concluſ.*6. *verſ.* Quinto omnium DD.

§. OCTAVVS.

An hoc crimen ex teſtimonio mulierum probetur.

53 QVuamuis fęminæ mutabiles ſint doloſæ, fraudulentæ, mendaces, leues, & corruptibiles, vt multis probauit *Tiraquell. in leg. connub. lib.*9. *num.*49. *Maſcardus de probat. lib.*2. *concluſ.*763. *& Farinac. de teſtibus quæſt.*59. *num.*1. *& ſequ.* & ob id non admittantur ad teſtificandum, vti poſt *gloſ. in cap.* quoniam, de teſtibus, in verbo, mulieres, vbi *Abb. n.*2. *& Felin. num.*1. *docuerunt Maſcard. & Farinac. locis allegatis.*

Attamen negari non poteſt, quin admittantur ad hoc crimen probandum, tum quia vt ſupra, in ſimilibus terminis dicebam, aliter veritas haberi non poteſt, tum quia in criminibus enormibus admitti ſolent fęminæ, vti latiſſimè probant *Farinac. de hæreſi quæſt.*88. *num.*76. *& Delrius diſquiſit. magicarum lib.*5. *in ſecunda appendice, quæſt.*12. *&* 13.

Confirmatur quia in atrocibus licet iura tranſgredi, vt latiſſimè probat *Binsfeld. de confeſſ.* maleficiarum, & ſagarum *membro* 2. *concluſ.*6. *verſ.* Regulare, igitur multo magis admitterentur mulieres in hoc crimine ad teſtificandùm, cum hoc non ſit contra iura, vbi aliter veritas haberi non poteſt, vt ſupra probaui, & latiſſimè *Binsfeld. vbi ſupra, verſ.* Quinto omnino DD. & delictum noſtrum ſit atrox, ita latiſſimè concluſionem noſtram probat *Paramus dicta quæſt.*10. *n.*134. *& ſeq. vbi alios alleg.*

§. NONVS.

De qualitate perſonarum ad probandum ſollicitationem.

54 IN hoc crimine ſemper ante Iudicum oculos habenda eſt doctrina Leoniſſæ *in conſ.*55. *num.*12. *inter conſil. crimin. diuerſorum tom. primo*, quam ſequitur *Ludouicus à Paramo dicta quæſt.*10. *num.*165. *Paulus Bellonus de poteſtat. eorum quæ fiunt incontin. lib.*1. *cap.*176. *num.*3. *P. Zanard. in ſumma diuinorum præceptorum tom.*2. *cap.*111. *de teſtibus in cauſa fidei, verſ.* Quarto, quod hæ, *& verſ.* Sexto requiritur, & nullis ex his allegatis *Molfeſ. in ſumm. part.*1. *tract.*7. *cap.*24. *num.* 38.

Doctrina autem illa hæc eſt, vt diligenter conſideremus qualitatem fęminarum denunciantium: an ſcilicet ſint probatæ vitæ, an meretrices, nam illis facilius creditur, hiſce difficilius, non enim congruum eſt, ob vnius, vel alterius mulierculæ impudicæ teſtimonium, in diſcrimen venire probitatem Confeſſarij, vti dicebat *Bellon. vbi ſupra*, & ob id, cùm hæ mulieres malæ vitæ denunciant Confeſſarios de hoc crimine S. Officium denunciationes debet recipere, attamen ob id

non ſunt Confeſſarij vocandi, ſed expectandum eſt, quod alia ſuperueniant indicia.

Secundò diligentiſſimè conſiderari ſolet qualitas etiam Confeſſarij, an ſcilicet ſit deditus peccatis,& delictis carnis, nam facilius contra hoſce procedendum in S. Officio, & de hoc Inquiſitores ſe debent extraiudicialiter informare, vt dixit *Ludouicus à Paramo loco ſupra citato num.165.in rubric.de ſtylo,* & practica procedendi in hoc delicto.

55 Debent etiam in hoc crimine probando nonnulla alia conſiderari, quæ magis, vel minus illius probationem adiuuare ſolent, hæc autem notantur à *P. Zanardo dicto cap.111.verſ.primum quod,& ſequen.*

Primò conſiderandum, an hæ mulieres ſollicitatæ, vel pueri comparuerint in S. Officio ſpontè, quo caſu minus probant,an coactæ à Confeſſarijs in confeſſione, maximè generali, quia eas abſoluere noluerunt, niſi malum confeſſarium in S. Inquiſitione depoſuiſſent, quo ſanè caſu nulli dubium eſt,quin magis probent,ita *Zanard. vbi ſupra, verſ.* Primo quod, *& verſ.* Secundò quod hæ mulieres, ex confeſſione enim præſumitur, quod tantùm ad exonerationem conſcientiæ hoc dicant,& non ſuaſione hominum.

Secundò conſiderandum, an hæ mulieres ſollicitatæ benè euacuent interrogatoria, quæ eis fiunt circa locum confeſſionis,verba Confeſſarij &c. ita *Zanard. vbi ſupra, verſ.* Tertium quod indicent.

Tertiò, animaduertendum, quod ſi mulieres ſollicitatæ, fuiſſent meretrices, vel malæ vitæ, (cum quibus potuit eſſe facilior ſollicitatio ob majorem ſpem actus carnalis, cum illis futuri, quam cum mulieribus honeſtis) an tempore depoſitionis ſint honeſtæ, & ad pœnitentiam paratæ,an etiam tunc in poſtribulo manerent, vel cum aliquo concubinario, quo caſu parum eis eſſet credendum, quia exiſtimandum eſſet, quod non ad exonerandam conſcientiam hæc dicerent,cum in peccato perſeuerent, ſed meritò poſſet ſuſpicari, quod ab alio ſuaſæ, aut prece, vel pretio inductæ hoc deponerent, *Zanard. vbi ſupra verſ.* Quintum quod ſi.

Quarto etiam conſiderandum, an mulieres hæ cum indicijs probatis, & repertis deponant,v.g. quod extra confeſſionem, vel in ea, Confeſſarius voluerit ei magnum donum facere, & conſtet de dono,vel tentauerit eam deoſculari,vel manum ſuam ad mamillas ponere, vel in domum ſuam introducere, & hæc ab aliquibus viſa ſint, & probata, nam tunc ſollicitatæ mulieres magnam facerent probationem, ita *Zanardus vbi. ſupra verſ.* Septimum requiritur.

§. DECIMVS,

An mulieres, quæ ſollicitanti Confeſſario, conſenſerunt ſint ſufficientes teſtes in hoc crimine.

QVamuis regulariter ſocius criminis non ſit ſufficiens teſtis ad probandum alterius ſocij delictum,ſecundum communiſſimas DD.traditiones de quibus *Farinac.in tract.de hæreſi q.188.num.83.* qui loquitur in crimine hæreſis.

56 Attamen exiſtimo in hoc crimine, ex diſpoſitione ſpeciali Gregorij XV. de qua infra,exceptionem illam, quod fœmina ſollicitanti conſenſerit non poſse vllo modo opponi dictæ mulieri, nec vllo modo conſiderari ad tollendum de fide illius, Moueor ex Decreto Sacræ Congregationis Supremæ Romanæ Inquiſitionis facto de anno 1624. 25. Iulij, de quo Decreto Eminentiſs. Cardinalis Mellinus, de mandato S. D. N. Papę Vrbani VIII.ac Eminentiſsimorum Cardinalium Supremorum Inquiſitorum commonefecit Eminentiſſimum Archiepiſcopum Mediolani per litteras relatas ad verbum à Bariola in litteris Apoſtolicis impreſſis poſt ſuos Flores Directorij, verba illarum litterarum ad quæſtionem noſtram ſpectantia, hæc ſunt.

57 *N. S. & queſti miei Illuſtriſſimi Signori in Congregatione tenuta auanti Sua Santità à 25. di Luglio paſſato dopo hauer anco inteſo il parere d'vna particolare Congregatione deputata per queſto effetto,hanno riſoluto,che qualſiuoglia penitente è tenuto à denonciare il Confeſſore,dal qual ſarà ſtato ſollicitato nel loco della Confeſſione ancorche gli habbia conſentito, e non è tenuto à propalare il proprio conſenſo, nè ſopra ciò s'interroghi dal Veſcouo, ò dall'Inquiſitore, ò loro Vicarij, auanti quali deporrà: Nè meno il Confeſſore denonciato, procedendoſi contro di lui nelli conſtituti, che ſe gli faranno, s'interroghi ſopra di detto conſenſo, & in caſo ch'egli voleſſe dir lo dà ſe non ſi ſcriua il ſuo detto, come coſa in ordine alla perſona ſollicitata, non ſpettante al S. Officio.*

Ex huius decreti, verbis, colligi poteſt, nullo modo fœminæ denuncianti opponi poſse hanc exceptionem: nam ſi conſenſus ille virtute dicti decreti non debet in actis reduci, & ſecundum vulgatam iuris regulam, quæ ſunt extra acta ſunt extra mundum, quo ad Iudices, *Ludouiſ. deciſ. prima, & ibi latè Beltramin. in addit.* ſequitur in neceſsarium conſequens talem conſenſum in hoc Tribunali non eſse habendum in conſideratione, alias ſi voluiſsent talem conſenſum in aliqua haberi conſideratione Eminentiſſimi Cardinales, mandaſsent illum in actis redigi, ſaltem ad Confeſsarij inſtantiam, nam indemnitati fęminæ denunciantis ſatis conſultum eſset mandando, ne ob id contra ipſam procedatur, vel quod conſenſus ad partem ponatur pro defenſione Confeſsarij, & expedita cauſa acta circa illum conſenſum facta comburantur.

Confirmantur primò prædicta ex eo, quod vbi ſocius criminis admittitur contra ſocium in teſtem, maximè cum veritas aliter probari non poteſt, quam per teſtem conſocium, tunc ſufficienter probat, neque ad diminuendum eius dictum poteſt ei opponi, quod ſit ſocius criminis,ita *Abb.cap.1.de confeſſ.column.penult. verſic.* Secundo membro, *Imol. Cynus, & alij allegat per Gomez variarum reſolut.lib.3.cap.12.num.18.verſ* Imò quod talis, *& P. Sanchez in ſuis Opuſculis moralibus lib.6. cap.5.dub.15. num.3.* igitur hoc multo magis habebit locum in caſu noſtro, in quo Papa mandat conſenſum mulieris ſollicitationi præſtitum non eſse in actis S. Officij redigendum.

Confirmatur ſecundò, quia defectus complicitatis criminis, qui poteſt opponi teſti, manauit à iure poſitiuo, vt animaduertit idem *Sanchez loco ſupra allegato,* ergo ſufficienter alio iure poſitiuo, ſcilicet Decreto Supremæ Congregationis,de quo ſupra intelligi debet, fuiſse ſublatus.

Hæc tamen res maximam habet difficultatem, & ideò in hoc magna cum cautela procedendum eſt, & Iudicibus ipſis conſulerem, quod in hac materia, cum de pęnis extraordinarijs, agitur Confeſsario imponendis, aliquam habeant ſaltem extraiudicialiter qualitatis huius mulieris rationem.

(?)

§. VNDECIMVS.

An hoc delictum plenè probetur à duabus fœminis.

58 REgulariter quodlibet delictum plenè per duos teſtes probari clariſſimum eſt, iuxta Chriſti Domini ſententiam, in ore duorum, vel trium ſtat omne verbum, latiſſimè *Sanctarell. de hæreſi cap.39. dub.2. num.11. & ſequ.* vnde merito dubitari poteſt, an idem ſit in hoc crimine.

*Ludouicus à Paramo de origine S. Inquiſitionis lib.3. quæſt.10.num.152. & pluribus ſequen.verſ.*Oppoſitam tamen ſententiam, quem ſequitur *Bellon.* de his quæ incontinenti fiunt *lib.1.cap.176.num.4.*voluerunt duas fœminas hoc delictum plenè probare, & hoſce DD. ſequitur *Ricc. ſecunda part. variarum reſolut. reſol.* 440. *& Bariola in ſuis floribus Directorij de confeſſ. ſollicitat. verſiculo*, Poſſunt mulieres in hoc caſu.

Mouentur ex eo, quod in probatione cuiuslibet delicti ſufficiunt duo teſtes, quod latè exornat Paramus loco citato, vbi addit ita in Hiſpania obſeruari, obſeruantiamque à Sanctiſſimo approbatam.

59 Verùm hæc opinio nimis rigoroſa eſt, & pluries in S. Officio Cremonæ me ibi Conſultore præſente reprobata, & ob id.

Dicendum duas fœminas plenè hoc delictum minimè probare, ita *Sanctarellus de hæreſi cap.44. concluſ. 4. num.6.* vbi latè ſententiam hanc probauit, quam etiam tacitè approbauit Curia Archiepiſcopalis Neapoli, & Sacra Congregatio Supremæ Inquiſitionis de Vrbe, vti atteſtatur *Genuenſ. in praxi Archiep. Neapol. cap.66. in nouiſſ. & cap.81. in antiqu.* vbi de ordine dictæ Sacræ Congregationis de Vrbe non fuit habitus pro conuicto Parochus contra quem plures mulieres deponebant de ſollicitatione, quarum plures tactu, & ſignis fuerant tentatæ, & vna verbis, ſed ſolummodò de ordine eiuſdem Congregationis fuit tortus, & nihil confeſſus, fuit à Curia ſuſpenſus per annum, eandemque ſententiam probauit *Rodericus à Chuna de confeſſ. ſollicit. quæſt.23. num.4. & ſequent. & Peirin. ad priuileg. Minim. vbi ſupra §.7. num.23. Don Trimarcha de confeſſ. Abutente diſputat. vltima, ſection.3.*

Probatur concluſio. Primo quia, qui grauatur in vno alio debet releuari, *l. eum qui, de iure iuran.* at huiuſce criminis rei in hoc grauantur, quod poſſunt conuinci per teſtes ſingulares, vt ſupra viſum eſt, igitur in hoc ſunt releuandi, vt non ſufficiant duo, ſed plures requirantur.

Secundò probatur, quia alias Sacerdotes facilè retraherentur ab audiendis confeſſionibus: fraudes namque mulierum prudenter poſſunt pertimeſcere.

Neque obſtat ratio Ludouici à Paramo de qua ſupra, nam illa regula generalis intelligitur dummodo teſtes ſint omni exceptione maiores, prout ita ad illud argumentum reſpondet *Sanctarellus vbi ſupra*. At in caſu noſtro teſtes primo ſunt mulieres, ſecundo ſunt ſingulares.

60 Quot autem debeant adeſſe fœminæ ad conuincendum, relinquitur arbitrio Inquiſitorum, vt notauit *Sanctarellus vbi ſupra num.6. in fine:* Benè verum eſt, quod ad conuincendum Confeſſarium teſtes non debent pati alias exceptiones, præter exceptionem ſexus, & ſingularitatis, alias plura ſpecialia inducerentur, quoad vnum eundemque teſtem, & Conſtitutio Gregorij XV. ſupponit teſtem aliàs habilem, & ſolum diſponit ſuper ſingularitate teſtis, vt illa non obſtet.

§. DVODECIMVS.

An fœmina honeſta denuncians faciat indicium ad Torturam, vel Capturam.

IN hac re *Zanardus in ſumma diuin. præceptorum tom.2. cap.88. tit. de tortura, verſic.* Item ſi mulier bonæ famæ, ait fœminam deponentem contra ſuum confeſſarium de ſollicit. facere indicium ad torturam, niſi (inquit Zanardus) Confeſſarius eſſet probatæ vitæ, & pro tali cognitus.

61 Verùm ego dico, quod licet Confeſſarius non eſſet cognitus probatæ vitæ, adhuc ex ſola depoſitione vnius mulieris non poteſt, nec debet torqueri.

Nam tunc ad torturam poteſt deueniri, cum delictum eſt ſemiplenè probatum, vt cum contra reum adeſt vnus teſtis omni exceptione maior, ita latè *Pegn. in Director. par.2. comment.110. litera G.* & ego latè dicam infra in titulo de indicij, & tortura.

At delictum ſollicitationis non eſt ſemiplenè probatum per depoſitionem ſolam vnius fœminæ: tùm quia aliàs duæ fœminæ plenè probarent, contra dicta ſuperius in proxima quæſtione: tùm quia teſtimonium fœminæ patitur exceptionem ſexus, vt ſupra dixi loco proximè allegato, igitur ex ſola depoſitione fœminæ non poteſt Confeſſarius torqueri, atque ita ex *Leoniſſ. conſ.55. num.12. inter conſil. crimin. diuerſ. tom.1.* docuerunt *Farinac. de delictis carnis quæſt. 137. num.32. & Campanill. in diuerſ. iuris Canonici, Rubr. 11. cap. 32. num.6.*

Si autem adeſſent alia indicia, tunc ſi illa ſufficientia eſſent, poſſet Iudex ad torturam deuenire, puta ſi adeſſet mala fama Confeſſarij, vel quod voluerit ei facere aliquod donum &c. quæ tamen inditia prudentis Iudicis arbitrio relinquuntur.

62 Quinimò nec ob ſolius fœminæ vnius depoſitionem, Confeſſarius vocandus eſt, nec carceribus mancipandus, ex traditis per *Royas de hæret. par.2. num.32. & Symanch. in Enchirid. tit.25. num.5. & tit.16. de Cathol. Inſtitut. num.2.* maximè cum in S. Officio ſola carceratio irroget infamiam, *Rot. Roman. apud Cæſarem de Graſſis deciſ.184. num.4. Coſt. de fact. ſcient. & ignor. inſpect.19. num.9.* & ita inconcuſſe obſeruari debet in S. Officio, quia vnica fœmina non facit ſemiplenum probationem, & in dubio ſtante paritate qualitatum, Confeſſarius præualet fœminæ pœnitenti, ita *Molfeſ. dicto tract.7. cap.24. num.39.* vbi quod in praxi ita obſeruatur, *& cap.23. num.65. & ſeqq.* optime *Roderic. à Chuna de confeſſ. ſollicit. quæſt.23. num.10.* vbi dixit Confeſſarium neque poſſe carcerari ex depoſitione duarum mulierum, quæ meretrices ſint, quia nimirum illorum teſtimonium vix equiualet teſtimonio vnius fęminæ honeſtæ:

Et hæc omnia mirificè confirmantur ex literis Supremi Tribunalis de Vrbe directis Vicario Generali Archiepiſcopi Ianuenſis de verbo ad verbum relatis à *Peirin. ad priuileg. Minim. tom.3. cap.11. num.4.* & ex ſimilibus literis pariter de verbo ad verbum relatis à Marcello Vulpe in ſua praxi Iudiciali fori Eccleſiaſtici *cap. de ſollicit. n.14. verſ.* Quod Confeſſarius non poſſit carcerari, quæ literæ ſunt tenoris ſequentis.

Molto Reuerendo Signore. Acciò più fondatamente ſi proceda contro li ſollicitanti in confeſſione, queſta Suprema Congregatione ordina, che per il detto d'vna ſola donna V.S. non facci conſtituire, ò carcerare il preteſo reo, ſenza darne prima quà auuiſo, con la relatione della qualità della donna, del denunciante, & reo denũciato, & all'hora à V.S. ſarà ſignificato ſe debba, ò non proceder à con-

ſtituirlo, & carcerarlo, e tanto eſequirà. Si compiacerà poi notificar queſt' ordine à i Veſcoui, Comprouinciali, acciò anch'eſſi lo eſequiſcano, mentre io dal Signore Dio le prego ogni bene. Roma à 17. Luglio 1627. Come fratello, il Cardinale Mellino.

Conferunt etiam hoc loco tradita per Ferdin. de Caſtro Pallao in ſuo oppere morali par. 1. diſput. 9. punct. 11. n. 1. vbi dixit Confeſſarium pro hoc crimine non eſſe quem carceribus mancipandum, niſi duobus, vel tribus teſtibus vrgeatur, addens, quod in Hiſpania particulares Inquiſitores non ſolent ſine Conſilio Supremi Senatus S. Inquiſitionis illius Regni Confeſſarios aliquos carcerare.

Ex quo videre eſt quanta cum maturitate Illuſtriſſimum illud Tribunal contra hoſce Confeſſarios procedat.

§. DECIMVS TERTIVS.

Examinatur quadam doctrina Cantera, & latius dicta in ſuperiori paragrapho confirmantur.

63 DIdacus Cantera olim in Regno Murciæ Inquiſitor *in ſuis varijs quæſtionibus crimin. par. 4. de quæſt. tangentibus probationes cap. 2. de probat. per teſtes quæſt. 3. circa finem, verſic.* Secundo intellige ſupradictam, Ibi: ex quo infertur, quod in crimine ſollicitationis, & latius *ibidem quæſt. 1. num. 47. per totum*, voluit dictum vnius fœminæ honeſtæ in hoc crimine ſollicitationis facere inditium contra Confeſſarium, non ſolùm ad capturam, ſed etiam ad torturam.

64 Et quamuis pro confutatione iſtius ſententiæ ſufficere poſſint quæ dixi §. *ſuperiori*,

Attamen eam nulla ratione in praxi admittendam eſſe, conſtat ex eo, quod aliter practicatur non ſolùm in vniuerſali Romana Inquiſitione, vt conſtat ex literis Supremi Tribunalis, de quibus ſupra, ſed etiam in Inquiſitione Generali Hiſpaniæ, de qua atteſtatur Caſtro Pallao loco proximè allegato, vbi dixit Sacerdotes pro hoc crimine non carcerari, niſi duobus, vel tribus vrgeantur, & quod particulares Inquiſitores ad talem carcerationem non deueniunt, niſi conſulto prius Supremo illus Regni Senatu.

Neque concluſioni iam in dicto §. *ſuperiori* per nos firmatæ obſtant argumenta Canteræ.

65 Primò enim mouetur Cantera ex doctrina Abbatis in cap. 2. de confeſsis, vbi voluit quod ſocius criminis in caſibus, in quibus poteſt de ſocijs interrogari facit indicium ad torturam, & in cauſis fidei nulli dubium eſt, quin quis de ſocijs poſſit interrogari, *vt dixi ſupra titulo* 1. §. 18. *per totum*.

66 Verùm doctrina Abbatis, ſuper qua ſe fundat Cantera eſt falſa, quia nec etiam in criminibus exceptis dictum ſocij criminis, quamuis tormentis firmatum facit indicium ad torturam, ita *Clar. §. fin. quæſt. 21. nu. 8. Bisfelt. de confeſſ. malefic. & lagar. membr. 2. concluſ. 3. & 4. Delrius diſquiſit. magic. lib. 5. in ſecundo appendice q. 1. verſ.* Dico primo, *Farinac. de hæreſi quæſt.* 185. *num.* 151. *cum alijs*, quo longa manu refero in tertia parte huius Operis in proprio titulo de indicijs, & tortura.

67 Secundo mouetur ex eo, quod ſaltem dictum Abbatis debet habere locum veritas aliter haberi poteſt nec actu, nec habitu, nam tunc teſtes qui admittuntur in aliorum defectum habentur pro teſtibus omni exceptione maioribus, ex famigerato conſilio *Decij* 344. *numer.* 3. quod in hac materia ab omnibus ſolet allegari.

68 Sed neque hæc Decij traditio vera eſt, neque vſu in aliquo Tribunali recepta. Nam in omnibus caſibus, in quibus teſtis inhabilis admittitur, & ſi ſimu[l] in eo delictorum genere, in quo veritas aliter haber[i] non poteſt, nec actu, nec potentia nunquam habetu[r] pro integro teſte, vt latiſſimè probauit *Farinac. de teſtib. quæſt. 62. a num. 72. vſque ad nu.* 80. vbi quod hanc opinionem vidit ipſe à bonis Iudicibus obſeruari, & practicari, & ibidem more ſuo multos ad hoc DD. allegat, quibus addo ego *Marium Giurbam conſilio deciſiuo criminali 64. numer.* 15. *verſ.* Et vbi admtiterentur.

69 Tertio loco mouetur Cantera, quod Inſtrumentum regulariter non reprobatur, niſi per teſtes omni exceptione maiores; *l. in exercendis C. de fide Inſtrumentorum*, cum longa ſerie cumulatis nouiſſime per *Do[m.] Franciſcum de Sanabria in ſua repet. cap. 3. loco de probat. n. 40. 41. & 44. &* tamen reprobatur Inſtrumentum etiam per teſtes minus idoneos, propter defectum aliarum probationum, *vt in dicto cap. 3. loco*, vbi Inſtrumentum alienationis rerum vniuerſitatis reprobatu[r] per ilios de vniuerſitate, ex quo ratiocinationem ſuam hiſce verbis concludit Cantera: *Ecce ergo, quod vbi teſtes minus idonei admittuntur propter defectum probationis, regulantur ſicuti teſtes omni exceptione maiores.*

70 Sed neque hæc rationatio probat intentum Canteræ, quia verum eſt in defectum aliarum probationum teſtes minus idoneos admitti ad reprobandum Inſtrumentum, at quod tunc per iſtam admiſſionem habeantur pro legitimis, & omni exceptione maioribus conſtantiſſime negatur, Non enim valet iſta conſequentia hic teſtis admittitur, ergo eſt integer modern. *Barboſ. in dicto cap. 3. loco citato numer. 11. verſic.* Reſtat nunc reſpondere, & ſic cum per iſtos teſtes Inſtrumentum impugnatur, non ſufficiunt duo, ſed plures requiruntur *iuxta conſil. Curt. ſen.* 55. *numer.* 5. approbatum communiter a Doctoribus, vt videre eſt ex *Farinac. de falſit. & ſimulat. qu.* 158. *numer.* 105. *& de teſtibus quæſt. 62. loco ſupra allegato*, quod eſt ſignum euidens teſtes admiſſos in aliorum defectum, non haberi pro integris teſtibus, vbi aliquas patiantur exceptiones, ideò enim tunc plures requiruntur, vt ſic eorum numerus eorundem teſtium defectum ſuppleat, *Farinac. eodem quæſt. 62. de teſtibus numer.* 305. *& pluribus ſeqq.*

71 Et ex his apparet, quam iuſtè emanauerit à Sacra Congregatione Decretum illud, de quo ſupra, quod ex dicto vnius ſolius fœminæ contra Confeſſarium non procedatur, & quod etiam ſecluſo dicto Decreto ab hac praxi nulla erant ratione diſcendendum, ſtante exceptione mulieris, præſumptione pro Sacerdote ad miniſtrante Sacramentum militante, & quod alias Sacerdotes, a pœnitentiæ adminiſtratione arcerentur, ſi eorum integritas ex vnius fœminæ teſtimonio poſſet in dubium reuocar, maximè in hoc Tribunali in quo (vt notum eſt) ſola carceratio infamat.

§. DECIMVS QVARTVS.

De tortura ſollicitantibus huiuſmodi danda.

72 DVplex tortura ſolet huiuſmodi Confeſſarijs ſollicitantibus dari: nam vel ſunt confeſſi, vel conuicti, & tunc torquendi ſunt ſuper intentione, an ſcilicet crediderint licitum eſſe abuti Sacramento Pœnitentiæ, ad res laſciuas, & vti illo Sacramento tanquam medio ad huiuſmodi res obtinendas, & hoc ex vulgata regula in hoc Sancto Tribunal. Quod confitens factum hæreticale, vel non mere hæreticale, quod tamen potuit cum mentis errore fieri, eſt ſuper intentione

tor-

torquendus, Symanch.de Cathol.Inſtit.titul.75. numer. 52. *Didac.Canter. in ſuis quæſt. crimin. rubric. de hæreticis,cap.1.n.69. & 70.Graff.lib. 2. ſuarum deciſionum cap.5.num. 15. Genuenſ. in praxi Archiepiſc. Neapolit. cap.84.in antiq.& cap.69. in nouiſs.n.8.cum alijs,* quos infra latè allegabo, cum de tortura in proprio titulo, hoc autem ſpeciale eſt in S.Officio, nam cum hæreſis ſit delictum latens in mente certificari debet Eccleſia per tormenta,an malè reus ſenſerit de fide,& ita in caſu noſtro Confeſſarij ſollicitantis, docuit *Molfeſ. dicto cap.24.n.40.*

Si verò non eſt confeſſus, nec conuictus, & adſunt indicia ad torturam, torqueri debet Confeſſarius pro habenda veritate,quæ torturæ ſpecies cum nihil in hoc crimine ſpeciale habeat,non eſt cur hoc loco de ea diſſeramus.

73 Dubitari tamen poteſt, an ſi in tortura perſiſtat, & nihil fateatur,reus tunc ſit liber dimittendus, vel potius ſuſpendendus à confeſſionibus, maximè mulierum mittendus &c. & pro nunc. Dico quod ſi indicia plenè ſunt euacuata, tunc reus Confeſſarius eſt liber dimittendus,ſi verò non ſunt plenè eneruata,prout ſæpè accidit in S.Officio,quia reis in hoc S.Tribunali dari non ſolet, regulariter tortura, tam grauis, vti dari conſueuit in alijs foris, tunc poterit aliqua ex dictis pœnis mulctari, prout factum fuit in illo Parocho, de quo ſupra,ex *Genuenſ.in praxi cap. 66.interim videatur Farinac.de hæreſi qu.185.numer.126.& ſequ.*nam de hac re infra latè in titulo de tortura parte tertia huius operis.

Quid autem dicendum ſit, ſi Confeſſarius fateatur verba importantia ſollicitationem, negaret tamen ſe habuiſſe intentionem ſollicitandi.

In hac re diſtinguendi ſunt duo caſus.

Primus eſt, cum verba directè, & clarè important ſollicitationem,& tunc dicerem, neque admittendam eſſe eius excuſationem,de defectu intentionis, neque ſuper hac intentione eſſe torquendum,vt volebat *Molfeſ.in ſæpe citato cap.24.num.42.* etiamſi alias Confeſſarius eſſet bonæ famæ.

Primò,quia proteſtatio eſt contraria facto.

Secundò, quia rei ſic facilè euitarent pœnas Conſtitutionis noſtræ, & mentem Summorum Pontificum deluderent.

Tertiò,quia ſi in tortura perſiſterent maximum oriretur præiudicium Fiſco S. Officij, quia alias haberet contra reum fundatam ſuam intentionem.

Secundus caſus eſt, cum verba important ſollicitationem, ſolim indirectè, vt quia v.g.ſunt verba dubia, vel quia laudatur fœminæ pulcritudo, tunc quia ſupra diximus, etiam ex hoc incurri in penas noſtræ Conſtitutionis,cum verba dubia in caſu noſtro, accipiantur in deteriorem ſignificationem,Roderic. Achuna de confeſſ.ſollicitantibus quæſt.5. nu.21. vbi dixit ad præſumptionem ſollicitationis ſufficere ſigna etiam remotà, idque argumento ſumpto à communiter accidentibus,*Peirin.in Priuileg.Minim.tom.2.Conſtitutione quarta Gregorij XV.§.6.n.21.*

Si Confeſſarius ſit malæ famæ, poteſt ſuper eius intentione torqueri,ita tamen,vt etiam ſi in tortura perſiſtat, adhuc ſuſpendatur ad tempus à confeſſionibus mulierum,*Molfeſ.dicto cap.24.num.43.* ita in Parocho, qui plures ſollicitauerat tacto, & ſignis, quæ vt plurimum ſolent eſſe æquiuoca,fuit executum in Curia Archiepiſcopali Neapoli de ordine Supremæ Congregationis de Vrbe,teſte *Genuenſi in ſæpè citata praxi Archiepiſcopali ca.81.in antiquis,* quod exemplum refert *Freitas in additionibus ad dictam quæſtionem.7.Roderic. Achuna n.40.*

Si verò Confeſſarius ſit bonæ famæ, tunc *Molfeſ.dicto nu.42.* vult,quod ſi credendum ſit ſine tortura, ita tamen,vt ſuper ſua intentione, quà verba illa protulit diligenter interrogetur,*Souſa in Aforiſm. Inquiſit.lib. 1.cap.24.n.53.*hoc tamen relinquo ego cogitandum Iudicibus,qui diligenter omnes circumſtantias,& qualitates,tam Sacerdotis, & penitentis, quàm ſollicitationis conſiderare debent, *P.Trimarcha poſt primam huiuſce Operis impreſſionem viſus, de Confeſſario Abutente diſp.vltima ſect.8.*

§. DECIMVS QVINTVS.

De Abiuratione Confeſſario ſollicitanti indicenda.

74 ANtequam de Abiuratione agamus videndum eſt, an Confeſſarij ſollicitantes ſint ſuſpecti de leui,an de vehementi, & quidem *Ludouicus à Paramo de origine S.Inquiſitionis lib.3.quæſt.10.num. 115.verſ.* Hoc ſuppoſito, voluit tales Confeſſarios eſſe de hæreſi ſuſpectos leuiter & *num.166.* vbi dixt huiuſmodi Confeſſarios regulariter debere abiurare de leui, & hanc opinionem tenuerunt omnes ferè I. C. Hiſpani,*Roderic.a Chuna de confeſſ ſollicit. quæſt. 2. vbi Freitas n.45. verſ.*Secundo quia ſuſpicio.

Et *Seſſe deciſ.449.num.3. volum. 4. Pater Diana poſt hæc ſcripta viſus part.4.reſolut.moral.tractat.5.reſolut. 51.& tract.7.reſolut.7.Caſtro Pallao in ſuo opere morali tractat.4.diſput.9.punct.7.qui alios allegant.*

Mouentur ex eo, quod in hoc Confeſſario magis libidinem conſiderant Hiſpani quam voluntatem abutendi Sacramento Penitentiæ, & voluntas,& propoſitum diſtinguunt delicta,non autem exitus,*l. 1. Cod.ad l.Corneliam de Sicarijs.*

Et ad hoc facit mirabilis doctrina *Bartoli in l.verum eſt,la prima num.4.*de furtis, vbi dixit, quod ſi feci pacem cum aliquo, & promiſi eum non oſtendere ſub pœna certa ſi adultero vxorem illius,non teneor pœna pacis ruptæ,quia ait Bartolus,ego hoc non feci animo iniuriandi,ſed cauſa libidinis principaliter.

75 Verùm dicendum hoſce Confeſſarios eſſe de hæreſi vehementes ſuſpectos, ita videtur tenere *Pegna ad Director.par.2. commen. 81. verſ.*Ille quoque,vbi talem Confeſſarium non leuem malæ credentiæ ſuſpicionem contrahere affirmauit *Bariola in ſuis floribus Directorij Inquiſit.de confeſſ.ſollicit.verſ.*Suſpicio, quia vrgentur,& *verſ.*ſequenti, vbi dixit quod hodie ex ſtylo Vrbis, & Orbis,imò etiam ex Apoſtolico reſcripto Confeſſarij ſollicitantes ſunt vehementer ſuſpecti de hæreſi,ac propterea compelli ad abiurandum de vehementi, quod repetit idem *Bariola in verſ.* Debent Confeſſarij, idem dixit *Leon. in Theſauro fori Eccleſiaſtici part.3.cap.27.n.35.*

Confirmari poteſt concluſio ex eo, quod tota hæc ſuſpicio fundatur in abuſu Sacramenti Penitentiæ, vt patet ex Conſtitutione Pauli IV. ibi: *Nos in animum inducere nequeuntes, quod qui de fide Catholica rectè ſentiunt, Sacramentis in Eccleſia Dei inſtitutis abutantur, aut illis iniuriam faciant:* Abutentes Euchariſtia ſunt vehementer ſuſpecti de hæreſi, vt probaui in titul. de Sortilego,ſicuti,& Abutentes Sacramento Baptiſmi, & Matrimonij, vt probaui in titulo de Polygamis:igitur idem dicendum erit in Abutente Sacramento penitentiæ.

Et ad hoc diligenter animaduertant Inquiſitores, quia à quodam viro doctiſſimo accepi, quod cum quidam Confeſſarius in vna Ciuitate huiuſce Domini, ob hoc ſollicitationis crimen abiuraſſet de leui, fuit iterum in Ciuitate noſtra ex ordine Supremi Almæ Vrbis Tribunalis vocatus, & coactus abiurare de vehementi.

Et

Et hæc habent locum quoad ſollicitantes mulieres in actu confeſſionis, vel immediatè ante, vel immediatè poſt; nam tunc etiam dicitur Confeſſarius abuti Sacramento, quoniam vt ſupra, dixi, in moralibus habet locum regula, quod parùm diſtat &c.

76 Secus dicendum in Confeſſario ſollicitante tantummodò in Confeſſionario, & fingente ibi audire confeſſiones, quas tamen non audit, & ſic in abutente tantummodò confeſſionario, nam cum in hoc ceſſet cauſa ſuſpicionis hæreſis, ſcilicet abuſus Sacramenti, ceſſare etiam debet ſuſpicio ipſa, ita poſt hæc ſcripta viſus *Souſa in Afforiſm. Inquiſitorum lib.1. cap. 34. numer. 68.* cuius doctrina valde grauiſus ſum.

Hiſce ſuppoſitis dicendum, quod ſi Confeſſarius fatetur cum pertinacia ſe habuiſſe errorem in mente, tunc debet abiurare de formali, & tractandus eſt vti verus hæreticus, ita *Ludouic. à Paramo de origine S. Inquiſitionis lib.3. cap.10. num.65. contra tradita a Molfel. vbi ſupra num.*40. qui in hoc caſu contra omnia iura mundi voluit Confeſſario iniungi debere abiurationem tantummodo de vehementi.

Si verò in tortura affirmet, & perſeueret in reſpondendo Catholicæ, tunc abiurare debebit hic Confeſſarius vti ſuſpectus de vehementi.

Si autem ſollicitauerit extra actum omninò confeſſionis in confeſſionario tantùm, modo ſupradicto in §. *ſecus dicendum*, nullo modo abiurare debebat, quia nullo modo eſt de hæreſi ſuſpectus, hæc patent ex dictis ſupra, licet iſte Confeſſarius in hoc Tribunali poſſit, & debeat pœnis noſtræ Conſtitutionis mulctari arbitrio Inquiſitorum.

77 Vnum animaduertendum puto ad finem huiuſce §. *circa proxim.* Hiſpanorum cogendi Confeſſarios ſollicitantes ad abiurandum tantùm de leui. Quod ego arbitrarer hanc eorum praxim omnino ceſſare debere in Confeſſario ſollicitante mulierem, vt peccet non ſecum, ſed cum alio, quia cum in hoc Confeſſario ceſſet ſtimulus carnis in ipſo, dicitur etiam ceſſare in ipſo cauſa, ob quam in illis Regnis ſuſpicia iſtius Confeſſarij creditur eſſe ſolummodo leuis.

§. DECIMVS SEXTVS.

An Confeſſarij extra actum Confeſſionis in confeſſionario tantùm ſollicitantes debeant abiurare.

78 QVamuis ſupra docuerimus Confeſſarios ſollicitantes in confeſſionario tantùm extra confeſſionis occaſionem nulla ratione cogi poſſe ad abiurandum, ex rationibus, de quibus ibi, dixerimuſque etiam nobiſcum ſentire doctum *Souſam in Aphoriſm. Inquiſitorum lib.1. cap.34. num.68.* prout etiam idem docuit in ſuo opuſculo de Confeſſarijs ſollicitantibus in annotationibus ad Bullam Gregorij XV. *nu.5. & ſequ.*

79 Quia tamen poſt impreſſum tractatum meum hunc de modo procedendi in cauſis S. Officij ad manus meas peruenit *P. Diana, qui in ſua quarta parte, eodem anno impreſſa reſol. 50. tract. 5. verſ.* Quo vero ad alios caſus, docere videtur, quod imo iſti Confeſſarij debent abiurare, prout ait Diana in Romana, & Vniuerſali Inquiſitione obſeruatur, aliqua addenda ſunt hoc loco pro confirmatione ſententiæ Souſæ, & noſtræ, & confutatione opinionis dictis P. Dianæ.

80 Mouetur ergo Diana ad aſſerendum, quod hi Confeſſarij debeant abiurare hac ratione, quia Gregor. XV. poſt enumeratos caſus ſollicitationis in confeſſione, propè eam, & in confeſſionario ſine vlla diſtinctione ſubiungit Pontifex, quod Inquiſitores, & Ordinarij ſuper his, prout in cauſis fidei inquirant, & procedant, vnde concludit P. Diana, quod ſicuti in caſu ſollicitationis in confeſſione, & prope eam iniungitur Confeſſario abiuratio, ita etiam debeat iniungi in caſu ſollicitationis in Confeſſionario, vt ſic vna determinatio æqualiter determinet, *l. iam hoc iure ff. de vulgar. Becius conſil. 10. num. 65. Surd. conſ. 31. num. 15.*

Verùm non diſcedo ob id ab opinione Souſæ, quia in Confeſſario noſtro non adeſt abuſus Sacramenti, igitur neque ſuſpicio hæreſis, quæ oritur ex abuſu.

Neque obſtat ratio P. Dianæ, quia ad eam dupliciter reſpondetur.

82 Primo quidem dando inſtantiam hoc modo, videlicet. In Inquiſitione Regni Luſitaniæ Inquiſitores habent commiſſionem ſpecialem Summorum Pontificũ, & in ſpecie Greg. XIII. ſub die 13. Auguſti anni 1574 procedendi in cauſis Sodomitarum, cum hac clauſula
83 ſpeciali: Sicut in cauſis fidei, *Souſa in Aphoriſm. Inquiſitorum lib.1. cap.59. num.10. & 29.* & tamen Sodomitæ in eo Regno non abiurant, neque de leui, vt ex Moura ibi allegato, dicit *P. Diana reſol. moral. par.4. reſolut. 20. tract. 7. verſ.* Notandum eſt, quinimò *dicto cap. 59. num.* 11. idem Souſa atteſtatur particulam illam: Sicut in cauſis fidei, à Sanctiſs. D. N. Vrbano VIII. declaratam fuiſſe, vt intelligatur ſolummodo quoad modum procedendi, vt conſtare dixit ex literis Eminentiſs. olim Cardinalis Mellini ſub die 5. Martij anni 1622.

84 Idem dici poteſt de Inquiſitoribus Regni Aragoniæ, Valentiæ, & Barcinonæ, qui ſimilem habent conceſſionem Summi Pontificis, vt conſtat ex *Ferdinando de Caſtro Pallao in ſuo opere morali parte prima, tractat. quarto, diſput. octaua, puncto duodecimo, §. ſecundo,* & tamen
85 non abiurant in dictis Regnis Sodomitæ, ſed tantummodo ſi maiores ſint vigintiquinque annis Curiæ ſæculari relaxantur in actu publico, ſi verò ſint minores flagellis ceduntur, & ad triremes condemnantur, vt ait *Ferdinand. de Caſtro Pallao loco ſupra citato.*

86 Cùm igitur verba Bullæ noſtræ, ſicut in cauſis fidei, poſſint commodè intelligi, quoad ordinem procedendi, eo vtique modo intelligenda ſunt, maximè id ſuadentibus verbis ipſius Conſtitutionis, ibi: Inquirant, & procedant.

Si enim Pontifex voluiſſet, quod etiam cauſæ terminarentur, illud vtique dixiſſet, & cum determinatione cauſarum Papa ibi mentionem non fecerit, intelligitur eam voluiſſe reſeruare diſpoſitioni iuris, ſecundùm quam Confeſſarij ſollicitantes in confeſſione, & prope eam, quia abutuntur Sacramento expediuntur, vt ſuſpecti de hæreſi, ſollicitantes verò in confeſſionario tantummodò, vti non abutentes Sacramento, & per conſequens non ſuſpecti non poſſunt expediri, vt ſuſpecti.

87 Secundo reſpondetur, quod regula illa iuris de vna determinatione reſpiciente plura determinabilia, ceſſat vbi eadem ratio non militat in omnibus determinabilibus, *Surd. conſ. 67. num. 19. volum. 1.*

Hic autem militat ſine dubio diuerſa ratio, quam ſupra proximè conſiderauimus.

88 Nec aliquem terrere debet atteſtatio eiuſdem P. Dianæ, quod ita obſeruetur in Vniuerſali Romana Inquiſitione, quia cum P. Diana ſit verſatus in Inquiſitione Sicula non debet ei de neceſſitate credi, ſi atteſtatur de conſuetudine Inquiſitionis alterius Regni, vt de DD. conſuetudine atteſtantibus dixit *Surdus alijs allegatis in conſil. 74. num. 14. volum. 1.* me tamen ſemper remitto determinationi Sacræ Congregationis Eminentiſſimorum Dominorum Cardinalium Supremorum Inquiſitorum.

§. DE-

§. DECIMVS SEPTIMVS.

De Pœnis, & ſalutaribus Pœnitentijs iſtis Confeſſarijs ſollicitantibus imponendis.

89 QVoad pœnas iſti Confeſſarij ſolent condemnari ad triremes per quinquennium, vel ſeptennium, ita Bariola vbi ſupra in verſ. Hodie. Idem docuerunt etiam.

Didacus Cantera quæſt. criminal. circa punitionem delictorum cap. 1. de hæretic. num. 65. Ferdinan. de Caſtro Pallao vbi ſupra punct. 11. num. 2. verſ. Adde me vidiſſe aliquos, & *P. Diana dicto tract. 7. reſol. 7. verſ.* An ab Inquiſitoribus, vbi referunt plures caſu, in quibus Confeſſarij huiuſmodi fuerunt ad triremes damnati, etiam in perpetuum, iuxta Bullam Gregorianam imò aliquando (ad arbitrium tamen Eminentiſſimorum Dominorum Cardinalium Supremorum Inquiſitorum) poſſunt brachio ſæculari tradi, prout apertè diſponit Conſtit. Greg. XV. debent quoque ſuſpendi in perpetuum ab audiendis confeſſionibus, priuari beneficijs, dignitatibus, voce actiua, & paſſiua, ad arbitrium Inquiſitorum, & Confeſſarijs regularibus poteſt imponi, quod teneant vltimum, & infimum locum inter regulares ſui Monaſterij. Et aliquando debent Inquiſitores mandare, vt ſententia contra Confeſſarium ragularem lata, publicè legatur in proximo capitulo ſuæ Religionis Generali, & hoc ad aliorum terrorem, & exemplum, de quibus pœnis vide Bullam Gregorianam, & Ludouic. à Paramo loco allegato.

Sed præſertim *Ferdinan. de Caſtro Pallao dicta diſput. 9. punct. 9. num. 2.* & pulcherrimam inſtructionem, ſeu epiſtolam Suprem. Tribunalis Inquiſitionis Hiſpaniæ datam ſub die 1. Iulij 1580. relatam à *P. Diana de noſtro Tribunali optimè merito parte quarta reſolut. moral. tractatu 7. reſol. 7. verſ.* Alias verò pœnas.

Solent etiam imponi eis pœnitentiæ ſalutares vt ieiunia, orationes, & ſimilia, prout moris eſt, huius Sanctiſſimi Tribunalis in omnibus delictis ad ipſum pertinentibus.

Animaduertere autem debent Inquiſitores contra huiuſmodi Confeſſarios ſollicitantes, ne vltra hoc delictum, aliam commiſſerint, docendo nempe pœnitentes non eſſe peccatum, hanc ſollicitationem, vel tactus impudicos &c. ſuper quo in ſpecie debent interrogari, quod ſi fatentur ſe ea, & docuiſſe, & credidiſſe abiurare debent de formali, ſi verò in tortura malam credulitatem negent de vehementi.

§. DECIMVS OCTAVVS.

De ſpeciali pœna ſuſpenſionis à Confeſſionibus imponenda Confeſſario ſollicitanti, vel de ſollicitatione ſuſpecto.

9 SVſpenſio ab audiendis confeſſionibus inter præcipuas pœnas habetur, quæ Confeſſario ſollicitanti indicuntur, vt ſupra vidimus, idque non ſolum, vt in eo puniatur Sacerdos in quo deliquit, ſed etiam vt a puritate tanti Sacramenti non ſolùm malum arceatur, ſed etiam ſuſpicio mali, an autem ſuſpenſio hæc debeat eſſe perpetua, vel temporalis, video dubitari à Patre Diana.

In qua re dico ego breuiter verſari Iudicis arbitrium, quod cum à iure debeat eſſe regulatum, & à ratione, vt latè demonſtrauit *Menoch. de arbitrar. Iudicum lib. 1. quæſt. 14.* arbitrarer ego in hac materia poſſe commodè diſtingui duos caſus.

90 Primus caſus eſt, cum Sacerdos de ſolicitatione, nec eſt confeſſus, nec conuictus, ſed tantummodo de ea aliquibus probationibus, & præſumptionibus grauatur, & tunc poteſt Sacerdos regulariter loquendo ſuſpendi à confeſſionibus ad tempus, & ita vidi pluries practicari in noſtro S. Officio Cremonæ, in quo tamen, vt plurimum, rei ſolent ſuſpendi à confeſſionibus ad arbitrium vt etiam pluries ordinauit Sacra Congregatio in caſibus ad ipſam relatis, in quibus iuſſit Inquiſitoribus, vt ad arbitrium Eminentiſſimæ Congregationis reos de hoc crimine ſollicitationis grauatos ſuſpenderet, & huic caſui conſonat deciſio eiuſdem Sacræ Congregationis apud *Genuenſem in praxi capite 81. de qua ſupra pluries.*

91 Dixi regulariter, quia poteſt eſſe aliquando, quod indicia contra hunc Confeſſarium talia ſint, ac tanta, quod debeat ſuſpendi in perpetuum ſaltem à confeſſionibus mulierum, prout ſupra triginta annos ſuo tempore factum fuiſſe mihi pluries atteſtatus fuit quond. Reuerendiſs. Dominus Abbas Stanga in quodam Parocho, qui etiam poſt graues torturas ex ordine Supremi Tribunalis nunquam fuit permiſſus audire confeſſiones mulierum.

92 An autem ſi tortura inflicta huic Confeſſario ſit grauis, adhuc ſit locus ſuſpenſioni prædictæ ad tempus dicendum eſt abſolutè quod ſic.

Primò quia verſamur in materia vndequaque periculoſa.

Secundò, quia pœna ſuſpenſionis à confeſſionibus magis reſpicit fauorem Sacramenti, quam pœnam Sacerdotis de ſollicitatione ſuſpecti.

Tertiò, quia in praxi nunquam vidi huiuſmodi Confeſſarios, etiam tortos ex ordine Sacræ Congregationis immunes fieri ab hac ſuſpenſione.

93 Secundus caſus eſt, cum Sacerdos, & Confeſſarius eſt de ſollicitatione, vel confeſſus, vel conuictus, & in iſto caſu arbitror ego ſuſpenſionem debere eſſe perpetuam, in quo etiam caſu intelligo procedere Epiſtolam Supremi Senatus Sanctiſs. Inquiſitores, ſub anno 1600. directam, cuius verba refert P. Diana vbi ſupra loco proxime citato, verſ. Sed in noſtro Tribunali, quo etiam modo intelligendos puto Doctores ſimpliciter aſſerentes confeſſarium ſollicitantem ab audiendis confeſſionibus eſſe ſuſpendendum, quales ſunt *Cantera, Ferdinan. de Caſtro Pallao, Paramus, Ludouicus Acugna, & Souſa locis à Diana vbi ſupra indicatis.*

§. DECIMVS NONVS.

An metus excuſet Confeſſarium ab incurſu pœnarum Bullæ noſtræ.

94 EXemptum poni poteſt in hoc paragrapho de confeſſario, qui vocatus a fœmina pro eius confeſſionibus audiendis ab ea ſollicitatur ad turpia, quæ etiam minas ſuperaddit ſe exclamaturam, vim ſibi inferri niſi conſentiat, ob quæ poſtulanti fœminæ conſentit.

95 Breuiter exiſto talem Confeſſarium ligari noſtra conſtitutione, ac proinde denunciari debere hæretice prauitatis Inquiſitoribus, ita *Sancius in ſuis ſelectis diſput. de Sacrament. Pœnit. diſput. 11. num. 30. verſ.* At iam ex Conſtitutione Gregorij: ratio huius rei eſt manifeſta, quia inhoneſta perficit cum fœmina occaſione confeſſionis, & in Bulla noſtra, Gregoriana comprehen-

henditur habens tractatus, & ſermones inhoneſtos cum fœminis in confeſſione Sacramentali, vel occaſione eiuſdem.

96 Nec ex capite metus, poteſt ſeſe tueri iſte confeſsarius, quia iſte metus eſt leuis, vti etiam dixit *Peirin. ad Priuileg. Minim. tom. 2. ad cenſtitutionem Gregorij XV. quartam, §. 3. num. 9. verſic.* Et iſte leui timore correptus: & vt inconſtantem virum cadere metus dicatur debet probabiliter timeri, vt notant DD. in l. metum la ſecunda, ff. quod metus cauſa, vna cum alijs allegatis per *Sanchez de Matrimonio lib. 4. diſput. 1. n. 15.*

97 Modo in caſu noſtro confeſſarius non debet damnum aliquod probabile timere, ex acclamatione fœminæ, ſed Deum præ oculis habens animaduertere debet ad aurea verba Diui Ambroſij Archiepiſcopi Mediol. in libro de Ioſeph. cap. 5. *ibi. Non turbentur innocentes; cum falſis criminibus appetuntur, & oppreſſa iuſtitia detruduntur in carcerem, viſitat Deus, & in carceres ſuos, & ideò ibi eſt plus auxilij, vbi eſt plus periculi.* & ad hoc adhuc poteſt text. in cap. Sacris, de his, quæ vi, vbi dicitur metum non prorſus culpam excludere, licet eam attenuet, & ibi id benè probauit Abbas, & cæteri Canoniſtę, & Tiraquell. de pænis tēperan. cauſa 36.

98 Et cum doctrina iſtorum congruit, quod in caſu noſtro egregiè docuit *Souſa in Afforiſmis Inquiſitorum lib. 1. cap. 34. num. 28. & in Opuſculo de confeſſar. ſollicitant. tract. 1. cap. 17. num. 8. & ſequent.* vbi voluit talem confeſſarium mitius eſse puniendum.

99 Non aſsentior tamen Souſæ, dum eum ab omni abiuratione eximit, quia eius traditio procedit ſecundum ſtylum Hiſpaniæ, ſecundùm quem iſti confeſsarij abiurant tantummodò de leui, quia ex ſollicitatione vt ſupra vidimus I. C. Hiſpani arbitrantur ſolum leuem ſuſpicionem hæreſis oriri, ſed quia ſecundùm ſtylum noſtri Supremi Tribunalis regulariter ſollicitatio inducit ſuſpicionem vehementis hæreſis, poſſent Inquiſitores meo quidem Iudicio indicere huic confeſsario abiurationem de leui, quia quamuis metus ad fuiſset, attamen non defuit culpa mortalis cum abuſu Sacramenti.

100 Sic regulariter apoſtatans à fide coactione non præciſa, ſed conditionali abiurat de vehementi, vel ſaltem leui, cum ea ſecluſa deberet abiurare de formali, vt diximus *titulo primo* §. 11. *num. 62.*

Minuendo igitur etiam in hoc caſu ob metum huic Confeſsario gradum abiurationis, prout minuitur etiam gradus culpæ, dicendum erit locum ſaltem eſse abiurationi de leui.

101 Neque obſtant *Acugn. de Confeſſ. ſollicit. quæſt. 9. numer. 9. Peirin. loco allegato, & Don Anton. Cabreros in ſua delineat, de metu lib. 2. cap. 2. num. 43.*

Quia *Acugn. & Peirin. fundant ſuam ſententiam ſuper conſilio ſeptimo Graffii de pœniten. & remiſſ.* in primo dubio, qui ideò dixit caſum in Regno ſuo Neapolitano Epiſcopis reſeruatum ſollicitationis in confeſſione non compræhendiſſe caſum de quo agimus, quia non fuit ſollicitans ſed ſollicitatus, qua etiam ratione vtuntur *Accugna, & Peirin.*

102 Verùm hæc ratio non poteſt habere locum in caſu noſtro ſtante Bulla Gregoriana pœnis ſuis ſubijciente etiam confeſſarios quoſcunque tractatus, & ſermones inhoneſtos in confeſſione habentes, ac proinde compræhendente etiam confeſſarium ſollicitatum à fœmina in confeſſione Sacramentali, ſi ſollicitationi conſentiat, vt nos etiam ſupra probauimus hoc titulo ſexto paragrapho quinto.

103 Propterea *Sancius dicta diſput.* 11. *num.* 30. miratur & ſumma quidem cum ratione de *Bonacina in ſuis tractatibus varijs diſput. 9. puncto 3. num. 17.* & in parte de Souſa, qui poſt Bullam noſtram ſcripſerunt, quod Acugna, & Graffium ſequuntur, quod idem dici poteſt de *Peirin. ad Priuileg. Minim. loco ſupra allegato numero decimo.*

104 Quo verò ad Don Anton. Cabréros eruditiſſimum I. C. qui longè ætatem ſuam ſuperauit, cum nundum ferè (vt ipſe in præfatione ait) tractatum illum in lucem emiſerit completa trietetide. 7. dicendum eſt, quod quatenus confeſſarius hunc ex capite metus à pęnis noſtræ Conſtitutionis eximere conatur, nec rectè loquitur, nec id vlla ratione probat, nec tandem aliqui ex Doctoribus allegatis excuſationem iſtius Confeſſarij poſuerunt in metu, ſed Accugna, & Graffius in eo, quod eſt ſollicitatus, & non ſollicitans, & Ioannes Sancius expreſſe in terminis Bullæ noſtræ contrarium ſenſit, vt ſupra vidimus, & loquens in caſu Bullarum antiquarum rationem adducit ex eo, quod ibi nullum eſt Sacramentum.

§. VIGESIMVS

Quomodo Confeſſarius ſe gerere debeat cum Confeſſario ſollicitante, & pœnitente ſollicitata.

105 PRimo loco Confeſſarius circa Confeſſarium ſollicitantem animaduertere debet, nùm in mente ſua in actu ſollicitationis habuerit errorem in intellectu, nam tunc habendus eſt pro hæretico formali, & excommunicato excommunicatione Bullæ Cęnæ.

105 Quod ſi ſemper catholice ſenſit, tunc videndum eſt, an in loco ſollicitationis caſus confeſſarij ſollicitantis ſit reſeruatus Epiſcopo, vt eſt in pluribus Ciuitatibus Regni Neapolitani teſte *Graff. de caſibus reſeruatis lib. 2. cap. 12. num. 8. & tom. 1. eius conſil. lib. 4. titulo de cognatione ſpirituali conſil.* 1. & iſto caſu ſolus Confeſſarius habens facultatem abſoluendi à reſeruatis, poterit confeſſarium ſollicitantem abſoluere.

107 Si verò caſus ſollicitationis non ſit reſeruatus, quilibet confeſſarius poterit eum abſoluere, vt ſupra docuimus in titulo de Apoſtaſia, & in indiuiduo ſollicitationis in confeſſione docuit *Peirin. in priuileg. Minimorum tom. 2. ad Conſttiutionem quartam Gregorij XV.* §. 9. *num.* 25. & nouiſſimè *P. Trimarca de confeſſario abutente diſp. 14. ſect. 6.* qui (vt ſolet ſemper) loquitur docte, & erudite.

108 Secundò loco confeſsarij ſollicitantibus proponi debet grauitas delicti potiſſimum ex *P. Ribera ſuper cap. 3. Sophon.* in illis verbis, Sacerdotes eius polluunt Sanctum numer. 3. cuius hæc ſunt formalia verba.

Sanctum quoque polluunt, & contra legem iniuſtè agunt (ſcilicet Sacerdotes) eum Sacræ Confeſſionis ſeceſſu, & ſolitudine ad turpidinem abutuntur, & eas, quæ vt abluerentur venerant, magis coinquinant, & contaminant. Horum Typum portabant impij filij Heli, qui dormiebant cum mulieribus, quæ obſeruabant ab hoſtium tabernaculi, de quibus paulò ante dictum eſt. Porrò filij Heli, filij Belial neſcientes Dominum, neque officium Sacerdotum ad Populum, & mox, erat ergo peccatum grāde nimis coram Domino, quia retrahebant omnes à ſacrificio Domini, quod quanto melius in Sacerdotes huiuſmodi conueniat nemo non videt, qualis illorum exitus fuerit ibidem legimus in die vno morientur ambo, & ſuſcitabo mibi Sacerdotem fidelem, qui iuxta cor meum, & animam meam faciet: Et deinde Ribera ſubiungit infelicem exitum cuiuſdam confeſsarij, qui hoc ſollicitationis morbo laborabat.

109 Tertiò, Confeſsarius conſulere poterit ſollicitanti, quod corde puro ſponte ſe deferat Inquiſitoribus, quia ſi nullis ſit præuentus indicijs, gaudebit beneficio ſpōtè comparentium, & ſi eſt præuentus indicijs, gaudebit

bene-

beneficio comparentium non citatorum, nec vocato-rum, de quo plura infra titulo de ſponte comparenti-bus, ita *Peirin. ad Priuileg. Minimor. loco ſupra allegato numer. 33. & Molfeſ. in Promptuar. triplicis iuris tom. 1. tract. 7. cap. 24. n. 45. & 46.*

110 Circa horum tamen dicta animaduertendum eſt, quod dum dicunt confeſſarium ſponte comparentem v. g. Romæ gaudere beneficio ſponte comparentium, licet eſſet præuentus iudicis Genuæ grauiſſimè errant. Nam ſic eſſet in facultate confeſſarij, hoc modo euita-re pœnas huius delicti canonicas ſi ſciens ſe præuen-tum, in vno loco in alio ſpontè ſe defferret, ad quod euitandum inoleuit Sanctiſſima praxis Sancti officij, apponendi in expeditione ſpontè comparentis, clauſu-lam: Dummodo non ſis præuentus in aliquo Sancto Of-ficio: vti atteſtatur *Farinac. de hæreſi quæſt. 193. num. 28. verſ.* Et ſcias.

111 Quartò, confeſſarius circa pœnitente ſollicitatam, in primis eam monere debet de ipſius obligatione de-nunciandi cenſoribus fidei confeſſarium ſollicitantem, hoc enim expreſſe ſtatuitur in Bulla noſtra Gregoria-na, §. *Mandantes omnibus confeſſarijs*, latè *Peirin. loco ſupra allegato §. 9. n. 24. & ſeq.*

112 Et ſic ad denunciandum cogendæ ſunt, etiam mu-lieres, quæ ſollicitanti confeſſario conſenſerunt, quid-quid in contrarium dixerit Portel. in dubijs regulari-bus in verbo, Sollicitare, *num. 15.* & hæc opinio verior, & probabilior eſt, vt demonſtrauit *Hieronimus Rodriq. in compend. quæstion. Regularium reſolut. 131. num. 12.* & hodie eſt certa, quia ſic fuit deciſum à Suprema Congregatione Sancti Officij de Vrbe, vt patet ex li-teris Eminentiſs. Card. Mellini ſub die 25. Iunij 1624. impreſſis poſt flores Bariolæ, & ante tractatum Rode-ric. à Chuna de confeſſ. ſollicit. Non enim tenetur mu-lier explicare ſuum conſenſum, tanquam rem non ſpe-ctantem ad Sanctum Officium ex quo ceſſat omnis obiectio, quæ ex complicitate delicti poſſet oriri.

113 Dubitartamen poteſt, an poſſit mulier ſollicitata præmittere correctionem fraternam antequam con-feſſarium ſollicitantem denunciet. In qua re tenui in titulo de obligatione denunciandi opinionem negati-uam, quam etiam nunc conſtantiſſimè teneo, ſtante Bulla, & Edictis Inquiſitorum, quidquid in contra-rium dixerint *Peirin. in Priuileg. Minimorum loco ſu-pra allegato num. 26. & 27. & Hieron. Roderiq. dicta re-ſolut. 131. numer. 13. & 14.* ad cuius rei comprobatio-nem videnda ſunt ea, quæ dixi *tit. prædicto §. 6. per to-tum.*

114 Similiter dubitari poteſt, an Regulares poſſint ab-ſoluere mulierem ſollicitatam, quæ in termino Edicti confeſſarium ſollicitantem non denunciauit à cenſura, quam in vim Edicti prædicti contraxit, vigore Priuile-giorum Regularibus conceſſorum, quo à quacunque cenſura, etiam Papæ reſeruata poſſint abſoluere. In hac etiam difficultate *Portel. in dubijs regular. in verbo, Sollicitare, numer. 25. verſ.* Tota dubitatio eſt, & *Hie-ron. Rodriq. dicta reſolut. 131. numer. 16. verſicul.* Vel etiam à regularibus, affirmatiuam ſententiam tenue-runt, dummodo mulier parata ſit denunciare confeſſa-rium; ego tamen in hoc cautè admodum proceden-dum arbitror, & rem hanc eueniente caſu, cum hæreti-cæ prauitatis Inquiſitoribus omninò communican-dam, cum negatiuam ſententiam teneat Homobonus de Bonis examine Ecc. eſiaſtico tractatu ſeptimo, *cap. 7. quæſt. 35. & alij docti, & pij viri.*

115 Quomodo autem ſe ſe gerere debeat confeſſarius cum muliere virgine honeſtiſſima, vel Moniali, ſiue alia quacunque, quæ non poteſt adire Inquiſitores ſine pe-riculo infamiæ, docuit Portell. in dubijs regularibus, verbo, Sollicitare, num. 21. nam ibi dixit tales admit-ti ad denunciandum per Epiſtolam miſſam ad Inqui-ſitores, per aliquem ſuum familiarem, vel vt dixit *La-zar. de blaſphem. quæſt. 12. numer. 64.* per ipſummet con-feſſarium, verùm hæc forma denunciandi per literas, non debet executioni mitti, niſi re tota conſulta, cum Reuerendiſſim. Patris Inquiſitoribus, qui in hoc caſu cautius fortaſſe agerent, ſi confeſſarium delegarent ad recipiendum talem denunciationem ab illa Nobili, vel Moniali, in hoc tamen me ſemper remitto determina-tioni Sacræ, & Supremæ Inquiſitionis de Vrbe, magna enim cum circumſpectione procedere debent in hac materia, tàm confeſſarij, quàm Inquiſitores.

116 De cauſis excuſantibus fœminas ſollicitatas à de-nunciatione, videatur *Roderic. à Cuna de confeſſ. ſollicit. quæſt. 19. per totam*, & ibi Freitas in additionibus, & P. Trimarcha de confeſſ. abutente diſp. 12. & ſeq. & nos infra.

117 Tandem animaduertant confeſſarij, quod ſi in con-feſſione non declarauerint fœminæ ſollicitatæ obliga-tionem denunciandi grauiſſime ab Inquiſitoribus pu-nientur, *Souſa in Aforiſm. Inquiſitorum lib. 1. c. 34. n. 73.* & expreſſe hoc in Bulla Gregoriana cauetur.

§. VIGESIMVS PRIMVS.

Vnde oriatur obligatio denunciandi in fœmina ſollicitata.

118 Variant in hac controuerſia Doctores, nam *Sanctarell. de hæreſi cap. 46. n. 10. Bonacina in tractat. varijs diſp. 6. quæſt. 6. puncto tertio, nu. 10. & Bel-loch. de caſibus reſeruatis parte ſecunda, quæſt. 9. num. 205.* qui alios cumulant, voluerunt obligationem hanc immediatè oriri ex Bullis contra huiuſmodi ſollicitan-tes emanatis.

119 *Fagundez verò in ſecundo præcepto Eccleſiæ lib. 4. cap. 3. n. 31. Portell. in dubijs regularibus, in verbo Sollici-tare, n. 16. Rodericus à Cugna quæſt. 21. n. 3.* vbi Freitas docuerunt hanc obligationem oriri immediatè ex Edictis Inquiſitorum, quorum Edictorum verba prout in Hiſpania ſolent publicari, refert *Ferdinand. de Ca-ſtro Pallao tractatu quarto, diſput. 9. puncto primo, nu-mer. 10.*

120 Prima opinio mihi ſine dubio videtur verior maxi-mè ob verba Bullæ Gregorij XV. ibi: Mandamus &c.

121 Niſi velimus haſce opiniones concordare cum *Ioan. Angel. Boſſ. de Iubilæo in appendice de confeſſarijs ſollicitant. dubit. 22. n. 76.* qui dixit obligationem hanc denunciandi radicaliter oriri ex Bullis Apoſtolicis, & formaliter ab Edictis Inquiſitorum.

Hæc tamen concordia poteſt ſibi locum vindicare in Bullis antiquis, nam ſtante Conſtitutione Gregorij XV. certum eſt obligationem denunciandi etiam for-maliter ex ea oriri, cum in ea expreſſa obligatio de-nunciandi legatur.

§. VIGESIMVS SECVNDVS.

De nonnullis cauſis excuſanti-bus à denunciatione in hoc crimine.

Fagundez in ſecundum in Eccleſiæ præceptum lib. 4. c. 3. n. 31. verſ. Si ſollicitatio huiuſmodi.

122 Primo loco vult, quod ſi aliquis ſcit ſub ſecreto na-turali ſtricto aliquem confeſſarium ſollicitaſſe aliquam in confeſſione non tenetur eum denunciare.

Ratio ipſius eſt, quod obſeruatio huiuſce ſecreti eſt de iure naturali, nec vergit in detrimentum proximi; obligatio autem denunciandi eſt de iure poſitiuo.

123 Ve-

123 Verùm opinio hæc in praxi, nec eſt conſulenda, nec ſequenda, & contrarium communiter tenent DD.

Nam quod in tali caſu denunciatio non ſit ommittenda contra Fagundez in indiuiduo voluerunt *Ioan. Angel. Boſſ. in dicta appendice de confeſſ. ſollicit. dubit. 26. num. 87. & ſequent. & Ferdinan. de Caſtro Pallao in ſuo opere morali par. 1. tract. 5. diſput. 9. punct. 10. n. 5. alios allegaui ego in hac eadem parte 2. titulo 9. §. 5. numer. 22.*

124 Ratio autem huiuſce rei eſt, quod ſollicitatio in confeſſione eſt delictum, quod vergit contra bonum publicum, & commune, ſcilicet, contra Sacramentum Pœnitentiæ, & ad illud Sacramentum accedentes, igitur nullo obſtante ſecreto, etiam iurato (excepto Sacramentali) talis ſollicitatio eſt denunciandi, per quæ patet reſponſio ad rationem Fagundez.

Secundo loco idem Fagundez ibidem num. 31. verſ. Antequam fiat, dixit nullo modo aliquem obligari ad denunciandum ſollicitantem, niſi præmiſſa correctio-
125 ne fraterna, non obſtantibus Edictis Inquiſitorum, quam opinionem vbi in denunciando non timeatur damnum aliquo publicum, ſequutus etiam fuit *Ioan. Ang. Boſſ. de Iubilæo loco allegato numer. 91.*

126 Verùm opinionem hanc vti periculoſam ſemper falſiſſimam eſſe ſum arbitratus, & eam confutaui *infra tit. 9. §. 4. n. 18. & §. 15. nu. 64. hoc titulo.* prout eam, & reprobauit *Ferdinand. de Caſtro Pallao in ſuo opere morali §. 10. n. 2.* vbi ait raro in his confeſſarijs ſollicitanbus ſperari poſſe emendationem, benè Ioannes *Santius diſputatione vndecima ſect. num. 57. & ſequent.*

Tertio idem *Fagundez vbi ſupra*, vult fœminam non teneri ad denunciandum confeſſarium, niſi contra eun-
127 dem adſit aliqua infamia, verùm etiam hæc excuſatio communiter reprobatur à DD. & in ſpecie a *Boſſio vbi ſupra nu. 84. & Ferdinan. de Caſtro Pallao ibidem dicto punct. 10. num. 3.*

Probatur, quia ſic raro admodum teneretur fœmina ad denunciandum, nùm hoc crimen ſecretiſſimè committatur, adeò vt à ſolo ſollicitato ſciatur, nec commodè obuiaretur malis, quibus per ſua conſtitutiones in hac materia editas mederi intendunt Summi Pontifices.

128 Quarto emendatum Sacerdotem non eſſe de neceſſitate denunciandum, multi voluerunt Facundez, dum vult præmittendam correctionem fraternam ſi adſit ſpes emendationis, multo magis voluiſse videtur ceſſare obligationem denunciandi, vbi adſit emendatio formalis, *Boſſ. vbi ſupra num. 92. Portell. in dubijs regularibus in verba Sollicitare, num. 18. qui alios allegant.*

Verum neque hæc limitatio in praxi eſt recipienda, vt probaui in *dicto titulo 9. §. 6. per totum.*

129 Et licet ibi loquutus ſim de Hæreticorum denunciatione: attamen idem dictum eſt de denunciatione ſuſpectorum, de hæreſi, & in ſpecie de confeſſario ſollicitante, ita docuerunt *Bonacina in ſuis tractat. varijs diſput. 6. punct. 3. num. 9. & Ferdinan. de Caſtio Pallo vbi ſupra n. 1.* Ratio huiuſce rei eſt euidentiſſima, quia denunciatio quam Inquiſitorum Edicta præcipiunt non fit ad emendationem fratris, ſed ad punitionem, & exemplum aliorum, *vt dixi titulo 9. §. 4. n. 10. verſ.* Tertio quia duplex eſt.

130 Ex quibus patet quam periculoſa ſit doctrina Fagundez in hac materia denunciationis faciendæ in S. Officio: nam verè deſtruit omnia Edicta Inquiſitorum, quæ hoc modo ſeruirent de vento, neque exiſtimarem confeſſarium, qui haſce opiniones ſequens fœminæ ſollicitatæ conſuluiſſet non tenere ad denunciandum ſollicitantem poſſe, & debere in Sancto Officio euadere impunitum.

TITVLVS SEPTIMVS.

De Blaſphemis.

SVMMARIVM.

1 *Blaſphemia quid ſit, & illius vera definitio, & numer. 2.*

3 *Blaſphemiæ ſemper ſubeſt falſum, vel in actu ſignato, vel exercito.*

4 *Contumelia in Sanctos eſt Blaſehemia.*

5 *De ratione Blaſphemiæ eſt diminutio honoris diuini.*

6 *Blaſphemia an opponatur Religioni.*

7 *Blaſphemia hæreticalis quid ſit, vbi plura exempla.*

8 *Blaſphemia, al diſpetto &c. an ſit hæreticalis.*

9 *Blaſphemia, Puttana &c. an ſi hæreticalis.*

10 *Blaſphemia non hæreticalis quid ſit.*

11 *Blaſphemia hæreticalis an ſit dicere, ò Deum iniuſtum.*

12 *Biaſphemia, hæreticalis an ſit dicere, rinego San Pietro.*

13 *Blaſphemiæ hæreticales ſpectant ad Inquiſitores.*

14 *Blaſphemiæ non hæreticales ſunt mixti fori.*

15 *Iudex laycus an poſſit ſupplere pœnam, vbi leuis ſit blaſphemo ab Eccleſiaſtico iniuncta, & qualiter. & num. 6.*

17 *Romæ Supremi Inquiſitores de omnibus blaſphemis cognoſcunt.*

18 *Blaſphemi hæreticales ſunt ſuſpecti de hæreſi, & qualiter, & quid ſi ſe excuſent ex magna turbaiione, & numeris ſequentibus.*

22 *In delictis ex duplici actu inducitur conſuetudo.*

23 *In blaſehemis tamen non ſufficit bis plaſphemaſſe.*

24 *Quot actus requirantur. & n. ſeq.*

27 *Conſuetudo blaſphemandi, an probetur teſtibus ſingularibus.*

28 *Plures blaſphemiæ vnico contextu prolatæ, habentur pro vnica.*

29 *Mitius puniuntur blaſphemiæ prolatæ in ira, maximè ex cauſa iuſta, & n. 30. & ibi doctrina pulcherrima Gregorius Lopez.*

31 *Ob ebrietatem minuitur pœna blaſphemiæ, & de multiplici ebrietate. num. 32.*

33 *Blaſpemiæ loco prolatæ grauiſſime puniuntur.*

34 *Blaſphemia in ira ebrietate, & Ioco ſubditur foro Inquiſitorum.*

35 *Onus probandi blaſphemiam prolatam in ira &c. ſpectat ad reum.*

36 *Trahentes verba Scripturæ Sacræ ad iocoſa ſubdantur Inquiſitoribus.*

37 *Qui Imagines Sanctorum conſpurcant facto blaſphemant, & etiam ſuſpecti ſunt de vehementi. n. 38.*

39 *Horum punitio ſpectat ad Inquiſitores priuatiuè quoad laycos, & n. ſeq.*

42 *Deciſio inſignis Supremi Conſilij Caſtellæ.*

43 *Varia Blaſphemarum genera.*

44 *Inquiſitores cognoſcunt de blaſphemij habentibus connexionem cum hæreſi.*

45 *Non tamen cognoſcunt de non hæreticalibus, niſi cum etiam coniunctæ ſunt cum hæreticalibus.*

46 *Supra dicta n. 43. procedunt in blaſphemijs prolatis ſub conditione de futuro.*

47 *Reprobatur Sallazar de vſu, & conſuetud. cap. 5. numer. 28.*

48 *Dubium graues quid dicendum ſi proferantur ſub conditione de præterito, vbi opinio Canteræ, quæ declaratur num. 53.*

49 *Opinio auctoris in hac re.*

0 *In blaſphemijs ſub conditione de præterito non militant rationes allegatæ à Cantera, Rojas, Sanch. & Sanctarello.*
1 *Conditio de præterito non eſt conditio niſi impropriè, & an Epiſcopus poſſit diſpenſare in votis conditionalibus conditione de præterito.*
2 *Matrimonium ſub conditione de præterito falſa vniatur.*
4 *Qualis ſit hæc propoſitio, hoc eſt verum vti Euangelium.*
5 *Huiuſmodi blaſphemiæ ſub conditione de præterito ſubduntur iuriſdictioni Inquiſitorum.*
6 *Conſuetudo an excuſet à blaſphemia.*
7 *Blaſphemi an gaudeant Immunitate Eccleſiæ.*
8 *In hoc crimine non dari repulſam teſtium, niſi ex capite inimicitiæ multi voluerunt.*
9 *Alij contrarium tenuerunt vbi deciſio Curiæ Vicariæ Regni Neapol.*
0 *Parladorus has opiniones conciliauit.*
1 *Verior ſententia eſt in hoc Tribunali dari repulſam.*
2 *Blaſphemis datur tortura, & ſuper intentione, & pro vlteriori veritate.*
3 *Suſpectis de leui, quando poſſit dari tortura & num. ſequen.*
6 *Et an torquendi ſint blaſphemi remittentes ſe dictis teſtium. verſ. Hic autem.*
7 *Blaſphemi, quomodo debeant abiurare. & nu. ſequent. vbi deciſ. Inquiſitionis Arragon.*
9 *Semel blaſphem. non abiurat, & qualiter puniatur.*
0 *Bis, aut ter blaſphemans abiurat, vbi an abiuratio debeat fieri publicè.*
1 *Pœnæ blaſphemo, quæ imponendæ, & n. ſequentib. vbi an nobilitas excuſet à pœnis blaſphemiæ.*
4 *Blaſphemis in ludo ſolet ſub pœna probiberi ludus.*
5 *Exeuſantur ab omni abiuratione, & pœna blaſphemantes in ira, ſi illico pectus obtuderint, aut coram audientibus dixerint, Domine miſerere.*
6 *Abſolutus in conſcientia à confeſſario non poteſt moleſtari in hoc crimine ſecundum Bartolum.*
7 *Hæc opinio Bartol. falſa eſt & communiter reprobata.*
8 *Faliard. vult taliter in foro conſcientiæ abſolutum mitius eſſe puniendum, & quomodo hæc traditio poſſit procedere.*
9 *Abſolutus ab excommunicatione in foro conſcientiæ, adhuc à Iudice poteſt puniri in foro exteriori.*
0 *Minoribus regulariter pœna minoratur.*
1 *Fallit hoc ſecundum aliquos in crimine blaſphemiæ.*
2 *Exemplum Diui Gregorij, & puerorum qui irriſerun Eliſeo.*
3 *Quoad abiurationem minor aias blaſphemiæ non ſuffragatur.*
Secus quoad alias pœnas. num. 84.
5 *Refertur Conſtitutio Sanctiſſimi Domini Noſtri in materia celebrantium cum non ſint Sacerdotes.*
6 *Inter pœnas, quæ blaſphemis imponuntur, præcipua eſt, quod ſtet præ foribus Eccleſiæ.*
7 *Hac pœna ortum habet à capite ſecundo de Maledicis.*
8 *Hæc pœna ceſſat in clerico, & Nobilibus. n. 89. vbi benè Lopez.*
0 *De iure ciuili pœna blaſphemiæ eſt mors naturalis.*
1 *Hæc pæna in praxi non obſeruatur, & quid in varijs regionibus obſeruetur.*
2 *Senatus noſter Mediolani aliquando blaſphemos puniuit pæna triremium, aliquando etiam morte naturali, & ibi plures huiuſce Excellentiſſimi, & Religioſiſſimi Senatus Deciſiones.*
3 *Exemplum punitionis vnius blaſphemi in Gallia, ex Gothofredo.*
4 *Bblaſphemus habens errorem in intellectus eſt excommunicatus excommunicatione Bullæ Cænæ Domini.*
95 *Quid ſi pœnitens dubitet de intentione ſua.*
96 *Blaſphemia hæreticalis vt plurimum ſelet eſſe reſeruata.*
97 *Reſeruatio an liget ignorantes.*
98 *Reſeruatio blaſphemiæ non ligat ruſticum ignorantem vim verborum blaſphemiæ.*
99 *Blaſphemus de quibus interrogandus.*
100 *Grauitas blaſphemiæ ex Scripturis.*
101 *Item ex Diuinis Vltionibus.*
102 *Qualitas ſatisfactionis eſt arbitraria Confeſsario.*
103 *Pœnitentia præſeruatiua blaſphemo iniungi debet.*
104 *Blaſphemo conſuetudinario num abſolutio differenda.*
205 *Opinio Io. Sancij ſuper quo fundetur.*
106 *Confeſſarius non habet ius interrogandi pænitentem ſuper conſuetudine peccandi.*
106 *Contraria opinio magis communiter à DD. approbatur.*
108 *Blaſphemiæ prolata ex conſuetudine quando ſint peccata mortalia.*

De varijs ſignificationibus huiuſmodi nominis Blaſphemiæ, videndi ſunt *Sanch. in Præcepta Decalogi lib. 2. cap. 32. num. primo, & Sanctarellus de hæreſi tractatu de Blaſphemia cap. 1. dub. 1.* vbi alij DD. allegantur.

§. PRIMVS.

Quid ſit Blaſphemia.

1 S*Varez de Religione tom. 1. lib. 1. de Irreligioſitate cap.* 4. Blaſphemiam definit, vt ſit verbum maledictionis, conuitij, ſeu contumeliæ in Deum, definitionemque hanc latiſſimè explicat toto illo cap. 4.

2 Verùm mihi magis placet definitio Blaſphemiæ quam tradit Sanchez loco ſupra citato, vt ſit loquutio falſa contra Deum per modum conuitij, quam etiam ante *Sanchez tradidit Bannes quæſt. 12. art. 13.* primi notabilis.

Dicitur primo, loquutio, quia licet *Caſtro lib. primo de iuſta hæret. punitione, & Corduba in quæſtionario lib. 1. quæſt. 17. §. notab. 1.* ſenſerint in ſolis factis, & ſignis poſſe eſſe blaſphemiam, vt ſi quis Imagines conculcet, attamen verius eſt blaſphemiam in ſolis verbis, mente, ore, vel ſcripto prolatis conſiſtere, ita *Suar. dicto cap. 4. numer. 4. verſ.* Nihilominus dicendum, *Sanch. dicto cap. 32. num. 5. Sanctarellus in dicto tractatu de blaſphemia cap. 1. dub. 3. numer. 5. & ſequent.*

3 Dicitur ſecundo loco falſa, quia ſemper in blaſphemia ſubeſt falſum, vel in actu ſignato, quod contingit, cum aliquid falſum Deo tribuitur, vt Deus eſt iniuſtus, vel aliquod verum de Deo negatur, quod contingere poteſt non ſolum ſi blaſphemus vtatur verbis modi indicatiui, ſed etiam ſi vtatur verbis modi optatiui, & imperatiui, in quo modo licet non conſiſtat falſitas in enunciatione eius, quod eſt, vel non eſt, attamen conſiſtit falſitas in affectu, vt in Deo ſit, quod eſſe nequit.

Vel in actu exercito, quod euenit, quando etſi verum ſignificatur, at ex ipſo irriſorio, & contumelioſo modo ſignificandi, ſignificatur id eſſe tanquam irriſorium, & contumelioſum in Deo, vt cum inhoneſtè pudenda Chriſti, vel Sanctorum nominantur, ita *Caietan. 2. 2. quæſt. 13. artic. 1. verſ.* Quoad ſecundum, *Symanch. de Cathol. Inſtitut. tit. 8. de blaſphem. num. 2. Valentia 2. 2. diſput. 1. quæſt. 13. puncto 1. Sanch. dicto cap.*

32.*num.6.* vbi reſpondet ad argumenta *Suar. loco ſupra citato num.9.* contrarium ſentientis, quem ſequutus fuit *Sanctarellus dicto tractatu de blaſphem. cap.1. dub.4. per tot.*

4 Dicitur tertio loco in Deum, nam licet etiam contumelia in Sanctos prolata ſit blaſphemia, attamen eatenus dicitur blaſphemia quatenus contumelia redundat in Deum, quia Deus in Sanctis maledicitur, vti declarat *Sanctarell. dicto tractatu de blaſphem. cap.1. dub. 1. verſ.* Obijcies primo.

5 Dicitur quarto loco per modum conuitij, nam de ratione blaſphemiæ eſt diminutio, & derogatio diuinæ gloriæ, quæ duobus modis contingere poteſt, primo modo volendo directè illam diminutionem, quo pacta damnati in Inferno blaſphemant, alio modo volendo illam indirectè quoniam ſcilicet, qui blaſphemiam vſurpat, licet directè nolit imminutionem Diuinæ Gloriæ, attamen attentis circumſtantijs, & modo vſurpationis, meritò vſurpatio illa iudicatur habere Diuinæ Gloriæ contemptum, ita *Sanch. dicto cap. 32. num.2. Valentia 2. 2. diſput.1. quæſt.13. puncto 1. notab.2. & Sanctarellus loco citato dubio 2. p r totum*, Ex his

6 Quærunt DD. nùm blaſphemia opponatur virtuti Religionis, an verò confeſſioni fidei.

In hac re communis reſolutio eſt blaſphemiam vt ſic in genere ſumptam opponi virtuti Religionis, non autem confeſſioni fidei; Probatur quia blaſphemia, vt ſic derogat honori Deo debito, at iſte honor debetur Deo ex virtute Religionis: Igitur, &c.

Quod autem non ſit contra confeſſionem fidei; probatur, quia Dæmones blaſphemant, & tamen credunt nec errorem habent in intellectu, cùm ſciant Deum eſſe iuſtum, &c. Ergo blaſphemia poteſt eſſe ſine mala credentia, & infidelitate, ita *Suarez de Religione loco citato cap.6. num.6. & ſequent. Valentia dicta quæſt. 13. punct.2. Sanctarell. dicto cap.1. dub.5. per totam, Beccanus 3. part. ſummæ cap.14. numer.4. & ſequentibus, Sanchez cap.32. numer. 7.* qui alios latiſſimè allegat.

Non eſt tamen negandum, vt plurimum in Blaſphemia hæreticali, eſſe etiam coniunctam malitiam oppoſitam confeſſioni fidei, ſaltem externæ, prout docuit idem *Suarez dicto cap.6. num.7. & Sanctarell. vbi ſupra n.12. & 13.* & hoc modo intelligendi ſunt *D. Thom. dicta quæſt.13. art.1. Caſtro de iuſta hæreticorum punitione lib.1. cap.12.* dum voluerunt blaſphemiam opponi confeſſioni fidei.

§. SECVNDVS.

De Blaſphemia Hæreticali, & non Hæreticali.

PRæcipua Blaſphemiarum diuiſio eſt in hæreticalem, ſeu qualificatam, & in non hæreticalem, ſeu non qualificatam.

7 Hæreticales Blaſphemiæ ſunt, quæ ſignificant, & continent errorem contra fidem, cuius modi ſunt, quando per verbum indicatiui modi, aſſeritur aliquid fidei contrarium, ita *Sanch. in allegato cap.32. num.36. Eymericus in Directorio Inquiſit. par.2. quæſt.41. num.1. Pegna comment.66. Duardus in Bullam Cœnæ lib.2. canone 1. quæſt.22. num.29. Sanctarellus de hæreſi in tractatu de blaſphemia cap.8. dub.1. n.2. Suar. de Relig. tom.1. lib.1. de irreligioſitate cap.5. n.6. verſ.* Altera diuiſio, *Comitulus reſponſ. moral. lib.4. quæſt.9. cap.3. Barboſa de officio Epiſcopi alleg.51. nu.86. & ſeq. Zanard. in ſumm. Diuinorum Præceptorum, tom.2. cap.64. verſ.* Hæreticalem, latiſſimè *Farin. quæſt.29. n.28. ſeq.*

8 Huiuſce generis blaſphemiæ plura à DD. dantur exempla, & quidem primò pro blaſphemia hæreticali habetur dicere (*al diſpetto di Dio,*) ita *Grammatic. deciſ. 50. Menoch.* qui alios allegat, *de arbitr. Iud. caſu 375. num.4. Naldus in ſum. in verbo Blaſphemia, n.1. Scortia in Bullas, Theor.222. verſ.* Hæreticales, *Molfeſ. in ſumma tractatu 11. cap.3. num.20. & 27. Ioan. Baptiſta de Thoro in compendio deciſionum Regni parte prima fol. 79. verſ.* Blaſphemia, an cenſeatur dicendo, *al diſpetto.*

Ex quo patet opinionem Baldi, qui contrarium conſuluerat *in conſ.476.* ille qui dicit, *lib.3.* eſſe erroneam, & temerariam, & ita inconcuſſe hæc blaſphemia in S. Officio habetur pro hæreticali, niſi declaremus eam vti eam declarat, *Suarez* de fide etiam ſi diſpliceat Deo, quomodo eam intellexiſſe viſus eſt, *Azeued. ad Regias Hiſpan. Conſtitut. lib.8. tit.3. l.1. num.81.* dum dixit dictam blaſphemiam non eſſe hæreticalem, cum cuius opinione tranſeunt cæteri omnes I.C. Hiſpani, vt videre eſt ex Royas, & alijs allegatis per *Sanch. in ſum. lib.2. cap.32. num.15.*

Secundo pro hæreticalibus blaſphemis habentur dicere (*Renego Dio, la Croce, la Fede, il Sacro Criſma, la purità della B.V.M.*) ita *Sanch. loco proximè citato, Salcedo ad Diaz cap.113. verſ.* Et quia ſæpiſſimè, *Barboſa d. alleg.51. num.89.*

Tertiò pro hæreticali blaſphemia habetur dicere (*putana, &c.*) nam hæc verba ſunt contra puritatem Dei, ita *Naldus vbi ſupra numer.1. Homobon. de Bonis de caſibus reſeruatis part.2. caſu 1. verſ.* Contra verò colligitur, *Bellochius de caſibus reſeruatis part.2. quæſt. 1. num.241.* quidquid in contrarium in terminis huius blaſphemiæ conſuluerit *Girlenzon. conſ.85. per totum* quia verè nihil de qualitate huiuſce blaſphemiæ dixit. Et ſic in Sancto Officio Cremonæ adeſt conſuetudo eam puniendi ſupra octuaginta annos, vt conſtat ex Votis manuſcriptis Dom. Amidani ſæpè in hoc Opere à me citatis.

Et certè ſi Blaſphemia (*potta di Dio*) ab omnibus habetur pro hæreticali, mihi perſuadere non poſſum Blaſphemiam hanc non eſſe hæreticalem.

Quarto pro hæreticali blaſphemia habetur dicere (*potta di Dio*) ita ſæpiùs fuiſſe deciſum à Curia Archiepiſcopali Neapol. atteſtatur *Vini. deciſ.388.*

Quinto idem iudicandum de blaſphemis (*Dio ingiuſto, Dio traditore, Dio partigiano*) *Zanard. in ſumm. parte prima cap.10. verſ.* Tertio dixi, *Comitul. d. quæſt. 9. cap.3.*

Sexto idem fuit iudicatum de blaſphemia (*al diſpetto di quel becco cornuto, &c. ne hò pur fatto vna*) per Senatum Pedemont. teſte *Theſ. iun. quæſt. foren. lib.1 quæſt.78.* & hæ formulæ blaſphemiæ hæreticalis, non deſinunt eſſe tales, licet proferentur ſub conditione, quia habent in ſe implicitam affirmatiuam, ita *Royas de hæret. part.2. numer.173. & 174.* & nos infra §. 8. *numer. 48.*

10 Blaſphemia non hæreticalis ea eſt, quæ, etſi ex modo dicendi, & in actu exercito ſignificant errorem contra fidem; attamen ſecundum ſe, & in actu ſignato, non affirmat aliquid contra fidem, *Sanch.* & alij omnes ſupra allegati, quibus addi poteſt *Marta de iuriſdict. p.2. cap 13. num.12.* tales ſunt omnes imprecationes Deo factæ, & omnes maledictiones eidem datæ, & hoc niſi ſint Deo factæ per verba modi indicatiui, nam tunc eſſent hæreticales, vti animaduertit *Sanch. loco citato num.36. in fin.*

11 Imò *Suarez dicto cap.5. num.7.* addit hæreticales eſſe blaſphemias dicere, *ò Deum iniuſtum, ò Deum improuidum, &c.* licet non proferantur per verba indicatiui modi.

12 Dubitari etiam poteſt, an cum de Sanctis aliquid re-

ne-

negatur, vt dicendo, *Renego San Pietro*, tunc Blaſphemiæ ſint hæret. ad quæſitum.

Dicendum quod non, quia per illas blaſphemias non negatur, neque affirmatur aliquid, quod ſit contra fidem iia *Sanch. vbi ſupra*, vbi etiam quod accepit ab Inquiſitoribus, quod in huiuſmodi Blaſphemijs non procedunt.

§. TERTIVS.

An Blaſphemia ſit mixti fori.

DIſtinguendum hoc loco eſt, inter blaſphemias hęreticales, & non hæreticales.

Primò, quoad blaſphemias hæreticales illæ ad iudicium ſpectant Inquiſitorum, ita *Symanch. de Cath. Inſtit. tit. 8. Caſtro de Iuſta Hæret. punitione lib. 1. cap. 12. Albertin. de Agnoſcend. Aſſert. Cathol. quæſt. 6. numer. 24. & quæſt. 22. numer. 63. cum alijs pluribus cumulatis per Sanctarellum de hæreſi tract. de Blaſphem. cap. 8. dub. 1. numer. 1. Leon. in Theſaur. fori Eccleſiaſtici par. 2. cap. 16. numer. 30. Salcedo ad Diaz in pract. cap. 113. verſ.* Quandoque tamen, *Barboſ. de Officio Epiſcopi tom. 3. alleg. 51. numer. 89.* Et ad Tribunal Inquiſitorum taliter ſpectant, quod nullus alius poteſt de eis cognoſcere, *Barboſa vbi ſupra, Scaccia qui alios allegat, de Iud. ciuil. crimin. & hæretical. lib. 1. cap. 12. numer. 56. Dominus meus Marta de Iuriſdictione part. 2. cap. 13. benè Capiblanc. de poteſtate Baronum, Pragmatic. 8. part. 1. num. 96.* vbi quod Collaterale Conſilium remittit Iudici Eccleſiaſtico cognitionem harum blaſphemiarum.

1 Secundo, quo ad blaſphemias non hæreticales illæ non ſpectant ad forum Inquiſitorum, ſed ſunt mixti fori, & datur locus præuentioni inter Iudicem Eccleſiaſticum, & ſæcularem, text. eſt in cap. 2. de maled. quem ad hoc eleganter notat *Socin. conſ. 119. lib. 4.* ita communiter concludunt omnes ſuper allegati, *Salcedo verſ.* Eſt quidem ex noſtro. *Leon. num. 29. Barboſa n. 93.* & alij locis ſupra allegatis.

Notant tamen communiter DD. quod ſi Iudex Eccleſiaſticus laycum præuenerit pęnamq; leuem reo impoſuerit, poterit Iudex ſæcularis reum eundem condemnare vſq; ad condignam pęnam, *Bald. in Auth. Clericoscolum. 2. C. de Epiſc. & Cler. latiſſ. Salcedo loco proximè allegato, & Barboſ. numer. 95. qui alios DD. allegat.*

Verùm rectè ex Salcedo vbi ſupra, notat Barboſa hoc pœnæ ſupplementum à layco non fieri, quia ad Eccleſiaſticum, vti digniorem ſpectat declaratio, an pęna ſit condigna nec ne, & ſemper declarabit eſſe condignam, & hæc de iure communi

3 Nam Romæ adeſt Conſt. quædam Iulij III. quæ incipit. In multis, in qua delegat congnitionem omnium blaſphemiarum in Deum, B. M. V. & Sanctos, Inquiſitoribus Vrbis, prout latius ex ipſa Conſtitutione apparet, quæ eſt in Bullario in ordine 43. fol. 545.

§. QVARTVS.

An Blaſphemus ſit ſuſpectus de hæreſi, & qualiter.

DIſtinguendum etiam nunc eſt, inter hæreticales, & non hæreticales: nam quod non hæreticales, clarum eſt, quod non ſunt ſuſpecti de hæreſi eas proferentes: quoad blaſphemos verò hæreticales regulariter ſunt de hæreſi ſuſpecti: & ratio eſt, quia

18 alias de illis Inquiſitores minimè cognoſcere poſſent, ita ſupponunt omnes DD. de hac materia tractantes, & expreſſe dixerunt *Locatus in Inquiſitorum in verbo blaſphemia, n. 3. Farin. qui alios allegat. de delictis, & pœnis quæſt. 20. n. 4.*

Sed difficultas eſt, an talis blaſphemus ſit ſuſpectus de hæreſi leuiter, vel de vehementi, qua in re diſtinguendi ſunt duo caſus.

19 Primus caſus eſt, in blaſphemante pluries, & conſuetudinarie, tàm in ludo, & ira, quàm extra ludum, & iram, & ad omnem leuem animi motum, & in hoc caſu blaſphemus eſt ſuſpectus de hæreſi vehementer, *Eymeric. in Director. Inquiſitor. quæſt. 41. num. 5. par. 2. vbi Pegna in comment. illius quæſt. Locatus in Iudiciali, verbo Blaſphemia, num. 5. Zanard. in ſumma Diuinorum par. 2. cap. 64. verſ.* Si verò id faciat, vbi quod etiam ſi quis in ira blaſphemet, ſi tamen id faciat ex habitu, & poſtquam ſæpè fuit correptus, tunc etiam de vehementi erit de hæreſi ſuſpectus, *Genuen. in praxi Archiepiſcopali Neapolitana cap. 18. in nouus, num. 11. verſ.* Item blaſphem. Frequentia namque habituata vehementem ſuſpicionem ſolet in hiſce caſibus parere, *Eymeric.* & alij locis ſupra indicatis.

20 Secundus caſus eſt in blaſphemante non ex habitu, ſed raro, & in ludo tantùm, vel in ira tantùm, & in iſto caſu talis blaſphemus redditur tantummodò ſuſpectus de leui de hæreſi, ita *Eymericus, Pegna, Locatus vbi ſupra n. 6. & alij locis allegatis.*

21 Neque excuſari poteſt, allegando, quod huiuſmodi blaſphemias protulerit, quis ſola turbatione, & furia, non ex mala credentia: nam hoc eſt excuſare excuſationes in peccatis, ſicuti namque ab Apoſtaſia à fide, & per conſequens ab hæreſi non excuſatur timore mortis Maumethem adorans, & ſimilia faciens ſecundùm *Rayn. de Apoſtat. quaſt. 7. verſ.* Circa iſtos, ita a præſumptione hæreſis excuſari non debet blaſphemus, licet in ira blaſphemet, nam maior commotio in mente inſurgit ex timore mortis in ludo ex amiſſione pecuniarum, *Eymeric. dicta qu. 41. num. 7.* vbi rationem hanc latius explicat, & *Locatus in dicto verbo blaſphemia n. 6. verſ.* Nec prodeſt, vbi omnia, & ſingula verba Eymerici tranſportauit. Ita etiam docuerunt, quoad qualitatem ſuſpicionis, tam primo, quàm in ſecundo caſu, *Repertor. Inquiſit. in verbo Blaſphemus. §. ſed an tales blaſphemi, Lelius Zechius in ſum. tom. 1. cap. 25. rubr. de blaſphem. in generali num. 3. circa med. in tract. de fide, Zanard. in ſum. Diuin. Præcept. tit. de blaſphem. c. 10. verſ. Blaſphemia autem in ira, Lazar. in tract. de blaſph. q. 6. n. 8. & 9.*

§. QVINTVS.

Quis dicatur aſſuetus blaſphemare, & ex conſuetudine.

22 QVamuis regulariter in delictis ex duplici actu inducatur conſuetudo, vti dixit *gloſ. cap. mos, diſtinct. 1. & in cap. tua nos, & cap. illo vos, de pignoribus, Graff. deciſ. 48. numer. 3. Cephal. conſ. 28. numer. 12.* quod enim bis fit, frequenter fieri dicitur, *cap. Monaſteria, de vita, & honeſtate Clericor., & ibi Abb. n. 5.* vnde Demoniaci œnergumeni, & laborantes morbo caduco, ſi frequenter cadant non poſſunt in ordinibus miniſtrare *cap. communiter diſt. 33. & cap. 1. 7. q. 2.* & dicuntur frequenter cadere ſi bis cadant, vti dixit *gloſ. in dicto cap. Monaſteria.*

12 Attamen ad hoc, vt quis dicatur habere conſuetudinem blaſphemandi non ſufficit, quod bis blaſpemauerit, ſed requiritur, vt ſæpè, ac ſæpius id fecerit, ita *Alexan. conſ. 77. numer. 8. lib. 1. Mantua ſingular. 606.*

*nu.3. Bellon.conſ.fin. nu.5. Selua de iuram. par. vltima quæſt.finali,num.9. Albertin.de Agnoſcen. Aſſert. Cath. q.6.num.15. Decian. tractat. crim.tom.2. lib.6. cap.3. num.26. Maſcardus de probat. concluſ.194.num.primo. Menoch. de arbitr. Iudic. centur.4. caſu.375. Lazar. de blaſphem.q.8. nu.4.& 5. Graff. de caſibus reſeruatis lib.1.cap.10.nu.2. & ſeq. & nu.57. verſ.22.*non comprænditur,& *Sanctarell.de hæreſi tract.3. de blaſphemia cap.6.dub.5.n.5.verſ.*Ad hoc verò, *Farin.quæſt.10. nu.43.*

24 Quot autem actus requirantur, vt quis blaſphemare ſolitus dici poſſit multi multa dicunt.

25 Nam *Lazarius vbi ſupra num.5.* ad minus conſuetudinem blaſphemandi in aliquo inducendam, vult requiri quinque actus interpollatos.

*Zanardus verò in ſumm. diuin. Præceptorum tom.2. cap.64.verſ.*Vnde ad conſtituendum, vult requiri ſaltem decem actus blaſphemiæ in anno.

26 Sed melius *Menoch.dicto caſu.375.* cum quo, & ego ſentio videtur hoc reliquiſſe arbitrio Iudicis,addo ego, dummodo tamen actus blaſphemandi ad minus ſint quinque.

27 Controuerti modo ſolet, an conſuetudo hæc blaſphemandi probetur per teſtes ſingulares, in qua difficultate.

Hippolytus Riminaldus poſt Crott. quem allegat conſ.7.num.21.in fin. & nu.83. voluit conſuetudinem hanc ſufficienter probari per teſtes ſingulares.

Alexan. verò conſ.72. fieri per totum volum.1. optimis fundamentis probauit conſuetudinem blaſphemandi non probari per teſtes ſingulares; & *Alexan. ſequuti ſunt Boer. dciſ.301. num.11. Grammat. in Conſtit.Blaſphemantes numer.18. Bellon. conſ. vltimo nu.5. Decian.in tract. crim.tom.2.lib.6.cap.3. num. 8. & cap. 5.nu.5.Maſcard. de probat. concluſ.194. num.2. lib.1. Farinac. qui alios allegat, de teſtibus qu.65.nu.289.& nouiſs.Buccar. de differentijs inter Iudicia Ciuil. & Criminal. different.68. num.11.* ex quibus colligi poteſt, quod ab hac opinione, vti communiter DD.recepta nephas eſſet recedere.

De hac autem probatione per teſtes ſingulares in S. Officio latè agemus in tertia parte huius Operis, interim tamen videndi ſunt Souſa in ſua peculiari diſputatione de teſtibus ſingularibus, poſt eius Aphoriſmos Inquiſitorum,& *P.Diana p.4.reſol. moral. tract. 7.reſol.31.per tot.*

28 In fine tamen huiuſce quæſtionis,animaduertendum eſt,quod actus, per quos probari intenditur cõſuetudo blaſphemandi debent eſſe interpollari, nam ſi quis vnico impetu plures blaſphemaſſe,ſed ſemel tantùm: *Cæpol.conſ.76. in crimin. Anguſ.conſ. 12. in princip.lib.1. Pænut.de momento temporis,cap.20.num.16. & Bellon. de ijs, quæ incontinenti fiunt lib. 1. cap.97. num. 11. Farin.de delictis,& pœnis quæſt.20.num.43.Lazar.de blaſphem. quæſt. 8. numer.8. 23. & ſeq. optimè Salazar.de vſu, & conſuetudine, cap.6. num.13.* quod plures proferens blaſphemias vnico impetu, licet puniatur pœna pluri blaſphemiarum. Attamen cum de credulitate blaſphemantis agitur, quia in hæreſim tendunt, inſpiciendum eſt interuallum temporis,vt de vna, vel pluribus blaſphemijs, vel hæreſibus puniatur benè verum eſt,quod hic ob multiplicationem blaſphemiarum eſt acrius puniendus,*Bellon.vbi ſupra num.18.*latè *Azeuedius ad Regias Conſtitutiones libr. 8. titul. 4. lege prima, num.42.vbi allegat Couar. lib.2. variarum cap.10.num. 7.verſ.*Hactenus tractatum eſt.

Benè *Bellonus Papienſis de his quæ incontin.fiunt lib. 1.cap.97. num.21.* qui alios cumulat, facit, quod notat idem Auctor in eodem tractatu *lib.2. cap.16.* quod ſcilicet interficiens duos homines vnico ictu ſclopi, vt ſuo tempore Papiæ accidiſſe atteſtatur, non dicitur duo homicidia commiſiſſe, ad effectum vt cenſeat[ur] excluſus à beneficio Indulti Potentiſſimi Regnis, [...] Domini noſtri excludentis eum, qui alia duo homic[i]dia commiſit, & generaliter quando vnum, vel plur[a] ſint delicta, videatur *Couar. var. reſolut. lib.2. tit.1[0] num.8.*

§. SEXTVS.

De blaſphemia hæreticali prolata in ira, in ebrietate, & ioci cauſa.

29 QVuoad blaſphemos hæreticales in ira iam ſup[ra] dixi ipſos eſſe tantummodò de leui de hæreſi ſu[ſ]pectos, nunc etiam dico ipſos eſſe mitius puniendu[s] ita namque docuerunt *Albertin. vbi ſupra q.27. nu.[...] & 3.* & alij plurimi allegati per *Farin. de delictis, [&] pœnis quæſt.20.nu.47.Lazar.de blaſphem.q.7.nu.61. [&] ſeq.*

30 Addit tamen *Farinac.ibidem num.48.*diligenter co[n]ſiderandum eſſe: An ira ortum habuerit à iuſta, & gra[ui] cauſa; An à leui, & iniuſta: Primo namque caſu min[us] puniuntur.

Secundo verò magis,& ibi enumerat cauſas iuſtas ir[æ] & *num.48.* expreſſe voluit iram, quæ inſurgit ex lu[do] prouenire ex cauſa illicita, & iniuſta, cùm ludus præc[i]puè alearum,& taxillorum ſit à iure reprobatus,l.ale[a]rum vſus, *Cod.de Relig.& ſumpt.funerum, ita* volu[it] etiam *Albertinus de Agnoſcen. aſſert.quæſt.27. num. & num.18.cum alijs ibi allegatis*, inſpicienda etiam [...] diligenter qualitas perſonæ: nam ſi eſſet ruſticus m[a]gna ira commotus ex cauſa iuſta ab omni ſuſpicio[ne] Hæreſis excuſaretur, ſic in fortioribus terminis mag[na] Curia Vniuerſali Neapol.abſoluit quendam ruſticum[,] qui dum cum domino eius creditore altercaretur, [...] magna ira, & inconſideratè hæc verba protulit: *Qu[...] Deus non poterat facere, quod ipſe teneretur ad tant[...] operas: Ioan. Baptiſta de Thoro in compendio deciſionu[m] Regni par.1.fol.79.verſic.* Blaſphemans.

Auctoribus citatis adde Gregor. Lopez, benè in h[ac] materia loquentem in *Rubric. tit.28. partit.7.gloſ.* vbi etiam ipſe diſtinguit,de ira orta ex iuſta, vel iniuſ[ta] cauſa, & addit quod ira poteſt eſſe tanta, quod æqu[i]paretur dementiæ, vt cum quis ſubito ex aliqua paſſi[o]ne prorumpit in verba blaſphema, quorum ſignific[a]tionem non conſiderat: nam in hoc caſu talis non pe[c]cat mortaliter, ex S. Thoma loco ibi per Gregoriu[m] allegato,quod etiam expoſt dixit *Scipio Rouit.in pra[g]mat. Regni Neapolit. Rubric.de blaſphemantibus nu[m.] 9.*vbi alios allegat.

31 Excuſabuntur etiam à pœnis blaſphemi hæretical[es] in ebrietate,vel ſalem mitiſſime punientur,ita *Farina[c.] dicta quæſt.20. num.50. & ſequ. Lazar. de blaſphe[m.] quæſt.8.num.47. Salcedo ad Diaz cap.113.circa finem verſ.* Excuſabitur autem is,idem enim iudicandum [eſt] de ebrio,ac de furioſo, & mente capto,*l.omne delictum §.per vinum,ff.de re militari.*

Idem etiam dicendum eſt, de dormientibus, *Sa[l]cedo vbi ſupra verſ.*Erunt etiam à pœna.

32 Sed ad maiorem præmiſſorum claritatem adue[r]tendum,quod ebrietas eſt triplex, leuiſſima,leuis, [&] magna.

Leuiſſima eſt, quæ mentem non impedit, ſed ta[n]tùm exhilarat hominem, eumque promptiorem re[d]dit, & de hac agit *Bald.l.1. num.40.Cod. vnde vi,* v[bi] etiam ait pœnam delicti, ob hanc ebrietatem no[n] minui.

Leuis eſt, quando calor vini mentem turbat, & i[n]

hoc

hoc caſu ebrietas ſolet minuēre pœnam, *Laderch. qui alios allegat, conſ.*207. De qua etiam ebrietatis ſpecie loquutus fuit Ioannes de Anania in cap.2. de maledicis, dum dixit ebrietatem excuſare blaſphemum à tanto non à toto, & dicta Ananiæ ibi ſequutus fuit *Gregor. Lopez loco ſupra proximè allegato, verſ.* Quid autem in ebrio blaſphemante.

Magna eſt, quæ mentis alienationem inducit, atque hæc delictum prorſus tollit, cùm hæc ebrietas furori propè ſimilis ſit, *Laderch. vbi ſupra per tot.conſil.quem omnino vide.* Et ſicuti triplicem diximus eſſe ebrietatem, ita triplicem eſſe iram, dixit idem *Laderch. loco citato, verſ.* Magna eſt, de qua eadem omninò ſunt dicenda, quæ de ebrietate diximus.

Dictum verò DD. vulgatum, quod ebrietas excuſat à tanto, non à toto, de quo *Albertinus de Agnoſcendis Aſſert. quæſt.*36. procedit in ebrietate leui, non in leuiſſima, quæ nec à toto, nec à tanto excuſat, non in magna, quæ ab vtroque excuſat.

Quia tamen difficillimum eſt cognoſcere, an ebrietas inducat totalem mentis alienationem, & Eccleſia non ſolet iudicare de occultis, tutiſſima eſt opinio *Albertin. loco citato num.*16. quod ebrio dicenti verba blaſphemiæ, vel hæretica ad cautelam depoſita ebrietate ſemper imponatur aliqua pœnitentia, ſiue quis peccauerit per ebrietatem, inſaniam, calorem, iracundiæ, ſeu furorem, ſeu etiam dormiendo, argumento *cap. excommunicatorum* 23. *quæſt.*5.

Qui verò per iocum, vel etiam lubricum linguæ blaſphemias hæreticales euomunt, grauiſſimè ſunt puniendi, ita *Pegna commen.* 17. *in tertia parte litera B. verſ.* Et quamuis regulariter. *Lazar. de blaſphem.q.*6. *num.*11. *verſ.* Extenditur tertio, *Salcedo ad Diaz dicto cap.*113. *verſ.* Sed locus iſte, *Farinac. de hæreſi quæſt.* 179. *num.*45. *Sanctarel. alios referens de hæreſi tract.*3. *de blaſphem.cap.*8. *dubio* 2.*num.*3.

Sed an iſti ſint puniendi per Epiſcopos, & alios Ordinarios, an per Inquiſitores controuertunt DD.

Verior tamen, communior ſententia eſt iſtos, poſſe, & debere per Inquiſitores puniri: nam ex quo hæreticalia proferunt verba, negari non poteſt, quin ſint de hæreſi ſuſpecti, & conſequenter Inquiſitorum iuriſdictio ſubiecti, & ita tenuerunt *Pegna vbi ſupra verſ.* Num autem, *Salced. ibidem, verſ.* Sed vtrum qui talia, *Farinac. dicta quæſt.*179. *numer.*48. *& Sanctarell. loco allegato,* qui omnes in iſto caſu dicunt Inquiſitores poſſe imponere pęnam pecuniariam quamuis ad augendam, vel minuendam pęnam conſideranda ſit qualitas perſonæ iocantis, verborum, & aliarum circumſtantiarum.

Et in omni caſu, ei qui aſſerit ſe lubrico linguæ, vel ioci cauſa, vel in magna ira blaſphemiam protuliſſe, incumbit onus hoc probandi, latiſſimè *Pegna, & Sanctarellus locis allegatis, ille verſic.* Ad hæc illud, iſte *num.*4. & Pegna eodem loco ſub litera D. vbi latè de proferente has blaſphemias per lubricum linguæ, & quod eodem modo puniri debeant.

Ab Inquiſitoribus quoque puniri poſſunt, qui verba Sacræ Scripturæ ad iocoſa trahunt libelloſque componunt, ita *Pegna vbi ſupra verſic.* Poſtremo, *Salcedo loco citato, verſ.* Quæ ſanè ſunt obſeruanda, *& Sanctarell. dicto n.4.in fin.*

(?)

§. SEPTIMVS.

De fœdantibus, & conſpurcantibus Imagines Sanctorum.

37 DE hoc delicti genere in præſenti pertractandum eſt, quoniam tales Imagines conſpurcantes, &c. facto dicuntur blaſphemare, vti communiter dixerunt Doctorum infra citandi.

38 Et in primis huiuſce criminis reos eſſe de hæreſi vehementer ſuſpectos, conſtat inter omnes, vti docuere *Alphonſus de Caſtro de iuſta hæreticorum punitione lib.* 1.*cap.*12.*&* 15.*Genuenſ.in praxi Archiepiſcopali Neapolitani cap.*18. *num.*11. *in fin.& in addit.num.*17.*Pater Zanardus in ſumma diuinorum Præceptorum cap.*64. *verſ.* Secundo dico, quod eadem pęna, *tom.*2.vbi quod hi aliquando etiam abiurant de leui tantùm, & regulariter de vehementi, non autem de formali (ſi catholici ſint:) Quamuis, ait ipſe, aliqui tenuerint hos non debere abiurare, quia Maieſtatem confitentur, & eam tantummodò odio, & malo animo offendunt, *Symanch. in Enchiridio Iud. cum Violatæ Religionis titul.*10. *Rubric.de Effractoribus Imaginum, Lazar.de blaſphem. quæſt.*6.*num.*14.

39 An autem hic caſus ſit mixti fori, vel potius ad Inquiſitores pertineat priuatiuè, quoad laicos diſputant DD. in qua difficultate:

40 *Clarus in practic.crimin.§.fin.quæſt.*68. *verſ.* Imaginem, *Symanch. de Cathol.Inſtitut.tit.*32.*num.*17.voluerunt hoc delictum eſſe mixti fori, ita vt ſit locus præuentioni inter Iudicem laycum, & Eccleſiaſticum, & illos varios caſus particulares, in quibus tales delinquentes a Iudicibus ſæcularibus fuerunt condemnati referentes, ſequuntur *Baiard.ad Clarum num.*49. *& ſequen. Farinac. de delict. & pœnis quæſt.*20. *num.* 68. *& ſequent.Menoch.de arbitr.iud.caſ.*376.*per totum.Franc. deciſ.*504. *vbi Riccius in addition. Caballus in ſuis reſolut. crimin. centuria prima, caſu* 91. *Farinac. in nouiſſ. addit. ad dictam quæſtionem* 20. *ſub num.*68. *&* 70. qui alios refert, & concludit eſſe locum præuentioni inter Iudicem ſæcularem, & Inquiſitorem, *Franc. Bernardin. Porrus in ſuo faſciculo rerum criminalium fol.* 45. vbi meminit de quodam dicto il Spagnoletto, qui ex ordine Senatus noſtri Excellentiſſimi fuit ſuſpenſus ob calcatam Sacram Imaginem pedibus, & quamuis hæc ſit communiſſima opinio.

41 Attamen ego contrariam opinionem veriorem puto, videlicet.

Cognitionem huiuſce criminis ſpectare ad Iudices fidei priuatiuè quoad laycos, moueor ex pluribus, &

Primo, quia ſi is, qui taliter delinquit, verbo dixiſſet Imagines Sanctorum non eſſe venerandas, vtique talis blaſphemaſſet hæreticaliter, & per conſequens puniendus eſset ab Inquiſitore, priuatiuè, quoad laycum vti ſupra dixi, at voluntas alicuius non minus verbo, quam facto declaratur, *l.repræhendenda vbi DD.Cod.de inſtit. & ſubſtit.* quinimò voluntas magis facto, quam verbis, declaratur *Barboſ.axiomate* 230. *num.*4. qui alios allegat; fractione autem, aut conſpurcatione alicuius Imaginis, clarè patet tales reos velle fateri Imagines non eſse venerandas, igitur etiam ij facto hæreticaliter blaſphemantes ſubduntur iuriſdictioni Inquiſitorum priuatiuè, quoad laycos.

42 Secundo, quia ita fuit deciſum à Supremo Regio Conſilio Hiſpaniæ, in quodam nouiter conuerſo, qui Imaginem Beatiſſimæ Virginis Mariæ fregerat, quique prima ſententia fuerat condemnatus ad amputationem manus, & ad ſuſpenſionem in furca, & cum ab hac ſententia hic reus appellaſset ad Regiam Pin-

cianam Cancellariam, iuſſu DD. de dicta Cancellaria, cauſa hæc remiſſa fuit ad Inquiſitores, à quibus poſtea fuit ob non probatum delictum abſolutus, ita ſuo tempore accidiſſe, ſcribit *Azeuedus I. C. inſignis ad Regias Conſtitutiones lib.1. tit.1. leg.3. num.7. & ſequent.* qui etiam vlterius tenet hanc remiſſionem iuſtiſſimè factam fuiſſe, & de hoc crimine ſolos Inquiſitores poſſe cognoſcere.

Tertiò, moueor ex eo, quod nullus hucuſque controuertit, quod Inquiſitores ſoli ſint Iudices in cauſis ſortilegorum hæreticalium, vt v.g. ſortilegij, in quo ſortilegus vtitur Hoſtia conſacrata, vel baptizat Imagines, vt infra probaui in titulo de Sortilegis, & hoc non ex alia ratione, quam ex eo, quod niſi crederet Hoſtiam conſecratam habere virtutem ad ſortilegia, illa non vteretur, vt ibi dixit ex Alphonſ. à Caſtro, & alijs quod tenere eſſet hæreſis, igitur etiam in caſu noſtro, idem dicendum, nam deturpans Imagines, niſi crederet Imagines non eſſe venerandas, non eſt præſumendum, quod illas deturparet, ſicuti etiam baptizans Imagines, niſi crederet eas poſſe baptizari, non eſt præſumendum, quod illas baptizaret.

Quartò, moueor ex eo, quia apud Græcos iſti eſtractores Imaginum vocantur Hæretici, vti notauit *Azeuedus vbi ſupra num.9. circa medium.*

Atque ita tenet Azeuedus omninò videndus vbi ſupra, *Genuenſis in praxi Archiepiſcopali Neapolitani cap.18. in additionibus, num.7. & Lazar. de blaſphemia quæſt. ſexta num.14.*

Neque obſtat, quod communiter opponitur, quod Inquiſitores non poſſint imponere pœnam condignam hoc delicto.

Quia hoc negatur, nam poſſunt ex enormitate delicti, & eius circumſtantijs, hoſce reos brachio ſæculari relaxare, *Azeued. loco ſupra citato, & Genuenſ. dicto num.17.* in fine, prout etiam Bononiæ tres qui plures Imagines in dicta Ciuitate conſpurcauerant, de ordine Supremi Tribunalis Sanctæ Romanæ Inquiſitionis fuerunt brachio ſæculari traditi de anno 1623. qui debitas tanti ſceleris pœnas perſoluerunt, & ita contra hoſce reos obſeruari in Hiſpania, atteſtatur *Souſa in ſuis Aphoriſm. Inquiſit. libro ſecundo cap.42. numero 14. & plur. ſequent.*

Et de iure hoſce reos ad pœnam mortis naturalis, etiam puniendos, dixit *Viſcont. in ſuis concluſionibus iuris, in littera I.* in verbo, Imagines, vbi alios allegat, quibus addi poteſt Illuſtriſſimus Præſes Gottofredus Abauo in ſua praxi, & theorica criminali, *in §. hæreſis, num.54. & ſeq.*

Et tam enorme eſt hoc delicti genus, vt illius Rei à Catholici Regis noſtri Indulto generali excludantur, *Maſtrillus ad Indultum capite 26. numero 14. & ſeqv.* vbi idem concludit de blaſphemo hæreticali, & ſic *Franciſcus Bernardinus Porrus in ſuo faſciculo rerum criminalium folio mihi* 46. atteſtatur ſe non potuiſſe obtinere ab Excellentiſſimo Senatu noſtro Mediolani, quod quidam Ioannes Benedictus Vicecomes, ob hæreticales blaſphemias, ad remum per quinquennium damnatus, frueretur beneficio decreti gratioſi.

Prout nec in Regno Neapolitano in blaſphemia Dei, & eius Sanctiſſimæ Matris, ac Sanctorum Apoſtolorum tranſigi poſſe, nec pœnam commutari, nec fieri gratia ex Regia pragmatica Cardinalis Granuellani, tunc illius Regni Proregis, teſtes ſunt *Galiardus de delictis mentalibus, & actualibus lib.2. de blaſphem. num. 126. in fin. verſ.* Item in blaſphemia, *& Ioan. Dominicus Taſſonus in pragmat. Regia de Antefato, verſ.* Secundo, *obſeru.2. n.139. & verſ.12. obſer.1. n.15.*

§. OCTAVVS.

De varijs generibus Blaſphemiarum, & ab Inqui-
tores aliquando poſſint punire blaſphe-
mias non hæreticales.

QVamuis ſupra de varijs blaſphemiarum gene
bus dixerim, attamen nunc maioris huiuſce m
teriæ declarationis gratia, nonnulla exempl
adducam ſimilium blaſphemiarum.

43 Et primo de blaſphemia, *nec Deus ipſe ſi deſcen*
ret de Cœlo, amoueret frumentum de Area hac. c
rum eſt, quod eſt hæreticalis, & de hac blaſphemia
deatur *Viuius deciſ.275. numer.18. Lazar. de blaſphe*
quæſt.... num.33.

Secundo, ſub hæreticalibus blaſphemis, compr
henduntur etiam blaſphemiæ, hæreticales prolatæ
conditione, *Royas de hæreticis par.2. num.173. &*
Lazar. de blaſphem. q.7. num.44. & ſequent. quia in a
conditionali, adeſt voluntas de præſenti.

Tertio, pro hæreticali blaſphemiæ habetur dice
Dio Parteſano, Plot. in tract. de blaſphem. n.27. Laz
de blaſphem. quæſt.7. num.29.

Quarto, qui diceret, *Dio becco Diauolo*, ſi eſt
ſuetus proferre blaſphemias atroces in Deum præ
mitur verbum illud iniurioſum retuliſſe in Deum, al
ſecus, *Lazar. de blaſphem. quæſt.3. num.9. verſ.* H
in facti.

Quinto controuerti poteſt, an blaſphemare di
tur, dicens, *al diſpetto che non vò dir di Dio*, vel *put*
na che non vò dir della Vergine Maria, & Protus
tract. de blaſphem. num.17. voluit hunc blaſphem
hæreticaliter: nam, inquit ipſe, proteſtatio illa n
releuati, vti contraria facto, *Lazarius vero de blaſphe*
quæſt.3. num.30. tenet oppoſitum; nam negatio p
ta ante verbum regulariter inducit orationem nega
uam, & ita etiam ego in mitiorem partem inclin
teneo. Neque obſtat ratio Ploti, nam in hoc cri
ne, & in hoc Tribunali declarationi expreſsæ, pot
ſtari debet, quam facto contrario, cum verſemur in l
quæ in animo conſiſtunt, vti dixit *Menoch. de arb.*
caſu 86. num.9.

Sexto, dicere, *Puttana della Vergine*, non profer
do nomen Mariæ, eſt hæreticaliter blaſphemare, n
ex communi vſu loquendi appellatione Virginis, p
excellentiam intelligitur B.V.M. ita *Plot. de blaſphe*
num.13. Lazar. in eodem tractatu quæſt.3. num.38. Be
chius loco infra allegato.

Septimo dicere, *al corpo di Dieci, ò dirà puttana*
Dio bacco, ò al diſpetto di Chriſtofforo, ò puttana d
Vergine Giouanna, non eſt blaſphemare, attamen
cobus Ramirez in tractatu de cuſtodia linguæ cap.3.
talia verba proferentem male facere: *Nam ſicuti,*
quit, qui ſe ad ignem ſæpe approximat, quandoque
eo comburitur, ita etiam qui ex conſuetudine huiuſm
di verba profert quandoque verè blaſphemat. Qu
ampliatur in luſore, qui ſemper præſumitur blaſp
mare, & addere illa verba doloſè, ita *Lazarius*
blaſphem. quæſt.3. num.33. Et de his omnibus, ac a
ſimilibus blaſphemiarnm generibus, vide *Belochi*
de caſibus reſeruatis part.2. quæſt.12. num.6. & plur
ſequen.

44 Quoad ſecundum, dico, quod ſolus Inquiſitor c
gnoſcit, non ſolum de blaſphemijs hæreticalibus, ſ
etiam de habentibus connexionem cum hæreſi, ita A
bertinus de Agnoſcen. aſſert. Cath. quæſt.22. n.63. vbi
ſufficere, quod blaſphemia habeat in ſe hæreſim exp
citam, vel implicitam, vt de illa Inquiſitores cogn
cant, *Alphonſ. à Caſtro de iuſta hæret. punitione lib.*
cap.12.

cap. 12. *in fin.* ibi baſphemia autem, quæ habet quandam cum hæreſi vicinitatem, vel connexionē ad Inquiſitores ſpectat, *Royas de hæreticis par.* 2. *art.* 12. *nu.* 168. *&* *Lazar. de blaſphæmia quæſt.* 6. *num.* 10.

5 De illis vero blaſphemis, quæ nec hæreticæ ſunt, nec cum hæreſi cognationem habent, non ſolent cognoſcere, Inquiſitores directè, licet ex illis ſoleant malam, & prauam inquiſiti Rei indolem arguere, *Sanctarellus de hæreſi tractu tertio de blaſphemia capitul.* 8. *dub.* 2. *num.* 2. De illis tamen etiam cognoſcunt Inquiſitores cum ſunt coniunctæ, cum blaſphemijs hæreticalibus, & ita paſſim obſeruatur in hoc Sacroſancto Tribunali.

§. NONVS.

De Blaſphemijs ſub conditione.

QVia diximus ſupra *n.* 43. blaſphemias hæreticales non deſinere eſſe tales, quamuis eis adijciatur aliqua conditio, nunc pro clariori veritate, & intelligentia huiuſce rei.

6 Animaduertendum eſt, quod ea de plano procedunt cum blaſphemia profertur ſub conditione de futuro, quia tunc omnes rationes adductæ à Doctoribus militant, vt videre eſt ex *Canter. in ſuis quæſtionibus crimin. tit. de blaſphemia n.* 3. *Sanchez in ſumm. lib.* 2. *cap.* 32. *nu.* 24. *Azeued. ad Reg. Hiſpan. Conſtit. Nou. recompillat. lib.* 8. *tit. de los blasfemos l.* 1. *n.* 14. *&* *Sanctarell. in tract. de blaſphemia poſt eius tractat. de hæreſi cap.* 2. *dub.* 1. *nu.* 13.

7 Neque obſtat ratio adducta per *Salazar de vſu & conſuetudine cap.* 5. *num.* 28. quod conditio nihil poſſit ineſſe, quia, vt ſupra dicebamus, in actu conditionali adeſt voluntas de præſenti, & ex blaſphemia illa conditionali ſignificatur fidem noſtram non eſſe firmam, cùm poſſit a futuro euentu pendere, vt dixit *Sanctarell. vbi ſupra loco citato.*

Dubium quidem graue eſſe poteſt, quid dicendum ſit de blaſphemia prolata ſub conditione de preterito.

8 In qua difficultate ſecundum traditiones *Canteræ*, *Sanch. & Sanctarell.* vbi ſupra concludendum videretur idem iudicandum de blaſphemia prolata ſub conditione de futuro, ac prolata ſub conditione de præterito, nam DD. illi exemplificant traditiones ſuas in hac blaſphemia: *ſi hoc non eſt verum renego Deum:* & dicit Cantera, quod talis proferens eſt blaſphemus, & ſubditur iudicio Inquiſitorum ſiue illud, quod aſſerit non ſit verum, ſiue ſit verum.

9 Ego tamen ſaluo ſemper veriori iudicio, & ſalua determinatione S. Eccleſiæ, & Sac. Congregationis, dicerem talem proferentem verba blaſphema ſub conditione de præterito, quam non extitiſſe eſt impoſſibile (ſi verè extitit vt præſuppono) non poſſe dici blaſphemum hæreticalem.

Probatur concluſio, & pro faciliori probatione ponatur exemplum tale. Si dies externa non præterijt nego Deum, tunc ſic iſte proferens talem propoſitionem ita firmiter credit in Deum, vt ex vi ſuæ propoſitionis impoſſibile ſit eum non credere in Deum, quia impoſſible eſt diem externam non præterijſſe, igitur iſte non eſt blaſphemus hæreticalis.

0 Secundo probatur, quia in caſu iſtius blaſphemiæ non militant rationes conſideratæ à DD. ſupra allegatis. Nam *Sanch. dicto cap.* 32. *n.* 24. mouetur ad aſſerendum verba etiam ſub conditione prolata blaſphemiam importare ex eo, quod fidei humanæ denegatur omnimoda firmitas, cùm ſignificetur quaſi pendens ex conditione contingenti.

At hæc ratio ceſſat in conditione de præterito, quia eſt conditio non contingens, ſed neceſſaria, quam impoſſibile eſt non extitiſſe.

Sanctarell. verò vbi ſupra mouetur ex eo, quod in iſtis propoſitionibus conditionalibus videtur fides noſtra pendere à conditione, quæ poteſt eſſe & non eſſe, quæ in effectu eſt eadem ratio cum ratione Sanchex de qua ſupra.

At hæc ratio non poteſt applicari caſui noſtro quia conditio prædicta, ſi dies externa non præterit non poteſt eſſe, & non eſſe, ſed eſt conditio neceſſaria. *Royas loco ſupra numer.* 43. *allegato*, rationem adducit ex eo, quod in actu conditionali adeſt voluntas de præſenti.

Sed neque hæc ratio obſtat noſtræ concluſioni quia vt ſupra dicebamus, voluntas, quæ de præſenti adeſt in proferente dictam propoſitionem, eſt Catholica, & impoſſibile eſt, quod ex vi dictæ propoſitionis non ſit Catholica, quia impoſſibile eſt dictam conditionem non extitiſſe.

Nec etiam quicquam facit ratio Canteræ loco ſupra allegato, quia licet verba illa ſint temeraria, & ſcandaloſa, attamen nihil negant de Deo, imò ex vi illius conditionis ſignificant eſſe credendum Deo, ſicuti impoſſibile eſt præterita non extitiſſe.

51 Hæc tertiò loco mirificè comprobantur ex doctrina *Bartoli in l.* 1. *de condit. & demonſt. n.* 2. vbi dixit conditionem ſub tempore præterito non eſſe conditionem, niſi admodum impropriè, quod idem dixit I. C. in l. cum ad præſens cum duabus ſeqq. vbi benè *Gottofred. in ſuis notis ff. ſi cert. petat.* vnde ex ſtipulatione ſub conditione de præterito non oritur obligatio conditionalis, ſed puta ſic quamuis controuertant DD. An Epiſcopus poſſit diſpenſare in votis conditionalibus: pro indubitato tamen præſupponunt eum non poſſe diſpenſare in votis conditionalibus ſub conditione de præterito, vt videre eſt ex longa ſerie *allegat. per Sanchez in ſumm. libr.* 4. *capit.* 40. *numer.* 88. *& pluribus ſeqq.*

Sicuti igitur in his actibus, ſtipulationibus, & votis obligatio eſt pura, ita in propoſitionibus conditionalis ſub conditione de præterito aſſenſus eſt purus, & ea proferens habet mentem, & aſſenſum Catholicum.

52 Ad hoc idem allegari poteſt pulcherrima doctrina *D. Thom. in* 4. *ſentent. diſtinct.* 29. *quæſt. vnica articul.* 3. quam allegat, & ſequitur Paulus Duranus de conditionibus, & modis impoſſibilibus, ac iure prohibitis *par.* 3. *cap.* 2. *num.* 12. *& ſeq.* quod ſcilicet quàmuis conditio impoſſibilis adiecta contractus matrimonij vitietur, ita quod Matrimonium reiecta illa conditione ſuſtinetur, capitul. finali de conditionibus appoſitis, *Paulus Duranus in eodem tractatu parte quarta capitul.* 6. *per totum.*

Attamen quando ſumus in conditione de præterito falſa vtique illa non vitiatur, ſed vitiat matrimonium, quia remouet conſenſum ab actu, igitur etiam in noſtro caſu omnis aſſenſus hæreticus remouetur à dicta propoſitione.

53 Etſi verè DD. ſupra allegati in contrarium diligentius inſpiciantur loquuntur in blaſphemia conditionali conditione de futuro, & cum exemplificant in conditione, ſi hoc eſt verum intelligi commodè poſſunt cum aſſerta veritas non eſt nota proferenti, nam tunc verè proferens blaſphemiam ſub illa conditione blaſphemat hæreticaliter.

Etſi dicatur proferentem blaſphemiam etiam ſub conditione de præterito æquare certitudinem humanam certitudini diuinæ.

Reſ-

Reſpodendum erit, quod propoſitiones, quæ ex ſe videntur æquare vtramque certitudinem, puta dicen-
54 do, (hoc eſt verum ſicuti Euangelium poſſunt dupliciter conſiderari vno modo, vt illa dictio)Sicuti denotet æqualitatem, & tunc vtiquè illa propoſitio contineret hæreſim, quia ſemper magis neceſſaria veritas reuelata quacunque alia veritate humana, quantumuis euidenti.

Si vero illa dictio(Sicuti)denotet tantummodo ſimilitudinem hoc modo illa propoſitio non continet hæreſim, licet modus loquendi ſit malus, & quia regulariter, & ex communi vſu loquendi propoſitiones certitudinem diuinam, & humanam æquantes intelliguntur ſimilitudinariè, vt ita loquar, niſi aliter conſtet de mente eas proferentis non ſunt blaſphemæ ita, *Sanchez dicto capitul.* 32. *ſupra allegato numer.* 31. & latiſſimè propoſitionem illam (hoc eſt verum ſicuti Euangelium) examinatus *Parlador. in ſuis quæſt. quotidian. poſt different. iuris quæſt.* 18. §. 1. *numer.* 1. *& ſequ. & numer.* 4. vbi ait, quod qui huiuſmodi verba protulit ſi verum dixit nullo modo eſt puniendus, quia non protulit ea verba animo blaſphemandi, ſed ex certitudine veritatis Euangelicæ dictum ſuum confirmauit.

Quicquid tamen ſit de huiuſmodi blaſphemijs ſub conditione de præterito prolatis;nam me remitto ſemper cum omni humilitate, & reuerentia determinationi Sacræ Congregationis,certè continent verba temeraria,ſcandaloſa,& piarum aurum offenſiua,& vti talia ſubiecta punitioni Inquiſitorum.

§. DECIMVS.

An conſuetudo Ciuitatis excuſet à pœnis blaſphemiæ,& an Blaſphemi gaudeant Immunitate Eccleſiæ.

Controuertunt DD. an communis conſuetudo Regionis excuſet Blaſphemantes, vt videre eſt ex *Farinac. de delictis, & pœnis quæſt.* 20. *n.* 44. *& ſequent. & Sanctarell. de hæreſi tract.* 3. *de blaſphem. cap.* 6. *dub.* 5 *n.* 8. qui alios DD. allegant.

56 Sed communiſſima ſententia eſt nagatiua, ita Farinac., & Sanctarell. locis allegatis: nam in ijs, quæ ex ſua natura mala ſunt conſuetudo non excuſat, *gloſ. in cap. ſanè de tempor. ordinat. Lazar. de blaſphem. quæſt.* 3. *numer.* 21. Vnde *Griuell. deciſ.* 24. *Senatus Dolani numer.* 11. *& ſequentib.* inuehit in eos DD. qui blaſphemis aiunt minuendam eſſe pœnam ob conſuetudinem Ciuitatis.

Conſuetudo enim, ait Griuel. aggrauat delictum, & multis graſſantibus opus eſt exemplo, l. aut facta, § *final. ff. de pœnis*, & creſcente malitia, iuſtum eſt pœnam augeri, videtur dicta deciſione, quia in hac materia blaſphemiæ pulcherrima eſt, & erudita.

Sic Senatus noſter Excellentiſſimus Ciuitatis Mediolani ſeuerus blaſphemantium Iudex, vt deberent eſſe omnes Principes, ſecundum tradita à *Deciano in ſuis tractatibus criminal. tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 6. *n.* 17. *& Gottofred. ab Auo in Theoric. & pract. crim. in* §. *Blaſphemia n.* 2. nunquam admittit capitula, per quæ imputati de blaſphemia volunt conſuetudinem probare, ad excuſationem illius delicti.

Iubet enim Iudicibus criminalibus, vt illa reijciant, vt atteſtatur *Clarus, in* §. *blaſphemia, verſ.* Item poteſt, ibi: Senatus tamen noſter, quem ſequitur *Gottofredus in ſuis notis ad Nouellam* 77. *colum.* 5. *titul.* 6. *capitul.* 1. *ſub litera G. verſ.* Placet in eo tantùm, quod præſtet.

Praxis etiam, & ſtylus huiuſce Sacroſancti Tribunalis contra Lazar ſeruat indiſtinctè, quod quicunqu[e] ſuſpecti de hæreſi ſunt à miniſtris S. Officij extrahunt[ur] ab Eccleſia, & in carceribus detinentur, vti etiam at[-] teſtantur *Farinac. de Immunitate Eccleſiæ cap.* 13. *n.* 17 *Abbas Gillin. in ſua ſumma Caſuum Conſcientiæ in ve[rb.] Bleſphemia, n.* 12.

57 An autem gaudeant Immunitate Eccleſiæ, breuit[er] loquendo de blaſphemo Hæreticali. Reſpondendum eſt, quod non: nam talis eſt ſuſpectus de fide, & ſuſpec[ti] de fide non gaudent Immunitate Eccleſiæ, ita in ter[-] minis blaſphemi docuerunt *Ricc. variarum reſolu[t.] tom.* 2. *reſol. nona. Peregrin. de Immunitate Eccleſiæ ca[-] pitul.* 12. *numer.* 12. *& Alexand. Ambroſ. ad Bullam Greg. Decimi quarti de Immunitate Eccleſiæ capitul. numer.* 12. *Diana reſolut. moral. par.* 1. *tractat.* 1. *reſo[-] lut.* 38.

Licet contrarium tenuerit *Lazar. de blaſphem. quæſt.* 5. *n.* 73.

§. VNDECIMVS.

An in crimine Blaſphemiæ detur repulſa teſtium.

58 Magis communiter dixerunt DD. ſpeciale e[ſſe] hoc crimine, prout & in crimine læſæ Maieſt[a-] tis, quod non detur repulſa teſtium, niſi ex capite i[ni-] micitiæ, ita docuerunt vt antiquos Doctores omitta[m] *Scipion. Rouit. ad pragmat. Regni in rubr. de blaſphe[m.] n.* 1. vbi allegat *Annam ſeniorem ſingular.* 67. *Galiard[.] d. titul. de Blaſphem. num.* 125. *verſ.* Et blaſphemus n[on] poteſt &c. Viſcont. in verbo blaſphemia hanc infert[,] qui alios allegant.

59 Contrariam tamen opinionem tenuerunt *Clar. in blaſphem. verſ.* Vltimus, *Boer. deciſ.* 301. *n.* 12. *Ludou[.] Gilhauſem in ſuo arbore iudicial. crim. capitul.* 2. *tit.* 7. *blaſphem. numer.* 17. vbi dixit contrariam opinionem pleriſque fuiſſe reiectam, vti plenam rigoris, & *Cam[.] Borell. in ſua ſumma deciſionum tom.* 2. *tit.* 15. *num.* 7 vbi ait, quod licet crimen blàſphemiæ odio habeat, tamen pluries pro inquiſitis de eo delicto fecit rep[ro-] bationem teſtium, quæ in magna Curia Vicariæ f[uit] admiſſa.

60 Haſce contrarias ſententias concordare cura[t] *Parlador. quotidian. iuris quæſtion. poſt eius ſeſquicent[e-] rias differente iuris quæſt.* 18. §. 2. *n.* 5. *& ſequent.* vt p[ri-] ma oplnio habeat locum cum homo humilis, & vi[lis] huiuſce criminis accuſatur, ſecunda verò, vbi vir no[bi-] lis, & integræ exiſtimationis.

61 Certè opinio Clari verior eſt, & magis practicata maximè in hoc Sacroſancto Tribunali, in quo nomi[na] teſtium ſupprimuntur, vnde ſicuti in hoc limitantur reſtringuntur defenſiones reorum, vtique in alio ſu[nt] ex æquitate ampliandæ, & extendendæ, vt ſcilicet d[e-] tur repulſa teſtium, ſecundum *text. in l. eum qui ff. [de] iure iuran.*

§. DVODECIMVS.

De Tortura Blaſphemis danda.

62 Blaſphemis quoque dari torturam clariſſimum e[ſt] ſiue pro veritate habenda, ſiue etiam ſuper inte[n-] tione. Pro veritate quidem habenda, cum veritatem nolunt confiteri. Super intentione verò, cum de cred[u-] litate eorum, quæ dixerunt interrogati Catholicè r[eſ-] pondentes, vrgentur coniecturis de hæreſi, *Molfeſ. i[n] ſumm. tract.* 11. *cap.* 3. *numer.* 27. *verſicul.* Contra iſ[to]s

blaſ-

blaſphemos, hæc patent, tum ex dictis de indicio, & tortura, tum ex dictis in *tit. de ſortilegijs in qu. de abiuratione ſortilegis iniungenda*.

53 In præſenti autem dubitari poteſt, an tortura in caſu noſtro ſit danda blaſphemo, cùm tantummodò eſt de hæreſi leuiter ſuſpectus, in qua difficultate.

*Campanill.in diuerſ.iuris canon.rubr.*11.*cap.*26.*num.* 63.*& 64. & Roder.à Chuna de confeſſ.ſollicit. quæſt.*23. *num.*14. *verſ.* Atque de his, voluerunt ſuſpectum de leui nullo modo eſſe torquendum.

Mouentur primò, quia ex leuibus indicijs non poteſt dari tortura, neque in cauſis fidei, vti dixi & latiſſimè probaui in *dicto titulo de ſortilegijs loco allegato*.

54 Mouentur ſecundò ex eo, quod diſputant DD. num ex leuibus præſumptionibus ſit, quis de fide interrogandus, & tanquam de hæreſi ſuſpectus carcerandus,& *Symanch.de Cathol.Inſtitut.tit.*50.*num.*28. *& ſeq. & in Enchiridio Iudicum Violatæ Religionis tit.*41. *num.*7. dixit ſibi valdè acerbum videri, quem de fide interrogari, quid ſentiat ex ſolis leuibus ſuſpicionibus, niſi fortè verſeremur in homine vilis, & abiectæ conditionis, & *Symanch. ſequitur doctiſſimus Pegna ad Director. par.*2. *comment.*12.*in fin.* vbi addit, hoc ait, eſt certum ad nullius capturam veniendum eſſe: ex his tantùm indicijs, aut delictis, quæ leuiter ſolùm redderent, quem piam ſuſpectum propter inſigne honoris detrimentum, quod in hoc crimine ſola captura afferre dignoſcitur, hoſce etiam pluribus relatis ſequitur *Farinac. de hæreſi quæſt.* 185.*num.*56.*& num.*7. vbi alios plures allegat, optimè *Scaccia de Iudicijs ciuilibus, criminalibus, & hæreticalibus lib.*1. *cap.*44. *per totum, ſed maximè numer.*2. vbi dixit neminem capiendum ex leuibus inditijs in hoc crimine.

55 Si igitur leuia indicia vix ſufficiunt ad interrogãdum reum, etſi ſufficiunt, non tamen ex illis, poteſt deueniri ad ipſius capturam. Quomodo ex dictis indicijs poterit reus torqueri, cùm multo maiora requirantur indicia ad torturam, quam ad capturam, ex notatis per *Clarum in practic.crimin. quæſt.*20.*num.*3. *& quæſt.*28. *nu.*2. Atque ita DD. ſupra citati indiſtinctè loquuntur tam de tortura pro habenda veritate, quam de tortura ſuper intentione.

56 Pro huiuſce difficultatis ſolutione, notandum eſt, quod ſuſpicio hæreſis leuis, talis dicitur in ordine ad ſuſpicionem vehementem: nam leuis ſuſpicio ſecundùm ſe conſiderata, arbitrio prudentum virorum eſt grauis, vnde ob id Eccleſia eam leuem ſuſpicionem nem habet in conſideratione, dum Chriſti fideles ea ſuſpicione laborantes,cogit ad abiurandum de leui,*cap. accuſatus in princip. de hæreſi, in ſexto, ita Freitas ad Roder.à Chuna de confeſſ. ſollicit.quæſt.*5. *num.*37. Sic in ſimili percuſſio Clerici, alia dicitur leuis, à qua poteſt Epiſcopus abſoluere, *cap.peruenit,*de ſententia excommunicatione, & alia grauis, à qua Papa,& non Epiſcopus abſoluit, *cap.ſi quis ſuadent* 17.*quæſt.*4. Et tamen percuſſio leuis, talis dicitur præcisè in ordine ad grauem,nam in ſe poteſt eſſe peccatum mortale, & ſic culpa grauis, vt ex *Nauar. & alijs obſeruauit Bonacina de cenſuris in ſpecie tom.*3. *diſp.*2. *quæſt.*3. *puncto ſexto, ſectio quinta num.*8. *verſ.* Dixi percuſſio leuis.

Hoc ſuppoſito ſi ſermo ſit de tortura danda pro veritate habenda,& ſuper complicibus, vbi ſimus in alijs caſibus ſuſpicionis leuis hæreſis, in quibus de complicibus aliqualiter appareat, & in ea delictorum genere, quod ſine complicibus nequit perpetrari, tunc dico eam etiam ſuſpecto tantummodo de leui, non confeſſo, & non conuicto dandam.

Id euidenter conſtat ex inueterata praxi Sancti Officij, qua huiuſmodi ſuſpecti tantummodò de leui ſolent pro habenda veritate torqueri, vnde Pater Maſſin. in praxi S. Officij part.8. in forma ſententiæ contra reum ſuſpectum de leui, ponit hæc verba:

Et parendo à noi, che tu non haueſſi detto intieramente la verità, giudicaſſimo &c. eſſer neceſſario venir contro di te al rigoroſo eſſame, nel qual conſtituito niente di nuouo aggiongieſti à tuoi primi detti &c.

Confirmatur prædicta, primò quia ſuſpicio leuis arbitrio prudentum, & Eccleſiæ eſt grauis in ſe, vtſupra vidimus, ergo in ea locus eſt torturæ.

Confirmatur ſecundò, quia ex *Freitas ad Roderic. de confeſſar.ſollicit. quæſt.*23.*nu.*29. *ex Cantera, & alijs ibi allegatis,* confeſſarius ſollicitans, poteſt pro habenda veritate torqueri,quod etiam de iure communi procedere, dixit *Souſa in Aphoriſmis Inquiſitorum lib.*1. *cap.*24. *num.*65. licet ipſe contrarium teneat, & tamen tam Freitas, quàm Souſa vti Hiſpani,Hiſpanorum opinionem ſequuntur, quod ſollicitatio in confeſſario non inducit, niſi ſuſpicionem de leui, vt vidimus *tit.*6. §.13.

Neque obſtant argumenta in contrarium adducta, quod ſcilicet ex leuibus indicijs nullus ſit de fide interrogandus,carcerandus, & multo minus torquendus.

Quia aliud eſt ex leuibus indicijs, carcerare, torquere, & interrogare reum, aliud id agere ex legitimis inditijs inducentibus de iure ſuſpicionem hæreſis leuem, quæ in ſe grauis eſt, hoc eſt licitum, quamuis primum ſit illicitum.

Aliàs ſequeretur, quod in Hiſpania, nec binas nuptias contrahens ſimul, nec confeſſarius ſollicitans poſſent interrogari, quid ſentiant de Sacramentis Matrimonij, & Pœnitentiæ,nec carcerari.

Quia ibi ex illis delictis oritur ſuſpicio tantummodo leuis hæreſis, vt ſupra vidimus *titul.*5.*&* 6.Et tamen in Hiſpania huiuſmodi rei, & carcerentur, & interrogantur de fide, *Souſa in Aphoriſm.Inquiſit.lib.*1.*cap.*35. *nu.* 3. *& Ludouicus à Paramo de origine S.Inquiſitionis lib.* 3. *qu.*10. *num.*165. *verſ.* Et quoniam.

Si verò loquamur de tortura ſuper intentione tunc dico ſuſpecto de leui, eam minimè dandam: Probatur, quia vt probauit *titul.*12.§.8.*num.*96. ſuſpicio leuis hæreſis ſufficienter, & naturaliter tollitur abiuratione de leui, quæ ad hunc præcisè effectum fuit inuenta, igitur vlterius non eſt torquendus.

Secundò probatur, quia ſuſpicio vehemens Hæreſis tollitur tortura ſuper intentione,& abiuratione, vt probaui *loco ſupra allegato num.*87. ergo non eſt æquum, ad tollendam ſuſpicionem leuem hæreſis (quæ longè inferior eſt vehementi)de neceſſitate requiri torturam, & abiurationem.

Tertiò probatur, quia ob id *Souſa in Aphoriſ. Inquiſitorum lib.*1.*cap.*34.*num.*64. voluit confeſſarium ſollicitantem, qui ſecundum iura ſuæ Regionis non eſt, niſi de leui ſuſpectus de hæreſi, vt ſupra dixi, non debere torqueri ſuper intentione, & *Genuenſis in praxi Archiepiſcopali Neap.cap.*84.*in antiquis num.*8.*ibi:* Quando reperitur quis ſuſpectus leuiter tunc taliter ſuſpecto ſolet imponi pœnitentia ſalutaris, & abiuratio de leui, & regulariter non torquetur, cuius dictum intelligo, de tortura ſuper intentione, alias ei non poſſet iniungi abiuratione de leui, quæ neceſſario ſupponit de delicto plenè conſtare debere, vel per confeſſionem, vel per legitimas probationes. Et doctrina Genuenſis per totum illud caput magnifacienda eſt, quoniam tota deſumpta eſt ex literis Supremæ Congregationis de Vrbe,vt ipſe in fine illius capitis atteſtatur.

Si tamen tortura daretur taliter ſuſpecto, tunc eſſet vtique abſtinendum ab abiuratione, quia ſuſpicio leuis ſufficienter eſſet ſublata per torturam,*Pegna ad Eymeric.par.*3.*com.*39. *verſ.*Quare in hoc articulo.Quamuis, vtſupra dixi, & latius dicemus in *titul.de ſortilegis*, ſuſpicio leuis regulariter ſit tollenda per abiurationem de leui.

Benè verum eſt, quod cùm ſuſpicio leuis non conſiſtat

ſiſtat in indiuiſibili, ſed habeat ſuam latitudinem moraliter, ſi hæc ſuſpicio leuis in genere ſuo ſit ex ſuſpicionibus gradum infimum leuis ſuſpicionis excedentibus, poſſet etiam tunc reus taliter ſuſpectus torqueri leuiter ſuper intentione, & vlterius cogi ad abiurandum de leui, & hoc eſt, quod voluit dicere *Genuenſ. loco ſupra allegato*, dùm non dixit ſimpliciter ſuſpectum de leui non torqueri, ſed tantummodò regulariter non torqueri.

Hic autem comodè dubitari poteſt, an cum reus explicitè non fatetur, ſed tantummodo ſe remittit dictis teſtium, poſſit torqueri pro habenda præciſa reſponſione per ſic, vel non.

In qua re reſpondendum eſt affirmatiuè, ita *Bald. l. accuſationem num.6.C.qui accuſare poſſ.Capic.deciſ.145 Farinac.de indicijs,& tortura quæſt.37.nu.176.*

Et ratio eſt, quia poteſt eſſe, quod teſtes qui depoſuerunt non probent, vt quia ſit vnus tantùm teſtis, vel quia patiuntur exceptiones in perſonis, vel in dictis, quo caſu relatio, ad eorum depoſitiones pateretur eaſdem exceptiones, cum omnes qualitates relatiꝭ ſint in referente.

His accedat, quod poteſt eſſe, quod illa relatio ad dicta teſtium ſit fraudulenta, puta quia reus plures blaſphemias protulerit, quam teſtes depoſuerint, vnde propterea cogendus eſt reus ad preciſè reſpondendum, & hanc ſcio fuiſſe opinionem *Reuerendiſſimi olim Marci Antonij Amidani tom. tertio eius votorum voto 15. numero 2.*

§. DECIMVS TERTIVS.

De abiuratione blaſpheme iniungenda.

67 QVoniam Blaſphemi conſuetudinarij, & ex habitu quodam, tam in ira, quam extra iram, & ad omnem leuem animi motum ſunt vehementer ſuſpecti de hæreſi, vti ſupra probaui: ideo clarum eſt, quod iſti debent abiurare de vehementi, *Genuenſis in praxi Archiepiſcopali Neapol. cap.68. num.8. verſ.* Si verò aliquis eſt ſuſpectus, *Lazarius de blaſphem. quæſt.6.num.17. Pater Zanardus in ſumma diuinorum Præceptorum par.1. cap.11. de blaſphem. verſic.* Blaſphemi autem in ira.

68 Si verò ſint blaſphemi conſuetudinarij tantùm in ira maximè ſi ita non ſit ex cauſa omnino iniuſta, tunc quoniam tales ſunt tantùm de leui ſuſpecti, de leui tantummodò abiurare cogendi ſunt, *Lazar. de blaſphem. loco ſupra allegato, & P. Zanardus ibidem.*

Videatur etiam in hac materia abiurationis *Ioſeph Seſſe deciſ. Regni Aragon. deciſ.470. nu.24. volum.4. vbi ait*, quod qui hoc modo blaſphemauit (Renego Deum, & Beatam Virginem) abiurauit de leui, & eodem loco ſubdit, quod alius quidam blaſphemus vna, & alia vice fuit coactus ad abiurandum de leui in Tribunali Sancti Officij, & ad exilium quatuor annorum, *Pater etiam Diana part.4. reſolut. moral. tract.7. reſol.8. verſ.* Nota tamen, ait quod die 16. Decemb. 1633. in Inquiſitione Sicula duo blaſphemi abiurarunt de vehementi publicè ipſo ibi Conſultore exiſtente.

69 Si verò, quis ſemel tantùm blaſphemiam hæreticalem protulerit in ira, tunc talis non ſolet abiurare, ſed tantùmmodo graui ei facta abiurgatione dimitti ſolet cum pœnitentijs ſalutaribus, & aliquando ſi perſona ſit vilis cogitur ſtare præ foribus Eccleſiæ, cum candela accenſa in manu, ita *Genuenſ. in practica Archiepiſcopali Neapolitana cap.68. num.13. verſic.* Item illis, qui ſemel, & *Lazar. de blaſphem. quæſt.6. num.21.*

70 An autem qui bis, vel ter in ira tantùm blaſphemauit ſit cogendus ad abiurandum. Dico, quod ſic, & hoc probant verba *Eymerici in directorio par.2. quæſt. 41. nu.6. vbi ait:* Si verò non frequenter, ſed raro, nec longo tempore, ſed pauco, & non extra ludum, ſed in ludo tantùm, tunc eo caſu abiurare debent vti leuiter ſuſpecti, & qui ter blaſphemauit in ira, raro ſaltem dicitur blaſphemaſſe, & in verbis prædictis Eymerici compræhenditur, igitur etiam talis debebit abiurare.

Sed quoniam *Zanard. in ſumm. Diuinorum Præceptorum capit.11. de blaſphemia part.1. verſiculo*, Blaſphemi autem in ira, ait quod blaſphemi in ira, & ſemel, bis, & ter, non ſolent abiurare ſi ira magna fuit, & cauſa iræ iuſta, ideò in hoc ſeruanda eſt practica vniuſcuiuſque Tribunalis.

Et quia cum tractatur de blaſphemi abiuratione, contingit ſæpe dubitari. An in loco ſecreto: an publico ſit ei indicenda.

Tota hæc res reſidet in iudicantium arbitrio, ita tamen, quod ſi blaſphemi, licet indicijs præuenti comparuerint tamen in Sancto Officio, nec citati, nec vocati, poſſit cum ipſis agi honeſtiori abiuratione, *Locutus in tertio caſu Placentiæ deciſo, addit etiam Rolan. conſ.63 num.7. lib.3. Farinac. quæſt.194. num.9.* de hæreſi, honeſtiori etiam abiuratione eſſe agendum cum blaſphemo nobili, quod tamen non audeo affirmare, ob ea, quæ dicam §. *ſequenti.*

Generaliter tamen aduertendum eſt, quod regulariter abiuratio de vehementi fit publicè, ſicuti abiuratio de leui in ſecreto.

Aliquando tamen etiam abiuratio de leui fit coram Congregatione, vt ſupra vidimus, ex *Ioſeph Seſſe in alleg. deciſ.470.*

Et ego etiam ipſe ſemel vidi practicatum in noſtro S. Officio Cremonæ tempore Reuerendiſſimi, & Religioſiſſimi Patris Magiſtri Ioannis Baptiſtæ de Sextula tunc huiuſce Ciuitatis Cremonæ Inquiſitoris, qui ob ſingulares animi ſui dotes morum, ac vitæ ſuauitatem & doctrinam ex poſt maxima cum laude totius ſuę Dominicanæ Religionis munere Prouincialis vtriuſque Lombardiæ feliciter functus. Ad quod poſſunt allegari ſcripta à *Patre Diana par.4. tractat.7. reſolut.33.* ſicut etiam aliquando vidi ſuſpectos de vehementi non abiurare publicè, vt accidit in quodam nobili in hac noſtra Ciuitate Cremonæ, qui cum ter fuiſſet in Sancto Officio, de hoc crimine blaſphemiæ inquiſitus de vehementi abiurauit coram Congregatione mitius ſecum agendo ob eius affines nobiles.

§. DECIMVS QVARTVS.

De pœnis, pœnitentijſque ſalutaribus Blaſphemis imponendis.

71 OMiſſo caſu, in quo blaſphemans fateretur, ſe corde credidiſſe blaſphemiam, quam ore protulit, quo caſu abiurare deberet de formali, & pęnis hæreticorum mulctari, iuxta tradita per *Lazar. de blaſphem. quæſt.6. num.17. & Zanard. in ſumm. Diuin. Præceptorum locis ſupra in proxima quæſtione indicatis.*

72 Blaſphemi ex conſuetudine, & vehementer ſuſpecti condemnantur ad triremes per triennium, vel in pœnam pecuniaria graui, ſi viri ſint honeſtæ conditionis, ita *Zanard. in ſumm. par.1. cap.11. verſic.* Secundum eſt frequentia, *Salcedo ad Diaz cap.113. verſ.* Pœna autem quæ imponi ſolet, vbi etiam, quod viles condemnantur ad verbera, & nobiles ad carceres, *Royas in tract. de hæreticis par.2. nu.176. Barboſa de officio, & poteſtate Epiſcopi alleg.5. num.89. & ſequ. vbi alios allegat.* In hac tamen materia animaduertendum, quod quamuis nobiles ratione nobilitatis videantur mitius puniendi, *capi*

grauem,

grauem de pœnis, ibi : Volentes tamen nobilitati parcere Comitis, *Pegna commen.16.parte ſecunda,Gayl.libro ſecundo obſeruat.119.num.45.*

Attamen hæc non videntur habere locum, vbi delictum ſit commiſſum contra ſplendorem nobilitatis, *Gayl. vbi ſupra num.42.* nam tunc nobilitas auget pœnam, optimè Henricus Boich.cap. cum quidam, de iure iuran. vbi enumerans delicta, quorum pœnæ augentur ex nobilitate, mentionem facit de blaſphemia.

Et quando nobiles, & graduati ſint in delictis magis vel minus puniendi videndus omnino erit *Greg. Lopez in l.2. tit.28. partit.3. gloſ.1.per tot.* vbi verè loquitur in hac materia ſuper egregiè.

72 Blaſphemi verò, cùm ſunt tantummodò leuiter ſuſpecti, puniuntur poſt abiurationem aliqua leui pena pecuniaria, vel etiam dimitti ſolent, cùm penitentijs ſalutaribus, quæ regulariter omnibus blaſphemis ſolent iniungi, ita *Lazar.de blaſph.quæſt.6.num.22.*

73 De alijs penis blaſphemis imponendis vide *Barboſam vbi ſupra, vbi latiſſimè de illis pertractat, Pegnam comm. 66. verſ.* Blaſphemi olim, *Marium Italiam de Immunit. Eccleſiæ, cap.5.§.6.num 86.& ſequen.*

74 Addendum etiam eſt hoc loco, quod cùm blaſphemiæ à ludo, & ludi cauſa procedunt, tunc debent reis fieri præcepta ſub pœnis pecuniarijs, vt abſtineant à ludo, vt ſic ſublata cauſa blaſphemiarum (ſcilicet ipſo ludo) tollantur, & blaſphemiæ.

Tandem pro complemento huiuſmodi materiæ aduertendum, ex *Zanardo in ſumm. Diuin. Præceptorum, cap.64.verſ.* Excuſabuntur autem, *par.2.* Blaſphemantes ex ſimplici ebrietate, vel in ira magna, & ex grauiſſima, & iuſtiſſima cauſa maximè ſi illicò, quod ſe de-
75 liquiſſe nouerint coram præſentibus pectus † obtunderint, vel alta voce dixerit, *Domine miſerere peccaui*, excuſari ab omni abiuratione, licet non ab omni pœna, nam per actus doloris externos ſuſpitio malæ credulitatis ab eis tollitur, *Farinac.quæſt.29.numer.57.de delictis, & pœnis.*

§. DECIMVS QVINTVS.

De quadam cautela Thomæ Ferrarij.

76 THomas *Ferrarius in ſuo Cautelarum tractatu caut. 25.* ait, quod ſi blaſphemus poſt prolatam blaſphemiam Sacerdoti confiteatur, & ab eo abſolutionem obtineat, liberabitur ab omnibus alijs pœnis, & allegat *Bartolum ita ſentientem in conſilio ſuo 167.* incipiente, *Miniſter fratrum de pœnitentia.*

77 Sed ne hæc Bartoli opinio, aliquem in noſtro S.Officio decipiat, animaduertendum eſt, quod ea eſt communiter reprobata, ita *Iaſon,Bal. Io. de Anania, & alij allegati à Greg.Lopez in l.4.gloſ.2.* in verbo, Cortele la lengua, *tit.28. part.7.verſ.* An ſi blaſphemus, vbi quod contra Bartolum omnino eſt tenendum, quia per pænitentiam non tollitur pœna ciuilis, & legalis, *Auguſtinus Barboſ.in cap.1.num.6.* de maledicis, benè etiam in noſtris terminis *Parlador. quotidian. different. iuris differ. 12.§.2.numer.22.* vbi ait, quod Sacerdos habet tantùm iuriſdictionem in foro interno, & nullam in foro externo, & ideò Iudicium in illo foro non habet aliquid commune, cum hoc, quo ad Iuriſdictionem, & ibi allegat *Couar.lib.2.variar.reſolut.cap.10.nu.3.* & ſic abſolutum in foro conſcientiæ à crimine hoc blaſphemiæ, poſſe nihilominus adhuc in foro exteriori puniri in hoc Sancto Officio, dixit *Souſa in Aphoriſ. Inquiſit. lib.1.cap.19.num.23.*

78 Et quamuis *Galiai dus de delict.mentalibus,& actualibus lib.8.tit.de blaſphem.num.127. verſ.* Et licet non habeat abſolutionem à Summo Pontifice, conetur probare ex dicta cautela Ferrarij blaſphemum, qui Sacramentalem obtinuit abſolutionem mitius, ſaltem in externo foro eſſe puniendum.

79 Attamen in praxi ego per ſpatium quatuordecim annorum, quibus in hoc Sancto Officio verſatus fui nunquam vidi aliquam haberi rationem huiuſcæ cautelæ Ferrarij, niſi fortaſſe caſus contingeret, quod ſtatim quis prolata blaſphemia accederet ad confeſſarium.

Nam tunc non ratione abſolutionis Sacramentalis, ſed ratione ſubitanei acceſſus ad dictum confeſſarium, ex quo indicium pœnitentiæ denotatur mitius cum eo eſſet agendum, vt etiam diximus hoc ipſo *titulo numer.62.*

Hinc etiam eſt, quod in ſimili videmus abſolutum in foro conſcientiæ ab excommunicatione, poſſe adhuc in exteriori foro à Iudice puniri pro eo delicto, pro quo fuit excommunicatus, vt tradunt communiter DD. relati à *Duardo ad Bullam Cœnæ Domini lib.3. §.2. quæſt. 12. num.12.& Ricciull.de iure perſonarum extra Eccleſiæ gremium exiſtentium lib.4.cap.68. num.12. qui alios latiſſimè allegant.*

§. DECIMVS SEXTVS.

An in crimine blaſphemiæ pœnæ ob minorem ætatem ſint minuendæ.

80 MInoribus regulariter in delictis minorandam eſſe pœnam lato calamo tradiderunt *Farin. de pœnis temperandis quæſt.92. num.1. & ſequent. & Caball. reſolut.crimin.centu.1.caſu 134.& Iulius Cæſar Ruginel-lus in ſuis practicis quæſt.cap.35.per tot.*

81 Attamen, quod minori blaſphemanti minor ætas non profit, ad effectum ei minuendi penas, dummodo ſit doli capax, dixerunt *Farinac. vbi ſupra numer.192. qui alios allegat, & poſt eum Ruginell. dicto cap.35. numer.19.& Ludouic.Gilbau. ſen. in ſua Arbore Iudic.crimin. cap.5.ramuſcul.3. de exception.num.67. verſ.* Neque etiam excuſat.

82 Hoc autem probant communiter DD. ab exemplo pueri illius, de quo *D.Greg. lib.4.dialogor.cap.9.ac Hoſtienſis,& Ioannes Andreas in cap.1.* de delictis puerorum, hic enim puer cum annorum eſſet quinque ob eius blaſphemias, quas ab impio patre didicerat è manibus parentum fuit à Diabolo ereptus, & in Infernum detruſus, de quo exemplo videndus eſt *Farinac.de pœnis temperandis quæſt.92. num.48.* hoc ipſum etiam probant ab exemplo puerorum, qui irridebant *Eliſeo, de quibus dicit Scriptura 4.Reg. cap.2.* quod poſtquam Eliſeus illis maledixit egreſſi ſunt duo Vrſi, qui quadraginta ex illis pueris lacerarunt.

Quia tamen nullus ex auctoribus citatis loquitur in Tribunali Sancti Officij, in eo arbitror ego ſic diſtinguendum.

83 Aut loquimur de abiuratione, & ſumus in minore vigintiquinque annis, vel in pubere doli omnino capace, & tunc dico, quod non obſtante minori ætate debet abiurare, neque enim minoribus in hoc caſu vllo modo ſuffragari poteſt minor ætas, ſiue de ſubſtantia abiurationis loquamur, ſiue de eius qualitate, *Souſa in Aphoriſm. Inquiſitor. lib.2. cap.40. num.4. qui alios allegat*, & nos latius in tertia parte in peculiari titulo de abiuratione.

84 Aut loquimur de alijs pœnis, & dico, quod indiſtinctè, non ſolùm in blaſphemia, ſed in omnibus etiam alijs delictis ad Sanctum Officium ſpectantibus minor vigintiquinque annis mitius eſt puniendus, niſi hæreti-

cus eſſet pertinax, & impenitens, *Farinac. de hæreſi quæſt.194.§.2.n.32. & Souſa in Aſſoriſ. Inquiſit. lib.3. cap.32. num.18.*

85 Vnde Sanctiſs.D.N.Vrbanus VIII. ſua ſpeciali Conſtitutione incipiente, Apoſtolatus, 23.Martij 1628. expreſſe ſtatuit celebrantes cum Sacerdotes non ſint ſeculari foro eſſe conſignandos, vt vltimo ſupplicio afficiantur etiamſi minores eſſent annis vigintiquinque,dummodo maiores eſſent annis viginti, in quo extendit Conſtitutiones Gregorij XIII.& Clement.VIII, de quibus ſupra per tot. Nam ante Conſtitut. Sanctiſs. D.N.vtique rei huiuſce criminis minores puniebantur citra mortem.

§. DECIMVS SEPTIMVS.

De quadam pœna peculiari S. Officij, quod blaſphemi ſtent præ foribus Eccleſiæ.

86 INter præcipuas pœnas in S. Officio blaſphemis imponi ſolitas, ea præcipua eſt; quod ſtent præ foribus Eccleſiæ cum candela accenſa in manu genibus flexis in die Dominico, ſiuè feſtiuo, dum Miſſarum ſolemnia celebrantur, & aliquando etiam cum lingua comprehenſa ligno vulgo, inchiouata,prout ita in Hyſpania, & Bononiæ obſeruatum fuiſse in facti contingentia atteſtatur *Fernandez de Othero diſput. Iuris, lib. 3.q.14.num.4.*& non ſemel etiam obſeruatum vidimus in hac uoſtra Inquiſitione Cremonæ.

87 Hæc pœna eſt conformis cum diſpoſitione Iuris de qua *in cap.2.* de maledicis vbi hæc pœna his verbis diſcribitur. *Statuimus vt ſi quis contra Deum, &c.*& infra, *vt diebus Dominicis præ foribus Eccleſiæ in manifeſto dum aguntur Miſſarum Solemnia blaſphemus exiſtens vltimo illorum dierum Dominico palium, & calceamenta non habeat ligatus corrigia circa collum*, Videndique ad hoc ibi ſunt Abbas, & Cæteri Canoniſtæ, alijque eo loci per modernum *Barboſ. allegati*, quibus addi poteſt *Dioniſ. Gotfred. in ſuis notis ad Nouell.77. ſub litera G. in* 3. editione ibi, *Gregor. pœnam Mitigauit.*

88 Hæc tamen pœna non habet locum in Clerico, qui non ſubijcitur diſpoſitioni dicti capituli ſecundi de maledicis, ita enim *dicto cap.2. docuerunt, Io. Andr. Hoſtienſis, & Abbas*, & ratione huiuſce rei aſſignat *Gagliard. de delict. mental. & actual. loco ſupra alleg. num.126.verſ.* non tamen Clericus, quia ſi Clericus ſic diſcalceatus, & cum corriggia circa collum deberet ſtare præ foribus Eccleſiæ coram Populo, vituperaretur Ordo Clericalis, & miniſterium Clericorum, & eſſet admiratio,& malum exemplum laicis, ſi ſic publicarentur Clerici blaſphemantes, Inquam etiam rationem coincidit ea,quam allegat. *Gotfred. vbi ſupra, Ne Ordo Clericalis vileſcat.*

89 Pariter nunquam vidi hanc pœnam imponi viris nobilibus in hoc S. Tribunali, qui licèt ob nobilitatem non ſint mitius puniendis eis tamen poſsunt condonari pęnæ, quæ ex ſe irrogant infamiam, & alijs pęnis loco illarum plecti, benè in terminis noſtris omninò videndus *Doctiſſ.Greg.Lopez, in l.2. tit.28. part.7. gloſ.4. verſ.* quid autem ſi eſset nobilis, vbi in indiuiduo dixit, quod nobilis poteſt ſe redimere eleemoſinis à pœna, quæ ſibi eſset dedecori,

§. DECIMVS OCTAVVS.

Quomodo puniantur Blaſphemi à Iudicibus Secularibus.

QVæ, huc vſque dicta ſunt habent locum in S. Officio quia tamen aliquando blaſphemiæ puniuntur etiam per Iudices ſeculares, maximè verò blaſphemiæ non hæreticales in locis vbi non adeſt S. Officium, vtile erit videre quibus pęnis in praxi aliquando puniuntur de facto, vt ex hoc ſaltem rei huiuſce criminis intelligere poſſint, quanta eum benignitate ſecum agatur in hoc Sacroſancto Tribunali.

90 Et imprimis quidem *Ludouic. Gilhauſen. in ſua Arbore Iudic.Crim.cap.2.tit.1.de blaſph.numer.7. & ſeq.* contendit de Iure Blaſpemos puniendos pęna mortis naturalis,quia Leuitici 24.lapidabantur,& eoſdem in l. Veteri ſæpius Deus miraculosè puniuit.

Quia blaſphemia maius eſt delictum furto,& homicidio, cum æquiparetur Criminæ lęſæ Maieſtatis, hæc autem delicta morte naturali puniuntur. Et quia tandem ita innuit Imperator in Auth. vt non luxurientur contra naturam in fin. & num.14. concluſiuè tenet Gilhauſen, aſsuetum blaſphemare puniendum eſse pęna mortis naturalis. Idem de iure obſeruant *Coller. deciſ.172.num.1. & ſeq. Fernandez de Otero diuerſ. iur. diſput.3.quæſt.14.Gottofred. Abauo in Praxi, & Theoric.Crim. §. Blaſphemia, num.6. verſ.* Iure Ciuili, *Galiard. de delict. tam mental. quam actual. loco ſupra alleg. & Cantera in ſuis quæſt. crim. concernentibus punitionem delictorum in proprio titulo de Blaſphemia num.5.*

91 Hi tamen omnes concludunt in praxi hanc pęnam mortis non obſeruari, & ideò notant varia ſtatuta Hyſpaniæ Regni Neapol. Siciliæ, ac Status Sabaudiæ in quibus blaſphemi varijs pęnis puniuntur, ſed præſertim pęna triremium.

92 Certe Senatus noſter Excellentiſſimus Mediolani cum blaſphemiæ ſunt attrociſſimæ eas punit, vel pęna mortis naturalis,vel perpetuarum triremium, vt notat *Clar. vbi ſupra verſ.* ſed quæro in fin. de quodam Ant. Zanza qui fuit damnatus à Senatu ad perpetuos triremes,ita tamen,quod vbi non eſset aptus, furcis ſuſpenderetur,& de anno 1621. die 14. Decembris literis datis ad ſp.D.Prætorem Cremonæ ex ordine ejuſdem Senatus, quidam Bartholomæus Pilotus ob atroces blaſphemias fuit furcis ſuſpenſus. Quod etiam in atrocioribus blaſphemijs obſeruare Senatum Sabaudiæ atteſtatur Præſes Abauo de Rcatibus, *qu.7. num.302. verſ. at in atrocioribus.*

Regulariter tamen Senatus ſolet blaſphemos punire pęna triremium triennalium, vel quinquennalium, vt loco citato obſeruat Clar. & ita idem Excellentiſſimus

93 Senatus literis datis ad eundem ſpect. Prætorem Cremonæ, ſub die 29. Maij 1572. damnauit ad triremes triennales, Io. Baptiſtam Carellum, quod attrocitèr blaſphemauit.

Et de punitione horum Blaſphemorum videatur *Gothofred.in ſuis notis ad Nouell.77.coll.6. tit.5. cap. ſub litera G.* vbi inter cætera refert, licet de iure pęna blaſphemi ſit vltimi ſupplicij. Attamen ſub Philippo Valeſio Francorum Rege blaſphemantem ad torquem pependiſse, à prima hora vſque ad nonam, iterantem ad eundem torquem pependiſse integra nundinarum die, eique ſuprema labra ferro candenti, ita defiſa, vt dentes apparerent tertia vice labium inferius, quarta vtrumque quinta etiam linguam abſciſsam,vt qua parte peccaſset eadem puniretur.

§. DE-

§. DECIMVS NONVS.

Quomodo Confeſſarius ſe gerere debeat cum Blaſphemo.

94 IN hoc blaſphemiæ Reo Confeſſarius imprimis animaduertere debet, an habuerit errorem in intellectu, nam tunc Blaſphemus hæreticalis erit innodatus excommunicatione Bullæ Cęnæ Domini, *Homobonus de Bonis de examine Eccleſiaſt. tom. 1. tractat. 7. capit. 5. quæſt. 22. verſic.* Circa abſolutionem, & de caſibus reſeruatis *part. 2. caſu. 1. verſicul.* Circa abſolutionem, *Belloch. de caſib. reſeruatis par. 2. quæſt. 1. n.275.*

95 Si autem pœnitus dubitet, an habuerit cùm blaſphemauit errorem in intellectu, tunc prudens confeſſarius, vti de ſua iuriſdictione dubius non debet pœnitentem abſoluere, ſed eum ſuperiori remittere, Homobonus de Bonis de examine Eccleſiaſtico *loco ſupra citato verſic.* Et in dubio, niſi in caſibus, de quibus *Coninch. de Sacramento Pœnitentiæ par. 2. diſput. 8. dub. 6. per totum.*

96 Si verò nullum habuit in intellectu errorem, tunc conſiderare debet confeſſarius, an Hæreticalis Blaſphemia ſit reſeruata Epiſcopo, prout magis communiter ſolet reſeruari, vt conſtat ex Bellochio de caſibus reſeruatis, & alijs, & tunc etiam ipſe blaſphemum minimè poterit abſoluere, niſi habita facultate ab Epiſcopo vel ab eo delegato. Nec blaſphemia hæreticalis deſinet eſſe reſeruata, ſi pęnitens reſeruationem ignoret, cùm ſimus in delicto prohibito de iure naturali, & diuino, *Homobonus de Bonis de examine Eccleſiaſtico, tract. 5.*
97 *cap.5.quæſt.34.verſ.* Secus verò dicendum, *tom.1.* quia in iſto caſu reſeruatio afficit, etiam ignorantes, ſi tamen pœnitens aliquis ruſticus ignoraret vim verbo-
98 rum blaſphemiæ, blaſphemia ab eo prolata non eſſet reſeruata, *Belloch. vbi ſupra num.268.* non exiſtente autem reſeruato crimine blaſphemiæ ab eo poterit, quilibet Confeſſarius abſoluere, *vt dixi ſupra titul. 5. §. 14. n.82.*

99 Secundo loco confeſſarius debet diligenter interrogare blaſphemum de numero blaſphemiarum, an in Deum, B.M.V. vel Sanctos fuerint prolatæ, quia grauiores ſunt blaſphemiæ prolatæ in Deum, & B.M.V. quam in Sanctos, an vnico impetu in plures Sanctos blaſphemauerit, vt puta in duodecim erunt peccata, de conſuetudine blaſphemandi, an eas protulerit animo ſedato, vel in ira, & an in magna, vel leui animi commotione, *Belloch. de caſibus reſeruatis part.2. quæſt.1. numer.271. verſic.* Circa confeſſionem, Homobonus de Bonis de examine Eccleſiaſtico dicta quæſt.22. in principio, verſ. De tribus præcipuæ quæres, an haubuerit voluntatem iniurandi Deum expreſſam, vel tacitam, & indirectam, curabit, vt pœnitens explicet qualitatem iniuriæ, an ſcilicet ſit iniuria execratoria, irriſoria &c. *Molfeſ. in ſumm. tractat. 11. cap. 3. numer. 31. & 33. Layman. in ſumm. lib. 4. tractat. 10. cap. 6. numer. 6. & numer. 12.* vbi videatur.

100 Tertio monere debet pœnitentem de grauitate criminis blaſphemiæ, quæ colligi poteſt, ex duobus potiſſimùm.

Primo ex Scripturæ Sacræ *locis 4. Regum 19. Cui exprobraſti, & quem blaſphemaſti? contra quem exaltaſti vocem tuam, & eleuaſti in excelſum oculos tuos? contra Sanctum Iſrael Math. 11. Spiritus autem Blaſphemiæ non remittetur, quia pauci hoc crimine laborantes ad cor contritum, & humiliatum perducuntur.* Vnde Diuus Auguſtinus in Sermon. Domini, in Monte; dixit. *Quod tanta eſt labes huius peccati, quod humilitatem deprecandi ſubire non poteſt.* Et Leuitici 24. *Educ Blaſphemum extra caſtra, & ponant omnes qui audierunt manus ſuper caput eius, & lapidet eum omnis populus.*

101 Secundo, ex diuini vltionibus: nam ob blaſphemiam Senacherib Regis Aſſiriorium Angelus Domini percuſſit centum octuaginta quinque millia hominum de eius exercitu, vt dicitur 4. *Regum cap. 19.* & Antiochus ob blaſphemiam plaga horribili percuſſus fuit, vt narratur Secundo *Machabeorum cap. 15.* plures alias vltiones de blaſphemis à Deo habitas, legat vniuſquiſque *apud Lazar. de blaſph. q. 5.*

102 Quartò circa ſatisfactionem. iniungendam blaſphemo, quoniam poſita eſt totaliter in arbitrio Confeſſarij prudentis, *Belloch. vbi ſupra numer. 279. Molfeſ. in ſumm. tract. 11. capitul. 3. numer. 39.* ita ſe gerat confeſſarius, vt ſemper pęnitentiam aliquam præſeruatiuam iniungat, vt v.g. quod ſingulis ſextis ferijs per aliquod tempus confiteatur peccata, vel ieiunet in pane,
103 & aqua, & in ſingulis diebus ſpecialiter Deum laudet, *Belloch. vbi ſupra numer. 282. & Homobonus de Bonis de examine Eccleſiaſtico vbi ſupra dicta quæſt. 22. verſic.* Secundo quod talis hlaſphemus, ita tamen, vt ſemper prudens confeſſarius euellat occaſionem blaſphemandi pęnitenti, inhibendo eiludum & ſimiles alias occaſiones, *Duard. ad Bullam Cænæ lib. 2. can. 1. quæſt. 22. n. 31.*

104 Tandem animaduertent Confeſſarij conſuetudinario blaſphemo, non eſſe ſtatim dandam abſolutionem, ſed in aliquod tempus differendam, ſecundùm communem Doctorum opinionem, de qua *Pater Diana reſolutionum moralium par. 1. tract. 7. reſol. 55.* quicquid in contrarium voluerit Ioan. Sancius ab eo allegatus, vt ſic confeſſarij melius de futura emendatione, & præſenti propoſito pęnitentis ſe certificent, alia, quæ de hac materia poſſent dici pro recta adminiſtratione huiuſce Sacramenti pęnitentiæ, Blaſphemo, videnda erunt apud *Comitulum reſponſion. moral. libr. quart. capitul. 9. in diſputat. de Blaſphemia.*

§. VIGESIMVS

De Blaſphemo Conſuetudinario.

105 QVamuis opinio Ioan. Sancij de qua ſupra, §. *proximo videatur de iure verior*, quia vere eius ratio efficax eſt, quod pœnitens, qui habet dolorem de præterito, & propoſitum de futuro habet requiſita ad obtinendam Sacramentaliter abſolutionem, & per conſequens data etiam conſuetudine peccandi, debet à Confeſſario abſolui maximè cùm Confeſſarius nō
106 habeat ius interrogandi pœnitentem ſuper conſuetudine peccandi, cum id nullo iure Diuino, nec humano caueatur.

107 Attamen, quia in praxi contraria opinio magis communiter à DD. approbatur, & à pijs Confeſſarijs vſu recipitur, ideò non auderem ab ea recedere.

108 In hac tamen materia Confeſſarij diligenter animaduertere debent, quod conſuetudo blaſphemandi, cum eſt retractata efficaci propoſito non blaſphemandi, tunc blaſphemiæ expoſt ſecutæ vti prouenientes ex conſuetudine quaſi naturali, & impetu neceſſario non videntur peccata mortalia, ita *Layman. in ſua Theolog. moral. lib. 4. tractat. 10. c. 6. n. 3. Abbas Gilin. in ſumm. caſuum Conſcientiæ in verbo Blaſphemia, nu. 11. ſub litera A.*, & ſub litera B. vbi addit, quod DD. qui dicunt denegandum eſſe abſolutionem habenti conſuetudinem blaſphemandi, vel iurandi intelligendi ſunt de habente talem conſuetudinem ex aduertentia, non verò

inaduertenter, quia (ait ipſe) huiuſmodi blaſphemiæ, iuramenta prolata inaduertenter ex praua conſuetudine non ſunt ita facilè iudicanda peccata mortalia; ibique ad hoc allegat Reginaldum, *Sanchez*, *& Suarez*.

TITVLVS VIII.

De Inſordeſcente in Excommunicatione.

SVMMARIVM.

1 *Grauitas Excommunicationis remiſſiuè,*
2 *Ad inſordeſcentiam incurrendam requiritur annus completus, etiam in cauſis Fidei. & n.ſeq.*
5 *Annus hic quando incipiat.*
6 *Ad Inſordeſcentiam requiritur perſeuerantia, cum pertinacia.*
7 *Requiritur, quod excommunicatus habuerit notitiam excommunicotionis.*
8 *Excommunicatus, qui intra annum inſtetit pro abſolutione non dicitur Inſordeſcens.*
9 *Super Inſordeſcentia requiritur declaratoria, & cuius Iudicis, & n.ſeq.*
11 *Clericus Inſordeſcens habetur pro confeſſo.*
12 *An ſit priuatus beneficijs.*
13 *Inſordeſcens, an poſſit puniri per laycum, vbi de validitate nonnullarum legum Caſtellæ, & n.ſeq.*
15 *Inſordeſcens, an ſit ſuſpectus de hæreſi, & num. ſequentib.*
18 *Inſordeſcens in excommunicatio lata ob aliam cauſam, quam fidei regulariter non habetur pro ſuſpecto de conſuetudine.*
19 *Inſordeſcens in excommunicatione qualiter ſit de hæreſi ſuſpectus,*
20 *Inſordeſcens in cauſis fidei, quando habetur pro hæretico, & n.ſeq.plur.*
56 *Secundùm iuris rigorem abſolutio in foro conſcientiæ non tollit effectum inſordeſcentiæ, & qui ſecundū æquitatem, vbi pulcherrima doctrina Suarez, & Valerij n. 29. & ſeq.*
27 *Abſolutio in foro conſcientiæ non ſuffragatur in externo.*
28 *In Bullis Iubilæi addi ſolet, quod abſolutio à cenſuris non ſuffragetur in foro externo.*
32 *Abſolutus in foro conſcientiæ quomodo poſſit probare ſuam abſolutionem.*
33 *Quid ſit abſolutio in foro conſcientiæ, & pœnitentiæ.*
34 *Clauſula de abſoluentes &c. in Bullis Pontificijs apponi ſolita.*
35 *Abſolutio illa eſt ad limitatum effectum.*
36 *Eſt verbalis, & non realis.*
37 *Non tollit excommunicationem, ſed ſuſpendit tantummodo illius impedimentum, donec gratia ſuum effectum ſortiatur.*
38 *Tortura an inſordeſcentibus inferatur.*
39 *Praxis procedendi contra Inſordeſcentes ex cauſa fidei.*
40 *Pœna inſordeſcentium quæ.*
41 *Quomodo cum inſordeſcentibus, ſe debeat gerere confeſſarius.*
42 *Actus negatiui, an ſint ſufficiens ad faciendam hæreſim mentalem, exteriorem, ita vt ſubdantur iudicio Eccleſiæ.*

1 Præmittendum eſſet hoc loco, quam grauis ſit, & formidabilis pœna excommunicationis, ſed quoniam de ea, latiſſimè tractauit Diaz vbi ſupra plurima erudititiſſimè cumulauit in praxi canonica *cap.* 18. *n.* 1. ideò ad eum recurrendum eſt in hac materia.

§. PRIMVS.

De Tempore requiſiti ad Inſordeſcentiam.

2 AD Inſordeſcentiam in excommunicationem incurrendam ad minus requiritur annus, & licet Pontifex in cap. cum bonæ, de ætat. & qualitate, narrando factum loquatur de ſuſtinentibus excommunicationem per triennium, nihilominus, quod eadem diſpoſitio habeat locum in ſuſtinentibus excommunicationem per annum, itaut etiam hi dicantur in excommunicatione inſordeſcere, voluerunt *gloſ. ibi in verb. Spoliare*, *Hoſtienſ. num.* 7. *Ricciullus de iure perſonarum extra Eccleſiæ gremium exiſtentium lib.* 4. *cap.* 7. *num.* 1. *Marius Alterius de cenſuris lib.* 2. *diſp.* 6. *cap.* 1. *verſ.* De ſecundo dubio, *Eminentiſs. D. Cardinal. Bellarmin. in ſuis notis ad Tridentin. ſeſſ.* 25. *de Reformat. cap.* 3. *in fine obſeruat.* vbi quod quanto maior eſt mora, tanto magis grauatur excommunicatus, & pro indubitato hoc ſupponunt omnes DD. infra toto titulo allegandi.

3 Debet tamen annus hic eſſe, & completus, & continuus, vnde ſi quis in excommunicatione ſteterit per ſex menſes, deinde obtenta abſolutione cum reincidentia, poſt abſolutionem ſteterit in excommunicatione per alios ſex menſes, talis non poterit dici in excommunicatione inſordeſcens: nam in hac materia tempora non coniunguntur, *Rot. Rom. deciſ.* 195. in impreſſis poſt ſecundùm volumen *conſil. Farinac.* vbi etiam atteſtatur ita fuiſſe deciſum à Sacra Congregatione Concilij in vna *Bonon. Inſordeſcentiæ, Seraphin. deciſ.* 1285. *numer.* 5. vbi in ſpetie reprobatur *Decius in conſil.* 145. *volum.* 1. qui contrarium tenuerat, latiſſimè *Ricciull. de iure perſonarum lib.* 4. *cap.* 8. *numer.* 1. *& ſequent.* benè *Eminentiſſ. Cardinal. Bellarmin. in ſuis notis ad Tridentinum ſeſſ.* 25. *capitul.* 3. *de reformat. numer.* 8. *in addit.* & in fine obſeruat atteſtatur Sacram Congregationem Concilij decidiſſe, non poſſe procedi contra eum, qui per tres annos ſteterat in excommunicatione lata ab Auditore Cameræ Apoſtolicæ, tanquam ſuſpectuw de hæreſi, ſi ſingulis annis in feſtis Paſcalibus ab eodem Apoſtolicæ Cameræ abſolutionem obtinuit.

4 Et quod huiuſque dictum eſt, de anno requiſito, & ſufficienti ad contrahendam inſordeſcentiam intelligendum eſt, vt procedat etiam ad eam contrahendam in cauſis Fidei, ad quod faciunt notat. pulcherrimè per *Hoſtienſ. in ſumm. de hæret. §. qualiter depræbenditur*, *numer.* 4. vbi dixit, quod licet aliqui canones loquantur de ijs, qui per biennium, & triennium in excommunicatione perſeuerant, ſatis tamen eſſe ſi per annum perſeuerent: nam canones illi ſolum narrant factum, prout contingit, nec aliquid circa tempus biennij, vel triennij determinant, ita etiam tradiderunt DD. infra allegandi cum de ſuſpicione hæreſis ex inſordeſcentia oriente agemus, interim tamen legendus eſt *Sanctarell. de hæreſi cap.* 4. *numer.* 1. *qui plurimos allegat*, *& numer.* 6. *ibidem*, vbi quod hic annus in cauſa fidei debet eſſe completus, & continuus, quod etiam plurimis alijs relatis docuit *Farinac. de hæreſi quæſt.* 192. *numer.* 36.

5 Dubitari tamen hoc loco poteſt, quando nam annus hic incipiat, an à die incurſus excommunicationis, an potius à die quo fuit declaratus excommunicatus: in qua re.

Dicen-

Dicendum annum incipere à die, quo quis fuit nominatim excommunicatus denunciatus, ita *Albertinus in Rubr. de hæret. in ſexto. quæſt.* 13. *num.*35. *Aloyſ. Ricc. in praxi variarum reſolut. tom.* 3. *reſolut.* 216, & *Sanctarell. de hæreſi cap.*4.*n.*6. qui alios allegat.

§. SECVNDVS.

De Pertinacia requiſita ad Inſordeſcentiam.

DIximus ſupra ad Inſordeſcentiam requiri ad minus annum completum, & non interruptum nunc.

Tertio dicimus requiri perſeuerantiam, cum pertinacia animi quæ includat contemptum clauium, ita poſt *DD. in cap. cum bonæ, de ætat. & quæſt.* decidit *Rot. Rom. deciſ.*196. *num.*2. in impreſſis poſt ſecundum volumen conſiliorum *Farinac. vbi ad hoc allegant Signorol. conſ.*33.*n.*10.*verſ. Præterea, & Decian. conſ.*14.*n.*9. *volum.*3. *eadem Rota deciſ.*132. *par.*1. *in recent. num.*7. vbi quod ad probandam inſordeſcentiam non ſufficit probare ſolam perſeuerantiam in excommunicatione per annum, niſi etiam probetur hic animus cum contemptu clauium, ita etiam *Ricciull. de iure perſonarum extra Eccleſiæ gremium exiſtentium lib.*4.*cap.*8.*num.*3. Ex hoc.

Primò infertur, quod ad incurrendum in hanc inſordeſcentiam requiritur, quod excommunicatus habuerit notitiam excommunicationis, alias nunquam poſſet dici inſordeſcere, optimè *Rot. Romana deciſ.*181. *n.*2. *& ſequent. in impreſſ. poſt ſecundum volumen conſil. Farinac.* vbi etiam ponitur praxis probandi hanc ſcientiam, *Ricciull. vbi ſupra n.*4.

Secundo infertur, quod is, qui intra annum inſtetit pro abſolutione, licet eam non obtinuerit, non poteſt dici inſordeſcere in excommunicatione, idem in eo, qui fecit diligentiam pro obtinenda abſolutione, *Rota deciſ.* 202. in impreſſis poſt ſecundum volumen *Farin. Ricciullus vbi ſupra n.* 5. *ſequen.* Idem quoque dicendum de eo, qui ob impedimentum aliquod non potuit comparere, *Riccius var. reſol. tom.*3. *reſol.*214. *& Ricciul. loc. alleg. num.*10. In his enim ceſſat contemptus, à quo in terminis noſtris quamlibet cauſam etiam iniuſtam excuſare, decidit *Rot. deciſ.*196.*num.*3.*vbi alij DD. alleg. poſt ſecundum vol. conſ. Farin. idem Farin. quæſt.*192.*num.*20. *& ſeq. Ricciul. num.*10. *& num.*11. vbi quod ad euitandas has difficultates praxis inoleuit, vt cum agitur contra inſordeſcentem tranſacto anno citetur ad ſe purgandum, iuxta cap. cum contumacia, de hæret. in ſexto, ſi tamen contra eum agatur vti de hæreſi ſuſpectum, quod etiam decidit *Rot. Rom. apud Seraphin. deciſ.* 1285. *num.*3. *& ſequen.* vbi quod hic proceſſus debet fieri coram Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis, & Seraphin. vbi ſupra ſequitur *Mariſcot. variar. reſolut. lib.*2.*cap.*35.*nu.* 60. *& Ricciull. ibidem nu.*13.

Quarto ad hoc, vt quis verè inſordeſcens dici poſſit ita vt ex illa inſordeſcentia agi poſſit ad iuris effectus ab ea prodeuntes, videtur requiri, quod ſuper inſordeſcentia illius declaratoria, ita *Ricciull. d. cap.*8. *n.*12. qui alios allegat.

Hæc tamen declaratoria, cum agitur contra aliquem, vti de hæreſi ſuſpectum ob dictam inſordeſcentiam debet fieri, vt ſupra dicebam ab Inquiſitore, vti dixerunt *Seraphin. Mariſcot. & Ricciull. locis ſupra allegatis.*

§. TERTIVS.

De nonnullis effectibus Inſordeſcentiæ.

PLures enumerantur à DD. effectus Inſordeſcentiæ, ego præcipuos hoc loco tangam tantummodo.

11 Primò igitur dicunt DD. clericum, vel laycum haberi pro confeſſo, & conuicto de delicto, pro quo fuit excommunicatus, ſi in excommunicatione inſorduerit ita quod amplius non ſit audiendus, niſi vellet innocentiam ſuam nouis probationibus demonſtrare, latiſſimè *Menoch. de arbitrarijs Iudicium caſu* 415. *cenſur.*5. *Genuenſ. in praxi Archiepiſcopali Neapol. in nouiſ. cap.* 26. *per totum, Salcedo ad Diaz. in practica criminal. can. cap.* 118. *num.*4. *qui alios allegat, Ricciull. de iure perſonarum libr.* 5. *capitul. ſeptim. numer.* 4. *Marius Alterius de cenſuris tom. prim. libr. ſecund. diſputatione octaua, capitul. tertius, verſiculus,* Secunda propoſitio.

12 Ex hoc colligi poteſt, quid ſit dicendum in quæſtione illa, an inſordeſcens ſit priuatus, vel priuandus beneficijs.

Nam ſi crimen ob quod fuit excommunicatus ſit ex illis, quæ inducunt priuationem ipſo iure talis inſordeſcens ipſo iure ob inſordeſcentiam, erit beneficio priuatus, ſi delictum ſit tale, ob quod delinquens eſt priuandus, non autem ipſo iure priuatus beneficio, tunc ob inſordeſcentiam eſt beneficio priuandus, ita *Seraph. deciſ.*1285. *per totum, Riciullus qui alios latiſſimè allegat dicto cap.*7. *ferè per totum, Salced. vbi ſupra n.*3. *verſ.* Ex qua aſſertione, *Mariſcott. lib.*3. *variar. cap.*35. *n.*60. *& ſequent.* latè *Campanill. in diuerſ. iuris canonici rubr.*11. *cap.* 25. *n.* 30. 31. & latius omnibus ſupradictis *Marius Alterius de cenſur. tom.* 1. *lib.*2. *diſp.*6. *cap.* 1. ferè per totum.

13 Secundò, aiunt DD. inſordeſcentem poſſe puniri per Iudicem laycum, ex quo in Concilio Triburienſi antiqui Patres decreuerunt *cap.* 3. quod, qui poſt excommunicationem non fuerint ad pœnitentiam inclinati per ſæcularem Principem puniantur, vt quos Dei timor non corrigit ſaltem pœna temporalis corripiat.

14 Hinc colligunt DD. legem primam, & ſecundam, *tit.* 5. *lib.* 8. Regiarum Conſtitutionum Hiſpan. quæ mandat Iudicibus ſæcularibus, vt laycos in excommunicatione vltra menſem perſeuerantes puniant ſanctiſſimam eſſe, ita namque dixerunt *Salced. ad dictum cap.* 218. *Diaz n.*6. latè *Guttier. canon. quæſt. lib.*1. *cap.*12. *& Marius Alterius vbi ſupra diſputat.*8. *cap.*3. *verſic.* Hinc colligit, vbi alij allegantur, latiſſimè *Azeued. in dicta l.* 1. *titul.*5. *lib.*8. Nouæ Recompillationis, qui in hac materia omninò videatur.

§. QVARTVS.

An Inſordeſcens in excommunicatione ſit ſuſpectus de hæreſi.

15 BReuiter dico inſordeſcentem in excommunicatione eſſe de hæreſi ſuſpectum, imò vt infra quæſtione ſequenti dicam talis quandoque reputari deberet vti hæreticus, & tanquam talis condemnari.

Concluſionem hanc probant verba *Concilij Tridentini ſeſſ.*25. *cap.*3. *de reformat. ibi.*

Sed ſi indurato animo cenſuris annexus in illis per annum inſorduerit, etiam contra eum, vti de hæreſi ſuſ-

ſuſpectum procedi poſſit; Quem Concilij locum ad excommunicatos ex quacunque cauſa, etiam ciuili extendi, docuerunt Salcedo ad *Diaz in pract.crim. can, cap.118.nu.12.verſ.* Primò, quod non ſolum, & *Marius Alterius de cenſuris tom.1. lib.2. diſput. 8.cap.3.verſ.* Tertia propoſitio.

16 Et generaliter, quod quilibet inſordeſcens in excommunicatione, ſit de hæreſi ſuſpectus, dixerunt *Locat.in Iudiciali Inquiſit.in verbo, Excommunicatio num.2. Eymericus in Directorio par.2.quæſt.47. num.6.& ſequen. vbi Pegna comm,72.litera C. Scaccia de Iud. lib.1. cap. 98.num.36. Genuenſ.in praxi cap.68.num.8. Zecchius in ſumm.part.1.tit.de fide, rubr. de hæretici, nu.13. Royas ſingular.60. num.2. Azeued.ad Conſtit. Regias titul.5. lib.8.l.1.num.213. Fuſchus de viſitat.lib.1. cap.29. num. 2. Grauat.ad Veſtrium, lib.8.cap.vltimo num.42. Vgolin. de cenſuris tabul.1.cap.4.§.3. num.3. Symanch. de Cathol. Inſtitut. titul.27. num.4. Couaruuias in cap. Alma Mater part.1.§.7. numero decimo, verſicul.* Quarto eſt conſiderandum, *Guttier. libro primo canonica quæſtione cap.12. num. vigeſimo. Farinac. de hæreſi quæſt.193.num.14. & ſeq. Campanil. in diuerſorio iuris Canonici rubric.11. capit.15. numer.31. Zerola in praxi Epiſcopali parte prima, verbo, caſus, verſic.* Excommunicati per annum, *Pater Zanardus in ſumm. Diuin. præceptor. part.1. cap.5. verſ.18. dico. Marius Italia ad Bullam Gregorij XIIII. de Immunitat. Eccleſiarum libro primo cap. quinto, §.6.num.7. Sanctarell. de hæreſi cap.4. dub.4. concluſ.4. num.4. Aloyſ. Riccius variar. reſolut. lib.3. reſolut. 209. Ricciullus de iure perſonarum lib.3. cap.8. num.3. Card. Bellarmin. in notis ad Trident. loco ſupra alleg. in fin. obſeruat. vt alios antiquiores DD. alijs allegatos omittam.*

17 Qui etiam omnes DD. communiter dixerunt ex quacunque cauſa inſordeſcentem, debere ab Inquiſitoribus citari ad reſpondendum de fide, & contra omnes poſſe procedi, dixit *Campanil. dicto num.31. cum alijs vbi ſupra*, eadem enim contemptus ratio militat in quocumque excommunicato in excommunicatione perſeuerante: Immò in excommunicato ex cauſa ciuili militat maior contemptus clauium, cum hæc minus illum debeat retardare ad comparendum coram Iudice, quam cauſa criminalis, in qua agitur de pœna corporali, vti conſiderarunt Salcedo ad *Diaz dicto cap.118. num.12. verſ.* Primo, quod non ſolùm, & *Ricciullus vbi ſupra cap.7. num.18. verſ.* Quinimò maior.

18 Verùm quidquid ſit de iure, certè de conſuetudine contra inſordeſcentes in excommunicatione lata ob aliam cauſam, quam hæreſis Sanctum Officium non ſolet procedere, ita *Pegna dicto commento 72.verſ.* Ex recepta, *Scacc.de iudic. lib.1. cap.98. num.36.* vbi quod ipſe nunquam vidit, neque audiuit contra taliter excommunicatos, & inſordeſcentes procedi, vti ſuſpectos de hæreſi, *Lælius Zechius in ſumm.part.1.rubr.de fide, cap.11. de hæreſi num.13. verſ.* Hi ſi per annum, vbi quod ex conſuetudine Officium Inquiſit. contra hos non procedit, *Iacob.Graff.in ſumm. deciſ.part.1. lib. 4.cap.14.num.4. verſ.* Ex recepta tamen conſuetudine, *Lazar. de Monitorijs, ſect.4. quæſt.8. num.20. & 21.* vbi quod Eminentiſs. Cardinalis Arigonius literas dedit Vic. Epiſcopi Placentiæ de ordine Sacræ Congregationis ſub die 30. Septembris 1606. quibus eidem Vicario mandauit non eſſe procedendum ſub nomine S. Officij Inquiſitionis, cõtra aliquem ob inſordeſcentiam ex eo, quòd non paruit executioni, & cenſuris Rotæ Romanæ, & ſimilium, ſed tantùm ſuper inſordeſcentia proueniente, ex innobediẽtia excommunicationis, & cenſurarum impoſitarum ab ipſo Sanctæ Inquiſitionis Officio, *Borg. deciſ.33.part.2. num.61.in fin.* vbi quod ita Epiſcopo Ferrar. fuit de anno 1585. reſcriptum, prout ipſi dixit Pater Inquiſitor Papiæ Vir valde doctus, & pius.

Et ita etiam S.C. de anno 1627. reſcripſit Reuerendiſs. P. Inquiſitori noſtro Cremonæ, ne contra hoſce inſordeſcentes procederet, niſi prius conſulto Supremo Vrbis Romanæ Inquiſitionis Senatu in omnibus caſibus reſeruat. *par.2.quæſt.4.nu.226.* In aliquibus tamen caſibus, ſtante maxima contumacia, ſcio in Tribunalibus aliquibus S. Officij Inquiſitos fuiſſe hoſce inſordeſcentes, conſulto tamen prius Supremo Vrbis Tribunali, vt mihi à viris fide dignis relatum fuit.

§. QVINTVS.

An hæc ſuſpicio ſit leuis vehemens, vel violenta.

19 DIco primo, ſi qui ſuſpectus de hæreſi, & hac de cauſa vocatus ab Inquiſitoribus iudiciũ ſubterfugiens, comparere noluerit, & idcirco ob contumaciam declaretur excommunicatus, in eaque contumacia, & excommunicatione contumax per annum remaneat, tunc per ſententiam pronunciari poteſt hæreticus, & vti talis puniri conclusionem hanc ad literam probat *text. in cap. cum contumacia, de hæret. in ſexto*

Vbi gloſ. in verbo Vehementem, notat, quod vbi ſuſpitio hæreſis eſt contra aliquem, ſi citatus ſit contumax, ſuſpicio incipit eſſe vehemens: ſi verò talis contumax excommunicatus in excommunicatione perſeueret per annum, præſumptio quæ erat vehemens tranſit in violentam, quæ eſt ſufficiens ad condemnationem.

Probatur etiam concluſio noſtra ex cap. excommunicamus il primo, de hæreticis in ſexto, vbi *Hoſtien num.2. & ſeq.* ait ex hac perſeuerantia in excommunicatione oriri præſumptionem iuris, & de iure, p[illegible] quam hæreſis crimen ſufficienter probatur quod etia[illegible] notarunt *Butrius ibi n.7. & 12. Anania n.9. Anchara[illegible] num.4. & Io. Andr. n.3.*

Et ita latè docuerunt *Pegna part. 3. Director. commen.29. verſic.* Quod ſi is, *Scacc. de Iudic. cap.98. nu.3[illegible]* latiſſimè alios allegans, *Farinac. de hæreſi quæſt.192. 14. & ſeq. Marius Alterius de cenſuris tom.1. lib. 2. diſput.8. cap.3. verſicul.* Quarta propoſito, *Sanctarellus [illegible] hæreſi cap.4. dub.5. concluſ.1. & 2.* vbi plurimos allega[illegible] & allij omnes ſupra allegati in proxima quæſtione præcedenti.

20 Quinimò talis ob hæreſis crimen, vel illius ſuſpicionem excommunicatus, & in excommunicatione per annum perſeuerans, ipſo iure, abſq; alia ſententia habendus eſt pro hæretico, & pro vt deciditur in *Authent. Gazzaros, C. de hæret.* quam ab Eccleſia fuiſſe a[illegible] probatam poſt *Hoſtienſ. Abb. Socin. Butr. Ioan. Ancharan. & Anan. quos allegat probauit Sanctarell. di[illegible] cap.4.n.2.* vbi tamen, quod requiritur declaratoria ſententia ſecundum *Scacc. dicto cap.98. num.10. & Peg[illegible] part.3. in 13.* modo terminandi proceſſum.

21 Vt tamen talis, vt Hæreticus poſſit condemnari, debet omninò citari, vt ſe purget à ſuſpicione, quod hæreticus, ex eo, quod per annum in excommunicatione inſorduit, vti ſupra dixi, cum de pertinacia ad inſordeſcentiam neceſſaria, & docuerunt vltra ibi allegat[illegible] *Salced. ad Diaz dicto cap. 118. Sanctarell. dicto numer.2. Farinac. dicta quæſt.192.n.27.* qui alios allega[illegible]

22 Quamuis tamen talis inſordeſcens puniendus ſit [illegible] Hæreticus, attamen verè non eſt hæreticus, vti prob[illegible] uit latiſſimè Farinac. vbi ſupra n.19.

Ratio eſt, quia iura dicunt talem condemnandum veluti hæreticum, dictio autem veluti non identitate[illegible] ſed

ſed ſimilitudinem importat, *Pegna par.* 3. *comm.*49.*ſub litera A.*

Tandem aduertendum, quod ſi talis excommunicatus, elapſo iam anno compareat, velitque probare ſuam innocentiam, antequam ſit declaratus Hæreticus admitti debet ad iudicium, vti docuerunt *Scac.de Iudic. lib.*1.*cap.*28.*n.* 95. *Pegna par.*3. *comm.* 174. *Sanctarell. vbi ſupra n.*3.*Salcedo ad dictum c.*118. *Diaz.n.*12. *verſ.* Imò quod, & *Marius Alterius de cenſuris tom.* 1. *lib.*2. *diſp. octaua cap. tertio*, *verſiculo*, Quod ſi etiam anno elapſo.

Quinimò talem excommunicatum audiendum eſſe, ſi compareat etiam poſtquam fuit hæreticus declaratus, & eius ſtatua combuſta, dixerunt *Pegn.part.*3.*commen.*46.*verſiculo, Adueniente autem,* & *verſ.Poſtremo illud, Cartarius de executione ſententiarum cap.*1.*num.* 278. & 280. *Sanctarellus qui alios allegat numer.*3. *in fine.*

Dico ſecundo, inſordeſcens in excommunicatione lata ob aliam cauſam, quam hæreſis, eſt ſuſpectus de hæreſi leuiter, ita *Couaruuias in cap. Alma Mater, part.* 1.§.7.*Symanch.de Cathol. Inſtitut.tit.*37.*n.*4.*Eymericus in Director. parte ſecunda quæſt.* 47. *vbi Pegna, Salcedo ad Diaz dicto capit.*118. *numer.*12.*verſ.* Tertio quod licet, *Marius Alterius de cenſuris tom.* 1. *libro* 2. *diſputatio.*8.*capit.*3.*verſic.* Circa hoc decretum, Genuenſ.in praxi Archiepiſcopali *cap.* 68. *numer. octauo, Farinac. qui alios latiſſimè allegat, de hæreſi quæſt.* 192. *num.*23. & *alij allegati per Sanctarellum de hæreſi capit.* 4. *numer.*4.

Hanc tamen leuem ſuſpicionem ſufficere ad abiurationem de leui, vel canonicam purgationem indicendam, quam ſi ſubire, quis noluerit, tanquam hæreticus condemnari poterit, voluit *Farinac. dicta quæſt.* 192. *n.*16.*Salced.ad Diaz d.cap.*118.*n.*12.*verſ.*Quarto quod licet, *Sanctarellus de hæreſi cap.*4.*num.*5. vbi alios allegat DD.

Hæc tamen concluſio procedit de iure, nam ſecus eſt de conſuetudine, *vt ſupra diximus n.*8.

§. SEXTVS.

Abſolutio ab excommunicatione in foro conſcientiæ tollit effectum inſordeſcentiæ.

HÆc quæſtio non videtur habere locum in his noſtris regionibus, in quibus, vt animaduertimus n.18. Inquiſitores, & Sanctum Officium non procedit contra inſordeſcentes in excommunicatione lata, ex alia cauſa, quam hæreſis, ſolùm igitur videtur poſſe diſputari in terminis iuris communis, in quibus quilibet inſordeſcens per annum eſt de hæreſi ſuſpectus.

Ego breuiter in hac re diſtinguendum putarem, aut loquimur ſecundùm iuris rigorem, aut ſecũdùm æquitatem à pijs, & doctis Iudicibus practicatam.

Si loquimur ſecundùm iuris rigorem, certam eſt ſine nulla difficultate abſolutionem in foro conſcientiæ non tollere effectum inſordeſcentiæ.

Ratio eſt enidens, quia abſolutio in foro conſcientiæ non ſuffragatur in foro externo, cùm Iudex in dicto foro externo non prohibeatur punire delicta ſublata in Sacramennro pœnitentiæ, ita Canoniſtæ omnes *in cap. de his in fin.de accuſat.* & *modern.Barboſ. num.*8.*allegat concordantes.*

Confirmatur hoc ex communi praxi Summorum Pontificum, qui in Bullis Iubilæorum ſemper apponũt clauſulam, quod abſolutio a cenſuris virtute Iubilæi non ſuffragetur, nec profit pro foro externo, *Suarez tom.*5.*in* 3.*part.Diui Thom.de cenſ.diſp.*7.*ſect.*5.

29 Aut loquimur ſecundùm æquitatem, & ego exiſtimarem ceſſante partis oppoſitione, quæ inſtaret excommunicationem declarari inſordeſcentem abſolutionem prædictam in foro conſcientiæ operari poſſe, quod Iudices non debeant ſic abſolutum declarare inſordeſcentem, nec in effectus inſordeſcentiæ incidiſſe, poſſitque admitti ſic abſolutus in iudicio, & extra iudicium, ac ſi non eſſet excommunicatus.

30 Concluſionem hanc probant latè deducta à Valer. de different. vtriuſque fori in verbo Abſolutio *differen.* 2.*verſ.* Præterea, vbi dixit taliter abſolutum in foro conſcientiæ, quando nullus adeſt accuſator, poſſe in iudicio admitti, vt ſit Actor, ac ſi non eſſet excommunicatus, & quod cum taliter abſoluto debet Iudex diſſimulare, nec eum habere pro irregulari ſi celebret, neque etiam in foro externo, ibique multa alia adducit ſcitu digniſſima.

31 Quinimò addit *Suarez vbi ſupra ſect.*5. *nu.* 23. *in fin.* talem ſic abſolutum in foro conſcientiæ, non poſſe puniri in foro externo vti innobedientem mandatis Eccleſiæ, & contemptorem cenſurarum, quod *Valer. vbi ſupra verſ.* Poſſet tamen, videtur aliqualiter admittere non de iuris rigore, ſed de æquitate.

32 Quomodo autem abſolutus in foro conſcientiæ poſſit probare ſe ſic in dicto foro abſolutum, & an in hoc caſu ſufficiat atteſtatio confeſſarij, qui excommunicatum abſoluit, videndus erit idem Valer. eodem loco ſupra citato, in verbo Excommunicatio, *different.*1.*n.*3 vbi ait, quod licet *Calderin. in conſil. ſecundo de teſtib.* voluerit ſufficere ſolam atteſtationem confeſſarij.

Attamen optima cautela eſt, vt excommunicatus curet ſe abſolui à confeſſario coram Notario, & teſtibus, vt ſic euitetur ſcandalum, & periculum, & ſecurus poſſit in foro externo probare ſuam abſolutionem, iuxta doctrinam Enriquez, Felini, Angeli, Syluestri, & Nauarri locis à Valero indicatis.

33 Pro iunioribus autem declarandum eſſet, hoc loco, quid ſit abſolutio hæc in foro conſcientiæ, & quomodo à Sacra Pœnitentiaria Breuia harum abſolutionum expediantur, & quomodo differat ab abſolutione in foro Pœnitentiæ; Verùm ne longior ſim eos remitto ad *Ricciull. de iure perſonarum*, extra gremium Eccleſiæ exiſtentium *lib.*4.*cap.*68.*num.*1.*vbi rem hanc latiſſimè explicat.*

§. SEPTIMVS.

An effectus inſordeſcentiæ tollatur, ſi intra annum Excommunicatus, obtineat Bullam Apoſtolicam cum clauſula, Teque abſoluentes.

34 IN Apoſtolicis reſcriptis ad euitandas nullitates in Curia Romana inoleuit vſus apponendi in Bullis abſolutionem à cenſuris, ad effectum tantummodò prædictum, de qua clauſula, *Ricciull. vbi ſupra libr.* 4. *cap.*9.*per totum. Marta de clauſul.par.*1. *clauſul.*47. & *modern.Barboſ.in ſimili tractat. var.clauſul.*179.*per totum.*

Quæritur igitur hoc loco, ſi contra aliquem ſit lata excommunicationis ſententia, & antequam lapſus ſit inſordeſcentiæ annus impetret ab Apoſtolica Sede reſcriptum aliquod, ſiue gratiæ, ſiue Iuſtitiæ, in quo adſit memorata clauſula, dictus annus inſordeſcentiæ taliter dicatur interruptus, quod eo lapſo verè talis non poſſit dici per annum inſordeſcens in excommunicatione.

Ego, ſaluo ſemper veriori Iudicio, arbitror, non obſtante dicta clauſula, Annum inſordeſcentiæ currere,

ita quod lapſo dicto anno talis excommunicatus poſſit à Iudice declarari inſordeſcens.

35 Mouetur primò ex eo, quod abſolutio datur cum clauſula,ad effectum præſentium dumtaxat conſequendum,& actus agentium non operantur vltra eorum intentionem vulgatis iuribus,

36 Secundo,quia abſolutio illa eſt verbalis, & de ſtylo & datur quibuſcunque etiam ſi non pæniteant, vt ex *Hoſtienſ.& Felino dixit Valer.de different.vtriuſque fori in verb. Abſolutio,differ.2.n.2.*Igitur non poteſt operari abſolutio illa, quod pertinacia tollatur ab excommunicato.

37 Tertiò,quia dicta clauſula non tollit excommunicationem, ſed impedimentum proueniens, à dicta excommunicatione,ſuſpendit quouſque gratia ſuum ſortiatur effectum, vt poſt multos dixit *Ricciull. loco allegato numer.* 4.Igitur non poteſt tolli ex dicta clauſula caſus anni ad effectum incurrendæ inſordeſcentiæ requiſiti.

§. OCTAVVS,

De Tortura,& Abiuratione Inſordeſcentibus huiuſmodi danda,

38 INſordeſcens in excommunicatione lata ob aliam cauſam, quam hæreſim, in caſibus in quibus contra Inſordeſcentem ſit procedendum, cum ſit tantummodo ſuſpectus de hæreſi de leui non debet torqueri ſuper intentione, niſi vt ſupra dixi, & probaui in titulo de Blaſphemis,ſed tantummodo abiurare debent de leui, & dimittitur cum pœnitentis ſalutaribus, vt dixit *Genuenſ. in praxi Archiepiſcopali Neapol, cap.68. nu.*8. vbi punctualiter dixit, quando reperitur,quis ſuſpectus leuiter, nẽpe ſi per annum in excommunicatione perſeuerauit,non in cauſis Sanctæ Fidei ſed in alijs caſibus poſitis per *Eymericum par. 2. q. 46.* & tunc taliter ſuſpecto,ſolet imponi pœnitentia ſalutaris,& abiuratio de leui,

39 Quo verò ad Inſordeſcentes in excommunicatione lata ob cauſam hæreſis, de quibus dixi ſupra quæſtione proxima in prima concluſione.

Si talis Inſordeſcens ſpontè comparet, poſt annum Inſordeſcentiæ,antequam ſit declaratus hæreticus, & docet de impedimento, ob quod non potuit comparere,vt quia fuit apud Hoſtes &c.tunc nulla habenda eſt ratio Inſordeſcentiæ, ſed andiendus eſt, ex integro, ac ſi in termino comparuiſſet, ita *Pegna ad Director. par.3.comment.49.verſic.Tandem addo,Farinac.de hæreſi quæſt.192.n.22,Scacc.de Iud. cap.98. n.27. Cardin. Bellarmin,in ſuis notis ad Tridentin.ſeſſ.25.reformat.c.3. n.12.in fin.additionis.*

40 Si verò de legitimo impedimento non docet,ſed tamen probat ſuam innocentiam,circa hæreſim,ob cuius ſuſpicionem erat citatus, licet ſit abſoluendus ab illa hæreſi, tamen ob ſuſpicione contemptus clauium Eccleſiæ vehementem, præuia tortura ſuper intentione cogendus erit ad abiurandum de vehementi,hoc colligitur, tum ex dictis ſupra proxima quæſtione, tum ex allegatis per *Scac.vbi ſup.n.29.verſ.*Si docet tantùm,*Simanch.de Cath.Inſtit.tit.27.n.4.&* 5.Negari tamen non poteſt, quin aliquando ſuſpicio illa ob inſordeſcentiam poſſit eſſe leuis,quod prudentis Iudicis arbitrio rectiſſimè relinquitur.

41 Si autem comparet, & non doce de innocentia, nec de legitimo impedimento, tunc cum eo agendum eſt, vti vehementer de vtraque hæreſi ſuſpecto, ſcilicet de ea, de qua prius erat citatus, & ea, qua per inſordeſcentiam redditus fuit ſuſpectus, & ſic tortus ſuper intentione cogetur abiurare de vehementi,*Scacc.vbi ſupra num.28.Zanard.in ſumm. Diuin. Præceptor. tom. cap.de fide quinto,verſic,*Primus poſt annum,atque ha ſi comparet inſordeſcens antequam ſit declaratus hæreticus:nam.

42 Si comparet poſtquam Hæreticus eſt declaratus quo caſu etiam ipſum comparere poſſe, & admitte dum ſupra dixi, & latiſſimè probauit alijs relatis *Fari de hæreſi quæſt.185.n.106.& ſeq.*tunc.

43 Si minuit, & pœnitus non tollit ſuſpiciones cont ipſum militantes indicenda eſt illi abiuratio,vel de le vel vehementi,pro gradu ſuſpicionis,& etiam tortura ſuper intentione, ſi ſuſpicio ſit vehemens, vel etiam l uis,ſed in eo genere grauiſſima, ita *Scacc. dicto cap.9 n.31.*

Si verò innocentiam,vel impedimentum probat,tu idem dicendum eſt, ac dixi ſupra de comparente an factam declarationem.

44 Si verò nihil probat, ſi impœnitens eſt, vel rela ſus,clarum eſt,quod relinquendus eſt Curiæ ſæculari, dixit *Farinac.de hæreſi quæſt.185.n.103.*

45 Si verò ſit pœnitens, dubium eſt, quomodo debe abiurare,an de formali,an de vehementi.

Scaccia vbi ſupra n. 32. verſic. Contrarium tamen cenſeo, voluit hunc debere abiurare tantùm de veh menti.

Contrarium tamen, quod imò debeat abiurare de formali,videtur fuiſſe de mente *Burſ.conſ.7.n,19.33.& ſeq. volum. 1. & Farinac. dicta quæſt.* 185. ſed de h quæſtione dicam *in tit. de contumacib. p.3.* huius op ris.

46 Quæ dicta ſunt de reo inſordeſcente ſpontè comp rente habent locum, etiam in eo qui fuit captus a C ria. Verùm tamen coniecturæ magis vrgent captum quam ſpontè comparentem,*Scac. vbi ſupra n.31.*

§. NONVS.

De pœnis huiuſmodi Inſordeſcentibus imponendis.

47 PRo modo,& qualitate ſuſpicionis pęnæ etiam h iuſmodi Inſordeſentibus ſunt imponendæ, na leuiter ſuſpectus dimittitur cum ſolis pęnitentijs ſal taribus, vt ſupra vidimus ex *Genuenſ. quæſt.proxima*

Si verò ſit ſuſpectus vehementer poterit condemn ri grauioribus pęnis, & in ſpetie pecuniarijs, vti att ſtatur.*Symanch.de Cathol.Inſtitut. tit.27. n.5. & Sca de Iudic.cap.99. num.29.* & in his plurimum poteſt I dicis arbitrium,teſte *Menoch.de arbitr.Iudic.caſu* 41 *per totum.* Ita tamen, vt ſemper de more hiuſce S croſancti Tribunalis ſalutares pęnitentiæ iniunga tur.

§. DECIMVS.

Quomodo confeſſarij ſe gerere debeant cum inſordeſcentibus.

48 IN hac materia imprimis Confeſſarius debet di genter animaduertere,Inſordeſcens in excomm nicatione Catholicè ſentiat de clauibus Eccleſiæ, na ſi non rectè ſentit, vtique habendus eſt, non ſolùm p hæretico mentali, ſed etiam pro hæretico externo, e communicato excommunicatione Bullæ Cęnæ D mini.

Quamuis enim, vt hæreſis dicatur externa requir tur ſignum extrinſecum manifeſtatiuum hæreſis,

vidi-

vidimus titulo primo, & in caſu noſtro non videatur adeſſe, niſi omniſſio petitionis abſolutionis negligentia, & actus negatiuus.

9 Attamen inſordeſcentia in excommnnicatione, cum conſiſtat in perſeuerantia ea non dicitur conſiſtere in ſola negatione, & actu negatiuo, & ſi etiam in ſolo actu negatiuo cōſiſteret, adhuc etiam hij actus à DD. noſtris habentur proſufficientibus ad efficiendū, quod hæreſis mentalis tranſeat in externam, & ſubiaceat iudicio Eccleſiæ, *ita Sanch. in ſum. lib. 2. c. 8. n. 16.* & poſt eum *Fill. quæſt. moral. tom. 2. tract. 22. cap. 6. n. 191. Layman in ſumm. lib. 2. tract. 1. cap. 14. num. 4.* vbi benè declarat, quando pura omiſſio ſit ſufficiens ſignum externum hæreſis.

Et in hoc caſu non ſufficit abſolutio ab excommunicatione, in qua inſorduit, ſed vlterius abſoluendus eſt ab excommunicatione Bullæ Cœnæ lata in hæreticos.

Vbi verò Inſordeſcens in intellectu errorem non habuerit, interrogandus erit de cauſa Inſordeſcentiæ, an dicto tempore claues Eccleſiæ verè contempſerit, prout de iure præſumitur, *Ricciull. de iure perſonar, extra Eccleſiæ gremium exiſtent. lib. 4. cap. 7. n. 17.*

Mox (ſublata tamen ſemper cenſura à Iudice, qui eam tulit, vel ab illius delegato) monebit Confeſſarius pænitentem, quam timenda ſit excommunicatio, cum per eam fidelis a corpore Chriſti ſeparetur, *cap. nihil. 11. quæſt. 3.* & de familia Chriſti tranſeat in familiam Diaboli, cuius ſit viliſſimus ſeruus, *cap. audi 11. quæſt. 3.* & ob id communiter dicitur, quod excommunicatus relinquitur Diabolo, vt ouis Lupo, latiſſimè *Azeued. multa cumulans ad leges Nouæ Recompill. lib. 8. tit. 5.* De los Deſcomulgados, *leg. 1. n. 43. & pluribus ſeqq.*

Tandem ſatisfactionem pænitenti iniunget congruam qualitati, & circumſtantijs Inſordeſcentiæ prædictæ.

TITVLVS NONVS.

De Obligatione Denunciandi.

SVMMARIVM.

1 *Hæretici ſunt denunciandi Inquiſitoribus pœna excommunicationis, & peccati mortalis.*

2 *Locus inſignis Deuteronom. & n. ſeq.*

5 *Suſpecti de hæreſi ſunt denunciandi.*

7 *Leuiter ſuſpectus an ſit denunciandus, & n. ſequent.*

9 *Filius patrem, & hæreticum, & maritus vxorum denunciare tenentur & num. ſeq.*

11 *Filius denuncians patrem hæreticum euitat pœnas, & num. ſeq.*

12 *Pater ſuſpectus de hæreſi eſt denunciandus, & num. ſequen.*

14 *Patres malefici ſunt denunciandi.*

15 *Vxor (ſi vir ſit terribilis) excuſatur à denunciatione.*

16 *Hæretici occulti, etiam omiſſa correctione fraterna ſunt denunciandi, vbi quid de ſuſpectis de hæreſi, & in ſpecie de blaſpemis ſortileg. & confeſſ. ſollicit., & reprobatur opinio Fagundez, & aliorum, & aliqua ponuntur pro validitate conſtitutionis Societatis Ieſu de aperiendis defectibus ſingulorum Rectori, vti patri omiſſa correctione fraterna, & n. ſeq.*

19 *Confeſſarius non tenetur denunciare hæreticum, niſi hæreticus ad eum accederet animo eum peruertendi, & n. ſeq.*

22 *Quodcumque aliud ſecretum non excuſat à denunciatione.*

23 *An hæreticus emendatus ſit denunciandus. & num. ſequen.*

25 *Non denunciantes vi Edictorum incurrunt excommunicationem ipſo facto, & forma Edicti Fidei ponitur eo modo, quo Sacra Congregatio ordinauit illud in Inquiſitionibus Italiæ publicari.*

26 *Omnes ſubſunt Inquiſitoribus.*

27 *Denunciationes ſunt faciendæ in ſcriptis. & n. 33.*

28 *Edictum Inquiſitorum comprehendit etiam Reges.*

29 *Et num comprehendat Officiales Papæ.*

30 *An vt Edicti, quis teneatur denunciare ſeipſam.*

31 *Qui à perſona fide digna audiuit, num teneatur denunciare.*

32 *Mulier, quæ habet nomen maleficæ, an ſit denuncianda.*

34 *An hoc Edictum ſit perpetuum, & obliget cum periculo vitæ, vel famæ, & quomodo ſe gerere debeant in denunciatione Monialis, & Virgo honeſta, & quid ceſſante præſumptione Edicti.*

35 *Qui teneant denunciationem faciendam Inquiſitoribus de neceſſitate.*

36 *Contraria ſententia de iure eſt verior, & qui eam teneant.*

37 *Rationes pro hac ſententia.*

38 *Conſilium, quod huiuſmodi cauſa ab Epiſcopis Inquiſitoribus remittantur.*

39 *Doctrina Caſtri Palai, procedit ſecundum conſuetudinem Hiſpania.*

40 *Quid agendum vbi ex conſuetudine à ſolis Inquiſitoribus proceſſus formatur.*

41 *Non denunciantes cum teneantur, an ſint ſuſpecti de hæreſi, & quali ſuſpicione, & n. 42. & ſequent.*

45 *Metus cadens in conſtantem virum excuſat non denunciantem.*

46 *Etiam filius, & Vxor in caſibus, in quibus tenentur denunciare, ſi non denunciant ſunt ſuſpecti de hæreſi.*

47 *Quomodo ſe gerere debeat confeſſarius cum obligato ad denunciandum.*

48 *An pœnitens poſſit abſoluit ante factam denunciationem cum ſolo propoſito denunciandi. & n. 50.*

49 *In quibus caſibus Edicta Inquiſitorum obligent remiſſiuè.*

§. PRIMVS.

An Hæretici ſint denunciandi.

1 Aereticos non occultandos, ſed Fidei Iudicibus denunciandos omnes vno ore dixerunt, quos longa ſerie allegant *Farinac. de hæreſi quæſt. 197. n. 35. & Sanctarellus in eodem tractatu cap. 9. dubio vnico, n. 2.* & ad hoc.

Pulcherrimus eſt Scripturæ Sacræ locus Deuteronom. cap. 14. verſ. Sexto, vbi dicitur.

Si tibi perſuadere voluerit frater tuus, vel filius vel vxor, vel amicus clam dicens, Eamus, & ſeruiamus dijs alienis, non acquieſcas ei, nec audias, aut parcat ei oculus tuus, vt miſerearis, & occultes eum, ſed ſtatim interficies ſit primum manus eum, & poſtea omnis populus mittat manum.

Ex quod Textu colligitur talem accuſandum, vt poſtea interficiatur, & licet videatur loqui tantummodò de Apoſtaſia, à Fide, & Idolatria; attamen intelligendus eſt etiam de hæreticis, quoniam, vt notauit *Symanch. titul. 9. de Cathol. Inſtitut. n. 5. & Sanctarellus dicto cap. 9. n. 1.* Sanctus Hieronymus, Sanctus Auguſtinus, & alij Patres, hæreſes, & aliena ab Eccleſia dogmata, vocant Deos alienos.

3 Et ſanè cum hæreſis crimen ad perniciem tendat Reipublicæ, & naturali ratione quælibet perſona, cum ſit pars totius Reipublicæ ſuccurrere, ex hoc eodem naturalis rationis, fonte orietur obligatio denunciandi, vti poſt Diuum Thomam Salon. Bann. Arragon Sot. & alios,

& alios,quos allegat peregregiè docuit *Genuen.in Praxi Archiepiſcopali Neapolitani cap.*18.*n.*1.

4 Tenetur autem quilibet, & ſub pœna peccati mortalis,& excommunicationis,vti habetur in Bulla Gregorij VIIII.incipiente, Excommunicamus, Innocentij IIII. incipiente, Nouerit, quæ habentur in fine Directorij inter literas Apoſtolicas pro Sancto Officio, de qua Excommunicatione infra cum de Edicto noſtri Reuerendiſſimi Patris Inquiſitoris in hac materia edito.

§. SECVNDVS.

An ſuſpecti de hæreſi ſint denunciandi.

5 ETiam ſuſpectos de hæreſi eſſe denuuciandos,tradidere communiter *DD. Farinac. vbi ſupra quæſt.* 197.*n.*35.*Martinus Delrius diſquiſit. magicarum lib.* 5. *ſect.* 4. *verſ.*Sexto tenetur, vbi de obligatione denunciandi ſortilegos Lelius zechius in ſumma in tractatu de fide,Rubric.de hæreſi,cap.11.n.12.vbi de obligatione denunciandi fautores hæreticorum, retinentes libros prohibitos,ſortilegos, de quibus eſt *text. l. quicumque,Cod.de Malefic.& Mathem.*cuius hæc ſunt aurea verba.

Quicunque Maleficiorum labe polutum audierit depræhenderit, occupauerit, illico ad publicum pertrahat, & Iudicum oculis communis hoſtem ſalutis oſtendat: Et ibi latiſſimè hoc idem probauit *Binsfeld. in comment. huiuſce legis, & ſcandaloſas, quod in verſ.* Ampliatur etiam,extendit idem *Zecch.* ad proferentes dictas propoſitiones loco,quoniam,vt ait ipſe Eccleſia non iudicat de occultis,cap.erubeſcant,diſtinct.32.quod etiam voluit *Farin. vbi ſupra. verſ.* Adde, *Sanch. ad Præcepta Decalogi lib.*2.*cap.*32.*n.vltimo,& Lazar. de blaſphem. quæſt.*12.ferè per totam, vbi loquuntur de obligatione denunciandi Blaſphemos hæreticales, *Genuenſ, in praxi dicto cap.*18.*n.decimo*.

Benè *Valer.de different.vtriuſque fori in verbo, hæreſis.differen.*2.vbi de negante fidem ore, non autem corde,qui non poteſt dici hæreticus, quod eſt denunciandus Inquiſitoribus, & exemplificat in Chriſtianis exiſtentibus in Terris Turcarum negantibus Deum ob metum.

Et de hoc dubitari non poteſt, ſtantibus Edictis Inquiſitorum in hac materia de ordine Supremi Tribunalis publicatis.

7 Dubium tantummodo hoc loco oriri poteſt, nùm etiam leuiter ſuſpecti de hæreſi, puta ſemel in ira tantùm,vel bis blaſphemantes ſint Inquiſitoribus, de neceſſitate denunciandi:In qua re.

Genuenſ.in praxi dicto cap.18.n.10.dixit veritatem eſſe in hac difficultate, quod ſoli ſuſpecti de hæreſi vehementer, vel violenter, tantummodo ſunt denunciandi, non autem ſuſpecti etiam leuiter, & *Genuenſ. loco citato ſequitur Lazar. de Blaſphem. quæſt.*12. *numer.* 32. & eandem opinionem tenere videntur *Alphonſus à Caſtro de iuſta hæreticorum punitione lib.* 2. *cap.*25.*circa finem, & Sanctarellus de hæreſi cap.*9.*dubio vnico n.* 16. *verſ.* Quarto non tenetur quis, vbi ad hoc allegat *Nauarrum conſil.*3.de hæreticis.

8 Verùm,quidquid ſit de horum DD. traditione, contrarium omnino tenendum eſt,ſtantibus Edictis Inquiſitorum, quæ loquuntur generaliter, & ſine diſtinctione de ſuſpectis de hæreſi, vnde etiam videntur generaliter,& ſine diſtinctione intelligenda,maximè cùm ſuſpicio leuis,in hoc crimine habeatur pro legitima, ad effectum ſaltem cogendi taliter ſuſpectum,ad abiurandum de leui, iuxta text. in cap. accuſatus in principio de hæretic.in ſexto, & ita practicatur quotidie in Sancto Officio, à qua praxi certè nephas eſſet rec dere.

§. TERTIVS.

An Filius Patrem, & Vxor Maritum, denuncia teneatur.

9 IN hac difficillima quæſtione *Abulenſ. in cap.* 1 *Deuteronom.quæſt.*3.*Symanch.de Cathol.inſtitut.titul,*39.*n,*37.*& ſequent.& in tractatu de patre hæretic n.*13. *& ſequent.*tenent nullo modo teneri filium a denunciandum patrem hæreticum,quod ob rationis ſ militudinem dicerent etiam de vxore reſpectu vi cum ſint vna caro, & hanc eandem ſententiam tenui ſe videtur *Genuenſ. in praxi Archiepiſcopali Neapoli tana cap.*18 *nu.* 8. *& Gutierez canon. quæſtionum libr primo capite vndecimo n.*57.

10 Verùm in contrarium eſt communiſſima DD. ſen tentia, teneri ſcilicet filium,& vxorem ad denuncian dum patrem hæreticum, vel virum hæreticum, ita do cuerunt *Pegna ab Director. ſub litera B. comment.* 15 *part.* 2. *Ludouicus à Paramo de origine S. Officij. lib.* 3 *quæſt* 8.*numer.*83.*Farinac. de hæreſi quæſt.* 197. *n.* 40 vbi quod hæc opinio ſine dubio eſt verior, *Suar. de fid diſput.*20.*ſect.*4.*n.*21. *Lelius Zechius de caſibus reſeruatis caſu ſecundo numero ſecundo, verſic.*Secundo am pliatur.*Sanctarellus de hæreſi cap.*9.*num.*14.vbi omne alij Doctores antiquiores allegantur *Diana reſolut moral.part.*1.*tract.*4.*reſolut.*4.

*Didacus Cantera videndus in ſuis quæſtionib.criminal quæſt.*5.*de reo n.*3.*verſic.* In hoc cadit illa quæſtio.

Colligitur hæc concluſio ex loco illo *Deuteronom cap.*13.de quo in prima quæſtione, & ex eo, quod obe dire nos oportet,magis Deo, quam hominibus.

Et ſi dicatur ex hac denunciatione grauiſſimum infamiæ damnum filijs parari, ob pœnas in filios hæreticorum latas à Sacris Canonibus,de quibus dixi in titulo de pœnis hæreticorum.

11 Reſpondendum eſt filium patrem hæreticum deferentem euitare omnes pœnas filijs hæreticorum inflictas,vti docuere *Pegna dicto comm.* 15. *& Sanctarellu vbi ſupra nu.*15. qui alios allegat, quibus adde *Suar.d fide diſp.*20.*ſect.*4.*n.*22.

Et ſanè ſi hæc obligatio denunciandi arctat filium, & vxorem, patet quid ſit dicendum de alijs coniunctis,vti de fratre &c.

12 An autem,quæ dicta ſunt de patre hæretico habeant locum in patre,vel marito ſuſpectis de hæreſi dubitari poteſt,in qua re.

Aliqui viri docti tenuerunt ea non militare in patre, & marito de hæreſi ſuſpectis,ac proinde eos à filio, ve vxore minimè eſſe denunciandos: Mouentur ex pulcherrima traditione *Abbatis cap.inter ſollicitudines de purgat.can.n.* 6. quæ etiam communiter approbata eſt à DD.prout atteſtantur *Ricciullus de iure perſonarum extra Eccleſiæ gremium lib.*5.*cap.*19.*num.*27. *& ſeq.& Sanctarellus de hæreſi cap.*33.*n.*6.

Traditio autem eſt, quod ſtatutum, & diſpoſitio loquens de hæreticis non habet locum in ſuſpectis de hæreſi: at DD.loquentes de filio, & vxore obligatis ad denunciandum, loquuntur de patre,& Viro hæreticis, igitur illorum traditio non debet extendi ad eoſdem tantùm de hæreſi ſuſpectos.

13 Et quamuis hæc opinio ſit ſatis probabilis,& ſumma æquitate nitatur.Attamen contrariam opinionem veriorem eſſe arbitror,tùm quia eadem militat ratio in hæreticis, ac in ſuſpectis de hæreſi denunciandis, & dum loquitur de perſonis obligatis ad denunciandum,loquitur per verba generaliſſima: *Com-*

man-

mandiamo à tutti, & à ciaſcuna perſona &c. di qualonque conditione &c. Igitur generaliter eſt intelligendum, vt compræhendat etiam filium, & vxorem, ita in terminis ſimilis Edicti Inquiſitoris Brixienſis, quod ob illa verba generalia, compræhendat etiam patrem, & quamlibet aliam perſonam coniunctam, docuit Zechius de caſibus reſeruatis, caſu ſecundo num. 2. verſ. Ampliatur ſecundo.

Et in terminis noſtris *Lazarius de blaſphemia quæſt. 12. nu. 57. ſequutus Comitul. quæſt. moral. lib. 4. quæſt. 8.* dixit filium cogi poſſe ob Edicti Inquiſitoris Papienſis generalitatem ad denunciandum patrem blaſphemum, & tamen blaſphemus non eſt hæreticus, ſed de hæreſi ſuſpectus ad ſummum vehementer, & *Lazar. ſequitur Diana poſt hæc ſcripta viſus dicto tractatu 4. reſolut. 6.*

4 Petrus *Binsfeld. de confeſſ. Maleficum membro 2. poſt principium, §. pro parte negatiua,* dixit parentes teneri denunciare filios maleficos, & è contra, & tamen malefici ſunt tantummodo ſuſpecti de hæreſi: & de filia, quod matrem maleficam teneatur denunciare, voluerunt *Lazar. & Comitulus vbi ſupra,* & latius de eadem filia quod matrem veneficam teneatur denunciare, *Homobonus de Bonis noſter Cremonenſis diſquiſitionum moralium tom. 1. tractatu 7. de primo Præcepto Decalogi cap. 3. quæſt. 16.* ferè per totum.

5 *Pegna ad Director. par. 2. comment. 78. verſic.* At non videtur, vbi putat vxorem excuſandam ſi non denunciat maritum ſuum, ex eo, quod comedat carnes in diebus prohibitis, ſi eius maritus ſit terribilis, & ſic, vt ipſe ait ratione timoris, igitur ſignum eſt, quod ſecluſo timore teneretur denunciare, ex ſententia huius doctiſſimi Viri *Marius Alterius de cenſuris tomo primo lib. 5. diſput. 2. cap. 5. verſic.* Præterea.

Et ex his patet reſponſio ad rationem in contrarium, nam, & militat eadem ratio in hæreticis, & inſpectis de hæreſi, & DD. in hac materia loquuntur de vtriſque promiſcue.

§. QARTVS.

An Denunciationem debeat præcedere fraterna correctio.

OMiſſis plurimis, quæ circa hanc Quæſtionem videri poſſunt apud *Sanctarellum de hæreſi, cap. 9. dub. 5. n. 5. & Suar. de fide diſp. 20. ſect. 4. num. 11. qui fuſiſſime quæſt. Hanc examinat.*

6 Dicendum eſt hæreticos, etiam occultos ſtatim denunciandos eſſe, omiſſa omnino correctione fraterna, infra enim videbimus quid ſentiendum de ſuſpectis de Hæreſi, concluſionem hanc tenent plurimi *DD. antiqui, quos latiſs. allegat, & ſeq. Farin. de hæreſi, quæſt. 197. n. 39. Suar. & Sanctarellus,* vbi ſupra, numquam. n. ſperandum eſt, eum qui auſus eſt ſe opponere Eccleſiæ vniuerſali corrigendum eſſe per meam monitionem, latiſſ. etiam *Pegna, p. 2. ad Director. comm. 18. per tot.* qui quamuis dicat præmittendam correctionem fraternam, cum eo qui protulit blaſphemiam vel verba hæreticalia, ſi mihi non coſtet hunc eſſe hereticum, attamen ſubiungit id intelligendum eſſe ſecluſis Edictis Inquiſitorum, vigore quorum coguntur præciſe fideles ad denuntiandum, *latiſ. Sanctarellus vbi ſupra, nu. 8. & præcedentibus, vbi reſp.* ad plures obiectiones, quæ contra concluſionem fieri poſſent.

7 Sed quoniam in concluſione dixi, etiam occultos, dubitari poteſt, num ſi ego ſolus ſciam Petrum eſſe Hæreticum, nec aliter eius Hæreſim probare poſſim, teneat illum denuntiare Iudicibus fidei, in qua difficultate quid quid dixerit Io. And. in c. nouit, de Iuditijs.

18 Dicendum eſt talem eſſe vtique denunciadum ratio eſt, quia quamuis delictum probari nequeat, ſuperior vigilabit, & poteſt eſſe quod contra prædictas perſonas ad ſint aliæ denunciationes ex quibus fortaſſe de facili poſſit deueniri ad torturam, & ad alia Iuris remedia, Ita *Genuenſ. in praxi Archiep. Neapol. c. 18. num. 5. Sanctarell. vi ſupra, num. 2. Suar. de fide diſput. 20. ſect. 4. Lælius Zecchius, dicto caſu 2. n. 2. verſic.* ampliatur prædicta concl. *Lazar. de Blaſph. q. 12 nu. 54. & alij plurimi, quos alleg. & ſeq. Farin. de hæreſi, dicta qu. 197. num. 36. Scacc. de Iud. lib. 1. cap. 56. num. 4. alios infra retuli, numer. 31.*

Atque hæc quo ad hæreticos procedunt de plano. Difficultas eſt, num idem dicendum ſit de ſuſpectis de hæreſi.

In qua re dicendum eſt, quod ſtantibus Edictis Inquiſitorum etiam ſuſpecti de hæreſi denunciandi ſunt omiſſa correctione fraterna, ita in blaſphemis *Pegna part. 2. in Director. comm. 18. in Confeſſarijs ſollicitantibus, Rodericus à Chuna de confeſſ. ſollicitantibus quæſt. 18. n. 11. vbi Freitas in addit. poſt Henriquez. in ſumm. lib. 6. cap. 17. nu. 4. ſub litera E. & Ludouic. à Paramo de origine S. Inquiſitionis lib. 3. cap. 20. nu 4. & in ſortilegis Martin del Rio diſquiſit. magic. lib. 5. ſect. 4. num. 6. optimè Turrianus in ſuis ſelectis diſputationibus par. 1. diſput. 30. in cenſura proportionum centur. 2. dub. 24.* vbi quod contraria opinio in praxi nullo modo eſt admittenda, benè *Freitas videndus ad Roderic. de confeſſ. ſollicit. dicta quæſt. 18. n. 30.* & pluribus ſequentibus, vbi voluit non eſſe præmittendam correctionem fraternam in confeſſario ſollicitante, licet probabiliter, poſſet quis arbitrari eum ex dicta correctione emendandum, quidquid in contrarium voluerit *Souſa in Aphoriſm. Inquiſit. lib. 1. cap. 34. n. 57.*

Probatur quia ad ſunt Edicta Inquiſitorum, id expreſſe præcipientia fundata in communi omnium doctrina, quod correctio fraterna in delictis tendentibus particulariter contra bonum commune debet omitti: *Molſeſ. in ſumma tractatu 1. cap. 7. nu. 14. Roderic. dicta quæſt. 18. n. 12. qui alios allegant.*

At delicta ex quibus oritur hæreſis ſuſpicio particulariter contra bonum commune tendunt.

Secundò, quia non debet audiens aliquem Blaſphemantem iudicare ipſe, quod cum illa blaſphemia non ſit coniuncta hæreſis, quia poteſt eſſe, quod talis blaſphemans ſit de alijs blaſphemijs denunciatus, ac de alijs etiam criminibus, ex quibus vehemens, vel violenta hæreſis oriatur præſumptio, vnde iudicium hoc relinquendum eſt Inquiſitoribus, & taliter audiens omnino denunciare debet.

Tertiò, quia duplex eſt denunciatio alia Euangelica, alia Iudicialis ante Euangelicam, quæ fit ad emendationem fratris præmittenda eſt correctio, non autem antè iudicialem, quæ tendit ad punitionem, & exemplum aliorum, denunciatio autem in Edictis præcepta eſt iudicialis, ita arguit, & benè *P. Diana reſol. moral. par. 1. tract. 4. reſol. 2.*

Quartò, in ſpecie de confeſſario ſollicitante ſic arguo, ſi Summus Pontifex voluit fœminam complicem, quæ ſcilicet ſollicitanti confeſſario conſenſit teneri omnino huiuſmodi confeſſarium denunciare, multo magis voluit Summus Pontifex eam obligare ad denunciandum prætermiſſa correctione fraterna.

Neque hoc loco in contrarium adduci poſſunt quæ ſolent in medium afferri contra Regula in Reuerendorum Patrum Societatis Ieſu, qua ad maiorem humilitaté ſociorum conſeruandam, ſtatutum eſt, vt quiuis peccatum alterius extra confeſſionem ad ſuperiorem defferat omiſſa correctione fraterna, quam latiſſimè vti iuri naturæ, & Diuino contrariam impugnauit *Lorca in ſecunda ſecundæ quæſt. 33. art. 3. ſect. 2. diſp. 47. nu.*

8. &

8.& ſequent.& quidam M. Angelus Manſique Generalis Ordinis Ciſtercienſis in peculiari allegatione ſuper hoc confecta, de qua meminit Hieron. Roderiq,in quæſt.Regular.reſolut.36.n.5.& n.3.vbi quod horum DD. opinio viſa fuit probabilior toti Academiæ Salmaticenſi die 24. Aprilis 1627.

Nam verè falſa eſt illorum Doctorũ ſententia, prout eam latiſſimè impugnarunt, vna cum omnibus rationibus Lorcæ,*Coninch.videndus de fide, ſpe, & charitate diſp.28.dub.12.& Suar.tom.4.de relig.tract.10. lib.10. cap.7.pluribus ſeqq.* nullamque difficultatem probabilem habere videtur memorata Conſtitutio in ingreſſis poſt eam conditam, & de ea habitam ſpecialem notitiam,*Coninch,vbi ſupra nu,209.& Bann.2.2. quæſt.33, art.8.dub.2.*

Vlterius Conſtitutio illa non loquitur de denunciatione iudiciali,de qua loquuntur Edicta Inquiſitorum, neque de delictis tam perniciofis toti Reipublicæ ſicuti ſunt contenta in memoraris Edictis.

Ex quibus patet non eſſe curandum de opinione Fagundez,Ioan.de la Cruz,Reginaldi,& Peirini, quos refert *Diana dicta reſolut.2.*qui voluerunt ante denunciationem confeſſarij ſollicitantis poſſe præmitti correctionem fraternam.

Nam verè horum DD.opinio penitus omnia Edicta Inquiſitorum deſtrueret,non tamen negarem, ſtante horum DD.ſententia,poſſe ob nõ denunciationẽ huiuſmodi confeſſarij excuſari non denunciantem ab excommunicatione,de qua in Edicto, licet omninò exiſtimem alijs pœnis etiam rigoroſis eum mulctandum.

§. QVINTVS.

An ſi ſub magno ſecreto ſciam aliquem eſſe Hæreticum teneat illum denunciare.

IN hac re,quoniã duplex eſt ſecretũ, alterum Sacramentalis confeſſionis, alterum omne aliud ſecretum naturale duplex quoque poteſt eſſe dubitatio.

Albericus in Rubr.Cod.de hæreticis nu. 8. & quidam Rainerius,quem allegat Archid.in cap.Sacerdos, de pænitentia diſtinct.6. voluerunt Confeſſarium teneri reuelare Hæreticum, quem talem ſcit ex confeſſione ipſius Sacramentali,ſubdit tamen Archid.eo loco,quod ſi hæreticus,qui confeſſario peccata ſua confeſſus eſt ſit impœnitens, tutius erit,vt confeſſarius adeat Epiſcopũ,& ei dicat,*Vigila ſuper gregem tuũ,quia lupus eſt in grege.*

20 Contrarium tamen omninò eſt ſentiendum, & contra eundem *Albericum tenuerunt Theologi omnes in 4. ſent.diſt.21.ſed maximè Scotus q. 2. in reſponſ. ad ſecundum argumentum*, vbi dixit carmen illud Iuriſtarum,

Eſt hæreſis crimen,quod nec confeſſio cælat.

Magiſter Faber Fauentinus præclariſſimus temporibus noſtris Theologus, & olim meus in Patauino Gymnaſio Præceptor,a quo etiam inſignia Magiſterij in Sacra Theologia in Vniuerſitate prædicta Patauina accepi de anno 1616.*in ſuo tractatu de pœnit.diſput.34. cap.4.n.72.Suarez.de fide diſput.20.ſect.4. num. 16.Symanch.de Cath.inſtit.tit.42.num.14.& tit.3.in Rubr.de abſolutione n.5.*vbi conſulit in confeſſario quod vbi nõ poſſit perſuadere hæretico penitenti,quod vadat ad ſe denunciandũ Inquiſitoribus,ipſe Sacerdos vadat ad dictos Inquiſitores,vt dent eis facultatẽ eum abſoluendi; attamen Inquiſitores hoc nõ poſſunt facere,vt vidimus, cum de excommunicatione lata in hæreticos, vbi etiã quid in hoc caſu facere debeat confeſſarius, latiſſimè *Ludouic.à Paramo de origine S. Inquiſitionis lib.3. q. 8. n.86.ſequ.Farinac.de hæreſi q.197.n.48. & de indic. & tortura q.51.n.100.Sanctarell.dicto c.9.n.17.*

21 Si tamen aliquis hæreticus accederet ad confeſſariũ, non animo confitendi peccata,ſed peruertendi confeſſarium,& inducendi ad hæreſim, tunc talis cõfeſſarius teneretur denunciare illum hæreticum, quia talis non eſt Sacramentalis cõfeſſio, ſed modus occultè dogmatizandi,ita pulcherrimè tradidit *Genuenſ. in praxi Archiepiſcop.Neapol.cap.18.n. 16.qui alios allegat.*

22 Quo verò ad alias ſpecies,ſeu genera ſecreti, dicendum eſt hæreticum eſſe denunciandum, etiamſi illius hæreſim clam ſub magno ſecreto, etiã iurato, ita *Suarez de fide dicta diſput.20.ſect.5.n.17. & Sanctarellus, qui alios latiſſime allegat, dicto cap.9.n.10.* vbi ampliat hoc procedere etiam ſi quis alteri diceret, manifeſto tibi hoc ſub confeſſione;nam hæc confeſſio non eſt Sacramentalis, nec talis manifeſtans habet animum confitendi,ita *Nauar.,Caiet.,Sot.& alij ibi allegati.*

Rationem huius concluſionis aſſignat Suarez vbi ſupra, quia omne aliud ſecretum, excepto ſecreto confeſſionis eſt mere humanum, & ex priuato pacto tacito, vel expreſſo inter loquentem, & audientem naſcitur, & ideò non poteſt obſtare legi ſuperioris præcipienti denunciationem, atque ita etiam docuit *Pegna par.2.commen.18.& Farinac.dicta qu.107.n.50.*idem dic de ſuſpectis de hæreſi, *Diana reſol.moral. parte 1. tract.4.reſolut.24.vbi alios allegat.*

§. SEXTVS.

An Hæreticus emendatus ſit denunciandus.

23 SOtus *de Iuſt.& iure lib.3.quæſt.5.artic.5.& alij allegati latiſſimè per Sanctarellum de hæreſi cap. 9. nu 12.*tenuerunt hæreticum emendatum nullo modo eſſe denunciandum, & hoſce auctores videtur ſequi *Genuenſ.in praxi cap.18.n.6 dubio 4.*vbi dixit,quod ſi pro certo habeatur hoſce hæreticus eſſe emendatos, non ſunt denunciandi.

24 Attamen verior eſt contraria opinio (licet prima probabilitate non careat) quam tenent doctiſſimus *Suarez de fide diſput.20.ſect.4.n.13. Farinac. dicta qu. 197.n.51.& Sanctarellus dicto cap.9. num. 11. Freita de Roder.à Chuna de confeſſ. ſollicit.quæſt.18.nu.39.qui alios allegat.*

Ratio huius concluſionis eſt, tùm quia tales hæretici poſſunt fingere ſe emendatos, tùm quia fortaſſe alios infecerunt hæretica peſtilentia, vel ab alijs fuerunt infecti,& neceſſarium eſt, vt hoc innoteſcat iudicibus fidei.

§. SEPTIMVS.

De Edicto Eminentiſſimi,& Reuerendiſſimi D. Cardinalis Epiſcopi noſtri,& Reuerendiſſimi Patris Inquiſitoris.

QVam iuſtè, & ſanctè Edicta hæc ab Epiſcopis, & Inquiſitoribus publicari ſoleant, colligi poteſt ex traditis per Ludouicum *à Paramo de origine S.Officij lib.5. quæſt. 5. rub. de Edicto fidei, vbi latiſſimè Symanch.de Cath.inſtitut.titul.19.num.12. Lazar. de blaſphem.q.12.n.15.& ſequent.& alijs infra allegandis.*

Non nulla autem ad noſtri Edicti clariorem intelligentiam circa illius verba notabimus.

Sed prius Edicti totius formam præmitto eo modo quo ex Sac,.Congreg.Sancti Officij de Vrbe præſcripto ſolet in Italia publicari.

EDITTO GENERALE
DEL S. OFFICIO DI CREMONA.

Noi Pietro Campori per Diuina Miſericordia Prete Cardinale di Santa Chieſa del Titolo di San Tomaſo in Parione, Veſcouo di Cremona, & Conte &c. &

Noi Fr. Vincenzo Preti da SerAualle dell'Ordine de Predicatori, Maeſtro di Sacra Teologia, & Inquiſitore Generale di Cremona, e ſua Dioceſi, dalla Santa Sede Apoſtolica contro l'Heretica prauità ſpecialmente Delegato.

DEſiderando, come ricerca il carico di queſto Santo Officio à Noi impoſto, che la quale è impoſſibile piacere à Dio, in queſta noſtra Giuriſditione da ogni hereticale contaggio intatta, & pura ſi conſerui: Con auttorità Apoſtolica à Noi conceſſa, in virtù di S. Obedienza, & ſotto pena di Scommunica di lata ſentēza, oltre le altre pene da Sacri Canoni, Decreti, Conſtitutioni, & Bolle de Sommi Pontefici impoſte: Commandiamo à tutte, & ciaſcuna perſona di noſtra Giuriſdittione di qualonque conditione, ſtato, grado, ò dignità coſi Eccleſiaſtica, come ſecolare, ſia quanto ſi voglia grande che frà dodeci giorni proſſimi, de quali i primi quattro aſſegnamo per il primo, gli altri quattro immediati per il ſecondo, & gli vltimi quattro per il terzo, & vltimo perentorio termine, debbano al Santo Officio di queſta Città, ò all'Ordinario noſtro reuelare, & notificare giuridicamente tutti, & ciaſcuno di quelli, de quali ſappiano, ò habbiano hauuto, ò haueranno notitia,

Che ſiano Heretici, ò ſoſpetti, o diffamati di hereſia, ò credenti, ò fautori, ò ricettatori, ò defenſori loco, ò habbiano adherito, ò adheriſcono à riti de Giudei, ò Maometani ò de Saraceni, ò de Gentili, ò habbiano Apoſtatato dalla Santa Fede Chriſtiana, ò in qualonque modo eſpeſſamente, ò tacitamente habbiano inuocato, ò inuochino il Demonio, ò gli habbiano preſtato, ò perſtino honore, ò habbiano hauuto parte, ò ſi ſiano ingeriti, ò s'ingeriſcono in qual ſi ſia eſperimento di magia, ò negromantia, incanteſimi, ò altre ſimili ſuperſtitioſe attioni, & maſſime con abuſo di coſe Sacre.

Che con ſacrilego ardire, non eſſendo Sacerdoti, s'habbino vſurpato, ò ſi vſurpino di celebrare Meſſe, ò habbiano preſunto, ò preſumano di miniſtrare il Sacramento della Penitenza à i Fedeli di Chriſto.

Che habbiano abuſato, ò abuſino il Sacramento della Penitenza contro i Decreti, & Conſtitutioni Apoſtoliche.

Che habbiano celebrato, ò celebrino occulte conuenticole in materia di Religione.

Che contro Dio, ò ſuoi Santi, & particolarmente contro la B. V. Maria proferiſcono beſtemmie hereticali.

Che habbiano impedito, ò impediſcano l' Officio della S. Inquiſitione, ò habbiano offeſo, ouero offendano alcun teſtimonio, ò Denuntiatore, ò Miniſtri di eſſa.

Che habbiano tenuto, ò tengano Libri, ò ſcritti, che contenghino hereſie, ò Libri di Heretici, che trattino di Religione, ſenza auttorità della Santa Sede Apoſtolica, ò che gli habbiano letti, ò ſtampati, ò fatti ſtampare, ò difeſi; ò leggano, ſtampino, facciano ſtampare, ò diffendano, ſotto qualſiuoglia preteſto, ò colore, ouero Libri di Negromantia magia, ò contenenti incantationi, ſortilegij, & ſimili ſuperſtitioni, maſſime con abuſo di coſe che ſiano Sacre.

Dichiarando, che per la ſopradetta eſpreſſione de caſi da Noi ſpecificati da reuelarſi come ſopra, non eſcludiamo gli altri caſi ſpettanti al Santo Officio dell'Inquiſitione, che per altro nei Sacri Canoni, Decret, Conſtitutioni, & Bolle de Sommi Pontefici ſono compreſi.

Et dalla detta Scommunica, & pene, nelle quali i diſubedienti incorreranno, non poſſa alcuno eſſere aſſoluto ſe non da Noi, ò dal Supremo Tribunale del Sant'Officio di Roma, ne ſarà aſſoluto ſe prima giuridicamente riuelando i detti herecici, ò come ſopra ſoſpetti di hereſia, non hauerà ſodisfatto.

Et perche dall'opera de Confeſſori in queſti particolari dipende grandemente il ſeruitio di Dio, & il bene priuato, & publico; Commandiamo à tutti li R.R. Confeſſori, che nel miniſtrare il Sacramento della Penitenza, vſino con li loro penitenti quella diligenza d' interrogationi ſopra tutti li ſodetti Capi, che ſtimaranno riſpettiuamente neceſſaria alle perſone, coſi de principali delinquenti, come de partecipi, & conſapeuoli in qualſiuoglia modo d'eſſi delitti; Et ſotto la detta pena di Scommunica di lata ſentenza come ſopra, alli medemi Confeſſori commandiamo, che non ardiſcano di aſſoluere quelli che troueranno delinquenti ò partecipi, ouero conſapeuoli come ſopra ne' ſopradetti capi, eſſendo che ſono incorſi nelle Cenſure della S. Sede à ſuoi Delegati riſeruate.

Auuertendo, che à queſti noſtri precetti non ſodisfaranno, ne s'intendono di ſodisfare quelli, che con bolettino, ò lettere ſenza nome, & cognome delli autori, ò in altra maniera incerta (delle quali niun conto ſi tiene nei Sant' Officio) pretendeſſero riuelare i delinquenti, che ad ogni modo poſſono eſſere ſicuri, che ſaranno tenuti ſecreti conforme al conſueto di queſto Santo Officio, ne ſi mettono à neceſſità di prouare quello che denunciano.

Et acciòche il preſente noſtro Editto Generale paſſi à notitia di tutti, ne alcuno pretenda ignoranza: Commandiamo in virtù di S. Obediēza ſotto pena di Scommunica à tutti li R R. Arcipreti, Curati, e Rettori delle

le Chieſe ſoggette alla noſtra Giuriſdittione, ò a loro Luogotenenti, che la prima feſta doppo la riceuuta d'eſſo in qualſiuoglia modo, debbano publicarlo, e leggerlo, ò farlo leggere per extenſum al ſuo popolo in tempo di maggior concorſo nelle dette ſue Chieſe, e publicato lo faccino affigere alla Porta maggiore delle medeſime Chieſe, ò in altro luogo patente, oue da tutti poſſa eſſer veduto, e letto, il che parimente incarichiamo à tutti i Preſidenti de Monaſteri.

Et in oltre ſotto le medeſime pene, vogliamo ſiano tenuti ricordarlo al detto ſuo popolo ogni anno due volte almeno, cioè, in vna delle Domeniche di Quadrageſima, & in vna dell'Aduento.

Et perche poſſano obedire come conuiene à queſt' Ordine noſtro', anzi della Sacra Congregatione, douranno hauerne vn tranſunto ſempre affiſſo nella Sacreſtia delle loro Chieſe.

PER deſiderio che habbiamo, che queſta noſtra Giuriſditione ſi conſerui in quella purità di Fede, nella quale al preſente ſi troua: inherendo al ſopradetto Editto, & ad altri Ordini della Sacra Congregatione, Commandiamo ſotto pena di Scommunica, & altre arbitrarie,

Che neſſuno Corriero, Barcarolo, Carozero, Mulatiero, ò altro, ardiſca di portar Libri dentro, ò fuori della Città, & altri luoghi à Noi ſottopoſti (etiam per paſſaggio) ſe non haueranno la liſta de Libri ſotto ſcritta dall' Inquiſitore, ò altri à chi ſpetta, de' luogi onde ſaranno partiti, & per doue ſaranno paſſati, ſotto pena anco della perdita de Libri, & anco altre arbitrarie à noi.

Sotto l'iſteſſe pene, & della perdita dei Libri commandiamo, che niuno, ſia che ſi voglia, riceua Libri portati, ò introdotti in qualſiuoglia modo in queſta Giuriſditione, ne apra caſſe, balle, ò fagotti, doue ſiano Libri, ne li leui di Dogana ſenza licenza noſtra, ò de noſtri Vicarij, & ſenza hauere prima preſentata la liſta al S. Officio, ò auiſandolo ſe ſaranno capitati ſenza licenza.

Che niuno Mercante ardiſca di riceuer libri, ò mandarli fuori, ſotto preteſto di merci, ò celati in fagotti, balle, ò caſſe ſenza la debita licenza, ſotto pena di Scommunica, della perdita de Libri, & delle merci, che ſaranno con eſſi meſcolate; Et quel che ſi dice del portar, e riceuer Libri, s' intende anco dell'hiſtorie, figure, lunarii, & altre ſimili carte.

Et tutte le ſudette coſe commandiamo anco à gli Hebrei ſotto pena di 50. ſcudi, & della perdita de Libri, & robbe come ſopra, & altre à Noi arbitrarie reſpettiuamente.

Commandiamo à tutti li Librari della noſtra Giuriſdittione, ſotto l'iſteſſa pena di Scommunica, & altre pene à Noi abitrarie, che non ardiſcano di vendere Libri comprati da Hebrei, ò fuori, ò dentro della Città.

Li Stampatori ſotto l'iſteſſe pene, & altre à Noi arbitrarie, non ſtampino coſa alcuna, ſenza licenza: Eccettuando gli Editti, & altre coſe ſimili del foro Epiſcopale, & Secolare, non eſſendo pregiudiciali al S. Officio.

Li Datiari, Doganieri, e Portinari non laſcino vſcire, ò entrare Libri di qualſiuoglia ſorte ſenza le liſte ſottoſcritte come ſopra. Et ſe capitaranno à gli Officij loro ſenza liſte ſottoſcritte, trattenghino i libri e ſiano obligati à darne auiſo à Noi, ò alli noſtri Vicarij. Et queſto commandiamo ſotto pena di Scommunica, & altre arbitrarie. Et in fede di ciò habbiamo fatto le preſenti ſottoſcritte di noſtra propria mano.

Dat. dal Santo Officio di Cremona à 26. di Ottobre 1639.

P. Cardinalis Camporeus Epiſc. Cremonen.
F. Vincentius Pretus Inquiſitor Cremonen.

Hieronymus Calcinonus Cancell.

25 *Sotto pena di Scommunica di lata ſentenza.*

Ex his verbis colligitur non denunciantes in caſibu Edicti incidere ipſo iure, & facto in excommunicationem, nam excommunicatio, de qua in conſtitution Gregorij Noni incipiente, Excommunicamus, non e latæ ſententiæ, ſed ferendæ, vti colligitur ex illis verbis alioquin ad excommunicationis ſententiam proce datur, ita *Pegna comment. 2. part. 2. & Suarez de fide diſput. 20. ſect. 4. num. 28. Sanch. in ſumm. tom. 1. cap. 3 num. 47. verſic.* Atque Inquiſitores quotannis, *Lazar. d blaſphem. quæſt. 12. n. 10. Zecchins caſu 2. n. verſic.* Man dat ergo, *Sanctarellus de hæreſi dicto cap. 9. numer. 1* qui omnes loquuntur de excommunicatione lata p Edicta Inquiſitorum, & Epiſcoporum in hac mat ria.

Commandiamo à tutti, & à ciaſcuna perſona &c. qualonque conditione, grado, ſtato, ò dignità, coſi Eccleſi ſtica, come mondana ſia quanto ſi vogli grande.

26 Hæc verba iuri communi conſona ſunt: nam poſſu Inquiſitores in cauſa fidei, contra quoſcunque proc dere, cap. vt Inquiſitionis de hæret. in ſexto, & dicta verba compræhendunt etiam Reges, ita vt illi etiam denunciarè teneantur, prout latiſſimè ſuper dictis ve bis Edicti differens, probauit *Paramus de origine S. I quiſitionis lib. 3. quæſt. 5. num. 23. & pluribus ſequen.* nu. 40. vbi refert exemplum Imperatoris Caroli Qui ti æternæ memoriæ, qui iuſſit Ioannæ eius filiæ ab I quiſitoribus vocatæ, vt coram ipſis de nonnullis fide tangentibus contra quendam iuterrogaretur ne rem protelaret, ſed nulla interpoſita mora deponeret, excommunicationem incurreret, tam contra alios quam contra ſe, ſi ſe etiam in minima reculpabilen ſenſiſſet, ſtatimque Sereniſſima Ioanna depoſuit c ram Illuſtriſs. & Reuerendiſſimo Archiepiſcopo H ſpalenſi, & Don Fernando Valdes tunc Generali Inqu ſitore.

Debbano al Santo Officio &c. riuelar, & notificar gi ridicamente.

De hiſce verbis, *riuelar, & notificar* videndum *Ludouic. à Paramo loco citato dicta quæſt. 5. numer. 3* & cum additur, *giuridicamente*: colligitur denunciati
27 nem, ſeu reuelationem hanc debere fieri in ſcrip cum expreſſione nominis denunciantis, & ſubſcript ne illius ſi ſciat ſcribere, & non denuncians hoc mod non poteſt a confeſſarijs abſolui, ita pulcherrime G *nuenſ. in praxi cap. 18. numer.* 2. vbi vlterius addit, qu tales denunciationes non ſolent recipi, niſi denuncia cum iuramento examinetur, quam praxim iuſtiſſim fulciri rationibus, probauit *Genuenſ. ibi, Zech. de ſibus reſeru. caſ. 2. verſ.* Declaratur, *Lazar. de blaſphe quæſt. 12. numer. 47. vbi in terminis de §. Edicti, Au tendo, che, Ricc. qui benè loquitur in hac materia deci 135. vol. 2.*

28 *Tutti, & ciaſcuno di quelli.* Hoc Decretum, & E ctum compræhendit in hac parte, etiam Reges, Prin pes, & Duces, vti dixit *Suarez de fide diſp. 20. ſect. 4.* 24. licet contra hoc poſtea non ſoleat procedi, niſi co ſulto Summo Pontifice, *Pegn. com. 80. tertiæ par Suar. vbi ſupra.*

29 An autem compræhendat hoc Decretum Epiſcop conſecratos, & Officiales Papæ, contra quos non p ſunt procedere cum à ſolo Summo Pontifice poſſ iudicari, iuxta *cap. Inquiſitores de hæret. in 4. & ext uag. cum Mathæus de hæretic. inter communes.*

Dic quod ſic, nam Inquiſitores contra hosce poſſi dicta teſtium recipere, vt eorum delicta poſſint S Apoſtolicæ decunciare, ita alijs relatis *Penga par. commen. 76. verſic.* Mouendi tamen ſumus: quam tam Pegnæ, & aliorum doctrinam *Suar. d. diſp. 20. ſect. n.* intelligit, vt procedat tantùm cum periculum eſt mora.

30 Sed an vigore huius Edicti quis teneatur denunciare ſeipſum, dic quod non, ita *Symanch. de Cathol. Inſtit. tit.42.num.13.Pegn.par.3. comm.12. Suar. de fide dicta ſect.4. numer.18. latiſſimè Sanctarell. de hæreſi cap.9. num.18.qui alios allegat Diana var. reſolut.par.1. tract. 4.reſol.8.*

De quali ſappiano, ò habbino, ò haueranno notitia.

31 Quid ſi audiuerit quis a perſona fidei non digna;aliquem eſſe hæret., an ſtantibus dictis verbis, teneatur illum denunciare: Et reſpondendum quod non, ita *Cordub.lib.1.qu.43. dub.2.§.6.quando, Guttier. canonicarum quæſt. lib.1.cap.11.num.71.Sanctarell.alios allegans, de hæreſi cap.9. num.16. verſ.* Secundo ſi quis audiuit, vbi idem dixit eſſe dicendum, de eo qui non recordatur, a quo audiuerit, vel vbi is a quo audiuit nihil certi ſciat, & ita etiam videndum ſenſiſſe *Farinac. qui alios citat, de hæreſi q.197. num.51.* tenetur tamen denunciare qui ſcit,licet denunciationem non poſſit probare, *Diana,qui ad ſaturitatem alios allegat,reſol.moral. p.1. tract.4.reſ.1.* vbi quod ita ſeruatur in Supremo Vrbis Tribunali S.Inquiſitionis, ex *Farin. de hæreſi q.185. num.71.*

O s'ingeriſcano in qualſiuoglia eſperimento di Magia, &c. Incanteſimi, à ſimili attioni ſuperſtitioſe. Stantibus his verbis

32 Dubitari poteſt, an denuncianda ſit mulier,quæ habet malum nomen maleficæ, ad quam plures concurrunt pro malefica, non tamen apparet ipſam feciſse, niſi ſimplices ſuperſtitiones: & dicendum eſt, quod ſic, ſi pluries, & paſſim ad quorumcumque inſtantiam id faciat,ita *Genuenſ.in praxi cap.18. num.14.*

Quid autem dicendum ſit de muliere, quæ ex ſimplicitate, & ignorantia fecit aliquod ſortilegium hæreticale, vide *Gennenſ. vbi ſupra num.4.* vbi dixit veritatem eſse,& ita a doctiſſimis viris conſultum fuiſse hanc mulierem, & ſimiles eſse prius monendas, quod ſi ſe correxerint abſtinendum a denunciatione, alias ſunt denunciandæ.

Che habbino abuſato, ò abuſano il Sacramento della Penitenza.

33 Circa obligationem denunciandi hos confeſsarios ſollicitantes ad turpia in confeſſione, vide quæ dixi, in titulo de confeſs.ſollicit.quæſt.vlt. vbi DD.allegaui, & Conſtitutiones Apoſtolicas, & Decreta Supremi Tribunalis de hac re.

Quoad alia delicta, de quibus in Edicto noſtro videndi ſunt tituli particulares huius operis.

34 Dubitari tandem poteſt, an hoc Edictum ſit perpetuum, ita vt obliget mortuo, vel remoto Inquiſitore, & dic quod ſic, ita in terminis noſtrorum Edictorum *Suar. dicta ſect.4.num.11.* rationemque ibi aſſignat: nam, inquit licet præceptum videatur ab homine, tamen quia Tribunal,a quo procedit perpetuum eſt,ideò per modum legis perpetuo durat, ſicuti tradunt DD. de Bulla Cœnæ Domini, & hoc idem de his Edictis dixit *Portel.in dub.regul.in verbo, Denunciatio, n.5. verſ.* Hoc tamen

Et in verbo ſollicitare *num.17. Fagundez in ſecundum Præceptum Eccleſiæ lib.4.cap.3.num.31. & Ioannes Angelus Boſſius de Iubilæo in Appendice de Confeſſar.Sollicitant.num.77. & ſequent.*

An autem huiuſmodi Edicta obligent ad denunciandum, cùm denunciare obligatus timet ſibi ex denunciatione damnum magnum in vita,bonis, & honore. Dic,quod ſi tractetur de hæretico formali dogmatizante in perniciem Reipublicæ tunc denunciatio omninò facienda eſt, ſi verò tractetur tantummodò de ſuſpecto de hæreſi denunciando,tunc excuſarem ſic obligatum, ſi non denunciat, ita *Fagundez in præcepta Decalogi tract.2.lib.4.cap.3.n.31.Genuenſ.in praxi cap.18. n.8. vbi de hæret. dogmatizante, & de hac materia vide Lazar.de blaſphem. quæſt.12.n.64.* vbi docet quomodo ſe debeat gerere virgo nobilibus parentibus orta ſi ſit obligata denunciare, *Portell. in addit. ad dubia regularia, verbo Sollicitare fœminas, n.22.* vbi de modo, quo Monialis ſe gerere debet ſi a confeſsario ſollicitetur.

Et an Edictum Inquiſitorum fundatum ſuper præſumptione obliget ceſsante præſumptione ad denunciandum.

Quamuis vulgata regula ſit, legem fundatam in præſumptione non obligare. Attamen in hac materia ſemper ante oculos confeſsariorum habenda eſt doctrina *Freitas in addit.ad tractatum Roderic. à Cugna de confeſſ. ſollicit.* quod in his Edictis Inquiſitorum iudicium diſcernendi circa ſuſpicionem de fide quæ reſultat, ex præſumptione Edicti, non competit confeſsarijs, ſed Inquiſitoribus.

§. OCTAVVS.

An Denuncians ſuſpectum de hæreſi, Epiſcopo ſatisfaciat Edicto Inquiſitorum.

Quæritur hoc loco quid ſentiendum ſit de eo qui in Ciuitate,in qua, & Epiſcopus adeſt, & Inquiſitor confeſsarium ſollicitantem, blaſphemum, vel quemlibet alium de hæreſi ſuſpectum denunciat Epiſcopo, an ſatisfaciat Edicto Inquiſitorum.

35 In qua re multi tenent neceſsatio denunciationem hanc fieri debere Inquiſitoribus, & in ſpecie *Ferdinandus de Caſtro Pallao in ſuo opere morali, tract. 4. diſp.9. punct.10. num.4. verſ.* Ceterùm voluit confeſsarium ſollicitantem denunciari tantummodo debere Inquiſitoribus.

36 Verùm ego ſemper de iure contrariam ſententiam ſecutus ſui, quam tenuerunt *Fagundez in ſecundum Præceptum Eccleſiæ lib.4. cap.3. num.31. P. Diana reſol. moral. part.1. tractat.4. reſol.28. Boſſ. de Iubilæo in appendice de confeſſ. ſollicit. dub.30. num.37.* qui alios allegant.

37 Probatur primò,hæc ſententia ex verbis Bullæ Gregorianæ in materia ſollicitant. Mandantes Inquiſitoribus,ſeu locorum Ordinarijs.

Secundò probatur, quia per Bullas Apoſtolicas delegantes cognitionem criminis ſollicitationis Inquiſitoribus, non intelligitur ablata iuriſdictio quæ alias competebat Ordinarijs locorum circa huiuſce delicti cognitionem ſimul tamen cum Inquiſitoribus, igitur etiam ipſis Ordinarijs poterit hæc denunciatio fieri.

Tertiò, quia in hac noſtra Prouincia Mediolanenſi, Edicta fidei, quæ publicantur emanant ſub nomine Epiſcoporum, & Inquiſitorum.

38 Conſulo tamen ſemper Epiſcopis, vt huiuſmodi denunciantes mittant ad Inquiſitores, quia in Sancto Officio melius formantur proceſsus ratione ſecreti,quam in foris Epiſcopalibus.

39 Non obſtat authoritas Caſtri Pallai,quia ipſe loquitur ſecundum conſuetudinem Hiſpaniæ, de qua in Annotatione ad primam quæſtionem Fulcodij.

40 Vbi tamen in praxi per conſuetudinem receptum eſt, quod proceſsus ad Sanctum Officium ſpectantes fiaut per ſolos Inquiſitores pro diſpendijs euitandis, quam conſuetudinem multis Summis Pontificibus, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus Supremis Inquiſitoribus ſemper placuiſse, atteſtatur *Pegna in ſuo tractatu manuſcripto inſcripto, Inſtructio, ſeu praxis Inquiſitorum lib.2.cap.63.num.6.*Vtique vel hi rei ſunt Sancto Officio denunciandi, vel ſaltem Epiſcopi ſtatim habita denunciatione eam tranſmittere debent ad Inquiſitores, vt prout iuris erit, in cauſa procedant.

§. NONVS.

An non denuncians Hæreticos cum teneatur ſit ſuſpectus de hæreſi, & quomodo.

41 NOn denunciantes cum teneantur Hæreticos, vltra alias pœnas ſuſpecti etiam ſunt de hæreſi, fautoreſque in hoc dicuntur hæreticorum, ita *Repertor. Inquiſitorum in verbo Fautores, verſ.* Item in indicatione, *Decian. in tract. criminal. lib. 5. cap. 51. num. 25. Pegna ad Direct. par. 2. comment. 78. verſ.* Poſtremò, *Leonard. Duard. ad Bullam Cœnæ Domini lib. 2. canon. 1. quæſt. 32. num. 12. Farinac. dicta quæſt. 197. num. 38. Sanctarell. de hæreſi cap. 9. num. 19. circa medium*, qui alios allegant.

42 Quod maximè locum haberet in Cruce ſignatis, ad quos ex officio, & ex proprio iuramento munus denunciandi hoſce hæreticos ſpectat *Lazar. de Blaſphem. quæſt. 12. num. 12. & Farinac. de hæreſi dicta quæſt. 197. num. 48.*

43 Dubium tamen hoc loco eſſe poteſt, nùm hæc ſuſpicio ſit leuis, vehemens, vel violenta, in qua difficultate *Alphonſ. à Caſtro de iuſta hæreticorum punitione capitulo 25. in principio libro ſecundo, dixit ſuſpicionem hanc eſſe violentam.*

Verùm hæc ſententia eſt nimis rigoroſa, vti ex *Symancha, & Royas, dixit Pegna ad Director. part. 2. comment. 81. ſub litera D. verſ.* Illis ex Ioanne, Royas, poſſetque tantùm locum ſibi vindicare in caſu, in quo vltra non denunciationem adeſſet inter hæreticum, & non denunciantem, nimia familiaritas, & amicitia, tunc enim contra non denunciantem violenta oriri poterit præſumptio, ita *Alphonſus Aluarez, Guerrero in Theſauro Chriſtianæ Relig. titulo de hæret. num. 9. & Royas, qui alios allegat ſing. fidei 5. num. 18.*

Lælius Zechius in ſum. tom. 1. tit. de fide, rubr. de hæret. cap. 11. num. 5. verſ. Tertia ſuſpicio, circa principium, voluit ſuſpicionem hanc eſſe vehementem.

Quod locum tunc ſibi vindicare poſſe, optimè dixit *Pegna in dicto verſ.* Illis ex Ioan. Royas, cum nulla adeſt probabilis cauſa non reuelandi, vel in iudicio interrogatus eos ſcienter cælaret, iuxta doctrinam *Zanchini de hæret. cap. 5. num. 4.* Ex quo colligitur

44 Veram eſſe doctrinam *Leonardi Duardi ad Bullam Cœnæ lib. 2. canon. 1. quæſt. 33. concluſ. 1. num. 17.* qui voluit huiuſmodi non denunciantes regulariter eſſe ſuſpectos, dumtaxat de leui, quia tales, vt plurimum omittunt denunciare non in defenſionem hæreſis, ſed ex amicitia, vel aliqua alia cauſa.

45 His addendum eſt, quod ſi quis ob metum in virum conſtantem cadentem omitteret denunciare nullo modo eſſet de hæreſi ſuſpectus, ita *Sanctarellus de hæreſi cap. 9. num. 16. verſic.* Tertio non tenetur, *Farinac. dicta quæſt. 197. num. 53.*

46 An autem conſanguinei vxor, &c. habendi ſint ſuſpecti de hæreſi. Dicerem, quod ſic de leui ſaltem, niſi terribilitas viri, vel Patris, &c. Vxorem, & filium excuſaret, ita in terminis *Pegna par. 2. comm. 78. verſ.* At non videtur, cuius dictum ſequitur *Scacc. de Iudic. lib. 1. cap. 56. num. 4. & Farinac. vbi ſupra num. 53. Alter. de cenſur. lib. 5. diſput. 2. cap. 5. verſ.* Præterea, quæ autem hucuſque dicta ſunt habent locum in non denunciante hæreticos, ſecus arbitror, ergo dicendum in omittente denunciante ſuſpectos de hæreſi: Nam ij (ſaluo ſemper ſaniori iudicio) non erunt ſuſpecti de hæreſi, licet poſſint puniri omnibus pœnis, ſtatutis in Edictis Inquiſitorum.

Moueor ex eo, quod aliàs contra omnes regulas iuris præſumptio oriretur ex præſumptione, & ſuſpicio ex ſuſpicione.

An autem rei iſti ſint torquendi, cogique poſſint ad abiurandum, dixi in titulo de Fautoribus.

§. DECIMVS.

Quomodo Confeſſarius ſe gerere debeat, cum obligatis ad denunciandum.

47 IN hac re in primis animaduertere debet confeſſarius, an obligatus ad denunciandum, ex non denunciatione inciderit in fautoriam hæreticorum, de qua diximus *titul. 4. §. 1.* Nam tunc talis cum vltra excommunicationem latam in Edictis Inquiſitorum, incidat etiam in excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini latam contra fautores hæreticorum, non poterit ab ea excommunicatione abſolui, niſi ab habentibus auctoritatem abſoluendi ab excommunicationibu[s] Bullæ Cœnæ.

Si verò non denuncians, cùm teneretur per tantùm tempus omiſit denunciare, quod incidit in excommunicationem Edicti Inquiſitorum, tunc dubium eſt, an poſſit talis abſolui à Regularibus, virtute ſuorum priuilegiorum, & in ſpecie virtute eorum Priuilegiorum quibus poſſunt abſoluere à quibuſvis excommunicationibus reſeruatis, etiam Sedi Apoſtolicæ, tàm a iure quàm ab homine latis: In qua re me remitto ad ea quæ dixi *in titulo 6. §. 15. num. 86.*

48 Vbi verò non denuncians in nullam incidit excommunicationem, tunc quæri poteſt, an eum poſſit confeſſarius abſoluere antequam actu denunciet.

In qua difficultate communiter DD. videntur vell[e] ſufficere firmum propoſitum denunciandi ad obtinen[…] dam abſolutionem, ita *Peirin. ad Priuileg. Minimo[…] tom. 2. ad Conſtitut. 5. Gregorij XV. §. 9. num. 24. Sancta[…] rell. de hæreſi cap. 9. dubio vnico, num. 16. in fine, vbi d[…] praxi Sacræ Pœnitentiariæ, Diana reſolut. moral. par. 1[…] tractatu quarto de denunc. reſolut. 27. Hieronymus R[…] driq. in compend. quæſt. regul. reſol. 131. n. 16.*

Attamen traditionem hanc iſtorum Doctor. ego i[n]telligerem procedere tantummodo in perſonis illi[s] quorum fides eſt confeſſarijs benè nota: nam ſi eſſ[et] penitens homo ordinarius curandum omnino eſt, [vt] denunciatio præcedat, niſi vrgeat neceſſitas commu[…] nionis. *Auila de cenſvris part. 2. capit. 7. dub. 7. in fi[ne] verſ.* In rebus, *Zanard. in ſumm. Diuin. Præcept. part.[…] præcept. 2. capit. 11. in fin. fol. 184. videatur Lazar. [de] blaſphem. quæſt. 12. n. 79. verſ.* Poſt autem hæc ſcripta

43 Tandem ad inſtructionem † Confeſſarij, vt ſciat c[…] ſus in quibus huiuſmodi Edicta obligant ad denunciandum, videndus eſt *Aloyſius Riccius deciſ. 278.* C[…] riæ Archiepiſcopalis Neapolitenæ part. 3. qui eam t[…] tam deſcripſit de verbo ad verbum a Ioanne Valer[…] de differentijs vtriuſque fori, in verbo, Hæreſis, diff[e]rentia prima ſuppreſſo eius nomine.

TITVLVS DECIMVS.

De Retentoribus Librorum prohibitorum.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia habet poteſtatem prohibendi Libros hæretic[o]rum, & an Principes layci, eandem habeant po[te]ſtatem,*

ſtatem, vbi de combuſtione Librorum Luteri Romæ, & Librorum Marchionis Villenæ in Ciuitate Conchenſi.

De excommunicatione Bullæ Cœnæ, contra legentes Libros Hæreticorum.

3 Legentes Libros infidelium non incurrunt hanc excommunicationem.

Ad eam incurrendam ſufficit Librum eſſe hæretici, licet nondum damnati.

Excommunicatio illa ligat legentes Libros Sciſmaticorum ſcholia hæreticorum, & etiam librum hæretici in parte bona, & num. ſequenti, vbi de legente libros Armenorum, & Græcorum.

De requiſitis ad incurrendam dictam excommunicationem, & num. ſeq.

Paruitas materiæ an excuſet ab hac excommunicatione.

An Bulla Cœnæ compræhendat Epiſcopos, & Cardinales, vbi quid de Generalibus Religionis.

An etiam Inquiſitores, & eorum Commiſſarios: & num. ſequ. vbi an reuocatio licentiarum legendi libros vetitos Sanctiſſ. D. N. Vrbani Papæ VIII. compræhendat licentias quæ emanarunt à Sacra Congregatione, & ibi Decretum eiuſdem Eminentiſſimæ Congregationis.

De varijs excommunicationibus latis contra legentes libros hæreticorum.

Inquiſitores ſunt Iudices contra legentes libros prohibitos, ob hæreſim vel ſuſpicionem falſi dogmatis.

De iure communi Epiſcopi ſunt Iudices contra legentes libros probibitos ob res laſciuas, &c. ſed in his caſibus etiam Inquiſitores procedunt ex ordine Supremi Tribunalis, & num. ſeqq.

Legentes, & retinentes libros hæreticos qualiter ſint de hæreſi ſuſpecti, & plur. num. ſeqq.

De libris prohibitis repertis penes hæredem.

Retinens librum hæretici animo confutandi errores non eſt ſuſpectus de fide.

Punitur tamen ab Inquiſitoribus, quia ſine licentia retinuerit.

Eſt etiam abſoluendus ab excommunicatione Bullæ Cœnæ Domini.

Hæreticus, qui librum compoſuit Hæreticum, & mox eum legit vt confutet ſine licentia duplicem excommunicationem incurrit.

Lex fundata in præſumptione ea ceſſante quomodo ceſſet, & num. ſeq.

Perſeuerantia in fide eſt donum Dei.

Vbi Bulla Cœnæ non eſt vſu recepta non ligat.

Scriptores Librorum hæreticorum eoſdem aſportantes ad partes Catholicorum, corrumpentes libros catholicorum, & imprimentes libros hæreticorum ſunt ſuſpecti de hæreſi, & num. ſeq.

Retentio libri hæretici, nùm ſit indicium ad torturam, & quando, & num. ſeq.

Retentores horum librorum debent abiurare, & qualiter. num. ſeq.

Quid in retinente libros continentes propoſitiones temerarias.

Quid de negantibus ſe libros hæreticos penes ſeſe repertos legiſſe.

Tria in hac materia notanda, vbi deciſ. Senatus Mediolani.

De pœnis horum reorum latè.

Ab Inquiſitores, & Epiſcopi poſſint in ſuis Diœceſibus libros prohibere.

An licentia conceſſa ab Inquiſitore Cremonæ legendi librum prohibitum, vel ſuſpenſum, donec corrigatur ſuffragetur in Diœceſi aliena.

Quomodo ſe gerere debent confeſſarij cũ huiuſmodi reis.

Excommunicatio, de qua in Bulla Pij IV. nemini eſt reſeruata.

54 Percurrens oculis librum Hæreticum, an ſit excommunicatus excommunicatione Bullæ Cœnæ.

55 Ob lectionem, & retentionem librorum, contra bonos mores incurritur peccatum mortale.

56 Lex fundata in præſumptione, an ceſſet in conſcientia ceſſante præſumptione.

57 Libri hæretici ſunt Sancto Officio conſignandi, antequam reus abſoluatur, & num. ſeq. vbi quid de libris contra bonos mores.

61 Pœnitens, an ſatisfaciat conſignando huiuſmodi libros Ordinario loci.

62 Monitio Ordinarijs locorum.

63 Vbi huiuſmodi libri eſſent conſignati Ordinario, tunc Ordinarius ipſe teneretur reconſignare eoſdem S. Officio.

64 De quibus eſt pœnitens interrogandus, & numer. ſequent.

66 De grauitate huiuſce criminis, & num. ſeq.

In Eccleſia Dei adeſſe poteſtatem prohibendi Li-
1 bros Hæreticorum, eamque iuſtiſſimam, & legitimam eſſe conſtat, ex perpetuo vſu Eccleſiæ: nam tempore Apoſtolorum multi libri combuſti ſunt coram omnibus, vt patet ex Actis Apoſtolorum cap. 19. & Conſtantinus Imperator, ex Decreto Concilij Niceni, iuſſit Arij libros comburi. Item mandato Theodoſij Imperatoris combuſti ſunt libri Neſtorij in Concilio Epheſino damnati; Hocque idem varijs rationibus, & exemplis probarunt, *Bellarmin. lib. 3. de laycis cap. 20. Ricciullus de iure perſonarum extra Eccleſiæ gremium exiſten. lib. 5. cap. 21. Suarez de fide diſputat. 20. ſect. 3. numer. quarto, & Sanctarellus de hæreſi cap. 13. & 14.*

Sic Libri impij Lutheri Romæ fuerunt cum eius ſtatua combuſti, *Ludouicus à Paramo de origine S. Inquiſitionis lib. 2. tit. 2. cap. 1.* ſic, & Libros Marchionis Viglienæ à Fr. Lopetio Barrientos Epiſcopo Conchenſi fuiſſe concrematos, dixit idem *Ludouic. à Paramo vbi ſupra cap. 2. num. 4. & lib. 3. quæſt. 5. num. 248.* generaliter dixit Inquiſitores Hæreticorum Libros ſolere comburere.

Atque hæc poteſtas prohibendi Libros ob hæreſim, ita propriè conuenit Eccleſiæ, vt ea minimè concedatur Principi ſæculari, ſi loquamur de prohibitione Libri ob hæreſim nundum declaratam, nam ſi loquamur de prohibitione Librorum continentium hæreſim, iam omnibus notam, & ſufficienter declaratam, laudabiliter etiam à Principibus laycis damnantur, *Ricciullus vbi ſupra citat. cap. 12. per totum, benè Sanctarellus de hæreſi cap. 14. dubio vnico, num. 8.* hoc ſuppoſito ad materiam noſtram accedamus.

§. PRIMVS.

De Excommunicatione Bullæ Cœnæ lata in legentes, &c. Libros Hæreticorum.

IN primo Canone Bullæ Cœnæ, excommunicantur, ſcienter legentes, aut retinentes imprimentes, ſeu quomodolibet defendentes Libros Hæreticorum, hæreſim continentes, vel de Religione tractantes, abſque licentia, &c.

1 Ex quibus verbis colligitur, quod ad incurrendam hanc cenſuram requiritur: primo, quod Libri qui leguntur, retinentur, &c. ſint Libri hæreticorum.

3 Ex qua prima concluſione ſequitur, quod legentes Libros infidelium continentes hæreſes, vt Librum Talmud, &c. non incurrunt excommunicationem noſtram, ſed aliam latam, vel a Clem. VIII. in quadam

eius Bulla, de qua in tit. de Iudæis, vel in Indice Librorum prohibitorum *Reg.* 10. *ita Duard. ad Bullam Cœnæ lib.2. can.1. quæſt.35. num.5. Sanch. in ſumm. lib.2. cap.10 num.22. Suar. de fide diſputat.20. ſect.2. num.11. Pater Pueronus Abbas Generalis Oliuetanus in Bulla Cœnæ can.1. num.196. Naldus in ſumm. in verbo Libri, num.9.*

4 Secundò, ſequitur ad incurrendam hanc cenſuram non eſſe neceſſe auctorem Libri eſſe damnatum, ſed ſufficere eſſe quomodocumque hæreticum, ita contra *Graffium, Sanch. vbi ſupra & Suar. de fide dicta ſect.2. num.11. Pater Pueronus ibidem num.173.*

Tertiò, dicta particula comprehendit libros Sciſmaticorum, cùm verè hi baptizati ſint, ita *Suar. vbi ſupra, Sanctarell. de hæreſi cap.13. num.17.* & hoc ſiue Libri ſint impreſſi, ſiue manuſcripti, modernus *Barboſa in cap. fraternitati num.3. de hæret.*

5 Quartò, legentes ſcholia Hæreticorum ad Libros Catholicorum incidunt in excommunicationem noſtram, ita *Sanch. vbi ſupra num.25. & Duard. ibidem quæſt.43.* Quod ita intellexit *Pater Pueronus dicto cap.1. num.170.* vt procedat vbi ſcholia hæretici adeò ampla eſſent, vt ex ipſis magis, quam ex catholica doctrina creſceret volumen, ſecus ſi ſcholia eſſent, quid minimum, nam tunc verè non poſſent dici Liber hæretici.

Et ſic Libros Armenorum, & Græcorum legens ligatur hac cenſura, *Caſtro Pallao in oper. moral. tom.1. tract.4. diſput.2. §.1. num.1.*

Quamuis hodie verè Græci, & Armeni, vt plurimum ſint Hæretici cum negent Purgatorium, & proceſſionem Spiritus Sancti a Filio, *Souſa in Aphoriſm. Inquiſitorum libro primo cap.21. num.20.*

6 Quintò, excommunicatio noſtra extenditur etiam ad legentem Librum in ea parte, in qua nulla eſt hæreſis, *Sanch. ibidem num.35.* quia totus Liber eſt prohibitus, latè *Sanctarellus dicto cap.13. n.12.*

7 Secunda conditio eſt, vt Liber hæretici, hæreſim contineat, vel de Religione tractet, quid autem ſit librum hæreſim continere, vel de Religione tractare videndus eſt *Sanch. dicto cap.10. num.33. & Suar. dicta ſect.2. num.18. Duard. ad dictum Canon. primum Bullæ quæſt.39. & 40. Marius Alterius de Cenſuris tom.1. lib.5. diſput.2. cap.6. Sanctarellus de hæreſi cap.13. n.10. & ſequent. & Pater Pueronus vbi ſupra numer.178. Ferdinandus de Caſtro Pallao vbi ſupra num.7.* In qua re animaduertendum eſt, quod, qui legeret Librum hæretici, qui ex profeſſo hæreſim non contineret, nec de Religione tractaret, licet aliquam hæreſim contineret, non ob hoc incideret in hanc excommunicationem huiuſce Bullæ, *Filliuccius quæſt. moral. tom.2. tractat.22. cap.7. num.204. Souſa in expoſit. huiuſce Bullæ diſp.3. cap.2. conclvſ.2.*

8 Tertia conditio eſt, vt ſcienter legantur, retineantur, &c. vnde ſufficit ad euadendam hanc cenſuram, vel ignorare librum eſſe hæretici, vel etiam ſi hoc ſciatur ignorare, quod hæreſim contineat, vel de Religione tractet, *Sanch. vbi ſupra numer.38. & 39. Duard. quæſt. 36. 37. & 38. Sanctarell. dicto cap.13. n.15.* qui alios allegat. *Souſa in Aphoriſm. Inquiſitorum lib.1. cap.21. n.22. Nald. in ſumm. in verbo Bulla Cœnæ, num.15.* vbi quod in Bullam incidunt Aromatarij qui cartis vtuntur libri hæretici ad indolendum obſonia, *Scorcia in ſelect. Pontific. Conſtitutiones Theorem.410. verſ.* Septimo.

9 Quarta conditio eſt, vt id fiat abſque licentia Papæ, qui ſolus poteſt hanc licentiam dare, vt probat *Sanch. dicto cap.10. numer.43. & ſequen. & Suar. dicta ſect.2. num.27.* vbi etiam latè probant hanc licentiam non poſſe concedi a Collegio Cardinalium Sede vacante, *Pater Pueronus vbi ſupra num.197. verſ.* De Collegio Cardinalium.

10 Duo tamen hoc loco examinanda ſunt. Primum eſt, an paruitas materiæ excuſet ab incurſu huius cenſuræ. In qua re

Vgolinus in expoſitione præſentis canonis negatiuam tuetur ſententiam, & vult legentes etiam minimam partem dictorum librorum includi in noſtro Canone, Hoc tamen non obſtante.

Contrarium eſt verius, & communius a DD. receptum, tales nimirum legentes non eſſe excommunicatos, ſicuti nec breuiſſimo tempore retinentes, ita *Sanch. dicto cap.10. num.31.* & latiſſimè hoc probans *Duardus vbi ſupra quæſt.46. per totam, & Sanctarell. dicto cap.13. num.1.* qui alios allegat, *& Marius Alterius dicta diſput.2. cap.4. colum.7. verſ.* Reſpondeo aliquando. In iudicanda autem hac paruitate materiæ, plurimum poteſt prudentis Iudicis arbitrium, à iure tamen regulatum, pro qua re videndus eſt Dom. *Pueronus vbi ſupra num.183.* qui enumerat plures opiniones DD. explicantium hanc paruitatem materiæ, ſemper tamen in ea diudicanda Iudex ante oculos ſuos habere debet periculum, cui legens ſe expoſuit, nam ſi periculum ſit notabile, excommunicatio ſine dubio incurritur.

11 Alterum eſt, an hæc cenſura, & hic Canon. comprehendat Epiſcopos, Cardinales, & Inquiſitores. In qua etiam re,

Quoad Epiſcopos, & Cardinales dicendum eſt abſolutè, quod Bulla noſtra illos comprehendit, ita *Sanch. dicto cap.19. num.45. Suar. dicta ſect.2. num.26. Pegna ad Director. par.2. com.3. verſ.* Falluntur ergo Epiſcopi, *Sanctarellus de hæreſi cap.13. numer.14. & Ricciulus de iure perſonarum lib.5. cap.25. numer.3.* P. *Pueronus vbi ſupra num.201.* qui alios allegant, omnes namque licentiæ, & priuilegia fuerunt reuocata per Iulium Tertium in Conſtitutione, incipiente: Cum meditatio, inter literas Apoſtolicas, pro Sancto Officio idem etiam factum fuit per ſimilem Conſtitutionem Pauli Quarti, incip. Cum futurum, & Pij Quarti, Cum pro munere, & nouiſſimè per Conſtitutionem Gregorij X V. editam die 30. Decembris 1623. incip. Apoſtolatus officium, impreſſam poſt Flores Bariolæ inter literas Apoſtolicas pro Sancto Officio. Et vltimo loco per Conſtitutionem S.D.N. Vrbani Octaui ſub da 11. Aprilis 1631.

Ex quibus Conſtitutionibus arbitror ſatis confutata ea, quæ docet *Peirin. ad Priuilegia Minim. tom.2. Conſ. 9. Pauli V. §.2. num.9. & ſequent.* dum voluit, quod Generalis Regularium cum Conſilio Collegarum, poteſt dare licentiam legendi Libros Hereticos ſuis Fratribus ad hæreſes oppugnandas: nam in dictis Conſtitutionibus non ſolùm reuocantur licentiæ cum clauſulis ampliſſimis, aptis, comprehendere etiam priuilegia Regularium, ſed etiam ſtatutum fuit, quod deinceps licentiæ huiuſmodi Libros legendi non concedantur niſi a Sac. Congreg. S. Officij, *Hieron. Rodriq. videndus in compend. quæſtion. Regular. reſolut.92. n.1.* vbi quod Priuileg. Gregor. XIII. conceſſum Societati Ieſu, ſuper quo fundatur *Peirin. vbi ſupra, hodie eſt reuocatum per Bullam Cœnæ, quod etiam idem Auctor ſupra dixer. reſolut.73. num.11. Portell. in dubijs regul. verbo Libr. num.3. verſ.* Aduertit Rodriq. & nouiſſimè *Pater Lezana in ſumma quæſtionum regularium parte prima ca. 18. num.96.*

12 Quoad Inquiſitores verò *Pegna loco proximè allegato, verſ.* Iam hæc prohibitio, *Leonardus Duardus in Bullam Cœnæ, lib.2. can.1. quæſt.35. num.34. & Farin. de hæreſi quæſt.80. numer.43. Naldus in ſumma verbo Bulla Cœnæ num.11.* voluerunt Bullam noſtram non comprehendere Inquiſitores, nec eorum Vicarios, hoc per Bullam allegatam Iulij Tertij, vbi poſtquam Pontifex reuocauit omnes licentias, &c. cōceſſas Epiſcopis,

copis, &c. addit hæc verba Inquiſitoribus, ſeu Commiſſarijs ſuper hæretica prauitate ab Apoſtolica Sede, pro tempore deputatis, durante ipſa deputatione tantummodò exceptis,&c. Verùm

3 *Sanch. dicto cap.10.num.45.in fin. Suarez in allegata ſect.2. num.28. in fin. Sanctarellus vbi ſupra n.14. verſ.* Putant nonnulli, *& Ricciull. de iure perſonarum extra Eccleſiæ gremium exiſtentium lib.4.cap.25.num.4.* contrarium exiſtimarunt, ſcilicet Inquiſitores, & eorum Vicarios ligari canone noſtræ Bullæ, niſi particularem habeant ab Apoſtolica Sede, vel à Congregatione Eminentiſs. Cardinalium Sancti Officij facultatem.

Ratio eſt, quia in dicta Bulla Iulij Tertij,ſicuti etiam in alijs nihil de nouo Inquiſitoribus conceditur poſitiuè,ſed tantùm facultates, & licentiæ, ſi quas antea habebant,ipſis referuantur,nec cum aliorum facultatibus reuocantur,ita etiam *Barboſa allegat.90.num.8.*de officio Epiſcopi.

4 Si quis tamen magis in ſententiam Pegnæ inclinaret aduertere omninò deberet Bullam illam Iulij Tertij compræhendere ſolos Commiſſarios Inquiſitorum, non ab ipſis Inquiſitoribus ſubſtitutos, ſed ab Apoſto-
5 lica Sede creatos, vti notauit *Marius Alterius de cenſuris lib.5. diſput.2. cap.6. verſ.* Hæc prohibitio, *tom.1. quamuis Pegna contrarium teneat vbi ſupra*.

Quia verò ſupra *num.11*. mentionem fecimus de reuocatione omnium licentiarum legendi Libros vetitos facta à Sanctiſſimo Domino noſtro Vrbano Octauo, animaduertendum eſt, dictam Conſtitutionem non compræhendere licentias conceſſas ab Vniuerſali, & Sacra Congregatione Sancti Officij de Vrbe, vt ſpecialiter Sanctiſſimum Dominum noſtrum ſe in hac re declaraſſe patet ex literis Eminentiſſimi Domini Cardinalis Sancti Onufrij directis Reuerendiſſimo Patri Inquiſitori Genuenſi, quas habui ab Illuſtriſſimo Domino Aloyſio Belcredio nunc meritiſſimo Prætore Cremonæ, in hæc verba.

Molto Reuerendo Padre.

Il Vicario Archiepiſcopale, & li Conſultori di coteſta Inquiſitione non hanno biſogno di confirmatione della licenza di legger Libri prohibiti altre volte conceſſa loro da queſta Sacra Congregatione, come Voſtra Reuerenza ſcriue con la ſua delli 17. di Febraro riceuuta alli 3. del corrente, Atteſoche noſtro Signore con ſuo decreto hà dichiarato non eſſer riuocate tali licenze date da queſta Congregatione del S. Officio, che è quanto le deuo dire in riſpoſta: & il Signore la conſerui.

Roma 12. Marzo 1633.

Di V. R.

Come Fratello

Il Cardinale S. Onofrio.

5 De differentijs autem, quæ ſunt inter excommunicationem latam in Canone noſtro, & latam in Reg.10. Indicis, & in Bulla Pij Quarti incipiente, Dominici gregis, impreſſa ante Indicem Librorum prohitorum, vide Marium Alterium in proximè allegato cap.6. verſic. Ex his colligi poteſt.

§. SECVNDVS.

Quis ſit Iudex huius Criminis.

CVm retinere Libros hæreticos, & prohibitos, ſit delictum, quæritur hoc loco quis ſit Iudex huius criminis.

17 Et quidem diſtinguendum eſt, nam vel Libri ſunt prohibiti ob hæreſim, vel ſuſpicionem falſi dogmatis, & tunc clarum eſt, quod Inquiſitores ſunt Iudices competentes contra hos retentores hoc probant verba expreſſa Bullæ Pij Quarti incipiente, Dominici gregis, ibi: *Si quis autem aduerſus eas regulas prohibitionemque fecerit, is quidem qui hæreticorum Libros, vel cuiuſvis auctoris ſcripta, propter hæreſim, vel falſi dogmatis ſuſpicionem damnata, atque prohibita legerit, habueritve ipſo iure in excommunicationis pœnam incidat, eamque ob cauſam in eum vti de hæreſi ſuſpectum inquiri, & procedi liceat, &c.* Vnde cum ſoli Inquiſitores poſſint punire reos, vti de hæreſi ſuſpectos, ad ipſos quoque dumtaxat ſpectabit huiuſce criminis cognitio.

18 Si verò Libri,ex alijs cauſis ſint prohibiti,punitio retinentium illos ad Ordinarios Eccleſiaſticos ſpectabit, ita Bulla ſupra allegata, ibi: *Qui verò Libros alia de cauſa prohibitos legerit, habueritve præter peccati mortalis reatum, Epiſcoporum arbitrio ſeuere ſe nouerit puniendum*,ad quod facit *Reg.7. Indicis,& 20. in §.finali.*

19 Ex quibus Concilij verbis oriri poterat difficultas, nùm retinentes Libros prohibitos ob obſcenitates, quas continent, poſſint ab Inquiſitoribus puniri: nam videbantur huiuſmodi rei remittendi ad Ordinarios locorum.

Contrarium decidit tamen Suprema Congregatio Vrbis, quod ſcilicet Inquiſitores ſunt Iudices etiam contra retinentes Libros prohibitos ob res laſciuas, & contra bonos mores, vt conſtat ex literis conſcriptis Reuerendiſſimo Patri Inquiſitori Cremonæ per Eminentiſſimum tunc Cardinalem Millinum, ſub die ſexta Februarij anni 1627.

Vt in literis tenoris ſequentis videlicet.

M. Reu. Padre.

Eſſendo ſolito, che ne gli Editti del Sant'Officio s'impongano pene à chi tiene Libri non ſolo heretici,ò ſoſpetti, ma anche di coſe laſciue, & contra bonos mores, *poſſono, & deuono gli Inquiſitori procedere all'eſecutione delle pene cominate contro li traſgreſſori: Tanto mi occore di dirle in riſpoſta della ſua delli 21. di Genaro: & il Signore la conſerui.*

Di Roma li 6. Febraro 1627.

Di V. R.

Come Fratello.

Il Cardinale Mellino.

A tergo autem, Al Reu. Padre, il P. Inquiſitore di Cremona.

Et hæc Deciſio Sacræ Congregationis eſt omni iuri, & æquitati congrua, ita enim in indiuiduo caſus noſtri docuit *Souſa in Aphoriſm.Inquiſit.lib.1.cap.21.n.35.& 36.* Quinimò, qui aſſereret Libros ex præſcripto S. Inquiſitionis prohibitos in conſcientia retineri poſse, quando Libri non continent doctrinam contrariam fidei, aut Sacræ Doctrinæ, vti aſsertor propoſitionis ſcandaloſæ, & temerariæ à Sancto Officio grauiter eſſet puniendus, vt dixit *P. Turrianus ſelect. diſp. part.1. in cenſura propoſitionum centur.4. dub.17.* vbi addit talem aſsertorem eſse S. Officio denunciandum.

§. TERTIVS.

An retinens Libros damnatos ſit habendus pro hæretico, vel tantùm pro ſuſpecto de hæreſi.

22 LOquendo de Libris Hæreſes continentibus non defuerunt magni nominis Iuriſconſulti qui voluerunt talem retentorem habendum eſſe pro hæretico, ita namque docuerunt.

Archidiaconus in cap. fin. 24. quæſt. 2. Rom. ſingular. 326. incip. Eo ipſo, *Ioan. de Anania in cap. ſi quis Epiſcopus de hæret.* & alij relati per *Pegnam dicto comment. 3. verſ.* Ex ſupradictis, *Decian. in tractatu crimin. tom. 1. lib. 5. cap. 46. num. 26. & Farinac. de hæreſi quæſt. 180. num. 34.*

25 Verùm hæc opinio omninò falſa eſt, tales enim retentores horum Librorum verè ex hoc ſolo non iudicantur Hæretici, licet verè ſint de hæreſi ſuſpecti: probatur hoc expreſſe ex diſpoſitione Bullæ Pij Quarti, de qua ſupra, ibi, eamque ob cauſam in eos vti de hæreſi ſuſpectos inquiri, atque ita tenuerunt alios referentes *Pegna vbi ſupra, verſ.* Horum tamen ſententia, *Decian. dicto cap. 46. numer. 26.* Sed ego non puto *Farin. dicta quæſt. 180. num. 33. Ludouicus à Paramo de origine S. Inquiſit. lib. 3. quæſt. 9. num. 147. & ſeq. Azeued. ad Regias Hiſpan. Conſtit. lib. 1. tit. 7. lege 27. num. 16. Sanctarell. de hæreſi cap. 41. dub. 3. n. 5. verſ.* Septimo ſunt ſuſpecti, *Leonard. Duard. ad Bullam Cœnæ lib. 2. can. 1. q. 51. n. 21. & ſeq. & Genuenſ. in praxi Archiepiſcopali Neapol. cap. 84. num. 12.*

Et latius *Didacus Cantera in ſuis quæſtionibus crim. cap. 1. de hæretic. num. 64.*

24 Si quis tamen penes ſe Librum haberet à ſe compoſitum, in quo ex profeſſo hæreſes eſſent poſitæ, & Catholicæ veritates toto conatu impugnatæ, certè talis, vti hæreticus eſſet condemnandus, vt optimè animaduertit *Pegna loco citato verſ.* Hoc tamen dictum, latè alios cumulans *Farin. dicta quæſt. 80. n. 16. & 17.*

Sicuti etiam idem ſentiendum eſſet, ſi cum retentione concurrerent aliquæ vrgentiſſimæ coniecturæ, *Farinac. ibidem n. 35. Duard. vbi ſupra n. 24.*

Hæc tamen limitanda ſunt in eo, qui non ex propoſito, ſed quaſi per tranſennam ſcripſit hæreſim. Præſumitur enim talis hoc ex ignorantia potius ſcripſiſſe, præſertim ſi res erat difficilis, & obſcura, & ipſe habebatur communi opinione vir Catholicus, & pius, ita *Ferdinand. de Caſtro Palao tract. 4. diſp. 2. punct. 10. §. 4. num. 2. verſ.* Quod intelligendum eſt,

§. QVARTVS.

An hæc ſuſpicio ſit leuis, vel vehemens.

25 Z*Anch. de hæreticis cap. 7. num. 7.* Repertorium Inquiſitorum, in verbo Libri, Locat. eodem verbo, voluerunt ex hac recentione Librorum Hæreticorum, vel ob hæreſim prohibitorum oriri vehementem hæreſis ſuſpicionem contra retentorem.

Decianum verò tractatu criminali lib. 5. cap. 46. n. 26. verſ. Aut verò apparet, voluit leuem tantummodo ex dicta retentione oriri præſumptionem.

26 At verius eſt hoc eſſe Iudici arbitrarium conſideratis omnibus circumſtantijs, & qualitatibus: nam

Si inconſideratè retinuerit, vel legerit, ſi parum, & ſemel, ſi repræhendenti ſtatim obtemperauit, ſi ſtatim, ac ſciuit Librum eſſe prohibitum illum Inquiſitori detulit, ſi ſollicitè abſolutionem quæſiuit, is leuiter tantummodo ſuſpectus habendus eſt.

Si verò ſtudioſè penes ſe retinuerit, vel legerit totum, aut pluries: ſi inquirat vnde tales Libros habere poſſit, & ex longinquis regionibus ſibi curat aſportari, certè talis erit de vehementi ſuſpectus.

27 Si tandem Libri hi ſint reperti penes hæredem qui nundum omnes angulos domus hæreditariæ luſtrauerit, vtique talis nullam contrahet hæreſis ſuſpicionem.

Ita latiſſimè docuerunt *Pegna dicto comm. 3. verſ.* Vt ergo gradus, *Farinac. qui alios allegat, dicta quæſt. 180. num. 9. Genuenſ. dicto cap. 18. num. 12. Menoch. de præſumpt. lib. 5. præſump. 6. num. 18. Param. de orig. S. Inquiſit. lib. 8. quæſt. 9. num. 148. Azeued. ad Regias Conſtitut. Hiſpan. lib. 1. tit. 7. leg. 27. num. 18. Hieron. à Monte quæſt. 13. Coſta de iur. & facti ſcientia, & ignorantia centur. 1. diſtinct. 33. Burſat. conſ. 90. & conſ. 344. vol. 4. & Scortia in Conſtitut. Pontif. Theor.* benè *Decian. loc. alleg. verſ.* Quæ autem ſupradicta, *num. 30.* vbi dixit quod tradita per ipſum in dicto *num. 26.* habent locum de iure communi, & quod ſtante Bulla Pij Quarti contrarium eſt dicendum, ita tamen, vt qualitas ſuſpicionis intelligatur arbitrio iudicantium remiſſa.

Benè omninò videndus *Ludouic. à Paramo dict. quæſt. 9. lib. 3. num. 248. & ſequ. Souſa in Aphoriſm. Inquiſit. lib. 1. cap. 21. num. 36. & 37. Inquiſitor Canter. dicto cap. 1. de hæret. num. 64. Pater Diana reſol. moral. par. 4. tract. 7. reſol. 6.* vbi quod hæc qualitas ſuſpicionis reſultans ex retentione Libri hæretici eſt remiſſa Religioni iudicare debentis, & verſ. Nota tamen, ait, quod in Inquiſitionibus Hiſpaniæ regulariter iſti retentores Librorum prohibitorum abiurant de leui, quod ante eum notauerat etiam *P. Suarez de fide diſput. 24. ſect. 2. num. 4.* latè *Ferdin. de Caſtro d. tract. 4. diſp. 2. puncto 10. §. 4. num. 6.* vbi quod quando per indicia manifeſta probatur retinentes Libros hæreticorum omninò ignoraſſe illorum qualitatem, tunc liberi ſunt ab omni hæreſis præſumptione, & ſuſpicione.

§. QVINTVS.

De eo qui retinet librum hæretici, vt errores confutet.

28 BReuiter arbitror legentem, vel retinentem librum hæretici, qui ex profeſſo hæreſim continet, vel de religione tractet, ſi id faciat animo confutandi illius errores, ob commune bonum Reip. Chriſtianæ, idque S. Offitio legitimè conſtet, puta quia in perquiſitione domus dum libri fuerunt inuenti, inuentæ etiam fuerunt ſcripturæ retinentis dictos libros in quibus eorum dogmata confutabat, eſſe ab omni hæ-
29 reſis ſuſpicione immunem, ac proinde puniendum quidem eſse, quia ſine licentia, & propria auctoritate dictos libros retinuit, abſtinendum tamen ab omni tortura, & abiuratione addentes *ad Romanum ſingular. 326. incipiente eo pro, quod libri hæreſis. verſ.* limita ni reperiantur, *Felin. Albertin. Decian. & Marcad.* apud *Ferd. de Caſtro Palao dicto puncto, 10. §. 2. n. 8.*

30 Et etiam hic abſoluendus ab excommunicatione lata in Bulla Cœnæ, quia ad quantumuis bonum finem libri hereticorum retineantur, ſemper incurritur excommunicatio dictæ Bullæ, ita *Sanch. lib. 2. cap. 10. num. 53. Suarez de fide diſp. 20. ſect. 2. n. 21. Ricciull. de iur. perſon. lib. 4. cap. 25. n. 5. Duard. in primum Canonem Bullæ quæſt. 33. numer. 28. Pater Dominus ac conciuis meus Abbas Pueronus in dictam Bullam Cœnæ tom. prim. cap. 1. num. 188.* vbi ait quod qui compoſuit librum hæreticum, & poſtea illum legit, vt eum confutet incidit in duplicem excommunicationem, & vt hæreticus

quia

quia librum compoſuit, & vt lector libri hæretici, quia illum legit *Ferdinand.de Caſtro Palao dicto punct.*80. §. 2. *num.*8. *& 9.*

Ratio autem huiuſce rei eſt generalitas Bullæ quæ non diſtinguit, prohibet enim retentionem, & lectionem abſolutè ob periculũ peruerſionis aliquando enim contingit, quod qui in fide firmus eſt ſæpè cadat, & laquei, quos exiſtimabat poſſe diſſoluere, comprehendatur.

2 Nec obſtat ſi dicatur Canonem illum Bullæ, fundari ſuper præſumptione periculi peruerſionis, qua præſumptione ceſſante, etiam in aliquo caſu particulari videtur dicendum, quod etiam ceſſare debeat diſpoſitio dicti Canonis, ad ea quæ notant multi recentiores apud *P. Dianam reſſolut. Moral. par.*1. *tract.*10. *reſſolut.*27. *in princ.*

3 Quia opinio illorum recentiorum poteſt habere locum vbi lex ſe fundat in præſumptione delicti facti, ſecus ſi ſe fundat in periculo delicti, vt benè explicat *Ferdinand. de Caſtro Palao videndus tract.*3. *diſp.*1. *punct.*14 *nu.*12. *&* 13. vbi dat exemplum hæredis qui non confecit Inuentarium, tenetur enim vltra vires hæreditarias ex lege præſumente delictum factum ideſt occultationem rerum hæreditariarum. In hoc enim caſu ait Caſtro Palao ſi delictum ab aliquo particulari hærede minime ſit commiſſum, vtique ille in conſcientia non tenebitur vltra vires hæreditarias, Canon autem Bullæ Cœnæ fundatur non ſuper præſumptione delicti, ſed ſuper præſumptione periculi illius, ſed de hac reiterum infra, *num.*56.

4 Addo ego in nullo caſu particulari ceſſare præſumptionem periculi peruerſionis, quia perſeuerantia in fide eſt peculiare donum Dei iuxta ea quæ dixi *titulo ſecundo*, §.7.

5 Si tamen huiuſmodi ſic legens, vel retinens libros hæreticorum eos legiſſet, vel retinuiſſet in illis Regionibus, in quibus Bulla Cœnæ non eſt publicata nec vſu recepta, quia cenſuram huiuſmodi Bullæ non incuriſſet non eſſet a Bullæ excommunicatione abſoluendus, ita *Sanchez vbi ſupra, nu.*4. *& Beccan. in ſua Summ. Theolog. Scolaſt. parte ſecunda, tract.*3. *cap.*6. *quæſt.*8. *num.*4. *in fine*, & ratio eſt, quia lex non obligat, niſi ſit vſu recepta, vt tradunt omnes DD. qui materiam de legibus pertractarunt.

§. SEXTVS.

De tranſcribentibus, Imprimentibus &c. huiuſmodi libros.

EA omnia, quæ dicta ſunt de Hæreticorum librorum retentoribus, locum habent, & comprehendunt.

6 Primo, Scriptores ſimilium librorum, nam, & hos eſſe de hæreſi ſuſpectus, eodem modo, quo retentores docuerunt, *Riminald. Iun. conſil.*414. *numer.*21. *& ſeq. Pegn. par.*2. *comm.*17. *verſ.* Sed quæ erit pœna, vbi quod ſi ſcienter eos tranſcribunt puniuntur, vti fauores hæreticorum, *Azor. Inſtit. Moralium, tom.*1. *lib.*8. *cap.*17. *quæſt.*5. *Farinac. de hæreſi, qu.*180. *num.*18.

7 Secundo, Aſportantes hæreticorum libros, ex hæreticis Prouincijs ad Catholicas, ita *Azor. dicto cap.*17. *quæſt.*6. dummodo tales aſportantes ſciant ſe libros hæreticorum aſportare, alias ſi illos aſportarent in faſciculis incluſos neſcientes, quid ibi contineatur, vt communiter accidit in proccacio, ceſſaret omnis ſuſpitio hæreſis. *Pegna, dicto comm.*17. *verſ.* Cœterum inferiore, *Farinac. dicta qu.*180. *num.*15.

8 Tertio, Idem dicendum eſt de corrumpentibus libros Catholicorum, & immiſcentibus Catholicæ Doctrinæ dogmata hæretica, ita *Pegna vbi ſupra, verſ.* Denique *Menoch. de Arbitrar. caſu* 549. *num.*5. *Farin. vbi ſupra, num.*14.

39 Quarto, Idem quoque ſentiendum, de impreſſoribus librorum hæreticorum, ſi ſcirent illos eſſe hæreticos, ad quod, & de pœnis quibus tales impreſſores puniendi ſunt, vide Bullam Leonis X. Incipientem, *Exurge Domine, verſ.* Inhibemus propterea, impreſſam poſt Director. inter literas Apoſtolicas pro Sancto Officio, fol. mihi 90. Aliam Bullam Pij IV. Incipientem cum pro munere ibidem fol.129. & quodam Decretum Eminentiſſimorum Cardinal. Supremorum Inquiſitorum emanatum de Anno 1543. impreſſum ibidem fol. 122. & inſuper.

*Pegnam dicto loco, fere per tot. commentar. Azor. dicto cap.*17. *quæſt.*1.2.3. *&* 4. *Sanchez, in præcepta Decalogi, lib.*2. *cap.*10. *num.*57. *Farinac. vbi ſupra, num.*19. *& Moder. Barboſ. in cap. fraternitati, nu.*7. *de hæret.*

Et latius *Ferdin. de Caſtro Palao loco ſupra allegato, num.*3. *& ſeq.*

Vt autem, etiam in iſtis gradus cognoſci poſſit ſuſpitionis, diligenter conſideranda ſunt ea, quæ ſupra dixi de hac materia, in quæſtione proximè præcedenti.

§. SEPTIMVS.

De tortura huiuſmodi retentoribus danda.

DIſputant DD. an ſola retentio libri prohibiti, ſit ſufficiens inditium ad torquendum retentorem, in qua re.

40 Communis noſtrorum traditio fuit, vt ſola retentio, in homine bonæ famæ, non faciat contra ipſum inditium ad torturam, ita *Farin. qui alios allegat, dicta qu.* 180. *num.*48. quod probant DD. exemplo rei furtiuæ, quæ licet aliàs ſit inditium ſufficiens ad torturam, contra eum pœnes quem reperitur, tamen ſi ille pœnes quem reperitur ſit bonæ vitæ, & famæ, talis inuentio non ſufficit ad torturam, *Farinac. de furt. quæſt.* 177. *num.*1. *&* 5. *Arnal. Albert. de Agnoſ. aſſert. Cath. quæſt.* 28. *num.*25. *&* 26.

41 In homine autem malæ vitæ, maxime cor currentibus aliquibus adminiculis nulli dubium eſt, quin dicta retentio librorum faciat ſufficiens inditium ad eum torquendum, ſuper complicibus, credulitate contentorum in dictis libris, & an alios dictas hæreſes docuerit, *Burſatt. dicto conſ.*344. *volum.*4. *Coſta de iuris, & facti ſcientia, & ignorantia, cent.*1. *num.*4. *Homob. de Bonis, de exam. Eccleſ. tom.*1. *tract.*7. *cap.*2. *quæſt.*13. *verſ.* vnde primi.

*Ferdin. de Caſtro Palao loco ſupra alleg. num.*6. *verſic.* Quo circa vbi dixit, quod vt retinens libros hæreticos ex dicta retentione poſſit torqueri, vt ſuſpectus de hæreſi debet eſſe malæ famæ, malæ vitæ, & conditionis, ſecus enim ait ſentiendum eſſe, ſi talis retinens eſſet bonæ vitæ, & famæ, nec vnquam alias de hæreſi ſuſpectus.

42 Si tamen pænes aliquem reperiretur liber hæreticorum ſine auctoris nomine, tunc licite poſſet interrogari retentor de auctore in tortura, & ſi in tortura perſiſtens auctorem non nominaret, tunc haberetur ipſe pro auctore dicti libri, & ſic condemnaretur, vt hæreticus, ita *Decianus, in tract. Crim. lib.*5. *cap.*46. *num.*26. *verſic.* Puto autem ego, *Farinac. de hæreſi, dicta quæſt.*180. *nu.* 21. *Leonard. Duardus in Bullam Cœnæ, lib.*2. *canone p. qu.*51. *num.*5. *&* 6.

In caſu tamen in quo ex retentione, librorum quis redderetur ſuſpectus tantum de leui, vel quia libri reperti ſint pænes idiotam, vel hominem optime famæ, & cæt. vel quia libri damnati contineant tantummodo

ſortilegia ad amorem non hæreticalia (quo caſu leuē tantum ſuſpitionem inducunt in retentore) tunc regulariter abſtinendum putarem à tortura ſuper intentione, & crudelitate, & vtendum eſſet remedio abiurationis de leui, vt late probaui, tum *in tit. de Sortilegijs, in quæſtione de Abiuratione, tum in tit. de Blaſphemis, in quæſtione de tortura*, ad quæ loca lectorem remitto.

43 Tandem pro complemento huius quæſtionis aduertendum, quod in curia Neapol. dixit ſeruari, *Genuenſ. in Praxi Archiepiſcopali, illius Curiæ, capit. 89. numer. 12. verſ.* Item ſeruatur in Curia, quod ſcilicet ob ſolam retentionem librorum hæreticorum, negromanticorum, vel ſimilium ſcripturarum continentium hæreſim, vel Apoſtaſiam à fide manifeſtam, ſolet retentor torqueri ſuper intentione, & crudelitate contentorum in dictis ſcripturis, & ſuper vſu, & complicibus, & vbi in tortura perſiſtat ſolet ob ſolam retentionem ab iurare de leui, quæ tamen ego iuxta ſupra dicta intelligerem, vbi ſcilicet cum retentione concurreret, vel mala fama retentoris, vel aliqua alia coniectura, ex qua præſumptio ex retentione oriens, augeretur, ita *Decian. & alij ſupra allegati, quibus addo, P. Zanardum in ſum. Diuin. præceptorum, par. 2. cap. 94. Rubr. de tortur. in cauſis fidei, verſ.* Primo Inſpiciendum, & *verſic.* Secundo, Hoc venit penſandum. Et ea quæ hoc loco dicta ſunt de tortura retentoribus librorum danda, proportionabiliter applicanda ſunt etiam legentibus, ſcribentibus, & tranſportantibus dictos libros, conſideratis tamen in hoc omnibus circumſtantijs, & qualitate perſonarum.

§. OCTAVVS.

Abiuratione iſtis retentoribus iniungenda.

44 QVoniam (vt ſupra dixi) retentores librorum hæreticorum ſunt de hæreſi ſuſpecti, modo vehementer, ideo iſtis, etiam pro modo, & gradu ſuſpitionis, qualitas, & gradus abiurationis iniungendus eſt.

Si namque inquiſiti ex retentione illa reddantur tantum leuiter ſuſpecti, vt quia ſint idiotæ maxime in materijs, de quibus tractant libri illi, & ſtatim ab Inquiſitore interrogati veritatem ſincere fatentur, tam quo ad ſe ipſos, quam quo ad complices, tunc abiurare debent de leui.

Si vero omnino ignorantes eſſent, ita vt ignorarent penitus latinam linguam illorum librorum, vel etiam neſcirent legere, tunc omitti poteſt omnino abiuratio, quoniam ceſſat etiam in totum ſuſpitio, vti dixerunt, *Pegna, Zanard. & alij ſupra allegati*, in materia gradus ſuſpitionis, orientis ex retentione.

Si vero inquiſiti, Primo quidem loco homines ſint docti, Secundo libri hæreſes contineant, Tertio ſi eos diutiſſimè retinuerint, & legerint, ac cum diligentia, ex longiſquis regionibus conquiſitos, ad ſe tranſportari curauerint, quæ ſunt præcipua conſideranda in hac materia, tunc præuia tortura vt præcedenti quæſt. dixi, ſuper credulitate, & intentione propoſitionum hæreticalium, ſuper complicibus à quibus libros habuerūt, quibus mediantibus ſuper vſu dictarum propoſitionum, an aliquos eas docuerint vt ſupra dicebam, ſi in ea ſe non grauent, ad huc cogendi ſunt abiurationem de vehementi ad ſimilitudinem aliorum ſuſpectorum de hæreſi vehementer, de quibus *Pegna ad direct. par. 2. comm. 59. verſ.* quod ſi non compareant, vel ſi eos libros inquiſiti, cum magna diligentia ad ſe tranſportari minime curauerint, ſaltem de leui ob ſolam retentionem, vti ſeruari in Curia Archiepiſcopali Neapol. teſtatur Genuenſ. in praxi dictæ Curiæ, *cap. 69. numer. 12. verſic.* Item ſeruatur in Curia.

45 Si tamen ſtatim ac libros aliquos, qui reperit ſe habere, ſeu ſtatim, ac manus ſuas perueniunt illos comburit, vel lacerat, tunc quoniam omnis hæreſis ceſſa præſumptio, ceſſare quoque debet abiuratio, *Farinac. dict. quæſt. 180. numer. 40. qui alios omnes allegat. Decian. tractat. Crimin. lib. 5. cap. 46. numer, 26. verſ.* Limitantur ſecundo.

46 An autem ſufficiat libros propria auctoritate comburere, vel neceſſario ſint Inquiſitoribus conſignandi diſputant DD. & *Zanch. de hæret, cap. 7. num. 7. & Auctor repertorij Inquiſ.* videntur aſſerere ſatis eſſe ſi comburantur, nam per talem combuſtionem ſatisfit fini prohibitionis librorum qui eſt, vt tales libri ſupprimantur, vnde cum fini ſatisfiat legis, ſatisfacere videtur comburens &c.

Verum, *Pegna ad Director. par. 2. comm. 3. verſ.* Præterea, *Sanchez, ad Præcept. Decalogi, lib. 2. cap. 10. nu. 56. Azor. Inſtit. Moralium, lib. 8. cap. 16. quæſt. 11. tom. 1. Farinac. dicta quæſt. 180. num. 40. Leonard. Duard. ad Bullam Cœnæ, lib. 2. Canone 1. quæſt. 52. per totum, Ricciullus de Iure perſonarum extra Eccleſiæ gremium exiſtentium, lib. 5. cap. 24. per totum, & Scortia in ſelect. Conſt. Pontif. Theor. 169. per totum*, voluerunt neceſſario tales libros eſſe Inquiſitoribus deferendos, quod clariſſime probatur per Conſt. Iulij III. quæ Incip. Cum meditatio cordis, in qua præcipitur, quod tales libri realiter, & cum effectu Inquiſitoribus tradantur.

Si tamen, quis bona fide illos propria auctoritate combuſſiſſet, non ob hoc in hæreſis ſuſpitionem incidiſſet, vti notant *Duardus Ricciullus, & alijs locis indicatis.*

Nec in excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini *Scortia, qui alios allegat in ſelect. Roman. Pontif. Conſti. Epit. 166. Theorem. 410. verſ. 7.* comprehenditur.

Similiter, ſi in libris damnatis penes aliquos reperti non ad ſunt propoſitiones hæreticæ, nec ad hæreſim ſpectantes ſiue directe, ſiue indirecte, ſed tantummodo in eis reperiuntur propoſitiones temerariæ, & ſcanda-
47 loſæ, puniri debent tales retentores pęnis arbitrarijs non tamen abiurare, quoniam vbi non adeſt materia inducens hæreſis ſuſpitionem, vel leuem, vel vehementem, non poteſt habere locum abiuratio, *Bu ſatt. conſ. 344. num. 18. vol. 4. & late dicam in titul. de Propoſitionum ſpeciebus*, in materia propoſitionis ſcandaloſæ, & temerariæ.

48 Et quamuis inquiſiti, aliquando negent ſe libros hæreticorum in eorum domibus, vel cubiculis repertos legiſſe, vel ibi adfuiſſe negantes conſtanter affirmant ibi dictos libros appoſitos fuiſſe ab eorum inimicis, at tamen ſi hæc non probent, cum tamen teneantur ex ijs quæ dicta ſunt, in *titulo de confeſſione reorum, in quæſt. de confeſſione qualificata, & torti ſuper vlteriori veritate &c.* intentione, & complicibus, non ſe grauantes cogendi nihilominus eſſent abiurare ſaltem de leui, ob præſumptionem contra illos militantem, quod dictos libros legerint, ex diuturna retentione eorum deſumptam, ſicuti neque probabile eſt, in alicuius cubiculo hæreticos libros fuiſſe appoſitos inſcio penitus cubiculi domino, niſi hoc aliunde probetur.

49 Tandem in hac materia ſemper cum caſus occurret tria ante occulos ſunt habenda. Primo, Qualitas perſonæ, pœnes quam libri reperiuntur. Secundo, Qualitas librorum repertorum. Tertio, Diuturnitas retentionis vt ex his qualitas ſuſpitionis poſſit apparere ex his quæ ſupra diximus.

Et quod ex diuturnitate, breuitate, vel momentaneitate retentionis rei prohibitæ retentæ augeatur minuatur, vel etiam in totum tollatur pena probatur ex his quæ longa manu docent de retentoribus ſcloporum rotatorum breuioris menſuræ ex proclamate Excell. L. T. huius Dominij reitineri prohibitorum ſub grauiſſimis

ſimis pœnis, *Bellon.Papienſ.de his quæ fiunt in continenti lib.2. cap.24. ferè per tot. & D.Caluinus de æquitate cap.4.num.12.& 13.* Vbi varias pulcherimaſque deciſiones Excellentiſſimi noſtri Senatus Mediolani,in hac materia adducunt.

Ad idem poteſt adduci, quod cum in Statu Mediolani ſub grauiſſimis pœnis interdictum ſit Regularibus tenere arma prohibita in ſuis Monaſterijs iuxta Decretum Congregationis Eminentiſſimorum D.D. Cardinalium ſuper negotijs Epiſcoporum, & Regularium de quo *Nald.in Summ.in verbo Religioſus num.*50.ſi tamen Religioſus aliquis arma prohibita ab aliquo Seculari reciperet ad momentum retinenda, vtique non incurreret pœnas dicti Decreti, vt docuit, *P.Peirin.de ſua Religione benemeritus tom.3. ad Conſtitut.ſeu Priuilegia Minimorum cap.9. ad Conſtit.Clement.VIII. num. 77. verſic.* Sed ego exiſtimo contrarium, & indiuiduo excommunicationis latæ in Bulla Cœnæ Domini, quod non comprehendat retinentem librum hæreticum per duos dies animo tamen eum abſolutè non retinendi dixit alijs cumulatis *Souſa in Aphoriſm. Inquiſitor. lib.1. cap.21.numer.29.*

§. NONVS.

De pœnis, & Pœnitentijs ſalutaribus huiuſmodi Reis imponendis.

PRo qualitate culpæ, & pœnas imponendas conſtat inter omnes, & teſtatur ad propoſitum noſtrum, *Pegna in ſæpè citato, comment.3. verſic.* Iam qua pœna.

Vnde pro qualitate huiuſce criminis, modo minor pœna eſt imponenda. Et regulares quidem cum ex dicta retentione ſunt ſuſpecti vehementer poſſunt priuari voce actiua, & paſſiua, ſuſpendi à diuinis, priuari muneribus legendi, concionandi, &c. & hoc vltra ieiunia, orationes, &c.de quibus *Pegn.vbi ſupra,*non regulares verò vltra pęnitentias ſalutares etiam aliquando poſſunt à Ciuitate banniri, vti teſtis eſt *Genuenſ.in praxi Archiepiſcopali Neapol. cap.68.numer.12.verſ.*Item ſeruatur in Curia.

Suſpecti autem tantum de leui,poſſunt de iure dimitti cum pęnitentijs ſalutaribus.

Pro totius materiæ complemento videndum eſſet, an Inquiſitor. in ſuis Diœceſibus, & ſimiliter Epiſcopi poſſint libros dannare, ſed quoniam *Pegna de hoc pleniſſimè tractat. com.52. par.2. per totum, ideo ad eius dicta me remitto.*

An autem licentia conceſſa alicui à Reuerendiſſimo Inquiſitore Cremon. legendi librum ſuſpenſum donec corrigatur ſuffragetur in Dięceſ. Mediol. vide *Hyeron. Rodriq. in compendio quæſt.regularium, reſol.92. numer. 2. vbi contra Suarez de legib.lib.8. cap.26. numer.8. & Portel, in dubijs regularibus, in verbo librorum prohibitio, numer.4.* firmat talem poſſe legere librum illum etiam extra Dięceſim. Quia Priuilegium eſt datum perſonæ, & ita etiam ante *Rodriqu.* voluit *Nauar.de Priuil. conſil.6. volum.2. & Nald.in ſumm.in verbo libri numer.6. & Azor. Inſtitut.Moral. par.prima, lib.5.cap. 23. quæſt.6.Homob. de Bonis, in ſuo examine, tractat.7. cap.2. quæſt.11. §. Porrò lib. interdictos.*

§. DECIMVS.

Quomodo Confeſſarius ſe gerere debeat cum legentibus, & retinentibus libros hæreticos,vel alias prohibitos.

52 PRimo, animaduertere debet confeſſarius ex regulis ſuperius traditis, an pęnitens inciderit in excommunicationem Bullę Cęnę,nam ab ea vtique prius a Summo Pontifice, vel ab habente ab eo auctoritatem erit abſoluendus.

53 Quo vero ad excommunicationem, de qua in Bulla Pij IV. cum illa nemini ſit reſeruata poterit quilibet confeſſarius ab ea abſoluere, *Homob.de Bonis, in examine Eccleſiaſtico, tract.7. cap.2. quæſt.9. §. His ergo ſic ſuppoſitis, tomo 1.*

54 Circa excommunicationem tamen Bullæ Cęnæ, animaduertenda eſt aurea Doctrina *Souſæ in ſua relect. in dictam Bullam diſp.1. num.50. quam ſequutus fuit Portel. in dubijs regularibus, in verbo libri prohibiti, nu.15. & 16.par.1.* quod ſz. in excommunicationem Bullæ, incidit occulis percurrens librum hæreticum, cum aduertentia ad illa, quæ ſcripta ſunt,licet nihil ore proferat, nam ſecundum communem vſum loquendi ille talis dicitur legere. Et ſi dicantur, quod cum verba exterius non proferat, eius peccatum non videtur externum, & per conſequens, nec ſubiectum externæ diſpoſitioni Eccleſiæ, & ſic cenſuræ Bullæ, reſpondit Portel. quod illius peccatum ſatis dicitur externum, ex ſequentibus ſz. ex apertione libri ad legendum, ex defixione occulorum, & ex reuolutione foliorum.

55 Si vero tractetur de libris prohibitis ex alia cauſa, quam hæreſis, vt quia V.G. ſint contra bonos mores, tunc ex Bulla Pij IV. de qua ſupra eos legentes, & retinentes incurrunt peccatum mortale.

Quod intelligo ego, etiam ſi legens, vel retinens non ſe exponeret periculo peccati mortalis, vt lex poſitiua aliquid addat legi naturali, ſecundum quam vbi adeſt periculum etiam ante Bullam talium librorum lectio, & retentio erat vetita, *Homob.de Bonis, dicto tractat.7. quæſt.10. verſ.* Addo de iure naturali.

56 Neque obſtat quod lex fundata in præſumptione in conſcientia non obligat, ceſſante præſumptione. Quia hoc eſt verum de præſumptione deffinitiua,non autem ſuppoſitiua, vt declarat, *Portel. in dubijs regul. in verbo lex.num.9.par.1.* vbi dat exemplum de lege ſuperioris prohibente ingreſſum cubiculorum in conuentum quæ obligabit etiam ingredientem bono animo.

Vel traditio illa,non habet locum,vbi lex in præſumptione fundata obligat in conſcientia etiam ceſſante in aliquo particulari caſu præſumptione ratione, vel moralis periculi, vel ſcandali, *Rodriqu.qui alios cumulat, in compend.Qu.Reg.reſſol.90.num.15. circa finem.* In lectione autem huiuſmodi librorum ſemper adeſt, vel ſcandalum, vel morale periculum peccati.

Vel tandem regula illa, non habet locum, cum lex fundata in præſumptione fuit lata ad euitanda mala, quæ regulariter oriebantur ex actu à lege prohibito, vti declarat *Vaſq.in parte ſecunda, quæſt.96.art.4.diſp.163. cap.3.verſ.*Alterum genus præſumptionis eſt.

57 Secundo, Aduertat confeſſarius, quod omnino curare debet libros hæreticos, vel hæreticorum, vel de Religione pertractantium ad Inquiſitores deferri, vt ſupra dicebamus, *numer.38.* nec ante debet pęnitentem abſoluere, qua in libros cum effectu S.Officio conſignari curauerit.

58 Si tamen pęnitens libros illos propria auctoritate combuſiſſet non ob id in cenſuram aliquam incidiſset, *Homob.de Bonis, dicto tractatu 7. capit.2. quæſt.12. in princi-*

principio, & propterea, vbi nihil aliud obſtaret abſolui poſſet.

59 Vbi vero libri prohibiti ſin, quia res laſciuas,& contra bonos mores contineant, tunc ſi pęnitentes habeant propoſitum illos retinendi, nullo modo ratione periculi, & peccati mortalis de quod in dicta Bulla Pij IV. poterunt abſolui, *Homob. vbi ſupra, qu.* 13. *in fine.*

Sed hic confeſſarius probabiliter poſſet de duobus dubitare.

60 Primum eſt, an retinentes huiuſmodi libros prohibitos, ob res laſciuas ſint denunciandi S.Officio, in quo (ſalua ſemper declaratione S.M.Eccleſiæ, & S.C.Emin. Cardin. Sup.Inquiſitorum) dicerem quod non, niſi huiuſmodi retentores alias eſſent de hæreſi ſuſpecti, verba enim edicti Eminentiſs. D.Cardin. Epiſcopi noſtri, & Reuerendiſs. P. Inquiſitoris, nullo modo comprehendunt huiuſmodi libros, & alias ex diſpoſitione iuris communis, nulla apparet obligatio huiuſce denuntiationis.

Secundum eſt, an cum pęnitentes tenentur conſignare huiuſmodi libros Inquiſitoribus, ſatisfaciant eos conſignando ordinario loci.

In hac etiam difficultate, Reſpondetur, quod de rigore iuris pęnitentes ſic ordinario loci libr. conſignantes ſatisfaciunt obligationi ſuæ.

Quamuis enim in Bulla Iulij III. Incipiente, Cum meditatio cordis, expreſſe præcipiatur huiuſmodi libros conſignari Inquiſitoribus, Attamen non ob id legitur, ibi reſtricta facultas ordinariorum, vt in ſimili probauimus infra, *tit.* 12. §. 11. *num.* 56.

61 Sanctiſſimè tamen agerent locorum Ordinarij, ſi huiuſmodi retentores remitterent Inquiſitoribus, qui in cauſis fidei melius ob ſilentium formant proceſſus, quã ordinarij, coram quibus non ſeruatur ſilentium, tam arctum, vt in S.Officio, & ita quotidie praticat Eminentiſs. & Reuerendiſs. D.D. meus Cardin. Camporeus Epiſcopus noſter Cremonen. vnus ex Supremis Generalibus Inquiſitoribus, qui reos Criminum ad S.Officiũ attinentium ſemper Inquiſitori remittit.

62 Vbi tamen huiuſmodi libri eſſent in aliquo caſu ordinario conſignati, ordinarius ipſe tenetur eoſdem S. Officio re conſignare, vti Sacram Congregationem reſpondiſſe, refert *Piaſec. in Praxi Epiſcop. par.* 2. *cap.* 3. *de hæret. & Io. Franc. Leo, in Thæſauro fori Eccleſiaſtici, par.* 3. *cap.* 37. *num.* 11.

63 Tertio loco, interrogare debet confeſſarius pœnitentem, an ſciat aliquos legere, vel retinere libros hæreticorum, vel de religione tractantium, vel hæreſes continentium, etiam in alienis domibus, & vbi aliquos huiuſmodi criminis reos agnoſcat eum cogat ad eos S.Offitio denunciandos iuxta tradita per nos *titul. præcedenti*.

64 Quarto, vt ſtatum pœnitentis benè intelligat confeſſarius, interrogandus erit pęnitens à quibus libros illos habuerit, quandiù pęnes ſe eoſdem retinuerit, quoties legerit, an aliquibus, & quoties, ac quibus commodauerit, an eorum occaſione (ſi ſint ex continentibus res laſciuas) carnaliter peccauerit, ſaltem delectationes ſenſuales paſſus ſit, & ſimilia.

65 Quinto loco, grauitatem huius delicti, quoad libros hæreticorum oſtendere debet confeſſarius pęnitenti ex multis, ſed præſertim ex eo, quod ab initio naſcentis Eccleſiæ, vſque in præſentem diem, libri huiuſmodi ſemper fuerunt reprobati, & igni traditi, vt videre eſt, ex *Decian. Tract. Crimin. tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 46. *num.* 1. *& pluribus ſequentibus, & Sanctarellus de hæreſi, cap.* 14. *dubio vnico, num.* 1. *& ſequen.* & ſi D.Paulus 2. ad Thimot. 2. admonet nos euitare colloquia hæreticorum, quanto magis euitandi erunt eorum libri, qui & ſemper loquuntur, & venena euomunt.

66 Quo vero ad libros res laſciuas continentes, grauitas delicti eos retinentium, & legentium ſcatet euidenter, ex eo quod corrumpunt bonos mores, pueros, & Adoleſcentes contaminant, curſu temporis totam rempublicam inficiunt, ac libidinem incedunt, & irritant, vt animaduertit, *Tiraquell. ad l. Connub. l.* 16. *num.* 4.

67 Sextò, & vltimò, prudens confeſſarius pœnitent proportionatam arbitrio ſuo ſatisfactionem iniunget ita tamen, vt pro parte dictæ ſatisfactionis aliquam li brorum piorum, qualitati pęnitenti atcommodatam imponat.

TITVLVS VNDECIMVS.

De Celebrantibus, & Adminiſtrantibu Sacramentum Pęnitentiæ, cum non ſint Sacerdotes.

SVMMARIVM.

1 *Celebrantes & Pœnitentiæ Sacramentum adminiſtran tes cum Sacerdotes non ſint, de Hæreſi ſunt ſuſpecti vbi de ſententia hæreticorum, & ſeq.*

3 *Qualis ſit hæc ſuſpitio, & ſeq.*

7 *Quid quid eſſet olim, nunc ex Conſtitutionibus Apoſtolicis Inquiſitores ſunt Iudices huiuſce Criminis, & ſeq*

10 *An Conſtitutio Gregor. XIII. directa Inquiſitoribu Hiſpaniæ habeat locum extra ea loca, & ſeq.*

13 *De quodam, qui in partibus Hiſpaniæ ſe gerebat pro E piſcopo Manfredoniæ.*

14 *In Conſt. Greg. & Clem. VIII. non incidit Sacerdos au diens Confeſſiones, ſine Iuriſdictione, nec non Sace dos non abſoluens, & quid de Induente ſe Veſtibus Sa cris, ſi non celebrat, & ſeq.*

16 *Quomodo in hoc delicto debeat conſtare de corpore de licti.*

17 *An corpus delicti in hoc Crimine probetur ſufficiente teſtibus Singularibus, vbi plura de teſtibus Singula ribus.*

19 *Probato corpore delicti per teſtes ſingulares, an locus ſi condemnationi in pœna Extraordinaria, & ſeq.*

21 *Late de Reo habente penes ſe literas teſtimoniales falſa & aſſerente nihilominus ſe Sacerdotem.*

22 *Confeſſus qualificate quomodo debeat expedtri.*

24 *De abiuratione, tortura, & pœnis horum reorum, e ſequent.*

30 *Iudex Sæculari cui fuerunt relaxati rei noſtri, an tenea tur eos morti tradere.*

31 *Inquiſitores poſſunt procedere contra Iudices Laycos ſententias ſuas non exequantur, & reprobantur Op nio Anguiani Hyſpani.*

32 *Quomodo hi rei puniantur in Hiſpania vbi deciſio I quiſitionis ſiculæ, & literæ Eminent. Cardinal. Mili in hac materia, & ſeq.*

36 *Quomodo Confeſſarius ſe gerere debeat cum huiuſmo reis.*

37 *Grauitas huius delicti remiſſiuè.*

38 *An huiuſmodi rei ſint irregulares.*

Non infimum locum tenet in hoc Sancto Officio illoru enorme delictum, qui cum in Sacro Præsbiteratus o dine nequaquam ſint conſtituti, temerario tamen a ſu, & Sacroſanctum Miſſæ Sacrificium audent celebrare, & Sacramentum Pænitentiæ adminiſtrare, De Hiſce ergo nunc in præſenti titulo eſt agendum.

* * *

§. PRI-

§. PRIMVS.

An celebrantes cum Sacerdos non ſint, Pœnitentiaque Sacramentum adminiſtran. ter ſint de hæreſi ſuſpecti, & qualiter.

IN hac re dicendum eſt, Reos hoſce eſſe de hæreſi ſuſpectos, & de hoc nunc dubitari non poteſt ſtante Conſtitut. Gregor.XIII. Incipiente, Officij noſtri, quæ impreſſa habetur apud *Rodriquez, quæſt. Reg. tom.2. quæſt.28. artic.2. & in Bulla. nouo Cherubini,to. 2. conſtitut.21.* inter conſtitutiones Gregor.XIII. in qua hæc verba leguntur. Non itaque &c. Animaduertentes eos qui præsbiteratus ordin. non ſunt inſigniti,& ſe in adminiſtrandis dictis Sacramentis ingerunt, facto Catholicam veritatem impugnare, quæ ſolos præsbiteros &c. Si igitur tales Rei facto impugnant Catholicam fidem,ergo etiam de hæreſi erunt ob id ſuſpecti.

2 His accidit hæreſis, quæ hiſce noſtris potiſſimum temporibus graſſatur, quod ſcilicet etiam Layci, & Sæculares ſint horum Euchariſtiæ, & Pœnitentiæ Sacramentum miniſtri, vt patet ex *Cardin.Bellarm.Controu. fidei tom.2.controu.1.generali lib.24.& 25.* vbi latiſſime hanc hæreſim confutat, igitur ſæcularis adminiſtrans huiuſmodi Sacramenta,vel Sacerdos non ordinatus erit de hæreſi ſuſpectus, conſequentiam hanc probat doctrina Soti in Relect. de hæreſi, vbi dixit, quod facere opera mala ab Hæret. tamen probata, & laudata inducit Hæreſis ſuſpitionem. Quod dictum Soti licet impugnetur à *Paramo de Origin.S.Inquiſit.lib.3.quæſt.10. numer.72. & ſeq.* attamen in caſu noſtro rectè procedit, approbarique videntur à Gregor. XIII. in ſupra citata conſtitut.ibi, nam, & ſi multorum ſententia affirmetur, prædictum delictum ab Inquiſitoribus plectendum eſſe, Hiſce præſertim temporibus quibus Hæretici temere audent proferre, etiam ſæculares eorum Sacramentorum Miniſtros eſſe poſſe.

Difficultas tantummodo eſſe poteſt, in qualitate, & gradu ſuſpitionis,an ſciliçet leuiter,an vehementer ſint de hæreſi ſuſpecti, in qua re.

Dicendum hoſce reus eſſe de hæreſi ſuſpectos vehementer, & ratio iſtius concluſionis eſt, quia regulariter abutens Sacramentis redditur de hæreſi ſuſpectus vehementer, vt probaui *in tit. de Polygamis, & in tit. de Confeſſarijs ſollicitantibus*, At Rei noſtri celebrando, & Sacramentum Pœnitentiæ adminiſtrando,cum Sacerdotes non ſint abutuntur hiſce Eccleſiæ Dei Sacramentis, exiſtimantes (ſaltem facto ipſo) alios, præter Sacerdotes,poſſe eſſe illorum Sacramentorum Miniſtros,igitur,erunt ſuſpecti non leuiter,ſed vehementer.

Et ad hoc probandum fecit primo *Pegn.ad Director. par.2.comm.18. verſ.* Ille quoque *Leon. in Theſaur. fori Eccleſiaſtici, par.3.cap.37. num.35.& Bariol.in ſuis flo- rib. Direct.in titul. de Confeſſ. ſollicit. verſ.* Suſpitio qua vrgentur, & *verſic.ſequ.* vbi dixerunt Confeſſarium ſollicitantem ad Turpia in confeſſione eſſe de hæreſi ſuſpectum vehementer, ratione abuſus Sacramenti, Secundo *Martinus del Rius diſquiſitionum Magic.lib.5. ſectione 15. & lib.3. part.1. quæſt.3. ſectio 1.* vbi dixit quod Baptizans imagines adminus etiam ſuſpectus de hæreſi vehementer,ratione abuſus dicti Sacramenti.

Tertio concluſio probatur ex eo quod vehemens ſuſpitio illa dicitur, quæ ſumitur ex ſignis exterioribus, operum, aut verborum ex quibus concludi ſolet frequenter, & vt plurimum quod talia agens, vel dicens eſt Hæreticus, *Martinus del Rius diſq. Magic.lib.5. ſect. 12. verſ.* Vehemens ſuſpitio, *Ricciull. de iure perſonar. Extr. Eccleſiæ gremium exiſtentium lib.5. cap.11. nu.7.* At ex celebratione Miſſarum huiuſmodi, & adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ illud colligi non poteſt, quam tales celebrantes &c.eſſe Hæreticos Lutheranus igitur &c.

Atque ita ſeruatur in Sancta Vniuerſali Romana Inquiſitione, quæ hoſce Reos cogere ſolet ad abiurandum de vehementi, vt vbique atteſtantur Doctores.

Quid quid contrarium ſeruetur in Tribunalibus Hyſpaniæ in quibus habentur iſti Rei ſuſpecti, tantummodo de leui, & ob id coguntur tantum in dictis Regni, abiurare de leui, *Souſa in Aphoriſm.lib.1. cap.32.num. 14. & Ferdinand. de Caſtro Pallao par.1. ſui operis Moral.tract.4.diſp.8.puncto 16.§.9.num.2.*

§. SECVNDVS.

Quis ſit Iudex, competens horum reorum.

7 LIcet antiquis temporibus ſatis controuerſa fuerit quæſtio, quis nam Iudex eſſet competens in hiſce criminibus, Ordinarius, ne Eccleſiaſticus, an Inquiſitor aduerſus prauitatem hæreticam ſpetialiter delegatus, pro vt colligitur ex Conſtitutione Gregor.XIII ſupra citata incipiente, Officij Noſtri.

Nam, quod ad ordinarios ſpectaret munus puniendi hoſce reos, non oſcure colligi poſſe videtur ex *text. in cap.ex literis extr.* de Clerico non ordinato miniſtrante, vbi Papa mandat Epiſcopo Legionenſi,vt quendam Diaconum, qui ante Sacerdotijs ordinem ſuſceptum Miſſam celebrare præſumpſerat,certis penis puniat.

Et tanto magis videntur per Ordinarios Eccleſiaſticos puniendi comitales Rei facto ſe velint Sacerdotes oſtendere, quo caſu clarum eſt, quod incidunt, in cri-

8 men falſi, vti originaliter dixit *Bald.in leg. Qui ſub prætextu Cod.de Sacroſ.Eccl.Diaz.in Praxi Crim. Can. cap. 12. num.1. vbi Salcedo, Franc.Leon.in Thæſaur.fori Eccleſ.cap.35.num.57. Farinac. de falſit.& ſimulat.quæſt. 150. num.85. & ſeq. qui alios allegat. Caball.in ſuis reſolut.Crim. centur.2. caſu 176. num.3. & Bonif.de furtis §.corporalis, num.50.verſ.*& de Laico,& de Crimine falſi clarum eſt, in Clerico ordinarium Eccleſiaſticum eſſe Iudicem competentem vt patet,ex not.per DD.toto titulo de crimine falſi.

9 Attamen hæc omnia licet fortaſſis potuerint allegari pro ordinariorum tuenda Iuriſdictione antiquis temporibus, tamen nunc ſublata eſt omnis diſputatio per dictam Conſtitutionem Gregor.XIII. per quam præſens quæſtio fuit definita ibi, Nos itaque vt omnis difficultas, dubitatioque tollatur &c. eorum,qui in præsbiteratus ordine non conſtituti miſſas celebrant, & confeſſiones audiunt cognitionem, & punitionem, ad Inquiſitionis Officium, & Inquiſitores antedictos pertinere, ita huiuſmodi delicti ratione, aduerſus eos inquirere, procedere, ac culpabiles repertos punire Officium, & Inquiſitores prædicti valeant, Apoſtolica auctoritate præſentium tenore perpetuo declaramus, & deffinimus.

10 Et quamuis aliqui dubitare poſſint an dicta Gregor. XIII. Conſtit. quoniam directa eſt Inquiſitoribus Hyſpaniæ, locum ſibi poſſit vindicare in alijs Inquiſitoribus aliarum prouinciarum, attamen ſine dubio affirmandum eſt vbique locorum dictam Conſtitutionem

11 licet Inquiſitoribus, tantum in partibus Hyſpaniarum exiſtentibus fuerit directa, inuiolabiliter obſeruari debere, prout in terminis ſimilium Conſtitutionem docuerunt *Barthol.Spin.in tract.de Strig.cap.3. verſ.* quod etiam patet, qui loquitur in Conſtitutione quadam dire-

directa ad Inquiſitores Allemaniæ, *Pegn. ad Director. par.3. com.158. verſ.* Præterea non arbitror, & in quæſtione de Robore Extrauag. in fin. literarum Apoſtolicarum pro Sancto Officio, *num.14.* vbi vtrobique reprobat *Burſa t. in conſ.42.num.52.lib.1.* qui dixit Conſtitutiones Innoc.IV. & Clem.IV. Roman. Pontif. diſponentes de bonis Hæretic. confiſcatis, in Italia ſolum eſſe obſeruandas, quoniam ad Terras Italiæ fuerunt directæ, *Flauius Cherub. in ſuo Compend. Bullarij tom.2. Schol.2. ad dictam Constitutionem Gregor. XIII.* fol. Mihi 87.

15 Et præter Conſtitutionem prædictam Gregor.XIII. quæ etiam impreſſa habetur poſt Bariolam in ſuis floribus folio 434. adeſt alia Conſtitutio Clem.VIII. ædita de Anno 1601. die primo Decembris Incipiens, Et ſi alias, quæ impreſſa habetur apud Quarantam in Summa Bullarij, in verbo, Ordo, & poſt flores Bariolæ, inter literas Apoſtolicas pro Sancto Officio fol. Mihi 437. in qua Conſtitutione, inherendo alijs duabus conſtitutionibus Pauli IV. & Sixti de quibus Locat. in Iudiciali Inquiſit. inter decreta facta in Congregat. Sancti Officij Romæ fol.475. & 476. Mandauit Sanctiſſimus Pontifex Reos hoſce, per Iudices S.Inquiſitionis tradi etiam pro primo lapſu, ſeu potius relaxari brachio ſæculari.

13 De quibus Conſtitutionibus mentionem faciunt *Maiol. de irregul. lib.4. cap.13. num. primo, Leon. in Thæſauro fori Eccleſiaſtici, part.3. cap.35. numer.57. & 58.* vbi refert, quendam filium perditionis in partibus Hyſpaniarum, ſe pro Epiſcopo Manfredoniæ, & Nuntio Sanctæ Sedis geſſiſſe, & tranſmare multas miſſas, etiam Pontificaliter decantaſſe, ob id in Sancto Officio detentum laqueo deaureato ſuſpenſum tandem fuiſſe, ipſo vidente, *Farinac. de hæreſi quæſt.193. numer.39. & Sanctarellus in tractatu de hæreſi, cap.42. num.5. Aug. Barboſa de Officio, & Poteſtate Epiſcopi parte tertia, allegat. 110. num.19. Salcedo, ad Diaz. in Pract. Crim. Can. cap. 12. ſub litera D. Scortia in Select. Rom. Pontif. Conſtit. Epit.162. Theoremate, 403. & Modern. Barboſ. in cap. ex literis numero ſecundo, De Clerico, non ordinato miniſtrante.*

§. TERTIVS.

Duo dubia circa Bullas Greg. XIII. & Clem. VIII. Declarantur.

CIrca Summorum illorum Pontificum Conſtitutiones, duo poſſunt oriri dubia.

14 Primum eſt, an illæ locum ſibi vindicare poſſint, in eo, qui Confeſſionem alicuius audit, licet Sacrdos non ſit, at illum non abſoluit, in qua difficultate.

Dicendum eſt, præfatas Conſtitutiones in eo, locum non habere, colligitur hoc, in Conſtitntione quidem Gregor.XIII. ex illis verbis, & confeſſiones audire, & abſolutionem impartiri, copulatiua enim, & copulatorum requirit concurſum, ſecundum vulgata iuris regulas in Conſtitutionem autem Clem.VIII. ex illis verbis dum ſcilicet iniq; ſibi aſſumunt gradum Sacerdotalem, & auctoritatem abſoluendi à peccatis.

Ratione quoque poteſt concluſio confirmari, nam ideo in dictis Conſtitut. ſupponuntur rei illorum criminum Iuditio Inquiſitorum, quia facto (ingerendo ſe in adminiſtratione Sacramentorum, cum Sacerdotes non ſint) Catholicam veritatem impugnant, at qui non abſoluit, nullum adminiſtrat, nec adminiſtrare intendit Sacramentum igitur talis non erit ſuppoſitus Iuriſdictioni Inquiſitorum, nec pœnis dictarum Conſtitutionum poterit mulctari, Confirmantur prædicta, quia Conſtitutiones hæ ſunt maximè pœnales, ergo ſunt reſtringendæ quantum fieri poteſt.

Atque ita in terminis noſtræ *Quæſt.* docuerunt *Rodri*[quez], *Quæſt. Regular. Tom.2. quæſt.28. artic.2. verſ.* Hæ[c] conſtit. habetur, *Rodericus à Cunha de Confeſſarijs ſo*[l]*licit. quæſt.13. numer.14. prout illum refert, & ſequitu*[r] *Sanctarell. de hæreſi cap.42. dub. Vnico, numer.5. verſi*[culo] Refert hanc conſtitutionem, *mod. Barboſ. cap.1. num.*[...] *in fin. de Clerico non ord. miniſt.*

Et licet *Freitas, ad Roder. loco proximè alleg. num.31 & ſeq.* voluerit talem audientem Confeſſionem, & no[n] abſoluentem incurrere pœnas noſtrarum Conſtitutio[n]num, attamen eius opinio, & rationes ex ſupradict[is] facile ſoluuntur, quia formalitas huius delicti conſiſt[it] in abuſu Sacramenti, at Sacramentum nullum adeſt [...] cur non datur abſolutio.

Neque obſtat ratio Freitas, quod etiam ſi ſequat[ur] abſolutio, attamen ibi non aderit Sacramentum, qu[ia] ad abuſum Sacramenti ſufficit quod ad ſint omnia ea quæ alias ad Sacramentum requiruntur, at deficien[te] abſolutione ea non adeſſent, & in non abſoluente, abe[ſt] animus adminiſtrandi Sacramentum, in quo conſiſti[t] in hoc foro formalitas huius delicti.

15 Secundum dubium eſt, an dictæ Conſtitutiones, [ex]tendantur ad illum, qui Sacro Præsbiteratus ordine i[n]ſignitus, ſine actuali Iuriſdictione fidelium Confeſſi[o]nes audit, eoſque à peccatis mortalibus abſoluit, & [...] hoc dubium.

Reſpondendum eſt negatiuè, nam Conſtitution[es] illæ loquuntur expreſsè de ijs, qui Sacerdotali Char[a]ctere non inſigniti, Sacramentum pœnitentiæ admin[i]ſtrare præſumunt, & ita in terminis noſtrarum Co[n]ſtitutionum docuerunt, *Rodriquez quæſt. regul. tom.*[...] *quæſt.28. artic.2. in fin. verſ.2.* eſt notandum *Roderic*[us] *à Cunha de Confeſſ. ſollicit. quæſt.13. numer.15. & Sa*[n]*ctarellus de hæreſi cap.42. dubio Vnico, numer.5. ve*[rſ.] Quod antea docuit.

In has tamen Bullas incurrit miſſam incipiens, lic[et] verba conſecrationis non proferat, ſicuti in eaſdem non incidit non Sacerdos, qui veſtibus Sacerdotalib[us] induitur celebrare intendens, ſi non celebrat, *Souſa Afforiſm. Inquiſit. lib.1. cap.32. num.5. & 6.*

§. QVARTVS.

An, & quomodo in hoc Crimine debeat conſtare de corpore delicti.

16 VT rite recteque contra huiuſce Criminis reos pr[o]cedi poſſit, in primis conſtare debet Iudici, [...] in actis, de Corpore delicti, hoc enim in omnibus C[ri]minibus, de neceſſitate requiritur maximè vero in [iis,] quæ publicè fieri ſolent, vt contingit in hiſce crimi[ni]bus, Doctrina hæc deſumpta eſt, *ex l.1. §. Item il*[...] *ff. ad Syllan. communis quæ eſt, etiam omnium om*[...]*no D. D. vt videre eſt ex Farinac. de Inquiſit. quæſt.*[...] *per tot. & Mario Giurba conſ. crim. deciſ.37. numer.*[...] vbi quod de hoc corpore delicti conſtare debet, eti[am] in crimine adulterij, & alios D. D. plurimos more ſ[uo] cumulat, quibus adde *Card. Tuſchum Pract. concluſ. to*[m.] *2. litera D. concluſ.171. per tot. ſed max. num.29. vbi* [...] *Gomez 3. tom. Variar. reſolut. capit.9. numer.1.* dici[t] probatio corporis delicti fundamentum, & baſis tot[ius] proceſſus criminalis.

Debet igitur, vt poſſit de hoc crimine procedi co[n]ſtare reum denunciatum celebraſſe tali, & tali die, i[n] tali Eccleſia, & tali Altari.

17 An autem celebratio hæc, probetur ſufficienter [per] teſtes ſingulares merito dubitari poteſt, ſi vnus te[ſtis] dicat ſe tali die vidiſſe, in tali Eccleſia, & tali Alt[ari] reum dicentem Epiſtolam, altar vero dicat ſe vidiſſ[e] eundem

undem recitare Euangelium, alter vero Hoſtiam ele-
are in qua difficultate.

Dicendum ſufficienter probari celebrationem Miſ-
ɛ per illos teſtes, & ita docuerunt *Filliuc. in cap. licet x quadam, de teſtibus, numer. 2. col. penult. verſic.* & ititur impugnare, *Abb. ibid. numer. 11. & ſeq. Siman. e Catholic. Inſtitut. tit. 64. num. 65. & Farinac. de teſti- us, quæſt. 65. num. 282.*

Et ſi dicatur quod poteſt eſſe, quod reus dixerit prin- ipium miſſæ, & tamen miſſam non perfecerit, *Reſp. 'el. vbi ſupra*, quod hoc non obſtat, quoniam ſufficit ictum teſtis concludere à communiter accidentibus, ɛ eandem concluſionem cum *Abb. & Fel. probarunt ɫlexand. conſil. 72. num. 4. verſ.* Idem tenet *volum. 1. vbi lleg. Ricard. de Malumb. & Bald. Idem Abb. in conſ. 113 'ol. 2. col. 3. verſ.* non obſtat, & *Card. Tuſch. Pract. concl. ɔm. 8. litera T. concluſ. 165. num. 17.*

Secus fortaſſis videretur dicendum, ſi vnus teſtis de- oneret ſe audiuiſſe reum celebrantem vno die, & alter ltero die nam celebratio miſſę in hoc caſu non videtur lene probata, ad effectum condemnandi reum in pœ- am ordinariam delicti, nam ad effectum condemnan- i reum in pœnam ordinariam plene debet conſtare de ɔrpore delicti, *Farin. dicta quæſt. 2. num. 6. verſ.* liquide utem, teſtes autem illi cum ſingulares ſint nullo poſ- ınt modo dici conteſtes, quæ teſtium, contextualitas :quiritur ad aliquid probandum.

8 Doctrina hæc colligi videtur ex traditis, per *Abb. ı conſil. 42. numer. 2. & 3. lib. 1.* vbi quod, cum agi- ır de probanda celebratione Miſſæ, puta in excom- ıunicato, ad effectum, concludendi celebrantem ir- :gularem, tunc celebratio probatur ſi vnus teſtis de- onat, de Epiſtola, alter de Euangelio, quia illæ ſunt artes indiuiduæ Miſſæ, ſecus ſi vnus deponat de Miſ- ı, alter de Veſperis, quia, tunc cum deponant ſuper re- us diuiduis, ſunt ſingulares, nec celebrationem pro- ant, & doctrinam *Abb. ibi probauit Cardin. Tuſchus in ıpra citata concluſ. 265. num. 97.*

Et rationem differentię inter partes indiuiduas vnius otius, ideſt Epiſtolam, Euangelium &c. reſpectu Miſ- ɛ, & partes diuiduas, vt puta plures Miſſas aſſignat *ɫbb. vbi ſupra num. 3.* quia inquit, omnes teſtes in ſen- ı ſunt ſingulares, nam ego video per meum viſum, & ı per tuum, vnde cum dicunt D.D. quod teſtes debent ſe conteſtes, hoc intelligitur reſpectu obiecti, ſuper uo deponunt ita vt obiectum eodem tempore ſe re- reſentans ſenſibus teſtium operetur quod ſint conte- es, & propterea Impoſſibile eſt, vt deponentes ſuper ctibus, ſeu partibus diuiduis probent quoniam idem biectum non poteſt eodem tempore ſe repreſentare ɛnſibus teſtium, ex quo vnus deponit ſuper vna parte, lius ſuper alia, ſecus in partibus indiuiduis, vt puta piſtola &c. quia moraliter loquendo, & ſecundum ɔmmuniter accidentia non poteſt, quis dixiſſe partem Iiſſæ, quin etiam totam dixerit, & hanc pulcherrimam octrinam *Abb. ſequitur Tuſch. loco ſupra cit. num. 95. & pluribus ſequ. & numer. 17.* vbi quod ratione conne- ionis, quam habet vna pars cum alia, teſtes dicuntur onteſtes, licet de diuerſis partibus deponant, ex doctri- a *Alex. & aliorum de quibus ibi.*

9 Dixi ad effectum condemnandi reum in pœnam uiuſce criminis ordinariam. Nam ad effectum eum ondemnandi in pœnam extraordinariam, vt puta :iremium, & cæt. ſufficienter poteſt dici corpus deli- ti probatum per teſtes ſingulares deponentes de di- erſis miſſis, *Cardin. Tuſch. Pract. concluſ. tom. 6. litera ?. concluſ. 236. numer. 33. & tom. 2. ſub litera D. concluſ. 71. num. 45.* vbi quod non conſtito de corpore delicti, eus tamen poteſt in aliquam pœnam extraordinariam uniri, & ad hoc ibi allegat *Oldrad. conſil. 108. n. 50. vbi & plures allegat, & dicit opinionem hanc eſſe cõmunem.*

Confirmari poſſunt hæc, ex deciſione Senatus Sa- baudiæ, apud *Fabrum in ſuo Cod. Fabr. lib. 9. tit. 19. de Sicar. def. 8.* vbi quod ſpetiale eſt in Crimine Aſſaſſinij, quod contra Aſſaſſinum procedatur, licet non conſtet de corpore delicti. An non eſt minus enorme hoc de- lictum, quam Aſſaſſinium, igitur etiam in hoc crimine, non conſtito, plene de corpore delicti procedi poterit aduerſus reos ad pęnam extraordinariam, & ita in pra- xi obſeruatur.

20 Licet in iure hoc magnam patiatur difficultatem, cum omnes D.D. dicant, ante torturam, & condem- nationem, imo etiam ante carcerationem conſtare de- bere plene, & concludenter, vel per teſtes, vel per eui- dentiam facti de corpore delicti, ita *Farinac. qui alios omnes allegat dicta quæſt. 2. numer. 6. verſic.* liquere au- tem, quibus addo *Felicium, allegat. 155. numer. 2. par. 2.* vbi, quod corpus delicti non probatur per teſtes ſin- gulares, & *Marium Giurbam deciſ. Criminali 37. num. 46. & ſeq.* mouenturque omnes D.D. ex dicto *text. in l. 1. §. Item illud ibi*, liquere igitur debet, Quare totius eſſet in hanc materia prius plene verificare corpus deli- cti, quæ verificatio dicitur baſis, & fundamentum to- tius proceſſus criminalis, quam contra reum deuenia- tur ad aliquos actus Iuditiales.

Niſi eſſemus in reo, qui celebrauerit in partibus lon- ginquis, in quo caſu ob probationis difficultatem lex contenta eſt probationis genere poſſibili.

§. QVINTVS.

De reos penes quem repertæ ſunt literæ Teſtimoniales falſæ, & nihilominus allegante ſe Sacerdotem.

21 SI caſus talis contingeret, pro vt de facili euenire ſo- let in S. Officio, Ego dicerem talem reum eſſe ve- hementer ſuſpectum, quod celebrauerit ſine ordini- bus, ex eo præcipuè, quod negatiua Clericatus in- telligitur probata fauore fiſci hoc ipſo, quod reus con- trarium non probat *Calder. conſil. 12. de Iudic. cum alijs latiſs. alleg. per Carol. de Craſſis de effectibus clericatus in Prohemio num. 193.* cum enim qualitas Clericatus non inſit homini à natura, vtique illa non præſumitur, ſed eſt per allegantem probanda *Calder. vbi ſupra, & Ca- rol. de Craſſ. ibidem numer. 184.* maxime ſi reus allega- ret ſe ordines ſuſcepiſſe vltra Montes, quæ omnia au- gerentur ex literis teſtimonialibus falſis pœnes eum repertis.

Ex quibus Arbitrarer confeſſionem qualificatam Rei noſtri, celebraui, ſed cum Sacerdos, eſſe diuidendam, & reiecta qualitate Sacerdotij per fiſcum S. Officij ac- ceptandam, ad notata per *Farin. de reo confeſſo, & con- uicto, quæſt. 81. num. 10.*

22 Adderem in ſuper, quod nos non verſaremur in caſu condemnationis iſtius rei in pęnam ordinariam Bulla- rum de quibus ſupra.

Primo, quia confeſſus qualificate numquam punitur pęna ordinaria, ex praxi omnium tribunalium, ſecun- dum originalem doctrinam *Abbatis in cap. auditis de Præſcript. de qua Farinac. quæſt. 81. num. 157. Maſtrill. deciſ. 246. latiſs. Laderc. omnino vid. conſil. 192. nu. 2. vbi reprobat Boſſ. tit. de confeſſ. num. 24.* qui voluerat doctri- nam Abb. non procedere, vbi vltra confeſſionem qua- lificatam aderant contra reum alia inditia.

Et in foro noſtro S. Officij pulcherimum adeſt conſi- lium *Rim. Iun. 83. vol. 2. conſ. Crim. diuerſ.* vbi conſuluit, quod quidam Iudeus, qui effectus Chriſtianus ad Iu- daiſmum redierat non poterat puniri pęna ordinaria,

ob confeſſion m ipſius qualificatam, quod redierat non animo Reiudaizandi, ſed vt Iudeos deciperet, donec quotam ſuam fuiſſet conſequutus.

Secundo, quia ex inditijs etiam violentis nullus condemnantur in pœna ordinaria, ſecundum doctrinam Innoc. in cap. Quia veriſimile de præſumpt. vbi, quod cum Iudex procedit ſuper delicto ex præſumptionibus debet multum temperare ſententiam ſuam, non condemnando niſi raro, & modice, latiſſime *Farin. quæſt. 86. numer.* 110.

Quare votum meum eſſet, in arbitrio eſſe Epiſcopi, & Inquiſitoris, vel Reum hunc condemnare in pœna extraordinaria triremium ad tempus.

Vel illum torquere, ſecundum doctrinam *Bald. lib. 1. num.* 45. de confeſſis, vt ſine qualitate confiteatur, & vbi ex tortura nihil emergat poterit vlterius condemnari in pena triremium, ſed ad breuius tempus.

Et licet *Farinac. de reo confeſſo, & conuicto quæſt.* 81. *num.* 137. reprobet dictam doctrinam Baldi, attamen illa bis fuit in Senatu Pedemont. practicata, teſtibus, *Oſaſcho deciſ.* 60. *& Thæſaur. deciſ.* 13. *& in Regno Siciliæ apud Maſtrill. deciſ.* 246. *l.* 3. *& in Rota Lucenſi, deciſ.* 10. *Ludouici*.

Neque obſtat ratio Farinac. quod alias tortura reo non prodeſſet, & quod tortura tollit, quæcumque inditia etiam indubitata, nam Doctrina Farinac. procedit, vbi reus duriſſime torqueretur, vt ſe ipſum declarat *Farinac. de Ind. & tortura quæſt.* 40. *num.* 15. In Sancto autem Officio non datur reis tortura grauiſſima, vt in alijs foris.

Et hæc opinio Baldi paſſim obſeruatur in hoc Tribunali, dū abutentes Sacramentis ſine mala credulitate torqueri mandat, & poſtea ad triremes condemnat.

§. SEXTVS.

De tortura abiuratione, & pœnis horum Reorum.

24 TOrquentur rei noſtri, tam pro habenda veritate, quam pro vlteriore veritate, & ſuper intentione, & vbi Catholice reſpondeant abiurare debent de vehementi iuxta notata §. 1. *huius tituli*.

25 Condemnanturque in pena ordinaria delicti, quæ eſt traditio Brachio ſæculari, vt patet ex allegata Conſtitutione Clem. VIII. & decretis Congreg. S. Officij, de quibus, *Locutus in fin. Iuditialis, fol. Mihi*.

26 A pena autem ordinaria excuſant minor ætas delinquentis, non plena verificatio corporis delicti, leuitas rei, & alia de quibus ſupra §. *proximo, & per totum titulum*, quo ad minorem tamen ætatem aduertendum, quod nouiſſime Sanctiſſimus Domin. Noſt. Vrbanus Diuina Prouidentia Papa VIII. extendit penam ordinariam huiuſce criminis, ad maiorem viginti annis, vt in ſua Conſtitutione 79. Incipiente Apoſtolatus 23. Martij 1628.

27 Dubitatum autem in hac re ſcio, in Maiori Inquiſitione Regni Luſitaniæ, quid de huiuſmodi reis facere debeant Iudices Layci poſtquam eorum fuerint brachio relaxati, nam cum in illo Regno Iudices Layci, nullam penam executioni mandare ſoleant, niſi quæ Regia ordinatione ſancita eſt, vel ab ea Iudicum arbitrio committatur, aut de Iure Cæſareo recipiatur, facile continget Reos iſtos ſic relaxatos mortis penam euadere.

In hac tamen re Clariſſimum exiſtimo, quod tales rei ſic ſæculari brachio relaxati, debent à Laycis Iudicibus pena mortis multari.

Nam omiſſa huiuſmodi delicti grauitate, de qua *Diaz. in praxi cap.* 12. vbi quod ideo Patres illi Antiqui huic Crimini penam non ſtatuerunt, quia tantum n[...] phas commiti poſſe minime crediderunt.

Regula generalis eſt, quod cum Iudex Eccleſia[...] cus (qui ſanguinis ſententiam ferre non poteſt) [...] quem Curiæ Sæculari tradit, ille mortis ſupplicio [...] plectendus.

Quod in hoc crimine ſine dubio eſt faciendum, c[...]
28 tales ſint falſarij, vt ſupra probaui §. 2. vt ad hoc p[...] res allegaui, quibus addo nunc *Piaſec. in Praxi Cr[...] par. 2. cap. 4. num.* 24.

Et Hæretici etiam, ex pulcherrima Doctrina *[...] Thom. 3. part. quæſt. 80. art. 6.* ad ſecundum, vbi expr[...] dixit, quod dans Hoſtiam non conſecratam pro co[...] crata, quantum eſt in ſe facit Idolatrare illos, qui [...] dunt eſſe Hoſtiam conſecratam.

29 Quibus accedit exemplum de quo *Fran. Leo. in T[...] ſaur. fori Eccleſiaſtici, de quo ſupra* §. 2. *Item exempl[...] de quo Roder. à Cunha de Confeſſ. ſollicit. quæſt.* 13. *nu[...] vbi ex Paulo, de Irregul. p. 6. tit. de Clerico non ordi[...] miniſtrante numer.* 3. refert, de ordine, Papæ Alex. [...] quendam fratrem Hyſpanum huiuſce Criminis r[...] traditum brachio ſeculari fuiſſe incineratum, item a[...] exemplum de quo *Salcedo ad Diaz. dicto cap.* 12. [...] quod quidam Laycus Toletanus qui duas miſſas c[...] brauit perpetua detruſione in Monaſterium puni[...] fuit, mitius cum illo agendo ob dementiam.

30 Atque ita ſupremam Vrbis Sacram Congregat[...] nem S. Officij re in Rom. Curia delata cenſuiſſe hu[...] modi reos traditos, & tradendos Curiæ Sæculari, [...] pœna mortis affitiendos. Neque Iudices Sæculares [...] ſe examinare ſententias Inquiſitorum, ſed illas om[...] exequi debere teſtati mihi fuerunt grauiſſimi viri.

31 In caſu autem, quo Iudices Layci ſententias pe[...] quiſitores latas, tam contra Hæreticos quam cont[...] huiuſmodi reos exequi recuſarent, tunc contra eos [...] ſent Inquiſitores memorati procedere, *Pegn. in Dir[...] par. 3. com. 85. latiſs. Diana reſſol. Moral. par. 1. tracta[...] reſolut.* 134. vbi reprobat opinionem *Chriſtoph. An[...] niani, tract. de legibus lib. 3. controu. 31. num. 37. &* [...] volentis in iſto caſu Inquiſitores non poſſe proced[...] contra Iudices Laycos.

§. SEPTIMVS.

Quomodo puniantur hi rei in Hyſpania.

32 SAnctiſs. D. Noſter Vrbanus Paoa VIII. iuſſit me[...] literarum Eminentiſs. D. Card. Mellini ad Inqu[...] torem Generalem Regni Luſitaniæ, ſub die 5. M[...] 1622. quod rei huiuſce Criminis confeſſi, vel con[...] omnino brachio ſæculari relaxarentur vltimo ſupp[...] afficiendi, vt atteſtatur *Souſa in Aphoriſ. Inquiſit. l[...] c. 32. nu.* 12.

33 Verum ſicuti ante has literas in Hyſpania Conſt[...] tiones Greg. & Clem. quo ad pœnam mortis non ſe[...] bantur, vt ait idē *Souſa vbi ſup. n.* 13. puniebantur [...] tunc tantummodo pœnis fuſtigationis, triremium [...] cuniarijs, exilio, & recluſione in Monaſterio, vt [...] notarunt *Souſa vbi ſupra, & Ferd. de Caſtro Palao t[...] 4. diſp. 8. punct. 16. §. 9. num.* 2.

Ita nec poſt memoratas literas Eminentiſſimi C[...] Mellini, in illis Regnis Hyſpaniæ numquam vidiſſe [...] pænam mortis practicari atteſtatur idem *Souſa vb[...] pra, numer.* 11. vbi ait, *verum poſt declarationem iſt[...] hoc practicari non vidi*. Id certe non alia ratione [...] ctum fuiſſe Arbitror, niſi quia fortaſſe in caſibus, q[...] illis Regnis acciderunt aderant circumſtantiæ al[...] minuentes delictum, & per conſequens pænem ord[...] riam mortis, quæ rigoroſiſſima eſt.

Si eni[...]

Si enim nullæ huiuſmodi circumſtantiæ interueniſſent, vtique Decretum Sanctiſſimi Domini, duebuiſſet d vnguem obſeruari, & illud ſine dubio obſeruaſſent Hyſpani qui ſemper fuerunt, & Pijſſimi, & Sedi Apoſtolicæ obſequentiſſimi.

3 Hinc ſub die 1. Octobris 1633. in Inquiſitione Siciliæ quidam Religioſus Subdiaconus, qui pluries confeſſiones excepit abiurauit de leui, & fuit damnatus ad triremes per ſeptennium, vt refert *P. Diana reſſolut. Moral. par. 4. tit. 7. reſſol. 11.* vel quia dicta Sicula Inquiſitione non peruenerunt literæ Eminentiſs. Cardin. Mellini, vel quia hæ non ſe extendebant vltra Regnum Luſitaniæ, vel quia in eo caſu aderant circumſtantiæ delictum minuentes.

Hinc etiam *Caſtro Pallao vbi ſupra, numer. 2. verſ. & ta vidi*, ait ſe vidiſſe quendam adoleſcentem ſimplicitem, qui annali recluſione in Monaſterium, & pœna pecuniaria damnatus fuit, eo quod fingens ſe Sacerdotem alterius Confeſſionem excepit, vt eum poſtea irrideret. Et merito in hoc pœna mortis non habuit locum, tum ratione ætatis, tum ratione ſimplicitatis, tum quia non ſerio, ſed irriſionis gratia alterius Confeſſionis audierat.

§. OCTAVVS.

Quomodo cum huiuſmodi reis ſe gerere debeat Confeſſarius.

PRimo Confeſſarius conſiderare debet, num talis ſic cælebrans, vel pœnitentiæ Sacramentum adminiſtrans verè in intellectu habuerit errorem, an non, nam illo caſu reus huiuſce criminis erit innodatus excommunicatione lata in Bulla Cœnæ contra Hæreticos in primo Canone.

Secundo ex ſupradictis debet Confeſſarius ponderare grauitatem huius delicti, vt opportunam poſſit pœnitenti ſatisfactionem iniungere, & ſi ſit reus ſæculari foro relaxandus, debet eum benigne conſolari, vt mortem patienter ſuſtineat, ſic enim mors ei proderit ad ſatisfactionem peccatorum.

Quod ſi reus non ſit ſæculari Curiæ tradendus, ſed ob aliquam cauſam mitiori pœna afficiendus, tunc dubitari poteſt, an talis reus ob talem celebrationem, & adminiſtrationem penitentiæ effectus ſit irregularis.

In qua difficultate dicendum eſt, quod ſi ſumus in Cleric. ſine dubio efficitur irregularis, per text. in cap. primo de Cleric. non ordinato miniſtrante, vbi *Moder. Barboſ. num. 7. alios cumulat*, quibus addi poteſt *Scorſia in Select. Rom. Pontif. Conſtitut. Theorem.* 403. *verſ.* Quærenti, an Clericus.

Sed ſi ſumus in Layco, Arbitror ego cum *Henriqu. in Summ. lib. 6. de Pœnitent. capit. 2.* §. 7. *litera H. & Barboſ.* vbi ſupra nullo modo talem Laycum reddi irregularem, ratio eſt, quia irregularitas in caſu noſtro inducitur, *ex dicto text. in capit. primo*, at ille text. loquitur expreſſe de Clerico, quia debet intelligi ſecundum Rubricam, ſub qua eſt ſituatus, ſed eſt ſituatus ſub Rubric. de Clerico non ordinato miniſtrante, ergo.

TITVLVS DVODECIMVS.

De Sortilegis.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegium quid ſit, quot eius ſpeties, & quid eius nomine veniat, & ſeq.*
4 *Quid poſſit Dæmon circa Elementa.*
5 *Quid poſſit circa corpora hominum, & animaliũ, & ſeq.*
15 *Quid poſſit circa animam Corpori iunctam.*
16 *Quid poſſit circa animam ſeparatam, vbi explicatur, locus 1. Regum cap. 28.*
17 *De pacto Sortilegi cum Dæmone tacito, & expreſſo, quid ſit vtrumque, & de vtriuſque malitia, & an differant ſpetie, & quid in foro conſcientiæ, & ſeq.*
23 *Sortilegium Hæreticale, quid ſit, & plura illius exempla, & ſeq.*
29 *Sortilegium non Hæreticale quid ſit, & plura illius Exempla.*
30 *Sortilegia ad bonum finem illicita.*
31 *Si fiant cum immixtione Sacramentorum ſunt Hæreticalia.*
32 *Deciſio in qua quis fuit damnatus vt Necromanticus ob huiuſmodi ſortilegium.*
33 *Res Sacræ in Sortilegio adhibitæ Diabolo offeruntur.*
34 *Inquiſitores ſunt Iudices competentes in iſtis Sortilegijs.*
35 *Et ita in Hyſpania practicatur.*
36 *Oratio Incipiens Crux Chriſti ſuperſtitioſa eſt, & vtilis talis à Sacra Congregatione declarata.*
37 *Huiuſmodi Sortilegia in Inquiſitione Cremonæ ſolent puniri.*
38 *An Papa poſſit errare in Canonizatione Sanctorum.*
39 *Quod non poteſt errare.*
40 *Eccleſia vniuerſalis colit Sanctos Canonizatos.*
41 *Declaratur locus D. Aug. Multa corpora SS.*
42 *Hæreticum eſt eſſerere Papam poſſe errare in Canonizatione Sanctorum.*
43 *Caietanus exiſtimat ſolum pium eſſe credere Papam non poſſe errare in Canonizatione Sanctorum.*
44 *Suarez vero ait temerarium eſſe id aſſerere.*
45 *Papa in pertinentibus ad fidem non poteſt errare.*
46 *Nec in ſpectantibus ad mores.*
47 *Sortilegia in quibus miſcentur Orationes cum clauſ. Si Sanctus eſt, ſunt Hæreticalia.*
48 *Sortilegium amatoriam quando ſit Hæreticale, & ſeq.*
51 *Sortilegia amatoria comittẽtes interrogandi ſunt an crediderint, Dæmonem poſſe cogere voluntatem hominis.*
52 *Sortilegium factum cum hoſtia non conſecrata, an ſit Hæreticale opinio Farin.*
53 *Contraria opinio Scaccia, & Zanardi probatur late, & ſequ.*
55 *De Vtente nominibus ſignis, & Caracteribus ignotis vbi de nominibus Angelorum, & Dæmonum, ac in ſpecie, an Vriel ſit nomen Angeli latiſſime.*
56 *Inuocans Dæmonem cum adoratione latriæ, vel Duliæ eſt Hæreticus, & quando habeatur pro ſuſpecto pluriaque ibi exempla.*
58 *Inuocans Dæmonem ad facienda Miracula, hæreticale comittit Sortilegium, & ſeq.*
61 *Inuocans Dæmonem ad ſciẽdum ea quæ ipſe poteſt naturaliter ſcire, quando hæreticale comittat ſortilegium.*
63 *De Inuocatione Dæmonis ſine cultu.*
64 *De Sortilegio ad Includendum Dæmonem in vaſe.*
65 *De diuinatione per aſtra, & Bulla Sixti Quinti, contra Aſtrologos, & ſeq.*
68 *De alijs diuinationis ſpetiebus, remiſſiue.*
69 *Quid ſit Aſtronomia.*

70 *Quid ſit Aſtrologia.*
71 *Aſtrologus poteſt ex genitura corporis temperamentum, & Infirmitates (etiam futuras) prædicere, & illarum tempus.*
72 *Aſtra in corpus agunt directè,*
73 *Prædictio hæc Aſtrologi eſt incerta, & cur.*
74 *Pulcherrima traditio Ptolomei, de Incertitudine Aſtrologiæ, vt in ſe.*
75 *Aſtrologia noſtra eſt valde incerta ex Iunctino.*
76 *Reijcitur P. Hurtado, qui voluit Aſtrologum poſſe prædicere diem vltra quem quis viuere nequit.*
77 *Reijcitur Bonatus, qui voluit neminem poſſe viuere vltra 90. annos ex P. Sanch. in Eccleſ.*
78 *Quid ſentiẽdum de figura facta hora decubitus Aegroti.*
79 *Reijcitur, Abulenſis, cap. 19. Leuitici, qui voluit Aſtrologum non poſſe prædicere ſano Infirmitates.*
80 *Infirmitates ex crapula Inuitati ad cœnam non poſſunt ab Aſtrologo prædici ex P. Ariaga.*
81 *Quid ſentiendum de geneſi Patris elicita ex Geneſi Filij.*
82 *Aſtrologus poteſt Iudicare de Inclinationibus Nati.*
83 *Aſtra indirectè agunt in animam, & cur in hoc Aſtrologus ſæpe vera prædicat.*
84 *Iuditium Aſtrologicum eſt medium inter poſſibile, & neceſſarium ſecundum auctorem Centiloquij.*
85 *Iuditium de inclinationibus eſt Incertiſſimum, & debet eſſe vniuerſale, non particulare.*
86 *Exemplum ex auctore Centiloquij approbatum à Diu. Thom. de Mercurio in Domo Saturni.*
87 *Impium eſt dicere aſtra inclinare ad delicta.*
88 *Contingentia alia habent connexionem cum temperamento, & inclinatione, alia non.*
89 *An Aſtrologus poſſit prædicere ea futura, quæ habent aliquam connexionem, cum inclinatione, & declaratur P. Raphael de la Torre.*
90 *Aſtrologia prædicens futura contingentia ſuperſtitioſa eſt.*
91 *Probatur hoc ex ſcriptura, Concilijs, Iure Canonico, Ciuili, & Patribus.*
92 *Aſtrologi opprobrio habentur apud omnes ferè nationes.*
93 *Sapientis Alphonſi Regis Arragonum pulcherrimum dictum.*
94 *Aquila Ponticus, & Euſebius Emiſenus ab Eccleſia eiecti.*
95 *Aſtra horum futurorum nullo modo ſunt cauſa.*
96 *Aſtrologorum linguas Deus confundit, vt Gigantum, Geneſis 11.*
97 *In nullo concordant Aſtrologi fundamento huiuſce Vanitatis.*
98 *Diuiſio Cœli in 12. Domos voluntaria.*
100 *Diſentiunt Aſtrologi in formatione figuræ Cœli.*
101 *In ſignificationibus Domorum.*
102 *In modo faciendi directionis.*
103 *In directione partis fortunæ, planetæ retrogradi, & directione Aphetæ. Exiſtentis inter medium Cœli, & Angulum Occidentis, & num. 184.*
105 *In Elicienda parte fortunæ.*
106 *An admittendæ ſint aliæ Arabum partes.*
107 *In latitudinibus obſeruandis in directionibus.*
108 *In Menſura directionum.*
109 *In Computandis aſpectibus Planetarum.*
110 *In obſeruando, vel non capite, & cauda Draconis.*
111 *In viribus Planetæ retrogradi.*
112 *In coniunctione Maleficorum, an ſit bona, vel mala.*
113 *Zodiacus nonæ ſphæræ Imaginarius, ad quid inuentus, & à quo.*
114 *Iſte non poteſt realiter influere.*
115 *Ob præceſſionem Aequinoctiorum cum Sol eſt in Cancro Octauæ eſt in Leone Nonæ.*
116 *Superſtitioſiſſima eſt ea Aſtrologiæ pars quæ profitetur ſe poſſe prædicere mutationes Regnorum, ex P. Marquez.*
117 *Cur vera prædicant Aſtrologi remiſſiue.*
118 *Stante Conſtitut. Vrbani VIII. Aſtrologus nulla o[…] no Iuditia facere poteſt, neque quo ad futuras infir[…] tiones ex malis directibus ex Genituris Summ. [...] tificum, & eius conſanguineorum vſque ad terti[…] gradum Incluſiue.*
119 *Campanellæ Aſtrologia Eliminanda.*
120 *Dies Martis, & Veneris Campanellæ infauſti.*
121 *Familia Mendoza obſeruat Diem Martis, ex lice[…] S. Officij, & num. 128.*
121 *Non dantur Dies Infauſti ex ſe.*
123 *Obſeruatio iſtorum dierum damnatur à D. Paulo.*
124 *A Sacris Canonibus.*
125 *A Theologis Scholaſticis.*
126 *A Philippo II. Hyſpan. Rege Glorioſæ memoriæ.*
128 *Quale peccatum ſit iſtorum dierum obſeruatio.*
129 *Omnes fere dies Hebdomadæ aliquibus nationibu[…] fauſti.*
130 *An Dies cretionum à diebus Infauſtis Originem […] xerint, & late de Intellectu l, cretionum, Cod[…] Iure delib. & numer. 131. vbi examinatur Doc[…] Turreblancæ.*
132 *Secundum D.D. Vltramontanos, quid ſint Dies cr[…] num, & num. 136.*
133 *Tam extraneo hæredi, quam ſuo datur Ius delibera[…]*
134 *Cretio quid ſit, Quotuplex, & quibus verbis anti[…] tus fieret, & num. 135. & 136.*
137 *De Paciſcente cũ Dæmone expreſſe, vel tacite, & […]*
139 *De Profeſſoribus Magiæ.*
140 *Iudex tam Sortil. Hæreticalium, quam non hære[…] lium eſt Inquiſitor. vbi de remiſſione horum reoru[…] cienda per Laycum, & ſeq.*
142 *Multa fiunt ſortilegia contra tormenta, quæ voc[…] taciturnitatis.*
143 *Conſ. 105. Simonis de Pretis in hac materia, & […] modo intelligendum num. 149.*
144 *Quæſtio hæc incidit in Ciuitat. Crem. dum Auctor[…] pro Iudex Maleficiorum, ſub Illuſtr. Salamanca.*
145 *Honorifica mentio D. Gaſparis de Aliferis tunc […] tiſſimi Vicarij Prætorij.*
146 *Sortilegia Hæreticalia ſpectant ad Inquiſitores p[…] tiue.*
147 *Sortilegium non qualificatum de Iure Antiquo[…] mixti fori, num. 148.*
148 *Cum dubitatur de qualitate ſortilegij, quis ſit Iud[…]*
150 *Sortilegium poteſt conſiderari, vel vt hæreſim c[…] net, vel vt ex eo Status Reipublicæ perturbatur.*
151 *Singularis ad hoc Doctrina Binsfeldij.*
153 *Hæc diſtinctio alias etiam fit in S. Officio.*
153 *Hæc tamen Doctrina non eſt tuta, nec practican[…] ſortilegijs Hæreticalibus.*
154 *Scriptura continens ſortilegium taciturnitatis […] aliquem carceratum reperta facit contra cur[…] ditium ad torturam pro delicto pro quo erat C[…] ratus.*
155 *Remiſſio humillima Auctoris determinationi S. C[…]*
157 *Secundum Bouadill. & Villadiego Inquiſitores p[…] dunt contra Aegyptiacas, & 158.*
159 *Aegyptiacæ ſunt à finibus Chriſtianorum Eiciend[…]*
160 *Contra eas adſunt proclamata Excellentiſſimoru[…] bernatorum huius Status Mediolani.*
161 *Deciſio Senatus contra quinque Aegyptiacas […] 1626. Die 21. Nouembris.*
162 *Aegyptiaci prædicentes effectus liberos ſubduntu[…] riſdictioni Inquiſitorum.*
163 *Secus ſi vtantur Chiromantia naturali.*
164 *De facto in Inquiſitoribus Italiæ ferè numquam […] procedi contra haſce Aegyptiacas.*
165 *Et quando ſecus.*
166 *Omnia Tribunalia Mundi ſubminiſtrant Sãcto O[…]*
167 *Sãctum Officium hæc habet peculiare quod nulli[…]*

Trib-

Tribunalibus ſubminiſtrat Inditia, ſiue ſæcularibus, ſiue Eccleſiaſticis.
Notanda aſſertio P.Maſſini.
Pulcherrima Doctrina Molini ſuper ritibus Regni Aragonum in hac materia vbi Deciſio, Sacræ Congregationis.
An quo ad non Hæreticalia intelligatur ſublata facultas Epiſcopi procedendi.
An Inquiſitores in cauſis Lamiarum ſine Epiſcopis poſſint procedere.
Quomodo debeat conſtare de corpore delicti, in ſortilegijs facti tranſeuntis, & permanentis, & ſeq.
De probando corpore delicti, remiſſiue.
De Pentaculis, libris, & alijs Inſtrumentis repertis penes aliquem, & de Praxi procedendi contra iſtum, & ſeq.
De alijs inditijs contra ſortilegos, & ſeq.
Sanguis à Violenter necatis ſolet exire, & quando.
Cauſæ huius emanationis ſanguinis.
Inditium hoc in quibus Tribunalibus approbatum.
Et tamen Inditium fallaciſſimum, & eo vti non debent indiſtinctè Iudices timentes Deum.
Honorifica mentio Illuſtriſſimi Viri D. D. Conſalui de Salamanca.
De facto accidit hic caſus in Ciuit.Crem.
Deciſio Senatus in hac materia, & quomodo intelligenda.
Clara diſtinctione tota hæc materia abſoluitur vbi honorifica mentio D.Merendæ.
Inditium de Olla plena Vnguentis, &c. reperta penes ſagam.
Loquutio Sagæ cum Dæmone.
Inuentio alicuius penes patibula.
Inditium quod quis alios doceat incantationes.
Subita mors ſequuta ex eo, quod ſagatangat inimicum.
De nominatione facta à Dæmone.
De rebus repertis in ceruiciali.
Singula hæc inditia non ſunt ad torturam ſufficientia.
Quid in hac materia ſentiendum de fama publica.
Pulcherrima traditio in hac materia Caſtri Palai, & declaratur quomodo in hoc crimine debeat Iudex eſſe facilis ad torturam.
Proceſſus non ſunt inchoandi per eum ad Aures &c.
Deciſio Senatus Noſtri Mediolani in hac materia.
Quæ conſideranda ante Carcerationem Maleficæ.
Perquiſitio domus Malefici quando, & quomodo facienda.
Medici qua cautela examinandi.
Medicorum Iudicia fallacia.
Maleficæ in ſeparatis Carceribus cuſtodiendæ.
Iudex eas alloqui non debet niſi Iuditialiter.
Quomodo maleficæ interrogandæ, & de toto ordine proceſſus.
Tortura debet eſſe ſimplex omnino, & ſine ſquaſſis.
Tortura non repetenda, & quando ſecus.
Fæminis non abradendi Capilli, nec Pili ob honeſtatem.
Iudex vti debet in tortura ſale ſcientiæ, & conſcientiæ.
Quomodo ſe debeat gerere Inquiſitor cum mulieribus, quæ à fide Apoſtatarunt.
Iudex in hoc Crimine debet eſſe facilior ad torturam à qua dignitas non excuſat, & de praxi torquendi reum.
Tortura ſuper Complicibus quando danda, & an in hoc delicto.
De tortura ſuper intentione.
Depoſitiones duarum Sagarum atteſtantium ſe in conuentu aliarum vidiſſe aliquem vel aliquam an faciant inditium ad torturam vel capturam, & quid de nominatione à Dæmone per exorciſmum facta.
Socius contra Socium non facit fidem, niſi deponat cum iuramento, & tortura.

229 Deciſio Senatus Mediolani pulcherrima in hac materia.
230 Doctr.Blanci reprobata ex Bellono Papienſi.
231 Multi tenent hoc etiam in S.Offitio habere locum.
232 Hic caſus fuit diſputatus in Congr.Vrbis.
233 Multi alij tenent Socios in S.Offitio admitti ſine tortura, & ſic practicatur in Hyſpania.
234 Conſuetudo vniuſcuiuſque Tribunalis ſequenda.
235 In Inquiſitione Cremonæ, quid obſeruetur.
236 Pulcherrima Doctrina Canteræ in materia illius qui cæpit facere Sortilegium ſed non perfecit.
237 Ceremonia Mahumetana in occidendis Animalibus.
138 Incipiens ſed non perficiens Sortilegium punitur extra ordinem.
239 Ex parte Maleficij perfecta oritur inditium ad torturam quo ad partem non perfectam.
240 Sortilegi ſunt ſuſpecti de Hæreſi, & ideo debent abiurare.
241 Notabilis Doctrina circa indicendam abiurationem vbi quod plene debet conſtare de facto, ob quod indicitur abiuratio.
242 Qualiter Sortilegi hæreticales debent abiurare, & ſeq. & qualiter non hæreticales.
246 Suſpitio leuis in hoc Crimine an tollenda, & qualiter latiſſime.
254 Quid ſit obſeruandum circa facientes Natiuitates, vbi Deciſio Inquiſit.Hyſpaniæ in hac materia.
256 Qualiter puniantur ſortilegi, tam Hæreticales, quam non Hæreticales, vbi etiam quomodo puniantur mulieres ſtrigæ euntes ad Ludos Diabolicos, & quid ſi ſint relapſæ.
259 Qualiter puniatur Iactans ſe quod ſortilegia comiſerit.
260 Inditia indubitata, & violenta quæ ſint.
261 Ex inditijs indubitatis an quis poſſit damnari ad mortem, & qui D.D.de hac re agant.
262 In delictis attrocibus, & non occultæ probationis quis non poteſt damnari, ex inditijs indubitatis pœna corporali, & mortis.
263 Quid in delictis ocultis, & atrocibus, vbi quid in hoc obſeruetur.
In Regno Neapolitano.
In Regno Siciliæ.
In Senatu Mediolani.
In Senatu Dolano.
In Senatu Pedemontano.
In Senatu Luſitano.
In Senatu Arragonenſi.
In Senatu Valentino.
264 Iudices inferiores non poſſunt ex dictis inditijs aliquem ad mortem damnare.
Et in hoc caſu an Iudices inferiores debeant reum torquere, vel eum pena extraordinaria punire, vbi reprobatur Fachineus.
265 Singularis Doct.Bart.ab omnibus approbata.
266 Cum ſtatutum loquitur in rem comprehendit mandantem.
267 Cum vero loquitur tantummodo in perſonam non comprehendit mandantem.
268 Bulla noſtra Gregor.XIV. loquitur in perſonam.
269 Mandantes homicidium proditorium, nec ex iure communi, nec ex Bulla Gregor.XIV. excluduntur ab immunitate Eccleſiaſtica.
270 Honorifica mentio D. Camilli Carcani Iudicis Maleficiorum Cremonæ.
271 Quomodo puniendi hi mandantes remiſſiue.
272 Pueri Malefici quomodo puniendi.
273 De puluere, quam Diabol.ſolet tradere Malefic.
274 Sola cogitatio non punitur lege humana.
275 D.D. de quæſt.noſtra tractantes enumerantur.
276 In Attrociſſimis conatus iunctus cum actu proximo

punitur eadem pœna, ac ſi delictum eſſet ſequutum.

277 *Deciſ. Senatus Mediol. in materia mandatariorum.*

278 *Deciſio Senatus Sabaudiæ in materia tentati homicidij cum Robaria.*

279 *Deciſio Senatus Pedamontani in materia vnius qui tentauerat introducere peſtem per vnguenta quamuis inutilia.*

280 *Deciſione Regni Neapolitani, & Galliæ in materia conatus in Attrociſſimis.*

281 *Conatus in attrociſſimis iunctus cum actu remoto, quomodo puniatur.*

282 *Et quid in delictis non attrocibus.*

283 *Propinans Venenum non ſequuto effectu an puniatur pœna mortis.*

284 *Deciſio Senat. Med. in materia Veneni propinati.*

285 *Quid cum propinatio aggrauatur ex circunſtantijs.*

286 *Deciſiones Senatus Med. & Pedemon. cum propinatio aggrauatur ex circumſtantij, & 288.*

289 *Sortilegij Crimen eſt attrociſſimum.*

290 *Conatus iunctus cum actu proximo non ſequuto effectu in materia Maleſitij Hoſtilis non punitur pœna noſtræ Conſtitutionis.*

291 *Mors in Bulla noſtra enunciatur per modum conditionis.*

292 *Talis conatus punitur pœna extraordinaria.*

293 *Et quod puluis à Dæmone recepta eſſet inutilis an tunc poſſit puniri reus, ac ſi puluis vtilis fuiſſet.*

294 *Confeſſarius animaduertere debet, an ſortilegus habuerit errorem in intellectu, item an ſortilegium ſit reſeruatum Epiſcopi loci, & 295.*

296 *Abſoluto ſortilegio ab Inquiſitore ab excommunicatione, ſi quam &c. adhuc confiteri debet peccatum ſortilegij Confeſſario.*

297 *Expedit aliquando pro abſolutione à reſeruatis mittere pœnitentem ad ſuperiorem.*

298 *Quæ obſeruanda ad inducendam contritionem in ſortilegio.*

299 *Dæmon ſæpe ſortileg. inducit ad deſperationem.*

300 *Circa ſortilegi Confeſſionnem, quomodo ſe gerere debeat Confeſſarius.*

301 *De ſpeciebus ſuperſtitionum, remiſſiue.*

302 *De quadam Cartula ſuperſtitioſa.*

303 *Quæ obſeruanda à Confeſſario circa abſolutionem ſortilegi.*

304 *An contra Exercentes magicas artes, & Sortilegia ſit lata in iure aliqua Excommunicatio.*

305 *An ante abſolutionem ſortilegi Confeſſarius ab eo exigere debeat Iuramentum de ſimilia amplius non perpetrando.*

306 *An ſocius criminis poſſit abſolui à Confeſſario ſocio criminis in terminis iuris comunis, & ſeq.*

309 *Quid ſtante diſpoſitione Concilij ſeptimi Mediolani, in tit. de Sacramento Pœnitentiæ, §. Qui criminis.*

320 *An confeſſio Socij criminis facta Socio, ſi licita tempore Iubilei.*

321 *An decretum illud Concilij comprehendat ſola peccata carnis, an etiam alia mortalia.*

322 *An ſtante bona fide pœnitentis valeat abſolutio.*

§. PRIMVS.

Sortilegium quid ſit.

1 SOrtilegium diffinitur, vt ſit quædam ſuperſtitio illuſoria, & ſumme noxia, qua homo vtitur dæmonis miniſterio, ita *Ghirlandus in tractatu de ſortilegijs, qu. 1. num. 1. Farin. in praxi crim. qu. 20. num. 73. ſed melior mihi videtur definitio Bodini, de Dæmonomachia l. 1. cap. 1. in princip. quem ſequitur, Scacia, de iud. ciuil. crim. & hæret. lib. 1. cap. 12. num. 20.* qui ſortilegium definiuit, vt ſit, qui ad aliquid conſequendu[m] diabolicis vtitur inſtrumentis.

2 Sortilegiorum tres enumerauit ſpecies *Girlandu[s] ... cto tract. de ſortileg. quæſtione 2. & Farin. dicta quæſt[ione] 20. num. 74.* Prima diuinatiua, per quam ſortilegi fu[tu]ra quædam, præſentia, vel præterita nobis ignota v[ati]cinari conantur, Secunda ſpecies eſt ſortilegij Ama[to]rij, quod fit ad flectendos animos pudicos mulierum [vel] virorum ad libidinem, Tertias ſpecies eſt ſortilegij [ma]lefici, per quod fabricantur infirmitates, morbi, c[alа]mitates, & ſimilia in hominibus, vel brutis, ex quib[us] vel mors maleficiati ſtatim oritur, vel illius corpus [pau]latim conterritur, virtuſque debilitatur.

3 Sortilegi[i no]mine hoc loco continentur diuinatores, Incantato[res,] Strigiæ, ſeu lamiæ, ſortilegi, Idolatræ, Magi, Arioli, A[uſ]pices, & alij de quibus, *Zanchin. de hæret. cap. 22. n. 1 [&] ſeq. ita Farin. de hæreſi, quæſtione 181. nu. 3. verſ.* Præ[ſer]to ſecundo, vbi alios allegat, inter quos *Petrum G[regor.] in Sintagm. Iuris, lib. 34. tom. 3. cap. 3.* vbi agit de p[luri]bus ſpeciebus diuinatorum, quibus addi poteſt lat[iſſi]me materiam per tractans *Martinus del Rio, diſq[uiſit.] Magic. lib. 4. per tot. & alij in præſenti titulo allegan[t].*

§. SECVNDVS.

De poteſtate Dæmonis.

PRæmittenda eſt hæc quæſtio de neceſſitate, vt [po]ſtea facilius, & melius intelligantur, quæ ſumu[s in]fra dicturi, de ſortilegio qualificato, & hæreticali.

4 Et quidem circa elementa, poſſunt tempeſta[tes,] grandines tonitrua, ventos, terremotuſque exci[tare,] ijſque varijs modis lædere, vt patet, Iob 1. poſſun[t] ſegetes ex vno in alium agrum tranſplantare &c. *[Leſſ.] de Iuſt. & iure, lib. 2. cap. 44. dub. 3. num. 14. Marti[nus del] Rius diſquiſit. Magic. lib. 2. quæſt. 11. Binsfeld. de [con]feſſionibus maleficorum, & Sagarum, par. pr. qua c[onc.] 10. fol. mihi 201.*

5 Circa corpora hominum, & animalium, Primo [poſ]ſunt illa celerime de loco ad locum transferre, p[ut] accidit comuniter in Sagis ſeu Lamijs, quas Dœm[on] vere, & realiter, ad nocturnos conuentus transfer[t.] Quidquid enim aliqui dixerint, quod translatio ha[ec ſit] tantummodo imaginaria, attamen opinio hæc eſt [fal]ſa, & reipublicæ pernicioſa, nam, licet negari nequ[eat] quin translatio hæc aliquando ſit imaginaria, atta[men] negari non poteſt, quod etiam aliquando realis [ſit,] prout latiſſime probant *Leſs. vbi ſupra Delrius loc[o ci]tato, quæſt. 26. & Sanchez, ad præcepta decalogi, l[ib. 2.] cap. 40. num. 6.* late omnino videndus *Biſfeld de co[nfeſ]ſionibus Magorum, & Sagarum, parte prima, quæſt. c[onc.] 12. per totam fol. mihi 103. & concluſ. 13. fol. 219. I[n] Theſauro fori Eccleſ. par. 3. cap. 36. nu. 11. & ſeq. Pa[...] Quotid. differ. iuris, diff. 106. §. 3. per tot.*

6 Secundo poſſunt corpora hominum, & anima[lium] transformare, non quidem figuram intrinſecè mu[tan]do, ſed aliam ex vaporibus extrinſecus circum po[nen]do ita *Leſſ. loco cit. num. 18.* qui bene rem hanc exp[licat] *Delrius diſquiſit. Magic. dicto lib. 2. quæſt. 18. Binsfel[d de] confeſſ. Magic. & Sagar. concluſ. 3. fol. mihi 162. vb[i] explicat caput. 4. Danielis.*

7 Tertio poſſunt morbos immittere, qui nulla [...]ca arte queant curari, & ſimiliter morbos omnes [...]re, qui naturaliter queunt ſanari *Leſſ. dicto dub. 3. [num.] 19. & 20. Binsfeld. vbi ſupra concluſ. 7. & 8.*

8 Quarto occultos Thæſauros poſſunt eruere, [...] etiam poſſunt ſe reddere aliquo modo inuiſibiles [...] Dœmones in homines immittere, vt ab ipſis obſid[ean]tur, *Leſſ. loco cit. num. 21. & 22.*

9 Quinto poſſunt impedire actus matrimonlales [...]

ref-

efrigerando hominem ab actu illo, adhibendo virtu-es rerum occultas, vel prohibendo miſſionem ſpiri-uum ad membrum, in quo eſt virtus motiua, auctor ucernæ Inquiſitorum in tractatu de Strigijs, *num.*14. *erſ.* quod autem *Binsfeld. vbi ſupra concluſ.6. fol.*192.

Sexto actum venereum poſſunt exercere cum viris, xhibendo ſe ſuccubos, & cum mulieribus exhibendo incubos, & hoc caſu poſſunt prolem gignere, defe-endo ſemen alicuius in vas mulieris in actu copulæ, & unc prolis verus pater eſt, non demon, ſed ille homo uius ſemine dœmon fuit abuſus *Delrius vbi ſupra qu.*5. late *Petrus Thyreus, de apparitionibus ſpirituum, bro primo, cap.*19. *numer.*2. *& pluribus ſequentibus, insfeld. vbi ſupra, concluſ.*5. *fol.*172. & vltra exempla aria huiuſce rei a ſupradictis auctoribus adducta, ſu-ra quinquaginta annos, vt videre eſt ex votis manu riptis *D. Amid. vot.*12. *tom.*1. *ad fuit in Ciuit. noſtra,* uædam Mulier, quæ venereæ comiſcebatur cum dœ-none, credens ſe comiſceri cum quodam ſuo amaſio efuncto, non autem cum dœmone, cum quo tamen unquam apoſtatauit a fide, nec de hoc vnquam ab eo uit requiſita, quæque poſtquam fuit carcerata, ei in arceribus apparebat quotidie, licet ſecum non comi-ceretur.

Septimo poſſunt facere, vt naſcantur gigantes, quia oſſunt, cum cœunt cum mulieribus eligere ſemen, lurimum, craſſiſſimum, calidiſſimum, ſpiritibus af-uens, & ſeri expers, *Delrius vbi ſupra, quæſt.*15. *verſ.* ltimum in hac *quæſt.& idem dicendum de Pigmeis.*

Octauo poſſunt facere beſtias loqui, vt accidit in ſer-ente, qui tentauit Euam, *Delrius, quæſt.*19. Item poſ-unt facere vt homo inediam perferat, longiſſimoque empore dormiat, idem *Delrius quæſt.*21. ſicuti etiam oſſunt ſeni iuuentam reddere, Delrius, qui id probat arijs exemplis *dicta leg. ſecunda, quæſt.*23. & produce-e aliqua mixta ſenſibilia imperfecta, quæ generantur x putri, *Delrius, vbi ſupra, quæſt.*14.

Ex alia parte certum eſt, demonem non poſſe facere niracula vera, nam hæc potentiam requirunt infini-um, & ſic demon non poteſt ſuſcitare mortuos, viſum eddere ceco nato, facere, vt idem corpus ſit in duobus ocis, & ſimilia, *Delrius diſquiſit. Magic. lib.*2. *quæſt.*7. *te Binsfeld. de confeſſ. Magor. & ſagarum prima parte, uæſt. concl.*1. *fol. mihi* 157.

Nec etiam demon poteſt ordinem naturæ, & leges niuerſi mutare, vel euertere, *Delrius loco citato, quæſt.* o. cum autem effectus, qui a diabolo expectatur, po-entiam eius ſuperat, tunc effectus ille cenſeri debet ræſtigiatorius, *Delrius diſqu. Magic. lib.*2.*q.*6.*in fin.* ad uem ſemper recurrendum in ſimilibus materijs.

Circa animam humanam coniunctam corpori, de-non ea omnia poteſt, quæ ex corporis diſpoſitione, & naginatione pendent, vt inferre amentiam, incitare d amorem, odium, libidinem, facile enim eſt demoni fficere, vt obiectum aliquod aſſidue oberſetur phan-aſiæ in modum, vel conuenientis, vel diſconuenientis, concitare humores, & ſpiritus confectanee effectui moris, vel odij *Leſſ. de Iuſt. & Iure. libro ſecundo, cap.*4. *dubio tertio, num.*23. *Delrius diſqu. Magic. lib.*2. *uæſt.*24.

Circa animam vero ſeparatam nihil poſſunt demo-es, præterquam quod damnatis poſſunt irrogare ſup-licia, & tormenta ſecundum modum, & menſuram a iuina iuſtitia pro meritis conſtitutam, itaq; non poſ-unt illas ab inferis excitare, & viuis repreſentare *Leſſ. bi ſupra, num.*23. *verſ.* circa animas ſeparatas, *Delrius b. ſecundo quæſt.*6. *& latiſſime q.*26.

Solum circa hoc difficultatem facit, illud primi *Re-um, cap.*28. vbi cum Saul petijſſet excitari Samuelem er Phitoniſſam, ipſe Saul apparuit, vt verior ſententia enet, quod confirmatur, ex *cap.*46. *Eccleſ.* vbi Samuel dicitur propheta ſſe poſt mortem, & Regi interitum prædixiſſe, & ipſum Samuelem, vere apparuiſse Sauli probarunt *Galatin. contra Iudæos, lib.*6. *cap.*10. *Ioſeph. lib.*6. *Antiquit. cap.*14. *Lyran. & Abulenſ. ibi, Petrus Thyreus. de apparitio. ſpiritus, cap.*11. *n.*8. *&* 9.

Verum Samuel non vi magica ſuſcitatus prodijt, ſed diuina in cenam impij regis, cuius rei ſignum eſt, quod magicam incantationem præuenerit, vnde, & turbata eſt Phitoniſſa, & rectus capite ſurſum elato emerſerit è terra, contra morem vmbrarum magica-rum quæ pedibus ſurſum verſis, & capite deorſum pro-dire dicuntur, ita *Leſſius qui rem hanc fuſe explicat lo-co cita'o, num.*24. *videatur ad hoc, D. Thom.*2.2. *quæ-ſtione* 95. *artic.*4. ad ſecundum, & eo loco omnes eius commentatores, *& Io. Marianam Societ. Ieſu, in di-ctum cap.*28. *Regum. numer.*15. vbi alios DD. ad hoc refert.

§. TERTIVS.

De pacto Sortilegi cum Dæmone, expreſſo, & tacito.

17 Inter ſortilegium, & demonem duplex pacti genus interuenire ſolet, expreſſum vnum, tacitum alte-rum, ita *Farin. de hæreſi, quæſtio.*181. *num.*34. *Bisfeld. de confeſſ. Maleſ. prœludio* 6. *per tot. Suarez, de relig. tom.*1. *lib.*2. *de ſuperſtitione, cap.*9. *Sanchez, in præcepta Decalogi, lib.*2. *cap.*38. *numer.*3. *& ſequent. latiſſime Delrius diſquiſit. magicarum, lib.*2. *quæſtione quarta, & quinta.*

18 Expreſſum cum demone pactum eſt, quod expreſ-ſit verbis a ſortilegio fit cum demone, aut cum ſciens aliquis demonem per aliquod ſignum occulta docere, illud ea docendus vſurpet, ita *Sanchez*, & alij locis al-legatis videatur *Delrius, qui dict. quæſt.*4. *verſ.* Primo ſciendum eſt declarat omnes modos, quibus hoc pa-ctum fieri ſolet. Quamuis exiſtimarem ego falli San-chez, dum voluit, vſurpantem ſigna, & caracteres, ad quorum vſum demon aliquid facit, habere pactum ex-preſſum cum demone, cum re vera illud tantummodo ſit pactum tacitum, & implicitum, vt videre eſt ex *Del-rio, & alijs vbi ſupra.*

19 Tacitum pactum eſt cum ſuis ſuperſtitioſis vtitur ſignis, ad quorum vſum demon vigore pacti expreſſi habiti cum primo inſtituente, aliquid facit, & opera-tur, ita *Delrius vbi ſupra, verſ.* Pactum tacitum duplex, & latiſſim. *vbi ſupra, tot. cap.*9.

20 Ex quo colligitur pactum hoc tacitum cum demone interuenire poſse, etiam abſque eo quod ſortilegus in-tendat opem demonis implorare, cum enim ſigna illa a ſortilego vſurpata, ex ſola ſecreta hominis ope effe-ctum ſperatum efficiant, eo ipſo quo, quis his vacat ta-cite velle videtur demonis opem, *Sanch. vbi ſupra, n.*4. Et hoc eſt, quod ſubtilis. docuit *Caiet.*2.2.*qu.*95.*art.*2. *verſ.* ad euidentiam huius quem ſequitur *Symanch. de Cath. Inſtit. tit.*63. *num.*13. *& Suar. loco cit. num.*13. *& num.*7. vbi quod, per craſsam ignorantiam, vel in ad-uertentiam poteſt quis velle contraria, vnum formali-ter, aliud virtualiter vt accidit in his ſortilegis, qui for-maliter nolunt opem demonis, & virtualiter illam vo-lunt, vtendo ſignis, & caracteribus magicis.

21 Malitia vtriuſque pacti, in eo ſita eſt, quippe ab ipſo mundi exordio *Gen.*3. Deus inter homines, & demo-nes inimicitias poſuit eaſq; vniuerſi in Baptiſmo ſpon-dent, quare pacta huiuſmodi cum demone ineuntes fedus cum Dei inimico, & hoſte iurato ineunt, quam-obrem pertinet hoc ad proditionem quandam, & apo-ſtaſiam, inſtar militum, ad contrariam inimicorum factionem declinantium, ita *Sanchez loco citato, dict. cap.*38.

cap.38.num.6.Suar.de relig.tom.1. lib.2. de ſuperſtitione, *cap.8.num.19. poſt Caiet.2.2.quæſt.90 art.1. optime Eymericus in directorio Inquiſitorum p.2. quæſt.43. & ob id D. Paulus prima, ad Corinth. cap.19.* dixit Nolo vos ſocios fieri dœmoniorum.

22 Quærit *Suarez, loco ſupra citato, cap.10.* an diuinatio V. G. & Sortilegium factum per pactum tacitum cum dœmone, differat ſpecie a facto cum eodem dœmone per pactum expreſſum, Et omittendo ea, quæ in ſcholis pro vnitate ſpecificata dictorum ſortilegiorum dici poſſent, clarum eſt, quod, quod ad pœnas ac præſumptionem de hæreſi Sortilegia illa habenda ſunt pro diſtinctis ſpecie ita *Suar. loco citato, & D. Thom.in 2.2. quæſt.95. art.3.* ad primum, vbi ait multo grauius eſſe Dœmones inuocare, quam aliqua facere quibus dignum ſit, vt ſe dœmones ingerant, licet in foro Conſcientiæ, *Diana reſol. moral.part.1. tract.7.reſol.66.* voluerit dicta ſortilegia non differre ſpecie, ac proinde in confeſſione non eſſe neceſſarium, quod in ſpecie exprimantur, certum tamen eſt, quod cum in Sortilegijs factis cum pacto tacito non ſit tam clara eorum malitia ſicuti eſt in alijs ſortilegijs, in foro conſcientiæ ſortilegus ex pacto tacito aliquando euitat culpam mortalem, videatur *Portel. in dubijs regul. verbo, ſortilegia, numer.26. & Boſnanienſ.in deciſ.totius Theol.l.3. cap.8. quæſt.1. concluſ.6.*

§. QVARTVS.

De Sortilegijs Hæreticalibus, & non Hæreticalibus.

VVlgatiſſima eſt ſortilegiorum diuiſio, in qualificata, ſeu hæreticalia, & non qualificata, ſeu non hæreticalia, de qua latiſs. *Pegna, Scaccia, Farin. & Delrius locis infra allegandis.*

23 Sortilegium hæreticale, & qualificatum eſt, quod exercetur cum aliquo dicto, ſeu facto hæreticali, vel cum abuſu Sacramentorum, vel rerum quas Theologi vocant Sacramentalium, Olei Sancti, Candelæ Benedictæ, Agnus Dei, &c. vel cum in eo adhibetur Euangelium, Symbolum, Pater noſter, vel aliquis Pſalmus Dauid, vel aliæ orationes, vel verba ſcripturæ, maxime ad effectum conſequendum, quod de ſe ſit peccatum mortale, ita *Pegna ad director. parte ſecunda, comm.67. Farin. de Hæreſi, quæſt.181. num.2. & pluribus ſequentibus, Scaccia de Iud. Ciuil. Criminalibus, & hæreticalibus, libro 1. cap.12. numer. Delrius diſquiſit. Magic. lib.5. ſectio.15. per tot. Leo. in Theſauro fori Eccleſiaſtici p.3.c.36.n.9.* Ex quibus plura in praxi colligi poſſunt.

24 Primo Sortilegium hæreticale comiſti ab ijs, qui a Dęmone petunt ea, quę ſoli Deo reſeruata ſunt, vt cum petunt reſurrectionem mortui, veram creationem, illuminationem cæci nati, &c. ita *Farin. de Hæreſi, quæſt. 181. num.5.* vbi alios antiquos quos D.D. allegat.

25 Secundo Sortilegium Hæreticale committunt rebaptizantes puerum, vel Baptizantes imagines, magnetem, vel hominis mortui cadauer, ita *Farinaz, de Hæreſi dicta quæſtione 181. numer.23. & ſequent. Scacc. loco ſupra citato numero 36. Pegna comm.67. verſ.* Poſtremo generaliter *Leo.in Theſ.fori Eccleſ.dicto cap.36. num.10. & Delrius diſquiſit. Magic. lib.5. ſect.15. verſ.* Dico quarto, vbi quod iſti, vel ſunt hæretici ſi credunt formam, & materiam Baptiſmi eſſe aliam ab ea quam Chriſtus inſtituit, vel ſi ſic non credunt, ſunt vehementer de hæreſi ſuſpecti.

26 Tertio Hæreticale Sortilegium eſt, cum Dæmoni tribuitur Adoratio vel latriæ, vel duliæ ſoli Deo, & Sanctis eius debita, ita *Eymericus in Directorio p.2. qu.43.* ferè per totam, vbi etiam *Pegna latiſſ. Scaccia di[...] cap.12. num.15. & ſeq.* Dicitur autem ſortilegus [...]triæ honorem Dæmoni dare, ſi vocaret eum Deu[...] vel alijs verbis denotantibus diuinitatem, honor[...] vero Duliæ ſi eum vocaret Sanctum, vel Beatum, [...] genuflecteret, præces funderet, luminaria accender[...] thus, & alia aromata ei offerret, immolaretque ei [...] quod animal, vel ſanguinem proprium, de quibus vi[...] *Eymeric.loco cit. & Scacc. d. cap.12. numer.26. & [...] Leo.d.cap.36. num.9. & 10.*

27 Quarto Sortilegium Hæreticale eſt, quod fit ad i[...]uenienda furta, cum puella virgo habens cereum [...] cenſum in manu ponitur ante phialam plenam aq[...] & profert hæc verba, Angelo bianco, Angelo ſant[...] *per la tua ſantità, per la mia virginità moſtrami ch[...] volto tal coſa*, ita conſuluit pleniſſ. *Barbat. conſil.55.[...] 1. Decian.tract.crim.lib.20. cap.17. verſ.* Item Hær[...]cus eſt, qui per Phialam, *Pegna, parte ſecunda, comm.[...] latiſſ. Farin. de Hæreſi quæſt.181. num.15.*

Et licet *Clarus in §. Hæreſis num.23.* ad finem [...]preſſe reprobet Barbat, pro vt etiam facit *Rimin.[...] conſ.414. n.16. & ſeq.* expreſſe docentes Sortilegi[...]cta ad inuenienda furta non eſſe Hæreticalia.

Attamen veritas eſt, quod huiuſmodi ſortilegia t[...] ſunt Hæreticalia, cum in eis interuenit abuſus vel [...]cramentorum, vel Sacramentalium, vel aliquid al[...] ex his quæ ſupra diximus, alias ſecus, *Farin. vbi ſup[...] num.17.* In caſu autem noſtro negari non poteſt, q[...] Sortilegium ſit Hæreticale, cum in eo diabolus voce[...] Sanctus, & ſic duliæ honor ei impendatur, Idem dic[...]dum de vſu ſpeculi ad ſcienda futura, cum accenſi[...] candelæ quæ adorationem ſignificat, *Ricc. deciſ.C[...] Archiepiſc. Neapol.243. per tot. vol.2.*

28 Quinto quæcumque ſortilegia fiunt a Sortilegis [...]bentibus pactum expreſſum, cum Dęmone reſpe[...] operantis ſunt Hæreticalia, etiam ſi talia non eſſent [...]tione operis, vt quia a Dęmone peteretur res, ſu[...] facultatem naturalem non excedens, ita *Mart. Delr[...] diſqu. Magic. lib.5. ſect.15. num.2. verſ.2.* axioma [...]*nard. in Summ. Diuinorum præceptorum qu.2. cap.[...] verſ.2.* erit ſortilegus, tales enim pacta cum Dęm[...] ineuntes, ſunt vehementer ſuſpecti de Apoſtaſia, i[...] *Zanard. ibi ex D. Thom.2.Sent.diſt.7. Genuenſ. in P[...] Curiæ Archiepiſc. Neapol. cap.18. n.11. verſ.* Item [...]hementer ſuſpecti in nouiſſ.impreſſ. & in Antiquis [...] 23. Sexto Breuiter omnia ſortilegia ſunt hæretical[...] in quibus ſortilegi Imagines baptizant, pueros reba[...]zant, caput defuncti fumigant, Sanctorum Imagi[...] conculcant, ſputis fędant, Cruces deijciant, vel con[...]gunt, Sacramentis Sacris, vel Sacramentalibus neſa[...] abutuntur, dæmones, inuocant, eis thura adolendo [...]crificia offerendo, candelas accendendo, cultum [...]buendo, genua flectendo, humi proſternendo, pr[...] emittendo adorando, ſe eis deuouendo, obedienti[...] promittendo, laudes eorum vel cantus proferen[...] caſtitatem, pro eorum reuerentia, vel admonitu [...]uando, Ieiunando, carnem ſuam macerando, ve[...]bus nigris, vel albis pro eorum reuerentia induen[...] per characteres, ſigna, & ignota nomina obſecran[...] Aues, vel alia ſimilia animalia immolando, ſanguin[...] proprium ex ſe emittendo, vel aliquid ſimile in eo[...] cultum, & obſequium peragendo, qui eorum ſcr[...] nomina honoris, & cultus cauſa ſecum deferunt, [...] latiſſ. hæc omnia proſequitur, *Beloch. de caſibus re[...]uatis, part.2. qu.1. in primo caſu Tabellæ Anchonita[...] num.73.* & fere per totum illum caſum, ex quibus [...]

29 ligitur quod Sortilegium non hæreticale eſt, in q[...] nulla ex ſupradictis interueniunt, ita D. D. ſupra[...] legati, quod pariter prohibitum, & vetitum eſt [...] regulariter exerceri non ſolet, ſine pacto ſaltem [...]plicito cum demone, & ob id licet ad bonum fine[...]

fa

factum, punitur ab Inquiſitoribus, vt fuit deciſum in Curia Archiepiſcopali Neapolit. in quadam vetula octuaginta annorum, quæ huiuſmodi ſimplicia Sortilegia faciebat ad ſanandas infirmitates, teſte *Ricc. deciſ. illius Curiæ* 144. *vol.2. quam deſumpſit à Carocc. deciſ.*88. *per tot.* Sic etiam ſimplex Sortilegium videtur ſuperſtitioſus ille medendi modus, quo vulnus breuiſſime curatur, applicando medicamentum petijs lineis ſanguine vulnerati madefactis, quia agens naturale naturali actione tranſeunte non poteſt agere in diſtans, ita *Bonacina de legibus diſp.*3. *qu.*5. *punct.*4. *n.*18. *& ſeq.* vbi, quod ita fuit concluſum in Penitentiaria Mediolani, *& num.*19. addit hoſce ſic medentes debere denunciari S. Officio, & ita in noſtro S.Officio Cremon. huiuſmodi ſic, vel ſimilibus modis medentes, puniuntur grauiſſime, ſimiliter Sortilegium non qualificatum eſt, quod fit cum oſſibus mortuorum, deſumptis ex aliquo cæmeterio.

Et licet aliqui Viri docti, & Pij voluerint, illud Sortilegium eſſe qualificatum, quia oſſa illa ſunt pars corporis humani ſolemni ritu ab Eccleſia benedicti, dum Eccleſiaſticæ ſepulturæ traderetur, attamen opinionem hanc Ego ſemper falſam exiſtimaui, quia oſſa illa non poſſunt dici quid Sacramentale eo modo, quo a D. D. Sacramentalia vocantur, præterquam quod hinc ſequeretur, quod Sortilegium factum cum capillis Mulieris eſſet qualificatum, quia capilli ſunt pars corporis Mulieris ab Eccleſ. in Baptiſmo benedicti, & in Confirmatione ad Epiſc. Sacro Chriſmate inuncti, & ita pluries practicatum fuit in noſtro S. Officio Crem. me Conſultore exiſtente.

§. QVINTVS.

De Sortilegio Sanitatis quando ſit Hæreticale.

SOrtilegia quantumuis ad bonum finem facta illicita eſſe concedunt omnes quos longa ſerie refert, *Petr. Binsf. in l.4. quæſt.5. concluſ.2. Cod. de Maleſ. & Matemat.* quinimo Sortilegia huiuſmodi aliquando ſimplicia eſſe, aliquando verò qualificata, & hæreticalia nequaquam probabiliter poteſt dubitari.

Si enim ſine vlla immixtione Sacramentorum vel rerum quas Theologi Sacramentales vocant, vel ſine alijs a nobis ſupra recenſitis, num.23. & ſeq. fiat Sanitatis ſortilegium certe erit ſimplex, ſed ſi aliqua ex eis interueniant, non video quare, non debeat dici Sortilegium qualificatum, & ne id proprio marte dicere videamur, allego in terminis *Torreblancam de Magia, lib.2. cap.49. num.56. vbi ex Martino del Rio diſquiſit. Magicarum lib.3. cap.2. qu.4. ſect.7. verſ. per Chriſtum, & cum Chriſto, & verſ. De hæc formula,* narrat, quod quidam ſalutator Ipri, fuit damnatus, vt Negromanticus, ex eo quod recitatis verbis Sacroſanctæ Conſecrationis, & nonnullis alijs ſanabat omnia vulnera, *& num.*55. addit idem Torreblanca omnino videndus, huiuſmodi Sortilegia ſanitatis, eo ſuperſticioſiora eſſe, quo ſanctiores res in eis permiſcentur, quia res Deo debitæ, & dedicatæ in ſortilegijs adhibitæ Diabolo eius hoſti offeruntur, vt notat *Io. Criuil. de ſuperſt. p.3. cap.*11.

Neque dubitandum eſt quin Inquiſitores ſint Iudices competentes in huiuſmodi ſortilegijs ſanitatis, quæ paſſim ab Hyſpanis vocantur en Salmo, quod verbum noſtra lingua ſignificat medicamentum, quod fit recitando ſuper infirmo Pſalmos, & Orationes, vt dixit Laur.Franciosin. in ſuo elegantiſſimo Dictionario Hyſpano, & Italico parte 2. in verbo *Enſalmadera*, ita enim practicatur in Hyſpanis Inquiſitionib. vt atteſtatur, P. *Diana reſolut. Moral. par.4. tract.8. reſol.*122. *& tractat.3. reſol.*62. vbi etiam reſoluit orationem inci-
36 pientem *Crux Chriſti, &c.* ad peſtem euitandam eſſe omnino ſuperſticioſam, & vti talem fuiſſe a S.C.S.Officij declaratam, per literas Eminentiſs. D. Card. S. Honufrij, datas ad Inquiſitorem Hetruriæ, 18. Septemp. 1630. vti etiam atteſtatur P. Marchinus Religioſus Congreg. Clericorum S.Pauli Decollati, in ſuo eleganti tractatu de peſte in problematibus fol.44. probl.33.

37 Et in noſtra Inquiſit. Cremonæ poſſum ego atteſtari huiuſmodi ſortilegia ſanitatis grauiſſime puniri, pro facti, & perſonarum qualitate à Reuerendiſs. per tempora Inquiſitoribus.

Et ita in Congregatione noſtra Sancti Officij coram Eminentiſſ. D. meo Camporeo, die 25. Septembris 1638. per omnes D. D. Conſultores, vno excepto fuit dictum ſortilegium cum Hoſtia non conſecrata factum ad ſanitatem eſſe hæreticale, & in ea dicebam, quod licet D. D. in hac materia loquantur tantummodo de Hoſtia ſuper qua celebratæ ſunt Miſſæ, attamen vltra rationes ſupra allegatas, idem conuincebat ſequens ratio, Quod forma Sacramenti Euchariſtiæ adhibita in ſortilegio in omnium ſententia reddit illud qualificatum, igitur idem dicendum eſt de alia parte Integrante eiuſdem Sacramenti ideſt de Hoſtia non conſecrata, quæ adeo eſt materia Sacramenti, quod moraliter pro Euchariſtia tantummodo eſt deſtinata, & non eſt ſicut aqua, & oleum reſpectu Sacramenti Baptiſmi, & Confirmationis quæ de ſe ſunt materiæ communes tam ad Sacra, quam ad profana.

Et ſi dicatur quod vtimur Hoſtia non conſecrata aliquando ad literas claudendas reſpondetur, quod hoc eſt mere per accidens, & non tollit, quin Hoſtia moraliter tantummodo pro Sacramento Euchariſtiæ ſit deſtinata.

§. SEXTVS.

An Sortilegium ſit qualificatum in quo Sanctitas alicuius Sancti Canonizatì in dubium reuocatur.

SOlent plerumque impij Sortilegi Sacrilegis orationibus vti in quibus Sancti aliqui inuocantur cum conditione, *ſi Sanctus eſt, vel ſi Sancta es,* ideò opportunè, quæritur an huiuſmodi ſortilegia ex hoc præciſe ſint qualificata.

In hac re breuiter dicendum eſt, hanc quæſtionem ab alia pendere de qua agunt Theologi *in 3. ſententiarum diſtinct.25. cum Magiſtro, & in* 2.2. D. Thomæ in
38 materia de fide an Papa poſſit errare in Canonizatione Sanctorum, hac enim diſcuſſa clare patebit ſolutio præſentis difficultatis.

Circa hanc igitur Canonizationis Sanctorum materiam arbitror ſtatuendas eſſe duas concluſiones.

39 Prima concluſio ſit, Papa non poteſt errare in Canonizatione Sanctorum, hęc concluſio eſt contra Ioan. Viclef, & alios hæreticos apud Thomam Valdenſem tom.3. de Sacramentalibus, cap.122. qui dixerunt totum contrarium Papam ſcilicet poſſe errare in Canonizatione Sanctorum.

40 Probatur autem concluſio, quia Eccleſia vniuerſaliter colit Sanctos Canonizatos, at ex D. Auguſtino inſolentiſſimè inſaniæ eſt diſputare an ſit faciendum, quod tota facit Eccleſia, videatur *Bellarm. tom.1. eius controu. diſput.7. generali de Eccleſia triumphante, lib.* 1. *cap.*9. vbi hoc probat multis argumentis, & reſpon-
41 det ad locum quem, vt Diui Auguſtini multi objciũt, *multorum corpora*, honorantur in terris, quorum animæ torquentur in gehenna, & dicit quod debet intel-

ligi

ligi de impijs qui honorantur ſuperbiſſimis ſepulchris, vel de Martiribus donatiſtarum, qui ab hæreticis honorabantur vt Martires, cum eorum animæ re vera torquerentur in Inferno.

42 Secunda concluſio eſt, Propoſitio hæc, Papa poteſt errare in Canonizatione Sanctorum, eſt hæretica.

43 Hæc concluſio eſt contra *Gaetanum in primo tom. eius tractatuum, tract. de Indulgentijs ad Iulium tertium, cap. 8. & Canonum, lib. 5. de locis Theologicis cap. 5.* propè finem qui voluerunt ſolum piè credendum eſſe Papam non errare in canonizatione Sanctorum.

44 Eſt etiam contra *Suarez de fide diſput. 5. ſect. 8. n. 8.* vbi dixit eam propoſitionem non eſſe fide, ſed ſolummodo impiam, & temerariam.

45 Probatur concluſio, Papa in hiſquæ ad fidem pertinent, vel rem fidei ſecum trahunt non poteſt errare iuxta promiſſionem Chriſti Domini, *Rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua.* At Canonizatio Sanctorum rem fidei habet annexam, quia hoc ipſo, quod Sanctus Canonizatur proponitur ab Eccleſia vt colendus, & Deus in eo.

46 Confirmatur quia de fide eſt, Papam non poſſe errare in his quæ ad mores ſpectant, igitur multo minus poterit errare in Canonizatione Sanctorum.

Et hanc opinionem contra Gaetanum, & alios latè tenuerunt, & probarunt *Pater Valentia, in 2. 2. diſput. 1. punct. 7. quæſt. 6. §. 46. verſ.* Itaque, *P. Franc. de Pitigian. in 3. ſententiarum diſtinct. 25. qu. 2. art. 5. & P. Ferdinand. de Caſtro Palao in ſuo opere Moral. tom. 1. tract. 4. diſp. 1. punct. 5. §. 4.* qui alios allegant.

47 His igitur ſit ſtantibus dicendum eſt Sortilegia in quibus miſcentur huiuſmodi orationes eſſe hæreticalia ratione illarum conditionum quibus quod eſt de fide certum, proponitur ſub dubio, & ita pluries deciſum fuit in Inquiſitione Cremonæ.

§. SEPTIMVS.

An Præbere pocula Amatoria ſit Sortilegium Hæreticale.

48 De hoc Sortilegij Amatorij genere, varijſque modis, quibus ad illud conficiendum vti ſolent Magi, illiuſque vi, & efficacia, ac tandem de Remedijs aduerſus illud, latiſs. videndus, *Delrius, diſquiſ. Magicarum lib. 3. p. 1. quæſt. 30. per tot.* qui alios citat, ſed ad rem noſtram.

Dicendum breuiter eſt, ſecluſo pacto expreſſo cum Dœmone, ſecluſoque etiam abuſu Sacramentorum, Sacramentalium, & verborum Sacræ Scripturæ, ac dœmum ſecluſa inuocatione ipſius Dœmonis per verba deprecatiua, Sortilegium ad tentandam mulieris pudicitiam non eſt hæreticale, ita *Eymer. in Directorio p. 2. q. 43. Pegn. in comm. ad dictam qu. ſub litera N. §. Qui dedit pocula Petr. Bisfeld. in Commentario legis 4. Cod. de Maleſ. & Mathem. quæſt. 2. concl. 3. Scaccia de Iudit. tom. 1. cap. 12. num. 39.* vbi quod hæc opinio non habet contradictorem, *Farinac. de delictis, & pœnis, quæſt. 20. num. 80. Aloyſ. Ricc. in Praxi fori Epiſc. tit. de hæreſis crimine, reſol. 424. num. 11. verſ.* Si vero, vbi omnes alios antiquiores citat.

Ratio huiuſce concluſionis eſt, quia per hæc ſortilegia poſtulatur Dœmonis auxilium ad tentandum, quod eſt ipſius proprium cum *Matth. 4.* tentator dicatur, ita *Bisfeld. Ricc. & alij ſupra alleg.* & de hac ratione nos infra late, cum de Dœmonis inuocatione loquemur.

49 Dixi ſecluſo pacto expreſſo cum Dœmone, quia tali pacto exiſtente Sortilegium, ſi non ratione operis, ſaltem ratione operantis, eſt hæreticale iuxta ea quæ ſupra dixi *quæſt. proxima præcedenti verſ. 5:* Quæcumqu[e] *ex Mart. Delrio, Genuenſe, & Zanardo locis alleg.*

50 Dixi etiam ſecluſo abuſu Sacramentorum, reru[m] Sacramentalium, & verborum Sacræ Scripturæ, na[m] ſi in hiſce poculis miſceantur, Hoſtia Conſecrata Sa[n]guis Ieſu Chriſti, Aqua Benedicta, Reliquiæ Sancto[]rum, Pater Noſter, Pſal. aliquis Dauid, &c. Sortil[e]gium erit Hæreticale, huiuſmodi pocula præbere *Ric[c.] loco citato num. 11. verſ.* & huic primæ *Pegna loco cit[a]to, verſ.* Rurſus id quoque animaduertendum, & n[] ſupra etiam alios cumulauimus quæſt. præcedenti, ve[] Sortilegium hæreticale, & qualificatum, *Bisfeld. lo[co] proxime alleg. qu. 2. concl. 5.*

Dixi tandem dummodo Dœmon. non inuocet[ur] verbis deprecatiuis, propter ea quæ latiſſ. infra dic[e]mus, de inuocantibus Dœmones.

In hac tandem materia notandum diligenter e[ſt] quod ab omnibus ferè aduertitur, in hiſce caſibus, re[os]

51 amatoria pocula præbentes exactiſſime examina[n]dos, & interrogandos, an credant maleficia, aut Dæm[o]nem poſſe cogere alicuius viri, vel fœminæ voluntate[m] ad amorem inhoneſtum, nam ſi hoc crederent, vt v[] Hæretici tractandi eſſent, niſi illos ignorantia excu[ſa]ret ita *Alp. à Caſtro de iuſta hæretic. punit. cap. 15. in f[] lib. 1. Pegn. dicto Commentario 68. verſ.* Rurſus, *Bisfe[ld.] dicta qu. 2. concluſ. 4. Graff. in ſuis Aureis deciſ. P. P. li[b.] 2. cap. 5. num. 22.*

§. OCTAVVS.

An Sortilegium factum cum Hoſtia non Conſecra[ta] ſit Hæreticale.

52 In hoc pugnantes ad inuicem ſunt doctorum ſ[en]tentiæ, nam aliqui dixerunt hoc caſu Sortilegi[um] minime poſſe vocari Hæreticale, etiam ſi ſuper ea M[iſ]ſæ celebratæ, ſint, ita *Farin. de Delict. & Pœnis, qu. 2[] num. 84. & de Hæreſi ; quæſt. 181. num. 20. vbi alleg[] Locatum in Iudiciali Inquiſit. verbo Sacerdos num. 4. [] Delrium diſq. Magic. lib. 5. ſect. 15. verſ.* Dico quinto contrario, & melius, veriuſque.

53 *Scaccia de Iudit. Ciuil. Crimin. & Hæretic. li[b] cap. 12. num. 34. verſ.* Sortilegus igitur dixit ſortilegi[um] eſſe Hæreticale, vti in ſortilegis Hoſtia non conſec[ra]ta, in qua tamen Miſſæ celebratæ ſint, & ait ſe neſc[] quomodo ſaluari poſſint à lapſu *Oldrad. Farin. & Gh[]* qui contrarium tenuerunt, nam cum ſortilegus ill[a] Hoſtia vtatur, quia fuerunt ſuper ea celebratæ Miſ[ſæ] intendit virtutem Miſſarum miſſere in ſortilegio, quamuis Hoſtia non ſit Sacrata, attamen cum prop[ter] Miſſas ſuper ea dictas adhibetur in ſortilegio, neg[ari] non poteſt, quin talis ſortilegus re Sacra abutatur, [] enim crederent Miſſas Hoſtiæ virtutem addere, Mi[] ſuper ea dici non curaſſet, *Scaccia loco citato, verſ.* Q[] nimo Vlterius.

53 *Zanardus in Summ. diuin. Præcept. parte 2. c. 64. v[]* Imo teneo, quod vbi, ſubtiliter docuit quod vti Ho[ſtia] non conſecrata, in Sortilegio, & eam in aere ſurſ[um] cum ſpretu proijcere, ſiue apoſtatando à fide, ſiue n[] etiam ad effectum bonum in ſe, puta ad ſoluendu[m] maleficium, quamuis in modo malus ſit, etiam ſi ſu[per] illa Hoſtia, non ſint celebratæ Miſſæ erit actus, faci[] tem reddens de Hæreſi vehementer ſuſpectum, & it[] conſuluiſſe, in Sancto Officio Cremonæ atteſtatur, Anno 1611. dum eſſet S. Officij Conſultor.

Mouetur P. Zanadus Primo, ex eo quod in quacu[m]que Hoſtia reperitur Crux Chriſti, quæ vbicumq; & [] quacumq; materia reperiatur ſéper eſt adoranda Ad[o]ratione Latriæ, vti docuerũt communiter Theolog[i] *3. ſent. diſt. 9. & in 3. part. ſummæ D. Th. q. 25. art. 4.*

Se-

Secundo, quia ſæpe non rem, ſed ſignificatum inſpicimus at quæcumque Hoſtia, ſiue conſecrata,ſiue non, ſemper repreſentat Sacroſanctum Miſſæ ſacrificium, vnde eam ſpernere,in neceſſarium conſequens eſt ſpernere Sacramentum Altaris.

Tertio, quia ſi Sortilegus non intellexiſſet derogare Sacramento Altaris, cur potius Hoſtiam, quam aliam rem ſelegiſſet.

Et ex his ego quoque ſum in eadem Sententia, cum Scaccia, & Zanardo, ad cuius maiorem declarationem.

54 Confidero, quod Diabolus fuit inuentor, & inſtitutor primus omnium Sortilegiorum, qui ad talia Sortilegia, tales res adhiberi voluit, vt eius auxilium ſortilego daret, Diabolus autem inimicis. eſt Dei, & Sacroſancti Sacramenti Altaris, vti continentis Corpus Ieſu Chriſti, & Sacrificij Miſſæ, quod Paſſionem Chriſti repreſentat, per quam Regnum Diaboli fuit deſtructum, Vnde decernendo, vt in tali ſortilegio, Hoſtia, licet non conſecrata adhibeatur præſumitur Diabolus hoc feciſſe in odium, ſpretum, & contemptum tam Sacramenti Altaris,quam Sacrificij Miſſæ.

Neque Incontrarium pro *Farinac. Oldr. & Girland. ſententiæ allegari poteſt Martinus Delrius diſquiſit. Magicarum,lib.5. ſect.15. verſ.* Dico quinto.

Primo, quia ſententiam illam tantum probabilem appellat.

Secundo, quia ait illam procedere, dummodo recte ſentiat ſortilegus de præſentia Corporis Chriſti in Sacramentum nec crediderit Hoſtiam Miſſas, & Sacramentum Altaris aliquam vim habere ad effectus Magicos, hæc ſententia (ait Delrius) probabilis eſt, ſi de hac eius intentione, & credulitate conſtat, nam quandiu non conſtat, Mihi quidem videtur de hæreſi maxime ſuſpectus, ex quo apparet potius Delrium Noſtræ, quam Farin. ſententiæ fauere.

§. NONVS.

De vtente in Sortilegijs nominibus, & characteribus, & ſignis Ignotis.

55 AD cognoſcendum, num vtens in Sortilegijs, ſignis, caracteribus, & nominibus incognitis, ſortilegium hæreticale committat, nec ne, diſcendendum nobis non eſt, à regulis ſupra traditis.

Si enim cum nominibus ignotis, ſignis, &c. miſcetur aliquod factum hæreticale, vel aliquod Sacramentum, vel Sacramentale, ſeu aliqua oratio, vt Pater noſter, &c.vel tandem adeſt pactum cum demone expreſſum, tunc non eſt dubium, quin ſortilegium ſit hæreticale hoc patet ex his quæ ſupra diximus de ſortilegijs hæreticalibus in genere.

Si vero nullum horum interueniat, tunc ſortilegium non eſt hæreticale, ſed ſimplex, prohibita tamen ſunt huiuſmodi ſigna, &c. in lege, Domini, Leuitici 19. vbi prohibetur ne figuræ, aut ſtigmata fiant, & grauiſſime peccat vtens hiſce ſignis, *Pegn. comm.68.p.2.ſub litera Azor.Inſt. Moral.lib.19.cap.26.quæſt.6. p.1. Symanch. de Cath. Inſtit. tit.63. de ſuperſtitionibus n.12.* vbi quod hiſce figuris tacite Demon inuocatur, & num.33. vbi dixit quod obſeruare nomina,ſigna, & Characteres, & cetera omnia,quæ natura ſua nullam habent virtutem, ſuperſtitioſum eſt,atque adeo vehementer ſuſpectum, late *Farin.de delict.& Pœnis qu.20. num.97. & ſeq. & de hæreſi,q.181.n.30.*vbi alios allegat.

An autem huiuſmodi ſigna, & Characteres virtutem aliquam naturalem habeant, & quam, vide latiſſimè hac de re diſſerentem *Martinum Delrium diſqu. Magic.lib.1.qu.1. per totum.*

Quibus adde *Torreblancam de Magia operatrice, lib. 2.cap.9. n.26.& ſeq.*vbi quod Orationes etiam pijſſimè damnatæ ſunt ob pactum implicitum cum dœmone ſi permixta habeant nomina incognita, & *num.27.* ait ſuſpectum etiam eſſe eum qui Magicis, & ignotis caracteribus commiſcet ſignum Sanctiſſimæ Crucis.

Ad finem huiuſce §. *Notandum primo*, nomina inſraſcripta Gob, Giber, Gabir, Gadebru, eſſe ſine vlla difficultate nomina Dœmonum Io. Laurentius *Anania in ſuo Tractatu de natura Dœmonum,lib.2.cap.6.* vbi etiam bene ait generaliter omnia nomina incognita dœmonibus adſcribi.

Notandum Secundo, quod ex natura vnius cuiuſque Angeli ſi nobis eſſet perſpecta in ſingulis proprium munus agnoſceremus, quia vt ait *D. Thom. in parte 1. quæſt.108.artic.3.* ſicut quælibet Stella habet propriam Influentiam ita multo magis quilibet Angelus proprium munus, quia autem natura ſingulorum Angelorum nobis eſt ignota, ideo ignoramus quoque ſingulorum munera, ex quibus, ſingulis peculiaria nomina imponere poſſemus, *Iacobus Granado in primam partem,tom.3.de Angelis,tract.16.diſp.2.n.1.*

Notandum Tertio, tria ſolum eſſe nomina propria Angelorum, quæ ex Scriptura Sacra colliguntur vz. *Michael, Gabriel, Raphael*, ita P. P. Concilij Romani, ſub Zacharia Papa, apud Cardin. Baronium Annalium Eccleſiaſticorum tom.9.fol.mihi 132.Impreſſionis Venetæ, ſub Anno Domini 745. num.37. his verbis, *Nos autem vt à S. Apoſtolatu verbo edocemur, & Diuina tradidit auctoritas, non plus quam trium Angelorum nomina Agnoſcimus, Michael,Gabriel,Raphael,*Granado vbi ſupra *Serarius in cap.12.Thobiæ,q.12.& P.Cornelius à lapide in caput primum Apocalipſ. verſ.4. §. Notatypum, & ſimbolum.*

Notandum Quarto, nomina, *Raguel, Tubuel, Adimis, Tubas, Simibel*, applicata Angelis eſse magis nomina Dœmonum, quam Angelorum, ita dixerunt Patres illius Concilij Romani,dum reprobant orationem quandam compoſitam, à quodam Aldebecto Pſeudo Epiſcopo Hæretico vbi ſub memoratis nominibus Angelos inuocabat, & coniurabat, & confirmatur hoc ex eo, quod nulli auctores (quos viderim) inter nomina Angelorum ponunt ſupradicta quinque nomina, vnde ob id magis ſtandum eſt determinationi Petrum illius Concilij ſtante maxime approbarione Zachariæ Summi Pontificis.

Notandum Quinto, poſſe eſse aliquam controuerſiam de nomine *Vriel*, nam inter nomina damnata ab illis Patribus eſt etiam nomen *Vrielis*, ſed in contrarium,quod ſit nomen Angeli probatur ex 3.& 4. Eſdræ vbi ſæpe fit mentio *Vriel*, & quamuis libri illi non ſint ex Canonicis attamen, negari nequit quin ab Eccleſia permittantur.

Secundum facit, quod Angeli *Vrielis*, ſæpe mentionem faciunt Patres allegati per Cornelium à Lapide loco allegato, vbi addit Panormi adeſse Inſigne Templum dicatum ſeptem Angelis ſæpe ſub ſeptennario numero à Sacra Scriptura nominatis quorum nomina ſunt, *Michael, Gabriel, Raphael, Vriel*, Interpretatus Ignis Dei, *Scaltiel*, interpretatus, oratio Dei *Iebudiel*, interpretatus laus Dei, & *Barachiel*, interpretatus benedicto Dei, quinimo *Granado loco allegato,num.3.* ait Romæ huiuſmodi ſeptem Angelos, cum iſdem nominibus pictos reperiri in Altari S. Mariæ Angelorum, ac in eadem Alma Vrbe Impreſſum extare librum ſub anno 1595. in quo aderant eadem ſeptem nomina Angelorum cum ſuis orationibus ad eos inuocandos, quare, ex his non audeo aſſerere nomen *Vrielis*, eſse nomen Angeli,& ad concilium poteſt reſponderi ſolum voluiſſe nomen *Vrielis*, conſiderata qualitate perſonæ Aldaberti qui erat Hæreticus impudentiſſimus, & mo-

do

do inuocandi per verba, *coniuro vos*, quo modo ſolent dœmones inuocari, magis dœmonis eſſe, quam boni Angeli.

Quamuis ergo orationes in quibus nomina Iſtorum quatuor Angelorum inſeruntur non videantur damnandæ, quia tamen nomina illa ex canonica aliqua ſcriptura nobis non ſunt reuelata, ait P. Granado vbi ſupra, n.6. hæc formalia verba. *Solum addo oportere in publicis orationibus abſtinere ab omnibus alijs Angelorum nominibus, præter illa tria recepta, imo fortaſſe conſultius eſſe nullum aliud illorum nomen etiam priuatis deprecationibus vſurpare, id enim erit magis conforme conſuetudini Eccleſiæ, & decreto Concilij iam citati*, hæc tamen omnia ſubmiſſa ſint determinationi S.M. Eccleſiæ, Sanctiſſimi D. N. Eminentiſſimæ Congregationis S. Officij de Vrbe.

§. DECIMVS.

De inuocantibus dæmones.

VT breuiter, & diſtinctæ, quantum fieri poteſt, in hac materia procedamus, totam hanc rem quatuor concluſionibus explicamus, ſit ergo.

56 Prima concluſio inuocans dœmonem cum ad oratione Latriæ, vel Duliæ, vel eſt hæreticus, vel vehementer de hæreſi ſuſpectus, & loquendo de adoratione latriæ res clariſſima eſt, nam illa inducit Apoſtaſiam à fide, dum adorat. Latria ſoli omnipotenti Deo debita diabolo tribuitur, quo ad adorationem vero duliæ idem eſt dicendum, nam taliter adorans dęmonem videtur credere dęmonem non eſſe talem, qualem ſecundum veram fidem eſſe credimus, vide contra taliter adorantem, magna ſeu vehemens Hæreſis ſuſpicio oritur, ita latiſſ. probauit *Eymericus in Direct. Inquiſit. p.2. q.43. num.5. & plur. ſeq. vbi Pegna, in Comm. dictæ quæſtionis ſub litera I. Symanch. de Cath. Inſt. tit.21. Rubr. de Diuinatione, & reuelatione, num.11. & tit.30. de hæretic. num.15. verſ.* ſimiliter, *& in Enchirido Viol. releg. tit.8. num.9. Lel. Zechius in ſumma, part.1. tit. de Fide, cap.15. rubr. de ſuperſtit. diuinat. num.15. Craſſ. in ſuis deciſ. lib.2. cap.2. num.1. & ſeq. Franc. Suarez, de Relig. tom.1. lib.2. de ſuperſtit. cap.19. num.10. verſ.* Et tunc eſt adhibenda, latiſſ. omnes veteres cumulans, *Farinac. de hæreſi, qu.181. n.68. & ſeq. Sigiſ. Scaccia de Iud. Ciuil. & c. lib.1. cap.12.* vbi fuſe materam hanc explicat, *n.25. & ſeq.* ex hoc.

56 Colligitur, ſortilegium Hæreticale comitti ab eo, qui inuocat dęmonem, primo faciendo circulos in terra, illoſque aliquibus ſignis muniendo, & puerum in medio ponendo, nam talis videtur honorem aliquem diabolo tribuere, maxime cum circuli ſint ſigna diuinitatis, ita *Zechius in ſumm. loco proxime citato, num.5. verſic.3. modus, Farin. dicta quæſt.181. num.7.* vbi allegat Zanchini Additionatorem.

57 Colligitur ſecundo, quod ſortilegia omnia in quibus ſortilegus obedientiam præſtat diabolo, in his quæ tendunt in obbobrium fidei Chriſtianæ, ſunt hæreticalia *Decian. tractat. crim. lib.1. cap.17. verſ.* Quinquageſimo primo, *Farin. vbi ſupra, num.71. colligo* 3. ſortilegium hæreticale eſſe portare cartam appenſam ad collum cum nominibus, Gibet, & alijs incognitis, quia nomen illud Gibet, eſt nomen dęmonis, vt dixit, *Io. Laurent. de Anania, lib.2. de natura dæmonum, c.6.* & delatio illa ad collum, eſt ſignum reuerentiæ, & cuiuſdam adorationis exhibitæ Dęmoni, ſicuti ſignum eſt reuerentiæ, & deuotionis erga ſanctos eorum reliquias, & oſſa ad collum geſtare.

58 Secunda concluſio inuocare dęmonem ad efficiendum ea, quæ ſolus Deus poteſt efficere, puta ad ſuſcitandum mortuum, &c. Hæreticale eſt, in hac concluſione conueniunt omnes ſupra allegat. pro 1. concluſio. locis cit. quibus adde *Martinum Delrium diſqu. Magic. lib.5. ſect.15. verſ.1.* Axioma *Zanard. in Summ. diuin. præcept. tom.2. c.64. verſ.* Hæreticalia, primo ſunt, quinimo Delrius loco citato ſimilia ſortilegia probat non ſolum eſse hæreticalia, ſed etiam eſſe verè hæretica, *Petrus Bisfeld. in Comment. l. eorum Cod. de Maleſ. & Mathem. quæſt.2. concl.2.* occaſione tamen huiuſce concluſionis.

59 Dubitari poteſt, an inuocans dęmonem ad ſciendum futura ſortilegium hęreticale comitat ad quod dubium breuiter.

Reſpondendum eſt, quod ſi inuocetur dęmon, ad ſciendum futura, quæ per naturam ſciri non poſsunt, (quæ ſunt triplicis generis, vel enim à Dei voluntate dependent, qualia ſunt myſteria gratiæ, vel à libero noſtro arbitrio, vel determinatam non habent cauſam, prout ſunt regnorum gubernationes) & tunc taliter dæmonem inuocans ſortilegium committit Hæreticale, ita *Pegna ad direct. p.2. comm.68. verſ.* an inquirere futura, *Martinus Delrius lib.4. diſquiſit. Magic. c.2. q.2. verſ.* Primo nequit dæmon, *& verſ.2. in iſtis Azor. Inſtit. Moral. p.1. lib.9. cap.24. q.1. & 2. Sanch. in præcept. Decalogi, lib.2. cap.38. n.7.* vbi, quod illa futura poteſt dęmon coniectans probabiliter prædicere ob ingenij accumen, longam experientiam, cognitionemq; temperamentorum hominum *Zanard. in ſumm. diuin. præcept. p.2. cap.64. verſ.* Hæreticalia primo, latiſs. *Farinac. de hæreſi, quæſt.181. num.6. & ſeq.* vbi omnes D.D. hac de re agentes allegat, quibus addendus eſt *Scaccia de Iud. Ciuil. Crimin. & Hæretic. lib.1. cap.12. num.24. & Franc. Toletus lib.4. ſuæ ſummæ cap.15. num.2.* Cum vero inuocatur ad ſciendum futura, quæ poſsunt per illum ſciri, vt ſunt futura, quæ habent determinatam cauſam, & alia futura, de quibus late *Sanchez, & Delrius locis ſupra citatis, tunc quid ſit dicendum apparebit ex dicendis in 3. & 4. concluſ.*

60 Tertia concluſio inuocans dæmonem, ad faciendum vel ſciendum ea, quæ naturalem dæmonis facultatem non excedunt, ſi id faciat verbis deprecatiuis, tunc ſortilegium committit hæreticale, ita *Eymericus in direct. p. 2. q. 43. quod etiam approbauit Pegna in alleg. comm. 68. verſ.* Verum plurimum refert, qui, & alios allegat, & atteſtatur ita fuiſſe iudicatum, *Zanard. in ſumm. diuin. præcept. tom.2. cap.64. verſ.2.* erit ſortileg.. *Prax. Neap. Genuen. cap.18. n.11. verſ.* Item inuocare.

61 Quarta concluſio inuocans dæmonem ad faciendum, vel ſciendum ea, quæ naturaliter poteſt dæmon ſcire, vel facere, ſi id faciat verbis imperatiuis non autem deprecatiuis, quibus honor aliquis diabolo exhiberi videtur vt not. Fegna loco proxime alleg. tunc ſortilegium Hæreticale non comittit, quamuis grauiſſime peccet, ita *Eymer. d. q.43. Pegn. d. com.68. verſ.* Sed hoc eam diſtinctionem recipit, *Scac. de Iud. lib.1. cap.12. nu. 39. Suar. de Relig. tom.1. lib.2. de ſuperſtition. c.19. nu.10 Binsfeld. in com. l. eorum C. de Maleſ. q.2. concl.1. Graff. in ſuis deciſ. aureis tom.1. lib.2. c.5. n.8. Zanard. loco proxime allegat. Farinac. qui alios latiſſ. cumulat de hæreſi, qu. 181. n.5. 74.75. & 76. quo, & ſuppoſuit Delrius in ſæpe citata, ſect.15. concl.6. Prax. Archiepiſc. Genuen. cap.18 n.11. verſ.* Item inuocare dœmones.

62 Concluſio hæc, vt habeat locum intelligenda eſt cum illis modificationibus, de quibus *Delrius vbi ſupra.*

Primo, dummodo non miſceantur in ſortilegio res ſacræ.

Secundo, dummodo dœmon non inuocetur vti amicus Dei.

Tertio, dummodo non ad ea, quæ facere nequit.

Quarto, dummodo non credat hoc eſſe graue peccatum.

Quinto,

Quinto, dummodo non putet dæmonem poſſe operari etiam Deo non permittente, nam hiſce non concurrentibus talis inuocans, vel eſſet hæreticus reputandus, vel vehementer de hæreſi ſuſpectus.

Solummodo, hac in re difficultatem facere poſſent tradita per *Eymericum d.qu.43.verſ.3*.caſus, vbi voluit, quod inuocare dœmonem ſimpliciter, ſit actus Hæreticus, quoniam inquit ipſe', inuocatio eſt actus latriæ, nam *Pſalm.49*.dicitur, inuocare nomen Domini.

Verum cum *Pegna in comm.68.verſic.tert*.caſus, ſeu concluſio, dicendum eſt, inuocationem dœmonum fieri poſſe abſque vultu, vt cum requiritur aliquid ab eis, quod ab ipſis præſtari poſſit abſque vlla reuerentia, ſemota omni cogitatione ſubijciendi ſe dæmonibus imo etiam cum actu interiori odij in ipſos, ita *Caietan.2.2. quæſtion.95.art.4.*

Neque verbum inuocandi ſemper adorationem latriæ in ſcriptura ſignificat, vt pulchre declarat *Pegna loco citato verſ*.Neque inuocandi verbum.

Symanch.de Cathol.Inſtit.tit.30.num.16. affert diſtinctionem inuocantium dœmonem, vel per verba imperatiua, vel deprecatiua, & pro ea diſtinct. multos D.D. approbari, *n. autem* 17. videtur ipſe ea refellere, ex *D. Aug.dicente, lib.10. de Ciuit.Dei, c.11*. ridiculum eſſe inuocare dœmones per modum Imperij, aut eis comminãdo præcipere, non enim eſt poteſtas ſuper terram, quæ comparetur eis, vt dicitur *Iob.41*.

Verum quamuis ridiculum ſit inuocare dœmones per modum imperij, cum dœmones poteſtati hominum non ſubdantur, attamen quoniam cum inuocantur imperatiue, obediunt aliquando, vel obedire fingunt, vt nos decipiant. Quæſtio noſtra, & concluſio ſupra dicta in hoc caſu particulari habet locum, & ſecundum hanc diſtinctionem de inuocante per verba deprecatiua, vel imperatiua fuiſſe aliquando iudicatum, atteſtatur *Pegna dicta comm.58.verſ*.Verum plurimum, vnde in praxi ab ea non auderem diſcedere.

Ex his omnibus colligitur quid dicendum ſit de ſortilegio quod fit ad includendum Dœmonem in aliquo eſe, nam

Suppoſito primo, quod Dœmones nullo modo compelli poſſunt ad habitandum alligati in hiſce vaſculis, vt tradidit *Symanch.de Cath.Inſtit.tit.de ſuperſtit. n.* 30. *& ſeq.& Pegna dicto comm.68. verſ*. In hac re hæc prima.

Suppoſito etiam ſecundo, nullam artem eſſe, quæ hoc facere poſſit, ſed potius dœmones ibi includi, pactione expreſſa, vel tacita inter ipſos, & ſortilegos, vt dixit idemmet *Pegna, vbi ſupra, verſ*.ſit ſecunda.

Dicendum, quod ſi in ſortilegio hoc facto ad effectum includendi dœmones interuenit abuſus ſacramenti alicuius, vel rerum aliquarum ſacramentalium, vel pactio expreſſa Dæmonis, vel vſus aliquorum verborum ſacræ ſcripturæ, vel orationis alicuius vel tandem inuocatio dæmonis cum cultu, vel per verba deprecatiua tunc ſortilegium eſt hæreticale, alias ſecus, concluſio hæc colligitur ex dictis ſupra tam in hac quæſt. quam in præcedentibus.

De hac materia *vltra alleg. per Pegnam loco citato vide Farin.de hæreſi quæſt.185.n.28.& 29.Azor. Inſtit. Mor.lib.9.capit.36.quæſt. 2.Graff.p. 1.ſuarum deciſ.lib. cap.5.num.17.Delrium diſquiſit.Magic. l. 2. quæſtion. ..ſectione 1.& 3.*

De materia Inuocant.Dæmon.*Zanard.in ſum.p.1.tit. fide verſ.17.dico.*

§. VNDECIMVS.

De diuinatione, per aſtra.

65 Aſtrologia naturalis coniectans, quæ naturaliter contingunt ex aſpectu aſtrorum, puta ſi conſideretur natiuitatis punctum, coniectat ex eo temperamenta, & propenſiones hominis, eſt licita ita *Suar.de Relig.lib.2.de ſuperſt.cap.11.num.8.& ſeq.Sanch.in Decalog.tom.1.lib.2.cap.38.nu.* 28. nec hoc iuditium damnatur a Sixto V.in ſua conſtitutione, optime *Suar. loco cit.numer.12.pleniſſime Scortia in ſelectas Rom. Pontif. conſtit.Epitome* 140.*Molfeſ.in ſumm.tract.11.cap.7.numer.106.*

Aduertendum tamen hoſce effectus dempris neceſſarijs, vt ecclipſi &c.eſſe valde incertos, eo quod a multis alijs cauſis pendeant, ac proinde horum effectuum coniectatio vix coniecturam eam poſſe appellari, teſtatur *Caiet.22.quæſt.95.art.5.in fin.aut* ſuſpitionem, vt dixit *Suar.loco alleg.numer.11.& Filiuc.tract. 24. cap.4. num.81*.vbi quod inclinatio pueri naſcentis poteſt prædici, dummodo non prædicatur, vti certa, vel nimium probabilis.

Aſtrologia iudiciaria prædicens pendentia ex libero arbitrio, aut caſu fortuitos, eſt ſuperſtitioſa, eaque diuina tex.tacito pacto cum dœmone, vt V. G.cum diuinat matrimonium, liberos, mortem &c. & de hac loquitur conſt.Sixti V.ita *Sanch.vbi ſupra, num.30. Suar.nu.* 13. *Delrius diſquiſit. Magic.lib.4.cap.3.qu.1. vbi latiſſ. Farin.de Hæreſi, quæſt.181.numer.57.& plur.ſeq.qui alios citat.*

66 Secluſa conſtit.Sixti V.aſtrologus prædicens aliquos ex hiſce effectibus, non vt certo, aut probabiliter euenturos, ſed ex ſola illa tenuiſſima coniectura, quam ſciri poſſunt per aſtra, licite hoc facit. ita *Sanchez, loco cit. n.34.Suarez, n.31.qui alios allegant, & poſtea Molfeſ.vbi ſupra, n.* 118.

At ſuppoſita dicta conſt.Sixti V.illicitum omnino eſt Aſtrologo eo modo, etiam ex illa tenuiſſima coniectura effectus illos prædicere, ita *Sanchez, loco citato, num.34. Salas, p.2.quæſt.9.art.5.tract.2.diſput.2.ſect.3.num.* 36. id patet ex illis verbis bullæ, etiam ſi, id certo ſe non affirmare aſſerant, & proteſtentur, modus namque iſte prædicendi eſt pernicioſus reſpublicæ, & præſumitur ita proteſtari Aſtrologus, potius ad occultandam malitiam, quam quod ita ſentiat, & hoc quod ad forum exterius, nam quo ab forum interius, videndus eſt *Suarez, loco cit.nu.30.Sanchez, loco cit.Farin.n.59. verſ*.& quod attinet ad Bullam, in eo enim probabilior videtur ſententia Suar. quam nouiſs. ſequutus fuit pluribus relatis *Molef.dicto cap.7.numer.* 100. quod ſilicet Bulla prædicta non habeat locum in dicto foro, ſed in exteriori tantummodo, vide tamen in hac materia *Bonacinam, de cenſ.in ſpecie tom.3.eius operum, diſput.2.quæ. 2.puncto.38.n.30.* de modo autem procedendi contra iſtos, infra.

Superſtitioſa quoque eſt Aſtrologia, pactoq; tacito de-
67 monis inixa, prædicens res præteritas, vel præſentes, vt futurum &c.ita *Suar.dicto ca.11.n.27.Sanchez.dicto c. 38.n.36.qui alios allegat.*

Temeraria tandem, erronea, ac hæretica eſt, ea Aſtrologiæ ſpecies quæ myſteria noſtræ fidei prædicere profitetur, ex aſtris, vt quod Chriſtus naſciturus erat ex Virgine quia in puncto Sanctiſſimæ ipſius Natiuitatis aſcendebat in Horoſcopo ſignum Virginis, vt videre eſt ex figura Cœli ab Aliano erecta, apud Sixtum Senenſ. lib.6.Bibliot.Annotat.10.Myſteria enim noſtræ fidei ex ſolo Dei decreto pendent, *Molfeſ. dicto capit.7. numer.* 115.

Et eiuſdem temeritatis notam merentur aſtrologi

illi,de ſtatu Eccleſiæ Dei ex aſtris aliqua prædicere poſſe ſibi pollicentur,& de vita vel morte, ac aſſumptione Summ. Pontificijs, quaſi hæc non à ſolo Deo, ſed ab aſtris etiam dependeant, contra quos late diſputat videndus *P. Alex. de Angelis ſociet. Ieſu in ſuis eruditiſſ. libris contra Aſtrologos. lib. 4. capit. 47. per totum*, hanc propterea temeritatem, vt condignis pœnis Sanctiſs. D. N. Papa Vrbanus VIII. coherceret peculiari conſt. Incipiente, Inſcurabilis, ædita Kal. Aprilis 1631. ordinauit,quod Aſtrologi iuditiarij qui de ſtatu Reipublicæ Chriſtianæ, vel Sedis Apoſtolicæ, ſeu vita Romani Pontificis, aut eius conſanguineorum, iudicia faciunt, vel facta in poſterum penes ſe retinent vel alicui oſtendunt,aut verbis tractant, vltra excommunicationis pœnam, quam ipſo iure incurrunt, vti leſæ Maieſtatis rei vltimo ſupplicio,confiſcatione bonorum, & ſi clerici fuerint,priuatione beneficiorum ſuorum, & offitiorum mulctentur.

68 De alijs diuinationis ſpeciebus videndus, *Suarez, dicto lib. 2. de ſuperſtit. cap. 12. & ſeq. Sanchez, per tot. cap. 38. Delrius diſquiſit. Magic. lib. 4. cap. 3. per plures quæſtiones, Farin. de Hæreſi, quæſt. 18. num. 56. & Scaccia de Iud. dicto cap. 12. num. 42. & ſeq. Azor. Inſtit. Moral. p. 1. lib. 9. cap.* .... & omnes ſumiſtas in primo præcepto decalogi, videatur etiam *Portel. in dubijs Regul. verbo ſortilegia, num. 27.* vbi de diuinatione ſumpta ex phiſonomia, quod ſit licita, cum temporamentis, de quibus ibi, vnde D. Greg. Nazianz. cum eſſet condiſcipulus Iuliani Apoſtatæ, ex praua ipſius phiſonomia probabiliter coniecit malum animum Iuliani ita D. Greg. oratione ſecunda, in Iulianũ in Medio, videndus etiam *Portel. vbi ſupra num. 28.* qui agit de Chiromantia, & de porrigente manum Aegyptiacæ, vt det vt aiunt bonam fortunam.

§. DVODECIMVS.

Iterum Aſtrologiæ iudiciariæ vanitas, ſuperſtitio demonſtratur.

69 VT certa ab incertis in hac materia ſecernamus, animaduertendum, eſt quod nos hoc loco non agimus de aſtronomia, quæ vt ab Aſtrologia diſtinguitur, docet cæli motus, ortus, obitus, & conuerſionem ſyderum, ſecundum *Iſidor. 3. Etimolog. cap. 26. quem ſequutus fuit doctiſs. Abulenſ.* totius Hyſpanæ nationis decus, & ornamentum ſingulare, in libros Geneſis, to. 1. ad epiſtolam D. Hyeronymi ad Paulinum, cap. 6. in verbo, *Aſtronomis, Aſtrologis*, de qua latiſſime agunt Ptolomeus in ſua magna compoſitione vulgo dicta Almageſtum, Io. de Monteregio in ſua Epitome, & quotquot de ſphera, & theorica planetarum tractatus ediderunt, inter quos inſignes ſunt ex Religioſiſs. Soc. Ieſu Pater Clauius, & P. Ioſeph Blancanus olim in Parmenſi Gymnaſio Matthematicarum profeſſor publicus, & meus præceptor amantiſſimus, hæc enim vndequaque licita eſt, nec à iure vllo modo vetita reperitur.

70 Sed loquimur de aſtrologia, eaque ipſius parte, quæ ex cæli ſitu vniuerſo de tempore natiuitatis obſeruatur, & in duodecim partes, quas domos vocant diſtributa hominis mores complexionem infirmitates inclinationes diuitias, magiſteria, amicos, carceres, honores, vxores, ac denique mortem, ac eius genus, ſe ſe diuinare poſſe profitetur, ad idque regulas, obſeruationes a præcepta tradit.

71 Hoc ſuppoſito Prima concluſio ſit, aſtrologus poteſt ex figura cœli tempore natiuitatis pueri alicuius efformata temperamentum illius pueri prædicere, & infirmitates futuras, & illarum tempus, quod deducere ſolent aſtrologi communiter ex directione aſcendentis, & lunæ ad corpora radios, vel antiſcia maleficorum.

72 Hæc concluſio certa eſt, nec de ea poteſt aliqualiter dubitari, quia aſtra in corpus, & illius humores agunt directe, vt bene probauit, *D. Tho. 3. contra gentes, cap. 84. & 85.* & permulti alij *apud Patres Conimbricenſes lib. 2. de cœlo, & Mundo, cap. 3. qu. 9. art. 2. concl. 2.*

Bene verum eſt, quod hæc prædictio ſiue aſtrologiam in ſe conſideremus, ſiue vt in nobis, eſt, valde in certa eſt.

73 Si enim aſtrologiam vt in ſe eſt ſpectemus, certum eſt, certum pueri temperamentum, & certas ipſi futura infirmitates, non à ſolis aſtris dependere, pulcherrimu ad hoc eſt locus Ptolomei, in quadripartito, *lib. 1. ca 1. verſ. Quod vero ad Genethliaca attinet*, & ſecundu verſionem Halij Abeneodan, cap. 2. verſ. *cumque ſup hominum*, vbi ait temperamentum non a ſolis aſtris, ſe a qualitate ſeminis parentum, & diuerſitate regionis ac ex ipſa etiam educatione, & conſuetudine depende ſolere, qui locus late declaratur ibi ab Halij, & *Carda Textu 17. & ſeq.* Vbi obſeruat haſce tres cauſas à Pt lomeo recenſitas eſſe principales in conſtituendo h minis temperamento videmus enim quotidie plu filios ex diuerſis parentibus ortos ſub eadem cæli co ſtitutione pro parentum natura diuerſi eſſe temper menti pro vt, & quotidiana praxis nos docet ex ipſa r gionum diuerſitate, diuerſitatem, oriri temperame Italis, Hyſpanis, Gallis, Indis, & Anglis.

74 Si etiam Aſtrologiam conſideremus, vt in nobis, e dentiſſimum eſt, eandem prædictionem valde eſſe i certam, id expreſſe docuit Iunctinus in Caput. Prim Sphæræ Io. de Sacro Boſco folio mihi 11. paruæ ædit nis vbi ait, *Quod iudicare de ſanitate, & alijs, quæ ex leſti influentia procedere poſſunt permittitur bonis ſtrologis: Quamuis ſæpe errent quia veram Aſtrologi non habent.*

Et hanc temperamenti, & infirmitatum prædicti nem non eſſe certam dixerunt etiam Conimbric. di art. 2. vbi huiuſmodi prædictionem aiunt eſſe adm dum probabilem (quod tamen ego conſtanter nego ſupradictis) *Ruuius de Cœlo, l. 2. cap. 3. qu. 9. verſ.* Qua infero, *Suar. de Relig. tom. primo tractat. tertio, li ſecundo, capit. 11. numer. 8. & ſequ. Leſſius de I & Iure, lib. 2. cap. 43. dubit. 6. numer. 34. qui alio legat.*

75 Hinc falſam omnino arbitror doctrinam, *P. Hur do, de cælo, & mundo, diſput. 2. ſect. 6. §. 80. n. 3.* Impreſ nis ſextæ, qui voluit poſſe Aſtrologos certo ſcire di vltra quem quis viuere non poſſit, hoc enim ben ſupradictis confutatur, quod temperamentum, & vi hominis non à ſolis aſtris dependent, & Bonatum ditiariorum Principem, quod dixerit neminem poſſ tra nonageſimum annum viuere ob triplicẽ reuolu
77 nem Saturni, manifeſti erroris conuincit, Mag. Fra cus Sanchez olim publicus Aſtrologię profeſſor in A demia Salmaticenſi, in ſuis commentarijs in c. 8. Ec ſiaſtes, verſ. ſeptimo ex eo quod ipſe vidit Vliſſipo Aetiopem, qui vltra annum 159. vixerat, additqu le auctor quod etiam ſi dies ille ſciri per Aſtrolog poſſet, attamen illud nullo mondo prædici pote Aſtrologia, vt in nobis eſt, quia noſtra Aſtrologia certiſſima eſt, & incertiſſimis innixa fundamenti infra videbimus.

78 Et ex his patet, quid dicendum ſit, de figura C quam erigit medicus in initio morbi, & in mom ipſo decubitus, de qua late Maginus in ſuo tractat legitimo vſu Aſtrologiæ in Medicina, ea enim licita nec vllo iure vetita quãuis ex ea, ſi de ſe ſola ſum non poſſit ſummi inditium niſi leuiſſimum, vnde *Campanella in medicinalibus ſuis lib. 4. cap. 1. de C bus, art. 2. nu. 2.* quod hæc figura decubitus inſuffic e

eſt,niſi conſentiat figura natiuitatis.

Cuius rei illa eſt naturalis ratio, quod iuditium de Aegroti morbo, ſupponit iuditium temperamenti Aegroti, hoc autem ex Geneſi fit, non ex figura decubitus.

79 Circa hanc tamen concluſionem animaduertendum eſt, quod non conſentio *Abulenſi, qui c.19. Leuitici quæſtio. 29.* voluit Aſtrologum non poſſe prædicere ſano infirmitatem ei ex aſtris imminere hinc V.G. ad tres annos, quia imo hoc poteſt facere Aſtrologus abſque vlla ſuperſtitione ex puncto enim Geneſis puer ex aſtris ſortitus eſt tale temperamentum, igitur cum occuret directio oppoſita illi temperamento poterit Aſtrologus dicere puero imminere periculum infirmitatis, at Aſtrologus ſcit tempus illius directionis igitur ſcit tempus quo nato erit pertimeſcendum & in hoc caſu poteſt habere locum prædictio Aſtrologi apud Hurtadum vbi ſupra, qui prædixit eius diſcipulo infirmitatem, quæ ei euenit.

80 Si tamen infirmitas nato ex accidenti non ex aſtris eueniret, puta ex Crapula, vel ſimilibus non poſſet eam Aſtrologus prædicere vt animaduertunt *Arriaga in curſu Philoſophico de cælo diſput. vnica ſectione 6. n.66. & ſeq.*

81 Sed dubitari poteſt an ex Geneſi alij poſſit temperamentum patris coniecturari, & breuiter dico, quod ſi de viribus, robore, & temperamento patris velimus inditium ſumere ex figura filij, quia ex dicta figura filius appareat, fortis, robuſtus &c. & ex hoc velimus arguere ergo etiam Pater viribus eſt, conſtans vtique hoc vndequaque licitum eſt, quia Iuxta illud Horatij.

Nec imbellem feroces.

Progenerant Aquilæ Columbam.

Sed ſi ex figura filij, velis erigere figuram Patris, & Matris, iuxta Doctrinas *Cardani in tertio Quadripartiti, cap.4. textu 10. Campanellæ aſtrologicorum libro 4. capit. 2. art. 1. num. 3. de qua re adeſt integrum Problema 24. Montis Regijs in ſuis Tabulis;* ponendo Solem filij de die, & Saturnum de nocte in Aſcendente Patris, & lunam de nocte, Venerem vero de die in aſcendente Matris, & hac figura ſic erecta velis Patris, & Matris temperamenta, & infirmitates eis Imminentes coniectari, dico, quod hoc (ſi ſuperſtitionis genus non eſt vt vere puto non eſſe) ſaltem res eſt vana, inutilis, & abſque vllo fundamento non enim poſſunt aſtrologi oſtendere cur Planetas illos, & non alios in aſcendente ponant, & cur ibi potius, quam in cæli parte, curque potius Saturnum ratione ſuæ frigiditatis, & ſiccitatis infæcundum, ſignificatorem Patris ponant, quam Iouem alias ab ipſis planetam beneuolum nuncupatum, & fortunam maiorem.

Secunda concluſio ex hac figura pueri ſic erecta poteſt, quidem aſtrologus iudicare de inclinationibus pueri, ſed cum maiori incertitudine, quam ſupra diximus id eum agere poſſe de temperamento, & dummodo Iuditium ſuum ſit generale, non autem ſpetiale, & particulare.

Probatur concluſio, quo ad primam partem, quia Cælum, & aſtra diſpoſitiuè, per accidens, indirecte, & per quandam redundantiam mouent humanam voluntatem vt pluribus in locis docuit *D. Thom. ſed præſertim de veritate, quæſtione quinta, articulo vltim. & 3. contra gentes, cap.*

Et ſic poterit Aſtrologus ex aliquali coniectura temperamenti nati, coniecturare eiuſdem nati inclinationes nec mirum, quod vt in pluribus Aſtrologus in hac re vera predicere quia, vt ait *D. Thom. in parte quinta, quæſtione 115. art. quarto*, ad tertium pauci ſunt ſapientes, & plures homines ſequuntur paſſiones, quæ ſunt motus appetitus ſenſitiui, bene *P. Nazarius conciuis meus in parte prima tom. 3. quæſtione 114. art. 4. controuerſ. prima de Magia naturarali; quæſtione quarta per totam, & P. Raphael de la Torre in 2. 2. tom. 2. quæſtione 95. artic. 5. diſp. 1. aſſert. 7.* vbi ait, quod Aſtrologus magna cum cautela id prædicere debet; aſſerendo, V. G. *Exiſtimo, vel credo has inclinationes portendere huic infantulo cælum, niſi aliunde impediatur.* Suarez, de Religione *dicto libro ſecundo, capit. 11. nu. 8. & ſequ. Abulenſ. in caput. 19. Leuitici, quæſt. 30. Martinus Delrius diſquiſit. Magic. lib. 4. cap. 3. qu. 1. aſſert. 2.* qui alios allegant.

84 Hoc Aſtrologicum iuditiū, cum, vt dicebat Ptolomeus in Centiloquio, (ſi tamen Ptolomei eſt, ego enim cum Cardano; & Valentino Nayboda arbitror non eſſe ipſius) propoſitio prima medium teneat inter neceſſarium, & poſſibile Abulens, dicta quæſt. 30. verſ. *tenebunt ergo iſta inditia,* Sequendo DD. probatorum traditiones dicendum eſt, memoratum Iuditium, incertiſſimum eſſe, & vix ad ſuſpitionem quandam peruenire; vt dixit *Suarez, vbi ſupra, nu.9.* vel eſſe ſuſpitionem: tantum, vt voluit loco citato Delrius, & vix nomen coniecturæ mereri, vt aiebat *Raphael de la Torre dicta Aſſert. ſeptima, circa finem.*

85 Et ex his reſultat probatio ſecundæ partis noſtræ concluſionis, nam fortior cauſa eſt ea quæ directe agit, quam ea, quæ in directe tantum, & per accidens aſtra, autem in corpus directe, & in animam indirecte agunt, igitur maiori cum incertitudine prædicet Aſtrologus inclinationes pueri, quam eius naturale corporis temperamentum.

86 Dixi tertio huiuſmodi inclinationum prædictionem debere eſſe vniuerſalem, vnde omnes D.D. ſupra citati, conſentiunt Aſtrologum poſſe dicere, hunc puerum habiturum inclinationem, ac propenſionem, ad manſuetudinem, vel iram, vt ait Suar. vel (vt ait Raphael de la Turre vbi ſupra in reſponſione ad ſecundam Aſtrologorum rationem) puerum inclinationem habere ad ea ad quæ diſponitur a primis quatuor qualitatibus, vel humoribus, & ſic *D. Thom. 3. contra gentes, cap. 84. in ſi.* approbat propoſitionem Auctoris centiloquij. Quod Mercurius in aliqua ex domibus Saturni fortis dat bonitatem intelligentiæ, ſic etiam ex *Abulenſi dicta q. 10. in cap. 19.* leuitici, circa medium, poterit ex aſtris Aſtrologus coniecturare talem inclinatum eſſe ad Venerea, vel non, ad voracitatem, vel parcitatem ciborum, ad ebrietatem, timiditatem, vel audaciam, quia huiuſmodi propenſiones conſequuntur complexionem, nec vllo modo dependeat ex noſtra libertate.

88 Nullo tamen modo licitum erit, ſed omnino ſuperſtitioſum in indiuiduo aſſerere aliquem, quod V.G. in Geneſi ſua habeat Venerem Marti copulatam in ſignis maſculinis futurum ſodomitam; & mulierem, quod lunam habeat iunctam Marti futuram impudicam, & adulteram, hoc enim impium eſſe dogma, bene dixit *Raphael de la Torre, vbi ſupra loco proxime allegato, verſ.* Tertio labuntur.

Tertia concluſio Aſtrologia, quiæ verſatur circa futura contingentia à noſtra libera voluntate pendentia, prædicenda omnino ſuperſtitioſa eſt, ac Iuditio noſtri Tribunalis ſubiecta virtute Conſtitutionis Sixti V. *de qua ſupra proximo §.*

89 Hæc autem duplex eſt, alia enim verſatur circa ea futura contingentia quæ nullam omnino, vel ferè nullam habent, cum naturalibus nati propenſionibus connexionem, vt quod futurus ſit Rex, Cardinalis Victurus in mari, & ſimilia, alia autem verſatur circa ea futura, quæ cum prædictis inclinationibus probabilem habet connexionem, vt quod ad Venerea inclinatus; ducturus ſit vxorem pulchram, quod propenſius ad iram,

 habi-

habiturus ſit rixas, & inimicos, Ita bene diſtinxit Raphael de la Torre loco ſupra allegato diſput. *ſecunda, Aſſert. tertia verſ.* Pro deciſione notare oportet.

Aitque is Doctor Aſtrologiam, circa hæc vltima futura contingentia verſantem, ſi ex ſuſpitione tantummodo ea prædicat nec ſuperſtitioſam eſſe, nec à Bulla Sixti Quinti vetitam.

Verum is Auctor bene dicit, ſed adhuc eius traditio vlterius eſt declaranda, Si enim prædictio hæc ex propenſione præciſe ducatur optima eſt eius Doctrina ſed illa prædictio non eſt Aſtrologica, licet ducta ex propenſione congnita ex principijs Aſtrologicis, ſed eſt prædictio moralis quam quilibet vir prudens non Aſtrologus poteſt facere.

Si vero futura illa etiam leui coniectura ducantur ex proprijs Aſtrolorum regulis, vt verbi gratia, ſtando in exemplis allatis à Raphaele, quod quis ſit pulchram vxorem ducturus, quia in Geneſi Luna ſe applicet Veneri, vel quod quis inimicos ſi habiturus, quia quis habeat Aquarij ſignum in aſcendente vel Dominum primæ domus in duodecima dico tunc, quod traditio Raphaelis non poteſt locum habere, cum in hoc prædicendi genere non militent rationes ab eo ponderatæ.

90 Dico igitur Aſtrologiam circa prædictionem amborum iſtorum futurorum, modo ſupra declarato de ſe ſuperſtitioſam eſſe, malam, damnatam, pernicioſam Chriſtianæ Reipublicæ, & à Sanctæ memoriæ Sixto Papa Quinto, & nouiſſime a Sactiſs. Dom. Noſt. Vrbano in Conſtitutionibus de quibus §. proxime ſuperiori vetitam, ò prohibitam, ſummis quidem cum rationibus.

91 Probatur concluſio primo ex Scripturæ Sacræ locis. Hyeremiæ enim cap. 10. dicitur. *Hæc dicit Dominus iuxta vias gentium nolite diſcere, & à ſignis cœli nolite metuere quæ timent gentes*, vbi bene P. Cornelius a Lapide probat hoc loco damnari Aſtrologiam iuditiariam ab Eccleſia iam, & ex ſcripturis damnatam, & locum hunc bene explicat Diuus Hieronymus ibi, dum ait, *Proprie aduerſus eos loquitur, qui venerantur cæleſtia, & quæ inſigna ſunt poſita annorum, & temporum, menſium, & dierum, ab his autem æſtimant regi humanum genus, ex cauſis cæleſtium terrena moderari.*

Ad idem facit locus Actorum, *cap. 19. verſ.* 19. ibi, *Multi autem ex eis, qui fuerant curioſa ſectati contulerunt libros, & combuſſerunt coram omnibus*, quem etiam locum de hac Aſtrologia bene intellexit, idem *P. Cornel. à Lapide eo loco, verſicul.* 10. *n.* 3. ibi, *Tertio alij per curioſa*, plura alia loco referunt Suar. Delrius, locis ſupra allegatis, Torreblanca de Magia, libro primo, capitulo ſeptimo, n. 23. & ſequentibus, & Don Ioſeph. Pellicer in ſuis eruditis lectionibus Hyſpano Idiomote impreſſis, ſuper Carmina. *Don Luyſii de Gongora fol. mihi* 798. *verſ. Fuera deuo han accido.*

Secundo Aſtrologia hæc reprobatur ex Concilijs, & præſertim ex Concilio Toletano primo capitulo vltimo, vbi dicitur, *Si quis Aſtrologiæ, vel Mattheſi credendum eſſe duxerit Anathema ſit.*

Tertio idem probatur ex Sacris Canonibus, *capit. illud, capit. Sed, & illud. 26. quæſtione ſeconda, capitulo, Conſoluiſti, capit. Seiendum 26. quæſtione tertia, capitulo,* lix tuarum, de ſortilegis vbi communiter canoniſtæ, & præcipue modernus Barboſa.

Quarto reprobatur hæc Aſtrologia à Iure Ciuili *l. Item apud Labeonem* §. *ſi quis aſtrologo. ff. de iniur. l. ſecunda, Cod. de maleſ. & Mathematicis, Cod.* de Epiſcopali audientia vbi comm. interpretes.

Quinto reprobatur à pluribus Patribus, ſed præſertim à *Diuo Auguſtino libro 2. de Geneſi ad literam capitu. 18. & libro ſecundo, de Doctrina Chriſtiana. cap. 21. & ſequentibus, & libro quinto, de Ciuitate Dei, capitulo primo*, bene *Don Ioſeph Pellicer loco allegato ad quem benignum lectorem remitto*, vbi late probauit huiuſmodi Aſtrologiam repobari Iure Regio, à Canoniſtis, Ciuiliſtis, Hiſtoricis, Theologis, Philoſophis, Poetis, & Medicis, quos ibi allegat.

92 Sexto facit, quod apud omnes fere nationes huiuſmodi Aſtrologi opprobrio habiti ſunt, & eiecti, vt Reipublicæ pernicioſi, & de his Tacitus ait lib. decim. ſeptim. *Genus hominum potentibus infidum, quod in noſtra Ciuitate vitabitur ſemper.*

93 Vnde legitur de Alphonſo Arragonenſium Rege, quod interrogatus cur ſolus Aſtrologos ab eius aula arceret reſpondit, *Sydera ſtultos regunt impellunt que ſapientes vero aſtris imperant, ſtultos ago Principes honorare Aſtrologos conſequens eſt*, vt ex Aenea Syluio, narrat *Cornel. à Lapide in dictum cap. 19. Actorum verſ.* 19.

64 Et ex *Baronio circa annum Domini* 137. *numer.* 11. Aquila Ponticus inſignis ſcripturæ Sacræ interpres, quod quotidie poſitionem natiuitatis ſuæ ſpectaret, ab Eccleſia expulſus eſt, & Iudæus effectus. Et circa annum Domini 341. *n.* 9. *ait idem Baron. Euſebium Emiſenum*, quod huiuſmodi Aſtrologiæ operam daret ab Eccleſia ſua aufugere coactum fuiſſe.

95 Septimo, idem probatur ratione huiuſmodi aſtra nullo modo influunt, nec directe, nec indirecte, nec per accidens in huiuſmodi futura contingentia igitur ex eis, nec cum certitudine, nec ſine ea poſſumus prædicere, & hac ratione vtuntur omnes Phyloſophi, ac Theologi.

96 Sed vt vanitaté iſtius atris oculis ipſis intueamur, ac à mentibns fidelium vana hæc, & ſuperſtitioſa curioſitas penitus eradicetur, demonſtrandum eſt. Quomodo Deus aſtrologis hiſce in cœlum vſque aſcendere tentantibus, dum futura ſoli Deo reſeruata, iuxta illud Iſaiæ 41. *Annunciate nobis quæ ventura ſunt in futurum, & ſciemus, quia dij eſtis*, ſe predicere poſſe contendunt, adeo linguas contuderit, vt Gigantibus accidit Geneſis, cap. 11. quod nulla omnino habeant huiuſce ſuæ diſciplinæ certa fundamenta ſede omnia omnino dubia ſint, quo caſu non eſt dubium eos ex huiuſmodi principijs incertis nullas poſſe conſiderabiles concluſiones deducere.

97 Et omiſſo, quod ſuæ cœleſtis diuiſionis in duodecim domos nullam rationabilem cauſam poſſunt adducere, vt Latius, probarunt *Picus in Aſtrolog. libro ſexto capitul. 3. & P. Alex. de Ang. in hoſce coniectores lib. quarto, cap.* 19. quamuis enim Franc. Nola Medicus Neapolita. in ſua Phyſica ſectione duodecim cœli manſionum conatus fuerit huiuſce diuiſionis Phyſicam rationem demonſtrare, Attamen vere eius rationes nihil aliud concludunt, niſi de quatuor Angulis vz. aſcendentis, occidentis medij, & Imi cœli, quod vero ex poſt quilibet ex hiſce Angulis ſub ſe habere debeat ſuccedentem domum, & cadentem hoc nulla poteſt probabili ratione demonſtrari.

Omiſſo inquam hoc ſectio hæc, quæ baſis eſt totius aſtrologici Iuditij penitus incerta eſt.

100 Nam Arabes, vt videre eſt ex Valentino Naiboda, in ſuis Elementis Aſtrologicis in Alcabitium differentia prima, de eſſe circuli accidentali, folio mihi 135. & Magino in ſua introductione ad Ephemerides, parte ſecunda, capitulo decimo. Diuidunt Zodiacum in 12. partes equales, & eo modo figuram cœli diſtribuunt, vt vnaquæq; triginta gradus contineat, & vnde vna finit, altera incipit.

Alij, vt *Abraham Auenezre Iudæus, & Regiomontanus integro Problem.* 14. *ante eius Tabulas directionum Maginus ante Tabulas ſui primi mobilis Canone 23. & in introductione ad Ephemerides, cap. 10. parte ſecunda*, non Zodiacum, ſed Aequatorem ſecant in duodecim partes æquales.

Alij

Alij tandem retentis quatuor Angulis, vt in modo ſuperiori,ſpatium inter dictos angulos, ita diuidunt, vt vna quæque domus ab alia diſtet duabus horis inæqualibus, & hunc modum ſequuntur Stadius in principio ſuarum Ephemeridum, Hieronymus Diedus in ſua Anatome Cœleſti, & arbitrantur mnlti hunc modum eſſe Ptol.vt notauit.

Diedus vbi ſupra,libro primo, capitulo primo, & ſecundo, Argulus in ſua introductione in Ephemerides libro tertio, capitulo 24. vbi poſuit Tabulas domorum pro hoc modo formandi figuram,quas Ptolemaicas vocauit,quamuis vere Ptolomeus nihil aliud de huiuſmodi domibus dixerit, niſi quod vnaquæque domus conſtare debet 30. gradibus, & quod inter eas debent eſſe aſpectus,vt prima reſpiciat ſeptimam oppoſitionem, & quartam quadrato &c.ita libro tertio,quadripart.capitulo vndecimus, & libro tertio, capitulo 15. proponit huiuſce rei exemplum ad eleuationem Poli 30. & 22.in qua maximus dies eſt horam 14. vt probatur ex problem.14.Montis Regij.

Modo videat prudens vir, quomodo poſſit ex figura Cœli aliquid prædici, ſi adhuc ignoratur modus certus eam faciendi, & modi illi tres, qui præcipui ſunt(nam Ranzouius in principio ſuæ Aſtrologiæ ponit alios nouem modos fabricandi haſce Cæli figuras) inter ſe adeo diſcrepantes, vt quod ſignum Zodiaci ſecundum vnum modum eſt V.G.in octaua domo illud ſecundum alium ſit in nona,& modus prætenſus Ptolomei, quamuis in quatuor Angulis conſentiat, cum modo Montis Regij. attamen in alijs octo domibus differunt aliquando inter ſe per quinque gradus,quod ſuffitiens eſt ad tollendum ſignum vnum,quod alias eſſet in ea domo,& quod plus eſt Dominium planetæ domini ſigni, ab illa domo, in qua eſt ſignum, vt videre eſt ex tabulis Ptolemaicis Argoli.

1 In ſignificationibus harum Cœli ſectionum valde inter ſe diſcrepant Aſtrologi, vt videre eſt ex Pico in Aſtrologos libro primo,capitulo tertio,ego ſolum vltra ab eo adductas diſcrepantias animaduerto Arabes ab octaua domo inditium ſumere mortis, & tamen Gauricus ait id ſumendum eſſe à ſeptima,vnde cecinit.

Prima domus vitæ, ſeptima mortis erit.

2 In directionibus, etiam ſignificatorum ad promiſſores ſuos,non conſentiunt aſtrologi Planetas enim extra Angulos exiſtentes dirigunt Arabes,& cum eis firmicus in Zodiaco ſingulos annos aſſignantes, vt videre ex *Naiboda differ. 4. titulo de directiuis in principio, & Campanella Aſtrol.l.5.cap.2.art.3.*

Ptolomeus vero eoſdem Planetas dirigit per horaria tempora, vt videri poteſt ex *Diedo vbi ſup. Naiboda ibidem. Argulo l. 3. Aſtrolog.ca.* 24. Stadio in Prohemio Ephemeridum.

Regiomont. vero eoſdem planetas ſignificatores ad ſuos promiſſores deducit per circulos poſitionum, vt videre eſt ex Tabulis primi mobilis, Magini, Arguli, & Mangini,& hi tres modi valde inter ſe differunt in effectu,& tempore effectus, & tamen tam Arabes, quam qui Ptolomeum ſequuntur,& Regiom.cum ſuis,ſe tempus ſemper diuinaſſe ad vnguem profitentur, vt aut ipſemet *Campanella vbi ſupra n.9.*qui & ipſe fatetur ingenue rem hanc incertiſſimam eſſe.

Alij cum Ptolomeo quinque tantum aiunt eſſe ſignificatores Aſcendens, medium Cœli, Solem, Lunam, & partem fortunæ, quam horoſcopum nominant lunarem,alij alios etiam planetas,& cuſpides domorum, vt ſignificatores dirigunt vt videre eſt ex *Argul.l.3.Aſtrologo.capitulo 14.verſic.* Ptolomeus.

3 Alij partem fortunæ dirigunt directione conuerſa prout, & planetas retrogrados, & *Ptolom. ipſe lib.3. quadripartiti cap.* 10. vtitur directionē hac conuerſa cum Apheta, ideſt planeta: gubernator vitæ inter medium cœlum, & Angulum occidentis, & cum *Ptolom. Card.ibidem tex. 33. Naibod.diff. 4.de direct. verſ. Poſtremo directiuo conuerſa, & alij*, E contra, vero multi alij hanc directionem conuerſam, quæ eſt cum ſignificator deducitur ad promiſſorem per Aſſenſiones obliquas ipſius promiſſoris,omnino reiecerunt,vt *Argulus Aſtrolog.lib.3.cap.14.verſ.Duplex eſt*,alij etiam vtendo directione directa in caſu inquo Apheta ſit M.C.& Angulum occidentis ſe veritatem inueniſſe profeſſi ſunt, vt Franc. Iunct. primum Religioſus Carmelita, Sacerdos,ac Prouincialis,mox profugus,& Apoſtata,vt teſtis de ipſo occulatus atteſtatur *Poſſeuinus Bibliotecæ ſelectæ,lib.15.cap.15.verſ.De Franciſco Iuncti.*in ſuo tract. de Iuditijs Natiuitatum f. 27.c. 4. ver. *eſt etiam notandum.*

105 Partem fortunæ Ptolom.lib.tertio, quadripartiti capitulo duodec.ſumunt à Sole in Lunam Arabes,vt videre eſt ex Iſagoge Carelli par. ſecunda de extractione partium Natiuitatis à Sole in Lunam in diurna,& à Luna in Solem in nocturna Natiuitate.

106 Partem fortunæ ſolam alij conſiderant,vt Ptolomeus Card. & Campanella, alij innumeras alias pates confingunt,vt videre eſt,ex Carello, vbi ſupra, & Guidone Bonato,in tractatu ſpeciali de Proiectionibus partium, & eorum ſignificationibus.

107 Alij in directionibus latitudines non eſſe obſeruandas in planeti voluerunt moti ex exemplis directionum de quibus Ptolome.in tertio quadripartiti alij ſeruandas eſſe indiſtincte latitudines voluerunt, alij in ſextili aſpectu,& trino id negarunt,vt videre eſt ex *Argulo Aſtrologicorum,lib.3.cap.16.*

108 In menſura directionum diſcrepant Aſtrolog. nam Card. vnicuique anno aſſignat medium motum Solis, vt ex duodecim eius genituris videri poteſt, & Card.ſequitur Naiboda loco ſupra allegato, & canonem Naibode pro directionibus appoſuit *Magin. in ſuo tractatu de vſu Aſtrologiæ in medicina fo.mihi* 104.*alij,vt Argolus vbi ſupra, capitulo* 33. annum vnum ſingulis gradibus directionis quam eſſe Ptolomei ſententiam ipſe contendit.

109 Aſpectus planetarum alij numerant in Zodiaco, vt Arabes,alij in equatore,vt *Ptolomeus, qui ob id lib.tertio capitulo* 14.voluit trinum, & ſextilem deprauatos in equatore interficere,de qua re videndus eſt Canon.40. *Magin.in ſuo primo Mobili.*

Alij,vt *Abraham Auenezre relatus à Iunct.de Iud.c.4.aiunt ſemper* 120.partes circuli efficere aſpectum trinum,alij,vt *Camp.lib.1.Aſtrol.c.10.art.1.n.8.& Magin. in ſua introductio.in Ephemærid.p.p.c.*30.diſtinguunt inter ſigna breuium,& longarum aſſenſionem.

110 Alij caput, & caudam Draconis, vt ſectiones Lunæ Imaginarias in Aecliptica reijciunt,vt omnes antiquos D.D.feciſſe atteſtatur Iunctinus in ſua Iſagoge, *cap. 6.* alij conſiderandos cenſent,vt moderni.

111 Alij Planetas retrogrados debiliores arbitranrur vnde paſſim *Ptolomeus Iunctinus in ſpeculo Aſtrolog. in Iſagoge,cap.10.& Ranz.3.parte, ca.3.*ponunt retrogradationem inter debilitates Planetarum, alij eos fortiores indicant quia tunc ſunt in imo ſui Epicicli,& ſic terræ viciniores, Gauricus tom.ſecundo ſuorum operum fol.1372. ibi, *Planetæ retrogradi cum ſint terræ proximiores quam recto tramite progredientes fortius in hæc inferiora agunt quam directi.*

112 Coniunctionem Saturni,& Martis malam dixit Campanell.dicto art.1.nu.2.bonam vero eſſe ob temperaturam qualitatum voluit Iunct. in Iſagoge, capitulo tertio,& Stadius in Introductione, titulo de coniunctionibus Planetarum,fol.193.*verſ.dixit Albumaſar.*

Et vt vno verbo concludam, omnia in hac diſciplina

adeo incerta ſunt, vt nullum omnino quantumuius le-
uiſſimum fundamentum poſſit ſuper Aſtrologorum iu-
ditijs fieri,
113 Ad finem tamen huiuſce §. vt ſuperſtitio huiuſce
vanitatis magis ſcateat notandum eſt actionem Cœli in
corpus; vt ſupra vidimus eſſe Phyſicam, & realem, ac
proinde planetas non ſolum in ſe, ſed etiam ratione ſi-
gnorum in quibus reperiuntur agere in hæc inferiora,
aliter enim agit Sol in Leone, aliter in Aquario, igitur
hæ actiones in inferiora tribuendæ ſunt ſignis veris, &
realibus, quæ ſunt in octaua ſphera, non autem ſignis &
Zodiaco imaginario Nonæ ſpheræ, ab Hypparcho pri-
114 mum ob præceſſionem æquinoctiorum inuento. Quia
enim vetuſtiſſimi Aſtrologi equinoctia contingere ob-
ſeruarunt fore in principio Arietis, & Libræ. Ideo id vti
firmum retinens Hypparchus nouum Zodiacum adin-
uenit, quia autem hic Zodiacus imaginarius eſt, vt fa-
tentur Aſtrologi, *Blanc. in Sphera lib. 17. cap. 7.* nullo
modo in iuditijs poteſt haberi in conſideratione, quan-
do enim Aſtrologi pro domo Solis aſſignarunt Leo-
nem, intellexerunt de eo Leone, cuius conſpicitur in
octaua Sphera & tamen cum Aſtrologi genituras fa-
ciunt eas formant iuxta Ephemerides curentes, quæ re-
gulantur, iuxta Zodiacum nonæ, & fixum ac immobile,
115 cum tamen Sole exiſtente in Leone nonæ, Sphere, ve-
re, & realiter exiſtat in Cancro octauæ,
116 Conſtat igitur ex his ſuperſtitioſam eſſe eam Aſtro-
logiæ partem, quæ de futuris contingentibus vel ab
humana libertate pendentibus actibus prædicit, & mul-
to magis eam, quæ profitetur ſe poſſe prædicere muta-
tiones, Regnorum, quam latiſſime confutauit *Pater
Marquez in ſuo doctiſſimo gubernatore Chriſtiano, libro
ſecundo, capitulo 26.*
Eam vero quæ circa hominis temperamentum, & in-
firmitates verſatur adeo incertam eſſe, ſiue in ſe ob
alias cauſas, maxime intrinſecas concurrentes, ſiue vt
in nobis, ob diſcrepantias Aſtrologorum in primis
principijs, vt ſumma, cum ratione dixerint, D. D. ſupra
relati, iuditia ex ea vix ad gradum leuiſſimæ coniectu-
ræ, & ſuſpitionis poſſe aſcendere.
117 Quod autem Aſtrologi vera quandoque contingen-
tia prædicant hoc veræ ſuperſtitionis eſt inditium; vt
videmus in Aſtrologo, qui mortem Henrici IV. prædi-
xit, qui ob id in Hyſpana Inquiſitione coactus fuit ad
abiurandum de leui, & fuit alijs pœnis mulctatus, vt in-
fra videbimus, interim videatur *Suare. Leſſ. & Raphael
de la Turre*, qui varias cauſas ex ſanctis patribus addu-
cunt cur aliquando iſti Aſtrologi vera prædicant.
118 Animaduertunt autem Aſtrologi, quod ſtante con-
ſtitut. Sanct. D. N. Vrbani VIII. §. ſuperiori relata, mea
quidem ſententia non poſſunt ſuper Genituris Pontifi-
cis iudicia aliqua facere, neque ſuper infirmitatibus fu-
turis ex malis directionibus.
Quia conſtitutio generaliter loquitur de iuditijs ſu-
per vita, & morte.
Quia rationes conſtitutionis, videlicèt ſcandalum
Chriſti fidelium, & Reipublicæ conſeruatio, ac quies
hominum eorum præſertim, qui inquieti ex omnibus
nouandarum rerum occaſionem accipiunt, in huiuſce
prædictionibus (quamuis alias eſſent de ſe licitæ) infir-
mitatum æque militant, quia denique hæc conſtitutio
vti fauorabilis animabus, Reipublicæ, & tote Eccleſiæ
Dei amplianda, & extendenda eſt, vt comprehendat
quæcumque iuditia, & prædictiones Aſtrologicas,

§. DECIMVS TERTIVS.

De diebus fauſtis, & infauſtis.

119 OCcaſione vanitatis prædictionis Aſtrologic
breuiter hoc loco pertractare decreui de al
vana obſeruantia ſz. de diebus fauſtis, & infauſtis idq
ob ea potiſſimum quæ dicit *Campanell. in ſua Aſtrol
gia iudiciaria*, quam ait ſe expurgaſſe ab omni ſuperſ
tione, cum tamen peſſimus liber ſit à tota Republi
Chriſtiana nominatim eliminandus plenus enim eſt ſ
perſtitionibus Aſtrologorum, etiam Arabum, ita
merito dici poſsit, quod quicquid eſt ſuperſtitionib
Aſtrologorum, etiam Arabum, ita vt merito dici p
ſit, quod quicquid eſt ſuperſticioſi in tota Aſtrol
gia iudiciaria id totum in eo tractatu reperitur. Et ve
liber illè nil aliud eſt quam compendium omniũm pr
poſitionum Cardani, ſuper quadripartito Ptolomei.
120 Hic igitur Campanell. in titulo peculiari de dieb
infauſtis, dicit quoſdam dies quibuſdam eſſe infauſto
ob id notat diem Martis, & Veneris ſibi ipſi ſemper i
fauſtos extitiſſe, ſepties enim tormentis applicatus fu
& ſemper id ſibi accidiſſe ait in dictis diebus Martis,
Veneris. Addit vlterius familiam Mendoziam in H
121 ſpania Priuilegium particulare habere à S. Inquiſiti
ne, vt poſſit abſtinere, ne in die Martis opus aliquod i
ſigne aggrediatur.
122 Verum apud Catholicos viros repudianda eſt hæc ſ
perſtitio Campanellæ, nec enim dantur dies fauſti, & i
fauſti ex ſe, & huiuſmodi dies obſeruante.
123 Damnantur à D. Paulo ad Galatas quarto, *dies o
ſeruatis & tempora, & menſes, & annos timeo vos,
forte ſine cauſa laborauerit in vobis*, hunc enim D
Pauli locum contra huiuſmodi ſic dies obſeruantes i
tellexerunt multi Patres, apud Mart. Delrio diſquiſ
Magicar. lib. 3. q. 4. ſect. 6.
124 Damnantur à Sacris Canonib. vt videre eſt ex cap
tulo, Illud huius 26. *quæſt. 2. & capitulo; non obſeruet
cum ſequenti, 26. qu. 7.*
125 Damnantur à Theologis Scolaſticis, vt videre eſt
*Diuo Thoma in 2. 2. quæſt. 95. art. 3. in corpore articul.
vbi Raphael de la Torre, diſp. quar. de Relig. tom. 1. lib
cap. 2. & ſequent. Delrio, loco ſupra citato, Sanch. in ſu
ma lib. 2. cap. 40, num. 15. & 16. Torreblanca de Mag
lib. 1. cap. 27.*
126 Damnauit, & hoc dies fœliciſſ. recordationis Phili
pus Hyſpaniarum Rex, qui vt ſuperſtitionem ſuis ten
poribus vigentem de non contrahendo matrimoniu
in die martis (quoniam dies eſt belli) ſpernendam omn
bus fidelibus pro ſua religione demonſtraret, mat
monium eo ipſo die contrahere voluit, vt notat *Tor
blanca, loco proxime cit. n. 4.*
127 Et hinc eſt, quod obſeruatio horum dierum, quia ce
to credantur infauſti, eſt peccatum mortale, quod ſi o
ſeruatio fiat tantum ex, quodam timore, erit peccatu
veniale, vt pluribus cumulatis notat *Sanchez, in alleg
to, n. 15. & 16.*
128 Et cum obſeruantia hæc dierum ex ſe ſit mala, pa
cat mihi Campanella, ego non credo licentiam obſ
uandis diem martis fuiſſe à S. Offitio conceſſam famil
Mendozzæ, quia ſi dicta obſeruantia eſt licita famili
prædicta non ægebat licentia, ſi illicita vtiq; non pot
concedi.
129 Ad finem huiuſce appendicis remitto lectorem
*Torreblancam loco citato, num. 27. vbi ex Alexandro
Alexandro lib. 4. dierum genialium, c. 20.* notat, apud R
binos diem lunæ fuiſſe infauſtum, quia in eo putaba
natum fuiſſe Caim, apud Athenienſem diem marti
apud Medos, diem Mercurij, apud Friggios, diem Io
apud Troyanos, diẽ Veneris, & apud Perſas, diẽ Satur

130 Ami-

30 Animaduertit vlterius *nu.* 31. quod ex hac ſuperſtitione dierum infauſtorum ad negotia peragenda emanarunt dies cretionum, quibus hæreditas antiquitus non poterat adiri ad quod allegat Petrum Gregorium in Syntagmate iuris vniuerſi, *lib.34.cap.14.* (qui tamen ibi nihil de hac re) quos dies, vt mere ſuperſticioſus ſuſtulit Imperator in l. cretionum *C.de iur.deliberandi*, *cretionum ſcrupuloſam ſolemnitatem*, ait Imperator, *hac lege amputari decernimus.*

31 Et quia materia hæc pulchra eſt, & digna ſcitu circa hanc animaduerſionem Torreblancæ de diebus cretionum animaduertendum eſt.

Quod ſi doctoribus noſtris, & ferè cômmuni opinioni, credamus, verum dicit Torriblanca, dies illos de quibus Imperator ibi, habitos fuiſſe ab antiquis pro infauſtis.

Odofred. enim in dicta l. cretionum, ait, quod antiquitus in diebus criticis poterat hæreditas adiri; ſecus in non criticis ideſt paribus, puta die ſexta, octaua &c.

Bellapertica inſignis Doctor ibidem idem dicit, quod ſolum in diebus in quibus natura confortabatur, ideſt criticis, & imparibus (videlicet) quintus ſeptimus &c. poterat adiri hæreditas, & in fine illius legis ait, quod quidam ſunt, quibus ſi in mane die Lunæ fieret iniuria, crederent fere ſe illa die morituros, & aliqui, qui non inciperet aliquod opus in dicto die lunæ, dicitque iſtum legem contra omnes iſtorum, dierum obſeruatores.

Alberic. idem ait, nota contra obſeruantes dies, qui non inchoarent aliquid facere in tali die.

Bald. eodem loco ait, nota, quod antiqui fuerunt multum beſtiales quia multum colebant dies, & forte in diebus criticis non poterat hæreditas adiri, quaſi in diebus infortunatis, & infra, ſed hodie non curamus dies, neque conſtellationes.

Angel. eodem loco ait, nota quod hodie, tam in die critico, quam non critico poteſt adiri hæreditas, ita etiam Iaſon. & alij ibid.

32 Si autem Iuris Conſultis alijs, & præſertim vltramontani, veris Romanarum antiquitatum obſeruatoribus adherere velimus falſa erit Torreblancæ obſeruatio, de iſtis diebus cretionum, & aliter lex illa erit intelligenda.

33 Pro qua re notandum quod hæredi extraneo de Iure Ciuili, ſuo verò, & neceſſario de iure Prætorio, datur ius deliberandi, an velit eſſe hæres nec, §. *ſui autem, & neceſſarij in fin. ibi, ſed his Prætor, inſtitut.* de hæredum qualitate, & differentia, tempus autem deliberandi aliquando à Iudice datur, iuxta tex. in l. de iure deliber. vbi ait Prætor, *ſi tempus ad deliberandum petet dabo*, & tempus hoc erat centum dierum, vnde dies centeſimus dicitur dies aditionis à *Iur. conſ. in l. Pannonius ff. de acquiſit. hæreditat. vbi Gotofred., ſub litera D*, in tertia editione.

34 Aliquando etiam illud idem tempus à teſtatore datur, & tunc dicitur, *cretio*, ob antiquam formulam de qua *Gothofred. ad Vlpian. in tit. 22. fragmentorum nu. 34 Titius hæres eſto, cernitoque in diebus centum proximis quibus ſciens, poteriſque ſi non credideris ex hæres eſto*, & ſic apparet, quod cretio dicta eſt à cerno, quod idem eſt ac decerno.

35 Cretio autem duplex erat vulgaris quæ fiebat cum illis verbis, *quibus ſciens poteriſque* quo caſu tempus datum hæredi non currebat ignoranti, Et continua, quæ fiebat, ſine illis verbis, & in qua etiam ignoranti tempus currebat, ob idque continua dicebatur, ex quibus patet, quod dies cretionum dicebantur illi, qui à Teſtatore hęredi ſtatuebatur adcernendum, ſeu decernendum, an velit eſſe hæres, & cretio ſpatium illud centum dierum quod hæredi ad deliberandum ſtatuebatur, iſtam dierum cretionẽ vti ſcrupuloſam ſuſtulit Imperator, & pinguius hæredibus prouidit, per l. fin. C. de iure deliberandi.

136 Ita rem hanc declarant *Hugodonell. in dicta l. cretionum, Herman. Vul. Iur. prudent. Rom. lib. 1. cap. 72. num. 28. verſ. A teſtatore deffinitum. Veſſembeci, in Pandectas tit. de iur. delib. num. 1. Pet. Gregor. Sintagmat. iur. vniuerſi, lib. 46. cap. 1. numer. 5. & ſequent. Ant. Gouean. lib. 1. variarum lectionum cap. 25. Cuiatius, lib. 7. obſeruat. cap. 41. Briſon. de verb. ſignific. pag. mihi 670. Couaru. var. reſolut. lib. 4. capit. 10. Antonius Pichard. in §. item extraneus, numer. 27. & ſequ. Borcholt. in §. extraneis, numer. 5. & ſequit. Inſtit. de hæredum qualitate, & differentia, & Gotofred. ad Vulpianum dicto. tit. 22. n. 27. & ſeq. tom. 5.* ſuarum annotationum ad vniuerſum Ius ciuile, tertiæ impreſſionis Magnæ cum alijs allegatis per Nærcin in ſuis remiſſionibus, & Sebaſtianum Ximenes *in dicta 2. concordantiarum iuris, in dicta l. cretionum.*

Atque hæc de hac materia quæ curioſa eſt ſufficiant, interim vero iterum benignum lectorem moneo, vt abſtineat à Campanell. quia Aſtrologia ipſius, quam conformem dicit Diuo Thomæ, vere ſuperſtitioſiſſima eſt, & contra ſanam Doctrinam omnium Sanctorum Patrum, & Theologorum Scolaſticorum, & quia titulus libri poteſt multos decipere expediens fortaſſe eſſet illum licet, ſub generalibus Indicis regulis comprehenſum nominatim inter libros vetitos connumerare, me tamen ſemper remitto Eminentiſſimæ Congreg. Indicis, & S. Officij.

§. DECIMVS QVARTVS.

De faciente pactum expreſſum, & tacitum cum Dæmone, & profeſſoribus Magiæ.

137 QVoniam pactum, ſeu profeſſio expreſſa cum Demone non fit ei, niſi apoſtatando à fide negando Baptiſma conculcando Chriſtum Crucifixum, & adorando Demonem, *vt latiſſ. docuit Delrius Diſquiſit. Magic. lib. 2. q. 4. & Farin. de delictis, & pœnis q. 20. num. 77.* ideo non eſt dubitandum, quin taliter paciſcens Hæreticale factum committat latiſs. *Farin. de Hæreſi quæſt. 181. n. 34. Suar. de Relig. lib. 2. de ſuperſtitione c. 19. n. 10. in fin.*

138 At pactum tacitum cum Dœmone iniens, alio actu hæreticali non interueniente, Hæreticale factum non comittit, *Suar. vbi ſupra Farin. dicto n. 34. in fin. Zanard. in ſumma diuinorum præceptorum par. 2. cap. 64. verſic.* Moueor ad hoc tenendum, vbi quod ex huiuſmodi pacto oritur tantum leuis Hæreſis ſuſpitio, & ſi dicatur quod paciſcens tacite cum Dœmone, init fædus, & amicitiam cum Hoſte Dei, & per conſequens videtur Apoſtata, ad ſimilitudinem ſubditi Regis Hyſpaniæ ineuntis fædus cum Hoſte dicti Regis.

Reſp. Zanard. ibi, quod duplex eſt fædus, & amicitia, alia communis, & quo ad comertia, vt ſi ſubditus vnius Principis, tantum in rebus emendis, &c. & hæc amicitia, licet ſit prohibenda attamen non inducit ſuſpitionem ſaltem vehementem rebellioni, alia eſt amicitia ad effectum occidendi proprium Principem, & hæc eſt ſignum rebellionis, & Apoſtaſiæ, primam amicitiam Dœmone contrahit faciens ſortilegia non hæreticalia ſecundam habens pactum cum Dœmone expreſſum, & ſortilegia exercens hæreticalia, & hoc idem videtur ſupponere *Pegna in ſæpè citato comm. 68. verſ.* Simanchas.

139 Quo ad Profeſſores Magiæ non naturalis, & demoniacæ, an ſint connumerandi inter ſortilegos hæreticales,

cales, colligi poteſt ex regulis hucuſq; tiaditis, & ex *Farin. dicta quæſt.181. num.36. & Pegn.3. parte direct. comm.26. & alijs vtrobique allegatis*.

§. DECIMVS QVINTVS.

Quis ſit Iudex huius crimini.

140 SEcundum Hodierna iura Iudex, tam ſortilegiorum Hæreticalium, quam non hæreticalium eſt Inquiſitor. Et quo ad ſortilegia hæreticalia res videtur carere dubitatione, quo ad alia vero res eſt deciſa per Bul. Sixti V. Incipientem Creator Cœli, ita *Scaccia de Iud. lib.1. capit.12. num.51. & Farin. de hæreſi, quæſt.181 num....Zanard. in ſum. diuin. præcept. parte ſecunda, cap. 64. verſ. tertio, ergo noto.*

Et licet olim hoc delictum eſſet mixti fori, attamen nunc Inquiſitor de eo cognoſcit priuatiue, quo ad Iudices laicos, ita Scaccia loco citato numer. 56. nam quæ delegantur Inquiſitoribus regulariter delegantur eis priuatiue quo ad Iudices laycos, & ſic Areſto Franciæ iudicatum fuit tres mulieres ſortilegas remittendas eſſe ad Epiſcopum Pariſienſem, teſte *Papon. Arreſtorum Franciæ li.22. tit.3. Areſto 2.* & in omni caſu Inquiſitor cognoſcit an Iuriſdictio, ſit ſua, Freitas ad Rodericum Quinimo opinio quæ aſſereret, quod Iudex laycus poſſet iudicare, an aliquod delictum ſpectet, vel non ſpectet ad Sanctum Offitium dicitur temeraria à *Turriano in ſuis Selectis diſp.1. diſp.30. cent.2. dub.5.*

Taliter autem Inquiſitores ſoli ſunt Iudices in hiſce Criminibus ſortilegiorum, quod ſi in Carceribus Curiæ ſæcularis inueniantur aliqua malefica obidque vel hæretica, vel ſuſpecta de hæreſi, ſi id S. Offitio legitime innoteſcat, poſſunt Iudices ſæculares per cenſuras ab Inquiſitoribus compelli ad conſignandum S. Offitio dictam maleficam, & omnes, & Hæreſi, vel illius ſuſpitione legitime puniatur, ita tamen, vt hiſce finitis S. Offitium teneatur maleficam recõſignare iudici layco, ita *Pegna videndus in Addit. ad Lucernam Inquiſitorum, poſt. tractat. de ſtrigibus fol. mihi* 158. *verſ.* ſed ab hac ſententia, & *verſ.* ſcitu dignum eſt, vbi quod ſtatim dictæ Maleficæ conſignandæ ſunt Inquiſitoribus ex Bulla Fel. mem. Pij V. cuius verba ibi, referuntur.

Bene Ioſeph. *Seſſe, de inhibition. Iuſtitiæ Aragonum, cap.30. §.1. numer.43. & ſeq.* vbi quod hæc remeſſio illicò Inquiſitoribus eſt facienda in quacunque parte Iuditij, & *num.58. & ſequ. plura* refert exempla conſilij illius Regni, de cuius mandato plures Inquiſiti in Sancto Offitio fuerunt Inquiſitoribus ſtatim remiſſi. Dubitari tamen poſſet hoc loco, num facta hac remiſſione Iudex laycus poſſit vlterius in cauſa procedere, & pro negatiua ſententia videtur vrgere Conſtitu, illa Pij V. in illis verbis, ſuſpenſa aliorum criminum cognitione.

Verum ego teneo, quod facta remiſſione perſonæ à layco Iudice Inquiſitoribus, Iudex laycus poteſt, in proceſſu iam per eum formato aſſumere informationis, dummodo cauſa S. Offitij non impediatur, ita Seſſe ſemper in hac materia remiſſionis faciendæ S. Offitio vidêndus, loco citato num.11. & ſequ. vbi, quod verba illa Pij V. debent intelligi, de ſuſpenſione cognitionis &c. quæ obeſſe poſſet Sancto Offitio.

Et hanc remiſſionem faciendam eſſe non ſolum in Crimine hæreſis, ſed etiam in omnibus ab ea dependentibus latiſſ. dixit Seſſ. ibid. fere per totum illud caput, prout de eadem, reconſignatione facienda ab Inquiſitoribus iudicibus laycis etiam virtute dictæ Conſtit. Pij V. idem *Seſſe erit videndus numer. 116. & ſeq.*

Et in caſu petitæ huiuſmodi remiſſionis ab Inquiſitoribus, Iudices layci tenentur credere aſſertioni Inquiſitorum, vti iudicum competentium in hoc crimine hæreſis, & dependentium, *Seſſe vbi ſupra, numer.98. & ſeq.*

Non teneretur tamen S. Offitium conſignare aliquos reos in ipſius Carceribus exiſtentes pro alijs delictis Iudicibus ſecularibus, quia hoc eſt ſpeciale in caſu in quo à Curia ſæculari ipſi S. Offitio reus aliquis fuiſſet conſignatus, nam tunc omnis æquitas ſuadet, vt expedito fidei proceſſu reconſignetur, ita *Pegn. ibid. verſic.* Sed nunquid poterit.

141 Aduertendum tamen, quod licet tunc Inquiſitores cognoſcant, de ſortilegijs non hæreticalibus, ſuperſtitionibus, & de retentione librorum prohibitorum, non per hoc tamen ſublata fuit facultas Epiſc. cognoſcendi de huiuſmodi cauſis, & illas decidendi etiam ſine interuentum Inquiſitorum, prout faciebant ante Conſt. illam Sixti V. Quoniam quamuis facultas cognoſcendi de illis delictis legatur conceſſa Inquiſitoribus, in dicta Conſtitutione, attamen in eadem facultas Epiſc. conceſſa de iure communi non legitur reſtricta, *Io. Franc. Leon. in theſauro fori Eccleſiaſtici part. 3. cap. 36. Rub. de ſortilegis num. 22. 23.* vbi quod ita cenſuit Sacra Generalis Congregatio Sanctæ Romanæ, & Vniuerſali Inquiſitionis ſub die 21. Decembris anni 1602. fundaturque hoc ex comunibus D. D. traditionibus quod Iuriſdictio alicui conceſſa intelligitur cumulatiue, non autem priuati vt notatur *in l.C. de Offitio Præfecti Vrbi* late *Menoch. de præſumptionibus libr. ſecun. præſumpt.* 18.

§. DECIMVS SEXTVS.

Quis ſit Iudex competens in ſortilegijs contra tormenta.

VIdendum nunc eſt de quæſtione quotidiana quæ in Iudicijs perſepe contingit, num ſcilicet Iudex ſecularis ſit competens contra reum, quem habet in fortijs, ſi penes eum reperta ſint ſortilegia contra tormentum funis, & alias quæſtiones ad reticendum veritatem.

142 Circa quam rem ſciendum eſt multa ſimilia ſortilegia ſolere ex arte dæmonis ad effectum prædictum vſurpari quæ à Doctoribus noſtris ſolent vocari ſortilegia taciturnitatis, de quibus, & eorum remedijs videndus eſt *Martinus Delrio diſquiſitionum Magicarum lib.5. ſect.9. verſic.* quo ad tertium dubium *fol. mihi* 703 impreſſionis Venetæ, *Cartar. in praxi interogandorum reorum lib.4. cap.1. n. 222. Ambroſin. in proceſſu informatiuo lib.4. cap.7. vbi Franciſcus Bernardin.* Porrus ſuis additionibus, *Baiard. ad Clar. quæſt. 64. num.* 11 *Conſtit. Papienſ. de iur. & nu.13. Binsfeld. in l. ſi excep. Cod. de Malef. & matematic. quæſt. 1. num. 15. & nouiſſime Torreblanca de Magia lib.2. cap.23. de Malef. taciturnitatis per tot.*

143 Hoc ſuppoſito Simon de Pretis, conſ. ſuo 155. conſuluit, & iudicauit quendam ſortilegum hoc ſortilegij genere vſum, ad effectum predictum, eſſe per Iudicem ſecularem puniendum, prout in effectu fuit damnatus ad triremes.

144 Et cum hæc quæſtio de facto incidiſſet in Ciuitate Cremonæ ſub Prætura fæliciſſima Illuſtriſs. Dom. Con ſalui de Salamanca Senatoris vndequaque ſpectatiſſimi ac tanti Regis Miniſtri digniſſimi, de anno 1636. tempore, quo ego eram illius Proiudex Maleficiorum, à quatuor illis ſicarijs, qui in via publica animo derobandi homicidium immanè perpetrarunt in perſonam Illuſtriſs. & Reuerendiſs. D. Don Caroli Gonzagæ Fra-

tris

Excellentiſs. Principis Bozuli, quorum duo penes ſe habebant varias ſcripturas continentes huiuſmodi ſortilegia, cum abuſu nominum Dei, D.N.I. Chriſti, & B. M. V. Pſalmorum, Orationis Dominicæ Salutationi Angelicæ, nominibuſque & caracteribus ignotis diſputatum fuit in Curia, num punitio horum ſortilegiorum ad nos ſpectare poſſet.

145 Et per Illuſtriſs. D. meus Gaſpar, de Aliferis ex ampliſſimo Collegio I.C. Mediolani, Vir Doctrina vſu, ac longa præcipuorum Regiorum offitiorum huiuſce ſtatus experientia ſingularis, & tunc Vicarius Prætorius pro noſtræ Curiæ Iuriſdictione allegauit conſilium illud *Simonis de Prætis* 105. *& Clarum in §. hæreſis in fin.* vbi atteſtatur Senatum Mediolani iudicaſſe quandam ſortilegam non eſſe puniendam pœna confiſcationis bonorum, his addidi ego *Caball. reſol. criminal. centur.3. reſolut.* 223. *num.* 72. vbi mentionem faciens de dicta deciſ. Senatus allegata per Clar. addit ſe vidiſſe hos ſortilegos puniri à Magiſtratu Laycali octo virorum guardiæ, & baliæ Ciuitatis Florentiæ.

Verum in hac materia ſic diſtinguendum eſſe ſecundum communes Doctorum noſtrorum traditiones dicebam.

146 Vel ſortilegium eſt qualificatum, & hæreticale iuxta ea quæ dixi *ſupra* §. 4. & tunc ſine difficultate cognitio huiuſce ſortilegij pertinet ad Inquiſitores priuatiue, quo ad laycos idque omni iure, ſiue nouiſſimo, ſiue antiquo. In hac ſortilegiorum ſpecie conueniunt omnes Doctores, ita enim *Clar. loco citato verſic. ſucceſſiue quæro, Caball. vbi ſupra, Farinac. de hæreſi, quæſt.* 81. *num.* 93. *vbi alios multos allegat, Diana reſolut. mor. par.* 4. *tract.* 7. *reſolut.* 10. *in princip. cum alijs ſupra per me allegatis, bene Symanch. de Cath. Inſtitut. tit.* 62. *de ſortileg. num.* 2. *&* 3. vbi quod Inquiſitor cognoſcit de omnibus ſortilegijs, quæ hæreſim ſapiunt manifeſtam, vel de hæreſi reddunt ſuſpectum, ſortilegum de vehementi, & hoc idem ingenuè faſſus eſt Regens de Ponte in ſuo tractatu manuſcripto de his, quæ practicantur in Regno in materia iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, in ea, particulari de ſortilegijs.

147 Vel ſortilegium non eſt qualificatum, ſed ſimplex, & tunc verum eſt, quod ſi loquamur de iure antiquo eſt mixti fori, & datur locus præuentioni, inter Eccleſiaſticum, & Laycum Iudicem, & his terminis procedunt tradita per Clar. vbi ſupra *verſic.* & hoc ſecundo caſu, *Caball. dicta reſolut.* 223. *n.* 71. *& per DD. allegat. Farin. vbi ſupra n.* 91.

Si autem loquamur de iure nouiſſimo poſt Bullam Sixti V. de qua ſupra Inquiſitores cognoſcunt de omnibus ſortilegijs etiam ſimplicibus bene poſt hæc ſcripta viſus vltra ſupra allegatos *Ioſeph Seſſe, deciſ. Regn. Aragon. tom.* 4. *deciſ.* 464. *n.* 18. *& ſeq. & deciſ.* 366. *numer.* 16. 17. *Scorcia, in ſelect. Rom. Pontific. conſtitut. Epit.* 58. *Theoremat.* 158. *Diana dicta reſolut.* 10. *qui alios allegat.*

Et quamuis Freitas, & *Bouadill.* locis in proxima appendice allegatis voluerint iuriſdictionem conceſſam Inquiſitoribus per dictam Bullam Sixti V. non eſſe intelligendam priuatiue quo ad laycos, ſed cumulatiue, vt Freitas loquitur.

Attamen ego non diſcederem ob opinione contraria quam in hoc tractatu alias impreſſo firmaui, quia quæ delegantur Inquiſitoribus eis committuntur ratione hæreſis, vel ſuſpitionis ipſius, vnde intelliguntur delegata priuatiue quo ad laycos.

Et ſcio de Ordine Sacræ Congregationis Roman. Inquiſitionis Vniuerſalis, non multis ab hinc annis quendam Prætorem cuiſdam Terræ inſignis huius Dominij, eo quod quaſdem ſortilegas, quæ ſortilegia non qualificata commiſerant carcerari fecerat, fuiſſe (quia ponte in S. Offitio comparuerat) benignè receptum, abſolutum tamen ab excommunicatione lata contra turbantes Iuriſdictionem Sancti Offitij.

148 Vel tertio ſumus in dubio, num ſortilegium ſit qualificatum nec ne, & tunc dicebam, quod cognitio huius articuli ſpectabat ad Inquiſitores, & eorum Tribunal, ita communiter Doctores, *Freitas vbi ſupra num.* 39. *Diana dicta reſolut. cap.* 36. *de Sortileg. n.* 19. *Caball. dicta reſol.* 223. *num.* 73. quicquid in contrarium dixerint, *Reg. de Ponte vbi ſupra & Marta de Iuriſdiction. par.* 2. *cap.* 12. *num.* 11. cum enim iſte articulus ſit incidens ſpirituale Inquiſitor ſolus eſt Iudex competens *l. titia vbi doctores communiter ff. ſolut. matrimo.*

Et ex his omnibus concludebam quod Sicarij illi, qui penes ſe habebant cartam continentem ſortilegium qualificatum cum abuſu multorum verborum Chriſti Domini, & Pſalmorum, & aliarum rerum, quæ ſine dubio ſortilegia illa qualificabant non poterant vllo modo puniri, nec rei conſtitui de dictis ſortilegijs à Iudicibus ſecularibus, ſed ab Inquiſitore tantummodo.

149 Neque obſtare dicebam conſilium illud Simonis de Pretis 105. quia non apparet ſortilegium de quo ibi eſſe qualificatum, licet enim ſortilegus ille inglutire deberet ficum in quo erat moneta quedam, quæ ab vna parte habebat ſignum crucis, attamen non apparet, quod ab vti voluerit illo ſigno crucis nec quod ad illud ſortilegium eſſet neceſſaria illa ſpecies monetæ, vti ſignata ſigno Sanctiſſimæ Crucis.

Vlterius addebam indubitatum eſſe Simonem de Pretis, cuius conſilia impreſſa fuerunt Venetijs anno 1575. ſic conſoluiſſe ante æditam Bullam Sixti V. contra Aſtrologos, quæ promulgata fuit anno 1586. die 9. Ianuarij.

150 Et ſi opponatur quod ſortilegium illud quamuis qualificatum, poteſt dupliciter conſiderari; vel vt hæreſim continet manifeſtam vel vt tollendo effectum torturæ tollit Fiſco, & Iuſtitiæ probationem veritatis, primo modo conſideratum ſpectat ad Inquiſitores, ſecundo vero modo poteſt ſpectare etiam ad Iudices laycos, & hoc modo videtur conſideratum à *Simone de Pretis, dicto conſ.* 105. *nu.* 15. *&* 19.

151 Pro qua diſtinctione allegari poteſt Doctrina ſingularis *Binsfelt. de confeſſionibus maleficorum, & ſagarum prælud.* 14. *f.* 119. *& membr.* 2. *concluſ.* 6. *dub.* 2. *verſ.* tertium illatum, *fol. mihi* 275. quod ſortilegia poſſunt dupliciter conſiderari vno modo, vt ſapiunt hæreſim, vel vt hæretica ſunt, & in hoc caſu ſpectat eorum cognitio ad Iudicem Eccleſiaſticum, altero modo conſiderari poſſunt, vt ex eis varia delicta oriuntur contra comune bonum Reipublicæ, vt homicidia latrocinia, damna in vineis, & ſimilia, & in hoc caſu Iudex laycus eſt competens iſtorum ſortilegiorum, & traditionem hanc *Binsfelt. ſecutos fuit Io. Griuell. in ſuis deciſ. Senatus Dolani, dec.* 33. *num.* 31. *verſ.* quod ſine dubio, & ita etiam in ſortilegijs qualificatis hoc modo conſideratis laycus Iudex ſæpe iudicauit, vt videre eſt ex dicta *deciſ. Griuell. in fin. & ex deciſ.* 2. *Antonij Fabri, in ſuo C. Fabr. in tit. de malefic. & mathemat. lib.* 9. *& Greg. de Valen. inſigni Theol. religioſiſſimæ Societatis Ieſu, in* 2.2. *diſp.* 6. *generali, q.* 13. *punct.* 4. *in princ. verſ. & quidem, tum à ſeculari.*

152 Et quidem non eſt nouum etiam in S. Offitio aliquando fieri ſimiles diſtinctiones prout videmus in Curia Archiepiſcopali Neapolitan. in qua cum Curia ſecularis præuenit aliquem Polygamum, ipſi Curiæ Archiepiſcopali petenti conſignatur ille Polygamus quæ torquet eum ſuper intentione, & cogit eum abiurare poſt quæ ſtatim reconſignat Curiæ ſæculari eundem Polygamum puniendum, quoniam ablata per torturam, & abiurationem hæreſis ſuſpitione, delictum Polygamiæ remanet mere laycale, ita *Genuen. in ſua praxi Archiepiſcop. cap.* 84. *num.* 13.

153 Cer-

153 Certe huic obiectioni reſponderem, quod in ſortile-
gijs hæreticalibus nulla ratione ego vti Iudex laycus
hanc diſtinctionem practicarem, niſi cum maxima tre-
pidatione conſcientiæ.

Tum quia comuniter Doctores, generaliter loquen-
do dixerunt hæreticalia, & qualificata ſortilegia ad tri-
bunalia Inquiſitorum hereticæ prauitatis pertinere
priuatiue, quo ad Iudices laycos.

Tum quia hac diſtinctione adhibita, facili negotio
Iudex laycus poſſet effici Iudex competens etiam in
cauſa hæreſis formalis, quatenus ſz. ex ea perturbatur
ſtatus pacificus Reipub.

154 Non negarem tamen quin ex ſcripturis huiuſmodi
ſortilegia continentibus penes reum repertis poſſit Iu-
dex laycus indicium validum ſumere contra Inquiſi-
tum de delicto pro quo inquiritur, vt ſingulariter ob-
ſeruauit, *Ant. Faber in ſuo C. Fabrian. lib. 9. tit. 21. de quo
definit.* 3. vbi loquitur in indiuiduo horum ſortilegio-
rum.

Et ſi hoc eſt verum, prout puto veriſſimum crede-
rem etiam licere Iudici layco interrogare talem reum
de cauſa ; qua ſcripturas illas penes ſe retinebat, &
etiam à quibus habuerit, & quibus tradiderit ad effe-
ctum veniendi in cognitionem mandantium, & alio-
rum ſociorum criminis, ac reddendi validius indicium
illud, & eum magis agrauandum de delicto principali,
pro quo carceratus in curia ſeculari reperitur.

155 Hæc tamen omnia dicta ſint, ſalua determinatione
S. M. Eccleſiæ, & Supremi Tribunalis Sanctæ Inquiſi-
tionis de Vrbe cui hæc, & quæcunque alia mea ſcripta
humillimè ſubijcio.

§. DECIMVS SEPTIMVS.

An Inquiſitores cognoſcant de Aegy-ptiacis chiromanciæ artem profitentibus.

DVbitari, & iure merito poteſt an Inquiſitos de
iure poſſint procedere contra haſce Agyptiacas
vulgo *Zingare*, quæ dant, vt vulgo dicitur, *la buona ven-
tura.*

157 In hac re Villadiego in ſua Politica *cap.* 5. §. 20. *nu-
mer.* 36. *ſic ait y à las bruſae caſtigan los Inquiſidores, y
à las Gitanas quæ dizen la buena ventura,* & in margine
ad hoc iura allegat, *P. Diana par. 4. var. reſolut. moral.
tractat. 8. reſolut.* 128. idem tenet allegando Villadiego,
vbi ſupra, *numer.* 30. per Impræſſorum errorem Addo
ego *Bouadill. pariter in ſub Politica, lib. 2. capit.* 17. Por
la Iuriſdition Eccleſiaſtica *numer.* 74. *cap.* 17. referens
ſe tamen ad *Nauar. in Manuali capit.* 11. *nu.* 31. *verſic.*
158 decimo quinto verba *Bouadill. ſunt, Caſo 39. es contro
las bruias à las quales pueden aſſimiſmo caſtigar los In-
quiſitores ſegum Symanca, y otros, y contro las Gitanas
que dizen la buona ventura, ſe vea lo que eſcrire Na-
uaro.*

159 Ego autem in hac re infraſcriptas concluſiones ſta-
tuendas arbitror.

Prima concluſio Aegyptiacæ ſunt à Chriſtianorum
finibus exterminande, quia vt plurimum ſunt ex gene-
re Turcarum, & in partes Chriſtianorum ab eis mit-
tuntur, vt exploratrices ita *Delrius diſquiſit. magicar.
libr. 4. quæſt. 5. P. Nazarius conciuis meus,* & hiſce tem-
poribus decus Illuſtriſs. Religionis Dominicanæ *in p. p.
Diuus Thom. tom. 3. quæſt.* 114. *articul. 4. verſic. Tertia
concluſio Aegyptij quidam,* Torreblanca de magia *lib.* 1.
capitul. 10. *numer.* 30. *& ſeq.* & ſic Carolum V. in Cer-
mabia, & Regem Ferdinandum in Hyſpania iuſiſſe hãc
gentem abire, ex Ferdinando de Corduba notauit
Diana loco allegato, & in noſtro Mediolani Dominio
contra hoc hominum genus àd ſunt proclamationẽs
160 Excellentiſſimorum Gubernatorum huiuſce ſtatus
161 vnde merito die 21. Nouembris anno 1626. Senatus
excellentiſſimus noſter Mediolani literis ſuis directi
ad Illuſtriſſimum Prætorem Cremonæ damnauit a
triremes quinquennales quatuor Aegyptios ex eo
quod in hoc dominio per dies quinque verſati eſſen
contra diſpoſitionem proclamationum Excellentiſſi
morum L. T. huius Status.

162 Secunda concluſio, huiuſmodi Aegyptiaci ſi in an
nunciatione (vt aiunt bonæ venturæ) Prædicant futu
ros effectus liberos, vtique ſubdentur Iudicio, & for
Inquiſitorum de iure. Ratio eſt quia vtuntur chiro
mantia vetita, ſuſpectaq; de pacto cum Demone, *To
reblanca vbi ſupra, num. 30. & in hoc caſu procedunt di
cta Bouadill. & Villadieg.*

163 Tertia concluſio ſi iſti vtantur tantummodo chiro
mantia naturali circa temperamenta, & naturales in
clinationes non poſſunt, nec ab Inquiſitoribus, nec a
alijs Iudicibus puniri, ita *Torreblanca vbi ſupra, cap.* 1
num. 2. & ſeq. vbi docet quomodo Chyromantia po
ſit eſſe licita ſatis erudite.

164 Quarta concluſio de facto nunquam vidi in Inqu
ſitionibus Italiæ procedi contra hoſce Aegyptiacos, o
id præciſe, quod dent, vt aiunt, bonam venturam; Ra
tio fortaſſe eſſe poteſt, quia datio huiuſce bonæ ventu
ræ fit ſemper in iſtis partibus cum riſu, & ioci cauſa
& nullus eſt quamuis ſimplex, qui præſtet fidem dicti
Aegyptiacis.

165 Dixi, ob id præciſe, Quia ſi in iſta datione, vt aiun
bonæ venturæ ex parte Aegyptiaci interueniant ali
ſuperſtitiones; vel futura ab eo certitudinaliter annu
cientur, exiſtimarem tunc in illis, & ſimilibus caſib
expedire, quod Inquiſitores, & eorum Tribunal di
genter contra eos inquirat, & pro delicti genere, & m
do puniat.

§. DECIMVS OCTAVVS.

De quodam Priuilegio ſpetiali huiuſce Tribunalis.

ET quia ſupra dixi quod Inquiſitoribus facienda e
remiſſio ab omnibus Iudicibus laycis, Ideò p
clariori intelligentia huiuſce rei animaduertendum e
166 diligenter, quod Tribunal hoc S. Officij illud hab
peculiare, quod omnia alia mundi Tribunalia ipſi ſu
miniſtrant inditia, ſcripturas, & perſonas cuiuſcunq
generis, vt proceſſus, & cauſæ fidei, quæ maximæ ſun
expediri poſſint, Tribunal autem Sancti Officij nu
167 alij Tribunali pro quibuſcunque alijs criminibus ſu
miniſtrat inditia neque perſonas, niſi vt ſupra dixi,
caſu in quo ſibi prius eſſent conſignatæ ab aliquib
Iudicibus, atq; hoc fit vt liberius, & ſecurius cauſæ fid
168 poſſint tractari, & ſic Pater Maſſinus in ſua praxi S
Officij, p. 9. primæ impreſsionis, & parte 10. ſecund
impreſsionis, Aſſert. 35. habet hæc formalia verba
*non deuono nè poſſono gli Inquiſitori per niuna occaſion
ſomminiſtrar ad altro Tribunale già mai, nè inditij,
perſone di qualſiuoglia conditione*, Bene in materia no
169 ſtra *Molin. in repert. Rituum, & obſer. Regni Arag
niæ in verbo, Captus, fol. 57. verſ. die vigeſimo Septe
bris* 1497. & in verbo *Manifeſtatio*, fol. 220. verſ. *qu
dam captus*, quem etiam refert, & ſequitur *Seſſe vbi ſu
pra, num.* 58. vbi dixerunt, captum per Inquiſitores r
tione hæreſis non poſſe manifeſtari per Curiam Iuſt
tiæ Regni Aragonum, Manifeſtatio autem in illo Re
gno dicitur, ordinatio prouiſionalis, per quam iubet
rem, vel perſonam in publicum Iuditium trahi, & il
ſequeſtrari, vt ius dici poſſit, ſecundum *Portules*

3. parte

3.*part.Scholiorum ſuper repertorio Molini in verbo Maniſeſtatio,num.*1. *fol. mihi* 296. Et ſcio pluries Sacram Congregationem negaſſe Epiſcopis noſtris Cremonæ copias Inditiorum contra Clericos in S. Offitio in alijs delictis,non ſpectantibus ad Inquiſitores reſultantium, non obſtante quod Epiſcopi ſint cum Inquiſitoribus coniudices, vt patet ex literis S. C. in Archiuio noſtræ Inquiſitionis.

§. DECIMVS NONVS.

An Inquiſitores in cauſis Lamiarum, ſoli ſine Epiſcopis poſſint procedere.

70 BReuiter reſpondeo, quod in huiuſmodi cauſis, ſoli poſſunt Inquiſitores procedere ſine ordinarijs locorum,eas condemnando &c.ſic enim cautum eſt per conſtitutionem Adriani VI. Incipit. Cum acceperimus, relatam per Pegnam inter literas pro Sanct. Offitio ita *Pegna in addit.ad lucernam Inquiſit.in tract. de geſtibus verſ.*quod ſi quæras *fol. mihi* 157. qui tamen addit tutius ac decentius eſſe vt Inquiſitor. perinde in cauſis lamiarum, ac in cauſis hæreticorum procedant & proceſſus conficiant requiſitis ordinarijs ſecundum iuris diſpoſitionem.

§. VIGESIMVS.

An, & quomodo in Sortilegijs debeat conſtare de Corpore delicti.

71 COnſtare ante omnia debere Iudici, & in actis, de corpore delicti,decidit I.C. *in l.*1.§. item illud ff.ad Sylanianum cuius hæc ſunt verba, item illud ſciendum eſt,niſi conſtet aliquem eſſe occiſum,non haberi de familia quæſtionem,liquere igitur debet ſcelere interemptum vt ſenatus conſulto locus ſit, & hoc antequam ad ſpetialem Inquiſitionem,& torturam deueniatur,*Farin.de Inquiſitione, quæſt.*2.*num.*1. *& plurib. ſequen.Scacc.de Iud.Ciuil.Crim. & hæret.lib.*1. *cap.* 71. *n.*3.*& cap.*83.*num.*3.*& ſeq. Antonius Gomez. Var.reſol.lib.*3.*tit.de captura reorum,n.*1. & taliter cõſtare debet de corpore delicti, quod niſi de eo conſtet licet reus fateatur delictum,attamen non poteſt ex illa confeſſione damnari,*Andr. Farin. vbi ſupra nu.*7. qui alios allegat.

Sed quoniam, alia delicta ſunt mere interna,vt hæreſis,alia etiam externa, & hæc quædam ſunt, quæ aliquod poſt ſe veſtigium relinquunt,vt homicidium quædam vero, quæ nullum poſt ſe veſtigium relinquunt, ita etiam ſortilegia,quædam ſunt,quæ nullum poſt ſe veſtigium relinquunt,vt ſentire ad Ludos Dœmonum, coire cum ipſis &c. alia ſunt, quæ poſt ſe veſtigium relinquunt, vt ſunt infanticidia, Veneſitia &c.Ideo tribus concluſionibus rem hanc expediam,ſit ergo.

Prima concluſio hæreſis lamiarum, probatur per confeſſionem ipſarum, nec eſt neceſſe, quod ad procedendum contra ipſas,& ſortilegos ſuper crimine hære-
72 ſis conſtet de crimine hæreſis, ſeu de corpore delicti, nam cum delictum hæreſis, ſola voluntate perficiatur ex ſola quoque voluntate poteſt quis damnari, ita *Albertin de Agnoſcendis aſſert.Cathol.quæſt.*25.*num.*1. *& ſeq.Clar. in §.fin. quæſt.*4. *verſ.* ſcias tamen *Farin. de Inquiſitione,quæſt.*2.*n.*25.*&* 26. qui alios allegat,*Ludouic. à Paramo de origine Sanctæ Inquiſitionis lib.*3. *q.* 6.*de Inquiſitione in cauſis fidei, n.*28. *& ſeq.*

73 Secunda concluſio, ſi loquamur de illis ſortilegijs, quæ poſt ſe relinquunt aliquod veſtigium facti, tunc vt iudex rite, recteque procedat, debet ante omnia conſtare de corpore delicti, fundatur hæc concluſio in regula dictæ *l.*1.§. *Item illud*, & in communiſſ. DD. omnium traditione. Quod ante omnia conſtare debet de corpore delicti, & reliquos omittendo in terminis,horum ſortilegiorum ita docuerunt *Albertin. dicta quæſt.* 25. *num.*24. *verſ.* Aut vero dicta mulier malefica, *Lud. à Paramo loco citato num.*81. *Farinac.num.*26. *loco citato in fin. & latius in additionibus ſuis ad dictum locum, Martinus Delrius diſquiſ. magicarum, lib.quinto, ſectione ſecunda in principio, & latiſſime,ſect.*16. *verſ.* ſi vero Mors ſit alicuius maleficiati, *& verſ.* En Rhodus, en ſaltus *fol. mihi* 725. Sic ergo probandum erit,Infantem occiſum, & infirmitatem ex maleficio hominis prouenire, ex atteſtationibus, vel medicorum, vel prudentum Exorciſtarum, ſegetes corruptas &c. ita *Bernard. Comenſ.in tractatu de ſtrigibus in fin. Lucernæ Inq.verſ.* Ita dicimus quod vbi medici.

*Fachin. vidend. conſ.*12. *num.*17.*lib.*1.*& Torreblanca de Magia ſeu de delictis in quibus tacita vel expreſſa Dœmonis inuocatio interuenit lib.*3. *capit.*16. *num.*16. *& ſeq.*

Et in hac materia corporis delicti animaduertendum eſt, quod in ſortilegio V.G. hoſtili non dicitur probatum corpus delicti ſi probetur mors, vel infirmitas, vel debilitatio membri præſertim maleficiati, quia Sanctum Officium non punit homicidia, percuſſiones, & vulnera, ſed neceſſe eſt probare, quod mors, vel infirmitates ex maleficio proceſſerint, vt in caſu noſtro, & ad effectum de quo agitur ſatis dicatur conſtare de corpore delicti.

174 Et quamuis communiter dicant D. D. de corpore delicti debere conſtare plenè, & concludenter, vel per teſtes,vel per euidentiam facti,*Farinaz. in alleg. quæſt. ſecunda,num.*6.*verſ.* Liquide autem,qui alios DD. allegat, attamen hoc fallit in criminibus difficilis probationis,quale eſt ſortilegium, quod ſolet fieri ſecrete, & clam.ita idem *Farin.dicta quæſt.*2.*num.*12.*Delrius dict.*1 *ſect.*16. *loco citato*, nam in talibus delictis ſufficit probare corpus delicti per inditia, quoniam probatio per inditia habetur pro plena probatione in criminibus occultis,ex alleg.per Farin.vbi ſupra, & certe iniquum eſſet (ait Delrius loco ſupra citato) aliam in hoc delicto exigi certitudinem,quam quæ ex natura delicti haberi poteſt,& ſi in furto,& alijs ſimilibus delictis,minor requiritur probatio, ad probandum corpus delicti, vt dixit *Farinaz. vbi ſupra nu.*14. *& ſeq.* cur non etiam minor in caſu noſtro probatio requiritur in quo agitur de ſortilegio, crimine occulto, & difficillimæ probationis, quæ autem ſint inditia, ad hoc crimen verificandum latiſs. ponit *Binsfeld. videndus l.fin. Cod.de Malef.& Mathem. & Martinus Delrius diſquiſit. Magic.lib.*5.*ſect.*3. *&* 4.

175 Tertia concluſio loquendo de ſortilegijs quæ non relinquunt poſt ſe veſtigium aliquod facit, tunc ex ſola confeſſione ſortilegi,abſque eo quod conſtet de corpore delicti,(de quo conſtare non poteſt, cum nullum de ſortilegijs prædictis remaneat veſtigium) poſſunt condemnari, ita in terminis noſtris docuere *Delrius dicta ſect.*16.*Petr.Binsfeld.in comm.l.nemo Cod.de Malefic.& Mathem.quæſt.*1. *concluſ.*22. *Gregor. Valentia* 2.2.*diſput.*6.*qu.*13. *puncto* 4. *verſ.* Porro tunc punientur,quos ſequutus fuit *Farin.in ſuis additionibus ad q.*2. *n.*26.*de Inquiſitione fol.mihi.*5.

176 In alijs,autem ſimilibus delictis, cum agitur de probando corpore delicti ſemper recurras ad *Farinac, d. q.*3.*num.*13.*Clar.§.fin.quæ. verſic.* Sias autem *Scacc.de Iud.cap.*83.*numer.*11. *part.*1. *Giurbam, conſil. deciſ.*37. *numer.* 31. *nam Farinac. & Giurba cum allegatis ibi* per eos tenent abſolute probandum in hiſce criminibus

cor-

corpus delicti, eo tamen modo, quo probari poteſt, ideſt per aliquas ſaltem leues coniecturas, Clarus autem,& Scaccia negant probandum corpus delicti in huiuſmodi criminibus quoad inquirendum, fatentur tamen probandum ad effectum inferendi torturam reo delato, vide *Fachin.controu.Iuris,lib.1.cap.28.*

§. VIGESIMVS PRIMVS.

De Inditijs contra Sortilegos.

EX pluribus inditijs contra ſortilegos, & maleficas militantibus aliqua ſunt omnibus alijs delictis communia, & de his agemus, in titulo de inditijs,& tortura, vt v.g.Mala,vel Bona fama ſortilegi, fuga ipſius,dictum Mandatarij, dictum Socij Criminis, & ſimilia, alia videntur propria huiuſce criminis, & de his in præſenti breuiter agemus.

177 Primum inditium eſt, ſi penes ſortilegium reperiantur inſtrumenta Magica, vt pentacula, vel libri ſortilegia continentes, vt Clauicula, quæ vocatur Solomonis, Almadel,Centum Regum, opus Mathematicum, Opera Petri de Abano,&c. Nam quoad pentacula, & alia ſimilia inſtrumenta, ſi reperiantur penes aliquem, quod faciant inditium ad torturam, ſi aliqua alia leuiſſima inditia accedant pulcherrime docuit, *Petrus Binsfeld.l.fin. Cod.de Malef. & Mathem.titulo de Inditijs Criminis Malefici, verſic.8. Inditium.*

Quinimo conſtanter teneo, quod etiam ſi nulla alia inditia adſint hoc ſolum ſufficit,ad torturam,prout deciſum fuiſſe à Sacroſancta Vniuerſali Romana Inquiſitione de Anno 1599. atteſtatur *Genu. in praxi Archiepiſcopali Neapolitana, cap.184. nu.13.* in quodam Doctore bonæ famæ, quem Sacra Congregatio mandauit torqueri ſuper vſu, intentioneque, ſeu credulitate, qui cum tortus nihil fuiſſet confeſſus, abiurauit de leui ob retentionem.

Et Sanctiſſima hæc huiuſce Supremi Senatus deciſio, confirmari poteſt a ſimili, de eo penes quem reperta ſint Inſtrumenta apta ad falſificandam monetam, nam quod talis ex hoc ſolum ſit ſufficienter ad torturam Inditiatus docuerunt *Franc.deciſ.440.vbi alios allegat.nu.1. Ricc.in additione ad dictam deciſionem vbi atteſtatur*, ita quotidie practicari, & ita fuit in Curia Archiepiſcopali Neapolitana deciſum, teſte *Ricc.deciſ.43.par.2. Io. Maria Nauar.in ſuis collect. ſuper Pragm. Regni collect. 136. num.12. Marius Giurba conſ.deciſiuo, 85. num.26. vbi plures more ſuo cumulat,& Marius Muta deciſ.Reg. Sicil. 40. num.9.*

178 Quo ad libros vero dicendum etiam idem quod de Inſtrumentis magicis, nam ex talium librorum retentione, ſi ſortilegia contineant hæreticalia inſurgit contra retentores vehemens hæreſis preſumptio,ita *Petrus Binsfeld.in Comm.l.culpa Cod.de Malef.& Mathem. & l.fin.loco ſupra proxime allegato, Martin. Delrius diſquiſitionum Magicarum lib.5.ſect.17.verſ.* Sunt etiam tales retinentes *Genuenſ.in praxi Archiepiſc.Neapol.cap.68. in nouiſſ.num.12.verſ.* Item ſeruatur, vbi quod in Curia Neapol. tales retentores librorum magiæ, & pentaculorum,aliorumque inſtrumentorum ſimilium,torquentur ſuper intentione, complicibus, & vſu, & vbi nihil emergat ex tortura, abiurant de leui, ob retentionem ſolam, *Zanardus,in ſumma diuinorum præceptorum tom.2.cap.94.de tortura in cauſis fidei, num.13. verſ.* Si verò ſunt libri, qui de ſortilegijs, latiſſime *Pegna generaliter loquens de librorum hæretic. retentione ad Directorium Commentario Tertia, part. 2. Farin.de hæreſi,quæſt.180. num.28.& alij quos ſupra retuli in titulo de retentoribus librorum prohibitorum.*

179 Si vero libri illi contineant ſortilegia ad amorem, & alias res obtinendas, non tamen hæreticalia, tunc ex tali retentione contra retinentem inſurgit tantum leuis præſumptio hæreſis, ad quam preſumptionem purgandam leuiter torqueri ſolent, & cum penitentijs ſalutaribus dimitti, *Zanard.d.cap.94.verſic.*Si vero ſint libri.

Quæ tamen hoc loco dixi de vehementi,& leui hæreſis præſumptione oriente ex retentione librorum continentium ſortilegia declaranda ſunt, ex his quæ tradit *Pegna in d.comm.3.verſ.* An autem hæc ſuſpitio *p.2. & Genuenſ.cap.84. num.8.in praxi Epiſc.Neapol.*

180 Secundum Inditium eſt, ſi quis Dœmonis nomen ſæpe proferatore, vt exempli gratia, rapiat te diabolus, ex eas in nomine ipſius, &c. *Ita Binsfeld.in com. d.l. fin verſ.* Vndecimum ſi quis *fol.mihi 604.quem ſeq. Delriu diſquiſit.mag.l.5.ſect.4.num.24.*

181 Tertium Inditium ſumitur ex mala Phiſionomia, vt puta ſi terribiles ſint, deformeſque vultus habeant,nam ſicuti venam argenti viui tractantes pallidi, tremulique efficiuntur, ita quod horribilem dæmonis viſionem ſequuntur, horribiles, & defotmes redduntur, *Eymeric in direct. 3. par. in titul.* De ſignis exterioribus per qu Negromantici hæretici, &c. *Binsfeld. loco citato, ver 13. & Delrius vbi ſupra num.21.*

182 Quartum Inditium ſummitur,ſi appareat in iſtis ſtigma, ſeu nota, quam diabolus ſuis Maleficis ſolet in aliqua parte corporis imprimere, *Delrius num.28. loco citato inditium hoc confutat, Binsfeld.vero, verſ.* 14. leue illud exiſtimat, attamen approbatur, a Lamberto Danæo in Dialogo de ſortiarijs, *& Ioanne Bondino libr. 2 Dœmonomaniæ cap.4.& lib.4.cap.4.*

183 Quintum inditium ſummitur ex eo, quod Reus ſi natus ex ſortilego, ſeu ſortilega, & quamuis hoc inditium ſit leue, attamen ſi alijs iungatur auget contra reum præſumptionem *Binsfel.vbi ſupra verſ.15.Delriu loco citato num.22.*

184 Sextum Inditium ſumitur ex ſingularitate notabil in actis Religionis, cum enim ſint ſuperſtitioſi, ſingularitate gaudent *Binsfeld. dicto loco, verſic.17. Delriu vbi ſupra,num.27.*

185 Septimum Inditium ſumitur ex ſæpiſſima mutatione loci, currunt namque huc, illucque præſertim quando malefici ſibi timent, vt cum iam ſunt diffamati, ve de proximo diffamandi *Binsfeld. dicto comm. l. fin.ver 18.& Delrius dicta ſect.4.num.26.*

Octauum Inditium poteſt ſumi ex comodo, & vtilitate quæ Inquiſito ex nocumento alicui facta per maleficos, vel Malefic. de illius mandato factum *Cardinali Tuſcus cum alleg.per eum Pract.Concluſ. tom.6. conclu 624.nu.3.& 4.ſub litera P.*

Et hoc Inditium, ſeu præſumptio appellari ſolet a Doctoribus noſtris præſumptio Caſſiana, teſte Cicerone pro Roſcio, & pro Milone.Lucius Daſſius ſapientiſſimus Iudex de commodo eiuſque ratione diligente ſolitus fuit in omnibus cauſis inquirere, *Collegium Colonienſe Iuridicum, diſput.iuris,tom.2.diſp.33. de delicti priuatis,nu.130.* vbi quod ob id imprimis inſpiciendum eſt in quocunque crimine,an delinquens ex tali delicto vtilitatem percipiat, vt V. G. ſucceſſionem liberationem æris alieni, & ſimilia, *Martinus Delrius diſquiſit mag.lib.5.quæſt.9.ſect.4.num.18.* vbi dixi diligenter inſpiciendum eſſe an alius aliam cauſam, vel ſimilem vtilitatem haberet, videat benignus lector de hac re *Caſon.de Inditijs tract.3.cap.2.& 3.& Farin.de Inditijs,& tortura, quæſt.52.num.144.& ſeq.*

Alia ſigna, & inditia huiuſce criminis contra ſagas & ſortilegos, vide apud *Binsfel.& Delrium ſectio tertia & quarta,& Bernardum Comenſ.in tract. de ſtrigibus in fine Lucernæ Inquiſit.circa finem dicti tract.*

§. VI-

§. VIGESIMVS SECVNDVS.

De ſanguine exeunte à violenter necato ad præſentiam necantis.

SAnguinem è cadaueribus occiſorum ad præſentiam reorum manare ſolere teſtis eſt *Ariſtot. in problem. ſect. 7. problem. 9. verſ.* aut quia ex vulnere, idque accidiſſe poſt ſeptem horas a dic necis, teſtis eſt *Franciſc. Caſion. in tractat. de malef. in præmiſſ. cap. 3.* de ſanguine profluente, quinimo, & poſt biduum, & etiam poſt octo dies, vt atteſtatur *Papon. Areſt. Franciæ l. 24. tit. 9. de Quæſt. Areſto quinto, & Theſaur. Sen. deciſ. Pedemon. 163. num. 4.*

186 Id etiam euenire ſolere non ſolum in vulneribus peremptis, ſed etiam in quibuſcunque alijs violenter necatis, & non tantum ad præſentiam mandatariorum, ſed etiam mandantium, & aliorum complicum, dixit idem *Theſaur. vbi ſupra, n. 5. verſ.* Ampliatur tertio, quibus ſtantibus, non eſt dubium, quin etiam hoc inditium ſanguinis poſſit verificari in noſtris maleficis, dum maleficio hoſtili homines perimunt, Vnde *Martinus Delrius inter huiuſce criminis inditia de hoc etiam agit diſquiſit. magic. lib. 5. q. 5. ſect. 4. num. 20.*

187 De cauſis huiuſce emanationis ſanguinis non conueniunt ſcribentes, alij enim ad antipathiam, & qualitatem ac motum quendam ab Interfectore impreſſum interfecto ex vi imaginationis, & furiæ recurrunt ad *Ariſtot. loco ſupra citato*, alij autem recurrunt ad occultum Dei Inditium, allegantes illud Pſalm. 78. *Et innoteſcat in nationibus coram oculis noſtris vltio ſanguinis ſeruorum tuorum qui efuſus eſt.*

Binsfeld. de confeſſ. maleficorum, & ſagarum prælu-lio 12. dub. 4. concl. 8. & hanc opinionem arbitror ego veriſſimam, ſi vera ſunt ea, quæ ſupra diximus ex Theſaur. quod ſcilicet huiuſmodi ſanguis ſoletè cadaueribus manare etiam ad præſentiam mandantium, & aliquando etiam poſt octo dies a die mortis in his enim caſibus manatio illa ſanguinis non poteſt eſſe naturalis, non enim naturale agens agere poteſt in diſtans, nec poſſibile eſt poſt octo dies è cadauere exire ſanguinem.

188 Sed vtcunque ſit, certum eſt in Iuditij paſſim fuiſſe practicatum inditium iſtud ſanguinis emiſſi ſufficere ad torturam, ſi Doctoribus noſtris credendum eſt.

Ita enim in Senatu Pedemon. fuiſſe Iudicatum atteſtatur *Theſaur. vbi ſupra, num. 4.*

In Curia Burdigall. *Boer. deciſ. 166. n. 1. & ſeq.*

In Ciuitate Venetiar. & Fanni *Nouell. alleg. à Farin. Inditijs, & tortur. q. 52. n. 154.*

In oppido de *Ledeſma, Anton. Gomez. var. reſolut. tom. 3. cap. 13. num. 15.*

In Senatu Dolano etiam de hoc inditio habitam fuiſſe rationem, conſtat ex *Griuell. deciſ. 93. in fin. in Areſto illius Senatus.*

Sicque paſſim obſeruari à Magiſtratibus Picardiæ teſtis eſt *Leuinus Lemnius de occultis naturæ miraculis lib. 2. cap. 7. apud Theſaur. vbi ſupra num. 5.*

Quinimo, & Chriſternum Daniæ ducem indiſtincte iuſſum fuiſſe in Regno ſuo obſeruari modum hunc explorandi cœdium auctores, atteſtatur Henricus Ranzouius in ducatibus Daniæ Vicarius, in epiſtola ſua reſponſoria ad conſolatoriam Dauidis Chytrei, vbi etiam plura huiuſce adducit exempla, pro vt eum refert, *Ludouic. Gilhauſen in ſua arbore Iudiciali Criminali c. 6. p. 7. de quæſt. & tortur. ſect. 2. n. 78. & 79.*

189 Verum inditium hoc incertiſſimum eſſe, ac leuiſſimum ſemper ego ſum arbitratus, *& Theſaur. in dicta deciſ. 173. num. 2. verſ.* mihi certe, ait ſe audiuiſſe à Magiſtratibus Patriæ ſuæ, qui cauſas criminales agunt, experientiam hanc fallacem repertam fuiſſe, & non exijſſe ſanguinem a cadaueribus occiſorum ad præſentiam eorum, qui poſtea Rei, & homicidiæ reperti ſunt, *Gomez loco ſupra citato*, ait iudicio ſuo ex hoc inditio ad torturam non eſſe deueniendum.

Quia incertiſſimum, & ex cauſis nobis ignotis.

Quia tortura actus eſt grauiſſimi præiuditij.

Et quia inditia debent eſſe a iure approbata nullibi autem inditium hoc a iure approbatur.

Martinus Delrius vbi ſupra dixit nullum Iudicem timentem Deum debere ad torturam deuenire ex hoc inditio.

Ioan. Zanger. de inditijs, & tortur. cap. 2. num. 160. dixit hoc inditium eſſe valde leue, & ex eo non debere Inquiſitum torturæ ſubijci, niſi concurrant alia inditia, & quidem vrgentia, & ſanguis modo omnino præternaturali ex cadauere fluat.

Quod idem prorſus dixit *Ludouic. Gilhauſen, loco ſupra citato, num. 79.*

Godofred. Abauo præſes Senatus Sabaudiæ in ſuo tract. Reatuum, q. 19. num. 54. vbi ait, quod quidquid dixerit *Boer. dicta deciſ. 166.* nunquam ipſe vidit in Senatu Sabaudiæ inditium illud admitti, vt ad torturam ſufficiens niſi alijs inditijs concurrentibus.

Colleg. Colon. Iuridicum *diſp. Iuris tom. 2. diſput. 4. concluſ. 12.* vbi ſe remittit ad *Treutler. in ſuis ſelectis diſputationib. vol. 2. diſp. 4. Theſ. 7.*

Matth. Steph. in ſuis quatuor centurijs quæſt. Iuris cent. 4. q. 17. vbi dixit hoc inditium eſſe in certiſsimum, & leuiſſimum, & ex eo non poſse ad torturam deueniri, niſi alia vrgentia ad ſint Inditia, & ſanguis ex cadauere fluat omnino præter naturaliter, & in dubio ad effectum torturæ non eſse curandum de hoc Inditio, quia melius eſt peccare in abſoluendo, quam in torquendo, eſt melius eſt propter miſericordiam rationem Deo reddere, quam ob crudelitatem.

190 Et ſane de Anno 1636. ſub Prætura numquam ſatis
laudati, Illuſtriſs. nobiliſs. ac religioſiſs. D. mei Don
Conſalui de Salamanca, cui me plurimum debere pro-
191 fiteor, tempore, quo ipſe erat in hac noſtra Ciuitate
Prætor, & ego illius pro Iudex Malleficiorum, idem Illuſtriſs. D. Conſuluit Senatum noſtrum Excellentiſs. Mediolani ſuper hoc inditio, de quo agimus, a quo æquiſſimo, & iuſtiſſimo ordine emanauit Decretum ſequens. Phylippus IV. Hyſpaniarum Rex, & Mediolani Dux, &c.

192 Dilectiſs. Noſter ſatis fuit reſponſum litteris, quas die 28. Februarij proxime præteriti ſcripſiſtis ad Magnificum Senatus noſtri Præſidem de nece Iuliæ Belliſellæ, & Io. Baptiſtæ Vicecomitis. *Cuius ex vulneribus ſanguis exiuit in conſpectu Veſpeſiani Schitij*, non autem Gaſparis Picenardi pariter ſuſpectorum eius facinoris. Igitur nouiſſimis litteris, quibus petijſtis vobis dici, quid de ea re ſentiamus nihil eſt, quod præterea reſpondeamus, niſi vt meliora quæratis inditia, & iuxta ea procedatis ad expeditionem cauſæ referendo referenda. Mediolani 3. Iulij 1636. à tergo. Spectabili I.C. Præt. noſtro dilectiſs.

Hoc tamen decretum Senatus intelligerem ego, vt loquatur de hoc inditio in ordine ad torturam, vel cum non habet conditiones adiunctas de quibus D. D. ſupra allegati nam cum vrgentia alias ad ſunt Inditia, & cum ſanguis modo præternaturali fluit à cadauere, omnes fere DD. ſupra pro vtraque ſententia allegati approbant illud pro legitimo Inditio, quinimo non obſcure videntur innuere, quod etiam ſi nulla alia ad ſint inditia adhuc tamen ſaltem ſufficiat ad inquiquirendum, ſi modo ſaltem præternaturali fluat ſanguis è cadauere, & ad inditium hoc ſanguinis fuit habitus recurſus in Regno Aragonum, in caſu quem

refert *Seſſe deciſ.111. lib.1. quem latius retuli ego in 3. parte tit. de indit.* & tortura, in caſu autem ab Excellentiſſ. Senatu deciſo ſanguis non fluxit modo præternaturali, cum ſolum duæ vel tres guttæ ſanguinis è cadauere exierint vt teſtis illius rei fui ego occulatus, me tamen in hoc reuerenter remitto illo Excell. Ordini,

193 Quare recolligendo omnia hucuſque dicta diſtinguendi ſunt in materia de qua agimus tres caſus,

Primus caſus eſt, cum ſanguis exit è cadauere occiſi ad præſentiam prætenſi rei, ſed non modo præternaturali, & in hoc caſu, ſuper hoc ſanguine exitu nullum poteſt fieri fundamentum nec ad effect um torturæ, nec ad effectum inquirendi,

Secundus caſus eſt, cum ſanguis exit modo omnino præternaturali, ſed nulla alia extant inditia contra reum, præter hoc, & in iſto caſu exitus iſte ſanguis, poteſt deſeruire pro inditio ad Inquirendum, non autem ad torturam,

Tertius caſus eſt, cum ſanguis exit modo præternaturali, & vlterius alia ad ſunt vrgentia inditia, & in hoc caſu vtiq; Iudex poterit contra reum deuenire ad torturam, imo aliquando, etiam ad condemnationem pro modo, & qualitate Inditiorum, vt accidit in caſu *deciſ. Seſſe 113. lib. 1. de quo Latius par. 3. tit. de Inditÿs, & tortura §. fin.*

Quod ſi quæras quando nam dici poſſit ſanguinem exire modo præternaturali, dico conſiderandas eſſe circunſtantias omnes, vt bene conſiderauit, poſt hæc ſcripta Viſus D. Antonius Merenda meritiſſimus Iuris Ciuilis Interpres Primarius in Regio Gymnaſio Papienſi; *controu. Iuris lib. 7. cap. 35. verſ. num. 7.*

Aduerte tamen benigne lector quod quamuis exitus ille ſanguinis poſſit eſſe inditium contra reum, attamen quod ad præſentiam prætenſi rei non exierit ſanguis non poteſt ob id allegari pro Inditio Innocentiæ Rei, quia ſi verum eſt exitum illum ſanguinis prouenire ex Inditio Dei, vt ſupra dicebamus, & actiones Dei ad extra ſint liberæ, nec nobis conſtet aliunde quod ſe alligauerit adhoc peragendum, vt ex ſcripturis conſtat eum ſe alligaſſe Sacramentis, ex eo quod ſanguis de facto non exierit non poteſt colligi innocentia Rei.

§. VIGESIMVS TERTIVS.

De nonnullis alÿs Inditÿs in hoc Crimine.

PLura alia inditia in hoc crimine à Doctoribus noſtris enumerantur, quæ vtile erit in præſentiarum recenſere.

194 Primum eſt ſi pænes aliquem ſit inuenta olla plena hoſtijs, membris humanis, imaginibus cereis quæ acubus transfixe ſint, & ſimilibus ita *Io. Zanger. in ſuo tract. de quæſt. & tortura, cap. 2. num. 290. verſ.* præcipua verò hæc ſunt *Ludouic. Gilhauſen in arbor. Iudic. crimin. cap. 6. par. 7. ſect. 2. num. 106. & Torreblanca de Magia lib. 5. cap. 17. num. 36.*

195 Secundum inditium eſt, ſi ſaga cum dœmone loquatur adſtantibus demonem reſpondentem audientibus, ſed non videntibus, *Gilhauſen, vbi ſupra.*

196 Tertium Inditium eſt, ſi quis repertas fuerit circa patibula publicè punitorum expoliando cadauera *Torreblanc. de Magia lib. ſecundo, cap. 36. & lib. 5. cap. 17. num. 34. & num. 35.* vbi ait idem dicendum eſſe, ſi quis in nocte Sancti Ioannis reperiatur colligere grana herbæ Felicis nuncupatæ, qua magi ad maleficia vti ſolent.

197 Quartum Inditium eſt, ſi quis ſe offerat alijs ad docendum Incantationes *Gilhauſ. vbi ſupra, n. 103.*

198 Quintum Inditium, ſi Saga reperiatur inimicum ſuum tangere, & ille ſtatim, vel mortuus concidat, vel membrorum diſtorſione, appoplexia aliove ſubito morbo afficiatur, pariterque ſi pænes ipſam reperiretur chyrographum obligationis inter ſe, & diabolum *Zanger, vbi ſupra verſ, eodem modo,* benè *Faber in ſu Cod. Fabriano, in tit. de maleficis, & mathemath. lib. 9 definit. 2.* verſ. *ſed ſi quod plerumque* vbi etiam ipſe poni exemplum de eo, qui ſtatim ab aliqua accepto pomo ſubito morbo corripitur, & in ſuis notis ad dictam definitionem *num. 11.* huiuſce rei rationem reddit philoſophicam quod naturaliter non poteſt fieri talis, a tanta mutatio, cum natura, (vt aiunt Phyloſophi) ope retur in tempore,

199 Sextum Inditium poteſt adduci de nominatione facta a Demone medio exorciſmo, ſed de hoc diximu ſupra §. 17. *num. 82.* verſ. *dubitari etiam poſſet,* quibu addi poteſt *Pater Maſſin. in praxi Sancti Offitÿ part. fol. mibi 177. §. quindi ſi vede.* Secundæ Impreſſionis & Rot. Rom. coram *Buratto inter deciſiones eiuſde Impreſſas, tom. 3. deciſ. 763. num. 11.* ex quibus colligit peſſimam eſſe praxim auctoris flagelli demonum, q voluit poſſe in Ezorcizando energumeno interroga demonem de Auctore illius maleficij,

200 Septimum Inditium, poteſt deſumi ex rebus qu regulariter reperiuntur in ceruicali, & puluillis lecti, a qualitates tamen harum rerum diligenter animadue tere debent Iudices, nam poſſunt fieri multæ fraud Iuſtitiæ, & reis inquiſitis, & aliquando etiam fortaſſ poteſt accidere, quod demon ipſe ſimiles res ſuppona vt videmus accidere in Energumenis qui dum Exorc zantur euomunt acus, & ſimilia,

201 Hæc tamen inditia omnia ſingulariter ſumpta c rum eſt, quod non ſunt ſufficientia ad torturam, cum moderationibus de quibus *ſupra* §. 14. *num. 64 ſeq. Gilhauſen loco citato n. 106. verſ.* Ex quibus.

202 Solum hoc loco dubitari poſſet, quid ſentiend ſit de fama publica, puta cum aliquis, vel aliqua in Officio carceratur, qui mala fama laborat, quod ſci cet ſit maleficus, vel malefica. De hac tamen relati agemus in ſequenti parte, vbi late tractabimus. I Inditio famæ.

Pro nunc dico famam, vbi etiam ſit ſecundum o nia requiſita à Iure probata, non ſufficere in hoc mine ad torturam, niſi alia concurrant *Torreblanc magia vbi ſupra, n. 1. & ſeq. Gilhauſen loco alleg. n. verſ.* verum fama, fama enim in hoc crimine ſortile facillimè inſurgit contra mulieres præſertim verò

203 tulas, & deformes, *& Ferdin. de Caſtrop. in ſuo op morali tom. 1. tract. 4. diſp. 8. punct. 16. §. 5. num. 2.* a quod in his cauſis maleficorum, & ſagarum ob pe culum falſitatis liquidiores, & clariores requirun probationes, non ſolum ad torturam, ſed etiam capturam,

Et quamuis infra dixerim §. 25. *num.* 218. Iudicem hoc crimine debere eſſe facilem ad torturam, hoc intelligendum eſt, vt tamen neceſſe ſit præcedere ditia legitima, & non æquiuoca circa corpus del præterquam, quod aſſertio illa Baldi, & Binsfeldi gis procedit in Tribunalibus laycis, quam in Eccle ſticis, in quibus cum maxima maturitate in his ma rijs proceditur. Et circa Inditium hoc famæ dilig ter in materia noſtra animaduertenda ſunt verba ſtructionis proformandis proceſſibus in cauſis gum, & ſortilegorum, quæ circumfertur in Inquiſi nibus Italiæ manuſcripta, ea enim talia ſunt, Non faciles Iudices ad procedendum contra aliquam pe nam vſi ſtrigem, vel maleficam ex inditio famæ qu enim fama inditium ſit alias magni momenti, Atta in iſta materia ob cõmune odium, quod habetur in ges, cõtra quas omnes immaniter clamãt, facillim

ſurg

ſurgit huiuſmodi famã contrà aliquãm mulierem præcipuè quando eſt Vetula,& turpis formæ,vnde vel modicum fundamentum ſuper tali fama fiat,vel ſaltem diligenter Iudex interrogaret teſtes à quanto tempore citra ortum habuerit, & à quibus, & qua occaſione, hinc enim forſan ſæpe ex proceſſu apparebit famam eſſe inditium modici momenti.

Hinc momenti ſupra vndecim annos in noſtra Inquiſitione Cremonæ, me ibi conſultore exiſtente, & Inquiſitore Reuerendiſs. & Religioſiſs. P. Io. Baptiſta à Sextula, taliter ſuper hoc Inditio famæ hæreſitaſſe Congregationem huius S. Offitij, quod non fuit auſa conſulere poſſe ad capturam deueniri,contra duas mulieres cuiuſdam Opidi, quamuis laborarent fama vehementi,quod eſſent ſtriges.

§. VIGESIMVS QVARTVS.

De nonnullis animaduertendis circa carcerationem, examen, & torturam Maleficarum.

204 PRimò animaduertendum eſt huiuſmodi pro-
ceſſus nullo modo inchoandos eſſe in Sancto
Officio, vt in aliquibus alijs Tribunalibus fit, hoc mo-
do vz. *Cum ad aures peruenerit*, vel *fama præcedente*,
ſemper enim præcedere debet examinatio perſonæ,
vel perſonarum denunciantium, & ita audiui fuiſse a
205 Sacra Congregatione ordinatum, prout pariter Se-
natus noſter Mediolani, paſſim mandat Iudicibus, ne
proceſſus eo modo incipiant, ſed ſemper ad denun-
ciam, vel quærelam certè perſonæ, ita iuſſit Senatus
Prætori Priceleonis, ſub die 15. Februarij 1608. his
verbis.

Dilecte noſter. Viſa relatione, &c. & infra *Verum vos monemus non eſſe inchoandos proceſſus ab eo, quod deuenerit ad aures Prætoris, commiſſum fuiſſe tale delictum ſed querelam, aut denuntiam à certa perſona dandam eſſe, & in actis redigendam*, ſic nos habemus conſtitutionem in titulo de accuſat. §. nec etiam admittere, vbi declarantur nulli proceſſus facti ſuper delationibus criminum ſine nomine, & cognomine delatoris, & huiuſce *Conſt. Mediolani meminit Boſſius in tit. de denunciat. n. 18. Clar. q. 5. n. 4.* vbi enumerat varias decreta Senatus, *& Franciſcus Porrus, in ſuo faſciculo rerum criminalium fol. 55.* verſ. *nemini dum puer eſſem*, ſic quod neque in S. Officio poſſit procedi contra haſce maleficas ex notitia habita per libellum, vel Epiſt. in occulto datam ſine auctore,nec poſſint teſtes in ea nominati examinati examinari dixit *Souſa in Afforiſm. Inquiſit. l. 3. c. 3. num. 11. de qua tamen re videnda ſunt quæ dixi in 3. parte.*

206 Secundo Iudex antequam deueniat ad carcerationem maleficæ diligenter animaduertat, an ſit probatum corpus delicti iuxta ea quæ ſupra diximus, & an adſint inditia ſufficientia, ne alias actione iniuriarum teneatur benè *Gilhauſen in arbore Iudic. crimin. cap. 3. par. 1. num. 29.* verſ. *poſt aſſumptas informationes*, latius *P. Maſſin in Praxi S. Officij par. 7. in principio* verſ. *Oltre à ciò* ſecundæ Impreſſionis qui omnia hæc,& alia infraſcripta notanda deſſumpſit ex quodam manuſcripto, quod in Inquiſitionibus Italiæ circumfertur cui titulus eſt, inſtructio pro formandis proceſſibus in cauſis ſtrigum,ſortileg,& maleficarum *Souſa in Afforiſm. Inquiſit. l. 2. cap. 26. num. 5.*

207 Tertio facienda eſt perquiſitio domus maleficæ in actu capturæ,& quidem fideliter,ita vt omnia ſcribantur, tam contra ream, quam pro rea vt puta in cubiculo prædicto repertæ ſunt Imagines Sanctiſs. aqua benedicta, &c. nec enim in præiuditium rei omittenda ſunt in offenſiuo,quæ ipſo faciunt,ſcribendo tantum ea,quæ fiſco fauent, hæc enim eſt peſſima praxis Iudicium criminalium,non timentium Deum, de quibus videndum eſt integrum conſilium criminale, Marij Giurbæ 23. & hæc perquiſitio fieri debet in præſentia Notarij, ab Inquiſitore, vel eius Vicario, & omnia deſcribenda ſunt diligenter,nec his interuenire debent conſanguinei, vel familiares maleficiati,ne ſcandala oriantur, & fraudes, fiant, *Ambroſ. in ſuo proceſſu informatiuo, cap. 1. lib. 1. num. 5. & Porrus in addit. lib. 2. c. 1. n. 14.* Et in noſtro S. Officio, hæc omnia latius proſequitur *P. Maſſin. in Praxi S. Officij, p. 7. circa primum fol. mihi 176. ſecundæ Impreſſionis, §. Accerta il Giudice.*

208 Quarto Medici qui infirmum curarunt ſunt dili-
genter examinandi de omnibus circumſtantijs, quali-
tatibus,& accidentibus ſingularibus infirmitatis, vt alij
magis periti, qui infirmum non curarunt, videre etiam
poſſint, a talis infirmitas eſſe poſſit naturalis, *P. Maſſin.*
in Praxi S. Officij p. 7. in Rubr. Modo di proceder con-
tra le ſtrege in principio, ibi, *& perciò biſogna eſſaminar*
li Medici, & medicorum deponentium qualitas præci-
209 pue eſt, attendenda,quia medicorum Iuditia fallacia
ſunt, & in hac materia legatur *Porrus ad Ambroſinum*
lib. 1. c. 1. num. 15. vbi narrat, quid ſibi acciderit in fa-
cto in materia iſtorum medicorum, cum quibus inge-
nue fatetur ſe erraſſe,quia ait, *modo ſpes lucri refulgeat,*
conſilia iuxta voluntatem petentium reddunt.

210 Quinto maleficæ hæ in ſeparatis carceribus ſingula ſunt cuſtodiendæ, nemini facultate conceſſa ipſas alloquendi, quinimo etiam cuſtos ipſe carceris caute admodum cum eis ſe gerere debet, nec quidquam eis ſuadere, quod fateri debeant. *P. Maſſin. vbi ſupra f. 129. §. Non permettano li Giudici.*

211 Sexto Iudices ipſi numquam eas alloquantur, niſi iudicialiter cum eas examinant, *Souſa in Afforiſm. Inquiſit. l. 2. cap. 26. num. 22.*

212 Septimo Inquiſitores maleficas maxime in prima audientia interrogare debent an ſciant vel præſumant cauſam ſui examinis, deinde de inimicis, & cauſis inimicitiarum quis fuerit earum confeſſarius, de frequentia Sacramentorum, & ſimilibus, vt earum mores, & vita apparere poſſint. Mox in 2. & alijs audientijs an ſciant aliquod ſortilegium, ad quem effectum, an eo vnquam vſi ſint. Et ſi negauerit, poſſunt eis alia fieri interrogatoria in genere, paulatim obijciendo ea quæ conſtant in proceſſu, circumſcriptis tamen ſemper nominibus, & cognominibus teſtium, & circumſtantijs, ex quibus Inquiſitæ poſſent venire in eorum cognitionem. *P. Maſſin. vbi ſupra in examine maleficarum fol. mihi 179.*

Completo proceſſu offenſiuo ſi adhuc in negatiua præſiſtant erunt repetendi teſtes, & hoc etiam ex Officio, vbi malefici rei eſſent pauperes, *Maſſin. in Praxi S. Officij, par. 7. fol. 181.* verſicul. *& ſe negarà ogni coſa*, & articulis ex parte fiſci formatis eorum copia danda erit Inquiſitis, & eorum Aduocato, tempore eiſdem ab Inquiſitoribus aſſignando, qui tempore à Iudicibus ſtatuto interrogatoria formabit ſecundum quæ fieri debebit repetitio teſtium, & publicatio eiſdem proceſſu, ſtatuendus erit terminus Inquiſitis ad faciendas ſuas defenſiones, *Pegna in inſtructione Inquiſitorum manuſcripta, libro ſecundo, capit. 28. & pluribus ſequentibus*, & nos latius in tertia parte huiuſce operis. Quibus peractis Congregatio Conſultorum congreganda erit, vbi merita proceſſus pro habendis eorum votis proponi debent, ſuppræſſis ſemper nominibus, & cognominibus teſtium,& antequam contra eas ad torturam deueniatur, interrogandæ erunt, & monendæ pluries ſuper his de quibus alias fuerunt interrogatæ.

213 Octauo tortura ſit ſimplex ſine ſquaſſis, pondere ad pedes, &c. *P. Maſſin. in Praxi Sancti Officij, part.6. in Rubr. Modo di dar la corda §. e quì pur anco baſſi da notare*, fol.162. ſecundæ Impreſſionis cum ſemper ſolitis, & viſitatis tormentis vti debeat Iudex non inſolitis, *Ludouic. Gilhauſen qui alios allegat in arbore Iudic. crim, cap.6, pag.7. ſect.3. num.22.*

214 Nono regulariter non eſt repetenda tortura niſi in grauiſſimis caſibus, Maſſin. in Praxi S. Officij p.8. de modo repetendi tormenta, circa quam rem videndus erit *Martin. Delrius diſquiſit. Mag. lib.5. quæſt.31. & D. Peregr.* Olim in Patauino Gymnaſio præceptor meus Amantiſſimus *conſ.2. quæſito 26. vol.2.* Idem Pater Maſſin, vbi ſupra *f.181. §. & ſe negarà*, ibi, *ne ſiano facili*, vbi quod huiuſmodi repetitio torturæ non debet fieri, niſi prius conſulta Suprema Congregatione San. Officij de Vrbe moderata etiam debet eſſe tortura vt regulariter horam non excedat, & ad hunc effectum horologium adhibendum eſt, *Gilhauſen. vbi ſupra, num, 50. P. Maſſin. in praxi part.9. aſſert.44.*

215 Decimo in feminis ob honeſtatem non abradantur capilli, nec pili, & inditium quod aliqui DD. allegant ad probandam aliquam eſse maleficam quod non emittat lacrymas, non debet iudicem mouere ad credendum dictam inquiſitam vere eſse maleficam inditium enim illud vt à Doctiſſimis Viris accepi in praxi eſt modiciſſimi momenti P. Maſſin, vbi ſupra fol.181. *§. Non ſi radano li peli.*

216 Vndecimo iudex debet in hac tortura adhibenda vti ſale ſcientiæ, & conſcientiæ, *Gilhauſen vbi ſupra, num.34.* vbi quod iudex conſiderare debet propoſitionem Saluatoris, *qua menſura merſi fueritis, remetietur vobis.*

217 Duodecimo in examinandis maleficis, quæ fatentur appoſtaſiam, & quod fuerunt ad ludos diabolicos non debet iudex eſſe contentus ſola earum confeſſione, ſed diligenter adhuc eas interrogare debet, ſuper omnibus circumſtantijs, & ſi aliquæ ex eis ſint in iudicio verificabiles, curare omnino debet, vt quantum fieri poteſt verificentur, *P. Maſſinus in praxi, p.7. in fin. §. ſopra il tutto hanno*, ibi, *e confeſſando eſſe qualche circonſtanza.*

§. VIGESIMVS QVINTVS.

De tortura Sortilegis, & Maleficis danda.

De tortura vltra ſupra incidenter tacta dum de inditijs loquebamur hoc loco breuiter diſſerendum nobis eſt, quantum ad hoc crimen attinet, nam quo ad generalia torturæ agemus in titulo particulari de tortura.

218 Et præmittendum quidem eſt quod iudex in hoc crimine facilior, & promptior eſſe debet, in procedendo ad Torturam, vt late probauit *Pet. Binsfeld. de confeſſ. maleficorum, & ſagarum 2. concluſ.6. verſ.6. in Enormibus*, quod generale eſt omnibus delictis enormibus, & occultis, difficiliſque probationis *Bald. l. nemo deinceps Cod. de Epiſcopali Audientia latiſſime more ſuo Giurba vidend. conſ. deciſiuo 91. num.1.* vbi infinitos allegat, quod intellige dummodo conſtet de corpore delicti per inditia legitima non æquiuoca modo ſupra per nos declarato. Et in hoc crimine a tortura dignitas non excuſat *D. Pereg. olim in Patauino Gymnaſio præceptor meus conſ.2. num.110. vol.2.* quod conſilium ſemper ante oculos iudicium in hoc delicto Sortileg. & magiæ procedentium eſſe deberet.

Primo igitur hoc ſuppoſitio ſi reus de ſortilegio denunciatus, non ſit conuictus, nec confeſſus de vſu ſortilegij, vel maleficij, vrgeatur tamen aliquibus coniecturis, quod vſus fuerit, vt V. G. ſi penes ipſum reperti ſint libri ſortilegia continentes, vel res aptæ ad ſortilegia vt *Carta vergine, Calamita Battezzata, parte de veſtimenti de morti*, Pentaculi, & ſimilia, tunc vt ſupra dixi in proxima quæſtione in primo inditio, talis tor-
219 queri debet ſuper vſu, Ex quo enim dictas res pœnes ſe retinuit præſumitur illis vſus, vnde ad dictam præſumptionem tollendam debet torqueri, ita *Binsf. Genuenſ. & alij loco ſupra alleg.*

220 Et ſi ſuper vſu torquetur ille penes quem reperta ſunt inſtrumenta apta ad fabricandam falſam monetam, vt tradiderunt, Francus, Ricc. Giurba, Muta, & alij, de quibus ſupra proxima qu. verſ. & Sanctiſ. hæc, cur, & rei noſtri non torquebuntur ſuper vſu, ſi penes ſe reperti fuerint habere aliquid ex magicis inſtrumentis, vel libris,

Et quoniam Doctor illæ bone fame ex mandato Sacræ Vniuerſalis Rom. Inquiſit. ob pentaculum pœnes ſe repertum, fuit tortus ſuper vſu vti atteſtatur, *Genuen. d.c.18.n.13. & c.68.n.12. verſ.* Item ſeruatur in Curia, vbi quod ita quotidie practicatur in Curia Archiepiſcopali Neapol. contra huiuſmodi retentores librorum magicorum pentaculorum, & ſimilium ſcripturarum, nullus poteſt eſſe in hac re dubitandi locus.

Modus autem torturæ huiuſce prudentis iudicis arbitrio eſt relinquendus, vt pro qualitate, & efficacitate Inditiorum reum torqueri faciat.

221 Secundo torquetur reus huiuſce criminis ſuper complicibus quamuis enim regulariter interrogari, & ſic neque torqueri poſſit reus, ſuper ſocijs *l. repeti* §.1 de qu. ibi, is qui de ſe confeſſus eſt in caput aliorum non torquebitur, latiſs. *Farin. de Indit. & tortura quæſtione 43. num.1. & ſeq. Peguera deciſ. crim.5. per tot. & Menoch. de Arbitrar. Iudicum caſu 475. cent.5. per totum*, attamen hoc fallit,

222 Primo in criminibus exceptis inter, quæ numeratur crimen noſtrum ſortilegij *text. eſt in l. fin. C. de Maleſ. & Mathem. & docuerunt Farinac. d. qu.43. num.67. limitatione 9. Peguera dicta deciſione 5. n.15. Menoch. in alleg. caſu 475. num. Petrus Binsfeld. de confeſſ. maleficorum, & ſagarum me libro 2. verſ.* ex quibus omnibus *Mart. Delrius diſquiſitionum Magicarum lib.5. ſect.3 verſ.* ſecundum inditium eſt, bene *Fachineus conſ.12 n.10. & 11. vol.1.*

223 Secundo fallit illa reg. in illis criminibus, quæ ſunt difficilis probationis, & in quibus, aliter veritas haberi non poteſt, quam per ſocios criminis ita *Farinac. qui alios allegat dicta qu.43. num.68. limit.10.* at noſtrum ſortilegij crimen difficilimè eſſe probationis nullus dubitare poteſt, latiſſime *Binsfeld. de confeſſ. Sagarum membro ſecundo, concluſ.6. verſ.5.* omnium.

224 In hac tamen interrogatione de ſocijs facienda diligenter aduertendum, vt fiat generatim, neminem ſocium in ſpecie nominando, alias non Iudicis interrogatio, ſed ſuggeſtio eſſet ita *Pεguera dicta deciſ.5.* vbi diligentiſſime totam hanc materiam explicat *n.20. verſ* tamen ne Iudex, *Binsfeld. de Confeſſ. Sagarum p.2. concl 1. verſ.* ſed circa prædicta *Delrius dicta ſect.3. verſ.2.* requiritur ex Parte Iudicis, qui late materiam tractant in ordine ad hoc crimen ſortilegij.

Et quod in praxi hæc tortura ſuper complicibus huiuſmodi ſortilegis dari ſoleat, atteſtatur *Genuenſ. in praxi Archiep. Neapol. c.68. num.12. verſ.* Item ſeruatur in Curia.

225 Tertio interrogatio ſolet reus ſuper credulitate ſua, & intentione V. G. num crediderit in ſortilegio ad amorem Dœmonem poſſe cogere voluntatem, vt ſupra etiam notauit in qu. de Poculis amatorijs, num crediderit dœmonem poſſe ſuſcitare mortuum, ſi inuocauerit demonem ad id, an crediderit licere homin

Chri-

Chriſtiano operam dare huiuſmodi ſortilegijs, & ſi reus cum pertinatia affirmatiue reſpondeat, habendus eſt vti hæreticus formalis, quod ſi Catholicæ reſpondeat, & hæreticam intentionem neget torqueri debet ſuper credulitate, & intentione ſua, nam cum in facie Eccleſiæ ob ſortilegium redditus ſit eidem Eccleſiæ, vel vehementer, vel leuiter ſuſpectus, delictumque hæreſis occultum ſit ac latens in mente, per tormenta certificanda eſt Eccleſia, an male ſortilegus de fide ſenſerit, *Zanard. in ſumm. diuin. præcept. part.2. cap.94. de tortura in cauſis fidei, num.14.* Et quod huiuſmodi ſortilegus debeat in praxi taliter torqueri atteſtatur *Genuenſ. locis proxime allegatis, & nos de hac torturæ ſpecie egimus, in tit. de Hæreticis, in proprio §. de tortura ſuper intentione,* vbi etiam dixi quanta, & qualis debet eſſet hæc tortura.

Sed quoniam aliquando contingit maleficas eſſe à dæmone obſeſſas, vt animaduertit *P. Thyreus in diſp. dæmoniacis, p.2. cap.19.* dubitari poſſet, an tunc debeant torqueri in quare breuiter dicendum eſt, quod non, vt latiſs. probauit *Ruginell. pract. qu. lib.1. cap.38. per totum,* Et quia de hac materia maleficæ obſeſſæ à dæmone adeſt inſignis deciſio Senatus Dolani, Io. Griuel.33. ideo ad eam benignum lectorem remitto, ibi enim etiam fuſe pertractatur, quando nam delicta harum Maleficarum à Dœmone obſeſſarum ipſis ſint tribuenda ad effectum eas puniendi pœnis legitimis, an potius Demoni, de qua re etiam videndus eſt, *P. Thyreus in ſuis diſput. dæmon. p.1. c.17. per totum.*

§. VIGESIMVS SEXTVS.

An depoſitiones duarum Sagarum atteſtantium ſe in conuentu aliarum ſagarum vidiſſe Inquiſitam faciant Inditium ad torturam.

226 IN hac re *Binsfeldius de confeſſionibus ſagarum membro 2. poſt 6. concluſionem dubio 2. fere per totum, & verſ.7.* illatum, & *Martin. Delrius diſquiſitionum magicarum, lib.5. Appendice 2. quæſt.8.* per totam latiſſ. ſuſtinent ex depoſitionibus huiuſmodi lamiarum conſurgere vrgentiſſimum inditium ad torturam, quod etiam voluit *Gregor. de Valentia 2.2. diſput.6. qu. 13. puncto 4. §.3. verſ.2.* Regula.

Verum quidquid ſit de hac opinione in puncto iuris, clarum eſt, quod illa in praxi non ſeruatur in S. Officio, & praxis hæc ſundatur in decreto quodam Sanctæ Supremæ Romanæ Inquiſitionis, de cuius vſu, & obſeruantia Praxique atteſtatur *Farin. de hæreſi, quæſt.185. num.153. verſ.* Aduerte tamen quod vera non eſt.

Cum enim Sagæ illæ de viſu deponentes potuerint per diabolicam illuſionem eſſe deceptæ, nam licet vere quandoque ad ludum corporaliter tranſerantur per diabolum, attamen negari non poteſt, quin quandoq; etiam decipiantur, ita vt translatio illa imaginaria ſit, prout ſupra notaui in quæſtione de poteſtate demonis verſ. circa corpora hominum ex Leſio, Sanch. & Delrio quibus addo nunc *Bernard. Comenſ. in tract. de ſtrigibus, impreſſo poſt lucernam Inquiſitorum num.6. & Petrum Binsfeld. de confeſſ. Sagarum, & maleficorum membro 1. concl.12. per totam,* ex hoc ſequitur quod earum depoſitio de viſu poteſt eſſe falſa, vnde abſurdum eſſet dicere, quod ex talibus depoſitionibus oriatur inditium ſufficiens ad torturam, cum inditia ad torturam ſufficientia debeant eſſe certa non dubia, & æquiuoca, prout latiſſ. docuit pluribus relatis *Farin. de Indit. & tortura quæſt.37. num.6. & ſeq.*

§. VIGESIMVS SEPTIMVS.

An ex depoſitionibus, duarum Lamiarum atteſtantium ſe in conuentu aliarum vidiſſe aliquem, contra eum poſſit per Inquiſitores Inquiri.

227 SVpra dixi quod non poſſunt torqueri ſtrigæ, ex atteſtationibus aliarum atteſtantium ſe eas vidiſſe in conuentu, nunc addo ita tenuiſſe etiam *Simanch. Cath. Inſtit. tit.37. de Lamijs, n.14. & Sigiſmundum Scacciam de Iud. Ciuil. Crim. & Hæretic. lib.1. cap.82. n.10.* vbi atteſtatur, quendam Ignarum Comiſſarium tormentis ſubieciſſe, quandam mulierem ex talibus depoſitionibus, qui propterea ex decreto Sacri Supremi Senatus Inquiſit. vniuerſalis debitas pœnas luit.

Quinimo dico ex eodem Scaccia ibidem earum depoſitiones, nec ſufficere ad inquirendum, prout etiam ita fuit à S.C.S. Officij de Vrbe deciſum.

Quod verum eſt niſi deponerent de his quæ viderunt ante conuentum, vt quod ſocia ſe vnxit ad volandum, inuocauit demonem, &c. ita Scaccia.

Et hæc omnia hic, & *§. ſuperiori dicta benè confirmat Ferdinand. de Caſtropalao in ſuo opere morali, part.1. tract.4. diſp.8. puncto 16. §.5. num.2.* vbi addit, quod de anno 1612. ita ſpeciali Madrilliana *inſtruct.15. & 20.* cautum fuit occaſione cuiuſdam actus publici in Logronenſi Ciuitate celebrati, in quo plures damnati fuerant, & poſtea compertum fuit, plures fallacias in condemnatione ad fuiſſe ob quas bona eorum, qui fuerant damnati non fuerunt fiſco applicata neq; eorum ſententiæ Eccleſijs affixæ, & inſuper declarati fuerunt habiles cuiuſcunque Officij S. Inquiſitionis eodem ipſo anno 1612. *& Ferdinandum vbi ſupra ſequitur Diana p.4. reſolut. moral. tract.6. reſolut.30. poſt Patrem Tannerum inſignem virum Religioſiſſimæ Societatis Ieſu, in 2.2. D. Tho. lib 4. diſput.4. q.5. dub.2. per tot. & Layman in Theologia morali lib.3. ſect.5. tract.6. cap.15. num.8. & ſeq. Vide etiam Patrem Maſſinum in praxi S. Officij, par.9. aſſert.141. primæ Impreſſionis.*

Dubitari etiam poſset, quid ſentiendum ſit de aſſertione demonis exorta per exorciſmos, an ſcilicet faciat inditium ad torturam contra nominatum.

In qua re dicendum eſt, quod non, quia Diabolus eſt pater mendacij, ita decidit, *Faber. in ſuo Cod. Fabr. l.9. tit. de maleſ. & Math. def.3.* prout etiam cautiſſime procedere debent Inquiſitores ex aſſertionibus exorciſtarum, nam in his materijs Exorciſtæ ſæpe falluntur, niſi ſignum aliquod efficax adducerent *Homob. de Bonis de caſibus reſeru. p.2. cap.2. fol. mihi 272. verſ.* Maleſitium veneficum.

§. VIGESIMVS OCTAVVS.

An depoſitiones ſagarum contra ſocios valeat ſine tortura.

228 VVulgatiſſima regula eſt omnibus criminaliſtis nota quod vt Socius criminis ſocium ſua depoſitione afficiat debet deponere cum iuramento, & tortura dictum ſuum confirmare, *Clarus qu.21. verſ.*
229 Scias, qui alios allegat, & taliter debet torqueri, quod Senatus noſter Mediolani ſub die 5. Aprilis 1607. reſcripſit Prætori Vogoniæ, quod non ſufficit Socium criminis prius eſse examinatum in tormentis, & quod de nouo iuret, ſed opus eſt, quod de nouo poſt iuramentum deponat in tortura, & in ſuo dicto per-

ſeueret, verba reſcripti Senatus apud Franciſcum Ber-
nardinum Portum in ſuo faſciculo crim. fol. 99. hæc
ſunt, Quod autê attinet ad Ferrarium planè cognoui-
mus Cugnagam illum teſtem, qui in ſecundo examine
Ferrarium ipſum grauauerat de ſubornatione non po-
tuiſſe interrogari de ſubornatore, & cum fateatur ſe
paſſum ſubornationē, faciat propterea ſe infamem, de-
buiſſet vlterius torturæ ſubijci, vt purgaret infamiam, &
faceret inditium contra ſubornantem, & cum id factum
non fuerit, non potuiſſe ſuper eius dicto fundamentum
fieri, nec Ferrarium reum conſtituere, itaque manda-
mus, vt poſt hac diligentius aduertatis, Ferrarium au-
tem abſoluatis, Mediolani die 5. Aprilis 1607. Ex quo
Senatus reſcripto vtique apparet non eſſe tutam *Do-*
230 *ctrinam Blanci, de inditijs homicidij, ad l. fin. de quæſt.*
*numer.*380. & 389. vbi vult ſufficere, quod nomina-
tio Socij ſit facta in tortura, vel ſtatim à reo depoſito à
tortura, contra enim eumdem Blancum faciunt, quæ
allegat *Bellon. Papienſis de his quæ incontinenti fiunt*,
*lib.*2. *c.*116. *num.*3. vbi dixit non ſufficere nominatio-
nem Socij in tortura, niſi iterum eius nominatio in alia
tortura confirmetur.

231 Dubium igitur eſt, an præmiſſa habeant locum in S.
Offitio, nam Genuenſis, & per multi alij allegati à P.
*Diana par.*4. *reſolut. moral. tractat.*6. *reſolut.*10. *& Sou-*
*ſa in Aphoriſm. Inquiſitorum, lib.*2. *cap.*25. *num.*27. opi-
nionem affirmatiuam tenet. Quibus addi poteſt *Hie-*
23 *ronimus de Federicis reſol. crimin.*62. *per tot.* poſt ſecun-
dum volum. conſiliorum Farinacij vbi dicit, quod in
vniuerſali Romana Inquiſitione hæc quæſtio incidit in
facto, & quod Eminentiſs. Card. Verall. qui tunc ſolus
erat profeſſionis legalis ex Supremis Inquiſitoribus in
dicta Congregatione tenebat, quod ſocius criminis in
hoc Tribunali S. Officij non debet torqueri, quodque
ipſe Federicus erat omnino contrariæ opinionis, ratio-
nibus de quibus in dicta ſua reſolutione, & quod tan-
dem in dicta Congregatione ſuperuenit Eminentiſs.
Cardin. Creſcentius pariter profeſſionis legalis, qui
cum ipſo Federico tenuit eſſe omnino ſocios criminis
torquendos, cuius opinioni acquieuit, etiam dictus
Eminentiſſimus Cardinalis Verallus.

233 Contrariam tamen ſententiam, quod imò in ſocijs
criminis non ſit neceſſaria tortura in hoc Tribunali
tenuerunt *Symanch. de Cath. Inſtit. tit.*53. *num.*38. *Pe-*
gna 3. *part. directorij commentario* 113. & alij quos alle-
gat, & ſequitur Diana vbi ſupra, qui atteſtatur ita etiam
obſeruari in praxi in S. Inquiſ. Hyſp.

234 Ego in hac materia ſentio ſequendam eſſe conſue-
tudinem vnius cuiuſque Tribunalis S. Officij multis
enim in locis etiam in foro ſæculari de conſuetudine
admittuntur ſocij criminis ſine tortura, vt dixit *Caball.*
*reſolut. crimin. cent.*1. *caſu* 84. *n.*11. *& ſeq.*

235 Certe in noſtra Inquiſitione Cremonæ, in qua ſu
pra quatordecim annos munere Conſultoris, & Aduo
cati Fiſcalis fungor atteſtari poſſum, numquam ſocios
criminis fuiſſe tortos ad infamiam purgandam. Quod
etiam pluries atteſtatus fuit per Illuſtris, & Reueren-
diſs. Dom. meus Abbas Aymus vir nobilitate, Doctri-
na, & morum honeſtate per inſignis, ac in noſtra
Inquiſitione ſupra annos viginti quinque verſatiſſi-
mus.

Et noſtra conſuetudo eam optimam habet ra-
tionem, quod cum ſocij criminis
abſque vllo timore tortu-
ræ admittuntur
ad
teſtificandum, maiori cum facilitate,
& libertate cauſæ fidei
agitantur.
(?)

§. VIGESIMVS NONVS.

De eo qui cœpit ſortilegium facere, ſed non perfecit.

POteſt poni exemplum huiuſce rei in ſortilego, qu
vt furtum inueniret præparauit phialam plenam
aqua, adoleſcentem, & candelam benedictam quam
etiam accendit, ſed non perfecit, de quo ſortilegio e
Barbatia, Deciano, & Fariu. loquuti fuimus ſupra §.4
*num.*27. Ex hoc igitur facto duplex poteſt inſurger
quæſtio Vna eſt an ex eo quod ſortilegus iſte parte
ſortilegij perfecit, contra eum oriatur inditium ad to
turam quo ad partem ſortilegij non perfecta. Alter
eſt qua pœna iſte ſortilegus ſit puniendus.

236 Ad vtramque quæſtionem reſponderi poteſt, e
ſimili Doctrina Inquiſitoris *Canteræ in ſuis quæſtion*
*bus criminalibus part.*4. *concernentes punitionem crim*
*num cap.*1. *de hæreticis, num.*62. vbi quærit quomod
fit puniendus, qui in occidendis animalibus vtereti
137 ceremonia mahumetana, quæ conſiſtit in quatu
copulatiue. Primo enim occiſio debet fieri de aure a
aurem. Secundo requiritur, quod animal ponatur a
alquibliam. Tertio quod lux remaneat in capite. Quar
to, quod dicatur, *Vizmele*, & dicit, quod ſi quis repe
riretur occidiſſe animal de aure ad aurem, ſed non pe
feciſſe alias ceremonias, vtique non deberet puniri p
na ordinaria delicti, ſed alia extraordinaria. Quinim
dubitat an inditium quod reſultat ex illa parte delic
facta ſit ſufficiens ad torturam, quo ad partes delic
non factas, niſi ait Dantera ille, qui occidit animal, e
ſet de genere maurorum, vel ſi aliundè probaretur ea
ceremoniam ſic occidendi animalia eſſe ceremonia
maumethanam, & ibi in fine dicti numeri addit ſe v
diſſe ſic obſeruari, pro vt, *& num.*63. *in fin. verſ. di*
ſupra circa ceremoniam, ait, quod ſi quis omnes illa
ceremonias ſic vt ſupra adhibuiſſet in animali mortuo
238 vtique non puniretur pœna ordinaria dicti delicti
quia non eſſet vſus dictis ceremonijs in animali viuo
ſed pœna extraordinaria, & ſic in Inquiſitione Murti
ipſo ibi Inquiſit. fuiſſe iudicatum, atteſtatur.

Ego autem, vt in hac materia quantum attinet a
ſortilegia, & præcipuè ad exemplum ſupra propoſitu
liberè dicam quod ſentio circa punitionem iſtius Sor
tilegi, qui ſortilegium illud non perfecit aſſentior Can
teræ, ita tamen vt Inquiſitores diligenter animaduer
tant an in parte ſortilegij perfecta aliquid ſit commiſ
ſum, quod hæreſim ſapiat manifeſtam. Nam tunc, qu
ad torturam ſuper intentione, & abiurationem expe
diendus eſſet ſortilegus eo modo quo diximus expe
diendos eſse ſortilegos hæreticales, ſed de hac re viden
da ſunt quæ infra diximus.

239 Quo vero ad alteram quæſtionem, ab inditium re
ſultans ex dicta parte ſortilegij perfecta ſit ſufficiens a
torturam, quo ad partem ſortilegij non perfectam, Eg
ſine vlla diſtinctione arbitror inditium illud eſse ſuffi
ciens ad torturam. Mouet me deciſio Sac. Congre. ſæ
pius ſupra allegata de illo Doctore alias bonæ famæ
qui ex eo, quod pœnes ſe repertus fuit habere pentacu
lum tortus fuit ſuper eius vſu, igitur multò magis tor
quendus erit ſuper vſu totius ſortilegij, qui partem tan
tum ſortilegij perfecit. Ad hoc idem faciunt quæ di
ſupra §. *decimus quartus numero* 64. & vulgata prax
Sancti Officij ſecundum quam habentes pœnes ſe li
bros, & ſcripturas continentes ſortilegia hæreticalia
torquentur ſuper vſu, & certe de vna parte intrinſec
vnius totius integralis facilius arguitur ad aliam par
tem, quam de vna re extrinſeca, vt puta vno pentacu
lo, vel ſcriptura continente ſortilegium arguatur a
ſortilegij vſum.

§. TRI-

§. TRIGESIMVS.

An, & quomodo Sortilegi debeant Abiurare.

240 SOrtilegos eſſe de hæreſi ſuſpectos in confeſſo eſt apud omnes DD. Sed an de leui, an potius de vehementi dubitari poteſt hoc loco, & hoc neceſſario præmittendum eſt vt ſciatur quæ nam abiuratio Sortilego ſit iniungenda cum illa ſecundum qualitatem ſuſpitionis iniungi ſoleat.

241 Ante omnia tamen ſupponendum eſt Iudices violatæ religionis, non facile credere debere, hunc vel illum eſſe vehementer de hereſi ſuſpectum, quia in hoc, vel illo auctore, repariant ex tali, vel tali cauſa oriri vehementem ſuſpitionem, nam qualitas perſonarum, & circumſtantiæ cauſarum diligenter ſunt conſiderandæ, ex his namque augetur, & minuitur ſuſpitionis gradus, imo aliquando in totum omnino tollitur hæreſis ſuſpitio ita *Pegna in direct. Inquiſit. p. 2. comm.* 81. *verſ.* Poſtremo vnum hoc, & latius *comm. 3. par.* 2. vbi de præſumptione oriente ex retentione librorum prohibitorum *Genuenſ. in praxi Archiepiſcopali Neapolitana, c.* 18. *num.* 12. Supponendum eſt ſecundo loco, quod abiurationi ob hæreſis ſuſpitionem non poteſt eſſe locus, niſi conſtito plene, & concludenter, non autem præſumptiue ſolum de facto, ex quo prætenditur oriri hæreſis ſuſpitio, alias enim præſumptio, ex præſumptione oriretur contra regulam *l.* 1. *Cod. de Dot. promiſſ. Rot. deciſ.* 800. *num.* 18. *par.* 3. *diu. Menoc. lib.* 3. *præſumpt.* 132. in octaua declaratione, & hoc bene notandum eſt etiam in omnibus alijs delictis ad hoc Sanctum Trubunal pertinentibus, his ſuppoſitis.

242 Quo ad Sortilegia Hæreticalia clarum eſt ea regulariter loquendo parere ſolere vehementem hæreſis ſuſpitionem, ita *Alphonſ. à Caſtro de Iuſta Hæreticorum punitione lib.* 1. *cap.* 15. *verſ.* vt autem hoc apertius, folio mihi 80. vbi quod adhibere res ſacras in ſortilegijs apertam, & violentam præbet hæreſis ſuſpitionem, quia nullus illas res ad maleficia adhiberet, niſi crederes, illa ad ſimilia opera exercenda aliquam vim habere, talis autem credulitas eſt hæreſis optime *Pegna ad directorium part.* 2. *comm.* 67. *verſ.* Item illa ſortilegia Praxis Archiepiſcopalis Genuenſis *cap.* 18. *num.* 11. *verſ.* Admiſcentes Sacramenta, & verſ. Item illa ſortilegia, & verſ. Item inuocare dæmones, *Zanardus in ſumma diuinorum præceptorum p.* 1. *cap.* 5. *Rubr. de fide verſ.* 16. *dico, & par.* 2. *c.* 24. *verſ.* 3. *Sortilegium.*

243 Sed hic dubitari poteſt, an inuocantes dœmonem, abſque cultu aliquo, imo verbis imperatiuis, ſiue abuſu Sacramenti, Sacramentalium. Rerum ſacrarum, & verborum Sacræ Scripturæ ad ea obtinenda quæ eius naturalem poteſtatem non excedunt, ſint de hæreſi vehementer ſuſpecti in qua re.

Symanch. de Cat. Inſtit. tit. 21. n. 13. ait contra hos inuocatores poſſe procedi, vti contra ſuſpectos de vehementi de hæreſi.

At melius *Pegna ad direct. p.* 2. *comm.* 28. *verſ.* Symanchas, contrarium ſenſit de Inuocationib. illis, in quibus interueniunt ea, quæ dixi in tit. dubij in fi. tamen multum conſiderandam animaduertit qualitatem perſonę, ex qua ſuſpitio ſolet augeri, vel minui, & *Pegnam ſequuntur ſupra relati in propria quæſtione de Inuocantibus dæmones verſ.* 4. *concluſio*. Quibus nunc addo *Leon in Theſauro fori Eccleſiaſtici cap.* 36. *n.* 10. *verſ.* illa enim Sortilegia.

244 Praxis igitur contra hos ſotilegos hæreticales ſeruanda, talis eſt, vt diligenter interrogentur, an crediderint dęmonem V.G. poſſe creare hominem, poſſe cogere hominis voluntatem &c. vel res ſacras, & ſacramentales, & verba ſcripturæ habere ex ſe vim, ad inueniendum theſaurum &c. quod ſi cum pertinatia affirmatiue. reſpondeant, vt hæretici ſunt puniendi, ita *Alphonſ. à Caſtro de Iuſta Hæretic. punitione lib.* 1. *cap.* 15. *circa finem Zanardus dicto cap.* 64. *verſ.* Et de formali ſi hæc contendant, *Pegna, in* 2. *p. comm.* 59. *verſ.* quod ſi non compareant in fi. dixi, cum pertinatia, quia ſi mulier V. G. interrogata, an crediderit dęmonem in ſortilegio, ad Amorem poſſe amaſiæ cogere voluntatem, reſponderit affirmatiue, non ob id ſtatim cogenda erit abiurandum de formali, ſed ſufficit ſi cogatur ad abiurandum de vehementi, dummodo parata ſit corrigi, quia ſimplicitas mulieres excuſat, ita *Alphonſ. à Caſtro de iuſta hæreticorum punitione lib.* 2. *cap.* 15. maxime cum articulus libertatis arbitrj, non ſit ex articulis notiſſimis omnibus, prout eſt Articulis Incarnationis, &c. præterquam quod, illa reſponſio mulieri, iuxta vulgatum dictum, cogit ſua, quemque voluptas, non de coactione phyſica.

245 Quod ſi credulitatem negent, & Catholicam ſeſſe intentionem habuiſſe affirment torturæ ſubijciuntur, in qua ſi etiam Catholicæ reſpondeant, coguntur abiurare de vehementi *Pegna ad director. p.* 2. *comm.* 67. *ver.* Item illa ſortilegia in *fi. P. Zanard, dicto cap.* 64. *verſ.* contra ſortilegos enim hæreticentes *Genuenſ. omnino videndus cap.* 68. *praxis Archiepiſcopalis Neapol. n.* 8. *verſic.* Si vero aliquis eſt ſuſpectus, quam ſeq. *Farinaz de hæreſi, qu.* 179. *nu.* 56. *verſ.* Quod ſi factum, & ad hoc faciunt notata per *Pegnam ad direct.* 2. *p. comm.* 56. *verſ.* Quod ſi non compareant.

Et hæc habent locum, quo ad ſortilegos, qui ſortilegiorum vſum faterentur, vel de eo eſſent conuicti, ſed ſi vſum negarent, de illo tamen ſuſpecti, vel ob retentionem librorum, & inſtrumentorum magicorum, vel ſcripturarum ſortilegia hæreticalia continentium, tunc circa iſtos ſeruari debet, quod ſupra dixi in qu. de tortura ſortilegis danda verſ. & ſi ſupra vſu torqueretur, & in quæſtio. de Indit. contra ſortilegos, verſ. primum inditium.

245 Quod ad ſortilegos vero ſortilegla non hæreticalia comittentes, dicendum hos eſſe ſuſpectos de leui de hæreſi, ita D. D. ſupra allegat. quibus adde *Zanardum in ſumma diuinorum præceptorum tom.* 2. *cap.* 134. *verſ.* de leui vero habebuntur ſuſpecti, Rubr. de abiuratione de leui, & de vehementi fol. mihi 143.

Colligitur etiam hoc ex modo loquendi antiquorum Doctorum ante Bullam Sixti V. iſti enim indiſtincte docent ante dictam conſtitutionem ad Inquiſitores ſpectaſſe ſola ſortilegia ſapientia hæreſim manifeſtam ita Cannoniſte in capitulo accuſatus, §. ſane, de hæreticis in ſexto, vbi *Modernus Barboſa*, ex quo modo loquendi innuere volunt Doctores, dari alia non ſapientia hæreſim manifeſtè, ſed tacite tantum, & quæ ad Iuriſdictionem Inquiſitorum olim non ſpectabant huiuſmodi autem ſortilegia vtique ſunt ſortilegia ſimplicia, & hanc opinionem clare videtur approbare etiam *P. Diana reſolut. Moral. part.* 4. *tractat.* 7. *reſolut.* 10. *verſ.* Clare igitur, vbi canoniz. *Zanard. loco ſup. citato*.

Non obſtat ſi dicatur quod Aſtrologi Iudiciarij non ſunt ſuſpecti de hæreſi igitur, nec ſortilegi ſimplices, quia in eadem conſtitutione Summus pontif. concedit facultatem Inquiſitoribus procedendi contra iſtos ſortilegos, & Aſtrologos.

Quia Aſtrologi iudiciarij aliquando ſunt ſuſpecti hæreſi, & aliqui ex eis coacti fuerunt abiurare de leui vt infra videbimus.

247 Sed quoniam ad illudendam hæreſis ſuſpitionem, tria

tria ſunt in Sancto Offitio prodita remedia ſilicet,purgatio canonica, tortura, & abiuratio vel de leui, vel de menti, vti annotauit *Pegna ad directorium, parte tertia, comm.39.verſiculo*, Quare in articulo. ideo videndum nunc eſt quomodo ſuſpitio næc tolli debeat; & quidem quo ad purgationem.

248 *Leo. in Theſauro fori Eccleſiaſtici, parte tertia, capitulo 37.* De crimine Hæreſis, numero decimo quinto,verſ.& caſo quo,in ea fuit ſententia,vt diceret, quod vbi nobiles, & probi viri reperiuntur ſuſpecti leuiter de hæreſi tunc ipſi non ſunt cogendi ad abiurandum de leui, ſed eis debet indici canonica purgatio, & ad hoc allegat *Eymericum in Directorium Inquiſitorum, quæ. 46. n.9.* qui tamen nihil de hac re.

249 Sed quoniam purgatio canonica fragilis, fallax, & incerta eſt, ideo melius eſt ad alia remedia, & ad alias pœnas arbitrarias confugere,vt annotauit *Pegna ad Directorium,parte ſecunda,com.14.verſ.* Cæterum animaduertendum, & *Farin. de hæreſi,quæſt.194. num. 64.in fin.* vbi etiam atteſtatur, In Supremo Senatu Sacræ Romanæ Inquiſitionis generalis purgationem hanc ab aula iam fere receſſiſſe, ita vt non niſi rariſſime indici ſoleat, quod etiam in Hyſpanijs obſeruari colligitur ex quadam *Madriliana Inſtructione anni Domini 1561. ca. 47.cuius verba refert Pegna loco citato*.

250 *Zanardus in ſumma diuinorum præceptorum Tom. Secundo,cap. 64.de pæna mortis ſortilegorum verſiculo, huic difficultati, fol. mihi 367. ait*(ſaluo ſemper Sanctæ Matris Eccleſiæ iuditio) Hoſce de leui ſuſpectos non eſſe cogendos,ad abiurandum de leui, ſed ſuſpitionem illam poſſe, & debere eos purgare leui tortura, monetur tum quia ſortilegium,non hæreticale non eſt factum de ſe hæreticum, ergo non inducit ſuſpitionem hæreſis, quia non entis nullæ ſunt qualitates, tum quia (dato quod pactum tacitum cum dœmone,ratione cuius ſortilegium non hæreticale, reddit ſortilegium de hæreſi leuiter ſuſpectum)id præſtare poſſit, negari tamen non poteſt, quin hæc ſuſpitio ſit remota, & ideo per torturam poſſit purgari.

251 Verum hæc Zanardi opinio in quantum voluit leuiter ſuſpectum non debere ſuſpitionem purgare, per abiurationem de leui, eſt falſa, tum ex infra dicendis, tum ex diſpoſitione textus in *cap. Accuſatus*, in principio,de hæreticis in ſexto, vbi interrogatus Papa, an qui hæreſim in Iuditio abiurauerat, & poſtea reincidit ipſe,cenſeri debeat Iuris fictione Hæreticus relapſus,Reſpondit quod vel abiurauit vti vehementer ſuſpectus, & tunc cenſeri debet relapſus, vel vti tantummodo leuiter ſuſpectus,& ſic non,ex quo colligitur Papam approbaſſe factum illud, quo abiuratio leuiter ſuſpecta fuit iniuncta, tum denique quia fruſtra abiuratio de leui fuiſſet introducta à Iure quæ ad nihil aliud deſeruit, niſi ad purgandam leuem hæreſis,ſuſpicionem, vt latiſſime notauit *Pegna 3.p.direct.comm.40.*

252 Neque obſtant argumenta Zanardi,nam ſi primum illud eſſet verum ſequeretur ex ſortilegijs non hæreticalibus nunquam oriri poſſe leuem hæreſis ſuſpitionem, quoniam horum ſortilegiorum natura eſt, quod non contineant, nec factum hæreticale, alias eſſent ſortilegia qualificata,quod tamen notorie falſum eſt.

253 Neque obſtat ſecundum, nam non nego ſuſpitionem illam poſſe tolli per torturam, ſed dico poſſe, etiam, imo potius debere tolli per abiurationem de leui,& ideo.

Genuenſ. in Praxi Archiepiſcopali Neapolitana, cap. 68.in Nouiſſ.& cap.84.in Antiquis, num.9. verſ. Quando reperitur quis ſuſpectus leuiter, dixit quod taliter ſuſpecto, ex communi praxi Sancti Offitij ſolet imponi pænitentia ſalutaris, & abiuratio de leui, quoniam regulariter (ait ipſe) talis ſuſpectus non torquetur.

Et licet auctoritas Genuenſ. in hac re maximè ſit cum in fin.dicti capituli, atteſtetur totam illam praxi procedendi in cauſis Sancti Offitij fuiſſe excerptam e litteris Sacrę Congregationis Sancti Offitij de Vrbe, a Curiam Neapolitanam,in diuerſis,tranſmiſſis,attame confirmari etiam poteſt,ex fine ob quem abiuratio d leui fuit introducta,qui eſt, vt tollatur leuis hæreſis ſu pitio Eymericus in Directorio Inquiſitor. parte te tia, in quarto modo terminandi proceſſum in cauſa fidei.

Confirmatur ſecundo, *ex text.in dicto capitulo, A cuſatus in principio de Hæretic. in 6. per quem text. E meric.in Director.part.2.qu.55.numer.10* dixit quod l uiter ſuſpecto indici debet,vel purgatio canonica,qua ſupra in deſuetudinem adijſſe probaui, vel abiuratio leui,quod idem etiam docuit,ex dicto cap. Accuſatus principio *Scaccia de Iud. Ciuil. crimin. & hæret. lib. cap.59.n.11.in principio,& Farin.de hæreſi,qu. 187.n 29.& 31.*

254 Quo ad facientes vero Iuditia circa natiuitates h minum contra Bullam Sixti V. vbi aſtrologia Iudit ia prohibetur etiam ſi Aſtrologi, ſe certo prædictiones las minime facere affirment.

Notandum ex *Zanardo, in Summa diuinorum præce torum tom. 1. cap. 5. de Fide verſ.* Primo Sortilegus ſ diuinator, quod ſi Aſtrologus dixerit ſe prædixiſſe ſ lummodo pro quanto Aſtra poſſunt inclinare, non v deo quomodo iſte talis poſſit cogi ad abiurationem nam omnes Phyloſophi, & Theologi fatentur Aſtrol giam eſſe ſcientiam, corpora cœleſtia agere in hæc in riora,in corpus quidem directe,in animam vero indi cte,vti tradit etiam, *D. Thom.parte prima, qu.* 115. v de dum ex ſe rem indifferentem geſſerit, non eſt cu indici poſſit abiuratio, vel abſolutio ab excommuni tione.

Quia tamen,talis ex facto ſe reddidit ſuſpectum iu tio Inquiſitoris ſubdetur, quo ad inueſtigationem cr dulitatis.

Si vero interrogatus ſuper credulitate aſſereret tenere cum pertinatia Aſtra poſſe directe Agere in v luntatem,tunc vti hæreticus, & hæreticorum pœnis ſe iudicandus, & puniendus vide *Zanardum loco tato*.

Vide Souſam in Afforiſmis Inquiſitorum. *lib. 1. c 48.num.15.* vbi ait quod qui aliquem effectum liberu ab hominum voluntate pendentem prædicit, licet di ſe id certum non affirmare, attamen ab Inquiſitorib puniri poteſt, ad eorum arbitrium, vide etiam *Diana tract.7.reſolut.16.parte quarta,reſolut.Moral.verſ. Vt in Inquiſitione Hyſpana*,vbi atteſtatur in ea Inquiſitio quendam Clericum,qui prædixit tempus,genus, & m dum mortis Regis Francorum, vt poſtea euenit ab raſſe de leui,fuiſſe,ſuſpenſum ab ordinibus, priuatum beneficijs,& tota Hyſpania exulatum,& eodem temp re(ait)alium etiam Clericum abiuraſſe de leui fuiſſe clusum in Monaſterio per annum, & pœna pecunia mulctatum.

§. TRIGESIMVS PRIMVS.

De Pænitentijs ſalutaribus, & alijs pœnis Sortile imponendis.

256 QVo ad pœnitentias ſalutares ſicuti in alijs c minibus,ita etiam in hoc crimine ſolent pœ tentiæ ſalutares iniungi,ieiunia, orationes, peregrin tiones,&c.

257 Quo vero ad alias pænas, loquendo de ſortile Hæreticalibus ad necem,ex quibus aliquis re vera m tuus ſit,tradendi ſunt brachio ſæculari,ita *Martin. D rius*

ius diſquiſitionum Magicarum libro quinto, ſectione 16. erſiculo. Si mors, & nouiſſime, ita decreuit Grego. Deimus quintus in ſua Conſtitutione Incipiente Omniotentis Dei, ad cuius Conſtitutionis Gregorianæ maeriam quo ad traditionem Brachio ſæculari, Queri poeſt, an ſi conſtet de Malefitio, & febre maligna ſubſeuente, ac poſt modum de Morte, mors tribuenda ſit Malefitio, ad effectum puniendi maleficum pœna dictæ Bullæ, In qua re dico, quod cum habuemus maleficium præcedens, & febrem malignam ſubſequentem (niſi euienter conſtet febrem ex malefitio ortum habuiſſe) mors febri, vti cauſæ proximiori tribuenda eſt, non remotiori, pulcherimus ad hoc eſt textus, in lege huic ſcripturæ, §. ſi ſeruus ff. ad legem Aquiliam vbi contabat ſeruum letaliter vulneratum, & poſt ſuperuenerat naufragium, dicit ibi, Iure Conſult. non poſſe agi le occiſo contra vulnerantem, quia ſeruus præſumiur mortuus ex naufragio, vti ex cauſa proximiori.

Confirmantur prædicta, ex duabus pulcherimis *Rot. eciſ. 220. & 239.* inter deciſiones Eminentiſſimi Cardinalis Baualerij contracta fuerat Societas, ſuper periculo Vitæ, cuiuſdam fœmine, excepto caſu partus, mulier æc fuit prægnans, deinde in quinto menſe correpta uit febre maligna cum morbillis, & die decima quarta, uæ critica eſt, fecit abortum cum effuſione magna ſanuinis, & poſt ſeptem horas mortua eſt, decidit ibi Rot. uod mulier cenſetur obijſſe ex abortu, vti ex cauſa roximiori, & quamuis inquit Rot. ibi numero quarto, otuerit febris eſſe cauſa Abortus, cum, vt dicit *Zachias i ſuis Quæſt. Medico legalibus, titulo quarto, qu. 4. num. 5. l. 1.* febris acuta ſoleat partum interrimere, vel corumpere, attamen ait Rot. de hoc non eſt curandum, uia febris eſt cauſa abortus æquiuoca, igitur idem conludendum erit in caſu noſtro quod ſz. mors intelligiur cauſata a febre acuta, & maligna, cum ex ea, vt pluimum ſoleat mors ſubſequi, non ex malefitio, quod feris cauſam fuiſſe non probatur, & illius cauſa eſſe non oteſt, niſi æquiuoca.

Si vero ex ſortilegio illo infirmitas tantum, impoentia generandi, damnum notabile, in animalibus, vel uctibus prouenerit damnatur. Sortilegus ex dicta conitutione ad pœnam perpetui carceris, quo ad alios veo ſortilegos etiam hæreticales, condemnari debent ad triremes per ſeptennium, vei quinquēnium, ita *Zanard. i ſumma Diuin. præcept. p. 1. cap. 5. de fide verſ.* Quinto ſe is ſubijciendo, vide *Delrium diſqu. Magic. lib. 5. cap. 16. & Zanardum in ſumm. Diuinorum præcept. cap. 64. verſ.* deo aduerte.

Mulieres vero fuſtigari debent etiam pluries, cum xilio perpetuo a Diœceſi ita *Faber. in ſuo Cod. Fabr. l. tit. 12. de maleſ. & matem. definitione prima, & ſecuna.*

Ita tamen quod relegentur in aliqua Ciuitate, vbi dſit S. Offitium cui teneatur ſe ſingulis menſibus præentare, vt ab eo, & eius officialibus poſſint obſeruari, n ambulent in luce, vel in tenebris, quamuis enim publie interſit Prouincias malis hominibus ex purgari, *l. 3. le Offitio præſidis*, ibi, nam in mandatis Principum eſt, t curet is, qui prouinciæ præeſt, malis hominibus prouinciam purgare, nec diſtinguitur vnde ſint. Attamen oc, ita agendum eſt in cauſis ad S. Officium ſpectantious, vt prouincia purgetur, & animarum ſaluti conſulaur, ac aliæ prouinciæ huiuſce delictorum generibus on inficiantur.

Et ex hac perpetua, vel temporali carceratione, occurritur malo, quod ex ſimplici exilio iſtis mulieribus n dicto oriri dicebat Præſes Abauo in ſua praxi Criminali in §. Sortilegium, num. 98. quod ſz. detur occaſio is malefitia ſua continuandi, & alias Catholicas Prouincias peſtifero hoc veneno inficiendi.

Quod vero ad eas mulieres, quę in ludis diabolicis euntes a fide apoſtatarunt, Imaginem Chriſti conculcauerunt cum dœmone nefarios coitus habuerunt iſtæ, puniendæ ſunt pænis Apoſtatarum, & gratias de hoc agere debent Iudicibus violatæ religionis, quia a Iudicibus Laycis hæ mulieres, in ijs regionibus, in quibus Iudices in huiuſmodi crimine procedunt ſolent damnari ad mortem, vti pluries Senatum Sabaudiæ obſeruaſſe atteſtatur *Faber, in ſuo Codic. lib. 9. tit. de malefic. & mathem. deffin. 2. & Senatum Dolanum docet Griuel. deciſ. 33. ſupra allegata.*

Et in noſtra Ciuitate Cremonæ, quædam talis mulier poſt fuſtigationem fuit perpetuo carceri damnata, cum alij pænitentijs, de more huiuſce tribunalis imponi ſolitis, vt conſtat ex votis manuſcriptis *Reuerendiſs. D. Marci Anton. Amid. Olim Præpoſit. S. Agatæ Cremonæ, & Conſultoris S. Offitij tom. 1. eius votorum apud me exiſtentium Voto octauo.*

Dubitari etiam iure merito poteſt quomodo puniendæ ſint hæ mulieres quę in ludis biabolicis a fide appoſtatantes abiurauerunt, ſi relabantur.

In qua re *Ferdinand. de Caſtropalao in ſuo opere Morali tractat. 4. diſput. 8. punct. 16. num. 3. ait*, quod in Hyſpania, ex inſtructione Madriliana decima quarta ædita anno 1615. iſtæ Lamiæ admittuntur ad reconciliationem, & bis, & ter, & quod ita fuit practicatum in Inquiſitione Logronenſi.

Verum ego conſulo occurente caſu DD. Inquiſitoribus, quod a Supremum Tribunal Vrbis recurrant, ab eoque reſponſum expectent, quia vere dicta mulieres de iure iudicandæ eſſent vt relapſæ, ad ea, quæ diximus ſupra *tit. 2. §. 4.* Et quæ tradidit *Caſtrop.* procedunt, ex ſpetiali conſuetudine Hyſpaniæ.

258 Sortilegis vero non Hæreticalibus vt plurimum debent tantum dari pœnitentiæ ſalutares, vt dixi ſupra ex *Genuenſ. in Praxi cap. 68. num. 8.* licet etiam aliquando ſoleant eis imponi aliquæ pæne pecuniariæ, vel pæna carceris per aliquot menſes, vel pænitentia publica leuis, vt quod ſtet præ foribus Eccleſiæ in die feſto. *Zanard. in ſum. diuin. præcept. p. 2. cap. 134. verſiculo. tertio differunt.*

259 Quid autem ſentiendum ſit de eo qui iactauit ſe plura experimenta, & ſortilegia exercuiſſe breuiter dic, quod ſi conſtet de ſola iactantia ob eam ſolam grauiter debet puniri, *text. eſt in cap.* quam ſit graue, de exceſſibus Prælatorum vbi Canoniſtæ, & *Modern. Barboſ. num.* 5. arbitrio tamen Iudicis iuxta in hac materia cumulata per *Menoch. de Arbitr. Iudic. Centuria 4. caſu* 331. diligenter tamen interrogandi ſunt teſtes, an vere reus dixerit ſe plura ſortilegia exercuiſſe per modum iactantiæ, nam ſi non per modum iactantiæ illud dixiſſet, fortaſſe verſaremus in terminis confeſſionis extra iuditialis Rei, quæ cum regulariter faciat ſemiplenam probationem ſufficeret ad torturam, *Pegn. comm.* 110. *verſ.* ergo præter, *p. 3. Giurba, alios latiſſime cumulans, conſ.* 87. *n.* 20.

Ex quibus colligitur, quid ſit dicendum de illa quæſtione ſæpius agitata inter Doctores, quam ſz. probationem faciat confeſſio, extraiudicialis, in qua ad ſunt contraria dicta Innocentij in cap. Inquiſitionum de electione, & in cap. interpoſita de appellationibus quæ dicta conciliare voluit *Abbas in cap. at ſi Clerici, n. 16. 17. de Iudicijs.*

Vera enim diſtinctio in hac materia eſt, quod vel confeſſio extradiudicialis V. G. Adulteri adducitur ad probandnm crimen adulterij, & tunc facit tantummodo indicium quod cum ſit a delicto remotum vtique vt legitimum ſit debet probari per duos teſtes conteſtes omni exceptione maiores iunctis alijs requiſitis de quibus *Menoch. de præſumption. lib. 1. qu. 89. & Giurb. loco allegato*, cum alijs per nos allegatis in tertia parte hu-

ius

ſus operis in peculiari titulo de inditijs, & tortura.

Vel confeſſio extra iudicialis allegatur ad probandum nouum delictum ſz. ad probandum iactantiam de delicto:& tunc illa confeſſione plene probatur, & in his terminis procedit *tex. in dicto cap.* quam ſit graue de exceſſibus Prælatorum vbi Papa ex confeſſione extraiudiciali cuiuſdam Clerici adulteri, eum priuauit omnibus beneficij. Ita bene diſtinxit *Rot. deciſ.* 1. *de confeſſ. in nouis, & late Doctus Cantera in ſuis quæſt. criminalibus, cap.2.de probat.per teſtes quæſt.* 1. *numer.* 21. *& ſeq.*

§. TRIGESIMVS SECVNDVS.

An Maleficus virtute Bullæ Gregorij XV. poſſit tradi brachio ſæculari, ex indicijs indubitatis.

260 SVpponendum hoc loco, illa dici indicia indubitata quæ mouent animum Iudicis ad neceſſario credendum reum tale delictum commiſiſſe, ita vt ex illis animus Iudicis violentetur, ac neceſſitetur ad ita erendum, nec poſſit ad alliud trahi, ita Inquiſitor *Cantera, qui alios allegat in ſuis q.crim. tit. de probation.c.*1. *q.6.n.*1.*in fin.*

261 Hoc ſuppoſito, quæſtio propoſita pendet ab ea inſigni iuris controuerſia, num. ex indicijs indubitatis poſſit quis ad mortem damnari circa quam videndi ſunt *Cantera vbi ſupra Fachin.cotrouerſ.Iura.lib.*1.*cap.*29.*Caual. in ſuis comunibus contra comunes q.*337.*Io. Mattienz. Iun.* qui late articulum pertractat in ſua repetit.capituli afferre mihi gladium *num.*95. *& pluribus ſeq.de præſumpt.Gregor.Lopez qui alios Doctores antiquos allegat in l.*26.*titulo* 1.*gloſ.*4.*partit.* 7. *Franc. deciſ. Regn. Neapol.*372. *Merlin. deciſ. Rot. Lucenſ.*34.*& D. Ang.Stephan.Garon.inter.I.C.noſtri temporis eruditiſs. ad tit.noſtrarum Conſtitutionum Mediolani, de iure fiſci art.*361.*n.*7.*& ſeq.*

Ego ex omnibus iſtis Doctoribus recolligendo ea, quæ in Tribunalibus præſertim ſupremis practicantur, arbitror diſtinguendum eſſe inter delicta occulta, ac difficilis probationis, & non occulta, ac facilis probationis, inter Iudices inferiores, & tribunalia ſuprema, inter pænam mortis, & alias pænas etiam corporales, vt fuſtigationis, & triremium, ac pænas pecuniarias in deli-

262 ctis non occultis verior eſt concluſio quod, ex indicijs etiam indubitatis non poſſit quis pœna corporali puniri, ita *Caſtrenſ. in vulgato conſ.* 299. *num.*3.*part.*2. vbi, quod ita in facto obtinuit, *Gandin. & alij allegati à Gregorio Lopez. loco citato.*

263 Cum autem ſumus in delictis atrocibus occultis, & difficilis probationis quale eſt crimen ſortilegij, quod præ manibus habemus adhuc arbitror diſtinguendum.

Nam aut ſumus in Iudicibus Supremis, vt eſt Sacra Cong. Vrbis Romæ, & tunc certum eſt in hoc delicto, & alijs ſimilibus, puta hæreſis &c. poſſe ex indicijs indubitatis deueniri ad pœnam corporalem, etiam mortis.

Sic magna Curia Regni Siciliæ quandam homicidam ex inditijs indubitatis poſt grauem torturam, damnauit ad triremes per ſeptennium apud *Marium Mutam deciſ.*37.*n.*27.*& ſeq.*

Sit Senatus Pendemontanus ex ijdem indicijs damnauit matrem ſuſpectam paricidij in pænam fuſtigationis, & exilij apud *Theſ.deciſ.*13.*n.*4.

Sic in Regno Neapolitano per Sacrum Concilium damnati fuerunt plures ad triremes ex ſolis violentis, & indubitatis indicijs. *Franc.deciſ.*372. *& deciſ.* 538. *num.* 17. *bene Io. Dominicus. Taſſonus in Pragm. de antefacto verſ.*12. *Obſer.* 2. *nu.* 2. vbi, quod de anno 1606. q[...] dam mulier imputata de homicidio viri ex inditijs [...] dubitatis fuit damnata ad mortem, & quod Car[...] Zapata de anno 1621. decreuit per Pragm. ſpeciale[...] quod ex inditijs indubitatis poſſent Iudices ad mort[...] damnare, & ibi, allegat, P. Marquez in ſua Politica d[...]cta ex Hiſtor. Moyſis, & Ioſue, l. 2. cap. 17. circa pri[...]pium verſiculo, *deuere notar a qui, que los indicios,* [...] omnino videatur, quia egregie loquitur in hac ma[...]ria.

Sic in Senatu Dolano ex ijſdem indicijs indubita[...] de quibus in Areſto Impreſſo in fine illius deciſ. reus [...]micidij, & latrocinij damnatus fuit ad mortem natu[...]lem.

Sic Senatus noſter Excellentiſs. Mediolani ſub die [...] Nouemb. 1628. damnauit ad mortem naturalem qu[...]dam Paulum de Villa Mutinenſem, qui ſolis indubit[...] de homicidio vrgebatur, vt refert *D.Garon. vbi ſupra* [...] 25.*verſ.*Certe ſi verum, amamus, & de generali ob[...]uantia eiuſdem Senatus reos in pœnam ordinaria[...] mortis condemnandi ex dictis inditijs atteſtatur *Bel[...] Papienſ. eiuſdem ordinis Senator, recolendæ. mem. li[...] de his quæ fiunt incontinenti c.*115.*n.*10.

Sic Iudices Regiæ Audientiæ Regni Aragonum [...] delictis attrocibus, & difficilis probationis ſolere r[...] ex inditijs indubitatis ad mortem damnare atteſta[...] Portules repertorium Molini, ſuper ritibus, & obſeru[...]tijs Regni Aragonum, tom. tertio, §.*indicium, n.* 1.*&* [...]*quentibus*, vbi plures deciſiones illius Senatus refert [...] hac materia.

Sic tandem in foro Valentino obſeruati ab illo Se[...]tu atteſtatur, *Morla in Emporio Iuris parte prima, ti[...]* 12.*num.*15.*& in toto Regno Portugaliæ, Souſa in q[...] vnica de teſtibus ſingularibus in cauſa fidei poſt eius [...] f riſmos Inquiſitor.ſect.*2.*c.*22.

264 Si vero ſimus in Iudicibus inferioribus, tunc ver[...] arbitror eos non poſſe ex indicijs indubitatis damn[...] quempiam ordinariam mortis naturalis, & ſic nec[...] punire poterunt maleficum de quo nunc agimus vir[...]te dictæ Conſtitutionis Gregorij XV. in pœnam or[...]nariam vltimi ſupplicij, ſed bene poterunt eum torq[...]re vel ad allam pœnam extraordinariam etiam cor[...]ralem deuenire, & in hoc caſu ſentio locum habere [...]ſe traditiones illorum Doctorum qui voluerunt ge[...]raliter Iudices abſtinere debere ab vltimo ſupplic[...] cum reus ſolis violentis præſumptionibus vrgetur, [...] *nocen. qui in capitulo, Quia veriſimile, numer.*2. *ver[...]* Nota tamen, de præſumptionibus, *Ludouicus Ghil[...]ſem in ſuo arbore Iudicial. Crimin. capit.*6. *par.*4.*de p[...]ſumption, numer.*176. *vbi Farinac. & alios alleg. Fa[...] conſ.*12. *num.*24. *volum.*1.

An autem in iſto caſu debeat Iudex ad torturam [...]uenire, vel potius extra ordinem punire *Ludouic. G[...]lauſen, vbi ſupra, numer.*140. *cum Farinac. & alijs allegatis recte arbitratur poſitum hoc eſſe in arbitrio [...]dicare debentis contra Fachin. qui in allegato cap.*29. *ſ[...]rum controuerſ. libro* 1. accerimè ſuſtinet Iudices in h[...] caſu omnino debere reos torquere, plura de hac re videat benignus lector apud *Farin. quæſt.* 36. qui tamen ferè nullos, ex auctoribus per nos citatis allegat, videri etiam poteſt *Diana, parte quarta, reſolut. Moral. tract. vlt. reſolut.*116. *qui aliquid dicit, ſed de hac re vide, quæ dixi in tertia parte, titulo de confeſſ. reorum §. de confeſſ. qualificata.*

* * *

§. TRI-

§. TRIGESIMVS TERTIVS.

An mandans Maleficium hoſtile fieri ſecuto effectu compræhendatur ſub Bulla Gregorij XV.

65 VT clara ſolutio huiuſce quæſtionis habeatur notanda eſt ſingularis *Doctrina Bart. in l. ſed ſi vnius,num. 2.& ſeq.ff. de Iniur. & in l.aut.qui dicitus §. fin.n.tertio ff.*quod vi aut clam,quam comuniſſimam eſſe omnium Doctorum probauit noſter *Clar. in praxi ciminal.§.fin.quæſt.89.verſ.*Sed quæro,& latius *Farinac. de conſultoribus qu.135.par.3.n.97. vbi infinitos Doctores allegat.*

Quod cum quæritur an ſub ſtatuto aliquo puniente, aliquod delictum compræhendatur mandans diſtinguendum hoc modo.

66 Vel ſtatutum loquitur in rem, puta ſi dicat ſortilegium tale,homicidium hoc modo perpetratum, robbaria cum his circunſtantijs facta, & ſimilia puniatur pæna mortis, & in hoc caſu ait Bartol. ſtatutum compræhendit etiam mandantem, quia mandans, & mandatarius ſunt ex genere correlatiuorum, & mandantis, & mandatarij vnicum eſt delictum, vt benè probat *Maſtrill.ad indultum Potentiſs.Regis noſtri,cap.32. num.14. & ſeq.*

67 Vel ſtatutum loquitur in perſonam, puta mandando,quod qui ſortilogium commiſſerit homicidium perpretauerit,& robbariam fecerit,morte puniatur,& tunc mandans non punitur ſecundum Bart. pæna ſtatuti quia mandans non dicitur facere delictum verè,ſed interpretatiuè *Farinac.vbi ſupra,n. 97. & n.100.* Et ſecundum hanc diſtinctionem fuiſſe Iudicatum in Curia Arragonum atteſtatur *Portules ad Molium ſuper ritibus, & obſeruantijs illius Regni parte quarta verbo, mandatum, n. vndecimo & ſeq.*

68 Modo applicando Doctrinam hanc caſui noſtro, certum eſt Bullam Gregor.XV.loqui non in rem,ſed in perſonam ibi,conſtito, quod aliquis pactum fecerit, & infra,vnam,aut plures perſonas,ita læſerit, & infra, qui vero pactum recerit, igitur ſecundum dicta Doctrinam Bart, Bulla noſtra nullo modo poterit compræhendere mandantes quia vere non dicuntur facere ſortilegia, illa,& pacta cum dæmone ſed ficte, & interpretatiue.

69 Confirmari hæc poſſunt ex eo quod homicidium proditorium perpetantes immunitate Eccleſiaſtica non gaudent, ſed ab ea excluduntur ſiue de iure cummuni loquamur, *capit.inter alia de immunitate. Eccleſ. ſiue ſecundum Bullam felic.record.Gregorij decimiquarti,* & quia tam dictum capitulum, & ius cummune quam memorata Bulla loquuntur in perſonam ibi, qui proximum ſuum proditorie occiderit, Ideo ſiue de Iure comuni lopuamur, ſiue ſecundum Bullam prædictam mandantes homicidium proditorinm committi gaudere debent Eccleſiaſtica immunitate, ita in diuiduo huius caſus ex memorata Doctrina *Bart.dixit Sanchez omnino videndus in ſuis conſilijs moralibus, tom.2. lib.6. cap.1. dub.9. numer.3 & ſequenti*, & hæc memini me adduxiſſe in Curia noſtra Cremonenſi ſub Prætura Illuſtriſſimi Senatoris, a D. mei Don Conſalui de *Salamanca*, dum in ea interuenirem vti L. T. Aduocati Fiſcalis huius Ciuitatis Cremonæ, exiſtente Iudice Maleficio-
70 rum D. Camillo Carcano I. C. Mediolanen. viro, in criminalibus Iuditijs verſatiſſimo, & in Iuſtitia adminiſtranda conſcientiæ puritate vere integerrimo, occaſione cuiuſdam extracti ab Eccleſia, confirmantur prædicta ex eo, quod Bulla Greg. quo ad Immunitatem Eccleſiarum latiſſimè Interpretanda eſt, ſed quo ad caſus exceptos ſtrictiſſime intelligenda eſt, ita *Ferre.in obſeruat Senatus Cathaloniæ,p.3.cap.238.n.18.*vbi; In indiui. duo dixit Immunitatis Eccleſiæ regulam, vti fauorabilem ampliari, & caſus fallentes, vti odioſos reſtringi, pari ratione idem concludendum erit in terminis Bullæ noſtræ Gregor. XV.

271 Puniendus ergo erit in caſu noſtro mandans hoſtile Maleficium perpretari pænis iuris communis de quibus Torreblanca de *Magia lib. 3.ca. 13. per tot. cum alijs allegatis à P. Diana reſol. moral. p. 4. tractat.7. reſol.10. verſicul.*Nota vero, *& Souſa in afforiſmis Inquiſitorum lib. 1. cap. 58.* per totum, ſed maxime, *numer.14. & ſeq.*

272 An autem pureis maleficis pœnæ ſint mitigandæ, me remitto ad *Petrum Binsfelt, qui rem hanc ex profeſſo pertractat,in Commentar.l.5.C.de malefic. & mathemat.qu. 1. conclvſ.3. verſ.* Quid dicendum ſit de pueris fol.mihi,519.vbi in ſubſtantia concludit, quod ipſe non conſuleret Iudicibus,quod arbitrium ſuum in puniẽdis iſtis pueris maleficis extenderent ad mortem,cum non excedunt annnm decimum ſextum.

§. TRIGESIMVS QVARTVS.

An attentans Maleſitium hoſtile puniri debeat pæna huius conſtitutionis.

173 NOs ſcimus, Et DD. comm.tradiderunt,præſertim vero *Gilhauſen.in Arbore Iud.Crim.cap.2. tit.17.num.8.*dæmonem poſt fœdus ſibi à maleficis datum, eiſdem ſolere pulueræm quandam nigri coloris tradere,qua mortem ijs,quo offendere cupiunt, per ſolum veſtimentorum contactum,inferant Item, & aliam puluerem partim cinericij, partim rubri coloris qua ad infirmitates in ferendas vtuntur.

Quæritur modo,an ſi maleficus petat a dæmone puluerem atri coloris ad mortem inferendam alicui eamque accipiat,ac etiam vtatur ſiue tamen optato effectu, puniri poſſit pœna noſtræ conſtitutionis.

274 Et quidem altius materiam hanc repetendo certum eſt,cognitionem ſolam delinquendi, dum ſtat in puris terminis pugnationis non eſſe legibus humanis punibilem,quia vt ait, *Vulp.in l.18.ff.de pœnis*, cogitationis pœnam nemo patitur, vbi pulcherrima notauit more ſuo *Gothofr.in verbo, patitur, quod etiam late docuerunt Theol.in prima ſecundæ Diui Tho.quæſt. 96. art. 4.vbi Vaſquez diſput.160.cap.2.Becc.tract.3.c.6. quæſt. quinta Suarez de legibus.lib.3.c.13. per tot. qui alios allegant.*

Difficultas eſt cum cogitatio delicti non ſtat in puris terminis cogitationis,ſed vlterius adeſt tractatus de delicto cumittendo, vel etiam medium aliquod facti ſiue proximum,ſiue remotum.

275 In hac difficultate mire inter ſeſe digladiantur ſcribentes,vt videre eſt ex *Farin.quæſt. crim. 124. num. 41. & ſeq.Guazzin.de defenſ.reorum tom.2. defenſ. 33. cap. 24.Cæual.comm.contra,com. qu.540. Gregor. Lopez in l. tit.31.de las penas partita 7. glo. prima, & ſeq.Guttier. pract.qu.liq.3.qu.7.Clar.vbi addentes q. 92. & alij infra alleg.*

Ego diſtincte procedendo abitraret ſic poſſe diſtingui,vel ſumus in delictis atrocibus, quæ etiam aliquando atrociſſima vocantur,vel ſumus in delictis non atrocibus.

276 Primo caſu,ſi vltra cognitionem deuentum fuit ad actum proximum delicto. Exiſtimo tunc eadem pœna puniendum eſſe delictum conſumatum, ac conatum ad illud conſumandum,ita Inquiſitor Cantera in ſuis quæſtionib. tangentibus delicta capit. ſeptimo, de homicidio,

cidio, num.26.& plurimi alij DD. apud *Farin. vbi ſupra num.8.& quamuis Farin. ibidem nu.37.& Giurba conſ. crim. deciſiuo 46.num.37.cum alijs apud ipſos*, voluerint in hoc caſu, etiam quod eſſemus in attrociſſimis non eſſe locum, niſi pœnæ extraordinariæ.

Attamen noſtra opinio ſine dubio in Tribunalibus maxime ſupremis fuit ſemper practicata.

277 Sic in noſtro Excellentiſs. Mediolani Senatu paſſim Mandatarij, qui ad actus proximos pro executione homicidij ipſis mandati deuenerunt furca ſuſpendi mandantur, ex diſpoſitione Nou. Conſtit. huius Dominij *tit. de pœnis §. Mandantes, vbi Dom. Garronus deciſionem Senatus allegat*, quibus addi poteſt, quod idem Senatus, ſic reſcripſit Prætori Cremonæ, 11. Decemb. 1598. 17. Nouemb. 1626. & 13. Martij 1625. & alias ſæpiſſime *Caſſaneus in conſuet. Burgundiæ Rubr.1. fol.43. numer.7. verſ.1.* quia vbi refert aliam ſimilem deciſionem Senatus factam anno 1505. ipſo exiſtente Vic. Capitanæi Iuſtitiæ Mediolani.

278 Sic in Senatu Sabaudiæ, quidam fuit furca ſuſpenſus, quod de nocte intrauerit domum cuiuſdam, eum baculo percuſſerat animo eum occidendi, & eius domum probandi lz. effectus non fuerit ſequutus, vt refert *Præſes Abauo in ſua praxi criminal. §. conatus, numer.16.*

279 Sic in Senatu Pedemont. quidam, quod cum alio tractaſſet de introducenda peſte in vna Ciuitate medio vnguentorum, licet inutilium ad mortem naturalem fuit damnatus, vt atteſtatur *Theſaur. Iunior. ad deciſ. Patris ſui 243. & in ſua quæſtio. forenſi 25. numer. 5. in fine*, vbi, alias ſimiles deciſiones eiuſdem Senatus allegat.

280 Sic etiam obſeruatum fuiſſe in Regno Neapolitano atteſtantur res iudicatæ relatæ, per *Afflic. in Conſtitut. Regni, lib.1. Rubr.12. numer.11. & Cappicc. deciſ.155.*

Et in Tribunalibus Galliæ, ita quoque fuiſſe in varijs particularibus caſibus vſu receptum vnuſquiſque videre poteſt ex deciſionibus relatis à *Papon. Areſtorum Franciæ, libr.23. titul.10. per totum*.

281 Si autem verſemur quidem in delictis attrociſſimis attamen non ſit deuentum ad actum delicti proximum, ſed tantum ad actum remotum, vel ſolum tractatum, tunc eſt locus pœnæ tantummodo extraordinariæ, ita Cantera, *Farin. & Giurba locis allegatis, Caſtill. deciſ. Regni Siciliæ 186. num.8. & in hoc caſu intelligo text. in l. 1. in principio ff. de extraord. criminibus*, & hoc quidem reſtringi debet in Crimine læſæ Maieſtatis, vt dixi tit.13.num.53. remiſſiuè in fine.

282 Secundo vero caſu, cum ſumus in delictis non attrocibus, tunc ſi deuentum ſit ad actum proximum, puniri debet conatus pœna extraordinaria, ſi vero ad actum remotum tantum, & reus non perficit delictum, quia pænituit, tunc DD. volunt talem conatum non eſſe vlla pœna puniendum, ita *Cantera vbi ſupra verſ.* Aut loquitur, in delictis non attrocioribus, & *Theſaur. dicta quæſt.25. num.3. Menoch. de Arbitr. Iudicum caſu 360. num.9. & 10.* qui alios referunt.

283 Dubitant tamen ſcribentes, an crimen veneni tale ſit ob quod poſſit ex conatu ſolo puniri reus cum deuentum fuit ad actus proximos, ideſt ad ipſam veneni propinationem ſed mors non eſt ſequuta. In qua re adſunt duo pulcherrima conſ. *Horat. Giouagn. videlicet 28. & 29. volum.1.* vbi bene materiam hanc cum omnibus DD. ad ſua vſque tempora pertractauit.

284 Ego ſequendo praxim Senatus noſtri Excellentiſs. Mediolani dico quod, vel venenatio eſt ſimplex delictũ non qualificatum aliqua notabili circunſtantia, & tunc non eſt puniendus illius criminis reus eadem pœna, ac ſi mors eſſet ſequuta, ad hoc probandum poſſunt allegari à *Giouagn. locis citatis*.

Sic Senatus noſter Mediolani literis datis ad Prætorem Cremonæ, ſub die 27. Maij 1627. Iuſsit Paulum Quarantanam, quod braſsicis coctis venenum miſcuerit ad necem vxoris, ex quo ipſa, & nonnullæ vicinæ mulieres fuerunt in vitæ diſcrimine, damnari in pœnam remi ſeptennalis, & non eſt dubitandum in eo caſu in facto ſine dubio ad fuiſſe multas circunſtantias minuentes delictum.

Et in caſu ſuper quo conſuluit *Giouagn. vbi ſupra* reus ille fuit à pœna mortis abſolutus, & ad triremes damnatus.

285 Vel venenatio aggrauatur ex circunſtantijs facti illius grauitatem augentibus, & tunc etiam, effectu non ſequuto mortis pœna reus puniendus eſſet.

286 Sic Senatus Mediolani in caſu de quo *Boſſ. de homicidio, numer.13.* damnauit ad mortem famulam, quod Domino ſuo venenum propinaſſet, ne ſi mitius eam puniri mandaſſet ſeruis anſa præberetur in necem dominorum conſpirandi ob quam eandem rationem bis in duobus ſimilibus caſibus Iudicaſſe Senatum Pedemont. atteſtatur *Theſau. Iun. in additionibus ad dictam deciſionem patris ſui 243. in fin. verſ.* & in ſeruo.

287 Alia ad hoc poteſt allegari deciſio eiuſdem Pedemontani Senatus de qua ibidem Theſaurus, de eo, qui omnibus vni de familia venenum propinauerat, vt ei ſuccederet licet enim mors non fuerit ſequuta, attamen fuit in pœnam mortis damnatus.

388 Et pariter caſus relatus à *Claro, dict. quæſtion. 92. ex Igneo l. ſi ſequens, §. cum ex patre, ff. ad Syllan. num.10* hanc eadem diſtinctionis partem comprobat, refert enim quendam capite fuiſſe punitum, quod pluries medio veneni conſpiraſſet in mortem agnati ſobole carentis.

In his enim omnibus caſibus non eſt dubium, quin ex circunſtantijs valde augeatur grauitas delicti, ratione reiterationis ratione propoſiti plures occidendi, & ratione ſcandali.

Quare in hoc crimine veneni, ego arbitrarer non eſſe vllo modo ab hac diſtinctione in praxi recedendum, quam etiam in indiuiduo approbaſſe viſus eſt *Theſ. Iun. vbi ſupra, ver.* verum DD. Itali.

289 His de delictis, in genere præcognitis deueniendo ad quæſtionem noſtram dico, quod non eſt dubium, quin hoc delicti genus ſit ex attrociſsimis *Præſes Abauo in Praxi in §. ſortileg. num.95.*

290 Attamen pro conſtanti etiam arbitror, conatum iunctum, cum actu proximo, etiam ſi per reum non ſteterit, quin mors ſequeretur in materia malefitij hoſtilis non poſſe puniri pœna huiuſce Conſtitut. Gregor.

291 Moueor quia in Bulla requiritur quod mors fuerit ſequuta, & quidem per modum conditionis, id enim indicant illa verba, ita læſerit, vt ex maleficio, vel ſortilegio mors ſequuta fuerit, ad not. per *Modern. Barboſ. dict.183. num.9. inter eius tract. varios*, igitur vt illius Bullæ diſpoſitio habeat locum requiritur purificatio illius conditionis in forma ſpecifica.

Confirmatur hoc idem ex alleg. a *Menoch. dicto caſu 360. numer. 96. & ſequ.* vbi probauit, quod ſtatuto puniente delictum, non punitur conatus ad illud pœna illius ſtatuti.

292 Bene verum eſt, quod reus ex ſimili conatu in ſortilegio hoſtili deberet pœna alia extraordinaria puniri vt & ſupra notauimus, & animaduertit *Menoch. loco citato num.110. & ſequ.*

Sed adhuc dubitari poteſt, quod ſi puluis quam habuit ſortilegus a dœmone ad mortem inferendam eſſet inutilis.

293 Ad huc reſpondendum eſt, eodem modo puniendum eſſe ſortilegum; ac ſi puluis illa vtilis fuiſſet, quia mens, & propoſitum diſtingunt delicta *l. Dinus Adrianus ff. ad l. Cornel. de Sycar. & facit deciſio Senatus Pedemontani*,

montani, de quã ſuprã de eõ qui trãctauerat cum alio de Peſte introdicenda in Ciuitate per vnguenta, quæ tamen reperta fuerunt inutilia.

§. TRIGESIMVS QVINTVS.

Quomodo Confeſſarij ſe gerere debeant cum Sortilegis.

294 IMprimis (quod ſæpe monui in alijs titulis) diligenter conſiderare debet Confeſſarius, num Sortilegus habuerit errorem in intellectu, nam in hoc caſui ſortilegus eſſet Hæreticus exterior, Excomunicatus Excomunicatione Bullæ Cænæ Domini, in primo Canone *Beloch. de Caſib. Reſeru. p.2. quæſt.1. in primo caſu Tabellæ Anconitanæ num.72. & 73. Homob. de Bonis, de Examin. Eccleſiaſtico p.1. tractat.7. cap. quarto quæſt.19.*

295 Si vero errorem in intellectu minime habuit, tunc animaduertere debet, an Sortilegium ſit reſeruatum Epiſcopo loci, nam, vt plurimum Sortilegia ſolent reſeruari Epiſcopis maxime ſi fiant eum abuſu rerum Sacrarum *Homob. de Bonis, de caſib. reſeru. p.2. caſu 2. in principio Beloch. in ſimili tractatu*, in Tabellis, Anchonitana, Aſculana, Callienſi, Feretrana, Piſaurienſi, & alijs, & in hoc caſu impetranda eſt auctoritas ab Epiſcopo (cui caſus eſt reſeruatus) Sortilegium abſoluendi, quamuis in hoc prudenter ſe gerere debeat Con-
296 feſſarius, aliquando enim magis expedit pænitenti eum perſonaliter mittere ad ſuperiorem, & Epiſcopum pro abſolutione, vt animaduertit, *Lazar. de Blaſph. qu. 11. nume.5. & 6.*

Animaduertendum tamen, quod ſi ſortilegus fuerit ab Inquiſitore præuia abiuratione de vehementi abſolutus in foro exteriori ab excomunicatione in forma ſi quam contraxit &c.

297 Ad huc debet coram Confeſſario confiteri omnia illa Sortilegia; & ſi ſunt reſeruata debet Confeſſarius ſufficientem habere auctoritatem à reſeruatis abſoluendi, ſublata enim excomunicatione remanet ad huc peccatum mortale, Sacramentali confeſſione abolendum, vti de Blaſphemijs, & alijs criminibus ad S. Offitium ſpectantibus ſupra pluries docuimus, & aduertit *Lazar. de Blaſph. qu.12. num.82.*

298 Circa contritionem autem excitandam in ſortilegio pænitentis, duo præcipue animaduertere debet Confeſſarius.

Primum eſt, circa grauitatem delicti, quæ pænitenti explicanda omninò eſt, tum ex prædictis tum ex late pertractatis a Scortia in ſelectas *Roman. Pontif. Conſtit. Theor.65. num.1. & ſequ.* & a Delrio in ſuis Magicis diſquiſitionibus, ad quem in hac materia ſemper recurrere debet prudens Confeſſarius.

299 Secundum eſt, quod debet oſtendere ſortilegio pænitenti, magnam Dei Omnipotentis miſericordiam, nam Dæmon ſæpe ſolet ſortilegos inducere, vt de ſalute ſua omnino deſperent *Beloc. vbi ſupra num.65. & ſequentibus, & Homobonus de Bonis, loco citato, capit.4. qu.18.*

300 Circa Confeſſionem autem diligenter interrogandi erunt ſortilegi, de qualitate Sortilegiorum, abuſus rerum ſacrarum, & Sacramentorum, de complicibus, de tempore, quo in huiuſmodi Sortilegijs inſorduerunt, de damnis datis medio ſortilegiorum, de qualitate mulierum, ad quorum amorem prouocandum facta fuerunt ſortilegia, an ad fuerit pactum expreſſum cum Dœmone, an actus Apoſtatici, vt videre eſt ex *Bellochio, vbi ſupra numer.70. & ſequ. & Homobon. de Bonis, ibidem quæſt.19. verſicul.* ſecundo quærendum erit.

301 Vlterius Confeſſarius debet animaduertere ad ſingula ſuperſtitionum genera, & ſingulas generum ſpecies, de quibus latiſs. *Sanch. in ſumm. lib.1. cap.37. & pluribus ſeq. Portel. in dubijs regularibus in Verbo veneſitia, & Incantationes, & Hier. Lamas in Meth. Curat. Anim.3. par. cap.3. §.1. fol. mihi 270. & ſequ.* & circa ſingula earum genera ſortilegum pęnitentem interrogare.

302 Notent autem Confeſſarij ſuperſtitioſam omnino eſſe cartulam, quam nonnulli pro doloribus viſcerum ſolent portare, in qua eſt ſcriptum nomen, Pater, & ſtatim Balthaſar nomen filius, & ſtatim Gaſpar, & nomen Spiritus Sancti, & illico aliud nomen ſimile, & ob id cartula prædictarum penda, & auferenda eſt ſub peccato mortali, vt in indiuiduo huiuſce cartulæ cum illis nominib. dixit *Hieronym. Llamas, in Methodo curationis Anim. 3. part. capit. 3. §.1. verſ.* quaſcumque cartulas.

303 Tandem circa abſolutionem Confeſſarius pęnitentem vrgere debet, vt dęmoni, & omni pacto cum eo inito abrenunciet, & damna per maleſitia illata reſarciat, libros ſortilegia continentes ad Inquiſitore deferri curet, & alia præſtare, quæ late proſequitur, *Beloch. vbi ſupra n.71. & plurib. ſeq. & Martin. Delrius, diſquiſit. Magicarum lib.6. per tot.*

Tantummodo ad finem præſentis §. Primo videndum eſſet, num contra Magicas artes exercentes ſortilegia, & ſimilia delicta lata ſit aliqua excomm. ipſo iure

304 In qua re; dicendum eſt, quod non, nam nullus canon, qui ſit legitime receptus, hoc ſtatuit, ita *Tolet in Summ. lib.1. cap.41. numer. 3. Filluc. quæſt. Moral. tractat. 14. capit. 6. Quæſito 11. numer. 97. Bonacin.* qui alios allegat *tom. 3. eius operum de Cenſuris in ſpetie diſput. 2. quæſt. 2. puncto 38. numer. 1. & ſeq.* qui omnes reſpondent ad Extrauag. Ioan. Papæ. 22. Incipientem ſuper illius ſpecula, impreſſam in *fin. tractat. Binsfeld. de confeſſ. maleſ. & Sagarum, & in Bullario tom. 1. conſtitut. 13. dicti Pontificis*, quod non eſt vſu recepta.

305 An autem ante abſolutionem Sortilegi confeſſarius exigere ab eo debeat cautionem iuratoriam de ſimilia delicta amplius non committendo poteſt dubitari, nam in enormibus delictis tale iuramentum eſſe à confeſſario exigendum, & à pœnitente præſtandum dixit *Graff. deciſ. Aurear. part.1. cap.32. num.15.* & in hoc delicto Iuramentum illud, & exigi, & præſtari reſpectiue debere voluit *Beloch. de caſ. reſer. loco ſæpiſſ. ſupra alleg. numer.87.* Ego vero in hac difficultate arbitror, totum hoc in prudentis confeſſarij arbitrio poſitum eſſe, conſiderata qualitate pœnitentium, & reliquis facti circunſtantijs.

306 Secundo examinanda, quoque eſſet alia non minus vtilis, quam neceſſaria, quæſtio, num Confeſſarius Socius criminis, Sortilegij, poſſit valide abſoluere ſocium criminis, in qua etiam difficultate breuiter agendo, diſtinguendum eſt hoc modo.

307 Aut hæc quæſtio tractatar ſecundum diſpoſitionem Iuris communis, & tunc, licet confeſſarius non deberet audire confeſſiones Socij criminis, nec eum abſoluere, ſecundum *D. Tholom. in Supplem. 3. partis quæſtio. 20. artic.2. ad primum, Sot. in 4. diſt.18. q. 4. numer. 2. Homob. de Bonis de exam. Eccl. p.3. tract. 13. quæſt.30. reſol.4.*

309 Attamen ſi confeſſiones Socij criminis audiat valide eum abſoluit, ita S. Tho. Sot. & Homobo. vbi ſupra, P. Io. Aug. Boſſius, Vir Doctus, & eruditus in ſuo tractatu de Priuil. Iubilei, *ſect.1. caſu 12. n.2. & 3.* vbi addit talem Sacerdotem, neque peccare mortaliter, ſi ſocium criminis ſacramentaliter audiat, & abſoluat ſecluſo ſcandalo, & periculo, ne pæniteas ad nouum peccatum excitaretur.

309 Si vero tractetur hæc quæſtio in terminis noſtri Concilij Septimi Prouincialis Mediolani, Clariſſimum eſt Socij criminis, confeſſionem a Socio minime poſſe audiri, verba autem dicti Concilij in titulo de Sacramento Pœnitentiæ §.qui criminis hęc ſunt,qui criminis alicuius culpæve mortalis particeps fuerit, ſciat ſibi interdictum munere audiendi Confeſſiones illorum,quos ſocios eius criminis, culpæue habuerit, quod decretum ad quoſcunque confeſſarios etiam regulares volumus pertinere.

310 Ex quibus concilij verbis colligitur primo,quod cum non reſeruetur caſus, ſed limitetur Confeſſarij Iuriſdictio neque tempore Iubilæi licita erit talis confeſſio, vel abſolutio, ita *Bonac. de Sacram. diſput. 5. quæſt. 7. puncto 5. numer. 19. Io. Ang. Boſſ. in dicto tractatu de priuileg. Iubilæi loco ſupra alleg. numer. 17. & ſequen.*

311 Colligitur ſecundo prohibitionem conciliarem compræhendere, quæcunque peccata mortalia, *Bonacin. vbi ſup. num. 11. Homob. de Bonis de exam. Eccl. p. 2. tract. 10. q. 30. reſol. 6.* licet hoc videatur nimis rigoroſum, *Io. Ang. Boſſio, vbi ſup.*

312 Colligitur tertio, quod ſi pœnitens ſocius criminis bona fide accederet ad confeſſarium, & vterque ignoraret prohibitionem concilij, tunc abſolutio teneret, circa quod tamen,videndus eſt latę de hac re diſputans, *Io. Ang. Boſſ. vbi ſupra n. 13. & ſect. 3. caſu 2. §. 4. per totum.*

TITVLVS XIII.

De Bulla Sanctiſſimi Pij Quinti, Si de Protegendis.

SVMMARIVM.

1 *Conſtitutio continens maiorem pænam quam ius ciuile impedit dicitur condita ad terrorem ſecundum Firman.*
2 *Confutatur Firman.*
3 *Conſtitutio noſtra non eſt condita ad terrorem tantum, & eius rationes.*
5 *Conſtitutio noſtra non extenditur ad perſonas non nominatas, & ſeq.*
8 *Conſtitutio noſtra non compræhendit mulierem quæ percuſſerat clericum qui indicauerat eius virum curſori S. Offitij.*
9 *Perſonæ quæ excomunicantur in Bulla, & actiones quæ puniuntur.*
10 *Perſonæ, & res in quas prohibentur fieri actiones, & Pœna n. 10. & ſeq.*
14 *Offendens eum qui fuit Miniſter S. Offitij an ligetur Conſtitutione, n. ſeq.*
19 *Quid ſi offendat intuitu offitij, & ſeq.*
20 *Pulcherrimus caſus deciſus in Magna Cur. Neap.*
21 *Noſtra Conſtitut. non compræhendit offendentem miniſtrum S. Offitij electum tantummodo.*
23 *Quid de offendente hos miniſtros odio priuato, & ſequent.*
25 *In dubio an huiuſmodi miniſtri intelligantur offenſi odio priuato.*
26 *Ad probandum odium priuatum, quæ requirantur.*
27 *Præſumptio Bullæ quando procedat, & ſeq. vbi an offendens officialem S. Offitij ex odio priuato ſubdatur Iuriſdictioni Inquiſitorum remiſſiuè.*
29 *Verba Bullæ per claras probationes an excludant probationem præſumptiuam, & ſeq.*
31 *Præſumptio etiam hominis non leuis, dicitur vera probatio lateque impugnatur Menoch. & ſeq.*
35 *Omittens obuiare actionibus per Bullam prohibitis an incurrat pœnas illius.*
39 *Quid cum omiſſio non eſt pure negatiua.*
40 *Ratificatio quid ſit, & quotuplex, & ſeq.*
42 *Ratificans delicta hic petita an puniatur pœnis de quibus in Bulla.*
43 *De non obſtante, num ex Iuſtitia teneatur, & quid ſi e[x] ſola charitate teneatur, & ſeq.*
48 *De Verbis Bullæ ibi ſiue alias auxilium Conſilium, ve[l] fauorem, & ſeq.*
50 *Affectus an puniatur non ſequuto effectu.*
51 *In hoc crimine an ſola machinatio ſufficiat, & ſequentibus.*
52 *An requirantur actus proximi vel ſufficiant remoti, & ſeq.*
An mandans ſi mandatum reuocauit ſubdatur noſtr[æ] Conſtitutioni.
54 *Quid quo ad Sententiam Excommunicationis, & ſeq.*
59 *An talis reuocans mandatum debeat puniri ſaltem pœna extraordinaria.*
63 *Quid de perterrefaciente teſtes non ſequuto effectu[,] qualis debeat eſſe perterrefactio ad effectum Bullæ n[o]ſtræ, & n. 66.*
64 *De perterrefactione de qua in Bulla latè.*
65 *An intelligatur de perterrefactione factis vel verbis f[a]cta.*
67 *Verba Bulla in cauſis fidei, an procedant in cauſis ſuſpectorum de hæreſi.*
68 *De illis verbis Bullæ ſeu captum eripuerit, vbi quomo[do] debeat probari ereptio, & num ſufficienter probet[ur] per Birruarios, & ſeq.*
72 *Bulla noſtra an comprehendat Iudices, & Magiſtrat[us] occaſio huius quæſtionis, & Regens de Ponte qui la[u]datur, & ſeq.*
76 *Minor ætas an excuſet ab incurſu harum pœnarum.*
77 *De alijs caſibus excuſantibus remiſſiuè, & 88. vbi de [fi]lio eripiente patrem, e manibus Birruariorum S. Offitij.*
79 *De Ignorantia Conſtitutionis noſtræ, quando ſuffraga[]tur.*
80 *Rei noſtræ Conſtitutionis torquentur, & an etiam ſup[er] intentione torqueantur, & ſeq.*
81 *An rei cuius conſtitutionis abiurent, vbi quod regula[ri]ter non abiurant.*
82 *De ratione latè.*
83 *Reis noſtris Sententia publice legitur in fin. numeri.*
84 *Rei huius Conſtitutionis abſoluuntur ab Excomunic[a]tione lata in Bulla.*
85 *Quomodo Confeſſarius ſe gerere debeat cum reis noſtr[æ] Conſtitutionis.*
86 *An Excomunicatio Bullæ noſtræ ſit reſeruata Summ[o] Pontifici.*
87 *An Excomunicatio Bullæ noſtræ incurratur à Conſ[u]lente.*
88 *Rei noſtræ Conſtitut. an in conſcientia teneantur ſub[i]pænam confiſcationis Bonorum ante ſententiam.*

§. PRIMVS.

An Bulla noſtra potius ad terrorem, quam ad eius executionem condita ſit.

1 CONſtitutionem noſtram,potius ad terrorem co[n]ditam eſſe, quam vt eius pænæ executioni m[an]tantur, ſuaderi poteſt, ex his quæ tradit Firman. in r[e]pertorio, in verbo Bannum, *num. 35. vbi ex Bald. que alleg. in addit. ad ſpecul. tit. de ſententia*, in verbo ba[n]na, dixit, Bannimenta, & ædicta imponentia gr[a]uiorem pænam, ea quam imponit ius comune ædi[cta]

potius

potius eſſe ad terrorem quàm ad pœnæ executionem, quod idem etiam docuerunt *Gram. deciſ. 36. numer. 1. verſ.* Ratio dubitandi, *Riminal. Iunior. conſil. 127. nu. 2. vol. 3. Maſcard. de Probat. vol. 1. concluſ. 162. numer. 13.* At Bulla noſtra imponit pœnam, impoſitam reis læſæ Maieſtatis perterrefacientibus teſtes, &c. qua certe pœna non punirentur tales de Iure communi, ſæclūſa noſtra conſtitutione, igitur &c.

2 Verum Doctrina illa Firmari non eſt vera, & latiſſime illam confutatur *Gramaticus dicta deciſ. 36. numer. 1. & ſeq.* in primo dubio, vbi etiam dixi quod in alio ſæculo Baldus ruminabit de veritate ſuæ doctrinæ, & quod quotidie contra Baldum in praxi per Iudices Iudicari ſoleat dixit Farin in ſuis Fragmentis Criminalibus par. 1. in verbo Bannimenta imponentia, num. 1. & ſequen. Doctrina autem illa Firmani ceſſante, ceſſat omnis ratio dubitandi in noſtra quæſtione, & ſic dicendum Conſtitutionem noſtram conditam eſſe à Sanctiſſi-
3 mo Pio V. non ad terrorem, ſed vt dictæ Bullæ penæ executioni mittantur, nam quod Summus Pontifex, voluerit, reos noſtræ Conſtitutionis, eiuſdem conſtitutionis pænis puniri conſtat clariſſime ex lect. eiuſdem, & clauſulis in fine poſitis, quod autem potuerit eoſdem reos, talibus penis punire nefas eſt dubitare, maxime ex traditis in magis dubitalibus terminis, ſcilicet in *Prorege Neapolis à Gramatico* qui alios allegat *dicta deciſ. 36. numer. 12. verſ.* & maxime in Illuſtriſs. Prorege.

Quod etiam debuerit idem Sanctiſs. eoſdem reos hiſce grauiſſimis penis coercere colligi poteſt ex grauitate, & enormitate delicti, & ex Summo fidei fauore, ob quem S. Offitium, ab omnibus impedimentis liberum eſſe conuenit vti longa oratione oſtendit *Campeg. apud Zanchin. de hæretic. cap. 41.*

4 Confirmatur concluſio ex eo, quod DD. omnes tractantes materiam impedientium offitium S. Inquiſitionis verberando V; G. vel perterrefaciendo Inquiſitores conſultores, accuſatores &c. omnes ſe remittunt, ad Bullam noſtram, prout videre ex *Symanch. de Cath. Inſtit. tit. 41. Rubr. de Miniſtris, & eorum offitijs numer. 41. verſ.* Pius V. vbi Conſtit. noſtram Sanctiſſimam, & iuſtiſſimam appellat, *Pegna ad direct. par. 2. comment. 79. verſic.* Ceterum hodie *Farin. de Hæreſi quæſt. 182. numer. 80. & n mer. 96. Zanard. in Summam diuin. præcept. lib. 1. tit. de fide verſic.* Tertium verò genus *Monaldus conſil. 66. numer. 23. verſic.* Num autem deueniendo ad Tertium, *Io. Franc. Leon. in Theſauro fori Eccleſiaſtici, part. 3. cap. 37. de Hæreſi, numer. 37. Aloyſ. Ricc. in ſuis deciſ. Curiæ Archiepiſcopalis Neapol. deciſ. 74. tom. 1. & Antonius Sanctarellus de Hæreſi, capit. 11. Dub. 1. num. 150. verſicul.* Item offendentes miniſtros, & in hac quæſt. nullum poteſt eſſe probabile dubium.

§. SECVNDVS.

An noſtra Conſtitutio poſſit extendi ad perſonas in ea non nominatas.

5 Breuiter dicendum Conſtitutionem noſtram minime extendi poſſe ad perſonas in ea non nominatus, licet eandem in perſona non nominata militaret ratio, ac in perſona nominata.

Probatur concluſio ex communi DD. traditione, quod licet ex pluribus cauſis extenſio, de caſu, ad caſum ſoleat concedi, attamen extenſio de perſona, ad perſonam non conceditur *text. l. ſi quis ita §. penultimo ff. de Teſtamen. tutela, Aret. & alij in l. Gallus §. & quod ſi tantum, de lib. & Poſth. Cæphal. conſil. 107. numer. 48. Rol. à Valle conſ. 56. num. 24. vol. 3. & alij plurimi citati per Villagut. de Extenſ. legum in Rubr. de extenſione legum exorbitantium, num. 11. & Farin. in ſuis Fragm. Crim. p. 1. in verbo extenſio numer. 277.* nec enim a verbis Bullæ maxime in materia pœnali, & ardua eſt recedendum, cum talem præſumatur habuiſſe Summus Pontifex voluntatem, qualis ex verbis colligitur vt in puncto Bullæ noſtræ ſi de pretegendis dixit *Riccius deciſ. 74. n. 8. & 9. vol. 1.*

Confirmatur concluſ. 1. quia vt bene poſt *Bald. Deci.* & alios quos allegat, animaduertit *Card. Tuſcus Pract. Concl. littera B. concl. 2. numer. 8.* quem ſequutus fuit *Farin. in ſuis Fragm. Crimin. p. 1.* verbo Bannimenta imponentia, *num. 8.* Edicta malefitijs imponentia maiorem penam quam faciat ius commune, ſunt ſtrictiſſime interpretanda, & quidquid in ijs non eſt expreſſum, cenſetur omiſſum, & iuris communis diſpoſitioni relictum, igitur, &c.

7 Confirmatur ſecundo quia in materia ſtricta, qualis eſt conſtitutio noſtra numquam debet ſub intelligi perſona extrinſeca *Socin. Senior. conſ. 175. col. 9. verſ.* Confirmatur, etiam hoc, igitur nec in Bulla noſtra ſubintelligi poteſt perſona in ea non nominata.

Et ita in Curia Archiepiſcopali Neapolitana teſte *Riccio in citata deciſ. 74. part. 1.* fuit deciſum, Bullam noſtram non compræhendere, mulierem, quæ percuſ-
8 ſerat Clericum, qui indicauerat curſori S. Officij vbi nam eſſet eius mater, alias de hæreticalibus ſuperſtitionibus inquiſita, ex eo quod Clericus ille, nec erat Accuſator, nec teſtis, nec denunciator nec miniſter S. Offitij, quæ ſunt perſonæ ſolæ in Bulla expreſſę.

§. TERTIVS.

De nonnullis conſiderandis ad Bullæ noſtræ Intelligentiam.

Qvatuor ad intelligentiam noſtræ Bullæ, nobis duximus conſideranda, primo perſonas quæ in Bulla noſtra excommunicantur, & pœnis reorum læſe Maieſtatis puniuntur, ſecundo actiones ob quas puniuntur, tertio perſonas, & res in quas actiones ipſę fieri prohibentur, quarto penas per noſtram Conſtitutionem delinquentibus conſtitutas.

9 Circa primum Bulla noſtra generalis eſt, omnes, & quaſcunque perſonas compræhendens ipſi Conſtitutioni contrauenientes, & hoc ob dictionem illam Quicumque quæ neminem excludit *l. Iulianus ff. de leg. 3.* maxime ſtantibus verbis ſequentibus ampliatiuis ſiue cuncta Ciuitas, ſiue Populus, ſiue Dominus Comes, Marchio, Dux, vel potiore titulo Illuſtris.

10 Circa ſecundum quo ad perſonas infra nominandas actiones ſequentes prohibentur. Primo occidere. Secundo, verberare. Tertio, Deijcere. Quarto, perterefacere, quo ad res vero S. Officij, & perſonarum nominatarum in Bulla, & infra. Quinto, expurgare. 6. Inuadere. 7. Incedere. 8. Expoliare. 9. Diripere. 10. Interuertere. 11. Exportare, Item prohibere ne perſonæ quæ ex Incendio, &c. ſeruari poterant, & defendi ſeruentur, & defendatur, & quo ad carceres S. Officij 12. Effringere, & quo ad carceratos. 13. Extrahere, vel Emittere. 14. Eripere vel recipere quo ad carcerandos vero. 15. Prohibere ne carcerentur. 16. Occultare. 17. Facultatem fugiendi dare. 18. vel id mandare. 19. Ad quolibet præmiſſorum auxilium, conſilium, vel fauorem publice, vel occulte ſcienter præſtare. 20. Cœtum, & homines ad prædicta, facienda accomodare.

11 Quo ad tertium plura ſunt genera perſonarum, & rerum in quas actiones prædictæ fieri prohibentur. Et quidē quo ad perſonas prohibētur hę actiones fieri. 1. in Inquiſitores, 2. in Aduocatos, 3. Procuratores, 4. Nota-

rios, 5. Miniſtros alios S.Offitij, 6. Epiſcopos munus
Inquiſitorum in ſua Ciuitate, vel Prouintia obeuntes 7.
Accuſatorem 8. Denunciatorem, 9. Teſtem in cauſa
fidei, 10. In perſonas quæ ex ex pugnatione &c, defen-
di & ſeruari poterant, 11. Carceratum, 12. Carceran-
dum.

12 Quo ad res vero prohibentur ſimiliter actiones de
quibus ſupra fieri 13. in Eccleſias, ædes, alias vt res ſiue
publicas, ſiue priuatas Offitij, ſeu miniſtrorum, 14. li-
bros litteras auctoritates, Exemplaria, Regeſta, Proto-
colla, Exempla, Scripturas, aliaue Inſtrumenta publica,
ſiue priuata.

13 Quo ad quartum pœne ſunt, Excommunicatio latæ
ſententiæ, & omnes, pœne ſtatutæ in primo capite legis
Iuliæ Maieſtatis, in reos criminis læſæ Maieſtatis, 3. tra-
ditio Brachio ſæculari, 4. in Clericis, priuatio omnis be-
nef. & dignit. & c. & traditio & c. 5. Priuatio Aduocato-
rum, 6. confiſc. omnium bonorum, & Priuatio ſucceſ-
ſionum &c.

§. QVARTVS.

*An offendens eum qui fuit miniſtri Sancti
Offitij puta Inquiſitor, compræ-
hendatur in Bulla noſtra.*

SImilem quæſtionem ex qua noſtra omnino deci-
di debet, mouent DD. in terminis ſtatui offenden-
ti Antianos grauem pœnam imponenti in qua.

14 *Albericus l. ordine de public. Iuditijs tenuit* ſtatu-
tum loquens in offendente Antianos, vel alios officia-
les habere locum etiam in offendente offitiales, &
*Antianos finito idem etiam tenuit in tract. ſtatut. in ſe-
cunda p. q. 20. Mouetúrque per text. in d. l. ordine quo
prouiſum eſt*, quod ſublato ordine remanet pœna, al-
legat, etiam ad idem *text. in l. fi. de Decur. & l. penult.
Cod. eodem titulo Albericum autem ſequuntur Hypol.
de Marſil. in ſingulari* 179. Viget ſtatutum *Io. Ibneus
in l. ſi quis in graui §. De his ad Syllanian. & alij latiſs.
relati per Franc. deciſ. 403. nu. 2. & ſequ.*

15 Sed contra Albericum tenuit Romanus in d. l. ſi quis
in graui §. *de his*, & alij etiam DD, relicto *Alberico Ro-
mani opinionem ſequuntur quos allegat, & ſeq. Franc.
deciſ. 403 nu. 5. & 6. & Caball. reſolut. crimin. Centuria
2 reſolut.* 111. vbi opinionem hanc dicit eſſe commu-
nem, & Paulus *Sellon. de Poteſtate eorum quæ fiunt In-
continenti libro 2. cap. 7. num. 6. verſ. contraria opinio*,
pro reſolutione igitur.

16 Dico primo ſimpliciter loquendo offendens mini-
ſtrum Sancti Offitij, iam offitio functum non compræ-
henditur ſub diſpoſitione noſtræ Conſtitutionis hanc
concluſionem in neceſſariam conſequentiam tenere
debent omnes, qui opinione Romani ſequuntur pro-
baturque concluſio iiſdem rationibus quibus compro-
batur opinio Rom. &c.

17 Primo quidem quia qualitas adiecta verbo, debet
intelligi, ſecundum tempus verbi, *l. in delictis §. ſi de-
tracta de Noxal. l. quod conſtitutum de Militari teſta-
mento quem text. Bald. & Ang.* hoc modo ſumant cui
non conueniunt verba Priuilegij non conuenit Priuile-
gium: At verba noſtræ conſtitutionis non conueni-
unt, eo quia actu offitialis non eſt nam veritati repu-
gnat, finito offitio adhuc offitialem eſſe, & talem ma-
nere, aliud enim eſt offitialem, & Miniſtrum eſſe,
aliud offitio & miniſterio iam functum eſſe *arg. text. in
l. verum* ſoluto Matrimonio vti etiam dicebat *Bell. vbi
ſupra, verſ.* Primo ob vulgatam regulam igitur, &c.

Secundo concluſionem noſtram mirifice probat
textus, in *cap. 1. de* Vaſſallo qui contra Conſtitut. Lo-
thar. in quo text. dicitur, quod ſi Vaſſallus eſt à Vaſſa-
lagio liberatus, non tenetur Dominum vt prius defen-
dere, item non offendere, ſi tamen offenderet non puni-
tur ea pœna, qua puniretur ſi Dominum offendiſſet
ſed alia Iudicis arbitrio; igitur nec offendens eum q
alias fuit Miniſter Sancti Offitij puniri debet alia pæ
qua puniretur ſi Offitialem, & Miniſtrum Sancti Offit
offendiſſet.

18 Tertio probatur concluſio ex verbis Bullæ noſtræ
quæ dum de offendente Epiſco. loquitur requirit i
Epiſcop. actuale miniſterim S. Offitij, ibi autem Epi
coporum id munus, ideſt Inquiſitoris in ſua Diœceſi
aut prouincia obeuntium, igitur idem actuale mi
ſterium requiritur in Inquiſitoribus, & in alijs Mi
ſtris S. Offitij, & hoc ob naturam alternatiuæ, aut Epi
coporum quæ eſt, vt verba poſita in vna eius part
interpretentur, & declarent verba alterius partis,
docuere, *Iaſ. l. ſi is qui pro Emptore, nu. 49. de Vſuc
Sacin, Senior, conſ. 13. nu. 9. lib. 4. & Dec. conſ. 95. col
Menoch. conſ. 122. num. 3. vol. 2.*

Et ad text. l. ordine, & l. fin. & pen. ſupra allegat
pro opinione Alberici reſpondit *Franc. dicta deciſ. 4
Bell. dicto capit. ſeptimo, num. quinto, verſ.* Verum p
dicta, *& Caball. dicta reſol. 111. num. 3.* quod pro
dunt fauore illius qui ſe Magiſtratu abdicauit, nam
idem honor debet exhiberi, non autem in odium al
tius, præterquam quod illæ Ij poſſunt procedere,
ſuis ca bus ſingularibus, nec ob id trahendæ ſunt i
conſequentias alias.

19 Dico Secundo ſi offenſo eſſet facta Miniſtris San
Officij iam Miniſterio functis, intuitu tamen, & co
templatione Officij præteriti, vel geſtorum tunc
dubio talis offendens incurreret pœnas noſtræ Con
tutionis pro hac concluſione faciunt tradita latiſſim
per *Pariſ. de put. de Sindicat. in verbo remotus ab O
tio, Verſ.* an ſtatutum de offendente offitialem ob O
cio remotum puniri debet, pœnis ſtatuti punientis
fendentem offitialem, ſi illam offenſam ei faciat
caſione offitij præteriti, idem etiam docuit *Maſtrill.
ſuis comment. ad Indultum Generale, cap. 36. nu. 1.
verſ. Amplia 3. & verſ.* & licet contrarium, vbi qu
indultum generale excipiens cædem offitialis Reg
habet locum in occidente offitiale remotum ſed in
tu offitij.

20 Et cum hæc quæſtio incidiſſet In facto, in quod
qui occiderat quendam actuarium, poſt octo men
à die offitij præteriti, Magna Curia iudicauit, tal
reum non poſſe gaudere beneficio indulti prædi
teſte *Franco. dicta deciſ. 403. nu. 1.* qui licet in fi. di
Sacrum Conſilium indicaſſe contrarium, attam
etiam ibi dicit, à d. ſent. pendere reclamationem
Conſilium Collaterale, quæ cauſa non fuit inquit
expedita ob fugam Rei a carceribus, bene verum
quo Francus inclinat in ſententiam Magnæ Cur
quam *latiſs. defendit à. num. 6. verſ.* Sed quia in præ
ti caſu, vſque ad finem opinionem *Pariſ. de pute
qua ſupra.*

Neque obſtat ſi dicatur quod hoc modo conſti-
tio noſtra quæ pænalis eſt extenderetur contra iu
regulas.

Nam reſpondetur quod cum ratio in conſti-
tione noſtra expreſſa ibi, qui tantum nefas in odi
& contemptum huius offitij comiſerit, & non exp
ſa, quæ eſt libertas S. Inquiſitionis quæ tamen non
ſcure colligitur ex prohemio dictæ conſtitutionis,
litent in caſu, & terminis noſtris, concluſio noſtra
dicitur extendere conſtitutionem noſtram, ſed de
rare, & ea quæ ſunt ſtricti iuris recipiunt interpr
tionem declaratiuam ita in ſimilibus terminis reſp
dit *Franc. d. deciſ. 403. numer. 9. in fi.* Et ex hoc et
reſponderi.

Secur

Secundo reſpondetur quod talis offendens dicitur offendere Miniſtrum S.Offitij,& ſic includitur &c.

§. QVINTVS.

An noſtra Conſtitutio habeat locum in offendente Miniſtrum S.Offitij electum tantum.

Quæſtio hæc formari poteſt in Inquiſitore qui poſt litteras à Summo Pontifice, vel Sacra Vniuerſali Romana Inquiſitione obtentas, quibus ſuper hæretica prauitate tali loco delegatur debet litteras ſuæ delegationis præſentare Regi, vel Principi illius loci, capitulo maioris Eccleſiæ, vel etiam Conciſtoro Ciuitatis, vti tradiderunt *Symanch. de Cathol. Inſtitut. titul. 44. numer. 1. & Pegna in Director. part. tertia, comment. 1. in principio.* Quæritur igitur an talem Inquiſitorem electum ante litteras Regi præſentatas offendens Conſtitutionis noſtræ pęnis ſubdatur, qua in re breuiter.

Dicendum quod non. Moueor primo ex pulcherrima traditione *Baldi per illum text. l. ſed & milites §. Quæſitum, de excuſat. tutorum*, vbi dixit quod priuilegium conceſſum ratione Offitij requirit offitium, in actu, nec ſufficit habitu tantum. ſed Inquiſitor, ante præſentationem prædictam habet officium habitu tantum, non actu igitur.

Secundo Moueor quia ante commiſſionem, & delegationem ipſius præſentatatam commiſſio illius non ſciebatur igitur non poteſt dici offenſus Inquiſitor.

Tertiò, Quia in terminis, quod in exceptione facta in indulto Generali Phylippi III. Hyſpan. Regis de occidente Offitialem Regium non includantur occidentes offitiales electos, ante litterarum ſuarum præſentationem ob ſupradicta ita fuit deciſum in Sacro Regio Conſilio Neapolitano teſto *Franco deciſ. 326. per tot. & Docuerunt Caball. in ſuis reſolut. Crim. Centur. 2. caſu 84. numer. 7. & Maſtrill. latiſs. ad Indultum Generale euſdem Regis, capit. 36. num. 23.* vbi late alios DD. allegat.

§. SEXTVS.

An hoſce Miniſtros offendens non intuitu Sancti Offitij, ſed ex odio priuato incurrat pœnas noſtræ Conſtitutionis.

Breuiter dicendum eſt, quod non probatur concluſio primo, ex verbis Bullæ noſtræ ibi, qui tamen nefas in odium, & contemptum Sancti Offitij adſiſterit, igitur ex priuata inimicitia Miniſtros Sancti Offitij offendens, non incurrit pęnas noſtræ Conſtitutionis quod illis verbis videtur annotaſſe *Farin. de Hæreſi, quæſt. 180. in fin.*

Secundo probatur concluſio ex his quæ docuerunt DD. de offendente officialem Principis qui licet incurrat Crim. læſæ Maieſtatis *Rol. à Valle conſil. 88. numer. lib. 2. & Decian. qui alios allegat, conſil. 18. num. 317. volum. 1.* tamen hoc intelligitur ſi hoc fiat contemplatione Offitij ſecus ſi ex odio, & inimicitia priuata *Ann. conſil. 97. num. 2. libr. primo, Do. meus Oddus conſil. 88. volum. 1. Farinac. de delictis, & pœnis quæſt. 112. numer. 150. & ſeq. & Honded. conſ. 105. & 107. volum. primo.*

Sic etiam in terminis Regij Generalis indulti excipientis cedem Offitialis Regij, quod in dicta exceptione minime comprænhenditur offitialem occidens ex odio priuato docuerunt pluries quæ deciſum atteſtatur *Franc. deciſ. 326. & Maſtr. ad dictum Indult. cap. 36 num. 21.* Similiter etiam excommunicatio Bullæ Cenæ Domini lata Can. 9. contra offendentes illos qui ad Romanam Curiam veniunt non, vt venientes ad Apoſtolicam Sedem, ſed vt particulares inimicos, vti plura allegando probauit *Leonard. Duard. ad Bullam Cœnæ, lib. 2. Can. quæſt. 32.* igitur &c.

25 Dubium tantummodo poteſt hic eſſe, an in dubio Miniſtri S. Offitij præſumatur offenſi vt tales, & in odium S. Tribunalis an vero vti particulares inimici, & ex odio particulari, in qua difficultate.

Sæcluſa diſpoſitione Bulllæ noſtræ dicendum eſſet, quod in dubio præſumuntur offitiales, & miniſtri offenſi ex odio particulari, & hoc ad excludendum maius delictum vt pluribus alijs cumulatis, docuerunt *Farin. de Crimine læſæ Maieſtatis, q. 12. n. 154. Maſtrill. ad Indultum Regium cap. 36. n. 22. qui alios allegat, quidquid ex Boſſ. in contrarium dixerit Burſatt. conſ. 148. num. 15. in fin. vol. 2.*

Attamen in diſpoſitione Bullæ noſtræ ſi verſemur, in offendente, qui fuerit in Sancto Offitio inditiatus, denunciatus, vel punitus pro aliquo delicto ſpectante ad dictum Tribunal vel in aliquo conſanguineo, ſeu affine talis inquiſiti &c. Clariſſimum eſt, quod offenſa prædicta intelligitur, & præſumitur facta intuitu, & contemptum S. Offitij probant hoc verba textus ibi. Nemo autem expurgationem habere, aut cauſam vllam proponere, vel prætendere poſſit qui tamen nefas in conceptum, & odium huius offitij admiſerit, niſi contrarium per claras probationes docuerit ſe feciſſe.

Ex quibus verbis manifeſtiſs. colligitur præſumptionē in prædictis caſibus eſſe cōtra reos ſic delinquentes.

Et ſi aliqua cauſa particularis per tales offendentes allegetur ad hoc vt ex illa poſſint pęnas noſtræ Conſtitutionis euitare, tria copulatiue probare debent.

26 Primo probari debet, quod cauſa allegata ſit nota offendenti Do. meus *Odd. qui alios allegat conſ. 88. n. 96. qui reſpondit in punitione terminis ſtatuti Lucenſis punientis acriter offendentes Aduocatos.*

Secundo probari debet, quod offendens ex cauſa illa ſit motus ad offendendum *Odd. vbi ſupra num. 98.* Tertio denique cauſa non debet eſſe leuis, ſed iuſta, & legalis, quamuis enim quælibet cauſa, etiam leuis, ſufficiat ad euadendam pænam pacis, vel treguæ ruptæ, vti tradidit *Nicol. Moron. de pace, & tregua cap. 113. & Herculan. de cautione de non offendendo cap. 13. numer. 15.* attamen illud procedit, quo ad euadendam pænam conuentionalem inter partes ex conſenſu ſtipulatam ſecus quo ad pænam à ſtatuto, lege, vel conſtitutione qualis noſtra eſt, impoſitam ita docuere alios latiſs. referentes *Maſcard. de probat. concluſion. 1157. ſub. numer. 18. volum. 2. & D. meus Odd. vbi ſupra numer. 98. & 99.*

Addi etiam poteſt, quod cauſa illa iuſta non debet eſſe procurata ab oſtendente, quia hoc debet fraudare noſtram conſtitutionem.

27 Præſumptionem quoque bullæ exiſtimarem procedere, in offendente tales miniſtros, qui ſit, vel eſſe probetur ſuſpectus de fide vehementer vel violenter, & multo magis, ſi ſit hæreticus, nam cum nullus delinquere præſumatur ſine cauſa, hic autem, ex vna parte, adſit mala qualitas vitæ offendentis, ex alia miniſterium S.Offitij in offenſum, ob quod ſolent tales miniſtri odio haberi, ab hæreſi, & de hæreſi ſuſpectis, in conſequentiam probabiliſſimam deduci poteſt talem offenſam, non ex odio priuato ſed à contemptu S. Offitij proceſſiſſe, & bullam noſtram in tali caſu locum ſibi vendicare.

28 Si autem verſaremur in aliquo, bonæ vitæ, & famæ

in materia fidei , qui nec inditiatus , nec denunciatus, nec punitus vnquam fuiſſet in S.Offitio quique nec aliqua affinitate , vel conſanguinitate eſſet vlli in S.Offitio inditiato &c. coniunctus , & iſte talis aliquem qui fuiſſet in hoc Tribunali accuſator , denunciator, vel teſtis, vel etiam aliquem Miniſtrum S. Offitij maxime ex inferioribus offendiſſet , certe in hoc tali exiſtimarem ceſſare debere præſuptionem bullæ noſtræ(& hoc ſaluo ſemper ſaniori,ac veriori Iuditio,maximeque Eminentiſs.DD. Card.Suprem. Inquiſit.) & in hoc caſu, ſi Inquiſitor prætenderet talem offendentem punire, & eſſe de foro ſuo exiſtimarem ipſi Inquiſitori onus incumbere probandi talem offenſam fuiſſe factam in contemptum S. Offitij , ob vulgatam DD. traditionem quod qualitas tribuens Iuriſdictionem eſt probanda ſaltem ſummarie *Abb. Butrius , & Felin.in cap. ſi clericus de foro compet. Geminian. in cap. Romana §. contrahentes de foro competenti,in 6, & poſt Curt.Iuniorem ; & alios quos allegat, Aloyſ. Ricc. in praxi fori Eccleſiaſtici reſol. 546.n.1.vbi etiam de communi atteſtatur.*

Bene verum eſt,quod ſufficeret probari illam qualitatem ab Inquiſitore per coniecturas , ex traditis per *Farin.de crimine læſe Maieſtatis,quæſt.112.num.154.& Maſtrill.ad Indultum dicto cap.36.num.22.*qui alios allegat : An autem offendens miniſtros S. Offitij ex odio priuato , poſſit ab Inquiſitoribus S. Offitij ex odio priuato , poſſit ab Inquiſitoribus puniri , videatur Latiſſ. diſputans articulum hunc, *Ioſeph. Seſſ. de Inhibit. Iuſtitiæ Arragonum capitul.30.§.1. à numer. 181. vſque ad finem.*

§. SEPTIMVS.

De Intellectu Bullæ in illis verbis (per claras probationes.)

29 CVm clara probatio dicatur illa quæ fit per teſtes vel per facti euidentiam *Maſcard. de probat.in prælud.quæſt. quarta, numer.quinto* dubitari in caſu noſtro poteſt , num per ſupra ſcripta verba Bullæ excludatur præſumptiua , & coniecturalis probatio in qua re.

30 Dicendum ſufficere probationem præſumptiuam , & coniecturalem quod probari poteſt ex eo quod præſumptio ſit vera, & propria probatio , vti poſt DD. in *tit.de probat. demonſtrauit Merenda controu. Iuris libr. quinto, capitul.39. numer.11. & ſequentibus , & lex de probat.*loquens , debet etiam de præſumptiua intelligi , ne dicamus legem ſuam probationem excludere vti poſt *Bero. in Rubr. de probat. numer. 47. verſic.* Si vero à lege voluit in caſu pulcherrimo *Eugen. conſil. 82. numer. 24. volum. primo* igitur à verbis Bullæ noſtræ minimè excludi debet probatio præſumptiua,& coniecturalis.

31 Et quamuis hæc videantur procedere in præſumptione legis , & Iuris , & non in præſumptione hominis tantum , ex his quæ docuit *Menoch. de præſupt. libro primo , quæſt.36. numer. 10. & ſequen.* Attamen, quod etiam hominis præſumptio , dummodo læuis non ſit , vera , & propria probatio,docuerunt *Bero vbi ſupra numer. 42. & ante eum Bald. in addit. ad ſpecul. in titulo de præſumpt.§. ſpeties in verbo an præſumatur verſ.* Præſumptio eſt talis quos in terminis decreti Ducalis , prohibentis in fractione treguæ poſſe allegari nouam cauſam,niſi legitimè,& per euidentiam facti probetur, ſequutus fuit *Eugen. in dicto conſil. 82. num. 37. & ſeq. volum.1.*

32 Solummodo in hac re duo videntur difficultatem facere , alterum eſt quod cum probatio requiratur in vim conditionis , tunc appellatione probationis licet venire poſſit præſumptio Iuris,&de Iure, attamen nu lo modo veniunt præſumptiones Iuris,tantum, niſi na tura rei probanda aliter probari non poſſet, nec præ ſumptiones hominis vt patet ex traditis Latiſſime p *Menoch. de præſumption. libr. 1. quæſt. 37. per tot* Alterum eſt,quod præſumptiua probatio, non videt habetur locum , cum , requiratur probatio clara , v euidens,ex traditis per eundem *Menoch.ibid.quæst.3 per tot.*

33 Verùm prædicta non obſtant , quo ad Primum fal omnino eſt Menochij ſententia confutaturque , Pri per *text.l.licet Imperator de leg.1.*vbi dicitur à regul ibi firmata recedi non poſſe ſi non ſit euidens volun teſtatoris ex quo colligitur probationem requiri i vim conditionis,& tamen I.C.ibi,& poſt eum interp tes ſatis eſſe exiſtimauit de voluntate per coniectu conſtare.

Secundo confutatur ſententia *Menoch.ex l. fin. C Nouat.* Ibi Imperator ſtatuit nouationem hodie no fieri, niſi partes ſpecialiter remiſſerint priorem obli tionem,& expreſſerint ſecundum pro prima ſe elige & tamen communiter docent DD. huic legi ſuffiti ter ſatis fieri per coniecturalem,& præſuptiuam pro tionem licet textus loquatur per verba ſpetialiter , expreſſerint , ſecunda vti videre eſt apud *Menoch. præſumpt.libro tertio , præſumpt. 135. & Paul. Bell de Poteſt. eorum quæ fiunt incont. libr. 1. capitul. 1 num.1.*

Et ita contra Menoch. tam ex prædictis , quam alijs tenuit *Merend.Controuerſ.Iur. libr.5.d. cap.39. 16. & ſequentib, & Eugen. in d. conſ.82. num.24. & quentib.*

34 Quo ad ſecundum vero etiam contra Menoch. nendum eſt , prout etiam contra illum tenuit *Mere vbi ſupra , num.* 20. *& ſeq.* vbi probat præſumptiu probationem venire appellatione probationis veræ gitimæ , & euidentis , quod etiam ex iuribus alleg Clariſs.colligi poteſt.

§. OCTAVVS.

An Omittens obuiare actionibus per Bullam noſtram prohibitis incurrat pœnas eiuſdem.

35 PRæmittendum eſt,quod duplex eſt omiſſio,alt pure negatiua , quæ nullum habet poſitiuum fluxum, phyſicum , ſeu Moralem in effectum, vt cu quis videt Miniſtrum Sancti Offitij offendi , & non pedit,Altera eſt omiſſio,quæ non eſt pure negatiua poſitiuum habet,influxum,vt occultare arma Mini rum,ne ſe poſſint defendere,hoc ſuppoſito.

36 Dico I.quod mittentes obuiare actionibus prohi per Bullam omiſſione pure negatiua , non incidu Bullæ noſtræ pænas,probatur primo,quia Bullæ no virtute prohibetur,actus purè poſitiuus,vt occider pere retinere,occultare,comburere,&c.at non obu criminibus , per Bullam prohibitis cum poſſit , & beat, eſt actus negatiuus purus , ergo non compræh ditur ſub Bulla noſtra , quoniam in pœnalibus ba ſunt ſtrictè interpretanda cap. odia de reg. Iur. ſexto.

Neque obſtat,quod qui poteſt hominem a mort bertate,& non liberat illum occidit,*capit. ſicut dig*

37 *§.illi etiam*, de Homicidio , & inditium Societatis cultæ contra illum oritur, qui cum poſſit manifeſt cinori obuiare deſinit *capitulo , non inferenda 23. q 3.capitulo , qui poteſt & cap. quantæ in fin. de ſent commun.* non obſtat inquam , quia iura illa loqu imputatiue , ſeu interpretatiue , & non ſecu

ve

veritatem, at intellectus interpretatiuus non habet locum in conſtitutione pœnali, ita in parum ab ſimilibus terminis ad dicta Iura reſpondet *Leonardus Duardus ad Bullam Cœnæ, libro ſecundo, Canon.9. quæſt.8. numer.14. verſ.*

38 Secundo probatur principalis Cõcluſio à ſimili quia in Bulla Cœnæ Canon.9. Excomunicantur, qui venientes, & recedentes à Sede Apoſtolica interficiunt, Mutilant, &c. & in prædicto Canone non compræhenduntur non obuiantes illis criminibus, vti latiſſime probauit *Leonardus Duardus in dicto Canon.9. quæſt.8. per totam,* igitur nec tales non obuiantes compræhenduntur ſub diſpoſitione Bullæ noſtræ.

39 Dico ſecundo non obuiantes actionibus prohibitis per bullam omiſſione non pure negatiua, ſed poſitiua, vel moralem influxum in actiones prohibitas habente, vt auferendo arma a Miniſtris Sancti Officij ne ſe poſſint defendere &c. compræhenduntur ſub diſpoſitione noſtræ Bullæ, & pœnis in ea contentis puniri poſſunt. Probatur primo quia tales ſine dubio ſunt fautores, vel auxiliatores occidentium, &c. vti etiam dixit *Duardus loco proxime allegato, num.*10. at auxiliatores, & fautores compræhenduntur in bulla, vt ex eius verbis patet ibi ſeu alias auxilium, conſilium, vel fauorem, &c. igitur &c.

Secundo probatur ex verbis Bullæ ibi ſeu, qui, & cæt. etiam inermis ſiue capiendi, ſiue comburendi, ſiue ſupprimendi cauſa fuerit. At non obuians per actionem habentem poſitiuum, ſiue phyſicum, ſiue moralem poteſt eſſe cauſa capiendi, &c. igitur &c.

Maximè ſtante illo verbo inermis, ex quo Papa videtur innuere, non eſſe neceſſarium influxum poſitiuum in captionem, combuſtionem, & cœtera, ſed ſufficere moralem, qualis influxus inermis delicto aſſiſtentis, & aliquid agentis, quo delinquentes animoſiores, vel tutiores, reddat.

De non obuiante delictis vide *Farinac. de Indit. & Tort. quæſt.51. per tot.*

§. NONVS.

An ratum habens Crimina per Bullam prohibita ſubdatur pœnis illius.

40 PRæmittendum eſt, quod Ratificatio eſt alicuius facti comprobatio meo nomine geſti, ſed a me non mandati dixi meo nomine quoniam fruſtra ratum habemus, quod noſtro nomine geſtum non eſt, *text. in Capitulo ratum de reg. Iur. in ſexto, & notat. Bartol. lege prima §. Sed, & ſi quis ff. de vi, & vi armata*, dixi etiam comprobatio quæ duobus modis fieri poteſt, vel verbis, vt ſi quis dicat, rem gratam mihi feciſti, vel factis, vt donando aliquid delinquenti, vide *Farinac. latiſſime hæc declarantem de Conſultoribus, qu.135. nu.43.*

41 Præmitto ſecundo, quod ratificatio non eſt ſimpliciter mandatum, & in rei veritate, ſed perfictionem Iuris, vti dixit *Capra concl.54. num.5. Suar. diſp.44. ſect.3. num.26. de Cenſuris, & Leonardus Duardus ad Bullam Cœnæ, lib.2. Can.9. quæſt.7. num.8. & 9. non enim ait Suarez.* Rati habitio habet illum influxum in effectum, & delictum quem habet Mandatum, vti conſideranti cuique apparere poteſt hiſce ſuppoſitis.

42 Dicendum Ratificantem non compræhendi ſub diſpoſitione Bullæ noſtræ. Probatur ex eo quod in Bulla noſtra verba ſunt proprie intelligenda cum ſit pęnalis, vt per ſe patet, at cum in aliqua diſpoſitione, vt verbi gratia in ſtatuto verba ſunt ſtricte, & proprie intelligenda, tunc ſtatutum illud, vel illa diſpoſitio de Malefic. & mandante loquens, non habet locum in ratificante vti plurimis cumulatis docuere plurimi *DD. quos allegat, & ſeq. Farinac. de Conſultor. quæſt.135. numer.71. igitur, &c.*

Quod maxime habet locum in caſu noſtro, in quo bulla noſtra auget iuris communis pęnam comittentibus delicta ibi prohibita, iuxta allegata per eundem *Farinac. dicti quæſt.135. num.128.*

Et ita etiam in terminis excommunicationis latæ in Bulla Cœnæ, Can.9. contra occidentes, &c. venientes ad Sedem Apoſtolicam, quod non compræhendat ratificantes latè defendit *Duardus ibid. quæſtione ſeptima, per totam.*

§. DECIMVS.

De non obſtante, cum ex iuſtitia teneatur, an in Bulla noſtra compræhendatur.

43 PRæmiſi ſupra dupliciter contingere poſſe aliquem non obſtare, vno modo per omiſſionem pure negatiuam, altero modo per omiſſionem, aliquem influxum poſitiuum, vel moralem in effectum producentem nunc addo cum *Suar. de Cenſuris diſp.45. ſect.4. & alijs infra citandis,* quod iſte non obſtans omiſſione pure negatiua, vel tenetur ex iuſtitia obuiare delicto, qualis eſt Iudex, filius cum videt Patrem offendi, ſeruus &c. & ſimiles de quibus late *Farinac. de Indit. & tort. quæſt.51. num.26. & pluribus ſequ.* vel non tenetur ex Iuſtitia obuiare delicto, ſed tantum ex charitate, vti loquuntur Theologi qualis eſt quilibet extraneus dum videt aliquem extraneum offendi hoc præmiſſo.

44 Dicendum quod non obuians delicto, cum teneatur ex iuſtitia compræhenditur ſub diſpoſitione Bullæ noſtræ, ſecus de obſtante, qui non tenebatur ex iuſtitia, ſed ſolum ex charitate. Probatur Concluſio noſtra, quia talis non obſtant moraliter influit in effectum, & propterea non obſtans homicidio cum poſſit, & teneatur ex Iuſtitia efficitur irregularis, ſecundum communem *DD. de qua Suar. vbi ſupra, num.4. verſ.* Dico ſecundo, *Henriq. in Summ. lib.14. cap.12. Sayrus de Cenſur. lib.7: cap.4. num.3. Coninch. de Sacram. diſput.18. dub.7. num.71. & Bonacin. de Cenſur. diſp.7. quæſt.4. punct.8. concl.5. num.37.* At moraliter influens in effectus, & actiones per Bullam prohibitas, quoniam dicitur fauere actiones illas facientibus, compræhenditur, & ligatur diſpoſitione Bullæ noſtræ; igitur etiam talis non obſtans, & cæt.

45 Dixi ſecus eſſe ſi talis non obſtans, non tenetur ex iuſtitia obſtare, ſed ex ſola charitate, nam tunc procedunt dicta ſupra, in prima concluſ. Quæſt. de hac materia, & ibi dicta confirmantur, ex eo quod talis non obſtans nullum habet influxum, neque Phyſicum, neque moralem in actiones prohibitas, vnde etiam non obſtans homicidio, cui ex ſola charitate obſtare tenetur non ſit irregularis, vti docuerunt *Suar. Sayr. Bonac. & alij locis ſup. alleg.* igitur in Bulla noſtra non compræhenditur.

46 Neque obſtat ſi dicatur, quod non obſtans, qui ex ſola Charitate tenetur, dicetur, delinquenti fauere, *cap. quantæ de ſent. excomun.* & docuerunt *Marius Alterius de Cenſuris, lib.5, diſp.12. cap.6. verſ.* De hac quæſt. *& Leonardus Duardus, ad Bullam Cœnæ, lib.2. Canon.11. quæſt.19. per totam,* vbi dixerunt generaliter, non prohibentem Antiſtitem percuti, cum poſſit, incidere in excomunicationem Bullæ Cœnæ, latam illo Can.11.

Non obſtat in quam, quia ad incurrendam cenſuram latam in mandantes &c. vel præſtantes fauorem auxilium &c. requiritur moralis, vel Phyſicus influxus in actionem prohibitam, vti pulcherrime, & Magiſtraliter docuit *Suar. de Cenſur. diſp.21. ſect.2. in vndecima Cenſura, n.71. verſ.* Denique add. extenſio, at non obuians,

qui

qui ex iuſtitia non tenetur non influit, vt ſupra dixi, igitur &c. & ad cap. quantæ reſpondetur, vti etiam ſupra reſpondi, non obuiantem, præſtare fauorem, interpretatiue, quod colligitur ex verbis illus text. ibi Interpretamur non autem vere, & realiter, at intellectus interpretatiuus non admittitur in diſpoſitione ſtricte intelligenda, vt ſupra latè dixi de ratificante, igitur.

Secundo reſpondetur dictum text. intelligi debere de non obſtante obligato ex iuſtitia obuiare percuſſioni Clerici, nam talis incurrit cenſuram, Canon. ſi quis ſua-
47 dente diabolo, non autem intelligi de non obuiante, qui obuiare non tenetur, & ita illum text. intelligunt *Molina de Iuſt. & Iure, tom. 4. diſp. 33. membro 5. num. 6. & Bonacina qui alios allegat, de Cenſuris, diſputa ſecunda, quæſt. 4. puncto 3. concl. 2. numer. 5. verſ.* Neque obſtat caput quantæ.

Ad traditionem autem Alterij, & Duardi reſpondetur, quod ſi intelligitur de non obſtante, qui ex Iuſtitia tenetur obuiare tunc vera eſt illorum traditio, ſi vero intelligitur etiam de non obſtante obligato tantum ex charitate, eorum traditio manifeſte reprobatur ex *dictis ſupra, & ex alleg. in quæſt. de Ratificante.*

§. VNDECIMVS.

De illis verbis Bullæ ſiue alias auxilium, conſilium, vel fauorem, &c.

48 PRo intellectu horum verborum, & quomodo inter ſe differant, & etiam a mandato, vide late hac de re tractantem *Farinac. de Conſult. &c. quæſt. 129. num. 1. & plur. ſeq. vbi de Auxiliatoribus, & Conſultoribus, & num. 41. vbi de fautoribus, & Leonard. Duardos, ad Bullam Cœnæ lib. 2. Can. 11. quæſt. 17. vbi latè de hac re, & Marium Alterium de Cenſuris lib. 5. diſp. 12. cap. 6. verſ.* ſeu præſtantes eis auxilium *fol. 629. & verſ.* conſilium, *fol. 630. verſ.* Vel fauorem, *fol. mihi 632.*

Notanda tantummodo ſunt verba illa, auxilium &c. in quolibet prædictorum ſcienter præſtiterit. Ex quibus colligitur Bullam punire non auxilium ſimpliciter, quo caſu caperetur auxilij nomen largo modo, ſed punire auxilium reſpectu certi actus, in qualibet prædictorum, quo caſu conſtitutio noſtra debet intelligi de
49 fautore, & auxiliatore in ſuo delicto, non autem poſt delictum ita *Farin. qui alios allegat de Conſultor. quæſt. 132. num. 41. & 42. & Leonard. Duard. loco allegato, nu. 6. Alter vbi ſupra, verſ. 2.* quæret aliquis.

Et ſic Bulla noſtra compræhendit tantum fautores, & auxiliatores in actionibus in Bulla prohibitis, non autem auxiliatores, & cæt. poſt actiones prohibitas perpetratas, & ita in Bulla compræhenderetur, opem dans occiſori vulneratori, & cæt. in occiſione, ipſa, & vulneratione, ſecus poſt.

§. DVODECIMVS.

De illis verbis Bullæ licet nemo occiſus, nemo Verberatus, nemo extractus emiſſus, vel ereptus, nihil effractum, ſuccenſum, direptum, ve nullum denique damnum re ipſa ſit ſequutum, &c.

50 EX his verbis Bullæ noſtræ colligirur, quod in delictis in ea prohibitis punitur affectus, & conatus, non ſequuto effectu, quod paſſim admittunt DD. in Criminæ læſæ Maieſtatis, & in alijs atrociſſimis delictis latiſſime *Farinac. de Crimine læſæ Maieſtatis, quæſt. 116. numer. 147.*

51 Solummodo hoc loco dubitari poteſt an ſola machinatio, & ſolus conatus puniri debeat in hiſce criminibus pœna Bullæ noſtræ, an vlterius etiam requiratur quod ſit deuentum ad aliquem actum externum, in qua re breuiter.

52 Dicendum, quod requiritur aliquis actus externus, vt poſſit conatos, & affectus puniri pœnis noſtræ conſtitutionis ita in caſu *cap. fœlicis de pœnis in 6. qui eſt de Inſequentibus, capientibus, &c. Cardinales docuerunt, Archid. num. 10. & Io. Andr. in principio, & Gemin. ibidem, num. 5. & in Crimine læſæ Maieſtatis docuerunt Menoch. de Arbitr. Iudicum caſu 360. numer. 26. & ſequ. & Farinac. vbi ſupra, nu. 152. & 154. vbi atteſtatur de communi opinione D.D.*

An autem actus illi exteriores debeant eſſe proximi delicto, an ſufficiat ſi ſint remoti.

53 Dicendum quod cum ſimus in diſpoſitione odioſa, & pœnali, actus illi debent eſſe proximi delicto concluſionem hanc probat pulcherrima traditio *Baldi in conſ. 356* Statuto Ciuitatis Placen. volum. 1. vbi voluit Statutum Placentiæ quo punitur qui nixus eſt carnaliter cognoſcere mulierem intelligi de actu prox. quod, & late probauit *Menoch. de Arbitr. Iudic. dicto caſu 360. num. 115 & ſequ. nu. 119.* vbi quod illa Baldi traditio non habere locum ſi ſtatutum prohiberet, attentare delictum per verba negatiua, pro vt faciunt Conſtitutiones Mediol. tit. de pœnis cap. Mandantes, quibus cauetur poſſe pænitere Mandati delicti, ſi modo delictum nec factum, nec attentatum eſt: nam tunc ait *Menoch. ſtatutum intelligi debet etiam de actu remotu, nam cum totum negatur, & pars l. hoc genus de Condit. & Demoſtrat.*

Quid autem in Crimine læſæ Maieſtat. ſit dicendum videndus eſt *Farinac. d. quæſt. 116.*

§. DECIMVS TERTIVS.

An mandans qui mandatum reuocauit ſubdatur pœnis noſtræ Bullæ.

54 COmmunis Regula Doctorum eſt, quod mandans reuocato mandato, non tenetur, etiam ſi Mandatarius poſt reuocationem dicti Mandati delictum commiſſerit *Gomez, Variar. reſſolut. tom. 3. cap. de homicidio num. 40. Menoch. de Arbitrarijs Iudicum caſu 252 num. 7. latiſſim. Farin. de Conſult. & Mandat, quæſt. 135 num. 174. & ſeq. qui alios allegat.*

55 Quod procedit, ſiue reuocatio ſit expreſſa, ſiue tacita, vt puta quia mandans contraxerit parentelam, cum illo, quem occidi mandauerat, vel inimicitias contraxerit, de nouo cum Mandatario, ita *Gomez, vbi ſupra dicto num. 40. & Farinac. loco citato, num. 175. & ſeq.*

56 Hæc tamen intelligenda ſunt vt procedant, & habeant locum dummodo ratificatio intimetur, & notificet mandatario, niſi enim Mandatarius ſciat penitentiam mandantis non excuſatur mandans, ſi is mandatum ſibi delictum executus fuit, ita *Farinac. qui alios allegat loco citato, numer. 181. & Coſta de Re integra diſt. 23. per tot.*

57 Talis tamen mandans in caſu noſtro, licet non notificauerit reuocationem Mandati mandatario, excuſabitur ab incurſu cenſurarum Bullę noſtræ, ratio eſt, quia ad contrahendam cenſuram requiritur dolus, at dolus ceſſat per reuocationem mandati, & tantum adeſt negligentia in non notificatione reuocationis mandati, quæ non ſufficit ad incurrendam cenſuram, ita *Farin. loco citat. qui alios allegat quibus addo Leonard. Duard. in Bullam Cœnæ, lib. 2. Can. 11. quæſt. 13. per totum vbi de mandante percuti Cardin. & Marium Alterium de Cenſuris lib. 5. cap. 6. fol. mihi 624. verſ.* Sed quid dicendum & hæc fuit originalis doctrina Innoc. in cap. Muliere

in fines

in fine de Sententia excom. ſed occaſione hucuſque dictorum, vt materia hæc Clarius intelligatur.

Dubitari poteſt an mandans incurrat excommunication. Bullæ noſtræ, ſtatim ac alteri mandauit, aliquam actionem ex prohibitis per Bullam noſtram, an potius vbi mandatarius rem executioni miſſit in qua re.

Glo. in Clem. prima in verbo mandauerit de pœnis mouent hanc Quæſt. & arguit pro vtraque parte, & tandem Quæſt. indeciſam relinquit, ſed Cardinalis in eadem Clem. num. 8. expreſse tenet mandantem excommunicationem non incurrere niſi vbi mandatarius delictum mandatum commiſſit, & rationem reddit ibi Cardin. quia mandans dicitur facere, id quod alius ſolo nomine fecit, capit. mulieres de Sentent. excommunicationis quæ ratio ceſſat, donec mandatarius delictum executioni miſerit, & ita tenet *Alter. qui alios allegat, loco ſupra citato, fol. 623. verſ.* Sed ſuperſunt duæ difficultates.

Vera in hac re Reſolutio eſt, quod vel æque principaliter excommunicatio lata eſt contrafacientes, ac cōtra mandantes, vt in caſu cap. 1. de Homicidio in ſexto, vel cum in vno canone fertur excommunicatio contra facientes, in altero vero contra mandantes, & tunc excommunicatio incurritur à Mandante, licet Mandatarius nundum delictum mandatum executioni miſerit, etiam ſi numquam executioni mittendum eſſet, aut principaliter fertur excommunicatio contra facientes, & acceſorie contra mandantes, conſulentes, &c. & tunc excommunicatio non incurritur, niſi ſequuto effectu, & tempore quo effectus ſequitur, ita diſtinxerunt *Valent. tom. 4. diſp. 7. quæſt. 17. puncto 9. ad finem Alter. de Cenſuris, lib. 3. diſp. 2. cap. 2. verſ.* dubitatur ſecundo, & *Bonacina de Cenſuris diſp. 1. quæſt. 1. punct. 3. num. 15. qui alios cumulant.*

An autem, & quando æque principaliter cenſeatur lata excommunicatio in facientes, ac mandantes, & quando tantum acceſſorie contra mandantes videndus eſt *Leonard. Duard. ad Bullam Cœnæ, libro 2. Canon. 2. quæſt. 6. per totam.*

In dubio tamen excommunicatio cenſetur lata tantummodo acceſſoriè contra mandantes, ne conſtitutio, & lex pœnalis extendatur ita *Auila de Cenſuris par. 2. cap. 5. diſp. 3. dubio 6. Bonacin. loco citato, & alij ab ipſis allegati.* Ex quibus patet reſponſio ad propoſitam Quæſtionem.

Sed redeundo vnde digreſſi ſumus obijci nobis poſſunt verba Bullæ noſtræ ibi, licet nemo occiſus, &c. ex quibus videtur colligi pœnitentiam mandanti non poſſe prodeſſe, cum puniatur à Conſtitutione affectus, etiam non ſequuto effectu.

Verum ſupra diximus, quod non obſtantibus illis verbis ad incurrendas noſtræ Conſtitutionis pœnas requirabatur, quod eſſet etiam deuentum ad actus aliquos etiam exteriores, & proximos, vnde idem in caſu noſtro dicendum eſt de mandante.

Hoc autem quod dixi procedit quo ad pœnam ordinariam, nam quo ad extraordinariam, talis mandans licet mandatum reuocaſſet, adhuc deberet aliqua pœna extraordinaria puniri, ex ijs quæ notant DD. de alijs mandantibus in Crimine Aſſaſſinij, & alijs atrocioribus de quibus *Farinac. de Homicidio quæſt. 23. num. 104. & numer. 119.* maximè ſi mandatum per aliquod tempus duraſſet. *Coſta de Re integr. diſtin. 23. in fine vbi ad hoc allegat Felyn. in quodam ſuo tractatu de Nixu, & Conatu, Gomez tom. 3. cap. 3. num. 41.*

Quæ autem dicta ſunt hoc loco de mandante habent locum etiam in conſulente ex notatis per *Farinac. qui alios allegat de Conſult. quæſt. 129. num. 90.*

Solummodo, conſultoribus addi debet, quod ſi poſt reuocatum conſilium, & contrarium conſultum, certi ſunt eum, cui conſilium dederunt amplius delictum conſultum, non eſſe perpetraturum, tunc à pari procedunt cum mandatoribus, ſed ſi de illo certi non ſunt, tunc vltra mandatores tenentur, denuntiare illi, in cuius necem conſilium præbuerunt, vt poſſit mortem euitare, ita *Gomez qui alios allegat, dicto tom. 3. Variar. cap. 3. de Homicidio, num. 44. & Farin. dicta quæſt. 129. num. 92. & ſequ.* & ratio differentiæ, inter mandantem, & conſulentem, quo ad hoc eſt quia mandatum fit tantum gratia mandantis, vnde veriſimile eſt, quod reuocato mandato delictum amplius non fiet. Conſilium vero, ſit gratia accipientis, vnde ſi ſemel in animo concepit facere delictum, difficilime deſiſtet, ita declarant rem hanc *Gomez loco allegato, & alij communiter apud ipſum.*

§. DECIMVS QVARTVS.

De illis verbis Bullæ, ſeu Perterrefecerit.

QVare hoc loco poteſt, num quæ libet perterrefactio Miniſtrorum S. Officij, vel Accuſatoris, denunciatoris, & teſtis etiam leuis ſufficiat ad incurrendas pœnas noſtræ Conſtitutionis, an vero debeat eſſe grauis, & quidem breuiter procedendo.

63 Dicendum eſt perterrefactionem debere eſſe, de re graui, quæ poſſit inducere, metum, & timorem cadentem in virum conſtantem, vt conſtitutioni noſtræ in perterrefacientem poſſit eſſe locus, ita in terminis Bullæ noſtræ docuit *P. Zanard. in Summ. diuinor. præcept. tom. 1. cap. 5. de fide, verſ.* noto autem vnum.

Ratio fundamentalis noſtræ Concluſionis eſt, quod conſtitutio hæc vti pœnalis, de terrore, & metu incuſſo loquens, debet intelligi de eo terrore, & motu, qui in iure metus, & terror reputatur, cuiuſmodi non eſt metus, ſeù terror metum leuem inducens *l. non timorem ff. de eo, quod metus cauſa, Vital. in Clem. 1. num. 5.* de foro competenti vbi ait, non haberi rationem in Iure metus leuis.

Et ad hoc etiam faciunt *gloſ. fin. in cap. Vnico, de ijs, quæ vi &c. & Franc. ibi in fin.* vbi aiunt excommunicationem in eo cap. latam contra cogentes Iudices Eccleſiaſticos ad abſoluendum excommunicatos, non incurri ob metum leuem dictis Iudicibus illatum, & *gloſ. & Franc. ſequ. Suar. de Cenſur. diſp. 13. ſect. 4. num. 11.*

Faciunt quoque latè tradita, per *Sanch. in ſum. tom. 1. lib. 4. cap. 4. nu. 4.* vbi late probauit excommunicationem latam à *Trid. ſeſſ. 25. de Regul. cap. 18.* contra cogentes fœminas ad monaſterij ingreſſum, non comprehendere cogentes per metum leuem.

64 Ad hoc autem vt metus cadat inconſtantem virum, quinque requiruntur relata per *Sanch. de Matrim. lib. 4. diſp. 2. numer. 10.*

Primum eſt, vt malum quod timetur, in ſe ſit grauè *l. metum la prima ff. de eo, quod metus cauſa ibi, ſed maioris mali, vbi gloſ. explicat ideſt magni mali; quæ autem ſint hæc mala, videndus eſt de his latiſſ. agens, Sanch. de Matrimonio, lib. 4. diſp. 5. per totam.*

Secundum eſt, vt malum quod timetur æſtimetur probabiliter aduenturum, ita vt timor dicti mali non ſit vanus, ſed probabilis ita *Sanch. cum plurimis apud eum alleg. diſp. 2. num. 15. & ſeq.*

Tertium eſt, vt metum incutiens, ſeu perterrefaciens potens ſit minas executioni mandare, *Sanchez, vbi ſupra, num. 19.*

Quartum eſt, quod perterrefaciens, minas exequi ſit ſolitus, nec ſit homo facile minas iactans, *Sanchez, loco allegato, num. 20. & ſequ. qui alios allegat,* & explicat quando nam quis dicatur ſolitus minas executioni mandare.

Quin-

Quintum eſt quod non poſſit timens malo minato facile occurrere *Sanchez, vbi ſupra, nu, 23. & diſp. ſequ.* vbi optime declarat rotam materiam metus.

§. DECIMVS QVINTVS.

An perterrefactio de qua in Bulla Intelligatur de perterrefactione facta factis, an etiam verbis.

65 SVppoſito, quod Bulla noſtra pœnalis ſit, odioſa, & multum à Iure communi exorbitans, ratione pœnarum, de quibus ibi clariſſimum eſt, quod verba eiuſdem Bullæ debent intelligi ſtrictiſſimè, & proprijſſime, verbum autem perterrefacere, proprie ſignificat factis timorem inferre, ſicuti comminari ſignificat timorem inferre verbis, vt late probauit *Marius Alterius de cenſuris, tom. 1. lib. 5. diſp. 14. cap. 3. verſ.* ſuper eſt explicandum, ſuper Bullæ Cœnæ Domini Can. 13. ibi, ac etiam partes &c, bonis ſpoliant, perterrefaciunt, concutiunt, cominantur per ſe, vel per alios, &c. Ex quo ſequitur quod Bulla prædicta poteſt comodo intelligi tantum in perterrefactione facta, factis.

Atque hoc modo intelligendo Bullam, minus exorbitat à Iure communi, & ſicuti ſtatutum correctorium Iuris communis, quodquæ poteſt Ius commune corrigere in duobus caſibus, intelligendum, & interpretandum eſt, vt tantum in vno caſu corrigat, etiam impropriando verba, vt late deduxit, & probauit *Honded. conſ. 1. num. 33. volum. 1.* ita non eſt dubium, quin eodem modo ſit interpretanda conſtitutio pœnaliſſima, a Iure communi multum exorbitans, ſaltem vbi talis conſtitutio ſimilem intellectum admittit non impropriando verba, ſed ea accipiendo in potiori ſignificatione.

Confirmatur hoc ex eo, quod cum Papa voluit in conſtitutione pœnali compræhendere etiam perterrefactionis verbis, hoc expræſſit, vt fecit in illo Canon, 13. Bullæ Cœnæ Domini, ibi perterrefaciunt, concutiunt. & comminantur.

Neque obſtat quod ſupra Papa nominauerit facta, & poſtea ſubiunxerit verbum perterrefactionis, nam dico, quod ſubiunxit verbum perterrefecerit, præuia dictione ſeu, quæ eſt particula declaratiua, ſecundum *gloſ. in cap. bonæ il primo de poſt. Prælat. Gemin. conſ. 115. num. 7. circa finem verſ.* quia dicto ſeu, *Bald. conſ. 442. num. 2. verſ.* Item illa dictio *l. 1. & conſ. 218. num. 3. verſ.* ſi autem ponitur *volum. 2. plene Appoſtill. ad Romanum conſil. 179. num. 7. verſ.* Regulariter, *& verſ.* & idcirco, vbi alios cumulat, *Cardin. Tuſch. Pract. concluſ. 372. numer. 4.* natura autem dictionis declaratiuæ eſt, non inducere nouam diſpoſitionem *l. Hæredes palam §. ſi quid poſt factum ff. de teſtam. Io. Ant. Bellon. conſ. 1. numer. 21. centur. 1. latè Card. Thuſcus, tom. 2. litera D. Concluſ. 86. per totam*, at Bulla ſupra non expreſſerat, niſi facta ibi occiderit, verberauerit, deiecerit, igitur ſequens verbum, ſeu perterrefecerit intelligendum eſt de timore illato factis.

Neque obſtat, quod aliquando dictio, ſeu ſtet augmentatiue, & augeat diſpoſitionem, vt notauit Octau. Vulpell. de propoſitionibus, & aduerbijs, in dictione ſeu, Nam hoc non vindicat ſibi locum, in diſpoſitione pęnali, ſeu exorbitanti, ſed tantum in diſpoſitione fauorabili, vt in conceſſionibus Indulgentiarum conceſſis pro ſalutæ animæ, & in beneficio Principis Romanus *conſil. 363. Petitur à me, num. 2. verſ. 2.* demonſtratur, vbi appoſtilla in verbo ampliationem *Alex. conſ. 193. num. 3. & 4. volum. 2. vbi addent. Cardin. Thuſcus dicta concl, 372. num. 12.*

§. DECIMVS SEXTVS.

An perterrefaciens teſtem, non ſequuto effectu incurrat pœnas noſtræ Conſtitutionis.

66 BReuiter reſpondendum eſt negatiue, tum ob verba Bullæ, perterrefecerit diction. per denotat conſumationem, & perfectionem rei cui addijcitur, *l. Vrbana §. pernoctare ff. de verb. ſignificatione, latiſſime Barboſa modernus inter ſuos tractatus varios, Tractatu de dictionibus, & clauſulis, dictione 201. num. 3. qui more ſuo multos ad hoc cumulauit.*

Tum quia, quando Summus Pontifex voluit punire affectum non ſeq. effectu, hoc in Bulla expreſſis in illis verbis, licet nemo occiſus, nemo verberatus, &c. & tamen non addidit, licet nullus teſtis in effectu perterrefactus fuerit, non tamen euitabit iſte perterrefaciens teſtes, etiam non ſeq. effectu alias pęnas, pro vt in facto ſit pluries fuit obſeruatum in noſtro Sancto Officio licet non ſit puniendus pręciſe pęnis grauiſsimis noſtrę Conſtitutionis.

§. DECIMVS SEPTIMVS.

Circa illa verba Bullæ, in cauſa Fidei.

67 QVamuis ſtricte verba Bullæ noſtræ prædicta, conſideranti, fortaſſe dicendum videretur, conſtitutionem noſtram procedere tantummodo, in his qui contra aliquem teſtificati ſint, vel eum denunciauerint & accuſauerint, tanquam hæreticum, quia hæc propriè & ſtrictè dicitur cauſa fidei, ſecus autem cum quis aliquem accuſat, vel denunciat de verbis, vel propoſitionibus ſcandaloſis, erroneis &c.

Attamen in hac re dicendum eſt, cum *Zanard. in Sũma diuinor. præcept. tom. 1. cap. 5. verſ.* tertium genus defendentium includi, & noſtræ Conſtitutionis pęnis ligari non ſolum offendentes teſtes, & in cauſa Hæreſis deponentes, ſed etiam in omni, & quacumque cauſa ad Sanctum Officium ſpectante, quoniam omnis cauſa ad hoc Tribunali pertinens dicitur proprie cauſa fidei, & ad eam ſpectans, notamque aliquam fidei inferens ſiue directe, ſiue indirecte, & in omnibus cauſis huiuſce S. Officij militat ratio eadem libertatis, huiuſce tribunalis, & ita in practica ſeruandum eſt, & hoc anno 1635. de ordine Supremi Tribunalis de Vrbe, quidam miles Neapolitanus, qui è manibus Birruariorum, quendam blaſphemum nomine S. Officij captum eripuerat, fuit condemnatus in omnes pęnas noſtræ Conſtitutionis, licet poſtea ex benignitate eiuſdem Supremi tribunalis fuerit ei commutata pęna vitæ, in pęnam remi decennalis, prout ita Cremonæ fuit publicè executum in aula S. Officij.

§. DECIMVS OCTAVVS.

De alijs verbis Bullæ, captum ve, eripuerit, &c.

68 QVo ad hæc verba, illud tantummodo in controuerſiam venire poteſt, num ereptio iſta ſufficienter probetur ad effectum conuincendi reum, ex teſtimonio Birruariorum.

Et quidem, hæc quæſtio fuit olim diſputata in noſtro S. Officio, ſupra quadraginta annos, vt patet ex voto 18. *Reuerendiſſ. Amidani, to. 1. & breuiter dicendum eſt*

quod

quod pro omiſſo nunc an atteſtari ſuper dicta ereptione ſit ex ſpectantibus ad Officium ipſorum Birruariorum, in quo *artic. Iaſ. l. properandum §. & quidem, num. 10. Cod. de Iud. Alciat. de præſumpt. reg. 3. præſumpt. 14. num. 6. & Menoch. de Arbit. caſu 112. num. 15. negatiuam tenuerunt.*

Certum eſt in cauſis grauibus, & vbi de maximis pęnis agitur, vt in caſu noſtro non credi Birruarijs, etiam numero pluribus niſi ad effectum torquendi reum, non autem ad effectum eum conuincendi, *Iſern. in Conſtit. Regni Siciliæ, Humanitate, col. 2. vbi Afflic. numer. 30. Burſatt. conſ. 65. numer. 12. benè Franch. deciſ. 379 vbi Addent. Ioſep. Lodouic. deciſ. Lucenſi, 1. numer. 3. latiſſ. alios cumulans, Giurba conſ. deciſiuo Criminali 98. num. 10. & 11.* vbi loquitur in Birruarijs deponentibus in concernentibus Officium ſuum, & circa ea, quæ ſunt difficilis probationis, & in terminis Birruariorum S. Officij *Farinac. de Hæreſi, quæſt. 188. numer. 70. & ſequ.* vbi declarat Conſtit. Innoc. III. Alexand. IV. & Clem. VI. quibus videtur caueri plenam fidem adhibendam eſſe Birruarijs S. Officij, vt non procedat in his, que eorum Officium conſequuntur, vt cum deponunt ſuper Imped. Executionis, nec in cauſa in qua agatur de pęna graui, vt ſic recipiant interprætationem à iure communi.

Si tamen eſſemus in loco, in qua capita Birruariorum non habentur per perſonis vilibus tunc ab his plene conuinceretur reus, late *Nouar. qui alios cumulat quæſt. Forenſ. lib. 1. quæſt. 16. per tot.*

Aduertendum tamen, quod vt reus puniatur pro prædicta ereptione conſtare debet, quod Birruarij, ipſi oſtenderint mandatum de capiendo, alias ipſis impune reſiſteretur, *§. fin. auth. vt nulli Iud. Boſſ. in tit. de Captura, num. 93. Repert. Inquiſit. in verbo captura, verſiculo,* Nota Qualiter.

§. DECIMVS NONVS.

An noſtra Conſtitutio comprahendat Iudices, & Magiſtratus.

QVæſtio hæc poſita eſt hoc loco examinanda ob quandam Doctrinam Regentis de Ponte, in eius tractatu, qui manuſcriptus circumfertur, de his, quæ practicantur in Regno in materia Iuriſdictionis, ſæpe à Danza in ſuo tractatu, de Pugna doctorum allegatus fuit Inſignis tract. de poteſtate Proregis.

Hic enim Regens, vt ab excomunicatione contra eum virtute dictæ bullæ, ſi de protegendis, ex eo, quod Miniſtrum S. Offitij offenderat, ex cauſa S. Offitij lata ſe tueretur inter alia allegabat, cap. de Polygamis finali quod bulla prædicta, ne verbum quidem de Iudicibus, & quod vti pœnalis ad eos non poterat extendi.

Verum, licet Bulla prædicta non nominet Iudices in indiuiduo, ſufficienter tamen eos exprimit, in dictione vniuerſali, quicumque, quæ nullum ſolet excludere, dummodo diſpoſitionis ratio illi poſſit adaptari, cap. ſolitæ vbi D. D. de Maioritate, & obedientia, *Marius Anton. Var. reſol. lib. 2. reſol. 40. n. 2. Menoc. conſ. 600. n. 5. Caldas conſ. 30. n. 16.* vbi quod illa dictio apta eſt compræhendere quaſcumque perſonas, etiam ſi ſpecialiter eſſent nominandæ.

At materia, ſeu actiones a Bulla noſtra prohibitæ in Miniſtros Sancti Offitij, indifferens eſt, & adaptari poteſt Iudicibus, ſicuti etiam alijs quibuſcumque, igitur etiam Iudices ligantur dicta conſtitutione.

Et hoc multo magis habet locum in caſu noſtro, in quo, ex vna parte verſamur in materia fidei, in qua dictio vniuerſalis, neque Reges, neq; Imperat. excludit, vti probaui in *tit. 9. §. 8. num. 26. ex alia tractat.* de dictione vniuerſali, qua ſub ſequuntur particulæ ampliatiuæ, ſiue priuatus, &c. Augentur vlterius prædicta, quia conſtitutio noſtra compræhendit Duces, Marchiones, ſeu alios quocunq; titulo Illuſtres, ergo multo magis compræhendet Iudices his inferiores, qui in odium S. Officij aliquas ex prohibitis actionibus commiſerint.

Et hinc eſt, quod Scortia in Selectas. Rom. Pontif. Conſtitutiones, ſuper hac conſtitutione noſtra Epit. 106. Theorem. 278. dixit, Bullam hanc Pij V. eſſe vniuerſalem, omneſque Laycos, & Eccleſiaſticos compræhendere, & *Bonacina de Cenſur. in ſpetie diſput. 2. quæſt. 2. puncto 13. numer. 5. verſ.* Ex quo ſequ. in indiuiduo dixit, ſub dicta Bulla compræhendi, etiam Iudices, Prætores, Gubernatores, &c. Et ideo prædictus Regens, vt ipſe atteſtatur, loco citato, petita à Summo Pontifice humili venia, fuit ab excommunicatione in forma Eccleſiæ conſueta abſolutus.

74 Et paulo poſt Benignus, & miſericors Deus potens de lapidibus ſuſcitare filios Abrahæ, ſecundum magnam charitatem ſuam, qua dilexit nos, vocauit vocatione ſua ſanctam eundem Regentem, ſupra ſeptuageſimum tertium annum Conſtitutum, ad Inſignem Religionem Clericorum Regularium Theatinorum, in qua per tres annos, maxima cum laude, humilitate, paupertate obedientia, ſubiectione, modeſtia, & cæteris alijs religioſis virtutibus vixit, adeoque orationi fuit toto illo tempore deditus, vt ſemper ſingulis noctibus ante matutinas vigilias hilariter aſſurgens, per integram horam profuſis ſemper lacrimis coram Auguſtiſs. Sacramento Altaris, orationi Mentali incumberet, prout hæc omnia narrat. *P. Molfeſ. ad Conſuetudines Neapolitanas, tom. 2. part. 2. quæſt. 2. a numer. 5. vſque ad finem.*

§. VIGESIMVS.

An minor ætas excuſet tranſgreſſiores noſtræ Conſtitutionis.

QVod ad quæſtionem noſtram attinet, licet magis communiter teneant, DD. in attrociſſimis minori non eſſe minuendam pœnam pro vt videre eſt, apud *Farinac. de pœnis Temperandis, qu. 92. num. 107. & Ruginell. pract. quæſt. capit. 34. numer. 46. qui omnes DD. ad hoc allegant.*

75 Attamen in pract. in caſu noſtro Minores 25. annis mitius puniri eiſque rigoroſiſſ. noſtræ Bullæ pęnas omnino minuendas arbitror, ſicut etiam in alijs atrociſſimis ſæpiſſimè vidi in facti contingentia mitius punitos minores, prout atteſtatur varios caſus referens, *Farinac. vbi ſupra numer. 108. & Menoch. de Arbitr. Iud. caſu 356. numer. 43.*

Et *Farinac. ibid. numer. 108.* addit, in caſibus, in quibus minoribus non minuendam pœnam dixerunt DD. nunquam ad pœnam ordinariam delicti contra eos veniendum, niſi duobus concurrentibus primum eſt, quod minor excedat annum 14. ſecundum eſt, vt id fiat conſulto principe.

Sic etiam, in Crimine Hæreſis minor 25. qui hæreſim abiurauerit, non eſt puniendus pœna ordinaria, quia puniretur ſi eſſet maior, vti docuerunt *Symanch. de Catholic. Inſtitut. titulo 29. numero 56. Zanard. in Summ. diuin. præceptorum, to. 2. in fine Tract. de pœnis minuendis cap. 6. verſ.* Quarto fallit, & *Pegna ad direct. part. 1. commen. 13.*

§. VIGESIMVS PRIMVS.

De alijs cauſis excuſantibus à pœnis noſtræ Conſtitutionis.

76 EX varijs cauſis excuſantur delinquentes, & contrauenientes Bullæ noſtræ, à pœnis eiuſdem ordinarijs.

Nam minui debet cum ex cauſa amoris mulierum, contrauentum fuit conſtitutioni noſtræ, dum modo abſit formalis contemptus Sācti Officij, & quod ex hac cauſa minuatur pœna ordinaria, regulare eſt in omni delicto, vti probauit late *Farinac. de pœnis temperandis quæſt.98.cauſa 13.num.77.& ſeq.& num.81.& 83.vbi de Crimine Sortilegij,& hæreſis.*

77 Minui etiam deberet pęna, vbi delinquens allegat ſe vulneraſſe Miniſtrum Sancti Officij, ex odio priuato, & odium priuatum non plene probat.

Sicuti etiam minuenda, eſſet vbi perterrefactio eſt tantummodo verbalis,nec de,re quæ poſſit cauſare metum cadentem in virum conſtantem.

Item ex omnibus cauſis, de quibus late *Farinac. tot. titul. de pœnis temperandis, & Zanardus in ſumma diuinorum præceptorum, tomo 2. in fine in ſimili tractatu, & ante eos Tiraquellus, in eodem tractatu de pœnis temperandis.*

Ad finem huius §.*quæri poteſt*, quid dicendum ſit de filio, qui Patrem exemit, e manibus, Birruariorum S. Officij.

In qua re, ego dicerem eum non eſſe mulctandum, pœnis noſtræ conſtitutionis, ſed bene alia extra ordinaria non tamen admodum graui,niſi aliud circunſtantiæ facti ſuaderent, ita dum talis caſus hic Crem. eueniſſet ſenſit *Reuerendiſs.D.Amid. tom.1. eius votorum manuſcript. Voto 18. vbi ad hoc allegauit deciſ. Excellentiſſimi Senatus noſtri Mediolani, apud Clar. in praxi quæſt.29. verſ.* Quæro etiam, cum enim quædam mulier è manibus Iuſtitiæ eripuiſſet virum capitaliter damnatum, ille Excellentiſs. ordo, mulierem illam, nec abſoluit, nec condemnauit,ſed decreuit eam non eſſe moleſtandam, donec aliter fuiſſet ordinatum.

§. VIGESIMVS SECVNDVS.

De Ignorantia Noſtræ Conſtitutionis.

78 LIcet Conſtitutio pœnalis regulariter ignorantes non liget. *capit. dixit Sarra, 32. quæſt.4. cap.2. in fin.extra de Conſtit.cum alijs latiſſ. cumulatis per Farin. in ſuis Fragm.crim.par.1.in verbo Bannimenta, num.28. & in verbo Conſtit.num.685.*

Attamen cum Conſtitutio eſt Papę,vel alterius Principis non recognoſcentis ſuperiorem, & vlterius eſt perpetua, tunc talis Conſtitutio ligat etiam ignorantes

79 ita *Comm.Canoniſtæ in cap.2. de conſt.vbi Boich. num.6. Anton.de Butrio, num.3. & alijs allegat.per Farin.locis citatis in verbo Bannimenta, num.42. & in verbo conſtitutio, num.696.*

80 Et poſtquam conſtitutiones ſunt publicatæ tunc ignorantia earum non præſumitur, nam quilibet, ſcire præſumitur, quod publicè ſcitur, vt dixit *Iaſ. conſ.83. num.2. vol.1. Farin.alios allegans in dicto verbo Bannimenta,nu.29.& in verbo conſtitutio, num.687.*

81 Et quamuis *Crauett. conſ.193. num.8. & Surd. deciſ. Mantuana 221. numer.14.* dixerint, quod hæc ſcientia præſumpta non ſufficit ad imponendam pęnam corporalem.

Attamen *Farinac. in dicto verbo Bannimenta, nu.30.* ait in practica ſe vidiſſe plures in pęnam corporalem condemnari ex ſola hac præſumpta ſcientia, ac proinde dicit poſt publicationem conſtitutionis in locis ſolitis inanem eſſe allegationem Ignorantiæ.

82 Propter probabilem, tamen ignorantiam, quæ fortaſſe cadere poſſet in aliquo ruſtico, vel idiota exiſtimarem minui poſſe pœnam ordinariam huius noſtræ conſtitutionis arbitrio tamen Eminentiſſimorum, & Reuerendiſſimorum Card.Supremorum Inquiſitorum

83 Ad quos ſemper recurrendum admoneo cum agitur de imponendis, pœnis noſtræ Conſtitutionis, vt animaduertit *P.Zanardus in ſumm. diuinor. præceptorum tomo 1. capit.5. de Fide, verſicul.* Tertium genus defendentium.

Hodie vero, ad hæc euitanda reis ſolet in expeditione intimari Bulla noſtra, & eis bene declarari illius tenor, ne poſtea ſe poſſint illius ignorantia tueri.

84 Imo cum timor eſt, ne offendant denunciatores, teſtes &c. poſſunt huiuſmodi rei in expeditione poſt Bullam intimatam, cogi ad fide iubendum in ea maiori ſumma, qua poſſunt de non offendendis teſtibus, Accuſatoribus, vel denunciatoribus, vt ex pluribus Votis manuſcriptis Reuerendiſs.D.Marci Ant.Amidani ſic noſtro S,Officio practicatum fuiſſe conſtat.

§. VIGESIMVS TERTIVS.

An rei Noſtræ Conſtitutionis torqueantur, & abiurent.

85 QVoad Torturam exiſtimo breuiter, Reis noſtris poſſe dari cum negant ſe teſtes, & accuſatores & cæt. offendiſſe, & tamen contra eos extant inditia ſufficientia ad torturam, & hoc eſt clarum, nec habet difficultatem.

An autem eis ſit danda tortura ſuper intentione, dicendum eſt tunc in caſu noſtro locum eſſe torturæ ſuper intentione, cum Rei noſtri ſunt ſuſpecti de hæreſi quod quando accidere poſſit infra videbimus.

De tortura autem ſuper complicibus, me remitto ad dicta late in *titul. de Inditijs, & tortura in tertia parte, operis.*

86 Quo ad abiurationem autem aduertendum, quod ea in Bulla noſtra, nec verbum quidem ideo in practica tales Rei in Conſtitutionem noſtram incidentes, regulariter non debent abiurare.

An autem eis indicenda ſit in aliquo caſu abiuratio ab illa pendet quæſt. an ſilicet tales rei in crimina prohibita á Conſtitutione noſtra incidentes, ſint de hæreſi ſuſpecti, & quomodo, & in qua re.

Eymericus in Directorio p.2. qu.54. nu.1. ait lacerantes proceſſus Inquiſitionis, & vulnerantes teſtes in cauſa fidei,pro eo, quod teſtificati ſunt, directe S.Officium impedire, *& num.2.* addit, quod hi licet ſint multum culpabiles, attamen non eſſe Hæreticos iudicandos, *qu.56. num.2. verſ.* Secundus caſus eſt eadem par.2. hoſce eſſe ſuſpectos de hæreſi vehementer.

Probat id Eymericus ibi primo quia,qui impedit Officium Inquiſitionis excommunicatus eſt, & elapſo anno fit ſuſpectus violenter *capit. vt Inquiſitionis §. fin. de hæretic. in 6.* ergo prius vehementer ſuſpectus erit, quoniam præſumptio violenta non conſurgit immediate ex leui, quamuis ab ea poſſit incipere, ſed ex vehementi.

Secundo, hoc idem probat ex quodam reſcripto Vrbani Papæ Incip. præcunctis noſtræ mentis, Impreſſo in *Direct.2.par. fol. mihi 129.* In quo Papa ait poſſe animaduerti in impeditores, veluti in fautores hæreticorum, & defenſores, at hi ſunt ſuſpecti de hæreſi vehementer, igitur.

Pegna autem in comm.dict. quæſt.56. verſic. & quanquam licet aſſerat ſententiam Eymerici in terminis iuris eſſe veriſſimam (prout re vera eſt) ait tamen ad iudicandum, an tales impeditores ſint ſuſpecti de hæreſi, nec ne, diligenter eſſe conſiderandam qualitatem perſonarum, cauſam qua ad impediendum moti fuerunt, &c. nam poteſt inquit eſſe quod tales incidentes in Bullam noſtram ſint ruſtici, & idiotæ, vt communit. accidere ſolet, & in his neſcio quomodo poſſit cadere ſuſpitio hæreſis, vel poteſt eſſe quod non ſit idiota, ſed ratio affinitatis cum reo eos mouerit ad ſic delinquendum &c. & *Pegnam ibi ſequitur Farinac. de hæreſi, qu.* 182. *nu.*70. *qui alios allegat.*

Et in caſu, quo ſint huiuſmodi impeditores ſuſpecti, poſſunt torqueri ſuper cauſa, qua moti ſunt ad S. Officium impediendum, vti dixit *Pegna in director. par.*2. *qu.*54.*to.*79.*ſub litera C.* vbi etiam de forma abiurationis, quam talis impeditor S.Officij deberet faceret; & *Farinac.de hæreſi dict.qu.*182.*nu.*85.*qui alios allegat.*

Omnes tamen rei in noſtram conſtitutionem incidentes ob crimina in eo prohibita perpetrata poſt lectam eis publicè, ad aliorum exemplum ſententiam abſolui debent ab excomunicatione lata in noſtra Bulla quam incurrere eos clariſſime patet, tum ex ſupradictis, tum ex *Barboſa de Officio, & poteſtate Epiſcopi, parte tertia, allegat.*50.*nvm.*121.

Ratio autem quare in S.Offitio rei noſtri non ſoleant regulariter abiurare, ſumitur ex Doctrina *Bonif. Vitalini in Clem.*1.*numer.*160. *de Hæret. & Cardin. Zabar. ibid. in* §. *Verum il ſecundo num.*7. *verſic.*4. Quæro, vbi dixerunt quod Impedientes Officium Sanctæ Inquiſitionis, tunc redduntur ſuſpecti de hæreſi, cum id faciunt gratia hæreſis, ſecus autem ſi prætio, aut amore carnali, nam tunc contra eos non poteſt procedi vti ſuſpectos de hæreſi, ſed vti conturbantes iuriſdictionem Sancti Officij, & Doctrinam hanc, quæ veriſſima eſt ſequuti fuerunt *Farinac. de Hæreſi, quæſt.*182. *num.* 87. & *Leonardus Duardus, ad Bullam Cœnæ Domini, lib.*2. *Can.*1. *quæſt.*33.*numer.*28. & *ſeq.* In hiſce autem noſtris Catholicis regionibus, non præſumit Sanctum Officium regulariter reos noſtræ conſtitutionis impedimentum præſtare Sancto Officio. Intuitu hæreſis,& in fidei odium, ſed potius ex affectu carnali, ſeu ex alia cauſa, & ideo reis huiuſmodi non ſolet S. Officium regulariter abiurationem iniungere, vt patet ex ſententijs, quæ in hac materia publicè leguntur.

§. VIGESIMVS QVARTVS.

De Pœnis horum reorum.

POenæ reorum manifeſte conſtat ex Bulla noſtra, bene verum eſt, quod cum rigoroſiſſima ſit, Eminentiſs.illi PP.Supremi Inquiſitores, ad quos caſus horum reorum ſemper referri debent, illius rigorem in omnibus caſibus non ſeruant, æquitatem potius ſequentes, quam iuris rigorem.

Et ita *Farinac. de hæreſi, quæſt.*188. *numer.*73. atteſtatur, quendam carceratum in S.Officio, qui præparata fuga vulnerauerat ad mortem cuſtodem carcerum fuiſſe ſuſpenſum, pro vt, & hic Cremonæ, quidam Hebræus de anno 1614. fuit ſuſpenſus, ex eo quod occiderat quendam Hebr.qui contra eum in S.Officio depoſuerat, vt pluries mihi atteſtatus fuit, Reuerendiſs. D.Io.Baptiſta Stanga Abbat. S.Anton. qui Conſultoris munus in noſtro Sancto Officio per quadraginta annos exercuit.

Sic etiam quando vulnus non eſt lætale, ſed leue vitales ſic offendentes aliquando damnari ad triremes perpetuos, vel ſaltem decennales, prout ita hic Cremonæ fuit executum in perſonā vnius, qui baculo percuſſerat quedam teſtem qui in S. Officio depoſuerat contra eius fratrem, publice illi lecta ſententia in aula magna Epiſcopatus Cremonæ, me ibi præſente, exiſtente ibi Epiſcopo Illuſtriſs.Io. Baptiſta Briuio, & Reuerendiſs.P.Thom.à Tabia Inquiſitore.

Sic etiam perterrefacientes teſtes, (non tamen ſequuto effectu) aliquando dimiſſi fuerunt cum graui abiurgatione, & intimatione Bullæ noſtræ, vti ſeruatum fuiſſe in caſu ſuo, atteſtatur *Monald. conſ.*66. *numer.* . *in fin. vol.*2.

Aduerte tamen benigne lector, quod ex his exemplis non licebit Inquiſitoribus, nec miniſtris S. Officij formare ſibi regulam generalem, quod ſz. perterrefacientes puniri debent, vt ſupra, & pariter vulnerantes, nam hoc arbitrium in materia huius Bullæ noſtræ, non eſt Inquiſitorum, nec ordinariorum, ſed Eminentiſs. D. D. Card. Supremorum Inquiſitorum, ad quos ſpectat declarare, an Rei noſtri inciderint in pœnas noſtræ conſtitutionis, nec ne, & ad quos ob id conſulo quod huiuſmodi cauſæ ſemper referantur.

Ad finem huius §. nolo omittere pulcherrimum caſum de quo Reuerendiſs.D.Marc.Anton.Amid. tom.1. eius votorum caſu 2.qui hic Crem.accidit, vſque de anno 1592.de quodam, qui omnes teſtes contra eum in S. Officio examinatos accuſauerat, & carcerari fecerat per Iudicem ſæcularem ob varia delicta, & damna ab eis,& eorum animalibus in eius prædijs illata.

Circa quem caſum votum D.Amidani, & vt ipſe ibi atteſtatur maioris partis noſtræ Congregationis Cremonæ fuit, quod, licet illa accuſatio non poſſit dici formaliter perterrefactio, de qua in Bulla noſtra, per *text. in l.accuſationis, C.* de his quæ vi, metus ve cauſa fiunt, tamen quia viſa fuit calumnioſa, & doloſa, Reus ille teneretur expenſis ſuis liberare teſtes carceratos,& ſoluere omnes expenſas liberatis a Carcere.

§. VIGESIMVS QVINTVS.

Quomodo ſe debeat gerere Confeſſarius cum Reis noſtræ Conſtitutionis.

90 IN primis animaduertere debet Confeſſarius an pœnitens Reus noſtræ Conſtitutionis, faueret hæretico, & quem animum habuerit, iuxta tradita ſupra in tit.4. de fautoribus, nam tunc eſſet excomunicatus excomunicatio Bullæ Cœnæ Domini, in primo Can. *Filiuc. qu. moralium, tract.*15.*cap.*6.*qu.*10. *verſ.* quia vero.

91 Si vero, Rei huiuſmodi non habuerint animum fauendi hæreſi, neque directe, neque indirecte, ſed in Bullam noſtram inciderint ex paſſione, amicitiæ, &c. tunc certum eſt eos incidere in excomunicationem memoratæ, Conſtitutionis, Si de protegendis.

92 Dubium tamen eſt, an dicta excomunicatio ſit reſeruata.

In qua re, communis opinio eſt eam nemini eſſe reſeruatam, ob idque a quocumque Confeſſario approbato poſſe tolli, ita poſt *Nauar. & Viual. tenuit Filiuc. quæſt.moral.tract.*14.*cap.*6.*quæſito* 7.*num.*92.& *Bonacina, de cenſuris in ſpetie, diſp.*2.*qu.*2.*puncto* 13.*num.*6. in eoque fundatur hæc ſententia quod de reſeruatione dictæ Cenſuræ non conſtat.

Hæc tamen opinio, apud me eſt valde dubia, & ſi eſſet Confeſſarius non apponerem manum abſolutioni pœnitentis ab hac Cenſura.

Non enim probabile eſt Sanctiſs. Pontific. tot pœnas conſtituiſſe in Reos dictæ Conſtitutionis, & Excomun. in eos latam nemini reſeruaſſe, vt à quocumque confeſſario poſſet tolli. Et in praxi Inquiſitores in expeditione horum reorum abſoluunt eos ab hac cenſura,

cum cauſas eorum expediunt; & hinc eſt, quod *Sairus de cenſuris, lib. 3. cap. 31. nu. 7. & Scortia in Select. Conſtitutiones Epith. 106. Theorem. 278. verſ.* pœnæ prædictorum, voluerunt excomunicatio, dictæ Bullæ, eſſe reſeruatam Summo Pontifici.

93 Notare etiam debet confeſſarius, quod excomunicatio huius Bullæ incurritur à conſulente, etiam nullo effectu ſequuto, ita colligitur ex verbis illis Bullæ, ibi licet nemo occiſus, &c, & in indiuiduo notauit *Bonacina, dicto puncto 13. numer. 4.* hoc tamen intelligendum eſt, iuxta ſupra dicta in qu. de mandante.

94 Similiter dubitare poſſet confeſſarius, quomodo ſe gerere debeat, cum Reo noſtræ Conſtitutionis, qui incidit in pœnam confiſcationis omnium bonorum, an ſilicet hanc pœnam debeat in conſcientia pati Reus, etiam ante ſententiam, ſtantibus verbis Bullæ, circa quam Rem mihi ſemper placuit Sententia, *Vaſquez in prima ſecundæ D. Thom. tom. 2. diſp. 170. cap. 3.* qui voluit reum in conſcientia non teneri ſubire pœnam illam confiſcationis bonorum, & hanc eandem ſententiam *latiſſ. defendit, Mol. vid. de Iuſtitia, & iure, tractat. 2. diſput. 95. per totum,* vbi de confiſcatione bonorum hæretici.

TITVLVS DECIMVSQVARTVS.

De Iudæis, & alijs Infidelibus.

SVMMARIVM.

1 *Iudæi infames ſunt, & cur à Regibus noſtris Potentiſſimis expulſis.*
2 *Iudæi an ſint hæretici, & qualiter, ſeq.*
4 *Inquiſitores iuriſdictionem non habent in Iudæos niſi in caſibus expreſſis à iure.*
5 *Iudæi in delictis Secularibus ſubduntur iudicibus Laycis, quid in delictis ſpiritualibus, vel mixtis, & ſeq.*
8 *Surd. conſ. 497. num. 8. arbitratur in crimine Iudæi rem habentis cum Chriſtiana eſſe incompetentem.*
9 *Rationes Surdi, & num. 10.*
11 *Contrarium ſenſit Marius Muta ad capit. Regni Siciliæ, vbi reprobat Surdum loco citato.*
12 *Papa licet non ſit Paſtor Iudæorum, ipſi tamen ſunt ſub pedibus eius, & ſub eius Dominio, & poteſtate.*
13 *Inquiſitores quomodo poſſint procedere in hac cauſa, vbi deciſio Sac. Congreg. in hac materia.*
14 *An Inquiſitores aliquando iudicent iudæos, vbi reicitur Symancha, num. 15.*
16 *Primus caſus Bullæ Gregor. XIII. concordat cum Iure communi, & 17. vbi reprobantur Conrad. & Vaſq.*
18 *Iudæi ad Saracenos tranſeuntes, an ſubſit Inquiſitoribus.*
19 *Secundus caſus Bullæ, quod olim controuertebatur; numer. 20.*
21 *Tertius caſus Bullæ.*
22 *Quartus caſus Bullæ.*
23 *Quis ſit Iudex Iudæi Blaſphæmi.*
28 *Iudæi ſub ſunt Inquiſitori, ſi delinquunt contra fidem noſtram.*
25 *Quintus caſus Bullæ.*
26 *Sextus caſus Bullæ.*
27 *Septimus caſus Bullæ.*
28 *Octauus caſus Bullæ.*
29 *De duplici Talmud.*
30 *Nonus caſus Bullæ.*
31 *Principes ſæculares in eo non poſſunt diſpenſare, & ſeq.*
35 *Iudæi Imagines Comſpurcantes, an ſubdantur Inquiſitoribus.*
36 *Quid de Iudæis ab eorum Biblijs abradentibus verba quæ Chriſto poſſunt conuenire.*
37 *De Iudæi facientibus ſibi accendi ignem in die Sabbati Chriſtianis.*
38 *Iuriſdictio Inquiſitoribus conceſſa in dicta Conſtituti[one] Greg. XIII. an intelligatur priuatiue, quo ad La[i]cos, num. 39.*
40 *Qualiter Iudæi torqueantur, & abiurent, & ſeque[n]tibus.*
44 *Quibus pœnis Iudæi puniantur, & an poſſint ab Inqu[i]ſitoribus ſine Epiſcopis puniri.*
45 *Paruuli Iudæorum an inuitis parentibus poſſint Bap[ti]zari, vbi caſus deciſus in Congregatione S. Officij Ciu[i]tatis Regienſis.*
46 *Communio cum Iudæis impertinentibus ad Religione[m] eſt illicita, & quid impertinentibus ad alias res, & ſe[q.] vbi pulcherrimus caſus deciſus in Ciuitate Regij.*
48 *Fidelis communicans cum Iudæo ſi errorem habet in i[n]tellectu eſt excomunicatus excomunicatione Bullæ C[œ]n[a]e, vbi, quid ſi peccauit ex contemptu.*
49 *De peragendis à Confeſſario circa hoſte comunican[tibus] Iudæis.*
50 *DD. in hac materia videndi.*

De Iudæis tractaturi, ea ſolum examinabimus, quæ a[d] Tribunal S. Officij ſpectare videbuntur, reliqua non n[iſi] illorum occaſione breuiſſime attingentes.

Solummodo antequam horum Iudæorum materiam pertractemus notandum eſt, quod in toto Orbe terr[a]rum non reperitur gens indignior infamior, & abom[i]nabilior, quam gens Iudæorum, vt latè probauit *[Bo]uadill. videndus in ſua politica lib. 1. capit. 4. del [Corregidor]... Corregidor, & Caſtill. deciſ. Regn. Sicil. 107. numer. [...] & ſeq.* Ob idque iuſtiſſime fuit à Catholicis, & Pote[n]tiſs. Regibus noſtris, ab omnibus Regnis ſuis expulſ[i], iuxta ea, quæ tradiderunt D. D. in 2. 2. in materia de fide, ſed præſertim *Gamacheus doctor Sorbonic[us] quæſt. 10. de fidelitate, cap. 31. concluſ. 2.* cauſas aute[m] expulſionis prædictæ, & eius modum narant longa [hiſto]riæ, *Pegna videndus in ſuo manuſcripto, tractato de tem[poris] gratiæ, cap. 23. Paſchal. de Patr. poteſt. par. 1. cap. 7. n[u]mer. 25. & ſeq. & Magiſter Gil. Gonzal. de Auila in [ſuo] libro inſcripto Teatro de las grandezas de la Villa de M[a]drid, lib. 1. fol. mihi 89. in Rubr. Expulſion de los m[ori]ſcos anno* 1610. An autem per hanc expulſione[m] Iudæi taliter effecti ſint hoſtes diffidati Regiæ Co[ro]næ, vt bona eorum vti bona hoſtium poſſint capi, [&] deprædari videndus eſt, *Caſtill. o. deciſ. 107. per tot. to[m.] 2. & Molphes, qui in caſu ſuper quo emanauit dicta de[ci]ſio conſuluit, conſil. ſuo 17. poſt ſecundum volum. ad Co[n]ſuetud. Neapolit.*

§. PRIMVS.

An Iudæi ſint Hæretici.

1 Antequam ad ſolutionem quæſt. propoſitæ acc[e]damus ſupponendum eſt Iudæos eſſe extra E[c]cleſiam Dei, patet hoc loco illo *Pauli 1. ad Corinth. ca[p.] 5.* quid enim mihi de his, qui fori ſunt iudicare, & hoc eſt *text. in cap. gaudemus, de diuort. & in cap. mul[ta] 2. qu. 1. latiſſimeque hoc probarunt Cardin. Bellarm. lib. [...] cap. 4. controuerſ. general. 3. tomo, & Ricciullus de pe[r]ſonis extra Eccleſiæ gremium exiſtentibus lib. 2. cap. 1. [per] tot.* vbi alijs allegantur, hoc ſuppoſito breuiter.

2 Dicendum, Iudæos, & ſi contra fidem ſentiant, at[ta]men non eſſe Hæreticos, ratio huiuſce concluſio[nis] eſt, quia vt quis hæreticus dicatur, requiritur, qu[od] ſit Baptizatus, vti latiſſime probaui, in titul. de hæ[re]ſi, & Hæreticis, nec poteſt dici ab Eccleſia Dei diuiſ[us] qui

qui numquam in ea fuit; vti dicebat *Royas Sing. fidei 37. num.5.*

Concluſionem noſtram docuerunt, *Royas, vbi ſup. & in tract. de hæret. par.2. num.471. Albertin. in rubr. de hæret. in 6. qu.6. num.12. Farin. qui alios plurimos allegat de hæreſi, qu.188. nu.128. & in ſuis Frag. crimin. in verbo Iudæus, nu.655. par.2. Leonardus Duardus ad Bullam Cœnæ Dom. lib.2. Can.1. qu.21. per tot.*

3 Licet autem vere, & proprie Iudæi Hæretici non ſint, attamen negari non poteſt, quin ſaltem improprie, & large vocari poſſint Hæretici, ita *Io. Andr. in capitulo firmiſſime, de Hæreticis, numer.3. Lopez. in allegat. hæreticalibus impræſſis poſt repetit. ad caput per veſtras, extra. de donat. Int. Vir. & Vxorem, §. poſt medium, verſiculo,* & hinc eſt *Farinac. dicta quæſt.178. numer.130. qui alios citat. & Leonard. Duardus, loco citat. numer.5.*

4 Hinc eſt quod Inquiſitores hæreticæ prauitatis nullam habent iuriſdictionem in Iudæos, ex eo tantum quod Iudæi ſunt, cum vt ſic, non ſint vere Hæretici, pulcherrimum ad hoc eſt, *conſ. Bald.315. & conſ.316. vol.1. Roueſcal. in addit. & Bald. ſequutus fuit Decian. in ſuis tract. crimin. lib.5. cap.14. nu.2. & Farin. in Frag. crimin. par.2. in verbo Iudæus num.655.* an autem in aliquibus caſibus Iudæi Inquiſitorum foro ſubdantur, infra videbimus.

§. SECVNDVS.

An Iudæi in delictis ſubdantur Iuriſdictioni Iudicis Layci, vel Eccleſiaſtici.

5 IN hac re quo ad delicta mere ſecularia, qualia ſunt homicidia, furta &c. clariſſimum eſt, quod Iudæi puniuntur, & ſubſunt Iuriſdictioni Iudicis Layci, ita *Marquard. de Iudæis, par.2. cap.9. qu.4. verſ.* in criminib. vero *Farin. in Fragm. Crimin. in verbo Iudæus, par.2. numer.663. Ricciull. de iure perſon. extr. Eccleſiæ grem. exiſt. lib.2. cap.52. num.5. poſt Decian. in tract. crim. lib.5. cap.14. num.2. in fin.*

6 Difficultas eſt quid ſit dicendum, in cauſis mere ſpiritualibus, vel mixtis, in qua re.

Quidam Doctor *de Valentia conſil.119. inter conſilia Socini Senior. volum.5. cui conſ. etiam ipſe Socinus ſe ſubſcripſit Clar. in §. Blaſph. numer. . & §. fin. quæſt.35. numer.25. Alex. conſil.99. volum.6. Anania in Rubr. de Iudæis, numer.9. Marta. de iuriſd. par.2. cap.13. numer.14. & cap.16. numer.20.* voluerunt in delictis mere Eccleſiaſticis, vel mixtis ſolos ſæculares Iudices eſſe competentes.

Mouentur omnes ex illo loco Pauli, Quid enim mihi de ijs, qui foris ſunt iudicare.

Secundo mouentur per *text. in cap. In nonnullis extr. de Iudæis,* vbi Papa mandat quod ſi Iudæi prorumpant in contumeliam Creatoris, puniantur Iudices, & Principes ſæculares.

Sed *Bald. in conſ.315. & conſ.316. cui conſ. ſe ſubſcripſerunt Io. de Lignano, & quinque alij Canoniſtæ Senatus Pedemont. apud Theſaur. deciſ.241. num.7. verſic.* fuit opinio aliorum *Marquard. de Iudæis, par.2. cap.9. per tot. Decian. in tractat. crimin. lib.5. cap.14. numer. 2. Burſat. conſ.90. numer.1, & ſequent. volum.1. Pegn. ad director. par.2. conſil.71. Cardin. Tuſcus in verbo Iudæus concluſ.372. numer.7. & ſequent. Farinac. in Frag. crimin. par.2. in verbo Iudæus numer.663. & Ricciull. de Iure perſonarum extra Eccleſiæ gremium exiſtentium, lib.2. cap.52. numer.6.* Quibus non obſtantibus, generaliter docuerunt in criminibus mere Eccleſiaſticis,
7 ſolos Eccleſiaſticos iudices eſſe competentes, in mixtis vero poſſe vtroſque, & Eccleſiaſticos, & Laycos cognoſcere, ita tamen, vt inter eos ſit locus præuentioni, *Farinac. vbi ſupra.*

Probat traditionem hanc D.D. text. in cap. Poſt miſerabilem de vſuris, ibi iudæos ad remittendas Chriſtianis vſuras, per Principes, & poteſtates compelli præcipimus, *cap. autem in his §. ſecundum, de Verborum ſignif. cap. quod præcipitur 14. quæſt.2. capit.1. de Offic. Deleg.* ex quibus clare colligitur, verbum præcipimus importare iuriſdictionem, ſicuti etiam importat neceſſitatem præciſam, *ad not. per D.D. in Rubr. Cod. de Mandat. princip.* Quod idem etiam probatur non obſcure, in cap. poſtulaſti de Iudæis, vbi in crimine mixto Laycus poteſt compelli per Eccleſiaſticum, vt procedat contra Iudæum, neque obſtant oppoſita nam.

Ad primum reſpondetur quod locus ille Pauli intelligi debet, de excomunicatione, & alijs pœnis ſpiritualibus, vti ita illum intelligi *P. Cornel. à Lapidem dicto loco, verſ.12. ita etiam Royas de hæretic. par.1. num.563.* vbi quod aliud dicendum eſt, quo ad pęnas corporales, & pecuniarias.

Ad ſecundum ex *text. in dict. cap. in nonnullis pluribus modis reſpondetur per Eymer. in direct. par.2. quæſt. 46. numer.8. quem vide, Abb. vero addit in cap. poſtulaſti, numer.4. verſ.* & ad iſtum text. puto reſpondendum quod cum Papa præcipit Domino temporali, vt Iudæum puniat, hoc facit, quia non ita de facili Eccleſiaſt. poteſt iudæos compellere, ſicuti poteſt iudex Laycus, & ideo Papa id facere intelligitur ad faciliorem executionem iuſtitiæ non per hoc tamen tollitur, quin Papa iuriſdictionem habeat in ipſos, maximeque hoc colligitur ex verbis, canonum ponderatis à *Ricciullo, vbi ſupra, num.8. & ſeq.*

§. TERTIVS.

De Iudice competente Iudæi rem habentis cum Chriſtiana.

8 S*Vrdus in conſil.497. num.8. & ſequ.* pertractat hanc pulcherrimam quæſt. an Eccl. iudex, ſit competens in cauſa iudæi committentis ſimplicem fornicationem cum Chriſtiana, & ibi ipſe concludit negatiue, ſe tamen remittit in hoc cum maxima humilitate determi-
9 nationi S.M.E. Mouetur *Surdus nu.9. ex eo quod Iudæi*
10 *non ligantur Sac. Canonibus. Secundo mouetur nu.12.* ex eo quod in ſimplici fornicatione nullus poteſt conſiderari in iudæo contemptus fidei noſtræ.

11 Verum contra Surdum inſurrexit doctiſſ. & religioſiſs. I.C. Siculus de noſtra iur. prud. optimè meritus D. Marius Muta, & de decreto impugnando totum illud conſilium tenet in caſu noſtro etiam Eccleſiaſticum eſſe iudicem competentem huiuſmodi iudæi, vbi iudicem Laycum in cognitione huiuſce criminis præuenerit, quod idem generaliter dixit in omnibus alijs criminibus mixti fori, ita *enim tenuit in ſuis comment. ad cap. Regis Sicil. volum.2. cap.68. Reg. Federici, num.15. verſ.* Difficultas eſt.

Probat autem *Muta hanc ſententiam ſuam, ad cap.111. eiuſdem Regis, num.18.* ex eo quod in Eccleſia Romana, & in Summ. Pont. adeſt poteſtas ſuper oues, boues, & vniuerſa pecora Campi *ex pſal.8. vbi Gloſ.* ait, quod omnia dixit, quia nec terreſtia, nec cœleſtia dimiſit, per Oues intelliguntur Chriſtiani, per beſtias, & vniuerſa pecora Campi, alij infideles, qui quamuis non ſubſint
12 Roman. Pontifici quoad paſtum, quoniam non eſt eorum Paſtor, ſunt tamen pedibus eius ſubiecti quoad dominium, & poteſtatem, quæ ibi latè exornat Muta videndus. Si ergo ſunt ſub Iuriſdictione Summ. Pontif. vtique poterit eos punire, & ita *in dicto cap.68. num.12.*

atteſtatur in Curia Archiepiſcopali Panormi ſæpè fuiſſe punitos ſimiles Iudæos huiuſce criminis accuſatos, & ex his reſpondet Muta ad rationes Surdi, quod data iuriſdictione concedenda eſt facultas Iuſdicendi, quæ eſt effectibus Iuriſdictionis, vt dixit idem *Surd.conſ.152 numer.22.& ſeq.*

13 Sed quidquid ſit de hac ratione Mutæ, quam non latè, examinauimus in prima parte huius operis tit.primo de Summ. Pontif. certum eſt, quod ad materiam noſtram ſpectat, quod ſi ex probabilibus circumſtantijs colligi poſſe Iudæum cum Chriſtiana fornicationē ſimplicem habuiſſe, vel in contemptum Religionis, vel vt Synagogam Superiorem eſſe oſtenderet Eccleſiæ, ſine dubio Inquiſitores Hæreticæ prauitatis contra eos procederent, ſicuti procedunt in omnibus caſibus in quibus noſtram Religionem quoquo modo contemnere præſumunt, vt infra videbimus in Bull. Greg.XIII. Et poſt hæc ſcripta vidi *D.Io.Baptiſtam Ciarlinum in ſuis controuerſijs forenſium iuditiorum, c.42.nu.50. & plur.ſeq.* vbi latiſſimè firmauit Iudicem Eccleſiaſticum etiam competentem in materia Iudæi ſe commiſcentis cum Chriſtiana, & id melioribus rationibus probat, quam fecerit *Muta vbi ſupra*, & reſpondet omnibus rationibus, *Surd. in allegato conſ.497.* licet eum non alleget, additque non ſolum ita in Curijs Eccleſiaſticis practicari, ſed etiam ſic fuiſſe deciſum à Sac. Congr. S.Officij de Vrbe literis peculiaribus datis ab Eminent. D.Card.Meilino, æternæ memoriæ, ad Inquiſitorem Regij ſub die 11. Iunij 1621. Quibus mandauit ei ne nomine S. Officij procederet contra huiuſmodi Iudeos carnaliter Chriſtianas cognoſcentes, ſed eas relinqueret Ordinarijs locorum puniendos prout ita etiam practicaſſe Epiſc. Pariſienſem qui grauiter puniuit quemdã Iudæũ, qui filios ex Chriſtiana ſuſceptat, teſtis eſt *Boer.dec.316.n.5.verſ.* Et ita.

Ego tamen literas Sac. Congreg. de quibus ſupra intelligo, vt procedant dummodo in dicto coitu adſit aliquis contemptus noſtræ Religionis ex coniecturis probabilibus præſumptus, quia tunc ſine dubio Inquiſitores poſſent contra huiuſmodi Iudæos procedere, vt ſupra dixi.

§. QVARTVS.

An Inquiſitores de Iure in aliquibus caſibus poſſint Iudæos punire.

14 Dicendum breuiter eſt, ſæcluſis Pontificijs Conſtitutionibus, & ſolo Iure Canonico communi attento, Inquiſitores in multis caſibus poſſe Iudæos, & Saracenos punire, hoſce autem caſus infra videbimus, concluſionem noſtram expreſſe docuerunt, *Eymeric. latiſs.in direct.Inquiſit. par.2. qu.46. per totam Locatus, Auctor Repertorij Inquiſit. Comenſis in Lucerna Inquiſ. omnes, in verbo Iudæus, Pegn. in comm. dictæ quæſt.46. Royas, de Hæret.parte prima, num.552.& ſequ.Farinac. Fragm. in verbo Iudæus parte ſecunda num. 657. & ſeq. Decian.dicto cap.14.nu.2. Azeued. ad Regias Hyſpaniæ Conſtit.lib.8.tit.tertio, lege prima, num.20. & ſequent.& num.23.* vbi quod licet Inquiſitor non poſſit Iudæis pœnas ſpirituales, & pœnitentiales imponere, ſicuti Chriſtianis, poteſt tamen priuare eos comercio Chriſtianorum, præcipiendos Chriſtianis ne cum Iudæis tractent, & eos carcere, pœnis pecuniarijs, & publicis verberibus, & ſimilibus pœnis coercere.

15 Ex quibus patet perperam loquutos *Syman.de Cath. inſtit.titul.35.de Iudæis, num.11. & Soc. Sen. conſ.119. num.18. volum.4.* vbi concludunt Inquiſitores non poſſe procedere contra Iudæum, qui aduerſus Chriſtianum dixerat, (la voſtra Fede, è Fede da pazzi) *& Anchar. in conſ.15.* vbi conſuluit, quod Iudex ſæcularis debet Iudæum punire, qui proiecit immunditias ſuper Cru[cem], quæ in Lytanijs deferebatur, ſed hæc melius inf[ra] declarabitur quæſtio.

§. QVINTVS.

De Bulla Gregorij XIII. Antiqua Iudæorum.

Ad difficultates haſce ſedandas, emanauit à Sa[n]ctiſs. D.N. Gregor. Papa XIII. Conſtitutio, qu[æ] Incipit, antiqua Iudæorum improbitas, vbi Papa d[e]clarat caſus particulares, in quibus Inquiſitores poſſu[nt] contra Iudæos procedere, eam nos breuiter explic[a]bimus in ſequent. §.

§. SEXTVS.

De Primo caſu Bullæ noſtræ.

Primus caſus, in quo Inquiſitores libere proceder[e] poſſunt contra Iudæos, in Bulla noſtra, hiſce ve[r]bis explicatur.

Si quis Iudæus, aut infidelis, ex ijs quæ circa fidem cu[m] illis nobis ſunt communia veluti Deum vnum, & æte[r]num, omnipotentem, Creatorem, omnium Viſibilium, [&] inuiſibilium, & ſimilia non eſſe aſſeruerit, prædicauer[it], vel priuatim alicui inſinuauerit.

16 Caſus hic noſter concordat cum iure communi, i[ta] namque ante Bullam prædictam tenuerunt *Direct.I[n]quiſit.par.2.qu.46. num.4. Zanch.addition. ad caput.* [...] *in verbo, delinquunt circa fidem eorum. Locutus in I[u]diciali Inquiſit.verbo Inuocare, numer.2. verſ.* Quæda[m] alia ſunt, *Decian.in ſuis Tract. Crim.lib.5. cap.14. nu[m.] 2. verſ.* & inſuper notandum *Marquard. de Iudæis, pa[r.] 2.cap.9.nu.2. Burſatt.conſ.90. num.1. vol.1.* & poſt Bu[l]lam Gregor.XIII. de eaque mentionem facientes, *Pe[gn.] in com.d.quæſt.46. Zanard.in Sum. Diuinor. præcept.pa[r.] 1.cap.4. verſ.* Vltimo ſubijciuntur, *Azorius in Sum[.] tom.1. lib.8.cap.22.quæſt.12. Io.Franc.Leon. in Theſa[uro] fori Eccleſiaſtici par.3.cap.35.nu.... & Farin.qui al[ios] allegat de hæreſi, qu.178.nu.146. & in ſuis Fragm. Cri[m.] par.2. in verbo Iudæus num.659. latiſſ. Souſæ in Affor[iſm.] Inquiſit.lib.1.cap.37.num.17. qui alios allegat.*

Rationem huiuſce rei aſſignant *Eymer. & Locat. lo[cis] citatis*, nam in ijs in quibus nobiſcum conueniunt a Chriſtianis non diſtinguuntur, & in his, nec Iudæi ſun[t], nec pro hæreticis habentur, vnde ea impugnando d[i]cuntur directè fidem Chriſtianam impugnare.

17 Contra tamen hanc concluſionem ſenſerunt *Conra[d.] lib.4.de hæret.cap.2. & Fernandus Vaſquez Contr.Illu[ſt.] lib.1.cap.24.* quorum ſententiam contra communem opinionem eſſe, & nulla niti ratione probauit, *Peg[n.] d.com.71. ſub litera A.*

18 Dubitari tamen hoc loco poteſt, an Iudæus ad Sec[tam] Saracenorum tranſiens poſſit, ab Inquiſitore puniri, [&] qua re *Oldradus conſ.51. ſi Iudæus Alber. in Rubr. C[od.] de Iudæis, col.1. verſ.* Quæro circa hanc, *Io.Andr.in a[d]dition.ad ſpecul.in Rubr.de Iudæis circa finem, verſ.* d[u]bitari vidi *Io.de Anan.in cap.ex ſpetiali in fin.de Iuda[eis] & Rom. in Singul. 687. Incip.* Cras Chriſtus aſcend[it] tenuerunt talem Iudæum nequaquam puniri poſſe. S[ed] Contrarium quod, & puniri poſſit, & ab Inquiſitore talis Iudæus coercendus melius docuerunt, *Campegi[us] ad Zanch.de hæretic.cap.36. verſ.* tandem circa hanc tr[a]ctationem, *& Decianus Tractat. Criminalium, lib.* [...] *cap.12. numer.34.* & hæc opinio non videtur haber[e] probabile dubitationem poſt Bullam noſtram, in præ[...] tatis verbis, cum enim Secta Saracenorum multa co[n]tineat

tineat diſcrepantia à rebus quas communiter credunt Iudæi nobiſcum, vt videre eſt ex *Eymeric. in Direct. par. 2. quæſt. 46. num. 12. verſ.* Reſpondetur quod Iudæi, ſi Iudæi ad Saracenorum ſectam tranſeunt, per conſequés neceſſarium in aliquibus, communibus Iudæis, cum Chriſtianis diſcrepant, & ita formaliter ſub verbis noſtræ Bullæ compræhenduntur, & ita etiam tenuit *Eymeric. in cit. quæſt. 46.*

Si tamen Iudæus tranſiret ad aliquam Sectam, quæ nihil contrarium haberet in rebus, in quibus Iudæi nobiſcum conueniunt tunc iudicarem minime poſſe Iudæos ab Inquiſitore puniri, & ita rem hanc videtur declarare *Campeg. loco citat. in fine.*

§. SEPTIMVS.

De Secundo caſu Bullæ Noſtræ.

21 *SI Dæmones innocauerit, conſulueritue, aut eorum reſponſa acceperit, ad illos ve ſacrificia, aut preces ob diuinationem aliam ve cauſam direxerit, aut quid eis Imolauerit, vel thuris, alterius vt rei fumigationes obtulerit, aut alia qua vis impietatis obſequia præſtiterit.*

Secundus iſte caſus eſt veluti corrolarium primi, nam nobiſcum conueniunt Iudæi, ſolum Deum adorandum illique ſoli vti Deo preces fundendas ipſumque ſolum futura ſcire, vnde cum Iudæi in caſum noſtrum ſecundum huius Bullæ diſpoſitionem incidentes prædicta in quibus nobiſcum conueniunt, ſaltem facto negent, ſequitur caſum noſtrum eſſe veluti corrolarium primi.

Controuerſia olim fuit quæſtio, quis in caſu hoc Iudæum punire deberet, an Princeps ſæcularis, an Inquiſitor, & tandem quæſtione hac reducta in Curia Rom. Greg. XI. in publico Conſiſtorio mandauit D.D. Card. Bonon. & Mutin. quatenus ſcriberent, & mandarent Epiſcopo Illerdenſi in cuius fortijs Hebræus quidam (qui Dœmones inuocauerat, illis ſacrificauerat, reſponſa expectauerat, & habuerat,) in ſequeſtrum conuocatus erat, quatenus intra certum tempus dictum Hebræum conſignaret Epiſcopo Barchinonenſi, & *P. Eymerico Inquiſit. in Aragonia, & literas, dictorum Card. ponit Eymericus dicta qu. 46. nu. 17.* ad huius caſus materiam allegari poſſunt, & de Iudæis in caſum indicentibus, *Eymericus dicta qu. 46. num. 17. Campeg. ad Zanchin. de hæret. cap. 36. in verbo delinquunt circa fidem noſtram, in fin. Farin. de Hæreſi, quæſt. 178. num. 146. Io. Franc. Leon. in Theſau. fori Eccleſiaſtici remiſſiuè ad Bullam noſtram cap. 35. nu. 119. Azor. loco iam ſupra in primo caſu allegato, & Zanard. loco ibid. cit.*

§. OCTAVVS.

De Tertio caſu Bullæ Noſtræ.

SI Chriſtianos verbo, facto, vel exemplo, aut quouis alio modo, nefaria huiuſmodi docuerit, vel ad ea perpetranda perduxerit, vel perducere attentauerit, Et hoc quod dicit *Eymericus dicta quæſt. 47. num. 4. verſ.* Si ergo inueniantur, ibi, præſertim in præſentia Chriſtianorum, *vbi Pegna addit*, quia quandoque ad ſimilia, ſuo malo exemplo Chriſtianos pertrahunt, vel perducere attentant, circa conatum huiuſmodi, quando debeat puniri videnda ſunt ea, quæ dixi in materia Bullæ Pij V. *...i de protegendis*, vbi late de hac re.

§. NONVS.

De Quarto caſu Bullæ Noſtræ.

22 *SI Saluatorem, & D. N. I. C. purum hominem, vel etiam peccatorem fuiſſe; Matremue Dei non eſſe Virginem, & alias huiuſmodi Blaſph. quæ per ſe hæreticæ dici ſolent, in Chriſtianæ fidei ignominiam contemptum, aut corruptionem impie protulerint.*

Diſtinctionem hanc de blaſphemijs hæreticalibus, & non hæreticalibus ad propoſitum noſtrum Iudæorum pulcherrime, attulit *Eymericus dicta quæſt. 16. num. 10. verſ.* Reſpondetur multipliciter.

23 In Blaſphemijs namque non hæreticalibus quoniam delictum illud eſt, mixti fori, vti probaui in titul. de Blaſphemis, in propria quæſt. de hac re, Iudæos punire poteſt, & Iudex Eccleſiaſticus loci ordinarius, & Iudex ſæcularis, ita vt inter eos ſit locus præuentioni pro vt de delictis mixti fori in genere loquens, in materia noſtra Iudæorum, dixit alijs etiam allegatis *Farin. in frag. crim. part. 2. in verbo, Iudæus nu. 664. & de Iudæo Blaſph. al Corpo di Chriſto la ſarà coſì,* quod poſſit puniri, tam ab Eccleſiaſtico, quam à ſæculari decidit Senatus Pedem. apud *Theſaur. deciſ. 241. n. 7. verſ. 3.* fuit opinio aliorum.

Sed, quo ad Blaſph. Hæreticales nominatas in verbis prædictis Bullæ Iudex erit Inquiſitor, vt in Bulla noſtra, late *Lazar. de Blaſph. quæſt. 6. num. 15.*

Et licet *Alex. & alij allegati per Marquard. de Iudæis par. 2. cap. 9. nu. 5. & Farin. de delict, & pœnis quæſt. 20. num. 41. Lazar. loco ſupra citato, nu. 5.* tenuerunt quod Iudex ſæcularis punit Iudæos in crimine Blaſphem. attamen illorum doctrina procedit in Blaſphemo non hæreticali, ita tamen, vt etiam Iudex Eccleſiaſticus in illo Blaſphemiæ genere punire poſſit Iudæum, modo ſupradicto, nam in hæreticali ſolus Inquiſitor cognoſcit.

Quod maxime procedit in caſu noſtro, in quo Iudæus præſumitur haſce blaſphemias proferre in contemptum Religionis Chriſtianæ, & clarum eſt, quod Iudæus Chriſti fidem contemnens ſubditur iudicio Inquiſitorum, vt infra dicemus in nono caſu.

24 In Chriſtianæ fidei ignorantiam contemptum, & corruptionem impie protulerit, optime *Dec. in tract. crimin. lib. 5. cap. 14. num. 2.* in principio, vbi quod Iudæi ſubdūtur Inquiſitori ſi delinquunt circa fidem noſtram, contemnendo, vel vilipendendo eam, vel etiam comittendo aliquod in contumeliam Chriſti, & eius fidei, & Eccleſiæ, ita etiam *Royas in tract. de hæret. par. 1. n. 557. vbi reprobat Socin. Sen. in conſ. 119. vol. 4.* qui conſuluerat quendam Iudæum non poſſe puniri ab Inquiſitoribus, eo quod aduerſus Chriſtianum dixerit *(la voſtra fede, è fede da pazzi,) Marquard. de Iudæis, par. 2. cap. 9. nu. 3. Farin. in Fragm. Crim. par. 2. in verbo Iudæus, num. 657. & de hæreſi quæſt. 178. num. 133. vbi alios plurimos allegat, quibus adde Bald. conſ. 110. vol. 2.*

§. DECIMVS.

De Quinto caſu Bullæ noſtræ.

25 *SI cuiuſuis eorum opera, aut conſilio, vel fauore aliquis Chriſtianus à fide defecerit, quamque ſemel ſuſceperat ab negauerit, vel ad Iudæorum ſeu aliorum infidelium Ritus Ceremonias, ſuperſtitiones, vel impias ſectas tranſierit, vel redierit, ſeu in hæreſim aliquã inciderit, aut qui vt Chriſti fidem abneget, ſeu in hæreſim incidat, opem conſilium fauorem ve quomodocumque præſtiterit,* idem etiam erat ante Bullam hanc, vt *patet ex annot. per au-*

ſtor. Repert. inquiſitor. in verbo Iudæus, verſic. Item Inquiſitor poteſt, *Marquard. de Iudæis, par.2. capit.9. numer.3. verſic.* Sicut etiam de Iudæo, *Auctor Lucernæ Inquiſitorum, in verbo Iudæus numer.1. Royas in tractatu de hæret. par.1. num.558. late Campeg. ad Zanch. de hæreſi, cap.36. verſic.* deliquit circa fidem noſtram, *Decian. in tractat. crimin. lib.5. capit.14. numer.2. latiſſ. & pulcherrime Eymericus in Direct. Inquiſitor. part.2. quæſt.44. numer.3. & Pegna in comm.69. ſub litera C.* vbi etiam de Ritu, quo Iudæi facti Chriſtiani, ad iudaiſmum redeunt *Silueſter in Summ. in verbo Hæreticus ſecundo, numer.4. Santarellus de hæreſi cap.2. dub.1. num.7. Farinac. de hæreſi, quæſt.178. num.143. vbi alios allegat, & num.145.*

Et ratio huiuſce rei eſt, quia ſi iudæi ratione delicti efficiuntur de foro inquiſitorum, quibus commiſſa eſt omnimoda fidei defenſio, vti conſiderauit *Burſatt. conſ. 90. numer.3. volum.1.* alias enim meliores eſſent conditionis, quam Chriſtiani, & ſic ex ſua malitia premium exemptionis obtinerent late *Repert. Inquiſit. vbi ſupra verſic.* An, & ex qua eam, circa medium.

Latiſſime de materia omnino vid. *Surd. conſ.498. volum.4.* vbi benè probauit iudicem Eccleſiaſticum, & inquiſitorem poſſe punire quendam Hæbreum, ex eo quod inſtigauerat alium Hæbreus factum Chriſtianum, vt rediret ad iudaiſmum, & ibi multa opportunè docuit in hac materia Hæbreorum delinquentium.

§. VNDECIMVS.

De Sexto caſu Bullæ.

26 S*I quis Cathecumenum, vel quemcumque ex Iudæis, aut infidelibus. Deo inſpirante ad fidem Chriſti venire volentem, poſt declaratam, nutu, verbo, facto, aut quocumque alio modo, eius voluntatem à fide, vel fidei inſtructione laue Sacri Baptiſmi ſuſceptione retrahere, auertere, vel dehortari, aut ne ad finem veniat, ne ve regenerationis lauacro abluatur, quouis modo impelliuerit*, in hoc caſu etiam ante Bullam Inquiſitores poterant procedere contra Iudæos, optimè *Bald. conſ.365. numer.1. volum.1. & conſ. ſequen. vbi Roueſcal. in addit. Marquard. de Iudæis par.2. cap.9. numer.3. verſic.* Sicut etiam de Iudæo, *Decian. vbi ſupra, dict. numer.2. & cap.12. numer.8. Farinac. de hæreſi. quæſt.178. num. 143. qui alios allegat, adde Campeg. ad Zanch. de hæretic. cap.36. in §. delinquunt circa fidem noſtram, verſic.* Hoc idem affirmatur.

§. DVODECIMVS.

De Septimo caſu Bullæ noſtræ.

27 SEptimo Inquiſitores procedere poſſunt contra Iudæos, *Si Apoſtatas, ſeu Hæreticos ſcienter domi acceptauerint occultauerint &c. vel eis quomodolibet opem auxilium, vel fauorem præſtiterint.*

Et etiam in hoc caſu poſſe Inquiſitores procedere dixerunt *Symanch. de Catholic. Inſtitut. titul.35. de Iudæis, numer.11. Squilacenſ. in tractat. de fide Catholica cap.46. numer.1. & 2. Pegna dicta verba noſtræ Conſtitutionis allegans 2. part. Directorij com.76. verſ.* Iudæi vero, *& com. 77. verſ.* Iudæi propterea, *& Farin. qui alios alleg. de Hæreſi, quæſt.178. numer. 143. & quæſt.282. num. 66.*

§. DECIMVS TERTIVS.

De Octauo caſu Bullæ.

28 OCtauo Inquiſitores procedere poſſunt contra Iu[-] deos, *Si libros Hæreticos, vel Thalmudicos, a[ut] alios Iudaicos damnatos, vel alias prohibitos retinueri[nt] &c. diuulgauerint, vel in quæcumque loca detulerin[t] aut ad eam rem opem ſuam accomodauerint.*

De huiuſce caſus octaui, materia, & de prohibita l[e]ctione libror. omnium damnatorum etiam infidelibu[s] & iudæis, & quo in caſu contrauentionis poſſint, & d[e]beant ab Inquiſitoribus puniri late *Peg. in 2. par. Dire[ct.] per cap. fraternitatis de hæreticis comm.3. in fin. verſ.* P[o]ſtremo in fine huius commentarij, *Burſatt. conſ.90. num. 4. ſeq. volum.1. & Farinac. de hæreſi, quæſt.180. num.1 qui alios latiſſime allegat.*

29 *Vel Talmudicorum*, de duplici Hæbreor. Thalmu[do] Hyeroſolomitano ſilicet, & Babylonico, vide *Dec. tract. crim. lib.5. cap.12. num.3. Marquard. de Iudæis p[ar.] 3. cap.1. nu.49.* vbi quid in hoc lib. contineatur, *Flau. Cherub. Scholio.2.* in Bullam 20. Clem. VIII. Et de ſpeti[a]li prohibitione illius libri, vide Bull. Innocen. IV. inci[p.] impia iudæorum, & decretum particulare Illuſtr. Car[d.] Supremor. Inquiſit. Incip. cum ſicut Nuper, poſt Dire[ct.] Inquiſit. inter literas Apoſtolic. pro S. Offic. & vltim[o] loco Bullam Clem. VIII. Incip. Cum Hæbreorum m[a]litia de qua in *Bullar. nouo, tom.3. Conſt.20.*

§. DECIMVS QVARTVS.

De Nono caſu Bullæ noſtræ.

30 NOno poſſunt Inquiſitores procedere contra I[u]dæos, *Si Chriſtianos deriſerint redemptioniſq[ue] noſtræ Hoſtiam ſalutarem, in ara Crucis immolatam Ch[ri]ſtum Dominum ludibrio habentes, quandocunque ma[xi]me vero in Sacro Paraſceues die, Agnum ſeu ouem, [ali]quid aliud Cruci affixerint, aut appenderint, in eam[ve] conſpuerint, ſeu quomodocumque contra eam fecer[int].* Huc ſpectant omnia quæ ſupra dixi in 4. Caſu Bullæ [no]ſtræ, verſ. in Chriſtianæ fidei.

De hac Memoria Paſſ. D.N. quotannis fieri ſolita [à] iudæis in ludibriũ Religionis Chriſtianæ, crucifigen[tes] pueros, agnos &c. plura *Marquard. de Iudæis parte p[ri]ma, cap.7. num.2.* ſed quod in iſto caſu puniri debe[ant] per Epiſcopos, vel iudices ſæculares, tenuerunt p[lures] *Oldrad. conſ.36. Repertor. Inquiſitorum in verbo Iudæ[us] §. An Inquiſitor poſſit procedere, & Decian. in tract. c[ri]min. lib.5. cap.12. num.18.*

Verum quam male iſti locuti ſint, patet ex alleg[atis] ſupra in quarto caſu Bullæ, vbi plurimos allegaui, [qui] generaliter, & bene docuerunt, iudæos vilipenden[tes] Eccleſiam, Chriſtum, & Chriſtianam fidem puniri [de]bere ab inquiſitore, vnde cum iſti iudæi Cruci affig[en]tes oues &c. vilipendant Chriſtum non video, quo[mo]do poſſint à iuriſdictione inquiſitorum ſubtrahi, ſta[nte] vero diſpoſitione Bullæ noſtræ clariſſimum eſt ceſſ[are] omnes aduerſariorum doctrinas.

§. DECIMVS QVINTVS.

De Decimo, & vltimo caſu Bullæ.

31 S*I Nutrices Chriſtianas contra Sacrorum Canon[um] ſtatuta, diuerſorumque Rom. Pontificum &c. ſ[an]ctiones, adhuc retinuerint.*

Dubi

Dubitari hoc loco poteſt, an iudæis licitum ſit retinere nutrices extra domum, in quare.

Cardinalis in capit. ad hæc, de iudæis, verſ. oppono, & Abb. ibid. num. 2. voluerunt id iudæis licere nam *text. in dicto capit.* ad hæc, qui illud prohibet hæc verba, in eorumdem domibus.

Sed contrarium eſt verius, vti probarunt alijs pluri-mis relatis, *Sanch. ad præcepta Decalogi, lib. 2. cap. 31. num. 13. & Ricciullus de iure perſonar. lib. 2. capit. 28. num. 17.* nam ſiue in Domo propria, ſiue extra retineantur nutrices, ſemper ob familiaritatem adeſt periculum ſubuerſionis, quæ fuit ratio decidendi, *in dicto cap. ad hæc.*

Neque obſtant illa verba, in eorumdem domibus, nam illa non fuerunt appoſita ad reſtringendam prohibitionem, ſed gratia frequentioris vſus, vti bene declarat *Sanch. vbi ſup.*

2 Ratio autem quare hic caſus in bulla noſtra refertur Inquiſitoribus eſt, quia eſt contra decorem Chriſtianæ religionis, quo nos Chriſtiani, qui ſumus filij liberæ, ſeruiamus filijs Ancillæ, qui ſunt iudæi, quæ eſt ratio aſſignata à *text. in cap. & ſi iudæos, de Iudæis, Sanch. vbi ſupra, num. 20. & Ricciullus loco allegato, num. 12.*

3 Ex quibus ſequitur, quod Princeps ſecularis, non poteſt in hoc diſpenſare, cum decori Chriſtianæ Religionis derogari nequeat, ita *Ricciull. dicto num. 12.*

Imò nec Epiſcopi ob eadem rationem poterunt in hoc diſpenſare, etiam vt extra domum nutrix retineatur, *Ricciull. vbi ſupra, n. 18. Sanch. d. c. 31. n. 27.*

4 *Aut eas retinens die, qua Sanctiſs. Euchariſtia Sacramentum ſumpſerint lac vno, vel pluribus diebus, in latrinas, Cloacas & alia loca effundere, coegerint*, & cum ex hoc maxime Chriſtus D.N. villipendatur, non eſt dubium quin optime ſtatutum ſit, vt in hoc quoque caſu procedant Inquiſitores vt patet ex allegat. ſupra, & de huiuſmodi iudæis cogentibus nutrices lac in cloacas effundere poſt ſuſceptum corpus D.N. vide *text. in cap. & ſi iudæos, de iudæis Calder. conſ. 2. incip. iudæus Doloſæ, & appenſate ſub lit. de iudæis, & Campeg. ad Zanch. de hæret. cap. 36. §. Delinquunt. cap. fidem noſtram, verſ.* Hocidem affirmatur.

§. DECIMVS SEXTVS.

De alijs caſibus, in quibus Iudæi ſubſunt foro Inquiſitorum.

35 Accuſantur quandoque iudæi in hoc Tribunali S. Inquiſitionis, quod imagines Sanctorum fregerint, vel conſpurcauerint, & tunc clariſſimum eſt, quod poſſunt contra eos inquiſitores procedere, tamquam villipendentes Chriſtianam fidem, & Religionem, ex alleg. ſupra in 4. caſu Bullæ Gregor. XIII. an autem hoc ſit delictum mixti fori, dixi in tit. de Blaſphemia, in propria quæſtione, & hic caſus videtur in Bulla Gregor. compræhenſus in 9. caſu, vbi de iudæo conſpuente in Crucem, & ſi in vim quarti caſus Bullæ puniri debent ab inquiſitoribus iudæi, verbo Hæretica. les Blaſphemias proferentes, cur non ab ijſdem, puniri debent iudæi facto Blaſphemias committentes, conſpurcando ſilicet imagines, & ita in propoſito arguit *Azeued. Regiar, Conſtit. lib. 1. tit. 1. l. 3. n. 9.* vti etiam eum *allegaui, in tit. de Blaſphæmia.*

36 Secundo inquiſitores procedere poſſunt contra iudæos, ab radentes in Biblijs verba, quæ Chriſto conuenire poſſunt, & tripudiantes ornatiuſque incedentes in die veneris Sancti, de quibus *Alex. conſ. 233. n. 6. vol 6. & Lazar. de Blaſphæm. qu. 2. n. 33.*

37 Tertio procedunt Inquiſitores contra Iudæos, ſibi accendi facientes ignem in die Sabbati per Chriſtianos, vel eorum opera vtentes in ſeruitijs vilibus, & item contra Chriſtianos iudæis in ſupradictis inſeruientes, nam omnia hæc tendunt ad decorem cultus iudaici, & in ludibrium religionis Chriſtianæ, oſtendentes ſe ſe iud. Chriſt. ſuperiores in eo quod poſsūt, ita cautū eſſe pecu. liari conſtitutione Nicolai V. quæ incipit, ſuper gregem Dominicum §. Nec poſſunt, ſub datum Romæ Kal. Iulij 1446. Pontificatus ſuis anno 1. atteſtatur Ricciull. de Iure perſonarum extra Eccleſiæ gremium exiſtentium *lib. 2. cap. 39. nu. 18.* Sic etiam pluries reſcripſit Sac. Congregatio Eminentiſs. D.D. Generalium Inquiſitorum, Reuerendiſs. Inquiſitori Cremonæ, vt ex literis eiuſdem Congregat. quæ conſeruatur in Archiuio noſtro, pro vt etiam ſcio plures Hæbreos, qui plures opera Chriſtianorum vſi fuerant in exercitijs vilibus fuiſſe condemnatos ad Carceres formales, & alias pœnas abitrarias ab Ordinarijs, & Inquiſitoribus.

§. DECIMVS SEPTIMVS.

An Iuriſdictio conceſſa Inquiſitoribus à Gregor. XIII. in caſibus de quibus ſupra intelligatur priuatiue, quo ad Laycos.

38 Breuiter dicendum, quod in caſibus de quibus in Bulla, & etiam in præcedentibus inquiſitores procedunt priuatiue, quo ad Iudices laycos, ita *Scacc. de iudit. ciuilibus, Crimin. & hæreticalibus, libr. 1. capit. 12. numer. 53.* vbi dixit, quod ea quæ inquiſitoribus delegantur, ſemper delegantur priuatiue, quo ad laycos Iudices, & ita etiam, vt plurimum practicatur in hoc Tribunali, etiam in iudæis fractoribus imaginum, qui non videntur caſus explicite compræhenſus in Bulla.

Et in omni caſu, cum, inquiſitores præueniunt, in cognitione, ſeu captura, &c. contra iudæos imaginum fractores, ſine vlla tunc difficultate procedunt, nec laycus vllo ſe modo intromittit in cognitione illa, & ita Sanctum Offitium puniuit grauiter quendam iudæum, qui in terra Sablonetæ conduxerat Domum cuiuſdam Chriſtiani, in qua aderat imago B.M.V. quæ ex poſt reperta fuit expurcata, & deleta ab eius filijs, ipſo ſciente, & non obſtante, cum facile poſſet, & teneretur, vti mihi ſignificauit Reuerendiſs. *Abb. S. Ant. Crem.* in noſtro S. Offitio conſultor, collega ac affinis meus amantiſſimus.

39 Quo ad caſus tamen explicite in Bulla compræhenſos clariſſima eſt ſupradicta doctrina, quod iuriſdictio ſit Inquiſitorum priuatiue quo ad laycos, iudicis, idque non obſcure colligi poſſe videtur, ex verbis memoratæ Bul æ Greg. VIII. ibi, ſtatuimus, & declaramus Inquiſitores Hæreticæ prauitatis libere poſſe in omnibus cauſis, & caſibus qui, ſequuntur, verbum enim libere multum ampliat diſpoſitionem, & excludit omne impedimentum, & alterius cuiuſcumque contradictionem, vt ſingulariter dixit *Decian. conſ. 41. n. 14. vol. 2. & Card. Tuſchus Pract. concluſ. tom. 2. litera D. concl. 306. n. 4. & ſeq. & tom. 5. litera L. concl. 335. n. 5. & ſeq.* & libere non dicerentur in caſibus Bullæ procedere inquiſitores poſſe ſi etiam iudices layci de illis poſſent cognoſcere, etiam vbi ipſi præueniſſent, & in omni caſu Inquiſitores ſunt iudices competentes ad cognoſcendum an iuriſdictio ſit ſua *Freitas ad Roder. de Confeſſ. ſollic. quæſt. 5 n. 39.*

§. DE-

§. DECIMVS OCTAVVS.

De Tortura, & abiuratione Iudæis iniungenda.

40 DIſtinguenda hoc loco ſunt iudæorum delicta, quæ triplicis generis eſſe ſolent. Alia namque ſunt delicta, contra ea quæ nobis, & ipſis ſunt comunia qualia ſunt delicta, contra ea quæ nobis, & ipſis ſunt comunia qualia ſunt delicta, 1.2.3.& 8.caſus Bullæ noſtræ Gregorianæ, nam quoad retinentes Talmud, quod dicatur delinquere contra fidem nobis, & ipſis communem patet, quia licet dictus liber contineat plurimas Blaſphem.contra Chriſtum & B.M.V. attamen continet etiam plura contraria ijs quæ nobis, & ipſis ſunt communia, vt videre eſt, apud *Marquar. de Iudæis p.3. c.1.n.49.* & hoc reſpectu tantum, dicuntur iudæi delinquere modo dicto.

Alia ſunt delicta iudæorum contra fidem noſtram, qualia ſunt, alia delicta compræhenſa in alijs caſibus Bullæ, & etiam in 8.caſu ratione librorum continentium hæreſes, quo ad noſtram fidem tantum.

Alia ſunt delicta contra eorum fidem propriam, de his hoc loco non eſt agendum, nam ea non puniuntur, vt ſupra vidimus in prima quæſt.

41 Quo ad delicta iudæorum primi generis, quoniam in his, & quo ad eos, & quo ad nos ſunt hæretici, vti dixit *Eymericus in director. Inquiſit. p.2. q.46. n.3. & ſeq.* ideo in his.

Si iudæi veritatem non fateantur, & ad ſint inditia ſufficientia ad torturam, iuxta ea, quæ dixi *de indit. & tortur.* torquentur pro veritate habenda.

Si vero veritatem fatetur, ſe ſcilicet v. g. dixiſſe Deum non eſſe Omnipotentem, interrogatiq; ſuper intentione, & credulitate reſpondeant, ſe ita etiam credidiſſe, coguntur abiurare de formali, vti vere Hæretici, *Eymer. in direct.d.q.46.in fin. verſ.* quo iudæo, vbi *Pegn.com.71. eod.verſ.* ponit formam abiurationis ab hæretico faciendæ *Zanard.in ſum.diuinor.præcept. c.4.to.1.verſ.* ſi igitur in ſupredictis.

Si autem intentionem negent, ſuper ea torquentur, & in omnibus, & per omnia eodem modo contra eos proceditur, ac contra Chriſtianos, & ijſdem pœnis plectuntur, ac ipſi Chriſtiani, & pro gradu ſuſpitionis, vel leuis, vel vehementis abiurare ſolent.

42 Quo ad delicta vero ſecundi generis torquentur tantummodo pro habenda veritate, & ſuper complicibus, nam in his vere ipſi hæretici non ſunt, ſed quoniam contra fidem noſtram grauiſſime delinquũt, ideo puniri debent grauiſſimis pœnis de quibus in Conſtitutione Greg.xiii. & Clem.viii. nec in iſto caſu coguntur ad abiurationem, quoniam Eccleſia non cogit eos ad fidem, & eos in ſuis ritibus tollerat.

§. DECIMVS NONVS.

Quibus pœnis Iudæi, & alij Infideles puniantur.

43 INquiſitores punire ſolent iudæos, delinquentes in caſibus prædictis varijs pœnis, priuationis communionis cum Chriſtianis, pecuniarijs, Carceris etiam traditionis brachio ſæculari, & hoc pro modo, & qualitate delictorum, & iuxta Pontificias conſtitutiones, de quibus ſupra, ita *Sanch. de hæretic. cap. 36. numer. 4. vbi Campeg. Siluæſt. in verbo iudæus quæſt. 5. Zanardus in ſumm. diuinorum præceptorum tom.1. cap.4. verſicul. ſecundo, puniuntur, late Pegna ad Directorium parte ſecunda, quæſt.44.comm.69. ſub litera C. Burſat.conſil.99.* vbi de iudæo pœnes quem reperti fuerunt libri prohib. lectionis.

44 Tandem animaduertendum, quod Inquiſitor ſine Epiſcopo, nec Epiſcopus ſine Inquiſitore punire poſſun[t] iudæum, cum committit aliquod crimen, pro quo ſin[t] ſubiecti iuriſdictioni Inquiſitorum, ita *Pegna dicto com. 68. verſ.* Illud hic non eſt omittendum, & *Farin. de hæreſi, q.178.n.147.*

§. VIGESIMVS.

An paruuli Iudæorum poſſint Baptizari inuitis parentibus.

45 QVamuis maxima de hac re ſit controuerſia, inter D. Tho. & Scotum, magis tamen comuni[s] opinio eſt negatiua, quam latiſſime pluribus cumulatis probauit *Ricciull. de iure perſon. & lib. ſecundo, capitul. 32.* ſufficit tamen quod adſit conſenſus Aui paterni licet pater Iudæus infantis contradiceret, *latiſſ. Gratian. diſce.977. tom.5.* vbi etiam atteſtatur, quod ita fuit iudicatum, ſi tamen infans iudæus inuitis parentibus de facto Baptizaretur, vtique cogendus eſſet ad obſeruantiam Baptiſmi, *Affl. deciſ.151. Ricciull. vbi ſupra, capitul. 34.* Ex quo patet falſam, & Erroneam eſſe opinionem *Calder. conſ. 3. num. 2. de Iud.* vbi conſuluit talem infantem ſic Baptizatus debere ali penes patrem iudæum, præſtita per patrem cautione de eo reſtituendo cum ad legitimam ætatem perueniſſet, *Ricciull. vbi ſupra, numer.4.* vbi etiam, quod ita Romæ 22. Octobri 1587. fuit iudicatum, Cuius autem ætatis debeant eſſe pueri Iudæorum, vt poſſint inuitis parentib. Baptizari *Ricciull. vbi ſupra, c.33. per tot.*

Et poſt hæc ſcripta viſum D. Io. Baptiſtam Ciarlinum I. C. de noſtra Iuris prudentia benemeritum, ac Vicarium meritiſſimum Epiſcopi Regienſis in ſuis *con. trouer. forenſium iudiciorum, capit.42. ferè per totum, & maxime numer. 46.* vbi atteſtatur in Ciuitate Regij, ſub die 23. Septembris 1629. re etiam participata cum Reuerendiſſ. P. Inquiſitore illius Ciuitatis, & in eius Congregatione S. Offitij propoſita quendam puerum iudęorum annorum octo fuiſſe baptizatum, quia inſtanter baptiſmum petierat, non obſtantibus contradictionibus parentum qui prætendebant examinari dictum puerum ipſis etiam præſentibus, & videntibus ac audientibus eum dicentem ſe velle fieri Chriſtianum, vt certi eſſent de eius voluntate.

Hæc tamen, quæ diximus de Baptiſ. infantium iudęorum ceſſant in infantibus hæreticorum ſi enim hæretici cogi poſſunt ad Baptiſmum filiorum ſuorum, quia ex quo in Album Chriſtianorum relati ſunt Eccleſiæ ſubditi effecti ſunt, bene *Gamacheus, in 2.2. quæſt.10. de infidelitate, c.34. verſ.* De Hæreticorum filijs.

§. VIGESIMVS PRIMVS.

Quomodo Confeſſarius ſe gerere debeat cum conuerſantibus, cum iudæis, alijs Infidelibus.

46 IMprimis animaduertat Confeſſarius, prohibitam eſſe communionem Iudæis in Reſpicientibus Religionem, ita *D.Tho.in 22.q.199.art.2.ad quartum Sanch.in ſumm.lib.1.c.7.n.1. latiſſime Ricciull. de iure perſon. extra Eccleſiæ gremium exiſtentium lib.2.cap.39. per totum caput*, vbi infert vtiliter ad multa in praxi neceſſaria.

Ex quo infero ad pulcherrimã quæſtionem, quæ de

facto

de facto accidit in Ciuitate Regij, teſte *D. Io. Baptiſta Cyclino Vicario Generali illius Ciuitatis in ſupracit. cap. 42. ſuarum controuerſ. n. 72. & ſeq.* de quodam Iudæo, qui dum Cathechizaretur, ex quo eius Vxor nunquam voluit à iudaiſmo recedere ab ea inſtanter requirebatur, vt ei daret libellum repudij more Iudæorum, vt & ipſa poſſet alteri nubere, verum habito coloquio de hac in pluribus Congregationibus ad hoc factis, & cum Reuerendiſſ. Inquiſitore illius Ciuitatis, ipſemet vt Vicarius Generalis denegauit dicto iudæo licentiam dandi libellum repudij dictæ eius Vxori modo Iudæorum, idque rectiſſime factum fuit, quia quidquid ſit de tempore, quo legalium obſeruatio cœpit eſſe mortifera, in quo ego ſequor opinionem *Scoti in quarto ſent. diſt. 3. quæſt. 5.* quam latiſſime tuetur olim præceptor meus amantiſſimus *P. Fabr. in quarto diſp. 10. cap. 6.* certiſſimum eſt, quod nunc obſeruatio legalium, & ſic oblatio repudij ſecundum formam traditam à Moyſe Deuteronom. 24. vbi Toſtat. & Cornelius à lapide omnibus etiam iudæis eſt mortifera.

Quinimo in rebus etiam politicis ea comunio prohibita eſt fideli, cum iudæo, ex qua reſultare poteſt nimia familiaritas, *Ricciullus, vbi ſupra, cap. 31. per totum,* vnde infert non licere Chriſtiano ſimul habitare cum Iudæo, nec cum eo ſpurciſſime ſe commiſcere, quod delictum à noſtris Mediolani Conſtitutionibus, in titulo de Iudæis, punitur pœna mortis naturalis, nec vti opera medici Hebræi, nec cum eiſdem ad ludos, nuptias, & conuiuia ire, que omnia, & alia plura latiſſime ibi proſequitur *Ricciull. videndus, & pluribus capitibus ſeq.*

Secundo conſiderare debet Confeſſarius, an Chriſtianus communicando cum Iudæo habuerit in intellectu errorem, credendo ſz. Eccleſ. errare prohibendo tale commertium, nam tunc talis eſſet excommunicatus excommun. Bullæ Cœnæ Domini, *Beloch. de Caſib. Reſer. par. 2. quæſt. 9. in Tabell. Piſaur. n. 143.* & ſi non habuerit talem errorem interrogandus eſt Chriſtianus ſaltem cum iudæo communicauerit, ex contemptu Eccleſiæ, vel Epiſcopi, nam ratione huius contemptus formalis communicatio, quæ alias eſſet venialis, euaderet mortalis, *Belloch. vbi ſupra, numer. 141. & ſeq.*

Tertio conetur confeſſarius inducere pænitentem ad contritionem ſuorum peccatorum, oſtendendo ei grauitatem delicti, & periculum cui ſe expoſuit, nam iuxta illud Pſalm. 17. *Cum Sancto Sanctus eris, & cum peruerſo peruerſeris.*

Quarto iniungent confeſſarius pænitenti, & ſatiſfactoriam, & perſeueratoriam pœnitentiam prudenti ipſius arbitrio, qualitati delicti, & illius circumſtantijs accomodatam.

Interim de tota hac Iudeor. materia, videndus eſt, *P. Gauant. in Manuali Epiſcopor. in verbo Iudæi, & omnes ſummiſtæ ibid. Modern. Barboſ. in Collect. Decret. tot. tit. de Iudæis, & Azeued. ad Regias Hyſp. Conſtit. l. 8. tit. 2.* de los Iudios y moros, *l. 2. & Concil. noſtrum Prouinciale V.*

TITVLVS XV.

De edentibus carnes in diebus prohibitis.

SVMMARIVM.

1 *Hæreſi circa delectum ciborum.*
2 *Dies in quibus quis carnes comedere nequit, vbi de Ieiunio Quadrageſimæ.*
3 *Comedens carnes diebus vetitis eſt ſuſpectus de hæreſi, & quando non. ſeq.*
6 *Quis poſſit licentiam concedere carnes comedendi in diebus prohibitis.*
7 *Qualiter huiuſmodi rei ſint ſuſpecti, & ſeq.*
11 *Inquiſitores ſunt Iudices huius criminis.*
12 *Inquiſitores an procedant contra comedentes piſces, & carnes vbi aliqui licentiam habent comedendi carnes, & ſeq.*
14 *Infirmitas qualiter probetur.*
15 *De Tortura Abiuratione, & pœnis horum reorũ & 16.*
17 *Quomodo confeſſarius ſe gerere debeat cum huiuſmodi reis.*

§. PRIMVS.

De hæreſibus, circa delectum Ciborum.

1 Præmittendum eſt hoc loco, antiquam extare hæreſim, noſtris temporibus, renouatam à Sectarijs quibuſdam, improbantem in Ieiunijs delectum Ciborum, quam latè (vt alios omittam) reprobauit *Greg. Valentia tom. 3. in Summ. D. Thom. diſp. 9. quæſt. 2. punct. 2. verſic. 2.* controuerſum inter nos, & Sectarios eſt, vbi plurimis ſcripturæ ſacræ locis, Conciliorum antiquorum, & Sanctorum Patrum, auctoritatibus probat, de fide certum eſſe, Ieiunium noſtrum, cum delectu ciborum, ideſt cum abſtinentia à carnibus, & aliquando ab ouis, & lacticinijs, vt in quadrageſima vtile eſſe, & laudabile, quod, & nouiſſime definitum à *Sacro Tridentino Concilio conſtat, apud omnes, Seſſ. 25. de reformat. cap. de delectu ciborum ieiunijs &c. vbi Modernus Barboſ. in ſuis Collect. allegat. Concordantes DD. auctoritates.*

§. SECVNDVS.

An Comedens carnes in diebus prohibitis ſit ſuſpectus de Hæreſi.

2 Antequam ad quæſtionem noſtram accedamus, notandi primo ſunt dies, quibus prohibitum eſt carnes comedere, de quibus *gloſ. in ea de eſu, verbo feriæ, de conſecr. diſt. 3.* & ſunt dies Veneris, & Sabbati, *Archid. dicto cap. de eſu num. 2. latiſſ. Azor. Inſtit. Moral. tom. 1. lib. 7. cap. 15. per plures quæſt.* vbi, quid dicendum, de feria quarta, quæ tamen non eſt de præcepto, ſed tantum de *conſil. gloſ. vbi ſupra Graff. de Caſibus reſeruat. lib. 2. cap. 10. num. 3.* Item omnes dies quadrageſimæ, omnes Vigiliæ, dies quattuor temporum de quibus *Graff. vbi ſupra, & Azor. loco citato, cap. 12. 13. & 14.* vbi latiſſimè, & eruditiſſime agit de hiſce diebus, & ieiunio in ipſis ſeruando. In Quadrag. tamen non licet veſci ouis, nec lacticinijs, non quia talei eiunium intrinſece includat abſtinentiam à lacticinijs, ſed quia diſtincto præcepto præcipitur talis abſtinentia, denique diſtinct. 4. quod probatur quia ceſſante præcepto Ieiunij in diebus Dominicis, non ceſſat tunc præceptum abſtinentiæ à lactinijs, *Sanch. l. 4. in præcepta Decal. capit. 11. numero 53. & Portel. in Dubijs regularibus, verbo Ieiunium num. 8.*

Neque in his partibus curandum eſt, de ſententia Luſitanorum, quam latiſſ. tuetur *Fagundez in præcepta Eccleſiæ, præcepto 4. l. 1. cap. 2. nu. 10.* & pluribus ſequentibus, quod ſecluſa conſuetudine, ex vi ſolius iuris communis, eſus lacticiniorum in Quadrag. non eſt prohibitus, tum quia Luſitanis exceptis, ijſque non omnibus

con-

contraria opinio communiſſima eſt, contra quã attentantes dicuntur natare contra torrentem omnium DD. Tum quia in his partibus adeſt conſuetudo ab omnibus recepta, & in omnibus Tribunalibus ferè canonizata, vetans vſum lacticiniorum in Quadr. in Sancto Offitio quotidie puniuntur tale præceptum frangentes, videatur, *Diana poſt hæc ſcripta viſus reſol. Moral.p. 3.Tractat.6 Reſolut.*80. vbi late de hac opinione, *Fagundez*. His ſic præmiſſis.

2 Dico breuiter comedentem, carnes, oua, & lacticinia in diebus vetitis eſſe de Hæreſi ſuſpectum, ita docuerunt, *Repert. Inquiſitor. in verbo cognoſcere, verſ.* Sed an Iudex Inquiſitor, *Pariſ.conſ.*169. *num.*67. *volum.*4. *Pegna ad Director. parte tertia, comm.*13. *verſ.* Eccleſiaſtica Sacramenta, & *parte ſecunda, quæſtion.*55. *comm.* 80. *verſ.* & ob hanc præſumptionem, *Zanch. de hæret. cap.*35.*num.*2. ibi non abſtinet ab eſu carnium vti præcipit Eccleſia, *Farin. de hæreſi, quæſt.*178.*num.*80.*Riminald. Iun. conſ.*395. *num.*20. *verſ.* Quinque teſtes deponunt, *Alex. Raudenſis Var. Reſol. cap.*5.*num.*7.& 10. *Homobonus de bonis* de caſibus reſeruatis, *parte ſecunda, caſu finali verſ.*4. *vt à carnibus. Graff. de caſibus reſeruat. lib.*2.*cap.*10. *num.*21. *Genuenſ.* in praxi Curiæ Archiepiſcopalis *Neapol. cap.*19. *num.*11.*verſ.* comedentes carnes, *Marius Italia de Immunit. Eccleſiæ, lib.* 1.*cap.*5.& 7.*nu.*131. *Aloyſ. Ricc.* in praxi fori Eccleſiaſtici impreſſa *Neapo. de anno* 1620. *reſolut.*423. *verſ.* carnes comedentes, *Zerola* (à quo Ricc. totam ſuam *reſolut.*423. deſumpſit, ad verbum) in verbo, caſus, *verſ.* carnes comedentes.

3 Ratio huius concluſionis deſummi poteſt, ex verbis D. Gregorij, relatis in *cap. ſi qui ſunt diſt.*81. peccatum (ait) paganitatis incurrit, quis quis dum Chriſtianum ſe aſſerit, Sedi Apoſtolicæ obedire contemnit.

Confirmari hoc poteſt ex traditis, per Sotum in Relect. de Hæreſi, vbi dixit, quod facere opera mala, aliquando tamen ab hæret. laudata, & probata inducit Hæreſis ſuſpitionem, quod dictum licet generaliter non ſit verum, cum illud late confutauerit, *Ludou. à Paramo de Orig. S. Inquiſio. lib.*3.*qu.*10. *num.*72.& *ſeq.*

Attamen, exiſtimo ego dictum illud procedere poſſe, vbi opus quod ſit, magis communiter ab hæretici laudaretur, & probaretur, de illo eſſent plurimæ ſpetiales hæreſes, pro vt adſunt in caſu noſtro, in quo omnes ferè noſtri temporis hæretic. conueniunt, in reprobando ciborum delectu in Ieiunijs, vt videre eſt ex *Valent. ſupra citato, Bellarm. in particulari lib. de Iunio*, & *Leonard. Leſſius de Iuſtitia, & Iure lib.*4.*cap.*2. de Ieiunio, *dubit.*5.*nu.*25.& *ſeq.*

4 Hæc tamen hæreſis ſuſpitio ceſſat, vbi quis licentiam habet comedendi carnes in diebus vetitis, nam tunc licite carnes comeduntur, & quod lege permittente fit pænam non moretur *l. Graccus, Cod. ad l. Iul. de Adult.* vel vbi omnis contemptus ceſſaret, & adeſſet Infirmitas corporis, & ſine licentia *Pariſ. conſ.*169. *num.*68.*ſequ.vol.*4.

5 Difficultas eſt à quo debeat hæc licentiam dari, nam Sylueſter in verbo Ieiunium *qu.*7.*Caiet.*2.2.*q.*147.*art.* 3.& *in ſum.* in verbo Ieiunium, & alij dixerunt licentiam hanc dari poſſe an ſolo parocho, ſaltem ex probata conſuetudine.

Hoſtienſ. vero, & Butrius, in cap. conſilium, de obſeru. Ieiuniorum tenuerunt, licentiam hanc poſſe dari a ſolo Epiſcopo, mouentur ex eo quod Parochi habentius tantummodo in ijs, quæ ad forum pertinenti interius, at diſpenſare ab obſeruatione Ieiunij &c. non eſt ex ſpectantibus ad forum interius, ſed exterius, igitur.

Ego Breuiter tenes cum *Filliuc. q. Moral. tom.*2.*tract.* 27.*cap.*6.*qu.*10.*num.*26.& *ſeq.* qui alios allegat.

Primo ſi quis iſtam habeat cauſam, vel non ieiunandi, vel carnes in diebus vetitis comedendi, & cauſ[a] illa ſit certa, talis non eget diſpenſatione, ratio eſt quia obligatio legis tollitur ſuperueniente cauſa, & neceſſitate, atque ita etiam tenuit *Bonacin. de legibus diſp.*1 *quæſt.*1.*punct.*2.*num.*5. Quinimo addit *Filliuccius, vbi ſupra, num.*128. quod ſi quis dubitet de cauſa ſufficienti, ſi Medicus Iudicet cauſam ſufficientem, nulla vlterius requiritur diſpenſatio *Abb. c. conſilium* §. *præterea de obſeru. Ieiun.*

Secundo dico, ſi Medicus dubitet de ſufficientia cauſæ, tunc recurrendum eſt, Ad Epiſcopum, & vbi illius copia haberi non poſſit, vel vbi adeſset conſuetudo, ad Parochum, ita *Bonacina qui alios allegat vbi ſupra, ver[ſ].* dixi modo *Filliuccius loco citato, numer.*127. *Azorius Inſtit. Moral. tom.*1. *l.*7. *c.*18.*qu.*3.*Graff. in dec.p.*2.*l.*2 *c.*16. *num.*20.

Ex quibus colligitur, quod comedens carnes in di[ebus] Ieiunij, etiam ſine licentia ſuperioris, ſi id non faciat i[n] Eccleſiæ contemptum, ſed ex iuſta cauſa, maxime pe[r] Medicum approbata non eſt de hæreſi ſuſpectus, it[a] etiam in terminis noſtris docuit *Pariſ. conſ.*169. *n.*6[8] & *ſeq.vol.*4.

Vnde in hac re, magna vtendum eſt prudentia, [&] circumſpectione, ne viros alioquin in Catholicos Hæreticos iudicemus.

Queri tamen hoc loco poteſt, quid ſentiendum ſit, d[e] edente in diebus Ieiunij, quædam animalia de quibu[s] dubitari poteſt, an ſint piſces, vel carnes, vt ſunt Ponticus, vulgo lodria camaleones, &c. & breuiter in hac r[e] ſemper recurrendum eſt ad iuditium Medicorum, vt i[n] propoſita qu. dixit Facundez, in quartum Eccleſiæ præceptum *l.*2.*cap.*2.*n.*9.

In omni tamen caſu, tales, meo iuditio eſſent ab Inquiſitoribus vocandi, & vti temerarij grauiter ore te[n]us obiurgandi, quantum enim eſt ex ſe, exponunt [ſe] periculo frangendi Eccleſiæ præceptum, circa delectum ciborum.

§. TERTIVS.

An Rei noſtri ſint ſuſpecti de Hæreſi leuiter, vel vehementer.

7 Communiter D.D. ſuſpitionem hæreſis orienten[tem] ex comeſtione carnis, vel ciborum prohibitorum in diebus Ieiunij, vt Quadrageſi, &c. reſoluunt e[ſ]ſe ſuſpitionem vehementem, ita namque docuit *Genuenſ. in Praxi Archiepiſcopali Neapolit. dicto cap.*18 *num.*11. *verſ.* Comedentes carnes, *Pegna ad Director. par.*2. *comm.*80. *verſ.* & ob hanc præſumptionem, vt expreſſe dixit, Veſcentem carnibus abſque licentia, & neceſſitate in diebus prohibitis eſse ſuſpectum de hæreſi vehementer, licet hoc interdum ab ingluuie, & voracitate prodire poſſit, & idem voluit, Idem *Pegna p.*[3] *comm.*24.*verſ.* Eccleſiaſtica Sacramenta.

8 Verum hoc intelligendum eſt, vt procedat, dummodo vltra carentiam licentiæ, & defectum cauſę, concurrent etiam, quod pluries comederit carnes, quod reprehenſus, vel dictam repræhenſionem parui fecerit vel verba illa Hæreticorum propria, quod intrat per o[s] non coinquinat animam Impie protulerit, & quod Inquiſitus malæ vitæ, & famæ, vt pote Eccleſiæ Sacram[en]tis non vtatur, quod Eccl. non frequenter, &c. hiſc[e] namq; concurrentibus non eſt vllo modo dubitandum quin, vehemens oriatur ex dicta comeſtione vetita, hæreſis ſuſpitio, alias leuis tantummodo ſuſpitio oriretur.

9 Quod comprobari poteſt ex pulcherrimæ traditi[s] per *Pegnam p.*3.*comm.*24.*verſ.* denique vbi dicit, quo[d] omnia opera per quæ quis diſſidet à cõmuni vita fidelium, aut ab Eccleſiæ probatis ritibus, & conſuetu-

di-

dinibus aut à receptis Patrum doctrinis, & præceptis, quæ communes magis, quam priuatos reſpiciunt, aut Hæreſis ſumptionem, Iunctis traditis per eundem *Pegnam par.2.comm.80.verſic.* & ob hanc, vbi, quod vehemens ſuſpitio Hæreſis oritur ex ſignis exterioribus operum, vel verborum, ex quibus capitur argumentum concludens frequenter, quod qui talia facit eſt Hæreticus.

At comedens carnes modo iam dicto, diſcidet à communi vita &c. & ex tali comeſtione ſummitur argumentum, quod qui talia facit, ſeu modo prædicto carnes comedit, vt plurimum eſt hæreticus, igitur, &c.

Ad cognoſcendam etiam qualitatem ſuſpitionis diligenter inſpiciendæ ſunt omnes circunſtantiæ, de quibus *Pegna ad Direct. par. 2.* vbi de præſumpt. oriente ex retentione librorum prohibitorum, nec facile credi debet, hunc, vel illum eſſe vehementer de hæreſi ſuſpectum, quia in hoc vel illo auctore legatur, ex tali, vel tali cauſa oriri vehementem hæreſis ſuſpitionem, vt etiam optime animaduertit, *Pegna ad direct.p.2.com.81.verſ.* Poſtremo vnum hoc.

§. QVARTVS.

Quis ſit Iudex huius Criminis.

Breuiter dicendum, huiuſce criminis Iudices competentes eſſe Inquiſitores hæreticæ prauitatis, ita *Repertor. Inquiſit. in verbo, cognoſcere verſ.* Sed tu iudex Inquiſitorum *Zanch.de hæretic.c.35.nu. 2. Zerola in Praxi Epiſcop. in verbo caſus verſ.* carnes comedentes,] *Ricc. in praxi fori Eccleſiaſt. Reſ.423. verſ.* Carnes comedentes.

Probatur concluſio ex eo, quod ad Inquiſitores pertinet iudicare omnes hæreticos, & de hæreſi ſuſpectos, ſecundum *glo.com.receptam.in Clem. nolentes de hæret. Io. Andr. Gemin. & alij in cap.ne aliqui de Hæret. in 6. Ludouic. à Paramo, qui alios plurimos allegat de orig.S. Offit.l.3.q.10.n.97.& ſeq.* at ex ſupra probatis, tales comedentes carnes, in diebus prohibitis, ſunt de hæreſi ſuſpecti igitur, &c.

Sed hoc loco pulcherrima ſe ſe offert quæſtiô diſcutienda quam quandoque ſcio fuiſſe in Trib. S. Offitij agitatam, num ſilicet habens licentiam comedendi carnes in diebus prohibitis, ſi comedat carnes, & etiam piſces, ſubdatur foro Inquiſit. ita vt illum, vti, de hæreſi ſuſpectum poſſint inquirere, in qua re, prius videndum eſt, an illud licite ſine peccato fiat, nam ex hoc facilior ſequetur reſolutio, difficulta tis propoſitæ.

Nauarrus conſ.5.de obſeruat. Ieiun.l.3.in antiq.quem ſequitur Graff.de caſibus reſeruatis,l.2.c.10.n. 50. verſ. 18. Immunem, voluit diſpenſatum, vt poſſit edere carnes, peccare ſi in eodem prandio, & menſa piſces manducet, licet poſſit fauori ſuo renuncians, vno die comedere carnes, altero piſces, idem dixit *Graff. in ſuis aureis dec.p.1.c.37. n.59.* vbi rationem aducit, nam vel talis comedens poteſt comedere piſces, & ſic cum careat neceſſitate comedendi carnes, non poteſt illas comedere, vel non poteſt comedere piſces, & peccat illos comedendo, niſi ait ipſe modicitas eum excuſaret, alias talis peccaret mortaliter.

Filliuccius autem Moral. Q.Q. lib.1. tract. 27. cap. 4. quæſt.5. Primo quidem cum Nauarro, & Graffio cenſet licere vno die comedere carnes, & alio piſces, & mane etiam vnum, veſpere autem aliud, ratio iſtius rei eſt quia diſpenſatus, vt poſſit edere carnes, dicitur quodam priuilegium habere, priuilegiatus autem non cogitur ſemper vti priuilegio, ſed aliquando poteſt ſe conformare cum Iure communi, nec ob id dici poteſt diſpenſationis cauſam inanem eſſe, contingit enim pleriſque eſum continuum piſcium nocere, non autem interruptum, & in hoc ait Filliuccius omnes conuenire.

Secundo addit *Filliuccius, nu.53.* probabilius eſſe, licite, & abſque culpa licere taliter diſpenſato edere piſces, in eadem menſa, Ratio eſt, quia iam per diſpenſationem ſolutus eſt, ab obligatio ne legis Humanæ imperantis abſtinentiam carnis veritis diebus, igitur contra legem illam non peccat, & ad argumentum *Graff.de quo ſupra*, reſpondetur, quod clarum eſt aliquos adeſſe, quibus continuatus vſus piſcium nocet, non vſus interruptus, ſecundo clarum, etiam eſt minus nocituros, piſces ſimul cum carnibus eſus, quam ſolos, Tertio ſi peccabit talis fortaſſe poterit peccare contra temperantiam, ſi piſces ei ſint vehementer nocituri, non contra legem Eccleſiæ abſtinentiam præcipientis, à qua fuit diſpenſatus, cum diſpenſatio in dubio præſumatur iuſta.

Confirmantur hucuſque dicta ad hominem, contra Nauar, & Graffium, nam ratio illa, vel piſces ei nocent, vel non, militat etiam in comedente piſces diuerſis diebus, vel in diuerſis menſis nam ſi piſces ei nocent, igitur ſemper peccabit tam in vna menſa, quam in pluribus comedendo, ſi non nocent, iniuſta eſt diſpenſatio.

Ex his patet, quid ſit dicendum ad quæſtionem propoſitam, nam ſentio, contra diſpenſatum, vt poſſit edere carnes, ſi piſces comedat non poſſe per Sanctum Offitium Inquiri, vti de hæreſi ſuſpectum, tum quia talis licite comedit piſces, igitur ob id non debet cenſeri ſuſpectus de hæreſi, tum quia obligatio legis Eccleſiaſticæ abſtinentiam à carnibus præcipientis, iam quo ad huc, fuit per diſpenſationem ſublata, & quatenus etiam talis peccet contra temperantiam, non ob id poteſt dici ſuſpectus de hæreſi Luteranorum, & aliorum hæreticorum delectum ciborum in ieiunijs improbantium, quinimo addo, quod exiſtente licentia ceſſat contemptus Eccleſiæ, in quo proprie, & formaliter fundatur ſuſpicio hæreſis in hoc crimine.

13 Si tamen Sanctum Officium, & illius fiſcus probaret diſpenſationem obtemptam fuiſſe doloſe, arbitrarer poſſe, tunc Inquiſitores contra talem inquirere, nec ſufficeret, ſi fiſcus allegaret diſpenſatum comedere etiam piſces, nam poteſt eſſe quod talis comedens peccet tantum contra temperantiam.

In hac etiam re, vide *Comitolum in ſuis reſponſ. Moralibus lib.4. qu.49. difficultate 3.*

§. QVINTVS.

Quomodo probetur Infirmitas.

14 Quoniam Rei noſtri, vt plurimum allegant ſe carnes comediſſe ob infirmitatem, quo caſu clarũ eſt, ipſis incumbere onus probandi talem infirmitatem, tamquam ſuæ intentionis fundamentum, *Maſcard. de probat. concluſ. 1295. & Pacian de probat. lib.1.tit.54.n.8.* cum enim morbus qualitas ſit, cum qua homo non naſcitur, non præſumitur, *Dec. conſil. 522. num.16.Borgnin.deciſ.7.n.15.vol.2. latiſſ.Thom. Actius de Infirmit. par. 1. Rubr. 38.* ideo aliqua de modo probandi infirmitatem (remiſſiuè tamen ad D.D. dicenda ſunt.

Primo igitur infirmitas probatur per atteſtationem medicorum ita *Maſcard.de probat. concluſ. 897. numer. 12. Thom. Actius in tractatu legali de Infirm. Rubr. 37. num.1.*

Secundo probatur per teſtes domeſticos *Maſcar.concluſ 897.n.25.& concluſ.1072. n.6. Alex. conſ.148. lib. 2. Actius vbi ſup.n.11.& ſeq.*

Tertio probatur, per iuramentum infirmi, *Decian*` *conſ.*

conſ.14.n.31.lib.3.circa quod videm Odd.de reſt.in integ. q.11.n.41.

Quarto probatur, per aſpectum corporis egroti, ita Actius dicta *Rubr.37.n.28.* vt V.G. ſi facies ſit extenuata triſtis &c.& generaliter, de varijs alijs modis probandi infirmitatem, vide *Odd.de Reſt.in integrum quæſt.* 11. Maſcardum in citatis concluſionibus, vbi alios DD, allegat.

§. SEXTVS.

De Tortura, abiuratione, & pœnis huiuſmodi Reis Imponendis.

35 QVo ad Torturam ſuper intentione, illa non videtur danda regulariter, niſi vehementer ſuſpectis vt dixi in *tit. de Blaſphem. ſortil.* vnde cum comedentes carnes in diebus prohibitis erunt ſuſpecti vehementer torqueri debent, ſuper intentione,& vbi ſe non grauent abiurare de vehementi, punirique pœnis, quibus vehementer ſuſpecti puniri ſolent, maxime autem debent eis imponi ieiunia, vt in quo peccauerunt puniantur.

Si tamen, iſti carnes comedentes non erunt, nec confeſſi, nec conuicti, adſint tamen inditia ad torturam, poterunt torqueri pro veritate habenda.

36 Quo ad ſuſpectos vero de leui, hi poſt abiurationem de leui, videntur dimittendi cum pœnitentijs ſalutaribus, maxime vero Ieiunijs, niſi & quo ad iſtos ſuſpitio ſit talis, quod videatur neceſſarium ante abiurationem eos torquere ſuper intentione iuxta ea quæ dixi in *tit. de Blaſph.§.10. n.49. & ſeq.* ad quæ in omnibus me remitto.

Qui vero ex tali comeſtione ſuſpecti non redduntur ſed tamen aliqualiter deliquiſſe reperiuntur, vel comedendo in media nocte, in ora illa diuiſoria vnius diei ab alio, vel ex aliqua infirmitate, ſed ſine licentia, vel etiam inaduertenter, vel cum aliquo ſcandalo, ſed cum licentia, in hiſce caſibus omiſſa abiuratione, videntur grauiſſimè obiurgandi, & cum aliquorum ieiuniorum impoſitione, vel alijs etiam pœnitentijs ſalutaribus dimittendi.

§. SEPTIMVS.

Quomodo eum Reis noſtris ſe gerere debeat Confeſſarius.

37 SIcuti in omnibus alijs delictis, ita & in hoc, Confeſſarius pænitentem monere debet an errorem in intellectu habuerit, credens Eccleſiam non potuiſſe ſtatis diebus delectum ciborum ordinare, nam in hoc caſu erit pæniten. ligatus Excommunicatione Bullæ Cœnæ Domini, vti notauit *Belloch. de Caſibus Reſeruatis part.ſecunda, quæſt.9.in Tabell.Piſaur.n.82.& n.86.* & ſi non habuit errorem in intellectu, an ſaltem in voluntate prauam habuerit diſpoſitionem, & peccauerit ex contemptu.

Mox interrogabit eum de omnibus peccati huiuſce circumſtantijs, & præſertim de Scandalo, & demonſtrata ei iſtius criminis grauitate, ex quo ſaltem virtualiter Eccleſiæ claues contemnuntur, ſi peccatum hoc non ſit reſeruatum Epiſcopo loci, vt eſt in multis Ciuitatibus, pœnitentem abſoluet, iniunctis ei Ieiunijs, & carnium abſtinentia per tempus bene viſum, vt ſic in eo quo peccauit, puniatur, ita *Belloch. vbi ſupra, numero* 88.

TITVLVS XVI.

De varijs propoſitionum Gradibus.

SVMMARIVM.

1 *Varij enumerantur gradus propoſitionum.*
2 *Quid ſit propoſitio Hæretica, & an talis ſit, etiam ſi proferatur à non Hæretico, & ſeq.*
4 *Dicere Tobiam non habuiſſe Canem, an ſit propoſitio Hæretica.*
5 *Propoſitio Erronea quæ ſit, Exemplum, huius propoſitionis, & ſeq.*
7 *Quid ſit propoſitio ſapiens Hæreſim.*
8 *Quid ſit propoſitio temeraria, vbi late de Donatione Coſtantini, & Angelorum Cuſtodia.*
9 *Quid ſit propoſitio Sciſmatica.*
10 *Quid ſit propoſitio male ſonans, offenſiua piarum aurium & ſeq.*
12 *Quid ſit propoſitio ſcandaloſa, vbi etiam de propoſitione Blaſphema, & non nulla notanda de hoc delicto.*
13 *Quid ſit propoſitio Iniurioſa.*
14 *Vna propoſitio poteſt habere plures ex prædictis gradibus, & an Eccleſia poſſit errare in Qualificatione propoſitionum.*
17 *Inquiſitores procedunt contra aſſertores harum propoſitionum, & hæc facultas eis non eſt ſublata per facultatem conceſſam Epiſcopis à Trident. procedendi contra Concionatores proferentes ſimiles propoſitiones, & ſeq.*
18 *Contra Concionatores antedictos Epiſcopi, & Inquiſitores procedunt vti delegati.*
19 *Contra Laycos vero Epiſcopi vti Ordinarij, & Inquiſitores vti delegati.*
20 *Praxis procedendi contra aſſertores damnabilium propoſitionum, & ſeq. vbi quid de aſſertore propoſitionis Hæreticæ ſi ſe eam credidiſſe aſſerat, an debeat abiurare de formali, vbi etiam quid de Sortilega ad amorem quæ credidit Dæmonem poſſe cogere hominum voluntatem.*
21 *Praxis procedendi, contra aſſertores propoſitionum dubiarum.*
22 *Praxis procedendi, contra aſſertorem propoſitionis ſcandaloſæ, Temerariæ &c.*
23 *Forma reuocationis ſimilium propoſitionum, remiſſiue.*

1 VArios damnabilium propoſitionum gradus enumerare ſolent D. D. quos ipſi videntur deſumpſiſſe, ex Concilio Conſtantienſi *Seſſ.* 8. in Sententia damnationis Articulorum, *Io. Vuicleph. & Seſſ.* 25. in ſententia damnationis, Io. Hus, in quibus ſententiis Concilium mentionem facit propoſitionis, Hæreticæ erroneæ, Hæreſim ſapientis &c.

§. PRIMVS.

De Propoſitione Hæretica.

2 PRopoſitio Hæretica dicitur, quæ aperte alicui Catholicæ veritati, de fide definitæ contraria eſt, ita *Symanch.de Cath.Inſtit.tit.54.n.3. Albertin.de Agnoſ. Aſſert.quæſt.6.num.1.Suar. de fide Diſput.19.Sect.2.n. 2.& Ricciull.de Iure perſon.extr.Eccleſiæ.græmium exiſtentium l.5.c.8.n.1.*

3 Atque hæc procedunt, ſiue propoſitio ab Hæretico proferatur, ſiue à Catholico, nam ſemper propoſitio contraria alicui veritati de fide definitæ, erit Hæretica, ita *Suar.loco cit.n.3. & Ricciull.d. c.8. n.3.* quidquid in contrarium voluerit, *Caiet.in 2.2.q.11.art.1.*

An

An autem Hæretica ſit propoſitio, ſi quis aſſerat aliquid contra ea, quæ habentur in ſacra ſcriptura, puta ſi diceret Tobiam non habuiſſe canem, Dubitarunt nonnulli.

Verum non eſt dubitandum, quin talis propoſitio ſit Hæretica, ita *Royas de Hæret. part.* 2. *num.* 474. & *Ricciullus loco cit. num.* 4. vbi etiam, quod ipſe crederet in facti contingentia, aſſerentem talem propoſitionem eſſe examinandum, & ſi poſt informationem, adhuc in ſua opinione perſiſteret, eſſe contra eum vti hæreticum procedendum, ita *Albert. de Agnoſ. propoſit. q.* 30. *num.* 15.

§. SECVNDVS.

De Propoſitione Erronea.

Licet valde controuerſum ſit inter Doctores quænam dicenda ſit propoſitio Erronea, attamen magis communis eorum opinio videtur eſſe, qui dixerunt.

Propoſitionem Erroneam eſſe eam, quæ eſt contra veritatem aliquam, ab Eccleſia non definitam, vel non omnibus manifeſtam, vel à proferrente ignoratam, ac proinde propoſitionem Erroneam minus continere, quam propoſitionem Hæreticam, ita *Symanch. d. tit.* 54. *num.* 8. *Albert. quæſt.* 6. *num.* 8. *Suar. d. Sect.* 2. *num.* 11. & *ſeq. Ricciull. d. cap.* 8. *num.* 10. *Lud. à Paramo, de origine Sanctæ Inquiſitionis, lib.* 4. *quæſt.* 3. *n.* 105. *Bariol. in florib. Direct. titulo de varijs propoſitionum gradibus* §. *quid eſt propoſitio Erronea*, vbi quod illa eſt, quæ continet errorem contra veritatem aliquam obſcuram, nondum ab Eccleſia definitam, *Molfeſ. in Summ. tom.* 1. *tract.* 11. *c.* 2. *num.* 57.

6 Exemplum dat *Suar. loco citat. num.* 13. huiuſce propoſitionis Erroneæ, aitque propoſitionem hanc, Beata Virgo peccauit venialiter, aliquando ante Concilium Tridentinum fuiſſe Erroneam tantum, quoniam contraria opinio (licet ſemper fuerit Catholicorum) attamen nondum erat definita, de fide.

§. TERTIVS.

De alijs propoſitionum gradibus.

7 Propoſitio ſapiens hæreſim ea eſt, quæ prima conſideratione habet ſenſum hæreticum, pie tamen ntellecta poteſt habere ſenſum Catholicum vt ſi quis licat Bibliam eſſe falſam, nam prima facie propoſitio ſt hæretica, quia omnia in Biblia contenta ſunt vera, ed quia poteſt intelligi de Biblia alicuius particularis, er fraudem impreſſoris deprauata, propoſitio illa um hac qualitate efficitur Catholic. ita *Symanch. d. it.* 54. *num.* 6. *Albert. vbi ſupra, num.* 2. *Bariol. loco aleg.* §. *quid eſt propoſitio ſapiens hæreſim*, vbi quod ea tiam dicitur propoſitio talis, ex qua, cum notorio ero, quod negari non poteſt, ſequ. hæreſis, vt ſi quis liceret, omnis homo exiſtens Romæ eſt in peccato nortali, nam ex hac propoſitione, iuncta alia notorie era, infantes Romæ exiſtentes ſunt homines, ſequiur hæreſis, ſz. infantes nouiter Baptizatos, &c. eſſe in eccato mortali, atque hic modus hunc propoſitionis radum explicandi, placet *Suarez, dicta Sectione* 2. *um.* 17.

8 Propoſitio temeraria eſt, qua aliquid tamquam certum aſſeritur, quod nulla poteſt ratione, vel auctoritate efficaciter probari, vt ſi quis diceret, quod mundus itra 10. annos finietur, ita *Albert. vbi ſupra, num.* 7. *Ricciull. dicto cap.* 8. *num.* 11. *Suar. dict. Sect.* 2. *num.* 20. *Ludouicus à Paramo d. l.* 3. *q.* 3. *n.* 108. *Molfeſ. in Summ. tom.* 1. *tract.* 11. *cap.* 2. *num.* 16.

Opportune hoc loco quæri poteſt, quam cenſuram mereantur D. D. illi, qui negant donationem factam à Conſtantino Eccleſiæ, ſeu B. Sylueſtro, & eius ſucceſſoribus, de qua *in cap. Conſtantinus* 96. *diſtinct.*

Et quidem præſupoſito, non poſſe probabiliter dubitari ſaltem hodiernis temporibus non ſolum de veritate, ſed nec etiam de validitate donationis Conſtantini, vt latiſſimè probarunt, *Baron. in Sacris Annalibus, Anno Domini* 324. *num.* 117. & *ſeq. Marta de Iuriſdictione p.* 1. *cap.* 30. & *ſeq. Azeued. ad lib. primum nouæ Recompil. legum Hyſpaniæ, titul.* 2. *l.* 5. *Illeſcas in Hiſt. Pontif. tom.* 1. *in vita Syluestri, lib.* 2. *cap.* 1. *fol. mihi* 54. *Camill. Borell. ad ſpeculum Principum Bellugæ Rubr.* 9. *in verbo* (Beato Syluestro) *Ramirez de lege Regia*, §. 2. *num.* 45. & *in addit. ſub litera O. Io. de Solorzano de Iure Indiarum, lib.* 2. *cap.* 22. *num.* 5. & *ſeq. Burſatt. conſ.* 124. *vol.* 1. *per tot. Rodericus à Chuna latiſſime in dicto cap. Conſtantinus*, vbi impugnat omnia contraria argumenta quæ in hoc ab Hæreticis, & præſertim ab Impio, & Temerario Valla, & nunc à Modernis Hæreticis, & I. C. Saxoniæ adducuntur.

Dicendum eſt D. D. qui contra donationem hanc ſentiuntur ad minus temerarios eſſe cenſendos, & vti tales ab Inquiſitoribus Hæreticæ prauitatis puniendos, quia hæc opinio eſt contra communem ſenſum Summorum Pontificum, Theologorum, Canoniſtarum, & I. C. de quibus *Burſatt. vbi ſupra*.

Dixi ad minus, quia *Albert. de Agnoſc. Aſſert. Cath. quæſt.* 17. *numer.* 2. *Abb. conſ.* 84. *lib.* 1. & *Rol. conſ.* 88. *num.* 28. *lib.* 1. & illi qui hodie tenent donationem Conſtantini non valere non procul ſunt ab hæreſi, & Valenzuola in defenſione Monitorij contra Venetos, *p.* 3. *num.* 1. ait opinionem illam eſſe damnatam in Concilio Conſtantienſe, *ſeſſ.* 8. & Bulla Martini V. *Couar. Variar. Reſ. l.* 4. *c.* 16. *n.* 8. ait nulli Cathol. licere in hac re aduerſus Apoſtolicam Sedem loqui, & oblatrare.

Et ad ea quæ inculcant Impij Saxones, quod Imperator non poteſt abdicare à ſe ſuperioritatis Ius, quod habet in feudis, & Ciuitatibus ſuis, legat benignus lector integrum conſilium eruditiſſimi D. Spadæ, Aduoc. Romani, inter conſil. *Farinaz, volum.* 3. *conſil.* 198. vltra D. D. ſupra allegatos.

Interim, quia noſtri Inſtituti non eſt, hanc materiam plenius tractare, videantur vltra ſupra allegatos *Copin. de Sacra Politia forenſi, lib.* 3. *tit.* 7. *num.* 17. *Gothofred. Nouell.* 7. *cap.* 2. *Cephal. qu.* 345. *Camill. Borell. de Cath. Regis Præſt. cap.* 47. *num.* 20. *Lud. à Paramo de Orig. S. Inquiſit. lib.* 3. *qu.* 1. *opin.* 1. *num.* 42. & *ſeq.* vbi latiſſime *Afflict. in Probem. Conſtit. Regni quæſt.* 2. *Card. Tuſchus tom.* 2. *verbo Donatio concl.* 689.

Eandem temeritatis notam merentur, qui cuſtodiam Angelicam tenentes ex Sacris ſcripturis reuelatam, multis in locis de quibus, *Suar. de Angelis, lib.* 6. *cap.* 18. *per totum*, aſſeuerent tamen ſingulis hominibus, ſingulos Angelos non eſſe deputatos ad cuſtodiam contra illud, *Matth.* 18. Angeli eorum ſemper vident faciem Patris, & contra communem ſenſum omnium Patrum quos allegat. *Suar. vbi ſupra, n.* 8. & alij infra allegandi, quod incontrarium oblatrauerint Caluinus, & centuriatores apud eundem Suarez eodem loco, & quod talia aſſerentes ad minus temerarij ſint habendi dixerunt, *P. Raphael Auerſa in* 1. *p. D. Tho. q.* 51. *ſect.* 6. *verſ.* ſecundo ſingulos homines, ibi, adeo vt abſq; graui temeritate, & P. Alarcon. Eruditiſs. pariter ac doctiſſimus vir Soc. Ieſu, in eadem *p.* 1. *Tract.* 6. *diſput.* 10. *c.* 2. vbi quod ſine errore, & temeritate negari nequit ſingulis hominibus, ſingulos eſse Angelos ad cuſtodiam deputatos idem docuerunt *P. Prop. ibid. q.* 64. *dub.* 3. & *Vaſqu. diſp.* 245. *cap.* 1. qui alios citauit.

In hac etiam materia propoſitionis temerariæ, bene aduertendum eſt ad exempla, quæ tradunt D. D. nam aliquando ipſi notant aliquam propoſitionem aliqua nota, quam vere ea propoſitio non meretur, ſic P. Hieronymus à Tauacia in ſuis Floridus Theologiæ impreſſis Valentiæ in Hyſpania de anno 1622. in ſua Quæſt. vltima Prologi primi, lib. ſententiarum, verſ. Temeraria propoſitio, plures fœminæ ſaluantur quam viri eſſe temerariam.

Sed vere fallitur dic auctor non ſolum enim, ea propoſitio non eſt temeraria, ſed imo probabiliſſima eſt, D.D. ſententia plures fœminas ſaluari, & prædeſtinatas eſſe, quam maſculos, vt latiſſime probauit, & rationibus, & auctoritatibus eruditiſſimus P. Ruicius, in tract. de prædeſtinatione diſput. 56. qui omnino erit videndus, & P. *Did. Alarcon. in p. p. Diui Thomæ, tract. 4. diſput. 6. cap. 2. verſ. 4. difficultas, in fi.*

9 Propoſitio Schiſmatica eſt, quæ parit in Eccleſia duos Pontifices, *Symanch. dicto tit. 54. n. 14. Ludouic. à Paramo, n. 111. Ricciull. n. 13. Molſeſ. in Sum. tom. 1. tract. 11. c. 2. n. 62.*

10 Propoſitio male ſonans eſt, quæ licet nude ſumpta videatur Catholica tamen iuncta cum circunſtantijs loci, temporis, & perſonarum male ſonat vt propoſitio hæc, fides Iuſtificat, nam nunc attentis hæreſibus modernis, dicitur male ſonare, ita *Lud. à Paramo. num.* 107. *loco citato, & Suar. in ſæpe citata Sect. 2. nu.* 18. *Molſeſ. vbi ſupra, numer.* 59. vbi quod talis etiam eſſet propoſitio illius, qui aſſereret, quod plures ſaluantur in ſtatu ſæculari, quam religioſo, & ab hac propoſitionum ſpecie parum, aut etiam nihil diſtare videtur, propoſitio piarum aurium offenſiua, vti dixit *Suar. loco citato, numer.* 19.

12 Propoſitio ſcandaloſa eſt, quæ in materia doctrinæ ſolet præbere occaſionem errandi, ita *Ricciull. d. c. 8. n. 14. & Suar. Sect. 2. n. 19. circa medium Molſeſ. vbi ſupra num. 60.*

Propoſitio Blaſphæma eſt, qua Deo, vel Sanctis, maledicta, iniuriæ, & inconuenientia dantur attributa, *Symanch. vbi ſupra numer.* 16. de materia huius propoſitionis videndus eſt totus titulus, de Blaſphæmis, ibi tamen dictis hunc Addo, de qualitate *Blaſph. al ſangue, al corpo, & puttana*, videndum eſſe Monaldum conſ. 10. & 11. volu. 2. vbi late de Conſtitutione Pij V. & de teſtibus deponentibus contra Blaſphemum, Simon de Prætis *vidend. conſ.* 51. *per totum; & quod Blaſphem. puttana &c.* fit hæreticalis, vt i tenui in d. tit. ide Inſtructionem ad Vicarios Sancti Offitij, impreſſam Mutinæ, in *tit. de li beſtemiatori, fol. mihi* 13. vbi hæc blaſphæmia enumeratur inter hæreticales, & de blaſphæmia *Pouerinazzo*, vibe Bertaz. conſ. 553. vbi eius filius, in Addit verſic. Ex his, & de blaſphæmia *Potta della V. & malanaggio il giorno d'oggi*, ſi illo die cadat Dies feſtus alicuius Sancti, vide Viſcont. in ſuis concluſ. Iuris ſub litera B. Verbo, blaſphæmia, & de Verbis *Por vida de Dios*, an ſit blaſphæma, & an hæreſim ſapiant, *Sanch. in Sum. lib. 2. cap. 32. numer. 36. &* de dicta blaſphæmia, & de ſequentibus Deſcreo de Dios, *Malgrado Aya Dios, ne hà poder en Dios, ni peſa à Dios, Latiſs. Azeued.* ad Regias Hyſpaniæ Conſtitutiones Nouæ Recompilationis *lib. 8. tit. 4. l. 5.* per totam, vbi etiam de Verbis, *de boto à Dios, & non le può far Dios*, & de Iurante per membra pudenda Chriſti B.M.V. & Santctorum, *& numer. 60. & ſeq.* vbi late de blaſphæmia ad Corpus Dei, & quod etiam Inquiſitores poſſunt procedere contra proferentes hanc blaſphæmiam, quod intelligo ego, vbi proferens ea verba crederet Deum habere vere membra, videatur Sanchez in *Sum. d. cap. 32. numer. 30. & de Verbis al Corpo di Chriſto, vide Theſaur. deciſ.* 241. *per tot.* & de Pænis blaſphæmis imponendis, vide Azeued. vbi ſupra *Fernand. de Otero, diuerſ. q. Iuris p. 3. q. 14. Neguſant. Iun. conſil. 496. Ricc.* quotid. rerum fori Eccleſiaſtici *c. 3. reſol. 40. & pluribus ſequentibus Parladoi q. quotid. qu. 18. poſt eius Tract. quotid.* differentiarum Iuris, Auend. omnino videndus, de exequendis manda tis Regum Hyſpaniæ *p. 2. cap. 5. per totum, Franc. Be nard. Porr.* in faſciculo rerum Criminalium *fol. mihi 4 & 107 Nouar. in Pragm. Regni Collect. 41. Marcheſe q. 50. & 51. Scortia in Selectas Rom. Pontif. Conſti Theorem. 222. atque.* Hæc incidenter occaſione Propo ſitionis Blaſphæmæ, de hac materia Blaſphemiarum dicta ſufficiant, ad propoſitum igitur tit. noſtri redeun do.

13 Propoſitio iniurioſa eſt, quæ, detrahit alicui fideliu ſtatui vt ſunt verba, quæ proferuntur aliquando cont aliquas Religiones, vel contra aliquam perſonam, inſ gnem, ita *Albert. q. 6. numer. 9. Symanch. tit. 54. nume 18. Ricciull. d. cap. 8. numer. 15.* Bariola in floribus D rect. loco cit. apud que etiam habentur alij ſimilium propoſitionum gradus à ſupra enumeratis tamen p rum diſtantes, ideo ad eum lectore remitto, & ad *Ri ciull. Molſeſ. Suar.* & alios ſupra allegatos, quibus ad poteſt omnino videndus, Pater Hyeronim. Tamarit Tauaria in ſuis floribus *Theol. tom. 1. qu.* 17. ſeu vltim Prologi Magiſtri Sent.

Tandem in hac materia notandum, quod omnes an

14 maduertunt, non repugnare, imo ſæpe euenire ſoler vt vni ſoli propoſitioni plures gradus ex ſupra memo ratis conueniant, ita *Symanch. d. tit. 54. numer. 1 verſic. Cæterum. Suar. d. Sect. 2. numer. 21. verſic.* ali eſt obſeruandum, vbi hoc probat. Ex Concilio Co ſtantienſi Seſſ. 22. vbi, Propoſitio illa, Chriſtus quotid peccat, licet poſſit Catholicæ intelligi, declarando lam in ſuis Membris, attamen nominatur ibi à Con lio, erronea, ſcandaloſa, & Piarum aurium offenſiua, hiſce etiam propoſitionibus videndus eſt *P. Zanard. Summ. Diuin. Præcept. p. 1. Rubrica de Fide Verſ. Vig ſimo ſexto, & Lel. Zech. p. 1. Sum. Rubr. de fide. cap. 1. num. 3.*

Solet tamen hoc loco etiam diſputari, num. Eccle in qualificatione harum propoſitionum poſſit erra ſtatuendo V.G. hanc propoſitionem eſſe erroneam, lam ſcandaloſam &c.

In qua re certum eſt, Eccleſiam non poſſe errare, *Banuaz. 2. 2. qu. 11. art. 2.* ait, erroneum eſſe aut err proximum aſſerere Eccleſiam poſſe errare, ſed ver eſt eſſe Hæreticum, vt cum Maldero, & alijs docuit, C ninch. de fide, ſpe, & charitate *diſp. 18. dubio 8. num.* 135. alias Eccleſia non eſſet columna, & firmamentu veritatis, vt dicitur 1. ad Timoth. 3. Quinimo nec p teſt Summus Pontifex errare, cum iudicat aliquam propoſitionem eſſe probabilem, vt V. G. cum in *Cle. Vnic. de Sum. Trin.* approbat, vt probabiliorem opini nem aſſerentium in Baptiſmo infundi paruulis habitu virtutum Theologicarum, vt per egregie probauit *T rian. Select. Diſput. p. 1. Diſput. 30. dubio 3. Verſ.* Pecu ris difficultas, & de materia propoſitionis illius, de q in *d. Clem. Vnic. videatur Vaſq. in par. 2. D. Tho. Diſp. tom. 1.*

§. QVARTVS.

An Inquiſitores poſſint procedere, contra proferentes propoſitiones ſcandaloſas temerarias, & ſimiles.

15 PAulus III. in ſua Conſtitutione Incip. In Apoſt lici Culminis ſpecula, quæ habetur inter lite s Apo-

Apoſtolicas pro Sancto Offitio, poſt direct. facultatem lebit Inquiſitoribus procedendi contra quoſcumque etiam ex emptos, aſſerentes propoſitiones, ſuſpectas candaloſas, periculoſas, errores continentes, ac alias Cath. fidei minus conſonas, Chriſtianæq; pietati, ac bonis moribus minime conformes, vel publice proponentes, & populis prædicare audentes.

Et Quamuis Epiſcopi, tamquam Sedis Apoſtolicæ delegati, vigore *Trid. Seſſ. 5. cap. 2. verſ.* ſi vero, poſſint procedere contra concionatores huiuſmodi propoſitiones, in publicis eorum concionibus aſſerentes, vti & animaduerterunt *Io. Franc. Leo. in Theſauro fori Eccleſiaſtici p. 1. c. 8. n. 12. Flau. Cherub. Scol. 2. ad pictam Conſtitutionem Pauli III. & Campanill. in diuerſ. Iuris Canonici Rubr. 12. cap. 13. num.* 21. Attamen non per hoc cenſetur adempta facultas Inquiſitoribus procedendi contra eoſdem reos conceſſa virtute dictæ Conſtitutionis, vti etiam in indiuiduo dixit, *P. Zanard. in Summ. Diuin. præcept. p. 1. Rubr. de Inquiſitore q. 54. verſ. 2.* Nota quod.

Ex quibus collige, quod Epiſcopus, & Inquiſitor, cum contra concionatores tales propoſitiones in publicis concionibus aſſerentes, procedunt ſunt paris autoritatis, dum ambo procedant, vti Sedis Apoſtolicæ Delegati.

Cum vero procedunt contra Laycos eaſdem propoſitiones priuatim aſſerentes, non item, nam tunc inquiſitor procedit, vti Apoſtolicæ Sedis delegatur vigore memoratæ Conſtit. Pauli III. Epiſcopus vero vti ordinarius, ordinaria, facultate ſibi de Iure communi competente.

§. QVINTVS.

De Praxi Procedendi contra hoſce Reos.

VBi propoſitiones prolatæ à Reis, de quibus agimus ſunt Hæreticæ, & earum aſſertores ſunt viri docti, tunc contra eos eo modo procedendum eſt, vt ſup. docuimus tit. 1. de hæreſi, & Hæreticis, Ita tamen, vt ſemper vbi auditores ſcandalizati fuerunt ſcandalum tollatur, eo modo quo datum fuit, vt cordubæ factum fuiſſe, videbimus infra num. 22.

Et ſi Hæreticarum propoſitionum aſſertores, nec viri docti ſint, ſed rudes, nec malæ vitæ, ſed probatæ, tunc videnda etiam ſunt quæ dixi in *d. tit.* 1. §. 7. *&* 8. *& Albertin. de Agnoſc. aſſert. Cath. q. vlt,* per totam.

Si enim propoſitio Hæretica non ſit contra Articulos fidei omnibus notiſſimos, vt contra articulum Incarnationis Virginitatis B. M. V. & ſimiles, tunc illius propoſitionis aſſertor, etiam ſi ſe eam credidiſſe aſſerat non eſt, ſi ſit rudis, & idiota ſtatim cogendus ab abiurandum de formali, niſi correctus pertinax eſſet in illius propoſitionis aſſertione, ſufficit enim, ſi ſit paratus corrigi, quod abiuret, vel de leui, vel de vehementi pro modo ſuſpitionis.

Sic Sortilega Hæreticalis ad amorem, ſi fateantur ſe credidiſſe Dæmonem poſſe cogere hominis voluntatem, ſi hoc cum pretinatia aſſereret, abiurare deberet de formali, ſed ſi ſit parata Corrigi, licet Hæreſim crediderit, ſufficit ſi abiuret de vehementi, vti oſtendi in tit. de Sortileg. ex Alf. Caſtr. cui nunc addo videndum, *Binsfeld. l. eorum C. de Maleſ. & Mathem. quæ. 2. concluſ. quarta.*

Si vero propoſitiones dubiæ ſint, ſenſumque Hæreticum, ac Cathol. admittant, illarum aſſertor ab Inquiſitoribus cogendus eſt, vt publice (ſi publice, eas protulit) verum ſenſum earum exponat, vt ab eo datum ſcandalum ceſſet, quod ſi is qui talem propoſitionem dixerit, alioqui ſuſpectus erat, vocandus eſt à Iudicibus, atque interrogandus, qui ſi probabilem ſenſum eorumdem verborum attulerit, non eſt cogendus, vt publice illum explanet, ſi modo nullus ſcandalizatus fuerit, monendus tamen eſt, ne deincepst alia dicere audeat, atque hic eſt modus procedendi contra aſſertores propoſitionum Erronearum, vel hæreſim ſapientium, quem doctiſſime tradidit *Alph. à Caſtro de Iuſta hæret. punitione libr. primo, cap. 3. verſ.* propoſitio hæreſim ſapiens, ibi cum igitur hæ propoſitiones, vbi ſemper ad duo animaduertere debent Iudices in hac materia, alterum eſt ad perſonam aſſerentem, an ſilicet alias ſit de hæreſi ſuſpecta, alterum eſt an aliquis ex auditoribus, verba illa in ſenſum hæreticum acceperit, ac pro inde ſcandalizatus fuerit, doctrinamque hanc *Caſtr. ſequuti fuerunt Syman. de Cath. Inſt. tit. 54. numer. 11. & Lud. à Paramo de Origine S. Inquiſition. l. 3. q. 9. numer. 174. in fi.*

22 Quo vero ad aſſertores propoſitionum temerariarum ſcandaloſarum, offendentium pias aures iniurioſarum &c. Dicendum eſt, quod (ex quo non poſſunt cogi ad abiurandum) ſunt ſaltem cogendi ad reuocandum dictas propoſitiones, & ad errorem ſuum deteſtandum, iuxta Extrauag. *Vaſ. elect. de Hæret. & tradita per Ludouicum a Paramo, d. num.* 174. vbi alios allegat, ſic cum duo Concionatores, Cordubæ, & Murciæ temere populo prædicaſſent, virtute Bullę Cruciatæ poſſe abſolui, etiam ab Hæreſi, coacti ſunt id publice retractare per Cenſores fidei, teſte *Henriq. in ſum. lib. 6. c. 16. n. 3. in addit. verſ.* Quare duo prædicatores.

23 Formam autem reuocationis ſimilium propoſitionum vide apud Maſſinum in praxi Sancti Offitij *p. 7. ſub Rub. forma della reuocatione, ò ritratatione, fol. mihi* 163. & in altera parte huius operis.

TITVLVS XVII.

De varijs, delictis ſpectantibus ad Sanctum Offitium.

SVMMARIVM.

1 *Non confitentes, & Communicantes ſemel in anno an ſint ſuſpecti de Hæreſi, & qualiter, ſeq.*

5 *Contemnens cenſuras quando ſubdatur Iuriſdictioni Inquiſitorum, & quid de contemnente Indulgentias, & Eccleſiaſtic. ritus, & ſeq. vbi deciſio Inquiſitionis Murciæ.*

10 *Profeſſi, & Sacerdotes Matrimonium contrahentes ſunt vehementer ſuſpecti de hæreſi, & quid ſi tantummodo contrahant ſponſalia.*

13 *Græci vxorati promouentur ad ordines.*

14 *Vidua Sacerdotis Græci, an poſſit matrimonium ſine diſpenſatione contrahere.*

Vxoratus ordines ſuſcipiens eſt ſuſpectus de hæreſi, n. 11.

15 *Sumentes Hoſtiam non Conſecratam, & Sacerdotes celebrantes, & non conſecrantes an ſint, ſuſpecti de hæreſi, & qualiter, ſeq. vbi deciſio Inquiſitionis Mediolani.*

19 *De Conſtitutionibus Clem. VIII. & Gregor. XV. de conuerſantibus cum Hæreticis & de Matrimonijs cum Hæreticis, maxime in Anglia, vbi etiam quid de vtente opera Medici Hæbrei, & quid ob id acciderit Henrico III. Regi Caſtellæ.*

20 *Qua conditione permittitur hæreticis venire ad terras Catholicor. caſu comercij.*

21 *Quomodo hæretici ſcandalum præbuiſſe dicuntur ad effectum de quo agimus.*

22 *Scandalum cum ſit qualitas tribuens Iuriſdictionem S. Offitio plene probandum eſt.*

23 Sequuto ſcandalo, an hæreticus poſſit puniri ratione ſcandali præciſe, an etiam ratione hæreſis.
24 Permiſſio hac debet eſſe à Papa approbata alias enim poſſent hæretici puniri maxime ſi eſſent in S. Officio præuenti.
25 Quomodo ſe gerere debeat Inquiſitor cum in ſua Diœceſi hoſpitantur milites Germani Hæretici ne alios inficiant.
26 Regularis vltra mare proficiſcens ſine licentia eſt, ſuſpectus de hæreſi.
27 Obloquentes de Inquiſitoribus, & S. Offitio puniuntur ab Inquiſitoribus.
28 Quomodo Senatus noſter Mediolani ſolet huiuſmodi reos de ſuis Iudicibus obloquentes punire & ibi referuntur quatuor illius Tribunalis deciſiones & aliorum ſupremorum Tribunalium exempla remiſſiue.
29 Ratio cur Inquiſitores poſſint punire oblequentes de ſe allegata à Bouadilla.
30 Iudices inferiores non cognoſcunt de iniurijs ſibi illatis.
31 Deciſio Senatus Mediolani in hac materia.
32 Cum iniuria eſt facta Iudici pro Tribunali ſedenti, tunc etiam inferior poteſt de ea cognoſcere.
33 Hoc tamen non habet locum in omnibus iudicibus, & in quibus.
34 Inquiſitores & Iudices Layci Supremi puniunt iniuriantes ſine procedunt vbi iniuria eſt notoria, & ita in Tribunalibus Supremis Hyſpaniarum obſeruatur.
35 Quomodo procedendum contra ſuperiores Regulares precedentes, in cauſis fidei contra ſuos ſubditos.
36 Quomodo procedatur contra incidentes in Conſtitutiones Pauli V. & Greg. XV. in materia Conceptionis B. M. V.
37 De Venerantibus homines mortuos ante eorum Canonizationem, vel Beatificationem, & ſeq. vbi latiſſime de Canonizatione, & Beatificat.
53 De fingente ſe miniſtrum S. Offitij.
54 De Iudice Layco ſe ingerente in cauſis hæreſis.
55 De Teſte falſo, & ſubornationibus.
56 Contra Bertazzolum eſt veritas ab omnibus D. D. approbata, & in S. Officio vſu recepta.
57 Reus pro quo conſuluit Bertazzolus fuit in Sancto Officio tortus.
58 Deciſio Inquiſitionis Siciliæ de teſte falſo, & ſimilis deciſio Inquiſitionis Cremonæ.
59 De teſte qui primo dixit vnum, & poſtea aliud.
60 Deciſio Inquiſitionis Conquenſis in materia teſtis hoc modo varij.
61 De Teſte propalante eius depoſitionem.
62 De vtente verbis ſacræ Scripturæ ad locum, & turpia.
63 De reuelationibus multorum.
64 Deferentes arma ad inimicos nominis Chriſtiani ſunt excommunicati excommunicatione Bullæ Cœnæ Domini.
65 Sunt fautores Hæreticorum, ſecundum Bouadill. & de foro Inquiſitorum ſecundum Canteram vbi deciſio Supremi Conſilij Hyſpaniæ.
66 Alia deciſio eiuſdem Tribunalis in hac materia.
67 An hi debeant abiurare.
68 De hac materia videndus eſt Azeued. remiſſ.
69 Qui D. D. videndi in materia frangentis carceres.
70 Fugiens ex Carcere de iure habetur pro confeſſo de delicto ob quod fuit carceratus, & abſens in eam pœnam damnatur.
71 Deciſio Curiæ Cremonæ ſub Illuſtr. Salamanca.
72 Fallit hoc in Tribunali S. Offitij.
73 Ratio huius concluſionis.
74 Fugientes ex Carceribus ſi iterum capiantur, quomodo poſſint puniri ratione fugæ, & quid obſeruetur Mediolani.
75 Quomodo in S. Offitio puniantur.
76 Fugiens fracto Carcere an incidat in Bullam ſi de protegendis.
77 Fugiens fractis carceribus ſi ſtatim ſupremo ſuperiori ſe præſentet non punitur.
78 Inquiſitor eſt Iudex competens carcerati ab Epiſcopo, poſitus loco cuſtodiæ in carceribus S. Offitij eas frang[...] & ibi deciſio Curiæ Cremonæ.
79 Caſus hic accidit Auctori, vti Auditori Caſtri S. Cru[...] Ciuitatis Cremonæ.
80 Caſtellani an habeant iuriſdictionem & de Caſtella[...] Cremonæ, Mediolani, & Neapolis.
81 De Caſtellano Manfredoniæ, qui caſtro à turcis obſe[...] ad eius deditionem deuenit remiſſiue.
82 In S. Offitio Cremonæ, quidam ſe occidere tentauit.
83 Nullus eſt Dominus membrorum ſuorum, nec poteſt ſe occidere.
84 Carceratus ſe ipſum occidens ex conſcientia patrati[...] minis quomodo puniatur.
85 Quid ſi tædio vitæ, vel impacientia carceris.
86 Quid ſi dubitetur de cauſa.
87 Iudices competentes in hiſce cauſis ſunt Inquiſitores.
88 Sigillum confeſſionis eſt de Iure Diuino naturali, & p[...]tiuo.
89 Caſus, qui contigit in Franciſco Rege Galliæ.
90 Sigillum, neque de licentia pœnitentis poteſt frangi, [...]cundum opinionem Scoti, quam ſequitur auctor.
91 Inquiſitores directe de hoc crimine non cognoſcunt.
92 De quibus Inquiſitores cognoſcant.
93 In quo caſu de hac fractione ſigilli cognoſcunt Inquiſi[...]res, & n. 94. 95.
96 Deciſio Inquiſitionis Cremonæ.
97 Confeſſarius iniungens pœnitenti, vt reuelet complic[...] in confeſſione an ſubdatur iuriſdictioni S. Offitij.
98 De Superiori Regulari incidente in Conſtitutionem [...]bani VIII. Editam 14. Aprili 1633.
99 Modus contra hunc procedendi, & caſus deciſus Cre[...]næ, & n. 100.

§. PRIMVS.

De non confitentibus, & Communicantibus ſemel in Anno.

1 OMnes Chriſti fideles teneri ſaltem ſemel in [...]no peccata ſua confiteri, & Sacratiſſimam [...]chariſtiam ſumere, ſancitum eſt, in Laterane[...]ſi Concilio, ſub Innocent. III. vt habetur in capit. om[...] vtriuſque ſexus, de Pœnit. & remiſſ. & latiſſimè doc[...]runt materiam huiuſce præcepti Eccleſiæ pertract[...]tes, plurimi D. D. longa ſerie relati, per *Azor. Inſtit. Moral. pa. 1. l. 7. c. 28. & ſeq.* & per Fagundez, in qu[...]que præcepta Eccleſiæ, ſuper hoc præcepto annuæ C[...]feſſionis & Communionis.

2 Ex hoc colligunt D. D. non ſummentem Euch[...]ſtiam, & non confitentem ſemel in anno, cenſeri deb[...] ſuſpectum de Hæreſi, & contra talem Inquiſitores [...] ſe procedere, vti firmarunt Royas, *Sing. 98. num. ſex[...] Zanchin. de hæret. cap. 35. num. 1. & 2. vbi Campeg.[...] alij allegati per Farinaz. de hæreſi, quæſt. 178. nu. 79. Sanctar. de hæreſi, cap. 41. dub. 3. numer. 5. quoniam tales deuiant à communi fidelium conſuetudine, &[...]ta.*

3 Attamen *Pegn. in Annotat. ad Ambroſ. de Vignato, tract. de hæret. q. 2. ſub num. 32.* tenet, quod ex hac [...] omiſſione communionis & Confeſſionis non pote[...] quis reddi ſuſpectus de hæreſi quoniam omnes D. [...] contrarium aſſerentes, ſed *max. Fel. in Rubr. de Hæ[...] n. 4. mouentur ex diſpoſitione, text. in Auth. de Priuil.[...] hæret. Mulier. non præſt. qui tamen text.* nihil ad hanc r[...] facit, nam inſtitutum Iuſtin. erat eo loci docere, [...] nam eſſent dicendi hæretici, aitque eos eſſe put[...] dos Hæreticos, qui diuerſarum ſunt Sectarum, & p[...] quam

am diuerſas ſectas enumeraſſet,ſubiungit hæc verba,
*itur Sacram Communionem in Cathol.Eccleſia non per-
ientes, à Deo amabilibus Sacerdotibus hereticos iuſte
camus,nam licet nomen Chriſtianorum ſe fide, & com-
unionem ſeparant,* Ex quo patet ibi tractari de com-
unione recipienda ſingulo anno, ſed de communione
atholicorum,& de his,qui ab ea diſcedunt,hæc Pegna
i verſ. huic vero ſententiæ, vbi addit hunc intellectum
us text. magis comprobari, ex verſione illius text.
ræca.

Quare in hac re, licet magis communis opinio D. D.
ex omiſſione Confeſſionis, Communionis ſemel in
no oriri hæreſis ſuſpitionem, at tamen magis vera vi-
tur opinio Pegnæ, quam ſequutus fuit *Farin. de hæ-
ſ.d.q.*178.*n.*79.*verſ.*ex quibus, vbi quod ſæcluſo con-
nptu omittens illa Sacramenta ſuſcipere, nec poteſt
i hæreticus, nec ſuſpectus de hæreſi, quod etiam re-
tijt, idem Pegna, in Addit.ad Lucernam Inquiſit.in
rbo hæreſis,n.10.

Si tamen verſaremur in perſona,alias de hæreſi ſuſpe-
agereturque de dicta omiſſione per plurimos an-
s,ſine vlla legitima,vel colorata cauſa, & de obſtina-
voluntate non communicandi,tunc poſſet talis omit-
ns inquiri,& puniri,vti ſuſpectus de hæreſi,ſtante ma-
ne diſpoſitione Concilij Tridentini *Seſſ.* 13.*de Sacra-
nto Euchariſt.can.*9.

Et eſſet interrogandus,etiam in tormentis, ſuper vir-
e,neceſſitateque Sacramentorum,& ſuper poteſtate
uium Eccleſiæ, & cogendus etiam ad abiurandum
undum modum,& gradum ſuſpitionis.

§. SECVNDVS.

De Contemnente Cenſuras.

CОntemptus cenſurarum eſt duplex, alter nega-
tiuus,alter poſitiuus,Negatiuus contemptus, qui
mpropriè contemptus dicitur eſt,cum quis de re ali-
a nullam curam habet, ei tamen nullam facit iniu-
m,ſic cenſuras contemnere dicitur, inſordeſcens in
,contemptus poſitiuus eſt, cum quis cenſuris infert
quem actum irreuerentiæ,&iniuriæ, vel verbis viſifi-
ndo eas,vel facto,Sylueſter,in*Summ.in verbo,contem-
us n.*1.*& in propoſito noſtro,Menoch.de Arbitr. Iudic.
nt.*5.*Caſ.*416.*n.*27.

Quattuor autem modis dicitur cenſura poſitiue con-
nni,ſecundum magiſtralem doctrinam, *Gemin.in ca.
ecto,n.*8.*de Sent.Excom.in* 6.

Primo, cum Excommunic. accumulat culpam cul-
.

Secundo, cum ex certa ſcientia intrat Eccleſiam,
am cum Offitia Diuina non recitantur,*cap.*1.21.*diſt.
.clericus* 24.*q.*3.

Tertio cum non intrat Eccleſiam, ſed ad valuas au-
Offitium,quod eſt contra Iura,cap.quod in te,*de Pæ-
.& remiſſ.cap.permittimus,de Sent.Excom.in* 6.

Quarto cum Communioni Catholicorum, quos po-
t euitare,ſe ingerit, cap. illud,de clerico Excom. Mi-
tr.Quibus addi poteſt,quintus modus,cum,quis ver.
villipendit cenſuras.

Ioſce poſitiue cenſuras contemnentes eſſe de hæreſi
pectos iuditioque ſubdi Inquiſitorum, dixit *Marc.
nton.Columna relatus a Peg. comm.* 24.*p.*3. *directorij*
i, quod ſub nomine S.Offitij debeat procedi contra
nnullos, qui deturpauerant, & lacerauerant cædulo-
s excommunicationis, ratione contemptus cenſura-
m, & clauium Eccleſiæ, quod idem dixit *Genuenſ.in
raxi Archiepiſc. Neapol. cap.* 7.*numer.*6. vbi quod
n ſolum contra illos deturpantes cedulones Curia
eapol. procedit, ſed etiam contra illos qui in con-
temptum excommunicationis audent dicere, *che
Scomunica? che Scomunica? & n.* 8. vbi atteſtarur quod
ob illa verba,quidam laycus de anno 609.ordine Curiæ
Epiſcopalis Montiſmaran fuit fuſtigatus, idem docue-
runt *Lazar.de Blaſph. q..... n..... & Menoch. d. caſ.*
416.*n.*27.

Qualitatem ſuſpitionis hæreſis, metiri debent Inqui-
ſitores a qualitate perſonæ,& quantitate contemptus,
Iunctis alijs circunſtantijs.

8 Certe ſupra quinquaginta annos, quidam homo peſ-
ſimæ vitæ, de pluribus Blaſph. & alijs Criminibus Cre-
monæ in Sancto Offitio Inquiſitus,ſed maxime de con-
temptu cenſurarum, & in ſpecie, quod dixerit,*anco li
Scomunicati mangiano*, & quod non obſtante cenſuram
Miſtam audierit, Ex voto Congregationis noſtræ habi-
tus fuit pro ſuſpecto, quo ad articulum cenſurarum, &
clauium de vehementi de hęreſi,vti atteſtatur Reueren-
diſs. *M. Ant. Amid.in ſuis votis redditis in Sancto Offitio
apud me exiſtentibus manuſcriptis,to.*2.*Caſ.*34.*numer.*8.
*fol.*171.

9 Quod dictum eſt, de cenſurarum contemptoribus,
idem dicendum eſt,de cōtemptoribus Indulgentiarum,
campanarum,perſonarum, Eccleſiaſticarum, & ſimi-
lium.

Prout de contemptore campanarum, atteſtatur Ze-
rola in praxi Epiſcopali, in Verbo caſus in quibus &c.
Verſ.campanarum, vbi quod hic caſus ſibi accidit in
facto,in quodam,qui nocte Sabbati Sancti abſtulit mar-
tellos à quibuſdam campanis,& illos appendit in arbo-
re nucis,quique propterea poſt lungam carcerationem
abiurauit ita etiam Ric.verba ſupradicta Zerol.de verb.
tranſcribens,in praxi fori Eccleſiaſtici reſol.423.verſic.
Campanarum.

Idem etiam dicendum eſt de contemptore aliarum
Cæremoniarum, & Rituum Eccleſiæ, vnde in noſtra
Congregatione Cremonæ ſupra ſexaginta annos,vt ap-
paret ex votis manuſcriptis Reuerendiſs. D. Amidani,
*tom.*2.*Voto.*7. fuit concluſum potuiſſe S. Offitium pro-
cedere contra quoſdam Religioſus, qui loci cauſa in-
duerunt quendam fratrem Idiotam,Veſtibus Pontifica-
libus, mitram Capiti eius imponendo, & ei honore in
vti Epiſcopo deferendo, cum imponentes ſuper Aſi-
num, qui ſic ſedens dabat benedictionem per clauſtra
Monaſterij, alijs fratribus vario modo cum irridenti-
bus.

Eodem modo puniri debent in S. Offitio, per locum
alterius Confeſſiones audientes, negari enim nequit,
quin iſti magnam iniuriam faciant Sacramento, maxi-
me ſtante hæreſi Luteri,qui voluit laycum poſſe admi-
niſtrare Sacramentum pœnitentiæ, de quod videndus
erit *Roffenſ.contra Luterum, artic.* 13. *& ita in noſtro S.
Offitio ſemper fuiſſe obſeruatum teſtis eſt Reuerendiſs.
Amid.tom.*3.*Voto* 21.*&* 57.

Et de contemptore ſuſpenſionis à diuinis habemus
exemplum Inquiſitionis Murciæ, de qua eius Ciuitatis
Inquiſitor Cantera,cap.1.de hæret. nu.60. in fi.de quo-
dam qui fuit a Summo Pont. & Eminentiſs. Cardinali-
bus ſuſpenſus,& quia cum magno populi ſcandalo viſus
fuit Murtiæ adminiſtare in Sacris Ordinibus (non ob-
ſtante ſuſpenſione)fuit damnatus ad triremes.

§. TERTIVS.

De profeſſis, & Clericis in Sacris Matrimonium contrahentibus,& vxoratis ſuſcipientibus ordines Sacros.

10 SVſpecti quoque ſunt de hæreſi,& quidem regulari-
ter de vehementi, Religioſi illi profeſſi, clerici-
que ſæculares in Sacris tamen ordinib. conſtituti qui

matrimonium contrahere audent idque ſiue palam contrahant ſiue clam, prout diſtinctionem hanc reprobantes tenuerunt, *Syman.de Cat.Inſtit.tit.40.n.9.& ſeq. & in Enchirid.tit.12.n.1.Pegna, com.74. p. 2. verſ.Iam apoſtata Decian.l.5.cap.22.n.40.Menoch.caſu 546.n.49, Azor.Inſtit.Moral.p.1.l.8.cap.21.qu.10. & 11. late Farin.de Hæreſi,q.184.n.71.& ſeq.*

Ratio huius ſuſpitionis prudenter in eo, ſita eſt quod hodiernis temporibus ab omnibus ferè hæreticis improbantur vota Monachor.communit, docentes licere Monachis quibuſcumque vxores ducere, etiam eas, quæ Deo perpetuam virginitatem deuouerunt ita *Symanch.vbi ſupra d.tit.40.n.10.* facere autem opera mala ex genere ſuo, ab omnibus ferè hæreticis laudata inducit ſuſpitionem hæreſis, vt cum *Soto diximus ſupra in titulo* 15.§.2.*n*.4.

Ex qua ratione patet, in eandem hæreſis ſuſpicionem incidere Religioſos Soc. Ieſu, qui matrimonium contrahunt, licet emiſſerint tantummodo vota ſimplicia biennij, quia hoc non obſtante ſunt veri Religioſi, & matrimonium eorum ob dicta vota irritatur, vti declarauit Gregor. XIII.in Bulla ſua, Aſcendente Domino in Nauiculam, ad quam materiam, vide *Sanch.de matr.7.diſp.25.n.15.& in ſumm.l.5. cap.1. & Vaſq.p.2. q.96.diſp.65.* vbi latiſſ.de ſtatu horum Patrum, qui vota biennij tantummodo emiſſerunt.

Ita poſt hæc impræſſa viſus *P.Diana reſol. moral. p.4. tract.7.reſol.2.verſ.* Notandum etiam, cum quo tamen non aſſentior in qualitate abiurationis, quia ipſe loquitur ſecundum conſuetudinem S. Offitij Hyſpaniæ, ſecundum quam contrahentes binas nuptias abiurant tantummodo de leui, vnde non mirum ibi, ſi iſti monachi contrahentes matrimonium abiurant tantum de leui cum puniantur pænis contrahentium binas nuptias, vt ibi obſeruat Diana, *verſ. verum hodie, ex Caſtro Palao to. 1. tract. 4. diſp. 8. punct. 10. §. 8. numer.4.*

In hac tamen materia aduertendum, quod licet identitas perſonæ profeſſi, vel Clerici ſic delinquentis ſufficienter probetur per confeſſione ipſius, hoc debet intelligi, quo ad præiuditium ipſius confitentis, & effectum eum puniendi, nam ad effectum declarandi Matrimonium nullum, de identitate perſonæ profeſſi &c. ſic delinquentis, debet conſtare per recognitionem perſonæ, modo de Iure debito, de quo, Scaccia de *Iudic.l.1.cap.87.n.19.* quod idem obſeruari debet in poligamis.

11 Quid autem dicendum ſit, vbi dicti religioſi non Matrimonium de facto contraxerint, ſed tantum ſponſalia? Dic vt in ſimili dixi, in tit.de Polygamis, & Vxorato, viuente coniunge, cum alia ſponſalia contrahente.

12 Occaſione iſtorum matrimonium contrahentium tractant, D.D. quid ſentiencum ſit de vxorato, ordines viua vxore ſuſcipiente, in quare communis, & vera eſt ſententia *Symanch.d.tit. 40.num. 14. quam ſequ. Farin. d. qu. 183. num. 54.* quod ijſdem omnino regulis Iudicandus eſt in S. Inquiſitionis Offitio, ac regularis profeſſus, & Clericus in Sacris Matrimonium contrahens.

13 Hæc tamen non habent locum in Græcis Vxoratis cum vnica tantum, & Virgine, nam ij poſſunt ſine vllo impedimento ad ordines Sacros promoueri, licet mortua poſtea vxore cum alia matrimonium contrahere nequeant.

14 An autem Viduam relicti præsbiteri Græci poſſit cum alio matrimonium contrahere ſine diſpenſatione dubitari poteſt.

In qua difficultate, opinio negatiua quæ etiam mihi magis probatur, quod ſcilicet ſine diſpenſatione relicta præsbiteri non poſſit ad aliud Matrimonium probari poteſt.

Primo ex diſpoſitione Canonis 22. Concilij Al
dorenſ. cuius hæc ſunt verba, *Non licere relicta præ
teri nec relictæ diaconi nec ſubdiaconi, poſt eius mo
mar tum accipere*, Hoc tamen Concilium non fuit g
rale, nec prouinciale, ſed Diocenſanum, & cælebr
fuit anno 590. ſub Greg.I.

Secundo videtur probari hoc ex Apoſtolo, prim
*Timoth.cap. 5. ibi, Viduas autem iuniores repræhen
quæ cum luxuriatæ fuerint in Chriſto nubere volunt,*
ca cuius loci intelligentiam videndus eſt *Bellar.
1.contr.5.l.2.c.24.*

Tertio probatur ex diſpoſitione, cap. ſi qua Vidu
præcedenti, diſt. 28.

Quarto probatur ex eo, quod id abſolute non
dictæ relictæ præsbiteri voluerunt in terminis no
*Palud in 4. diſt. 37. §. quantum ad primum, verſ.
concl. & Steph. de Gaieta, de Sacram, matrim.qu.
verſus finem.*

Quamuis *D. Tho.tertia parte, in ſupplemento qu
art.4.ad quartum, & Azor.Inſtit.Moral.lib.13.c. 1
7.verſ.* ſed dubiæ quæſtionis eſt p, p. diſtinxerint,
Præsbyter Græcus de conſenſu vxoris, ad ordine
cros aſcenderit, an non, nam inquiunt primo caſu
poteſt mulier relicta ad ſecundas nuptias tranſire 2
ro caſu ſic, de hac etiam re videndus eſt D.Bonauen
4.diſt.37.in Expoſitione literæ.

Ex quibus omnibus apparet, huiuſmodi viduas æ
diſpenſatione, ſaltem ad cautelam ad effectum con
hendi ſecundum Matrimonium.

§. QVARTVS.

De Sacerdote Celebrante, & non conſecrante, & ſ mente Hoſtiam non conſecratam.

15 LAycus ſumens, maxime tempore mortis Hoſt
non conſecrata, eſt de hæreſi vehementer ſu
ctus, niſi manifeſte conſtet ipſum id feciſſe ex ma
reuerentia, quam habet erga Sacram. Euchariſtiæ
*Albertin.in Rubr.de hæret.in 6.quæſt.13.n.66. 69.
quen. Menoc.de præſumpt.l.5.præſumptione ſexta,nu
& 23.Farinaz.plures cumulans de hæreſi,q.178. n
Symanch.de Cath.Inſtit.tit.30.n.26.* atque hæc eſt
muniſſima opinio.

16 Sacerdos quoque qui celebrando Miſſam fing
Hoſtiam conſecrare, & non conſecrat, ſed illam
conſecratam ſumit, de quo eſt caſus, in cap.de hom
de celebratione Miſſarum, eſt de hæreſi ſuſpectus, m
me ſi eſſet aſſuetus hoc facere, poſſetque ab Inquiſit
bus, & interrogari, quid ſentiat de Sacramento A
ris, & etiam puniri, ita Lucerna Inq.in verbo Sace
celebrans, vbi *Pegn.in annot. Decian. in tract. Cri
5.cap.17.numer.43. Locatus in Iuditiali in verbo S
dos num.4.Grill.de Sortil.qu.11.verſ.* Quæro quid di
dum.

Atque hoc nullam poteſt habere probabilem d
tandi rationem in contrarium, nam negari non po
quin talis Sacerdos abutatur Sacramento Altaris,
cratiſſimo que Miſſæ ſacrificio, ſitque etiam in ca
vt Chriſti fideles Hoſtiam non conſecratam adora
in Idolatriam, ſaltem materialiter incidant, Gra
ſuis aureis *deciſ.p.2.l.3.ca.15.de celebratione Miſſa
n.6.7.& ſequ.*

Et ſic Bariola olim Conſultor S. Offitij Mediola
ſuis Aphoriſ. vtriuſque iuris in verbo Sacerdos ſic c
brando atteſtatur, ſub die 30. Aprilis 1627. fuiſſe
Congregationem S. Offitij Mediolani deciſum, q
poterat S. Offitium procedere contra quendam Sa
dotem, eo quod cũ in peccato mortali eſſet nõ cõſe
uit hoſtiã, ſed verba cõſecationis protulit ſuper part

la vulgo Communichino, quàm è Tabernaculo extraxit.

7 In qualem autem ſuſpitionem hæreſis incidat Sacerdos hoc crimen committens, non poteſt ſic in abſtracto certo determinari, ſed ſingulę circunſtantiæ facti debent conſiderari, & præcipue propoſitum, ſeu intentio delinquentis diligenter eſt exploranda, vt inde criminis qualitate aucta, vel diminuta pro maiori, vel minori hæreſi ſuſpitione, pœna grauior, aut leuior imponatur.

Opportune hoc loco agendum eſſet de dicente Miſſam ſiccam, verum benignum lectorem quoad hoc remitto, ad *Durand. de ritibus Eccleſiæ, lib.2. cap.4. ad fi. Henriq. lib.6. Summ. cap.27. n.2. in gloſ. ſub litera A. & Portell. in ſuis reſpon. moral. p.3. caſu.26. n. 2. & ſeq.* vbi plene de hac materia ſatis erudite ſcripſit.

8 Quid autem dicendum ſit, de Sacerdote celebrante ſuper rebus aptis ad faciendum Sortilegia, videndus eſt *Menoch. de Arbitr. caſu* 388. vbi etiam de Sacerdote dicente Miſſas defunctorum, pro viuis, vt cito moriantur, *& Diaz. in praxi Crim. can. cap.*40. *&* 44. vbi latiſſime more ſuo.

§. QVINTVS.

De Incidentibus in Conſtitutionem Clem. VIII. Incipientem, cum ſicut, & Conſtitutionem Greg. XV. Incipientem Romani Pontificis editam. Anno 1622. 2. *Iulij.*

9 Foelicis Record. Clemens Papa VIII. in Conſtitutione ſua peculiari Incipiente cum ſicut ædita Anno 1596. die 26. Iulij, ſtatuit.

Primo, ne Itali cuiuſcumque ſint ſtatus, & conditionis ſub quouis prætextu habitent, vel domicilium teneant in loco, in quo aliqua Eccleſia, cum Parocho, vel Sacerdote Cath. non ex ſtat, vbi libere auditi poſſint Miſſæ, & alia Diuina Officia, &c. fieri iuxta ritum S. Matris Eccleſiæ.

Gregor. XV. in ſupra memorata conſtitutione confirmatoria Bullæ Clem. VIII. addidit ac prohibuit, quibuſcunque hæreticis, ne ſub quouis quæſito colore, etiam mercimonij teneant domum apertam propriã, vel conductam domiciliumque contrahant in Italia, lociſque adiacentibus, mandauitque tam ipſos prædictæ conſtitutioni contrafacientes, quam eorum receptatores, ſecundum formas Iuris puniri.

Atque hoc idem, quod hoc loco prohibet Clemente VIII. erat etiam iam, de Iure communi prohibitum, vt late probaui *in titulo de Fautoribus hæret. §. de conuerſantibus cum hæreticis.*

Secundo loco ſtatuit, idem Clem. VIII. vt Itali abſtineant à matrimonijs, cum mulieribus hæreticis ab hæreticorum ſepulturis, ac ne filios ſuos de Sacro Baptiſmi fonte per hæreticos leuari permittant, nec ipſi illos, niſi per Sacerdotem Catholico more Baptizatos leuent.

Et hoc idem etiam iam de iure prohibitum erat Catholicis, vt de Catholicis Matrimonium contrahentibus cum hæreticis latiſſime docuit, *Symanch. de Cath. Inſtit. tit. de matrim. num....* & generaliter de contrahentibus parentelam cum hęreticis *Pegn. com.*81. *verſ.* Iam, vt vno, *p.2. & nos loco ſupra citato,* ex quo colligitur, quod in Anglia non poſſunt Parochi aſſiſtere Matrimonijs huiuſmodi, niſi adſit certa ſpes conuerſionis hæretici, & vlterius ſubſit cauſa a Sancta Sede Apoſtolica approbanda quamuis enim non leuis controuerſia ſint inter D. D. num matrimonia huiuſmodi ſic contracta ſint validia, attamen verior communiorque eſt ſententia affirmans, vt videre eſt, apud *Sanch. de matrimonio diſput.*72. *l.*7. *& Guttier. in ſimili tract. cap.*104. *maxime aecedente auctorit. Sedis Apoſtolicæ.*

De hac materia videndus *P. Becc. in comp. controu. huius temp. libro* 5. *cap.9. & nota Gothofred. in l. ne quis in verbo, in matrimonium Cod. de Iudæis, & cœlicolis.*

Tertio loco vetatur, ne Catholici opera Medicorum Hæreticorum vtantur, niſi ex neceſſitate, ne ve Catholici ad Hæreticorum loca accedant, niſi id prius ſignificent ſuis Ordinarijs, vel Inquiſitoribus, quod tamen attinet ad vſum Medici hæretici animaduertendum eſt, quod prohibitio Clemente VIII. ceſſat vrgente neceſſitate, vt quia V. G. Catholicus graui vrgetur infirmitate, & non adeſt, niſi vnus Medicus Hæreticus, & ita fuit deciſum in Curia Archiepiſc. Neapolit. apud *Ricc. deciſ.*268. *vol.*4.

Sic cum Chriſtianis prohibitum ſit, ſub pœna excommunicationis accipere medicinam à Iudæis *cap. Nullus* 28. *quæſt.*1. Si tamen neceſſitas vrgeat vtique licitum erit Chriſtianis, etiam à Iudæis medicinam accipere, *arg. cap. qualitas temporis* 27. *quæſt.*1. *ita originaliter dixit Marian. Socin. in cap. primo, extra de Iudæis Paulus Duran. de condit. & modis impoſſibilibus part.*1. *cap. primo, num.*39. *Eberhard. Speckhan, in ſuis quæſtionibus Iuris Cæſarei, Pontificij, & Saxonici, quæſt.*14. *per totum, ſed maxime, num.*6. *caueant tamen quantum fieri poteſt Chriſtiani à medicis Iudæis,* Quia, refert *Bouadill. in ſua Politica, libro primo, cap. quarto, num.*27. *Henricus Tertius Rex Caſtellæ, obijt opera Don Mayr Iudæi ſui Medici, in quo plurimam fiduciam habebat.*

Tandemque contrafacientes, tanquam de hæreſi ſuſpectos puniri ab Inquiſitoribus, & ordinarijs mãdat.

Ex quibus patet, quod conſtitutiones prædictæ ſunt Iuri communi conformes, ac proinde fauorabiles, ac ab eodem Iure communi recipere debere interpretationem.

De hiſce Conſtitutionibus videndi ſunt *Naldus in Sum. in verbo. Chriſtianus ſecundo, numer. octauo, & Bariol. poſt flores Direct.. fol.*471. vbi hi verba harum Bullarum ad verbum referunt, & *Homobonus de Bonis in ſuis diſquiſ. Moral. Theolog. Tract.*11. *cap.*7. *quæſt.*17. in tertio, ſuppoſitio, Beccanus in Manuali, Controuerſ. aduerſus hæreticos noſtri temporis, & in ſua Summ. parte tertia, in tract. de fide.

De modo autem procedendi contra reos incidentes in has conſtitutiones, maxime, quod ad torturam, & abiurationem plene dixi, in tit. de Fautoribus, &c. in §. de conuerſantibus cum Hæreticis.

§. SEXTVS.

De Hæreticis venientibus ad terras Catholicorum cauſa commertij.

20 QVia aliquando contingit vt mercaturæ cauſa, hæretici ad Terras Chriſtianorum veniant, & hoc a Principibus permittitur, vt factum fuit aliquando inter Regem Noſtrum Potentiſſ. Hyſpaniæ, & Angliæ Regem, ea tamen lege appoſita in hac permiſſione, vt in his quæ ad Fidem, & Religionem ſpectant non moleſtentur, niſi dato ſcandalo, & tunc ratione illius pro vt iuris fuerit puniantur, vt atteſtatur *Souſa in Aphoriſ. Inquiſitor. lib.*1. *c.*31. *n.*1.

21 Ideo circa hanc rem notandum, quod dicti hæretici tunc in caſu noſtro, & ad effectum de quo agitur ſcandalum præbere dicuntur, cum præbent Catholicis occaſionem ruinæ, vel cum ſuadent tranſitum ad ſuam ſectam, *Souſa vbi ſupra, num.*15. *&* 16.

22 Notandum ſecundo, quod vt poſſint Inquiſitores in hoc crimine procedere, debet imprimis conſtare de ſcandalo plenè quia qualitas tribuens Iuriſdictionem imprimis eſt,probanda *Caſtill. deciſ.Regni Siciliæ* 156. *num. quinto reſolutione* 2. *& in indiuiduo caſus noſtri, Souſa vbi ſupra, num.*8.

23 An autem dato ſcandalo poſſint puniri, vt hæretici ratione hæreſis, dic quod non, ſed puniuntur tantum ratione ſcandali, ita verius eſſe dixit *Souſ. ibidem, num. ſexto,& ſequ.verſ.* Probabilius.

24 In duobus tamen caſibus poſſunt moleſtari hæretici prædicti non obſtante tali permiſſione, etiam non dato ſcandalo. Primus eſt, cum illa permiſſio non eſt à Papa approbata. Secundus eſt, cum eſſent ante permiſſionem datam præuenti in S. Officio, ita *Souſa, vbi ſup.num.*3. *&* 13.

25 Quomodo autem ſe gerere debeant Inquiſitores occaſione militum Germanorum,qui aliquando in eorum Prouincia Hoſpitij cauſa ſub fide publica commorantur, dicendum eſt Inquiſitores curare debere diligenter vt monita Diui Caroli in quinta Synodo Prouinciali Mediolani, cap. primo obſeruentur, ita enim audiui ſæpe in his caſibus S. C. reſcripſiſſe Inquiſitori Cremonæ.

§. SEPTIMVS.

De Regulari vltra mare proficiſcente,ſine licentia ſuperioris.

26 INter caſus vehementis ſuſpitionis hæreſis non infimum locum tenet,ille,de quo Ioannes 22. in extrauag. Ad noſtrum, ſub titulo de regularibus.

De Regularibus, qui ſine ſuperioris licentia in partibus vltramarinis commorantes, detrahunt Sanctæ Romanę Eccleſiæ conſtitutionibus,& alia multa à fide deuia in ſuis ſermonibus, & ſecretis collucutionibus euomere in ſanis auſibus non verentur, hoſce enim de hæreſi eſſe vehementer ſuſpectos decidit ibi Pontifex, & tradidit *Pegn.p.*2. *comm.*81.*verſ.* In extrauaganti.

De excommunicatione vero contra iſtos regulares lata,videndus eſt, *Bonac.de clauſura q.*2. *puncto* 4.

§. OCTAVVS.

De obloquentibus de Inquiſitore, & S. Officio.

27 SPetiale eſt in S. Officio, quod Inquiſitor poſſit procedere contra Iniuria afficientes verbali ſe, & Sanctum Officium,& eius Miniſtros,vti notauit *Zanch. de hæret.cap.*31.*vbi late Campeg.Symanch.de Cath.Inſt. titulo* 34.*num.*28.*& Farin.de Hæreſi, qu.*182. *num.*79. *&* 80. *Scortia in Selectas conſtitutiones Epitome* 106. *Theorem.* 278. *verſ. quærenti*, Ideo autem mentionem feci de iniuria verbali, quia, quo ad iniurias reales habemus Bullam,Pij V. Si de protegendis.

Obloquentes igitur de S. Officio, ſi honeſti ſint poſſunt condemnari ad petendam veniam P. Inquiſitori, coram plena Congregatione genibus flexis, & vbi iniuria grauis ſit, etiam mulctari deberent aliqua pęna pecuniaria.

Si autem viles ſint loco pęne pecuniariæ, poſſunt fuſtigari.

Atque ita cum alias Cremonæ inquiſitus fuiſſet in S. Officio, quidam hæbreus ob libellum famoſum factum contra P. Inquiſitorem, & Sanctum Officium, Congregatio Cremonæ fuit in voto, quod ſi iſte Hæbreus delictum in tortura fateretur condemnari debe-ret, vt publicè per Ciuitatem fuſtigaretur, cum mul[ct]a pecuniaria, die 28. Auguſti 1576. vti atteſtatur Reu[e]rendiſſimus Dom. Marc. Ant. Amid. in ſuis Votis m[a]nuſcriptis in cauſis S. Officij, penes me exiſtentibu[s] tom.1. Voto 20. num.5.

§. NONVS.

In quo idem magis confirmatur.

VT videamus quam iuſte in S. hoc Tribunali p[u]niantur huiuſmodi obloquentes, quæ dicta ſu[nt] in §. ſuperiori confirmanda etiam ſunt exemplis S[u]premorum Tribunalium.

28 Sic enim Senatus noſter Mediolani, nunquam ſat[is] ob eius religionem, & prudentiam laudatus ſimili m[o]do punire ſolet obloquentes de Prætoribus iudicibu[s] & alijs Magiſtratibus, ſic Io. Franciſcus Bruſcolonu[s] quod temere adiectis etiam minis obloquutus fue[rit] de DD. Protectoribus Carceratorum huiuſce Ciuita[tis] Cremonæ ex ordine Senatus, vt ex eius literis, ſub d[ie] 9. Decemb. 1620. directis Sp. Prætori Cremonæ pun[i]tus fuit publice tribus ictibus funis, & coram Curia g[e]nibus flexis hora populi frequentioris veniam peti[jt] D. D. Protectoribus, ſic pariter quidam Franciſcus d[e] Fenaſchis, quod de Curia obloquutus fuerit ex ordi[ne] Senatus,vt ex eius literis ſub die 17.Iunij 1620.punitu[s] fuit tribus ictibus funis publicè, & genibus flexis v[e]niam petijt Curiæ hora frequentioris Populi, cum pr[æ]cepto, vt à ſimilibus abſtineret ſub pęna remi.

Sic etiam antiquis temporibus obſeruauit idem S[e]natus,vt ex literis ſequentis tenoris directis, Sp. Præt[o]ri Cremonæ, Dilectiſs. noſter, Benè factum eſt à vob[is] cum Co. Io.Baptiſta Perſico, vt Prætorium, & Senato[ria] dignitas debitam retineant reuerentiam. Verun[n] poſtquam ille carceris paſſus eſt moleſtiam,& quid ſib[i] faciendum ſit ab vno ex Senatoribus in mandatis ha[buit], eis adimpletis eum, & eius fideiuſſorem vlteriu[s] non moleſtabitis. Dat. Mediolani 26. Maij 1573. Pr[o] cuius decreti exequutione præfatus Comes veniam pe[tijt] à Prætori Cremonæ de verbis coram eo pro latis coram Iudice, & duobus teſtibus.

Eiuſdem directæ. Viſa relatione quam nobis Iude[x] ac L. T. veſter fecit de Eliſæo Piſcio, nobilitati condo[nandum] duximus, propterea attenta etiam ipſius Eli[ſæi] carceratione,& partium compoſitione, volumus v[t] petita per præfatum Piſcium D. Iudici venia, hora qu[a] frequens populus in Prætorio eſſe ſolet illum abſoluatis, & has literas collegi ego ex Archiuio Cremonæ criminali, tempore quo eram huiuſce Ciuitatis Proiudex, ſub Illuſtriſs. Don Conſaluo Salamanca Prætore.

Exempla autem aliorum Supremorum Tribunalium, vide apud *Godofred. Abauo in ſua praxi reatuum, quæſt.*7. *num.*60. vbi poſuit Decretum Senatus Sabaudiæ, *& Hieron.Portules ad repert.Molini ſuper ritibus, & obſeruan.Regni Aragonum, part.*3.*in verbo Iniuria, num.*36. *& ſeq.* vbi ponit modum quo Senatus illius Regni procedit in hiſce iniurijs, & quando poſſit ſuper eis procedi vt in notorio, *& D. Thom. Carleual. in ſuo tract.de foro competenti,lib.*1.*tit.*1.*diſp.*2. *quæſt.*7.*ſect.*1. *num.*798. *& ſequ.*vbi,quid in iniuria facta iudici ſedenti pro Tribunali.

29 De materia autem hac videatur *Bouadill. in ſua Polit. tom.*1. *lib.*2.*cap.*17. *num.*114. *& ibid. eiuſdem Gloſam ſub littera D.* vbi quod Inquiſitores debent obloquentes de ſe punire, *porque no ſolamente ſon ellos los offendidos, ſino tanbien el officio de la Inquiſicion y la Yglefia, y la fè,* bene *Gregor.Lopez p.*1.*tit.*1. *l.*48. *in gl. magnam.*

30 Et

Et aduertendum, quod in dicto §.7. dixi ſpeciale eſſe in Inquiſitore, quod poteſt punire iniuriantes ſe, & ſuum Tribunal,quia id agere, nequeunt extra forum S.Officij Iudices inferiores,ſed tantummodo Supremi, *D. Tho. Carleual. loco proxime alleg. num.785. & ſeq. qui alios multos allegat, & de hoc eſt text. in Auth. de Defenſ. Ciuitatum, coll.3. tit.2. Nou.15. cap.5.* ,ibi, *Si vero egerint aliquid Iniurioſum, circa defenſores officiales, tunc Prouinciarum Præſides, vlciſci, & caſtigare, Officiales poſſint*, ſic Senatus noſter Mediolani, die 19. Auguſti 1621. Iuſſit Prætori Terræ Sorexinæ, qui proceſſum formauerat contra deputatos dictæ Terræ ſuper nonnullis iniurijs ipſi, & iuſtitiæ ab eis factis, quod proceſſum remitteret Prætori Cremonæ, cui etiam iniunxit quod teſtes repeteret, & in cauſa ſeruatis ſeruandis procederet.

Limitat tamen hoc *Carleual. vbi ſupra, num.798.* vt non procedat cum iniuria eſt facta Iudici pro Tribunali ſedenti, & ſic notorie,quod ego intelligerem procedere tantummodo in Officialibus Regijs, & quidem non omnibus, ſed maioribus licet, non ſupremis, non autem, vt procedat in quocumque Officiali, Feudatarij,quia hi, vt experientia patet in noſtro Statu Mediolani, ſunt nullius,vel leuiſſime conſiderationis.

Bene verum eſt, quod tam Inquiſitor, quàm Iudices layci Supremi, cum iniuria eſt ipſis facta notorie, puta in actu publico fidei, vel in loco vbi pro Tribunali layci Iudices ſedent tunc poteſt iniurians puniri etiam ſine proceſſu, & ſententia in ſcriptis lata cum ſolo decreto oretenus lato, *Carleual. vbi ſupra num.799.* qui addit ſe ita vidiſſe ſæpius practicari in Tribunalibus Supremis Hyſpaniarum, & ibi multos D. D. allegat, quibus addo, *Ego Hier. Porteles in dicto verbo, Iniuria, num.39. & ſequentibus.*

§. DECIMVS.

De ſuperioribus Regularium procedentibus, contra regulares ſubditos in cauſis Hæreſis.

Felicis recordationis Pius Papa IV.in quadam ſua Conſtitutione, Incipiente Paſtoris æterni, relata inter litteras Apoſtolicas pro S. Officio poſt Director. facultatem conceſſit Inquiſitoribus procedendi in cauſis S. Officij, contra quoſcumque regulares, quantumuis exemptos,dummodo à ſuis ſuperioribus non eſſent præuenti.

Verum memorata Conſtitutio,quo ad vltimam eius particulam nunquam fuit vſu recepta,vt teſtatur *Pegn. Comm.77.verſ.* Tametſi vero, *par.3.*

Et Paulus V. in ſua Conſtitutione, Incipiente Rom. Pontifex ædita anno 1606. Expreſſe declarauit,& prohibuit, ne ſuperiores regularium in cauſis S. Officij procedant,cauſas etiam coram ipſis pendentes ad Sanctum Officium auocando, &c. ſub pena inhabilitationis,priuationis vocis actiuæ,& paſſiuæ,& omnium aliarum penarum à Iure impoſitarum contra fautores Hæreticorum, & impedientes Sanctum Officium, & excommunicationis ſibi reſeruatæ, verba autem memoratæ Conſtitutionis habentur, apud *Campanile in diuerſ.Iuris Canonici,Rubr.12. c.13. num.138. & apud Bariol.poſt Flor. Direct.fol.447.*

Quoniam autem multoties Regularium ſuperiores in memoratam Pauli V. Conſtitutionem incidunt.

Ideo Sanctum Officium contra ipſos debet procedere, ita tamen vt mitius agat, cum ſuperioribus illis, qui ignoranter ſed cum aliquali culpa reperiuntur deliquiſſe,ſemper tamen debent ſuperiores abſolui ab excommunicatione dictæ Bullæ quia eſt reſeruata Summo Pontifici, *Bonacin.de Cenſuris in ſpetie,diſp.2.quæſt. nona punct.7.* vbi latiſſimè agit de excommunicatione huius Bullæ.

Vbi tamen dicti ſuperiores regularium in aliquibus locis haberent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, tunc ſine dubio non obſtante dicta Bulla, poſſent procedere contra regulares ſuos ſubditos, ita tamen,vt ſimul cum Inquiſitore procedant, quo ad illos actus, quos alias Epiſcopi, & Inquiſitores ſimul debent exercere, ne tamen ex hoc aperiatur via fraudibus conſulo ſuperioribus regularium iuriſdictionem quaſi Epiſc.habentibus, vt ſtatim accepta denuncia, de ea certiorem, reddant Supremum Tribunal Vrbis.

Pari modo procedi debet contra ſuperiores Regularium, ſi quo quo modo impedirent regularem ſubditum, ne ſtatim Hæreticos, vel de hæreſi ſuſpectos denunciarent,vt in dicta Bulla,verſ.ſimili auctoritate,*Bonacina vbi ſupra, dicto puncto 7.num.4.* in cuius numeri fine animaduertit, quod vt incurratur cenſura, ad actionem impediendi requiritur audatia, ſeu præſumptio,ob illa verba Bullæ,quoquomodo id impedire, vel retardare audeant, vel præſumant, verbum enim præſumant,denotat temeritatem,*Bald.conſ.486.n.5.vol.4. Menoch.conſ.763.num.10.Cochier. de Iuriſdictione ord. in exemptos l.4. q.75. num.4.* & diſpoſitio puniens aliquem præſumentem,&c. non compræhendit eum, qui agit bona fide, ignoranter, & inaduertenter, *Cened. ad Decretal.Collect.45. num.3.Auend.de exeq.Mand. Regum l.1.cap.4.num.38. Nauar. capit. Acceptæ, de reſt. ſpol.oppoſit.8.num.33.& in extrauag.de dat.& promiſſ. num.35.*

§. VNDECIMVS.

De Incidentibus in Conſtitutiones, Pauli V. & Gregor. XV. æditas, in materia Conceptionis B. M. V.

36 Varijs temporibus in hac materia Conceptionis B. M. V. à diuerſis Summis Pontificibus nonnullæ emanarunt Conſtitutiones, nam in hac re adeſt.

Primo Conſtitutio Sixti IV. in Extrauaganti Graue nimis,de reliquijs,& veneratione Sanctorum.

Secundo adeſt Conſtitutio Pij V. Incipiens, ſuper ſpecula, quæ eſt Conſtitutio 114. in Bullario nouo, tom.2.

Tertio adeſt, Conſtitutio Pauli V. Incipiens, Regis Pacifici ædita anno 1616.

Quarto adeſt, Decretum factum ab eodem Sanctiſſimo D.N.Paulo Papa V. in Congregatione S. Officij, ſub die 31.Auguſti 1617.relatum per *Campanill. in Diuerſorio Iuris Canonici Rubr.12. cap.13. num.140.* in quo Decreto de nouo ſtatuitur,quod in poſterum, donec articulus huiuſmodi Concept. B. M. V. fuerit definitus,vel per Sanctitatem ſuam, & Sedem Apoſtolicam fuerit aliter ordinatum, nulli audeant in publicis concionibus, lectionibus, concluſionibus, & alijs quibuſcumque actibus publicis aſſerere, quod eadem Beatiſſima Virgo fuerit concepta cum peccato originali, Et quod etiam opinionem negatiuam videlicet quod B.V.non fuerit concepta,cum peccato originali in publicis actibus aſſerentes, aliam opinionem non impugnent, nec de ea aliquo modo agant, ſeu tractent, ſub cenſuris, & pœnis de quibus in ſupra allegatis Apoſtolicis Conſtitutionibus.

Tribuens inſuper,tam Epiſcopis,& Prælatis ſuperioribus alijſq; ordinarijs locorum,quam Hæreticæ prauitatis vbiq; locorum deputatis Inquiſitoribus poteſtatem ſeuerè animaduertendi contra tranſgreſſores, etiam Regulares, & alias quaſcumque perſonas, &c.

Quin-

Quinto adeſt aliud Decretum Sanctiſſimi D. N. Greg. Papæ X V. factum in Congregatione S. Officij, ſub die 24. Maij 1622. relatum per *Flauium Cherubinum in compend. Bull. tom. 3. in Apendice, fol. mihi* 18, In quo Sanctiſſimus extendit Decretum memoratum, Pauli V. etiam actus, & colloquia priuata, & vetat ne in Officio conceptionis, alio quam conceptionis nomine vti poſſint, tribuens etiam facultatem Epiſcopis, & Inquiſitoribus tranſgreſſores puniendi.

Tandem ſub die 28. Iulij 1622. Idem Gregor. X V. conceſſit Fratribus Prædicatoribus, vt in quibus cumque priuatis eorum colloquijs, & conferentijs, inter ſe dumtaxat, & non inter alios aut cum alijs, de materia eiuſdem Conceptionis B. M. V. diſſerere, & tractare poſſent.

In hac materia notandum, quod qui crederet Concept. Immaculatam, vti articulum fidei eſſet Hæreticus, vti animaduertit *Alfon. à Caſtro de iuſta Hæreticorum punitione l.* 1. *cap. octauo dubio* 4.

Vnde etiam propoſitio cuiuſdam, qui dixerat, quod licet articulus Conceptionis non eſſet de fide, erat tamen de pertinentibus ad fidem, quodque qui pro eo moreretur eſſet vere martyr, fuit damnata à Supremis Inquiſitoribus in Portugalia, annuente Sanctiſſimo Paulo V. de anno 1619. teſte *Portel. in dubijs regul. in verbo Conceptio Deiparæ, num.* 6.

Valeret tamen votum, vel Iuramentum defendendi Conceptionem immaculatam, vt late probauit idem *Portel. vbi ſupra, num.* 1.

Et latius in ſuis reſponſionibus caſuum *moral. par.* 2. *caſu* 32. *per tot.* vbi pleniſſime reſpondet decem, & nouem propoſitionibus in hac materia Conceptionis cuiuſdam Doctoris Gaſparis Vrbis Cæſarauguſtanæ vere ſcandaloſis, & erga Deiparæ Matris Immaculatæ Conceptionem indeuotis, temerarijs, ac piarum aurium offenſiuis, vbi late de pluribus miraculis factis ob defenſionem Deiparæ Virginis à peccato originali, & inter cœtera ſufficiat mihi adducere illud quod refert *Petrus Nunez in Sanct. Seraphic. fol.* 39. Quod ſcilicet Scotus cum Pariſijs pergeret ad aulam publicam defenſurus publice puritatem Conceptionis B. M. V. & præteriret Imaginem lapideam eiuſdem Virginis, & Scotus eidem Imagini caput inclinaret, petens ei auxilium ad difficilem futuram diſputationem, Imago lapidea, Scoto caput inclinauit quaſi annuens, & auxilium promittens, quod ſcriptum ſit in gratiam dedito-rum doctrinæ Scoti, & mei ipſius qui in Patauino Gymnaſio Theologiæ operam dans eius Doctrinam didici, & poſt eam ſemper ſectatus ſui.

De hac materia videndi ſunt, *Naldus in Sum. in verbo Conceptio, Rodriquez, in Comp. quæſt. regul. reſolut.* 30. *per totam Barboſa de Officio Epiſc. alleg.* 105. *Comitol. quæſt. Moral. l.* 6. *qu.* 40. *& Filliucc. q. Moral. tom.* 2. *tract.* 27. *cap.* 3. *n.* 51. *& Bonacina de cenſuris in ſpetie, diſp.* 2. *quæſt.* 3. *puncto* 34. *& diſp.* 3. *quæſt.* 6. *puncto* 4. *& idem Barboſ. in Collect. ad Concil. Trident. Seſſ. quinta, num.* 16.

Praxis autem contra hoſce tranſgreſſores noſtrarum Conſtitutionum eſſet, vt acceptata denunciatione in Sancto Officio, vel ad Supremam Romanam Inquiſitionem mittatur denunciatio, ab eoque Supremo Tribunali ex pectentur iuſſa ab Inquiſitoribus in partibus exequenda.

Vel ſi denunciatio comodè Romam mitti non poteſt, fieri debet ab Inquiſitoribus diligens perquiſitio ſcripturarum, & concionum in domo inquiſiti, & teſtes ſuper contrauentione diligenter examinandi, quibus per actis, ſi de contrauentione conſtat declarare debent Inquiſitores, & Ordinarij reos incidiſſe in pœnas, & cenſuras comminatas in dictis Conſtitutionibus.

Occaſione tamen harum conſtitutionum, ſæpius praxi occurrit dubitare, num Conſtit. Pauli V. & Gre XV. in illis verbis, nec de opin. affirmatiua aliquo m do agatur, compræhendat etiam caſus, quibus de op nione affirmatiua indirecte pertractetur, vt V. G. cu opinio negatiua probatur à Concionatore, argumen ducto ab inconuenienti, in qua re licet opinio nega ua videatur fortaſſis ſuaderi ex eo, quod verba intel genda ſunt in potentiori ſignificatu *l.* 1. §. *qui in perp tuum ff. ſi ager Vectigal.*

Attamen, quod virtute memoratarum Bullarun nec directe, nec indirecte poſſit de opinione affirmat ua tractari, probatur euidenter ex formula verborur aliquo modo, quæ includunt omnem modum poſſi lem, maxime quando negatiue, vt in caſu noſtro p nuntur, *Card. Tuſchus, Pract. Concluſ. tom.* 2. *litera Concluſ.* 243. *num.* 2. vbi alios allegat, & proprium eſt lorum verborum diminuere de proprio ſignificatu, ſaturitatem *Tiraquell. in l. vnquam, verbo omnia n.* 1 *verſ.* ſed, & eam *gloſ. Cod. de reuoc. donatitionibus*, & p prie verificatur etiam in minimo, *glo. in Clem. prim in verbo aut earum parte. de foro compet. cum alleg per Bertazol. de Clauſulis inſtrumentorum Clauſula glo.* 12. *num.* 1. & operantur propterea, vt in diſpoſit ne ea veniant quæ alias non venirent *Auguſtin. Barb de dictionibus, & clauſ. dict.* 23. *num.* 2. igitur etiam m dus de opinione affirmatiua tractandi indirectus pr hibetur à bullis memoratis.

Intelligenda tamen hæc ſunt de modo indirecto, quo ſequitur damnatio opinionis affirmatiuæ, ita vt excludatur à terminis opinionis nam mens ſumm rum Pontificum fuit opinionem affirmatiuam man debere ſub terminis opinionis, donec aliter à Sanct Sede fuerit iudicatum.

Propterea concionatores qui de opinione affirma ua ei detrahendo, etiam indirecte loquuntur arbitr incidere in pœnas memoratarum Conſtitutionum, n puto eſſe in facultate Inquiſitorum, & ordinariorun in eo caſu minuere dictas conſtitutiones pęnas, cu ipſis per dictas fuerit impoſita lex, in his tamen caſib conſulo, Inquiſitoribus quod referant cauſas hor reorum Eminentiſſ. Supremis Inquiſitoribus, qui ſe per in hiſce cauſis benigne reos tractare ſolet, & m tum de rigore bullarum diminuere.

§. DVODECIMVS.

De Venerantibus homines Mortuos ante illorum Canonizationem, vel Beatificationem.

37 QVoniam grauiter ab Inquiſitoribus punier ſunt, qui inconſulto, Rom. Pontif. publice d functos nundum Canonizatos, vel Beatific tos venerari audent, publice eos inuocando, campan in die eorum obitus pulſando, altaria erijgendo, in L tanijs eorum nomina ponendo, aut in Martirologic Imagines eorum cum Diadematæ, vel Miraculis pi gendo, pro vt ita ſpetiali Conſtitutione cautum eſ Sanctiſſimo D. N. Greg. XV. lata in S. Officio Vniue ſalis Rom. Inquiſitionis, ſub die 13. Martij 1625. q impreſſa habetur poſt flores Directorij Bariolæ fol. n hi 482. & prius notatum fuerat à *Zanchino de hær cap.* 22. *num.* 8. quoniam redduntur ſuſpecti de aucto tate Summi Pontificis qui iuſtis de cauſis reſerua ſibi facultatem proponendi Sanctos Eccleſię colendo ideo nonnulla de hac re, & de Canonizatione Sanct rum dicenda ſunt, quæ multis per me additis excerp ſunt, ex quodam ſcriptio, Doctiſſ. quondam Franciſ Pegnæ olim Sac. Rotæ Rom. Decani, quod manuſcr ptum

ptum habui, ab Eminentiſſimo, & Reuerendiſſimo D. meo Cardin. Camporeo, quodque poſtea reperi impreſſum, apud *Turrian. in ſuis ſelectis diſput. Theol. par. 1. diſp. 33. poſt dub. quintum*, ſit ergo in materia.

38 Prima concluſio, Nunquam fuit Mos in Eccleſia Cath. venerari homines mortuos, tamquam Sanctos, antequam publica auctoritate legitimorum Iudicum Eccleſiaſticorum eſſent recepti, & approbati, hoc probatur teſtimonio *D. Aug. tom. 7. in breuiculo collationum, cum donatiſtis in collatione tertiæ diei cap. 13. & Optati Milleuitani libro 1. contra Donatiſtas.*

39 Legitimi autem Iudices erant Romæ Pontifices Romani, in Prouincijs autem Epiſcopi, & Concilia Prouincial. & ob hanc cauſam, Romæ Clemens Papa I. Anther. & Fabianus ſalubriter conſtituerunt 7. notarios, qui acta Martirum inquirerent, vt ea poſſent Romani Pontifices perſcrutari, vt probanda probarent, hæc colliguntur ex *Sancto Aug. & Optato locis alleg. & ex Fabiano Epiſtola 1. ad Eccleſiæ comminiſtros, late addentes ad concluſ. 262. Maſcardi ſub num. 50.* vbi allegat *Cyprian. Epiſtol. 37. libro primo, & Epiſtol. 6. lib. 3.*

40 Præterea illud etiam omnino certum putamus probatos tantum publica auctoritate Eccleſ. Martires, & Confeſſores fuiſſe in Cathalogo Sanctorum, & in Martirologia Eccleſiaſt. S.R.E. relatos, vti probarunt *Card. Baronius ad Martirolog. ſub die 4. Martij, & Io. Molanus in lib. de Martirologijs*, quidquid, aſſeruerit, *Card. Bellarm. tom. 1. controu. lib. 1. de Sanctis cap. 8. in fine*, circa hanc tamen rem videnda eſt reſponſio *Eminent. D. Card. Bellarm. de qua Turrian. vbi ſupra, verſ.* minus (inquit) probabile, & pulcherrime, ac erudite tradita, per *Molfeſ. conſ. 46. num. 10. & ſeq. poſt ſecundum vol. ad conſuetud. Neapol.*

41 Secunda concluſio ſit, ſemper in Eccleſia Dei viguit hæc doctrina de præcauenda falſorum Sanctorum veneratione, pluraque concilia de hac materia ſalubres leges tulerunt, & imprimis.

Concilium Carthaginenſe Primum, *cap. 2.*

Concilium Laodicenum, *c. 9. & 34.*

Concilium Grangrenſe, *cap. 20.* relatum a *Grat. cap. ſi quis per ſuperbiam 30. diſtinct.*

Concilium Carthaginenſe quintum, *cap. 14.* relatum a *Gratian. cap. placuit, de conſecratione, diſt. 1.*

Concilium Bracharenſe, *cap. 5. alias 6.*

Concilium Moguntinum, *cap. 51.*

Concilium Lateranenſe ſub Innoc. III. relatum in *capitulo ſecundo, de reliq. & Veneratione Sanctorum.*

Concilium Tridentinum *ſeſſ. 25.* titulo de Inuocatione, Veneratione, & Reliquijs Sanctorum.

42 Tertia concluſio in confeſſoribus referendis in numerum ſanctorum, ſemper Eccleſia maiorem adhibuit diligentiam, quam in martiribus, vt notant D. D. communiter *in cap. 1. de reliq. & Veneratione Sanctorum, vbi Innoc. num. 1. Hoſt. n. 6. in fin. verſ.* licet autem, *Io. Andr. num. 4. in fin. verſ.* licet autem vita, Abb. & alij, qui propterea concludunt confeſſores non eſſe Canonizandos, ob ſolam apparentem Vitæ Sanctitatem, ſed præterea miracula per eorum interceſſionem facta probare oportere, latiſſime addentes *ad concluſ. Maſcardi 262. ſub num. 2.* non ſic in Canonizandis Martiribus in quibus non eſt neceſſaria probatio miraculorum Flau. Cherub. Schol. 2. ad conſtitut. 4. Alex. III. Schol. 1. ad Conſtitutionem 2. Innoc. IV. vbi tamen, quod neceſſaria eſt probat. cauſæ propter, quam Martirium paſſi ſunt, Rocca de Canonizatione Sanctorum, *cap. 35.* bene D. Hyeron. in Pſal. 115. ſuper illis verbis Calicem ſalutaris ait, grandis res eſt Martirium, quomodo grandis Res? quoniam retribuit Domino, quod accepit a Domino, Chriſtus pro ipſo paſſus eſt, & ipſe pro eius nomine patitur, & ob id idem D. Hieron. ſuper ſubſequentibus verbis Pſal. dirupiſti Domine ait, *Quicumque Sanctus moritur ſua morte, licet ſit Sancta, qui miſericordias operatus ſit, fecerit ſignæ, Dæmones eiecerit, non vadit ad Dominum ſecurus, horeſcit eius conſcientia quando videt Dominum, Martir autem, & ſi poſt Baptiſmum peccauerit, tamen ſecundo Martirij Baptiſmate ablutus, ſecurus vadit ad Dominum.*

43 Quarta concluſio, Sancta Eccleſia antequam Confeſſores Canonizet præter vitæ ſanctitatem, & Miracula, requirit, etiam & exigit multiplicatas preces magnorum virorum pro Canonizatione intercedentium, conſtantem famam de ſanctitate illius, continuationem Miraculorum, & plura, de quibus Canoniſtæ *locis cit. & Iacob. Caſtell. de Canonizatione Sanctorum, quæſtio. 8. Caſſan. in Catalogo Glor. mundi, par. 3. conſid. 50. Maluetius de Canonizatione Sanctorum, dubio quarto, & Pegna in vita Sancti Didaci, lib. 2. cap. 2. & in vita S. Raymundi, lib. 3. cap. 1.*

44 Secunda concluſio, quoniam veneratio hæc Sanctorum eſt vna de maioribus cauſis, ideo Papa Canonizationem Sanctorum ſibi ſpetialiter reſeruauit, *cap. 1. de reliq. & Vener. Sanctorum, vbi Innoc. num. 2. Hoſt. num. 7. Io. Andr. num. 5. Caſtell. de Canonizatione Sanctorum, quæſt. tertia, & Maluet. in ſimili tractatu, dubio 2. Barboſ. de Officio Epiſc. alleg. 50. numer. 43. tom. 3. & Card. Tuſch. Pract. concluſ. tom. 1. litera C. concl. 41. vide Maſcard. de probat. tom. 1. concl. 262.* & taliter cauſa hæc eſt propria Summi Pontificis, vt nullo modo competat, neque legato ipſius de latere, etiam ex commiſſione ſpetiali ipſius Papæ, *Caſtell. de Canon. Sanctorum, qu. 3. artic. 2. Modern. Barboſ. cap. 1. de reliq. & Vener. Sanctorum, num. 6. & 7.* quia Papa non poteſt delegare poteſtatem definiendi res fidei quin, imo, nec collegium Cardinalium, nec ipſum concilium Generale poſſunt Sanctos Canonizare, *Barboſ. ibid. qui alios cumulat, num. 8.*

45 Sexta concluſio, Epiſcopi in ſuis Diœceſibus non poſſunt inducere celebrationem feſti alicuius Sancti non Canonizati per Papam, ita *Gemin. in cap. 1. de reliqu. & veneratione Sanctorum, n. 12. vbi etiam Franc. num. 3. lib. 6. late Sanchez, in ſumma, lib. 2. cap. 43. n. 9. & ſeq.* qui plures cumulat.

46 Septima concluſio poſt Canonizationem alicuius Sancti famam per Rom. Pontif. Sanctus ille ab vniuerſali Eccleſia colitur, & inuocatur, feſtum de eo fit, & Officium Diuinum ſolemniter in die obitus eiuſdem celebratur eius imago pingitur cum diademate, &c. & plures alios honores conſequitur de quibus *Pegn. lib. 3. cap. 41.* vitæ Diui Raymundi, & Canoniſtæ locis citatis; ac Caſtell. de canoniz. Sanctorum, qu. 9.

47 Octaua concluſio, non licet alicui defuncto nundum Canonizato, preces ſolemnes, aut publicis fundere, aut eius reliquias venerari *c. 2. de reliq. & Ven. Sanctorum, & Canon. in cap. 1. eod. tit. Hoſt. num. 11. & Abb. num. 3. late Sanch. loco ſupra allegato.*

48 Nona concluſio, quamuis nundum canonizati, non poſſint publice, & ſolemniter coli, ac venerari, attamen in ſecreto licet fundere preces ei, quem, quis credit virum probum, & Sanctum, vt pro ipſo ad Dominum intercedat, *glo. in cap. 1. de Reliq. & veneratione Sanctorum in 6. in verbo*, Sedis Apoſtolicæ, & in verbo dicimus enim, *Abb. cap. 1. eod. tit. nu. 3. notab. 2.* vbi id colligit a textu *cap. 2. eod. tit.* arguendo a contrario ſenſu, nam ibi prohibetur expreſſe publicus cultus, igitur priuatus videtur permiſſus, late *Bellarm. lib. 1. de Sanctis, cap. 10. Azor. Inſtit. Moralium, par. 1. lib. 9. cap. 8. q. 8. Sanch. qui alios cumulat in ſumma, tom. 1. lib. ſecundo, cap. 43. num. 4.*

49 Hinc colligitur licitum eſſe, etiam alijs audientibus aliquem appellare Sanctum, licet nundum ſit canonizatus, prout fecerunt D. Greg. Nazianzenus, in vita

Diui

Diui Athanaſij, & D. Baſilij, Sanctus Hieron. in vita Sanctæ Paulæ, & Sanctus Bernardus, in vita Sancti Malachiæ, ita *Bellar. dicto lib. 1. de Sanctis, cap. 10. Sanchez, in ſumm. dicto cap. 43. num. 5. latiſſimè, Molfeſ. videndus, conſil. 45. num. 22. & ſeq. poſt ſecundum vol. Comment. ad conſuetud. Neapol.*

An autem in Oratorijs priuatis pingi poſſit Imago alicuius defuncti, nundum canonizati cum Radijs, vel diademate, dic quod non, *Sanch. loco citato, num. 7.* & hoc expreſſe deciſum reperitur à ſupra citata conſtitutione, & Decreto Greg. X V. in principio, pro vt, & ab eadem conſtitutione prohibetur affixio tabellarum votiuarum ſepulcro alicuius defuncti niſi modo declarato per eundem Greg. X V. die 30 Octobris, anni 1622. quod decretum impreſſum habetur apud *Barboſ. cap. 2. de veliq. & ven. Sanctorum.*

50 An vero hæc conſtitutio habeat locum, vbi imago illius ſic cum radijs picta, teneretur, in angulo domus ſecreto, vel in proprio cubiculo. Dicerem ego quod ſic, ob verba ſupramemorati decreti, ibi, *alijſque locis publicis, ac etiam priuatis, cum Laureolis, aut radijs ſeu ſplendoribus proponuntur, & infra, Ne quorumuis hominum, &c. Imagines, aliaque prædicto, &c. in Oratorijs aut locis publicis, ſeu priuatis apponantur.* Quibus conſtitutionibus ſtantibus patet cauendum eſſe ab *Andr. Molfeſ. d. conſ. 45. num. 33. & ſeq.* vbi voluit ad ſepulchra, & Imagines non canonizatorum poſſe deferri Tabellas, ac alia dona receptarum gratiarum inditia.

51 Decima concluſio, quæ dicta ſunt de canonizatione Sanctorum intelligenda ſunt etiam de Beatificatione, quæ cum fit, quædam ſpeties vere canonizationis, à ſolo Pontifice Rom. poteſt concedi, & ſicuti contra hoſce publice homines mortuos venerates ante eorum canonizationem, vel Beatificationem poterant procedere Inquiſitores, vt teſtis eſt *Zanch. de hæret. cap. 22. num. 8. & Pegna in eius ſcriptura ſuper hoc confecta, impreſſa apud Turrian. vbi ſupra verſ.* poſtremo vbi quod tales poſſunt interrogari, quid ſentiant de Rom. Pontificis poteſtate.

Ita nunc circa hoſce reos Iuriſdictio Inquiſitorum redditur euidentiſſima, ex conſtitutionibus ſupra allegatis Greg. XV.

52 Plura de canonizatione, & Beatificatione Sanctorum, vide apud, *Graſſ. in ſuis deciſ. Aureis, p. 2. lib. 2. cap. 13. num. 35. & ſequentibus Maſcard. de probat. concluſ. 262. vbi addentes, Zerol. in praxi Epiſc. p. 2. in verbo canonizatio, & ſummiſtas in eodem verbo, Molfeſ. conſil. 45. & 46. poſt ſecundum vol. ad conſuet. Neapol.* vbi, de probatione Miraculorum, de qualitate teſtium, & formatione proceſſus latiſſime, & ad memoratas conſtitutiones Gregor. XV. videatur, *Peirin. ad Priuilegia Minimorum, tom. 1.* ad conſtitutionem tertiam Leonis X.

§. DECIMVS TERTIVS.

De Fingente ſe miniſtrum Sancti Officij.

53 FIngens ſe miniſtrum S. Officij, cum non ſit, non ſemel ſolet in S. Officio puniri, vt autem pæna, qua tales mulctandi ſunt Iudicibus Violatæ religionis innoteſcat.

Notanda eſt doctrina, *Alex. in addit. ad Bart. in l. eos §. qui ſe pro milite, ff. ad l. Corneliam, de falſis.*

Quod ſcilicet, vel fingens ſe miniſtrum, ſe talem fingit verbo tenus, & tunc, cum hoc delictum ſonet in iactantiam meram, debet puniri pœna extraordinaria iuxta dicta *in tit. de Sortilegis §. 19. num. 101.*

Vel fingens ſe miniſtrum, fecit aliquos actus, concernentes ſolos miniſtros, & tunc talis puniri debet pœna falſi, ad quod etiam faciunt tradita, per *Menoch. d. Arbitr. Iud. Cent. 4. caſu 318. n. 21. & ſeq. Azeued. a Reg. Hyſpaniæ Conſtitutiones, tom. 1. lib. 2. tit. 11. l. 9. principio, & alij alleg. per Ximenez. in concord. totiu Iuris, ad d. §. qui pro milite.*

De hac materia videndus eſt *Ferdinan. de Caſtro P. lao, in p. 1. operis moral. tract. 4. diſput. 8. punct. 16. §. num. 4.* vbi dixit, quod qui ſe finxit miniſtrum S. Offici vt ſe ab aliquo periculo liberaret, vtique mitius eſt puniendus, ſed ſi id egit vt alios terreret, & concuteret vtique grauiſſime puniendus eſt in actu publico producendus, & ad triremes damnandus.

Poteſt etiam ad hoc allegari Hiſtoria, quam refer *Lud. à Paramo, de Orig. S. Officij, libr. 2. tit. 2. cap. 1* de Sahabedra, qui fingens ſe Cardinalem, & Supremu Inquiſitorem introduxit Officium S. Inquiſitionis Luſitania, quæ hiſtoria ſi vera eſt, vere dici debet ac mirabilis, vt vnicuiq; eam legenti facilè apparebit, D xi, (ſi vera eſt,) quia de illius hiſtoriæ veritate mul dubitant, & eam impugnant omnes fere Iuriſconſul Luſitani, & præcipuè, *Freitas ad Rodericum, de confe ſollic. q. 22. n. 33. & plurib. ſeq.*

§. DECIMVS QVARTVS.

De Iudice layco in cauſis Hæreſis ſe ingerente,

54 VLtra ea, quæ dixi, *in tit. 3.* de Apoſtaſia, & dica in tertia parte huius operis, ſæpe conting quod Iudices Layci capere faciunt hæreticos, eos i terrogant, & contra eos proceſſus formant, & ob id Offic. contra hos procedit, & merito, nam vltra dic in locis allegatis, Iudices incurrunt excommunicatio nem, cap. vt Inquiſitionis, de hæreticis, in 6. §. proh bemus, hæc tamen excommunicatio non eſt reſerua Papæ, vnde *Bonac. de Cenſuris in ſpetie, diſp. 2. quæſt. 1 puncto octauo*, ponit hanc cenſuram, inter non reſe uatas.

Huiuſmodi autem Iudices ſic ſe in crimine hære ingerentes incurrunt aliam excommunicationem, qua Iul. 3. in Bulla ſua incip. licet à diuerſis, relata p *Pegnam inter literas Apoſtolicas pro S. Officio fol. m* 118. & hæc eſt cenſura reſeruata, vt patet in Bulla ib Ita vt nemo vmquam in præmiſſis delinquens, niſi nobis, &c. & differentiam hanc, inter cenſuram lata in dicto cap. prohibemus, & latam in Bulla noſtra, n tauit *Scortia in Select. Rom. Pontif. Conſtitution. Theo* 172. *verſ.* Porrò, quo ad pœnas, & de hac materia v deantur *Farin. de hæreſi, quæſt. 186. num. 153. & Sa ctar. in ſimili tractatu, cap. 40. dub. 4. num. 22.* Solumm do hoc loco notandum eſt, Iudices laycos de hoc cr mine cognoſcentes, etiam incidenter incurrere e communicatione prædictas, ob verba dicti §. Prohib mus, ibi quomodo, ita *Bonacina dicto puncto 8. num 6. verſ.* Amplia etiamſi, *& Sanctar. vbi ſupra, ve* & non ſolum illis interdicitur, reliqua ad hanc mat riam ſpectantia late pertractantur in tertia parte h ius operis.

§. DECIMVS QVINTVS.

De Teſtibus falſis, & eorum ſubornatoribus.

55 DE hac materia late agam, in 3. parte huius op ris, ſolummodo hoc loco aliqua dicam de per

horum

horum teſtium, & imprimis quidem ad horum teſtium punitionem concurrere debent Epiſcopus, & Inquiſitor ſimul, ita *Pegn.3.parte comm.*122. vbi refert conſtitutionem Leon. X. ex qua hoc ipſum colligitur.

Et ratio huiuſce rei eſt, quia licet teſtis depoſuerit coram Epiſcopo, attamen cum in cauſis hæreſis Epiſcopus ſit iudex, ſed ſimul cum Inquiſitore, maieſtas vtriuſque Iudicis dicitur læſa.

Secundo notandum, quod falſus teſtis dicitur, non ſolum, qui falſum deponit, ſed etiam veritatem tacet, vt late probauit *Farin.* qui alios cumulauit, de hæreſi, *quæſt.*188.*num.*42.

Tertio loco, circa pœnas falſi teſtis, diſtinguendum eſt hoc modo.

Aut ſententia ex falſis teſtibus lata fuit executa contra reum, vel non, in primo caſu ſi reus fuit ad mortem damnatus, etiam teſtes falſi debent ad mortem damnari, ſi vero fuit ad triremes damnatus, ſimiliter, & ipſi erunt ad triremes damnandi, ita *Farin. vbi ſupra, num.* 51. *P. Zanardus*, qui per plures annos fuit Conſultor noſtri S. Officij Cremonæ, *in Summ. Diuin. præcept. p.*2. *Rubr. de Teſtibus in cauſis fidei* §. *ſed notandum eſt primo.*

In ſecundo caſu, ſtilus S. Officij eſt non punire teſtem falſum pœna talionis, ſed alia extraordinaria, ſcilicet fuſtigationis, & triremium *Syman. de Cathol. Inſtit. tit.*64.*num.*91.*Farin. vbi ſupra, num.*39. vbi de praxi ſupremi Tribunalis.

In puniendis tamen hiſce falſis Teſtibus, ad tria potiſſ. Iudices animaduertere, debent, videlicet damnum illatum, vel tentatum, qualitatem perſonæ teſtificantis, & illius contra, quam teſtatur, & cauſas falſi teſtimonij dicti, ita *P. Zanardus, vbi ſupra,* §. *quarto nota,* vbi, quod mitius punitur falſum teſtificans, vel quia cum ſit ſimplex fuerit deceptus, vel ex aliqua vehementi paſſione præſente, quam qui falſum deponit pecunia corruptus.

Quarto ſciendum eſt, quod licet teſtis deponens falſum ad defenſam, vel ſuper generalibus non videatur puniendus pœna triremium, attamen puniri debebit alia pœna graui, *P. Maſſinus in praxi S. Officij, part.*10. *aſſert.*4. prout etiam graui pœna extraordinaria puniendum eſſe teſtem, qui verum dixit, ſed cum ſibi eſſet ignotum, falſo atteſtatur *Farin. de Teſtibus, q.*67.*n.*70. & *Marius Giurba conſ.*64.*num.*29.

Quinto notandum eſt ijſdem pœnis puniendos eſſe ſubornatores falſorum teſtium, imo etiam maioribus cum ſint in Maiori culpa *Bartol. non ſolum* §. *ſi mandato meo ff. de Iniurijs, Bald. l. præsbyteri num.*10. *C. de Epiſcopis, & Cler. Symanch. dicto tit.*64.*in fin. Farin. vbi ſupra, num.*44.

Sexto, & vltimo animaduertant Inquiſitores, ſententias contra falſos teſtes, & eorum ſubornatores ferendas eſſe in loco publico, vti notabiliter dixit, *Symanch. dicto tit.*64.*num.*91. circa medium.

§ DECIMVS SEXTVS.

De quodam Conſilio Bertazzoli 73. in Criminalibus.

ET ex his omnibus patet non eſſe curandum *de Bertazzolo, conſ.*73.*lib.*1.*crim.* vbi voluit Inquiſitores non poſſe procedere contra ſubornantes teſtes falſos.

5 Quia in contrarium eſt veritas deciſa ex Bulla Leo X. ſub data diei 14. Decembris 1518. inter literas Apoſtolicas pro S. Officio poſt Directorium, approbata communiter à D. D. longa ſerie relatis à *P. Diana, p.*4. *reſol. moral. tract.*7.*reſol.*16.*verſ.* reſtat modo, quibus addo ego *Ferdinand. à Caſtro Palao, in ſuo oper. moral. tom.*1.*tract.*4.*diſp.*8.*punct.*15.§.6.*num.*14. & per lungum vſum in S. Officio, & eius Tribunali iam diu practicata *Farin. de hæreſi, qu.*188.*num.*4. vbi in ſpecie reprobat, *Bertazzol. in alleg. conſ.*73. & reſpondet omnibus eius rationibus.

57 Et vlterius eo loco obſeruat in caſu etiam ſuper quo ſcripſit *Bertazzol. in alleg. conſ.* contrarium fuiſſe obſeruatum, nam ille ſubornator fuit in S. Officio tortus, & quoniam torturam ſuſtinuit abſolutus, vt in fine eiuſdem conſilij dixit idem *Bertazzol, & ibidem P. Diana*

58 *atteſtatur*, quod in Tribunali S. Officij Regnis Siciliæ, quidam Regularis, qui erat falſus teſtis, & alios etiam induxerat ad falſum teſtandum fuit damnatus ad triremes per decem annos, cum hoc etiam quod reus innocens duceretur in publico ſpectaculo cum honore, & ramo oliuæ in manu ſubditque alias ſic fuiſſe obſeruatum in Inquiſitione Conquenſi, & in noſtra Inquiſitione Cremonæ ſimilis teſtis falſus anno elapſo fuit damnatus ad triremes quinquennales.

59 Occaſione iſtorum falſorum teſtium aliquid dicendum eſſet de eo teſte, qui in S. Officio in prima eius depoſitione vnum dicit, & in ſecunda aliud, ſed quia quæſtio hæc proprie pertinet ad materiam de teſtibus, ideò de hac re agendum nobis erit in tertia parte huius operis, hic ſolummodo eſt adnotanda deciſio Sanctæ Inquiſitionis Ciuitatis Conquenſis, de qua Cantera ſuarum *quæſt. crim. p.*2.*qu.*12.*de Reo, num.*5.*verſ.* Et idem dicerem, vbi dixit quod ex ordine illius Inquiſitionis quidam teſtis, qui ſic variauerat fuit punitus, vt actu

60 publico fidei ſtaret cum quadam mordaca, & vt ducentum flagellis cæderetur.

§. DECIMVS SEPTIMVS.

De Teſte in Sancto Officio reuelante ſuam depoſitionem.

61 BReuiter dicendum teſtem cui in S. Officio ſolet ſub pœnis arbitrarijs iniungi ſilentium, ſi ſuam depoſitionem reuelet, poſſe in hoc Tribunal puniri arbitrio iudicantium, inſpectis ſingulis circumſtantijs facti *Symanch. de Cath. Inſtit. tit.*63.*num.*83. vbi, quod poſſunt huiuſmodi teſtes damnari in pœnam pecuniariam, Exilij, fuſtium, & etiam triremium, ſi id facti qualitas depoſcit, videatur de hac materia *Abb. cap. Fraternitatis, num.*13.*de Teſtibus, Farin. de teſtibus qu.* 67.*num.*296. qui alios allegat.

§. DECIMVS OCTAVVS.

De Vtente Verbis Sacræ Scripturæ ad locum, & res turpes.

62 IAm vidimus in tit. de Blaſphæmis, *num.*36. quod trahentes verba Sacræ Scripturæ ad locum ſubduntur Iuriſdictioni huiuſce Sancti Officij, nunc idem aſſeuerans, addo de ordine Supremi Tribunalis S. Inquiſitionis de Vrbe, quēdam profeſſum cuiuſdam approbatæ Religionis, quod res turpes, & Scandaloſas Himno, Iam lucis orto ſydere, imiſcuiſſet, fuiſſe in Palatio S. Officij fuſtigatum, voce actiua, & paſſiua per decennium priuatum, ita quod per trienium ſingulis ſextis ferijs ieiunaret, vti teſtis eſt Locat. poſt Iudiciale Inquiſit. in caſibus Romæ deciſ. caſu primo, fol. mihi 417.

V §. DE-

§. DECIMVS NONVS.

De Reuelationibus Mulierum.

63 QVo ad mulieres, quæ ſe reuelationes à Deo Sanctis, & Angelis habere profitentur, hæ ſi in reuelationibus ſuis, nihil habeant ſuperſtitioſi, erronei, temerarij, & Hæretici ſubduntur inditio Ordinariorum, vt paſſim practicari in Curijs Eccleſiaſticis videmus, vbi vero occaſione reuelationum aliquid credunt, vel docent hæretici, ſapientis hæreſim, Temerarij, ſcandaloſi, erronei, & Blaſphæmi, tunc ſine dubio tales Mulieres ſubduntur iuriſdictioni Inquiſitorum, prout ita in facti contingentia, in Peruenſi Regno accidiſse teſtis eſt, *Martinus Delrius, diſquiſit. Magicarum, lib.4. q.3. ſect.3.* de reuelationibus mulierum non Sanctarum folio mihi, 504. in Impreſſis Venetijs anno 1616. qui omnino videatur.

Diana poſt primam huiuſce operis Impræſſionem viſus *reſol. moral. p.4. tract.8. reſol.*125. vbi pariter concludit poſſe Inquiſitores huiuſmodi reuelationes mulierum examinare, & ad hoc allegat, *Symanch. Cath. Inſtit. tit.21. num.25. & 29. Emanuel de Valle de Moura, in Opuſculo ſecundo, de Incant. & Enſal. ſect.2. c.3. n.19. & Raphael della Torre in 2.2. D. Thomæ, tom.2. quæſt.95. art.2. diſp.3.*

Interum vero locorum ordinarij, mulieres has, & earum reuelationes, & viſiones examinantes ſemper præ oculis habeant, Ioan. Gerſon Cancel. Pariſienſ. in ſuo perutili tractatu, de probat. ſpiritum, per totum, qui Impreſsus habetur in Maleo, Maleficarum, *tom.2. par. 2. fol.71.* vbi inter alia monet ordinarios, in §. Hoc præcipue conſiderare neceſse eſt, in fi. Tractatus, vt diligentiſſime animaduertant, qualiter hæ mulieres cum Confeſsarijs conuerſentur, quod monitum ab eo tranſcripſit, *Delrius, vbi ſupra in fin.* illius Sectionis, vbi addit dignum eſse, quod ſcribatur aureis literis.

§. VIGESIMVS.

De portante Arma Infidelibus.

64 CErtum eſt quod deferentes arma ad inimicos Chriſtiani nominis, & hæreticos declaratos excommunicantur excommunicatione Bullæ Cœnæ Domini in 7. Canone, vbi videndi erunt *Duard. Alterius, Souſa, Suar. Sayrus, Bonacina, de cenſ. in ſpecie diſp.1. q.8. Nald, in ſumm. verbo* Bulla Cœnæ, *n.35. & ſeq. Scortia in Selectas Rom. Pontif. Conſtitutiones epit.166. Theor. 416. per totum*, qui alios allegant.

65 Difficultas eſt an hi vti hæreticorum fautores ſint de foro Inquiſitorum, in qua re dico, quod ſic, ita *Bouadill. in ſua Poltica, tom. primo, lib.1. cap.17. numer.69. Caſo 35. es contra los que leuan armas dineros, ò cauallos, ò ottros, pertrcchos de Guerra a los enemigos de la fe, ò tienen cõ ellos trato y confederation en tiempo de Guerra come quiera que eſta delito concerne à toda la Chriſtiania ad, y à los que le cometen eſt an e, comulgados per ſolo hecho y aſſi antiendo que en los Regnos de Aragon procede el S. Officio de la Inquiſicion contra los tales*, ſed melius reos iſtos eſſe de foro Inquiſitorum, & ab ipſis puniendos etiam probauit Inquiſitor *Cantera, in ſuis quæſt. criminal. in quarta parte* concernente punitionem delictorum, *c.1. de hæret. num.67. & 68.* vbi etiam in fin. atteſtatur ita fuiſſe iudicatum in Inquiſitione Murciæ, & approbatam fuiſſe hanc eandem opinionem à Supremo Conſilio Inquiſitionis Hyſpaniæ, vere enim delictum hoc tendit in detrimentum Status totius Religionis Chriſtianæ, & vix huiuſce criminis Rei excuſari poſſunt ab eo, quod dicantur fauere Infidelibus, Apoſtatis, & hæreticis, ac proinde ſumma cum ratione vt conſiderauit *Cantera vbi ſupra*, huiuſce criminis re ſubduntur foro, & Iudicio Inquiſitorum, bene etiam *Ferd. de Caſtro Palao, in ſuo op re moral. tract.4. diſp, punct,16. §.10.* vbi ait, quod Inquiſitores Hyſpani ind

66 ſtincte procedunt in hoc crimine, & atteſtatur quen dam Religioſum fuiſſe à Sancto Officio ob huiuſce cri minis ſuſpitionem, a Supremo Hyſpaniarum Inquiſ tionis Conſilio in aureis 600. vna cum ſuſpenſione Diuinis, & annua recluſione in eius Conuentu, punitur addit Vlterius, quod hodie huiuſce criminis rei non ab iurant, cum tamen antea abiurarent de leui.

67 Verum circa hæc vltima verba Caſtro Palai; eg animaduertendum puto diligenter ad duo, videlicet a perſonam, quæ huiuſce criminis rea dicitur, & ad cau ſam tranſportationis dictorum armorum ad infideles

Si enim perſona, vel alias de hæreſi ſit ſuſpecta, vel d genere Maurorum, & Turcarum, ſine difficultate dicta traſportatione oriretur ſuſpitio fautoriæ, qua probata eo modo, quo ex dicta fautoria oriretur ſuſp tio hæreſis erit per abiurationem tollenda, quod ide dicendum eſt ſi appareret cauſam dictæ tranſmiſſion fuiſſe odium Catholicæ Religionis, quod ſi è cont reus qui huiuſce criminis arguitur ſit mercator alias d fide non ſuſpectus, & appareat cum fuiſſe motum ni lucri, & negotiationis gratia in hoc caſu arbitrarer ce ſare omnem ſuſpitionem fautoriæ, & hæreſis, & ſic i effectu fuit ſenſus *P. Dianæ reſolut. moral. p.4. tractat. reſolut.19. verſ.* non deſinam tamen, ſed de tota h materia videatur Doctiſſ. *Azeued. ad leges nouæ recon pilationis libro octauo, titulo ſecundo, de los Iudios, Moros, l. decima per totam*, qui rem hanc optimè d clarat.

§. VIGESIMVS PRIMVS.

De frangente Carceres Sancti Officij.

DE materia fugientis, e Carcere tam ſibi aſſignat ad cuſtodiam quàm ad pœnitentiam aliqua ſup diximus nunc eadem latius ſunt explicanda, & aliqu vlterius addenda de frangente carceres S. Officij.

69 Ad hanc igitur materiam videndi ſunt *Zanch. v Campeg. de hæreticis, Souſa in Aphor, Inq. lib.2. cap.2 n.32. & 37. Paramus lib.3. de Orig. S. Inquiſitionis, q, num.72. & ſeq. Seſſe deciſ.471, num.6. tom.4. cum ali allegatis, per nos tit.1. §. . . . numer. . . . & ſeq. & Dianam reſolut. moral. tom.4. tract.7. reſol.15.* Ego e dictis iſtorum, & aliorum D. D. colligo infraſcript concluſiones.

70 Prima concluſio eſt fugientes fracto carcere haber tur in Iure pro Confeſſis de criminibus ob quæ detin bantur, & abſentes in eorum pœnas condemnantur it dicunt omnes fere DD. qui de hac materia tractaru *Godofred. Abauo in praxi, & Theorica crim. §. fuga ca ceribus effractis, num.2. & ſeq.* & in praxi reatuum, *q 13. & ſeq. Gram. Voto crim.37. num.1. Vin. lib.1. comn opinionum opin.119. & ſeq. Clarus §. fi. quæſt.21. ve* Tertio autem modo, Portules ad repertorium Moli ſuper ritibus, & obſeruantijs Regni Aragonum, in ve bo Factor, *num.8. & ſeq. parte ſecunda*, vbi id amplia vt procedat etiam in carceratis qui cœperunt frange carceres, ſed non potuerunt aufugere, ſed hoc eg non credo verum, & ita ſecundum dicta in hac concl

71 ſione practicauit Curia Cremonenſis, ſub Illuſtriſ mo, & religioſiſſimo Viro nunquam ſatis lauda D. Conſaluo de Salamanca Prætore, me illius Pro dice exiſtente, nam omnes carcerati, qui aufugeru

fracto

facto carcere dicto ſe communi fuerunt de anno 1636. damnati in contumaciam in pœnas illorum delicto-rum ordinarias, ob quem fuerant carcerati, ex obſeruantia huiuſce Status Mediolani, de qua *Clarus loco citat.*

Et quamuis contra hanc concluſionem ſenſerit ex parte *Fernandez de Otero, diuerſ. quæſt. Iuris, part.3. q.119.verſ.* Ego vero indiſtincte,attamen à concluſione per nos firmata non eſt vllo modo in iudicando diſcedendum,vt dixit *Godofred. Abauo in praxi crim.loco alleg.n.7.verſ.* Atque ab hac ſententia.

Secunda concluſio,in noſtro Tribunali S.Officij, hæreticus ob hæreſim carceribus mancipatus, ſi fractis carceribus aufugiat, abſens non ſtatim, vt hæreticus condemnandus eſt, niſi de hæreſi eſſet in proceſſu conuictus, ſed citatur, & vbi non compareat, excommunicatur,& per annum inſordeſcens hæreticus declaratur, & eius ſtatua de more comburitur, hanc concluſionem probat *Souſa in Aphoriſ. Inquiſit. libro ſecundo,cap.26. num.37.* qui alios allegat, ſed eam etiam mirifice declarauit Paulus Garzia in ſuo tract. Hyſpana lingua conſcripto *Orden de proceſar en el S. Officio*, ex Ordine Supremi Conſilij S. Inquiſitionis, Hyſpaniarum impreſſi fol.63. his verbis *Ha ſe de aduertir que à los reconciliados ò penitenciados con abiuracion de vehementi que eſtdo recluſos que bantan ſus penitencias y ſe auſentan no auiendo contra ellos otra informacion ſauo de la fuga, ſe les deuen hazer ſus proceſſos conforme al Capitulo cum contumacia de hæretic. in 6. porque la ſoſpecha que reſulta de la fuga Iunto con la de hauerſe de ado eſtar eſcomulgados mas tiempo de vn'anno hazen entera prouanca para poderlo declarar por hereſes relapſos,y relaxar ſus eſtatuas al brazo ſeglar, pero hauiendo informacion por la qual eſtan conuencidos de auer cometido nueuos delitos de heregia,y auſentado ſe ſe les podran hazer los proceſſos la via Ordinaria conforme al ſegundo modo que diſpone la inſtrucion de Seuilla 9. del anno 1484. Mas eſto no ſe deue hazer con ſola la informacion de la fuga como algunos los han acoſtumbrado porque a que la no baſta para condenarlos por relapſos como ſe determino en el Conſeio en eſta cauſa que auiendoſe procedido en auſencia con ſola la informacion de la fuga contra cierta perſona reconciliada auſente, y relaxado la en ſtatua al brazo ſeglar como relapſa ſe reuoco la ſentencia per no eſtar conuencida de nueuos delitos y ſe,mandaron reſtituir y reſtituyeron los bienes que por ella ſe le auiau confiſcado.*

Et quamuis Garzia videatur loqui de eo qui aufugit è carcere ſibi aſſignato ad adimplendas pœnitencias, attamen eadem eſt ratio de aufugiente ab eo carcere, ac de aufugiente è carcere ſibi dato ad cuſtodiam, quo ad effectum declarandi fugientem relapſum in primo caſu,& hæreticorum in ſecundo, Idem docuit alijs allegatis, *Pater Diana dicta reſolut.15. verſ.* Notandum eſt etiam, Ratio huius concluſionis deducitur ex benignitate huiuſce Tribunalis, quod non ſtatim præſumit fugientem Hæreticum formalem, cum poſſit eſſe quod aufugerit, vel tædio carceris, vel ex ſimilibus cauſis, ita *Ludouicus à Paramo loco infra allegando*, & ſecundum ea quæ in hac concluſione diximus intelligenda ſunt ea quæ ſupra dixi in hac materia *titulo ſecundo*, §. *quarto num. 21.*

Tertia concluſio, cum fugientes è carceribus eis fractis iterum à Miniſtris capiuntur, tunc ratione fracturæ, & fugæ ſolent regulariter puniri tribus ictibus funis in Dominio Mediolani, pro vt etiam eodem modo ſolent puniri ſi carceres frangere tentauerint,ita *Clar. loco ſupra citato*, vbi atteſtatur de obſeruantia noſtri Senatus, ſi tamen ſponte aufugientes redierint, arbitror eſſe poſſe locum benignitati Iuſdicentium, & hos ſic aufugientes in poſſe Iuſtitiæ reuerſos puniri poſſe pœna extraordinaria dixit *Ferd. de Otero vbi ſupra*, *Canter.in ſuis quæſt.crim.p.4.c.9. de furtis num.37.*vbi quod viles perſonæ flagellantur *Farinac. q.30. num.8. & ſeq. Souſa loco alleg. num.32.*

75 Quarta concluſio, in hoc S. Officio huiuſmodi carcerum effractores, ſi perſonæ ſint viles fuſtigantur, ſi nobiles durius cuſtodiuntur, ita *Cantera loco alleg.proximè, verſ.* In Officio S.Inquiſitionis, *Souſa vbi ſupra, Ludou.à Paramo de origine S. Inquiſitionis, lib.3. qu.4. num.72.& 73.Ioſeph Seſſe deciſ.471. num.6. p.4.* addit Vlterius Cantera,quod in hoc caſu ipſe crederet etiam nobiles perſonas eſſe ſaltem in carcere flagellandas, & quod ipſe vidit Clericum flagellari publicè per vias licet honeſtius ſit quod hoc fiat in carcere, *P. Maſſinus in praxi S. Officij, parte nona aſſert.25.*

76 Concluſio, an quæ dicta ſunt in præcedentibus concluſionibus habeant locum ſtante Bulla Pij V.ſi de protegendis, quæſtio eſt remittenda potius Eminentiſſ. DD. Cardinalibus ſupremis Inquiſitoribus, quam à me nunc dedicenda.

Quod enim fracto carcere fugiens e carceribus pena dictæ conſtitutionis teneatur, videtur tenere *Farin. de hæreſi,q.193.§.2.num.138. verſ.* Et rurſus vide Bullam Pij V. vbi ait, quod non erit abſurdum dicere talem fugientem fracto carcere ligari conſtitutione prædicta.

Ad idem facit inſignis Doctrina *Boſij, in titulo de captura, num.17. & ſeq.* vbi voluit conſtitutionem noſtram Mediolani,ſub titulo de pœnis §. prohibitum eſt omnibus, quæ certam penam imponit impedienti executionem in quacumq; cauſa criminali, compræhendere, non ſolum eximentem carceratum de manibus Iuſtitiæ, ſed etiam ipſummet carceratum ſe ipſum eximentem, & ibi latius hoc probat additque ita Iudicaſſe Senatum Mediolani, dum in hac noſtra Ciuitate Cremonæ ſederet.

In contrarium vero facit,quod vere verba bullæ prædictæ non videntur poſse accomodari huic caſui, quod multo grauior eſt caſus eximentis alium è manibus Iuſtitiæ, quam eximentis ſe ipſum cum vnicuique licitum ſit ſuum ſanguinem redimere, *l.1.* de his qui ſibi mortem, &c. §. Quod ſimilis bulla Sixti V. contra Reſiſtentes Iuſtitiæ numquam fuit in Vrbe Romana in praxi reducta ab illius Iudicibus in eximente ſe à manibus Iuſtitiæ, vt notat ipſemet *Farinac. de carcer. & carcerat.quæſt.32. num.23. verſ.* Sed quidquid ſit de mero Iure.

Quidque tandem D.D.qui de materijs ad Sanct. Officium ſpectantibus ſcripſerint poſt bullam prædictam de qua etiam pluries in ſuis tract. mentionem fecerunt nullus (quod viderim) eius rigorem applicat frangenti carceres S. Officij, vt inde aufugiat, in hoc igitur caſu Inquiſitoris partes erunt Supremum Tribunal conſulere,& ab eo congruum reſponſum expectare.

77 Concluſio, fugiens fractis carceribus, & ſtatim ſe ſe præſentans Iudicibus Supremis ſeu Supremo Tribunali nulla pœna eſt, mea ſententia afficiendus, bene Franciſcus de Auiles in ſuis Commentarijs ad capita, ſeu leges Prætorum,*cap.18.in gloſ. Carcel.num.50.* vbi plures D.D.allegat, & bene concluſionem firmat quia qui vadit ad Superiores non dicitur frangere carceres, *Iacob.à S. Georgio in l. prima, num.9. Cod. de ſeruis fugitiuis,latiſſ.* alios cumulans *Marius Giurba conſil. deciſiuo 69. numer.19.* eamdem concluſionem cum Franciſco Auiles tenet Fernandez de Otero, *dicta quæſt.19. num. fin.* qui allegat *Griland.in tract. de hæret. & ſortileg. titulo de fuga carcerati num.20.* quando autem dicatur illico ad ſuperiores Iudices confugiſſe declarat idem *Franciſcus Auiles vbi ſupra in fin. verſ.* Sed ego teneo, vbi ait totum hoc remiſſum eſse prudenti arbitrio Iudicis.

78 Ad finem huius quæſtionis videndum eſt de vna

quæſtione quæ aliquando in facto poteſt contingere, & talis eſt, ponamus quod Epiſcopus non habeat tutos carceres, & roget Inquiſitorem vt quendam reum grauiſſimi criminis in ſuis carceribus recipiat, Inquiſitor roganti Epiſcopo annuit (quamuis hoc vel nunquam, vel rariſſimè agere debeat) carceratus frangit carceres S. Officij, & vult aufugere, verum non poteſt quæritur, quis ſit Iudex competens ad puniendum hunc carceratum ob fracturam carcerum S. Officij, & videtur dicendum Epiſcopum ſolum eſſe Iudicem competentem huiuſce carcerati, quia licet eſſet in carceribus S.Officij, attamen erat carceratus Epiſcopi, igitur per fracturam, & tentatam fugam dicti carcerati, Iuriſdictio Epiſcopi fuit læſa, igitur etiam ipſe ſolus erit Iudex competens,

Ego dicerem Inquiſitorem poſſe hunc carceratum punire, quia carceres ſunt S. Officij, & delictum fractionis carcerum eſt ſpeciale delictum ſpeciali pœna punibile,

Neque obſtat ſi dicatur, quod iſte non fregit carceres vt S.Officij, quia ſi hoc egiſſet, ſub illa reduplicatione, vt ſunt carceres S. Officij tunc talis reus eſſet ſubiectus pœnis conſt.Pij V. ſi de protegendis, & eſſet de hæreſi ſuſpectus, quia in odium S.Officij id egiſſet, præterquam quod illa diſtinctio videtur Metaphyſica nam qualitas illa, quod ſint carceres S. Officij eſt inſeparabilis ab illis carceribus pro illo tunc vt in ſimili de offendente Officialem S.Officij ex odio priuato dixit *Seſſe de Inibit.pat.Regn.Arag.cap.*30 §.1. *n.*194.

Hanc concluſionem noſtram confirmare videtur *Doctor Capiblanc. de Baron. Regni Pragm.* 8. §.1. *num.* 225. vbi ait, quod ſubditus Baronis carceratus in Regia audientia ob carcerum violationem efficitur de foro Regiæ audientiæ, nec in hoc caſu remittitur ad Baronem, niſi cum delictum, pro quo Baro petit remiſſionem maiorem pœnam quam violatio carceris mereatur, & ſic cum clauſula, quod reſtituatur ad carceres Regiæ audientiæ vbi remaneat locus pœnæ ob violationem carceris, quidquid in caſu ſuo prætenderet *Eliſæus Danza in ſuo tract. de pugna doctorum tit. de carcererio, & carceribus, num.*14. *& ſeq.*

Et in praxi in hoc noſtro Dominio Mediolani, Curia Cremonæ ſemper damnauit ſubditos Feudatariorum detentos in carceribus prætorijs, nomine Feudatarij ſi carceres frangant relicto iure Feudatarijs eos puniendi pro delicto pro quo erant carcerati, ita enim accidit ſub Prætura Illuſtriſſimi D. Salamancæ qui de anno 1636. dum eram L.T. Aduocati Fiſcalis huius Ciuitatis Cremonæ condemnauit ob fractionem carceris, & fugam Baptiſtinum de Allodis, & Ludouicum de Valentinis, qui tunc in carceribus prætorijs detinebantur nomine Prætoris Caſtelletti Ponzonum, ſub die 15. Febr.

79 Et mihi accidit etiam alius caſus, nam cum quidam miles Hyſpanus nomine Franciſcus Caſalis fuiſſet carceratus in Caſtro S. Crucis, huius Ciuitatis, (cuius ego ſum Auditor) de ordine Illuſtriſſ. D. D. Ioannis Vaſquez de Coronado dum hæc ſcriberem Gubernatoris armorum in hac noſtra ditione Cremonenſi, nunc vero Excellentiſſ. Generalis eorumdem armorum in toto Statu Mediolani Moderatoris, quem nobis Deus diù ſeruet incolumen ijſq; fracto carcere dicti Caſtri aufugiſſet, & poſtea captus fuiſſet, & iterum in eodem Caſtro carceratus, dixi Iuriſdictionem meam eſſe non autem L.T. Auditoris Generalis, Exercitus, qui etiam acquieuit. Et ſic ego de feci relationem Excellentiſſ. Gubernatori huiuſce Statutus, a quo ex eius ordine fuit ad triremes tranſmiſſus.

80 Et quamuis Caſtellani regulariter, non habeant Iuriſdictionem cum tantummodo deputentur ad cuſtodiam Caſtri, vt ſupponit *Franc. deciſ.*458. in principio, & per conſequens, nec eam habeant eorum Auditores.

Attamen ex priuilegio Regis, ac D. N. Caſtellanu Arcis S.Crucis Ciuit. Crem. & eius Auditor habent Iu riſd. Crim. & ciuilem priuatiue quoad quoſcunque i milites Caſtri, & omnes inſeruientes dicto Caſtro, & Ego cognoui cauſas criminal. ſanguinis dictorum M litium etiam extra Caſtrum ipſum delinquentium, de ſimili Priuil. Caſtellani arcis Iouis Mediol. mentic nem facit *Berſ. de foro compet. num.*4. & idem de tribu alijs *Caſtellanis Ciuit. Neap.* dixit *Taſſon. ad Prag.* *antefato, verſ.*3. *obſer.*3. *num.*373. *& Io. Baptiſta de Th ro in addit. ad Regentem de Ponte de poteſt. Proregis, ti* 7.§.7. *num.*21. & generaliter de Caſtell. à S. M. creat videatur *Carolus Tapia, deciſ.*13. *Sup.Conſ.Italiæ nu* 4. *& ſeq.* In qua dec. latiſſime agitur de cauſa Caſte lani Manfredoniæ qui eius Caſtro vi à Turcis obſeſſo eiuſq; Muris pluries tormentis bellicis percuſſis, ac c pta ea improuiſo Ciuitate ad Caſtri deditionem deue nit.

§. VIGESIMVS SECVNDVS.

De carcerato in S. Officio ſe ipſum occidere tentante.

82 QVia caſus hic accidit in S. Officio noſtro iam ſ pra annos 60. vt ex Votis *D. Amidani Voto vol.*2. Ideò opere pretium duxi hoc loco breuiter al qua de hac re dicere,

Clarum eſt quod nullus eſt Dominus membroru ſuorum, ob idque nemini licet ſe ipſum occidere, n vulnerare, ita *Balth. Gomez de poteſt. hominis in ſe i ſum lib.*1. *c.*1. *& cap.*5. *per tot.* vbi latiſſ. materiam ha pertractat, bene etiam *Farinac. qui alios cumulat de l micidio, q.*128. *per totam*, quia tamen occiſio, vel vuln ratio ſui ipſius in carcerato poteſt prouenire, vel c conſcientia criminis, ob quod in carcerem coniectu eſt, vel tedio vitæ, & doloris impatientia.

83 Ideo ſi ex prima cauſa contingat occiſio, vel vuln ratio in carcerato, & quidem ſi carceratus reman occiſus, eius bona fiſco applicantur, vt latiſſime prob uit *Farin. vbi ſupra n.*47. *& ſeq. Gomez vbi ſup. cap.*2 *n.*26. vbi quod vt hæc pena habeat locum requiritur neceſſitate quod delictum, ob quod qui ſe occidit carcerem fit à iure punitum confiſcatione bonorum bene etiam *Cantera in ſuis quæſt. crim. p.*4. *tit. de homi dio, n.*54. *verſ.* Primo caſu, vbi addit, quod vlterius r quiritur, vt confiſcatio habeat locum, quod delictum ſaltem ſemiplenè probatum vna cum occaſione.

Si verò carceratus ex conſcientia criminis ſe ipſu tantum vulnerauit tunc puniendum eſſe, ſed pœna e traordinaria, non autem mortis ſaltem, ex genera conſuetudine dixit *Farin. vbi ſup. num.*35. *& ſeq. & G mez ibid. c.*21. *n.*1. *& ſeq.* vbi bene omnino in hac m teria plures caſus diſtinguit.

84 Si verò carceratus, ſe ipſum occidit, vel vulnerau animo occidendi tedio vitæ, vel doloris impatienti vel etiam ex impatientia carceris, tunc talis non pun tur ita expreſſe dicit *text. l. fi.* §. Si quis autem, ff. de b nis eorum qui ſibi mortem, &c. *niſi tedio vitæ; vel in patientia alicuius doloris coactus eſt hoc facere*, vbi G thofred. in ſuis Votis plura exempla refert eorum c ex huiuſmodi tædio vitæ, vel doloris impatientia, alio modo ſibi mortem conſciuerunt, ita *Farinac. l citat. n.*39. *Clar. in praxi*, §. *fin. q.*68. *verſ.* ſe ipſum oc dens, ibi, cœterum ſi qui tædio vitæ.

85 Si vero dubium eſt an ſe occiderit, vel vulnerauer ex conſcientia criminis, vel tædio vitæ, *Canter. loco ſupra alleg.* bene diſtinguit, quod ſi carceratus ſe occ dit poſtquā contra eum in Iuditio facta eſt ſemiple probatio delicti, & ipſe ſcit ſe in carcerem coniectu ob

ob illud delictum, certè præſumitur ſe occidiſſe ad fa-uorem fiſci ex conſcientia criminis, alias ſecus.

8 Modo certum eſt, quod hæreticæ prauitatis Inquiſitores ſunt Iudices competentes aduerſus hoſce carceratos in S. Officio ſe ipſos occidentes, vel animo occidendi vulnerantes cum id faciunt ex conſcientia patrati criminis ad S. Offic. ſpectantis.

8 Sed ſi tædio tantum vitæ id ægiſſent, arbitratur D. Amidanus cognitionem huiuſce delicti ſpectare ad Iudices ordinarios dicti carcerati, ego dicerem poſſe ſpectare ad Inquiſitores, quia tunc carceratus eſt in carceribus S. Officij, & ſubditus Inquiſitori quo ad delictum pro quo reperitur carceratus, attamen in hac re me remitto deciſioni Supremi Tribunalis, quo in hoc, & ſimilibus caſibus ſemper ab Inquiſitoribus erit conſulendum.

§. VIGESIMVS TERTIVS.

De Sacerdote reuelante Confeſſionem.

8 CONfeſſarium teneri ad ſigillum ſecreti eorum, quæ habuit in confeſſione indubitatum eſt apud omnes, ſicuti etiam pari modo clarum eſt, hoc ſigillum eſſe de iure naturali diuino, & humano, vt probant *Becc. de Sacrament. c.39.n.2.* & latius *Suar. to.4. in 3.p. diſp.38. ſect.1. per tot. Coninch. de Sacram. tom.2. diſput.9. dub.1. Gaſpar Hurtado de Sacram. to.1. de pœnit. diſp.12. difficul.1. Nugnus in 3.p. quæſt.11. art.1. dub.1. P. Faber olim in Patauino Gymnaſ. Præceptor meus Amantiſſimus de pœnit. diſp.34. & Pitigian. in 4. ſent. to.2. diſt.21. q.2. art.1.* qui alios allegant, bene *Godofr. Abauo in ſua praxi reatuum, q.6. num.17. & ſeq.* vbi ait quod Sacerdos potius debet mori millies, quam peccata pœnitentis reuelare, *& num.22.* refert caſum cuiuſdam Fratris Franciſcani, qui audito in confeſſione cuiuſdam Pœnitentis, quod ipſe machinatus erat in montem Franciſci Primi Reges Franciæ, eo Sacramentaliter abſoluto, ſtatim Regem adijt, & ei auditum in Confeſſione facinus reuelauit, quo audito Rex pœnitentem coram parlamento Pariſienſi ſiſti iubet, & lite contra eum agitata tandem morte mulctatus remanſit, certe quidquid ſit de Canoniſtis allegatis ibi à Gotifredo peſſimè egit iſte Confeſſarius, & male etiam Rex, cum etiam ipſemet Princeps qui aliquid accepit de pœnitente a confeſſario non poſſit vti dicta ſcientia contra reum abſq; ſacrilegio, & fractione ſigilli, *Abb. Gillin. in reſolut. caſuum conſcientiæ in verbo ſigillum confeſſionis Sacramentalis num.2.*

9 Et taliter ligat hoc ſigilli ſecretum, vt neque poſſit frangi de licentia pœnitentis, vt late probauit *Scotus in quarto diſtinctione 21. quæſtione ſecunda*, cuius opinio, quamuis ſit contra PP. Dominicanos, & PP. Societatis Ieſu, attamen bene defenditur à Fabro præceptore meo in ſuo tractatu *de pœnitent. diſput.34. capitulo tertio, per tot. Pitig. dicta diſtinct.21. quæſtione ſecunda, artic.13.* Tartar. in dictum locum Scoti §. Ad argumenta, & eam veriſſimam exiſtimo ex rationibus adductis a Fabro, vbi ſupra, & ab vno I. C. Hyſpano maximi nominis, videlicet à Didaco *Cantera in ſuis q. crimin. quæſt. ſexta* de hac re *num.7. verſ.* ſupradicta regula, ibi contrarium imo, &c.

Sed vt cumque ſit an hoc delictum ſpectet ad Sanct. Officium quæritur hoc loco, in qua re *Alphonſ. de Leone de Offic. confeſſarij, tomo primo, reſolutione 22. num. 12. caſu ſecundo,* dicit hos confeſsores fractores ſigilli denunciandos eſse S. Officio, & ita etiam communis vulgi opinio arbitratur.

9 Contrariam autem ſententiam veriſſimam eſse arbitror, quam tenet *Molfeſ. in ſua ſumm. tripl. Iuris, tomo primo, tractatu ſeptimo, cap.23. num.68. & P. Diana quarta parte, reſolut. moral. tractatu octauo, reſolutione 95.* & poſsum ego atteſtari me nunquam vidiſse ſimiles proceſsus aggitari in S. Officio prout vidi quandoque eoſdem aggitari in foro Epiſcopali.

92 Ratio huiuſce ſententiæ eſt, quod Inquiſitores cognoſcunt tantummodo de hæreticis, ſuſpectis de hæreſi, & Turbatoribus S. Officij, & ſi aliquando cognoſcunt etiam de criminibus, ex quibus hæreſis ſuſpitio non oritur, id eſt ex ſpecialibus decretis Summ. Pont. vt accidit in Sodomia, de qua cognoſcunt Inquiſitores Luſitaniæ ex particularibus reſcriptis Pij IV. Gregor. XIII. & Vrb. VIII. de quibus *Souſa in Apho. Inq. lib.1. cap.59. num.10.*

At ex hac fractione ſigilli neque oritur hæreſis, neque hæreſis ſuſpitio, nec ex ea impeditur Tribunal Sancti Officij nec vlla Pontificia lege cautum reperitur, quod Inquiſitores de ea procedant, igitur in eius criminis cognitione nullo modo ſe ſe ingerere poſsunt Inquiſitores.

Minor in omnibus ſuis partibus eſt manifeſta, ſi enim ex dicta fractione ſigilli oriretur hæreſis ſuſpitio, cum ex natura fractionis ea non poſſit oriri, quia fractio prædicta non eſt actus hæreticus vtique deberet oriri ex iure poſitiuo, at nullum tale ius legitur in toto corpore Iuris.

93 In vno tamen caſu ait *Molfeſ. vbi ſupra*, talis Confeſsarius ſubderetur foro Inquiſitorum, ſi videlicet crederet licitam eſse reuelationem ſecreti Sacramentalis, & fractionem ſigilli, male enim tunc ſentiret de Sacramento pœnitentiæ, & ſic poſset ab hæreticæ prauitatis Iudicibus puniri.

Sed an ſaltem poſſit Inquiſitores interrogare hunc confeſsarium, quid ſentiat de Sacramento pœnitentiæ probabiliter poteſt controuerti. In qua etiam re ego diſtinguendum puto hoc modo.

94 Vel ſumus in confeſsario omnino alias probatæ vitæ, nec confuetudinario in hoc delicti genere, & tunc arbitrarer nullo modo poſse Inquiſitores reum hunc citare, nec interrogare de fide circa Sacramentum pœnitentiæ, Ratio eſt quia ex vna parte delictum hoc fractionis ſigilli ex natura ſua non ſpectat ad S. Officium, vt ſupra vidimus, & ex alia parte Confeſsarius eſt omnino integræ vitæ, igitur Inquiſitor non poterit confeſsarium hunc interrogare, &c.

95 Vel ſumus in confeſsario malæ vitæ, & alias de hæreſi ſuſpecto, & tunc eſsem in voto, quod poſſet Inquiſitor eum citare, & interrogare quid ſentiat de hoc Pœnitentiæ Sacramento, quia cum ſimus in perſona alias de hæreſi ſuſpecta, & circa hoc pœnitentiæ Sacramentum ſpetiales adſint modernorum hæreticorum hæreſes, non ſine ratione in hoc caſu Sanct. Officium poteſt dubitare, quod talis confeſſarius ſit de hæreſi ſuſpectus.

96 Et ita in effectu in caſu ſimili video ſenſiſſe noſtram Congregationem Sancti Officij Cremonæ, ſub die 9 Nouembris 1587. apud Reuerendiſſimum Marcum Antonium Amidanum in eius Votis manuſcriptis, apud me exiſtentibus *Voto 34. numer. nono, tom. ſecundo*, cum enim in Sanct. Officio tunc adeſset quidam homo perditæ vitæ grauatus de horrendis blaſphæmis, de contemptu cenſurarum, de non ſeruato delectu ciborum, de non auditione Miſſarum diebus Feſtis, & etiam de Adulterio, & Concubinatu ex conſuetudine congregatio cenſuit per omnes attenta eius peſſima vita, & alijs delictis, ex quibus alias iſte erat de hæreſi ſuſpectus, poſse eum interrogari in tormentis, quid ſentiat de Sacramento Matrimonij, cuius fidem (cum congiugatus eſset) per adulteria violauit.

97 Poteſt etiam hoc loco commode dubitari de alia quæſtione, de qua idem *Pater Diana loco ſupra alleg.*

V 3 re-

reſolutione 97. An ſubdatur foro Inquiſitorum confeſſarius, qui non vult abſoluere pœnitentem niſi ſibi in confeſſione cõplicem delicti reuelet, in quare bene Diana ait hunc confeſſariũ non poſſe ab Inquiſitoribus puniri, & ibi hanc ſuam ſententiam probat ex Villalobos in ſumma, cuius ſcripta nundum in has regiones peruenerunt.

Ratio huiuſce Rei eadem eſt cum Superiori, quod nullo iure cautum reperitur ex hac re oriri hæreſis ſuſpitionem.

Quamuis enim dicere licitum eſſe proximum infamere ſit hæreſis, attamen quod ex reuelatione complicis in confeſſione ſequatur infamatio complicis, eſt valde inter D.D. controuerſum, nam multi tenent in confeſſione aperiendam eſſe circumſtantiam manifeſtantem complicem, etiam ſi ſequatur infamia complicis apud ſolum confeſſarium, dummodò nullum aliud damnum complici ſequatur, ita, enim docuerunt *Bonacina de contr. diſp. ſecunda, quæſtione quarta, puncto quarto, numer. ſecundo, Coninch. de Sacramen. tomo ſecundo, diſp. ſeptima, dubio nono, numer.* 89. *Vaſquez in tertia parte, D. Tho. tomo quarto, quæſtione* 91. *articulo ſecundo, dubio tertio, num.* 28. *Reginal. in praxi fori pœnitentialis, tomo primo, libro ſexto, capitulo quarto, num.* 156. bene *Gaſpar. Hurtado de Sacrament. tom. primo de pœnitent. diſp.* 9. *difficul.* 11. vbi allegat illud D. Bernardi de formula honeſtæ vitæ in fine, De nullo ſiniſtre loquaris niſi in confeſſione, & hoc vbi non poteſt aliter peccatum ſuum manifeſtare, & ratio iſtius opinionis eſt, quia per reuelationem complicis vni tantum confeſſario, qui eam notitiam habet ſub ſigillo Sacramentali non poſſit dici, quod complex infametur.

§. VIGESIMVSQVARTVS.

De ſuperiori regulari incidente in conſtitutionem Sanctiſſimi D. N. Papæ Vrbani VIII. Aedita 14. Aprilis 1633.

98 SAnctiſſimus Dom. Noſtr. Vrbanus Octauus mandauit in Generali Congregatione Sanctæ Inquiſitionis Romanæ, quod quilibet ſuperior regularium cuiuſuis ordinis, in perpetuum ſemel in anno videlicet, feria ſexta poſt octauam Aſsumptionis Beatæ Mariæ Virginis in publica menſa, vel Capitulo, & inſuper in quocumque Generali, vel Prouinciali Capitulo, dieta, & Capitulari congreſsu teneatur ſuos ſubditos commonere de iniuncta omnibus obſeruantia, & executione infraſcriptarum literarum Apoſtolicarum ad S. Inquiſitionis munus attinentium ſub pœna priuationis Officij, & vocis actiuæ, & paſſiue Conſtitutiones autem ſunt.

Conſt. Iulij III. prima licet à diuerſis.

Conſt. Pij V. 82. Si de, protigendis.

Conſt. Pij IV. 31. cum ſicut nuper, & Gregor. XV. 34. Vniuerſi Domini gregis.

Conſt. Gregor. XIII. 22. Officij Noſtri partes, Clem. VIII. 81. Et ſi alias, & Sanctitatis ſuæ 79. Apoſtolatus Officium.

Conſt. Sixti V. 17. Celi, & Terræ Creator, & Sanctitatis ſuæ 113. Inſcrutabilia.

Conſt. Clem. VIII. 42. Cum ſicut, & Greg. XV. 28. Romani Pontificis.

Conſt. Pauli V. 26. Romanus Pontifex, eiuſdem 97. Regis pacifici, & Greg. IX. Sanctiſſimi D. Noſtr.

Conſt. Greg. XV. 27. Rom. Pontifex, eiuſdem Conſt. 40. Apoſtolatus officiũ, & ſanctitatis ſuæ 114. Et modo.

Conſt. Sanctiſſimi Dom. Noſt. Vrbani VIII. 37. Sanctiſſ. D.N. ſollicite, 50. Sanctiſſ. D.N. pro debito, & a eiuſdem conſtit. 5. Nouembris 1631. cum ſicut acce mus, & omnes hæ conſtitutiones habentur impre per *P. Dian. 4. par. reſol. moralium*.

99 Non eſt dubium quin ſuperiores, non parentes r moratæ conſtitut. ſubſint Iuditio Inquiſitorum.

100 Vnde cum in noſtra Inquiſitione Cremonæ quid ſuperior ſponte ſe denunciaſſet quod iuxta conſtitut nem prædictam ſtatuta die memoratas in ea bullas p blicari non feciſſet re ad ſupremum vniuerſalis Inqu tionis Tribunal delata fuit benigne tractatus moni tum, vt in poſterum diligenter obſeruationem di noſtræ Conſtitutionis curaret.

Accepta igitur ab Inquiſitore denunciatione ſu rioris in noſtram conſtitutionem delinquentis non ſ tim contra eum procedere debet, ſed prius re comm nicata cum ſuprema Congregatione omnia ex e Iuſſu peraget conſiderata qualitate perſonæ, & o nium aliarum circumſtantiarum, quæ ſolent omiſs nem hanc, vel augere, vel minuere.

TITVLVS XVIII.

De ſponte Comparentibus, & tempore Gratiæ.

SVMMARIVM.

1 *Sponte comparentes, qui dicantur.*
2 *An ſponte comparentes cenſeantur, qui non vocati niunt, licet inditijs ſint præuenti, num.* 3.
4 *Quid ſi talis comparens, quo ad aliquas propoſitio ſit præuentus, quo ad alias non.*
7 *Requiſita vt quis ſponte comparentium beneficio, g deat.*
8 *Hæretici ſponte comparentes, quomodo tractandi.*
9 *Praxis obſeruanda circa ipſos, vbi plura notatu dig & ſeq.*
13 *Relapſus ſponte comparens, an brachio ſeculari re xandus, & ſeq.*
16 *De ſuſpectis de Hæreſi ſponte comparentibus, vbi la ſime de Polygamo ſponte comparente.*
17 *Quid ſit tempus gratiæ.*
18 *In quibus caſibus ſit, vel non ſit locus tempori grati*
19 *Quibus perſonis proſit, vel non tempus gratiæ.*
20 *De praxi obſeruanda in concedendo, & publicando te pore gratiæ.*
21 *Qui auctores de eo tractent.*

§. PRIMVS.

Qui nam dicantur, & haberi debeant pro ſponte comparentibus.

OMiſſis multis, quæ de ſignificatione huiuſce pa ticulæ, ſponte dici poſſent, breuiter dicendu eſt.

1 Eos dicendos eſſe ſponte comparuiſſe in Sancto C ficio, qui nullis præuenti inditijs coram fidei Iudicib comparent, plenamque ac meram, tam de ſe, quam alijs veritatem dicunt ac de ſuis delictis humiliter v niam petunt, colligitur hoc l. ſponte, de Muneribus, Honoribus *l.* 4. *§. fin. Cod. de Sicar. l.* 2. *Cod. de his qui l tron.* atque ita docuit *Archid. in cap. vt commiſſi, ve bo obedientes de hæret. in* 6. *Pegna, ad Direct. part. comm.* 12. *& Farinac. de hæreſi, quæſt.* 193. *numer.* 2

vbi

vbi quod tales proprie in Supremo Tribunali habentur pro ſponte comparentibus.

Dubitari autem hoc loco poteſt, quid ſit dicendum, de eo, qui inditijs præuentus, in S. Officio comparet non citatus, nec vocatus, in qua re diſtinguendi ſunt duo caſus.

Primus caſus eſt, de eo, qui ſcit vel ſuſpicatur ſe præuentum, & ſic metu probationum in S. Officio comparuit, & confeſſus eſt, & in hoc caſu, licet mitius iſte comparens ſit tractandus Locat. poſt Iudit. Inquiſit. inter caſus deciſos Placentiæ Caſu 7. vbi quod tales mitius tractandi, & cum eis mitiori eſt agendum Abiuratione, attamen non debet gaudere benefitio ſponte comparentium, colligitur hoc ex ſupra alleg. doct. nam, & eſt præuentus, & ſcit *Farin. vbi ſupra, n. 37.*

Secundus caſus eſt, cum ignorat talis comparens ſe ſe præuentum, & in hoc caſu debet gaudere beneficio ſponte comparentium, ita *Farin. loco cit. n. 28. verſ.* niſi forte inditiorum.

An autem comparens, ſciuerit ſe præuentum vel ignorauit, conſideratis omnibus circumſtantijs, prudentiæ, & arbitrio Iudicium relinquitur conſiderandum.

Quæri tamen poteſt, ac etiam comparens, non citatus, nec vocatus, tamen præuentus, quoad aliquas V. G. Blaſphæmias ſi alias etiam de quibus nullo modo eſt
4 inditiatur fateatur, quo ad has habendus ſit pro ſpontaneo comparente in qua difficultate.

5 Dicendum eſt, quod ſi dubitat ſe, quo ad illas eſſe præuentum, quamuis non ſit, attamen non poteſt haberi pro ſponte comparente, quia ſemper eius confeſſio dicitur facta metu probationis *Farin. de hæreſi, q. 193. n. 37.*

6 Si vero ſcit ſe non præuentum, vt quia dicat V. G. ſe ſolum nullis præſentibus illas Blaſphæm. protuliſſe, tunc crederem illum eſſe habendum pro ſponte comparente, quia quo ad has Blaſph. non eſt inditijs præuentus, nec de eis poterat Iuridicè, interrogari iuxta tradita per *Pegn. par. 3. comm. 18. ſub litera B.* vbi, quod rei non poſſunt interrogari, niſi de his de quibus ſunt inditiati.

7 Debent quoque tales comparentes, vt ſponte comparentium beneficio gaudeant, plene tam de ſe, quam de alijs confiteri, alias habendi ſunt, tamquam diminuti confitentes, ita *Concil. Bitterenſe, capit. ſecundo, ibi, infra quem terminum venientes, pœnitentes, dicentes plenam de ſe, & de alijs veritatem habeant impunitatem &c.*

§. SECVNDVS.

De hæreticis ſponte comparentibus.

8 HAeretici ſponte comparentes, mitiſſime ſunt tractandi, pæna aliqua ſalutari, vel etiam aliquando (ſi id caſus exigat) pæcuniaria plectendi Pegn. dicto comm. 12. ſub litera G. vbi quod tales ſponte comparentes habent impunitatem mortis, Immutationis exilijs, & confiſcationis bonorum, ex *Conc. Bitterren. cap. 2.* cuius ibi verba refert.

9 Cogendi tamen ſunt hi hæretici ſponte comparentes ad abiurandum formaliter hæreſes, licet abiuratio in hoc caſu debeat eſſe non publica, ſed ſecreta, *Symanch. de Cath. Inſt. tit. 1. n. 14. Royas Sing. 23. nu. 8. & tract. de hæret. p. 2. num. 272. & ſequ. Farin. de Hæreſi, quæſt. 194. num. 8.*

10 Interrogari etiam huiuſmodi ſponte comparentes debent, an erroribus, ſuis adhæſerint vel de illis dubitauerint.

Quanto tempore in illis erroribus permanſerint.

A quibus eos didicerint, & quomodo.

An libros prohibitos legerint, & quos, & à quibus habuerint.

Super complicibus, & an alios cognoſcant hæreticos, vel de hæreſi ſuſpectos.

An in aliquo Tribunali ſint de prædictis erroribus præuenti, vel inditiati.

An ipſos pæniteat in huiuſmodi errores incidiſſe, & an hos, & omnes alias hæreſes abiurare ſint parati, de Cætero Catholicè viuere, & pœnitentiam ſibi iniungendam adimplere.

Moneri etiam debent, ad dicendam integram veritatem, alias quod habebuntur, vti diminuti confitentes, & ficte conuerſi.

11 In praxi etiam aduertendum, quod in admiſſione, vel dimiſſione alicuius pœnitentis ſponte ſe deferentis in S. Offitio, ſolet in ſentētia apponi clauſula, dummodo in aliquo S. Offitio non ſis præuentus, vti animaduertit *Farin. de hæreſi, qu. 139. n. 28. verſ. & ſcias.*

12 Et vbi ſponte comparens ſit hæreticus minor. 25. annis, videntur admittendus ad abiurandum de formali, cum clauſula citra pænam relapſi, vbi autem ſit maior. 25. annis, ſine dicta clauſula, nam minoribus 25. annis multa conceduntur, quæ maioribus omnino denegantur, & ita in praxi obſeruari atteſtati mihi fuerunt viri docti, Pij, & in hoc tribunali verſatiſſimi.

Sed dubitari hoc loco poteſt, an hæreticus relapſus ſponte comparens, beneficio ſponte comparentium gaudere debeat, in quare.

13 Dicendum relapſum ſine dubio in tali caſu eſſe admittendum, ita Alphonſ. à Caſtro de iuſta *hæret. punitione lib. 2. capit. 2. late Pegn. dicto comm. 12. verſic.* ſed qui ſi relapſus, & *Farinaz. de hæreſi, quæſt. 193. num. 36.*

14 Quamuis in hac re, tutiſſimum ſit Supremum Tribunal conſulere, vt animaduertit *Supremum in Enchirid. tit. 60. num. 6. & Pegn. loco alleg. verſ.* quia tamen, benè P. Maſſinus in praxi S. Offitij, *p. 9. num. 8.* primæ impreſſionis.

15 Hæc tamen intelligenda ſunt vbi relapſus, vere ſponte comparens, & ſecus dicendum, vbi metu probationum in S. Offitio comparuiſſet, vt quia ſciuit verbis, gratia, quod aliquis ſe præparabat ad eum accuſandum, vel quia rumor erat, quod erat accuſandus, nam tunc nullo modo talis relapſus eſt, ad Miſericordiam recipiendus, *Decian. lib. 5. tract. crim. c. 56. num. 12. poſt Alphonſ.* à Caſtro loco per eum relato, quos ſequutus eſt *Farin. de hæreſi q. 193. n. 37.* de hac re vide Epiſtolam Cornelij, de qua infra.

§. TERTIVS.

De ſuſpectis de hæreſi ſponte Comparentibus.

CIrca ſuſpectos de hæreſi ſponte comparentes, eodem omnino modo proceditur, quo contra hæreticos ſimiliter ſponte comparentes procedi debet, vt ſup. diximus §. proximo.

16 Solummodo circa hos eſt aduertendum, quod ſi confiteantur ſe V. G. hæreticali ſortilegio vſos eſſe, abſque tamen hæretica intentione, nullo modo ſuper hac intentione ſunt torquendi, ſed ſtandum omnino eſt eorum ſpontaneæ depoſitioni, & cogendi ſunt ad abiurandum, pro modo ſuſpitionis, vti animaduertit *Pegn. p. 2. comm. 59. verſ.* ſed Videam.

Interrogari etiam, & moneri debent, vt ſupra & dimitti cum clauſula, dummodo non ſint præuenti in aliquo S. Officio, de qua dixi in tit. de Confeſſarijs

ſolli-

ſollicit. §. fi. De his ſponte comparentibus videnda eſt Epiſtola Cornelij, ad Cyprianum lib. 3. Epiſt. 11. alias ſecundum ordinationem Pamelij, & 46. Incip. Quartam ſollicitudinem.

Ad finem huiuſce §. videndum eſt de Polygamo ſponte comparente, quomodo de Iure poſſit expediri, in qua re dico, maxima cum circunſpectione procedendum eſſe nec ſine verificatione Iudiciali vtriuſq, Matrimonij inhibenda eſſet huic ſponte comparenti cohabitatio cum ſecunda coniuge, quæ cum ſit in poſſ. prætenſi polygami, non debet ex ſola ſua confeſſione ſpoliari, cnm confeſſio ſoli confitenti, non tertio præiudicare poſſit *Sanch. de Matrim. lib. 10. diſp. 12. n. 59. & not. omnes canoniſtæ in c. 1. de frigid. & Malef.* & ſi ad ſolam ſeparationem thori ſequuntur plenæ probationes, vt videre eſt ex *deciſ. Buratti* 815. *vbi Ferentill. allegat alias deciſ. concord.* multo magis legitimæ probationes erunt neceſſariæ cum agitur de nullitate Matrimonij, confeſſ. enim coniugum, vbi agitur de diſſolutione matrimonij regulariter non creditur *Genuenſ. in praxi c.* 37. *n.* 10.

Hinc videmus Sacram Congregationem Supremæ Inquiſitionis paſſim Iubere, quod cum adeſt ſuſpectio identitatis perſonæ Polygami, fiat illius Iuditialis recognitio per rimulam oſtij.

Ego igitur ſi eſſem Inquiſitor reciperem ſpontaneam Polygami denunciationem nec circa ipſum vel eius ſecundam coniugem quidquam decernerem, niſi plene Polygamia in proceſſu probata, donec enim hæc ſit probata ſemper ſecunda mulier habet Ius ad copulam iunctis notatis in c. laudabilem, vt lite pedente vbi Canon. & ita in indiuiduo cum Polygami ſponte comparentibus agendum eſſe docuit, *Garz. in praxi Hyſpana S. Offitij. fol. 7 bis verbis, contra la perſonas: que ſe caſan dos ò mas vezes, & c. aunq; ellas meſmas expontaneamente ſe vengan à denunciar y onfe lar ſu delitto, no ſe puede ni deue proceder ſin primiero verrificar todos los Matrimonios, &c.* Sic igitur ego practicarem vel eueniente caſu Sacram Congregationem conſulerem.

§. QVARTVS.

De tempore Gratiæ.

QVoniam apud grauiſſimos Auctores, & nonnulla vetuſta concilia prouincialia celebrata in Gallia, frequens mentio habetur temporis gratiæ, nonnulla hoc loco explicare de eo neceſſarium duxi.

17 Tempus itaque gratiæ eſt, quidam dierum terminus, infra, quem ſponte venientibus ad confitendum delicta ſua contra fidem commiſſa, auctoritate Apoſtolica conceditur Impunitas mortis, immurationis, ex lij, & confiſcationis bonorum, ita fere *Eymeric. p.* 2. *n.* 56. vbi Pegna.

Et licet Albertin. in repert. c. 1. de Hæret. q. 12. nu. 4. differentiam conſtituerit, inter hoc gratiæ tempus quod ipſe vocat Miſericordiæ attamen vere inter vtrumque tempus nulla eſt probabilis, & realis differentia.

Hoc tempus gratiæ a ſolo Summo Pontif. concedi poteſt, quoniam pænæ illæ mortis, &c. in Hęreticos conſtitutæ ſunt a Papa, c. ad abolendam §. illos de hæret. ca. ſuper eo, de *hæret. in 6.* vbi de pœna mortis *cap. excomm. l.* 1. §. qui autem, de hæret. vbi de pœna perpetui carceris, *Leo. Primus Epiſtola* 45. ad Pulcheriam Anguſtam vbi de pæna exilij, &c. ſecundum leges, de *hæret. n. 6.* vbi de pœna confiſcationis bonorum.

Cum igitur hæ pœnæ a nullo alio hæreticis poſſint remitti, niſi à Papa, nullus præter eum, poterit tempus gratiæ, per quod hæ pœnæ remittantur hæreticis concedere.

Ex quo patet, quod tempus hoc gratiæ introductu eſt ex Apoſtolicæ Sedis benignitate, non autem co ſuetudine, vt dicebat *Albert. dicta qu. numer. 4. circa f nem.*

Quot autem dies continere debeat hoc tempus pu Inquiſitoribus eſſe arbitrarium, Pegna dicta comm. 1 ſub litera C.

§. QVINTVS.

In quibus caſibus, ſit locus, vel non ſit, tempori Gratiæ.

18 PRimo clarum eſt, quod locus eſt tempori grati cum in aliquo loco de nouo conſtituitur O ficium S. Inquiſitionis, Ita *Pegna comm. 12. p. 3. verſ.* le animaduertat, de qua re pulcherrimus locus eſt, in Co cilio Bitterenſi, celebrato anno Dom. 1246. apud Bit ras, coram Archiepiſ. Narbonenſi, & alijs Epiſcopis Pr uincialibus c. 1. & 2.

Secundo locus eſt tempori gratiæ, cum in aliquo l co Offitium Inquiſitio. ob aliquas cauſas intermiſſu renouatur *Albert. in Repet. c. 1. de hæret. in 6. d. qu.* 5 *num.* 4.

Tertio, cum totum in aliquod regnum hæreticum a fidem conuerteretur.

Quarto, cum in aliqua Ciuitate hæretici latent multos Catholicos decipiunt, tunc ad ſubueniendum deceptis, licet Officium Inquiſitionis ibi non introdu ceretur, tempus tamen gratiæ eſſet concedendum, ita Card. Alban. in quadam Inſtructione ad Fratres Præ catores, in Lombardia ſuper modo procedendi cont hæreticos.

Quinto, tempus gratiæ trium menſium conceſſit Paul. IV. in ſua couſtitutione Incip. cum quorundam Reis illorum criminũ de quibus in dicta conſuetudine

Sexto videtur eſſe locus tempori gratiæ, vbi vniue ſus populus delinquit c. comeſſationes, diſt. 44. c. quo ties vbi glo. qu. 4. ſed hæc doctrina duas patitur excep tiones.

Prima eſt, vbi multitudinis peccatum eſſet grauiſſ mum *Tiraq. de pænis temperandis cauſ. 47. nu. 13. Lu de Penna. l. ſine nu. 6. & 12. verſ. in Apoſtaſia vero C. Exact. lib. 11.* Hæreſis autem Crimen grauiſſimum eſt cap. vrgenti de hæret.

Altera exceptio eſt, vt non habeat locum, vbi pecca tum magis nocet multitudini, quam ſcandalum, quo ex punitione oriretur, ita *D. Tho. 2. 2. qu. 108. art. 1. a tertium, Fel. cap. dilecte n. 7. de except.* Exemplum habe mus, de hac re Moyſis, Exod. 32. quare in hoc caſu no erit locus conceſſioni dicti temporis gratiæ.

§. SEXTVS.

Quibus competat, vel non competat tempus gratiæ.

19 BEneficium hoc temporis gratiæ competit omnibus tam maſculis, quam fæminis, qui ſe culpabiles inuenerint, in vnoquoque peccato Hæreſis, vel Apoſtaſię vel ſuſpitionis eiuſdem.

Dumodo tamen, primo alias beneficio huius temporis non ſint vſi, *Concil. Bitter. dicto c.* 2. ibi, quibus alia huiuſmodi gratia non eſt facta ſecundum veritatem plenam, tam de ſe, quam de alijs dicant, vt ſupra dixi §. 1. & 3. ſponte compareant, i. non nominatim vocati.

Hoc tempus gratiæ, non ſuffragaturijs, qui dum tempus gratiæ cæpit concedi, iam erant præuenti, ita Ar-

chid.

id.cap.vt commiſſi,in verbo obediens *n.2.& ibi*; *Io.* *ndr.n.4.de hæret.in 6.& Guido Fulcod.q.2.in. Conſul-* *t.* ad Inquiſitores,niſi forte, tales inditiati ignoraſſent præuentos,nam tunc vtique beneficio dicti temporis uerentur.

Gaudere tamen debent Beneficio huius temporis atię, primo qui nec citati, nec vocati, nec præuenti nparent ſtatim poſt tempus gratiæ elapſum,ita Gui- Fulcod.loco citato,verſic.certe ſi poſt tempus.

Secundo ille, qui probat ſe pendente dicto tempore atiæ fuiſſe legitime Impeditum,probatur autem impe mentum per Iuramentum ipſius,*Rot.deciſ.quarta*, *de re iur.in Antiq.Bart.Rom.Iaſ. & alij l.2.*§.quod dixi- us ff.ſi quis caution.

Tertio,etiam relapſus debet gaudere hoc beneficio mporis gratiæ, vt dixi ſupra §. 2. quod intelligendum t, etiam in relapſis ficte, de quibus Paulus IV.in ſua onſtitutione Incipiente,cum quorundam.

Quarto quæri poſſet, quid eſſet dicendum, de hære- archis,& Dogmatiſtis, ſed de his dixi in titulo de hæ- t.

§. SEPTIMVS.

De Praxi obſeruanda in tempore gratiæ publicando,& applicando illis quibus competere poteſt.

EX Concilijs Narbonenſi,& Bitterenſi, d.c.2. praxis hæc videtur obſeruanda.

Primo namque Inquiſitores accedentes ad aliquam iuitatem populum admonere debent, vt ad talem lo- um certa die ſe ſe conferant,Pegna comm.primo, in rincipio,& comm.12.3.p.

Secundo, conuocato populo Inquiſitor de fide ſer- nonem habere debet *Eymeric.in direct.p.3.numer.47.* *bi Pegna,nu.49.50.& 51.& mandatum Apoſtol. ex- licat.*

Tetio, publicatur monitorium contra inobedientes *ymeric.d.3.p.n.52.& Pegn.comm.* 12. litera B. & Edi- tum temporis gratiæ,Pegna ibidem.

Quarto,Confeſſiones redeuntium in tempore gratię ecipiuntur.

Quinto Reconciliatis, & abſolutis dantur literæ pa- entes obtentæ abſolutionis.

§. OCTAVVS.

Qui nam Auctores de hoc tempore Gratiæ potiſſimum mentionem fecerunt.

DE hoc tempore Gratiæ præclara fit mentio, in ſe- quentibus,& auctorib. & manuſcrip.&c.

Et primo quidem de eo mentionem facit Concil. Bitterrenſe,*cap.* 1. & 2. quod apud Bitterras fuit cele- bratum anno.1246.

Secundo, Guido Fulcodius, qui fuit Clemens IV.in ſuis conſultationibus ad Inquiſitores quæſtione 2.

Tertio Cardinalis Albanenſis Eccleſiæ Rom. lega- tus, in Inſtruct. ad Prouincialem Priorem Prædicato- rum Lombardiæ,ſuper modo procedendi contra Hære- ticos.

Quarto, periti quidam Auenionenſes, in Reſponſo quodam Incipiente notum ſit omnibus, reddito Fratri Guliel.de Valentia,anno 1235.*capit.tertio.*

Quinto,*Archyd.in c. vt commiſſi in verbo obedientes de hæret.in 6.*

Sexto,*Io.And.ibid.verſ.*Quærit Archyd.

Septimo *Gemin.ibid.*§.*nec non,n.3. verſ.* qui dicantur ſponte redire.

Octauo,*Franc.ibid.n.2.notabat.4.*

Nono,*Direct.Inquiſit.p.3.n.56.*

Decimo,*Repert.Inquiſit.in verbo gratia*, *verſ.*nota, quod, & in verbo tempus gratiæ, & in verbo remiſ- ſio.

Vndecimo,*Albert.cap.1.de Hæret.in 6.qu.12.num.3.* *ſeq.*

Duodecimo, *Puteus deciſ.* 517.Incipiente.In vna, Hyſpalenſe,*l.2.*

Decimo tertio, *Veral.deciſ.* 69. Hæreticorum con- demnatorum *p.3.*

Decimo quarto,*Symanch.de Cath.Inſtitut.tit.4.nu- mer.3.*

Decimo quinto,Inſtructio Hyſpalenſis anni 1484.*cap.* 3.& 7.

Decimo ſexto, *Pegna ad Direct.p.3.comm.*12.& in peculiari tractatu de tempore gratiæ, qui manuſcrip. circumfertur.

Decimo ſeptimo, *Lud.à Paramo de Orig. Sanctæ In- quiſit.l.3.quæſtio 4.*Rubrica de forma, *& ordin.proced. num.*

Decimo octauo,*Farin.de hæreſi,quæſt.183.n.28.*

Decimo nono,*Souſa,lib.4.*Aforiſmorum, à quibus omnibus auctoribus plura habebit,qui voluerit, de hoc tempore gratiæ.

TITVLVS XIX.

De modo procedendi contra Defunctis.

SVMMARIVM.

1 *Delicta extinguuntur Morte fallit in Crimine hæreſis & ſeq.*
3 *Intra quantum tempus memoria defuncti poſſit damnari,& ſeq.*
7 *Suſpecti de hæreſi,an poſt mortem poſſint inquiri.*
8 *Memoria ſe ipſum in carcere occidentis,an damnetur.*
9 *De probatione contra defunctum in hac cauſa requiſita.*
11 *De ordine proceſſus late,& ſeq.*
15 *Opiniones D. D. circa præſcriptionem Iuris procedendi contra defunctos referuntur,& n.16.*
17 *Verior opinio, quod hoc Ius præſcrebitur 40.annis, quo ad bona;ſecus autem quo ad damnandam perſonam defuncti remiſſiue.*

§. PRIMVS.

LIcet in omnibus communiter criminibus extin- guantur morte delicta,vt inquit, Vulp. l.vltima ad l.Iul.Maieſt. & Modeſtinus l. ex Iudiciorum ff.de ac- cuſat.& ibi,per illos text.hoc notant omnes, quia mor- tui diuino Iuditio ſubiecti ab humano ſunt exempti vt dicitur in capit. quorumdam diſt. 23. & c. ex Epiſtola ibid. præuenti enim à Summo Iudice Deo ſunt, & vocati ad maius Tribunal, vt late hæc exornan- tes probant,Symanch.in Enchir.Iud.Viol. relig. tit.62. numer. 1. & Decian. tract.crim.lib.5. cap.67. numer. pri- mo.

§. SECVNDVS.

Intra quantum tempus poſſit contra defunctos hæreticos agi.

3 PEgna in allega.*comm.92.verſ.* his poſitis,diſtinctione vtitur in hac difficultate,nam aut agitur contra hæreticum defunctum ad effectum eius bona confiſcandi,& tunc hæc actio non durat, niſi per annos 40.aut ad effectum damnandi eius memoriam, & ſemper durat, hancque diſtinctionem Pegnæ plurimos ſuo cumulans ſequutus fuit,Sanch.omnino videndus in *Summ. tom.1, l.2.c.22.n.38.& pluribus ſeq.*

4 Decianus in alleg.*c. 57. n.* 12, quo ad alias pœnas voluit actionem quinquennio finiri, per text.in *l.2.Cod.de Apoſtat.* atque hanc Decia. opinionem ſequutus fuit *Baiard.ad Clarum in* §.*Hæreſis n.27.*

5 Verum hæc opinio confutatur à *Farin. dicta qu.* 197. *numer.*116.ex eo, quod confiſcatio bonorum venit acceſſorie ad damnationem memoriæ defuncti, ergo ſi hæc damnari poteſt, niſi etiam intra illud idem quinquennium locus erit condemnationi in bonorum confiſcatione.

Alij tandem diſtinxerunt, an confiſcata bona ſint applicanda fiſco ſæculari, vel Eccleſiaſtico de qua diſtinctione, plura *Pegna loco cit. verſic.* Hac tamen diſtinctione.

6 In hac difficultate certe non crederem poſſe diſcedi ab opinione Pegnæ, quæ ſicuti in iure verior eſt, ita etiam magis communit. a D.D. videtur probata, eamnamque tenuerunt *Symanch.de Cath. Inſtitut.tit.* 18. *n.* 14.*& in Enchiridio tit.* 62. *n.* 7. *Lud.* à Paramo de orig. Sanctæ *Inquiſit.quæſt.*4.*nu.* 83.*& Sanch.* loco iam allegato.

Meque obſtat text.in *l.2.Cod.de Apoſt.quia ille text.* procedit de Iure Ciuili,ſecus de Iure Canonico vti reſpondet *Pegn.loco alleg,verſic.*Neque obſtas.

§. TERTIVS.

An ſuſpecti de Hæreſi poſt mortem poſſint Inquiri.

IN hac difficultate *Lud.à Paramo de Orig.S.Inquiſit.l. 3.Rubr.de ordine Iudic. &c. numer.* 84, tenet contra fautores &c.Hæreticorum poſſe poſt mortem procedi, allegatque pro ſe *Symanch. Cath. Inſtit. tit. 46. numer.* 77.

7 Verum in contrarium eſt communi opinio, quod ſcilicet poſt mortem non poſſit procedi, niſi contra hæreticos formales, & eorum hæreſibus credentes, ita *Symanch.male à Paramo alleg.loco citato*, vbi quod ſuſpitiones,quantumuis vehementes, morte reorum extinguuntur *Pegn. dicta comm. 92. verſ.* alterum caput, & *Farin.dicta q.197.n.104.*

Bene *Acunha Archiepiſcop.Bracharenſis in c.14.diſt. 23.nu. 6.* vbi quod non poteſt mortem procedi contra fautores hæreticorum vti ſuſpectos de hæreſi ad damnandam eorum memoriam.

§. QVARTVS.

An memoria ſe ipſum in Carcere occidentis poſſit, & debeat damnari.

8 AFfirmatiue ad hoc dubium reſpondendum eſt, nam reus ob hæreſim in carcere detentus, ſe ipſum occidens,præſumitur id feciſſe ex conſcientia patrati criminis, ac proinde puniri debet, ac ſi eius [hæ]reſis plene eſſet probata, ita *Symanch. dicto tit.* 18. [nu]*mer.31.Pegn.comm.92.verſ.*de illo *Farin. d. q.* 197. [nu]*mer.9.*

Admittentur tamen filij ad eius defenſionem, & p[ro]ba tionem, quod non ex conſcientia criminis mor[tem] ſibi conſciuerit,ſed ex tædio carceris metuque torm[en]torum *Symanch.Pegn.& Farin.locis cit.*

§. QVINTVS.

De probatione requiſita contra defunctum,ad eius memoriam damnandam.

9 AD defuncti hæretici memoriam damnandam p[le]na requiritur probatio, nec ſolæ ſufficiunt ſu[ſpi]tiones vt dixi ſupra, & longa ſerie probauit *Farin* [...] 197.*n.*103.*qui alios allegat.*

Quinimo ſecundum tradita,per Pegnam dicto com[m.] 92.verſ.In hac cauſa, contra defunctum plenior, & [...]rior probatio requiritur,quam contra viuentem *Si*[...] *in Enchir.tit.62.n.5.& Farin.d.q.197.n.120.*

10 Quare ſi hæreſi Inquiſitus pendente proceſſu ob[ie]rit, cauſam Inquiſitores proſequi debent, vt eum, abſoluant, vel eius memoriam damnent, ſi ipſius hæ[re]ſis plene probetur nam ſi ſolum modo de hæreſi ex pr[o]bationibus ſuſpectus redditur, non poterit eius mem[o]ria damnari,vt ſup.dicebam,& Farin.plures alios cum[u]lans tradidit vbi ſupra,num.99. bene tamen poterit [de]clarari ſuſpectus de hæreſi,ex dictis præſumpt.& pr[æſump]tionibus,vti animaduertit *Symanch. in Enchir. dicto* [tit.] *62.num. 6. & Decian. dicto libro quinto cap. 57. num* [...] *verſ.* quod intellige verum, non tamen poterunt hæ[re]ticæ prauitatis Iudices ob ſuſpicionem illam pœnam pecuniariam imponere hæredibus ſuſpecti, vt conſid[e]rauit *Symanch.de Cathol.Inſtitut.tit.*118.*n.*13. *& Ro*[...] *de hæret.p.2.n.*107.

§. SEXTVS

De ord.procedendi contra defunctos.

11 SVppoſita prius hoc loco Doctrina Singulari *Ang.* [in] §. *Interdum Inſtit. de Hæred. quæ ab Inteſt. qua* [...] *ſeq.Pegn.comm.92.verſ.*obſeruatione dignum, quod [...] licet proceſſus hic non eſt inſtituendus contra de[]functum, quoniam non extat ſed contra illius memo[]riam.

12 Præcedentibus probationibus de quibus dixi Pro[]motor fiſcalis accuſationem proponet inſtanterqu[e] petet contra rei memoriam,procedi, propoſito libell[o] de quo *Repert.Inqu.in verbo libellus,verſ.* forma libell[i] *ita Pegna dicto comm.92.verſ.*cum itaque & *Lud. à Pa*[]*ram.d.q.4.n.85.*

Intimabitur poſtea hic libellus,omnibus,quorum in[]tereſt defuncti memoriam non damnari, Pegna loc.ci[t.] verſ.Hæc accuſatio *Aret.d.§.Interdum, Paramus nu*[m.] 187.*Farin.quæſt.197.numer.126. P.Zanardus in ſumm*[a] *diuin.præcept. p. 2. cap. 142. verſ. 6. poſt bene Cald.in* [l.] *vnica C.ex delicto defuncti, p.4.numer.* 5. vbi quod ſu[nt] citandi filij, & hæredes illius cuius memoria damna[]tur.

Proponetur quoque ædictum,quo quiuis admittatu[r] ad defuncti defenſionem, Statuto eis termino compe[]tenti 30. vel 40. dierum Pegna verſ.ne quis autem *P.* *Zanard.vbi ſupra.*

Quod ſi in termino præfixo nullus comparuerit Iu[]dices ex Offic.Procuratorem, & Aduocatum defunct[i]

con-

conſtituent, *Pegna, vbi ſupra, & Zanar. ibid. verſ.6.* ſi poſt de finitum.

Tandem vbi defuncti memoria nullo modo poterit defendi, deueniendum eſt ad ſententiam contra eum, cuius formulam habes, in Concilio Conſtant.Seſſ.8.in ſententia damnationis Io. Vidleph.& apud Repert. Inqu.verbo Sententia, *Decian.d.c.57.num.16. & Pegnam loco relato.*

Ante quam autem ſententia proferatur, Statua defuncti, in publicum producenda eſt, (In qua maioribus caracteribus deſcriptum ſit nomem illius defuncti cuius memoria damnanda eſt) & coram illa, ac ſi defunctus eſſet viuens, legendi ſunt errores rei, & promulganda ſententia, & tandem relaxanda brachio ſæculari, vt comburatur, obſeruando diligentiſſime omnia, de quibus *Concil. Conſtantienſe d. Seſſ. 8. ita Pegna latiſſ.loco cit. & Lud.à Param.de orig.&c. l. 3. q. 4. Rubr. de ord. procedendi, n.87.& ſeq.*

Damnata ſic hæretici memoria (dummodo hæreticus pœnitens, non ſit, nam tunc illius memoria non eſt damnanda, vt anima duertit *Farin.q.193. n.21.*) Eius oſſa, vbi ab oſſibus fidelium diſcerni poſſint, ſunt exhumanda, bona confiſcanda, ad eorum filij declarandi inhabiles, &c. iuxta iura in hac materia loqu. de quibus *Pegna d.comm.92.verſ.*& ex hoc capite, & *Sanchez latiſſ.ſumm.l.7.c.27.& ſeq.*

Et quandoque etiam domus rei defuncti euertitur, area dirutæ domus ſale conſpergitur, & in eadem area columnella erigitur totam rem geſtam indicans, ita Pegna d.comm. 92. verſ. quoniam vero, vbi etiam ponit formulam Sententiæ ferendæ in euerſione domus Hæretici, cuius memoria damnanda eſt, ex *Zanch.c. 41. & Repert.Inq.in verbo ſententia, verſ.* Aliud genus ſententiæ, de qua re vide *Farin.de hæreſi, quæſt.*180.*numer.30. ſeq.*

Dubitari tamen hoc loco poſſet, an ſtatua minoris comburenda, in qua re dicendum eſt, quod ſic dummodo minor ſit maior annis 14. in hac enim ætate, & abiurare coguntur minores, & ſi pertinaces ſint Curiæ ſæculari comburendi traduntur, *Symanch. Cath. Inſt. tit.de minoribus.n.*58. & ita in Congregatione noſtra Cremonæ fuiſſe concluſum, & ſuceſſiue executum, de anno 1588.atteſtatur Reuerendiſs.*D.Amid. tom. 3. Voto* 45. *n.6.& 7.*

§. SEPTIMVS.

An cum agitur de damnanda Memoria defuncti nomina teſtium ſint edenda.

13 MEnoch.*conſ.383. vol. 4. per totum*, latiſſ.nititur probare, nomina teſtium, denunciatum, eum agitur de damnanda memoria defuncti eſſe defenſoribus legitimis damnandi edenda.

Monetur que *Menoch.arg.d.à fortiori*, nam inquit, ſi reo viuenti, vbi teſtibus, & denunciati periculum non imminet alicuius mali, eorum nomina ſunt ipſimet reo edenda, iuxta diſpoſita in *c.vltimo* §.1. *ceſſante de hæretic.in 6.igitur.*

14 Attamen, quidquid ſit de hac Menochij ſententia, ego nullo modo ederem nomina teſtium, & denunciantium, neque etiam in caſu noſtro, quo de damnanda ageretur momoria defuncti.

Nam hodiernis temporibus ſemper præſumitur teſtibus, & denunciatoribus imminere periculum propter, potentiam reorum, quæ tripliciter ſolet conſiderari, nam alia eſt, potentia generis, & familiæ, alia eſt potentia pecuniæ, alia eſt, potentia Malitiæ, & hæ duæ potentiæ ſpecies & ſi in caſu noſtro, non poſſint in reo defuncto reperiri, poteſt tamen eſſe, quod reperiantur in hæredibus, & filijs illius, de cuius memoria damnanda agitur, de quorum hæredum ac filiorum grauiſſimo damno tractatur ita *Pegn. in direct. part.3. comm.*124. *verſ.*& certe ſemper, *Ludouicus à Param. de orig. S. Inqu.lib.3.qu.4.Rubr.de exped.proceſſus in cauſis fidei, n.*50.vbi etiam, quod ſi à non publicatione nominum appellatio vti friuola reprobato *Pariſ.qui conſ.2.vol.*8. in caſu cuiuſdam Hæbrei contrarium conſuluerat) late *Farin.de hæreſi qu.*188.*n.*12.vbi, quod, quidquid ſit de Iure, certe de conſuetudine indiſtincte etiam vbi non adeſt potentia inquiſiti non dantur, nec publicantur nomina teſtium nec denunciantium, & ita ait, in S. Roman.Inquiſition.Tribunali Supremo inuiolabiliter obſeruari.

Neque obſtat *text.in d.c. vltimo* §.*ceſſante*, Primo, quia perpetuo cenſetur adeſſe nunc periculum grauis damni in teſtibus, & denunciatoribus, atque ita ad hunc *text.reſpondet Lud.à Paramo loco alleg.Verſ.*Nec obſtat tex.

Secundo quia, quidquid ſit de Iure, contrarium ſeruatur de conſuetudine indiſtincte, vt dicebat Farin. loc. ſupra citato.

Tertio, quia, per diſpoſitionem Conſtitution. Pij IV. Incip.Cum ſicut, quæ impreſſa habetur poſt direct. inter literas pro S. Officio, videtur derogatum diſp.d. c. ſi. vti reſp.*Pegn.d.comm.*124.*verſ.Tametſi vero.*

§. OCTAVVS.

An Ius procedendi contra Defunctos aliquo tempore præſcribatur.

15 IN hac quæſtione multi multa dixerunt, alij enim voluerunt Ius hoc procedendi ad damnandam memoriam Defuncti præſcribi quinquennio, alij nullo vnquam tempore vt *Souſ. in Aphoriſm. Inquiſit. lib. 2. cap.50.num.1.& P.Diana tract.7.p.4.reſolut. moral.reſolut.28. verſ.*Vnum mihi contrarium, Alij autem media
16 via incedentes voluerunt ius hoc præſcribi ſpatio quadraginta annorum, & hanc opinionem vti æquiorem, & veriorem tenet *Ferd.de Caſtro Palao in ſuo opere morali p.p.tract.4.diſp.8.puncto* 16.§.4.*num.*18.*qui, & alios allegat,* & concluſionem firmat ex eo, quod ius confiſcandi bona hæretici durat tantummodo per quadraginta annos, ergo etiam ius procedendi contra Defunctum durare debet tantummodo per 40.annos, cum nulla differentia poſſit aſſignari inter vnum caſum, & Baiard. ad Clarum proſequitur *Caſtro Palao, vbi ſupra, verſic.*Neque audiendi ſunt.
17 Sed vere (quamuis hæc opinio quod id ius præſcribendi bona mihi magnopere arrideat) attamen quo ad ius procedendi ad memoriam damnandam defuncti arbitror nullo modo poſſe ſubſiſtere vt latius probaui *in 3.p.tit.9.§.de præſcriptione.*

Finis Secundæ Partis.

TRA-

TRACTATVS DE OFFICIO SANCTISS. INQVISITIONIS.

Et modo procedendi in cauſis Fidei.

CÆSARIS CARENÆ CREMONENSIS,

I. C. & Sacræ Theologiæ Doctoris.

PARS TERTIA.

In qua tota Theorica, & Practica Criminalis breuiſſime abſoluitur, Maxime in Ordine ad hoc Sacroſanctum Tribunal.

TITVLVS PRIMVS.

De Tribus modis procedendi in Iuditio, & probatione corporis delicti.

SVMMARIVM.

1 *Tribus modis in crimine hæreſis proceditur, ſicuti, & in alijs delictis.*
2 *Inquiſitores in hoc crimine procedunt ſimpliciter de plano ſine ſtrepitu, & figura Iuditij.*
3 *Clauſula ſimpliciter &c. quid importet.*
4 *Modus procedendi per acuſationem in S. Offitio fere abijt in deſuetudinem.*
5 *Inhabilis, in cauſis fidei admittitur ad accuſandum.*
6 *Valet argumentum de teſte ad accuſatorem.*
7 *Pæna talionis receſſit ab aula.*
8 *Accuſatione ſuperueniente ceſſat Inquiſitio præcedens.*
9 *Accuſator calumnioſus punitur eo modo quo falſus teſtis.*
10 *Accuſator, & denunciator habentur in hoc foro loco teſtis.*
11 *Loco accuſatoris in S. Offitio ſucceſſit fiſcus.*
12 *In multis Prouincijs munus accuſatoris ſubeunt fiſcales, & quid ſeruetur in Dominio Mediol.*
13 *Inquiſitio duplex eſt, generalis, & ſpecialis.*
14 *An Inquiſitionem ſpecialem in delictis relinquentibus veſtigia poſt ſe requiratur, quod conſtet de corpore delicti.*
15 *Requiruntur etiam inditia ſufficientia.*
16 *Requiritur etiam, quod inquiſitio ſit clara contineatque omnes circumſtantias, quidque ſeruandum ſit S. Offitio.*
17 *Ex leuibus ſuſpitionibus poteſt in S. Officio contra Res procedi, & quomodo D. D. contrarium ſentientes ſ[illegible] intelligendi.*
18 *Suſpitio probabilis, quæ ſit.*
19 *Modus procedendi per denuciationem eſt in S. Officio [illegible]quentiſſimus.*
10 *Denunciator, quo ad Reum habetur loco teſtis.*
21 *Denunciatio quomodo facienda.*
22 *Reijcitur Paramus de orig. S. Inq. lib. 3. q. 5. num. 91. [illegible] voluit poſſe recipi denunciationem inſcritis ſine ſubſ[illegible]ptione modo teſtes in ea nominentur contrarium eni[illegible] ſeruat Supremum Vrbis Tribunal.*
23 *De corpore delicti plene conſtare debet.*
24 *In delictis occultis ſufficit probatio corporis per con[ie]cturas.*
25 *In Homicidio cum cadauer non reperitur ſufficit pro[ba]tio corporis delicti per famam.*
26 *Deciſio Excellentiſſ. Senatus Mediolani.*
27 *Indubitatum eſt ſufficienter probari corpus delicti [per] famam cum adſunt alia adminicula, & ſeq. numer[o].*
28 *Deciſiones Senatus plures, nu. 29. & 31.*
32 *Quid ſeruet Senatus noſter Mediolani, cum de corp[ore] delicti non conſtat per coniecturas; ſed per ſolas ſu[ſpi]tiones, vbi plures deciſiones illius Excellentiſſimi Or[di]nis.*
33 *Sub Prætura Illuſtr. D. Don Conſalui de Salama[nca] tempore quo Auctor erat, L. T. Aduocati Fiſcalis Ci[ui]tatis Cremonæ in Curia fuit tractatum de probat[io]ne corporis delicti in crimine Veneni.*
34 *Corpus delicti probatur in Veneno ex atteſtation[ibus] Medicorum.*
35 *Etiam ſi deponerent Medici de credulitate, dum m[o]do deponant in indiuiduo de Veneno propinato.*
36 *Spuma, Vomitus, Liuor, &c. ſunt ſigna veneni æquiuoca.*

37 Quam

7 *Quamuis probatio corporis delicti in hoc crimine ſit difficilliſſima attamen non facilè Rei in hoc crimine ex defficientia huius probationis ſunt abſoluendi, ſed conſulendus eſt Princeps, & eius enatus.*

8 *Deciſio Senatus Medioleni, & Curiæ Cremonæ.*

9 *In crimine furti quomodo probetur corpus de icti.*

10 *De probatione corporis delicti in ſtupro, Adulterio, & falſi crimine remiſſiue.*

11 *In crimine hæreſis,non requiritur probatio corporis delicti.*

12 *Pro vt, nec in crimine ſollicitationis, & alijs ad S. Officium ſpectantibus, cum non relinquunt veſtigia poſt ſe.*

13 *Secus cum de icta relinquunt veſtigia poſt ſe vt in fractione Crucifixi, Necatione infantium, &c.*

14 *Confeſsio delicti non ſupplet deffectum probationis corporis delicti.*

Sicuti in alijs criminalibus, ita, & in hoc Hæreſis delicto tribus modis procedi communiter dixerunt ſcribentes, per Accuſationem, Inquiſitionem, & Denunciationem *Pegn. comme. 12. in tertiam partem, Farinac. de hæreſi, quæſt. 185. num. 21. & ſeq. Souſa in Afforiſm. Inqu. lib. 2. cap. 1. num. 1. & Ferd. de Caſtro Palao in opere morali par. pr. tract. 4. diſp. 8. punct. 2. nu. 1. & ſeq. qui alios antiquos allegant.*

Quocumqne tamen ex iſtis modis procedant Inquiſitores, ſemper procedunt, ſummarie, ſimpliciter de plano, & ſine ſtrepitu, & figura Iuditij, vt ad literam dicit, *tex. in cap. Statura, in principio, de hæret. in 6.* & Conſt. Alex. IV. Incipiens, Cupientes & Vrbani IV. Incipiens, Licet ex omnibus,inter literas pro S. Officio poſt directorium Inquiſitorum text. autem in Clem. II. de verborum ſignificatione explicat clauſulam illam, Summarie, &c. vt per eam intelligatur remiſſa ſolennitas libelli,litis conteſtationis,feriarũ, ac amputatę dilationes, appellationes fruſtratoriæ, & ſuperflua teſtium multitudo, & latius de viribus huius Clauſulæ videndi ſunt,quantum ad propoſitum noſtrum attinet, *Far. de hereſi, q. 185. num. 14. ſeq. Souſa in cap. Afforiſ. d. capit. 1. num. 2. & ſeq. et Ferd. de Caſtro Palao, vbi ſup. punct. 1. per totum, & Generaliter Barboſ. modern. qui alios latiſsime cumulauit inter eius tract. varios de Clauſulis, in peculiari Clauſula Summariæ &c.*

§. PRIMVS.

De Accuſatione.

QVamuis modus hic per accuſationem procedendi in hoc crimine in Sant'Officio iam fere in deſuetudinem abierit, *Pegna d. comm. 13. verſ. in* hoc Sacro Tribunali, *Caſtro Palao dicto puncto 2. n. 1. qui alios allegant*, Olimque etiam, raro admodum modus hic eſſet vſurpandus, vt animaduertit, *Eymericus in 3. p. nu. 67. verſ.* Et attendat.

Attamen non inutile erit aliqua annotare in hac materia, quæ ad alia etiam deſeruire poterunt.

Primo igitur notãdum quod ſicuti inhabiles in cauſis fidei poſſunt teſtimonium ferre, vt videbimus infra, ita etiã poterunt accuſare,ſic *Far. nu. 23. & ſeq. Caſtro Palao, n. 6. et ſeq. Souſa in Afforiſ. l. 2. c. 2. nu. 6.* Ratio eſt, quia valet argumentum de teſte ad accuſatorẽ, *c. ſuper prudentia 12. q. 2. l. qui cum maior §. 1. ff. de bonis liberorum, ſolum diſputant, D. D. de Inimico capitali, de quo dixi, de teſtibus, quo ad perſonas §. 1. verſ.* Verum hæc ratio.

Secundo, notandum, quod quamuis olim in aliquis formulis harum accuſationẽ, ſoleret accuſator ſe ſubſcribere ad pœnam talionis, vt videre eſt ex Eymerico vbi ſup. Attamen nunc nec dicta pæna eſt in vſu,

7 & ſi accuſator ſe ſub dicta pæna ſubſcriberet adhuc ad eam non teneretur, vt bene probauit *Doctiſſ. Pegn. 3. parte directa corum. 14. Farin. vbi ſupra, nu. 33. Caſtro Palao, n. 2. & 3. & Souſa d. c. 2. nu. 4. ac Lud. à Param. de orig. S. Inquiſit. l. 3. qu. 4. in Rubr. de forma, & ordine, & c. n. 16. & ſeq.*

Tertio notandum, quod ſi pendente Inquiſitione, in hoc crimine ſuperueniat accuſator in accuſatione,

8 procedendum eſt,ceſſante Inquiſitione *Farin. num. 31. Præſes Abauo in §. Inquiſitio, nu. 38.* vbi hoc limitat,niſi Iudex de colluſione dubitet, quo in caſu arbitor poſſe procedere opinionem Souſæ, quod ſuperueniente accuſatore non ceſſet Inquiſitio, *lib. 2. c. 2. n. 11.*

9 Notandum quarto accuſatorem calumnioſum in hoc foro puniendum eſſe eo modo, quo ſolent puniri falſi teſtes *Pegn. Farina. Souſa, & Caſtro Palao, locis ſupra indicatis plura contra hoſce calumniatores vide apud Præſidem Abauo quæſtion. prima fere per tot. de Reatib. & in ſua praxi verbo accuſatio, num. 28.*

10 Notandum quinto, quod in hoc foro accuſator, prout, & denunciator habetur loco teſtis, niſi ſit inimicus, *Royas, Sing. 7. Farin. vbi ſupra, n. 32. & Souſa, n. 8. qui alios allegant.*

Notandum ſexto, quod quia in Supremo Vrbis Tribunali hic modus procedendi receſſit ab aula, *Farin. numero 40. in fine* loco accuſatoris ſucceſſit fiſcus, qui

11 in Inquiſitionibus Hyſpaniæ proponit contra reos accuſationem, & eam proſequitur, Pegna dicto comment. 14. vbi formulam huius accuſationis deſcribit *Farin. num. 42. Caſtro Palao, puncto ſecundo, numero primo, Lud. à Paramo de origine S. Inquiſitionis lib. 3. quæ. 9.* vbi libellum accuſatorium proponit,& ſinguals eius clauſulas declarat, *Souſa, num. 10.*

12 Sic in multis etiam prouincijs fiſcales munus accuſatoris ſubeunt, vt in Ducatu Sabaudiæ, *Præſes Abauo de Reatibus, quæſt. 2. num. 1. & ſeq. qu. 5. numer. 1. & in praxi §. Inquiſitio. num. 4. & ſeq.* vbi etiam de praxi ſimili Regni Galliæ, in noſtro fæliciſſimo Statu Mediolani Fiſcales non poſſunt accuſare licet facta, & porrecta accuſatione teneantur accuſatori aſſiſtere, vt notat *Clarus in §. fi. quæſt. 10. verſ. ſcias igitur, ſed vide in tit. de Officio Aduocati fiſcalis.*

§. SECVNDVS.

De Inquiſitione.

FRequentior eſt hic modus procedendi in S. Officio, per Inquiſitionem, & obſeruauit, Pegna dicto comment. 13. ſupra allegato.

Et ideo, & in hoc modo procedendi infraſcripta ſunt notanda.

13 Et primo quidem, quod Inquiſitio eſt duplex, vna generalis, altera ſpecialis, *Clarus, in praxi, §. fin. qu. 5. verſ. Poterit, & q. 20. & q. 50. verſ.* Item quia, *Gilbaus, in Arbore Iudiciali Criminali, cap. 3. p. 1. numer. 3. Præſes Abauo in §. Inquiſitio, num. 9. & in foro noſtro S. Offitij Pegna, comm. 16. Farin. quæſt. 181. num. 43. Souſa lib. 2. cap. 3. & Caſtro Palao, vbi ſupra puncto 4. numer. 1. Generalis fit cum delinquens quæritur Clar. & Gilbaus, vbi ſupra, & Caſtro Palao, vbi* quod hæc fit ab Inquiſitoribus cum ſingulis annis ædicta proponunt obligantia fideles ad denunciationem ſpecialis fit non ad inueſtigandum delinquentem, ſed ad delinquentem puniendum, Clar. cum omnibus alijs ſupra allegatis formulas autem vtriuſque Inquiſitionis in S. Offitio, vide apud *Pegn. Farin. & alios vbi ſupra.*

Notandum Secundo, quod Inquiſitio ſpetialis non

X poteſt

poteſt in S. Officio fieri cum ſumus in delictis relin-
14 quentibus veſtigia poſt ſe, niſi conſtito prius de corpore delicti, *l.1. §.item illud, ad Syll. Gilhaus, vbi ſupra, num.6. qui alios allegat, Farin. de Inq. qu.1. num 6.*

15 Secundum eſt, quod legitima inditia præcedant alias erit vtique nulla; *Boſſ. de Inquiſitione num.23. Gilhaus, num.25. Souſa in Affor. d.c.3. nu.6.*

16 Tertium requiſitum eſt in alijs criminibus, vt ſit clara, & ſpecificata continens omnes circumſtantias, locum, tempus, annum, & menſem taliter vt non auferatur Reo defenſio, *Farin. d.q.1. nu.11. Gilhaus, nu.68.* in foro tamen S. Offitij omnes illæ circumſtantiæ in Inquiſitione ſubticendæ ſunt, ex quibus reus venire in cognitionem teſtium *Pegn. comm. 14. in fi.* vnde *Lud. à Paramo dicta qu.9. num.93. & Caſtro Palao, puncto.2. nu.4.* aiunt in Inquiſitione, & libello accuſatorio non eſſe apponēdum locum loci, alij autem ad huius Inquiſit. formationem præcedentem famam requirunt ſed per peram, nam ſufficientia. Inditia ſufficiunt, *Pegn. comm, 16. in fi. & Farin. nu.48.*

87 Notandum Tertio, quod cum D.D. quærunt num poſſit procedi contra aliquem, vt Hæreticum, ſuſpitionibus leuibus, res hæc caret dubitatione, quia paſſim in S. Officio puniuntur delinquentes, & ſuſpecti leuiter de hæreſi, vt patet in Hyſpania in confeſſarijs ſollicitantibus, & Polygam, & in Italia in Blaſphemis non ex conſuetudine, & alijs de quibus in ſecunda parte huius operis, vnde Ego intelligo, D.D. qui dicunt ex leui ſuſpitione non poſſe contra aliquem procedi in hoc crimine de quibus *Farin. nume.56.* vt nomine ſuſpitionis leuis velint loqui de ſuſpitione improbabili, non autem de ſuſpitione probabili, licet in genere ſuſpicionis leui, *Syman. de Cath. Inſt. tit.50. nu.27. Royas de hæret. p.2. n.21. Farinac. num.58 & q.194. num.56. qui alios allegat,* alias namq. D.D. illi ſequerentur contra praxim S. Offitij, ſuſpitionem autem probabilem voco, quæ licet leuis ſit, attamen ex aliquo facto, oritur vel ea diſpoſitione legis, vel conſuetudinis ſiue vniuerſalis, ſiue particu aris alicuius Inquiſit. *Caſtro Palao, tract. 4. diſp.7. puncto.1. numer.7. Suar. de fide diſp.24. ſect.2. num.4.*

§. TERTIVS.

De Denunciatione.

19 FRequentiſſimus eſt, hic procedendi modus in S. Offitio quia denuncianti non eſt ita periculoſus, cum non ſubeat onus in ſe probandi delictum, qui denunciat, ſed Iudici omne onus remittat, *Pegn. comm. 15. verſ. His* per actis *Farin. nu.71. Lud. à Paramo, q.8. num.22. Caſtro Palao, punct.3. num. primo, Souſa, lib.2. cap.4. num.9.*

20 Habetur autem hic denunciator, quo ad reum loco teſtis, vt dixi ſupra, & in tilulo de teſtibus quo ad perſonas vnde ſi calumniator appareat puniendus erit vti falſus teſtis puniri ſolet, *Caſtro Palao vbi ſupra, vbi & ex Symancha, tit.19. n.17. & tit.64. n.55. Cath. Inſtit. notat* denunciatorem hæretici loco teſtis ex generaliſſima conſuetudine Sanctiſſimæ Inquiſitionis haberi.

21 Denunciatio autem hæc Inſcriptis; vel oretenus, & iurata, notario ſcribente facienda eſt vt notat *Eymer. nu.68. Farin. nu.67. & ſeq. Caſtro Palao, nu.2. & 4.*

22 Quid quid voluerit in contrarium *Ludouicus à Paramo de origine S. Inquiſitionis, lib.3. quæſt.6. nu.19. & ſeq.* vbi voluit poſſe recipi denunciationem inſcriptis ſine ſubſcriptione modo teſtes in ea nominentur, poſſeque teſtes nominatos, ibi examinari, nam nunquam vidi hoc ab vllis Inquiſitoribus obſeruari, quinimo *Farin. num.68.* atteſtatur contrarium ſeruari, In Supremo Vrbis totiuſque Chriſtianæ Reipublicæ Sanctæ, & Generalis Inquiſitionis Tribunalis ſed de hac re memini me dixiſſe, *in Addit. ad tit. de ſortilegis, & in hac parte tit. de teſtibus quo ad examen, & in ſecunda parte tit. de obligatione denunciandi,* vbi omnes alias queſtiones ad hanc materiam ſpectantes latius proſequutus ſum.

§. QVARTVS.

De probatione corporis delicti.

23 DE corpore delicti conſtare debere antequam contra aliquem procedatur dixi *in p.1. tit.12 §.13.* & quidem per probationes plenas, & liquidas, *l.1 §. Item illud,* ibi liquere igitur debet ff. ad *Sylan. Farin de Inquiſit. q.2. nu.6.* Niſi eſſemus in delictis occultis
24 & difficilis probationis, in quibus corpus delicti ſufficit quod probetur, per coniecturas, & Inditia, *Boſſ. d delict. num.20. Farin. num.12. Guazzin. de defenſ. reorum defenſione 3. c.2. num.4.* quod etiam habere locum in ijs delictis, quæ non relinquuntur veſtigia poſt ſe vt in percuſſione facta manu vacua dixit *Boſſ. vbi ſupra num.23. Clarus in praxi q.4. verſ. ſcias tamen, & Farin num.15.* qui cœteros referunt.

25 In crimine homicidij, cum cadauer non reperitur opera alicuius teſtis, vel denunciatoris; in S. Officio ſufficere videtur probari corpus delicti per famam *Farin. conſil. 218. nu.4. lib.3. Giurba conſ. deciſiuo. crim.4. n.29* & de eo qui confeſſus eſt ſe hominem occidiſſe, in Mare proieciſſe, quod fama ſufficiat dixit *Farin. vbi ſupra, d.q.2. nu.9.*

26 Vnde cum *Clarus §. fi. qu.64. verſ.* Debet autem Iudex miraretur, quod Senatus noſter Mediolan. 1555 iuſſerit torqueri quendam Hæbreum grauatum quod Chriſtianam puellam vitiaſſet, & mox ad occultandum dilectum eam occidiſſet, licet de cadauere non conſtaret Porrus in Addit. ad *Ambroſ. lib.1. cap.1. num.1.* ait quod Clarus non debet mirari, quia potuit Senatus ſic proceſſiſſe ex informationibus ſumptis ex fama.

27 Si vero cum fama alia Inditia concurrerent res eſſet indubitata, vt puta ſi occiſus viſus fuiſſet cum homi-
28 cida, vt in caſu illorum de longinis deciſo à Senatu apud *Clarum dicta q.4. verſ.* quomodo vero, & ſimile deciſ. eiuſdem ordinis de *Dioniſio Perego, vide apud Porrum vbi ſupra, verſ.* Rurſus in cauſa, Hic enim cum imputatus fuiſſet de Nece cuiuſdam Monteſini, ne ſalui conductus panderet, quoddam mandatum ab ipſo Perego habitum, nec cadauer Monteſini vmquam fuerit repertum, ad eſſet tamen fama publica, & viſus fuiſſet Peregus cum Monteſino, fuit per Senatum damnatus ad triremes quinquennales, vt videre eſt ex eodem *Porro in faſciculo rerum crimin, §. Parricidium ſub mihi* 740. ibi, Ideoque Iure merito.

29 Idem dicendum, ſi cum fama concurrerent minæ, enim iuſſit Senatus procedi contra quendam, qui minatus fuerat puero cuiuſdam Pauperculæ vbi in ſuo ſolo paſeret beſtias, His enim minis ſtantibus vna cum fama; quod puer fuerat proiectus in flumen Abduæ ad vlteriora fuit proceſſum non obſtante, quod cadauer nunquam fuerat repertum *vt teſt. idem Porrus ad Ambroſ. vbi ſupra.*

30 Idem quoq; dicendū ſi cum fama concurreret, quod in Domo ſuſpecti viſæ, ſeu repertæ fuerunt guttæ ſanguinis, ita enim ſuperioribus annis decidit idem Senatus Mediolani in illo Nobili viro Criminaliter imputa-
31 to in Ciuitate Mediolani de Nec cuiuſdam cuius cadauer cū nō reperiretur, & ad eſſet fama publica de Nece illius, & in Domo dicti nobilis repertæ fuiſset nonnullæ gut-

guttæ ſanguinis ſuper quādam ſcalā, Senatus in hoc Crimine occulto habuit pro ſufficienter probato corpore delicti, & fuit ille nobilis ad morte damnatus, & tortus denunciata morte, cum antea fuiſſet negatiuus omnia faſſus fuit, & cadauer ipſo Indicante fuit repertum.

Atque hæc procedunt cum corpus delicti in homicidio probatur per coniecturas, & inditia, ſed quid eſſet dicendum cum probaretur tantum per ſuſpitiones.

Senatus noſter Mediolani, qui nullos indebitè, & contra iuris ordinem grauat, nec tamen delicta quantum fieri poteſt impunita relinquit, ſolet cogere ſuſpectos ad fideiubendum de ſe conſignando toties, quoties ſub graui pæna, *Clar. d. quæſt.* 4. *verſ.* Quando vero, ibi Ego quandoq; & ſic die 2. Octobris 1610. Senatus in hæc verba reſcripſit Pretori Cremonæ, *Audita in Senatu relatione ſtatus cauſæ, quam nobis fecerat prædeceſſor veſter 19. Iulij 1609. concurrendo quomodo procedendum contra Andream Baleonum quærelatum de homicidio honorij campi, quia triennio citra non reperitur vobis mandamus, vt dictum Baleonum pro nunc reum non conſtituatis ſed fideiuſſione aureorum* 500. *ad ſtrictum retineatis.*

In Crimine Veneni cum agitur de probando corpore delicti in caſu occurenti de anno 1637. Illuſtriſſimo Viro D. Don. Conſaluo de Salamanca, dum Ego eſſem L.T. Aduocati Fiſcalis noſtræ Inclitæ Ciuitatis Cremonæ plura in Curia conſiderabamus.

Ex Primo quidem, quod corpus delicti probatur ex atteſtatione Medicorum *Cat. conſ.* 99. *Inter conſil. crim. diu. l.* 1. *Alex. ad quem omnes recurrunt conſil.* 115. .3.

Secundo, quod depoſitiones Medicorum licet ſint de credulitate tamen Probant, ſi ſint iunctę, & deponant de Veneno propinato non ingenito, & quidem expreſſe, *Farin. quæſt.* 2. *n.* 30. *Farin. conſ.* 19. *vol.* 1. *Rot. auenion. ſemper in hac materia videnda deciſ.* 20. *per totam Giouag. conſ.* 28. *n.* 22. *ſeq. lib.* 1.

Tertio, Animaduertebamus ſigna, quæ in corpore illius mulieris, quam præ manibus habebamus dicebantur ad eſſe vlz. ſpumam ex ore Vomitum liuorem totius corporis eſſe equiuoca, & communia, tam Veneno propinato, quam Ingenito, *Præſes Abauo in praxi Criminali in Verbo Venenum, num.* 7. *& ſeq. Zachias in quæſtionibus medicolegalibus ad quem in hac materia ſemper recurrere debet prudens Iudex. libr.* 2. *titul.* 2. *quæſt.* 7. vbi latiſſimè, diſſerit de ſignis propinati, & ingeniti Veneni, deque eorum fallacia, & validitate, bene *Deci. Turaminus inter dec. Viuij, lib.* 3. *deciſ.* 487. qui omnino videatur quia eum ſit Medicus, ex ſuæ artis principijs probat quod diximus.

Quarto conſiderabamus, quod, quia probatio corporis delicti in hoc crimine difficilis erat, attamen non ita facile abſoluendi ſunt Rei ex deffectu huius probationis, ſed res tota cum Principe, & eius Senatu conſulenda eſt, vt Papiæ factum fuiſſe atteſtatur *Clar. quæſt.* 4. *in fin.* vbi ait Curiam illius Ciuitatis contra quendam nobilem imputatum ſe venenaſſe propriam Vxorem ſeuere admodum proceſiſſe re tamen cum Senatu participata, licet vix delicti Inditia adeſſent ac proinde Curia noſtra in illo ſibi occurrenti caſu fuit in Voto conſulendum eſſe ex Offitio Senatum, atque hæc latius in his criminibus explicaui, quia de facili ea poſſunt contingere in S. Offitio, in terminis Bullæ, Si de protegendis.

In crimine Furti *Faber lib.* 6. *Cod. defin.* 2. videtur voluiſſe conſtare debere de corpore delicti aliter, quam per quærelam partis, hoc tamen dictum intelligo ergo in furto cum fractura alias enim ex ſola quærela proceditur, & perficitur proceſſus *Clar. quæſt.* 8. *Verſic.* ſcias, vbi *Add. Farin. n.* 16. *& de Inditijs furti videatur Farin. n.* 17. *ſeq. & Menoch. conſil.* 352.

40 In Crimine autem ſtupri, falſi, & Adulterij quomodo corpus delicti ſit probandum videndi ſunt *Farin. dicta quæſt.* 2. *Guazzin. d. defenſ.* 4. *cap.* 6. *&* 9. qui alios allegant.

41 In Crimine tamen hæreſis, quod in animo conſiſtit nulla requiritur probatio corporis delicti, ita *Farin. vbi ſupra n.* 25. & alij apud ipſum, & numer. ſequenti addit idem dicendum eſſe de confeſſionibus Lamiarum quando confitentur *Neces Infantium, vt dixi pluribus allegatis in* 1. *par. tract.* 12. §. 13.

42 Et ſic in crimine hæreſis, ſicuti in alijs omnibus, ad Sanctum offitium ſpectantibus, in quibus nulla poſt ſe manent veſtigia, vt in ſollicitatione in confeſſione, Blaſphemia, & ſimilibus Iudex habita denunciatioue ſtatim debet aſſumere debitas informationes, & contra reum procedere *Clar. dicta quæſt.* 4. *verſ.* ſcias tamen, vbi additiones.

43 Secus ſi delicta relinquunt veſtigium poſt ſe, vt accidit in crimine fractionis Crucifixi, & vulneratæ Sacræ Imaginis in hoc enim caſu Inquiſitores debent curare, quid in proceſſu conſtet de corpore delicti, ante omnem actum Iudicialem contra reum *Honded. conſ.* 88. *vol.* 2.

44 Confeſſio enim delicti minime ſupplet deffectum probationis corporis delicti, *Guazzin. vbi ſupra, c.* 3. *Farin. n.* 7. *& Præſes Abauo* §. *Venenum, n.* 15.

TITVLVS SECVNDVS.

De Citatione, Captura, & examinatione Reorum.

SVMMARIVM.

1 *Quid ſit citatio eius Origo, numer.* 2. *& requiſita numer.* 4.

3 *Citatio alia verbalis, alia realis.*

5 *Rei in hoc foro ſunt citandi, nu.* 6. *vbi quod citatio eſt de ſubſtantia Iuditij.*

7 *Cum ſuſpectus de hæreſi non eſt contumax ſed de facili poteſt inueniri non eſt cauſa incitatione exprimenda alias ſecus, n.* 8.

9 *Vnica citatio ſufficit in hæretico præſente, & quid in contumace, n.* 10. *ſeq. vbi opiniones referuntur.*

14 *Citatio deberi perſonaliter intimari, quid ſi hæreticus latitet, numer.* 15. *& quando dicatur latitare, numer.* 16.

17 *Relatio nuncij de citatione in actis eſt redigenda.*

18 *In Criminibus à Captura non eſt inchoandum ſed debet conſtare de delicto, & delinquente ex legitimis Inditijs n.* 19. *niſi reus eſſet de fuga ſuſpectus, n.* 20. *& quid in hoc caſu ſeruandum, n.* 21.

22 *Inditia, quæ ad capturam ſufficiant remittitur arbitrio Iudicis, qui in S. Offitio multum debet temperare arbitrium ſuum n.* 23.

24 *In Crimine hæreſis non eſt deueniendum ad torturam niſi cum adſunt Iuditia ad torturam niſi perſona carceranda eſſet inſignis, nam alias maiora adhuc requiruntur Inditia n.* 25.

26 *Pro vt minora Inditia ſufficerent ſi perſona alias eſſet ſuſpecta.*

27 *Deciſio ſupremæ Inquiſitionis Hyſpaniæ.*

28 *Inquiſitores an poſſint reum capere in alieno territorio.*

29 *Plura mandata executiua ſunt executioni conſignanda*

cum plures ſunt capiendi, non vnum pro omnibus.
30 *Aliquando in actu capturæ fit per quiſitio Domus.*
31 *A captura non datur appellatio.*
32 *Cum agitur de hæreſi formali fit deſcriptio bonorum.*
33 *In actu capturæ executor debet oſtendere mandatum executiuum capiendi.*
34 *Carceratio fit vt captus cuſtodiatur.*
35 *Examen reorum eſt prudentiæ potius, quam artis.*
36 *In arbitrio eſt Inquiſitorum quoties reas examinent, & conſtituant.*
37 *Inquiſitores in examine moleſti eſſe non debent, ſed humaniſſime ſe gerere, nu.38. Exemplum Inquiſitorum Hyſpaniæ, num.39.*
40 *Reus non eſt Interrumpendus cum incipit fateri, nec ei danda dilatio ad reſpondendum, nu.41. nec promittenda impunitas nu.42.*
43 *Inquiſitor poteſt dicere Reo quod ſecum miſericorditer agetur niſi eſſet relapſus, num.44.*
45 *Si de facto Inquiſitor relapſo promitteret impunitatem, an ea ſit obſeruanda.*
46 *Deciſio Supremæ Inquiſitionis Hyſpaniæ.*
47 *Deciſio Senatus Sabaudiæ, in materia Impunitatis.*
48 *Ex confeſſione emanata ſub ſpe impunitatis, an poſſit Reus damnari, & quid ſi eſſet Ratificata num.49.*
50 *An Iudici liceat ad eruendam veritatem, vti ſimulationibus.*
51 *Abſtinere debet Inquiſitor ab Interrogatorijs ſuggeſtiuis.*
52 *Interrogandi rei non ſunt extra ea in quibus grauantur.*
53 *Modus Reos interrogandi remiſſiue.*
54 *Examina teſtium debent ſcribi à Notario nam alias ſcripta à Iudice non probant.*
55 *Notarij fere nunquam ſeruant ſecretum.*

Quia poſt aſſumptas ab Inquiſitoribus informationes contra aliquem is in auditus condemnari nequit, Ideo hoc loco de citatione agendum eſt cum ea ſit actus totius futuri Iuditij præperatorius.

§. PRIMVS.

Quid, & quotuplex ſit citatio.

1 OMiſſa definitione *Socini in tract. de citat. art. primo,* cum ea Vberior ſit, quam definitioni conueniat, Ego cum *Vueſemb. in paratit. Pandectarum, lib.2. titul. de Inſius vocando, numer.13. eam ſic definio, Citatio eſt actus Iudicialis, ſeu iuditij præparatorius quo is quem coram iudice ſiſti opus eſt, eiuſdem Iudicis mandato legitime vocatur iuris experiundi cauſa.*

2 Huius citationis origo eſt ex iure Diuino, quo Gen.2. Deus antequam Adam condemnaret eum quaſi citando vocauit, *Adam vbi es,* & ex iure ipſo naturæ, cum ſit defenſionis ſpeties, *Clem. Paſtoralis de re Iud. Abb. in cap. cum olim de re Iudic. Maranta in praxi, par.6. cap. de citat. num.3.*

3 Duplex autem quantum ad propoſitum noſtrum attinet eſt citatio alia Verbalis, quæ fit, verbo, vel ſcriptis, & realis quæ fit per appræhenſionem perſonę, *Vueſemb. vbi ſupra, verſ.* ſpeties citationum, *Inquiſitor Cantera, in ſuis qu. Crim. Prælud.3. n.2. & alij infra allegandi.*

4 Vtraque autem citatio ad eius validitatem tria ſubſtantialia requirit, mandatum Iudicis de citando, citatio ipſa, ſeu mandatum Iudicis ſcriptum executori conſignatum, & relatio executoris, ſeu nuncij, *Marantia in praxi, loc. citat. nu.51. & ſequ.* & latius citationis requiſita declarans collegium Colonienſe Iuridicum, *in ſelect. diſp. tit.1. diſp.4. num.1. & ſeq.*

5 Ex his duo conſequuntur, vnum eſt, quod hæretici, vel de hereſi ſuſpecti in hoc Tribunali citandi ſunt, Qu[ia] Iuditium contra eos inſtituendum ſine actu præparat[o]tio ſubſiſtere nequit, *Ludouicus à Paramo de orig. S. I[n]quiſit. lib.3. qu.4. in Rubr. de forma, & ordine, nu.62. [&] ſeq. Farin. de hæreſi, qu.85. nu.154. Souſa Affor. Inqu. l[ib.] 2. cap.27. per totum, Ferd. de Caſtro Palao, in opere mo[ra]li, p.1. tract.4. diſp.8. punct.5. nu.1. qui alios citant.*

6 Alterum eſt Inquiſitores non poſſe hanc citatione[m] omittere, ſub eo prætextu, quod vt ſupra tractatu pr[æ]cedenti diximus habeant facultatem porcedendi Su[m]marie, de plano ſine ſtrepitu, & figura Iuditij, q[uia] citatio eſt de Iure naturæ, & quæ à dicto Iure p[ro]ueniunt non intelliguntur ex vi dictæ clauſulę ſub[la]ta, ita in indiuiduo, *Pegna in 3. par. Directorij com[m.] 104. in fin. Souſa in Afforiſm. lib.2. cap.1. numer.5. [Fa]rinac. vbi ſupra num.16. & Barboſ. de Clauſul. inter [c] tract. varios, Clauſula 176.*

§. SECVNDVS.

An in citatione verbali debeat inſeri cauſa.

IN hac re breuiter procedendo diſtinguendi ſunt d[uo] caſus.

7 Primus Caſus eſt, cum hæreticus, vel ſuſpectus [de] hæreſi citandus non eſt contumax, aut facile capi [po]teſt, & tunc tantummodo generaliter eſt citandus, [vt] ſe coram Inquiſitoribus ſiſtat, *Symanch. de Cathol. [In]ſtitut. titul.44. num.12. Pegna in ſecundam partem D[ire]ctorij, comm.72. ſub litera G, Lud. à Paramo de origin[e] Inquiſitionis loco ſupra citato, num.34. & Ferd. de Ca[ſtro] Palao d. punct.5. nu.2. qui alios allegant.*

8 Secundus caſus eſt cum Hæreticus, vel ſuſpectus [de] hæreſi citandus eſt contumax, vel capi nequit, vel [la]titat, & ſui copiam non facit, & tunc in verbali hac [ci]tatione inſerenda eſt cauſa, apponendo in ea ſolitar[iam] clauſulam, Reſponſurus de fide compareas, alias n[on] poſſet contra eum procedi iuxta formam c. cum con[tu]matia, de hæreticis in 6. ita *Pegna vbi ſupra, & 3. p[ar.] comm.33. verſ.* Fit tamen interdum, & alij ſupra alle[ga]ti, *Sigiſm. Scaccia, de Iudic. lib.1. cap.47. num.9. P. L[ay]na reſolut. moral. tom.4. tract.8. reſolut.42. verſ.* Not[an]dum eſt hic, & *Farinac. dicta quæſtione 185. nu.112. [&] ſeq. Souſa in Afforiſm. lib.2. cap.27. num.5.*

§. TERTIVS.

An vna, vel multiplex citatio requiratur.

QVæritur hoc loco an ad contumacis condemn[a]tionem vnica ſufficere poſſit citatio, vel mul[ti]plex requiratur, nam quo ad hæreticum præſentem, [&]

9 non contumacem vtique vnica ſufficit citatio, *Farin. vbi ſupra, nu.158. & Souſa dicto cap.27. nu.12.*

10 Aliqui igitur voluerunt vnicam ſufficere citation[em] continentem tempus 30. dierum, quorum decem p[ro] primo, decem pro ſecundo, & decem pro tertio ter[mi]no perhemptorio aſſignentur, ita *Scaccia, de Iud. lib. [1.] cap.43. num.10. qui alios allegat.*

11 Alij voluerunt adminus requiri duas citationes, *Alph. à Caſtro de Iuſta Hæreticorum punitione, lib. [2.] cap.1. & Carer. de hæreticis, num.128.*

12 Alij tandem in ea fuerunt ſententia, quod requira[n]tur tres citationes, & monitiones, ita *Symanch. de C[a]tholic. Inſtitut. titul.14. numer.6. & Enchirid. Iud. [Vio]latæ Religionis, titul.45. de Abſentib, numer.3. ſeq. L[ud.] à Paramo, de orig. S. Inquiſit. dicta qu.4. numer.65. Ro[ſ]*

Sing.29. num.2. Farin.num.117.verſ. Verius tamen eſt *Souſa dicto.c.27. num.10. Caſtro Palao dicto punct.5. num.2. & P. Diana p.4. tract.8. reſolut.42.in fi.* & ita paſſim in Tribunalibus Hyſpaniæ obſeruari atteſtantur ſupra dicti omnes Doctores.

3 Ego hanc opinionem veriorem arbitror, nam tutior eſt in materia hac quæ grauiſſima eſt, & magis congruit cum *text.l.conſentaneum.Cod.quomodo, & quando Iudex, & l.contumacia,§.1.ff. de re Iudicata*, & hinc videmus, quod trina citatio facta domi æquiparatur citationi perſonali ſecundum ſpecialem ritum Curiæ Archiepiſcopalis Neapolitanæ de quo *Ricc. deciſ. 204.lib.1.* ſecundum quem domi citatus habetur pro perſonaliter citato,ad effectum, vt poſſit ex communicari.

In hac tamen re praxis vniuſcuiuſque Inquiſitionis, & Tribunalis erit diligenter obſeruanda.

§. QVARTVS.

De executione citationis verbalis.

CItatio verbalis vbi citandus, nec abſens ſit, nec latitet ſine vlla difficultate perſonaliter citando intimari debet,ita *Farin.in dicta qu.285.num.116.poſt, Symanch.de Cath.Inſt.tit.14.de contumacibus,num5.& 6.& in Enchiridio tit.145.nume.7. & ſeq. bene Souſa in Afforiſm.d.c.27. nu.9.*

Cum autem abſens eſt,vel latitat, tunc citandus eſt, vel domi ſuæ ſolitæ habitationis, c.cauſamquæ, de dolo,& contumacia, ibi ad domum, vbi *Modern.Barboſa,num.3.& ſequ.*& hoc vbi conſuetudo Tribunalis aliter non repugnet.

Vel per Edictum ad Valuas Cathedralis Eccleſiæ, quod in Tribunalibus S.Inquiſitionis videtur frequentius,*Scaccia, de Iud.lib.1.cap.98.nu.32.Symanch.locis alleg.Farin.vbi ſupra,num.116.Modern. Barboſ. in c.fi. num.3.& ſeq.de dolo,& contumacia,vbi omnes,D.D.de hac citatione tractantes refert.*

Latitare autem Reus dicitur,vbi in domo vbi vxor, & filij habitant non Inuenitur *Barboſ.in d.c. cauſam quæ, num.4.*

Executa citatione nuncius in actis Cancellarij S.Officij cum Iuramento referre debet, ſe talem citaſſe eo modo, quo Inquiſitoris mandatum fuit executus, & in hoc plene ei creditor iuxta ea quæ dixi,de teſte Birruario quibus addo nunc,*Modernum Barboſ.in c. cum dilecti,num.4.de dolo, & contumacia, & Bouadill. lib.1.c.13.nu.44.* vbi bene notat, non credi nuncio aſſerenti, citatum ſibi dixiſſe ſe nolle comparere.

§. QVINTVS.

An Inditia debeant capturam præcedere.

IN Criminalibus nunquam à captura inchoandum eſſe peruulgatum eſt in Iure noſtro Axioma,quod in omnium ore vagatur *l. nullus in carcerem, & l.fi. Cod.de Reis exhibendis,& ibi Bart. Bald.Salyc.& alij.*

Conſtare igitur prius debet de delicto, & ex ſecretis Inditijs deſumptis etiam de delinquenti, antequam ad ipſius capturam deueniatur, *Clar.§.fi. q.28.Royas de Hæret.p.2.aſſert.1.num.2. ſeq. Pegn.in 3.p. comm.17. verſ.*Ergo in hoc articulo. *Farin.de carceribus, & carceratis, qu.27.nu.11.ſeq. Souſa in Afforiſm. Inquiſitorum,lib.2.c.26.n.5. Paulus Garzias in ſua praxi S. Officij,fol.mihi,5.Præſes Abauo in praxi,§.captura,nu.1.& ſeq.*

20 Si tamen reus ſit de fuga ſuſpectus, conſtito Inquiſitori ſaltem ſummarie, de hac ſuſpitione fugæ (Preſes Abauo vbi ſupra, *num.6.verſ.* Si tamen de fuga, vbi ponit pulchrum Arreſtum ſui Senatus Sabaudia) vtique poterit Inquiſitor mandare,quod reus capiatur,ex ſola informatione extraiudiciali nundum in ſcriptis redacta, dummodo mortaliter ſit certus, quod poſt capturam venient teſtes ad ſe examinandum *Clarus dicta quæſtione 28.verſ.*Suas autem, *Farin.d. quæſt. 27. num. 130.Souſa,c.26.n.6. & idem Præſes Abauo in tract.reatuum quæſt.5. n.2. & ſeq.* vbi allegat vulgatum dictum Poetæ, Nocuit differre paratis, in hac autem re plurimum poteſt arbitrium prudentis Inquiſitoris, cui hoc munus incumbit æqua lance decernere,quid magis minuſue conducat, *Præſes Abauo d.quæſt. 3. verſ.* Verum id Iudicis.

§. SEXTVS.

Qualia Inditia requiranturadcapturam incrimine hæreſis.

22 INditia ad capturam ſufficientia quæ ſint, videtur in prudentis Iudicis arbitrio poſitum *l. 1. ff.* de cuſtodia reorum Præſes Abauo in Praxi §. captura *n.7. Farin.quæſt.27.n.126.& ſeq.Souſa in Afforiſm.Inquiſit. lib.2.cap.26.n.7.*

23 In hoc tamen crimine Hęreſis, prout, & in alijs ad hoc Tribunal ſpectantibus, debent Inquiſitores in decernenda contra aliquem captura multum temperare arbitrium ſuum, & magno conſilio ad eam procedere *Pegna com.17.verſic.* Hæc res, vbi ait, & inſtructione quadam *Madriliana anni 1561. capitul. 3.* cuius verba ibi refert, quod ſi Inquiſitores cum conſilio peritorum & conſultorum procederent ad huiuſmodi capturas, vtique cautius agerent, quamuis autem huiuſmodi Inditia ſint vt dixi arbitraria, tamen vt Iudex ſciat quomodo ex Iure regulare debeat arbitrium ſuum.

24 Dicendum eſt non eſſe deueniendum in hoc crimine ad capturam niſi adſit Inditia ſufficientia ad torturam, & ſic ſaltem ſemiplena probatio, ita obſeruari in Inquiſit.Hiſpaniæ atteſtatur *Cantera, cap.1. de probatione per teſtes Rubrica de Indit.ad torturam,numer.60.verſic.* Verum tamen tene menti, idque id ex ſpecialibus Inſtructionibus Supremæ Inquiſitionis illius Regni, & in Inquiſitionibus Italiæ, vt attteſtatur *Genuenſ. in praxi Archiepiſcopali Neapol. cap. 68. num.1. verſ.* cum carceratio 2.*Impræſſionis,& cap.84.n.1.* primæ impreſſionis cum quibus tranſit, *P. Diana dicto tractat. 8.reſolut.11*

25 Si tamen perſona carceranda alias eſſet optimæ famæ,& inſignis nobilitatis conſulunt D.D.quod maiora Inditia requirantur,*Royas de hæret.p.2.aſſert. 1. nu. 22. Souſa,num.11.Farin.d.q.181. num.7. qui alios allegant*, adduntque ex *Pegna comm. 108. verſic.* primum ergo, quod non eſt deueniendum ad capturam alicuius offitialis, vel perſonæ inſignis, niſi conſulto Supremo Tribunali, prout, nec ſolere Inquiſitores particulares Hiſpaniæ carceri mancipare in materia ſollicitationis aliquem Sacerdotem, ſine conſilio Supremi Senatus illius Regni,atteſtatur *Caſtro Palao,tractatu 4.diſp.11. punct. 11.n.1.*

26 Si tamen perſona eſſet alias ſuſpecta, vt quia eſſet de genere maurorum, & eſſet denunciata apud Inquiſitores, de aliquibus cæremonijs illius gentis fortaſſe etiam ex dicto vnus teſtis aliquã exceptionem patiẽtis poſſet carcerari,quia ex præſumptione oriẽte ex illius origine, iuncta de poſitione illius teſtis coaleſceret ſemiple-
27 na probatio,& ita in Supremo conſilio Inquiſitio.Hyſ-

ſpaniæ ex dicto vnius Mulieris minoris annis 18. capti fuerunt duo homines pro hereſi ex eo quod duo illi erãt de genere maurorum,& cœremoniæ de quibus illa mulier teſtabatur erant Mahometane,& ſic contra eos erat præſumptio, quod eſſent de illo genere, nam ex malis parentibus præſumitur contra filios, cap. quia veriſimile de præſumpt. vt atteſtatur *Cantera cap.2. de prob. per teſtes Rubr. de Indit. ad torturam, num.27. verſ.* Vnum tamen vidi practicari.

§. SEPTIMVS.

An Inquiſitores poſſint capere Reum in alieno Territorio.

28 BReuiter hanc quæſtionem reſoluit *Symanch. de Cathol. Inſtitut. tit.2. num.14. ſequ. & Scaccia de Iud. lib.1, cap.23. num.4. & ſeq. & poſt hos Diana reſolut. moral. tom.4. tract.8. reſolut.7.* qui dixerunt Inquiſitores ſine vllis literis Requiſitorijs Dominorum temporalium poſſe exequi mandata ſua in eorum Territorio, & quod idem poſſunt ſine requiſitione aliorum Inquiſitorum, & Epiſcoporum, quia omnes ſubſunt eidem Pontifici in praxi tamen Inquiſitores Inquiſitoribus, & Epiſcopis literas requiſitorias mittere ſolent.

§. OCTAVVS.

De Animaduertendis circa capturam in hoc foro.

NOnnulla eaque non leuis momenti circa capturam,& carcerationem Reorum in S.Officio, animaduertenda ſunt.

29 Et primo quidem ſi ex eodem proceſſu reſultent plures Rei, & contra omnes ſit captura decernenda, non eſt conſignandum executori vnum mandatum executiuum contra omnes, ſed contra ſingulos ſingulare mandatum relaxandum eſt, ita *Paulus Garzia in praxi his verbis fol.5. Si huuiere Muchos complices contra cada vna ſe ha de hazer vn mandamiento y no todos iuntos porque ſi el aiguazil huuiſſe de monſtar per algun caſu el mandamiento, no ſe ſepan los de mas, Pegna comm.108. tertiæ partis verſic.* Iam vbi captura, *Souſa dicto cap.26. numer.17.*

30 Animaduertendum, ſecundo iuxta ea quæ diximus in additionibus ad primam partem, in titulo de ſortilegis quod ſolet in actu capturæ fieri perquiſitio domus capti, quæ facienda eſt, vt ibi monuimus, interim tamen notat *Paulus Garzias, vbi ſupra fol.8.* quod proceſſu notanda ſunt omnia quæ in actu capturæ erant apud captum.

31 Tertio notandum, quod quantumcumque captus à captura appellet detinetur, *Guido Pap. deciſ.235. Præſes Abano in praxi, §. captura numer.31.* & hoc maxime procedat in hoc Tribunali, in quo cum maxima maturitate conceduntur capturæ, vt ſupra vidimus.

32 Quarto notandum, quod cum captura conceditur ob hæreſim formalem, tunc ex ordine S. Officij fit deſcriptio bonorum Rei, & ſequeſtratio pænes idoneam perſonam, quæ ea cuſtodia, *Royas de hæret. par.2. num.46. Paulus Garzias in praxi, fol.6.* ibi, *No ſe manda prender con ſeceſtro, ſaluo quando es per heregia f rmal, Diana vbi ſupra reſol.86.* vbi plures Hyſpanas inſtructiones in hac materia omnino videndas refert.

33 Quinto executori in actu capturæ debet Reo oſtendere mandatum executiuum Inquiſitorum, alias enim non teneretur credere ei, quod habet mandatum, *text. eſt in l. probibitum, vbi Bart. & alij Codic. de iure fiſci, Farinac. de teſtibus quæſt.56. num.374. & ſeq. & de carcer. & carceratis, quæſt.32. num.31. Clar. in praxi §. fin. quæſt.28. verſ.* Dictum eſt, vbi addentes, alias enim impune ei poſſet reſiſti.

34 Poſt capturam ſequitur carceratio, ad eum enim finem fit, vt captus cuſtodiatur l. aut damnum §. ſolen ff. de pœnis circa carcerationem autem notanda ſun ea, quæ diximus in additionibus ad titulum de ſortilegis, vt ea quæ notat *Pegna dicto comm.108. & Souſ lib.2. capit.26.*

§. NONVS.

De examine Reorum.

IN examine quoque reorum multa notanda ſunt, qua valde vtilia erunt in facti contingentia, quamui alia per multa notabimus in peculiari praxi S.Officij vbi exempla huius examinis ſubijciemus.

35 Primo igitur notandum examen in S.Officio potiu eſſe prudentiæ, quam artis, vt monet nos *Pegna in tertia parte direct. comm.21. num.85. in principio.*

36 Secundo notandum in arbitrio poſitum eſſe Inquiſitorum quoties reos examinent, & conſtituant, na certe vnica tantummodo audientia contenti eſſe non debent, *Symancha de Catholic. Inſtitut. titul.43. de ordine procedendi, numer.14. & ſequ. & in Enchirid. In Violatæ Religionis, titul.28. Rubr. de monitionibus, pe totum, & Rubr. de Interrogationibus titul.27. Pegna Praxi Inquiſitorum lib.2. cap. nono, & comm.18. terti partis, litera D. Paulus Garzias in praxi Sancti Offici fol.8. à tergo.*

37 Tertio notandum, quod Inquiſitores non debent e ſe nimis reis moleſti in interrogationibus ea percu ctantes, quæ parum ad rem faciunt, ſed omnes eoru interregationes ad cauſam, vel ſubſtantiam delicti pe tinere debent, *Pegn. comm.18. tertiæ partis, verſ.* Ho autem præceteris.

38 Quarto notandum, quod in examinandis Reis In quiſitores humaniſſime ſe gerere debent, non autem nimis rigoroſe,& acerbe memores ſe homines eſſe, q & in ſimilia, & peiora cecidiſſent niſi Omnipoten Dei gratia adiuti fuiſſent, vt de ſe ipſo dicebat D. Fra ciſcus, ita *Pegna vbi ſupra, verſ.* Dum hæc omnia geru tur, *P. Zanardus in Directorio Theol. par.3. verſ.* Secun intra primos dies, *P. Diana reſolut. moral. tomo 4. trac 8. reſolut.88.* vbi aiunt, poſſe Inquiſitores dum reos ex minant concedere eis humile ſedile, ad hoc, vt mag quietum animum habeant.

39 Et vt Inquiſitores Italiæ videant, quam benigne Inquiſitores Hyſpaniæ reos examinent, ſubijcio ve ba ipſorum, quibus ea monent, ex *Paulo Garzia, v ſupr. fol.10. à tergo, Fuelo dicho que en eſte Santo O cio ne ſe accoſtumbra prender perſona alguna, ſin baſta information &c. Per tanto que por reuerencia de Di Nueſtros Sennor y de ſu Glorioſe y bendita Madre nu ſtra Sennora la Virgen Maria ſe le amoneſta y encarg recorra ſu memora, y diga y confieſſe enteramente la v ridad de lo que ſe ſentiere culpado, ò ſuperie de otras pe ſonas, que lo ſean, ſin encubrir de ſi ni dellas coſa alcuna leuantar à ſi, ni à otro falſo teſtimonia porque haziend aſſi deſc. gara ſu conſcientia como Catolico Chriſtiano ſaluara ſu anima, y ſu cauſa ſara deſpachiada, con to breuidad y miſericordia, que huuiere lugar &c.*

40 Quinto notandum, quod ſi reus veritatem fat cæperit nullo modo eſt interrumpendus niſi ad alie à cauſa vagetur *Pegna dicto comm.18. verſ.* Quod ſi d linquens

41 Sexto ſi reus petat dilationem ad reſpondendum tu quidquid voluerit *Alex. l. prima in principio numer. ff. de*

ff.de edendo cum alijs ibidem, vtique Inquiſitor non debet ei eam concedere reus enim ex quo ſuper facto proprio interrogatur ſtatim debet reſpondere, *Bald. l. cum falſam, num.2. ff, de acqu. Hæred. Clarus in praxi §. fin. qu.* 45. *nu.7. Gilhauſ. in arbore Iudiciali Criminali cap.5. Ramuſculo 2. num.9. & ſequ.* qui de communi Iuditiorum praxi atteſtantur.

2 Septimo nullo modo debet reis ſi fateantur promittere Impunitatem, ſed tantummodo Inquiſitor poterit dicere reo, quod ſecum vtetur Miſericordia, ita
3 *Pegna in tertiam partem comm.23. num.106. verſ.* Verum tamen in hoc Tribunali, *Paulus Garzias in ſuo ordine proceſſus in Sancto Officio, fol.11.* ibi, *y ſu cauſa ſara deſpachada con toda miſericordia, que hauuiere lugar, Scaccia de Iuditijs lib.1. cap.87. nu.25.* Vbi tamen Hæ-
4 reticus eſſet relapſus non debet Inquiſitor. dicere reo, quod ſecum miſericorditer aget, ita *D. D. ſupra allegati, & præcipuè Garzia*, vbi ſic ait, *y haſſe de aduertir, que ſi es relapſo no ſe le ha da decier, que ſe harà con el de Miſericordia pues no ſe le puede conceder ſolo ſe le ha de dezir, que diga verdad, y deſcarge ſu conſcientia, y ſe proueera Iuſticia.*

5 Sed quid ſe de facto Inquiſitor promiſit relapſo miſericordiam, an ei promiſſa Impunitas ſit obſeruanda? Contrariæ ſunt inter ſe ſe ſententiæ, vt videre eſt apud *Pegn. dict. comm.23. verſ.* quantum ad ſecundum, & *Farinac. de reo confeſſo, & conuicto, qu.81. cap.8. per totum, ac Ludou. Gilbaus, in arbore Iudiciali Crimin. cap.6. par.2 de confeſſ. nu.38. & 39.*

6 Bene verum eſt, quod *Inquiſitor Cantera, quæſt. Crim. cap.1. de vera confeſſione, num.9. verſ.* Secundo intelligo, ibi, ſed recte in hoc Crimine, Atteſtatur per Supremu Conſil. Inquiſition. Hyſpan. fuiſſe deciſum non eſſe relaxandum quendam relapſum ex eo quod Inquiſitor promiſſerat ei miſericordiam.

7 Et cum hac deciſione huiuſce Supremi Tribunalis videntur conſonare deciſiones Senatus Sabaudiæ, apud *Præſidem Abauo in ſua praxi, & Theorica Criminal. §. confeſſio, num.32. & ſequ.* Vbi ait, ex tali confeſſione non poſſe reum damnari, cum inſufficiens omnino ſit, niſi reus alijs probationibus vrgeatur, vel teſtibus fide dignis ſit conuictus, additque quod niſi prædicta concurrant, & reus dictam confeſſionem reuocauerit, erit locus torturæ, in qua ſi adhuc in negatiua perſeuerauerit erit abſoluendus, & ita *in fin. numer.* 35. ſæpius in dicto Sabaudiæ Senatu fuiſſe iudicatum atteſtatur.

Si tamen dicta confeſſio ſit ſub ſpe Impunitatis promiſſæ emanata ex poſt ratificetur, vtique ex ea poterit relapſus pœna ordinaria puniri, dummodo ratificatio ſit expreſſa, & cum ſpecificatione quod promiſſionis Impunitatis nulla habetur ratio, *Pegn. vbi ſupra, verſ.* Poſtremo, *Menoch. de arbitr. caſu 367. num.6. Souſa in Afforiſm. Inquiſit. lib.2. cap.20. nu.45. videatur de hac re eruditiſſ. Bouadill. in ſua Politica, tom.2. lib.3. capit.23. num.10. & pluribus ſequ.* vbi latiſſ. materiam hanc more ſuo pertractat.

An autem, & quando liceat Iudici ad eruendam veritatem, vti ſimulationibus, videndus eſt *Azeued. in l. 1. num.14. tit.2. Nouæ recompil. lib.1. Barboſ. in cap. afferre mihi gladium, & num.3. & ſequ. de Præſumpt. vbi adducit exempla Caroli Magni, & Alphonſi Regis Aragoniæ, bene etiam Mattienz. Iun. in eod. cap. afferte, vbi doctiſſime.*

Octauo notandum, quod debet Inquiſitor abſtinere ab interrogatorijs ſuggeſtiuis, de quibus habemus *text. in l. prima, §. In cauſa vbi bene Godofred. in Notis, ff. de quæſt.*

Qui quæſtionem habiturus eſt, (ait I. C.) *non debet ſpecialiter interrogare, an lucius titius homicidium fecerit, ſed generaliter quis id fecerit, alterum enim magis ſuggerentis, quam requirentis videtur*, & ad hoc maxime inuigilare debent Inquiſitores, quia confeſſio rei ex vi ſimilis ſuggeſtionis extorta non ſufficit ad eum condemnandum, *Farin. de reo confeſſio, & coniucto, quæſt. 81. & 84. & ſequ. Souſa in Afforiſmis, lib.2. cap.20. numer.60.* alia in hac materia ſuggeſtiuæ interrogationis ex *Pegna, Ambroſ. Cartuſ. Farinac. & alijs dicam in ſpeciali praxi Sancti Officij in annotationibus ad examen rei.*

52 Nono notandum, quod Inquiſitores dum reos interrogant non debent eos interrogare extra id de quo ſint Inquiſiti, vel delati, niſi rei dum reſpondent dederint occaſionem ad alia Interrogatoria deueniendi, *Pegna dicto comm.18. verſ.* & ſic prudens Inquiſitor, *& Paulus Garzia, en la orden de proceſſar. fol.12. à tergo*, ibi, *ſin interrogarles coſa de que no eſten teſtificados ò indiciados ò que ellos per ſus confeſſiones noyan dado cauſa à ello.*

53 Quo autem ad modum in particulari Interrogandi reos in hoc Tribunali, videndus eſt, P. Maſſinus, in ſua praxi S. Officij, interim tamen benignus Lector videat Bullam Martini V. Incipientem, inter cunctus, inter literas pro S. Officio poſt directorium, §. ſuper præmiſſis, fol. mihi 74. vbi per extenſum ponuntur plures interrogationes hæreticis faciendæ.

54 Decimo Notandum, quod examina reorum debent ſcribi per Notarium, nam ſi Iudex ipſe, vel Inquiſitor ſcriberet illud examen non probaret, *Did. Perez, ad Ordinamenta Regni Caſtellæ, lib.3. tit.8. lib.5. gloſ. prima pagin.643. verſ.* Ex quo deducitur, *Modern. Barboſ. capitulo quoniam contra numer.24. de probat*, quod aliqui notabant in cauſa Marchioniſſæ Flamenæ, in qua examina teſtium fuerunt ſcripta à D.D. Vicario, & Iudice, ne ſi ſcriberentur a Notarijs eorum dicta panderentur, quia vt notat *Cantera, quæſt.6. de reo, num.9.* dum fuit Vicarius Pampilon. nunquam potuit facere, quod Notarij ſeruarent ſecretum, & licet eis multoties pœnam impoſuerit, id minime profuit, ſed de hac re videndi ſunt D.D. in cap. Quoniam contra, de brobat. vbi *Sanabria, & Bouadill. videndus omnino, in ſua Politica, lib. 2 cap.5. num.39. & cap.13. num.47. & ſequ.*

TITVLVS TERTIVS.

De Probationibus, & Præſumptionibus.

SVMMARIVM.

1 *In Criminalibus probationes debent eſſe luce meridiana clariores, num.2. & ſequ.*
4 *Ex præſumpt. nullus criminaliter eſt damnandus.*
5 *Ordo Senatus Mediolani, quod ex ſuſpitionibus nullus reus conſtituatur deſumptus ex l. abſentem de pœnis declaratur.*
6 *Imperfectæ probationes an coniungantur remiſſiue.*
7 *In Crimine hæreſis requiruntur probationes clariſſimæ, num.7. vbi reprobatur Clarus.*
8 *In attrociſſimis an leuiores probationes ſufficiant, numer.9.*
10 *Intellectus l.2. Cod. de hæreticis.*
12 *Cum agitur de damnando Hæretico, vti Hæretico non ſufficiunt præſumptiones ſecus ſi ageretur de eo damnando, vti ſuſpecto de Hæreſi, nu.13.*
14 *Ex Patria bene, vel male ſolet præſumi, licet hæc præſumptio ſit generalis, num.15.*
16 *De Præſumptione deſumpta ex parentibus maxime in S. Officio, num.8.*
17 *Cur filij hæreticorum puniantur.*
19 *Deciſio Supremi Tribunalis Inquiſitionis Hyſpanæ.*

20 *De*

20 *De præſumptione deſumpta ex educatione, & conuerſatione, num.21.*
22 *Semel malus ſemper præſumitur malus in eodem genere mali, num.23. vbi de ratione.*
24 *Maledicta præſumuntur male præmeditata.*
25 *Proferens verba hæretica præſumitur hæreticus.*
26 *In huiuſmodi proferentibus verba hæretica quid Inquiſitores debeant animaduertere.*
27 *Ex male factis oritur coniectura male credulitatis, nu.28. vbi quod eſt fortis.*
29 *De propoſitione habente duplicem ſenſum qui agant.*
30 *In dubio dubia propoſitio intelligitur in ſenſu Catholico dummodo interpretatio ſit veriſimilis num.31. & niſi perſona alias ſit ſuſpecta, num.32.*
33 *Caſus deciſus in Inquiſitione Cremonæ.*
34 *Appellatione Concubinæ in Sacris Canonibus antiquis, quæ veniant.*
35 *Vna præſumptio tollit aliam.*
36 *Plures vincunt vnam, excluſiua delicti præfertur illud includenti, num. 37. Veriſimilior, num. 38. Fortior, num.39. Specialis, num.40. & deſumptæ ex facto vincunt deſumptas ex non facto num.41.*
42 *In arbitrio Iudicis ſitum eſt, quæ nam præſumptiones alias vincant.*

Totius Criminalis Iuditij neruus in probationibus conſiſtit, & ideo de his, & earum ſpeciebus nunc agendum eſt.

§. PRIMVS.

An, & quomodo, in Criminibus probationes debeant eſſe luce meridiana clariores.

1 CRiminaliſtæ omnes clamant, in Criminalibus Iuditijs probationes debere eſſe luce Meridiana Clariores colligunt hoc ex *text. l. ſciant cuncti*, ibi, *vel inditijs ad probationem indubitatis, & luce clarioribus, Cod. de probat.* Hunc loquendi modum eſſe Imperato-
2 ris Hyperbolem, ait *Gothofred. ad eum locum, eo modo quo in l.ſecunda, Cod. de fabri cenſibus, lib.11.* dicitur, *Adoranda Imperatoris æternitas, & l.nona, ad l.Rhodiã, Imperator totius Mundi Dominus.*

3 Sed vtcumque ſit, illud certum eſt, quod cum in criminalibus, vt plurimum de vita hominis agatur probationes clariſſime eſſe debent, vt ex eis ſequi de iure poſſit condemnatio, *Farinac. de Reo confeſſo, & conuicto, qu.86.num.1. & ſequ. Guazzin. de defenſ. reorum, tom.2. defenſ.33. cap.14. num.1. & ſequ. Caſtill. deciſ. Regni Siciliæ, 167. num.18. parte ſecunda, Io. Dominicus Iaſſon. in Pragmat. Regni de Antefacto, verſ.12. obſer.1. num.49. Matienz. Iun. in cap.2. de præſumpt. num.99. qui omnes alios D.D. antiquos, & modernos allegant*, alias enim, poſſet Iudex procedere per emendicata ſuffragia, *Maldonat. Reſponſo, 9. par.1. num.4.*

4 Ex hoc inferunt ſcribentes neminem ex inditijs, præſumptionibus, & coniecturis eſſe damnandum criminaliter, *l. Abſentem, de pœnis, Antonius Gomez, qui bene loquitur in hac materia, tom.3. variarum, cap.12. nu.25. Farinac. vbi ſupra, num.1. Guazzin. dicta defenſ.33. capit.14.*

5 Et ex *dicto text. in l. abſentem*, ibi, *ſed nec ex ſuſpitionibus debere aliquem damnari*, deſumptus videtur Ordo Excellentiſs. Senatus Noſtri Mediolan. inter ordines impreſſos, *Quod nullus ex ſuſpitionibus Reus de delicto conſtituatur*, quem ordinem Senatus, cum de condemnatione non loquatur, ſed tantum agat de collocando inter Reos Inquiſito arbitrarer eſſe intelligendum, de ſuſpitione leui, ita enim etiam *text. in dicta l. Abſentem* declarauit *Gothofr.* ibi, *in verbo ſuſpitionibus.*

An autem quando Inditia ſunt indubitata ſufficia[nt] ad condemnationem, in pœnam delicti ordinariam d[...] xi late in *addit. ad tit. de ſortilegis.*

6 Colligunt vlterius ex hac eadem regula D. D. qu[od] plures imperfectæ probationes non coniunguntur [ad] effectum conficiendi vnam probationem plenam in criminalibus, ita *Farinac. & Guazzin. cum alijs p[er] me allegatis infra de inditijs, & tortura ad quæ benignu[m] lectorem remitto.*

§. SECVNDVS.

An in crimine hæreſis ſufficiant probationes leuiores.

7 C*Larus in §. hæreſis, verſ. habet etiam hoc crimen*, [...]
ea fuit ſententia, quod in hoc delicto leuiores ſu[f]-
ficerent probationes quam in alijs idque non ſolum [ad]
inquirendum, ſed etiam ad condemnandum, & hu[ic]
opinioni, cauſam fortaſse præbuiſse videtur *text. l.*
Cod. de Hæreticis, ibi, *vel leui argumento à Iuditio C[a]-*
tholicæ Religionis, & tramite detecti fuerunt deuiar[e]
huc etiam ſpectare videtur eorum D.D. opinio de qu[i]-
8 bus *Marſil. in praxi, §. Si conſtante, num.157.* qui volu-
runt propter enormitatem criminis non requiri Ind[i]-
tia, ita ſolemnia, ſed ſufficere leuiores probationes.

9 Sed contraria ſententia, & verior, quod Imo etia[m] in Crimine hæreſis, pleniſſimè, & clariſſimè requira[n]t[ur] probationes ſicut in alijs delictis, ita *Symanch. [de] Cathol. Inſtit. tit.51. numer.11. & in Puchirid. Iudicum violatæ Relig. tit.34. numer.6. & 7. Pegna latiſſ. in ann[ot.] ad Ambroſ. de Vignate, de hæreticis, qu.12. art.2. nu.14. Lud. à Paramo de orig. S. Inquiſ. lib.3. qu.6. nu.88. Fari[nac.] de hæreſi, qu.187. num.6. Ferdin. de Caſt. Palao in ope[re] morali tom.1. tract.4. diſp.8. punct.10. num.1.* vbi ex e[o] quod in alijs delictis probationes requirantur luce m[e]ridiana clariores arguit à maiori, ergo etiam in delic[to] hæreſis, quod eſt omnium grauiſſimum eodem prob[a]tiones requiri debent.

10 Neque obſtat *text. in d.l. ſecunda, quia gloſ.* ibi *exp[o]nit leui argumento pro, leui articulo, & vt Pegna, & S[y]mancha, vbi ſupra, aiunt Photius Patriarcha præfa[ta] verba, ita vertit, Qui, vel paulatim ab ortodoxa d[e]clinat fide.*

11 Non obſtat etiam, quod in attrocioribus minor[es] probationes ſufficere videantur, quia vt bene not[at] *Cantera, in ſuis quæſt. criminalib. de probat, per teſtes ca[p.] 2. qu.1. num.60.* ea opinio eſt, falſa, non enim valet h[oc] argumentum, *aliquis eſt accuſatus de enormi crimine er[go], vel comiſit illud, vel præſumitur comiſiſſe, & in fi[ne]* ibi, reprehendit Iudices præſertim ſupremos, qui ſe[n]tiant contrarium, cum inter leuia, & attrocia delicta nulla ſit differentia reſpectu probationum, ſed ſolum reſpectu pœnæ.

§. TERTIVS.

An in cauſis hæreſis ex præſumptione poſſit ſequi condemnatio.

VEra diſtinctio in hac materia eſt, quod vel agit[ur] de condemnando hæretico, vti hæretico, vel c[de] condemnando hæretico, vti ſuſpecto de hæreſi.

12 Si agamus, de damnando Hæretico, vti hæretico vt[i]que non ex præſumptionibus, ſed ex plenis probatio[ni]bus eſt condemnandus, vt ſupra vidimus, quinim[o] *D. Guido Fulcodius in ſua quæſt.15. ad Inquiſitores*, ait *quod ſibi durum videtur ad voces duorum hominum bon[æ]*

famæ

famæ de tanto crimine damnare, & ibi ego in Annot. vnde in hoc crimine, hic inſignis Doctor videtur requirere maiorem probationem, quam in alijs.

3 Si vero agatur de damnando aliquo, vti ſuſpecto de hæreſi tunc bene poterit ex ſuſpitionibus, & præſumptionibus, vti ſuſpectus pro ſuſpitionum modo damnari, ita *Caſtro Palao in dicto puncto .0. numer. 1. & latiſſ. Ricciull. de Iure perſonarum extra Eccleſiæ gremium exiſtentium lib. 5. cap. 11. per totum, apud Eymericum 3. par.* directorij in modis terminandi proceſſus per abiurationem de leui, & de vehementi conſtat has abiurationes Indici cum hæreſis non eſt plene probata, ſed tantum per preſumptiones reddentes Reum ſuſpectum de leui, vel de vehementi.

§. QVARTVS.

De præſumptione deſumpta ex Patria.

EX Patria vel benè, vel male aliquando præſumi teſtantur *D. D. text. eſt in lege quod ſi nolit, §. qui mancipia, de ædilitio ædicto*, ibi, *Quia mancipia vendunt nationem cuiſque in venditione pronunciare debent plerumque enim natio ſerui, aut prouocat, aut deterret emptorem, & infra, præſumptum etenim eſt, quoſdam ſeruos bonos eſſe, quia natione ſunt non infamata quoſdam malos, quia nationes ſunt, quæ magis Infamis eſt*, & ex hoc textu à patria ſummi coniecturam, & præſumptionem deduxerunt *Menoch. de præſumpt. lib. 1. qu. 15. num. 28. & lib. 6. præſumpt. 58. num. 1. & ſeq. Tiraquell. ad leges connubiales, leg. ſeptima, gloſſ. prima, num. 17. & Pontan. & Cerda in illud, primi Aeneidos.*

Quippe domum timet Ambiguam, Tyſioſque bilinguens.

Vnde Epiſcopus ordinandorum Patriam inueſtigare debere ſanxerunt antiqui Canones, *cap. Quando, diſtinct. 24.* ibi, *Patriam*, Et de materia huiuſce præſumpt. à Patria deſumptæ videndi ſunt, *D. D. in capit. primo, Epiſtolæ Pauli ad Titum, verſic. 12.* ibi, *Cretenſes ſemper mendaces*, & præſertim, ibi, *Coſm. Magallan. ſect. 10. annot. 3. num. 3. & Mendoz. in lib. 1. Regum, cap. 1. num. 1. annot. 4. num. 21. & ſequ.*

Et quamuis, vt ait, *Symanch. de Cathol. Inſtitut. titul. 50. num. 9.* Hæc præſumptio generalis ſit, attamen, vt idem auctor notat, negari nequit, quin facilius hodiernis temporibus præſumatur hæreticus Anglus, & Germanus, quam Italus, & Hyſpanus, & ſic Anglus edens carnes in die Veneris, magis de hæreſi præſumitut ſuſpectus quam Italus, quia in illo Regno vigent peſtilentes Hæreſes, Luteri, & Caluini, quæ in Deo dilecta Italia ſpeciali tamen ipſius Omnipotentis gratia, nec vigent, nec vmquam vigebunt.

§. QVINTVS.

De præſumptione deſumpta ex parentibus.

TAlis præſumitur Filius, qualis Pater, quia vt dicitur *Ezechiel. 16. verſ. 44. Sicut modo, ita, & Filia eius*, vbi *D. Hieron. & P. Cornel. à Lapide, latiſſimè Bobadill. in ſua polica, lib. 1. cap. 4. per totum, Tiraquel. l. 7. connubiali, gloſ. 1. num. 2. & ſequ. Menoch. de præſumpt. lib. 6. præſump. 58. per totam, Caſſan. in Catalogo gloriæ mundi, parte ſecunda, conſideratione 24. Didacus Perez, ad Ordinamenta Regni Caſtellæ, libro 4. leg. prima, titulo primo, gloſ. prima, pagina mihi 766. columna ſecunda verſ.* Quæritur. *Et Azeued. conſ. 28. num. 34. qui alios allegat.*

17 Et ex hac præſumptione iuris otiuntur pœnæ à Sacris Canonibus in Hæreticorum filios latè, & à legibus ciuilibus in filios eorum, qui Crimen læſæ Maieſtatis perpetrarunt promulgatæ de quibus in *cap. quicumque §. hæretici, de hæreticis in ſexto, l. quiſquis §. filij*, ibi, *In quibus paterni, hoc eſt hæreditarij criminis exempla metuuntur*, & bene ibi explicat *Gothofred. ob præſumptionem Iuris*, quod talis futurus ſit filius, qualis fuit Pater.

18 Et in foro noſtro S. Officij ex paterna origine non leuem, vel pro filio, vel contra filium deſumi præſumptionem dixit, & bene *Symanch. de Cath. Inſtit. titul. 50. num. 11. & ſeqn. & Ludouicus à Paramo de origine Sanctæ Inquiſitionis, lib. 3. qu. 9. num. 56. & ſequ.*

19 Vnde ex ordine Supremi Conſilij Hyſpanæ Inquiſitionis capti fuerunt duo homines, grauati, quod nonnullas cœremonias Maurorum exercuiſſent ex dicto vnius ſolius Mulieris, & quidem minoris annis 18. vt refert *Cantera in ſuis quæſt. crimin. cap. 2. de prob. per teſtes, quæſtione prima, numer. 27.* quia ipſi erant de genere Maurorum qui certe ex dicto ſolius illius Mulieris non fuiſſent capti, ſi de dicto genere non fuiſſent, vt ibi animaduertit Cantera.

§. SEXTVS

De præſumptione oriente ex educatione, & conuerſatione.

20 EX educatione pariter, & conuerſatione oriri validas in foro noſtro præſumptiones dixit, & pluribus probauit *Symanch. vbi ſupra, num. 12. & ſequ. Vnde Azeued. conſ. 28. num. 34. & Baldo, quem ibi refert*, ait ex mala conuerſatione, & malo Magiſtro iunctis alijs adminiculis preſumi contra delinquentem ad torturam latiſſimè *Farin. de Inditijs, & tortura, qu. 52. nu. 85. & pluribus ſequ. Menoch. de præſumpt. lib. 1. qu. 89. nu. 125.* vbi varia loca Sacræ Scripturæ allegat, & inter cœtera illud. *Prouerb. 22. Noli eſſe amicus homini iracundo, neque ambules cum furioſo, ne forte diſcas ſemitas eius, & ſumas ſcandalum animæ tuæ.*

21 In terminis noſtris in cauſis hæreſis deſumendo validum argumentum ab educatione, & conuerſatione adeſt punctuale conſilium *Bald. 95.* Incipiens regula iuris eſt, per errorem allegatum ab *Azeued. vbi ſupra, num. 81. voluminis tertij, cum ſic ſituatum in volumine primo*, vbi ex conuerſatione cum hæretico iunctis alijs adminiculis dixit Epiſcopum poſſe ad torturam deuenire, & ibi *Roueſcal. in addit.*

Et ad hæc faciunt, quæ late dixi in *ſecunda par. huius operis, in titulo 4. §. 5.* vbi de conuerſantibus cum Hæreticis, bene etiam de materia. *Ludou. à Param. de orig. S. Inquiſit. lib. 3. qu. 9. num. 8.*

§. SEPTIMVS.

De præſumptione, oriente ex vita ante acta.

22 VBique clamant D. D. quod ſemel malus ſemper præſumitur malus in eodem genere mali, *l. filius §. 1. vbi Bartol. ff. de Accuſat. & l. Caſſius in fin. vbi etiam Bartol. ff. de Senatoribus, Gregor. Lopez, in l. 1. in verbo, Procurado, titul. 18. par. 6. Gramat. Deciſ. 25. num. 7. Aloyſ. Ricc. deciſ. 4. Curiæ Archiepiſcopalis Neapol. volum. 2. cum alijs per me adductis in tit. de defenſionibus*

nibus reorum in §. *de conſuetudine delinquendi, Et in S. Officio firmauit, Symanch. vbi ſupra, num.*15.*& ſequen. Ludou. à Param. de orig. S. Inqu. lib.* 3. *qu.*9. *nu.*60.*& eodem lib.*3. *quæſt.*8.*nu.*93. vbi, quod de eo qui ſemel fuit hæreticus ſemper timendum eſt, ſecundum *Albertinum de Agnoſc. Aſſert. Cath. qu.*25.*num.*14.

23 Et ratio huiuſce præſumptionis deducitur ex eo, quod cum quis malus ſemel apparuit, nec bonus poterit aliter fieri, quam per pęnitentiam *cap. peccatum de Reg. Iuris in Sexto*, donec pœnitentia probetur, quæ cum ſit, quid facti non poteſt præſumi merito, contra eum qui ſemel malus fuit in eadem mali ſpetie ſemper erit præſumendum.

Et ſane ratio ipſa naturalis dictat, vt ſupra etiam ſæpius 2.*par. Indicamus*, quod magis præſumitur contra eum qui alias fuit de ſortilegis inquiſitus, quam de eo qui ſemel tantum ea, perpetraſſe compertus eſt.

§. OCTAVVS.

De præſumptione oriente ex maledictis.

24 VErba maledicta præſumuntur male præmeditata, vt notant *D.D. in capit. primo, de Præſumptionibus, Lupus in allegatione in materia Hæreſis*, §. 7. *Symancha de Catholicis Inſtitut. titul.*50. *numer.*18. & verborum qualitas eſt mentis, & fidei noſtræ teſtimonium, *Ludouicus à Param. de origin. S. Inquiſit. lib.* 3. *quæſt.*9. *num.*119.

25 Vnde *Royas Inquiſitor Valentinus in tractatu de hæreticis par.*1. *num.*602. *& Ludou. à Param. loco proxime allegato, numer.*117. *cum alijs apud ipſos dixerunt*, ex verbis hæreticis ab aliquo prolatis cenſeri debere, quem hæreticum, cum in eis violentiſſima iuris præſumptione malus animus, peruerſa, atque impia intentio, & crudelitas præſumatur, *cap. Humanæ aures* 22. *quæſt.*4. nec enim præſumendus eſt quiſquam dicere, quod prius mente non cogitauit *Tiraquell. in l. ſi vmquam in verbo, libertis, num.*17. *& ſequ. Cod. de reuoc. donationibus.*

26 In hac tamen verborum malorum probatione, vt proferentis mentem, & credulitatem rectius nanciſcantur Inquiſitores diligenter animaduere debent ad modum proferendi, vt notauit *Pegna in tertia parte, comm.* 17. *fere per totum*, an videlicet dicta verba prolata ſint ex animo, an recitatiue, an per locum, an ex Ira, an Ignoranter, ſeu aniduertenter, an ex certa ſcientia, de qua re late, dixi *in par.*2. *tit.*1.§.7. *& ſequ.* & ibi etiam in additionibus.

§. NONVS.

De Præſumptione oriente ex malis factis.

27 EX malè factis fortior oritur coniectura malæ credulitatis, Archidiaconus *in cap. quicumque, numero ſexto, de hæreticis, in ſexto, Albertin. de Agnoſc. aſſert. Cathol. quæſtione octaua, num.*12.*& quæſtione* 34. *numer.*53. *Royas de hæreticis parte prima, num.*276. *& pluribus ſequentibus, Pegna in ſecundam partem Directorij, quæſtione* 50. *comm.* 75. *verſ.* Magis enim ſtandum, vbi allegat pulcherrimum locum Chriſti Domini, *Matth.*21. ibi, *Homo quidam habebat duos filios, & accedens ad primum dixit fili, vade hodie operari in vineam meam ille autem reſpondens ait, nolo, poſtea autem pœnitentia motus abijt, accedens autem ad alterum dixit ſimiliter, at ille reſpondens, ait eo Domine, & non iuit, qui ex duobus fecit voluntatem patris? dicunt ei primus, Cantera de hæreticis, cap.*1.*num.*69. *Ludouicus à Paramo de origine Sanctæ Inquiſitionis, lib.*3. *quæſtion.*9. *num.*12. *qui alios allegant.*

Et ſane negari minime poterit, quin ex eo quo quis repertus, & conuictus fuit feciſſe cœremonias Maurorum, non præſumatur, & quidem violentiſſima præſumptione eum eſſe hæreticum *Cantera vbi ſupra.*

28 Quinimo adeo fortem nonnulli, D.D. voluerunt eſſe coniecturam hanc, vt exiſtimauerit eam ſufficientiſſimam eſſe per ſe ſolam ad condemnandum, que in pœna ordinaria etiam ſi ille, qui huiuſmodi cœremonias feciſſe grauatur conſtanter profiteretur ſe intentionem habuiſſe Catholicam, *Royas de hæreticis, par. Regula* 8. cuius tamen opinionem, ſic diſtinctè ſumptam non probauit, *Cantera vbi ſupra*, de hac tamen materia me remitto, ad ea, quæ dixi *in part.*1. *titu* 1. §.15.

§. DECIMVS.

De Propoſitione habente duplicem ſenſum.

QVeritur hoc loco in quo ſenſu intelligi debeat propoſitio duplicem ſenſum habens, Catholicum, Hæreticum, & poteſt poni exemplum in hac propoſitione, Deus non fecit malum, quæ ſi intelligatur de malo pœnæ eſt Hæretica, ſi de malo culpæ, eſt Catholica.

29 De hac re agunt *Albertin. de Agnoſc. aſſert. quæſtione* 34. *numero* 48. *& ſequent. Decian. libro quinto, capit.*37. *numero ſexto, Royas de Hæretic. parte prima numero* 200. *Symanch. de Catholic. Inſtitut. titulo* 5. *numero* 21. *& ſequent. Pegna comm.*111. *partis tertiæ Diana, reſolut.*83. *tractatu octauo, parte quarta, reſolut. moral. Farinac. de hæreſi. quæſtione* 187. *numer.*13. *& ſequ. Ricciul. de Iure perſonarum extra Eccleſiæ gremium exiſtentium, lib.*5. *capit.*2. *numer.*7. *&* 8. *Ferdinand de Caſtro Palao, in opere morali par.*1. *tract.*4. *diſput. punct.*10. *num.*2.

30 Ex quorum dictis colligi breuiter poteſt, quod propoſitio dubia intelligitur prolata in ſenſu Catholico quia ſemper ſumenda eſt coniectura excluſiua deli. *Alex. conſ.*188. *libr.*7. *& Crauet. conſ.*9. *num.*20.

Id tamen cum duplici moderatione eſt intelligendum.

31 Prima eſt, quod interpretatio Catholica ſit veriſimilis, & credibilis, ita *Symanch. de Catholic. Inſtitu. dicto titulo* 54. *numer.*21. *Farinac. dicta quæſtione* 18 *numer.*15. Deffectu huius moderationis, cum quidam in noſtra Inquiſitione Cremonæ fuiſſet grauatus, quod dixiſſet, ſe credere in Deum B. V. & Sanctos, ſed non in Papam, Interrogatuſque dixiſſet, quod intelligebat non de Sânctiſs. Dom. N. ſed de quodam, qui in Diœceſi cuiuſdam Ciuitatis viciniæ vocabatur, (il Papa) fuit tortus ſuper crudelitate ſua, abiurauit de leui, quia perſona erat ita idiota, & Interpretatio illa ſuæ propoſitioni data non erat veriſimilis, ſed inueriſſimilis, incredibilis.

32 Secunda moderatio eſt, niſi perſona alias ſit ſuſpecta, quia eſſet de genere Maurorum, Iudæorum, & & de Ciuitate alias hæretica, ita *Farin. vbi ſupra n.*1. *cum alijs ſupra allegatis.*

33 Et ſic cum quidam vir Doctus, alias, haberet concubinam, & in Villa vbi habitabat diceret licitum eſſe habere concubinam, non habenti vxorem, ex *text. capit. Is qui, &c. ſequent.*34. *diſt.* & in S. Officio interrogatus

ogatus ſuam propoſitionem explicaſſet iuxta intelle-ctum dictorum Iurium,ad quæ etiam ſe ſe referebat ex-preſſe cum propoſitionem illam proferebat, fuit di-ctum, quod non erat ſuſpectus de hæreſi, quia erat per-ſona nobilis, & alias proba, & quia relatum erat in re-ferente cum omnibus ſuis qualitatibus, quia tamen propoſitio erat ſcandaloſa fuit grauiſſime obiurgatus, & ei iniunctum, quod in dicta villa coram aliquibus ex illis ruſticis, & Parocho declararet ſenſum ſuæ propo-ſitionis, de intellectu autem dictorum Iurium, & quid ibi, veniat appellatione Concubinæ, videatur *Anaſtas Germon.l.1.Animad.cap.11.Gregor.Lopez par.4 tit.14. in Probemio,Soto maior, in cap.6.canticorum,num.7. & Abulenſis in cap.19.Iudicum quaſt.4.*

§. VNDECIMVS.

De concurſu contrariarum præſum-ptionum.

PRæſumptionem vnam, aliam tollere, in omnium D.D. ore peruulgatum eſt axioma, in hac tamen re maxime Iudicis arbitrium ſolet verſari, regulis non-nullis à ſcribentibus noſtris coarctatum, quæ nec per-petuo veræ ſunt, nec ſemper practicandæ, ſed vt pluri-mum tantum, pro loci temporis, & aliarum circum-ſtantiarum modo.

Primo igitur regula eſt, quod ex contrarijs præſum-ptionibus plures vnam vincunt, *Crauet. conſ.145. nu-mer.11, Rim.Iun. conſ.183. num.19. cum alijs allegatis Guazzin. de defenſ. reorum, defenſ.39. cap.2. numer. . Menoch. de præſumpt. lib.1. quæſt.30. num.4. verſic.* Quæ hactenus.

Secunda regula eſt, quod præſumptio excluſiua de-licti præfertur præſumptioni delictum includenti, *Rom. onſil.68. numer.8. vbi Mandoſ. in addit. Gramat. conſ. rim.31. num.12. Bertazzol. conſ.261. num.11. volum. . in Crimin. latiſſime Farinac. de reo confeſſo quæſt.85. um.1. ſequ.*

Tertia regula eſt, quod coniectura veriſimilior tollit coniecturam minus veriſimilem *Crauett.conſ.245.num. 1.& Bertazzol.conſ.412.num.28.*

Quarta regula eſt, quod fortiores præſumptiones tollunt præſumptiones minus fortes, *Decian. couſil.1. um.42. volum.2. Matthienz. Iunior. in repet. cap.2. de ræſumpt.num.189. Menoch. de præſumpt. lib.1. quæſt. o. num.1. & ſequ.*

Quinta regula eſt, quod præſumptio ſpetialis eſt for-ior, & tollit præſumptionem generalem,& magis ſpe-ialem,ita *Menoch. de Arbitr.Iudicum cent.5.caſu 472. um.14. & ſequ.*

Sexta regula eſt, quod præſumptio, quæ deducitur x facto tollit præſumptionem, quæ ducitur ex non fa-to, *Abb.in cap.Veniens, de filijs Præsbyterorum, nu.7. Menoch.dict.lib.1.qu.29.num.27.*

Atque hæ ſunt principaliores Regulæ, quæ in hac materia tradi ſolent à D. D. noſtris, qui tamen illud ſemper nos monent, in prudentis Iudicis arbitrior ſi-tum eſſe quæ nam præſumptiones alias vincant, vt, & nos ſupra diximus in principio, *Menoch.dict. caſu 472. in principio centur.*5. ad quem in hac materia benignum lectorem remitto.

§. DVODECIMVS.

De Triplici præſumptionum ſpecie.

IN foro Noſtro S.Officij triplicem D. D. diſtinguunt præſumptionum ſpeciem, leuem, vehementem, & violentam, ſed hoc loco non eſt, quod de his ſpecie-bus ſigillatim verba faciamus quia de his ſæpiſſime actum fuit in par.2. huius operis, & in hac 3.par. tit. de ſententijs, & abiuratione ex quibus locis benignus le-ctor colligere poterit non ſolum in genere, quid ſint il-læ præſumptiones, ſed etiam omnes caſus particulares in quibus locum ſibi vendicare poteſt vnaquæque ſpe-ties dictarum præſumptionum.

Alia ad probationes, & præſumptiones ſpectantia late à nobis, tum in part.2. tum in addit. fuerunt per-tractata.

TITVLVS QVARTVS.

De Inſtrumentis, & Scripturis Priuatis.

SVMMARIVM.

1 *Hæreſis probatur per Inſtrumenta, & ſcripturas.*
2 *Quæ delicta probentur per ſcripturas, & quæ non, nu.3.*
4 *De Sodomiæ probatione ex ſcriptura priuata ab Inqui-ſito recognita cum qualitate, quod per iocum eam fecit.*
5 *De modo recognoſcendi ſcripturas priuatas.*
6 *Ex ſola comparatione literarum non oritur Inditium ſufficiens ad torturam.*
7 *Conſilium Nauarri 6. de hæret. declaratur.*
8 *Hæreſis probatur ex Inſtrumentis, etiam ad effectum condemnationis.*

Viſum fuit de probationibus, & præſumptionibus in ge-nere, nunc ad ſingulas probationum ſpeties deſcenden-dum eſt, quia autem delicta, vt notauit *Cantera in ſuis quæſtion.criminalibus tangentibus probationem delicto-rum, in probemio in fine, probantur, vel per ſcripturas, vel per teſtes, vel per confeſſionem, Ideo primo loco de modo probandi crimina per ſcripturas agemus, Mox de teſtibus,& vltimo de confeſſione reorum tractabimus.*

§. PRIMVS.

An Crimen hæreſis probetur per Inſtru-mentum, & per ſcripturas priuatas.

1 INdubitatum eſt delictum hæreſis bene probari per Inſtrumenta, & ſcripturas recognitas continentes hæreſes, ita *Clar.quæſt.54. in principio §.fin. Farinac. de Reo confeſſo, & conuicto, quæſt.84. num.16. Genua de ſcriptura priuata, lib.1.quæſt.15. num.6. Ludouic.à Pa-ramo de orig.S.Inquiſit. lib.3. quæſt.6. num.84. Farinac. quæſt.187. num.10. & Ferdin. de Caſtro Palao, tract.4. diſp.8.puncto 10.num.1.*

2 Generalis enim regula D.D.eſt in *l.fin.Cod.de probat.* quod delicta, quæ in animo conſiſtunt, vel contrahen-do committuntur bene per ſcripturam probantur, *Clar. vbi ſupra Farinac. numer.7. Genua numer.4. & alij lo-cis allegatis.*

3 Secus enim dicunt ſcribentes eſſe in delictis, quæ conſiſtunt in facto ſeparato ab ipſo Inſtrumento, vel ſcriptura tunc enim ea minime probantur per ſcriptu-ram etiam ſi Notarius diceretur rogatus de Inſtru-mento illius delicti in ſui præſentia perpetrati, ita D.D. in dicta *l.fin.Cod.de probat. Farinac. num.1. & Genua, num.1. & ſeq. Souſa in Aſſoriſm. Inquiſit. lib.2. cap.22. num.1. Cantera in ſuis quæſt.criminalibus, cap.3. de pro-*

batione

batione delictorum, per ſcripturam numer.2. vbi, quod adminicula in hiſce delictis benè probantur per ſcripturam.

4 Et ad hanc materiam probationis Sodomiæ per ſcripturam priuatam recognitam ab Inquiſito aſſerente, tamen ſe eam ſcripſiſſe per iocum videatur pulcherrimum conſilium *Farinac. 25. volum.1.* vbi in fine atteſtatur Parochum illum fuiſſe beneficio priuatum, & perpetuo exilio à toto Eccleſiaſtico ſtatu mulctatum.

Vbi autem agatur de hæreſi probanda ex ſcriptura priuata dixi eam debere eſſe recognitam, addo nunc ſaltem debere eſſe probatum quod conſcripta fuerit manu propria Rei grauati de crimine hæreſis, de modo autem verificandi ſcripturam priuatam, vel per teſtes qui viderunt reum eam ſcribere vel per teſtes habentes notam manum Inquiſiti, vel tandem per comparationem literarum, videndi ſunt *Genua de ſcriptura priuata, lib.2. tot.tit. de Apochal. manu debitoris conſcripta, & Io. Dominicus Gayt. de credito, cap.2. tit.8. n.217. & pluribus ſequ.*

6 An vero ex eo ſola comparatione literarum oriatur inditium ſufficiens ad torturam, dic quod non, niſi alia adminicula adſint, ita *Farinac. conſ.70. numer.14. Treuiſ.deciſ.crimin.52.num.8.lib.2.Genua loco ſupra allegato, numer.118.* niſi eſſemus in homine malæ famæ nam tunc ipſa ſola ſine vllis alijs adminiculis facerent inditium ſufficiens ad torturam, vt obſeruat. *Farinac. Fragm.crimin.tom.1. verbo comparatio, numer.447.& ſequ. de materia vide Porrum ad Ambroſ. lib.2. cap.10. & Vulpel.conſ.135.& 136.*

7 Circa hanc tamen probationem hæreſis ex ſcripturis omnes fere, D. D. ſolent allegare conſilium *Nauarri, 6.num.2. & ſequ.ſub tit.de hæret.vbi voluit Nauar.* hæreſim alicuius non probari ex ſcriptura eiuſdem continenti hæreſim in quadam cartula, ſeu memoriali imperfecto, & hanc Nauarri traditionem ſequitur *Farin. & Caſtro Palao, vbi ſupra, qui alios allegant.*

Verum ego hanc doctrinam Nauarri ſic in abſtracto ſumptam generaliter veram eſſe non crederem. Sed Inquiſitoribus diligenter conſiderandam Iudico, qualitatem perſonæ, an alias, vt ſuſpectus, nec ne, an ſit doctus vir, vel Idiota, vel ſcolaris, qui de recenti Sacræ Theologiæ operam Nauarræ cœperit, qualitatem hæreſis an ſit ex notoribus, an ex abſtruſioribus, & denique modum ſcripturæ, & quo ea hæreſis concepta eſt, alias enim bona eſſet hæc Nauarri cautela ad euitandum debitas pœnas ab hæreticis, ſi hæreſes ſuas in hiſce cartulis imperfectis conſcriberent.

Et quamuis vt ſupra vidimus per ſcripturam non probetur delictum conſiſtens in facto ſeparato ab ipſa ſcriptura.

8 Attamen ex ea ſcriptura ſepè oritur inditium ad torturam, & etiam ad condemnationem extraordinariam, vt conſtat *ex dicto conſil.25. Farinac.* vbi ille Parochus, & fuit tortus, & vlterius priuatus beneficio, & exilio mulctatus, idem quotidie practicamus in his pœnes, quos repertæ ſunt ſcripturæ continentes ſortilegia qualificata indiſtinctè enim torquentur ſuper vſu. Et ſi ſcriptura contineat confeſſionem delicti ab ea ſeparati, vtique ex ea confeſſione vt extraiudiciali nihil vetat eum torqueri, vt patet ex dictis de Inditijs, & tortura.

TITVLVS QVINTVS.

De Teſtibus quo ad Perſonas.

SVMMARIVM.

1 *Omnes poſſunt teſtes eſſe, qui à Iure non reperiuntur p[...] hibiti.*

2 *In cauſis fidei omnes admittuntur exceptis inimicis.*

3 *Inimicus repellitur à teſtimonio dicendo, etiam in ca[...] ſis S.Officij num.4.*

5 *Inimicus non admittitur ad accuſandum, in Sancto [...] men Officio hoc arbitrio Inquiſitorum remittitur, [...] mer.6.*

7 *Inimicus non capitalis non repellitur à teſtimonio.*

8 *Quid de inimico reconciliato.*

9 *Amicus, vel conſanguineus Inimici, an repellantur.*

10 *Quid de inimico inimicitia procurata.*

11 *Qui contra me in cauſa criminali teſtimonium dixit, [...] ſit Inimicus.*

12 *Probata cauſa inimicitiæ intelligitur probata Inim[...] tia.*

13 *Inquiſitores ex officio tam reos, quam teſtes interrog[...] re debent ſuper inimicitia.*

14 *In Crimine hæreſis, & alijs exceptis mulieres admittu[...] tur in teſtes.*

15 *De teſte conſanguineo.*

16 *Fratrem contra fratrem extra caſum hæreſis non adm[...] titur in teſtem niſi Conſulto Principe.*

17 *De Vxore, affinibus, & amaſio, num.18. & ſequ.*

20 *Domeſtici repelluntur niſi agatur de probando deli[...] domi comiſſo.*

21 *In S.Officio conſanguinei affines domeſtici, & alij adm[...] tuntur in teſtes, at non vti integri teſtes, num.22.*

23 *Excommunicatus non admittitur, niſi in cauſis Hæ[...] ſis, num.24.*

25 *Iudæus Hæreticus, & Infideli non poſſunt eſſe teſtes, [...] ſi in criminibus exceptis, num.26.*

27 *Quomodo in hoc caſu iurare debeant Iudæi, & Sarac[...] ni, num.28. vbi quid obſeruetur in Hyſpania ex legib[...] partitarum.*

29 *Meretrix, & leno vti infames repelluntur à teſtimo[...] admittuntur tamen in criminibus exceptis nu.30.*

31 *Birruarij non ſunt Idonei teſtes, niſi in concernentib[...] officium ſuum num.32. vbi quid in S.Officio.*

33 *Quando dicantur deponere de concernentibus officiu[...] ſuum.*

34 *Birruarijs in delictis grauibus etiam in ſpectantibus [...] eorum munus plena fides non eſt adhibenda.*

35 *Deciſio Supremæ Inquiſitionis Romanæ.*

36 *Banniti an poſſit eſſe teſtes, numer.37. vbi quid in Sa[...] cto Officio.*

38 *Inquiſitores poſſunt dare ſaluum conductum Bannitis [...] Principe ſæculari, vt poſſint teſtificari in S.Officio.*

39 *Vſurarij an ſint Idonei teſtes, num.40. vbi de ſpurijs n[...] 41. vbi de ebrijs, num.42. vbi de hiſtrionibus, num.4[...] vbi de Apoſtatis à Religione, num.44. vbi de fuſtigati[...] num.45. vbi de decoctis, num.46. vbi de accuſato pe[...] dente accuſatione.*

47 *Minor 25. & maior 20. annis eſt Idoneus teſtis.*

48 *Minor 20. annis regulariter arcetur à teſtimonio pro [...] & minores 14. annis licet proximi pubertati num.4[...] Hoc tamen limitatur in caſibus in quibus veritas a[...] ter non poteſt haberi, nu.50. Et quid in his caſibus pr[...] bet depoſitio minoris num.51.& ſequentibus.*

54 *Impuberes examinantur ſine iuramento.*

55 *In crimine hæreſis omnes etiam Impuberes examina[...] tur.*

56 *Reperto vno occiſo in domo, omnes etiam Impuber[...] examinantur.*

57 *In-*

Infans neque in criminibus exceptis poteſt examinari niſi eſſet doli capax.

Teſtis pubes an ſit Idoneus in his quæ vidit tempore pupillaris ætatis.

teſte de vniuerſitate, numer.59. Proxeneta, numer.60. Socio Itineris, numer.61. ſollicitatore, cauſæ, numer. 62. Iudice, & arbitro, num.63. Eo qui vſuras recepit, & perſoluit, numer.64. Accuſatore, num.65. Reportante comodum, num.66. Sacerdote deponente de auditis in confeſſione, num.67. Paupere, num.68. Furioſo, num.69.

De Muto, & Surdo.

Muti, & Surdi deponentes quomodo recipiantur.

De Teſte Monacho, & Clerico contra Laycos.

Teſtes inhabiles admittuntur in S.Officio, ſed cum ſua inhabilitate.

Cantera ſibi ipſi contrarius.

Teſtes inhabiles admittuntur ad probanda adminicula hæreſis.

Inhabilitas in teſte conſideratur de tempore Iuramenti, & depoſitionis.

Numerus teſtium quando ſuppleat eorum deffectum.

Fides exuberans vnius quando ſuppleat deffectum alterius teſtis.

Producens teſtem ad defenſam, an poſſit illius perſonam, vel dictum reprobare, & quid in S.Officio, num.80.

In cauſis fidei teſtes inhabiles admittuntur etiam cum adſuut alij habiles.

Ad defenſam admittitur teſtis inhabilis in S.Officio, ſed cum ſua inhabilitate vbi pulcherrimus locus Pauli Garziæ in praxi S.Officij.

De Teſte Vnico.

Qoniam præcipuum probationis genus, quod fit non ſolum in hoc Tribunali, ſed etiam in omnibus alijs, eſt probatio, quæ fit per teſtes, ideo hoc loco de teſtibus agendum eſt, quia autem in teſtibus conſiderari poſſunt perſonæ, dicta, & examen, primo de teſtium perſonis à nobis erit pertractandum.

Præmittendum igitur eſt primo loco, quod *titulus de teſtibus prohibitorius eſt, gloſ.l. Quoniam, Cod. de hæret. & Manicheis ex quo ſequitur*, quod omnes teſtes, eſſe poſſunt, in cauſis Ciuilibus, & Criminalibus qui expreſſe non prohibentur *l.prima* §.1.*ff.de teſtibus, l.Mutus*, §. *de procurat.*

Præmittendum ſecundo, quod licet de Iure plures à teſtimonio ferendo arceantur, de quibus *Vueſem.in Paratillis ff.de teſtibus, num.3. Collegium Colonienſe Iuridicum in ſuis ſelectis diſputationibus Iuris Ciuilis, par.2. diſp.7. num.5. & ſequ.* cum alijs in progreſſu huius tractatus allegandis, Attamen in cauſis fidei, ob eius fauorem omnes in teſtes admittuntur exceptis Inimicis, *Caſtro Palao in opere morali, tom.1. tract.4. diſp.8. punct.15. §.1. num.1.* Quia tamen teſtes admittuntur, ſed cum ſuis exceptionibus, vt ſciamus, quanta ſit fides eorum dictis in hoc Tribunali adhibenda, de ſingulis teſtium perſonis à iure ad perhibendum teſtimonium admiſſis, vel prohibitis à nobis agendum eſt.

§. PRIMVS.

De Teſte Inimico.

OMnes vbique clamant Inimicum capitalem à teſtimonio ferendo arceri, *capit. Repellantur, & cap. cum oporteat, de Accuſat. l.ſi quis Codic. de teſt. l. ibi, an ei inimicus ſit aduerſus ſit aduerſus quem teſtimonium fert, ff.eod. Farinac. quæſt.53. in principio, Ludouic.Gilhaus, in Arbore Iudiciali Crimin.cap.6. par.3. num.4. & ſequ.*

4 Quod habet locum etiam in cauſa hæreſis, & in foro S.Officij, *Gilhaus, nu.5. Farin.de hæreſi, q.188.n.101. & ſeq. Caſtro Palao dicto* §.1. *nu.9. Cantera in qu. tangentibus probationes, cap.2. de plena probatione num.49. verſ.* & etiam loquendo in crimine hæreſis.

5 Communiter D. D. huiuſce rei reddunt rationem ex eo, quod huiuſmodi inimicus, neque admittitur ad accuſandum, *cap.per tuæ, & cap. licet Heli, de Simonia, Ludou.Gilhaus, qui alios allegant in Atbore Iud. Crim. cap.3.par.2.de Accuſat.num.6.verſ.* Inimicus etiam, igitur multo magis repellendus eſt à teſtimonio ferendo, quia valet argumentum de teſte ad accuſatorem, & è contra, *cap.ſuper prudentia 12.quæſt.2.l.qui cum maior* §.1.*ff.de bonis libertorum.*

6 Verum hæc ratio non habet locum in S.Officio, & in cauſa hæreſis, in qua Inimicus admittitur ad accuſandum inimicum etiam capitalem ob immanitatem criminis, & fauorem fidei, in arbitrio tamen ſemper Inquiſitorum, *Farinac. de hæreſi, quæſt.185.* §.3. *num. 25. & ſequ.* vbi quod plerumque inimici dicunt veritatem, & quod *Campegn.ad Zanch.de hæreticis cap.13. in verbo omnis ſub litera D.* hoc pluries habuit in facto, *Gilhaus, dict.cap.3.par.2. loco allegato, verſ.* Secundo temperatur non procedere in crimine hæreſis, *Ferdin. de Caſtro Palao, tract.4. diſp.8. puncto 2. numer.7. Souſa in Afforiſm.l.2.cap.2. num.7. P.Diana, reſolut.moral. par.4.tract.8.reſol.40.*

Vera igitur ratio noſtræ concluſionis eſt, quod lex de Inimico capitali omnia mala præſumit. Dixi inimicum

7 capitalem repelli à teſtimonio dicendo nam non capitalis non reijcitur, ſed admittitur tamquam non maior omni exceptione, *Farin.d.qu.188.n.110. Pegna in tertiã partem Directorij, comm.110. Souſa in Afforiſ.lib.2. cap. 10.nu.2. Caſtro Palao dicto puncto 15.num.9. & Cantera loco allegato*, Inimicitiæ autem capitales dicunt quæ ex lite capitali agitatæ ſiue ciuiliter, ſiue criminaliter modo ex ea aliqua infamia patens naſcatur, Item ex lite de omnibus, vel maiori parte bonorum, Item de Statu, *Collegium Colonienſe, diſp.7. ſupra allegata, num.28. Cantera vbi ſupra, num.48. Farin.dicto numer.110. Pegn.eodem comm.116. verſ.* Prima ergo, *& Souſa in Afforiſm. Inquiſit.lib.2.cap.34.num.11.*

8 De Inimico reconciliato D. D. diſtinguunt, vti diximus de Inditijs, & tortura, inter reconciliationem de recenti, & antiquam, ex illa enim repellitur teſtes, ex hac admittitur, ſed cum aliqua diminutione, vt ex *Couar.cap.18.pract. qu.num.3. dixit Cantera loco allegato, numer.50.* ita diſtinguunt, *Farin.dict.quæſt.188. n.105. Souſa, d.cap.10.nu.6. Caſtro Palao,* §.2.*nu.11.* vbi quod in arbitrio poſitum eſt iudicare debentis, quæ ſit antiqua, & recens reconciliatio.

9 An autem conſanguineus, vel amicus Inimici capitalis repellatur, dic quod ſic regulariter, *Pegna vbi ſupra, verſ.* Item præſumuntur, *Caſtro Palao, vbi ſupra, num. 10.* Quamuis aliquando prudens Inquiſitor poſſit teſtem amicum inimici recipere, vt notat *Cantera videndus in hac materia loco allegato, num.52.* vbi probat ſolam amicitiam cum inimico, non ſufficere ad repellendum teſtem in totum licet poſtea concludat hoc poſitum eſſe in arbitrio Iudicum.

10 Si tamen aliquis cum aliquo inimicitiam procuraret, vt eum à teſtimonio dicendo arceret, idque veriſimilibus coniecturis appareret, vtique Inquiſitores ſciant iuſtum non eſſe, vt quis ex ſuo dolo commodum reportet, & ſic teſtis hic nullo modo erit repellendus in totum, *Farin.de teſtibus, qu.33. nu.64. Cantera vbi ſupra, num.53. Caſtro Palao, nu.12. Souſa, cap.10.nu.9.*

11 Ex eo vero, quod quis contra me in cauſa Criminali teſtimonium dixit, num oriatur talis inimicitia, quæ ſit apta ad eum repellendum in teſtem in alia cauſa criminali contra me, bene *Cantera vbi ſupra, num.54.*

diſtinguit, cum Abb. in cap. cum oporteat de accuſat. vbi Anan. & alij, quod ſi talis teſtis ſponte, & non compulſus, depoſuit, vtique repellitur, ſecus ſi compulſus, Vnde ex hac diſtinctione infert, quod huiuſmodi teſtis in S. Officio numquam repellitur, quia licet ſponte veniat ad denunciandũ, dicitur denunciare compulſus, tam ex cap. excommunicatus de hæreticis, quam vigore dictorum ab Inquiſitoribus proponi ſolitorum, videatur *Farin. de teſtibus d. quæſt.* 53. *n.* 47. *&* 49. *& ſeq.*

12 Probata autem cauſa Inimicitiæ capitalis, ſatis intelligitur probata inimicitia, vt docet *Far. cum allegatis ab eo loco citato, n.* 27. *& ſeq.* vbi hoc, cum Baiardo ad *Clar. qu.* 24. *n.* 42. bene declarat, vt non procedat, cum cauſa inimicitiæ eſt ignota ipſi teſti.

Ex hucuſque dictis colligi poteſt, quod, cum Inimici capitales omnino in hoc foro repellantur & non capitales admittantur ſed cum ſuis exceptionibus nominaque teſtium Reis non pandantur, partes Inquiſitorum erunt, tam teſtes quam Reos ſuper hac Inimicitia, &
13 eius cauſis diligenter interrogare, *Farin. quæſtion.* 188. *nu.* 106. *& Souſa dicto cap. decimo, numer.* 13. qui alios allegant, & ita quotidie in Sancto Officio practicatur.

§. SECVNDVS.

De Teſtimonio Mulieris.

OMiſſa quæſtione, quam longa manu tractat Inquiſitor *Cantera in tit. de plena probatione, nu.* 46. *fol. mihi* 188. an de iure Canonico mulier admittatur in teſtem in criminibus.

14 Certiſſima eſt ſententia Affirmatiua, quod admittitur in crimine hæreſis, & alijs exceptis, *Farin. de teſtib, q.* 59. *n.* 11. *Cantera vbi ſupra, & de hæreſi, q.* 188. *num.* 76. *Gilhaus, c.* 6. *p.* 3. *de teſtib. nu.* 66. *Caſtro Palao, d. puncto* 15. §. 1. *nu.* 7. *& Souſa in Afforiſ. Inquiſit. lib.* 2. *c.* 13. *nu.* 16. qui omnes concludunt mulieres in hoc caſu non eſſe teſtes omni except. maiores, & ſic duas fœminas, quinimo nec tres conuincere, *Farin. d. q.* 59. *nu.* 36. *& ſeq. Faber in ſuo Cod. lib.* 4. *tit.* 15. *defenſ.* 58. cum alijs adductis à me *in* 2. *part. in titul. de confeſſar. Sollicitantibus.*

§. TERTIVS.

De Teſte conſanguineo affine vel domeſtico.

15 IN Criminalibus teſtes conſanguinei in linea recta, non admittuntur, nec cogi poſſunt ad teſtificandum contra alium cõſanguineum in eadem linea vſque in infinitum, Collegium Colonienſe Iuridicum *to.* 2. *ſuarum diſput. in Pandectas, diſp.* 7. *nu.* 24. *latiſſime Farin. de teſtib. q.* 54. *per tot. Gilhaus, in Arbore Criminali, cap.* 6. *p.* 3. *n.* 10. *ſeq. Cantera in ſæpe citat. tit. de plena probatione, nu.* 10. In linea vero tranſuerſali, frater non poteſt cogi ad teſtificandum contra fratrem, quod in hac linea obtinet locum vſque ad quartum gradum, *Farin. loco cit. num.* 12. *Cantera, & alij vbi ſupra.*

Et licet aliqui velint, quod conſanguinei hi, etiam fratres admittantur in teſtes, & cogi poſſint cum veritas aliter haberi nequit ex allegatis à *Farin. numer.* 103.
16 *Gilhaus, num.* 23. attamen hoc numquam in praxi recipiendum eſt, niſi conſulto Principe, & in Statu noſtro Mediolani Senatu Excellentiſſimo, *Clarus, in praxi,* §. *fin. quæſt.* 24. *Verſ.* Scias etiam.

17 Pari modo nec vxor contra Maritum, nec è contra, nec pro Marito vxor, nec è contra admittitur ad teſtimonium ferendum, *Farin. vbi ſupr. numer.* 110. *& ſe Gilhaus, numer.* 28. Collegium Colonienſe, *loco cit. to, numer.* 22. vbi rationem reddit, quod Maritus, vxor ſunt vna caro, ſecundum *Bald. l. ſi cum Dotem* §. *Maritus ff. ſol. Matrimonio.*

18 Idem dicunt D. D. de affinibus Farin. & alij de quib ſupra Præſes Abauo in prax. Criminali §. Teſtes coge di, *num.* 4. *& ſeq.* quod D. D. ſupradicti declarant de a finibus affinitate preſenti, non preterita, & per morte diſſoluta vxoris, vel viri.

19 Idem dicit *Farin. de Amaſio & Amaſia dicta q.* 53. 217. *vbi allegat Cyn. in l.* 2. *Cod. de teſtib. Colonienſ. o nino videndum, vbi ſupra, numer,* 13. vbi huius rei ha allegat rationem, quod Amaſius pro Amaſia, fas atq nefas committeret, *l.* 2. §. *cum placuiſſet, ff. de orig. Iur* ibi, *captumque amore virginis omne fas, atque nefa miſcuiſſe.*

20 Domeſtici etiam regulariter repelluntur, niſi agat de probando delicto commiſſo domi, vel cum verit aliter nequit haberi, l. etiam Cod. de teſtib. ibi, *dom ſtica teſtimonij fidei improbatur*, cum alijs alleg. a F *rin, qu.* 53. *num.* 1. *& ſeq. Colleg. Colonienſe, numer.* 2 *Gilhaus numer,* 30. *Modern. Barboſa,* qui alios latiſſi cumulat *in capit. litteris, numer.* 2. *de teſtib. & Cante loco cit. numer.* 17. *& ſequ.* qui etiam bene declara qui nam veniant in hac materia appellatione dom ſticorum, quod egregie etiam præſtitit *Pegna in te tiam partem Directorij, comm.* 119. *verſ. Doctores qu initio.*

21 In foro noſtro S. Offitij, conſanguinei omnes cont conſanguineos examinantur pro ipſis autem minim text. eſt in cap. filij, de hæreticis in ſexto, & ſic filij co tra parentes, & è contra, frater contra fratrem, Vx contra Virum, domeſtici contra domeſticum exan nantur, & ad examen coguntur in cauſis fidei, *Peg dicto comm.* 119. *per totum, Farin. de hæreſi, q.* 188. *nu* 149. *& de teſtibus quæſt.* 54. *numer.* 29 *Cantera, loco c tato, num,* 10. *in fin. & num.* 22. *Gilhauſ. num.* 19. *Sou in Afforiſm. Inqu. lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 1. *& ſeq. Mode Barboſ. in capit. ſuper eo, il* 2. *num.* 11. *& capit. in liter num.* 13. *de teſtibus, Ferdin. de Caſtro Palao in opere m rali, dicta diſput.* 8. *puncto* 15. §. 1. *n.* 6. & nos late de h diximus in ſecunda parte, in titulo de obligatione d nunciandi.

An autem huiuſmodi teſtes in S. Officio ſic admi ſint omni exceptione maiores, D. D. noſtri non inu liter diſputant.

22 Et quidem vniuerſaliter loquendo quod quoties c ſanguineus, contra conſanguineum admittitur ſemp habeatur pro teſte non integro dixit *Far. qui alios mo ſuo cumulat, q.* 56. *num.* 80. *& ſequ.* In cauſis autem H reſis idem tenet *Cantera vbi ſupra, numer.* 13. *verſ. di. ſupra, quod conſanguineos*, vbi articulum hunc plen examinat, & allegat, text. in capitul. per tuas de Symonia vbi teſtes inhabiles, qui ibi fuerunt admiſſ vti in crimine excepto habentur pro teſtibus non int gris.

Si tamen teſtis cõſanguineus, vel domeſticus eſſet v ſpectatę probitatis vtique poſſet etiam in S. Officio a mitti ad depoonendum pro conſanguinei Innocentia probanda, ita *Pegna, vbi ſupra, verſ.* & quamuis *F qu.* 188. *num.* 151. qui alios cumulant.

§. QVARTVS.

De Teſte Excommunicato.

23 EXcommunicatum maiori excommunicatione non poſſe admitti ad teſtimonium ferendum, d cent, D. D. in capit. veniens il ſecundo de teſtib s, & capit.

ıp.excommunicatus, §. credentes de hæret.in ſexto, & arinac.qui alios cit.de teſtibus, quæſt.56.numer.240. & lodern. Barboſ.in dicto cap. Veniens num.9. Ricciull. de ure perſon. extra Eccleſiæ gremium exiſt. lib.4. cap.30. umer.14.

4 In cauſis tamen hæreſis admittitur, *cap. in fidei fauo-em*, ibi, *excommunicati, de hæret. in 6. Eymeric.3.par. irectorij,qu.64. & ibi Pegn.comm.113.Farinac.de hæ-ſi,qu.188.num.68. Caſtro Palao, vbi ſupra,nu.2. Idem arin.de teſtibus, qu.56.nu.275.* vbi ait, quod hæc con-uſio non habet contradictorem, *& Ricciull. de Iure erſonarum extra Eccleſiæ gremium, &c. loco ſupra al-gato, numer.14.*

§. QVINTVS.

De Teſte Hæretico Iudæo, & Infideli.

5 TEſtes Hæreticos, Iudæos, & Infideles à teſtimonio ferendo arcerti tam pro Catholico, quam ontra, conſtat inter omnes, & latè probauit, *Fari-ac. de teſtibus quæſt.56. numer.205.* vbi iura, & D. D. uctoritates allegat, & ad hoc ſunt text. expreſſi, *in apit.de hæreticus 2.quæſt.7. & in l. quoniam, Codic.de Iæreticis,*

6 Hoc tamen ceſſare in Criminibus exceptis cum comnuni ſententia dixit idem *Farinac. vbi ſupra, num.227.* t in indiuiduo criminis hæreſis, quod hæreticus adnittitur contra hæreticum, & etiam contra fidelem, eprobato *Eymerico, tertia par. Directorij, quæſt,68. di-it Pegna, ibid. comm.117.* vbi quod Inquiſitor ex tali epoſitione poteſt ſecretas ſumere informationes con-ra fidelem, *Farinac.de hæreſi, qu.188. nu.111. & plu-ibus ſequentibus vbi latiſſimè Caſtro Palao vbi ſupra,di-to §.1.num.4.& 5. Souſa in Afforiſm.Inquiſitorum, lib. .cap.12.num.1. & ſequ.*

7 Cum autem huiuſmodi in teſtes accipiuntur, vtique urare debent, ſed Iudæus, & Infidelis ſecundum leges uas, vt animaduertit *Farinac.dicta quæſt.56. num.238. Pegna in ſecunda parte director. comm.13. verſ.* denique llud monere, & pulcherrimas formulas Iuramenti tam udæorum, quam Saracenorum quæ in Hyſpania obſeruantur, videat omnino benignus lector in legibus *Partitarum,tit.11.par.3.l.20.& l.21.& vtrobuſque Do-tiſſimi Greger.Lopez.*

§. SEXTVS.

De Teſte Meretrice.

MEretrix infamis eſt, & leno, *l.palam §. non ſolum, ff.de ritu nupt.& in l.Athletas, §. Ait Prætor,ff, le his qui notantur infamia, & ibi Gothofred.* vnde in criminalibus à teſtificando repelluntur, *Farinac. quæſt. 56.num.358.& ſeq.Gilhaus,vbi ſupra numer.50.qui, & alios allegant,* & hoc ampliant etiam in Meretrice, quæ deſijt mereticari, *per text.expreſſum, in dicta l.palam §.non ſolum, admittitur tamen Meretrix, & leno ad te-ſtandum de geſtis in Lupanari, vt not.Farinac. vbi ſupra, num.52. & Gilhauſ.num.34.*

3 Prout etiam in Criminibus exceptis, *Farinac. num. 366.*vbi ex Gigante de Criminæ læſæ Maieſtatis animaduerterit, Iuliam, quæ Meretrix erat coniurationem Catilinæ detexiſſe, vnde etiam in crimine hæreſis, tam Meretrix, quam Leno admittendi erunt, *Souſa in Afforiſm.Inquiſit. lib.2. cap.13. num.16.* Illud tamen certum arbitror Meretricem, & Lenonem cum admittuntur in teſtes in hoc Crimine, etiam de geſtis in lupanari non eſſe omni exceptione maiores, *Farinac. quæſt. 56. numer.368.* & latius idem *Farinac. de hæreſi, quæſt. 188. num.83.* qui alios latiſſime cumulat, & nos ſupra cum de teſte conſanguineo.

§. SEPTIMVS.

De Teſte Birruario.

31 CVm Birruarij communiter apud omnes reputentur infames *Clar. §. fin. quæſt.7. verſic.* habes igitur, ideo eos nec idoneos teſtes eſſe, nec admittendos pro regula conſtituit *Farin. de teſtibus, quæſt.56. num. 370. & ſequ.* qui eam bene declarat, vt procedat cum deponunt in non concernentibus eius Officium, etiam in antecedentibus, & ſubſequentibus, vt cum atteſtantur ſe fuiſſe in captura impeditos iniuria affectos, &c. ſecus ſe deponant de concernentibus officium ſuum, vt cum referunt ſe aliquem citaſſe. *Præſes Abauo de Reatibus,quæſt.13. in fin.verſ.*Ego autem dico, *Faber.in ſuo Cod.lib.4.tit.15.def.26.*

32 In S.Officio adſunt Conſtit.Innoc.IV. Incipiens, Ad extirpanda, §.Officialibus vero prædictis, & Alex.IV. incipiens, Ad extirpanda, vbi de verbo ad verbum confirmatur Conſtitut.Innocentij, in quibus expreſſe, hæc verba leguntur. *Officialibus vero prædictis plena fides in his omnibus habeatur, quæ ad eorum Officium pertinere noſcuntur.*

33 Ex quibus colligit, *Farinac. de hæreſi, quæſt.188.nu. 71.* quod cum dictæ conſtitutiones loquantur de his, quæ pertinent ad officium ſeruitorum, vtique ſi deponerent de Impedimento eis dato in executione,vel captura, memoratæ conſtitutiones non procederent, cum etiam ipſæ recipere debeant Interpretationem paſſiuam à Iure communi, de qua re memini me dixiſſe aliqua in ſecunda parte huius operis.

Secundo colligit Farinac. quod neque his ſeruitori-
bus plena adhiberi debet fides, in delictis grauibus, vbi
34 agitur de Imponenda pœna corporali graui, etiam in
ſpectantibus ad eorum munus, niſi eorum depoſitio-
nes eſſent adminiculatæ, vnde ait, quod de anno 1614.
35 quidam carceratus in S.Officio fuit furca ſuſpenſus, ex
eo quod præparata fuga duos Cuſtodes carcerum vul-
nerauerat ad mortem, idque ex depoſitionibus vulne-
ratorum, & aliorum Cuſtodum, concurrentibus ta-
men alijs vehementibus coniecturis, & præſertim,
quod dicti vulnerati, fuerunt reperti ſic vulneri in eius
carcere.

§. OCTAVVS.

De Teſte Bannito.

36 BAnniti in contumaciam ob delictum, ſi loquamur in terminis Iuris communis vtique non ſunt prohibiti ferre teſtimonium ſecus ſtante diſpoſitione ſtatutorum,quod contumaces habeantur pro confeſſis, *par. 1.concl.probatur,ex Bald.in c.ſuper eo,*il primo de teſtibus quia contumacia non infamat, ſecunda vero pars probatur ex *Farin.d.q.56.nu.330.*Notandum tamen ex *Clar.q.71.verſ.*Præterea quæro, quod Banniti aliquando à Senatu Noſtro Ecc.Mediolani admittuntur ad teſtimonium ferendum, & eis ob id cõcedit ſaluos conductus,vt poſſint tuto ſe examini ſubijcere,& formulã horum reſcriptorũ Senatus habemus in formulario Senatus manuſcripto,*Oldradus de reſcriptis in ſuis formulis.*

37 In foro noſtro S.Officij, ſiue loquimur de iure communi, ſiue ſtantibus ſtatutis prædictis, quæ non arctant perſonas Eccleſiaſticas, *Surd. conſ.301. volum.3.* D.D.

commen.in cap.Eccl.S.Mariæ de Conſt.Banniti poſſunt examinari ab Inquiſitor.ſicuti enim banniti examinantur extra locum Banni, cum delictum, non eſt aliter probatum,quam per contumaciam, *Farin. nu.334.* ita poterunt examinari in S.Officio, quod cum Tribunalibus ſecularibus nihil habet commune.

38 Nec vllo modo dubitari poteſt, quin Inquiſitores poſſint validum ſaluum conductum concedere cuicumque Bannito à Principe ſeculari, vt poſſit ſe expurgare in S.Officio,vel vt valeat vti teſtis examinari, tum quia de Iure cõmuni id poteſt quilibet Iudex inferior,(quidquid ſit de conſuetudine) *Clar.qu.32.verſ.* Sed hic quæro,*Farin.qu.29.nu.82.Guazzin.de defenſ.reorum tom.1. deff.12.nu.58.verſ.* Iudex, igitur id multo magis concedendum eſt Inquiſitori in cauſis fidei, qui, & maior eſt, quocumque, Iudice Sopremo ſæculari, & in cauſis fidei libere, & omni omnino impedimento Iuris, & facti ſublato procedere poteſt, tum quia Iudex debet aſſecurare teſtes, quos vocat, *Foler.in pract. verbo, capiat inſor. nu.52.& Baiard.d.qu.32. n.36.* Atque hoc iure vtimur, & de hoc *text,in c.Hortamur,3.q.9. vbi Gloſ.& Turrec. latiſſimè de materia videndus Portules ad repertorium Molini ſuper ritibus,& obſeruantijs Reg.Aragon. tom.1. verbo accuſatio nu.138.& pluribus ſeq.* vbi de hac ſecuritate teſtibus per quoſcumque Iudices concedenda, & *Seſſ.de inhibit.cap.1.§.5.num.67.ſequ.*

§. NONVS.

De alijs teſtibus Infamia laborantibus.

CErtiſſimum eſt in cauſa hæreſis infamiam, ſiue iuris,ſiue facti non repellere teſtem in totum, iuxta ſæpe citatum *cap.in fidei fauorem de hæret.in ſexto,* quãuis de fide teſtis aliqualiter diminuat.

39 Inter hos infames enumerantur Vſurarij, *l.Improbũ, vbi Bald.Caſtr.& alij, Cod. ex quibus cauſis infamia Irrogetur, Peguer. deciſ.31.num.1.* Ideo extra forum noſtrum S.Officij à teſtificando repelluntur,*Clar.in §.Vſura, verſ.* punitur etiam,*in fin.& Farin.de teſtibus,quæſt. 56.num.352.& ſequ.*

40 Spurij, qui niſi ſint probatiſſimæ vitæ, Religioſi, vel Nobiles, & magnæ conditionis, vti infames infamia facti, licet non repellantur, in totum non ſunt tamen teſtes omni exceptione maiores,*Farin.nu.400.& ſeq.*

Blaſphematores conſuetudinarij non ex Ira ſolum, vel publici ante etiam condemnationem, *Farinac.ibid. num.414.& ſequ.*

Luſores conſuetudinarij, in ludis prohibitis, niſi ageretur de probandis geſtis in ludo, *Farinac.vbi ſupra nu. 427.& ſequ.*

41 Ebrij penitus, non autem tantum vino exhilarati, *Farinac.num.434.*

42 Hiſtriones Arenarij, vel Beſtiarij, *Farinac. numero 439.*

43 Apoſtata à Religione, quia infamis periurus, & Excomm. *Farinac.numer.444.ſequ. Ricciull.de iure perſonarum extra Eccleſiæ gremium exiſtentium, lib.8. de Apoſtatis.*

44 Fuſtigati, qui etiam ſi viuerent mille annis nunquam poſſent eſſe teſtes,vt ait *Maſcard.de probat. concl.1356. num.33. & Farin.vbi ſupra,num.456.*

45 Decocti, ſeu falliti, proditores, calumniatores,prodigi, & alij de quibus apud *Farinac.loco citato, numer. 446.& ſequ.& Modernus Barboſa,in cap.2.in verbo etiã viliſſimi, num.3. & pluribus ſeq.* vbi Alphabetico ordine omnes iſtos enumarat, qui ratione Infamiæ à teſtimonio repelluntur.

46 Accuſatus autem, vel carceratus pro aliquo delicto, accuſatione pendente à teſtimonio repellitur, pr[...] quam in caſibus exceptuatis *cap. fin. de teſtibus, l[...] ſtimonium, ff.eod.tit.Farinac.qu.46,num.167.& ſe[...] haus, d.cap.6.par.3.numer.46. Modern.Barboſ.d.c[...] nu.2.& cap.2.nu.7.verſ.*Carceratus, *Souſa in A[...] Inquiſit.lib.2.cap.13.num.18.*

§. DECIMVS.

De Teſte Minores.

47 MInor vigintiquinque annis, & maior vingin[...] Criminalibus eſt teſtis idoneus, nec patitu[...] ceptionem ætatis, *text.eſt in l. in teſtimonium, l.[...] da, ff. de teſtibus vbi dicitur,* quod accuſator non [...] adducere in teſtem illum, qui minor eſt viginti a[...] igitur a contrario ſenſu poterit Accuſator maior[...] viginti annis in teſtimonium adducere,ita *Farinac[...] alleg.ab eo de teſtib.quæſtione 58. num.10. & 19. &[...] Gil.d.cap.6.par.3.de teſtibus,num.59. Gregor.Lope[...] tit,16.par.3.& Inquiſ.Cantera, dict. cap.2. de plen[...] batione, numer.40.*

48 Minor 20. annis, & maior 14. in Criminalibus [...]lariter à ferendo teſtimonio prohibetur, *Farin. vbi[...] nu.10.cum alleg.ab eo, quibus Addo, Vueſemb.in P[...] tillis Pandectarum, tit.de teſtibus, num.3. Gilhauſ.[...] 58.Cantera loco citato,* hoc tamen limitatur, vt non [...] cedat,in caſibus de quibus infra.

49 Minor 14.annis proximus pubertati habens ſci[...] annos decem cum dimidio iuxta not. a D. D. in A[...] Sacramenta puberum *Cod.ſi aduerſ. vendit.* vtiqu[...] gulariter teſtis eſſe nequit, quia Impuberes regula[...] lubricum habent conſilium, quia ætas illa facilis e[...] mẽtiendum,& quia eis Iuramentum deferri nequit *[...] Iuraſſe, de Iur. Iur.* quæ ſunt rationes aductæ *Vueſe[...] Vbi ſupra, & Farin.ibid.num.3.ita, I.C.l.3. lege Iuli[...] de teſtibus, & Lud.Gilhaus, nu.57.*

50 Supradicta tamen non procedunt cum ſumus in [...]ſibus in quibus veritas aliter haberi nequit, ita *Fari[...] numer.29. & ſequ.Gilhaus, numer.60. Cantera, nu[...] 41.* qui alios allegant, & loquuntur, etiam in Impu[...]te doli capace.

51 An autem in hoc caſu Impuberes aliquid proben[...] co certum eſſe hos Impubere non eſſe omni excepti[...] maiores, vt late probauit *Farin.n.14.vbi reprobat M[...] ſilium,qui in l.Infans,n.42. Cod.ad l. Corneliam de Si[...]* ait in praxi ex dicto duorum Impuberum fuiſſe occ[...]rem eorum matris punitum,& Igneum *l. excipiunt[...] n.37. ad Syllan.* vbi ait dictum filij annorum 12. prof[...]ſe, & ſufficiens fuiſſe ad torturam Patris ſui, qui [...] præſente Vxorem ſuam occiderat.

52 Dico ſecundo regulariter, dictum huiuſmodi Imp[...]beris non admittitur ad probandum ſed tantum vt p[...]ſit ad veritatem indagandam, ita *Clarus in praxi §.[...] quæſtione 24. num.17. Faber.in ſuo Cod.lib.3.tit.15. d[...] 12. in annot.num.2. Farinac. vbi ſupra nu.43.44.48. num.52.* vbi hoc limitat, vt non procedat cum ad[...] adminicula, & præſumptiones.

53 Dico Tertio aliquando dicta iſtorum Impuber[...] admittuntur, etiam ad aliquid probandum,& ad tor[...]ram cum ſunt admiuiculata præſumptionibus,& con[...]cturis arbitrio Iudicis validis, ita *Farin. dicto nu.52.[...] Faber.dicta diffinitione in fin.* habet hæc formalia ver[...] *ſed,& in cauſæ homicidij filio Impuberi aduerſus Patr[...] à Senatu noſtro pridem creditum fuiſſe relatum eſt,& [...] addit. nu.8.* ait ſimile quid referri *à Papomo Areſtor[...] Franciæ,lib.24.tit.19.§.7.de quæſtionibus.*

Nec dubito,quin in caſibus relatis a Marſilio,& Ign[...] vbi ſupra adeſſent alia adminicula, & præſumption[...] ex quibus iuncto dicto Impuberis coaleſcere potue[...]

inditium

nditium non ad inquirendum ſolum, ſed, & ad torquendum.

5 Vnum tamen notandum eſt in hac materia, quod iſti mpuberes dum examinantur, id fit ſine Iuramento in urijs Sęcularibus, & ita pluries, me pro Iudice exiſtene ſub Illuſtriſſimo Salamancha Cremonæ Prætore ano 1636. In Curia fuit practicatum.

5 Secundo ſupradicta limitantur in Crimine hæreſis, & in omnibus cauſis ad Sanctum Officium ſpectantibus, nam in his etiam Impuberes admittuntur recipiuntur, & coguntur teſtari, ita *Cantera vbi ſupra numer.42. verſ.* Tertio fallit in crimine hæreſis, vbi à minori, ad maius arguendo ait, quod ſi in crimine læſæ Maieſtatis humanæ Impuberes admittuntur ſecundum diſpoſitionem expreſſam *l. de minore ff. de quæſtion.* multo magis admittendi erunt in crimine hæreſis, *Farinac. de hæreſi, quæſt.188. num.75. Ampliat.5. qui alios allegant*; & ſi reperto vno occiſo in domo omnes de familia, etiam Impuberes admittuntur ad ferendum teſtimonium, *iuxta alleg. à Farin. nu.25. & 44.* igitur arguo ergo multo magis idem dicendum erit in crimine hæreſis, & quid in hoc crimine probent Impuberes dixi ſupra proxime quibus, ibi dictis addo *Cantera vbi ſupra nu.42. verſ.* Secundo fallit, ibi, ſed certe in hoc.

5 Infames, ſeu proximus Infantiæ, nec examinari poteſt, nec examinatus aliquod prorſus facit Inditium, *Farin. nu.47. Gilhauſ. num.56. qui alios allegant*, & hoc procedit, licet eſſemus in criminibus exceptis, & in caſu in quo alias veritas haberi, nequit, quia ſemper militat ratio, quod Infans quidquid videt, vel audit ignorat, niſi Infans eſſet ſupra ſeptimum annum, & eſſet doli capax, quod Iudex arbitrabitur ex modo dicendi, & qualitate Impuberis, *Canteram, nu.45. verſ.* & mihi bene placet, nam tunc arbitrarer in hoc crimine recte facere Inquiſitores ſi illum examinarent, an autem teſtis pubes ſit integer ſi deponat de his quæ vidit tempore ætatis pupillaris, videndi ſunt *Farin. nu.53. Canter. num.44. Collegium Colon. Iurid. diſp.7. nu.7. par.2.*

§. VNDECIMVS.

De alijs Teſtibus qui integri non ſunt.

5 TEſtis de vniuerſitate, quidquid ſit in ciuilibus, in quibus videndus eſt *Beltram. ad deciſ. S. mem. Greg. XV. 340. ſub num.14.* non admittitur pro integro teſte, ad fauorem alterius de dicta vniuerſitate contra extraneum, niſi in deffectum aliorum teſtium, *Farin. de teſtibus, quæſt.60. num.511. Colleg. Colon. d. diſp.7. nu.35. & Canon. in c. ſuper 14. quæſt.2. c. accuſatoribus, c. repelatur, c. Olim, de accuſat. Gilhauſ. num.75. Ferent. ad deciſ.214. Buratti.*

6 Proxeneta non eſt maxime in criminibus integer teſtis in negotio in quo fuit mediatori *Far. qu.60. nu.406. & ſeq.* & idem dicendum de mediatoribus inter aliquos vt eos ad concordiam adducant, hi enim admitti non debent, & admiſſi non probant confeſſionem quas partes ipſis fecerunt, non enim debent ſecretum ſibi comiſſum euulgare, *Fab. in ſuo Cod. lib.4. tit.15. deff.56.*

6 Socius Itineris, non eſt Integer teſtis ſuper iniuria Socio illata, ſi eam etiam ſibi illatam eſſe putauerit, quod ſignis, & coniecturis cognoſcitur *Farinac. vbi ſupr. num.402.*

6 Sollicitator in cauſa in qua ſollicitat non eſt idoneus teſtis, ſecus in alia, *Farinac. numer.244. ſequ.* Idem dicendum de negotiorum geſtore, *Farinac. nu.261. & de aduocato, Farinac. num.155. & ſequ. Faber. loco cit. diff. 19. vbi etiam de procuratore, Colleg. Colon. vbi ſupr. num. 41. Gilhauſ. nu.74.*

63 Iudex pariter, & arbiter, in cauſa in qua Iudicarunt ſunt ſuſpecti teſtes, pro vt, & *Aſſeſ. Colleg. Colon. loco cit. num.42. Farinac. num.89.*

64 Qui Titio ſe vſuras perſoluiſſe deponunt non probant, Titium Vſurarium, etiam ſi agatur ad fauorem tertij, nam ratione affectionis quam habent ad propriā cauſam, vel illi ſimilem numquam cenſentur integræ fidei, *Farinac. num.77. ſequent. Portules ad repert. Molini ſuper obſeruantijs Regni Aragon. in verbo vſura, tom. 4. numer.37.*

65 Accuſator non eſt idoneus teſtis contra accuſatum, nec qui de domo accuſatoris ſunt, *Farinac. numer.64. Gilhaus, num.73.* hoc tamen fallit in cauſa hæreſis, in qua accuſator, & denunciator, ſi aliam exceptionem non patiantur ſunt Idonei teſtes, *Farinac. qui alios allegat de hæreſi, quæſt.185. num.32.* quia in cauſa hæreſis accuſator proſequitur cauſam Religionis Chriſtianæ, & ſic ceſſat ratio repellens accuſatorem a teſtimonio ferendo, quæ eſt intereſſe cauſæ propriæ *Farinac. vbi ſupra.*

66 Ned idonei teſtes ſunt, qui ex teſtimonio lato, vel ferendo, aliquod commodum, vel laudem reportare poſſunt, vt latiſſ. dixit *Farinac. quæſt.60. num.1. & ſequ.* pro vt, & magis credendum eſſe teſti con ſuum commodum teſtanti, decidit Sen. Sabaud. apud *Fabr. vbi ſup. diff.42.* quia (ait Senatus) non eſt credendum eos peierare velle, vt ſibi noceant.

67 Sacerdosi reuelanti crimen ſibi in confeſſione manifeſtum non dent Iudex in foro exteriori credere, & ex tali reuelatione nullum omnino oritur inditium contra reum, *Præſes Abauo in praxi in verſ.* teſtes cogendi, *nu.42. Præſes Ant. Fab. loco citat. diff.83.*

68 Pauper ſi non ſit probatæ vitæ non eſt integer teſtis, ſecus ſit honeſtæ vitæ, quia ob paupertatem ſolam præciſe nihil ei diminuitur de fide, ſm̄ *diſt. Clari, quæſt. 24. verſ.* quæro etiam numquid, *Farinac. qu.57. nu.15. & 57. Cantera, vbi bene probat.* in criminalibus ob paupertatem ſolam nihil diminui de fide teſtis, niſi vltra paupertatem aliquid aliud ad ſit ob quod cō pauperem ſit præſumendum, vel niſi quis ex aliquo vitio in paupertatem deuenerit, *loco ſup. alleg. nu.55.*

69 Furioſi à teſtimonio repelluntur, niſi dillucida interualla habentes deponant tempore ſane mentis, *Farin. quæſt.61. ſequ. Colleg. Colon. vbi ſupra num.3.* In dubio autem depoſitio iſtius teſtis præſumitur facta tempore ſanæ mentis, quia actus habentis dillucida interualla præſumitur geſtus tempore ſanæ mentis, non furoris *Lamberteng. de contract. Mulierum, gloſ.8. n.40. & ſeq.*

70 Muti, vel Surdi regulariter in teſtes non admittuntur *Farinac. quæſt.61. num.36. & ſeq. Colleg. Colonienſe, num.10. maximè, in criminalibus Gilhaus. num.77.* Sicuti tamen in ciuilibus admittuntur cum deponunt per ſenſus in quibus impediti non reperiuntur D. D. ſupra alleg. locis Indicatis, ita arbitror poſſe eos recipi in crimine hæreſis, in omnibus caſibus in quibus in ciuilibus poſſent teſtari bene *Souſa in Afforiſm. Inquiſit. lib.2. cap. 13. numer.26.*

71 Horum autem diſpoſitiones recipi debet, vel per ſcripturam ſi ſciant ſcribere, vel per interprætem, Notario ſz, ſcribente interrogationem mox ſigna, & nutus muti, & deinde conſanguineorum, vel domeſticorum interpretationem *Igneus in l.3. § Ignoſcitur, num. 26. verſ.* dicit enim, *Bald. ff. ad Syllan. Farinac. num. 51. & 52.*

72 Teſtes Clerici, & Monaci quamuis regulariter contra Laycos nequeant ferre teſtimonium, *cap. teſtimonium, 11. quæſt.1. cap. de cætero, vbi moder. Barboſ. nu. 2. omnes D. D. allegat*, attamen in crimine hæreſis cum admittuntur ſunt fide digniores, quam Layci, *Farinac. num.80.*

In alijs vero cauſis criminalibus, & ciuilibus in qui-

bus clerici, & monaci admittuntur ad teſtimonium ferendum requiritur licentia ſuperioris ſi tamen ſine ea ſint examinati adhuc probant, *Farinac. qui alios alleg. num.83.& 84. & num.134.*

§. DVODECIMVS,

De Teſtibus inhabilis nonnulla notanda.

CIrca hoc teſtes inhabiles, Primo notaudum eſt,
quod etiam ſupra ſæpe monuimus, hos teſtes in
73 caſibus exceptis admitti, ſed cùm ſua Inhabilitate, ita
Farinac.de hæreſi, qu.188.nu.83.Cantera, num.13. loco ſæpius ſup.alleg. Et confirmatur hoc euidenter ex eo, quod vnica fæmina honeſta denuncians Confeſſarium de ſollicitatione non facit inditium contra eum ad torturam, nec ad capturam, vt pluribus probauit *in tit. de confeſſ.ſollicit.* & in additionibus ad dictum locum, vbi adduxi decretum S.C.Eminentiſſ. D.D.Supremorum Inquiſit. igitur euidens ſignum eſt feminam honeſtam in hoc crimine excepto admitti, ſed cùm ſua exceptione ſecus, quia in hoc crimine hæreſis dictum vnius teſtis omni exceptione maioris ſufficit ad torturam ne dum ad capturam, *Farinac.de hæreſi, quæſt.185.nu.129. qui alios alleg. quibus addo ego, Caſtro Palao in oper. morali tract.4.diſp.8.punct.9.nu.5.Canter.de Indit.& torturam, num.5.& P.Dianam reſol.moral.p.4. tract.6. reſol.6. & nos late in titulo de Inditijs, & tortura.*

74 Nec in hac re curandum eſt de Doctrina *Canteræ, in quæſt.criminalibus tangentibus probationes titulo de plena probatione, numer.27. verſic.* Pono exemplum, vbi probare conatur, quod (cum delictum ſollicitationis nõ poſſit, nec actu, nec habitu probari, niſi per mulierem) vtique per dictum ipſius poterit confeſſarius torqueri.

Quia hanc opinionem late confutaui in *addit. ad tit. de confeſſ.ſollicitantibus, præterquam, quod Cantera eſt ſibi ipſi contrarius, dum ſupra eodem tit.nu.16.* loquens de dicto mulieris ſollicitatæ dicit, *ego certè in hoc crederem intrepide tenendum, quod tales teſtes licet vocentur Idonei, non tamen taliter quod ſint omni exceptione maiores, nec cum duobus ex talibus teſtibus daretur pœna ordinaria, nec ex vno daretur tortura.*

75 Notandum ſecundo, quod teſtes inhabiles ſine dubio admittuntur ad probandam hæreſim, an autem admittantur ad probanda adminicula illius, valde controuertunt, D.D. loquendo de delictis exceptis in genere, Nam *Bart.in l.qui vè ff. ad l. Iul. Maieſt.* ait teſtes inhabiles admitti ad probandum Rectorem prouinciæ, ſucceſſorem in Regno non admiſiſſe, & ſic ſubſtantiam delicti non autem ad probandum ſucceſſorem eſſe legitimum ſucceſſorem in Regno. Pariter *Bald. auth. ſi teſtis productus, num.7. C.de teſtibus,* ait, quod ſtante ſtatuto quo inhabiles admittuntur ad probandum adulterium vtique non admittentur, ad probandum Matrimonium Contrarium videntur ſenſiſſe *Gig. de crim. læſæ Maieſt. lib.2. Rub. quomodo, & per quos qu.5. & Boſſ. de crim. læſæ Maieſt.num.114.*

Vera ſolutio eſt quod adminicula ſubſtantialia delicti probantur per teſtes inhabiles, & hæc dicuntur, quæ inferunt ad ſubſtantiam delicti, vt puta amplexus, munera colloqui ſecreta ſunt ad minicula ſubſtantialia adulterij, quia tendunt ad illud, & illius probationem inferunt ſimiliter familiaritas cum hæreticis, conuenticulæ ſecretæ, & ſimilia ſunt adminicula ſubſtancialia hæreſ. ita *Farinac.de teſtibus, qu.56.nu.78.& Ferdin. de Caſtro Palao, in ſæpe cit.diſp.8.punct.15.§.2.num.1.Souſa in Affor.Inquiſit.lib.2.cap.13.nu.9.*

Adminicula autem externa ſz. neceſſario prærequiſita ad delictum non tamen illatiua illius, vt in adulterio
Matrimonium, & in hæreſi Baptiſm. quæ ad illa duo c
licta prærequiruntur, ſed non tanquam illatiua illi
vtique per teſtes inhabiles non probantur, ita D.D.o
nes ſup. alleg. ex quibus apparet quod in praxi non
diſcendentium ab opinione Bart. & Baldi, quam eti
pluribus relatis ſequitur *Rendin. in prompt. recept. ſ*
tom.1.tit.115.num.5.

76 Notandum Tertio, quod inhabilitas in teſte conſi
ratur ſolum tempore Iuramenti, & depoſitionis *Fa*
qu.62.n.166.& ſequ.Souſa, c.13.nu.11.

77 Notandum Quarto, quod ex numero teſtium ſ
pletur eorum inhabilitas etiam ſi omnes eſſent inha
les *Farin.vbi ſup.n.305.ſeq.* quod intelligo etiam ad i
ponendam pœnam ordinariam, ſi numerus ſit mag
*Pegn.3.p.comm.113.verſ.*nec refert, *Farin.de hæreſi,*
188.nu.83.Souſa, c.13, nu.13.Dian.p.4.reſol.moral.tr
8.reſol.123.& Ferdin.de Caſtro Palao, vbi ſup. §.4.nu
qui aiunt ex quatuor teſtibus inhabilibus poſſe qu
dam nari in pœna ordinariam, quod tamen dictum
bitror ego relictum eſſe in arbitrio recte iudicantis.

78 Et eodem modo depoſitionem huiuſmodi teſtis
habilis ſuppleri ex maxima fide alterius conteſtis, a
ſtatur idem *Farinac.loco alleg.numer.328.* quod int
gendum eſt, quo ad torturam, non quo ad condem
tionem in hoc crimine hæreſis, *Pegna d.com.113.ve*
Sit iam tertium, *& Souſa d.c.13.nu.12.*

79 Notandum Quinto, quod producens teſtem inhab
lem ad defenſam in S.Offic. non poteſt illius perſon
reprobare, *Farin.d.qu.62.nu.211.*attamen non per h
intelligitur approbare illius *d.Far.n.241.bene Rot.ap*
S.mem.Greg.XV.dec.455.n.16. vbi late *Beltram, in a*
& hæc eſt originalis *doct.Bart.l. ſi quis teſtib.C.de teſt*
ibi, *ſed cõn dicta ſic, Souſa, c.13.nu.14.* Et ſic apparet
ſa illorum D. D. ſententia qui voluerunt teſtem de c
dulitate plene probare cõn pruducentem, hoc enim
rum eſt, ſi vltra productionem teſtis, produceretur et
illius examen publicatum, vt bene declarant, *Farin*
num.277. & ſeq. Beltram.loco allegat. num.16.& ſe
Ferentill. ad deciſ.298.Buratti.

80 In S.autem Officio in quo nunquam publicantur r
dicta teſtium examinatorum, & productorum ab ip
ad eorum defenſam *Paulus Garz. in praxi S.Officij, ſ*
mihi 26. vbi ait, *Al reo ſe le da noticia, que eſtau rece*
das las defenſas, no ſe le han da lecr, ni dar traslado del
aumque el reo lo pida, inſtrucion 39. ſemper poterit re
excipere contra examen, ſeu dicta teſtium, quia cu
ſibi non pandantur, numquam poteſt dici, quod e
producat, vel illis vtatur.

81 Notandum Sexto, teſtes in habiles admitti deber
etiam ſi adſint alij teſtes habiles in cauſis fidei, alias ſ
quæreretur, quod in d.cap.in fidei fauorem, nullum ſp
ciale inductum eſſet fauorem fidei quia etiam in ali
cauſis criminalibus in ſubſidium teſtium habilium a
mittuntur inhabiles ita, & bene *Ferdinan.de Caſtro P*
lao d.§.2.num.7.

82 Notandum Septimo quod etiam teſtes inhabiles a
mittuntur ad probandam innocentiam Rei in S.Offic
ſed cum ſuis exceptionibus *Caſtro Palao, vbi ſupra, nu*
Souſa, d.c.13. nu.9. contrarium tamen tenent *Farin.*
*hæreſi, qu.188.nu.81.P.Diana tract.8.reſol.57.verſ.*di
tertiò, vnde in arbitrio poſitum eſt iudicare debenti
an, & qui teſtes inhabiles ſint admittendi, & quantu
probent *Clarus, quæſt.24.verſ.*Item Sciàs.

Subijciẽda tamen hoc loco arbitror verba *Pauli G*
ziæ in margine ſuæ praxis S. Officij fol. mihi 25. vbi l
quens de teſtibus à reo ad defenſam producendis ai
los teſtigos han de ſer Chriſtianos Vieios, y no parientes
criados del reo ſaluò quando las preguntas ſon tales, q
por otras perſonas no ſe pueden prouar veriſimilmente,
haſe de aduertir al reo deſto, y que nombre para prouar ſ
preguntas muchio numero de teſtigos para que dellos
exa-

examinen los Idoneos, y fide dignes.

De teſte periuro, & falſo videnda ſunt quæ diximus titulo ſequenti de Teſtibus, quo ad dicta.

§. DECIMVS TERTIVS.

De Teſte vnico.

8 TEſtis vnicus in Criminalibus non plenè probat maxime in hoc crimine, etiam ſi eſſet Cardinalis, vel Rex, vel Papa, *Farin. qu. 63. per tot. Gilhauſ. loco citat. n. 87. ſequ. Souſa in Afforiſm. Inquiſit. lib. 2. c. 14. & Cantera de plena probatione, n. 3.*

Bene verum eſt, quod teſti vnico de ponenti de facto proprio magis creditur quam ſi non deponeret de facto proprio vt animaduertit, *Farin. vbi ſupr. nu. 207. & ſeq. Souſa, num. 5. & Faber. in ſuo Cod. lib. 4. diffinitione, & Gilhauſ. n. 9. qui alios allegant, n. 35.*

In foro tamen noſtro Sancti Offitij, & etiam in alijs paſſim videmus credi vnico teſti perito, cum Iuramento deponenti, ad fauorem rei, V. G. eum non poſſe torqueri tormento funis eum eſſe infirmum, & ſimilia, Cantera loco cit. verſ. *Secundos vnus teſtis.*

TITVLVS SEXTVS.

De Teſtibus quoad dicta.

SVMMARIVM.

Teſtis depoſitio obſcura nihil probat.
Dubia probatio non releuat probantem.
Teſtis non probat ſi eius dictum non concludit de neceſſitate.
Teſtes deponentes de Iuditio ſuo non probant.
De teſte deponente per verba, in circa, & an plures teſtes hoc modo deponentes poſſint concordari, numer. 6.
De teſtes de credulitate.
Teſtis deponens de Auditu proprio probat, ſecus ſi deponat de audita auditus, n. 9.
Teſtis de auditu auditus facit aliqualem probationem ſed admodum leuem n. 12. maxime ad defenſam rei, n. 12. & in delictis occultis, n. 13.
Ex teſtibus de auditu auditus deuenitur ad torturam in crimine aſſaſinij.
In teſtibus de auditu diligenter conſiderandum à quibus audierint.
De teſte qui alium cognouit ad vocem n. 17. vbi quod in omni caſu non eſt omni maior exceptione.
De teſtes de auditu ex interiecto.
Teſtis debet deponere per vnum ex quinque ſenſibus.
Teſtis depoſitio de geſtis noctis tempore ſuſpectus eſt niſi teſtis dicat ad fuiſſe lumen, n. 21. vbi hæc fallit in noctibus autumnalibus, & numer. 22. vbi, quod fallit etiam ſtante maxima vicinitate inter teſtem, & reum.
Deciſio Senatus Mediolani.
Teſtis præſens delicto poteſt torqueri ſi nolit teſtem manifeſtare.
Vt valeat depoſitio teſtis de noctis tempore geſtis ſufficit adfuiſſe quodcunque lumen, numer. 27. vbi quod ſufficit ſi ex dictis aliorum teſtium conſtet ad fuiſse lumen.
6 *Deciſio Curiæ Cremonæ ſub Illuſtriſſ. Salamanca.*
8 *Si teſtis dicat cognoui &c. quia luna lucebat, & factis ab Aſtrologo calculis appareat tunc lunam non potuiſſe lucere nihil probat.*
29 *In materia fidei reus non conuincitur ex teſtibus ſingularibus, numer. 30. vbi de pluribus teſtibus ſingularibus concludentibus de eadem ſpecie hæreſis Luteranæ.*
31 *Teſtes ſingulares probant cum agitur de eodem actu ſucceſſiuo, n. 32. vbi teſtibus, qui per Rimulam viderunt adulterum.*
33 *Quomodo ex teſtibus ſingularibus poſſit confeſſarius ſollicitans damnari.*
34 *Quomodo hæreſes ſint inter ſe connexæ, n. 35. vbi de loco, & tempore quomodo ſint circumſtantiæ extraordinariæ hæreſis.*
36 *Fx quatuor teſtibus ſingularibus omni exceptione maioribus eiuſdem ſpeciei hæreſis, ſed non Indiuidualis num reus ſit conuictus.*
37 *Quid ſi teſtes diſcordarent in ſolis verbis, n. 38. vbi quid in blaſphæmia.*
39 *In dubio teſtes præſumuntur conteſtes.*
40 *Cur teſtes ſingulares non coniungantur ad reum conuincendum.*
41 *An, & quomodo teſtes ſingulares in S. Officio ad effectum torturæ, vel pœnæ extraordinariæ.*
42 *Teſtis nominans alium in conteſtem qui negat nihil probat, & numer. 43. vbi late, an in hoc caſu ſit locus torturæ.*
44 *De teſte qui dixit talem blaſphæmaſſe præſente tali, & tali, qui negant.*
45 *Teſtes contrarij in ſubſtantialibus nihil probant, numer. 46. ſeq. vbi quando dicantur contrarij in ſubſtantialibus.*
48 *Dicta teſtium non ſunt cauilanda ſed adiuuanda.*
49 *Teſtes euidenter contrarij non concordantur, pro vt nec ſi ſint ſuſpecti de falſo n. 50.*
51 *Concordia teſtium quomodo facienda.*
52 *In ciuilibus teſtes concordantur etiam ad probationem faciendam, & in criminalibus ad euitandum per iurium, n. 53.*
54 *In foro S. Officij plus probant teſtes concordati, quam non concordati, & minus concordati probant quam teſtes, qui concordia non egent, n. 55.*
56 *Quanta fides ſit danda teſtibus concordatis arbitrio Iudicis relictum eſt.*
57 *Ex pluribus teſtibus varijs quibus magis credendum.*
58 *Teſtis inter ſe varius nihil probat, n. 59. vbi quando, & quomodo teſtis poſſit eius dictum corrigere.*
60 *Intellectus text. cap. Accuſatus, §. licet, de hæret. in ſexto vbi late in S. Officio cui depoſitioni ſit ſtandum ex duabus contrarijs eiuſdem teſtis.*
61 *An diſpoſitio dicti §. habeat locum teſtis in ſecunda depoſitione ſe, & alios exgrauat.*
62 *An teſtis varius in S. Officio poſſit puniri, vbi deciſio Inquiſitionis Conchenſis.*
63 *Teſtis deponēs, ſuper negatiua vaga non probat, num. 64. vbi quod ſecus eſt in negatiua coarctata ad breue tempus num. 65. vbi quomodo debeat huiuſmodi teſtis deponere.*
66 *De alto modo probandi negatiuam indirecte.*
67 *De grauato à duobus teſtibus, quod tali die &c. blaſphæmauit præſentibus, alijs duobus, qui negant.*
68 *Teſte falſi pœna extraordinaria ſunt puniendi cum atteſtationes ſunt nullæ, n. 69. vbi idem de teſtibus falſis in circumſtantijs nu. 70. vbi de teſtibus falſis ſuper generalibus.*
71 *Teſtis falſus ſuper generalibus an aliquid probet.*
72 *Teſtis falſus in vno articulo nihil probat in alio.*
73 *Ad puniendum teſtem falſum pæna ordinaria requiruntur probationes euidentes.*
74 *De teſte qui recepit pecuniam late.*
75 *Quæ conſideranda in puniendis falſis teſtibus.*
76 *Pæna ordinaria horum teſtium eſt triremium.*
77 *Deciſio Inquiſitionis Siculæ.*

78 De

78 *De Teſte vacillante.*
79 *Teſtes rationem ſui dicti reddere debent.*
80 *Quæ ratio teſtis dici poſſit legitima.*
81 *An teſtes rationem reddere debeant etiam non interrogati.*
82 *De ratione teſtis ſcio quia conſanguineus, vel vicinius.*
83 *Ratio Teſtis dictum ſaluat, vel deſtruit, & in ea probatio teſtis conſiſtit.*
84 *Deciſio Congregationis Cremonæ in materia teſtium de credulitate, in cauſa Polygamiæ.*
85 *Teſtes de credulitate, an poſſint redargui de falſo.*

Viſo de Teſtibus quo ad eorum perſonam conſequens eſt vt nunc de eis agamus, quo ad dicta.

§. PRIMVS.

De Obſcura Teſtis depoſitione.

1 TEſtis obſcura depoſitio nihil probat, *Farin. de teſtibus quæſtione 68. numero primo, & ſeq. Maſcard. concluſ.* 1569. *num.* 6. *vbi addent. Souſa in*
2 *Afforiſmis Inquiſitorum lib.* 2. *c.* 7. *n.* 1. quia dubia probatio regulariter intelligitur contra probantem, nec eum vllo modo Iuuat, *Surd. conſ.* 5. *n.* 47. & 48. & *conſ.* 127. *n.* 40. Et teſtis obſcure deponens æquiparatur non reſpondenti, *Rulant. de commiſſ. Cam Imperialis, part.* 2. *lib.* 2. *c.* 17. *lib.* 1.
3 Ex hoc Colligitur, Primo quod teſtis qui deponit per verba, quæ de neceſſitate non concludunt, non probat, & exempla huius depoſitionis dant *Maſcard. de prob. concluſ.* 13. *quæſt.* 9. *n.* 6. *Farin. vbi ſupra, n.* 3. & *ſeq. Souſa ibid. n.* 2. *Rulant. loco citato, cap.* 19. & *ſeq.* ſi fiat per verba, *poſſibile eſt, dubito, forſan, prima fronte, ſi bene memini, ni fallor, ſalua veritate.*
4 Colligitur, Secundo teſtes deponentes de Iuditio ſuo regulariter non probare, quia teſtis munus eſt non Iudicare, ſed factum ſimpliciter narrare, *Farin. vbi ſupra, num,* 32. *Souſa, n.* 4. niſi eorum dictum eſſet coniunctum cum ſenſu viſus, Rot. Coram Sanctæ memoriæ Greg. XV. *deciſ.* 427. *numer.* 6. & *numer.* 5. vbi ait, quod licet huiuſmodi teſtes de Iuditio tantummodo ſuo deponentes non probent, attamen in his, quæ ſunt difficilis probationis maximum faciunt Inditium, quod idem viſus eſt voluiſſe *Rulant. capitul.* 21. *numer.* 6.
5 Colligitur Tertio, quid dicendum ſit de teſte deponente, per verba, in circa, vel plus minuſue non enim probare ob incertitudinem dixerunt relati à *Farin. vbi ſupra, num.* 22. *S. mem. Greg. XV. deciſ.* 344. *num.* 6. & 8. *Seſſe deciſ. Regni Arag.* 305. *vol.* 3. vbi, quod huiuſmodi teſtes non probant, quando aliquid certum, & determinatum probari debet *Modernus Barboſa, de dict. & Clauſul. dict.* 154. *num.* 7. & 8. vbi, quod duo teſtes
6 contrarij deponentes per verba, In circa, poſſunt concordari detrahendo, virtutem dicte dictionis à teſte deponente de maiori tempore, bene *Rot. deciſ.* 334. *num.* 5. *par.* 2. *in recent.* quantum autem importent illæ dictiones *Rot. in alleg. deciſ.* 344. *numer.* 4. ait poſitum eſſe in arbitrio Iudicis, & *Corn. conſ.* 179. *num.* 4. *vol.* 3. dixit eas poſſe importare quartam partem eius rei ſuper qua deponitur.
7 Colligitur Quarto, teſtes de credulitate regulariter non probare, *Farin. d. quæſt.* 68. *n.* 62. & *ſeq.* vbi quod neque etiam probant, ſi dicerent ſe firmiter credere, vel pro certo credere, *Rulant. loco citato, cap.* 19. *n.* 3. & *ſeq.* vbi, quod huiuſmodi depoſitio eſt incerta quia licet dicant teſtes ſe firmiter credere, attamen poteſt, eſſe quod res ſe aliter habeat.

Si tamen huiuſmodi teſtes iuſtam ſuæ credulitatis cauſam, & originem allegent, tunc eos facere Inditiu[m] contra reum voluit *Farin. num.* 66. & *Rulant. n.* 5. v[bi] addunt huiuſmodi teſtes probare in his, quæ non c[a]dunt ſub aliquo ſenſu corporis, in re difficilis probati[o]nis, vt eſt filiatio, vel adulterium, & in concernentib[us] peritiam artis, *Lud. Gilhauſ. in Arbore Iud. crim. cap. par.* 3. *de teſtibus, n.* 123. & *ſeq. Souſa dicto cap.* 7. *n.* 10. *ſeq.* vbi quod teſtes de credulitate probant contra pr[o]ducentem, ad defenſionem Innocentiæ rei, & in his c[a]ſibus in quibus præſumptiua probatio habetur pro v[e]ra.

§. SECVNDVS.

De Teſtibus de Auditu.

8 TEſtes de auditu proprio, vt pote, quia deponant audiuiſſe Titium blaſphemantem, vel verba hæ[re]tica proferentem probant ita *Farin. de teſtibus, quæ[ſt.]* 69. *num.* 148. & *ſequentibus* qui alios allegat. *quibus a[dde] de Canteram, de probat. per teſtes, cap.* 2. *numer.* 22. *v[bi]* quando teſtis, dat rationem, vbi hoc bene limitat, non procedat cum teſtis deponeret de auditu ſuper r[e] quæ non caderet ſub ſenſu auditus, quod idem dixit *Farin. loco citato, n.* 156. & *ſequentib.* & *Greg. Lopez. l.* 2 *tit.* 16. *p.* 3. *glo.* 4.
9 Teſtes vero de auditu alieno, ſeu vt D.D. loquunt[ur] de auditu auditus non probant, cap. licet ex quadam [de] teſtibus, *Farin. vbi ſupra, num.* 2. *Cantera ibid. num.* 22. *principio, Camill. Borell. in ſumma deciſ. tom.* 2. *tit.* 13. *teſtibus, de auditu, num.* 25. & *plu*[r]*ibus ſeq. Lud. Gilba[uſ.] in Arbore Iud. Crim. cap.* 6. *p.* 3. *de teſtibus, numer.* 128. *ſeq.*
10 An autem depoſitio iſtius teſtis faciat ſaltem aliqu[od] inditium, & præſumptionem, aliqualiter dubitant ſcr[i]bentes, & ego quidem, cum *Farin. vbi ſupra, num.* 10. *e[t] ſeq. Gilhauſ. ibidem num.* 129. *Borell. num.* 28. & *Grego[r.] Lopez, in l.* 28. *glo.* 1. *tit.* 16. *part.* 3. Arbitror huiuſmo[di]
11 teſtem facere quidem probationem ſed admodum l[e]uem, nec ad capturam ſufficientem in homine max[i]me bonæ famæ, quia bona fama tollit omnem contr[a]riam præſumptionem, quæ ex illius teſtis depoſitio[ne] poſſet oriri, *Farin.* & *Gilhaus, vbi ſupra.*

Quod autem huiuſmodi teſtes de auditu alieno n[on] probent non eſt perpetuo verum, nam faciunt præ[ſ]ſumptionem, inditium, & aliqualem probationem a[d]
12 defenſam rei, *Farin. num.* 13. *Gilhauſen. num.* 120. Item
13 & in delictis occultis, ac difficilis probationis, *Fari[n.]* & *Gilhauſen. vbi ſupra*, vnde ex teſtibus de auditu au[-]
14 ditus in crimine Aſſaſſinij, poſſe ad torturam deueni[ri] dixerunt *Felic. alleg. tertia, num.* 18. *p.* 1. & *Giurba con[ſ.] deciſiuo* 41. *num.* 3. Probant etiam in antiquis, *Modern. Barboſ. in cap. tam literis, num.* 6. *de atteſtat. & teſt.* v[bi] alios allegat, quibus adde *Gregor. Lopez, in l.* 20. *glo[ſſa] prima, tit.* 9. *p.* 4.

Diligenter autem animaduertendum eſt in materi[a] horum teſtium de auditu ſiue proprio, ſiue alieno, quo[d] ſi iſti teſtes dicant ſe audiuiſſe ab aliquo, qui ſi exami[-]natus fuiſſet repelleretur, vtique nihil probarent, qu[ia] teſtes repelluntur, quorum repelluntur auctores, *Camill. Borell. vbi ſupra, num.* 51. & *num.* 14. vbi, quod multo magis repelluntur ſi dicant ſe audiuiſſe ab Inimico principali rei.

§. TER.

§. TERTIVS.

De Teſte qui alium cognouit ad vocem.

16 IN hac re D.D.comm. recurrunt ad doctrinam *Cumani,l.2.§.Item labeo,num.8.ff.* de aqua pluuia arcenda vbi dixit, hunc teſtem probare, addit tamen, quod hoc eſt valde periculoſum cum hominum voces ſæpe mutentur *Clarus,§.fi.qu.21.verſ.*ſed ſi teſtis eandem ſententiam tenens eam intelligit, vt procedat tantummodo cum teſtis ſic deponens, ita notam habet vocem eius de quo deponit, quod non poteſt decipi, bene *Farinac.quæſtione 69.n.164.& ſequ.vbi, & ſequitur Clar.* & addit quod huiuſmodi teſtes debent habere nota vocem loquentis, de recenti, non enim ſufficit quod vox huiuſmodi nota teſti fuerit in adoleſcentia.

17 Quidquid tamen ſit de probatione huiuſce teſtis certum eſt eum non eſſe teſtem omni exceptione maiorē, ac proinde vnum teſtem ſic deponentem non facere inditium ad torturam, nec duos ſufficere ad cōdemnationem, ita *Lud.Gilbauſen.in Arbore Iud.Crim.p.3.c.6.de teſtibus,n.133.bene Ripa videndus de nocturno tempore, c.58. à nu.pr.vſque ad 11. vbi allegat.Colam in Memorab.in verbo, Teſtis deponens,* qui dixit in Ciuitate Mediolani iudicatū fuiſſe vnū teſtem ſic deponētē nō facere Inditiū ad torturam, *Giurba con .crim.37.n.42.& 43.*

18 Et ex his patet, quid ſit dicendum de teſte de auditu ex interiecto pariete, vel cortina, hic enim in criminalibus exceptis, & difficilis probationis probat quidem, ſed non vt omni exceptione maior in alijs parum, aut ferè nihil probat, *Farin.vbi ſupra,n.192.& ſeq.*

§. QVARTVS.

De Teſte deponente de geſtis, noctis tempore.

TEſtem deponere debere per aliquem ex quinque ſenſibus corporis correſpondentem rei de qua deponit in confeſſo eſt apud omnes, *Borel.in ſumma ecis.tom.2.tit.13.num.1.* à quo omnia ferè de verbo ad erbum deſumpſit *Riccius in ſua Collect.decis.par.7. ollect.3079.* Et hinc colligit idem Borell. quod cum enſus viſus, vt poſſit operari egeat luce, ſuſpectiſſima

20 eſt depoſitio teſtis deponentis de geſtis noctis tempo-e, niſi addat teſtis, *quod vel luna lucebat, vel aliquod liud lumen artificiale aderat, ita Clar.qu.21.verſ.ſed uid ſi teſtis,* in fine, vbi addentes, *Farin.de teſtibus,q. 2 num.33.& pluribus ſeq.* latiſſime omnium, *Ripa de octurno tempore, cap.57.per totum,* vbi ait, quod teſtes deponentes de taliter geſtis nocturno tempore ſi d offenſam, & pro fiſco examinentur nihil omnino robant, niſi etiam non interrogati rationem reddant, uod vel luna lucebat, vel aliud lumen aderat, ſecus ero ſi ſint examinati ad deffenſam.

21 Vbi tamen, vel noctes eſſent autumnales, quia ſoent eſſe clariores, *Ripa vbi ſupra, num.24.* vel maxia adeſſet vicinitas inter teſtem, & reum de quo de-

22 onit, vtique in arbitrio poſitum eſt iudicare debens, an talis teſtis probet, nec ne, quāuis nec luna luceret a nocte, nec aliud lumen adeſſet ita *Ripa qui alios alleat vbi ſup.n.22.& Caſtill.dec.Regni Siciliæ,dec.179.n. 4.& ſeq.vol.2.*

23 Et ex his quæ hucuſque dicta ſūt colligitur ratio deſionis Senatus noſtri Mediolani, qui Prætori Cremoe, anno 1602, die 25. Martij in hæc verba reſpondit, *ilectiſſime noſter,* & infra, *Seuerius vero actum fuit cōtra Cæſarum Principalium, qui fuit tortus, quod noctu excubias agēs ſuper campanili, dixerit neminem ſe ex armatis occurentibus cognouiſſe, cum ſi contrarium dixiſſet tamquam inueriſimilia deponens fuiſſet torquendus* Ideo &c.

24 Quamuis enim teſtis præſens delicto poſſit torqueri, ſi delinquentes nolit manifeſtare iuxta *deciſ.Theſaur. 42. vbi Gaſp. Anto.eius filius,* attamen hoc fallit ex mente Senatus ſi noctis tempore commiſſo delicto dicat ſe neminem, cognouiſſe, quoniam cum deponat ſecundum naturam eius depoſitio veriſimilis eſt, & aliter facta omnino inueriſimilis redderetur.

25 In hac tamen teſtis depoſitione animaduertendum eſt, Primo quod ſufficit vt valeat, ad fuiſſe quodcumque lumen artificiale, ſiue fuerit candela, ſiue ignis accenſus, vt in caſu *deciſ.Caſtill.vbi ſupra,* ſiue tandem ignis ſit ex tormentaria puluere accenſus occaſione

26 exploſionis ſclopi rotati, vt deciſum fuit in Curia noſtra Cremonę anno 1637. ſub Illuſtriſſimo Viro ac Domino meo Don Conſaluo de Salamanca Nobiliſſimo huiuſcę Inclitę Vrbis Prætore, me tunc exiſtente L. T. Aduocati fiſcalis, nam teſtes, qui depoſuerunt ſe reum cognouiſſe, *al fuogo della poluere del fogone,* habiti fuerunt, quod legitime depoſuerint, prout etiam ſuffice-

27 re huiuſce teſtis depoſitionem, licet non dicat ſe cognouiſſe, quia aderat lumen, vel luna lucebat, ſi hoc ex depoſitionibus aliorum teſtium apparet, bene notauit *Giurba,conſ.Crim.37.num.41.& Ioſeph.Seſſ.deciſ.Aragon.107.n.1.& 4.*

28 Secundo animaduertendum eſt, quod ſi teſtis dicat talem cognoui, quia luna lucebat, & ad calculum reuocatis diebus lunę, appareat lunam ea nocte non effulſiſſe, vel poluiſſe, vtique nihil probabit, imo teſtis ille de falſo poterit puniri, vt ita etiam iudicatum fuiſſe atteſtatur *Ripa vbi ſupra,nu.47.verſ.Quare.*

§. QVINTVS.

De Teſtibus ſingularibus, maxime in cauſis fidei.

TRriplicem ſpeciē ſingularitatis, cum D.D. noſtris communiter diſtinximus *in 2.p. huius operis tit.6. §.6.* vnde hoc loco, quæ ibi dixi non repetendo.

29 Animaduertendum eſt, quod in materia fidei regulariter reus non conuincitur, ex teſtibus ſingularibus, ita *Farin.qu.64.nu.202.de teſtibus,& de hæreſi, qu.188. nu.152.* & hoc generale eſt in omni etiam alia materia, *Lud. Gilbauſ.in arbore Iud. Criminali,c.6.parte tertia,de teſtibus,nu.92.& ſeq. bene Inquiſitor Cantera in ſuis qu. criminal. c.2.de Prob.per teſtes,n.17.vbi ex Bald.l.Iuſiiurandi Cod.de teſtib.*ait quod teſtes ſingulares ſunt, qui deponunt de diuerſitate factorum, vel rerum, & quod ex his tantum probat vnus quantum Mille, ac propterea non poſſunt hi teſtes ſingulares ſi de Inditijs à delicto remotis deponant coniungi, neque ad effectum torturæ iuxta ea quæ dicam infra in tit.d.Indit.& tortura.

30 Solummodo controuertunt D. D. de teſtibus ſingularibus concludentibus plures ſpecies hæreſis puta Luteranæ, an probent, quem eſſe Luteranum, in qua re conſtanter teneo quod non, & ratio concludentiſſima, & demonſtratiua eſt, quia non poteſt eſſe aliquod genus, niſi in aliqua ſpecie neque aliqua ſpecies, niſi in aliquo Indiuiduo, igitur non poteſt probari quis in genere Luteranus, niſi in Iudicio probetur aliquis ſpecialis actus hæreſis Luteranæ, at de nullo actu in indiuiduo conſtat legitime per duos teſtes, ſed tantum per teſtes ſingulares, ergo ex dictis teſtibus numquam poterit dici probatum, quem eſſe hæreticum Luteranum,

num, & hanc ſententiam tenuerunt, *Syman. de Cath. Inſt.tit.64. n.70.& ſequ.Pegn.comm.121. verſ.cæterum omiſſa,cum alijs late allegatis à Farin. de teſtibus,qu.64. num.207.& de hæreſi q.188.num.156. quibus addo ego, Morlam in Emporio Iuris, tom. 1. tit.11.in Prælud. nu. 51.Maldonat. omnino videndum conſ.9.p.1,n.58. & ſeq. Inquiſitorem Canteram,de prob.per teſtes,c.2,n.17. verſ. vnum tamen hic tractabo, et Ferdinandum de Caſtro Palao,in ſuo opere morali,tom.1.tract.4.diſput.8.puncto 15, §.4.n.8. & ſeq.*

31 Si tamen ageretur de probatione alicuius actus ſucceſſiui, & indiuidui ſaltem moraliter, tunc arbitrarer poſſe ſuſtineri ex teſtibus ſingularibus poſſe reſultare probationem plenam, exemplum poteſt poni, in vno teſte qui vidit Titium laycum in Sacrario Sacris veſtibus indutum, & in alio qui eodem mane vidit eundem ad altare recitantem Epiſtolam, ac demum in alio, qui eodem mane vidit Eleuantem Hoſtiam, hi enim teſtes videntur ſufficere ad conuincendum Titium, quod Sacrum celebrauerit, *ita D.D.per me alleg.in dicto tit.* 11. §.4. *num.*17. cum alijs cumulatis à Souſa in ſua, quæſt. vnica de teſtibus ſingularibus, *ſect.* 2. *num.*20. poſt Afforiſmos Inquiſitorum,& faciunt tradita à *Caſtro Palao vbi ſupra, num.* 11. *verſ. ad ſecundam confirmationem*, ſic etiam ſi duo teſtes dicant ſe vidiſſe vnus poſt alium Immediate per rimulam Titium ſe carnaliter cum Berta comiſcentem, vtique erunt conteſtes,quia deponunt de vnico actu indiuiduo, & ſucceſſiuo, ita communiter D.D. longa ſerie allegati per *Rendinam in promptuario recept. ſent. tom.1.titul.115. num.29. & per Aloyſ.Riccium, in praxi fori Eccleſ. reſolut.402.Eliſeum Danzam in ſuo tract.de Pugna D.D.tit.de teſtibus,n.18.& Viuium deciſ.24.num.27.*

Et ex his vnà cũ notatis per D.D.allegatos patet reſponſio ad rationes *Souſæ in dicta diſp. de teſtib. ſingularibus,ſect.2. per totum*.

33 Neque enim obſtat ex Bulla Greg. XV. contra ſollicitantes in confeſſione Sacramentali apparere poſſe reos illius criminis conuinci ex teſtibus ſingularibus.

Quia arbitrium damnandi hoſce reos ex teſtibus ſingularibus in pœnam ordinariam relictum eſt Supremis Inquiſitoribus, qui, ex quo ſupremam habent poteſtatem latas etiam dicuntur habere habenas, præterquam quod agitur de delicto, quod nec actu, nec habitu poteſt aliter probari, quam per teſtes ſingulares in quo propterea non eſt mirum ſi iuris regulæ non habeãt locũ, *Azeued.ad Regias Hyſpaniæ cõſt.li.4.tit.6. l.6. n.8.*

34 Non obſtat quod hæreſes ſint inuicem cõnexæ, quia ad hoc reſpõdit Cantera vbi ſupra, cũ ex facto non probato nõ poſſit oriri Ius, neque vllus poterit dici hereticus niſi plene probatis actibus hæreſim inferentibus.

35 Non obſtat etiam, quod locus,& tempus ſunt circũſtantiæ extrinſecę hæreſis, vt arguit idem *Souſa, nu.16.* quia certum eſt hæreſim in indiuiduo probandã, diuerſitas autem loci, vel temporis diuerſificat actum indiuiduum hæreſis, *Caſtro Palao, vbi ſup.n.11. verſ.* Ad rationem dubitandi, Vbi vlterius etiã,& bene addit, quod licet locus, & tempus eſſent circumſtantiæ extrinſecæ hæreſis, non ſunt tamẽ circumſtantiæ extrinſecæ depoſitionis, cum faciant diuerſas depoſitiones, cum enim teſtes deponũt de diuerſo loco, & tempore, licet deponant de eadẽ hæreſi, dicuntur ſingulares, vt notauit idẽ *Pegna loco allegato cum omnibus ſupra cumulatis, Maldonat.vbi ſupra,n.42. & ſeq. & Inquiſit. Cantera in ſuis quæſt.criminal.c.ſecundo de probat.per teſtes,qu.5.nu.3. verſ.*Primo quando illis teſtes.

Colligitur etiam ex ſupradictis, quid dicendum ſit, ſi cõtra vnum adſint quatuor teſtes omni maiores exceptione, ſingulares tamen in ſuis dictis, & deponentes de diuerſis actibus eiuſdem ſpeciei hæreſis.

36 Nam neque ex his Reum poſſe dici conuictum conſtantiſſime teneo ratione de quã ſuprã,& ità docuerũt, *Pegna dicto comm.121. verſ.* atque vt in hac quoq;cauſa, vbi pulcherrima loca Narbonenſis, & *Bitter. Concilij allegat, Caſtro Palao vbi ſupra,nu.11.& Royas de hæret.p.2.num.146. & ſeq.*

37 Colligitur ſecundo, quid dicendum ſit, ſi huiuſmodi teſtes ſint concordes in ſubſtantia hæreſis, & in loco,ac tempore, ſed non in verbis formalibus, puta quia vnus teſtis dixit. Seium dixiſſe vſum ſacrarum Imaginũ eſſe abolendum, alius vero dicat Seium dixiſſe Sacras Imagines non eſſe adorandas, communis enim reſolutio eſt hos teſtes eſſe conteſtes, ita *Farin. d.q. 64. nu.216. cum alijs allegatis à Caſtro Palao,loco ſupra citato,numer.13* vbi, huiuſce rei pulcherrimam rationem adducit quod illa verba formaliter ſunt eadem licet materialiter ſint diuerſa, & quod ob id teſte non poſſunt dici formaliter diuerſi.

38 Si vero ageretur de probanda Blaſphæmia,quæ conſiſtit in formalitate verborum, vtique teſtes eſſent ſingulares, ſi in ſolo cortice verborum diſcreparent, ita *Farin.& Caſtro Palao vbi ſupra,latiſs. videndus Maldonat.in Syluareſponſ.lib.1.reſp.9.in p.1.nu.50. & ſeq.* vbi quod, ſi vnus deponat Titium dixiſſe Seio, quod erat *vn Cabron* Alius vero, quod erat, *vn Cornuto*, & tertiu quod erat, *Cucho*, vtique ſunt ſingulares licet illę voce Hyſpano Idiomatæ idẽ ſignificent videatur hic auctor quia certe in hac materia egregie loquitur, & *Souſa in Afforiſm.Inquiſit.lib.2.c.6.§.1. nu.4.* quid quid in contrarium dixerit *Cantera in q.Crim.de prob.per teſtes q.1 tit.de plena probatione,n.8.fol.*130. vbi voluit, quod duo teſtes ſint conteſtes,lz. vnus eorum dicat Seium dixiſſe *renego Dios*,alius vero,*reniego Ieſu Chriſto*.

39 In dubio teſtes non ſingulares, ſed conteſtes præſumuntur *Farin.dicta quæſt.64. nu.317. & ſeq.* Et ſi vnus deponat Seium tali loco, & tempore adoraſſe Idola, alius vero idem dicat, ſed de tempore non recordetur vtique, & ſi ſimpliciter videantur conteſtes, tamen non poſſunt tales dici conteſtes integre, vt bene probauit *Caſt.Palao, vbi ſup.num.12. poſt Petram de fid.e prob.alien.reſolut.q.12.n.493. & num.756.758. & 87 Maldonat.d.reſponſ.9.n.42. & ſequentibus, ſed maxime n.45.*

Firma igitur ex his ſtat concluſio, quod teſtes ſingulares in materia fidei non coniunguntur ad reum conuincendum.

40 Nec obſtaret ſi diceretur, vnum teſtem ſingularem adminiculare depoſitionem alterius, & ſic tot poſſe eſſe teſtes ſingulares,& adminicula, quę reum plane conuincant.

Nam depoſitiones teſtium ſingularium quamuis, e mutuo conſortio magis firmæ reddantur, attamẽ,qu ista maior firmitas cum à cauſa extrinſeca, & accidentaria procedat, ſcilicet ex depoſitione alterius teſtis ſingularis, non extrahit primi teſtis ſingularis depoſitionem a probatione imperfecta, quã habet, ſed eam relinquit in ſuo modo probandi, vt per belle raciocinatur, *Caſtr.Palao d.puncto* 15.§.4. *n.*16.

41 Si tamen ageretur de hiſce teſtibus ſingularibus maxime num. pluribus, & valde dignis coniungendis ad effectum torturæ, vel pœnæ extraordinariæ Imponendæ vtique licite id fieri poſſe communiter concludunt, D.D. & præcipue D. *Guido Fulcodius in ſuis qu.ad Inquiſitor. qu.* 14. *vbi late dixi in meis annotationibus, Maldonat. d.reſp.9.n.* 56. vbi, quod ita paſſim ſeruatur in Tribunalib. S. Offic. Regni Hyſpaniar.

§. SEX-

§. SEXTVS.

De Teſte alium in conteſtem nominante.

DE hac re egregie more ſolito pertractat *Giurba*, *conſ.23.fere per tot.& conſ.37.n.26.& ſeq.*

Breuiter igitur dicendum eſt, quod teſtis vocans alium in conteſtem, qui contrarium dicit, nihil probat, & neutri in hoc caſu creditur, *Rot.deciſ.337. num.5.poſt ſecundum vol.conſ.Farin. Giurba*, qui alios latiſſime cumulat, *dicto conſil.37.num.26.* vbi hoc intelligit, niſi diſpar eſſet vtriuſque teſtis conditio *Caſtill. deciſ.Regni Siciliæ 161.num.29.* vbi, quod ille teſtis redditur ſuſpectus de falſo, an autem in hoc caſu ſit locus torturæ, diſtinguendum eſt hoc modo, vel teſtis nominatus conuincitur à duobus teſtibus, & tunc poteſt torqueri, *Maſtrill. deciſ.192.num.1.Giurba,d. conſ.23. nu.8.* vel conuincitur ab vno tantummodo, & quidem ſi agatur de probando inditio remotto, nullo modo deueniri poteſt ad torturam, *Maſtrill.vbi ſupr. num.7. & Giurba,num.10* ſi vero allegatur de probando inditio propinquo, ſunt ſi teſtis conuincitur ab vno digniore locus erit torturæ, *Maſtrill.& Giurb.ibid.Farin.de teſtibus, quæſt.79.n.21.* Si vero teſtes ſint dignitate pares neutri creditur *Giurba,vbi ſupra,num.13.* qui, & alios allegat, *& num.9.* bene aduertit, quod ſi a duobus nominatus in negatiua tortus perſiſtat, tunc, nec ipſi, nec alijs teſtibus, qui cum nominarunt credendum erit.

Si vero teſtis minus dignus alium nominet digniorem, qui neget tunc bene etiam notat *Giurba vbi ſup.* quod credi debet digniori, niſi inditium alias abſque digniorис teſtis depoſitio vtique prætermitti deberet, & ita pluries in M.C.V. deciſum fuiſſe, ac obſeruatum atteſtatur.

Quid autem dicendum ſit de teſte, qui ait talem Blaſphæmaſſe præſenti tali, qui negat fuiſſe præſentem, breuiter cum *Farin.de teſtibus,q.65.num.272.& ſeq.* dicendum eſt illum teſtem, & nihil probare, & de falſo eſſe ſuſpectum, niſi aliter videretur ex facti circumſtantijs Iudicare debentis Religioni arbitrandum, & cum *Bald.in leg.teſtium,n.9.Cod.de teſt.* diſtinguendum inter præſentiam corporalem, & intellectualem, quis enim aliud mente cogitans, poteſt localiter in aliquo loco præſes eſſe.

§. SEPTIMVS.

De Teſtibus varijs, & contrarijs.

PAragraphus iſte in duas partes eſt diuidendus in prima agemus de pluribus teſtibus inter ſe contrarijs, in ſecunda de vnico teſte ſibi contrario.

Quo ad primam partem Indubitata eſt concluſio D.D. quod teſtes plures inter ſe contrarij nihil probant, & ſe inuicem collidunt, *Farin.de teſtibus, quæſt.65.num.2. & ſeq. Gilhauſ. in Arbore criminali, cap.6. par.3. de teſtibus,n.99.Souſa in Afforiſm. Inqu.lib.2.cap.6. §.1. numer.12.*

Et tunc proprie contrarij habentur, cum in ſubſtantialibus ad inuicem ſibi ipſis contrariantur, ſecus enim eſſet ſi tantummodo varij eſsent in accidentalibus, & in circumſtantijs extrinſecis omnino, *Farinac. vbi ſup. num.16.Gilhauſ.nu.99.Souſa,num.13. & Camill.Borell.* qui alios latiſſimè cumulat *in ſum. deciſ.to.2. tit.12. numer.9.*

In ſubſtantialibus autem contrarij habentur, cum diſcordant in loco, & in tempore, vt accidit in teſtibus Suſannæ *Daniel. capitul. 13. Borell. alios cumulans, numer.5.*

Item quando in verbis diſcordant, ſi agatur de probanda verborum formalitate puta Blaſphæmia, *Souſa d.§.1.n.15.& Farin. n.28.* & nos ſupra, ſi tamen in formalitate verborum concordent teſtes, lz. vnus plus alio deponat non habentur varij, nec contrarij, vt bene probauit *Giurba,conſ.deciſiuo,63.n.29.*

48 Et quia DD.noſtri in hac materia nihil habent in ore frequentius, quam quod dicta teſtium non ſunt cauillanda, *Pariſ.conſ.87.num.41. vol.3.Rot. deciſ.321.nu.4. par.2.in recent.* ſed potius coadiuuanda, *Farinac. dicta quæſt.65. n. 74.* vbi fieri poſſit concordanda, *c. cum tu, ibi Canoniſtæ de teſtibus, Alex. conſ. 190. num.1. lib.7. Clar. q. 57. verſ.* Quartus caſus Cæſar de Graffis, *deciſ. 4.de teſtibus,Rot. deciſ.259.num.12.* poſt ſecundum volumen conſiliorum, *Farin. & deciſ.167. n.15.p.1. in recentioribus*, ideo vtile admodum erit videre quomodo prædicta intelligantur.

49 Et imprimis quidem animaduertendum eſt quod vbi in teſtibus contrarietas ſit euidens, vel patens tunc non eſt locus concordiæ in teſtibus, ſiue etiam, in vnico teſte ſibi ipſi contrario, ita *Bald.l.ſed,& ſi reum ff.de iure iur. Fel.d.cap.cum tu,n.1.verſic.* Et procedit ſecundum iſtos *Inquiſitor Cantera,cap.2. de vera confeſſ.n.25. in fin.fol. mihi 86.Farin.quæſt. 66. num. 320.* Prout nec fieri concordiam in teſte, nec teſtibus ſuſpectis de falſo, paſſim docuerunt ſcribentes, *Alex.conſ.154.num.7.lib.5.Nat. conſil.315.num.10. & 11. & Crauett. conſil.665.num. 17.Clar.§.fin.quæſt.23.* in principio, qui omnes concludunt iſtos teſtes diligentiſſime interrogandos, etiam ſuper circumſtantijs impertinentibus, vt puta ſi tempus erat clarum, vel nebuloſum, quibus veſtibus reus erat indutus, cuius coloris, &c. vt eos in verbis Iudex capiat, & ad veritatem indagandam melius deueniat.

51 Vbi autem concordiæ ſit locus ſane illam fieri poſſe per multiplicationem actuum dixit originaliter *Ab. dicto cap.cum tu,num.2. Farinac. quæſt.62.num.38.* per *diſtinctiones, & diuiſiones, Bart.in prima conſt. Cod. Pegna,in praxi Inquiſitorum,lib.2. cap.45. num.1.* per verborum improprietatem, & ſub auditos intellectus, *Rim. Sen. conſil.63. num.11. lib.1. & conſil.56. num.6. Petra de fid.ex prohibita alienatione reſultantibus,quæſt.12.nu. 956.Pegna ibid.num.2.& Farin.d.quæſt.65.num.43.48. & ſeq.* per principium, & finem actus, ac generaliter omnibus illis modis quibus contraria Iura, & leges ſolent concordari, *Farin. vbi ſupra*, alios latiſſime allegans, *n.55.& 59.& ſeq.*

An autem in teſtibus hæc concordia ſit facienda non ſolum, vt euitetur periurium, ſed eriam vt contra reum probent, inſignis eſt D.D. noſtrorum controuerſia.

52 In qua quidquid ſit in ciuilibus, in quibus *Rot. magis comm. ſequitur opinionem Bart.in l.Gallus §.Ille caſus ff. de lib. & Poſth.* quod teſtes concordentur, etiam ad effectum probationis, vt videre eſt, ex *Verall. deciſ. 270. num.7.p.3.Puteo dec. 28. lib.3. in Margine, verſ. quo ad Bernardinum Sanctæ mem. Greg.XV. deciſ.354. n.14.& Rot.deciſ.688.n.5 p.2. in recent.*

53 Quidquid etiam ſit in foro ſæculari in criminalibus in quo communiter fere conſenſerunt ſcribentes in contrariam ſententiam, quod ſz. fauore Rei, concordia fiat in teſtibus, vt euitetur periurium, non vt contra eum probent, vt videre eſt ex *D.D.alleg.à Farin d.q.65. n.77.Gilhauſ.loco ſup.cit.n.101.Camill. Borell.tit.12.nu. 13.& Souſa,c.6.n.21.* qui alios allegant.

54 Vel quæritur, an teſtes, ad concordiam reducti tantum probent, quantum facerent alij teſtes, qui non paterentur hanc exceptionem, & tunc dicendum, eſt quod ſine difficultate non tantum probant, ita *Pegna, dicto*

cap.45.

*cap.45.num.*11. *Bene Cantera dicto loco allegato proxime,numer.27.in fine verſ.*ſed circa opinionem, vbi huiuſce rei eam euidentem rationem adducit, quod huiuſmodi teſtes ſic concordati,non ſunt conteſtes de ſe, cum de ſe non conteſtentur,ſed per interpretationem, & concordiam vnde ex eis non poteſt reſultare probatio luce meridiana Clarior, in criminal. de neceſſitate requiſita.

Vel quæritur, num ratione concordiæ probent aliquid plus,quam non probarent,ſi non eſſent concordati, & in hoc caſu arbitror omnino reſpondendum affirmatiue,eo eodem *Cantera vbi ſupra, verſ.* non ex concordia, tum quia ex concordia aliqua probatio reſultat,quæ non reſultaret,ſine ea, ex eo, quod tunc teſtes ſe ipſos colliderent, (vt ibidem ait Cantera) tum quia de iure Canonico, verior eſt opinio, quod concordentur teſtes etiam ad effectum probandi, vt animaduertit, *Farin.vbi ſup.n.79.Et Souſa,nu.* 19.*verſ.* Secundum Ius Canonicum.

56 Quanta autem fides iſtis teſtibus ſic concordatis ſit adhibenda,vtique in arbitrio poſitum eſt Iudicantis,vt nobiliter obſeruauit *Boſſ.de oppoſit.contra teſtes, n.* 11. *verſ.*Vbi tandem, qui alios allegat.

57 Teſtibus vero inter ſeſe contrarijs, ſeu varijs exiſtentibus,quibus magis credendum ſit benignum lectorem remitto,ad *Farin.dicta q.65.p.3.per totam.*

58 Quo ad alteram autem huiuſce, §.*patrem de* vnico teſte ſibi ipſi contrario, ſeu vario,regula pariter negatiua conſtituenda eſt, quod hiuuſmodi teſti nullo modo eſt fides adhibenda,ita *Farin.de teſtibus, q. 66. num.* 13.*Cantera loco proxime alleg. numer.*25. *verſ.* ſit inquam primus caſus,*Souſa in Afforiſm. Inqu. lib.2. c.6. §.7.n.54.& ſeq.Gilhauſan.d.c.6.p.3.n.*107. *& ſeq.* Hæc tamen regula intelligenda eſt, & declaranda eo modo, quo ſupra declarauimus contrarietatem ſeu variationem teſtium.

59 Quia tamen ſæpe numero teſtis variationem ſuam tegit ſub velo correctionis, ideo ſciendum eſt teſtem poſſe incontinenti d. ſuum corrigere, ideſt antequam exeat à præſentia Iudicis eum examinantis, ita *Souſa, d.c.6.§.4.n.66.Bellon. Papienſ. de his quæ fiunt incontinenti,lib.1.ca.20.fere per totum, Rutger. Rulant. de comiſſarijs,& comiſſionibus Cameræ Imperialis, p. 2.lib.2. cap.29.per totum vbi ex Sycardo in l.optimam,n.2.Cod. de contr.ab.& comit.ſtipulat. obſeruat.* partes maximas eſſe Iudicis in hac materia inconſideranda qualitate,fide,& dignitate teſtis ſe ipſum corrigentis, *Cantera loco alleg. n.*25. vbi, quod talis correctio incontinenti facta admittitur etiam ſine ratione.

Vbi vero correctio hæc incontinenti non ſequitur non admittitur, niſi allegata aliqua ſufficienti ratione correctionis,*Souſa,n.65.Cantera Bellon.& alij ſupra allegati locis indicatis.*

60 In foro noſtro S.Officij habemus textum,in cap. accuſatus de hæreticis in 6.§.licet,quo cauetur,teſtem in hæreſis cauſa deponentem, qui primo veritatem celauit Iuratus,poſſe poſt modum dictum ſuum corrigere deponendo contra ſe,& contra alios.Si (ait Papa) manifeſtis inditijs, appareat talem non animi leuitate ſeu corruptione pecuniæ ſed zelo fidei orthodoxæ dictum ſuum velle corrigere,ac quæ prius tacuerat reuelare in fidei fauorem, (niſi aliud obſiſtat) ſtari debet tam contra ſe, quam contra alios atteſtationibus eiuſdem.

Ex hoc textu colligunt,D.D.ſpeciale eſſe in hoc Tribunali,quod in fauorem fidei ſecundæ teſtis depoſitioni ſtetur,ita *Barboſa Modernus, ibi qui alios cumulat P. Sanctarellus de hæreſi,c.38.dubio vnico,n.*12. *P. Diana, p.4.reſolut.moralium,tract.7.reſol.* 22. *verſ.* ſed quia dictum eſt,poſt *Pegnam in 3.p.Directorij, comm.* 114. *& Farin.de hæreſi,q.188.n.87.*

Et vere hoc eſt ſpeciale in S. Officio, quia regulariter ſtatur primæ teſtis depoſitioni, ſecundum doctrinam *Innoc.in cap.præterea,de teſtibus cog.& Abb. in cap.veniens il ſecundo de teſtibus, quam ſequutus fuit Decius conſ.*174.*num.*7. & in Statu noſtro Mediolani ex duabus contrarijs eiuſdem teſtis depoſitionibus illi ſtatur,quam confirmat teſtis in tortura vt dixit *Clarus,* § *ſi.qu. verſic.* ſed quid ſi teſtis, ibi in hoc tamen Duca tu.

Bene verum eſt,quod diſpoſitio dicti §. lz.vti ſpecialis intelligenda eſt, vt procedat in ſuo caſu,in quo præcisè loquitur videlicet cum teſtis primo hæreſim tam contra ſe, quam contra alios negauit, mox zelo fide eandem reuelat, ſecus enim dicendum eſſet, ſi primo
61 contra ſe,& alios depoſuiſſet, & poſtea depoſitionem vellet reuocare, ita enim communiter *D. D. text.illum intellexerunt, vt videre eſt, ex Barboſa, ibid.numer.*17 *Treniſan. deciſ.39. numer.*13. *lib.2, P. Diana vbi ſupra verſic.* verum his non obſtantibus, *Sanctarell. dicto cap. 38.numer.12.verſic.* præterea ſtatur ſecundo dicto, & *Caſtro Palao in opere morali, tom.1. tract.* 4. *diſp.* 8 *Punct.15.§.1.num.3.*&hoc idem manifeſte etiam colligitur ex hoc eodem textu, ibi, contra ſe,& alios ſuo complices deponendo, & ibi, ſtari debet tam contra ſe quam contra alios.

Et quamuis contrarium ſentiant, *Symancha de Cathol.Inſtit.tit.64.n.56.& ſeq.& in Encherid.Iud. Violatæ Religionis,titulo 36.n.4.Mart. del Rius diſquiſit. Magicarum,lib.5.ſect.5.verſic.6.Malefici,Farin.d.q.* 188.*n.* 95. *& ſeq. & Souſa in Afforiſm. Inquiſit. lib.2. cap.*9 *num.*4.

Attamen horum D.D. opiniones facili negotio conciliari poſſunt, vt prima pocedat etiam ſi teſtis in ſecunda depoſitione reuelando ſe, & alios, nullam allegat, vel probat cauſam reuocationis ſuæ depoſitionis ex interuallo factæ, vt enim huic ſecundæ depoſitioni ſtetur ſolus fidei noſtræ fauor attenditur.

Secunda vero procedat cum reuocans ſuam depoſitionem,qua ſe, & alios hæreſis crimine grauauerat non ſolum allegat,ſed etiam probat errorem,& alias ſuæ reuocationis cauſas, vt enim ſupra vidimus teſtis, quandocumque etiam ex interuallo allegata, & probata iuſta cauſa poteſt reuocare ſuam depoſitionem.

62 An autem teſtis, qui in prima depoſitione vnum dicit,in ſecunda vero aliud, puniri debeat, & quomodo ab Inquiſitoribus dixi, in additionibus ad ſecundam partem huius operis *tit. 27. in appendice poſt.*§. 13. *vbi ex Cantera,quæſt.crim.p.2.q.* 12.*de Reo,num.* 5. *verſ.* Et idem dicerem, poſui deciſ.Inquiſit. Conchenſis in hac materia ſatis inſignem.

§. OCTAVVS,

De Teſte deponente ſuper negatiua.

NEgatiua alia eſt vaga, alia coarctata loco, & tempore, vaga dicitur cum reus generaliter intendit probare ſe non Blaſphæmaſſe coarctata vero cum vult probare ſe tali die, & loco, & hora non Blaſphamaſſe.

63 Hoc ſuppoſito communis diſt.D. D. eſt, quod teſtis ſuper negatiua vaga nihil probet quia, negatiua vaga non cadit ſub ſenſu, & de ſui natura eſt improbabilis ita *Farin.de teſtibus qu.65. numer.* 221.*Bouadill.in ſua Politica,tom.ſecundo,lib.5 cap.* 1.*num.*114.*Veral.deciſ.* 284.*p.3. Franc. Marcus deciſ. Parlamenti delphinal* 266.vbi quod talis teſtis non caret ſuſpitione falſitatis S.mem.Greg.XV.*deciſ.*325.*num.* 8.loquitur de negatiua non admodum coarctata vt puta ad tempus vnius menſis.

64 Si

Si vero agatur de probanda negatiua coarctata ad breue tempus (in quo iudicando multum poteſt religio iudicantis,)vtique teſtes ſuper ea inducti bene eam poſſunt probare,ita D. D. omnes ſupra allegati, *Maſcard.de probat.concluſ.*1091. *vbi addentes Afflict. deciſ.* 324.vbi pariter addentes *Marius Muta,deciſ.*38. *nu.* 8. *qui alios cumulant.*

Animaduertunt tamen D. D. in hoc caſu teſtes deponendo ſuper hac negatiua non ſolum debere remouere ſenſum ab actu dicendo talem tali die, hora, loco,&c.non blaſphæmaſſe ſed etiam vlterius debere remouere actum a ſenſu, dicendo quod non poteſt eſſe, quod blaſphæmauerit,quin ipſe audiuiſſet,*Farin. d. qu.* 65.*nu.*223.*Ludou.Gilhauſ.in arbore Iud.Siuili,ca.6.p.*1. *le probat.* §. 327.*verſ.*negatiue tempore, & loco,*Modern.Barboſ.in c.*3.*loco num.*4.*de teſtibus, qui alios allegant.*

Eſt tamen alius modus ad reorum defenſam probandi negatiuam indirecte, probando ſz. die commiſſi criminis,in hac noſtra Ciuitate Cræmonæ, Reum fuiſſe Mediolani,& tota illa die ſecum fuiſſe teſtes, *Farin. vbi ſupra,n.*216.*& ſeq.Gilhauſen.ibid.verſ.* Secundo indirecte, & Portules, qui bene loquitur in hac materia ad repertorium Molini ſuper ritibus, & obſeruãtijs Regni Aragonum,*p.*1. *verbo accuſatio,nu.* 337. *& ſeq.fol.* 9.iſte tamen modus probandi negatiuam non releuaet maleficum, & ſolitum conuerſari cum Dœmonibus,vt bene notat *Cantera,de Reo,q.*12.*n.*2. *verſ.* & ibi tractaui quando perſona eſſet malefica.

Occaſione tamen huiuſce negatiuæ, quæri põt de pulcherrima quæſt. de qua agit *Bouadill.loco allegato.* Quid nempe dicendum ſit de eo, qui à duobus teſtibus grauatur,quod tali die,loco,& hora,& præſentibus alijs duobus blaſphæma verit,ſi alij duo in conteſtes da. i id negent addendo, quod non poteſt eſſe, quod ille blaſphæmauerit, quin ipſi audiuiſſent, in qua re Bouadill.bene concludit, quod ex quo teſtes deponunt ſuper negatiua coarctata, & remouent actum à ſenſu *Forel.in ſumma deciſ.tom.*2.*tit.*14.*num.*68.& fauent reo vtique iſti teſtes erunt præferendi teſtibus quod etiam generaliter de teſtibus ſuper hac negatiua coarctata deponentibus dixit *Farin.cum allegatis ab eo d.* 65. *nu.* 24.

Ego tamen in hoc foro S. Officij ſi ſimilis caſus contingeret nec alia probationes poſſent haberi, reum ſi carceratus eſſet fideiuſſori relaxarem,de ſe conſignando Inquiſitori ſingulo menſe per aliquod tempus puta per biennium, vel vbi fideiuſſorem inuenire non poſſet ſub ſimili præcepto,longo enim,vſu competu eſt in hoc foro aliquando curſu aliquo temporis delictorum veritatem patefieri, quæ per quaſcumque diligentias in actu formationis proceſſus factas minime potuit haberi.

§. NONVS.

De Teſtibus falſis.

PRæterea ea quæ dixi in hac materia in 2. p. huius operis, titulo de varijs delictis ad forum S. Officij ſpectantibus,§.13.& in addit.ibidem §.ſeq.

Animaduertendum eſt Primo loco, quod DD. non æquiter controuertunt, num teſtes falſi puniendi ſint etiam ſi eorum atteſtationes ſint nullæ & quidem verior ſententia eſt,quod extraordinaria pœna puniri de-
68 beant, non ordinaria,vere enim Iudicem offendunt *Farin.de teſtibus.q.*67.*n.*193.219.*& ſeq.Ferd.de Caſtro Palao,in opere morali,tract.*4.*diſput.*8.*puncto* 15. *§ ſex. n.*13.

69 Secundo Notandum, teſtem deponentem, falſum non in ſubſtantia negotij,ſed in circumſtantijs extrinſecis,non eſſe puniendum pæna falſi ordinaria, ſed extraordinaria arbitrio Iudicis, & Inquiſitoris, ita *Auend. de exequendis mandatis Regum Hyſpaniæ, lib. ſecundo, cap.*27.*num.*19.*Portules ad repert. Molini,ſuper ritibus, & obſeru.Regni Arragonum.par.*4.*in verbo, teſtis,num.* 56. qui alios allegat, *Vnde dicebam, in* 2. *parte titul.*17. §.13.*num.*42. *verſic.* Quarto ſciendum, eadem pœna
70 extraordinaria quamuis graui puniendum eſſe teſtem qui ſuper generalibus interrogationis puta an ſit affinis negatiuè reſpondet, quod idem docuerunt *Gramat. deciſ.*43.*num.*5.*& Eliſæus Danza alios cumulans,de pugna Doctorum,titulo de Teſtibus num.*27.*&* 28. An autem
71 talis teſtis aliquid probet dicendum eſt,quod non ſi negatio illius,vel affirmatio tribuit,vel minuit fidem teſt. *Farin.d.q.*67.*n.*125.*ſeq.Souſa in Afforiſm.Inquiſit.libr.* 2.*c.*8.*n.*13.

Quia tamen caſus his teſtis falſi ſuper generalibus frequenter poteſt accidere cum examinatur ad defenſam, ideo diligenter animaduertere debent Inquiſitores in hac materia an talis teſtis inciderit in fautoriam, fauendo hæretico carcerato.

72 Tertio notandum teſtem falſo deponentem in vno capitulo,& articulo nihil probare, neque in alio articulo,ita *Portules ad repert.Molin.loco ſupra allegato,n.*60. *Farin.quæſt.*67.*n.*111. *Souſa capitulo octauo,num.*11. & ratio eſt quia depoſitio teſtis ratione Iuramenti eſt indiuidua.

73 Quarto notandum, tunc demum eſſe locum pænæ ordinariæ in crimine falſi, cum probationes ſunt euidentes, & neceſſariæ nam ſi tales non ſint locus ſolummodo erit pęnæ extraordinariæ, *Farin. num.*74. *& ſeq. Souſa d.c.*8.*n.*9.

74 Quinto falſi iudicantur teſtes, qui pecuniam receperunt, vel pro teſtificanda veritate, vel pro ſubtrahendo ſe a teſtimonio ferendo, *Cantera late in ſuis quæſt. criminalibus par.*4.*cap.*8 *de falſitate num.*45.*verſ.*Quomodo caſus eſt, *Farin.d.quæſt.*67.*num.*236.*& ſeq.*vbi quod iſte teſtis præſumitur corruptus, niſi pecunias accepiſſet pro expenſis proprijs, puta quia gratia teſtimonij ferendi longum iter eſſet ſuſcepturis, quamuis enim munus teſtis ſit gratis veritatem deponere *Præſes Abauo in praxi,* §. *falſum, num.* 135. attamen verum quoque eſt, quod munus teſtis non debet ipſi teſti eſſe damnoſum, & ſic non debet ad locum longinquum examinis venire ſuis expenſis partis petentis illum examinari, & quidem cum expenſis correſpondentibus qualitati ipſius teſtis, *Danza dicto tit.de teſtibus,numer.* 29.*& ſeq.* vbi addit,quod nobiles,ſenes, vel valetudinarij venire debent æqueſtres, & non pedeſtres, prout ita deciſum fuiſſe in Sacro Conſilio refert *Vrſill. ad deciſ.* 135.*Afflic.*

Si tamen teſtis in veritate depoſuerit, ſed id fecerit mediante pecunia iſte teſtis non poterit dici falſus,quia verum depoſuit, extra ordinem tamen erit puniendus ad ſimilitudinem Iudicis, qui pecuniam accipit, vt iuſtam ſententiam ferat,*Præſes Abauo,vbi ſup.num.*133. *& ſeq.* quia quidquid gratis fieri debet ſi per pecuniam fiat vtique turpiter fit *l.ſi ob ſtuprum,* §, *ſi tibi, vbi gloſ. ff.de condict.ob turpem cauſam.*

75 Sexto in hi teſtibus falſis puniendis in Sancto Officio multa animaduertenda ſunt quibus *Pegna in director. par.*3. *comm.*122.an eorum dicta ſint nulla, inualida,& irrita, an & quantum parti nocuerint, an falſum depoſuerint, an verum ſed falſo, quia ſibi ignotum, cuius qualitatis ſint ipſi teſtes, an ruſtici, an nobiles, an ſagaces, an ſimplices, an probationibus claris conuicti, an præſumptionibus ſolis grauatis, an ſponte ſe in Sancto Officio detulerint, an potius conuicti, vel grauati inditijs comparuerint, vel capti fuerint, ex his enim vel augetur, vel minuitur ordinaria eo-

rum pœna, bene *Pegña vbi ſupra*, *Caſtro Palao*, *dicto
puncto decimoquinto*, §.6.*n*.12. vbi de falſo teſte ſponte
comparente mitius puniendo *Sanctarell.c.39.dub. 3. n.
20, in fi. qui alios allegant*.
76 Septimo notandum, quod pœna ordinaria horum te-
ſtium, corruptorum, ſubornatorum mandantium, &
conſulentium ex ſtylo Supremi Tribunalis de Vrbe eſt
triremium, ad tempus, vt dixi *in ſæpe cit*. §.13. *&
notant Bariola in Afforiſm. in verbo, teſtes*, §.8. *& Diana
reſol. moral. part.4. tractat.7. reſol.16. qui, & alios al-
legat*, & atteſtatur in ſua Inquiſitione quendam regula-
77 rem falſum teſtem, & qui alios ad falſum deponendum
in S.Officio ſubornauerat fuiſſe damnatum ad triremes
decennales, & fœminas complices fuiſſe fuſtigatas, &
ſex annorum exilios mulctatas, & generaliter de puni-
tione falſorum teſtium videatur *Eruditiſſ. & Doctiſſ. Bo-
uadill. in ſua Politica, lib.5.c.2.n.75. & ſeq*. vbi more ſuo
per egregie loquitur.
78 Teſtis vacillans, Licet falſus non ſit attamen eſt de
falſitate ſuſpectus, & vacillans dicitur qui dubitatiue,
vel cum timore loquitur quique duo proponit varie, &
neſcit eligere, quod verius ſit ex illis duobus, ita *Pegna
in praxi Inquiſit. lib.2.c.43.num.1. & 2. vbi ex Zanch. de
hæret. c.14. numer. 3*. quod huiuſmodi teſtis poteſt ab
Inquiſitore torqueri, bene *Rutger. Rulant. de Comiſſ.
Cam. Imper. p.2. lib.2.c.26.nu. 2. & ſeq*. vbi, quod in hoc
caſu Iudex obijcere debet teſti vacilanti, errorem ſuum,
pænas Iuris in quas incurrit, & contrarietatem in ſuis
dictis, moxque eum hortari, vt rectius deponat, com-
minata etiam ei pæna pecuniaria carceris, & Tortu-
ræ.

§. DECIMVS.

De ratione per teſtes in eorum dictis alleganda.

PRudentis Iudicis partes eſſe à teſte rationem ſui di-
cti exquirere docuerunt *Rutger. Rulant. de Com-
79 miſſ. Cam. Imp. p.2.l.2.cap.22.numer.2*. vbi ait hoc pro-
cedere, niſi dictum teſtis in ſe rationem contineret, *Fa-
rin. q.70. numer.1*. vbi, & alios allegat, & concluſionem
firmat regulariter teſtes ſine ratione deponentes, ne-
qua quam probare, l. ſola teſtatione Cod. de teſtibus, vbi
hoc notant ſcribentes, ratio autem legitima teſtis deſu-
80 mi præcipue debet à ſenſibus viſus, vel auditus, vt &
ſupra in principio Tituli dicebamus, & latiſſime tradi-
dit *Farin. d. q.70.n.127. & ſeq. & Rutger. Rulant. d.c.22.
n.12*.
81 Controuertunt tamen ſcribentes an teſtes etiam non
interrogati debeant rationem d. ſui reddere, in qua re
ne longior ſim pluſquam inſtituti noſtri ratio requirit,
dico, quod in criminalibus, dum teſtes deponunt de his
quæ Inditio tantum intellectus percipiuntur vtique
etiam non interrogati debent rationem dicti ſui redde-
re, *Farin. numer.6. & ſeq. & Rutger. numer.17*. qui alios
allegant, & latiſſime enumerant caſus, in quibus teſtes
etiam non interrogati debent rationem reddere di-
cti ſui, vel non, & in quibus eam non reddentes pro-
bent vel non, bene *Cantera videndus in ſuis qu. crim. tan-
gentibus probat. c.2. de probatione per teſtes dub. 8. num.
14*.
82 An autem ſit bona ratio teſtis, *ſcio, quia vicinus*, vel,
quia conſanguineus, quia ſecundum doctrinam *Bart. in l.
1.n.15. ſi cert. petatur vicinus*, & conſanguineus præſu-
mitur ſcire facta vicini, & conſanguinei.
Dicendum eſt, quod, quidquid ſit in ciuilibus certe in
Iuditijs criminalibus, cum teſtis cum dicta ratione de-
ponens non probet, niſi præſumptiue, *Farin. d. quæſt.70.
numer. 185*. tantum enim probat teſtis, quantum ratio
per eum adducta, *Souſa in Afforiſm. lib.2.c.6.n.77. &
Farin. n.14*. vtiq; reus ex dictis teſtibus numquam pote-
rit puniri pæna delicti ordinaria, ſed, ex traordinaria
tantummodo, idem *Farin. d. q.70.n.189. & Lud. Gilba. i
Arbore Iudic. crim. c.6.p.3.n.134*.
83 Et in hac materia rationis allegandæ per teſtes ad
uerte, quod ex ratione iudicatur probatio teſtis, vnd
ſi teſtis dicat credo, quia vidi, teſtis, erit de viſu, ſi auten
dicat ſcio certo vel hoc eſt verum, quia ſic credo teſti
erit de credulitate, *iuxta alleg. à Farin. de teſtibus, quæſt
68. num.72. & Rutger. Rulant. vbi ſup. numer.4*. ait quo
ratio teſtis, ipſius dictum ſaluat, vel deſtruit, vnde in
84 contingentia facti in noſtra Congregatione Cremon
duo teſtes, qui depoſuerant Titium non eſſe coniu
gatum, quia ſi fuiſſet coniugatus ipſi id vel ab ipſo
vel ab eius affinibus intellexiſſent, habiti fuerunt pro te
ſtibus de credulitate ex ratione, per ipſos adducta quã
uis in dicto principali depoſuerint per verba, *ſon ſicuro*
& ſic dicebatur iſtos teſtes non poſſe redargui, de falſo
85 niſi ex ipſorum confeſſione, quia ſemper poſſent d
cere, nos ſic credebamus, vt bene conſiderauit *Fari
quæſt. 67. numer. 69. verſ*. ſed certe, bene verum eſt
quod cum Titius Reus ex poſt repertus fuerit Polyg
mus, & ipſi duos teſtes in Polygamiam influxerint d
ſeruiendo pro adminiculis iuxta *deciſ. Buratti* 10. alte
teſti defuncto, qui depoſuerat de morte primæ coniu
gis, quæ etiam vere mortua erat, ſed ex poſt aliam du
xerat, habiti fuerunt pro temerarijs, in modo depoſitio
nis dicendo, *ſon ſicuro*, & ex eorum depoſitione
ſuper negatiua vaga tredecim annorũ depoſuerar
enim quod toto illo tempore Titius nunquam duxer
aliam vxorem præter primam, quæ iam mortua erat,
ſic concluſum fuit hos teſtes excuſandos à pæna fal
verum aliqua pæna extraordinaria arbitrio iudice
tium ratione temeritatis eſſe puniendos.

TITVLVS SEPTIMVS.

De Teſtibus quo ad examen.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes Iurare debent, & ſine iuramento non proba
num 1.*
3 *Iuramentum præſtandum eſt tactis Euangelijs, etian
à Clericis, qui alias Iurant tacto pectore, numer.
& 5.*
6 *Qui manus non habent quomodo Iurare debeant.*
7 *Si teſtis in S.Officio nollet deponere, quid agendum.*
8 *Monendi teſtes de iuramenti.*
9 *Examen faciendum ab Inquiſitoribus, & loco Iuditi
n.10.*
10 *Quid agendum cum examinari debet teſtis cuius li
guam nec Notarius, nec Iudex intelligit.*
12 *Teſtes examinandi in loco ſecreto, num. 13. vbi à quib
examen inchoandum.*
14 *Solemnitas duarum perſonarum, quæ examini de iu
antiquo intereſſe ſolebant non ſeruatur hodie.*
15 *Quomodo iuramentum à Notario ſcribendum.*
16 *Prius examinandi, qui plenius ſunt informari.*
17 *Leues perſonæ exactius ſunt examinandæ.*
18 *De quibus teſtes interrogandi.*
19 *Examen teſtium non interrumpendum.*
20 *Conſilium Auctoris non ſpernendum.*
21 *Teſtes ore, & non ſcriptis deponere debent, niſi neſci
loqui, n.12.*
23 *Quid facere debeant Inquiſitores, cum ad eos mittunt
denunciationes inſcriptis.*
24 *De vultu teſtis diligenter intuendo cum deponit v
quid*

quid agendum cum teſte trepidante, & ſe ſe turbante.
25 *De conſiderando modo loquendi, & reſpondendi, teſtium.*
26 *Verba teſtium ſcribenda ſunt à Notario, vt à teſte formaliter proferuntur.*
27 *Integra teſtis interrogatio ſcribenda à Notario.*
28 *Teſtis ſcribere debet ſuam depoſitionem, & de vtilitatibus huius ſubſcriptionis, & quid ſi teſtis neſciat ſcribere, n. 29. & 30. vbi quid obſeruetur in Inquiſition. Inquiſition. Italiæ, & Hyſpaniæ.*
31 *Secretum teſti ininngendum.*
32 *De teſtis declaratione.*
33 *Teſtes ex animali in Iuditio ſummario non probant niſi reputantur, numer. 34. niſi reus renunciauerit repetitioni.*
35 *Proteſtatio de habendo teſtes pro repetitis poteſt re integra reuocari.*
36 *Deciſio Senatus Mediolani.*
37 *Teſtis repetitio requirit eaſdem ſolemnitates, quas examen.*
38 *Num teſtis repetendus poſſit ſe referre ad primum examen, & quæ obſeruanda in hac relatiua repetitione teſtis ab Inquiſitoribus, n. 39. & ſeq.*
41 *Quam caute primæ depoſitiones in S. Officio, ſint teſtibus legandæ, & quæ praxis obſeruanda n. 42.*
42 *Cum Iudex arbitratur non eſſe locum lectura primæ depoſitionis, & teſtis obſtinate eam petit, quid agendum.*
43 *Deciſio Senatus Sabaudiæ.*
44 *Repetitio ab Inquiſitore facienda.*
45 *Ante litem conteſt. quando ſit locus repetitioni.*
46 *De teſte qui in repetitione dixit contrarium eius quod dixit in primo examine, vbi quando ſit locus tortura.*
47 *De clauſula ſaluo iure opponendi contra perſonas, & dicta, & an mortui non repetiti probent.*
48 *Deciſio Senatus Mediolani, quod mortui probent non repetiti.*
49 *In Praxi ſæpe fiunt confrontationes.*
50 *In S. Officio rariſſime, & fere nunquam.*
51 *Quomodo reus in S. Offit. recognoſcendus, & quid Cremonæ fuerit obſeruatum ex ordine S.C. n. 52.*
53 *Quæ ſeruanda in confrontationibus remiſſiue.*
54 *Tortura teſti datur à ſolo Inquiſitore, cum contra reum ad ſunt inditia, n. 55.*
56 *A tortura teſtis abſtinendum, cum aliqua bona ratio teſtem excuſat.*
57 *Teſtis præſens delicto ſi nolit delinquentem propalare torquetur, n. 59. vbi idem de eo, qui ait ſe non recordari de his de quibus probabiliter poteſt recordari.*
58 *In ſubſidium tantum teſtis torquetur.*
60 *Dictum teſtis in tortura non eſt neceſſe quod extra torturam ratificetur contra Baiardum.*
61 *De examine teſtium per turbam ſecundum ſtilum Franciæ & Sabaudiæ.*
62 *Hic ſtilus eſt contrarius.*
63 *Publicatis atteſtationibus regulariter ſuper ijſdem non admittuntur noui teſtes fallit in cauſa hæreſis, n. 64. vbi Deciſ. Senat. noſt. in hac materia.*
65 *Quomodo edendus reo proceſſus in S. Offit. vbi quod nunquam nomina teſtium eduntur, & de ratione.*
66 *Inquiſitores etiam reo non opponente debent Inquirere de qualitte teſtium, n. 67. vbi quid ſeruetur in Inquiſitione Hyſpaniæ.*
68 *Quomodo in Hyſp. reo publicentur atteſtationes.*
69 *Interrogatoria in multis regionibus non admittuntur in criminibus, & in ſpecie Mediolani.*
70 *Ea reyecit auctor dum erat Proiudex Maleficiorum Cremonæ.*
71 *In S. Offit. indiſtincte interrogatoria admittuntur tam fiſci, quam rei, & ita ſeruat Suprema Inquiſitio Rom. n. 72. vbi de ratione.*
73 *An teſtis teneatur reſpondere interrogationi crimino ſæ.*
74 *Obſeruantia Inquiſitionis Hyſpaniæ.*
75 *Teſtis à layco Iudice examinatus repetendus eſt ab Inquiſitore.*
76 *De coactione teſtium ad ſe examinandum.*
77 *Inquiſitores Illuſtriſſimas mulieres debent examinare domi.*

Viſo de perſonis, & dictis teſtium reliquum eſt, vt aliqua etiam de eorum examine annotentur.

§. PRIMVS.

De animaduertendis, & obſeruandis ab Inquiſitoribus ante examen teſtium.

MVlta ea quem non leuis momenti obſeruanda ſunt ab Inquiſitoribus ante examen teſtium.

1 Et Primo quidem antequam teſtes examinentur debent Inquiſitore deferente iurare tactis Sacroſanctis Euangelijs ſe veritatem omnino reuelaturos, tam contra ſe, quam contra alios, ita *Did. Cantera, in quæ. crim. de tangentibus probationes, cap. 2. de probat. per teſtes, numer. 1. Gilb. in Arbore Iud. Crim. cap. 6. p. 3. numer.* 139. *Gayl. pract. obſeru.* 101. *numer.* 1. *latiſſ. D.D. in capit. tuis, de teſtibus, vbi modern. Barboſa alios cumulat*, & hoc extendit ad omnes teſtes quacumque dignitate pollentes, *Roder. a Cunha in cap. multis, diſt.* 44. *numer.* 3. *Rutger. Rulant. de Camiſſ. Cam. Imper. p.* 2. *lib.* 2. *cap.* 11. qui omnes concludunt teſtes ſine Iura-
2 mento examinatos nihil probare, & non ſufficere ad validitatem examinis, quod teſtis poſt examen peractum Iuret, per *text. l. iuſiurandi* ibi, *priuſquam perhibeant teſtimonium*, ff. de teſtibus, cum alleg. a *Barboſ. in c. fraternitatis, n. 6. eodem tit. & Roderic. à Cunha loco prox. allegat. & Bellono Papienſi de his, quæ Incont. lib. 1. c.* 115.

3 Dixi in hoc iuramentum præſtandum eſſe tactis Sacroſanctis Euangelijs, id enim expreſſe docuit *Glo. in c. fraternitatis in verbo iuramenti de teſtibus, cum alijs allegatis a Barboſ. ibi, n. 7. & quamuis Clerici in Sacris ſo-*
4 *leant iurare tacto pectore, Carol. de Graſſ. de effectibus Clericatus effectum, 36. per totum.*

5 Attamen hoc non habet locum in cauſis grauibus, & ſic in S. Officio in quo cauſæ ſunt grauiſſimæ, *ex doct. Abb. in c. vltimo de Iuramento calumniæ, quem ſequutus fuit Couar. in c. quamuis pactum, p. 1. §. 1. n. 3. & Carol. de Graſſis in dicto tractatu effectu* 10. *n.* 45. & ita in S. Officio paſſim practicatur, quod etiam Sacerdotes iurent tactis Sacroſanctis Euangelijs.

Ex hac iuramenti datione per tactum ſcripturarum, Euangeliorum facienda, colligit Bald. in cap. cum cauſam, col. 10. de teſtibus, quem ſequuti fuerunt *Campeg. te teſtibus, Reg.* 135. *Maſcard. de prob. tom.* 3. *concl.* 1358.
6 *n.* 42. quod qui non habet manus, quia ei ſunt inciſæ non poteſt teſtimonium dicere.

Ego tamen ſi talis caſus occurreret in S. Offic. conſulerem Inquiſitoribus, quod reciperent iuramentum iſtius teſtis per procuratorem ſpecialiter ab eo conſtitutum ad iurandum, ita enim obſeruari in Cam. Imp. nō obſcure innuit *Rutger. Rulant. de Comiſſ. Cam. Imp. p.* 2. *lib.* 2. *cap.* 11. *numer.* 52. poteſt enim quis etiam per procuratorem iurare, vt probat Rom. Sing. 8. per totum, & vlterius cogerem etiam ipſum teſtem ad iurandum viua voce de veritate dicenda, quoniam cum iuramenti ſubſtantia conſiſtat in inuocatione Diuini nominis, vt bene explicat *Sanch. in præcepta Decalogi, l.* 3. *cap.* 1. *numer.* 1. ad illius eſſentiam vtique

non requiritur tactus Sacræ rei, ſed ad maiorem tantummodo ſolemnitatem, & teſtimonij firmitatem, ita *Sanch. vbi ſupra, n. 3, qui alios allegat*.

7 Quod ſi teſtis nollet iurare, vtique in foro noſtro S. Officij cogendus eſſet pæna pecuniaria captis pignoribus, cominata, & inflicta ei tortura, ac excommunicatione, *cap. 1, cum ibi not.* per Canoniſtas, de teſtibns cogendis, Collegium Colonienſe Iuridicum, *tom. 2. diſp. 7. de teſtibus nume. 43. qui alios allegat*, & ita Scio in ſuprema Rom. Inquiſitione quédam reum fuiſſe coactum ad præſtandum iuramentum, quod ſuſcipere recuſauerat media tortura, pro vt idé etiá in Senatu noſtro Mediolani actum fuiſſe cum ſimili reo, qui recuſabat iurare atteſtatur *Clar, §. fi, q. 45. ver.* ſed pænæ, vbi quod talis reus fuit punitus tribus ictibus funis publice, & reductus ad carceres iurauit, & Interrogationibus reſpondit, & quã. uis in R. A. Regni ex ſpeciali prouiſione cautum ſit teſtes non eſſe media tortura cogendos ad deponendum, at tamen eadem prouiſio Regia hoc limitat, vt non procedat in cauſis grauibus vt videre eſt ex *Eliſ. Dana de Pugna D. D. tit, de teſt:bus, c, 3. nu.* 16. cauſæ autem hæreſis grauiſſimæ habentur.

8 Secundo loco monendi ſunt teſtes de importantia iuramenti in hoc foro, & de pæna qua falſi teſtes ſolent puniri, *Rutger. Rulant de Comiſſar, Cameræ Imp. p. 2. lib. ſecundo, capitulo 1. t. n. 10. & ſeq.*

9 Tertio ipſemet Inquiſitor (quantum fieri poteſt) debet teſtes examinare, in arduis enim cauſis criminalibus examina teſtium fieri debent coram Iudice ipſo *Bouadill. in ſua Politica lib. 4. c. 16. num.* 14. & in indiuiduo caſus noſtri in foro S. Offitij, *Scaccia de Iudit. lib. 1. capitulo 87. num. 15. Paulus Garzia, in ſua praxi S. Offitij, Hyſpano idiomate conſcripta, folio 2. à tergo n. margine*, vbi ſic legis, *los Inquiſidores conforme à la Instrucion 17. del anno 1484. deuen examinar los teſtigos por ſi miſmos ſin cometer o à otro ſaluo en los caſos, que alli refiere*.

10 Et quidem hoc examen debet fieri in loco Iuditij, niſi aliud qualitas perſonæ ſuaderet, puta quia eſſent moniales vel aliæ fæminæ honeſtiores, *Symanch. de Cathol. Inſtitut. tit. 64. n. 13. Pegna in praxi S. Offitij, ſeu Inquiſitorum lib. 2. c. 3. n. 5.*

11 Quarto cum examinandus eſt teſtis, cuius linguam nec Iudex, nec Notarius intelligunt tunc adhibendus eſt interpres, cui ab Inquiſitore dandum eſt Iuramentum, quod bene, & fideliter munus ſuum exercebit, punctualiter referrendo teſti omnes interrogationes Inquiſitoris, & Inquiſitori ac Notario, omnes reſponſiones teſtis, *Ambroſin. de modo formandi proceſſum, lib. 6. c. 3. numer. 12. Flam. Cartar. de executione ſententiæ capto bannito, cap. 2. num. 56. & pluribus ſeq.* vbi quod iſti Interpretes adminus debent eſſe duo, vbi inueniantur alias ſufficit vnus, & plus dicit *Cartar. num.* 53. quod ſi Notarius linguam teſtis intelligat ipſe ſolus poteſt interpretari, & ſcribere eius reſponſiones, ſi tamen Notarius eius linguam non intelligat ſed ſolus Iudex vtique id ei nequaquam licebit, ex *doct. Bart. l. 1. §. eadem, vbi Ia. numer. 10. ff. de verborum oblig. quod vtique maxime mirum videtur, Franc. Bernard. Porrus in addit. ad dictum c. 3. Ambroſin.* quia perſona Iudicis, eſt dignior perſona Notarij, & de huiuſmodi Iuramento præſtando interpreti, in S. Officio, bene Paulus Garzia in ſua praxi huiuſce Tribunalis, fol. 4. à tergo, §. *quando alguna perſona ſe examina con interprete*.

12 Quinto non ſolum in hoc tribunali, ſed etiam in omni alio foro examen debet fieri in loco ſecreto, & Clauſis Ianuis prout, & Iuramenti delatio teſtibus, criminalibus, ita *Rutger. Rulant. de Comiſſ. Cam. Imp. p. 2. lib. 2. c. 12. n. 3.*

13 Sexto examen inchoari debet a teſtibus qui magis diſtant à loco in quo examinari debent ne forte ſe abſentent, & fugiant, *Rutg. Rul. vbi ſup. n. 4.* vbi huiuſce ei illam addit rationem, quia teſtes de Iure communi n tenetur manere in loco examinis vltra quindecim ce ſecundum pulcherrimum *textum l, fi. quando 19. C de teſtibus*, Verum textus ille, vt ibi ſub litera D. b obſeruat Gothofredus habet locum ſolum in cauſis ciuilibus Vnde vera ratio noſtræ aſſertionis erit natur æquitas.

14 Septimo quamuis de iure hoc examen debeat fieri S. Officio coram Inquiſitore Notario, & duabus pe nis Religioſis, c. vt Officium §. Verum, de hæret. in 6 tamen hæc ſolemnitas non eſt in vſu, ſed examen fit ram Inquiſitores, Aduocato fiſcali, & Notario, *Ca Palao, qui alios cumulat, p. 1. tract. 4. diſp. 8. puncto. 1 3. n. 6.* & ita etiam obſeruatur nunc in Inquiſitionib. I ſpaniæ, vt videre eſt ex praxi Pauli Garziæ ſæpe alle ta in forma examinandi teſtes.

15 Octauo, Notarius debet ſcriptis mandare iuram tum teſtium, & iterpretum, non tamen eſt neceſ quod id fiat per extrenſum, ſed ſufficit, ſi ſcribatur modo, *comparuit, &c. & medio Iuramento, &c. q præſtitit tactis, &c.* Paulus Garzias, vbi ſup. quamuis tius ſit ſi addatur tactis Sacroſancti. Euang. vt obſer uit, Pegna in praxi Inquiſitorum, *lib. 2. cap. 1. nume 4 de quare videndus erit Farin. q. 78. de teſtibus, num. ſeq.*

§. SECVNDVS.

De animaduertendis in ipſo teſtium examine.

NOnnulla etiam notanda ab Iuquiſitoribus ſun ipſomet teſtium examine.

16 Et Primo quidem ex teſtibus qui de longinquis p tibus non venerunt eos prius eſſe examinandos, q de facti veritate plenius ſunt edocti, *Rutger. Rul de Com. Imp. p. 2. lib. 2. c. 14. n. 11.*

17 Secundo leues perſonæ exactius ſunt examinand quam graues, idem *Rutger, vbi ſupra, n. decimo*.

18 Tertio diligenter ſunt interrogandi, ſuper delic delinquente, complicibus, loco tempore, occaſio modo quot vicibus delictum fuerit comiſsũ, & ad q rum præſentiam, *P. Maſſin. in praxi S. Offic. par. 2. fol. primæ Impreſ. poſt Eymericum in direct. 3. p. in for examinandi teſtem, n. 72. vbi Pegna comm. 17.*

19 Tertio examen teſtis vna vice perficiet, Inquiſit nec illud interrumpat, *Rutger Rulant. d. cap. 14. ſub l ra D.*

20 Quarto conſulo Inquiſitoribus, quod ego practi bam dum eram Proiudex Maleficiorum Cremonæ a no 1636. Sub Illuſtriſſimo, & Laudatiſſimo Viro D Conſaluo de Salamanca Aequite Diui Iacobi, Senato & tunc iſtius Ciuit. Cremonæ, Prætore vt ſz. prius ſc bere à Notario faciat interrogationem, ita vt reus e neque at intelligere antequam teſtem, vel reum ore terroget, hoc enim modo minus tempus habebit teſ & reus ad cogitandum ſuper reſponſione danda, & v ritate celanda, quod fortaſſe voluit Innuere *Rutger, ſup. n. 2. ſub litera E.*

21 Animaduertat etiam Inquiſitor depoſitionem te ab ipſo teſte ore, & voce, non autem ſcriptis eſſe faci dam, *cap. relatum, 5. quæſt. 2. Langleus in otio ſemeſtr 1. lib. 4. Manent, conſ. 24 Faber. in ſuo Cod. lib. 4. titul. deff. 52. & Ante hos Farin, quæſt. 80. nu. 27.* Niſi eſſen in eo teſte qui loqui nequit huius enim depoſitio

22 ſcriptis recipi poteſt, ita *Langleus vbi ſup. vbi de te muto Rutger. c. 15. & Farin. vbi ſup. nume. 19. ac Cart de executione ſententiæ capto Bannito, cap. 2. num. 43. ſequ.*

Quid vero facere debeãnt, Inquiſitores cum ad eos nittuntur denũciationes inſcriptis bene declarat, *Pegn.* *praxi Inquiſitorum, lib. 2. cap.3.* per totum, vbi ait, uod licet, ex huiuſmodi denuciationibus poſſint Inuiſitores inchoare proceſſus ſi ſint factæ à viris fideignis, Iuramento munitæ, vel à perſonis impeditis acedere ad Inquiſitores, vt ſunt moniales, & aliæ fœminæ oneſtæ, attamen tutius erit, quod Inquiſitor ipſæ, el aliquis eius Commiſſarius accedat ad denuncianem abſentem vel impeditum, vna cum Notario, & ibi um iuditialiter examinet, ita enim euitabitur difficulas orta ex *cap. Inquiſit. §. tertiæ dubitationis*, de accuſaonibus, vbi Papa iubet non eſſe procedendum contra liquem ad petitionem eorum qui Iudicibus cedulas roponunt, de qua decretali videndus erit *Symanc. de ath. Inſtit. tit. 44. num. 10. & Hieronim. Cæual. comm. ontra comm. quæſt. 821. nu. 20. & ſeq.* *ita in S. Officio praicari teſtatur Cantera q. crim. probationes concernenum. cap. 1. de prob. per teſtes, n. 8. verſ. vnum tamen condera.*

Sexto dum teſtis examinatur diligenter Iudex intuedebet, vultum, & frontem ipſius, vultus enim mutatio epidatio, & ſimilia in actis ſunt redigenda, & à Notao ſingillatim ſcribenda, *Cartar. in praxi interrog. reoum, lib. 1. cap. 2. nume. 73. & ſeq. Rutger. Rulant. vidend. hac materia loco ſup. alleg. capit. 24.* vbi allegati illud ouerb. capit. 10. *Pauor his qui operantur malum*, & ild Demoſtenis, in Orat. de falſa legatione, *conſcientia elerum eripit audacim, linguam reprimit obturatos ant ſilentium imponit*, Egregie *Bouadill. in ſua Politi, lib. 2. cap. 16. numer.* 104. vbi allegat illud Cicer. in opicis, *Pallor vultus, Rubor, & titubatio faciunt vt mis fidei alicui adbibeatur*, & melius *tom. 2. lib. 5. capit. 2. umer. 43. verſic. y aduierta el Iuez, & numer. 44. ex Io. Platea l. quoties 2. Cod. de Naufragijs, lib. 11.* animadertit Iudicem, vt hoſce teſtes ſe ſe turbantes diligener interroget etiam de circumſtantijs non ita ad negoũ facientibus, vt de habitu delinquentis, & ſimilibus, & uod cum vaccillant eos torqueat, rationem hiſce vers ſubiungens, *por que es muy decente, y honeſto eſpantar gunas vezos à los teſtigos paraque digan me or la verid*, & teſtium ſuſpectum verbis illaqueari poſſe ait, *utger. c. 22. n. 4. loco allegato.*

Septimo debet Inquiſitor modum loquendi, & reſondendi teſtium diligenter conſiderare, an omnes per indem præmeditatum ſermonem deponant, an verſi ſint an plus æquo animoſiores, an cum maxima celeritate deponant, an reſponſiones qualitati teſtium onueniant, quia ruſticus dicat, quæ peritis conueunt, & an minus affectate deponant in his enim ſibus, & ipſi teſtes, & eorum dicta maxime ſuſpecta deuntur, *Rutger. Rulant. de Comiſſ. Cam. Imper. loco al. cap. 23. per totum, Pegna in praxi Inquiſitorum, lib. 2. p. 44.* vbi de teſte animoſe deponente, *Præſes Abauo quæſtionibus reatuum, q. 18. numer.* 29. vbi teſte acceante reſponſionem, *Farin. de teſtibus, q. 60. numer. 33.* i de teſte nimis affecta te deponente, *n.* 37. vbi de te verboſo, *& nu. 38. & ſeq.* vbi de teſte nimis cito reſondente, & repentine loquente, ante lectum ſibi artiilum.

Octauo verba teſtium ſunt à Notario ſcribenda pro formaliter ab eis proferuntur Commiſſario ipſorum ſponſionem dictante, *Rutger. Rulant. loco ſup. cit. c. 28. 1. & 5.*

Nono, Inquiſitor curare debet, vt à Notario integra terrogatio ſcribatur, vt ex mox ſcripta reſponſione tis videri poſſit an ſit interrogationi congrua, vt obruauit, *Pegna in praxi Inquiſitorum, lib. 2. n. 3.* vni abum illorum Notariorum reprehendit, qui in proceſſu ſcribunt, Interrogatus &c. & mox reſponſionem tes ſcribunt, & Paulus Garzias in praxi S. Offitij, fol. 13. & in margine, ibi, *eſcriuaſe la pregunta como ſe hiziece;* & ita pluries mandauit Sacra Congregatio.

§. TERTIVS.

De obſeruandis poſt examen Teſtium.

POſt perfectum examen teſtis, Primo Inquiſitor debet facere, quod teſtis ſuam depoſitionem ſcribat,
28 ita enim iam diu in praxi vſu receptum eſt in S. Offitio, *Scaccia de Iud. lib. 2. ca. 1. n. 7. & Paulus Garzia in praxi S. Offitij, fol. 3. à tergo*, ibi, *han da firmar los teſtigos ſus dichos ſabiendo*, & de vtilitatibus huiuſce ſubſcriptionis teſtium videndus eſt, Farin. de falſitate, qu. 158. numer. 192. vbi bene declarat non teneri teſtem ſe ſubſcribere, niſi ei legatur tota ipſius depoſitio ſubſcribenda, & *Franc. Bernard. Porrus ad Ambroſinum, lib. 1. c. 2. ad nu.* 43. vbi ait, quod in cauſis Regiæ viſitæ teſtes ſe ſubſcribunt eorum depoſitioni, & multa ibi dicit de rigore illius Tribunalis.

29 Quod ſi teſtis neſciat ſcribere, ſolet in Sancto Officio in his noſtris Italiæ partibus poſt eius depoſitionem apponere ſignum Crucis, *Pegna vbi ſup. nu. 6.* qui mos deſumptus videtur ex *Auth. de teſtibus in principio in §. licere, vbi Gothofred.* in verbo, *item per cartam*, & in Nouella, 27. Imperatoris Leonis, in verbo, *Sanctæ Crucis*, oſtendit morem hunc ſe ſubſcribendi medio ſigno SS. Crucis eſſe antiquiſſimum, maxime, quo ad teſtes literarum imperitos.

30 In Hyſpan. tamen hic ſubſcribendi modus non eſt in vſu, ſed loco teſtis literas ignorantis ſubſcribit vnus ex Inquiſitoribus, Paulus Garzias, vbi ſup. ibi, y *no, ſabiendo vn Inquiſidor ò el Comiſſario examinando ſe el teſtigo fuera del Tribunal.*

31 Secundo loco Inquiſitor debet teſti iniungere ſecretum ſub pæna ſibi arbitraria etiam excommunicationis, & ita teſtes iurare debent ſe ſecretum ſeruaturos, *P. Maſſin. in praxi, pa. 2. fol. 25. verſ. & cum nihil aliud*, primæ Impræſſionis, *Paulus Garzias, vbi ſup. fol. 2. y de guardar ſecreto de todo*, & ex pænis huiuſce teſtis in S. Officio reuelantis ſuam depoſitionem dixi in 2. p. tit. 17. §. 14.

§. QVARTVS.

De Teſtis declaratione.

32 QVia poſt perfectum teſtis examen aliquando apparere poteſt teſtis depoſitio ambigua, vel ex alijs capitibus manca, Ideo in hoc caſu Inquiſitor iterum vocare debet teſtem ſub præceptis pecuniarijs, & excomunicationis in ſubſidium, *Ruther. d. lib. 2. c. 30. n. 6.* & præſtito ei denuo Iuramento, alijſque omnibus, in eius examine procedere, *Barboſ. in cap. per tuas, num. 4.* de teſtibus cum alijs allegatis, per me in *addit. ad q. 15. Guid. Fulcod. & Pegna in praxi Inquiſitor. lib. 2. cap. 18. per totum.*

§. QVINTVS.

De Teſtium repetitione facienda.

33 TEſtes examinati in Iuditio ſummario regulariter non probant, niſi fuerint examinati in Iuditio plenario parte citata, & cum eius Interrogatorijs, vt omnes D.D. vbique locorum ſupponunt, quos allegat, & ſequitur *Farin. de teſtibus, qu. 72. numer. 87. & ſeq.*

& in foro noſtro S.Officij idem docuerunt, *Albertin.de Agnoſc.Aſſert.q.34.n.16.Symanch.de Cath.Inſtit,tit.64 n.16.Royas,de hæret.p.2.Aſſert,4.nu.107. & Pegna in praxi Inqu.lib.2.c.24.n.quinto.*

Hoc tamen intelligendum eſt dummodo reus ipſe huic repetitioni non renunciauerit habendo teſtes pro rite,& recte examinatis, in hoc enim caſu repetitio teſtium non eſt neceſſaria, ſecundum veriorem opinionem de qua *D.D.l.fi.Cod.de teſtibus,vbi Bald.nu.1. Iaſ. Rubr.ff.de ferijs,Purpur.conſil.493. num.10. Guido.Papa,deciſ.216.Farin.de hæreſi, qu.188.num.27.* vbi quod opinio in praxi obſeruatur in Supremo Tribunali Romanæ Inquiſitionis, & quod contraria opinio non obſeruatur, niſi cum agitur cauſa hæretici negatiui, tunc enim debent teſtes repeti,etiam ſi reus habuerit eos pro repetitis,

35 Dubitari tamen poteſt, quid dicendum ſit ſi reus fecerit in actis proteſtationem de habendo teſtes pro repetitis,an poſſit dictam proteſtationem reuocare & petere,quod repetantur, in qua re dicendum eſt hoc vtique reo licitum eſſe dummodo res ſit integra ideſt atteſtationes non ſint publicatæ, ita in foro S. Officij docuit *Gabr.in conſ.178.vol.1.& Symanch. de Cath. Inſtit. tit.34.nu.25.& in alijs foris Honded.conſ.101.n.33. vol,1.Add.ad Conſilium Bertazz.91.ſub litera D. Batard. ad Clarum,q.45.num.27. Cartar. in praxi Interrog.reorum, lib.3.n.63.& Portus ad Ambroſin.lib.3.cap.1.n.29.verſ.6.*& ita de anno 1637. Die Iouis 17. Decembris iudica-

36 uit Senatus Mediolani, in cauſa Marchioniſſæ Octauiæ Flamenæ, imputatæ de Nece Marchionis Franciſci Gonzagæ Mariti ſui, in hac autem repetitione facienda plura ſunt notanda.

37 Et Primo quidem, quod repetitio teſtis requirit eaſdem ſolemnitates ad unguem,quas requirit examen ipſius teſtis,vt bene *Clarus,animaduertit,quæſtion.45.ver,* Cœterum ſi reus,vbi addentes.

38 Secundo notandum, quod maxima eſt inter, D. D. controuerſia num teſtis repetendus poſſit ſe referre ad eius primum examen,& an ad petitionem eius depoſitionem,vt videre eſt ex *Scaccia de Iud.cap.86.& 55.lib. primo.Farin.de teſtibus,quæſt.69.n.39.& ſequ.* attinet infraſcripta notanda ſunt.

39 Quod teſtis depoſitio relatiua mero Iure valet, *Farin.dicta quæſt.66.num. 39. Scaccia vbi ſupra*, vbi quod ita in praxi obſeruatur *Seraphin. deciſ.267. vbi Rot.approbat opinionem Bart.l.eos,n.ſexto,Cod.ad l.Corn.de falſis,Royas,Sing.206.num.3.*

40 In hac autem teſtis reſponſione relatiua in S.Offitio, Inquiſitor attendere debet ad qualitatem teſtis,nam ſi ſit ſuſpectus,vtique Inquiſitor, nec eam admittere debet, nec teſti petenti legendæ ſunt atteſtationes ipſius priores,*Farin.q.66. num.55.Pegna in praxi Inquiſitorum,lib.2.cap.35.num.11.*& in hoc caſu debet teſtis ſaltem ſummatim,& in ſubſtantia referre primam eius depoſitionem,iuxta opinionem *Symanchæ de Cath.Inſtit. tit.64.numer.45.& tit.44.nu.23. & in Enchir.Iud.Violatæ Relig.tit.35.numer.10. Caſtro Palao dicta diſput.8. puncto 15.§.3.numer.5.* prout, & valere depoſitionem relatiuam, & legi debere teſti petenti, primam eius depoſitionem in hoc foro, cum factum eſt antiquum,intricatum,teſtis labilis memoriæ, (puta quia Senex) vel multum tempus interceſſit inter primam teſtis depoſitionem,*Pegna vbi ſupra.num.12.Scaccia vbi ſupra*, vbi ait totam hanc rem poſitam eſſe in Religioſo Iudicantis arbitrio prout, & in eodem arbitrio ſitum eſt, an proteſtatio teſtis admittenda ſit, quod ſi in primo examine apparebit aliter dictum, quam in ſecundo ex nunc corrigit eius ſecundum dictum, & ſe remittit ad primum tamquam verius de qua *Farin.vbi ſupra,n.41.*bene verum eſt,quod multum cauti debent eſſe Inquiſitores in

41 legendis hiſce depoſitionibus teſtibus repetẽdis, & vbi ſint in caſu in quo eis poſſunt legi, adhuc teſtes benigne ab Inquiſitoribus monendi ſunt, quod ſecundo deponant ſaltem ſummatim, & breuiter ſubſtantiam dicti referendo antequam ſibi legantur eius priores depoſitiones vt animaduertit, idem *Pegna, vbi ſup. numer.10. qui etiam, numer.13.* atteſtatur, quod in Supremo Vrbis Tribunali hæc praxis inualuit, vt poſtquam repetitus fuerit teſtis iuxta interrogatoria, & articulos in fi. examinis leguntur ei priora teſtimonia, & interrogatur, *an habeat aliquis addere, vel minuere huic primæ depoſitioni, & quod bene aduertat dicere veritatem, ſit & memor Iuramenti præſtiti* &c. Quæ etiam praxis videtur obſeruari in Supremo Tribunali Inquiſitionis Hyſpanæ vt videre eſt ex forma repetendi teſtem apud PaulumGarziam,in ſua praxi Sancti Officij,folio mihi 20.a tergo, ibi, *Ratificacion de teſtigo.*

43 In caſu autem in quo Inquiſitor prudenter arbitratur non eſſe locum repetitioni teſtis, quod ſibi prior atteſtatio legatur, & teſtis obſtinatus perſiſtat, quod in eius prima depoſitione,tunc Senatus Sabaudiæ,apud *Fabr.lib.4.Cod.tit,15.deff.57.*cenſuit,*eſſe locum torturæ non ſolum,vt veritas habeatur ſed etiam vt ſciatur à teſtis ille fuerit corruptus, ne alioqui impune Iudici iluſum videatur,*

44 Tertio loco notandum eſt, quia in hac repetitione conſiſtit præcipuum fundamentum huius iuditij, ideo ab ipſomet Inquiſitores facienda eſt,*Pegna vbi ſupra, capitulo 36.Symancha,dicto titulo 64.n.25.Pater Maſſini praxi Sancti Officij,in forma repetitionis teſtium, in principio.*

45 Quarto animaduertendum, quod aliquando eſſe locus repetitioni teſtium, etiam ante litem conteſtatam in hoc foro,vt puta ſi ægri ſint morbo graui, ſi diu abfuturi,& Curiæ ſi ſæculari relinquendi, ita Canoniſt. in c.quoniam frequenter,vt lite non conſtet. *Symanch. de Cath. inſtitut. tit.64. numer.23. Pegna vbi ſup. cap. 37.* & in hoc caſu munus conficiendi interrogatoria ſpectat ad Iudicem,vt docuit, *Io.Andreas,in d.c. quoniam frequenter, numer.8. & Pegna loco citat. numer.2.*

46 Quinto notandum,quod cum teſtis in repetitione facit contrarium eius, quod dixit in primo examine Inquiſitor debet teſtem illum in carcerem conijcere & quo ad eius punitionem Supremum Tribunal conſulere,*Symanch.de Cath.Inſtit.tit.44.numer.24.* quo autem ad veritatem indagandam, & an ſit locus torturæ, ſta conſilium *Alex.74.vol.1. & not.per Farin. qu.5. num.98.*

Diſtinguo ego duos Caſus.

Primus caſus eſt cum ſumus in terminis tex. cap. accuſatus,§.licet de hæreticis in ſexto, nempe quando teſtis in repetitione reuelat crimen & complices,nec illa adeſt ſuſpitio, quod alicuius amore vel odio id egerit, & tum ex diſpoſitione dicti teſtus ſtandum ſit ſecundo dicto huius teſtis, vtique in eo non habebit locum tortura ad veritatem eruendam.

Secundus caſus eſt, cum ſumus extra caſum dicti & extra ſpecialitatem, ibi fauore S. Offic. inductam, quod ſtetur ſecundæ depoſitioni,tunc arbitrarer,locum eſſe poſſe torturæ ad eruendam veritatem, & illi dicto ſtandum,quod tortura confirmatum apparebit, *Pegna loco cit.c.38.num.4. & ſeq.Zanch.de hæret.c.24.Souſa Afforiſ.Inquiſit.lib.2.c.16.n.2.*

47 Sexto notanda eſt,clauſula,quæ ſolet apponi cum habent teſtes pro repetitis, quæ eſt, ſaluo iure opponendi contra perſonas,& dicta teſtium, de qua clauſula videndus eſt *Farin.de teſtibus,quæſt.66.numer.154. numer.153.* vbi quod aliquando Procuratores ſuadent reis quod proteſtatur ſe habere teſtes pro repetitis *præter abſentes, & mortuos*, de cuius clauſ. viribus

agi

agit; de materia autem an teſtes mortui non repetiti probent dic., quod verior eſt ſententia affirmatiua, quod probent, *Farin. de teſtibus, q.72. num.*120. vbi, & alios allegat,& refert. *Lamberteng. de contract. Mulierum,& c.gloſ.*11.*num.*20. qui atteſtatur,quod de Anno
8 1555. die 9. Decembris Senatus noſter Excellentiſſimus Mediolani, inter quoſdam de Baijs, & de Canariſio in cauſa Ciuili cenſuit adhibendam eſſe fidem teſti defuncto qui parte non citata vigore literarum, quas monitoriales vocant depoſuerat, quid quid in contrarium voluerit,*Vinc.Honded.conſ.*101.*n.*12.*vol.*1.

§. SEXTVS.

De Teſtium cum Reo confrontatione.

QVamuis teſtium cum reo confrontatio neceſſaria minime ſit, attamen quandoque in praxi eam fieri ſolere atteſtatur, *Clarus in praxi*, §.*fin. q.*45. *verſ.* ſed in propoſito quæro,& tempore quo ego fui pro Iudex Maleſitiorum in Ciuitate Cremonæ magnos effectus vidi in Criminalibus ex hac confrontatione.
9 In S.tamen Officio, rariſſime fiunt confrontationes, & in Supremo Tribunali Romanæ Vrbis non fiunt,niſi cauſa cognita, & interpoſito decreto per Eminentiſſimos, & Reuerendiſſimos D. D. Cardinales Supremos Inquiſitores, vt animaduertit, *Scaccia de Iudic. lib.*1. *c.*87. *num.*19. *verſ.* ſi vero non imminet, qui arbitrari ſolent an ex confrontatione aperta imminere poſſit periculum, vel non, teſtibus, & reo,vnde conſulo Inquiſitoribus inferioribus, quod ad hanc confrontationem numquam deueniant, niſi prius Supremo Tribunali conſulto, & quod ex confrontatione, acta in S.Offitio inconuenientia ſequuta fuerint atteſtatur inſtructio Toletana,anni 1561.ſub *num.*72.relata à *P. Diana reſolut. moral. part.*4. *tract.*8. *reſolut.*63. & ante eum à *Pegna in Direct.Inquiſitor.p.*3.*comm.*23.*num.*101.bene *Sanctarell.de hæreſi, c.*39. *dub.*4. *num.*22. vbi etiam de praxi Supremi Tribunalis de Vrbe.
1 Quia tamen aliquando contigit in S. Officio, quod de neceſſitate reus eſt per teſtes recognoſcendus ideo hæc recognitio facienda eſt, non per confrontationem apertam,ſed per rimulas hoſtij alicuius cubiculi clauſi, vbi reus vna cum alijs perſonis veſtitu, ſtatura, & facie ſimilibus reperiatur, vti docent *Scaccia loco allegato*, *num.*19.*verſ.tunc Reuerendiſſimus Dominus Inquiſitor, & Pater Maſſin.in ſua praxi S.Officij,par.*2.*fol.*58.*verſ. auuertaſi nondimeno,& fol. ſequ. verſ.nel ſecondo modo*, primæ Impreſſionis, vbi ponunt formulam huiuſce re-
2 cognitionis,& ita in praxi ſuperioribus annis practicatum fuit in noſtra Inquiſitione Cremonæ, Sacra Congregatione ita mandante, in recognitione cuiuſdam regularis, qui Matrimonium contraxerat, non obſtante ipſius confeſſione vt ſententia Matrimonij nullitatis poſſet tutius pronunciari.
3 Vbi tamen ſit locus confrontationi in S. Officio ſeruandæ erunt regulæ in hac materia traditæ à *Scaccia de Iud. capit.*66. *per totum*, & *per Ambroſ. in proceſſu informatiuo,lib.*2.*cap.*9.*vbi Porrus in addition. notat ex Iodoch.In Enchiridio crim.tit. de confrontatione,cap.*47. quod cum ex duobus carceratis alter, alteri crimen imponit poteſt confrontatio iſtorum fieri in tortura, & quod ex auctoritate Iodoch, Iacobus, Philippus, Branbilla Prætor Laudæ ita in facti contingentia obſeruauit, abſtinendum tamen a confrontationibus huiuſmodi reo eas petente,ne lateat anguis in herba,monet idem *Porrus in faſciculo rerum criminalium, fol. mihi* 419.

§. SEPTIMVS.

De Tortura Teſtium.

PRæterea ea quæ diximus tum ſupra, tum in tit. de Inditijs, & tortura, animaduerto torturam quæ
54 teſti in S. Officio infligitur ad habendam veritatem, poſſe ab Inquiſitore ſolo abſq; Epiſcopo ei dari, *Farin. de hæreſi,q.*188.*num.*74. qui alios allegat.
55 Animaduerto ſecundo,quod teſtis torqueri non poteſt cum contra reum Inquiſitum non ad ſunt inditia, *Boſſ.de tort.teſtium n.*1.*Scaccia de Iud.lib.*1. *c.*86.*n.*14.
56 Animaduerto tertio quod quando aliqua bona ratio naturalis teſtem excuſat abſtinendum eſt à tortura, *Boſſ. vbi ſupra, num.*42. & poteſt poni exemplum in teſte, qui de nocte ait neminem cognouiſſe, & regula eſt pro teſte, quod in eo non habet locum tortura, niſi probetur exceptio, *Boſſ. vbi ſup. num.*2.
57 Quarto teſtis, qui fuit præſens delicto ſi nolit veritatem fateri abſque alio inditio mendacij,vel variationis poteſt torqueri, ita cenſuit Senatus *Pedemontanus*, *apud Theſ.deciſ.*42. vbi eius filius in additionibus aliam pulcherrimam deciſionem eiuſdem Senatus adducit, dicens fuiſſe deciſum, quoſdam quibus aliqui minati fuerant, niſi agrorum curam dereſerent, fuiſſe tortos, vt minantes indicarent.
58 Quinto animaduerto, ad torturam teſtis non deueniendum niſi in ſubſidium, & ſic prius reo examinato, nam ſi ipſe fateatur, aliqua tortura contra teſtem opus non eſt *Baiard.ad Clar.q.*25.*n.*1. niſi non deponendo in S.Offit.eſſet ſuſpectus de fautoria, *Souſa lib.*2. *c.*17.*n.*7.
59 Sexto animaduerto, quod teſtis, qui obſtinate reſpondet ſe non recordari de eo, de quo veriſimiliter recordari debet poſt plures Iudicis monitiones, & aliquot dierum carcerationem poterit torqueri, vt late probauit *Scaccia d.c.*86.*num.*14.*lib.*1.
60 Vltimo notandum, quod dictum teſtis in tortura, nihil operatur, niſi ſequatur ratificatio, prout, & in confeſſione rei emanata in tortura, ſecundum *Baiard. ad Clar.q.*25.*num.*4.& *Farin.de teſtibus, q.*79. *num.*63. qui alios cumulat, ad quem vi in hac materia ſemper recurras. Verum hoc in praxi non obſeruatur numquam enim vidi teſtes, in tortura depoſuerunt cogi ad eorum depoſitiones ratificandas.

§. OCTAVVS.

De examine teſtium per turbam.

61 IN Gallia examen teſtium per turbam aliquando ſolere fieri teſtis eſt Paponius, Areſtorum Franciæ, *lib.*9.*tit.*1. §.20. *per totum*, vbi in additionibus addit hoc examen non fieri, niſi ex auctoritate parlamenti, idem in Ducatu Sabaudiæ in ciuilibus cauſis obſeruari,& in criminalibus ad probandam famam, atteſtatur, *Faber in ſuo Cod. tit.*15. *de teſtibus, lib.*4. *diff.*3. vbi quod huiuſmodi teſtes audiuntur in globo, & vnius teſtis loco habentur, nec neceſſe, eſt, quod decem ſint nam ſufficit etiam ſi ſint pauciores, licet minus probent quam ſi ſolemnis numerus decem turbam conſtituens fuiſſet adhibitus, *Faber, vbi ſupra, diff.*37. *Præſes Abano in quæſt.reatuum,q.*6.*num.*23.& *ſeq.* & *in praxi*, *in* §. *teſtium coactio*, *num.*48. & 49. vbi quod hæc teſtimonia in turba prolata cenſentur tumultuaria, & quod in Sabaudia admittitur talis probatio, ex peculiari ſtylo Franciæ.
62 Hic tamen modus examinandi potius ex conſuetudine eſt, quam ex iure, nam vt ait *Faber*, *dicta, diff.*3. *num.*4. in annotat. nullus textus eſt Iuris Ciuilis, vel

Ca-

Canonici, qui de teſtibus per turbam examinandis loquatur, Addo ego de Iure huiuſmodi examen haberi pro nullo, vt dicit *Alex. conſ.137. num.8. verſ.* & licet ſit deducta, *lib.2.Rot.deciſ.6.num.10.& 11.in impreſſis Durani,Ferentill.ad deciſ.Buratti, 355. num.19, tom.2,* vbi alij, D. D. allegantur, & reprobatur examen teſtium factum per hæc verba, vel ſimilia, *N.& N. teſtes interrogati dixerunt*, Et cum Vicarius Epiſcopi Vercellen. in cauſa cuiuſdam Polygamiæ vertente in hac noſtra Ciuitate Cremonæ, examinaſſet nonnullos teſtes hoc tumultuario modo, ſeu per turbam ad probandam ſuperuiuentiam primæ vxoris, dixi examen illud ſuſtineri fortaſſe poſſe potius ex conſuetudine illius regionis quam de Iure, ſecundum, quod teſtes ſingillatim ſunt examinandi non ſimul in turba, *Farin. qui alios omnes allegat de teſtibus, quæſt.80. n.94.* vbi bene conſiderat, quod in examine teſtium hoc modo facto, datur occaſio falſitatibus, quia vnus alterum inſtruit, & quia oriri poſſunt contentiones, contradictiones, ex alterationes vocum, & ſimilia.

§. NONVS.

De publicatione teſtium.

QVo ad publicationem teſtium quantum ad forum noſtrum attinet, tria potiſſimum ſunt animaduertenda.

63 Primum eſt, quod licet publicatis atteſtationibus regulariter noui teſtes ſuper ijſdem non admittantur, vt notant D. D. in cap. fraternitatis de teſtibus, *Farin. de teſtibus, qu.75.num.10.Cantera, in quæſt.Crimin.cap.2.*
64 *de probat.per teſtes, num.33.*attamen in cauſa hæreſis, ſeu illi annexa in foro noſtro ad fiſci Inſtantiam ſemper, & quandocumque potuerunt teſtes examinari, *Symanch.de Cath.Inſtit.tit.64.num.50.Farinac.d.quæſt. 75.num.469.& num.ſeq.* vbi limitat hoc, vt non procedat in foro S. Officij, in teſtibus ad defenſam a parte productis facta enim horum teſtium publicatione fas non erit Iudici ad inſtantiam eiuſdem partis alios teſtes recipere, idem *Farin. de hæreſi, q.188.§.1.n.5.*

Aliquando etiam in alijs cauſis criminalibus Suprema Tribunalia attenta magna legalitate accuſatoris admittunt nouos teſtes poſt priorum publicationem, vt fecit Senatus noſter, in cauſa Comitis Rinaldi Abduæ, qui contra quendam proſequebatur cauſam necis fratris ſui, vt videre eſt, apud *Porrum ad Ambroſin. lib. 3. c.1.n.55. & anno* 1636. in cauſa D. Abbatis Aymi, contra D.D.Ambroſinos cum ego eram L.T.Aduocati fiſcalis Cremonæ, ſub Illuſtriſſimo D. meo Senatore Salamanca.

63 Secundum eſt, in publicatione teſtium, ſeu vt rectius loquar atteſtationum reo in hoc foro facienda illud potiſſimum notandum eſt, quod reo edi nequeunt, nec nomina, nec cognomina teſtium, nec denunciatorum, nec aliæ circumſtantiæ delicti ex quibus poſſit reus venire in cognitionem teſtium, vel accuſatorum, ita expreſſe cauetur *in cap.fi.§.Iubemus, de Hæret. in 6.* cuius text. ratio deciſionis eſt, non ſolum periculum teſtibus imminens, ſed etiam vt facilius teſtes in negotijs fidei deponerent *Farinac. de hæreſi, quæſt.*188. §.1. *num.7.& ſeq.* vbi alios allegat, *Pegna in tertiam partem direct. comm.124. per totum*, vbi pulcherrimum locum Bitterenſis concilij, & inſtructionem Madrilianam, ſeu Hyſpalenſem anni 1484. allegat, *Souſa in Afforiſmis Inquiſitorum, lib.2.cap.6. numer.74. & Ferd. de Caſtro Palao, in opere morali, p.1.tract.4.diſp.8. punct.15. §.3. num.7.* qui vlterius addunt, quod quamuis de iure ceſſante periculo, quod teſtibus imminere poteſt ex eorum publicatione poſſint vtique eorum nomina reis publicari, *Eymericus, 3.p.q.75.n.2. ex text.in dicto cap. fi. §. ceſſante, de hæreticis in 6.* attamen nunc vſus obtinuit, quod nomina teſtium, & denunciantium numquam reis publicentur vel, quod S. Officium ſemper præſumat ad eſſe periculum vt Pegna, Farin. & Caſtro Palao, locis indicatis inſinuant, vel, & rectius fortaſſe quia ſemper militat ratio fauoris fidei, cum teſtes facilius indicent delicta cum ſciunt ſe non eſſe publicandos, vt conſiderat *Caſtro Palao, vbi ſupra, num.7. verſ item eſt periculum non leuis in religione detrimenti*, & adeo rigoroſe proceditur in hac materia, vt Inquiſitores neque cum agitur contra defunctum, ad eius memoriam damnandam nomina teſtium conſanguineis defuncti edant vt oſtendi, *p.2.tit. vltimo, §.4.per totum.*

66 Tertium eſt, quod, quia in hac publicatione atteſtationum reo facienda in hoc foro, maxime truncantur defenſiones rei, partes erunt Inquiſitores ex Officio inquirere de qualitate teſtium etiam reo nihil opponente, ita *Albertin.cap.1.de hæret.in 6. quæſt.16. num.28 Campeg.ad Zanchin.de hæreticis, cap.13.ſub litera B.P Diana reſolut.moralium, par.4.tract.8. reſolut.124.* vbi quod in quadam Congregatione, in qua vnus erat Inquiſitus, de hæreſi formali, & habebat contra ſe dictum vnius teſtis, ex quo pretendebat fiſcus deueniendum eſſe ad torturam, ipſe eum à dicta tortura liberauit, quia petendo nomen teſtis Inuenerit illum eſſe crimi-
67 noſum, ita etiam *Paulus Garzia praxi S. Officij, fol mihi tertio*, vbi habet hæc verba loquens de delicto ſollicitationis, *quando el delito es de ſollicitacion e han de Informar los Inquiſidores ò los Comiſſarios verbalmente ſin hazer informacion per eſcrito del credito, que ſe deue dar à los teſtigos, y poner la razon dello à la margin deſus dichos.*

§. DECIMVS.

De forma publicationis atteſtationum in S.Officio Hyſpaniæ.

68 VT Inquiſitoribus apparere poſſit, quomodo atteſtationes in S. Officio, ſint reis publicandæ opere pretium duxi ſubijcere hic exemplar quo Inquiſitores Hyſpaniæ huiuſmodi atteſtationes publicare ſolent ex Paulo Garzia in ſua praxi S. Officij Hyſpano Idiomatæ conſcripta, & ex ordine Supremi Tribunalis in illis Regnis impreſſa, folio mihi 22. quæ talis eſt.

Vn teſtigo Iurado, y ratificado en tiempo, y en forma que depuſo en el Mes, N. Anno N. dixo, que por el Mes, N. eſtando en la Ciuidad, Villa, ò lugar de N. en cierta parte, que declarò, preſentes certas perſonas, que Nombrò, Vìò, e Oyì, &c. Declarando lo de mas, que depone el teſtigo guardando lo que diſponen las Inſtruciones Nuenos 31. y 32. (quarum verba refert Pegna comm.124. verſ. In Madrilianna,) No ſe accoſtumbra dar en publicacion los teſtigos, que no dizen nada, ni menos las coſas ſuperfluas, &c. y al fin dixe, que eſta es la verdad, y no lo dize per odio.

Si la certificacien fuere larga, ſe ſuffre diuidir puedeſe ſacar por capitulos aſſi.

Item dixò eſte teſtigo, &c. narrando ſino lo que toca al delito.

§. VNDECIMVS.

An in cauſis fidei admitti debeant Interrogatoria rei ad teſtes fiſci.

S*Imancha de Cath.Inſtit.tit.64.num.*10. & in Enchiridio Iudicum violatæ Religionis, *Rubr.35. de teſtibus*,

ſtibus, num.3. & 4. ait, quod Iudex ex Officio in hoc Tribunali debet diligenter perſcrutari fidem teſtium, illorum vitam, & mores, quia non admittuntur Interrogatoria rei inquiſiti ad teſtes fiſci, Idem obſeruari in Statu Mediolani in omnibus cauſis criminalibus atteſtatur *Clarus in §.fi.ſuæ praxis,qu.23.verſ.*Item quæro, *& Franc. Bernar. Porrus in ſuis additionibus ad Ambroſinum, lib.3.cap.2.num.1.* vbi ait,quod ſicuti in hoc Dominio non admittuntur Interrogatoria rei ad teſtes fiſci, ſic nec è contra admittuntur interrogatoria fiſci ad teſtes productos à reo ad eius defenſam, & ſane tempore quo Ego eram Proiudex Maleficiorum in Ciuitate Cremonæ anno 1616. cum ſimilia interrogatoria, ego reieciſſem in quadam cauſa, & pars recurſum habuiſſet ad Senatum numquam potuit aliquid obtinere, attenta conſuetudine prædicta, idem pariter ſeruari in multis locis Germaniæ atteſtatur *Gilhauſ. loco infra allegando.*

Verum opinio Symanchæ fortaſſe in Hyſpania poteſt locum ſibi vindicare, cum in Supremo Almæ Vrbis Tribunali S. Inquiſitionis, ſine dubio totum contrarium obſeruetur, nam in repetitione teſtium fiſci, vtique examinari ſolent ſuper articulis à fiſco productis, & interrogatorijs à reo datis, ita *Genuenſ. in praxi Archiepiſcop. Neapol. c.4.in antiquis num.3. verſ.* Quarto loco, *& verſ.* Item his ſtantibus, Pegna in ſua praxi Inquiſitorum,quæ manuſcripta circumfertur, *lib.2.c.28. & 31. & Farin.de hæreſi, quæſt.188. §.1.num.14.verſ.* Vide tamen.

Et ratio iſtius praxis Supremi Tribunalis duplex eſt prima, quia de iure Teſtes ab vna parte producti, examinari debent ſuper interrogatorijs partis aduerſæ, iuxta tex. l. ſi poſtulauerit, §. qu. ibi, *interrogandique facultas datur patronis,*ff.ad l.Iul.de Adult. qui text.loquitur præcisè in criminalibus,cum alijs alleg. *à Farin. de teſtibus q.73.per tot.* ſed maxime,*num.8.& Gilhauſ. in arbore crim.c.5.Ramuſculo 4.n.13.& ſeq.*

Altera eſt, quod ex non editione nominum teſtium, & denunciantium ſatis trunca, & manca redditur defenſio Reorum in hoc Tribunali, abſque eo, quod aliud nouum ſpeciale inducendo, magis adhuc trunca, & manca eadem defenſio raddatur, ex omiſſione interrogatorium iſtorum, ex parte Rei, & ita paſſim obſeruatur contra Symancham in omnibus Inquiſitionibus Italiæ.

Dubia tamen admodum eſt controuerſia,num teſtis teneatur reſpondere Interrogationi criminoſæ, & concernenti ſuam turpitudinem,vel infamiam, de hac materia late agunt D.D.allegati à *Farin.de teſtibus qu 73. num.53. & pluribus ſequ.* Ego me reſtringendo ad forum noſtrum S.Officij inuenio Canteram in ſuis quæſt. crim. concernentibus ptobationem delictor. *cap.2.* de probatione per teſtes,*num.41.verſ.*Sed his non obſtantibus, folio mihi, *95.* quem ſequitur eius verba ſigillatim referendo, *P.Diana reſolut.moral.p.4. reſolut.114. per tot.* ex profeſſo tenen, quod teſtis tenetur præciſe reſpondere interrogationi an ſit ex genere Iudeorum, & Saracenorum, & quod ita paſſim obſeruatur in Inquiſitionibus Hyſpaniæ.

Et cum hac opinione tranſeo ego pro nunc, fauore fidei, ſed vere cum maxima trepidatione conſcientiæ, quia huic ſententiæ repugnant omnes regulæ iuris naturalis, & ciuilis, ſecundum quas nemo cogendus eſt reuela re propriam turpitudinem, *Lud. Gilhauſen. in Arbore Iud.crim.c.5. Ramuſculo 4. n.8.*

Quinimo, & contra hanc ſententiam facere videtur decretum emanatum a Sacra Congregatione S. Officij de Vrbe in materia mulieris, quæ confeſſario ſollicitanti conſenſit, quod non poſſit interrogari ſuper conſenſu ſuo lz. ille efficiat eam Sociam criminis, & per conſequens debilitet eius dictum, de quo decreto dixi in ſecunda parte huius operis, in titulo de confeſſarijs ſollicitantibus, me propterea in hac re remitto RR.Inquiſitoribus Eminentiſſimis Cardinalibus Supremæ Romanæ Inquiſitionis, & determinationi Sanctiſſimi D. N. Vrbani Papæ VIII. quem diu Deus nobis, & Eccleſiæ ſuæ Sanctæ ſeruet incolumem, & a quo, & eius Sacra Congregatione effectus ſui Conſultor S. Officij Crem. anno 1626. mex etiam Aduocatus fiſcalis anno 1630 in locum Per Illuſtriſſ. Viri D. Io. Petri Alæ I. C. ſuper inſignis,& nunc anno 1638. Iudex Conſeruator, & defenſor Iurium eiuſdem Tribunalis.

§. DVODECIMVS.

De Teſtibus ex animatis coram Iudice incompetente.

INter præcipuas exceptiones, quæ contra examen teſtium adduci ſolent ea eſt, quod examinati ſint coram Iudice incompetente, *Marſil. ſing.211.* Incipiente Teſtes examinati, ac proinde, quod nihil probent,*Farinac.de teſtibus,qu.80.oppoſitione 42. num.18.* qui alios allegat.

75 Cum igitur in delictis ad hoc forum S. Officij ſpectantibus Iudex laycus ſit Incapax, vt ſæpe vidimus in 2.p.huius operis,ſequitur quod ſi caſus aliquando contigerit quod Iudices layci remittant Inquiſitoribus Reos vna cum proceſſibus per ipſos formatis, ad effectum vt videant, num ad S. Officium ſpectent, vtique partes, Inquiſitoris erunt omnes teſtes à laycis examinatos, vt in hoc Tribunali probent repetere, ſic Paulus Garzias, *en la orden de proceſſar en el S.Oficio,* impreſſa de ordine Supremi Tribunalis Inquiſitionis in Reg. Hyſpaniar.fol.5.cuius hæc ſunt verba.

Suele acontecer que algunos Iuezes ſegalares remiten al S.Oficio informaciones contra perſonas, que han trecho,ò dichio coſas de que los parece ſe deue conocer en el, Haſe de aduertir,que ſatisfechios los Inquiſidores de que el concimento de à quello les pertenece, antes de proueer coſa alguna deuen examinar de nueuo, los teſtigos, y ſegun lo que reſultare hazer iuſticia ſin contentaſsè con la informacion del ſegalar pues es Iuez incompetente.

Dicenda eſſent nonnulla circa coactionem teſtium in hoc Tribunali, verum de hac re me remitto ad ea quæ dixi in titulo de obligatione denunciandi in 2. p. huius operis.

76 Solummodo hic animaduerto, quod taliter Inquiſitores poſſunt cogere teſtes ad ſe examinandum in cauſis fidei, quod eos poſsunt citare, & vocare ad ſuam diœceſim ex alia, non obſtante conſtitutione qua quis non cogitur nec poteſt trahi in Iuditium,vltra dua dietas de quo eſt text. in c. nonnulli in principio vbi Mod. Barboſ. alios cumulat de reſcriptis,*num.2.* in verbo,vltra duas dietas, & quod Inquiſitoribus hoc liceat deciditur in text.in c. vt S. Offic. §. denique de hæret. in 6. vbi omnes Canoniſtæ, *Pegna in 3.p.Direct. comm.133. Farin.q.188.§.1.num.4.*qui, & alios allegat,& ex Pegna loco allegato declarat hanc concluſionem, quod Inquiſitores Vrbanius agent ſi non cogant, ſed ipſimet eant, vel Comiſsarios ſuos mittant ad examinandum
77 Moniales, & alias Illuſtriſſimas mulieres, quamquam in hac re notabile inſignis Religionis exemplum Caroli V. Inuictiſſimæ memoriæ ex Paramo retulerim in 2.p. tit. de obligatione denunciandi in explicatione Edicti Inquiſitorum, quod ante oculos omnium Chriſtianorum Principum eſse deberet.

T I-

TITVLVS OCTAVVS.

De Confeſſionibus Reorum.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio qualificata in Criminalibus diuiditur.*
2 *An reus in hoc caſu puniatur pœna ordinaria, extraordinaria, vel torqueatur, n.3. ſeq.*
5 *Cum qualitas adiecta confeſſioni eſt multum inueriſimilis à communiter accidentibus Reus punitur pœna ordinaria.*
6 *Deciſio Curiæ Cremonæ, & Senatus Mediol.*
7 *Deciſio Inquiſitionis Conchenſis.*
8 *Cum qualitas eſt veriſimilis, quid agendum, num.12. vbi quod eſt locus pœnæ ordinariæ.*
9 *Opinio Abb. quod confeſſus qualificate non puniatur pœna ordinaria eſt communis, & in Tribunalibus practicata, num. 10.*
11 *Opinio Baldi, quod ſic confeſſi torqueantur, vt ſine qualitate reſpondeant, in S. Officio vſu recepta, eſt.*
12 *Quomodo qualitas habeat præſumptionem iuris contra ſe, & ſit veriſimilis, num.13.*
14 *Confeſſi qualificate poſſunt, & torqueri, & extra ordinem puniri, & ita paſſim in Supremis Tribunalibus ſeruatur, num.15.*
16 *Quando inditia intelligantur per torturam ſufficienter ſublata.*
17 *Cum eſt locus torturæ, & pœnæ extraordinariæ, poteſt Iudex omiſſa tortura reum extra ordinem punire.*
18 *Confeſſio in tortura ſine Inditijs, & ratificata non nocet Reo, num.19. idemque eſt de confeſſione emanata vi tormentorum, num.29.*
21 *Quinimo hæc confeſſio nec ſufficit ad torquendum de nouo contra Boſſ.*
22 *Confeſſio coram Iudice incompetenti non ſufficit ad condemnandum ſed valet in vim confeſſionis extraiudicialis ad torturam, num.23.*
24 *De confeſſione emanata incidenter tangente negotium principale.*
25 *Confeſſio incidenter facta ſufficit ad teſtem, vel reum damnandum pœna extraordinaria.*
26 *Deciſio Senatus Mediolani.*
27 *Hæc confeſſio in alio Iuditio ſufficit ad torturam.*
28 *Intellectus c.1. de except.*
29 *In S. Officio confeſſus incidenter poteſt pœna ordinaria puniri, num.30. vbi de ratione.*
31 *Confeſſio facta in alio iuditio non probat, num.32. vbi quid in S. Officio.*
33 *Quid ſit ſuggeſtio in Iudice, n.34. vbi quod eſt fugienda in examine teſtium reorum, & tortura.*
35 *In torturæ Reus non eſt de nouo ſuper omnibus interrogandus ſed bis, vel ter interrogandus, & monendus, quod veritatem libere fateatur, num.36.*
37 *In vltimo conſtituto ante torturam reus interrogatus, & enumeratis omnibus contra eum reſultantibus monetur, vt fateatur veritatem.*
38 *Quando Reus ſit in ſpecie interrogandus.*
39 *Confeſſio vi ſuggeſtiuæ interrogationis extorta nulla.*
40 *Sponte confeſſus in S. Officio mitius punitur, non in alijs Tribunalibus, num.41.*
42 *Confeſſio minoris ſine curatore non valet de iure.*
43 *Et ita in Hyſpaniæ ſeruatur etiam in S. Offic.*
44 *In Gallia, & Italia non dantur in criminalibus minoribus curatores, n.45. nec in Inquiſitionibus Italiæ.*
46 *Confeſſio dubia non nocet confitenti, n.47. vbi quod in dubio intelligitur pro confitente, niſi eſſet malæ famæ.*
48 *Ex confeſſione generali in S. Officio, non poteſt quis puniri.*
49 *Ex confeſſione facta à mut nutuo, an poſſit damnari.*
50 *Confeſſio inueriſimilis, & ſine cauſa non probat vl plura de confeſſione maleficarum ex Ferrer. & de nominatione facta per Magas alicuius exiſtentis in conuentu Diabolico ex Quæuedo.*
51 *Ex confeſſione incontinenti reuocata non poteſt qu[is] damnari.*
52 *Probato errore confeſſio poteſt reuocari etiam ex interuallo, num.53. vbi quod hoc habet locum etiam in S. Officio.*
54 *Confeſſio in tortura reuocatur ex ſola allegatione metu[s] tormenti.*
55 *Ex confeſſione reuocata non incontinenti, nec proba[to] errore reus poteſt in ordinariam pœnam damnari, e[t] num.56. vbi reprobatur Cantera.*
57 *Quando ante confeſſionem debeat conſtare de corpo[re] delicti.*
58 *Inquiſitores non debent eſſe contenti in grauibus delict[is] ſola rei confeſſione ſed adhuc curare debent, vt ea e[x] circumſtantijs à reo confeſſatis verificetur.*
59 *An confeſſio ſit facienda coram Iudice ſedente pro Tr[i]bunali, & quid in S. Officio.*
60 *Confeſſio in non dependentibus à facto confitentis n[on] nocet.*
61 *Quandocunque de innocentia confitentis Iudici conſta[t] confeſſio ei non nocet.*

Quoniam vnus ex modis probandi delicta eſt confeſſi[o] delinquentis, ideo poſt titulum de teſtibus agendum nunc eſt de confeſſione reorum, & primo quidem, [de] confeſſione Iudiciali, ſit ergo.

§. PRIMVS.

De Confeſſione Qualificata.

MAteria hæc omnibus Tribunalibus frequen[tiſſima] tiſſima eſt eam tamen ſatis confuſe pertra[ctant], D. D. memini me de hac qualificat[a] confeſſione egiſſe *in 2.p. in tit.* de celebrantibus cu[m] Sacerdotes non ſint, nunc tamen quia propria ſed[es] eſt huiuſce diſputationis firmo ſequentem concluſi[o-]
1 nem Confeſſio adiecta qualitate tollente, vel pro par[te] minuente delictum diuiditur in criminalibus, & à fiſc[o] acceptatur confeſſio delicti, in reum autem reijcit[ur] onus probandi qualitatem in probanda hac concluſio[-] ne omnes recurrunt *ad ſing. Doct. Bart. l. Aurelius, § Idem quæſiuit, n.2 ff. de liberatione legata, quam comm[uniter] ſequuti ſunt, DD. Clar. qu.55. verſ.* Poſſet quoque reu[s] *Treuiſan, deciſ. crim.46. num.9. p.2. Pacian. de probat. lib. 1. cap.25. n.13. & ſeq. Iacob. Ayrer. l. vt vim, ff. de Iuſt. & iure, p.1. num.336. & ſeq. in 2. Impreſſ. Fachin. lib.1 controu. Iuris, cap.27. Merenda controu. iuris, lib.5. cap. 6. Farin. de reo confeſſo, & conuicto, quæſt.81. num.110 Gilhauſ. in ſua arbore Iud. crim. c.6. p.2. num.25. & c.6 p.1. de probat. §.35. num.1. & ſeq. Cantera in ſuis quæſt. crim. concernentibus probationes, cap.1. de vera confeſ-ſione, num.18. & Souſa in Afforiſm. Inquiſitorum, lib.2 cap.20. n.28. Maſtrill. deciſ.246.*

Doctrina autem Bart. eſt, quod confeſſio facta ab In[-] quiſito occidi, ſed ad meam defenſionem ſcindi pote[ſt] acceptata à fiſco confeſſione Homicidij, & reiecta qu[a-] litate defenſionis in reum, qui eam tenetur probare.

2 In hac concluſione omnes fere, D. D. conueniunt Illud tantummodo apud eos controuerſum video, a[n] taliter ſcindatur confeſſio, quod ſi reus non prob[et] qualitatem locus ſit pœnæ ordinariæ delicti, vt voluit *Soc. in l.1. num.33. ff. ſi cert. pet. Bolognett. l. vt vim, n.4[…] ff. ſi cert. pet. Sarmient. ſelect. Interpret. lib.1. cap.1. n.1[…] & Fachin. d. cap.27.*

3 Vel

Vel ſit ſolum locus pœnæ extraordinariæ ſecundum doctrinam Abbatis in cap. Auditis,*num.*33.de præſcriptionibus quam ſequuntur communiſſime D.D. *Farin. vbi ſup.num.*157.*Cantera d.num.*18. *& Airer.* omnino videndus,*num.*371.*& ſeq.*qui bene loquitur in hac materia.

4 Vel potius ſit locus torturæ, vt Inquiſitus ſine conditione fateatur,& ſine qualitate reſpondeat,vt voluit, *Bald. in l.prima, num.*45. *verſ.* Si tamen Iudex, de confeſſis, *Boſſ.in tit.de confeſſis,num.*27. *Maſcard.de probat. concl.*867.*n.*13.

Ego in hac materia cum diſtinctione, & claritate procedendo arbitror duos caſus poſſe diſtingui.

5 Primus caſus eſt, cum qualitas adiecta confeſſioni non ſolum habet præſumptionem iuris contra ſe, ſed à communiter accidentibus eſt multum inueriſimilis, & in hoc caſu ſi reus non probat qualitatem exiſtimo eſſe locum pœnæ ordinariæ delicti.

Ratio allegata à Fachin. euidentiſſimè probat hanc concluſionem ſi enim ſola allegatio qualitatis minuentis pœnam delicti abſque probatione ſufficeret ad euitandam pęnam mortis omnes Reinam euaderent.

Hanc eandem concluſionem videmus, quotidiana praxi in iuditijs obſeruatam.

6 Sic vnus ex ſycarijs, qui Illuſtriſſ. Don Carolum Gonzagam trucidarunt anno 1636.tempore quo eram Proiudex Maleficiorum Cremonæ ſub Illuſtriſſ. & Religioſiſs. Sena. & Aequite S. Iacobi, D. Don Conſaluo de Salamancha, Iz. Homicidium faſſus eſſet a Carolo de Negr. de terra Caſalis maioris animo ad publicam viam derobaudi perpetratum, addidit tamen qualitatem minuente eius delictum, quod caſu ibi aderat Mantuam pergens, cum quodam Marito ſororis ſuæ, quem è dicta terra Caſalis Maioris ſocium, & ducem itineris ſui aſſumpſerat, & tamen & ex voto Curiæ, & Senatus, fuit pœna ordinaria mortis damnatus, quia qualitas illa ex circumſtantijs facti, & à communiter accidentibus multum inueriſimilis erat, & inuerſi militudo habet ſpeciem falſitatis *Menocb. conſ.*2. *n.*300. *Surd.de Alim.tit.*8.*quæſt.*12.*num.*24.*Tiraqu.in l.ſi vmquam in principio,num.*40.*Cod.de Reuoc. donat.*

7 Sic in S.Officio Hyſp.quidam reconciliatus ex genere Maurorum, qui ad alios eiuſdem generis tranſiuit, non obſtante,quod diceret apud eos ſe fuiſſe ob famem fuit ordinaria pena relapſorum punitus, & ſæculari Brachio relaxatus, *Cantera de hæret. c.*1.*num.*58.*verſ. ego vidi in Inquiſitione Conquenſi*, quia qualitas illa eſt multum inueriſimilis a comm.accidentibus.

Idem quotidie videmus in omnibus ferè reis ad mortem damnatis, ſemper enim fatentur cum qualitatibus minuentibus, quarum Iudices nullam habent rationem, niſi probentur.

8 Secundus caſus eſt, quando qualitas adiecta confeſſioni, licet habeat præſumptionem contra ſe, attamen a communiter accidentibus eſt veriſimilis, & in hoc caſu arbitror eſse in arbitrio prudentis Iudicis, vel practicando opinionem Abbatis(quæ vere communis eſt,) reum in pœnam extraordinariam damnare, vel practicando opinione Baldi torquere reum, vt ſine qualitate reſpondeat.

Vel tandem practicando opinionem vtraſque reum moderate torquere, vt ſine qualitate fateatur, & etiam eum aliqua pœna extraordinaria moderata mulctare.

Et imprimis quidem non eſt, quod opinionem Abbatis confirmemus, quia vt ex D. D. ſupra allegatis
9 conſtat eſt magis communiter recepta.

Quo vero ad opinionem Baldi Iz. ea non placeat *Clar.d.q.*55.*verſ.* forte poſset.

10 Attamen eam videmus paſſim in Tribunalibus in praxi vſu receptam, *Gramat. Voto crim.*2.*num.*4.*&* 16. vbi, quod in caſu ſuo ita in Regno Neap. fuit concluſum, *Ioſeph,Lud.deciſ.Lucenſi,*19.*in fi.* vbi quod ſecundum hanc doctrinam Baldi millies fuit Iudicatum, & millies eam practicauit *Boer.deciſ.*164. *num.*16. *verſic. ſed ſupradictam opinionem*, vbi quod in Curia Burdigalenſi ita pluries fuit obſeruatum, *Theſaur. vid. deciſ. Pedem.*13.*num.*3.vbi quod in eo Senatu fuit Doctrina, Baldi practicata.

11 Atque hæc doctrina Baldi paſſim obſeruatur in S. Officio, & eſt in hoc Sacroſancto Tribunali veluti Canonizata,vt obſeruat Cantera loco allegat, *verſ. & in crimine hæreſis credo veriſſimum*, Sortilegi enim, qui ſortilegium Hæreticale ſe ſe comiſiſſe fatentur,ſed cum qualitate intentionis Catholicæ,Polygami qui delictum Polygamiæ confitentur, ſed cum excluſione hæreticæ intentionis, & alij blaſphæmi, confeſſarij ſollicitantes, & cœter. torquentur ſuper intentione, & ſic ſuper qualitate adiecta confeſſioni,vt vidimus latiſſime in ſecunda parte, in ſingulis illorum delictorum titulis.

12 Nec in hoc ſecundo caſu eſt locus pœnæ ordinariæ delicti quia ſupponimus, quod qualitas adiecta confeſſioni Iz. habeat iuris præſumptionem contra ſe attamen a communiter accidentibus ſit multum veriſimilis, conſtat hoc ex exemplis ſupra allatis in S. Officio.

Quamuis enim qualitas Catholice credulitatis appoſita confeſſioni Blaſphæmi Polygami confeſſarij ſollicitantis,ſortilegi, & ſimilium habeat contra ſe præſumptionem iuris,quia ex facto,&dicto hæreticali, etiam hæretica præſumitur intentio, *Simanch. de Cathol.Inſt. tit.*50. *num.*18. attamen quia à communiter accidenti. bus Rei illi non ex errore intellectus, ſed ex auaritia, libidine,vel ira, vt plurimum mouentur, vt *in* 2.*p.* ſæpe vidimus,ideo illa qualitas eſt veriſimilis a communiter accidentibus.

13 Veriſimili autem in caſu noſtro, & ad effectum de quo agitur dicetur appoſitio qualitatis habita ratione perſonæ, *Vulpel.conſ.*94. *num.*10. vbi quod cum ſumus in meretricæ carnaliter cognita confeſſio rei, quod eam volentem cognouit, & cum qualitate eſt veriſimilis, nec poteſt qualitas ſæparari à confeſſione ad effectum pœnæ ordinariæ.

Idem dicendum ſi veriſimilis qualitas appareat ex circumſtantijs facti, *Fachin. vbi ſupra*, *verſ. Si coniecturæ.*

Vel ſi qualitas aliqualiter ex offenſiuo proceſſu ſcateat, *Bertazz.conſ.criminal.*449.*num.*14.*& ſeq.*

14 Dixi etiam in hoc ſecundo caſu poſſe ambas, Abb. & Bal. opiniones practicari, dummodo tortura non ſit nimis acris ita enim videmus fieri in S. Officio in quo vt plurimum rei ſuper intentione torquentur, abiurant, & alijs pœnis etiam mulctantur. Neque obſtat ratio *Farin.n.*139. *& ſeq.* quod hoc modo tortura non profuiſſet Reo.

15 Tum quia *Gram. d. voto* 2. *num.*17. atteſtatur quendam, qui faſſus fuerat ſe occidiſſe, ſed ad defenſionem fuiſse poſt torturam damnatum ad triremes, quod idem practicatum fuit in caſu decif. Boer. & Theſauri, de quibus ſupra, & ita paſſim obſeruari *in Sen. Mediol. atteſt. Clar.q.*64. *num.*38.*verſ. apud nos autem*, vbi addentes, & in Regno Siciliæ mulier, quæ faſsa fuerat ſe cudiſse falſam monetam, ſed Iuſsu viri ſui poſt torturam quam ſuſtinuit condemnata fuit ad annale exilium *Maſtrill. deciſ.*246.*p.*3.

Tum quia in hoc caſu non eſt inferenda tortura tam grauis, quæ omnia poſſit inditia torquendi purgare.

Tum deniq; quia in S.Officio tortura non datur tam acris,vt in ſæcularibus Tribunalibus *P.Maſſin.in praxi, fol.*162.2.*Impreſſ.verſ. & qui pur anche p.*3.

16 Ad

16 Ad ſciendum autem quando tortura purgauerit taliter inditia, quod non ſit locus pœnæ extraordinariæ bene *Canter.q.12.de Reo,n.12.& c.2.de prob.per teſtes, q.1. n.65.* ait quod in crim. hæreſis ob eius Immanitatem numquam per torturam ſatis purgantur inditia, vt non ſit etiam locus pęnæ arbitrariæ. In alijs vero delictis hoc non poteſt in abſtracto decidi, ſed conſiderandum eſt an probatio delicti ſit ſemiplena, vel pluſquam ſemiplena, & in quo gradu fuerit reus tortus, ita *Canter. loco cit. de Suar. de Paz in praxi ſæculari, & Eccl. tomo primo, part.5. c.3. §.12. num.22.* quæ alios alleg.

17 Neque obſtat vlterius quod cum eſt locus pœnæ extra ordinariæ, & torturæ, tunc reus torquendus eſt, & non puniendus, quia quamuis *Gregor. Lopez, l.26.tit.1. p.7.in gloſa, Duda, & Sanch. in Conſilijs moralibus, tom. 1. lib.3. cap. vnico, dub.12. n.14.* id voluerint, attamen *Menoch.de præſumpt.lib.1. q.92. num.3.* putat hoc eſse remiſsum iudicis arbitrio.

Quid enim agat Iudex ſi reus ex vna parte vrgeatur grauibus inditijs de delicto atroci, & ex alia parte, videat agi de reo, qui eius ſit conditionis vt omem torturam poſſit ſuperare, non ne melius eſt cum hoc agi pęna extraordinaria, vt bene obſeruauit *Mattienz. Iunior.in repetit. c.2. de præſumpt. n.163.* vbi in indiuiduo loquitur de reo grauato, ſed robuſto non torquendo, ſed extra ordinem puniendo, & ibi reſpondit ad omnia argumenta *Fachin. lib.1. contr. Iuris, c.29. per totum*, & ita paſſim obſeruat Senatus noſter Mediolani.

In hoc tamen Tribunali vt ſupra dixi, & torturæ, & pœnæ extraordinariæ locus eſse poteſt.

§. SECVNDVS.

De Confeſſione in tortura emanata ſine legitimis inditijs præcedentibus.

18 IN hoc conueniunt ſcribentes, quod confeſſio emanata in tortura ſine præcedentibus, vel non legitimis inditijs, non præiudicat confitenti, ad hoc allegatur *text.l.1.§.Diuus Seuerus, de quæſt.* à *Farinac. de reo confeſſo, & conuicto, q.83. num.1. & ſeq.* ſed melius à Cantera, *cap. primo, de vera confeſs. num.10 allegatur text.l.Diuus Pius, §.ex quibus cauſis, ff.de quæſt.* vbi hoc bene notat *Gothofred.in verbo, ex quibus* vbi dixit, *nota argumentum à quæſtione ad interrogationem, & inditia, Titius non poteſt torqueri, ergo ne interrogari, nec iuditium ferre, non admittitur Titij confeſſio in quæſtione multo igitur minus interrogatio vel iuditium*, concluſionem hanc docuerunt plurimi D. D. allegati à *Farin. vbi ſupra*, quibus addo ego *Ludou.Gilhauſ.d.c.6.part.2. num.44.& ſeq.Cant.d.num.10.Souſ.in Affor.Inquiſ.lib. 2.cap.20.num.23.& Præſidem Abauo in ſuis quæſt.reatuum quæſt.19. num.56.*

19 Et hi omnes D.D. extendunt concluſionem, vt procedat non ſolum ſi confeſſio ſi poſt tormenta ratificata, ſed etiam ſi poſt torturam legitima ſuper veniant inditia, niſi reus certioratus de nullitate confeſſionis emanatæ in tortura, adhuc confitetur, *Cantera d. n.10. verſ.* Bene verum eſt, *Farin.& Gilhauſ. locis allegatis, Clarus, §.fi.q.55.verſ.* Si vero, vbi addentes Præſes Abauo *in §.confeſſio, num.37.* ego ipſe infra *tit.10.*

20 Idem dicunt ſcribentes de confeſſione emanata vi tormentorum, ac metu eorumdem *l. prima, §. ſi quis vltro, de Quæſt.Farin. num.32. & ſequentibus* vbi bene declarat quando quis metu tormentorum dicatur confeſsus, de qua re dixi in titulo de Indit. & tortura.

21 Ex his colligi poteſt doctrinam *Boſſij, in titulo de confeſs.per torturam, num.22.& ſequentibus,* qui voluit confeſſionem emanatam in tortura ſine inditijs non ſufficere ad condemnandum, ſed bene ſufficere a[d] torquendum de nouo eſſe falſam *Bertazzol. conſil.3[…] num.10.Honded.conſ.108. num.34. vol.1.* hoc enim e[…]ſet aperire viam iniquo iudici ad torquendum ſine in[…]ditijs, & exinde habita confeſſione ad iterum illum torquendum vt ratiocinatur, *Farinac. vbi ſupra, n.1[…] & 16.*

§. TERTIVS.

De Confeſsione coram Iudice incompetenti.

22 VEl quæritur, an confeſſio facta coram Iudic[e] Incompetenti ſpontanea ideſt abſque vllo m[e]tu probet ad effectum condemnandi confitentem, [v]puta cum Clericus coram layco fatetur delictum, v[el] laycus coram layco hæreſim, & in hoc caſu certum e[ſt] confeſſionem huiuſmodi non ſufficere ad eum co[n]demnandum, hoc notant omnes *Canon.in c.at ſi Cleri[…] de Iudit. vbi Modernus Barboſa concordantes alleg.D.[…] auctoritates Farin.de reo confeſſo, & conuicto, quæſt.8[…] num.188.Souſa, lib.2.c.20. n.36. Cantera d. c.1.* de ve[ra] confeſſione, *n.2.verſ.* Requiritur etiam ad hoc *Gilhau[ſ.] loco cit.num.34.Præſes Abauo, §. confeſſio, num.18. &[…] ſeq.*

23 Vel quæritur, an talis confeſſio, coram Iudice com[…]petenti habeat vim confeſſionis extraiudicialis, & [ſi] ſufficiat ad torturam, & tunc affirmatiue reſponde[n]dum eſt, vt concludunt locis allegatis omnes ſupradic[ti] D. D. & hoc habet locum etiam ſi talis confeſſio reu[o]caretur coram Iudice competenti nam adhuc veri[or] opinio eſt, quod ſufficiat ad torturam, vt bene prob[a]runt, *Boſſ.in titulo de confeſſione, num.55.Clar.in prax[…] §.fin.quæſtione 21.verſ.* Sed quid ſi reus, vbi addent. e[…] *Farin. num.216.*

§. QVARTVS.

De Confeſſione criminis incidenter emanata.

TOta hæc materia confeſſionis incidenter eman[a]tæ de aliquo delicto innititur, ſuper *text. in cap[i]tulo primo, de except.* (vbi Papa ait) quod ſi teſtis [...] crimine contra eum oppoſito confeſſione propria, v[el] alias conuincitur de crimine pęna ordinaria non pun[i]tur, niſi crimen negotium tangat principale, ex h[oc] text.& his quæ notant, D. D. videntur infraſcripta n[o]tanda in materia confeſſionis incidenter emanatæ.

24 Et Primo quidem cum crimen negotium principal[e] de quo agitur tangit tunc poteſt quis ex confeſſion[e] incidenter facta ordinaria pœna puniri, ad hoc facit *Doct.Bart.in l.ſecunda,* ſi publico, *num. ſecundo, ff. ad Iul. de Adult.* vbi ait, quod ſi Maritus accuſet vxore[m] de Adulterio, & ipſa excipiat de lenocinio viri, ipſequ[e] fateatur poterit vtique vir ordinaria pœna puniri, qu[ia] exceptio lenocinij tangit principalem cauſam Adult[e]rij, ita *Farin. dicta quæſtione 81. numero 251. Cante[ra] loco citato, numero ſexto, Souſa, capitulo 20. numero 3[…] Gilhauſ.vbi ſupra, num.36. & alij.*

25 Secundo notandum, quod ad puniendum teſte v[…] alium incidenter confitentem ſufficit confeſſio eman[a]ta incidenter, ſi agatur de pœna non ordinaria, ſed ex[…]traordinaria, ita colligitur ex d. textu arguendo a co[n]trario ſenſu, ibi pœna ordinaria mulctari non debet *Farin.num.264.* vbi de magis vera magiſque commu[ni] opinione, *Souſa dicto capitulo 20. numero 37. Canter[a] vbi ſup.verſ.* quidquid dixerit *Bart.& Lud.Gilha. n.3[…]*

26 Sic

6 Sic Senatus Noſter Mediolani Excellentiſſim. anno 1620.ſub die 11. Menſis Augusti damnauit ad triremes triennales Ioannem Baptiſtam Brocham, qui cum literis impunitatis, & gratiæ comparuerat, ex eo quod incidenter faſſus fuerat, ſe ſcio pos rotatos detuliſſe, & cum Bannito conuerſaſſe, contra formam proclamationem S. E. non obſtante quod quo ad delictum principale homicidij, pro quo literas impunitatis impetrauerat fuerit per Senatum declaratum ipſum debere gaudere beneficio dictarum literarum.

7 Tertio notandum, quod quamuis D. D. controuertant, num hæc confeſſio in alio Iudicio ſufficiat ad condemnandum, ſane inter omnes conſtare videtur ſufficere ad torquendum, *Farin.* qui alios citat *num.* 272. *& ſeq.*

8 Quarto notandum, quod ratio deciſionis dicti capituli primi de exceptionibus eſt, quod in Iudicio, quod principaliter agitabatur, non tractabatur de crimine obiecto, & cum ſententia debeat eſſe conformis libello, non poteſt dicta confeſſio eſſe non ſufficiens ad condemnationem in eo iuditio, vt obſeruant Canon. allegati *à Farin. d. n.* 272. & manifeſte colligitur ex dicto textu ibi, *cum accuſatio in ipſos ſecundum iuris rigorem non procedat.*

9 Ex hoc colligitur, quod ea, que à D. D. noſtris diſputantur de hac confeſſione incidenti non habent locum in S. Officio; nam ſi teſtis in hoc Tribunali incidenter de alio crimine conuictus, vel confeſſus apparuerit, vtique ex ea incidenti confeſſione nihil reſiſtit, quin ordinaria pœna poſſit mulctari, dummodo delictum ad hoc forum pertineat.

Ratio eſt, quia vt ſupra vidimus in tit. primo, Inquiſitores procedunt in crimine hæreſis, incidentibus, & connexis, *ſummarie, de plano, ſine forma, & figura Iuditij*, & ſic vt ibi declarauimus, intelliguntur in hoc Tribunali remiſſæ omnes ſolemnitates, & rigoroſitates iuris, igitur intelligitur etiam remiſſa rigoroſitas Iuris, de qua in dicto capitulo primo.

§. QVINTVS.

De confeſſione facta in alio Iuditio.

1 Confeſſio facta in vno Iuditio probat in alio Iuditio ſiue ciuili, ſiue criminali, *text. eſt in l. Iubemus* ɔi, *verum etiam voce in propria ipſius Aelij apud aliud Iuditiũ patuerant, C. de liberali cauſa, vbi Gothofr. in verbo, aliud, Bald. & alij, Farin. quæſt.* 81. *numer.* 82. *Giurauſ. loco citato numer.* 21. verum id debet intelligi dummodo ſit facta inter eaſdem perſonas, *Farin. num.* 93.

Sentio tamen confeſſionem factam in Iuditio ciuili inter eaſdem perſonas, non aliud poſſe operari, niſi vim confeſſionis extraiudicialis, & ſic ſolum facere Inditium ad torturam, *Clar. q.* 54. *verſic. Sed quid, vbi bene ...dentes.*

2 In S. Officio arbitror diſtinguendum, quod vel confeſſio facta in alio Iudicio facta fuit coram Iudice competente, vt quia, quis coram Epiſcopo in Iuditio criminali faſſus fuit ſe blaſphæmaſſe hæreticaliter, & neſcio ...dere, quare non poſſit blaſphæmus hic in S. Officio puniri ex illa confeſſione. *Si vero confeſſio fuiſſet facta coram Iudice Incompetenti, vtiq; in S. Officio, non operatur effectum, niſi confeſſionis extra Iudicialis.*

* * *

§. SEXTVS.

De Confeſſione facta ex ſuggeſtione Iudicis.

33 Suggeſtionem Iudici prohiberi, notaui in titulo de examine reorum *ex l. prima*, §. *qui quæſtionem ff. de quæſtionibus*, vbi Gothofred. in verbo, *ſuggerentis*, ait, *qui reum de Titij facinore interrogat facinus magis ſuggerit quam de eo interroget*, Suggeſtio autẽ fit hoc modo teſtem Interrogando, *non ne verum eſt, quod Titius, Blaſphæmauit, ſcio ego te audiuiſſe eundem bis blaſphæmaſſe al diſpetto, &c. P. Maſſin. in praxi parte* 2. *fol.* 31. *verſ. & auerta il Giudice*, ſecundæ Impreſſionis, vel interrogando reum, *an interfecerit Titium in tali loco, tali die eum vulnerando in pectore, cum enſe, &c.* Farin. de reo confeſſo, & conuicto, *quæſt.* 83. *num.* 88. vbi addit reum generaliter hoc modo Interrogandum eſſe, *an à tanto tempore citra, cum aliquo fuerit rixatus, cum quo, quo loco qualiter, quo tempore, an vulnera illata aliqua fuerint, quæ, quot, & in qua parte corporis.*

34 Hæc autem ſuggeſtio fugienda eſt in examine teſtium, reorum, & etiam in tortura, vnde *Farin. vbi ſupra, n.* 96. monet Iudicem ex *Iodoch. in praxi crim. c.* 37. *de q. n.* 9. non ſolum, vt non ſuggerat torto, ſed nec, vt ei minetur, ſe grauioribus vſurum tormentis, niſi confiteatur, aut eum aliter importune ſollicitet.

35 Additque, quod quamuis *Cartar. in praxi Interrogandorum reorum, lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 81. velit reum in tortura de nouo eſſe Interrogandum ſuper omnibus, & ſingularibus Inditijs, Ipſe tamen (ſicut nec omnes boni alij Iudices) hanc practicam non ſeruauit vmquam, ſed

36 ſolum duobus, aut tribus Interrogatorijs, & monitionib. vſus eſt, quod ſz. veritatem de qua alias fuit Interrogatus libere fateatur nec ſinat amplius ſe tormento cruciari, Iudex enim antequam reum ponat in tortura

37 in vltimo conſtituto, enumeratis reo omnibus ex proceſſu reſultantibus contra eum, ad eum magis diſponendum ad veritatem fatendam Interrogatur, & monetur vt fateatur libere, quod ſi adhuc in negatiua perſiſtat ſit decretum torturæ, eleuatur, nec amplius Interrogatur, vel monetur, niſi in genere per duas, vel tres vices, animo ſedato, non inſolenter, nec importune, vt veritatem fateatur, & ita ait ſe vidiſſe practicari à Iudicibus Deum timebimus, *Ambroſin. lib.* 4. *cap.* 8. vbi hæc praxis approbatur.

38 Quod autem dixi reum generaliter eſſe interrogandum, non in ſpetie declarandum eſt, vt non procedat, cum extra torturam Iudex habet quaſi ſemiplenam probationem, & in tortura pluſquam ſemiplenam, quia tunc poteſt reus interrogari in ſpecie, an tale delictum commiſerit, Ira tamen, vt prius in genere mox in ſpetie id fiat *Scaccia de Iuditijs, libro primo, capitulo* 86. *nu.* 38. *& ſeq. Farin. n.* 97. qui alios allegant.

39 Modo ad propoſitum quæſtionis noſtræ accedendo, conueniunt D. D. confeſſionem vi ſuggeſtiuæ Interrogationis exortam Reo non nocere, *Boſſ. de examine Reorum, num. decimus ſecundus, verſicul.* Et illa confeſſio, *Scacc. viden. d. c.* 36. *n.* 7. 40. *&* 41. *Far. vbi ſup. n.* 84.

§. SEPTIMVS.

Sponte Confeſſus an mitius puniatur.

40 Quidquid dicant, D. D. relati *à Farin. de reo confeſſo, & conuicto, q.* 81. *n.* 172. *& ſeq.* ego numquam vidi in praxi ſeruari, quod propter

ſpontaneam confeſſionem quis mitius puniatur, quod etiam dixit *Alberic, in l. 1. §. q. n. 3. de quæstionibus, & Clar. §. fi. q. 60. verſ. Non deſunt.*

41 In ſolo S. Officio hoc concuſſe obſeruatur nam ſponte comparentes mitiſſimè tractantur, qui præuenti, ſed non vocati comparent mitius puniuntur, quam qui vocati comparent, & inter hos mitius adhuc, qui in primis audientijs delicta ſua fatentur, quam qui id agunt teſtibus Inditijs, & Interrogatorijs preſſi, vt vidimus in 2. p. *in titulo de ſponte comparentibus, vnde Paulus Garz. in praxi, fol. 13.* in forma tertiæ monitionis, ſic ait. *Fuele dicho, que el Promotor fiſcal deſte S. Officio le quiere poner acuſacion, y le eſtariamui bien, aſſi para el deſcargo de ſu conciencia, como para el breue, y buen deſpacho de ſu negotio, que antes que ſe le puſieſſe el dixeſſe verdad ſegun haſido amoneſtado, y aora ſe le amoneſta, por que aura mas lugar de vſar con el de la Miſericordia, que ne eſte Santo Officio ſe accoſtumbra con los buenos confitentes, donde no, ſe le aduierte, que ſe oyra el fiſcal, y ſe hara Iuſticia.*

§. OCTAVVS.

De Confeſſione minoris ſine curatore.

42 DE Iure indubitatum eſt confeſſionem minoris ſine curatoris auctoritate eſſe nullam, ita decidit Imperator, *in l. Clarum, Cod. de auct. præſt.* cum alijs allegatis à *Farin, quæſt. 81. num. 352. & ſeq. Cantera in qu. crim. de Reo, q. 7. per totam, & Ludou. Gilb. in Arb. crim. p. 6. c. 2. n. 41. & ſeq.*

Praxis hæc in criminalibus conſtituendi curatorem minoribus indiſtincte ſeruatur in Hyſpania, vt teſtatur *Plaza in Epitom. delictor. lib. 1. c. 32. n. 12.*

43 Et ita ſeruatur etiam in Tribunalibus Sancti Offitij, vt videre eſt, ex Inſtructione Madriliana, de qua *Pegna comm. 28. 3. p. verſ.* de hoc curatore, *Symanch. de Cath. Inſtitut. tit. 29. num. 60. Cantera, vbi ſupra, Diana tract. 6. reſolut. 31. part. 4. Souſa in Afforiſm. lib. 2. cap. 32. Et Paulus Garzia, en la orden de proceſſar en el S. Officio, fol. mihi* 14. vbi de modo, forma, & ſtylo conſtituendi curatorem minoribus, & de eorum Iuramentis, & munere.

44 In Gallia, & in Italia minoribus infra 25. & ſupra 14. annum conſtitutis in criminalibus non dantur curatores *Rebuff. in Proem. Conſtitut. Franciæ, gloſ. 5. n. 72. Gothofred. in d. l. Clarum, in verbo, In criminalibus Clar. q. 50. in principio, & qu. 55. verſ.* vlterius poteſt, *Menoch. caſu 268. num. 2. de Arbitr. Iudicum, Farinac. num. 390.* qui alios D. D. allegat atteſtantes de hac conſuetudine ſuarum vniuſquiuſque regionum, quibus addo, ego *Boer. deciſ. 63. n. 6. verſ.* Nec poteſt minor, vbi atteſtatur de conſuetudine parlamenti Burdigalenſis, & Præſidem Abauo, qui atteſtatur de ſimili conſuetudine Ducatus Sabaud. in praxi, & Theor. Criminali, §. Procurator, *num. 20. & ſeq. & Ang. de Maleſ. in Verbo comparuerunt, num. 9.* ait contrariam opinionem eſſe ridiculam, & ſic in his partibus confeſſiones minorum attenduntur etiam ſine curatore, & ex eis indiſtincte condemnantur.

45 In S. Officio noſtro Cremonæ, in quo ſupra, 15. annos ſum verſatus nunquam vidi curatores dari minoribus, & *P. Maſſin. in praxi S. Officij, p. 10. aſſert. 282.* videtur aſſerere, quod pupilli, & minores in hoc Tribunali ſtare poſſunt ſine tutore, & curatore, & ita etiam ſeruari in Vniuerſali Romana Inquiſitione atteſtatur *Farin. in addit. Manuſcriptis ad Praxim Pegnæ, lib. 2. c. 27. num. 2.* in hæc verba, in crimine hæreſis dandum eſſe nunc curatorem affirmauit idem *Pegn. ad Eimericum in Direct. p. 3. tit. de defenſ. reorum num. 117. fol. mihi 481. colum. 1. verſ.* hoc tamen non omittam, v[...] de tamen Vbert, locatum in Iud. in verbo minor, *num.* 22. vbi dixit quod quidquid ſit de iure, in criminibu[...] exceptis, & ſic in crimine hæreſis apud quam plura Tribunalia maxime Romæ, & ſpecialiter in S. Offici[...] talis vſus dandi curatorem minoribus non ſeruatur, [...] tamen in aliquibus Inquiſitionibus adſit conſuetud[...] dandi curatorem minoribus, ego eam obſeruandam puto.

§. NONVS.

De Confeſſione dubia, & æquiuoca.

46 COnfeſſio, vt efficax ſit debet eſſe indiuidualis ſpecifica, non generalis, dubia, tacita, vel æquiuoc[...] ita *Boſſ. de confeſſ. numer. 43. Peguer. deciſ. crimin. 1[...] numero quarto, Farinac. d. quæstione 81. numero 31. [...] ſequ. Præſes Abauo in Praxi, §. confeſſio numero 4[...]*
47 vbi quod dubia confeſſio regulariter interpretari debet in fauorem confitentis, niſi confitens eſſet vir malæ vitæ, *Farin. numero 47. Souſa in Afforiſm, libro ſecundo, capitulo 20. numero* 12. & hi omnes concorditer t[...] nent huiuſmodi confeſſionem non ſufficere ad condemnandum, ſed bene ſufficere ad torquendum, [...] exemplificant, *Boſſ. numero 83. & ſeq. ac Menoch. [...] præſumption. libro primo, quæstione 89. numero 24.* [...] eo, qui interrogatur, an multa crimina perpetraue[...] reſpondit tale, & tale crimen non comiſi, quo ad al[...] enim intelligitur tacite confeſſus, tamen ex dicta confeſsione ſolum poteſt torqueri, vt ait *Menoch. ibi*, [...] *Souſa loco allegato.*

48 Hinc colligo ego mutum, & ſurdum ex ſua confeſſione facta nutu, & ſignis, vti dubia, nec plane cer[...] non poſſe damnari, vt bene diſputata materia di[...] *Bald. l. 1. num. 27. Cod. de confeſſis, Ant. Gomez, tom. [...] var. cap. 1. num. 69. & Plaz. in Epit. delictorum, lib. [...] cap. 32. num.* 18. vbi volunt ſolum hoſce poſſe damna[...] ex teſtium depoſitionibus eos plene conuincentibu[...] *Farin. q. 98. num. 162. & Ludou. Gilhauſ. cap. 5. Ram[...] culo 3. num. 141.*

49 Eadem omnino doctrina habet locum in S. Offici[...] nam ex confeſſione generali vſi hæreticus niſi ſingu[...] hæreſis exprimat non poteſt quis condemnari, niſi f[...] te diceret ego ſum Luteranus, vel Caluiniſta, *Symanc[...] de Cath. Inſtit. tit. 13. de confeſſis, numero ſecundo, [...] ſeq. Pater Maſſin. parte decima, aſſertion. 123. Cante[...] dicto cap. primo, de vera confeſſ. num. 17. Souſa, vbi ſ[...] num. 10.*

Vt autem confeſſio certa ſit, debet eſſe, de delic[...] certo, cum expreſſione certi loci temporis, & ali[...] rum circumſtantiarum, ita *Boſſ. vbi ſupra, num. 43.* [...] *Farin. num. 31.*

§. DECIMVS.

De Confeſſione inuerisimili, & ſine cauſa.

50 COnfeſſionem inuerisimilem non probare com[...] dixerunt ſcribentes apud *Farin. vbi ſupra, nu[...] 28. & ſeq.* quibus addo *Gilhauſ. vbi ſupra, num.* no[...] *Cantera dicto numer. 17. verſ.* Poſſet etiam exempl[...] cari, ex quo colligunt ijdem, D. D. neque ex conf[...] ſione ſine cauſa, quem poſſe damnari, cum nullus ſ[...] cauſa deliquiſse præſumatur, vt dixit *Farin. de Indit. [...] tortura, quæſtione 50. numero 31. & quæſtione 52. nu[...] mero 150. & de reo confeſſo, & conuicto, quæſtio[...] 81. num. 40.*

E[...]

Et quidem de confeſſione inuerisimili, pulcherimus *eſt text. l. ſi is cuius in fi. ff.* de interrogatorijs actionibus, vbi Iabolenus I. C. ex Caſſio ait, in totum autem confeſſiones ita ratæ, ſunt ſi id quod in confeſſionem venit, & ius, & natura recipere poteſt, occaſione autem huiuſce confeſſionis, iuri, & naturæ contrariæ Ferrer. Doctiſſimus noſtri temporis Iuriſconſultus in ſuo erudito commentario, ad Conſtitutionem Cathaloniæ, ſoluto Matrimonio, Tempore primo, declaratione ſecunda, *num9. vſque ad num.*47. Inuehitur contra *Martinum Delrio, quem num.*10. appellat magis elegantia, quam iuris prælectione inſtructum, & alios etiam Iudices, qui ſortilegas ad mortem dãnant ex ſola ipſarum confeſſione, quod ad ludos Diabolicos Plutone præſidente iuerunt, quod ibi à Dœmonibus paſſe ſunt ſe polui etiam præpoſtere, quod fidem abnegarunt quod infantes, necarunt, & varia homicidia per ſortilegia perpetrarunt, additque ex huiuſmodi confeſſionibus ſe numquam vidiſſe Iudices Supremos huiuſmodi mulieres ad mortem damnare, legiſſe ſolnm deciſionem 53. Senatus Dolani de qua valde fuit miratus, eamque ibi confutat, maxime quoad illud de confeſſione enecationis infantium non conſtito de corpore delicti de quo nunquam ait in materia de qua agimus poſſe vere, & legitimè conſtare, maxime cum circumſtantijs à iure requiſitis, & tandem in fine laudat Iuditium Reuerendiſſimorum Inquiſitorum Barchinonæ, qui de anno 1627. qui duas huiuſmodi mulieres de Lamiatu confeſſas dimitratas ad exilium condemnarunt.

Ex quibus omnibus vides benigne lector, quam iuri conſona ſit maturitas, qua in huiuſmodi cauſis ſemper proceſſit Eminentiſſimum Tribunal iuſta ea quæ docuimus ſupra in ſecunda parte huiuſce tractatus tit. de ſottilegis, per totum.

Et hoc loco etiam ſpectare poſſunt, quæ diximus in eodem titulo de ſortilegis, de magia, quæ in conuentu, ſeu ludo demoniaco fatetur ſe ſe ibi cognouiſse Titium & Seium, cum enim decipi potuerint nulla ſuper hac earum confeſsione contra Titium, & Seium, poteſt fieri conſideratio, & vltra ibi allegatos addo tunc doctum Queuedo de inditijs, & tortura, *cap.5. num.11. part.2. verſic. y lo miſmo procede aunque el delito ſe à de bruias.*

§. VNDECIMVS.

De reuocante ſuam Confeſſionem.

IN hac materia reuocationis tam in alij Tribunalibus quam in hoc S. Officio, nonnulli caſus ſunt diſtinguendi.

Primus caſus eſt, cum confeſſio delicti reuocatur in.
1 continenti, ideſt in eodem examine, in quo confeſſio fuit facta antequam reus a Iudicis præſentia diſcederet, & tunc ex ea confeſſione non poteſt reus condemnari, etiam ſi non doceatur de errore, ita *Farin.d. q.*81. *n.*348. *&* in foro noſtro S. Officij, *Royas, de hæreticis p.2.n.*260. *Souſa in Affor. Inq. lib.* 3. *c.*20. *n.* 55. *Ferd. de Caſtro Palao in opere morali, to.1. tract.* 4. *diſp.*8. *punct.* 16. §. 1. *n.*3.

2 Secundus caſus eſt, cum allegatur error, & reuocatur confeſſio etiam ex interuallo, & tunc probato errore etiam poſt ſententiam condemnatoriam, confeſſio non obſtat confitenti, ita *Farin. num.* 315. *&* 335. vbi ait quod admittenda eſt erroris probatio, etiam ſi pro confeſsione ad eſſent mille inditia, quia ſibi contigit in facto quod quidam nomine Cecconus faſſus fuit furtum, de quo erat valde grauatus, & tamen veritate indagata repertum fuit, quod illud non comiſſerat, numero 343. ait errorem ſufficienter probando rem aliter ſe habere, ſiue per teſtes, ſiue per coniecturas.

53 Et hoc idem habet locum in S. Offic. *Souſa, d.c.* 53. *Cant. de hæret. c.1.n.70. verſ.* & etiam ſi verum ſit, *Caſt. Palao, vbi ſup. verſ.* ſi autem iam fuit, vbi quod ſi confeſsio fuit ſpontanea, acceptata a Iudice, vel Aduocato fiſcali non ſolum error probandus eſt, ſed etiam cauſa erroris.

54 Tertius caſus eſt, cum confeſſio eſt facta in tortura, & tunc reuocatur confeſſio ex ſolo metu tormentorum allegato abſque vlla erroris, allegatione vel probatione, ita *Souſa, numer.*55. *& Caſtro Palao, vbi ſupra.*

55 Quartus caſus eſt, cum nec incontinenti, nec allegato nec probato errore reuocatur confeſſio.

Et tunc certum eſt, in alijs Tribunalibus ex ea confeſſione poſſe reum damnari, quia confeſſione iudiciali plene probatur delictum, *Farin. de hæreſi, qu.*187. *n.*73. *& ſeq.* & in hoc conueniunt omnes, D.D. In Sancto autem Officio.

56 Solus *Cantera de hæretic. cap.1. n.*70. voluit hæreticum poſſe ſuam confeſſionem reuocare ex interuallo non allegato errore, ante reconciliationem nec ex prima confeſſione poſſe brachio ſæculari tradi.

Verum hæc opinio periculoſiſſima eſt, nec vllo modo in praxi ſequenda, quia eſt contra communem DD. ſententiam de qua ſupra, & quia hoc modo hæretici confeſſi tutum remedium haberent euitandi penas hæreticis ſiue pænitentibus, ſiue impenitentibus debitas, & ita Canteram in indiuiduo reijciunt, *Farin. de hæreſi, quæſtione* 187. *numer.* 75. *verſicul. & licet Didacus Cantera, Caſtro Palao, vbi ſupra, numero tertio, Seſſe deciſion.* 472. *tomo quarto, numer. ſeptimus, Souſa in Afforiſm. liber ſecundus, capitul.* 47. *numero* 22. *& Diana reſolution. moral. parte quarta, tractatu ſeptimo, reſolut.* 22. *verſicul. Sed ſi hæc opinio eſſet vera.*

§. DVODECIMVS.

Nonnulla notanda ab Inquiſitoribus in materia harum Confeſſionum.

57 PRimo notandum, quod vt ex confeſſione poſſit ſequi condemnatio cum ſumus in delictis, quæ ſolo animo non committuntur qualis eſt hæreſis, ſed facto, & quidem veſtigium poſt ſe relinquente tunc requiritur probatio corporis delicti de neceſſitate, ita Præſes Abauo in praxi verbo, confeſſio, *num.*12. *& ſequ. Farin. de Inquiſitione, quæſt.2.n.7. &* 8. *Souſa, libro ſecundo, c.* 20. *num.* 6. *& ſic*, qui in iuditio confitetur ſe Imagines Sanctorum fregiſſe, non ſtatim poteſt damnari, ſed verificandum eſt corpus delicti, *P. Maſſin. p.*10. *aſſert.*240. ego ipſe *in p.2. tit. de ſortilegis, in §. de probatione corporis delicti.*

58 Secundo notandum, quod quia in hoc Tribunali defenſiones rei ſunt obtruncatæ Inquiſitores curare debent, vt confeſſio verificetur in circumſtantijs, & qualitatibus, maximè ſubſtantialibus per reum confeſſatis, *q.*81. *n.*30. *& dixi in addit. ad tit. de ſortilegis.*

59 Tertio notandum, confeſſionem debere fieri coram Iudice ſedente pro Tribunali, *Far. vbi ſupra. n.*50. *Souſa dicto cap.*20. *numer.*14. *& P. Maſſin. p.*10. *aſſert.* 23. lz. loquatur in ſua ſententia aſſerens eam nullam vbi in ea non fuerit dictum, pro Tribunali ſedens, &c. Verum hoc in S. Officio neque in confeſſione, neq; in ſententia

arbitror neceſſarium, quia proceditur in eo, ſummarie,&c. per quam clauſul.ſublatæ ſunt ſolemnitates iuris Ciuilis, vt dixi *tit.*1. quod autem Iudex ſedat pro Tribunali, tam ad acceptandam confeſſionem quam ſententiam ferendam ſolemnitas eſt introdicta de Iure Ciuili, hoc tamen intelligendum eſt dummodo confeſſio non fuerit facta coram Inqiſitore vti priuato omnino, nam tantummodo tunc ſufficeret ad torturam, *Clar.quæſtione 21.verſ. Sed hic cadit, vbi addentes, videatur,Scaccia de Sentent. & re iud.Gloſ.8, & Portules ad repert.Molini,ſuper ritibus,& obſeru.Regni Arragoniæ,p.1.§.confeſſio n.5.*

60 Quarto notandum,quod confeſſio in his,quæ dependent à facto, & voluntate confitentis nocet,ſecus in his quæ ab eo non dependent,*Farin.vbi ſupra, num.63.*qui & alios allegat, & hinc infert confeſſionem in his, quæ Iuris ſunt minime confitenti nocere, *Souſa d. c.20. numer.19.*

61 Quinto notandum, quod quandocumque Iudici conſtat, de Innocentia confitentis, ſiue antè, ſiue poſt ſententiam numquam confeſſio nocet confitenti, pulcherrima ad hoc ſunt verba *text. in l.1. §. ſi quis vltro, de quæſtionibus,liberandum eum,qui de ſe fuerit confeſſus cuius poſt damnationem de innocentia conſtitiſſet.*

Reliquum eſſet tractare de confeſſione exorta à Iudice,qui promiſit impunitatem reo, & de confeſſione extraiudiciali, ſed de illa egi in primo titulo huius partis, & de hac in titulo de inditijs, & tortura, ideo ad ibi dicta benignum lectorem remitto.

TITVLVS NONVS.

De Defenſionibus Reorum.

SVMMARIVM.

1 *Hæretico notorio pertinaci non ſunt dandæ defenſiones, nec ei qui vellet probare hæreſim non eſſe hæreſim, numer.2.*

3 *Cum hæreticus habetur pro conuicto tantum, vel dubium eſt de eius hæreſi, vel etiam cum confeſſus eſt ei non ſunt denegandæ difenſiones,quia etiam contra confeſſionem aliqua poteſt allegare,n.4.& ſeq.*

6 *Relapſis an dandæ defenſiones, n. 7. vbi praxis Supremi Tribunalis Vniuerſalis Romanæ Inquiſitionis.*

8 *Aduocatus, & Procurator ſunt ab Inquiſitoribus aſſignandi,Reis.*

9 *Innocentia Rei quomodo directe probetur, num.10. vbi quomodo probetur per negatiuam coarcta tam reſpectu rei,quam teſtium,nu.10. 11. & 12. vbi quod teſtes ſuper negatiua in Statu Mediolani examinantur ad præſentiam Aduocati Fiſcalis.*

13 *Innocentia probatur per actus religionis, à reo factos.*

14 *Maxima defenſio in Sanct. Officio conſiſtit in repulſa teſtium.*

15 *Delictum contra teſtes non in genere, ſed ſpecificate eſt opponendum.*

16 *Conſpiratio quomodo probetur.*

17 *Per lapſum 20. Annorum præſcribitur, quodcumque delictum, n.18. vbi hoc ceſſat in crimine hæreſis, n.19. vbi hoc ſublimatur quo ad bona.*

20 *Minores in delictis mitius puniuntur, & ita Mediolani obſeruatur,etiam in delictis attrocibus, n.21.*

22 *Deciſio Senatus Mediolani, & votum Curiæ Cremonæ exiſtente Auctore Proiudice Maleficiorum,n.23.qu in S.Officio.*

24 *Minor, & etiam Impubes doli capax hæreticus pert nax punitur pœna ordinaria ſecus ſi ſit pœnitens, nu mer.25.*

26 *Minores abiurant cum clauſula citra pœnam r lapſi,*

27 *Deprehenſus in hæreſi in maiori ætate,in quam incider in minori ætate an mitius puniendus.*

28 *Minoribus minuitur pœna in alijs delictis ad S.Officiu ſpectantibus.*

29 *Declaratur Seſſe,deciſ.476.p.4,n.20.vbi de praxi vari rum Tribunalium,n.30.*

31 *Iracundia facit delictum mitius puniri, n.32.vbi quo conſideranda cauſa Iræ, & num. 33. vbi quod Inquiſ tor non debet eſſe facilis ad admittendam excuſatione Iræ.*

34 *Ira an excuſet in materia iniuriarum, & de intellectu l.ſi non conuitij, Cod. de Iniur.*

35 *De proferente verba hæretica lubrico linguæ, Ioco, & inaduertenter,num.36. vbi de bis, qui abutuntur ve bis Sacræ Scripturæ.*

37 *Dormientes aliquando delinquunt, & an ſic delinquen tes puniantur, num.38. & quid in Sanct. Officio, nu mer.39.*

40 *Triplex ebrietatis ſpecies, num.41. vbi de maxim ebrietate.*

42 *Ebrietas magna ſed non maxima excuſat à tanto ſe non à toto,*

43 *Deciſio Senatus Mediolani.*

44 *Deciſio Senatus Sabaudiæ.*

45 *Deciſio parlamenti Burdigalenſis,*

46 *Leuis ebrietas non excuſat à pœna ordinaria.*

47 *Mulieres,& ruſtici non excuſantur ab hæreſi in his qu eorum capacitatem non ſuperant.*

48 *Sic Mulieres, & Ruſtici non excuſantur in Polygami in ſortilegijs cum abuſu rerum ſacrarum, in confractione ſacrarum Imaginum, & Blaſphæmia.*

49 *Vis metus, & nobilitas quando minuant pœnam remiſ ſiuè.*

50 *Amor minuit pœnas delinquenti.*

51 *In ſortilegio an minuenda pœna, & abiuratio cum ſit a amorem, num.52.ſeq.*

52 *Deciſio Senatus Sabaudiæ,*

53 *Ob multitudinem delinquentium pœna minuitur, & practicatur Decimatio, viceſimatio, &c. numer.54. Hoc fallit in crimine hæreſis,num.55.*

56 *Tota ciuitas ob hæreſim an ſit comburenda.*

57 *Quando tota ciuitas dicatur deliquiſſe.*

58 *Ex conſuetudine delinquendi pœna augetur.*

59 *Deciſiones Senatus Pariſienſis, & Sabaudiæ in materia reiterationis delicti.*

60 *Deciſio Senatus Mediolani in eadem materia.*

61 *Ordo Senatus Mediolani de apponendis omnibus Imputationibus Rei, in relationibus deffinitiuis, quam Sancte ab eo ordine Excellentiſſ.emanauerit.*

62 *Ex bono euentu an pœna minuatur, & quid in hæreſi, num.63.*

64 *Furioſus de tempore delicti non punitur, quid de habente dillucida interualla,num.65.& ſeq.*

67 *Furioſus non poteſt corporaliter puniri eum in proceſſu cauſæ ante executionem ſententiæ furor ſuperuenit, & quid in crimine hæreſis, num.68.*

69 *Quam caute procedere debeant Inquiſitores in hac materia quia multi fingunt furorem.*

70 *Exceptio furoris delinquentis an poſſit in Iudicio opponi, & probari per procuratorem Reo in carceribus non exiſtente,num.71.*

72 *Deciſio Senatus Sabaudiæ, in hac materia.*

73 *Deciſio alia Excellentiſſ. Senatus Mediolani, in hac materia omnino videnda.*

74 *Cum*

4 *Cum ſententia eſt nulla, vel notorie iniuſta Senatus ſolet ei apponere manum poſt lapſum tempus ad nouas defenſiones.*
5 *Sententia contra furioſum eſt ipſo iure nulla.*
6 *Sententia non admiſſo Procuratore ad furorem probandum illius contra quem fertur eſt notoriè iniqua.*
7 *An ſupradicta ſint practicanda in S. Officio.*
8 *Iuſſu s ſuperioris in his, quæ non ſunt prohibita non obligat, ſecus ſi ſint prohibita, vel cum delictum non eſt leue, num. 79.*
0 *De famulo qui iuſſu Domini delinquit.*
1 *In his quæ ſunt contra fidem iuſſus Principis non excuſat.*
2 *Principi iniuſta mandanti reſcribendum etiam bis.*
3 *In dubio iuſſio Principis præſumitur iuſta.*
4 *Factum Galeatij Sfortiæ Ducis Mediolani.*
5 *Inter defenſiones Reorum enumeratur recuſatio Inquiſitorum.*
6 *Licite recuſantur Inquiſitores ſed ex grauiſſimis cauſis, num. 87.*
8 *Cauſæ ſuſpitionis cognoſcuntur per Supremum Tribunal.*
9 *De qualitate teſtium pro Reo examinandorum.*
0 *Rei an poſſint renunciare defenſionibus, num. 91.*
2 *Renunciari poteſt termino defenſionum.*
3 *Laudabiliter ſe gerunt Iudices, ſi ſinant labi terminum, num. 94. vbi quod hoc maxime practicandum in S. Officio.*
5 *Reus remittens ſe benignitati S. Officij an intelligatur fateri delictum.*
6 *Articuli tendentes ad defenſionem Rei, & alterius contumacis admittuntur pro defenſione rei, non contumacis, num. 99.*
7 *Deciſio in Curia Romana.*
8 *Deciſio Curiæ Prætoriæ Mediolani, & Senatus eiuſdem Ciuitatis.*
00 *In admiſſione talium articulorum Iudex debet inter loqui quod non proſint contumaci.*
01 *Sententia lata pro mandatario an proſit mandanti.*
02 *Praxis ſeruanda, cum adſunt plures Rei quorum aliqui ſunt præſentes alij abſentes.*

...iſis his, quæ ad proceſſus offenſiui conſtructionem ſpectant, ſequitur, vt de defenſionibus reorum agamus.

§. PRIMVS.

An Hæreticis in hoc Tribunali ſint dandæ defenſiones.

QVamuis nullus indefenſus ſit condemnandus, cum defenſiones ſint de Iure natura. Attamen vt ſciamus an in aliquibus poſſint Reis tuto denegari ſic diſtinguendum puto.

Vel Hæreticus eſt notoriè talis, & notoriè pertinax, & in hoc caſu vtique ei ſunt denegandæ defenſiones, ita *Simanch. de Cath. Inſtit. tit. 17. n. 1. Farin. q. 39. n. 13. & ſeq. & de hæreſi quæſt. 183. n. 223. Souſa in Affori, m. Inqu. lib. 2. c. 29. n. 8.* & hinc eſt, quod defenſiones non ſunt dandæ hæretico, qui vellet probare hæreſim, vti talem ab Eccleſia damnatum, non eſſe hæreſim, *Farin. de hæreſi, q. 197. n. 60. Souſa d. cap. 29. n. 10. Pegna, comm 10. p. 2. directorij, P. Maſſi. in Praxi, p. 10. aſsert. 190. 2.* Impreſſionis.

Vel hæreticus non eſt notorie talis, puta quia verba hæretica ab eo prolata ſunt dubia, & in hoc caſu non ſunt hæretico negandæ defenſiones, *Pegn. vbi ſup. verſ. in hac difficult. ibi, an verb. vel facta alicui Far. d. q. 197. n. 71.* & idem multo magis dicendum eſt, cum non eſt vlla probatione conuictus, quod ſit Hæreticus, *Pegna ibid. & com. 28. tertiæ par. verſ.* Dandus eſt.

4 Vel Hæreticus eſt conuictus, & non confeſſus, & in hoc etiam, caſu concedi ei debent defenſiones, vt contra dicta, & perſonas teſtium poſſit opponere, ita D.D. omnes ſupra allegati, *Maſſin. in praxi S. Offitij, par. 5. in fin. §. ſe il Reo oltre*, ibi, *e ciò hà da farſi maggiormente quando il Reo non è confeſſo, mà ſolamente conuinto.*

5 Vel tandem hæreticus eſt confeſſus, & conuictus, & etiam in hoc caſu dari ei debent defenſiones, quia etiam contra propriam confeſſionem poteſt, quis aliqua deducere, ita *P. Maſſin. vbi ſupra proxime, Pegna dicto com. 28. verſ. & quamquam, Farin. dicta q. 183. nu. 215. Souſa, c. 29. nu. 4. & Ferd. de Caſtro Palao in opere morali, tract. 4. diſp. 8. punct. 6. n. 2.*

Et ex his patet reſponſio ad dubium, DD. an Relapſis ſint concedendæ defenſiones, ſi enim ſunt relapſi notorij, & pertinaces vtique eis non ſunt dandæ defenſiones ſi vero tales non ſint, & velint probare ſe non eſſe relapſos, vtique ſecus dicendum eſt, *Farin. vbi ſupra, nu. 217. Souſa ibid. n. 2. P. Maſſin. loco citato*, ibi, *anzi ancho à relaſſi.*

Et in hac materia animaduertenda eſt praxis, & ſtylus Supremæ Inquiſitionis Generals de Vrbe, qua Reo etiam non potenti offeruntur defenſiones, & copiæ
7 proceſſus ac inditiorum vt ſuas defenſiones facere poſſit, etiam ante torturam, nam etiam quo ad hoc ſit locus torturæ, nec ne auditur Reus cum ſuo Aduocato, *Farin. num. 211. verſ. & hæc ampliatio recepta eſt in Supremo, & num. 5. & 6.* vbi quod copia proceſſus conſignatur Reo more ſolito S. Offitij ſuppreſſis nominibus, & circumſtantijs teſtium, & facti, *Simanch. in Encherid. Iud. violate Religionis tit. 35. numer. 15*

§. SECVNDVS.

De Aduocato, & Procuratore Reis aſſignando.

8 CVm aſſignantur Reis in hoc foro defenſiones, tunc Inquiſitor prouidebit de Aduocato, & Procuratore, *Pegna dicto comment. 28. verſic. dandum eſt autem, Souſa, lib. 2. cap. 30. numer. 2. Farinac. quæſt. 197. numer. 72. verſic. limitat. 2. P. Maſſin. loco proxime citat. in Rubr. modo di eſſaminar li teſtimonij à difeſa*, cum his comunicabunt Rei merita proceſſus offenſiui ſibi publicati, *P. Maſſin. in verſ. & fatta dal Notaro*, iurabunt autem ſe fideliter munus ſuum executuros, quod vbi Reus culpabilis ſit eum inducent ad errorem ſuum fatendum, quod de cauſa cum nemine loquentur, & quod finitis defenſionibus proceſſum reconſignabunt S. Officio bene inſtructio Madriliana apud *Pegn. d. comment. 28. verſ. dandus eſt, P. Maſſin. vbi ſupra*, de qualitate, & muneribus, ac alijs ad iſtos Aduocatos, & procuratores reorum ſpectantibus, latius egi in prima parte huius operis.

§. TERTIVS.

De probatione Innocentiæ Rei Inquiſiti.

PRima eaque præcipua Reorum defenſio eſt, vt dicebat *Symanch. de Cathol. Inſtit. titul. 17. numer. ſecundo*, quæ in probatione Innocentiæ Rei conſiſtit.

9 Hæc autem probari poteſt directo, probando per euidentiam facti rem aliter ſe habere *Clar. §.fin.q.52.* in principio vbi addentes, vt V. G. ſi quis grauetur in S. Offitio ſe Imaginem Crucifixi in Eccleſia S. Dominici, & in tali altari exiſtentem fregiſſe, vtique eius innocentia directo probatur probando dictam Imaginem ex euidentia facti non eſſe fractam, idem de malefica grauata, quod talem infantem maleficio hoſtili interemerit, ſi ille viuus reperiatur.

Indirecte poteſt innocentia Rei probari triplici potiſſimum ratione.

10 Primo probando negatiuam coarctatam loco, & tempore quo ad ſe ipſum, eo modo, quo hanc negatiuam probari debere docuimus in titul. de teſtibus, quo ad dicta, & in hoc caſu non eſt dubium quod ſi Reus plene probauerit ſe tempore commiſſi delicti fuiſſe in loco multum diſtant ab eo, in quo delictum dicitur commiſiſſe, quin ſit Rei innocentia plene probata, *Clarus, d.q.52. verſ. item poteſt, & verſ. ſeq. Syman. de Cath. Inſt. d. tex. 17. num. 7.* videndus Inquiſitor *Cantera, in qu. crim. de reo Q. 12. n. 2.* vbi ait per hanc probationem elidi probationem fiſci etiam ſi teſtes fiſci eſſent magis qualificati, quam teſtes Rei.

Addit tamen *ibid. verſ.* & ibi tractaui, quod hæc negatiuæ coarctatæ probatio non iuuaret perſonam maleficam, & ſolitam conuerſari cum Dœmonibus.

11 Secundo probatur Innocentia indirecte probando, negatiuā coarctatam, quo ad teſtes, puta Titius, & Seyus deponunt, me die 6. huius menſis in Ciuitate Cremonæ, ipſis audientibus Blaſphæmaſſe hæreticaliter, ego probo dicta die 6. Titium, & Seium fuiſſe Romæ, certè iſta probatio Rei, elidet probationes fiſci, & teſtes, poſſent puniri de falſo, ita *Canter. loco allegato, verſ.* quoad perſonas teſtium, vbi, quod hunc caſum habui in facto, dum erat Inquiſitor Apoſtolicus in Inquiſitione Diui Iacobi.

12 Aduerte tamen tu qui exerces officia criminalia in Statu Mediolani quod teſtes qui ad defenſam deponunt ſuper huiuſmodi negatiua coarcta examinari debent, ad præſentiam fiſci, & poſt dimittuntur cum fideiuſſione ſe conſignandi toties quoties ſub certa pena, vel cum præcepto in caſu, in quo ob paupertatem, non poſſint tales teſtes fideiuſſorem inuenire.

13 Tertio indirecte probatur innocentia, vel ſaltem maxime probationes fiſci eneruantur, probando actus religionis à Reo factos contrarios ſibi oppoſitis, & de quibus in S. Officio eſt grauatus, v.g. in S. Officio grauatur, quis quod non crediderit Purgatorium adeſſe, ipſe probat, quod pluries pro defunctis orauit, quod pro eis Miſſas celebrari curauit, quo ſæpius deuote Officium Defunctorum recitauit, certe ex iſtis probationibus maxima reſultat probatio innocentiæ Rei ita *Symanch. dicto titulo 17. n. 58.* qui allegat, *conſ. 37. Bertrandi vol. 2. P. Maſſin. in praxi, loco ſupra proxime allegat. fol. 110. §. ſogliono anche produrſi.*

§. QVARTVS.

De Repulſa Teſtium Fiſci.

14 MAxima etiam defenſionis ſpecies eſt repulſa teſtium fiſci in hoc Tribunali, excipiendo contra eorum perſonas dicta, & examen, *Symanch. dicto tit. 17. num. 9. Souſa in Afforiſm. lib. 2. c. 34. nu. 8. & ſeq. Pegna dicto comm. 28. nu. 118. verſ.* repellit igitur, *P. Maſſin. vbi ſupra, Verſic. ſogliono*, ibi, *oltre à ciò ſi rifiutano.*

De his exceptionibus, quæ contra teſtes poſsunt opponi ad eos, vel in totum repellendos, vel ſaltem eorum fidem minuendam abunde dixi ſupra de teſtibus.

15 Solummodo hoc loco notanda ſunt duo, vnum non ſufficere oppoſitionem generalem factam teſ[...]bus, ſed opus eſt quod ipſorum delictum, (ex quo e[...]rum fides debilitatur) ſpecifice exprimatur, vna cum loco, & tempore quo fuit perpetratum, *Clar. quæſt. 5[...] verſ.* In hac autem, & verſ. caueant tamen vbi po[...] praxim aduocatorum in huiuſmodi exceptionibus co[...]tinentibus crimina teſtium apponendi clauſulam, ci[...] animum iniuriandi.

16 Alterum eſt, quod conſpiratio de qua maxime pe[...]timeſcendū eſt in S. Offic. & cui Inquiſitores, ex Offic[...] totis viribus, & toto conatu occurere debent, eſt del[...]ctum difficillime probationis, cum nulli illud ſciant, n[...] ſi ipſimet conſpiratores, *Lud. Gilhauſ. in arb. crim. ca[...] 6. p. 1. §. 21. num. 1.* Ideo communiter D. D. dicunt hu[...]iuſmodi conſpirationem probari per teſtes ſingular[...] etiam conſpirationem non reuelaturos, ita *Gilhau. d. [...] 21. per totum, & Maſcard. de probat. tom. 1. concl. 42[...] pariter per totum, Præſes Abauo in praxi in verbo pr[...]curator, n. 38.*

§. QVINTVS.

De Præſcriptione.

17 REgulariter in delictis poſt lapſum 20. annorum non poteſt vlterius procedi, ita *Clar. §. fi. qu. 5[...] per tot. Farin. in praxi, quæ. 10. n. 1. Zanger. de excep. p.[...] cap. 8. n. 9. & 10. Gilh. in arb. Iud. crim. c. 5. Ramuſculo de exceptionibus, num. 5. & ſeq. Præſes Abauo in Prax[...] & Theorica crim. §. procurator, n. 51.* qui alios allegan[...] & ſic reum contra quem proceditur poſſe ſe tueri 20[...] annorum præſcriptione communi D. D. omnium con[...]ſenſu receptum eſt.

18 In crimine tamen hæreſi non habet locum hæc præ[...]ſcriptionis exceptio quia contra hæreticum non ſolum intra quinquennium vt ſtatuit Imperator, *in l. 2. Co[...] Apoſtat.* vbi prohibuit poſt quinquennium a morte al[...] cuius de ipſius vlterius ſtatu quæri, ſed durante vita hæ[...]ratici, & etiam poſt mortem ſemper, & quandocumque poteſt in eum animaduerti, *ita Præſes Abauo, vb[...] ſup. nu. 53. Symancha de Cath. Inſt. tit. 18. num. 44. Pegn[...] comm. 92. verſic.* His, ita poſitis, *Sanch. in præcepta Decalogi, lib. 2. c. 50. n. 1.*

19 Hac ſolum præſcriptiones exceptione vti poterun[...] Aduocati in S. Officio cum agitur de vindicandis a fiſ[...]co bonis poſſeſſis ab hæredibus illius cuius memori[...] damnata fuit, huiuſmodi enim bona a dictis hæredibus bona fide poſſeſſa præſcribi magis communiter voluerunt, D. D. vt videre eſt ex *Pegna vbi ſupra Sanchez, & Farin. de hæreſi, q. 190. §. 9. per totum, Souſa in Afforiſm. lib. 3. cap. 19. n. 1. & ſeq.* vbi quod nulla eſt, dubitatio, quin bona hæc præſcribantur licet controuertant D. D. de tempore quo præſcribuntur, vt ex ſupra citatis auctoribus videre eſt.

§. SEXTVS.

De minori ætate.

SAepe ad fauorem Reorum, in S. Officio allegari minorem ætatem quotidie videmus, vbique etiam D. D. clamant minorem ætatem in delictis mitius puniri, l. 1. §. Impubes, ibi, *ætas enim excuſationem meretur, Farin. de pœnis temperandis, q. 92. num. 41.* qui plurimos allegat, quibus addo, ego *Ruginell. pract. q. lib. 1. c. ... per totum, Ludouic. Gill. c. 5. Ramuſculo 3. n. 54. & ſeq. Præſide Abauo de reatibus, q. 23. n. 5. & ſeq.*

cum

cum alijs per me cumulatis *in addit. ad tit. de Blaſphæmis in 2.p.*

21 In Domino noſtro Mediolani etiam in attrociſſimis Excellentiſs. Senatus ſolet pœnam minuere minoribus annis 18. Et ſic anno 1636. dum eram Proiudex Maleficiorum Ciuitatis meæ Cremonæ ſub Illuſtriſs. D.
22 Don Conſaluo de Salamancha, quem nunc omnes probi viri ſuſpirant, quidam iuuenis, quem in Curia arbitrati fuimus non attingere annum 18. quod in loco Mirabelli occiderit proditoriè, quandam mulierem ei ad ſtratam non nullos aureos derobando, Curia noſtra exiſtente in voto eſſe in arbitrio Senatus, vel attenta attrocitate delicti eum damnare ad mortem naturalem, vel ſtante ætate, quam ex aſpectu iudicauimus eum mulctare pœna perpetua triremium Senatus hac vltima pœna eum puniendum iudicauit.

3 In crimine hæreſis, & in alijs ad S. Officium ſpectantibus, quid ſentiendum ſit dixi in tit. de abiuratione.

4 Illud certum eſt minorem, & etiam pupillum proximum pubertati doli tamen capacem eo modo, quo in dicto tit. de abiuratione declarauimus hæreticum pertinacem, nullum ex ætate beneficium reportare poſſe, ſed pœna ordinaria omnino puniendum, ſicuti, & mino-
5 rem hæreticum pœnitentem mitius ratione ætatis eſſe mulctandum, ita *Symanch. de Cath. Inſtit. tit. 29. n. 56. & 58. Decia. in tract. crim. p. 1. lib. 3. c. 12. n. 25. & lib. 5. c. 37. n. 56. Farin. d. q. 92. n. 180. & de hæreſi, q. 194. n. 32. Souſa in Afforiſm. Inq. lib. 3. c. 32. n. 21.*

6 Vnde *in 2. p. titul.* 1. animaduerti minores 25. annis Hæretic. pænitentes ex ſtylo Supremi Tribunalis admitti ad abiurationem formalem, cum clauſula, citra pœnam relapſi.

7 Arbitror tamen eum, qui in minori ætate in hæreſim incidit, & in ea depræhenditur in maiori ætate, non eſſe mitius puniendum ratione minoris ætatis, ita enim recte ſenſit *Symancha vbi ſupra, n.* 59. & rationibus Symanchæ omiſſis moueor ad ita ſentiendum ex eo quod hæreſis crimen non eſt momentaneum, ſed ſucceſſiuum, & ideo in quocumque loco, & in quacumque ætate reperiatur, in eo, & in ea delinquere dicitur, vt latiſſ. probauit *Farin. infinitos referens de hæreſi, quæſt.* 197. *numero* 10. igitur ſi iſte dum capitur eſt maior, & hæreticus dicitur etiam deliquiſſe in maiori ætate, & ſic minor ætas ei ſuffragari nequit, neque obſtat, *Souſa d. c. 32. n. 8.* quia ipſe fundatur ſuper auctoritate, *Farin. d. q. 92. nu. 40. & 162. & Tiraq. in ſimili tractatu de pænis temperandis cauſa 7. n. 1. & ſeq.* hi autem loquuntur in delicto momentaneo commiſſo tempore minoris ætatis, & nos ſumus in delicto ſucceſſiuo.

8 Sicuti autem minoribus in hæreſi formali cum ad cor redeunt nec pertinaces ſunt pæna minoratur ſic, & minoratur eiſdem minoribus in hoc S. Officio in alijs delictis ad hoc Tribunal ſpectantibus vt pluries vidimus, in ſecunda parte, & in addit.

Vnde cum celebrantes, & Sacramentum Pœnit. adminiſtrantes, ſi Sacerdotes non ſint regulariter in Hyſpania tranſmittantur ad triremes *Souſa in Afforiſm. Inquiſit. lib. 1. cap. 32. num.* 13. & nos vidimus in addit. ad tit. de celebrantibus cum Sacerdotes non ſint in 2. p. attamen cum quidam adoleſcens fingens ſe Sacerdotem alterius confeſſiones exc epiſſet, vt eum poſtea irrideret fuit damnatus in pęna pecuniaria, & in annali recluſione in Monaſterio.

9 Ex his omnibus apparet, quid ſentiendum ſit de Ioſeph Seſſe Conſultore S. Officij, in Regno Arragonum dum *deciſ. 476. n. 60. tom.* 4. ait minoribus in læſa Maieſtate Diuina pænam non minorari, nam vel intelligendus eſt, vt loquatur ſolum cum minores ſunt hæretici impænitentes vt ſupra declaraui, vel aliter intellectus nullo modo in praxi ſequendus eſt, quia natat contra torrentem omnium DD.

30 Nec pro op. Seſſe poſſunt allegari caſus deciſi in varijs Tribunalibus, & relati à *Farin. d. quæſt. 92. numer. 107. & ſeq.* ex quibus apparet minores, 25. annis, vt etiam 14. aliquando fuiſſe pœna mortis naturalis mulctatos.

Quia præter, quam quod in alijs Tribunalibus Supremis aliter vidimus iudicatum, vt etiam refert *Menoch. de arbitr. Iud. caſu 356. n. 43. & ſequ.*

Nihil commune habet ſeueritas aliorum Tribunalium ſæcularium, cum miſericordia Sacroſancti Tribun. S. Officij.

§. SEPTIMVS.

De Ira.

DEduci etiam pro Reis ſolet quod ſi quid dixerunt, vel fecerunt fuit in Ira magna, & quod iracundia inebriat animum, *Præſes Abauo in quæſt. Reatuum, q. 35. n. 41.*

31 Et quod iracundia faciat delictum mitius puniri probatur ex text. l. 2. ibi, ſeu calorem, Cod. de Abolit. & late materiam hanc exornarunt, *Tiraquell. de pœnis temperandis, caſu 1, num. 1. & ſeq. Farin.* in ſimili tractatu, *quæſt. 91. numer. 1. & ſequ. Ludou. Gilhauſ. cap. 5. Ramuſculo 3. n. 97. & ſeq.* & de hoc materia memini me tractaſſe *in 2. p. tam tit. 5. quam 8. de Blaſph. ad ibi dicta me remitto.*

32 Solummodo hic duo animaduerto, Primum eſt diligenter conſiderandam eſſe in hac materia cauſam Iræ, nam ſi prouenit ex cauſa iuſta vtique etiam in S. Officio ea præſtat diminutionem pænæ ſecus ſi ex iniuſta, vt ex ludo, ita *Cagnol. l.* quid quid calore, *num. 9. de Reg. Iuris, & Farin.* alios allegans, *num. 38. Gilb. nu. 197.* vbi exemplificant in Blaſphemante in ludo, conſideranda eſt etiam qualitas Iræ, vt enim ex ea minoretur pæna debet eſſe vehemens, vt bene probat videndus *Iacob. Ayrer. in l. vt vim p. 2. n. 85. de Iuſt. & Iure, Gail. obſeruat. 106 n. 12. lib. 2.*

33 Alterum eſt, quod Inquiſitor non debet eſſe admodum facilis ad credendum excuſationem deſumptam ex Ira, vt notat, poſt, *Pegnam comm.* 17. *tertiæ partis, Souſa in Afforiſm. lib. 2. c. 13. n. 14.*

34 In materia autem text. l. ſi non conuitij, Cod. de Iniurijs, vide *Boſſ. tit. de Iniurijs, num. 22. verſ.* & deinde, vbi concluſionem dictæ l. quod in crimine Iniuriarum Ira non mitiget pænam declarat vt procedat in Iniurijs, quæ non tolluntur pœnitentia, & non reducunt rem per pænitentiam ad eum ſtatum in quo erat ante Iniuriam vt cum quis dat alteri Alapam, vel vocat eum Cornutum, ſecus in his, quæ per pœnitentiam reducunt Iniuriatum ad eum ſtatum in quo erat ante Iniuriam, & poteſt poni exemplum in Vxore per Iram dante libellum repudij Marito, vel propria authoritate ab eo diuertente ad domum Patris, vel ſuorum, nam per reuerſionem dicitur plene ſatisfactum Marito, & nam hanc diſtinctionem quæ eſt Cyni *in dicta l. n. 3. ait Boſſ.* quod in Senatu Mediolani demulſit aures omnium in caſu arduo, vide *Albert. de Aſſert. Cath. q. 27. n. 12.*

§. OCTAVVS.

De lubrico linguæ inaduertentia, & Ioco.

35 QVi lubrico linguæ, Ioco, & inaduertenter hæretica verba proferunt, non ſunt vt hæretici puniendi, ſed mitius, *Souſa cap. 13. per totum. lib. 2. Afforiſm. Inq.* de his late dixi *in 2. p. tit.* 1. ibi me remitto.

38 Solum-

36 Solummodo moneo, contra eos, qui verbis Sacræ Scripturæ ad res profanas abutuntur videndum eſſe *Symancham de Cath. Inſt. tit. 59. nu. 17. &* 18. vbi oſtendit, & veterum, & ſui temporis exemplis hoc maxime à Deo puniri inſania, & mentis alienatione, *Vid. Pegnam comment. 17. tertiæ partis.*

§. NONVS.

De Dormiente.

37 DOrmientes delinquere dliquando referunt, *Tiraq. vbi ſupra cauſa 5. & Farin. quæſt. 98. num. 62. & ſeq. imo Tiraq. num.* 11. atteſtatur remedium eſſe ijs, qui de nocte ſurgunt, & ſic dormientes ambulant arma capiunt &c. Herbam Betonicam, quia vim habet animos hominum, & corpora cuſtodiendi, à nocturnis ambulationibus Maleſitijs, periculis, & viſionibus.

38 Qui ſic dormientes delinquunt non puniuntur, niſi vel in culpa ante fuiſſent, vt puta quia ſcientes ſe ſolere nocte ſurgere, & arma capere non clauſiſſent oſtium, vel ſi poſt ſomnum ratum habuiſſent delictum commiſſum, ita *Clar. §. fi. q. 60. verſic.* Quæro etiam, *Farin. num. 63. num. 70. & 75. Gilhauſ. vbi ſupra num.* 157. *& ſeq. & in noſtro Tribunali S. Officij, Pegna d. comm.* 17. *verſic.* de dormiente 4. *&* 5. bene de materia Præſes Abauo in tractatu Reatuum, *q. 23. numer. 43. & ſeq. latiſſ.* videndus Zachias in ſuis quæſtio. Mædicolegalibus, *lib. 2. tit. primo, de dormientibus, & noctambulis per totum.*

36 Ego in materia dormientium moneo Inquiſitores, quod ſi grauantur de prolatione hæreſum, quamuis ex hoc non poſſint puniri diligenter tamen aduertant ad mores, & vitam huiuſmodi dormientis, quia nocte quis in ſomnis ea ſolet ore proferre, quæ de die in mente contrectauit, vt notant Patres *Conimbriſenſ. in lib. Ariſt. de Somno, & Vig. cap. ſeptimo.*

§. DECIMVS.

De Ebrietate, & Ebrijs.

40 TRiplicem ebrietatis ſpeciem *dixi in 2. part.* huius tractatus in tit. de Blaſph. leuem ſcilicet magnam, & maximam.

41 Maxima ebrietas eſt, quæ in totum rationis Iuditium tollit, & hæc excuſat ebrium a tota delicti pæna, hoc innuit expreſſe, *Cantera in quæ. crim. c. 7. de Homicidio, n. 68. verſic. Quod intellige quando ipſa ebrietas eſt magna, & extrabit hominem à Iuditio, & n. 69. verſic. Quod intellige quando eſſet ebrietas maxima.*

42 Magna ebrietas eſt, quæ uon tollit, ſed tantummodo diminuit vſum rationis, & in hac ebrietatis ſpecie verificatur commune dictum D. D. quod ebrietas excuſat à tanto, & non à toto, *Farin. qu. 92. num. 1. Lud. Gilhauſ. in arbore crim. cap. 5. Ramuſculo 3. numer. 115. & ſequ.* & ita huiuſmodi ebrios pæna extraordinaria eſſe puniendos non ordinaria, & modo grauius, modo leuius pro modos ebrietatis dixerunt *Gregor. Lopez, in l. quinta, titulo 8. partita 7. Souſa in Afforiſm. Inq. lib. 3. cap. 53. numer. 1. & Menoch. de Arbitr. Iud. caſu 326. num. 7.*

43 Et in terminis Blaſphæmiæ *Vulpel. conſil. 23. per tot. Decian. lib. 5. cap. 37. numer. 53. & ſequ. Clar. quæſt. 60. verſic.* Præterea quæro, vbi quod Chriſtophorus de Prinis fuit ab blaſphæmiam in ebrietate punitus vno ictu funis, *Præſes Abauo in praxi in verbo, blaſphæmia, numer. 16.*

44 Et in Quæſtionibus Reatuum, *qu. 25. numer. 31.*
ſeq. vbi quod Senatus Sabaudiæ cōdemnauit quenda
ruſticum ob homicidium ab ipſo in ebrietate com
ſum ad triremes omiſſa pæna ordinaria, & *Boer. deci*
45 391. *in fi.* vbi atteſtatur, quod parlamentum Burdig
lenſe Areſto 21. Ian. 1523. excuſauit ab ordinaria pœ
quendam, qui in Feſto B. M. Magdalenæ percuſſit e
ſe Imaginem Chriſti & ei amputauit partem faciei cu
crinibus dum eſſet ebrius, & licet non bene probaſſ
ebrietatem damnatus fuit ad ictus fuſtium, ſeu fuſtig
tionem, quod idem atteſtatur collector Arreſtoru
Franciæ *Papon. lib. 1. tit. 2. Arreſto 3. Vueſemb. in t*
Pandect. Ad l. Corneliam de Sicarijs, num. 24. vbi poſ
quam dixit, apud Ariſt. in libris Politicorum Pitatum
duplici pæna ebrium afficiendum putaſſe, quod del
ctum delicto cumulaſſet, ſubdit, quod quamuis Incl
tæ memor. Carolus V. Imperator in ſuis Hæredit
rijs prouintijs conſtituiſſet, ne ebrietas in cædibu
quæ ſæpe a vinolentis comituntur excuſationem
afferet, attamen in praxi ipſe vidit ſemper leniri pœ
nam.

46 Leuis ebrietas eſt, quæ hilarem tantummodo redd
ebrium non tamen ei tollit, nec diminuit rationis Iud
tium, & hæc a pæna delicti ordinaria non excuſat, i
D. D. omnes, ſuper allegatis locis indicatis, *Iacob. A*
rer. in l. vt vim, p. 2. numer. 239. de Iuſt. & iure, de mat
ria latiſſime videatur Zachias in ſuis quæſt. med
co legalibus, libro ſecundo, titulo primo, quæſ
11.

§. VNDECIMVS.

De Mulieribus, & Ruſticis.

47 MVlieris, & Ruſtici, ab hæreſis ſuſpitione excuſa
poſſunt in ijs, quæ eorum capacitatem ſup
rant, ſecus in alijs, *Decian. lib. 3. c. 37. num. 62. Farin.*
hæreſi, qu. 179. n. 14. Souſa in Afforiſm. lib. 3. cap. 36. n.
& ſeq. ſed melius omnium Doctus *Symancha de Catho*
Inſtit. tit. 17. nu. 21. & tit. 26. num. 4. & lato dixi in p.
tit. 1.

48 Hinc paſſim videmus Mulieres, & ruſticos in delict
Polygamiæ, ſortilegij cum admixtione criſmatis, *v*
olei Sancti confractionis Sacræ Imaginis, ſimilibus no
excuſari, ſed abiurare de vehementi, fuſtigari, & etia
ad triremes mitti apte referendo, quia nullus eſt, quam
uis ſimplex ſit, qui non ſciat, minime licere haber
plures viros, vel vxores ſimul, ſortilegia illicita eſſe,
Sāctorum Imagines eſſe adorandas *Zanard. in ſum. p.*
tract. de pœnis minuendis, *c. 12. verſic.* Prima quaro
eſt ſic in crimine Blaſphæmia; verſ. Sed quæro, bo
probauit *Præſes Abauo in praxi, § Blaſphæmia, n. 18*
quia nullus quamuis ruſticus præſumitur ignorar
Blaſphæmiam eſſe illicitam, & Iure naturali, prohibi
tam.

49 Quando autem vis, & metus, vel nobilitas ſuffragen
tur tam in hoc, quam in alijs Tribunalibus, ad mino
randam pœnam dixi *in 2. p. tit. 1. & tit. 8. videatur Fa*
rin. q. 98. n. 93. & q. 97. nu. 11. Gilhauſ. cap. 5. Ramuſculo 3. n. 68. & ſeq. & n. 109. & ſeq. Zanard. vbi ſupra, c. 12, verſic. Quinto dico, *Souſa in Afforiſm. lib. 3. c. 36. n. 7. ſeq. lib. 1. cap. 17. per totum.*

* *
*

§. DE-

§. DECIMVS SECVNDVS.

De Amore.

INter cauſas mitigandi pœnas enumerant, D. D. amorem, quem furori comparari probat text. cap. cum in iuuentute,de præſumpt. ita Tiraquell. de pœnis temperandis cauſa 4. *Farin. q. 98. n. 77. & ſeq. Gilhauſ. dicto Ramuſculo 3. n. 142.* & late Giurba inſignis I. C. *Siculus conſ. ſuo crim. 47. n. 8. & ſeq.*

Et de minuenda pæna in ſortilegio amatorio, vi amoris vehementis facto ab omnibus allegatur *Oldradus conſ. 210. Incip.* Regularis habet traditio, quem ſequuti fuerunt Monald. integro conſ. 101. *Farin. num. 88.* qui bene conſilium illud Oldradi declarat, *Tiraquell. cauſa 4. num. 3. Præſes Abauo, in* §. Venenum, *num. 32. & num. 36.* vbi fortius dixit, quod ſi quis perierit ex poculo amatorio, qui illud præbuit non punitur pæna mortis ſed alia mitiori vt atteſtatur cenſuiſſe Sen. Sabaudiæ, 4. Martij 1606. in fauorem Franciſcæ, & Claudiæ Mollianæ, quæ ſufficienter conuictæ multatæ ſunt pœna ſola pecuniaria, quinimo *Zanard. d. cap. 12. ſupra alleg. verſic.* quarto dico, ibi, & ideo ſi quis propter amorem, ait facientem ſortilegia hæreticalia ob amaſiæ amorem non ſolum minori pæna multandum, ſed etiam leuiori abiuratione plectendum.

Verum hoc vltimum de abiuratione in praxi ego non admitterem, nam paſſim videmus etiam ſortilegos ad amorem cum ſortilegia ſunt hæreticalia, & qualificata abiurare de vehementi in Tribunalibus noſtris, S. Officij, pro vt non ſemel in noſtra Inquiſitione Cremonæ, ego vidi practicatum, vnde *Symancha de Cathol. Inſtitut. titul. 17. n. 42. & ſeq.* parce admodum in hac materia videtur loquutus, dum dixit eum, qui furore amoris verba dixit Hæretica, vel quæ Idolatriam ſonant non eſſe vt hæreticum puniendum.

§. DECIMVS TERTIVS.

De multitudine delinquentium.

OB multiplicationem, & multitudinem delinquentem ſolere minui pœnam dixerunt, *Farin. q. 96. num. 1. & ſeq. Clarus, queſtion. 60. verſ.* Allegatur etiam, ibi addentes *Tiraquell. de pœnis temperandis cauſa 47. numero primo Gilhauſ. dicto Ramuſculo tertio, num. 157. & ſeq.* & quia ſi vniuerſitas integra ex propoſito concurreret ad occidendum vnum durum eſſet omnes plecti, vt ait *Albericus, l. ſi Rixa, num. 3. Verſic.* Quid enim in vna ff. ad l. Corneliam de Sycarijs, ideo tunc, vt carnificina euitetur, & metas ad omnes pœna vero ad paucos veniat recepta eſt decimatio, viceſimacio, trigeſimatio, vt in Bello quotidie practicari videmus, dum mandat Princeps ex viginti militibus fugitiuis, quinque ſolos ſuſpendi.

Hæc mitigatio pœnæ ob multitudinem delinquentium non habet locum in crimine hæreſis in quo, quo maior eſt delinquentium numerus eo maior pæna debetur, præſertim principalibus, & auctoribus, niſi ex tali augmento timeretur de ſcandalo, ita *Farin. qui alios allegat de hæreſi, quæſt. 197. num. 32. Souſa in Afforiſm. Inquiſ. lib. 3. c. 53. n. 1. & ſeq.*

An autem tota Ciuitas ob hæreſim poſſit comburi; dic quod ſic, ſi Ciuitas deliquit, non ſingulares perſonæ etiam ſi conſtituerent maiorem partem Ciuitatis, *Farin. vbi ſupra, num. 33. Souſa, cap. 35. num. 44. & ſeq. & not. omnes* Canoniſtæ in cap. præſidentes, de hæreticis in ſexto, Id tamen non poſſunt facere Inquiſitores, ſed ſolus Papa, vt notat *Farin. vbi ſupra, num. 33. in*
57 *fi.* dicitur autem delinquere Ciuitas cum delictum ſit conuocato conſilio, & cum alijs requiſitis de quibus *Loſeus de Iure Vniuerſitatis, parte quarta, cap. 1. n. 1. & ſequentibus,* videatur omnino *Menoch. caſu 598. de arbitr. Iud.* vbi de pęnis, quibus poteſt, & debere plecti vniuerſitas delinquens.

§. DECIMVS QVARTVS.

De conſuetudine delinquendi.

58 EX eo, quoque quod quis non ſit ſolitus contra fidem delinquere ſumere poteſt Aduocatus reorum in hoc Tribunali non leue defenſionis argumentum, ſicuti ex multiplicatione delicti, arguere poteſt fiſcus ad augmentum pœnæ, *Tiraq. de pœnis temperandis, cauſa 51. Farin. de delictis, & pœnis, quæſt. 23. num. 32. Souſa in Afforiſ. Inquiſitorum, lib. tertio, cap. 34. num. 10. Præſes Abauo in ſuis quæſtionibus reatuum,*
59 *quæſt. 23. n. 54. & ſequentibus,* vbi Arreſtis parlamenti Pariſienſis, & Senatus Sabaudiæ probat plures Reos qui alias non niſi in pecunia puniri debeant ex reiteratione eiuſdem delicti fuiſſe ad mortem damnatos, & Se-
60 natus noſter Excellentiſſimus Mediolani ex reiteratione eiuſdem delicti, quod erat puniendum pœna ſtatutaria fuiſſe quendam pęna corporali mulctatum, teſtatur *Plot. conſ. 52. n. 42. lib. 1.* & inter cæteras facultates quas idem Senatus dat Prætoribus Cremonæ ea etiam eſt, quod ex reiteratione delictorum poſſint ſtatutarias pœnas augere.

61 Et ex hoc emanauit ordo eiuſdem Senatus, quo mandauit Iudicibus criminalibus, vt in relationibus, diffinitiuis cauſarum reorum apponerent atteſtationes omnium delictorum eorumdem, quia ſiue punita ſint, ſiue præſcripta, ſiue à Principe condonata operantur augmentum pęnæ in delicto de quo ſit relatio *Couar. lib. 2. var. cap. 9. num. 7. Menoch. caſu 295. num. 19. de arbitr. Iud. Farin. q. 23. n. 8. & 11.*

§. DECIMVS QVINTVS.

De bono euentu.

62 MVlti dicunt ex bono euentu minui delinquenti pœnam, vt notant *Farin. q. 98. n. 173. ſeq. & Gilhauſ. vbi ſupra, n. 93.* & poteſt poni exemplum in Sahauedra, de quo dixi *in 2. par. tit. 17.* §. 13. cuius hiſtoriam veram eſſe contendunt *Caſtell.* vt videre eſt *ex Ludo. à Paramo* loco ibi allegato, & falſam eſſe aſſeuerant Luſitani, vt patet ex Souſa de orig. S. Inquiſit. in Luſitania.

Ratio quæ pro opinione iſtorum adducitur eſt, quod in delictis attenditur exitus, non intentio, *Farin. num. 179.*

63 Ex qua ratione ſequitur, quod in hæreſi, & ſuſpitione ipſius hæc doctrina ceſſat, quia ceſſat quoque illius ratio, cum hæreſis, & illius ſuſpitio ex intentione dignoſcantur, ita *Souſa in Afforiſm. lib. 3. cap. 36. num. 16.*

§. DECIMVS SEXTVS.

De Furore.

IN hac materia excuſationis Reorum ex hoc capite, facilioris Doctrinæ gratia diſtinguendi ſunt tres caſus.

64 Pri.

64 Primus caſus eſt, cum tempore delicti quis erat Furioſus, & tunc certum eſt eum ob deictum minime eſſe puniendum, fati enim infelicitas eum excuſat, vt ait I. C.l.Diuus, ff.de off.Præſidis, ita *Farin.qu.94.n.1. Clar.* §.*fi.q.70.verſ.*Item quæro, vbi addentes *Iacob. Ayrar. in ſæpe,cit.l. vt vim.p.2.n.50.Tiraq. de pænis temperandis cauſa ſecunda,Gilhauſ.d.Ramuſculo 3.n.127.Inquiſitor Cantera,cap.7.* de Homicidio, *n. 65. Præſes Abauo in quæſt.reatuum,queſt.28.n.17.Menoch. de Arbitr. caſu 376.n.8. & Souſa in Afforiſm.Inquiſitorum, lib.2.c. 33.n.3.& ſeq.*

65 Secundus caſus eſt cum ſumus in eo qui habet dillucida Interualla, & ignoratur, an tempore ſanæ, an infirmæ mentis deliquerit, & in hoc caſu arbitrantur, D. D. de iure præſumendum eſſe delictum fuiſſe commiſſum tempore dementiæ. *Ant.Gomez.tom.3.var. cap.1.n.70. Farin.n.8.Souſa.n.4. Pegn.comm.22. tertiæ partis,n.96. verſic.*Interdum habere, vbi quod in hoc caſu Princeps eſt conſulendus.

66 Ceſſat autem hæc præſumptio, cum delictum commiſſum ab habente dillucida interualla, poteſt veriſimiliter intelligi commiſſum tempore ſanæ mentis, vt puta cum, quis vulnerauit eum, cum quo inimicitiam habebat, & ſtatim ſe abſcondit, vel in Eccleſiam confugit, ita *Farin.n.11.*

Tertius caſus eſt, cum delictum commiſſum eſt, tem-
67 pore ſanæ mentis, ſed ex poſt in progreſſu furor, & in hoc caſu non poteſt furioſus puniri corporaliter, ſed tantum in bonis, ita *Farin.n.16.ſeq.Gilha.n.131. & ſeq. Præſes Abauo loco allegato,n.65.verſic.*aut cõmiſit delictum, *Souſa.n.5.ſequ.* Clarus, vbi addentes locis indicatis.

68 In crimine autem hæreſis eſt, furioſus, qui tempore ſanæ mentis deliquit non à ſuis, vt dixit *Souſa dicto cap. 37.num.7.*ſed in carceribus S.Officij, *Pegn.d.comm.22. verſic.*Sed quid ſi re vera, *& P. Maſſin.p.10.aſſert. 290.* vbi quod citatis hæredibus cauſa bonorum proſequenda eſt.

69 Bene verum eſt, quod Inquiſitores diligentiſſimi eſſe debet in inueſtigando, an furor ſit verus an ſimulatus, vt in indiuiduo Inquiſitores monuit Archidiaconus, in c.filij,n.11.de hæret.in ſexto, & poſt eum *Eymericus, dicta p.3.n.96.& Pegn.in comm.22.* multos enim vt pœnas euaderent furorem ſimulare referunt Tiraq. & Farin. vbi ſupra, & vltra allegatos ab eo, id ſibi in facto accidiſſe teſtatur Vueſembecius in titulum Pandectarum, ad l.Corneliam, de Sycarijs, *n.25. verſic.* nam recordor, vbi addit, quod cum furor non præſumatur, c.fi.de ſucceſſ. ab inteſtato, l.filium, de Acqu.Hæred. probandus erit ex dictis, & factis Inſanis quidem de condit. inſt.ex in ordinato memoriæ Statu, *Alex. conſ. 54.in fi.vol.1.*& ex inſania præcedente, *Alex.vbi ſupra,* adhibitis medicis D. D. in l. 1. de Bonor. poſſ. furioſo &c.Quem ptobationis furoris modum latius proſequitur, *Menoch.libro 6.præſumpt.45,*& alij, *apud Farin. vbi ſupra,n.50.& 51.*

Sed pulcra hic oritur Quæſtio, quid ſi furioſus poſtquam deliquit aufugit, & inoratur vbi ſit an eius Pater, vel conſanguinei admitti poſſint ad probandum illius furorem.

70 Ego dico, quod ſic, quia quamuis in criminalibus non admittatur procurator pro Reo abſente, vt dixi in vltimo modo terminandi proceſſum in cauſis fidei, & late probauit *Farin.q.99.per totum*, qui alios cumulauit.

71 Attamen quando tractatur de delicto impunibili, admittitur procurator pro abſente ad probandum dictam impunibilitatem, *Marſil.in praxi,*§.*ſequitur,num. 27.verſic.* & per iſta, & num. 28. vbi ait, quod in contradictorio iuditio alias fecit abſoluere per procuratorem quendam puerum ſeptem annorum, qui caſualiter occidit alium puerum, *Farin.qui alios allegat, dicta 99.n.187.& ſeq.*igitur in caſu noſtro pariter dicendu erit, poſſe per procuratorem conſanguineos vel ali audiri ad probandũ furorẽ delinquentis, & ita in fa
72 contingentia reperio deciſũ in Senatu Sabaudię in te minis noſtris apud Præſidem Abauo, in qu.23.num.2 in quodam, qui in furore interfecerat vxorem, & fuer condemnatus in pænam mortis naturalis per Iudice Ducalem Sabaudiæ, à quo cum Pater condemnati a pelaſſet ad Senatum ex eo potiſſimum, quod dictus I dex noluit eum admittere ad ſuam defenſam fund tam ſuper furore filij ſui, tempore quo vxorem ſuam i teremit, Senatus indicta cauſa appellationis admiſit ctum Patrem pro Filio ad eius furorem probandum qua probatione facta Sereniſſimus Dux Sabaudiæ ei cit gratiam, quæ fuit à Senatu approbata.

73 Idem caſus in indiuiduo prorſus euenit anno 161 in Ciuitate Alexandriæ in cauſa cuiuſdam Hierony Alexandrini Imputati de vi illata virgini, (quod, de iure communi, & ex forma nouarum Conſti tionum huius Dominij Mediolani eſt delictum capi le) cum enim defenſorio nomine fuiſſet oppoſitum ſum non teneri comparere quia patiebatur furore petituſq; fuiſſet terminus ad hoc probandum, hac co paritione non obſtante Prætor Alexandriæ ad co demnationem capitalem deuenit, lapſuſque iam e terminus biennij intra quod, & non vltra poteſt q admitti ad nouas defenſiones, in Statu Mediola

74 Diſputatum ob id fuit in Senatu, an dictæ conde nationi eſſet apponenda manus, & difficultatis punc reducebatur ad videndum an dicta ſententia eſſet torie nulla, vel manifeſte iniuſta in quibus tantum c bus ſolet Senatus Irritare ſententias poſt lapſum bi nium nouarum defenſionum in criminalibus, *Bell Papienſ.*De his, quæ incontinenti fiunt, *lib.2. cap. 45 octauo.*

In qua re aliqui dicebant non poſſe apponi manun quia, & ſi talis ſententia ſit nulla probato furore, *B tol. l. quæſitum, n.quinto de re Iud.* nullitas tamen n reſultabat ex actis, in quo tantum caſu Senatus ſolet a ponere manum lapſo biennio.

75 Alij dicebant ſententiam eſſe ipſo iure nullam a que alia probatione ex Doct. Bart.in Conſtitutione reprimendum, in verbo, neglexerit, *n. 3. Nelli in pr de Bannitis, tertia parte, primi temporis, q.5. Afflict. Conſt.Regni de Bannitis, & foriudicatis, Rubr. 3. li num.22.Cartar.de execut.ſententiæ cap.Bann.n. 213 266.*Qui omnes volunt, quod cum Iudex requiſitus n concedit terminum, dicitur per eum ſtare, quo mi ſciat impedimentum, Atque ideo dicebandum Prætori Alexandriæ, vt circumſcripta condemnatio de nouo procedat, & ſi peteretur terminus de nouo concedat.

Alij dicebant non eſſe ſimpliciter condemnat nem annullandam, ſed dandum terminum ad prob dum impedimentum non prout ex nunc, ſed prout tunc, cum alioquin fraus fieri poſſet Iuſtitiæ, quia qu bet poſſet opponere exceptionem, & petere terminu & non eſſe recedendum à Doct. Bart. l. quæſitum diſtinguit.

Communis ſententia Senatus, fuit, quod ex quo fenſores ſimpliciter petebant ſibi concedi terminu ad probandum furorem, quod concederetur, & mo batur Senatus.

76 Ex eo, quod licet ſententia prædicta non eſſet i iure nulla, ſaltem negari non poteſt, quin ſit manif iniqua ex quo denegatus fuit terminus & contra poſitionem iuris, & quotidianam praxim, & dicitur nullitas, vel iniuſtitia manifeſte reſultare ex actis, c caſu Senatus prouidet tam de iure, quam ex ordin. gijs, quia ſententia notorie iniuſta, vel nulla non dici

ſen

tentia; & ita fuit in Senatu concluſum 22. Nonemb. 1619.ſecret.Beſutio.

An autem practicandum ſit in Sancto Officio in quo fraudes hæreticorum ſunt infinitæ Arbitror non poſſe ſic In abſtracto in omnibus caſibus definiri, & in omni caſu ſupra dicta à mè, quamuis de Iure ſint vera, non practicarem in hoc Sacro Tribunali,niſi prius conſulta Suprema Congregatione Eminentiſſimorum, & Reuerendiſſimorum D.D. Supremorum Inquiſitorum in tota Republica Chriſtiana.

§. DECIMVS SEPTIMVS.

De Iuſſu Superioris.

IN hac materia communiter diſtinguunt, D. D. an fimus in ijs quæ ſunt de genere prohibitorum, vel non.

Si non ſumus in his, quæ ſunt de genere prohibitorum vtique iuſſus ſuperioris excuſat in totum, *Clarus*, *§.fi.q.60.verſic.*ſolet dubitari,vbi addentes,*Ludou.Gilhauſ.in ſæpe citat.Ramuſculo 3.n.195. & ſeq.* qui exemplificant in laboratoribus,& operarijs conductis ab aliquo nobili ad laborandum in fundo alieno, de quibus late agit,*Farin.q.97.n.131.& ſeq.*

Si ſumus in his, quæ ſunt de genere prohibitorum, vel delictum eſt leue,& iuſſus ſuperioris excuſat, *Clar. vbi ſupra*, *Farin. vbi ſupra*, *num.9.* vel eſt ex delictis grauioribus, & certe iuſſus ſuperioris non excuſat, *Clar. Farin. & Gilhauſ.locis allegatis*,qui etiam diſputant, an in caſu ſit locus pœnæ ordinariæ, vel extraordinariæ, & concludunt magis communiorem eſſe opinionem, quod ſolum extraordinariæ pænæ locus ſit.

Ex his patet quid dicendum ſit de famulo, qui iuſſu Domini vadit ad cæmeterium,& ibi oſſa Defunctorum domino defert,ad ſortilegium conficiendum.

Vel enim Dominus iſtius famuli eſt vir potens, qui minator mortem,& eſt ſolitus minas exequi, & in iſto caſu delictum iſtius famuli mitius aliqualiter erit puniendum ita *Clarus,vbi addentes loco citato,Gram. voto* 38. vbi atteſtatur Ira ſeruaſſe Curiam Neapolitanam in quodam famulo, qui de mandato cuiuſdam Domini ſui viri potentis fragmenta lapidis Adamanti-ni poſuit in quamdam cratera, vt Comitiſſam venenaret,alios allegant,*Farin. n.11. & pluribus ſeq. & Gilb. num.180.verſic.* quæ omnia, & iterum *Farin.168.& 170.*

Vel Dominus iſtius famuli non eſt vir potens, vel ſi eſt potens non fuit minatus mortem, vel malum aliquod graue,& in hoc caſu,puniendus eſſet famulus pęna ordinaria omnino nec vllam ei excuſationem præberet Iuſſus Domini,ita *Far.Vbi ſup.num.168. & 170.* vbi quod, quid quid dicant, D. D. in praxi indiſtincte obſeruatur, in attrocioribus pu... famulos pœna ordinaria, niſi cum Iuſſu Domini accellerint minæ in perſona ſolita minas exequi, delicta autem huiuſmodi ſortilegij attrociſſima ſunt.

Sic in his quæ contra fidem noſtram Catholicam ſunt, neç ipſummet Iuſſum Principis excuſare notauit *Souſa in Affor.Inqu.l.3.c.35.n.octauo.*

Non enim obtemperandum eſt Principi in rebus iniuſtis *cap.ſi Dominus 11.quæſt.3.*ibi, oportet obedire magis Deo, quam hominibus latiſſ. *Farin. quæſt. 97. num.25.& ſeq.*qui alios latiſſime allegat, & in hoc caſu aiunt, D. D. quod Principi iniuſta præcipienti Iudici bus reſcribendum eſt ab eiſdē & expectanda ſecunda, & etiam tertia Iuſſio,bene *Zabarell. c.ſi quando, de reſcriptis,n.30. Dec. ibid.n.14. vbi Aidetr. in addit.*qui omnino videatur, quia mentionem facit de Hieronymo Sauonarola.Sacerdote ordinis Illuſtriſſimi, & Religioſiſſimi Prædicatorum, cuius occaſione huiuſmodi quæſtio de iniuſta Principis iuſſione fuit diſputata, *Gram.voto 32.n.18.* vbi quod Cardinali Columnæ,præcipienti quandam nobilem ſine Inditijs torqueri bis reſcripſit.

83 Si tamen iuſſa Principis eſſent dubia, cum in dubio pro Principe præſumatur vtique ea eſſent exequenda, *Farin.num.44.Souſa,cap.35.n.9.* ſubditus enim quamuis dubitet an res ſibi præcepta ſit licita tenetur obedire *Mol.de Iuſt.& Iure diſput.113.tom.1.Sanch. in ſumma tom.2.lib.6.cap.3.Et Suar.de relig.tom.4.capitul.15. n.20.*

84 Ex his apparet, quid dicendum, de Galeatio Sfortia Duce Mediolani, qui ſuſpendi fecit Prætorem Variſij, quia ipſe non fecerat ſtatim ſuſpendi quendam hominem, quem Dux ipſe iuſſerat, vt ſuſpendi faceret, provt narrat *Boſſ. de homicidio num.98.* & eum referens *Clar. quæſt.60.verſ.* ſolet dubitari, ante finem, nam ſi præceptum Ducis erat iuſtum, vel ſaltem dubium malefecit Prætor ei non temperando, ſi vero notorie iniuſtum, Prætor Variſij nec debebat, nec poterat illud exequi.

Et de tota hac materia Iuſsus ſuperioris, quando excuſet, nec ne videatur pulcherrimum conſilium Nicolai Reuſnezij, 19. *vol.3.* qui loquitur in quodam Officiali locum Tenente Principis, qui Statum Reipublicæ ex pluribus perturbauerat, & ſe excuſabat ex iuſſu Principis qui obierat, latiſſimeque, ibi agit de præſumptione iſtius mandati, & de excuſatione quam ex eo officialis ille deducebat, & concludit illud mandatum non præſumi,& præſumptum non excuſare.

§. DECIMVS OCTAVVS.

De recuſatione Iudicum in cauſis Fidei.

85 INter Reorum defenſiones hanc etiam enumerant *Symanch. de Cath.Inſtit.tit.17.n.51.ver.*magna reorum defenſio eſſe poterit, & *Souſa in Afforiſm. Inquiſitorum, lib.2.c.34.n.5.*

86 Vnde pro materiæ iſtius intelligentia ſupponendum eſt,(ſecundum veriorem, D. D. ſententiam Apoſtolicos Inquiſitores poſſe, vt ſuſpectos recuſari, *Eymericus in 3.p.directorij,num.120.& ibi Pegn.comm.30.verſ.* Cœterum, *Symanch. & Souſa locis alleg. Farin. de hæreſi, quæſtion.185.n.236.Idem. Symanch. in Enchyrid. Iud.* violatæ religionis, *Rubr.47.* de defenſionibus reorum, *n.26.& Ferdin.de Caſtro Palao,*in opere morali, *tract. 4.diſp.8.puncto 8.n.1.*

87 Qui omnes duo potiſſimum in hac recuſatione animaduertūt, vnum eſt requiri cauſam grauiſſimam, & inimicitiam capitalem, ita vt quælibet inimicitia non ſufficiat,alterum eſt, quod quamuis de Iure cauſæ ſuſ-

88 picionis eſſent per arbitros decidendæ. Attamen ne negotia fidei differantur cauſæ ſuſpitionis ad Supremum Tribunal ſunt deferendæ,prout, & in Hyſpania, ita obſeruari conſtat,ex inſtructione Madriliana,quam refert,*Pegna vbi ſupra,verſic.* Atque hæc ſententia.

§. DECIMVS NONVS.

De qualitate teſtium pro Reo examinandorum.

DE qualitate teſtium producendorum à Reis ad defenſam diximus ſupra incidenter ſæpe, eum de teſtibus tractabamus.

89 Nunc

89 Nunc ſolummodo pono, verba Pauli Garziæ, *en la orden de proceſſaren el S.Oficio*, qui libellus impreſſus eſt de ordine Supremi Tribunalis Hyſpaniæ, fol.n. 25. quæ ſunt.

Los teſtigos han da ſer Chriſtianos Viejos, y no parientes ni criados del Reo, ſaluo quando las preguntas ſon tales, que por otras perſonas no ſe pueden prouar veriſimilmente, y ha ſe de aduertir el Reo deſto, que nombre para prouar ſus preguntas mucho numero de teſtigos para que dellos ſe examinen los mas Idoneo, y fide dignos.

§. VIGESIMVS.

An Rei in S.Officio poſſint renunciare defenſionibus,

90 OMnes, D.D. clamant Reum in cauſa criminali maxime vbi ageretur de pœna corporis afflictiua non poſſe renunciare defenſionibus, latiſſime *Gomez, de poteſt. Hominis in ſe ipſum, lib.1.cap.17.&* 18. per totum, *Guttier. de Iuramento confirm. p. 3. cap. 10. Gallarat. de renunciat. tom. 2. renunciatione* 34. *n.*14. *& ſeq. Franc. de Auiles in Capita Prætorum, capit. 3. in gloſ.* El deſcargo, *n.4. Clarus, & addentes in praxi. §. fi. q. 49. verſic.* Quæro nunc.

91 Rationem huius Rei allegant paſſim ſcribentes, quod defeſiones ſint de Iure naturæ, & nullus eſt Dominus membrorum ſuorum, glo. cap. quoniam contra de probat.

92 Ex hac ratione colligi poteſt, quod quamuis defenſionibus renunciari nequeat, neque cum Iuramento *Guttier. dicto cap. decimo numero* 8. attamen poteſt renunciari termino aſſignato à Iudice Reo pro ſuis defenſionibus, ita *Auiles vbi ſupra verſic.* Termino autem, cum alijs multis allegatis à Gomez loco ſupra allegato, *cap.*17.*n.* 29. Contrarium, quia terminus defenſionum eſt de iure poſitiuo, quod patet quia ſtatuitur arbitrio Iudicis.

93 In omnem tamen caſum conſulunt omnes ſupradicti D.D. quod ad omnem malitiam ſuperandam Iudices ſinant labi terminum pro defenſionibus aſſignatum, niſi forte eſſet periculum in mora (vt ait Auiles) puta tumultos populi, nam tunc executio ſententiæ poteſt accelerari, *Gallerat. vbi ſup. n.*16. *verſic.* Debent tamen Iudices.

94 In noſtro Tribunali S.Officij conſulo Inquiſitoribus, vt non obſtantibus renunciationibus defenſionum, quæ fiunt à Reis, ſemper ſinant labi terminum, ſeu terminos Reis ad defenſiones faciendas aſſignatos, antequam eorum cauſas expediant, vt, & in cautela abundent, & calumniantium reorum ora claudant.

95 Quia tamen Rei ſolent in renunciatione defenſionum ſe remittere benignitati, & Miſericordiæ S.Officij, ideo poſſet dubitari, an per hoc intelligantur fateri delictum, quod in proceſſu negarunt.

In qua re dico cum *Baiardo ad Clarum, quæſt. 59.n.* 64. quod ſi hæc remiſſio ſit facta in Iuditio coram Iudice ſedente vtique per eum inducitur confeſſio, & non intelligitur reuocata, neque Iudex neceſſitatur ad eam reuocandam etiam ſi gratiam, & miſericordiam non faciat, Secus ſi hæc remiſſio ſit facta extraiudicialiter, & ita deciſum fuiſſe in ſimili remiſſione facta Curiæ Baronis in Regno, à S.C. atteſtatur, *Anna Senior, cap.1. de Vaſſel. decrepitæ ætatis, n.*57. hæc tamen confeſſio, quoniam tacita eſt, non ſufficeret ad condemnandum per ea quæ dixi in tit. de confeſſione reorum.

§. VIGESIMVS PRIMVS.

An articuli tendentes etiam ad defenſionem abſentium ſint admittendi.

EXemplum poteſt poni in Titio grauato, quod D martis mandauerit Seio, vt Hoſtile ſortilegium faceret ſtatim, qui etiam ſtatim dicta Die illud fecit, quo puer innocens dicto eodem Die illius met Hebdomadæ mortuus remanſit.

Modo damnato Seio, Titius in carceribus San.Offic conſtitutus producit articulum, quod Seius dicto D illius Hebdomadæ de quo in proceſſu erat in Vrbe Romæ.

Quæritur propterea an talis articulus ſit admittedus, quia eo probato reſultare videtur defenſio etia Seij.

In hac re vt diſtincte procedamus duo Caſus ſunt diſtinguendi.

96 Primus eſt an talis articulus ſit admittendus ad defenſionem Titij eum producentis, & in hoc caſu dico quod omnino talis articulus debet admitti, ita *Barth. Valmar. conſ.69.num.45.& Iul. Scarlat. conſ.* 114. *num* 21. *vol.* 1. *inter crim. diuerſ. Farin. conſ.* 73. *vol.* 1. ſecundum quod conſilium fuit Iudicatum, vt atteſtatur

97 ipſemet de confeſſo, & conuicto ſeu variarum, *& diuerſ. quæſt. crim. quæſt.99.num.*193. Ratio naturalis eſt quia hoc modo tolleretur naturalis defenſio Rei, atque

98 ita, etiam in Curia Prætoria Mediolani fuit de anno 1608. Iudicatum, vt videre eſt, ex Porro in ſuo faſciculo rerum, crim. cit. fol.85. Verſ. Socio in contumaciam, prout de eadem re adeſt inſigne reſcriptum Senatus noſtri Mediolani directum Prætori Cremonæ 13. Octobris 1572. in hæc verba *Lectis in Senatu noſtro occluſis precibus Franciſci, & Conſortum de Peregrinis, & conſideratis omnibus per eos allegatis dictum fuit eſſe admittendas probationes ſupplicantium, eo quod ab ſit qualitas animi deliberati, ita vt dictæ probationes faciendæ ſuper ea qualitate prodeſſe non poſſint Hieronymo qui de Homicidio cum ea qualitate paſſus eſt ſe damnari, Mediolan. &c.*

99 Secundus caſus eſt, cum Titius, ita articulum illum vellet producere, vt prodeſſet etiam Seio abſenti, & tunc dico, quod hoc modo talis articulus non eſt admittendus qninimo Iudex, vel Inquiſiror in admiſſione

100 talis articuli expreſſe debet Inter loqui, quod non intendit probationes fiendas prodeſſe abſenti ita in caſu Romæ deciſo apud Porrum, Iudices interloquutos eſſe pz. ex recitatis auctoribus, bene *Guazzin. de defenſ. reorum, to.2. defenſ.28. c.4.* vbi plures res Iudicatas refert in hanc reum, & alios allegat.

Ratio eſt, quia abſentes in criminibus, non audiuntur per procuratorem, ſed in carceribus tantum audiuntur, vt late probaui in tit. de ſententijs.

101 Occaſione huius doctrinæ quærunt, D. D. num ſentētia abſolutaria lata fauore vnius ex correis puta principalis, & mandatarij proſit conſultoris, & mandanti.

In qua re breuiter diſtinguendum eſt, quod vel in ſententia fuit pronunciatum ſuper facto puta dicendo non fuiſſe comiſſum aliquod delictum, & tunc prodeſt abſenti *Menoch. de Arbit. caſu* 351. *num.*12. *ſeq. & caſu* 352. *num.*12. *Guazzin. defenſ.2. cap.8. num.*12. *Decian. tract. crim. lib.9. c.33. num.7. Farin. de conſult. quæſt.* 134. *n.*33.

Vel non fuit pronunciatum ſuper facto, ſed ſua per perſona dicendo talem Inquiſitum abſoluendum quia non comiſit delictum, de quo grauatur, tunc ſententia,

lata

lata fauore iſtius, vtique non proderit abſenti ita D. D. omnes ſupra allegati, bene *Caualcan. de Brachio Regio, p.4. num.* 156. vbi, quod ſi ambo puta mandatarius, &
102 mandans ſint preſentes, ambo abſoluuntur, vel condemnantur ſi vnus ſit confeſſus alter negatiuus hic abſoluitur, & ille damnatur, ſi vero vnus ſit abſens, & alter præſens, contra illum perficitur proceſſus, & damnantur poſtea ſpræſens expeditur, & ita praxis Iudiciorum Criminalium paſſim obſeruat.

TITVLVS DECIMVS.

De Inditijs, & Tortura.

SVMMARIVM.

1 *Quæſtio, quod ſit.*
2 *Tortura quid.*
3 *Inditium quid ſit.*
4 *Inditij definitio pulcra ex Baldo.*
5 *Inditium indubitatum, & dubitatum, quid ſit.*
6 *Inditia proxima ſunt quæ veritatem delicti reſpiciunt remota, quæ circumſtantias, & n.7.*
8 *A tortura non eſt incboandum.*
Tortura Res fragilis eſt & periculoſa.
Inditia legitima torturam debent præcedere, etiam in Tribunali S.Officij, n.11.
Tortura ſine præcedentibus inditijs data, & confeſſio ſubſequuta nulla ſunt, nec validatur ex ſuperuenientia inditiorum.
Quæ ab initio nulla ſunt tractatu temporis non conualeſcunt.
Iudex ex ſua conſcientia non poteſt aliquem torturæ ſubijcere, etiam ſi procedere poſſet manu Regia, & n. 15.
Vnicum inditium proximum ſufficit ad torturam, remota vero plura requiruntur reprobato Claro, n. 17. niſi vnicum inditium remotum faceret ſemiplenam probationem ex Canter.n.18.
Inditia ad torturam ſunt Iudicibus arbitraria.
Hoc arbitrium debet eſſe à iure regulatum.
Inditia remota debent eſſe probata per duos teſtes, & quidem omni exceptione maiores, n.21. nec Iudices timentes Deum debent ſequi contrariam ſententiam Marſilij, nu.23.
24 *Iudex in dubio iudicare debet non eſſe locum torturæ.*
25 *Ad probādum inditium remotum teſtes debent eſſe conteſtes, & quando hoc fallat, n.26.*
27 *Cum ad torturam deuenitur ex inditijs probatis per teſtes ſingulares tunc Iudex multum debet arbitrium ſuum temperare.*
28 *Ex huiuſmodi inditijs non ſic plene probatis facilius Iudices Supremi ad torturam deueniunt.*
29 *Vnius teſtis de viſu eſt ſufficiens inditium ad torturam, quod procedit etiam in Sancto Officio, numer.30.*
31 *Quæ requirantur, vt ex depoſitione vnius teſtis oriatur ſufficiens inditium ad torturam.*
32 *Vnicus teſtis maxime in S. Officio non facit ſufficiens inditium ad torturam contra Reum bonæ famæ.*
33 *Reus regulariter non poteſt de ſocijs interrogari de ratione, numer.34. fallit in criminibus exceptis, & quæ ſint, n.35.*
36 *Solum dictum Socij criminis, non facit inditium ad torturam ſecus cum Socij ſunt plures, vel adſint adminicula, n.37.*
38 *Dictum ſocij non afficit, niſi cum tortura, & Iuramento.*
39 *Deciſio Senatus Sabaudiæ.*
40 *Deciſio Curiæ Cremonæ, dum Auctor erat Proiudex Maleficiorum.*
41 *Plures Socij ſi ſint ſingulares non ſufficiunt ad torturā.*
42 *Socij Criminis reſpectu rei ſunt teſtes.*
43 *Plures teſtes corrupti quando ſufficiant contra corruptorem ad torturam.*
44 *Reijciuntur Clar. Binsfeld. & Souſa, & n.45. & 46.*
47 *Plures Socij Criminis eiuſdem, licet ſint in diuerſis actibus ſingulares ſufficiunt ad torturam.*
48 *Quæ adminicula ſufficiant vna cum Socio criminis.*
49 *Quid ſentiendum de nominatione Socij in criminibus non exceptis.*
50 *Quid agēdum cum ex parte fiſci adeſt dictum Socij Criminis adminiculatum, & ex parte rei bona fama.*
51 *De Socio criminis inimico, vel patiente alias exceptiones, n.52.*
53 *Nominatio Socijs ad ſuggeſtionem Iudicis non ſuffragatur fiſco, & deciſio Magiſtratus Mediolani. n.54.*
55 *De Socio criminis comparente ſpe impunitatis.*
56 *Text. cap. in fidei fauorem de hæret. in ſexto declaratur.*
57 *Exculpatio Socij multum prodeſt.*
58 *Ex confeſſione extraiudiciali oritur Inditium ad torturam, quod habet locum etiam in confeſſione Clerici coram Layco, num.59.*
60 *Requiritur quod hæc confeſſio ſit veriſimilis, clara, facta Serio, & plene probata, n.61. & ſeq.*
64 *Fama ſola non ſufficit ad torturam, quia fallax, num.65.*
66 *Fama probari debet per duos teſtes omni exceptione maiores.*
67 *Teſtes ſuper fama nominare debent à quibus audierunt.*
68 *Fama, quæ ortum habuit à maleuolis nihil probat.*
69 *Singuli teſtes ſuper fama, ſi diuerſos nominent, an probent famam.*
70 *Quamuis de iure requiratur, quod teſtes deponant ſe audiuiſſe à maiori parte populi, in praxi ſufficit ſi dicant ſe publice dici audiuiſſe, num.71.*
72 *Teſtes interrogati, quid ſit fama, quomodo debeant reſpondere.*
73 *Fama orta poſt carcerationem non probat.*
74 *De adminiculis famæ.*
75 *Fama vehemens an ſit ſufficiens ad torturam, num. 76. & quid in delictis occultis, n.77.*
78 *In S. Offic. bona, vel mala fama Rei minuit, vel auget probationes fiſci.*
79 *Bona fama in genere, tollit malam famam in genere, non tamen inditia ſpecialia contra Reum exiſtentia, nu.81.*
80 *Teſtes Rei in materia famæ præferuntur teſtibus actoris.*
82 *Mala fama in genere auget ſuſpitionem delicti, ſi ſit in eodem genere delicti.*
83 *Fuga ante accuſationem, vel Inquiſitionem ſufficit ad torturam niſi illius adſit colorata cauſa, num. 86.*
84 *Fuga poſt accuſationem, vel Inquiſitionem non ſufficit ad torturam.*
85 *Suſpitio oriens ex fuga tollitur ex comparitione ſpontanea.*
87 *Inimicitiarum, quæ capitales, & quæ non.*
88 *Inimicitia non capitalis, nec ad torturam, nec ad Inquiſitionem ſufficit.*
89 *Inimicitia capitalis adminiculata ſufficit ad torturam, ſi vero non ſit adminiculata ſufficit ad ſolam Inquiſitionem, n.90. ſeq.*
92 *Deciſio Curiæ Cremonæ tempore quo auctor erat Proiudex Maleficiorum.*
93 *In delictis occultis in praxi ex ſola Inimicitia capitali, Rei torquentur.*
94 *Quid dicendum de Inimicitia reconciliata.*
95 *Inimicitia debet probari per duos teſtes.*
96 *Minæ quando ſufficiant ad torturam, & quid ſeruetur, num. 97.*

98 *Ex variatione, & mendacio Rei quando poſſit ad torturam deueniri.*
99 *Aſſertio vulnerati mortui non ſufficit ad torturam, ſed bene an Inquiſitionem.*
100 *Quid de re alicuius reperta in loco delicti, de ſecreta allocutione, num. 101. de loco à communiter accidentibus, num. 102. de vno teſte Impubere, num. 103. de teſte examinato ad æternam rei memoriam pro fiſco, non repetito, num. 105. de importuna ſollicitatione apud Iudicem, num. 107. de confeſſione facta in tortura, & poſtea reuocata, numer. 108. & de riualitate, numer. 109.*
104 *Deciſio Inquiſitionis Caſtellæ, & Galetiæ, num. 106.*
110 *Ex ſemiplena probatione poteſt ad torturam deueniri.*
111 *Plura inditia imperfecta, & remota plene probata coniunguntur ſecus ſi non ſint plene probata niſi in hoc caſu tenderent ad eundem finem, & eſſent ſubordinata, numer. 112. & ſequent. vbi pulcra doctrina Canteræ.*
115 *Ex inueterata conſuetudine Status Mediolani, ex ſola contumacia, Rei torquetur, numer. 116. vbi de ratione.*
117 *In foro S. Officij, num ex contumacia ſit locus torturæ.*
118 *Nec Princeps poteſt torquere, niſi adſint inditia legitima.*
119 *Reus, qui non vult reſpondere iurare, vel fingit fatuitatem torquetur ſine inditÿs, vt reſpondeat &c. vbi dec. Senatus Sabaudiæ.*
120 *Homicidiæ, & aſſaſſini quando poſſint torqueri ad indicandum mandantem.*
121 *Ex conſuetudine Status Mediolani, torquetur Bannitus etiam ſine inditÿs ſuper alÿs criminibus cum executioni mittitur ſententia contra eum lata, & idem obſeruatur in Criminibus aſſaſinÿ, furti ſfroſationis annonæ, vel ſalis.*
122 *Hæc conſuetudo non extenditur vltra ſupradicta delicta vbi deciſio Senatus Mediolani.*
123 *Alÿ duo caſus in quibus tortura datur ſine inditÿs, nu. 124.*
125 *Quilibet poteſt torqueri, qui non reperitur prohibitus.*
126 *Doctores non torquetur, num. 127. vbi deciſio Senatus Mediolani.*
128 *Feudatarÿ, niſi eorum priuilegio renuncient non torquentur.*
129 *Deciſio Senatus Mediolani.*
130 *Decuriones non torquentur.*
131 *Deciſio Senatus Mediolani.*
132 *Nobiles de iure non torquentur ſecus in praxi, nu. 133. vbi de Nobilitate noſtri temporis, & nobilitate abuſiua.*
134 *Milites de conſuetudine torquētur, non tamen militum ductores.*
135 *Officiales durante officio non torquentur.*
136 *In S. Officio omnes ſupradictæ perſonæ torquentur, & de ratione, n. 137.*
138 *Minores 14. annis an poſſint torqueri, & quid in S. Offic. n. 140.*
139 *Deciſio Senatus Mediolani.*
141 *Senes ſi ſint robuſti torquentur.*
142 *Deciſiones Senatus Mediolani.*
143 *Deciſio Senatus Sabaudiæ, vbi quod decreptio non eſt inÿciendus terror tormentorum, niſi perraro, & ex magna cauſa.*
144 *Mulier pregnans, torquetur, nec terretur imo Senatus Mediolani, neque voluit mulierem lactantem torqueri.*
145 *Mulieres, quæ aiunt ſe pregnantes ſolent viſitari ab obſtetricibus.*
146 *Obſeſſus à Dæmone non torquetur, vbi quid infacto euenerit.*
147 *In quibus cauſis ſit locus torturæ remiſſiue.*
148 *Nouis ſuperuenientibus in litÿs re, & ſubſtantia à primis diuerſis Reus de nouo torquetur, num. 149. vbi notatur fatuitas cuiuſdam iudicis.*
150 *Priora inditia taliter per torturam intelliguntur ſublata, quod non poſſunt amplius deſeruire pro inditÿs in ſecunda tortura, n. 151. vbi hoc probatur ex pulcherrima Doctrina Farin. Giurbæ, & aliorum videatur, tit 11. in tertio modo terminandi proceſſum.*
152 *Noua inditia de ſe ſola debent ad torturam ſufficere.*
153 *Et an debeant eſſe vehementiora prioribus.*
154 *Cum inditia ſunt valde vrgētia ſolet Reus torqueri interpollatis vicibus.*
155 *Ad torturam non deueniendum, niſi in ſubſidium conſtito de corpore delicti, præcedentibus inditÿs, & datis reo deſenſionibus, numer. 156. & ſequ. vbi quomodo in S. Officio copia proceſſus ſit danda.*
159 *Proferenda eſt interloquutoria de torquendo, nec danda tortura, niſi poſt decem horas à ſumpto cibo, n. 160 nec in die Quartanæ, numer. 161.*
162 *Prius ille torquendus eſt, qui veriſimilius veritatem eſt dicturus.*
163 *Ante torturam reus pluries eſt mouendus.*
164 *Tormentis quomodo vtendum, nec in S. Officio datur tortura cum quaſis, nu. 165. & ſequitur vbi quod dum Reus ligatur adhuc monendus eſt.*
167 *Allegatis à Reo impedimentis adhibendi ſunt periti.*
168 *Tortura debet eſſe moderata, & in ea Iudex ipſe debet Reum interrogare, nu. 169.*
170 *Cum rei ſunt in tortura non facile ſunt deponendi.*
171 *Tortura regulariter non debet excedere horam, numer. 172. vbi de tormento ignis, & quid in facto acciderit.*
173 *Reo torto deponitur.*
174 *Confeſſio in tortura debet extra torturam ratificari, n. 175. vbi quid ſi eam reuocauerit, & num. 176. vbi an ratificari debeat confeſſio emanata poſt comminationem torturæ, nu. 177. vbi quid ſi confeſſio extraiudicialis præcederet, & num. 178. vbi reprobatur, Faber. in ſuo Cod.*
178 *Hæc ratificatio non eſt neceſſaria in depoſitione teſtis emanata in tortura.*
180 *Tortura data reo conuicto operatur, quod non poſſit damnari in pœnam ordinariam.*
181 *Tortura purgat inditia licet data à Iudice incompetente.*
182 *Deciſio Supremæ Inquiſitionis Hyſpania.*
183 *Caſus prodigioſus in Regno Arragonum.*
184 *Quando actus prodigioſus iudicandus ſit effectus à Dæmone, vel à Deo, nu. 185.*
186 *Deciſio illius caſus in Senatu illius Regni apud Seſse decíſ. 111. vol. 1.*

Quoniam ſine legitimis inditijs tortura non datur, ideo coniunctim hoc titulo, tam de Inditijs, quam de ipſamet torturam agendum eſt.

§. PRIMVS.

Quid ſit Quæſtio, Tortura, & Inditium.

1 QVæſtio in iure noſtro dicitur Inquiſitio veritatis per tormanta, & corporis dolorem ita D. D. comm. in Rubr. ff. de quæſt. *Lud. Gilbauſ. in Arbore iudic. Crim. c. 6. p. 7. in principio, n. 1. Souſa in Aforiſ. Inquiſit. lib. 2. c. 30. n. 2.*

2 Tortura vero, eſt ipſemet corporis cruciatus ad veritatem eruendam repertus, Abb. c. cum in contemplatione in principio, de Reg. Iuris, *Gilbauſ. & Souſa vbi ſup.*

vbi ſup. Dioniſ. Gothofr. in Rubr. de quæſt. cum alijs per ſupradictos D. D. allegatis Sebaſt. Guazzin. de defenſ. Reorum, tom. 2. defenſ. 30. capit. 2. num. 1. ex quo colligi poteſt differentia inter torturam, & quæſtionem hæc n. Iudicem reſpicit illa reum.

3 Inditium autem in genere dicitur, nota quædam & demonſtratio Rei geſtę, Menoch. de præſump. li. 1. quæſt. 7. n. 18. & 19. Zanger. de quæſt. & tort. Reorum, cap. 2. n. 18. Gilhauſ. vbi ſupra, ſect. 2. nu. 3. & ſeq. vbi etiam quod Inditium quo ad effectum de quo agimus, continet in ſe vti genus ſuſpitionis, præſumptiones coniecturas, & ſigna.

4 Mihi ſummopere placet definitio inditij tradita à Baldo in l. non hoc, nu. 1. Cod. vnde cognati, quod ſit coniectura ex probabilibus, & non neceſſarijs orta, à quibus poteſt veritas abeſſe, ſed non ſimilitudo veri, quæ quandoque mentem Iudicantis ita arctat, & perſtringit, vt cogat Iudicis conſcientiam ſecundum eam iudicare, & hanc Baldi definitionem ſequuti fuerunt Auctor Lucernę Inquiſitorum in verbo Inditium; & Farin. qui alias complures inditij definitiones refert. de Indit. & tortur. q. 36. n. 27. & ſeq.

§. SECVNDVS.

Quotuplex ſit Inditium.

5 Quæ præcipuæ ſunt Inditiorum diuiſiones Prima eſt, quod alia ſint Indubitata, alia non. Indubitata ſunt, quæ ita arctant mentem Iudicis, vt omnino credat, nec poſſit in contrarium inclinare, vt dixit Caſtr. l. fi. num. 5. Cod. de prob. Farin. de Indit. & tort. q. 36. nu. 27. & ſeq. Inquiſ. Cant. in ſuis qu. crim. tit. de prob. c. 2. qu. 6. nu. 1. in fin. Inditia vero dubitata ſunt, quæ non ita arctant animum Iudicis.

6 Secunda Inditiorum diuiſio eſt, quod alia ſunt delicto proxima, alia remota, illa ſunt quæ reſpiciunt veritatem delicti per ſenſum viſus, vel auditus iuxta ſubſtantiæ materiam hæc vero ſunt, quæ tantummodo reſpiciunt circumſtantias eiuſdem delicti, vt fama, fuga delinquentis, & ſimilia, ita Oſaſchus, deciſ. Pedemont. 79. num. 15. Farin. vbi ſupra, num. 44. Ignat. de Villaram, reſponſ. 9. num. 2. Souſa in Aforiſ. Inquiſ. lib. 2. cap. 39. num. 16. Inquiſit. Cantera, tit. de probat. per teſtes, cap. 2. qu. 1. num. 1. verſ. Sed quo ad noſtrum folio mihi 96. qui alios plures D. D. cumularunt.

§. TERTIVS.

An Inditia debeant præcedere Torturam.

7 A Tortura non eſſe inchoandum vbique clamant, D. D. & in indiuiduo dixit, I. C. l. prima ff. de quæſt. ibi, & non eſſe à tormentis incipiendum, cuius rei rationem ibi reddit Gothofr. in ſuis notis, quod tortura res fragilis ſit, & fallax, periculoſa, & quæ veritatem fallit, Zanger. de Indit. & tortura, in proœm. num. 40. Gilhau, in Arbo. Iudic. crim. cap. 6. p. 7. in principio, num. 6. Vulp. I. C. in dicta l. 1. §. quæſtioni, ibi etenim Res eſt fragilis, & periculoſa, & quæ ſæpe veritatem fallit, hinc illud Fabij apud Gothofred. vbi ſupra, in d. §. quæſtionem, mentietur in tormentis, qui pati poteſt, mentietur etiam qui pati non poteſt.

Debent igitur inditia legitima torturam præcedere, l. prima, §. primo, de quæſt. ibi, Ad tormenta ita demum veniri oportet, cum ſuſpectus eſt Reus, & alijs argumentis ita probationi admouetur, vt ſola confeſſio, &c. Clar. in praxi, §. fin. qu. 64. verſ. Dixi etiam, Zang. & Gilhauſ. locis alleg. Guazzin. de defenſ. Reorum, defenſ. 30. c. 4. num. 3. quod habet locum etiam

11 in S. Officio, & in delictis ad hoc Sacroſanctum Tribunal ſpectantibus, Pegn. in 3. p. Direct. comm. 110. verſic. ad hæc prius quam, Delrius diſquiſ. Magicarum lib. 5. in 2. append. qu. 21. Farin. de hæreſi, quæſt. 185. numer. 121. & ſequent. Ferdinand. de Caſtro Palao, in opere morali, tom. 1. tract. quarto, diſput. octau. punct. 9. numer. ſecundo.

12 Ex his duo potiſſimum colliguntur, Primum eſt, torturam inflictam ſine præcedentibus Inditijs, confeſſionem ſubſequentem ac more ſolito extra torturam ratificatam, adeo nullas eſſe, vt neque poſſint ex ſubſequentib. Inditijs validari ita Clar. q. 55. verſ. ſi vero confeſſio, & qu. 64. verſ. dixi etiam, & vtrobique addentes Zanger. vbi ſupra, cap. 2. num. 9. & 10. Bouadill. in ſua politica, to. 2. lib. 5. cap. tertio, nu. 14. Torreblanca de Magia tom. 2. lib. 3. cap. 10. num. 26. Greg. Lopez, in leg. 2. titulo 30. partita ſeptima. glo. ſecunda, & Caſtill. deciſ. Regni Siciliæ 179. n. 1. & ſeq. vol. 2. vbi ad hoc allegat vulgatam

13 Iuris regulam quod quæ ab initio nulla ſunt tractu temporis non conualeſcunt, Præſes Abauo in ſuo tractatu Reatuum, q. 19. n. 11. & 56.

14 Alterum eſt non poſſe Iudicem aliquem torturæ ſubijcere ex ſua conſcientia tantummodo, quia Iudex debet iudicare ſecũdum allegata, & probata, adeo quod ea, quæ ſunt extra acta, quo ad Iudicem dicuntur eſſe extra mundum Beltram. ad deciſ. primam, Sanctæ memoriæ Greg. XV. nu. 5. quod procedit etiam ſi Iudex habe-

15 ret ius procedendi auctoritate Regia, quia adhuc ex ſola ſua conſcientia non poſſet aliquem torquere, niſi aliqua ſaltem Inditia leuia inſcriptis prius eſſent redacta, vt bene declarat, Guazzin. defenſ. 30. c. 29. per totũ.

§. QVARTVS.

An vnicum Inditium ſufficiat ad Torturam.

16 Diſtinguenda ſunt hoc loco Inditia proxima & immediata delicto, ab Inditijs remotis; regulariter enim in illis vnicum Indicium ſufficit ad torturam, in his vero plura requiruntur, hæc fuit doctr. Bart. in l. fin. num. 6. ff. de quæſt. quam comm. ſequuntur D. D. longa ſerie allegati à Farin. de Indit. & tortura, qu. 37. numer. 45. & ſequ. quibus addo ego, Guazzin. de defenſ. Reorum, defenſ. 30. cap. 4. num. 12. Peguer. in Praxi, cap. 12. §. 9. nu. 8. Præſidem Abauo in tract. Reatuum, q. 19. nu. 21. & pluribus ſeq.

17 Et quamuis Clarus in q. 64. nu. 14. verſ. Cæterum dicat de conſuetudine ſeruari, quod etiam ex vnico inditio remoto Rei ſolent torqueri, attamen hanc praxim impugnat locis allegatis, Farin. & Præſes Abauo.

18 Ego tamen intelligerem dictum Clari iuxta pulcherrimam doctrinam Inqu. Canteræ in ſuis quæſt. crim. c. 2. de probat. per teſtes, q. prima Rubr. de inditijs ſufficientibus ad torturam, nu. 61. dubio decimo nono, qui voluit in omnibus caſib. in quo vnicum inditium facit ſemiplenam probationem ſiue deinde illud ſit proximum delicto, ſiue remotum ab eo, ſufficere ad torturam, quia ex gloſ. comm. approbata l. ſi quis ff. ad l. Iul. Maieſtat. & Bart. l. Maritus, l. fin. ff. de quæſt. ea quæ In ciuilibus faciunt ſemiplenam probationem in criminalibus ſufficiunt ad torturam.

* * *

§. QVINTVS.

An Inditia ſint Iudicibus arbitraria.

19 INditia a Torturam Rerum Criminalium Iudicibus arbitraria eſſe tradiderunt,quot quot de hac materia pertractarunt,ita *Bart,& alij,in l.prima,ff. de quæſt. Zanger,de Indit. & tortur.capit.2.num.14. Cantera loco allegato,numer.61.verſ.*Sed in hoc videtur,*Præſes Abauo in tract. Reatuum, quæſt.19. num.12.* bene Clarus in his criminalibus materij ſemper pre occulis habendus in ſæpe citata, *quæſt.64. verſ.* dixi quoque , vbi addentes, *Pater Diana, part.4. reſolut.moral. tractat. ſexto, reſolut. 16. verſ.* Sed ego puto, qui alios allegant,

20 Hoc tamen Iudicis arbitrium non eſt abſolutum, ſed a Iure regulatum, videlicet ex ſententijs, & dictis Doctorum, vt animaduertunt, *Farin.de Indit.& tort.qu. 43.num. 126. & Ferd.de Caſtro Palao, in opere Morali, tom.1.tract.4.diſp.8.punct.9.num.7. Menoch.de Arbitr. Iudicum,cent.3.caſu 270.num.5.& latius,lib primo,qu. 13. per totam, Paulus Chriſtineus deciſ. Supremæ Curiæ Belgicæ,tomo 4.tit.41. deciſ.204.num. 15.* propterea ex ſequentibus poterit prudens Iudex arbitrari, an Inditia in ſingulis caſibus particularibus ſibi occurrentia ſint ad torturam ſufficientia, nec ne,

§. SEXTVS.

An Inditia debeant eſſe probata.

21 COncluſio eſt indubitata omnium D. D. Inditia ad Torturam debere eſſe probata per duos teſtes, maxime ſi ſint remota à delicto, ita *Clar. §.fin. qu.22.* vbi, quod hæc traditio non habet contradictorem, & ibi addentes, *Farin.de Indit. & tortura, quæſt.37.n.13. & ſeq.* quibus,& D.D, ab eis allegatis addi poſſunt *Camill.Borell.conſ.45. num.53.Guazzin. in defenſ.30. cap. 31.Præſes Abauo,de Reatibus, quæſt.19. num.23 Vueſemb.in titulo ff.de quæſt.numero ſeptimo, verſ.* Quare etiam ſi plura, cum alijs allegatis à *Diana, parte quarta,reſolut.Moral.tract.ſexto, reſolut. tertia,& à Ferdinando de Caſtro Palao, tractatu quarto, diſput. octaua, puncto 9.num.2.*

Solummodo in hac Queſtione duo poſſunt in cōtrouerſiam venire. Primum an huiuſmodi Inditia maxime remota probentur per teſtes patientes exceptiones in eorum perſonis.Secundum an etiam per teſtes ſingulares.

22 Et quidem quoad primum mihi ſemper placuit ſententia, *Farin. quæſt.37. numero 28.* quod huiuſmodi inditia debeāt probari per teſtes in eorum perſonis exceptiones non patientes, Ratio, quę me mouet eſt, quod in materia torturæ, quæ res periculoſiſſima eſt, & grauiſſimi præiuditij non ſunt laxandæ habentæ, & *Farinc.vbi ſupra ſequitur Souſa in Afforiſm.Inquiſitorū, libro ſecundo,capit.39. num.18.Guazzin.dicto capit. 31. numero tertio, verſ.* Et etiam D.D.requirunt, *Cyriacus controu.forenſ. tomo primo,controu.106.numero 44.Menoch.de præſumpt.libro 1. quæſt. 91.numero 5.& 6. Alba,conſ. 56.num.28. Ant.Gomez,var. reſolut. libro tertio, capit.13.num.18. Suar.de Paz,in praxi ſæculari, & Eccleſiaſtica, tomo primo,part.quinta, capit. tertio,§.12. num.41.*

23 Ex quibus patet, quod Iudices timentes Deum parum curare debet de doctrina *Marſil. in pract. §. diligenter num.8.* vbi voluit,ad probandum inditium remotum ſufficere teſtes non omni exceptione maiores quod etiam videtur voluiſſe *Honded. conſil.87. nu.13. vol.1. & Diana loco ſupra allegato verſ.* Nota tamen quia vt videre eſt ex ſupra allegatis magis communi opinio eſt incontrarium, præterquam, quod Iudex i

24 dubio iudicare ſemper debet non eſſe locum torturæ *Caball.caſu 200. num.145.& Cyriac.dicta controu.106 num.55.vbi allegat Boſs.de Inditijs,& tortura, num.72 & Guazzin,defenſ.29.cap.2.num.4.*

25 Quo vero ad ſecundum, pariter concludendum e teſtes ad ſufficienter probandum inditium remotum regulariter debere eſſe conteſtes, ita docuerunt plurimi D.D.allegati à *Farin.dicta qu.37.n.33.* quibus adde *Cyriacum controu.forenſi 106.n.43.Guazzin. defenſ.30 capit.31. num.3. Suarez,vbi ſupra,num.41, Io. Phylippum Theſtaij,alleg.ſeptima, num.121. Hector. Felicia leg.106. numer.5. Præſ. Abauo,dicta quæſtione 19. numer.52.*

26 Dixi regulariter, quia cum inditia ad torturam ſi Iudicibus arbitraria, ſi teſtes qui deponunt ſuper huiu modi inditijs remotis ſint plures quam duo, ſi omn ſint inuulnerabiles, ſi tandem inditia ſint plura poter vtique prudentis Iudicis arbitrio Reus torqueri, vt pro bauit *Farin.vbi ſupra, nu.38.* qui hoc modo contrari ſententias conciliauit, *Giurba conſ.deciſiuo,87.num.3* vbi quod in hoc caſu inditia debent eſſe plura, quam duo, teſtes omni exceptione maiores, & deponente de ijs, quæ animum iudicis poſſunt mouere ad creden dum Reum deliquiſſe, *Maldonat. conſil.9.in p. 1. num 6.et ſeq.* vbi hanc doctrinam Far.bene declarat, vt Re contra quem adeſt vnus teſtis de fama; alius de inim citia, alius de fuga non poſſit torqueri, quia teſtes ſu ſingulares & deponunt de valde remotis à delicto, ſi ve ro vnus teſtis deponat vidiſſe Titium vulneratū, in te ra iacentem, qui aſſeruit ſe à ſempronio vulneratum alius deponat vidiſſe Sempronium cum gladio ſangui nolento fugientem, & tertius vidiſſe Sempronium in nemus ſe abſcondentem, vtique ſi teſtes ſint omni ex ceptione maiores, quoniam deponunt de inditijs no valde remotis, & ad vnum finem tendentibus, vtiqu poterit Reus torturæ ſubijci, quod idem latius dedux *Giurba,d.conſ.87.num.29.* Et ad hoc idem faciunt D.D qui de materijs noſtris Tribunalis tractarunt de quibu *Farin.de hæreſi,qu.185.num.145. & P. Diana, d. trac 6.reſol.5.p.4.Torreblanca de Magia,lib.3. cap.17.n.7* vbi in inditijs remotis firmauit regulam, quod ſin probanda per duos teſtes conteſtes, & omni exceptio ne maiores.

27 Bene verum eſt,quod vbi Iudex procedit ad tortur ex pluribus Inditijs probatis per plures teſtes ſingula res omni tamen exceptione maiores, & vt dicebat *Ba conſil. 259. volu. 1.* tunc debet maxime temperare ar bitrium ſuum,& Reum valde moderate torquere, cum procedat ad actum grauiſſimi preiuditij ex probation priuilegiata, ſic probationem ex pluribus inditijs, no plene probatis reſultantem vocarunt *Burſat. conſ. 430 n.3.Symon.de Prætis,conſ.51. n. 80.* Ita docuit, *Giurb d.conſ.87.nu.30. in fi. & Guazzin.de defenſ.Reorum,defenſ.30.c.32.n.1.verſ.*& iſto caſu Iudex.

28 Tandem in hac materia animaduertendum eſt quo facilius poſſunt ad torturam procedere ex huiuſmodi inditij non plene probatis Iudices ſupremi quam alij inferiores, *Caualcan.de Brach. Regia, par.3. numer.115. & Guazzin. loco proxime allegato, in fine.*

* *
*

§. SEPTI-

§. SEPTIMVS.

An vnicus Teſtis ſit ſufficiens inditium ad Torturam.

9 MAius inditium,quod ad torturam eſſe poteſt eſt depoſitio vnius teſtis omni exceptione maioris qui actui interfuerit, quique de viſu immediate deponat, vt ex *Bart.l.*1.§. Idem Cornelio, *ff. de queſt. & gloſ.in l. ſi quis, Cod. ad l. Iul. Maieſtatis, dixit Præſes Abauo de Reatibus quæſt.*17. *nu.* 22. & in hoc communis Doct.ſententia conuenit,vt videre eſt, ex *Clar.*§.*fin. qu.*22.*Peguer.deciſ.crim.*17.*num.*36. *Farin.de Indit.* & tortura,*qu.*36.*num.*54. *Zanger.de quæſt, c.*2.*nu.*16. vbi, quod inditium hoc obtinet primum locum *Ludou. Gilhauſ.in Arbore Iud.Crim.cap.*6. *p.*7.*nu.*52.*& ſeq. Maldonat. reſponſio.*9. *p.*2. *num.*1. *lib.*1. & hoc idem procedere in S.Officio dixerunt *Pegn.par.*3. *comm.*110.*verſ.* Ceterum non video, *Inquiſitor Cantera, capitulo ſecundo, de probat.per teſtes, in Rubr.de Indit. ſufficientibus, numero quinto, verſ. His ſic præmiſſis, & P. Diana qui alios allegat,loco ſupra citato,reſol. ſexta.*

Vt tamen depoſito illius teſtis ad torturam ſufficiat, tria copulatiue requiruntur, quod ſit omni exceptione maior, quod deponat de ipſo delicto immediate, & quod atteſtetur per ſenſum corporeum viſus, vel auditus rei ſuper qua deponit cõuenientem,vt quia dicat talis blaſphæmauit quia audiui, & talis Miniſtrum Sancti Officij percuſſit,quia vidi *Borell.conſ.*48.*n.*3. *Zanger.dicto cap.*2.*n.*19. *&* 20.*Gilhauſ.ibidem, num.*53.*& ſeq.*vbi depoſitio teſtis ſuper re quæ cadit ſub ſenſum viſus, nulla eſt ſi redditur ratio cadens ſub alio ſenſu,*Peguer. deciſ.*17.*nu.*1.*in fin,* vbi quod omnis quantumuis minimus deffectus impedit, ne ex teſtis depoſitione oriatur ſufficiens ad torturam inditium, *Ferd.de Caſtro Palao, tract.*4. *diſput.*8. *puncto* 9. *num.*5.

Dubium tamen hoc loco poteſt eſſe, an etiam Reus bonæ famæ poſſit ex dicto vnius teſtis integri torqueri.

In qua re quamuis aliqui videantur ſentire quod adhuc ſit locus torturæ, quia bona fama tollit quidem inditium malæ famæ, & non videtur poſſe debilitare alia inditia *Caball.reſolut.crimin.*84. *num.*15.

Attamen in S.Officio in quo ſemper ſolet magni fieri bona fama Rei arbitror nullo modo poſſe contra hominem exiſtimationis integrę ad torturam deueniri ex ſolo dicto vnius teſtis, quamuis inuulnerabilis, ita *Pat. Diana, loco allegato,* vbi multos citat.quibus addo ego *Ferdin.de Caſtro Palao,dicto punct.*9.*nu.*5.*verſ.*Adde neque vnum teſtem, *Pegn.comm.*110.*verſ.* non dubito,tamen, in quarta regula, & hinc,quod apud Gallos ea Cõſtitutione S. Ludouici vir probę vitæ non torquetur ex ſolo dicto vnius teſtis,vt teſtes sũt *Gothofred. in ſuis Notis ad l.*1.§. *Idem Cornelio,ff.de quæſt.& Paulus Chriſt.deciſ.Supremæ Curiæ Belgicæ.vol.*4.*deciſ.*204. *n.*10. prout nec Sabaudiæ, *Faber. in ſuo Cod. libr.* 9.*tit.*21.*de q. defenſ.*21. *Nec apud Hyſpanos ex l.*3.*tit.*30.*p.*7. *vbi Gregor.Lopez.& Maldonad.dicto reſponſ.*9. *p.*2.*n.*4. & ratio huiſce Rei deſummi poteſt ex eo,quod ex bona fama rei oritur præſumptio,pro eo,maxime in hoc Tribunali quæ præſumptio ſine dubio debilitat dictum teſtis.

§. OCTAVVS.

De dicto Socij Crimini.

REgulariter Reus de ſe crimen cõfeſſus non poteſt de Socijs interrogari, c. veniens de teſtibus, ibi, nullique de ſe confeſſo aduerſus alium in eodem crimine eſt credendum,l.fi.Cod.de accuſat.ibi, nemo igitur de proprio crimine confitentem ſuper conſcientia ſcrutetur aliena, ibi Gothofred. in ſuis Notis huiuſce
34 Rei rationem colligunt, D. D. cum Præſide Abauo in ſua praxi,& Theorica crim.§. procurator, *nu.*33. ex dicta l.fi.ne ſcilicet Rei veniam fortè à Principe ſperantes fauore,vel Priuilegio alterius eum nominent,neue odio vel inimicitia,alioue affectu ducti quẽquam nominent, vt ſupplicio pereat,latiſſ.*Quæuedo de Indit.& tortur.p.*2. *cap.*5. *per totum.*

35 Dixi autem regulariter, quia omnes D. D. fatentur reum de Socijs interrogandum in criminibus exceptis videlicet læſe Maieſtatis humanæ, & diuinæ aſſaſſinij graſſationis viarum falſæ monetæ,ſacrilegij, malefitij, conſpirationis ac omnium aliorũ, quæ ſine ſocijs perpetrari non ſolent ita *Præſes Abauo, loco proximè alleg.num.*34.*& pluribus ſeq.Farin.de Indit.& tortura, q.*43.*num.*56.*Salyc. l.fi.num.*7.*Cod.de Accuſat. Clar.*§.*fi. quæſt.*21.*ver.*Dictum Socij *Peguer.dec.crim.*5.vbi latiſſimè,& in caſu hæreſis Reum ſuper complicibus interrogandum eſſe cõſtat ex Decreto ſpeciali Pij V. de torquendis Reis poſt Iudiciale Inquiſitorum impreſſo de quo ego ipſe egi in tit.de hereſi, & hæreticis §.80. per totum hoc præmiſſo, in hac queſtione diſtinguendi ſunt potiſſimum duo caſus.

36 Primus caſus eſt, cum contra Reum adeſt ſolum dictum illius, qui ſe facit Socium criminis, & tunc dictũ eſt ex eo non oriri inditium ſufficiens ad torturam, ratio Clara eſt, quia hoc ipſo, quod ſe facit Socium criminis reddit ſe infamem, & ſic non poteſt dici teſtis omni exceptione maior, vt in ſuperiori, §. de ducebamus, & in hac concluſione conueniunt omnes D. D. *Clarus vbi ſupra,prox. Binsfel.de confeſſ.Malef. & ſagarum,membro* 2.*concluſ.*3.*et* 4.*Delrius diſquiſ. Magicard, libro quinto,in* 2. *appendice,qu.*1.*verſ.Dico.*1. *Pegna dicto comm.*110. *n.in fin.verſ.*An autem Socius criminis. *q.Far.de hæreſi,*185. *n.*151. *Præſes Abauo de Reatibus, qu.*19.*nu.*11.*Ferd.de Caſtro Palao, dicto puncto* 9. *nu.*6. *Gilhauſ.d.p.*7.*ſect.*2.*n.*39.*Zanger.de quæſtione,c.*2.*num.*47.*& ſeq.*

37 Secundus caſus eſt, cum Socijs criminis ſunt plures vt puta duo,qui Reum nominarũt, vel ſi vnicus eſt eius tamen depoſitio eſt adminiculata, & in hoc pariter caſu omnes, D. D.conueniunt, quod ex talibus depoſitionibus oriatur Inditium ſufficiẽs ad torturam, ita D.D. omnes ſupra allegati, quibus adde *Peguer. deciſione criminali quinta, num.* 37. *&* 38. *P. Dianam dicto tractatu ſexto,reſolut.ſeptima,Gothofr.in leg.fi.Cod.de accuſat.in verbo,*Ne interrogari quidem*Cyriacus controuer.*80.*num.*3.*Cyarlin.controuer.forenſ.Iudit.cap.*10. *n.*119. & alios allegant,& de communi praxi omnium Tribunalium atteſtantur.

38 Vt autem in hoc caſu dictum Socij criminis Reum afficiant vtique debet eſſe cum Iuramento,& in tortura peculiari emanatum, vt concludunt omnes ſupradicti allegati,vnde infert, *Præſes Abauo in dicta q.*19. *n.*125.Sub Die 26 Iulij 1602. Iudicatũ fuiſſe cõtra quẽdam Claudium de Montdragon, grauatum à quodam Notario in Iuditio extra torturam, quod ſibi mandauerat, vt conficeret quandam declarationem falſam non poſſe procedẽdi ad torturã,& ſub Præterea Illuſtr.
40 D.mei Don Cõſalui de Salamanca annis 1636.& 1637. dum ego eram Proiudex Maleficiorum Cremonæ, & L.T. Aduocati Fiſcalis, numquam Curia Curauit confeſſiones extraiudiciales Sociorum Criminis quamuis probatas,ex deffectu iuramenti,& torturæ, bene etiam *Bellonus Papienſ. de his, quæ incontinenti,lib.*2.*c.*116.& latius de hac re memini me dixiſſe in tit. de ſortilegijs in addit.vbi etiam probaui in S. Officio Socios Criminis probare ſine tortura.

 41 Dubi-

41 Dubitari tamen hoc loco poteſt, quid dicēdum ſit ſi Socij criminis ſint ſingulares in eorum dictis an ſz. tunc faciant inditium ad torturam, & ego quidem contra *Clarum, d. qu.21. verſ.* ſed pone, ibi, & nota, *Binsfeld. de confeſs. Malefi. & ſagarum, membro 2. poſt concluſionem 6. verſ.* Primum an teſtes, *Souſam in Afforiſm. Inquiſ. li.2. c.39. n.55. & Dianam, dicta reſolut.7. verſ.* ſed difficultas eſt, conſtanter teneo, quod ſi ſociorum criminis dicta non ſint adminiculata, non faciunt inditiū ad torturam, niſi Socij ſint conteſtes, ita *Decius conſ.189. n.8. Natta, conſil.298. n.9. Petra de fidei com. qu.12. nu.525. Guazz. de defenſ. reorum, defenſ.32. c.8. nu.4. verſ.* ac etiā magis procederet,

42 Probatur primo, quia duo Socij criminis reſpectu Rei quem nominarunt ſunt teſtes, & ex ſuppoſitione ſunt ſingulares, igitur tantum probat vnus, quantū mille iuxta vulgatam regulam *Baldi, l. Iuſiurādi Cod. de teſtibus*, de qua latiſſime *Giurba conſ. crim.79. num.24.* At vnus ex dictis Socijs nō probat ad torturam igitur nec plures ſi ſunt ſingulares.

43 Secundo probatur ex ſimili doctrina *Far. de Inditijs, & tortura, quæſt.45. numer.45.* de pluribus teſtibus corruptis quorū vnus depoſuit ſe fuiſſe corruptum in vna cauſa, alius, in alia, & alius in alia, ait, .n. Farin. vnum ex iſtis teſtibus tantum probare, quantum mille, nec poſſe coniungi ad effectum torturæ, quia ſunt ſingulares, & quidem in ſubſtantia non in meris circumſtantijs igitur idem dicendum erit in Socijs criminis ſingularibus,

44 Neque obſtat Clarus ſupra allegatus in contrarium, quia ibi non diſcutit articulum, ſed in hæret. *Boſſ. qui in titulo de Indit. numero* 159. ait ita ſeruari.

45 Minus obſtat *Binsfeld. mihi, fol.268.* quia ex praxi omnium curiarum, nititur ſola Clari auctoritate, dum vero ait ex communi opinione, DD. eſt teſtibus ſingularibus probari delictum in genere male loquitur, vt videbimus in tit. de Teſtibus, pro nūc autem ſufficiat nobis allegare Preſidem *Abauo de Reatibus, qu.19. n.102. & 103.* vbi dixit veritatem eſſe, quod teſtes ſingulares nihil in genere probant & quod ita ſemper obſeruauit Senatus Pedemontanus.

46 Neque etiam obſtat Souſa, quia mouetur ex *Farinac. de Indit. & tortura, qu.43. numer.37. & 38.* qui illud expreſſe non dicit, & in omni caſu intelligendus eſt iuxta aliam eius doctrinam in qu.45. nu.45. ne qua ſupra de Socijs criminis ſingularibus in circumſtantijs non in ſubſtantia.

47 Quæ tamen hucuſque dicta ſunt intelligenda vtique erunt, cum huiuſmodi Socij criminis deponunt ſuper diuerſis numero criminibus ad vnum minime tendentibus, ſecus enim dicerem ſi deponerent ſuper diuerſis actibus eiuſdem delicti, quia V. G. vnus diceret, ego ad mandatum Titij abſcondi in domo eiuſdem homicidā vxoris ſuæ, & homicida ipſe fateretur ſe occidiſſe vxorem Titij ipſomet Titio mandante cum hi duo Socij criminis deponant de eorum delicto homicidij, & de diuerſis actibus idem tamen delictum inferentibus vtique eorum ſingularitas obſtare non poteſt eorum coniunctioni, ita *Giurba, conſil. crim.87. nu.29. Præſes Abauo d. qu.19. numer.33.* vbi quod ex huiuſmodi teſtibus ſingularibus Curia Sabaudiæ paſſim torquet Reos.

48 Dubitari etiam ſolet quæ nam adminicula requirantur vt dictum vnius Socij criminis inditium faciat ad torturam.

Et *Farin, q.43. n.162.* cum quo tranſit, *Caſtro Palao, d. punct.9. n.7. Diana eadem reſolutio.7. verſ.* ſed difficultas eſt, & *Zang. c.2. nu.65.* enumerat ſequentia adminicula, teſtes de auditu, fama publica, fuga nominati, & ſtricta cum nominante amicitia.

Tandem ad complementum iſtius materiæ nonnulla diligenter ſunt à Iudicibus reorū criminalium animaduertenda. Primum quod quæ ſupradicta ſunt habent lo-
49 cum, etiam in nominatione facta de Socijs in criminibus non exceptis, puta cum in narratione facti Reo iniuncta eos nominat, ita .n. in praxi obſeruari atteſtatur *Clarus, vbi ſup. qu.21. verſ.* Retenta, ibi, ego tamen & *Præſes Abauo, q.19. in praxi, & Theor. crimin. §. procurator, num.45. & ſeq.* quod tamen proportionaliter intelligendum eſt hoc modo, vt ſicuti dictum vnius Socij criminis in caſibus exceptis ſine adminiculis iuramento tamen, & tortura valatum ſufficit non ad torturam ſed ad Inquiſitionem ſpecialem *Clar. vbi ſupr. verſ.* ſi verò, ita ſimile dictum Socij criminis in criminibus non exceptis ſufficiat ſolum ad aſſumendas informationes non tamquam ex dicto teſtis, ſed tamquam ex dicto denunciatoris, quamuis vere de iuris rigore loquendo nullum poſſit fieri fundamentum ſuper tali dicto Socij, vt notarunt plurimi D. D. alleg. à Præſide Abauo vbi ſup. quibus addi poſſunt *Gilhauſ. dict. ſect.2. n.43. & Zanger, cap.2. num.77.*

50 Secundum, eſt quod valde in hac materia conſideranda eſt bona fama Rei inquiſiti, & diligenter conferenda cum inditijs reſultantibus ex iſtis Sociorū nominationibus, ſi enim ex his ſola ſemiplena oriatur probatio tunc abſtinendum erit à tortura, ſi vero, longe eam probationem excedat vtique torturæ erit locus in qua rota maxime verſatur prudentis Iudicis arbitrium ita enim cōtraria dicta D. D. in hac re concilianda eſſe recte dixit *Diana dicto tract.6. reſolut.9.* & nos ſupra § præcedenti, de hac tamen re videndi erunt, *Farin. q.47. n.168. Zang. c.2. n.6.8. & ſequ. ac Ludou. Gilh. d. ſect.2. num.48.*

51 Tertium eſt, ad quod etiam animaduertendum eſt, an inter nominantem, & nominatum adſint Inimicitiæ odia &c. nam inimicorum quæſtioni nulla fides eſt adhibenda quia facile mentiuntur vt dixit *Vulp. l.1. §. Præterea de quæſtioni, Zanger. dicto c.2. num.66. Gilhauſen vbi ſupra, nu.46. & 47.*

52 Quartum eſt, an Socij criminis alias etiam exceptiones patiantur vltra infamiam, quę oritur ex eorum Confeſſione nam tunc vltra depoſitionem Socij requiritur, quod ad ſint ſufficientia inditia ad torturam *Farin. quæſt.43. numer.178.* in fin. vbi ait, quod ipſe poteſt atteſtari, bonos Iudices in Vrbe numquam ad torturam deuenire ex dicto Socij criminis patientis plures deffectus, niſi vltra eius dictum adſint alia quę ex ſe ſola faciant inditium ad torturam, Diana tract.6. reſolut. 8. qui alios adducit, & addit ſe ex hoc liberaſſe quendam Reum à tortura, propterea dicit hoc eſſe valde notandum in Tribunali S. Officij, in quo ſimiles Socij criminis ſolent pati plures deffectus, puta periurij, criminoſitatis, &c.

Bene *Cyriacus controu. forenſi 80. n.9. & latius Controu.150. nu.78. & ſeq.* vbi de Socio criminis periuro, *Aldobrand. inter conſ. Farin. conſ.19. Cyarlin. controuerſ. forenſ. Iuditiorum, cap. decimo, n.120.* qui latiſſime alios cumulant.

53 Quinto animaduertere debet Iudex, an nominatio Socij facta fuerit ad ſuggeſtionem Iudicis, vt quia Iudex in ſpetie de Socio interrogauerit Reum cum tamen debuerit eum tantummodo in genere interrogare, in hoc enim caſu nominatio nihil prorſus nominato
54 obſtabit, bene *Clarus quæſt.21.* Retenta, in fine vbi, quod Magiſtratus Mediolani ſimilem proceſſum ad Pretoris cuiuſdam ſuggeſtionē formatum annullauit, *Gilhauſ. vbi ſupra, num.42. Farinat. quæſt.43. numer.132.* vbi id limitat, vt non procedat, cum contra perſonam nominatam adſunt in ſpetie inditia *Zanger. d. c. num.57.*

55 Sexto conſiderare debent Iudices an hi Socij criminis aliquem nominent, & in Iuditio comparuerint ſpe

gauden-

gaudendi impunitate ſibi, vel à lege, vel ſpeciali Principis edicto conceſſa, nam tunc non poſſunt in Iuditio ſuſtinere, niſi partes Actoris, & Denunciatoris, ad hoc allegatur originalis Doctrina *Boſsij, de Oppoſit. contra teſtes, nu.21. Farin.qu.43.nu.192. Bardellon. conſ.74.num. 12. Cyriac.controu.forenſ. tom.3. controu.*488. *num.*47. *& ſequ.Giurba conſ.crim.22.num.29. Intriliol. deciſ.Regni Siciliæ* 38. *num.4.Præſes Abauo in Praxi,& Theor. crim.in verbo, procurator, num.47. & nouiſſimè Aloyſ. Ricc.in ſuis Collect.deciſ.par.8. coll.*1562. *verſ.* Dum ergo conſtat, & aperte, hæc tamen tradita ratio habere poteſt locum in S. Officio in quo denunciantes vice etiam teſtis funguntur.

Vltimo Inquiſitores ſemper præ oculis in hac materia habere debent verba *text.cap.in fidei fauorem de hæreticis in 6.* poſtquam enim Pontifex dixit in fauorem fidei teſtes alias in habiles admitti ſubdit, *ſi ex veriſimilibus coniecturis, & ex numero teſtium, aut perſonarum, tam deponentium quam eorum cõtra quos deponitur qualitate de alijs circumſtantijs, ſic deponentes falſa non dicere præſumuntur.*

Et ſicuti dicta Sociorum Socios nominatos modis quibus ſupra diximus afficiunt, ita, & eorum exculpationem multum Reis prodeſſe, contra *Menoch. de arbitr.Iud.caſu* 475.*num.*13.*dixerunt Farin.dict.quæſt.*43. *num.*12. *Oſaſc.deciſ.Pedemon.*79. *in fin. & Preſes Abauo, in tract. Reatuum, qu.*19. *num.*116. vbi hoc limitat, niſi contra inculpatum adeſſent claræ, & liquidæ, probationes quia tunc ait, poteſt Reus etiam ad mortem damnari, non obſtante exculpatione.

§. NONVS.

De Confeſſione extraiudiciali.

EX Confeſſione extraiudiciali Rei, regulariter oriri Inditium ad torturam tradiderunt, *Clarus* §. *fin. quæſt.*21. *verſ.* Confeſſio extraiudicialis, *par.3. comm.* 110. *verſ.* Cœterum non video, *Peguer.deciſ.crim.*17.*nu.* 3. *Farinac.de Indit.& tortura, qu.*36.*num.*34. *& ſeq. & de Reo confeſſo, & conuicto, quæſt.*82. *num.*13. *latiſſim. Giurba alios cumulans conſ.Criminali* 87.*numer.*20. vbi ampliant, hoc procedere etiam in confeſſione facta coram Iudice incõpetenti, vt à Clerico coram layco, & in Confeſſione facta coram Iudice vti priuato, ſiue parte preſente, ſiue abſente, *Præſes Abauo de reatibus, quæſt.* 19.*num.*15. *P.Diana, tract.6.reſol.12.par.4.Faber.in ſuo Cod.lib.9.tit.21.diff.22.Maſtrill.deciſ.*249.*num.*30.*lib.*3. *Io.Griuell. deciſ. Senatus Dolani* 93. *numer.*6. *Guazzin. defenſ.*32. *cap.*34. per totum, qui alios omnes D.D. allegant.

Vt tamen confeſſio hæc inditium faciat ad tortoram ſufficiens quatuor potiſſimum requiruntur ad quæ omnia alia à D.D. requiſita reducuntur.

Primum eſt quod ſit veriſimilis, quod enim inueriſimile eſt habet ſpetiem falſitatis, ita *Menoch.de præſ. lib.* 1. *præſumpt.*89.*num.*17. *Guazz.d.cap.*34.*nu.*10.

Secundum eſt, quod ſit non generalis, ſed clara cum expreſſione loci, & temporis, *Menoch. vbi ſupra num.* 20. *Guazzin.num.*9.

Tertium eſt, quod ſit facta non Iocoſe, ſed ſerio, *Menoch.num.*19. *Guazzin.num.*10. *verſ.* Idemque erit, *Gilhaus dicta ſect.2.num.*61. *Zanger.de quæſt.de tortura, cap.2.num.*38. vbi addit requiri omnino, quod conſtet de delicto, *Præſes Abauo de Reatibus quæſt.*19. *nu.*15. *&* 17. vbi ait, quod ſic extraiudicialiter confitens delictum poteſt damnari, vti glorians de eo, *iuxta text. in cap. quam ſit graue, de exceſſ. Prælatorum, de qua re late dixi in ſecunda parte, huius operis.*

Quartum eſt, quod hæc confeſſio ſit plene probata duobus teſtibus, cum ſit inditium à delicto remotum, *Griuel.dicta deciſ.Senatus Dolani* 93.*num.*6. *Menoch.nu.* 21. *Guazzin.num.*13. vbi dicunt quod requiritur huiuſmodi teſtes, eſſe conteſtes, in loco, & tempore, ſi enim vnus deponat de confeſſione in vno loco, & alius de alia confeſſione in alio loco, vtique confeſſio non probatur.

Diligenter tamen animaduertendum eſt cautelam à D.D. traditam, vt huiuſmodi confeſſio non noceat, ſi reuocatur, de qua *Gilhaus vbi ſupra, num.*62. *Zang.cap.* 2. *num.*40. *Præſes Abauo, num.*16. *Menoch. dicta quæſt.* 89. *num.*25. *in praxi non obſeruari*, vti atteſtatur *Clarus, d.qu.*21. *verſ.* Confeſſio in fin. niſi de errore doceatur, *Farin.qu.*82. *num.*28. *cum alijs per eum ibi alleg. & per P.Dianam in alleg.reſol.*12. *verſ.* Notandum eſt.

§. DECIMVS.

De Fama Publica.

64 FAma ſola ſine vllis adminiculis nullo modo facit inditium ad torturam, ſi tamen ſint adminicula, vtique ex ea poterit Reus torqueri, infraſcriptis tamen conſiderationibus adhibitis, ita *Clar.qu.*21. *verſ.* Fama ſola, *Giurba, conſ.crim.*43.*num.*18.19. *Gilhaus in arbore iudic.cap.6.par.5.num.*20. *Zanger.cap.2.numer.*8. *P. Diana tract.6.reſol.13.par.4.Cyarlin.controu.forenſ.Iud. cap.10.numer.*130. *& ſeq. Præſes Abauo in Quæſt. Reatuum, quæſt.*19.*nu.*26. *Torreblanca de Magia, lib.3.cap.* 17.*num.*4. *& ſeq.* vbi quod fama fallax eſt, & quod fa-
65 ma nullus peior teſtis poteſt reperiri, *& Ferdinand. de Caſtro Palao, tract.4.diſp.8.punct.9. num.*9. qui alios allegant.

66 Quia tamen fama inter inditia valde à delicto remota enumeratur, ideo de neceſſitate requiritur, quod ſit plene probata per duos teſtes omni maiores exceptione *Menoch.de præſumpt.lib.1.quæſt.*89.*num.*31. *Cyriac. controuerſ. forenſi* 150.*numer.*49. *Scaccia de Iud.cap.*84. *num.*19.*lib.*1. *Farin.de Indit.& tortura, quæſt.*47.*num.* 210. *& num.*214. ait quod hæc qualitas; Quod teſtes ſint omni exceptione maiores de iure eſſet articulanda, & probanda, licet aliter de conſuetudine ſeruetur.

67 Vt autem plene probata dicatur requiritur, quod nominentur per teſtes perſonæ à quibus audierunt talem Reum eſſe illius delicti, *Farin.dicta quæſt.*47. *num.* 229. *& num.*230. vbi dicit quod hæc nominatio debet fieri à teſtibus etiam ſi de hos non interrogentur quia
68 poteſt eſſe, quod fama ortum habuerit a maleuolis quo caſu nihil probat, quidquid in contrarium voluerit, *Scaccia dicto cap.*84.*num.*31. *& opinionem Farin. ſequitur nouiſſ. Gilhauſ. loco ſupr. cit. num.*163. *&* 164. quod idem etiam in Criminalibus tenendum dixit *Marquard. Freber. in ſuo tractatu de fama, lib.1. cap.6. num.*37. qui vnanimiter docent teſtem qui de auctore interrogatus reſpondet ſe non recordari minime famam probare.

69 Pulcrum tamen dubium mouet *Marquard. vbi ſupra, num.*37. *verſ.* cum vero ſinguli, An ſi ſinguli teſtes diuerſos nominent à quibus audierint, nec poſt nominatos addant clauſulam, quod a pluribus alijs audierint, vt volebat *Salycetus in l.ea quidam, numer.*117. *de Acuſ. probent.*

In quo dubio tenet ipſe Marquard. & rectè, quod probant, quod etiam docuerunt, *Pegn.par.3.comm.*19. *verſ.* Rurius ſi teſtes, *& Farin.dicta qu.*47. *nu.*267. quia licet videantur ſingulares tamen ſingularitas non obſtat probationi famæ *Alexand.conſilio* 51. *colum.3. vol.* 1. *Aufer.ad Capel.Tholo. deciſ.*397. *Cæphal.conſil.*437. *num.*54. *qui alios cumulant.*

70 Non ſolum autem teſtes etiam non interrogati debent authores nominare, vt vltra allegatos probauit

etiam

etiam *Torreblanca de Magia, vbi ſupra, num.15. & ſeq.*
ſed deponere vlterius debent ſe à maiore parte populi
id dici audiuiſſe ſecundum doctrinam *Bartol. l. de mino-
res, §.plurimum, num.13. & ſeq. de Quæſt.* quam comm.
*loquit. D.D. atteſtantur, Farin. vbi ſupra, num.137. Gil-
haus, ibid. num.170. Marquard. Freber. de fama dict. cap.
6. num.13. & ſequ.* & hoc quidem de iure, nam in praxi
paſſim obſeruatur opinio *Baldi c. literas, num.2. de præ-*
71 *ſumpt.* vti atteſtatur, *Clar. §. fin. qu.6. verſ.* debent etiam
dicere, *Peguer. deciſ.17. numer.25. Scaccia dicto cap.74.
num.30. Farin. vbi ſupra, num.257. & ſequ. Rot. Roman,
deciſ.702. num.1. par.1, in recent.* & apud Sanctæ memo-
riæ Gregor. XV. *deciſ.273. vbi Beltram.* quod ſatis ſit ſi
teſtes deponant ſe publice, ita dici audiuiſſe, *Maſtrill.
deciſ.293. num.12. & ſequ.* vbi quod alias ex mille teſti-
bus vix reperitur vnus, qui famam probet.

72 Si autem teſtes interrogantur, quid ſit fama tunc mi-
hi placet diſt. *Scacciæ d. cap.84. nu.32.* quod teſtis non
teneatur reſpondere per verba iuris dando definitio-
nem famæ, ſed per verba vulgi deſcribendo eam mo-
re vulgarium, idem ſenſit in effectu *Marquard. vbi ſup.
numer.10.*

73 Animaduertendum etiam eſt famam ortam poſt car-
cerationem Rei, vel Inquiſitionem ei tranſmiſſam non
probare, *Azeued. conſ.50. num.28. Giurb. conſ.91. nu.44.*
tunc enim fama non præſumitur, orta ex veritate deli-
cti, ſed ex illo actu carcerationis, *Gram. voto 34. Marſil.
Sig.97. & Pegner. vbi ſupra, num.27.*

74 Plura autem à D.D. noſtris enumerantur adminicu-
la famæ, vt poſſit ex ea oriri ſufficiens inditium ad tor-
turam, fuga Rei, teſtes aliqui quamuis exceptionem
patientes, inimicitia minæ &c. *Farin. dicta qu.47. nu.17.
& ſequ. Gilhauſ. loco alleg. nu.33. & ſeq.*

Sine tamen his adminiculis controuertunt, D.D. num
ſola fama plene probata faciat inditium ad torturam
ſi ſit vehemens, vel ſaltem in delictis occultis, & diffi-
cilis probationis.

75 Et quidem quo ad primum, cum fama eſt vehemens
ex ea ſola poſſe ad torturam deueniri dixit *Peguer. de-
ciſ.17. num.18. Farinac. num.28. Gilhaus num.40. Pegna
3. par. comm.110. verſ.* Verum hæc communis, *Giurba,
conſ.87. num.21. & conſ.13. numer.18.* qui, & alios alle-
gant, & aiunt remiſſum eſſe in Iudicis arbitrio Iudicare,
quæ nam ſit fama vehemens.

76 Quamuis *Maſtrill. deciſ.295. num.11. vol.3.* atteſtetur
in Regno Siciliæ, nunquam ex ſola fama etiam vehe-
mentiſſima fuiſſe Reos tortos loquiturque, ibi, *Maſtrill.
in delicto nefando,* quod enumeratur inter delicta deffi-
cillimæ probationis, & illius praxis fortaſſe illa eſt ra-
tio, quod fama probata eo modo, quo nunc in Curijs
ſeruatur, non dicitur legitime probata ſecundum om-
nia requiſita illius probationis de quibus *Farin. vbi ſu-
pra, à num.208.* vſque ad finem, *& Ludou. Gilhaus nu.
148. & pluribus ſequentibus adeo, vt Gram. conſ.43. nu.
8. & Burſat. conſ.87. num.45.* dixerint, quod toto tem-
pore vitæ ſuæ numquam viderunt proceſſum in quo fa-
ma eſſe legitime probata.

77 Quo vero ad ſecundum *Clarus, quæſt.21. verſ.* fama
circa medium atteſtatur in delictis occultis, & difficilis
probationis ſolam famam facere inditium ad torturam,
& quod ita paſſim vidit obſeruari, & Clarum ſequitur,
*Farin. dict. qu.47. num.21. Giurba qui alios citat, conſil.
13. num.18. Gilhaus nu.27. Peguer. nu.17.*

Super eſt modo vt pro complemento iſtius materiæ
aliqua dicamus de effectu malæ famæ, & bonæ famæ.

78 Et quidem præmittendum eſt, quod cum S. Officium
verſetur circa delicta, quæ aduerſus Catholicam fidem
committuntur ſemper bona fama Rei, in materia Reli-
gionis ei ſuffragari debet, & diminuit aliqualiter de In-
ditijs fiſci, vt vidimus ſupra cum de ſocio criminis age-
bamus prout etiam mala fama Rei in eadem materia
Religionis ſemper nocet eidem, & auget inditia ſi
adeo, quod ſi non ſint ad torturam ſufficientia, ex a
miniculo malæ famæ ſufficientia redduntur, vt ſæpe v
dimus in 2. par. in materia Sortilegorum, & retinentiu
libros hæreticos, *Peguer. deciſ.17. num.13.*

Hoc premiſſo extra Tribunal S. Officij loquendo ſt
tuendæ ſunt duæ concluſiones.

79 Prima concluſio eſt bona fama alicuius in genere, to
lit malam famam eiuſdem in genere, & præſumptio
nem ex ea reſultantem, *Peguer. deciſ.17. num.13. La
rent. deciſ. Auenionen. 20. num.13. Farinac. num.181.* v
80 quod in hac re teſtes Rei, præferuntur teſtibus fiſci de
ponentibus de mala fama, bona tamen fama Rei in ge
81 nere non tollit inditia ſpetialia contra eum exiſtentia
Clarus, §. fin. quæſt.60. verſ. Frequens etiam, qui loqu
tur cum contra reum ad ſunt alia inditia vltra famam
malam, *Farinac. vbi ſupra, nu.192.* vbi quod, quid qu
dicant conſulentes pro Reis in hac materia, opinio m
gis probata eſt, quod non obſtante probatione bon
famæ in genere ex inditijs ſufficientibus Rei torquea
tur, alias facillime poſſunt Rei euadere tormenta, *Gi
haus num.136.* qui alios cumulat, vnde *Farin. ibi. num
193.* dixit malam famam in genere, non tolli a bona
fama in genere, licet eam aliqualiter elidat, vt dixit *Bo
de Inquiſit. cap.35.*

Nec propterea bonæ, & malæ famæ in genere pro
batio erit inutilis, quia operabitur ſaltem vt Reus, v
grauius ex mala, vel leuius ex bona fama torqueatur,
notat, *Farin. d. num.192.*

82 Secunda concluſio, mala fama in genere auget ſuſpi
tionem delicti in Inquiſito, dummodo ſit in eodem ge
nere delicti, idque ex vulgari regula ſemel malus, ſem
per præſumitur malus, in eodem genere mali, *Farinac
num.199. Peguer. deciſion.17. num.13.*

§. VNDECIMVS.

De Fuga Inquiſiti.

Breuiter in hac materia procedendo conſtituend
ſunt duo potiſſimum caſus.

83 Primus caſus eſt, cum quis fugit ante accuſationem
vel Inquiſitionem illi tranſmiſſam, & in hoc caſu dicen
dum eſt ex tali fuga oriri Inditium ad torturam ſuffi-
ciens, ita *Farinac. de Indit. & tortura, quæſt.48. Pegu
deciſ.17. num.31. Giurba, conſ.13. num.19. Binsfeld. l.
fin. Cod. de maleſ. & mathem. verſ.* Septimum fuga, *Præ-
ſes Abauo de Reatibus quæſt.19. num.35. Gilhauſ. de qu.
& tortura, cap.6. par.7. ſect.2. numer.35. Zanger. cap.2.
numer.91.* & hoc idem dicendum eſt in fugiente ſolo ti-
more accuſationis, quia ſuſpitio Rei idem operatur, ac
ipſius rei exiſtentia.

84 Secundus caſus eſt, cum quis fugit poſt accuſationem,
vel Inquiſitionem, & tunc fuga non eſt ſufficiens indi-
tium ad torturam, niſi ſit adminiculata, *Peguera deciſ.
17. Giurba, d. conſ.13. numer.20. bene Maſtrill. deciſ.296.
num.23. & ſequ.* vbi quod in hoc caſu non præſumitur
fuga capta ob conſcientiam criminis, ſed ob timorem
moleſtiarum, & vexationum, quæ ex Inquiſitione, &
carcere oriuntur.

85 Omnis tamen præſumptio ex fuga oriens tollitur om-
nino ſpontanea comparatione *Maſtrill. vbi ſupra, num.
9. Giurba conſ.13. num.22. Farinac. quæſt.48. num.48.
& num.15.*

Pariter ex fuga non poteſt ad torturam deueniri, vbi
illius poteſt aſſignari aliqua ſaltem colorata cauſa, *Pe-*
86 *guer. d. deciſ.17. num.35. Farinac. quæſt.48. num.36. &
Gilhauſ. num.36.* & hinc eſt, quod ex fuga facta à carce-
ribus cum poteſtatione eundi ad ſuperiorem non ori-
tur Inditium aliquod contra Reum etiam ſi carceres
frange-

ſtangerentur, vt latiſſime probaui *Maſtrill. vbi ſupra, num.22. & num.29. & ſequ.*

§. DVODECIMVS.

Ex Inimicitia quale oriatur Inditium.

87 INimicitiarum aliæ capitales ſunt, aliæ non capitales, illæ contrahuntur ex liti omnium, vel maioris partis bonorum ex cauſa aliqua graui; ex accuſatione criminali ex detentione in carceribus ex iniuria attroci etiam conſanguineis facta, & ſimilibus, de quibus latiſſime, *Pegna 3.par.direct.comm.116.& Farin. quæſt.49. num.1.* & multis ſequentibus. Non capitalis eſt, quæ oritur ex cauſa non graui, In dubio autem an capitalis ſit, nec ne inimicitia in arbitrio poſitum eſt Iudicare debentis, vt obſeruarunt *Pegna, vbi ſupra, verſ.* ſunt, qui dicant, *& Peguer.decif.17.nu.8.*

88 Hoc præſuppoſito, quo ad inimicitiam non capitalem conueniunt ſcribentes eam ſolam nec ad torturam, nec ad Inquiſitionem ſpetialem ſufficere, ita *Clarus, §. fin.qu.21. verſ.* inimicitia, ibi, Tù vero dic. *& Peguer. d.decif.17.nu.8.*

89 Quo vero ad inimicitiam capitalem, pariter certum eſt quod ſi ea ſit adminiculata facit inditium ad torturam, ita *Peguer.d.nu.8.verſ.*Si vero inimicitia reſultans, *Giurba qui alios latiſſime cumulat, conſ.crim.13.num.7. verſ.* ad torturam tamen, *Farin.d.qu.89.nu.102.Inquiſitor Cantera, in ſuis quæſt.crimin.c.2.de prob.per teſtes in Rubr.de Indit.ad torturam, numer.16. verſ.* bene verum eſt, vbi ait, quod ad torturam ſufficit, quod inimicitia capitalis habeat pro adminiculo aliquam aliam præſumptionem quamuis minimam, *Lud. Gilhaus in Arbore Iud.crim.cap.6. par.7.nu.23. Zanger.de qu.& tortura, cap.2.nu.111.& ſeq.*

90 Si vero inimicitia capitalis ſit ſola, tunc magis communiter ſentiunt ſcribentes, ex ea non oriri inditium ad torturam, ita omnes D. D. ſupra allegati locis indicatis, *Præſes Abauo de Reatibus qu.19. numer.46. bene Zanger.d.cap.2.num.113.* vbi ait, quod experientia docet, & hiſtoriæ atteſtantur, Iudices qui ob ſolam inimicitiam accuſatos quæſtioni ſubiecerunt, & vi tormentorum confeſſionem delicti extorſerunt, grauiſſime erraſſe, & inſontes damnaſſe, *Egnat.lib.8.cap.4 Maſcard. de probat.concluſ.901.num.7.ſequ.*

91 Sufficiunt tamen inimicitiæ capitales ad nomen Inquiſiti inter Reos collocandum, & Inquiſitionem ſpecialem tranſmittendam, ita *Clarus loco citato*, & ſic re
92 in Curia noſtra diligentiſſime diſcuſſa ſub Illuſtriſſimo D.Don Conſaluo Salamanca viro laudatiſſimo, & nobiliſſimo, & Cremonæ Prætore annis 1636. & 37. dum ego eram, L.T.Aduocati fiſcalis pluries iudicatum fuit, & ſignanter contra D.Comitem Viſtarinum, Imputatum de nece Marchionis Franciſci Gonzagæ, quamuis in ea cauſa poſtea alij fuerint reperti Rei.

93 Bene verum eſt, quod in delictis occultis, & difficilis probationis Clarus atteſtatur, quod in praxi Rei, ex ſola capitali inimicitia torquentur, cuius dictum alijs pluribus allegatis ſequitur *Giurba, conſ.13.num.3.& Senat. Sabaud.apud Fabrum in ſuo Cod.lib.9.titul.21.de quæſt. deffinitione 11.num.1.in notis.*

94 An autem, quæ hucuſque dicta ſunt procedant in inimicitia capitali reconciliata dubitarunt ſcribentes, communis tamen reſolutio eſt, quod cum reconciliatio eſt antiqua, idem non ſit iudicandum ad effectum torturæ, de inimico capitali non reconciliato, & reconciliato, ſecus in reconciliatione de recenti, quia in illa videntur inimicitiarum veſtigia obliterata, ita *Farinac. qu.49. uum.110.Gilhaus.num.25.Zang.cap.numer.115.*

Menoch.de arbit.iud.lib.1. qu.28. nu.8. & de præſ.lib.5. præſ.43.num.8. & ſeq.

95 Cum tamen inimicitia inditium ſit à delicto remotum, vt de ea in criminali iudicio habeatur ratio de qua ſupra, debet eſſe probata plene per duos teſtes conteſtes omni maiores exceptione, vt ſupra generaliter de omnibus inditijs remotis docuimus.

§. DECIMVS TERTIVS.

De Inditio minarum.

96 TVnc minæ de iure faciunt inditium ad torturam cum ſunt plenè probatæ, cumque qui minatur eſt potens ſolitus minas exequi, ac poſt eas intra breue aliquod tempus Maleſitium ſequutum fuit, ita *Clarus d.qu.21.verſ.*Minæ, *Præſes Abauo d. quæſt.19. num.49. Giurba, conſ.91.num.34.& ſequ. Farin. conſ.102.nu.44. Peguera decif.17.num.11.verſ.* vnde neceſſario requiritur, *Zang.cap.2. num.44.* vbi quod eſt in arbitrio Iudicis ſitum, quod nam dicatur modicum, vel breue tempus, *Lud.Gilb.d.par.7.ſect.2.nu.26.& ſeq.*

97 Dixi de iure, quia ex obſeruantia Senatus noſtri Mediolani cum Supr.Tribunal ſit, Rei probatis minis, & cauſa minarum indiſtincte torquentur, vt atteſtatur *Clarus, vbi ſupra in fin.*

Sed ſi minæ non habeant annexas illas qualitates quas ſupra recenſuimus, tunc ſine dubio eas non facere inditium ad torturam, niſi alia adeſſent adminicula comm.tradiderunt, D.D.ſupra allegari locis indicatis, *Caſtill.decif.Regni Siciliæ.157.num.2.& ſequ.* vbi de minis prolatis ex iracundia, & iactatione, in conſideratione non habendis.

§. DECIMVS QVARTVS.

De variatione Rei.

98 IN prudentis Iudicis arbitrio ſitum eſt, an & quando ex variatione, & mendatijs Rei oriatur inditium ad torturam, conſiderata qualitate Rei, & mendatijs, an ſcilicet ſit circa ſubſtantialia, an Reus incontinenti ſe correxerit nec ne, & ſimilibus, & præcipue an adſint alia adminicula, *Clarus, quæſt.verſ.*Mendatium, *Zanger. cap.2.num.96.& ſeq.Gilhaus.ſect.2.num.63. Pegna, par. 3.comm.110.verſ.* Sed in hoc articulo *Giurba vid. conſ. 87.num.7.& ſeq.* qui alios latiſſime allegat, bene tamen in hac re animaduertit *Clarus vbi ſupra*, quod ex hac ſola variatione ſine adminiculis ipſe numquam ad torturam deueuiret, quod latius probauit *Ferdin. de Caſtro Palao, in opere morali, tomo 1. tractat.4. diſp.8. punct. 9. numer.11.*

§. DECIMVS QVINTVS.

De varijs alijs Inditijs.

99 ASſertio vulnerati, ex vulnere mortui non facit inditium ad torturam, ſed de conſuetudine facit inditium ad inquirendum, ita *Clarus quæſt.21. verſ.* Aſſertio vulnerati vbi addentes, *Honded.conſ.102.num. 6.lib.1.Peguer.decif.7.nu.5. & 6. Gilb.ſect.2.nu.31.& ſeq.Cantera locis alleg.ſupra, nu.35.*

100 Res alicuius reperta in loco delicti facit inditium ad torturam contra eum cuius eſt illa res, niſi inditium hoc fortiori præſumptione elidat, *Zanger. de quæſt. & tortura, cap.2.numer.33.* vbi idem dicit de forma pedis, quæ inuenitur in terra humida eius loci, vbi delictum

fuit

fuit comiſſum quæque correſpondet formæ pedis accuſati, de quo *Bald.conſ.427.num.11.lib.1. Menoch.de præſumpt.lib.5.præſumpt.31.num.12. & Maſcard.concl. 830.num.21. & cum Zangero, concordat, Gilbauſ. dict. ſect.2. numer.57. & ſequent.* qui tamen arbitratur inditium illud ex planta pedis vti maxime vniuerſale eſſe leuiſſimum.

101 Secreta pariter allocutio ad aures alicuius qui ſtatim aliquod delictum perpetrauit ſi alia adminicula concurrant ad torturam ſufficiet, cum ex ea præſumatur mandatum *Zanger.num.50. Gilhaus num.51.*

102 Locus arguendi à communiter accidentibus, niſi alia adminicula adſint non facit inditium ad torturam, ſed bene ad inquirendum; vt cum quis frequenter ſolet introire talem domum in qua fuit repertus homo mortuus, *Hyppol.in praxi, in §. diligenter num.99. & ſequ. Inquiſitor Cantera de probat.per teſtes, cap.2. in Rubr.de Inditijs, &c.num.9.*

103 Vnus teſtis impubes non facit Inditium ad torturam, imo nec vnus teſtis minor, 20.annis, etiam, in cauſa in qua veritas aliter non poteſt haberi, niſi adminicula alia adeſſent, *Cantera vbi ſupra, num.25. & pluribus ſequ.* vbi bene notat, quod licet verum ſit in delictis occultis teſtes, inhabiles admitti, non tamen inde ſequitur, quod tantum probent, quantum habiles, faciunt tamen inditium ad inquirendum, maxime iuncta aliqua præſumptione, vnde *Cantera ibi, num.27.* atteſtatur, ex

104 ordine Supremæ Inquiſitionis Caſtellæ captos fuiſſe duos homines pro hæreſi ex teſtimonio vnius mulieris minoris 18.annis, quæ deponebat de ceremonijs Mahumetanis, ex eo quod ipſi erant de genere Maurorum.

105 Teſtis ad inſtantiam fiſci contra Reum ad perpetuam rei memoriam receptus omni exceptione maior, in cauſa hæreſis probat in Iuditio ad effectum Reum torquendi etiam ſi non repetatur, vt v. g. deponit aliquis coram Inquiſitore mox ſe abſentat, vel à Iudice ſeculari mittitur ad triremes, vel alias non inuenitur poſtea capitur Reus, & teſtis non inuenitur certe ex illius dicto ad perpetuam rei memoriam recepto poteſt Reus torqueri *Cantera, vbi ſupra, num.46.verſ.* Prima illatio,

106 vbi quod ita fuit determinatum in Supremo conſilio Inquiſitionis Hyſpaniæ, & in Inquiſitione Regni Galiciæ, vbi fuit proceſſum contra Matrem ex dicto eius filij Monaci recepti ad perpetuam rei memoriam cum ex mandato ſuperiorum deberet ſe transferre in Italiam.

107 Sollicitatio pænes Iudicem, quod de tali delicto proceditur abſque vllo intereſſe ipſius in homine malæ famæ facit Inditium ad Inquirendum, non ad torturam, in homine vero bonæ famæ nullum prorſus facit Inditium, *Cantera bene vbi ſupra, num.49.* & cum hac diſtinctione puto intelligenda *dict. à Tager.cap.2.nu.128. & Lud.Gilh.ſect.2.num.67. & ſequ.*

108 Confeſſio facta in tortura ſi reuocetur in ratificatioue extra tormenta facit inditium ad torturam nouam, quæ poteſt repeti vſque ad tertiam vicem, ita *Clar. qu. 21. verſ.* Vlterius quæro, vbi addentes, *Præſes Abauo, de Reatibus, quæſt.19.num.55. & ſeq.* vbi quod ita, obſeruat Senatus Sabaudiæ, *Cantera vbi ſupra, num.67. in fine, verſ.* bene verum eſt.

109 Riualitas in Amore aliquando ſolet à D. D. noſtris conſiderari pro Inditio ad torturam iunctis alijs *Farin. conſ.193.num.6. & ſequ.* vbi tria copulatiue requirit, vt ſuper riualitate poſſit fieri fundamentum Amor reciprocus inter Amaſium, & Amaſiam, quod hunc amorem alter non ignoraret, & quod eundem Amorem ægre ferret, & ſuper hoc inditio nemini alias fuiſſe in contingentia facti actum in noſtra Congregatione Sancti Officij, meque tunc allegaſſe illud conſilium Farinacij.

110 Et ne longius rem hanc protrahamus ex omnibus inditijs ex quibus oritur in criminalibus ſemiplena probatio poteſt Iudex ad torturam deuenire, *gloſ. Magiſtr in l.maritus in verbo, à Quæſtionibus, ff.de quæſt. latiſſim. Farinac.num.de inditijs, & tortura, qu.36.num.218. & ſeq.* vbi quod hæc opinio verior eſt, & in Iudicando omnino ſequenda, Quidquid in contrarium dixerit *gloſ. in l.cum probatio, ff.de prob. & Clar.in §.fin.qu.21. in principio, & q.20.verſ.* ad torturam etiam, vbi quod ad torturam ſufficit probatio minus quam ſemiplena,

§. DECIMVS SEXTVS.

An plura Inditia imperfecta coniungantur ad effectum torturæ.

111 Vel inditia ſunt imperfecta in ſubſtantia inditij, v fama, minæ, inimicitia, &c, quæ vt ſupra vidimus de ſe non faciunt inditium ad torturam, & in ho caſu dubium non eſt, quod coniunguntur ſi de eis, & eorum ſingulis plene conſtet, quia plura ex iſtis inditij remotis ſimul vnita ſufficiunt ad torteram, ita DD.omnes infra allegandi.

Vel inditia ſunt imperfecta in ſubſtantia inditij, & in ſubſtantia probationis quia ſingula in ſuo genere non ſint plene probata, & in hoc caſu adhuc diſtinguendum eſt.

112 Vel huiuſmodi inditia tendunt ad vnum finem, v quia vnus teſtis viderit Titium præparantem arma, alius eundem fugientem cum gladio euaginato, & aliu eundem ſe in aliquo nemore abſcondentem, & in ho caſu inditia huiuſmodi coniunguntur ad faciendum inditium ad torturam, ita *Farinac.qu.86.nu.100. Giurb conſ.crim.87.num.29. qui alios latiſſime cumulat, Præſes Abano in tractatu Reatuum, quæſt.19. num.53.* ac in his terminis procedit etiam in criminalibus regula, quæ ſingula non proſunt iuncta iuuant, de qua *moder. Barb Axiom.209. inter eius tractatus varios.*

113 Vel huiuſmodi inditia à delicto remota non tendun ad eundem finem, & inter ſe non ſunt ſubordinata, & tunc cum imperfecta ſint probata ad effectum torturæ non coniunguntur, *Dom. meus Peregr.conſ.75.numer.30. volum.1. Borell.conſ.46.num.65. Surd.conſ.132 numer.48. cum alijs allegatis per Giurbam vbi ſupra, numer.10. Præſes Abauo, vbi ſupra, num.52.* vbi notabiliter dixit, quod ſi vnus teſtis deponat de fama, vnu de confeſſione extraiudiciali, vnus de inimicitia, & vnus de fuga non poterit Iudex eos coniungere ad effectum torturæ, quia inditia illa nec ad eundem finem tendunt, nec inter ſe ſubordinata ſunt, & imperfecta ſunt in ſubſtantia inditij, & in ſubſtantia probationis, quia non plene probata, & à delicto valde remota.

114 Sed hoc poteſt recipere declarationem ex traditis *Cantera, de probat. per teſtes, cap.2. quæſt.5. numer.4 verſicul.* quando vero tractatur, vbi dixit, quod ſi vnu teſtis valde dignus deponit de vno inditio remoto, & alter pariter multum dignus de alio remoto poteſt Iudex dictos teſtes coniungere ad effectum torturæ qui inducunt Iudicem in ſuſpitionem vehementem delicti.

Animaduerte, tamen, quod in materia coniunctionis iſtorum inditiorum plurimum poteſt Iudicis timentis Deum arbitrium, vt ſupra pluries vidimus in progreſſu huiuſce materiæ.

§. DE-

§. DECIMVS SEPTIMVS.

An ex contumacia oriatur Inditium ſufficiens ad Torturam.

CAſus hic quotidie contingit in Bannitis in contumaciam, ab Excellentiſſimo Senatu noſtro Me-ıoleni intra biennium in forma admiſſis ad nouas de-nſiones, hi enim quamuis in ſuis defenſionibus pleniſ-me probent innocentiam, attamen ex inueterata onſuetudine huiuſce Status torquentur, ex ſola con-tumacia, & Banno, vt atteſtatur *Clarus, in §. fin. quæſt. 4. verſ.* Sed num quid Bannitus, vbi quod ita pluries idit obſeruari.

Et ratio huiuſce obſeruantiæ eſt traditio, D.D. eo-ım qui magis communiter voluerunt, contumaciam, annum, & ſententiam condemnatoriam ſubſequutam cere inditium ad torturam, *latiſſ. Giurba conſ. crim. 3. num. 22. & 24.* vbi ampliat hoc procedere etiam in annito ſponte reuertente ad Iudicem, *Marius Muta, eciſ. Regni Siciliæ 80. num. 8. Præſes Abauo in praxi, & heor. crim verbo contumax, num. 55. Caball. reſol. crim. entur. 2. caſu 110. num. 26. & per totum,* vbi latiſſime e his admiſſis ad nouas defenſiones.

Et ex his patet quid ſit dicendum, de hæretico con-emnato in contumaciam, qui quandocumque vene-it, etiam ſi eius ſtatua fuerit combuſta audiendus eſt, admittendus ad ſuam Innocentiam probandam, vt ixit *in 2. par. tit. de Inſordeſcentibus.*

Hic enim quamuis concludenter probauerit ſuam nnocentiam, adhuc ex contumacia ſola, & ſententia ontra eum iuris ordine ſeruato lata, eſſet arbitrio iu-licantium torturæ ſubijciendus, quia nimirum eius ontumacia iuncta cum ſententia ſufficiens præbet In-litium ad torturam.

§. DECIMVS OCTAVVS.

An aliquando etiam ſine Inditijs quis poſſit torqueri.

SVpra vidimus, inditia omnino præcedere torturam debere, ita vt nec Princeps ipſe poſſit ali-quem torquere ſine inditijs, *Gram. voto 32. num. 9.* vbi quod ipſe, ita reſpondit *Card. Columnæ Proregi Neapo-is, Clarus §. fin. quæſt. 64. verſ.* Dixi quoque vbi adden-es, quod procedit in quibuſcumque cauſis, quantum-ıis attrociſſimis etiamſi, ſint difficillimæ probationis, *Farinac. quæſt. 37. num. 79. & ſequentibus,* & regula vul-gata D. D. quod in attrociſſimis licitum eſt Iura tranſ-gredi procedit in condemnando confeſſum, & conui-ctum, non autem in ordine Iuditij, & tortura inferen-da, *Rol. à Valle, conſ. 12. numer. 72. volum. 3. Rimin. Iu-nior. conſ. 361. num. 32. Farinac. vbi ſupra, nu. 91. Oſaſch. lecíſ. 79. nu. 55. bene Delrius diſq. magic. lib. 5. in append. 2. quæſt. 21.*

In aliquibus tamen caſibus conſentiunt ſcribentes torturam ſine legitimis poſſe inditijs dari.

9 Primus caſus eſt cum Reus carceratus non vult reſ-pondere Iudici, vel ſaltem non præciſe reſpondet, *Ca-picius, deciſ. 145. Diana alios late cumulans, tract. 6. re-ſolut. 34. par. 4. reſol. moral. Farinac. vbi ſupra num. 176.* Idem fuiſſe practicatum in Supremo Tribunali Inquiſi-tionis Romanæ, ſcio in Reo qui recuſabat iurare.

Prout idem ſeruandum eſſe in Reis ſimulantibus fu-rorem decidit *Senatus Sabaudiæ, lib. 9. ſui Cod. titul. 21. defenſ. 1.* vbi quod aliquando ſolet Senatus Iubere, vt huiuſmodi Rei fatuitionem ſimulantes in ſecretum lo-cum ducantur, vt toti Senatui exhibeantur ſuſpecturo ex vultu, & ſermone, quales re vera ſint.

120 Secundus caſus eſt in homicida, vel aſſaſſino, qui ali-quem occiderit, quando inter ipſum, & occiſum nulla aderat inimicitia, vel cauſa, tunc poterit vti mandata-rius torqueri ad indicandum mandantem *Farinac. dicta qu. 37. num. 154.* Quia nullus præſumitur delinquere ſine cauſa l. & ſi certus ff. ad Syllan. vbi in indiuiduo Pau-lus I.C. ſic ait, Et ſi percuſſor certus ſit, tamen habenda quæſtio eſt, vt cædis mandator inueniatur.

121 Tertius caſus eſt ex conſuetudine Status Mediolani ſecundum quam bannitus, cuius ſententia debet execu-tioni mitti, ſolet interrogari in tormentis ſuper alijs criminibus complicibus, & receptatoribus, & genera-liter idem obſeruatur in crimine Aſſaſſinij, furti, ſfroſa-tionis Annonæ, vel ſalis, vti atteſtatur *Clar. §. fin. quæſt. 64. verſ.* Succeſſiue quæro, ibi, tamen numquam.

122 Animaduerte tamen tu, qui in hoc fæliciſſimo Statu exerces officia criminalia, quod hæc conſuetudo, cum ſit ſtricti iuris non eſt, extendenda ad alios caſus vltra ſupra expreſſos, vnde Senatus noſter Excellentiſs. Me-diolani, cenſuit puerum ſodomitam confeſſum, non eſ-ſe interrogandum ſuper alijs delictis eiuſdem generis, niſi adſint ſpecialia Inditia, vti atteſtatur *Porrus in an-not. ad Ambroſ. lib. 4. cap. 2. nu. 5.*

123 Quartus caſus eſt in cuſtode bonorum, caupona &c. nam vtique cum ſunt viles perſonæ, & malæ famæ poſ-ſunt torqueri ſuper furto bonorum, quorum eſt cuſtos, *Farinac. dict. quæſt. 37. num. 159. & pluribus ſequ.*

124 Quintus caſus eſt tortura ſuper complicibus iuxta ea quæ dixi ſupra, cum de ſocijs criminis, & in titulo de hæreſi, in ſpeciali, §. de tortura ſuper complicibus.

§. DECIMVS NONVS.

Quæ perſonæ poſſunt torqueri.

125 REgula generalis hoc loco præmittenda eſt, quod quilibet poteſt torqueri, qui non reperitur in iure prohibitus, ita *Clar. §. fin. quæſt. 64. verſ.* vbi ſubſint legitima inditia, vbi addentes, *Ludou. Gilhauſ. in Arbo-re Iud. crimin. cap. 6. par. 7. ſect. 1. num. 1. Præſes Abauo de Reatibus, qu. 19. nu. 69. & ſeq.*

Et quidem in iure alij ſunt prohibiti torqueri, ratione dignitatis, alij vero ratione periculi, vitæ propriæ, vel alienæ.

126 Ratione dignitatis prohibentur torqueri, Doctores, & I.C. *Boſſ. in tit. de indit. num. 3. Clar. vbi ſupra, verſic.* quæro an D.D. *Præſes Abauo de Reatibus, quæſt. 19. n. 73. Farinac. quæſt. 41. num. 56.* vbi quod hoc in Statu Ec-cleſiaſtico non ſeruatur. In Statu tamen noſtro Medio-lani, bene hoc priuilegium obſeruatur, vt teſtatur *Cla-rus vt ſupra,* & Senatus noſter Mediolani literis datis ad Præt. Cræmonæ, ſub die 3. Aprilis 1599. Iuſſit Vincen-tium Oſcaſal. I. C. imputatum de homicidij manda-to, ex inſidijs commiſſi damnari in Aureis 100. loco torturæ.

128 Feudatarij quoque non torquentur, niſi eorum pri-uilegio renuncient, ſic Sen. Mediol. die 24. Febr. 1599.
129 literis Prætor. Cremonæ, datis iuſſit Ferdinandum Siccum Feudatarium Reum conſtitutum de delatione ſclopi rotati eo renunciante priuilegio ſuo torqueri, quod ſi recuſaſſet renunciare loco torturæ damnari in aureis quinquaginta, ita etiam *Clarus vbi ſupra, verſ.* Item quæro.

130 Decuriones prohibentur torqueri, ex l. omnes Cod. de Decurionibus, lib. 12. ſuper quo lege latius immora-tur *Inquiſit. Cantera, cap. 2. de prob. per teſtes, num. 68.* ita *Clarus, verſ.* Præterea quæro, *Zanger. de quæſt. & tortur. cap. 1. nu. 55.* vbi allegat *text. in l. Decuriones, 16. Cod. de*

quæſt. &

*quæſt.& l.omnes Iudices, Cod.de Decurionibus, lib.*10.& Senatus noſter Mediolani in hac materia ſic Prætor.
131 Cremonæ reſcripſit die 19.Iulij 1621. *Aſcanius Marnius Reus conſtitutus mandati dati ad occidendum Sydonium de Nettis, niſi eſſet ſexagenarius,& Decurio deberet torqueri ad eruendam veritatem propterea loco torturæ illum damnabitis in Aureis 50.mox eum abſoluetis,*
132 Nobiles in Iure non torquentur, *Clar.vbi ſup. verſ.* vlterius quæro, *Inqu.Cantera loco alleg.num.69. Præſes Abauo, d.quæſt,19.num.69.& ſequ.* quod ipſe intelligit
133 de vere nobilibus, & quidem nobilitate antiqua, non autem de his qui noſtris temporibus fortunæ beneſitio nobiles dicuntur, cum non poſſent allegare Auum, nec fortaſſe Patrem, qui aliquo nobilitatis ſplendore claruerint, contra, quos etiam vide Quæuedum omnino *de Ind.& tort.par.2.cap.1.num.8.verſ. los nobles, de que hablan eſtas leyes, Clarum vbi ſupra,* qui tamen, & bene addit hoc priuilegium, in praxi non obſeruari in noſtro Statu Mediolani, quid autem in Hyſpania obſeruetur, vide *Couar.lib.2.Variarum,cap.9.num.4. Greg. Lopez, l.2.tit.30.par.7.Otalor,de nobil.Hyſp.par.5.principali,cap. fin.num.4.& Garz.in ſimili tract.gloſ.1. num.8.& ſequ,* ac Michael de Liſuentes, in l. 79. Tauri vbi ponit caſus in quibus nobilis poteſt torqueri.
134 Milites quoque non poſſunt torqueri, *l.milites, Cod. de quæſt.Clarus, dict.qu.64. verſ.* quæro etiam *Cantera, vbi ſupra,num.73. Zanger. dicto cap.2. num.56. & ſequ.* hoc non ſeruatur in Gallia teſte *Dionyſ. Gotbofr. in dict. l.milites,* nec in Germania vt ait Zanger. nec in noſtro Statu Mediolani,niſi in militum Doctoribus,vt atteſtatur *Clarus vbi ſupra.*
135 Officiales non torquentur durante officio finito vero officio,ſic niſi ob illud officium acquiſiuiſſent dignitatem perpetuam, vel alias etiam finito officio eſſent priuilegiati, *Cantera,vbi ſupra,nu.71.verſ.* de Magiſtratibus autem, & de omnibus his perſonis *priuileg. videt. Quæuedo de indit.& tort.2.parte,cap.*12.
136 In cauſis tamen ad noſtrum Tribunal S,Officij, ſpectantibus ceſſant omnia ſupradicta priuilegia, vt ſingulariter notarunt, *Symanch.in Encherid. Iud. viol. Relig. tit.*52.*num.*20.*Pegn,par.3.comm.*110.*verſ.* his conſtitutis, *Farin.de hæreſi,qu.*185.*num.*125. Et ratio huiuſce Rei eſt, quia priuilegia illa ceſſant in criminæ læſæ ma-
137 ieſtat.humanæ, *l.4.Cod. ad l.Iulian, maieſt. Gilb. dicta ſect.1.nu.14.Zanger.cap.1.n.60.*igitur multo magis ceſſare debent in criminæ leſæ maieſtatis Diuinæ,vt arguit *Præſes Abauo,in tractatu de Reatibus,qu.19.nu.87.*

Ratione autem periculi vitæ propriæ, vel alienæ torqueri non poſſunt de Iure.
138 Minor annis 14. ita enim ait, I.C. *in l.de minore,ff.de quæſt.de minore* 14. annis quæſtio habenda non eſt, ita tamen, vt ſi ſit proximus pubertati terreri poſſit, & habent, vel ferula cædi, vt dixit idem I. C. *in l.1.* §. *Impuberi, ff.ad Syllan.* ibi, terreri tantum ſolent, & habena, vel ferula cædi, ita *Zanger.vbi ſupra,num.33.& ſequen. Gilb.ſect.3 num.3.& 4.Farinac.qu.41.nu.16.bene Clar.*
139 *qu.64. verſ.* Quæro numquid, vbi ait Senatum iuſiſſe quendam Martinum Magnorum eleuari in eculeo,licet eſſet minor annis 14.
140 In crimine tamen hereſis hoſce impuberes poſſe torqueri ſi proximi ſint pubertati, & medicorum iuditio periculum non ſit, quod eorum ſalus periclitetur arbitror cum grauiſſimis auctoribus vlz. *Cantera in quæſt. tangentibus Reum,qu.9.nu.1.verſ.* vnum tamen credo, *Ferd.de Caſtro Palao, tract.4.diſp.8. punct.9. numer.14. Ioſeph Seſſe, deciſ.276.num.20.vol.4.* probaturque manifeſte hoc ex dicta l.de minore,vbi poſtquam dixit minorem 14. annis non torqueri, in §.1. ſubdit, ſed omnes omnino in maieſtatis crimine quod ad perſonas Principum attinet ſi ad teſtimonium prouocantur cum res exigit torquerentur, ex quo textu licet arguere minorem poſſe torqueri,ex natura dictionum vniue lium, particulæ aduerſatiuæ, ſed, quæ præcedenti ſolet aduerſari in Iure,& in facto,& ex natura except nis quam D. D. dicunt eſſe de regula, quod ſi ad fer dum teſtimonium torquentur in crimine læſæ maie tis humane multo magis torqueri debent cum Rei ſ & in crimine læſæ maieſt. Diuinæ.
141 Se ies ſi ſint decrepiti non torquentur ſecus ſi robuſti, vnde Clarus, refert Senatum Mediolani iuſſ
142 Senem quendam ſexagenariũ torqueri, imo,& ali qui annos habebat 65. quantum tamen poterat hab ratione ætatis, *quæſt.64.verſ.*non etiam det, imo ibi teſtatur, Clarus eundem Senatum iuſſiſſe quendam crepitum poni ſub eculeo de iure tamen huiuſmodi crepiti, torqueri non poſſunt, *Cantera,cap.2.de prob. teſtes,numer.*71. vbi quod decrepitudo incipit anno *Gilhauſ.d.ſect.1.num.5.Zanger.cap.1.num.40.* vbi qu bene poſſunt terreri ad exemplum impuberorum, *F quæſt.41.num.24.& ſeq. P.Diana, reſolut. moral. pa tract.6.reſol.29.verſ.* nota etiam, vbi quod materia t turæ infligendæ ſeni, & decrepito in S.Officio remit tur arbitrio Inquiſitorum, *Guazzin. de defenſ. Reoru tom.2.defenſ,30.cap.12.nu,*2.decrepito tamen torm torum terror non eſt inijciendus niſi perraro, & ex n gna cauſa, decidit Senat. Sabaudiæ apud *Fabrum in Cod.lib.9.tit.21.defenſ.6. vid. in hac materia Præſ. Al uo, in ſæpe cit.quæſt.19.num.75.*
144 Mulier Prægnans, nec torqueri poteſt, nec tetre *Zanger.cap.1.num.41.& 42.Gilhauſ.ſect.1.num.8.Cl in dicta quæſt.64. verſ.* Quæro modo vbi quod Senat Mediolani noluit torqueri neque vnam mulierem q lactabat, *Præſes Abauo in tractat. de Reatibus, qua 19. num.92.* vbi, quod non torquentur neque poſt 4 dies à die partus,& quod mulieres quæ aſſerunt ſe pr
145 gnentes ſolent ab obſtetricibus de mandato Iudi viſitari, & ſecundum earum relationem proceditur, v non proceditur ad torturam, ita atteſtatur obſeruare Senatum Sabaudiæ, & ita etiam ſecundum prædicta obſeruandum eſt in S, Officio, *Diana vbi ſupra, Caſt Palao,tract.4.diſp.8.punct.9.num.14.late Cantera in q tangentibus Reum,qu.10.per totam.*
146 Vltra ſupra annotatos caſus in quibus poteſt,vel nc poteſt inferri tortura, addo ego obſeſſum à Dœmone minime poſſe torqueri, neque in Sancto Officio, *Rug nell.pract.quæſt.cap.*38.per totum,vbi etiam dicit quei dam à demone obſeſſum in opido Seſſenæ in eculeo pc ſitum fuiſſe à dœmone ſuffocatum.
147 Tractandum eſſet hoc loco in quibus cauſis eſſe pol ſit locus Torturæ, ſed quoniam in cauſis S. Officij cer tiſſimum eſt torturam indiſtincte adhiberi iuxta ea qu dixi in ſecunda parte huius operis, & in alijs Tribunali bus, ſolum habet locum tortura in delictis pro quibu eſt pœna capitalis, vel corporalis leg. Aedictum, ibi ſed cum capitalia, & attrocia maleficia, vbi D.D. ff.d quæſt. Ideo me remitto ad ibi tradita, & ad *Peguer.de ciſ.16. Clar.qu.64.verſ.*Præterea debet, *Farin.qu.42.n.6*

§. VIGESIMVS.

An, & quando Reus nouis ſuperuenientibus Inditijs denuo ſit torturæ ſubijciendus.

COmmunis concluſio D.D. eſt quod Reus ſemel ex inditijs ſufficientibus tortus,ſi noua ſuperueniant inditia, re tamen, & ſubſtantia à primis differentia
148 denuo poteſt, & debet torqueri, ita *Pegna,comm.39. verſic.* nouam autem, in tertia parte directorij *Farin. de Indit. & tortura, quæſt.38.num.79. Clarus, quæſt.64.*
149 *verſ.*Vltimo videndum eſt,vbi notat ex Papienſi fatuũ fuiſſe

fuiſſe Iudicem illum,qui ex inditio famæ Reum torturæ ſubiecerat, & poſtea eundem iterum torſerat, quia ſuperuenerant alij teſtes, qui famam probauerant, ait enim Clar. non dicitur nouum inditium ſuper veniſſe ſed noua probatio antiqui inditij iam per torturam ſublati,locatus in Iudic.Inquiſ. verbo,tortura, verſ.nota ſecundum *Felinum, Caballum reſolut. crimin. tomo primo, cenſetur.ſecundo caſu* 195.*n*.43.

50 In hac tamen materia animaduertendum eſt, quod inditia priora,per torturam fuerunt ſublata,ſm.*Clar.vbi ſupra*, conſequenter non poſſunt deſſeruire amplius pro Inditijs in a tortura, quod etiam euidenter probatur,ex
51 eo, quod per c.Regni frequens, & ineffrenata, ſtatuitur de poſitione trium latronum ſociorum criminis conuincere alium ſocium, & tamen ſi iſte ſocius ex depoſitione vnius latronis fuerit tortus, & dimiſſus in forma, ſi poſtea ſuperueniant aliæ duæ depoſitiones duorum ſociorum criminis non poterit dici conuictus, quia primi latronis depoſitio fuit per torturam eliſa, ita *Franc. deciſ*.577. *Baldaſſar de Angelis in additione ad deciſ*.78.*Nicolai Anton.Gizzarelli, num.7.volum.2.& Didacus de Mari, ad eandem deciſ. num.8. Giurba, conſil*.50. *numer*.42. vbi quod illud primum inditium ex depoſitione primi ſocij emanatum vere per torturam fuit purgatum, ad quod facit etiam pulcherrima, & omnino memoriæ comendanda *Doct. Farinac. quæſt*. 4. *de Inquiſitione, numer.29.in eius addit. poſt 3. volum. conſil.*

52 Si igitur ex nouis inditijs Reus eſt torquendus vtique de ſe ſola debent eſſe ad torturam ſufficientia, vt dixit, *Franc.dict.deciſ.577.num.2. & 3.& Guazzin. de defenſ. Reorum,tomo* 2.*defenſ.30.cap.23.numer*.8.late Viſcont. videndus, in ſnis concluſ. Iuris in verbo latrones, vbi de depoſitione primi latronis ſublata per torturam, non coniungenda cum depoſitionibus duorum aliorum latronum ex poſt deponentium.

53 An autem inditia noua ſuperuenientia debeant eſſe fortiora prioribus aliqui apud Clarum, vbi ſupra, voluerunt quod ſic, ego totum hoc arbitror relinquendum Iuſto Iudicare debentis arbitrio, bene verum eſt, quod ſi reus ex inditio famæ fuit tortus iunctis adminiculis, poterit iterum torqueri ex inditio confeſſionis extraiudicialis iunctis alijs adminiculis, vt recte ſenſit *Quæuedo de indit.& tort.p.2.cap.7.num.6.* quia inditium famæ, & confeſſionis extraiuditialis differunt ſpecie, & ſubſtantia, licet ſint ſub eodem genere inditij remoti.

54 Tandem animaduertendum eſt, quod cum inditia ſunt valde vrgentia tunc etiam ſi noua non ſuperueniant inditia poterit tortura repeti, maxime ſi Reus in prima tortura fuit leuiter tortus, ita *Pegn.d. comm.39. verſ.ſit 2.Regula, Farin.d.q.38.num.7. Delrius diſquiſit. magic. lib.5.in 2. append. q.31. & 32.* vbi quod tortura non poteſt repeti niſi per tres vices ad ſummum, & tribus diebus interpollatis, & dummodo qualitas perſonæ non impediat, puta quia ſit perſona multum debilis, *Peregr.conſ.2.dub.26.vol.ſecundo.*

§. VIGESIMVS PRIMVS.

De animaduertendis per Inquiſitores, & Iudices antequam ad torturam deueniant.

PLura ſunt ab Inquiſitoribus, & alijs Iudicibus animaduertenda antequam ad Rei torturam deueniant.

55 Et Primo quidem ad torturam non dent Iudex procedere, niſi in ſubſidium aliarum probationum, *Clar.§. fin. quæſt.64. verſicul.* debent etiam, *Gothofred. in ſuis notis, ad leg.1. de quæ. Zanger. de quæſt. & tortur. cap. ſecundo, num.2. Gilhauſ.vbi ſup.ſection.2. numer.1. & ſeq.*

156 Secundo debet conſtare de corpore delicti, *Clar. vbi ſupra, verſic.* Debet autem, *Gothofred. vbi ſupra*, & de hoc late dixi in tit. de ſortilegis quod tamen limitauit Senatus Sabaudiæ in crimine aſſaſſinij, apud *Fabr.in ſuo Cod.lib.9. titul.21. def.17.* & in crimine veneni, cum cadauer, quia humarum, & corruptum non potuit perperitos recte inſpici, à magna Curia Vicariæ apud *Io. Baptiſtam de Thoro in comp. deciſ. Regni, verbo, tortura an inferri poſſit inquiſito,tomo primo.*

157 Tertio conſiderari debet qualitas delicti, & perſonæ torquendæ iuxta, ſupra d.§. Quæ perſonæ poſſint torqueri.

158 Quarto diligenter ponderanda ſunt inditia an ſlz. ſint ad torturam ſufficientia, iuxta notata toto hoc titulo.

159 Quinto debet Iudex Reo torquendo dare defenſiones vna cum copia inditiorum, & quidem quidquid dicat *Clarus,in dicta quæſt.64.verſ.* Sed quid ſi ille, ſecundum magis comm. DD.ſent.etiam ſi à reo non petatur, *Hieron.Laurent.deciſ.Auenion.15.Farin.de Indit.& tortura,quæſt.39.numer.90. & pluribus ſeq. Zanger. cap.4. num.1.Gilhauſ.ſect.3. num.1. & in S.Offit. eandem Indit.* copiam Reis ante torturam tradendam eſſe, (ſuppreſſis tamen teſtium nominibus, & etiam illis qualitatibus arbitrio Inquiſitorum ex quibus Reus poſſet venire in notitiam teſtium) tradiderunt omnes ferre D.D. de noſtris materijs tractantes apud *Dianam p.4. reſol. moral. tract.6. reſol.28.* non tamen huiuſmodi copia danda eſt teſti torquendo vt dixit *Farin.vbi ſupra,num.*116 vbi adſunt duæ allegationes inter ſe contrariæ, in hac materia duorum inſignium I.C.

Sexto debet Iudex proferre interloquutoriam,de Reo torquendo, *Clar.dict. quæſt.64. verſ.* vbi nihil *Gilhauſ. d.ſect.3.n.4.& ſeq.Zang.c.4.n.1. Farin. q.38. n.7.& ſeq.*

Debet tamen apponi in decreto ſolita clauſula citra præiuditium probatorum, vel confeſſi, & conuicti, quæ præſeruat ius fiſci, & operatur, quod plene probata non elidantur per torturam, dummodo ſuper eis ſpecifice Reus non interrogetur, *Boſſ. de indit. ante tort.num.130.Binsfeld.l.7.quæſt.1.concl.3. Cod.de maleſ. & mathem. cum alijs alleg. per Dianam, vbi ſup.rel.32. per tot.*

160 VII. Tortura non eſt danda Reo, niſi poſt decem horas à ſumpto per reum cibo, & Potu, *Clarus vbi ſup. verſ.* Decreta tortura, *Farin.q.38. num.32. Gilh. ſect.3. num.35.*

161 VIII. Si dies qua Reo inferenda eſt tortura, ſit ea in qua ſolet laborare febre quartana, vtique transferenda erit in aliam diem, late *Giurba,conſ.8. n.4. & 28.* qui,& alios allegat, & ait in eo caſu torturam debere eſſe leuem,& ſine ſquaſſis.

162 IX. Ex pluribus torquendis prius torqueri debet ille, à quo veriſimilius eſt veritatem facilius eruendam, *Binsfeld. l.ſi excepta, quæſt.1. concl.9. Cod. de maleſ. & math.* & ſic ab eo torturam inchoandam eſſe qui timidior eſt, & teneræ ætatis ad literam dixit, *I.C. in leg. vnius facinoris,ff.de quæſt.& l.1.§. idem Hadr.ff.eod.vbi Gothofred.Gilhau.ſect.3.num.36. & ſeq.* vbi quod ob id prius fœmina torquenda eſt quam maſculus, & prius vxor, quam maritus, & filius,quam pater, de quo vide rem mirabilem, quæ in praxi accidit apud Præſidem Abauo de Reatibus, *q.19.n.67. & n.64.* vbi quod inter maſculos incipiendum eſt à minori,& viliori.

163 X. Reus pluries, & pluries monendus eſt, ante torturam ad veritatem fatendam collectis in vnum breuiſſime omnibus inditijs contra eum militantibus, eique obiectis, quo adhuc negante, ad decretum de torquendo de quo ſupra deueniendum eſt, *Gilhauſ.ſect.3.*

num.30. Cartar.in praxi interrog.Reorum, libro quarto, capit.primo, numer.59. & 60. vbi quod in monitione debet inſeri comminatoria, alias deuenietur ad remedia iuris, & facti.

§. VIGESIMVS SECVNDVS.

De animaduertendis in actu Tortura.

FActo decreto de Reo torquendo ducitur Reus à Birruarijs ad locum tormentorum, vt pro decreti executione torqueatur; nonnulla autem notanda ab Inquiſitoribus, & alijs iudicibus.

164 Primo Iudex debet vti tormentis vſitatis ſm̃ conſuetudinem loci, non inuſitatis, *Ludou.Gilhauſ.In Arbore Iud.crimin.cap.6. par.7. ſect.3.numer.22. Clarus, quæſt. 64. verſ.* Item debet, & in S.Officio regulariter datur
165 tortura ſine ſquaſſis, & pondere ad pedes, vt dixi *in addit.ad titul.de ſortilegis.*

166 Secundo, dum ligatur Reus iterum Iudex debet eum benigne monere, vt veritatem fateatur, *Cartar.in praxi, lib.4. capit.1. num.80.*

167 Tertio, quia plerumque Rei in actu tormenti funis opponunt de aliquibus impedimentis, ob quæ non poſſunt torqueri ſuperſedendum eſt à tortura, & periti adhiberi debent qui cum iuramento referant an poſſint eo tormenti genere torqueri, iniuncto etiam eis in Sancto Officio iuramento ſilentij, *Præſes Abauo de Reatibus quæſt.19.numer.94.*

168 Quarto, tortura debet eſſe moderata iuxta qualitatem inditiorum, in quo non poteſt dari certa regula, & adhuc effectum adhibendum eſt horologium, *Gilhaus vbi ſupra, ſect.3.num.50. P.Maſſin.in praxi S.Officij, par. 9.aſſert.44.primæ impreſſionis.*

169 Quinto, dum Reus ſtat in tortura eleuatus debet inquiſitor, vel Iudex ipſe eum interrogare ſuper ijs, quæ contra eum in proceſſu conſtant abſtinendo maxime ab omnibus ſuggeſtionibus, *P.Diana alios referens, par. 4.reſol.moral.tract.6.reſol.19.*

170 Sexto, non facile Rei dum ſunt in tortura eleuati deponendi ſunt, ſub prætextu, quod valde pati videantur, vel quod velint veritatem fateri, niſi eam ſubſtantialiter ſaltem in torturam fateantur experientia enim docet in illa depoſitione per quantumuis breue tempus facta Reos aſſumere vires, & difficilis poſtea ab eis veritatem haberi, ita enim accidit *Franc.Bernard.Porro, vt ipſe atteſtatur in ſuis addit. ad Ambroſin. lib.1. cap.6. num.42.* in quodam Reo imputato de crimine nephando, qui ſub prætextu veritatis dicendæ depoſitus, adeo fuit ex poſt in tortura obſtinatus, vt veritas ab eo minime potuerit haberi, & poſtea faſſus eſt ſe omne beneficium ſuæ non confeſſionis accepiſſe ab illa depoſitione.

171 Septimo, regulariter non eſt torquendus Reus vltra horam, ita enim in praxi ſeruatur, *Porrus ad Ambroſinum, lib.4.cap.3.* vbi quod nunquam vidit iudices egredi horam.

172 Octauo, animaduertant Iudices tormentum ignis valde periculoſum eſſe ſi eo vtantur, pro vt vere vtendum eſt, & citra omnem fraudem, quæ in eo ſolet aliquando adhiberi, vt patet ex exemplis adductis à *Porro ad Ambroſ.lib.4.cap.8.per totum*, quod ſi cum rigore non adhibeatur paſſim videmus tormentum illud à Reis parui pendi, & nullam prorſus vim habere ad veritatis manifeſtationem ita plurimi, D. D. apud *P.Dianam, parte quarta, reſolut. moral. tractat.6. reſolut. 35.* vbi, quod ob illud torturæ, genus in magna Curia Regni Siciliæ, & in Sancto Officio eiuſdem Regni amplius non obſeruatur.

Nonus, an Rei in tortura ſint ex integro interrog[…] di, vel tantum bis, vel ter monendi, vt veritatem […]teantur, vide quæ dixi *tit.8. num.35. & 36.* hac eade[…] *3. part.* quibus addo nunc, maximè in hac re poller[…] Iudicis arbitrium.

§. VIGESIMVS TERTIVS.

De animaduertendis poſt Torturam.

173 PRo ſufficienter æqui Iudicis arbitrio torto, ma[…] dare debet Iudex, quod à tortura deponatu[…] diſſoluatur, brachia adaptentur, reueſtiatur, ad locu[…] ſuum deponatur, cum ſolita clauſula, animo tamen[…] lum torturæ iterum ſubijciendi, quatenus opus ſit, *Cl[…] quæſt.64.verſ.* Vltimo videndum, *Cartar.in praxi inte[…] Reorum, lib.4.cap.1.num.116. Gilhauſ.ſect.3.nu.51.l[…] ſupra plures allegato.*

174 Quod ſi reus fatetur animaduertendum eſt quod[…] lius confeſſionis nulla eſt habenda ratio niſi poſt t[…] menta, & quidem per interuallum vnius diei coram[…] dice in loco, vbi Reus tormentorum inſtrumenta vi[…] re nequeat ratificetur, *Clar.§.fin. quæſt.64. verſ.* Cœ[…] rum ſi Reus, *Cartar.dict.cap.1.num.139.& ſeq.Cant[…] in quæſt.crim.cap.2.de probat.per teſtes, qu.1. numer.[…] Gilhauſ.cap.6.par.2.de confeſſ.num.4.bene Cabrer.in[…] delineatione de metu, lib.2.cap.2.nu.29. & 37. qui al[…] allegat, Præſes Abauo in tract.Reatuum, qu.19.num.[…] Bellon.Papienſ.de his, quæ fiunt incontinenti, lib.1.c[…] 100. num.2. & Ferdin.de Caſtro Palao, in opere mor[…] tract.4. diſp.8. punct.9.num.15.*

175 Si autem Reus ductus ad ratificandum ſuam con[…] ſionem, iterum eam reuocauerit, & ex poſt iterum[…] examiratus confeſſionem in tortura emanatam ſpo[…] confirmauerit, non obſtante reuocatione valebit co[…] feſſio, ita *Cantera vbi ſupra, num.66.* vbi quod ita dete[…] minauit conſilium S. Inquiſitionis.

176 An vero ratificari debeat confeſſio emanata p[…] comminationem torturæ, breuiter diſtinguendum[…] de confeſſione emanata metu torturæ proximo, vt qu[…] Reus confeſſus fuit in loco torturæ, dum ligaretur, &[…] & in hoc caſu cum, metus torturæ idem operetur,[…] ipſa tortura, *Maldonat.conſ.9.numer.15. vbi latiſſ.Ca[…] vbi ſupra, num.35. Marta conſ.42.num.16.* vtique in h[…] caſu confeſſio ad eius validitatem egebit ratificatio[…] *Pegn.comm.39.in 3.par.Maldonat. vbi ſupra numer.1[…] Diana d.tract.6. reſol.21. verſ.* Notandum eſt tamen[…] autem confeſſio emananerit poſt comminationem ta[…] tummodo verbalem tunc ſine vllo dubio valebit de[…] abſque ratificatione *Souſa in Afforiſm.Inquiſ.lib.2. c[…] 39. num.42.* quia metus oriens ex tali comminatio[…] verbali, eſt remotus à tortura, & leuis, qui propter[…] actuali torturæ non poteſt æquiparari *Mald.vbi ſup.[…] 15.verſ.* Aut terror torturæ fuit leuis.

177 Si tamen confeſſionem in tortura emanatam, pr[…] cedat confeſſio extraiudicialis plene probata quod et[…] tunc opus ſit, vt illa ratificetur extra tormenta den[…] coram Iudice æquius tenuerunt, D. D. quos ſequit[…] *Diana, dict.tract.6.reſolut.12. verſ.Not.2.* & ratio vi[…] tur euidens, quod confeſſio emanata in tortura null[…] parat reo præiuditium, & habetur ac ſi non eſſet fac[…] vt ſupra vidimus, igitur manet ſola confeſſio extraiu[…] cialis quæ non ſufficit ad condemnandum, licet ſu[…] ciat ad torquendum, animaduerte tamen benigne[…]
178 ctor, quod contrarium decidit Senatus Sabaud. ap[…] *Fabrum in ſuo Cod.lib.9.tit.21.de quæſt.deff.22.* ſed ve[…] in praxi hæc opinio extra illum Senatum non obſeru[…] tur, vt late dixit *Farinac. de Reo confeſſo, & conuict[…] quæſt.83. num.81.& ſequen.*

179 Vlti-

9 Vltimo ad finem huius §. Notandum eſt, quod hæc ratificatio non eſt neceſſaria in depoſitione teſtis facta in tortura, vt latiſſime probauit, *Franc. Coltell. Adu. Romanus in quadam iuris alleg. impreſſa pœnes Farinac. de Ind.& tortura, qu.39. num.139.* & ita obſeruatur in praxi, quid quid voluerit, *Baiard. ad Clarum alias per me allegatus in titulo ſeptimo.*

§. VIGESIMVS QVARTVS.

An tortura purget plenas probationes.

QVæſtio hæc potius procedit de facto, quam de Iure, quia fatuus eſt Iudex, qui Reum conuictum torquet, non obſtante clauſula, citra præiuditium probatorum, ſi igitur de facto tali Reo tortura inferatur, quæritur, quid poſſit operari.

10 Et breuiter concludendum eſt, quod operatur, quod Reus non poſſit condemnari in pœnam ordinariam delicti, ſed in extraordinariam tantummodo, ita *Farin. de Indit.& tortura, qu.40.num.11.& ſequ.* vbi quod ita ſeruatur in praxi cum alijs cumulatis à *Mario Giurba, conſ.crim.deciſiuo 42. num.30.* Et ratio eſt, quod tortura debet ad aliquid prodeſſe Reo, cum ſit ſpeties probationis, *Crauett. conſ.35. nu.20.* & loco teſtium ſuccedat, *Farin.conſ.6.num.28.* at non eſt æquum, quod tollat à Reo omnem pœnam, igitur ſaltem debet ab eo auferre pœnam ordinariam delicti.

Neque obſtat clauſula, citra præiuditium probatorum, quia ſi Reo conuicto detur tortura, & in ea parte in qua eſt conuictus interrogetur, vtique proteſtatio illa vti contraria facto non poterit prodeſſe fiſco, vt notant, D.D.allegati à *Giurba d. conſ.42. nu.9.*

11 Notanda tamen eſt vis mirabilis torturæ, quæ eſt purgare inditia etiam ſi quis fuiſſe, tortus, à Iudice incompetenti, ita tenet *Symanc.de Cath.Inſtit.tit.63. numer.56. & Cantera de Reo, quæſt.12. num.13.* vbi, quod ipſe vidit ſic practicari in conſilio Supremæ Inquiſitionis in Reg.Hyſpan.

§. VIGESIMVS QVINTVS.

An actus prodigioſus, & præter naturalis faciat Inditium ad Torturam.

12 POni poteſt exemplum in eo caſu, quem accidiſſe atteſtatur *Seſſe deciſ. Regni Arragonum*, 111. *volum.1.* in eo cadauere quod exclamante Reo ad eius præſentiam in publica platea cuiuſdam oppidi Arragonum, quod Deus faceret miraculum, ſi ipſe erat Reus illius Homicidij, eleuauit brachium, dextrum, & digito notauit omnia vulnera à quibus ſanguis illico exiuit, & mox eodem digito ſignauit Reum ibi exiſtentem.

Quæritur igitur an actus ille prodigioſus fuerit inditium ſufficiens ad torturam.

13 Et quidem non eſt dubium, quod actus ſimiles poſſunt fieri à Dœmone, vt patet, ex his, quæ diximus *in 1. par.tit.12. de ſortilegijs*, §.1. & ex his quæ diſputant Theologi, *in 1.par.D.Thom. qu.51. per totam.* Vnde ſi conſideretur actus ille eleuationis brachij cadaueris, & indicationis delinquentis in abſtracto, non ſine ratione poterit probabiliter dici actum illum preternaturalem, vti æquiuocum non poſſe de ſe facere inditium ad torturam, cum huiuſmodi inditia debeant eſſe certa, legitima, & à Iure canonizata.

14 Si vero actus ille conſideretur cum circumſtantijs ſuis, & in concreto, & cum alijs adminiculis, de quibus in dicta deciſ. vtique non ſolum (& recte quidem) ab illo excellentiſſimo Senatu Regni Arragonum fuit iudicatum inditium ſufficiens ad torturam, ſed etiam ad condemnationem pro vt vere Reus ille fuit in pœnam mortis damnatus.

Fuit actus ille vere miraculoſus, vt ibi demonſtrat *Seſſe, num.30.* quia vere ſupernaturalis, inſtantaneus, emanatus ad Inuocationem Sanctiſſimi Nominis Domini Noſtri, in teſtimonium veritatis *D. Thom. in 2. 2. quæſt.178. art.2.* & ibi Theologi, & adminiculatis pluribus alijs inditijs Rei veritatem mirifice comprobantibus, de quibus Seſſe omnino videndus, vbi ſupra, per totam illam deciſionem, & de hac emiſſione ſanguinis facta à cadauere vltra allegatos ſupra, *in 2. par. in titulo 12.* videatur *Quæuedo de Indit. & tortur. par.1. cap.8. num.9.*

TITVLVS VNDECIMVS.

De Sententijs, & modo terminandi Proceſſus in cauſis Fidei.

SVMMARIVM.

1 *Quid ſit ſententia, num.2. quid Res Iudicata.*
3 *Decretum quomodo differat à ſententia.*
4 *Sententia alia interloquutoria eſt, alia diffinitiua.*
5 *Sententiæ lingua latina, in Tribunalibus Italiæ ſolent ferri, numer.6. & ſequen. vbi ſecus in ſententijs Sancti Officij, & in alijs cauſis in alijs Regnis, & Prouintijs.*
8 *Sententiæ inſcriptis ſunt ferendæ, & de die, num.9.*
10 *Quamuis de Iure Iudex teneatur per ſe legere ſententias attamen Inquiſitores eas legere faciunt per Notarios, numer.11.*
11 *Sententiæ fidei ſolent publice, & in die feſto proferri.*
12 *Inquiſitores, & ordinarius debet in probatione ſententiarum ſedere pro Tribunali, & cum Conſultoribus, numer.13.*
14 *Sententiæ in cauſis fidei numquam tranſeunt in Iudicatum, nu.15. vbi quod hoc habet locum tam in ſententijs condemnatorijs, quam abſolutorijs.*
16 *In ſententijs Inquiſitores ſolent ſibi reſeruare ius mitigandi, & augendi pœnas, num.17. vbi quod hoc eſt insigne priuilegium Inquiſitorum.*
18 *De Iure poſt latam ſententiam non poteſt Iudex pœnas augere, vel minuere.*
19 *Inquiſitores Hyſpaniæ non habent hanc facultatem.*
20 *Cauſæ augmenti, vel diminutionis pœnarum remiſſiue.*
21 *Augere, minuere, vel commutare pœnas non poteſt Inquiſitor ſine Epiſcopo.*
22 *Ante ſententiam Reus citandus eſt ad eam audiendam.*
23 *In ſententia condemnatoria omnes errores Rei narrandi ſunt, & cum qua cautela.*
24 *In ſententijs non debent poni nomina teſtium, vel circumſtantiæ ex quibus poſſit veniri in cognitionem teſtium, num.25. vbi quod, nec poni debent delicta, quæ Reus faſſus eſt, ob quæ à Iudice ſæculari poſſet puniri, vt homicidia &c.*
26 *In ſententia exprimi debet tempus quo hæreticus pœnitens in hæreſi permanſit.*
27 *Qua modeſtia vtendum in legendis publicis ſententijs.*
28 *Rei audire debent ſententias ſtantes, & nudo capite, numer.29. vbi quod non ſunt interrogandi an delicta &c. commiſerint.*
30 *Cum ſententiæ feruntur ex ordine S. C. eidem reſeruanda eſt facultas augendi &c.*

31 *In ſententia condemnatoria non debent damnari hæreſes iam damnatæ.*
32 *Ad validitatem ſententiæ condemnatoriæ, non eſt neceſſaria præſentia Iudicis ſæcularis.*
33 *De duobus modis Reum abſoluendi.*
34 *Remedium purgationis Canonicæ periculoſum eſt.*
35 *Quid ſit purgatio Canonica.*
36 *Ex quibus purgatio indicenda, nu. 37. vbi quod pro modo ſuſpitionis eſt indicenda.*
38 *Compurgatores quales.*
39 *Purgatio tam coram Inquiſitore quam Epiſcopo facienda.*
40 *Purgatio duplex.*
41 *De relapſo in hæreſim, à qua ſe purgauit Reus.*
42 *Quomodo procedatur contra recuſantem ſe purgare.*
43 *Hic modus terminandi proceſſum in quo differat à ſeptimo.*
44 *Inditia priora ſublata per torturam non poſſunt deſeruire amplius alijs inditijs ſuperuenientibus.*
45 *De 4. 5. 6. & 7. modo terminandi proceſſus fidei, numer. 48.*
46 *Abiurantes de vehementi ſolent abſolui ab excommunicatione ad cautelam, num. 47. vbi quid de abiurantibus de leui.*
49 *De alijs quinque modis terminandi proceſſus.*
50 *In criminalibus Reus debet perſonaliter comparere, non per procuratorem, & in Sancto Officio de ratione, numer. 51.*
52 *Homicida non admittitur ad probandum occiſum fuiſſe bannitum, niſi in carceribus ſiſtat.*
53 *Deciſiones Senatus Mediolani.*
54 *Admittitur procurator ad allegandam Rei abſentiam.*
55 *Modus procedendi contra hæreticos abſentes ex c. cum contumacia de hæret. in 6.*
56 *Modus procedendi contra hæreticos abſentes in forma ordinaria.*
57 *De degradatione relaxandi brachio ſæculari.*
58 *Qua ſolemnitate fiant in Hyſpania actus fidei, vbi ſingularis Commendatio Illuſtriſs. & Reuerendiſs. D. D. Don Conſalui Braui Graxeræ à Secretis S. C. M. & Inquiſit. meritiſs. Regni Siciliæ, ac Pietatis, & Religionis totius Hyſpanæ nationis.*

Viſis his quæ ad ordinem proceſſus in Sacro Tribunali ſpectant, ſequitur, vt de Sententijs deffinitiuis videamus, & de modis quibus proceſſus in cauſis fidei ſolent terminari.

§. PRIMVS.

Quid ſit Sententia.

1 QVamuis Sententiæ nomen pro opinione aut ſenſus ſignificatione accipi ſoleat, *l. hac conſultiſſima, §. at cum humana Cod. qui teſtam. facere poſſunt, l. ſi ædibus ff. de damno infecto,* attamen hoc loco capitur ſententia pro arbitrio Iudicis, quo controuerſiam dijudicat, extremumque ei finem imponit *gloſ. cap. cum olim de teſtibus Abb. cap. vltimo, numer. 19. de ſequeſtrat. poſſ. & fructum*, definitur igitur ſententia, vt ſit iuditialis definitio, controuerſiæ finem imponens, ita *ſpeculator. tit. de ſentent. in initio, lib. 2. par. 3. Hoſt. in ſumm. eod. tit. num. 1. cum alijs allegatis à Sigiſm. Scaccia de ſentent. & re iudicata, gloſ. 14. quæſt. 2. num. 1.* vbi alias ponit definitiones ſententiæ quas cum prædicta concordare aſſeuerat.

2 Res iudicata dicitur à I.C. *in l. 1. ff. de re iudicata*, quæ Iudicis pronunciatione finem controuerſiarum accepit at ſecundum canoniſtas, dicitur ſententia, quæ appellatione non interpoſita, vel aliter tranſiuit in rem Iudicatam, ita *Abb. in Rubr. de ſentent. & re iudica. cum alijs apud Scaccia vbi ſupra, Gloſ. 14. num. 3. & p[...]ribus ſequ.*

3 Et ex his ſequitur, quod decretum à ſententia diff[...] nam vt inquit, *Cynuſ. in l. placet, num. 2. Cod. de Ped[...] Iudicibus, & Bart. l. nec quidquam §. vbi decretum, [...]mer. 6. ff. de off. Proconſulis*, decretum eſt conſiderat[...] Iudicis prouiſio, ſed citra abſolutionem, vel conde[...]nationem, ſententia vero eſt pronunciatio Iudicis c[...]tinens abſolutionem, vel condemnationem, *Symon[...] de Decretis, in præfat. num. 2. & Scacc. vbi ſupra, n[...] 47. & ſequentibus.*

§. SECVNDVS.

Quotuplex ſit Sententia.

4 COmmuniſſima ſententiæ diuiſio eſt, in ſententia[...] definitiuam, & interloquutoriam, *Iaſ. l. ne q[...]quam, §. vbi decretum, ff. de off. Proconſulis, Vueſemb. paratit. ff. de re Iudicata, num. 4. Scacc. d. gloſ. 14. qu. 3. 4. Rebuff. in tit. de ſent. execut. in præfat. num. 3. ad Reg[...] Galliæ Conſtitut. & alij apud eos.*

Definitiua eſt, quæ totam cauſam terminat, inter[...]cutoria vero, quæ definit incidentia, & emergentia a[...]cula dum adhuc principale negotium pendet.

§. TERTIVS.

Qua lingua Sententiæ ferri debeant.

5 SEntentiæ tam Ciuiles, quam Criminales apud o[...]nia fere Tribunal. Italiæ ferri ſolent lingua latina[...] ſtylus hic, & notorius eſt, & rationabilis, cum en[...] legibus, Sacrorum Canonum conſtitutionibus iudic[...]mus, quæ latino ſermone confectæ ſunt æquum e[...] quod etiam ſententiæ latino ſermonæ ferantur, it[...] *Scaccia de ſentent. & re Iud. Gloſ. 14. quæſt. 28. numer[...] & ſequent.* vbi etiam bene probat non eſſe de nece[...]tate ſententiæ, quod hac lingua potius ferantur, qu[...] alia materna.

6 Hic Italiæ ſtylus non procedit in cauſis fidei, in q[...]bus ſententiæ ſolent materno ſermone ferri, vt ab o[...]nibus intelligantur, tam peritis, quam imperitis, *Sca[...]cia vbi ſupra num. 6. & ſequ.* & ſtylus etiam hic eſt n[...]torius in Italia, vt patet ex forma ſententiarum, de q[...]bus apud *Scacciam de ſenten. gloſ. 14. quæſt. 7. num. 17* ibi, *Noi Frà Martino, & P. Maſſin. in praxi S. Officij, pa[...] 8. fol. 184.* ibi, *Noi Frà N. Inquiſitor &c.* ſecundæ I[...]preſſionis, prout etiam in Hyſpania eadem materia li[...]gua ſolent ſententiæ huiuſmodi proferri *Paulus Garz[...] en la orden de proceſſar en el S. Oficio, folio 31.* ibi, *v[...] por nos los Inquiſidores.*

7 Et vere nunc excepta Italia in omnibus fere al[...] mundi regionibus ſententiæ etiam in alijs cauſis mat[...]no propriæ regionibus ſermone ferri ſolent, Ita in Re[...] Hyſpaniar. fierit conſtat ex praxi ſæculari, & Eccleſi[...]ſtica, *Suar. de Paz, & ex praxi, Peguer.* vbi form[...] omnium actorum decretorum, & ſententiarum co[...]ſcriptæ ſunt Hyſpana lingua, In Regno Portugaliæ, videre eſt ex Areſtis illius Senatus poſt *deciſ. Georg[...] Cabed. tom. 2.* & Melchioris Phæbi, in Senatu Dola[...] vt videre eſt ex Areſtis eiuſdem Senatus, poſt deciſi[...] Io. Griuel. In Regno Franciæ, vt conſtat ex Ar[...]ſtis Papponi Gallica lingua Impreſſis. In German. conſtat ex *Ludou. Gilhauſ. in ſua Arbore tã Ciuili, qua[...] Criminali.* In Saxonia, vt apparet ex deciſionib. Berlich[...]

Et in

Et in Ducatu Sabaudiæ, vt videre eſt ex Areſtis illius enatus, apud Præſidem Abauo ſparſim inſertis in ius Tractatu Reatuum, & in praxi, ac Theorica Criminali.

§. QVARTVS.

De alijs circumſtantijs ſententiarum, in cauſis Fidei.

SEntentiæ in cauſis Fidei ferendæ ſunt in ſcriptis, *Pegna in direct.par.3.comm.40. verſ.* Præterea in ſcriptis ferri debet. *Farinac. de hæreſi qu.185. numer.166. ouſa in Aſſoriſm.Inquiſit.lib.2. cap.36.nu.6. P.Maſſin. praxi S.Officij, par.10. Aſſert.184.* vbi quod alias la- ſententia condemnatoria contra hæreticum eſſet ulla, quamuis ex poſt redigeretur in ſcriptis, quod eneraliter de omni ſententia dixit *Scaccia de ſentent. reiudicata, gloſ.12. per totam,* vbi omnino videa- ur.

Haſce etiam ſententias, de die, & non de nocte eſ- ferendas regulariter, dixerunt *Pegna vbi ſupra, verſ.* am ſententiæ Reorum, *Farinac.num.165. Souſa ibid. anard.in ſumm. tom.2. cap.134. verſ.* Tertio ſententia egetur, *P.Maſſin.in praxi, par.10. aſſert.23.* qui om- es hoc limitant niſi ratio aliud ſuadeat, quod ſcilicet erentur de nocte, vt in caſu quem refert *Pegna d. verſ.* am ſententiæ reorum. Videatur *Polidor. Ripa de nocturno tempore cap.134. per totum,* vbi bene loquitur in ac materia,

Et quamquam Iudex ipſe de per ſe teneatur legere ententiam ſecundum iuris diſpoſitionem, *Bartol.Caſtr. & alij in l.1. Cod. de ſenten.* ex periculo recitandi *Scaccia dict.gloſſ.12.num.10.* (quidquid alias hodie de con- uetudine obſeruetur) attamen Inquiſitores, quia in- er perſonas Illuſtres numerantur per alios poſſunt ſen- entias fidei recitare, *Pegna d.comm.40.verſ.* & quam- quam *Symanch.de Cathol.inſt.tit.60.num.1. Farinac.nu. 170. Souſa num.7. Scaccia dict.gloſ.12.num.30.* qui alios llegant, & ita in praxi ſeruatur. *Caſtro Palao, diſp.8. unct.11. num.7.*

An autem ſententiæ in his cauſis publice debeant pronunciari, vel ſecrete, me remitto ad dicta in titulo equenti de abiuratione, Illud certum eſt, quod cum publice proferuntur ſolent ferri in Eccleſia, & die feſto, ita enim praxis obſeruat Italicarum quidem Inqui- ſitionum, vt conſtat ex *Scaccia dicta gloſ.14. quæſt.28. num.7.& 8.* & Inquiſitionis Hyſpaniæ, vt videre eſt ex inſtructione Toletana, anni 1561. relata à *Pegna in 3. par.comm.45. verſ.* Certe in Hiſpania, *& P. Diana reſolut.98. tract.8. par.4. & Salced.ad Diaz cap.114.verſ.* fuit aliquando controuerſum vbi, quod in Hyſpania etiam ſententiæ relaxatoriæ brachio ſæculari publican- tur in die feſto, licet non in Eccleſia, *Scaccia, & Pegn. loco cit. Paulus Garz. in praxi, fol.32.* ibi, *dada y pronunçiada fue &c.* (loquens de relaxatoria brachio ſæculari) *en la Plaza major de ſta Ciuidad de N. en vnos euda halſos altos de madera, Domingo à N. Dias &c.* benè *P.Maſſin. videndus in ſua praxi, par.10.aſſert.24.* vbi ait, *le attioni publiche della Fede deuono celebrarſi in giorno di feſta nella Chieſa &c.*

Debent etiam Inquiſitores, & ordinarius pro Tribunali ſedere, cum ſententias in huiuſmodi cauſis fidei fuerunt, *P.Maſſin.in allegata aſſert.23. & de hoc eſt text. in cap.vltim.de ſent.& re Iud.& in §.Sancinus in Auth. vt ab Illuſtr. pleniſſime Scaccia, de ſent. & re iudicata, gloſ.8. numer.5.& ſequ.* & quidem cum toto Tribunali ideſt vna cum Conſultoribus, *Pegna, dicto commen.40. verſ.* Ad hæc de quorum conſilio huiuſmodi ſententiæ ferendæ ſunt, *cap. vt commiſſi de hæret.in ſexto; Caſtro Palao diſput.8.punct.11. num.8. & ſequ. Souſa dict.cap. 36. num.9.* qui alios allegant.

§. QVINTVS.

An ſententiæ in cauſis fidei tranſeant in iudicatum.

14 SPeciale eſt in cauſis fidei, quod ſententiæ in eis latæ numquam tranſeant in Iudicatum, ita Sanctæ memor. Pius V. in Conſtitutione ſua incipiente, inter multiplices, *Pegna comm.37.verſ.* ſed quid abſoluatur, *Symanch.de Cath.inſtit.tit.60.nu.13. Farin.qu.197.nu.28. in Octauo ſpeciali, Souſa, d.cap.36.nu.31. Diana reſol.10. tract.8.p.4. P.Maſſin.in praxi, p.10.aſſer.20. P.Zanard.in ſumm.tom.2.cap.31.verſ.* Primo notandum, qui omnes concludunt abſolutum in hoc crimine ſuperueniente plena probatione non poſſe ſe tueri exceptione rei iudicatæ contra *Decium, conſ.137. Incip.* Diligenter pro

15 tenui facultate eſt, *Scaccia de ſent. & re iud. Gloſ.4. qu. 7.nu.162.* vbi quod hoc habet locum non ſolum in ſententijs abſolutorijs, ſed etiam in condemnatorijs, in hoc Tribunali vnde ait, quod ſicut ex ſuperuenienti probatione delicti remouetur abſolutio, ita ex ſuperuenienti probatione innocētiæ auferri debet condemnatio, bene *Caſtro Palao loco ſupra allegato, num.10.* vbi dixit, quod probationes ſuperuenientes, poſſunt coniungi cum antiquis probationibus cum ob harum ſufficientiam Reus fuit abſolutus ab inſtantia Iuditij, ſecus dico, ego vbi probationes antiquæ fuiſſent per torturam ſublatæ, vt dixi *in titulo de indit.& tortura* §.20.

§. SEXTVS.

De clauſula ſolita apponi, in ſententijs Inquiſitorum, Reſeruandoſi à Noi la facoltà d'accreſcer, ò diſminuir &c.

16 IN ſententijs, quæ in hoc Tribunali feruntur ſolet apponi conſueta clauſula materno ſerm. ſic concepta, *Reſeruandoſi à noi l'autorità d'accreſcer, ò ſminuir, comutar, rimeter, ò condonar, in tutto, ò in parte le ſudette pene, ò penitenze,* vt videre eſt, ex *P.Maſſin.par.8.fol.mihi 201. & Eymer.in 8.modo terminandi proceſſum, verſ.* Item ſententialiter te condemnamus.

17 Hoc inſigne eſſe Inquiſitorum priuilegium exclamat *Pegna ad dictum locum Eymerici, comm.44.verſ.* Retinentes nobis, addo ego ex eodem Pegna priuilegium hoc antiquiſſimum eſſe, & cum ipſa fere delegata Inquiſitione naſcente exortum, ita enim in conſilio Narbonenſi, *cap.7.* cautum reperitur, illa ſemper retentione caute adhibita, vt liceat vobis &c. iniunctis pœnitentijs addere, vel detrahere, *text. eſt, etiam ad hoc in cap. vt commiſſi, §.nec non de hæret.in 6.* ibi, mutandi, & mitigandi, vbi Canoniſtæ.

18 Et vere hoc eſt Inquiſitorum ſpetiale priuilegium, quia alias de Iure communi Iudex poſt latam ſententiam non poteſt, neque augere, neque minuere pœnam *l.moris, §.Ipſe ferè, ff. de pœnis, cum alleg. à Præſide Abauo in ſua praxi criminali, §. Iudex, numero 38.* vbi hoc limitat in duobus caſibus ſcilicet in ſententijs latis in crimine hæreſis, & cum augeretur, vel minueretur conſulto Principe Supremo *Couar. variarum reſolut.lib.2.capit.9.numer.8. Souſa, lib.3.capit.30. numer.4.*

19 Hanc facultatem habent Inquiſitores Italiæ, ſed non Inquiſitores Hyſpaniæ, vt notabiliter, dixit *Royas, ſing.155. numer.4.& 5. & de hæreticis, par.3.num.200. & 382.* quia in illis Regnis hæc facultas eſt reſeruata

Supremo Inquiſitori ex inſtit. Hyſpalenſibus de quibus *Symanch. de Cath. Inſtit. tit. 16. num. 20. Pegn. 3. par. com. 108. verſ.* Poſtremo de commutatione, *& comm. 145.* vnde in formulis ſententiarum in cauſis hæreſis fieri ſolitarum de quibus *Paulus Garz. En la orden de proceſſar, fol. 31. & ſequ.* non adeſt clauſula ſupradicta, Reſeruantes, &c. *Souſa, cap. 37. num. 12. lib. 3. Anguian. de legibus, tom. 1. lib. 2. contr. 7. num. 31. 32.*

20 Cauſas ob quas, pœnæ vel ſunt augendæ, vel minuendæ, breuiter notat *Eymericus nu. 196.* ibi, prout maior, vel minor correctio patientia, vel humilitas, apparuerit delinquentis, & ibi *Pegna in verſ.* quæ autem ſint cauſæ, *P. Zanard. loco allegat. cap. 136. verſ.* Sexto poterit Inquiſitor, *Souſa, in Afforiſm. Inquiſit. lib. 3. cap. 8. n. 3. & cap. 38. num. 11.*

21 Illud magis verum, magiſque commune eſt non poſſe Inquiſitores has pęnas commutare, vel augere ſine Epiſcopo, nec vice verſa *Farin. de hæreſi, qu. 186. nu. 76.* qui alios allegat, nunc autem hoc plane certum eſſe, ex Decreto Sacræ Congregationis, ita mandante Sanctiſs. D.N. Vrbano Papa VIII. aſſerit *Bariola in Afforiſm. ſub litera P. in verbo, Pœna, num. 15.*

§. SEPTIMVS.

Variæ alia notanda circa haſce ſententias.

22 PRimo notandum non poſſe ad huiuſmodi ſententias deueniri ſine citatione Rei, & quidem ſpeciali ad audiendum ſententiam, *Farinac. quæſt. 185. num. 155. Ludouicus à Paramo de origin. S. Inquiſitionis, lib. 3. quæſt. 4. Rubr. de expeditione proceſſus &c. numer. 19. Souſa in Afforiſm. lib. 2. cap. 27. numer. 11. Ferdinand. de Caſtro Palao in opere morali, tractat. 4. diſp. 8. punct. 5. numer. 4. Scaccia de Iud. lib. 1. cap. 38. numer. 1. & lib. 2. cap. 2. num. 397. & ſequ. & de ſentent. & re Iudic. gloſ. 9. num. 36. & ſequ.*

23 Secundo notandum, quod in ſententia condemnatoria narrandi ſunt ſingillatim omnes errores de quibus Reus eſt grauatus confeſſus, vel conuictus, *Pegna dicto comm. 40. verſ.* Poſtremo ſententia, *Souſa in Afforiſm. Inquiſit. lib. 1. cap. 36. num. 25. Caſtro Palao, dicta diſp. 8. puncto 11. num. 10. verſ.* Id tamen agendum eſt cum cnutela de qua *Paulus Garzia, fol. 31.* ibi, *ha ſe de aduertir que en las ſentencias, no ſe ſaquen las cauſas y razones quo da el Reo, en que ſe funda para tener à quellos errores ni las que dan los hereges, ni otra coſa, que ofenda los oydos de los Catholicos, ni que pueda ſer oracion que por ellos ſe an enſenniados, à que aprendan algunas coſas de aquellas, ò vengan à dudar algo, y erto ſe deue mirar mucho, por que ſe affirma, que algunos ſe han henſenniado oyende eſtas ſentencias.*

Tertio notandum, quod hi errores non ſunt enumerandi in ſententia abſolutoria, *Pegn. com. 37. verſ.* Attendentes quod tu, vbi recitat ad hoc verba pulcherrimæ inſtructionis Madrilianæ, *Farinac. d. qu. 185. nu. 175. Caſtro Palao, vbi ſupra, num. 8. P. Maſſin. in praxi, par. 10. aſſert. 118. primæ impreſſionis.*

24 Quarto notandum, quod in ſententijs in huiuſmodi cauſis ferendis exprimi nullo modo debent nomina teſtium, nec circumſtantiæ delicti, ex quibus Reus poſſit venire in cognitione denunciantis, & teſtium, ſalua ſententia contra Polygamum in qua poſſunt narrari, ſeu exprimi fœminæ cum quibus fuit matrimonium contractum tam primum, quam ſecundum, *P. Maſſin. in praxi, par. 10. aſſert. 106.*

25 Quinto ſi hæreticus confeſſus eſset homicidium coram Inquiſitore pro quo à Iudice Layco poſſet puniti pœna mortis, Inquiſitores in ſententia quam contra eũ publice ferunt, non debent exprimere huiuſmodi de- ctum, pro vt nec vlla acta ſui proceſſus concernen hoc delictum homicidij Iudici layco communicare c bet, *Souſa in Afforiſm. lib. 2. cap. 28. num. 18. poſt Albe de Agnoſc. aſſer. qu. 25. nu. 70.*

26 Sexto notandum, quod in ſententia hæretici pœ tentis, exprimi debet tempus, quo in hæreſi perman *Souſa dict. cap. 36. nu. 26. Symanch. de Cathol. inſtit. tit. nu. 3.* qui alios allegant.

27 Septimo magna cautela, & modeſtia vtendum e in publicis ſententijs legendis, nec omnia propria n mina delictorum exprimendo, nec ſingula blaſph miarum verba, maxime ſi horenda ſint, tum vt dec tanto Tribunali debitus obſeruetur, tum ne audient fidelium aures offendantur, *P. Maſſin. in praxi, par. 1 Aſſert. 45.*

28 Octauo, Rei ſententias in hoc Tribunali audire d bent ſtantes, & nudo capite *Pegn. comm. 40. verſ.* R ſus, *& Souſa, cap. 36. nu. 28.*

29 Nono quamuis *Eymericus in 8. modo terminandi p ceſſum, num. 190.* voluerit poſt lectum proceſsum int rogandum eſse Reum an vere dicta delicta comiſse attamen alia praxis nullatenus eſt recipienda per e quæ, ibi dixit *Pegn. comm. 44. verſ.* Interrogabit eun quem ſequitur *Souſ. d. cap. 36. num. 27.*

30 Decimo notandum, quod cúm Rei condemnant de ordine S.C. tunc facultas augendi, minuendi, & con mutandi pœnas reſeruanda eſt Sacræ Congreg. non a tem Inquiſitori, & ordinario qui ſententiam ferunt, ita praxis obſeruat.

31 Vndecimo, in ſententia condemnatoria non debe damnari hæreſes de quibus Reus conuincitur, vel gr uatur, quia iam ſunt per Concilia Generalia, & Sum mum Pontificem damnatæ, *P. Maſſin. in praxi, aſſer 214. par. 10.*

32 Duodecimus, quid quid nonnulli voluerint ad va liditatem ſententiæ condemnatoriæ hæretici impeni tentis non eſt neceſſaria præſentia Iudicis ſæcularis cu debent hæreticus relaxari, *Pegna commen. 48. numer 210. & Caſtro Palao dicto puncto 11. numer. 13.* quam uis ſoleat ſemper huiuſmodi ſententia pronunciar præſente Iudice Layco, *Eymeric. in 12. modo terminan di proceſſum.*

Hucuſque vidimus de ſententijs in genere ſequitur vt videamus de eiſdem in ſpecie, videlicet de tredecim modis terminandi proceſſus in cauſis fiſci.

§. OCTAVVS.

De Primo modo terminandi proceſſus.

PRimus modus terminandi proceſſum in cauſis fidei eſt, per abſolutionem cum Reus non reperitur culpabilis.

Et quia hoc poteſt contingere duobus modis, vel quia accuſatio contra eum propriè non fuerit probata, vel vel quia ipſe vere innocens repertus fuerit, puta quia denunciatores, & teſtes falſi reperti fuerunt.

33 Ideo ſi primo modo fuerit repertus non culpabilis, pronunciari debet pro eo, abſoluendo eum à præſenti inſtantia ex eo quod nihil contra eum legitime fuit probatum, *Eymeric. 3. par. in primo modo terminandi proceſſum, numer. 242. Pegna ibi, comm. 37. verſicul.* caueatur, *Scacc. de Iudic. lib. primo, capit. 95. numer. 1. & de ſentent. & re Iudicata, Gloſ. 14. quæſt. 7. numer. 160. Farinac. quæſt. 185. §. 10. num. 172. Souſa in Afforiſm. lib. 2. cap. 37. numer. 1. Caſtro Palao, dicta diſput. 12. punct. 11. numer. 9. Zanard. in ſum. tom. 2. cap. 131. verſic.* Primo notandum.

Si verò

ſi verò ſecundo modo repertus fuerit non culpabilis, maxime quia teſtes ipſi reuocauerit ſua dicta tunc poeſt innocens pronunciari, *Pegn.& alij ſupra allegati locis indicatis, P.Maſſin.in praxi parte octaua, Rubr. Forma della ſentenza aſſolutoria,*folio mihi 183.

An autem poſſit Inquiſitor ſine Epiſcopo ſentētiam abſolutoriam ferre, ego arbitror quod ſic *Pegn.3.par. comm.97.Souſa, d.cap.37. num.2.Mol. de Iuſt. & Iure, tract.5.diſp.28. Clar.§.hæreſis,num.5.* qui, & alios allegant, & tutius eſſe aiunt ſeruare contrarium, quod ſeruari in Hyſpania docet *Caſtro Palao, omnino videndus diſp.8.punct. 13. num.10. & ſeq.* ex peculiaribus illius Regni inſtructionibus.

§. NONVS.

De Secundo modo terminandi proceſſus in cauſis fidei.

SEcundus modus terminādi proceſſum eſt per purgationem Canonicam, de qua in capit. ad abolendam, §. qui vero fuerit, de hæreticis, vbi, D.D. & præcipue modern.Barboſa.

Quia tamen remedium hoc purgationis periculoſiſſimum eſt, & fragilie, ac propterea In Supremo Vrbis Tribunali ab aulá fere receſſit, vt atteſtatur, *Farin. de hæreſi, qu.194.numer.64.in fine* Ideo breuiſſime de eo agam lectorem remittens,ad D.D.per me allegandos.

Purgatio Canonica eſt de crimine obiecto innocentię oſtentatio ſecundum formam á iure præſcriptam, *Symanch. in hac materia ſemper videndus de Cathol. Inſtit.tit.56.nu.3. Pegn.2.p.direct.com.14. verſ.*eſt autem purgatio,*Souſ.in Afforiſm.Inquiſit.lib.2.cap.38.numer.* 1. Fitq; purgatio per Iuramentum purgati, quo iurat talem hæreſim ſe numquam tenuiſſe, & iuramentum compurgatorum, qui iurant ſe credere purgatum verū iuraſſe, *Souſa vbi ſupra, numero tertio.*

Indicitur purgatio Canonica ob diſtamationem hæreſis,*Pegn.com.38.in principio,3. p. Zanar.in ſumm.p.2. cap. 132. verſ.* Primum quod, *Souſa numer.2.* quæ tamen ſit orta, non amaleuolis, & inimicis, ſed á probis viris, *Diana, reſol.82.verſ.* an vero, *tract. 8. par. 4. P. Maſſin. in,praxi,p.10.aſſert.283. Symanch. tit.56. num.* 7.& plene probata non autem per teſtes inhabiles,*Diana vbi ſupra, verſ.* difficultas eſt, indici etiam poteſt purgatio ob graue aliquod ſcandalum ab aliquo datum, *Pater Maſſin.vbi ſupra, Farin.quæſtio.194. num.* 45.

Hæc autem purgatio pro modo infamiæ indicenda eſt modo maior, modo minor ideſt, modo cum minori, num. compurgatorum, modo cum maiori, modo in vno loco, modo in pluribus, ſi in pluribus fuit diffamatus, modo ſecreto, modo publice ſi infamia publica ſit, *Farin.vbi ſupra,n.59. & ſeq.Zanard.verſ.*Tertio hæc purgatio, & verſ.Quintus ſi purgandus *Souſa, num.4. 9. & 10.Pegn.d. comm.38. verſ.*Sed in hac difficultate.

Compurgatores viri Catholici eſſe debent probatæ vitæ eiuſdem Status, & conditionis cum purgando, & qui eum benę, & ab antiquo tempore nouerint, *Souſa, num.4.P. Maſſin.vbi ſup. aſſert.287. Pegn. dicto comm. 14.verſ.*obſeruandum hic eſt,*Zanard.verſ.*Quarto quò ad qualitatem, & in Hyſpania aliquando mandant Inquiſitores, quod hi compurgatores non ſint ex num. teſtium proditorum á purgando ad defenſam, *P.Garzias,en la ordende proceſſar,*fol.69. *á tergo*, ibi, *Algunas vezes ſe ſuele dezir,que los compurgadores, noſean de las perſonas que nonbrò por teſtigos enſus defenſas.*

Purgationem hanc tutius eſſe quod fiat, tam coram Inquiſitore, quam Epiſcopo, dixerunt communiter D.D.*Souſa,num.11.Pegn comm.38.verſ.* Hæc quidem & ita videò ſeruari in Hyſpania Paulus *Garzia, vbi ſup. fol.70.*vbi poſtquam dixit,quod in purgatione facienda ponitur menſa audientiæ liber Euangeliorum, Crux,& duæ candelæ accenſæ, ſubiungit. *En Dias N. del Mes. N.Eſtandi los Signores Inquiſidores. Fulano y Eulano y Pulano como Ordinario, &c.* In Inquiſitoribus Italiæ,vt apud *P.Maſſin, in praxi, par.*8. in forma ſententiæ purgationis Canonicæ, fol.187.ibi; *Nos F. N.Inquiſidor, & Nos N.Vic.&c.*

40 Sicut autem diffamatio hęc in materia hæreſis poteſt eſſe leuis, vel vehemens, ita duplex á D.D. noſtris diſtinguitur purgatio alia de leui, alia de vehementi id manifeſte ſupponunt omnes ſupra allegati,& vtriuſque purgationis formulas ponit, *P.Maſſin.vbi ſupra.*

41 Illud in hac materia notandum eſt, quod qui ſe purgat ab vna hæreſi, vti vehementer infamatus, ſi in eandem reincidit punitur, vt relapſus, ſecus ſi in aliam reincidat, quod ideo non ſeruatur in eo,qui abiurans de vehementi reincidit in aliam hæreſim, quia hic cum de vehementi abiurat hæreſim,quam tenuit,abiurat etiam generalitet omnem aliam hæreſim, & qui ſe purgat, ab hæreſi tantummodo de qua extitit diffamatus ſe purgat, *d. comm.38. verſ.* Quod ſi rationem, & verſ. Nec contemnat.

42 Recuſans ſe purgare excommunicatur, quod ſi in excommunicatione per annum inſorduerit, vt hæreticus impęnitens damnatur. *Eymericus,3. par.in ſecundo modo terminandi proceſſus, nu.*147. latiſſime de hac materia videatur *Farin. vbi ſup.numer.46. & pluribus ſeq. Souſa, num.*15. vbi etiam quod deficiens in purgatione habendus eſt pro cōuicto *Pegna,comm.14. verſ.*receptum tamen eſt qui verſiculo ſequenti addit, quod ſi pæniteat,eſt recipiendus vt hæreticus pęnitens, *Farin.nu.* 55.*Souſa,n.*17. qui alios cumulant.

43 Vltimo notandum,quod hic modus expediendi proceſſum differt, á 7. quod in hoc ratione disfamationis iniungitur purgatio Canonica in illo ratione eiuſdem diffamationis purgatio, & ratione ſuſpitionis Abiuratio, *Pegn. comm. 38. in principio*, quando autem tam purgatio, quam abiuratio iniungi poſſint ſimul vide *Pegn.comm.14.verſ.*Ita tamen,*& Dianam reſol.82.parte 4.tract.8.*

De forma autem purgationis in Hyſpania videatur *Garzias vbi ſupra,*& in Italia *Eymer.& P. Maſſin. locis indicatis*, vbi quod ad eam procedendum eſt vt in alijs cauſis cum voto DD.Conſultorum.

§. DECIMVS.

De Tertio modo expediendi proceſſus.

44 TErtius modus expediendi proceſſus eſt, per tormenta de quibus,quia abunde dictum fuit de Inditijs, & tortura, ideo hic ſolummodo quæro an ſi quis ex vno teſte omni exceptione maiori, vti de hęreſi ſuſpectus fuerit tortus, & dimiſſus, moxque alius conteſtis omni exceptione maior ſuperuenerit, an hic teſtis cum primo poſſit coniungi ad efficiēdam plenam probationem,in qua re dico, quod non, bene in hac materia videndus *Farin.in addit.* ad eius opera poſt tertium volumen ſuorum conſiliorum,*ad numerū 29.q.4.* de Inquiſitione, vbi bene dixit per torturam Inditia taliter cenſeri ſublata, & extincta, quod habentur, ac ſi nunquā extitiſſent, & ob id non poſſunt coniungi cum nouis ſuperuenientibus,*P. Diana allegat hanc doctrinam, Farin.vti ſingularem, tract.7. reſol. 35. verſ.* Et tandem non deſinam, & ipſemet Farinac. ait hoc eſſe bene notandum, quia ſæpe ſecundum eam fuit Iudicatum,hanc

autem

hanc autem doctrinam Farin. ego pulcherrrimis traditionibus confirmaui in dicto titulo de Indit. tortura, §. an nouis ſuperuenientibus inditijs Reus ſit denuo torturæ ſubijciendus.

§. VNDECIMVS.

De Quarto, Quinto, Sexto, & Septimo modo terminandi proceſſus.

45 QVartus modus terminandi proceſſum eſt cum, quis leuiter de hereſi reperitur ſuſpectus, per abiurationem de leui.

Quintus eſt per abiurationem de vehementi, cum quis ſuſpectus redditur de vehementi de hæreſi.

Sextus per abiurationem de ſuſpitione violenta cum ſuſpitio, qua quis vrgetur eſt violenta.

Septimus per purgationem Canonicam, & abiurationem cum quis non ſolum eſt de hæreſi diffamatus, ſed etiam eſt ſuſpectus.

De his modis nō eſt quod hoc loco ſingulariter agamus, quia omnia ad hanc materiam pertinentia latiſſimè à nobis pertractata ſunt *in ſecunda par. & in tit. ſeq. de abiuratione*.

Hoc loco tantum obiter notandum eſt, quod Eymericus ſolum in ſexto modo, ponit formam abſolutionis
ab excommunicatione, ex quo poſiet fortaſſe dici non
eſſe locum abſolutioni ab excommunicatione, niſi cum
quis eſt, de hæreſi ſuſpectus violenter, quia tamen vt
infra videbimus, nunc modus procedendi idem plane
eſt contra ſuſpectum de vehementi, & violēter, & nunc
vtroq; ſuſpitionis genere grauati abiurant de vehemen-
46 ti. Ideo abiurantes de vehementi nunc ſolent abſolui
ab excommunicatione cōtracta ob hæreſim, cum clauſula, ſi quam forte incurriſti, *P. Maſſin. in praxi, par. 9. fol. mihi 302. in Rubr. modo d'aſſoluer li Rei dalla Scommunica*, ſecundæ impreſſionis.

47 An autem eadem abſolutio ad cautelam ſit danda ſuſpectis de leui? Ego Praxim eorum Inquiſitorum qui etiam hos abſoluunt non poſſum non laudare, quia vt vidimus in titulo de citatione captura, & examine Reorum, §. Qualia inditia requirantur ad capturam, ſuſpitio hæc licet reſpectu vehementis ſuſpitionis ſit leuis, in ſe tamen grauis eſt & probabilis, & de ea non parum curat Eccleſia, vt vidimus ſæpe in prima parte, & quia dicta abſolutio poteſt multum ſuffragari tranquillitati conſcientiæ illius qui ſic de leui abiurat.

48 De his modis videndi ſunt *Eymericus, & Pegn. commen. 40. & ſequ. Farin. de hæreſi, quæſtione 185. numero 183. & ſequ. Souſa libro ſecundo, cap. 39. & ſequ. Zanard. vbi ſupra, capit. 134. & ſequ. Pat. Maſſin. in octaua parte, Scaccia de Iud. libr. primo, capit. 59. numer. 11. cap. 95. n. primo, cap. 98. numero quarto, & de ſent. & re Iudicata, gloſ. 14. quæſt. ſeptima, n. 173. & ſequentibus.*

§. DVODECIMVS.

De alijs quinque ſubſequentibus modis terminandi proceſſus fidei.

49 OCtauus modus terminādi proceſſum in hoc Tribunali eſt per abiurationem de formali hæretici pęnitentis non relapſi, nonus, decimus 11. & duodecimus per ſententiam condemnatoriam, & relaxatoriam brachio ſeculari, hæretici relapſi pænitentis, hæretici impænitentis, hæretici relapſi impænitentis, & hæretici negatiui de hæreſi conuicti, de his modis agit pleniſſime *Eymericus, Pegn. comm. 44. & ſeq. Farin. qu. 185. num. 177. & ſeq. Zanard. vbi ſupra, cap. 137. &* *Souſa libro ſecundo, capitul. 45. & ſeq. P. Maſſin.* 248. *& Scaccia locis allegatis*, in explicandis his m[odis] non eſt nobis immorandum, quia de eis late egim[us] tit. de hæreticis pænitentibus impænitentibus, & rel[ap]ſis. Animaduertendum tamen eſt, quod cum pron[un]ciantur huiuſmodi ſententiæ contra pertinaces ipſi actu publico ducendi ſunt lingua cum duobus lignis ligata, ne fortaſſe loquendo populum ſcandalizaret ita ſeruatur in Hyſpana Inquiſitio. *Garz. loco ſupra pius citato, fol. 31.* à tergo, ibi, los pertinaces han de[sa]lir con mordaza, & ita etiam eueniente caſu arbitra[r] practicandum eſſe in Italia in noſtris Inquiſitionibus.

§. DECIMVS TERTIVS.

De condemnatione Hæretici abſentis vel fugitiui.

DEcimus tertius modis expediēdi proceſſus in ca[u]ſis fidei, eſt cum tractatur de hæretico, vel ſuſ[pe]cto de hæreſi abſente, vel fugitiuo circa hanc igit[ur] proceſſus expeditionem.

50 Præſupponendum eſt, quod in criminalibus non a[d]mittitur procurator, cum de pæna agitur corporali, *pen. §. ad crimen ff. de publ. Iud. l. Reos Cod. eod. tit. cap. veniens de accuſat. Clar. §. fi. quæſt. 32.* §. hæc autem co[n]ditio, vbi quod alias Iuditia redderentur eluſoria, ſec[u]ta condemnatione. *Præſes Abauo, in §. Procurat. numer. primo, & ſeq.* vbi quod ipſum apud Iudæos oli[m] fuit vſu receptum, dum Rex Agrippa Paulum all[o]quens actor. 26. ait, permittitur tibi pro te ipſo loq[ui] *Cantera in quæſt. crim. quæſt. 3.* de accuſatore, l qui ali[i]
allegant, contra idem dicendum eſt iu his cauſis hær[e]-
ſis, in quibus magis quam in alijs criminibus viget ra-
tio veritatem ex ore ipſius Rei exquirendi, *Præſes A-*
51 *bauo in praxi vbi ſupra, n. 1.* & ſic non admitti aliquee
in hoc Tribunali vti procuratorem abſentis Rei, do-
cuerunt plurimi allegati, à *Farinac. quæſt. 185. numer. 98.* ſed neque vti defenſorem innocentiæ, niſi Reo i[n] carceribus conſtituto, pro vt ſeruari in Supremo V[r]bis Tribunali atteſtatur, idem *Farinac. vbi ſupra, numer. 99.* nec mihi placet, quod num. ſequ. dicit admitti poſſe procuratorem ad tuendam innocentiam Rei cum quis eſt tantummodo de hæreſi ſuſpectus, ex *Pegna comm. 36. verſiculo*, Sed hæc omnia.

Quia hæc doctrina eſt contra Ius, & communes DD. traditiones in omnibus alijs Iudicijs criminalibus & ſemper militat ratio, quod de ore Rei Inquiſitore[s] exquirere debent veritatem, & quod alias ſententia[e] redduntur eluſoriæ, nec vmquam vidi hos procuratores admitti, & maxime cauere debent Inquiſitores al[b] hac doctrina.

Et propter hanc rationem non reddendi Iuditium
eluſorium, & vanum, quamuis ex forma ſtatutorum ci-
uitatum, & conſtitutionum huius Dominij banniti poſ-
52 ſint impune occidi, attamen ſi quis aliquem occidit,
non admittitur procurator ad probādum occiſum fuiſ-
ſe bannitum, niſi homicida in carceribus conſtituto e[x]
conſuetudine huius Dominij, *Clar. d quæſt. 32. verſicul.*
53 quæro modo, ſecundum quam pluries ita reſcripſit
Senatus Mediolani, vt videre eſt apud *D. Caluin. de æquitate, c. 61.* per totum, & ita pluries fuit practicatum à Curia Cremonæ me Proiudice exiſtente anno 1636. ſub Illuſtriſſ. Dom. Salamanca laudatiſſimo, & ornatiſſimo viro, & ratio huius conſuetudinis eſt quod multi ſunt caſus in quibus banniti non poſſunt impune occidi, vnde ſi homicida eſſet in vno ex illis caſibus condemnatio reddi poſſe eluſoria, ſi audiretur per procuratorem, de hac re videatur *Garonus ad noſtræ conſt. Mediol.*

Mediol.in tit.de accuſat. art.34. Porrus in faſciculo rerum crim.fol.mihi 643.& fol.457.

5 Admitteretur tamen procurator etiam in hoc foro ad allegandas cauſas abſentiæ, infirmitatis, vel alias exceptiones dilatorias opponi ſolitas ante litis conteſt. *Clar.vbi ſupr.verſ.* prædicta autem, vbi addentes, & in foro S. Officij, *Farin.vbi ſupr.n.101.Souſa lib.2.cap.49. numer.11.Caſtro Palao, diſp.Octaua, punct.16.§.tertio, numer. ſecundo*, vbi quod in Inquiſitione Compoſtelana anno 1619. Ex decreto Supremi Tribunalis ad inſtantiam procuratoris fuit Reo prorogatus terminus quatuor menſium ad comparendum, hoc ſuppoſito.

Quo ad hos abſentes hereticos, & ſuſpectos diſtinguendum eſt, quod vel ſunt conuicti in proceſſu de hæreſi vel ſunt tantummodo grauati.

5 Si ſunt tantummodo grauati, tunc contra eos procedi debet iuxta formam, capit. cum contumacia de hæreticis in ſexto, citari, enim debent vt compareant reſponſuri de fide, iuxta d. titulo de citatione Reorum, quod ſi non comparuerint accuſata ab Aduocato fiſcali contumacia excommunicandi ſunt, & ſi in excommunicatione per annum inſorduerint vti hæretici impænitentes damnandi ſunt, ita *Eymericus, num.212.& 217. Pegn. ibi comm.49. verſiculo in ſecundo caſu*, vbi quod in hoc caſu non eſt talis contumax declarandus hæreticus vere, ſed vti hæreticus, *Souſa in Afforiſm. libro ſecundo, capitulo 49. numero 3. P. Maſſin. in praxi parte octaua, in Rubrica prima, della citatione del Reo contumace non conuinto, & in Rubr, modo di ſpedir vn Reo cōtumace non conuinto, fol.203. Paulus Garz. fol.47.* vbi ponitur forma totius proceſſus, qui in Hyſpania ſolet formari contra huiuſmodi contumaces, *Ferd. de Caſt. Palao, d. puncto, 16.§.3.n.1.* vbi quod citatur Reus contumax in Eccleſia, vt intra, 30. dies compareat ſub pæna excommunicationis ad reſpondendum de fide, quæ citatio tribus vicibus fit in qua idem tēpus aſſignatur, & in qualibet illarum accuſatur contumacia, quo termino elapſo declaratur Reus excommunicatus, & ipſo per annum in excommunicatione perſeuerante condemnatur vti Hæreticus contumax.

Si vero ſunt in proceſſu de hæreſi conuicti, vel cum iam in carcere eſſent confeſſi, tunc non eſt neceſſe, quod in eorum condemnatione expectetur annus, *Symanch.in Encherid.Iud.violatæ Religionis, tit.46.num.5.* ſed contra eos procedi debet ac ſi eſſent præſentes, & omnia acta legitime peragenda citandi enim ſunt, repetendi teſtes, concedendæ defenſiones, & opportunæ dilationes, perhemptorie ad ſententiam vocandi, ſeu citandi, & quidem definitiuam, *Caſtro Palao vbi ſupra, numer. 1. P. Maſſin.d.p.8. in Rubr. modo di ſpedir vn Reo abſente conuinto, Paulus Garzias, fol.55.* ibi, *Edito contra abſente, quando eſta el delito complidamēte prouado, Souſa d.c.49.n.5. Pegn.d.comm.49. verſ.* His peractis, vbi quod ad loca ſolita intimatis actis videlicet ad Domū habitationis inquiſiti, Eccleſiæ Parochialis, & Cathedr. Ciuitatis vbi habitabat, iuxta ſtylum Hyſpaniæ *Garzias, fol.53.* ibi, *Ha de dezir, ſe notificò en ſu caſa, y à quien, y publicada en la Ygleſia Catedral deſta Ciudad, y en la Parochial donde el ſuſodicho era vezino*, qui ſtylus in hac materia tam grauis præiuditij videtur vbique obſeruandus, ſtatua abſentis in publicum eſt producenda, & ibi more ſolito contra abſentem proferenda ſententia, & ſtatua brachio ſeculari relaxanda, vt cōburatur *Garz. fol. 60.* ibi, *preſentes el licenſiado Fulano fiſcalij vna eſtatua la qual fue entregada alla Iuſtitia ij brazo ſeglar*.

7 In quocumque autem caſu, in quo aliquis, vt hæreticus eſt brachio ſeculari relaxandus ſi Epiſcopus eſt, vel alias in ordinibus conſtitutus, vtique degradandus eſt realiter ſi præſens eſt, & ſi abſens eſt verbaliter, *Pegn.comm.45. Farin. quæſt.189.num.11.ſequ. Souſa, capitulo 45.num.20.& ſequ.*

An autem abſens verbaliter degradatus, ſi ad manus ſecularis Iudicis deuenerit poſſit ſtatim ab eo puniri, abſque reali degradatione grauiſſima quæſtio eſt in qua, tam *Farin. quam Scacc. ſe remittunt ad Pegnam dicto comm.49. verſic.* in his verbis, ad eum etiam ego benignum lectorem remitto, quia egregie loquitur in hac materia, alia de his contumacibus diximus *2. p. tit.* de Inſordeſcentibus.

58 De ſolemnitatem autem quia in Hyſpania, & omnibus locis Hyſpanæ Inquiſitioni ſubiectis celebrari ſolent actus fidei celebratus in Regno Sicilię, per Illuſtriſſimos, & Reuerendiſſimos Inquiſitores illius Regni, ſub die 9. Septembris 1640. impreſſus Panormi mihi tranſmiſſus ab Illuſtriſſimo, & Reuerendiſſimo D. D. Don Conſaluo Brauo Graxera, in illis Regnis Inquiſitore S. Catholicæ Maieſtat. digniſſimo Conſiliario, viro natalium genere conſpicuo virtute ſuper inſigni pietate ſingulari ac Domino meo, in eo, enim relucet Pietas, Religio, Zelus Domus Dei, ac omnium virtutum gratia erga Deum, B.M. ſemper Virginem, ac Sanctos, non ſolum Potentiſſimi Regis noſtri, & eius Excellentiſſimorum Magnatum, ſed etiam totius Hyſpanæ nationis.

TITVLVS DVODECIMVS.

De Abiuratione.

SVMMARIVM.

1 *Quid ſit Abiuratio, & variæ eius definitiones.*

2 *Declarantur definitiones abiurationis, ex abiuratione Berengarij.*

3 *Abiuratio Res eſt antiquiſſima.*

4 *Quadruplex eſt hæreſis ſuſpitio, & totidem abiurationis ſpecies, num.5.*

6 *Quo ad modum procedendi ſuſpitio violenta non differt à ſuſpitione vehementi hæreſis, ex ſtylo Inquiſitionis Romanæ, & etiam Hyſpaniæ, nu 7. & ſequ.*

9 *Aliqui arbitrati ſunt abiurationem non eſſe pænam ſed contraria opinio verior eſt.n.10.*

11 *Reprobatur ſtylus antiquus aliquarum Inquiſitionum in quibus Rei abiurabant ante ſententiam n.12.*

13 *Ex formulis ſententiarum tam Inquiſitionis Romanæ, quam Hyſpaniæ apparet abiurationem eſſe pænam.*

14 *Regulares qui de leui abiurarunt ex Decreto Vrb.VIII. ſunt inhabiles ad munera religionis,*

15 *Quæ probatio requiratur in hæretico, vel ſuſpecto de hæreſi, vt eis iniungatur abiuratio, num.16.& ſeq.*

19 *Super qualitate non fit fundamentum, niſi conſtito de ſubſtantia, & ex præſumptione non oritur præſumptio.*

20 *Suſpectus de fautoria non abiurat vt ſuſpectus de hæreſi.*

21 *Abiuratio de formali regulariter fit publicè.*

22 *Praxis Inquiſitionis Vniuerſalis Romanæ, & Inquiſitionis Hyſpaniæ.*

23 *Hæretici ſponte comparente abiurant ſecrete.*

24 *Abiuratio de vehementi regulariter fit publice, n.25.& ſeq. vbi in quibus caſibus poſſit fieri ſecrete, n. 27. vbi quid practicatum, in S.Offic.Cremonæ.*

28 *Abiuratio de leui regulariter dent fieri ſecrete.*

29 *Confeſſarius ſollicitans non eſt cogenda ab abiurandum publice, numero 30. reprobatur Cantera.*

31 *Lingua vulgari abiuratio facienda, & ita ſeruatur.*

32 *Super abiuratione dent fieri publicum inſtrumentum.*

33 *Abiu-*

33 *Abiuratio debet ab abiurante ſubſcribi, & quid ſi neſciat ſcribere, n.34.*
35 *Abiuratio continere debet aſſertionem Catholicæ veritatis item deteſtationem omnis hæreſis, numer. 36, item promiſſiones iuratas de non relabendo &c. num. 39.*
37 *Deteſtatio omnis hæreſis an ſit facienda in abiuratione de leui, num.38.*
40 *Ab abiuratione nullum priuilegium excuſat.*
41 *Puberes ſine dubio abiurare tenentur.*
42 *Impuberes proximi infantiæ non tenentur abiurare.*
43 *Impuberes proximi pubertati an teneantur abiurare, & quomodo, numer. 44. & ſeq. vbi quæ conſideranda in iniungenda abiuratione impuberi latiſſimè.*
46 *Hæreticus non eſt abſoluendus ab excommunicatio ne ante abiurationem.*
47 *Recuſans abiurare quomodo puniendus.*

Poſt tractatum de ſententijs, ſequitur videamus de abiuratione, quę vt plurimum in hoc Tribunali Reis in ipſiſmet ſententijs iniungi ſolet, ſit igitur.

§. PRIMVS.

Quid ſit abiuratio.

1 ABiuratio eſt ſolemnis hæreſum deteſtatio cum aſſertione Catholicæ veritatis, obligatione, Iuramento, & pæna munita permanendi in fide Chriſtiana, ita abiurationem definit *Pegna in 3. p. direct. comm.40. verſ.* eſt autem abiuratio, *Royas Sing. 1. numer. 2. & ſeq. Farin. de hæreſi, q.194. num.1. Souſa in Afforiſm. Inq. libr. 2. capitul. 40. numer. 1.* & in effectu cum hac definitio, ne conſentiunt, locatus *in Ind. in verbo abiurare numer. 1. additio. ad repert. Inquiſit.* in eodem verbo, *Symanch. de Cathol. Inſtit. tit. 1.* de abiuratione, & *Ludou. à Paramo de orig. S. Inqu. libr. 3. quæſt. 4. in Rubr. de expedit. proceſſus, numer. 10.* qui dixerunt, quod abiurare errores nihil aliud eſt quam eos deteſtari, & iuramento etiam adhibito damnare.

2 Omnes memoratæ definitionis particulæ manifeſte probantur, ex abiuratione ſolemni Berengarij S. Mauritij Andegauenſis Eccleſiæ Diaconi ab ipſo facta Romæ in Concilio centum, & nouem Epiſcoporum anno Domini 1059. Sub Nicolao II. Summo Pontifice, & à Gratiano relata in cap. Ego Berengarius, de conſecratione diſt. 2. & quidem prima definitionis particula, slz. *Solemnis deteſtatio*, probatur ex verbis Berengarij, ibi, *Anathematizo omnem hæreſim præcipue &c.* ſequens vero particula, cum aſſertione Catholicæ veritatis, colligitur ex eadem abiuratione Berengarij, ibi, *conſentio autem S. Romanæ, & Apoſtolicæ Eccleſiæ, & ore, & corde profiteor*, vltima vero particula, obligatione &c. comprobant etiam poſtrema eiuſdem Berengarij verba, Quod ſi ego ipſe aliquando, &c. de hoc Berengario plura lege apud *Baronium, tom. 11. Annalium circa annum Domini 1509. & 1079. & ſequ. & Spōdan. in eius Epitome ibidem, num. 3. & 4. & Pegnam in 2. p. Director. comm. 31. verſ.* libet autem hic, vbi in fin. addit ex Gerſ. in Serm. 1. de Cœna Domini, eundem Berengarium iam moribundum in hæc verba prorupiſſe, Hodie apparebit mihi Domin. meus Ieſus Chriſtus, vel ad gloriam ſicut ſpero, propter pœnitentiam meam, vel ad damnationem ſicuti formido, propter aliorum corruptionem quos ad viam veritatis reducere non potui, *Baron. anno 1088. n. 12. & Spond. ibi. n. 5.*

§. SECVNDVS.

Quam antiqua res ſit abiuratio.

3 ANtiquiſſimum eſſe abiurationis vſum non ſolu
conſtat ex abiuratione Berengarij de qua ſupr
ſed etiam decreto facto in prima Nicæna Synodo, ca
octauo, Relato à *Pegn. dicto com. 40. verſ.* Abiuratio r
eſt, vbi loquens de nouatianis, ad Catholicam fide
venientibus, ait, ante omnia autem hanc ab eis exiga
confeſſionem quam per ſcripturam exigi oportet,
fateantur ſe cum omni conſenſu Eccleſiæ Catholicæ,
Apoſtolicæ ſtatuta obſeruaturos, ex Concilio Epheſin
& Laodiceno, ex cap. Saluberrimum, &c. *Donatum,
quæſtion. ſept. & alijs de quibus Pegna, ibi.*

§. TERTIVS.

Quotuplex ſit abiuratio.

4 QVia vltra hæreſim formalem ſuſpitio hæreſis tı
plex eſt, leuis ſz. vehemens, & violenta, *Eymer
cus in 3. p. direct. num. 161. vbi Pegn. Farin. qu. 188. nu
mer. 23. Souſa in Afforiſm. Inqu. lib. 2. capit. 40. & Fer
de Caſtro Palao in opere morali, p. 1. tract. 4. diſp.
punct. 1. numer. 1.* qui alios allegant, ideo commı
5 niter D. D. diſtinguunt, quadruplicem abiuration
ſpeciem, prima de formali, qua formaliter hæreti
abiurant, ſecunda de violenta, tertia de vehementi
quarta de leui quibus ſuſpecti ſuſpitione violenta, veh
menti, vel leui abiurare ſolent, ita *Eymericus in qua
to, & ſequentibus modis terminandi proceſſum in cau
fidei, & ibi Pegna, Souſa, Farin. Caſtro Palao,* e
alij.
6 Bene verum eſt, quod quoad modum procedenc
ſuſpitio hæreſis violenta non differt à ſuſpitione de vı
hementi *Genuenſ. in praxi Archiepiſcopali Neapol. ca
84. num. 8. Ludouic. à Paramo de orig. S. Inquiſ. lib. 3.
4. in Rubr. de expeditione proceſſus in cauſis fidei, nume
21. & ſeq.* Ideo ex ſtylo Supremi Tribunalis General
7 Romanæ Inquiſitionis abiuratio ex violenta ſuſpitior
non eſt in vſu, ſed omnes abiurant, vel de leui, vel c
vehementi, vel de formali, vt atteſtatur *Farinac. c
hæreſi, quæſt. 187. numer. 52. in fin.* cuius atteſtatio
nem ſequutus fuit *Ferd. de Caſtro Palao, dicto punct.
n. 12.*
8 Idem credo obſeruari in Regnis, Hyſpaniarum nan
Paulus Garzias, *en la orden de proceſſar en el S. Oficio,* ſo
lummodo ponit modos damnandi hæreticos formales
& ſuſpectos, de vehementi, & de leui, & de abiuratio
ne de violenta ſuſpitione, verbum quidem.

§. QVARTVS.

An Abiuratio ſit pœna.

9 NOn defuerunt viri docti qui exiſtimarunt abiura
tionem non eſſe pænam, ſed ſignum, quod Ec
cleſia requirit à fideli ſuſpecto de hæreſi, quo declara
publice, & proteſtatur quod nunquam hæreſibus ad
hæſit, ſed ſemper in Catholica veritate permanſit, & ab
iurat, vt ſciat eum vere eſſe pœnitentem.
10 Et quidem pro confirmatione huius ſententiæ addu
ci poteſt ſtylus S. Officij temporibus Eymerici vigens,
ſecundum quæm hæretici pænitentes, vel alias de hæ
reſi ſuſpecti abiurare ſolebant antequam ab Inquiſito
ribus lata eſſet ſententia, vt videre eſt, *ex Eymerico,*

in

in 3.p.in quarto modo terminandi proceſſum,num.63.& ſeq. hoc autem ſtante videtur dicendum abiurationem non eſſe pœnam,cum pænæ,per ſententiam Reis infligantur, cauſa enim efficiens pæne eſt lex eam infligi mandans,& legis executor Magiſtratus, qui eam proxime per ſententiam infligit,*Vueſemb.in tit.de pœnis, n. 5.in principio*.

11 Verum arbitror ego abiurationem proprie eſſe pænam,vel ſaltem inter eas numerandam, moueor, quia, D. D.omnes dum de abiuratione loquuntur vt de pæna, & quidem maxima *Pegn. in tertiam p.directorij,comm.41. verſ.* Verum tamen Romæ, vbi quo abiuratio inter pænas redeuntibus imponendas ſolet numerari,*Cantera de hæret.cap. primo,nu.56.* vbi quod abiuratio præcipue de vehementi eſt maximi præiuditij,*Souſa in Afforiſm.Inquiſitorum,lib.ſecundo,capit.40. n.ſeptimo, & Farin.de hæreſi,quæſt.194.§. primo, n.vndecimo*, quot quot de hac abiurationis materia per tractarunt.

12 Et noſtris hodiernis temporibus non videtur de hoc dubitandum cum ex ſtylo Supremi Tribunalis de Vrbe,inueterata conſuetudine totius Reipublicæ Chriſtianæ prius ab Inquiſitoribus proferatur ſententia, & mox ſequatur abiuratio Rei,*Pegn. vbi ſup. Farin.n.17. Souſa dicto n.7.*& ante hoſce *Symanch.de Cathol.Inſtitut.tit.1.de abiurat.n.29.* vbi contrariam conſuetudinem vocat abuſum, & omnino ita obſeruandum eſſe dixit *P.Maſſin.in ſua praxi S.Officij par.10. aſſert.49.*

Et hoc adhuc euidentius colligitur ex formulis ſententiarum, quæ ab Inquiſit. Hyſpaniæ feruntur,in quibus,vt videre eſt ex *Paulo Garzia, en la orden de proceſſar en el S.Oficio*,fol. 37.à tergo, in formula ſententiæ contra ſuſpectum de vehementi,ſic dicitur,*pero per la culpa,que contra el dicho Fullano reſulta, &c.y mandamos que &c.en pena y penitencia de lo por el Fechio,e dicho el dia del auto ſalga al Cadahalſo en forma de penitente &c. y por la vehemente ſoſpecha, le mandamos abiurar,y que abiure de vehementi,y que, eſte recluſo en carcel &c.*

Et in formulis ſententiarum Inquiſitorum Italiæ idem dicitur, vt videre eſt ex *P.Maſſin. in Praxi S.Officij,p.8.fol.*mibi 216.ibi, *ti condaniamo ad abiurar,&c. nella forma,& modo,che da noi ti ſarà preſcritto.*

Ex his ſequitur, quod ſtante decreto Sanctiſſimi D. N.Vrbani Papæ VIII. ſeu potius S. C. auctoritate tamen eiuſdem Sanctiſſimi confirmato, quo ſtatuitur, quod regulares,qui in S.Officio quod eumq; pæne, vel pænitentiæ genus habuerint ſalutaribus pænitentijs exceptis,quod refertur à *Tamburino de Iure Abb.tom. 1.diſput.5.quæſito,21.num.17.* vt quidquid eſſet ante dictum decretum,& teneat *Freitas ad Roder. qu. 24.de confeſſ.ſollicit.num.79.*tunc vtique ſi abiurarunt de leui redduntur inhabiles ad quæcumque officia,& dignitates,ſuæ religionis quia ex ſupradictis abiuratio eſt pena,nec vllo modo poteſt venire appellatione pænitentiæ ſalutaris quæ cum ſola in dicto decreto excipiatur, ſequitur quod in alij omnibus incontrarium regula firmatur, *Diana par.4.tract.8.reſol.64.verſic.* Sed an.

§. QVINTVS.

Qualis probatio requiratur vt abiuratio iniungatur.

QVæritur hoc loco qualis nam probatio delicti requiratur vt tuto poſſint Inquiſitores abiurationem iniungere.

In hac re vt diſtincte procedamus duo potiſſimum caſus ſunt diſtinguendi.

15 Primus caſus eſt cum ſumus in delicto hæreſis formalis, & in hoc caſu, ſi Reus ſit de hæreſi conuictus, ſed eam ipſe neget, quamuis eſſet paratus abiurare, vtique vti negatiuus relaxandus eſt brachio ſæculari, iuxta Eymericum in duodecimo modo terminandi proceſſum in cauſis fidei,*n.207.vbi latiſſ. Pegn.integro comm.48.Farin.de hæreſi.q 178.n.20.& q.195.nu. 16. Souſa in Afforiſm.lib.2.capit.48.per totum. Ferd.de Caſtro Palao,in opere morali,p.1.tract.4.diſp.3.punct.3.n. 5.cum alijs per me allegatis in 2.p. tit. 1. §. de hæretico negatiuo.*

16 Vel hæreſim confitetur, & tunc ſine dubio ſi pænitens eſſe velit poteſt ei iniungi,quinimo, & debet abiuratio,Eymericus, in octauo modo terminandi proceſſum in cauſis fidei, num. 188.ibi, reperitur confeſſus hæreſim,& ibi *Pegna comm.44.Souſa in Afforiſm.lib.2. cap.44.*cum alijs per nos adductis *in 1.p.in tit.2.de hæreticis pænit.impænit.& relapſis*,& in hoc caſu cum per confeſſionem conſtet de hæreſi formali, abiuratio quoque debent eſſe formalis hæreſis.

17 Vel nec Reus eſt confeſſus hæreſim, nec de ea conuictus, ſed tantummodo de ea vel præſumptionibus, vel teſtibus aliqualiter grauatus,& in hoc caſu indicenda eſt Reo abiuratio non de formali,ſed de leui,vel vehementi ſecundum quod magis, vel minus Reus probationibus grauatur,ita *Eymericus, in 4. 5.& 6.*modo terminandi proceſſum in cauſis fidei,*n.161.& ſeq.Souſa,dicto lib.2.cap.40.& 41.Pegna comm. 40.& duobus ſeq.*

18 Secundus caſus,eſt,quando non ſumus in hæreſi formali,ſed in aliquo delicto, ex quo oritur tantummodo hæreſis ſuſpitio ſiue de inde illa ſit leuis ſiue vehemens,& in hoc caſu abiuratio ſiue de leui, ſiue de vehementi non poteſt indici ſuſpecto, niſi delictum illud ex quo oritur ſuſpitio ſit plene probatum,vel per teſtes,vel per propriam ipſius confeſſionem, & ſic Polygamo, blaſphæmo confeſſario ſollicitanti, & ſimilibus non poteſt indici vllum abiurationis genus, niſi Polygamia blaſphæmia,& ſollicitatio, ex quibus oritur hæreſis ſuſpitio ſint plene probata, ita *Farin. cum alijs per multis allegatis ab eo in tract.de hæreſi,q.187.n.34. & Ferdin.de Caſtro Palao,loco ſupra cit. diſp. 7. punct. 1.n.9.verſ.* vt autem abiuratio,ac *Diana d.tract.8.reſol. 39.verſic.*notandum eſt hic obiter.

Et quamus hi D. D. loquantur in imponenda abiuratione de leui,ex leui hæreſis ſuſpitione attamen animaduertendum eſt idem omnino dicendum eſſe in illi delictis ex quibus oritur ſuſpitio vehemens hæreſis

19 eadem in vtroq; caſu militat ratio,& DD. regulæ vulgatæ, quod vt ſuper qualitate fiat fundamentum det prius conſtare de ſubſtantia, & quod ex ſuſpitione vel præſumptione non oritur ſuſpitio ea delicto autem non plene probato non dici quis delinquens, ſed tantummodo de delicto ſuſpectus.

20 Comprobatur hoc ex eo, quod ex ſchiſmate oritur regulariter ſuſpitio hæreſis vehemens ſecundum *Eymericum in 2.p.direct.q.48.n.3.* cum alijs per me alleg. *in 2.p.tit.3.§.10.n.38.*&tamen vbi ſchiſma non ſit plene probatum, abiurat quidem Reus, vt ſuſpectus de ſchiſmate, & ſchiſma ipſum, attamen non abiurat ſuſpitionem hæreſis, quæ non poteſt oriri ex ſchiſmate non plene probato,vt demonſtraui loco allegato,§. 10. de abiuratione ſchiſmatis indicenda.

* * *

§. SEX-

§. SEXTVS.

An Abiuratio debeat fieri publicè, vel ſecretè.

DIſtinguendum hoc loco eſt inter abiurationem de leui, & abiurationem de vehementi, & de formali.

21 Nam regulariter abiuratio de formali debet fieri publicæ, ait enim D. Guido Fulcodius, Quod nihil eſt, quod magis tendat in gloriam nominis Chriſtiani, & opprobrium hæreticæ prauitatis hac publica abiuratione, Quæſt.15.ad Inquiſitores vbi aliqua dixi in annotationibus, ita *Eymericus in direct.3. part. in octauo modo terminandi proceſſum,num.*189.vbi quod hæc abiuratio debet fieri in aliquo magno feſto, populo curatis, & alijs inuitatis, *Pegna comment.* 42. *verſ.* adueniente autem die, vbi ponit verba formalia, *D.Guidon.in dicta qu.* 15.*Farinac.de hæreſi.quæſt.*194.*numero* 3.*&* 4.vbi alios per multos allegat, & de hoc eſt *text. expreſſus in cap. ad abolendam* §.*Præterea ibi,*Publicæ de hæreticis, vbi modern.*Barboſa nu.*11. *Pat. Diana,videndus dict.tract.* 8.*reſolutione* 81.

22 Et ita ſeruari in Supremo Tribunali Inquiſitionis Vrbis, atteſtatur *Farinac.vbi ſupra,* & in Tribunalis Supremæ Inquiſitionis Hiſpanæ idem vſu eſſe receptum, conſtat ex inſtructione, *Hyſpalenſi anni* 1484. *numer.*5. cuius verba refert *Diana vbi ſupra*, ibi, *hagan abiurar ſus errores publicamente,*& ex formula ſententiarum illius Tribun. de qua *Paulus Garzias, en la orden de proceſſar,folio* 33. *à tergo*.

23 Dixi regulariter, quia hæretici ſpontè comparentes abiurant tantummodo coram Inquiſ. Ordinario, Notario, & duobus teſtibus in Secreto auditorio S. Officij, *Farin.vbi ſupra,num.*8. *Royas de hæreticis,p.*2. *nu.*272. *& ſeq. Diana dicta reſolutione* 81. *verſ.* Item ad dillucidationem, & ego ipſe in titulo de ſpontè comparentibus parte, prima,

24 Abiuratio etiam de vehementi regulariter fieri debet publicè, *Pegna qui comm.*42.*verſ.* Adueniente die, loquitur in abiuratione de violenta ſuſpitione, quæ vt ſupra vidimus, in nihilo differt ab abiuratione de vehementi, idem *Pegna in* 3.*p.direct.comm.*40.*verſ.* Tametſi vbi loquitur de abiuratione de vehementi, & alij DD. ſupra allegati.

Et hoc iure vtimur in Inquiſitionibus Italiæ, vt paſſim vidimus in Polygamis, in Blaſphæmis, ſortilegis, & ſimilibus, quod etiam obſeruari in Inquiſitionibus Hyſpaniæ patet ex formula ſententiæ contra ſuſpectum de vehementi, de qua *Paulus Garzias fol.*35.*à tergo,*vbi ſic legitur, *le mandamos abiurar, y que abiure publicamente de vehementi los errores, &c.*

25 In hac tamen re Inquiſitores videntur latiores aliquantulum habere habenas, nam ſi publicè non ſit ſuſpectus poteſt abiuratio ei indici ſecreta, *Eymericus in quinto modo terminandi proceſſum,num.*116.ibi,& abiurabit publicè, vel ſecretè ſcundum quod eſt ſuſpectus publicè, vel ſecretè.

26 Item honeſtiori abiuratione agendum videtur cum eo, qui licet ſit Inditijs præuentus comparuit tamen in S.Officio non vocatus, nec citatus, vt ex locato probaui *in parte* 1. *titul. de blaſphæmis*, §. *de abiuratione blaſpæmo iniungenda,& ibi in Addit.Roland.à Valle,conſil.* 63. *numero* 7. *& ſequent. volum.*3. vbi poſtquam firmauit ex cauſa Inquiſitoribus bene viſa poſſe Inquiſitores indicere abiurationem de vehementi ſecretam ait, iuſtas cauſas ad id agendum eſſe poſſe ſpontaneam conſtitutionem in carceribus, Senectutem, & no-
27 bilitatem, & verè in S. Officio noſtro Cremonæ, hoc arbitrio vſi ſunt aliquando Reuerendiſſimi per tempora Inquiſitores dum aliquos nobiles admiſerunt ad abiurationem de vehementi aliquando in Aula Illuſtriſſimorum Epiſcoporum, aliquando in aula S. Officij Ianuis apertis, & aliquando ianuis clauſis coram Congregatione tantummodo.

28 Si vero agamus de abiuratione de leui, ea regularite fit ſecretè, *Genuenſ. in praxi Archiepiſcopali Neapol capitul.*84.*numero* 9.*Symanch.de Cath.Inſtitut. titul.*1 *num.*24.*Scaccia de Iuditijs,cap.*59.*numero* 10.*& Farin loco allegato*, *numero* 10. & hoc Iure vtimur in noſtri Italiæ Inquiſitionibus, nam numquam vidi ſuſpecto de leui abiurare publice, niſi in vno caſu Cremonæ in quo dignis de cauſis arbitrata eſt noſtra Congregati quendam leuiter ſuſpectum debere abiurare coram Congregatione.

In tota tamen hac re maxima prudentia, vti deben Inquiſitores, & diligenter conſiderare qualitates delict perſonarum, & præcipuè ſcandali, non tamen debet Inquiſitor in vllo caſu cogere confeſſarium ſollicitanter
29 id abiurandum de vehementi publicè, ne layci ex ho à Sacramento Pœnitentiæ retrahantur, ſed ea abiurati ad ſummum fieri debet coram Inquiſitore Conſultoribus Eccleſiaſticis, & alijs Sacerdotibus, & Curati *Ferdinand.de Caſtro Palao,loco ſupra allegato, diſput. puncto* 11. *numero* 2. *verſ.* legitur ergo, ſententia in ſecreto Tribunali præſentibus duobus cuiuſuis Ordini Religioſis Confeſſarijs, nec opinio *Canteræ de hæreticis, capitul.* 1. *numero* 65. quod publicè legatur iſti confeſſarijs ſententia ſeruatur in Italia, nec in Hyſpania, in qua cum de hoc crimine agitur Conſultores ſeculares non interueniunt Congregationibus, vt pate ex *Ludouic.à Paramo de origin. S. Inquiſitionis, libro quæſt.*10. *numer.*165. *Bariola poſt ſuos flores Inquiſit. confeſſ. ſollicit. compl. & Paulus Garzias, en la orden proceſſar en el S. Oficio, fol. mihi* 27. *ibi, al votae de lo proceſſos de ſollicitantes, no han da aſſiſtir Conſultatore ſeglares.*

§. SEPTIMVS.

An in ſcriptis, & qua lingua debeat fieri abiuratio.

QVia Regulariter abiurationes publicè fiunt co-
31 ram populo, ideo communiter DD. noſtri voluerūt eas lingua, & Idiomate vulgari illius nationis i qua fiunt fieri debere, *Eymericus in Directorio, in quarto modo terminandi proceſſum, numero* 164. ibi, prædicta autem abiuratio in vulgari, vt ab omnibus intelligatur, *Farinac. dict. quæſt.*194.*numer.*18.& ita in Inquiſitionibus Italiæ obſeruatur, vt videre eſt ex Pate Maſſin. in ſua praxi S. Offitij, in formulis abiurationum & in Inquiſitionibus Hyſpanæ, vt videre eſt ex earun formulis Hyſpano, idiomate confectis apud *Garz. vb ſup.fol.mihi* 35.*& ſeq.*

32 Super abiuratione facta debet fieri publicum Inſtrumentum, ita *Pegna comment.*40. *verſ.* Iam vt conſtet vbi allegat verba Concilij Narbonenſis, *cap.*6. ibi, & de ſingulis fiant publica inſtrumenta continentia culpas, abiurationes promiſſiones, &c. *Farinac. vbi ſupra, numer.*15.*&* 20.vbi quod abiuratio debet eſſe ſaltem ſub
33 ſcripta manu abiurantis, & ſuper ea fieri inſtrumentum, & ibi alios allegat additque quod ſi alias fieren multæ abiurationes annullarentur, *Souſa in aſſoriſm. Inquiſ. lib.*2.*c.*40.*n.*6.

34 Etſi abiurans neſciat ſcribere, in Inquiſitionib. Italia ſeruatur quod eam ſignet preſente Notario ſigno Crucis, vt animaduerti obſeruari etiam in examine teſtiū In Inquiſitionibus vero Hyſpaniæ, eam ſubſcribi

Nota-

Notarius, & vnus ex Inquiſitoribus *Paulus Garzias in praxi,fol.mihi 36. ibi, ha la de firmar ſabiendo,y ſino vn Inquiſidor por el,el proprio dia, y no hauiendo lugar ſea el ſiguiente inſtruſt.42.*

§. OCTAVVS.

Qui continere debeat Abiuratio.

PLura continere debet abiuratio, vt videre eſt ex antiquis abiurationum formulis.

35 Primo enim continere debet aſſertionem Catholicę fidei id colligitur ex abiuratione Berengarij, ibi cognoſcens veram,& Catholicam, & ibi, conſentio autem S.Romanæ,& Apoſtolicę ſedi,& ex omnibus abiurationum formulis de quibus Eymericus, P.Maſſinus, & Paulus Garzias,& hæc aſſertio debet eſſe iurata, Eymer.in 7.modo terminandi proceſsũ, in forma abiurationis,ibi,itẽ iuro me corde credere,D.D. *in c. quoties 1.q.7.*cum alijs,D.D.pluribus allegatis à *Farin.d.q.96. n.16.Pegn.com.40.verſ.* In quo tamen hoc eſt.

36 Secundo continere debet abiurationem, & deteſtationem omnis,& cuiuſcumque hæreſis in genere, & in ſpecie hæreſis illius in quam incidit abiurans,idem colligitur ex abiuratione Berengarij, ibi, Anathematizo omnem hæreſim,& præcipue eam de qua hactenus infamatus ſum, & ex alijs abiurationum formulis de quibus apud recitatos auctores,ita *Pegna comm. 40. verſ.* In quo tamen,& alij apud *Farin.d.quæſt. 104.num.13. Souſa in dicto cap.40.n.9. P. Maſſin. in ſua praxi, p.10. aſſert.49.*& ſic non eſſet ſatis dicere abiuro omnes hæreſes Caluini,vel Luteri, ſed illæ explicandæ ſunt in indiuiduo,vt colligitur ex illis verbis abiurationis Berengarij, & præcipue eam, Ratio autem quare abiuratio debeat continere non ſolum hæreſim in quam abiurans incidit, ſed etiam omnem aliam ea eſt, quod omnes hæreſes inter ſe ſe quandam habent connexionem, ratione cuius incidens in vnam omnes alias debet deteſtari, vt ſe verum Eccleſiæ filium eſſe velle demonſtret, & hæc de plano procedunt in abiuratione de vehementi.

37 Solummodo alias diſputatum fuit an idem dicendum ſit in ſuſpecto de leui, & ex ea ſuſpitione abiurante de leui,vt videre eſt,ex *Pegna,qui more ſuo doctiſſime rem hanc per tractat.dicto com.4.verſ.* In quo tamen,& in formula abiurationis de leui de qua Eymeric. in quarto modo terminandi proceſſum non adeſt illa generalis anathematizatio omnis alterius hæreſis, quam poſtea, inferuit in formula abiurationis de vehementi in quinto modo terminandi proceſſum, & in abiurationis de violenta ſuſpitione (quam ſupra vidimus nõ differre ab abiuratione de vehementi) in ſexto modo terminandi proceſſum ibi,& conſequenter abiuro,&c.omnem hæreſim,&c.

38 Verum hodie ſilere dedet hæc controuerſia, quia præterquam,quod verius eſt in abiuratione de leui debere etiam inferi abiurationem generaliter omnis hæreſis,vt probat *Pegna vbi ſupra, verſ.* & dum hæc ſcribo.

Ita etiam ſeruari indiſtinctè in Inquiſitione vniuerſalis almæ vrbis, atteſtatur, *Pegn. vbi ſupra,& Farin. dicto num. 13.* Et in Inquiſitione Suprema Regnorum Hyſpaniæ,*Roder.Acunha, de confeſſ. ſollicit. quæſt.24. num.22.P.Diana d.tract.8.reſolut.68.*& ſtylus hic vtriuſque Inquiſitionis conſtat ex formulis abiurationum de leui vtriuſque Tribunalis,de quibus apud *P.Maſſin. in formula huius abiurationis, & Paulus Garzias fol. 39.à tergo,ibi,abiuro de teſto y anatematizo toda eſpecie de hæregia.*

39 Tertio continere debet promiſſiones iuratas, de non committendo amplius errores, & delicta ob quæ abiurare cogitur Eymeric. in quinto modo terminandi proceſſum in forma abiurationis, ibi, item iuro, & promitto, quod talia propterq; me habetis ſuſpectum &c. numquam faciam, De adimplendis ac ſuſtinendis pænis,& pœnitentijs ſalutaribus, ſibi iniunctis,ſub pœna ſubiacendi omni Sacrorum Cannonum diſpoſitioni,*Eymer.vbi ſupra,*ibi,quod ſi aliquid, de prædictis fecero, *P. Maſſin.in formula abiurationis de vehementi,* ibi,*Giuro anche di adempire,&c.*fol. mihi 211. ſecundæ Impreſſionis, *Paulus Garz. vbi ſup. Yiuro,y prometo que recebire humilmente,y con paciencia la penitencia que me fuere impoſta,* Et promiſſionem denunciandi omnes hæreticos,vel de hæreſi ſuſpectos,*Pegna comm. 47.num176.verſ,*imo ſi vmquam ſciuero *Souſa d.c.40. num.10.Maſſin. in formula dictæ abiurationis de qua ſupra,*& Paulus Garz.ibid. *Y la hæregias que dellos ſupiere las reuelare, y notificare à qual quier Inquiſidor de la heretica prauedad, y prelado de la Sancta Maſtre Y gleſia donde quier que me hagliare.*

§. NONVS.

Qui nam teneantur abiurare.

40 ABiuratione nullum priuilegium excuſat, omnes, enim,ſiue Imperatores, ſiue Reges,& alij quacumque Illuſtres, qui in hæreſim quomodocumque incurrerint abiurare tenentur, niſi de hæreſi fortaſſe nec confeſſi, nec conuicti aliter inditia purgauerint, *Pegna dicto comm.40.verſic.*His ita poſitis.

Ob quæ crimina autem, quis abiurationem cogendus ſit vidimus abunde in parte 1. in qua de omnibus delictis ad S.Officium ſpectantibus pertractauimus, & ibi etiam ex profeſſo vidimus, quod nam abiurationis genus in ſingula quaque delicti ſpecie eſſet indicendum.

Solummodo hoc loco videndum eſt an minoribus poſſit abiurationis pæna indici.

41 Et quidem quo ad maiores annis 14. & 12. & ſic quo ad maſculos, & fœminas, quæ pubertatis annos exceſſerunt, clariſſima eſt definitio Concilij Toletani annos 1229. celebrati contra hæreticos, *cap. 11.*cuius verba refert,*Pegna.d.com. 40. verſ.* ſed hæc difficultas, ibi, vniuerſi &c. maſculi à 14.anno, & ſupra fœminæ à 12. abiurent omnem hæreſim, idem ſtatutit Concilium Bitterenſe *cap.31.*ibi,præterea vniuerſos &c.maſculos à quatuordecim annis, fœminas vero à duodecim annis,& ſupra faciatis abiurare, In hac concluſione auctoritates prædictorum Conciliorum nulli ex D. D.relinquunt dubitandi locum,ita enim docuit, *Pegn. vbi ſupra Symanch.de Cathol.inſtitut.tit.primo,*de abiuratione,*n.13.& 24.Lælius Zechius in ſumm.parte.1.tit. de fide,Rubr.de hæreſi,c.11.n.18.Farin.q.194.n.31.Lud. à Paramo de orig.S.Inquiſitionis lib.3.q. 4. Rubr. de expeditione proceſſus in cauſis fidei,num.15.& ſeq.Souſa in Aſſor.Inq.lib.2.c.40.n.quarto.*

42 Quo ad impuberes proximos infantiæ,non eſt quod aliquid agamus, quoniam ætas illa non videntur apta ad hoc delicti genus.Et Senatus noſtri Mediolani teſte *Claro in praxi §. fin.q.60.* in principio iuſſit abſolui, quendam minorem in contumaciam damnatum ex eo,quod compertum fuit eum tempore condemnationis fuiſſe octo annorum.

43 Solummodo dubitari poteſt, quid ſit dicendum de impuberibus proximis pubertati ſz. de maſculo annorum decem cum dimidio, & fęmina annorum nouem cum dimidio.

Dd In

In hac re ego puto diſtinguendum eſſe hoc modo, vel tales impuberes ſunt doli capaces in materia noſtra hæreſis, vel in hæc materia non ſunt doli capaces nam ex eo, quod ratione ætatis præſumantur doli capaces à iure iuxta notata per D.D. *in cap.* 1. *&* 2. de delictis puerorum, non ob id poſſunt præſumi doli capaces in hoc crimine, bene *Pegna in p.* 1. *director. comm.* 13. *verſ.* in hoc vero hæreſis crimine, vbi ait, quod cum hæreſis crimen ſpirituale ſit, intellectuque concipiatur, & perficiatur non ita facile credendum eſt cadere poſſe in his, qui intellectu adhuc imbecilles ſunt, ſicut in ea ætate cadere poſſunt furta homicidia, & ſimilia delicta, quæ craſſiora ſunt.

Cum igitur ſumus in impubere ad effectum de quo agitur doli capace ſine dubio arbitror etiam in eo eſſe poſſe locum abiurationi, ita intelligenda, meo iuditio videtur inſtructio *Valliſoletana anni* 1488. *cap.* 12. *relata à Pegna dicto com.* 40. *verſ.* Inſtructio tamen, & Pegna ipſe eo loco, vbi ait, quo conſtito de errore intellectus iſtius impuberis, & quod haberet notitiam contrariæ veritatis (quod eſt eſſe doli capacem in hac materia) vtique eſt locus abiurationi, *Farin. n.* 51. qui idem dicit, ac *Souſa in Aſſoriſ. Inquiſitorum, lib.* 2. *c.* 40. *n.* 4. vbi ait, quod maſculi ante 14. annum, & fœminæ ante 12. etiam ſi ſint doli capaces raro abiurant.

Si vero in materia, de qua agimus dicti impuberes non ſint doli capaces, vtique ad abiurationem minime cogendi erunt.

44 Sed dubitat adhuc *Pegn. vbi ſupra, verſic.* Sed vbi admiſerimus, num dato quod impuberibus poſſit abiuratio iniungi, debeat eis iniungi abiuratio de leui, vehementi, vel formali.

Et quidem vbi agitur de hæreſi formali, ait *Pegna, vbi ſupra*, quod vix Impuberes poſſunt excuſari ab abiuratione de formali, niſi iuditium inconſtans, & ignorantia probabilis credendorum, ac aliæ circumſtantiæ culpam eorum minuant, idem dixit *Souſa, dicto c.* 40. *n.* 25. *& Farin. d. q.* 194. *n.* 31. *in fi.*

45 Ego in arbitranda qualitate abiurationis indicenda his impuberibus, minoribus, & fœminis infraſcripta ab Inquiſitoribus animaduertenda exiſtimo.

Primo enim conſiderari debet qualitas perſonæ ſuſpectæ, an iuditij ſint perſpicacis, an credendorum habeat notitiam, & qua em, ex quibus parentibus orta, Catholicis, ne an hæreticis, in qua ciuitate nata ſuſpecta videlicet an fideli, & ſimilia, an inter Ruſticos æducata, an inter nobiles hæc enim omnia plurimum ſuffragantur ab arbitrandum, an in hiſce perſonis ſufficiens ad ſit rationis iuditium ad indicendam ei maiorem, & etiam formalem abiurationem, *Pegna dicto verſic.* Sed ſi admiſerimus, *Cantera, cap.* 2. *de probat.* per teſtes, *Rubr. de indit. & tort. n.* 27. *verſic.* vſu tamem viui practicari.

Secundo conſiderari debet qualitas articuli, in quo impubes minor, vel fœmina grauatur, an ſcilicet ſit ex articulis, quos vnuſquiſq; explicite ſcire tenetur, an ex his quos quis non tenetur ſic explicite credere quales ſunt multæ fidei ſubtilitates, *Pegn. in p.* 1. *directorij, com.* 22. *Reg.* 2. *&* 4. *Farin. de hæreſi, q.* 179. *n.* 33. *& ſeq Souſa in Aſſor. Inqu. lib.* 1. *c.* 12. *num.* 14. *&* 15. cum alijs per me alleg. *in* 2. *p. tit.* 1. *in* §. de Ignorantia, maior n. dolus præſumeretur in hiſce impuberibus, minoribus, & fœminis, ſi negarent Chriſtum Crucifix. vel natum, ex M. V. quam ſi faterentur ſe credidiſſe dæmonem poſſe cogere voluntatem hominis.

Vnde in S. Officio noſtro Cremonæ memini, iam ſupra 10. annos, quandam ſortilegam, ſaniore Congregatione parte votante fuiſſe coactam ad abiurandum de vehementi quamuis facta fuiſſet ſe credidiſſe (grauabatur enim de ſortilegio qualificato ad amorem) dæmonem poſſe hominis voluntatem cogere ad quod multa allegaui *in* 2. *p. tit. de ſortil. & ibid. in addit.*

Tertio conſiderari debet a quibus perſonæ iſtæ fuerint ſeductæ an ſz. à parentibus Parochis, & alijs ſuperioribus quibus vnuſquiſque credere tenetur, an ab alijs, *Pegn. vbi ſupra d. comm.* 22. *Reg. ſeptima, Souſa qui alios allegat, dicto c.* 12. *n.* 11.

Quarto conſiderari debet an ſtatim, ac de veritate Catholica monentur, ſtatim etiam reſcipuerint, ex hoc enim multo minus contra ipſos præſumeræ debet Inquiſitor, an diu, & per multum temporis ſpatium in hæreſi permanſerint.

Ex his poterit prudens Inquiſitor arbitrari, an huiuſmodi perſonarum genera abiurare debeant de formali, vehementi, vel de leui.

§. DECIMVS.

An ante Abiurationem Hæreticus, ſit abſoluendus ab excommunicatione.

SCaccia de ſententijs, & de re iudicata, *gloſ.* 14. *q.* 7. *n.* 178. ponit formulam cuiuſdam ſententiæ in abiurationis, latæ in Inquiſitione Inſulæ Militenſis. In qua primo ponitur ſententia mox ſequitur abſolutio ab excommunicatione, & deinde abiuratio aitque ſtylum illum non poſſe improbari.

46 Ego vero conſuetudinem illam ſeu ſtylum, nec laudo, nec damno; certe ſtylus abſoluendi poſt abiurationem eſt conformior cum diſpoſitione iuris, ſecundum quam abſolutio debet dari pœnitenti bene diſpoſito, & dicitur hæreticus bene diſpoſitus poſt abiurationem, ita *Eymericus in ſexto modo terminandi proceſſum, num.* 177. & ſic ſeruari in omnibus Inquiſitionibus Italiæ, conſtat ex F. Maſſin. in forma ſententiæ contra hæreticum pænitentem, ibi, *dopo la qual abiuratione ſaremo contenti aſſoluerti dalle cenſure &c.* folio mihi 208. primæ Impreſſionis, & in omnibus Inquiſitionibus Hyſpaniæ, vt ex forma eiuſdem ſententiæ de qua Paulus Garzias, fol. mihi 33. a tergo, ibi, *Y ſecha la dicha abiuracion, mandamos abſoluer, y abſoluemos al dicho Fullano, de qualquier ſententia de excomunion.*

§. VNDECIMVS.

De pœna recuſantis abiurare.

DVo in hac re caſus pro faciliori diſtinctione iſtius materiæ conſiderandi ſunt.

47 Primus caſus eſt cum ſumus in Reo de hæreſi confeſſo, vel conuicto, qui abiurationem de formali ſibi iniunctam facere recuſat, & in hoc caſu certum eſt talem reum, vti Impænitentem brachio ſeculari eſſe relaxandum, *Symanch. de Cat. inſt. tit.* 1. *n.* 25. *Lud. à Param de orig. Sanctæ Inquiſitionis lib.* 3. *q.* 4. de expeditione proceſſus, *n.* 23. *& ſeq. Farin. q.* 194. *n.* 34.

Secundus caſus eſt cum recuſans abiurare eſt tantummodo de hæreſi ſuſpectus de vehementi, vel de leui, & tunc non eſt ſtatim relaxandus ſed prius excommunicandus, quod ſi in dicta excommunicatione causa fidei lata per annum inſorduerit, tunc erit vt hæreticus impænitens condemnandus, & ſeculari brachio relaxandus, bene *Eymericus, in directorio, p.* 2. *q.* 55. *n.* 5. *verſ.* Sed quid agetur, vbi *Pegna ſub litera I* ait Eymerici doctrinam eſſe omnibus numeris abſolutam, *Farin. vbi ſup. num.* 35. *Souſa. lib.* 2. *cap.* 40. *n.* 16.

TITVLVS XIII.

De Pœnis, & ſalutaribus pœnitentijs.

SVMMARIVM.

Mors naturalis dicitur vltimum ſupplicium cuius tres ſunt gradus.
In primo gradu, quæ genera collocentur, n.3. vbi de ſecundo gradu, & n.4. vbi de tertio gradu.
Crimen hæreſis eſt omnium delictorum maximum.
Punitur pœna mortis naturalis, & ex conſuetudine pœna Ignis.
Ratio huiuſce conſuetudinis.
Pœna mortis puniuntur hæretici negatiui, Impœnitentes, & relapſi.
Deciſio Senatus Olypon. vna cum Souſæ doctrina impugnatur, n.16. & ſeq.
Iudex Laycus in crimine hæreſis omnino incapax.
Deciſition. Cremonæ in relapſo.
Deciſio Supremæ Inquiſ. Hyſpan. in eadem materia.
Dogmatiſtæ an relaxandi.
Deciſio Inquiſitionis Valliſoletanæ de Hæreſiarcha relaxato.
Hæretico qui in tabulato conuertitur an parcendum.
Caſus relatus ab Eymer. de Sacerdote ac conuerſo.
Diminuti an ad mortem damnentur.
Celebrantes miſſas, & adminiſtrantes Sacram pœnitentiæ, cum non ſint Sacerdotes, puniuntur morte naturali.
Negantes Trinitatem &c. morte mulctantur, Idem de ſortilegis malefico hoſtili morte ſequuta n.21. Idem de teſte falſo vbi mors Rei ſequuta fuerit, n.22. Idem de incidentibus in Bullam, ſi de protegendis n.23.
Abutentes Hoſtia conſecrata in ſortilegijs puniuntur morte.
Cum tractatur de aliquo relaxando brachio ſeculari debet Conſuli Vniuerſalis Romana Inquiſit. nu. 26. vbi quod ita, etiam obſeruatur in Inquiſit. Hyſpaniæ.
Pœna carceris eſt viſitatiſſima in S. Officio.
Ad carcerem perpetuum damnantur hæretici pœnitentes, & n.29. vbi quando mitigatur hac pœna.
Ad carcerem temporarium aliquando damnantur confeſſarij ſollicitantes.
Deciſio Inquiſitionis Pinciæ in materia confeſſarij ſollicitantis.
Nobiles hæreticaliter blaſphemantes damnantur ad carcerem.
Triremium pœna frequentiſſima eſt.
Deciſio apud locatum de hæretico pœnitente damnato ad triremes.
Polygami damnantur ad triremes, Item Sacerdotes matrimonium contrahentes, n.36. confeſſarij ſollicitantes, n.37.
Deciſio Inquiſitionis Pinciæ. In confeſſarijs ſollicitantibus.
Deciſiones aliæ Inquiſitionis Hyſpaniæ. In confeſſarijs ſollicitantibus.
Deciſio Inquiſitionis Siculæ in materia confeſſarij ſollicitantis.
Ad triremes damnantur blaſphemi hæreticales attroces.
Deciſionis Inquiſitionis Cremonæ in materia blaſphemi.
Conſpurcantes Imagines Sanctorum ad triremes mittuntur.
Deciſio Inquiſitionis Cremonæ in conculcante Officium B.M.V.
Sortilegi aliquando ad triremes condemnantur vbi deciſio Inquiſitionis Siculæ, & condemnatio Illuſtriſſimorum Inquiſitorum illius Regni, & maxime Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. D. Don Conſalui Braui Grazeræ cui auctor ſe plurimum debere profitetur.
46 *Deciſio Inquiſitionis Siculæ de ſubdiacono qui confeſſiones audiuit.*
47 *Deciſio Inquiſitionis Pinciæ in materia layci, qui miſſas celebrauit.*
48 *Rei Bullæ, ſi de protegendis aliquando pœna triremium puniuntur.*
49 *Deciſio Supremi Tribunalis de Vrbe, in vulnerante ad mortem cuſtodem carceris.*
50 *Falſi teſtes damnantur ad triremes.*
51 *Deciſio Inquiſitionis Cremonæ in materia falſi denunciatoris.*
52 *Qui ſe falſo miniſtrum S. Officij facit punitur pœna triremium.*
53 *Cum quis ad remum damnatur tam in Inquiſit. Italiæ quam Hyſpaniæ ſolet ex primi, quod ſeruiat ad remum.*
54 *Pœna fuſtigationis eſt vſu recepta in S. Officio.*
56 *Hac fuſtigationis pœna puniuntur mulieres ſortilegæ, & etiam viri non apti remo vbi deciſio Inquiſitionis Siculæ, numer. 57. & 55. mulieres tranſeuntes ad ſecundum matrimonium viuo primo viro, n. 58. falſi teſtes.*
59 *In Inquiſitione Hyſpana ſæpe Religioſi in ſuo Monaſterio virgis cæduntur ab alijs Religioſis.*
60 *Inhabilis ad remum, niſi qualitas perſonæ repugnet fuſtigatur.*
61 *Pœna ignominioſa non datur habentibus filias nubiles nec publica abiuratio.*
62 *Pœna relegationis vſitata eſt in S. Officio, & in loco non ſuppoſito iuriſdictioni Inquiſitionis relegantis, num. 63.*
64 *Quæ conſideranda ab Inquiſitoribus in imponenda abiuratione.*
65 *Mulieres Nobiles bis Matrimonium contrahentes relegantur.*
66 *Deciſio Inquiſitionis Cremonæ, in materia Sacerdotis ſuſpecti quod celebraſſet ſuper rebus aptis ad ſortilegium.*
67 *Confeſſarij ſollicitantes puniuntur exilio à loco delicti.*
68 *Exilio etiam mulctantur blaſphemi viles poſt flagella, n.69. Sacerdos miſſam defunctorum celebrans pro viuentibus, n. 70. Mulieres ſortilegæ poſt fuſtigationem, vbi auctoris conſilium circa impoſitionem huius pœnæ, n.73. retinentes.*
71 *Deciſio Inquiſitionis Siculæ in materia blaſphemi relapſi.*
72 *Deciſio Inquiſitionis Hyſpanæ in materia Clerici Aſtrologi.*
74 *In S. Officio omnes exilantur qui cum ſcandalo delinquerunt.*
75 *Frangens exilium quomodo puniatur.*
76 *Deciſiones Senatus Mediolani in condemnandi ad triremes aufugientibus ab eis.*
77 *Deciſio Inquiſit. Murciæ in adminiſtrante non obſtante ſuſpenſione.*
78 *Pœna detruſionis in Monaſterium aliquãdo vſu recepta,*
79 *Deciſiones tres Inquiſitionis Hyſpaniæ, & vna Inquiſitionis Siculæ in materia huiuſmodi pœnæ.*
80 *De iure Inquiſitores poſſunt Reos pœna pecuniaria punire, & quando ſit vſurpanda.*
81 *In Inquiſitionibus Italiæ non poſſunt Inquiſitores puniere Reos inconſulta S.C.*
82 *Ratio huiuſce prohibitionis.*
83 *Hac tamen prohibitione ſtante poſſunt Inquiſitores damnare reum ad faciendam eleæmoſinam.*
84 *De habitu pœnitentiæ, tam in Inquiſitionibus Italiæ, quam Hyſpaniæ.*
85 *Quia, & quando poſſit diſpenſari in habitu pœnitentiæ.*
86 *De auditione Miſſæ in forma pœnitentis, n.87. vbi quibus ſoleat hæc pœnitentia imponi.*

88 *Variæ pœnæ ſolitæ regularibus imponi in S. Officio, vbi deciſio Inquiſitionis Siculæ.*

89 *De pœnitentijs ſalutaribus, n.90. vbi quæ maxime ſoleant imponi.*

91 *In impoſitione pœnarum Inquiſitores vti debent clementia.*

92 *Cum hæretico impœnitente omni rigore vtendum.*

93 *Inquiſitor qualitatem delicti debet conſiderare.*

94 *Pœna delicto comenſurari debent.*

95 *Locus augere, & minuere ſolet delictum.*

96 *Tempus & ſubſtantia delicti animaduertenda.*

97 *Scandalum præcipue ab Inquiſitoribus præ oculis habendum.*

98 *Qualitas delinquentis conſideranda.*

99 *Grauius punitur Reus malæ famæ, quam bonæ.*

100 *In pœnis certis à iure inflictis Inquiſitor nullum habet arbitrium.*

Viſo de Abiuratione ſequitur vt videamus de pœnis quæ hæreticis, & ſuſpectis de hæreſi ſolent iniungi.

§. PRIMVS.

De *pœna mortis naturalis.*

1 POena mortis naturalis dicitur a I.C. ſummum & nouiſſimum, ſeu vltimum ſupplicium, *l. capitalium, & l. vltimum ff. de pœnis Cuiac. lib. 3. obſeru. cap. 36.*

2 Huiuſce mortis naturalis tres ſunt ſpeties, ſeu gradus. In primo gradu ſunt exquiſitiſſima mortis ſupplicia, veluti apud veteres Crux d.l. capitalium, *Couar. variar. reſol. lib. 4. cap. 5. Cuiac. lib. 6. obſer. cap. 1. & in Sacris Deuter. 21. verſic. 2. Math. 27. verſic. 26.* & alibi ſæpe, in cuius locum poſtea furca fuit ſubſtituta *l. 38. §. 2. de pœnis, vbi Gothofred. l. vnica. Cod. nem. licere ſignum ſaluat. Gregor. lib. 31. Syntagm. c. 17.* in eodem gradu eſt pœna concremationis, *de qua l. 6. Cod. de hæret. l. 3. Cod. de mathem. l. 2. Cod. de Iud. vbi Gothofr.* pœna excoriationis *de qua 2. Macab. cap. 7. verſic. 4.* Sectionis per ſerram, *de qua ad Hebr. 11. verſic. 37.* diſſectionis in partes, & confractionis per totam, *Vueſemb. in Paratitilis de pœnis, num. 3. verſic.* Porro, pœna obiectionis beſtijs ad dilaniandum l. ad beſtias, de pœnis, Pœna reptationis, & lacerationis, per ſpinas, & tribulos, *Iudic. 8. verſic. 16.* pœna vigiliarum perpetuarum, *Valer. Max. lib. 9. cap. 2. Gel. lib. 6. cap. 4.* Pœna lapidationis, *Deuter. 22. Actorum. 7.* pœna belli, *Gregor. d. lib. 31. capit. 22.* & pœna inediæ, *Hierem. 16. verſic. 1. tertio, & Eccleſiaſtici 39.*

3 In Secũdo gradu collocantur præcipitatio, *l. ſi diutino §. 1. ff. de pœnis, Valer. Max. lib. 1. cap. octauo*, Suſpenſio ſeu pœna laquei, quæ eſt furca, *l. 3. §. 15. de milit. d. l. capitalium*, & hi ſuſpenſi antiquitus ante ſolis occaſum ſepeliebantur, *Math. 26. verſic. 56. & ſeq.* Suffocatio, igne, aqua, fumo, *l. vlt. ad l. Pompeam, de Parricid.* Confeſſio iaculis, vel alio inſtrumento facta, leggem aut damnum §. vita, ff. de pœnis, hæ tamen pœnæ hodie magna ex parte in deſuetudinem abiere, teſtis eſt, *Petrus Gregor. dicto lib. 31. Syntagm. c. 10.*

4 In infimo gradu ponuntur, capitis amputatio d.l. capitalium in principio, venenum efficax, d.l. aut damnum, §. 1. Frigus intenſiſſimum, & ſanguinis per venam paulatim, & non copioſè facta miſſio, *Gothofr. videndus d. l. aut damnum* §. 1.

Hiſce autem pœnis nonnumquam præſertim in delictis exceptis accedit Denegatio ſepoltura, *ſecundo Regum 9. verſic. 23. & primo Regum, 16. verſic. 5. & ſeq.* quæ apud *Hyerem. 22. verſic. 18.* vbi bene P. Cornel. à lapide vocatur ſepoltura aſini, Interdicta lugendi ſolenitas, *d. c. 22. Hyerem.* & execratio, maledictio, ac memoriæ defuncti condemnatio, & abolitio, *l. 5. ad l. Iu Maieſt. Deuter. 22. v. 26. Pſalm. 19. verſic. 18.*

5 Quia autem hæreſis crimen maximum eſt omniu delictorum *Præſes Abauo in Theoric. crim. §. hæreſi num. 2.* nihil enim (ait imperator) *in l. 1. Cod.* de ſumm Trinitate, & fide Catholica grauius, & deteſtabilius e quam aduerſus Creatorem ſuum, Deum omnipote tem inſurgere, & eius diuinitatem abnegare ideo no

6 mirum ſi leges Sacroſanctæ delictum hoc pœna qu dem mortis puniant, ſed, & intereas grauiſſima co cremationis, capit. cum ſecundum, *de hæret. in 6. & Arrianni, Cod. de hæret. & Manichæis*, & vtrobique I D. quia aiunt de Iure hæret. pœna mortis puniri, & qu notoria conſuetudo declarauit dictam pœnam mor vt ſit crematio, *Clar. §. hæreſis verſic.* Sed quæro, G *thofr. Abauo loco alleg. num. 17. Cantera in q. Crim. hæreſi, c. 2. num. 49. verſic.* Ecce textus, *Farin. de hære q. 189. num. 3. & 4. Souſa in Afforiſm. Inquiſitorum, li 3. capit. 6. num. 1. & Ferd. de Caſtr. Palao, in opere m tom. 1. tract. 4. diſp. 6. punct. 2. numer. 2.* qui alios all gant.

7 Conſuetudo hæc, vt non alia pœna hæretici, punia tur quam Ignis, originem duxit ex veteri teſtamen 4. Regum 23. vbi Ozias iuſſit oſſa hæreticorum Sace dotum comburri, *Præſes Abauo vbi ſupra, num. 18.* ex nouo teſtamento verbi ſz. Chriſti Domini, Io. 15. quis in me non manſerit eicietur foras ſicut palm areſcet, & tolletur in ignem, *Cantera, d. n. 59. verſic.* iſta conſuetudo habuit originem. Sed, & maxime r tionabili eſt memorata conſuetudo, tum quia combu ſtio primum locum tenet inter pœnas mortis, id æquum eſt vt grauiſſimo omnium delictorum impon tur *Præſes Abauo, n. 21.* vbi quod ſi pœna aliqua occ reret combuſtione attrocior, vtiq; ea eſſet hereticis in ponenda, tum quia hoc modo percitius deletur c memoria hominum hæret. & eius delictum *Preſ. Ab uo in Q. reatuum, q. 7 n. 234.*

8 Hac igitur pœna mortis puniuntur hæretici impœn tentes relapſi, & negatiui, vt vidimus *in 2. p. tit. de hær ticis pœnit. impœnit. & relapſis*, cum hoc quod pœn tentes relapſi, prius ſtrangulantur, & poſtea mort comburuntur, & impœnitentes, & negatiui viui con buruntur, vt ibi notaui, & obſeruat *Cantera, d. c. 1. n. 5 verſ.* & iſta pœna ignis, *P. Maſſin. in praxi, p. 10. aſſer 95. Souſa, lib. 2. c. 6. n. 30.*

9 Animaduertenda eſt tamen Doctrina *Souſa, vbi ſu pra, n. 11.* qui ait, quod hæretici negatiui ſi poſtquam traditi ſunt Iudici ſeculari, coram ipſo non co fitentur fidem Catholicam ſunt viui comburendi,

10 quod ita iudicatum fuit ab omnibus Prætoribus Sen tus ſupplicationis in Ciuitate Olijſſiponenſi 9. Septem br. 1629. cum in actu fidei celebrato tres de genere Hæbreorum vti negatiui traditi fuiſſent curiæ ſeculari quia ait Souſa coram Iudice ſeculari interrogati de f de noluerunt reſpondere fuerunt traditi miniſtris, vt v ui comburerentur, prout viui fuerunt combuſti.

11 Verum ab hac doctrina valde cauendum, nam in cr mine hæreſis Iudex laycus eſt omnino incapax, ſiue agatur de cognitionis directa, ſiue indirecta c. vt Inq ſitionis ibi, quoquo modo, de hæret. in 6. & pluries 2. p. probaui, partes enim Iudicis layci in hoc crimi ſunt tantummodo in exequenda ſententia Iudicis E cleſiaſtici, & quidem ſtatim, *d. c. vt Inquiſit. §. Probi Ferd. de Caſtro Palao, d. diſp. 8. puncto 14. num. 6. Cante loco cit. num. 59.* circa medium vbi quod pura, & n da executio pertinet ad Iudicem laycum, & quod ita obſeruatur in Regnis Hyſpaniæ qui alios allegant, ig tur non poterit Iudex laycus poſt traditionem ſibi f ctam Reum de fide interrogare, vt reſpondens co ram ipſo mortuus comburatur, cum ex Inquiſitoru

ſenten.

ſententia vti impænitens declaratus viuus deberet comburi in hoc tamen me remitto determinationi S. C. de Vrbe.

De relapſo Cremonæ tradito brachio ſeculari mentionem feci in addit. ad 2. p. & de alio, qui cum eſſet ex genere Maurorum fuit reconciliatus, & poſt reconciliationem iterum ad alios eiuſdem generis tranſiuit, fuit relaxatus, meminit *Canter. d. c. 1. de hæret. n. 58. verſ.* Ita fuit practicatum per conſilium Supremum Inquiſitionis.

De dogmatiſtis, & hæreſiarchis, an ſi conuertantur poſſint pro prima vice damnari ad pænam mortis dixi 2. *p. tit.* 1. & ibi in addit. Illud notandum, quod propter inſignes hæreſiarchas Luteranos, qui anno 1558. inſurrexerunt in Hyſpania Papa conceſſit Breue Inquiſitori Valle ſoletano, vt dogmatiſſæ luteranæ ſectæ relaxarentur, vt ait *Cantera de Hæret. c.* 1. *n.* 70. & ſic fuit relaxatus quidam de Gazala inſignis dogmatiſta. *Caſtro Palao tract. 4. diſp. 6. punct. 2. n.* 17. qui omnino videatur vna cum *P. Diana, reſol. 23. tract. 7. p. 4. & Souſa in Afſor. lib. 1. c. 6. & lib. 4. c. 10.*

His hæreticis pænitentibus, qui in ipſo tabulato, vel poſt ſententiam conuertuntur raro pœna mortis eſt condonanda, *Pegn. omnino vid. com. 175. verſic.* plurimum, *p.* 3. & Inſtructio Toletana, alleg. a *Diana reſol.* 24. *tract. 7. Caſtro Palao, diſput. 6 punct. 2. n.* 18. & ante oculos Inquiſitores debent caſum relatum ab Eymerico in decimo modo terminandi proceſſum de eo Sacerdote vt impænitente damnato, qui cum inciperet comburi clamauit, quod educeretur, & fuit eductus, & abiurauit, ſed poſt 14. annos fuit vt Impænitens relapſus cōdemnatus, ad hoc animaduertentes Illuſtriſs. Inquiſitores Regni in ſolemni actu fidei, de quo infra nu. 45. F. Carolum Tauarolam profeſſum Auguſtinianum laycum, quod ſe pertinaciter Meſſiam diceret variaſque hæreſes diſſeminaret brachio ſeculari relaxarunt, nec eum deinde immunem debere eſſe à pæna mortis arbitrati ſunt, quod dum ad mortem duceretur errorem ſuum faſſus fuerit, veniamq; ab omnibus petierit, ſtrangulatus, enim more relapſorum pænitentium fuit combuſtus.

Diminuti an ad mortem damnandi ſint vt Impænitentes *Cantera vbi ſupra, n.* 57. ait per Supremum Conſilium Hyſpaniæ fuiſſe mandatum quod ex diminutionibus nemo capiatur ipſo inconſulto, & ibi Cantera dixit, quod non ſunt hi relaxandi niſi diminutio ſit maxima multum notabilis, & ex malitia facta, vid. *Caſtro Palao, d. pun. 2. n. 5. Souſa, lib. 2. c. 48. n. 11. Royas de hæretis, p. 3, n. 242. Param. de orig, S. Inqu. lib. 3. q. 9. n. 193. q. Seſſ. deciſ. 453. n. 7. p. 4.*

Pariter ad mortem damnantur non præsbiteri Miſſas celebrantes, & confeſſiones Sacras audientes, vt dixi in peculiari, tit. in p. 1. de quibus videndi ſunt *Souſa, lib.* 2. *cap. 32. & 33. & P. Diana* qui alios allegat, *reſolut. 11. & 12. tract. 7. par. 4.* quidquid aliter in Hyſpania obſeruetur.

Item qui, Trinitatem, Diuinitatem Chriſti Domini, Conceptionem ipſis de Spiritu Sancto, Chriſti mortem, vt nos redimeret, & B. M. V. Virgin. negaret, etiam pro primo lapſu ſeculari brachio relaxantur ex *Conſt. Clem. 8. de qua in 2. p. tit. 2. Souſa lib. 2. c. 44. n. 6. Diana reſol. 24. tract. 7.*

Sortilegi vbi maleſitio hoſtili alicui fuerint cauſa mortis ex Conſt. Greg. XV. 20. Mart. 1623. traduntur brachio ſeculari vt dixi *in tit. de ſortil. Diana reſol.* 10. *tract. 7. P. Maſſin. in praxi, par. 7. fol.* 178. *verſic.* Di più auertano.

22 Teſtis falſus, vbi ex eius teſtimonio aliquis fuerit damnatus vtique eſt relaxandus, vt dixi in 2. p. in tit. de varijs delictis, & ita fuiſſe practicatum in Inquiſitione Logronenſi, *atteſtatur Caſtro Palao, diſp. 8. punct. 15. §. 6. n. 6. vid. Souſa lib. 2. c. 8. & P. Diana, reſ. 16. tract. 7.* cum alijs ibi alleg.

23 Hi quoque qui in Conſt. fælicis recordationis Pij V. Si de protegendis incidunt, in pœnam mortis damnantur cum declarationibus tamen, de quibus in peculiari tit. huius materiæ.

24 Prout, & Magiſtratus, ſeu Domini Eccleſiaſtici vel temporales, hæreſim, ſchiſma excitantes vt notaui in tit. de *Apoſtaſia, & ſchiſmate, Diana d. reſol.* 24.

Sortilegi in ſortilegijs Hoſtia conſecrata abutentes ab Inquiſitoribus relaxandi ſunt brachio ſeculari iuxta decretum S. C. poſt locatur in Rubr. contra abutentes Sacramentis.

Alios caſus vide in 2. p. huius operis, illud tamen hoc loco aduertendum, quod cum agitur de aliquo relaxando brachio ſeculari, id debet fieri conſulta ſemper
25 S. C. *Pegn. 3. p. comm. 96. Molina de Iuſt. & Iure tract. 5. diſp. 28. n. 14. Diana reſol. 121. tract.* 8. vbi quod ita obſeruatur in Hyſpana Inquiſitione pro vt, & obſeruari in
26 Inquiſitionibus Italiæ conſtat ex formulis ſententiarum horum relaxandorum apud *P. Maſſin. pa. 8. folio* 257. ibi. *Et hauendo noi &c. alla Sacra Congregatione,* 2. Impreſſionis.

§. SECVNDVS.

De Pæna Carceris.

27 POena carceris, in hoc Sacroſancto Tribunali vſitatiſſima eſt prout etiam in alijs Eccleſiaſticis, *Clar. §. fi. q. 70. verſic.* Sana autem, & nos *in. 2. p. tit. 1. &* 2. vbi late, erudite *Bouad. videndus in ſua politica, l. 3. c. 14. n. 6. & ſeq.*

Quoniam autem duplex eſſe poteſt carcer, ſz. vel perpetuus, vel ad tempus.

28 Ad perpetuum carcerem hodie damnantur hæret. pænitentes non relapſi, *Farin. de hæreſi, q. 193. n. 101. & ſeq. Souſa in Afforiſm. lib. 3. c. 8. n. 1. Cantera, de hæret. c. 1. n. 56. verſic.* Et tunc aut reuertitur, *Caſtro Palao diſp. 6. punct. 1. n. 1. & ſequ. P. Diana reſol. 24. tract.* 7. & ſic hāc pænam perpetui carceris fuiſſe Cremonæ obſeruatam, in quodam hær. pænitente obſeruauit *Boſſ. de hæret. n.* 18. & ego poſſum atteſtari plurimas deciſiones S. C. in noſtra Inquiſitione Cremonæ quibus plures hæretici pœnitentes hac pæna fuerunt damnati.

29 Qui omnes ingenue fatentur pænam hanc mitigari, cum hæreticus in primis audientijs ingenue, & corde contrito fatetur errorem ſuum. Verba Inquiſitionis Sanuincente refert, Diana, ibi, *ſe el reo confeſſo antes la publicazion, ſe le da dos anno de carcel.*

30 Ad carcerem ad tempus, ſolent damnari confeſſarij ſollicitantes, quorum delictum non ſit ita plene probatum, & ad magnum tempus aliquando, quando delictum eſt probatum, vnde apud Freitas ad *Rodericum de confeſſ. ſollicit. q. 24. n.* 50. ait Principiæ quendam con-
31 feſſarium, qui pluries ſollicitauerat, & per multos, fuiſſe damnatum ad carcerem per decennium in conuentu ordinis deſignando à ſuperiore ſuæ prouinciæ.

32 Idem eſt de nobilibus, qui hæreticaliter Blaſphæmarunt, vt plurimum enim ad aliquod tempus ad carceres formales damnari ſolent, & ita paſſim obſeruatur in noſtra Inquiſitione Cremonæ, alia vide in ſecunda parte cum de ſingulorum delictorum pænis egimus.

§. TERTIVS.

De pœna Triremium.

FReqnentiſſima eſt etiam in hoc foro Triremium
pœna, vt vidimus ſæpe in 2. p. huius operis hac
33 enim pæna puniri aliquando hæreticos pænitentes lo-
co carceris perpetui teſtis eſt *Royas in 2.p.de hæreticis,*
34 *num.*203.ſic quidam hæreticus pænitens fuit damna-
tus ad triremes quinquennales,apud locatum caſu 3.in
Placentinis,*& Cantera loco cit. n.* 56. *in fi.* atteſtatur in
Hyſpania adeſſe quoddam breue, ſeu indultum Papæ ,
quo datur facultas iudicibus fidei, vt poſſint hæreticos
ad remos damnare.
35 Folygami regulariter ad triremes , quinquennales
vel ſeptennales damnantur, etiam in Inquiſitionibus
Italiæ,vt notauit tit.de Polygamis *Bariola in Affoiiſm.*
litera V.verbo vxor , §. 2. & in Inquiſitionibus Hyſpa-
niæ,*Souſa in Afforiſm.lib.*1.*cap.*35.*n.* 20. *Salcedo in ad-*
dit.ad Diaz c.8.ſub litera B. Caſtro Palao diſp.8. punct.
15.§.8.*n.*2.*& Didac.Cantera,cap.*1.*de hæret.n.*55.*verſ.*
& illis,qui contrahunt.
36 Eadem pæna triremium damnandi ſunt , qui matri-
monium contrahunt , cum ſint in ſacris ordinibus con-
ſtituti,*Diana reſ.* 5. *tract.*7.vbi quod ipſe eos damnaret
ad remos quinquennales,ego ipſe 2.*p.tit.*de varijs deli-
ctis &c.
37 Confeſſarij ſollicitantes regulariter ad triremes
damnantur vt dixi in tit.de hoc delicto,§. de pænis cri-
minis, ſic Fereitas in nouiſſima editione ad *Roder. de*
*conſ.ſollic.q.*24.*num.* 115. teſtatur quendam confeſſa-
38 rium Pintiæ fuiſſe damnatum ad triremes, *Caſtro Pa-*
*lao,diſp.*9.*pun.* 11. *num.*2.ait ſe vidiſſe multos confeſſa-
39 tios damnatos ad triremes ob hoc delictum, *Diana re-*
*ſol.*7. *tractat.* 7. ait ipſo in Congr.Siciliæ votante quen-
40 dam Religioſum fuiſſe ob hoc damnatum ad triremes
ſeptennales,videantur *Souſa in Affor.c.*34.*n.* 67.*Cante-*
*ra,d.c.*1.*n.*65.
41 Blaſphemi hæreticales ex conſuetudine , ſi blaſphe-
miæ ſint attroces,& perſonæ non ſint nobiles damnan-
tur ad triremes vt dixi in titu. de blaſphemis ita in Re-
gno Siciliæ obſeruari atteſtatur *Diana reſolut.*8.*tract.* 7.
& ſic in noſtra Inquiſit.Cremonæ plures blaſphemi fue-
42 runt ad triremes damnati,alij triennales,alij quinquen-
nales , alij etiam decennales , me in Congreg. S. Offi-
cij vti Conſultore votante , & ſic anno 1634.quidam
Neapol. dictus l'Alfierino ob attrociſſimas Blaſphem.
& ſupra omnem cogitatum horrendas fuit damnatus
ad remum decennalem , & plus arbitrio Eminentiſs. &
Reuerēdiſs.Card.Epiſcopi,& Reuerendiſs.P.Inquiſito-
ris.
43 Eadem pæna puniuntur conſpurcantes Imagines
Sanctorum, vel eas,& Crucem conculcantes vt dixi *ind.*
*tit. de blaſph. Genuenſ. in praxi cap.*18. *num.*12. & ita
43 ſemel practicatum fuit Cremonæ in quodam, qui , &
Officium B. M. ſemper Virg. pedibus conculcauerat ,
quiq; ob id fuit ad remum decennalem damnatus , me
Conſultore exiſtente.
45 Sortilegos aliquando puniunt Inquiſitores pæna tri-
remium , vt puta ſi ſortilegia hæreticalia ſint, & proxi-
mi læſiua *Zanard.p.*3.*ſuæ ſumm.cap.* 64. *fol.* 369. *verſic.*
Ideo animaduerte,Cantera,de ſortilegis, ca. 6. in fi. vbi
quod Inquiſitores poſsūt hoſce ad remos damnare,& ita
pluries in actibus fidei publicis fuit obſeruatnm Cre-
monæ.
46 Sic in ſolemni actu fidei celebrato in Regno Siciliæ ,
Die 9. Septemb. 1640. per Illuſtriſſimos , & Reueren-
diſſimos D.D. Don Io. de Toreſilla , Don Didacum de
Tranſmiera , & Don Conſalui Braui dominorum meo-
rum præsbiter, Martinus Fide Diæceſis Siracuſanæ
quod auream monetam vulgo vn Scudo di 12.tari ba
ptizauerit more infantium, iuxta ritum S. M. Eccleſi
poſt abiurationem de vehementi damnatus fuit ad tr
remes,prout,& in eodem actu mihi tranſmiſſo ab Illi
ſtriſs.& Reuereneiſſimo D.Don Conſaluo Brauo Gr
xera, Dom.meo Viro Religioſiſs. Nobiliſs. cui ego c
eius in me humanitatem plurimum me debere ſemp
profitebor, damnatus fuit Vincentius Sineri Panorm
tanus ad eaſdem triremes per ſeptennium ob abuſum
Sacramentorum Baptiſmi Pœnitentiæ, & Ordinis.
47 Non exiſtentes in ordine Præsbiteratus , ſi Miſſu
celebrent, vel confeſſiones audiant , ex Decreto Clen
VIII. de quo ſupra traduntur brachio ſeculari verum
in Hyſp.Inqu.damnari ſolent ad triremes, *Souſa in A*
*for.lib.*1.*cap.*32.*num.*12.*Diana reſ.*11.*&* 12.*tract.*7.v
quod de anno 1633.in Reg. Siciliæ quidam Subdiaco
nus,qui pluries confeſſiones exceperat per ſeptenniu
fuit damnatus ad triremes , *& Freitas ad Roder. qu*
ſtione 13 .*num.* 30. atteſtatur ſe vidiſſe Pinciæ , que
dam laycum, qui fuit damnatus ad triremes poſt ſuſ
gationem,quia Miſſas celebrauerat,idem in noſtris I
quiſitionibus obſeruatur cum vel delictum non eſt
plene probatum , vel abſunt aliquæ cauſæ de Iure de
ctum minuentes, vt cum Rei poſt nouiſſimam Bulla
Sanctiſſimi D. N. Vrb.Papæ VIII. eſſent infra 20. a
num ordinati videatur *Caſtro Palao , tract.* 4. *diſp.*
*punct.*16.§.9.& alijs à me allegati *in* 2. *p. in proprio t*
48 Rei Conſtitutionis Sanctiſſ.D.noſtri Pij V.Si de pr
tegendis, cum teſtes, vel denunciatores citra morte
percutiunt, aliquando ſola pæna triremium fuer
damnati , cum percuſſio eſt leuis, & facta baculo,vt
dimus in tit. de hac periculari Bulla *in p.* 1. id tamen
49 ex benignitate Eminentiſs. Congregationis de Vrb
vt ibi dixi,& aduerte quod cnm percuſſio eſt grauis
cet mors non ſequatur ſolent hi Rei à S. Congr. da
nari eſſet in Sancto Officio vulnerauit ad mortem c
ſtodem carcerum , nam anno 1614.fuit damnatus,
mortum,& furca ſuſpenſus,vt apud *Farin.de hæreſi, q*
188.*n.*73.
50 Falſorum teſtium pœna regulariter eſt triremium,
diximus in 2.p.tit.de diuerſ.criminib.
51 §. Et ita hoc anno 1638.in noſtra Congregatio
quidam falſus denuuciator fuit damnatus ad tritem
& in Inquiſitione Sycula , quidā Religioſus falſus te
fuit damnatus ad remum decennalem , apud *Dian*
reſolt. 16. *tract.* 7. videatur *Bariola in Afforiſm. ver*
teſtes,§.8 *Souſa,lib.*2.*ca.*8.*Caſtro Palao,diſp.*8.*punct.* 1
§.6.*n.*9.
52 Eadem pæna triremium punitur , qui falſo ſe Mi
ſtrum S. Officij fingit, vt aliquem concutiat , *Symanc*
*de Cathol.Inſtit.titu.*46.*num.*92. *& ſeq. Caſtro Pala*
*punct.*15.§.7.*n.*4.*& Farin.conſ.*73.*n.*4.
Aliorum caſus in quibus pœna triremium Impon
tur vide *in* 2.*p.* in pœnis ſingulor ſi delictorum.
53 Animaduertendum tamen,quod cum quis ad rem
in hoc Tribunali damnatur, in ſententia ex primi d
bet,quod ſeruiat ad remum , ita in Inquiſitonibus H
ſpaniæ obſeruatur, Paulus Garzias , *en la orden de pr*
ceſſar en el S.Oficio,folio 84.ibi, *ſi la carcelaria ſe man*
tener en las haleras ſe eſpreſſera el tempo, y que ſeru
Remo,y ſin ſueldo, Et in Inquiſitionibus Italiæ, *P. M*
ſin. p. 8. in forma ſententiæ contra vehementer ſuſ
ctum, ibi *ti condeniamo a ſeruir per remigante alla G*
*lera,*folio mihi 209. ſecundæ Impreſſionis.

§. QVAR-

§. QVARTVS.

De pœna Fuſtigationis.

54 Etiam pœna fuſtigationis, & verberationis vſu recepta eſt in S. Offic. & de ea agit *Clar. in praxi, §. fin. quæſt. 70. verſ.* Eſt etiam pœna, vbi addentes alios allegant.

55 Hac autem pœna puniuntur mulieres, quæ viro 1. viro ad 2. Matrimonium conuolant, *Souſa in Afforiſm. lib. 1. cap. 35. num. 20. Salced. ad cap. 8. Diaz. ſub litera B.* cum alijs apud *Dianam, reſolut. 4. tract. 7.*

56 Fuſtigantur mulierculæ viles ſortilegæ, & aliquando etiam ſortilegi, etiam pluries cum non ſunt apti remo, pro vt ſuperioribus annis fuit fuſtigatus vnus ob ſorti-

57 legia hæreticalia, qui alias ſi fuiſſet habilis erat ad remum tranſmittendus in noſtra Inquiſitione Cremonæ, & plures huiuſmodi ſortilegæ in ſolemni actu fidei celebrato in Reg. Siciliæ de quo ſupra per Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. Inquiſitores illius Regni ad pęnam hanc fuerunt damnatæ.

58 Fuſtigantur etiam teſtes falſi, *Souſa, lib. 2. cap. 8. num. 27.* cum alijs apud ipſum, & hoc vltra pœnam triremium.

59 Sæpe etiam vſitatum video apud auctores præſertim Hyſpan. quod Religioſi Virgis in ſuo monaſterio cæduntur ab alijs Religioſis præſente Notario S. Officij id in confeſſarijs regularibus ſollicitantibus obſeruari dixit *Caſtro Palao, diſp. 9. punct. 11. num. 2.* ibi, ab omnibus Religioſis poſt lectam ſententiam flagellatur, quod in facto ſeruatum fuiſſe Pinciæ in confeſſario damnato ad carceres decennales de quo ſupra atteſtatur. *Freitas ad Rodericum dicta qu. 24. n. 50.*

60 Et generaliter aduertendum, quod cum delinquens deberet damnari ad triremes ſed non poteſt, vel ratione ſexus, vel alias (niſi qualitas perſonæ repugnet) puta quia tractetur de nobili viro, vel muliere, tunc loco triremium datur, ſeu dari poteſt fuſtigatio ſemel, vel, pluries pro qualitate delicti, vnde mulieres, quæ in S. Offic. Siciliæ falſum depoſuerant fuerunt damnatæ ad fuſtigationem apud *Dianam, reſ. 16. tract. 7.* quod etiam fuiſse factum in Inquiſit. Golotiæ, ait idem *Diana ibi. ex Inquiſitore Sanuincente, c. 23. §. tertio.*

61 Aduertendum vlterius, quod cum mulieres habent virum, vel filias nubiles, tunc meo iudicio arbitrarer abſtinendum a pœna fuſtigationis ne marito fiant exoſæ in odium Sacramenti Matrimonij, & ne filiæ nubiles ob id Matrimonio carere cogantur, bene, *Rol. à Vall. conſ. 63. lib. 3. Pegn. de tempore gratiæ, cap. 21. reg. 8. Souſa in Affor. lib. 4. cap. 13. num. 6.* vbi, quod in imponenda publica abiuratione, vel occulta conſiderandum eſt an ille cui abiuratio indicenda eſt ſit Pater familias habens filias nubiles, igitur hoc multo magis in imponenda pœna fuſtigationis attendendum erit.

§. QVINTVS.

De pœna Relegationis.

62 Relegationis pœna vſitata eſt, tam in Eccleſiaſticis, quam in ſæcularibus Iuditijs, *Clar. in praxi, §. fi. quæſt. 71. verſ.* vidi ego, vbi addentes D.D. antiquos, & modernos allegant, de differentia autem inter relegationem, & deportationem videndus eſt egregie loquens *Vueſembecius in Paratillis, ff. lib. 47. tit. 22. n. 3. & 4.* qui iura, & D. D. ad hoc adducit ad quos me remitto.

63 Vnum hoc eſt, quod in S. Officio paſſim hæc pœna vſurpatur, nec ſolum relegantur Rei in locum ſubiectum iuriſdictioni Inquiſitoris relegantis, ſed etiam in loco alijs Inquiſitoribus ſubiecto, & hoc quia omnia loca ſubſunt eidem Sum. Pontifici, & quia cum tractatur de locis ſubiectis eidem Principi, conſuetudo generalis ita obſeruat, vt ait *Clar. loco ſup. allegato.*

64 Quia autem hæc regularis pœna, inter arbitrarias numerari ſolet, *Farin. de hæreſi, qu. 193. num. 80. & ſeq. Souſa, in Afforiſm. lib. 3. cap. 26. num. 5.* Ideo Inquiſitor in impoſitione iſtius pœnæ (ſicut etiam aliarum arbitrariarum quales ſunt, pœna triremium, fuſtigatio, exilium, deportatio, & ſimilia) Deum, & Iuſtitiam præoculis habere debet, & arbitrium ſuum Iuri, & æquitati confirmare, *Pegn. comm. 144. verſ.* Iam his Royas, *de hæret. p. 1. num. 548. Farin. loco citat. num. 84.* & his allegatis *Souſa d. cap. 26. num. 3.*

65 Relegantur igitur in foro noſtro mulieres nobiles, quæ bis matrimonium contraxiſſe noſcuntur *Souſa in Afforiſm. libro primo, cap. 35. num. 20.* ibi, honeſtiores vero, muliereſque per idem tempus relegantur.

66 Relegatus etiam fuit in Ciuitatem Mediolani, à noſtra Congregatione Cremonæ, quidam Sacerdos ſuſpectus, quod ſortilege celebrauerit ſuper rebus aptis ad maleſitia idque ſupra multos annos hac conditione appoſita, quod ſingulis menſibus ſe præſentaret Reuerendiſſimo Inquiſitori illius Ciuitatis.

Relegantur quoque paſſim alij per multi ſecundum prudens arbitrium Reuerendiſſimorum Inquiſitorum, & Ordinariorum.

§. SEXTVS.

De pœna Exilij.

In multis etiam caſibus exilio puniuntur Rei ſeu alias quomodocumque ſuſpecti de hæreſi, in hoc Tribunali.

67 Et imprimis, quidem confeſſarij regulares ſollicitantes ſemper puniuntur exilio à loco delicti, *Souſa de confeſſar. ſollicit. tract. 2. cap. 15. num. 13.* ibi, & locum vbi delictum commiſerunt in perpetuum, vel ad tempus non ingrediantur. Et hæc pęna exilij expreſſe apponitur inter pęnas, quibus hoc delictum puniri voluit, ſanctæ memoriæ Greg. XV. in ſua Conſtitutione contra confeſſ. ſollicit. & ita paſſim obſeruatur.

68 Blaſphæmi etiamſi viles ſint aliquando poſt flagella in exilium mittuntur *Symancha de Cathol. Inſtit. tit. 8. num. 10. Salced. ad Diaz. cap. 110. ſub littera A.* & ſic in

69 Regno Siciliæ quidam Blaſphæm. in ſecunda condemnatione poſt abiurationem de leui fuit quatuor annorum exilio mulctatus, vt teſtatur *Seſſe deciſ. Regni Aragonæ, tom. 4. deciſ. 470. num. 24.*

70 Sacerdos qui, Miſſas Defunctorum celebrat pro viuentibus vt moriantur exilio perpetuo mulctatur, *Souſa in Afforiſm. lib. 1. cap. 58. num. 12. Menoch. caſu 388. num. 15.* qui alios allegant.

71 Mulieres ſortilegæ poſt fuſtigationem ſolent in exilium damnari *Faber. in ſuo C. tit. de Malef. & Mathem. def. 1.* quia publice intereſt prouinciam malis hominibus purgari, *l. 1. de off. Præſidis*, & ita multoties fuit Cremonæ obſeruatum in noſtra Inquiſitione.

Mihi magis placeret, quod hæ mulieres in certum locum relegarentur, vt poſſent diligentiùs obſeruari, ne alias Prouincias inficerent, *Canter. de hæret. cap. 1. n. 55. Præſes Abauo in ſua praxi in §. ſortilegium, n. 98.* vbi ait quod exilium his mulieribus iniunctum dat eiſdem anſam eorum maleficia continuandi.

72 Quendam Clericum Aſtrologum, qui prædixit tempus, & genus mortis Regis Francorum, vt poſtea euenit,

nit,fuiſſe à tota Hyſpania exulatum, teſtatur *Diana reſol.17.tract.7.p.4.*

73 Retinentes libros hæreticorum, vel alias ſcripturas continentes ſortilegia hæreticalia à Curia Neapolit. ſi exteri ſunt expelluntur à Diœceſi in qua deliquerunt, vt teſtatur *Genuenſ. in praxi Archiepiſcop. Neapol.cap.* 84.*n.*12.*in antiquis,& c.68.in nouis.*

74 Et generaliter in S. Officio à loco delicti exiliantur omnes, qui cum ſcandalo deliquerunt, ſic qui in concionibus in aliqua Ciuitate propoſitiones ſcandaloſas dixiſſet exilio ab ea eſſet mulctandus, & pariter, quam incidiſſet in Coſt.Paul.V.& Greg.XV. in materia Conceptionis B.M.V.& quidem notorie,& ſcandaloſe,eſſet etiam à loco in quo deliquit exilaiudus, vt ſæpe in hac materia factum vidimus.

75 Quomodo autem puniendus ſit,qui exilio mulctatus
ad tempus illud frangit, de hoc *eſt text. l. relegati ff. de*
pænis, vbi I.C.ait quod duplicatur exiliũ,& ſic Senatus
noſter Mediolani indiſtincte obſeruat,quod exilio mul-
ctatus infra decennium exulare punitur duplicatione
temporis quod reſtabat ad exilium quando illud fregit,
ſi vero iuſſus erat ad decennium exulare punitur exilio
perpetuo,& ſi perpetuo exulare debebat punitur pæna
mortis ita *Clarus in praxi,§.fin. quæſt.*171. Quæro qua
pæna, & obſeruat Senatus in cõdemnatis ad triremes,
76 & aufugientibus ab eis, bene in hac materia fractionis
exilij videndus *Giurba conſ.crim.47. num.21.& ſeq.* vbi
more ſuo plures in hac re caſus diſtinguit,& erudite di-
ſcutit, ego vltra ea quæ in titulo de non implentibus
pænitentias,dico quod regulariter diſpoſitio dictæ l.re-
legati obſeruanda videtur etiam in hoc Tribunali, *Can-*
tera de hæret. cap.1. nu.60. niſi vltra ſimplicem fractio-
nem exilij concurreret etiam contemptus S.Officij, vel
aliquid aliud inſinuans huic Tribunali malam creduli-
tatem, nam tunc pro modo contemptus, & ſuſpitionis
eſſet locus abiurationi, Relegationi, & etiam condem-
nationi ad triremes, *Cantera loco cit. verſ.* Et ſic Iudex
ſm̃ qualitatem inobedientiæ, vbi ait, quod ob id in In-
quiſitione Murciæ, quidam ſuſpenſus à S.C. & non ob-
77 ſtante ſuſpenſione adminiſtrans fuit ad remum damna-
tus,de hac exilij pæna videatur,*Clarus loc.cit.* & ibi ad-
ditiones, qui & materiam late pertractant, & *Farin.* &
alios antiquos D.D. allegant.

§. SEPTIMVS.

De pæna detruſionis in Monaſterium.

78 POena bæc detruſionis in Monaſterium, olim quidem erat in vſu, hodie tamen ab aula penitus receſſit, vt ait, *Clar.§.fin.quæſt.70.verſ.* Aliæ ſunt,& quotidiana praxis omnium ferè Tribunalium S.Officij pleniſſime teſtatur.

79 Reperio tamen, quod in facti contingentia in Inquiſitione Hyſpana ſemel iterum hæc pæna fuit vſurpata, Primo in Clerico Aſtrologo qui poſt abiurationem de leui, fuit recluſus in quodam Monaſterio per annum de quo *Diana reſol.17.tract.7.p.4.var.reſol.*

Secundo apud *Caſtro Palao in opere morali, tom.1. tract.4.diſp.8. punct.16.* §.10. in quodam Religioſo qui grauabatur, quod in partibus infidelium tranſmiſiſſet arma, & æquos, nam ex ordine Supremi Tribunalis Hyſpaniæ fuit damnatus in annali recluſione in ſuo Monaſterio, & in ſcutis 600.quæ perſoluit ex eius annuo redditu. Tertio hæc pæna fuit practicata in quodam adoleſcente ſimplice qui alterius confeſſiones excepit, vt eum poſtea irrideret, nam punitus fuit vltra pænam pecuniariam,in annali recluſione in *Monaſterio Caſtro* §.9.*n.*2.

Quarto hæc pena fuit obſeruata in Regno Siciliæ apud *Caſtill.deciſ.186.vol.2.* in quodam Clerico grauato de ſollicitatione in confeſſione qui fuit damnatus in quinquennali recluſione in Monaſterio.

In Inquiſitionibus Italiæ loco huiuſce detruſionis in Monaſterium ego vidi præſertim mulieres recludi in aliquo Hoſpitali,& damnari ad ibi,per aliquod tempus gratis inſeruiendum.

De hac pena detruſionis in Monaſterium vide Renatum Coppinum, de Sacra Politia Forenſi, *lib.2. tit.3 num.18.& ſeq.* vbi tamen ait Monaſteria non tam ſupplicij loco haberi, quam portus motuum humanarum tempeſtatum, ibi, plurima refert exempla Imperatorum,Regum,& aliorum Principum, qui mundi vanitatibus ſpretis in Monaſteria ſe ſe receperunt, ibiq; Deo viuentes ſanctiſſime dixerunt ac pijſſime in Deo obierunt.

§. OCTAVVS.

De pæna pecuniaria.

AGendum hoc loco eſſet de confiſcatione Bonorum, ſed quoniam de hac materia paſſim D. D. omnes de hæreſi tractantes latiſſime agunt, quos allegaui *in 2.p. tit.1. & in addit.* vbi etiam nonnullas pertractaui quæſtiones quæ non ſolent ita frequenter à D. D. noſtris agitari ideo de hac materia agere nunc conſulto omitto, & lectorem ad allegatos à me auctores remitto.

80 Quo ad pecuniarias pœnas attinet, illud certum eſt de iure Inquiſitores poſſe eas Reis imponere, ita enim cautum reperitur in Conſt. Alex. IV. Incipiente ſuper extirpatione inter literas pro S. Officio poſt directorium Inquiſitorum, & manifeſte tradunt omnes D. D. longa manu cumulati à *Symanch. de Cath. Inſtit. tit.27. num.7. Pegn.comm.152. part.3. per tot. Farin. de hæreſi quæſt.193.num.108. & ſeq. Souſa in Afforiſm. Inquiſit. lib.3. cap.28.*

Hac pœna pecuniaria puniri poſſunt hæretica verba proferentes per iocum, per iram, *Pegn. d.comm.152 verſ.* Rurſus Inquiſitores, *& Souſa,n.4.* qui alios allegat.

Item eadem puniri debent Rei illi, qui aliquando eam magis timent,quam alias corporales, vt ſunt quidam diuites Auari, in hoc tamen Inquiſitores attendere debent ad qualitatem delicti, & perſonæ, *Pegn. verſ.* Item imponuntur, *& Souſa, vbi ſupra num.3.* & alij apud ipſos.

Addo ego nobiles Blaſphemos hac potiſſimum pœna pecuniaria eſſe mulctandos, ita *Salcedo ad cap.140. Diaz ſub litera A,* ibi ſi vero nobilis pena pecuniaria mulctatur, *Souſa in Affor. lib.1.c.19.n.20. verſ.* Quod ſi nobilis ſit, *Inquiſitor Cantera c.3. de blaſphemis, n.4. verſ.* Quoad blaſphemum laycum.

81 Et hæc quidem de Iure procedunt, nam nunc Inquiſitores Italiæ ex ſpeciali decreto S. C. Eminentiſſimorum D. D. Cardinalium Supremorum Inquiſitorum non poſſunt huiuſmodi penis pecuniarijs reos damnare,niſi conſulta eadem Sacra Congregatione in vnoquoq; caſu particulari, quæ præcipere ſolet Inquiſitoribus quid poſtea agere debeant de illis pecunijs.

Bene verum eſt, quod aliquando Sacra Congregatio conceſſit aliquibus Inquiſitoribus vt Inquiſitori Mediolani, quod poſſit facere condemnationes pecuniarias vſque ad certam ſummam re tamen participata cum Eminentiſſ.Cardinal. Montio Archiep.Mediol.

82 Ratio prohibitionis illius certè illa fuit, vt omnes intelligerent in hoc Sancto Tribunali nihil à Iudicibus fidei prætendi,niſi animæ,ſalutem, & quod hæretici, & de hæreſi ſuſpecti ad corredeant.

83 An autem ſtante hac prohibitione poſſint Inquiſitores damnare Reum, vt faciat eleemoſinam tot pecuniarum alicui loco Pio, controuerti non ſine ratione poteſt.

Ego arbitror id Inquiſitoribus licere, tum vt minus corrigatur Ius commune, quam ſit poſſibile, *Surd. deciſ.21.n.19. Pichard. inſtit. de lege falcidia in principio, num.34.* Tum quia videtur Ceſſare ratio prohibitionis in hoc caſu, cum fideles vident pecuniam ab ipſiſmet Reis erogari locis pijs l. in omni, vbi *Bart.ff.de Adopt. Surd. conſ.375. num.34.* me tamen in hoc remitto humillime declarationi Sacro S. Congregationis cui me, & omnia mea libentiſſimè ſubijcio.

§. NONVS.

De habitu pœnitentiæ.

84 POenitentibus hæreticis non relapſis, & reconciliatis ſolet iniungi, quod veſtem penitentiæ deferant, quæ eſt veſtis ſignata Crucib. *Eymericus in ſexto modo terminandi proceſſum num. 175.* & ibi late *Pegn. comm.42.* vbi erudite agit de his veſtibus, *Cantera, c.1. de hæretic. n.56. verſ.* aut fuit conuictus de hæreſi, vbi quod veſtis illa eſt Saccus, in quo eſt depicta Crux B. Andreæ, *Farin.de hæreſi, q.193. num.91. Souſa in Aforiſ.Inqu.lib.2.c.44.n.11.Caſtro Palao in opere morali, tract.4. diſp.6. punct.3.* & ita inconcuſſe obſeruatur in Hyſpania, vt conſtat ex Paulo Garzia, *en la orden de proceſſar en el S. Oficio,* fol.34. *in ſententia reconciliati,* ibi, *y la condemna mos à carcel y abito, y que el dicho abito lo trayga publicamente en cima de ſus veſtiduras,* & in Inquiſitionibus Italiæ, vt ex formula eiuſdem ſententiæ apud *P. Maſſin.part.8. fol.137.* ibi, *purche, &c. veſtito dell'habito di penitenza ornato del ſegno della S. Croce, qual douerai portar per l'auuenire ſopra li altri tuoi veſtimenti abiuri, &c. & part.10. aſſert.9. & 10.* vbi quod habitus penitentiæ iniungitur hæreticis penitentibus tantummodo aut ſuſpectis de vehementi.

85 Quibus autem ex cauſis, & à quibus poſſit in hac pena diſpenſari, videndus eſt *Pegna comm.4.verſ.* & ſic in depoſitione, cuius monitum verſ. hoc tamen addiderim diligenter ab Inquiſitorib. Italiæ animaduertendum puto, quod ſz. ad huiuſmodi diſpenſationem non procedant niſi Supremo Vrbis Tribunali conſulto.

Dixi ab Inquiſitoribus Italiæ, quia in Hyſpania ſolus Inquiſitor Generalis in hac, ſicut, & in alijs penis ſolet, & poteſt diſpenſare, *Souſa in Afforiſ. lib.3. c.37. & nos ſupra.*

§. DECIMVS.

De Auditione Miſſæ in forma Pœnitentis.

86 DE hac auditione Miſſæ in forma penitentis loquitur textus in cap.ſtatuimus de Maledicis, & nos de hac pena late egimus in addit. ad tit. de Blaſphemis, & dicit *Cantera in qu. crimin. tangentibus pœnas delictorum, cap.3. de blaſphemis, n.4. verſ.* quo ad blaſphemum laycum, quod ſi rigor dicti cap.ſtatuimus nunc ſeruaretur non eſſent tot Blaſphemi.

Hodie enim Rei ſolum ſtant præ foribus Eccleſiæ cum candela accenſa in manu, tempore Miſſæ ſolemnis in die feſtiuo, præuio ſono campanæ.

87 Hæc pena imponi ſolet mulieribus fortilegis, & viris etiam quando ſortilegia ſunt ſimplicia, vt ad ſanitatem, amorem, edentibus carnes in diebus vetitis, & oua abſque licentia in Quadrageſima, blaſphæmis quibus aliquando iniungitur, vt ibi ſtent genuflexi lingua intra duo ligna alligata, & alijs etiam delinquentibus ſecundum prudens Inquiſitorum Hæreticæ prauitatis arbitrium, & iuxta alibi per nos dicta.

§. VNDECIMVS.

De varijs pœnarum generibus quæ in S. Officio regularibus ſolent imponi.

88 REgulares cum in delicta ad hoc Sacroſanctum Tribunal ſpectantia incidunt nonnullis peculiaribus pœnis ſolent puniri, de quibus in Epiſtola Supremi Senatus Hyſpaniæ directa Inquiſitorib.Regni Siciliæ ſub data primi Iulij 1580.cuius verba refert *Diana,p.4. reſ mor.tract.7.reſ.7.Paramus de orig.S. Inqu.lib.3.q.10. n.166.Et Caſtr.Palao in opere mor.tom.1. tract.4. diſp.9. punct.11.n.2.*

Pœnæ autem ſunt, priuatio vocis actiuæ, & paſſiuæ, priuatio muneris concionandi, & audiendi confeſſiones ſaltem mulierum, quod in capitulo Religioſorum bis in anno Reo præſente ſententia Inquiſitorum legatur, quod vltimam ſedem in Choro, & refectorio teneant quod à ſuis Religioſis flagellentur in cap. præſente notario S. Officij, & aliæ, de quibus *Paramus, & Caſtro Palao vbi ſup.*

Hæ autem pœnæ cum magna moderatione ſunt iniungendæ habita ſemper ratione ad grauitatem delicti, & qualitatem perſonæ delinquentis ita tamen vt ſciant Inquiſitores huiuſmodi pænas non imponi ſolis confeſſarijs ſollicitantibus quamuis memorati auctores de eis loquantur ſed etiam Religioſis aliter, delinquentibus, vnde ſuperioribus annis in noſtra Congregatione Cremonæ de ordine Sacræ Congregationi quidam regularis, qui temerarie inciderat in Conſt. Pauli V. & Gregor. XV. in materia conceptionis editas, fuit condemnatus, vt propoſitiones temerarias ſcandaloſas, & piarum aurium offenſiuas publice in eodem loco in quo eas prædicauerat reuocaret, & vlterius fuit priuatus voce actiua, & paſſiua, ac munere concionandi, & lectoratus cum alijs pænitentijs ſalutaribus.

Sic, & in ſolemni actu fidei celebrato in Regno Siciliæ de quo ſupra, F. Marcellus Patris Religioſus Ord. min.obſ. quod temerariè finxerit ſe Sanctum, Impeccabilem, confirmatum in gratia, aliaſque propoſitiones ſcandaloſas, & temerarias protulerit fuit ab illo Illuſtriſs. Tribunali damnatus ad triremes per triennium, Relegatus per biennium aliud in conuentu ſuæ Religionis ei aſſignando cum hoc quod ſingulis diebus Veneris ieiunet in pane, & aqua, & comedat in terra in Refectorio, & incedat ſine capucio, & in Choro, & Refectorio vltimo loco ſedeat, cum priuatione perpetua vocis actiuæ, & paſſiuæ, & facultatis audiendi confeſſiones quorumcumque.

§. DVODECIMVS.

De pœnitentijs ſalutaribus.

89 HAeretieis, & de hæreſi ſuſpectis, ſolent vltra ſupradictas pœnas iniungi, pænitentiæ ſalutares Ieiunia, Orationes, Eleæmoſinæ, Peregrinationes, frequentationes Sacramentorum pænitentiæ, & Euchariſtiæ, & ſimilia *Zanchin. ad quem omnes recurrunt de hæreticis, cap.20. Pegna in directorium, par.3. comment.71. verſic.* in his autem mandatis, vbi animaduertit quod huiuſmodi pænitentiæ ſalutares, ſunt medicinæ, vnde debent eſſe morbo contrariæ, & ita ei, qui noluerat Ieiunare,

iunare, orare nec diuina officia audire iniungatur, quod Ieiunet, oret, ac Sacra audiat.

90 Inter alias autem ſalutares pœnitentias illa ſemper iniungenda eſt, quæ Sacramentorum frequentiam concernit, maximam enim vim habent Sacramenta ad vitanda beccata, & ad perſeuerantiam in fide a Deo obtinendam, & ita paſſim obſeruatur in Inquiſitionibus Italiæ, vt videre eſt ex *P. Maſſin, p. 8.* in forma ſententiæ contra ſuſpectum de vehementi, fol. mihi 209. ibi, *& per penitenze ſalutari t'imponiamo &c.* & infra, *che durante il tempo di detti ſette anni confeſſi Sacramentalmente, &c.* Et in Inquiſitionibus Hyſpaniæ, vt conſtat ex ſimilibus ſententijs, apud Paulum Garziam, fol. mihi 34. ibi *y que, odos los Domingos, y Fieſtas vaya à oyr la Miſſa Maij or, &c. y los Sabados, &c. reze cinco vezes, el Pater Noſtro, &c. y ſe confieſſe, y reciua el Santiſſimo Sacramento del Altar.*

§. DECIMVS TERTIVS.

De nonnullis obſeruandis, in impoſitione præmiſſarum pœnarum.

91 PRimo loco animaduerte debent Inquiſitores in impoſitione ſupraſcriptarum pœnarum quod vti ſemper debent clementia, & miſericordia, non crudelitate, & ſeueritate, vt notauit doctus *Symancha de Cathol. Inſtit. tit. 47.* de pœnitentibus, & conuerſis, *n. 79. & ſeq.* Iuditium enim ſine miſericordia fiet illi, qui non facit mericordiam, *Iacobi 2. & Prou. 3.* miſericordia, & veritas te non deſerant, circunda eas gutturi tuo, & deſcribe in tabulis cordis tui, & inuenies gratiam coram Deo, & hominibus, vbi egregiè Salazar, & Cornelius Alapide.

92 Hoc tamen intelligendum eſt cum grano ſalis, vt ſcilicet non procedat in hæretico impenitente in hoc enim cum Inquiſitores omnem lapidem mouerunt pro eius conuerſione vtique nullo modo temperare poſſunt pœnas mortis infamiæ, & alias a iure in eum comminatas in hoc enim dum pœnitens eſt, ſolum pietatis genus eſt eſſe crudelem.

93 Secundo conſiderare debet Inquiſitor, qualitatem delicti, eius videlicet attrocitatem, pœnæ enim delicto
94 geometrica proportione ſunt attemperandæ *Petr. Greg. in Syntagm. Iuris vniuerſi, lib. 30. c. 5. n. 2. 3. & ſeq.* animaduertat igitur Inquiſitor, an delictum fuerit perfectum an ſolus ad id ad fuerit conatus, & qualitas, *Menoch. de arbitr. iud. caſu 360. cent. 4.*

95 Quo loco fuerit perpetratum, locus enim aliquando augere, & minuere ſolet pœnam *l. aut facta, de pœnis, l. Prætor.* de iniurijs ſic in Africa meſſium incenſores grauius puniebantur, *d. l. aut facta §. euenit.*

96 Quo tempore, *dicta l. aut facta, §. tempus, l. 3. §. vltimo de re militari.*

Subſtantiam etiam maleſitij, ſeu delicti attendere debet quia vnum altero grauius eſt ex ſe.

97 Maxime autem in hoc foro animaduertet ad ſcandalum, quod Chriſti fidelibus ex delicto fuit exortum, vt pro qualitate ſcandali modo maiorem modo minorem pœnam imponat, late *Souſa hæc longius pertractans, in Aſſoriſm. Inqu. lib. 3. n. 17. & ſeq. c. 30.*

98 Tertio animaduertere debet ad perſonæ delinquentis qualitatem, quia vt ait *Vueſembecius in tit. de Iuſt. & Iure n. 11.* licet Sacroſanctæ leges ſingulis delictis Arithmetica proportione pęnas conſtituerint, attamen Magiſtratus legis executor, cum legem exequitur, & in concreto de pena perſonæ applicanda diſputat, rem ad geometricam proportionem reducit. Nec tantum quid facto debeatur ſed quid perſone congruat delinquenti expendit, & examinat.

99 Propterea grauius punitur famoſus, quam integr famæ reus, *l. capitalium in fin. de pænis.*

Qui pluries deliquit, quam qui ſemel, *l. capitalium* § *Graſſator, de pœnis, Souſa lib. 3. c. 34. n. 10.*

Qui conſulto, quam qui ignoranter, *l. Reſpiciendum §. fin. de pœnis,* vel ex magna ira maxime orta ex iuſta cauſa *Souſa, c. 32. n. 6.*

Qui maiores ſunt, quam minores, *Souſa vbi ſupra numer. 18.*

Viri, quam mulieres, & inter, illos Docti quam Ruſtici, *Farin. de pœnis temperandis, q. 90. caſ. 10. nu. 8. Souſa. 36. n. 1. & ſeq.*

100 Hæc autem ita declaranda ſunt, vt procedant in pœnis arbitrarijs, nam in pœnis, quas hæretic. vel ſuſpect. de hæreſi ipſo facto incurrit prædicta locum non habent, licet iuuent, vt poſtea cum delinquentibus facilius diſpenſetur, ita *Souſa, & bene, l. 3. c. 36. nu. 17. verſ.* Quæ actenus dicta ſunt.

TITVLVS XIV.

De Appellatione, & Sententiarum executionibus.

SVMMARIVM.

1 *Hæretici non poſſunt appellare à definitiua ſecus ab interlocutoria.*
2 *Appellatio ab interlocutoria quid continere debeat.*
3 *In cauſis Sancti Officij appellandum ad Sanctiſſimum.*
4 *A decreto torturæ an detur appellatio.*
5 *Admiſſa appellatione quid Inquiſitor agere debeat.*
6 *Admiſſa appellatione quam iuriſdictionem in cauſa habeat Iudex à quo.*
7 *In cauſa hæreſis an poſſit haberi recurſus ad S. C.*
8 *Iudices layci tenentur exequi ſententias contra Hæreticos.*
9 *An ſit differendum ſupplicium Reo dicenti ſe habere ſecretum Principi reuelandum.*
10 *Deciſio Senatus Sabaudiæ.*

De hac materia egi in Secunda Parte, titulo primo, ſecundo, & tertio, & ideo hoc loco pauca ſolummodo notabo.

§. PRIMVS.

1 PRimo igitur notanda eſt concluſio, quam communi omnium fere Doctorum ſententia ii notaui, quod hæretici non poſſunt appellare à definitiua, bene autem ab Interlocutoria, ſi grauamen continet, ita *Canoniſtæ in cap. vt Inquiſitionis, de hæret. in 6. vbi modern. Barboſa, num. 6. Royas Sing. 1. num. 19. Farin. de hæreſi, quæſt. 185. num. 227. Ludou. à Paramo de orig. Sanct. Inquiſit. lib. 3. quæſt. 4. numer. 58. Diana reſol. moral. part. 4. tract. 8. reſol. 29. & 32. Caſtro Palao, in opere morali, tom. 1. tractat. 4. diſp. 8. punct. 7. nu. & Souſa in Aſſor. Inqu. lib. 2. cap. 35. numer. ſecundo, & ſeq.*

2 Secundo notandum quod in appellatione ab interlocutoria vt valida ſit duo copulatiue continere debet grauamen illatum, & cauſam, & quidem ſpecialem per quam grauamen impugnatur, cap. cum ſit Romana, *cap. debitus honor, de appell. Pegn. com. 31. 3. p. verſ.* Nam autem.

3 Tertio Notandum, quod in S. Officio appellandum eſt ad Papam, & ſi agatur de ſententia Epiſcopi iure c… di-

linario latã, itã enim ſecundum magis communem D.
).ſententiam docuerunt, *Pegna, vbi ſupra, Farin. quæſt.*
85.*n.*240.*Caſt. Palao, d. punct. 7. num. 6.* qui alios alle-
ant.
4 Quarto notandum à decreto torturæ vti interlocu-
orio dari appellationem *Diana, qui alios cumulant, p.*
.*tract. 6. reſol.* 20. niſi appellatio eſſet calumnioſa idem
)*iana reſol. 32. verſ.* Notandum eſt, *tract. 8. P. Maſſin. in*
raxi, p. 10. aſſert. 193.
5 Quinto notandum admiſſa appellatione, non debe-
e Inquiſitorem procedere in cauſa vlterius, ſed expe-
tare debere reſponſum à Sacra Congr. *Caſtro Palao,*
bi ſupra, num. 7. vbi ait, quod hoc non habet locum in
auſa ab ea in qua fuit appellatum, *Pegn. d. comm. 31.*
erſic. Si autem Inquiſitor.
6 Sexto notandum, quod iudex à quo, non amittit iu-
iſdictionem non obſtante admiſſione appellationis
ı ijs, quæ concernunt faciliorem, & breuiorem exi-
um cauſæ appellationis, vnde poteſt terminum iuris
d appellationem proſequendam abbreuiare, *Pegna*
bi ſupra in verſic. Cœterum, *Lancellotus de attent. pen-*
ente appell. limitat. 13. *per totam,* ex originali Doctrina
Gemin. ad quam omnes recurrunt, in cap. cum appella-
ionibus §. *ſi vero, n. 7. verſic.* Sed quæro *de appell. in 6.*
Amat. deciſ. flor. 32. per tot. vbi hoc ampliat etiam in
ıdice qui reiecit appellationem.
7 Septimo Notandum, quod interdicta in cauſa hæ-
eſis appellatione non videtur interdictus recuſus ad
acram Congregationem per viam querelæ, ita *Caſtro*
Palao, vbi ſupra, num. 3. quamuis contrarium ſentiat
)*iana d. reſ. 32. verſ.* ſed pro coronide, ego tamen ſi In-
quiſitor eſſem ob reuerentiam S.C. ſuper ſederem, ha-
ita ſcientia, quod hæreticus recurſum fecerit ad Sa-
cram Congregationem eius tamen recurſum poſitiue
non approbarem.
8 Octauo Notandum, quod iudices layci tenentur
exequi ſententias Inquiſitorum, vt dixi pluries *in 2. p.*
tit. 1. & 2. & vtrobique in additionib. & D. D. ibi ad-
ductis addi poteſt *Diana reſol. 26. tract. 8. p. 4. variarum*
reſol. vbi, quod neque ſub prætextu iniuſtitiæ ipſe lay-
cus debet ſuper ſedere ab executione ſententiæ Inqui-
ſitorum, bene *Ferdinan. de Caſtro Palao in opere morali*
tom. 1. tract. 4. diſp. 8. punct. 10. n. 5. & 6. & pluribus ſeq.
9 Nono poſſet dubitari an ſupplicium rei hæretici
pertinacis, vel impænitentis, & relapſi poſſit differri à
iudice layco. Si Reus ipſe dicat ſe habere ſecretum
communicandum Principi concernens eius ſalutem.
In hac diferri ob eam cauſam, neque in Reo hæreti-
co, neque in alijs quibuſcunque cauſis ita Vulp. l. ſi
quis forte de pœnis ibi, Cœterum vt mea fert opinio,
prorſus eos non debuiſſe poſtquam ſemel damnati
ſunt audiri quid quid allegent, quis enim dubitat, (ait
I.C.) eludendæ pœnæ cauſa ad hæc eos decurrere, ma-
giſq; eſſe puniendos eos, qui tandiu conticuerunt, quod
pro ſalute Principis habere ſe dicere iactant, nec enim
debebat tam magnam rem tandiu retinere. Et ita in
10 facti contingentia iudicaſſe Senatum Sabaudiæ die 14.
Auguſt. 1599. atteſtatur relato dicto textu *Præſes A-*
bauo de reatibus, quæſtione 29. num. 60. & ſequ. in quo-
dam milite, qui paulo antea geſtabat arma pro hoſti-
bus Sereniſſimi Ducis Sabaudiæ, & cum eſſe torturæ
ſubijciendus dixit ſe Principi velle denunciare ſecre-
tum pro ſua, & patriæ ſalute, qua re cum eodem Sere-
niſſimo, & eius Senatu communicata fuit torturæ ſup-
poſitus, & laqueo ſuſpenſus, nec vltra de dicta ſalute
auditus.

Finis Tertiæ Partis.

QVÆ-

ES RES

QVÆST. QVINDECIM AD INQ.

D. GVIDONIS FVLCODI

CARDINALIS EPISCOPI SABINENSIS.

ET POSTEA SVMMI PONTIFICIS CLEM. IV. NVNCVPA

Nunc Primum Impreſſæ.

CÆSARIS CARENÆ CREMONENSIS,

I. C. Sacræ Theol. Doct. Eminentiſs., & Reuerendiſs. D. D. Cardinalis Camporei Auditoris, Iudicis Conſer- uatoris, Conſultoris, & Aduocati Fiſcalis Sancti Officij.

A SANCTISSIMO DOMINO NOSTRO VRB. VIII. ET EMINENTI Vrbis Congregatione ſpecialiter Deputati.

Annotationibus Illuſtratæ.

AD ILLVSTRISSIMVM VIRVM, RELIGIOSISSIMVM AEQVITE Diui Iacobi, ac Senatorem Ampliſſimum D. Don Conſaluum de Salamanca Cræmonæ Prætorem Vigilantiſſimum.

CONSILIVM DOMINI GVIDONIS FVLCODI

De quibuſdam dubitabilibus in negotio Inquiſitionis.

Inquiſitio prauitatis Hæreticæ Prædicatoribus infrà certos limites eſt iniuncta auctoritate reſcripti Apoſtolici, cuius tenor eſt.

GREGORIVS IX. Priori Prouinciali Fratrum Prædicatorum Prouinciæ Lombardiæ, &c. Ille humani generis peruicax inimicus, &c. infra per Apoſtolica ſcripta Tibi ſub Diuini obteſtatione Iudicij diſtrictè præcipiendo mandamus, quatenus aliquos de Fratribus tuis Tibi commiſſis in lege Domini eruditos, quos ad hoc idoneos eſſe noueris ad partes Tibi ſecundum tuam ordinationem limitatas tranſmittas: & infra. Qui diligenti perquirant ſolicitudine de hæreticis, & infama & ſi quos culpabiles, & infamatos inuenerint, niſi minari velint abſolute mandatis Eccleſiæ obedire cedant contra eos iuxta ſtatuta noſtra contra Hæ cos nouiter promulgata. In receptatores, defenſor & fautores eorum ſecundum eadem ſtatuta nihilo nus proceſſari. Si verò aliqui hæretica labe penitus iurata ad Eccleſiaſticam redire voluerint vnitatẽ, ipſ iuxta formam Eccleſiæ benefitiũ abſolutionis impe dent, & iniungant eis, quod talibus conſueuit iniun

Poſt

Poſt iniunctum ergo negotium Fratribus, Ordina-ij nihilominus in eodem negotio proceſſerunt, quoſ-lam abſoluendo, & carceratos à Fratribus relaxando, ratres vero, prout eis iniunctum fuerat, procedentes ræfixo tempore in primis infra quod ſpontè redeun-es impunitate gauderent. Poſt tempus cæperunt in-uirere quædam per ſe audientes, licet pro ſuis ſum-tibus, & Notariorum ſalarijs à Prælatis debitum ſub-dium non habuerunt.

Quidam verò ſingularum perſonarum negotia alijs ommiſerunt, & cæpta Inquiſitione, quidam domici-um tranſtulerunt, quidam ſe alias abſentarunt, qui-am ſponte confeſſi, & abſoluti ante te iniunctam ſibi œnitentiam deceſſerunt, ſine cauſa ferendi teſtimonij liqui recuſauerunt venire, aut Priuilegio ſe tuentes, ut ideo quia per Ordinarios erat eis ſub pœna excom-iunicationis prohibitum, ne deponerent, aut quia iu-uerant, vel vouerant ſe neminem in hoc crimine pro turos.

Porrò ex ſerie Inquiſitionis quidam inueniuntur ereticos adoraſſe, vel ſimilia eis præſtitiſſe obſequia, tamen credentes fuiſſe ſe negant. Alij vero toleraſſe, c ſe fautores confitentur: Alij receperunt; Alij defen-runt, & tamen receptatores, vel defenſores ſe fuiſſe on dicunt; Alij vero iniunctas ſibi à Fratribus pœni-ntias deſeruiſſe monſtrantur, quidam propria, qui-m forſan Epiſcopo, vel Epiſcoporum ſuorum aucto-ate; Quidam verò per teſtes ſingulares, & famam ſummodo conuincuntur. Domini vero temporales, m horum, quam aliorum, qui pœnitentias iniunctas oſeruant bona detinent occupata. Ex hoc igitur The-ate Quæſtiones plurimæ oriuntur, quas exemplo ratiani, vt inueniantur facilius diſtinctas numeris bnotauit.

Prima Quæſtio eſt; an poſt iniunctum negotium atribus, Ordinarij poterunt procedere in eodem.

Secunda. Qui ſponte redire dicantur, vt poſſint gra-i, & impunitate gaudere.

Tertia. Vnde poſſit Inquiſitor in ſuis, & in Notarij mptibus, & eiuſdem ſalario prouideri.

Quarta. An poterunt Inquiſitores committere ne-otia ſingularum perſonarum.

Quinta. Quam in eos habeant poteſtatem, qui do-icilium tranſtulerunt.

Sexta. Qualiter contra abſentes ſit procedendum, l fideiuſſores eorum.

Septima. An ſit aliquid iniungendum eorum hære-bus, qui abſolutè ante receptam pœnitentiam de-ſſerunt.

Octaua. An Priuilegio, prohibitione, ordinatione, ramento, vel voto à teſtimonio aliqui excuſentur.

Nona. Qui dici debeant credentes hæreticorum er-ribus.

X. Qui dici debeant fautores.

XI. Qui receptatores.

XII. Qui defenſores.

XIII. An Inquiſitores in eos, qui non ſeruant iniun-is penitentias aliquam habeant poteſtatem.

XIV. An per teſtes ſingulares, cum fama, poſſint qui condemnari.

XV. An bona omnia prædictorum pænitentium & n penitentium poſſint à Dominis confiſcari.

SVMMARIVM.

Proœmij.

uidonis Fulcodij, Patria.
xoratus fuit Conſiliarius Regis Galiæ, Epiſcopus Car-inalis, & Summus Pontifex Vocatus Clem. IV.
ualis eius vita in Pontificatu.
4 *Quantus zelus in rebus fidei.*
5 *Eius mors.*
6 *Qua occaſione ſcripſerit has Quæſtiones ad Inquiſitores, & n. 7.*

Annotationes Carenæ.

DOMINI GVIDONIS FVLCODII, Hic fuit Natione Gallus, & Patria Narbonenſis, Laycus
1 Vxoratus, inter ſui temporis I. C. Celleberrimus, & Regis ſui Coſiliarius, *Platin. in vita Clem. IV. in principio, Illeſcas in Hyſtoria Pontificali, tom. 1. lib. 5. c. 39. verſic. Fue Clemente vno de los Meiores letrados que auia en el Mundo.*

2 Duo ex Matrimonio filias habuit Illeſcas, vbi *ſup. in fin. verſ. Doshyas tuuo del Matrimonio, Genebrardus in Conographia libr. 4. circa annum Domini* 1265. *fol. mihi* 652.

Mortua Vxore Romam Venit vbi primum Aduocatus conciſtorialis efficitur, mox Podienſis, deinde Narbonenſis Epiſcopus, poſtremo Cardinalatus, & Sabinenſis Epiſcopatus honore, ab Vrbano IV. Summo Pontifice decoratur, in cuius etiam locum, maximo conſenſu omnium Sacræ Romanæ Eccleſ. Cardinalium ſufficitur, & Clemens IV. nuncupatur, *Genebr. Plat. & Illeſcas, vbi ſupra*, F. Franciſc. à Coroliano in ſuo Breuiario Chronologico, Pontificum, & Conciliorum circa annum Domini 1265. verſ. hoc anno elapſo, qualis in Pontificatu eius fuerint vita, & mores decla-
3 rant ſubſequentia verba, Genebrardi loco allegato.

Optimus Pontifex fuit, vir nempe S. Conuerſationis, & Prophetico Spiritu (vt dicebatur) Illuſtratus, Bonæ Eccleſiæ optimè diſpenſauit, cum duas Filias ex mortua Vxore ante Pontificatum ſuſcepiſſet vni in Monaſterio collocatæ. 30. tantummodo libras dedit, alteri 300. libras dotis nomine: Clerico Nepoti tres Præbendas habenti, duas abſtulit ſe dicens Deo, non carni, & ſanguini velle acquieſcere, & amicis pro eius Nepote rogantibus aurea verba reſpondit, de quibus *Platina, vbi ſupra, & Illeſcas, ibidem, No es razon amigos mios, que tenga yo mas reſpeto à la carne, y à la ſangre, que à Ieſu Chriſto, Dios quiere, que los bienes de lo Yglesia ſe gaſten en obras pias, y nò in hazer ricos à los parientes.*

4 Quantus etiam fuerit huius Pontificis in Catholicam Religionem Zelus clariſſime oſtendunt, & Quæſtiones hæ ad Inquiſitores ſcriptæ, & eiuſdem Pontificiæ in Hæreticos Conſtitutiones, ac ad Iudices Violatæ Religionis iuſſa, de quibus in literis pro S. Officio poſt directorium Inquiſitorum Impreſſis à fol. 45. vſq; ad fol. 52. & in Bullario nouo *tom. 1. in Conſt. 6. & 8. & in Appendice, Conſt. 13. &* 14. dicti Pontificis.

5 Et ſicuti ſanctiſſime vixit, ita, & ſanctiſſime in Domino obijſſe teſtantur quot quot, de eius vita, & rebus geſtis ſcripſerunt, Die 29. Nouembris 1268. Viterbij, & ibi ſepultus fuit in Eccleſia D. Dominici.

Gregorius IX. Priori Prouinciali. Occaſione huius
6 Bullæ diſputauit Guido Fulcodius, ſubſequentes Quæſtiones, edita eſt hæc Conſt. Anno Domini 1238. & reperta in Archiuio Inquiſitionis Bononienſis, vt teſtatur Pegna in margine illius conſtitutionis impreſſæ, inter literas pro S. Offic. fol. mihi 3.

Poſt iniunctum ergo negotium Fratribus. Narat
7 breuiter Fulcodius occaſionem, quam habuit diſputandi, & pertractandi ſubſequentes controuerſias, quæ in ſe continent ferè omnia, quæ ad hoc Sacroſanctæ Inquiſitionis Tribunal ſpectare poſſunt, vt vnicuique materiam harum Quæſtionum intuenti facile apparere poteſt.

QVAESTIO PRIMA.

An poſt iniunctas Inquiſitoribus cauſas fidei Ordinarij in eiſdem poſſint procedere.

SVMMARIVM.

1 *Ab Initio Naſcentis Eccleſiæ vſque ad Gregor.IX.ſoli Epiſcopi cognoſcebant in cauſa hæreſis.*
2 *Negligentes in hoc Epiſcopos mandat Papa deponi.*
3 *Gregor.IX.vſque ad Bonifac.VIII.cæperunt cauſæ hæreſis delegari Inquiſitoribus.*
4 *Sanctus Dominicus, I.Inquiſitor in Prouinciæ Narbonenſi anno 1216.*
5 *Quid in hac materia ſtatuerunt Bonif. VIII. Benedict. XI.& Clem.V.n.6. & 7.*
8 *Quæ poſſint Inquiſitores ſine Epiſcopis, & è contra in cauſis fidei peragere.*
9 *Et quæ non poſſint.*
10 *Controuerſia de qua Fulcodius hic habebat locum tantum ante tempora Bonifacij VIII.*
11 *Duo notabilia dicta Archid.& Geminian. cap.per hoc, de hæret.in 6.& n.12.*
13 *Quomodo Epiſcopi, & Inquiſitores in cauſis fidei procedant in Hyſpania.*
14 *Coram quo comparere debeat citatus ab Inquiſitore,& Epiſcopo.*
15 *Sic citatus comparere debet coram Inquiſitore, cum Epiſcopus procedit auctoritate Ordinaria, & in diuerſis locis qui citatur pro eodem tempore, ratio huius Rei,& D.D.n.6.ſequ.*
18 *Quid quando Epiſcopus præuenit in citatione adhuc Fulcodius idem arbitratur, & cum eo communis opinio,& num.21.*
19 *Intellectus text. in l.contra pupillum, de re iudic. &c. Qui reſiſtit.11.qu.3.& n.20.*
22 *Quid ſi quis citetur pro diuerſis temporibus.*
23 *Quid cum Epiſcopi procedunt auctorit. delegata.*
24 *Adducitur l.ſi quis,§.ſi cum omnes ff.ad Syllan.*
25 *Quid ſi quis non ab Inquiſitore ſed ab eius Vicario citetur.*
26 *Contra Pegnam,tenent in hac re Mol.& Ferdin. de Caſtro Palao.*
27 *Pars Prædæ debita Duci exercitus an debeatur eius Vicario hic caſus in facto accidit in Vicario Præfecti claſſis Neapolitanæ.*

In Prima igitur Quæſtione dico, quod Ordinarij nec poſſunt,nec debent procedere in negotio, quod Fratribus eſt iniunctum, nam ad Curiam ſuam videtur illud reuocaſſe Dominus Papa, & ideo ceſſat aliorum officiũ, vt extra *de offic.legat.licet, & extra, vt lit.penden. c.2. Eccleſia S.Mariæ, & de appellat. in noſtrum*. Nec calumnietur quis,quaſi non euocauerit ad Curiam ſuam quod ipſe non audit: Nam facere videtur, vel gerere, qui per alium gerit *ff. de adminiſtr. tutor.* Ita autem §. geſſiſſe cum ſuis concordantijs. Item facit ad idem, quod dicit Auguſtinus, nomen Præsbiteri non auſus ſum delere, ne Diuinæ Maieſtati, ſub cuius arbitrio cauſa pendet,facere viderer iniuriam,ſi eius Iudicium, meo Iudicio præuenirem. 2.*q*.1. nomen. Item probatur hoc idem per inconueniens; Nam ſi poſſent Ordinarij procedere, cum conſtet, quod Inquiſitores poſſunt, diſtragerentur homines ad diuerſa Tribunalia, & ſic promiſcuis actibus rerum turbarentur officia,quod eſſe non debet,c. *de Epiſc. & Cleric.* repetita, & de Teſtamen. conſulta Diualia. Item non ſic ad literam decretalis determinat Quæſtio. Vtique dicit enim quod pendente coram Delegatis Iudicio, non poteſt narius purgationem indicere,vel recipere;Conqu igitur eius officium,vt extra de purgat.canon.cu lectus in fine.Item,& alibi eſt expreſſum quod Le Generalis ad ſe reuocare non poteſt negotium ſpecialiter delegatum, vt extra, de offic. Legat.ſl ſti.Ergo multo minus alius ordinarius. Nam Leg comparant omnes Doctores Proconſuli, de quo lex, quod in Prouincias maius Imperium omnib bet poſt Principem ff. de off. Proconſulis, & Le ideo. Item conſtat, quod Delegatus in commi negotio, maior eſt quolibet Ordinario, vt extr *offic.& pot.Iudic.delegat.*ſanè. Pone ergo, quod c aliquis ab Inquiſitoribus,nemo certe dicit,quod Ordinarius prohibere proceſſum, quia inferior dixi, & minor in maiorem nullum habet Imperi quinimò nec in parem,*arg.22.diſt.inferior ff.ad T* ille à quo §. Tempeſtiuum; Et potius obediendu maiori poteſtati,quam minori 11.*q*.3. qui reſiſtit igitur faciet Ordinarius ſi illum citat, qui audiet Inquiſitoribus? non recte agit, quia citatus eſt c maiore, *ff. de in ius vocando l.2. §. fin.* Item ſi quod primò eum citauerit Ordinarius; Ad hoc quod deſerto eius Iudicio, debet venire coram In toribus, ſi eum citent, *ff.de re Iudic.contra pupill vlt. &* 11. *q*.3. qui reſiſtit, & ita nullus eſt eff Ordinarij proceſſus, ſiuè præueniat, ſiuè præuent ab Inquiſitoribus. Nec contradicit mihi Decreta *offic.iud. ordin.* ſignificatum ab Ordinario, & pro malitiam, vel deſidiam proceſſus cauſæ tardatur teſt Ordinarius illum abſolutum inducere in priſti excommunicationis ſententiam, ſed non dicit poſſit in cauſa procedere; Imò innuit contrarium ita notant ibi Doctores.

Soluta igitur Prima Quæſtio, & per hoc patet, abſoluti ab Ordinarijs, vel relaxati, nihil egerunt. idem dico de abſolutis à Sorano, niſi habuerit à Pa ſpeciale mandatum, per illam Decretalem de off. leg.ſtuduiſti.

Annotationes Carenæ.

DIco quod Ordinarij, nec poſſunt, nec debent cedere, Pro intelligentia huiuſce Quæſti Fulcodij, & multorum aliorum canonum circa I ces hoc Violatæ Religionis, quos Inquiſitores n nanus diſtinguenda ſunt potiſſimum quinque t pora cum Doctiſſimo Pegna in ſua inſtructione In ſitorum, quæ manuſcripta circumfertur, & ſepe à *rin.in ſuo Tract. de hæreſi allegatur, lib.2. cap.61.* totum.

1 Primum tempus eſt ab initio naſcentis Eccleſiæ ad circiter 1236. & in hoc tempore nulli aderant quiſitores, & ſoli Epiſcopi de hoc hæreſis Crimine gnoſcebant,*Conrad.Brunus de hæreticis, lib.3. cap.* habemus text.in c.excommunicamus,ibi,ſi quis et
2 Epiſcopus, de hæreticis, in quo Papa mandat ab cio deponi Epiſcopos negligentes in expurganda ceſi ab hæreticis, *Pegna in 2.p.director.comm.2.ve* Epiſcopi ergo.

3 Secundum tempum eſt,à tempore Gregorij IX ca dictum annum 1230. vſq;ad Bonifatium VIII. cet vſque ad annum 1300. Et in hoc tempore facu procedendi contra hæreticos fuit alijs viris Doctis Pijs delegata, à varijs Summ. Pontificibus, Innoc. Alex.IV. Vrb.IV. & Clem.IV. vt in eorũ literis Ap ita Pegna in dicta praxi Inquiſitorum,*c.62.§.1.&*

4 Solummodo hoc loco animaduerto,quod B.Do nicus Illuſtriſſimæ, & ad hæc vſque tempora prob ſimæ Religionis Meritiſſimus Parens fuit primus quiſitor deputatus in hereticos vſq;de ann.1216.vt

mad

maduertit, *Pegna in 3.p.Direct.comm.32.verſic.* Officium delegationis Inquiſitionis, vbi ait fuiſſe deputatum Inquiſitorem in Prouincia Narbonenſi ab Innoc. III. quod idem latiſſime probauit *Ludou. à Paramo de orig. S.Inquiſit.lib.2.tit.1.c.1.n.14. & Souſa in Afforiſ. Inquiſit.lib.1.c.1.n.1.*

Tertium tempus fuit, à Bonif. VIII. circa dict. annum 1300. vſque ad Benedictum XI. In hoc quoniam iure merito dubitari poterat an per commiſſionem negotij fidei Inquiſitoribus taliter dici poſſet ab Apoſtolica Curia auocatum, quod non poſſent Epiſcopi in dictis cauſis ſe ingerere, Bonif. VIII. in capit. per hoc, de hæreticis in 6. Declarauit, poſſe Inquiſitores, & Epiſcopos ſimul, & diſiunctim ſuper eodem negotio procedere, ita tamen quod tenerentur inter ſe ſe communicare proceſſus, in cuius meritis ſi conuenirent, ſententia per vtroſque ferreretur, ſin minus cauſam ad Sedem Apoſtolicam referrent, & de hac communicatione proceſſuum videndus eſt *Pegna in 3.par. director. comm.105.*

Quartum tempus eſt à Bened.XI. qui Bonifacio ſucceſſit circa annum Domini 1303. vt videre eſt ex Genebr.in ſua Chonographia, *lib.*4.circa dictum annum Chriſti 1303. & Illieſcas in Hiſtoria Pontificali, *libr.*2. *cap.*50.in vita huius Pontificis, Hic conſultus ab Inquiſitoribus quomodo intelligenda eſſet illa communicatio proceſſuum, de qua in cap.per hoc, ſic in extrauaganti ex eo, de hæreticis Reſpondit, Conſultationi veſtræ breuiter reſpondemus, quod quando vtrique procedunt ſeiunctim ſibi debent in fine tantum, cum nihil reſtat agendum, niſi quod ſententia promulgetur communicare proceſſus, ita *Pegna in 3.p.direct.comm. 96.in principio,*

7 Quintum, & vltimum tempus eſt, à Clem.V.qui ſucceſſit Bened. VI. circa annum Dom.1305. hic enim in Concilio Viennenſi celebrato anno Domini 1313.cōfirmata in cauſa fidei Epiſcop. & Inquiſitorum iuriſdictione ſtatuit in Clementina prima de hæreticis.

8 Epiſcopos ſine inquiſitoribus, & Vice verſa Inquiſitores ſine Epiſcopis, poſſe citare, capere, tuæ cuſtodiæ mancipare, captos in compedibus ponere, & contra illos inquirere de quibus ſecundum Deum, & Iuſtitiam Epiſcopus, vel inquiſitor viderit expedire.

9 Pariter ſtatuit, quod vnus ſine altero, nō poſſit Reos ad carcerem tamquam in pœnam condemnare, nec eos torquere, nec contra eoſdem ad difinitiuam ſententiam deuenire, addens tamen, quod infra octo dies poſtquam ſe inuicem Inquiſitor, & Epiſcopus requiſierint, vnus ſine altero dictos tres actus facere nequeat, eis tamen elapſis poſſint tunc etiam dicti actus ab vno ſine altero fieri, *Eymericus, q.47.8. p.direct.* vbi Pegna, & nos latiſſime de hac materia dicemus, *in 3.p.* noſtri operis de modo procedendi in cauſis S.Officij, *ſect.1.*

His prænotatis vnuſquiſque videre, poteſt controuerſiam de qua in hac Quæſt.1. Fulcodij, ſuo vtique tempore, & etiam ante tempora Bonifac. VIII. bene potuiſſe locum ſibi vindicare, ac diſputari, ſed modo ex diſpoſitione dicti capituli per hoc, in totum ceſſare debet præſens diſputatio.

Et ob in *Archid. in d.c, per hoc, n.2.* ait quod contra deciſionem factam in d.cap. Olim per magnos viros tenebatur contrarium, & non dubito quin intellexerit ibi, de Guidone Fulcodio, quia in rationibus dubitandi adducit contra illam decretalem omnes rationes, & iura quæ in hac Quæſt. Fulcodius allegat pro ſua opinione, *& Gemin.in eod.c.n.1.* ait, Ideo Papa hic non dicit declaramus, vel alia ſimilia verba ſed volumus, ne ſugillet magnos viros tenentes contrarium, qui mouebantur rationibus prædictis, & in ſumma etiam ipſe adducit rationes Fulcodij, ex quibus verbis Geminiani apparet, quam validæ eſſent in hac materia rationes noſtri Guidonis Fulcodij.

13 Atque hæc quæ ſupra dixi vtique ſeruantur in totā Italia, in Hyſpania vero Epiſcopi, & Ordinarij non poſſunt diuiſim ab Inquiſitoribus procedere, ſed ibi ſoli Inquiſitores procedunt quinimo Epiſcopi tenentur tranſmittere ſtatim omnes, & quoſcumque denunciationes in his materijs ad S.Officium ſpectantibus ad Inquiſitores, vti ex Sanctarello, Souſa, & alijs obſeruat, *Pat. Diana, tract.8.reſol.5.p.4.eius reſ.mor.* & DD.ibi allegatis addo ego *Ferd.de Caſtro Palao, in opere morali.p.p.tract.4. diſp.8.punct.13.n.6. verſ.* Aduerte tamen in Hyſpania.

14 Item conſtat quod Delegatus, Hæc verba referuntur à *Pegna in tertiam partem Directorij Inquiſitorum, q.5. n.6. verſ.* & Guido Fulcod. & in eis diſcutit Fulcodius pulcherrimam quæſt. de citato ab Epiſcopo, & Inquiſitore maxime ſi ſit citatus pro eodem die, & hora coram quo debeat comparere.

In qua re breuitati ſtudendo exiſtimo nonnullos caſus eſſe diſtinguendos.

15 Primus caſus eſt cum Epiſcopus procedit iure ordinario, vt regulariter contingit, & in hoc caſu ſi citatio ſit pro eodem tempore communis DD.ſententia eſt, quod debeat citatus comparere coram Inquiſitore.

Ratio concluſionis eſt, quia cū Inquiſitor procedat auctoritate Sedes Apoſtolicæ ſibi ſpecialiter delegata, & Epiſcopus auctoritate pure, & mere ordinaria vtiq;
16 ille eſt maior ordinario in ea cauſa, c. ſanè, de officio, & poteſtate Delegati, ibi, vnde in illa cauſa ſuperior eſt, *Franc.Molinus de brachio ſæculari, c.16.n.12. Bouadill.in ſua Polit.lib.2.c.21.n.59.Stephan.Gratian.diſceptation.forenſ.to.1.c.111.n.65. & ſeq.* qui alios cumulāt.

17 Et quod in hoc caſus (præſuppoſito ſemper quod citatio ſit facta pro diuerſis locis) citatus teneatur comparere coram Inquiſitoribus docuerunt, poſt Eymericum, & omnes alios antiquos ab eo allegatos *Farin. de hæreſi, qu.186.§.3.num.87.Ludou.à Paramo de Orig.S. Inq.lib.3.q.4.Rub.de forma, & ordine Iudiciario S. Officij, num.69. Ferd.de Caſtro palao, dicta diſp.8. punct.13. n.3.verſ.* At ſi Epiſcopus, *Souſa de confeſſarijs ſollicitantibus, tract.2.cap.2. num.7. & in Affor.Inquiſit.lib.1.c. 2.num.14.*

18 Secundus caſus eſt cum Epiſcopus auctoritate ordinaria, & Inquiſitor Delegata aliquem citant ſed Epiſcopus in citatione preuenit, & in hoc caſu adhuc dico citatum teneri comparere coram Inquiſitore vti maiore, ita *Guido Fulcod.hic verſic.* Item ſi ponas, qui ad
19 hoc allegat pulcherrimum textum *in l. contra pupillum, 54.ff.de re iudicata,* ibi, Is qui ad maius auditorium vocatus eſt ſi inchoatam litem deſeruit, contumax nō videtur, circa quem tamen textum animaduertendum eſt, quod non probat citatum teneri comparere coram maiori auditorio, ſed quod non eſt contumax in eo caſu coram minori Iudice, ſi coram maiori compareat, ex quibus verbis videtur I.C. potius innuere velle in caſu d.l. eſſe locum gratificationi, vt notat *Gothofr. ibi,* vbi ait quod electione delictum non contrahitur *l.3.§.4.ff.* ad *Syllan,* de materia huius text. bene tractat *Alber. in dict.§. is qui, vbi n.1.* ait in Curia Romana fuiſſe ex hoc textu excuſatum quendam, qui fuerat vocatus ab auditoribus Sacri Palatij eo quod eodem tempore fuerat vocatus à Rege.

20 Ad idem allegat *Fulcodius text.in cap.qui reſiſtit.11. Quæſt.3.* verum neque ille textus videtur probare neceſſitatem ſic comparendi, ob illa verba eiuſdem, Sed eligis maiori ſeruire.

21 His tamen non obſtantibus Guid.Fulcodium, per eadem iura ab eo allegata ſequitur *Archid.in c.per hoc, n. 6.de hæret.in 6.* vbi ait, quod hoc omnino credit eſſe verum, *Io.Andr.ibid.num.2.Gemin, nu.3.verſ.* vnde putat *Archid. Locat.in Iudiciali in verbo citatio num.16.*

*Eymericus d.q.5.num.5.verſ.*nec obeſt ſi primo & poſt hos omnes *Farin.d. q.186. num.92.* Ex quibus apparet hanc eſſe communem Canoniſtarum ſententiam à qua in praxi propterea non eſſet recedendum.

22 Tertius caſus eſt, quando ambo eodem modo quo ſupra procedentes citant aliquem pro diuerſis temporibus, & tunc cum ex depoſitione dicti cap. per hoc, tam Epiſcopi, quam Inquiſitores ſuper eodem negotio procedere poſſint diuiſim, vtique citatus coram vtriſque debet comparere, *Farin.vbi ſupra nu.94. cum alleg.* per eum quibus adde *Souſam in Afforiſmis Inqu. lib.1.c.2.num.13.*

23 Quartus caſus eſt cum etiam Epiſcopi procedunt contra aliquem auctoritate delegata vt cum procedunt contra exemptos ab eorum iuriſdictione ordinaria, & in hoc caſu citatus poteſt comparere coram quo vult, nec ob id contumax cenſendus erit ab eo Tribunali coram quo non comparuit, ita *Farin.d.qu. 186.num.95. Souſa in allegato cap.2. num.15. Ferdinand.de Caſtro Palao, in dicto puncto 13.num.3. in principio*, Ratio eſt quia in hoc caſu Epiſcopus, & Inquiſitor ſunt pares, *Souſa vbi ſupra,num.9.* igitur per ele-
24 ctionem vnius citatus non delinquit, *l.ſi quis,§.ſi omnes ff.ad Syllan.* vbi I.C. loquens de ſeruo plurium Dominorum, qui in graui eorum neceſſitate omnibus opem ferre non valens, vni tantum opem tulit ait, *Nam illud durum eſt dicere, ſi cum duobus auxilium ferre non poſſit eligit alteri eſſe auxilio, electione crimen contraxiſſe*, & ibi Gothofred. in ſuis notis obſeruat ex Baldo in re pari locum eſſe gratificationi.

25 Quintus caſus eſt, cum non ſumus in Inquiſitore citante, ſed in eius Vicario, & in hoc caſu ait *Pegna in comm.54.tertiæ partis directorij, verſ. obſeruandum eſt*, quem ſequitur *Farin.vbi ſupra nu.91.*Quod ſi Vicarius Inquiſitoris ſit creatus à Papa vtique idem de eo dicendum erit,ac de Inquiſitore, quo ad Epiſcopum, ſecus ſi ſit creatus ab ipſo Inquiſitore, verum hanc rem modo non examino, quia de ea tractauimus in prima parte noſtri tractatus de modo procedendi in cauſis S.Officij peculiari tit.de Vicarijs Inquiſitorum interim tamen animaduerte contra Pegnam eo loco tenere
26 *Ferdinandum de Caſtro Palao in Opere morali loco allegato puncto 13. numer.5. & Molinam Theologum de iuſt.& iure, tom.6. de iuriſdictione diſp.28. numer.17.*
27 Vide etiam Regentem Conſtantinum in *l. vnica Cod. de Claſſicis lib.11.num.104.* vbi diſputat, an pars prædæ,quæ Duci debetur, eius quoque L.T. debeatur, & dicit hanc Quæſtionem tunc agitatam fuiſſe in Regno Neapol. inter Illuſtriſſimum Don Petrum de Toledo Præfectum Claſſis Neapol. & Don Garziam de Toledo eius Vicarium, qui eo abſente prædam ex hoſtibus cœpit, & ſuis militibus applicauit, & licet ibi multa ad propoſitum noſtrum facientia alleget de Vicarijs attamen ipſe non decidit hanc Quæſtionem, quia in facto pendebat, & ipſe erat vnus ex Iudicibus.

QVAESTIO SECVNDA.

De ſponte comparentibus, & tempore Gratiæ.

SVMMARIVM.

1 *Huius Quæſtionis Fulcodij,qui meminerint.*
2 *Locus huius quæſtionis emendatus à Pegna.*
3 *Sponte venire qui dicantur.*
4 *Adducuntur ad hoc l.fin.C.de his qui Latron. & l.2. ad Tertull.*
5 *Tempus gratiæ, quodnam ſit.*
6 *Quinam dicto tempore gratiæ non fruantur.*
7 *Sponte comparentes ex ſtylo Supremi Tribunalis d Vrbe etiam poſt tempus gratiæ mitiſſime tractantur & abiurant ſecrete.*
8 *De rationibus conceſſionis temporis gratiæ, & reiterationis eiuſdem.*

Quoniam illis, qui ſponte redeunt ante tempus gratiæ promittitur,& obſeruatur impunitas,mortis videlice Carceris,& confiſcationis,quod fieri poſſe credo iuxt mandatum Papæ,& Concilium Tholoſanum, quæritu hic, qui ſponte redire dicantur.

Sponte igitur Iuditio meo redeunt, qui infra tempus gratiæ redeunt,licet in generali ſint moniti,nec enim co cti videntur,quia à nemine ſunt præuenti, & facit ben ad hanc materiam,*ff.ad Tertull.l.2.§.ſi mater cum ſe verſ.* certè ſi tempus gratiæ, ſi res eſt integra, hoc eſ quia non eſt perſonaliter inquiſitus, nec probation contra eum receptæ, quod credo per *l.ff. de opt. leg. mancipiorum*, nam ſi poſt tempus gratiæ, perſonalit requiritur, & auditur, quamuis errorem ſuum deteg indignus eſt venia, & ſic ſonat canon, in ſuo caſu 2. *diſt.c.vlt.* Quod autem tempus hoc recte præfigatu non eſt in dubium ab aliquo reuocatum, & poſſent e vtroque iure multa induci ſimilia, ſed minus eſt à m teria alienum,ſponte ergo venit, qui non venit ad m nitus nominatim,& colligitur hæc diſtinctio,*C. de his qui latr.occult.l.vlt.*in illo verſiculo Domini,&c.

Annotationes Carenæ.

1 AD hanc Fulcodij Quæſtionem recurrunt, quo quot de tempore gratiæ, & ſponte comparenti bus pertractarunt,*Eymericus in direct.3.p.* de ſponte venientibus,*Pegna ibid.in comm.14.num.56.verſ.*Inſt quod tempus, vbi totam hanc Quæſtionem pro vti cet ibi poſuit,*Lud.à Paramo de orig.S.Inq.l.3.q.4.n.1 Souſa in Affor.Inquiſit.lib.4.c.8.n.5.*qui alios allegant

2 *Et Concilium Tholoſanum,*Arbitratur,& bene *Peg dicto comm.12.* in Apoſtilla ad hanc Quæſtionem Fu codij, pro Tholoſano legendum eſſe Bitterenſe, cui Concilij verba in hac mareria ſponte comparentium refert *Pegna in eodem comm.12.verſ.*magnam venian & miſericordiam.

3 *Sponte igitur iuditio meo redeunt.* Declarat hoc loc Fulcodius, qui nam dicantur ſponte venire, & ait eſ eos,qui nullis inditijs in Sancto Officio præuenti com parent, licet ſint generaliter moniti ab ædicto gratia Fulcodium ſequuntur omnes,*Archid.& Io.Andr.in* vt commiſſi de hæreticis in 6.DD. omnes in *cap.* ad a bolendam in verbo,ſponte,de hæreticis quos longa ſe rie cumulauit *Farin.de hæreſi,quæſt.193.numer.27.mo dern.Barboſa,in dicto cap. ad abolendam,num.* 10. *Sou in Afforiſm.Inquiſitorum, lib.2.c.26.numero 15.Par mus vbi ſupra,numero* 13. qui ad hoc allegat omnia Iu ra allegata à Fulcodio, huius materiæ in *qu. Bariola i Afforiſm.* Iuris vtriuſque in verbo, Sponte ad Sanctum
4 Officium, Allegat Fulcodius pulcherrimum *text. l. fi verſ.*Domini,*C.de his,*qui latrones occult.ibi, Domi enim prediorum impunes non manebunt ſi ſcientes, præſentes vltro non obtulerint nocentes,*& text.in l. §.ſi modo,ff.ad Tertull.*ibi,Quid ergo ſi fecit,ſed admo nita &c. an incidat in S. C. puto eam incidere ſi com pulſa fecit, non ſi cum petere non conctaretur a monita eſt.

5 Loquitur autem hic Fulcodius de ſponte comparen tib.in tempore gratiæ,quod eſt ſpacium certorum di rum à Summo Pontifice conceſſum ſponte venienti bus, & confitentibus delicta ſua contra fidem cōmiſſ quibus ob id infra illud tempus promittitur impunita

mortis,

mortis, immurationis, exilij, & confiſcationis bonorum, ita dixi *in tract. de modo procedendi, tit.* 18. §. 4. *nu.* 17. *& Souſa, qui totum ſuum librum quartum Afforiſm. conſcripſit in hac materia, cap.* 1. *per totum*.

Nec enim coacti videntur, qui à nemine ſunt præuenti, Sentire videtur hoc loco Fulcodius, quod qui ante promulgatum tempus gratiæ erat in S. Officio præuentus non dicitur ſpontè comparere, nec gaudet ob id beneficio temporis gratiæ, hoc autem ſine dubio intelligendum vt procedat cum comparens in tempore gratiæ ſcit ſe præuentum, puta quia fuit nominatim citatus, ſecus ſi ex probabilibus argumentis poſſet Inquiſitoribus apparere, quod talis comparens verè ignorabat ſe præuentum, in hoc enim caſu non eſſet excludendus à beneficio temporis gratiæ, ita notauit *Pegn. in peculiari tractatu de tempore gratiæ, capitul.* 11. *per tot. Souſa, lib. quarto, cap. octauo, numero 6. Certe poſt tempus gratiæ,* Ex ſtylo Supremi noſtri Tribunalis Eminentiſſimorum Supremorum Inquiſitorum, etiam extra tempus gratiæ hæretici dummodo ſpontè compareant mitiſſimè tractantur, conſequuntur impunitates ſupradictas, quinimò ipſimet hæretici, & ſuſpecti de hæreſi hoc modo ſponte comparentes, ſecretè & non publicè abiurant, & reconciliantur à ſolis Inquiſitoribus nullo facto verbo in Congregatione S. Officij, niſi dubium eſſet de qualitate gradus abiurationis *Bariola in Affor.* Iuris vtriuſque ſub litera S. in verbo, ſponte ad S. Officium venientes, vbi alios allegat.

Quod autem tempus hoc recte præfigatur, De rationibus conceſſionis huiuſce temporis, & reiterationis videndus eſt *Souſa, qui de hac re latiſſime verba facit, libr.* 4. *Affor. Inq. c.* 18. *&* 19.

QVAESTIO TERTIA.

Quomodo prouideri debeat de expenſis neceſſ. pro Officio Sanctæ Inquiſitionis.

SVMMARIVM.

Quinam iſtius Quæſtionis meminerint.
Salaria Magiſtratibus deputanda.
Notarius adhiberi debet ad acta ſcribenda in Sanct. Off.
Reſcriptum Innocentij IV. in hac materia.
Potentiſſimus Rex Noſter, & Religioſiſſimus abundantiſſime prouidet Miniſtris Sanct. Officij in Hyſpania & in Vrbe Romana Sanctiſs. Dominus Noſter.
Inquiſitores poſſunt Reos pœna pecuniaria mulctare.
Inquiſitores Italiæ cum deueniunt ad pœnas pecuniarias id faciuntre participata cum Supremo Tribunali.
Epiſcopi de iure ad huiuſmodi expenſas tenerentur.

Hic quæritur vnde prouideri poſſit, & debeat Inquiſitoribus, & eorum Notario quem vtique adhiberi oportet ad acta ſcribenda, ex quo in terra inuenitur *extr. de probat.* quam falſum, & dico quod à partibus nihil poſſunt recipere, hoc eſt, ab ijs contra quos inquirunt, Nam Inquiſitiones debent fieri ſine incommodo reorum, *vt in authent. de collat. §. Iubemus, collat. nona,* debent ergo Epiſcopi prouidere, qui mandatum Apoſtolicum receperunt, quod debent Inquiſitoribus conſilium, & auxilium, verum quia Prælatorum tenaces ſunt manus, & marſupia conſtipata, Conſulerem, quod ab illis, quibus iniungitur pœnitentia dandæ pecuniæ, in aliquos vſus pios acciperetur, ad iſtud honeſtè tamen, & ſine ſcandalo Laycorum.

Annotationes Carenæ.

1 HVius conſultationis meminit *Eymericus in Director. p. 3. quæſt.* 108. *numero 2. verſ.* & huius veritatis fuit Clemens V. & Clemens IV. in ſuis conſultibus ad Inquiſitores antequam eſſet Papa, qui dicebatur *Guido Fulcodius, & huiuſce eiuſdem Quæſtionis integra verba refert,* ibi *Pegna in comment.* 157. *verſ. & Clemens IV.*

2 Inquiſitoribus, & eorum Notario, æquum enim eſt, vt non ſolum Magiſtratus deputentur, ſed etiam eis opportuna ſalaria prouideantur Auiles in capita Prætorum, *cap.* 1. *in gloſ.* Salario Regens de Ponte de poteſtate Proregis, *tit. de abundantia Ciuitatis,* §. *6. n.* 16. vbi Io. Baptiſta de Thoro, in addit abhorret enim lex ſine pręmio homines laborioſis Officijs prefici, vt bene dicebat *Mattienz. in Dialogo 3. relatoris, c. 32. n. 9.*

3 Quem vtique adhiberi oportet ad acta ſcribenda, ita *Eymericus in direct. p. 3. num.* 83. *Pegna ibid. in comment.* 20. *verſ.* Tertia perſona vbi allegat verba Concilij Bitterrenſis, *c.* 4. ibi, faciatis confeſſiones, ac depoſitiones ipſorum fideliter in actis Inquiſitionis reponi, aut per publicam ſi poteſtis habere perſonam, & de hac materia Notarij deputandi pro S. Officio vide *Farin. q.* 185. *de hæreſi, qui n.* 10. plurimos more ſuo cumulat, & nos latè diximus in 2. *p.* operis, in peculiari *titul. de Notario, ſeu Cancell. S. Inqu.*

Nam Inquiſitiones debent fieri ſine incommodo Reorum, *auth. vt nulli, Iudicum c.* 1. §. *His inſuper iubemus,* ibi, ſi vero aliqua neceſſitas.

4 Verum Innoc. IV. in quodam reſcripto ſuo Incip. Cum per noſtras, inter literas pro S. Officio poſt *direct. Inquiſit. fol. mihi* 12. totum contrarium rectiſſimè ordinauit, vt animaduertit *Pegn. d. comm.* 157. *part. 3. verſ. Quibuſdam alijs.*

5 Hodie hæc Quæſtio videtur fortaſſe ſuperflua, quia in Hyſpania Potentiſſimus Rex Noſter omnes expenſas facit neceſſarias pro adminiſtratione Iuſtitiæ in S. Officio, & eius Miniſtris prouidet de opportunis ſalarijs iuxta liberalitatem, & magnificentiam tanti Regis. In Vrbe Romana prouidet Sanctiſs. D. N. in alijs Prouincijs Inquiſitores ſunt Regulares S. Dominici, & S. Franciſci, qui ſalaria non habent, & eorum Miniſtris deputantur ſalaria ex annuis prouentibus ſingulorum Inquiſitorum, quod ſi non ſufficiant prouident ſufficientiſſimè Supremi Inquiſitores, qui etiam ſportulas à Reis habendas in hiſce caſibus taxarunt.

6 Et vt tanti Supremi Tribunalis manifeſtè appareat pietas ſciendum eſt, quod de iure quilibet Inquiſitores poſſunt Reos in pœnis pecuniarijs damnare, vt probarunt *Farin. de hæreſi, q.* 193. *n.* 108. *& Souſa in Affor. Inqu. lib. 3. c. 28. n. 1. & n. 2.* vbi ait, quod huiuſmodi pœnæ pecuniariæ poſſunt pro neceſſitatibus Offic. Inquiſit. impendi.

7 Attamen de facto Inquiſitores Lombardiæ non faciunt condemnationes pecuniarias, niſi conſulto Supremo Tribunali, quod quandoque ſolet nonnullis Inquiſitoribus licentiam concedere deueniendi ad huiuſmodi pœnas pecunias re tamen participata cum Epiſcopis maximè cum Epiſcopi locorum ſunt Cardinales ex Supremis Inquiſitoribus, & vſque ad certam, & limitatam ſummam.

Huiuſmodi autem condemnationes pecuniarias regulariter non fieri, niſi re participata cum Sacra Congregat. Iure merito cautum generaliter fuiſſe intelligo, vt videant Rei, quod eorum animæ ſalus principaliter intenditur, & quod cum pecuniarijs pęnis mulctantur id fit cum maxima maturitate, vbi autem Inquiſitores condemnationes pecuniarias faciunt de eis reddere rationem tenentur Supremo Romanæ Vrbis Tribunali.

8 *Debent ergo Epiſcopi,* Rationabile omninò eſt votum

Fulcod.hoc loco, nam cum ab Inquiſitoribus in munere Paſtorali ex grauentur debent Epiſc.qui in hoc commodum ſentiunt expenſarum incommodum ſentire, *Pegna d.comm.157.& ſane hæc ſententia*, vbi quod hæc Fulcodij ſententia ſibi veriſſima videtur, quod idem dixit *Souſa in Affor.Inqu.lib.3.c.28.n.14.*

QVÆSTIO QVARTA.

An Inquiſitores poſſint alijs committere vices ſuas.

SVMMARIVM.

1 *Aec Quæſtio hodie ceſſat, quia Inquiſitores deputant Vicarios.*
2 *Delegatus Principis poteſt ſubdelegare.*
3 *Inquiſitores Supremi in Regnis Hyſpaniarum creantur à Papa per Breue ad Potentiſſimi Regis ac Domini noſtri nominationem.*
4 *Supremus Inquiſitorum Hyſpaniæ, & Luſitaniæ habet iuriſdictionem delegatam contra Barb. in l. cum Prætor, §.1.n.65.de Iud.n.5.& 6.*
7 *Idem dicendum de Inquiſitoribus Italiæ, qui creantur per Breue.*
8 *Idem de alijs Inquiſitoribus Italiæ, qui deputantur per literas S.C. & de Inquiſitoribus Hyſpaniæ, qui deputantur à Supremo Inquiſitore, n. 9.*
10 *Adducitur text. l. Item eorum §. Decuriones, ff. quod cuiuſque vniuerſitatis.*

Sed quæritur an ſingularium perſonarum negotia poſſint Inquiſitores committere, quod ſic, ſunt enim Delegati à Principe, & ideo poſſunt alijs delegare audientiam teſtium,& ſimilia,*cap.de iud.à Iudice,extr.de offic. delegat.ſuper quæſtionum*, & ſi quis dixerit quomodo à Principe ſunt Delegati? Reſpondeo, quia Priori Prouinciali nulla datur Iuriſdictio, ſed miniſterium quoddam eligendi iſtos, quos tranſmittat, & ideo non à Priore,ſed à Papa habent iuriſdictionem,nam,& lex dicit,quod ab ordine videtur electus, qui ab illis eligitur, quibus ordo dedit eligendi poteſtatem, *ff. quod cuius. Vniuer.nom.item eorum,§.ſi Decuriones.* Item Papa hoc dicit expreſſe, nam in literis, quas mittit Priori Prouinciali, præcipit ei, quod fratres tranſmittat, in illis vero literis, quas mittit Prælatis dicit, quod ipſe eos tranſmittit,vnde ſi quis conferat literam,cum litera inueniet quod à priore tranſmiſſos,à ſe reputat deſtinatos.

Annotationes Carenæ.

1 HÆc Quæſtio clariſſima eſt hiſce hodiernis temporibus,nam videmus paſſim non ſolum Inquiſitores deputare ſibi Vicarios generales ex Apoſtolicis conceſſionibus de quibus *Pegna in 3.p. directorij comm. 62.verſ.* Hodie tamen hæc res omni dubitatione caret, ſed etiam deputant ſibi Vicarios Foraneos, qui limitatam habent iuriſdictionem recipiendi denunciationes, & examina teſtium, & etiam peculiares Commiſſarios aliquando pro ijſdem teſtibus examinandis.

2 Sunt enim Delegati à Principe, Clariſſimum eſt in iure delegatum Principis poſse ſubdelegare audientiam teſtium,& alios actus ſingulares iudiciales,& vltra *text.hic à Fulcodio allegatos dixit Rot.deciſ.8 alias 258. num.2.de off.deleg. in nouis Morla in Emporio iuris p. 1. tit.2.quæſt.15.n.10.Barboſa Senior.l.cum Prætor, §.1.n. 385.& ſeq.de iuditijs Bouadill.in ſua Politica,lib.2. cap. 20.n.34. Molina Theologus de iuſt. & iure tract. 5. diſp.* 15.*Chriſtoph.de Anguiano de legibus, & Conſt. Princ pum,libr.3.contr.33. num. 26.* vbi in ſpecie Delegati à Summo Pontifice, ait eum recipere facultatem ſubd legandi à lege, & facultatem cohærendi impediente non à lege,ſed à Delegante.

3 Quod autem Inquiſitores ſint delegati à Sanctiſſin D.Noſtro patet manifeſtè, nam loquendo de Supren Inquiſitore in Regnis Hyſpaniarum cum ad nomin tionem Regis, ac Domini Noſtri deputetur per Bre Apoſtolicum, vt videre eſt ex *Mag. Gel. Gozalez Auila in ſuo libr. inſcripto Theatro de las Grandezas Madrid. libr. 4. in Rub. Conſejo Supremo de la Santa I quiſition.§.Al Præſidente,& Ludouic. à Paramo de o gin.S.Inquiſitionis,libr.5.q.3. nu.26. verſ.* Ad ſecundu igitur caſum, quod etiam de Inquiſitore Generali Lu taniæ dixit *Souſa in Afforiſm.Inquiſit.lib.1. de orig.Tr bunalis S.Officij,§. 1.numer.1.* certum mihi videtur n poſse dubitari quin Supremi Inquiſitores illorum R gnorum ſint Iudices à Summ. Pontifice ſpecialiter D

4 legati,quamuis enim Barboſa Senior exiſtimauerit, I quiſitores Generales Hyſpaniarum habere iuriſdicti nem ordidariam *in d.l.cum Prætor.§.1. num.65. de i*

5 Attamen in contrarium eſt verior opinio, vt doce *Torreblanca de magia,lib.3.cap.5.num.2. & ſequ.& tiſſimè Ferdin.de Caſtro Palao in ſuo opere morali, par. tract.4.diſp.8.punct.11.& §.2.num.2.*vbi bene addit i riſdictionem Inquiſitoris Generalis eſse delegatam,a tamen habere omnia ferè priuilegia iuriſdictionis or nariæ ſeiunctis imperfectionibus.

7 Neque obſtat ratio Barboſæ, quia etiam Supre Inquiſitores in Regnis Hyſpaniarum ad nutum Sum Pontificis ſunt amouibiles.

Et quod diximus de hiſce Generalibus Inquiſitor bus idem prorſus dicendum eſt de alijs Inquiſitoribu Italiæ, qui deputantur per ſpeciale Breue Sanctiſſin D.Noſtri,vt eſt Inquiſitor Mediolani.

8 Sed neque dubitari poteſt de alijs Inquiſitoribus It liæ, qui deputantur per literas Sacræ Congr. Eminer D.D. Cardinalium Supremorum Inquiſitorum, *Peg comm.52.in 3.p.Directorij,Farin.de hæreſi, q.186. n.3 Souſa in Afforiſm.Inquiſit.lib.1.c.1.nu.5. & 6.*vbi qu licet olim eligerentur, Inquiſitores, à Prouincialib ſuorum ordinum attamen hodie deputantur à S. C. de Inquiſitoribus Hyſpaniæ, qui eliguntur à Suprer illius Regni Inquiſitore Generale,*Paramus vbi ſupr num.37.Caſtro Palao,dicto puncto 12.§.2.n.3. verſ.* & Hyſpania.

9 Nam etiam hoſce Inquiſitores Delegatos eſse Su mi Pontificis certiſſima res eſt, vt alijs omnibus relat probauit latiſſimè *Caſtro Palao, videndus vbi ſupra, n mer.4.& hoc manifeſtè conuincit text. allegat. à Fulco hoc loco,l.item eorum,§.ſi decu iones,ff.* quod cuiuſque vniuerſitatis nomine,ſi decuriones; (ait I. C.) decreu runt actionem per eum mouendam, quem decem v elegerint,is videtur ab ordine electus, & ideo exper poteſt,parui enim refert ipſe ordo elegerit,an is cui o do negotium dedit,quem *text. allegat ad ſimile propo tum,Azeued.ad Regias Hyſpaniæ conſtit.lib.4.tit.18. 7.n.59. & alijs in locis allegatis per Sebaſt. Ximen. ad item eorum in ſuis concordantijs, tom.2. & ex illo eod textu pulcherrima colligunt ibi Odofred. n.1. verſ.* ex i litera colligitur,*Bart.verſ.*Nota iſtum textum,*Alber numer.2.Bald.verſ.*Nota quod paria ſunt,*Angel.num ro primo,& 2.Caſtr. numero 1.* vbi intelligit, & ben iſtum textum cum ſola nominatio perſonæ eſt conce ſa. Et alij ibidem.

QVÆ-

QVÆSTIO QVINTA.

De iuriſdictione Inquiſitorum in eo qui murarunt.

SVMMARIVM.

Hanc Quæſtionem de verbo ad verbum ponit Pegna comm.33.3.par.Direct.
Mutatio domicilij inſtantiam cæptam non mutat.
L.cum quædam puella, de Iuriſd. omn. Iud. adductæ à Fulcodio hic intellectus latè declaratur, numer.4. & ſeq.
Mutatio Domicilij fraudulenta non prodeſt Inquiſito ex Souſa.
Hæreticus ſortitur fornum in loco in quo deliquit.
Attamen vbique etiam poteſt puniri.
Quando remiſſio in hoc crimine habeat locum.
Hæreticus in pluribus locis delinquens vbi debeat puniri.

Quam autem in eos habeant poteſtatem, qui cum ſcirent eos procedere, domicilium mutuauerunt, quæri non opportet, nam ſi citati erant non mutant forum, quia præuenti ſunt, *ff. de iuriſd. omn. Iudic.* cum quædam puella, *extr. de for. comp. c.* propoſuiſti, quod ſi citati non erant, & ibi iam deliquerant, ibi poſſunt conueniri ratione delicti, & remittendi ſunt, *C. vbi de Crim. agi oport. auth. quæ in Prouincia, & in auth. vt nulli iudicum, §. ſi vero, & 3.q.6.cap.1.* & ſi deliquerunt in pluribus locis, vtrobique poſſunt in bonis, ſed, & in corpore, ſi pœnitentia eis ſit indicenda, quæ ſit iterabilis, puta peregrinationis, vel eleæmoſinæ, ſed in carcere ſecus ſicut patet lippis, & tonſoribus.

Annotationes Carenæ.

HAnc Quæſtionem quintam de verbo ad verbum refert *Pegna ad Eymer.3.p.director. comment.33. verſ.* ti autem reperiatur.

Nam ſi citati erant non mutant forum, *l. cum quædam puella ff. de Iuriſd. omnium Iudicum.* Mutatio Domicilij inſtantiam coram Iudice cæptam non mutat *Ludou. Gilb. in arbore iudiciaria Ciuili, cap.1.p.2. de foro competenti, §.2. num.15.* & quamuis *text. allegatus in d.l.* cum quædam puella loquatur in mutatione fori facta poſt latam ſententiam, vel vt I.C. ibi loquitur, poſt ſuſceptam cauſæ cognitionem, quod DD. intelligunt poſt litem conteſtatam, Attamen ijdem DD. extendunt dictum text. etiam ad ſimplicem citationem per quam taliter aiunt iuriſdictionem præuentam, quod per mutationem domicilij ſubſequentem nullum ei poſſit parari præiudicium, & ad hanc extenſionem probandam adducunt *text. l. ſi quis poſtea quam de Iudic.* vbi dicitur, quod ſi quis poſtquam eſt vocatus in Ius effectus ſit miles, vel cœperit eſſe alterius fori in ea cauſa in qua vocatus eſt in ius non habet facultatem reuocandi forum in præiudicium iudicis, cuius iuriſdictio fuit præuenta per vocationem in ius, & ſic per citationem, & ad idem inducitur textus in cap. propoſuiſti de foro competenti, vbi expreſſe habetur per citationem iuriſdictionem intelligi præuentam bene *Cabedo deciſ. Regni Luſitaniæ*
6 *142. num.4. tom.1.* & ita l. cum quædam puella intelligendam eſſe vt procedat etiamſi qui domicilium mutauit fuerit tantummodo citatus latiſſ. probauit *Barboſ. Senior. in l. ſi quis poſtea quam, num.29. & pluribus ſeq. ff. de iud.*

7 Nec mutatio domicilij ſuffragari poteſt ei, qui per fraudem vult euitare iuriſdictionem Inquiſit. *Souſa in Aforiſm. Inquiſitorum, lib.1. cap. 31. num.14.* vbi in fortioribus terminis dixit, quod ſtante permiſſione Principis à Summo Pontifice approbata, quod hæretici ſecluſo ſcandalo poſſint ad Catholicorum loca mercaturæ cauſa venire, ſi quis ex Catholico loco in Angliam domicilium mutauit, vt Inquiſitorum effugeret iuditium, & poſt permiſſionem prædictam ad Catholicorum loca veniat, ac ibi Inquiſitoribus denuncietur de actu hæreticali geſto ante permiſſionem non poteſt gaudere beneficio dictæ permiſſionis, & fœderis, quia fraus fraudanti patrocinari non debet.

8 Quod ſi citati non erant, & ibi iam deliquerant. Hic dicit Fulcodius, & bene, quod hæreticus ſortitur forum ratione delicti in loco in quo deliquit, & generaliter, quod ratione delicti quis ſortiatur forum probant iura allegata in hac quæſtione, & latiſſime tradiderunt, *Lud. Gilb. in Arbore Iud. Ciuili, p.2. cap.1.§.3.* de tertio modo ſortiendi forum ratione delicti, *num. & ſeq. bene vid. Gothofr. in ſuis notis ad l. non eſt dubium 11. ff. de cuſtodia reorum, & Barboſ. Senior, qui omnes alios allegant in l. hæres abſens, §. proinde, ff. de iudit.*

9 Et quamuis hæreticus vbique delinquat, ac proinde vbique poſſit puniri etiam extra locum delicti, cum hæreſis crimen habeat in ſe cauſam continuam, & ſucceſſiuam, *Pegn. par.3. comm.91. verſ. Iam quantum, Farin. in Praxi Crim. q.7. n.17. & Souſa in Afforiſm. Inqu. li.2. c.28. num.2.*

10 Attamen ſi Iudex delicti præuenit ſumendo, informationes vtique ad eum facienda eſt remiſſio delinquentis ſeruatis ſemper alijs circumſtantijs in remiſſione prædicta requiſitis, *Souſa ibid. num.3. verſ.* ſecus vero, & alios latiſſime allegans *Farin. de hæreſi, quæſt.197. §.1. num.12. & 13. verſ.* in hac contrarietate credo veritatem eſſe, quod intelligendum eſt ſi Iudex delicti dictam remiſſionem petat, nam ſi eam non petat non eſt neceſſe, quod dicta remiſsio fiat *Souſa vbi ſupra, num.1. poſt Pegnam com.33. in 3.p. & Couar. Pract. qu. cap.11. num.12.*

11 Et ſi deliquerunt in pluribus locis, *Pegn. comm.33. allegatus num.131. verſ.* Rurſus in hæreticos ibi, melius putarem, ait, quod ſi pœnæ ſunt reiterabiles hæreticus in pluribus locis delinquens pluribus pœnis ab Inquiſitoribus locorum in quibus deliquit puniri, debet, & ſe remittit ibi ad hunc locum Fulcodij, idem dixit *Souſa, d. cap.28. n.5.* & latius Inquiſitor *Cantera in ſuis q. crim. de Iudice q.3. n.14.*

QVAESTIO SEXTA.

An, & quomodo Inquiſitores poſſint procedere contra abſentes, & fideiuſſores.

SVMMARIVM.

1 *Intellectus text. l. Abſentem, de pœnis allegati à Fulcodio late declaratur, n.2.*
3 *Quomodo de iure communi contra abſentem procedebatur.*
4 *De iure Canonico poteſt contra abſentem diffinitiue procedi.*
5 *Forma procedendi contra abſentem hæreticum non conuictum, nec confeſſum.*
6 *Forma procedendi contra conuictum, vel confeſſum.*
7 *Ex ſtylo Romanæ Vrbis ſemper audiuntur hi abſentes condemnati, & quo ad perſonam, & quo ad bona ſi comparent.*

S In

8 *In Hyſpania ſemper quo ad perſonam, ſed quoad bona ſolum intra annum.*

9 *Adducitur, tex. l. ſi quis rem, adductus à Fulcodio ff. de cuſtodia reorum, & declaratur Lex ſancimus, Cod. de fideiuſſ. num.10.*

11 *Formulæ fideiuſſionum in Noſtro Statu Mediolani.*

12 *Deciſiones Senatus in materia purgationis moræ in fideiuſſoribus.*

13 *De iure fideiuſſor poteſt moram purgare cum Ius fiſci per non conſignationem rei, non eſt factum deterius, & n.14. vbi quod hoc remittitur arbitrio Iudicis.*

15 *Pœnas has fideiuſſorum quæ fiſco S. Officij applicantur non ſolet Tribunal Sanctiſſimæ Inquiſitionis erigere cum principales ſponte comparent non obſtante mora fideiuſſoris.*

Qualiter autem procedi poſſit contra abſentes ſatis plane iudico, nam ſi conſtet de eorum perfidia, & ſint contra eos ſolemnia edicta propoſita quamuis de Iure Ciuili in criminalibus non pronuncietur difinitiue contra abſentem ad impoſitionem pœnæ niſi vſque ad relegationem, *vt ff. de pœnis l. abſentem*, Credo de Iure Canonico poſſe pronunciari difinitiuè ſuper iſto crimine, vt extra *de teſt. c. veritatis eſt verbum*, in fideiuſſores autem abſentium pœna pecuniaria dici poteſt *ff. de iuſt. Reorum l. ſi quis reum*.

Annotationes Carenæ.

QVuamuis de Iure Ciuili, in Criminalibus de Iure
Ciuili non condemnantur abſens difinitiue, niſi
1 vſque ad relegationem hoc dicit *text. alleg. in l. abſentem, de pœnis, & in l. abſentem Cod. de accuſat.* hoc vtro-
bique notarunt ſcribentes, bene *Ant. Gomez. in l.76.*
Tauri, num.1. Clar. §. fi. q.44. num.1. Farin. latiſſ. de In-
quiſit. q.11. num.1. & ſequ. & Lud. Gilhauſen. in ſua Ar-
bore iud. crim. cap.35. Ramuſculo 1. num.22. & ſeq. Ra-
2 tionem autem ob quam voluit I. C. in grauibus delictis
non poſſe abſentes pœna mortis puniri, nec ſupra rele-
gationem condemnari aſſignat *Albericus ibidem in §.*
aduerſus contumaces, num.4. his verbis, quia ratio qua-
re in abſentem non fertur ſententia eſt quia inaudita
cauſa damnari non debet, poteſt enim eſſe quod abſens
aliquam habeat iuſtam cauſam ſe defendendi, quo caſu
idem I.C. ibi ait, Sanctius eſſe impunitum relinquere
facinus nocentis; quam innocentem damnare, bene
Gothofred. ibi in notis, vbi ait, quod Scipio, & Antoni-
nus Imperatores dicebant, malle ſe vnum ciuem ſerua-
re quam mille hoſtes occidere, de iure igitur communi
3 abſens citabatur ad reſpondendum Inquiſitioni, quod
ſi in termino ſibi præſcripto non comparebat eius bo-
na annotabantur fiſci nomine, Mox iterum citabatur
per edicta ad ſe excuſandum a delicto, & oſtendendum
innocentiam ſuam, & ipſe quandocunque comparens
audiebatur quo ad perſonam ſuper eius Innocentia,
quo ad recuperationem autem bonorum ſuorum non
audiebatur niſi intra annum, compareret, *Clar. Farin.*
& Gilhauſ. vbi ſupra, & de hoc ordine procedendi eſt
text. in l.1. ff. de requirendis Reis.

4 Credo de Iure Canonico poſſe pronunciari diffinitiue ſuper hoc Crimine, & merito quia, etiam de iure ciuili diſpoſitio dictæ l. abſentem ff. de penis non habet locum in crimine læſæ Maieſtatis, vt notauit *Farinac. d. q.11. num.1. verſ.* præmitto imprimis, & de condemnatione hæretici abſentis latiſſime tractarunt *Pegna, cum Eymerico in 3. p. directorij, in decimotertio modo terminandi proceſſum in cauſis fidei, Farin. qui omnes antiquos allegat de hæreſi, q.185. num.93. & ſeq. Souſa in Afforiſm. Inquiſit. lib.2. cap.49. Diana reſolut. moral. par. quarta, tract. octauo, reſ.42. & reſ.80. & Ferdinan. de Caſtro Palao, in opere morali, part.1. tract.4. diſp.8. puncto 16. §.3. per totum.*

In Forma condemnandi Hæreticum abſentem, duc
Caſus nunc breuiter ſunt diſtinguendi latius de hac re
dicturi *in 3. p.* tractatus de modo procedendi in cauſi
S. Officij.

5 Primus caſus eſt cum hæreticus abſens in actis S. Of
ficij, nec euidentia facti, nec propria confeſſione ne
legitimis teſtibus eſt de hæreſi conuictus, ſed tantum
de ea aggrauatus, & in hoc caſu contra hunc abſentem
eſt procedendum iuxta formam cap. cum contumacia
de hæreticis in 6. citatur enim intra certum tempus ad
reſpondendum de fide, ſub pena excommunicationis
quod ſi in termino præfixo non comparuerit, excom
municatur, & ſi in excommunicatione per annum in
ſorduerit, vt hæreticus formalis condemnatur, ita *Pe-*
gna, comm.33. & 49. in 3. part. direct. Farin. d. quæſt.185
num.94. & ſeq. Lud. à Paramo de Orig. S. Inq. lib.3. q.4
num.61. & ſequ. Caſtro Palao, dicto §.3. num.1. & ben
Paulus Garzia in ſuo libro Hyſp. Idiomate conſcriptu
orden de proceſſar en el S. Oficio, editus ex ordine Supre
mi Tribunalis S. Inquiſitionis Regnorum Hyſpaniæ
fol.63. cuius verba retuli *in add. ad tit.17.* de modo pro
cedendi in cauſis S. Officij in Rubrica de Frang. carce
res S. Officij, vbi ait, quod ita declarauit etiam Supre
mum illud Tribunal Hyſpanæ Inquiſitionis.

6 Secundus Caſus eſt cum Hæreticus abſens eſt plen
de hæreſi in actis S. Officij conuictus, & tunc non eſt ne
ceſſe ſeruare formam dicti capituli cum contumacia
ſed ordinario proceſſu nullo anno expectato citatur
& ad ſententiam proceditur ita bene *Garz. vbi ſupra*
verſ. Pero auiendo, *Symanch. in Encher. tit.45. num.4*
Caſtro Palao, vbi ſupra, verſ. Quod ſi delictum, *Souſ*
in Affor. Inq. lib.2. cap.49. numer.2. & 3. & Scaccia d
iud. libro primo, cap.98. numero quarto, verſ. ſi ſumus in
primo caſu.

7 Iſti autem abſentes ſic condemnati, quandocum
que admittuntur etiam poſt eorum ſtatuam combu
ſtam ad comparendum, & oſtendendam eorum inno
centiam vt dixi *p.2. lit.8. §.5. num.24.* bene *Farin. de hæ*
reſi, q.180. num.109. vbi quod Supremum Vrbis Tribu
nal hos contumaces ſemper audit, & quo ad perſonam
& quo ad bona, vide *Sanch. in ſum. lib.2. cap.20. num.2*
8 *Paramo, vbi ſupra, num.47.* vbi quod de conſuetudin
Hyſpaniæ ſemper audiuntur quo ad perſonam, ſed qu
ad bona, non niſi intra annum, iuxta diſpoſitionem
l.1. ff. de requirendis Reis.

9 In fideiuſſores autem abſentium pena pecuniaria
dici poteſt, allegat Fulcodius tex. vbi D.D. omnes han
materiam per tractant in l. ſi quis reum ff. de cuſtodi
reorum, vbi ait I.C. Si quis reum criminis, pro quo ſati
dedit non exhibuerit pæna pecuniaria plectitur, Anti
quitus virtute, l. ſancimus Cod. de fideiuſſ. ſtatutum
10 erat fideiuſſori tempus ſex menſium ad reum Iudic
præſentandum nunc in promiſſionibus fideiuſſorum
additur clauſula, toties quoties, & ad omnem requiſi
tionem, per quam ceſſat diſpoſitio dictæ l. ſancimu
Clar. in praxi, quæſt.46. verſ. ſed hic quæro, *Gothofr. i*
ſuis notis ad illum text. l. ſi quis, ſub litera G. & in dict.
l. ſancimus ſub litera H. verſ. ſi quis fideiuſſerit, *Bello*
nus Papienſ. de his quæ fiunt incont. lib.2. cap.60. num.2
& 3. vbi alios allegat, & addit in formulis fideiuſſio
11 num iſtarum ſolere apponi, quod fideiubens præciſ
die teneatur reum ſiſtere etiam non interpellatus, &
abſque purgatione moræ, & vlterius obſeruat admitt
fideiuſſores huiuſmodi à Senatu Excellentiſſimo Me
diolani ad moram purgandam ſi reum conſignent e
ipſa die qua fuit fideiuſſor condemnatus, & ita decidi
ſe Senatum ſub die 31. Auguſti, 1619. referente D
Vicario Latuada atteſtatur *ibid. num.7.* & hoc haber
locum vult, ſi ea ipſa die condemnationis Reus conſi
gnetur, nam ait, Senatum eundem Mediolani dixiſſ
fideiuſſorem condemnatum Kal. Maij, in Veſperis

qui

qui Reum in mane diei ſequentis conſignauerat, non purgaſſe moram, ſed ab eo exigendam eſſe condemnationem, *n.9.*

Hæc autem Senatus decreta procedunt ex ſpeciali ordine eiuſdem Senatus. Sub die 15. Decembris 1617. in hæc verba, cenſuit is ordo mandandum eſſe omnibus Magiſtratibus prout mandat, vt lapſo die condemnationis, mulctæ in cameram, & exactionem pœnæ procedant præciſa fideiuſſoribus omni ſpe excuſationis licet ſequenti die principales ſiſtant.

Sed quid quid ſit de hoc ſtylo Senatus certe de iure fideiuſſor, qui intra ſtatutam diem Reum non ſiſtit moram purgare poteſt, ſi ius fiſci, & partis non fuerit effectus deterius, *Farin. de carceribus, & carceratis, qui alios cumulat, quæſt.34. num.*135. & arbitrio Iudicis relinquitur tempus, intra quod poteſt fideiuſſor moram purgare, *Menoch. de Arbitr. iudic. caſu* 40. *& Bellon. vbi ſupra, num. ſexto.*

Et in S. Officio multo magis arbitror eſſe locum huic purgationi moræ, quia Tribunal eſt plenum pietate, & miſericordia in Reos, & ſic quamuis poſſit fideiuſſores prædictos condemnare, iuxta doctrinam Fulcodij hic. *Et Pegna late comment.*139.*verſ.* Sed quid ſi de facto, *& verſ.* Poſtremo ſi fideiuſſor, vbi quod hęc pœna applicatur fiſco Sanctiſſimæ Inquiſitionis, attamen non ſolet in hoc foro exigi pœna à fideiuſſoribus, ſi poſt terminum principales libere ſe ſe Sancto Officio conſignent vt his verbis atteſtatur Pater Maſſinus in Praxi S. Officij, *p. 9. Aſſert.*103. *primæ Impreſſionis, non vſa il S. Officio di far pagar la ſicurtà à quelli, che doppo il termine ſono liberamente comparſi, perche con detta comparitione ſpontanea, s'intendono purgar ogni tardanza.*

QVÆSTIO SEPTIMA.

De Hæreticis abſolutis decentibus ante ſibi iniunctas pœnitentias.

SVMMARIVM.

Hæc quæſtio Fulcodij deciditur ab Alex. IV. c. accuſatus, §. ſi vero de hæret. in 6.

De hac materia, qui D.D. agant.

Archid. in d. §. ſi vero ſoluit hanc quæſtionem per hæc eadem verba Fulcodij.

Qui ante iniunctas ſibi pœnitentias decedunt reſeruantur purgatorio.

Si decedant poſt eas iniunctas, quid agendum.

Ad pœnas perſonales iniunctas hæretico pœnitenti non tenentnr eius hæredes.

Secus ad pœnas pecuniarias pro fabricanda Eccleſia.

Hæc diſt. approbatur in d. §. ſi vero.

De his autem, qui ab Inquiſitoribus abſoluti, ante iniunctam ſibi pœnitentiam deceſſerunt credo, quod Purgatorio reſeruentur, nec dico aliquid Hæredibus iniungendum, licet alij ſcripſerint contrarium, nam impoſitio pœnitentiæ perſonam ſequitur, & non tranſit ad hæredes, quod ex eo manifeſte probatur, quia morientibus non imponitur, quod vtique fieret, ſi ad hæredes tranſiret, & Canon dicit, quod innoteſcendum eſt eis, & non iniungenda, 26. *q.7. cap.*1. Nec obſtat ſi dicas, quod plerique puniuntur hæredes pro peccatis parentum, *extr. de hæret. c. vergentis*, verum eſt, enim in confiſcatione bonorum, nec tamen corporaliter, nam peccata ſuos debent tenere auctores, quo ad pœuam *C. de pœnis ſancimus*, & ideo nec vt pœnitentia, nec vt pœna iudiciaria poteſt ad hæredes tranſire.

Annotationes Carenæ.

1 QVæſtio hoc loco à Fulcodio propoſita, deciſa reperitur ab Alex. IV. *in cap. Accuſatus, §. Si vero, de hæreticis, in 6.* quod capitulum deſumptum eſt ab originali conſtitutione eiuſdem Summi Pontificis, Incip. Conſultus fœlicis recordationis, edita anno Domini 1521. & impreſſa in directorio Inquiſitorum *p.* 1. inter Decem literas diuerſorum Summorum Pontificum *fol.*
2 *mihi*, 133. & de hac eadem controuerſia agunt *Eymer. in direct. p.3. q.*120. & ibi *Pegna comm.*169. *& Farin. de hæreſi, q.*193.*n.*125. *& ſeq.* vbi alios omnes, D. D. antiquos referunt, non video in pertractanda hac Quæſtione, quod mentionem aliquam faciant huiuſce noſtræ Quæſtionis Guidonis Fulcodij, attamen Archidiaconus in *d. §. ſi vero, n.2.7. & 8. & Geminian. ibid. n.3. & 6.* ſoluunt Quæſtionem propoſitam, per eadem ferè verba, & iura quæ hic allegat Fulcodius.

4 Ante iniunctam ſibi pœnitentiam deceſſerunt, Dicit hic Fulcodius, quod qui ante iniunctam ſibi pœnitentiam deceſſerunt Purgatorio reſeruantur ita per eadem verba dixit *Gemin. in d. §. ſi vero, n.6.* ibi, dic quod poſtquam ipſe eſt defunctus pœnitentiæ ſibi reſeruantur in Purgatorio, hæc concluſio de plano procedit, & eam docuerunt *Sym. de Cath. inſtit. tit.46. num.77. poſt Eymeric. d. quæſt.*120. *verſ.* ſi non, vbi *Pegna verſ.* quod ſi lite pendente, *Farin. qui omnes antiquos refert, vbi ſup. n.*128

5 Difficultas eſt, quid ſit dicendum, ſi hæreticus abſolutus ab Inquiſitoribus decedat poſt iniunctam ſibi pęnitentiam, ſed ante eam peractam, an hæredes ipſius teneantur ad eam pænitentiam adimplendam, hæc difficultas ſi attente, quæſtio noſtra ſegatur ſoluitur optime à Fulcodio.

6 Vel enim pænitentia eſt perſonalis, vel eſt adimplenda in bonis puta, quia mortuus hæreticus damnatus fuit ad fabricandam Eccleſiam, vel hoſpitale. Primo caſu cum pænitentia eſt perſonalis, puta corporalis tunc ſine difficultate, ſi hæreticus moriatur ante perfectam pænitentiam non debet vtique impleri per hæredes hæretici, hoc voluit dicere Fulcodius in illis verbis, Non tamen corporaliter nam peccata ſuos debent tenere auctores, quoad pænam, *l. ſancimus, C. de pœnis*, ibi, ſancimus, ibi eſſe pænam vbi, & noxa eſt, ita expreſse docuerunt, *Archid. in d. §. ſi vero, num.*8. per eademmet verba Fulcodij, quo etiam modo loquitur *Gemin. num.6. verſ.* nec obſtat ſi dicatur, *Pegn. dict. comment.*169. *verſ.* de ſecunda aſſertione, *Farin. d. q.*193.*n.*130. vbi exemplificat in pænitentia conſiſtente in ieiunijs Orationib. &c.

In ſecundo vero caſu, vtique hęredes tenentur iniunctam hæretico abſoluto, & defuncto pænitentiam adimplere, ita innuit Fulcodius hoc loco, ibi verum eſt in confiſcatione bonorum, quaſi dicat, quod cum pęnitentia conſiſtit in erogatione eleemoſynæ, pecuniæ, rerum &c. tunc eſt vtique adimplenda ita communiter docuerunt DD. ſupra citati. *Gemin. n.3. Archid. n.8. Eymer. d. q.*120. *n.3. verſ.* ſi autem pænitentia non eſt perſonalis, *Peg.* ibi, *verſ.* tertiam aſſertionem, & *Far. vbi ſup. n.*125.

8 Hæc diſtinctio expreſſe canonizatur ex textu in *dicto capit. accuſatus in §. ſi vero*, & in allegata Conſtitutione Vrbani IV. §. *quidam inſuper.*

QVÆSTIO OCTAVA.

De Teſtibus cogendis in cauſis fidei.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegiati non excuſantur à ferendo teſtimonio in hoc foro S. Officij.*

Hanc Quæſtionem ad verbum ponit Pegna comm. 111. *p.*3.

3 *Et Reges, & Imperatores tenentur obedire Inquiſitoribus.*
4 *Teſtis in cauſis fidei non poſſunt celare veritatem.*
5 *Quid extra cauſas fidei cum ipſe ſolus ſcit veritatem.*
6 *Quid in Reo.*
7 *Iuramentum, & Votum, non excuſat teſtem à ferendo teſtimonio.*
8 *Excommunicatio ordinarij in caſu noſtro non eſt timenda.*

A ferendo teſtimonio priuilegiatos excuſari non puto, niſi ſuper hoc ipſo priuilegium haberent, quia ad veritatem detegendam in hoc caſu, omnes tenentur, vt infra dicam, ſed nec iuramento, vel voto in contrarium emiſſo, nam licet veritatem celare poſſimus Hoſti, vel perſecutori, *vt* 22.*q.*2.*c.* quis Iudici, tamen veritatem inueſtiganti eam occultare mortale peccatum eſt, *vt* 11. *q.* 3. *c.* quis quis, ergo iuramentum, vel votum in contrarium emiſſum non eſt reſeruandum 22. *q.*4.*c.* in malis; & determinat quæſtionem expreſſe *extra. de teſt. cog. c. vlt.* ſed nec excommunicatio Ordinarij nocet, qui illos excommunicare præſumpſit, qui coram Inquiſitoribus deponerent veritatem, tum quia non poteſt inferior ſuperiorem ſuis diffinitoribus ſubiugare, 21.*diſt.inferior.* tum quia maiori eſt potius obediendum 11. *q.*3. qui reſiſtit tum quia huiuſmodi ſententia continet erroré expreſſum *extr.de ſent.excom.per tuas,* nec eſt Quæſtio quia in crimine hereſeos teſtes ſint compellendi, *vt extr.de hær.c.excom.* §. *Adijcimus.*

Annotationes Carenæ.

1 A Ferendo teſtimouio priuilegiatos non puto, fauore fidei omnes etiam qui alias priuilegiati eſſent coguntur teſtimonium præſtare, ſic enim in cauſa hæreſis Pater contra Filium, Fratrer contra Fratrem, Seruus contra Dominum poſſunt examinari, *Farinac. latiſſ.de hæreſi,q.*188.*n.*2.*Ferd. de Caſtro Palao,in opere Morali,p.*1.*tract.*4.*diſp.*8. *punct.*15.§. 1.*n.*6. *Lud. a Paramo de orig. S.Inq. lib.*3. *q.*4. de forma, & ordine iuditiario, S. Officij, *num.*21. omnes poſt *Pegnam in ter-*
2 *tiam partem directorij Inquiſitorum comm.* 111. *verſ.* nec verum putandum eſt, & verſic.ſed Præter cæteros, vbi poſtquam multos ad hoc D. D. allegauit ponit integram hanc Quæſtionem Guidonis.

3 Omnes tenentur, quod in cauſis fidei omnes teneantur, etiamſi ſint Reges, & Imperatores dixi *latiſſ.de modo procedendi, tit. de obligatione denunciandi,* §.7. *n.*26. *& ſeq.* vbi ex Paramo retuli exemplum Inuictiſſimi Caroli V. qui iuſſit Ioannam eius filiam, ſtatim vocatam ab Inquiſitoribus coram eis integre omnia tam contra alios, quam contra ſe deponere.

4 Iudici tamen veritatem inueſtiganti, in foro S. Officij nulli dubium eſt, quod teſtes ſub mortali tenentur Iudici interroganti veritatem aperire, ad ea quæ dixi in dicto tit.9.de obligatione denunciandi per totum extra vero cauſas fidei, quod teſtis teneatur manife-
5 ſtare veritatem Iudici etiam in caſu in quo ſolus teſtis ſciat delinquentem ſub mortali arbitror veriſimum ita enim docuerunt Valer.de differentijs vtriuſque fori, in verbo Inquiſitio, differenta vnica, *num.*9. Doctiſs. & Religioſs. Sancius, in ſuis ſelectis diſput. de Sacramento Euchariſtiæ, & Pænitentiæ *diſput.*43.*n.*39. qui alios latiſs.allegant, quidquid in facti contingentia contrarium ſe ſe conſuluiſſe dicat Diana *reſſol.moral.p.*2.*tract.*15.*reſol.*63. cum alijs quos ibi allegat.

6 An autem Reus ipſe ad euitandam mortem mutilationem membri, vel aliam grauem pœnam poſſit Iudici etiã legitimè interroganti celare veritatem non eſt huius loci hanc Quæſtionem pertractare pro qua vi deri poterit, Sancius vbi ſupra, *dicta diſp.*43.*num.*29.*& ſeq. & Diana d.tract.*15.*reſol.*26.*&* 27. qui omnes alio DD. cumulant,

Ergo Iuramentum, vel votum incontrarium, bene dicit Fulcodius, quod non obſtante Iuramento vel vo
7 to illius, qui Iurauit non teſtificari, poteſt quis cogi a teſtimonium ferendum, hoc expreſſe deciditur in *cap. fin.de teſtibus cogendis,* ibi, vt ab huiuſmodi Iurament abſoluatur, & ibi notat *Barboſa Iunior, num.*4. huiu modi abſolutionem non eſſe neceſſariam, ſed potius a cautelam, & melius idem determinauit Pontifex in c peruenit il primo eodem tit. ibi, Iuramento adſtrinxit vt non deponeret contra ipſum, *Farin. de teſtibus, q.* 78.*n.*149. qui alios allegat.

8 Sed nec excommunicatio Ordinarij nocet, Et merito tum quia, vt ait Fulcodius manifeſtum contine errorem, tum quia in cauſis fidei Ordinarius eſt infe rior Inquiſitore, latè Eymericus in tertia parte dire ctorij Inquiſit. *quæſt.*5. *num.*4. & ibi latius *Pegna comment.* 54. & nos ſupra diximus in prima Quæſtione Fu codij, inferior autem non poteſt ſuperioris Iuriſdictio nem quoquo modo impedire.

QVAESTIO NONA.

De Credentibus Hæreticorum.

SVMMARIVM.

1 *Qui nam meminerint huius Quæſtionis.*
2 *D. Archid.in cap. quicumque de hæreticis in 6. null facta Guidonis mentione hanc, & tres ſequentes Quæſtiones tranſcripſit.*
3 *Credentes ſunt qui dicunt ſe credere, quod credunt Hæretici.*
4 *Item credentes ſunt qui hæreticis reuerentiam præbent.*
5 *Qui vero eos alunt potius fautores dicuntur.*
6 *Communicantes cum hæreticis in eorum ritibus ſu hæreticorum credentes quid ſi in alijs factis commun cent, num.*7.
8 *Qui credit erroribus hæreticorum hæreticus eſt.*
9 *Communicans cum Caluiniſtis in cæna reputatur co uictus de hæreſi.*
10 *Inditia indubitata, quæ dicantur, & quibus nominib à I.C. antiquis vocentur.*
11 *De audiente conciones hæreticorum.*
12 *Fauentes hæreticis quamuis non ſint credentes ſunt ta men de hæreſi ſuſpecti.*
13 *De legente, & retinente libros hæreticorum.*
14 *Duo pulcherrima loca D. Hieronymi in hac materia l brorum hæreticorum.*

Quæritur hic conſequenter, qui dici debeant credente hæreticorum erroribus, & certe qui confitentur ſe cre dere, ita eſſe ſicut ipſi dicunt, credentes vtique ſun nam ex ore ſuo ſe iudicant, & non eſt confeſſi cauſa tuenda rei, & hoc ſine dubitatione eſt, qui veto ador uerunt, reuerentiam ſuo more exhibuerunt, confeſſio nem, vel communionem ab eis iuxta ritum eorum a ceperunt, vel ſimilia perpetrarunt, quæ ad ritum eo rum pertinent, credentes vtique fuiſse conuincuntu nam ex factis exterioribus præſumitur de affectu, *arg.*32. *quæſt.*5. *cap.qui viderit, C.de dolo.l. dolum,* ne enim refert vtrum dictis, ac factis quis voluntate ſuam inſinuet *ff.de legib.& Senatus, Conſult.de quibu* nam negare, & confiteri poſſumus, non ſolum ore ſe etiam

etiam facto 12.*qu.3.c.* extimant, & hoc dico de ijs factis in quibus error exprimitur, ſicut ſupra expoſui; de his, quæ ad ritum errantium pertinent, verùm ſi quis eos viſitauit, alimoniam præbuit, ducatum præſtiti, & ſimilia fecit, in quibus nihil de ritu ipſorum expreſſum oſtenditur, quamuis alij contrarium ſcripſerint, non credo, quod poſſit credens iudicari, nam hæc omnia fiunt interdum ex affectione carnali, interdum præcibus amicorum, interdum pecunia interueniente, & cum dicat Papa, non ſimpliciter credentes, ſed credentes eorum erroribus, veluti hæreticos condemnamus, neceſſe arbitror, aliquid in eis erroris inditium depræhendi, vnde ſupradictos, quos vltimo loco notaui, non Iudico hæret. credentes, ſed potius fautores, vel receptatores, ſicuti infra monſtrabo, cum enim credens, hæreticus Iudicetur, non ſitis quæſo faciles ad pronunciandum, aliquem credentem, & ſic per conſequens Hæreticum, nam in hoc crimine etiam ex vehementi præſumptione nemo damnatur *extr. de præſumpt.* litteras, & ſi obijciat quis, quomodo ergo dicis illos credentes, qui adoeant, & ſimilia faciunt, ſi ex præſumptione neminem damnas, Reſpondeo non condemno illos ex præſumptione ſolum, imo ex vera probatione nam hæc eſt probatio euidentiſſima, quæ fit ipſo facto, alias enim de animo conſtare non poſſet, quia altum eſt cor hominis, & inſcrutabile, ſed huiuſmodi inditia, quæ ad bonum retorqueri non poſſunt, nec aliud niſi ad id, quod expreſſe indicatur probationibus ſunt habenda, & ideo perſpicuæ vocantur inſidiæ, *C. de dolo l.* dolum, quid ergo dicemns de his, qui ſermones, ſeu prædicationes eorum audierunt, & poſtea numquam redire voluerunt, Inculpabiles erunt quo ad hoc, ne credentes iudicentur, nec enim videntur approbaſſe, quod poſt modum euitarent, & hoc dico argumento *can.1. qu.1.* conſtat, qui verò, & prima vice venerunt, & poſt modum frequentarunt, locis, & Horis ſuſpectis poſſunt credentes cenſeri argumentum habeo a ſenſu contrario ex dicto canonis cap. conſtat, & ſimile *extra de* præſumptionibus, cap. ex ſtudijs, ſane omnes, quos ſupra dixi non poſſe iudicari credentes fateor ſuſpitione maxima non carere, & ideo poſſe eis purgationem indici, iuxta mandatum Apoſtolicum, & Can. ſanctiones, ſecundum illud ſi qui inuenti fuerint ſola ſuſpitione notabiles, *extr. de hæret.* excommunicamus, Item, & illos, qui libros Hæreticorum ſupprimunt ſcilicet dico ſuſpectos, & purgandos, ſi tamen eos conbuſſerunt immunes ſunt *arg.5.q.1.c.1.in fin.*

Annnotationes Carenæ.

HVius Quæſtionis Fulcodij quæ pulcherrima eſt mentionem fecerunt Eymericus in directorio *Inqu.p.2.q.* 50. *in fi. verſ.* His concordat, *&* *Pegna ibi in comm.* 75. *verſ.* ſunt quidam alij, qui ait Queſtionem hanc Fulcodij eſſe multum aptam ad hanc materiam intelligendam, ſed neuter verba huius Quæſtionis refert integra.

Solus *Archid. in c. quicumque num.5.* *&* *ſeq. de hæret. in 6.* abſque vlla mentione Fulcodij tranſcripſit hanc, & tres ſequentes Quæſtiones vnde *Zanch. de hæret. in 6.c.* in fide ait, quod de hac materia plenius agit D. *Archid. d.c.* quicumq; & ſubdit, Salua tamen reuerentia *D. Archid.* illa non fuerunt verba ſua, ſed ea habuit, & tranſumpſit, appropriando ea ſibi, ex quadam conſultatione tradita olim Inquiſitoribus per venerabilem Patrem D. Guidonem, qui poſtea fuit Papa, & vocatus Clem. IV. & in margine dicti loci habentur. Hæc verba, nota furtum D. Archidiaconi, quorum verborum occaſione qui aliqua ſcitu digna videre voluerit, de furto litterario, legat, Eberhar. Spekham in ſuis quæſt. Iuris Cæſarei, Pontificij, & Saxonici, *q* 78. per totam.

Qui confitentur ſe credere ità eſſe ſicut ipſi dicunt, hos vere credentes hæreticorum dixit Fulcodius, & ita communiter omnes ſenſerunt *Eymericus d.q.50. num. 2. verſ.* verbis quidem, *Sanctar. de hæreſi, c.11. dub.4. nu. 29. verſ.* Dico primo, *Ferdin. de Caſtro Palao, in opere morali, tom.1. tract.4. diſp.3. punct.5. num.1. Barboſa Modern. in cap. excommunicamus, l.1. §. credentes, num. 20. de hæreticis, Souſa in Afforiſ. Inquiſ. libr.1. cap.22. num. 3.*

4 Qui vero adorauerunt reuerentiam more ſuo exhibuerunt, & hos ait Fulcodius credentes dici hæreticorum, ſicuti, & omnes, & quoſcunque alios, qui cum hæreticis in eorum ritu communicant, ad hoc vt quis hæreticorum credens dicatur parum refert, an voluntatem ſuam ore aperiat an factis, per Iura hic allegata, Ita docuerunt poſt Fulcodium omnes pariter Theol. & Canoniſtæ, & quidem vltra allegatos à me in tractatu de modo procedendi, *tit.4. §.7. num.70. Eymer. dicta quæſt.50, num.3.* vbi omnia ferè verba huius Quæſtio. tranſcripſit, Pegn. ibid. in verbo, factis, vbi ponit verba quorumdam DD. Auenionenſium, qui bene declarant ex quibus factis poſſit quis dici credens hæreticorum.

5 Verum ſi quis eos viſitauit alimoniam præbuit &c.
Hos ait Fulcodius, & bene eſſe fautores hæreticorum
non credentes, pro qua re Notandum eſt ex hoc textu
Fulcodij, quod alia ſunt facta ſpectantia ad ritum hæ-
6 reticorum, vt cœna Valdenſium, de qua periti Auenio-
nenſes, apud Pegnam loco ſupra citato, verſ. Aut cœ-
næ Valdenſium, vel cena Lutherana, & Caluiniſtica his
noſtris temporibus, & qui ſe cum hæreticis immiſcet
in his factis ſine vllu dubio debet dici credens hæreti-
corum, quia immiſcet ſe immediatè ritui hæretico-
rum, ex quo non niſi credens eorum erroribus iudi-
7 catur, alia ſunt facta, quæ non concernunt eorum ri-
tus, ſed potius communem conuerſationem, & ſocie-
tatem, & in his factis communicans cum Hæreticis
non poteſt dici credens hæreticorum, quia, vt ait Ful-
codius Alimoniam præſtans hæretico poteſt moueri
ex miſericordia non ex eo quod eius erroribus cre-
dat, & cum Summus Pontifex non loquatur ſimplici-
ter de credentibus, ſed de credentibus eorum errori-
bus, vt facto dicatur quis credens, ſequitur quod fa-
ctum indicet errorem, & eum probabiliter conuincat,
hoc idem colligitur ex allegatis per me loco citato,
num.63. verſ. Tertiò alij videntur, & maxime ex Pe-
gna qui refert hæc pauca verba huius noſtræ *Quæ-
ſtion. comment.75. loco ſupra alleg.* quo ad communica-
tionem autem cum hæreticis, & alijs Infidelibus in
eorum ritibus iure diuino vetitam, vide late *Ferdinan.
de Caſtro Palao, in opere morali, tract. quarto, diſp. ſecun-
da, puncto 9. per totum.*

8 Et ſic per conſequens hæreticum, qui enim erroribus hæreticorum credit hæreticus eſt, vt probaui alijs cumulatis *dicto §.7. num.61. verſic. Primo quidem, &* *num.65.* vbi declaraui quare Bulla Cœnæ Domini excommunicet hæreticos, & eorum credentes, & quomodo hæc vltima verba non ſint ſuperflua.

9 Nam hæc eſt probatio euidentiſſima, Veriſſimum eſt, quod, qui in cæna Caluiniſtica, cum Caluiniſtis cõmunicaret iudicaretur conuictus de errore Caluiniſtarum, alias ait Fulcodius niſi ex his factis rectè probaretur animus numquam poſse probari, & iſta ſunt quæ à DD. noſtris vocantur Inditia indubitata, quæ ſz. animum Iudicis mouent ad ſic firmiter credendum *Cantera in ſuis Quæſt. Crim. de Probat. cap.2. q.6. nu.1. in fin.* & de his Inditijs indubitatis loquitur *text. l. ſciãt, Cod. de probat.* quæ alias in iure noſtro dicuntur apertiſſima argumenta, liquidæ, & manifeſtæ probationes vt notauit *Gothofred. in ſuis notis ad illum text. ſub litera N.*

Quid ergo dicemus de his qui ſermones ſeu Prædicationes eorum audierunt. Dicit hoc loco Fulcodius,
11 quod qui conciones Hæreticorum frequentant vtique eorum credentes iudicandi ſunt, ſecus ſi quis ſemel eas audiuit, ſed nunquam ad eas redijt.

Hoc idem dixi in eodem §.7. *num*.68. & notanda ſunt bene verba Fulcodij, ibi, frequentarunt locis, & horis ſuſpectis, nam eodem modo loquitur quo Concilium Narbonenſe allegatum à *Pegna dicto comm*.75. *verſ*.& quamuis hæc, *Ferd.de Caſtro Palao, d.diſput*.3. *punct*.5.*num*.2.*Souſa in Affor. Inqu.lib*.1.*cap*.22.*num*. 7.*&* 8.

12 Sane omnes quos ſupradixi, omnes quos ſupra Fulcodius dixit non eſſe hæreticorum credentes, ait eſſe de hæreſi ſuſpectos, ac proinde purgationem, vel abiurationem eſſe indicendam, purgare enim ſe debent iuxta mandatum Apoſtolicum, qui inuenti fuerint ſola ſuſpitione notabiles, *cap. excommunicamus de hæreticis*, Hoc quod, hoc loco dicitur probaui *dict. titul*.4. §.7.*num*.69. vbi de audiente bis, vel ſemel concionem hæreticorum, quod non credens, ſed ſuſpectus de hæreſi, & *n*.64. vbi pariter dixi, quod alimoniam hæreticis præſtantes, vel eos viſitantes, ſunt de hæreſi ſuſpecti lz.non ſint eorum credentes.

13 Item illos qui libros hæreticorum ſupprimunt, Ex retentione, & multo magis occultatione librorum hæreticorum, vtique oritur hæreſis ſuſpitio, de qua re late diximus toto *titul*.10. *& in addit*. excipit Fulcodius eos qui dictos libros combuſſerunt, vt etiam diximus nos *dicto tit*.10.§.7. *num*.38. vbi quod hi nec ſuſpecti ſunt de hæreſi, nec incidunt in excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini contra retinentes libros &c. licet male faciant, cum ex Conſtit. Iulij III. incip. cum meditatio cordis, inter litteras Apoſtolicas pro S. Officio *in fin. directorij Inquiſit. fol. mihi* 115. vnuſquiſque teneatur dictos libros Inquiſitoribus locorum conſignare.

14 Et ne litterarum ſtudioſi decipiantur in hiſce hæreticorum libris, perlegendis rogo eos in viſceribus Domini Noſtri Ieſu Chriſti, quod ſemper ante eorum oculos habeant duo pulcherrima loca Diui Hieron. videlicet Epiſt.7. ad lætam, vbi ait, Venena non dantur, niſi melle circumlita, & in eadem Epiſtola, illorum delectetur ingenijs in quorum libris fidei Pietas non vacillet, Et Epiſtola decima, ad furiam, eorum dumtaxat tractatus lege quorum fides nota eſt non neceſſe habes aurum in luto quærere.

QVAESTIO DECIMA.

De Fautoribus Hæreticorum.

SVMMARIVM.

1 *Hac quæſtio Fulcodij pulcherrima eſt.*
2 *Qui Gladij habent poteſtatem omiſſione ſola fautores efficiuntur hæreticorum.*
3 *Non ſic priuatæ perſonæ niſi requiſitæ ſint, vel Iuramento obligatæ, vt familiares, & Cruce ſignati, nu.4. & 5.*
6 *Qui non ex lubrico linguæ hæreticos excuſat fautor eſt.*
7 *Aduocati hæreticorum quando nam dicantur fautores, num.8. & 9.*
10 *Quando nam fautores dicantur ſuſpecti de hæreſi.*
11 *Qui alimenta hæreticis præbent fautores dicuntur.*
12 *Item qui precibus eos liberant.*
13 *In fautoriæ pœnas incidunt fautores, etiam non ſecuto effectu.*
14 *Fauens ſuſpecto de hæreſi non videtur incidere in pœnas fautorum hæreticorum.*
15 *Mentio Honorifica Reuerendiſs. P. Vinc. Præti à Serraualle Inquiſitoris Cremonæ.*
16 *Probatur pluribus rationibus non eſſe licitum alicui Princi Cattholico concedere liberum domicilium hæreticis in locis Italiæ.*
17 *Probatur multis rationibus, & auctoritatibus quod ex frequenti, & diuturna communicatione hæreticorum cum fidelibus cuiuſcumq; conditionis in operibus ciuilibus immineat periculum proxima infectionis.*
18 *Diffuſe probatur, quod ex conceſſione, liberi domicilij hæreticis in partibus Italiæ oriatur periculum proximum ſcandali, & contemptus noſtræ fidei.*
19 *Probatur quod non licet alicui Principi Cattholico concedere liberum domicilium in aliquo loco Italia ſibi ſubiecto, eſto quod ibi etiam ceſſaret periculum proximum infectionis.*
20 *Expenditur ſubtiliter Bulla Gregorij XV. in hac materia.*
21 *Probatur efficaciter non licere Principibus Catholicis tale domicilium concedere eſto, quod ceſſaret in omnibus partibus Italiæ periculum proximum infectionis, ſcandali, & contemptus noſtræ fidei.*
22 *Argumenta in contrarium adducuntur, & ſoluuntur.*

Subſequitur Quæſtio de fautoribus, qui videlicet ſint cenſendi fautores. Qua in re notandum arbitror, quod aliquæ ſunt perſonæ priuatæ, aliæ vero publica poteſtate funguntur, & non eſt omnium vna conditio. Qui enim gladij poteſtate funguntur, ex ſola omiſſione poſſunt dici fautores, puta ſi condemnatos ab Eccleſia non fugant aut puniant ſicut debent, & quod ex hoc fauere intelligantur, probant ad literam Canones iſti 23. *quæſt*.3.*cap*. qui poteſt, & prima *quæſt*. ſupra qui in vitijs, *& quæſt*.8.*cap*. præterea, priuatæ vero perſonæ in hoc caſu nihil ſentiunt, ſi non capiunt, ſi prætereuntem, non detinent, fautores dici non poſſunt, nam hæc ad eos pertinent, qui poteſtate funguntur, & eſt de hoc argumentum 29. *quæſt*.2.*cap*. ſi de arca, & hoc fateor de perſonis quæ ad hoc non ſunt Sacramento adſtrictæ, ſi verò iurauerunt indicare, ſicut faciunt multi, & cælant, non nego illos fauere, cum ad id teneantur ex debito iuramenti, & fit peccatum mortale in hoc caſu veritatem occultare 11. *quæſt*.3. *cap*. quis quæritur. Dixi ergo qualiter, quis omiſſione fauere videtur, ſed, & verbis fauere, quis poteſt, ſi quis enim excuſat hæreticos, non ex lubrico linguæ, nec per iocum, ſed inconuenticulis, vel etiam inter laycos, ſicut faciunt dicentes, ſepe iſti homines non ſunt tales, quales eſſe videntur, nec negant iſta, vel forte, quia aduocati ſunt aliqui, & defendendo ipſos excuſant per mendatia eorum exceſſus, poſſunt fautores dici, excuſſione habita perſonarum, & temporis, & locorum, nec enim hæc omnia poſſunt ad vnguem perſtringi, plerumque enim huiuſmodi verba, & homines ſimplices ad hæreticorum amorem prouocant, & deuotionem, quam habent ad Eccleſiam minuunt, & eneruant, & quod huiuſmodi excuſatores falſi fauere videantur inſinuat *Canon*.11 *quæſt*.3.*cap*.timendo, ſed, & illi Lothario cui Epiſcopi adheſerunt, tamquam fautores eius condemnati ſunt 2.*quæſt*.1. *cap. vlt*. & dicit alibi Papa, quaſi faciendi modum exponens, quod fucatis defenſionibus eius crimina legere videbantur 11.*quæſt*.3. *cap*. ita, & ex illis duobus capitibus colligitur, quod per huiuſmodi coloratas defenſiones intelligitur quis fauere; ſane de his loquor, qui conſulte, & vt plerumque fit ex propoſito non per iocum in huiuſmodi prolabuntur, nam lubricum linguæ ad pœnam, vel damnum trahi non conuenit

nit *ff.ad l.Maieſtat.l.*famoſi,& ſimiliter,quæ per iocum dicuntur nō obligant *ff.de accuſat.& oblig.l.* obligationum ſubſtantia, *& 22. quæſt.2.cap.*quod autem ait, Item fauet quis facto, & hoc ſatis videtur planum, & & hoc dico in eo qui ducit,qui procurat, qui mitti aliſmoniam,qui liberat, qui ea per quæ liberantur ſubminiſtrat, & ſi quæ ad hæc ſunt ſimilia eſt ad hoc argumentum quamuis probatione non egeat, 33.*qu.4.*eſt iniuſta *ff.de furtis,l.ſi pignore,§.qui ferramēta.*Idem dico in eo,qui præcibus illum liberat *arg.14. q.6. cap.5.* in illo verſ.illud vero fidentiſſime dixerim &c.nec moueat,quod ibi dicitur ſocius criminis, nec enim intelligitur ſocius quaſi idem crimen commiſſerit, ſed ſocius cap.particeps infectionis,& de huiuſmodi ſocietate loquitur canon.vbi dicit,nec caret ſcrupulo ſocietatis occultæ &c.2.*q.7.c.* Negligere, ſed quid dicemus de Prælatis,qui nolunt facere carceres,vel ſimilia,quæ ad promotionem fidei pertinent, Reſpondeo cum id non ad fauorem hæreticorum, ſed ex Auaritia faciant non dico fautores,& ideo conſulo fratribus, quod de illis non ſe intromittant,ſed Apoſtolicam Sedem conſulant.

Annotationes Carenæ.

PVlcherrima eſt hæc Fulcodij Quæſtio,ac miro ordine conſcripta eius meminit *Eymericus in directorio p.ſecunda,qu.53. in fine, verſ.* Et Guido Fulcodius. De hac materia latiſſ. egi *tit.4.§.1.& 2.*vbi plures, D. D.allegaui,& in addit.ad ea loca.

Qui enim gladij poteſtate funguntur,in hac materia fautoriæ diſtinguit,& bene Fulcodius priuatas perſonas ab his,quæ poteſtatem habent & iui gladij, & ait quod qui poteſtatem, & iuriſdictionem habent efficiuntur hæreticorum fautores omiſſione ſola,puta ſi hæreticos ab Eccleſia damnatos non capiant, vel non puniant captos,cap.qui poteſt 23.quæ.3.vbi Damaſus Papa ait, quod impietati fauet, qui poteſt perturbare peruerſos, & non facit,ita communiter tradunt,D.D.allegati,per me dicto §.1.num.primo, & pluribus ſeq. quibus nunc addi poteſt Ferdinand. de *Caſtro Palao,in opere morali, p.1.tract.4.diſp.3.punct.5.num.6.verſ.* omiſſione faues hæreticis.*Souſa in Aſſoriſm. lib.primo,c.25. n.3. Filiuc. qu. moral. tom.1. tract.16.c.2.quæſito ſexto.n.38. verſ.* Vel ſi ſit Princeps.

Priuatæ vero perſonæ,docet hoc loco Fulcodius priuatas perſonas omiſſione non fieri fautores hæreticorum,quia,cum ex Iuſtitia non teneantur hæreticos capere, nihil eis poteſt ex Iuſtitia imputari *Ferdinand. de Caſtro Palao, vbi ſupra,n.7.verſ.*Ratio eſt, *Eymericus, dicta quæſt.73.n.tertio,vbi Pegna comm.78.verſ.*Priuati autem homines, & hæc concluſio non habet in ſe difficultatem.

Solummodo dubitari poteſt an priuatæ perſonæ requiſitæ,vt capiant hereticum, ſi illum non capiant hac omiſſione poſſint dici fautores, in qua re *Eymericus vbi ſupra,* negatiuam tenet ſententiam ibi, etiam ſi ad id requiſiti non faciant,& in eandem opinionem videtur inclinare *Caſtro Palao, vbi ſupra*, Verum contrarium arbitror tenendum prout tenet *Souſa dicto c. 25. n.6.P.Diana reſolut.moral.parte quarta, tractat.7.reſ. 1.verſ.*Nota tamen,& ante eos bene *Sanchez in Sum. tom.2.lib.2.cap.10.n. 15. verſ.* Secundus caſus eſt quando priuatis.

Et hoc fateor de perſonis,limitat Fulcodius concluſionem ſuam,quod priuatæ perſonæ in fautoriam non incidunt ex omiſſione, vt non procedat in perſonis, quæ vinculo Iuramenti preſtiti de capiendis, & reuelandis hæreticis ſunt aſtrictæ,vt ſunt familiares,& Cruce ſignati,ita communiter, DD. relati *in dicto §.1.n.7. & tot.tit.9.* de obligatione denunciandi, *Ferdinando de Caſtro Palao,nu.7.verſ.*Idem eſt de Cruce ſignatis, *Souſa dicto capit.25. numer.quinto, Filiuc.eodem capit. ſecundo num.38.verſ.*Vt ſunt familiares Inquiſitorum, & *P.Diana dicta reſol.21.verſ.*Verum hæc opinio, vbi allegat *Seſſe deciſ. Regni Arragoniæ, tomo quarto,deciſ. 474.n.17.*

Si quis excuſat hæreticos non ex lubrico linguæ, incipit docere Fulcodius quia ratione incidat priuatæ perſonæ in fautoriam, & ait, quod in eam incidunt, & verbis,& facto.

6 Verbis quidem ſi quis eos excuſat ex propoſito de hoc exemplo fautoriæ agit Archid.in capitul.Quicumque in verbo Fautores,*num. 16. vſque ad n. 22.* de hæreticis in 6. vbi omiſſo nomine Fulcodij, totam hanc Quæſtionem tranſcripſit de verbo ad verbum, *Gemin. ibidem,num.10.verſ.*Poſſet quis facere, *Farin.de hæreſi q.182.n.5.& Souſa dicto c.25.n.9.*

7 Vel forte quia Aduocati, ſecundam exemplum fautoriæ in quam verbo incidunt priuatæ perſonæ ponitur in Aduocatis per mendatia hæreticorum exceſſus excuſantibus,de his Aduocatis late agunt D. D.per me allegati *dicto tit.4.§.6.num.60.*Et ideo dicit Fulcodius, per mendatia, quia Aduocatus hæretici, qui eius cauſam defenderet credens bona fide eſſe iuſtam non incurreret in pænas fautorum, nec in ſuſpitionem hæreſis,vt notauit *Souſa in Bullam Cænæ Domini, cap.2.diſp. 12.n.5.& in Aſſoriſm.Inquiſit.lib.1.c.24.n.5.* quamuis talis Aduocatus poſſit ab Inquiſitoribus puniri ſi tali hæretico patrocinium preſtet ſine licentia *Souſa dicto num.60.Vide Duard.in Bullam Cænæ, lib.2.can.1.quæſt. 33.num.9.verſ.*Imo ſi aliquis defendat, qui Viuald.Alterium, & alios allegat, quibus addo, ego D.meum Abb.Pueronum in Bullam Cœnæ, *capit. primo, num.* 149.

10 Excuſſione habita perſonarum temporis & locorum,bene enim omnes hæ circumſtantia ab Inquiſitoribus ſunt ponderandæ, vt intelligere poſſint quomodo, & qua ratione ſiat ſuſpecti de hæreſi hi fautores, quod, & pluries repetitio ego toto, tit.4. & ſingulariter notat *Diana videndus,in d.reſ.* 21. ferè per totam.

11 Item fauet quis facto, tranſit Fulcodius ad vltimum fautoriæ, quod committitur facto, & rectè ponit exemplum de ijs, qui alimenta mittunt hæreticis, qui eos è carceribus liberant vel ea per quæ liberantur ſub miniſtrant,eadem exempla proponuntur ab *Eymerico,dicta qu.53.num.4.Sanctarell. de hæreſi, cap. 11.dubio 1.*fere per totum,*Souſa dicto capitulo 25.n.10. D. Puerono dicto capitulo primo, numero 159. Ferdinand.de Caſtro Palao d.pun. 5. nu. 6. qui alios antiquos, D.D.alleg.*

12 Idem dico in eo qui precibus illum liberat, *Sanctarell. loco cit. num.8. D.Pueronus, num.151. Sanchez,d. c.10.num.16. Souſa, cap.25.num.9. & hoc bene probat text. alleg. à Fulcodio,* ibi, Illud vero fidentiſſime dixerim cum qui pro homine ad hoc interuenit, ne male ablata reſtituat ſocium eſſe fraudis,& criminis.

13 Opportunè hoc loco, quæri poteſt an quis in fautoriæ pœnas incidat, ſi fautoriæ effectus non fuerit ſecutus puta ſi quis preces porrexerit vt hæreticus liberetur, qui tamen non fuit liberatus, in qua re breuiter dico, quod ſic, ita enim tenent, *Suarez, de fide diſp.24. ſect.1. num.14. Ferdinan. de Caſtro Palao, dicto pun.5. numer.11. P. Diana d. reſol.21. verſ.* at his non obſtantibus, numquam enim vel rarò inciderent hi fautores in penas canonicas, & cum fauor prohibeatur, ne hæreſes firmitatem habeant, qui effectus ſemper durat.

14 An autem fauens ſuſpecto de hæreſi incidat in fautorum penas ſine difficultate dicēdū eſt quod non, *Dom. Pueronus dicto capitulo primo, numero 168.* niſi fauiſſet ſuſpecto de hæreſi, vt ſuſpectus eſt, vide tamen *Caſtro*

Palao vbi ſupra.n.12.& quæ dixi ego,tit.9.§.8.n.4.verſ. quæ autem hucuſque.

15 An autem qui communicat in operibus ciuilibus, & contractibus politicis cum hæreticis in locis Italiæ exiſtentibus hæreticis faueat, & peccet, & an hoc licitum ſit non eſt, quod hoc loco à nobis hæc quæſtio pertractetur, quia eam pro dignitate enucleauit Reuerendiſſimus Pater Magiſter Vincentius Prætus, vir morum ſuauitate, Religioſa diſciplina, ac doctrina ſingularis, qui poſtquam in præcipuis ſuæ Religionis vniuerſitatibus Phyloſophiam, & Sacram Theologiam per plures annos profeſſus fuit, merito ad munus Inquiſitionis in Ciuitate Genuæ deinde, ob quædam prudentiam eius expoſcentia in Ciuitate Cremonæ ad idem munus, quod nunc diligentiſſimè exercet euectus: vnde cum Quæſtio prædicta ab eo doctiſſimè per tractata ad manus noſtras peruenerit, ipſo inſcio, ad omnium vtilitatem hoc loco imprimendam curaui.

VTRVM LICEAT PRINCIPI Catholico

Concedere Hæreticis liberum domicilium in locis Italiæ ſub comercij, & mercimonij, aut quouis alio prætextu.

Hanc quoque Quæſtionem ex munere mei officij libenter diſcutiendam aggredior, vt maxima pietas Noſtrorum Potentiſſimorum Regum Hyſpaniarum elucẽſcat, qui numquam tale domicilium in hoc Ducatu Mediolanenſi permittere voluerunt, & vt alij Principes videant qui in hanc materia licitè agere poſſint.

Prima Concluſio.

16 Nullus Princeps Catholicus poteſt concedere liberum domicilium Hereticis in locis Italię ſub comercij, & mercimonij, aut alio quouis prætextu.

Probatur Primo, Princeps ſecularis Catholicus iure Diuino, & naturali tenetur defendere Eccleſiam, ac fidem; eſt enim ratione ſui muneris Eccleſiæ Protector, & vt dicit leo Epiſtola 75. ad Leonem Auguſtum, Debet Imperator incunctanter aduertere Regiam poteſtatem ſibi non ſolum ad mundi regimen ſed maxime ad Eccleſiæ præſidium eſſe collatam, & S. Iſidorus lib. 3. de ſummo bono docuit Chriſtianos Principes cogitare debere ſe reddituros eſſe rationem Deo propter Eccleſiam, quam à Chriſto tuendam ſuſceperunt, ergo iure naturali, & Diuino ad fidei, & Eccleſiæ defenſam tenetur Princeps Catholicus iuxta præſcriptum Sacrarum Sanctionum propulſare rebelles Eccleſiæ perpetuos hoſtes illius vt ſunt hæretici à locis Italiæ ſibi ſubiectis, & non eos receptare.

Secundo probatur, Principi Catholico iure naturali, ac diuino prohibetur tolerare vitia attrocia publico bono communi directè nociua, ergo Princeps Catholicus iure inaturali ac diuino tenetur iuxta præſcriptum Sacrarum Sanctionum arcere hæreticos à locis Italiæ ſibi ſubiectis, ergo multo magis iure diuino ac naturali ei prohibetur liberum domicilium concedere illis in locis Italiæ ſibi ſubiectis. Antecedens patet quia Princeps ad hoc eſt inſtitutus, vt Rempublicam à vitijs directè tendentibus ad eius pernitiem, & ab hoſtibus defendat. Sequela probatur, quia vera Religio maximè inter omnia ſpectat ad pacem, & felicem Statum Reipublicæ, eſt verum firmamentum Regnorum, vt patet inter documenta relicta à Carolo V. Bruxeuis, Philippo II. in abdicatione Regnorum, & ex alia parte hæreſi eſt contemptrix obedientiæ erga Principes, contumaciæ rudimentum, & dum ex mentibus hominum ſenſim excutit Dei iugum, detrectare atque excutere humana imperia ſimul docet, nimiſque exploratum iam eſt numquam hæreſim bona fide manſueſcere.

Hanc rationem tetigit Diu. Auguſt. Quæſt. 50. qui (inquit) mente, ſobrius Regibus dicat; Non ad vos pertinet in Regno veſtro, quis velit eſſe ſiue Religioſus ſiue ſacrilegus? quibus non poteſt dici, non ad vos, pertineat in Regno veſtro quis ſit pudicus, quis impudiens.

17 Probatur tertio nullus Princeps poteſt permittere id, quod eſt intrinſicè malum niſi in duobus caſibus ſcilicet ad euitandum maius malum, vel propter eliciendum maius bonum, ergo nullus Princeps Catholicus poteſt permittere vt fideles habeant communicationem cum hæreticis imminente periculo proximo infectionis, nulla neceſſitate Phiſica, aut morali exiſtente, ergo nullus Princeps Catholicus poteſt permittere vt hæretici cum fidelibus cuiuſcunque generis indiſcriminatim habeant communicationem frequentem, & diuturnam pro libito in operibus merè ciuilibus nulla exiſtente phiſica, aut morali neceſſitate ergo nullus Princeps Catholicus ſecularis poteſt permittere, & multo minus concedere liberum domicilium hæreticis in locis Italiæ, ſibi ſubiectis ſub commercij, mercimonij, aut quouis alio prætextu. Antecedens probatur ex communi Doctrina Theol. qui etiam addunt Deum non poſſe permittere malum culpæ niſi propter maius bonum elicendum. Addunt nonnulli Theologi tertium caſum quando poteſt intrinſece malum permitti, ſcilicet quando non poteſt impediri, ſed quando ob defectum potentiæ malum non poteſt impediri non dicitur permitti, nam ſicut de ratione permiſſionis culpabilis eſt non ſolum vt poſſit, ſed debeat impedire, & non impediat ita ad rationem permiſionis vt ſic, pertinet poſſe impedire & non impedire. Prima ſequela probatur, quia tenent omnes Theologi periculum proximum committendi aliquod crimen, & committere illud crimen eſſe eiuſdem ſpeciei quo ad maliciam, quando illud periculum moraliter vitari poteſt, quare ſicut peccatum hæreſis eſt intrinſecè malum, ita periculum proximum labendi in hæreſis quando moraliter vitari poteſt eſt intrinſecè malum. Sequela probatur quia talis communicatio frequens, & diuturna fidelium cuiuſcunque generis indiſcriminatim cum hæreticis ad libitum habet annexum periculum proximum infectionis reſpectu fidelium, licet non collectiuè ſaltem diuiſiuè, vt ſtatim difusè probabitur cum in probatione huius ſequelæ ſit poſita vis huius rationis. Vltima ſequela probatur quia ex tali conceſſione, & permiſſione liberi domicilij naturaliter ſequitur, moraliter loquendo, communicatio frequens diuturna hæreticorum cum fidelibus cuiuſcunq; generis in operibus ciuilibus ad libitum, abſque vlla neceſſitate phiſica, aut morali, propter quam in locis Italiæ ſubiectis Principibus Catholicis poſſit tolerari, aut permitti talis diuturna, & frequens communicatio, vt patebit ex reſponſionibus ad argumentũ quia nulla talis neceſſitas apparet, & poteſt adduci.

Probatur autem ſecunda ſequela.

Primo, quia hæreſis ex Doctoribus eſt peſtis, ſpiritualis moribus contagioſus, ex *S. Tho.4. ſent. diſtinct.* 13.*q*.2. eſt vitium infectiuum ex Apoſtolo ad Thimotheum eſt infirmitas, quæ vt cancer ſerpit, celeriter ſe ſpargit, ac difũdit ad alios inficiẽdos, ergo excõmunicatione diuturna, & frequenti hærericorũ cũ quibuſcunque fidelibus indiſcriminatim, imminet periculum proximum infectionis huiuſmodi fidelibus, ſiuè aliquibus

bus ex illis. Sequela probatur, quia multi fideles repe- riuntur ſimplices ac idiotæ, qui ſunt parum inſtructi in rebus fidei, aut parum firmi in fide, aut proni ad ma- lum in materia fidei, & ex alia parte plures rationes hæreticorum pro eorum ſecta prima facie videntur plauſibiles. Confirmatur primo ex communicatione diuturna hominis laborantis peſte corporali cū homi- nibus ſanis imminet periculum infectionis corporalis, ergo à fortiori ex communicatione diuturna, & fre- quenti hæreticorum cum hominibus fidelibus cuiuſ- cunque generis, inter quos ſunt aliqui parum inſtru- cti in fide, aut parum firmi, aut proni ad malum in materia fidei imminebit periculum proximum infe- ctionis ſpiritualis. Sequela probatur, quia hæreſis acutius penetrat, tenacius ad hæret, difficilius cura- tur, quàm peſtis corporalis, vndè optimè ajebat Epiſc. Pactenſis quæſt. num. 23. hæreſis mentalis, eſt ſicut ſer- pentis caput, quod niſi conteratur, ſtatim exiens virus ſuum in alios infundet, & communiter DD. aſſe- runt hæreſi mente conceptam vix contineri poſſe, quin exterius prodeat. Confirmatur ſecundo Eccle- ſiaſtici, cap. 3. Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea, qui communicauerit ſuperbo, induet ſuperbiam, ergo qui diuturnè, & frequenter communicauerit hæ- reticis induet hæreſim. Confirmatur tertio, hæretici ſua natura ſunt callidi, vt ait *Epiphanius de hæretic. lib. 1.* ſunt proditores, ac proterui, vt ait Apoſtolus ad Timotheum pietatem ſimulant, ac ſanctitatem, vt ſæpe notat Baron. in ſui Annal. & Oſorius Epiſc. Algar- bienſis, vt facilius decipiant Catholicos, ergo huiuſ- modi communicatione cum fidelibus ſemper pru- denter poteſt timeri periculum proximum in fectio- nis, nec hæreticis pollicentibus ſe nolle aliquid præ- ſtare commorando in partibus Italiæ, quod poſſit officere noſtræ Religioni fides eſt adhibenda quia, vt in *Conſ. 4. Tolet.* habetur infideles Deo, vt ſunt hæ- retici non poſſunt eſſe fideles hominibus. Confirmatur quarto, Theologi, S. Patres, Sacra Scriptura docent vno ore communicationem hæreticorum eſſe fu- giendam. Concilia Sac. Canon. iura ciuilia grauiſſimis pœnis prohibent talem communicationem hæreti- corum cum fidelibus, ergo ex communicatione fre- quenti, & diuturna hæreticorum cum fidelibus cuiuſ- cunque generis indiſcriminatim ſemper imminet pe- riculum proximum infectionis. Sequela probatur quia non adeo prædicta vrgerent fugam talis communica- tionis niſi prudenter exiſtimaretur talem communi- cationem ſecum afferre periculum proximum infe- ctionis. Antecedens probatur primo ex Sac. Scriptura, Exod. 34. Deus dixit caue ne ineas pactum cum homi- nibus illarum regionum.

Paralip. lib. 2. cap. 19. *His quis oderunt Dominum, amicitia coniungeris, idcircò iam Domini mereberis.*

Deuter. 7. & alijs ſexcentis locis veteris teſtamenti Deus maximè prohibuit communicationem fidelium cum iufidelibus, *ne ex eorum conſortio à fido deficerent.*

Ioannes Epiſt. 2. *ne aue illis dixeritis, nolite eos in do- mum inducere.*

Paulus ad Rom. 16. *Declinato ab illis.*

Idem ad Corint. 5. *cum huiuſmodi nec cibum ſumere.*

Idem ad Teſſalonic. 3. *Denunciamus vobis fratres in nomine Domini Ieſu Chriſti, vt ſubtrahatis vos ab huiuſ- modi fratre ambulante inordinate, & non ſecundum tra- ditionem quam accepiſtis à nobis.*

EX PONTIFICIBVS.

Leo Papa ſerm. 4. de collectis in fine. *Non ſinentur latere homines, qui Prophetis, & S. Spiritui contra- dicunt. Cauendi ſunt, ne cuique noceant prodendi ſunt, ne in aliqua Ciuitatis noſtræ parte conſiſtant.*

2 Fabianus Papa Epiſt. ad Epiſcopos Orientes, *Segre- gatos nobis eſſe opportet omnes, qui extra Eccleſiam ſunt, quibus cum cibos capere, nec communicare nobis permittitur.*

3 Leo Papa ſerm. 18. de Paſſione Domini. *Nihil vobis commune ſit cum eis, qui ſolo nomine ſunt Chriſtiani.*

4 Cyprianus lib. 1. Epiſt. 3. ad Cornelium in fine. *Nulla cum talibus commercia, nulla conuiuia, nulla colloquia commiſcantur ſimuſque ab eis tam ſeparati, quam ſunt il- li ab Eccleſia profugi.*

5 S. Athanaſius de S. Antonio in eius vita narrat, *nun- quam cum hæreticis verba amicabilia fuiſſe locutum denunciando talem amicitiam, atque ſermones perditio- nem eſſe animæ, & moriturum ſuis diſcipulis vnicè com- mendaſſe, vt ſuum in hæreticos odium ſectarentur.*

6 S. Ireneus lib. 3. c. 3. aſſerit, *Apoſtolos, & eorum diſci- pulos noluiſse verbo tenus communicare cum aliquo eo- rum, qui adulterauerant veritatem.*

7 Cyrillus Patriarcha Hieroſolymitanus ſcribit. *Ami- citiam cum ſerpente, inimicitia cum Deo eſt.*

EX CONCILIIS.

IN Cannone 49. & 73. *Apoſtolorum ſeruntur pœnæ contra communicantes cum hæreticis.*

In Concilio 4. Carthag. *cap. 69. 71. & 72. Prohibetur communicatio cum hæreticis.*

Tandem omnia Concilia clamant, ne cum hæreticis aliquatenus commiſceamus.

EX IVRE CANONICO.

DIſt. 93. cap. 1. *Nulli liceat ei communicare cui pro actibus ſuis Pontifex inimicus exiſtit, ſi quis vero amicus fuerit quibus ipſe non eſt amicus, & ipſe ex illis, qui exterminare Dei Eccleſiam volunt.*

Lib. 5. Decretal. cap. 8. tit. de hæreticis, ſub anathæmate prohibemus, ne qui eos in domo, vel in terra ſua tenere, vel fouere, aut negotiationem cum eis exercere præſu- mat.

Plura alia loca Iuris Canonici ſtricte prohibentia, huiuſmodi communicationem breuitatis cauſa, omitto.

EX IVRE CIVILI.

THeodoſius, & Valentinianus in lege 5. titulo de Hæreticis in Codice imperant, *vt hæretici procul à Ciuitatibus amandentur, ne illorum peſſima contagio- ne inficiantur, eorumque præſentia contaminentur.*

Et ibidem præcipiunt, *ne eis locus aliquis relinqua- tur.*

Et lege cuncti Codice de hæreticis, & Manich. *Cun- cti hæretici procul dubio nouerint, omnia ſibi loca adi- menda eſſe.*

In lege Manichæos Cod. de hæreticis. *Huic itaque hominum generi nihil ex moribus, nihil ex legibus com- mune ſit cum cæteris.*

Conſtantinus Magnus omnibus minatus eſt exilium, qui Niceno Concilio nolebant acquieſcere.

Quarto probatur, hæreſis eſt crimen merè Eccleſia- ſticum, & merè ſpirituale, vt docent omnes D.D. ergo infectio, quæ poteſt oriri ex domicilio libero hæreti- corum in locis Italiæ eſt ſpiritualis, ergo iudicare an ex tali domicilio libero hæreticorum in Italia poſſit re- fundi infectio, & contagio in fideles non debet cõpe- tere Principibus ſecularibus, ſed Summ. Pontific. & ſuis Iudicibus quia de rebus fidei, & Religionis, ac de contagione ſpirituali aliquid iudicare, aut præcipe- re non ſpectat ad Principes ſeculares, vt patet tam

ex inſtitutione veteris, quã nouæ legis in quibus Deus totam poteſtatem ad Eccleſiam voluit pertinere;& ratio huius aperta eſt,quia res fidei ſunt ſupernaturales, ac proinde non ſpectant niſi ad poteſtatem ſupernaturalem, poteſtas autem Principum ſecularium eſt naturalis,& Pontificis eſt ſupernaturalis. Pontifex vero, & ſui Iudices ſemper videntur ſupponere infectionis periculum ea domicilio libro hæreticorum in locis Italiæ, quia pœnis grauiſſimis illud dicunt prohibitum, vt patet ex Conſtitut.Gregor. XV.data 1622.& ex edictis Inquiſitorum auctoritate Apoſtolica latis,ergo iure naturali,& diuino prohibetur Principi concedere liberum domicilium hæreticis in Italia.

Confirmatur,qui non denunciant Inquiſitoribus hereticos commorantes in Italia,quicumq; ſint illi, vltra peccatum mortale ſunt ipſo facto excommunicati ex communicatione maiori reſeruata per edicta Inquiſitorum,& etiam per præceptum Eminentiſs. Card. Sac. Congreg. S. Officij datum die 3.Ianuar. 1623. ac per Bullas Innocentij IV.Nicolai III.Incipientes nouerint. Redduntur vlterius ſuſpecti de hæreſi, & habentur fauores hæreticorum vt docent Pegna, Duardus, Farinac. Sãctarellus,Alphonſus de Caſtro,Royas, Zechius, Sayrus, quia ad fautoriam non eſt neceſſe habere intentionem formalem fauendi hæretico vt hærericus, eſt,ſed ſufficit,vt obſeruant *Vgolinus,Toledus,Farinac. Suarez*, & alij ſcienter dare illi fauorem redundantem ne hæreſis deſtruatur,quamuis id fiat ex aliquo affectu humano,& temporali,ergo Summus Pontifex, & Iudices fidei vident certo extare periculum infectionis, aut aliud ſimile periculum ex libero domicilio hæreticorum in Italia,ergo iure naturali,& diuino Principi prohibetur concedere huiuſmodi domicilium.

Confirmatur vlterius,in locis Italiæ, vbi hæretici liberum habent domicilium fideles famulantur hæreticis in operibus domeſticis, & familiaribus, & moraliter tale domicilium trahit ſecum ſimilem famulatum ergo tales fideles incidunt ob occaſionem liberi domicilij hæreticorum in periculum manifeſtum infectionis. Sequela probatur quia omnis ſubiectio ingenerat ſubiectis in animo quandam reuerentiam erga Superiorem, ac proinde nata eſt inclinare ſubiecti animum ad religionem Superioris, ergo iure naturali, & diuino prohibetur Principi &c.

18 Quinto principaliter probatur, Princeps iure naturali, & diuino tenetur vitare contemptum noſtræ fidei aut periculum proximum contemptus noſtræ fidei, exceptis duobus caſibus prædictis ergo iure naturali, & diuino prohibetur Principi Catholico concedere hereticis liberum Domicilium in partibus Italiæ. Antecedens patet,Prima Sequela probatur, quia hæretici habendo domicilium liberum in Italia facile notant peccata, & defectus fidelium, & quidquid in Catholicorũ vita,& doctrina, ſaltem ſecundum externam aliquam apparentiam minus plauſibile videtur, carpunt, & ita contemnunt noſtram fidem. Secundo quia hæretici exiſtentes in Italiæ,locis multoties ingrediuntur Sacra Templa, inter ſunt diuinis officijs, & Sacroſancto ſacrificio Miſſæ,a quibus omnibus deberent arceri, tum ob reuerentiam, tum quia ſunt excommunicati vnde iniurioſi exiſtunt noſtræ fidei. Tertio probatur quia hæretici clare vident Principes ſeculares concedendo ipſis liberum domicilium in locis Italiæ non obedire præceptis Summorum Pontificum qui talem conceſſionem pœnis grauibus prohibent, ac proinde facile iudicabunt a Catholicis contemni dignitatem Eccleſiaſticam,quam ipſi floci faciunt, quia vt habetur *diſt.* 93.*c.*1.prælatura contemptibilis eſt ſine obedientia. Quarto,Principes concedendo liberum domiciliũ hæreticis in locis Italiæ,non videntur vt par eſt eorũ errorem deteſtari,& odio habere,quod cedit in damnum noſtræ fidei, nam non reſiſtere hæreticis eſt quodammodo hæreticorum errorem approbare iuxta illud error,cui non reſiſtitur,approbatur,& ſecundum Leonem Papam Epiſt 93. qui alium ab errore nõ reuocat, ſe ipſum errare demonſtrat,vnde *diſt.* 24.*gloſſ.*ait ſi vos decepti non eſtis, alij forſitan per talem veſtram familiaritatem poſſent decipi qui crederent illos placere vobis,& ſic crederent illis. Quinto quia in locis Italiæ vbi hæretici habent domicilium vt dictum eſt famulantur hæreticis, quod redundat in dedecus noſtræ fidei, nã ignominioſũ eſt,vt filij Dei ſeruiant mãcipij diaboli,hoſtibus Eccleſiæ,reis leſæ Maieſtatis Diuinæ.

Sexto principaliter probatur, Princeps iure naturali,& Diuino tenetur vitare periculum proximum ſcandali quando moraliter vitari poteſt ergo iure naturali, & diuino prohibetur Principi Catholico concedere hæreticis liberum domicilium &c. Antecedens patet, ſequela probatur. Primo quia alij populi Catholici, ex eo, quod vident in aliquo loco Italiæ hæreticos libere communicare cum fidelibus facilè mouebuntur ad inducendã familiaritatem cũ eiſdem, & ſic facilè conſtituentur in periculo infectionis. Secundo quia ipſimet hæretici per talem communicationem impediuntur ne cognoſcant ſuum errorem, nam poſſemus fortaſſe ſperare quando viderent ſe ob hæreſim vitari, & exiſtimari indignos communicatione cum fidelibus in operibus in ciuilibus,vt erubeſcerent, confunderentur iuxta illud Apoli ad Teſſalon;ne commiſceamini cum illis vt confundantur. Vnde Diuus Auguſt.Epiſt.50. ad Bonifacium loquens de legibus Imperatorum contra hæreticos,magis pro illis ſunt iſtæ leges,quæ illis videntur aduerſæ,quoniam multi per illas correpti ſunt, & quotidie corriguntur.

Secunda Concluſio.

19 Eſto quod ceſſaret periculum proximum infectionis ex libero domicilio hæreticorum in aliquo loco Italiæ, adhuc prohibetur Principem ſecularem in dicto loco concedere huiuſmodi domicilium iure poſitiuo, ſcilicet per Conſt. Greg. XV. editam die 2.Iulij 1622. & etiam per caput, excommunicamus §.moneantur, vbi Domini temporales qui non purgant terras ſuas hæreticis grauiſſimis pœnis ſubijciuntur, eorumque Terræ exponuntur Catholicis occupandæ.

Probatur, Summi Pontificis partes ſunt omni ratione moraliter ſibi poſſibili efficaciter auuertere ab ouibus ſuæ curæ creditis omne periculum proximum infectionis quod poſſit oriri ex libero domicilio hæreticorum in locis Italiæ, ergo Summus Pontifex per præfatam Conſtitutionem non debuit prohibere tale domicilium ſolum in illis locis Italiæ in quibus periculum infectionis imminet relinquendo cuiuſcunque arbitrio iudicare in quo loco, & quibus periculum immineat, ſed generatim debuit prohibere in cunctis locis Italiè, & ſuo tantum Iudicio reſeruare, quibus in locis,& quibus perſonis tale periculum immineat,nam plures tale domicilium eſt periculoſiſſimum iudicaſſent ſe maxime ab eſſe ab eo periculo,tum quia facile de nobis magna præſumimus, tum quia obcæcati affectu humano lucri, aut alterius boni temporalis verum diſcernere impedimur, ergo licet periculum infectionis in vno vel altero loco Italiæ ex tali domicilio ceſſaret, tamen in dicto loco non cenſetur ceſſare obligatio dictæ Conſtitutionis, ergo nullus Princeps Catholicus poteſt concedere domicilium liberum in aliquo loco Italiæ eſto quod in dicto loco ceſſaret periculum proximum infectionis.

Hæc vltima ſequela probatur, quia nullus inferior poteſt diſpenſare in lege Superioris, ſed quilibet Princeps Catholicus eſt ſubiectus Romano Pontifici, &

tene;

tenetur ei obedire in omnibus quæ ad bonum fidei Pontifex iudicauerit expedire, tum quia Reſpublica ciuilis, & Eccleſiaſtica vniuntur, ſicut in vno ſuppoſitio anima, & corpus ideò ſicut corpus regitur ab anima, & ſeruit animæ, & omne miniſterium exequitur quod ad vitæ conſeruationem neceſſarium eſt, ita Reſpublica, & poteſtas ciuilis debet Eccleſiaſticæ ſubſeruire, exequendo fideliter id quod ad fidei (que eſt quaſi vita Eccleſiæ) conſeruationem neceſſarium eſt, & ſibi præcipitur.

Secundo quia leges, quæ non fundantur in præſumptione facti, nec in præſumptione Iuris, ſed conditæ ſunt ad præcauenda pericula, aut incommoda, aut fraudes, quæ legiſlator prudenter iudicauit frequenter adeſſe, non ceſſant obligare, eſto quod hic, & nunc ceſſet periculum, aut fraus, vt docent omnes iuriſperiti, & præcipue *Couarruuias primo variar. p. 4. cap. 4.* hac de cauſa Matrimonium Clandeſtinum factum ſine præſentia Parochi, & teſtium eſt inualidum, etiam nullo periculo fraudis hic, & nunc interueniente, pariter profeſſio facta ante legitimã ætatem eſt inualida, eſto quod nulla fraus, aut periculum fraudis hic, & nunc adſit, ergo conſtitutionis præfatæ obligatio nõ ceſſat, ceſſante in aliquo loco Italiæ periculo infectionis; quia talis conſtitutio eſt condita ad vniuerſaliter præcauendum periculum, quod prudenter Pontifex iudicauit frequenter adeſſe ex tali domicilio, hinc tradunt Doctores obligationem legis in aliquo particulari nõ ceſſare ceſſante fine legis in illo particulari, quia lex non reſpicit ſimpliciter ſingularem locum, aut ſingulares perſonas, ſed communitatem.

Tertio quando lex eſt condita ob plures cauſas motiuas, ſeu finales, ſi vna cauſa ceſſat, obligatio legis non cenſetur ceſſare, quia tantummodo cenſetur ceſſare, quantum ceſſat cauſa finalis in totum, & reſpectu totius communitatis. Ita omnes Doctores, ergo ſi in vno loco Italiæ ceſſaret periculum infectionis ex tali domicilio, adhuc tamen non ceſſant aliæ cauſæ finales, ob quas cenſetur edita talis Conſtitutio, ſcilicet euitatio, ſcandali, contemptus noſtræ fidei.

Quarto quia verba dictæ Conſtitut. Greg. XV. abſolutè, & abſque vlla reſtrictione prohibent huiuſmodi domicilium, ergo non eſt reſtringenda ſolum quando adeſt periculum infectionis, tum quia vbi ius non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus, tum quia talis intelligentia abſoluta magis cedit in fauorem fidei, quem dicta conſtitutio intendit, & alioquin talis reſtrictio neque alio iure, neque efficaci ratione nititur.

Tertia Concluſio.

Eſto quod ceſſaret in omnibus partibus Italiæ periculum proximum infectionis, ſcandali, & contemptus noſtræ fidei ex domicilio libero hæreticorum adhuc tamen Principi Catholico eſt prohibitum per Conſtitutionem iam dictam Greg. concedere tale domicilium.

Declaratur hæc Concluſio.

Conſtitutio Gregorij XV. vt cuique patere poteſt continet duas prohibitiones. Prior eſt lata in hæreticos, & ope illius his prohibetur mora, habitatio in partibus Italiæ ſub comercij mercimonij, aut alio quouis prætextu, & hæc prohibitio eſt vindicatiua, ſeu in pœnam hæreſis. Poſterior eſt lata in fideles, cuius beneficio prohibetur dare quocunque modo auxilium, opem vè hæreticis quo ad moram, & habitationem prædictam, & talis prohibitio hoc pacto eſt quædam cautio prudens fidelium ab omni labe. His ſtantibus probatur ſic Concluſio.

In omni Republica bene inſtituta neceſſarium eſt, vt peccatã puniantur ab habente iuriſdictionem, ergo neceſſarium eſt in Eccleſia quæ eſt quoddam corpus morale, & quædam Reſpublica vt crimina merè Eccleſiaſtica, ac merè Spiritualia publica, atrocia, & nociua dictæ Eccleſiæ puniantur à Summo Pontifice habente ſupremam iuriſdictionem in talia delicta, ergo neceſſarium eſt, vt abominabile crimen hæreſis puniatur à Summo Pontifice, quia crimen hæreſis, cum, vt iam diximus, ſit mere Eccleſiaſticum, non niſi à Indicibus Eccleſiaſticis poteſt cognoſci, & iudicari, vt *Clarus §. hæreſis, num. 4. quæſt. 96. num. 7. Alciatus cap. 1. num. 73. & etiam eſt ſtatutum iure Canonico ſub pœna excommunicationis, cap. vt Inquiſitionis de hæretic. & iure ciuili leg. 5. in Cod. Theodoſiano, tit. de Relig.* eſtque grauius crimine læſæ Maieſtatis humanæ, quia per illud ex profeſſo grauiſſime læditur cultus verus debitus Deo, eſt deteſtabilius, & periculoſius omnibus alijs peccatis ſecundum *D. Hieronymum in cap. 16. Ezechielis, & ſecundum D. Auguſt. lib. 6. contra Donatiſtas*: Eſt maxime nociuum Reipublicæ Chriſtianæ, quia ex eo oriuntur funeſtæ calamitates, & miſeriæ non ſolum in bonis ſpiritualibus, ſed etiam tẽporalibus: hinc euerſiones vrbium, proditiones Principum, deſſolationes populorum emergunt, vt ex ſacris, & ex exemplis omnibus ſeculis frequentibus conſtat, vt paſſim obſeruat Baron. in ſuis annalibus Eccleſiaſticis, eſt, & maxime iniurioſum Eccleſiæ, non ſolum quia per hæreſim euadunt homines rebelles perfidi Eccleſiæ, ſe ab illa ſeparantes contra obligationem ſuſcepti militaris Chriſti ſigni, ac Sacramenti, ſed etiam quia errores, & mendacia illi tribuunt ergo ne tam peſſimum delictum omnino remaneat impunitum neceſſarium fuit per Conſtitutionem Gregorij XV. prohibere hæreticis huiuſmodi domicilium, moram in locis omnibus Italiæ ſub mercimonij, & quocunque alio prætextu, nam remota hac pena tale atrociſſimum delictum fere impunitum abit, cum non poſſit puniri à Summo Pontifice alia pæna, quã hæretici ſibi reputant, moleſtam, damnoſam, aut ignominioſam vt autem hoc omnibus clareſcat. Sciendum eſt, quod pœnæ quibus poſſunt puniri hæretici ſunt triplicis generis. Aliæ ſunt ſpirituales, & hæ licet ſint grauiores alijs duabus, tamen hæretici parum eas curant, tum quia tota efficacia earum dependet ex fide, quam ipſi abiecerunt, & ex poteſtate Eccleſiæ, quam ipſi contemnunt, tum quia earum nocumentum ſenſibiliter non percipiũt: aliæ ſunt corporales, aliæ temporales, nullam harum poteſt Summus Pontifex hæreticis inferre in partibus extra Italiam immo neceſſitatur eos in dictis locis tolerare, tum ob illorum potentiam, tum ad euitanda maiora mala, ergo patet, quod per ſolam prohibitionem habitationis, mora, domicilij in locis Italiæ cum fidelibus poteſt Summ. Pontifex tam atrox delictum punire pæna, quam ſibi hæretici reputant damnoſam moleſtam, & ignominioſam.

Ergo deuota Principum Catholicorum pietas quam Deo debent, & reuerentia, quia tenentur proſequi Eccleſiam vt matrem exigunt, vt non ponant obicem tam iuſtæ pœnæ latæ in abominabilem hæreſim, ne Deus eos puniat ob impunitatem hæreticis conceſſam contra Sacroſancta Summorum Pontificum decreta. Ergo non debent concedere liberum domicilium hæreticis in locis Italiæ eſto quod in illis ceſſaret periculum infectionis, contemptus noſtræ fidei, & ſcandali.

Antiqui verum Deum ignorantes in vindicandis reis eorum violatæ Religionis ſupplicia ſeueriſſima adhibebant, vt eſt, apud Platonem in Pericle, apud Dhemoſtenem in oratione aduerſus Androtionem, apud Herodotum libro quarto, Ciceronem libro ſecundo, de Legibus, Iuſtinum Hiſtoricum libro quinto

Procopium libro primo & apud alios: Catholici verum Deum agnoſcentes Summum Pontificem punientem hæreticos, qui atrociſſime delinquunt in Chriſtianam Religionem omnino ſanctiſſimam a Dei filio promulgatam, infinitis miraculis, oraculis diuinis, ſuo prætioſo ſanguine confirmatam impedient; caueant ne iram Dei contra ſe iuſtiſſime excitent.

Quarta Concluſio.

ESto quod hæc noſtra ſententia non incluſione, & expulſione hæreticorum a domicilio Italiæ non eſſet de conſenſu omnium D. D. & fulta tot iuribus ac rationibus, & ſolum inniteretur auctoritate paucorum D. D. & haberet iura parum fauorabilia, imò fulciretur opinione tantum vnius Doctoris, tamen eſſet præferenda contrariæ, eſto quod contraria eſſet communis.

Probatur quod ad primam partem hæc concluſio quia ſemper illa opinio eſt tenenda quæ fauet Eccleſiæ ex *cap.fin. de ſent. & re iudic.ex Papinian.l.ſunt perſonæ ff. de Relig. & ſumpt. funer.* qui ait, In ambiguis Religionum quæſtionibus, ſtricta ratio iuris omitti ſolet: nam ſumma ratio eſt, quæ pro Religione facit, ex Iaſone in authentic. niſi rogati ad S. C. Trebell. qui aſſerit, quod quando in aliquo articulo ſunt diuerſæ opiniones D. D. illa opinio eſt tuenda quæ fauet Religioni ex *Giga. quæſt.* 17. *de penſion. num.* 19. qui docet, licet repugnet naturæ vſusfructus tranſire ab vna perſona in aliam tamen in fauorem Religionis vſusfructus per profeſſionem recedit a perſona vſufructuarij, & non eſtinguitur, ſed tranſit in Monaſterium item ex *Felin.in cap.1.num.* 104. *de Conſtit.ex Iaſon.in l.filius fam.§.diui n.82.& in repet.n.110.ff.de leg.1. ex Decián.lib.3.conſ.80.n.22.ex Honded.lib.1.conſ.3.n.24. ex Bellet. in diſquiſ. Cler. par.1. tit.6. §.4. num.13.ex Maynardo de priuil.Eccleſ.contra Venetos,p.2.artic.22. num.61.*

Probatur deindè concluſio quo ad ſecundam partem quia in cauſa Matrimonij opinio vnius Doctoris claſſici pro Matrimonio præualet communi opinioni, quæ eſt contra Matrimonium, ex *Felin.ad rubr. de ſponſalibus,num.6.ea in dicta auth.Ingreſſi,n.32.ex Iaſ. conſ.3.n.22.ex eodem conſ.2.n.83.vol.2.Incip.* Tametſi in cauſa ergo à fortiori in fauorem fidei opinio vnius Doctoris eſſet præferenda communi dato quod communis eſſet contraria. Ratio autem, & fundamentum horum eſt, quia præſumptio iuris, & veritatis ſtat in dubijs pro fauore fidei.

A R G V M E N T A.

PEriculum proximum peccati tunc cenſetur, quando facilè, & frequenter tale periculum inducit ad peccatum, ſed frequens diuturna communicatio hæreticorum in partibus Italiæ cum fidelibus cuiuſcunque generis non facile nec frequenter inducit labem hæreſis in fidelibus nec poteſt de facili inducere ergo talis diuturna, & frequens communicatio hæreticorum cum fidelibus non habet annexũ proximũ periculũ infectionis, ergo liberum domicilium hæreticis poterit concedi in locis Italiæ. Maior probatur quia omnes D. D. definiunt periculum proximum peccati eſſe illud quo dato pluries ſequitur peccatum. Minor probatur, quia in omnibus Ciuitatibus Italiæ ſunt plurimi Theologi, D. D. Concionatores, qui Fidem Catholicam docent ac tuentur, ſunt Inquiſitores, qui acuratiſſime contra hæreticam prauitatem inuigilant cogentes cenſuris omnes fideles ad deferendos Sac. Tribunali non ſolum hæreticos, ſed etiam de hæreſi leuiter ſuſpectos, vnde prudenter non poteſt timeri, quod ſequatur frequenter talis infectio. Secundo probatur, quia non apparet, quod de facto ſequatur talis infectio ex frequenti, & diuturna hæreticorum cum fidelibus communicatione in aliquibus locis Italiæ, in quibus hæretici habent liberum domicilium.

Ad hoc Argumentum Reſpondetur. Primo negando vltimam ſequelam quia eſto quod ceſſaret periculum proximum infectionis adſunt aliæ rationes, ob quas non debet concedi huiuſmodi domicilium, ſcilicet ne hæreſis delictum maneat impunitum nec contemnatur noſtra Fides, nec alij ſcandalizentur. Secundo Reſpondetur diſtinguendo minorem reſpectu omnium fidelium collectiuè non imminet periculum proximum infectionis concedo, reſpectu fidelium diuiſiue nego, quia hæreſis ex ſua natura eſt infectiua aliorum numquam bona fide manſueſcit, & multi fideles ſunt rudiores parum inſtructi in Fide, parum firmi, & valde proni ad malum in materia fidei reſpectu quorum facillimum eſt immo fortè ineuitabile, vt ex confabulatione, communicatione, conuerſatione diuturna, & frequenti hæreticorum cum ipſis non inducantur in aliquem errorem, aut ſaltem in dubium non reuocent aliquem articulum noſtræ Fidei. Et cur quæſo Summ. Pontifices Sac. Canones S.S. Patres vnanimi voce clamant communicationem hæreticorum eſſe fugiendam certè non niſi ob periculum proximum infectionis, vt dictũ eſt; nec probatio prima minoris obeſt huic reſponſioni, quia cum ex Saluo conductu Principum hæretici ibi haberent domicilium auctoritas Inquiſitorum non poſſet exerceri contra eos, & quia talis infectio cum maxima calliditate, & maxima occultatione ob metum pænarum fieret, non poſſet per D. D. Theologos, Inquiſitores &c. impediri maxime reſpectu rudiorum &c.

Ad Secundam probationem Reſpondetur, quod licet non ſit notum omnibus, quod in Ciuitatibus in quibus hæretici habent domicilium quod aliqui fideles fuerint infecti labe hæreſis, tamen hoc erit fortaſſe notum Iudicibus violatæ Religionis, tum quia dato quod adhuc eſſet omnino ignotum tamen non poteſt colligi, quod non ſequatur talis infectio, quia fit cum maxima calliditate, & occultatione, vt iam dictum eſt, & aliundè poteſt prudenter timeri vt frequenter fiat talis infectio ob rationes iam allatas.

Reſpondetur Tertio, ſicut ex D. D. cum *D. Thoma 2.2.quæſt.43. artic.primo, ad quartum*, vt obſeruat *Laym.lib.primo,tract.3.cap.13.n.ſecundo*, duplex eſt ſcandalum, vnum quod ex ſuo genere, & ex ſua natura eſt aptum natum ex ſe præbere alteri occaſionem peccati eſto quod hic, & nunc proximi ruina non ſequatur, v manducare carnes coram alijs, diebus interdictis. Alterum quod non eſt inductiuum ex ſua natura ad peccatum, ſed ex eo alter ſumit occaſionem peccandi, ſicut etiã contractus ex D.D. vt obſeruat *Caſtro Palao, lib.1 tract.3.diſput.prima,punct.14.n.* 13. eſt duplex, vnus ex ſua natura periculoſus vt Matrimonium clandeſtinũ alienatio bonorum Eccleſiaſticorum abſque ſolemnitate à iure requiſita, & iſte eſt illicitus, & inualidus eſto quod hic, & nunc non ſolum ceſſet fraus ſed periculum fraudis. Alter autem eſt non talis ex ſua natura, ſed aliquãdo admittit fraudẽ, & iſte eſt validus ceſſante fraude. Ita opus habens annexũ periculũ proximũ infectionis duplex eſt. Vnum quod hic, & nunc inducit in tali ſubiecto infectionem ex infirmitate, vel ignorantia ipſius ſubiecti, eſto quod de ſua natura opus non ſit tale. Alterum quod ex ſua natura eſt inductiuum infectionis eſto quod hic, & nunc nõ inducat ob aliquod accidens & talis eſt communicatio frequens, & diuturna hæreticorum cum fidelibus idiotis, vel parum iſtuctis aut firmis in materia fidei, vel pronis ad malum ma-

materia fidei, quia vt iam probatum eſt hæreſis ex ſua natura infectiua, & D. D. ac Patres, quorum eſt iudicare de periculo proximo ſpirituali ſupponunt vt in pluribus adeſſe tale periculum.

Secundo Argumentatur periculum proximum peccandi tunc eſt ab intrinſeco malum, quando moraliter vitari poteſt, & eſt voluntariè aſſumptum abſque vlla neceſſitate morali vt tradunt multi D. D. ſed in aliquibus Ciuitatibus Italiæ adeſt neceſſitas iuſta concedendi ibi liberum domicilium hæreticis, ergo eſto quod tale liberum domicilium habeat annexum periculum proximum hæreſis poteſt permitti, & concedi in tali Ciuitate. Minor probatur, quia adſunt aliquæ Ciuitates in Italia quæ ſine mercatura ſuſtineri non poſſunt, & talis mercatura manuteneri nequit, niſi concedendo liberum domicilium hæreticis.

Reſpondetur Primo negando maiorem, quia multi Theologi ſentiunt, quod periculum proximum peccandi non poſſit excuſari ob aliquam neceſſitatem, ſicut nec commiſſio peccati: nam periculum proximum peccati habet moraliter loquendo neceſſariam connexionem cum peccato, & qui vult antecedens, neceſſario vult conſequens neceſſario connexum cum antecedenti.

Reſpondetur Secundo negando minorem. Ad probationem dicitur, licet in aliquibus Ciuitatibus mercatura forſitan non poſſit ſuſtineri abſque hæreticis nautis, qui merces aduehunt, & per paucos dies, vel hebdomadas in portu commorantur, tamen poteſt ſuſtineri abſque hæreticis habentibus domicilium permanens in Ciuitate, & nulla poteſt adeſſe cauſa neceſſaria, aut rationabilis, ob quam Princeps poſſit concedere hæreticis tale domicilium, quia tales Ciuitates quando minus diuitijs affluebant per præterita ſecula, potuerunt commodè ſuſtentari ſine tali receptione, ergo à fortiori de præſenti, & futuro, & licet ad ſummum talibus Ciuitatibus maius lucrum adueniret ob huiuſmodi domicilia, tamen ob ſpem talis lucri non poſſunt Principes concedere tale domicilium, vt *Hurtad.2.2.diſp.76.ſect.1.* §.28. *Becan. in ſuo manuali Controuerſ.lib.5. cap.16. num.*13. docent, tum ob rationes ſupradictas. Addo quod potius damnum huiuſmodi temporale ex huiuſmodi domicilio reſultat talibus Ciuitatibus, tum quia hæretici ex ſua patria domicilium in Ciuitatibus Italiæ tranſportant, quia magnum lucrum reportant quo lucro certè priuantur ciues, & alij fideles, tum quia homines talium Ciuitatum timoratæ conſcientiæ, & verſati in exercito mercaturæ mihi teſtati ſunt potius damnum, quam vtile refundi ex huiuſmodi domicilio hæreticorum. Deberentque Principes confidere ſi ob cultum Dei, & ob Religionem Catholicam etiam lucri iacturam aliquā facerent ſe non ſolū in alia vita, æterna fœlicitate donandos, ſed in hac bonis temporalibus ampliſſimè compenſandos Deus enim non patitur benignitate ab hominibus vinci.

Tertio Argumentatur, poſt Concilium Conſtantin. non tenemur euitare niſi excommunicatos, denunciatos, & publicos Clericorum percuſſores, ergo licet hæretici ſint excommunicati, & notorij, tamen cum non ſunt denunciati, non tenemur eos vitare.

Reſpondetur omittendo opinionem Soti, *4.ſent.diſt. 2.qu.9.art.5. concl.2.& diſt.25.qu.1.& Silueſtri, verb. excommunicatio, & Couaruuiæ in cap. alma mater*, & aliorum, qui cenſent Concilium Conſtantienſe non compræhendiſſe hæreticos negando conſequentiam, quia hæretici ſunt euitandi non ob excommunicationem, ſed ob periculum proximum infectionis, ob contemptum noſtræ fidei, & ſcandali periculum, ne tale delictum maneat impunitum, vt iam dictum eſt.

QVAESTIO VNDECIMA.

De Receptatoribus Hæreticorum.

SVMMARIVM.

1 *Qui meminerint huius Quæſt. Fulcodij.*
2 *Receptatorum genus peſſimum eſſe dixerunt I. C. Antiqui.*
3 *Fundamentum delicti iſtorum conſiſtit in ſcientia.*
4 *Receptatores dicuntur etiam ſi ſemel tantum recipiant.*
5 *Receptatores à Paulo I.C. dicuntur Receptores.*
6 *Receptatores dicuntur qui id clam faciunt, & publice.*
7 *Adducitur, & declaratur text. adductus à Fulcod. in l.2. de receptatoribus.*
8 *De receptatoribus hæreticorum conſanguineorum remiſſiue.*

Subiungitur hic Quæſtio qui dicantur receptatores, & certe illi qui ſcienter huiuſmodi homines, etiam ſi non frequenter recipiunt, licet ſecundum vires Grammaticæ hoc verbum ſit frequentatiuum, tamen in iure pro ſimplici verbo ponitur ideſt receptare pro recipere, vt probatur *ff.de Recep.l.vlt.* ſic pulſare dicitur, cædere ſine dolore, quamuis nulla ſit ibi frequentia *ff. de Iniur. l. lex Cornelia* §. inter pulſationem multa quidem in Iure contra rationem diſputandi recepta ſunt *ff.ad l. Aquil.l. Ita vulneratus*, Dico autem de illis qui ſcienter recipiunt alij enim non ſunt in culpa *C. de his qui latr. occult.l.*1. Hoc ſane notandum videtur, quod Iura Ciuilia videntur intelligere illum eſſe receptatorem, qui latenter recipit, & cælat vt conſeruatus Iudicis manus euadat, & innuitur *ff.de recep.l.*1.& 2.& *de off.Præſid.congruit, & C. de his qui latr. occult. fere per tot.* ſed certe idem credo multo fortius, de his qui palam hæc faciūt, vt *Cod.de his qui latr.occult.l.vlt.* vbi loquitur de his qui reſiſtunt Præſidi, & auxilio Militari, quod non poteſt non eſſe notorium.

Annotationes Carenæ.

1 HVius Quæſtionis mentionem faciunt *Eymeric. in Direct.par.2.quæſt.*51.*num.*5. ibi, & etiam Guido, & eam ferè de verbo ad verbum tranſcripſit *Archidiaconus in cap.quicumque de hæreticis in 6.nu.*13.

2 Horum receptatorum peſſimum genus eſſe vbique docent I.C. ſine iſtis enim hæretici diu viuere non poſſent, *Marius Muta ad cap.Regni Siciliæ, tom.2. ad cap.* 108. *Regis Federici num.*8. *& tom.*1. *cap.*52. *Regis Iacobi Extenſ.prima verſ.* ampliare poſſumus, & I. C. in *l.1.ff.de Receptatoribus*. Peſſimum genus eſt receptatorum, ſine quibus latere diu nemo poteſt, & præcipitur vt perinde puniantur, ac latrones, & in leg. congruit de officio Præſidis hic allegata, ſublatis, ait I.C. ſuſceptoribus cupido graſſantium conquieſcit.

3 Qui ſcienter, bene loquitur hoc loco Fulcodius, quia fundamentum, & baſis delicti in receptante, eſt ſcientia, quod receptatus ſit hæreticus vt dixi *dicto tit.*4. §. 4. *num.*36. *& ibid. in addit.* Et cum ſcientia ſit duplex vera, & præſumpta, probata ſcientia vera eſt locus in receptante omnibus Canonicis pœnis huic delicto impoſitis; probata vero ſcientia tantummodo præſumpta locus tantummodo eſt pœna extra ordinem pro modo delicti vt notauit *Souſa in Aſoriſm. lib.*1. *capit.* 23. *numer.*20.

4 Licet ſecundum vires Grammaticæ hoc verbum ſit frequentatiuum, notatur hic differentia inter Grammaticos, qui verbum hoc non vſurpant, niſi cum adeſt actuum frequentia, & I.C. qui eo vtuntur pro ſimplici verbo recipere vnde, vt notat *Gothofred. in Rubr. ff.*

de re-

de receptatoribus, à Paulo I.C. in l.13.ff. de off.præſidis,
5 iſti receptatores vocantur receptatores, ex quo colligitur, quod etiam ex vnica receptatione dicitur quis receptator, vt notarunt *Pegna comm.76. in ſecundam partem directorij, verſ.* quidam autem, & alij per me allegati *dicto §.4.num.26.* quibus addo nunc *Filiuc. in ſuis qu.Moralibus, tom.1. tract.16.cap.2.num.34.Ferd. de Caſtro Palao, in dicto punct.5. num.4. & Sanctarell. de hæreſi, cap.12. dubio vnico, num.1. Souſa in Afforiſ. cap.23. num.1.*

6 Hoc ſane Notandum, animaduertit hic *Fulcodius, quod ex l.prima, & ſecunda ff.* de receptatoribus, illi receptatores dicuntur, qui receptant, & occultant, Addit quod multo magis idem dicendum eſt de his qui palam hoc faciunt, ad quod allegat, *l.2.Cod.de his qui eadem verba notauit Archidiaconus loco ſupra allegato,*
7 *verſ.*Hoc *l.2.ff.* de Receptatoribus, huius textus hæc ſunt aurea verba, Is apud quem affinis, vel cognatus latro conſeruatus eſt, neque abſoluendus eſt, neque ſeuere admodum puniendus, non enim eſt par eorum delictum, & eorum qui nihil ad ſe pertinentes latrones recipiunt. Quia enim receptator hic perſonæ conſeruandæ gratia, non approbandi delictum receptauit, ab omni pœna alias delicto debita excuſatur, & medio quodam modo punitur, vt in ſuis notis ad eum locum
8 obſeruauit *Dyoniſ.Gothofr.ſub litera D. & E.* Tractandum hoc loco eſſet de receptante conſanguineum hæreticum, ſed in hac mater a me remitto ad ea, quæ dixi in *dicto §.4.num.28.& D.D. ibi allegatos*, quibus addo nunc, *Ferdinand.de Caſtro Palao dicto punct.5.num. 13. & Patrem Dianam in allegata reſolut.21. verſ.* Notandum eſt, tamen, *& Souſam in Afforiſm. Inquiſitor. lib.1. cap.23.num.7. & ſequ.*

QVAESTIO DVODECIMA.

De Defenſoribus Hæreticorum.

SVMMARIVM.

1 *Qui huius Quæſtionis mentionem faciant.*
2 *Aliquando quis errorem defendit, aliquando perſonam.*
3 *Primum defenſorum genus peſſimum eſt, & dicuntur Hæreſiarchæ, de ſecundo genere defenſorum loquitur Papa in Bulla Cœnæ dum excommunicat defenſores, numer.4.*
5 *Defenſores hæreticorum ſunt de hæreſi ſuſpecti.*
6 *Purgatio fere nunquam eſt in vſu, & eius loco ſucceſſit abiuratio.*
7 *Prælati negligentes in puniendis hæreticis non defenſores, ſed fautores ſunt hæreticorum.*
8 *In hac materia fautorum, & defenſorum videnda eſt Bulla Pij V.ſi de Protegendis.*

Sequitur de defenſoribus inſpicere diligenter, defendit ergo, quis interdum errorem, interdum perſonam errantem, & certo qui defendit errorem damnabilior eſt eo, qui errat, & non ſolum Hæreticus, imo, & hæreſiarcha dicitur *24.quæſt.3.* qui aliorum, & in eodem caſu intelligo, quod dicitur *11.quæſt.3.cap.*qui conſentit, quamuis ibi videatur loqui, de illo, qui defendit errorem, ſed intellige, quod defendit errantem, & errorem per allegata capit. qui aliorum, alias enim acrius puniendus errante, de his autem defenſoribus non loquitur Papa in noſtro reſcripto, Illos enim non diſcerneret ab hæreticis, nec ſola dicere excommunicatione notandos, loquitur igitur de defenſione perſonæ, vbi quis perſonam defendit, reſiſtens viribus, vel potentia, ne ad manus Iudicis veniat examinandus, vel puniendus, & de ſimil defenſione loquitur *can.21. qu. 5. cap.* ſi forte, & alijs capitulis, quæſtionis eiuſdem, *27.quæſt.1. cap.* ſi veſtros, & contra huiuſmodi defenſores poteſt ad excommunicationem procedi, & credo, quod pro ſuſpitione poſſet eis indici purgatio, ſ quæras vnde habeo, quod ſint ſuſpecti. Reſpondeo quod ex iniuſta defenſione opinio male viuentium incurritur, *14.qu.6.cap.*ſi quis, Item dicunt aliqui, quoc Prælati, ſeu Principes, qui non corrigunt eos, & puniunt poſſunt dici defenſores, quia negligere cum perſonis perturbare peruerſos, nihil aliud eſt, quam fauere, ideſt defendere, vt dicunt, ſed ego non conſentio & expono fauere ideſt nutrire, & hoc oſtendit *Canon 86. diſt.cap.* Inferiorum illos ergo fautores appello, v *dixi in decima quæſt.*

Annotationes Carenæ.

1 DE hac etiam Quæſtione Fulcodij, mentionem facit *Eymeric.in direct.quæſt.52. in fin.verſ.*& Guido Fulcodius, pro vt, & eandem de verbo ad verbur tranſcripſit *Archidiac. in d.c.quicumque numer.14. c hæreticis in 6. de hac eadem materia egi, in ſæpe cit.ti 4.§.6.per totum.*

2 Defendit ergo quis aliquando, dicit hoc loco Fu codius, quod aliquando quis defendit errorem, & ha reſim, aliquando perſonam errantem, & hæreticum qui defendit errorem non ſolum hæreticus eſt, ſed Ha
3 reſiarcha de quibus dixi *tit.1.§ fin.& in alleg.§.6.nun 17.* vbi D. D. allegaui, quibus nunc addi poſſunt, *Ca ſtro Palao, in ſæpe cit.punct.5.num.5.* vbi quod hoc pe ſonarum defendentium genus perniciosiſſimum eſ *Souſa in Afforiſm.Inquiſit.lib.2. cap.24. nu.1. & in ſu comm.in Bullam Cœnæ Domini cap.1.diſp.12. nu.1.*

De his ergo defenſoribus errorum hæreticorum non loquuntur Pontifices, cum excommunicatio nis ſententiam pronunciant contra defenſores Hære ticorum.

4 Sed loquuntur de defenſoribus perſonæ errantis v V. G. reſiſtendo viribus, & Potentia ne ad manus Iu ſtitiæ deueniat Hæreticus, hos defenſores proprie eſ hæreticorum communiter docuerunt ſcribentes, *Ey mer. ibid. num.2. vbi Pegna in comm.77. verſ.* quida alij ſunt, *Farin.de hæreſi qu.182. numer.64.* qui omne alios antiquos allegat, *Ferdin.de Caſtro Palao, d.nun 5. verſ.*defendis autem perſonam, *Souſa d.cap.23.nu. Filliuc.qu.moral.tom.1. tract.16.cap.2.nu.40. Sanche in Summ.lib.2.cap.10.nu.18. Barboſa Modernus in ca ſicut, nu.2.de hæreticis, qui alios allegant.*

Et credo quod pro ſuſpitione poſſet indici purga
5 tio, Clariſſimum eſt, quod iſti hæreticorum defenſo res ſunt de hæreſi ſuſpecti, ſecundum qualitates, & ci
6 cumſtantias facti, dixi *d.§.6. num.58. & 59.* Hodie t men abiuratio, & non purgatio iſtis defenſoribus, p vt, & quibuſcunque alijs de hæreſi ſuſpecti debet Inc ci, quia purgatio Canonica ex praxi Supr. Tribun. t tius Chriſtianæ Reipublicæ Inquiſitionis vti remediu periculoſiſſimum fallax, & incertum iam fere ab au receſſit, ita vt non niſi rariſſime vſurpari ſoleat vt t ſtis eſt *Farin.de hæreſi, qu.194.nu.64.in fin.*

7 Item dicunt aliqui, bene ait Fulcodius Prælatos, Principes negligentes in hæreticis puniendis non h reticorum defenſores, ſed fautores potius dici debe vti etiam dixi in qu.de fautoribus hæreticorum, D.D.allegaui, Interim ad Intellectum cap.Inferioru 86. diſt. videatur Illuſtriſs. Dominus Don Roderic Achuna Archiepiſcop. Bracharæ ſuper dicto textu plura erudite de negligentia Prælatorum.

Et ad materiam iſtorum defenſorum bene anima uertendum eſt ad exemplum Fulcodij de his, qui h

reticos

reticos defendunt, ne à Iudicibus capiantur, & puniantur, nam qui hæreticum defenderet, ne ab Inimico occideretur non eſſet dicendus defenſor hæreticorum, nec eſſet de hæreſi ſuſpectus ex hoc præciſe excommunicatus excommunicatione Bullæ Cœnæ Domini, *Ferdinand. de Caſtro Palao d. punct. 5. num. 5. verſ.* Dixi ſi defendas perſonam, & *Souſa loco ſup. alleg. numer. 7. & Filliuc. dict. cap. 2. num. 40. verſ.* Dixi in cauſa hæreſis, qui alios allegant. In materia etiam horum fautorum, & defenſorum hæreticorum videnda erit Bulla Sanctiſs. D.N. Pij Papæ V. ſi de protegendis Inter Bullas Apoſtolicas pro S. Officio poſt directorium, quæ in multis particularibus caſibus ſeueriſſimè diſponit.

QVAESTIO DECIMA TERTIA,

De non implentibus Pœnitentias.

SVMMARIVM.

1 *Qui huius Quæſtionis meminerint.*
2 *Iudex poſtquam functus eſt officio ſuo non poteſt amplius in cauſa ſe ingerere.*
3 *Contra non implentes pænitentias rectè procedunt Inquiſitores.*
4 *Ratio Fulcodij ad hoc.*
5 *Inquiſitores non cognoſcunt de cauſis ciuilibus pænitentiatorum.*
6 *L. aut damnum §. ſolent, ff. de pœnis declaratur.*
7 *Non adimplens pænitentias quando poſſit, vt impænitens damnari.*
8 *Recuſans abiurare, quando pro impænitente habendus, numer. 9.*
10 *Huiuſmodi non implentes pænitentias quomodo puniendi.*

Ajcitur hic quæſtio alia, an in illos, qui è carcere exie-
unt, vel alias iniunctas pœnitentias violarunt, ſit ali-
ua poteſtas Inquiſitorum, & aliquibus videtur non,
ui functi ſunt officio ſuo, nec habent in executionem
oteſtatem aliquam vltra annum, *extr. de off. Iudicis*
eleg. cap. quærente. Ego autem dico contrarium, quod
t liqueat inſpiciendum exiſtimo, quod abſoluti, &
oſt modum detruſi in carcerem, vel alijs pœnitentijs
uioribus onerati, nullam diffinitiuam ſententiam re-
eperunt, nam non ſunt ſoluti a Crimine, quod vtique
robatum eſt, ſed à ſententia excommunicationis
uam incurrerunt ipſo facto, ſed nec pœna eis impo-
itur iuditiaria ſecundum, quod crimen requirit, ſed
œnitentia temporalis, & carceris illa recluſio non eſt
ım ad pœnam criminis, quam ad cautelam, ne no-
eant, ne alios inficiant, vt appareat an in tenebris am-
ulent, an in luce, vt ibi pœniteant, nam diffinitiuè ne-
ıò in pœnam criminis, ad perpetuum carcerem dam-
ari poteſt *ff. de pænis l. aut damnum §. ſolent*, eſt enim
ænitentiæ iniunctio, & non iudiciariæ penæ impoſi-
io, ſicut ipſe Papa Gregor. dicit, de hæret. in illa de-
retali excommunicamus, & in Concilio Tholet. in il-
o §. hæretici aut qui timore mortis &c. Durat ergo In-
uiſitorum poteſtas adeo, quod illi, qui prædicta com-
iſerunt, ſi excuſationem non habent poſſunt tan-
uam hæretici condemnari, nam preſumitur ficta con-
erſio, & confeſſio ſimulata, & materia veteris erroris
condita *arg. de pænitentia diſt. 2. cap.* ſi quis inuidiæ,
uot quot autem, ait, & ex poſt facto oſtendunt, ſibi
cceſſum veterem placuiſſe, *arg. 34. qu. 1. cap.* cum per
ellicam circa finem, ibi oſtendentes ſibi &c. Illos ſane
co excuſatos, qui auctoritate Sorani, vel Epiſcoporum, hoc dimiſerunt, & ſufficit ſi ad priſtinas redeunt pænitentias, nam excuſat eos Eccleſiæ Iuditium, quale quale *arg. extr. qui filij ſint legit. cap. per venerabilem.*

Annotationes Carenæ.

1 HVius ce Quæſtionis Fulcodij meminit *Eymeric. in direct. Inquiſitor. par. 3. qu. 97.* quam totam cum ſuis iuribus, & rationibus deſumpſit ab hac *quæſt.* 13. de iſtis non implentibus pænitentias late egi in meo tractatu de modo procedendi in cauſis huiuſce Sacroſancti Tribunal. *tit. 2. §. 4. per totum*, vbi D. D. de hac materia loquentes allegaui.

2 Quia funct. ſunt Officio ſuo, iſta eſt ratio dubitandi in hac quæſtione quia Iudex poſtquam functus eſt officio ſuo, non poteſt ſe ſe amplius in cauſa ingerere *l. Iudex poſtea quam ff.* de re Iudicata, ibi, Iudex poſtea quam ſententiam dixit definit eſſe Iudex, cum cordandantibus, ibi allegatis per Neuium, & Sebaſtianum Ximenes ille in ſuis remiſſionibus, hic in ſuis concordantijs, & hanc opinionem poſt Guidonem tenuerunt *Calder. conſ. 2. de hæretic. Dec. conſ. 136. 137. num. 6. & Dec. lib. 5. cap. 54. num. 40.*

3 Ego autem dico contrarium, contrariam opinionem hoc loco bene firmat Fulcodius, quæ etiam opinio hodie communiter ab omnibus tenetur, *Eymericus ibid. d. qu. 97. vbi Pegn. comm. 146. Symanch. in Enchir. Iudicum viol. Relig. tit. 61. & Cathol. Inſtitut. tit. 47. nu. 76. & ſeq. Cantera in ſuis qu. crim. cap. 1. de hæret. num. 60. Souſa in Afforiſm. Inquiſit. lib. 1. cap. 26. num. 38. ſed Latius lib. 3. cap. 29. per tot.* & id ſupponit pro indubitato *P. Diana reſol. moral. par. 4. tract. 7. reſol. 14. Bouadill. in ſua Politica lib. 2. cap. 17.* Per la Iuriſdicion Eccleſ. caſu 102. num. 148. in principio, & *Ferdin. de Caſtro Palao in ſuo opere morali, par. 1. tract. 4. diſp. 6. punct. 3. num. 2.* & hæc ſententia fuit etiam in Vrbe Romana in Supr. Tribun. S. Inquiſitionis in praxi recepta, vt videre eſt ex locato in caſu 23. inter deciſos Romæ poſt eius iuditiale Inquiſitorum.

4 Nam non ſunt ſoluti a crimine &c. Iſta eſt ratio qua bene Fulcodius fundat iuriſdictionem Inquiſitorum, qui enim pænitentias ſibi iniunctas non adimplent clare oſtendunt, ſe eſſe ficte conuerſos, & præteritos errores non fuiſſe ex animo deteſtatos, & contra ficte conuerſos, vel de ficta conuerſione ſuſpectos procedunt Inquiſitores in omnium ſententia, ita *Caſtro Palao vbi ſupra, verſic.* non enim leuem ſuſpitionem, & per hanc rationem tollitur argumentum Calder. Decij, & Deciani, quia non adimplens pænitentias eſt ſuſpectus de ficta conuerſione.

Sicuti etiam ex hac eadem ratione tollitur quæſtio, quæ in hac materia controuertitur an Inquiſitores ſint Iudices competentes iſtorum pænitentiatorum etiam
5 in cauſis ciuilibus, & alijs criminalibus cum ſunt Rei, nam cum ratio ob quam Inquiſitores habent iuriſdictionem in pænitentiatos non adimplentes ſuas pænitentias ceſſet in hoc caſu, ceſſabit etiam Inquiſitorum Iuriſdictio, vt dixi *titul. 2. §. 4. numer. 10. & in addit. ad dictum locum.*

6 Lege aut damnum §. *ſolent ff. de pœnis*, ibi Carcer enim ad continendos homines non ad puniendos haberi debet, ſecus tamen vtitur de iure Canonico, vt in capit. quamuis, de pænis in *6.* vbi dicitur, quod Epiſcopus clericos, poteſt damnare ad carcerem perpetuum, vel temporalem ad penitentiam peregendam, de hac tamen re, & intellectu illius §. ſolent, vide Iacob. a Calieio in Marg. Fiſci, in Rubr. de pœna carceris, *Gothofr. in notis ad dictum §. vbi erudite Greg. Toloſ. in Sintagm. lib. 31. cap. 33.* vbi diſtinguit carcerem correctionis, cuſtodiæ, ſupplicij, *Caſtill. in l. 79. Tauri in verbo Præſes, num. 8. Azeued. in conſ. 27. nu. 11. & latiſs. Greg. Lopez.*

l. 4. gloſ.

l.4.gloſ.8.tit.31.part.7. Azeued.in lib.3. Nou.recompil. tit.6.l.15.num.9. Auiles in cap.18. Prætorum, in verbo carcel, & Modernum eruditiſſimum I.C. Don Ant. Cabreros, de Metu, lib.2.cap.46. numer.1. & pluribus ſequentibus, qui locus dignus eſt quod ab omnibus videatur.

Si excuſationem non habent poſſunt vt hæretici dã-
7 nari, hæc Fulcodij Doctrina intelligenda eſt cum, vel
qui non adimpleuit pænitentias non vult reſcipiſcere,
Souſa d.cap.29.num.8. vel cum iuſſus in reconciliatione non accedere ad partes hæreticorum, vel illos non receptare, ad illos acceſſit, vel eoſdem receptauit, *Souſa ibid.num.9. Diana d.reſol.14.verſ.* Notandum eſt tamen *Treuiſ.deciſ.36.lib.2.num.2.* qui alios allegant, vel cum pertinax eſt in nolendo vllam pænitentiam ſibi iniunctam adimplere, *Souſa ibid.num.7. & P.Diana eodem loco, verſ.* nota etiam hic.

8 Ex quo ſequitur, quod recuſans abiurare de formali, vel vehementi relaxatur, vt impænitens brachio ſeculari, *P.Maſſin.in Praxi Sancti Offic.par.9. aſſert.* primæ Impreſſionis recuſans vero abiurare de leui non
9 eſt ſtatim relaxandus, ſed excommunicatur quod ſi
per annum inſorduerit in excommunicatione pertinaciter relaxatur vt impænitens *Souſa in Afforiſm. Inquiſitor. lib.2.cap.40. numer.16. & P.Diana dicta reſolut. 14. in fine.*

10 Huiuſmodi igitur non implentes pœnitentias ſecluſis caſibus de quibus ſupra arbitrio Iudicis erunt pro modo culpæ puniendi, conſiderata ſemper qualitate perſonæ, ita *Ferdin.de Caſtro Palao, vbi ſupra, punct.3. num.4.* vbi quod hi puniendi ſunt pæna pecuniaria fuſtibus, vel ieiunijs.

QVAESTIO DECIMA QVARTA.

De Teſtibus ſingularibus in cauſis Fidei.

SVMMARIVM.

1 *Per teſtes ſingulares non probatur plene hæreſis ad effectum imponendi pœnam ordinariam, etiam ſi adeſſet cum teſtibus fama nu.7.*
2 *Ratio concluſionis allegata à Cantera.*
3 *Ampliatur concluſio etiamſi teſtes deponerent de diuerſis actibus vnius ſpeciei hæreſis, num.4. & ita in Supremo Tribunali ſeruatur, num.5.*
6 *De requiſitis ad probandam famam remiſſiuè.nu.7.*
8 *In criminibus probationes requiruntur luce Mediana clariorſe.*
9 *Quando quis ex Iuditijs Indubitatis poſſit puniri pæna ordinaria.*
10 *Grauato teſtibus ſingularibus in S.Officio indici debet purgatio, vel abiuratio.*

An autem per teſtes ſingulares, & famam poſſit aliquis in hoc crimine condemnari, quæri non oportet conſtat enim quod non, vt *Inqui, text.de teſtibus cap.*tam literis, præſertim cum in crimine; probationes debeant eſſe luce clariores C. de probat.l.ſciant, & in hoc crimine nemo ſit ex præſumptione damnandus indicetur ergo purgatio vt oſtenſum eſt ſupra.

Annotationes Carenæ.

PEr teſtes ſingulares, hic concludit, & rectè Fulcodius, quod per teſtes ſingulares non probatur hæ-
1 reſis crimen plene, ad effectum condemnandi reum
in pænam ordinariam, hanc concluſionem probat tex
per eum allegatus in dicto cap.tam literis de teſtibus
ibi, teſtes ſint vel ſoli, vel tales qui non potuerunt ill
legitime comprobare, iunctà gloſ.& vere etiam ita te
nent comm.D.D. noſtri, & in ſpecie *Farin. de teſtibu
qu.64.nu.207.215. & ſeq. vbi allegat, Pegnam, Roya
& Symanch.* & poſt allegatos per eum ita etiam ſe
ſerunt *Sanctarell.de hæreſi, cap.39.dub.1.num.2.& ſe
Ferdinan.de Caſtro Palao, in ſuo opere morali, p.1.trat
4.diſp.8.punct.15.§.4.num.8. Inquiſ.Cantera in ſuis q
crimin.de probat.per teſtes cap.2.num.17. verſ.* Tame
his non obſtantibus, vbi ait, quod vera ratio iſtius co
2 cluſionis eſt, quia omnes teſtes habentur loco vni
reſpectu diuerſorum actorum de quibus deponunt,
vnico teſti etiam de Iure Diuino in nullo caſu, eſt cr
dendum cap. in omni negocio de teſtibus, vel *Mode
nus Barboſa, optime Maldonatus in ſua Silua reſpon
rum lib.1.reſp.9.in par.1. num.38.* vbi dixit, quoda
ctoritas, D.D. qui in contrarium adducuntur nu
quam eum deteruit, vt ab hac vera opinione diſc
deret.

Solum difficultas aliqua poteſt eſſe an huiuſm
teſtes ſingulares ſaltem probent, ſi deponant de diſti
3 ctis actibus vnius, & eiuſdem ſpeciei hæreſis, in qu
*Souſa in ſua diſp. vnica te teſtibus ſingularibus in ma
ria fidei, ſect.2.concl.4.latiſſ.* conatur probare affirm
tiuam ſententiam addendo ita in Inquiſitore Luſi
niæ paſſim obſeruari.

4 Verum verior, & receptior eſt etiam in hoc c
contraria ſententia, quàm manifeſte probat ratio C
teræ de qua ſupra, quamque tenent in indiuiduo,
*rinac.vbi ſupr.num.214. Ferdinan. de Caſtro Palao, l
alleg.nu.11.& ſeq. Ignat.Maldon.in d.reſp.9.numer.
Freitas ad Roderic.de confeſſ.ſollicit. quæſt.22.num.*
vbi quod licet contraria opinio obſeruetur in Reg
Luſitaniæ, Attamen in omnibus alijs Regnis aliter p
5 cticatur, & præſertim in Supr.Tribun.Rom. Vniuerſ
lis Inquiſitionis, vt videre eſt ex caſibus 27. 35. &
Romæ deciſis poſt Iudiciale Inquiſitorum locati.

6 Et famam, de requiſitis ad famam probandam,
ex eo oriatur inditium validum contra reum, videnc
eſt, *Farinac.de Indit.& tort.quæſt.47.per totam,* & p
eum *Ludou.Gilhauſ.in ſua Arbore Iud.cap.6.par.1.
totam Marquard.Freher.in peculiari tract.de fama,
cap.5.& 6. & Io.Zang.de Indit.& tort.cap.2.num.
& ſeq. & in foro noſtro S.Officij, Cantera de probat.
teſtes cap.2.qu.1.de Indit. ſufficientibus ad tortur. nu
& P.Diana qui alios antiquos D.D.alleg.p.4. reſol.
ral.tract.6.reſol.13. per totam, ac P.Ferdin.a Caſtro
lao in opere morali tract.4.diſp.8.punct.9.nu.9.*

7 Concluſio autem hic Fulcodium firmata, quod
teſtes ſingulares iuncti cum fama plene probant, c
tra Hæreticum ad effectum eum puniendi pæna or
naria veriſſima eſt, & eam in indiuiduo caſus no
docent, *Ignat.Maldonat. d.reſp.8.p.1. num.40. Fre
ad d.quæſt.22.Roder. Achuna de confeſſ.ſollicit.num.
verſ.* Etiam ſi cum teſtibus concurreret publica v
& fama.

Præſertim cum in criminibus probationes debe
8 eſſe luce clariores, hoc vulgatum Axioma Fulcodi
literam probat *textus allegatus in l.ſciant quæ eſt
lis, Cod.de probat.* ibi, vel inditijs ad probationen
dubitatis, & luce clarioribus expedita, *Bimius conſ.
nu.89.volum.2. Caball.reſol.crim. cent.3.reſol.230
24. Camill.Laratta, conſ.114. num.8. Becc. conſ.67
5.vol.1. Io.Dominic.Taſſon.in Pragm.Regiam de A
fato verſ.12. obſeru.1. num.49.* & hoc multo magi
bet locum in crimine hæreſis in hoc Tribunali in
cum non pandantur Reo nomina teſtium aliquo
do dicitur tolli defenſio qua ratione paſſim in hac
teria vtuntur *D.D.Cant. dict.cap.2. de probat.per te
nu.1*

nu.17.& Ferd.de Caſtro Palao,tract.4.diſp.8.pun.15.§.5.n.2. vbi alleg.Guidonem noſtrum hoc loco.

Et in hoc crimine nemo ſit ex præſumptione damnandus, An autem,& quam,& à quibus Iudicibus poſſit quis in pænam ordinariam præſertim corporalem, & morti damnari late dixi in addition. ad tractatum meum de modo procedendi in cauſis S.Officij, *tit.12. §.18.Appendice 1.per totam*.

Indicetur ergo purgatio, & ita inconcuſſe hucuſque fuiſſe in S. Officio obſeruatum atteſtatur *Campeg. ad Zanch.de hæreticis cap.11.verſ.*Doctrinam hanc longa temporum ſeriẹ,quamuis,enim teſtes ſingulares etiam cum fama non conuincant ad effectum puniendi hæreticum pẹna ordinaria probant tamen ad effectum eum torquendi, abiurationem ei indicendi, & extra ordinem puniendi, vt notant omnes D. D. *ſupr. allegati, num. . & P.Diana par.4.reſol. moral.tract.6. reſol.5. & tract.7.reſol.31.*

QVAESTIO DECIMA QVINTA.

De confiſcatione bonorum Hæretici, & nonnullis animaduertendis per Inquiſitores.

SVMMARIVM.

De Iure antiquo bona hæreticorum ſpectabant ad Principes ſeculares.

Hoc Ius ſeruatur hodie in Hiſpaniæ ob expenſas maximas quas Potentiſs.& Religioſiſs.Rex Noſter ſuſtinet idque ex Pontificis conceſſione, num.3.

Variæ conſuetudines aliarum Prouinciarum de hac materia remiſſiue, vbi de conſuetudine Status Medielani.

A die commiſſi criminis bona hæreticorum ſunt confiſcata.

Ante tamen declaratoriam Iudicis Eccleſiaſtici non amittit hæreticus dominum, & poſſeſſionem bonorum ſuorum.

Alienationes poſt hæreſim factæ reuocantur.

Adducitur, & declaratur text. leg. qui ea mente de furtis.

Simplicem opinionem Fulcodij qui ſponte comparent non patiuntur confiſcationem bonorum ſecus ſi compareant inditijs præuenti, & ita hodie ſeruatur in Hyſpania.

Ex benignitate Supr.Tribun.de Vrbe, hæretico etiam præuento ad cor reuertenti bona condemnantur.

Poſſunt Inquiſitores condonare bona hæretico pænitenti, non obſtante Iure fiſci Principis ſecularis, ac quiſito à die commiſſi criminis contra Symancham.nu.12.

Inquiſitores poſſunt pluries teſtes examinare, & debent interrogari,de cauſa ſcientiæ,& Inimicitia,n.14.15.

Ex opinione Fulcodij duo teſtes non conuincunt in hoc crimine.

Formæ ferendæ ſententiæ in hæreticum pænitentem, & quid ſeruetur in praxi, nu.18.

In hac ſententia addenda eſt clauſula,ſi ex corde ad Eccleſiam redieris.

De pæna perpetui carceris, & alijs pænis imponendis hæretico pænitenti num.21.& 22.

De pæna proferentium hæreſes ex ſimplicitate, & pænis fautorum remiſſiuè, num.24.

Nouiſſime quæritur de bonis iſtorum, an à Principibus licite occupentur, & confiſcentur, & conſtat quod hæretici bona confiſcantur *extr. de hæretic. cap.* vergentes, ſed quid de illis, qui ſponte redeunt, vel non ſponte, ſed tamen pænitet, & immutantur, certe ad cognitionem Fratrum non ſpectat hæc Q. quia tamen propoſita eſt inter cæteras, & forſan expedit, eos dare ſuper hoc Principibus certum conſilium, vel preces eiſdem porrigere. Super iſtis diſcutio. Primum, & allego, quod licite,bona detineant omnium prodictorum, nam, eo ipſo,quod inciderunt in crimen, videntur bona commiſſa ex die criminis, quod ex eo pz. quia læſæ Maieſtatis Rei ex eo die nihil poſſunt, quolibet alienationis genere, in perſonam quamcumque transferrè, C.ad l. Iul.Maieſt. l. quiſquis ego idem, & hic quia crimen iſtud exequatur illi, imo grauius iudicatur, *extr.de hæret. cap.* vergentis, poteſt etiam induci, quia nemo pænitentia deſinit eſſe nocens *ff.de furt.l.* quia ea mente,ergo autem huiuſmodi non admitto in his,qui ſponte,& ante probationes receptas ſuam hæreſim manifeſtant, nam & ſi non omnino incognita, tamen adhuc arcana reuelent, venia digni ſunt, vt eadem *l.quis in fine legis*, ſed ne de illis videtur, qui poſt conuicti redeunt, etiam ſi incarcerentur, quoniam Eccleſia non iudicat, eum Hæreticum, vel credentem, vt ita dicam, ergo tanquam Hæreticus,vel credentes puniri non poteſt,vt in Concilio Tholoſ.in illo §.Ne autem innocentes,ſed puto contrarium,hoc eſt, quod licitè confiſcentur, per dicta iura in ſumma, non vt mineruam inſtruam, nec ſolem facibus adiuuare præſummam, ſed vt memoriam noſtram excitem, mole plerumque negotiorum oppreſſam, admonendos vos arbitror, quoniam in alienum laborem intraſtis, quanti acta Inquiſitionis diligentius euoluatis, & ſi teſtes inueneritis confusè depoſuiſſe ſuppleatis omiſſa, & eos de cauſa ſcientiæ, & cauſa cauſæ, vbi faciendum videbitur ſollicito requiratis, quod ſic fieri poſſe, ſcilicet iterari teſtium interrogationes omiſſas dicit *decretalis de teſt. cap.* per tuas, & *concordat.l.ff.de quæſt.l.reperti*, & hoc dico cum tanta diligentia faciendum, quia illis contra quos inquiritur præcluditur via iuris in notitia teſtium,& reddendis interrogationibus prout in iure fieri conſueuit,& quanto magis eis præcluditur,tanto ſollicitudo maior vobis incumbit, adeo quod etiam de inimicitia teſtium, per vos debitis inquirere, cum non poſſent alij diuinare, & niſi teſtes plene, & plane in omnibus concordauerint, melius eſt vobis purgationem indicere, vel differre ſententiam, quam damnare, Adeo non crederem tutum ad vocem duorum teſtium, hominem bonæ opinionis damnare, licet videas contra Ius dicere, quia vbi numerus teſtium non exigitur, duo ſufficiunt, ſed hoc dico, quod duos, vix duos Iudico, eo quod vrgente neceſſitate ordo legitime defenſionis truncatur.

In ferendis autem ſententijs,ſeu potius pænitentijs iniungendis in eos, vel eis, qui redierint, non credo quod ſint hæretici, vel credentes pronunciandi, quia non ſunt tales, vt probatur 24.*quæſt.vlt. cap.dixit Apoſtolus in fin.cap.* nec pronunciandum eſt, fuiſſe, quia nec eſt modus pronunciandi in Iure, dicitur ergo, ſic, quia te inuenimus per te, vel per tuam confeſſionem Hæreticorum, nunc vero Saniori conſilio vſus, ad vnitatem Eccleſiæ, prout aſſeris de corde bono, & fide non ficta vis redire, ideo te imprimis abiurata hæretica prauitate, ſimplicem formam Eccleſiæ, ab excommunicationis vinculis, quibus tenebaris adſtrictus, abſoluimus, ſi tamen ad eam ex corde redieris, & iniuncta tibi mandata ſeruaueris, & quia in Deum, & S. Eccleſiam prædictis modis temere deliquiſti ad peragendam condignam pænitentiam in perpetuum carcerem te recludi volumus, & præcipimus, & ibidem te morari perpetuo, vel talem peregrinationem tibi iniungimus, & his ſimilia & cæter. cauſa enim tollendæ Quæſtionis

nis expedit eas poni, vt ſi forte eas non ſeruauerint ap-
pareat eos non fuiſſe abſolutos, nec dicant aliqui, quod
veſtro officio functis ſitis, quamuis ad hoc ſupra reſ-
ponderim ſcilicet Q.13. ſanè in his omnibus arbitror
cautum, inſtrumenta publica retineri, & ſigillis Epi-
ſcoporum muniri, præcipue vbi cauſa erit nobilium, &
potentum, ſed illud adijcio, quod omnes errores ſuos
ſigillatim profiteri, & abiurare publice faciatis, quia
nihil magis in confuſionem Hæreticæ prauitatis re-
dundat, & gloriam nominis Chriſtiani. Quid vero
iniungendum ſit talibus diffiniri non poteſt, quia com-
mittitur arbitrium Iudicantium, & aliter cum ſimpli-
cibus eſt agendum, quam cum prudentibus, aliter cum
Clericis quam cum Laicis, aliter cum Prælatis, quam
ſubditis, & omnes circunſtantiæ ſunt notandæ, de *Pæ-
nit. diſt.5. cap.1.* quia tamen multi ex ſimplicitate in
hoc crimen incidunt, credo multorum ſimplicitati
parcendum, vt non excuſet à toto, ſed à tanto 85. *diſt.
cap.tanta*. Credo etiam eos, qui fauerunt, vel recepe-
runt ſanguine coniunctos, mitius puniendos, ſicut di-
cit lex eleganter *ff.de receptat.l. vlt.* quamuis Magiſter
Laurentius dicat contrarium, *arg.cap.27. quæſt.1.cap.
de filia*.
Hæc omnia dico, & ſcribo ſaluo fratrum, & aliorum pru-
dentum conſilio meliore.

Finis.

Annotationes Carenæ.

1 AN à Principibus iuſte occupentur, Videtur hoc
loco præſupponere Fulcodius, quod bona hære-
tici confiſcata ſpectent ad Principem ſecularem, quod
verum eſt ſi ſpectemus Ius antiquum de quo in capitu-
lo vergentis de hæreticis, & hoc Ius antiquum hodie
ſeruatur in Hyſpania, quia Potentiſs.& Religioſiſs. Rex
Noſter facit omnes expenſas Officij Sãctiſs. Inquiſitio-
nis quæ ſunt maximè, ita *Couar.lib.2. Var.reſol.cap.9.
num.12. Farin.de hæreſi, quæſt.390. §.12.nu.188. Ferd.
de Caſtro Palao, in opere morali, par.1. tract.4. diſp.5.
punct.23.num.5.verſ.* Imprimis enim in *Hyſpan. Souſa
in Afforiſm.Inquiſit.lib.3.cap.20.num.16.* Id tamen fit
ex conceſſione particulari Sedis Apoſtolicæ, vt ani-
maduertit, *Farinac.vbi ſup.* quia ad Summ.Pontificem
ſpectat pleniſſima poteſtas diſponendi de bonis hære-
tici, vt vult, ita *Pegn. comm.358. verſ.* neque his quæ
hactenus, *par.3. ad Eymeric. Ferd. de Caſtro Palao d.§.
23.num.2. & Souſa cap.20. num.1.* In alijs regionibus
variæ ſunt conſuetudines de quibus memorati aucto-
res; certe conſuetudo de qua in noſtro Mediolani Do-
minio atteſtatur *Clarus in §. hæreſis, §.Item bona verſ.*
in hoc Ducatu, quod bona hæretici pro tertia parte fi-
ſco S.Officij, pro alia tertia fiſco Epiſcopali, & pro alia
tertia fiſco Regio applicentur, videtur aliqualiter de-
ſumpta ab illa trimembri diuiſione bonorum Hæretici
de qua loquuntur Conſtit. Apoſtolicæ relatæ à *Farin.
vbi ſupra, num.176. & conſ.117. per totum, lib.2. & à
Caſtro Palao ibid.nu.4.*
5 Ex die commiſſi criminis, veriſſimum eſt in crimine
hoc hæreſis bona intelligi confiſcata à die patrati cri-
minis ipſo facto, ita loquitur *text. in c.* cum ſecundum
leges, de hæreticis in ſexto, *Barboſ. Modern. qui alios
cumulat in cap.vergentis, num.3. de hæretic. Ricciul.de
iure perſonarum extra Eccleſiæ gremium exiſtentium,
lib.5. cap.31.num.3. & ſequ.* ante tamen Iudicis Eccl.
6 declaratoriam hæreticus non amittit dominium, &
poſſeſſionem bonorum ſuorum *Ricciul.& Barboſ.locis
alleg.Ferdin.de Caſtro Palao, d.diſp.8. punct.17.* vbi re-
ctè animaduertit cum *Suarez de fide diſp.22.ſect.3. n.6.*
nihil prodeſſe hoc dominium hæretico, niſi quoad
vtendum, & fruendum nam a die criminis commiſſi
adeo ſunt bona hæc fiſco hypothecata vt omnes alie-
nationes interim factæ poſſint à fiſco reuocari, de qu
*Caſtro Palao eadem, diſp.5. punct.19. & Latius Sanc
in Sum.lib.1.cap.21. per totum.*
7 Quia læſæ Maieſtatis ex eo die nihil poſſunt & cæ
transferre. Quid quid ſit de ea iuris controuerſia an
alienationes factæ ab hæretico poſt lapſum in hæreſir
ante ſententiam declaratoriam ſint ipſo iure nullæ, c
qua latiſs.*Ricciull.lib.5.cap.35.* certum eſt, quod etiar
ſi mero iure valeant poſſunt è latere fiſci reſcindi,
volunt infiniti propemodum D.D. allegat. à *Sanch. e
Caſtro Palao vbi ſupra, Souſa in Afforiſm. Inquiſ. lib.
cap.15. & Sanctar.de hæreſi, cap.16.dub.1. & 2.*
8 Poteſt etiam Induci pulcherrimus eſt text. hic alleg
à Fulcodio, Qui ea mente, ait I.C. alienum qui contr
ctauit, vt lucri faceret tametſi mutato conſilio id po
ſtea Domino reddidit, fur eſt nemo enim tali peccat
pænitentia vſus nocens eſſe deſijt, allegat concordar
tes *Gothofr. in ſuis notis* vbi ait, quod pænitere videtu
qui nudam habuit voluntatem, ad hunc *tex. vid. Tira
de Pœnis temperandis, cauſa 30.nu.10. & cauſa 60. Ga
de pace publica, cap.11.num.26. Azeued.ad Regias H
ſpaniæ conſt.l.3.tit.3. lib.8. nouæ recompilat. Gironda
Gabellis parte 4. in principio num.53.*
Ego autem huiuſmodi non admitto, diſtinguit Fu
9 codius hoc modo, quod aut hæretici ſponte comp
ruerunt, aut inditijs, & probationibus præuenti fa
ſunt ſe hæretic. fuiſſe, ſed pænit. In primo caſu poſſu
eis bona condonari, *arg.l. quiſquis C. ad l. Iuliam Mai
ſtatis*, in ſecundo vero caſu non, hæc diſtinctio ad vr
guem ſeruatur in Hyſpania, vbi ex ſpeciali gratia hæ
retico tantummodo ſponte ſe deferenti condonant
bona prout, & venienti ante tempus gratiæ, *Souſa i
Afforiſ.Inquiſit. lib.3.cap.21. P.Diana par.4.reſol.mo
10 tract.8. reſolut.44. verſ.* Igitur in Sacro Tribunali,
conſtat ex ſententia Inquiſ. Hyſpan. contra hæreticur
pænitentem cuius formam ponit *Garz. in praxi S.Offi
cij, loco infra alleg.* De generali tamen conſuetudin
totius Italiæ receptum eſt, vt heretico ad cor reuerter
ti bona condonentur, etiam ſi contra eum probatic
nes eſſent receptæ, vt dixi *de modo procedendi in cauſ
S.Officij, tit.2.§.1.nu.9. vbi D.D. allegaui.*
11 An autem poſſint Inquiſitores condonare hæretic
pænitenti bona in præiuditium fiſci Principis ſeculari
cui vel ex conſuetudine, vel ex Pontificia conceſſior
bona pertinent, vel eorum pars dubitari poſſe videtu
ob quandam doctrinam *Symanch. de Cathol. Inſtit. ti
47.num.15.* vbi habet hæc formalia verba, Nec eni
Inquiſitoribus licere putamus bona ipſo iure confiſca
ta relinquere pænitentibus in damnum fiſci cui videtı
ius quæſitum.
12 Verum certiſſimum eſt id vndequaque Inquiſitor
bus licere, quia ipſi ſunt Iudices, & Princeps ſeculari
non poteſt ſe ingerere in bonis hæretici, niſi poſt ſen
tentiam Inquiſitorum, & quia bona hæretici non ſpe
ctant ad fiſcum ſecularem, niſi ex Apoſt. Conſtitut. &
tandem quia ad Summum Pontificem ſpectat eorum
dem bonorum diſpoſitio, vt ſupra vidimus, ita tene
omnes D.D. *alleg. per Ricciull. de iure perſon. extra Ec
cleſiæ gremium exiſtentium lib.5.cap.42.nu.1.* & paſſi
in his noſtris partibus obſeruat Eminentiſſimum Tr
bunal D.D. Supremor. Inquiſit.
13 Et ſi teſtes inueneritis, Iudex enim ſemper, & qua
documque poteſt ſupplere omiſſa per teſtes iteru
eos examinando, & diligentius interrogando *Farina
de teſtib.qu.73.num.10.ſequ. bene Caſtro Palao, tract.
diſp.8.punct.15.§.3. num.5. & Pegna omnino videndı
in 3.par. comm.111. verſ.* quod autem pluries poſſi
examinari, vbi integrum hunc locum Fulcodij refer
& addit. nihil prudentius, & tutius in hac cauſa Inqu
ſitoribus præſcribi potuiſſe.
14 De cauſa ſcientiæ, & cauſæ, hoc eſt præcipuum in
terro-

terrogatorium dandum teſti, quia teſtes deponentes ſine ratione, & cauſa ſcientiæ dicuntur deponere, vti pecudes, & nihil probant, *latiſſ. Farinac. de Teſtibus tota quæſt.*70.

15 Adeo quod etiam de inimicitia teſtium. In hoc etiam maxime Tribunali in quo nomina teſtium Reo non panduntur teſtes omnino interrogari debent an inimicitiam aliquam habeant cum Reo denunciato, & de hac re omnibus poſſibilibus modis ſe certificare debent Inquiſitores, *Farin. qui alios latiſſ. cumulat de hæreſi, qu.*188.*§.6.nu.*106.*& poſt eum Souſa in Afforiſm. Inquiſit.lib.*2. *cap.*10. *nu.*12. vbi quod Inquiſitores debent etiam interrogare Reos in genere ſuper inimicis, de inimicitia autem quando repellat teſtem, nec ne vide *Farinac. vbi ſupra, Ferd. de Caſtro Palao in opere morali, tract.4.diſp.8.punct.*15.*§.*1. *num.9. & ſequ.* & nos latè infra in 3. parte huius operis, an etiam inimicus capitalis ſit admittendus ad denunciandum in hoc S. Officio, vide *P. Dianam reſolut.moral. par.4. tractat.8. reſolut.*40. *per totam.*

6 Adeoque non crederem totum ad vocem duorum teſtium, videnda ſunt quæ dixi de modo procedendi in cauſis S.Officij, *tit.*1.*§.*13.*num.*65.*& ſeq. & eodem loco in addit. Farin. de hæreſi, qu.*188.*§.*3. *per tot. Souſa in Afforiſm. Inquiſit. lib.2.cap.*19. *Ferdin. de Caſtro Palao tract.4.diſp.8.punct.*15. §.5. vbi firmat opinionem Fulcodij hoc loco, & allegat hanc eandem Quæſtionem *Sanctarell. de hæreſi, cap.*39.

7 Dicitur ergo ſic, Huiuſce loci Fulcodij mentionem facit *Pegna in direct.par.3.comm.43.verſ.* eiuſdem proceſſus meritis qui D.D. antiquos enumerat, qui opinionem Fulcodij in hac re tenuerunt, in contrarium

8 tamen nunc eſt communis Praxis S.Officij, vt atteſtatur eo loco Pegna, & conſtat ex formulis ſententiarum iſtorum hæreticorum pænitentium, de quibus *Eymer. in 8.modo terminandi proceſſum in cauſis fidei, nu.*194. locatus in formula expediendi Hæreticos Pænitentes fol. mihi 496. poſt eius Iudiciale Inquiſitorum, & *P. Maſſin. in Praxi S.Officij, par.*7. in Rubr. forma della ſentenza, & abiuratione *d'vn'heretico penitente non relaſſo*, fol. mihi 205. primæ Impreſſionis, & idem ſeruatur in Tribunali Supr. S.Inquiſit. Hyſpaniæ, vt videre eſt ex ſimili ſententia de *Paulus Garzia in ſua praxi S. Officij Hyſpano idiomatr. conſcripta ex ordine Supremi Tribunalis illius Regni*, fol. mihi 32. *à tergo*, ibi, *Declaramos el dicho Fulano auer ſi lo herege Apoſtata Luterano &c.* Et ita etiam de iure pronunciandum eſſe dixit, & probauit *Ludouic. à Paramo de origin. S.Inquiſitionis lib.*3. *qu.*4. *num.*31. vbi refert ita etiam cautum fuiſſe inſtructione *Hyſpalen.c.*10.*& ibi alios allegat.*

19 Si tamen ad eam ex corde redieris, bene hic notat Fulcodius, quod ex hac clauſula clarius, & manifeſtius firmatur Iuriſdictio Inquiſitorum in hoſce hæreticos pænitentes lata ſententia hunc etiam locum refert, *Pegna dict.commentar.*44.*verſ.* cur autem apponantur illę conditiones vbi notat idem docere *Gemin. in capit. vt commiſſi, §. nec non de hæreticis in ſexto, quam doctrinam, vti Gemin. ſequ. etiam Ludou. à Paramo d.quæſt.*4. *nu.*32. *& ſequ.* vbi ad probandam Iuriſdictionem Inquiſitorum in hoſce hæreticos pænitentes adducit auctoritate Fulcodij in Quæſtio 13. de qua ſupra.

20 In perpetuum carcerem, de pæna huiuſce perpetui carceris hæreticis pænitentibus imponenda dixi *tit.*1. §.24.*per tot. & in addit.* ad dictum locum, nunc addo Bariolam in ſuis Afforiſm. Iuris vtriuſque in verbo, hæretici, nec ſponte comparentes, qui ait ex ſtilo Vrbis pænam perpetui carceris tranſijſſe in pænam triremium, & ibi allegat Farinac. qui hoc non dicit, ad dicta in meo tractatu me remitto.

21 Abiurare publice faciatis, quando abiuratio debeat eſſe publica, & quando priuata dixi in *tit. de Blaſph.* §. 11.*& in addit.* ad dictum locum certe abiuratio de formali ſemper debet eſſe publica, niſi ſimus in hæretico ſponte comparente, idque maxime ob rationem Fulcodij quia, nihil magis in confnſionem hæreticæ prauitatis redundat, & gloriam nominis Chriſtiani, bene *Modernus Barboſa in c. ad abolendam, in verbo publice, nu.*11. *&* 12.*de hæret. vide quæ dixi in 3.p.tit.*12. *addit Fulcodius*, vt Inquiſitores faciant omnino, quod hi hæretici ſingulos ſuos errores profiteantur, ſic *Eymer. in forma abiurationis hæretici pænitentis, nu.*191.

22 Quid vero iniungendum ſit, de pænis imponendis hiſce hæreticis pænitentibus, me remitto ad ea quæ dixi *in tract. de modo procedendi in cauſis S.Officij, tit.*2.§. 1.*& ibi in addit. Souſa in Afforiſ. Inquiſit.lib.*3. *cap.*44. *num.*11.*cum Fulcodio ait*, quod vltra pænas à Iure expreſſas, aliæ etiam Epiſcoporum, & Inquiſitorum arbitrio imponi poſſunt attenta perſonæ, & culpæ qualitate, vide *Ferdinand. de Caſtro Palao par.*1. *operis moralis, tract.4.diſp.6.punct.*1.*&* 2.

23 Quia tamen multi ex ſimplicitate, de proferentibus hæreſes ex ſimplicitate dixi late de modo procedendi in cauſis S.Officij *tit.*1.§.7.*& ibid. in addit.* §.6. *eodem tit. vide etiam quæ dixi in addit. ad titulum decimum*, §. 3.*num.*24.*verſ.* hæc tamen limitanda ſunt.

24 Credo etiam eos qui fauerunt, dixi *tit.4.de Fautoribus Hæreticorum*, §.4. *num.*28. *& ſequ. & in addit. ad dictum locum*, vbi notaui mitius puniendum Patrem receptante filium Hęreticum, quam fratrem receptantem fratrem pariter Hæreticum.

LAVS DEO.

INSTRVCTIO, SEV PRAXIS INQVISITORVM

FRANCISCI PEGNAE SAC. TH. AC I.V.D.

Quæ nunc primum procedit in lucem.

Cum Annotationibus CAESARIS CARENAE Cremonenſis Sacræ Theologiæ, ac I.V.D.

LIBER PRIMVS.

PRÆFATIO AVCTORIS.

POTISSIMVM Inſtitutum, & quaſi ſcopus huius Operis eſt indicare Epiſcopis, & Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis Praxim tutò ſeruandam in ſingulis actibus Iudicialibus à tempore quo Rei denunciantur, vſque ad finem Iuditij, quo illorum cauſæ expediuntur, in quo argumento ea, quæ magis Iuri Sacris Conſtitutionibus Canonicis, & præſertim ad Sanctum Officium ſpectantibus, & ſtylo Supremi Tribunalis Sanctæ Romanæ Inquiſitionis ſunt conformia (quibuſdam breuiter præmiſſis, quæ viam dicendis, quaſi aperire videntur) dilucidè, & methodicè (quantum ſubiecta materia permittit) demonſtrabuntur. Hæc autem introductio quinque potiſſimum partibus, ſiuè Libris continebitur.

In Primo generalia quædam de obligatione denunciandi Hæreticos, & de modo procedendi contra ipſos ſummatim explicabuntur.

In Secundo agetur de modo conficiendi in hoc foro validos, & legitimos Proceſſus.

In Tertio peculiariter, & diſtinctè tractabitur de Magis, Necromanticis, Ariolis, ſiuè Diuinatoribus, Incantatoribus, Sortilegis, Veneficis, & Lamijs, & de modo procedendi in cauſis eorum.

In Quarto poſtquam proceſſus fuerint confecti demonſtrabitur, quomodo ſingulorum Reorum cauſæ ſint expediendæ.

In Quinto, & vltimo, ſingulorum miniſtrorum Sanctæ Inquiſitionis officia, & miniſteria recenſebuntur, vt vnus quiſque intelligat quomodo fideliter ſuo munere fungi debeat.

CARENAE ANNOTATIONES Ad Præfationem Authoris.

SVMMARIVM.

1 *Quis fuerit Pegna.*
2 *Quot Libros de hac materia conſcripſerit.*
3 *Ex quibus ſuppleri poſſint libri qui deſunt.*

1 FRanciſcus Pegna Auctor huiuſcè Inſtructionis Doctiſſimus vir fuit toto Orbi benè notus, id oſtendunt eius Commentaria in directorium, & Annotationes in lucernam Inquiſitorum, ac Vignati de hæreticis, fuit Hyſpanus ex Regno Aragonum, aſſumptus fuit in auditorem Roman. Rotæ in locum R.P.D. Chriſtofori Rubuſterij die 14. Octobris 1588. ad eiuſdem Tribunalis Decanatum aſſendit die 9. Iunij 1604. in locum Eminentiſs. & Reuerendiſs. D. Cardinalis Hieronymi Pamphilij Meritiſſimi Patrui Sanctiſſimi D. N. Innocenti Papæ X. quem diù Eccleſiæ ſuæ Deus conſeruet incolumen, ac tandem obijt in Decanatu die 21. Auguſti 1612. *Rubeus Senior in ſingularibus to. 2. par. 2. in principio folio mihi 6. Cantalmaias in ſuas Selectanea ex Rota in Catalogo Auditorum Rotæ.*

Duo tantùm primi huiuſcè Auctoris Libri reperiri potuerunt, alij autem tres facta omni poſſibili diligentia inueniri minimè potuerunt, vt mihi atteſtatus fuit Q. Eminentiſs. Dom. meus Cardin. Camporeus. Vndè ego addidi tractatulum de modo procedendi contra Striges, & Maleficos, quia materia neceſſaria eſt in hoc foro, vt ſuppleatur liber tertius Auctoris qui deeſt.

Prout ſuppleri poteſt liber quartus ab eodem Auctore promiſſus ex his quæ egi ego in dicta parte de Officio

Officio Sanctiſſimæ Inquiſitionis integro *titul.10. De Indiciis, & tortura, & titul.11. De modo terminandi proceſſus in cauſis Fidei.*

Et liber quintus ex dictis per me in tota integra *par. 1. eiuſdem tractatus.*

ARGVMENTVM.

Hæreſis Crimen grauiſſimum eſt.

SVMMARIVM.

Hæreſis crimen grauiſſimum, & atrociſſimum eſt, n.1.
Hæreſis in omnium iniuriam committi dicitur, nu.2.
Hæretici ſunt organa Diaboli, Vaſa Iræ Deo Odibiles, Impii, & Euangelicæ veritati inimici, nu.3.
Hæreſis crimen dicitur committi in Deum, nu.4.
Delictorum grauitas cognoſcitur ex grauitate pœnarum, numer.5.

Cap. 1.

1 Vt intelligatur, quam diligenter in hoc foro procedendum ſit contra Reos hæreticæ prauitatis, quam graue ſit crimen hereſis cognoſcere opportet. Huius criminis grauitatem Pius, & Innocentius Romani Pontifices ex comparatione cũ aliis criminibus, quæ contra Maieſtatem Principum humanam, ſeu homines committuntur, breuiter, & verè oſtẽdiderunt: Pius ſic: Et ſicut maius eſt peccatum, quod in Deum committitur, quam quod in hominem. Innocentius verò ſic. Cùm longè ſit grauius æternam, quam temporalem lædere Maieſtatem Pius Papa Epiſt.II. ad Italicos refert *Gratianus in cap. ſicut qui Eccleſiam 17. qu.4. Innocentius III. in cap. Vergentis de hæret.*

2 Catholici Imperatores, Archadius, Honorius, & Theodoſius grauitatem metiti ſunt ex Iniuria, quæ per hæreſim omnibus infertur, his verbis. Quia quod in religionem Diuinam committitur, in omnium fertur Iniuriam. Hæc illi, & meritò, quoniam iniuria afficiuntur, omnes Catholici verè, & vera credentes quibus ab hæreticis aliud quam quod credendum eſt, credendum proponitur, quod longa inductione in ſingulis hæreſibus oſtendi poteſt Catholici Imperatores in *l. Manichæos C. de hæret.*

3 Eadem ſpectant Ss. Patrum, & Doctorum teſtimonia, quibus Brunus vtitur ad eandem criminis grauitatem probandam, nam hæretici, & Diaboli Organa, & vaſa iræ, Deo odibiles ſæpe vocantur, & Felix Papa hæreſim nimis impiam, & Euangelicæ veritatis inimici appellauit, quę non portionem aliquam, ſed Chriſtianę Religionis conatur fundamenta conuellere *Conradus Brunus, lib.1. de hæret. cap.3. Felix Papa Epiſt.1.*

4 Vgo de S. Victore ex differentia peccandi in Deum, & homines apertè docuit huius criminis grauitatem in hæc verba. In Deum peccare eſt per contemptum in his verbis, quæ ad ipſum ſpecialiter pertinent, vt in Sacramentis, & Fide, & in ſimilibus Deum offendere. In proximũ peccare eſt ipſum aliqua iniuria lædere, quod eſt minus graue, quam primum; Vel in Deum peccare eſt interius mentem violare: in proximum exterius hominem verbo, vel exemplo lædere, non ergò omnis, qui in eum offendit, in Deum peccare dicitur. Vgo de S. Victore in Annotationibus elucidatoriis circa Epiſt. primam S. Pauli ad Corinth. *qu.55.*

5 Denique ſi ex grauitate pœnarum, criminum grauitatem metiri licitè nullum pluribus, aut maioribus pœnis punitum reperietur, & cum & omnis actus legitimus hæreticis ſit interdictus, & pœna, aut pœne effectus ſæpe poſteros afficiat, & in mortem quoque Inquiſitio extendatur, *l. Manichæos C. de hæret.*

Annotationes Carenæ ad Cap.1.

SVMMARIVM.

1 *De hæreſis grauitate, & Catholica Religione à Principibus cuſtodienda.*

1 De grauitate criminis hæreſis, quod maius eſt crimine læſæ maieſtatis, & cuius cauſa dicitur cauſa Dei, *latiſſ. Farin. de hæreſi qu.197. nu.1. & ſeq. Videant. quæ dixi in anteludiis ad meum tractatum de Officio Sanctiſſimæ Inquiſitionis §.2. & 3. per totum, P. Contzen. in ſua Politica lib.2. cap.14. & ſeq. Nicolaum Vernuleum Polit. inſtit. lib.4. tit.10. §.5. & Chriſtophorum Forſtner. in ſua centuria Hypomnematum Politicorum Hypomnem. 73.* vbi ait, *Chriſtianos autem Principes ea decet ſententia timorem, & amorem Dei Optimi Maximi feliciſſimam eſſe rationem populos gubernandi artem.*

ARGVMENTVM.

Publicum eſſe hæreſis crimen, & conſequenter omnes obligati ad illud accuſandum, vel denunciandum.

SVMMARIVM.

Hæreſis crimen publicum eſt, & ad accuſandum quilibet admittitur, num.1. & ſequ.
Delicta alia publica, & alia priuata, & quæ ſint publica, & quæ ſint priuata num.3.
Reuelare, & denunciare hæreticos quiſq; tenetur, n.4.

Cap. 2.

1 Legislatores inter crimina, ſeu delicta, differentiã prudenter conſtituerunt, vt quędam priuata, & quædam publica eſſe dicerent: Priuata appellantes, quæ ſingulos Ciues lædere videntur propterea que ad leſos tantũ pertineat accuſatio, hęc enim minus attrocia ſunt, minuſq; humanam ſocietatem perturbare putantur. Publica verò cenſentes, quæ non tã ſingulos Ciues, quam vniuerſam Rẽpublicam, & Ciuitatem lædere viderẽtur quorum propterea accuſatio cuilibet de populo detur. Quãquã enim Iulianus prudenter reſpõderit, ſemper Reip. intereſſe omnia maleficia puniri, ſed multo tamen magis intereſt ea quæ magis lædũt in primis coerceri *l.1. & 2. ff. de pub. iud. §.1. inſt. eodem tit. Iulianus in l. ita vulneratus, §. quod ſi quis ff. ad l. Aquil.*

2 Crimen hæreſis meritò inter iudicia, ſeu delicta publica retulerunt Catholici Imperatores, cum enim in omnium feratur iniuriam, & Vniuerſum Reipubl. Stat. offendat, iure publico cenſendum fuit, & conſequenter cuilibet competit illud accuſare, Id enim vt Ioannes de Platea, & cæteri communiter tradiderunt, qualitas delicti publici ſuo iure poſtulat Catholici Imperatores in *l. Manichæos C. de hæret. Io. de Platea in §.1. nu.14. & 15. Inſt. de public. Iud.*

3 Et licèt Riccardus de Senis Diaconus Cardin. S. Euſtachii in cauſa, quam ſuſceperat deffendendam contrarium ſentiret rationibus ſatis infirmis quas recenſet Albericus, ipſe tamen non videtur eas amplecti, cum inferat omnes indiferenter admitti ad accuſationem in hoc crimine quod iure munire videtur Albericus in

l.Manichæos n.2.C.de hæret.vbi allogat. text.in l.famoſi,& in l.in quæſtionibus ff.ad l.Iuliam maieſt.

4 Quamobrem veriſſimum eſt, & quia hæreſis publicum crimen eſt, & quia vt ait S.Thomas ad corruptionem multitudinis tendit, omnes teneri ad illud propalandum, vel teſtificando, vel denunciando. Et in hoc foro ſic obſeruandum docuerunt Viri graues, & in eo bene verſati, quorũ auctoritate ductus Ioannes Royas aſſeruit omnes Catholicos neceſſario teneri indicare hæreticos etiam ocultos Iudicibus Fidei, de quo artic. paulò poſt latius agetur *S.Thom.2.2.qu.70.art.1. Archidiac.in cap.ſi peccauerit 2.qu.1.nu.9.qu.7.verſ.* Reſpondeo diſtinguendo *Gundiſaluus de Villa diego tract. de hæret.qu.7.nu.4.verſ.*hoc tamen fallit. *Alphonſ. Caſtrus lib.2.de iuſta hæreticorum punit.cap.25. Dominic. Sotus lib.5.de Iuſtitia,& Iure qu.5.ar.1. Ioannes Royas tract.de hæret.par.2.aſſert.3.nu.55.& ſequ.*

Annotationes Carenæ ad Cap.2.

SVMMARIVM.

1 *Hæreſis crimen eſt publicum.*
2 *Omnes tenentur denunciare.*

1 NOn eſt dubium, quin hereſis crimen ſit publicum. Quodq; ideò ad accuſandum omnes admittantur *Farin.de hæreſi qu.185.nu.23.*Illuſtriſs.Tranſmiera per viginti,& plus annos de Officio Sanctiſſime Inquiſitionis benemeritus Doctiſs.Vir,& Dominus meus de obligatione denunciandi hæreticos, & de hæreſi ſuſpectos *qu.4.cap.3.num.3.*Ego etiam aliqua dixi *par.2. de Officio Sanctiſſimæ Inquiſitionis tit.9.* vbi probaui om-
2 nes teneri ad denunciandos hæreticos etiam Reges, & Principes, Et inſigne exemplum attuli antè omnium Regum, & Principum occulos ſemper habendum Caroli V. Æternæ memor. qui iuſſit Sereniſſimæ Ioannæ eius Filiæ, vt ſtatim coram Inquiſitoribus Prauitatis hæreticæ compareret, & de nonnullis Catholicam Fidem concernentibus deponeret, latè videndus *D.Trãſmiera de obligatione denunciandi hæreticos quæſt.6. cap.1. per totum.*

ARGVMENTVM.

Sanctos Patres maiores noſtros nominatim conſtituiſſe, vt hæretici legitimis iudicibus denunciarent.

SVMMARIVM.

Reuelare, & denunciare hæreticos legitimis iudicibus quiſq; tenetur hoc probatur primo auctoritate S.Ambroſij, num.1.
Secundo probatur auctoritate S.Leonis, nu.2. & 3.
Tertio probatur auctoritate S.Epiphanij, nu.4.
Quarto probatur auctoritate SS. Hieronymi, Auguſt. Hillarij, Chriſoſtomi, Baſilij, & Bernardi, nu.5.
Hæretici denunciandi ſunt non quibuslibet iudicibus, ſed Epiſcopis tantum, & Inquiſitoribus, nu.5.& 6.

Cap. 3.

1 SEntentia hæc de hæreticis accuſandis, deferendis, aut denunciandis adeo vera eſt, vt ſiuè graui reatu peccati id omitti non poſſit, quam multorum Patrum teſtimonio certum eſt probari. Primum Sanctus Ambroſius Generalem Conſtituens regulam ſic pronunciauit, In cauſa Dei vbi Communionis periculum eſt, etiam diſſimulare, peccatum eſt non leue, *S.Ambroſ.lib.2.de Offic.cap.24.in fine.*

Notum verò eſt ingens communitatis eſſe periculum, vbi hæreſis graſſatur, quæ vbique ãtequam exoriatur opprimenda eſt, & cum auctore damnanda.

2 Præterea S. Leo de eodem argumento ſcripſit, vt autem in omnibus dilectiſſimi placeat Domino veſtra deuotio, etiam ad hanc vos hortamur induſtriam, vt Manichæos vbicumque latentes veſtris Preſbiteris publicatis. Magna eſt enim pietas prodere latebras impiorum, & ipſum in eis cui ſeruiunt Diabolum debellari contra iſtos enim dilectiſſimi omnem quidem Orbem Terrarum, & totam vbique Eccleſiam docet Fidei arma erriperre. Et paucis interiectis Nihil eſt apud eos ſanctum, nihil integrum, nihil uerum, cauendi ſunt ne cuiquam noceant, procedendi ſunt, ne in aliqua Ciuitatis noſtrę parte conſiſtant, S.Leo Serm.4.de collectis circa finem.

3 Elegans etiam eſt, & pietatis Zelo plena eiuſdem Leonis exhortatio ad Fideles de denunciandis, & prodendis hæreticis in hæc verba. Illud quoque vos dilectiſſimi obſecrans moneo, vt ſi cui verbum innotuerit vbi habitent, vbi doceant, quos frequentent, & in quorum ſocietate requieſcant noſtræ ſolicitudini fideliter indicetis, quia parum prodeſt vnicuique quod protegente Spiritu Sancto ab iſtis ipſe non capitur, ſi cum alios capi intelligit non mouetur: Contra communes hoſtes pro ſalute communi, vna communis debet eſſe vigilantia, nec de alicuius membri vulnere etiam alia poſſint membra corrumpi. Et qui tales non prodendos putant in iudicio Chriſti inueniantur Rei de ſilentio, etiam ſi non contaminantur aſſenſu: Adſumite igitur religioſæ ſolicitudinis pium zelum, & contra ſæuiſſimos animarum hoſtes omnium fidelium cura conſurgat. Ideoque enim miſericors Deus quandam nobis partem prodidit hominum noxiorum, vt manifeſto periculo excitaretur diligentia cautionis. Non ſufficiat quod actum eſt, ſed eadem Inquiſito perſeueret, quæ hoc auxilianti Deo conſequitur, vt non ſolum qui recti ſunt, incolumes perſeuerent, ſed etiam multi, qui Diabolica ſeductione decepti ſunt, ab errore inuocentur. Idem S.Leo ſermone 5. non procul a fine de ieiunio decimi menſis.

4 Sanctus Epiphanius, qui probè nouerat quantum noceat venenum hæreſis de hæreticis denunciandis, ſic ſcriptum reliquit, At miſericors Deus ab improbitate ipſorum (Gnoſticorum) nos liberauit, vt etiam poſt lectos à nobis ipſorum libros, & iure cognitam ipſorum opinionem, neque abductus ſim, & effugerim, ac tunc non inſectatus fuerim, ſed ſtudium adhibuerim, vt etiã Epiſcopis illius loci ipſos oſtenderem, & nomina in Eccleſia occultata depræhenderem, quo ijdem Ciuitate eijcerentur (erant autẽ nomina circiter octuaginta) & Ciuitas à Zizanioſa, ac ſpinoſa ipſorum materiè purgaretur, hactenus S.Epiph.hereſi 26.contra Gnoſticos.

5 E multis iſtorum tamen referre placuit, aliorum enim Ss. Patrum, & vigilantium Eccleſiæ Doctorum Hieronymi, Auguſtini, Hyllarij, Chriſoſtomi, Baſilij, Bernardi, & cęterorum eadem eſt ſententia, idem iudicium, & eadem prorſus cura, ſed obſeruanda ſunt Sanctorum Leonis, & Epiphanij verba quibus hæretici denunciari iubent. Non quibuſuis hominibus, aut iudicibus ſed Eccleſiaſticis Epiſcopis, iudicat qui cum Epiſcopi Conſecrantur Iure Diuino procedendi contra hæreticos Iudiciariam, Ordinariam recipiunt poteſtatem, *cap.per hoc de hæret.lib.6.*

6 Quod autem de Epiſcopis dictum eſt, intelligendum eſt de Inquiſitoribus Apoſtolicis, qui à Romano Pontifice Conſtituti in multis Orbis Chriſtiani Prouincijs hanc peculiarem curam ſuſceperunt, ad quos ferè dirigitur hæc introductio.

An-

Annotationes Carenæ ad Cap. 3.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio denunciandi probata ex Patribus remiſſiuè.*

HAnc obligationem denunciandi in Chriſti fidelibus Patrum auctoritate firmatam vide apud *Suar. de fide diſp. 20. moral. ſect. 4. num. 7. & ſeq. & Sanctarell. de hæreſi cap. 9. dubio vnico num. 1. & ſeq.*

ARGVMENTVM.

Iure Canonico Conſtitutum eſſe, vt ſub pœna excommunicationis hæretici denuncientur.

SVMMARIVM.

Hæreticos reuelare, & denunciare quiſq; tenetur etiam ſub pæna excommunicationis num. 1.
Ruſtici, & Idiotæ perſonæ poſſunt hæreticos reuelare, & denunciare ſuis confeſſionibus nu. 2.
Hæreticos reuelare, & denunciare quiſq; tenetur, etiam quod non denunciare promiſerit nu. 3.
Sacerdotes tenentur reuelare, & denunciare hæreticum, quem ſiunt ſub ſigillo ſecreti nu. 4.

Cap. 4.

QVànis, vt ex ſupradictis patet ſub reatu peccati obligarentur fideles ad hæreticos legitimis Indicibus denunciandos, adhuc Eccleſia cautius prouidens ſub excommunicationis cenſura id fieri debere præcepit nam Gregorius Nonus, ita conſtituit. Item ſi quis hæreticos ſciuerit, vel aliquos occulta conuenticula celebrantes, ſeù a communi conuerſatione fidelium vita, & moribus diſſidentes, eos ſtudeat indicare Confeſſori ſuo, vel alij per quem credat ad Prælati ſui notitiam peruenire alioquin excommunicationis ſententia percellatur, Gregorius IX. Conſtitutione ædita Anno 1236. contra Patarenos, incipit excommunicamus §. Item ſi quis, habetur in fine directorij Inquiſitorum inter literas Apoſtolicas pro Sanctiſs. Inquiſitionis Officio.

Notandum eſt quod Gregorius ordinauit de indicandis hæreticis Confeſſori, vel alij per quem ad notitiam legitimi Iudicis deuenire poſſint, nam cum non facile patet aditus ad Epiſcopos, vel Inquiſitores, vt contingit in pagis, Villis ruſticanis, & oppidis ab Epiſcopis, vel Inquiſitoribus remotis, tunc potiſſimum ſi illi qui nouerunt quempiam hæreticum ſunt ruſtici, pauperes, vel legitimè impediti per Confeſſores poterunt obligationi ſuæ ſatisfacere, Inquiſitor autem, vel Epiſcopus curabit tales denunciatores diligenter interrogare, vt clarius ex ſequentibus apparebit.

Hæc denunciandi hæreticos obligatio, tàm vrgens eſt, vt nemo excuſari poſſit prætextu cuiuslibet promiſſionis fidei datæ, aut Iuramenti ſic iam olim in hac facti ſpecie cenſuit Guido Fulcodius, qui poſtea fuit Clemens Papa IV. Vir ſingularis eruditionis, vt clarius S. Thomas, qui poſtquam docuiſſet nullo pacto licere prodeſſe, quæ homini ſunt commiſſa in ſecreto per confeſſionem circa alia ſecreta, quæ hominibus committuntur, ſic pronunciauit, Quandoque ſunt talia, quæ ſtatim cum ad notitiam hominis venerint homo ea manifeſtare tenetur, puta ſi pertinet ad corruptionem multitudinis ſpiritualem, vel corporalem, vel in graue damnum alicuius perſonæ, vel ſi quid aliud eſt huiuſmodi, quod quis propalare tenetur, vel teſtificando, vel denunciando: Et contra hoc debitum obligari non poteſt per ſecreti commiſſum, quia in hoc frangeret, fidem quam alteri debet. *Hactenus S. Thomas, Guido Fulcodius in reſponſione ad conſultationes Inquiſitorum cap. 8. S. Thom. 2. 2. qu. 70. art. 1. Ioannes Royas in ſingularibus fidei, ſing. 3. Incipit accuſare numer. 23. verſiculo 5. ampliatur.*

Annotationes Carenæ ad Cap. 4.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio denunciandi hæreticos oritur etiam ex præcepto Eccleſiaſtico.*
2 *Extenditur etiam ad ſuſpectos de hæreſi.*

OBligatio hæc denunciandi non ſolum oritur à Iure Diuino, ſed de ea adeſt etiam præceptum Ec-
1 cleſiaſticum, de quo in capit. 2. extra de hæreticis, ita firmarunt ibi Canoniſtæ, vt dixi *in allegat. tit. 9. par. 2. §. 1. nu. 2. & ſequ. Pater. Alberghin. in Manuali qualificatorum cap. 33. num. 3. & ſequ. D. meus Tranſmiera de obligatione denunciandi hæreticos, qu. 2. cap. 2.* Quinimo obligatio hæc non ſolum eſt quo ad hæreticos, ſed etiam quo ad ſuſpectos de hæreſi, vt probaui *dict. tit. 9. §. 2. num. 5. & ſequ. & latiſſ. idem D. Tranſmiera qu. 4.* per multa capita, vbi latiſſ. agit de materia huiuſcè denunciationis.

ARGVMENTVM.

Ab eodem Iure Canonico iuberi Conſtitui familiares miniſtros, qui de hæreticis inquirant, & eos denuncient.

SVMMARIVM.

Denunciatores hæreticorum aliqui conſtituendi ſunt ex Concilio Lateranenſe nu. 1.
Idem Conſtitutum fuit ex Concilio Tholoſano, nu. 2.
Idem Conſtitutum fuit in Concilio Bitterenſi, nu. 3.
Publici iſti denunciatores in Italia, & præſertim in Lombardia Cruci ſignati vocantur, nu. 4.
Publici hæreticorum denunciatores præſertim conſtituendi ſunt in diœceſibus, continguis Terris hæreticorum, vel de hæreſi ſuſpectorum num. 5. Idem quando diœceſes viſitantur, nu. 6.

Cap. 5.

1 TAmetſi omnes Catholici, vt ex hactenus dictis patuit hæreticos denunciare tenerentur adhuc in Concilio Generali Lateranenſi Romę, Anno 1215. Magna Prælatorum frequentia celebrato, in quo multa fuerunt contra hæreticos ſalubriter conſtituta hæc etiam ſancita leguntur, vt Archiep. & Epiſcopi per ſe ipſos, aut per alias idoneas perſonas bis, vel ſaltem ſemel ſingulis annis Diœceſes ſuſpectas viſitent: Item vt tres vel plures boni teſtimonij viros iuramento conſtringant, qui hæreticos denuncient. Verba Concilij ſic habent. Adijcimus inſuper, vt quilibet Archiepiſcopus, vel Epiſcopus per ſe aut per Archidiaconum ſuum, aut alias honeſtas, idoneaſque perſonas, bis, aut ſaltem ſemel in anno propriam Parochiam, in qua fama fuerit hæreticos habitare circumeat, & ibi tres vel plures boni teſtimonij, vel etiam (ſi expe-

dire videbitur) totam viciniam Iurare compellat,quod ſi quos ibidem hæreticos ſciuerit, vel aliquos occulta conuenticula celebrantes,ſeù a communi conuerſatione fidelium vita, & moribus diſſidentes, eos Epiſcopo ſtudeat indicare, Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. *capit.3. reffertur in cap. excommunicamus, §. adijcimus de hæretic.*

2 Hac ſaluberima Concilij Lateranenſis prouiſione, ſiuè ordinatione, vti Patres in Concilio quodam Tholoſano ad extirpandos funditus Albigenſes Anno 1229. celebrato (ſic conſtituerunt) Statuimus, vt Archiepiſcopi, & Epiſcopi in ſingulis Parochijs, tàm in Ciuitatibus, quàm extra, Sacerdotem vnum, & duos, vel tres bonæ opinionis laicos, vel plures (ſi opus fuerit) Sacramento conſtringant, quo diligenter inquirant fideliter, & frequenter hæreticos in eiſdem Parochijs, domos ſingulas, & Cameras ſubterraneas aliqua ſuſpicione notabiles perſcrutando, & appenſa, ſeù adiuncta in ipſis tectis ædificia, ſeù quæcumque alia latibula, quæ omnia deſtrui præcipimus, perquirendo. Et ſi quos repererint hæreticos, credentes, fautores, & receptatores, ſeù deffenſores eorum, adhibita cautela, ne fugere poſſint Archiepiſcopo vel Epiſcopo, Dominis locorum, ſeù Bailiuis, & eorundem, cum omni feſtinantia, ſtudeant intimare, vt animaduerſione debita puniantur. Hoc idem faciant Abbates exempti in locis ſuis quæ non ſunt Ordinarijs Iure Diœceſano ſubiecta Soliciti etiam ſint Domini Terrarum cõtra Inquiſitionem hæreticorum in Villis, domibus, & nemoribus faciendam, & circa huiuſmodi appenſa adiuncta, ſeu ſubterranea latibula deſtruenda. Hactenus Concilium Tholeſanum capit.2. quod extat manuſcriptum in libris Inquiſitionis illius ſeculi.

3 Hoc ipſum poſt aliquot annos in eadem facti ſpecie conſtituenda etiam Patres in Concil. Bitterenſ. in hæc verba decreuerunt. In ſingulis etiam Parochijs tàm in Ciuitatibus, quàm extra Sacerdos vnus, vel duo, vel tres bonæ opinionis Laici, vel plures ſi opus fuerit Iuramenti vinculo aſtringantur amouendi, vel mutandi, quando vobis (Inquiſitoribus) viſum fuerit, qui diligenter fideliter, & frequenter inueſtigent hæreticos in Villis,& extra domos ſingulorum, & Cameras ſubterraneas, capanuas, & cluſellas, & alia latibula perquirendi quæ omnia obturari, vel deſtrui faciatis. Hactenus Concilium Bitterenſe cap.34.

4 Nemo contemnat hæc, aut putet exoleta, & antiquata, & quaſi ad mores, & conditionem illius ſæculi pertinentia,aut non poſſe, aut vix poſſe noſtro inſtituto, & mori procedendi huius ſæculi deſeruire quia quod attinet ad diligentiam adhibendam in Inueſtigandis hæreticis eadem cura nunc,quæ olim,& ſemper incumbit Epiſcopis, & Inquiſitoribus quod attinet ad denunciatores, & Laicos, quos Concilia conſtitui Iubent in illorum locum in Italia, & præſertim in Lombardia. Cruce ſignati, ſeù confratres S. Petri Martyris, de quibus loquitur, Zanchinus, & Campegius. In Inquiſitionibus verò Hyſpaniæ familiares de quibus agũt Symanchas, Ioannes Royas, & Ludouicus Paramus ſucceſſiſſe videntur, *Zanchin. tract. de hæret. cap.37. Camill. Campeius, tract. de modo Cruce ſignandi*, qui habetur in fine tractatus eiuſdem *Zanchini direct. Inquiſitorum p.3. qu.129. Iacobus Simanchas de Cathol. Inſt. tit. 41. de miniſtris nu.19. & ſequ. Ioannes Royas in ſingularibus fidei ſingul.101. Incipit Inquiſitores Ludouic. Paramus de Origine Offic. Sanct. Inquiſition. lib.2. tit.1. cap. 3.* à quibus extenditur *Textus in cap. excommunicamus* il primo *§. Cathol. verò de hæret.*

5 Supradictis ordinationibus de conſtituendis aliquot fidelibus exploratoribus, ſeù denunciatoribus hæreticorum potiſſimum locus eſt, quando Epiſcop. vel Inquiſitores habent diœceſes contiguas, vel proximas Oppidis, vel Terris hæreticorum, vel de hæreſi ſuſpectorum cum quibus vix poteſt mutuum euitari comercium: Nam quia tunc pluſquam veriſimiliter timere poſſunt ſubditos ſuos ad ſuam Iuriſditionem pertinentes ab hæreticis infeſtandos, & corrumpendos omnem ſedulam diligentiam adhibere debent, vt intelligan apud quos diuertant hæretic. aut in quorum domibu recipiantur: Et viciſſim, an aliqui de ſubditis ad proxima hæreticorum oppida proficiſcantur, & qua d cauſa, & vtrum indè, vel in doctrina verbo accepta, ve in libris hæreticæ prauitatis venenum deferant.

6 Denique tunc etiam eiſdem peculiaribus denunciatoribus conſtituendis locus eſſe poterit, cum Diœceſes viſitantur, tunc enim Inquirendum eſt an erro res, & praua dogmata ad hunc forum pertinentia in eis ſerpant, aut facta hæreticalia, & ſortilegia hære ſim manifeſtem ſapientia perpetrentur, & exercean tur tunc enim, & a conſtitutis particularibus denun ciatoribus, & ab alijs inquirent Iudices de ſupradicti interrogantes de pluribus, quæ latenter introducun tur, & ſeminantur à Magiſtris errorum ad fidem Cathol. corrumpendam quam in re multum prodeſſe poterunt interrogat. quas Burcardus Epiſcopus Vormacienſis Epiſcop. ſuas Diœceſes viſitantibus proponendas demonſtrauit *Burcardus lib.1. decretorum cap.94* Incipit, Videte Fratres interrogatione 42. 43. 44. 48 & 49. & multis ſequentibus, quæ paulò poſt etiam in hoc eodem *lib. cap.10. §. 2. iudicantur, & capit.1 recenſentur.*

Carenæ Annotationes ad Cap.5.

SVMMARIVM.

1 *De Cruce ſignatis remiſſione.*

2 *Habita ex ſigillo Confeſſionis non ſunt denuncianda, & quid in facto occurrerit.*

1 DE Cruce ſignatis obligatis ſpecialiter ad denunciandum hæreticos, & ſuſpectos de hæreſi, *Farin. de hæreſi qu.197. nu.48. Lazar. de Blaſphemia qu.12 nu.12. dixi dicto tit.9. §.9. nu.42.* Si tamen aliquis Cruce ſignatus eſſet Sacerdos, & in Confeſſione ſciret hæreſim alicuius non teneretur denunciare, Imò obſtante ſygillo Confeſſionis non poſſet denunciare dixi, i
2 *allegato tit.9. nu.20. & ſequ. Sanctarell. de hæreſi cap.9 & dubio vnico num.17.* Et ſcio quod cum quidam Parochus denunciaſſet quendam de auditis ab eo in confeſſione, in foro Epiſcopali de concernentibus Sanctum Officium,& tam ceptus eſſet proceſſus rei huiuſ cè habita notitia per Sacram Congregationem, iuſ ſit proceſſum comburri, & Parochum à Confeſſionibus ſuſpendi.

ARGVMENTVM.

Denunciandos eſſe Hæreticos non præmiſſa fraterna Correctione.

SVMMARIVM.

Denunciandi, & reuelandi ſunt hæretici, non ſolum manifeſti, ſed etiam occulti, nu.1. & ſequ.

Denunciandi, & releuandi ſunt hæretici, etiam null præcedente correctione fraterna, nu.1. & ſeq.

Denunciandi, & reuelandi ſunt hæretici nulla præce dente monitione pluribus rationibus de quibus. nu.2.

Denunciandi, & reuelandi an ſint hæretici præcedente fraterna monitione quando firmiter exiſtimatur pe

monitio-

monitionem ſecretam poſſe eos pænitentes ad fidem redire n.3.& 4.

Dogmatiſta hæreticus denunciandus,& reuellandus eſt, nulla præcedente fraterna correctione.n.5.

Hæreticus denunciatus in publicum, vt euitetur ab alijs,non poteſt niſi prius ab Epiſcopis fuerit monitus, vt reſpiſcat.n.6.

Hæreticos non reuelantes, & non denunciantes dicuntur eorum fautores, & Sanct.Inquiſ. Officij impeditores n.7.

Inquiſitorum edicta de reuelandis,& denunciandis hæreticis Iuſtiſſima ſunt,& ſeruanda.n.8.

Cap.6.

EX prædictis Sanctorum Patrum dictis Summorum Pontificum Decretis,& Conciliorum Canonibus apparet denunciandos eſſe hæreticos, qui cum indiſtinctè,loquantur,indiſtinctè, tam de manifeſtis, quam de occultis hæreticis intelligenda ſunt, idque fieri debet, nulla præcedente fraterna correctione,nam neque in ſententijs Patrum, neque in Epiſtolis Romanorum Pontificum decretalibus, neque in Conciliorum decretis, cum de hoc crimine deferendo, ſeù denunciando agitur de præmittenda fraterna correctione aliquod verbum vel Inditium extat: quamobrem hæretici quantumuis occulti Protinùs legitimis Iudicibus Eccleſiaſticis Epiſcop. vel Inquiſitoribus denunciandi ſunt, ſicut grauiſſimi Viri, & in hoc etiam forò bene verſati cenſuerunt *Alphonſ. Caſtrus lib.2.de iuſta hæret.punit.cap.25. Dominicus Sotus in ſelect.de ratione tegendi,& detegendi ſecretum membr.2.quæſt.4.concluſ.2. Bernardinus Artualus tract.de fraterna correct.concluſ.6.propoſit.6. Simanchas de Cathol.Inſt.tit.* 19. *de denuncia.n.* 10. & Ioannes Royas in ſingul.fidei ſingul.3.Incipit accuſare *n.2. ampl.3.*

2 Hæc ſententia firmis rationibus munitur prima, quia nulla lege conſtitutum videtur,quod prius monerí fraterne debeant. Secunda quia Patres, & Concilia relata nullo modo id faciendum indicauerunt. Tertia quia cum hæretici fiut ſua natura calidi, & Verſipelles facilè ſe fingerent correctos, & in malitia perſeuerantes grauiter læderent. Quarta fraternæ correctionis ordo ideo Inſtitutus videtur, vt famæ illius qui corrigendus eſt conſulat antequam denuncietur, quod non videtur habere locum in hæretico qui peccat in communitatem: ideoque cum charitas bene ordinata poſtuletur vt bonum commune proferatur bono particulari conſequens eſt, vt omiſſa fraterna correctione denunciandus ſit hæreticus Iudicibus fidei, *Bernardinus Artualus tract.de fraterna correctione concl.6.propoſ.6.*

3 Neque contrariam ſententiam aſſeruiſſe videri poteſt S. Thomas cum agens de fraterna correct. & de hæretico denunciando dixit. Niſi fortè aliquis firmiter extimaret,quod ſtatim per ſecretam monitionem poſſet huiuſmodi mala impedire, quia aduertendum eſt Doctorem Angelicnm regulam præmiſſiſſe generalem,quod quando peccata ſunt occulta, & tendunt in nocumentum,proximorum,vel corporale,vel ſpiritua-le puta ſi aliquis occultè tractet quomodo Ciuitas tradatur hoſtibus, vel ſi hæreticus priuatim homines a fide auertat, tunc quia talis non ſolum peccat in te,ſed etiam in alios ſtatim opportet ad denunciationem procedere, vt huiuſmodi nocumentum impediatur *S. Thom.2.2.q.33.art.7.in corpore articuli, quem refert, & ſequitur Gondiſaluus de Villa diego tract. de hæret. q.10.n.7.*

4 Illa vero limitatio, vt prudenter animaduertit Alphonſus Caſtrus, prudentiſſimè fuit adita non aſſeruè,ſed ſub conditione niſi fortè, & quia non ſufficit leuis exſtimatio,quod hæretic.corrigi poſſit, ideò adiecit firmiter æſtimaret, & quod ſtatim per ſecretam adminiſtrationem poſſet huiuſmodi mala impedire, quæ omnia eum non niſi vir magnæ auctoritatis, & potentia, & doctrinæ præſtare poſſe, debeat ſperare, ideo tutius eſt ſtatim ſinè vlla admonitione aut fraterna correct. hæretic. denunciare. *Alphonſus Caſtrus lib.2.de Iuſta hæreticorum punitione cap. 25. concl. 1.verſ.* hoc tamen quod diximus *Ioannes Royas ſingul. 3.Incip.accuſare n.31.in 3.ampliatione verſ.*ſed S.Thomas.

5 Supradictis addit Dominicus Sotus hanc ſententiam de ſtatim procedendo ad denunciationem hæreticorum,nulla præmiſſa fraterna correctione, maximè locum habere,quando hæreticus dogmatizat, quales ferè ſunt hæretici omnes,ideoq; Iuſtiſſima lex eſt,vt ſtatim abſque alia præuia admonitione denuncientur: *Dominicus Sotus tract. de ratione tegendi ſecretum memb. 2.qu.4.verſ.* id vel maxime *Ioannes Royas ſingul. 3.nu. 21.* in tertia ampliat. verſiculo maxime ſi hæreticus dogmatizans.

6 Neq; aliud legitime colligi poteſt ex doctrina Sancti Pauli, dicentis hæreticum hominem poſt vnam, & ſecundam correctionem de vita, quia vt prudenter, & verè cenſuit Bernardinus Artualus,quam refert,& laudat Symancas, Sanctus Paulus non ad quoſque ſententiam illam direxit, ſed ad Titum Epiſcopum ad quem ex officio pertinebat hæreticum corripere, & per ſententiam cauendum, & euitandum proponere, vt ibidem docet Nicolaus de Lyra, dicens, de vita, & facias ab alijs deuitari, ne per eum inficiantur alij. Immeritò itaque quod officij, & Iuriſdictionis Epiſcoporum eſt ad ſingulos de plebe periculosè traducitur, S.Paulus Epiſtola ad Titum cap.3. *Bernard. Artualus tract. de fraterna correct. concl.6. propoſ.6. Symancas de Cathol. Inſt.tit.19. de denunciatione n.14.*

7 Quicumque ergò ſub prætextu fraternæ correctionis occultos hæreticos quoslibet coñ. fidem peccantes non denunciant fidei Iudicibus, aut alijs conſulunt, vt non denuncient præterquam quod in ſententiam excommunicationis Incurrunt, tamquam occultatores hæreticorum,& offic. S. Inqu. impeditores iuſtis pænis à Iudicibus fidei puniri poſſunt grauius autem puniendi ſunt peritiores, & qui ex malitia potius, quam ex imperitia ita faciunt,vel conſulunt, *Symancas de Cathol. Inſt.titul.19.de denunc. n.16.*

8 Ex prædictis infertur Iuſtiſſima eſse Inquiſitorum hæreticæ prauitatis edicta illiſque parere opportere, quibus cauetur, vt de quolibet crimine ad hæreſim pertinente, etiam ſi occultum ſit, eis fiat denunciatio, cum vt prudenter cenſuit Artualus,etiamſi id non præciperetur nos facere teneamur. *Bernardinus Artualus,tract.de fraterna correct. concl.6.propoſ.6. verſ.* colligitur ex dictis.

Annotationes Carenæ ad Cap.6.

SVMMARIVM.

1 *Correctio fraterna omittenda in denunciatione facienda Sancto Officio.*

1 DEnunciatio de qua agimus, tam quo ad hæreticos; quàm ſuſpectos de hæreſi omninò facienda eſt, omiſsa correctione fraterna id probaui *d. tit.9. §.4. per totum, & latiſſ. ad ſaturitatem Doct. Tranſmiera de obligat.denunciandi, q.9. & 10.* per plures ſectiones, & plura capita. Videatur quæſo hic Doctor, quia materiam hanc pro dignitate tractauit, & ſufficit ſi ſolus videatur.

AR-

ARGVMENTVM.

Contra Delinquentes quot modis procedi poſſit.

SVMMARIVM.

Proceditur contra hæreticos tribus modis per accuſationem Inquiſitionem,& denunciationem.n.1.
Proceditur in omni Iuditio criminali, & contra omnes delinquentes tribus modis vlz.per accuſationem; Inquiſit.& denunciationem.n.2.

Cap.7.

1 AD corrigendos ſubditorum exceſſus tribus modis procedi poſſe docuit Concilium Generale Lateranenſe ſub Innocentio III. in hæc verba, contra quos (ſubditos) & ſi tribus modis procedi poſſit per accuſationem videlicet denunciationem,& Inquiſitionem ipſorum, vt tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela,ne fortè per leuè compendium, ad graue diſpendium veniatur,ſicut accuſationem legitimam præcedere debet inſcriptio, ſic, & denunciationem charitatiua monitio, & Inquiſitionem clamoſa inſinuatio præuenire, illo ſemper adhibito moderam ne, vt iuxta formam Iuditij ſententiæ quoque forma dictetur Concilium Generale ſub Innocentio III.*cap.* 8. refertur in *cap.* qualiter,*& quando il ſecondo* de accuſat.& Innocent.etiam III. *in cap.*licet Heli de Simonia.

2 Iuxtà has Sacras Sanctiones in Vniuerſa Republica Chriſtiana Iudicia in cauſis criminalibus, & incohantur,ſeù Inſtituuntur,& ſiunt,& abſoluuntur. Sed quia meritò dubitari poteſt an in foro Sanct. Inquiſitionis, contra hæreticos ſalubriter exercetur eiſdem tribus modis proceſſus formari poſſit, ideo de ſingulis breuiter dicetur, vt magis vſitatus conſultò retineatur, & iuxtà illum procedendo praxis,clarè, & perſpicuè doceatur.

Annotationes Carenæ ad Cap.7.

SVMMARIVM.

1 *Tres modi procedendi in Criminalibus remiſſiuè.*

1 DE tribus modis procedendi in hoc foro S. Officij in Generali dixi *p.*3. *tit.*1. in principio, benè etiam *Auctor ad director. p.*3. *comm.* 12. cum alijs latè per me allegatis loco cit.

ARGVMENTVM.

De modo procedendi in hoc foro per accuſationem.

SVMMARIVM.

Accuſatio proponitur coram Epiſcopo, vel Inquiſitore, & quomodo n.1.
Accuſandi modus in crimine hæreſis periculoſus eſt, num.2. & propterea eius loco ſucceſſit Promotor Fiſcalis n.3.
Accuſator non videtur admittendus,niſi conſultis Illuſtriſſimis Dominis Cardinal.Sanct.Inquiſit.n.4.
Accuſatio in crimine hæreſi an debeat continere locum,& tempus commiſſi criminis.n.5.
Forma accuſationis in crimine hæreſis n.6.
Iudices ſeculares in cauſis hæreticorum ſe intromittere nequeunt.num.7.& ſeq.
Accuſatores in crimine hæreſis ad pœnam talionis ſcribere non debent.n.9.
Accuſatore decedente, ſeù alias impedito, Reus abſo uendus eſt,ſed Promotor Fiſcalis Iudicium proſequ tur. n.10.

Cap.8.

1 PRimus modus procedendi in cauſis fidei eſt pe accuſationem, quando ſcilicet aliquis accuſa aliquem coram Epiſcopo,vel Inquiſitore de cr mine hæreſis,vel fautoriæ offerendo ſe legitime proba turum delicta de quibus reum accuſauit. *Directoriu Inquiſitorum p.*3. *num.* 67. *tit.* de modo procedendi caùſa fidei per accuſationem *Gundiſaluus tract. de h ret.q.*10.*n.*1.

2 Sed hic modus, vt prudenter, & benè monnit E mericus, non eſt facilè in hac foro admittendus, tùm quia non eſt vſitatus in cauſa fidei,tum quia accuſat ri valdè eſt periculoſus, & multum etiam litigioſus,t metſi quandoque contra Viros etiam magnos fuer vſurpatus, vt patet ex graui illa controuerſia, quam commemorat *Albericus,*§.*Eymericus in Directorio I quiſitorum p.*3.*nu.* 7.*verſic. & attendat Inquiſitor. A ber.in rubric.C.de hæret.n.*2.*&* 3.

3 Rurſus iſtè modus nunc nè dum periculoſus, ſed ſ perfluus etiã videtur ex eo quod vt animaduertitur i direct.in Sancto Officio Publicus Miniſter eſt conſt tutus (quem Fiſcalem dicimus) qui accuſatoris perſ nam repreſentat,& reos accuſat non ſe inſcribens, a obligans ad pænam talionis neque ad alias, quas fal accuſatores pati ſolent, animaduertitur *in direct. p.* *comm.* 14.*n.*67. §. ſed cum hodie Repertorium Inqu ſitor.verb.fiſcalis.

4 Quod ſi aliquo contingeret tantum eſſe alicuius Z lum,odium in hæreſim,& hæreticum,& accuſare veli & Inſtanter ad accuſandum ſe admitti petat,licet dir ctorium conſuluerit,quod Inquiſitor acquieſcat, & d cat accuſanti, vt accuſationem, porrigat inſcriptis,a huc tutius eſt antequam talis modus pro cedendi p accuſationem inchoetur, conſulere D.D. Card.Inqu ſitores Gener. quia negari non poteſt modum iſtu periculoſum eſſe Directorium Inquiſitorum *p.*3.*n.*6 *verſ.* vbi autem accuſator.

5 Rursùs ſi viſum fuerit accuſatorem admittere, per modum accuſationis procedere (tunc accuſat libellum accuſatorium crimina continentem) Vnde Inquiſitor, vel Epiſcopus inſtrui, & reus plenè obiec crimina intelligere poſſit coram eodem Epiſcopo, v Inquiſitore præſentabit, deſignando crimina, & te pus, & locum vbi fuerunt comiſſa ſicut *Paul. Iur. con* ordinandos accuſatorios libellos docuit, & Accurſi etiam legum interpres declarauit: *Paul. in l.libellor ff.de accuſat. Accurſius* §.1. *in Verbo, & in inſtituend inſtit. de publ. iud.*

6 Gulielmus Durandus vulgo ſpeculator in hoc for ſic eius modo libellum accuſatorium ordinandum docuit.

Coram vobis R. P. D. Epiſc. tali propono contra quod ipſe malè ſentit dicens Sacram. Altaris, ſeù co poris, & ſânguinis Chriſti nullum eſſe, Damnat etia matrimonium, nec credit reſurrectionem, & quotid cum hæreticis conuerſatur in tali Ciuitate, in Dom ſua, in prima Camera, ſeù tali loco ipſius domus, hoc Anno . . . . menſe tali regnante tali, eoſde ibi adorauit, vel conſolatus fuit ab eis, ſeu manus in poſitionem accepit: Vnde ipſum vobis accuſo, & pet ipſum benefitijs priuari, & a tali ſuo ordine degradari degradatumque Curiæ ſæculari tradi ſeù relinqu

le-

legitimæ puniendum, ſpeculator *tit.de hæret. nu.*1. vbi rectè allegat Cannones, Vndè talis libellus colligitur videlicet à *cap.ad abolendam* §.1.*& in cap.ſicut ait*, *& in cap. excommunicamus* il primo. §.1. *&* §. *qui autem de hæret.*

7 Cauendus eſt autem ſpeculator, dum ſubiungit, quod ſi laicus laicum accuſet coram iudice ſeculari, debet ſic concipire libellum coram vobis D. Iudex, & quoniam, vt rectè ibidem animaduertunt, Addentes in litera D. *verſ.* ſic dicet: Libellus iſte non procedit, cum iudex ſecularis de hoc crimine, quod merè Eccleſiaſticum eſt, (vt Bonifacius deffiniuit,) cognoſcere non poſſit, neque principaliter, neque incidenter, vt gloſ. & communiter Cannoniſtæ ibidem interpretantur. Speculator *titul.de hæreticis, verſ.* ſi autem laicus, Bonifacius VIII. *in cap. vt Inquiſitiones* §.*probibemus de hæret.lib.* 6.*vbi gloſ. in verſ.* quoquomodo, & ibidem communiter Cannoniſtæ,

8 Cautè etiam legendus eſt Petrus Gothofredus, qui ſentit crimen hæreſis hoc iure ciuili, vltimo eſſe merè Eccleſiaſticum quantum ad Clericum, ſed quantum ad laicum attinet quodamodo mixtum itaut de eo cognoſcat, & iudicet Præſes Prouinciæ cum Epiſcopo, nam vt ipſe quoque Gothofredus agnouit iure Cannonico hæreſis Eccleſiaſticum crimen eſt, itaut quoquomodo iudices ſeculares non poſſint de illo cognoſcere vel iudicare, vt etiam Bonifatius defniuit: *Petrus Gothofredus in l. Manichæos non procul à fine, cap.de hæretic. Bonifacius VIII. in cap. vt Inquiſitionis* §.*probibemus de hæreticis lib.6.*

9 Quod attinet ad inſcriptionem, ſeù obligationem, ad pœnam talionis, in directorio dictum fuit non eſſe neceſſarium, vt accuſator ſe inſcribat cum pœna talionis, vt Couaruuias ſentit in vſu eſſe deſierit, & Ioannes Royas in hoc crimine idem obſeruandum ſuadeat quamquam Symanchas cenſeat ex maxima cauſa pæna talionis vti poſſe Inquiſitores in directorium Inquiſitorum *p.3.nu.67.commentario* 14. *Couarruuias lib.2. Variarum reſol.cap.9.nu.1. Ioannes Royas ſingul.6. incipit accuſator debet ſe inſcribere nu.6. verſ.* Verum in crimine hæreſis ſpeciale eſt, *Symanchas de Catholica inſtitutione tit.64. de teſt.nu.93.*

10 Si accuſator deceſſerit, aliavè cauſa impeditus accuſationem proſequi non poſſit. Paulus cenſuit poſtulante Reo nomen eius abolendum, ideſt vt Accurſius interpretatur cancellandum, & à iudicij obſeruatione abſoluendum, quod in alijs iudicibus, ſeù delictis, regulariter obtinere non ambigitur, ſed in crimine hæreſis ſecus eſt, quia contra hæreticos mortuos procedi etiã poſſe explorati iuris eſt, & in directorio latè oſtenſum. Quamobrem ſi accuſator decedat, vel impeditus non proſequatur accuſationem, nec ſingularis accuſator ſuccedat, quia eam proſequi velit, tunc Fiſcalis Sanctiſſimæ Inquiſitionis iudicium proſequetur, & quia negotium hoc magni momenti eſt. Epiſcopi, & priuati Ciuitatum Inquiſitores Senatum Supremę Romanæ Inquiſitionis conſulent. *Paul. in l. libellorum*, §. *ſi accuſator ff.de accuſatione, & ibidem Accurſius in gloſ. in verbo abuletur directorium Inquiſitorum par.3. qu. 43. & ibi latè commentario* 42.

Annotationes Carenæ ad Cap.8.

SVMMARIVM.

De accuſatione in hoc foro remiſſiuè.

1 DE accuſatione, & non procedendi per accuſationem in hoc foro dixi loco proximè citato §.1.*n.* 4. *& ſequ.* & non eſt hic immorandum, quia in Italiæ Inquiſitionibus receſſit ab aula hic procedendi modus, *Farinac.qu.185.nu.40. in fin. Ego ipſe loco alleg.nu.11.* in omni tamen caſu quo aliquis omninò velit accuſare ſeruet Inquiſitor monita Auctoris hoc loco.

ARGVMENTVM.

De modo procedendi in hoc foro per denunciationem.

SVMMARIVM.

Proceditur in crimine hæreſis per denunciationem, n.1.
Denunciatio quid ſit, num.2.
Forma denunciationis in crimine hæreſis, num.3.
Denunciatores in crimine hæreſis, an teneantur probare crimen denunciatum, nu.4.
Denunciatores in crimine hæreſis non ſe ſubſcribunt, ad pænam talionis, nu.5.
Denunciatores ſi per calumniam denunciarunt extra ordinem puniri poſſunt, num.6.
Denunciatione propoſita quid facere debeat Epiſcopus, & Inquiſitores, num.7.
Denunciatores admittuntur etiam quod ſint minus Idonei, & infames, nu.8.
Denunciatorum, & teſtium qualitas in cauſis hæreticorum diligenter expendenda, nu.9.
Hæreticus quilibet, vel in fidem peccans Inquiſitori, ſeù Epiſcopo denunciandus eſt, num.10. etiam priuilegiatus, num.11.

Cap. 9.

1 ALter modus procedendi in hoc foro, communis receptus, & vſitatus eſt per denunciationem vt cum quilibet Catholicus vigore obligationis qui tenetur coram Epiſcopo, vel Inquiſitore hæreticos, vel de hæreſi ſuſpectos denunciat, vt corrigantur, & pænis legitimis puniantur: *Direct. Inqu. p.3. nu.68. tit. de ſecundo modo procedendi in cauſa fidei per denunciationem S. Antoninus p.3.tit.9. c.9. Gondiſaluus de Villadiego tract.de hæret.qu.10. nu.6. & ſequ.*

2 Eſt autem denunciatio (vt Hoſtienſi placuit) criminis alicuius apud Iudicem, ſinè inſcriptione legitimè facta delatio ad pœnitentiam, per agendam, vel aliam pœnam legitimam imponendam, vel etiam ad vtrumque, Hæc Hoſtienſis (qui breuibus verbis omnem denunciationis ſpeciem in Euangelicam Canonicam) & Iuditialem compræhendit Hoſtienſis in *ſumma titul.de denunciatione* §.1.

Licèt verò quidam Saliceti definitionem amplectantur qui denunciare dixit eſſe crimen alicuius apud Iudicem competentem (ſinè inſcriptione deferre ad pænitentiam per agendam, vel aliam legitimam pœnam ſubeundam; Et hæc Saliceti diffinitio parum ab alijs differre videtur vt verè Lancellot. Conrad. obſeruauit.) Nihilominus Hoſtienſis deffinitio enucleatius denunciationis eſſentiam videtur patefacere: *Salicet. in l. ea quidem num.1. cap.de accuſat. Lancell. Conrad. in pract. crim. de denunciat.*

3 In hac introductione ſiuè praxi de Iuditiali potiſſimum denunciatione ſermo inſtituitur cuius vigore, vel denunciatores conſtitui, vel quilibet fidelis indicant Epiſcopo, vel Inquiſitori tali die, à tali perſona fuiſſe comiſſum (tale crimen hæreticale) aut talem hæreſim à tali fuiſſe aſſertam, & id ſcire Verbi gratia Caium, & Seium: Hæc eſt enim Iudicialis denunciatio, qua accepta Epiſcopus, vel Inquiſitor ex Officio procedit; Et hæc eſt verè denunciandi formula, vt apparet ex

tradi-

traditis in directorio, & ex alijs qui criminales praxes Inſtituerunt. In directorio Inquiſitorum *p. 3. num.* 68. de ſecundo modo procedendi in cauſa fidei per denunciationem, & ibidem comm. 15. Lancellot. *Conrad. in pract. crimin. tit. de denunciat. n.* 11 *Iulius Clar. in pract. crim. qu. 7. verſ.* quæro nunc quæ ſit forma.

4 Licèt olim, vt Paulus, Marcianus conſtituerunt denunciatores delicto, quæ denunciabant probare teneretur. Hodie tamen, vt Salicet. Angel. Boſſ. & Clar. affirmant, vſus, & practica id non admittit, ſed ſufficit verbo, vel ſcripto proferre nomen teſtium, qui de contentis in denunciatione dicuntur informati. *Paul. in l. ab accuſatione §. Nunciatores ff. ad S. C. Turpillianum, Marcianus in l. Diuus ff. de cuſtod. & exhibitio. Reorum Salicet. in l. & quidem n. 23. verſ. 11. quæro. C. de accuſatio. Angel. tract. de malefitijs tit. nec non, & ad denunciationem n. 20. verſ.* quæro, an iſti denunciatores. *Aegidius Boſſius de denũciatore n. 4. Iul. Clar. in pract. crim. q. 7. verſ.* quæro nunc. *Director. Inquiſitorum q. 3. nu.* 68.

5 Ex his conſequitur neque denunciatores in hoc foro debere ſe ſubſcribere ad pænam talionis, neque regulariter tamquam calumniatores puniendos, licèt legitimè delicta denunciata non probentur, vt prudenter Auguſt. Ariminienſis adnotauit; Tùm quia ex præcepto denunciare tenentur. Tùm quia ſic moribus introductum eſt: *Auguſtinus de Arimino apud Angel. tract. de malefic. tit. nec non ad denunciationem num.* 20. *verſ.* adde tu, quod vera eſt iſta concluſio, *Iul. Clar. in pract. crim. q. 7. verſ.* vlterius quæro.

6 Cœterum non eſt hoc ità generaliter, & ſimpliciter intelligendum, vt impuniti denunciatores ſemper ambire debeant, quaſi calumniatores depræhenderentur, vt Salicet. ſenſit, ſaltem extra ordinem puniendi forent, ne quid aliud tale, vt prudenter Martianus conſtituit, poſtea facere moliantur, ſed cùm talis caſus contigerit Inquiſitores, & Epiſcopi locorum Generales, Cardinal. Inquiſitores conſulant *Salicet. in l. ea quidem n. 24. & 25. C. de accuſ. Marcian. in l. Diuus in fine ff. de cuſtod. reor.*

7 Denunciatione propoſita non tenetur regulariter denunciator vlterius aliquid facere, ſed rel inquit Iudici faciendam, Vndè in hoc foro Epiſcopi; vel Inquiſitores partes erunt ſtatim Inquirere de delicto contra nominatum pro delinquente in denunciatione examinãdo teſtes in ipſa denunciatione nominatos, & etiam alios, à quibus veritas haberi poſſit, directorium Inquiſitorum *p. 3. n. 68. comm.* 15. *§. his per actis. Iulius Clar. in pract. crim. q. 7. verſ.* quæro nunc.

8 Licèt grauis quæſtio ſit, quam copioſè tractat Hoſtienſis an omnes etiam minus Idonei, & infames ad denunciandum admittantur, vel ſolum munus ſit honeſtarum perſonarum, quid quid ſit in alijs delictis, in hoc tamen foro Inquiſitionis nulla denunciatio contemnenda eſt, quia in fidei fauorem in negotio Inquiſitionis hæreticæ prauitatis, vt Alexander Papa conſtituit, teſtes inhabiles admittuntur, & denunciatores, vt paulò poſt dicetur in teſtium numero ponuntur. *Hoſtienſ. in ſumma tit. de denunciatione n.* 2. §. qui poteſt denunciare, Alexand. IV. *in cap. in fidei fauorem de hæret. in 6.*

9 Cœterum in hoc etiam forum denunciatorum, & teſtium qualitas diligenter expendenda eſt, nam licèt inhabiles, & infames denunciatores, & teſtes ad denunciandum, & teſtificandum admittantur, non tamen tanta eis fides adhiberi ſolet, vt copioſè in directorio Inquiſitorum dictum fuit *p. 3. q.* 64. & ibi latè in commentario 113.

10 Et quemadmodum quilibet poteſt denunciare ſimiliter etiam quilibet hæreticus, vel in fidem peccans in caſibus ad forum Sanct. Inquiſitionis pertinẽtibus poteſt, & debet Epiſcopo vel Inquiſitori denunciari, tùm quia regula Generalis eſt quàm prudenter Hoſtienſ conſtituit, vt quilibet ſubditus denunciari poſſit. Tùm quia in hoc foro magis particulariter prouiſum eſt E piſcopo, vel Inquiſitori denuncientur hæretici: *Hoſtienſis in ſumma tit. de denunciat. num.* 4. §. quis denuncia vbi allegat text. benè regulam probantem in capit. fi de Officio Archipræsbiteri in hoc foro magis particu lariter prouiſum eſſe de hæreticis denunciandis, abu dè patet ex prædictis.

11 Prædicta Generalis regula ampliatur, vt in hoc for quilibet quantumcumque ſit priuilegatus denuncia poſſit, & debeat: Id enim multi Romani Pontific. que rum reſcripta in director. recenſentur, ſalubriter, prouidè conſtituerunt; ne quiſpiam prætextu priuile giorum à Iuriſdictione Epiſcoporum, vel Inquiſito rum in hac cauſa exhimeretur. Quamobrem quicun que Religioſi cuiuslibet ordinis non militaris denun ciari poſſunt, & debent, nec eorum Prælati ſub quo cumque prætextu poſſunt in hac cauſa in ſuos ſubd tos procedere, ſed præcisè tenentur, & debent, eos Epiſcopos, vel Inquiſitores deferre, etſi id facere omi tant in ſententiam excommunicationis incurrunt, tamquam impeditores S. Officij haberi poſſunt, & hoc foro Iudicari, capit. vt Officium §. denique *de h ret. lib. 6. cap. accuſatus §. fin. eodem tit.* extant etiam multa reſcripta Alexandri IV. Vrbani IV. Clement IV. & aliorum relata in director. vbi de hoc articu copioſò agitur *p. 3. q. 28. comm.* 77.

Annotationes Carenæ ad Cap. 9.

SVMMARIVM.

1 *De denunciatione in foro S. Officij remiſſiuè.*

1 MOdus conſuetus in foro S. Officij eſt per denun ciationem vide ſcripta per me *d. tit.* 1. §. *per to tum* latiſſime Illuſtriſs. & Reu. D. Tranſmiera de obl gatione denunciandi hæreticos *qu.* 1. *cap.* 3. & 5. *per t tum.*

ARGVMENTVM.

De modo procedendi in hoc foro per Inquiſitionem.

SVMMARIVM.

Proceditur in cauſis hæreticorum per Inquiſitionẽ n.
Inquiſitio in crimine hæreſis locum habet, quando ac cuſatore, vel denunciatore deficiente inſurgit contr aliquem fama de hæreſi. n. 2.

Cap. 10.

1 TErtius modus procedendi in hoc foro eſt pe Inquiſitionem ad quam procedere poſſun Epiſcopi, vel Inquiſitor. in ſuis Diæceſibus a clamoſam Intimationem præuenientem, vt Conciliu Generale Latheranenſe indicauit. Concilium Lather nenſe ſub Innocentio III. *cap. 8. refertur in cap.* qualite & quando de accuſat.

2 De hoc eodem modo agunt, quatenus ad forum Sanct. Inquiſitionis ſpectat. Directorium Inquiſitoru repertorium Inquiſitorum, Tabienſis, & alij dicent huic procedendi modo locum eſſe, quando accuſ tore, vel denunciatore ceſſante fama defert, & cl mor inſinuat in aliqua Ciuitate, vel loco, aliquem vel aliquos feciſſe, vel dixiſſe aliqua contra fidem. Vndè moti Epiſcopi, vel Inquiſitores diligenter de e

re

e inquirere debent Directorium Inquiſitorum *p. 3.n. 59. tit.* de tertio modo procedendi in cauſa fidei per viam Inquiſitionis,& ibidem comm. 16. Repertorium Inquiſitorum in verbo Inquiſitio, Tabienſis in ſumma in verbo Inquiſitor, §.*27.n.28.*

5 Hæc vt facilius intelligantur, & ad praxim in hoc foro tutius reducantur pauló diligentius explicanda, ſunt propoſita in primis definitione,& diſtinctione Inquiſitionis,nam niſi prudenter accipiatur,quæ à Sacris Cannonibus,& à D.D.dicuntur de procedendo per Inquiſitionem grauiter ſæpè,& periculosè errare contingeret.

Annotationes Carenæ ad Cap.10.§.1.

SVMMARIVM.

1 *De modo procedendi per Inquiſitionem.*

DE Inquiſitione *dixi dicto tit.1.* §.*2.per totum n.13. & ſeq.*& benè *Dom.Tranſmiera de obligatione denunciandi qu.1.cap.2.n.13.*cum alijs apud ipſum,& me hoc loco allegato.

ARGVMENTVM.

Quid ſit Inquiſitio.

SVMMARIVM.

Inquiſitio quid ſit num.1.
Inquiſitio quotuplex.num.2.

§. PRIMVS.

HOſtienſis ait Inquiſitionem eſſe alicuius criminis manifeſti ex bono, & æquo Iudicis competentis Cannonicè factam inueſtigationem. *Hoſtienſis in ſumma titulo de Inquiſitionibus numero primo* §.*quid ſit Inquiſitio.*

Vix poteſt hæc Inquiſitionis diffinitio, ſeù potiùs deſcriptio intelligi non intellecta eiuſdem Inquiſitionis multiplici diſtinctione, de qua latè Bart,Baldus, & Salicetus,ex quibus fortaſſe Clariùs, quam ex recentioribus criminaliſtis res hæc percipietur, & ad forum ſanct. Inquiſitionis applicabitur *Bart. in l. congruit ff. de Offic.Præſidis Bald. in l. Iubemus C. de probation.Salic.in l. ea quidem numer. 31. & ſequ. C. de accuſation.*

ARGVMENTVM.

De Inquiſitione in Generali.

SVMMARIVM.

Inquiſitio Generalis in crimine hæreſis quæ ſit. numer.1.
Inquiri poteſt Generaliter in crimine hæreſis,quando in aliquo loco eſt rumor,& fama quod ibi adſint hæretici, num.2.
Inquiri poteſt Generaliter in crimine hæreſis quando Epiſcopi viſitant ſuas Diœceſes,quod ſemel in anno facere tenentur.n.3.
Inquiri poteſt Generaliter in crimine hæreſis, quando Inquiſitores accedunt ad Diœceſes ſibi commiſſas, & ibi ſuum Officium exercere incipiunt.n.4.
Edicta de reuelandis, & denunciandis hæreticis in quibuſdam locis publicantur in Eccleſia Cathedrali in 2. Dominica Quadrageſ.n.5.
Teſtes in crimine hæreſis cogi poſſunt ab Inquiſitore,& Epiſcopo ad teſtificationem.n.6.
Inquiri, & procedi an poſſit ex ſchedulis literis,ſeù memoralibus, ſiuè nomine tranſmittentis tranſmiſſis.n.7. & 10.
Inquiſitio Generalis non operatur vt ex ea poſſit ad ſententiam diffinitiuam deueniri.n.8.
Teſtes examinati in Inquiſitione Generali nunquid ſint repetendi in Inquiſitione ſpeciali.n.9.
Inquiſitio Generalis formari poteſt ex teſtibus ſinè forma Iudicij,& non ſolemniter examinatis n.9.

§. SECVNDVS.

1 DVæ potiſſimum ſunt Inquiſitionum formæ, vna Generalis, quæ pertinet ad ſolum Iudicem qui præeſt Territorio, & iſta appellatur præparatoria, & informatiua, in qua nemo eſt citandus, quaſi Reus, quia per eam nemini præiudicatur pro tunc, ſed Iudex ad ſuam informationem recipit Teſtes,qui notificant ei homines facinoroſos, & delinquentes, ad quod iure compelli poſſunt hanc Generalem Inquiſitionem, vt prudenter animaduertit Salicetus,faciunt Gubernatores, & Rectores Terrarum in principio ſuorum regiminum qui interdum conſueuerunt mittere præconium, ſeù publicare edictum, vt fures,latrones, adulteri, lenones, & cæteri malefactores debeant de Prouincia, vel Ciuitate diſcedere, iuxta Conſilium Vulpiani, vndè Terrarum Gubernatores eam practicam ſumpſerunt,*Bald.in l.Iubemus n.5.Cod. de publ.Salicetus in l.ea quidem num.31.verſ.alio, & 3. modo C. de accuſat. Vulp.in l. congruit;ff.de Officio Præſidis.*

In hoc foro,ſiue in cauſis fidei, locus eſt huic Generali Inquiſitioni in tribus potiſſimum caſibus.

Primus eſt,quando rumor, & fama eſt,quod in aliqua Ciuitate vel oppido habitent hæretici, quod frequenter contingere ſolet in Ciuitatibus, vel oppidis propinquis Terris hæreticorum, & cùm eis commercium habentibus,tunc enim antequam ingens aliquod oriatur hæreſi incendium quod vniuerſam poſſit inficere prouinciam,quod ſemper timédum eſt,cum hereſis,vt cancer ſerpat,tunc Epiſcopi,vel Inquiſitores, vel per conſtitutos certos exploratores,vel denunciatores, vel per quoſcumque fideles ex Officio curabunt generaliter inquirere vtrum fama, ſeù rumor de hæreticis habitantibus,& hæreſibus latenter ſerpentibus vera ſit, iuxtà præceptum Concilij Latheranenſis ſub Innocentio III. *c.3. refertur in cap. excommunicamus,*§.*adijcimus de hæret.& ſupra cap.5.*

3 Secundus caſus eſt, quando Epiſcopi viſitant ſuas Diœceſes, quod ſemel in anno facere tenentur, tunc enim etiam in genere de hæreticis, & hæreſibus aliiſque delictis ad ſuum forum pertinentibus,viſitendo inquirere tenentur,interrogantes viros bonos, & inquirentes ab eis,an in ea Ciuitate,oppido,vel pago ſit aliquis hæreticus Magnus, Ariolus, aut Incantator, ſicut prudenter inquirendum, & Interrogandum docuit *Burchardus libro primo,decretorum cap.94.Incipit videte fratres, interrogat. 42. 43.44.48.49. & multis ſequ.*

Quoniam verò non omnibus eſt in promptu Burchardus, placuit aliquod ex illis interrogationibus adhunc forum pertinentibus in fine hvius libri recenſere.

4 Tertius caſus eſt, quando Inquiſitores quam primum creati ſunt, accedunt ad Diœceſes ſibi Decretas, & ibi incipiunt exercere Officium Inquiſitionis, tunc

enim

enim edictis publicatis ſub pæná excommunicationis percipere ſolent, vt quicumque ſciuerit, aut ſciat eſſe hæreticos, aut de hæreſi ſuſpectos, vel tenentes opiniones hæreticas aut libros hæreticos, aut prohibitos, vel dęmones inuocantes, aut Eccleſiæ Sacramentis abuttẽtes aut Ritus Hæbreorum, vel Turcharum obſeruantes, eos teneãtur Inquiſitoribus denunciare, ſicut in formula admonitionis ad hæreticos reuelandos in Directorio continetur. In Directorio Inquiſitorum *p.3.num.52.& 53.tit.* de forma admonitionis de hæreticis reuelandis.

5 In multis Inquiſitionibus laudabiliter receptum eſt vt ſingulis annis in 2. Dominica Quadrageſimæ in Eccleſia Cathedrali inter Miſſarum ſolemniã, huiuſmodi edicta ad hæreticos reuelandos publicentur. Ideoque eo die á Sacrá Concione habenda ceſſari ſolet, vt attentius omnes his, quæ in edicto fidei continentur intendant, vbi hæc conſuetudo viget, retinenda eſt, vbi non viget, an eam introducere expediat, Senatus S. Rom. General. Inquiſitionis, ab Inquiſitoribus Prouinciarum conſultus, & informatus reſpondebit.

6 Quoniam autem huiuſmodi Generalem Inquiſitionem facere ſolent, & debent Iudices an ſuam informationem, vt deindè ad ſpecialem punitionem commodius deſcendere poſſit, ideò ex Officio, vt prudenter Baldus cenſuit teſtes recipiunt, qui notificant homines facinoroſos, & delinquentes, quos teſtes propterea, vt teſtificentur compellere poſſunt, *Bald.in l.Iubemus numer.5.verſ.* ſed ad ſuam informationem *per tex. in l. fidem §. ſi tibi Iudicium ff. de condit. obturpem cauſam.*

7 Quia ſæpè contingit vigore iſtorum edictorum ſuper Generali Inquiſitione multos ad teſtificandum, & denunciandum per ſe ipſos accedere, & ſe coram Epiſcopo, vel Inquiſitore ſiſtere, & dicere quicquid nouerunt alios verò timentes, ne in notitiam illorum, contra quos teſtificantur, veniant ſecretè porrigerè chirographa, ſeù notificationes, in quibus ſuppreſſo notificantis, ſolent aliqui denunciari culpabiles. Ideò cauere debent Epiſc. & Inquiſitione ſuper huiuſmodi depoſitionibus, & notificationibus ſe fundantes, contrà quẽpiam Iudicialiter procedant, quia proceſſus eſſet nullus, & inualidus, cum ea quę fiunt vigore iſtius Generalis Inquiſitionis, vt verè, & prudenter Bald. pronunciauit, præparatoria, & informatiua ſint; Et conſequenter rectè Clarus cenſuit eſſe quod præter iſtas informationes habitas deſcendatur ad Inquiſitionem, ſpecialem, *Bald.in l.Iubemus n.5.Cod.de probat. Iul.Clar. in pract. crim.q.5.verſ.*ſcias etiam.

8 Multò minus poſſunt Iudices vigore huius Generalis Inquiſitionis proferre diffinitiuam ſententiam contra aliquam de aliquo exceſſu, vel delicto denunciatum, quia per hanc Generalem Inquiſitionem Iudex informatur, & inſtruitur, poſtea verò deſcendit ad ſpecialem, quia rę vera hæc Generalis Inquiſitio ad ſpecialem tendit, & ordinatur in qua citandus eſt reus, & iterato producenda ſunt teſtimonia; Et ratio eſt, qua vtitur Baldus quia prima Generalis Inquiſitio non continet formam Iudicij *Bald.in l. Iubemus nu. 8. verſ.* item dixi Cod. de probat. quem refert, & ſequ. Auctor Repertorij Inquiſitorum in verbo Inquiſitio §. Inquiſitio Generalis.

9 Quia verò iſta Generalis Inquiſitio, quæ fit ex Officio Epiſcopi, vel Inquiſitoris principaliter tendit ad eum inſtruendum. Ideò ex teſtibus ſine forma Iudicij ſolemniter examinatis (vt ait Zabarella) poteſt ad eam procedi, *Zabar.in Clemen.1 qu.7.num.21.*de Officio ordinarij, quem refert, & ſequitur Auctor repertorij Inquiſitorum in verbo Inquiſitio §. an ſinè teſtibus iuratis.

10 Jam quod attinet ad notificationes, quæ ſuppreſſis nominibus denunciantium ſecretò dantur animadue[rtendum] tendum eſt primo, eas nulliùs eſſe roboris, quantun[m] ad validum aliquod Iuditium inſtituendum rurſus c[de]nunciantes per tales denunciationes, ſiuè notificati[o]nes ſecretò porrectas non ſatisfacere obligationi, q[ua] tenentur hæreticos denunciare. Ideoque vtile eſſet hanc vel fraudem, vel Imperitiam denunciantium emendandam, quod Inquiſitores in edicto ad hæreticos reuelandos hoc ipſum nominatim aduertant.

Annotationes Carenæ ad Cap.10.§.2.

SVMMARIVM.

1 *De Generalī Inquiſitione, & edictis Inquiſitorum* [...] *miſſiuè.*

1 EGregiè Auctor hoc loco de Inquiſitione Generali de qua loquutus ſum ego, *tit.1.tertiæ partis,* § *num.13.& ſeq. D.Tranſmiera quæ.1.cap.2.num.16.* [Au]*ctor 3.pa.directorij comm.16.Farin.quæſt. 181.num.* *Caſt.palao in opere morali p.1. tract.4.diſput. 8.punct num.1.* De edictis Inquiſitorum & eorum publicat[io]ne vide *dicta tit.9.p. 2.* in notationibus ad edictum [no]ſtri Reuerendiſs. Inquiſitoris Cremonæ, & D.Tra[nſ]mieram de obligatione denunciandi *quæſtione capitulo 4.& cap.5.*

ARGVMENTVM.

De Inquiſitione ſpeciali.

SVMMARIVM.

Inquiſitio ſpecialis quid ſit, & illius deffinitio.n.1.
Inquiſitio ſpecialis non fit ad inueniendum crimen [ſed] *ad puniendum, n.2.*
Inquiri non poteſt contra aliquem ſpecialiter, niſi in[fa]*mia præcedente n.3. & 5. vbi præſertim quod indi*[cia] *ſuccedunt loco diffamationis.*

§. TERTIVS.

1 INquiſitionem ſpecialem ex Bartolo Angelus e[t] dixit ius quoddam per officium procedendi [ad] condemnationem, & punitionem contra aliqu[os] nominatim inquiſitos, de certis delictis infamatos *Angel.tract.de malef.tit.hæc eſt quædam inquiſitio,§.* [...] *pro expeditione num.8. verſ.* alia eſt quędam inquiſit[io] ſpecialis ex *Bart. in l. 2. §. ſi publico ff. ad l. Iuliam Adult.*

2 Hæc Inquiſitio ſpecialis, vt Bald. & Salic. teſtant[ur] non fit ad inueniendum, ſed ad puniendum, eius eni[m] finis non eſt ſcirè facinoroſos, ſed eos punire, ideoq[ue] dicitur punitoria, & regulariter, vt inquit Salicet. [ex] communi omnium Doctorum antiquorum ſentent[ia] non eſt permiſſa, ſed prohibita, quia regula eſt, quod [ſi]nè accuſatore nemo punitur *Bald.in l. Iubemus num.* [...] *verſ.*ſecunda forma *C.de probat.Salicet. in l.ea quide[m] numero 33. verſiculo eſt, & alia ſpecies C. de accu[ſa]tion.*

3 Et quoniam in deffinitione iſtius ſpecialis Inqui[ſi]tionis continetur diffamatio, ideò D. D. communit[er] tradiderunt ad hanc ſpecialem Inquiſitionem p[er] quam ſpecialiter de certis perſonis, & criminibus i[n]quiritur deueniri non poſſe, niſi præcedit infamia, q[uæ] vicem accuſatoris obtinet Doctores Canoniſtæ co[m]muniter in c.qualiter, *& quando il ſecondo* de accuſ[a]tion. & in cap. licèt Helij de Simonia, & in l.congrui[...]

vbi

vbi Bart.num.3. quem alij communiter ſequuntur ff. de *officio Præſid. & alij quos referunt, & ſequuntur Hie-* *ronymus Gratus conſ. 79. incipit, in cauſa inquiſitionis* *num.5.6. & ſequ.lib.2.& Hyppolit. Marſilius conſ.53.* *incipit, longè eſt Dominus n.4. Conradus in pract.crim.* *tit.de Inquiſitione num.29.verſ.* non debet, vbi concludunt proceſſum eſſe nullum quando Iudex non probata infamia, proceſſit per Inquiſitionem contra aliquem.

4 Iſta tamen ſententia, ſiuè regula limitatur in multis caſibus, quos præcæteris recenſet, Conradus, in quibus per Inquiſitionem procedit, licèt non præcedat infamia, & omiſſis alijs, qui non pertinent ad hoc inſtitutum, vnus eſt in hoc foro in crimine hęreſis, in quo propter criminis grauitatem poteſt, & debet procedi, etiam ſi non præcedat diffamatio, ſufficiunt enim ad inquirendum legitima argumenta, & præſumptiones de quibus paulò poſt initio ſecundò libri dicetur, & hanc limitationem communiter commemorant, & amplectuntur Zabarella, Ioannes de Anania, Geminianus Francus, Salicetus, Conradus, Simancas, & alij *Zabar.in cap. excommunicamus* il primo *. adijcimus numer.2. verſic.* vndè nota ſingulariter *de hæret.& ibidem Ioannes de Annania numer. 2. verſ.* & hic eſt hic caſus, *Gemin.in cap.vt officium n.2.verſ.*nota quod in crimine hæreſis *de hæret. lib. 6. vbi Philippus Francas in principio num.1.Salic.in l.ea quidem nu. 33. verſ.*item in crimine hæreſis *C. de accuſat. Iulius Clar. in pract.crim.qu.16.n.7.verſ.* item ſi ſcias quod prædicta concluſio.*Conradus in pract.crim.tit. de Inquiſitione nu.29. verſ.13.* adde, vt in cauſa hæreſis, *Simancas de Cathol.inſtit.tit.44. de ordine procedendi num.9.*

Hæc ſententia de inquirendis hæreticis nulla infamatione præcedente propter legitima inditia, & veriſimiles ſuſpitiones in directorio Inquiſitorum tamquã veriſſima aſſerta fuit, quæ eo potiſſimum nomine in hoc foro retinenda eſt, quia frequenter hęreticis in locis prę ſertim vbi contra eos exercetur Inquiſitio occultare ſe ſolent, & clanculum hæreſes ſub ſpecie Sanctitatis, & fictæ pietatis, ac religionis inſinuare conſueuerunt. In directorio Inquiſitorum *p.3. num.69.comm. 5.*§. quamquam in hoc crimine *ſuper titul.de* 3.modo procedendi in cauſa fidei per viam Inquiſitionis.

Quoniam autem ex tribus modis procedẽdi in hoc Tribunali, Primus per modum accuſationi, non eſt vſitatus. Secundus verò per denunciationem licèt ſit communis & vſitatus, magis videtur eſſe initiatiuus, quam completiuus totius proceſſus, quia ex eo quod Iudicibus fidei denunciantur rei læſę Diuinæ Maieſtatis, illi incipiunt inquirere, & procedere, & in toto hoc negotio potiſſimas per teſtes ſibi vindicat inquiſitio. Ideò ab hoc tertio modo procedendi per Inquiſitionem & Iudices vocantur Inquiſitores, & Tribunal, & Miniſtri dicuntur etiam eſſe Officij Sanctiſſimę Inquiſitionis.

Annotationes Carenæ ad Cap.10.§.3.

SVMMARIVM.

De ſpeciali Inquiſitione remiſſiuè.

DE Inquiſitione ſpeciali in criminibus ad S.Officiũ ſpectantibus, vide *Farin.qu.185.de hæreſi nu.43. & ſeq.* & omnes allegatos ad proximum Auctoris capitulum.

ARGVMENTVM.

Interrogationes quædam ſuper delictis ad hunc forum pertinentibus, quas *Burchardus.li.1. director.c.* 94. Epiſcopis viſitantibus proponendas demonſtrauit.

SVMMARIVM.

Forma interrogandi Magos, Incantatores, Diuinatores, aut Sortilegos, nu.2.
Forma interrogandi ſortilegia facientes in venatione aut animalium infirmorum ſanitate. nu.3.
Forma interrogandi fœminas maleficas, & incantatrices. num.4.
Forma interrogandi eas qui putant cum ſortilegijs, ſe poſſe Dei Iuditium peruertere. n.5.
Forma interrogandi eos, qui vanè obſeruant dies, lunam, & menſes n.6.
Forma interrogandi eos, qui aliquod opus incipiunt magica arte n.7.
Forma interrogandi mulieres, quæ in ordiendis telis aliquid dicunt, aut variè obſeruant. nu.8.
Forma interrogandi ſortilegos, qui de nocte ſupra mortuum diabolica carmina cantant. n.9.
Forma interrogandi eum, qui excommunicationem paruipendendam exiſtimat. n.10.
Interrogatoria Burchardi, vndè fuerint deſumpta. numer.11.
Epiſcopi diligenter inquirere debent ſuper ſuperſtitionibus, & diuinationibus. nu.2.

Cap. 2.

1 SVpra cap.5.denique tum etiam, & c.10.§.2.cum ageretur de Inquiſitione Generali, verſ.Secundus caſus eſt, notificata fuit de quibuſdam Interrogationibus, quas hoc loco ex Burchardo recenſere promiſſimus, quæ verò ad hunc forum pertinere poſſunt ſic habent.

Interrogatio 4.

2 Interrogandum ſi aliquis ſit Magus, Ariolus, aut incantator, diuinator, aut ſortilegus, vel ſi aliquis vota ad arbores, vel ad fontes, vel ad lapides faciat, aut ibi candelam, ſeù quodlibet munus deferrat, veluti ibi quoddam numen ſit, quod bonum aut malum poſſit inferre.

Interrogatio 43.

3 Perſcruttandum, ſi aliquis ſubulcus, vel bubulcus, ſiuè venator, vel certi huiuſmodi, diabolica carmina dicat ſuper panem, aut ſuper herbas, aut ſuper quædam nefaria ligamenta, & hec aut in arbore abſcondat, aut in biuio, aut in triuio proijciat vt ſua animalia liberet à peſte, & cladè, & alterius perdat.

Interrogatio 44.

4 Perquirendum ſi aliqua fœmina ſit quæ per quędam maleficia, & incantationes mentes hominum ſe immutare poſſe dicat, ideſt de odio in amorem aut de amore in odium conuertat, aut bona hominum, aut damnet, aut ſurripiat.

Interrogatio 49.

5 Si eſt aliquis qui bibit aut manducauit, aut portauit ſuper ſe, quo exiſtimauerat ſe Dei Iudicium peruertere poſſe.

Interrogatio 50.

6 Si eſt aliquis, qui in Calendis Ianuarij aliquid fecerat, quod à Paganis inuentum eſt, & dies obſeruauit,

&lunam, & menſes, & horum effectiua potentia aliquid ſperauerat in melius, aut deterius poſſe conuerti.

Interrogatio 51.

7 Si eſt aliquis, quodcumque opus inchoans, qui aliquid dixerat, aut quacumque magica arte aliud fecit, niſi vt Apoſtolus docet, omnia in nomine Domini facienda neque enim demones in noſtrum adiutorium debemus inuocare, ſed Deum.

Interrogatio 52.

8 Quærendum etiamſi mulierem in lanificijs, vel in ordiendis telis aliquid dicant, aut obſeruent, niſi vt ſupra dictum eſt, omnia in nomine Domini.

Interrogatio 54.

9 Si eſt aliquis, qui ſupra mortuum nocturnis horis carmina diabolica cantaret, & biberet, & manducaret ibi, quaſi de eius morte gratularetur.

Interrogatio 57.

10 Si eſt aliquis excommunicatus, qui pro nihilò duxerit excommunicationem.

Obſeruatio Prima.

11 Burchardus Epiſcopus Vvarmatienſis *lib.* 1. decretorum *cap.* 94. incipit videte fratres has, & alias interrogationes ibi de latas deſumere ſe dicit ex decretis Euthichiani Papæ *cap.* 9. quæ tamen in duabus Epiſtolis decretalibus Euthichiani, quæ circumferuntur impræſſæ, non reperiuntur quinimò idem Burchardus *li.* 10. decretorum, vbi multos Conciliorum Canones refert, in quibus eadem interrogationum verba continentur (non ex decretis Euthichiani, ſed ex diuerſorum Conciliorum Canonibus deſumpta oſtēdit, quod Clarius patet ex decreto Iuonis *part.* 11.) vbi ad confutandas omnes diuinationes, incantationes ſortilegia, & diabolicas illuſiones, & maleficia multorum Conciliorum Cannones recenſet, ſicut, & Gratianu[s] fecit 26. *q.* 5. Indè non magno labore poterunt Iudice[s] fidei videre, ex quo potiſſimum Concilio deſumpt[a] fuerit quælibet interrogatio.

Obſeruatio Altera.

12 Quia dæmonis impoſturæ frequentes ſunt, & ten[-]dentes, vt homines in Idolatriam, & Apoſtaſiam in[-]ducant, quod maximè præſtare ſolet in illis Prouin[-]cijs, & locis, vbi, vel rarò verbum Dei prædicatur vel negligentius Chriſtiana Doctrina docetur, vel Dia[-]ceſes minus frequenter, quam ſacris Canonibus con[-]ſtitutum ſit, viſitantur. Ideò Epiſcopi ſuum officium ſuper inquirendis hæreſibus, & ſuperſtitionibus, & di[-]uinationibus diligenter exercere curabunt; Maxim[è] verò illi in hoc ſtudium incumbent, qui in ſuis Dio[-]ceſibus habent Iudæos, vel Grçcos, genus hominu[m] his impoſturis apprimè deditum. Et iuxtà denunci[a-]tiones generales, quas viſitantes a pijs viris, & bon[is] Chriſtianis habebunt, poterunt alias interrogation[es] prudenter formare vt perfectè intelligant veritaten[m].

Ad intelligenda verò huiuſmodi delicta, curabu[nt] præmanibus habere Burchardum, qui præcitato loc[o] *& lib.* 10. decretorum Canones Conciliorum cont[ra] has impoſturas recenſet, Item Iuonem qui *p.* 11. De[-]cretorum, & Gratianum qui 26. *q.* 1. 2. 3. & 5. Ide[m] preſtant. Et pœnitentiale Romanum nuper editu[m] ab Antonio, *Auguſtino tit.* 4. de Incantatoribus, Auguribus, & Diuinis, & ſortilegijs, & varijs Illuſi[o-]nibus diaboli.

Annotationes Carenæ ad Cap. 11.

NOtādæ ſunt hæ interrogationes Grauiſſimi Auct[o-]ris, de modo autem reos interrogandi vide qu[æ] notauimus ad Librum Secundum Auctoris vbi plu[ra] diximus in Praxi notanda.

Finis Primi Libri.

INSTRVCTIO, SEV PRAXIS INQVISITORVM

FRANCISCI PEGNAE SAC. TH. AC I.V.D.

Quæ nunc primum procedit in lucem.

Cum Annotationibus CAESARIS CARENAE Cremonenſis Sacræ Theologiæ, ac I.V.D.

LIBER SECVNDVS.

PRAEFATIO AVCTORIS.

IVXTA Cōſtitutum ordinem agendum eſt iam in hoc Secundo Libro, de modo ſeù Methodo Iuridica conficiendi validos, & legitimos Proceſſus; Quoniam verò regulariter a denunciationibus inchoari ſolent, hic eſt enim communis, & vſitatus modus procedendi in hoc foro, ideò quomodo id peragatur, ſeriatim demonſtrabitur.

ARGVMENTVM.

De recipiendis denunciationibus.

SVMMARIVM.

Denunciatione recepta, Epiſcopus, vel Inquiſitor procedit contra perſonas denunciatas. nu.1.

Denunciatione data Iudices fidei non ſtatim, & præcipitanter procedere debent, num.2.

Denunciator reputatur teſtis ſponte comparens vt numer.2.

Forma recipiendi denunciationem. num.3.

Denunciator non recipitur, niſi præſtito per eum Iuramento de veritate dicenda num. 4.

Iuramentum à teſte an dicatur præſtitum ex aſſertione notarij dicentis N. teſtis iurauit tactis, &c. numer. 4.

Denunciatori antequam ab Inquiſitore dimittatur, tota denunciatio, ſeù depoſitio ſicut ſcripta eſt legi debet. num.5.

Denunciator debet ſe ſubſcribere denunciationi per cum facta. n.6.

Denunciatori faciendum eſt præceptum, vt teneat ſecretum quod denunciauit. nu.7.

Notarius in fine denunciationis debet facere fidem de lectura denunciationis denunciatori facta de eius ſubſcriptione, de additione, detractione ſeù mutatione, prout fieri contigerit, & de iniuncto præcepto ſecreti. num.8.

Denunciator quando non poteſt expediri in vnico examine, quid faciendum. nu.9. & 10.

Denunciatores poſſunt eorum denunciationem in ſcriptis defferre eamquè Inquiſitori exhibere, & quid tunc faciendum. nu.11. & 12.

Cap. I.

1 NOn eſt hic ſermo de generali denunciatione, aut Inquiſitione, de qua dictum fuit ſupra *lib. 1. c. 10. §. 1. & 2.* ſed de ſpeciali, cuius vigore procedendum eſt contra certam, vel certas perſonas de hoc crimine Epiſcopo, vel Inquiſitori denunciatas, vel Iudices fidei intellecta, & recepta denunciatione ad ſpecialem Inquiſitionem deſcendant, vt ſupra eodem *primo libro capitul.* 10. §. explicatum fuit.

2 In hac denunciatione recipienda Iudices fidei prudenter ſe gerere debent ne indiſtinctè, aut præcipianter quorumlibet denunciantium voces confeſtim admittant, Iudicialiter recipiant, aut proceſſum inchoantes in proceſſu ſcribant. Qua in re hæc fere animaduertenda occurrunt, cum denunciator (qui, & teſtis comparens appellari ſolet) ad Epiſcopos vel Inquiſitores accedit, antequam eius denunciationem in forma Iuridica Notarius excipiat, interrogandus eſt, quid proponere velit, vt intelligatur; An quod denunciare decreuit ad Sanctum Officium pertineat, cum contingat ruſticos præſertim quoſdam & Idiotas.

Item eos qui ſcrupulis anguntur ea defferre, quorum cognitio ad Inquiſitores non ſpectat, horum enim denunciationes facilè recipiendæ non ſunt ſed Inquiſitores pio, & paterno affectu eos erudient, & ne errent benignè admonebunt, aut ad aliquem Doctorem, ſeù virum eruditum mittent, a quo quid tenere debeant, diſcant, & inſtruantur Dominus Bannes apud *S.Thom.2.2. qu.53. art.8.dubio 2. Verſ.* ad ſeptimum argumentum.

3 Sed cum cognouerint crimen delatum ad S. Officium ſpectare exacto iuramento a denunciatione de veritate dicenda, mox notarius coram Epiſcopo, vel Inquiſitore, aut coram Epiſcopi, vel Inquiſitoris Vicario integram denunciationem recipiet, concipiendo denunciationem, ſiuè narrationem denunciantis ſub prima perſona, vt præſenti capit. demonſtrabitur.

4 Ne de iuramenti validitate dubitare cōtingat, quod defficiente vniuerſa denunciatio corruet, meminit Inquiſitor, vt à denunciante ſeù teſte ſponte comparente, ſicut, & a teſte citato ſuper Sanctis Scripturis tactis exigat iuramentum, & notarius per extenſum ſcribat talem tactis ſcripturis, iuramentum præſtitiſſe, hoc enim tutius eſt, quam ſcribere tactis &c. ne indè elaborandum ſit in huiuſmodi actibus deffendendis propter hunc deffectum; Sunt enim graues D.D. affirmantes non probari iuramentum fuiſſe formiter præſtitum & conſequenter examen eſſe inualidum, quando notarius ſolum dicit, talis teſtis iurauit tactis &c. quia dicere apparet N. iurauit tactis ſcripturis, & hanc ſententiam Rota ſequitur, vt Verallus teſtatur; *Verallus deciſ.* 246. Incipiente notarius *par.2. & deciſ.* 295. Incipiente teſtis non probat *par.3.*

5 Denunciatione recepta, tria hæc obſeruanda ſunt, antequam denunciator ab Auditorio recedat. Primū, vt tota denunciatio, ſeù depoſitio, ſicut ſcripta fuerit, eidem denunciatori perlegatur quod prudenter Baldus conſuluit, vt integrum ſit adere, demere, vel mutare, *Bald. in l. finali n.1. & 2. C.* plus valere quod agitur, quem refert, & ſequitur *Felinus in cap.per tuas numer.7. verſ.2,* adde de teſtibus, & de hoc vide amplius infra, & hoc eodem *lib. c.22.*

6 Alterum eſt, vt depoſitioni ſuæ denunciator ſubſcribat, aut ſi ſcribere neſcit ſaltem ſignum Crucis apponat, quemadmodum quædam legum decreta faciendū indicant *in l.ſcimus, §. ſin autem dubius, verſ.* ſubſcriptionem *C.de iur. delib.* ibi venerabili ſigno Crucis, & in authen. de teſtibus in principio §. licere autē, ibi & ſignum venerabile Crucis vbi *gloſ.in verb. venerabile.*

7 Tertium, & poſtremum eſt, vt denunciatori ſub præcepto præſtiti iuramenti iniungatur tenere ſecretum, quod ſpeculator monuit, & praxis huius fori prudenter obſeruat; ſpeculator titu.de teſtibus, §. ſequitur de teſtium iuramento *nu.2. verſ.* quidam etiam addunt, & bene.

8 Idem notarius in eadem ſcriptura teſtificabitur, & lectam fuiſſe denunciatori ſuam depoſitionem eiq; ſubſcripſiſſe, & addidiſſe, vel detraxiſſe, aut nihil mutaſſe prout fieri contigerit, & ſibi præterea fuiſſe iniunctum, vt ſecretum ſeruaret. Hæc eadem obſeruanda ſunt, cum teſtis citatus deponit, aut examinatur.

9 Sæpè contingit, vel propter temporis anguſtias, aut horam tardam, vel incompetentem, aut propter prolixam narrationem denunciantis, non poſſe vnico actu, ſiuè contextu recipi integram denunciationem, quo caſu interrumpi ſolet depoſitio, & dici propter horam tardam dimiſſum fuit examen, iniunctumque quod redat quam primum ad Sanct. Officium, & quod ſe ſubſcribat, & hac praxi vtimur cœterum ſi fieri poteſt, etiam aliqua Iudicis incommoditate curandum eſt, ne depoſitiones denunciantium, vel teſtium citatorum interrumpantur. Vide infrà in hoc *lib.2. cap.* 18.§.illud quoque Inquiſitor præcaueat.

10 Verùm ſi ob prædictas cauſas interrupta fuerit depoſitio, cum iterum reuertitur denunciator ad integrā denunciationem explicando iteratò tactis Scripturis Sacris de dicenda veritate coram Inquiſitore, & notario iurare debet, & rogari, ſeù moneri, vt dicat quæ ſibi dicenda ſuperant in alia ſua præcedenti comparitione ſub die   menſis   in hoc S.Officio.

11 Solent quandoque denunciatores defferre ſecum a ſe deſcriptam denunciationem, quam Inquiſitori exhibent, quo caſu eam in auditorio accipiet Inquiſitor, & notario tradet proceſſui inferēdam, & notarius ſcribet in actis qualiter N. tradidit ſuam denunciationem ſeù depoſitionem Domino Inquiſitori in ſcriptis tot folijs compræhenſam incipientem ſic &c. & finientem ſic &c. curabitque Inquiſitor vt denunciator ſuam ſubſcriptionem apponat, ſic & ego N. affirmo, vt ſupra manu propria.

12 Quoniam verò denunciatio, & verbo, & ſcripto fieri poteſt dummodo ea legitimè recipiatur in actis, non placet quorundam praxis iubentium in ſcriptis fieri debere denunciationes præſertim cum ſæpè contingat fieri denunciationes à literarum, & ſcribendi ignaris. Cæterum licet denunciatio in ſcriptis fiat, & ſcripta a Iudicibus fidei proceſſui inſerēda recipiātur, non ideò ommittere debent ſolitas facere interrogationes.

Annotationes Carenæ ad Cap. 1,

SVMMARIVM.

1 *Denunciatio debet continere nomen, & cognomen denunciantis.*
2 *Quid dicendum de denunciatione in ſcriptis ſine nomine, & cognomine, & an ſi agatur de delicto grauiſſimo procedendum ſit.nu.3.*
3 *Deciſio Sac. Congreg.de Vrbe.*
4 *Denunciatio debet eſſe iurata.*
5 *Quomodo de iuramento debeat conſtare.*
6 *Denunciator excutiendus.*
7 *Denunciatori ſecretum indicendum.*

NOtanda ſunt, quæ hoc loco admonet Auctor circa denunciationem in S. Offic. circa quam aduertendum imprimis quod denunciatio debet contine-
1 re nomen, & cognomen denunciantis, ita *D. Tranſmiera de obligatione denunciandi hæreticos, & ſuſpectos de hæreſi quæſt.7.cap.3.num.1.& ſeq.* & in Edictis, quæ Inquiſitores publicant ex ordine ſupremæ Congregation. in materia fidei leguntur infraſcripta verba. *Auuertendo, che à queſti noſtri precetti non ſodisfaranno, nè s'intendono ſodisfar quelli, che con bolettini, ò lettere ſenza nome, & cognome delli Autori, ò in altra maniera incerta, (delle quali niun conto ſi tien nel S. Officio) pretendeſſero riuelar li Delinquenti.*

2 Difficultas eſt, quid dicendum eſſet de denunciatione in ſcriptis porrecta, ſine nomine, & cognomine denunciantis, ſed eum plena narratione delicti, & nomine teſtium.

In quo in meo tractatu de Officio S. Inquiſitionis dixi *p.3. tit.1.§.3. num.21. & ſeqq.* quod quid quid voluerit *Lud. à Paramo de origine S. Inqu. lib.3. quæſt.6 num.91. & ſeq.* Vſus inueteratus in Sanct. Officio erat non procedendi ſuper huiuſmodi denunciatione idem ſcripſi *p.2.tit.9. §.7. num.27.* & vtrobique D.D. allegaui, vbi tamen ageretur de delicto grauiſſimo, vt puta de
3 hæreſiarca, & dogmatizante vel alio ſimili crimine conſulo Reuerendiſſimis Inquiſitoribus, vt Sacram Congregationem Vrbis conſulant. Aliquando enim Emin. illi Principes pro negotij qualitate ſolēt Inquiſi-

toribus mandare, vt ſecrete, & cum maxima circumſpectione ſe informent, & Sacram Congregationem ex poſt commune faciant, ſic reſcripſit eadem Sacra Congregatio Inquiſitori Cremonæ ſub die 10. Maij 1619.

Debet denunciatio eſſe iurata, quia in hoc foro denunciator, eſt loco teſtis, vt dixi *d. tit. 1. numer. 20.* & alibi ſæpè, & teſtis dictum, vt afficiat reum debet eſſe iuramento Vallatum, latè adhoc D.D. cumulaui *3. p. tit. 7. §. 1. nu. 1. & ſeq.* Et de hoc iuramento debet conſtare ex atteſtatione notarij, ſeu Cancellarij S. Officij, qui vt not. hic auctor dicat talem denunciantem tactis Sacroſanctis ſcripturis iuramentum præſtitiſſe, de qua re plura dixit *Farin. de teſtibus quæſt. 73. numer. 74.* Et ego *dict. tit. 7. §. 1. num. 15.* vbi allegaui hunc locum Pegnæ, de hac materia probanda iuramentum ex atteſtatione notorij, & de enunciatiua notarij, *teſtis iuratus &c. & teſtis iuratus in forma.* Addentes *ad dec. 39. Gregor. XV. & Ferentill. ad deciſ. Buratti* 148. *num. 11. & 12.* vbi latè aliæ deciſion. Rot. allegantur & firmatur ex enunciatiua *iuratus in forma*, probari iuramentum ſufficienter, cum ait Ferentill. idem importet dicta enunciatiua, ac teſtis qui iurauit tactis ſcripturis.

Poſt denunciationem cum, vt dixi denunciator ſit loco teſtis diligenter debet ab Inquiſitore executi, & interrogari ſuper his quæ denunciauit, vt notat benè auctor, & poſt completum examen, debet ſe ſubſcribere, de ſubſcriptionis forma, & effectibus, & modo qui ſeruatur in Hiſpana Inquiſitione dixi *in cit. tit. 7. §. 3. n. 18. & ſeq.*

De Decreto indicendo denuncianti, teſtibus, & reo dicam infrà, & de eo egi latè *par. 2. tit. 17. §. 17. & p. 3. d. tit. 7. §. 3. nu. 3.*

ARGVMENTVM.

Formula recipiendi denunciationem, ſiuè teſtem ſpontè comparentem ad denunciandum.

SVMMARIVM.

Formam denunciationis, & quid tunc facere debeat Inquiſitor, nu. 1.

Denunciator debet ab Inquiſitore interrogari de pluribus de quibus. num. 2.

Notarius in examine teſtium debet ſcribere omnia interrogatoria per extenſum. n. 3.

Cap. 2.

1 IN hoc foro hæc formula communiter recepta eſt die menſis anni comparuit ſpontè perſonaliter in tali Inquiſitione coram R. P. Fr. N. Ordinis Prædicatorum Sacræ Theol. Lectore, vel Magiſtro, in meiq; Notarij præſentia N. filius N. de tali loco ætatis ſuæ anno circiter talis, & talis conditionis, qui medio eius iuramento tactis Sacroſanctis Scripturis præſtito expoſuit vt infrà vlz. &c. Et ſcribatur eius denunciatio, ſiuè teſtificatio, prout a denunciante propoſita fuerit, & poſtquam recepta fuerit, Inquiſitor vel eius Vicarius in auditorio notario fideliter excipiente, prudenter eundem denunciatorem ſuper infraſcriptis interrogabit.

2 Primum ſi non eſt perſona nota, interrogabit de nomine, cognomine, Patria, & exercitio, & in quo loco habitet.

Deindè a quanto tempore cognouerit N. contra quem denunciauit.

Item quæ fuerit cauſa cognitionis.

Rursùs an aliquando ex verbis vel ex factis obſeruauerit prædictum N. eſſe ſuſpectum in his quæ ad fidem pertinent.

Item quoties viderit N. feciſſe, vel dixiſſe illa, propter quę ſibi fuit hæreticus, vel de hęreſi ſuſpect.

Item quo tempore, & quibus præſentibus prædictus N. fecerit, vel dixerit illa, de quibus fuit denunciatus.

Item ſciat prædictum N. in prædictis delictis habuiſſe complices, vel ſcripturas pertinentes ad delicta denunciata.

Item ad quem finem, & effectum prædicta fuerint facta, vel dicta a prædicto N. & an ſerio, aut ioco prædictus N. talia dixerit.

Quod ſi longum interuallum ſit inter tempus quo aſſeruntur delicta denunciata fuiſſe commiſſa, & tēpus quo facta fuit denunciatio, quęrendum eſt à denunciāte, cur tandiu diſtulerit accedere ad S. Officium, & non antea depoſuerit præſertim ſi ſciebat ex omiſſione incurrere in pænam excommunicationis.

Item an ſciat aliquid aliud de N. quod concernat Sanct. Officium, vel etiam de aliqua alia perſona.

Item an aliquando habuerit cauſam odij, vel inimicitię cum prædicto N. & vndè proceſſerit.

Item interrogabitur quo zelo, & qua intentione ad S. Offic. & ad denunciandum acceſſerit.

Item an aliqua animi paſſione, mala voluntate, vel odio, vel ſub ornatione inductus denunciauerit, & monebitur, vt dicat ingenuè veritatem.

Et meminerit in primis Inquiſitor vt de cauſa ſcientiæ diligenter ſemper inquirat, indè enim potiſſimum pendet pondus, & validitas teſtimonij.

Et iuxta contenta in denunciatione, & alias reſponſiones, quas denunciator dabit poterunt fieri aliæ prudentes interrogationes, vt veritas clarius eluceſcat.

Quicquid autem ad ſingulas interrogationes denunciator reſponderit. Notarius fideliter deſcribet, & omnibus tandem per actis concludetur ſic.

Quibus habitis fuit dimiſſus, & iuſſus in virtute præſtiti iuramenti ſeruare ſilentium, & iniunctum vt ſe ſubſcribat.

Obſeruatio.

In interrogandis teſtibus, & reis iubeat Inquiſitor notario, vt ſcribat omnia interrogatoria per extēſum, vt intelligi poſſit, an competentes ſint reſponſiones, & an teſtes vel rei ad propoſitum reſponderint. Hinc enim ceſſabit abuſus quorundam, qui omittentes ſcribere interrogatorium per extenſum ſolent dicere ſic interrogatus reſpondit tunc enim non poteſt intelligi, an teſtes, vel rei ad propoſitum reſponderint.

Annotationes Carenæ ad Cap. 2.

SVMMARIVM.

1 *Denunciator excutiendus ſuper cauſis ſcientiæ.*
2 *Interrogandus cur diſtulerit denunciare.*
3 *Denunciatori miſſo à confeſſario augetur fides.*
4 *Interrogatorium an amore, vel odio &c. non eſt omittendum.*

POnit hoc loco auctos modum excutiendi denunciantem, qui diligenter obſeruandus eſt, videndus etiam in hac re erit *Pater Maſſinus in ſua Praxi Sanct. Offic. p. 1. fol. mihi 22. ſecundæ impræſſionis.*

1 Diligenter autem interrogandus præcipuè ſuper cauſis ſcientiæ quia ratio eſt anima teſtis, de quare latè dixi *p. 3. tit. 6. §. 10. per totum.*

2 Non eſt omittenda interrogatio cur diſtulerit denū-

ciare N. S. Officio,tum quia aliquando ex tarditate in denunciando præſumatur in denunciante calumnia, vt per *Farin.de indit.& tort. q.45. num.* 103. tùm vt ſciatur an denunciauerit ad id coactus a confeſſario, qui noluit eum abſoluere, niſi denunciaret. Quia in hoc caſu augetur fides denuncianti dixi *p.2. tit.6.§.9. num.* 55. *verſ.* Primo conſiderandum.

4 Inter alia neceſſarium eſt interrogatorium,an amore, vel odio quia cum in S.Officio non pandantur reis nomina teſtium, & ideò eis multum ſint obtruncatę defenſiones, vt notaui ad *quæſt. 4. Guid. Fulcodij num.* 8. æquitas omnis expoſtulat, vt Inquiſitores diligenter animaduertant ad qualitatem teſtium, an ſcilicet ſint reis inimici, & quomodo contra eos depoſuerint.

ARGVMENTVM.

Quando denunciatores non ſunt pręſentes, ſed per literas denunciant Inquiſitoribus delicta hæreſis, vel Apoſtaſiæ, an procedere poſſint contrà tales denunciatos.

SVMMARIVM.

Teſtes non poſſunt deponere per ſcripturam, ſed ore proprio teſtificari tenentur num. 1. *Contra n.* 2. *diſtingue plures caſus n.3. & ſeq.*

Denunciator poteſt abſens per literas ſuam denunciationem tranſmittere quando eſt perſona digna, & facile ad Inquiſitorem accedere non poteſt præſtito tamen iuramento apud Inquiſitorum Commiſſarios num. 3. *Idem ſi in infirmitate aut carcere impeditur ad Inquiſitorem venire, n.4. & 5.*

Denunciatores quando admittuntur abſentes per literas quid tunc obſeruare debeat Inquiſitor, numer. 6. & ſequent.

Inquiſitores poſſunt Vicarios ſiuè Commiſſarios inſtituere num.6.verſic.nec dubium.

Cap.3.

1 SAepè contingit denunciatores præſertim in locis remottis degentes non per ſe ipſos, ſed per ſecretas literas alicuius hęreſim, vel Apoſtaſiam denunciare, & conſequenter merito quæritur, An Inquiſitores aduerſus talem denunciatum præſertim bonæ opinionis, & famæ procedere poſſint. Hæc quæſtio pendet ab Illa. An teſtimonium illorum ſit recipiendum qua illud proferunt in ſcriptis, in qua Geminianus, & eum ſequutus Albertinus opinionem negatiuam tenuerunt aſſerentes teſtimonium volentis loqui, in ſcriptis non valere, quibus ad ſtipulatur auctoritas Calixti, prohibentis, ne teſtes per quamquè Scripturam teſtimonium proferant. *Gemin. conſ.* 142. Incipiente in cauſa prioris num. 4. *Arnaldus Albertinus tract.de Agnoſcend.aſſertion.q.34.num.* 54. vbi allegat Ioannem de Imola Abbatem, & alios *in cap. de teſtibus tit.de teſtib. Calixtus in Epiſt. 2. ad Epiſco. Galliæ*, quem refert *Gratian. in capitul. Teſtes 3. quæſt. 9.*

2 Contrariam ſententiam profitetur Bartol. affirmans valere dictum teſtis, vel rei ſcribentis depoſitionem, & ſcriptam Iudici tradentis, licet Iudex poſſit compellere teſtem ad refferendum viua voce, vt facilius compræhendat veritatem, *Bart.in l. Theopompus n.12.verſ.* quæro an teſtis *ff.de dot.præleg.*

Et licèt Panormitanus putet Bart. ſententiam eſſe de directo contrà *text. in d.c.teſtes 3.quæſt.9.*addatquè in contradictorio Iuditio poſſe annuullari tale teſtimonium in ſcriptis Iudici traditum, & magis videatur prima negatiua ſententia ad veritatem accedere. Nihilominùs tamen in caſu propoſito locum habere poteſt opinio Bart. prudenter intellecta, & ad praxim redacta diſtinguendo aliquet caſus facilioris doctrinæ gratia *Panormitan.in c.de teſtibus nu.*10. *verſ.* ego puto de teſtibus.

3 Primus caſus eſt, quando is, qui per literas ſecretas defert aliquem de hæreſi, vel Apoſtaſia eſt fide dignus, & habitat in locis remottis, itaut facile ad Inquiſitorem accedere non poſſit. Huius enim teſtimonium(vt ait Symancas) repellendum non eſt, concurrentibus duobus requiſitis ab eodem Symanca indicatis, viz. quod is, qui ſcribit literas aliqua fide dignus eſſe videatur, & quod iuramento ad confirmauerit apud Inquiſitorum Commiſſarios, *Symancas de Cathol. Inſtit.tit.*44.de ordine procedendi *nu.* 10.

4 Secundus caſus eſt, quando ille, qui per literas denunciat eſt ſimiliter fide dignus, & licet non ſit in locis multum remotis quoniam tamen egrotat,vel alio legitimo impedimento detinetur non poteſt facile ad Inquiſitorem accedere, tunc enim ſcriptæ ab eo literæ ad Inquiſitorem Inquiſitioni initium dare poterunt.

5 Tertius caſus eſt, quando is, qui denunciat ratione alicuius qualitatis detinetur, quo minus ad Inquiſitorem, accedere poſſit tunc enim per literas, & chyrographa denunciare poteſt, & iuxtà qualitatem denunciantis, & rei denunciatæ Inquiſitor inchoare poterit ſuum proceſſum tales ſunt moniales, & aliæ honeſtiores fœminę, quæ non ſunt facile in Iudicium ab Inquiſitoribus trahendæ ſed vel adeas ſuper denunciatis audiendas & interrogandas, ipſi potius ire, vel alios mittere debent. Quod ex dignitate, & authoritate, & honeſtate, alijſque teſtium qualitatibus, vt Simancas prudenter admonuit,conſtituendum erit, *Simanc.de cath.inſt.tit.64.de teſt.n.*13.

6 Cœterùm in omnibus præfatis caſibus, & alijs ſimilibus quamuis propter ſecretas literas Inquiſitores inchoare poſſint proceſſum, & procedere contra denunciatos, tutius tamen eſt, vt antequam ad aliquem actum præiudicialem contra ſic enunciatum procedant vnum de infraſcriptis obſeruent.

Primum, vt ſi commode fieri poſſit, & grauitas caſus meritò exigere videatur ipſe Inquiſitor ad ſcribentem literas ſe ſecum notario conferat denunciantem examinaturus modo in ſuperioribus tradito.

Vel ſuum ſocium ſiue Vicarium ad eum tranſmittat cum prædictis literis ſuper quibus more ſolito denunciantem examinabit, vt recognoſcat an ſint ſuæ, quo Conſilio aut cauſa ſcriptæ.

Nec dubium, quin id facere Inquiſitor iurè poſſit, cum Inquiſitores, Vicarios ſibi, ſiuè Commiſſarios Inſtituere poſſint, vt copiosè in directorio ſcriptum eſt in directorio Inquiſitorum *p. 3. num.* 37. *& multis ſeq. de inſtit. Vicar. ſeù Commiſs.& ibi latè comm.*10.*& eadem p.3.qu.*13.

Vel ſi in illis partibus habet iam Inquiſitor aliquem Vicarium, ſeù Commiſſarium inſtitutum ad illum ſcribat ſecretas illas literas denunciatoriam tranſmittendo,vt denunciantem præmiſſo iuramento de more examinet. Nam Inquiſitores ab Vrbano, & alijs Pontificibus poteſtatem habent committendi teſtium examinationes. Ab Vrb.IV.in extrauag.incipiente licet ex omnibus, quæ habetur in fine directorij Inquiſitorum inter literas Apoſt. pro Offit. S.Inquiſitionis.

Ex his facile ceſſabit difficultas ex decretali Innocentij III. iubentis non procedendum contra aliquem ad petitione eorum qui cedulas proponunt iudicibus contra aliquem, in qua diluenda laborat Symancas Innocent. III. in cap. Inquiſitionis §. tertiæ dubitationis

ſionis de accuſat. *Symanc. de Cathol. inſtit. titulo* 44. *de ordine procedendi numer.* 10.

Annotationes Carenæ. ad Cap. 3.

SVMMARIVM.

Denunciandi modus per Epiſtolam non eſt iuriſdicus.
Quando poſſit practicari, & quæ tunc obſeruanda. nu. 3.
De denunciatione facienda à Moniali, vel puella nubili.
Forma recipiendi hanc denunciationem.

DEnunciandi modus per Epiſtolam, quamuis nec iuridicus ſit, & plenus magni periculis, vt obſeruauit D. Tranſmiera de obligatione denunciandi *qu.*7. *cap.*2.*n.*2. Attamen aliquando neceſſe eſt, quod fiat in certis caſibus enumeratis ibi à D. Tranſmiera *num.* 4. Cum in longinquis, & paruulis locis adeſt vnus tantum Capellanus, qui fœminam honeſtam ſolicitauit, quæ ad loca vicina vbi vel Inquiſitores, vel eorum Commiſſarij, & Vicarij reſident ſe transferre nequit, Vel ſi ipſe Capellanus non poteſt ad Inquiſitorem vel Commiſſarium vicinum accedere. Quinimò addit idem Tranſmiera, quod ſi vnicus tamen ſit Capellanus, qui fæminam ſolicitauit poteſt ſi fæmina neſciat ſcribere, mandare alicui confidenti, vt Epiſtolam ſcribat Inquiſitori, in qua ei denunciet Capellanum.

Et licèt hi caſus ſint Methaphiſici de raro cõtingẽtibus tamen vbi aliquis eorum accideret animaduertenda eſt perſona denuncians de iuramento ab ea præſtando, de conſignando Epiſtolam ei qui tuto eam Inquiſitori deferre poſſit, & quod confidens cui fœmina neſciens ſcribere negotium communicaſſet . . . . illud alicui non reuelare.

4 De denunciatione facienda à Moniali, vel puella nobili honeſtiſſima, quæ nequit ad Sanctum Officium accedere videndi ſunt Pater Boſſius amiciſſimus meus in ſua Appendice ad tractatum de Iubileo *dubitat.*31. *Lazar. de Blaſphem. qu.*12.*nu.*65. *Acugna de confeſſ. ſolic. qu.*22.*nu.*14. *Mart. del Rio diſquiſit. Magic. lib.*5.*ſect.*5. *num.*3. *Comitul. Reſponſ. Moral. lib.*4.*qu.*7.*in fi. Portell. in dubijs regul. in verbo ſolicitare nu.* 21. D. Tranſmiera loco ſupra citato Lupus in Comment. ad Edictum Sancti Officij *p.p.lib.*4.*diſt.*4.*art.*2.*diffic.*2.& 3. & ego ipſe *p.*2.*tit.*9.§.7.*nu.*34.

Ex quorum omnium dictis colligitur quod monialis, & huiuſmodi virgo tenentur denunciare coram ſuo confeſſario, qui ad id petit à Reuerendiſſimo Inquiſitore licentiam, & facultatem recipiendi dictam denunciationem quam vti ſpecialiter deputatus recipiet, præuio iuramento, ſubſcriptione, & indictione ſecreti, & benè eam interrogabit, & excutiet.

Monent tamen ſupra citati Doctores, quod deberet confeſſarius in hoc caſu accipere à moniali Mandatum denunciandi Inquiſitori extra confeſſionem ita Comitull. Tranſmier. & alij apud ipſum.

5 Formulam accipiendi hanc denunciationem ponit Lupus vbi ſupra difficultate 2. Seia dimiſſa à confeſſario, qui noluit eam abſoluere, niſi Sancto Officio denunciaret coram me N. ſpecialiter à Reuerendiſſimo Patre Inquiſitore deputato comparuit ſponte die menſe anno & ei delato per me iuramento quod tactis Sacroſanctis Euangelijs præſtitit, pro exoneratione conſcientiæ ſuę, vt dixit denunciauit in modum ſequentem videlicet Ponatur.

Modus hic denunciandi coram confeſſario approbatus reperitur à S.D.N. Vrban. VIII. in Epiſt. tranſmiſſa Epiſcopis nomine Sacræ Congreg. ſub die quæ impræſſa habetur apud Rodericum Acugna, & Bariolam in floribus directorij, vbi ſic legitur. *N.S. ſi contenta, che dal Veſcouo, ò dall'Inquiſitore ſi dia autorità al Confeſſore di riceuer per ſcrittura, & con il giuramento la denoncia per portarla ſubito, à chi li haurà dato autorità di riceuerla.*

Occaſione huiuſcè rei plura dicenda eſſent de monialibus in ordine ad hoc Sacroſanctum Tribunal, ſed de hac re late in meis additionibus ad tract. de Officio Sanct. Inquiſitionis.

ARGVMENTVM.

Formula recipiendi Confeſſionem ſponte comparentis de ſeipſo teſtificantis.

SVMMARIVM.

*Spontè venire ad pœnitentiam, & miſericordiam recipiendam qui dicatur. n.*1. & *n.*3.
Spontè venientes, & pænitentes ſuos errores confitentes mitius tractandi ſunt quam qui non ſponte veniunt. n. 2.
*Abiurare non publicè ſed ſecretè debent illi qui ſpontè venientes ſuos confitentur errores. n.*2.
*Forma recipiendi eos qui ſpontè venientes ſuos confitentur errores. n.*4. & *ſeq.*
Interrogatoria quæ non facienda ſint ſpontè venientibus, & ſuos errores confitentibus. numer. 6. & *ſeqq.*
*Spontè non dicitur comparere, pœnitens qui comparet poſtquam fuit denunciatus, vel inditijs præuentus, licet non fuerit citatus. nu.*12.

Cap 4.

1 ANtequam ad vlteriora procedatur viſum eſt hic poſt explicatam praxim recipiendi confeſſionem denunciantium contra alios agere de praxi recipiendi teſtificationes ſpontè comparentium, contrà ſeipſos teſtificantium.

Sponté venire dicuntur, qui voluntariè ad S. Officium accedentes ſuos confitentur errores, & eorum veniam petunt, antequam ab aliquo præueniantur, vel denuncientur, & meritò quia ſponte fieri dicitur quod quis à ſe ſua voluntate non inuitè facit, quod etiam Archidiac. & *Eymericus ſenſerunt l. ſpontè ff. de muner. & honor. l.*2. *C. de his qui latrones occult. l.*4.§. *fin. C. ad l. Cornell. de Sicar. Archid. in cap. vt Commiſſi, in verbo obedientes de hæret. lib.*6. *Eymericus in directorio Inquiſitorum p.*3.*num.*58.*in principio tit.* de ſponte renitentibus in tempore gratiæ.

2 Spontè venientes, & ſuos errores confitentes magnum priuilegium conſequentur, quoniam mitius tractandi ſunt, & ſi peccatum occultum fuerit, pœnitentia etiam occulta iniungẽda eſt, quamuis errores abiurare teneantur, vt eleganter docuit Concilium Bitterenſe in directorio ad hoc propoſitum allegatum *cap. Prouerbiorum* §. *diſtinctum gloſ. in c. de hoc in verb.* in iure de Simonia vbi Hoſtienſis, & Panormitanus *numer.*6. Concilium Bitterenſe *cap.*5. relatum in director. Inquiſitorum *p.*2.*comm.*65.§. Qui primo modo reuertuntur videatur etiam directorium *parte* 3. *comm.* 12. *n.*56.§. Magnam veniam, vbi plura de ſpontè comparentibus.

3 De ſpontè relicta hæreſi ad Eccleſiam venientibus, & quomodo olim reciperentur elegans extat Epiſtola Cornelij ad Cyprianum *lib.*3. *Epiſt.*11. alias ſecundum ordinationem Pamelij, & 46. Incipit quantam ſolicitudinem, vbi Cornelius ſpontè redeuntes vocat eos, qui ſimplici voluntate veniũt, Dicentes, Nos errorem

rem

rem noſtrum confitemur, Nos impoſturam paſſi ſumus: Circumuenti ſumus perfidia, & loquacitate capcioſa.

4 Cum his ergò hęc praxis ſeruanda eſt die men. ſe Anno Comparuit ſpontè perſonaliter in S. Offic. talis Ciuitatis, vel loci coram R. P. Fr.N. Ordinis Prædicatorum Sacræ Theol.Mag. vel Lect.in meiq; Notarij præſentia N. filius N. de tali Ciuitate, vel oppido, degens ſub Parochia N. ætatis ſuę anno circiter qui medio ſuo iuramento, quod tactis ſcripturis præſtitit, dixit, depoſuit, & confeſſus eſt, vt infra videlicet &c.

5 Hic inſeritur confeſſio ſpontè comparentis confitentis ſuos errores, quæ coram Iudice fidei facta ſimpliciter, & fideliter excipienda eſt a Notario, prout à ſponte comparente verbo profertur. Quod ſi eam ſcripto exhibeat, obſeruandum eſt, quod ſupra dictum eſt de denunciante in ſcripto ſuam denunciationem exhibente.

6 Mox interrogabitur, an illis erroribus adhæſerit vel potius de illis dubitauerit.

7 Rursùs interrogabitur quanto temporis ſpacio in illis erroribus, & hæreſibus permanſerit, & à quibus, & quomodo eas didicerit, & an aliquos libros hæreticos, vel ſuſpectos habuerit, & legerit, & quos, & à quibus habuerit, & quid de illis fecerit.

8 Præterea diligenter interrogabitur de complicibus in hæreſibus, & illarum nomina explicet, & ſimiliter explicabit hæreticos, vel ſuſpectos de hæreſi quos cognouerit.

9 Et moneatur etiam quod aduertat benè, & ſimpliciter dicere integram veritatem, quam nouerit, tam de ſe quam de alijs, quia ſi poſtmodum reperietur aliquid dolo ſubticuiſſe, velut diminutus confitens, & impænitens, ac fictè conuerſus indicaretur.

10 Interrogetur item an aliquando in aliquo Tribunali, ſeu coram aliquo Iudicede prædictis erroribus, ſeu de alijs ad hæreſim ſpectantibus fuerit inquiſitus, proceſſatus, aut delatus, vel denunciatus.

11 Interrogetur etiam, an pęniteat ipſum in huiuſmodi errores, & vel hæreſes incidiſſe, & an paratus ſit illos errores, & quaſcumque alias hæreſes aduerſus Sanctam Apoſtolicam, & Romanam Eccleſiam ſe extollentes, abiurare, maledicere, & deteſtari, & de cœterò Catholicè iuxta Romanę Eccleſiæ fidem viuere, ac pænitentiam ſalutarem, ſibi iniungendam deuotè admplere.

12 Animaduertant diligenter Inquiſitores, quod ſi quis accedat ad S. Officium ad confitendos ſuos errores, & poſtquam fuit denunciatus, vel Inditijs præuentus, licèt ipſe reus nondum fuerit verbaliter citatus non debent Inquiſitores in principio comparitionis ſcribere, quod talis ſpontè comparuerit, quia talis comparitio poſt delationem non præſumitur ſpontanea, nec facta candida, & ſimplici voluntate, ſed potius meticuloſa, & inuita, metù, & timore probationum ad euitandas pœnas ordinarias poterit tamen ſcribi, quod talis non citatus, nec vocatus comparuit.

Quò pacto ſpontè comparentium cauſæ expediri debeant in quarto libro demonſtrabitur.

Annotationes Carenæ ad Cap. 4.

SVMMARIVM.

1 *De ſpontè comparentibus remiſſiuè.*
2 *Confeſſario ſollicitanti, an poſſit imponi ſuſpenſio à confeſſionibus, & quid cum eo practicandum.*
3 *De ſpontè comparente diminuto.*
4 *De ſpontè comparentibus notanda plura ex Illuſtriſs.Inquiſitore San Vincente.*

1 DE ſpontè comparentibus latè dixi *p.* 2. in peculi titul. de ſpontè comparentibus, & de tempor gratiæ, vbi explicaui qui propriè ſint in hoc foro ſpo tc comparentes, & in quo differant ab his, qui non tati, & non vocati veniunt ad ſe denunciandum in S ćto Offic. aliqua etiam de eiſdem ſpontè comparen bus notaui in meis annotationibus ad qu. 2. Guid. F codij.

Regulariter ſpontè comparentibus imponuntur ta tum pænitentiæ ſalutares.

2 Difficultas poteſt aliqua eſſe ſollicitanti ſpon comparenti an ei poſſit imponi ſuſpenſio à confeſſi nibus.

Ego in praxi nunquam vidi iniunctam huiuſmo confeſſarijs hanc ſuſpenſionem quia in Sancto Offic inuiolabile eſt priuilegium ſpontè comparentium ſc benè aliquãdo ex prudentia Eminentiſſimorum Supr morum Inquiſitorum huiuſmodi confeſſarijs ſpon comparentibus iniunctum, vt confeſſiones non au rent, niſi ex ſuorum ſuperiorum obedientia in quo ma dato elucet ſumma integritas iuſtitia, & æquitas Em nentiſſimorum Patrum, qui Supremo Vrbis Tribun præſunt ſeruatur enim hoc modo indultum ſpõte cor parentium, & ſaluti confeſſarij conſulitur & Sacrame ti dignitati.

Optimè auctor monet, vt ſponte comparens plena de ſe, & alijs veritatem fateatur alias enim vti dimin
3 tus confitens non poteſt frui beneficio ſpontè com parentium dixi *tit.*18.*p.p.*§.1.*n.*7. videatur P. Albergh nus digniſſimus qualificator in Regno Siciliæ in ſu manuali qualificatorum *ca.* 40. per totum vbi non ſc lum de diminute confeſſo, ſed etiam de ſpontè comp rentè alias præuento in alijs Inquiſitionibus.

4 Et quia de hiſce ſpontaneis confitentibus plura not uit Illuſtriſſimus Inquiſitor San Vincente eius ſcript hic tranſcripſi, quę habui ab Illuſtriſſimo, & Religio ſiſſimo D. meo Don Conſaluo Brauo Graſcera meritiſ ſimo Inquiſitore in Regno Siciliæ.

Cap. 4.

De Confeſſionibus Spontaneis.

RAtioni conſonum eſt omni benignitate, & miſericordia admitti, & tractari illos qui ſua ſpontè, & vltro declarant crimina Tribunal Sanctiſſimæ Inquiſitionis antequam, de illis fuerint teſtificati, ſi quidem in l. Veteri, ille qui furti conuictus fuerat condemnabatur vt reſtitueret quinques duplum, quam fuerat furatus. Qui ſi talis fur ſpontaneè confitebatur ſuum delictum ſoluum damnabatur, vt reſtitueret eandem rem vel valorem, & vltra quinta partem, tamen vt conſtat *Exod.*2.*&* *nume.*5. ſic Nicol. de Lyra, & ſic ſententia D. Auguſtini, & lex naturalis idem docet in exemplo dacij relato à Terentio, & facit *l. edicto ff de iure fiſci.*

Et ſic quando ſe reus defert ſpontaneè antequam teſtificetur, & integrè ſua delicta, & complices manifeſtat, tametſi præſumatur id feciſse ob metum ne teſtificetur à cum pluribus incarceratis eſt receptum in praxi talem nullatenùs incarcerari, niſi expedire videatur eſſe in loco cuſtodiæ, vbi ab alijs non poſſit ad malum induci, & ſolet eiuſdem cauſa agi eo areſtato domi ſuæ, vel in Ciuitate, & ſi minor 25. annis eſt, prouideatur illi curator, in cuius præſentia ratificetur ſecundum veram confeſſionem, & declarationem ab eo factam, & cauſa concluſa ſi conſtat fuiſſe hæreticum formalem deliberatur vt in loco audientiæ reconcilietur dũmodo ſi vir eſt ſit maior 14.annis, & tunc imponetur illi habitus tantum durante actu reconciliationis cum bonorum

confiſ-

onfiſcatione, & ad hoc prius debet à Supremo Conſi- o facultas obtineri, ſtatim enim conceditur licet iam derim aliquos ita fuiſſe reconciliatos non petita venia ſupremo Concilio ſed mihi tutius, & neceſſarium vi- etur cum ſit contra inſtructionem non exire in actum ublicum.

Et ex his ſpontaneis aliquos vidi etiam Iudaizantes quadam Inquiſitione qui reconciliati fuerunt cum onfiſcatione bonorum vt regulariter fit, licet aliquan- o conſulto Supremo Conſilio prouideatur vt recon- liati dent certam quantitatem ne ab eis eorum bona ufferantur, & vendantur.

§. PRIMVS.

QVando nulla præceſſit probatio de communione, quod reus ſponte confitetur, nec de proximo ſperatur quantumuis ex eius dictis colliga- ur confeſſionem eſſe diminutam debet talis confeſſio dmitti ſecundum *Bartol. in l. Aurelius* §. *idem quæſit 2.ff.de liber.legata, & Iul.Clar.qu.55.num.15.& 16.* uia qui proprium delictum fatetur poterit ſuam inter- rætari confeſſionem, *Bald. in addit. ſpecul. depoſ. in uinta col. & in c.1.§. ſi vaſſallus col. vltima de controu. verſ.1. & latè Farin.qu.81.num.15.Royas de hæret.1. à nu.149.*

Et ſic talis reus eſt reconciliandus poſtquam confeſ- ꝫs fuerit intentionem, & pertinaciam, & credulitatem, debet fieri reconciliatio ſecreta, & ſi videatur dictam onfeſſionem non fuiſſe factam metu probationis cum eus ſit minor aliquando poteſt reconciliari ſine habi- u, & abſque bonorum confiſcatione conſulto tamen rius Conſilio Supremo, quia eſt contra Inſtructionem . & 8. de Seuilla, & ita in duabus cauſis conſulto Sena- u mihi reſponſum fuit, & in ſententia declaratur fuiſſe iſpenſatum ab Illuſtriſſimo Inquiſitore Generali in onorum confiſcatione ſit. ne confiſcarentur, & ius ommune, niſi reus ſit alieni generis de quibus iam de- iberatum eſt Epiſtola, quæ dicitur vulgo accordada nni 1605. die 22. Apr. fieri poſſe ſine habitu, & bono- um confiſcatione, & ad cautelam tantum abſolui, uando non fuerant prius inſtructi, ſeu Cathechizati ufficienter circa noſtræ fidei miſeria, & quando recon- iliantur ſola eorum confeſſione ſine alijs audientijs, & ccuſatione per Inquiſitores tantum non conſulto or- linario, vt animaduertere. Vide Supremum Conſilium n quadam Inquiſitione.

§. SECVNDVS.

QVando aliqui Viri minores 25. annis, & maiores aliquantulum 14. & fœminæ paulò maiores 12. annorum, & ſuos errores fuerint confeſſi quos antè prædictam ætatem habuerunt non obſtante Inſtructione Valliſoletti diſponente quod tales abiurent ſuos errores, quos habuerunt durante minoritate, ſi iam erant doli capaces, & præſumitur *Idolca part. Verſ.* 13. an & fœmina 11. plus minuſvè tales debent abſolui ad cautelam abſque aliqua pœna ſpirituali, & pœnitentia, & traduntur alicui viro religioſo, vt illos doceat, & inſtruat circa noſtræ fidei miſteria, & quia hæc doctrina apponitur dictæ inſtructioni tutius eſt conſulere Supremum Conſilium, niſi tales ſpontanei eſſent de dictis alienigenis, quod videlicet vide Supremum Conſilium decreuiſſe in aliquibus, qui videbantur ex Melancolia, vel ſcrupolo pecaſſe, vel ex aliqua animi incapacitate agitati, vt ſupra dixi *l.2.§.16.*

§. TERTIVS.

SI confitentes ſpontanei dicant ſe feciſſe aliquod opus exterius contra fidem ſine intellectus errore, quamuis aliqualis præceſserit probatio non debent heretici probari, vt in cap.dixi Apoſtolos 24.*q.* 3.Nam qui erant, & parati corigi nequaquam ſunt inter hereticos computandi, *&c. quicumque de hæret. in 6. Caſtr. de inſtit. hæreticorum libr.pr.c.1.S.Thom.2.2. qu. 11.art.1.Royas à nu.34.vſque 40.Albert.in rubr. de hæret.in 6.qu.1.n.22. & qu.13. nu.4.* vbi refert quinque, quæ requirũtur vt quis dicatur hæreticus. Vndè de confitentibus ſpontaneis credi, licet quod quamuis aliquis comiſerit graue delictum, veruntamen dicat errorem in intellectu, & ſic non fuiſset formaliter hæreticum, poterit fides adhiberi. Exortandus tamen eſt ne per timorem veritatem taceat, vel prçuerecundia debetq; clarè illi explicari, quæ, & quod requirantur ne ipſi metu illudantur.

§. QVARTVS.

EX his facile infertur, quod ſi quis fateatur feciſse aliquas ceremonias Iudaicas, vel alicuius ſectæ ob aliquam ſuam commoditatem, vt accidit in captiuis, qui exterius abnegare ſolent noſtram fidem, vt melius poſſint à ſeruitute liberari, abſque alia intentione, & vt alium vidi, qui amore laſciuo cuiuſdam fęminę ex nouiter conuerſis ex Saracenis, quæ promiſit ei comiſcere carnaliter ſi ipſe prius feciſset ceremoniam illius ſectæ, quæ dicitur (Gaodoc.) & obturpitudinis cauſam eam eſse Chriſtianus vetus fecit, vt illa dixit, & ſtatim ſpontaneè fuit confeſsus, & non habuiſſe aliam prauam intentionem, & ſic per Supremum Conſilium fuit deliberatum, vt abſolueretur ad cautelam anno 1618.

§. QVINTVS.

POteſt autem euenire aliquis caſus ex quo opporteat confitentem ſpontaneum abiurare de vehementi, vt mihi accidit in quadam Inquiſitione, cum quidam Chriſtianus nouus ex Saracenis ab Hiſpania expulſus fuiſset poſtea a Chriſtianis manu captus qui ſe ſtatim detuli, feciſset, dum inter mauros eſset feciſse aliquas ceremonias, & actus ſectæ Maumetanę, & cum mihi videretur quaſdam ex his ceremonijs eſse valdè voluntarias, veluti duxiſse in Vxorem Infidelem Mauram. Sinè vlla violentia, neq; alia vtilitate, negando in eo habuiſſe prauam intentionem examinaui eius concaptiuos, & cum conuictum feciſsem tale fuiſse confeſsum, metu probationis determinatum fuit, vt abiuraret de vehementi, quod Supremo Conſilio placuit, ſed cum talis reus aliquot diebus detineretur, vt integrè veritatem poſset fateri eãdem plenè faſsus fuit vt reconciliatus in forma Romæ accidit magis, quam Hyſpaniæ vrget mos obiurationis de vehementi in ſpõtaneis confitentibus, vt teſtatur *Pegna in directorio qu. 34.comm.59.*

ARGVMENTVM.

Denunciatione recepta Inquiſitor teſtes à Denunciatore nominatos vocat, & examinat.

SVMMARIVM.

Denunciatione porrecta Inquiſitor vocare facit teſtes in denunciatione nominatos n.1.

For-

Forma interrogandi teſtes citatos ad informandum S. Offic. & de pluribus interrogatorijs, examinando teſti faciendis. n. 2. & ſeq.

Teſtes examinandi ſunt diligenter admonendi, vt veritatem dicant. n. 3.

Teſtibus, examinatis datur Iuramentum, & iniungitur præceptum de non reuelando ſuam depoſitionem n. 6. in fine.

Teſtibus examinatis in cauſis hæreticorum quandoque mandatur ne diſcedant ex palatio Inquiſitionis. n. 7.

Cap. 5.

1 Denunciator poſtquam legitimè denunciando ſuo munere functus fuerit non tenetur vlteriùs aliquid facere, ſed relinquit Inquiſitori faciendum, cuius partes ſunt ſtatim cum ſummo Secreto, & diligentia inquirere de delicto, vel delictis contra nominatum tamquam delinquentem in ipſa denunciatione vocando, & examinando teſtes in ipſa nominatos, & etiam alios a quibus veritas haberi poſſit. Directorium Inquiſitorum *p. 3. n. 68. comme.* 15. *verſ.* & obtulit Iulius *Clarus in praxi crim. q. 7. verſ.* quæro nunc quæ ſit forma.

Cognitis ergo teſtibus à denunciatore nominatis Inquiſitor per ſuum nuncium ſpiritualem eos vocari curabit, vt accedant ad Officium Inquiſitionis, qui poſtquam venerint legitimè de more examinabuntur.

2 Hęc actio iuxtà receptum Sanctæ Inquiſitionis ſtylum ita peragitur in Offic. S. Inquiſit. N. coram R. P. Fr. N. Ord. Pred. Sac. Theol. Lect. vel Mag. in meique Notarij præſentia comparuit N. ex Offic. pro informatione S. Offic. aſſumptus, & vocatus, qui medio ſui iuramenti, quod tactis Sacris Scripturis præſtitit.

3 Vel ſic comparuit perſonaliter vocatus in Sancto Officio N. coram N. cui delato iuramento de veritate dicenda, & per eum tactis ſcripturis ſuſcepto fuit per D. Inquiſitorem interrogatus anſciat, vel præſumat cauſam ſuę vocationis, & præſentis examinis, reſpondit &c.

Si reſpondit affirmatiuè, rurſùs interrogatur quomodo id ſciuerit.

Si reſponderit negatiuè, interrogetur an cognouerit, ſeù cognoſcat de præſenti aliquem, ſeù aliquos hæreticos, vel de hæreſi ſuſpectos, aut ſaltem nominare intellexerit.

Interrogatus an cognouerit, & de præſenti cognoſcat N. ex qua cauſa, & à quanto tempore citra, & an cum eo ſolitus ſit, vel fuerit conuerſari.

Interrogatus an aliquando aliquid audiuerit à prædicto N. quod concernat Religionem Catholicam.

Interrogatus an aliquando fuerit in tali loco cum prędicto N. & ibidem dictus N. vel fecerit talia, & talia hæreticalia, vel hæreſim ſapientia.

Interrogatus in quorum præſentia N. ſupradicta dixerit, vel fecerit.

Interrogatus quoties ſupradicta vidit dici vel fieri, & qua occaſione, & quomodo.

Interrogatus an prædictus N. ſupradicta dixerit iocosè, ſeù animo indeliberato, aut per lubricum linguæ, aut alicuius, vel aliorum hæreſes referendo.

Admoneatur ad veritatem ſimpliciter dicēdam, quia ſi de falſo fuerit ſuper his depræhenſus vltra periurij etiam fautoriæ pænas ſubibit, & propterea reſoluat dicere veritatem, & caueat à mendacijs.

Quia ſi per teſtes fide dignos conſtaret S. Offic. ipſum teſtem eſſe conſcium eorum ſuper quibus interrogatus fuit, & ſubticet, ſeù occultat poſſe detineri, vel ſaltem cogi ad cauendum, & ad ſe obligandum de non diſcedendo à Ciuitate, vel loco vbi examinatur, & ad ſe repræſentandum toties, quoties, & quandocumque [..] mandatum Domini, & ſub pœna ei bene viſa.

4 Interrogatus an odio vel amore ductus aliquid dix[...]rit, quod non erat dicendum, vel omiſerit, & tacuer[...], quod erat explicandum.

Prædictas, & alias inſuper prudentes interrogatio[...] iuxtà denunciata proponet Inquiſitor ad inuenienda[...] & elucidandam veritatem.

5 Completo verò examine Notarius concludet ſ[...] Quibus habitis Dominus dimiſit examen, & ipſum [...]ſtem licentiauit, iniuncto ei in virtute præſtiti iurame[n]ti ſeruare ſecretum, & quod ſe ſubſcriberet, vel ſic. Qu[i]bus habitis fuit dimiſſus, iniuncto ſibi ſilentio cum iur[a]mento, & quod ſe ſubſcribat.

6 Non eſt reſpuenda praxis quarundam Inquiſition[...] qui in Supremo Sanct. Romanæ Inquiſitionis Tribun[...] quandoque ſeruata notatur, vt antequam reus compr[e]hendat. Teſtes à denunciatore nominati poſt biduu[m] vel triduum iterato vocat interrogetur, ſic enim firm[...] remanet Teſtimonium, ſi in eo perſiſtant, quò caſu [...] procedi ſolet comparuit iterum perſonaliter voca[...] N. qui medio Iuramento tactis Sacris Scripturis p[ræ]ſtito,

Interrogatus an ſibi occurrat aliquid dicendum [...] vlteriori veritate, vltra ea quæ depoſuit in alio ſuo e[xa]mine reſpondit, &c.

Quod ſi ex qualitate teſtis timeatur ipſum reuela[tu]rum cauſam cum maiori verborum energia Mini[...] Sanctæ Romanæ Inquiſitionis concludere ſic ſolent.

Quibus habitis fuit dimiſſum examen acceptatis [...] aninio &c. iniuncto ſibi ſilentio ſub pæna excommu[ni]cationis latæ ſententię vna pro trina monitione præm[iſ]ſa, & ſub alijs pœnis arbitrio S. Officij.

7 Solet inſuper ex iuſtis cauſis quandoque prouideri, [...] mandari teſti, vel teſtibus examinatis, vt de Palatio, ſ[...] domo Inquiſitoris non recedant ſine expræſſa licent[ia] D. Inquiſitoris etiam in ſcriptis habenda.

Et eodem prorſus modo examinantur alij teſtes à d[e]nunciatore in ſua denunciatione nominati.

Annotationes Carenæ ad Cap. 5.

SVMMARIVM.

1 *De Iuramento præſtando à teſtibus in S. Offic. vbi f[or]mula Inquiſitionis Hiſpanæ notanda.*

2 *Inquiſitores ipſos examinent teſtes, & itá cautum pe[cu]liari Hiſpan. Inſtructione.*

3 *Circa Interrogatoria facienda teſtibus remiſſiuè.*

4 *De Interrogatorio, an fuerit cum N. in tali loco &c. quid vſu r. ceptum ſit in Italia Inquiſitionibus.*

5 *De ſubſcriptione teſtis, & rei remiſſiuè.*

De Teſtium examine latè egi de Officio Sanctiſſ. I[n]quiſitionis *p.* 3. *tit.* 7. vbi plura notaui obſerua[n]da ab Inquiſitore ante examen in examine, & p[oſt] examen.

1 De Iuramento pręſtando à teſtibus notanda eſt fo[r]ma quæ obſeruatur apud Inquiſitiones Hiſpanas, d[e] qua Garzias in Praxi Sancti Officij fol. mihi ſecun[...] quæ talis eſt, *Que iurais por Dios Nueſtro Senor, y [...] la Senal de la Cruz (y ſiendo de Orden Sacro) por los [Or]denes Sacros, quæ recebiſtes que diceis verdad enteram[en]te de todo l o queſupieredes, entendieredes, ouieredes [vi]ſto, ò oydo dezir, que alguna perſona, ò perſonas a[ſ]i viuas, como defunctas ayan fechio, ò dichio que ſea, ò [pa]rezca ſer en offenſa de Dios nueſtro Senor, ò contro noſ[tr]a Santa Fè Catholica, Lez Euangelica que tiene guard[a], predica, y enſena la Santa Madre Yglefia de Roma, ò contra el libre, y recto exercitio del San. Officio, ſin encubrir coſa alguna, ni leuantar falſo teſtimonio.* Et licet [...] proceſſu

proceſſu nõ ponatur hæc Iuramenti forma ſic per extẽ-ſum, tamen debet teſti declarari, quod Iuramentum ei prḙſtitum ſuper Sacroſanctis Scripturis id importat, ita *Garzias vbi ſupra verſ.* Auunquè eſſe. 1

2 In Hiſpania, in qua ſic fioret religio Catholica, & in quo Sancti Officij Tribunal ſumma in veneratione habetur peculiari inſtructione cautũ reperitur, quod Inquiſitores teſtes examinent per ſe ipſos, ſic cauetur inſtructione 17. anni 1584. Item *ques los Inquiſidores por ormiſmos reciban, y examinem los teſtigos, y que no cometan la examinacion de las al Notario, ni à otra perſona*. Et excipit Inſtructio ſolum caſum, in quo teſtis eſſet infirmus, nec poſſet, vel decens eſſet, quod ad eius domum iret Inquiſitor tunc enim vult Inſtructio quod munus examinandi teſtem demandetur Iudici Eccleſiaſtico ordinario cum Notario.

Cum hac Inſtructione concordat Senatus Vniuerſalis Inquiſition. vt teſtatur hic Auctor hoc eodem *libro cap.63.num.7.* vbi refert hæc verba Gratiſſimum foret Sanct. & D.D. Cardinalibus, Inquiſitoribus Generalibus vt Epiſcopi per ſe ipſos in his cauſis tractandis, & Iudicandis aſſiſterent.

3 Circà interrogatoria facienda teſtibus videndum directorium Inquiſitorum *p.3.* forma excommunicationis teſtium, & ibi Auctor noſter *comment.* 17.

4 Quo ad interrogatorium, An fuerit in tali loco cum N. & audiuerit N. dicentem &c.

Animaduertendum eſt, quod Garzias in forma examinandi teſtem fol. mihi 3. habes hḙc verba. *Algunos Inquiſidores acorbumbran declararle el lugar eonde paſſo el delito, y aun nombrarle la perſona, teſtificada, y otros Inquiſidores dizen, que es mui petigroſo, y muchio rigor, mayormente ſi es negotio mui graue.*

Attamen vbi ex ore teſtis, ex interrogatorijs Generalibus veritas non poteſt haberi, ſemper vidi deſcendere Inquiſitores Italiæ ad Interrogatoria particularia loci, & perſonæ denunciatæ, alias difficilimè poſſet haberi veritas, vbi prḙcipuè ageretur de delicto antiquo.

De ſubſcriptione teſtis dixi *p. 3. tit. 7. §. 3. n. 18.*

ARGVMENTVM.

i denunciator fuerit particeps, vel Socius criminis poterit Inquiſitor contra ipſum tanquam contra Reum procedere, & illum vocare, & examinare.

SVMMARIVM.

enunciator ſi ipſe fuit particeps criminis, an Inquiſitor contra ipſum procedere debeat, & quomodo. num. 1. & ſeq.

articipes criminis qui dicantur n. 2. & 3. vbi ponuntur exempla.

enunciatores criminis ſi etiam ſe ipſos deferunt mitius puniendi ſunt. n. 3. in fine.

ententia abſolutoria lata pro vno ſocio, ſeu participe criminis prodeſt etiam alteri, & è contra n. 4.

orma Interrogandi denunciatorem alicuius hæretici, quã do & ipſe fuerit particeps criminis. n. 5.

dhærentes æquiparantur participibus, & ſocijs criminis. num. 6.

omplices, & ſocij criminis idem ſunt. n. 6.

Cap. 6.

QVod initio proximè ſuperioris capitis dictum eſt de denunciatore, quod poſtquam denunciando functus eſt officio ſuo non tenetur vlteriùs aliquid facere, ſed relinquit Inquiſitori faciendum, cautè intelligendum eſt de mero, & ſimplici denunciatore, qui crimini non conſenſit, nec particeps, nec ſocius fuit, ſecus autem eſt de illo denunciante, qui delicto conſenſit, nam ille licet non teneatur aliquid agere, Inquiſitor tamen habet agere cum illo, vt Iure puniatur licet mitius, quia denunciauit.

2 Participes criminis ſunt, vt iure Baldus ſentit, quem refert, & ſequitur Marcus Antonius Blancus, qui ſunt de eadem parte, & qui ad eundem effectum tendunt, ope Conſilio, & fauore *Bald. in l. 1. nu. 1. c.* ſi rector Prouinciæ, vbi allegat textum in Clem. 1. de pœnis, *Marcus Antonius Blancus tract. de Inditijs n. 167.* vbi ait domeſticos, & Conſiliarios comprḙhendi ſub verba particeps.

Et licet Acurſius putauerit ſocios, & particeps criminis dici illos, qui eiuſdem delicti numero fuerunt ſocij verius eſt, quod Salicetus, Campegius, & Conradus cenſuerunt, eos etiam dici participes, qui non tantum in eodem crimine numero fuerunt ſocij, ſed etiam in diuerſo crimine, connexo tamen quale eſt, quod eſt cauſa vel occaſio alterius, vt eſt lænocinium reſpectu adulterij, *Acurſius in l. quoniam liberi, in glo. ſuper verbo particeps criminis c. de Teſtibus, vbi Salycet. n. 5. verſ.* redeo ad quartum *Campeg. tract. de teſtibus reg.* 107. *Conradus in pract. crim. tit. de teſtibus §. perſonas teſtium n. 39.*

3 In hoc foro frequentia occurrunt exempla: Lutherus combuſſit Eccleſiam, Bucerus ei præſtitit cõſilium, aut fauorem particeps ergò, & ſocius criminis fit. Titius dḙmonem familiarem habere optauit, Sempronius operam dedit, vt haberet, & conſuleret. In delicto ergò participauit, licet ergò deindè Bucerus, & Sempronius meliori conſilio ducti, Lutherum, & Titium apud S. Officium denunciauerint, non tamen erunt immunes, licet mitius puniendi veniant.

4 Regulariter tamen cauſæ exitus expectari ſolet, itaut quemadmodum abſolutoria pro vno lata prodeſt alteri, ſic condemnatoria quale ei paret præiuditium, vt *Accurſius, & Salycetus cenſuerunt Accurſ. in l. quoniam liberi in glo. ſuper verb. participes criminis, & ibi Salycetus n. 5. C. de teſtibus.*

5 Poſtquam itaque verbi gratia cauſa alicuius Necromantici, vel Magi fuerit terminata per abiurationem de formali, vel de vehementi ſiſtendus eſt in Iuditio denunciator tamquam Reus, & ſuper ſuo delicto interrogandus in hunc modum Die Menſe Anno Conſtitutus coram Admodum R. N. Ordinis N. Inquiſitore hæreticæ prauitatis Ciuitatis, meiq; Notarij præſentia N. filius Q. N. de loco N. talis qualitatis ḙtatis ſuæ annorum N. circiter de quo ſupra cui delato iuramento de veritate dicenda, quod tactis Sacris Scripturis prḙſtitit fuit per Dominum.

Interrogatus, An recordetur alias comparuiſſe in hoc Sancto Officio, & nonnulla depoſuiſſe ad dictum Officium pertinentia, tam contra ſe, quam contra alios, eiſque velit aliquid addere pro maiori, & clariori veritate.

Interrogatus, an alias præter occaſiones Vices & modos per ipſum iam in ſua denunciatione propoſita operam dederit, vel partem habuerit cum operam dãtibus rebus Magicis, & Necromanticis.

Interrogatus cum ipſe curauerit vt N. haberet dæmonem familiarem, an crediderit licere habere comercium, & familiaritatem cum dḙmonibus eos alligatos detinere, ab illis reſponſa petere, & eorum opera, ad quoſcunque effectus vti.

Quibus habitis, fuit dimiſſus iniuncto ſibi ſilentio vigore præſtiti iuramenti, & quod ſe ſubribat.

Iſtis, & ſimilibus prudentibus Interrogationibus, quas poterit formare Inquiſitor iuxta materiam ſubie-

ctam

ctam poterit interrogare ſimiles participes, & ſocios criminis.

6 Quod dictum eſt de participus, & ſocijs criminis intelligenda quoque ſunt de adhærentibus, qui ſpontè eiuſdem velle ſunt cuius principalis, vt explicant Angelus & Felinus, quos refert, & ſequitur *Marcus Antonius Blancus*, *Angel. in auth. de hæred. & Falcid. in cap,* olim de accuſationibus, *& in rubr. de treuga, &* pace, *Marc. Anton. Blancus tract. de inditijs num.* 168. *verſ.* Adhærentes ſunt.

Idem Iudicium eſt de complicibus, qui dicuntur ſocij ad malum, & non ad bonum, vt voluit Io. Andreas, quem refert, & ſequitur *Felinus, & Marcus Antonius Blancus, Io. Andreas in c. cum opporteat de accuſat. Felin. in rubr. de tregua, & pace num.* 11. *verſ.* Complices dicuntur, *Marcus Antonius Blancus tract. de Inditijs num.* 169. *verſ.* complices dicuntur,

Annotationes Carenæ ad Cap. 6.

SVMMARIVM.

1 *Quid obſeruare debeat Inquiſitor cum denunciator detegitur particeps criminis.*
2 *An poſſit procedi contra denunciantem nundum expedita cauſa contra participem.*
3 *Quis dicatur particeps, & complex remiſſiuè.*

1 QVia aliquando contigere poteſt, quod qui complices, participes, & ſocios hæreticos denunciauit, nihil contra ſe depoſuerit, vt notat ex Nauarro, *Farin. de hæreſi q.* 197. *n.* 35. *ad finem*. Ideò Auctor hoc loco notat ex teſtium vel complicum examine aliquid emergente contra denunciantem, ipſum vocandum, & contrà ipſum vti reum procedendum.

2 An autem, poſſit procedi contra denunciãtem nundum expedita cauſa contra participem, Dicit hic Auctor quod non *n.* 4. Hoc ego intelligo vbi abſolutoria participis poſſet Iuuare denunciantem, in his enim terminis loquitur Pegna, ſed vbi denunciator fuiſſet à duobus, vel tribus complicibus grauatus, tunc ſinè dubio contra omnes ſimul eſſet procedendum.

3 Quis autem particeps, & complex delicti dicatur declarat late *Farin. de Conſultoribus q.* 129. *n.* 35. *& ſeq.* qui alios allegat.

ARGVMENTVM.

Poſt receptam denunciationem, & teſtes in ſummario Iuditio examinatos, ſi dubitetur de qualitate delictorum, an propriè, & verè pertineant ad Sanctum Officium prudenter, & conſulto expendenda ſunt infraſcripta.

SVMMARIVM.

Inquiſitores ſunt competentes Iudices contra denunciatum de manifeſta hæreſi, ſeu fautoria, & in alijs caſibus. n. 1.
Inquiſitores quando dubium eſt, an habeant Iuriſdictionem, nec ne debent Peritos conſulere. n. 1.
Carcerari non debet in ſecretis carceribus denunciatus pro leuibus delictis pro propoſitionibus malè ſonantibus, ſcandaloſis, vel Blaſphemijs, vel alias quibus hæreſes formatæ non concluduntur. n. 3.

Cap. 7.

1 PRemiſſis ſuo ordine ſupradictis diligentijs pro informatione S. Officij protinus Inquiſitor in conſultationem vocat. An delicta, & probatione, ſiuè inditia in iudicio ſummario recepta ſint talia, quæ meritò inducant ad procedendum ad vlteriora videlicet ad citationem realem, ſiuè ad capturam contra denunciatum; Sufficientia autem, ſiuè idonea crimina iudicabuntur, cum eorum cognitio ad S. Officium pertinuerit, quoniam ſcilicet continent hæreſim manifeſtam, fautoriam manifeſtam, aut notas ceremonias Iudaicas, vel Nefaria Legis Mahometanæ, vel ſortilegia manifeſtè hæreſim ſapientia, qualia ſunt ad aras Idolorum Nefarias preces emittere, ſacrificia offerre, Dæmones conſulere Sacramentis Eccleſiæ ad prædicta perpetranda abuti, & ſimilia quæ Oldradus, Gloſa, & communiter D.D. recenſent, Oldrad. conſ. 210. incipiente regularis habet traditio Gloſ. & Doctores in c. accuſatus §. ſanè in verbo ſaperent de hæret. lib. 6. Rota in vna Oſcenz coram Vgone apud Simonettam deciſ. 25. Incipiente in cauſa Oſcenz, vbi cenſuit Dæmones conſulere pro ſciendis occultis hæreſim ſapere manifeſtam.

2 Quod ſi dubium fuerit, vtrum delicta aut propoſitiones delatæ ad Iuditium Sacri Tribunalis ſpectent, & propterea neceſſarium videatur earum expendere qualitatem, periti ſeù Conſultores præſertim Theologi aduocabuntur, quib. difficultas, de qua deliberandum ſit proponetur, & dabitur ſimiliter tempus ſi opportuerit ad ſtudendum, & ſuffragium quod tulerint ſcriptum, & propria manu ſubſcriptum dabunt, & proceſſui inſeretur, vt conſtet Inquiſitorem cum multa cautela proceſſiſſe, ſicut prudenter faciendum conſuluit Ioannes Monachus *cap. vt commiſſi* §. aduocandi *de hæret. lib.* 6. & ibi Ioannes Monachus *nu.* 1. ſuper verb. expedire.

3 Propter læuia delicta, ſeù propoſitiones malè ſonantes, vel ſcandaloſas, vel Blaſphemas, vel alias quibus hæreſes formatæ non concluduntur, non facilè quemquam in carceribus ſecretis mancipandum, ſed in aliquo Monaſterio, vel propria domo, ſeù Ciuitate detinendum cenſuerunt viri graues, & in hoc benè verſati *Ioann. Royas tract. de hæret. part.* 2. *aſſert.* 1. *n.* 19. *verſ.* Ideò propter læuia delicta ibi allegat *tex. in l. læuia crimina ff. de accuſ. & in l. reſpiciendnm* §. 1. *ff. de pænis. & Alexand. conſ.* 13. *numer.* 11. *lib.* 6. Idem voluit *Symancas, de Cathol. inſtit. tit.* 16. de cuſtodia reorum *nu.* 2.

Annotationes Carenæ ad Cap. 7.

SVMMARIVM.

1 *Qualitas tribuens iuriſdictionem in primis fundanda.*
2 *Qualificatio propoſitionum quomodo fiat.*
3 *Pulcherrima Inſtructio Hiſpan. circa hoc.*
4 *Qualificatores proferant votum in ſcriptis.*
5 *Votum qualificatorum deciſiuum.*
6 *Qualificauit propoſitiones Turrianus per ſex centurias.*
7 *Communicans bis in die non ſubijcitur iuditio Inquiſitorum vbi Deciſio Inquiſitionis Hiſpanæ.*

1 QValitas tribuens iuriſdictionem iudici imprimis, & ante omnia fundanda eſt. Vndè prius conſiderare debent Inquiſitores, an delictum de quo agitur ſpectet ad Sacroſanctum Tribunal, in qua re videnda ſunt, quæ ſcripſi de Officio Sanct. Inquiſitionis *p.* 2. per totam.

2 Quo

Quò ad qualificationem propoſitionum in Inquiſitione Vniu. Rom. & in Inquiſitionibus Hiſpaniæ adeſt congregatio particularis Theologorum pro qualificãdis propoſitionibus, an ſint hæreticæ, ſapientes hæreſim, ſcandaloſæ, temerariæ maleſonantes, Piarum aurium offenſiuæ de quarum propoſitionum gradibus dixi *p.2.tit.16.per totum*.

In alijs Inquiſitionibus Italiæ hoc munere funguntur conſultores Theologi in noſtra enim Inquiſitione Cremonę adſunt quatuor Theologi, quatuor Canoniſtæ, & quatuor I.C. Layci.

De hac qualificatione propoſitionum loquitur inſtructio Toletana anni 1561. cap.1. ibi *Halliandoſe algunas perſonas ſufficientemente teſtificadas de alguna coſa ſuyo conocimento pertenez ca al S.Offitio della Inquiſition, ſiendo tal que requira calificacion deueſſe conſultar con Theologos de letras, y concientia, en quien concurrans la calidades; que parà eſto ſe requieren, los quales den ſu parecer, y lo firmen de ſus nombres*. Et ita per Supremam Hiſpanam Inquiſitionem Decretum fuiſſe atteſtatur *Diana p.4.tract.8.reſſolut.84.* Videatur Royas de hæreticis *p.2.aſſert.1.& p.p.n.395.*

Qualificatores hi debent in ſcriptis porrigere Votum ſuum ab ipſis ſubſcriptum, quod votum debet inſeri in actis proceſſus tamquam fundamentum iuriſdictionis Inquiſitoris P. Alberghin.in manuali qualificatorum *c.* 14. de qualificatoribus *n.1. & .n.5.* vbi quod votum hoc eſt deciſiuum quamuis vota conſultorum ſint conſultiua, nec arctent Inquiſitores, & ordinarios cum alijs ibi allegatis.

Circa hoc, quod votum qualificatorum ſit deciſiuũ, ipſe P. Alberghinus fundatur ſuper traditione *Royas de hæret. p. p. n.* 384. vbi loquens de qualificatoribus, ait. Quorum aſſertionibus Inquiſitores omnimodam adhibeant fidem, l. ſeptimo menſe vbi Bald. de Statu hominum, an autem ſit abbreuiata manus reo in eius deffenſionibus impugnare votum horum qualificatorum per conſilia deritiorum. Quid enim ſi qualificatores vnius Ciuitatis,& Inquiſitionis qualificent vnam propoſitionem pro ſapiente hæreſim. Et reus afferret in deffenſionibus vota Vniuerſitatum Louanienſis Pariſienſis, Bonon. videtur quod reo hoc liceat per regulam, quòd dictum Periti nunquam tranſit in Iudicatum cum poſſit reuocari per Peritiorem *Bald.in l.admonendi n.39.ff.de iur.iur.* ex alia parte, ſi ad id agendum admitteretur reus proceſſus Inquiſitionis conquaſſarentur. Vndè ſi egò eſſem Inquiſitor non admitterem capitula rei Impugnatoria voti qualificatorum, niſi conſulto Supræmo Vrbis Tribunali.

Qualificationis propoſitionum ſex centurias ex proprio marte poſuit Turrianus in ſuis Varijs tractatibus, non tamen ſemper huic Auctori adhærendum, quia aliquæ cenſuræ ab ipſo opinionibus D. D. datæ non poſſunt ſubſiſtere, & omnes ſunt Doctorum auctoritate deſtitutę.

Notata in hoc capite Pegnæ diligenter obſeruare debent Inquiſitores ne cauſas ad alia Tribunalia ſpectantia ſibi vſurpent.

Vndè cum ſub die 1. Auguſti 1630. in Ciuitate Placentiæ duę mulieres Luſitanæ bis ſumpſiſſent SS. Euchariſtiam, & ibi Interrogatæ cur id egiſſent reſpondiſſent quia Intellexerant, quod quoties communicabant toties Iubileum quod Portiunculæ vocant lucrabantur, & fuiſſent in carceribus S. Offic. detetæ, & earum bona ſequeſtrata, Dom. Inquiſitores cognito cauſam ad fidei Tribunal non ſpectare eas è carceribus dimitti, & earum bona eis relaxari mandarunt, vt teſtis eſt Gomez Baycus in Praxi Eccleſiaſtica, & ſecu-lari *p.3. lib. 2. quæſtione 116.* vbi de hac relatiſſimè, & doctiſſimè agit.

ARGVMENTVM.

Qualia Inditia, & probationes requirantur vt ad citãtionem realem ſiuè ad capturam procedi poſſit in hoc crimine, & vt tutius fiat quid ſit obſeruandum.

SVMMARIVM.

Capi, ſeù carcerari nemo poteſt, niſi procedente contra reum aliqua ſummaria Inquiſitione, & probatione. num.1.

Capi, & carcerari pro crimine hæreſis quis non poteſt niſi præcedente ſufficienti probatione arbitrio Iudicis à iure tamen regulato n. 2.

Capi, & carcerari nemo poteſt niſi ex præcedenti plena probatione maximis inditijs vehæmentique ſuſpitione contra accuſatum. n.3.

Capi, & carcerari nemo poteſt niſi præcedat pluſquam ſemiplena probatio.n.4.

Teſtis vnus de crimine hæreſis deponens ſufficit ad capturam n.5. dummodo ſit omni exceptione maior deponatque de viſu, vel proprio auditu.n.6.

Teſtis vnus etiam omni exceptione maior ſufficit ad capturam concurrente dicto denunciatoris. n. 7.

Accuſator, & teſtis quis regulariter eſſe non poſſit, hoc tamen fallit in crimine hæreſis. n.7.

Teſtis vnus integer ſufficit ad capturam in crimine hæreſis contra perſonam abiectam vilem, & alias ſuſpectam n.8.ſecus contra perſonam nobilem, bonæ opinionis, & famæ n.9. Item ſecus contra Sacerdotes Religioſos, Rectores, & Magiſtros.n.10. & 11.

Capi, & carcerari in crimine hæreſis præcipitanter quis non debet.n.12.

Capi,& carcerari an quis debeat, conſulendi ſunt Iurius Periti, Theologi, & conſultores.n.13.

Capi, & carcerari non debent Nobiles, Præsbiteri, Religioſi, & ſimiles niſi conſulto Supræmæ Sanctæ Rom. Inquiſitionis Senatu. n.14.

Inquiſitor ſinè Epiſcopo, & Epiſcopus ſinè Inquiſitore poſſunt capere, Carcerare, aut areſtare ponendo etiam in compedibus, & manicis ferreij. n. 15.

Cap. 8.

1 Regula Generalis eſt in omnibus cauſis tam Ciuilibus quam criminalibus obſeruanda, vt à captura Reorum minimè ſit inchoandum niſi precedente de maleficio contra Reum aliqua ſummaria Inquiſitione, & probatione. Ideoque Baldus prudenter conſuluit non debere capi reum antè ſummariam informationem, niſi ſit probabilis ſuſpitio de receſsu, *l.nullus in carcerem, & l. finali vbi Bart. Salicetus, & communiter Doctores, Cod.de exhibendis reis l. nemo carcerem C. de exactor. trib. lib.* 10. *Bald. in l. quod euitandi n.2.c.de cond. obturpem cauſam, Salycet. in l.abſentem n.9.c.de accuſat. Archidiaconus in c.* 1. *de Iudicijs lib. 6.10. Andreas in c.ſi Clericos de ſenten. excom. lib.6. Boher. deciſ.* 215. Incipiente antequam veniam, *n.* 34. vbi refert quatuor requiſita ad capturam reorum neceſsaria Repertorium Inquiſitorum in verbo captura §. *primo, & §. ſed præſama*.

2 In hoc foro, in quo ſola captura captis grauiorem irrogat infamiam, diligenter prouidendum eſt, vtrum exquiſitę cautela, & matura deliberatione præcedente ad capturam procedatur. Ideoque probatio ſufficiens requiritur, vt aliquis ob crimen hæreſis in car-

cerem mittatur *Gundiſaluus tract. de hæret.qu.* 11. *Symanchas de Cath. Inſtit.tit.*16.de cuſtodia reorum,*n.*1, *&*,2. *Ioannes Royas tract. de hæret. p.*2. *aſſert.* 1.*n.* 16. Rota apud Cæſarem de Graſſis *deciſ.* 184. *alias* 2. *de accuſat.*

Et quamuis arbitrio Inquiſitorum relictum ſit,qualis ſummaria cognitio ad capturam reorum delatorum ſit neceſſaria ; Id tamen arbitrium regulatum eſſe debet, & quantum fieri poteſt iuri conforme, inſpecta delicti, & perſonæ qualitate.

3 Eymericus in Directorio Inquiſitorum ſentire videtur non aliter ad realem capturam deueniendum, quã ſi factum ſit planè probatum, vel maxima Indicia, & ſuſpitiones ſint vehementes contra Accuſatũ, ait enim ſic, ſi Inquiſitor viderit factum eſſe probatum plenè, vel eſſe maxima Indicia, & ſuſpitiones vehementes cõtra accuſatum, & timetur de fuga accuſati faciat eum capi, *Eymericus in directorio Inquiſitorum p.* 3. *tit.* de forma examinationis teſtium *n.* 73.§.conſimiliter examinantur.

4 Symãchas ad reos compræhendendos pluſquam dimidias,ſeù pluſquam ſemiplenas probationes requirit, nec aliter permittit capturam decernere, ex quo ſola captura pro crimine hæreſis vehementer infamet, Symanch. in Enchiridio Iudicum violatæ Religionis *tit.* 25. de compræhendendis reis *n.*2.

5 Qui tenent vnum teſtem integrum ſufficere ad torturam, ſicut plures Doctores more ſuo referendo cenſuerunt multò magis arbitrantur ad reorum capturam vnius teſtimonium eſſe ſufficiens, cum maior ſolemnitas in tortura, quam in captura à Iure requiratur, & certè regulariter ex dicto vnius teſtis omni exceptione maioris deponentis de viſu, vel auditu proprio ſufficere ad capturam non temerè dixit ſe arbitrari Ioannes Royas,cuius ſententia ſinè periculo recipi poterit,cum temperamentis tamen infra dicendis, Gloſ. communiter recepta *in l.* 3. *in verbo conuictus C. ad l. Iuliam Maieſt.Bart.in l.*maritus in proprio *ff.de quæſt.*Hyppolitus Marſilius *in pract. crim.* §. diligenter in proprio, *& n.*6.*&* 12.*Bald.in l.Miles C.de quæſt.Abb.*& alij, *in cap.* cum in contemplatione *de reg. iur. Thomas Gramat.vot.*3.*n.*21.*Ioannes Royas tract.de hæret.p.*2.*aſſert.* 9. *Antonius Gomes tom.* 3. *variarum c.* 13.*n.* 7. *Iulius Clarus in pract.crim.qu.*22.*n.*2.*&*.3.

6 Supradicta ſententia de mittendo in carcere reum delatum ex teſtimonio vnius, tunc ſinè periculo poteſt habere locum, quando teſtis eſt omni exceptione maior qui deponit de viſu, vel auditu proprio, nam talis teſtis ſemiplenam facit probationem, ad capturam ſufficientem cum idem faciat ſufficiens inditium ad torturam præſertim concurrentibus alijs legitimis indicijs, *Roman. conſ.*451. Incipiente quædam mulier.*n.*4.*Iulius Clarus in pract. crim.q.* 21.*verſ.* vnus teſtis Antonius *Gomeſius tom.* 3. *variarum reſſol. cap.* 13.*n.*7.vbi hanc ſententiam vocat communem, *Eymericus in direct.Inquiſitorum p.*3.*q.*61.*verſ.*quarta regula eſt, qui loquuntur in tortura, & Ioannes Royas, qui loquitur in captura *tract.de hæret.p.*2.*aſſert.*1.*n.* 24.*& ſequentibus.*

7 Eadem ſententia multo magis habet locum, ſi iſte teſtis, licet non ſit omni exceptione maior, ſed alias idoneus conueniat cum denunciatore, nam ſi cum denunciatore conueniat, tunc non vnus, ſed duo teſtes dicentur teſtificari, & conſequenter pluſquam ſemiplenam probationem facere ad capturam ſufficientẽ. Quamuis enim in eadem cauſa nemo poſſit eſſe accuſator, teſtis in crimine tamen hæreſis denunciator, qui Iudicibus fidei indicat reum, in numero teſtium computari ſolet, quia nullo priuato commodo mouetur ſed Zelo Sancto Religionis Catholicæ tuendæ ad publicam Eccleſię vtilitatem, & vt hæreticus corrigatur male factorem defert cap. in omni negotio d teſtibus *Dominicus Sotus tract.* de ratione tegendi ſecretum *memb.*2.*quæ.*4.Idem *lib.*5. *de iuſt.& iur. qu.*6 *art.* 2. *concl.* 4. quem refert, & ſequitur *Symanchas d Cathol.Inſt.tit.*64. *de teſtibus n.*55. *verſ.*quamuis antè latè *Ioannes Royas in ſingulari fidei ſingul.*7.Incipient accuſator, ſeù denunciator, quod ante ipſos tenui Repertorium Inquiſitorum in verbo teſtes, §. a Iudex procedens vbi allegat *Bart. in l.Diuus ff.*de cuſt reorum.

8 Propterea eadem ſententia de vnico teſte integr ſufficiente ad capturam, locum habebit, ſi perſona contra quam tulit teſtimonium fuerit abiecta, Vilis, & alias ſuſpecta, ſicut eſſe ſolent deſcendentes ex Secta Mahometica, Iudaica, & qui in Prouincijs hæreticorum commorati fuerunt, exercentes ibi mercaturam vel aliquid particulare miniſterium, ſine legitima Romani Pontificis, aut alterius poteſtatem habentis licentia, *cap. ſi gens anglorum* 56. *diſtinct. l. quod ſi nolit*, §. *qui mancipia, ff. de ædilit. ædict. Ioannes Roya tract.de hæret.par.*2.*aſſert.*1. *num.*32. *&* 33. *verſ.* Iter ad id conſidero.

9 Cœterùm ſi denunciatns ſit Nobilis, ac bonæ opinionis, & famæ ad eius capturam non ſufficeret vniu teſtis dictum, nam vt Ioannes Royas ait, plures, & indicia requiruntur,& Iulius Clarus affirmat fortiora indicia haberi debere ad carcerandum perſonam in Nobilem, & inſignem, quam pauperem *Ioannes Roya tract.de hæret.par.*2.*aſſertione prima numer.*34.*Iul.Clarus in pract. crim. quæſt.*28. §.*ſcias autem, verſ.* alite enim, & *verſ.*& ideò.

10 Idem Iuditium eſt, ſi Sacerdotes, ſeù Præsbite apud Sanctum Officium denuncientur, vt ſapiente Sixtus Papa conſtituit,& propterea Symanch. affirma præsbiteros non eſſe compræhendendos, niſi aduerſu eos duos,vel tres dixerint teſtimonium,cum nec accuſatio contra illos recipienda ſit,niſi ſub duobus,vel tribus teſtibus, *Sixtus Papa in cap.accuſatio* 2.*quæſt.*7.*Symanchas in Enchiridio Iudicum violatæ religionis tit* 25.*de compræhendendis reis num.*5.

11 Quæ de Viris Nobilibus, & Præsbiteris proximè dicta ſunt obſeruanda quoque ſunt in capturis Religioſorum, & Doctorum,& Magiſtratuum, ſeù Rectorum Ciuitatum, & Nobilium oppidorum. In his enim capiendis Inditio etiam, & prudentia opus eſt, ne capiantur ſine pluribus teſtibus, & legitimis Inditijs, Supremæ Senatu Inconſulto *commentario* 108. *par.*: *directorij ſuper quæſtione* 59.

12 Item vt tutius ad capturam delatorum procedatur hæc obſeruanda ſunt. Primum ne præcipitantur, Neque enim vt ait Ioannes Royas proni eſſe debent Inquiſitores ad reos capiendos, *Io. Royas tract.de hæret par.*2. *aſſert.* 1.*num.*35.

13 Alterum vt ſic in expendendis delictorum, & propoſitionum qualitatibus, conſulendi ſint Theologi eodem modo in examinandis probationibus, & inditij Iuris Periti conſultores conuocentur quorum ſuffragium ſcriptum, & manu propria ſubſcriptum proceſ ſui inſeretur ſicut paulò antè *cap.*5. §. quod ſi dubium de ſuffragio Theologorum dictum fuit.

14 Poſtremum ne Rei præſertim Nobiles, Præsbite Religioſi, & ſimilis aut maioris qualitatis in carcerem mittantur, antequam ſupremus Sanctæ Inquiſitiones Senatus conſulatur; Ad quem vt maturiu deliberare poſſit, & quid fieri opporteat reſcribere, vt ſcribit Symanchas ſummariam criminum informationem Inquiſitores mittere curabunt *Symanch.de Cathol. Inſtitut. tit.*16. *de cuſtodia reorum nu* 2.*verſ.* hoc amplius.

15 Iure Conſtitutum extat Inquiſitorem ſinè Epiſcopo, & vice verſa Epiſcopi, ſinè Inquiſitore poſſe

citare

citare reos, & areſtare, ſiuè capere, ac tutè cuſtodiæ mancipare, ponendo etiam in compedibus, & manicis ferreis alter tamen, ſinè altero ad perpetuum ſeù temporalem carcerem damnare non poteſt *Clem. pr.* §. *propter quod verſic.* ſic quod quilibet *de hæret.* vbi communiter Canoniſtæ *Symanch. de Cathol. Inſt. tit. 16. de cuſtodia reorum n. 4. Repertor. Inqu. in verbo captura* §. *ſed nota*.

Annotationes Carenæ ad Cap. 8.

SVMMARIVM.

1 *Inditia ad capturam arbitraria Iudici.*
2 *Semiplena probatio ſufficit.*
3 *Mentio honorifica Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi Don Franciſci Marin de Rodezno, & Illuſtr. & Reu. D. Tranſmieræ. n. 4.*
5 *Teſtis vnus an ſufficiat ad capturam.*
6 *Antè capturam, an communicanda inditia conſultoribus.*
7 *Quid ſeruetur in Inquiſitione Cremonæ, & caſus ibi de facto.*
8 *Antè capturam, quando negotium communicandum Supræmo Vniuerſalis Inquiſitionis Tribunali.*
9 *Maiora Inditia requiruntur ad capturam perſonarum inſignium.*

1 INditia ſufficientia ad capturam ſunt Iudici arbitraria *l. 1. ff.* de cuſtodia reorum, vbi Vulpinus I.C. ait, *De cuſtodia reorum Proconſul æſtimare ſolet Vtrum in Carcerem recipienda ſit perſona, an militi tradenda, an fideiuſſoribus committenda vel etiam ſibi.*

2 Vnum in foro noſtro certum eſt ſemiplenam probationem delicti ſufficere ad capturam, hanc concluſionem probaui *de Offic. Sanct. Inqu. p. 3. tit. 2. §. 6. per totum*, & adſunt pulcherrimæ Inſtructiones ſuper hoc in Inquiſitione Hyſpana, & præcipuè Matriten anni 1561. cap. 46. ibi quando *eſta ſemiplenamente prouado el delito, ò ay tales inditios contra el Reo.*

3 Ad id alias Inſtructiones, & iura ac D. D. auctoritates allegat Illuſtriſſimus, & Reuerend. D. Don Franciſcus Maria de Prodezno Doctiſſ. & Integerimus Inquiſitor Granatenſis in ſua eruditiſſima deciſione ſui Tribunalis S. Offic. in cauſa libelli famoſi contra Dom. Noſtrum Ieſum Chriſtum, & eius Sanct. Virginem Matrem Impræſſa Granatæ 1641. quam ex eius benignitate idem Illuſt. Inqu. mihi tranſmiſit, quæque digna eſt, quæ in omnium Inquiſitorum manibus voluatur, & reuoluatur in principio ante dubium 1. *n. 21. & ſeq.*

4 Ad Idem videndus Illuſtr. Tranſmiera de Hyſpana Inquiſitione benemerentiſſimus in ſuo tract. de Poligamia, & *Poliuiria libro 3. quæſt. 3. per totam.*

5 Ex hoc colligitur regulariter vnum teſtem omni exceptione maiorem, vel vnum teſtem patiẽtem exceptionem, vna cum adminiculis ſufficientibus ad conſtituendam vna cum dicto teſte ſemiplenam probationem ſufficere ad capturam, Auctor hic *D. Tranſmiera l. quæſtione 3. n. 16. & ſequ.*

An autem antequam ad alicuius capturam deueniatur communicanda ſint Conſultatoribus Inditia, & nonenda Sacra Vrbis Cõgregatio, & in Regn. Hyſpaniarum Supræmum ibi Inquiſition. Tribunal.

6 Quoad conſultores hoc eſt omninò poſitum in arbitrio Inquiſitorum ſolummodo hoc loco ponam verba Inſtructionis Toletanæ 3. anni 1561. quæ talia ſunt, *parece laria* (loquitur de captura rei) *ſe communicaſſe con los Cõſultores de à quella Inqueſicion, ſe buenamente ſe podie hazer, y pareciere à los Inqueſidores conuenien-*
7 *te, y neceſſario.* In noſtra Inquiſitione Cremonæ regulariter id non præſtant Inquiſitores, aliquando tamen vidi id ſeruatum, & præcipuè in cauſa duarum mulierum quæ in quodam oppido noſtræ Diœceſis per publicam vocem, & famam habebant, & reputabantur ſtriges, contra quas in Sancto Officio plures receptæ fuerant probationem, nam Religioſiſſimus P. Mag. Io. Baptiſta à Sextula inſignis Illuſtriſſimi Prædicatorum Ordinis vir Inquiſitor Cremonæ communicauit hoc negotium conſultoribus, inter quos tunc ego eram, & concluſum fuit non poſſe contra dictas mulieres deueniri ad capturam & de hoc eodem caſu memini ego *p. 2. tit. 12. §. 23. n. 203. verſ.* hinc memini.

8 Quo vero ad Supræmum Tribunal Hiſpan. & Sacram Vrbis Congregationem, cum agitur de carceratione miniſtrorum Regis, Dico, quòd quia agitur de perſonis inſignibus, ſemper monenda eſt Suprema Vrbis Sacra Congregatio, & à Reu. P. Inquiſitore Martinengo, nunc meritiſſimo Vniuerſalis Inquiſitionis Commiſſario audiui id mandaſſe Sacram Congregationem Inquiſitoribus ſub die 15. Iulij 1613. id tamen intelligendũ, dũmodo periculũ non ſit in mora, vt quia aliquis ex Regis Miniſtris Hæreticus eſset, vel alia grauiora delicta ad Sanctum Officium ſpectantia commiſiſſet fugam pararet, ex vulgatis DD. traditionibus.

Quo vero ad alios nobiles, Religioſos feudatarios, & ſimiles puto id totum in arbitrio eſſe Inquiſitorum. qui tamen monendo Supræmam Sacram Congregationem, & Conſilium Hiſpanæ Inquiſitionis cautius agunt *Pegna ad directorium Inquiſitorum p. 3. comm. 108. verſ.* Verum hæc.

9 Animaduertant tamen Inquiſitores maiores probationes requiri ad capiendum perſonam inſignem, nobilem, & alias probatæ vitæ vt notarunt D.D. per me allegati *d. tit. 3.* & bene legendus D. Tranſmiera.

ARGVMENTVM.

Proceſſurus Inquiſitor cum Conſultoribus, vel ad expendendas delictorum, vel propoſitionem qualitates, vel explorandas probationes, & indicia, vel alios actus iudiciales peragendos diuinum auxilium implorare debet.

SVMMARIVM.

Periti, & conſultores conuocati ad aliquid reſoluendum debent imprimis diuinum auxilium inuocare. n. 1.
Oratio, quæ in ſignatura gratiæ, & alijs Congregationibus Vrbis diei ſolet antequam incipiatur tractari de reſolutione cauſarum. n. 2 & 3.

Cap. 9.

1 QVando Periti, ſeù Conſultores conuocantur, vt vel ſuper propoſitionum qualitate, vel ſuper pondere probationum, & Indiciorum, vel ſuper proceſſu aut ſententia ferenda, vel aliquo dubio cauſæ articulo Inquiſitoribus conſilium præbeant opportunum, ſicut iure facere debent celebrantium Concilium more confeſtim antequam cauſa proponatur, vel conſultandi ratio ineatur, diuinum auxilium eſt humiliter implorandum, vt Spiritus Sanctus deliberaturis aſſiſtat.

2 Romę frequenti conſuetudine ab antiquis ducta temporibus receptum eſt, vt in omnibus ferè Congregationibus infraſcr. oratio recitetur in ſignatura gratię coram Sãctiſs. eam recitat Referendarius, qui primo loco cauſas relaturus eſt genuflexo cum cęteris

Prælatis, Pontifice Summo, & Cardinalibus apperto capite ſtantibus. In ſignatura Iuſtitiæ eamdem recitat Cardinalis ſignaturæ Præfectus. In Rota eam ſuo ordine pronunciant auditores ſtantes,& ſimiliter in congregationibus Sancti Officij, quę habentur vel coram Sanctiſſimo, vel coram Cardinalibus eadem oratio recitatur, quam Inquiſitores cum conſultoribus genuflexo humiliter recitabunt, habet autem ſic.

3 Adſumus Domine Sancti Spiritus, Ad ſumus peccati quidem Immanitate detenti, ſed in nomine tuo ſpecialiter congregati. Veni ad nos, Ad eſto nobis, dignare illabi cordibus noſtris, doce nos quid agamus, quo gradiamur, & oſtende quid efficere debeamus, vt auxiliante, tibi in omnibus placere valeamus: Eſto ſalus, & ſuggeſtor, & effector Iudiciorum noſtrorum, qui ſolus cum Deo Patre, & eius filio nomen poſſides glorioſum non nos patiaris perturbatores eſſe Iuſtitiæ, qui ſummam diligis æquitatem, vt in ſiniſtrum nos ignorantia non trahat non fauor inflectat, non affectio muneris, vel perſonæ corrumpat, ſed iungè nos tibi efficaciter ſolius tuæ gratię dono, vt ſimus in te vnum, & in nullo deuiemus à verò, quatenus in nomine tuo collecti,ſic in cunctis teneamus cum moderamine pietatis iuſtitiam, vt & hic a te in nullo diſſentiat ſententia noſtra, & in futuro pro bene geſtis conſequamur præmia ſempiterna.

Et in hac oratione non dicitur Pater Noſter, nec benedictio,ſed ipſa ſolummodo oratio confirmatur finita autem tractione reſpondetur ab omnibus Amen. Habeatur hęc præcatio in vetuſto tractatu de ordine celebrandi concilium relato in primis tomo Conciliorum, & alibi.

Annotationes Carenæ ad Cap. 9.

S V M M A R I V M.

1 *Auxilium Diuinum antè omnes noſtras actiones inuocandum.*
2 *Oratio Ad ſumus Domine S. Spiritus recitabatur in Conſilijs Generalibus à Summo Pontifice.*
3 *Oratio hæc in noſtra Inquiſitione Cremonæ à quo recitari ſolita.*
4 *Ordo ſedendi in Congregationibus inter Epiſcopum & Inquiſitorem & quid cum Epiſcopus eſt Cardinalis.*

1 IN omni actione noſtra inuocandum eſt Diuinum Auxilium *cap.obſeruetis 26.q.7.c.non liceat 26.q.5. Io.de Zanis conſ.*51. Incipiēte cum dicatur in principio inter *conſ. Alex. vol.* 4. maxime autem id agi debet in negotio omnium maximo, quales ſunt cauſæ fidei.

2 Oratio Adſumus Domine Sanctæ Spiritus, recitatur in principio Congregationum Sancti Officij, prout ſolere recitari à Summo Pontifice in celebratione Cōcilij Generalis Epiſcopis, & alijs Prælatis genuflexis, teſtis eſt Chriſtophorus Marcei electus Archiepiſcopus Corciten.Sacrarum cæremoniarum *lib.1.c.9.de pub.5.ſeſſ. fol.mihi* 278.Impreſſionis Venetę anni 1573.

3 Recitabatur oratio hæc in noſtra Inquiſitione Cremonæ ab Eminent.D.meo Cardinali Camporeo Epiſcopo dictę Ciuitatis, Inquiſitore à Dextris in angulo tabulæ, & Vicario Generali à Seniſtris in alio angulo, & cæteris conſultoribus per ordinem genuflexis.

4 Prior, & eminentior locus in Congregatione erat Eminentiſſimi D. Cardinalis nomine Cardinalitiæ dignitatis, nam cum adeſt ſimplex Epiſcopus, tunc in capite tabulæ ſedent Epiſcopus, & Inquiſitor in æquali omnino ſede in omnibus Italię Inquiſitionis ſedente rationе Epiſcopalis dignitatis Epiſcopo in ſede dextro loco poſita,& Inquiſitore in alia,nec mirum Epiſcopis videri debet ſi in Sede æquali cum Inquiſitoribus ſe deant, cum Inquiſitores auctoritate, & Iuriſdiction vti Apoſtolici Delegati Maiores ſint Epiſcopis, vt dix *in annot.ad 1.q.Guid. Fulcod.*

A R G V M E N T V M.

Propoſitionum qualitate examinata, & probationi bus receptis conſideratis,fit deliberatio ſuper captu ra, & quid in ea ſit obſeruandum.

S V M M A R I V M.

Capi, & carcerari pro crimine hæreſis non debet qu niſi ſit de fuga ſuſpectus. n.1. & 2.
Capere, & carcerare licet poſſit Inquiſitor ſine Epiſc po, & Epiſcopus ſine Inquiſitore tutius tamen eſt h facere cum Conſilio Conſultorum Inquiſitionis,ſi con modè id fieri poſſit, & Inquiſitori videatur. n. 3.
Capi, & carcerari in crimine hæreſis nullus debet, in nec citetur ad inditium, neque examinetur, niſi ſufficienter indiciatus. n.4.
Forma, & modus, quo captura, & carceratio dece nitur.n.5.& 6.
Forma decreti faciendi ſuper captura alicuius. n.7.

Cap. 10.

1 EYmericus in directorio de hoc articulo ſi breuiter prudenter tamen ſcribit, quibus teſt bus examinatis ſi Inquiſitor viderit factum e probatum plenè, vel eſſe maxima indicia, & ſuſpicio nes vehementes contra accuſatum, & timetur de fug accuſati, vt potè ſi accuſatus ſentiat, quod contra eu de hæreſi inquiritur, faciat eum capi, ſi autem non t meat de fugà accuſati, faciat eum citari. Hactenus i *Eymericus in directorio Inquiſitorum par. 3. tit.* de fo ma examinationis teſtium *n.* 78. conſimiliter exam nentur alij.

2 Repertorium Inquiſitorum de eodem articulo ſcribit ex Saliceto. Sed quæ forma debeat teneri cir capturam, & dicendum, quod de more ſeruatur i practica, quod informatione præhabita per Iudice de Maleficio, & malefactore ſine alia citatione verb præcedente mittunt Iudicee ad capiendum reum, crimen eſt enorme quale eſt iſtud, quod committit in Diuinam eſſentiam, & permittitur iſta captura, fugam arripiat conſcius de crimine. Hæc ibi. Repe torium Inquiſitorum in verb.captura, §.ſed quę form ex Saliceto in *l.2.C.de exhibend.reis*.

3 Sed magis ſpecifice de hoc articulo loquendo in d liberando ſuper captura reorum duo hæc obſeruan ſunt Primum quamuis, vt ſupra demonſtratum fu ſolus Inquiſitor, & ſolus Epiſcopus, alter ſcilicet ſi altero ad capiendos reos procedere poſſit, magis tan iuſtificata videbitur ſi fiat cum conſilio conſultoru eiuſdem Inquiſitionis, ſi commodè fieri poſſit, Inquiſitori conueniens, vel neceſſaria videatur *ſup cap.6.§.fin.* Idem ſuadetur in directorio Inquiſitor *p.3. tit.* de forma examinationis teſtium *comment.* §. hæc res.

4 Alterutrum eſt, vt qui non eſt ſufficienter indic tus nullo modo capiatur, ſed neque facilè vocet ad inditium, neque examinetur, tum quia freque experientia compertum eſt eum qui ſolutus fu libertate vtitur non facile confeſſurum ſe reum e Tum quia ſimiles vocationes, & examinationes pot deſeruiunt ad admouendos reos denunciatos, vt caueant,

caueant, & delictum occultent, quàm ab bouum aliquem effectum producendum. Itaquè tutius eſt expectare, vt nouę probationes, & ſufficientia indicia superueniantur. Interim verò opportunum erit adhibere diligentem aliquem exploratorem Sancto officio amicum, & fidum, vt vitam, & mores, & conuerſationem illius conſideret, & exploręt.

5 Poſtremo hic actus decernendi capturam duobus modis fieri ſolet, nam in quibuſdam Inquiſitionibus, vt iudicium actore, reo, & Iudice ſecundum iuriſdictionem conſtare videatur *cap. forus de verb. ſign.* Procurator Fiſcalis, cui omnia in proceſſu contra patuerunt, porrecto libello inſtare ſolet, vt reus denunciatus capiatur, & legitimis pœnis afficiatur, & in eodem libello, dum Fiſcalis petit compręhendi reum, ſimul inſerit, & præſentat tęſtificationem habitam contra eum, & qualificationem propoſitionum, vndè liquere poſſit legitimè compræhendi debere, & hæc petitio, ſiuè inſtantia Fiſcalis inſeri etiàm ſolet in proceſſu illius de quo capiendo tractatur directorium Inquiſitorum *p.3.* ſuper tit. de forma examinationis teſtium *comment.* 17. §. hæc res *Ioannes Royas tract. de hæret. p.2. aſſert.* 1. *n.* 12.

6 In alijs vero Inquiſitionibus non conſueuit hęc Inſtandi formula pro captura ſpectari ſed conſuetus, & vſitatus modus eſt, vt Inquiſitores perpenſis actis de captura deliberent, vt quod decreuerint executioni demandetur.

Vterquè modus videtur legitimus, & vbi vnus viget, tutò retineri poteſt nec alter videtur ſinè neceſſitate introducendus.

7 Decretum vero, quod ſuper captura facienda emanauerit ſub die, menſe & anno quo factum fuerit, notandum erit in proceſſu illius, de cuius cauſa agitur ſub hac ferè formula Die Menſe Anno

In congregatione habita in Palatio Sanctæ Inquiſitionis N. Coram R. P. D. Hæreticæ prauitatis Inquiſitore in qua inter fuerunt N. & N. Conſultores eiuſdem Inquiſitionis Propoſita cauſa N. in hoc Sancto Officio denunciati, nec non lectis, & viſis inditijs, & probationibus contra ipſum reſultantibus, decretum fuit quod dictus N. capiatur, & in carcerem Sancti Officij mittatur.

Annotationes Carenæ ad Cap. 10.

SVMMARIVM.

Quæ auctor dixit n.4. de ſumpſit à pulcherrima inſtructione Hiſpan. maxime in omnibus Inquiſitoribus notanda.

Verba inſtructionis refferuntur.

Notanda circa mandatum de capiendo.

PLura ad hoc caput pertinentia dixi ſupra in *Annotationibus ad cap.*8. ſolum aduerte ad ea, quæ dixit Auctor hic num. 4. Ea enim deſumpſit ab Inſtructione Toletana 4. anni 1561. vbi ſic legitur. *En caſo, quæ alguna perſona ſea teſtificada del delito de la hereſia ſi la teſtificacion no fuere babaſtante para priſion, & teſtificado no ſea biamado, ni examinado, ni ſe baga con el diligentia alguna, porque ſe ſabe por experientia que no ha de confeſſar, que as herege, eſtando ſuelto, y en ſu liberdad, y ſemeyantes examenes ſiruen mas de auiſar las teſtificados, que de otro bon effecto, y aſſi conuiene mas aguardar, que ſobreuenga nueua prouanza, ò nuouos indicios.*

Circa mandatum de capiendo vide, quæ notaui etiã ex ſtilo Inquiſitionum Hiſpaniæ de Officio Sanctiſſime Inquiſitionis *p.3. tit.2.* §. 8. De obſeruandis circa capturam reorum in hoc foro.

ARGVMENTVM.

Captura Decreta, datur mandatum de capiendo, & quid in eo actu ſit obſeruandum.

SVMMARIVM.

Capi, & carcerari nemo poteſt in crimine hæreſis ab exequutoribus ſine mandato, & exequutoribus ſine mandato aliquẽ capere volentibus, licitum eſt reſiſtere. n.1.

Forma mandati de capiendo dicto. n.1.

Capiendi, & carcerandi quando ſunt plures rei plura mandata de Capiendo expedienda ſunt. n.2.

Inquiſitores poſſunt habere familiam armatam. n.3.

Iudices ſeculares in capiendis reis, requiſiti à Iudice Eccleſiaſtico debent illi brachium ſeculare impartiri. n.4.

Forma carcerandi Nobiles, Doctores, vel Religioſos pro crimine hæreſis in vrbe. n.5.

Forma capiendi, & carcerandi reos in crimine hæreſis exiſtentes in remottis partibus. n.6.

Deffendere hæreticum ne capiatur, aut captum aufferede de manibus executorum graue delictum eſt, & punitur vt n.7.

Birruarij an poſſint occidere capiendum pro crimine hæreſis, ſi in captura, ne capiatur ſe deffendere luerit.

Cap. 11.

1 POſtquam Decretum fuerit reum fore perſonaliter capiendum, & in carcerem mittendum, mandatum de capiendo ab Inquiſitore ſubſcriptum, datur executori qui reum capturus eſt, quia ſi executor non haberet mandatum de captura, & ſecum non portaret tempore capturę, vel executionis non poſſet capere criminoſum, & ex iſta cauſa ab eo ſe poſſe deffendere, *cap. cum in iure, vbi gloſ.* in verbo ſuper mandato de Officio deleg. & tradit in terminis huius ſurirepertorium Inquiſitorum in verbo captura §. nota qualiter.

Huius autem mandati hæc eſt vulgaris formula De mandato Admodum Reuerendi Patris N. Inquiſitoris hæreticę prauitatis capiatur N. & captus ad carceres Sancti Officij ducatur, non relaxandus ſine expreſſa licentia eiuſdem Domini Inquiſitoris.

2 Si plures rei eodem tempore capiendi ſint pro ſingulis, ſingula mandata executori dabuntur, vt ſi neceſſe fuerit capturam vnius vel alterius rei compræhendendi communicare cum aliquo, qui non fuerit de miniſtris, vel officialibus Sancti Officij capturam aliorum ſecreta remaneat.

Mandatumquè de capiendo totidem verbis quibus executorie conſignatum fuerit inſeret notarius in proceſſu eiuſdem rei.

3 Cum Inquiſitores hæreticæ prauitatis de iure familiam armatam habere poſſint tum ad tutamen ſuarum perſonarum, tum ad capiendum hæreticos, credentes receptatores, & deffenſores eorum, & valdè expediat in his actibus tàm grauibus ſeruare ſecretum, & hæc de capiendis reijs mandatis nonniſi fidis miniſtris conſignare, ideò executori Sancti Officij ſi proprius adſit conſignanda ſunt, Inquiſitores de Iure poſſunt habere familiam armatam, *Clement. nolentes* §. *finali* vbi notant gloſ. in verbo conceſſione, & communiter Canoniſtæ *de hæret.* Directorium Inquiſitorum *p.3. q.56.* & ibi latè *comment.* 105. vbi numerantur Doctores de hoc priuilegio loquentes, de quo extat extrauagans Ioannis 22. incipiens

exigit Ordinis veſtri Religio relatur inter literas Apoſtolicas pro Officio Sanctæ Inquiſitionis in fine directorij.

4 Vbi verò huiuſmodi Priuilegium habendi familiam non reperitur vſu receptum, vt propterea neceſſe ſit inuocare auxilium Iudicis ſecularis, curandum eſt Inquiſitori, vt fido executori, & qui ſecretum, & fidelitatem ſeruare nouerint, huiuſmodi mandata conſignet, alias enim ſi capiendus premoneretur facilè fugeret, & captura redderetur inanis.

Rectores autem terrarum miniſtros ſuos, ſicut Epiſcopi, vel Inquiſitores petierint fideliter exhibebunt, ſicut Innocentius, & Alexander conſtituerunt his verbis. Poteſtas preterea militem ſuum vel alium aſſeſſorem ſi Diœceſanus, vel eius Vicarius, aut Inquiſitor à ſede Apoſtolica deputati, ſeu dicti officiales petierint cum ipſis officialibus mittere teneatur, & cum ipſis, eorumque officium exercere fideliter. Innocentius Quartus, & Alexander Quartus Conſtitutione incipiente. Ad extirpandam §. poteſtas præterea.

5 In Vrbe, vbi in carcerem mittendi ſunt viri Nobiles, Doctores, vel Religioſi, aut alij huiuſmodi, vel Commiſſarius Sanctæ Inquiſitionis, vel alius miniſter ire ſolet ad domos capiendorum, quos curru exceptos, & delatos in carcerem mittit. Alios vbi non eſt timor de fuga per ſpecialem nuntium vocatos ad Sanctum Officium venire iubet.

Captum reum, benè cuſtoditum, & ſi opus fuerit cathenis cōſtrictum deducet executor ad carceres Inquiſitionis, & Cuſtodi carceris conſignabit. Cuſtos verò illum in ſua cuſtodia recipiet, & ſuas circa eum iam carceratum leges obſeruabit.

6 Quod ſi de remotis locis quiſpiam reus deducendus fuerit non eſt tutum, vel in Hoſpitijs, vel domibus priuatis pernoctari, quia facilè fugam arripere poſſet, ideoque monendus eſt executor, vt vel ad Epiſcopos locorum, ſi adſint, vel ad iudices ſeculares diuertat, & in eorum carceribus reus deponatur, & cuſtodiatur. Id per literas ſuas eidem executori datas prædictis Magiſtratibus per quorum Territorium reus deducendus eſt ſignificare poterit Inquiſitor, eoſdem cohortando vt opportunum, & neceſſarium auxilium præbeant, & fauorem ſicut expreſſe in hac facti ſpecie conſtituit Bonifacius Octauus *in cap.* vt inquiſitionis §. 1. *de hæret. lib.* 1.

7 Graue delictum eſt defendere hæreticum, ne capiatur, aut captum auferre de manibus capientium, ideoque Innocentius, & Alexander in ſimiles delinquentes meritam pœnam conſtituerunt, quam Pius V. Optimo iure auxit Innocentius IV. & Alexander Quartus, conſtitutione incipiente ad extirpandū §. Quicunque autē, & Pius V. conſtitutione incipiente ſi de protegendis habentur inter literas Apoſtolicas in Officio Sanctiſſimæ Inquiſitionis in fine Directorij Inquiſitorum.

8 Quamuis Repertorium Inquiſitorum affirmauerit licere executor inuadere hæreticum, & occidere ſi ſe in captura deffendat, ne capiatur, quia non permittitur iuſtè inuaſo ſe defendere contra legitimum executorem ſufficiens habentem mandatum, & hæc ſententia Iure munita videatur, admonendus tamen eſt executor, vt quantum poteſt adhibeat diligentiam, vt tutò capiat reum, ne ad occiſionem illius deueniatur, quam fortaſſis poterit facile euitare, ſi plures ſecum ſatelites ducat, & ex improuiſo aut alijs tutis modis reum aggrediatur Repertorium Inquiſitorum in verbo captura, §. *Sed qualiter per Text. in l. ſi ſeruus. C.* de his qui ad Eccleſiam confugiunt, *& in l. quemadmodum* §. *Magiſtratus, Verſ.* ſi quid tamen *ff. ad l. Aquil.*

Annotationes Carenæ ad Cap. 11.

SVMMARIVM.

1 *De materia ſupraſcripti capitis remiſſiuè.*
3 *Tres Hiſpanæ Inquiſitionis inſtructiones circa reoru capturam maxime notandæ.*

1 DE materia huius *cap. dixi p.* 3. *tit.* 2. §. 8. vbi vide tur notanda tantum hoc loco eſt inſtructio Tol tana anni 1561. X. XI. & XII. in hæc verba.

2 *X. Preſo el Reo el Alguaxil le pandia à tal recan quæ ninguna perſona le pueda ver, ni ablar, ni dar au por eſcrito, ni por palabra, y lo miſmo hara con los p ſos ſi prendiere Muchos, que no los dexara comuni vnos con otros ſaluo ſi los Inquiſitores lo huuieren aui do, que de la comunication curre ellos, no reſulterà conueniente, en lo qual guardara la orden, que por el le fuore dada. Y noles dexara en ſu poder armas. ni neros ni eſcrituras, ni papel, ni coyat de oro, ni plata, eſte recaudo lleuarà los preſos à la carcel de S. Officio, los entregaia al Alcayde, el qual en los mandamien de priſion que el Alguazil lleccò para prender los dete hos reos, firmarà, y aſſentarà como los recibe, y el di, y la hora (para la cuenta de la deſpenſa) y el mandamie to ſe pondrà en el proceſſo, y luego el Alguazil darà cu ta a los Inquiſitores de la eſſecution de ſus mandamie tos. Y la miſma diligentias haia el Alcayde, con qu quier preſo, antes que le apoſente, catandole, y mirand le todas ſus ropas, porque no meta en la Carcel coſa las ſuſo dichas, ni otra quæ ſea danoſa, a los qual eſta preſente alguno de los Notarios del officio. Y lo que hallare eu poder del preſo, ſe aſſiente en el ſecreto de quel preſo, y ſe de notitia à los Inquiſitores, para que depoſition en alguna perſona.*

XI. El Alcayde de no iuntara los dichos preſos, ne l dexarà comunicar vnos con otros, ſino por la orden, q los Inquiſitores le dieren guardandola fielmente.

XII. Otroſi, el Alcayde tendrà vn libro en elà carce, en el qual aſſenterà las ropas de cama, y veſtir, que qua quiera de los preſos traxere, y alli lo firmarà el y el eſcr uano de ſecrettos, y lo miſmo hara de todas las otras c ſas, que durante la priſion recibiere. El qual antes q lo reciba, darà cuenta, à ambos los Inquiſitores de auunq; ſe an coſas da comer, ò de oltra calidad, y con auiſo lo recibirà, y ſe darà à los preſos, ſiendo coſa q ayan meneſter, y no de otra manera.

ARGVMENTVM.

Tempore Capturæ, an ſit fauenda ſequeſtratio bo norum, vel aliquod inuentarium.

SVMMARIVM.

Annotatio ſeù ſequeſtratio bonorum reo capto, & carce rato pro crimine hæreſis non eſt facienda n. 1. *& ſeq.*
Annotatio, & ſequeſtratio bonorum in crimine hære Reo citato, & non comparente fieri poteſt. Et com parens intrà annum recuperat, ſi ſe purgauerit num. in fine.
Annotatio, ſeù ſequeſtratio bonorum in crimine hære fieri non poteſt lite pendente n. 2. *reo capto, & carce rato, in conſulto ſupremo Senatu Sanctæ General Romanæ Inquiſitionis n.* 3.
Libri, & ſcripturæ Inquiſiti pro crimine hæreſ ſunt perquirenda in eius domo tempore captur num. 4.

Ne ex

Cap. 12.

NE ex quorumdam praxi fallantur Iudices Fidei, vt faciant, quæ non conueniunt, admonendi ſunt hoc loco non eſſe facilè recipiendam Doctrinam Ioannis de Rojas affirmantis, quod quando reus compræhenditur prohæreſi vera, & formali, & carceribus S. Officij mancipatur ſtatim fieri debet ſequeſtratio bonorum illius ne ſurripiantur, vel abſcondantur, ita vt pœnes aliquam perſonam Idoneam coram Tabellone, & executore ponantur, quæ eorum cuſtodiam, & curam habeat. Illa verò quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, Inquiſitor um andato per cuſtodem vendantur *Ioannes Rojas tract. de hæret. p. 2. aſſert. 2. nu. 45.* cum aliquot ſequentibus.

Hoc ille auctor aſſeruit ſequutus potiſſimum conſtitutiones Inquiſitionis ſuę prouincię. Nam iura, quæ allegat *in l. fin. ff.* de requirendis reis, *& in l. prima. Cod. eod. tit.* non loquuntur in hoc caſu, ſed in alio longè diuerſo, videlicet quando reus non comparet intrà annum ad ſe purgandum, tunc enim bonorum adnotatio fieri debet, quæ nihilominùs recuperatur, ſi intrà annum veniens ſe purgauerit.

2 Nec dicatur quod Bonifacius Papa Conſtituerit bona hæreticorum ipſo iúrè à die Commiſſi criminis fore confiſcata merito capturæ tempore poſſe etiam, & debere, tamquam talia adnotari, & ſequeſtrari, quoniam cum nundum conſtet reum eſſe hæreticorũ formatiuo facto in ſummario Iudicio talis conuincatur, Iure communi inſpecto verius videtur non poſſe ad talem ſequeſtrationem deueniri, & eo maximè, quia cum ſequeſtratio regulariter ſit de iure prohibita non eſt ab ea inchoandum, & lite pendente non debet reus à ſua poſſeſſione remoueri Bonifacius Octauus *in cap. cum ſecundum leges, verſ.* bona hæreticorum *de hæret. lib. 6.* vbi gloſ. in verbo ipſo iure, & ibi communiter Canoniſtæ, ſequeſtratio regulariter eſt de iure prohibita *l. 1. C. de probibit. ſequeſtrat. gloſ. in capit.* dilectus, in verbo ſequeſtrari *de ſequeſtr. poſſeſſ. & fruct.*

3 Si autem ſimul cum hæreſi ex ſummaria informatione tam graue flagitium commiſſum fuiſſe Innotuerit, vt meritò ad confiſcationem bonorum deueniendum videatur, & conſequenter adnotatio, & ſequeſtratio bonorum meritò appareat facienda, eam priuati Prouinciarum Inquiſitores in conſulto ſupremo Senatu Sanctæ Generalis Romanæ Inquiſitionis nequaquam decernent.

4 Cæterum ſi reus delatus eius conditionis ſit, & de tali delicto denunciatur, aut libros, & ſcripturas habere præſumatur, quales ſunt qui de ſortilegijs pro inueniendis Theſauris, & ſciendis futuris, & omnibus cõciliandis, & de rebus magnis accuſantur, iſti enim omnes, vel Salomonis (vt vocant) clauiculam, vel Abbatis, Tritemij, ſeù verius Cornelij Agrippæ Steganographiam, vel aliquod horum, vel ſimilium ſcriptorum nefaria fragmenta habere ſolent, iſto caſu diligens per quiſitio, & deſcriptio librorum, & ſcripturarum fieri debet, & capturæ tempore diligens inuentarium conficiet Notarius, & ſi quos libros, vel ſcripturas hæreticas vei ſuſpectas inuenerit, ſecum deferre curabit, indè enim pro inuenienda veritate, magnum poterit deſumi argumentum, & niſi adhiberetur hæc diligentia facile poſſent ipſius amici, & domeſtici, vel dolo, vel putantes ſe id iure facere poſſe talia ſcripta occultare, & corrumpere, cum Vulpianus reſponderit in hæc verba; tantumdem debebit facere, & in libris improbatæ lectionis, magicis fortè, vel his ſimilibus. Hæc enim omnia protinus corrumpenda ſunt; hactenus, ibi, quamuis alio planè tendat Vulpiani reſponſum; Cenſuit enim libros improbatæ lectionis, ideſt prohibitos, & magicos quibus continentur Dæmonum inuocationes, non venire in iudicinm familiæ Herciſcundæ, ideſt non eſſe inter hęredes diuid ndos, ſed protinus corrumpendos, *Vulp. in l. cæteræ §. tantundem, ff. familiæ Herciſcundæ.*

Annotationes Carenæ ad Cap. 12.

SVMMARIVM.

1 *Fidei priuilegium eſt quod non litigat ſine poſſeſſione.*
2 *Cum de hæreſi formali agitur fit ſequeſtratio bonorum.*
3 *Per quiſitio fit in actu capturæ, & quid ſeruandum.*

1 QVia Priuilegium eſt ſingulare fiſci, quod nunquã litigat, ſine poſſeſſione, vt notaui in meis reſolutionibus Practicis hoc anno æditis Cremonæ *reſolutione* 112. *num.* 15. *centuria ſecunda* vbi, & declaraui quomodo in procedat.

2 Hinc eſt quod cum de crimine hæreſis formalis agitur ſolet fiſcus bona delinquentis appræhendere, & ea ſub ſequeſtro ponere, de cuius forma adſunt inſignes Inſtructiones Hyſpanæ Vulgo di Toledo dictæ *iud.* 8. *& 9. dixi parte 3. titul. 2. §. 8. num. 32.*

3 Facienda etiam eſt eo modo, quo prę́ſcribit auctor per quiſitio in domo detenti, vt notaui alijs allegatis *p. 2. tit. 12. §. 24. n. 207.*

ARGVMENTVM.

De ordine in cuſtodendis Carceratis obſeruando.

SVMMARIVM.

Cuſtodiendi in carceribus capti pro crimine hæreſis non omnes pari modo tractandi ſunt, ſed aliqui mitius aliqui autem grauius cuſtodiri debent iuxtà perſonarum qualitatem, & criminis pro quo detinentur num. 1.
Carcer Fœminarum debet eſſe diſtinctus a carcere Maſculorum n. 2. vbi etiam quid ſi carcerare contingat Maritum, & Vxorem. nu. 2.
Carcerati cuſtodiendi ſunt ſinguli ſoli in carcere abſque aliorum ſocietate niſi ex cauſa aliter facere putauerint Inquiſitores. num. 3.
Carceratorum translatio de vno carcere ad alium quomodo facienda n. 4. & n. 5.
Fœminæ quando ſunt carcerandæ pro crimine hæreſis in quibus carceribus, & quomodo carcerandæ ſunt nu. 6.
Cuſtodes carcerum debent diligenter carceres perquirere, & viſitare, ne parietes perforentur, & carcerati aufugiant. n. 7.
Carcerati ſi Inquiſitori videbitur poſſunt detineri in cum pedibus, & manicis ferreis, & præſertim noctis tempore. num. 8.
Inquiſitores poſſunt inuocare brachium ſeculare pro cuſtodia carceratorum. nu. 9.
Alimenta carceratis quomodo ſint præſtanda num. 10. *&* 11.

Cap. 13.

1 SEries, & ordo huius praxis poſtulare videtur, vt hoc loco de hoc articulo breuiter agatur pro faciliori Inquiſitorum inſtructione. Primum ergo obſeruandum eſt non omnibus reis pares carceres eſſe conſignandos, ſed pro delictorum, & perſonarum qualitate aliquando duriora conclauia, & obſcuriora, aliquando verò lætiora, & Amæniora conſignabuntur, nam qui læuius deliquærunt, & mitius tractari,

ri,

ri, & læuius cuſtodiri debent, & aliter iuuenes, quam nobiles ſæpe cuſtodiri debent *l.prima ff.de cuſtodia reorum l.Diuus ff.* de officio Præſidis. Directorium Inquiſitorum *parte* 3. *comment.* 108. *ſuper qu.* 59.

2 In eodem conclaui, mares, & fœminæ mixtim occludendi non ſunt, quod Imperatoria lege ità cauetur. Sexu autem diſpares diuerſa Clauſtiorum habere tutamina iubeantur *l.quoniam C.de cuſtod. reorum.*

Sed ſi pro eodem delicto maritus, & vxor in carceres Inquiſitionis conijcerentur in eodem conclaui occludi poſſent, niſi fortaſſis timeretur, quod alter alterum impediret a libera delicti confeſſione, conferunt tradita in directorio Inquiſitorum *qu.* 3. *commentario* 108. *ſuper qu.* 59. §. hoc tamen fallit.

3 Præterea duo, vel plures ſimul in eodem conclaui recludendi non ſunt niſi aliter ex cauſa faciendum putauerint Inquiſitores. Quoniam rei carcerati, & pręſertim facinoroſi maiori ex parte ſecum ineunt] cõſilia de fuga arripienda; de veritate celanda, de euitandis, & excludendis Iudicum interrogationibus, & de iuſto indicio ſubterfugiendo id verò] tunc potiſſimum obſeruandum eſt, (vt prudenter Afflictis admonuit) quãdo reus confeſſus eſt, ſiuè in tormentis, ſiuè extra tormenta, nam ſi tunc cum alijs ſociaretur, facile reuocaret confeſſionem. Directorium Inquiſitorum *p.3.comment.* 108. *ſuper quæſtione* 59. §. Item id Mathæus de Afflictis ſuper conſtit. Regni *lib.*1.*rubr.*27. de Homicidio Clandeſt. in conſtitutione incipiente, ſi damna *n.* 62. & 63.

4 Carcerati qui ſimul in eodem conclaui recluſi fuerint ſi ad aliud conclaue fuerint transferendi, idq; fieri debet, vt euitentur carceratorum communicationes, exploratum eſt enim, quod cum transferuntur de vna ſocietate in aliam, referunt mutuo inter ſe ea quæ geruntur, ſed cum legitima cauſa ſuaſerit faciendam eſſe talem tranſmutationem, prudenter, & cautè fieri poterit.

5 Sed cum quis ex reis carceratis confeſſus fuerit, & benè conuerſus, itaut de eius Vacillatione Inquiſitori amplius non videatur timendum, facilius ille poterit de vno conclaui in aliud transferri, imò verò eius miniſterio ſæpè vti poterit ad erruendam ab alijs carceratis veritatem, iuxtà conſilium Eymerici, quod competenti loco, & tempore vſurpare licebit. *Eymericus in directorio Inquiſitorum par. tertia de cautelis Inquiſit.* contrà hæreticorum fraudes *numero* 107. *Verſ.* nona cautela, & *ini.comme.*23. §. & faciat, quod ille loquatur.

6 Cum fœminæ in carcerem mittendæ fuerint ad omnem mali ſuſpitionem pręcauendam, ſingulis pro qualitate earum vna ſaltem honeſta fœmina, velut ſocia adiungetur, quę a carceratæ làtere nunquam diſcedat, hęc ſocia ętate matura, bonis moribus prædita, pia, & fidelis eſſe debet, authen. Hodie nouo iure *C. de cuſtod. reorum.*

Sępè etiam fit, vt cum carcerandæ ſunt fœminæ, non ad carceres Inquiſitorum; & præſertim regularium, quando ſunt intrà ſepta Monaſteriorum, ſed ad Monaſteria Sanctimonialium deducant, quod; cum contigerit, ordinandum eſt Abbatiſtæ, vel Prioriſtæ nequemquam admittat ad colloquendum cum fœmina ibi recluſa, abſq; expreſſa Inquiſitoris facultate, & vt ordinem ſibi præſcriptum diligenter obſeruet.

Quando tamen cauſa grauis eſt, & plena periculi, quales maiori ex parte cauſæ fidem tangentes eſſe ſolent, tutius eſt, vt etiam fœminæ in carceribus Inquiſitorum recludantur, ſuper quo conſulendi erunt Cardinales Inquiſitores Generales, qui re maturè conſiderata, videbunt an magis expediat reos huiuſmodi in carceribus Epiſcopi, vel Inquiſitorum regularium cuſtodiri, præſertim ſi iuuenes, & pulcræ fuerint, quales ſæpe eſſe ſolent, quæ ſortilegijs amatorijs dat operam.

7 Generaliter obſeruandum eſt, vt carcerati diligenter cuſtodiantur, & vt cubicula, ſeù conclauia, in quibus detinentur a cuſtode carceris frequenter viſitentur, & explorentur, ne quid clam introducatur, quo vel ſe carcerati interficere, vel parietes per forare, ac fugere poſſint. Cœterum circa fœminas exactior diligentia adhibenda, quę cum ſint ſexu fragiliores, & iræ, ac deſperationi magis ſuccumbant, quam mares facilius quærunt occaſionem ad necem ſibi inferendam.

8 Si expedire videatur, vt tutius cuſtodiantur carcerati in compedibus, & manicis ferreis ponere; Id facere poterit Inquiſitor, cum, & iure cautum, & ſæpè neceſſarium ſit; Cum facinoroſis quibuſdam, & magis criminoſis, id plerumquè obſeruandum erit, & præſertim noctis tempores quando maximè ſolent ſcelerati, & derumpendis Vinculis, & perforandis parietibus, & de fuga arripienda cogitare iure cautum *in Clem. l.* § propter quod de hæret.

9 Quod ſi tanta fuerit, vel Iudicum fidei paupertas vel carcerum ſuorum penuria, aut minimè tuta cuſtodia, quia Verbi gratia tenues ſunt parientes, & feneſtræ ſinè craſibus ferreis, & Ianuæ ſinè firmo clauiun præſidio, vt neceſſe ſit ad Iudices ſeculares pro tut captorum cuſtodia recurrere, Magiſtratus ſeculare operam ſuam fideliter præſtare tenentur iuxta præceptum Aleſſandri ipſis directum in hæc verba. Teneantur inſuper Poteſtas Capitan. Conſules, ſeù Recto vel alij huiuſmodi omnes hæreticos, & hæreticas, qu capti a modo fuerint cuſtodiri facere ſub expenſi Communis Ciuitatis vel loci cui præſunt per viro Catholicos ad hoc electos à Diæceſano, ſi fuerit præſens, & fratribus ſupradictis, vel Inquiſitoribus, ſeù Inquiſitore in aliquo ſpeciali carcere tuto, & ſecuro in quo ipſi ſoli teneantur. Seorſum à latronibus, & bannitis, donec de ipſis fuerit definitum Alexander Quartus Conſtit. Incipiente ad extirpanda §. teneantur inſuper Concordat *text.in cap.vt Inquiſitionis* §.1 *de hæret.lib.*6. & directorium Inquiſitorum *parte tertia titulo* de modo interrogandi reum accuſatum *nu.*75. §. & *ſi videat Verſ.* vel teneat eum.

10 Alimenta quæ carceratis conferuntur, taxanda ſun iuxtà qualitatem temporis, & caritatem, vel abundantiam rerum comeſtibilium, cœterum ſi aliqua perſona qualificata, & opibus abundans capta fuerit, & voluerit manducare, & ſumptus facere vltrà ordinariam, & conſuetam alimentorum taxationem, & iuxtà conſuetudinem ſuam, indulgendum *eſt* eius voluntati, & concedendum quidquid fuerit viſum honeſtum, & conueniens ſibi, & famulo, vel famulis ſuis, ſi quos ſecum habeat intrà carceres.

Sed nec cuſtos carceris, nec alius miniſter accipiet quæ fortè ſupererunt alimenta, ſed ea in pauperes diſtribuentur.

11 Eadem alimenta reis præbenda, regulariter in domo Inquiſitionis præparanda, & coquenda ſunt nam ſi vel ex domibus reorum, vel aliundè præparata afferentur facilè poſſent occultum aliquod nuntium continere, quo rei carcerati, vel ad veritatem occultandam, vel ad inditium eludendum, vel ad fugiendum, vel ad alia huiuſmodi perpetranda inſtruerentur.

An autem, & quando ſinè periculo in domibus reorum præparari poſſint prudentiæ, & arbitrio Inquiſitorum relictum eſt.

Cœterum ob prædictam cauſam nonniſi raró & cum exquiſita conſideratione hoc arbitrio vti oportet.

Anno-

Annotationes Carenæ ad Cap. 12.

SVMMARIVM.

1 *De eorum cuſtodia.*
2 *Verba Pulcherrima Hyſpanæ Inſtructionis circà cuſtodiam reorum.*
3 *De alimentis dandis carceratis alia Inſtructio Hiſpanæ Inquiſition. notanda.*

CIrca ordinem in cuſtodiendis huiuſcè fori reis pulcherrima ſunt monita auctoris hoc loco omnino obſeruanda, multa ex his idem auctor repetijt ad directorium Inquiſitorum *parte tertia, commẽtario* 108. & aliqua dixi ego *p.2. titulo* 12. §. 24. Pro Inquiſitionibus Hyſpaniæ adeſt inſtructio prima ſub titulo *las inſtrutione, quæ tocan al Cancelero ſon eſtas, quæ ſeguẽ*, In Inſtrutionibus Hyſpali annis 1500. *Item que ningun Alguazil, in Cancelero, que tuuiere cargo de la carcer y præſos nò conſiẽta, ni delugar, que ſu mugier, ni otra perſona de caſa ſuia, ni de fuera vea, ni hable conningun de los preſos, ſaluo el que tuuiere cargo de dar da comer à los dichos preſos, el qual ſea perſona de confianza, y fidelidad iuramentado de guardar ſecreto, y los cate, y niue lo que les leuare que no vaia en ello cartas, ò auiſos algunos.*

Et in Inſtructione ſecunda ibidem cauetur quod deputatus ad dandum carceratis alimenta debet eſſe deputatus ab Inquiſitoribus.

Circa eadem alimenta reis danda, notanda eſt alia Toletana inſtructio 75. anni 1561. *El mantenimento, que ſe hà de dar à los preſos por la Inquiſition, ſe baſſe confeſione al tiempo. y la careſtia de las coſas da comer. Però ſi alguna perſona de Calidad, y que tienga bienes en abundancia fuere preſa, y quiſiere comer, y gaſtar mas de la racion ordinaria deuerele dar à ſu volunt ad todo lo que pareciere honeſto prra ſu perſona, y criado, ò criados ſi los tuuiere en la carcel.*

ARGVMENTVM.

De prima audientia qua Inquiſitores Reos carceratos excipiunt, & quid, & quomodo eos interrogare debeant.

SVMMARIVM.

Forma plurium interrogatoriorum faciẽdorum reo carcerato in eius primo conſtituto n. 1. & omnibus ſeqq.
Reus in crimine hæreſis carceratus diligenter primo loco interrogandus eſt de cauſa ſuæ capturæ, n. 2. & ſeqq.
Reus pro crimine hæreſis, interrogandus eſt de eius parentibus, & conſanguineis. n. 4.
Reus carceratus pro crimine hæreſis interrogandus eſt de locis in quibus habitauit n. 5. & ſeqq.
Reus carceratus pro crimine hæreſis interrogandus eſt de ſua profeſſione, exercitio, paupertate, diuitijs, & his milibus num. 8.
Reus pro crimine hæreſis carceratus, interrogandus eſt, an alias fuerit carceratus in Tribunali Sanctæ Inquiſitionis, nu. 9.
Reus carceratus pro crimine hæreſis, interrogandus eſt an quolibet anno ſua peccata confeſſus fuerit, & Sanctiſſimam ſumpſerit Euchareſtiam dicto n. 9.
Reus carceratus pro crimine hæreſis interrogandus eſt ſi habeat aliquot inimicos, & quos. n. 10.
Notarius debet fideliter ſcribere interrogatoria, & reſponſiones reorum. nu. 11.

Cap. 14.

1 REos iam carceratos quando Inquiſitores voluerint ante ſe, & Notarium, ſiuè Secretariũ Sanctæ Inquiſitionis Siſti iubebunt, & præſtito iuramento de veritate dicenda interrogabunt, tã de ſe, quam de alijs dicere veritatem, juxta infraſcriptum ordinem directori Inquiſitorum *parte tertia*, titulo de modo interrogandi reum accuſatum *n. 74. & ibidem in commentario* 18. *Symanchas de Catholic. inſtitution. titulo* 44. de ordine procedendi *num.* 14.

2 Die Menſis N Anni N

Conſtitutus in tali Ciuitate, & tali Inquiſitione coram R. P. D. Fratre N. Ordinis Prædicatorum Sacræ Theologiæ Magiſtro, in meique Notarij preſentia N. Filius N. de tali loco ætatis ſuæ annorum N. in circa, cui delato Iuramento de veritate dicenda, quod præſtitit tactis Sacroſanctis Scripturis fuit per Dominum.

Interrogatus, An ſciat cauſam ſuæ capturæ, vel ab aliquo, aut aliquibus intellexerit.

Reſpondit &c.

Interrogatus vbi, quando, & quomodo fuit captus, Si reſponderit neſcire.

Interrogatus, An ſaltem cauſam poſſit cogitare, & dicat an ſciat in quibus carceribus ſit detentus, & qua de cauſa homines in illis detineantur.

Si dixerit, quod non, ſed ſe eſſe in carceribus Sancti Officij vbi detinentur hæretici, & ſuſpecti de hæreſi.

Dicatur ſibi, quod cum ſciat, quod detinentur capti ex cauſa Violatæ Religionis, debet etiam cogitare quod, & ipſe detineatur propter cauſas violatam religionem concernentes, & ideo dicat ob quam cauſam credat ſe fuiſſe captum, & in carceribus S. Offic. detineri.

Si negatiuè reſponderit,

Tutum videtur ſemper oretenus quandam benignã monitionem hic alijs Interrogationibus præmittere, commemorando videlic. benignitatem Sancti Officij erga non coactè confitentes, & rigorem iuris quo vtitur contra renitentes, & comparando alia Tribunalia cum Sancto Officio nam in alijs delicta confitentibus, parata eſt executio & pœna. In foro verò Inquiſitionis confitentes, & pœnitentes mitius tractari ſolent.

3 Mox in ſcriptis moneatur, & dicatur ei quod Miniſtri Sancti Officij neminem comprehendunt, aut compræhendere ſolent ſinè iuſta cauſa, quamobrem ab eo obnixè petitur, eiquè præcipitur, & mandatur vt exactè cogitet, & diligenter perpendat actiones ſuas, ſuãque conſcientiam examinet, & expurget à delictis, & erroribus quibus fortè tenetur, & de quibus eſt denunciatus.

4 Interrogatus vnde originem trahat, & qui ſunt eius parentes. Hoc interrogatorium eſt magnæ conſiderationis præſertim quando agitur de hominibus obſcuris, & plebeis, tunc enim ne dum de parentibus, ſed etiam de Maioribus, ac tranſuerſalibus interrogari poterunt, & vlterius iuberi, vt declarent Genealogiã, ſiuè genus ſuum, & clarè, & ſingulariter explicent: An aliquis ex prædictis fuerit aliquando a Sancto Officio captus & pœnitentiatus; hæc enim non imprudenter inquiruntur cum ſicut à bonis pro genitoribus boni ita ſępè a malis filij, & nepotes prodire ſoleant, & deſcendentes ſæpè maiores ſuos ſtudioſè imitari ſolent, Hoc præcipuè locum habet in illis qui ab Hebreis, & Mahometanis, & factioſis originem habent, *Gramaticus conſ. 13. incipiente in Ieſu Chriſti nu. 5.*

5 Interrogatus vbi fuerit nutritus, & in quibus locis habitauit: etſi mutauerit locum proprium, ſiuè Patriam.

Interrogatus quare locum natiuitatis mutauit, &

qua

qua de cauſa ſe tranſtulit ad alium locum.

Interrogatus cum quibus in prædictis locis fuerit conuerſatus, & quorum amicitia, & familiaritate vſus fuerit.

Interrogatus, An cum illis, cum quibus dixit ſe fuiſſe conuerſatum, aliquando de rebus religionis ſermonem habuerit, vel illos de religione loqui audiuerit,& in quo loco, & quando, & quoties, & de quibus rebus, ſeu de qua materia loquerentur.

6 De prædictis ideò diligenter interrogādus eſt reus, præſertim ſi fuerit vafer,& calidus, & de quo non confidit Inquiſitor quod facilè ſit dicturus veritatem;quoniam vt prudenter admonent Oratores ex genere, natione, patria educatione, diſciplina, tempore præterito, ſocietate, amicitia, moribus, & verbis non leuia ſuſpicionum argumenta oriuntur, *Cicero lib.* 2. Rhetoricorum ad Herenium. Quintilianus *lib.* quinto, capitulo octauo,oratoriarum Inſtitutionum *Gandinus tractat. crimin. titulo de præſumptionibus Franciſcus Caſonius tractat. primo, de Indicijs ex perſona capitulo primo,& multis ſequentibus Andreas Tiraquellus in l. ſeptim.connub.num. decimoſeptimo.*

7 De his tunc maximè inquirendum eſt, cum agitur de examinandis reis, qui habitauerunt in Terris Sciſmaticorum, Hereticorum, Gentilium, & aliorum quorumcunque Infidelium, ſiuè errantium quorum mores facilè ſequuntur, qui diù præſertim inter ipſos habitauerunt. Exempla ſunt in promptu; Sed nullum Clarius aut lamentabilius, quam quod de filijs Iſrael toties repetunt Sacræ literæ qui ad Idolatriam valdè proni ſæpè verum Deum dereliquerunt, quia mores Aegyptiorum imbiberant, quod breuiter ſed luculenter *Dauid Pſalmo* 105.declarauit,dicens. Et commixti ſunt inter gentes, & didicerunt opera eorum, & ſeruierunt ſculptilibus eorum, & immolauerunt filios ſuos,& filias ſuas demonijs. *Confert text.in l. quod ſi nolit,§.qui mancipia ff.de ædill.ædict.*

8 Interrogatus cuius profeſſionis ſit, ſeù quod exercitium habeat.

Interrogatus,An ſit diues, vel pauper, quantum habeat in redditibus, & cuius expenſis viuat.

Dicatur ei quod reddat rationem vitæ ſuæ, & quid à pueritia,& citrà fecerit.

Interrogatus In quibus locis,ſeù Ciuitatibus, ſtudijs litterarum operam dederit.

Interrogatus quos præceptores habuerit, & explicet nomina illorum.

Interrogatus quas artes dedicerit.

Interrogatus quos libros egerit,& habuerit,& an de præſenti habeat libros de religione tractanter,& quos.

9 Interrogatus, An aliquando in aliquo Tribunali, vel in Tribunali Sanctę Inquiſitionis fuerit examinatus, vocatus,vel in aliquo Iudicio conſtitutus, vel proceſſatus, & ex quibus cauſis, & an ſequuta fuerit abſolutio, vel condemnatio, & per quem Iudicem, & quo anno.

Et an vnquam fuerit excommunicatus, & ob quam cauſam, & an poſteà fuerit abſolutus, vel condemnatus,& ex qua cauſa.

Interrogatus,An ſingulis annis ſit ſolitus ſacramentaliter confiteri peccata ſua, & quoties, & dicat, in qua Eccleſia, & exprimat nomina tam confeſſorum, quam illorum, e quorum manibus Euchariſtiam ſumpſerit,& maximè a decem anni,& citrà.

Interrogatus quas orationes, ſiuè Sacras preces recitet.

10 Interrogatus, An habeat aliquos inimicos, & exprimat nomina ipſorum, & dicat cauſas inimicitiarum.

Si ex iſtis, vel ſimilibus interrogationibus pluribus, vel paucioribus inductus reus palam confeſſus fuerit veritatem peracta erit eius cauſa, cum protinus inoteſcat,quem exitum ſit habitura.

Quod ſi adhuc neget dicens ſe neſcire, cur vocatus, aut in carcerem miſſus ſit, Inquiſitor poterit replicare, quod cum ex eius dictis appareat ipſum conſtitutum nolle pateſacere veritatem, nec conſtet ipſum tales habere inimicitias, nec tales extare odij cauſas, vt aliqui moueri poterint,aut debuerint ad ipſum calumniosè, & falſo denunciandum, maior oritur ſuſpicio, quoduerę eſſe poſſint teſtificationes habitę in Sancto Officio contra ipſum, & propterea monitus iterum ad melius, & melius cogitandum, & ad veritatem ingenuè confitendam, dicat an in prædicta materia ad fidem,& Sanctum Officium ſpectante, verbis, & factis errauerit,vel ſuſpectum ſe alijs exhibuerit.

11 Omnia verò interrogatoria reis propoſita,& eorum reſponſa, & dicta ſicut propoſita fuerint, & prolata a Notario fideliter,& per extenſum ſcribenda ſunt.

Quod ſi Inquiſitori videatur finire examen, antequam ad alia interrogatoria particularia deſcendat tunc ſeruato ſtylo conſueto dicetur ſic.

Quibus habitis dominus acceptatis &c.dimittit examen animo &c.iniuncto quod ſe ſubſcribat,& mandauit reduci ad locum ſuum.

Si Reus ſcit ſcribere ſe ſubſcribat,ſin minus apponi ſignum Crucis.

Annotationes Carenæ ad Cap.9.

SVMMARIVM.

1 *Ordo interrogandi reum in propria audientia.*

2 *Tres inſignes Inſtructiones Hiſpanæ circa interrogandi reum in propria audientia.*

3 *Monitum Inquiſitoribus diligenter cuſtodiendum e alia Inſtructione Inquiſitionis Hiſpanæ.*

1 POnit hic Pegna modum,& ordinem Primæ audiētiæ dandę reis quem, & modum eos interrogandi,egregiè declarat inſtructio 13. 14. 15. & 16. Toletana Anni 1561.his verbis.

2 13 Pueſto el preſo en la carcel, quando alos Inquiſitores parecia mandaran traherle ante ſi, y ante vn Notario del Secreto mediante iuramento le preguntaran per ſu nombre, y edad, y officio, y Vezinda y quanto hà que vino preſo, e los Inquiſidores ſe auran con los preſos humanamente trattandolos ſegun la calidad de ſus perſonas, guandandos con ellos la autoridad conueniente, y no dandoles ocaſion a que ſe deſmidand.Suelenſe aſſentar los preſos en vn banco ò ſillabaxa, porque con mas attention puedan trattar ſus cauſans, auumque al tiempo,que ſe les pone la accuſation han de eſtar en piè.

14 Luego conſecutiuamente ſe le mandera, que declare ſu genealogia, lo mas largo que ſerpueda, comenzando de Padres, y obuellos contodos los tranſuerſales de quien tenga memoria, declarando los officios y Veyindades, que tuuieron, y con quien fueron Caſados, y ſi ſon viuos, ò defuntos, y los hyos, que lo dihos aſcendientes y tranſuerſales dexaron, Declaren aſſi miſmo con quiem ſon, ò hā ſido caſados los dihos reos,y quantas veces lo han ſido,y ſos hyos, que han tenudo, y tienen, y quanta edad y el notario eſcriuira la genealogia, en el proceſſo, poniendo cada perſona por principio de renglon declarando ſi alguno de ſu aſcendientes, ò de ſu linage hà ſido preſo, openitenciado por la Inquiſition.

15 Fecho eſto, ſe le pregunte al reo donde ſe hà viado y con que perſonas, y ſi ha eſtudiado alguna facul-

tad,

tad, y ſi hà ſaldo d'eſtos Reynos, y en que companias, y hauiendo declarado todas eſtas coſas, ſe le pregunte generalmente ſi ſabe la cauſa de ſupriſion, y confeſſione à ſu reſpueſta ſe le hagan las demas preguntas, que ſouuengan a ſu cauſa, y le amoneſtero, que diga, y confieſſe verdad confieſſe all'eſtilo, e inſtruciones del Santo Officio, haziendole tres monitiones, en differentes dias, con alguna interpolacion, e ſi alguna, coſa cōfeſſare, y todo lo que paſſare en el audiencia eſcriualo el notario en ſu proceſſo. y aſſi miſmo ſe le pregunte por las oraciones, y dottrina Chriſtiana, y adonde, y quando ſe confeſsò, y con que confeſſores, y deuen ſiempre los Inquiſitores eſtar aduertidos, que no ſean importuni, ni demaſiados en preguntari alguna de las coſas ſuſtanciales, teniendo aſſi miſmo mucho auiſo de no preguntar fuera de lo indiciado, ſino fueren coſas, que al reo de ocaſion por ſu confeſion, y ſi fuere confeſſado, dexen le dexir libremente ſin atayarno ſiēdo coſas impertinentes, las que dixere.

16 Para que los Inquiſitores puedan hazer eſto, y iuzgar recumente, deuen ſiempre eſtar ſoſpechos de que puedan recebir engano, aſſi en la teſtification, como en las confeſſiones, y con eſte cuydadado, y reze lo miraran, y determinaran la cauſa conforme à verdad, y iuſticia, porque ſi fueſſen determinados, à launa, ò ala otra parte, facilmente pueden recebir engano.

ARGVMENTVM.

Quando Inquiſitor non poteſt de ore Rei eruere veritatem vigore generalium interrogatorium ad particularia interrogatoria deſcendere debet.

SVMMARIVM.

Forma interrogandi reos pro crimine hæreſis carceratos quando prima vice examinati ſuper generalibus ſteterunt in negatiua nu. 1. & ſeq.

Cap. 15.

1 SI ex propoſitis ſupradictis interrogatorijs generalibus non potuerit à reo aptum reſponſum haberi ad habendam veritatem, mox deſcendendum eſt ad interrogatoria particularia hoc eſt ad illa quæ concernunt materiam ſiuè delicta, aut hæreſes, de quibus Reus fuit denunciatus, videlicet ſi accuſatus fuerit, quod negauerit Purgatorium, poſt vnum duos, aut tres dies poſt primum examen, ſuper hoc fient prudentes interrogationes, iuxtà infraſcriptam formulam.

Die N. Menſe N. Anno N.

Conſtitutus vbi, & quib. ſupra in meique notarij preſētia N. de quo ſupra cui delato Iuramento de veritate dicēda, quod tactis ſcripturis præſtitit fuit per Dñum.

Interrogatus, An vltra ea, quæ ipſe conſtitutus dixit in alio ſuo examin. occurant ſibi aliqua dicenda, & quæ.

Reſpondet &c.

2 Interrogatus, an melius cogitauerit, & recordari potuerit cauſam ſue carcerationis, & examinis, prout alias fuit interrogatus, & an ſaltem habeat aliquā ſuſpicionem, à quo deferri potuerit apud Sanctum Officium, & ſuper quibus rebus.

Interrogatus, an vnquam audiuerit loqui de Paradiſo, Purgatorio, & Inferno.

Interrogatus, quid audiuerit loqui de Præfata materia.

Interrogatus, qui ſunt *illi* à quibus audiuit de præfata materia tractari, vel diſputari.

Interrogatus quid ipſe reus ſuper hoc aliquando ſit loquutus.

3 Interrogatus, quid ipſe tenuerit, & crediderit, & de præſenti teneat, & credat de Purgatorio.

Etſi reſponderit ſe rectè de eo tenuiſſe, & neget ſe male ſentiſſe, ſed credidiſſe id, quod tenet, & docet Sancta Mater Eccleſia.

Præcipiatur ei vt dicat, quid de eo teneat, & credat Sancta Mater Eccleſ. Rom.

Et habita eius reſponſione moneatur, vt benè aduertat dicere veritatem, & caueat à mendacio, quoniam contrarium habetur teſtificatum contrà ipſum videlicet, quod loquendo de Purgatorio dixerit talia, & talia, ponendo verba præciſa, quæ ab eo dicta fuiſſe depoſuerunt denunciator, & teſtes.

4 Et ſucceſſiuè in eadem, vel in alio examine ſimili modo interrogabitur de ſingulis alijs articulis, de quibus eſt denunciatus, vt ſibi Verbi gratia dixerit ſimplicem fornicationem non eſſe peccatum, aut licitum eſſe inuocare demones, & eis ſacrificia offerre, & ſimilia, nam poſt generalia interrogatoria, deſcendetur ad particularia conſtringentia reum, vt ſe vel conformet cum teſtificationibus habitis contra ipſum, vel ſi cum ipſis non conueniat, adhuc iterum, atque iterum examinetur, & ad vltiora remedia procedetur.

Et in fine examinis dicatur ſicut ſupra.

Quibus habitis &c.

Annotationes Carenæ ad Cap. 15.

SVMMARIVM.

1 *De ſecunda reorum audientia.*
2 *De interrogatione ſuper intentione quid potiſſimum animaduertendum.*
3 *Rei quando ſuper intentione interrogandi.*
4 *Confeſſarij cum in crimine ſolicitationis examinantur quid debeat Inquiſitor præcauere.*

1 VBi à reo veritas nequeat haberi ex interrogatorijs generalibus docet Pegna debere Inquiſitorem deſcendere ad particularia, & quamuis modus reum in S. Officio examinandi potius ſit prudentiæ, quam artis, vt ex eodem *Peg. ad directorium parte tertia, commentario* 21. *n.* 85. notaui ego *parte tertia, titulo ſecundo,* §. 9. *numero* 35. tamen DD. noſtri multa docet, quæ deſeruire optimè poterunt Inquiſitoribus in hiſcè examinibus inſtituendis. Videnda imprimis conſtituto Martini V. ædita anno 1410. Incipiente inter cunctos Verſiculo ſuper præmiſſis impræſſa poſt directorium, *Symancha de Catholica inſtitution. titulo* 43. *numero* 14. *& ſeqq. Et in Encherid. Iud. Violatæ Relig. titulo* 28. *Paramum de origine Sanctæ Inquiſitionis lib. tertio quæſtione quarta,* Rubrica de forma, *& ordin. Iud. numer.* 37. *& ſeqq.* cum alijs recenſitis à *Farinazo de hæreſi q.* 185. *n.* 9.

2 Vbi de hæreſi formali non agatur de fortilegio aliquo qualificato vel dictis hæreticalibus, rei debent interrogari ſuper intentione ad quam tunc detegendam Inquiſitores totum ſuum conatum adhibere ſolent, & debent, cum in hoc formaliter hæreſis conſiſtat.

In hoc igitur caſu animaduertere præcipuè debent Inquiſitores an propoſitio eronea, vel hæretica ſemel tantū fuerit prolata, & factum ſortilegum ſemel geſtū, an pluries. Quoniā ſi pluries id contigerit, non debent ſtatim Inquiſitores acquieſcere Reo affirmanti bonā intentionem, & credulitatem, eo quia quo pluries geſtum fuerit factum ſortilegium, & pluries prolata propoſitio hæretica, eo etiam maior autor ſuſpicio, quod eius

eius intentio, & credulitas fuerit vulnerata, vndè debent Inquiſitores ad primam rei reſponſionem, quod Catholicæ ſemper ſenſerunt illi obijcere hoc vel ſimili modo. Et ei dicto quod cum pluries protulerit &c. ſeù factum illud hæreticale, & experimẽtum Magicum iteratis vicibus patrauit,& poſt primam prolationem, aut patrationem iterum, atque iterum in eiſdem inciderit præſumitur in ipſo eſſe vel fuiſſe malam credulitatem, & intentionem, ſcilicet corde adhæſiſſe propoſitioni &c. & præſtitiſſe fidem dicto experimento magico inuериſimile enim eſt, quod non credatur id quod pluries profertur, & non præſtetur fides facto, quod iterum atq; iterum patratur, ſic de verbo ad verbum notatum reperi in quibuſdam manuſcriptis Eminent. D. mei Cardinal. Camporei æternæ memoriæ ſub titulo monita Reuerendiſſimi Commiſſarij S. Offic.de Vrbe.

Et in eiſdem manuſcriptis ſub eodem titulo reperi
3 notatum vt infra Rei non ſolent interrogari quid crediderint circa articulos ei obiectos,niſi poſtquam faſſi ſunt protuliſſe verba, & feciſſe actus, qui contra eos deponuntur, aut vbi de illis habentur ſufficienter conuicti.

4 Hoc loco moneo Inquiſitores, vt magna cautela vtantur, cum Sacerdotes reos ſolicitationis examinant,ne eorum interrogationibus Inducant confeſſarios ad Reuelationem eorum quæ cadunt ſub ſigillo, & ſcio accidiſſe in quadam Inquiſitione,quæ tranſmiſſo proceſſu ad Sacram Congregationem, & hoc per illos Eminentiſſimos Patres animaduerſo, iuſſa fuit delere omnia, quæ fumum fractionis ſigilli redolebant.

ARGVMENTVM.

Arbitrio Inquiſitorum relictum eſſe quoties debeat conſtitui, moneri, & examinari reus.

SVMMARIVM.

*Monitiones quot hæretico carcerato fieri debeant, vt confiteatur antequam Fiſcalis contra eum accuſationem proponat.num.*1.*& ſeqq.*

*Reus pro crimine hæreſis carceratus,quoties conſtitui, & examinari debet, ad effectum vt veritatem fateatur.nu.*1. *& ſeqq.*

*Articuli antequam à Promottore Fiſcali dentur, & proponantur contra Reum, quoties reus ipſe moneri, & examinari,& conſtitui debet num.*1.*& ſeq.*

Cap. 16.

1 ALphonſus Caſtrus duas tantum monitiones fieri debere hæretico contendit, quia Sanctus Paulus in Epiſtola ad Titum, non plures quam duas monitiones exigit, Iacobus tamen Symanchas vecius eſſe dicit vt tres monitiones requirantur, antequam Fiſcalis contra reum accuſationem proferat, eaſque eodem tenore renouandas proponit intra decem primos dies poſt capturam reorum. *Alphonſus Caſtrus libr. ſecundo capitulo primo,de iuſta hæret.punit.Sanctus Paulus in Epiſtola ad Titum capitulo tertio Symanchas de Catholica inſtitut. titul.* 44. *de ordine procedendi numero* 16. *&* 18. 19. 20. *&* 21.

2 Sed cum in hoc foro nullo certo iure conſtitutum videatur vt prædicto modo fiant monitiones arbitrio Inquiſitorum relictum erit, quoties opporteat conſtituere,& monere reum vt veritatem ſimpliciter confiteatur,& ad Catholicam reuertatur.

3 Cœterum ex qualitate delicti,& perſonæ,& ex con feſſione rei facile Inquiſitor arbitrabitur, quoties eum conſtituere,& monere debeat, qui ex malitia recuſan patefacere veritatem, quales ſunt regulariter omne hæretici pluries monendi, & examinandi ſunt,vt pru denter directorium cenſuit. Idem fiet cum illis, qu fortè non ex malitia, ſed quia non recordantur ea de quibus denunciati ſunt, omittunt confiteri, & agnoſcere ſuos errores. Quid facilius confitentur quales ſunt,vt plurimum fœminæ, & Iuuenes 25. annis minores, non indigent tot monitionibus. Directorium Inquiſitorum *parte tertia, tit.* de modo interrogandi rei accuſatum *n.*76.*verſ.*cum accuſatus.

4 In Supræmo Sãctæ Romanæ Inquiſitionis foro, vb à Viris peritis proceſſus fiunt, antequam Fiſcalis de poſitiones, & articulos contra reum ne dum ter con ſtituuntur, Seu producuntur Rei in Auditorio,& examinantur, ſed etiam pluries ſicut expedire graues illi & prudentes miniſtri arbitrantur Nam, & quinqueis & ſepties interdum reperiuntur conſtituti, moniti, examinati, & aliquando ter intra decem dies, aliqua do verò ne dum intra decem dies, ſed etiam poſt v ginti, quamquam, vt mox dicetur magis conueni ſtatim admonere,& examinare, nec ſinere, elabi mu tos dies inter vnum conſtitutnm, ſiuè examen, & aliu quia dum memoria eſt recens,comodius, & vtilius i actus fieri ſolent.

5 Reperitur etiam quandoque Reos iuuenes de gr uibus criminibus delatos,ter tamen fuiſſe monitos, examinatos, antequam Fiſcalis daret articulos idq extra terminum decem dierum ex quibus vidẽtur po ſe conſtitui in hac materia, quatuor veluti regulæ m moria iudicibus fidei retinendæ.

6 Prima eſt, quam ponit directorium his verbis Cu accuſatus fuerit captus interrogabit, & examinabit e frequenter Inquiſitor ſuper his quæ negat,& ſunt pr bata, vel ſunt ſuſpiciones vehementes contra eum quouſque amplius nolit fateri fatendo,vel negando, in cauſa ſit concluſum. Hactenùs ibi directorium In quiſitorum *parte tertia*, titulo de modo interrogan reum accuſatum *numero ſexto*, & latius ibidem *comm* 18.§.*finali*.

7 Secunda regula eſt: Tunc expedit pluries reum m nere, & interrogare quãdo vel obiecta crimina nega vel partim negat, & pertim confitetur,vel noua ſupe ueniunt indicia, & probationes tunc enim maximè l cum habet,quod Eleuterius Papa conſtituit his verb Et tàm diu actio ventiletur quouſque ad rei veritate perueniatur frequenter interrogare opportet, ne a quid pretermiſſum fortè remaneat, quod annecti co ueniat Eleuterius Papa *in cap.indicantem* 30. *qu.*5. *v gloſ.* in verbo remaneat.

8 Tertia regula eſt arbitrio Inquiſitoris relictum e quoties debeat Reus conſtitui,moneri, & examinar & in dubio tutius eſt pluries admonere, & examinar quia, vt prudenter cenſuit gloſa, vbicumque equit mouet iudicem poteſt interrogare, *gloſ. in cap.* in canteu in verbo remaneat. 30. *quæſt.* 5. vbi allegat *Text.in cap.vbicumque ff.de interrogat.actio.*

9 Quarta regula eſt,quamuis nullo certo iure caut reperiatur, & intra primos decem dies à captura t monitiones fieri debeant, tutum tamen eſt, vt pau poſtquam in carcerem rei miſſi ſunt,conſtituantur, Auditorio,moneantur,& interrogentur,& alia exa na fiant intra paucos dies, dum memoria eſt recen Certè Paulus Tertius,& Pius Quartus Roman.Pont ces meritò conſtituerunt,ne iudices captũ pro quo crimine in ſecretis carceribus, vltra triduum anteq examinentur, retineant, ſed infra triduum carce tum examinent. Paulus Papa Tertius conſtitutio incipiente Ad onus de viſitatione carcerum, & P

Quar-

Quartus conſtitutione incipien. Inter multiplices de reformatione Auditoris Cameræ, qui tamen ſcilicet Pius hoc addidit temperamentum niſi tamen natura, cauſæ aliud ſuadeat.

Annotationes Carenæ ad Cap. 16.

SVMMARIVM.

1 *Quoties ſit reus examinandus in arbitrio eſt poſitum Inquiſitionis.*

1 IN arbitrio omninò poſitum eſt prudentis Inquiſitionis, quoties reum examinet, interroget, & maneat, dixi alijs *alleg. 3. p. tit. 2. §. 9. nu. 36.* illud certum eſt, reum negantem pluries, & pluries examinandum, & interrogandum. Et Pegnà hoc loco doctiſſimè loquitur dignum certè capit. quod ſemper in hac materia præ occulis ab Inquiſitoribus habeatur.

ARGVMENTVM.

Quando nec in ſecundo examine reus confitetur Inquiſitor iterum conſtituit monet, & interrogat eum.

SVMMARIVM.

Forma interrogandi reos carceratos in crimine hæreſis, quando in primo, & ſecundo examine veritatem dicere recuſant n. 1. & ſeq.

Cap. 17.

DIe N. Menſe N. Anno N.

Conſtitutus perſonaliter vbi, & coram quibus ſupra in meique notarij præſentia N. de quo ſupra, cui delato iuramento de veritate dicenda, quod tactis Sacroſanctis Scripturis præſtitit fuit per Dominum.

Interrogatus, an melius cogitauerit de iniuncta ſibi dicenda veritate, prout ſe cogitaturum, & facturum promiſit in alio examine.

Dicatur prout factum, vel dictum fuit, vel ſic interrogatus an vltra in dicta in alijs ſuis examinibus ſibi occurrant, modo aliqua alia pro veritate dicenda, & quæ.

Reſpondit &c.

Interrogatus, quid ipſe particulariter teneat, & credat de Purgatorio.

Interrogatus à quo, vel à quibus hoc ſibi fuerit perſuaſum.

Præcipiatur ſibi, quod explicet in particulari.

Interrogatus, qua occaſione inciderit in errorem.

Interrogatus, quanto tempore in eo permanſerit.

Interrogatus, an eum errorem ipſe alios docuerit.

Interrogatus, an habeat alios errores.

Et moneatur vt dicat ſimpliciter veritatem, an ipſe conſtitutus fuerit in alia falſa opinione præter confeſſatam, vel confeſſatas, & aduertat benè, vt dicat magis ingenue veritatem quoniam in Sancto Officio habentur teſtificationes contra ipſum, quod ipſe conſtitutus male loquutus fuerit de alijs rebus ad fidem Catholicam pertinentibus.

Et non dicatur niſi, quod in denunciatione, & depoſitionibus teſtium continetur, quia non licet dicere mendacium ad erruendam veritatem.

Et ſic deſcendatur ad particularia interrogatoria ſpeciales materias, & articulos concernentia, & in fine examinis dicatur.

Quibus habitis Dominus dimiſit examen, animo &c. iniuncto quod ſe ſubſcribat, & mandauit reduci ad locum ſuum &c.

Annotationes Carenæ ad Cap. 17.

SVMMARIVM.

1 *Prætextu extorquendæ veritatis, Iudices nunquam dicere debent mendacium reis.*

1 TErtio loco ſolet conſtituti, & interrogari reus, vt notat hoc loco Pegna, qui bene animaduertit Iudices prætextu extorquendi a reis veritatem, numquam debere eis dicere mendacium monendo eos &c. quia in proceſſu appareat hoc, & hoc, quod verè non apparet dixi *parte 3. titulo ſecundo §. 9. num. quinto*, & videndi duo Inſignes Iur. Conſtituti ibi allegati *Azeued. l. pr. titulo ſecundo, numer. 14. nou. recompill. & Mattienz. Iunior. in cap.* afferte mihi gladium *de præſumption.*

ARGVMENTVM.

Si dum Reus examinatur occaſione illorum, quæ vel negat, vel confitetur oritur aliqua difficultas, Inquiſitos Iterum vocari iubet denunciatorem, vel teſtes in denunciatione nominatos, & eos interrogat.

SVMMARIVM.

Forma examinandi, & interrogandi teſtes iam examinatos quando repetuntur ad effectum declarandi eorum dubias depoſitiones n. 1. & ſeqq.

Cap. 18.

1 SI dum reus examinatur ex eius reſponſionibus oriatur aliquod dubium conſideratione dignum ſuper quo opporteat ſcrire quomodo illud intellexerint denunciator, & teſtes qui Reum audiuerunt, iterum vocandi, & examinandi ſunt; Verbi gratia, Titius accuſatus de aſſertione quod non eſt Paradiſus nec Infernum in ſuo examine dicit ſe protuliſſe quidem ea verba, ſed vel per iocum vel refferendo hæreticorum errores, vel per ſe ipſum interprætando confitetur, quod ea verba protulit, declarando tamen. Ideò dixiſſe, non eſſe Purgatorium, vel paradiſum, quia neutrum vidit, vel expertus fuit, quo caſu licet malè fecerit, & puniendus veniat, quia in rebus fidei non eſt licitum, iocari, nihilominus tunc excluderetur hæreſis, quia licet ſit error in verbis, non eſt tamen error in mente, Ideo neceſſarium eſt, vocatis teſtibus diligenter per cunctari, quomodo Titius protulerit prædicta verba, An ſcilicet aſſerendo, & affirmando, per iocum, ſeù aliorum tamen hæreſes referendo. Directorium Inquiſitorum *parte tertia, titulo* de forma examinationis teſtium *numero 72. Verſiculo* Item Interrogatus ſi attentis omnibus. Et ibidem *commentario 17. §.* ſeù dixerit, *& §. ſequenti* vbi obſeruatur quomodo, & quando recitantes aliorum hæreſes excuſari poſſint.

2 Sed obſeruandum, ne Inquiſitor iterum examinando denunciatorē, vel teſtes indicet, quid Reus ſenſerit, vel depoſuerit, ſed quaſi ex ſe loquando interroget Inquiſitor, quod ſcire cupit pro ſua informatione.

Frequenter enim in hac facti ſpecie poſt receptam denunciationem, & depoſitiones teſtium,& confeſſionem accuſati, niſi crimen fateatur, & conueniat cum denunciatore, & teſtibus occurrunt tales varietates, & dubitationes, vt neceſſarium ſit iterum venire ad examen denunciatori,& teſtium, vt magis ſpecificè quædam intelligantur, iſta verò ſic peragentur in praxi.

3 Die N. Menſe N. Annò N.

Comparuit iterum vocatus vbi, & coram quo vt ſupra N. de quo ſupra cui delato Iuramento de veritate dicenda,quod tactis Sacroſanctis Scripturis præſtitit fuit per Dominum.

Interrogatus, an ſibi occurrat aliquid dicendum, præter ea quæ dixit in alio ſuo examine de prædicto N.

Interrogatus,cum dixerit,quod dictus N.tali die dixerit in præſentia ſua tali die,& in quo loco, & quibus præſentibus.

Interrogatus, an ea quæ dixit circa Paradiſum, & Purgatorium retulerit per locum.

Interrogatus,an eas quæ prædictus N.dixit retulerit non ex propria ſententia,ſed recitando,ſeù refferendo aliorum errores,& aduertat benè, & recordetur,quomodo prædictus N.loquutus fuerit.

Interrogatus,an inter N.& eos, qui audiuerunt,fuerit,vel ſit aliqua rixa, ſeù odium, vel inimicitia,aut inimicitiæ cauſa.

Quibus habitis dimiſſus fuit,iniuncto ſibi ſilentio, & quod ſe ſubſcribat.

Annotationes Carenæ ad Cap.18.

SVMMARIVM.

1 *Ommiſſa per teſtes ſemper per Inquiſitores poſſunt ſuppleri.*

1 IVdex ſemper, & quandocumque poteſt ſupplere ommiſſa per teſtes,iterum eos examinando, & diligentius interrogando, locus inſignis eſt in materia noſtra *Guid.Fulcodij in ſua quæſtione* 15. ad Inquiſitores ibi & ſi teſtes inueneritis vbi ego *numero* 13. Doctores allegaui, & alios addidi *p.3. tit. 7.* §. 4. *numer.* 32.

ARGVMENTVM.

Inquiſitores cum reos potiſſimum examinant, tum in prima, tum in alijs ſeſſionibus, ſiue audientijs quid potiſſimum obſeruare debeant.

SVMMARIVM.

Rei quando examinantur pro crimine hæreſis carcerati toties, quoties examinetur curare ſemper debent num.1.

Teſtes toties quoties examinantur ſemper iurare debent.n.2.

Rei carcerati pro crimine hæreſis,quam primum examinandi ſunt nec vltra triduum eorum examen differendum.n.3.

Rei pro crimine hæreſis carcerati, quando examinantur benignè ſunt tractandi, & quomodo num. 4. & 5.

Rei pro crimine hæreſis carcerati, benignè monendi ſunt,quando examinantur, vt veritatem fateantur. num.6.

Teſtes quando examinantur in crimine hæreſis in eorum examine adhiberi debent duæ Religioſæ perſonæ num.7.vbi idem quando examinantur Rei,ſed in Sancto Romanæ Inquiſitionis officio hæc ſolemnitas in vſu non eſt n.8.

Cap. 19.

1 QVoniam ex prudentibus, & legitimis interrogationibus, quæ Reis proponuntur, & ex eorum reſponſionibus tota cauſa,& exitus ipſius cauſæ potiſſimum pendet. Ideo Inquiſitores in hoc præcipue munere valdè prudentes,& diligentes eſſe debent,& ne errent,præſtare quædam, & cauere quædam debent.

Illud imprimis diligenter ipſis obſeruandum eſt, vt ne dum in primo conſtituto, ſiuè examine, ſed toties etiam quoties conſtituuntur, ſeù iudicialiter rei interrogantur tactis Sacroſanctis Scripturis iurent de veritate dicenda,& ratio eſt quia(vt prudenter Cynus, & Salycetus dixerunt)ſemper iuramentum depoſitionem præcedere debet.Idem iudicium eſt, cum teſtes reiterato examinantur, Cynus, & Salycetus *in l.Iuſiurandi C.de Teſtibus.*

2 Idem iudicium eſt de teſtibus, vt quoties examinatur initio examinis, ſiuè conſtituti, Iterum iurare debeat, non obſtante quod examen ſecundum vel tertium non ſit de per ſe cæptum, ſed continuatiuum alterius examinis interrupti, & ſic inuiolabiliter obſeruatur *in Supr. S. Inquiſitionis Rom. Tribunali.*

3 Rurſus curabunt Inquiſitores examinare, & interrogare reos paulò poſt quam miſſi ſunt in carcerem, & ne vltra triduum id differant ſupra *cap.* 14. notatum fuit.

4 Præterea, dum rei audiuntur interrogantur, & examinantur,benignè tractandi ſunt: meminerint Iudices fidei ſe homines eſſe, qui niſi Dei gratia munirentur in eadem aut ſimilia delicta incidere poſſunt vnumquemque autem reum tractabunt,iuxta qualitatem & dignitatem illius, ſemper tamen ſuam auctoritatem prudenter, & modeſtè ſeruantes directorium Inquiſitorum *parte tertia commentario* 18.ſuper titulo de modo interrogandi reum accuſatum *n.*74.

5 Quo attentius, & pacatius cauſas agere rei, & reſpondere poſſint dum conſtituuntur,aut examinantur, quamuis ignobiles, & plebei ſint ſedere debent. Directorium Inquiſitorum *parte tertia, commentario* 18.

6 Ad hæc Inquiſitores reos admonebunt,& hortabuntur vt ſimpliciter plenè, & verè fateantur quicquid contra Catholicam fidem commiſerunt, & vt caueant ne contra ſe ipſos,aut contrà quoslibet alios falſum teſtimonium dicant *Symanch. de Catholic. inſtitution.tit* 44.de ordine procedendi *n.* 16.

7 Iure cautum extat, vt in examinandis teſtibus cum multa cautela procedatur ideoque mandatur vt in eorum examinatione adhibeantur duæ perſonæ Religioſæ, & diſcretæ: Id directorium etiam in examinatione etiam Reorum ſiuè delatorum locum habere voluit, & meritò quia cum grauiſſima cauſa ſit, omnis ſuſpicio de fraude committenda, repellatur, curandum eſt vt in examinatione reorum, & teſtium duæ illæ Religioſæ perſonæ adhibeantur ne contra Inquiſitorem vel Notarium obijcere vmquam poſſint rei præſertim aſtuti, & ſeductores,vel teſtes ſe aliter dixiſſe, aut teſtificatos fuiſſe, quam reperitur ſcriptum Iure cautum in cap. vt officium §. *Verùm quia de hæret. lib.6. directorium*

In-

Inquſitorum *parte tertia* titulo quod perſonæ eſſe debeant in examinatione teſtium, & delatorum, *num.81. & 84.* & rurſus in eadem *p.3.quæſt.65. vbi in comm.112.* multa adhuc articulum ſpectantia tradun-tur &

Quæ de adhibendis duabus religioſis perſonis in examinibus teſtium hic dicuntur, multò diligentius obſeruanda ſunt, cum repetuntur, quia tunc maius ne-gotium gerius vt infra *cap. 32. obſeruatione 3.* dimon-ſtratur.

Nec refert, quod in Supræmo Sanctæ Romanæ In-quiſitionis Tribunali regulariter in examinandis Reis aut teſtibus duæ iſtæ religioſæ perſonæ non ſoleant ad-hiberi, & nihilominus proceſſus ſic factos, tamquam validos, Supræmus ille Senatus ſuſtinet quoniam ma-gna differentia eſt inter hoc Supræmum Tribunal, & alia inferiora, in hoc enim ne dùm coram Generali Sancti Officij Commiſſario ſed plerumque coram eiuſ-dem Sancti Officij Aſſeſſore viris grauibus, & magna probitate, & Doctrina præditis, examinari teſtes, & Rei ſolent, quamobrem tutius, & conſultius, eſſe videtur priuatis Inquiſitoribus hoc tutam, tum in examinibus, quæ coram ipſis fiunt, adhibere.

Annotationes Carenæ ad Cap. 19.

SVMMARIVM.

Rei quanto citius examinandi vbi verba inſtructionis Hyſp. Inquiſition.

Inquiſitore interrogare debent reum clare, & aper-tè.

Reus poteſt petere vt Inquiſitor declaret ſuam interro-gationem obſcuram.

DE hiſce obſeruandis ab Inquiſitore in examina-tione reorum dixit, & DD. allegaui de Officio Sanctiſſimæ Inquiſitionis *p.3.titulo ſecundo, §.nono nu. 35.& ſeq.* circa non differendum examen rei ſed quan-to citius incipiendum adeſt inſtructio Granatenſis ter-tia anni 1699. quæ ſic habet. *Y deſpues de aſſi preſo den-tro de diez dias ſe le ponga la accuſacion, y en eſte termi-no ſe le hagan las amonitiones, que en tal caſo ſe requi-ren, y poſſedan en las cauſas, y proceſſos, con toda diligen-cia, y breuedad.*

Interrogare Inquiſitor reum debet clare, apertè, & dilucidè, quod ſi obſcura ſit. Interrogatio Iure reus pe-tere poteſt, quod Inquiſitor, & quilibet alius Iudex ſe declaret, Scaccia de Iuditijs Ciuilibus, Criminalibus, & hæreticalibus *lib.pr.capitulo 86.num.12.* vbi etiam agit quando nam liceat Iudici ad eruendam veritatem vti Interrogationibus ſophiſticis, & obſeruis.

ARGVMENTVM.

Inquiſitores, cum Reos potiſſimum examinant, tùm in prima, tum in alijs ſeſſionibus, ſeù audientijs, quod potiſſimum præcauere debeant.

SVMMARIVM.

Reis carceratis pro crimine hæreſis quando examinan-tur non eſt præbenda occaſio immodeſtè, & in tempe-ranter agendi n.1.

Impunitatem Reis pro crimine hæreſis carceratis In-quiſitores nullo pacto promittere debent numer. ſecun-do.

Carceratus, & captus pro vno crimine ſuper alijs de quibus non adſunt inditia interrogari non debet. nu.3. & 4. Declara vt n.5.

Teſtium examinatorum nomina reo carcerato, dum examinatur Inquiſitor nullo pacto propalare debet. num.6.

Suggeſtiua interrogatoria reo examinando Inquiſitores facere non debent, & quando interrogatoria dicuntur ſuggeſtiua. n.7. & ſeq.

Confiteri vbi reus incipit non eſt interrumpendum exa-men, ſed illud proſequendum eſt vſque quo plenè veri-tatem fateatur. n.9.

Teſtium ſeù reorum dicta plenè à notario ſcribenda ſunt, tàm quæ faciunt contra reos, quam quæ pro reis n.10.

Reſponſiones reorum ſunt ſcribendæ à notario eo modo, quo ipſi illa proferunt, & in eadem lingua, in qua lo-quuntur, n.11.12. & 13.

Reus quando examinatur ſi neſciat latinè, aut vulgariter ſtalo more loqui, vel alias, vt Inquiſitor, & Notarius eius linguam non intelligunt, debet adhiberi fidelis interpres. n.12.

Teſtium dicta ſcribenda ſunt per notarium per exten-ſum, & non per relationem ad aliorum teſtium depo-ſitiones. n.14.

Interrogatoria, quæ Inquiſitores Reis, aut teſtibus fa-ciunt, ſunt per notarium ſcribenda per extenſum, n.5.

Rei, quando pro crimine hæreſis ſtant carcerati, & præ-ſertim examinantur Inquiſitor non debet cum illis lo-qui, niſi de ſpectantibus a cauſam n.16.

Notarius debet ſcribere in margine proceſſum maiori-bus litteris examina, ſeù conſtituta reorum, vel te-ſtium. n.17.

Cap. 20.

1 IAm in eiſdem actibus hæc in primis præcauenda ſunt. Primum ne reis præbeatur occaſio immo-deſtè, & intemperanter agendi, aut conui-tiandi in quod rectum iuditium Perturbare valde ſo-let.

2 Rurſus caueudum, ne dum Inquiſitores confeſſio-nem ab ore reorum habere cupiunt, eis promittant, vel impunitatem, vel plenam liberationem, nè vel pro-mittendo, quod fortaſſis præſtare non poterunt men-daces arguantur, vel rei ſub ea ſpe confiteantur, quæ fortaſſis ne perpetuarentur, quod facilè contingere poſſet, ob deſiderium, quæ regulariter tenentur rei ad ſe citò liberandum, vt directorio notatum eſt. Poſſent etiam huiuſmodi confeſſiones argui inualidæ, vt in his terminis arguit Bertazzolus. Hoc ergò ſolum promit-tent Inquiſitores quod mitius egetur cum illis, qui ci-tius, & libentius veritatem confitebuntur Directorium Inquiſitorum *parte 3.comm.23.nu.106.Bertazzol.conſ. 95.lib.1.* in Criminalibus.

3 Ad hæc caueant Inquiſitores quia non debent eſſe negligentes, & deſides ommittendo interrogare, quæ ad cauſam ipſam, & articulos in inditium deductos pertinent ſic non debent eſſe nimis moleſti, & impru-dentes interrogando de impertinentibus, vel ad cau-ſam non ſpectantibus, qua in re meritò generaliter conſtitutum eſt vt Iudices Captum pro vno crimine, ſuper alijs de quibus inditia aliqua non habent, nullo modo interrogare præſument, interrogandi enim, aut examinandi non ſunt vltra ſeù extra indicia, quæ contra reos legitimè habentur Paulus Papa III. Con. ſtitut. Incipien. Ad onus §. Idem Id ius. Hippolitus Marſilius *conſilio 46.* Incipien. Omnipotens *numer. nono, & decimo, & conſilio 53.* Incipiente ſorgè eſt Dominus *numero nono*, vbi plures allegat, & *conſil.79. Incip. auertas numero 6. & conſil.120. Inci-pien. ſplendore gratiæ numer. 37. verſ. nam de delicto*, &

& numer.38. & conſil.123. Incip. conditor orbis numer.35. Quibus concludit non poſſe Reum interrogari non procedentibus validis, & legitimis Inditijs, & ſi interrogatus reſpondeat eius reſponſionem ſibi non nocere. Idem reſpondit *Alexandr. conſil.133. Incip. ſtantibus his num.11. Verſicul.*quoad quintum dubium *lib.ſeptimo*, & hæc doctrina vera eſt nec ab ea recedendum, quæ etiam tamquam vera proponitur in *directorio parte tertia, ſuper titulo de modo Interrogandi reum accuſatum numer.74. comm.18. §. & ſic prudens Inquiſitor.*

4 Nec audiendus eſt Thomas Grammaticus,qui poſtquam veram ſententiam retuliſſet, audito quodam Reg. eam leuiter mutauit in cauſa cuiuſdam Inquiſiti, & confeſſi de homicidio, quem Iudex in tortura nullis præcedentibus Inditijs ſuper furto interrogauit, dicens de generali conſuetudine Italiæ contrarium ſeruari, quia peior ſententia vera eſt, & firmioribus rationibus munita, & à D.D. Magnæ authoritate aſſerta hæc verò de interrogando ſine inditijs nulla firma ratione conſtat imò verò idem Grammaticus addit ſe tunc Syndereſis ſtimulo teneri, niſi Reus poſt latam ſententiam furtum fuiſſet confeſſus *Grammaticus vot.* 13.*Incip.Tremendi Dei.*

5 Cœterùm ſi Reus Reſpondendo ad legitimas Interrogationes fundata in legitimis Inditijs, accuſationem dederit de alijs interrogandis, ſicut quandoque contingere ſolet, tunc (vt ſupra in Direct.dictum fuit) ſi ea non ſunt prorſus inepta, & extra cauſam ſuper illis poterit interrogari propter inditium, quod ipſem, & dedit in ſua reſponſione, & in hoc foro quandoque contingit ex huiuſmodi reſponſionibusReorum etiam cauſaliter redditis ad magna quædam detegenda aditum aperiri. *In director.Inquiſitorum par.tertia ſuper modo Interrogandi Reum accuſatum num.74.comm.*18. *§.& ſi prudens Inquiſitor.*

6 Idem diligentiſſime cauendum, ne ex Interrogationibus detegantur teſtes contra Reum deponētes,quod maximè reſpicit fidei fauorem, quia ſi Rei deuenient in notitiam teſtium, facilè conſpirarent contra ipſos, & conſequenter difficulter reperirentur, qui hæreticos, vel ſuſpectos denunciarent, aut contra eos teſtificarentur.

7 Illud verò in primis præcauere debent Iudices fidei, ne ſic reos interrogent vt ſuggerere potius illi modum eludendi Iuditium,quam inquirendi veritatem videantur. Vt autem periculoſa ſuggeſtio enitetur, cum quis de proprio delicto interrogandus eſt, indè paulatim ad ſpeciem deſcendendum. Nam vt inquit Iuris Conſultus, qui quæſtionem habiturus eſt, non debet ſpecialiter interrogare an Lucius Titius homicidium fecerit, ſed generaliter quis id fecerit, alterum enim magis ſuggerentis, quam requirentis videtur Iuriſconſulto in *l.1.§.cauſa tributorum ff.de quæſt.com.*18.*in direct.Inq. par.3.num.74.§.vt autem periculum.*

8 Inter cœteros ſuggeſtionis modos, ille habetur valdè pernitioſus, cum Iudex facta interrogatione, in reſponſione præuenit Reum ſubtiliter quaſi indicando ei viam euadendi, vt ſe tueatur, quod in hoc foro graue delictum eſt, vt in *directorio Inquiſitorum parte tertia, commentar.*18. *titulo de modo Interrogandi Reum accuſatum §. inter cœteros videatur Franciſcus Catonius de Tormentis cæpis.*

9 Illud quoque Inquiſitor maximè præcauerat, vt ſi Reus confiteri cæperit, & liberè dicere veritatem, nè eum impediat, perturbet, aut interrumpat, nec ommittat eius recipere confeſſionem, tametſi alia negotia inſtent per agenda, aut hora tarda ſit, & tempus elabatur, quoniam ſæpè compertum eſt eos, quorum interruptæ, vel dimidiatæ fuerunt confeſſiones, malo conſilio ductos, & in peius actos, vel nolle amplius veritatem fateri, vel quod ſemel confeſſi ſunt reuocar[e] *Eymericus in director. Inquiſitorum par.3.tit. de caute*[*]*lis Inquiſitor.contra hæreticor.cauilationes nu.*18.*ver*[*] decima cautela.

10 Non ſolum quæ contra ſe dicant Rei, dum exami[-]nantur recipienda, & ſcribenda ſunt, verùm etiam ill[a] quæ in fauorem ſuum, vel aliorum proponunt, id ali[-]ter fieri ratio recta nullo modo patitur, cum teſtes aut denunciatores deponunt, Idem obſeruandum eſt vt non tantum, quæ contra reos, ſed illa quoque qu[æ] pro reis interdum deponunt conſcribi debeant, vel ali[-]bi animaduerſum fuit.

Sæpè contingit Reos, vel ſtatim ab initio, dum exa[-]minantur, vel in progreſſu examinatis interno cordi[s] dolore ita moueri, & pænitudine affici, vt vel lacrim[as] emittāt,vel flexis genibus,aut iunctis manibus,aut per[-]cuſſione pectorisIudicum miſericordiam implorent, erratì veniam petant, hæc pœnitentiæ ſigna cum no[-]parum,& ad pænam minuendam,& ad maiorem ben[i-]gnitatem eis impartiendam conducant quo tempo[re] ædi contigerit in eodem examinis, & loco proceſſu qui tunc ſcribunt, quaſi per parentheſim inſerenda, notanda ſunt,ac dicendum ità,vel alio ſimili modo, cum hæc Reus proferret copioſas lacrimas emiſit, [v] iunctis manibus veniam petiuit &c.

11 Cùm de alijs criminibns ageretur prudentiſſime Pa[u-]lus Papa Conſtituit in hæc verba. Ne literarum ign[ari] ex mala Notariorum in latinum translatione,quand[o-]que indebitè damnum patiantur,decernimus &c.qu[od] verba ſuper quibus interrogatur Reus eorum quo i[p-] illa profert in latinum, ſi latine proferat, vel vulg[ari] ſermone per Notarium ſcribatur, etſi reus loquatur lingua vulgari adhibeatur Notarius illius linguæ, [v] Idiomatis, cuius eſt Reus,vel cum interprete illius li[n-]guæ, *Paulus Papa III. Conſtit.Incipient. Adonus §. Inſuper:*

12 In hoc foro vbi maius eſt periculum diligentius pr[æ-]cauendum eſt Iubendumque vt in ea omninò lingua Notarius ſcribat, in qua loquitur teſtis, vel Reus,& n[i-]hil mutando,addendo, vel minuendo, aut tranſpone[n-]do,vel inuertendo eadem verba deſcribat.

Quod ſi reus vel teſtis neſciat latinè,nec notarius v[el] Inquiſitor intelligat linguam, quia verbi gratia Ga[l-]lus,vel Hyſpanus, Anglus, vel Germanus linguæ Ital[iæ] imperitus examinatur tunc Inquiſitor fidelem adhib[e-]bit interprætem, ſic fit Romæ in Supræmo Sanctæ I[n-]quiſition.Tribun.vbi caſus frequenter contingit.

13 Quod ſi ſcribendo dicto teſtis, vel rei eodem mod[o] & eiſdem verbis, quibus prolatum eſt, tunc maxim[è] obſeruandum eſt, cum igitur de hæreſi formali, na[m] tunc non ſufficeret,quod teſtes probarent ſubſtantia[m] facti, ſed neceſſe eſſet, quod conuenirent in eiſde[m] verbis formalibus, ſicut Antonius de Butiro, Abbas & alij communiter tradiderunt, quæ quia in hoc f[o-]ro magni momenti ſunt, diligenter aduertenda ſu[nt] *Antonius de Butiro in capit. nibil obſtat numer.2. ve*[*] Quod intellige verùm, vbi *Abbas, numero ſecund*[*] *Verſiculo*, & hoc intellige, & alij communiter de ver[b.] ſignific.

14 Ex his infertur nullo pacto permittendum, qu[od] poſtquam Notarius ſcripſit per extenſum dictum p[ri-]mi teſtis, poſtea audito ſecundo, vel tertio dicat ta[lis] teſtis per omnia depoſuit ſicut primus, hæc enim pr[a-]xis periculoſa eſt, & communiter à D.D.reprobata maxime ab hac foro repellenda eſt, in quo freque[n-]ter agitur de hæreſi formali probanda communite[r] D. D. reprobata *dicto cap. nibil obſtat de verb. ſigni*[*f.*] *vbi Antonius de Butiro numero tertio, Verſic.* Indu[c-] Hoſtienſis, vbi concludit de iure verius eſſe, quod t[a-]les teſtes non probent, & ideò ſcribenda eſſe dict[a] teſtium extenſè per conſequentiam literarum no[n]

abbre-

abbreuiatè,idem tenet *Abbas num.3. Verſ.* Item adducitur vbi concludit hoc videri verius licet primum æquius.

5 Eodem modo præcauendum eſt, ne Interrogatoria, quæ in examinatione teſtium, & Reorum à Iudice fiunt prætermittantur ſed curandum, vt per extenſum ſcribantur, quod felic.record. Clemens Papa VIII. die 9. Nouembris anno 1600. in Generali Congregatione Inquiſitionis ſeruandum ab Inquiſitoribus præcepit, & conſequenter omnino explorandus eſt pernicioſus,& illegitimus Notariorum abuſus,qui poſt verbum interrogatus ommiſſo Interrogatorio, ſtatim ſcribunt reſponſionem,ſic Interrogatus reſpondit.

6 Denique illud generaliter debent Inquiſitores cauere ne cum reis loquantur,vel cum examinantur, vel cum viſitantur niſi de illis, quæ ad eorum negotium ſpectant:Sed nec ſolus Inquiſitor,vel dum viſitant, vel dum aliter eos auſcultat, eſſe debet, ſed vel cum ſocio, vel ſaltem cum Notario, vel alio fideli Sancti Officij Miniſtro. Directorium Inquiſitorum *p. 3. comm. 106. Verſ.* hæc amplius ſuper *q.59.*

7 Vt in proceſſibus reorum præſertim magnis,examina,& conſtituta(cum opus eſt)facilius quarto folio ſingula ſint,reperiantur prudenter facerent Inquiſitores, Iniungendo ſuis Notarijs, vt exemplo multorum proceſſuum, qui in Supræmo Sanctæ Romanæ Inquiſitionis Tribunali fabricantur in margine ſuorum proceſſuum examina, ſeu conſtituta ſuo ordine literis maioribus notarent.

Annotationes Carenæ ad Cap.20.

SVMMARIVM.

1 *De Interrogatorijs ſuggeſtiuis remiſſiuè.*

2 *Confeſſio Rei vnquam Interrumpenda.*

3 *Quod in hoc acciderit auctori in Inquiſitione Cremonæ, dùm,vti Ad.Fiſcalis aderat torturæ vnius Sortilegæ.*

DE præcauendis ab Inquiſitore dixi eodem titulo, *p.3.n.35.& ſeq.*

De Interrogatorijs ſuggeſtiuis fugiendis, & quæ talia ſint Interrogatoria ſuggeſtiua,*Farin.de reo confeſſo, & conuicto quæſt.43.num.84.& ſeq.& quæſtion.81.nu.310.& ſequ.* & omnino videatur *Scaccia lib. primo de Iud.cap.85.nu.8.*vbi de ſuggeſtione aperta, & paliata, quam ibi,*& n.40. 41.*bene declarat.

Circa non interrumptionem confeſſionis ea nunquam intermittenda, nec vnquam Reus è tortura dimittendus, niſi poſtquam confiteri cæperit. Dicam quod mihi accidit in Inquiſitione mea Cremonæ aderat in tortura quædã mulier ſortilega, quæ cõmertium habuerat cum Demone, fuit ad torturam poſita per horam,in media hora voce magna clamabat, & videbatur valdè pati, & cæpit dicere, quod relaxaretur, qui volebat dicere veritatem, & clamabat, quod aperiebatur per medium, & quod in illis partibus erat infirma, Iuſſit Pat. Inquiſitor, & ordinarius, quod dimitteretur in terra, vt veritatem fateri poſſit, & viſitaretur animo tamen &c. Poſtquam fuit in terra aliquantulum reſpirauit, & ſtatim dixit quod nullam infirmitatem habebat, & quod iam veritatem dixerat, vndè fuit in altum iterum eleuata, nec ab ea aliquid vlterius potuit haberi.

ARGVMENTVM.

Si Reus noluerit Interrogationibus ſibi factis reſpondere quid ſit agendum.

SVMMARIVM.

Torqueri poteſt reus ſi interrogatus non reſpondet,aut obſcurè reſpondet. n.1.

Torqueri poteſt reus nolens reſpondere Iudici interroganti non ſolum ſuper facto principali, ſed etiam ſuper circumſtantijs ſubſtantialibus.n.2.

Torqueri poteſt Reus ſi interrogatus à Iudice, an hoc vel illud commiſerit, reſpondet ſe non eſſe culpabilem. nu.3.

Torqueri poſſunt Rei, quando interrogati à Iudice non reſpondent ad propoſitum, & fingunt ſe dæmones. nu.4.

Reo nolenti præcisè Reſpondere Iudici interroganti, an ſit dandus terminus ad præcisè reſpondendũ.n. 5.& 6.

Torquere Reum recuſantem præcisè reſpondere abſque præfixione termini ad præcisè reſpondendum Inquiſitores non poſſunt ſinè peritorum Iudicio n.7.

Cap. 21.

1 SI Reus Interrogationes ſibi in Iudicio factas reſpondere nolit; aut reſpondet quidem, ſed per verba incerta,& dubia,nempe neſcio,non recordor oblitus ſum,aut ſimilia, poteſt tunc Iudex illum torquere pro habenda præcisè reſponſione affirmatiua,vel negatiua, Hæc eſt vera Baldi ſententia, quam praxis in alijs Tribunalibus,atque pro veritate aliorum delictorum eruenda non temere obſeruare ſolet; In iudicijs verò Sanctæ Inquiſitionis eo potiſſimum nomine retinendum eſt quia non ſolent pro crimine hæreſim ſapiente, ſinè legitimis Iudicijs, & pluſquam ſemiplenis probationibus compræhendit Rei, *Bald.in l. accuſationem num. 12. Verſic.* ſuper hoc melius diſtingue c.de his qui accuſare non poſſunt quem refert, & ſequitur *Capic.deciſ.145.Incip.*in cauſa cuiuſdam accuſati *Iulius Clarus in pract.crim. qu. 45. verſ.* ſed pone quod Reus.

2 Eadem ſententia locum habet ne dũm quãdo Reus non vult præcisè reſpondere ſuper facto principali, ſed etiam cum renuit reſpõdere ſuper circumſtantijs ſubſtantialibus ad ipſum delictum pertinentibus modo tales ſint, de quibus eum recordari veriſimile eſt, vt quia verbi gratia interrogatur de facto proprio, aut de tempore modico, aut ſimilibus de quibus alijs veriſimiliter recordari ſolent, quod Inquiſitor conſiderata perſonarum, & reorum qualitate, prudenter arbitrari poterit.*Iulius Clarus in pract.crim.q.45. Verſ.* ſed ponè quod Reus.

3 Idem Iudicium eſt,cum reus legitimè interrogatus, an hoc vel illud commiſerit, reſponderit, ſe non eſſe culpabilem, hæc enim reſponſio admittenda non eſt, nam ſicut verè Bartolus cenſuit reus reſpondere debet ſuper facto,an fecerit,vel non fecerit, id de quo accuſatur,iudicare autem,an ſit culpabilis, vel non ſit,ad Iudicem ſpectat,*Bart.in l.prima §.accuſationem num. 60. Verſ.* Idem facit ad aliam *quæſt.ff.ad ſen. Conſult. Turpill.*

4 Sunt etiam Interdum nonnulli,qui vt Iudicium euadant dementiam fingunt, aut ſtultitiam ſimulant, qui ſi poſt vnam, aut alteram admonitionem ſeriò adhibitam præcisè affirmando, vel negando reſpondere noluerint, pariter vt in directorio Inquiſitorum dictum eſt, torquendi ſunt; iam in his caſibus (vt rectè Clarus obſeruat) non adhibetur pro veritate eruenda, ſed pro habenda præciſa reſponſione Director. Inquiſitorum *parte 3. numero 96.* ſuper titulo de modis decem hæreticorum, quibus errores ſuos obtegere ſtudent, *Iulius Clarus in pract. crim. q.45. verſ.* ponè quod reus.

5 Quamuis Baldus,& alij, quos refert Clarus ſenſerint

in Criminalibus, cùm quis accuſatur de facto proprio non eſſe dandum Reo tempus ad deliberandum, an velit cedere, vel contendere, ſed ſtatim cogendum eſſe ad reſpondendum in hoc Sacro Tribunali vbi benignius, & mitius cum reis agitur, quam in alijs Iudicijs forenſibus iſtorum ſententia recepta eſt, quia ne dum Reo petenti conceditur tempus ad reſpondendum ſed etiam ſæpè monetur, & quaſi inuitatur, vt melius cogitet, & curet facta, & dicta ſua ad memoriam reuocare, vt vera poſſit reſpondere, & adhunc potiſſimum finem toties examinatur, & interrogatur, vt ex prædictis apparet.

6 Iam Tutiſſima hæc praxis in hoc foro tunc potiſſimum ſeruari ſolet quando Reus, vel teſtes interrogantur de factis alienis aut etiam de proprijs quorum tamen veriſimiliter obliti videri poſſunt, quod Inquiſitorum arbitrio, conſiderata rerum, & perſonarum qualitate relinquitur. *Bald. in l. cum falſum n. 2. ff. de acquir. hæred. Iul. Clar. in pract. criminal. quæſtione 45. Verſiculo* ſed hic quæro.

7 Quoniam vero iſta omnia iure pendenda, & prudenter executioni demandanda ſunt, Inquiſitores Conſultorum Iuris peritorum Conſilio vtentur.

Annotationes Carenæ ad Cap. 21.

SVMMARIVM.

1 *Reus qui non vult reſpondere torquetur vt reſpondeat.*

2 *Aliquando Iuſſit Sacra Congregatio huiuſmodi reos macerari carcere, & ieiunio, iuxta qualitates facti.*

3 *Idem ſeruatur in eo qui præcisè non vult reſpondere.*

1 REus, qui non vult reſpondere Inquiſitori torquetur, vt dixit *Farin. de inditijs, & tortura, quæſtione. 37. num. 177. & ſequ.* & Notaui ego *parte tertia, titulo* 10. §. 18. *n.* 119. vbi poſui declarationē Sacræ Congregationis in eo qui nolebat iurare, fuit enim ex eius mandato tortus, vt iuraret, & iurauit.

Aliquando ſecundum variam factorum contingentiam, & qualitatem perſonarum mandauit S. Congre-
2 gatio reum qui præcisè nolebat reſpondere Macerari carcere, & ieiunio, vt accidit in quadam Inquiſitione Italiæ, in quodam reo, cui ego deputatus fueram Aduocatus de ordine Sacræ Congregationis.

3 Idem ſeruandum, cum reus non vult præcisè reſpondere ſuper circumſtantijs ſubſtantialibus, *Farin. d. q. 37. n.* 182. de tempore dando reo an velit cedere, vel contendere, *Farin. ibidem iud. n.* 179.

ARGVMENTVM.

Finito examine, Teſtibus, & Reis legendæ ſunt eorum depoſitiones.

SVMMARIVM.

Teſtibus vel reis examinatis, debet legi eorum examen, vt poſſint addere, demere, corrigere, vel mutare, quod ipſis placuerit n. 1. & 2.

Teſtis poſtquam receſſit ab examine non poteſt amplius ſuum dictum corrigere n. 2.

Teſtis debet deponere viua voce, & non per ſcripturam nu. 3.

Cap. 22.

1 QVo grauiores cauſæ ſunt, quæ aguntur in hoc foro, quam in alijs, eò cautius procedendum eſt in eis, & remouenda diligentius omnia pericula, quibus, vel difficilius veritas inueniatur, vel fides proceſſibus adhibeatur. Itaque quotieſcumq. Rei vel teſtes ſiuè in prima, ſiuè in alijs audientijs examinantur, finitu examine, antequam ab auditorio recedant, Inquiſitores præcipent notario, vt clarè, & diſtinctè legat illis ſuas depoſitiones, vt ſtatim rei, vel teſtes poſſint addere, demere, corrigere, vel mutare, quod ipſis libuerit, ſicut iure cautum eſſe videtur in l. ſi falſum C. plus valere, quod agitur ibi ſubſcribere te non relegātem, vel ſic ſubſcribenti non relecto. Vidè ſupra hoc eodem *lib. cap. primo*, §. *renunciatione recepta*.

2 Hoc autem, vt prudenter Baldus admonuit, quem Felynus, & Rota referunt, & ſequuntur ideo fieri debet vt per relectionem examinis dictum compleatur, & error ſi quis eſſet in ſubſcribente remoueatur, qui alias non remoueretur. *Bald. in l. ſi falſum numero primo & ſecundo, C.* plus valere quod agitur, *Felin. in cap* per tuas *num. 7. Verſ.* ſecundo adde de teſtibus, Rota in cauſa ſpoletana Bonorum die 5. Iulij 1589. coram me.

Nam ſi poſtquam Teſtis vel Reus receſſiſſet ab Auditorio, vel alias ex interuallo vellet dictum ſuum corrigere, vel mutare, id ſibi non permitteretur, vt in eadem cauſa Rota cenſuit, &

Conſequenter verò Notarius in fine eiuſdem examinis ſcribet, & teſtificabitur ſcripturam, ſiuè depoſitionem fuiſſe Reis, vel Teſtibus lectam, & ſimiliter ſcribet quicquid Reus addiderit, demerit, mutauerit, vel emendauerit.

3 Licet Bartolus cenſuerit, valere dictum teſtis, vel rei ſcribentis depoſitionem, & ſcriptam Iudici tradentis: Magis tamen videtur ad veritatem accedere negatiua opinio, aſſerens verbo deponere debere, vt Iudex poſſit conſiderare vocem, Conſtantiam, & trepidationem vt Panormitano placuit, & quamuis Inquiſitor non prohibeatur teſtimonium ſcriptum accipere, quod actis inſerere debet, tamen teſtem, vel reum ſic deponentem debet omnino interrogare, & ſingulatim examinare *Bartol. in l. Theopompus numero* 12. *ff. de dot præleg. Abb. in cap. de teſtibus numer.* 10. de teſtibus per textum expræſſum *in cap. teſtes 3. quæſt. 9.* ibi teſtes per quamcunque ſcripturam teſtimonium non proferant vide ſupra hoc eodem *lib. cap. 3.*

Annotationes Carenæ ad Cap. 22.

SVMMARIVM.

1 *Ex ſtylo S. Offic. teſtes ſubſcribunt ſuas depoſitiones.*

2 *Teſtis non tenetur ſubſcribere, niſi eius depoſitio ſibi legatur.*

3 *Quando poſſit teſtis ſe corrigere remiſſiuè.*

4 *Stante ſubſcriptione non poteſt teſtis dicere ſe aliter teſtificatum quam ſcriptum.*

1 ANtiquus fuit in Sancto Officio ſtylus, quod teſtes ſubſcribant ſuas depoſitiones quod etiam in reo obſeruatur, vt ex *Scaccia, & alijs notaui ego parte tertia, titulo ſeptimo* §. *tertio, n.* 18. *& ſequ.* Vnde meritò finito examine ait Pegn. hoc loco depoſitiones teſtibus, & reo aptè refferendo legendas eſſe, ſtante maxime, quod vt notauit *Farin. de falſitate quæſt.* 158 *num.* 192. *& ſeq.* non tenetur teſtis ſe ſubſcribere, niſi ei tota eius depoſitio legatur.

3 De

De teſte quando poſſit ſe corrigere, & quando non vidè latè Bellonum Papienſem in ſuo tractatu de his quę Incontinenti fiunt *lib.1.cap.20.per totum*,qui alios allegat,& præſertim *Farin.de teſtibus qu.66, n.227.& pluribus ſeq.*ſed præomnibus *Rutger. Rulant. de comm. & Commiſſionibus Cameræ Imperialis par.2.l.2.cap.27.* Stante teſtis ſubſcriptione ſi ſe dicat ſe non fuiſſe teſtificatum vt Notarius ſcripſit ei non creditur contra Notarium,*Giurba conſ.Crim.78.nu.14.& 15.*Et ego id habui in facto in noſtra Inquiſitione Cremonæ.

ARGVMENTVM.

Multa præſtare opportere Inquiſitorem, vt veritatem inueniat ideoque non tantum a teſtibus in denunciatione nominatis, ſed ab alijs etiam, & aliundè, ſi fieri poteſt inquirendam.

SVMMARIVM.

Teſtium,& reorum dicta verificari debent ab Inquiſit. quantum fieri poteſt Libri, Epiſtolæ, & Scripturæ eorum,qui ſunt de hæreſi Inquiſiti, ſunt maximè perquirendæ pro habenda veritate eius quod quæritur. num.

Cap. 23.

VT Inquiſitores Incorruptius,& ſincerius Iudicium ferant,& in veritate indaganda diligentius incumbant cogitare ſecum debent, falli ſe poſſe, tam in teſtificationibus, quas contra reos recipiunt, quam in Confeſſionibus eorundem reorum. Hoc enim timore perculſi, cauſam ad iuſtitiæ, præſcriptum præmouebuntur, & terminabunt, ſecus autem contingeret,ſi firmiter vni ex partibus adhererent,tunc enim facile deciperentur.

Ideoque, ſi alia haberi poſſunt,non debent eſſe contenti ſola teſtificatione denunciatoris, vel teſtium ab eo denominatorum, ſed vlterius inquirendum, an cætera reſpondeant, & conuenientia ſint Teſtimonia: Quod tunc potiſſimum præſtabunt, quando teſtes, vel Reus in ſuis depoſitionibus cauſam dabunt, alios videlicet nominando, tam contra, quam pro nam tunc ſi præſentes ſint eos curabit Inquiſitor vocari,& interrogari, ſi verò abſentes ſint, nec tutum, vel facile ſit illos vocare ad illum Inquiſitorem, vel Epiſcopum in cuius Diœceſi reperiuntur,ſcribetur, vt ab illis ſecreto vocatis, & interrogatis requirat de veritate, & quicquid inuenerit fideliter, & ſecreto ſibi tranſmittat, iuxta Concilium Narbonenſe, quod de hac facti ſpecie his verbis conſuluit,ita tamen vt Inquiſitores cæteri quicquid de illo noſſe poterint,& inquirant nihilominus, & ſcribant Inquiſitoribus illis, quibus idem culpabilis ſit adſtrictus *Concil.Narbon.cap.22.*

2 Quod dicitur de Teſtimonijs quærendis,& habendis pro inuenienda veritate locum habet in Scripturis Libris, vlt. Epiſtolis, Chyrographis, & alijs huiuſmodi, quæ ſæpè à Reis ad alios ſcribi ſolent, vel pro ſuis opinionibus perſuadendis, vel indicandis, vel pro habendis quibuſdam rebus ad ſuum propoſitum pertinentibus ex his enim ſæpè habetur vel dilucida probatio veritatis, vel inditia ad eam tutius, & breuius inuenienda, ſicut aliquando contigit in cauſa cuiuſdam inquiſiti de Necromantia, qui cum repertus eſſet ſcripſiſſe literas ad quendam Magum pro habendo ſpiritu familiari ex hoc facto magnum habitum fuit argumentum contra inquiſitum, quod ipſe deindè in iudicio nunquam diluere potuit.

3 Quando, & quomodo hæc exercenda ſint non eſt poſſibile in ſingulis caſibus præſcribere. Cæterum prudens Inquiſitor iuxta cauſarum, & articulorum varietatem,& perſonarum qualitatem,&teſtium,& Reorum depoſitiones, ſiuè teſtificationes facile poterit conſiderare vndè, & quomodo iſta probationum argumenta haberi poſſint.

Quicquid autem ſiuè teſtimonium, ſiuè Scripturarum habebitur ſuo ordine ſicut habebuntur in proceſſu illius, de cuius cauſa agitur inſerentur.

Annotationes Carenæ ad Cap. 23.

SVMMARIVM.

1 *Vndequaque veritas ab Inquiſitore in hoc Tribunal indaganda.*
2 *Quid agere debeat Inquiſitor in crimine ſollicitationis.*
3 *Perquiſitio librorum, & Scripturarum in crimine hæreſis, & ſortilegij.*

1 CVm in hoc Tribunali valdè ſint reo obtruncatæ deffenſiones, vt dicebat Guido Fulcodius, ideò veritatem, tam pro reo, quam pro ſiſco vndequaque perquirere debet Inquiſitor.

2 Hinc Garz. in praxi Sancti Officij Hyſpaniæ folio mihi 3. dixit. *Quando el delitto es de ſolicitacion, ſe han da informar los Inquiſidores, ò los commiſſarios, verbalmente ſin hazer informacion por eſcritto del credito, que ſe deue dar à los teſtigos, y poner la razon dello à la margen de ſus dichos, en la parte, que le parecie re mejor.*

Diligenter facienda eſt per quiſitio, maxime in crimine hæreſis, & ſortilegij ſcripturarum librorum, & aliarum rerum quæ quomodo ad ſortilegia perpetranda aptè videantur. Dixi *in titul. de ſortilegijs*, & ſcriptura continente hæreſim reperta pœnes inquiſitum eius manuſcripta, vide *Farinac. de hæreſi, quæſt. 187. num.10.*

ARGVMENTVM.

Proceſſurus Inquiſitor ad cauſæ expeditionem interrogare ſolet Reum,an velit habere teſtes pro repetitis,& quid circa hunc articulum ſit obſeruandum.

SVMMARIVM.

Teſtes an reus velit habere pro ritè, & rectè examinatis. Inquiſitor interrogare ſolet, nu.1.
Forma interrogandi reum an velit habere teſtes pro ritè, & rectè examinatis, nu.2.
Forma plurium reſponſionum, quas Reus facere poteſt quando ab Inquiſitore interrogatus, & an velit habere teſtes pro ritè,& rectè examinatis,nu.3.& ſeq.
Teſtes examinati in Iudicio Summario regulariter non probant,niſi fuerit repetiti in plenario parte citata, & ſuper interrogatorijs ab eadem parte datis, nu.5.
Forma decreti faciendi per iudicem declarantem teſtes haberi pro ritè,& rectè examinatis, num.7.
Teſtes in Crimine hæreſis, an, & quando poſſint haberi pro ritè,& rectè examinatis,et quādo nō obſtante partis declaratione Iudex teneatur illos repetere,nu.8.
Teſtes haberi poſſunt pro ritè, & rectè examinatis, ſaluis exceptionibus contra perſonas, & dicta, nu.9.
Teſtes poſſunt haberi pro ritè,& rectè examinatis,præter mortuos,& abſentes, num.10.
Teſtes, an in cauſis hæreticorum poſſint haberi pro ritè, & rectè examinatis ſaluo iure repetendi, nu.11.

Cap. 24.

Cap. 24.

1 Onfecto proceſſu iuxtà ordinem ſupradictum, antequam Inquiſitor deueniat ad teſtium repetitionem, interrogare ſolet reum, an velit habere teſtes contra ſe examinatos pro ritè, & rectè examinatis, & legitimè repetitis, ad quem actum biſariam procedi ſolet primo in præſentia ſui Procuratoris, vel Aduocati. Secundo in abſentia Procuratoris, vel Aduocati, cum ſit Procuratore, vel Aduocato præſente, ſic peragitur Die N. Menſe N. Anno N.

2 Eductus è carceribus, & conſtitutus coram ſupradicto R. P. D. N. Inquiſitore, & præſente N. Procuratore, vel Aduocato in meique Notarij præſentia.

N. de quo ſupradictum ſibi fuit per eundem D. Inquiſitorem an velit habere teſtes in eius cauſa contra ipſum examinatos pro ritè, & rectè examinatis, & repetitis, ſeù potius velit eos repeti, & de nouo examinari.

Quibus per ipſum N. auditis.

Reſpondit &c.

Et exinde remiſſus fuit ad locum ſuum.

Cum hæc interrogatio fit abſente Procuratore, vel Aduocato, tunc ommittuntur illa verba, & præſente N. Procuratore, vel Aduocato.

3 Quoniam verò contingere poteſt, vt varijs modis reſpondeat Reus ad prædictam interrogationem, ideo de ſingulis breuiter agendum eſt, vt ſciat Inquiſitor quomodo ſe gerere debeat, & qualiter ſit facturus decreta proceſſui inſerrenda, quia res magni momenti eſt.

Primo ergo modo poteſt reſpondere, ſe velle quod teſtes repetantur, quia vult eos examinari cum ſuis interrogatorijs, & arguere de falſo, & tunc fiet decretum ſuper huiuſmodi reſolutione videlic.

Die N. Menſe Anno N.

Intellecta reſponſione N. R. P. D. decreuit, vt teſtes in eius cauſa recepti cum ſuis interrogatorijs repeterentur: & ideo in continenti mandauit ſibi dari copiam articulorum à Procuratore Fiſcali ordinatorum ad effectum formandi interrogatoria.

4 Secundo modo poſſet reſpondere ſe velle deliberare, & conſulere ſuum Procuratorem, vel Aduocatum, & ſi hoc modo reſponderit, ſimiliter decernendum eſt, vt ſibi detur copia articulorum à Procuratore Fiſcali formatorum ad effectum melius deliberandi.

5 Tertio modo poſſet reſpondere, remittendo ſe ad Iuris diſpoſitionem, & tunc perindè eſt ac ſi reſpondiſſet ſe velle quod teſtes repetantur, quia de iure teſtes recepti in Iuditio ſummario, regulariter non probant niſi in plenario parte citata reproducantur, & repetantur ſuper interrogatorijs Reorum, vt ſuas teſtificationes, & depoſitiones ratas faciant *Bartol. in l. maritus numero tertio, & in l. fin. numero octauo, ff. de quæſtion. Abb. in cap. ſi clericus numero* 15. *de fore competenti Robert. deciſion.* 43. *numero tertio. Ioan. Vincentius Honded.* qui multos refert *conſilio* 101. *incip.* primo ſe offert dubitatio *numero quinto*, & multis ſequentibus *liber primus*, & hanc ſententiam ſolet Rota amplecti, & ſignanter fuit ſequuta in vna Romana de Rambogliettis die 2. April. Anno 1590. coram Cardinal. Mantica tunc Rotæ Auditore, & coram me in vna Bonon. Cenſus die 19. Octobris 1598. & in hoc foro eam tenuerunt *Albertinus tractat. de agnoſcendis aſſertionibus, quæſt.* 34. *numero* 16. *& ſequent. & Ioannes Roſas tractat. de hæretic. parte ſecunda, aſſertione quarta, numero* 107. *Symanc. de Catholic. Inſtitut. tit.* 64. *de teſtibus, num.* 16.

6 Quarto modo poſſet reſpondere remittendo ſe ad arbitrium Inquiſitoris, quo caſu Inquiſitor non debet ſuſcipere tale arbitrium ne contingat ſibi poſtea o[...] ci, quod abſtulerit Reo legitimam deffenſionem. I[...] que Tutius eſt remittere Reum ad Iudicium ſui Proc[u]ratoris, vel Aduocati, quod ſi tanta eſſet alicuius [...] importunitas, vt diceret omninò ſe velle Inquiſitor[is] arbitrium ſequi: Tunc prudenter aget Inquiſitor, [...] periculum paulò ante indicatum euitet, ſi Reo Co[n]ſuluerit, vt petat fieri teſtium legitimam repetiti[o]nem.

7 Denique quinto modo poſſet reſpondere ſe habe[re] velle teſtes contra ſe deponentes pro ritè, & rectè exa[]minatis, & legitimè repetitis, quo caſu ſimiliter fi[et] decretum ſic.

Die N. Menſe N. Anno N.

Eductus è carceribus, & conſtitutus coram ſupradi[]cto R. P. D. Inquiſit. N. & præſente N. Procurat. in me[i]que Notarij præſentia.

N. de quo ſupra, & dicto ſibi per eundem R. P. D. In[]quiſitorem, an velit habere teſtes in eius cauſa contr[a] ipſum examinatos pro ritè, & rectè examinatis, & l[e]gitimè repetitis, ſeu potius velit eos repeti, & de nou[o] examinari, habitoque colloquio cum ſuo Procur. reſ[pondit] ſe velle habere dictos teſtes pro legitimè repetitis, ſa[l]uis tamen exceptionibus contra perſonas, & eorum dicta in deffenſionibus deducendis.

8 Nam licet Thomas Grammaticus, & in hoc foro Sy[]manchas, & Ioannes Royas cenſuerint, quod quamui[s] Reus dicat ſe habere velle teſtes pro ratificatis, & legi[]timè repetitis. Nihilominus Iudicens fidei tenentu[r] iterum eoſdem teſtes examinare, & interrogare, n[e] fortè deffenſio reorum pereat, cui nequeunt renunciare, & praxis hæc tutiſſ. videatur, & regulariter ſit obſeruanda. Cum enim ſæpè ſoleant rei ſuas reuocare cõfeſſiones niſi præd. diligentia adhiberetur, proceſſus, & teſtificationes abſque fide remanerent *Thom. Grammaticum voto* 7. *Incip. in cauſa Nobilis nu.* 5. *verſ.* & facit ratio vrgentiſſima, *Symanch. de Cath. Inſt. tit.* 64. *de teſtibus num.* 25. Idem in Enchiridio Iudicum Violatæ Religionis *tit.* 25. *de teſt. n.* 11. *& Ioannes Rayas tract. de hæret. par.* 2. *aſſertione* 4. *num.* 111. *& ſequ.*

Quamuis inquam iſta ſententia tuta ſit, & regulariter obſeruanda nihilominus tamen de conſenſu partis poteſt ab ea recedi cum graues D. D. affirment pacto, & conſenſu partium inualidas atteſtationes poſſe roborari. D. D. *in l. fin. C. de Teſtibus* vbi *Bald. numero primo, & ſequ. Iaſ. in rubr. ff. de ferijs Purpurat. conſilio* 498. *Incip.* Viſo ſingulari, & verboſo proceſſu *numer.* 10. *lib. ſecundo, Guidopapæ deciſ.* 216. *Incip. de voluntate partium numero ſecundo. verſic.* Sed quid ſi in cauſa.

9 Et omnem amaritudinem tolli prædict. clauſ. præſeruatiua ſaluis exceptionibus contra perſonas, & dicta, quas ſemper opponere poterit Reus in ſuis deffenſionibus, ideoque in Supremo Sanctæ Romanæ Inquiſitionis Tribun. vbi hæc praxis recepta eſt ſatis per prędictam clauſulam indemnitati Reorum, Patres conſultum eſſe putant; nec immeritò cum legitima, & Iuridica eſſe videatur, & in Iure Canonico fundata vbi ad ſimilem præpoſitum Interrogationem, ſimilem reſponſionem datam, conſtat *capit. veniens l.* 2. *§. cum igitur verſic.* Vtrum atteſtationes, & *verſic.* qui reſpondit de teſtibus, vbi ſancitur atteſtationes receptas in Iuditio ſummario fidem non facere in plenario, niſi pars eas admittere voluerit.

Obſeruatio I.

10 Obſeruatum eſt in quibuſdam Supremi Tribunalis proceſſibus a quibuſdam Procuratoribus ſuaſam Reo infraſcriptam declarationem.

N. de

N. de quo ſuprà declárauit ſe habere teſtes contra eum examinator pro ritè, & rectè examinatis præter abſentes, & mortuos, ſaluis deducendis exceptionibus tàm contra dicta, quam contra perſonas illorum in ſuis deffenſionibus, & ſaluo etiam Iure repetendi &c. & ita poteſtatus fuit &c.

Quod dicitur de abſentibus, & mortuis, prudenter adiectum vt declarat Flaminius Chartarius, & dicetur ſuo loco commodius, *Flaminius Chartar. in pract. inter-rog. reorum lib. 3. cap. 3. num. 632. ſeq.*

Reſpectu mortuorum conſultius eſt expreſsè prote-ſtari, ne habeantur pro repetitis propter magnum præiudicium, quod indè fieret Reis propter opinionem aſſerentium. Teſtes mortuos non repetitos probare, vt ſenſit Burſatus, contra tamen cenſuit *Honded. Burſ. conſil. 7. nu. 10. verſ.* ad ſecundum *lib. 1. Ioannes Vicen-tius Hondedeus conſil. 101. Incip. Prima ſe offert. dubita-tio num. 12. lib. 1.*

Obſeruatio altera.

1 ADuertat tamen Inquiſitor, ne facile admittat ta-lem declarationem, cum illa clauſula (& ſaluo etiam iure repetendi) quia ſic eluſoria eſſet declara-tio, quod Reus habuit teſtes pro ritè, & rectè exami-natis, & legitimè repetitis.

Sed neque admittat aliam clauſulam, (& ita prote-ſtatus fuit) quia illa verba &c. ſolent extendi alias de nullitate geſtorum, vel gerendorum in contrarium, & conſequenter contra proceſſum poſſet opponi validi-tas, ſeù nullitas, à quibus periculis procul abeſſe de-bent geſta præſertim in hoc foro.

Obſeruatio 3.

2 CVrare debent Inquiſitores ne inducant Reos ad habendos teſtes pro legitime repetitis, ne poſtea conquerantur de Iudicibus fidei, ſi cauſa non expedia-tur ad eorum fauorem, quod tunc maxime præcauere debent, quando dicta teſtium non conueniunt cum confeſſionibus Reorum.

Obſeruatio 4.

3 IN cauſis grauibus quales regulariter eſſe ſolent om-nes, quæ in hoc foro materia fidei tractantur, & præſertim in articulis continentibus hæreſim forma-lem, aut à fide Apoſtaſiam, licèt Reus habere velit te-ſtes pro repetitis legitimè, adhuc Inquiſitores curare debent, vt formiter repetantur, quod tunc maximè fieri oportebit, cum vel de teſtium morte timetur, vel de eorum abſentia diuturna, tunc enim lite etiam non conteſtata teſtes recipi poterunt, & vt Symanchas cen-ſuit in hoc foro repetiti antequam à Fiſcali accuſentur, ſiuè antequam Procurator Fiſcalis contra eos produ-cat articulos cap. quoniam frequenter, vt lite conteſt. *Symanch. de Catholic. Inſtitut. titul. 64. de teſtibus num. 21. 22. & 23.*

Annotationes Carenæ ad Cap. 24.

SVMMARIVM.

1. *Teſtes, vt reum afficiant, debent repeti.*
2. *De Proteſtatione facta à Reo, quod habet teſtes pro re-petitis.*
3. *Stante hac proteſtatione non repetuntur teſtes, niſi cum agitur de Hæretico negatiuo.*

1 TEſtes contra Reum examinati in iudicio ſumma-rio non probant contra Reum, niſi parte citata repetantur in Iudicio plenario, dixi, & doctrinas alle-gaui de officio Sanctiſſimæ Inquiſitionis *parte tertia,*
2 *titulo ſeptimo, §. quinto, numero 33.* vbi etiam dixi de poteſtate ſolita fieri à Reis, quod habent teſtes pro ri-tè, & rectè examinatis, & quod non obſtante dicta proteſtatione poſſit reus iterum petere, quod teſtes repetantur, & de reſeruatione opponendi contra per-ſonam, & dicta teſtium, & quid dicendum de mortuis, & abſentibus.

3 Stante hoc proteſtatione facta à Reo, teſtes non ſunt repetendi, ex ſtylo Generalis Inquiſitionis niſi cum agitur de hæretico negatiuo, *Farinac. de hæret. quæſt. 188. nu. 27. dixi dicto §. 5. num. 34.*

Et generaliter de repetitione teſtium videatur *Fa-rinac. de teſtibus quæſt. 72.* per totum, vbi habetur tota materia hæc pleniſſe tractata.

ARGVMENTVM.

De Procuratoribus Reorum.

SVMMARIVM.

Procurator, & Aduocatus in Crimine hæreſis datur Reo ad Reſpondendum articulis ad formanda Interro-gatoria, & ad alias ſuas deffenſiones faciendas, facto tamen proceſſu informatiuo, & reo plenè examina-to, numer. 1.

Procurator pauperum certus conſtitutus eſt in Supre-mo Vrbis Sanctæ Inquiſitionis Officio num. 2. ſi tamen Reus poſtulat alium Procuratorem ſolet concedi Pro-curator alius ex iuſta cauſa num. 2. vbi etiam quæ iſta caſu dicatur iuſta cauſa.

Forma concedendi Reo Inquiſito Procuratorem pro hæ-reſi, num. 3.

Forma Iuramenti quod præſtare debet Procurator da-tur Inquiſito in crimine hæreſis, num. 4. & 5.

Forma decreti, quod Notarius extendere debet in con-ceſſione Procuratoris dati reo pro crimine hæreſis car-cerato, num. 6.

Cap. 25.

1 QVoniam Rei ad deliberandum an velint, vel no-lint habere teſtes pro legitimè repetitis, & ad reſpondendum articulis, quos Procurator Fi-ſcalis producit contra ipſos, & ad for-manda Interrogatoria, & ad parandas ſuas legitimas deffenſiones indigent opera Procuratorũ, & Aduoca-torum. Ideò de his eſt hic breuiter agendũ iuxtà ſtylum Supremi Tribun. S. Romanæ, & Generalis Inquiſitio-nis, in quo regulariter concedi ſolent reis Procurato-res, & Aduocati, niſi quando Procurator Fiſcalis contra eos producturus eſt articulos, vt teſtes repetantur hoc eſt, non niſi poſtquam in Iudicio Summario receptæ ſunt omnes informationes, ſeu probationes ad cauſam facientes, & reus plenè examinatus exiſtit, tunc enim, cum Inditium plenarium inchoetur ad parandas legi-timas deffenſiones opus eſt conſilio Procuratoris, vel Aduocati.

2 In hoc Supremo Tribunali licet certus Procurator ſit conſtitutus, quem pauperum carceratorum Procu-ratorem vocant, qui Reorum in vinculis detentorum cauſas agit, & eos deffendit; Nihilominus tamẽ ſi Reus alium Procuratorem ſibi concedi poſtulet Supræmus Senatus ex cauſa indulgere, ſolet, & concedere, dum-

modo

modo ſit vir probus, Iuris Peritis Iuſtitiæ cultor, & veritatis amator in priuatis autem Prouinciarum Inquiſitoribus quamuis ſimiliter certus Procurator Carceratorum ſit conſtitutus ex iuſta cauſa idem fieri poterit, vt Afflictis hoc ſolamen tribuatur prò iuxtà autem cauſa recenſeri ſolet deſiderium, & credulitas alicuius carcerati, putantis melius cauſam ſuam tractandam fore ab hoc, vel ab illo Procuratore quem ipſe putat eſſe magis letteratum, vel diligentem. Si grauiores cauſæ concurrant, ſicut in parius Ciuitatibus ſæpè concurrere ſolent, faciliùs ſuadebunt concedendum petitum Procuratorem Cæterum, ſi quid periculi timeatur non erit operoſum Supræmorum Senatum Conſulere.

3 In concedendo ergo Procuratore poſtquam petitus fuerit, & reſolutum concedendum, ſic notabitur in proceſſu.

Die N. Menſe N. Anno N.

In Congregationis habita coram R. P. D. Inquiſitore fuit N. datus Procurator N. qui ſolitum præſtitit iuramentum.

4 Cum vero ad notitiam dati Procuratoris deuenerit ſe fuiſſe datum Procuratorem genibus flexis coram Inquiſitore, vel eius Vicario conſuetum præſtabit iuramentum prout ſequitur.

Ego N. vtriuſque iuris Doctor Conſtitutus coram vobis R.P. Fratre N. Ordinis Prædicatorum Sacr. Th. Magiſtro, vel Lectore Sanctæ Inquiſitionis N. contra hæreticam prauitatem Inquiſitore tactis per me Sacroſanctis Dei Euangelijs coram propoſitis, iuro ac promitto N. carceratum in carceribus huius Sancti Officij reum inquiſitum ex cauſis de quibus in actis dicti Sancti Officij apparet, cuius patrocinium mihi commiſſum fuit ſincerè, & fideliter, ſemotis quibuſcumque cauilationibus, & fraudibus deffendere, & eius cauſam tueri, eundem principalem meum ad veritatem in iuditio tacendam, non inſtruere, & quatenus cognouero dictum principalem meum eſſe reum, & conuictum criminis, ſeù criminorum, de quo, vel quibus eſt inquiſitus patrocinium huiuſmodi dimittere, nec non quatenus in cauſæ huiuſmodi perquiſitione habuero notitiam alicuius complicis, vel alterius culpabilis in cauſa huiuſmodi quanto citius dicto Sancto Officio reuelare policeor, atque promitto ſub pœna periurij, & ex communicationis, a qua non niſi ab hoc Sancto Officio abſolui poſſim, ſic me Deus Adiuuet, & hæc S.Dei Euang.

5 Mox verò Notarius notabit ſic

Die Menſe Anno

Dominus N. ſupradictus conſtitutus, genuflexus coram ſupradicto R. P. Fr. N. Inquiſitore corporaliter manibus tactis Sacroſancti Dei Euangelij, coram propoſitis ſuum iuramentum præſtitit vtſupra.

Actum in Pallatio Sancti Officij in manſionibus ſolitæ reſidentiæ d. R. P. Inquiſitor. præſentibus ibidem N. & N. teſtibus &c.

Obſeruatio 5.

1 SOlet quandoque notarius in ſecunda perſona referendo decretum de conſtituto Procuratore eius iuramento his verbis refferre

Die Menſe Anno

Magnificus Dominus N.I. V.D. Informatus per me Notar. de decreto D. Inquiſitoris facto die N. Menſe N. Anni N. ad fauorem N. Rei carcerati ſuper admiſſione in illius Procuratorem. Ideò conſtitutus perſonaliter coram R. P. D. N. Inquiſit. meque notario inſraſcripto tactis Sacroſanctis Literis in manu eiuſdem R.P. D. Inquiſitoris exiſtentibus iurauit, atque promiſit eundem N. Inquiſitum, & proceſſatum ex cauſis de quibus in actis non inſtruere ad veritatem in iudicio tacendam, neque illum vel eius cauſam calumnioſe deffendere, ſed tantummodo eum iuxtà formam, & tenorem Sacrorum Canonum, & ſtylum Sancti Officij fouere, & quam primum notitiam habuerit illum eſſe culpabilem, & conuictum criminis, de quo inquiritur, deſiſtere à patrocinio, & proſequutione cauſæ huiuſmodi, & ſi aliquem, ſeù aliquos in proſequutione huius cauſæ pro complice, ſeù culpabili ſcire contigerit, eum &c. & eos dicto S. Officio reuelare, atque proceſſum contra dictum N. formatum, & contenta in eo nemini directè, vel indirectè propallare, neque de eis diſſerere niſi cum D. comprocuratoribus, & cum Aduocatis ab eodem Sancto Officio ad patrocinandum in cauſa huiuſmodi admiſſis, & deputatis in caſibus tantum occurrentibus ſub pæna excommunicationis maioris latæ ſententiæ, à qua abſolui non poſſit, niſi ab eodem Sancto Officio, & alijs pænis arbitrio D. Inquiſitoris imponendis.

Actum in Ciuitate, vel loco N. in Pallatio Sanct. Officij in manſionibus ſolitæ reſiſtentiæ D. Inquiſitoris in præſentia mei Notarij Præſentibus ibidem N. & N. Teſtibus.

Annotationes Carenæ ad Cap. 25.

S V M M A R I V M.

1 *De Procuratore reorum remiſſiuè.*

1 DE Procuratore Reorum vidè quæ dixi *in prima parte, titulo decimo, & in tertia parte titulo de deffenſionibus reorum.*

A R G V M E N T V M.

De Aduocato Reorum.

S V M M A R I V M.

Aduocatus conceditur Reo carcerato pro crimine hæreſis, qui debet præſtare Iuramentum ſub forma præſcripta, num. 1. & 2.

Forma Iuramenti præſtandi per Procuratorem, & Aduocatum in ſimul Iurantes in cauſis hæreticorum, numer. 1. & 3.

Cap. 26.

1 QVæ ſuperiori capite dicta ſunt de Procuratore reis concedendo, eadem de Aduocato intelligenda ſunt, quo ſæpè non minus, quam Procuratore indigent rei, eodemque modò de fideliter deffendendis reis iuramentum præſtare tenentur. Quod ſi contingat ab eodem reo ſimul Procuratorem, & Aduocatum peti, ſimul poterunt Procurator, & Aduocatus idem præſtare iuramentum ſicut in regiſtris Sancti Officij Supremi Tribunalis quandoque factum inuenitur ſic.

2 Die Menſe Anno

Dominus N.I.V.D. & in Ciuitate, vel loco N. Cauſarum Aduocatur, ac

Dominus N.I.V.D. & in Ciuitate, vel loco N. Cauſarum Procurator habentes vt aſſeruerunt, notitiam de decreto R.P.D. Inquiſitoris N. admiſſionis ipſorum N. & in Aduocatum, & Procuratorem reſpectiuè N. Inquiſiti, facto ſub die N. Menſis N. Anni N. Ideò conſtituti perſonaliter coram R.P. D. N. Inquiſit. meque

Nota-

Notario Infraſcripto tactis Sacroſanctis ſcripturis in manibus eiuſdem R.P.D. Inquiſitoris exiſtentibus, Iurauerunt, atque promiſerunt eundem N. Inquiſitum, & proceſſatum ex cauſis de quibus in actis, non inſtruere ad veritatem in Iudicio tacendam, neque illum, vel eius cauſam calumnioſè deffendere, ſed tantummodo eum iuxta formam, & tenorem Sacrorum Canonum, & ſtylum S.Offic. fouere, & quam primum notitiam habuerint illum eſſe culpabilem, & conuictum hæreſis, ſeù criminis, de quo inquiritur deſiſtere à Patrocinio, & proſequutione cauſæ huiuſmodi, & ſi aliquem,ſeù aliquos in proſequutione huius cauſæ pro complici, ſeu culpabili ſcire contigeri eum, & eos d. S.Offic.reuelare, atque proceſſum contra d. N. formatum,contra in eo nemini directè, vel indirectè propallare neque de eis diſſerere, niſi cum D. D. Coaduocatis,& comprocuratoribus ab eodem Sancto Officio ad patrocinandum in cauſa huiuſmodi admiſſis, & deputatis, in caſibus tamen concurrentibus ſub pœna excommunicationis maioris latæ ſententiæ, aqua abſolui non poſſint,niſi ab eodem S.Officio.

Actum in Ciuitate, vel loco N. in Pallatio Sanctæ Inquiſitionis, & in manſ. ſeù Auditorio ſolitæ reſſidentiæ eiuſdem R. P. D. Inquiſitoris Præſentibus N. & N. Teſtib. &c.

Quod ſi magis placuerit, quod ſe partim Procurator, & Aduocatus præſtent iuramentum huiuſmodi ſub narratiua concepta in propria perſona, vt dictum fuit in primo ſuperiori capite de iuramento Procuratoris id facile fieri poterit.

Annotationes Carenæ ad Cap. 26.

SVMMARIVM.

1 *Aduocatus Reorum reſtituit proceſſus habitos, & ſic cautum in Hyſpania.*

DIxi *in prima parte, titulo de Aduocato, & Procuratore Reorum, & parte tertia, titul. 9. de deffenſ. reorum.* Huic Aduocato non relinquitur proceſſus offenſiuus rei, ſed illum factis deffenſionibus reſtituit ſic vſu receptam eſt in Inquiſitionib. Italiæ,& expreſsè cauetur inſtructione 36. Toletana in Hyſpana Inquiſitione, ibi, *Y los Abogados no ſe quendan non ningun transſado de accuſation publication in deteſtigos ſino que todo lo euoluan antè los Inquiſidores.*

ARGVMENTVM.

De Curatore dando in hoc foro minoribus 25. Annis.

SVMMARIVM.

Curator dandus eſt minori Carcerato pro cauſa criminali, aliter proceſſus eſt nullus, etiam quod minor confeſſus ſit delictum, num. 1.
Curator minori carcerato pro crimine hæreſis dandus eſt, aliter proceſſus eſt nullus, num. 2. & ſequ.
Forma, & practica dandi curatorem minori carcerato pro crimine hæreſis, nu. 4. & ſequ.
Curator dandus minori carcerato pro crimine hæreſis, quis eſſe debeat, num. 6.

Cap. 27.

1 REo 25. Annis minori in cauſa criminali antequam accuſationi, ſeù articulis reſpondeat, dandum eſſe curatorem, cuius auctoritate confeſſiones ratificet, & proceſſus formetur multi viri graues clara iuris Sanctitate moti, cenſuerunt aſſerentes proceſſum aliter factum eſſe nullum, & inualidum,quia minores, vel ob imperitiam, vel ob Iuuenilem ætatem aliquid dicere, vel tacere poſſunt, quod ſi fuiſſet ommiſſum, vel prolatum eis prodeſſe poſſet, *l.Clarum, Cod. de auctor. præſtan. vbi communiter DD. Alexan. conſil.* 115. *Incip. in cauſa Inquiſitionis Hyppolitus Marſilius conſil.* 130. *Incip. conditor orbis, num.* 11. *& multis ſequ. Gratus conſil.* 52. *Incip. In cauſa numero nono, libro ſecundo*, affirmantes id procedere, etiam ſi interuenerit minoris iuramentum *Bertrand. conſil.* 326 *Incipiente Tortura prima parte, libro tertio*, vbi hanc dicit eſſe communem ſententiam *Anton. Gomeſius tomo tertio de relictis capitulo primo, numer. 64. Dec. in pract. crimin. libro quinto, capitulo 37. numero 56. Verſiculo* Aduertendum tamen. *Et Mathæus de Afflictis deciſ. 288. Incipiente minor adultus, vbi numer. 5.* affirmat per totum conſilium fuiſſe concluſum, quod ſi minor confeſſus eſt delictum in iudicio ſine curatore, & poſtea allegat ſe læſum ex dicta confeſſione, & petat ſe aduerſus eam reſtitui, talem confeſſionem ei non nocere, ideoque reſtituendum.

2 In Crimine hæreſis id obſeruandum nominatim cenſuerant Bernardus Commenſis Vmbertus Locatus. Iacobus Symanchas, & Tiberius Decianus, aſſerentes proceſſum aliter factum, nullius prorſus eſſe momenti, & Conſulentes Inquiſitoribus, vt ſint cauti ne in minorum cauſis procedant ſine curatorum auctoritate quæ ſententia vtique adeo in quibuſdam Inquiſitoribus inualuit, vt ſpeciali conſtitutione cautum ſit, vt priuſquam minor 25. annis accuſationi reſpondeat, ſibi detur curator, cuius auctoritate ratificet confeſſiones, & totus proceſſus fiat, Bernardus Comenſis in lucerna Inquiſitorum in Verb. Minor. Vmbertus Locatus in opere iudiciali in verbo minor *Symanchas de Cathol. inſtitut. tit. 19. de filÿs, & minoribus numer. 60.* eadem ſententia affirmatur in *directorio Inquiſitorum parte tertia, commentario 28. numer. 117. §. hoc tamen non ommittam.*

3 Multis rationibus hæc ſententia potius quam contraria affirmata à Iulio Claro ad Contrariam conſuetudinem recurrente retinenda eſt.

Prima quia claro iure munita eſt, ſecunda quia tutiſſima eſt, & validis rationibus munita. Tertia, quia nullum præſtat impedimentum neque magis in longum tempus producit proceſſum, aut remoratur cauſæ expeditionem. Quarta, & poſtrema eſt,quia datum interdum minori 25. annis curatorem, conſtat ex regiſtris Supremi Tribunalis Sanctæ Romanæ Inquiſitionis Claro iure munita *in l. Clarum C. de auctor præſtan.*

4 Retinendo hanc ſententiam in curatorem minoribus decernendo hæc praxis ſeruanda eſt.

Primum ſummariè inquirendo, & probanda eſt minor ætas, quæ probabitur, vel per librum Baptiſmi in quo notari ſolent nomina, & cognomina Baptizatorum ſimul cum tempore, quo fuerunt Baptizati, vel per notam aliquam ſiue memoriam quam ſæpè ſolent, literis mandare parentes, quando ipſis naſcuntur filij, vel per teſtes, vel teſtem deponentem,de tempore natiuitatis illius de cuius cauſa agatur.

Secundo fiet decretum de curatore prouido,& fideli dando minori.

Tertio curator iam conſtitutus præſtabit ſolitum iuramentum iſta verò omnia ſic per aguntur.

5 Die Menſe Anno

R. P. D. Frater N. Inquiſitor contra hæretici prauitatem in Ciuitate N. & Vniuerſo eius diſtrictu in executionem decreti facti ſub die N. ad fauorem N. inquiſiti Dominum N. ibidem præſentem in Curatorem

torem N. dicti N. licet abſentis ad cauſam, & cauſas in hoc Sancto Officio Inquiſitionis contra eum verten-tes deputauit conſtituit, & aſſignauit, atque etiam illi dedit, & conceſſit facultatem, & auctoritatem comparendi in S. Officio, & eundem N. & eius iura, & cauſam, & cauſas, iuxtà Sacrorum Canonum Sanctiones, & ſtylum Sancti Officij deffendendi, & patrocinandi præſtito per eundem D. N. iuramento per Procuratore reorum Sancti Officij, & curatores ſimilium minorum in Sancto Officio præſtare ſolito dicendo eidem N. eſtò Curator D. N. ac pro eo vtilia facito, & inutilia prætermittito, & illum indeffenſum non derelinquito omni meliori modo &c.

Præſens ſupradictis N. & omnia prædicta audiens, & dictam curam, ſeù officium curatoris D. N. Inquiſiti, ſpontè ſuſcipiens, & vtilia facere pro eo, & inutilia prætermittere promittens, ac obſeruare volens omnia ſibi vtſupra à R. P. D. Inquiſitore impoſita, & demandata tactis corporaliter manibus Sacroſanctis Dei Euangelijs in manibus dicti R. P. D. Inquiſitoris exiſtentibus iurauit non deffendere dictum N. carceratum calumnioſè, nec inſtruere ad veritatem in iudicio tacendam, ſed tamen iuxtà formam Sacrorum Canonum & ſtylum dicti Sancti Officij fouere, & quam primum habuerit notitiam illum eſſe hæreticum, & pertinacem, deſiſtere à proſequutione cauſæ, & à patrocinio illius. Caſu autem quo S. M. Eccleſiæ ſe reconciliare voluerit eum adiuuare, & ſi aliquem ſeù aliquos in proſequutione cauſæ huiuſmodi pro complice, ſeù culpabili ſcire contigerit eum & eos reuelare, nec proceſſum illius, nec contenta in eo, minuſque merita cauſæ huiuſmodi directè, vel indirectè aliquo pacto cum aliqua perſona, niſi cum ipſo principali, aut eius Procuratore vel Aduocato tractare ſub pœna periurij, ac excommunicationis latæ ſententiæ à qua abſolui non poſſit, niſi ab hoc Sancto Officio, & eo caſu cum expreſſione cauſæ propter quam motus fuerit ad contrauenienдum huiuſmodi eius iuramento.

Actum in Ciuitate vel loco N. in Pallatio dicti Sancti Officij in manſionibus dicti Dom. Inquiſitoris Præſentibus ibidem N. & N. Teſtibus.

Obſeruatio.

6 CVrator minoris non debet eſſe aliquis de officialibus Sancti Officij poteſt tamen eſſe (vt in directorio indicatur) eius Procurator, vel Aduocatus, vel quilibet alius fidelis honeſtus, prudens, & bone conſcientiæ. Poteſt quoque eſſe eiuſdem minoris Pater, vt *Antonius Gomeſius animaduertit. Directorium Inquiſitorum parte tertia, commentario* 28. *ſuper titulo de deffenſionibus Reorum* §. *de hoc curare Antonius Gomeſius tomo tertio, var. reſſolution. capitulo primo, num.*64. *verſ.* & poterit eſſe.

Annotationes Carenæ ad Cap. 27.

SVMMARIVM.

1 *Curator de Iure dandus minori in Criminalibus, & ſic cauetur Hyſpana Inſtructione, cuius verba referuntur.*

2 *Hoc non ſeruatur in Inquiſitionibus Italiæ.*

1 CIrca hoc caput non eſt immorandum, quia licet de iure ſit, quod minori in Criminalibus dandus eſt curator, aliæ proceſſus ad nullus, & nulla indè ſequuta confeſſio *l. Clarum C. de auctoritate præſt. in Hyſpania, idem obſeruetur*, vt ex Inſtructione Toletana, Anni 1561. 25. *Si el reo fuere menor de viente, y cinquo annos proueer ſe hà de curador en forma, antes que reſponda, à la accuſacion, y con sù auuttoridad ratificarà en las confeſſiones que huuiere hecho*, & mox ſubiungit inſtructio qualitates, quas debet habere curator.

2 Tamen in Inquiſitione Vniuerſali Romana, & in alijs Inquiſitionibus Italiæ Conſtitutio hæc Curatoris non ſeruatur, ità locat *in Iud. Inquiſitorum in verbo Minor numero ſecundo, & ego latè dixi parte tertia, titulo octauo* §. *octauo, numer.*42. *& ſequ.* vbi etiam quid in alijs tribunalibus obſeruetur.

A R G V M E N T V M.

Iubet Inquiſitor exhiberi reo articulos, vel ad effectum deliberandi, an velit habere teſtes pro ritè, & rectè examinatis, & repetitis, vel ad effectum dandi interrogatoria, vt ſe deffendat, ſi nolit habere teſtes pro repetitis.

SVMMARIVM.

Articulorum copia danda eſt Reo carcerato pro crimine hæreſis ad effectum vt ſi nolit habere teſtes pro ritè, & rectè examinatis poſſit in eorum repetitione dare interrogatoria, num. 1.

Forma dandi copiam articulorum reo carcerato pro crimine hæreſis ad effectum dandi interrogatoria. nu. 2.

Cap. 28.

1 SVpra *capit.*24. dictum fuit quod Inquiſitor proceſſurus ad cauſæ expeditionem interrogare ſolet Reum, an velit habere teſtes pro ritè; & rectè examinatis, & legitimè repetitis, & quoniam ad deliberandum ſuper hoc articulo Reus indiget conſilio Peritorum, Ideò actum fuit in proximè præcedentibus capitibus de Procuratore, & Aduocato Reorum, & Curatore dando minoribus 25. Annis nunc ſuo ordine cœtera tradenda ſunt, donec proceſſus legitimè compleatur, itaque vel ad effectum, vt reus poſſit deliberare. An velit vel nolit habere teſtes pro legitimè examinatis, & repetitis, vel ad effectum, vt ſe deffendere poſſit, ſi fortè nollet eos habere pro repetitis, Inquiſitor iubet ſibi dari copiam articulorum a Procuratore Fiſcali ordinatorum, ſic

Die Anno Menſe

In cauſa N. decretum fuit, vt repetantur teſtes, & detur ſibi copia articulorum Procuratoris Fiſcalis pro formandis interrogatorijs in regiſtris Sancti Officij in actu exhibitionis articulorum hæc formula ſeruata legitur.

Die Menſe Anno

Pro Fiſco Sancti Officij contra N. de tali loco carceratum in carceribus Sancti Officij, & Inquiſitum ex cauſis de quibus in actis eodem die Reu. Pat. Fratre N. Ordinis N. Inquiſitor mandauit per Cuſtodes carcerum dicti Sancti Officij educi è dictis carceribus dictum N. & coram Reuer. Patr. S. præſentari, cui ſic præſentato, & præſenti tradidit, atque conſignauit copiam articulorum pro parte Reu. Domin. Procuratoris Fiſcalis pro repetendis teſtibus pro eius parte in actis pro informatione Sancti Officij alias examinatis ſuper cauſa dicti N. exhibitorum prout in actis; atque idem ſtatuit, & præfixit terminum trium dierum ad dandum interrogatoria, quatenus illa dare intendat omni meliori modo &c.

Hæc formula Iuridica eſt, & in hoc foro à practicis in eo verſatis iam olim præſcripta, nam auctor reper-

torij Inquiſitorum notauit in foro Inquiſitionis dari articulos, ſeù capitulorum copiam ipſi accuſato de il-lis de quibus contra eum inquiritur. Auctor reperto-rij Inquiſitorum in *verbo articulus*, §. *Item nota, & in verb. copia* §. *ſed an Inquiſitio, &c.*

Quod de præfixo termino trium dierum dicitur, ar-bitrarium eſt, poteſt enim Inquiſitor ex cauſa maiores inducias reo concedere ad formanda interrogatoria.

Annotationes Carenæ ad Cap. 28.

SVMMARIVM.

DE hoc capitulo mentionem fecit *Farinac. de hæreſi qu.* 188. *n.* 14. & ego *par.* 3. *tit.* 7. §. 11. *n.* 37. *& ſeq.* vbi ex praxi *Genuenſ. cap.* 4. *in antiqua impreſſ. n.* 3. dixi ex ſtylo Inquiſitionum Italiæ teſtes pro fiſco produ-ctos ſolere examinari ſuper articulis fiſci, & interro-gatorijs Rei *P. Maſſin. in Praxi Sancti Officij par.* 4. *fol. mihi* 97. *verſ. Douendoſi perciò proſeguir la repetitione.*

ARGVMENTVM.

Procurator Fiſcalis producit articulos ad probandam ſuam intentionem.

SVMMARIVM.

Forma articulorum, quos Procurator Fiſcalis producit contra carceratum, & Inquiſitum pro eo quod nega-uerit Purgatorium, & de Purgatorio malè ſenſerit, ac de ſuffragijs pro defunctis, num. 1.

Forma articulorum, quos Procurator Fiſcalis produ-cit contra Reum carceratum, & Inquiſitum de Inuo-catione dæmonum, & quod ad nocturnas eorum Con-gregationes acceſſerit, num. 2.

Forma articulorum contra carceratum in crimine hæ-reſis pro eo quod conſuluerit Necromanticum pro ha-bendo dæmonem familiarem, num. 3.

Cap. 29.

POſtquam Inquiſitor ſupradictis modis recepit informationem contra Reum ſibi denuncia-tum, Procurator Fiſcalis in quibuſdam Inquiſi-tionibus præſentat in Iuditio præſente Reo libellum, accuſatorium continentem capita delictorum de qui-bus Reus fuit delatus, quem exhibet Inquiſitioni. In Supremo tamen foro S. Romanæ, & Generalis Inqui-ſitionis Procurator Fiſcalis loco libelli, dat poſitiones, & articulos, eadem delicta continentes, in quo actu hæc formula ſeruari ſolet.

Poſitiones, & articulos infraſcriptos, & contenta, in eis dat, facit, & exhibet Magnificus Dominus N. I. V. D. Sanctæ Inquiſitionis N. Procurator Fiſcalis ad-uerſus hæreticam prauitatem in cauſa hæreſis, & apo-ſtaſiæ à fide Catholica quam habet contra, & Aduer-ſus N. in carceribus Sancti Officij detentum quos ad probandum recipi, & admitti petit iuxtà ſtylum San-cti Officij, tàm in Romana Curia, quàm extrà eam ad ſuperfluam probationem ſe non adſtringens, de quo proteſtatur expreſsè.

Et Primo hic loco Articulorum Procurator Fiſca-lis prædictus repetit, & reproducit Teſtes de ſuper examinatos, illorum depoſitiones, & dicta eiuſdem Inquiſiti, confeſſiones, conſtituta acta, & documenta quæcumque in huiuſmodi cauſa reſpectiuè factas, & facta in parte tamen, & partibus, ſiuè quatenus prædicta omnia, & eorum ſingulâ, ſicut ſupra repetita, & producta pro fiſco faciunt, & contra di-ctum N. & non alias, aliter, nec alio modo, de quo pro-teſtatur expreſsè.

1 Ex quibus hic repetitis clarè conſtat de bono iure fiſci, & malo iure prædicti N. Inquiſiti, & quatenus non conſtaret, probare vult, & intendit (Inſtructionis gratia ponitur exemplum de accuſato negante Purga-torium) qualiter dictus N. tanquam hæreticus malè ſentiens de Purgatorio, & de ſuffragio pro defunctis, auſus fuit pluries cum pertinacià negare adeſſe Purga-torium, conſequenter etiam negare ſuffragia pro de-functis, falſo, & mendaciter aſſerendo, quod eſt In-uentio Religioſorum, quod fuit, & eſt verum, & alias prout teſtes fide digni teſtificati ſunt, & teſtificabun-tur.

2 Item ponit &c. qualiter dictus N. in corroboratio-nem prædictorum ſuorum errorum, pluries, & di-uerſis modis obloquutus fuit de exequijs, & ſuffragij pro defunctis (examinantur hic huiuſmodi obloqu-tione ſiuè Blaſphema colloquia) quæ habentur in pro-ceſſu teſtificata.

3 Item &c. ponit qualiter prædictis N. quærentibus elemoſinas pro dicendis miſſis pro ſuffragijs defuncto-rum, ne dùm noluit dare elemoſinam, ſed dixit quod erat vindemia Religioſorum, prout extiterit in pro-ceſſu teſtificatum.

4 Item ponit &c. qualiter dictus N. quæſiuit ſeducere quandam perſonam ne crederet Purgatorium, & ne ſuffragia faceret pro defunctis, ponatur ſicut in pro-ceſſu extiterit teſtificatam.

5 Item ponit &c. qualiter dictus N. habetur reputa-tur, & tenetur, & maxime ab illis de eo in præmiſſis cognitionem habentibus pro hæretico, & de fide Ca-tholica male ſentiente palam, & publicè &c.

6 Item ponit &c. qualiter de prædictis omnibus, & ſingulis in Ciuitate N. ſiue in loco N. extat publica, vox, & fama, & eſt publicum, & notorium, & alias prout teſtes &c.

Saluo iure addendi, minuendi, mutandi, & corrigen-di, & alterius petitionis quandocumque faciendæ.

Non ſe adſtringens propterea ad probandum, niſi ſolum ea omnia, & ſingula, quæ ſibi ſufficiunt ad pro-bandum ſuam intentionem.

Deducens in præſenti Iuditio omne ius ſuum, ſibi competens, & competiturum vndecumque quomo-documque, & qualitercumque.

Et omni meliori modo quo de iure, ſiñ Pontificias Conſtitutiones, & ſtylum Sanctæ Inquiſitionis vti po-teſt, & debet, vt delicta huiuſmodi, quæ diuinam, & hu-manam Maieſtatem lædunt non remaneant impunita.

ALTERVM EXEMPLVM.

De Inuocatione Dæmonis, & eunte ad nocturnas eo-rum Congregationes.

2 POſitiones, & articulos infraſcriptos, ac contra in eis dat, facit, & exhibet magnificus D. N. I. V. D. Sanctæ Inquiſitionis N. Procurator Fiſcalis in cau-ſa hæreſis, & apoſtaſiæ à fide Catholica, quam ha-bet contra N. in carceribus Sancti Officij detentum, quos ad probandum recipi, & admitti petit, tam in Ciuitate N. quam extrà eam, ad ſuperfluam ta-men probationem ſe non adſtringens de quo proteſta-tur expreſsè.

Et imprimis hoc loco articulum Procurator Fiſca-lis prædictus repetit, & reproducit teſtes deſuper exa-minatos illorum depoſitiones, & dicta eiuſdem Inqui-ſiti Confeſſiones, & Conſtituta, acta, documenta quæ-cumque in huiuſmodi cauſa reſpectiuè factas, & facta

in præſente tamen, & præſentibus in fauorem fiſci, & contra dictum N.facientes, & facientia, & non alias, aliter,nec alio modo,de quo proteſtatur expreſsè.

1 Ex quibus ſic repetitis clare conſtat de bono iure fiſci,& malo iure dicti N.Inquiſiti,& quatenus non conſtaret,probare vult,& intendit,qualiter prędict.N.malè ſentiens de Sancta Fide Catholica, & ab illa apoſtatando ſerio, & examini deliberatione apertè declarauit ſe pluries in diuerſis locis inter veniſſe Congregationi Dœmonum, in qua ſicut deponitur in actis huius Sancti Officij de eo renunciatur,& Sancta Fides Catholica ab negatur Dœmon inuocatur,& adoratur,ac alias ſe Idolatraſſe,& Dœmonem humiliter adoraſſe, quod fuit, & eſt verum, publicum, & notorium, prout teſtes notitiam de hoc habentes, & bene informati, teſtificantur, & teſtificabuntur,

2 Item ponit &c. qualiter dictus N. aſſeruit, & declarauit ſe in tali dęmonum Congregatione eum gradum obtinere, vt ſi quis ſecum eo ſe conferret à Dœmone impetrare ei poſſet, vt tantum geſta in dictis ludis perſpiceret, ac plures matronas, & perſonas qualificatas illuc conuenire, pro diuerſis voluptatum illecebris faciendis,& inſuper mutuo inter ſe,& cum Dęmone carnaliter comiſceri, quod fuit, & eſt verum,publicum,& notorium, prout tęſtes de hoc notitiam habentes, & bene informati teſtificantur, & teſtificabuntur.

3 Item ponit,qualiter prædict.N.maxima cum Inſtantia precibus,& voluptatum lęnocinij pluries ſolicitauit quendam vt præfatam dœmonum Congregationi adiret, aut conſentiret quod in Camera tali nocte fieret, vt eidem Congregationem intereſſet, quia ſic dœmon ſibi conferret honores, ſcientias, pulcritudinem, diuitias,& longam vitam,quod fuit,& eſt verum,publicum, & notarium, prout teſtes &c.

Et ſimiliter formabuntur alij articuli, prout fuerit teſtificatum in proceſſu,& poſtea addentur clauſulæ in fine præcedentis exempli poſitæ.

TERTIVM EXEMPLVM.

De conſulente Necromanticum pro habendo Dæmonem, quem vulgus Spiritum familiarem vocat.

3 ARticulos infraſcriptos &c. vſque ad illa verba ex quibus ſic repetitis &c.

1 Ex quibus ſic repetitis clare conſtat de bono iure Procuratoris Fiſcalis,& malo iure N. & quatenus non conſtaret, probare vult, & intendit, qualiter dictus N. valdè cupiens ſpiritum familiarem habere,adhibuit diligentiam, vt inueniret Magum, ſeu Negromanticum, à quo poſſet talem ſpiritum habere, ad quem Magum, ſeù Necromanticum Inuentum miſit nuncium cum literis, & muneribus,& ſic fuit,& eſt verum,publicum, & notorium prout teſtes &c.

2 Item ponit, qualiter dictus Magus, ſeù Necromanticus receptis literis promiſit ſe daturum ſpiritum familiarem, dummodo tales, & tales fierent diligentiæ, ponatur ſicut teſtificatum extiterit in proceſſu.

3 Item ponit &c. qualiter N. pro habendo dicto ſpiritu ſicut Magus, ſeu Necromantius reſponderet, fecit prædictas diligentias, committendo cuidam, vel quibuſdam perſonis,vt omnem curam adhiberent ad prædictum effectum. Ponatur prout teſtificatum extiterit in proceſſu.

4 Item ponit, &c. qualiter adhibitis prædictis diligentijs prædict. Necromanticus miſit ad prædictum N. quendam annullum, in quo dicebat eſſe incluſum ſpiritum familiarem, & ſimul præſcripſit modum quo vti deberet ad compellendum prædictum ſpiritum, vt ſibi reſponſa daret, vel alia faceret, quæ prædictus N. multum deſiderabat, & cupiebat.

5 Item ponit, &c. qualiter prædictus N. ſicut ſibi à Mago præſcriptum fuerat proferendo quædam verba, & pro fundendo quendam liquorem ſpiritum Inuocauit, & ſic fuit, & eſt verum, publicum, & notorium prout teſtes &c.

Et ſimiliter formabuntur alij,atque alij articuli ſicut deductum, & teſtificatum fuit in proceſſu.

Annotationes Carenæ ad Cap. 29.

SVMMARIVM.

Forma articulorum, & quid in Hyſpania obſeruetur verba Inſtructionis Toletanæ.

1 POnitur hoc loco formula articulorum formandorum à Procuratore Fiſcali Sancti Officij aliam ſimilem formulam vide apud *P.Maſſin. in Praxi Sancti Officij loco ſupra proximo capitulo allegato.*

In Inquiſitione Hyſpana Aduocatus Fiſcalis S.Officij format accuſationem contra Reum continentem capita delictorum de quibus Reus eſt Inquiſitus Inſtructio Toletana 18. anni 1561. *El Fiſcal tendia euydado de poner las accuſationes à los preſon en el termino, que la inſtrucion manda accuſando los generalmente de hereges, y particularmente de todo lo que eſtan indiciados aſſi por la teſtificacion, como por los delittos, que huuienen confeſſado.*

Loco iſtius accuſationis in Supræma Vniuerſali, & alijs Italiæ Inquiſitionibus formantur articuli à Fiſcali contra Reum, qui ſuccedunt loco libelli accuſatorij,& eundem omninò effectum habent.

ARGVMENTVM.

Informandis articulis, quæ regulæ ſint ſeruandæ.

SVMMARIVM.

Articuli, quos Procurator Fiſcalis contra reum Inquiſitum producit, formantur varijs modis, ſecundum negotiorum diuerſitatem, numer.1. & 2. vbi idem de num.articulorum.

Articuli impertinentes, & extrà rem de qua agitur produci non debent à Procuratore Fiſcali, nu.3.

Articuli per verba affirmatiua, non autem negatiua formari debeat, num.4.

Articuli non ſunt formandi ſub diſiunctione niſi agatur de facto alieno, in quo Ignorantia eſt probabilis, nu.5.

Articuli quomodo formari debent à Procuratore Fiſcali contra Inquiſitos de adoratione dæmonum, vel de familiaritate cum ipſis, vel quando agitur de formali hæreſi, aut apoſtaſia, num.6.

Articulos contra Inquiſitos de hæreſi Procurator Fiſcalis admitti petere debet ad eos probandum, non ſolum à Curia, ſed etiam extra, nu.7.

Articuli quando producunt à Procuratore Fiſcali contrà Inquiſitos de hæreſi debet Idem Procurator repetere teſtium depoſitiones, & ipſius Inquiſiti confeſſiones, nu.8. & 9. vbi etiam quod debet repetere libros, & ſcripturas pœnes Inquiſitum repertas.

Clauſula ſaluo iure &c. non ſe adſtringens &c. apponi debet in fine articulorum, quos Procurator Fiſcalis producit contrà Inquiſitos de hæreſi, num.10.

Articuli quos producit Procurator Fiſcalis contrà Inquiſitos de hæreſi, debent continere diem productionis, numer.11.

Cap.

Cap. 30.

1 CVm caſus ſingulares, qui occurrere poſſunt, & eorum circumſtantiæ ſin ferè innumerabiles non poteſt doceri ſpecialis, & indiuidua praxis contra formationem ſingulorum articulorum, & propterea ex aliquot regulis generalibus infraſcriptis accomodatis ad caſus particulares, quilibet prudens Procurator Fiſcalis poterit feliciter in hoc foro prout cauſa poſtulauerit articulos formare.

2 Si prima iam olim à ſpeculatore prudenter præſcripta ſimplicem negotiorum varietatem Studioſus Aduocatus, & in hoc foro prudens Procurator Fiſcalis articulos variabit, & minuet & addet, prout negotio viderit expedire ſpeculator *titulo de teſt. §. nunc videndum à nobis num.17.*

Ex hoc infertur non poſſe ſtabiliri certamen regulam ſuper conſtituendo certo numero articulorum, quia ſicut quando Reus eſt de paucis accuſatus, pauci formandi ſunt articuli, ſic vice verſa plures ſunt formandi, quando de pluribus eſt accuſatus.

3 Sit ſecunda, rectè Paulus, & ſpeculator conſuluerunt dicentes non eſſe formandos articulos, niſi ſuper re de qua agitur, nam ſicut non licet interrogare, aut examinare reum ſuper illis, de quibus non extant Indicia, ita non ſunt formandi articuli, niſi ſuper illis de quibus fuit denunciatus, vel confeſſus, *Paulus in l.Confeſſionibus ff.de Interrogator. act. ſpeculat. tit. de depoſitionibus §.7. num.4. verſ.* regulariter autem.

4 Sit tertia Articuli per verba affirmatiua formari debent non per negatiua, quia negantis factum nulla eſt directa probatio, *ſpeculator tit.de teſt.§.nunc videndum à nobis, num.18.*

5 Sit quarta regula. Articuli non ſunt ſubdiſiunctione formandi niſi fortè ageretur de facto alieno, in quo probabilis eſt ignorantia, tunc enim, vt ſpeculator cenſuit, ſub diſiunctione formari poſſent *ſpeculator. titul. de teſtib. §. nunc videndum nobis numer.19. verſ.* Item articuli.

Obſeruatio 1.

6 IN præambulo articulorum Procurator Fiſcalis regulariter dicere ſolet in cauſa, quam habet, aliquando tamen dicit in cauſa hæreſis, aliquando vero in cauſa hæreſis, & apoſtaſiæ quæ verba appoſita obſeruari, quando Procurator Fiſcalis producit articulos contra Inquiſitos de adoratione dæmonum, vel de familiaritate cum ipſis ſimilia verba rectè opponi poſſunt quando agitur cum Inquiſitis de hæreſi, vel apoſtaſia formali, alias melius eſt ſimpliciter dicere in cauſa quam habet.

Obſeruatio 2.

7 IN eodem præambulo prudenter Procurator Fiſcalis petit admitti articulos ad probandum in Curia, & extra, quoniam ſi ad ſuam intentionem fundandam indigeret probatione extra locum vbi cauſa agitur recipienda; non poſſet opponi, quod non fuerit petitum, in alijs ergò Inquiſitionibus, Procurator Fiſcalis ſic dicere poterit quod ad probandum recipi, & admitti petit in Ciuitatibus N. vel loco N. & extra.

Obſeruatio 3.

8 QVando Procurator Fiſcalis initio articulorum dicit ſe repetere, & reproducere Teſtium depoſitiones, & ipſius Inquiſiti confeſſiones, aduertat quod ſi alias Inquiſitus, in alia vel in eadem Inquiſitione vocatus vel captus aliquas confeſſiones fecit nunc reproductas, tunc Procurator Fiſcalis dicat, quod repetit, & reproducit confeſſiones alias de Anno N. in S.Officio factas.

9 Propterea ſi præter depoſitiones teſtium, & confeſſiones Rei habeantur in proceſſu aliqua ipſius ſcripta, vel liberculi quæmadmodum vt plurimum contingit in proceſſibus magorum, & Necromanticorum, & inuocantium dæmones, tum Procurator Fiſcalis dicet; Quod repetit, & reproducit teſtium depoſitiones, & ipſius confeſſiones, nec non, & ſcripta, videlicet talia, & talia deſcribendo qualitates ipſorum.

Obſeruatio 4.

10 IN fine articulorum in Tribunali Sanctæ Roman. & Generalis Inquiſitionis addi ſolent clauſulę cęteratæ videlic.ſaluo iure &c.non ſe aſtringens &c. quæ laudabiliter apponi ſolent, licet in libellis Criminalibus in fine libellorum infraſcripta Clauſula apponi conſueuerit, ſuper quibus omnibus, & ſingulis ab eis dependentibus, emergentibus, & connexis. Iudex procedere intendit, & culpabiles punire debita forma Iuris, & quocumque alio modo, via, Iure, & forma, quibus melius poterit, & debebit, ſic, & taliter quod ipſorum deliquentium pœna cœteris tranſeat in exemplum *Io. Petrus de Ferrarijs in Practica Papienſi in fine titulo de forma Inquiſitionis verſicul.* ſuper quibus omnibus vbi hæc clauſula, ſiue concluſio, & verba in ea contenta explicantur, *Roman.conſil.110.num.3. Socin.conſ.188. lib.2. Felin. in c.2. de reſcriptis, & in cap. licet cauſam, de probat.*

Obſeruatio 5.

11 IN productione articulorum quæ facit Proc. Fiſcalis, vt plurimum ſolet ommitti dies productionis, ſed tutius eſt, quod in quibuſdam proceſſibus legitime confectis obſeruaui, vt ſcilicet in calce vltimi folij tempus productionis notetur ſic. Die N. Menſe N. Anno N. Talis Sancti Officij Procurator Fiſcalis produxit: Et addi quandoque ſolet, & ſtatim tradita fuit copia Procuratori N. in carceribus S.Offic.detenti.

Annotationes Carenæ ad Cap.30.

SVMMARIVM.

1 *Articuli an formandi, etiam de non ſpectantibus ad S. Offic.*

2 *Quod obſeruatur in Hyſpania, vbi verba pulcherrime Inſtructionis Toletanæ 18.*

NOtanda ſunt omnia hoc loco à Pegna admonita.

1 Solum dubitari poteſt an ſi reus in proceſſu Indiciatus ſit etiam de delictis non ſpectantibus ad hoc Sacroſanctum Tribunal articuli ſint formandi etiam de his delictis, ego dicerem quod ſic moueor ex inſigni Inſtructione Toletana 18.ſupra allegata, quæ licet loquatur in accuſatione Fiſcalis, attamen cum articuli de quibus agimus ſucceſſerint loco libelli accuſatorij, idẽ de articulis dicendum, quod de accuſatione.

Inſtructio autem ſic habet, *Y aunque los Inquiſidores no pueden conocer de delitos, que no ſepan manifeſta heregia, ſiendo teſtificado el reo de delitos de otia calidad, deue el Fiſcal accuſarle dellos, vopara lo que los Inquiſidores le caſtigen por ellos, ſino paia agrauacion de los delitos de Heregia, y paraque conſte de ſu mala Criſtianidad, ò manera de ciruir, y de alli tome indicio en lo tacante alas coſas de la fe de que ſe tratta.*

ARGVMENTVM.

De formatione, & exhibitione Interrogatoriorum.

SVMMARIVM.

Teſtes examinandi ſunt ſuper interrogatorijs datis à Reo Inquiſito pro crimine hæreſis, num. 1.
Forma dandi Interrogatoria in Crimine hæreſis Tribunali Sanctæ Romanæ Inquiſitionis, num. 2.
Forma plurium interrogatoriorum dandorum repetuntur teſtes examinati contra aliquem de hæreſi Inquiſitum, & denunciatum, nu. 2. *per totum.*
Forma productionis Interrogatoriorum productorum num. 2. *in fine, & num.* 5.
Interrogatoria variantur ſecundum varietatem caſuū, & ſic etiam eorum variatur mimerus, num. 3.
Teſtes repetendi in Crimine hæreſis, maximè interrogandi ſunt de odio, & inimicitia ſi quam habent cum Inquiſito, num. 4.
Interrogatoriorum copia debet etiam dari ſi petatur producenti illa, num. 6.

Cap. 31.

1 IVris auctoritate fit, vt poſtquam Procurator Fiſcalis ad fundandam ſuam Intentionem contra Reum produxit articulos, Reus det ſua interrogatoria petatque à Iudice, vt ſuper illis teſtis interrogentur *cap. præſentium, §. teſtes etiam vbi gloſ. in verb. interrogatoria, & ibi communiter Canoniſtæ de teſtibus lib.* 6.

In dandis itaque interrogatorijs in Supremo Tribunali Sac. Roman. Inquiſitionis regulariter hæc forma obſeruari ſolet.

Interrogatoria infraſcripta, & contenta in eis, dat, facit, exhibet, & producit Procurator, ac deffenſor, & eo nomine N. in carceribus detenti, ſuper quibus prætenſos teſtes pro parte magnifici D. Procurator Fiſcalis inductos, ſiuè inducendos diligenter, & ſingulatim examinari, & interrogari petit, alias de nullitate examinis, & quod eorum dictis nulla prorſus fides adhibeatur expreſsè proteſtatur omni meliori modo &c. ſaluis tamen, & reſeruatis ſibi ſemper omnibus, & ſingulis exceptionibus, tam contra perſonam, quam dicta prætenſorum teſtium quorumcunque, & quibuſuis alijs deffenſionibus ſibi quomodolibet competentibus, & competituris omni meliori modo &c.

Imprimis quilibet Teſtis diligenter maneatur de grauitate, & importantia iuramenti, & quod qui falſum teſtimonium dicit, mortaliter peccat, & Deum Omnipotentem offendit, ac Iudicijs, & Tribunalis Sancti Officij Maieſtatem grauiter lædit, & præter pœnas quas incurrit in vtroque foro tenetur etiam læſo damna, expenſas, honorem famamque, ac id quod eius intereſt reſtituere, quia non dimmittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum.

Moneatur etiam quod ne dum committit falſum, qui teſtificatur, & affirmat, quod non eſt verum, ſed etiam qui negat vel ſimpliciter tacet veritatem, vel eam minuit, infrangit occultat, tegit, paliat alterat, vel aliqua ex parte immutat, & cum materia hæreſis ſit grauiſſima, debet teſtis in illa circumſpectè procedere, & teſtificari, ne forte innocentem perdat, offendat, ſeù opprimat, putans illum aliquid vno modo, vel ad vnum propoſitum, aut ex vna cauſa dixiſſe vel feciſſe, quod tamen ille alio modo, & ex alia cauſa, & ad aliud propoſitum, & in alium ſenſum dixit, & fecit, propterea etiam benigne rogetur, vt ſuæ ſalutis memor ferat teſtium, purum, ſincerum, conſtans, nullis mendacijs, aut commentis admixtum.

2 Interrogetur quilibet teſtis, de patria, ætate conditione, ſtatu, exercitio, & profeſſione, & an ſit diues, vel pauper Clericus, vel Laicus religioſus, regularis, vel Secularis, vxoratus, vel ſolutus, pater familias, vel filius familias.

3 Interrogetur teſtis, ſi non ſit Ciuis, vel Incola illius Ciuitatis vbi cauſa agitur, quo tempore ad eum locum venerit, & an ſemper in eo qua de cauſa, & quibus negotijs operam dederit, & an proprijs, vel alienis expenſis viuat.

4 Interrogetur ſi nullo vnquam in Iudicio vel extra ad fauorem alicuius, vel contra aliquem depoſuerit medio iuramento ea, quæ vera non erant, & in periurium inciderit, nec non ſi inciderit in aliquam excommunicationem, qua de cauſa, & quo in loco, & an ipſe, vel parentes eius fuerint aliqua infamia notati, interdicti excommunicati, & inhabiles ad teſtificandum declarati.

5 Interrogetur quilibet teſtis an ſit hoc anno tempore Paſcatis ſua peccata confeſſus, & cui confeſſori, & in qua Eccleſia, & an pariter ſumpſerit Sac. Euch. & per manus cuius Sacerdotis, & quibus præſentibus.

6 Interrogetur Teſtis, an aliquando fuerit Inquiſitus accuſatus, vel proceſſatus de aliquo crimine, vel criminibus, & de quo vel quibus, & an fuerit ſubſequuta abſolutio, vel condemnatio, & per quem Iudicem.

7 Interrogetur teſtis quilibet, an ſibi fuerit aliquid dictum promiſſum, vel remiſſum, aut conceſſum adhoc vt teſtificaretur contra aliquem, vel ad hoc vt aliquid generale, vel particulare diceret in ſuo examine, & an ſperet, vel ſperauerit ex depoſitione aliquo commodum, & quale.

8 Interrogetur, an cognouerit, vel cognoſcat N. & à quo primum tempore, quo in loco, quæ fuit cauſa cognitionis, & an ſępè cum illo fuerit conuerſatus, & quibus de rebus ſermonem cum N. habere conſueuerit, & an eo tempore quo primum eum cognouit, haberetur pro bono, & Catholico Chriſtiano, & homine bonæ conſcientiæ, & Deum timente.

Deindè deueniat ad articulos, & ſuper primo interrogetur de conteſtibus, anno, menſe, die, loco, & hora, vbi, & quando prædictus N. protulit præfatam hæreſim, negando Purgatorium, & dicat qua occaſione, & quibus verbis eam protulerit, & quo loci, & quæratur à teſte, an ex animi ſententia, deliberatè, & ſeriò loqueretur N. vel potius refferendo aliorum verba.

Super Secundo articulo quæratur à teſte de tempore præciſo, & præciſis verbis, quibus N. malè loqueretur de Purgatorio, & coram quibus, & quoties illæ malæ ob loquutiones habitæ fuerint, & ſuo ordine rem omnem exponat.

Super Tertio articulo, requiratur à teſte qui fuerint illi petentes Elemoſinam, quibus prædictus N. eam tribuere negauit, & dixit, quod illa erat Vindemia Religioſorum, quia non eſt veriſimile virum Catholicum, & in Doctrina Chriſtiana bene inſtructum talia dicere potuiſſe.

Super Quarto articulo, Inquiratur à teſte de tempore preciſo, & verbis quibus N. voluit ſeducere illam perſo-

perſonam; & qua occaſione cum illa habuerit colloquium.

Super Quinto articulo Inquiratur à teſte quomodo ipſe ſciat quod N. teneatur, & reputetur pro hæretico, & quod exprimat à quibus pro tali teneatur, & reputetur.

Super Sexto Inquiratur à teſte quid ſit fama, vel communis reputatio.

In reliquis ſuppleat Domini Inquiſitoris examinantis diligentia, quem credit, & perſuaſum habet N. futurum accerimum veritatis indagatorem, prout ſupplicat, ne innocentia opprimatur.

Die Menſe Anni Prædictus N. produxit, vel ſic

Die Menſis Anni Prædictus N. conſignauit, & exhibuit in actis.

Obſeruatio 1.

3 PRæter prima interrogatoria generalia, quæ in omnibus fere cauſis, quæ dictis teſtium nituntur dari ſolent, vix poterit in cœteris aſſignari certus numerus interrogatoriorum, & meritò quia cum, vt inquit ſpeculator, interrogatoria ſint quædam interrogationes, quas pars vult fieri teſtibus contra ſe inductis ſuper negotijs, & circumſtantijs, & negotia, & cauſæ, & eorum circunſtantiæ in ſingulis ferè caſibus varientur, interrogatoria quoque prudenter varianda, & proponenda erunt, *ſpeculator titul. de teſte §.6. de interrogatorijs*, quem refert, *& ſequitur Albericus de Maletis tractat. de teſtibus capit.8. de interrogatorijs numero 1.*

Obſeruatio 2.

4 LIcet ſpeculator monuerit cauendum eſſe Iudicibus, ne indiferenter proponantur interrogatoria loquentia de odio, lucro, & ſimilibus, quæ non ſunt denegatio principali, ſed ſolum de ſubſtantialibus cauſæ, videlicet de cauſis, perſonis, loco, & tempore, nec teſtem eſſe de facto alieno interrogandum, in hoc tamen foro, in quo potiſſima, & frequentiſſima reorum deſtenſio conſiſtere ſolet in odio, & inimicitia capitali, quam rei opponere conſueuerunt teſtibus contra ſe deponentibus, hoc interrogatorium de odio, & inimicitia capitali, tamquam ad cauſam maximè pertinens, ſæpè repetendum eſt, & toties teſtibus inculcandum, quoties reus cauſam dederit, allegando ſcilicet odium, & inimicitiam capitalem, & conſpirationem contra ſe initam, & deductam ex cauſis ſufficientibus ad repellendum teſtes, de quibus in directorio copiosè dictum fuit, *ſpeculator, tit. de teſte §.6. de interrogatorijs nu.19. verſicul.* caueat tamen Iudex, in *directorio Inquiſitorum part.3. quæſtion.67. commen.116.* vbi recenſentur cauſæ, vndè oritur inimicitia capitalis.

Obſeruatio 3.

5 IN fine vltimi folij, ſiuè pagellæ, quo interrogatoria continentur, dies productionis notari ſolet, prout apparet *ſupra capitulo 31.* in fine interrogatoriorum, circa quod obſeruandum videtur Conſilium ſpeculatoris in hæc verba. Item cautè faciet Aduocatus exhibens interrogatoria, ſi ea in ſcriptis redigat, & ſic præſente notario iudici porrigat, & hæc ille, *ſpeculator titulo de teſte §.6. de interrogatorijs numer.21. verſic.* Item cautè, vndè iuxtà hoc Conſilium in fine interrogatorij poſſet ſic notari.

Die Menſe Anno Prædict. N. Procurator, & deffenſor N. in præſentia ſui principalis, & Notarij S. Inquiſit. N. Reu. P.D.N. Inquiſitori exhibuit prædicta interrogatoria.

Quod ſi non procurator, ſed idem principalis informatoria produceret, eadem ſeruata formula poſſet dicere ſic

Die Menſe Anno Prædict. N. in præſentia mei notarij N.R.P.D.N. Inquiſitor. exhibuit prædicta interrogatoria.

Obſeruatio 4.

6 OBſeruatum apparet in proceſſibus Supremi Tribunalis, quod aliquando in notulo productionis interrogatoriorum, idem principalis producens petit eorundem ſibi dari copiam, ſic

Die Menſe Anni conſignauit, & exhibuit in actis, & petijt eorundem interrogatoriorum ſibi dari copiam ad effectum vt ſi quid ſibi occurrerit addendum addere poſſit.

Hæc cautela non videtur improbanda, & tunc potiſſimum adhibenda, vt admittenda videtur, quando de calumnia teſtium dubitaretur.

Annotationes Carenæ ad Cap.31.

SVMMARIVM.

1 *An teſtis teneatur reſpondere interrogationi criminoſæ remiſſiuè.*
2 *Forma alia interrogatoriorum.*
3 *De interrogatorio loci, & temporis remiſſiuè.*
4 *De interrogatorio, an teſtis ſit confeſſus in Paſchate.*
5 *Teſtis quomodo debeat deponere de forma.*
6 *Teſtis examinatus ſine interrogatorijs, an probet.*

1 AN teſtis teneatur reſpondere interrogationi criminoſæ, dixi *parte tertia, titulo ſeptimo, §.11. numer.73. & ſeqq. verſicul.* dubia tamen admodum, ad ibi dicta me remitto.

2 De ſimili interrogatoriorum formula *Pater Maſſinus in Praxis S.Offic. par.4. fol. mihi 181. Verſic. Gli interrogatorij poi.*

Et de teſtibus examinatis ſine interrogatorijs, an probent videatur latè differens de hoc *Farinac. de Teſtibus quæſt.74. numer.2. & plur. ſequ.*

3 Circa interrogatorium loci, & temporis notat *Farinac. de Teſtibus quæſtion.73. numer.28.* eſſe omninò neceſſarium, licet addat, & benè non eſſe teſtes reſtringendos ad angulum temporis, nec ad qualitatem, an tempus eſſet ſerenum, vel nubilum *Barboſ. Iun. C. cum cauſam num.5. de teſtibus.*

4 De interrogatorio an teſtis ſit confeſſus in Paſchate *Farinac. quæſtion. 56. numer.261. & ſequ.* An ſit proceſſatus, Idem *Farinac. ibidem num.126. & num.167. & ſequ. & quæſt.73. numer.70. & 71.* Et an ſibi fuerit aliquid promiſſum, *Farinac. quæſt.67. num.236.*

5 Quomodo autem de forma deponere debeant teſtes, vide, quæ dixi *part.3. tit.10. num.64. ſeq.* Et num ſuper ſuperfluis interrogatorijs teſtes ſint examinandi, *Farinac. quæſt.73. numer.48. & ſequ.*

6 Rectè proteſtatur Aduocatus Rei de nullitate examinis, vbi ſine interrogatorijs teſtes examinentur. Quia alias examen ſine eis eſſet validum, licet adhuc cum interrogatorijs deberent repeti, latè *Ferentill. ad deciſ.100. Buratti numer.25. & ſeqq.*

ARGVMENTVM.

In conficiendis, proponendis, & admittendis interrogatorijs, quædam eſſe particulariter, & diligenter obſeruanda.

SVMMARIVM.

Interrogatoria formanda ſunt ſecundum ea, quæ continentur in articulis, num.2.

Interrogatoria formanda ſunt ſecundum circumſtantias cauſæ, & perſonarum qualitatem, vt illis reſpondendo teſtes appareant, an ſint veraces, an verò mendaces contrarij, aut vacillantes, num.3.

Interrogatoria captioſa, & impertinentia Iudices reſecari poſſunt, & debent, numer.4. & 5. Vbi quod in dubio interrogatoria ſunt interpretanda non impertinentia, & non ſuperflua.

Interrogatoria data ad inuoluendum, & intricandum teſtem, vel ad veritatem occultandam admittenda non ſunt, num.6.

Dilatio, ſeù terminus competens dandus eſt Reo Inquiſito pro crimine hæreſis ad dandum interrogatoria, num.7.

Teſtes poſſunt examinari ſinè interrogatorijs, quando pars monita interrogatoria non dedit, numer.8. fallit quando etiam poſt perfectum examen eadem pars petit eorundem teſtium repetitionem ſuper ſuis interrogatorijs, & ſic vellet errorem purgare, num.9.

Iudex debet examinare teſtes cum omnibus interrogatorijs datis à parte, nec debet aliquod interrogatorium ommittere, num.10.

Teſtes ſi fuerint examinati ſine interrogatorijs datis à parte, an eorum examen ſit validum, aut nullum, numer. 11.

Iudex poteſt ſupplere ex officio in eo quod pars deficit in dandis interrogatorijs, num.12.

Teſtes debent examinari à Iudice, nec eorum examen à notarijs committi, num.13.

Teſtes depoſitio quando eſt varia magis attenditur illa quæ facta eſt in interrogatorijs, quam ſuper articulis, numer.16.

Iudices, an, & quando poſſint interrogare teſtes vltra eà, quæ continentur in interrogatorijs datis à parte, num.14. & 15.

Reſponſione datæ à teſtibus ſuper interrogatorijs ipſis factis debent fideliter, & per extenſum ſcribi à notario, numer.17.

Cap. 32.

1 QVoniam in inditijs tam ciuilibus quam criminalibus, in quibus probationes fiunt per teſtes, frequentiſſima eſt hæc praxis dandi interrogatoria, vix enim ſinè illis teſtes examinantur, quod maximè obtinet in foro Sanctæ Inquiſitionis. Ideò viſum eſt hoc loco hunc articulum de conficiendis, proponendis, & admittendis interrogatorijs quibuſdam breuibus, & claris regulis propoſitis dilucidare.

2 Sit Prima regula, quæ reſpicit Aduocatum, ſeù Procuratorem reorum accuſatorum, cui incumbit interrogatoria formare. Procurator acceptos articulos contra Reum productos tamquam ſpeculum intuebitur, & ex illis ſua interrogatoria formabit, *ſpeculator. tit. de teſtes*, §.6. *Incip. iam de interrogatorijs numer.3. verſicul.* habita ergo dilatione. Idem *titul. de depoſitionibus* §.5. *numer.4. verſicul.* formans enim poſitiones Canoniſtæ in capitulo præſentium §. *teſtes etiam vbi gloſ. in verb. interrogatoria, & ibidem Io. Andr. numer.15. & 16. & Alex. conſil.166. Incipien. in cauſa, & lite num.7. lib.6.*

3 Sit Secunda regula in interrogatorijs formandis, prudentes, & diligentes eſſe debent Aduocati, vt forment interrogatoria, ſecundum circumſtantias cauſæ, & perſonarum productarum gloſ. & communiter Canoniſtæ docuerunt, vt interrogatorium vigore conſtituti Teſtes, vel Veraces, vel mendaces, aut contrarij, vel vacillantes, vel ſingulares depræhendantur, quod qualiter fieri poſſit ſubtiliter more ſuo diſcurrendo per Decem Cathegorias, ſiuè prædicamenta, docuit *Bald. videndus, Gloſ. & Doct. in capit. præſentium de teſtibus libro ſexto, Bald. in l. Teſtium numer.16. & ſequ. & numer.21. Cod. de teſtibus.*

4 Sit Tertia regula, ſi Aduocatus vel Procurator ſuperflua, doloſa, captioſa, vel tendentia in hoc foro ad detegendos denunciatores, vel teſtes, vel impertinentia interrogatoria dederit, Inquiſitor ex officio illa poterit reſecare, id enim facere poſſe Iudicem cauſæ communiter cum Gloſa, Canoniſtæ, & ſpeculator profitentur, & Archidiaconus affirmat, quod Iudex recipiat interrogationes pertinentes, impertinentes verò non admittat, indè ortum habuit laudabilis praxis, qua vti ſolent Iudices, cum dantur, & admitti petuntur interrogatoria dicentes, ſaluo iure impertinentium, & non admittendorum *Gloſ. in capit. præſentium* §. *teſtes etiam, in verb. Interrogatoria de teſtibus lib.6. vbi Ioannes Andreas numer.6. Archidiaconus numer.17. verſic.* Iudex autem *Gemin. in dicto* §. *teſtes numer.9. & Phylippus Francus numer.6. ſpeculator titulo de teſte* §. *6. Incipiente iam de Interrogatorijs numer.3. verſic.* Imò Iudex *Alberic. de Valetis tractat. de Teſtibus capitul.8. de Interrogatorijs num.2.*

5 Sit Quarta regula diligenter conſideranda. In dubio Iudex ſemper interpretari debet, quod Interrogatoria non ſint ſuperflua, & conſequenter non veniant reſecanda, quia ſi eſſet facilis ad reſecandum Interrogatoria, multum poſſet Reo nocere, & argueretur, vel malitioſus, quia repellit pertinentia, vel negligens, ſi ſuper admiſſis non interrogaret teſtes, Ideoque potius debent admitti ſuperflua quam omitti, vel reſecari aliquid neceſſarium, vel vtile, nam regulam tradidit Hoſtienſ. quam Canoniſtæ Communiter ſequuntur, & ideo in Rota Dom. Auditores non ſunt admodum faciles ad reſecanda interrogatoria, *Hoſtienſ. in capitulo per tuas numer.1. & ſequent.* vbi latè proſequitur materiam titulo de teſtibus Canoniſtæ Communiter in *dicto cap. præſentium* §. *teſtes etiam, de teſtibus, vbi Ioannes Andreas num.15. & 16. Geminian. num.9. Phylippus Francus num.6.*

6 Sit Quinta regula veluti ſuperiorum declaratoria, & limitatoria: Illa interrogatoria in hoc potiſſimum foro admitti non debent, quæ vel tendunt ad inuoluendum, & intricandum Teſtem, vel ad veritatem occultandam, vel ad detegendas tales circumſtantias, ex quibus poſſet Reus deuenire in cognitionem denunciatoris, vel teſtium, nec regula probatur ex Conſtitutionibus Apoſtolicis, & Communi ſtylo huius fori, quibus iuſtè, & laudabiliter receptum eſt, ne nomina teſtium, & denunciatorum accuſatis publicentur ac ne illæ quidem circumſtantiæ, ex quibus in cognitionem Teſtium Reus accuſatus deuenire poſſet, vt in directorio copioſè oſtenſum fuit in *Directorio Inquiſitorum par.3. commen.124. ſuper quæſt.75.*

7 Sit Sexta regula: Poſtquam in hoc foro &c. Procurator Fiſcalis produxit articulos contra Reum, viciſſim Reo competens terminus aſſignandus eſt ad danda interrogatoria; Is verò terminus Iudici arbitrarius eſt, & iuxtà cauſę, & perſonarum, & articulorum qualitatem, nunc plurium dierum nunc pauciorum terminus aſſignandus eſt; vt ſupra *capitulo* 28. in fine notatum fuit,

cum

cum de articulotum exhibitione ageretur *Gloſ. in cap. præſentium* §. *teſtes etiam in verb.* interrogatoria, vbi Communiter Canoniſtæ *de teſtibus lib. ſexto*, *ſpeculator titulo de teſte* §.*ſexto, incip.*Iam de Interrogatorijs *num.primo,ſecundo,& tertio*.

8 Sit Septima regula. Si poſt competentem dilationem Reus monitus,ſinc legitimo impedimento,& ſinè iuſta cauſa noluerit dare Interrogatoria Iudex ex officio, & in hoc foro Inquiſitor cum Interrogatorijs a ſe factis poterit examinare,& repetere teſtes, & examen valebit,neq;enim propter malitiam, vel culpabilem negligentiam reorum debet impediri cauſæ proceſſus: Et iuxtà hanc ſententiam,quam graues DD. profitentur, ſæpè Rota, & ſignanter in vna Camerinen.bonorum ſuſtinuit Teſtium examen factum ſinè Interrogatorijs partis,non tamen ſinè Interrogatorijs Iudicis,c. cum cauſam de teſtibus, notant Canoniſtæ *in d. cap. præſentium* §.*Teſtes etiam de teſtibus lib.ſexto,vbi Ioannes Andreas num.*15. *in fine*, *& Francus numero Gloſ. in l.prima in verb. de nominibus*, *ff. de Magiſtratibus conueniendis*,vbi pulcrè *Bald.in* §.*ſi curatores, Signorol. de Homodeis conſilio* 19. Incipiente in aſſumptione *numero primo*, *Verſiculo* Item dicta pars. *Cagnol. in l.* 1. *numero* 102.*ff. ſi cert. pet. Rot. apud Peregr. deciſ.*106.*libr.ſecundo*, & in cauſa Camerinen.bonorum die 20.Martij 1689. coram Franc. Penia Rotæ Auditore.

9 Sit Octaua regula: Si poſt elapſum terminum ad danda interrogatoria,& poſt examẽ,ſiuè repetitionem Teſtium factam cum interrogatorijs Iudicis, Reus Saniori Conſilio vſus interrogatoria dederit, & teſtes ſuper eis examinari, & repeti petierit, licet præcedentes depoſitiones ſubſiſtant,ex quo teſtes fuerunt examinati, & repetiti cum Interrogatorijs ab Inquiſitore factis, nihilominus retardato tantis per proceſſu, iterum cum Interrogatorijs à Reo datis examinãdi ſunt, & repetendi ipſius Rei expenſis, quod maximè decet huius Tribunalis benignitatem, & Iudicum miſericordiam ne conqueri vnquam poſſint rei,quod via deffenſionis fuerit illis præcluſa, præſertim in hoc foro vbi nomina teſtium non manifeſtantur. Hæc autem regula,multò magis habebit locum, quando, vel propter iniuriam, vel negligentiam Iudicis, vel propter aliam cauſam non fuerunt repetiti teſtes ſuper interrogatorijs a Reo datis, quamuis enim tale examen de ſtricta Iuris ratione non ſit inualidum,vt Rota ſemper reſpõdit,repetendi tamen ſunt teſtes,nec interim eſt in cauſa ad vlteriora procedendum Rota apud *Putheum deciſ.*427.*Incip.fuit ſextum lib.primo & deciſ.*327. Incip. in vna Valentina *n.*2.*lib.*2.*Ioannes Vincentius Honded. conſilio* 101. Incipit practica ſe offert dubitatio *nu.* 16. *libro primo*.

10 Sit Nona regula: Ne teſtium repetitio, ſiuè examen reddatur inualidum, diligenter conſiderare debet Inquiſ. quomodo parte rei detur interrogatoria, Quia Procuratores Reorum in exhibitione interrogatoriorum,regulariter ſolent,vt teſtes pro parte Procuratoris Fiſcalis inductos, & inducendos Inquiſitor diligentes examinet,& interrogatorijs,vel ſuper omnibus interrogatorijs,& alias expreſsè proteſtatur de nullitate. Quo caſu, quoniam Inquiſitor cum tali proteſtatione admiſit Interrogatoria, nec examen redatur inualidum, nullum Interrogatorium debet ommittere; tùm propter proteſtationem, tùm quia ſic admittendo Interrogatoria ad eam formam obſeruandam,videtur,ſe obligaſſe, *Barbatia conſ. tertio* Incip. illud referam *numero* 25.*lib.*3. Rota in vna Siracuſana quartæ diæ 29. Maij anni 1592. coram Petro Franciſco Gyptio, vbi allegantur. *Felinus in capitulo per tuas numero ſecundo circa medium Verſiculo* vndè dicit de teſtibus *Puteus deciſion.* 417. Incip. fuit tantum *libro primo Paleottus deciſion.*158. *& Fabius Accorambanus deciſio* 49.*libro primo*, Idem tenuit Rota in cauſa Parmen. Status die 4.Iunij Anni 1604. coram R. P. D. Garzia Millino *ſpeculator tit.de teſte* §.6.Incip. Iam de Interrogatorijs *n.*21.*Verſic.*Item cautè facit.

11 Sit Decima regula:Quando Aduocatus,vel Procurator reorum, dat Interrogatoria ſimpliciter petendo teſtes ſuper illis repeti non facta aliqua proteſtatione ſuper nullitate examinis, tunc licet magnus ſit D. D, conflictus, an ſi omnia, vel aliqua ommittantur examen reddatur nullum, & fortaſſis ſecundum magis communem opinionem non deberet valere,tamen ſuſtineri,licet teſtes ad Inſtantiam Rei dantis Interrogatoria repeti debeant, & Interrogari ſuper Interrogatorio, vel Interrogatorijs omiſſis, quod Hoſtienſ.ſpeculator, & Ioannes Andreas adeò verum eſſe exiſtimauerunt,vt etiam atteſtationibus publicatis iterum Interrogari,& examinari debere affirmauerint. Doctores in capitulo per tuas de teſtibus. Rota apud Accorambonum *deciſ.* 49. Incipiente fuerant examinati teſtes *libr.primo*, *Decius in capitulo licet cauſam numero* 56. *Verſiculo* ſi tamen prætermiſſis interrogatorijs de probat. *Alexand.conſilio* 172. *numero nono,libro ſecundo,& conſilio* 104.*numero ſeptimo*, *libro quinto Ruinus conſil.*35.*numero quarto*, *libro quarto*, *Putheus deciſ.* 427.*libro primo, & deciſ.*317.*libro ſecundo, Peregrinus deciſion.* 85. *libro primo*, *& deciſio.*68.*libro ſecundo*, *Ioannes Antonius Maſuerus in additione ad practicam Papien. titulo de forma Iuramenti teſtium ſuper verbo Interrogatoria.Verſiculo* ſed ſi Iudex *Hoſtienſ.in capitulo per tuas numero ſecundo*, *Verſiculo* ſi enim Iudex de teſtibus *ſpeculator tit.de teſte* §.6.Incipit, Iam de interrogatorijs *numero* 21. *Verſiculo* Item cautè facit Aduocatus, *Ioannes Andreas in capitulo præſentium de teſt.lib.*6.*num.*16.*Verſ.* quia ſi fuit factum interrogatorium.

12 Sit Vndecima regula, prudenter conſuluit ſpeculator, Vt ſi Iudex viderit aliquid deeſſe interrogatorijs pro parte Rei datis ex officio ſuo ſuppleat, tum quia quæ deſunt Aduocatis,Iudex ſupplere debet,tum quia ad eius officium ſpecialiter pertinet teſtes interrogare cuncta rimari, & de circumſtantijs veritatem inquirere diligenter, & rerum ordinem plena Inquiſitione diſcuttere. Quod in foro Inquiſitionis eo potiſſimum nomine cum opus fuerit, videtur præſtandum, quia cum non publicentur reis nomina teſtium, vix in omnibus, & per omnia poſſunt Aduocatus talia interrogatoria formare, ex quibus poſſit ad inueniendum veritatem præcisè deueniri, *Specul. tit. de teſte* §. *ſexto*, Incipien. iam de interrogatorijs *in princ. ante numerum primum*, *Verſiculo* ſecretè ergo dabuntur Iudici *l.*1.*C.quæ deſunt Aduocat. cap. Iudicantem* 30.*qu.vlt.*

13 Sit Duodecima regula, cum magni momenti res ſit, ſcirè teſtes examinare, & interrogare, vt ab ipſorũ ore veritas, vel mendacium eruatur ſuper interrogatorijs pro parte rei datis, Iudices per ſe ipſos teſtes examinare debent, vt prudenter Hoſtienſis, Ioannes Andreas Gemin. & alij communiter cenſuerunt prauam iudicum conſuetudinem damnantes, qui examinationem teſtium notarijs, & ſimplicibus committũt, in hoc foro maxime curandum eſt vt Inquiſitores per ſe ipſos teſtes examinent, tam in judicio Summario, quam in plenario,cùm teſtes ſuper interrogatorijs repetuntur, quod ſi ex legitima cauſa impediti, Iudices fidei teſtes examinare non valeant non alijs,quam ſuis Commiſſarijs probis prudentibus, & peritis committere debent examen. *Hoſtienſis in cap. præſentium num.*27. *&* 28. *de teſtibus lib.* 6. vbi *Ioannes Andreas numero* 18.*Verſiculo*, Et arguit contra Iudices, *& Geminianus ibidem in* §.*teſtes etiam numero nono*, *Verſiculo*, Et contulit *Hoſtienſis Idem Hoſtienſis in capitu'o*

per

per tuas numero ſexto, *Verſiculo* de his ig[itur] de teſtibus.

34 Sit Vltima regula. Quamuis non debeant Iudices fidei cum teſtes repetuntur, eos interrogare extra contenta in interrogatorijs à Reo datis, id tamen intelligitur, niſi teſtis, dum examinatur cauſam præbuerit de alijs quoque interrogandi, tunc enim vltra contenta in interrogatorijs poterunt teſtes interrogare.

Obſeruatio 1.

35 SIue Reus dederit interrogatoria, ſiue dare ea omiſerit, ſemper Iudices fidei curabunt diligenter, vel ſemper interrogatorijs à Reo datis, vel ſuper interrogatorijs à ſe factis, vel faciendis, diligenter teſtes examinare, quod tunc maximè præſtare debent, quando aliqua ſuſpicio eſt contra teſtes, tunc enim Iudices, & Iudicum, & patronorum, ſeu Aduocatorum perſonam inducere debent, vt rectum Iudicium fiat, ſic vt neque iuſtitia deſeratur, neque contra Iuſtitiam Reus opprimatur.

Obſeruatio 2.

36 IDeo Teſtes ſuper interrogatorijs reorum, tam diligenter interrogandi ſunt, quia quando datur aliqua variatio, vel diſcrepantia in dicto teſtis, Rota magis attendit dictum teſtis ſuper interrogatorijs, quam ſuper articulis, *Rota apud Verallum deciſ.* 421. Incip. quando datur *lib. primo, in manuſcipt.*

Obſeruatio 3.

37 CVrent Inquiſitores diligenter, vt in interrogandis teſtibus, & reis ſcribere faciant omnia interrogatoria per extenſum ſic iubente Felic. rec. Clemen. Papa Octauo, & ſic decernente die 9. Nouembris Anni 1600. fuit Inquiſitoribus ſignificatum.

Annotationes Carenæ ad Cap. 23.

SVMMARIVM.

1 *Præcipua regula circà formationem horum Interrogatoriorum.*

2 *Teſtis quando poſſit interrogari ſuper circumſtantijs impertinentibus.*

3 *Interrogatoria quæ ſint impertinentia.*

4 *Citatur reus ad dandum interrogatoria.*

5 *De proteſtatione vbi teſtes non examinantur ſuper interrogatorijs.*

1 DAt hoc loco Pegna regulas Iuridicas ad formanda interrogatoria, inter quæ præcipuum eſt; quod ab Aduocato Rei fieri ſolet ſuper circumſtantijs facti, ſeu dicti, de quo Reus eſt inditiatus, dummodo tamen ſint ſubſtantiales, *Farinac. de teſtibus quæſtione* 73. *numero* 26. 48. *&* 52. *Barboſ. in dicto capitulo cum cauſam numero* 3. de teſtibus bene *Farinac. numero* 52. vbi
2 quod teſtis Iudici ſuſpectus debet interrogari ſuper circumſtantijs etiam impertinentibus, & non ſubſtantialibus, quod idem dixit *Scaccia de Iuditijs tomo primo, capitulo* 86. *numero* 15. *in fine*, vbi quod talis teſtis poteſt illaqueari Varijs interrogatorijs ſic autem interrogare eſt munus Iudicis non Aduocati formantis interrogatoria.

3 Certiſſimum eſt interrogatoria impertinentia reijcienda eſſe per Inquiſitorem, & per quoſcunque alios Iudices, licet in dubio cenſenda ſint non impertinentia, *Farin. d. quæſtione* 73. *n.* 48. *&* 50.

4 Citari etiam debet reus cum termino opportuno ad dandum, & in actis præſentandum interrogatoria, *Farin. dicta quæſtione* 73. *num.* 24. vbi de Generali praxi Curiæ Romanæ. Hoc enim acto ſi interrogatoria pars non produxerit certum eſt, quod teſtes ſinè eis examinati probant, *Farin. vbi ſupra n.* 73.

5 De Proteſtatione de nullitate vbi non examinentur teſtes ſemper interrogatorijs rei, Vide *Ferentill. allegatum in capitulo prædicto*, *&* *Farin. vbi ſup. num.* 13. apud quem vide alia quę in hac materia occurrere poſſunt.

ARGVMENTVM.

Exemplum repetitionis Teſtium.

SVMMARIVM.

Forma repetitionis teſtium examinatorum pro informatione Curiæ contra reum Inquiſitum de hæreſi. n. 1. *& ſeqq.*

Cap. 33.

1 SVpra *capit.* 31. oſtenſum fuit in praxi quomodo formanda in hoc foro, & exhibenda pro parte Reorum forent interrogatoria ad effectum repetendi teſtes in Iuditio plenario, vt exploretur an ſint mendaces, Varij, & Vacillantes; Nunc qualiter Inquiſitor ad ipſum repetitionis actum procedere debeat, breuiter demonſtrandum eſt.

Itaque poſt aliquot dies poſtquam Procurator Fiſcalis produxit articulos, & reus dedit interrogatoria, teſtes ſic repetendi ſunt.

2 Die Menſe Anno

Examinatus, & repetitus fuit in Ciuitate N. in Pallatio, ſiuè in domo Sanctæ Inquiſitionis per R. F. N. Ordinis Prædicatorum Sacræ Theologiæ Magiſtrum (dicetur prout fuerit) affiſtente N. N. eiuſdem R. P. Inquiſitoris ſocio, meque Notario N. preſente, & depoſitiones ſcribente.

N. Filius quondam N. de tali loco Diœceſis N. ætatis ſuæ Annorum N. in circà (vt afferuit) Teſtis alias pro parte Procuratoris Fiſcalis, & pro informatione Sancti Officij examinatus nunc verò ad illius inſtantiam primò iuxtà interrogatoria partis aduerſe deindè ſuper articulis dicti D. Procuratoris Fiſcalis repetitus, cui delato Iuramento de veritate dicenda, & per eum tactis Sacroſ. Scriptur. præſtito;

3 Primo iuxtà primum Interrogatorium fuit monitus, prout in eo de importantia Iuramenti, & de pœna periurij.

Iuxta Secundum reſpondit *Io ſono nato in tal loco ſono di tal'età*, *&c.* Scribat præcisè, prout teſtis reſponderit ad ſingula in Secundo interrogatorio contenta.

Iuxta Tertium *Io come hò detto*, *ſono nato in tal loc &c.* & ſcribatur ſimiliter fideliter, prout teſtis depoſuerit.

Iuxta Quartum reſpondit, &c. ſcribatur prout depoſuerit, an ſcilicet aliquando in Iuditio vel extrà teſtificatus fuerit medio Iuramento, ea quæ vera non erant.

Iuxta Quintum reſpondit &c. ſcribatur diligente quicquid reſponderit, quia hoc interrogatorium, Ai teſtis fuerit eo anno peccata confeſſus eſt magni momenti ad dandam, vel minuendum fidem teſtis.

Iuxta

Iuxta Sextum reſpondit &c. ſcribatur ſimiliter prout teſtis reſponderit, quia hoc quoque interrogatorium eſt magni momenti ad dandam, vel minuendam fidem teſti, nam ſi teſtis fuit inquiſitus, vel proceſſatus de aliquo crimine, & non fuerit abſolutus minorem fidem merebitur.

Iuxta Septimum reſpondit &c. ſcribatur diligenter prout teſtis reſponderit, & tunc maximè ſuper hoc interrogatorio euacuando exacta diligentia adhibenda eſt, quando adeſt aliqua ſuſpicio contra Teſtem, quod propter aliquod intereſſe, datum remiſſum, vel promiſſum dixit teſtimonium contra aliquem.

Iuxta Octauum reſpondit *Io hò conoſciuto N. da tal tempo &c.* ſcribatur prout reſponderit, & in hoc quoque interrogatorio euacuando magna cura adhibenda eſt; Nam ſi teſtis præciſè ad contenta in interrogatorio reſponderit, reddendo cauſam de cognitione, & tempore, & loco cognitionis, & conuerſationis cum eo, contra quem fuit teſtificatus, latè patebit aditus ad veritatem inueniendam.

Eodem modo procedendum eſt ad interrogandum teſtem ſuper cæteris interrogatorijs ipſius rei, nam ſæpè pro qualitate cauſarum plura interrogatoria formari ſolent.

Euacuatis interrogatorijs, protinus deſcendat Inquiſitor ad interrogandum teſtem ſuper articulis, & notarius continenti dicet ſic.

Deindè deuentum fuit ad articulos pro parte Procuratoris Fiſcalis exhibitos, & primò.

Super Primo dixit ſcribatur præciſè, & fideliter prout teſtis dixit, affirmando, vel negando, vel diſtinguendo.

Super Secundo dixit &c.

Et ſimiliter Inquiſitor exquiret à teſtibus, quos repetit quid dicant ſuper ſingulis articulis, curando in primis, vt teſtis probè intelligat contenta in ſingulis articulis.

In fine examinis cuiuslibet teſtis Notar. more ſolito ſcribet ſic.

Quibus habitis fuit dimiſſum examen, & ſe ſub ſcripſit iniuncto ei ſub iuramento quod ſeruet ſilentium.

Et ſi teſtis ſcit ſcribere, dicet ſic.

Io N. confermo quanto di ſopra manu propria.

Si verò ſcribere neſciat, dicet ſic.

Quibus habitis fuit dimiſſum examen, & iniunctum, vt faciat ſignum Crucis, cum neſciat ſcribere.

Annotationes Carenæ ad Cap. 33.

SVMMARIVM.

Forma repetitionis Teſtium.

Forma repetitionis teſtium in Inquiſitionibus Hyſpaniæ, ex Inſtructione Toletana cuius verba referuntur.

Incipit hoc loco Pegna agere de actu ipſo repetitionis teſtium, De materia recurratur ad ea quæ dixi de Officio Sanctiſſimæ Inquiſitionis *part. 3. titul. 7. §. 5. per totum.*

Formam aliam repetitionis teſtium vide apud *Pat. Maſſinum in ſua Praxi folio mibi* 105.

Formam notificationis in Regnis Hyſpaniarum habet ex Inſtructione Toletana 30. Anni 1561. his verbis, *Pregurteles ſi ſe accuerden hauer dichio alguna coſa ante algun Iuez en coſas tocantes à la fè, y ſi dixere, que ſi diga la ſuſtanza de ſu dicho, y ſi no accuerdere legantes las preguntas generales, por donde ſe pueda accordar de lo que dixo y ſi pidiere que ſe le ſea hazerſe aſſi.*

Exemplar autem magis ſpecificum hæreſes ex *Garzia in Praxis Sancti Officij folio mihi* 20. *à tergo, verſic.* Marginalli *Ratificacion te Teſtigo.*

ARGVMENTVM.

In actu repetitionis Teſtium magnam curam adhibendam eſſe, & quare.

SVMMARIVM.

Teſtes pro informatione Curiæ examinatos Reus de hæreſi Inquiſitus pro ritè, & rectè examinatis habere non poteſt, num. 1.

Teſtes repetendi, ſunt primo interrogandi, & monendi an velint aliquid addere detrahere, mutare, aut corrigere de ijs quæ alias depoſuit num. 2.

Cap. 34.

1 Quia in hoc Secundo examine, ſiuè teſtium repetitione omnè ferè teſtimoniorum pondus conſiſtit, adeo vt graues D.D. dixerint, vt ſupra notatum fuit, quod licet Reus vellet habere teſtes pro ratificatis, & repetitis, nihilominus Inquiſitor tenetur eoſdem teſtes iterum examinare, & interrogare, ne fortè deffenſio Reorum pereat. Ideò in hac poſteriori examinatione magna diligentia, & curia adhibenda eſt, vt veritas eruatur.

2 Quamobrem placet illa praxis, quam in hoc repetitionis actu monuit Symanchas ſeruandam, videlic. vt teſti repetendo primo dicatur, an ſciat quare vocatus ſit, & vtrum velit addere detrahere, mutare, aut corrigere aliquid interim autem quicquid reſponderit, ſcribendum eſt fideliter a Notarijs *ſupra capitulo* 24. §. *nam licet Symanchas de Cathol. inſt. tit. 44. de ordin. procedendi num. 23.*

Annotationes Carenæ ad Cap. 34.

SVMMARIVM.

1 *Veritas maximè in hoc Tribunali indaganda.*

1 Quia ſcopus huiuſce Sacroſancti Tribunalis eſt veritatem ſimpliciter indagare maximè cum vt ſæpè ſupra monuimus deffenſiones ſint multum reis noſtris obtruncatæ, ideò rectè Pegna hoc loco docet maximam adhibendam eſſe per Iudices Violatæ Religionis diligentiam in hac repetitione ritè, rectèque peragenda.

ARGVMENTVM.

In actu repetitionis teſtium, an & quando ſint teſtibus priora teſtimonia oſtendenda, & quid ſit obſeruandum.

SVMMARIVM.

Teſtis referens ſe ad id quod prius in alio examine dixit nunquid probet, num. 2. & 3.

Teſtis repetendus poteſt proteſtari, quod non intendit à primo dicto recedere, num. 3. & ſeqq.

Teſtis refferendo ſe ad primum examen, probat, quando de dicto examine conſtat, num. 4.

Teſtis qui ſe ad primum examen refert, ſi non obſtante hac relatione explicitè deponat, & reſpondeat, probat in eo, quod explicitè dicit etiam quod de primo examine non conſtet, num. 5.

Teſtis repetendus non poteſt petere ſibi oſtendi, & legi priores teſtificationes, num. 6.

Teſti-

Teſtibus repetendis, & petentibus ſibi oſtendi primum examen, danda eſt competens dilatio ad memoria reducendum, quid in primo examine depoſuerint. n.7. & 8.

Teſti repetendo in crimine hæreſis, & petenti ſibi legi primam depoſitionem Iudex tenetur illam legere n. 8. Declara vt n.9.

Teſtis repetendus in cauſis criminalibus nunquid poſſit ſe refferre ad primam depoſitionem dicto n.9.

Teſtibus repetendis nunquid legendum ſit primum examen de verbo ad verbum prout iacet. n.10.

Teſti repetendo an ſit legendum primum examen, ſic ipſo inſtante, & petente Iudicis arbitrio remittitur. n.11.

Teſtibus ſuſpectis repetendis legi non debet primum examen etiam quod ſic ſibi legi petierint, & inſteterint dicto n.11.

Teſtibus repetendis legi debet primum examen quando factum eſt antiquum. n.12.

Teſtibus varia, & contraria deponentibus in diuerſis examinibus arguendi, & monendi ſunt de varietate, & contrarietate eorum depoſitionis, eorundemque examina, in quibus varietas, & contrarietas conſiſtit legenda d. n.12.

Forma repetendi teſtes, quando pluries depoſuerunt in eadem cauſa n.13. & 14.

Cap. 35.

1 QVia in actu repetitionis ſæpè teſtes petere ſolent, vt oſtendantur, ipſis priores teſtificationes ad eas ſe refferrentes, quæ res, quia magni momenti eſt, ideò ſerius de ea egendum eſt, & videndum diligenter an, & quando in hac repetitione eis ſint priora teſtimonia oſtendenda, cuius inſpectionis occaſione plures occurrunt dubitationes ſuo ordine ſic recenſendæ, & diluendæ.

2 Prima dubitatio eſt, an teſtis referens ſe ad id quod prius in alio examine dixit, probet, & regulariter non probare, reſpondit Bald. contra Bartolum aſſerentem Teſtes, qui coram Iudice repetuntur poſſe dici, & teſtificari hoc modo: Teſtificor prout dixi in alia teſtificatione *Bartol. in l. legata inutiliter ff. de legat. primo idem in l. eos ff. ad leg. Corneliam de falſis, Bald. in l. Iuris iurādi num.3. verſ.* nec ſufficit in teſte, *& in l. Finali nu.12. Verſ.* vlterius quæro, *& verſ. ego dico C. de Teſtibus.*

3 Altera dubitatio eſt, præſuppoſito quod teſtis iuxta Doctrinam Bartoli, quem refert, & ſequitur Panormitanus, & Rota ſæpè approbauit ad euitandam contrarietatem proteſtatur, quod refert ſe ad primum examen, & non intendit ab eo recedere, & Iudices dictam proteſtationem non poſſunt reijcere an ſit danda fides Teſti ita deponenti, & Rota diſtinguendo duos caſus non eſſe tali teſti fidem derogandam cenſuit.

4 Primus caſus eſt, quando conſtat de examine, ad quod ſit relatio; Nam tunc tenuit probare talem teſtem, quia quando relatum eſt certum, id eſſe attendendum, latè contrà Decium probauit, *Cagnolus, Bartol. in dicta l. eos numero ſexto, ff. ad leg. Cornelium de falſis, Panormitanus in cap. cum in tua numero tertio, de teſtibus Cagnolus contra Decium in auth. ſi quis in aliquo num.74. C. de edend. Ripa in l. Admonendi numero 35. ff. de Iur. Iur.* Rota in vna Calagruitana, Matrimonij die 14. Decembris Anni 1575. coram Cardin. Seraphino tunc Rotæ Auditore vbi approbauit Doctrinam Bartoli loco præcitato refertur, *p.1. diuer. deciſ.430. n. 3. & 4.*

5 Secundus caſus eſt, quando teſtis non obſtante relatione quam fecit ad aliud examen, interrogatus explicitè depoſuit ſuper vno, vel pluribus, & hoc caſu, ſiuè producatur, ſiuè non producatur, aut conſtet, vel non conſtet de priori examine, credendum eſt teſti in eo quod explicitè depoſuit quia licet regula auth. ſi quis in aliquo C. de edendo, habeat, quod non eſt credendum refferrenti niſi conſtet de relato, tamen non habet locum in his quæ pendet à Voluntate, & poteſtate alicuius, & explicitè deponit, pendet autem à voluntate teſtis, quid, & quomodo velit deponere, & conſequenter in eo, quod explicitè, deponit, fides ei adhibenda eſt, non obſtante generali relatione, *Bald. in l.1. in fin. C. de Epiſcop. & Cleric. Crau. conſil. 175. numer.3. & 16. & conſil. 681. num.3. Andreas Gail. in pract. obſeruat. 104. Incip.* in quadam cauſa Rota in vna Cauien. Iuriſdictionis coram bo. mem. Cantuccio. & Cardinale Blanchetto tunc Rotæ Auditoribus, Item in vna Parmen. Status die 16. Maij, & die 17. Iunij an.1594. coram D. Cardin. Seraphino Oliuario tunc Rotæ Auditore in his deciſionib. Rota diſtinxit prædictos duos caſus.

6 Tertia dubitatio eſt, An teſti petenti ſibi oſtendi priores teſtificationes ædi debeant, antequam iterato Interrogatus reſpondeat, & rectè Baldus cenſuit, quod debet iterato clarè deponere, nec ſufficere iſtam confuſam depoſitionem, & bona rero eſt, quia alias fruſtra lex præciperet, quod teſtes repeterentur, ſi ſufficeret ſimpliciter ſe referre ad primas atteſtationes *Bald. in l. finali n.12. Verſ.* ego dico C. de teſtibus, iuxta cuius doctrinam bene procedit conſil. Iacobi Symanchæ, licet non alleget *Bald. de Cathol. inſtitut. titulo 44. de ordine procedendi numero 23. Verſiculo* deinde iterum examinantur, affirmantis priora teſtimonia teſtibus qui repetuntur oſtendi non ſolere, vt planius veritas aut mendacium ex eorum conſtantia, aut inconſtantia depræhendatur, quod ſequ. *Ioannes Royas tractat. de hæret. parte ſecunda aſſertione quarta, Verſiculo* ſed ſumma cura aduertendum.

7 In eadem facti ſpecie placet, quod Baldus, & Salicetus admonent, videtur probis, & perfectis viris teſtificantibus dandam eſſe aliquem dilationem ad rememorandum, & videndum quod primo depoſuerunt eam tamen dilationem ſuſpectis teſtibus denegandam *Bald. in dicta l. fin. n.12. Verſiculo* Vndè ego bene, *Cod. de teſtibus.*

8 Quarta dubitatio eſt, quid ſit agendum, ſi teſtis vel Inſtructus, vel alio ſpiritu ductus conſtanter renuat reſpondere, niſi ſibi oſtendatur primum examen, Bartolus quem refert, & ſequitur, Boſſius affirmare videtur tali teſti petenti ſibi legi ſuam teſtificationem, Iudicem teneri legere, quæ ſententia Inquiſitoribus Hyſpaniæ Madriliana quodam Inſtructione præcepta videtur *Bart. in l. eos numero ſexto, Verſiculo* Tunc de iſtud conſilium teſti ff. ad legem Cornelium de falſis *Egidius Boſſius, titulo de oppoſitionibus contra teſtes numer. 8. Verſiculo* dico prout alias dixi Inſtructio *Madril. ann. 1561. cap.30.*

9 Ex prædictis apparet in iſta teſtium repetitione eſſe facile, & præcipitanter eis petentibus oſtendi priora teſtimonia, indulgendum. Cœterum quia in re tam graui conſilio, & prudentia opus eſt infraſcripta videntur Inquiſitoribus proponenda, & obſeruanda.

Primum itaque cum præſuppoſito, quod etiam in cauſis criminalibus teſtis poſſit ſe refferre ad primum examen, contra quam Corneus Crauetta, Brunorus, & quidam alij ſentire videantur quæ ſententia locum quoque habet in crimine hæreſis vt Symanchas, & Ioannes Royas teſtantur, & communi etiam praxi huius fori receptum eſt, in hoc tamen articulo magna prudentia opus eſt, & potiſſima cura habenda Inquiſitori ne in ratificatione, ſeù depoſitione teſtium multum facilis ſit ad iſtas relatiuas depoſitiones Teſtium admittendas, *Corneus conſil.56. numero quarto, Verſicul.* Item teſtis *lib. primo, Crauett. conſil. 116. num. 8. verſicul.* amplius cum ſimus in Criminalibus Brunorus à ſol.

in

in ſuo conſilio criminali, *numero* 58. *Verſiculo* vndè ſuccedit illud, & alij ab iſtis allegati, *Symanchas de Cathol.inſtit.tit.*44.*de ordine procedendi numero* 24.*& titulo* 64.*de teſtibus num.*24. *Ioannes Royas tract. de hæret.parte ſecunda,aſſertione* 4.*num.*108.*Verſ.*ſed ſumma cura.

10 Secundum, antequam priores teſtificationes repetendis teſtibus oſtendantur, licet ipſi id inſtanter petant,blandè ab Inquiſitoribus admonendi ſunt, vt illis non viſis loquantur, & teſtificentur, eiſdem benignè offerendo competentem dilationem ad rememoranda,quæ dixeruntin priore examine, vt prudenter Baldus, & Salicetus conſuluerunt, quoniam ſi facile, & ſtatim teſtibus petentibus ſibi oſtendi, & de verbo ad verbum legi priores teſtificationes, ſatisfieret valdè poſſent grauari rei, ſic enim rarò aut nunquam teſtes mendaces, vacillantes, aut varij depræhenderentur, & tamen adhunc finem inducta fuit teſtium repetitio. Quamobrem non ſine ſuſpitione grauioris culpæ, & læſe conſcientiæ, quidam Iudices cauſarum criminalium permittunt ad oſtendendas teſtibus repetendis priores teſtificationes,& Notarij eorum in repetendis teſtibus,ad Fiſcalis, ſeù Curiæ fauorem receptis valdè vtuntur iſto nefariæ repetitionis genere, cum poſtquam præcipitanter legerunt teſtibus priora teſtimonia, ſcribunt teſtes fuiſſe legitime repetitos, prudentius ergò ſuadent Symanchas, & Ioannes Royas, dicentes priora teſtimonia illis oſtendit non ſolere, vt planius veritas, aut mendacium ex eorum conſtantia depræhendatur *Bald.in l.fin. numer.* 12. *Verſiculo* ego dico *C.de teſtibus, & ibi Salicetus num.tertio,Symanchas de Cathol.inſtit.tit.*44. de ordine procedendi *n.*24. *& titulo* 64.*de teſtibus numero* 24.*Ioannes Royas tract. de hæret.par.*2.*aſſert.*4. *numer.*18.*Verſiculo* ſed ſumma cura.

11 Tertium conſiderandaeſt teſtis qualitas, quia ſi veriſimile videtur Inquiſitori teſtem velle ſibi legi priores teſtificationes non ex deffectu memoriæ, veriſimili obliuione,ſed vt euitet mendacium, aut variationem, tunc curandum eſt, vt antequam priora teſtimonia legantur ipſe diſtinctè, clarè loquatur, & teſtificetur *Baldus in dicta l.fi.Verſitulo* ego dico *Cod.de teſtibus,&*

Hoc maxime obſeruandum eſt cum teſtibus ſuſpectis,de quibus veriſimiliter timetur, quod odio,precie pretio, aut aliquo commodo, vel reſpectu temporali inducti teſtificati fuerint contra reum, præſertim cum graues Doctores cenſuerint teſtes ſuſpectos non poſſe refferre ſe ad primam examen, neque petere illud ſibi exhiberi, & legi, *Felinus in cap. cum in tua numero primo,limit.*3.*& Verſic.*fatetur tamen de teſtibus,*Tindarus tract.de teſtibus parte tertia, capitulo* 11.*numero ſecundo, Verſiculo* addo etiam *Crott. tract. de teſtibus numero* 375.*Verſiculo* contrarium tamen, *Marſilius in l.eos numero* 4. *Verſic.* prædicta contra limita ff. ad legem Corneliam de falſis *Menoch. tract.de arbitr. caſ.* 19.*num.*11.

12 Quartum ſi factum eſſet perplexum, & antiquum cuius veriſimiliter Reus oblitus præſumi poſſit, facilius oſtendi poſſent teſtibus repetendis priores teſtificationes ſicuti ſi factum, nec eſſet antiquum, nec perplexum *Iacob.Menoch.tract. de arbitrarijs Iudicum caſ.* 109.*num.*12.Iacobus Symanchas in hoc foro benè verſatus indicare videtur, tunc teſtibus qui repetuntur legi debere priora teſtimonia,cum poſteriora,non prioribus congruentia fuerint, & teſtes tunc Interrogandos cum illa tam variè dixerint, & modeſtè monendos,vt in veritate perſiſtant, & teſtes varios, ac vacillantes in cuſtodiam mittendos, & ſi cauſa depoſcat torquendos,& puniendos,*Symanch.de Cathol.Inſtit.tit.*44.de ordine procedendi *num.*24.vbi allegat *l.eos ff.de falſis,l.ex lib.ff.de quæſtionibus.*

13 In Supræmo Sanctæ Romanæ Inquiſitionis Tribunali,vbi cum ex qui ſita conſideratione, & prudentia proceditur hæc praxis inoluiſſe videtur vt poſtquam repetitus fuerit teſtis iuxta Interrogatoria, & ſuper articulis in fine examinis legantur ei priora teſtimonia, qui actus regulariter ſic expediri ſolet.

Deindè ad omnem bonum finem, & effectum lecta fuerunt ipſi teſti examina alias facta in hoc Sancto Officio videlic. primum ſub die N. Menſis N.ſuprà in hoc proceſſu fol.N.ſecundum ſub hac die N.menſis N. fol.N. tertiam ſub die N.menſis N. fol. N.dicatur prout fuerit.

Quibus lectis, & per ipſum teſtem auditis fuit per Dominos interrogatus, & monitus, an ſibi quicquam occurrat pro complemento veritatis, addere vel minuere,& benè aduertat dicere integram veritatem, an ſit memor iuramenti præſtiti, & ne incurrat in fautoriam ſubticendo aliquid in gratiam cuiuſuis perſonæ.

Reſpondit &c.

14 Quicquid teſtis dixerit, affirmauerit, addiderit, detraxerit,mutauerit,aut correxerit ſcribendum eſt.

Quibus habitis fuit dimiſſus, iniuncto vt ſe ſubſcribat cum Iuramento de ſeruando ſilentio.

Supradictaque obſeruanda ſunt, tam in repetitione teſtium in carceribus, quam extrà carceres exiſtentium.

Annotationes Carenæ ad Cap.35.

SVMMARIVM.

1 *De depoſitione relatiua teſtis.*
2 *Teſti repetendo an ſint oſtendenda priora teſtificata,*
3 *Quid obſeruatum Cremonæ.*

1 Non eſt dubium, quod depoſitio relatiua teſtis ad ſuum prius dictum valet, D.D. ad hoc allegaui *parte tertia,titulo ſeptimo,* §.5.*num.*39. An autem ſemper poſſit Teſtis petere,quod ſibi prior legatur depoſitio controuerſia grauis eſt inter D. D. Eruditè,& doctè de hac re Pegna hoc loco ego *dicto* §. 5.*numero* 40.*& ſequ.*alios DD.allegaui, quibus addo nunc *Rutger.Rolant.de Commiſſionibus Cameræ Imperialis parte prima, libro ſexto, capitulo decimo, numero* 11.*& ſeq.* vbi dixit quod quamuis ſit in arbitrio Iudicantis cognoſcere, an ſufficiat ſola relatio teſtis ad primam depoſitionem ſine alia explicita reiteratione attamen *n.*14.ait in dubio Iudicem non debere admittere relationem ad priorem teſtificationem videatur *Faber in in ſuo Cod.lib.*4.*tit.*14.*deff.*47.*&* 53.

Sanè dùm eram in Patria Pro Iudex Maleficiorum D.Senator Salamancha tunc Prætor non fuit paſſus in quadam cauſa,in qua dubitabatur de calumnia, & falſitate teſtes,qui repetebantur, repetiti modo in Curijs Criminalibus Secularibus conſueto per lectionem priorum teſtificationum, ſed fuerunt excuſſi, & varij torti,ac proindè falſitas detecta.

ARGVMENTVM.

Repetitio teſtium coram quibus fieri debeat.

SVMMARIVM.

*Teſtes quando ſunt repetendi, talis repetitio in Supræmo Sanctæ Inquiſitionis Romanæ Tribunali facienda eſt coram Commiſſario Generali, Aſſeſſore.& Tabellione.n.*1.
*Teſtium repetitio fieri debet in præſentia duarum perſonarum Religioſarum. numer.*2. *Præſertim quando* agitur

agitur de aliqua maiori, & grauiori cauſa,vt puta de relapſo vel pertinace n.3.

Teſtes extra Vrbem, & in Prouincijs in Crimine hæreſis repetendi ſunt in præſentia duarum perſonarum Religioſarum.n.4.

Cap.36.

1 QVoniam vt dictum eſt in actu repetitionis teſtium totius cauſæ, & probationis pondus conſiſtit, prudenter in Supr. Sanctæ Inquiſitionis Romanæ Tribun.hæc teſtium re. petitio fieri ſolet coram primarijs eiuſdem Tribunalis Officialibus, videlic. Commiſſario Generali aſſeſſore, & Tabellione.

2 Addit Symanchas interuenire etiam debere duas religioſas, & diſcretas perſonas à Iure adhiberi iuſſas, nam cum pars ipſa cuius intereſt, adeſſe, non poſſit eius vice interuenire debent honeſtæ perſonæ *cap. vt officium §. verum quia de hæret.libro ſexto Symanchas de Catholic.Inſtitut. tit.44.* de ordine procedendi *num. 23.Verſiculo* demum hæc ratificatio, *& tit.64.de teſtibus nu.21.* Directorium Inquiſitorum *parte tertia, tit.* quod perſonæ eſſe debeant in examinatione Teſtium, & delatorum *num.* 81. *&* 84. & in eadem *parte tertia, quæſt.* 63. vbi latè in Commentario 111. & ſuper hoc eodem *libro cap.*19.§.Iure cautum.

3 Tunc potiſſimum in hoc actu adhibendæ ſunt diuæ illæ Religioſæ perſonæ cum agitur maior aliqua grauior cauſa qualis eſt relapſi vel pertinacis, vel cum Reus,aut teſtis qui examinatur calidus videtur, & cauilloſus. Directorium Inquiſitorum *p. 3. qu. 63.comm.* 112.§.equidem in hac cauſa. Et

4 In prouincijs eo diligentius Epiſcopi, & Inquiſitores in ſuo foro hæc obſeruare curabunt quò ex in obſeruantia in grauiora,& moleſtiora pericula incurrere poſsūt.

Annotationes Carenæ ad Cap.36.

SVMMARIVM.

1 *Repetitio teſtium debet fieri coram Inquiſitore.*

2 *Solemnitas c.vt officium §.Verùm de hæreticis in 6.hodie non ſeruatur in Inquiſitionibus Italiæ.*

1 QVoniam dum repetitionem teſtium agimus ſumus in materia graui, Ideò ea debet coram Inquiſitore fieri vt & de examinibus teſtium ſupra monuimus.

2 Solemnitas *cap. vt officium §. verùm de hæreticis in 6.* quod teſtes examinantur coram Inquiſitore notario,& duabus perſonis religioſis,& diſcrettis,nunc non obſeruatur in praxi ita notaui 3.*p. tit.*7.§.1.*n.*14.& ibi dictis adde *Farin.de Hæreſi q.*188.*n.*33.

ARGVMENTVM.

An teſtes antè litem conteſtatam ſint repetendi.

SVMMARIVM.

Teſtes antè litem conteſtatam, licet repeti non poſſint Hoc tamen fallit, niſi ex iuſta cauſa aliter Iudici viſum fuerit.n.1.

Teſtes repetere poſſunt antè litem conteſtatam quando ſunt infirmi,vel diu ab futuri, & alias vt n.2.

Teſtes quando ſunt repetendi antè litem conteſtatam ex aliqua iuſta cauſa. Tunc onus faciendi interrogatoria ſpectat ad Iudicem.n.3.

Teſtes quandoque repetuntur non ſuper omnibus articulis de conſenſu reorum, & de forma huius repetitionis, numer.4.

Cap. 37.

1 REgula negatiua eſt, antè litem conteſtatam, non eſſe teſtes repetendos, ſic enim conſtituit Innocentius, & tradunt communiter D.D. *Innocent.in capit.quoniam frequenter, & ibidem communiter Canoniſtæ,vt lit.non conteſt.*

Cæterum propter eamdem rationem ſupra indicatam, quod ſcilicet in hac teſtium repetitione totius ferè cauſæ pondus conſiſtit, prudenter Symanchas cenſuit in hoc foro ex iuſta cauſa teſtes eſſe repetendos, etiam ante litem conteſtatam, ſeù antequam Procurator Fiſcalis det articulos, & Reus exhibeat ſua interrogatoria.

2 Iuſtam autem cauſam repetendi, ſeù ratificandi teſtes, eſſe, ſi ſint ægri, & morbo graui affecti ne fortè moriantur, antequam repeti poſſint. Item ſi diù ſint ab futuri. Item ſi teſtes tamquam alicuius Criminis Rei ſint Curiæ Seculari relinquendi vltimo ſupplicio afficiendi. Item ſi Reus ipſe eſt abſens, aut potens, ſed nundum comprehenſus,aut in carcerem coniectus. Nam propter iſtas, vel ſimiles cauſas antè litem conteſtatam repetendi ſunt teſtes, & Procurator Fiſcalis inſtare debet, vt repetantur, & ſuas teſtificationes ratificent, quod Inquiſitores negare non debent, ne probationes pereant,præſertim cum quęcumque iuſta aut probabilis cauſa ſufficiens videatur ad repetendos teſtes,quod non eſt à iure alienum, nam idem Innocentius qui ſupradictos excepit. *Symanchas de Cathol.inſt. tit.64. de Teſtibus num.21.22.& 23.* Idem *Innocentius Tertius in dicto cap.quoniam frequenter vt lit. non conteſtet*, vbi communiter Canoniſtæ.

3 Et cum teſtes antè litem conteſtatam repetendi ſunt, munus conficiendi Interrogatoria,eis proponenda ad Iudicem pertinent vt prudenter, & verè *Ioannes Andreas docuit in dicto cap.quoniam frequenter numer.* 8. *Verſicul.* & interrogatoria, vt lite non conteſtata circà, quem articulum de interrogatorijs vide latè ſupra capit.32.

Obſeruatio.

4 SÆpè contingit teſtes de voluntate Reorum non eſſe ſuper omnibus articulis repetendos. Ideoque quando ommiſſis quibuſdam articulis teſtis repetitur ſuper alijs prudenter Romæ in Supremo Sanctę Inquiſitionis Tribunali à prudentibus illis, & iureperitis officialibus indicari ſolet ſic.

Deindè deuentum fuit ad Articulos Domini Procuratoris Fiſcalis Sancti Officij, & ommiſſis alijs de voluntate ipſius producentis interrog.

Super N.articulo (exprimatur numerus,) dixit &c.

Annotationes Carenæ ad Cap. 37.

SVMMARIVM.

1 *Qui D.D.agunt de materia repetendi teſtes antè litem conteſtatam.*

2 *Quæ ætas requiratur ad id, & laus Don Didaci di Narbona.*

1 DE Teſtibus repetendis antequam Fiſcus det articulos, & reus interrogatoria ex aliqua cauſa, vel infirmitatis, vel abſentiæ, vel ætatis, latè *Farinac. de Te-*

de Teſtibus quæſt.76.num.82. & *ſeq.* vbi de requiſitionis in hac repetitione, & in foro noſtro *qu.188. de hæreſi nu.15.* aliqua dixi *p.3.tit.7.num.45.* quæ ętas requiratur vt ſit locus huic examini, Vide Erudituiſſimum I. C. Hyſpanum Don Didacum de Narbona in ſuo tract. de ætate Anno 61. *qu.1.per totam,* vt dicit requiri ad minus Annum 61. *vel 62.*

ARGVMENTVM.

Si teſtis in reproductione, ſeù repetitione dicat aliter quam primo loco teſtificatus eſt quid ſit agendum.

SVMMARIVM.

Inquiſitor poteſt punire teſtem varium, contrarium ſeù vacillantem, coram ipſo deponentem num. ſecundo.
Inquiſitor poteſt torquere Teſtes coram ipſo deponentes pro habenda veritate. n.3. & *5.*
Teſtis ſibi Varius, contrarius, ſeù Vacillans poteſt torqueri ad videndum in quo dicto perſiſtat. nu.4. & *7.*
Inquiſitor poteſt carcerare teſtes varios, contrarios, & *Vacillantes. nu.6.*

Cap. 38.

Potiſſima cauſa repetendi teſtes eſt, vt planius veritas, aut mendacium ex eorum conſtantia, aut incoſtantia deprætendatur, & exploretur. An ſint mendaces, varij, & Vacillantes. Ideò de his breuiter eſt agendum, vt inſtructus Inquiſitor cognoſcat ſi talia contingant, quid agere debeat.

Duæ occurrunt inſpectiones. Prima eſt quid agere debeat Inquiſitor quando teſtis in repetitione dicit contrarium eius, quod antea teſtificatus fuit.

Altera inſpectio eſt, Præſuppoſita dicta contrarietate, cui dicto ſit ſtandum, primo, an ſecundo, de qua in ſequenti capite dicetur.

Circa primam inſpectionem, duæ occurrunt dubitationes. Prima eſt An Inquiſitor poſſit punire teſtes in ſuo foro delinquentes, qui videlicet mendacio, contrarietate, Vacillatione, aut varietate maieſtatem huius fori offendunt. Et licet olim de hoc dubitaretur, quia iſte caſus à Iure Canonico non videbatur in hoc foro ſatis claré expræſſus, nihilominus deindè claruit id poſſe facere Inquiſitorem ex propria Iuriſdictione, ſibi per delegationem conceſſa, *ſpeculator tit. de teste* §.1. *num.45. Verſiculo* ſed quid de Delegato, vbi *Ioannes Andreas in Verb.coget.* & *Abbas in c. primo, n.nono,* de Crimine falſi *Eymericus in Directorio parte tertia, quæſt.73.* & ibi latè *comm.122.*

Altera dubitatio eſt, An Inquiſitor poſſit torquere teſtes pro habenda veritate, & ſententia affirmatiua recepta eſt, quam iam olim Paulus de Leazaris in hoc foro ſeruandam cenſuit, licet enim dubitatum fuerit, An Inquiſitor pro habenda veritate poſſet teſtem ſibi contrarium, varium aut vacillantem torquere, nunc amplius non dubitatur, *Paulus de Leazaris in Clem.* multorum *de hæret. ſuper verb.* vel tormẽtis exponere, & alij relati in Directorio *parte tertia commen.122. ſuper qu.73.*

In alijs quoquè Indicijs, & foris recepta ſententia eſt, quam profitentur D.D. antiqui, & recentiores, Baldus, Marſilius, Gomeſius, & Clarus, pro regula tradentes, poſſe torqueri teſtem varium, vacillantem, aut ſibi contrarium, ad videndum in quo dicto perſiſtat, *Bald. in l. Præsbiteri n.2. C. de Epiſcopis,* & *Clericis,* idẽ *tract. de teſt. p.2. num.2.* Hyppolitus Marſilius ſing. 103. Incip. Varietas. *Antonius Gomeſ. tom.3. var. reſolut. tit.* de tortura reorum, *Iul. Clar. in pract. Crim. qu.25. Verſiculo* Item teſtis Varius.

5 Cum in hoc foro talis caſus occurrerit non debet Inquiſitor diſputare, an teſtis ex contrarietate, vel Vacillatione dicatur conuictus de falſo, ad effectum, vt puniatur, quia ſuper ea re conſulendus erit Supremus Senatus, ſed ſolum, an pro inueſtiganda veritate debeat torqueri, & ad torturam deueniri poſſe pro veritate inueſtiganda, communiter omnes D.D. tenere Alexander affirmauit. *Alex. conſil.73.* Incip. breuiter ommiſſis non neceſſarijs *numero tertio,* & *quarto, libro primo.*

6 Sed cum Iuditium iſtud cum teſte delinquente fieri non poſſit, niſi eo in Carceribus exiſtente, conſequenter Inquiſitor teſtes varios, & vacillantes in cuſtodiam ſeù carcerem mittere poterit, vt rectè Symanchas obſeruauit, *Symanch. de Cath. Inſtitut. tit.44. de ordine procedendi n.24.*

7 Et quia grauius eſt in hac cauſa, quam in alijs quẽquam lędere, Ideò generaliter verum eſt poſſe quemlibet teſtem ſibi contrarium aut varium, vel vacillantem, Laycum, & Clericum, etiam præsbiterum in carcerem conijci, & torqueri, vt ex communi Canoniſtarum ſententia concludit *Ioan. Bernardinus Diaz in pract. crimin. canon. capit.117.* de tortura Canoniſtæ Communiter *in cap. cum in contemplatione de reg. Iur. Zanchinus tract. de hæret. cap.14.* qui loquitur de teſtibus in hoc foro delinquentibus.

Sed prudentia opus eſt, antequam adhunc torquẽdi actum deueniatur nam quando varietas, ſeù contrarietas non eſt in ſubſtantialibus, tunc non ſufficit ad torquendum teſtem, & paulo poſt explicatius dicetur *Egidius Boſſius tit. de tort. teſtium num.29.* & *30. Crau. conſil.177.* Incip. viſo proceſſu *num.4.*

Annotationes Carenæ ad Cap. 38.

SVMMARIVM.

1 *De tortura teſti inferenda remiſſiuè.*
2 *Teſtis in repetitione contrarius primæ depoſitioni quãdo torquendus.*

1 De tortura teſti inferenda non diſcedas à regulis traditis per nos *de Officio Sanct. Inq. p.3. tit.7. per totum nu.54.* & *ſeq.*

2 An autem cum teſtis in repetitione dicit contrariũ eius, quod dixerat in primo examine ſit locus torturæ, Dic quod ſic regulariter extrà tamen caſum *capit. accuſatus* §. *licet de hæret. in 6.* quia tunc cum ſit ſtandũ ſecundo dicto in fauorem fidei lato, non puto eſſe poſſe locum torturæ, quia alias deſtrueretur diſpoſitio *d. text. vt notaui d. tit.7.* §.5. *nu.46.*

ARGVMENTVM.

Quando teſtis in ſecundo examine dixit contrarium eius, quod teſtificatus fuit in primo cui dicto ſit ſtandum.

SVMMARIVM.

Teſtes ſi in ſecundo examine dixerunt contrarium eius quod primo loco depoſuerant, quod dictum magis attendendum ſit, an primum vel ſecundum n.1. & *ſeq.*
Teſtis depoſitio prima licet magis attendatur quam ſecunda debilitatur tamen prima depoſitio. num. tertio.
Teſtis depoſitio prima attenditur potius, quam ſecunda quando teſtis in ſecunda eſt varius à prima. num.2.

Teſtis ſecundo depoſitio emanata in tortura attenditur potius, quam ſinè tortura. nu. 4.

Teſtis ſecundo dicto, magiſtratur quam primo in crimine hæreſis.

Teſtis ſecundo dicto magiſtratur, quam primo in crimine hæreſis, quãdo ex manifeſtis inditijs apparet ipſum teſtem non animi leuitate aut odij fomite ſeù corruptione pecuniæ ſed zelò fidei ſuum primum dictum corrigere voluiſſe, n. 6. & 8.

Teſtis ſecundo dicto magis ſtatur, quam primo in crimine hæreſis, ſiuè teſtificetur contrà ſe, & complices ſuos ſiuè etiam contrà alios. n. 7.

Teſtis licet regulariter in crimine hæreſis attendatur potius ſecundum dictum, quam primum, non tamen ex hoc ſequi poteſt condemnatio in conſulto Supræmo Senatu Sanctæ Romanæ General. Inquiſition. n. 9.

Teſtis ſecundo dicto ſtandum eſt potius quam primo in crimine hæreſis, etiam quid in ſecũdo dicto contrà hæreticos non deponat. nu. 10.

Teſtes qui dicantur falſi, contrarij, contradicẽtes, variãtes, varij, ſeù vacillantes, remiſſiuè num. vndecimo.

Cap. 39.

1 HVnc inſpectionem perplexam, obſcuramq; obſcuriorem rediderunt regulæ quædam, ampliationes limitationes, & ſublimitationes, quas quidem ex quo libet ferè Doctorum verbulo, ſiue neceſſitate multiplicauerunt. Quibus ommiſſis Iudicio Rotæ quæ optima eſt in iudicijs ſentiens magiſtra inſiſtendo aliquot breuibus, & claris propoſitis regulis obſcuritas declarabitur.

2 Sit prima regula primum dictum teſtis attendendũ eſt, & ſecundum dictum non attenditur in præiuditium partis cui eſt ius quæſitum, hanc regulam ex communi Doctorum traditione ſæpè Rota ſequuta fuit, *Rot. deciſ.* 19. Incip. ſi teſtis Iuratus de teſtibus in Nouiſ. & apud Cæſarem de *Graſſis deciſ.* 77. Incip. teſtes eſſe reſeruandos alias eſt 8. tit. de teſtibus impræſſis, & in vna Firmana Altaris die 30. Octobris 1600. coram me Doctores communiter in capit. cum in tua, & vbi *Felin. num. 4. Verſic.* ſecunda concluſio de teſtibus, & dictum fuit latè *in direct. p. 3. quæſt. 65. & ibi in comm.* 114.

3 Sit Secunda regula, quamuis regulariter primum dictum attendendum ſit, nihilominus tamen primum dictum debilitatur quo ad fidem probationis, ſic cenſuit Rota in prædictis deciſ. vbi multi D. D. allegantur, vt optima ratio eſt, quia teſte reuocante primam teſtificationem aut dicente contrarium eius, quod primo teſtificatus fuit Iudex hæret, & ſtatim incipit dubitare in quo dicto veritas conſiſtat, & cõſequenter primum dictum debilitatur per ſecundum, Rota in duabus deciſionibus coram Cæſare de Graſſis, & coram me, *Abbas in cap. cum in tua num. 9. Verſic.* aut ex interuallo de teſtibus *Decius conſ. 189. nu. 12. Verſiculo.* Tertio ad dictum, *Iulius Clarus in pract. crim. qu. 53. Verſiculo* Tertius eſt caſus, *Gabriel. in Concluſ. crimin. concluſ. 29. num. primo, Verſiculo* contrarium, & in terminis de teſte reuocante, & retractante dictum ſuum in hoc foro tenet *Zanchinus videndus tract. de hæret. capitulo 14. num. 5.*

4 Sit Tertia regula, tùm maximè debilitaretur primũ dictum teſtis ſi ſecundum primo contrarium fuiſſet habitum in tortura, & poſt legitimum interuallum ratificatum, nam in ſimili facti ſpecie ſtãdum eſſe ſimpliciter ſecundo dicto, cenſuerunt *Bartolus, Romanus, Alexander, Crau. & alij quos refert, & ſequ. Gabriel. Bar. in l. eos numero 2. Verſiculo* Ideò, *ff. ad l. Corneliam de falſis, Roman. conſil. 505. num. 3. Verſiculo* aliquando in eo *Alex. conſil. 63. num. 4. libro primo, Crau. conſil. 75. numer. 32. Verſiculo* nam videmus *Gabriel de crim. concl. 31. numero 7. Verſ.* ſub limita niſi ſecundum.

5 Sit IV. regula in crimine hæreſis ſpeciali conſtitui ſolet, vt poſteriori dicto ſtetur idque fauore fidei, vndè quamuis Teſtis primo dixerit aliquem eſſe Innocen. ſi poſtea dicat eum eſſe hæreticum ſtatur vltimò dicto, quamuis vtrumque fuerit iudiciale, *Gloſ. capit. accuſatus §. licet in verb.* poſt modum, vbi Archidiaconus, & Doctores *de hær, libro 6. Eymericus in directorio par. 3. qu. 65. & ibidem latè in commen.* 114. *Verſiculo* cœterum in cauſa fidei *Gondiſaluus Tract. de hæret. quæſt. 13. numero 12. Ioannes Nicolaus Arelatanus Tract. de hæret. notab. 13. Ioannes Royas ſing.* 194. Incip. Teſtes qui in Iudicio.

6 Hæc tamen regula prudenter intelliga eſt, vt habeat locum, ſicut Alexander Papa Conſtituit, quando ex manifeſtis indicijs appareret Teſtem non omni leuitate aut odij fomite, ſeù corruptione pecuniæ, ſed zelo fidei, orthodoxę dictum ſuum velle corrigere, ac modò, quæ prius tacuerat reuelare, nam tali caſu in fauorem fidei niſi aliud obſiſtat ſtari debet ſecundo dicto, tam contra Teſtem, quam contra alios. Alexander Papa IV. *in cap. accuſatus, §. licet de hæret. libr. 6. quem ſic explicant Doctores in ſuperiori §. allegati, & Couaruuias libro ſecundo, variarum reſolu. cap. 13. num. 9. & Ioan. Royas ſing.* 206. Incip. Teſtis qui contrà aliquem.

7 Eadem quoque regula intelligenda eſt, vt habeat locum non ſolum, quando teſtis teſtificatur contrà ſe, & complices ſuos, ſed etiam contra quoslibet alios, vt contra Couaruuiam obſeruatum, & probatum fuit directorio Inquiſitorum *par. 3. comm.* 104. *Verſ.* rurſus hæc ſententia.

8 Niſi ergò manifeſtà indicia, & coniecturæ ſua ſerint teſtem reuocaſſe dictum ſuum, quo primo loco hereſim celauerat, & deindè in ſecundo dicto pro veritate eam manifeſtauerat, ſicut Alexandri decretum conſtituere videtur inhærendum erit primæ regulę de attendendo primo teſtis dicto, dubitari tamen non poteſt quin primo dicto propter reuocationem multum detrahatur *Alex. decretum eſt in dicto cap. accuſatus §. licet de hæret. lib. 6.*

9 Quia verò propter reuocationem multum debilitatur primũ dictum quoad fidem probationis, ideò prudenter Rota cenſuit hoc caſu non eſſe ferendam ſententiam, iuxtà primum dictum teſtium, quamobrem, vt tutius ſemper procedat iudicium, Inquiſitor Cauebit à reo condemnando inconſulto Supræmo Senatu Sanctæ Romanæ Generalis Inquiſitionis, *Rota apud Cæſarem de Graſſis deciſion.* 77. aliter de teſtibus in Impræſſis, *Anton. Gabr. libr. 7.* communium concluſionum de criminal. *concluſ. 29. numero 24. verſiculo ſeptimo limita.*

10 Denique non eſt improbandum quod Iacobus Symanchas affirmat non eſſe audiendos, eos qui putant non aliter poſteriori Teſtimonio fidem habendam eſſe, quam cum teſtis prius Teſtimonium corrigit contrà hæreticos in fauorem Catholicæ fidei, nam quamuis prima frõte Alexãdri cõſtitutio id dicere videatur, mens tamen legislatoris hoc etiam ſentit, vt ne dum quando reuelat veritatem pro Innocẽtia Reorum admittenda ſit, & attendenda contra primũ, ſi ex manifeſtis inditijs apparuerit id veriſimilius eſſe, quam primũ rationes quibus hęc ſententia ſuadetur graues ſunt, & ponderoſæ. Prima quia æqualitas ſeruanda eſt in iuditijs inter accuſatorem, & Reum. Secunda quia non debet eſſe fauorabilior hæreſis detenctio, quã Innocentis à tàm graui crimine liberatio. Tertia quia, iure conſtitutum eſt fauorabiliores eſſe debere Reos, quam accuſatores, & Iudices proniores ad abſoluendum,

quàm ad condemnandum, & ſacius eſſe nocentem abſoluere, quam Innocentem punire, *Symanch. de Cathol. Inſtitu. titulo 64. de Teſtibus numero 60.* Alexandri Papa IV. Conſt. *in cap. accuſatus* §. *licet de hæret. lib. 6. l. fauorabiliores ff. de reg. Iuris l. abſentem ff. de pœnis.*

Obſeruatio.

11 VT Doctrinam præcedēti capite tradita apertius intelligatur quanta fieri poterit perſpicuitate declarandam eſt hic, qui dicantur teſtes falſi, ſibi contrarij, vel contradicentes, Variantes, ſeù Varij Vacillantes, & animosè deponētes, præſertim cum teſtibus ſæpè iſte exceptiones apponantur, quod maximè in hoc foro ſcire opportet, præſertim quando agitur de formalitate verborum, & de cenſendis propoſitionibus hæreticis quæ frequenter in formalitate verborum, conſiſtunt, tunc enim contrarietas, varietas, aut vacillatio, quæ ſenſum mutant, valde conſideranda eſt.

Annotationes Carenæ ad Cap. 39.

SVMMARIVM.

1 *Cui ex duabus contrarijs eiuſdem teſtis depoſitionibus ſtari debeat.*

1 CAput hoc continet materiam textus *in cap. Accuſatus* §. *licet de hæret. libro 6.* circà quam vide Modernum Barboſam ibi, late etiam ego de eadem re egi *p. 3. tit. 6.* §. *7. numero 60. & ſeq.* vbi etiam dixi, quid ſentiendum in caſu contrario dicto textui, videlicet quando quis primo loco depoſuit contra ſe, & contra alios, poſtea verò reuocat in ſecundo examine confeſſionem ſuam.

ARGVMENTVM.

De Teſte falſo, quis dicatur, & à quo Iudice puniri debeat.

SVMMARIVM.

Teſtis falſus dicitur qui contra veritatem dolosè falsū dicit. num. 1.

Teſtis falſus dicitur etiam qui veritatem occultat. n. 1.

Teſtis falſus eſt, etiam qui non eodem ſenſu dicta per aliquem intelligit, aut refert quando dicuntur. numer. primo.

Crimen præſertim in Crimine hæreſis grauiſſimum eſt. num. 2.

Teſtis laicus deponens falſum coram Iudice Eccleſiaſtico poteſt ab eo puniri nu. 3.

Teſtis laicus, qui in crimine hæreſis falſum depoſuit coram Epiſcopo, vel Inquiſitore, poteſt ab eodem Epiſcopo, vel Inquiſitore puniri. nu. 4.

Teſtis Clericus deponens falſum, coram Iudice Seculari non poteſt puniri ab eodem Iudice layco. numer. 5.

Falſitas vt commiſſa dicatur, tria requiruntur mutatio veritatis, dolus, & quod alteri ſit nocitura. numer. 6.

Teſtis falſus, etiam quod nemini nocuerit, adhuc pœna extraordinaria puniendus eſt. num. 6. Verſ. ſed verior ſententia.

Cap. 40.

1 BArtolus falſa Teſtimonia dicit eſſe quæ contra veritatem dolosè dicunt falſum ſed quoniam multis modis poteſt id contingere; Ideò Iſidorus breuibus complectens Teſtem falſum, dicit eſſe eū; Qui, & mendacium dicit, & veritatem occultat, his verbis: Vterque Reus eſt, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit, quia, & ille prodeſſe non vult, & iſte nocere deſiderat; Hactenus Iſidorus Alijs quoquè modis falſitas conſideratur in teſte, vt optimè explicat Sanctus Hieronymus, nam falſus teſtis eſt, qui non eadem ſenſu, ſed dicta intelligit, aut refert, quo dicuntur, & quia iſte modus facilè contingere poteſt in hoc foro præſertim cum agitur de formalitate verborum, ideo conſiderandus eſt, vt in directorio explicatur *Bart. in l. eos, numero quinto, Verſiculo* Pro huiuſmodi declaratione *ff. ad l. Corneliam de falſis Iſidorus libr. 3. de ſummo bono capitulo* 59. refertur in cap. primo de crimine falſi vbi tribuitur Auguſt. ſed Iſidori eſt. Sanctus Hieronymus *in capit. 26.* ſuper Mathæum in illis verbis Nouiſſimè autem venerunt duo falſi Teſtes. In directorio Inquiſitorum *p. 3. com. 122. ſuper qu. 73.*

2 In omni negotio, & foro grauiſſimum eſt crimen falſi, ſed in hoc maximè repræhenſibile, & punibile eſt, cum grauius hic quiſpiam, quam in alijs nocere poſſit, propterea quod reis Teſtium nomina non publicentur. Grauitatem huius delicti idem Iſidorus, & breuiter, & copiosè demonſtrauit, dicens falſi dicus teſtis, tribus perſonis eſt obnoxius, primum Deo, cuius præſentiam contemnit. Deindè Iudici, quem mentiendo fallit, poſtremo Innocenti, quem falſo teſtimonio lędit, Hactenus Iſidorus, cuius dictum ſummus Pontif. legem conſtituit, quam S. Thomas ſpeculator, & plures alij declarauerunt. Iſidorus *libr. 3. de ſummo bono cap.* 59. Pontifex *in capitulo primo de Crimine falſi S. Tho. 2. 2. qu. 70. art. 4. ſpeculator tit. de teſte* §. *1. n. 44. Iodoc. in pract. crim. c. 21. Symanc. de Cath. Inſt. tit. 64. de teſtibus n. 84. & ſeq.*

Teſtem falſum non probare communiter tradunt Doctores Salicetus, Alexander, & plures alij, quos refert *Gabriel. Salicet. in l. nullum numero primo, Verſiculo* Item nota *C. de Teſtibus Alexand. conſil. 152. numero decimo, libro ſeptimo*, vbi de communi *Iulius Clarus in pract. crim. qu. 53. Verſicul.* frequentiſſimè autem *Antonius, Gabriel lib. ſeptimo, communium concluſionum concluſione quarta.*

3 De Iudice, qui teſtem falſum punire poſſit, ſemper incidit queſtio, in qua conſtituenda videtur regula, quod licet teſtis ſit laicus, qui falſum depoſuit coram Iudice Eccleſiaſtico, poteſt ab eo puniri, & quamuis Mathæus de Afflictis, Rolandus, Egidius Boſſius, & alij teneant locum eſſe preuentioni, & teſtem laycum falſum deponentem coram Iudice Eccleſiaſtico, ab vtroq; Iudice puniri poſſe dicant, verior mihi videtur ſententia, quæ Iudici Eccleſiaſtico, quem mentiendo fellit, iuriſdictionem tribuit, *Mathæus de Afflictis dec. 219.* Incip. in hoc foro Archiepiſcopi, & ibi *Cæſar. Vrſillus, Rolandus conſil. 12. Verſiculo* Prima etenim eſt dubitatio *num. 12. & ſeq. 2. Egidius Boſſius tit. de falſis numero 107. Couaruuias in pract. quæſt. 18. nu. 8. Iulius Clarus in pract. Crim. qu. 38. Verſ.* quæro nunquid.

Sed quidquid ſit in alijs delictis in hoc foro non videtur dubitandum quin ab Inquiſitore, vel ab Epiſcopo puniendus ſit Teſtis laicus, qui coram eo de hoc crimine cōtra aliquem falſo teſtificatus fuit, tùm quia in eius foro falſum teſtimonium dixit, & mentiendo eum ſe fellit, tùm quia delictum Eccle ſiaſticū eſt, tùm quia hæc qualitas teſtem falſum adhūc forum reducit

Zanchinus tractat.de hæret.capit. 14.*numero primo, vbi Camillus Campegius ſpeculator tit.de teſte* §.1. *num.*44. *Verſiculo* ſed quid de Legato *Abbas in cap.primo,num.* 9. *Verſiculo* ſed hic quæritur de crimine falſi. *Eymericus in directorio Inquiſitorum.p.*3. *in* 12. modo proceſſum fidei terminandi,*tit.de forma puniendi falſos teſtes, & in eadem p.*3.*q.*73.& vbi latè *in comment.* 122. *Bertaz.conſ.*72.*lib.primo*.

5 De Teſtibus Clericis non eſt dubitatio, quin puniri debeant à Iudice Eccleſiaſtico in cuius foro deliquerunt.

Sed vice verſa verior, & communior ſententia eſt, quod quando Clericus dicit falſum teſtimonium corã Iudice ſeculari neque principaliter, neq; incidenter poteſt à Iudice ſeculari puniri, ſicut vere cenſuit Hoſtiẽſis,& alij,quos refert, & ſequitur *Bernardinus Diaz Hoſtienſ. in capit.primo de foro competenti*, vbi *Ioann. Andreas,& Antonius de Butrio*, quos refert, & ſequitur *Bernardinus Diaz in pract.crim.Canonica c.*93. de falſi Teſtimonij reo, & hanc ſententiam amplexum fuit conſilium Neapolitanum, vt conſtat *ex deciſion. Mathæi de Afflictis* 230. Incipit. fuit per relatorem.

6 Ad falſitatis eſſentiam tua requiruntur Hoſtienſis, Azo, & Tancredus, quos refert, & ſequitur auctor repertorij Inquiſitorum videl. mutationem veritatis, dolum, & quod alteri ſit nocitura, quaſi quod ſi non ſit nocitura non ſit punibilis,quod voluerunt Bartolus Corneus, Rolandus, & Marſil. Hoſtienſis Azo, & Tancred.*in ſummis tit. de crimine falſi Auctor repertorij Inquiſitorum in verbo falſitas* §.*ad eſſe falſitatis,Bartol.in l.prima,*§.*vltimo ad l.Corneliam de falſis Corneus conſ.*182.*lib.*4.*Roland.conſil.*38. *numer.*22.*&* 44.*num.* 1.alios recenſet. *Hippolitus Marſil.in l. prima* §. *Præterea num.*14.*ff.ad l.Corneliam de Sycarijs*, ſed verios ſententia eſt, quod licet teſtis falſus non nocuerit, nihilominus pœna extraordinaria puniendus ſit, Tùm quia falſum Teſtimonium dicendo nocere voluit, tùm quia res mali exempli eſt. Ideoque ſic graues D. D. tenuerunt, in quibus eſt Baldus, Afflictus,& alij,*Bald. in l. prima, numero ſecundo,C.de ſepulcro violato, Mathæus de Afflictis deciſ.*21.*numer.*13. *Hyppolitus de Marſilijs in dicta l. prima* §. *Præterea, numer.* 23. *ad leg. Corneliam de Sycarijs, Ludouicus Bolognin. conſ.* 30. *Iul. Clar. in* §. *falſum, Verſiculo* item excuſatur.

Sed cum hic caſus occurerit, Supr. Senatus conſulẽdus eſt, & multa conſideranda, quæ latè in directorio circa hunc articulum conſiderata fuerunt.

Annotationes Carenæ ad Cap.40.

SVMMARIVM.

1 *Teſtis falſus coram quo Iudice puniendus, & de materia l.nullum C.de teſtibus.*
2 *Inquiſitor punit teſtem falſum coram ſe deponentem,*
3 *De materia teſtis falſi remiſſiuè.*

1 EX diſpoſitione *text.in l.Nullum C. de Teſtibus falſus teſt.* ſortitur forum vbi depoſuit,& ibi hoc notant cõmuniter DD.& præſertim Barboſa iunior, qui eos cumulatiſſimè refert, & agitat quæſtionem an diſpoſitio dicti textus procedat in Delegato, & cõcludit, quod ſic,cum ſumus in Delegato a Principe, an autem eadem l. procedat priuatiuè, vel cumulatiuè quo ad ordinarium teſtis falſi Iudicem, vide Coſtam ſiculum *conſil.* 90. *numer.* 42. *& ſequ.* & quidem additionibus.

2 Quo ad Inquiſitorem res certiſſima eſt, eum poſſe punire falſum teſtem qui coram ſe depoſuit Ita ſeruatur in Inquiſitionibus Italiæ, Indiſtinctè, & in Inquiſitionibus Hyſpaniæ ſic etiam practicatur, Vndè Inſtructio Granaten Octaua Anni 1499. ſic ait. Item *que los Inquiſidores caſtiguen, y den pena publica, conforme à derechio à los teſtigos, que balerent falſos.*

3 De materia dixi *parte ſecunda,titulo* 17.§.15. *numero* 55.*& ſequ.& parte tertia,titulo quinto,* §. *nono, numero* 68. *& ſeq.* Vide omninò de officio Indicis circa hunc teſtem mentientem,& falſum *Rutger. Rulant.De Commiſſar. & Commiſſionibus Cameræ Imperialis parte ſecunda.lib.*2.*cap.*25.

ARGVMENTVM.

Teſtis ſibi contrarius quis dicatur.

SVMMARIVM.

*Teſtes ſibi ipſis contrarij, dicuntur qui duo impoſſibilia dicunt n.*1.*& n.*5.*contra n.*2.
*Teſtis ſibi contrarius dicitur, qui contraria tenaciter aſſerit.n.*3.
*Teſtis ſibi contrarius dicitur, qui duo compatibilia deponit.n.*4.
*Teſtis contrarius dicitur, quando ex ſeriè ſui teſtimonij contrarius apparet. num.*6.
*Teſtes ſibi ipſi contrarij nihil probant.num.*7.

Cap. 41.

1 INnocentius quem Ioannes, Andreas, Antonius de Butiro, & Canoniſtæ communiter ſequuntur teſtem ſibi ipſi contradicentem, vel ſibi contrarium eum eſſe pronunciauit qui duo impoſſibilia dixit, ideſt qui primo dixit ſe ſciuiſsè contractum celebratum in tali loco, & tali die, Interrogatus verò vbi tali die fuerit, dicit ſe alibi fuiſſe *Innocentius in cap. Præterea n.*4 *Verſiculo* contradicens ſibi, *de teſt. cogen.* vbi *Io: Andreas, numer.*11. *Verſiculo* contradicens, *Antonius de Butrio num.*14. *Verſiculo* contradicens, *Ioann.de Imola num.decimo, Verſiculo* contrarius verò dicitur *Zabarella numero primo, Hoſtienſ.num.*4.

2 Hæc Innocentij ſententia non placuit Baldo, dicen ti, ſibi videri, quod Innocentius debuerit dicere totun contrarium videlicet, quod contradicens ſit ille, qu ſibi directe contrariatur, *Bald. in dicto capitulo Præterea numero ſexto, Verſ.* dicit Innocentius *de teſtibus co gen.*

3 Nellus Breuius hæc tradens, ait. Teſtem ſibi contrarium eſſe qui contraria tenaciter aſſerit *Nellus tractat. de teſtib. part.*2.*num.*216. *Verſ.* quæ autem teſtimonia.

4 Albericus de Malettis ſatis clarè, & magiſtralite de hac re loquens ait Teſtis contrarius dicitur, qui dicit duo incompatibilia, vt ſi fuerit teſtificatus, quod inter fuit tali die, & hora ad celebrationem talis contractus, & poſtea dixerit eodem tempore ſe fuiſse in alic loco multum remotto, & diſtanti a loco celebrati con tractus, nam talem (inquit) appellamus contrarium e eo, quia duo ſimul incompatibilia teſtificatur *Alberic de Malettis tract.de teſtibus capitulo nono*, de oppoſitic nibus contra dicta teſtium *num.*2. *Verſiculo* contrariu dicitur.

5 Hoſtienſis qui copioſius hoc proſequitur teſtem ſil contradicentem eum vocat, qui duo impoſſibilia pc nit, quod exemplis declarat, vt ſi quis diceret con tractum fuiſſe celebratum Pariſijs in die Craſtino Re ſurrectionis, & mox Interrogatus vbi nam fuerit eod die reſponderit Romæ *Hoſtienſ. in dicto capitul.* præ

terea

tereà de teſtibus cogendis *numero nono*, *Verſiculo* contradicens verò ſibi.

6 Innocentius Papa Generaliter videtur accepiſſe teſtis contrarietatem videlicet cum ex ſerie ſui teſtimonij ſibi contrarius apparet, dicens quamquam autem pars teſtes multos produxerit ſuper negotio principali, vix tam ex illis ſex remanſuerunt concordes cum alij ſibimet in ſerie ſui teſtimonij contradicant, Innocentius Tertius *in cap. licet cauſam* §. *quamquam de probationibus*.

7 Teſtes ſibi met contrarios, quorum dicta conciliari non poſſunt nihil probare. Innocentius videtur diffiniſſe,quod gloſa,& communiter DD.comprobauerũt, Innocentius *in capitulo cauſam de probat. vbi gloſ.* in verbo contradicant, & ibidem *Aret.numer.* 15.*Decius numero* 58. *Berouus numero* 37. *Verſiculo* quando verò vnus. *Anton.de Butrio in capit. cum in tua numer.* 10. *Verſic.* dixi teſtes,& ibi *Felin. numero tertio*. *Verſiculo* Prima concluſio de teſtibus Innocentius *in capit. præterea numero quarto in fine*, & ibidem *Ioannes Andreas numer.*11.*Verſiculo* horum autem Teſtimonium *de teſtibus cogen.* vbi *Hoſtien. num.quarto, Antonius de Butrio numero* 14.*Couaruuias libr.*2.*Variarum reſolut. cap.*13.*nu.*8. *Verſiculo* cæterum teſtis *Conrad. in praxi tit.de contrarietate teſtium numero* 10. ex quibus multi addunt Teſtem ſibi contrarium eſſe puniendum, *per text.in l.nullum Cod.de teſtib.*ſed hoc non eſt præſentis inſpectionis.

Annotationes Carenæ ad Cap.41.

S V M M A R I V M.

1 *Contrarietas vt tollat fidem teſti debet eſſe in ſubſtantialibus.*

2 *Quando teſtis dicatur ſibi contrarius in ſubſtantialibus.*

DE Teſte ſibi ipſi contrario dixi *parte tertia, titulo ſexto*, §.*ſeptimo, numero* 58. *& pluribus ſequentibus* illud certum eſt contrarietatem vt tollat fidem teſti debere eſſe ſuper ſubſtantialibus delicti non ſuper circumſtantijs accidentalibus, Canoniſte omnes *in c. licet cauſam de probationibus* vbi *Barboſ. Iunior qui videatur Buratt.deciſ.*614. *num.ſexto*, vbi quod niſi contrarietas ſit in ſubſtantialibus non attenditur Gregor. XV. *deciſ.* 298.*numero tertio.* Vidè latè *Farin.de Teſtibus quæſtione* 45.*numero quinto*, *& ſequentibus*, *& quæſtione* 65.*numero* 13. *& ſeq.* & me ipſum loco citato *nu.* 47. vbi quando teſtis dicatur contrarius in ſubſtantialibus.

A R G V M E N T V M.

Teſtis varians, ſeù varius quis dicatur.

S V M M A R I V M.

*Teſtis varias dicitur is qui primo dixit aliquid, & poſtea dicit contrarium nullam cauſam variationis aſſignans.num.*1.

Teſtis ſibi varius dicitur qui indirectè dicit contrarium eius,quod primo loco dixerat, ſi verò directè, ſibi contradicit non varius,ſed contrarius dicitur. num. 1.

*Teſtis Varius dicitur qui non ſatis firmus in ſuo dicto ſtat nu.*2.*&* 3.

*Teſtis ſibi Varius,vel contrarius in effectu idem eſt n.*4.

*Teſti Vario credendum non eſt. num.*5.

*Teſti vario in negotio principali, ſeù in circumſtantijs negotij principalis non creditur, ſecus ſi varietas conſiſtat circa aliquas demonſtrationes circa pronomen, vel Agnomen, vel circa locum originis vnius ex partibus.num.*6.

Cap. 42.

1 VAriantem Teſtem, vocat Innocentius, qui primo dixit aliquid, & poſtea eius contrariũ nullam cauſam variationis aſſignans. Nàm teſtis Variantis deſcriptionem communiter amplexi ſunt Canoniſtæ, & Albericus, Baldus tamen eam ſibi non placere dixit, quia teſtis contradicens ſiuè ſibi contrarius, eſt ille qui directè ſibi contrariatur. Varians verò qui indirectè, neuter enim poteſt reddere rationem ſui teſtimonij per ſenſum corporis, quia impoſſibile eſt, quod duo ſenſus contrarij, vel incompatibiles ſimul ſtent, vel concurrant in eodem ſubiecto Innocentius *in capit.præterea num.quarto, de teſtibus cogen.* vbi *Ioan.Andreas, num.*11. *Hoſtienſ.numero quarto,Antonius de Butrio numer.*14.*Ioannes de Imola numero decimo Albericus de Malettis tract. de teſtibus cap.*9.*n.primo,Verſiculo* Varium autem dicitur *Bald.in d.cap.præterea,nu.*5.

2 Nellus breuius Teſtem variantem dicit eſſe illũ qui non ſtat firmus. *Nellus tract.de teſtibus parte ſecunda, n.*16.*Verſiculo* quę autem teſtimonia.

3 Baldus variantem Teſtem eſſe aſſeruit eum, qui variè loquitur vt quia primo dixit Titium mutuaſſe centum frorenos in Carlenis;Poſtea verò dixit in Bologninis,vel Imperalibus, *Bald.in dict.cap.præterea num.* 7. de teſtibus cogendis.

4 Hoſtienſis perſpicacius rem conſiderando pronunciauit, Teſtem ſibi contradicentem, vel variantem, idem in effectu eſſe,his verbis, vel dic quod varians, & ſibi contradicens idem ſunt in effectu, hoc ſaluo quod varians dicitur ille,qui pro ſe ipſo variat dictum ſuum, contradicens vero ille, qui intercipitur per Interrogationes ſibi factas. Hæc *Hoſtienſis in cap.præterea n.*4. *Verſ.* vel dic quod varians de teſtibus cogendis.

5 Quamuis ſupradictæ deſcriptiones Teſtis ſibi contrarij, & teſtis variantis non videantur eſſentialem, & & indiuiduam differentiam oſtendere inter iſtos, quia deſcriptio teſtis variantis, vt Bald. conſiderauit teſti etiam vario conuenire videtur nihilominus tamen ſatis demonſtrant iſtorum teſtium volubilem, mutabilẽ, & inconſtantem naturam,quibus propterea non ſit leuiter credendum *Bald. in dicto capitulo præterea nu.*5. de teſtibus cogendis.

6 Prudenter Bartol. pronunciat varietatem in teſte intelligendã eſſe reſpectu negotij principalis ſiuè quatenus verſetur circa ipſum negotium principale, vel circa circumſtantias ipſius negotij principalis nam ſi varietas eſſet circa aliquas demonſtrationes,& circa pronomen, vel agnomen vnius ex partibus, vel circa horum originis vnius ex partibus,propter hoc non dicetur teſtis varius,*Bart.in l.eos numero quinto,Verſiculo* intellige *ff.ad l.Corneliam de falſis,quem refert,& ſequit. Boſs. titulo de tortura teſtium numero* 27. luculenter S.Thomas 2.2.*qu.*70.*art.ſecundo*, ad ſecundum argumentum.

Annotationes Carenæ ad Cap. 42.

S V M M A R I V M.

1 *Quot modis teſtis varius dicatur.*

1 MAteriam iſtius teſtis vide apud *Farin. quæſtion.* 45.*numero primo*, *& ſeq.* vbi quot modis dicatur *Varius*, *& numero* 13. *& ſequ.* vbi quantum huic

teſti credi poſſit, *& quæſtione 65. numero ſeptimo*, vbi an teſtis Varius, & contrarius in effectu ſit vnum, & idem.

ARGVMENTVM.

De Teſte Vacillante, quis dicatur.

SVMMARIVM.

Teſtis Vacillans, dicitur qui dubitando, & timendo loquitur.nu.1.
Teſtis Vacillans dicitur qui duo proponit variè, aſſeritque ſe neſcire eligere quod verius ſit.num.1.
Teſtis vacillans dicitur, qui dubitatiuè vel cum timore, vel cum dubitatione loquitur nu. 2.
Teſtis vacillans poteſt ab Inquiſitore torqueri. n. 3.

Cap. 43.

1 Vacillantem teſtem, dicit eſſe Innocẽtius eum qui dubitando, & timendo loquitur Hoſtienſis poſt relata verba Innocentij, addit, vel eum etiam dici vacillantem, qui duo proponit variè, & aſſerit, quod neſcit eligere quod verius ſit de illis duobus Ioannes Andreas, & Antonius de Butrio, vtrumque complectentes dicunt teſtem vacillantem eſſe, qui dubitando, & timendo loquitur. Item qui variè loquitur. Innocentius *in dicto capitulo præterea numero quarto, Verſiculo* Vacillans dicitur De teſtibus cogendis *Hoſtien. ibidem num.40. Verſiculo* Vacillans autem *Ioannes Andreas numer.11.Verſiculo* Vacillans qui dubitando. *Antonius de Butrio numero 14. Verſiculo* Vacillans.

2 Placet, quod Innocentius, Ioannes Andreas Hoſtienſis, Bald. Zabarella Ioannes de Imola, & Albericus Generaliter tradiderunt Teſtem videlicet, eo ipſo cenſeri vaccillantem, qui dubitatiuè, vel cum timore, vel cum dubitatione loquitur, quod eſt diligenter notandum, ad effectum vt non intelligatur non eſſe firmiter credendum teſti ita teſtificanti, nam iuxta hanc ſententiam Teſtes dicentur Vacilare, eo ipſo quod dubitando, timendo, aut titubando teſtificantur licet varia non loquantur Innocentius *in capit. præterea num. 4. Verſiculo* vacillans dicitur de teſtibus cogendis, & ibidem *Ioannes Andreas num.11.Verſiculo* vacillans, *& Hoſtien. numero quarto, Verſiculo* vacillans autem, *Baldus numero ſexto, Zabarella numero primo, Ioan. de Imola num.decimo.Verſ.* vacillans verò dicitur *Albericus in l. qui falſa num.5.* de teſtibus.

3 Teſtem vacillantem poſſe ab Inquiſitore torqueri affirmauit Zanchinus cuius ſententia iure, & ratione munitur, tum quia in alijs criminibus Teſtis vacillans, torquetur, tum quia non poſſet aliter veritas patefieri. *Zanchin.tractat.de hæret. cap.14. nu.3.* qui allegat textum *in l.ex libero, & in l. de minore §. Tormenta ff. de quæſt.*

Annotationes Carenæ ad Cap.43.

SVMMARIVM.

1 *Munus Iudicis circa teſtem vacillantem.*

1 Proximi falſarij teſtibus ſunt vacillantes vt notat *Rutger.Rulant. de Commiſſarijs, & Commiſſionibus Cameræ Imperialis parte ſecunda, l.2.cap.26.per totum vbi numero tertio*, ait circa hunc teſtem partes eſſe Iudicis in eum Hortãdo benignè, vt ad errorem ſuum animaduertat, vt pænas aliorum teſtium recogitet, tam quò ad Deum, & in foro conſcientię quam in foro exteriori. Quis autem dicatur vacillans teſtis, vide *Farin.quæſtion. 65. numero decimo*, bene, *Rutg. vbi ſupra numero primo*, qui dixit teſtes falſos eſſe, qui notoriè peccant, vacillantes verò, qui Iudici ſub Vulpina pelle furum facere ſtudent.

ARGVMENTVM.

De Teſte animosè deponente.

SVMMARIVM.

Teſtis animosè deponere dicitur, qui conatur probare impoſſibilia.nu.1.
Teſtis dicitur animosè deponere quando in fauorem traducentis conſtanter aſſeuerat illud quod de certo ſcire non poteſt.num.2.

Cap. 44.

1 De Teſte animosè deponente, ſic ſcripſit Hoſtienſis Animoſus verò vel nimis partialis, & fauorabilis, quinimo, & falſus poteſt dici teſtis ille qui adhoc vt pars, cui fauet, obtineat conatur probare impoſſibile Iuris, vt ſi quis probare aſtruat negatiuam. *Hoſtienſ.in cap.præterea num.4.verſic.*animoſus vero de teſtibus cogendi.

2 Tunc etiam teſtis dicitur nimis animosè, & audacter deponere quando in fauorem producentis conſtanter aſſeuerat illud quod certitudinaliter ſcire non poteſt, *Roland.conſilio ſeptimo, num.20.libro primo, & conſilio 27. numero 22.libro tertio, Menoch.conſilio 31. numero 26. & 27. libro primo, Equid. Boſſius titulo de oppoſit. contra teſt.nu.25.*

Obſeruatio.

Ex his ſatis breuibus ſed claris DD. documentis, & veluti regulis prudens Inquiſitor poterit colligere quomodo ſe cum teſtibus gerere debeat ad erruẽdam veritatem, vel colligendum mendacium, aut varietatem ex ore, & verbis ipſorum, quod valdè intereſt huius fori, in quo idem potiſſimum quæritur, quod Dei honorem, & Catholicæ fidei puritatem reſpicit.

Annotationes Carenæ ad Cap.44.

SVMMARIVM.

1 *De teſte animosè deponente remiſſiuè.*
2 *De modo reſpondendi, & loquendi teſtium remiſſiuè.*
3 *De vultu, & fronte teſtis deponentis.*

1 De teſte animosè deponente, quis dicatur, & quantum probet, *Farin.de teſtibus, quæſt.60. numero 45.& 36. & Rutger. Rulant. vbi ſupra capit.23.* qui optime agit de modo reſpondendi, & loquendi teſtium, vbi etiam de nimia moroſitate, vel celeritate teſtis in reſpondendo Iudici, De animosè, affectatè, & per præmeditata verba deponente, & ſimilibus. Et de fronte, & vultu teſtis deponentis inſpiciendis, & à Iudice conſiderandis. Idem *Rutger. Rulant. capitul. 24. per totum.*

ARGVMENTVM.

Quomodo Intelligatur, quod regulariter dici ſolet, teſtem ſibi varium, aut ſibi contrarium, aut contradicentem eſſe concordandum.

SVMMARIVM.

Teſtis vt varius, & contrarius non dicatur, & ad euitandam contrarietatem, & varietatem, ſemper concordia facienda eſt. n. 1.

Teſtis Varij depoſitio, vt ad concordiam reducatur etiam verba impropriãda ſunt. n. 2.

Teſtis varius ſibi poteſt ſuam depoſitionem declarare, & declarationi eius ſtatur. n. 3.

Teſtis Variatio, ſeu contrarietas, quando eſt euidens & manifeſta, tunc in eius dicto, concordia fieri non poteſt. num. 4.

Teſtis varius quando eſt perſona ſuſpecta nulla in eius depoſitione procuranda eſt concordia. n. 5.

Teſtis varius, & ſibi contrarius reducitur ad concordiam ad effectum euitandi falſum, non ad effectum probandi n. 6. *Contrarium quod immò etiam potius reduci ad concordiam ad effectum probandi. n.* 7. *&* 8. *Dummodo habeat conteſtem n.* 9.

Teſtis Varius, & contrarius reductus ad concordiam, nunquam tamen probat in Criminalibus. n. 10. *declaravt n.* 11.

Teſtis Varius, & ſibi contrarius, & ad concordiam reductus non probat plenè, ſed aliquid de eius fide diminuitur. n. 11.

Cap. 45.

DOctores Communiter conſtituunt hanc regulam ad euitandam contrarietatem, & varietatem in teſte curandum eſſe, vt eius dicta ad concordiam reducantur, Canoniſtę communiter *in c. cum tu de teſtibus*, vbi *Antonius de Butiro n.* 4. *Verſiculo*, & aduerte quod hæc concordia. *Abbas n.* 4. *Verſiculo* Item dic, *& Felin. n.* 1. *Verſ.* prima concluſio. *Alexander, qui teſtatur de communi conſilio* 190. Incip. Viſis atteſtationibus *n.* 1. *libro ſeptimo*, *Iulius Clarus in pract. crim. quæſt.* 53. *Verſiculo* Quartus caſus, pro qua regula faciunt etiam deciſiones Rotales, & ſignanter coram bo. mem. Cardinali Paleotto in vna Neapolitana pecuniaria die 28. Iunij anni 1557. & coram Ceſare de Craſſis in vna Vlixiponen Matrimonij die 24. Martij anni 1574. eſt in Impreſſis deciſ. quarta, titulo de teſtibus, numero quinto, & coram me in vna Toletana Parochialis die 16. Decembris anni 1591. vbi fuit etiã dictum ad euitandam contrarietatem in teſte, depoſitiones eſſe diuiſionibus, & diſtinctionibus adiuuandas. Ex *Bartolo in prima Codicis Inſtitut. n.* 13. *& laſone in l. ait Prætor la prima* §. *Iurari n.* 19. *& ſeq. ff. de Iureiurando.*

Hanc regulam, Bartolus, Socinus, Riminaldus, & Conradus adeò veram eſſe contendunt vt curanda ſit in teſte concordia, etiam impropriè verba intelligendo, *Bartolus in l. huius* §. *quæſitum de leg.* 3. *Socin. ſen. in l. ſed & in illo* §. *fin. n.* 3. *&* 4. *ff. de rebus dubijs. Rimin. ſen. conſil.* 53. *n.* 11. *& ſequ. lib.* 1. *Conrad. in pract. titulo de contrarietate teſtium n.* 12. Addunt idem Riminaldus, & Alexander eandem regulam obſeruandam etiã per ſub auditos intellectus, & ſic per interprætationem ſuppletiuam, *Rimin. ſen. conſil.* 56. *n.* 6. *libro pr. Alexander conſil.* 43. *n.* 35. *lib.* 4. quos refert Petrus à petra *tract. de fidei comm. quæſt.* 12. *num.* 956.

3 Deniq; eodem regula de procuranda in dicto Teſtis concordiam, tunc maximè locum habet, quando idem teſtis dictum ſuum declarat, nam ſtandum eſt teſtis declarationi ſi ſic Veriſimilis. Rota in dicta cauſa Toletana Parochialis die 16. Decembr. anni 1591. coram me.

4 Eadem tamen regula non eſt obſeruanda quando varietas, & contrarietas in teſte eſt patens, & manifeſta, tunc enim nullo pacto, vt Baldus, & Alexand. affirmant curanda eſt concordia, vel conciliatio. *Bald. in l. ſed & ſi poſſeſſionem* §. *ſed & ſi reum ff. de Iur. Iuran. Idem in pr. conſtitut. Codicis* §. *quibus n.* 3. *Alexander. in l. inter ſtipulantem* §. 1. *n.* 11. *ff. de verb. obligat. Idem conſilio* 20. *n.* 3. *lib.* 4. *Felin. in c. cum tu n.* 1. *in fine, Verſicul. &* procedit Secundum iſtos de teſtibus.

5 Præterea non procedit regula quando teſtis eſt ſuſpectus, nam tunc non eſt in dictis teſtis ſuſpecti procuranda concordia immò debet Iudex omnibus modis per aliquas contrarietates intercipere, Interrogando eum de circumſtantijs etiam illis in quibus ſubſtantia rei non verſatur, vt notabiliter dixerunt *Alexander Natta, & Crauetta, Alexan. conſil.* 154. Incipiente Viſo Themate *n.* 7. *lib.* 5. *Natta conſilio* 315. Incipie. impugnatur venditio *n.* 17. vbi addunt non valere dictum teſtis ſuſpecti variantis in circumſtantijs etiam non requirentibus ſubſtantiam rei, quod cenſuit Rota in cauſa Parmen. ſtatus die 4. Iunij anni 1601. coram Millino.

6 Grauiſſima eſt inter DD. controuerſia, an teſtis varius, & ſibi contrarius ſit reducendus ad concordiam ſolum ad effectum, vt euitetur falſum, & periurium, vel etiam ad effectum vt probet, & quod ſolum ad effectum, vt euitetur falſum, & periurium ſuffragetur concordia, tenuerunt multi, & graues DD. Imola, Alexander, Ruinus Grammaticus, Clarus, & alij ab ipſis relati, ex quibus nonnulli affirmant hanc eſſe communem opinionē *Ioannes de Imola in c. cum tu n.* 4. de teſtibus. *Alexander conſilio* 43. *n.* 5. *lib.* 4. *& conſilio* 190. *n.* 1. *lib.* 7. *Ruin. conſil.* 140. *&* 149. *n.* 28. *& ſeq. lib.* 5. *Thomas Grammat. inter conſilia ciuilia conſilio* 90. *n.* 35. *& ſequ. Iulius Clarus in pract. criminal. quæſtione* 53. *Verſiculo* Quartus eſt caſus, & alij.

7 Contrariam opinionem, quod teſtis ſibi Varius & contrarius ſit, etiam concordandus ad effectum vt probet, & profitentur Felinus, Aretinus, Crotus, Alciatus, Socinus, Petrus à Petra, & alij, *Felin. in cap. cum tu n.* 3. de teſtibus, & ibidem *Aretinus n.* 3. *& ſequ. Crotus tract. de teſtibus p.* 7. *n.* 328. *Alciatus il leg. prima, n.* 21. *ff. de noui oper. nunciat. Socin. conſilio* 73. *n.* 7. *lib. ſecundo & conſilio* 56. *n.* 17. *lib.* 4. *Petrus à Petra tract. de fidei comm. qu.* 12. *n.* 932. *& multis ſequ.*

8 Rota hanc ſecundam opinionem amplexa, ſæpè cenſuiſſe videtur Teſtem ſibi varium, aut contrarium, reducendum ad concordiam, non ſolum vt euitet periurium ſed etiam vt probet, ita enim ſenſiſse conſtat ex multis deciſionibus, & ſignanter coram *Puteo deciſ.* 28. Incipien. in cauſa Romana hæreditatis, *n.* 3. *lib.* 3. & coram me in cauſa Toletana Parochial. die 16. Decemb. 1591. & coram Ceſare de Graſſis *deciſ.* 23. *& alias* 4. de teſtibus vbi licet hoc non dicatur expreſsè, ex ſerie tamen deciſionis colligitur teſtem reductum ad concordiam, ad effectum vt probaret.

9 Hanc tamen opinionem ſic intellexiſse videtur Rota, vt tunc teſtis reductus ad concordiam probet, quando reperiuntur teſtes conteſtes, vt in dicta deciſ. Toletana Parochialis.

10 Eſt etiam aduertendum quod Rota in prædict. deciſionibus loquitur in cauſis ciuilibus, nam fortaſſis in criminalibus ſuam opinionem temperaſset, & præſertim in criminibus exceptis, & grauiſſimis quale eſt crimen

crimen hæreſis, & præſertim in hoc foro, in quo non publicantur nomina teſtium.

11 Licèt teſtis reductus ad concordiam probet, vt aſſerit ſecunda opinio, nunquam tamen probabit, proindè ac ſi illam exceptionem non pateretur. Vndè Saniori ſententia, ſemper ſuo honore habito per teſtes reductos ad concordiam probantes non eſſet imponenda pœna criminis ordinaria, quia ſemper verum erit dicere tales teſtes non eſſe Idoneos, qualem præſertim in criminalibus Iura poſtulant.

Annotationes Carenæ ad Cap. 45.

SVMMARIVM.

1 *De Teſtium contrariorum concordia, & quantum ſic concordati teſtes probent.*

1 DE Teſtium concordia, & quantum concordati teſtes probent maxime in Criminalibus dixi 3. *p. tit.* 6. §.7. *num.* 51. *Verſ.* an autem in teſtibus vbi DD. allegaui.

ARGVMENTVM.

Poſtquam Procurator Fiſcalis ſuas fecit probationes, & teſtes fuerunt repetiti, eorum fit publicatio, ſiuè atteſtationum, & Indiciorum reo traditur copia.

SVMMARIVM.

Copia Indiciorum, & proceſſus danda eſt Reo Inquiſito pro crimine hæreſis, vt ſe defendere poſſit. num. 1.

Forma traditionis copiæ Indiciorum, & proceſſus illam petenti dicto n. 1.

Teſtes in Crimine hæreſis reo citato publicantur. numer. 2.

Cap. 46.

1 CAuſis reorum ſic conſtitutis, & repetitione teſtium peracta, probationem contra Reos receptarum copia eiſdem fieri ſolet, vt cicius deliberare poſſint, an velint cedere, vel contendere, quæ res ordinatè & legitimè ita fieri conſueuit.

Inſtare enim, & ſolicitare ſolet Reus, vel eius Procurator, vel Aduocatus vt ad cauſæ expeditionem properetur, & ob id ſollicitè petere ſibi tradi cop. proceſſus, vt ſe legitimè deffendere, & ſuam Innocentiam oſtendere poſſit. Ea petitione audita proceſſus copia eidem Reo, vel eius Procuratori fieri ſolet, ſic

Die Menſis Anni

Conſignata fuit copia proceſſus, & inditiorum tot foliorum (exprimatur numerus foliorum) N. in carceribus Sancti Officij detento per me Notarium N. coram R. P. D. Inquiſitore, cum præfixione termini dierum N. ad faciendas ſuas deffenſiones.

Vel ſic.

Die Menſis Anni

Tradita fuit copia proceſſus N. in Officio Sanctæ Inquiſitionis detenti Magnifico Domino N. eius Procuratori.

2 Nec traditio copiæ proceſſus ſiuè atteſtationum & inditiorum contra Reos habitorum, vulgo dici ſolet publicatio teſtium, nam poſtquam teſtes recepti ſint, & legitimè repetiti eorum atteſtationes (vt Docet Nellus coram partibus præſentibus) vel abſentibus citatis tamen publicantur, eſt autem teſtium publicatio, vt ait Antonius de Butrio, atteſtationum occultè depoſitarum ſolemnis in litè, & deliberata partibus mandato Iudicis facta detentio. *Nellus tract. de teſtibus parte ſecunda, in principio num.* 120. *Antonius de Butrio in c. fraternitatis num.* 7. *Verſ.* ſecundus terminus de teſtibus.

Annotationes Carenæ ad Cap. 46.

SVMMARIVM.

1 *Quid ſit publicatio proceſſus, & quotuplex, & quando facienda remiſſiuè.*

1 COmpleto proceſsu, publicantur dicta teſtium examinatorum contra Reum de quo vide *Farin. de teſtibus quæſtione* 75. *n.* 1. *& ſequ.* Et quę dixi ego *par. tertia, titulo* 7. §. 9. *num.* 63. *& ſeq. Pat. Maſſin. in Praxi Sancti Officij p.* 4. folio mihi 108. in titulo *modo di eſaminar li teſtimonij.* Et Garzias in praxi Hyſpana folio mihi 22. Marginali. *El Fiſcal pide publication.*

ARGVMENTVM.

In publicationes atteſtationem quod obſeruari, & quid ędi, & quid occultari debeat.

SVMMARIVM.

Teſtium depoſitionum copia danda eſt Reo, illam petenti per extenſum, & non per ſummarium n. 2. *diſtinctè, & ſeparatim non autem in confuſo. n.* 3.

Teſtium nomina reo edenda, & publicanda non ſunt n. 4. *neque etiam cognomina num.* 5. *neque etiam circumſtantiæ, ex quibus reus in teſtium cognitionem deuenire poſſit. n.* 6. *&* 7.

Teſtium depoſitionum copia Reo de hæreſi inquiſito danda nunquid debet continere menſem, & annum, quibus teſtes depoſuerunt vel etiam locum commiſſi criminis n. 8. *&* 9.

Indiciorum, & proceſſus copia danda eſt Reo Inquiſito pro hæreſi, etiam quod iam faſſus fuerit n. 10. *&* 16. *& ſequ.*

Appellatio non datur à denegata publicatione nouorum teſtium nominatorum. n. 11.

Indiciorum copia danda eſt Reo Inquiſitio pro hæreſi cum competenti termino ad faciendum ſuas deffenſiones n. 12. *&* 14. *vbi quod non ſufficit præfixio vnius.*

Aduocatus dandus eſt Reo, cum quo conſulere poſſit exceptiones, & deffenſiones, quas ipſe reus facere debet. n. 13.

Reo carcerato pro crimine hæreſis quando dantur deffenſiones dari etiam debet attramentum, & papirum, vt communicato negotio cum Procuratore, vel Aduocato in præſentia Inquiſitoris poſſit articulos ad ſui deffenſionem formare. n. 15.

Inquiſitores, & officiales Sanctæ Inquiſitionis nihil debent recipere pro quouis decreto examinibus reorum, aut teſtium, nec etiam pro ſportulis. num. 18.

Notarius pro traditione copiæ Inditiorum ſolum accipere poteſt quantum proprio, & labore ſcribendi impenſum fuerit. n. 18. *in fine.*

Cap. 47.

1 IN hac teſtium publicatione ſiuè proceſſus copia reis facienda in hoc foro, infraſcripta obſeruanda ſunt.

2 Primo depoſitiones teſtium litteraliter reo ædendæ ſunt, ſicut à teſtibus prolatæ fuerunt, vt apperte intelligat, quid quiſque teſtis contra Reum depoſuerit, itaque non ſufficit ea refferre aut ædere ſummatim, ſeu vt dici ſolet in ſubſtantia.

3 Secundo Neque atteſtationes debent confundi, aut internis eri, ſed ſingula teſtimonia diſtinctè, & ſeparatim ab alijs ſcribenda, & ædenda ſunt, tum vt reus commodius ea intelligere, & ſingulis reſpondere poſſit, tum vt facilius ſe deffendere valeat.

4 Tercio Nomina ædenda non ſunt, quia vel teſtibus, vel Sanctæ Inquiſitioni grauè periculum, ac detrimentum, ex eorum propalatione Immineret, vt prudenter Symanchas admonuit, & late in directorio oſtenſum, fuit, *Symanchas de Cathol. Inſtit. titulo* 44. *de ordine procedendi n.* 25. Directorium Inquiſitorum *p.3. tit. de deffenſionibus reorum n.* 117. *verſiculo* quando vero crimen, & eadem *p.3. quæſtion.* 75. & ibi latè *commentario* 124. Idem teſtatur *Iulius Clarus in pract. crimin. q.* 49. *n.* 3. §. habetque locum hæc concluſio.

5 Quarto, Neque cognomina teſtium Reo edenda ſunt propter eandem rationem, ſicut Pius IV. Conſtituit Pius Papa Quartus in Breui Apoſtolico Incip. cum ſicut, quod habetur inter litteras Apoſtolicas pro Officio Sanct. Inquiſition. in fine directorij Inquiſitorum.

6 Quinto Idem Iudicium eſt de circumſtantijs, de quibus Reus in teſtium cognitionem deuenire poſſet.

7 Sexto Idem cenſuit Supræmus Senatus de reſponſionibus teſtium ſuper reorum Interrogatorijs, quas ædendas neganit, ſi inde teſtes cognoſcerentur, vt patet ex ſubiecto decreto, quod Vmbertus recenſet, in quo quatuor proxime dicta continentur Illuſt. Card. Inquiſitores Generales, in Congregat. ordinaria, decreuerunt dari debere nuda teſtium dicta prout hucuique obſeruatum fuit abſque nominum publicatione, aliarumque circumſtantiarum, propter quas poſſet deueniri ad ipſorum teſtium noticiam, & quoad reſponſiones teſtium ſuper rei Interrogatorijs pariter decreuerunt non eſſe dandas, ſi ex illarum publicatione deueniretur in notitiam, quinam fuerint teſtes ipſi. Hactenus decretum recenſet Vmbertus locatus in fine operis Indicialis, de qua re plura *in direct. Inquiſitor. p.3. commentar.* 124. *ſuper qu.* 75.

In publicatione atteſtationum menſis, & annus quibus teſtes depoſuerunt edi poterunt, præciſus autem tunc non edetur neque exprimetur, quando ex appoſitione diei periculum immineret, quod reus poſſet venire in teſtium cognitionem.

9 Locus ſimiliter commiſſi delicti ædi poterit, quoniam hoc ad legitimam deffenſionem reorum pertinere videtur, ſed locus loci non exprimetur, quia ſi exprimeretur, idem periculum, quod ex diei expræſſione prouenire contra teſtes poſſet, quod in factis recentibus diligenter obſeruandum videtur.

10 Reis etiam cõfitentibus ædendam eſſe copiam proceſſus, & Indiciorum, quidem prudenter cenſuerunt, tùm, vt intelligant ſe legitima informatione procedente fuiſſe in carcerem miſſos, tùm, vt in ſententia poſſit pronunciari illos fuiſſe conuictos, & confeſsos, tùm denique ne vllo tẽpore imputari Inquiſitori poſſit, quod in hac cauſa, in qua non vocatur Reus, vt ſit præſens in Iuditio quando teſtes Iurant, ommiſerit aliquod genus legitimę deffenſionis.

11 Non eſset audiendus Reus, licet conſtanter, aut obſtinato potius animo peteret ſimul cum atteſtationibus ędi ſibi nomina teſtium, nec ſi appellaret eius appellatio eſset admittenda, ſed Inquiſitor appellatione reiecta poſset, & deberet ad cæteros Indiciales actus in cauſa procedere, vt in Directorio obſeruatum fuit contra Petrum Paulum Pariſium qui Iudæis Portugaliæ nimis fauendo contrarium perſuadere conatus fuit, ſed eius ſententia in hoc potiſſimum foro, meritò exploſa eſt, In directorio Inquiſitorum *p. 3. commentario* 124. *ſuper quæſtione* 75. §. ex his reffellitur Petrus Paulus Pariſius *conſilio ſecundo*, Incipien. & ſi eſse Iudæum *à n.* 154. *vſque ad nu.* 175. *lib.* 4.

12 In hoc Supræmo Sanctæ Inquiſitionis Romanæ Tribunali hæc proceſsus, & inditiorum copia reo, vel eius Procuratori tradi ſolet, quandoque ſimpliciter ſine alicuius termini præfixione, quandoque vero cum præfixione quinque aut ſex dierum, quo tempore reus conſiderat proceſsum, vt quid ſibi magis expediat, deliberare poſſit Iacobus Symanchas triduum præſcribit reis ad retinenda teſtimonia contra ſe prolata, quo elapſo, ſiſtunt ſe ad reſpondendum coram Inquiſitore, ſed cum hic terminus arbitrarius ſit pro qualitate cauſę, & proceſsus volumine, maiorem terminum poterit Inquiſitor Indulgere. *Symanchæ de cathol. inſtit. tit.* 44. *de ordine procedendi num.* 25. *Verſ.* deindè per triduum.

13 Si viſis atteſtationibus reus delicta confeſsus fuerit acta ferè cauſa erit, ſi autem adhuc negauerit cum ſuo Procuratore, vel Aduocato communicabit exceptiones, & deffenſiones quas conteſtes, & eorum teſtimonia, proponere, atq; probare ſibi expedire putauerit, quod neceſſitate ferè cogente fieri opportet, quoniã vt prudenter Marcus Antonius Blancus dixit, Inanis eſset datio indiciorum cenſenda, & proceſsus copia inutilis reo futura foret, ſi non haberet Aduocatos, quos conſulere, & quorum præſidio deffenſiones parare, & Iura ſua deducere poſset, Præſertim cum rei in carceribus exiſtentes, & maximè litterarum ignari, quales ſunt Ruſtici, mulieres, & alię perſonę Idiotæ id præſtare nequeant *Marcus Anton. Blancus in l. fin. ff. de quæſt. ſiuè in tract.* de inditijs non procul ab initio *in* 4. *præmiſſo n.* 31. *Verſ.* præterea ſuperflua.

14 Cęterum, quia ad parandas, & probandas legitimas exceptiones, & probationes opus eſt ſtudio tempore, & ſeria cogitatione. Ideo noua iterum dilatio concedenda *eſt l. prima, & ſequentib. C. de dilat. Symanch. de cathol. inſtitut. titulo* 44. *de ordine procedendi n.* 25. *Verſic.* quod ſi hæreſes.

15 Et quoniam ad conſcribendas ſuas deffenſiones papiro, & attramento indiget Reus ea ſibi conſignari iubebit Inquiſitor, Indè negotio communicato, cum Procuratore, vel Aduocato in præſentia Inquiſitoris eidem Procuratori, vel Aduocato conſignabuntur, vt articulos ad deffenſionem rei ordinare poſſit, vt in ſequenti Capitulo demonſtrabitur.

Obſeruatio 1.

16 HÆc videtur tutiſſima praxis ędendi reis copiam proceſsus, ſiuè publicationem atteſtationem, nam quatuor illi primi modi, quos in directorio recenſuit Eymericus periculoſi ſunt. *Eymeric. in directorio Inquiſitorum parte tertia, num.* 119. *tit.* de modis ſex tradendi copiam proceſsus delato de hæreſi.

Obſeruatio 2.

17 Concurrentibus prædictis cautelis non poteſt Inquiſitor negare reo copiam proceſſus, quia alias illi inferret grauem iniuriam, aufferret enim illi legitimas deffenſiones; Et caueat ne fallatur auctoritate Vmberti, qui poſtquam retuliſſet conſuetudinem Venetorum procedendi in cauſis criminalibus, non data reis copia inditiorum, neque publicatis atteſtationibus, ſubintulit fortè expedire in crimine hæreſis modum hunc in procedendo, vbique ſeruare ſed non eſt audiendus Vmbertus, quia ſi non æderetur Reis indiciorum copia, valdè eorum Innocentia periclitaretur ſicut periclitaretur etiam teſtium Salus niſi tuta hæc praxis in æditione obſeruaretur *Vmbertus locatus in opere iudiciali in verbo proceſſus §. proceſſus publicari, Verſ.* Venetijs tamen.

Obſeruatio 3.

18 Vndè decet Maieſtatem huius Sacroſancti Tribunalis ab omni Sordidi quæſtus, & auaritiæ ſuſpicione procul abeſſe, Quamobrem Inquiſitores, eorumque Vicarij, tàm regulares, quam ſeculares omnia gratis expedient, & neque pro ſportulis, neque pro quouis decreto, neque pro conſtitutis, ſiuè examinibus reorum, aut teſtium aliquid omninò, accipient ſicut felic. recordat. Clementis Papæ Octau. ſub die 9. Nouembris anni 1600. & ſub die 7. Iunij anni 1601. decretis cautum extat, & Inquiſitoribus ſignificatum.

Pro copia verò proceſſus tantùm accipi ſolum poterit quantum pro papiro, & labore ſcribendi impenſum fuerit.

Annotationes Carenæ ad Cap. 47.

S V M M A R I V M.

1 *Nomina teſtium in hoc foro non æduntur, & ibi inſtructio Hyſpalenſis.*

2 *Tempus, & locus, an debeant teſtibus publicari, quomodo, & ibidem inſtructio Toletana vbi de modo huius publicationis.*

1 Illud in hoc foro præcipuè animaduertendum, quod nomina teſtium, nec cognomina, nec circunſtantiæ, ex quibus poſſet Reus venire in cognitionem teſtium ſunt ædende reis, de hoc eſt *text. in cap. fin. §. Iubemus de hæreticis in 6. Pulcherimè auctor ad direct. Inquiſitorum p. 3. commentario 124. Farin. de hæreſi quæſtion.* 188. §. 1. *n.* 7. ego dicto §. 9. *n.* 63. in Hyſpania adeſt ſpecialis Inſtructio Hyſpalenſ. 16. anni 1484. vbi ſic cauetur. *Però deuen hazer publicacion de los dichos, y depoſiciones calando los nombres, y circonſtantias, por las quales el Reo accuſado podria venir en conocimento de las perſonas de los teſtigos.* Non tamen tam manca debet eſſe hæc publico vt in totum reis aufferantur deffenſiones, vndè debet in ea exprimi, vt hic notat Au-
2 ctor, annus, & menſis delicti commiſſi, ac dies, & locus, licet non locus loci ſic in forma publicationis, quæ ſeruatur in Hyſpania ſolet hoc modo practicari, & adeſt. Inſignis Inſtructio notanda aureis litteris 31. Toletana anni 1561. vbi loquens de hac publicatione ſic habet, *En la qual pondra el mes, y año, en que deponen los teſtigos porque ſi reſultare algun Inconueniente de poner el dia pontual ni ſe deue poner, y baſtarà el mes, y anno Aſſimiſmo ſe darà en la publicacion, el lugar, y tiempo, donde ſe cometto el delito porque tocca à la defenſa del Reo, però no ſe le hà de dar lugar de lugar y dar ſe le hà el dicho del teſtigo, mas à letra, que ſerpueda, y no tomando ſolamente la ſuſtancia del dicho teſtigo, y haſe de aduertir que quumque el teſtigo deponga en primiera perſona dedicendo que trato con el Reo &c. En la publicacion ſe ha de ſacar de terzera perſona, diciendo Vio, y yo, que el Reo trattaua con certa perſona.*

3 De defenſionibus in cauſis Sancti Officij dandis res etiam confeſſis. Vidè *p. 3. tit. 9. §. 1.* vbi plura de materia, & quod plures termini ſint reis aſſignandi ad defenſiones faciendas, *text. eſt in leg. 1. C. de dilat. vbi D. D. Farin. latè de Inditijs, & tortura, quæſt. 39. num. 4. & ſequ.*

A R G V M E N T V M.

De articulis, quos exhibere ſolet Reus ad probandam ſuam Innocentiam.

S V M M A R I V M.

Articuli pro defenſione Rei inquiſiti de crimine hæreſis formandi ſunt à Procuratore vel Aduocato ad probãdam eiuſdem Rei Innocentiam. n. 1.

Forma articulorum quos Procurator ſeu Aduocatus Rei Inquiſiti producere debet ad illius Innocentiam probandam n. 2.

Forma articuli ſuper negando factum de quo inquiritur Reus pro crimine hæreſis carceratus, & pro bandi contrarium num. 2. in primo articulo, & ſeq. & n. 2. & ſeq.

Forma plurium articulorum, quibus Reus probare intendit plura facta non hæreticalia, & conuenientia fidei Chriſtianæ num. 2. in primo articulo, & ſeq. & num. 3. & ſeq.

Forma articulorum ſuper negatiua eius de quo reus pro crimine hæreſis Inquiſitus eſt num. & ſequ.

Forma exceptionum quas Reus cõtra teſtes contra ipſum examinatos exhibet n. 4. artic. 14. & ſequ.

Forma articulorum ſuper bona vita, & moribus & bona Chriſtianitate Rei Inquiſiti pro hæreſi n. 4. in 17 art. & ſeq.

Forma productionis articulorum quos reus pro crimine hæreſis Inquiſitus ad ſuam deffenſionem pro ducit n. 4 in 20. art. in fine.

Cap. 48.

1 In hoc foro, quaſi in bellico certamine contendunt Procurator Fiſcalis, & Reus. Vndè poſtquam Fiſcalis ſuas parauit probationes viciſſim reus ſuas conatur parare defenſiones ad ſuam Innocẽtiam probandam, Ideo ſuos articulos formare, & exhibere regulariter cenſuerit.

Et quoniam potiſſima defenſio reorum conſiſtit in tribus, videlicet in negando facto, & in repellendis teſtibus, & in bona vita, & bonis moribus, & bona Chriſtianitate, ſiue Catholicitate eorundem reorum probandis, articuli methodicè, iuxta predicta tria infraſcripta modo formari ſolent, ſic tamen, vt prudens, & Catholicus Procurator ſiuè Aduocatus ad ſuum Iuramentum oculos conuertat, vt ea quæ vera arbitratur ſicut à Reo, quem ſuſcepit defendendum ſibi ſugeruntur, in articulis referat, nec tamen admonere deſiſtat vt veritatem ſimpliciter fateatur.

2 Præcedente ergo decreto, vt infrà tot dies reus ſuos exhibeat articulos, illos formatos, ſolet in iuditio coram Inquiſitore, & Notario Producere iuxta ordinem infraſcriptum.

Vt magis

Vt magis liqueat de Innocentia N. Procurator, & defenſor eiuſdem dat facit, exhibet, & producit articulos infraſcriptos, quos petit in curia & extra recipi, & admitti, & teſtes hic in calce, ſeù in fine deſcriptos, & inductos, ac inducendos diligenter examinari, non ſe adſtringens &c. & alias omni meliori modo &c.

In primis Procurator prædicto hic loco articulorum repetit, & reproducat omnia, & quæcumque acta, ſcripturas, & documenta, & teſtium depoſitiones, & omnia alia, & ſingula ad fauorem dicti ſui principalis quomodolibet facientia in cauſa, quam habet cum Procurator Fiſcali Sancti Officij, quatenus tamen ad fauorem ſui principalis faciunt, & in ea parte, & partibus, tamen, & non alias, nec alio modo.

Ex quibus ſic repetitis clare conſtare credit de bono iure, & Innocentia ſui principalis, & malo iure, & calumnia accuſatoris, & denunciatoris, & quatenus non conſtaret (quod non credit) probare vult, & intendit.

Qualiter Veritas fuit, & eſt, quod prædictus N. ſuus principalis nunquam negauit Purgatorium immò verbis, & factis aſſeruit, & confeſſus fuit verbis quidem, quia ſæpè de illo benè, & Catholicè locutus fuit, factis autem, quia vt mox patebit ea fecit, & operatus fuit, quæ ſinè fide firma de Purgatorio fieri non poterant.

Item veritas fuit, & eſt quod prædictus N. ſæpè, ſed ſignanter coram tali, & tali, propter talem accuſationem dixit, & affirmauit animas defunctorum qui in gratia Dei ab hac vita decedunt, in quibus remanet aliquid purgabile ire ad locum Purgatorij, vndè poſtquam ſatisfecerint liberatè transferuntur ad Cælum Beatorum.

Item veritas fuit, & eſt in corroborationem prædictæ firmę, & Catholicæ fidei, quod prædictos N. ſuus principalis ſæpè ſignanter, tamen in die omnium defunctorum pro animabus illis, quæ erant in Purgatorio, & particulariter pro animabus ſuorum parentum, & conſanguineorum fecit celebrari plures miſſas in tali Eccleſia, vel in tali Monaſterio.

Item veritas fuit, & eſt, quod pro dictis miſſis celebrandis pro ſuffragijs Piè in Chriſto defunctorum quorum animas in Purgatorio detineri firmiter credebat, donec Diuinæ Iuſtitiæ ſatisfacerent: Sæpè dedit eleemoſinas, & ſignanter, tali vel tali Religioſo, & tali, vel tali Præsbitero.

Item veritas fuit, & eſt, quod quando moriebatur aliquis amicus, vel conſanguineus, prædicti ſui principalis ipſe illorum committabatur ad ſepolturam, & cum ſuo pſalterio, ſiuè Roſario in manibus, cum deuotione qua poterat, præcabatur Deum, vt illius animam per ſuam miſericordiam à penis purgatorij liberaret.

Item veritas fuit, & eſt, quod prædictus ſuus principalis ſolet recitare officium Defunctorum pro quo recitando defert ſecum prędictum officium cuius folia propterea apparent ſordida, & lacerata.

Obſeruatio.

Similiter prudens Aduocatus, vel Procurator poterit alios, atque, alios articulos formare, continentes rei accuſati Innocentiam per actus inducentes contrariam probationem ſiuę pręſumptionem.

Et eodem ordine procedetur ad excludendam probationem, ſiuè præſumptionem aliarum hæreſum, ſiuè errorum, de quibus quis fuerit accuſatus, & Verbi Gratia, ſi quis fuerit accuſatus, quod negauerit adorationem Sacrarum imaginum adhunc errorem excludendum, poterit ſic articulari.

Item veritas fuit, & eſt, quod N. ſuus principalis eſt deuotus Sacrarum Imaginum, quas pi ecollit, & veneratur. Quia vbicumque illas reperit, ſi uè in parietibus, ſiuè in Eccleſijs depictas apperiendoc aput humilem eiſdem exhibet reuerentiam, & genuflexo eaſdem adorat.

8 Item veritas fuit, & eſt, quod genuflexo coram eiſdem Imaginibus prædictus N. meus principalis eorum Sanctorum, & Sanctarum Inuocauit, & Inuocat auxilium, quos referunt illæ Imagines.

9 Item veritas fuit, & eſt, quod cum particularem habeat deuotionem ad Beatiſſimam, & Sacratiſſimam Virginem Mariam Ieſu Chriſti, & Dom. Noſtri Matrem, illius imaginem habet decenter collocatam in ſuo cubiculo, antequam ſæpè quotidie, ſed præſertim, paulo antequam ad dormiendum coram ea humiliter preces effundere ſolet.

10 Item veritas fuit, & eſt, quod eadem deuotione, & pio affectu curat vt in cubiculis ſuorum domeſticorū, & famulorum eadem Beatiſſimæ Virginis Mariæ Imago decenter retineatur, & adoretur.

11 Item veritas fuit, & eſt, quod prædictus ſuus principalis eandem piam venerationem exhibet, & à ſuis exhiberi curat alijs Sanctorum, & Sanctarum Imaginibus, ſignanter tamen Sancti Franciſci, Sancti Caroli Borromei, & N.N. exprimantur Sanctorum nomina, quorum Imagines coli, & adorari dicunt.

12 Item veritas fuit, & eſt, quod dictus ſuus principalis conſueuit Eccleſiam frequentare, & in eis cum deuotione diuina officia audire, ibidem genuflexo, & aperto capite Sanctorum Imagines Venerari. In hac materia, & in alijs articuletur prout Reus dixerit, hæc vel illa ad ſuam defenſionem facientia eſſeuera.

Item quia prædictus N. ſuus principalis prætendit teſtes contra ſe inductos eſſe mendaces, & Inimicos ſuos capitales in euentum, in quem aliqua dicantur quæ poſſent alicui iniuriam afferre dicit id non fieri animo, & intentione conuiciandi ſed citra illorum Iniuriam aſſerendo tamen, quatenus pertinet, & pertinere poteſt ad ſuam legitimam deffenſionem, & non alias.

13 Et ſic excipiendo dicit veritate caruiſſe, & carere prædictum N. ſuum principalem commiſſiſſe delictum de quo imputatur, & pro quo carceratus fuit, & detinetur quia prædicto tempore quo præfatus N. ſuus principalis aſſeritur commiſiſſe delictum non erat in loco vbi delictum commiſiſſe dicitur ſed in loco longè diuerſo à tali.

14 Item excipiendo dicit, quod cum præfatus N. diuerſa negotia tractauerit, & lites, & Rixas habuerit ipſe propterea ſuſpicatur, quod à tali, & tali non bono zelo, ſed calumniosè, & falſo fuerit accuſatus: Ideò magis in ſpeciè per teſtes inferius nominandos probare vult, & intendit.

15 Quod N. quem pro certò tenet contra ſe depoſuiſſe eſt ſuus Inimicus capitalis, quia de tali tempore, propter talem cauſam rixatus fuit cum ipſo.

16 Item quod N. de tali tempore, propter talem cauſam fecit ſuo principali talem Iniuriam, quamobrem ſuus principalis, vt de prędicta Iniuria ſe purgaret arundine vel baculo percuſſit N. quem nunc prætendit contra ſe odio canino inductum teſtificatum fuiſſe.

17 Item ponit, & dicit N. quem credit à fiſco contra ſe inductum ſuum Inimicum eſse capitalem propter talem, & talem cauſam.

18 Et licet præmiſſis ſtantibus ſatis clarè de bono iure, & Innocentia prędicti N. ſui principalis, & de calumnioſa, & falſa delatione conſtare prætendat, nihilominus ad abundantiorem cautelam, & vt Iura Iuribus addantur, & non alias, & citra onus ſuperfluæ probationis Procurator prædictus, probare vult, & intendit,

qualiter

qualiter prædictus N. ſuus principalis ex honeſtis, & probitate, ac religione commendatis maioribas,& parentibus ortus, ab ijſdem optimè æducatus, & inſtitutus fuit.

19 Item veritas fuit, & eſt, quod prædictus N.cum primum per etatem intelligeré cæpit rudimenta Catholicæ Sanctæ Fidei, ſiuè Doctrinam Chriſtianam à ſuis parentibus, & fidelibus æducatoribus didicit, & nihil magis circa eum Sacratum fuit, quam quod bonus Chriſtianus, & valdè Catholicus euaderet.

20 Item veritas, fuit, & eſt, quod ſemper deindè eundem vitæ curſum retinendo adeò honeſtè, & Catholicè,vixit, vt ne dum ſuis æqualibus, ſed maioribus quoque dederit virtutis, & probitatis exemplum.

21 Item veritas fuit, & eſt, quod ne dum ſtatutis ab Ecclefia temporibus, quibus regulariter, & generaliter Chriſtiani omnes ad pœnitentiæ Sacramentum accedere iubentur, ſed etiam multis alijs diebus, & temporibus prædictus N. peccata ſua humiliter confiteri, & Sacra Communione ſe reficere ſolebat.

22 Item veritas fuit, & eſt, prędictum N. ſuum principalem præcepta Eccleſiæ venerabiliter cuſtodire ſolitum, & in domo ſua id ſemper potiſſimum curaſſe, vt venerabiliter a ſuis domeſticis obſeruarentur, & cuſtodirentur.

23 Item quod de præfatis omnibus, & ſingulis fuit, & eſt publica vox, & fama, & publicum, & notorium, apud omnes, vel maiorem partem.

Nos autem articulos &c.
Non ſe adſtringens &c.
Saluo Iure &c.
Saluis alijs &c.
Proceſſans &c.
Omni meliori modo &c.
Nomina teſtium.
Dominus N. ſuper 1,& 3.*articulis*.
D.N.ſuper 3.& 4.*art.*
D.N.ſuper 2.& 6.*art.*
D.N.ſup.8.&.10.*art.*
D.N.ſuper 1.& 8.*art.*
D.N.ſuper *omnibus art.*

Die N. Menſis Anni N.Prædictus N. produxit, vel ſic,

Die N.Menſis N.Anni N.Prędictus N.meus principalis coram Admodum R. P. D. Inquiſitore exhibuit mihi Notario vel ſic.

Die Menſis Anni

N.eductus è carceribus de mandato R.P.D.Inquiſitoris, & coram Reuerenda Paternitate ſua, ac in mei Notarij præſentia perſonaliter conſtitutus facto exhibuit mihi notarius officij vnum, vel duo folia (dicatur prout veritas fuerit) retroſcriptos articulos, & exceptiones continentia, qui R. Pat. Dom. Inquiſitor admiſit, ſi & in quantum.

Annotationes Carenæ ad Cap. 48.

SVMMARIVM.

1 *Forma articulorum Rei.*

1 POnitur hoc loco forma articulorum rei, quæ notanda eſt, vide ſimilem formalem apud *Patrem Maſſinum in praxi p.4.fol.mihi* 111.

ARGVMENTVM.

In admiſſione, & ordinatione articulorum quid ſit obſeruandum.

SVMMARIVM.

*Articulorum admiſſio, an ſit neceſſaria, vt à Iudice fiat, an verò cenſeantur tacitè admiſſi, eo ipſo quod Reus declarat nolle habere teſtes pro repetitis.n.*1.

*Articuli ſunt vulgari Idiomatè concipiendi in Supræmo Tribunali Sanctæ Romanæ, & Generalis Inquiſitionis.num.*2.

*Articuli ſunt formandi clarè, & diſtinctè ſingula in ſingulis articulis narrando, non autem multa confusè conculcando.n.*3.

*Teſtium nomina in fine articulorum ſunt exprimenda pro parte rei inquiſiti de hæreſi, qui illos produxit. num.*4.

*Teſtes examinandi ſuper articulis datis debent ſpecificari ſuper quo articulo examinandi ſunt.n.*5.

*Articuli additionales admittendi ſunt à Iudice, & de forma productionis articulorum additionalium n.*6.

*Articuli ad deffenſionem Rei Inquiſiti pro crimine hæreſis debent excludere, vel minuere delictum. n.*7.

*Articuli ad deffenſionem Reorum producendi ſunt primo ſuper negando facto, ſecundo ſuper exceptionibus contra teſtes, tertio ſuper bona vita, & moribus reorum num.*8.

Cap. 49.

1 REctè monuit Philippus Francus non eſſe neceſſarium quod Iudex expræſsè pronunciet ſuper admiſſione articulorum iuxta deciſionem Rotalem 105.Incip. Valet receptio, quam allegat quæ ſententia, tunc maximè habebit locum in hoc foro quando Reus noluerit habere teſtes pro repetitis, nam conſequenter intelligitur abſq;alio decreto,quod velit dare articulos pro ſuo deffendente *Philippus Francus in cap.præſentium* §. *teſtes n.4.Verſ.* nec eſt neceſſe *de teſtibus lib.6.*

2 Frequenter obſeruari ſolet in proceſſibus,qui in Supræmo Tribunali Sanctæ Romanæ,& Generalis Inquiſitionis fiunt,& articuli quos producit, & exhibet Reus ad faciliorem teſtium examinandorum intelligentiam Vulgari Idiomatè concipiantur, quod ſinè Vicioſitate vbique obſeruari poterit, & maxime id fieri conuenit, quando extra locum vbi ſit Iudicium contra Reum, teſtes examinandi ſunt, tunc enim maximè opportet eum cui committitur examen ab Inquiſitore,vt fideliſſime ſuper conceptis verbis articulorum teſtes examinet, non ſupponendo noua, vel diuerſa verba, quod facilè contingere poſſet, ſi articuli à reo dati ad ſuam deffenſionem latino ſermone conciperentur.

3 In ordinandis articulis cautus, & prudens debet eſse Aduocatus, vel Procurator Reorum, vt eos clarè, & diſtinctè concipiat ſingula in ſingulis articulis narrando, non autem multa confusè inculcando, nam ſi multa ſimul in ſingulis articulis confusè inculcarentur, non poſset haberi à teſtibus clara reſponſio, *cap. præſentium.*§.*prætereà de teſtib.lib.6.vbi gloſ.in verbo ſigillatim per text.in l.certum ff. de confeſſis.*

4 In fine articulorum pro parte rei productorum exprimuntur nomina teſtium per quos reus probare vult ſuam Innocentiam, quod eſt Iuri conforme ne poſſit eſse variationi locus *cap.præſentium* §.*teſtes etiam Verſic.*quorum nomina, *vbi gloſ. in verb. nomina de teſtibus, lib.6. & ibi Geminianus n.* 1. *notabili 3.n.8. Verſ.* gloſa, ſuper verbo nomina.

5 Rurſus in eiſdem proceſſibus ordinatis in Supræmo Tribunali à Peritis officialibus in fine eorundem articulorum prudenter notatur, quod teſtes examinandi ſunt ſuper quolibet articulo. Nàm cum non facilè

contin-

contingere poſſit, vt vnus teſtis ſciat omnes materias contentas in omnibus articulis. Ideò ne Inquiſitor vel ille cui ex cauſa Inquiſitor committit examen diuinare cogatur quis teſtis ſciat talem materiam contentam in tali articulo, vel ne cogatur omnes teſtes nominatos examinare ſuper omnibus articulis conſultò indicatur quod talis teſtis examinetur ſuper tali, & tali articulo, & ſic de ſingulis, & Verbi gratia Reus in carceribus detentus vult probare talem teſtem, quem ſuſpicatur contra ſe depoſuiſse eſse ſuum inimicum capitalem, ſicut in tali articulo continetur, & hoc probare vult per teſtes A.B.C. quos prętendit, eſse informatos de cauſa talis inimicitiæ. Item vult probare contra in alio articulo per teſtes D. E.T. & ſic de ſingulis *gloſ. in dicto cap. præſentium in §. teſtes etiam in verb. nomina de teſtibus libr.6.* vbi ponit hanc practicam, & ibidem communiter Doctores, & ſignanter *Hoſtienſis ſuper verb. in eiſdem art. n.24. & Gemin. in 8. verſ. gloſ. ſup. verbo nomina.*

6 Si poſt ſemel productos articulos, & admiſsus reus voluerit illis alium, vel alios additionales articulos addere cum id expræſso Iure prohibitum non reperiatur Inquiſitor talem, vel tales articulos admittet, ſicut primo productos admiſit, quod ſic fieri ſolet.

Prędictus N. articulis à ſe alias datis addit nunc infraſcriptum vel infraſcriptos quibus.

Articulat, & probare intendit &c.

In fine verò folij, vel foliorum ſimiliter notarius adnotabit ſic.

Die Menſis Anni

Prædictus N. conſtitutus coram R. P.F. N. Inquiſitore facto exhibuit mihi notario præſens folium tenoris prout in eo.

7 Informandis articulis prudens Aduocatus, vel Procurator illa conſiderare debet, quæ vel delictum excludunt, vel minuunt, qualia ſunt tempore commiſſi delicti reum non fuiſse in loco, vbi ab illo dicitur fuiſse perpetratum teſtes inimicos eſse capitales: Reum furore correptum facto, vel verbo deliquiſse, aut per ebrietatem inter pocula hæreſim protuliſse, aut non ex propria ſententia, ſed refferendo aliorum errorem locutum fuiſse, aut adeò ſenem eſse Reum, aut contra adeo puerum, vt quicquid loqueretur neſciret, & ſimilia, quę paulo poſt copioſius explicabuntur. Nam cum negari factum non poteſt ad legitimas deffenſiones, & exceptiones articulandas, & probandas recurrendum eſt.

8 In articulis formandis ſupradictus ordo tuto retineri poteſt, vt primo loco ponantur articuli ſuper negando facto, ſecundo articuli ſuper exceptionibus contra teſtes, tertio verò loco articuli ſuper bona vita, & moribus reorum, & licet aliquando aliud obſeruetur, vt primo loco ponantur articuli ſuper bona vita, & moribus reorum, & deindè alij ſubſequantur, parum refert, vtrum ſic, vel ille ordo retineatur, dummodo articuli clarè, & diſtinctè concipiant.

Annotationes Carenæ ad Cap. 49.

SVMMARIVM.

1 *De modo formandi articulos ad reorum deffenſionem.*

1 Circà modum formandi articulos ad reorum deffenſionem debet Aduocatus ipſorum diligenter perquirere omnes ferè fontes, ex quibus eorum deffenſio hauriri poſſit, & ſic legere poterit totum titulum de deffenſionibus Reorum *in 3. p. mihi tractat.* de Officio Sanctiſſimæ Inquiſitionis cum D.D. ibi cumulatis, & an articuli tendentes etiam ad deffenſionem abſentium, & contumacium ſint admittendi vidè ibidem §. 20. *per totum.*

ARGVMENTVM.

An poſtquam Reus produxit, & nominauit teſtes poſſit alios producere.

SVMMARIVM.

Teſtes vltrà nominatos in articulis producens alios amplius nominare non poteſt n.1. contra nu.2. declara vt n.3.

Forma interrogatoriorum, quæ fiſcus produxit ad effectum, vt ſuper illis interrogentur teſtes examinandi ad deffenſionem Reorum Inquiſitorum pro crimine hæreſis. n.1.

Interrogatoria plura facienda per fiſcum vt ſuper illis interrogentur teſtes examinandi ad fauorem Rei Inquiſiti pro crimine hæreſis n.1. & ſequ.

Forma productionis interrogatoriorum, quæ exhibet fiſcus contrà Reum volentem examinare ad ſui deffenſionem. n.2.

Cap. 50.

1 Hoſtienſis, & eum ſequutus Ioannes Andreas putauit poſt ſemel productos, & nominatos teſtes, non poſſe Reum alios producere, quam nominatos, vel eoſdem tranſponere *Hoſtienſis in dicto capitulo præſentium de teſtibus lib.6. n.25. Verſic.* Quid ergò ſi velis, vbi *Io. Andr. in gloſ. in verb. nomina.*

2 Sed magis ad æquitatem accedere videtur opinio affirmatiua, vt Inquiſitor ex cauſa, ſi fraudem & dolum abeſſe cognouerit, alios præter nominatos ex interuallo admittere poſſit, cui ſtylus Supræmi Tribunalis conſentire videtur, vt patet ex capitulo mox ſequenti vbi Procurator Fiſcalis Sanctæ Inquiſitionis exhibet interrogatoria ne dum contra teſtes iam inductos, ſed alios forſan inducendos, & hanc opinionem huius Tribunalis praxis obſeruat, & vbi caſus occurrit, ſic geri ſolet.

Dominus N. Procurator N. declarauit velle examinare teſtes ad fauorem ſui principalis talem teſtem, vel tales teſtes ſuper tali, & tali articulo.

3 Cæterum quamuis hæc opinio affirmatiua æqua, & tuta videatur, & ceſsante fraude ex cauſa in praxi obſeruari poſſit ab eo Inquiſitore, vel Epiſcopo, qui contra Reum proceſsum formare cæpit ſecus tamen erit dicendum de illo, cui per remiſsoriam, de qua paulo poſt dicetur committitur teſtium examen, cui non licebit admittere alios teſtes præter nominatos ſibi tranſmiſsos, & hoc benè videntur probare Iura ab Hoſtienſe allegata *in l. diligentem ff. mandati, & in c. cum dilecta de reſcript. & in c.* Venerabili de officio *deleg. Hoſtien. in dicto c. præſentium n.25. Verſic.* quid ergò ſi velis *de teſtibus lib.6.*

Annotationes Carenæ ad Cap. 50.

SVMMARIVM.

1 *Aequum eſt nouos teſtes à reo productos admitti & cur.*

1 Sæpe diximus ex non publicatione nominum, & cognominum teſtium pro fiſco examinatorum, valdè diminui reo deffenſiones, vndè omni ratione conſentanea eſt, æquitas de qua auctor hic quod admittitur Reus ad producendos nouos teſtes ab Inquiſitore quotieſcunque prudenter arbitrabitur, nullam ſubeſse à latere rei fraudis ſuſpitionem.

ARGVMENTVM.

Procurator Fiſcalis Sancti Officij dat Interrogatoria Teſtibus à Reo nominatis proponenda antequam examinentur ſuper articulis.

SVMMARIVM.

Forma Interrogatoriorum dandorum pro parte fiſci quando teſtes à reo nominati ad ipſius deffenſam nominantur, num. 1. & ſeqq.

Cap. 51.

1 SVpra cap. 30. actum fuit de formatione, & exhibitione interrogatoriorum quæ reus exhibere ſolet, vt Inquiſitor ſemper illis interroget teſtes à Procuratore Fiſcali contra ſe productos in Iuditio plenarios examinandos, & nunc viciſſim Fiſcalis ſua exhibet interrogatoria, vt teſtes, quo reus producit ad ſuam deffenſionem ſuper illis examinentur, in quo actu in Supræmo Tribunali hæc praxis ſeruari ſolet.

Interrogatoria infraſcripta dat, facit, exhibet, & producit Reu. Dom. N. Sanctæ Inquiſitionis N. Procurator Fiſcalis aduerſus hæreticam Prauitatem in cauſa, quam habet contrà, & aduerſus N. in carceribus Sancti Officij detentum, iuxtà quæ prætenſos teſtes ad deffenſum vt dicitur, inductos, ſeù forſan inducendos, antequam ad articulos partis aduerſe deueniatur diligenter interrogari, & per ipſos teſtes ſufficienter reſpondere petit, & inſtat, alias proteſtatur de nullitate examinis omni meliori modo &c.

1 Imprimis quilibet teſtis moneatur de vi iuramenti, & de pœna periurij, & quod falſum deponens non ſolum Deum, & animam propriam offendit, verum etiam acriter punitur præſertim in cauſis Sancti Officij, in quibus agitur de extirpandis hæreſibus, & conſeruanda puritate fidei Catholicæ ad Dei honorem, & ſalutem animarum. Ideò benè aduertat ad ea quæ dicit, & caueat à mendacijs, & ſciat, quod falſum committitur non ſolum deponendo ea quæ vera non ſunt, ſed etiam tacendo ea, quæ vera ſunt, & deponendo de propria ſcientia, quæ non ſciuntur de certa ſcientia, ideò Deum præ oculis habeat.

2 Deindè interrogetur de nomine, cognomine, parentibus, patria, & habitatione, quantum habeat in bonis, cuius expenſis viuat de exercitio, an ſit Regularis, Clericus, Laycus, Vxoratus, Pater familias.

3 Interrogetur, an fuerit confeſſus peccata ſua ſingulis annis, & Sacram Euchareſtiam ſumpſerit, & præſertim in Feſto Paſchatis proxime præterito, & an ſit vel fuerit vnquam proceſſatus, carceratus, bannitus, aut excommunicatus, quoties vbi, & quando, & pro qua cauſa, & an fuerit abſolutus, vel condemnatus, & in quam pœnam, & præſertim an ex cauſa falſi.

4 Interrogetur an conoſcat, vel cognouerit N. Reum in carceribus Sancti Officij detentum, à quanto tempore citrà, & quæ fuerit cauſa cognitionis, & an ſit eius conſanguineus, vel affinis, & in quo gradu, & an fuerit, vel ſit eius amicus, domeſticus, familiaris, Procurator, compater, ſocius, famulus, debitor, aut creditor, in qua ſumma, & pro qua cauſa.

5 Item interrogetur quomodo acceſſerit ad ſubijciendum ſe præſenti examini, an ab aliquo fuerit requiſitus à quo, ſub quibus verbis, & quid ipſe teſtis reſponderit, & an ſibi fuerint oſtenſi articuli ſuper quibus eſt examinandus, ſeù alias quomodolib. fuerit inſtructus, quid deponere debeat, & an fuerit ſibi aliquid datum, promiſſum vel remiſſum, & quid, ſeù, an aliquid commodi ſperet ex præſenti eius depoſitione, ſeù ex liberatione dicti N. à Carceribus S. Offic. & quid.

6 Item interrogentur, an ſciat, vel dici audiuerit prædictum N. habuiſſe, vel habere aliquos inimicos, & quos, illoſque ſigillatim recenſeat, vna cum cauſa inimicitiæ, & quomodo iſte teſtis talia ſciat.

7 Interrogetur, an cognoſcat, & quo tempore cognouerit N. & N. ſeù alterum ex ipſius exprimantur hic nomina, illorum teſtium, quos Reus nominauit, tamquam inimicos, & an ſciat, vel dici audiuerit, quod prædicti ſunt viri probi, & fide dignis bonæ conditionis, opinionis, & famæ, & quod communiter habentur, & reputantur pro veridicis, & fide dignis.

8 Item interrogetur, an ſciat, vel dici audiuerit, inter prædictos, ſeù alterum ipſorum, & dictum N. in carceribus Sancti Officij detentum aliquando interueniſſe aliquam cauſam odijs, vel inimicitiæ, & ſi negatiuè reſponderit, non interrogetur vlterius, ſi verò affirmatiuè reſponderit, exprimat huiuſmodi cauſam, & dicat de quo tempore, & quomodo ipſe teſtis hæc ſciat & de conteſtibus loco, & loco loci omnia ſigillatim refferendo.

Hic obiter obſeruandum eſt, quod ſi Reus nominauerit plures pro inimicis ex diuerſis cauſis, de ſingulis formanda ſunt ſingula interrogatoria proſequendo ſic.

9 Interrogetur, an cognoſcat, vel quo tempore cognouerit N. de tali loco, & an ſciat, vel dici audiuerit quod d. N. eſt vir probus, fide dignus, & bonæ conditionis, & famæ, & quod communiter habetur, & reputatur pro veridico, & fide digno.

10 Item interrogetur, An ſciat, vel dici audiuerit, quod inter præfatum N. & N. Reum carceratum, aliquando interceſſerit aliqua cauſa odij, vel inimicitiæ, & ſi negatiuè reſponderit amplius non interrogetur, ſi vero reſponderit affirmatiuè exprimat cauſam, ſeù cauſas, de quo tempore, & quod ipſe teſtis hæc ſciat, de conteſtibus, loco & loco loci, omnia ſingulatim refferendo.

11 Item interrogetur, an ſciat, vel dici audiuerit, quod aliquis inſtigauerit, vel induxerit aliquem contra prædictum N. in carceribus Sancti Officij detentum in cauſa pro qua carceratus exiſtit, & an ſeduxerit, ſeù ſollicitauerit teſtes aliquos ad deponendum contra eundem, & ſi negatiuè reſponderit, vlterius non interrogetur, ſi verò affirmatiuè reſponderit, exprimat, quis, vel qui talia fecerint, & interrogetur de cauſa ſcientiæ, de conteſtibus, de loco, & loco loci, de tempore, & verbis præciſis, omnia ſingulatim referendo.

12 Item interrogetur, an ſciat quomodo prædict. N. fuerit æducatus, & inſtructus, in his quæ ad bonos mores, & Chriſtianam Religionem ſpectant.

13 Item interrogetur, an benè notam habeat vitam, & conuerſationem prædict. N. præſertim in illis, quæ ad Catholicæ Religionis cultum ſpectant.

14 Item interrogetur, an ſciat N. habuiſſe, & tenuiſſe conuerſationem hominum bonæ vitæ, vel potius hominum prauorum, & corruptorum morum, & ſi affirmatiuè reſponderit exprimat nomina eorum, & cauſam ſcientiæ.

15 Item interrogetur, an ſciat, vel dici audiuerit, quod prædictus N. in Ciuitate N. vel in loco N. fuerit habitus proſpecto de hæreſi, & pro homine malæ conditionis, opinionis, & famæ in ſpectantibus ad Sanctam Fidem Catholicam, & Religionem Chriſtianam, & ſi affirmatiuè reſponderit, interrogetur de cauſa ſcientiæ exprimendo errores, & hæreſes, & te conteſtibus, de tempore, & loco, & loco loci, omnia ſingulatim referendo.

2 In cæteris ſuppleat diligentia D. Iudicis examinantis quatenus pro opportunitate materiæ, & reſponſio-

num

num teſtium examinandorum alias ſint interrogatoria formanda.

Vel ſic, & quatenus pro opportunitate reſponſionum ipſorum teſtium examinandorum, alia interrogatoria ſint formanda pro magis clarè, & integrè veritate habenda, ſuppleat diligentia, & religio D. Iudicis.

Poſt Interrogatoria producta in fine folij, vel foliorum interrogatoria continentium Notarius productionem ſolet notare modo infraſcripto.

Die N. Menſis N. Anni N. Reuerendus Dom. N. Procurator Fiſcalis Inquiſitionis N. produxit, & exhibuit mihi notario.

Annotationes Carenæ ad Cap. 51.

SVMMARIVM.

1 *Forma Interrogatoriorum Fiſcalis Sancti Officij.*

1 **H**Ic ponitur forma Interrogatoriorum producendorum per Fiſcalem Sancti Officij, de qua, & ſimili alia forma, vide *Patrem Maſſinum in praxi folio mihi* 113. Verſiculo *Il Fiſcale poi.*

ARGVMENTVM.

In ordinandis, & proponendis iſtis interrogatorijs quid ſit obſeruandum,& quæ cautelæ ſint fugiendæ.

SVMMARIVM.

Procurator Fiſcalis quid obſeruare debeat in conficiendis Interrogatorijs, ſuper quibus ſunt interrogandi teſtes examinandi ad fauorem Rei. n. 1.

Procurator Fiſcalis in fine interrogatoriorum, quæ facit quando Reus producit articulos ad ſui deffenſionem, debet petere vt Inquiſitor teſtes examinaturus pro opportunitate materiæ, & reſponſionum quas teſtes dabunt faciat Interrogatoria. n. 2.

Interrogatoriorum copia danda non eſt præſenti, qui articulos produxit. n. 3.

Interrogatoria de credulitate ſunt cauillosa, & non admittenda. n. 4.

Interrogatoria de poſſibilitate, an ſint admittenda. nu. 5. *&* 6.

Cap. 52.

1 **I**N ordinandis primis ſex, vel ſeptem interrogatorijs generalibus in omnibus ferè cauſis, quę dictis teſtium nituntur, regulariter dari ſolitis exiguus labor exigitur in alij magis requiritur Procuratoris Fiſcalis induſtria, cum vt ſpeculator, & alij prudenter cenſuerunt, interrogatoria ſint interrogationes, quæ pars vult teſtibus contrà ſe examinandis fieri ſuper negotijs, vel cauſis, & negotiorum, vel cauſarum circumſtantijs; Itaque Procurator Fiſcalis legitima,& opportuna Interrogatoria formare poſſit, cauſæ merita intuebitur, & delictorum qualitatem, & circumſtantias expendet, vt illis ipſis inhærendo talia interrogatoria teſtibus pro Innocentia reorum examinandis proponantur, vt ad veritatem penitus indagandam, & inueniendam facilior aditus patefiat neque ommittat frequenter in interrogatorijs repetere, vt de cauſa ſcientiæ quilibet teſtis interrogetur, *ſpeculator tit. de teſte* §. 6. de Interrogatorijs in princ. quem refert, & ſequitur *Albericus de Malettis tract. de teſtibus cap.* 8. *de Interrog. num.* 1.

2 Legitima praxis eſt, quàm Procurator Fiſcalis Supræmi Senatus Sanctæ, & Generalis Romanæ Inquiſitionis obſeruat, vt in fine interrogatoriorum petat vt Inquiſitor, qui teſtes examinaturus eſt, pro opportunitate materię, & reſponſionum, quas teſtes dabunt, alia poſſit opportuna interrogatoria formare. Sæpè enim contingit, dum examinantur teſtes talia ab ipſis preferri, quę nouis interrogatorijs indigeant. Ita plerumque neceſſarijs, & ad rem pertinentibus, vt maximè inde veritas patefiat, licet enim vt ait Albericus de Malet. quidam antiqui Doctores oppoſitam ſententiã tenuerint, verius tamen eſt opinio affirmatiua ſpeculatoris, quam Albericus laudat, vt poſſit Iudex Interrogatorijs ipſis teſtibus faciendis pro veritate indaganda, & exquirenda ſupplere *ſpeculator tit. de teſte* §. 6. de Interrogatorijs in punc. *Alberic. de Malettis tract. de teſtibus c.* 8. *n.* 2. *Verſ.* poterit etiam Iudex.

4 Prudenter quoque ſpeculator,& Albericus animaduertunt parti teſtes producenti non eſſe dandam copiam Interrogatoriorum, tum propter euitandam ſubornationem, tum quia interrogatoria dantur ad Inſtructionem Iudicis examinantis. Dabuntur ergò Interrogatoria ſecretè per partem ipſi Iudici cuius Officium erit ſuperflua,& calumnioſa reſecare, *vt ſup. c.* 31. copiosè dictum fuit, *ſpeculator tit. de teſte* §. 6. de Interrogatorijs in principio *Alberic. de Malettis tractat. de teſtibus c.* 8. *num. primo*, *Verſ.* nec de talibus Interrog.

5 Generaliter in omni foro, atque Iuditio diligenter debent Iudices curare, vt reppellant aſtuciam & cautelam quorundam Aduocatorum, & Procuratorum ſtudentium infringere dicta teſtium qui ſæpè ſolent poſt omnia interrogatoria addere, vt Interrogetur quilibet teſtis. An credat omnia quæ ſuprà dicta ſunt, nam ſi teſtis affirmatiuè reſponderit ſe credere, videtur tunc credere de omnibus prędictis, quo caſu non valet dictum ipſius tamquam de credulitate deponentis; vndè meritò eiuſmodi cautelam ſpeculator, & Albericus reprobarunt, quæ maximè in hoc foro animaduertenda ſunt, vbi de veritate ſimpliciter inuenienda, & de recto Iudicio faciendo tractatur *ſpecul. tit. de teſtibus* §. 6. de Interrogatorijs *in fine n.* 24. *Verſ.* in ſumma caueat Iudex, & *Alberic. de Malettis tract. de teſtibus cap.* 8. *n.* 26. *Verſ.* eſt notandum.

5 Quandoque obſeruare Procuratorem Fiſcalem Sanctæ Inquiſitionis in fine interrogatoriorum, tale Interrogatorium contra quendam Reum propoſuiſſe. Item Interrogetur, an ſciat, vel dici audiuerit, quod dictus N. in dicta Ciuitate N. fuerit habitus pro ſuſpecto de hæreſi, & pro homine malæ conditionis opinionis, & famę in ſpectantibus ad Sanctam Fidem Catholicam, etſi affirmatiuè reſponderit, interrogetur de cauſa ſcientiæ, exprimendo errores, & hæreſes de contestibus, de tempore, de loco, & loco loci ſigillatim omnia referendo, ſi verò negatiuè reſponderit, interrogetur an eſſe poſſit quod dictus N. fuerit habitus pro ſuſpecto de hereſi, & alias malæ vitæ conditionis, & famæ in ſpectantibus ad Sanctam Fidem Catholicam, & tamen ipſe teſtis hoc neſciat.

6 Secunda pars huius Interrogatorij periculoſa videtur apta ſcilicet ad Improbandum dictum teſtis, nam ſi teſtis reſponderit poſſibile eſſe, quod N. fuerit habitus pro ſuſpecto de hæreſi, id tamen teſtis neſciuerit, vel neſciat dictum ipſius laborabit.

Et licet Albericus de Malettis, & Arnoldus de Reyger eum ſequutus, valdè laudent huiuſmodi Interrogatorium, dicentes illud optimum, & mirabile, quo dicta ferè omnium teſtium reijci poſſunt, vt quando teſtis depoſuit dictum, ſuum, tunc interrogetur, An poſſibile fuiſſet rem aliter ſe habuiſſe, quod teſtis eo tempore ignoraſset; nam ſi fatetur tunc fuiſse impoſſibile,

ille teſtis non probabit, quoniam teſtis concludere debet de præciſa neceſſitate, licet inquam iſti Doctores laudent huiuſmodi Interrogatorium. Ego potius in hoc foro, ſi à Procuratore Fiſcali proponeretur, putarem ab Inquiſitore reſecandum, ne ſi teſtis imperitus, quales ſunt omnes ferè plebei, & vulgares, reſponderet poſſibile fuiſſe vel eſſe; Idem Procurator Fiſcalis poſt confectum proceſſum, quando probationes expenduntur omnes probationes reorum per iſtam cautelam Indiſcrimen adduceret. Curet ergò Inquiſitor per legitimas Interrogationes ſic habere claras, & diſtinctas teſtium reſponſiones, vt veritate Inuenta, iuſtum Iudicium fiat, *Alberic. de Malettis tractat. de teſtibus cap.* 8. de Interrogatorijs *n.*8. *Verſ.* additè, vos, *Arnoldus de Reygier in Theſaur. Iur. tit.* de Interrogatorijs *n.*177. *Verſ.* nota optimum, & mirabile Interrogatoriū quo loco hoc dictum tribuit Alberico de Roſate, ſed ego non inueni viſi in Alberico de Malettis.

Annotationes Carenæ ad Cap. 52.

SVMMARIVM.

1 *Obſeruanda per Aduocatum Fiſcalem informatione horum Interrogatoriorum.*
2 *Interrogatorium an ſit poſſibile reſecandum.*

1 DE obſeruandis informandis iſtis Interrogatorijs, iàm dic tum fuit ſupra cum de Interrogatorijs rei ad articulos fiſci, & quoniam interrogatoria hæc fiunt ad inſtructionem Iudicis, ideò benè auctor dixit quod eorum copia non debet dari parti, de quo vide *Farin. de teſtibus quæſt.*73.*n.*16.

2 Interrogatorium an poſſibile ſit &c. rectè dixit eſſe ab Inquiſitore reſecandum quia poteſt inuoluere dictum teſtis, & ſicut non debet admitti pro fiſco contra teſtes rei, ità nec debet admitti pro reo contra teſtes fiſci ex regula generali de Interrogatorijs cauiloſis, de quibus, *Scaccia de Iud. lib.*1.*cap.*86.*n.*32. & *Farin. dicta qu.*73.*n.*51.

ARGVMENTVM.

Exemplum, & praxis examinandi teſtes ad defenſionem Reorum.

SVMMARIVM.

*Forma examinandi teſtes ad deffenſionem Reorum ſuper interrogatorijs datis pro parte fiſci. n.*1.
*Forma examinandi teſtes ſuper articulis datis pro parte reorum carceratorum pro crimine hæreſis. n.*2.
*Forma concludendi examen teſtium examinatorum ad deffenſionem Rei Inquiſiti, & carcerati pro crimine hæreſis. n.*3.
Interrogatoria danda examinandis ad fauorem reorum debent continere proteſtationem de nullitate examinis niſi teſtes examinentur ſuper omnibus interrogatorijs. n. 4.
Interrogatoria facienda teſtibus ad deffenſionem rei examinandi debent ſcribi per extenſum. n. 5.
*Forma ommittendi examinationem teſtium ſuper aliquo articulo de voluntate producentis. nu.*6.
*Teſtes plures quando ſunt examinādi, ſi dubitatur, quod vnus teſtis examinatus conferat ſuam depoſitionem cum alijs examinandis teſtibus retinetur donec omnes fuerint examinati. n.*7. & 8.
*Teſtium examinatorum ad deffenſam copia non eſt danda Reo, niſi perfecto examine omnium teſtium num.*9.

Cap. 53.

1 DIe N. Menſis N. Anni N.
Examinatus fuit in Ciuitate vel loco N. in Palatio ſiuè in Officio Sanctæ Inquiſitionis. N. per Reu. P. D. N. Ord. N. Inquiſitorem aſſiſtente D. N. eius locio, meq. Notar. &c.

Dom. N. filius quondam N. de terra, vel loco N. Diœceſis N. talis profeſſionis ætatis ſuæ annorum N. in circa Teſtis pro parte N. inductus ad eius deffenſam, cui delato Iuramento de veritate dicenda, & per eum præſtito fuit primum examinatus ſuper Interrog. R. Dom. Procuratoris Fiſcal. &c.

Iuxta primum fuit monitus prout in eo.

Et reſpond. *Io ſon quì per dire la verità* ſiuè recte reſponderit, ſiue non ſcribatur prout teſtis reſponderit.

Iuxta ſecundum reſpondit eſſe nominis cognominis, & patriæ vt ſupra, & eſſe ætatis annorum N. & eſſe talis profeſſionis &c. ſcribatur punctualiter prout teſtis reſponderit.

Iuxta tertium reſpōdit &c. ſcribatur ſimiliter prout teſtis reſponderit.

Iuxta quartum reſpondit ego cognoſco, vel non cognoſco N. de quo loquitur Interrogatorium, ſcribat ſimiliter notarius, quicquid teſtis reſponderit.

Iuxta quintum reſpondit ego veri ad ſubijciendum me examini propter talem cauſam &c. ſcribatur ſimiliter quicquid teſtis reſponderit, donec, totum Interrogatorium euacuauerit.

Iuxta ſextum reſpondit &c. & ſi teſtis affirmatiuè reſponderit, dicendo ſe ſcire, quod Reus ad cuius deffenſam examinatur, habeat inimicos, exprimat illos, & referat cauſas inimicitiarum, nam huius Interrogatorij magnus eſt effectus, quia ſi teſtis ad deffenſionem rei examinatus nominauerit perſonas, vel teſtes qui contra carceratum teſtificati fuerunt, & cauſas legitimas inimicitiæ, recenſuerit, vndè vel adimatur, vel minuatur fides teſtium contra Reum deponentium, magna, & præcipua erit deffenſio.

Iuxta ſeptimum reſpondit &c. ſimiliter hic curandus eſt, vt teſtis, qui ad deffenſionem Rei examinatur euacuet interrogatorium iuxta contenta in eo propter cauſam proximè dictam ſuper proximo Interrogatorio.

Iuxta octauum reſpondit &c. ſimili modo, hic ſcribatur, quicquid teſtis reſponderit, circa odium, & inimicitiam talis, & talis contra reum carceratum.

Iuxta nonum reſpondit &c. ſimiliter hic ſcribatur, quicquid teſtis reſponderit de bona vel mala fama illius de quo agitur quia multum prodeſt ad augendam, vel minuendam Fidem.

Iuxta vndecimum reſpondit &c. ſimili modo ſcribatur punctualiter quicquid teſtis reſponderit.

Iuxta 11. reſpondit &c. Hoc Interrogatorium eſt magni momenti, nam ſi teſtis, qui ad deffenſionem rei examinatur affirmatiuè reſpondendo detexerit aliquem inſtigatorem, vel inductorem teſtium, qui contra reum depoſuerunt, magna præſumptio erit, quod iniuſtè, & calumnioſè fuerit accuſatus, & patienter aditus aperietur Inquiſitori ad indagandam veritatem.

Iuxta 12. reſpondit &c. Et hoc quoque Interrogatorium benè euacuatum per teſtes ad deffenſionem receptos, magnum præbebit adminiculum veritati. Nam ſi teſtes de bona, & Chriſtiana æducatione teſtificati fuerint, valdè proderunt reo ad eius deffenſionem multum enim præiudicabunt reo, & valdè ſuffragabuntur Procurator Fiſcali, ſi de mala æducatione, & malis moribus teſtimonium tulerint.

Iuxta 13. reſpondit &c. & hoc quoque Interrogato

rium propter cauſam ſupraſcriptam multum ſuffragabitur veritati, ſiuè ad condemnationem, ſiuè ad abſolutionem.

Iuxta 14.reſpondit &c. Hoc Interrogatoriorum benè euacuatam idem adminiculum præſtabit, quia ſicut ex bonorum conuerſatione oritur bona præſumptio, ita ex malorum conuerſatione capitur mala ſuſpicio.

Iuxta 15. reſpondit &c. ſimiliter hoc Interrogatorium benè euacuatum, multum confert ad indagandam veritatem, quia ſicut bonam vitam, & Sanctitatem alicuius fama publicare ſolet, ſic non ſolet tacere malos mores, & malam credulitatem eorum qui irreligiosè viuunt, licet hoc ſæpè fallat vt apparet in vita, & moribus hypocritarum, qui cum impiè viuant, & ſentiant in occulto per actus exteriores boni Chriſtiani apparent.

Simili modo interrogabuntur Teſtes, & ſcribentur eorum reſponſiones ſuper cæteris interrogatorijs, licet multa Procurator Fiſcalis dederit finito examine ſuper interrogatorijs, ſubſequitur examen ſuper articulis, & continuatur ſic.

Deindè deuentum fuit ad articulos N.vel ſic.

Deindè deuentum fuit ad articulos pro parte N. productos ac

2\. 1. Super primo articulo dixit &c. ſcribatur quicquid teſtis dixerit, & præſertim quicquid ad factum principale pertinuerit, vndè intelligi poſſit affirmatiua, vel negatiua delicti, a Reo commiſſi, vel non commiſſi, vt perſiſtendo in eodem exemplo, de eo qui negauit Purgatorium, dicat teſtis, & ſcribat notarius, id quod à teſte probatum pro fiſcale, vel contra ipſum fecerit.

2\. Super ſecundo dixit &c. exprimatur ſimiliter id quod teſtis dixerit, nam ſi affirmauerit, quod ponitur in articulo, quod poſtquam animæ ſeparantur à corpore in gratia Dei, in quibus tamen remanet aliquid purgandum, tendunt ad locum, in quo purgentur, & indè poſteà liberatè perueniunt ad Regnum Cœlorum, magna deffenſio erit pro reo, quod verè non negauerit Purgatorium.

3\. Super tertio articulo dixit &c. ſi teſtis affirmatiuè reſponderit de celebratione miſſarum pro animabus exiſtentibus in Purgatorio præcipua quoque deffenſio erit pro reo, nam iſta non ſiunt à negantibus Purgatorium, vel Reſurrectionem mortuorum.

Super quarto articulo dixit &c. ſimiliter ſi teſtis ad deffenſionem Rei examinatus affirmatiuè depoſuerit de actibus particularibus datarum elemoſinarum, pro celebrandis miſſis pro defunctis multum proderit ad rei deffenſionem.

Super quinto articulo dixit &c. iſte quoque actus particularis articulatus, & probatus, probabile inditium præſtabit Innocentiæ Rei, ſignanter dicitur, quod præſtabit inditium probabile, quia quandoque iſti actus exteriores fieri ſolent ab huiuſmodi Nebulonibus malè credentibus, vt ab hominibus benè credentes, & boni Catholici putentur.

Super ſexto dixit &c. hoc inditium deſumptum ex recitatione officij mortuorum, præſertim aſſidua, & continuata maiorem præſumptionem facit ad excludendam malam credulitatem ſuper art.de Purgatorio.

Super Septimo dixit &c. iſti actus exteriores de præſtanda adoratione Sacris Imaginibus iuuare poſſunt ad Innocentiam Rei probandam ſed non ad inducendam contrariam probationem, cùm iſti actus exteriores ſimiliter fieri poſſint à malè ſentientibus de cultu, & veneratione Sacrarum Imaginum, vt ab hominibus benè ſentientes, & rectè credentes exiſtimentur.

Super octauo articulo dixit &c. Reſponſio quoque ad iſtum articulum affirmatiua iuuat pro Innocentia, ſed non excludit omninò præſumptionem malæ credulitatis, niſi multi alij actus concurrant.

9 Super nono articulo dixit &c. Si articulus iſte de retenta Imagine Beatiſſimę Virginis Mariæ cum cultu, & adoratione benè probaretur per plures, aut ſaltem per duos teſtes idoneos magnum argumentum præſtaret pro Innocentia.

10 Super decimo articulo dixit &c.idem obſeruandum occurrit, quod ſuper proximo art. obſeruatur.

11 Super 11.art.dixit &c. Idem obſeruandum occurrit, quod proxime obſeruatum eſt, ſed aduertendum, quod ſi plures actus huiuſmodi probarentur maiorem facerent præſumptionem pro rei Innocentia ad excludendam incredulitatem ſibi oppoſitam.

12 Super 12.art.dixit &c.Idem obſeruandum, quod in ſuperioribus obſeruatum fuit.

13 Super art.dixit &c.ſi reus per teſtes ad ſuam deffenſionem inductos probauerit, quod ipſe tempore commiſſi delicti non erat in loco in quo teſtes, qui contra cum teſtificati ſunt delictum ab eo commiſſum fuiſſe affirmauerunt, & procul dubio abſoluendus erit, quia neceſſario infertur, quod ipſe non commiſit tale delictum, quod multo magis verum erit ſi probauerit ſe eo tempore fuiſſe in loco ab eò remotto, & diſtante à loco commiſſi delicti, vt impoſſibile fuerit eodem die vel hora fuiſſe in loco, in quo teſtes dixerunt fuiſſe ab eo delictum commiſſum. Videantur *Hoſtien. in cap. præterea n.4.de teſtibus cogen.& Albericus de Malettis tractat.de teſtibus cap.9.n.2. ſupra Allegati cap.41. tit. de teſte ſibi contrario.*

14 Super 14.art.dixit &c. ſimiliter ſi Reus diuinauerit teſtes qui contra ipſum depoſuerunt, & probauerit eos ſuos eſſe inimicos, per cauſas, ex quibus inimicitiæ oriri ſolent præſertim capitales, de quibus copiosè dictum fuit in Directorio: magnam ſibi deffenſionem comparabit. In directorio *p.3.commentario 116.ſuper quæſtione 67.*videatur etiam *Hieronymus, Gabriel conſilio 174.lib.2.*

15 Super 15.artic.dixit &c.ſi articulus probatus fuerit, & cauſa rixæ fuerit talis, quæ odium maximum ſit apta producere etiam in hoc crimine repellit teſtem. *Hieronymus, Gabriel d.conſ.174.lib.1.*

16 Super 16.art.dixit &c.Idem occurrit obſeruandum, quod ſuper proxime præcedentibus articulis obſeruatum eſt.

17 Super 17.art.dixit &c. Idem obſeruandum eſt, quod in proxime præcedentibus eſt obſeruatum.

18 Super 18.art.dixit &c.Hic articulus probatus magni momenti eſt, nam ab origine, & æducatione magnum ſumitur argumentum, *vt ſupra c.14.* de examine reorum oſtenſum fuit.

19 Super 19.art.dixit &c. Idem quod in proxime ſuperiori obſeruandum eſt.

20 Super 20.art.dixit &c. ſi cum vita in Iuuenili ætate honeſtè acta, conſentiant actus ſubſequentis vitæ innocenter quoque actæ pro Innocentia Rei, multum præſumẽdum erit, huiuſmodi autem actus, facile intelligi poterunt ex dictis teſtium, notas habentium vitã, & actiones rei, iuxtà qualitatem ſtatus cuiuslibet. Nam ſi de Epiſcopo ageretur, inquirendum eſſet, an munera Epiſcopalia aſſidue, & decenter exerceat ſi de præsbitero curam animarum habente, ſimiliter, an ei diligenter inuigilet, & à prauis, & in honeſtis conuerſationibus abſtineat, & an potius det operam libris caſus conſcientiæ explicandis, quam laſciuis, & fortilegia, & dæmonum inuocatione continentibus, ſimilis Inquiſitio fiet de Viris Religioſis, & magiſt. decentibus, & Iuuenes Inſtituentibus, & de cœteris hominibus iuxta cuiuslibet ſtatum, & conditionem.

21 Super 21. articulo dixit &c.ſi cõtenta in hoc articulo de frequentia Sacramenti pænitentiæ, in ſumptione

Euchariſtię, legitimè probentur, magnum Præſidium Innocentiæ præſtabit,

Super 22.articulo dixit &c. Idem obſeruandum eſt quod ſuper proximo ſuperiori, nam ſi probabitur Reum Eccleſiaſtica præcepta inuiolabiliter obſeruaſſe innocenter egiſſe putabitur.

23 Super 23.articulo,dixit &c.fama quoque bona probata Innocentiæ adminiculum præſtabit.

Similiter ſcribentur, & notabuntur teſtificationes ſuper alijs atque alijs articulis, quando plures alios reos dederit.

3 Finito examine more ſolito ingiungitur Teſti ſilentium cum Iuramento, & vt manu propria, ſi ſit ſcribere, de ſubſcribat, & dicitur ſic.

Quibus habitis fuit dimiſſus ſub Iuramento ſilentij, habita prius ſua ſubſcriptione, vel ſic.

Quibus habitis fuit dimiſſum examen, iniunćto vt ſe ſubſcribat, dato ei Iuramento de ſilentio ſeruando informa.

Ego N. pro veritate depoſui, vt ſupra.

Item ſubſcriptiones generaliter fiunt lingua vulgari, quia regulariter teſtes neſciunt latinè loqui, nam ſi teſtes latinè ſcirent, latinè poſſent ſe ſubſcribere.

Obſeruatio 1.

SVper conſideranda Procuratoris Fiſcalis proteſtatione, quam facit in exhibitione interiorum.

4 Animaduertat Inquiſitor Fiſcalis proteſtationem contentam in prohemio ſuorum Interrogatoriorum *ſupra capitulo* 50.*in principio* §.*Interrogatoria*, vbi proteſtatur de nullitate examinis, niſi teſtis examinetur, ſuper omnibus Interrogatorijs, & videat quæ dicta fuerunt *cap.*31.*in reg.*9.*&* 10.

Obſeruatio 2.

5 MEminerit Inquiſitor, vt Interrogandis teſtibus ſcribere faciat omnia Interrogatoria per extenſum, ſicut ordinatum fuit, & explicatum *cap.*31.*in fine obſeru.*3.

Obſeruatio 3.

6 QVando de voluntate Rei producentis articulos omittuntur aliqui, vel aliquis, ſuper quibus, vel quo non deponit teſtis notandum eſt in ſerie examinis ſic.

Super tali articulo ommiſſis alijs de voluntate producentis dixit &c.

Obſeruatio 4.

SVper retinendo teſte donec alij fuerint examinati.

7 Si de alicuius teſtis Fide, conſtantia, & ſilentio dubitaretur, quod ſi finito examine dimitteretur, poſſet cum teſtibus examinandis ſermonem habere, retineri poteſt, & ſolet in Sanćto Officio donec alij teſtes fuerint examinati, & in fine teſtificationis talis teſtis dicitur ſic.

Quibus habitis fuit dimiſſum examen, iniunćto ipſi teſti, vt ſe ſubſcribat.

Et quoniam adhuc ſunt examinandi alij teſtes ſuper eiſdem materijs,ac continuato tempore, ne teſtes examinandi poſſint cum teſtibus iam examinatis ſermonem habere, Dominus mandauit ipſum teſtem retineri in Sanćto Officio ad omnem bonum finem, & effećtum, donec alij teſtes fuerint examinati, & ita mandauit omni meliori modo &c.

8 Signanter dićtum fuit ſi dubitaretur de Fide, & deſilentio alicuius teſtis, quia tunc retinendus eſt, donec alij teſtes fuerint examinati.

Secus autem regulariter fieri ſolet cum teſtibus probis, & bonæ conditionis, & famæ, quia præfato periculo reuelandi ſuas teſtificationes procul ab eſſe putantur.

Obſeruatio 5.

SVper non danda copia atteſtationem antè finitum examen.

9 Sæpè contingit reos vel eorum Procuratores petere copiam teſtium examinatorum ad deffenſionem, & interim conari, vt in examinandis alijs continuetur, ſed hoc fieri non debet, niſi cum infraſcripto temperamento, & decreto.

Dominus Inquiſitor audito N. Procuratore N. in carceribus Sanćti Officij detenti, decreuit, vt fačta declaratione in ačtis per principalem nolle alios teſtes examinare ad ſuam deffenſionem, detur ſibi copia teſtium examinatorum.

Quod ſi principalis fecerit talem declarationem & renunciauerit, vlteriori examini, tunc dari copia poterit, ſin minus non ſolet dari copia, nec de Iure dari poteſt antè finitum examen in Tribunali Rotæ hæc praxis ſeruari regulariter conſueuit.

Annotationes Carenæ ad Cap. 44.

SVMMARIVM.

1 *Forma examinis teſtium ad deffenſam.*

1 HAbes hoc loco formam examinis teſtium ad deffenſam de qua etiam *Pater Maſſinus p. quarta*, folio mihi 117.Impræſſionis Genuæ anni 1625. Circa quam vidè quæ dixi *in tertia parte in titulo de teſtibus quo ad examen, & titulo de defenſionibus reorum.*

ARGVMENTVM.

De remiſſoria, an in hoc foro dari poſſit, & quando & quomodo ſit exequenda.

SVMMARIVM.

Remiſſoria regulariter in criminalibus non conceditur n. 1.*falſit in crimine hæreſis n.*2.

Remiſſoria conceditur ad examinandum teſtes ſenes, & valetudinarios. n. 3.

Remiſſoria conceditur ad examinandum teſtes exiſtentes in locis remotis, ſiuè in alienis Diœceſibus, qui commodè ad Inquiſitores venire non poſſunt num. 4.

Remiſſoria conceditur ad examinandos teſtes, vt puta Marchiones, Duces, Comites, & eorum Vxores, n. 5.*&* 6.*vbi an Inquiſitores debeant accedere ad domum iſtarum Illuſtrium perſonarum.*

*Remiſſione concedenda ad examinandas moniales, & alias boneſtiores fœminas.n.*7.

Remiſſoria quando conceditur mittendi ſunt articuli, & interrogatoria ad illum Iudicem, cui committitur axamen. num. 8.

*Remiſſoria quando conceditur articuli producendi ſunt coram Iudice cauſæ, & non coram Iudice remiſſoria. num.*9.

Forma,

Forma, quam Iudex remiſſoriæ ſeruare debet in examinandis teſtibus. nu. 10.

Remiſſoria conceditur in crimine hæreſis ad deffenſionẽ Rei, an in teſtium examine citandi ſint filiæ eiuſdem Rei. num. 11. & 12.

Remiſſoriæ Iudex debet Iudici committenti fideliter tranſmittere copiam teſtium examinatorum authenticam, & cum originali collatam. num. 13.

Cap. 54.

1 SAepè contingit teſtes repetendos, aut alias examinandos eſſe abſentes à loco, in quo fit Iudicium contra aliquem huius criminis Reum; & & propterea opportere ad eos examinandos fieri remiſſionem, ſiuè alicui debere committi examen. Ideò quia cautela hoc facere poſſint, & debeant Inquiſitores, breuiter iudicabunt.

Doctores enim communiter tradiderunt regulam negatiuam, quod in criminalibus non ſit concedenda remiſſoria, ex eo quod Iudex per ſe ipſum debet Interrogare teſtes, & explorare, qua conſtantia, aut qua trepitudine, & cultu loquatur, quod non ita præſtare poſſunt illi quibus committeretur examen Doctores communiter in authent. apud eloquentiſſimum, vbi Odofredus, & *Bald. in principio*, *Cynus numero primo*, *Salicetus in Summario C. de Fide Inſtr. Capyc. deciſ. 90. numero 15. Socin. Sen. conſil. 60. num. primo, & ſecundo, lib. ſecundo, Grammaticus conſ. 41. num. 15. Octauius Cacheranus conſ. 64. numero 20. & ſequentibus, & conſilio 65. numer. ſeptimo.*

Et ſignanter in crimine hæreſis non eſſe concedendam remiſſoriam voluit Seuerolus contra Felinum, quia in probatione huius criminis maior requiritur diligentia, & ſolemnitas, quam in cœteris deſideretur. *Hercules Seuerolus tractat. de remiſſionibus litigatorũ cap. 4. in fine Verſiculo* addit Felinus.

2 Sed quidquid ſit alijs criminibus, & quidquid ſenſerit Seuerolus in crimine hæreſis rectè concedi poſſe remiſſoriam cenſuerunt Felinus, Auguſt. Ariminenſis, Proſper Carauita, Veſtrius, Symancha, Penia, & alij, quam ſententiam huius fori praxis obſeruat, *Felin. in cap. cum cauſam num. 23. Verſiculo* fallit. tertio de teſtibus. Auguſt. Arim. ad tractat. *Angeli de Maleſitijs titulo qui Iudex ſtatuit terminum numero 33. verſiculo* Item hoc non habet locum, Proſper Carauita ſuper ritibus magnæ Curiæ ritu 157. *numero nono, verſiculo ſeptimo*, fallit. Octauianus Veſtrius in praxi Romanæ Curiæ *libro ſexto, cap. vlt. numer. primo Verſiculo* Idem ſi hæreſis Inquiſitor *Symanchas de Cathol. Inſt. titulo 64. de teſtibus numero 11.* Et Ego *Franc. Penia in director. Inquiſitorum parte tertia, commentar. 10. Additio ad Panormitanum in capitulo primo, de teſtibus cogen. in litera D.*

Firmata ergo regula, quod teſtium examinatio ab ipſiuſmet Inquiſitoribus fieri debet, vtſupra multis locis oſtenſum fuit; plures caſus occurrunt in quibus à præd. receditur, & in hoc foro alteri committitur examen.

Primus caſus eſt, quando teſtis, vel teſtes ſunt ſenes, & valetudinarij, & ſunt extra Diœceſim, ita vt ad Iudicem facile venire non poſſint, tunc enim examen eſt alteri committendum, Rota, in vna Hyſpalenſ. Matrimonij coram Fabio Incip. In cauſa Hyſpalenſ. habetur *parte tertia, libr. 2. diuerſ. deciſ. 221.* & in vna Rauenatenſ. Terrarum die 5. Iunij anni 1560. coram Paleotto Incip. fuerat alias decreta habetur *parte tertia, libro tertio diuerſ. deciſ. 611.* & hic eſt vſitatus ſtylus Rotæ &

In hoc caſu Symanchas cenſuit poſſe Inquiſitores committere examinationem teſtium Vicario Epiſcopi, & prudenti viro, qui tabellione, ſiuè ſecretario cauſæ teſtimonia ſcribente teſtes examinet, *Symanch. de Cathol. Inſt. tit. 64. de teſtibus num. 10.*

4 Secundus caſus eſt, quando teſtes ſunt in locis remottis, ſiuè in alienis Diœceſibus, qui ſinè magna impenſa non poſſent venire ad Inquiſitores, vt ab ipſis examinarent, tunc enim alteri opportet committere examen, & de iſto caſu, Symanchas idem quod de primo ſentiri videtur.

In Supræmo tamen Tribun. Sanctæ, & General. Inquiſition. Romanæ in vtroque caſu frequentiori vſu receptum videtur, vt examen teſtium extra Diœceſim exiſtentium committatur Inquiſitori illius Diœceſis, in qua ſunt teſtes, etiam abſque aliqua participatione cum Epiſcopo, vel eius Vicario.

5 Tertius caſus eſt, quando teſtes ſunt Illuſtres quales ſunt Marchiones, Duces, Comites, & eorum Vxores, & Fratres, & iſto caſu Rota ſic diſtinxit, ſi prædictæ perſonæ ſunt Illuſtres, in loco vbi ſit Iudicium, Iudices poſſunt ire ad eorum domos ad eos examinandos, nec eſt examen committendum Notario. Si verò prædict. teſtes Illuſtres ſint extra locum, poſſunt Iudices mittere notarium, cum bono interprete ad recipiendũ iuramentum, & depoſitiones taliũ teſtium. Idẽ. de hoc caſu ſentire videtur *Symanchas*, *Rota coram Fabio dec. 221.* Incip. in cauſa *Hyſpalenſ. habetur parte tertia, lib. ſecundo, diuerſ. Symancha de Catholic. Inſtitution. titulo 64. de teſtibus numero 13.*

6 In iſto caſu ſi facilè Inquiſitores accedere poſſunt ad iſtos teſtes Illuſtres examinandos id præſtare debent ſin minus alteri Iudici Eccleſiaſtico, vel prouido viro, & honeſto, qui cum notario legitime examinare nouerit, committi poſſe examen cenſuit quædam Inſtructio, olim Hyſpaniæ Inquiſitoribus præſcripta, à qua non diſtentit Couaruuias. Cœterum ſi perſonæ iſtæ in loco remoto ſunt, tutius eſt idem ſeruare quod in primis duobus caſibus dictum eſt, vel alteri vicinori Inquiſitori, vel Epiſcopo, vel eius Vicario committatur examẽ, qui poſtquam teſtes diligenter examinauerit modum, & conſtantiam, & alias teſtium, & teſtimoniorum circumſtantias ad Inquiſitorem, qui commiſit examen mittere debet. Inſtructio *Hyſpalenſ. anni 1484. capitulo 17. Couaruu. lib. ſecundo, var. reſ. c. 13. n. 9. verſ. ſic in quæſtion.*

7 Quartus caſus eſt quando examinandæ ſunt monia- les, & aliç honeſtiores fœminæ, quæ non facile ſunt ad Iudicium ab Inquiſitoribus trahendę, & ſicut vel Iudices ad eas ire, vel certè alijs, qui ad eas eant committere debent examen ſeruatis cautelis in ſuperioribus caſibus indicatis.

Ex prædictis patet in hoc foro locum eſſe remiſſoriæ, & ſæpè dandam, & cum iſtis cautelis executioni demandandam.

Obſeruatio I.

SVper mittendis articulis, & Interrogatorijs ad illum, cui committitur.

8 Inquiſitori, vel Iudici, cui committitur examen teſtium pro defenſione Rei ſimul cum remiſſoria, ſiuè cum commiſſione mitti debent articuli, & Interrogatoria ſuper quibus debeat teſtes examinare eodẽ modo quo examinarẽtur ab Inquiſitore, coram quo agitur cauſa, qui vigore ſuæ commiſſionis, teſtes in fine articulorum nominatos diligenter examinare curabit, & finito examine per fidelem delatorem, proceſſum ad Inquiſitorem delegatum tranſmittat.

Obſer-

Obſeruatio 2.

QVod coram illo, cui examen committitur pars non poteſt dare articulos.

9 Inquiſitor, vel Epiſcopus delegans, ſiuè committẽs examen nõ debet permittere vt coram Iudice cui dirigitur examen pars det articulos in partibus quia articuli coram Iudice cauſæ dandi ſunt,& non eſt danda facultas, eos dandi in partibus,ſic Rota ſæpè cenſuit, & ſignanter in vna Hyſpalenſ. Matrimonij coram Fabio. Habetur,*parte tertia,lib.2.diuerſ.deciſ.*221.Incip. in cauſa Hyſpalenſ.

Obſeruatio 3.

QVomodo Iudex remiſſoriæ debeat ordinare proceſſum.

10 Ille Inquiſitor,ſiuè Iudex cui committitur examen, initio ſui proceſſus ponere debet originalem commiſſionem, ſibi directam, vt conſtet de ſua Iuriſdictione, & ſuum proceſſum inchoabit ſic.

Die Menſe Anni

Ego N. (exprimatur perſona) accepi litteras, ſiuè commiſſionem Infraſcriptam. Ponatur commiſſio cũ toto tenore remiſſoriæ,& poſtea ſubſequatur ſic cuius commiſſionis vigore acceſſi ad locum N. pro examinandis teſtibus ad deffenſionem N. & poſtea fiat examen eodem modo quo oſtenſum fuit faciendum *ſupra capit.*53.

Obſeruatio 4.

11 OBſeruatum fuit aliquando in examinatione teſtium facienda ad deffenſionem alicuius rei vigore remiſſoriæ citatos fuiſſe filios illius rei, vt nominarent teſtes examinãdos pro deffenſione in tali cauſa ſui Patris, cum præfixione termini certi temporis duorum vel trium menſium ad nominãdos, & producendos teſtes, qui teſtes pro dixerunt, & eos examinare curarunt,ſed non eſt neceſſarium filios, vel alios conſanguineos rei ad huc viuentis citari, ſed ſufficit tranſmittere Iudici,cui committitur examen, articulos cum nominibus teſtium, & interrogatorijs, vt ipſe eodem modo eos examinet, ſicut examinarentur coram Inquiſitore cauſę, vbi non citantur, nec admittuntur filij rei carcerati, quia non eſt de Iure, cum id in caſu mortis ſeruetur capitulo filij *de hæret.lib.ſexto.*

12 Et licet prędicti filij non debeant ad iſtum actum citari tamquam filij, poſſunt tamen citari, tamquã Procuratores Patris,vt coram Iudice, cui commiſſum eſt examen inſtent pro proceſſu faciendo, ſed hoc caſu tutius eſt,& magis ſecundum Iura,vt alius Procurator conſtituatur, qui ſeruatis ſeruandis Iuret, & cauſam agat,ſicut ſuprà oſtenſum fuit.

Obſeruatio 5.

SVper tranſmittendo fideliter proceſſu remiſſoriali.

13 Copiam proceſſus originalis authenticam fideliter extractam,& cum originali collationatam,& à Iudice & notario ſubſcrip. curabit Iudex remiſſoriæ tranſmittere ad Inquiſitorem Delegantem, iuxtà ſtylum, quem ille notarius ſeruare ſolet, ſed ſi periculum ammiſſionis ceſſaret,proceſsus ipſe originalis tranſmitti poſset retenta copia authentica pænes Iudicem remiſsorię executorem.

Annotationes Carenæ ad Cap.54.

SVMMARIVM.

1 *In criminalibus regulariter non datur remiſſoria.*
2 *Fallit in cauſis Fidei, vbi de modo ſeruando à Iudicibus.*
3 *Duobus Iudicibus remiſſionalibus datis, an vnus ſolus altero impedito,vel recuſante poſſit examinare.*
4 *Teſtes ſuſpecti non ſunt examinandi per remiſſoriam.*

1 INcipit auctor agere hic de remiſsoria, & litteris remiſsorialibus, & Iudice remiſsoriali, in criminalibus regula,eſt non dari remiſsoriam pro examinandis teſtibus,hanc firmauit,& latiſſimè probauit, ac varijs ampliationibus, & limitationibus, *Farin. de teſtibus quæſt.77.nu.71.*

2 In crimine tamen herefis,& in hoc foro ex qualibet iuſta cauſa conceditur huiuſmodi remiſsoria vt firmat *Pegna hoc loco, & ad directorium parte tertia, commentario* 10. *latius alios cumulans, Farin.de teſtibus dicta q.77.n.*108.

Modum obſeruandum in hac re, tàm à Iudice remittente, quam à Iudice remiſsoriæ,vide apud auctorem hic & ſequenti capitulo, & apud *Farin. vbi ſupra capitulo tertio,per totum num.*115.*& ſequ.latiſſ.de materia hac Scaccia de Iud.libro ſecundo,capitulo octauo, numer.*30.*& ſequ.* ad quem in hac materia ſemper recurre.

3 Si duo ſint deputati Iudices remiſſoriales examen factum coram vno non valet, niſi alter ſe excuſet, & delegationem recuſet, Gregor.XV.*dec.*327.vbi Beltram. *Buratt.deciſ.*388.*num.primo,* vbi quod ſtatur aſſertioni iudicis remiſſorialis dicentis ſe impeditum,

4 aduertendum tamen quod ſi aliqui ſint teſtes ſuſpecti ſic non ſunt per remiſſoriam examinandi *Alciat.conſ.*15.*libro ſeptimo,*impreſſionis Venetæ. Vnde memini ego in grauiſſima cauſa quæ agitabatur in Supr. Vrbis Inquiſitione non fuiſse conceſſam remiſsorium in partibus ad teſtes examinandos ſed eos fuiſſe coactos Romam vire.

ARGVMENTVM.

Iudicem Remiſſorię, cui committitur examen teſtium ad deffenſionem, poſse etiam recipere Scripturas Inſtrumenta, & alia Iura ad eandem deffenſionem ſpectantia.

SVMMARIVM.

Remiſsoriæ Iudex in crimine hæreſis delegatus ad examinandos teſtes ad deffenſionem rei, nunquid, & quando poſſit recipere Scripturas,ſeù alia Inſtrumenta ad eiuſdem deffenſionem facientia num. 1. *& ſequ.*

*Remiſsoriæ Iudex in Criminæ hæreſis delegatus ad recipiendum deffenſione Rei, poterit recipere capitula, ſiuè notationes alicuius libri exiſtentis in aliqua Eccleſia,vel Monaſterio numer.*3.*&* 4. *& ſeq. vbi quod pariter poterit recipere fides Inſtrumentorum rogatorum ab alio notario,ſeù exiſtentium in Archiuio.*

Cap. 55.

1 HAec commiſſio directa extra locum inditi pro examinandis teſtibus ad deffenſionem alicuius rei multis modis concipi poteſt, & Primo verbis amplis, & vt dici ſolet prægnantibus videlicet ad examinandos teſtes, & recipiendum quod

libet

libet aliud genus deffenſionis, & iſto caſu non eſt dubium, quin coram iudice remiſſoriæ produci poſſint ſcripturæ, & inſtrumenta, & à iudice remiſſoriæ recipi.

Alio modo poteſt fieri commiſſio verbis minus latè patentibus, videlicet ad faciendas defenſiones pro N. & iſto etiam caſu præter teſtes recipi poſſunt inſtrumenta ad deffenſionem ſpectantia.

2 Tertio modo poteſt fieri commiſſio verbis magis ſtrictis, & minus omnino patentibus, videlic. pro examinandis teſtibus ad deffenſionem N. & iſto caſu omiſſa antiquorũ altercatione placet opinio affirmatiua, quam antiqua, & præſens etiam Rota amplectitur, & Philippus Fràcus refert, & ſequitur videlicet inſtrumenta etiam produci, & recipi poſſe, quia appellatione teſtium inſtrumenta continentur *Rota dec. 248. incip. quando cauſa, alias 17. de teſtibus in nou. num. ſecundo, Verſiculo* alia vero vbi allegantur textus bene hoc probantes *in l. in exercendis C. de fid. inſtr. & in c.* peruenit il primo §. *non igitur de teſtibus cogendis Philippus Francus in capitul. præſentium §. teſtes num. quinto, Verſiculo facit etiam de teſtibus lib. 6.*

3 Vigore igitur talis commiſſionis poterit iudex remiſſorialis cui commiſſum fuit teſtium examen, recipere inſtrumenta, & fides, quæ coram ipſo producentur in ſcriptis pro defenſione illius Rei, Verbi Gratia capitula, ſiuè notationes alicuius libri exiſtentis in aliqua Eccleſia, vel Monaſterio vbi notatum extet, qualiter N. tali anno, menſe, & die fecit celebrari exequias pro tali defuncto; ex hoc enim poterit debilitari præſumptio, quod negauerit Purgatorium.

4 Item poterit produci, & recipi aliquod inſtrumentum exiſtens apud aliquem notarium de facta pace cum tali, vel tali, qui fortaſſis accuſauerunt N. indè enim argui poterit, quod interceſſerunt inimicitiæ ex quarum reliquijs moueri potuerunt ad ipſum accuſandum.

5 Similiter poterit allegari, recipi, & produci fides de aliquo Archiuio, vel Notario, vndè conſtet, quod inter N. Inquiſitum, & talem, vel talem, qui pretendunt ipſum accuſaſſe de tali tempore fuit orta, & agitata lis Ciuilis, vel Criminalis quę pariter iniuſtę accuſationi cauſam prebere potuerit.

Hæc ergò, & ſimilia produci, & recipi poterunt, vigore talis commiſſionis.

Annotationes Carenæ ad Cap. 55.

SVMMARIVM.

1 *Appellatione teſtium veniunt Inſtrumenta.*

1 Rectè auctor, quod Iudex delegatus ad receptionẽ teſtium poteſt etiam recipere probationes per ſcripturas, quià appellatione teſtium veniunt Scripturę Barboſ. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignificatione inter eius varios tractatus appellatione 263. vbi latè alios allegat.

ARGVMENTVM.

Si pendente iuditio ſuperueniant noua indicia, tàm contrà reum, quàm pro reo illa recipienda eſſe.

SVMMARIVM.

Pendente cauſa hæreſis, ſi contra reum ſuperueniant aliqua indicia einſdem, vel alterius delicti, illa ſummi debent, & illis procedi, ac ſi à principio ſuperueniſsẽt. num. 1.

Rei carcerati pro crimine hæreſis cauſa pendente ſi aliquid ſuperuenerit, quod illius innocentiam detegat recipi debet omni cum diligentia. nu. 2.

Cap. 56.

1 SI tempore quo partes, Procurator videlic. Fiſcalis, & reus incumbunt ſuis probationibus faciendis in qnacumque parte proceſſus ſuperuenerint nouæ probationes, & inditia contra reum, vel reus commiſerit nouũ delictum à Procuratore Fiſcali poteſt, & debet articulari, & produci contra reum, & reus modo in ſuperioribus explicato tenebitur reſpondere, &

In hoc foro hic articulus ſic per agitur.

Die Menſis Anni

In cauſa N. decretum fuit in N. ſeù eius Procuratori N. detur copia inditiorum, quæ ſuperuenerunt pro faciendis deffenſionibus.

2 Ex aduerſo autem, ſi quid ſuperuenerit ad rei fauorem non minori diligentia recipiẽdum, & in proceſſu ſcribendum eſt vt ſi verbi Gratia, denunciator vel teſtis melius recordatus redierit ad deponendum de aliqua circumſtantia quæ delictum extenuare poſſit, vel quiſpiam alius acceſſerit ad aliquid detegẽdum, quod rei Innocentiam patefacere valeat. Quo in genere pręcipuum locum obtinet retectio alicuius coniurationis initæ cõtra reum aut alicuius ſubornationis quæſitæ, vt teſtis, vel teſtes contra reum teſtificarentur.

Annotationes Carenæ ad Cap. 56.

SVMMARIVM.

1 *In hoc foro ſemper probationes recipiuntur.*
2 *In Hyſpania fiſcus numquam concludit.*

1 IN hoc Tribunali in quo veritas ſola inquiritur non eſt dubium recipiendas eſſe probationes ſuperuenientibus nouis inditijs, tàm pro reo, quam contra
2 reum, & quidem quo ad fiſcum in Hiſpan. nunquam concluditur in cauſa, inſtructio 39. Toletana an. 1561. ibi, *Y no queriendo pedir otra coſa ſe deue concluir la cauſa auunque es mas auuertado, que el Fiſcal no cõcluya pues no es obligado à ello, y por que con mas facilidad pueda pedir qualquier diligencia, que de nueuo ſe conuenga.*

ARGVMENTVM.

Tactis probationibus ad rei deffenſionem fit ei copia proceſſus deffenſiui.

SVMMARIVM.

Forma decreti faciendi ab Inquiſitore ſuper conceſſione copiarum inditiorum, & proceſsus reo concedenda n. 1. & 2. vbi ponitur alia forma prædicti decreti.

Cap. 57.

1 EO Conſilio parat reus ſuas deffenſiones, vt excludat Procuratoris Fiſcalis probationes in articulis conteſtas. Vndè conſulto ſibi ædendæ ſunt, vt in facto, & in Iure de earum reuelantia, & ſuo bono Iure docere poſſit.

Actus verò æditionis ſic fieri, & notari ſolet.

Die Menſis Anni

In

In cauſa N. carcerati in hoc Sancto Officio audito N. eius Procuratore decretum fuit, vt ſibi detur copia proceſſus deffenſiui,&

Die N. Menſis N. Anni N. tradita fuit copia proceſſus deffenſiui Domino N. Procuratori N. foliorum N.

Si proceſſus deffenſiuus non fuerit factus in loco iuditij,ſed alibi, vigore remiſſoriæ in æditione ſolet dici ſic.

Die N. Menſis N. Anni N. Decretum fuit, vt ſibi detur copia proceſſus deffenſiui miſſi de tali loco.

Quando traditur copia proceſſus principali vel eius Procuratori ipſe ſolet confiteri ſe recipiſſe ſic.

Die Menſis Anni

Ego Procurator N. carcerati in Sancto Officio habui copiam proceſſus deffenſiui in cauſa eiuſdē N. foliorum N.

Similiter notari ſolet dies reſtitutionis eiuſdem proceſſus ſic.

Die N. Menſis N. Dominus N. Procurator N. reportauit ſupraſcriptum proceſſum deffenſiuum ſibi accomodatum.

Iſta autem decreta, & notationes in eodem folio ſcribi ſolent.

Obſeruatio.

Qualiter prædicti actus breuius poſſint expediri.

2 Quandoque prædicti omnes actus breuius expediuntur ſic.

Die Menſis Anni

R. P.D. Inquiſitor de quo ſupra. In executionem ſupradicti decreti iuſſit tradi N. vel eius Procuratori N.copiā proceſſus,quę conſignata fuit N.ipſius Procuratori ad effectum faciendi omnes, & quaſcunque deffenſiones, quas facere intendit in cauſa ſua cum termino octo dierum.

Et hunc actum in iiſdem verbis ſolet notarius in eodem proceſſu notare.

Annotationes Carenæ ad Cap. 57.

SVMMARIVM.

1 *Copia proceſſus deffenſiui non eſt danda reis in hoc foro.*

2 *Quid obſeruetur in Hiſpania vbi Inſtructionis Hiſpanæ verba.*

1 Ego ſpacio viginti annorum, quibus practicaui in Inquiſitione Cremonæ nunquam vidi reis dari in hoc foro proceſſus deffenſiui copiam, & ſic conſulo, quod agant omnes Inquiſitores. Quia aliquando per reum ad eius deffenſionem producuntur teſtes timoratæ conſcientiæ, qui magis reum grauant, Vndè ex æditione huius proceſſus poſſunt oriri inconueniētia.

2 Et hinc proceſſit Praxis Sanctiſſimæ Inquiſitionis Hyſpanæ de qua inſtructione 39. proxime allegata, quod non detur copia deffenſiui Reo, nec eius Aduocato,ibi, *Però ſi puedere,& preſo translado, y publicacion de ſus defenſas,nọ ſe le hà dar,por que el podria venir en conocimento de los teſtigos, que contra el depoſieron.*

ARGVMENTVM.

Poſtquam reus habuit legitimum terminum ad faciendas ſuas deffenſiones ſi vult informati in facto, & in Iure.

SVMMARIVM.

Termino Reo conceſſo ad faciendum ſuas deffenſiones lapſo, dictiſque deffenſionibus factis idem Reus debet Inquiſitorē informare in facto,& in Iure n.1. vbi quod deindè idem Reus poteſt cauſæ expeditionem petere.

Cap. 58.

1 Poſtquam partes parauerunt ſuas probationes, & facta fuit reo copia proceſſus deffenſiui,cum competente termino ad eum vidēdum, & ſcribendum in facto, & in Iure intra prædictum terminum, ſi ſibi expedire viderit, dat ſuas informationes in facto, & in Iure ad probandam ſuam Innocentiam.

Quibus exhibitis inſtare rurſus ſolet pro expeditione cauſæ, quod fieri poteſt, & ſolet, vel ab ipſo principali Reo carcerato,vel ab eius Procuratore, ſeù Aduocato,idque vel verbo,vel porrecto breui aliquo ſupplici libello, ſeù memoriali, in quo breuiter petitur cauſæ expeditio.

Annotationes Carenæ ad Cap. 58.

SVMMARIVM.

1 *Aduocatus rei informat in Iure, & in facto.*

Aduocatus Rei debet, & in Iure, & in facto informare,& Inquiſitores,& Conſultores,& ità ſemper fuit in noſtra Inquiſitione Cremonę practicatū Viua enim vox Aduocati, & opportunitas reſpondendi obiectionibus Verbalibus Iudicum multum prodeſſe poteſt reo,vt in dies Aduocati experiuntur.

ARGVMENTVM.

Antequam ſententia proferatur Inquiſitores communicant proceſſum cum conſultoribus, & conſtituto die ſuffragium proferunt.

SVMMARIVM.

Forma communicandi proceſſum cum Peritis,& Conſultoribus in cauſa hæreſis antequā proferatur ſententia nu.1.& ſeq. vbi etiam de forma à Peritis ſeruanda inferendo eorum conſilium,& alia ad materiam.

Peritis,ſeù conſultoribus antequam proferatur ſententia in cauſis hæreticorū debet Integraliter totus proceſſus manifeſtari nu.3.& 4. vbi amplius, quod nihil ſubſtantiale illis occultari debet.

Sententia in Crimine hæreſis ferri non poteſt ab Epiſcopo ſinè Inquiſitore,& è contrà num.5. vbi etiam quod vnus debet requirere alium,et ſi requiſitus infra octo dies non conuenerit cum requirente vnus ſolus ſententiam profert.

Peritis Conſultoribus,et Inquiſitoribus diſcordantibus in prolatione ſententia conſulitur Papa, num. 11.

Cap. 59.

1 Cauſa,vel cauſis in prædicto Statu Conſtitutis, & audita, vel Rei principalis, vel ſui Procuratoris petitione, vt ad cauſæ expeditionem per ſententiam legitimam deueniatur, conſiderandus eſt diligenter proceſſus, & conferendus cum Peritis, quos vulgo conſultores vocamus,&

Hic

Hic actus in hoc foro ſic fieri ſolet. Inquiſitor conſultores aduocat, quibus præſentibus proponitur petitio rei carcerati inſtantis pro ſua expeditione, qua audita, ordinatur, vt ipſius Procurator det ſuas informationes Inquiſitoribus, & etiam conſultoribus, quod in eodem proceſſu continuatiuè notari ſolet ſic.

Die Menſis Anni

In Congregatione habita coram Domino Inquiſitore.

In cauſa N. audito eius Procuratore petente ſuum principalem expediri; vel lecto eius memoriali(dicatur prout contigerit,)fuit ordinatum,quod detur ſummarium proceſſus conſultoribus,& eiſdem Procurator det informationes.

Solet etiam, quandoque in eadem Congregatione, vel in alia proxime habenda ordinari, quod cauſa iam intellecta,& viſa proponatur expedienda die tali.

Iure Conſtitutum eſt, vt Conſultoribus, qui adhibentur antequam ſententiæ contra Reos proferantur totus proceſſus ſerio ſe manifeſtetur, & integraliter, explicet,rectè quia niſi Periti ſiuè conſultores integrè, & perfectè cauſam intelligerent non poſſent rectè cõſulere, neque in corruptum Iuditium ferre: Nemo enim de incognitis rectum Iuditium ferre poteſt Iure Conſtitutum eſt *in cap. ſtatuta*, §. *Iubemus*, *Verſiculo* & eis totum proceſſum *de hæret.lib.6.director. Inquiſitorum par.3.quæſtione 79.Zanchinus tractat.de hæret.c.15. Bernardus Commenſis in Lucerna Inquiſitor. in verbo Inquiſitor* §.21. *verſiculo* quibus peritis.

Quod de proceſſu integraliter conſultoribus manifeſtando proxime dictum eſt, ita omninò obſeruandum eſt, vt conſultoribus nihil ſubſtantiale occultari debeat, vt de ipſorum conſilio tutius ad ſententiam, vel condemnationem procedatur quod tunc maxime obſeruandum eſt,quando Inquiſitores non ſunt vtriuſque Iuris periti,neque verſati in Iure dicendo. Repertorium Inquiſitorum in verbo Inquiſitores §. quæ eſt ratio, *Zanchinus tract.de hæret.cap.15.*

Ad actum, & Congregationem ferendorum ſuffragiorum pro ſententia ferrenda, vna cum Inquiſitore Epiſcopus, vel eius Vicarius, & Sede Epiſcopali Vacante Delegatus à Capitulo interuenire debet ſicut in Concilio Viennenſis Conſtitutum fuit, & in viridi obſeruantia retinetur, alias enim Iudicium latam, nullũ, & irritum eſſet ipſo Iure.In Concilio Viennenſi relato in Clem.1. §. de hæret. ibi, aut ad ſententiam procedere.

Sed huc in eodem Cõcilio optimè temperatum fuit, itaut Epiſcopi, & Inquiſitores mutuo ſe requirere debeant ad effectum, vt niſi intrà octo dierum ſpacium poſtquam ſe requiſiuerint, conuenerint eis elapſis alter procedere valeat.

Inferendis ſuffragijs, quis ordo ſeruari debeat cum iure conſtitutum non extet ad conſuetudinem recurrendum eſt, vt eo ordine ferantur, quo in qualibet Inquiſitione dici,& ferri conſueuerunt. In multis tamen Inquiſitionibus hic modus inferendis ſuffragijs præſcriptum reperitur, vt primum conſultores,deindè Vicarius Epiſcopi, aut ab Epiſcopo Delegatus, poſtremo loco Inquiſitores ſuffragium ferant.

Inquiſitores verò præſentibus conſultoribus, & ordinario ſuffragium dicere debeant vt omnes intelligãt, quibus rationibus moueatur, vt ſi fortè aliter quã conſultores ſenſerint, conſultores intelligant, Inquiſitore Iure niti non mera voluntate moueri.

In eiſdem ſuffragijs ferendis, illud maxime curare debent Inquiſitores, vt conſultores liberimè ſuffragia dicant, neque permittant quemquam ſuffragium ferrentem ab alio, vel ab alijs interrumpi, aut perturbari.

Dùm ſuffragia feruntur in quibuſdam Inquiſitionibus Procurator Fiſcalis, qui poſt omnes conſultores ſedet, & præſens eſſe, & ſuffragium dicere ſolet, ſed de Iure non debet quia ſuſtinet vicem partis, & accuſatoris; Ideoque ſeruandum eſt,quod Supræmus Senatus Sanctæ, & Generalis Romanæ Inquiſitionis iuſſerit.

10 Notarius qui præſens adeſt, & diligenter omnia animaduertere debet ſingulorum ſuffragia notabit, ſiuè ſcripto, ſiuè voce prolata.

11 Si inter Inquiſitorem, & Conſultores diſcordia fuerit, maximè, verò inter Inquiſitorem, & ordinarium, tunc negotium inſtructum remittendum ad Papam, prudenter conſuluit Zanchinus, cumitaque talis cáſus contingerit, Supræmus Senatus Sanctæ Romanæ, & Generalis Inquiſitionis conſulendus erit, *Zanchinus tractat. de hæret. cap. 15.*

Annotationes Carenæ ad Cap. 59.

SVMMARIVM.

1 *De habenda Conſultorum Congregatione, & modo votandi.*

2 *Pulcherrima Toletana inſtructio, vbi quid obſeruetur in Hyſpania.*

1 DE Congregatione Sancti Officij modo in ea votandi ordine, & alijs iam dixi in prima parte, in titulo de Conſultoribus, nunc ſolum ſubijciam pulcherrimam inſtructionem Hyſpanam Toletanam anni 1561. 40.

Pueſta la cauſa en eſte eſtado los Inquiſidores vintaran conſigo al ordinario, y conſultores del Santo Officio, à los quales cominciaran todo el proceſſo, ſin que falte coſa ſuſtantial del, y viſto por todos ſe votarà, dando cadauno ſu parecer, conforme à lo queſu conſiencia le dictarà, votando por ſu orden primero los Conſultores, y deſpues los Inquiſidores, los quales votaran, en preſencia de los Conſultores, y ordinario paraqque todos entiendan ſus motiuos, y porque ſi tuuieren diferente parecer, ſe ſatisfagan los Conſultores, de que los Inquiſitores ſe mueuen, conforme à derecho, y no por ſu libre voluntad. Y el notario aſſentarà el voto de cadauno particularmente en el regiſtro de los votos, y de alli ſe ſecarà el proceſſo. Y deuen los Inquiſidores dexar votarà los Conſultores con toda libertad, y no conſientan, que ninguno attrauieſſe in habſe ſino enſo lugar; Y porque en el Officio de la Inqueſicion no ay Relator, el Inqueſidor mas antiquo, podrà el caſo no ſegnificando ſu voto y luego ſolea el Notario, y el Fiſcal ſe hallarà preſiente y ſe aſſientarà taxo de los Conſultores, y antes que ſe cominçè à votar ſe ſaldrà de la ſala do ſe hà viſto.

ARGVMENTVM.

Poſt lata ſuffragia reus citatur ad audiendam ſententiam, & deindè publicatur.

SVMMARIVM.

Citatio neceſſaria eſt omninò, antequam in crimine hæreſis proferatur ſententia. n. 1.

Citatio ad ſententiam debet eſſe perſonalis num. 1. in fine.

Citatio ad ſententiam per quem nuncium fieri debet num. 2.

Forma decreti citationis ad ſententiam, nec non forma eiuſdem citationis, & reproductionis illius. num. 3. & 4.

Peractis

Cap. 60.

1 PEractis omnibus ſupradictis, ideſt receptis probationibus contra Reos, & habitis eorum deffenſionibus, & auditis conſultorum ſuffragijs, Inquiſitores iuxta cauſarum merita ad ſententias vel diffinitiuas, vel Interlocutorius procedent, & repertos Innocentes abſoluent, pertinaces, & relapſos Iudici ſeculari relinquent, ſuſpectos pro criminum, & perſonarum, & probationum qualitate condemnabunt, vel ad tormenta, vel ad abiurationem, vel ad canonicam purgationem, vel ad perpetuum carcerem, vel temporalem, vel ad pœnam pecuniariam, vel ad pœnitentias, ſalutares, ieiuniorum, orationum, & æleemoſinarum peragendas, quibus culpam purgent, & redimant.

Itaque iuxtà prædicta citandus erit quilibet Reus, vt veniat auditurus ſententiam, alias enim ſententia nulla eſſet, & requiritur, vt ſit perſonalis, regulariter enim vt ſententia valeat hæc præcedere debent partis inſtantia, iudicis decretum pro citatione facienda, & citatio perſonalis ad audiendam ſententiam, alias ſententia nulla eſſet, & ſinè appellatione reſcinderetur, vt rectè in hoc foro, gloſ. & Doctores obſeruarunt. Repertorium Inquiſitorum *in verbo citatio* §. *nota quod citatio gloſ. communiter recepta in capit.* cum contraria in verbo reſpondeat *de hæret. lib. ſexto* Bernardus Comenſis in Lucerna Inquiſitorum in verbo citatio *numer.* 4.

2 Per quem Miniſtrum in hoc foro citandus ſit Reus, vt veniat auditurus ſententiam non eſt certo iure conſtitutum, quamobrem legitimæ, vel laudabili conſuetudini cuiuslibet Inquiſitionis ſtandum erit itaque poterit per Notarium, ſeu tabelionem Inſtante Procuratore Fiſcali iuſſu Inquiſitoris citari Reus poterit quoque per nuncium, & iſte caſus, qui eſt maximè ſubſtantialis expedietur ſic.

3 Die Menſis Anni

Dominus Inquiſitor N. mandauit citari perſonaliter N. Reum carceratum in Sancto Officio pro die N. vt compareat coram ipſo ad audiendam ſententiam.

Formula citationis ad Sententiam.

CItetur N. ex aduerſo principalis ad videndū concludi, & pronunciari, & ad audiendam ſententiam diffinitiuam pro die N. coram Inquiſitore Inſtante D. N. Procuratore Fiſcali S. Officij, &

In calce eiuſdem cedulæ citationis curſor, ſiuè notarius, qui fecit citationem manu ſuâ teſtificabitur ſe citaſſe, ſic feci perſonaliter die N. Anno N. Menſe, & ſimul apponet ſuum nomen.

Et quia parum iuuaret facere citationem niſi reproduceretur in actis, in fine eiuſdem cedulæ notarius facit fidem de reproductione, ſic

Die Menſis Anni

Dominus N. Procurator Fiſcalis reproduxit.

Facta relatione per Notarium ſiuè nuncium de prædicta citatione perſonaliter facta adueniente die in citatione expræſſo, producetur Reus in auditorio, & Inquiſitor pro Tribunali ſedendo more ſolito ſuam ſententiam pronunciabit, quam indè more ſolito publicabit, cum ad eius executionem deueniendum fuerit, vt ſi publice ſententia publicabitur, & dicetur ſic.

Die Menſis Anni

Fuit publicata ſententia coram populo in Eccl. N. & dictus N. publicè abiurauit, prout in Schedula ſuæ abiurationis.

Obſeruatio.

DE Formulis ferendarum ſententiarum pro ſingulis delictis ad hunc forum pertinentibus, copiosè agetur paulo poſt *lib.* 4.

Annotationes Carenæ ad Cap. 60.

SVMMARIVM.

1 *De citatione Rei ad ſententiam remiſſiuè.*

1 DE citatione Rei ad ſententiam neceſſaria pro validitate ſententiæ videat Lector *Scacciam de Sen & re Iud. gloſ. 9. quæſt.* 4. vbi latè.

ARGVMENTVM.

De Officio Procuratoris Fiſcalis.

SVMMARIVM.

Procurator Fiſcalis quid facere debet, quando exam natur Reus carceratus pro crimine hæreſis. nu. 1. &

Cap. 61.

1 IN hoc Secundo libro ſæpè fuit facta mentio d Procurator. Fiſcali qui in hoc foro, & Iuditi contra hæreticos, & ſuſpectos præcipuas parte agit, & licet de eius officio in vltimo libro huius pra xis vbi tradentur capitula ad eius munus ſpectantia la tius ſit agendum, viſum eſt breuiter hoc loco poner conſiderandum id quod ad hanc partem de proceſſ conficiendo pertinet, vlt. quod Procuratori Fiſcali pra cipua cura incumbit in qualibet parte proceſſus, poſt quam Reus examinatus fuerit, & de auditorio In quiſitoris receſſerit Procuraror Fiſcalis, proceſſum accipiat, & diligenter conſiderans omnia in eo conte ta, id quod Reus pro Fiſcali confeſſus fuerit, accepte quatenus faciat ad ſui fauorem.

2 Fidem Procurator Fiſcalis in margine, ſiuè in mar ginibus foliorum proceſſus notabit, quos reus in ſu confeſſionibus nominabit, & quicquid viderit ad ma iorem claritatem, & verificationem ſuæ &c.

Annotationes Carenæ ad Cap. 61.

SVMMARIVM.

1 *De Officio Aduocati Fiſcalis remiſſiuè.*

1 DE hac materia vidè *p. 1. titulo* de Aduocato Fiſca Sancti Offic. vbi latè egi de eius muneribus.

ARGVMENTVM.

Epiſcopi vel Inquiſitores Apoſtolici, quomodo ſim ſeparatim in cauſas fidei procedere poſſint, & d beant iuxtà conſtitutiones Apoſtolicas hacten æditas.

SVMMARIVM.

Epiſcopi ab initio naſcentis Eccleſiæ vſque ad ann Domini 1230. *erant ſoli competentes Iudices cont hæreticos. n. 2.*

Epiſcopi hodie etiam in Vniuerſo Orbe ſunt competentes Iudices contra hæreticos numero 3. & ſequentibus.

Epiſcopi Poteſtatem procedendi contra hæreticos accipiunt in actu conſecrationis.n.4.

Epiſcopi negligentes procedere contra hæreticos deponendi ſunt.n.4.

Inquirendi contra hæreticos poteſtas data fuit Sancto Dominico Hyſpano, & deinceps alijs fratribus Prædicatoribus Ordinis Sancti Dominici: Et Fratribus Minoribus Ordinis Sancti Franciſci de anno 1230. vſque ad annum 1230.n.5.

Inquiſitoribus contra hæreticos procedendi facultas data fuit, ſiuè propter varias Epiſcoporum curas, ſiuè propter quorundam abſentiam, ignorantiam, vel imperitiam n.6.

Epiſcopis non eſt ſublata facultas procedendi contra hæreticos per delegationem factam exequutorib.n.7.

Inquiſitor, & Epiſcopus debent inſimul communicare proceſſus, quos quiſq; facit, quando inſimul procedunt contra hæreticum n.8.

Inquiſitores duo ſi fuerint delegati in vna Prouincia quando procedere debent,n.9.

Inquiſitor, & Epiſcopus ſimul procedentes, quando inſimul debent communicare proceſſus n.10.

Inquiſitor, & Epiſcopus quænam debeant inſimul expedire, & quæ vnus ſiuè alio facere poſſit.n.12.& ſeq.

Inquiſitor quando ſinè Epiſcopo ſententiam proferre non poteſt, aut quid aliud ſiuè eo expedire nequit, & è contra vnus debet alium requirere vt infrà 8. dies cum ipſo conueniat.n.14.

Cap. 62.

QVia in hoc Libro actum fuit de formandis proceſſibus in hoc foro, in quo duo Iudices, ſimul videlicet, Epiſcopus, & Inquiſitor Apoſtolicus in Prouincijs, in quibus Apoſtolici Inquiſitores hactenus conſtituti fuerunt, aut im. poſterum, volente Deo conſtituentur, procedere poſſunt, Ideò ne ſe mutuo impediant viſum fuit opportunum in fine huius libri explicare in actu practico, quomodo ſe gerere debeant, quoniam verò hæc inſpectio, ne dum vtilis, ſed etiam neceſſaria, dilucidè quantum fieri poterit explicabitur.

Antè Apoſtolicos Inquiſitores Conſtitutos ſoli Epiſcopi procedebant.

§. PRIMVS.

QVinque potiſſimum tempora diſtinguenda, & conſideranda ſunt. Primum ab Initio naſcentis Eccleſiæ vſque ad Gregorium Nonum, vſque ad Annum 1230. quo toto temporis interuallo, ſinguli Epiſcopi in ſuis Diœceſibus hæreticos inquirebant, eoſdem Inquiſitos, & inuentos coherentes debitis pœnis afficiebant, in ea re omnes fideles magno ſtudio, & zelo feruido, quos ſciebant, aut ſuſpicabantur a Dogmatibus Catholicæ Fidei diſcedere, Epiſcopis denunciabant: Epiſcopi verò diligentiſſimè huic Curiæ Incumbebant; Hoc potiſſimum erat eorum ſtudium hæc ſollicitudo eos angebat, & frequenter martyres afficiebat. *Conradus, Brun.lib.3. de hæret. capitulo quinto, ſupra lib.1.c.3.& ſeq.*

Eadem cura nunc Epiſcopos in Vniuerſo Orbe Terrarum tenere debet, & meritò, ſunt enim Apoſtolorum ſucceſſores, quos ſicut in prædicanda, & propaganda Fide Catholica imitari debent, ità pro Dogmatibus Catholicis deffendendis, & hæreſibus, & nouis Doctrinis prohibendis, propriam vitam quibuslibet periculis, vſque ad mortem incluſiuè exponere tenentur.

4 Hanc Iuriſdictionem, & poteſtatem procedendi contra hæreticos accipiunt Epiſcopi cum conſecrantur, quam actu exercere debent, poſtquam Epiſcopatus adepti fuerint poſſeſſionem. Quod ſi expurgandæ de ſua Diœceſi prauitatis fermento negligentes fuerint, vel remiſſi, cum id certis inditijs apparuerit, ab Epiſcopali Officio deponi iubet Concilium Lateranenſe, & loco depoſitorum alios ſubſtitui idoneos, qui velint, & poſſint hæreticam prauitatem confundere, *Symanch.de Cathol.Inſtitut.titulo 25. de Epiſc. num.12. & 3. gloſ. in cap.* verum in verbo conſecratus de foro competenti Concil.Lateranen. ſub Innoc. III. *capitulo tertio*, relatum in decretalibus *in cap. excommunicamus* il primo, §.*volumus de hæret.*

5 Eandem poteſtatem, & Iuriſdictionem retinuerunt ſemper, & retinent Epiſcopi in toto Orbe Chriſtiano. Nam Apoſtolica Sedes, nunquam eam abſtulit, nunquam reſtrinxit, ſed muniuit potius, & fortius roborauit. Addidit tamen, vt in procedendo, modum, quem Inquiſitores Apoſtolici tenent, obſeruare teneantur, vt paulò poſt dicetur.

De Secundo tempore à Gregorio Nono vſque ad Bonifacium Octauum quoniam Inquiſitores Apoſtolici procedere ceperunt.

§. SECVNDVS.

6 A Tempore Gregorij Noni videlicet ab anno 230. vſque ad Bonifacium Octauum, nempè ad annum circiter 1330. eadem poteſtas, & Iuris dicto contra hæreticos procedendi quibuſdam alijs Eccleſiaſticis iuris prudentia, & ſapientia præditis ſubijci cepit. Atque imprimis San. Dominico Hyſpano, tunc in partibus Narbonenſibus, contrà Albigenſes hæreticos prædicanti. Hæc Iuris dicto ab Apoſtolica Sede conceſſa legitur, vt ipſe, & redeuntes ad Catholicam reciperet, & Salutares pœnitentias imponeret. Paulò verò poſt Innocentius Quartus, Alexander Quartus, Clemens Quartus, Vrbanus Quartus, & alij Summi Pontifices, multas Conſtitutiones diuerſis temporibus ædiderunt, quibus, & fratribus Prædicatoribus Ordinis Sancti Dominici, & Fratribus Minoribus Ordinis Sancti Franciſci pleniſſimam iuriſdictionem procedendi contra hæreticos tribuerunt ſicut apparet ex eorum litteris Apoſtolicis impræſſis in fine Directorij Inquiſitorum.

7 Iacobus Symanchas hoc munus procedendi contra hæreticos Inquiſitoribus demandatum fuiſſe ſcribit, ſiuè propter varias Epiſcoporum Curas, ſiuè propter quorundam abſentiam ſinè propter Ignorantiam, vel imperitiam, Idq; ad magis muniendum, & fortificandum Epiſcoporum munus, nam contra communes hoſtes, maximè verò aſtutos, & vafros adito hoc præſidio Epiſcopus in ſua Diœceſi fortius præliabitur, præſertim cum ex prædictis Romanorum Pontificum Conſtitutionibus conſtet Inquiſitores Apoſtolicos ſic fuiſſe Conſtitutos vt Epiſcopos Adiuuarent, non vt eorum munus, & auctoritatem impedirent, *Symanch. de Cathol.Inſtitut.tit.25. de Epiſcop. num. quarto.*

De Tertio tempore à Bonifacio vſq; ad Benedictum XI. quo declaratum fuit, quomodo ſimul, vel ſeparatim procedere poſſent.

§. TERTIVS.

7 Quia Tempore Bonifacij Octaui videlicet circà annos Domini 1300. à quibuſdam fuerat dubitatum. Vtrum Romani Pontifices per illam commiſſionem generalem procedendi contrà hæreticos, quam tribuerant Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis adimiſſent poteſtatem Epiſcopis, vt ipſi in ſuis Diœceſibus, in quibus Inquiſitores fuerant conſtituti non poſſe contra hæreticos procedere. Ideò Bonifacius hanc dubitationem remouendo, eam declarauit his verbis. Per hoc quod negocium hæreticę prauitatis alicui, vel aliquibus ab Apoſtolica Sede generaliter in aliqua Prouincia, Ciuitate, vel Diœceſi delegatur, Diœceſanis, Epiſcopis, quin, & ipſi auctoritate ordinaria, vel delegata (ſi habent) in eadem procedere valeant nolumus derogari. Bonifacius Papa Octauus *in cap. per hoc de hæret. lib. 6.*

8 Cæterum quia rurſus poterat dubitari an Epiſcopus & Inquiſitor poſſent ſimul ſuper eodem facto contra eandem perſonam procedere, propterea, Id Bonifacius pronunciauit, vt ſuper eodem facto vterq; Ita tamen vt ſi diuiſim procederent, tenerentur ſibi communicare proceſſus, in quo ſi conuenirent per vtroſque ſententia proferretur, ſin minus negotium inſtructum ad Papam remittetur in hęc verba. Verbùm vt dictum Inquiſitionis negotiū efficacius, melius, vtiliuſque procedat: concedimus, quòd per Epiſcopos ipſos, & per Inquiſitores de facto eodem inquiri valeat cōmuniter, vel diuiſim, & ſi diuiſim proceſſerint teneantur ſibi Inuicem cōmunicare proceſſus, vt per hoc poſſit melius veritas inueniri; & niſi hoc caſu Inquiſitores, ex ſententiæ prolatione Diœceſanis, vel è contrà duxerit deferendum, per vtroſque ſimul ſententia proferatur, in qua ferenda, ſi non conuenerint per vtroſque negotium ſufficiēter inſtructum ad Sedē Apoſtolicā remittatur. Bonifacius Octauus *in dict. c. per hoc de hær. lib. 6.*

9 Reſpectum Inquiſitorum multis annis antè Bonifacium Octauum, Vrbanus Quartus ad annos 1262. & Clemens Quartus ad ann. 1266. declarauerant, quod ſi contingeret in eadem Prouincia duos ſimul conſtitui Inquiſitores, illi ſimul, & ſeparatim ſuper eodē facto procedere poſſent, quod fauore fidei inductum fuiſſe in Directorio demonſtratum fuit Vrbanus Quartus in reſcripto Incipien. licet ex omnibus, quod habetur in fine Directorij Inquiſitorum inter Litteras Apoſtolicas pro Officio Sanctæ Inquiſitionis Clemens IV. *in c. vt Officium in princ. de hæret. lib. ſexto.* In Directorio Inquiſitorum *par. 3. comm. 95. ſuper qu. 6.*

De IV. Tempore à Benedicto XI. vſq; ad Clement. V. quo magis declaratum fuit, quomodo intelligeretur facienda proceſſuum communicatio, & quoties eſſet facienda.

§. QVARTVS.

10 Vita functo Bonifacio Octauo, Benedictus XI. qui Bonifacio ſucceſſit anno 1303. conſultus fuit ab Inquiſitoribus hæreticę prauitatis quomodo intelligeretur illa proceſſuum communicatio, de quo in dicto capitulo per hoc loquutus fuerat Bonifacius, vel quoties communicatio illa fieri deberet, & Papa Conſultus reſpondit in hæc verba. Nos autem de Fratrum Noſtrorum Conſilio intelligendo Diœceſanos, & Inquiſitores, tum demum diuiſim procedere, cum hi, & illi ſeparatim non quando Epiſcopi tantum, vel Inquiſitores tantum procedunt, conſultationi veſtræ breuiter reſpondemus, quod quandoque, vtrique procedunt, ſeiunctim ſibi debent in fine tantū, dùm nil reſtat agendum, niſi quod ſolum ſententia promulgetur, communicare proceſſus, licet enim quibuſdam potuiſſet videri per legem Ciuilem quod ſicut quando aliquis exactitatis coram alio debet ferre ſententiam, vt puta, quando adminiſtrator delegat cauſam ſibi ſententia, reſeruata, ſaltem in principio, ideſt conteſtatione rurſus in medio, & ſemel in fine quæ ſunt examinata audire debet, ità & in caſu præſenti, ſibi exactis coram, alio habitis, alter profert ſententiam, ſic ter huiuſmodi acta recenſeat, quod fieri non poteſt, ſi eorum denegetur æditio; tamen id æquitas Canonum non admiſit. Vnum ſanè caſum excipimus, ſi alter commodè non, poſſet procedere, niſi alterius actis viſis. Ex hac enim cauſa ſemel tantum) vt fraudi locus non fiat) in toto negotio copia tribuatur. Benedictus XI. Conſtitutione Incipiente ex eo, qua habetur inter extrauagantes communes titulo de hæret. Videatur Directorium *par. tertia quæſtion. 47. 48. 49. 50. 51. 52. & 53.* vbi de hac materia latè in Commentarijs.

De V. & vltimo tempore à Clemen. V. quo Conſtitutum fuit, quæ ſinguli procedendo facere, & quæ non poſſent facere.

§. QVINTVS.

11 Quoniam per ſuperiores Conſtitutiones nundum omnes difficultates ceſſauerant, quæ in his proceſſibus, communiter, vel diuiſim conficiendis frequēter contingebat. Propterea Clemens Papa Quintus proximus Benedicti XI. Succeſſor in Concilio Generali Viennenſi Anni 1313. celebrato, confirmata Imprimis Epiſcoporum, & Inquiſitorum accuſatione, vt ipſum Inquiſitionis negocium, tàm per Diœceſanos Epiſcopos, quā per Inquiſitores à Sede Apoſtolica deputatos exerceretur Salubriter Cōſtituit, & declarauit, quæ poſſet vnus ſinè altero facere, & quæ facere vetaretur Clem. V. in Cōcil. Viēnenſi relato in Clem. I. *de hær.*

12 Gloſa, & communiter Doctores in dicta Clementina quinque actus à Concilio enumeratos affirmant, quos Epiſcopus ſine Inquiſitore, & vice verſa Inquiſitor ſine Epiſcopo facere in hac cauſa, & foro poteſt.

Primum citare.

Secundum àrreſtare, ſiue capere.

Tertium tutæ cuſtodiæ mancipere.

Quartum ponere captos in compedibus, vel manicis ferreis.

Quintum inquirere contra illos de quibus ſecundum Deum, & Iuſtitiam Epiſcopus, vel Inquiſitor viderit expedire.

Hos quinque actus his verbis Concilium enumerat ſic, quod quilibet de prędictis ſine alio citare poſſit, & Arreſtare, ſiue capere, ac tutæ cuſtodiæ mancipare, ponendo etiam in compedibus vel manicis ferreis ſi ei viſum fuerit faciendum ſuper quo ipſius conſcientiam, oneramus, nec non inquirere contra illos, de quibus pro huiuſmodi negotio ſecundum Deum, & Iuſtitiam viderit expedire.

13 Eadem Gloſa, & Doctores affirmant, tres actus fuiſſe Conſtitutus ab eodem Concilio, quos non poteſt vnus ſine altero exercere.

Primum non poteſt Epiſcopus ſine Inquiſitore, nec Inquiſitor ſine Epiſcopo condemnare quemquam ad carcerem, qui magis ad pœnam, quam ad cuſtodiam videatur.

Secun-

Secundo Vnus ſine altero non poteſt torquere.

Tertio Vnus ſine altero non poteſt ad ſententiam procedere contra Reos Gloſ.& DD.in dicta Clementina prima de hæret.

14 Hæc tamen tria ſic à Concilio temperata ſunt, vt infrà octo dies poſtquam ſe inuicem requiſiuerint facere non poſſint nam ſi poſtquam ſe requiſiuerint, elapſis octo diebus alter non potuerit, aut noluerit intereſſe,alter ſolus, etiam poterit tres iſtos actus exercere: Addit præterea Concilium Epiſcopum, & Sede Epiſcopali vacante Delegatum à Capitulo, & vice verſa Inquiſitorem quando nequeat,aut nolit perſonaliter conuenire, poſſe committere vices ſuas, vel ſuum ſignificare per Litteras Conſilium, & Conſenſum.Hæc omnia Concilium in hæc verba conſtituit. Duro tamen tradere carceri,ſiue arcto, qui magis ad pœnam, quam ad cuſtodiam videatur, vel tormentis exponere illos,aut ad ſententiam procedere contra eos, Epiſcopus ſine Inquiſitore, & Inquiſitor ſine Epiſcopo Diœceſano aut eius Officiali,vel Epiſcopali Sede Vacante Capituli ſuper hoc Delegato, ſi ſui adinuicem copiam habere valeant intra octo dierum ſpacium, poſtquam ſe inuicem requiſierint non valebit, & ſi ſecus præſumptum fuerit,nullum ſit,& irritum ipſo iure. Verùm ſi Epiſcopus, vel eius Capituli Sede Vacante Delegatus cum Inquiſitore,aut Inquiſitor cum altero eorundem propter præmiſſa nequeat, aut nolit perſonaliter conuenire poſſit Epiſcopus, vel eius,ſeù Capituli Sede Vacante Delegatus Inquiſitori, & Inquiſitor Epiſcopo,vel eius Delegato, ſeù Sede Vacante illi qui ad hoc per Capitulum fuerit deputatus ſuper illis committere vices ſuas, vel ſuum ſignificare per Scripturas Conſilium,& conſenſum. Concilium Viennen.relatum in Clementina prima pe hæret.

Annotationes Carenæ ad Cap.62.63.& 64.

SVMMARIVM.

1 *Hyſpanæ Praxis quo ad formationem proceſſus, quæ valdè placet auctori.*

Egi de hoc re in annotationibus meis ad primam Quæſtionem Guid.Fulcodij,*& in p.1. tit. de Epiſcopis,& Inquiſitoribus.*

1 In Hyſpana in formatione proceſſuum ſpectantium ad Sanctum Officium nunquam ſe ingerit ordinarius, qui ſolum vocatur in expeditionibus litterarum, mihi ſumopere placet.Hæc praxis,quam latè exornaui *p.1. titulo quarto, §.5. per totum*. Vtinam ità etiam obſeruaretur in Italia, quia coram Ordinarijs non poſſunt huiuſmodi proceſſus recte formari, vt ego teſtis eſſe poſſum occulatus, quando aliquando Vicarij Generales Cremonen. voluerunt formare hoſcè proceſſus ſub Illuſtriſſimo Brippio Epiſcopo,& Affine meo,nam ſub Eminentiſſimo D. Cardinali Camporeo ipſe nuſquam paſſus eſt eius Vicarios ſe Ingerere in horum proceſſuum formatione ſed ſemper denunciationem remittebat ad Inquiſitores coram quibus ſecretũ, quod eſt neruus cauſarum S.Officij perfectiſſime obſeruatur.

ARGVMENTVM.

Ex ordine procedendi tradito in proximo ſuperiori capite adhuc prouenire poſſe quædam incomoda, quib. quomodo poſſet ſubueniri breuiter indicatur.

SVMMARIVM.

Inquiſitor, & Epiſcopus quando ſimul procedunt ſuper eodem facto, & vnum tantum conficiant proceſſum, tunc vnus alteri debet probationes quas habet, mittere nu. 1.& 5.& quid ſi fiant duo proceſſus, quorum vnus ſit alteri contrarius n.2.

Inquiſitor,& Epiſcopus,quando in ſimul procedunt ſuper eodem facto ſi contingat eos conficere duos proceſſus,incõmoda aliqua ſequuntur de quibus n.3.& 4.& de remedio ne incõmoda prædicta ſequantur. n.5.& 6.

Epiſcopi dum cauſas hæreticorum per tractant deberent per ſe ipſos aſſiſtere,& dictas cauſa expedire.n.7.

Cap. 63.

1 Qvando Epiſcopus, & Inquiſitor ſimul ſuper eodem facto procedentes, vnum tamen conficiunt proceſſum, facilis eſt obſeruatio ordinationum Apoſtolicarum ſuperiori capite relatarum, tunc enim ſiue fiat apud Epiſcopum, ſiue apud Inquiſitorem vnius tamen erit proceſſus, in quo deinde iudicando facilius poterit ferri iuditium. Nam ſi fiat coram Inquiſitore, poterit Epiſcopus probationes quas ipſe ſuper eodem facto in foro ſuo contra eandem perſonam habuerit ſecretò ad Inquiſitorem mittere, vt ex omnibus ſimul iunctis vnicus tantum conficiatur proceſſus,& vice verſa ſi coram Epiſcopo cæptus fuerit proceſſus,idem poterit præſtare Inquiſitor.

2 Cæterum ſi ſuper eodem facto vterque procedat, & duo fiant proceſſus vnus per Epiſcopum, & alter per Inquiſitorem, ſicut fieri poſſe Benedictus declarauit, tunc magna poterit,ſubſequi confuſio,& contrarietas, aut diuerſitas in ipſis procedibus,itaut poſtea in ferenda ſententia non facilè conueniant Epiſcopus,& Inquiſitor, & conſequenter neceſſarium erit, iuxa Bonifacij decretum proceſſum,& negotium remittere ad Sedem Apoſtolicam *Bened. in extrauag. ex eo de hæret. inter. communes relata in proximo præcedenti capite* §. 3. Bonifacius Octauus *in c.per hoc* §.*verùm de hæret.lib. 6.*

3 Præter contrarietatem,aut diuerſitatem, quæ contingere poſſet ſi ſuper eodem facto, duo ſimul proceſſus fierent, hæc inſuper incommoda ſequuntur cauſa longius protrahetur. Reus maioribus impenſis grauabitur,cum in diuerſis Tribunalibus ſibi ſit reſpondendum: Secretum, qui potiſſimus neruus eſt Sacri Tribunalis non poterit ſatis commodè retineri.

4 Supradictis accedit,quia cum Epiſcopi,vt plurimum non habeant ſecretum carcerem, nec Miniſtros Idoneos, & exercitatos ad procedendum contra hæreticos non poſſunt ſeruare ordinem illum qui præfinitus eſt Inquiſitoribus, vt animaduertit etiam *Symanchas, & copioſius in Direct.dictum fuit, Symanch. de Cathol. Inſtitut.tit.25.de Epiſcopis num.5.in direct.Inquiſit.p.3. comment.101. ſuper q.52.*

5 Vt ſupradicta incommoda, quæ magni momenti ſunt euitentur,conſtitui poſſet, vt coram Inquiſitore tantum proceſſus ordinaretur, ad quem Epiſcopi, quæ de eodem facto noſſe poſſent, ſecretò tranſmitterent, & in illis actibus ſimul conuenirent, que ſine ipſis ex decreto Clementis expediri non poſſunt,vel Epiſcopi, ſicut eodem decreto continetur Inquiſitori delegare vices ſuas, Clem.I.*de hæret.* §.1. *relata in cap.proxime præcedenti* §.5.

6 Vbi hic procedendi ordo conſuetudine iam receptus eſt tanquam tutus, & minus diſpendioſus retinendus omninò videtur, quem ſæpè multis Summis Pontificibus,& Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus Inquiſitoribus Generalibus non diſplicuiſſe ſcio. Nam vel Epiſcop. impeditis, vel intereſſe nolentibus,eorum Vicarij loco ipſorum ſimul cum Inquiſitoribus conuenientes expediunt caſus illos, & cauſas,quæ à ſolo Inquiſitore expediri non poſſunt, & ſic vnicus proceſſus confectus, & iuridicus, & legitimus eſt, & minus ipſis Reis diſpendioſus, & ad veritatem Inueniendam,

& Indicandam facilior, Vbi verò adhuc conſuetudine receptus non eſſet,ob eaſdem rationes, introducendus videretur, præſertim cum nullum Epiſcopis præiudicium inferatur, ipſis enim ſemper remanet integrum Iure Ordinario, vel Delegato in exemptos contra hæreticos,procedere ſeruata forma Concilij Viennenſis. Nàm ſolum hic agitur de modo faciliori, & tutiori conficiendi proceſſus in hoc foro in quo, & propter conſuetum, vſum, & propter ſecretos carceres,& propter miniſtro Idoneos, & exercitatos, conuenientius peragi cauſæ poſſe videntur coram Inquiſitore.

7 Gratiſſimum foret SS. & DD. Cardinalibus Inquiſitoribus Generalibus vt Epiſcopi per ſe ipſos hic cauſis tractandis, atque iudicandis aſſiſterent, & magna, & communi concordia, ſic cum Inquiſitoribus agerent, atque hunc ſibi finem proponerent, vt veritas inueniretur, Fides Catholica ſtabiliretur,atque omnis omninò hæreſis, & hæreſis ſuſpicio, & quælibet Doctrinæ nouitas à ſuis Diæceſibus expelleretur.

ARGVMENTVM.

Quando ſoli Epiſcopi procedunt, quomodo proceſſus formare debeant.

SVMMARIVM.

Epiſcopi in formandis proceſſibus contra hæreticos debent ſeruare modum, quem ſeruant Inquiſitores nu. 1. & ſeq.& n.6.

Epiſcopi in cauſis hæreticorũ ſunt Iudices ordinarij.n.3.

Epiſcopi in cauſis hæreticorum exemptorum ſunt Iudices Delegati à Sede Apoſtolica.n.4.

Epiſcopi ſunt Iudices hæreticorum quorumq; & alias exemptorum.n.5.

Cap. 64.

1 SOli Epiſcopi procedere ſolent, & poſſunt contra hæreticos, & ſuſpectos de hæreſi in omnibus Prouincijs,& locis, vbi non ſunt Apoſtolici Inquiſitores procedere debent, ſicut Bonifacius conſtituit his verbis,ſiuè autẽ ordinaria, ſiuè Delegata Epiſcopi poteſtate procedant illum in procedendo modum obſeruent, quem Inquiſitores poſſunt, & debent per Iura Canonica, vel ſpeciales conceſſiones, ſeũ ordinationes Sedis Apoſtolicæ obſeruare. Bonifacius VIII. *in c. per hoc §. ſiuè autem de hæretic. lib.6. directorium Inquiſitorum parte tertia, commentario* 112. *§. vltimo ſuper quæſt.63.*

2 In proceſſibus itaque formandis praxim Inquiſitorum preſcriptã inuiolabiliter Epiſcopi retinebunt,neq; permittent Vicarijs ſuis aliter proceſſus in his cauſis formare,quos per ſe ipſos ſicut Inquiſitores Apoſtolici formare debent, informationes recipiendo, & teſtes examinando,& terminos legitimos ſeruando,& ſecretum cuſtodiendo ea diligentia,quam huiuſmodi cauſę grauiſſimæ poſtulant adhibendam, ipſi enim,qui Diuino munere hanc poteſtatem, & Iuriſdictionem acceperunt per ſe ipſos quantum fieri poteſt exercere tenentur.

3 Signanter Bonifacius dixit, ſiuè ordinaria,ſiuè Delegata Epiſcopi poteſtate procedant, quia hæretici,vel ſuſpecti, contra quos procedere continget,aut non ſunt exempti à Iuriſdictione Epiſcopi, aut aliquo priuilegio, vel cauſa ſunt exempti, & reſpectu non exemptorum;clara, & facilis, eſt concluſio, quod Epiſcopi in ſuis Diæceſibus poſſunt ordinaria auctoritate procedere, quia quoad omnes vbique exiſtentes infra fines ſuæ Diœceſis fundatam habent intentionem, & etiam contra inuitos poſſunt ſuam iuriſdictionem exercere (vt Iura, & Deciſiones Rotales habent) cap. Venerabilibus,& cap.de Xenoduchijs de religioſis domibus, gloſ. communiter recepta in Clem.prima, in verbo aut eorum de foro competi. Deciſiones Rotales ſignanter apud Verallum 306. Incip. Epiſcopus in quacumque *parte prima,& deciſion.*201. Incipit manu teneri debet *parte ſecunda*.

4 Reſpectu exemptorum,clara quoque eſt,& à Lucio Papa definita concluſio, vt Epiſcopi contra exemptos à ſua Iuriſdictione, etiam ſi ſoli ſedi Apoſtolicæ ſubiaceant in cauſis ad forum Inquiſitionis ſpectantibus,auctoritate Delegata procedere poſſint. Lucius enim his verbis conſtituit,ſi qui verò fuerint, qui a Lege Diœceſanæ Iuriſdictionis exempti ſoli ſubiaceant Sedis Apoſtolicæ poteſtat. Nihilominus in his quæ ſunt contra hæreticos inſtituta,Epiſcoporum ſubeant Iudicium,& eis in hac parte tamquam à Sede Apoſtolica delegatis (non obſtantibus libertatis ſuæ priuilegijs) obſequantur Lucius Tertius *in cap.abolendam §.fi.de heret.*

5 Huius Canonicæ legis vigore Epiſcopi in ſuis Diœceſibus nulla exemptione ſuffragante,contra quoslibet exemptos cuiuſcumque gradus, qualitatis, & ordinis exiſtant procedere poterunt, ſicut poſſunt in Diœceſibus Inquiſitores hæreticæ prauitatis, ſicut in Directorio Inquiſitorum pluribus explicatum fuit.In Directorio Inquiſitorum *parte tertia, commentario* 77. *ſuper quæſtione* 28.

Et meritò,quia,vt gloſa,& Doctores notauerunt ratione delicti exempti perdiderunt priuilegium, quod non dat cauſam delinquendi. *Gloſ. in dicto capitulo ad abolendum §. finali in verbo Delegatis de hæret.* & ibi communiter DD. Item communiter DD. *in dicto capitulo per hoc de hæret.lib.ſexto,* Repertorium Inquiſitorum in verbo Epiſcopus §. Item Epiſcopus.

6 Cœterum in capturis,tam exemptorum, quam non exemptorum,cum ea cautela procedere debet Epiſcopi in ſuis Diœceſibus, quæ Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis indicata fuit ſupra hoc *libro in cap.* 8.

Obſeruatio 1.

De Deffenſiones Reorum.

CVm paulò anteà *capitulo* 59. dictum fuerit, poſt factas vtrinque probationes deueniendum eſſe ad cauſarum expeditionem, & reos pro qualitate criminum,& probationum,aut abſoluendos,aut condemnandos conſequenter hic videbatur agendum de legitimis reorum deffenſionibus, ſed hanc tractationem viſum fuit commodius reijcere ad initium quarti libri huius praxis, quia interim in proximo tertio libro adhuc agendum ſupereſt de peculiaribus quibuſdam delictis pertinentibus ad hoc forum, quibus etiam defenſiones competunt.

Obſeruatio 2.

Circa Quæſtiones,ſiuè Tormenta.

SImiliter in huius Secundi Libri agendum videbatur de Tormentis quorum vſus in hoc foro frequens eſt ad eruendam veritatem:Cæterum quia vnus modus finiendi proceſſum,& expediendi cauſas in hoc Iuditio agitata, & eſt per Tormenta.Ideò de his quoque in quarto libro viſum eſt agere,in quo formulæ expediendarum cauſarum dilucidè explicantur.

Finis Secundi Libri.

CÆSA-

CÆSARIS CARENÆ CREMONENSIS

I. C. & Sac. Theol. Doct. Annotationes,

AD MODVM PROCEDENDI IN CAVSIS STRIGVM, Et Maleficorum.

PROPOSVERVNT Pegna, materiam hanc per tractare in Tertio huius ſuæ Inſtructionis Libro, & quoniam hic non fuit inter eius opera repertus, pro debilitate Ingenij mei aliqua de hac re ſcribere quam breuiſſime decreui. Inueni in noſtri Inquiſitionibus Italiæ per Reuerendiſſimorũ Inquiſitorum manus circumferri Scripturã quandã breuem huiuſcè argumenti eam Doctiſſimam Religioſiſſimam, & veriſſimis Iuris Noſtri principijs ac veræ Pietatis Chriſtianæ fundamentis innixam. Hanc ſtatui Annotationibus illuſtrare, ne in toto hoc opere, quod ad D. O. M. B. ſemper Virginis Mariæ, ac Dominæ meæ, omnium Sanctorum laudem, & Venerabilium Inquiſitorum vtilitatem imprimendum curo Additionatoris munus excedam, Interim benignus Lector de huiuſcè Criminis, Lamiatus, & Sortilegij, Immanitate, de duplici Magiæ genere diuinatrice, & operatrice, deque iſtorum generum pluribus ſpeciebus, vide *Torebl. de Magia integro lib. ſecundo, & tertio*, & eundem in ſuo Laudatiſſimo, Doctiſſimo, & Eruditiſſimo Tractatu de Iure ſpeciali à *lib. quinto, vſque ad lib.* 12. vbi latius, & longè Doctius materiam hanc pertractat, quam alias ad præſtiterint Del Rius, & verè liber hic de Iure ſpeciali dignus eſt qui ſemper antè oculos Inquiſitorum in hoc Crimine habeatur.

INSTRVCTIO PRO FORMANDIS Proceſſibus in cauſis Strigum, Sortilegorum, ac Maleficorum.

SVMMARIVM.

1 *Errores plures committuntur informandis proceſſibus contra Striges, ſiuè lamias.*
2 *Vix tranſmittuntur ad Supræmum Tribunal proceſsus in hac materia legitime facti.*
3 *Sententiæ in hac materia plures in Hyſpania latæ à Supræma illorum Regnorum Inquiſitione reuocatæ.*
4 *Cauendum maximè à deciſione Dolana Griuel.* 33.
5 *Ordinariè etiam contra Striges eſt procedendum.*
6 *Ob deceptiones quæ in hoc Crimine contingere poſsunt, maiori cum cautela eſt procedendum.*
7 *Contrà Iudices faciles, & procliues contra huiuſmodi reas remiſſiuè.*
8 *Lamiæ denunciandæ ſunt Inquiſitoribus etiam nulla præmiſſa correctione fraterna.*

1 EXperientia rerum magiſtra apertè docet grauiſſimos quotidiè committi errores à diuerſis Ordinarijs, Vicarijs, & Inquiſitoribus in formandis proceſſibus contra Striges, ſiuè Lamias, Maleficas in notabile præiudicium, tàm Iuſtitiæ, quàm huiuſmodi mulierum Inquiſitarum, itaut in Sac. Sanctæ Romanæ, ac Vniuerſalis Inquiſition. aduerſus hæreticam prauitatem Ge-
2 nerali Congregatione longo tempore obſeruatum eſt, vix vnquam repertum fuiſſe aliquem proceſſum ſimilem, rectè ac Iuridicè formatum, plerumque neceſſe fuiſſe quamplures Iudices repræhendere, & multoties etiam punire ob indebitas Vexationes, Inquiſitiones, carcerationes necnon diuerſos malos, & impertinentes modos habitos informandis proceſſibus Reis interrogandis, exceſſiuit torturis inferendis, itaut quandoq; contigerit iniuſtas, & iniquas proferri ſententias etiam vltimi ſupplicij, ſiuè traditionis bracchio ſeculari, & re ipſa compertum eſt multos Iudices, minus faciles, ac procliues fuiſſe ob leue, aut minimum Inditium credere, aliquam mulierem eſſe ſtrigem, & ideo nihil omnino Prætermiſſiſſe, vt ab huiuſmodi muliere, etiam modis illicitis talem confeſſionem extorqueant, cum tamen, tantiſque inuerìſimilitudinibus, varietatibus, & contrarietatibus, & ſuper tali confeſſione, nulla, aut modicauis fieri poſſet; Qua propter, vt tam ordinarij, & eorum Vicarij, quam Inquiſitores de cætero magis cauti eſſe poſſint, in conficiendis huiuſmodi proceſſibus infraſcripta diligenter, & accuratè præoculis habeant, & confidærent, &c.

Annotationes Carenæ.

3 VEriſſimum eſt,quod hoc loco notatur in hac ma-
teria plures committi errores, teſtantur hoc res
Iudicatæ in Hyſpania apud *Ferdinand. de Caſtro Palao*
in ſuo opere morali tom.1.tract.4.diſp,8. Puncto 16.§.5.
*num.*2. vbi ait in Ciuitate Logronenſi de lamiatu plu-
res condemnatos fuiſſe, & poſtea compertum fuit in
condemnatione interueniſſe multas falacias, ob quas
bona eorum qui ibidem damnati fuerunt,fiſco addicta
non fuerunt,neque eorum ſententiæ Eccleſiaſticis fue-
runt affixæ in ſuper reconciliati declarati fuerunt ha-
biles cuilibet Inquiſitionis Officio de anno 1612. &
Franciſcum Ferrer. Doctiſſimum I. C. Hyſpanum in ſuis
comm.ad Conſtit.Cathol.ſol. matrimon. Tempore primo,
declaratione ſecunda,numer.44. fol.mihi 133. vbi quod
quatuor mulieres de lamiatu accuſatæ ab alijs ad mor-
tem damnatis, & furca ſuſpenſis coram ordinario
cum recurſu habuiſſent ad Regium Conſilium, adeò
leues viſæ fuerunt illo Ordini præſumptiones contrà
eas militantes,vt ſub fideiuſſione de ſe ſe conſignando
tali die fuerint relaxatæ, nec tamen fuerint vocatæ,
exiſtimarunt enim Regij illis Senatores Inditia contra
dictas mulieres eſſe, adeò leuia, vt minimè ex eis gra-
uandæ eſſent ad ſe conſignandum in Ciuitate Barchi-
nonenſi, & alium ſimilem caſum enarat idem Auctor
de alio recurſu habito per quandam aliam mulierem
ad Regium Conſilium, à quo ex Inditiorum leuitate
fuit liberata,& ſub idonea manu leuta,ideſt cautè rela-
xata, quæ eſt ſpecies liberationis.
Monet propterea idem Auctor Iudices omnes, vt
abſtineant à traditionibus Del Rio in hac materia,& à
4 deciſione Dolana Griuell.in hac eadem materia in or-
dine 33. quam leuiſſimis ait motam fundamentis.
Ortum habent huiuſmodi errores, ex eo quod Iudi-
ces ex Immanitate Criminis, arbitrantur poſſe proce-
di non ordinariè, & Iuris ordine ſeruato, ſed velo vt
aiunt leuato, & ſinè vlla Iuris regula, cum tamen hoc
5 falſiſſimum ſit, ordinariè enim etiam contra Striges
procedendum docuerunt *Goedelm.de magis, & Veneſ.*
l.3.cap.1.num.1.& 18.& ſeqq.Remigius de Dæmonola-
tia l.3.num.9.Petrus Heig.quæſt.35.in cauſa Veneſit.la-
tiſſimè Berlich.ad Saxoniæ Conſtitutiones parte quarta,
concluſ.3.§.quarto,numero quarto,& ſequ. vbi perbellè
probauit in proceſſu huius delicti habere locum litis
conteſtationem accuſationem inditiorum,& articulo-
rum copiam (quod intelligendum eſt de ea æditione
quæ in Sancto Officio fieri conſueuit)torturam ſerua-
tis ſeruandis,vt fit in alijs quibuſcumque criminibus.
Negari certè nequit, quin in hoc delicti genere, vt
dicebat Dominus Inquiſitor *San Vincente in ſuis An-*
*not.manuſcriptis in materia Inquiſitionis cap.*13. *de la-*
mijs, & ſtrigijs §.1. *& ſeq.* multæ ſint falaciæ, & dece-
ptiones à dœmone eius auctore Inuentæ, cum etiam
multi DD. allegati à *Modern. Barboſ. in capit.Epiſcopi*
26.*quæſt.*5. voluerunt plurima huiuſmodi ſtrigibus ac-
cidere ſolere in ſomnijs, quamuis certiſſimum etiam
ſit aliqua verè, & realiter contingere, vt notant DD.
ab eodem *Barboſ. citati, & à Berlich.dicta concluſione*
quarta, §.3. *num.*27. vbi quod huiuſmodi maleficia ali-
quando non ſunt fantaſiæ Illuſiones, & immaginatio-
nes,ſed vera,& realia permiſſa Dei.
6 Et ſic his ſtantibus, nulli mirum videri debet, ſi ma-
gna cum prudentia procedendum ſit, ne contingat In-
nocentes condemnari, vt factum ſæpius in Hyſpania
fuiſſe vltra *Palaum,& Ferrerium ſupra allegatos,* dixit,
& *D.Inquiſitor Vincentem vbi ſupra* §.1.
7 *Multos Iudices faciles,& procliues eſſe.* Contrà ho-
ſcè Iudices videndus *Ferrer.loco ſupra allegato num.*14.
& ſequ. fol. mihi 126. qui vocat eos aſſaſſinos Indicia-
les parum Deum timentes, minuſque Veritatis ama-
tores,& ibidem narrat quod cum fuiſſet aſſumptus in
huiuſmodi crimine Aſſeſſor. Quia vidit Inquiſitionem
formatam ex leuiſſimis inditijs, & abſque vllo funda-
mento, imò veritatem facta in contrarium apparere,
contra mulierum Inquiſitorum confeſſiones de Infan-
ticidijs, quæ nunquam contigerant,valdè miratus fue-
rat de Iudicibus in illa cauſa, qui fœminas capitali pœ-
na puniendas eſſe cenſuerant.
Quamuis verò Iudices cum hac cautela procedere
debeant, tamen quoad alias animaduertendum eſt,
quod quia lamiæ ſemper ſunt valdè pertinaces, & vix
fieri poteſt vt ex ignorantia peccent, & ſemper mors
alijs eſt damnoſa. Ideò hæ ſemper denunciandæ ſunt
8 Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis, etiam ſinè vlla cor-
rectione fraterna præcedente *Illuſtriſſimus Tranſmiera*
de obligatione denunciandi hæreticos, & ſuſpectos de hæ-
reſi quæſt.11.de correctione fraterna, ſect.4.cap.1.num.
3.& Pater Alberghinus in Manuali qualificatorum ca-
*pit.37.num.*14. & dixi *Ego de Officio Sanctiſſimæ Inqui-*
ſitionis par.2. tot.titulo de obligatione denunciandi.

§. PRIMVS.

De probando corpore delicti in hoc Crimine.

SVMMARIVM.

1 *De corpore delicti conſtare debet ante Inquiſitionem,*
& carcerationem.
2 *Hoc eſt primum præceptum criminaliſtarum in hac*
materia.
3 *Intellige hoc in illis maleſitijs, & ſortilegijs, quæ re-*
linquunt veſtigia poſt ſe.
4 *Nec ſufficit ad probationem corporis probare v.g.mor-*
tem,niſi probetur eam ex maleficio proceſſiſſe.
5 *Ante probationem corporis delicti, non poteſt deueniri*
ad Inquiſitionem capturam,& Torturam.
6 *De necatione v.g. Infantis conſtare debet plene, vel per*
teſtes,vel per euidentiam facti.
7 *Quod hæc necatio proceſſerit ex maleſitio ſufficit ſ*
probetur præſumptione præſumptiua.
8 *Confeſſio maleficæ de necatione Infantis, non conſtito*
de illius morte non valet, & quid in facto acciderit,
I. C. Ferrer.
9 *Quanta cum circumſpectiones Iudices in hac materia*
procedere debeant ex Taner.
10 *Abſtinendus potius eſt à punitione Nocentis, cum id*
fieri non poteſt,ſinè morali periculo Innocentium.
11 *In ſortilegijs, quæ non relinquunt veſtigium poſt ſe non*
eſt neceſſaria probatio corporis delicti.

ERror principalis, & peculiaris omnium ferè Iu-
dicum in hac materia eſt deuenire, nè dùm ad
Inquiſitionem, & carcerationem, ſed ſæpè etiã
ad torturam contra aliquam mulierem de maleſitio
1 imputatam, quamuis non conſtet de corpore delicti,
ſiuè maleſitijs, & tamen in Iure indubitatum eſt ad ta-
les actus deueniri minime poſſe, niſi prius de huiuſmo-
di corpore conſtet, cum agatur de delicto cuius veſti-
gia remanent.

Annotationes Carenæ ad §.I.

2 PRimum Criminaliſtarum præceptum eſt Imprimis
conſtare debere de corpore delicti, de hac rè egi
latè de Officio Sanctiſſimæ Inquiſitionis *par.2. tit.*12.
de ſortilegijs §.20.*per tot. tex.* Generalis in hac materia
eſt *in leg.prima,§.Item illud ff.ad Syllan.* ibi, *niſi conſtet*
aliquem occiſum non haberi poſſe de eo quæſtionem.

3 Hoc tamen intelligendum eſt de illis maleficijs, & ſortilegijs, quæ relinquunt veſtigium poſt ſe, vt ſunt ſortilegia, omnia ex quibus mors, vel damnum aliquod inſurgit, nam in hoc maleficiorum genere probandum eſt mortem infirmitatem, vel mutilationem
4 ex maleficio proceſſiſſe, quia in hoc formaliter ſtat iuriſdictio Sancti Officij, *Fachin. videndus conſilio 12. numer. 17. Torreblanca de magia libr. 3. cap. 16. num. 16. & ſequ.* benè *Ferrer.* ad quem in hac materia ſemper recurrendum eſt loco ſupra citato nu. 22. & ſequentibus.

Et adeò neceſſaria eſt hęc probatio corporis delicti,
5 vt antè eam factam non poſſit procedi ad Inquiſitionem latè *Farinac. de Inquiſitione quæſt. 1. num. 6.* qui & alios plurimos citat, & *Clarum quæſtione 4. ſui §. fin. in praxi Criminali*, contrarium aſſerentem declarat vt loquatur in delictis facti tranſeuntis.

Minus poteſt non præmiſſa corporis delicti probatione deueniri ad capturam *Marſil. conſil. 12. num. 34.* Idem *Farinac. vbi ſupra quæſtion. 2. nu. 2. & ſequent.* & multò adhuc minus deueniri poterit ad torturam.

Circa hanc tamen probationem corporis delicti exiſtimo, quantum ad rem noſtram attinet, animaduertendum, quod licet Ver. Gr. conſtare debeat Infantem
6 enectatum, vel per teſtes, vel per euidentiam facti ex viſitatione cadaueris.

Tamen, quod ex poſt hæc enecatio euenerit ex ma-
7 leficio, hoc ſufficit ſi præſumptiua probatione doceatur, Quia iſtius rei probatio directa ferè impoſſibilis eſt, & lex contenta videatur ea probatione, quæ ſecundum naturam facti de quo agitur fieri poteſt, egregie in rem Noſtram Corpzouius in ſua Iuriſprud. Roman. Saxonica ad Electoris Saxoniæ Conſtitutiones *part. 4. Conſtitutione ſecunda, deffinitione quinta*, cuius hæc ſunt aurea verba. *Dixerim verò ſufficere de huiuſmodi delicto, ſaltem ex coniecturis, & præſumptionibus veriſimilibus conſtare, puta ſi confeſſionibus ſagarum non tantum vox, & fama publica congruat, ſed & aliorum maleficorum confeſſiones his reſpondeant, aut alia adſunt inditia, quæ Iudicem tutum reddere queant, nec enim criminis confeſſi certitudo alia requiritur, quam quæ haberi poteſt. Gudelm. de mag. venefic. & lam. lib. 3. cap. 10. numer. 47.* & ita in Saxoniæ dicaſterio pronunciatum fuiſſe de anno 1613. & 1621. & verba ſententiæ refert.

Et in hac re, tamquam ad firmam Anchoram ſem-
8 per inſiſtendum eſt, & memoria habenda confeſſio illius mulieris, de qua mentionem facit *Ferrer. loco ſupra ſæpius citato, num. 25.* quæ falſa fuit ſe de nocte accepiſſe quendam infantem Vberibus matris, illumque produxiſſe in conuentu ſagarum, ab eaque, & ſocijs trucidatum, & tamen Interrogata mater infantis dixit, nunquam tale quid ſuo infanti accidiſſe, quia igitur in præſenti materia plures fallaciæ accidere poſſunt, ne contingat, vt ſupra dicebam Innocentes condemnari, maxima cum prudentia procedendum eſt, & magna
9 cum circumſpectione, ad quod *Doctiſſimus Vir Adamus Taner. nunquam ſatis laudatæ Religion. Societat. Ieſu in 2. 2. D. Thomæ diſp. 4. quæſt. 5. dub. 1. verſic.* Tertium principium eſt: adducit locum Euangel. *Math. 13.* vbi quærentibus ſeruis à *Pat. Fam. de Zizania eradicanda. Pater. Fam. eis reſpondit, Non ne fortè colligentes Zizania eradicetis, & triticum ſinite vtraque creſcere vſque ad meſſem, & tempore meſſis dicam meſſoribus, colligite primum Zizania &c.* Ex hoc loco ait Tanerus præſcribitur generalis regula omnibus magiſtratibus, vt ſi quod crimen puniri, & extirpari non poſſit ſine morali periculo Innocentium (vt colligitur ex particula illa, fortè) abſtinendum potius ſit à criminis punitione, idque Diuinæ vindictæ Iuditio relinquendum, quàm vt intempeſtiuo, & pernitioſo Zelo Innocentes, ſimul cum nocentibus perimantur.

11 Quæ diximus huculque de corpore delicti probando, non procedunt in eâ delictorum ſpecie, quæ poſt ſe veſtigium non relinquunt, vt in hac eadem materia dixi de Officio Sanctiſſimæ Inquiſitionis *in cap. §. 20. concluſ. 1. & 3.* ad quem locum me remitto.

§. SECVNDVS.

De Iuditio Medicorum.

SVMMARIVM.

1 *Ad probationem corporis delicti in maleficio, exquiſita adhibenda diligenta.*
2 *Medici in hac re quomodo interrogandi.*
3 *Dictum vnius periti ex dicto peritioris reuocatur.*
4 *Familiares item examinandi ſuper qualitate, & circumſtantijs infirmitatis.*
5 *Conſtituto de morte probandum eſt eam accidiſſe ex maleficio.*
6 *Prima huiuſce rei probatio ſumitur à Iuditio Medicorum.*
7 *Medici formiter examinandi, & de quibus interrogandi.*
8 *Quæ nam ſint ſigna ad cognoſcendum, an morbus, vel mors fuerint à cauſa dæmoniaca, vel naturali, vbi latè.*

CORpus autem delicti non dicitur probatum, pro vt mihi Iudices videntur præſupponere, ex eo quia prætenſus maleficiatus ſit, vel fuerit infirmus, ſiuè deceſſerit. Clarum eſt enim, quod Infirmitas, & mors regulariter ex maleficijs non pro-
1 ueniunt, Ideò opportet expoſitas diligentias iudiciales adhibere, examinando Medicos, qui infirmum cura-
2 runt. Illos diligenter interrogando de qualitate infirmitatis, & an ex arte Medicinæ dignoſcere poſſint infirmitatem eſſe, vel eſſe poſſe naturalem. Illos etiam interrogando circa totam ſeriem, & accidentia ipſius infirmitatis à principio omnia ſuſius in proceſſu redigentur, ad hoc vt ſi fortè aliquis Medicus per Imperitiam, (prout multoties euenit) neſciuiſſet qualitatem morbi, & propterea iudicaſſet non eſſe talem, ſed ex maleficio preuenire. Alius Medicus magis peritus ha-
3 bita notitia omnium accidentium eiuſdem infirmitatis, licet infirmum non viderit, poſſit dignoſcere, an talis infirmitas ex morbo naturali, nec nè prouenire potuerit, & vlterius maximè congruum eſſet ad eundem effectum iudicialiter examinare familiare Infirmi pro habenda notitia principij infirmitatis, & eius
4 progreſſus. Ex hoc enim apparebit, an conueniant depoſitiones Medicorum, & familiarium circa accidentia infirmitatis, & ſic tutius fieri poterit iuditium à Iudice, an conſtet de corpore maleſitij. Quod ſi ex huiuſmodi diligentijs Iudici apparebit infirmitatem eſſe, vel fuiſſe naturalem, procul dubio procedere non debet contra accuſatam de tali maleficio. Si verò Medici periti clare iudicauerint eſſe, vel eſſe poſſibile probabiliter maleficium, tunc Iudex Securius cogitare poterit de Inquiſitione formanda contra Accuſatam de tali maleficio.

Annotationes Carenæ ad §. II.

5 DIxi §. antecedenti non ſufficere ad probationem corporis delicti, in Sancto Officio ad effectum, de quo agimus, quod probetur Infantem Verb. Grat. Eenecatum, ſed vlterius probandum eſſe id accidiſſe ex maleficio.
6 Prima igitur probatio huiuſce rei, ſummitur à Iuditio Medicorum, cum enim infirmitas, & mors, tam à cauſa

cauſa naturali quàm Dęmoniaca prouenire poſſit, vtique vna cauſa ab alia diſtinguenda eſt.

7 Formiter examinandi erunt Medici, qui Infanti infirmitati aſtiterunt,& eum curarunt, Antonius Maria Copius in Secretis Sereniſſimi Magni Etruriæ Ducis,in ſuo Iudice Criminal.*l.ſecunda cap.42.num.quarto,Maſſinus in Prax.Sanct.Offic.parte ſept. titulo Modo di proceder contra le Streghe*. Verſiculo *E perciò biſogna eſaminar li Medici*. Ego de Offic. Sanct. Inquiſit. *parte ſecunda,tit.*12. §. 24. *numer.* 208. *& ſequ.*

Et diligenter Interrogandi de Infirmitate, & morte Infantis de omnibus circunſtantijs; Cauſis, ſimptomatibus à morbi principio vſque ad mortem adſunt
8 enim ſigna ſua, & Inditia ad cognoſcendum an morbus & mors ex cauſis naturalibus, vel dęmone, & maleficio prouenerint de quibus Io. Baptiſta Codron. de Morbis Venefic. *l.1.c.13.per totum Anton.Mar.Coſp. loco allegato,c.43.& ſeq.*Et benè *Zachias in ſuis quæſt. Medico legalibus l.4.titulo 1. quæſt.9. num 14. & ſequ.* vbi ait conſiderandum modum, quo morbus egrum affligit,& quo mors contigit,eorum cauſas, quas ſi ex arte ſua Medicus non agnoſcat,Iure arguere poteſt ab altiori cauſa prouenire; Attendenda morbi, & mortis ſimptomata, an ſecundum naturæ præſcriptum, vel præter eius conſuetudinem ſuccedant, & an ipſis cauſis naturalibus reſpondeant nec ne cōſiderandam vlterius dixit tolerantiam remediorum naturalium, & ſupernaturalium, an ad alteratorum applicationem morbus irritetur, vel quieſcat. Adhibendam addit animaduerſionem ad coniecturas deſumptas ex ętate, ſtatu, & habitu ægrotantis, vel pereuntis, & tandem *numer.* 18. ſic concludit. *Et in ſumma quandocumque morbus occurrit difficilis,ſiuè repentinus interitus naturalibus,& apparentibus cauſis, non modo minimè conformis,ſed vndequaque repugnãs, & ex alia parte vrgeant præſumptiones & coniecturæ extrà artē Medicam quæſitæ tunc ſuſpicari licet morbum,& mortem à ſupernaturali cauſa proceſſiſſe,*benè etiam Coſpius *vbi ſupra capit.* 43. *numero* 10. vbi ſic ait, *Sarà ſegno di maleficio ſe l'Infermo ſi duole, e non sà dir la parte, ſe ſoſpirarà,e piãgerà,ſentirà ponture nel cuore, all'improuiſo ſi vederà ſcuoterſi,ò ſoprapreſo da timore, ſe le arterie del cuore li batteranno frequentemente,ſe ſentirà ora vento frediſſimo, ora come fiamma di fuoco, vn'obliuione repentina di tutte le coſe, ſe ſentirà come formiche diſcender da capo à piedi, e ſubito aſcender da piedi al capo, enfiarſi la gola, & di lì à puoco diſinfiarſi*, & plura alia ibi proſequitur, quę apud eum legi poterunt, cum animaduerſione tamen ſemper quod plura hucuſque recenſita non probant, niſi per viam Inditij, & coniecturæ morbum, & mortem ex malefitio prouenire, & ideò benè loquutus fuit vbi ſupra Zachias,quod licebit ſuſpicari, ægregiè *Torreblanca de magia videndus lib.ſecundo capit.*40. vbi latè de ſignis ex quibus colligi poteſt morbum eſſe naturalem,vel dæmonis arte inductum;& latius in ſuo eruditiſſimo *tract. Iuris ſpecialis lib.* 12. *capit.* 1. *per totum*.

9 Et ſuper hac Zachiæ Doctrina poterit doctus Inquiſitor formare interrogationes Medicorum, ſinè tamē vlla ſuggeſtione, quorum reſponſiones omnes ſcribi debent in proceſſu, cum enim non poſſint Medici in hac re deponere directè, ſed tantùm ex coniecturis, & vti Periti in arte, Iuditio Medicorum in actis cum omnibus circumſtantijs redacto, poterit ſi non erit legale, & eius arti conſentaneum per Medicum peri-
10 tiorem corrigi, & emendari, iuxtà vulgatam Doctrinam Io. Andreæ in Additionibus *ad ſpeculat. titulo de homicidio* §. 1. *Verſiculo* De facto quæritur, quod condemnatus ad mortem ex vulnere illato Iuditio vnius Medici lætali, poterit petere, quod ſententia retractetur, adhibito Medico peritiori, quam *Io. Andreas Doctrinam latè exornauit, & declarauit Theſ. ſenior deciſion.Pedemontana* 25. *per totam*.

11 Secunda probatio deſumi debet ab examine familiarium Infantis enecati, huiuſmodi enim quia eius infirmitati, & morti ſemper interfuerunt magis edocti eſſe peterunt de omnibus circumſtantijs infirmitatis,& mortis eiuſdem.

12 Tertia probatio exhauriri poteſt ab examine ipſiuſmet maleficiati, (ſi viuus ſit) eum interrogando ſuper qualitatibus, & ſimptomatibus ſuę infirmitatis, nihil tamen ei ſuggerendo,ſed permittendo quod ipſe in totum manet irritum, & progreſſum totius ſui morbi. In hoc enim examine cum magna cautela procedendum eſt,ne detur anſa infirmo exiſtimanti ſe maleficiatum, ità deponendi, vt eius Inditium, vel ſuſpitio confirmetur.

13 Quarto loco non erit examini prudentis exorciſtæ, ità auctor praxis Sancti Officij, quæ circumfertur manuſcripta in Inquiſitionibus Italiæ *c.* 8. *de ſortileghi*. Verſiculo, *In queſti caſi*, ibi, *& anco la fede d'vn'eſperto, e prudente Eſorciſta, che l'Infirmità venghi veramente da malefitio, dico prudente Eſorciſta, perche molti vi ſono, che qualonque infirmità giudicano malefitij per poca prattica, e tal volta ſe le perſone non ſono maleficiate,eſſi ſono cauſa mediante l'humor malenconico dell'Infermo, che ſi tenghi per maleficiato*.

Diligēter igitur examinabitur exorciſta ſuper omnibus, quæ ei obtigerunt in exorcizando infirmum videri poſſit ex eius depoſitione, an verè morbus ex malefic. ortus dici poſſit.

14 De poteſtate in Eccleſia Dei ſuper Energumenos, obſeſſos à Dæmone, & huiuſmodi malefitio affectos, videndus eſt P. Tireus in ſuo tractatu de demoniacis, & P. Puteanus in primã partem D. Thomæ poſt *tract. de Ang.in ſimil tractatu dubitat.*7. *& ſeq.*

§. TERTIVS.

De Inditijs contrà maleficos perſeuerandis.

SVMMARIVM.

1 *Antè carcerationem perſcrutari debet Inquiſitor inditia contra prætenſum reum.*
2 *Ex ſola denunciatione maleficiati, vel eius attinentium non debet eſſe facilis Iudex ad carcerandum.*
3 *Conſtito Iudici, & Inquiſit.de necatione V.G.infantis, & quidem ex maleficio antè carcerationem perſcrutari debet inditia contra reum.*
4 *De inditijs contra hoſcè maleficos remiſſiuè.*
5 *De Inditio Nebulæ circà cullam Infantis.*
6 *De hiſcè inditijs egregiè Torreblanca.*
7 *Familiares maleficati ratione intereſſe valdè ſuſpecti ſunt.*
8 *Id agendum cum rea eſt ſuſpecta de fuga.*
9 *Antè carcerationem Inquiſitor omnia communicet cum Congregatione ſuorum conſultorum.*

1 INſuper antequam Iudex deueniat ad carcerationem prætenſę, maleficæ debet diligenter rimari contra Inditia, quæ ſunt contra illam, nec ex ſola denunciatione prætenſi maleficiati,& eius attinentium
2 eſſe facilis ad carcerandum, niſi ſimul allegetur aliqua probabilis cauſa, ob quam animus Iudicis rationabiliter moueri poſſit ad credendum, quod mulier accuſata tale maleficium committere voluerit, & eiuſdem

cauſæ

cauſæ aliquam probationem, vel ſaltem non leue inditium habeat, antequam ad carcerationem deueniat.

Annotationes Carenæ ad §. III.

3 Conſtituto Iudici, & Inquiſitori de corpore delicti, V. G. Infantem enecatum, & enecationem ex malefitio proceſſiſse, ſaltem ex coniecturis probabilibus, adhuc non debet ad carcerationem prætenſi rei, vel Reæ deuenire, niſi adſint contra eum, vel eam legitima inditia.

4 De inditijs autem in hoc crimine, vltra ea quæ dixi ego de Offic.Sanct.Inquiſition.*tit.2.§.21.* videndi ſunt Coſpius in Iudice criminal. *lib.2. cap.42. & ſeq.* vbi in
5 ſpecie agit de Nebula aeris viſa circa Cullam Infantis, *Mathias Berlich.ad Saxoniæ conſtitutiones par.4. concl. 4. de Venefic.& maleſ.numer.16. & ſequ. Carpz.in ſua praxi crimin.noua Rom.Saxonica par.1.qu.49. num.62. & ſeq.* Inter tamen inditia ab iſtis Vltramontanis,DD. recenſita multa ſunt friuola, & non attendenda Indi-
6 tia, & plura ea diſtinguens in leuia grauia, & grauiſſima affert *Torreblanca de magia cap.17. per totum, & cap.16.* vbi latiſſimè probauit neceſſario antè carcerationem rei huiuſcè criminis debere conſtare de legitimis inditijs.

7 Cum autem maleficiatus, & familiares ipſius ſint ratione ſui intereſse valdè ſuſpecti, ideò nulli mirum videri debet ſi horum depoſitionibus tantum fidem adhibere non debeat Iudex, vt ex his ſolis nullis alijs vinctis adminiculis poſſit ad carcerationem deueniri, neque enim ob ſolam offenſorum denunciationem poteſt ad prætenſi rei carcerationem deueniri, vt probauit *Corpzouius in ſua praxi crimin. par.3. quæſt.111.*
8 *de Incarceratione num.27.& ſeq.* niſi fortaſse reus prætenſus eſset de fuga ſuſpectus, nam tunc poſset carcerari, maxime ſi homo eſset vilis conditionis, *Farinac. quæſt.crimin.27. numer.121. Corpzouius ibid. num.31.* cum alijs apud ipſos.

9 Antequam tamen ſuper carceratione Inquiſitor deliberaret in hoc crimine, Ego eum hortaret, vt omnia cum ſuis conſultoribus communicaret, iuxta ea quæ ſupra diximus *lib.2.* & prout pluries ſic in noſtra Inquiſitione Cremonæ obſeruatum fuiſse ſcio.

§. QVARTVS.

De perquiſitione Domus maleficiati.

SVMMARIVM.

1 *Perquiſitio Domus decreta captura facienda eſt.*
2 *Quæ in ea adnottanda.*
3 *Annotata diligenter conſiderabit.*
4 *De repertis intus Anaclintereum, Ceruical, & cætera maleficiati.*
5 *Diligenter conſideranda qualitas rerum repertarum.*
6 *Super rebus ibi repertis, quod fundamentum fieri poſſit.*
7 *Perquiſitio Domus maleficæ à quibus facienda.*
8 *Ab tandem perquiſitione ab eſſe debent familiares Inquiſiti, & cur.*
9 *In perquiſitione deſcribi debent ea omnia quæ faciunt pro reo.*
10 *Item pro fiſco deſcribi debent.*
11 *Ceteæ Imagines acubus trafixæ.*
12 *Pulueres.*
13 *Vnguenta.*
14 *Pentacula.*
15 *Cartæ cum Crucibus.*
16 *Libri maleficia continentes.*
17 *Ollæ ſub terra.*
18 *Venena.*
19 *Oſſa mortuorum.*
20 *Res omnes extraordinariæ.*
21 *Res repertæ in lectis.*
22 *Quod fundamentum ſuper his rebus fieri poſſit.*
23 *In materia huius perquiſitionis Coſpius videndus.*
24 *Circuli in carta cum Cruce in medio numerantur inter ſigna magica.*
25 *Multo minus fundamentum poteſt fieri ſuper repertis in lectis, cum ea à Dæmone ibi ſupponi potuerit.*
26 *De euomentibus acus, clauos, & ſimilia remiſſiuè.*

1 Aduertat præcipuè Iudex in ipſo actu carcerationis diligenter facere perquiſitionem in domo mulieris inquiſite,& talem Inquiſitionem per ſe ipſum, aut Vicarium Idoneum faciat adhibito notario, nec ad huiuſmodi perquiſitionem interueniant perſonæ attinentes, aut familiares, prætenſi maleficiati, ne contingat, (prout aliquando ſuſpicatum eſt) dolosè aliqua ſupponi malefitia denotantia
2 in grane præiuditium Reæ Inquiſitæ, & in dicta perquiſitione annotentur diligenter per notarium omnia reperta in domo, & Capſis, & non ſolum quæ poſſunt iuuare intentionem fiſci, ſed etiam ea quæ poſſunt iuuare Ream inquiſitam, prout Imagines Sanctorum. Coronæ Diuina Officia, libri deuotionum, Schedulæ, Communionis, Aqua, & Palmæ benedictæ, & alia ſimilia ſingillatim illa deſcribendo in Inuentario perqui-
3 ſitionis conficiendo. Nec ſint faciles Iudices ad firmiter credendum aliqua reperta, prout oleum in Vaſculis, pinguedo, pulueres, & ſimilia eſſe apta ad maleficium, ſed faciant illa conſiderari à Peritis ad effectum, vt dignoſcatur, an deſeruire poſſint ad alium finem, quam malefitij.

Multoties euenit quod familiares prætenſi maleficiati, credentes malefitium perquirunt intùs anaclin-
4 tereum,ceruical,& puluillos lecti ipſius infirmi,& cum inueniant volucra quæ videntur ad maleficium aptata, illa deferunt ad Iudicem, qui ſuper hoc maximum facit fundamentum ad effectum probandi malefitium, & in hoc debet eſſe multum vigilans, & circumſpectus Iudex, facile enim euenire poteſt, vt talia à familiaribus infirmi ſuppoſita fuerint, & ſic facilius Iudex inducatur ad credendum malefitium, & ad procedendum contra aliquam perſonam.

5 Propterèa bene aduertere debet qualitatem repertorum in huiuſmodi lectis, cum enim Anaclin. aut lana, & quotidie intermiſceantur, & Inuotoria, & alia prædicta conficiantur ex pluma, luantur, dum lectus proſternitur, facilè euenire poteſt, vt ſpacio alicuius temporis fiant aliqua inuolucra, quæ videantur præſeferre ſuſpitionem maleficij, & tamen naturaliter ex præmiſſis contingere poſſunt, vltra quod in actu confectionis huiuſmodi anaclienteriorum,& aliorum prædictorum ex incuria magiſtri illa fabricantis, illa intermiſceri potuerunt. Ex quibus huiuſmodi inuolucra ex ſe confecta fuerint.

6 Et ideò ſi perquirerentur ſingulorum lecti præcipuè ex pluma confecti, de facili in aliquibus ſimilia inuolucra reperirentur. Nec etiam eſt mirum, quod in huiuſmodi quandoque reperiantur acus, nam vbi ſunt mulieres, acus vbique abundant, & facile eſt quod per accidens ſpacio alicuius temporis, multæ acus in prædictis mobilibus intercludantur.

Neque forſan abs re eſt, conſiderare dæmonem talia aliquando ſupponere potuiſſe,abſque participatione, & aſſenſu alicuius, vt indè credatur malefitium commiſſum, & ſic aliqua perſona indebitè damnum patiatur; Quemadmodum videmus in actu exorciſmi nonnullorum obſeſſorum qui videntur euomere acus, clauos,

clauos, & diuerſa inuolucrā, quæ tāmen impoſſibile eſt obſceſſos in corpore habere, prout non habent, ſed demon in illo actu talia ſupponit ad os obſceſſi, vt credatur fortè obſceſſum eſſe maleficiatum, & aliquis indè indebitè moleſtetur. Ex quibus patet quam circumſpectus eſſe debeat Iudex circa huiuſmodi reperta cum de facili, vel potuerint ſupponi, vel eſſe naturalia, vel facta opera Demonis ſinè alicuius miniſterio.

Annotationes Carenæ ad §.IV.

7 DEcrepta captura, vt vndequaque veritas delicti habeatur in actu ipſius capturæ facienda eſt perquiſitio domus prætenſi malefici, vel maleficæ, dixi, ex *Maſſino in praxi Sancti Officij par.7.* fol. mihi 176. *Secundæ Impræſſionis, verſic. Auerta il Giudice. Ego ipſe de Offic. Sanct. Inquiſitionis par.2. tit.12. §.24. nu.207. verſic.* Tertio facienda eſt perquiſitio domus, & nouiſſime, *Coſpius in ſuo Iudice crimin. lib.2. cap.44. numer.2. verſic. Perche eſſendo queſta arte congieturale &c. Il diligente Giudice &c.*

Et quidem ſi quæratur à quonam perquiſitio domus ſit per agenda. Dico quod debet fieri à miniſtris Sanct. Offic. ad præſentiam notarij, & coram ipſomet Reuerendiſſimo Inquiſitore, vel eius Vicario. Quia enim agitur de re quę magni poteſt eſſe prẹiuditij, tam pro reo vel rea, quam pro ipſomet fiſco Sanct. Offic. ipſemet aſſiſtere debet huic perquiſitioni.

8 Et ob eandem rationem abeſſe ab hac perquiſitione debent omnes amici, & familiares ipſiuſmet prætenſi malè inquiſiti. Experientia enim docuit in criminalibus, quod actus iudiciales, qui fiunt cum aſſiſtentia partis offenſæ, vel eius amicorum ferè ſemper, & vt plurimum non rectè fiunt, & ſcandala aliqua, vel ſaltem fraudes oriri ſolent. Videatur *Ambroſin. in ſuo proceſſu Informatiuo cap.5. lib.1. num.5. & ſeq.* & ibi *Io. Bernardinus Porrus, qui fuit in Ciuitat. Mediol. magnus Criminaliſta.*

Non eſt dubium, quod notarius in hac domus malefici perquiſitione diligenter deſcribere debet omnia reperta in domo, capti, & alijs locis eius domus quantumuis ſecretis.

9 Et Imprimis pro reo deſcribere debet ea omnia quæ eius Catholicam credulitatem iuuare poſſunt, vt puta ſi in domo reperit Imagines Sanctorum, & alia Intextu Inſtructionis recenſita.

Optimus enim Inquiſitor in Tribunali, tam Sancto, & fidei, tam Imaculatæ, diligenter veritatem perquirere debet, tam pro reo, quam contra reum, non verò tam tenaciter adherere fiſco, vtque pro reo faciunt negligat, & vt perperam vidi à Iudicibus laycis quibuſdam peſſimæ conſcientiæ obſeruatum ad tempus defenſionum remittat, *l. non defendatur*, & ibi notat *Bart. ff. de pœnis, Alex. conſil.4. num.3. lib.6. Marſil. conſil.17. Farinac. conſil.35. num.2. Neuizan. conſil.61. num.41. Scaccia de Iuditijs Ciuilibus, Criminalibus, & hæreticalibus cap.86. nu.9. Bertazz. conſ. Crim.105. nu.8.*

10 Pro fiſco etiam Sancti Officij Prudens Inquiſitor Curabit ea omnia diligenter deſcribi, quæ eius intentionem fundare poſſunt, & præſertim Infraſcriptæ Ce-
11 reæ Imagines acubus transfixæ, de quibus latiſſimè *Griland. de Sortilegijs lib.2. quæſt.5. num.11. verſic. Imagines fabricabant, quas ſpinis acubus clauis, & alijs rebus acutis in guture femur coſtis, &c. perforabant, deprecando, vt Corpus verum maleficiati eaſedm pœnas pateretur. Del Rius magicarum diſquiſitionum part.1. quæſt.3. ſect.4. Bodin. dœmonon. lib.2. cap.8. Torreblanca Iuris ſpecialis lib.12. capit.4. per totum, & cap.5.* vbi malefitio hoſtili, quod ſolet fieri cum hiſcè Cereis Imaginibus.

12 Pulueres de quibus idem *Grilan. quæſt.3. numer.29. Torreblanc. de Magia lib.2. cap.39.* & latius eruditiſſimus hic auctor videndus erit de iure ſpeciali *tom.2. p.2. lib.12. cap.7.* & vtrobique ait magos hoſcè pulueres accipere à Dẹmone, *Berlich. in ſupra citata concluſione 3. num.8.* vbi ex Ghilhaus, & Remigio ait maleficas tres pulueris ſpecies accipere à Dœmone. vlz. atri coloris ad homines enecandos, Cinericij coloris ad morbos inferendos, & albi, ad ſanitatem reddendam.

13 Vnguenta, hiſcè enim etiam vtuntur magi, & ſtriges *Torreblanca de Iure ſpecial. d. cap.7. num.13. & ſeq.* vbi quod huiuſmodi vnguenta ſolent fieri ex Infantulis igne toſtis, vel aqua feruenti liquatis, *& numer.30.* vbi latè agit de peſte anni 1630. Med. ex vnguentis videatur ijs auctor, quia verè dignus eſt, qui legatur, & perlegatur in hac materia, *Coſpius in Iudice crimin. l.2. cap.38. num.14.* vbi quod aliquando huiuſmodi vnguẹnta fiunt cum ſanguine puerorum.

Ollæ plenæ bufonibus, hoſtijs, & membris humanis, *Berlich. d. concl.4. num.47.*

14 Pentacula, de quibus *Genuenſis in praxi fori Arch. Neapol. cap.18. num.13. primæ Impræſſionis,* & dixi *Ego par.2. de Offic. SS. Inquiſit. tit.12. §.21. nu.17.*

15 Cartæ cum Crucibus, & nominibus dœmonum, ac verbis Scripturæ Sacræ ad tormenta ſuperanda, *Berlic. citata concl.4. num.177. Torreblanca latiſſimè de Iure ſpeciali lib.11. cap.20. & de Magia l.2. cap.23. per totum de quo malefic. dixi d. tit.12. §.16.*

16 Libri maleficia continentes, de quibus *Torreblanca de Iure ſpeciali lib.3. cap.18. & de magia lib.2. cap.15.* huiuſmodi autem *lib. magic.* ſunt clauicula Salomonis, quam ſemel vidi in Inquiſitione Cremonæ, quamque ſtatim dixi poſſe appellari ceremoniale Diaboli, Almadel, Centum Regum, Opus Mathematicum, Opera Petri de Abano, & ſimilia.

17 Ollæ ſub terra de foſſæ, vel in Puteo, de quibus *Godelm. de lamijs cap.7. Spreng. in maleo maleficarum par.2. quæſt.1. capit.1. Torreblanca de magia lib.2. cap.39. numer.16.*

18 Venena, His enim vtuntur ſtriges ex pacto ſpeciali cum dœmone in malefitijs *Torreblan. vbi ſupra. cap.39. num.17.* qui alios refert, & latius de Iure ſpeciali, vbi videatur *lib.12. capit.2. & ſequ. Emanuel Moura de Incantat. & Enſalmis Opuſculo 1. ſect.2. c.4. n.13.*

19 Oſſa mortuorum, Carnes puerorum aſſatæ igni pinguedo corporis humani, quibus paſſim lamias, vti atteſtatur *Torreblanca cum allegatis ab eo de magia operatrice lib.2. cap.38. num.9. & ſequ.* vbi etiam quod ex pinguedine puerorum ſolẹnt lamiæ famoſum conficere vnguentum.

20 Res omnes extraordinariæ ſub limine Domus prætenſi malefici, vel maleficiæ inuentæ, *Coſpius vbi ſupra cap.44. num.3.*

Et alia omnia apta regulariter ad malefitia per agenda, & ad, ſortilegia, vt V. G. Carta vt dicitur *vergine corda d'appiccato, calamita,* quam etiam ſolemni ritu ſolent magi baptizare. *Spada caraterizate, Anelli con nomi incogniti.*

21 Res etiam repertæ in lectis, & ſuper ceruicali deſcribi debent, vt ſi ſint res quæ naturaliter, & veriſimiliter in eis apponi ex induſtria non potuerunt.

Hoſcè Coſpius vbi ſupra proximè ſic deſcribit. *Vſarà diligenza il Giudice ſe nel letto, nel guanzale, capezzale, matterazzo, ò coltrice, doue detto affatturato dorme, ſe vi ſi trouaſſe oſſa, nociole, guſſi, penne attacate inſieme, corde, ſtringhe, treccie, naſtri, capilli, ò altri annodati, & ogn'altra coſa, che non poteua veriſimilmente eſſere ſtatta meſſa in quel logo; Maggiormente potranno queſte coſe ſeruir per proua del corpo del delitto, ſe quelle rimeſſe, & abbrucciate dal Sacerdote con le ſolite ſolennità di Salmi, & orationi, e con il fuoco di palme, olini, & altre coſe benedette, l'*

Infer-

Infermo ne ſentirà notabile allegerimento.

Animaduertendum tamen eſt, quod ſuper hiſcè rebus ſic in lectis, & ceruicali repertis, non poteſt fieri niſi leuiſſimum fundamentum, niſi ex ſe res in dictis locis repertæ aptè de ſe eſſent ex communi vſu maleficorum ad maleficia penitenda, ex rationibus doctiſſime hoc loco in Inſtructione notatis.

Propterea Doctus Inquiſitor, etiam cum ſuorum Peritorum Conſilio diligenter examinabit qualitatem reorum repertarum, locorum in quibus repertæ ſunt, perſonarum quæ eas res ſe reperiſſe teſtabuntur, vt his conſideratis poſſit deliberare ſuper quantitate, & qualitate ſuſpitionis ex hiſcè rebus contrà maleficum orientis.

Si enim V.G. medietas vnius cranei humani reperta fuiſſet in lecto, vel ceruicali maleficiati, & alia medietas omninò correſpondens medietati in lecto, vel ceruicali repertę inuenta fuiſſet in capſa malefici, certè contrà maleficum orìretur ſuſpitio, ex hoc conſiderabilis arbitrio prudenter Iudicare debentis, & quidem maior quam ſi nulla medietas cranei reperta fuiſſet pœnes maleficum.

Etiā ſumma cum inditia ſint in criminalibus Iudicibus regulariter arbitraria, totum hoc relictum etiam erit Iuditio, & arbitrio prudentis Inquiſitoris.

23 Et in hac materia perquiſitionis domus malefici omninò videatur totum capitulum 48. Coſpij in ſuo Iudice criminali, cui titulus eſt. *Diligente da vſarſi nel tempo della Cattura.* Vbi prudens Inquiſitor plura vidébit notanda, & in deſcriptione viſitationis domus capti, vel captæ, & ideò ſemper capitul. illud in hac materia legatur, & perlegatur.

24 Animaduertet etiam Inquiſitor, quod inter ſigna magica adſunt, & circuli in carta, ſiuè ſimplici, ſiuè pergamena formati cum cruce in medio, quæ ibi quaſi captiua reperitur, ex max. in eam Diaboli odio, vt ex Del Rio notauit *Pat. Albergh. in ſuo Manuali qualiſicatorum c.18.ſect.2.§.2. n.4.*

25 *Neque forſan.* Multo igitur minus tribuendum hiſcè rebus in lectis, & ceruicali repertis, cum eà à dæmone ibi potuerint ſupponi.

26 *Euomere acus, clauos &c.* De hac re videndus omninò ſupra omnes quos hucuſq; viderim ſcriptores Eruditiſſimus *Torreblanc. de Iure ſpeciali tom.2.l.12.c.3.n.11.& ſeq.*

§. QVINTVS.

De Nominatione Maleficæ à Dæmone.

SVMMARIVM.

1 *Exorciſtæ non debent interrogare dæmonem, an ex malefic. obſideat hominem, & à quo illud malefic. ſit factum.*
2 *Super hac nominatione vbi à dæmone non poſſunt formari proceſſus.*
3 *In Eccleſia adeſt poteſtas ſuper Energamenos.*
4 *Ea conceſſa Sacerdotibus, & Exorciſtis.*
5 *Exorciſtæ Officium quomodo peragendum.*
6 *Super nominatione facta à dæmone nullum de Iure fieri poteſt fundamentum.*
7 *Quomodo ſe gerere debeant Epiſcopi in conceſſione facultatis exorcizandi.*
8 *De exorciſmis plures difficultates, & dubia remiſſiuè.*

1 Conſueuerunt (parum quidem prudenter) multi exorciſtæ iuxtà non bonam (quo ad hoc) Theoricam flagelli dœmonum interrogare dœmonem in exorciſmis, quomodo ingreſſus fuerit corpus obſceſſi, vt an ex maleficio, & quis huiuſmodi maleficium commiſerit. Vnde dœmon pater mendacij, & inimicus quietis humanæ ſæpè reſpondet ſe ingreſſum eſſe corpus obſceſſi ex maleficio facto à tali perſona, in tali cibo, ſiuè potui, & vt dœmon magis certum reddat exorciſtam, & alias de hac re, ſupponit euomenda ab obſceſſo quędam ſimilia ei rei in qua dixit maleficium factum fuiſſe, & alia pleraque vt ſupradictum eſt.

Hinc diuerſis vicibus obſeruatum eſt, aliquos Iudices formare proceſſus contra prætenſos maleficos no-
2 minatos à dæmone vt ſupra, tamquam ſi ex dicto dœmonis probentur præmiſſa. Vndè ſuper huiuſmodi proceſſibus nulla vis facta fuit à S. Congregat. imò ſemper repræhenſi fuerunt exorciſtę, qui parum fideliter officium, tam pium exercentes, & tamen dæmonem vt ſupra interrogantes, & Iudices qui ſupra dæmonis reſponſione proceſſum formarunt.

Annotationes Carenæ ad §. V.

Dixi ſupra non eſſe dubitandum, imò firma fide credendum in Eccleſia hanc adeſſe poteſtatem ſuper energumenos, & à dæmone obſceſſos, & quidem pœnes Sacerdotes, & exorciſtas conſtat hoc ex illo Lucę 9. *Domine ecce dæmonia ſubijtiuntur nobis in nomine tuo, & c. 10. Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes, & ſcorpiones, & ſuper omnem poteſtatem inimici,* & de hac poteſtàte conceſsa exorciſtis adeſt Epiſtola Cornelij Papæ ad Fabium Antiochenum referente Euſebio *lib. 6.* Hiſtoriæ *c. 35.* & colligitur ex forma conferendi ordinem exorciſtatus, quæ talis eſt. *Accipe, & commenda memoriæ, & habe poteſtatem imponendi manus ſuper energumenos, ſiue Baptizatos, ſiuè Cathecumenos.*

3 Quanta cùm conſcientiæ puritate, quanta cum circumſpectione, prudentia, & cautela hoc munus ſit exercendum, abſtinendo à nugis ſuperfluis interrogationibus dæmonis, & reſponſionibus, vitando coloquia cum eo, ſtatim illi imperando vt ſileat, abſtinendo ab actibus inditialibus contra eum, vt cum exorciſta præcipit dæmoni, quod tali die compareat, rationem reddat, cur tale corpus obſederit, iuret ſe veritatem dicturum, an ex maleficio in corpus obſceſſi ingreſsus fuerit à quo perpetratum malefitium, & ſimilia videatur. *Del Rius diſquiſit. magicarum lib. 6. ca. 2. quæ. 3. ſect.3. remedio 4.* & in Anacephaleæoſi monition. 10. *Sanch. in præcepta decalogi lib.2.c.42.n.34. Nauar. lib.5. conſil. tit. de ſententia excommunic. conſ. 5. Sotus lib.5. de Iuſtitia, & Iure quæſt.12.art.2. Rodriquez. in ſumma p.p.cap.18. Homobon. de bonis de Humanæ vitæ ſtatibus p.p.c.21. Marchin. de Sacramento Ordinis Tract.2. p.4. c.11.*

Peſſima igitur eſt Doctrina, quod ad hanc rem attinet flagelli dœmonum interrogandi dœmonem an ex maleficio ingreſsus fuerit corpus humanum & à quo illud fuerit factum, impertinentia enim hęc ſunt, nec
6 à Patre mendatij petenda.

Quod ſi quis ea praxi flagelli vſus fuerit, Dœmon, quæ dixerit ſe per malefitium corpus obſceſſi fuiſse ingreſsum, & maleficium à tali fuiſse commiſsum nullum poterit ob id fieri fundamentum ſuper dicto dæmonis, vt in tractatu de Offic. Sanctiſſimæ Inquiſitionis *p.2.tit.12.§.23.n.199.* ex Patre Maſſino in praxi S. Offic. *p.7.* fol. mihi 177. Verſicul. *Quindi ſi vede,* & Buratt. *deciſion. 763.n.11.*

Et hinc eſt, quod licet Sacerdotes, & exorciſtæ ratione ſui muneris poteſtatem habeant exorcizandi tamen munus ſuum exercere non poſsunt ſinè Epiſcoporum, & Archiepiſcoporum licentia, in qua in pertien-

da Præ-

da Præſules Eccleſiæ cum maxima conſideratione procedere ſolent, maximè cum agitur de fœminis exorcizandis, adeò vt audierim Eminent. Card. Federicum Borromæum Archiepiſcopum Mediolanen. cuius memoria in Benedictione ſit, vix vnquam licentiam hanc exorcizandi in ſua tam ampla Ciuitate, quatuor vel ſex viris Doctrina, & Sanctitate conſpicuis, idem ſemper egit laudatiſſim. Cardin. Camporeus in ſua Diœceſi Cremonen. Patria mea.

8 De exorciſmorum poteſtate Data Eccleſiæ, cur Dæmones non ſemper obediant exorciſmis. Quo pacto Dæmones pellant tàm initio naſcentis Eccleſiæ temerariè à Præpoſitiuo, & Erroneè à Nicolaitis tributa ſint, & alia in hac materia curioſa vidè apud *Emanuelem Mouram de Incantationibus, & Enſalmis ſect. 1. c. 2. num. 9. ſect. 2. cap. 7. num. 3. & cap. 6. num. 16. ibidem, & cap. 13. nu. 9. & 10. & cap. 15. nu. 9.*

§. SEXTVS.

An obſceſſio Dæmonis ſemper proueniat ex Maleficio.

SVMMARIVM.

1 *Etiam ſinè maleficio Dæmon quandoque eos obſidet.*
2 *Ex quibus cauſis Deus permittat Dæmones obſidere homines remiſſiuè.*
3 *Hoc ipſo, quod conſtet de obſceſſione Dæmonis non dicitur conſtare ſufficienter de corpore delicti in maleficio.*
4 *Qua ratione cognoſci poſſit, an quis ſit obſceſſus, vel non à Dæmone remiſſiuè.*

1 Aliqui Iudices opinantur (& perperam quidem) quod eo ipſo quod aliquis reperitur obſceſſus, id ex malefitio prouenerit, & ex hoc ſolo iniuſtè formant proceſſus contra perſonas aliquo modo obſceſſas infenſas, vel aliundè inditiatas, hoc eſt maximum abſurdum. Cui enim dubium eſt, quod ſine maleficio expermiſſ. Dei poteſt Dæmon vexare corpus alicuius. Caueant itaque omninò Iudices ne ex ſola obſceſſione Dæmonis conficiant proceſſus ſuper malefitio imò etiam ſint cauti, ne decipiantur ab aliquibus, qui in præmiſſis impoſturam committunt, & diuerſimodè ſe obſceſſos *eſſe ſimulant*, ſæpè enim huiuſmodi impoſt. reperiuntur.

Annotationes Carenæ ad §. VI.

2 Non eſt dubium, quin expermiſſione Diuina, ſecluſo quocunque malefitio contingat aliquando Dæmones obſidere corpora humana, idque ea varijs cauſis, ob peccata propria, ob peccata parentum, ne labatur obſceſſus in alia peccata, in quæ laberetur, ſi à Dæmone non obſideretur *Gregor. lib. 1. Dialogorum*. Ad explorandam alicuius patientiam, & ob parentum malam imprecationem, vt accidiſſe ſuis temporibus affirmant P. Maldonatus, & P. Tireus, & prout hæc omnia præſequuntur P. Tireus integro tract. de Dæmoniacis, & P. Putheanus in ſimili tractat. poſt eius tract. Theologicum de Angelis dubit. 4. per totam.

3 Non ergò poteſt dici, quod conſtet de corpore delicti ſufficienter ex eo quod quis ſit obſceſſus, cum id à malefic. & non malefic. ſed ex permiſſione Dei potuerit prouenire, & ſic ex hoc non poſſunt Iudices formare proceſſus.

Quomodo autem, & qua ratione cognoſci poſſit, 4 quod quis ſit, vel non ſit à Dæmone obſceſſus, & quomodo in hac materia ſimulationes, & fictiones cognoſci poſſint, Videantur *P. Tireus d. tract. de dæmoniacis, & P. Putheanus vbi ſupra dubit. 3. per totam.*

§. SEPTIMVS.

De Inditio Famæ.

SVMMARIVM.

1 *Non debent eſſe faciles Iudices ad procedendum contra aliquem in hoc crimine ob ſolum inditium famæ.*
2 *De facili oritur fama contra Vetulas, & deformes.*
3 *De inditio famæ, & eius requiſitis, maximè in hoc crimine, & quidem contra Mulieres, & Vetulas, & numer. 4. & ſequen. vbi caſus deciſus in Inquiſitione Cremonæ.*
7 *Quid ſentiat auctor de hiſcè Vetulis in ſortilegijs amatorijs.*
8 *Caſus deciſus in Saxonia de Vetula capta amore iuuenis.*

1 Non ſint faciles Iudices ad procedendum contra aliquam perſonam vti ſtrigem, & maleficam ex inditio famæ quamuis enim alias fama inditium ſit magni momenti, Attamen in iſta materia ob odium Commune quod habetur in ſtriges, contra quas omnes vnanimiter clamant, facilimè inſurgit huiuſmodi fama contra aliquam mulierem præcipuè quando eſt vetula, & turpis formæ vndè vel mo-
2 dicum fundamentum ſuper tali fama fiat, vel ſaltem diligenter Iudex Interroget teſtes à quanto tempore ortum habuerit, & à quibus, & qua occaſione. Hinc enim forſan ſæpè ex proceſſu apparebit famam eſſe Inditium módici momenti.

Annotationes Carenæ ad §. VII.

3 De Inditio famæ latæ, dixi *in meo tract. de Offic. SS. Inquiſitionis par. 3. tit. de Inditijs, & Tortura*, & ibi quidem loquutus ſui, de fama, eius requiſitis probatione, & vi, ac efficatia in genere, & in omnibus delictis.

4 De fama in caſu noſtro, & delicto magiæ, & malefitij agunt *Carpz. in ſua praxi crimin. noua Romano Saxon. par. 1. qu. 49. Goedelm. de magis, & Veneſ. lib. 3. cap. 3. num. 9. Ponzirib. de lamijs num. 69. Petrus Neigius qu. 39. nu. 31. par. 1. Berlich. dict. concluſione 4. par. 4. ad Conſtitutiones Saxoniæ nu. 16. & 17.*

5 Tamen cum in hac materia de facili poſſit oriri fama ex leuibus cauſis à perſonis maleuolis contra vetulas, & deformis aſpectus, Ideò non poteſt ſuper fama in hac re fieri magnum fundamentum niſi ſit formiter, & ſeruatis ſeruandis probata, benè *Torreblanca de magia lib. 3. cap. 17. num. 19. & plur. ſeq.* vbi quod in hoc crimine, ad effectum de quo agimus fama debet ſolida, non leuis, & varia, nam cum eſt vanus Populi rumor contemni debet.

6 In hac propterea re congregatio Cremonæ ſub die 6. Decemb. 1626. non ſuit auſa deuenire ad carcerationem duarum mulierum vetalarum, quæ vrgebatur hoc Inditio famæ in earum opido vehementi non obſtante quod aliqua etiam adeſſent adminicula, ſed non talia quæ viderentur ſufficere ad carcerationem.

7 Cùm tamen de hiſcè vetulis agitur, & ſumus in ſortilegijs amatorijs, egò valdè contra eas propenſus ſum. Quia ex lectura auctorum, vt plurimum conſtat, vetulas haſcè hoc morbo laborare legatur Corpzouius in ſua Iuris prudentia Romano Saxonica ad Saxoniæ Electoris Conſtitutiones 1. 4. Conſtit. 2. Deffi-
8 nitione 9. vbi refert caſum deciſum à Patriæ ſuæ Dia-

ſterio

ſterio de menſe Maio 1631. de vetula amore laſciuo iuuenis capta, quæ eum magicis artibus in capro ſibi aduehi curauerat.

§. OCTAVVS.

De Strigibus, & Sortilegis.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegium poteſt eſſe ſine Apoſtaſia formali.*
2 *Quando mulier Sortilega Interroganda.*
3 *De duplici profeſſione Sortilegæ.*
4 *Profeſſio expræſſa, quomodo, & cum quibus ſolemnitatibus fiat.*
5 *Confeſſio tacita maleficæ quomodo Dæmoni fiat.*
6 *Vtraque profeſſio Apoſtaſiam à Deo continet.*
7 *Quid ſit pactum tacitum cum Dæmone.*
8 *Et an illud habeat locum ſi Sortilegus expræſsè proteſtetur ſe conſentire Diabolo.*

VLterius aduertendum eſt, quod quæmadmodum mulierum genus eſt maximè ſuperſtitioſum, & ſortilegijs præcipuè amatorijs deditum, non tamen ſequitur, quod ſi aliqua mulier ſortilega, & Incantationes, vel ad ſanandum maleficia, vel ad cogendam voluntatem hominum, vel ad alium quemcumque finem fecerit, ergo eſt ſtrix formalis
1 poteſt enim eſſe ſortilegium ſinè Apoſtaſia formali ad Dæmonem, licet non careat ſuſpitione Apoſtaſiæ vel leui, vel vehementi, iuxtà qualitatem ſortilegiorum adnotatam *in cap. accuſatus, §. Sanè de hæreticis in ſexto*. Et ideò bonus Iudex dum format proceſſum contra aliquam mulierem confeſſam, vel conuictam de huiuſmodi ſortilegijs non ſit facilis ad concipiendum in animo ſuo quod ſit Apoſtata formalis ad dęmonem, licet hoc eſſe poſſit, ſed quando deueniet ad torturam
2 contra hanc mulierem, illam in genere interroget, an habuerit aliquid factum cum dęmone iuxtà ea quæ inferius dicentur circà modum torquendi. Et ad hoc maximè aduertere debent Iudices, quia in hoc multi decipiuntur falsò putantes, quod huiuſmodi ſortilegia fieri non poſſint ſinè apoſtaſia formali ad Dæmonem, & hinc oriuntur maxima præiuditia mulieribus Inquiſitis de huiuſmodi ſortilegijs. Iudices enim minus Periti, vel aliter nimis faciles, ob lecturam aliquando librorum de ſortilegijs, & ſtrigibus tractantium hoc falſo præſuppoſito decepti, nullam viam relinquunt etiam indebitam pro extorquenda confeſſione mulierum, quæ ſæpiſſimè ob diuerſos malos, & illicitos modos habitos tandem inducuntur ad fatendum ea, quæ nunquam cogitarunt.

Vt autem euitentur huiuſmodi mala infraſcripta attendant diligenter iuſti Iudices.

Annotationes Carenæ ad §. VIII.

HOc loco rectè traditur differentia inter ſtriges, & ſortilegas, non enim rectè inferri poteſt iſta mulier fecit hæc, & hæc ſortilegia etiam hæreticalia, ergo eſt ſtrix nam poteſt eſſe quod tantum de hæreſi, & apoſtaſia ſit ſuſpecta, vel de leui, vel de vehementi iuxtà qualitatem ſortilegij, & perſonæ, vt notaui *de Offic. SS. Inqu. par. 2. tit. 12. §. 3. & 4.* Striges ergò formales ſunt, quæ formaliter à Catholica Religione, profeſſionem coram dœmone, vel aliquo eius viceſgerenti emiſerunt.

3 Duplex profeſſionis genus, in materia de qua agimus agnoſcunt *Griland. de ſortileg. quæſt. 1. num. 5. Goedelm. de magis lib. 1. cap. 9. num. 2. Farin. in praxi de delictis, & pœnis quæſt. 20. num. 77. Berlich. in ſæpè citata concluſ. 3. num. 4. & ſequ.* & ſuper omnes eruditiſſimus *Torreblanc. ſemper in hac materia perlegendus de Iure ſpirituali lib. 11. c. 13. per totum, & de magia lib. 2. cap. 7. pariter per totum.*

4 Profeſſio expræſſa contrahitur cum ipſomet Dęmone, reſidente in ſolio more Principis, vel in forma hominis, vel Hirci, vel Canis, Ad eum in communi ſagarum, & maleficorum conuenticula à magiſterculo de nocte deducitur veluti nouitius, & nouitia ibi abnegat (horrendum dictum) Deum Optim. Maxim. dicendo, *Nego Creatorem Cœli, & Terræ, Nego Baptiſma, Nego Adorationem Deo à me præſtari ſolitam tibi adhæreo Tibi credo*, quæ formalia verba ex *D. Hyppol. Martire in lib. Conſumat. Mundi* refert *Torrebl. dict. cap. 13. num. 5.*

Abrenunciat patrocinio (quod mens ipſa in ſola huiuſcè cogitatione abhorret) Beatiſſimæ, Immaculatiſſimæ, & Pijſſimæ Reginæ Cęlorum Domine totius Mundi, & meæ, ac omnium Sanctorum.

Scriptum de hiſcè rebus manu, & proprio ſanguine factum velut inſtrumentum ſeruitutis ſuæ Diabolo tradunt.

Et hæc omnia tacto libro quodam obſcuras, & nigerimas paginas continente, veluti quodam Iuramento confirmant.

Homagium etiam dœmoni præſtantes in circulo, quod Diuinitatis ſolet eſſe ſymbolum deſcripto in terra, quæ eſt ſcabellum pedum Dei.

Et his per actis demon vnguen illis in frontem inijcit, veluti abradens carracterem Baptiſmi, & eum de libro vitæ delet, & deſcribit in libro mortis. Hæc ex auctoribus ſupra citatis, ſed maximè ex Torreblanc.

5 Tacita profeſſio eſt cum quis non ipſi Dœmoni, ſed alij magicam hanc artem profitenti promiſit obſeruare, quæ ſibi mandauerit, ſub promiſſione, quod grandia facturus ſit in vita ſua, & multa futura cognoſcet, dummodo Catholicam Fidem abijciat, & omnia Eccleſiaſtica Sacramenta peſsundet, & totis viribus adhæreat cultui, & obedientiæ ſui magiſtri, & illum, vti verum Principem adoret, *Berlich. dict. concluſ. 3. nu. 4. verſic.* Tertia verò.

6 Hæc etiam profeſſio licet tacita à DD. vocetur, tamen continet apoſtaſiam à fide formalem, parum enim difert apoſtaſia, & promiſſio facta, & acceptata de apoſtatando, ad effectum de quo agimus.

7 Adeſt vltrà hæc tacitum cum demone pactum quod cum dicto humani generis hoſte factum cenſetur, quotieſcumque quis vltrà promiſſiones de quibus ſupra vtitur annulis, ſignis, caracteribus, orationibus, & alijs rebus à mago inſtitutis, vel quæcunque ſortilegia facit, vel ad amorem, odium ſanitatem, vel alias quaslibet res pro libito obtinendas, etiamſi neſciat ea Inſti-
8 ſtuta à Diabolo *Del Rio diſquiſit. magic. lib. 2. cap. 8. dubio 1. Torreblanc. de mag. dict. lib. 2. cap. 7. num. 17.* & de Iure ſpirituali *lib. 11. cap. 14. per totum*, vbi addit eſse locum huic pacto tacito cum demone etiamſi quis vtatur ſignis illis, & orationibus, & expræſsè proteſtetur ſe nolle pactum cum dęmone contrahere. Quia poteſt eſse, quod dæmon in 1. Inſtitutione ſortilegij, talem formulam tradiderit, quæ nullum animi aſsenſum, ſed ſolam applicationem requireret, *Sanchez, in Decalog. lib. 2. cap. 38. numer. 5. Emanuel Moura de Enſalmis ſect. 2. cap. 18. num. 21. Torreblanc. de Iure ſpirituali lib. 11. cap. 14. num. 4.*

Et ſcatet vera ratio, quare à ſortilegio non ſit licitum arguere quem eſse ſtrigem, quia ſortilegium ſolum continet pactum implicitum cum dæmone, & nullam apoſtaſiam à fide. E contra ſemper ſtriges, vel à fide apoſtatant, vel præmittunt apoſtaſiam.

§. NONVS.

De cuſtodia harum rearum.

SVMMARIVM.

1 *In ſeparatis carceribus ſingulæ ſunt cuſtodiendæ, & numer.6.*
2 *Quomodo cuſtos carceribus cum illis ſe gerere habeat, & numer.7.*
3 *Inquiſitores fœminas haſcè non alloquantur, & nu.8.*
4 *Quales carceres his mulieribus aſſignandæ, vbi quid in Saxonia acciderit.*
5 *Iudex arbitrium habet in aſſignando carcere.*

IMprimis quantum fieri poteſt non permittant mu-
lierem carceratam ob maleficium, aut ſortile-
gium quempiam alloqui, & ſi plures reperiantur
mulieres carceratæ in materia præmiſſa non permit-
1 tantur ſimul alloqui, ſed retineantur in carceribus ſe-
paratis, quia ſæpè multæ conuenerunt falſum fateri
contra ſe ipſas in materia apoſtaſiæ, putantes hac via
citius è carceribus eximi.
2 Nullo modo curent, neque permittant Iudices,
quod cuſtos carceris aut alius quiſquis ſit illis mulieri-
bus ſic carceratis ſuadeat quid fateri debeant, cum
examinatæ fuerint, multoties enim compertum eſt,
quod mulieres huiuſmodi ſuaſionibus impulſæ, aut
etiam ſpe impunitatis, promiſſæ (quæ tamen num-
quam eis promitti debet) faſſæ fuerunt id quod nec
etiam ſomniarunt,
3 Iudices numquam alloquantur huiuſmodi mulie-
res carceratas circa merita cauſæ niſi iudicialiter eas
examinando.

Annotationes Carenæ ad §.IX.

4 MVlieres hę vel viri de hoc crimine grauati in car-
ceribus cuſtodiendi ſunt vſque ad ſententiam
ad carceres, tollerabiles eſſe debent non horridæ, &
ſubterraneæ, vt notant DD. vna *cum textu in l.1. C.de
cuſtodia reorum, & notat Corpz. in ſua praxi crim. noua
Romano Saxonica par.3.quæſt.109. numer.45. & ſequ.*
quenda in horrida admodum carcere collocatum in-
ſtinctu Diaboli ſibi ipſi vitam ademiſſe, & puellam
quandam in ſubterraneo carcere cuſtoditam, à ſerpen-
tibus fuiſſe peremptam.
5 Non ob id tamen negamus quin Iudex poſſit pro
delicti, perſonæ, & qualitate circumſtantiarum modo
tolerabiliorem, modo duriorem carcerem reo aſſigna-
re, *Menoch.de arbitr.Iudicum caſu 305.nu.1.ſeq.Carpz.
vbi ſupra nu.50. Pegna in direct. Inquiſit.par.3.comm.
108. Souſa in afforiſm. Inquiſit.l.2.cap.26.nu.19.*
6 Si plures ſint huiuſmodi criminis rei, ſingulis reis ſe-
paratæ ſunt carceres aſſignandæ benè ſupr. *Pegna l.2.
cap.13. num.3.* vbi ego *in annot. & ad directorium In-
quiſit.d.comm.108.verb.* Item præcauere oportet.
7 Prout, nec permittendum, vt cuſtos carceris cum
mulieribus ſic carceratis colloquatur, nec de his quæ
foris fiunt ab eo moneantur benè *Pegna d. comm.108.
verſ.* Ergò ſiuè ſit vnus, *Maſſin.in praxi S.Offic.fol.129.
ſecundæ Impræſſion.verſic. Non permettano li Giudici.*
Et ego ipſe *tit.12.§.24.num.210.*
8 Inquiſitores etiam cum huiuſmodi mulieribus, &
reis non loquantur nec tractent, niſi cum Iudicialiter
eas, vel eos examinant *Pegna ſupra lib.2. cap.13.& d.
comm.108. verſ.* Hæc amplius obſeruare Inquiſitores
oportet, *Souſa d.c.26.n.22.* Ego *in cit.§.24.nu.211.*
De alijs circa huiuſmodi carceratos obſeruandis, vi-
de quæ dicta ſunt à *Pegn.Souſ.& alijs ſupra allegatis.*

§. DECIMVS.

De examine maleficæ, proſequutione proceſſus, & tortura in hoc Crimine.

SVMMARIVM,

1 *Inquiſitor ſuggeſtiuè reas non interroget, & 13.*
2 *Quomodo in prima audientia huiuſmodi reæ interrogandæ, & 14. & remiſſiuè.*
3 *Quomodo in ſecunda audientia vlterius interrogari debeant.*
4 *Quomodo ei obijcienda ſint, quæ ex proceſſu conſtant.*
5 *Obiectiones hæ ità fieri debent, vt non poſſit rea venire in cognitionem teſtium, nec denunciantis, & nu.15.*
6 *Teſtes ſunt repetendi, & quomodo, & 16.*
7 *Terminus eis aſſignandus eſt ad faciendas ſuas defenſiones.*
8 *Coram conſultoribus cauſa proponenda.*
9 *Quando S.Congregat.reſcribendum.*
10 *In tortura rea non interrogetur de delicto in ſpecie n.18*
11 *Ante torturam ei iterum obijciantur Inditia.*
12 *In actu torturæ quomodo Interroganda.*
17 *In hoc crimine quamuis crudeli ſeruari debet ordo Iudiciarius.*
19 *De animaduertendis in S.Offic.antè torturam, in tortura, & poſt torturam remiſſiuè.*
20 *Interrogandæ ſunt reæ hæ ſuper complicibus, & Intentione.*

1 NVllas ſuggeſtiones in illis interrogandis om-
ninò faciant, ſed ab initio interrogentur,
An ſciant vel præſumant cauſam examinis,
ſeù carcerationis deindè de Inimicis, & de cauſis Ini-
2 micitiarum. Quis fuerit earum confeſſarius, & de alijs
ſimilibus ex quibus detegi poſſit, vt de curſu vitæ ſuæ
de frequentatione Sacramentorum &c, ex quibus de-
tegi poſſit, bona, vel mala earum vita, & conditio,
3 deindè in genere poſſunt interrogari an ſciant aliquod
ſortilegium, & ad quem effectum, & an vnquam hu-
iuſmodi, aut aliud ſortilegium executioni demanda-
uerunt, & ſi negauerint, poſſunt fieri alia interroga-
4 toria in genere paulatim, eis obijciendo quod depo-
nitur in proceſſu eas ſcire aut commiſiſſe tale ſortile-
gium, & tandem ſi omnia negent poſſunt ei in diuerſis
interrogatorijs paulatim obijci quæ in proceſſu con-
tra illas habentur circumſcriptis tamen nominibus, &
5 cognominibus teſtium, & circunſtantijs ex quibus In-
quiſitæ aliter in notitiam deuenire poſſint, qui ſint te-
ſtes, & tandem completo proceſſu contra illas infor-
matiuo ſi adhuc perſiſtant in negatiua, erunt repe-
6 tendi teſtes proceſſus offenſiui, quæ repetitio vt va-
lidè, & legaliter fiat formandi ſunt prius articuli, par-
te fiſci ſuper capitibus, quæ pro fiſco prætenduntur,
& copia dictorum articulorum eſt danda dictis Inqui-
ſitis, aſſignando eis Aduocatum, & Procuratorem
Idoneum etiam ex officio, quatenus Inquiſitæ, vel
ob paupertatem, vel alia de cauſa illos non habeant,
eidemque tempus congruum detur ad dandum Inter-
7 rogatoria, quo elapſo fiat repetitio facta repetitione
detur eiſdem terminus ad faciendas defenſiones de-
turque etiam copia eiſdem proceſſus, & factis defen-
ſionibus, ſeù lapſo termino ad illas faciendas, Iudi-
8 ces conuocent Congregationem Conſultorum Perito-
rum, in qua per extenſum proceſſus legatur, ſuppræſ-
ſis nominibus, & cognominibus, & circumſtantijs,
& ſi de modo expeditionis cauſæ non ſint concordes,
aut cauſa ſit grauis, vel ratione delicti, vel ratione

perſo-

perſonæ non deueniatur ad torturam, niſi conſulta
9 hac S.Congregat. ad quam mitti debeat copia integri proceſſus, tam offenſiui, quam deffenſiui. Et quando videretur Iudicibus cum voto ſuæ Congregat. ſinè difficultate ad torturam deuenire poſſe, quia Inditia
10 eſſent vrgentia, Aduertat ne in ipſa tortura interrogent Inquiſitum de delicto in ſpecie quod prætendi-
11 tur, ſed tantum antequam deueniatur ad delictum torturæ obijciantur eis iterum Inditia, quæ in proceſ-
12 ſu habentur, & poſtea in actu torturæ interrogentur tantum, vt dicant veritatem de ijs ſuper quibus fuerunt Interrogatæ, & ſi fateri cœperint, non ſuggeratur eis aliquod, ſed tantum recipiantur, & ſcribuntur verba præciſa earum confeſſionis, Interrogandæ erunt poſteà in genere ſuper vlteriori veritate.

Annotationes Carenæ ad §.X.

13 SVggeſtiones nullas, De ſuggeſtiuis Interrogatorijs omninò à Iudice vitandis, dixi ſupra ad *Pegnam l.2.cap.20.7.& ſeq.& par.3.de Offic.SS.Inquiſit. tit.2. num.51. vbi allegaui ex I.C.in l.1. §. in cauſa ff.de quæſtio.* exemplum Interrogatorij ſuggeſtiui.

14 Ab initio interrogetur, De prima audientia qua Reus in Sancto Officio Inquiſitionis excipere debent, & de interrogatorijs huiuſmodi Generalibus, vt vita ipſorum, & conuerſationes, & amici appareant ſupra latè *Pegna lib.2.cap.14.per totum*, vbi dixi aliqua ego in annotationibus, & capitibus ſequ. vbi latiſſimè de forma reos huiuſcè Tribunalis interrogandi, & ex notis hic in Inſtructione facilimum erit vnicuique Inquiſitori quoſcumque ipſius criminis Reos legitimè examinare.

15 Circumſcriptis tamen nominibus, Secundum morem huiuſcè *SS.Inquiſit.Tribunal.vtſupr.ſæpius l.2. notaui, & in ſpecie in tractat.de Offic. SS. Inquiſit. par.2. tit.12.§.24.num.212.*

16 Erunt repetendi teſtes, De qua repetitione, & eius forma, prout, & de articulis formandis à latere fiſci, & alijs actibus ſubſequentibus, latiſſimè ſupra ad *Pegnam lib.2.cap.24. & pluribus ſequ.* & hoc apparet, quod in hoc crimine quantumuis creduli, & immani
17 ſeruari debet ordo Indiciarius vtſupra dicebam, & latè probauit *Torreblanca de magia l.3.cap.16.*de formatione proceſſus in crimine magiæ *num.1.& plur. ſequ.* vndè in hac materia poſſe obijci teſtibus quod ſint examinati in ſummario ſinè citatione partis, nec ſunt ea citata repetiti dixit *Berlich. in ſæpè citat. concluſ.4. num.135. Goedelm.de magis lib.3. cap.8.num.30. Verſ.* Aut ante litem conteſtatam.

18 Aduertatur ne in ipſa Tortura, Hoc ad literam in teſte dixit *text. in l.1.§. in cauſa vbi Doctus Gothofredus ff.de quæſt.ibi.* Qui quæſtionem habiturus eſt non debet ſpecialiter interrogare, an Liuius Titius homicidium fecerit, ſed generaliter, quid id fecerit, alterum enim magis ſuggerentis quam requirentis eſt, quæ autem hic dixit Surd. conſ. in teſte ſine dubio locum ſibi vindicant etiam in reo.

19 Deo animaduertendis in hoc foro ante reorum torturam. In tortura, & poſt torturam dixi *par.3. titul. 10. de Inditijs, & Tortura §.21.22. & 23. numer.155. & ſequ.* & in hoc ipſo crimine *par.2. titul.12. §.24. & 25. num.213. & ſequ.* quæ hic non repeto, & ideò ibi videri potuerunt.

20 Interrogandæ erunt poſtea ſuper complicibus, & intentione, Huiuſmodi maleficis datur tortura, vt dixi *par.2. dict.titul.12. §.25. numer.221. & ſequenti-bus.*

§. VNDECIMVS.

De qualitate Torturæ.

SVMMARIVM.

1 *Tortura in hoc delicto datur ſinè ſquaſſis, & pondere.*
2 *Tortura danda cum tormentis vſitatis.*
3 *De varijs tormentorum generibus apud varias nationes remiſſiuè.*

1 ADuertatur ne Tortura detur cum ſquaſſis, aut cum aliquo pondere, ſiue baculo ad pedes, ſed ſit ſimplex eleuatio in tortura funis, aut ſit ſimplex tortura alterius generis tormentorum, quatenus tormento funis torqueri non poſſint.

Annotationes Carenæ ad §. XI.

2 TOrturam in S. Offic. debere fieri cum ſolitis tormentis, & non cum inuſitatis, & cum quis torquetur tormento funis,debere id agi ſine ſquaſſis,itaut tortura ſit ſimplex dixi pluries in meo tractatu de Offic. SS.Inqu. & in materia noſtra in alleg. *tit.12. §.24. numer.213.*vbi allegaui *P.Maſſin.in prax. S.Offic. rubr.*
3 *Modo di dar la corda. Verſ. E qui pur anche baſſi da notare*, de varijs tormentorum generibus erudite *Carpz. in prax.par.3.quæſt.117.num.25.& ſeq.*

§. DVODECIMVS.

De repetitione Torturæ.

SVMMARIVM.

1 *Iudices non debent eſſe faciles ad repetitiones torturæ.*
2 *In caſu repetitionis torturæ conſulenda Sacr. Congreg. & num.6.*
3 *Nullo modo abradantur fœminis pili, vel capilli, & numer.7.*
4 *De inditio, quod in magis conſiderant D.D. ex eo quod lacrimas non emittant, & num.8. vbi quod hoc inditium nullius, aut leuiſſimæ eſt conſiderationis.*
5 *De repetitione torturæ remiſſiuè.*

1 NOn ſint faciles Iudices ad repetitionem torturæ niſi cauſa ſit grauiſſima quo caſu eſt con-
2 ſulenda S.Congreg.
3 Nullo modo radantur aliqui pili, aut capilli ipſarum mulierum, nec faciant vim Iudices contra Inquiſitas in quodam Inditio ab aliquibus Doctoribus con-
4 ſiderato. vlz.quod forſan huiuſmodi mulieres maximè in tortura non emittant lacrymas.

Annotationes Carenæ ad §.XII.

5 DE repetitione torturæ latiſſimè in genere *Farin. de Inditijs, & tortura qu. & in foro S.Offic. Pegna par.5.direct.com.39.*& in materia delicti noſtri *Del Rius diſqu. magicar. l.5. qu.31. Pereg. conſ.2.quæſt.26. vol.2.Torreb.de magia l.3.cap.18.nu.31.*
6 In omni cauſa animaduertit Inquiſitor quod ad hanc repetitionem non eſt deueniendum Inconſulta Supræma Vrbis Congregat. vt cum *Maſſino animaduerti loco ſupra cit.num.114.*
7 Nullo modo abradantur, Æquum enim eſt cauſam in SS.Tribun. cum omni omninò puritate tractari, & ideò ob honeſtatem pili, & capilli mulieribus non ſunt abradendi dixi *loco ſupra cit.num.215.*

Nec faciant vim, De hoc Inditio Sylueſter de Setigimagis *l.3.c.3.puncto* 11. *Berlich.d.concluſ.4.n.60.& Carpz.in prax.p.1.qu.49.num.* 63.cum alijs quos allegant, Verùm cum hoc Inditium nullum habeat fundamentum, ideò non eſt à Iudicibus habendum in conſideratione.

§. DECIMVS TERTIVS.

De Tempore Torturæ.

SVMMARIVM.

1 *Torturæ tempus nunquam debet excedere horam.*
2 *Imò neque ad tale tempus debet dari tortura, niſi valdè vrgeantur Indicia, & cauſa ſit grauis.*
3 *Tortura debet eſſe moderata.*
4 *Alia in materia torturæ remiſſiuè.*
5 *De ſortilegijs contra tormenta remiſſiuè.*

1 TOrtura nunquam excedat tempus vnius horæ,
2 nec de facili per horam tortura inferatus, niſi
ſtante grauitate cauſæ, & vrgentibus Inditijs ſimul, &
in fine examinis annotetur tempus, quo in tormento
manſerunt.

Annotationes Carenæ ad §.XIII.

QVoniam Tortura Inuenta eſt ad veritatem eruendam non ad homines enecandos, Ideo DD.volunt eam omninò debere eſſe moderatam, & quod non poſſit tormentum funis excedere horam; & ad dictum ſoleat teneri horologium pulueris, bene notauit *Gilhauſen. in arbore Iud.crim.c.6.p.7.ſect.3.nu.* 50. & *P.Maſſin.in ſua prax.S.Offic.p.*10 *aſſert.*44.

4 Alia in hac materia, & præſertim de ratificat. poſt
5 torturam, & de ſortileg. contra tormenta dixi *p.2.*
tit. 12. §. 6. *per totum Carpz. in prax. noua p.* 3. *quæſt.*
125.*numer.*65.*& ſequ.& Sanfelic.dec. Regn. Neapol.*
265.*p.2.*

§. DECIMVS QVARTVS.

De Maga que acceſſit ad ludos faſſa ſe ibi Apoſtataſſe.

SVMMARIVM.

1 *In hoc apoſtaſiæ crimine non eſt quærendum de corpore delicti.*
2 *Quomodo mulieres hæ examinandæ, & interrogandæ.*
3 *Vbi fateantur aliquas circumſtantias, quæ verificari poſſint, hæ ſinè dubio ſunt verificandæ, & nu.8.*
4 *Vbi circumſtantiæ adductæ falſæ comperiantur dubitari poteſt de veritate confeſſionis.*
5 *Documentum maximè à Iudicibus in hoc crimine obſeruandum, & n.10.*
6 *De ludis, & conuenticulis remiſſiuè.*
7 *De muliere faſſa apoſtaſiam, in his ludis quomodo expedienda.*
9 *Sortilega ad amorem quomodo interroganda, & quid practicatum in Inquiſitione Cremonæ.*
10 *Doctrina notanda Illuſtr.Inquiſit. San.Vincente.*

1 MAximè eſt aduertendum, quod in euentum,
in quem huiuſmodi mulieres Apoſtaſiam
ad dæmonem, & acceſſum ad ludos diabolicos
faterentur (quo caſu corpus delicti aliunde probari
non poteſt, quam per propriam confeſſionem)
curandum eſt ſanè minima ſugeſtione huiuſmodi mu-
2 lieres totam ſeriem facti a ſemetipſis recenſeantur, &
cum ab Initio ad id inductæ fuerint de tempore, &
alijs circumſtantijs, nam hoc modo videri poterit an
confeſſio huiuſmodi apoſtaſiæ, & acceſſus ad ludos verisimiles
ſint, nec ne. Et caſu quo fateantur aliqua particularia,
ſeù circumſtantias, quæ ſunt verificabilia
3 omninò Iudices diligentias faciant pro ijs verificandis
quia ſic magis veriſimiles reddentur confeſſiones
circa apoſtaſiam & acceſſus ad ludos, aliter ſi tales circumſtantiæ
adductæ falſæ comperirentur dubitar
4 poſſet de veritate huiuſmodi confeſſionis forſan, ſecutæ,
vel vi torturæ, quæ eſt remedium fallax, vel ſuggeſtione
alicuius vel tædio carceris, vel quia ſic crederent
facilius ipſis Indulgendum eſſe, prout aliquando
compertum diuerſis iſtis reſpectibus mulieres falſo faſſas
eſſe apoſtaſiam, & acceſſus ad prædictos ludos.
5 Et vt facilius Iudices poſſint ſe abſtinere à quacunque
ſuggeſtione quandò mulieres Incipiunt fateri talem
apoſtaſiam forſan melius eſſet, & tunc Iudices obliuiſcerentur
eorum quæ dicunt Doctores in iſta materia,
quia ſæpe viſum eſt, quod Iudices in ordine ad ea
quæ perlegerunt apud Doctores multa præiuditia faciunt
his mulieribus.

Annotationes Carenæ ad §. XIV.

6 DE iſtis ludis, & diabolis conuenticulis dixi *p.2 de Offic.SS.Inquiſit.tit.de ſortil.*& vltra ibi allegatis plurimos alios *Barboſ.Iunior.in cap. Epiſc.* 26.*qu.*5 Petrus Anton.Ioſreu poſt *tract.de ſuperſt.*Petri Criuelli Impræſſum Idiomate Hyſpano fol. mihi 251. Defenſa del canon.26.*q.*5.*Eruditiſs.Torrebl.de Iure ſpirituali lib.*11. *cap.* 8. vbi latiſs.de hiſcè nocturnis conuentibus agit, & de locis, in quibus in varijs mundi regionibus fieri ſolent.

7 Quia vero certiſſimum eſt multoties euenire iſtis mulieribus, quam plura inſomnijs, licet quandoque verà, & realiter ad hoſcè conuentus transferantur, Ideò vt appareat an confeſſiones iſtarum ſagarum ſint veræ omni conatu niti debent Iudices violatæ religionis vt memoratas confeſſiones iuſtificent per verificationem aliquarum circumſtantiarum per dictas mulieres narratarum, vt inde ſcatere poſſit an acceſſus ille ad ludos diabolicos, & apoſtaſia vera ſit, & realis, & earum confeſſiones veriſimiles.

8 Illud certum eſt in confeſſionibus iſtarum ſagarum, quod ad apoſtaſiam attinet, non opus eſſe, vt contra eas procedatur, quod conſtet de vllo corpore delicti, ſed vbi fateantur ſe ex animo, & Intentione à Cathol. Relig.apoſtataſſe, coguntur ad abiurandum de formali, tamquam apoſtatæ formales, ſi verò Catholic. Intent. profiteantur, proteſtantes ſe non ex animo, ſed oretenus tantum, & facto a Cathol. Relig. receſſiſſe, tunc præciſa tortura ſuper Intentione coguntur ad abiurandum de vehementi, Dixi latè de hac re *par.2.de Offic.SS.Inquiſit.*§.20.*n.*172. §.25.*n.*218.*& ſequ.&* §. 30. *n.*240. *& ſeq. & n.*244. animaduerti circà mulieres grauatas, vel confeſſas de ſortilegijs ad amorem, quod quamuis interrogate, an crediderint dæmonem poſſe cogere voluntatem amaſij, Reſpondeant affirmatiuè, non ſtatim cogendæ ſunt ad abiurandum de formali, qui cum articulus fidei circa libertatem arbitrij non ſit ex articulis fidei notiſſimis, prout eſt art. Incarnationis, ſi paratę ſint corrigi nō poſſit dici, quod ſint hæret. formales ad quod allegaui pulcherrimam decisionem *Alphonſi à Caſtro de Iuſta hæreticorum punitione lib.* 2. *cap.* 15. & ſic in effectu practicatum fuit in noſtra Inquiſitione Cremonæ, in cauſa cuiuſdam

mulie-

nulieris vetulæ, quæ capta amore cuiuſdam iuuenis, ortilegium ad amorem ipſius ſibi ipſi conciliandum fecit cum quibuſdam fabis ſuper quibus celebratæ fuerant miſſæ, & alijs rebus, nam interrogata, cum reſpondiſſet ſe credidiſſe dœmonem poſſe cogere voluntatem memorati Iuuenis, fuit tamen tantum coacta d abiurandum de vehementi, & ſemel per Ciuitatem aſtigata.

Et vt faciles Iudices. Sanctiſſimum documentum uod vtinam ſemper eſſet ante occulos Iudicem ſecuarium, & præſertim, Vltramontanorum in illis locis n quibus contra haſcè lamias procedunt ex eo enim uod auctores de hiſcè ſtrigibus paſſim horrenda narat, adeò ab omnibus, & præſertim à Iudicibus abhoreri ſolent, vt ſe ſacrificium Deo præſtare arbitrentur i contra eas omni cum crudelitate procedant, & omibus artibus ab eiſdem confeſſiones extorquent. Exeſſus in hiſcè ſententijs vnuſquiſque videre poteſt ex ententijs ſcabinorum lipſienſium delictis per *Corpz. n praxi crim. noua Rom. Saxon. quæſt. 50. nu. 66.* vbi de erbo ad verbum refert 36. illius dieſterij ſententias ſuer hoc delicti genere latas.

Et conuerſo palpabit vnuſquiſque quanta cum mauritate, prudentia, & legalitate contra haſcè fœminas rocedant Eccleſ. Tribun. SS. Inquiſit.

Ad finem huius §. volo apponere verba doctiſſimi nquiſitor. San Vincente in ſuis notabilibus in materia nquiſitionis *capit. 13. §. 1.* vbi de lamijs iſtis ſic loquiur.

Certiſſimum eſt in hoc crimine multas eſſe deceptiones, & falſarias à Dœmone huius ſectæ auctore nuentas, & quamuis multi dicant omnia à lamijs euenire, nihil verò in re geſtum eſſe, & ſic illas excuſant. Veruntamen negari non poteſt, eadem, quæ etiam in omnijs faciunt, ſeù facere credunt, poſteà vigiles conormare, & ratificare approbantes, & de illis, tamquam de honeſtè factis complacentiam habentes, & re vera quando ſe vngunt, & inter ſe communicant habent voluntatem, & verum propoſitum ad eundi dæmones, illoſque colendi, & reuerendi, in illiuſque obſequium facta abhominabilia tamquam nociua perpetrant, & licet verum illa damna in re non efficere yſas lamias tantum ſatis eſt, quod credant ea feciſſe, cum poſtea vigiles pro rato habeant, & ſibi de eis complaceant, & itaque magis piè loquuntur de hac re eas non excuſant, *Lucerna Inquiſit. de Strigis, num. 9.*

§. DECIMVS QVINTVS.

De rea ſocias nominante in his ludis Diabolicis.

SVMMARIVM.

Nullo modo procedendum contra nominatas à ſaga in ſocias iſtorum ludorum.
Ità ſeruatur in concuſsè in omnibus Inquiſitionibus Italiæ.
Nec in hoc curandum eſt de Binsfelt. & Del Rio.

ET quamuis tales mulieres fateantur apoſtaſiam, & acceſſus ad ludos, & nominent complices in huiuſmodi ludis nullo modo procedatur contra huiuſmodi complices, quia cum talis acceſſus plerumque per illuſionem contingere poſſit, iuſtitia non poſtulat, quod contra complices cognitos, & viſos per illuſionem procedatur.

Annotationes Carenæ ad §. XV.

QVoniam vt ſupra vidimus acceſſus ad conuenticulos Diabolicos aliquando eſt realis, & aliquando fantaſticus, Ideò non mirum ſi nulla fieri poteſt Iuridica conſideratio ſuper nominatione ſociarum facta ab hiſcè mulieribus, quod ſcilicet in dicto Con-
2 uentu viderint Titium, Seium, Bertam, Lauiniam, ità Seruat, & ſemper ſeruabit inconcuſſa prax. S. Offic. fundata in Decreto Supr. S. Rom. Inquiſition. de quo *Farinac. de hæreſi quæſt. 185. numer. 153. verſ.* aduertæ tamen quod vera non eſt, benè *Pater Diana vidend. moral. reſolut. par. 4. tractat. 6. reſolut. 30. qui alios allegat*, & dixi Ego *par. 2. de Offic. SS. Inquiſit. titul. 12.* §. 26. per totam vbi dixi ob id parum curandam eſſe de contraria ſententia Binsfeld. Martinus Del Rio, & Gregorij de Valentia.

§. DECIMVS SEXTVS.

Alia notanda Generalia in formatione horum proceſſum.

SVMMARIVM.

1 *Interrogatoria per extenſum ſcribenda, & num. 5.*
2 *Proceſſus non ſunt incohandi per cum ad aures peuenerit, & numer. 7.*
3 *Infantum enecatio interdum euenit ex ſuffocatione matrum, vel nutricum.*
4 *In huiuſmodi cauſis, & proceſſibus, taxæ S. Congregationis ſunt obſeruandæ, & num. 9.*
6 *Intentiones, & reſponſiones quas qualitates habere debeant.*
8 *Caſum mulierum detinentium Infantes in lectis ſolent ſibi reſeruari Epiſcopi.*
10 *Remedia ſpiritualia aduerſus maleficia remiſſiuè.*
11 *Formula recipiendi denunciationes in cauſis ſtrigum, & maleficorum.*
12 *Forma examinandi teſtes in eadem materia.*

1 OMninò Iudices ſcribere faciant in proceſſu interrogatoria omnia per extenſum ab ipſis Iudicibus facta, vt ex lectura proceſſus appareat qualia illa fuerint, & an ſint ſuggeſtiones cum maximo enim abuſu, & præiuditio conſueuerunt aliqui Indic. ſcribi facere. Ad opportunam Interrogationem Reſponderunt ſeù Interrogati Reſpond.

2 Multi Iudices deueniunt ad forman. proceſſus ſimiles, nec colligitur ex proceſſu, quale fuerit primum Indicium, & vndè prouenit, ſed proceſſus ſic Incipiuntur. Cum ad aures peruenerit, ſeù aliqua præcedente fama publica &c. Caueant igitur Iudices ab iſto errore, & ſemper examinent in principio proceſſus perſonam ſeù perſonas, quæ ad aures primo aliqua dixerunt, vel quomodo talis fama ad eius notitiam peruenerit, & cuncta ſeriatim in proceſſu redigant, itaut nihil omninò ommittat.

3 Plerumque contingere poteſt quod infantes ex ſuffocatione in lectis pauperum matrum, & nutricum, & ob id prohibetur matribus, & nutricibus, ne in eorum lectis, ſed in cunabilis ſeparatis infantes retineant. Ideò prudentes Iudices benè aduertant quia ſecuta aliquando ſimili ſuffocatione ne illa detegantur, matres, & nutrices propalant infantes occiſos à ſtrigibus.

4 In huiuſmodi cauſis, & proceſſibus formandis omninò ſeruari debent taxæ alias tranſmiſsæ de mandato S. Congreg. & quando mulieres præcipuè ſunt pauperes, caueant Iudices ab earum bonorum expoliatione.

Annotationes Carenæ ad §.XVI.

HOc loco tradunt duo documenta Generalia ad formandum legitimè proceſſus in hoc foro admodum neceſſaria.

5 Primum eſt de interrogatorijs per extenſum ſcribendis à notario, vt videri poſſit, an legitimè fuerint interrogatæ, & canonicè reæ reſpondiderint. In materia autem interrogationis faciendæ Iudici animaduertendum eſt ex *Corpz. in ſua prax. par.3. quæſt.113.*
6 *numer.15.* quod ea debet habere quatuor conditiones, vlz. quod ſit articulata, pertinens, clara, & reo Inquiſito propoſita prout eodem loco *numer.54.* ait reſponſionem rei debere eſſe diſtinctam, claram, & manifeſtam, affirmatiuam, vel negatiuam, abſque vllis ambagibus, & circuitionibus, adeò vt reus debeat ſemper categoricè reſpondere.

7 Aliud documentum eſt, non eſſe incohandos proceſſus in S.Offic. prout in aliquibus Tribunalibus laycis fieri vidi hoc modo. Cum ad aures peruenerit, vel fama publica præcedente, ſemper enim, vt legitimè procedatur debet præcedere examinatio perſonæ, vel perſonarum denunciantium modum illum incipiendi proceſſum per cum ad aures deuenerit, improbatum eſſe à S.Congreg. & ab Eccell. Mediol. Senatu dixi *in ſæpè cit.tit.de ſortilegis §.24.num.204.& ſeq.*

8 Plerumque contingere poteſt, Caſum hunc mulierum detinentium in lectis Infantes ob periculum ſuffocationis eorundem infantium, ſolent ſibi reſeruare Epiſcopo, vt patet ex Belochio de caſibus reſeruatis in pluribus tabellis.

9 In huiuſcè cauſis. Non eſt dubium quod omnes taxæ tranſmiſſæ ex ordine S.Congreg. de Vrbe, quæque Impræſſæ retinentur, vt ab omnibus videri poſſint in noſtris Inquiſitionibus Italiæ omninò ſeruandæ ſunt etiam in hiſcè proceſſibus, ita quod etiam pauperes, vbi nihil habeant in bonis ijs grauari, nequeant, SS.enim hoc Tribunal, Sanctiſs. omnia pertractat.

10 Super eſſent hoc loco aliqua dicenda de remedijs ſpiritualibus aduerſus huiuſmodi maleficia, ſed breuiter me expediendum cum *Torrebl. de Iure ſpirituali 13.& 14.& de magia operatrice l.2.cap.53.per totum*. Dico contra hæc maleficia remedia eſse oratione publicas, & priuatas, reliquias SS. vſum panis, & ſali benedicti, aquam benedictam, Crucem Dom. Noſt. fidem veram, quæ contrà huiuſmodi malefic. maxim valet Inuocationem Beatiſs. Intemeratiſs. & Dulciſs M.Mariæ Dominæ Noſtræ, ſed præſertim, & antè omnia huiuſmodi maleficiatis maximè ſi mulieres eſsent & fortaſsis moniales perſuadendus eſt frequentiſsimu vſus Sacramentorum pœnitentiæ ſcilicet, & Euchariſtiæ, & Miſsæ ſacrificia, videatur *Torrebl. de Iure ſpirituali l.12.cap.27.per totum*, vbi pulcherrimè, & eruditè in hac re ſcripſit.

Vt autem Inquiſitor formulam recipiendi denunciationes, & dicta teſtium in hoc crimine habeat, ſubijcio formulam ex *Syluestro de ſtrigimalis l.3.cap.2.&* formam examinandi reos non ſubijcio, quia ſatis e præſsa legitur in Inſtructione §.10.ſupra,

11 Forma recipiendi denunciationem in cauſis ſtrigum, & maleficorum.

Anno à Natiuitate.

12 Forma examinandi teſtes.

Præmiſsa formula conſueta.

Anno N.Menſe N. Die N. Coram Reu. Pat. N. I meique Notarij præſentia Vocatus comparuit N. c delato Iuramento de veritate dicenda &c.

Interrogatus de cauſa ſuæ vocationis Reſp. &c.

Interrogatus ſi cognoſcit talem, exprimendo nom delati, dixit quod ſic.

Vltimum locum agendum eſse de termination proceſsus, tàm in hiſcè cauſis ſtrigum, quam etiam alijs ſpectantibus ad hoc Sacroſanct. Tribun. Inqu. H enim *Pegna ſibi in 4.lib. ſuæ Inſtruct. propoſuerat*. V rùm in hac re benignum lectorem remitto ad ea, q idemmet *Pegna dixit in 3.par. Director. in modis term nandi proceſſus in cauſis fidei, Maſſin. in ſua praxi S.* *fic.* & Ego ipſe *in 3.parte de Offic. SS. Inquiſit. In pec liari titulo de modo terminandi proceſſus in hoc Trib nali.*

F I N I S.

INDEX
COPIOSISSIMVS RERVM,

Et verborum quæ continentur in Tractatu de Officio Sanctiſsimæ Inquiſitionis.

Littera n. denotat numerum marginalem,
Littera f. denotat folium.

A

Abbas.

ABbates exempti, & nullius Diœceſis, an poſſint procedere in cauſis. num. 14. f. 23.
Abbatis doctrina in c.2.de confeſſis, reprobatur nec habet locum quamuis veritas aliter haberi non poſſit.n.65.& ſeq.f.104

Abiurans, & Abiuratio.

Abiurans, vt hæreticus, non poteſt eligi in Decurionem nu.
145. f.44.de vehementi, ſi poſtea incidat in eaſdem hære-
ſes quas abiurauit, habetur pro relapſo num.29. & 35. f.
63. ad abiurationem non admittitur relapſus. numer.43.
de vehementi abſoluitur ab excommunicatione ad cau-
telam numer.46. fol.305. quid de abiurantibus de leui n.
47. abiurare quomodo debeant blaſphemi numer. 67. &
ſequ. f. 121.abiurare debent ſortilegi, vti ſuſpecti de hæ-
reſi num.240.fol.161.ſed debet plenè conſtare de facto,ob
quod indicitur abiuratio n.241. qualiter debeãt abiurare
ſortilegi hæreticales, & qualiter non hæreticales numer.
242.
Abiuratio, eſt pæna grauiſſima num. 14. f. 10. formalis ſo-
let iniungi hæreticis, & quomodo fieri debeat in loco pu-
blico num. 124. f. 44. ad abiurandum non admittuntur
rei ipſi num. 127. f.44. indicitur pro modo ſuſpicionis nu.
88.f.80.generalis quando ſufficiat.num.89.& 90.an mi-
nuenda in ſortilegio facto ad amorem num. 51. & 52. f.
278.quid ſit, & variæ eius definitiones numer. 1. f. 307.
& de materia abiurationis per totum titulum 12.p.3.de-
clarantur definitiones abiurationis, ex abiuratione Be-
rengarij numer. 2. eſt re antiquiſſima numer. 3. abiu-
rationis ſpecies ſunt quatuor, ſicuti etiam ſpecies ſuſ-
picionis hæreſis numer. 4. & 5. ſecundum aliquos non
eſt pæna numer. 9. ſed contraria opinio eſt verior numer.
11.& 13. non debet fieri ante ſententiam numer. 10. &
12. Regularis de leui abiurans,ex Decreto Vrbani VIII.
eſt inhabilis ad munera Religionis num.14. quæ probatio
requiratur in hæretico, vel ſuſpecto de hæreſi, vt ei in-
iungatur abiuratio num. 15. & ſequ. de formali regula-
riter fit publice num.21. & 22. vbi de Praxi Inquiſitio-
nis Romanæ, & Hiſpanæ. hæretici ſponte comparentes
abiurant ſecrete numer. 23. de vehementi regulariter fit
publice num.24.& quando poſſit fieri ſecrete num.15.&
26. quid fuerit practicatum in S. Officio Cremonæ num.
27.de leui regulariter fit ſecrete num.28.confeſſarius ſol-
licitans non eſt cogendus ad abiurandum publice nu. 29.
reprobatur Cantera nu. 30.
Abiuratio, facienda eſt lingua vulgari, & ita ſeruatur nu.
num.31. f. 306. ſuper abiuratione debet fieri publicum
inſtrumentum num. 32. debet ſubſcribi ab abiurante nu-
mer. 33. & quid ſi neſciat ſcribere num. 34. debet conti-
nere aſſertionem Catholicæ veritatis, & deteſtationem
omnis hæreſis num. 35. item promiſſiones iuratas de non
relabendo num.36. & 39. & an deteſtatio omnis hæreſis
facienda ſit in abiuratione de leui num. 37. & 38. ab ab-
iuratione nullum priuilegium excuſat num.40.fit etiam
per Puberes num. 41. ſecus eſt in impuberibus proximis
Infantiæ num. 42. proximi vero pubertati, an tenean-
tur abiurare, & quomodo num.43. & quæ conſideranda
in iniungenda abiuratione Impuberi numer. 44. & 45.
non eſt abſoluendus hæreticus ab excommunicatione
ante abiurationem num. 46. recuſans abiurare, quomo-
do puniendus numer. 47. publica abiuratio non impont-
tur habentibus filias nubiles num. 61. f. 313. conſide-
randa quæ ſint in imponenda abiuratione num. 64. abiu-
rare recuſans, quando habeatur pro impenitente nu.8.&
9. f. 343. poteſt indici in S. Officio grauat, teſtibus ſingu-
laribus nu.10.f.344.

Abominatio.

Abominatio, cur vocetur hæreſis Danielis cap.9. Anteludn. n.37.

Abſens.

Abſentium appellatione qui veniant num. 7. f. 9. abſentia
Rei poteſt allegari per Procuratorem nu.3.f.329.quomo-
do de Iure Canonico numer. 4. contra hæreticum ab-
ſentem non conuictum, nec confeſſum nu.5. contra conui-
ctum,

ctum, vel confeſſum num.6. ex ſtilo Romanæ Curiæ ſemper audiuntur abſentes condemnati, ſi compareant, tam quoad perſonam, quam quoad bona num.7. fallit in Hiſpania num.8.

Abſolutio.

Abſoluere, an poſſit Epiſcopus ſine Inquiſitore, & è contra num. 10. f. 10. & an indicere purgationem canonicam num. 12. an recipere ad abiurationem hæreticos ſponte comparentes num. 13. an torquere num. 15. ſe inuicem poſſunt Inquiſitores, & ſocios à cenſuris in caſibus in quibus eorum ſuperiores poſſunt num.92. f.14. abſoluendus num ſit, qui perſiſti, in tormentis in crimine hæreſis num.44. & ſeq. f.44. poſſunt Epiſcopi, & Inquiſitores in foro externo ab excommunicatione hæreſis num. 129. f.44. nec iſta facultas eſt ſublata per Bullam Cœnæ num. 130. ſecus eſſe, in foro interiori num.131. abſolutione data hæretice, de quibus confeſſarius monere debeat hæreticum num. 56. f. 64. abſoluendus ne ſit hæreticus negatiuus in foro conſcientiæ num. 58. qui poteſt à caſibus Bullæ Cœnæ excepta hæreſi, an poſſit abſoluere fautores hæreticorum ſchiſmaticos num. 102. & 103. f. 80. abſolutus in foro conſcientiæ à Blaſphemia, an poſſit moleſtari in foro externo num.76.77. & 78. f. 121. poteſt puniri in foro externo num.79. fol. 121. ab excommunicatione in foro conſcientiæ, de rigore non tollit effectum inſordeſcentiæ, & quid ſecundum æquitatem num. 26. 29. & ſeq. f. 134. in foro conſcientiæ non ſuffragatur in foro externo num. 27. quod procedit etiam in Iubileis num. 28. talis abſolutio, quomodo ſit probanda num. 32. quid ſit abſolutio in foro conſcientiæ, & pœnitentiæ num. 33. in Bullis Pontificijs ſolet apponi clauſula, te abſoluentes, &c. num.34. iſta abſolutio habet effectum limitatum num. 35. eſt ſolum verbalis num.36. ſuſpendit Impedimentum excommunicationis, donec gratia ſorciatur ſuum effectum num. 37. abſolui an poſſit ſocius criminis à confeſſario ſocio criminis num. 306. & ſeq. fol. 162. & verbo ſocius abſolui poteſt Reus duobus modis num.33. f. 302. abſoluendus non eſt hæreticus ab excommunicatione ante abiurationem n.46. f.308.

Actus.

Actus negatiui, an ſint ſufficientes ad faciendam hæreſim mentalem exteriorem ita ut ſubdatur iudicio Eccleſiæ n. 42. f. 134. proximi an requirantur in machinatione criminis, vel ſufficiunt remoti num.51. & ſeq. f.194.

Accuſare.

Accuſare poteſt etiam inhabilis in cauſis fidei n.5. f.240. accuſatione ſuperueniente, ceſſat inquiſitio præcedens nu.8. accuſator calumnioſus punitur eo modo, quo teſtis falſus num.9. accuſator, & denunciator in S. Officio habentur loco teſtis nu.10. fiſcus ſucceſſit loco accuſatoris num.11. accuſati an poſſint eſſe teſtes pendente accuſatione n. 46. f.252. quid de accuſatore num. 65. f. 253.

Aduocatus.

Aduocatus Fiſcalis, fuit inſtitutus ab Adriano Primo Imperatore num.2. habet maximam dignitatem, & numeratur inter Clariſſimos n.3. 4. & 8. f. 31. creatur à ſolo Rege nu.5. ſedet in numero Iudicum num.6. ſedet coram Principe nu.7. in nihilo differt à Iudicibus num.9. defert Togam n. 10. & multa alia de ipſo Aduocato Fiſcali, vide tit.9. p.1. f.31.

Aduocatus, poteſt arceri à munere aduocandi contra inimicum n.57. f.32. ſed non hic Procurator Aduocatũ, & Procuratorem deputant Inquiſitores reis in S. Officio n. 8. f. 278. & num.1. f.35. quales Viri ſint deputandi num. 2. & an alij ad inſtantiam reorum ſint concedendi num. 3. quid obſeruetur in S. Officio Cremonæ num. 4. eligendus eſt Iuriſperitus, qui debet iurare de ſilentio ſeruando n.5. debet inducere reum ad veritatem fatendam num.6. debet tueri reum legitimis modis n.7. debet reconſignare Proceſſum ſibi conſignatum n. 8. poteſt compelli per Inquiſitorem ad Aduocandum num.9. ſalaria Aduocati, & Procuratoris reorum, ex quibus ſint perſoluenda numer. 10. f. 35. non poteſt eſſe filius hæretici, quia eſt infamis n. 171. f. 45. quis cum eo diſpenſet n.172. exercens hoc munus ſine licentia eſt ſuſpectus de hæreſi n.75. f.79.

Aetas.

Aetas in Inquiſitore debet eſſe annorum 40. n.13. & 14. f. 13. & quare debeat eſſe maior ætas, quam in Epiſcopo n. 15. hodie non requiritur tanta ætas. num.16. in Hiſpania ſufficit ætas annorum triginta. n.18.

Aetas minor in crimine blaſphemiæ non ſuffragatur quo ad abiurationem n.83. ſecus quoad alias pœnas n.84. f.121. & num.85. refertur conſtitutio in materia celebrantium cum non ſint ſacerdotes, an excuſet à pœnis nullæ, ſi de protegendis num. 76. f. 194. & de alijs caſibus excuſantibus remiſſiuè num.77. & 78.

Aegyptiaca.

Aegyptiacæ ſecundum aliquos ſubijciuntur Iudicio Inquiſitorum n.157. & 158. f.160. vide malta de his Aegyptias, vſque ad nu.165.

Affectus.

Affectus, an puniatur non ſecuto effectu num. 50. f.194.

Affinis.

Affinis, an poſſit eſſe teſtis. num. 17. f. 252.

Albigenſes.

Albigenſium hæreſis occaſione fuit inſtitutum Officium Sanct. Inquiſitionis n.3. f. 13. de eius dogmatibus remiſſiuè. num.4.

Alienatio.

Alienationes factæ poſt delictum reuocantur num.7. & 8. fol.345.

Alimenta.

Alimenta, à quo ſint præſtanda filijs matrimonij putatiui, an à Patre, an à Matre, & quid differat inter eos, quando vnus tantum eſt in bona fide num. 98. & multis ſeq. f. 90. & quid quando ambo ſunt in mala fide n. 98. & 99. quid quando ambo ſunt in bona fide num. 100. & ſequ. vbi reprobatur Surd. de alim. tit.1. qu.14. num.8. & Sanchez de matrim. libr.10. diſput. fin. quid quando vnus eſt diues, alter pauper num.103.

Aliquid.

Aliquid eſſe contra ius naturæ, quot modis dicatur. n. 10. f. 89.

Amatorium.

Amatorium ſortilegium, quando ſit hæreticale, & de quib. tales ſint interrogandi num.48. & ſequ. f. 159.

Ambire.

Ambientes magiſtratus, ab ipſis ſunt arcendi n. 35. quia regulariter ex Symãcha ſunt indigni n.36. & ſi ipſis conferuntur circunſpectè agendum eſt. n.37. & 38. f. 13.

Amaſius.

Ama-

Index Rerum, & Verborum.

Amaſius, an poſſit eſſe teſtis num. 17 f. 252.

Amicus.

Amicus Inimici, an poſſit eſſe teſtis.n.9.f.252.

Amor.

Amor minuit pœnas delinquenti.n.50. f.278. quid in ſortilegio ad amorem, & quid de abiuratione n.51.& 52.vbi Deciſio Senatus Sabaudiæ.

Animal.

Animalia, de quibus dubitatur num ſint Piſces, an comedi poſſint in diebus prohibitis, vt eſt lutra, vulgo lodria. n.6.f.213.

Animus.

Animi deſtinatio, non autem Iuris affectus attenditur in materia Poligamiæ attentatæ. n.38.f. 90.

Antiochia.

Antiochia, & Conſtantinopolis fuerunt euerſæ ob hæreſim. Antelud.n.32.& 33.

Annus.

Annus completus requiritur ad inſordeſcentiam in excommunicatione, etiam in cauſis fidei.n.2.& ſeq.f.134.quando incipiat annus.n.5.

Appellatio, & Appellare.

Appellatio ad Vallem Ioſaphat.n.50.f.44.huiuſmodi appellationes inſinuantur in Sacris Litteris. n.51. quando ſint licitæ.n.52.exemplum Abbatis D.Iacobi apud Leodium n.53.non eſt timenda, cum condemnatio negatiui eſt iniuſta, ſecus ſi de eius iuſtitia dubitatur n.54. & 55. traditiones Boſij, & Clari in hac materia declarantur. n. 56. & 57.adducuntur varia loca Scripturæ pro his appellationibus. n. 58. huiuſmodi appellationes faciendæ cum magna circumſpectione. n. 59.

Appellare non poſſunt hæretici à ſententia definitiua, ſecus ab interlocutoria.n.1.f.320.interlocutoria, quid continere debeat n.2.appellandum eſt ad ſanctiſſimum in cauſis S.Officij n.3.appellatio, an detur à Decreto Torturæ.n.4. ad miſſa appellatione quid agere debeat Inquiſitor. n. 5. quam Iuriſdictionem habeat Iudex à quo n. 6. appellationum cauſas cognoſcunt Supræmi Inquiſitores.n.10. f. 9.appellatio, an detur à decreto torturæ. n. 122.f.44.

Apoſtata, & Apoſtaſia.

Apoſtata dicitur, qui totaliter recedit à Fide Chriſtiana, hæreticus vero qui in parte recedit n.3.4.& 5.f.70. Etimologia, & ſpecies Apoſtaſiæ n.1.& 2.qui ſacrificat dæmoni, & qui reiterat Baptiſmum n.6.& 7.non eſt ſpecies diſtincta ab heræſi.n.8. qui tranſit ad ſectam Iudæorum, vel Saracenorum.n.10.& de ritu Iudæorum in recipiendo Chriſtianos. nu.11. Apoſtaſiæ Iudex quis ſit, & cur Imperatores conſtituerint pœnas in Apoſtatas, & hæreticos.n. 13. & 14. Apoſtatæ an ad miſericordiam recipiendi n.22.intellectus l.3.C.de Apoſtatis, de Apoſtatarum tortura, & abiuratione.n.24.puniuntur pœnis hæreticorum, & an ſit locus remiſſioni n.23.apoſtaſiæ circunſtantiæ, num in confeſſione neceſſario explicandæ.n.61.& 62.apoſtaſia exterior tantum, num habeat annexam excommunicationem Bullæ Cænæ. nu. 67. Status apoſtaſiæ deſcribitur Prouerbiorum. 6. Apoſtatans à fide, qui deberet abiurare de formali, ſi id agit ex metu, vel coactione conditionali abiurat de vehementi.nu. 100. & ſeq. f. ... apoſtatæ mulieres quomodo ſint tractandæ per Inquiſitores. num. 217. f. 193. in hoc crimine Iudex debet eſſe facilis ad torturam, & de praxi torquendi reum. num.218.apoſtatæ à religione an poſſint eſſe teſtes. n. 43. f. 252.

Aquila.

Aquila Ponticus, & Euſebius Emiſenus, ab Eccleſia eiecti.n.94.f.160.

Arbiter.

Arbiter, an poſſit eſſe teſtis. n.63.f.253.

Arbitrium.

Arbitrium debet eſſe regulatum à Iure nu.20. f.287. arbitrio Iudicis remittuntur indicia, quæ ſufficiunt ad capturam.nu.22. f.243. & etiam quæ præſumptiones vincant alias.n.42.f.248.

Archadius.

Archadius Imperator fuit depoſitus per Papam Innocentium.n.60.f.2.

Argumentum.

Argumenta hæreticorum circa primatum Petri reſoluuntur remiſſiuè.n.43.f.2.argumentum de teſte ad accuſatorem valet.n.6.f.240.

Arma.

Arma, poſſunt prohiberi ſuſpectis de hæreſi, ab Inquiſitore.n.26.f.79.deferentes ad Infideles, ſunt excommunicati in Bulla Cænæ.n.64.f.220.

Articulus.

Articuli tendentes ad defenſionem rei, & alterius contumacis, admittuntur pro reo, non autem pro contumace. n. 96.& 99.f.279. deciſio de hoc Curiæ Romanæ. n.97. & etiam Senatus Mediolani.nu.98. in admiſſione tamen talium Articulorum Iudex debet interloqui, quod non proſint contumaci.n.100. in Articulo mortis ceſſat Caſuum reſeruatio & an ceſſante periculo, pænitens debeat ſe præſentare ſuperiori.n.135.f.44.

Aſſaſſini.

Aſſaſſini, & banniti quomodo torqueantur in Statu Mediolani.n. 118. f.44. quando poſſint torqueri ad indicandum mandantem.n.120.f.288.

Aſſertio.

Aſſertio vulnerati iam mortui, non ſufficit ad torturam, ſed ad Inquiſitionem. n.99.f.288.

Aſſeſſor.

Aſſeſſor additus fuit Supræmis Inquiſitoribus S. Officij. n. 4.f.8.

Aſtra.

Aſtra agunt directe in corpus.n.72.f.160.indirecte in Animam, & cur in hoc Aſtrologus ſæpè vera prædicat.n.83. impium, eſt dicere aſtra inclinare ad delicta.n.87. horum futurorum nullo modo ſunt cauſa.n.95.

Aſtrologia.

Aſtrologia, quid ſit.n.70.f.160. & quid Aſtronomia n. 69. eſt valde incerta.n.74.& 75. prædicens futura contingẽtia eſt ſuperſtitioſa. num.90.& 91. quæ profitetur ſe poſſe prædicere mutationes Regnorum eſt ſuperſtitioſiſſima ex P. Marquez nu.116.f.160. Campanellæ eliminanda.nu. 119.dies martis, & veneris infauſti.n.120.familia Mendoza obſeruat diem martis, ex licentia S. Officij.n. 121. & 128.non dantur dies infauſti ex ſe. num.122.obſeruatio iſtorum dierum damnatur à D. Paulo.n.123. à Sacris Canonibus.n.124. à Theologis. num. 125. à Philippo II. num. 126.

Aſtro-

Aſtrologus.

Aſtrologus poteſt ex genitura corporis, temperamentum, & Infirmitates (etiam futuras) prædicere, & illarum tempus.nu.71.f.160. reijcitur Vrtado, qui voluit Aſtrologum poſſe prædicere diem, vltra quem quis viuere nequeat. nu.76.reijcitur Bonatus n.77. quid ſentiendum de figura facta hora decubitus ægroti. n.78. reijcitur Abulenſis. nu.80. Infirmitates inuitati ad cænam ex crapula orientes, non poteſt prædicere Aſtrologus.n.80.quid ſentiendum de Geneſi Patris elicita ex Geneſi Filij. nu.81. poteſt iudicare de inclinationibus nati.nu. 82. indicium Aſtrologicum eſt medium inter poſſibile, & neceſſarium n.84.eius iudicium de inclinationibus eſt incertiſſimum, & debet eſſe vniuerſale, non particulare.n.85. exēplum de Mercurio in domo Saturni. nu.86. an poſſit prædicere ea futura, quæ habent aliquam connexionem cum inclinatione.nu.89. odio habentur Aſtrologi apud omnes ferè nationes.n.92. Aſtrologorum linguas Deus confundit vt Gigantum, Geneſ.2.n.96.in nullo concordant fundamento huius vanitatis.n.97. diuidunt voluntarie Cælum in 12.domos.n.98. diſſentiunt informatione figuræ Cæli nu. 100.in ſignificationibus domorum.n.101.in modo faciendi directiones.n.102. in directione partis fortunæ Planetæ retrogradi, & directione Aphetæ exiſtentis inter medium Cæli, & angulum occidentis.n.103.& 104.in eliciēda parte fortunæ.n.105.an admittendæ ſint aliæ Arabum partes.nu.106. in latitudinibus obſeruandis in directionibus.n.107.in menſura directionum.n.108. in computandis aſpectibus Planetarum.nu.109. in obſeruando, vel non obſeruando, capite, & cauda Draconis. n. 110. in viribus Planetæ retrogradi.num.111. in coniunctione maleficorum, an ſit bona, vel mala.n.112.Zodiacus nouæ ſpheræ imaginarius, ad quid inuentus, & à quo nu. 113.iſte non poteſt realiter influere. n.114. ob præceſſionem æquinoctiorum, ſol eſt in Cancro octauæ, eſt in Leone nonæ.num.115.cur vera prædicant Aſtrologi remiſſiuè.n.117.

Aſtrologi, nulla omninò iudicia facere poſſunt, ſtante Conſtitutione Vrbani VIII.neque quoad futuras infirmationes ex malis directibus, ex genituris Summorum Pontificum, & eius Conſanguineorum, vſq; ad tertium gradum incluſiuè. num.118. f. 160. Clerici qua pœna puniantur. num.72.f.313.

Atteſtatio.

Atteſtationibus publicatis, non admittuntur noui teſtes ſuper ijſdem.nu.63.f.265. fallit in cauſa hæreſis, vbi Deciſio Senatus.num.64.quomodo fiat talis publicatio in Hiſpania.num.68.

Auctor.

Auctor fuit in Patria Proiudex, & Profiſcalis.n.34.f.13.

Authentica.

Authentica, ſi Pater C. Diuortio facto, apud quem.declaratur.num.92.f.106.an procedat, ſi mater eſt in mala fide.num.93.& ſeq.vbi reprobetur communis opinio, & Sanch. de matrim. lib. 10. diſp. vlt. & quæ nam ſit ratio diuerſitatis.num.97.

Axioma.

Axioma D. Hieronymi, quod ex verbis inordinatè prolatis oriatur hæreſis, quomodo ſit intelligendum. num. 73.f.44.

B.

Bannitus.

BAnniti, quomodo torqueantur in Statu Mediolani. n. 118.f.44.ſi Pater bannitus receptat filium bannitum, quam pœnam incurrat, & de obſeruantia Senatus Mediolani.num.41.f.79. cui incumbat onus probandi ſcientiam, vel ignorantiam, Reo, an fiſco.nu.47.& ſeq.talis non excuſatur à tota pœna, & qualiter puniendus.n.42. & ſeq.an poſſint eſſe teſtes. n.36.& 37.f.252. & Inquiſitores poſſunt eis dare ſaluum conductum.n.38.torquentur etiam ſine inditijs ſuper alijs criminibus. cum ſententia ſuper eos lata exequitur.n.121.f.288.

Baptiſmus.

Baptiſmus efficit aliquem membrum Eccleſiæ.nu.27.f.43 inualide baptizati an ſint hæretici, idem dicendum quod de Cathecumeno. n.28 ſi tamen Eccleſia ignoreret inualiditatem, ſubderentur Inquiſitori.nu.29.quid de baptizatis in Infantia, ſed eruditis in partibus hæreticis.n.30 reputatus baptizatus, an in foro externo ſubdatur foro Inquiſitorum. n.37.38.& 39.f.44.nutritus inter Catholicos præſumitur baptizatus.nu.40.baptiſmum reiterans eſt apoſtata.nu.6. & 7.f.70.Baptizatus nulliter, transferens ſe ad ſectam Iudæorum, an poſſit dici Apoſtata, remiſſiuè.n.8.dubitans de validitate ſui baptiſmi. eſt baptizandus ſub conditione.n.53.55. & ſeq.f.71. baptiſmum ſupponit character ordinis.n.54.baptizari an poſſint paruuli Iudæorum inuitis parentibus.n.45. f.206. inciden. in Bullam, ſi de protegendis, punitur morte naturali.nu. 23.f.313.& aliquando pœna Triremium.n.48.

Beatificatio.

Beatificatio, & Canonizatio Sanctorum, quando, & quomodo fiat.n.37.& ſeq.f.220.

Benedictio.

Benedictiones Deuteronomij.28.in obſeruatores legis, Dei. Antelud.n.26.

Beneficium.

Beneficiorum priuatio incurritur ob hæreſim. nu.147.f.44. non comprehendit ſuſpectos de hæreſi.n.148.an hæreticus pænitens recuperet beneficia.n.149. remiſſiuè.

Bertazzolus.

Bertazzolus refutatur. n.56.& 57.f. 220.

Binæ Nuptiæ.

Binas nuptias, & bina ſponſalia contrahentes, afficiuntur pari pæna infamiæ.n.38.f....

Birruarius.

Birruarij, an ſufficienter probent.nu.68.& ſeq.f.194. non ſunt teſtes idonei, niſi in concernentibus ſuum officium. n.32.f.252.quando dicantur deponere de concernentibus officium ſuum.n.35. in delictis tamen grauibus non adhibetur eis plena fides.n.34.& deciſio Inquiſitionis Romanæ.n.35.

Blaſphemia.

Blaſphemia, quid ſit.n.1.f.120.illius vera definitio num.2. ſemper ſubeſt ei falſum, vel in actu ſignato, vel in actu exercito.n.3.contumelia in Sanctos, eſt blaſphem. nu.4. de ratione blaſphem.eſt diminutio honoris Diuini.n. 5.an opponatur religioni.nu.6.hæreticalis, quid ſit, vbi plura exempla.n.7.al diſpetto, an ſit hæreticalis.n.8.puttana, an ſit hæreticalis.n.9.Non hæreticalis quid ſit.n. 10.hæreticalis, an ſit dicere, ò Deum iniuſtum.n.11. an ſit dicere, rinego S. Pietro.n.12.hæreticalis ſpectat ad Inquiſitores.nu.13.non hæreticalis eſt mixti fori.nu.14.Iudex laycus, an poſſit ſupplere pœnam blaſphemo, vbi eſt iniuncta leuis ab Eccleſiaſtico, & qualiter.nu.15. & 16. Romæ cognoſcunt de omnibus blaſphemijs, ſupremi Inquiſitores.

Blaſphemiarum varia genera.n.43.f.120. quæ habent connexionem cum hæreſi cognoſcuntur ab Inquiſitoribus n. 44.non hæreticales non cognoſcuntur ab Inquiſitoribus, niſi ſint coniunctæ cum hæreticalibus. n.45.quid de blaſphemia prolata ſub conditione de futuro.num.46.quid de prolata ſub conditione de præterito.nu.48, 50.& 53. opi-

nio au-

nio auctoris de hac re.n.49.quid de hac propoſitione, hoc eſt verum ſicut Euangelium.n.54.blaſphemiæ ſub conditione de præterito ſubduntur Inquiſitoribus.n.55.conſuetudo,an excuſet à blaſphemia.nu.59. in crimine blaſphemiæ quando detur repulſa Teſtium.nu.58.& ſeq.

Blaſphemus.

Blaſphemus, an gaudeat immunitate Eccleſiæ.n.57.f.121. torquetur ſuper intentione, & pro vlteriori veritate. n. 62.quid ſi remittit ſe addicta teſtium nu.66.quomodo debeat abiurare.nu.67.& 68.ſemel blaſphemans non abiurat, & qualiter puniatur.n.69.bis, aut ter blaſphemans abiurat,& an fieri debeat publice.nu.70.pœnæ, quæ imponendæ Blaſphemo, vbi an Nobilitas excuſet à dictis pœnis.n.71.& ſeq.blaſphemis in ludo, ſolet prohiberi ludus ſub pœna, nu.74.Ira excuſat blaſphemum ab abiuratione, & pœna, ſi ſtatim pectus obtuderit, aut audientibus dixerit, Domine miſerere.n.75.abſolutus à confeſſario in conſcientia, non poteſt moleſtari in foro externo ſecundum Bartol.n.76. ſed hæc Bartoli opinio communiter reprobatur.nu.77. mitius tamen eſt puniendus.n.78. minor non euadit pœnam blaſphemiæ. nu.81.82.83. & 84. debet ſtare præ foribus Eccleſiæ. nu. 86.hæc pœna ortum habet à c.2.de maleficis n.87.ceſſat in Clerico, & Nobilibus.n.88. de Iure Ciuili pœna blaſphemi eſt mors naturalis.n.90.in praxi tamen hæc pœna non obſeruatur. nu. 91. Senatus Mediolani aliquando puniuit blaſphemos pœna triremium, aliquando pœna mortis n.92. in Gallia quomodo fuerint puniti.nu.93.habens errorem in intellectu,eſt excommunicatus, excommunicatione Bullæ Cœnæ.n.94.quid ſi dubitet de ſua intentione.nu.95. blaſphemia hæreticalis vt plurimum ſolet eſſe reſeruata. nu. 96. reſeruatio an liget ignorantes n.97. non ligat Ruſticum ignorantem vim verborum blaſpemiæ. nu. 98. de quibus interrogandus.n.99.grauitas blaſphemiæ ea ſcripturis.n. 100.ex Diuinis vltionibus.nu.101. ſatisfactio blaſphemi eſt arbitraria confeſſario.n.102 debet iniungi pœnitentia præſeruatiua.num.103.conſuetudinario, num differenda abſolutio. nu.104. blaſphemiæ prolatæ ex conſuetudine, quando ſint peccata mortalia.n.108.nobilis damnatur ad carcerem.n.32.f.313.

Blaſphemus hæreticalis eſt ſuſpectus de hæreſi, & qualiter, & quid ſi ſe excuſet ex magna turbatione.n.18.& ſeq.f. 120.non ſufficit eis blaſphemaſſe, quamuis in delictis inducatur conſuetudo ex duplici actu.num.22. & 23.quot actus requirantur.nu.24. & ſeq.an probetur conſuetudo blaſphemandi per teſtes ſingulares.nu.27.plures blaſphemiæ vnico actu prolatæ habentur pro vnica blaſphemia. nu.8.prolatæ in ira mitius puniuntur, maximè ex cauſa iuſta n.29.& 30.ob ebrietatem minuitur pœna blaſphemiæ, & de multiplici ebrietate.n.31.& 32.loco prolata grauiſſimè punitur.num.33. ſubditur foro Inquiſitorum, quamuis probata ioco,ira,& ebrietate.n.34.onus probãdi talem qualitatem ſpectat ad Reum nu.35. conſpurcans Imagines Sanctorum blaſphemat facto, & eſt ſuſpectus de vehementi. n.37.& 38.eius punitio ſpectat ad Inquiſitores priuatiuè quoad Laicos. n.30.& ſeq. Deciſio inſignis Supræmi Conſily Caſtellæ.nu.42.damnatur ad triremes n.41.& 42.f.313.mittitur aliquando in exilium. n. 68.

Bona.

Bonorum priuationem, & infamiam incurrunt hæretici.n. 144.151.512.& 153.f.44.bona fideicommiſſaria,quando cadant in fiſcum.num.153.n. 155.& 156.f. 45.bonorum deſcriptio fit, cum agitur de hæreſi formali.num.32. f. 244.

Boſſius.

Boſſius reijcitur in materia denunciandi ſollecitantem in confeſſione.n.21.f.103.

Bouadilla.

Bouadilla lib.2.c.21.n.59.declaratur.n.65.f.14.

Bulla.

Bulla Cœnæ, an comprehendat Epiſcopos, & Cardinales, & quid de Generalibus Religionum.nu.11.f.147.an Inquiſitores, & eorum Commiſſarios. nu.12.& ſeq.non ligat vbi non ea recepta.n.35.intellectus in primo canone. n.81.f.91.

Bulla Pij V.ſi de protegendis,quas perſonas excommunicet, & quas actiones puniat.n.9.& ſeq.f.194.vbi latè de hac Bulla, de verbis Bullæ, ſiuè alias auxilium, conſilium, vel fauorem.nu.48. an comprehendat Iudices, & magiſtratus, n.72.& ſeq.

Bulla Gregor. XIV. de immunitate Eccleſiæ loquitur in perſonam, & ideo mandans gaudet immunitate.n. 268. & 269. f.161.

Bulla Clementis VIII.& Greg.XV.de conuerſantibus cum hæreticis, & de matrimonijs cum hæreticis, vbi quid de vtente opera medici hæbrei, & quid ob id acciderit Henrico III. Regi Caſtillæ n.19.f. 219.

C

Calumnioſus.

Calumnioſus accuſator, punitur in S. Officio, eo modo quo falſus teſtis. num.9.f.240.

Campanella.

Campanellæ Aſtrologia eliminanda.n.119.f.160.dies martis,& veneris infauſti.n.120. familia mendoza obſeruat dies martis ex licentia S.Officij.n.121.& 128.

Cancellarius.

Cancellarij S.Officij iurant de ſecreto num.5.f.37.de eorum munere, ſalario, & alij ad dictos Cancellarios ſpectantibus vide.p.1.tit.2.f.37.

Canonicus.

Canonici Cathedralis, qui aſſiſtunt vti Conſultores Congregationibus S. Officij, Lucrantur diſtributiones quotidianas.n.67.f.27.

Canonizatio.

Canonizatio Sanctorum, & Beatificatio quando, & quomodo fiat.nu.37.& ſeq.f.220.Canonizat Papa Sanctos, nec poteſt in hoc errare.nu.38.& 39.imo eſſet hæreticum id dicere.n.42.f.158.Eccleſia colit Sanctos Canonizatos. num. 40. declaratur locus D. Auguſtini, multa corpora Sanctorum, &c.n. 41.

Cantera.

Cantera ſibi contrarius.num.74.fol. 253.

Capilli.

Capilli, & pili non ſunt abradendi fœminis, ob honeſtatem n.215.f. 161.

Capitulum.

Capitulum ſede vacante in quibus Epiſcopo ſuccedat. n.15. eius Vicarius aſſiſtit in cauſis fidei,in quibus precederent Epiſcopi iure ordinario.n.11.f.23.

c. Per venerabilem, qui filij ſint legitimi,declaratur. num. 71.f.2.

c. Ad abolendam,de hæret.quando fuerit cõditum.n.3.f.90. Eius intellectus in verbo, continuo. n.5.f.74.

c. Super quibuſdam, de Verb.ſignific.intellectus.nu.4.f.44.

c. II. Qui filij ſint legitimi, declaratur.n. 104. f.10.

c. Cum haberet, de eo qui duxit in matrim. declaratur nu. 104.f.90.

c. *Accuſatus §. licet de hæretic. in 6. declaratur. num. 60. & 61. fol. 259.*
c. *I. De except. declaratur. n. 28. f. 272.*
c. *In fidei fauorem, de hæretic. in 6. declaratur. num. 56. f. 287.*

Captura.

Captura eſt arbitraria Iudici, iuxta qualitatem Indiciorũ, ſed arbitrium eſt temperandum in cauſis S. Officij. n. 22. f. 243. à raptura non eſt inchoandum, ſed debet conſtare de delicto, & delinquente ex legitimis inditijs. num. 18. & 19. niſi Reus eſſet ſuſpectus de fuga. n. 20. & 21. non deuenitur ad capturam, niſi adſint indicia ad torturam num. 24. & maiora requirentnr indicia, quando perſona eſt inſignis. num. 25. & 27. deciſio Supræmæ Inquiſitionis Hiſpaniæ an poſſit captura exequi in alieno Territorio. n. 28. quot ſunt capturæ, tot debent eſſe mandata executiua. num. 29. in actu capturæ aliquando fit perquiſitio domus. n. 30. à captura non datur appellatio. n. 31. executor debet oſtendere mandatum capiendi. num. 33. captura fit vt Reus cuſtodiatur. nu. 34.

Caput.

Caput Eccleſiæ eſt Chriſtus Dominus, etiam vt homo. num. 12. fol. 1. inuiſibile Eccleſiæ, cæpit eſſe Chriſtus poſt Aſcenſionem. num. 13. f. 1. caput viſibile Eccleſiæ cæpit eſſe Petrus poſt Aſcenſionem Chriſti. n. 37. f. 1.

Carcer.

Carcer, qualis aſſignandus hæreticis. n. 182. f. 45. carceris perpetui pæna relaxatur à Supræmis Inquiſitoribus. n. 11. f. 9. carcerum cuſtodes S. Officij, quinam eligendi. 48. n. 1. fol. 1. vbi late de his cuſtodibus carcerari ſtatim non poteſt maleficia, ſed aliqua prius ſunt conſideranda. num. 206. f. 161. frangens carceres, & ex ipſis fugiens, quomodo ſit puniendus, ſi iterum capiatur num. 69. & ſeq. f. 220. quomodo puniatur in S. Officio num. 75. an incidat in Bullam, ſi de protegendis num. 76. ſi ſtatim ſe præſentet Superiori non punitur n. 77. & num. 78. quod Inquiſitor eſt Iudex carcerati poſiti ab Epiſcopo in carceribus S. Officij. num. 78. & 79. carceratus tentans ſe occidere, quas pænas incurrat. num. 82. & ſequ. f. 220. pæna carceris eſt vſitatiſſima in S. Officio num. 26. f. 313. ad carcerem perpetuum damnantur hæretici pænitentes. num. 20. quando mitigetur hæc pæna num. 29. ad carcerem temporarium aliquando damnantur Confeſſarij ſollicitantes. num. 30. & 31. carceratus vulnerans Cuſtodem, ad mortem, qua pæna puniatur num. 49. carceris perpetui pæna imponitur hæretico pænitenti. n. 20. & ſeq. f. 345.

Cardinali.

Cardinales Supræmi Inquiſitores quot ſint. num. 2. f. 8. quoties Congregantur in hæbdomada, & vbi num. 14.

Caro.

Carnes, quando commedi non poſſunt, vbi de Ieiunio Quadrageſimæ. num. 2. f. 213. hæretici improbant delectum ciborum num. 1. commedentes in die Ieiunij, quando ſint ſuſpecti de hæreſi, & quando non n. 3. & ſeq. quis poſſit concedere licentiam commedendi carnes in diebus prohibitis. numer. 6. qualiter ſint ſuſpecti. numer. 7. & ſeq. Inquiſitores ſunt Iudices huius delicti. numer. 15. an procedant contra commedentes piſces, & carnes, cum habent licentiam comedendi carnes. numer. 12. & ſequ. infirmitas qualiter probetur, num. 14. de tortura, abiuratione, & pænis horum reorum. num. 15. & 16. an poſſint comedi animalia, de quibus dubitatur num ſint piſces, vt eſt lutra, vulgo, lodria. num. 6.

Carolus V.

Caroli V. teſtamentum, & Codicilli in materia S. Offic. Anteludia, num. 63.

Caſtellani.

Caſtellani, an habeant Iuriſdictionem, & de Caſtellano Cremonæ Mediolani, & Neapolis num. 80. f. 220. de Caſtellano Manfredoniæ, qui Caſtro à Turcis oppreſſo, ad eius deditionem deuenit remiſſiuè. num. 81.

Caſtillę Regnum.

Caſtillæ in Regno, quando fuerit errectum Supræmum Tribunal Inquiſitionis, & eius facultates, vide verbo, Tribunal, & f. 9.

Caſus.

Caſus prodigioſus in Regno Arragonum. num. 183. fol. 288. Deciſio huius caſus apud ſeſſe. deciſ. 111. vol. 1. numer. 186.

Cathecumenus.

Cathecumenus negans fidem, an ſit hæreticus. numer. 24. f. 26. in foro interiori verior eſt affirmatiua ſententia. num. 25. in foro externo, non ſubijcitur Inquiſitor. numer. 26.

Cauſa.

Cauſæ excuſantes à denunciatione remiſſiuè. num. 116. f. 104. cauſæ fidei, an comprehendant ſuſpectos de hæreſi. n. 67. f. 194. Ciuiles pænitentiatorum non cognoſcuntur per Inquiſitores. n. 5. & 6. f. 343.
Cauſæ hæreticorum melius agitantur in S. Officio, quàm in alijs Tribunalibus. Antelud. n. 42.

Cedulones.

Cedulones lacerantes, vel deturpantes ſunt ſuſpecti de hæreſi. nu. 7. f. 213.

Celebrans.

Celebrantes, cum non ſint Sacerdotes, qua pæna puniantur. num. 85. f. 121. vel ſacramentum pænitentiæ adminiſtrantes, cum non ſint Sacerdotes ſunt ſuſpecti de hæreſi. num. 1. & ſeq. f. 154. qualis ſit hæc ſuſpicio num. 3. & ſeq. nunc Inquiſitores ſunt Iudices huius criminis. num. 7. & ſeq. an Conſtitutio Gregorij XIII. directa Inquiſitoribus Hiſpaniæ habeat locum extra ea loca num. 10. & ſeq. de quodam qui ſe gerebat pro Epiſcopo Manfredoniæ. num. 11. in dicta Conſtitutione Gregorij, & Clementis VIII. non incidit Sacerdos audiens confeſſiones ſine Iuriſdictione, nec ille qui non abſoluit, & quid de induente ſe veſtibus ſacris, ſi non celebret. num. 14. & ſeq. quando in hoc delicto debeat conſtare de Corpore delicti. numer. 16. & an hoc corpus delicti probetur teſtibus ſingularibus. num. 7. & 18. probato corpore delicti per teſtes ſingulares, an ſit locus condemnationi in pænam extraordinariam. num. 19. & 20. quid ſi habeat ſecum litteras teſtimoniales falſas, & nihilominus aſſerat ſe eſſe Sacerdotem. n. 21. confeſſus qualificate quomodo ſit expediendus.. num. 22. & ſeq. de abiuratione, Tortura, & pænis horum reorum. num. 24. & ſeq. an Iudex ſecularis, cui fuerunt relaxati huiuſmodi Rei, teneatur eos morti tradere n. 30. quomodo hi Rei puniantur in Hiſpania. n. 32. quomodo ſe gerere debeat confeſſarius cum huiuſmodi reis. n. 36. grauitas huius delicti remiſſiuè. n. 37. an ſint Irregulares. num. 38.

Cenſuræ.

Cenſuræ Bullæ Cænæ ſunt reſeruatæ Papæ. numer. 98. f. 80. in hac Bulla tolluntur omnes facultates, & Indulta numer. 99.
Cenſuras contemnens, quando ſubdatur Iuriſdictioni Inquiſitorum & quid de contemnente Indulgentias & Eccleſiaſticos ritus. nu. 5. & ſeq. f. 219.

Ceremoniæ.

Ceremoniæ maumetanæ in occidendis Animalibus. n. 237. f.161.

Character.

Character ordinis ſupponit baptiſmam.num.54.f.71.

Chriſtus.

Chriſtus Dominus,eſt caput Eccleſiæ,etiam vt homo . num. 1. & ſeq.f. 1.dum vixit fuit viſibile,& inuiſibile caput Eccleſiæ,& DD. ad hoc allegantur.num.7.& 10.eſt caput Eccleſiæ, vt Vir mulieris,ſecundum D. Paulum nu. 8.dum vixit per extrinſecam directionem, gubernauit Eccleſiam.n.9. Chriſti humanitas & ſacramenta producunt gratiam tantum moraliter.n.11.poſt Aſcenſionem, cæpit eſſe caput Eccleſiæ tantum inuiſibile numer. 13. in quantum homo fuit propriè Sacerdos, quod probatur ex ſcriptura,& Concilijs. num.14. & 15. obtulit Sacrificiũ ad Ephectos. num.16. fuit Sacerdos non ſolum in Cruce, ſed etiam in Cæna, & ex hoc ſacrificio incruento dicitur Sacerdos ſecundum ordinem Melchiſadech . num. 17. & ſeq. vti Deus eſt Rex Regum num. 10. vt homo non fuit Rex temporalis.num. 21. adducitur ad hoc locus Io. 18. verſ. 37. ſed vide. num. 33. contraria opinio eſt communior & verior. nu. 22. & ideo vt homo potuiſſet promulgare leges politicas, & de hoc allegantur plura Scripturæ loca,num.13. & ſeq.vbi probatur ea non poſſe explicari de Dominio & Regno ſpirituali,vt homo, ſecundum Cabreram fuit ita verus Rex temporalis,vt erat Philippus III. Rex Caſtillæ nu.27.& nu.28.id probatur ratione, vt homo,eſt filius Dei naturalis, & ſic hæres vniuerſorum ex D. Paulo.num.30.f. 2. non exercuit hoc dominium in hac vita ſimpliciter, ſed tantum ſecundum quid. num.31.& 32.

Chriſtianus.

Chriſtianus, in quibus non poſſit communicare cum Iudæis. num.46.47.& 48. fol.206.

Circunſtantiæ.

Circunſtantiæ Apoſtaſiæ num in confeſſione neceſſario explicandæ. num. 61. 62. & 67. f. 71. aggrauantes intra eandem ſpeciem ſecundum vnam opinionem non ſunt neceſſario explicandæ in confeſſione,ſed contraria opinio eſt verior ex Tridentino Concilio num.62.63. & 64.quando notabiliter aggrauant, num. 65. ſed prima opinio poteſt practicari in pænitente de recenti conuerſo, & ſcrupulis vexato.n.66.& 67.

Citatio.

Citatio,quid ſit num.1.f. 243.eius origo. num.2. requiſita. num.4.alia verbalis,alia realis.n.3.Rei ſunt citandi.n.5. eſt de ſubſtantia Iudicij.n.6.cauſa in citatione quando ſit exprimenda, vel non. num.7. & 8. in hæretico præſente ſufficit vnica citatio.n.9.quid in contumace.n.10.& ſeq. debet perſonaliter intimari.n.14.quid ſi latitet. num.15. quando dicatur latitare. nu. 16. Relatio Nuntij eſt redigenda in actis.num.17.

Citatus ab Inquiſitore,& ab Epiſcopo ſimul,coram quo debeat comparere.num.19.f.11.& n.14.& ſeq.f.324.quid quando Epiſcopus præuenit in citatione.n.18. & 21. declaratur Textus in l.contra pupillum de re iudicata,&c. qui reſiſtit.11.q.3.n.19. & 20. quia ſi quis citetur pro diuerſis temporibus.n.22. quid cum Epiſcopi procedunt auctoritate delegata.num.23. & 24. quid ſi quis non ab Inquiſitore,ſed ab eius Vicario citetur.n.25.& 26.

Ciuis.

Ciues ſunt arcendi à magiſtratibus in Patria.n.32.f.13.niſi ad breue tempus.n.33.

Clauſula.

Clauſula, non obſtantibus, an ſufficienter deroget Tridentino.n.133.f.44.ſicut in cauſis fidei,quomodo intelligitur, vbi declaratio Vrbani VII. num.83.& 86.f.104.Te abſoluentes,ſolet apponi in Bullis Papæ.n.34. f.134. habet talis abſolutio limitatum effectum.n.35.eſt verbalis, non realis, n.36. ſuſpendit ſolum excommunicationem donec gratia ſuum effectum ſortiatur.n.37. ſaluo iure opponendi contra perſonas,& dicta,quid operetur.n.47.f. ſimpliciter,de plano,ſine ſtrepitu,& figura Iudicij quid operetur,n.3.f.240.

Clementia.

Clementia,eſt propria Regum Hiſpaniæ. Anteludia . n.50.

Clericus.

Clericus, immurandus, an ſit prius degradandus, & qualiter. n.180.f.45.Clerici, & Monachi quomodo torqueantur.nu.114.& 115.f.44. blaſphemus, nec Nobilis ſtant præforibus.n.88.& 89.f.121.inſordeſcens in excommunicatione habetur pro confeſſo.n.11.f.134.an ſit priuatus beneficijs.n.12.an poſſit puniri per laicum.n.13. an poſſit eſſe teſtis contra laicum.nu.72.f.253.

Coactio.

Coactio,quotuplex ſit.n.80.f.44.præciſa excuſat ab hæreſi. n.81.quid de coactione non præciſa. n.82. num excuſet à pænis hæreticorum.n.83.

Cogitatio.

Cogitatio ſola,non punitur pæna humana.num.274.& 275. f.161.

Comedere.

Comedēs carnes in diebus prohibitis eſt ſuſpectus de hæreſi, & quomodo nu.3.& ſeq.f.213.& verbo carnes.

Commiſſarius.

Commiſſarius Generalis S. Officij, & Aſſeſſor additi fuerunt Supræmis Inquiſitoribus.n.4.f.8.

Committere.

Commitēs per vim facta hæreticalia, an ſit ſuſpectus de hæreſi,& qualiter.n.84. & 85.f.44.

Commodum.

Commodum reportans,an poſſit eſſe teſtis. num.66.fol.253.

Communicare.

Communicare,& confiteri qui non vult ſemel in Anno, an ſit ſuſpectus de hæreſi,& qualiter.n.1.& ſeq.f.219.communicatio cum Iudæis quando illicita.nu.46.47. & 48. f.206.

Comparere.

Comparere coram quo debeat reus quando citatur, & ab Epiſcopo,& ab Inquiſitorem ſimul,remiſſiuè.n.19.f.11. ſponte comparens qui dicatur,& de hac materia, vide p. 2.tit.18.per totum.f.234.& verbo ſponte comparens.

Conatus.

Conatus,iunctus cum actu proximo in atrociſſimis, punitur eadem pæna,ac ſi ſecutum eſſet delictum.nu.276.f.161. deciſio Senatus Sabaudiæ in Homicidio tentato cum robaria.n.278.deciſio Senatus Pedemontani, de eo qui tentauerat introducere peſtem per vnguenta.nu.279. & 280. quid ſi conatus eſt iunctus cūm actu remoto,nu. 281. & 282. & ſequ.quid in materia maleficij hoſtilis, ſi non ſequatur effectus.num.290.& ſequ.

Concedere.

Conceſſo fine,intelliguntur etiam conceſſa media conducentia ad finem.n.69.f.2.

Concionator.

Concionatores proferentes propoſitiones ſcandaloſas, &c. poſſunt puniri per Epiſcopos,& per Inquiſitores . nu.15. & ſeq.f.216.

Conceptio.

Conceptionis in materia, quomodo procedendum contra incidentes in Conſtitut. Pauli V. & Gregorij XV. nu. 36. f. 220.

Concio.

Concionem hæretici audiens etiam ſemel, eſt ſuſpectus de hæreſi, & qualiter. n. 83. f. 79.

Concubina.

Concubinæ appellatione in Canonibus antiquis, quæ veniāt. n. 34. f. 248.

Condemnare.

Condemnare, aut torquere an poſſit Epiſc. ſine Inquiſitore, & è contra. n. 15. f. 10.

Conditio.

Conditio de præterito, quid operetur in blaſphemia. n. 48. & ſeq. f. 120. eſt conditio impropriè. n. 51.

Confeſſarius.

Confeſſarius, quomodo ſe gerere debeat cum hæreticis. num. 192. f. 45. quæ conſiderare debeat, cum hæreſis eſt externa. nu. 48. f. 64. quomodo ſe gerere debeat cum proferente verba hæretica abſque animo hæretico. n. 49. quid exigere debeat ab hæretico in confeſſione. n. 50. quomodo debeat eum inducere ad contritionem ſuorum peccatorum, n. 51. quomodo eum confirmare in veritate Catholica, & adducitur locus D. Hieronymi. num. 52. dicta confirmatio in fide obtinenda à Deo præcibus, & lacrimis. num. 53. f. 64. quomodo ſe gerere debeat cum hæretico negatiuo. n. 57. poſt datam abſolutionem de quibus monere debeat hæreticum num. 56. quomodo ſe gerere debeat cum ſchiſma habet hæreſim coniunctam. n. 69. f. 71. quid conſulere debeat pænitenti, exiſtentibus duobus Sūmis Pontificib. n. 72. quid exiget à ſchiſmatico in confeſſione. n. 74. quomodo ſe gerere debeat, cum fautoria habet annexam hæreſim. n. 96. f. 80. quid ſi non habet annexam hæreſim.

Confeſſarius, quomodo ſe gerere debeat cum Polygamo habente errorem in intellectu, remiſsiuè. num. 105. f. 91. poteſt abſoluere eum qui non habet errorem in intellectu. nu. 106. quod procedit in ſortilego blaſphemo hæreticali, & ſimilibus quomodo ſe gerere debeat cum muliere, quæ ſecundo nupſit, & dubitat de vita primi, circa reddendum debitum ſecundo viro. n. 108. & 110. quam pænitentiam Sacramentalem iniungere debeat Polygamo. num. 111.

Confeſſarius non habet Ius interrogandi pænitentem ſuper conſuetudine peccandi. num. 106. f. 121. contraria opinio eſt communis. n. 107. non tenentur denūciare hæreticum niſi ad eum accederet animo eum peruertendi. nu. 19. & ſequ. f. 139. quomodo ſe gerere debeat cum obligato ad denunciandum. num. 47. an poſsit abſoluere pænitentem ante factam denunciationem, cum ſolo propoſito denunciandi. n. 48. & 50. quomodo ſe gerere debeat cum legente libros prohibitos. num. 52. & ſeq. f. 147. & de quibus debet reum interrogare. numer. 64. & 65. grauitas huius criminis. num. 66. & ſequ.

Confeſſarius circa ſortilegium animaduertere debet an habuerit errorem in intellectu, & an ſortilegium ſit Epiſcopo reſeruatum. n. 294. & 295. f. 162. confitendum eſt peccatum, non obſtante abſolutione data ſortilego in foro externo. n. 296. quomodo ſe gerere debeat circa abſolutionem ſortilegi. n. 300. an debeat exigere iuramentum à ſortilego, de ſimilia amplius non patrandi, antequam abſoluat. n. 305. f. 162.

Confeſſarius, quomodo ſe gerere debeat cum reis Bullæ ſi de protegendis. num. 85. f. 194. quid agere debeat cum illis, qui communicant cum Iudæis. num. 49. & qui DD. de hac re videndi n. 50. f. 206. iniungens pænitenti vt reuelet complicem in confeſsione, an ſubdatur Iuriſdictioni S. Officij. n. 97. f. 220. an poſsit deponere de auditis in confeſsione. n. 67. f. 253. tenetur denunciare hæreticum, quem ſcit ſub ſigillo ſecreti. n. 4. f. 351.

De Confeſſarijs Sollicitantibus.

Enormitas criminis ſollicitationis, remiſsiuè. n. 1. f. 103. late de hac materia per totum titul. 6. p. p. de Bullis Apoſtolicis, quarum vigore Inquiſitores cognoſcunt de hoc crimine. n. 2. & ſeq. an etiam de Iure hoc delictum ſpectet ad Inquiſitores, n. 6. poſt Bullas Pauli IV. & Pij IV. Inquiſitores cognoſcebant de hoc crimine, & extra loca Hiſpaniæ. n. 7. & ſeq. Conſtitutio Gregorij XV. eſt odioſa, & correctoria, iuris cōmunis. nu. 11. & ſeq. ante hanc Bullā Gregorianam diſputabatur, an in Bullis Pauli, & Sixti comprehenderetur Confeſſarius ſollicitans Pueros, vel per interpoſitam perſonam vel poſt confeſsionem, quæ dubia hodie ſunt deciſa. nu. 15. & ſequ. ſollicitans ad alia peccata non luxurioſa non incurrit pænas dictæ Conſtitutionis, vbi an talis ſollicitans ſubdatur foro Inquiſitorū, & ſit de fide ſuſpectus. n. 8. & ſeq. fingens ſe Sacerdotem, & ſollicitans, nec fœminæ ſollicitantes Confeſſarium incurrunt pænas Gregorianæ, vbi etiam quid de interprete. num. 21. & ſequ. procedunt Inquiſitores in hac materia. etiam ſi actus inhoneſti non ſint completi. n. 24.

Confeſſarij ſollicitantes fœminam vt ſit mediatrix comprehenduntur in Gregoriana. num. 25. f. 104. quid de ſollicitante ad alia peccata carnalia in alijs Sacramentis. n. 26. ſollicitans ante, vel poſt confeſsionem, quando incidat in Bullam. n. 27. & ſequ. quid de ſollicitante in confeſsionario, vbi Decretum Supræmi Tribunalis. num. 30. & ſeq. & quid de Confeſſario monialium ſollicitante in Parlatorio communi. ſollicitare quid ſit, & an confeſſarius confeſſarius conſentiens mulieri ſollicitanti incurrat in hanc Conſtitutionem. n. 33. & ſeq. quid de Confeſſario poſt ſollicitationem ſtatim pænitente, vel laudante venuſtantem mulieris, vbi quid de ſollicitante tacitè, & num paruitas materiæ excuſet, vbi latè de materia, & num Bulla comprehendat actus ſolum venialiter inhoneſtos, & de facultate conceſſa Inquiſitoribus Vniuerſalibus, damnandi confeſſarium ex teſtibus ſingularibus n. 36. & 37. mandans confeſſario vt ſollicitet, non comprehenditur in hac Bulla num. 38. adducitur pulcherrima doctrina Bartoli. num. 39. talis mandans ſubditur foro Inquiſitorum. nu. 40. 41. & 43. Conſtitutio Gregoriana de Confeſſarijs ſollicitantibus recipit interpratationem à iure communi. num. 47.

Confeſſarius ſollicitans, torquetur ſuper intentione. num. 72. f. 104. Item pro vlteriori veritate, & ſi in tortura perſiſtit an dimittendus, vbi quid agendum cum confeſſarius ſollicitat per verba ambigua, & negat ſe habuiſſe intentionem ſollicitandi. n. 73. eſt ſuſpectus de vehementi contra Paramum, abiurat de vehementi, num. 74. ſecus eſt in Hiſpaniæ. n. 75. & 77. ſollicitans in Confeſſionario extra occaſionem confeſſionis non cogitur abiurare. n. 78. contrarium tenet Diana, & eius ratio. num. 79. & 80. damnatur ad triremes. n. 37. & ſequ. f. 313. poteſt per Supræmos Inquiſitores tradi brachio ſeculari, ex teſtibus ſingularibus n. 13. f. 9.

Confeſſarius ſollicitās quomodo puniatur. n. 89. fol. 104. vbi quod pæna ordinaria eſt ſuſpenſio perpetua ab audiendis confeſſionibus, ſi eſt confeſſus, vel conuictus debet eſſe ad tēpus, vel arbitraria. n. 91. ſecus ſi vrgeretur grauiſſimis inditijs. n. 91. quid ſi tortura ei data eſſet grauis. n. 92. an metus excuſet talē confeſſarium, & proponitur exemplum. n. 94. metus excuſet talem cōfeſſarium, & proponitur exēplum. n. 94. metus illatus à fœmina eſt leuis. n. 96. vbi verba D. Ambroſij num. 97. ligatur talis confeſſarius Gregoriana. num. 95. mitius puniendus, non tamen euadit omnem abiurationem. n. 98. & 99. grauitas huius delicti n. 108. quomodo poſſit damnari per teſtes ſingulares. nu. 33. fol. 259.

Confeſſarius, quomodo ſe gerere debeat cum confeſſario ſollicitante habente errorem in intellectu. num. 105. f. 104. quid ei concludendum. num. 109. & 110. non explicans

pæni-

pænitenti obligatio nem denunciandi,eſt grauiter puniendus ab Inquiſitore. n. 117. ſollicitatio vergit contra bonum publicum.n.124. nec eſt præmittenda correctio fraterna.n. 125. & ſequ. non eſt cogendus ad abiurandum publicè.n.29.f.307.reprobatur Cantera. n.30.aliquando damnatur ad carcerem temporarium , num.30. & 31.f. 313. aliquando punitur exilio à loco delicti n. 67.

Confeſſio.

Confeſſio fidei explicita requiritur in Chriſtiano,n.79. f.44. confiteri qui non vult, & communicare ſemel in Anna , an ſit ſuſpectus de hæreſi, & qualiter n.1. & ſeq. f.219. confeſſionis ſigillum eſt de Iure Diuino,naturali,& poſitiuo.n.88.f.226. qui ſint Iudices huius fractionis. nu.91. & poſitiuo,n.88.f.226.qui ſint Iudices huius fractionis , n.91. & multis ſequentibus. confeſſio delicti,non ſupplet defectum probationis corporis delicti , nu.44.f.241.emanata ſub ſpe indemnitatis , an ſufficiat ad reum condemnandum,& quid ſi illam ratificet.n.48.& 49.f.244.

Confeſſio rei qualificata diuiditur. n. 1. & de confeſſionibus reorum latè per totum titulum 8.par.3. f.272.an reus in hoc caſu puniatur pæna ordinaria , vel extraordinaria , vel torqueatur.num. 2.3. & 4. quando qualitas adiecta confeſſioni eſt multum inueriſſimilis à communiter accidentibus reus punitur pæna ordinaria , n. 5. & de his deciſio Curiæ Cremonæ, & Senatus Mediolani.num.7. & 7. ſi vero qualitas eſt veriſſimilis quid agendum.n.8.non eſt locus pænæ ordinariæ . n. 22. Abbatis opinio, quod confeſſus qualificatè non puniatur pæna ordinaria, eſt communis , & practicata in Tribunalibus . nu.9. & 10. opinio vero Baldi , quod ſic confeſſi torqueantur , vt reſpondeant ſine qualitate,eſt vſu recepta in S. Officio,n.11. quomodo qualitas habeat præſumptionem iuris contra ſe,& ſit veriſſimilis.n.12. & 13.confeſſi qualificatè poſſunt & torqueri, & extra ordinem puniri , & ita poſſim ſeruatur in Supræmis Tribunalibus. n. 14. & 15.

Confeſſio in tortura ſine indicijs & ratificata non nocet reo. nu.18.f.272. idemque eſt de confeſſione emanata vi tormentorum num. 29. quinimo hæc confeſſio nec ſufficit ad torquendum de nouo,contra Boſſium n.21. coram Iudice incompetenti non ſufficit ad condemnandum, ſed valet in vim confeſſionis extraiudicialis ad torturam. nu. 22. & 23.de confeſſione emanata incidenter tangente negotium principale.n.24.ſufficit talis confeſſio ad condemnandum Reum,vel teſtem pæna extraordinaria n. 25. Deciſio Senat. Mediolani.num.26. hæc confeſſio in alio Iudicio ſufficit ad Torturam n.27. facta incidenter in S. Officio ſufficit pro pæna ordinaria. num.26. & ratio.numer.30.facta in alio Iudicio non probat. numer. 31. & quid in S. Officio num. 32. ſpontanea in S. Officio mitius punitur , ſed non in alijs Tribunalibus num. 40. & 41. extorta vi ſuggeſſionis eſt nulla. num.39. minoris ſine Curatore non valet de Iure. nu.42. & ita ſeruatur in S. Officio in Hiſpania.num.43. in Gallia , & in Italia non dantur Curatores in criminalibus num. 44. & 45. dubia non nocet confitenti n.46. in dubio intelligitur pro confitente , niſi eſſet malæ famæ,n.47.ex confeſſione generali in S.Officio non poteſt quis puniri , n. 48. mutus , non poteſt damnari ex confeſſione facta.num.49. inueriſsimilis,& ſine cauſa non probat,vbi de confeſsione maleficarum,alicuius exiſtentius in conuentu Diabolico. num. 50. ex confeſsione reuocata in continenti,non poteſt quis damnari. num.51. poteſt reuocari etiam ex interuallo probato errore n. 52. & 53. in tortura reuocatur ex ſola allegatione metus tormenti . num. 54. ex confeſsione reuocata non incontinenti,nec probato errore,reus poteſt damnari in pænam ordinariam. n.55. & 56. quando ante confeſsionem debeat conſtare de corpore delicti.nu. 57. confeſsio in grauibus delictis debet verificari ex circumſtantijs à reo confeſſatis num.58. an debeat fieri coram Iudice ſedente & quid in S. Officio.n.59.confeſsio in non dependentibus à facto confitentis non nocet.num.60.non nocet, quandocumque conſtat Iudici de innocentia confitentis. numer. 61.

Confeſſio facta per torturam datam ſine inditijs præcedentibus eſt nulla,nec validatur per ſuperuenientiam indiciorum.num. 12.f.287. & ratio . n. 13. extraiudicialis facit inditium ad torturam , quod habet locum etiam in confeſſione Clerici coram laico.n.58.& 59. debet tamen eſſe veriſſimilis,clara,facta ſerio & plenè probata. n. 60. & ſequ.facta in tortura debet extra eam ratificari.n.174. f.288.quid ſi eam reuocauerit.n.175.an ratificari debeat emanata poſt comminationem torturæ.num. 176. quid ſi confeſſio extraiudicialis præcederet . numer. 177. & 178.

Confirmatio.

Confirmatio in fide catholica obtinenda eſt à Deo præcibus, & lacrimis.num.53.f.64.

Confiſcatio.

Confiſcatio bonorum hæretici,remiſſiuè.n.151.f.44.quando dicatur acceptata.num. 163. & ſeq. de iure antiquo ſpectabat ad Principes ſeculares.n.1. f.345. quod etiam hodie ſeruatur in Hyſpania ex Priuilegio Pontificis n.3. in alijs Prouincijs ſunt variæ cõsuetudines, & quid in Statu Mediolani. n.4. habet locum à die commiſsi criminis , n. 5. ante tamen declarationem Iudicis Eccleſiaſtici non amittit Reus dominium & poſſeſsionem bonorum ſuorũ . n. 6. non habet locum in ſponte comparente ſecus ſi ſit præuentus inditijs n. 9. ex benignitate Supræmi Tribunalis etiam præuento condonantur bona , ſi ex corde reuertitur.n.10. & non obſtãte Ivre Fiſci acquiſito Principi ſeculari à die commiſsi criorinis. n.11. & 12.

Confrontatio.

Confrontationes ſæpe fiunt in praxi.num.49.f.265. ſed raro in S.Officio.num.50, quæ ſeruanda in confrontationibus remiſsiuè.n.53.

Congregatio.

Congregatio S. Officij Supræma fuit inſtituta Romæ per Paulum III.num.1.f.8.& quot Cardinales Inquiſitores deputauerit.n.2.fuit confirmata per Sixtum V.& omnia eius Priuilegia.n.3. addictus fuit Commiſſarius Generalis S. Officij, & Aſſeſſor.nu.4. Congregationes vocandæ ſunt mane,& quare.n.36.& 37.fol.26. & quo in loco , num. 38.

Conſanguineus.

Conſanguineus inimici,an poſsit eſſe teſtis.n.9.f.252.

Conſpiratio.

Conſpiratio quomodo probetur.num.16.f.278.

Conſtantinopolis.

Conſtantinopolis , & Antiochia , quomodo fuerint punitæ propter hæreſim. Antelud.n.32.& 33.

Conſtitutio Pij V. Si de protegendis.

Conſtitutio continens maiorem pænam, quam impendat Ius Ciuile,dicitur condita ad terrorem ſecundum firmanum. n.1.f.194. confutatur firmanus.num.2.dicta Conſtitutio non eſt condita ad terrorem tantum,& rationes. numer. 3. non extenditur ad perſonas non nominatas numer. 5.& ſequ.non comprehendit mulierem quæ percuſſerat

Clericum, qui iudicauerat eius Virum Curſori S. Officij. n.8. Perſonæ quæ excommunicantur in Bulla, & actiones quæ puniuntur.num.9.& ſeq. offendens eum qui fuit miniſter S.Officij, an ligetur Conſtitutione. num.14. & ſeq. quid ſi offendat intuitu Officij à n. 19. vſque ad 27. vbi multa circa hoc ſcitu digna, præſumptio Bullæ quando procedat.n.27.& 28. vbi an offendens ex odio priuato ſubdatur iuriſdictioni S. Officij remiſſiuè verba Bullæ per clariores probationes, an excludat probationem præſumptio etiam Hominis non leuis dicitur vera probatio, vbi impugnatur Menoch. num.31. & ſeq. tota materia huius Bullæ declaratur.f.194. & 234. Rei huius Conſtitutionis torquentur, & an ſuper intentione.n.80. regulariter non abiurant.n.81.& quare n.82. ſententia publice eis legitur. n.83. abſoluuntur ab excommunicatione lata in Bulla, n.84.

Conſtitutio Gregoriana, de Confeſſarijs ſollicitantibus recipit interpretationem à Iure communi.num.47.f.104.

Conſtitutiones ad S. Officium ſpectantes, debent per Regulares publicari certis temporibus ſub pænis certis n. 98. 99. & 100.f.220.

Conſultor.

Conſulens, an incurrat excommunicationem Bullæ. Si de protegendis.n.87.f.194.

Conſuetudo.

Conſuetudo inducitur in delictis ex duplici actu.n.22.f.22. in blaſphemis tamen non ſufficit bis blaſphemaſſe. n. 23. quot actus requirantur.n.24.& ſeq. conſuetudo blaſphemandi an probetur teſtibus ſingularibus n.27. an excuſet à blaſphemia.n.56. conſuetudinario iniungenda eſt pænitentia præſeruatiua. num.103. vniuſcuiuſque Inquiſitionis eſt ſequenda. n.11.f.10. & vniuſcuiuſque Regionis. n.21.f.38.

Conſultor.

Conſultores, poſſunt eligi per Inquiſitores.num.1.& 3.f.26. debent conſulere gratis, num.2. fallit Cremonæ, & Mediolani, quia ſolum nominantur ab Inquiſitoribus, ſed eliguntur à Sacra Congregatione, & etiam ab ipſa amouentur.n.4.& 5. poſſunt eligi etiam laici, & Vxorati, n.6. fallit in Luſitania. vbi habēt votum deciſiuum, & ſe ſubſcribunt ſententijs. n.7. non debent habere qualitates Inquiſitorum, & eorum Vicariorum.num.8. enumerantur qualitates requiſitæ in conſultoribus. n. 9. multa alia de conſultoribus, vide p.1.tit.8.f.26. Conſultores hæreticorū ſunt ſuſpecti de hæreſi, vti fautores n.86.f.80. conſultores. mandans, & Procurator in materia Polygamiæ puniuntur ijſdem pænis quibus Polygami, & quid de matre, quæ filiæ conſuluit Polygamiam.num.51.f.90.

Contemnens.

Contemnens cenſueras, quādo ſubdatur iuriſdictioni Inquiſitorum, eſt ſuſpectus de hæreſi, num.5.& ſequ.fol.219.

Et quid de contemnente Indulgentias, & Eccleſiaſticos ritus.n.5.& ſeq.f.219.

Contrahere.

Contrahens ſcienter cum Polygama, ab vtitur Sacramento matrimonij.n.47. ignoranter vero, excuſatur ab hæreſis ſuſpicione.n.50.f.90.

Contritio.

Contritio, quomodo inducenda in ſortilego.num.298.f.162.

Contumacia.

Contumacia ſola ſufficit ad torquendum Reum ex inueterata conſuetudine Status Mediolani.n.115. & 116.f. 288. num habeat locum in S.Officio, n.117.

Contumelia.

Contumelia in Sanctos, eſt blaſphemia. n.4.f.123.

Conuerſatio.

Conuerſantes cum hæreticis, quas pænas incurrant. n.19.f. 219. conuerſatio, & aduocatio faciunt præſumi benè, vel malè.n.20.& 21.f.248.

Copia.

Copia Proceſſus, quomodo ſit danda in S. Officio.n.156.& ſeq.f.288.

Corpus.

Corpus delicti, an probetur per teſtes ſingulares in celebrante, cum non ſit ſacerdos, n.17.& 18.f.154. de corpore delicti plenè conſtare debet. n.23.f.240. quomodo conſtare debet in ſortilegijs facti tranſeuntis, & permanentis. nu. 172. & ſeq. f.161. quomodo probetur corpus delicti. remiſſiuè, n.176. probatur per coniecturas in delictis occultis.n.24.f.240. in Homicidio ſufficit fama, cum cadauer non reperitur.num.25.& ſequent. & ibi Deciſio Senatus Mediolani.

Corporum noſtrorum dominium, eſt apud Deum n.11.f.89.

Correctio fraterna.

Correctio fraterna, non eſt permittenda ante denunciationem. num.125.& 126.fol.105.

Credere.

Credentes hæreticorum, ſunt illi, qui credunt eorum errores n.76.f.79. item qui credunt eos eſſe viros bonos num.77. an ſint illi qui hæreticis obediunt. num. 78.f. 79. an ſint ſuſpecti, & qualiter.n.79. qui nam propriè dicantur credentes.n.80. ex quibus verbis, & factis cognoſcantur. n. 82. petens hæreticos in infirmitate pro eius conſolatione, dicitur credens hæreticorum.n.84.& ſeq. credens falsū, putans ab Eccleſia ita teneri, an ſit hæreticus.n. 74.f.44. credibilium genera quot ſint. num. 76. ſunt, qui dicunt ſe credere id, quod credunt hæret.n.3.f.332. ſunt etiam qui illi præbent reuerentiam hæreticis.num.4. eos alentes dicuntur fautores n. 5. ſunt etiam qui communicant cum hæreticis in eorum ritibus. num. 6. quid ſi communicent in alijs factis, num. 7. credentes eorum erroribus ſunt hæretici num.8. quid de audiente conciones hæreticorum n.11. non dicuntur qui fauent hæreticis, ſed tamen ſunt ſuſpecti de hæreſi.n.12.

Creditor.

Creditor ſuccedens debitori, ſecundum aliquos amittit ſuum creditum per confuſionem, vel præſumptam ſolutionem, num.166.fol.45.

Creſionum dies.

Creſionum dies, vnde originem duxerint. n.130. & 131.f. 160. quid ſint.n.132. creſio quid ſit, quotuplex, & quib. verbis antiquitus fieret.n.134.135. & 136.

Crimen.

Crimen hæreſis eſt horribile, & punitur euerſione Regnorum. Antelud.n.27.& 28.

Cruciata.

Cruciatæ vi, aut Iubilæi, nullus abſoluere poteſt ab hæreſi. n.134.f.44.

Cultus.

Cultus veri Dei, requiritur in Principe, & in Populis, & de Regibus Aſa, & Ioſaphat. Antelud. n.24. & 25.

Currerius.

Currerij, ſiue Nuntij S. Officij debent eſſe contenti taxa illius Tribunalis nu.2.f.42. de horum materia, & delictis remiſſiuè.num.3.

Cuſtos,

Cuſtos.

uſtodes Carcerum S.Officij, quinam eligendi.num.1.f.41. quale iuramentum præſtare debeant.nu.2.& 10. tenentur in hoc Tribunali de leuiſſima culpa.n.3. cur dicantur commentarienſes. nu. 4. quomodo puniantur ſi carcerati fugiant. num.5. & 6. non debent permittere, quod quis alloquatur carceratos, ne licentia,& poteſt frangere panem,& pullos,ne in eis adſit lima.& c.n.7.de delictis cuſtodum, remiſſiuè.n. 8. ſi Iudex alios cuſtodes adhibeat, an intelligatur cuſtos liberatus. num. 9. qui cognouerat carnaliter mulierem in S. Officio, de ordine Sanctiſſimi damnatus fuit ad triremes per ſeptennium. n.11.

D

Decedere.

DEcedentes poſt abſolutionem, ſed ante iniunctas pœnitentias an tranſmittant eas ad hæredes. à n. 1. vſque ad finem. f. 309.

Decretum.

ecretum,quomodo differat à ſententia. n.3. f.301.

Decuriones.

ecuriones non torquentur, & deciſio Senatus Mediolani. n.130.& 131.f.288. poſſunt eſſe ſimul Pater,& Filius, & etiam Senatores num.31.& 33.f.26.fieri non poſſunt, qui abiurarunt vt hæretici.n.145.f.44.

Defenſio.

efenſiones reorum, vide latè p.3. tit.9. per totum. f. 278. non ſunt dandæ hæretico notoriè pertinaci,nec ei qui vellet probare hæreſim,non eſſe hæreſim. n.1. & 2. non ſunt denegandæ ei, qui habetur pro conuicto tantum vel dubitatur de eius hæreſi,vel etiam ſi eſt confeſſus, cum poſſit etiam aliqua allegare contra propriam confeſſionem n.3.4. & 5.an dandæ relapſis. n. 6. praxis Supræmi Tribunalis. S.Inquiſitionis Romæ. n.7. maxima defenſio in S. Officio conſiſtit in repulſa teſtium. n.14. inter defenſiones reorum enumeratur recuſatio Inquiſitorum.num.85. quod tamen fieri non poteſt niſi ex cauſis grauiſſimis. n. 86. & 87. dandæ ſunt reo, antequam deueniatur ad torturam.num.155.fol.288.

Defenſor.

fenſores ſchiſmaticorum,incurrunt excommunicationem nulli reſeruatam nu.71.f.71. hæreticorum,qui dicantur. num.72. f.79. ſunt ſuſpecti de hæreſi & qualiter, coguntur que abiurare.num.73. & 74. ſunt ſuſpecti de hæreſi. num.5.f.342. aliquando defendunt perſonam, aliquando errorem.n.2.defenſores errorum ſunt peſſimi,& dicuntur hæreſi archæ.num.3. defenſores perſonæ incurrunt in excommunicationem Bullæ Cœnæ,n.4.

Deferens.

ferentes arma ad Infideles,incidunt in excommunicationem Bulla Cænæ.n.64.f.220. & ſubduntur Inquiſitorib. num.65.& ſequ.

Defunctus.

functi memoria intra quantum tempus poſſit damnari.n. 3.& ſeq.f. 237.& de modo procedendi contra defunctos, vide p.2.tit.19.per totum.

Degradatio.

gradatur hæreticus,& priuatur Eccleſiaſtica ſepultura. n.150.f.44. Clericus immurandus,an ſit prius degradandus, & qualiter.num.180.de degradatione illius,qui relaxatur brachio ſeculari.n. 57.f.302.

Delegatus.

legatus,eſt maior quocumque ordinario n.64. f.14. Sedis Apoſtolicæ non poteſt excommunicare Inquiſitores, aut eorum Notarios, etiam ſi obligaſſent ſe in forma Cameræ.num.87.& 88.f.14. Principis poteſt ſubdelegare n.1. & 2. f. 328. ad vniuerſitatem cauſarum poteſt omnes ſubdelegare.n.2.f.24.

Deliberare.

Deliberandi Ius,tam datur extraneo,quam ſuo.n.133. folio 160.

Delictum.

Delicta attentata puniuntur ab eodem Iudice,quo puniũtur delicta conſumata.n.40.& ſeq.f.90. melius probantur in S. Officio.n.87.extinguuntur morte,quod fallit in crimine hæreſis.n.1. f.237. quæ probentur per ſcripturas, & quæ non.numer.1.& ſequ.f.251.

Delicti corpus debent plenè probari. num.23. f.240.in delictis occultis ſufficiunt coniecturæ,n.24.in homicidio, cũ cadauer nõ reperitur ſufficit fama.n.25. & ſeq.vbi deciſio Senatus Mediolani,& quid ſeruet Senatus Mediolani cum non adſunt coniecturæ, ſed ſolum ſuſpitiones. n.32. & 38.in Veneno,probatur corpus delicti ex atteſtationibus Medicorum.n.34.etiam ſi deponerent de credulitate. n.35. ſpuma,vomitus,liuor ſunt ſigna æquiuoca Veneni. n.36. in furto,quomodo probatur. num. 39. in ſtupro Adulterio, & falſi crimine, remiſſiuè n.40. in hæreſi non requiritur talis probatio num.41.nec in ſollicitatione,& alijs ſpectantibus ad S.Officium, cum non relinquant veſtigia poſt ſe.n.42.ſecus ſi relinquant veſtigia poſt ſe,vt in fractione Crucifixi, necatione Infantium,& c. n.43.non probatur corpus delicti per confeſſionem rei n.44.

Delictum, contra teſtes opponendum eſt non in genere, ſed ſpecificatè.n.15.f.278.delictum quandocumque præſcribitur per lapſum 20.annorum. num. 17. fallit in crimine hæreſis.n.18. & etiam quoad bona. n.19. mitius punitur in minore, & ita obſeruatur Mediolani etiam in delictis atrocibus.n.20.& ſeq. delicti reiteratio auget pœnam, vbi Deciſiones Senatus Sabaudiæ, & Mediolani n. 58. & ſeq.f. 278. ideo in Relationibus Reorum mandat Senatus Mediolani, quod apponantur omnes imputationes rei n. 61. an intelligatur fateri reus qui ſe remittit benignitati S.Officij.n.95.qualitas eſt cõſiderãda,n.93.f.314. delicto comenſuranda eſt pæna.n.94. f. 314. augetur aut minuitur ratione loci.n.94. tempus, & ſubſtantia delicti animaduertenda.n.96.& etiam qualitas delinquentis. n. 98.

Delinquens.

Delinquentium multitudo facit pænam minui, & quid practicetur.n.53.f.278.fallit in crimine hæreſis.n.54.& 55. & an tota Ciuitas ſit comburẽda ob hæreſim.n.56. delinquentes cum ſcandalo, omnes exulantur in S. Officio. n. 74.f.313.

Denunciatio.

Denunciare quomodo teneatur Virgo nobilis, quæ ſine infamia non poteſt accedere ad Inquiſitorem.numer.115.f. 104.cauſæ excuſantes à denunciatione, remiſſiuè. num. 116.Confeſſarius debet explicare pænitenti obligationem denunciandi,alias grauiter punitur ab Inquiſitore. num. 117. multi tenent obligationem denunciandi in fæmina ſollicitata oriri ex Conſtitutionib. Apoſtolicis.n.118. alij volunt oriri ex Edictis Inquiſitorum. n. 119. prior opinio verior.n.120. & 121.ſecretum naturæ, nam de obliget à denunciatione.num.122. & 123. denunciandus eſt Confeſſarius, quamuis ſit emendatus. num. 127. & 128. in materia denunciantis, cautiſſimè legendus eſt Facundez n.130.denunciator,eſt loco teſtis.n.20. f.240. falſus, qua pæna puniendus.n.51.f.313.

Denunciandi ſunt hæretici Inquiſitoribus, ſub pæna excõmunicationis, & peccati mortalis. num. 1. f. 139. locus inſignis Deuteronomij.num.2. & ſeq. ſuſpecti de hæreſi, nu.5. leuiter ſuſpecti an ſint denunciandi.n.7.& 8. filius

patrem hæreticum, & maritus vxorem hæreticam denunciare tenentur.num. 9. & 10. etiam ſi ſint occulti, ommiſſa correctione fraterna, vbi quid de ſuſpectis de hæreſi, & in ſpetie de blaſphemis ſortilegis, & Confeſſarijs ſollicitantibus reprobato Fagundez, & alijs ponuntur aliqua pro validitate Conſtitutionis Societatis Ieſu, de aperiendis rectori, defectib. ſingulorum ommiſſa correctione fraterna.num.16. & ſeq. Confeſſarius non tenetur denunciare hæreticum, niſi ad eum accederet animo eum peruertendi. n. 19. & ſeq. quodcumque aliud ſecretum non excuſat à denunciatione. num. 22. hæreticus emendatus, an ſit denunciandus num. 23. & 24. non denunciantes vi edictorum incurrunt excommunicationem ipſo facto, & ponitur forma edicti.num. 25. omnes ſubſunt Inquiſitoribus. num.26. denunciationes ſunt faciendæ in ſcriptis.num.27. & 30. etiam à Regibus num.26.27. & & 28.an quis teneatur denunciare ſeipſum num. 30. qui audiuit à perſona fide digna, an teneatur denunciare. n. 31. mulier quæ habet nomen maleficæ, an ſit denuncianda. numer. 32. an denunciatio facienda ſit cum periculo vitæ, vel famæ, & quomodo ſit agendum in denunciatione monialis, & Virginis honeſtæ. n.34. & ſeq. quid agendum vbi ex conſuetudine à ſolis Inquiſitoribus proceſſus formatur. num.40. non denunciantes cum teneantur, an ſint ſuſpecti de hæreſi, & qualis ſuſpicione. n.41. & ſeq. metus cadens in conſtantem Virum excuſat non denunciantem num. 45. Confeſſarius quomodo ſe gerere debeat cum obligato ad denunciandum nu.47. an poſſit eum abſoluere ante factam denunciationem, cum ſolo propoſito denunciandi, nu.48. & 50.

Denunciatio, quomodo facienda.num.21. fol. 240. modus procedendi per denunciationem eſt frequentiſſimus in S. Officio. num.19.reijcitur Paramus in materia denunciationis. num.22.quando mittitur in ſcriptis, quid faciendum ab Inquiſitore.n.23.f.264.

Dœmon.

Dœmon, quid poſſit circa elementa.num.4.fol.159.quid circa corpora hominum, & animalium à num.5.vſq; ad 15. quid circa Animam iunctam corpori.num.15. quid circa animam ſeparatam à corpore, vbi explicatur locus primo Regum.c.28.num.16. de pacto ſortilegi, cum dæmone tacito, & expreſſo, & quid ſit vtrunque, ac de eius malitia, an differant ſpecie, & quid in foro conſcientiæ. à n. 17. vſque ad 23. Dæmonem inuocans cum adoratione vide verbo, Inuocans ſæpè inducit ſortilegum in deſperationem, numero 299. fol. 162.

Depoſitio.

Depoſitiones ſagarum, quod aliquem, vel aliquam viderint in Conuentu aliarum, an faciant indicium ad torturam vel capturam, & quid de nominatione à dæmone facta per exorciſmum. n.226. f.164.

Diſpoſitio teſtis, quid, & quando probet, vide p.3. tit.6. per totum. f.259. & 260. vbi de teſte quoad dicta, vide etiam in verbo. teſtis depoſitio.

Deſcribere.

Deſcriptio bonorum fit, cum agitur de hæreſi formali.n.32. f.244.

Determinatio.

Determinatio vna reſpiciens plura determinabilia, debet ea æqualiter determinare.num.81. & 82.f. 104.

Detruſio.

Detruſio in monaſterium, aliquando fuit in vſu. numer. 78. & 79. f.313.

Deus.

Deum eſſe, & fide conſtat, & euidenter poteſt demonſtrari. Antelud.num. 1. eius exiſtentiam eſſe demonſtrabilem, non poteſt negari ſine temeritate. Antelud. num.2. non poteſt dari ignorantia inuincibilis exiſtentiæ Dei ibi, n. 3. Dei exiſtentia probatur ex Scripturis, & rationibus ibi. num. 5. quod confirmatur egregijs dictis D. Cypriani, & D. Auguſtini.ibi.nu 6. & 7. in Deo datur prouidentia, & probatur ex Scriptura.ibi.num.8. & 9. Dei prouidentia, ad quæ obiecta ſe extendat. ibi. n. 10. Deus regit, & gubernat omnia Regna.ibi.n.17. permitti Deus aliquando ſeditiones, ad maiorem gloriam Regum noſtrorum Anteludia. n.49.

Dictum.

Dictum teſtis habitum in tortura, non eſt ratificandum extra.n.60. f.265.

Dictum Socij criminis. vide verbo, Socius criminis.

Dictum pulcherrimum Alphonſi Regis Aragonum.n.63.f. 160.

Dictum egregium Diui Cypriani, & D. Auguſtini Antelud. n.6. & D.Irenei.n.13.

Dies.

Dies martis, & veneris Campanellæ infauſti. num.120. f. 160.non dantur dies infauſti ex ſe. n. 122. dierum obſeruatio damnatur à D. Paulo, num. 123. à Sacris Canonibus. num.124. à Theologis, num.125. à Philippo II. Rege Hiſpaniarum num. 126. quale peccatum ſit obſeruatio dierum. n.128. omnes ferè dies hebdomadæ aliquibu nationibus infauſti. num.129. f. 160. an dies cretionun à diebus infauſtis originem duxerint, & la è de intellectu.l. cretionum.C.de Iure deliber. numer. 130. & 131 vbi examinatur doctrina Torreblancæ, ſecundum Doctores Vltramontanos, quid ſint dies cretionum.numer.132 & 136.

Diminutus.

Diminuti hæretici, an damnentur ad mortem.n.18. f. 313.

Directa.

Directam poteſtatem temporalem alij admittunt in Papa alij vero ſolum indirectam. num. 53. & ſeq. & n. 67. 2. & rationes quare concedatur in Chriſto, non militan in Papa.n.75.

Diſcordare.

Diſcordantibus Epiſcopo, & Inquiſitore, quid agendum. n. 18.f.10.

Diſſolutio.

Diſſolutio Reipublicæ, ortum habet à Prælatis, ſed deſinit i Principes. Antel.n.40.

Diſputare.

Diſputare de fide an liceat, remiſſiuè.n.93. f.44.

Diſtributiones.

Diſtributiones quotidianas poſſunt Inquiſitores abſent percipere. n.93. f.14. & Canonici Cathedralis aſſiſtentes Congregationibus S. Officij.n.67. f.27.

Diuinare.

Diuinatio per Aſtra quid, & Bulla Sixti V. contra Aſtrologos.num.65. & ſeq.f.159. de alijs ſpeciebus diuinationis remiſſiuè. n. 68.

Doctor.

Doctores, & doctorati differunt inter ſe. num.22. f.13. Doctori atteſtanti de conſuetudine alicuius fori, quomo credatur n. 88. f.104.

Doctores non torquentur.num.126. f.288. Deciſio Senat Mediolani n.127. doctis debent conferri magiſtratus. 21.f.13.tractantes de Præcedentia.num.30. f.26.

Dogmatiſta.

Dogmatiſta, ſi negat intentionem hæreticam, quid cũ eo agdũ, & multa de dogmatiſtis n.187. & multis ſequentib 45.an relaxandus brachio ſeculari.n.14. & 15.fol.313

Dome-

Domeſticus.

Domeſtici repelluntur à teſtificando, niſi agatur de delicto commiſſo domi, num.20. f.252. fallit in Sancto Officio, num.21.& 22.

Domicilium.

Domicilium, hæreticis in Italia, non poſſunt concedere Principes, num.16.& ſeq.f.334. mutans, non mutat inſtantiam cæptam, num.2. & 3.f.329. fraudolenta non prodeſt Inquiſito, num.7.

S. Dominicus.

S. Dominicus mira celeritate compeſcuit hæreſes ortas in Galia, num.2.f.13. fuit primus Inquiſitor in Galia.nu.5. à quo acceperit munus Inquiſitionis, num.6. de eius Zelo erga Religionem, nu.7. cur munus Inquiſitoris conferatur Patribus ordinis Prædicatorum, in Præcipuis Italiæ partibus, nu.8. fuit primus Inquiſitor in Prouinciæ Narbonenſi Anno 1216. nu.4.f.324.

Dominium.

Dominium corporum noſtrorum, eſt apud Deum, num.11. f.89.

Dormiens.

Dormientes aliquando delinquunt, & an ita delinquentes puniantur, num.37.f.278. & quid in Sancto Officio, nu. 38. & 39.

Dubium.

Dubia probatio, non releuet probantem, nu.2.f.259. dubius in fide, eſt infidelis, num.17. contra hos dubitantes procedit, S.Officium, nu.18.f.43. qui tractent materiam dubij in fide, num.22.

Dubitans.

Dubitans de validitate ſui baptiſmi, eſt baptizandus ſub conditione, num.53.f.71.

E

Ebrius.

EBrietas, minuit pœnam blaſphemiæ, & de multiplici ebrietate, n.31.& 32.f.120. ſubditur tamen talis blaſphemus Inquiſitori, num.34. tenetur reus probare talem qualitatem, num.35. eſt triplicis ſpeciei, num.40. f.278. vbi de maxima ebrietate, nu.41. magnæ excuſat à tanto, ſed non à toto, nu.42. deciſio Senatus Mediolani, n.43. Senatus Sabaudiæ, nu.44. parlamenti Burdegalenſis nu.45. leuis non excuſat à pœna ordinaria, nu.46. Ebrij, an poſſint eſſe teſtes, num.41.f.252.

Eccleſia.

Eccleſia Chriſti, eſt vt viſibilis, nu.34.f.1. in ea debet eſſe Principatus Monarchicus, nu.45. qui eſt annexus Romano Pontificatui, de Iure Diuino, num.51. Eccleſiæ perpetuus vſus fuit, quod Papa vtatur gladio temporali, in ordine ad finem ſpiritualem, nu.73. an poſſit errare in qualificatione propoſitionum, num.14.f.216.

Edictum.

Edicta Inquiſitorum, obligant omnes ad denunciandum ſub pœna excommunicationis, num.25.f.139. etiam Reges, n.28. num comprehendat etiam Officiales Papæ, num.29. an ni edicti teneatur quis denunciare ſeipſum, nu.50. an ſit perpetuum, & obliget cum periculo Vitæ, vel famæ, & quando Monialis, & Virgo honeſta ſint denunciandæ, num.34. & ſeq. huiuſmodi cauſæ ex conſilio deberent remitti ab Epiſcopis Inquiſitorij, num.38. quando obligent remiſſiue, num.49.

Educatio.

Educatio, & conuerſatio faciunt præſumi benè, vel malè, nu.20. & 21.f.248.

Eleemoſina.

Eleemoſina poteſt per Inquiſitores iniungi Reis, num.83. f.313.

Eligere.

Eligi poſſunt Conſultores per Inquiſitores, & qui, vide verbo, Conſultores, & par.2.tit.8.f.26. In electione Magiſtratuum inſpicienda Virtus, n.20.f.26.

Epiſcopus.

Epiſcopi, puniebant hæreticos, antequam inſtituerentur Inquiſitores, num.1.f.10. non poſſunt procedere contra Inquiſitores, num.5. & 6. per inſtitutionem Inquiſitionum non fuit ablata Epiſcopis iuriſdictio in hæreticos, num.7. quæ poſſint Epiſcopi ſine Inquiſitoribus, & è contrà, nu. 8.& 9. an vnus ſine alio abſoluere poſſit, num.10. Epiſcopo, & Inquiſitore diſcordantibus, quid agendum, nu.18. poſſunt formare Proceſſus contra hæreticos, n.20. & 21. quod non ſeruatur in Regnis Hyſpaniæ, & Luſitaniæ debent ſeruare omnia præſcripta Inquiſitoribus, nu.22. ſed eſt melius, quod remittant has cauſas ad S.Officium, nu. 23.& 24. deberent Epiſcopi per ſe incumbere cauſis, cum ab Inquiſitoribus requiruntur, n.29. cum procedunt cum Inquiſitore in cauſis exemptorum de hæreſi ſuſpectorum, procedit vt delegatus, num.12.f.23. reuelantes ſecreta S. Officij, non incidunt in excommunicationem, ſed peccant mortaliter, & quid de Inquiſitoribus, nu.66.f.27. poſſunt punire ſuos familiares, num.20.f.38.

Epiſcopi, & Inquiſitores poſſunt in foro externo abſoluere ab hæreſis excommunicatione, n.129. f.44. quia talis facultas non eſt ſublata per Bullam Cœnæ, nu.130. ſecus eſt in foro interiori, ſi hæreſis eſt manifeſta, nu.131.& n.61. f.64.& quid in occulta vigore Tridentini ſeſſ.24. de Re. format.cap.6.nu.132.& 133.

Epiſcopi, an poſſint diſpenſare ab irregularitate incurſa ob hæreſim vigore Tridentini ſeſſ.24.cap.6. num.141.f.44. in ſuſpectis poſſunt, vt hæreticus miniſtret. num.142. excepto Sacramento Pœnitentiæ, & Altaris, & quid de his, qui abiurarunt de vehementi, nu.143. an poſſint diſpenſare in Votis conditionalibus, conditione de præterito, num.51. f.121.

Epiſcopi, de Iure communi ſunt Iudices contra legentes libros prohibitos, ob res laſciuas, ſed in hoc procedūt etiam Inquiſitores ex ordine Supræmi Tribunalis, num.18. & ſeq.f.147. an poſſint procedere in ſortilegijs non hæreticalibus, nu.170.f.161.

Epiſcopi ex Tridentino, poſſunt procedere contra Concionatores proferentes propoſitiones malas, n.15.f.216.& hoc vti delegati, nu.18. contra vero Laicos, vti ordinarij, nu. 19.& Inquiſitores vti delegati, num.19.

Epiſcopi ſoli, ab initio naſcentis Eccleſiæ, vſque ad Gregorium IX. cognoſcebant in cauſis hæreſis, num.1. f.324. à Gregorio IX. vſque ab Bonifacium VIII. cæperunt cauſæ hæreſis delegari Inquiſitoribus, num.3. quid in hac materia ſtatuerint Bonifacius VIII. Benedictus XI. & Clemens V.nu.5.6. & 7. quæ poſſint ſine Inquiſitoribus, nu. 8.& ſeq. quomodo procedant in Hyſpania in cauſis fidei, nu.13. coram quo comparere debeat citatus ab Inquiſitore, & Epiſcopo, num.14.& de hac materia citationis, nu. 5.& ſeq. de Iure tenerentur ad expenſas Magiſtratuum, num.8. f.327.

Errare.

Errans in fide, & aſſerens ſe putaſſe ita credi ab Eccleſia, torquetur ſuper prætenſa credulitate, nu.125.f.44. debet reuocare ſuum errorem, num.126.

Error.

Error.

Error intellectus, eſt hæreſis, num.5.f.43.

Examen.

Examen Reorum, eſt potius prudentiæ, quam artis, num.35. f.244. & arbitrarium Inquiſitori, quoties reos examinet, num.36. debet eſſe humanum, non autem moleſtum, nu.37.& ſeq.

Examinari deberent, qui aſſumuntur in Magiſtratibus, nu. 40.& ſeq.f.13.

Examinandi, quomodo ſint teſtes, latè par.3.toto tit.7.f.259 prius, qui plenè ſunt informati, nu.16. leues perſonæ exactius ſunt examinandæ, n.17. examen non interrumpendum, nu.19. Auctoris conſilium non ſpernendum, nu.20. de examine teſtium perturbam, ſecundum ſtylum Franciæ, & Sabaudiæ, num.61.f.265. examinatus à Iudice Laico eſt repetendus ab Inquiſitore, num.75.f.265. cogendus eſt ad ſe examinandum, nu.76. mulieres Illuſtriſſimæ, ſunt examinandæ Domi, nu.77.

Exiſtentia.

Exiſtentiam Dei eſſe demonſtrabilem, non poteſt negari, ſine temeritate, n.2. de exiſtentia Dei non poteſt dari ignorantia inuincibilis, ibi.nu.3. & hæc probatur ex ſcripturis, & rationibus, ibi. num.4. egregia dicta D.Cypriani, & D.Auguſtini, de hac re. ibi. Antel.nu.6. & 7.

Excommunicatio.

Excommunicatio, lata in Inquiſitores ex Clement. p. §. Verum, de hæretic.nu.82. & 83.f.14. de excommunicatione ex Clement. Nolentes §. & tam ipſorum, de hæretic. nu. 84. an ſit reſeruata, num.85.& ſeq. contrahitur ob hæreſim, etiam occultam, modo non ſit mere mentalis, n.128. f.44. incurritur ipſo facto ab ijs, qui non denunciant vi edictorum, nu.25.f.139.

Excommunicationis grauitas, remiſſiuè, nu.1.f.134. ad inſordeſcentiam incurrendam requiritur annus completus, etiam in cauſis fidei, num.2.& ſeq. quando incipiat Annus, num.5. requiritur perſeuerantia, cum pertinacia, nu. 6. requiritur notitia excommunicationis, nu.7. qui infra annum pro abſolutione, non dicitur inſordeſcens, num.8. requiritur declaratoria, & cuius Iudicis, n.9.& 10. Clericus inſordeſcens habetur pro confeſſo num.11. an ſit priuatus beneficijs, nu.12. an poſſit puniri per Laicum, n.13. & 14. an ſit ſuſpectus de hæreſi, num.15. & ſeq. quando excommunicatio eſt lata ob aliam cauſam, quam fidei, non habetur pro ſuſpecto de conſuetudine, nu.18. qualiter ſit de hæreſi ſuſpectus n.19. in cauſis fidei quando habetur pro hæretico, nu.20. ſeq. abſolutio in foro conſcientiæ, de rigore non tollit effectum inſordeſcentiæ, & quid de æquitate. vbi doctrina Suarez, & Valeri, nu.26.29.& ſeq. tortura an inferatur inſordeſcentibus, num.38. praxis procedendi contra inſordeſcentes ex cauſa fidei, num.39. pœnæ inſordeſcentium quæ, nu.40. confeſſarius quomodo cum inſordeſcentibus ſe gerere debeat, nu.41.

Excommunicatio Pij IV. contra legentes libros prohibitos contra bonos mores, nemini eſt reſeruata, num.53.f.147. Bullæ ſi de protegendis, an ſit reſeruata Papæ, num.88.f. 194.& an incurratur à conſulente, num.87. ab Epiſcopo impoſita, ne quis dicat teſtimonium in S.Officio, non eſt timenda, nu.8.f.332.

Excommunicatus, non eſt ſchiſmaticus, nu.30.f.70. quid differat inter excommunicationem latam in ſchiſmaticos, & in hæreticos, num.70. excommunicationem nulli reſeruatam incurrunt defenſores ſchiſmaticorum, nu.71. abſolutus in foro conſcientiæ poteſt puniri in foro externo, n.79. f.121. admittitur in teſtem in S.Officio, n.23.& 24.f.252. excommunicari non poſſunt Inquiſitores, nec eorum Notarij à Delegatis Sedis Apoſtolicæ etiam ſi ſe obligaſſent in forma Cameræ, nu.87.& 88.f.14.

Executor.

Executor debet oſtendere mandatum de capiendo, num.33. 344.

Exilium.

Exilium frangentes, quomodo puniatur, num.75.f.313. in S.Officio multi mulctantur exilio, nu.65. & multis ſeq.

Explicita Confeſſio.

Explicita fidei confeſſio, requiritur in Chriſtiano, num.79. fol.44.

Extrauagans.

Extrauagans, Vnam ſanctam, de maiorit. & obedientia, quomodo intelligatur, nu.65.& 89.f.2.

F

Factum.

FActa hæreticalia per vim committens, an ſit ſuſpectus de hæreſi, & qualiter, nu.84.& 85.f.44. hiſtoria Papæ Marcellini, & eius pœnitentia, nu.86.

Fagundez.

Fagundez, cautiſſimè legendus in materia denunciationis, num.130.f.105.

Fallitus.

Falliti, an poſſint eſſe teſtes, num.45.f.252.

Falſum.

Falſum credens, putans ita ab Eccleſia teneri, an ſit hæreticus, nu.74.f.44.

Falſus teſtis, & ſubhornator, quomodo puniatur, num.55. f.220. & num.58.& 59. puniendus eſt pœna extraordinaria, cum atteſtationes ſunt nullæ, nu.68.f.259. idem de falſis teſtibus in circunſtantijs, num.69. idem de teſtibus falſis ſuper generalibus, nu.70.& an aliquid probent, nu. 71. falſus in vno articulo nihil probat in alio, num.82. ad puniendum teſtem falſum pœna ordinaria, requiruntur probationes euidentes, num.73. quæ conſideranda in puniendis falſis teſtibus, num.75. pœna ordinaria eſt triremium, num.59.f.313.

Fama.

Fama publica, an faciat indicium, num.202.& 203.f.161 mala auget delictum, num.99.f.314.

Fama ſola, non ſufficit ad torturam, quia fallax, nu.64. & 65. f.287. debet probari per duos teſtes omni exceptione maiores, nu.66. teſtes ſuper fama, nominare debent à quibus audierunt, num.67. quæ ortum habuit à maleuolis nihil probat, nu.68. ſinguli teſtes ſuper fama, ſi diuerſos nominent, an probent famam, nu.69. quamuis de iure requiratur, quod teſtes deponant ſe audiuiſſe à maiori parte populi, ſufficit tamen in praxi ſi dicant ſe publicè dici audiuiſſe, nu.70. & 71. teſtes interrogati quid ſit fama, quomodo debeant reſpondere, num.72. fama orta poſt carcerationem non probat, nu.73.f.287. vehemens, an ſit ſufficiens ad torturam, nu.75.& 76.& quid in delictis occultis, nu.77. bona, vel mala in S.Officio minuit, vel auget probationes fiſci, num.78. bona fama in genere, tollit malam famam in genere, num.76. & ſeq. non tamen indicia ſpecialia contra reum exiſtentia, num.81. in materia famæ teſtes rei præferuntur teſtibus Actoris, num.80. mala fama in genere auget ſuſpicionem delicti ſi ſit in eodem genere delicti, numer.82. quomodo probetur, remiſſiuè num.6. f.344.

Familia.

Familiam armatam poſſunt habere Inquiſitores, numer. 1. fol.38.

Index Rerum, & Verborum:

Familiares, & Familiaritas.

Familiares S.Officij, quales ſint eligendi, num.2.& 3.f.38. quando dicatur Inquiſitor abuti facultate conceſſionis armorum, nu.4. tot ſunt conſtituendi, quot ſunt neceſſarij, nu.5. numerus familiarium taxandus re participata cum S.C.nu.6.& ſi talis numerus excedatur, dicitur Inquiſitor abuti facultate conceſſionis Armorum, num.7. Vicarijs Foraneis ſaltem duo familiares debent aſſignari, nu. 8. & plures in magno Caſtro, nu.9. quando dicatur abuti facultate armorum ſibi conceſſa, nu.10.& ſeq. ab vtentibus armis licentia eſt tollenda, & per Inquiſitorem puniendi, nu.13. redditur ratio, nu.14. & ſeq. quod procedit etiam in Hyſpania, nu.17.& 18. habent Indulgentias, & alia Priuilegia ſpiritualia, num.22. tenentur ex peculiari Iuramento denunciare hæreticos, & ſuſpectus de hæreſi, num.23. & ſi non denunciant, an dici poſſint fautores, num.24.

Familiaritas, & contractio Parentelæ cum hæreticis prohibita, num.62.& ſeq.f.71. reddit ſuſpectos de hæreſi, & qualiter, numer.67. & 68. facit inditium ad torturam, numer.69.

Fautores hæreticorum.

Fautores hæreticorum, qui dicantur. num. 1. f. 79. & per totum titulum 4. p.1. dicuntur Inquiſitores, & Epiſcopi ſi hæreticos non puniunt.n.2. niſi id facerent ad euitanda ſcandala.num.3. quo caſu ſunt ſuſpecti de hæreſi. num.4. ſunt Domini temporales omittentes capere hæreticos.nu. 5. idem de iudicibus inferioribus.num.6. dicuntur, ommittentes denunciare hæreticos. nu.7. contra Dominos temporales, & magiſtratus non proceditur, niſi Papa conſulto.nu.8. Canon primus Bullæ Cænæ non habet locum contra fautores ſuſpectos de hæreſi.num.9. dicuntur Principes condentes leges per quas Officium S.Inquiſitionis impeditur. num.10. dicuntur dantes alimenta hæreticis, & tales ſunt ſuſpecti. numer.15. & 16. & num.5. f.332. & qui hæreticos venerantur, numer.17. qui eos viſitant, numer.18. non poteſt contra fautores procedi, niſi conſtet de hæreſi illius cui fautum eſt. num.19. regulariter ſunt ſuſpecti de vehementi. num. 20. impedientes directè S.Officium, & quid indirecte. num. 21. tales dicuntur offendentes Inquiſitores, & eorum miniſtros. nu. 22. qui terrent tantum verbaliter. num. 23. impedientes familiares in vſu armorum num. 24. occultantes hæreticos, & eis conſulentes.n.27. 28. huiuſmodi impedientes, ſubduntur Iuriſdictioui Inquiſitorum. num. 29. ſunt ſuſpecti de hæreſi. n. 30. torquendi ſunt ſuper cauſa qua moti ſunt ad impediendum Sanct. Officium. numer. 31. ſunt Conſultores. numer. 86. fol. 80. torquantur ſuper cauſa fautoris, numer.87. pro modo ſuſpicionis, indicitur eis abiuratio. numer. 88. relabens in fautoriam, quando ſit vt relapſus tradendus brachio ſeculari. num.91. & 92. fautorum pænæ num.94. & 95. fautoriæ grauitas, ex quibus colligatur. num. 104. talis pænitens eſt benignè monendus. num.105. qualis ſatisfactio iniungenda.num. 106. fautores ſuſpectorum de hæreſi, an ſint excommunicati in Bulla Cænæ num. 103. an dici poſſint familiares S.Officij ſi non denunciant hæreticos, & ſuſpectos de hæreſi.n.24.f.38.

Fautores hæreticorum. ſunt ſuſpecti de hæreſi. nu.12.f.332. dicuntur etiam illi, qui habent poteſtatem gladij, ſola ommiſſione.n.2.f.334. non ſic priuatæ perſonæ, niſi requiſita ſint, vel iuramento obligatæ, vt familiares, & cruce ſignati.num.3.& ſeq. qui non ex lubrico linguæ hæreticos excuſat.num.6. quando dicantur Aduocati hæreticorum num.7.8.& 9. quando dicantur ſuſpecti de hæreſi. n.10. dicuntur qui alimenta præbent hæreticis.nu.11. qui præcibus eos liberant. num. 12. incidunt in pœnas fautoriæ etiam non ſecuto effectu. num. 13. fauens ſuſpecto de hæreſi, videtur incidere in pœnas fautorum hæreticorum. n.14. ſunt etiam Prælati negligentes in puniendis hæreticis.n.7.f.342. fautorum pænæ, remiſſiuè n. 24.f. 345. dicuntur deferentes arma inimicis Chriſtianorum.n.64. & ſeq.f.220.

Feudatarius.

Feudatarij, non torquentur, & deciſio Senatus Mediolani n. 128. & 129.f.288.

Fides.

Fidem negans ore metu compulſus, non eſt hæreticus, ſi fidem corde retinet. num.89. & 90. f.44. diſputare de fide an liceat.num.93. fidei tentationes patiens, non eſt ſuſpectus de hæreſi.num.19. f.43. & quid acciderit Abulenſi in hac materia. num.20. ad fidem alia pertinent directè, alia indirectè. num. 60. f. 44. fidei confeſſio explicita requiritur in Chriſtiano. n.79. fidei cauſæ, an compræhendant ſuſpectos de hæreſi.numer.67. f.194. fides vnius teſtis exuberans quando ſuppleat defectum alterius.nu.78. f.253. fidei actus, qua ſolemnitate fiant in Hiſpania.n.58. f.302.

Fideiuſſor.

Fideiuſſor, quando poſſit moram purgare. num. 12. & ſeq. fol.330. fideiuſſionum formula in Statu Mediolani.num. 11.

Fideicommiſſum.

Fideicommiſſaria bona, quando cadant in fiſcum. nu. 153. 155.& ſeq.fol.45.

Filius.

Filij, an ſuccedant in maioratu, quo Pater eorum fuit ob hæreſim priuatus.num.168.f.45. ſuccedunt, quando non habet annexam dignitatem, ſecus ſi habet annexam.n.169. non poſſunt eſſe Aduocati, quia infames. n.171. quando Rex, & Inquiſitores cum eis diſpenſent. nu.172. quando Filij Rei læſæ maieſtatis ſint incapaces maioratus remiſſiuè.n.173.

Filij nati ex matrimonio Polygamo, an ſint legitimi.nu.74. f.90. & quid ſi ex matrimonio putatiuo. num. 75. à quo debeant ali, altero coniugum exiſtente in bona fide, altero vero in mala, n.91. latè de hac materia, vſque ad num. 104.

Filius tenetur denunciare Patrem hæreticum n. 9. & 10.f. 139. ita euitat pænas. numer. 11. & etiam ſuſpectum de hæreſi.num.12.& 13. etiam Patrem maleficum. nu.14. non denuncians cum tenetur, eſt ſuſpectus de hæreſi. nu. 46.

Filius erripiens Patrem, è manibus Birruariorum S.Officij, an incurrat pœnas Bullæ, ſi de protegendis, num.77. & 78.f.194.

Filij Iudæorum, an poſſint baptizari inuitis Parentibus num.45.f.206. hæreticorum, cur puniantur, n.17. & 19. fol.247.

Filias nobiles habentes non puniuntur pœna ignominioſa, nec abiurant publicè, nu.61.f.313.

Finis.

Fine conceſſo, intelliguntur etiam conceſſa media conducentia ad finem, num.69.f.2.

Fingere.

Fingens ſe eſſe miniſtrum S.Officij, quomodo puniatur, nu. 53.f.220.

Fiſcalis.

Fiſcales habent maximam dignitatem, vide Aduocatus fiſcalis, & per totum tit.9. p.1. f.31. & 32. vbi multa de fiſcalibus, & eorum obligatione, & an habeant Votum in Congregatione, an inter ſint examinibus, & torturæ, an recuſari poſſint, vt ſuſpecti, in multis Prouincijs ſuccedunt loco accuſatoris, & quid ſeruetur in Dominio Mediolani, num.12.f.240.

Fiſcus

Index Rerum, & Verborum.

Fiſcus.

Fiſcus, ſignificat Erarium, ſeù Cameram Principis. num.1. f.31. quando habuerit originem. n.2. in S. Offic. ſucceſſit loco Accuſatoris, num.11. f.240. an repudiata confiſcatione poſſit mulctam acceptare. num.159. f.45. acceptata confiſcatione, eius creditum ex cauſa mulctæ intelligitur confuſione ſublatum n.160. deciſiones Senatus Mediolani in hac cauſa. num.161. non acceptata vero confiſcatione, poteſt mulcta acceptari. num.162. & quando dicatur accepta confiſcatio, n.163. & ſeq. quid in tali caſu agendum pro fiſco S. Officij. n.165. data incorporatione bonorum, an confiſcatio poſſit ſimpliciter repudiari, n.167.

Fœmina.

Fœmina ſollicitans confeſſarium, quare non ſubdatur foro Inquiſitorum. num.48. fol.104. quæ conſentit confeſſario ſollicitanti, an ſit teſtis idonea. n.56. duæ fœminæ in hoc crimine non conuincunt, & quot requirantur. num.58. & ſeq. honeſta denuncians, non facit Indicium ad capturam, nec ad torturam. n.61. & 62. vbi litteræ S. C. examinatur doctrina Canteræ, & aliorum, qui voluerunt contrarium. n.63. & ſeq.

Forma iuramenti.

Formula iuramenti præſtandi à conſultoribus, remiſſiuè, num.65. f.27.

Forum.

Forum ſortitur hæreticus in loco, in quo deliquit, numer.8. f.329. poteſt tamen vbique puniri. num.9. ſi delinquit in pluribus locis poteſt vbique puniri. num. 11.

Francus.

Franchi Deciſio 36. reprobatur. num.23. f.89.

Fractor.

Frangentes Carceres, quomodo puniendi. num.69. & ſeq. f.220.

Frater.

Frater non admittitur in teſtem contra fratrem, niſi conſulto Principe, excepto crimine hæreſis. n.16. f.252.

Fuga.

Fuga ante accuſationem, vel Inquiſitionem ſufficit ad torturam, niſi illius adſit collorata cauſa, numer. 83. & 86. fol.287. poſt vero accuſationem, vel Inquiſitionem non ſufficit ad torturam. num.84. ſuſpicio oriens ex fuga tollitur per ſpontaneam comparitionem n.85. fugiens à triremibus, qua pœna puniatur. n.76. f.313. fugiens è carceribus, quomodo puniendus. num.79. f.220. quid ſi ſint aſſignati pro pœnitentia, an ſit habendus pro relapſo. n.18. f.63. eſt habendus pro impœnitentem. num.19. quid de fugiente è carcere aſſignato ad cuſtodiam. num.20. ſi talis nequeat comprehendi habendus eſt pro confeſſo, & impænitente. n.21. & an hæc extendantur ad non implentes pœnitentias. n.22.

Fundamentum.

Fundamentum non fit ſuper qualitate, niſi conſtito de ſubſtantia. num.19. fol.307.

Furioſus.

Furioſus, an poſſit eſſe teſtis. n.69. f.253. de tempore delicti non punitur, & quid de habente dillucida interualla. n.64. & ſeq. f.278. neque ſi ſuperueniat furor ante executionem ſententiæ. num.67. & quid in crimine hæreſis. num.68. Inquiſitores debent cautè procedere, quia multi fingunt furorem. n.69. exceptio furoris delinquentis, an poſſit in Iudicio opponi, & probari per Procuratorem reo in carceribus non exiſtente. num.70. & 71. Deciſio Senatus Sabaudiæ, & Mediolani in hac cauſa. num.72. & 73. ſententia contra furioſum eſt ipſo iure nulla. numer.75. eſt etiam nulla ſi non admittatur Procurator ad probandum furorem. num.76.

Fuſtigare.

Fuſtigati, an poſſint eſſe teſtes, num.44. f.252. fuſtigationi pœna, eſt vſu recepta in S. Officio, num.54. f.313. fuſtigantur mulieres ſortilegæ, & etiam Viri non apti remi, num. 56. & 57. mulieres tranſeuntes ad ſecundum matrimonium viuo primo Viro, nu.58. & falſi teſtes, nu.58.

G

Genus.

GEnera credibilium, quot ſint, num.76. fol.44.

Gladium.

Gladio temporali ſemper vſa fuit Eccleſia, in ordine ad finem ſpiritualem, num.73. f.2.

Gradus.

Gradus propoſitionum varij, tit.16. par.2. per totum, f.24[illegible]

Grauatus.

Grauatus à duobus teſtibus, quod tali die blaſphemauit præſentibus alijs duobus, qui negant, quomodo ſit expediendus, num.67. f.259.

Gratia.

Gratiæ tempus, quid ſit, num.17. f.234. in quibus caſibu[s] ſit locus tempori gratiæ, num.18. quibus perſonis profi[t] num.19. quæ praxis obſeruanda in concedendo, & publicando tempore gratiæ, numer.29. qui Auctores de e[o] tractent, num.21.

Grecus.

Greci Vxorati, promouentur ad ordines, num.13. f.219. a[n] Vidua Sacerdotis Greci poſſit matrimonium, ſine diſpenſatione contrahere, num.14.

Gregorius.

Gregorius XV. conceſſit Cardinalibus Supræmis Inquiſitoribus arbitrium tradendi brachio ſeculari confeſſario[s] ſollicitantes, ex teſtibus ſingularibus, nu.13. f.9.

Guido.

Guidonis Fulcodij Patria, nu.1. f.323. fuit Vxoratus Conſiliarius Regis Galiæ, Epiſcopus Cardinalis, & Summu[s] Pontifex, vocatus Clemens IV. num.2. qualis eius Vita in Pontificatu, numer.3. quantus Zelus in rebus fide[i] num.4. eius mors, numer.5. qua occaſione ſcripſerit ha[s] quæſtiones ad Inquiſitores, nu.6. & 7.

H

Habitus.

HAbitus pœnitentiæ, tam in Inquiſitionibus Itali[æ] quam Hyſpaniæ, num.84. fol.313. quando poſſit diſpenſari in habitu pænitentiæ, num.85. quomodo pænitentes debeant audire miſſam, num.86. & quibus ſoleat hæ[c] pænitentia imponi, numer.87.

Hæres.

Hæredes, quando teneantur ad pænitentias hæretici abſoluti, à num.1. vſque ad finem f.

Hæreſiarca.

Hæreſiarchæ, qui ſint, numer.184. f.45. an pro prima vice ſint admittendi ad miſericordiam, numer.185. quidam Genuenſes combuſti, eo quod venderent Camberi libros prohibitos, & Caluini doctrinam ſeminarent, nu. 186. quid agendum, quando dogmatiſta negat intentionem hæreticam, num.187. & ſeq.

Hæreſis.

Hæreſis crimen, eſt horribile, & punitur Euerſione Regnorum. Antelud.num.27.28.30.& 31. oſtenditur, quomodo Valens, & Anaſtaſius Imperatores puniti fuerunt, ob hæreſim, & num.32. & 33. quomodo fuerint punitæ Ciuitates Conſtantinopolis, & Antiochiæ, cauſat ſeditiones, ibi.num.35. excitat bella, num.36. cur dicatur abominatio deſolationis, nu.37.

Hæreſis, grauitas, remiſſiuè, numer.1.f.43. eius etimologia, nu.2. quid ſit, nu.3. omnis hæreſis eſt error, ſed non è contra, num.4. eſt error intellectus, num.5. errans ex ignorantia non eſt hæreticus, nu.6. quomodo differat ab Apoſtaſia, num.7. ad hæreſim requiritur pertinacia, num.8. Infidelis non eſt hæreticus, num.9. de ratione hæreſis eſt, quod ſit pertinacia, num.10. & ſeq. qui patitur tentationes fidei, non eſt ſuſpectus de hæreſi, num.19. & quid in hac materia acciderit Abulenſi, nu.20. an probetur duobus teſtibus, num 94.f.44. & quid contra Reum bonæ famæ, num.95.& 96. purè mentalis, quare non habeat annexam excommunicationem Bullæ Cœnæ, num.45.f.64. externa, quæ dicatur, num.46. habet annexam excommunicationem, n.47. in crimine hæreſis proceditur tribus modis, ſicuti fit in alijs criminibus, vide tit.1.ter.p.f.240. in crimine hæreſis, non requiritur probatio corporis delicti, nu.41.f.241. ſecus in ijs, quæ relinquunt poſt ſe veſtigium, vt in fraxione Crucifixi, necatione Infantis, &c. num.43. probatur per Inſtrumenta, & par ſcripturas, nu.1.f.251. & quæ delicta probentur per ſcripturas, num.2. & 3. etiam ad effectum condemnationis, nu.8. iam damnata, non eſt damnanda in ſententia condemnatoria, num.31.f.302. hæreſes, quomodo ſint inter ſe connexæ, nu.34.f.259. vbi de loco, & tempore, quomodo ſint circunſtantiæ extraordinariæ hæreſis, nu.35. crimen eſt maximum delictorum, num.5.f.313.

Hæretici.

Hæretici, impugnant primatum Petri, vt ſublato Gubernatore violentius circa Eccleſiæ naufragia graſſentur, n.38.f.2. eorum argumenta, contra primatum Petri reſoluuntur remiſſiuè, nu.43.47. & ſeq. nullam agnoſcunt poteſtatem temporalem in Papa, num.52. Bouadilla vero, Solorzan.& alij admittunt in Papa poteſtatem temporalem directam, num.53. puniebantur per Epiſcopos, antequam inſtituerentur Inquiſitores, nu.1.f.10. hæc Iuriſdictio Epiſcoporum an ſit ordinaria, vel delegata, nu.2. poſſunt proceſſari per Epiſcopos, nu.20. quod fallit in Regnis Hyſpaniæ, & Luſitaniæ, num.21. non dicuntur, qui nunquam fidem Catholicam fuerunt profeſſi, num.23.f.43. an Cathecumenus negans fidem, n.24. in foro interiori verior eſt affirmatiua ſententia, nu.23. in foro externo non ſubijcitur Inquiſitori, nu.26. dicendum eſt idem de baptizato baptiſmo inualido, nu.28. ſi tamen Eccleſia ignoraret talem inualiditatem ſubderetur Inquiſitoribus, numer.29. quid de baptizatis in Infantia, ſed enutritis in partibus hæreticorum, nu.30. caſus pulcherrimus ad iſtud propoſitum deciſus à Supræmis Inquiſitoribus, num.32. an ſint habendi illi, qui nolunt credere priuatæ reuelationi, vbi etiam quid de negante vnam Theologicam propoſitionem deductam ex vna de fide, & alia euidenti lumine naturæ, numer.33. ex vna de fide, & altera nota lumine naturæ, ſequitur concluſio de fide, & hoc argumenti genere paſſim vſi ſunt Chriſtiani, Papa, vt Concilia, nu.34.f.43. negans hanc propoſitionem ſic deductam, non eſt verus hæreticus, num.35. eſt tamen præſumptus, & ſi perſeuerat in negatiua, eſt puniendus vt hæreticus, num.36. de hæreticis occultis, & priuatis, num.41. manifeſti hæretici qui ſint, num.42. differentia inter hæreticos manifeſtos, & deprehenſos, nu.44.& 45. affirmatiui, & negatiui qui nu.46. negatiui, qui dicantur, nu.47.& 48.

Hæreticus, an ſit qui profert verba hæretica, ioco, num.70.f.44. ſubditur Inquiſitoribus, num.71. debet probare ſe ea ioco protuliſſe, num.72. declaratur Axioma D.Hieronymi in hac materia, num.73. an credens falſum putans ita ab Eccleſia teneri, ſit hæreticus, nu.74.

Hæretici, exaltant contra Deum vocem ſuam. Antel.num.38. in diſſolutione Reipublicæ ordiuntur à Prelatis, & deſinunt in Principes, num.40. Igne, & gladio extirpandi, nu.41. cauſæ melius agitantur in S.Officio, quam in alijs Tribunalibus, nu.42.

Hæreticorum tortura, num.97.f.44. debet prius conſtare de corpore delicti, num.98.& quomodo, num.99. & qualia debeant eſſe indicia, num.100.

Hæreticus, etiam occultus eſt excommunicatus, modo non ſit mere mentalis, numer.128.f.44. eſt etiam Irregularis, num.137. durat etiam poſt pænitentiam, num.138. extenditur ad fautores, nu.139. impedit ſuſceptionem ordinum, & eorum exercitium, nu.140. an poſſint Epiſcopi diſpenſare vigore Tridentini ſeſſ.24.cap.6.num.141. & ſeq. incurrit infamiam, & priuationem bonorum, num.144. nec qui abiurauit poteſt eligi in Decurionem, numer.145. dictam Infamiam ſolus Papa, & Supræmum Tribunal poteſt auferre, num.146. priuatur beneficijs num.147. fallit in ſuſpecto de hæreſi, num.48. an pænitens recuperet beneficia remiſſiuè, num.149.

Hæreticus pænitens, punitur carcere perpetuo, nu.174.& ſeq.f.45. vbi quando damnari poſſit ad triremes loco carceris, quidque obſeruetur in Hyſpania, & fuerit Cremonæ obſeruatum, & quid in hæretico ſponte comparente, & an Inquiſitores poſſint hanc pœnam mitigare, nu.177. quid, ſi talis pœna fuit impoſita à Supræmo Tribunali, n.178. intra quantum tempus ſoleat in tali pæna diſpenſari, nu.179. hæretico qualis carcer aſſignandus, n.182. iniungendæ pænitentiæ ſalutares, nu.183.

Hæreticis pænitentibus, ex benignitate parcitur ab Eccleſia, nu.1.f.63. quis dicatur hæreticus pænitens, nu.2. quo nam tempore hæretici pænitentes recipiantur, nu.3. vera ſententia, nu.4. pænitentes an admittantur ad miſericordiam poſt traditionem brachio ſeculari, num.6. varijs pænis puniuntur, num.7. quid conſiderandum in pænis imponendis, nu.8. de iure confiſcantur eis bona, ſed de generali conſuetudine eis condonatur, & an recuperet beneficia, & an abiurans de vehementi ſit inhabilis ad ea obtinenda, nu.9. enumerantur quatuor caſus, in quibus pro prima vice non parcitur hæretico pænitenti, nu.10. non implentes pænitentias puniuntur, nu.16.& 17.

Hæreticus impænitens, quis, nu.11.f.63. negatiuus habetur pro impænitente, numer.12. item reconciliatus, ſi omnes errores ſuos, & complices non reuelauerit, nu.13. item qui poſt abiurationem reuocat ſuam confeſſionem dicens, ſe fuiſſe innocentem, contraria tamen eſt vera, hos dicendos eſſe temerarios, & vti tales puniendos, num.14. praxis contra impænitentes, num.15.

Negatiuus, an ſit abſoluendus in foro conſcientiæ, num.58.64. innocens ſi fateatur hæreſim, an peccet mortaliter, n.59. occultus, qui non potuit obtinere abſolutionem in foro interno, quid agere debeat, nu.63.

Hæretici non viuerent, ſine receptatoribus, num.60.f.79. receptantes hæreticos puniuntur, nu.6. Conuerſatio, allocutio, Viſitatio, & Contractio Parentelæ cum hæreticis ſunt prohibita, nu.62. & ſeq. de Hæreticis vitandis, plura remiſſiuè, numer.66. conuerſantes cum hæreticis ſunt ſuſpecti de hæreſi, & qualiter, num.67.& 68. ex tali conuerſatione oritur inditium ad torturam, nu.69. petens hæreticos in eius infirmitate pro conſolatione eſt ſuſpectus de hæreſi, vti credens hæreticorum, nu.84.& 85.

Hæretici ſunt denunciandi Inquiſitoribus, numer.1.f.139. de hac materia denunciationis per totum titulum nonum par.2.fol.139.

Libri hæreticorum poſſunt ab Eccleſia prohiberi, & an à Principe laico, num.1.f.146. de hac materia retentionis librorum prohibitorum, tit.10.p.2. qui librum hæreticum compoſuit, ſi poſtea ſine licentia eum legat, vt confutet, duplicem excommunicationem incurrit, nu.31.

Hæretici, qua conditione permittuntur venire ad Terras Catholicorum cauſa comercij, num.20.f.219. non poſſunt eſſe teſtes, niſi in caſibus exceptis, nu.25.& 26.f.252.

Pertinax, quamuis ſit minor, aut impubes doli capax punitur pœna ordinaria, ſecus ſi ſit pœnitens, num.24.& 25, fol.278.

Abſoluendus non eſt ab excommunicatione, antequam abiuret.nu.46.f.302.

Hæreticus, punitur pœna mortis naturalis, & ex conſuetudine pœna ignis, num.6. ratio huius conſuetudinis, nu.7. f.313.idem procedit in hæreticis negatiuis, impænitentibus, & relapſis, nu.8.9.& 10.an parcendum eis, qui conuertuntur in Tabulato, nu.16. quid de Sacerdote ſic conuerſo, num.17. quid de diminutis, nu.18. ſortitur forum in loco in quo deliquit, num.8. f.329.ſed poteſt etiam vbique puniri, numer.9.delinquens in pluribus locis, vbi debeat puniri, num.11.quando debeat remitti, nu.10.

Hæreticis non poteſt concedi per Principes, domicilium in Italia, nu.16.& ſeq. f.334.

Hieremias.

Hieremiæ locus cap.1. poſui te ſuper gentes, declaratur, numer.55. fol.2.

Hyſpania.

In Hyſpania Reges, naſcuntur Clementes Antel. nu.50. firmitas huius Regni, eſt cultus veræ Religionis, nu.52.

Hiſtrio.

Hiſtriones, an poſſint eſſe teſtes, numer.42. f.252.

Homicida.

Homicidæ, & Aſſaſſinus, quando poſſint torqueri ad indicandum mandantem, num.120. f.288. non admittitur ad probandum occiſum fuiſſe bannitum, niſi ſiſtat in carceribus, nu.51.f.302. Deciſio Senatus Mediolani, nu.52.

Honor.

Honorifica mentio Senatoris Lagunæ, & Præſidis Picenardi, num.28.& 29.f.26.

Honorifica mentio D. Io. de Torrezilla Inquiſitoris Siciliæ, Antelud.nu.73.

Honorifica mentio D.Io.Pauli Melij I.C. Cremonenſis, & declaratur eius Allegatio, nu.154. f.45.

Honorifica mentio D.Conſalui, de Salamancha, num.180. fol.161.

Honorifica mentio D.Merendæ, nu.193.f.161.

Honorifica mentio Camilli Carcani, nu.270.f.161.

Honorifica mentio Reuerendiſſimi P. Vincentij Preti à Serauallæ, Inquiſitoris Cremonæ, nu.15. f.334.

Honorifica mentio D.Conſalui Braui Graxeræ, n.58.f.302.

Honorifica mentio D.Gaſparis Aliferi, nu.145.f.160.

Hoſtia.

Hoſtia conſecrata abutens in ſortilegijs, punitur morte, nu.14.f.313. ſumens hoſtiam non conſecratam, an ſit ſuſpectus de hæreſi, & qualiter, nu.15. & ſequ.f.219.

Humanitas.

Humanitas Chriſti, & Sacramenta, producunt gratiam tantum moraliter, nu.11.f.1.

I

Ignis.

IGnis tormentum, & quid in facto acciderit, num.172. fol.288.

Ignorantia.

Ignorantia, quotuplex, nu.61.f.44.craſſa, quid ſit, num.62. inuincibilis excuſat ab hæreſi, num.63. non præſumitur in pertinentibus directè ad fidem, nu.64.& multo minus in articulis manifeſtis, num.65. craſſa an excuſet ab hæreſi, num.66.an excuſet receptatores hæreticorum, num. 46.fol.79. & quando præſumatur ſcientia in receptante, num.47. vbi Deciſio Senatus Mediolani quando excuſet à pœnis, nu.79.f.194.

Ignorantia inuincibilis exiſtentiæ Dei, dari non poteſt. Antelud.num.3.

Imago.

Imagines Sanctorum conſpurcantes, blaſphemant facto, & ſunt ſuſpecti de vehementi, num.37.& 38. f.120. horum punitio ſpectat ad Inquiſitores priuatiuè quoad laicos, num.39.& ſeq. de qua re adeſt Deciſio inſignis Supræmi Conſilij Caſtellæ, num.42. an Iudæi id facientes ſubdantur Inquiſitoribus, num.35. fol.206. alij damnantur ad triremes, nu.43.& 44.f.313.

Impedimentum.

Impedimentis à reo allegatis, quod non poſſit torqueri, adhibendi ſunt periti, nu.167.f.288.

Impœnitens.

Impœnitentes hæretici, qui dicantur vide verbo hæretic. impœnitentes, & nu.7.8.& 9. f.343.

Imperator.

Imperatores multi per Papam depoſiti fuerunt, num.60.& ſeq.& nu.83.& ſeq.f.2.

Imperium.

Imperium de Grecis ad Germanos translatum eſt, iuſſu leonis, nu.59.& 82.f.2.

Imperia, & Regna dantur à Deo, vt lex Regis obſeruetur, Antelud.num.34. Imperium Philippi IV. deſcribitur ex Gonzal.nu.47.Imperij Hyſpanici firmitas, nu.48.

Impubes.

Impuberes, an abiurent, num.42. & ſeq.f.308.

Impuberes examinantur ſine iuramento, nu.54. f.252. crimine hæreſis examinantur, num.55. etiam quando reperitur occiſus in domo, nu.56.

Impunitas.

Impunitas non eſt promittenda relapſo, & ſi promittatur, an ſit ſeruanda, num.45. & ſeq.f.244. vbi deciſiones Inquiſitionis Hyſpaniæ, & Senatus Sabaudiæ, an poſſit reus damnari ex confeſſione emanata ſub ſpe impunitatis, & quid ſi confeſſio eſſet ratificata, nu.48.& 49.

Imputatio.

Imputationes Rei, apponuntur in Relationibus, de mandato Senatus Mediolani, nu.61.f.278.

Indicium.

Indicium proueniens à ſanguine profluente ab occiſo, quale ſit, nu.186. & ſeq. f.161. de olla plena vnguentis reperta pænes ſagam, nu.194. quod quis alios doceat Incantationes, nu.197.ſubita mors ſecuta ex ſagæ tactu, nu.198.nominationis factæ à dæmone, num.199.rerum repertarum in ceruicali, n.200. ſingula hæc indicia non ſunt ſufficientia ad torturam, nu.201. quid de fama publica, num.202. indubitata, & violenta quæ ſint, numer.260.f.161. ex talibus indicijs, an quis poſſit damnari ad mortem, & qui D.D. de hac re agant, num.261. & ſeq. vbi, quid obſeruetur in Tribunalibus. Iudices inferiores non poſſunt ex dictis indicijs damnare aliquem ad mortem, num.265. vbi, an in hoc caſu ſaltem poſſint torquere, vel pœna extraordinaria punire, & ibi ſingularis Doctrina Bartoli ab omnibus approbata.

Indicia ſufficientia requiruntur ad Inquiſitionem ſpecialem, num.14. & 15. f.240. non oriuntur ad torturam

ex comparatione literarum, numer.6. fol.251.

Indicia ad capturam, debent eſſe ſufficientia ad torturam, num.24. fol.243. ſed in perſona inſigni requiruntur maiora indicia, numer.25. minora vero ſufficiunt, ſi perſona alias eſt ſuſpecta, num.26. & 27. Deciſio Supremæ Inquiſitionis Hyſpanæ.

Indicia, quando intelligantur ſublata per torturam, num. 16. fol.272. de inditijs, & tortura, vide latè par.3. per totum. f.287.

Indicium, quid ſit, numer.3. f.287. eius definitio pulcra, ex Baldo, numer.4. indubitatum, & dubitatum quid ſit, num.5. & numer.10. f.332. proximum eſt, quod reſpicit veritatem delicti, numer.6. remotum vero quod reſpicit circunſtantias, num.7. legitima debent præcedere torturam, etiam in Sancto Officio, num.10. & 11. vnicum indicium proximum ſufficit ad torturam, remota vero requiruntur plura, reprobato Claro, num.17. fallit quando vnicum indicium remotum facit ſemiplenam probationem, num.18.

Indicia ad torturam ſunt iudicibus arbitraria, nu.19. quod arbitrium debet eſſe à iure regulatum, numer.20. debet eſſe probatum per duos teſtes omni exceptione maiores, num.21. & 22. nec Iudices timentes Deum debent ſequi ſententiam contrariam Marſilij, num.23. & ad probandum inditium remotum teſtes debent eſſe conteſtes, nu.25. & quando hoc fallat, num.26. cum deuenitur ad torturam ex inditijs per teſtes ſingulares probatis, tunc Iudex debet multum temperare ſuum arbitrium, num.27. fallit in Iudicibus Supremis, num.28. vnus teſtis de viſu facit indicium ſufficiens ad torturam, etiam in S. Officio, num. 29. & 30. & quid in hoc caſu requiratur, num.31. fallit quando reus eſt bonæ famæ, nu.33. dictum ſocij criminis, non facit indicium ad torturam, nu.36. ſecus ſi eſſent plures ſocij, vel adeſſent adminicula, nu.37.

Indicium ad torturam oritur ex confeſſione extraiudiciali, quod habet locum etiam in confeſſione Clerici facta coram laico, numer.58. & 59. debet tamen eſſe veriſſimilis clara, facta ſeriò, & plenè probata, num.60. & ſeq. fama ſola non ſufficit ad torturam, quia fallax, nu.64. & 65. plura indicia imperfecta, & remota plenè probata coniunguntur, ſecus ſi non ſint plenè probata, niſi tenderent ad eundem finem, & eſſent ſubordinata, nu.111. & ſequ. non poteſt Princeps torquere abſque legitimis inditijs, numer.118. abſque inditijs torquetur reus, qui non vult reſpondere, nec iurare, vel fingit fatuitatem, vbi deciſio Senatus Sabaudiæ, nu.119. ſine indicijs datur tortura in aliquibus caſibus, num.121. & ſeq.

Indicijs nouis ſuperuenientibus re, & ſubſtantia diuerſis à primis, reus de nouo torquetur, nu.148. & 149.

Indicia priora taliter per torturam intelliguntur ſublata, quod non poſſunt amplius deſeruire pro indicijs in ſecunda tortura, num.150. & 151. hoc probatur ex Farinacio, & alijs, ex indicijs indubitatis quando quis poſſit puniri pœna ordinaria, num.9.

Indicia noua, ad iterandam torturam de ſe ſola debent ſufficere, numer.152. fol.288. an debeant eſſe vehementiora prioribus, numer.153. cum ſunt valdè vrgentia, ſolet Reus torqueri interpellatis vicibus, numer.154. purgantur per torturam, licet data ſit per Iudicem incompetentem, numer.181. f.288. priora ſublata per torturam amplius non deſeruiunt, alijs indicijs ſuperuenientibus, numer.44. fol.302.

Indulgentia.

Indulgentiæ, & alia priuilegia ſpiritualia conceſſa familiaribus S. Officij, numer.22. f.38. contemnens Indulgentias, & Eccleſiaſticos ritus, ſubditur iuriſdictioni Inquiſitorum. num.5. f.219.

Indirecta.

Indirecta poteſtas temporalis, magis communiter admittitur in Papa, num.67. & 68. f.2. & ſufficit ad conſtituendam Monarchiam Eccleſiæ, numer.74.91. & 92.

Infamia.

Infamia contracta ob hæreſim, diſpenſatur à Supremis Inquiſitoribus, num.11. f.9.

Infamiam incurrunt hæretici, & priuationem bonorum, nu. 144. f.44. qui abiurauit vt hæreticus non poteſt fieri Decurio, nu.145. hanc infamiam, ſolus Papa, & Supremum Tribunal poteſt tollere, nu.46.

Infamia pari afficiuntur contrahentes binas nuptias, & bina ſponſalia, num.39. f.90.

Infans.

Infans non examinatur, niſi ſit doli capax, nu.57. f.253.

Infidelis.

Infidelis, non eſt hæreticus, num.9. f.43. dicitur ille, qui eſt dubius de fide, num.17. vide verbo Iudæi, & par.2. tit. 14. f.206. non poteſt eſſe teſtis, niſi in caſibus exceptis, num.25. & 26. fol.252.

Infirmitas.

Infirmitas, qualiter probetur, num.14. f.213.

Inhabilis.

Inhabilis, admittitur ad accuſandum, in cauſis fidei, num. 5. f.240. & ad teſtificandum, ſed cum ſua inhabilitate, num.73. f.253. ad probanda adminicula hæreſis, num.75 in teſte conſideratur inhabilitas de tempore iuramenti, & depoſitionis, num.76. ad Remum, fuſtigatur, niſi qualitas Perſonæ repugnet, nu.6. f.313.

Inimicus.

Inimici repelluntur à teſtificando etiam in cauſis fidei, num. 2. & ſequ. f.252. ab accuſando vero eſt arbitrarium Inquiſitori, num.5. & 6. fallit in inimico non capitali, nu. 7. quid de inimico reconciliato, num.8. quid de amico, vel conſanguineo inimici, num.9. quid de inimico inimicitia procurata, num.10.

Inimicus an ſit, qui contra me teſtimonium dixit in cauſa criminali, num.11. probata cauſa inimicitiæ intelligitur probata inimicitia, num.12.

Inimicitia.

Inimicitia, quæ capitalis, & quæ non, num.87. f.287. non capitalis, nec ad torturam, nec ad Inquiſitionem ſufficit, numer.88. capitalis adminiculata ſufficit ad torturam, num.87. non adminiculata ſufficit ad ſolam Inquiſitionem, num.90. & ſeq. in delictis occultis in praxi, ex ſola inimicitia capitali rei torquentur, num.93. quid dicendum de inimicitia reconciliata, num.94. debet probari per duos teſtes, num.95.

Innocentius.

Innocentius primus Archadium Imperatorem depoſuit, numer.60. 83. & ſeq. fol.2.

Innocentia.

Innocentia rei, quomodo probetur directè, num.9. f.278. quomodo per negatiuam coarctatam, tam reſpectu rei, quam teſtium, num.10. in Statu Mediolani teſtes ſuper negatiua examinantur ad præſentiam Aduocati Fiſcalis, numer.11. & 12. probatur per actus Religionis à Reo factos, numer.13.

Inquiſitio.

Inquiſitionis delegatæ munus, confertur Patribus Ordinis Prædicatorum, in præcipuis Italiæ partibus, num.8. f.13. in Tuſcia, & nonnullis Ciuitatibus Venetorum confertur fratribus S. Franciſci, num.9.

Inquiſitio, duplex eſt, alia generalis, alia ſpecialis, num. 19. f.240.

19. fol. 240. ad Inquiſitionem ſpecialem, in delictis relinquentibus veſtigia poſt ſe requiritur, quod conſtet de corpore delicti, numer. 14. requiruntur etiam indicia ſufficientia, numer. 15. debet eſſe clara, & continere omnes circunſtantias, & quid ſeruetur in Sancto Officio, numer. 16.

Inquiſitores.

Inquiſitores Supræmi, habent iuriſdictionem in omnes, nu. 8. f. 9. & ad eos recurritur, cum ordinarius, & Inquiſitor non concordant in ferendis ſententijs, & in cauſis grauibus. num. 9. cognoſcunt cauſas appellationum, num. 10. diſpenſant in carcere perpetuo, & in infamia contracta ob hæreſi, num. 11. & 12. poſſunt tradere brachio ſeculari confeſſarios ſollicitantes, ex teſtibus ſingularibus, n. 14. quoties Congregentur in hebdomada, & vbi, n. 13. quos habeant officiales, n. 14.

Inquiſitores, cur fuerint instituti. num. 4. f. 10. non per hoc fuit ablata poteſtas Epiſcopis in hæreticos n. 7. quid poſſit vnus ſine alio. n. 8. & ſeq. debent requirere Epiſcopos, & Communicare eis Proceſſus num. 16. & quos Epiſcopos, an originis, domicilij, vel delicti, nu. 17. quid agendum quando inter ſe diſcordant n. 18.

Inquiſitionis delegatæ munus, cæpit tempore Innocentij III. n. 1. f. 13. occaſione hæreſis Albigenſium. n. 3. de hac hæreſi, & dogmatibus remiſſiuè. n. 4.

Inquiſitores olim eligebantur à ſuis Generalibus, & Prouincialibus, nu. 10. f. 13. hodie vero à Sanctiſſimo vel per Breue, vel per literas S. C. numer. 11. quomodocunque eligantur recipiunt iuriſdictionem immediatè à Papa, num. 12. eorum ætas debet eſſe Annorum 40. num. 13. & 14. & cur requiratur maior ætas in Inquiſitore, quam in Epiſcopo, num. 15. hodie non eſt neceſſaria ea ætas, in ijs qui eliguntur à Papa, num. 16. debent habere ſcientiam, num. 19. deberent eſſe graduati, & legiſſe Theologiam per triennium, num. 20. prudentes, nu. 23. & 26. f. 13. eorum vita, & mores, nu. 27. & 29. in quo conſiſtat integritas Vitæ quæ requiritur in Magiſtratu, num. 30. non promouendi niſi functi ſint muneribus inferioribus, num. 47. & 48. vbi inſigne dictum Proregis Neapolis, an eligendi ſint Theologi, an vero I. C. vbi ſequendus eſt mos Regionis, numer. 49. & 50. debetur eis titulus Reuerendiſſimatus ex Paramo, nu. 51. repreſentant Summum Pontificem, nu. 52. in cauſis fidei ſunt maiores quocunque ordinario, nu. 54. præcedunt Vicarios Epiſcoporum in cauſis S. Officij, nu. 57. quia habent maiorem dignitatem, nu. 58. & ſeq. cum repræſentent Papam, nu. 61.

Inquiſitores, in concernentibus munus ſuum non ſubſunt Prælatis ordinis, nu. 69. & ſeq. vbi, quid in concernentibus obſeruantias regulares, f. 14. quid agere debeant Prælati ordinis, ſi Inquiſitores delinquant extra munus Inquiſitionis, num. 72. poſſunt agere contra omnes excepto Papa, eius Nuncijs, & Officialibus, ac Epiſcopis, nu. 73. & ſeq. non poſſunt agere contra alios Inquiſitores, nu. 77. poſſunt agere contra Generalem ſui ordinis, nu. 78. eorum iuriſdictio non expirat per mortem Papæ, nu. 79. poſſunt ſubdelegare cauſas fidei, numer. 80. ſed ſubdelegati non poſſunt iterum ſubdelegare, num. 81. de excommunicatione lata in Inquiſitores, ex Clementina Nolentes, §. & tam ipſorum, de hæretic. num. 84. & an ſit reſeruata, nu. 85. non poſſunt excommunicari per Delegatos Apoſtolicos, nec eorum Notarij, num. 87. & 88. an poſſint declarari incidiſſe in excommunicationes Papales, nu. 89. & ſeq. vbi, quid in alijs miniſtris S. Officij Inquiſitor. & eorum ſocij poſſunt ſe inuicem abſoluere à Cenſuris, in caſibus in quibus eorum Superiores poſſunt, num. 92. poſſunt percipere diſtributiones quotidianas in abſentia, num. 93. poſſunt concedere indulgentias, nu. 94. poſſunt interpretari Statuta contra hæreticos, nu. 95. poſſunt capere hæreticos fugientes, ad Eccleſiam, num. 96. ſunt immunes ab omnibus oneribus, num. 97. alia Inquiſitorum Priuilegia remiſſiuè, num. 98.

Inquiſitorum munus finitur morte, num. 99. f. 14. an finiatur renunciatione, num. 100. finitur etiam adeptione dignitatis incompatibilis, nu. 102. remouentur à ſolo Pontifice, & S. C. num. 104. aliquando transferuntur de loco, ad locum, nu. 111.

Inquiſitores poſſunt ſibi creare Vicarium Generalem, nu. 3. f. 24. qui debet eſſe annorum triginta, num. 4. debet habere eaſdem qualitates, quas habet Inquiſitor, num. 5. & 6. eius iuriſdictio pendet à conceſſione Inquiſitoris, num. 7. quænam regulariter ei concedatur, nu. 8.

Poſſunt ſibi eligere Conſultores, qui gratis conſulere debent, & de hac materia Conſultorum, vide verbo Conſultores, & par. 1. tit. 8. f. 26. non debent ſine ratione diſcrepare à Votis Conſultorum, num. 14. f. 26. an teneantur ante ſententiam vota requirere, num. 55. debent etiam ipſi reuoluere libros, num. 56. nec mala conſilia Conſultorum eos excuſant, num. 57. Inquiſitores reuelantes ſecreta Sancti Officij non incidunt in excommunicationem, ſed peccant mortaliter, num. 66.

Inquiſitores habent fiſcum, num. 17. poſſunt ſibi eligere Fiſcalem, nu. 18. f. 31. qui eligantur in Fiſcales in Inquiſitione Cremonæ, num. 19. poſſunt compellere Aduocatos, & Procuratores ad defendendos Reos, nu. 9. f. 35.

Poſſunt creare Notarios, & alia de Notarijs, & Cancellarijs Officij, vide fol. 37. creant Vicarios, & de iſtis, vide fol. 36.

Inquiſitores poſſunt habere familiam armatam, num. 1. fol. 38. quales ſint eligendi, nu. 2. & 3. de familiaribus S. Officij, vide latè, fol. 38. & verbo familiares, poſſunt punire familiares, n. 13. & ſeq. quoad priuilegia procedunt à pari cum Epiſcopis, num. 19. & 20. procedunt contra dubios de fide, num. 18. f. 43.

Inquiſitores, & Epiſcopi poſſunt abſoluere in foro externo ab excommunicatione hæreſis, nu. 129. f. 44. nec iſta facultas eſt ſublata per Bullam Cœnæ, nu. 130. ſecus eſt in foro interiori, nu. 131. & 136. an poſſint mitigare pœnam carceris perpetui, n. 177. f. 45. quid ſi pœna fuiſſet impoſita à Supræmo Tribunali, nu. 178. intra quantum tempus ſoleat diſpenſari, n. 179. habent iuriſdictionem contra pænitentes, non implentes pænitentiam, n. 16. f. 63. & an extendatur dicta iuriſdictio etiam ad cauſas Ciuiles, nu. 17. ſunt Iudices competentes legitimatis, quia Iudex cauſæ principalis eſt Iudex, etiam incidentium, & connexorum, nu. 83. & ſeq. f. 91. ſunt Iudices contra eos, qui legunt, aut retinent libros hæreticorum, & etiam prohibitos ob res laſciuas, vide verbo, libri, & par. 2. tit. 10. f. 147.

Inquiſitores, ſunt Iudices competentes in ſortilegijs hæreticalibus, nu. 34. f. 159. & ita practicatur in Hyſpania, nu. 35. procedunt ſecundum aliquos contra Aegyptiacas nu. 157. & 158. f. 160. hæ ſunt eijciendæ à finibus Chriſtianarum, num. 159. & ſeq. vbi ponuntur Decreta Senatus Mediolani, an poſſit procedere in cauſis lamiarum, ſinè Epiſcopis, nu. 171. quomodo ſe gerere debeant cum mulieribus, quæ à fide apoſtatarunt, nu. 217. procedunt contra aſſertores malarum propoſitionum, nu. 15. & ſeq. fol. 206. & hoc, vti delegati, nu. 18. & 19. poſſunt punire Iudæos habentes copulam cum Chriſtiana, nu. 13. f. 228. vbi declaratio S. C. & nu. 14. & 15.

Poſſunt etiam punire Iudæos in multis alijs caſibus contentis in Bulla Gregorij XIII. Antiqua Iudæorum, num. 16. & multis ſequ. & an iuriſdictio per dictam Bullam conceſſa, ſit priuatiuè quoad laicos, num. 38. & 39. an poſſint reum capere in alieno territorio, nu. 28. fol. 243.

Poſſunt reum examinare quoties volunt, nu. 36. non debent eſſe moleſti in examine, ſed humani, num. 37. & ſequ. ex officio debent inquirere, etiam reo non opponente, de qualitate teſtium, num. 66. & 67. f. 265.

Inquiſitores, reſeruant ſibi in ſententijs ius mitigandi, & augendi pœnas, n. 16. f. 301. quod eſt priuilegium inſigne, num. 17.

num.17. & 20. & ratio eſt, quia poſt latam ſententiam Iudex nec augere, nec minuere poteſt pœnam, num.18. quod non habet locum in Inquiſitoribus Hyſpaniæ, n.19. non poteſt tamen hoc facere ſine Epiſcopo, nu.21.

Inquiſitores, debent eſſe clementes in imponendis pœnis, num.91. f.314. fallit in hæretico impænitente, num.92. & 93. in pænis tamen certis à Iure inflictis, nullum habent arbitrium, num.100. f.314. quando cæperint eſſe, numer.9. & ſeq. f.324. quæ poſſint ſine Epiſcopis, & è contra, numer.8. & ſeq. quomodo procedant in cauſis fidei in Hyſpania, num.13.

Poſſunt mulctare reos pæna pecuniaria, num.6. f.327. fallit in Italia, nu.7. non poſſunt hodie committere vices ſuas, cum habeant Vicarios, num.1. f.328. Supræmi Hyſpaniæ creantur à Papa per Breue, ad nominationem Regis, num.3. Supræmus vero aliorum habet iuriſdictionem delegatam, num.4. & ſeq. idem de Inquiſitoribus Italiæ, qui per Breue creantur, num.7. idem de alijs, qui deputantur per literas, S.C. num.8.9. & 10.

Inſordeſcentia.

Inſordeſcentia in excommunicatione, hæc materia latè tractatur par.2. tract.8. per totum, f.134. & verbo excommunicationis grauitas.

Inſtitutio.

Inſtituens hæreticum, eſt ſuſpectus de hæreſi, nu.71. f.79.

Integer.

Integra reſponſio teſtis, & interrogatio ſcribenda ſunt per Notarium, num.26. & 27. fol.265.

Intellectus.

Intellectus extrauagantis, Vnam Sanctam, de maiorit. & obed. num.67. & 89. f.2.

Interlocutoria.

Interlocutoria de torquendo, proferenda eſt, n.159. f.288.

Interrogare, & Interrogatoria.

Interrogatoria ſuggeſtiua, non ſunt per Iudicem facienda, nu.51. f.244. nec interrogandus reus extra ea, de quibus grauatur, numer.52. modus interrogandi reos remiſſiuè, num.53. interrogare debent Inquiſitores ex Officio ſuper inimicitia, tam reos, quam teſtes, nu.13. f.252.

Interrogatoria non admittuntur in criminalibus, & maximè Mediolani, numer.69. & 70. f.265. admittuntur tamen in S.Officio tam pro fiſco, quam pro reo, num.71. & ita ſeruatur in Supræmo Tribun. Inquiſit. Rom. num. 72. vbi de ratione.

Interrogandus non eſt Reus in tortura de nouo ſuper omnibus, ſed bis, vel ter interrogandus, & monendus, quod veritatem liberè fateatur, num.35. & 36. f.273. interrogatus in vltimo conſtituto ante torturam, enumeratis omnibus, contra eum reſultantibus monetur, vt veritatem fateatur, nu.87. quando Reus ſit in ſpecie interrogandus, n.38. interrogatio ſuggeſtiua annullat confeſſionem, n.39.

Inuenire.

Inuentio alicuius pænes patibulum, quale indicium, num. 196. f.161.

Inuocatio.

Inuocans Dæmonem, cum adoratione latriæ, vel duliæ eſt hæreticus, & quando habeatur pro ſuſpecto, vbi plura exempla, num.56. f.159. ad facienda miracula, committit ſacrilegium hæreticale, num.58. & ſequ. inuocans ad ſciendum ea, quæ ipſe poteſt naturaliter ſcire, quando committat hæreticale ſortilegium, num.61. & 62. inuocans ſine cultu, nu.63.

Ioannes.

Ioannes Romani Pontificis egregia ſententia. Antelud. numer.22.

Iocus.

Ioco proferens verba hæretica, an ſit hæreticus, num.79. fol.44. ſubditur Inquiſitori, num.71. Reus debet probare ſe protuliſſe ea ioco, nu.72.

Ira.

Ira, excuſat blaſphematem ab abiuratione, & pænis, ſi ſtatim pectus obtuderit, aut coram audientibus dixerit, Domine miſerere, num.75.

Iracundia.

Iracundia, facit delictum mitius puniri, num.31. fol.278. conſideranda cauſa iræ, numer.32. Inquiſitor, non debet eſſe facilis ad admittendam excuſationem iræ, num.33. an excuſet in materia iniuriarum, & de intellectu l. ſi non conuicij C. de iniurijs, nu.34.

Irregularitas.

Irregularitas incurritur ob hæreſim, numer.137. f.44. & durat etiam poſt pænitentiam hæretici, num.138. habet locum etiam in fautoribus, num.139. impedit ſuſceptionem ordinum, & eorum exercitium, num.140. an Epiſcopi poſſint diſpenſare ab hac irregularitate, vigore Tridentini, num.141. & ſeq.

Iſaias.

Iſaiæ locus, c.60. verſ.12. declaratur. Antelud. num.29.

Italia.

Italiæ præſeruatur ab hæreſibus per Sanctum Officium. Antelud. numer.46.

Iubilæum.

Iubilæi, aut Cruciatæ vi, nullus poteſt abſoluere ab hæreſi, numer.134. f.44.

Iudæus.

Iudæi fuerunt eiecti à Regibus Catholicis. Antelud. numer.55.

Iudæi baptizati, ex quibus præſumantur defeciſſe à fide, num.12. f.70. quo ritu Iudæi recipiunt Chriſtianos Apoſtatas, num.11.

Iudæi, ſunt infames, & cur expulſi à Regibus Hyſpaniæ, nu.1. f.206. vbi per totum titulum, de Iudæis, & alijs infidelibus, an ſint hæretici, & qualiter, nu.2. & 3. non ſubduntur Inquiſitoribus, niſi in caſibus à iure expreſſis, nu. 4. in delictis ſæcularibus ſubduntur iudicibus laicis, & quid in delictis Eccleſiaſticis, aut mixtis, n.5. & ſeq. ſunt ſub dominio, & poteſtate Papæ, num.12. ideo, ſi carnaliter cognoſcunt Chriſtianam, puniri poſſunt per Iudicem Eccleſiaſticum, num.8. & ſeq. vbi deciſio S.C. poſſunt in multis caſibus puniri per Inquiſitores, num.16. & multis ſeq. Imagines conſpurcantes, an ſubdantur Inquiſitoribus nu.35. quid de abradentibus ab eorum Biblijs verba, quæ Chriſto conuenire poſſunt, num.36. quid de facientibus ſibi accendi ignem in die Sabbati à Chriſtianis, num.37. qualiter torqueantur, & abiurent, nu.10. & ſeq. quibus pænis puniantur, & an poſſint ab Inquiſitoribus ſine Epiſcopis puniri, n.45. Paruuli Iudæorum, an inuitis Parentibus poſſint baptizari, nu.45. communio cum Iudæis in pertinentibus ad Religionem eſt illicita, & quid in pertinentibus ad alias res, nu.46. & 47. fidelis communicans cum Iudæo, ſi habet errorem in intellectu, incurrit in excommunicationem Bullæ Cœnæ, vbi, quid ſi peccauit ex contemptu, nu.48. quomodo ſe gerere debeat confeſſarius, cum his, qui communicant cum Iudæi num.49. qui Doctores videndi in hac materia, num.50.

Iudei non poſſunt eſſe teſtes, niſi in criminibus exceptis, nu. 25. f. 255. quomodo debeant iurare, & 28.

Iudex.

Iudices laici, tenentur ſtatim exequi ſententias Inquiſitorum, contra hæreticos latas, nec poſſunt vllo modo ſe ingerere in cauſis, etiam ſub prætextu violentiæ, vbi de zelo Senatus Mediolani in exequendis ſententijs contra relapſos, & impœnitentes latis ab Inquiſitoribus, nu. 44. f. 64. competentis delicti conſumati, ſunt etiam competentes attentati, numer. 46. & ſeq. f. 90. cauſæ principalis ſunt Iudices omnium incidentium, nu. 84. hæc procedunt in Iudice Eccleſiaſtico, ſecus in laico, num. 89. & 90. vbi redditur ratio, an poſſint ſupplere pœnam blaſphemo, vbi Iudex Eccleſiaſticus impoſuit leuem, & qualiter, numer. 15. & 16. fol. 120. cui fuerunt relaxati celebrantes non Sacerdotes, an teneantur eos morti tradere, numer. 30. f. 154.

Poſſunt Iudices puniri per Inquiſitores, ſi non exequantur eorum ſententiam, numer. 31. ſunt incapaces in crimine hæreſis, num. 11. f. 313.

Iudices, vti debent in tortura ſale ſcientiæ, & conſcientiæ, nu. 116. f. 161. inferiores, non poſſunt damnare aliquem ad mortem ex indicijs etiam violentis, num. 265. f. 161. Supremi poſſunt punire obloquentes de ſe, ſecus eſt in iudicibus inferioribus, num. 27. & ſeq. f. 220. & num. 34. quod quando iniuria eſt notoria puniuntur ſine proceſſu, laici ingerentes ſe in cauſis hæreſis, quas pœnas incurrant, nu. 54. f. 220. competentes Carcerati, qui ſe occidit, ſunt Inquiſitores, nu. 87.

Non poſſunt, vti ſimulationibus, ad eruendam veritatem, nu. 50. f. 244. nec interrogationibus ſugeſtiuis, nu. 51. nec interrogare extra ea, de quibus grauatur reus, nu. 52. Iudices an poſſint eſſe teſtes, num. 63. f. 253.

Iudices, in dubio iudicare debent non eſſe locum torturæ, num. 24. f. 287. & quando deuenitur ad torturam ex inditijs probatis per teſtes ſingulares, tunc Iudices debent multum temperare ſuum arbitrium, nu. 27. hoc fallit in Supræmis Iudicibus, nu. 28.

Iudices à quibus, quam Iuriſdictionem habeant poſt admiſſam appellationem, numer. 6. fol. 320. laici tenentur exequi ſententias contra hæreticos, numer. 8. poſtquam functi ſunt officio ſuo, non poſſunt amplius in cauſa ſe ingerere, num. 2. f. 343.

Iuramentum.

Iuramentum ſecreti, in cauſis S. Officij præſtare debet Vicarius Epiſcopi, & Capituli Sede Vacante, numer. 15. & ſequ. f. 23. formula iuramenti præſtandi per Conſultores, remiſſiuè, num. 65. f. 27. præſtant Cuſtodes S. Officij, & quale, num. 2. & 11. f. 41. forma, iuramenti miniſtrorum laicorum Regis Hyſpaniarum, numer. 32. f. 79. quod tenebunt Catholicam Romanam fidem, numer. 33. quod nulla munia communicabunt hæreticis, numer. 34. quod non habebunt in familia hæreticos, vel eorum fautores, num. 35. quod obſeruabunt priuilegia miniſtrorum Inquiſitionis, & familiarium S. Officij, nu. 36. quod mandata Inquiſitorum exequentur, num. 68.

Iurare debent teſtes, cum ſine iuramento non probent, numer. 1. f. 264. & debent tangere Euangelium, etiam ſi ſint Clerici, numer. 2. & ſequ. non habentes manus quomodo iurare debeant, num. 6. monendi ſunt de importantia iuramenti, num. 8. iuramentum, quomodo ſcribendum à Notario, numer. 15.

Iuriſdictio.

Iuriſdictio temporalis Papæ indirecta, ſecundum Suarez eſt ſpiritualis, ſecundum Anguian. mixta, ſed verius eſt eſſe ſimpliciter dicendam iuriſdictionem temporalem, nu. 91. & 92. f. 2. iuriſdictionem in omnes habent Inquiſitores ſupræmi, nu. 8. f. 9.

Iuriſdictio Epiſcoporum in hæreticos, an ſit ordinaria, vel delegata, num. 2. f. 10. Inquiſitorum eſt immediatè à Papa, num. 12. f. 13. Ordinarij eſt maior, quam ſit Vicarij Inquiſitionis, num. 9. f. 24.

Ius.

Ius naturæ, quot modis dicatur habere aliquid contra ſe num. 15. f.

Ius deliberandi, tam datur hæredi extraneo, quam ſuo, nu. 133. fol. 160.

Iuſſio.

Iuſſus Superioris, quando obliget, num. 78. & ſeq. f. 279.

Iuſtus.

Iuſti, in hac Vita cur affligantur, & peccatores proſperentur, & declaratur Pſalm. 72. Antelud. nu. 16.

L

Laicus.

LAicus Iudex, eſt incapax Iuriſdictionis in hæreticum, & Apoſtatam cum agitur principaliter de quæſtione facti, num. 15. f. 70. quæſtio facti habet ad mixtam quæſtionem Iuris, num. 16. & ſeq. quomodo poſſit cognoſcere de exceptione excommunicationis, num. 21.

Laicum percutiens, credens eſſe Clericum, an incidat in excommunicationem, c. ſi quis ſuadente diabolo, nu. 75. f. 44.

Legere.

Legens, aut retinens libros hæreticorum, vel contra bonos mores quas pœnas incurrat, & multa alia in tali materia, vide verbo, libri per totum, & par. 2. titul. 10. per totum fol. 146. & 147.

Legitima.

Legitima hæretici delinquentis, quando tranſeat in Fiſcum, numer. 151. fol. 44. de iure proprietatis, vſusfructus, & commoditatis fructuum, numer. 152. & de fideicommiſſo, numer. 153.

Legitimus.

Legitimi an ſint filij nati ex matrimonio Polygamo, nu. 74. f. 90. & quid de filijs natis ex matrimonio putatiuo, num. 75. exiſtente bona fide in altero ex coniugibus, filij nati ex matrimonio putatiuo ſunt legitimi, quoad honores, fideicommiſſa, & alia omnia, de qua materia legitimitatis filiorum ſimilium latè, numer. 76. & ſeq. an Inquiſitores ſint Iudices legitimitatis, nu. 83. legitimitatis cauſa non eſt merè laicalis, num. 86. in Curia Archiepiſcopali Neapolitana, ſimilis cauſa fuit deciſa, num. 88. cur Iudex Eccleſiaſticus poteſt eſſe Iudex cauſæ laicalis ratione connexitatis, vel incidentiæ, & laicus non poteſt eſſe Iudex cauſæ ſpiritualis, num. 89. & 90.

Lex.

Leges politicas potuiſſet promulgare Chriſtus vt Homo, & ad hoc allegantur plura ſcripturæ loca, num. 23. 24. & ſeq. f. 1. vbi probatur, ea non poſſe explicari de Dominio, & Regno Spirituali.

Leges aliæ ſunt fauorabiles, aliæ odioſæ, nu. 10. f. 103.

L. 3. C. de Apoſtatis declaratur, num. 23. f. 70.

L. Barbarius ff. de Offic. Præſid. non habet locum in materia Sacramentorum, nu. 55. & 56. f. 71.

L. Cretionum, C. de Iure deliberandi, latè examinatur, num. 130. & 131. f. 160.

L. 2. C. de hæretic. declaratur, num. 10. f. 247.

L. Si non conuitij, C. de Iniurijs, declaratur, nu. 34. f. 378.

L. Si quis, §. ſi cum omnes, ff. Ad Sillanianum, nu. 24. f. 324.

L. Item eorum, §. Decurione, ff. quod cuiuſque vniuerſit. declaratur, num. 10. f. 328.

L. Cum quædam puella, ff. de iuriſdict. omn. Iudic. declaratur, nu. 3. & ſeq. f. 329.
L. Abſentem, ff. de pœnis, declaratur, num. 1. & 2. f. 329.
L. Si quis rem, ff. de cuſtodia reorum, declaratur, numer. 9. f. 330.
L. Sancimus, C. de fideiuſſ. declaratur, num. 10. f. 330.
L. De recuperatoribus, adducitur, & declaratur, n. 7. f. 341.
L. Aut damnum, §. ſolent, ff. de pœnis, declaratur, num. 6. fol. 343.
L. Qui ea mente, ff. de furtis, declaratur, num. 8. f. 345.
Lex fundata in præſumptione, ceſſante præſumptione quando ceſſet, numer. 32. & ſequ. fol. 147. an ceſſet in conſcientia, numer. 56.

Leno.

Lenones, vti infames repelluntur à teſtimonio ferendo, præterquam in criminibus exceptis, nu. 29. & 30. f. 252.

Libri.

Libri hæreticorum poſſunt ab Eccleſia prohiberi, & an à Principe laico, n. 1. f. 146. & 147. legentes eos incurrunt excommunicationem Bullæ Cœnæ, nu. 2. fallit in legente libros infidelium, num. 3. ſufficit ad incurrendam excommunicationem, quod liber ſit hæretici, licet nondum damnati, nu. 4. ligat legentes libros ſchiſmaticorum ſcolia hæreticorum, & etiam librum hæretici in parte bona, nu. 5. & 6. vbi de legente libros Armenorum, & Grecorum, quæ requirantur ad incurrandam dictam excommunicationem, nu. 7. & ſeq. paruitas materiæ, an excuſet ab hac excommunicatione, nu. 10.
An eam incurrant Epiſcopi, Cardinales, & Generales Religionum, num. 11. an Inquiſitores, & eorum commiſſarij, num. 12. & ſeq.
Vbi de reuocatione licentiarū legendi libros vetitos, extant multæ excommunicationes latæ contra legentes dictos libros hæreticorum, numer. 16. legentes libros prohibitos ſubduntur Inquiſitoribus ob hæreſim, vel ſuſpicionem falſi dogmatis, nu. 17.
Legentes libros laſciuos ſubduntur de iure communi Epiſcopis, ſed ex ordine Supremi Tribunalis procedunt etiam Inquiſitores, num. 18. & ſeq.
Legentes, & retinentes libros hæreticos, qualiter ſint de hæreſi ſuſpecti, num. 22. & ſequ. quid ſi huiuſmodi libri reperiantur pœnes hæredem, numer. 27. retinens librum hæretici, animo confutandi errores, non eſt ſuſpectus de fide, numer. 28. punitur tamen ab Inquiſitoribus, eo quod retinuerit ſine licentia, numer. 29. eſt etiam abſoluendus ab excommunicatione Bullæ Cœnæ, nu. 30. hæreticus, qui compoſuit librum hæreticum, & poſtea eum legit ſine licentia, vt eum confutet, duplicem excommunicationem incurrit, nu. 31.
Librorum hæreticorum ſcriptores, eoſdem aſportantes ad partes Catholicorum, corrumpentes libros Catholicorum, & imprimentes libros hæreticorum, ſunt ſuſpecti de hæreſi, num. 36. & ſequ. retentio libri hæretici, num ſit indicium ad torturam, & quando, num. 46. & ſequ. debent abiurare, & qualiter, numer. 44. & ſequ. quid ſi contineant ſolum propoſitiones temerarias, numer. 46. quid de negantibus ſe libros hæreticos, pœnes ſe repertos legiſſe, num. 46. tria in hac materia notanda, vbi Decij. Senatus Mediolani, numer. 48. de pœnis horum Reorum latè, num. 49.
Libri, an poſſint per Epiſcopos, & Inquiſitores prohiberi in ſuis Diœceſibus, numer. 50. quomodo ſe gerere debeat Confeſſarius, cum huiuſmodi reis, num. 52. & ſeq. percurrens occulis librum hæreticum, eſt excommunicatus in Bulla Cœnæ, num. 54. legens, vel retinens libros contra bonos mores peccat mortaliter, num. 55.
Libri hæretici ſunt conſignandi S. Officio, antequam reus abſoluatur, numer. 57. & ſeq. vbi de libris contra bonos mores. Pænitens, an ſatisfaciat conſignando huiuſmodi libros ordinario loci, numer. 61. monitio ordinarijs locorum, num. 62.
Vbi huiuſmodi libri eſſent conſignati ordinario, teneretur ordinarius eoſdem reconſignare Sancto Officio, num. 63. de legente, & retinente libros hæreticorum, numer. 13. fol. 332. & numer. 14. ponuntur duo dicta D. Hieronymi de libris, Pentaculis, & alijs inſtrumentis repertis pœnes aliquem, & de praxi procedendi contra ipſum, num. 177. & ſeq. fol. 161.

Licentia.

Licentia conceſſa ab vno Inquiſitore, legendi librum prohibitum, vel ſuſpenſum, an ſuffragetur in aliena Diœceſi, num. 51. f. 147.
Licentiam comedendi carnes, diebus prohibitis, quis poſſit concedere, num. 6. f. 213.

Locutio.

Locutio ſagæ, cum dæmone, numer. 195. f. 161.

Ludus.

Ludus prohibetur ijs, qui ſolent blaſphemare in ludo, numer. 72. f. 121.

Lutra.

Lutra, vulgo lodria, & alia ſimilia animalia, de quibus dubitatur num ſint Piſces, an comedi poſſint in diebus prohibitis, num. 6. verſ. quæri, f. 213.

M

Machinatio.

Machinatio ſola in crimine, an ſufficiat, num. 51. & ſequ. f. 194. an requirantur actus proximi, vel ſufficiant remoti, num. 51.

Magiſtratus.

Magiſtratus, debent conferri Viris doctis, num. 21. f. 13. & prudentibus, nu. 23. & 26. & integræ Vitæ, nu. 28. & 29. & in quo conſiſtat hæc integritas Vitæ, nu. 30. à quibus cauere debent electi in magiſtratum, nu. 31. Ciues arcendi ſunt à magiſtratu exercendo, nu. 32. an debeant imitari Moyſen, qui recuſauit munus à Deo ſibi demandatum Exodi 5. an Iſaiam, qui cap. 47. vltrò ſe obtulit Deo, nu. 39. f. 13. deberent examinari, & rigorosè, nu. 40. & neceſſaria de hoc eſſet pragmatica, num. 41. & ſeq. quid ſeruaret Couaruuias Præſes Caſtillæ in eligendis Magiſtratibus, num. 45. quid dixerit Philippus III. dum moreretur, circa electionem officialium, nu. 46.
Magiſtratus præſumuntur boni, quando diliguntur à probis, & timentur à malis, nu. 5. f. 24. eligi debent præditi virtute, n. 10. f. 26. debent ſeruare ſecretum, num. 58. f. 26. & quid acciderit Senatori Bellono, ex reuelatione vnius ſententiæ capitalis nondum publicatæ, nu. 59.
Magiſtratibus, deputanda ſunt ſalaria, num. 2. f. 327. de Iure tenerentur Epiſcopi, nu. 8.

Magia.

Magiæ profeſſores, num. 139. fol. 160.

Maior pars.

Maior pars Cardinalium, quod ſtatuit, intelligitur Decretum à tota Congregatione, & idem ſi duo, aliquibus abſentibus, num. 5. & 6. f. 9.

Maioratus.

Maioratus, quando tranſeat in filios hæretici, numer. 168. & 169. fol. 45.

Maledicta.

Maledicta, præſumuntur malè præmeditata, nu. 24. f. 248.

Malefica.

Malefica, non eſt ſtatim carceranda, ſed aliqua prius conſideranda, num.206. f.161. perquiſitio domus maleficæ, quando, & quomodo facienda, num.207. ſeparatim cuſtodienda, num.210. quomodo interroganda, & de ordine proceſſus, num.242. malefici pueri quomodo puniendi, num.272. f.161.

Malus.

Malus ſemel, ſemper præſumitur malus in eidem genere mali, & de ratione, nu.22.& 23.f.248. ex malefactis oritur coniectura malæ credulitatis, num.27.& 28.

Mandans.

Mandans confeſſario, vt ſollicitet, non comprehenditur in Bulla Gregoriana, n.38.f.104. talis tamen mandans ſubditur foro Inquiſitorum, numer.10. & ſeq. ratio eſt, quia mandans eſt de foro mandatarij, num.41. & 43. delictum mandantis, & mandatarij eſt vnum, num.42. & hoc ratione connexitatis, num.44.45.& 53. nec Doctrina Dianæ, & Trimarchi habet locum in hoc caſu, num.46. quæ dicuntur de mandante proportionaliter dicenda ſunt de alijs cooperantibus confeſſario, num.49.

Mandans, compræhenditur in Statuto loquente in rem, nu. 266. ſecus ſi loquatur in perſonam, num.267. f.161. ideo mandans homicidium proditorum, non excluditur ab immunitate Eccleſiaſtica, quia Bulla Gregorij XIV. loquitur in perſonam, numer.268.& 269. & quomodo ſit puniendus remiſſiuè, nu.271. Deciſio Senatus Mediolani, in materia mandatariorum, num.277.

Mandans, ſi mandatum reuocauit, an ſubdatur Conſtitutioni, ſi de protegendis, numer.53.f.195. & quid quoad excommunicationem, num.54. & ſequ. an talis reuocans mandatum debeat puniri, ſaltem pœna extraordinaria, nu.59.& ſeq. mandanti, an proſit ſententia lata pro mandatario, num.101.f.279.

Maritus.

Maritus, tenetur denunciare Vxorem hæreticam, num.9. & 10. fol.139.

Mauri.

Mauri fuerunt eiecti à Regibus Catholicis. Anteludi.nu.54.

Matrimonium.

Matrimonium ſecundum, non contrahitur niſi habito certo Nuntio, num.24.f.89. & praxis Curiarum Eccleſiaſticorum in hac materia, num.25. contrahens ſecundum, non ſeruata forma, cap. Dominus. de ſecundis nuptijs, non obſtante longa abſentia Viri, an ſubdatur iudicio Inquiſitorum, numer.26.& ſeq. contrahens ſecundum ob prætenſam nullitatem primi, nondum tamen declaratam, an ſubſit Inquiſitoribus, num.30. & 31. vbi, an talis ſic contrahens poſſit excuſari ab abiuratione, & quid ſi ſecundum ſit nullum quid de contrahente ſponſalia, viua prima Vxore, num.32. & ſeq. primum, & ſuperuiuentia primæ Vxoris probanda ſunt in delicto Poligamiæ, num. 52. & ſequ. f.90. ex matrimonio putatiuo interueniente bona fide, ſaltem vnius ex contrahentibus, an filij ſint legitimi, vbi latè, num.75. & ſequ. quid de natis ex matrimonio Clandeſtino, nu.81. & 82.

Matrimonium, ſub conditione de præterito, quæ ſit falſa, vitiatur, nu.52.f.121.

Medium.

Media conducentia ad finem, conceſſa intelliguntur, conceſſo fine, num.69. f.2.

Medicus.

Medici, qua cautela examinandi, num.208. f.161. medicorum Indicia fallacia, numer.209. hæbrei opera vtentes, quas pœnas incurrant, numer.19. fol.219.

Membrum.

Membrorum ſuorum nemo eſt dominus, num.83. fol.220.

Memoria.

Memoria defuncti, intra quantum tempus poſſit damnari, num.3. & ſeq. f.237. occidentis ſeipſum in carcere, an poſſit damnari, num.8.

Mendacium.

Mendacia rei, an ſufficiant ad torturam, numero 98. folio 288.

Menochius.

Menochio confutatur, in materia Polygamiæ, numer.8. & 9. fol.89.

Mentio.

Mentio honorifica, Reuer. Patris Io. Baptiſtæ à Martinengo Inquiſitoris Cremonæ, numer.17. f.13. Reuer. Magiſtri Baptiſtæ à Sextola, numer.13. D. Marci Antonij Amidani, num.31. fol.43.

Meretrices.

Meretrices, & lenones vti infames, repelluntur à teſtimonio, præterquam in criminibus exceptis, numer.29. & 30. f.252.

Metus.

Metus, illatus confeſſario à muliere, an eum excuſet à pœnis ſollicitantis, numer.94 96. & 97. fol.104. mitius eſt puniendus, numer. 98. non tamen euadit omnem abiurationem, numer.99. cadens in Virum conſtantem, excuſat non denunciantem, num.45. f.139. quando minuat pœnam in delictis, remiſſiuè, num.49. f.278.

Miles.

Milites Germani hæretici, hoſpitantes in aliqua Diæceſi cogendi ſunt obſeruare monita S.Caroli, ne alios inficiant, num.25. fol.220. de conſuetudine torquentur, non tamen militum ductores, num.134. f.288.

Minæ.

Minæ, quando ſufficiunt ad torturam, num.96. fol.287. & quid ſeruetur, num.97.

Miniſter.

Miniſtrum Sancti Officij ſe eſſe fingens, quomodo puniatur numer.53. fol.220. punitur pœna triremium, numer.52. fol.313.

Minor.

Minoribus, regulariter pœna minoratur, numer.80. f.121. fallit ſecundum aliquos in crimine blaſphemiæ, numer. 81. exemplum D. Gregorij, & puerorum, qui irriſerunt Eliſeum, numer.82.

Minor 25. annis, & maior 20. eſt idoneus teſtis, num.47. f.252. quid de minore 14. annis, numer.48. fallit, quando veritas aliter haberi non poteſt, num.49. & quid probet talis depoſitio, nu.50.& ſeq.

Minor, in delictis mitius punitur, & ita obſeruatur Mediolani, etiam in atrocioribus, numer.20. & 21. f.278. Deciſio Senatus Mediolani, numer.22. & 23. minor, & etiam impubes doli capax hæreticus pertinax, punitur pœna ordinaria, numer.24. ſecus ſi ſit pœnitens, numer.45. abiurat cum clauſula citra pœnam relapſi, numer.26. deprehenſus in hæreſi in maiori ætate, an mitius puniendus, numer.27. minoribus minuitur pœna in alijs delictis ſpectantibus ad Sanctum Officium, num. 28. & ſequ.

Minor 14.annis,an poſſit torqueri n. 138.f.288. & quid in S.Officio.n.140. Deciſio Senatus Mediolani. n.139.

Miraculum.

Miracula non ſunt inducenda,niſi cogente neceſſitate.n.12. f.1.

Miſſa.

Miſſam celebrantes, & Sacramentum pænitentiæ adminiſtrantes cum non ſint Sacerdotes, puniuntur morte naturali.n.19.& 47.f.313.

Modus.

Modis tribus proceditur in S.Officio.n.1.f.240. per accuſationem receſſit ferè ab Aula.num.4.per denunciationem eſt frequens in S. Officio n.19.

Modus procedendi cõtra hæreticos abſentes, ex c.Cum contumacia,de hæretic.in 6.num.53.f.371. quomodo procedatur in forma ordinaria n.55.

Monachus.

Monachus,an poſſit eſſe teſtis contra Laicum.n.72. f.253.

Monarchia.

Monarchia,eſt melius regimen n.56. & 78.f.2.

Monarchiæ Hiſpanicæ inſtituta ſunt prudentiora inſtitutis Reipublicæ Romanæ Anteluд. n.51. cuius cauſa eſt cultus veræ Religionis, & Inſtitutio S. Officij n. 52.

Monitio.

Monitum ad Inquiſitores,& eorum Vicarios.num.14. f.24.

Mors.

Mors naturalis,de Iure Ciuili eſt pæna blaſphemi. nu. 90. f. 121.quæ tamen in praxi non obſeruatur. nu.91. & quid ſeruetur per Senatum Mediolani. n.92. dicitur vltimum ſupplicium,cuius tres ſunt gradus.n.1.f. 313.quæ genera collocentur in primo gradu.num.2. quæ in 2.n.3. & quæ in.3.n.4.

Mortis Articulus, facit ceſſare reſeruationem caſuum, & an ceſſante periculo debeant ſe præſentare ſuperiori.num. 135.f.44.

Mortuus.

Mortui memoria,quando ſit damnanda. p.2. tit. 19. per totum.f.237.

Mortuos venerantes,ante eorum Canonizationem,vel Beatificationem, quomodo puniendi, & late de Canonizatione,& Beatificatione,numero 37.& ſequ. folio 220.

Mortui teſtes,non repetiti probant, & de hoc Deciſio Senatus Mediol. n.47. & 48 f. 265.

Mora.

Moræ purgatio fideiuſſorum qualis, ex Deciſione Senatus Mediol.& ſeq.f.330.

Mulcta.

Mulcta, quando poſſit per fiſcum acceptari, repudiatæ confiſcatione,& multa alia circa hanc materiam. n.159. & ſequ.fol.45.& verbo.fiſcus.

Mulier.

Mulier ſollicitata, tenetur denunciare confeſſarium ſollicitantem, etiam ſi conſenſerit ſollicitationi etiam ommiſſa correctione fraterna num.11. & ſeq. f. 104. an poſſit abſolui à regularibus vigore ſuorum priuilegiorum ſi non denunciauit confeſſarium ſollicitantem in termino edicti Inquiſitorum, ob idque eſt excommunicata excommunicatione edicti n.144.qualitates mulierum,ſunt perpendendæ in ſollicitatione n. 54. & 55.f. 104. vbi de varijs adminiculis in hoc crimine, an illæ quæ confeſſarijs conſenſerunt, ſint teſtes idoneæ.num.16.due mulieres in hoc crimine ſollicitationis non conuincunt, & quot requirantur.n.58.& ſeq.

Mulier honeſta denuncians,nõ facit indicium ad capturam, nec ad torturam.n.61.& 62.vbi litteræ. S.C. & examinatur doctrina Canteræ in hac materia,n.63. & ſeq. Cuſtos S.Officij qui cognouit mulierem carceratam, fuit ex ordine Sanctiſſimi damnatus ad triremes per ſeptennium. num.11.f.38.

Mulieri nuptæ, cum ad pænitentiam recipitur aſſignatur domus mariti pro carcere n.181.f.45.

Mulieres admittuntur in teſtes, in crimine hæreſis, & in alijs exceptis.n.14.f.252.

Mulieres, & Ruſtici non excuſatur ab hæreſi in his, quæ non ſuperant eorũ capacitatem, n.47.fol.278. non excuſantur in Poligamia, in ſortilegijs cum abuſu rerum ſacrarum,nec in confractione Sacrarum Imaginum, nec in blaſphemia. n.48. tranſeuntes ad ſecundas nuptias, viuo primo fuſtigantur,nu.57.f.313. nobiles his matrimonium contrahentes relegantur. num. 65. Prægnantes, nec torquentur, nec terrentur imo Senatus Mediolani, noluit mulierem lectantem torqueri.num.154.quæ dicit ſe prægnantem ſolet viſitari ab obſtetricibus. num. 45.

Multitudo.

Multitudo delinquentium,facit pænam minui, & practicatur decimatio vicesſimatio &c. n. 53. & 54.f. 278. hoc fallit in crimine hæreſis.n.55.& an tota Ciuitas ſit comburenda ob crimen hæreſis.num.56.& quando tota Ciuitas dicatur deliquiſſe. n.57.

Mutus.

Mutus,an poſſit eſſe teſtis. num.70. f.253.

M

Nauta.

NAutæ,Caupenes,Stabularij,receptantes hæretic.quomodo puniendi vbi Deciſio Senat.Mediolani. n.59. f. 71.

Nauarrus.

Nauarri Conſil.6.de hæretic.declaratur.n.7.f.251.

Negare.

Negans fidem ore metu compulſus,non eſt hæreticus,ſi retineat fidem corde.nu.89. & 90.f. 44. Trinitatem punitur morte naturali.n.20.f.313.

Negatiua.

Negatiua vaga, aut coarctata ad breue tempus, quomodo probetur, & quomodo debeat teſtis deponere, nu.63. & ſeq.f.259.alius modus probandi negatiuam indirectè.numero 66.

Negatiuus hæreticus,an ſit in foro conſcientiæ abſoluendus n.58.f.64.

Negatiuus innocens,ſi fateatur hæreſim,an peccet mortaliter.n.59.

Negatiui actus, an ſint ſufficientes ad faciendam hæreſim mentalem,exteriorem,itaut ſubdantur Iudicio Eccleſiæ, num.42. f.134.

Nobilis.

Nobiles,an excuſentur à pænis blaſphemiæ.num.71.f.121. non ſtant præforibus Eccleſiæ,ſicuti nec Clerici. n. 88.& 89. ſed damnantur ad carceres.nu.32.f.313. de iure non torquentur,ſecus in Praxi.n.132.f.288.vbi de nobilitate noſtri temporis,& abuſiua. numero 133.

Nobilitas,quando minuat pænam in delictis, remiſſiuè.numero 49.folio 278.

Nox.

Nox.

Noctis tempore geſta quomodo probentur.n.19.& ſequ.folio 259.

Nomen.

Nomina teſtium ſilentur in edendo Proceſſu in S. Offic. & de ratione. n.65. fol. 265.

Nominatio.

Nominatio,facta à Dæmone, n.199. f.161.

Notarij.

Notarij creantur ab Inquiſitoribus ex priuilegio. n.2. f.37. olim vtebantur Notarij Epiſcopi.n.1. quibus ſolemnitatibus Inquiſitores creent Notarios. n.3. & 4. de ſalario Notarij S. Officij.num.7.atteſtationibus Notarij S. Officij,circa puritatem,vel impuritatem ſanguinis,an credatur,num.8.in Inquiſitione Cremonæ,quot adſint Notarij & quale ſit eorum ſalarium. numer.9.

An Inquiſitor poſſit fungi munere Notarij in eius defectum n.10.& quid in tali caſu agere debeat Inquiſitor. num. 11.debent ſcribere examen teſtium.n.54.f.244.alias ſcriptum per Iudicem non valet.n.54.ſcribere debent formalia verba teſtis.num.28.f.265. & etiam integram interrogationem n.27.fere nunquam ſeruant ſecretum, num. 35.f.244.quomodo debent ſcribere iuramentum in S. Officio,n.15. f.264.

Notarij ſunt adhibendi,ad ſcribenda acta in S.Officio.num. 3.f.327.& de hoc reſcriptum Innocentij IV.num.4.& 5. condemnari non poſſunt.ſi teſtis examinatus negat, ſe ita depoſuiſſe,ſicuti Notarius ſcripſit.n. 69. f.9. contra ambos tamen poteſt Iudex inquirere.nu.79.quomodo ex depoſitionibus plurium teſtium poſſit Notarius torqueri, nu.71.quando poſſit capturari num. 72. an poſſit per Inquiſitorem examinari, & quomodo ſe gerere debeat. num.73.

Nullum.

Nulla, quæ ſunt ab initio, tractu temporis non conualeſcunt. num.13.folio 287.

Numerus.

Numerus teſtium,quando ſuppleat eorum deffectum.num. 77.f.253.

Nutrix.

Nutrices Chriſtianæ, non poſſunt ſeruire Iudeis, nec Princeps laicus,aut Epiſcopus poteſt in hoc diſpenſare.numer. 31.& ſeq.f.206.

Nutritus.

Nutritus in partibus Catholicorum, præſumitur baptizatus.n.40.f.44.

O

Obiectio.

O*Biectiones hæreticorum, contra Romanos Pontifices, ſucceſſores Petri,tolluntur.n.47.& ſeq. f. 2.*

Obliuio.

Obliuio,quando præſumatur in factis antiquis. numer.49. f. 44.

Obloqui.

Obloquentes de Inquiſitoribus,& de S.Officio,puniuntur ab Inquiſitoribus.num.27. f.220.& ratio.n. 29. quid faciat Senatus Mediolani,in ſimilibus caſibus. num.28.

Obſeruantia.

Obſeruantia ſubſecuta,declarat conceſſionem præcedentem. num.72.f.2.

Obſtare.

Obſtare,qui non vult,vide verbo,obuiare, &c.n.35. & ſeq. f.194.

Obſeſſus.

Obſeſſus à Dæmone,non torquetur, vbi quid in facto euenerit.num.146.f.288.etiam quando ſit locus torturæ.num. 147.

Obſtetrix.

Obſtetrices viſitant mulieres,quæ dicunt ſe prægnantes, vt euitent torturam. nu.145. f.288.

Obuiare.

Obuiare,qui non vult actionibus per bullam prohibitis, an incurrat pænas Bullæ.num.35. & ſequ. f.194. & quid ſi ommiſſo non ſit purè negatiua. num.39. & 43.

Occidere.

Occidere ſeipſum tentans carceratus, quas pænas incurrat. n.82.& ſeq. f.220.& ſi occidit ſe ipſum,an eius memoria poſſit damnari.n.8.f.237.

Occiſo reperto in domo, examinantur etiam impuberes ſed abſque iuramento.num.54. & ſeq.f.253.

Offendere.

Offendens eum,qui fuit miniſter San.Officij,an ligetur Conſtitutione Pij V. ſi de protegendis.num.14.& ſeq. f.194. quid ſi offendat intuitu Officij.num.19.& ſequ. vbi multa ſcitu digna.

Officialis.

Officiales,Supremæ Inquiſitionis,qui nam ſint.num.15.f.9. in electione officialium debent Principes vti diligentia num.44.f.13.quid ſeruaret Couaruuias præſes Caſtillæ in eligendis magiſtratibus num.45.quid dixerit Philip.III. dum moreretur, circa alectionem n. 46. Electi à Principe difficilius reuocantur, quam illi, qui non ſunt ab eo electi.num.61. fol.32. Hiſpaniæ,iurant obſeruare prærogatiuas S.Officij,in manibus Inquiſitorum.n.25.f.79.durante officio non torquentur.n.125.f.288.

Officium.

Officium B.M.V.conculcans, tranſmittitur ad triremes nu. 44.f.313.

Omnis.

Omnes ſubſunt Inquiſitoribus.num.26.f.139.

Oratio.

Oratio incipiens,Crux Chriſti, eſt ſuperſtitioſa, & vti talis declarata à S.C.n.36. f.159.

Ordo.

Ordinis character,ſupponit baptiſmum.num.54.f.71.

Ordinarius.

Ordinarius, & Inquiſitor, ſi non ſunt concordes inferenda ſententia, & in cauſis grauibus, recurritur ad Supremos Inquiſitores.n.9.f.9. ordinarij Iuriſdictio eſt maior,quam ſit Vicarij Inquiſitoris.num.9. & 10. f. 24.

Ordinario loci poſſunt conſignari libri prohibiti, vel contra bonos mores.num.61.f.147. ſed debet ipſe ordinarius eos reconſignare S.Officio num.63.

P

Pactum.

P*Aciſcens cum Dæmone, facit id expreſſe, vel tacitè nu. 137.& 138.f.160.*

Pactum factum cum Dæmone à Sortilego, aliud eſt tacitum, aliud expreſſum qui ſit vtrunque eius malitia, & an differant ſpecie, & quid in foro conſcientiæ, à nu. 17. vſque ad 23. f. 159.

Papa.

Papa, de facto vtitur gladio temporali. num. 58. & 81. f. 2. depoſuit multos Imperatores. num. 60. & ſeq. & nu. 83. & ſeq. habet Supremam poteſtatem in ordine ad finem ſpiritualem, num. 70. & 75. Papæ Marcellini Hiſtoria, & pœnitentia. num. 86. f. 44. eſt dubia, num. 87. non fuit hæreticus, n. 88. & 91. non poteſt errare in Canonizatione Sanctorum. nu. 38. & 39. f. 159. eſſet hæreticum id dicere. n. 42. & ſeq. nec in pertinentibus ad fidem, aut inſpectantibus ad bonos mores n. 45. & 46. mandat Epiſcopos negligentes in cauſis fidei deponi, n. 2. f. 324.

Parens.

Parentes, faciunt præſumi bene, vel male. num. 14. & 15. f. 247.

Pars.

Pars maior Cardinalium quod ſtatuit intelligitur decretum è tota Congregatione & idem ſi duo aliquibus abſentib. n. 5. & 6. f. 9

Paruitas.

Paruitas materiæ in legendis libris hæreticorum, an excuſet ab excommunicatione nu. 10. f. 147.

Pater.

Pater, & filius poſſunt eſſe ſimul Senatores, & Decuriones. num. 31. & 33. f. 26. hæreticus, eſt denunciandus à filio, n. 9. f. 139. & ita euitat filius pænam, numero 11. eſt etiam denunciandus, ſi eſt ſuſpectus de hæreſi. numero 12. & 13. idem ſi eſt maleficus. num. 14.

Patria.

Patria facit præſumi benè, vel male. numer. 14. & 15. fol. 247.

Paulus.

Paulus III. inſtituit Romæ Congregationem Supremæ Inquiſitionis. n. 1. f. 8. quot Cardinales Inquiſitores deputauerit, & quas facultates eis conceſſerit. n. 2.

Pauper.

Pauper an poſſit eſſe teſtis, n. 68. f. 253.

Pecunia.

Pecuniaria pæna, poteſt de iure imponi per Inquiſitores, n. 80. f. 313. & n. 6. f. 327. fallit in Inquiſitoribus Italiæ, niſi conſulta. S. C. n. 81. & 82. & n. 7. f. 327. poſſunt tamen Rei condemnari ad faciendas eleemoſinas, num. 83.

Peccator.

Peccatores in hac Vita cur proſperentur, & Iuſti affligantur. Antelud. num. 16.

Penſio.

Penſio annua aſſignatur Inquiſitoribus remotis ab officio ob ſenectutem, vel ob morbum perpetuum. n. 106. & 107. f. 14.

Pentaculus.

Pentaculis, libris, & alijs Inſtrumentis repertis penes aliquem, & de praxi procedendi contra eum. num. 177. & ſequ. f. 161.

Percuſſio.

Percutiens laicum, putans eſſe Clericum, an incidat in excommunicationem. c. ſi quis ſuadente Diabolo. n. 75. f. 44.

Peritus.

Periti ſunt adhibendi, ſi Reus alleget impedimenta, quod non poſſit torqueri. n. 167. f. 288.

Perſeuerantia.

Perſeuerantia in fide, eſt donum Dei, num. 34. f. 147. requirit peculiare auxilium Chriſti Domini. n. 54. & 55. f. 64.

Perſiſtens.

Perſiſtens in tormentis in Crimine hæreſis, num ſit abſoluendus n. 109. & ſeq. f 44.

Perterrefacere.

Perterrafaciens teſtes, effectu non ſecuto, an debeat puniri pænis Bullæ, ſi de protegendis, & qualis debeat eſſe perterrefactio, & an debeat fieri verbis, an factis. n. 65.

Pertinacia.

Pertinacia, quid ſit n. 10. f. 43. eſt de ratione hæreſis, nu. 11. pertinax eſt, qui determinatè conſentit. num. 12. item qui paratus eſt corrigi, dumodo argumentis cõuincatur. n. 13. item qui errori adhæret per modicum tempus. numer. 14. eius definitio. n. 15. an dicendus pertinax, qui putans ſe rectè ſentire, non aſſentitur Inquiſitoribus, & alijs Viris doctis aſſerentibus contrarium eſſe de fide. n. 16.

Petrus Apoſtolus.

Petrus Apoſtolus cæpit eſſe caput viſibile Eccleſiæ poſt Aſcenſionem Chriſti, num. 37. fol. 1.

Petri primatum impugnant hæretici, vt Gubernatore ſublatus violentius graſſentur circa Eccleſiæ naufragia nu. 38. Petri primatus, quomodo probetur. num. 39. & ſeq.

Pili.

Pili non ſunt abradendi fœminis ob honeſtatem. num. 215. f. 161.

Pluralitas.

Pluralitas Virorum, reſpectu vnius mulieris eſt probibita omni iure. n. 5. f. 169.

Pœna.

Pænam confiſcationis Bullæ, ſi de protegendis, an teneatur Reus in conſcientia ſubire. num. 87. f. 194. pæna talionis receſſit ab Aula. num. 7. f. 240. Carceris, eſt vſitatiſſima in S. Officio. num. 26. f. 313. commenſuranda eſt delicto, n. 94. f. 314. in pænis certis à iure inflictis nullum adeſt arbitrium. n. 100. perpetui carceris imponitur hæretico pænitenti. n. 20. & ſeq. f. 345.

Pæna, quando minuatur in delictis commiſſis, per vim, metum, & nobilitatem, remiſſiuè. n. 49. f. 278. & de Amore, n. 50. & ſeq. minuitur ob multitudinem delinquentium, & practicatur decimatio, viceſimatio, & c. n. 53. & 54. fallit in crimine hæreſis. num. 55. an ob hæreſim ſit comburenda tota Ciuitas. num. 56. & quando tota Ciuitas dicatur deliquiſſe. num. 57. augetur ex conſuetudine delinquendi. n. 58. vbi deciſiones Senatus Pariſienſis, & Sabaudiæ, & Senatus Mediolani. n. 59. & 60. an minuatur ex bono euentu num. 62. & quid in hæreſi. numer. 63. de pænis, & ſalutaribus pænitentijs, vide par. 3. tit. 13. f. 313.

Pœnitentia, & Pœnitens.

Pænitentia præſeruatiua, iniungenda eſt blaſphemo. num. 103. f. 121.

Pænitentiæ Sacramentum miniſtrantes, cum non ſunt Sacerdotes, puniuntur morte naturalis. num. 19. f. 313. ſalutares, quæ ſoleant imponi, num. 89. & 90. f. 314. iniuncta hæreticis abſolutis decedentibus, non tranſit ad hæredes. num. 1. & ſequ. f. 331. quid ſi decedant poſt eas iniunctas num. 5. hoc intelligitur de pænitentijs perſonalibus. num.

6.ſecus de pecunijs.num.8. & 9. non implentes pænitentias,puniuntur per Inquiſitores. n.3.f.343. & ratio. nu. 4.quando poſſint damnari vt impœnitentes, num.7. quomodo puniendi. num.10.

Pænitens,an poſſit à Confeſſario abſolui ante factam denunciationem,cum ſolo propoſito denunciandi. nu.48. & 50. fol.139. aliquando remittendus ad ſuperiorem pro abſolutione à reſeruatis. n.297.fol.162.

Pænitentias non implentes, an habeantur pro confeſſis, & impænitentibus n.22.folio 63.an ex tali non implemento, oriatur ſuſpicio hæreſis, & qualis,nu.23. an quis poſſit ſe obligare ad pænitentias obſeruandas, ſub pæna relapſi n. 24.onus probandi obſeruantiam pænitentiarum, incumbit alleganti.num.25.

Poligamia, & Poligamus.

Poligamiæ, duæ ſunt ſpecies, numero 1. folio 89. & de hac materia latè per totum titulum quintum, primæ partis, folio 89. & 90. an ſit prohibita, & quo iure, numero 2. & 3.an eſſet licita ante legem Euangelicam. numero 4. pluralitas.Virorum reſpecto vnius mulieris eſt omni iure prohibita, numero 5. confutatur Sanchez.num.ſexto,& ſept. confutatur Menochius,num.8. & 9. quomodo Poligamia, ſit contra Ius naturæ n. 12. Poligamus eſt ſuſpectus de hæreſi, & cur.n.13.& 14.quid in ducente ſecundam Vxorem clam.num.15. & ſeq.an ſit delictum mixti fori, numer.18.& ſeq. hodie Polygamiæ ſpectant ad ſolos Inquiſitores.numer.21. & 22. an coniux contrahens ſponſalia cum alia,viua coniuge ſubdatur foro Inquiſitorum.num.32. & multis ſequ. contrahens cum poligama ſcienter abutitur Sacramento matrimonij. num. 47. contrahens ignoranter cum poligama,excuſatur à ſuſpicione hæreſis.num. 50. conſulens mandans, & Procurator in poligamia,puniuntur eadem pæna,qua poligami,& quid de matre,quæ conſuluit filia poligamiam. nu.51. primum matrimonium.& ſuperuenientia primæ Vxoris ſunt probanda,& qualiter.n.52. & ſeq.

Poligamus torquentur, & qualiter.nu.55. & 56. eſt ſuſpectus de vehementi.num. 57.f.90. abiurat de vehementi. n.59.contrahens ſolum ſponſalia viua coniuge abiurat de leui.n.60. condemnatur ad triremes ſicuti etiam falſi teſtes,num.61. & ſeq.& n.21.f.313.qui puniuntur ab Inquiſitoribus ex S.C. n. 66. & 67. cum poligamo habente errorem in intellecta,quomodo ſe gerere debeat confeſſarius, n.105.f.91.ſi vero non habet errorem in intellectu poteſt à quocunque confeſſario abſolui. nu. 106.grauitas Poligamiæ.n.107.

Poligamo exiſtente in mala fide, ſecunda Vxor lucratur omnia ſibi donata etiam prætioſa. n. 108. quomodo ſe gerere debeat confeſſarius cum muliere,quæ ſecũdo nupſit, & dubitat de Vita primi Viri,circa reddendum debitum ſecundo Viro.n.109. & 110.de pænitentia Sacramentali iniungenda poligamo, num.111.ſponte comparens, quomodo tractandus,n.16.f.234.

Politia.

Politia, & Religio habent inter ſe magnam affinitatem. Antelud.n.20.Renati Copini ſententia de hac re.n.23.

Pontifex.

Pontifices Romani,ſunt verè ſucceſſores Patri, quod probatur ex dictis Summorum Pontificum, ex Concilijs, & Patribus.num.46.f.2.nulli extiterunt hæretici. nu.92.f. 44.duobus exiſtentibus, quid conſulere debeat confeſſarius pænitenti.n.72.f.71.

Poteſtas.

Poteſtas temporalis directa admittitur in Papa, quamuis hæretici id negent.num.52. & 53.f.2. talis poteſtas aderat in Chriſto.num.54.& 66,alij eam admittunt in Papa ſolum indirectè.n.67.& ſea ſufficit ad conſtituendam monarchiam.nu.74.ſuprema eſt in Papa, in ordine ad finem ſpiritualis,an ſit mixta,an ſimpliciter dicenda ſit iuriſdictio temporalis.n.91. & 92.

Præcedentia.

Præcedentia inter Conſultores,qualis debeat eſſe num.13.f. 26. inter Præceptorem S. Spiritus Almæ Vrbis, & Generalem Dominicanum,qualis nu. 14. in materia præcedentiæ attenditur conſuetudo. nu. 15. & 16. & ceſſante conſuetudine præcedit qui habet maiorem dignitatem. n. 17.f.26.titulatus effectus de Colaterali Conſilio præcedit non titulatum.n.18.quid de duobus officialibus eodem die creatis.num.19.an præcedentia debeatur anteriori in data,vel anteriori in adeptione poſſeſſionis.n.20.21. & 23. attenditur in præcedentia dignitas inſeparabilis maior, non accidentalis minor, nu.24. Conſiliarius Regis ſedens in Concilio vt Aduocatus ſedet in loco ſibi debito, vti Conſiliario. nu.25. & 26. in materia præcedentiæ, qui DD.videndi.n.30.inter Vicarium Epiſcopi,& Inquiſitorem.n.57.& ſequ.fol.14.

Præda.

Prædæ pars,quæ debetur Duci,an debeatur eius Vicario.numero 27.fol.524.

Prælatus.

Prælati ordinis,non præſunt Inquiſitoribus,in concernentibus munus ſuum. num. 69. & ſequ. f.14. vbi quid in concernentibus obſeruantias Regulares, quid agere debeant ſi Inquiſitores delinquant extra munus Inquiſitionis.n.72. in caſu ſcandali debent aſſumere informationes contra Vicarium Inquiſitionis, & eas tranſmittere ad S. C.n. 13. f.24. acquirentes aliquid nomine ſuo de pecunijs Eccleſiæ,an ſibi acquirant.n.5.f. 38.vbi de Tutore Theſaurario,& ſimilibus,negligentes in puniendis hæreticis ſunt fautores,non autem defenſores hæreticorum. nu.7.f. 342.de hac materia fautorum videnda eſt Bulla Pij V.ſi de protegendis,n.8.

Præparatoria.

Præparatoria,inferunt ad præparatum.num.34. folio. 90.

Præſentia.

Præſentia Iudicis ſecularis, non eſt neceſſaria ad validitatem ſententiæ condemnatoriæ.n.32.f.302.

Præſumptio.

Præſumptio legis quando procedat.n.27.& ſeq.& præſumptio hominis non leuis dicitur vera præſumptio, n.31. & ſeq.f.194.

Præſumptiones non ſufficiunt ad condemnandum aliquem criminaliter,n.4.f.126.& n.5.ponitur ordo Senatus Mediolani quod ex ſuſpicionibus nullus conſtituatur Reus non ſufficiunt cum agitur de damnando hæretico ſecus ſi agitur de eo damnando, vti ſuſpecto de hæreſi, nu.12.& 13. ex Patria, præſumitur benè, vel malè, nu. 14.& 15.& ex Parentibus, num.16. & 18. vna præſumptio tollit aliam,nu.35.plures vincunt vnam, nu 36. excluſiua delicti præfertur illud includenti, n.37. veriſimilior,nu.38.fortior,num.39. ſpecialis, nu.40. deſumptæ ex facto, non deſumptis ex facto, num.41. & relinquitur arbitrio Iudicis, numer.42. non oriuntur ex præſumptionibus, numer.19. fol.307.

Primatus.

Primatum Petri, impugnant hæretici, vt Gubernatore ſub lato violentius graſſentur circa Eccleſiæ naufragia, num.38. f.1. primatus Petri probatur ex ſcripturis, nu.

39. & 40. ex prærogatiuis Petri, num.41. ex vſu, num. 42. ex Patribus,num.42. argumenta hæreticorum reſoluuntur remiſſiuè, num.43. Primatus fuit conceſſus Petro,& ſucceſſoribus,nu.44. Primatus Eccleſiæ eſt annexus Romano Pontificatui,de Iure Diuino,nu.51.

Princeps.

Princeps,debet vti diligentia in electione officialium, n.44. f.13.ſecularis, non poteſt diſpenſare,vt Nutrix Chriſtiana inſeruiat Iudæis,nec Epiſcopus.n.31.& ſeq.f.206.ſi iniuſta mandat reſcribendum eſt, etiam bis.n.82. f.279. in dubio mandata præſumuntur iuſta.nu.85.factum Galeatij Sfortiæ Ducis Mediolani.n.84.non poteſt torquere abſque legitimis inditijs,nu.119. f.288. non licet concedere liberum domilium hæreticis in Italia.n.16.f.334. & ſeq. vbi latè id probatur.

Principatus.

Principatus Monarchicus debet eſſe in Eccleſia. n.45.f.2.

Priuilegium.

Priuilegia Inquiſitorum num.27.& ſeq.fol.14.vide verbo, Inquiſitores Spiritualia, & Indulgentiæ conceſſæ familiaribus S.Officij.n.22. f.257.

Probatio.

Probationes in criminalibus, debent eſſe luce meridiana clariores,n.1.& ſeq.f.247.& num.8.f.344. cum ex præſumptionibus nullus ſit criminaliter damnandus. num.4. imperfectæ,an coniũgantur remiſſiuè.n.6. in crimine hæreſis requiruntur clariſſimæ, n.7. vbi reprobatur Clerus, an leuiores ſufficiant in atrociſſimis. nu.8. & 9. probatio ſimiplena,ſufficit ad torturam.nu.110.f.288. dubia, non releuat probantem.n.2.f.259.

Proceſſari, & Proceſſus.

Proceſſari poſſunt hæretici per Epiſcopos,n.20.fol.11. quod fallit in Regnis Hiſpaniæ,& Luſitaniæ,nu.21. ſed debent ſeruare omnia præſcripta Inquiſitoribus.n.22. ſed melius eſt, quod has cauſas remittant ad S. Officium. nu.23. & 14. vſus quod ſoli Inquiſitores forment proceſſus,videtur ex Pegna,vbi quæ receptus. num. 27. & quid ſoleret obſeruare Eminentiſſimus Cardinalis Camporeus Cremonæ Epiſcopus, n.28.

Proceſſus,ſunt per Inquiſitores communicandi Epiſcopis. n. n.16.f.10.& num.17. docet an Epiſcopis originis, an domicilij an vero delicti, merita ſunt proponenda Conſultoribus,ſine tamen nominibus denunciantis, & teſtium, n. 46. & 57. f. 26. non ſunt incohandi per, cum ad aures peruenerit.num.204.f.161.& Deciſio Senatus Mediolani in hac materia,nu.205. copia, quomodo ſit danda in S. Officio,n.156.& ſeq.f.166.quomodo edẽdus Reo in S.Officio, vbi quod nunquam eduntur nomina teſtium, & de ratione,n.65.f.265.fidei terminantur multis modis,n.45. & 49.f.302.

Procedere.

Proceditur in crimine hæreſis tribus modis, ſicuti fit in alijs delictis,n.1.f.240. Inquiſitores procedunt ſimpliciter, de plano,ſine ſtrepitu, & figura Iuditij, nu.2.modus procedendi per accuſationem ferè abijt in deſuetudinem in S. Officio numer. 4.

Procurator.

Procuratores, & Aduocati hæreticorum, ſunt ſuſpecti de hæreſi, ſi id faciant ſine licentia Inquiſitoris.nu.75.f.79. ſunt admittendi ad defenſionem furioſi delinquentis num. 76.f.279.ſunt aſſignandi reis ab Inquiſitore.nu.8. f. 278. admittuntur,ad allegandam Rei abſentiam.numer. 53.f. 302.

Prodigium.

Prodigioſus caſus,in Regno Aragonum n.183.f.288.quando actus prodigioſus iudicandus ſit effectus à Dæmone, vel à Deo,n.184.& 185.deciſio illius caſus apud ſeſſe deciſ.III.vol.1.f.154.

Producere.

Producens teſtes ad defenſam, an poſſit illorum perſonam, vel dictum reprobare.n.79.& quid in S.Officio, nu.80.f. 253.

Proferre.

Proferens,verba hæretica ioco,an ſit hæreticus. num. 70. f. 44.ſubditur Iudicio Inquiſitorum, n. 71. & debet probare ſe ioco ea protuliſſe,num.72. ludibrio linguæ, & inaduertenter,quomodo puniendus,n.35.f.278.vbi de his,qui abutantur verbis Sacræ Scripturæ,n.36.ex ſimplicitate, qua pœna puniatur.n.23.f.345. præſumitur hæreticus. n. 25.f. 248. & quid animaduertere debeant Inquiſitores, n.26.

Profeſſio.

Profeſſus in Religione,in caſu inualiditatis ſui baptiſmi, cogendus eſt ad iterum profitendum.num.59.f. 71.contrahens matrimonium eſt vehementer ſuſpectus de hæreſi, num.10.& ſeq.f.219.

Prohibitio.

Prohibere an poſſint Epiſcopi, & Inquiſitores libros in ſuis Diæceſibus.num.50.f.147.

Propinare.

Propinans venenum,qua pœna puniatur, num.283. & ſeq. f.162.& verbo venenum.

Propoſitio.

Propoſitionum qualificatores,& de forma qualificandi. nu. 35.f.26.propoſitio,hoc eſt verum ſicut Euangelium,qualis ſit,n.54.f.121.

Propoſitionum,varij gradus enumerantur n.1. f.216. hæretica,& an talis ſit, etiam ſi proferatur à non hæretico nu. 2.& 3. dicere Tobiam non habuiſſe Canem,an ſit propoſitio hæretica.num.4. erronea, quæ ſit & ponitur exemplum.n.5.& 6.ſapiens hæreſim.nu.7. temeraria,vbi latè de donatione Conſtantini, & de Angelorum cuſtodia. n. 8.ſchiſmatica,nu.9. malè ſonans, & offenſiua piarum aurium.n.10.& 11.ſcandaloſa,& blaſphema.n.12.iniurioſa. n.13. vna propoſitio poteſt habere plures ex prædictis gradibus & an Eccleſia poſſit errare in qualificatione propoſitionum, cum hæc facultas non ſit eis ſublata per Tridentinum,dum conceſſa fuit Epiſcopis,contra Concionatores ſimiles propoſitiones proferentes num.15. & ſeq. quomodo contra tales procedatur, & qualiter abiurare debeant.n.20.quomodo procedatur contra aſſertores propoſitionis ſcandaloſæ temerariæ &c. nu.22. quomodo ſint reuocandæ. n.23. propoſitio conditionalis eſt blaſphemia hæreticalis n.9.in fine. f. 120.

Propoſitio dubia, intelligitur in dubio in ſenſu Catholico, modo interpretatio ſit veriſimilis, & niſi perſona alias ſit ſuſpecta. nu.30. & ſeq. f.248. de propoſitione habente duplicem ſenſum, qui agant.n.29.

Proteſtare.

Proteſtatio,quomodo excuſet ad hæreſi.n.77. f.44. cõtraria facto non releuat.n.78.de habendo teſtes pro repetitis,poteſt reuocari re integra.num. 35.f. 265. Deciſio Senatus Mediolani.n.36.

Prouidentia.

Prouidentia,datur in Deo, & probatur ex Scriptura. Antelud.num.8.& 9.ad quæ obiecta ſe extendat.num.10.an peccata ſint ſub obiecto prouidentiæ, n. 11. eſt duplex ex

Suarez,& quid ſit prouidencia Phiſica.n.12.quid moralis,& ſpecialis ſupernaturalis.n.14. & 15.

Prouincia.

Prouincia Narbonenſis, liberatur ad hæreſi Albigenſium Officio S. Inquiſitionis Antelud.n.43.Item Hiſpania.nu. 44.& 45.

Proxeneta.

Proxeneta,an poſſit eſſe teſtis.n.60.f.233.

Prudentia.

Prudentia,requiritur in Magiſtratibus.nu.23. & 26.f.13. eſt regula,& perfectio omnium aliarum virtutum. num. 24.præponderat ſcientiæ. n.26.

Pubertas.

Puberes,ſine dubio abiurant.n.41.f.308.quid de Impuberibus,num.42. & ſeq.an ſint teſtes idonei, de his quæ viderunt in pupillari ætate.n.50.f.253.

Publicatio.

Publicatis atteſtationibus, non admittuntur noui teſtes ſuper iiſdem.n.63.f.265. fallit in cauſa hæreſis, vbi Deciſio Senatus Mediolani,n.64.quid ſeruetur in Hiſpania,n.68.

Puer.

Pueri,ob minoritatem non excuſantur à pœnis blaſphemiæ, num.81.& 82.f.221.malefici,quomodo puniendi,n.272. f.161.

Puluis.

Puluis,quam Diabolus tradere ſolet maleficis,n.273.f.161.

Punitio.

Puniunt Inquiſitores, ob loquentes de ipſis,& de S.Officio, quod etiam ſeruatur per Senatum Mediolani.num.27.& 28.f.220.quod non habet locum in Iudicibus inferioribus numer.30.& 31.fallit hoc, cum Iudex inferior ſedet pro Tribun. n.32.

Purgatio.

Purgatio Canonica, an poſſit indici per Epiſcopum ſine Inquiſitore, & è contra n.2.f.10.vel recipere ad abiurationem hæreticos ſponte comparentes num.13.eſt remedium periculoſum,n.34.f.302.quid ſit, nu.35. ex quibus indicenda,numer.36.eſt indicenda pro modo ſuſpicionis.n.87. compurgatores quales.n.38.facienda eſt tam coram Epiſcopo,quam coram Inquiſitore.n.39. duplex nu.40.de relapſo in hæreſim, à qua ſe purgauit reus nu. 41. quomodo procedatur contra recuſantem ſe purgare. nu.41. hic modus terminandi proceſſum,in quo differat à ſeptimo,num. 43.ferè receſſit ab aula,& in eius locum ſucceſſit abiuratio,n.6.f.342.poteſt indici grauato teſtibus ſingularibus, num.10.f.344.

Purgatorio moræ in fideiuſſoribus qualis ex Deciſione Senatus Mediolani,n.12.& ſeq.f.330. S. Officium, non ſolet has pœnas exigere,cum principalis ſponte comparet.n. 15.

Q

Qualificator.

QValificatores propoſitionum,quales, & de forma qualificandi,num.35.f.26.

Qualitas.

Qualitas,adiecta confeſſioni, an attendatur: & de hac qualitate vide latè n.1.& ſeq.f.272.non attenditur,niſi conſtet de ſubſtantia,numer.19.f.307.delicti, eſt conſideranda per Inquiſitorem,n.93.f.314. & etiam delinquentis, n.98.

Quæſtio.

Quæſtio,quid ſit.n.1.f.287.facti in crimine hæreſis habet admixtam quæſtionem Iuris.n.16.f.70. laicus eſt incapax Iuriſdictionis, cum agitur principaliter de quæſtione facti nu.15. cum quæſtio facti proponitur incidenter,adhuc diſtinguitur,n.17. & ſeq.referuntur. Doctores,qui loquuntur de hac materia. num.20.

R

Ratificare.

RAtificatio,quid ſit,& quotuplex.nu.40. & 41.f.194. ratificans delicta prohibita in Bulla,an puniatur pœnis Bullæ n. 42. dictum teſtis habitum in tortura, non eſt ratificandum.n.60.f.265.Reus debet ratificare extra torturam, confeſſionem factam in tortura.n.174.f.288.quid ſi eam recuſauerit,num. 175. an ratificari debeat confeſſio facta poſt comminationem torturæ,numer.176.quid ſi confeſſio extraiudicialis præcederet.n.177. & 178.fallit in teſte, numer. 179.

Ratio.

Ratio ſui dicti,reddi debet per teſtem.n.79.f.259.an etiam ſi non interrogetur,n.81.quæ ratio dici poſſit legitima.n.80. de ratione, cum dicit, ſcio quia conſanguineus, vel vicinus,n.82. ratio dictum ſaluat,vel deſtruit nu.83.

Receptare.

Receptator hæreticorum,quis ſit,num.38.f.79.dicitur talis, quamuis ſemel receptauerit,num.39.quis dicatur receptator hæretici,vt hæreticus eſt, n.40. receptans hæreticũ conſanguineum,an incurrat pœnas receptantium,& latè de Patre bannito receptante filium bannitum, & de obſeruantia Senatus Mediolani in hac re.num.41. talis non excuſatur à tota pœna,& qualiter puniendus, nu.42. & ſeq.quid de receptante hæreticũ,magna amicitia coniunctum n.45.ignorantia,an excuſet receptatores n.46.quid de nautis,Cauponibus,& ſtabulariis receptatoribus, vbi deciſio Senatus Mediolani. n. 50.ſcientia præſumitur in receptante hæreticum publicè denũciatum, & quomodo ſit puniendus.n.51.an poſſit torqueri ſuper ſcientia, num. 52.

Receptatio ex quibus actibus inducatur, n.53. vis, & metus,an excuſent à receptatione, n. 54. an ſit ſuſpectus de hæreſi,& qualiter,n.55.& ſeq. debet abiurare pro modo ſuſpicionis.n.58. receptantium pœnæ,nu.59. hæretici diu non viuerent ſine receptatoribus n. 60. hæreticus receptans hæreticum punitur,n.61.eſt peſſimus n.2.f.341.modo id ſciat,n.3.dicitur etiam,qui ſemel recipit. n.4. & 5. dicitur,tam qui publicè,quam clam qui id facit, n.6. & 7.de receptatoribus conſanguineorum remiſſiuè,nu.8.

Recognitio.

Recogneſcendus quomodo ſit Reus in S. Officio, n.51.f.262. & quid fuerit obſeruatum Cremonæ,ex ordine,S.C.n.52.

Recurſus.

Recurſus ad S.C.an poſſit haberi in cauſa hæreſis, num.7.f. 320.

Recuſare.

Recuſatio Inquiſitorum enumeratur inter defenſiones Reorum,nu.85.f.279.non recuſantur tamen, niſi ex grauiſſimis cauſis.nu.85. & 87.recuſans abiurare quo modo puniendus n. 47. f.308.

Rex.

Reges Hiſpani ſuxerunt cum lacte deſiderium propagandi Religionem Catholicam Antelud.n.53. & ſeq. cur vocentur Catholici,n.59.& ſeq.

Regnum.

Regna omnia, gubernat, & regit Deus. Antelud.num.17. dantur à Deo ſub hoc veluti tributo, vt lex Regis obſeruetur, num.34.

Reges, cogi poſſunt ad iurandum, quod obſeruabunt leges latas in hæreticos, num.14. f.79. Regum culpa, ſi Reſpublica labitur, poteſt Papa dare eis coadiutorem, num. 66. & 90. fol.2. Catholici ſolent concedere officialibus renunciantibus retentionem ſalarij, & prærogatiuarum, numer.108. f.14.

Regulares.

Regulares, vigore cuiuſdam motus proprij Pij V. non poſſunt abſoluere à cenſuris Bullæ Cœnæ, num.100. & 101. vbi reprobatur Peirin.f.80. profiſciſcentes vltra mare ſine licentia ſunt ſuſpecti de hæreſi, num.26. f.220. Superiores procedentes in cauſis fidei contra ſuos ſubditos, quomodo ſint puniendi, num.35. f.220. non facientes publicare Conſtitutionis ad S.Officium ſpectantes, temporibus debitis, quas pœnas incurrat, num.98. & ſeq.qui de leui abiurarunt, ex Decreto Vrbani VIII. ſunt inhabiles ad munera Religionis, num.14.f.307.

Relapſus.

Relabens in fautoriam, quando ſit, vt relapſus relaxandus brachio ſeculari, num.91.& 92.f.80. Relapſo an dandæ ſint defenſiones, nu.6.& 7.f.278. de relapſo, deciſio Inquiſitionis Cremonæ, nu.12.& 13.f.313. Relapſus non admittitur ad abiurandum, num.127.f.44.

Relapſus, an dicatur qui fugit à carcere ſibi aſſignato pro pœnitentia, num.18.f.63.& 64. qui DD. agant de relapſis, num.26. quis iudicari debeat, num.27. reincidens in hæreſes quas abiurauit eſt relapſus, nu.28. qui abiurauit de vehementi habendus eſt pro relapſo, ſi incidit in eaſdem hæreſes, nu.29. 31. & ſeq.quid de ſortilego, qui primo abiurauit ob dæmonum inuocationem, & poſtea de eadem inuocatione reperitur confeſſus, nu.30. vt quis ſit relapſus debet conſtare de lapſu in hæreſim, nu.35.& 36. relaxatur brachio ſeculari etiam ſi pœniteat, nu.37.ſi pœniteat prius ſtrangulatur, & poſtea comburitur, nu.38. & 39. Eccleſia admittit relapſos ad Sacramenta, nu.40. 41. & 60. torquetur ſuper complicibus, nu.42. non admittitur ad abiurationem, amittit bona, & an eius filij poſſint ſuccedere in maioratu, nu.43.

Relapſorum cauſæ ſunt referendæ Supræmo Tribunali, & qua forma, num.44. relaxatus brachio ſeculari dicitur in Articulo mortis, num.62. ſponte comparens, an ſit brachio ſeculari relaxandus, num.13.& ſeq.f.234.

Relatio.

Relatio, citationis facta per Nuntium, eſt redigenda in actis, nu.17.f.243. Rei in Statu Mediolani debet comprehendere omnes imputationes, nu.61.f.278.

Relaxare.

Relaxandus quando eſt aliquis brachio ſeculari, conſulenda eſt Supræma Inquiſitio Romana, nu.25.f.313. & ita ſeruatur in Hyſpania, num.26. Relaxatus brachio ſeculari dicitur in articulo mortis, num.62.f.64.

Relegare.

Relegationis pœna, eſt vſitata in S.Officio, etiam in loco non ſuppoſito Iuriſdictioni Inquiſitoris, nu.62.& ſeq.f.313.

Religio.

Religio, & cultus veri Dei, eſt fundamentum Reipublicæ, & adducitur Plato, & D.Cyrillus. Antelud.num.18.& 19. habet maximam affinitatem cum Politia, & vbi abeſt, vita hominum completur ſcelere, num.21.

Religioſus.

Religioſi in Hyſpania Virgis cæduntur ab alijs Religioſis, n.39.f.313. variæ pœnæ ſolent imponi Religioſis, nu.88.

Remedium.

Remedium tentationis fidei, numer.21.f.43.

Remiſſio.

Remiſſioni, an ſit locus in crimine hæreſis, & Apoſtaſiæ, nu. 25.f.70.

Remus.

Remo non apti, fuſtigantur, numer.57.& 60.f.313.

Remouere.

Remouentur Inquiſitores, à ſolo Pontifice, & à S.C. num. 104.f.14. in Regnis Hyſpaniarum remouentur ab Inquiſitore generali, in illis partibus, num.105. ob ſenectutem, & infirmitatem perpetuam, num.106. & 107. quo caſu aſſignatur annua penſio ob imperitiam, & ob negligentiam, num.109. ob extorſionem pecuniarum, num.110. in Hyſpania, etiam ob receptionem munerum, nu.111.

Renatus Copinus.

Renati Copini ſententia de Politia, & de nomine Politici. Antelud. nu.23.

Renunciare.

Renuncians officio, an teneantur renunciare in manibus eligentis, an confirmantis, nu.101.f.14. renunciantibus officialibus, ſolet Rex Catholicus concedere retentionem ſalarij, & prærogatiuarum.num.108.

Renunciare defenſionibus poteſt Reus, num.90.& 91.f.279 & termino defenſionum, num.92. bene facit Iudex ſi ſinat labi terminum, num.93. quod maxime practicari debet in S.Officio, num.94. remittens ſe benignitatis, S.Officij, an intelligatur fateri delictum, n.95.

Repetitio.

Repetitio teſtis, requirit eaſdem ſolemnitates, quas examen num.39.f.265. num poſſit ſe referre ad primum examen, & quæ obſeruanda in hac relatiua repetitiones, num.41. & 42. facienda ab Inquiſitore, num.44. an ſit locus repetitioni ante litem conteſtatam, numer.45. quid de teſte contrarium dicente in repetitione, an ſit locus torturæ, num.46. teſtes mortui non repetiti, nu.47. Deciſio Senatus Mediolani, quod probent, num.48.

Reportare.

Reportans commodum, an poſſit eſſe teſtis, nu.66. f.253.

Repudiare.

Repudiare, an poſſit fiſcus confiſcationem, & acceptare multam, & alia multa circa hanc materiam, num.159. & ſeq.f.45.& verbo, fiſcus.

Repellere.

Repulſa teſtium, in crimine blaſphemiæ, quando detur, numer.58. & ſeq.f.121.

Res.

Res iudicata quid ſit, numer.2. f.301.

Reſeruatio.

Reſeruatio caſuum, an liget ignorantes, nu.97.f.121. non ligat Ruſticum ignorantem vim verborum blaſphemiæ, n. 198.

Reſpublica.

Reſpublica, habet pro fundamento Religionem, & cultum veri Dei, Antelud. nu.18.& 19. labitur ſeditione, quæ oritur ex hæreſi, numer.35.

Retinere.

Retentores librorum prohibitorum, de hac materia latè, p.4.t.10.per totum, f.246. retentio libri hæretici num ſit

Indicium ad torturam,& quando.n.40.& ſeq.f.147.talis retentor debet abiurare,& qualiter num.44.& ſeq. quid ſi contineat ſolum propoſitiones temerarias nu.46.quid ſi neget eos legiſſe,nu.47. tria in hac materia notanda, vbi Deciſio Senatus Mediolani,n.48. & n.49. de pænis horũ. retinentes huiuſmodi libros,vel ſcripta hæreticorum continentia ſortilegia,relegantur,n.73. f.313.

Reuerendiſſimus.

Reuerendiſſimi titulus, debetur Inquiſitoribus.nu.51.f. 14. debetur Epiſcopis, nu.53. datur etiam Vicarijs Epiſcoporum,n.55.

Reuelatio.

Reuelationes mulierum,quomodo conſiderandæ,n.63.f.220

Reuocatio.

Reuocatio licentiarum legendi libros vetitos facta per Vrbanum VIII.an compræhendat licentias conceſſas à S.C. vbi decretum eiuſdem S.C.n.12.& ſeq.f.147.

Reus.

Reus,an poſſit torqueri ſuper ſcientia, num.52. f.79. non eſt interrumpendus,cum incipit fateri,num.40.f.244.nec ei danda dilatio ad reſpondendum,n.41.nec promittẽda impunitas,n.42. poteſt tamen dici Reo,quod agetur cum eo miſericorditer,num.43.& 44. ſi de facto promittitur impunitas relapſo,an ſit ſeruanda nu.45. quomodo ſit interrogãdus,remiſſiuè,n.53. quomodo ſit recognoſcẽdus in S. Officio,& quid ſeruatũ fuerit Cremonæ ex ordine S.C.n. 51.& 52.f.265. an poſſit renunciare defenſionibus,n.90. & 91.f.279. poteſt renunciare termino defenſionum, nu. 92.benè tamen facit Iudex ſi ſinat labi terminum,nu.93. maximè in S.Officio.n.94.an remittens ſe benignitati, intelligatur fateri delictum, n.95.

Rei, quando ſunt plures, quorum aliqui ſunt præſentes, alij verò abſentes,quid ſit ſeruandum, n.102. f. 279. non poſſunt regulariter interrogari de ſocijs,n.33.f. 287.fallit in criminibus exceptis n.34.& quæ ſint,numer.35.de nouo torquentur ſuperueniẽtibus nouis Indicijs diuerſis à primis re, & ſubſtantia,n.148.& ſeq. f.288. ſunt prius monendi ante torturam n. 163.dum ligantur monendi ſunt ad veritatem dicendam n.165. ſi allegant impedimenta, adhibentur periti,numer.167. torti, deponuntur. numer. 173.

Reus,citandus eſt ad audiendam ſententiam.num.22.f.301. in ea narandi ſunt omnes errores nu. 23. ſed cum cautela publicanda eſt ſententia reo ſtante, & nudo capite. n.28. non eſt interrogandus, an delicta comiſerit.n.29. abſolui poteſt duobus modis,n.33. debet perſonaliter comparere, non per Procuratorem in S.Officio. n.50. & 51. malæ famæ,grauius punitur,nu.99.fol.314.dicat ſe habere ſecretum reuelandum Principi,an ſit differendum ſupplicium, n.9.& 10.f.320.non amittit dominium, nec poſſeſſionem bonorum ſuorum ante ſententiam Iudicis, num.6. f. 345. alienationes tamen interim factæ reuocantur. numer. 7.

Ruſticus.

Ruſtici,ignorantes vim verborum blaſphemiæ,non incidunt in caſum reſeruatum, numer.98. f.121. & mulieres non excuſantur ab hæreſi, in his quæ eorum capacitatem non ſuperant, num.47.f. 278. nec in Poligamia, nec in Sortilegijs cum abuſu rerum ſacrarum, nec in confractione Sacrarum Imaginum, nec in blaſphemia, numer. 48.

S

Sacerdos.

Sacerdos fuit Chriſtus,propriè, in quantum homo, quod probatur ex Scriptura & Cõcilijs,n.14.& 15.f.1. non ſolum in Cruce,ſed etiam in Cæna,& ex hoc ſacrificio incruento, dicitur Sacerdos ſecundum ordinem melchiſadech, n.17.& ſeq.

Sacerdos ſummus in lege veteri habebat temporalem Iuriſdictionem,nu.57.79. & 80.f. 2.idem de facto facit Papa, n.58. & 81.

Sacerdos, vel Epiſcopus dubitans de ſuo baptiſmo, eſt iterum baptizandus ſub conditione, & cogendus ad ordines iterum ſuſcipiendos,n.57.& 58. f.71. de Sacerdote inualidè baptizato conſecrante, egregia doctrina Angelici Doctoris,n.60.

Sacerdotem ſe fingens, & ſollecitans, non incurrit pænas Bullæ Gregorij XV. contra ſollicitantes, nec fæminæ ſollicitantes confeſſarium, n.21. & ſequ. folio 103.

Sacerdos, contrahens matrimonium, eſt ſuſpectus de hæreſi vehementer,& quid ſi tantum contrahat ſponſalia,num. 10. & ſequ. fol. 219. celebrans, & non conſecrans, an ſit ſuſpectus de hæreſi, & qualiter, num. 15. & ſeq. contrahens matrimonium damnatur ad triremes, n.36. f. 313.celebrans ſuper rebus aptis ad ſortilegium quomodo puniatur, num.69.

Sacra.

Sacræ res adhibitæ in ſortilegio offeruntur Diabolo. nu. 32. f.159.

Sacræ Scripturæ verba ſunt propriè intelligentia,niſi ex eis falſus orıretur ſenſus ex Regula D.Auguſtini,n.26. f.1.

Sacramentum.

Sacramentum Pænitentiæ miniſtrantes, cum non ſint Sacerdotes,puniuntur morte naturali,n.19. fol.313.

Sacrificium.

Sacrificium obtulit Chriſtus ad Epiſ.V.num.16.f.1. Sacrificans Dæmoni eſt Apoſtata, n.6. f.70.

Saga.

Sagæ locutio cum Dæmone,n. 195. f.161. duarum ſagarum depoſitiones,quod in conuentu viderint aliquem, vel aliquam an faciant indicium ad torturam, vel capturam, & quid de nominatione facta à Dæmonæ per exorciſmum,n.226.

Salarium.

Salarium, & honorarium Aduocatorum, & Procuratorum Reorum, ex quibus ſit ſoluendum.nu.19.fol. 35. eſt deputandum magiſtratibus,n.2.f.327.

Salazar.

Salazar de vſu,& conſuetudine,c.5.n.28.reprobatur,num. 47.f. 121.

Saluus conductus.

Saluus conductus poteſt concedi bannitis per Inquiſitores, vt poſſint teſtificari in S.Officio,n.38.f.252.

Sanchez.

Sanchez,in materia Poligamiæ confutatur.num.7. f.89.

Sancti.

Sanctorum,in Canonizatione, non poteſt Papa errare n. 38. & ſeq.f.159.

Sancti Canonizati coluntur ab Eccleſia n.40.declaratur locus D.Auguſtini multa Corpora Sanctorum.nu.41.eſſet hæreticum dicere Papam poſſe errare, in Canonizatione, n.42.

Index Rerum, & Verborum.

Sanctum Officium.

S.Officium indiget opera Curreriorum, ſiuè Nunciorum qui debent eſſe contenti taxa illius Tribunalis, de horum Nunciorum materia, & eorum delictis, n.1.2. & 3.f.42.

S.Officium quanto in honore habitum ſit apud Reges Hiſpaniarum & totam Nationem Hiſpanam. Anteludi.nu.64. & ſeq.

Sanguis.

Sanguis ſolet exire à violenter necatis, & quando, num. 186.f.261.cauſa huius emanationis ſanguinis, nu.187.indicium hoc in quibus Tribunalibus approbatum, n.188. eſt fallaciſſimum, & eo vti non debent Iudices timentes Deum, num. 189. & ſeq.

Saraceni.

Saraceni non poſſunt eſſe teſtes, niſi in caſibus exceptis, num. 25. & 26. & 27. folio 252.

Scandalum.

Scandalum quando dicantur præbuiſſe hæretici.n.21.f.219. debet plenè probari, cum ſit qualitas tribuens Iuriſdictionem S.Officio, n.22. an ratione ſcandali poſſit hæreticus puniri n.23.

Scandalum habendum ab Inquiſitoribus præ occulis, n.97. f.314.in cauſis S.Officij, exulātur ſcandaloſi.n.74.f.313.

Schiſma.

Schiſma quid ſit, num.27.f.70.eius etimologia, n.26.

Schiſmaticus eſt ille, qui facit Synodos generales inuito Sūmo Pontifice, item renuens communicare membris Eccleſiæ, num.28.& 29.excommunicatus non eſt Schiſmaticus n.30.differentia inter hæreſim, & Schiſma. nu.31. alij ſunt diuiſi ab Eccleſia quoad obedientiam tantum, alijs etiam quoad credulitatem, & hi ſunt hæretici, alij ſunt diuiſi ab Eccleſia, quia ignoranter putant aliquem eſſe Summum Pontificem, qui canonicè non eſt electus, n. 32. & 33.

Schiſmatici ſecundi generis ſunt hæretici, & vti tales iudicandi n.34.f. 70. primi vero generis ſunt ſuſpecti de hæreſi, & qualiter, num. 35. & ſeq. conſtito de ſchiſmate, Reus torquendus eſt ſuper ſua credulitate num.38.& debet abiurare, n.39. nec confeſſus, nec conuictus Reus torquendus eſt pro habenda veritate, & abiurat ſchiſma ad formam ſuſpectorum de hæreſi, n.40.& 56.in caſu in quo quid ſit ſuſpectus de ſchiſmate, non poteſt cogi ad abiurandum vti ſuſpectus de hæreſi, num. 41. prima pœna eſt priuatio Eccleſiaſticæ poteſtatis, num.42. in Hiſpania habet locum in ſchiſmatico denunciato, num.43. ſecunda pœna eſt excommunicatio Bullæ Cœnæ quæ comprehendit ſchiſmaticos ſolo opere exteriori, non autem mentales tātum n.44.& ſequ. an ſchiſmatici primi generis incurrant excommunicationem prædictæ Bullæ, num.47. tertia pœna eſt inhabilitas ad beneficia, n.48.quarta eſt pœna mortis, & de alijs pœnis remiſſiuè, vbi de fautoribus ſchiſmaticorum, n.49.& 50. dantur etiam ipſis aliæ pœnæ, n. 51. & 52. quando ſchiſma habet hæreſim coniunctam, quomodo ſe gerere debeat Confeſſarius, num.69. defenſores ſchiſmaticorum ligantur excommunicatione nulli reſeruata n.71.

Schiſmaticus nè an hæreticus ſit, tenens non eſſe de fide hunc numero Papam eſſe verum Papam, n.73. f.71.grauitas huius delicti, ex quibus colligatur, n.75. & 76. vbi monitum aureum B. Antonij magni, ex S. Athanaſio.

Scientia.

Scientia, requiritur in Inquiſitoribus, n.19.f.13.præſumitur in receptante hæreticum publicè denunciatum, & quomodo debeat puniri, n.51. fol. 79. torqueri an poſſit reus ſuper ſcientia, num.52.

Scribere.

Scribere debet Notarius, formalia verba teſtis, & etiam integram interrogationem, n.26.& 27.f.265. & teſtis ſubſcribere ſuam depoſitionē, & de vtilitate huius ſubſcriptionis num. 28. & ſeq.

Scriptura.

Scripturæ Sacræ verba trahentes ad iocoſa, ſubduntur Inquiſitoribus, num.36. f.120. ad turpia quomodo puniantur, n.62.f.220.

Scriptura, continens ſortilegium ad taciturnitatem, reperta penes carceratum, facit contra eum indicium ad torturā pro delicto pro quo erat carceratus, nu.154.f.160. probat delicta & quæ, n.1.& ſeq.f.251. quomodo recognoſcatur ſcriptura, n.5. & 6. reperta cum ſignis, & characteribus incognitis apud aliquem quomodo ille ſit puniendus, nu. 73.f.313.

Secretum.

Secretum, eſt neruus S.Officij, n.25.f.11.difficile ſeruatur in Curijs Epiſcopalibus nu.26.ſeruandum à magiſtratibus, num.58.f.26.poteſt indici Conſultoribus per Inquiſitores n.61. poſſunt tamen loqui inter ſe.num.62. quodcumque excepto ſigillo confeſſionis non excuſat à denunciatione, n.19. & ſeq.f.139.raro ſeruatur per Notarios, nu. 55.f. 244.iniungendum teſti, n.31.f.265.

Secta.

Sectam Iudæorum, vel Saracenorum amplectens, eſt Apoſtata n.10.f.70.& de ritu Iudæorum in recipiendo Chriſtianos, n.11.

Sedere.

Sedere debent Inquiſitor, & ordinarius, vnà cum Conſultoribus quando promulgatur ſententia, nu.12.& 13.f.301.

Seditio.

Seditione labuntur Reſpublicæ quæ oritur ex hæreſi, Anteludi.n.35.id permittit Deus, ad maiorem gloriam Regum, n.49.

Semel.

Semel malus, ſemper præſumitur malus, in eodem genere mali, & ratio, n.22.& 23.f.248.

Senator.

Senatores & Conſultores iuniores primo votare debent nu. 39.f.26.& quod ita ſeruatur multis in locis, num.40. & ſeq. quæ ſit ratio n.44.quid ſeruetur Cremonæ, & quid in vniuerſali Inquiſitione, n.45.

Senatus.

Senatus Mediolani, quas pœnas imponat blaſphemis. num. 92.f.121. quomodo ſoleat punire obloquentes de ſuis Iudicibus & ibi referuntur quatuor eius Deciſiones, n.28. f. 220. quod non habet locum in Iudicibus inferioribus n. 30.& 31.

Senex.

Senex robuſti torquentur, n.141.f.288. Deciſiones Senatus Mediolani num.142.Deciſio Senatus Sabaudiæ, vbi quod decrepito non eſt inijciendus terror tormentorum, niſi per raro, & ex magna cauſa, n.143.

Sententia.

Sententia, in cauſis fidei, poteſt ferri etiam in die Dominico, quamuis eſſet hæretici impœnitentis, num. 191. fol. 45.quomodo ferenda in hæreticum pœnitentem, & quid ſeruetur in praxi, n.17.& 18.f. 345. in hac ſententia addenda eſt clauſula, ſi ex corde ad Eccleſiam redieris, numer.19.

Sententia, quando eſt nulla, vel notoriè iniuſta, Senatus Mediolani ſolet concedere nouas defenſiones, quamuis lapſum ſit tempus, n.74.f.279. contra furioſum, eſt ipſo iure

nulla num.75. non admiſſo Procuratore ad probandum furorem, eſt notoriè iniqua, num.76. quid probandum in S. Officio, nu.77. lata pro mandatario, an proſit mandanti, n.100.

Sententia, quid ſit, n.1. f.301. latè de ſententia p.3. tit.11. per totum. f.301. & quomodo differat à decreto, n.3. alia eſt interlocutoria, alia diffinitiua, num.4. fertur. lingua latina in Tribunalibus Italiæ, num.5. ſecus in S. Officio, & alijs Prouincijs, n.6. & 7. debet ferri in ſcriptis, & de die, n.8. & 9. eam legunt Notarij, n.10. & 11. in S. Officio ſolent proferri in die ſexto, num.12. Inquiſitor, & Ordinarius in prolatione ſententiæ ſedent, cum Conſultoribus, num. 12. & 13. in cauſis fidei, nunquam tranſit in iudicatum, nu. 14. & hoc habet locum tam in ſententijs reſeruant ſibi ius mitigandi, & augendi pænas, nu.16. quod eſt inſigne priuilegium Inquiſitorum, n.17. & 20. alij Iudices, poſt latam ſententiam, nec augere, nec minuere poſſunt. n.18. fallit etiam in Inquiſitoribus Hiſpaniæ, nu.19. Inquiſitor tamen non poteſt ſine Epiſcopo, nu. 21. Reus citandus eſt ad audiendam ſententiam, n.22. in ea narandi ſunt omnes errores, Rei, ſed cum cautela, num.23. in ſententijs S. Officij non debent poni nomina teſtium, vel circũſtantiæ, ex quibus poſſit veniri in cognitionem teſtium, n.24. nec delicta, quæ Reus faſſus eſt, ob quæ à Iudice ſeculari puniri poſſet, vt homicidia, &c. n.25. ex primi debet tempus, quo hæreticus pænitens permanſit in hæreſi, n.26. qua modeſtia vtendum, in legendis publicis, ſententijs, n.27. publicatur Reo ſtante, & nudo capite, n.28. cum ſententia fertur ex ordine S.C. eidem reſeruanda eſt facultas augendi, vel minuendi, nu.30. in ſententia condemnatoria non debent damnari hæreſes iam damnatæ, n.31. ad validitatem ſententiæ condemnatoriæ non eſt neceſſaria præſentia Iudicis ſecularis, n.32. abſolui poteſt reus duobus modis, n. 33.

Seſsa.

Seſſæ Deciſ.476. p.4. declaratur, nu.29. f.278. & ibi Praxis Variorum Tribunalium, n.30.

Sigillum.

Sigillum Confeſſionis, eſt de Iure Diuino naturali, & poſitiuo n.88. f.220. caſus, qui contigit Franciſco Regi Galiæ, n. 89. non poteſt frangi neque de licentia pænitentis. n. 90. fractio huius ſigilli non cognoſcitur directè ab Inquiſitore. num.91. & ſeq.

Simulatio.

Simulationibus, an liceat Iudici vti, ad eruendam veritatem. n.50. f.244.

Singularitas.

Singularitas teſtium, quotuplex. n.50. f.104.

Socius.

Socius criminis, an poſſit de Iure communi abſolui à confeſſario ſocio criminis, nu.306. & ſeq. f.162. quid ſtante Decreto Concilij.7. Mediolani n.309. quid de tempore Iubilæi nu. 310. an decretum ſupradictum comprehendat ſola peccata Carnis, an etiam alia mortalia nu.311. an ſtante bona fide pænitentis, valeat abſolutio, nu.312. circa ſocios criminis, an poſſit ſocius torqueri, nu.116. f.44. etiam ſi de ſocij minimè conſtet num.117. vbi latiſſimè, & de conſuetudine Status Mediolani circa torturam Aſſaſſini, & Banniti.

Socius, non facit fidem contra ſocium, niſi deponat cum Iuramento, & tortura, nu.228. f.161. Deciſio Senatus Mediolani in hac materia, num.229. & 230. vbi reprobatur doctrina Belloni, n.231. & ſeq. Itineris an poſſit eſſe teſtis n.61. f.253.

Socij criminis dictum, non facit indicium ad torturam, ſecus eſt cum ſocij ſunt plures, vel adſunt adminicula n.36. & 37. f. 287. quando poſſit Reus interrogari id ſocijs, nu. 33. 34. & 35. non afficit niſi cum tortura, & iuramento, num.38. Deciſio Senatus Sabaudiæ, & Curiæ Cremonæ, n.39. & 40. plures ſocij ſingulares non ſufficiunt ad torturam, n.41.

Socij criminis reſpectu Rei ſunt teſtes num. 42. plures ſocii eiuſdem criminis ſufficiunt ad torturam licet ſingulares. num.47. quæ adminicula ſufficiant vna cum ſocio criminis, n.48. quid ſentiendum de nominatione ſocii in criminibus non exceptis, num.49. quid faciendum, cum ex parte fiſci adeſt dictum ſocii criminis adminiculatum, & ex parte rei bona fama, n.50. de ſocio criminis inimico, vel paciente alias exceptiones. nu.51. & 52. nominatio ſocii ad ſuggeſtionem Iudicis, non ſuffragatur fiſco, num.53. & de hoc Deciſio Magiſtratus Mediolani, n.54. de Socia criminis comparente ſpe impunitatis numer. 55. exculpatio ſocii multum prodeſt, n.57.

Sodomia.

Sodomia probatur ex ſcriptura priuata, recognita ab Inquiſito, quod per iocum eam fecit. nu.3. f.251. in crimine ſodomiæ procedunt Inquiſitore Luſitaniæ, Valentiæ, Aragoniæ, & Cathaloniæ nu.82. & 84. f.104. quomodo puniantur ſodomitæ ab Inquiſitoribus. n.85.

Solicitans, & ſolicitatio.

Solicitantes in confeſſione poſſunt tradi brachio ſeculari per Supremos Inquiſitores, ex Teſtibus ſingularibus numer. 13. f.9. probatur ſufficienter ſollicitatio per teſtes ſingulares, & per mulieres num.51. f.104. de hac materia ſolicitationis, vide verbo confeſſarij ſolicitantes, & totum titul.6. primæ p. f.103. qualitates mulierum ſunt perpendæ n.54. & 55. ſolicitatio in aliquibus locis eſt caſus reſeruatus, quilibet confeſſarius poteſt abſoluere, num.107.

Solicitator cauſæ an poſſit eſſe teſtis. n.62. f.253.

Sortilegium, & ſortilegi.

Sortilegium, quid ſit, quot eius ſpecies, & quid veniat nomine ſortilegij, num.1. & ſeq. f.159. & de hac materia latè p.2. tit. 12. per totum. f. 159. & ſeq. Dæmon quid poſſit circa elementa nu.4. quid poſſit circa corpora Hominum, & Animalium, à n.5. vſque ad 15. quid poſſit circa Animam iunctam corpori, n.15. quid circa Animam ſeparatã vbi explicatur locus 2. Regum c.28. n.16. pacto ſortilegi tacito, vel expreſſo cum Dæmone, quid ſit vtrumque, & de vtriuſque malitia, & an differant ſpecie, & quid in foro conſcientiæ, à n.17. ad 23. hæreticale quid ſit, & plura eius exempla num.23. & ſeq. non hæreticale, quid ſit, & plura illius exempla, n.29. ad bonum finem, illicitum, nu. 30. ſi fiat cum immixtione Sacramentorum eſt hæreticale n.31. talis damnatur vt Necromanticus, n.32. reus ſacræ ſortilegio adhibitæ, offeruntur Diabolo, n.33. Iudices competẽtes horum ſortilegiorum ſunt Inquiſit. n.34. Sortilegia in quibus miſcentur orationes, cum clauſula, ſi Sanctus es, ſunt hæreticalia, n.47. amatorium, quando ſit hæreticale, n.48. & ſeq. talia committentes interrogandi ſunt, an crediderint, Dæmonem poſſe cogere voluntatem hominis. num.51. factum cum hoſtia non conſecrata, an ſit hæreticale, num.52. & ſeq. vtens nominibus, ſignis, & carracteribus ignotis, ac nominibus Angelorum & Dæmonum, & in ſpecie, an Vriel ſit nomen Angeli, an committat ſortilegium hæreticale. n.55. inuocans Dæmonem cum adoratione latriæ, vel duliæ eſt hæreticus, & quando habeatur pro ſuſpecto pluraq; ibi exempla, numer. 56. & 57. f. 159. inuocans ad facienda miracula hæreticale committit ſacrilegium, nu.58. & ſequ. inuocans ad ſciendum ea, quæ ipſe naturaliter ſcire poteſt, quando committat ſortilegium hæreticale, n.61. & 62. inuocans ſine cultu, n.63. ad includendum dæmonem inuaſæ. n.64. de diuinatione per aſtra ex Bulla Sixti V. contra Aſtrologos, n. 65. & ſeq. paciſcuntur cum Dæmonæ tacitè, vel expreſsè nu.137. f.160. magiæ profeſſores, nu.139. horum ſortilegiorum

giorum tam hæreticalium,quam nũ hæreticalium, eſt Iudex Inquiſitor,n.140.vbi de remiſſione facienda per laicum nu.141.multa fiunt ſortilegia contra tormenta, quæ vocantur taciturnitatis,n.142. & ſeq.& nu.149. vbi de conſ.105.Simonis de Pratis, in hac materia.

Sortilegia hæreticalia ſpectant ad Inquiſitores priuatiuè, n. 146. f. 160. non qualificata de iure antiquo erant mixti fori n.147.& 148. in dubio quis ſit Iudex n.148.poſſunt conſiderari,vel vt hæreſim continent, vel vt ex eis Status Reipublicæ perturbatur,n.149.151. & 152.& 153. Scriptura continens ſortilegium taciturnitatis pænes aliquem carceratum reperta, facit contra eum indicium ad torturam pro delicto,præ quo erat carceratus, num.154. Epiſcopi, an poſſint procedere in ſortilegijs non hæreticalibus,num.170. in cauſis lamiarum, an poſſint procedere Inquiſitores ſine Epiſcopis, num.171. quomodo conſtare debeat de corpore delicti in ſortilegijs facti trãſeuntis, & permanentis num.172. & ſeq.de Pentaculis, libris, & alijs inſtrumentis repertis pænes ſortilegum, & de praxi procedendi contra eum num. 177. & ſeq. de alijs indicijs contra ſortillegos n.180. & ſeq. quid agendum cum incipiente facere ſortilegium ſed non perficiente n.236. f.161. iſte punitur extra ordinem,n.238. ex parte maleficij perfecta, oritur indicium ad torturam, quoad partem non perfectam,n.239.

Sortilegi,ſunt ſuſpecti de hæreſi,& ideo debent abiurare,nu. 240.f.161.ſed debet conſtare de facto, ob quod indicitur abiuratio, n.241. qualiter debeant abiurare hæreticales, & qualiter non hæreticales num.24. ſuſpicio leuis in hoc crimine qualiter tollenda, à nu.246. vſque à n. 253. quid obſeruandum circa facientes natiuitates, n.254. qualiter puniantur tam hæreticales, quam non hæreticales, vbi etiam quomodo puniantur mulieres ſtrigæ, euntes ad ludos Diabolicos,& quid ſi ſint relapſæ,n.256. & ſeq.qualiter puniatur, qui ſe iactat commiſiſſe ſortilegia, n.259. debent confiteri,quamuis etiam ſoluti in foro externo, n. 296.

Sortilegij crimen eſt atrociſſimum nu. 289. f.162. an contra exercentes artes magicas, & ſortilegia ſit lata excommunicatio.n.304.Sortilega ad amorem,quæ credidit Dæmonem poſſe cogere hominum voluntatem quomodo debeat abiurare n.20.f.216.

Sortilegi, maleficio hoſtili ſecuta morte, puniuntur morte naturali nu.21.f.313.aliquando ad triremes damnantur. n.45.ſortilegæ fuſtigantur.n.56.& poſtea mittuntur in exilium.n.70.

Sponſalia.

Sponſalia, contrahens cum alia, viua coniuge, an ſubdatur foro Inquiſitorum, nu.32. & ſeq. f. 590. bina contrahens efficitur infamis,ſicuti contrahens binas nuptias quamuis non puniatur in S.Officio, n.39.quomodo ſint quid Sacramentale in ſententia D. Thomæ.nu.44.quid dicendum de Vxorato contrahente ſponſalia de futuro ſecuta copula,in locis in quibus non eſt receptum Tridentinum, num.45. & 46.abiurat de leui,n.60. quomodo puniatur nu.64.& 65.contrahens ſacerdos,an ſit ſuſpectus de hæreſi, nu.10. & ſequ.fol.219.

Sponte comparens.

Sponte comparens,qui dicatur,n.1.f.234. & num.3. & 4.f. 326.an cenſeatur qui non vocatus venit,licet indicijs ſit prouentus, num. 2. & 3. quid ſi ſit præuentus quoad aliquas propoſitiones,quoad alias non. nu. 4. & ſeq.quando gaudeat beneficio ſponte comparẽtis,n.7.hæreticus ſponte comparens quomodo tractandus,nu.8.& ſeq.relapſus, an ſit brachio ſeculari relaxandus,n.13.& ſeq.tẽpus gratiæ quid ſit,n.17.quando,& quibus perſonis pro ſit,n.18. & 19.praxis obſeruanda in concedendo, & publicando tempore gratiæ, n.20. qui de eo tractent num. 21. etiam poſt tempus gratiæ,tractatur mitiſſimè,& abiurat ſecretè,n.7.f.326.n.23.f.367.

Sponte confeſsus.

Sponte confeſſus in S.Officio, mitius punitur, ſed non in alijs Tribunalibus,n.40.& 41.f.272.

Spurius.

Spurij,an poſſint eſſe teſtes,n.40.f.252.

Statutum.

Statutum, loquens in rem,comprehendit mandantem,num. 266.f.161.ſecus ſi loquitur in perſonam,n.267.

Subdiaconus.

Subdiaconus,qui confeſſiones audiuit,quomodo puniatur,n. 46.f.313.

Subditus.

Subditi Status Mediolani,prohibentur in ſeruire pro militibus,Principibus exteris,nu.11. f.79. tales damnatur ad triremes,niſi inſeruiant aduerſus hæreticos & Turcas,n. 12.& 13.

Subſtantia.

Subſtantia delicti,eſt animaduertenda, num.96.fol.314.

Succeſsor.

Succeſſores veri D.Petri ſunt Põtifices Romani, quod probatur ex dictis Summorum Pontificum,Concilijs & Patribus nu.46.f.2.

Suggeſtio.

Suggeſtio,quid ſit in Iudice,n.33.f.272. fugiẽda eſt in examine teſtium,Reorum & tortura, n.34. interrogatio ſuggeſtiua annullat confeſſionem,n.38. & 51. f. 244.

Summus ſacerdos.

Summus ſacerdos habebat in lege veteri temporalem iuriſdictionem,nu.57.79.& 80.f.2.Pontifex Romanus,de facto vtitur gladio temporali, n.58. & 81.

Superior.

Superioris iuſſus,in his quæ non ſunt prohibita obligat,ſecus in prohibitis,vel eum delictum non eſt leue,n.78.& 79.f. 279.de famulo quid,n.80.

Supplicium.

Supplicium,an ſit differendum Reo dicenti, ſe habere ſecretum reuelandum Principi.nu.9. f.320.vbi Deciſio Senatus Sabaudia,n.10.

Superſtitio.

Superſtitionum ſpecies remiſſiuè,nu.301. f.162. de quadam cartula ſuperſtitioſa,nu.302.& de oratione,Crux Chriſti, n.36.f.159.

Superuiuentia.

Superuiuentia primæ Vxoris probanda eſt in Poligamia,n. 52.& ſeq.f.90.

Surdus.

Surdus conſ.407. n.8. arbitratur Iudæum habentem rem cũ Chriſtiana,non poſſe puniri per Iudicem Eccleſiaſticum, n.8.& ſeq.f.206.reprobatur per mutam,nu.11.& 12.

Surdus,an poſſit eſſe teſtis,n.70.f.258.

Suſpectus,& ſuſpicio.

Suſpectus,de vehementi,eſt Poligamus.n.57.f.90. talis ſuſpicio oritur ex abuſu Sacramenti nu. 58.de leui, quando poſſit torqueri.numer.63.& ſeq.f.121.Suſpicio leuis,ſufficit vt procedatur in S.Officio contra Reos, numer.17.f. 240.probabilis quæ ſit n.18. ſuſpiciones non ſufficiunt ad conſtituendum aliquem reum.n.5.f.247.ſuſpicionis cauſæ in reuocatione Inquiſitorum, ſunt cognoſcendæ per

Supremum Tribunal.numero 88.f.219.

Suſpicio hæreſis violenta non differt à ſuſpicione vehemẽti, quoad modum procedendi,ex ſtylo Inquiſitionis Romanæ & etiam Hiſpaniæ,num.6.& ſeq.f.307.ſuſpectus de hæreſi n.20.

Suſpenſus.

Suſpenſus adminiſtrans,qua pæna puniatur, num.77.f.313.

T

Talio.

T*Alionis pæna receſſit ab Aula. n.7.f.24.*

Temporale.

Temporalis poteſtas directa,aderat in Chriſto, & adeſt etiã in Papa.nu.53.54.& 76.alij vero concedunt in Papa ſolum indirectam nu.67.& 68.fo.2.& rationes quare concedatur poteſtas temporalis directa in Chriſto non militant in Papa n. 75. & quomodo vocetur talis iuriſdictio numer. 91. & 92.

Templum.

Templa hæreticorum, num poſſint adiri in eorum locis. nu. 70.f.79.

Tempus.

Tempus præciſum delicti eſt exprimendum,ne tollantur defenſiones,n.16.f.240.

Tempus gratiæ,quod ſit,num.17.f.234.in quibus caſibus ſit locus tempori gratiæ,& quibus perſonis pro ſit,nu.18. & 19. quæ praxis obſeruanda in publicando, & concedendo tempore gratiæ.numer.20.qui Auctores tractent de tempore gratiæ n.21.

Temporis tractu non conualeſcunt,quæ ab initio nulla ſunt. n.13.f.287.

Tempus circa delicta animaduertendum.n.96.f.314.gratiæ quod nam ſit,n.5.f.326.qui eo non fruantur nu. 6. quare concedatur,& reiteratur, numer.8.folio 326.

Tenere.

Tenere, non eſſe de fide hunc numero Papam, eſſe verum Papam,an ſit hæreticus,n.73.

Tentans.

Tentans ſe occidere Carceratus,quas pænas incurrat, n.82. & ſeq.f.220.

Tentationes fidei paciens non eſt ſuſpectus de hæreſi n.19.f. 43.& quid acciderit Abulenſi in hac materia.nu.20. remedium iſtarum tentationum, n.21.

Teſtamentum.

Teſtamentum,& Codicill.Caroli V.Imperatoris,in materia Sancti Officij.Antel.num.63.

Teſtator.

Teſtator inſtituens hæreticum,an ſit ſuſpectus de hæreſi n.7. f.71.

Teſtes.

Teſtes duo,an probent hæreſim, n.94.f. 44. quid ſi Reus ſit bonæ famæ,n. 95. & 96. falſi puniuntur in S. Offic. quia cooperantur abutenti Sacramento n.48.& 49.f.90. falſi in delicto Poligamiæ puniuntur per Inquiſitores ex S. C. num.6.deponentes coram Iudice, vel depoſitionem ſubſcribentes etiam ſigno Crucis, ſi negent ſe ita depoſuiſſe, puniuntur vt falſi,num.68.f.90. negantes ſe depoſuiſſe,vt Notarius ſcripſit,neuter condemnatur, num. 60. contra vtroſque tamen poteſt Iudex inquirere,n.70.& ſeq.

Teſtes ſingulares & etiam mulieres probant ſollicitationẽ, num.51.f.104.& ſequ. cum admittuntur in defectum aliarum probationum an habeantur pro maioribus omni exceptione,n.68.& ſeq.vbi S.C.n.71. an probent delictũ celebrationis miſſæ,vel adminiſtrationis Sacramenti pænitentiæ per eum, qui non eſt Sacerdos vbi plura de teſtibus ſingularibus,n.17.& 18.f.154.probato corpore delicti per teſtes ſingulares an ſit locus condemnationi,in pænam extraordinariam,n.19. & 20.

Teſtium repulſa,quomodo detur in crimine blaſphæmiæ, nu. 58. & ſeq.f.121.falſi,& ſubornatores,quomodo puniantur,n.55.& 58.f.220. qui prius dixerunt vnum, & poſtea dicunt aliud quomodo puniantur num.59. & 60.propalantes eorum depoſitiones,numero 61.

Teſtes eſſe poſſunt omnes, qui à Iure non reperiuntur prohibiti,n.1.f.252.in cauſis fidei admittuntur omnes,exceptis Inimicis,n.2.& 3. de hac materia teſtium qui ſint idonei, & qui nõ per totum tit.5.p.tertiæ f.252. & mulieres admittuntur in crimine hæreſi,& in alijs exceptis,num.14. quid de conſanguineo,num 15.frater contra fratrem non admittuntur niſi conſulto Principe, excepto crimine hæreſis,n.16.Vxor,affinis Amoſius, & domeſticus, nu.17. & ſeq. non ſunt tamen integri teſtes,neque in S.Officio,n. 21. & 22.etiam excommunicati admittuntur in cauſis fidei,n.23.& 24.quid de Iudæo hæretico,& infideli.n.32. & 6. & quomodo iurare debeant, n.27. quid de meretrice,& lenones,numer.29.& 30.quid de Birruario,numer. 32. quando dicatur deponere de concernentibus officium ſuum,n.33.quid de bannitis,nu.36.& 37.& nu.38.quod Inquiſitores poſſunt eis dare ſaluum conductum quid de Vſurarijs,n.39.quid de ſpurijs,n.40. quid de Ebrijs n.41. quid de hiſtrionibus,n.42.quid de Apoſtatis à Religione num.43.quid de fuſtigatis n.44.quid de decoctis num.45. quid de accuſato pendente accuſatione, num.46. quid de minore,à n.47.vſque ad n.54.quid de impuberibus,n.54. & ſeq.quid de Infãte doli capace,n.57.quid de pubere deponẽte de his quæ vidit in pupilari ætate,n.58.quid de teſte Vniuerſitatis,n.59.quid de Proxeneta,n.60.quid de ſocio itineris nu.61.quid de ſollicitatore cauſæ,n.62.quid de Iudice,& Arbitrio, nu. 63. quid de eo qui recepit Vſuras,aut eas perſoluit,num.64. quid de accuſatore, num. 65.quid de reportante commodum,nu.66.quid de Confeſſario deponente de auditis in confeſſione,num.67. quid de Paupere,num.68.quid de furioſo,num.66.quid de muto, & ſurdo,num.70. & quomodo eius depoſitio recipiatur, num.71.quid de Monaco,& Clerico contra Laicos, num. 72.

Teſtes inhabiles admittuntur in S. Officio, ſed cum ſua inhabilitate,n.73.& 82.f.253. admittuntur ad probanda adminicula hæreſis,n.75.& 81. inhabilitas in teſte conſideratur de tempore iuramenti, & depoſitionis,num.76. producens ad defenſam an poſſit illorum dictum vel perſonam reprobare,& quid in S.Officio,n.79. & 80.

Teſtium numerus quando ſuppleat eorum defectum, nu.77. fides vnius exuberans, quando ſuppleat deffectum alterius,n.78.de teſte vnico,n.83.

Teſtis depoſitio obſcura,nihil probat, num.1.f.259.non probat niſi concludat de neceſſitate, n.3.per verba,incerta, & an plures teſtes deponentes hoc modo poſſint concordari,n.5.& 6.de credulitate,an probet.num.7. de auditu proprio probat,ſecus de auditus. n. 8. & 9. facit tamen aliqualem probationem,ſed leuem,num.10.& 11.maximè ad defenſam Rei,num.12. & in delictis occultis, num. 13.de auditu auditus, deuenitur ad torturam in crimine Aſſaſſinij,nu.14. diligenter conſiderandum eſt, à quibus audierint, numer. 15. dicens ſe cognouiſſe ad vocem, num. 16.iſte non eſt omni exceptione maior, n.17. quid quando interiectus eſt paries nu.18. debet deponere per vnum ex quinque ſenſibus, nu.19. deponens de geſtis tempore noctis eſt ſuſpectus,niſi dicat adfuiſſe lumen, nu. 20.25.& 27.fallit in noctibus autumnalibus,n.21. fallit etiã quando teſtis,& reus ſunt maximè vicini, n.22. Deciſio Senat.Mediolani.n.23.præſens delicto poteſt torqueri,ſi nolit delinquentes manifeſtare,num.24.f.259.ſi dicit cognoui quia luna lucebat, & factis calculis ab A-

ſtrologo

ſtrologo, appareat tunc lunam non potuiſſe lucere, nihil probat, numer.28. quid ſi dicit vidiſſe Adulterum per rimulam hoſtij, numer.42. an in hoc caſu ſit locus torturæ, numer.43. deponens talem blaſphemaſſe præſente tali, & tali, qui negant, numer.44. varius in S.Officio, an poſſit puniri; numer.62. deponens ſuper negatiua vaga non probat, numer.63. ſecus in negatiua coarctata ad breue tempus, numer.64. quomodo debeat huiuſmodi teſtis deponere, numer.65. grauatus, duobus teſtibus, quod tali die blaſphemauit præſentibus alijs duobus, qui id negant quomodo expediendus, numer.67. falſi ſunt puniendi pœna extraordinaria, cum atteſtationes ſunt nullæ, numer.68. idem de teſtibus falſis in circunſtantijs, numer.69. de falſis teſtibus ſuper generalibus, numer.70. & an aliquid probent, num.71. falſi in vno articulo nihil probant in alio, numer.72. ad puniendos falſos teſtes pœna ordinaria requiruntur probationes euidentes, numer.73. de teſte, qui recipit pecuniam, numer.74. quæ conſideranda in puniendis falſis teſtibus, numer.75. de Vacillante, numer.78. debet reddere rationem ſui dicti, num.79. & quæ ratio poſſit dici legitima, numer.80. an debeat reddere rationem etiam non interrogatus, num.81. quid de eo qui dicit ſcit, quia conſanguineus, vel vicinus, numer.82. ratio ſaluat dictum teſtis, vel illum deſtruit, & in ea conſiſtit probatio, numer.83. quid de teſte de credulitate, numer.84. an poſſit redargui de falſo, numer.85.

Teſtes ſingulares non conuincunt Reum in materia fidei, numer.29. f.259. & quid ſi plures teſtes ſingulares concludunt de ea ſpecie hæreſis, numer.30. probant, cum agitur de eodem actu ſucceſſiuo, numer.31. quomodo in teſtibus ſingularibus poſſit Confeſſarius ſollicitans damnari, numer.33. per quatuor omni exceptione maiores eiuſdem ſpeciei hæreſis, ſed non indiuidualis, num reus ſit conuictus, numer.36. quid ſi diſcordarent in ſolis verbis, num.37. & quid in blaſphemia, numer.38. in dubio præſumuntur conteſtes, numer.39. cur non coniungantur ad reum conuincendum, num.41. an, & quomodo coniungantur in S.Officio ad effectum torturæ, vel pœnæ extraordinariæ, numer.41. contrarij in ſubſtantialibus nihil probant, numer.45. quando dicantur contrarij in ſubſtantialibus, numer.46. & 47. dicta teſtium non ſunt cauillanda, ſed adiuuanda, numer.48. contrarij euidenter non concordantur nec etiam ſunt ſuſpecti de falſo, numer.49. & 50. concordia teſtium quomodo facienda, numer.51. in Ciuilibus concordantur etiã ad probationem faciendam, in criminalibus vero ad euitandum periurium, numer.52. & 53. in S.Officio plus probant teſtes concordati, quam non concordati, & minus concordati, quam illi qui non egent concordia, nu.54. & 55. relinqui arbitrio Iudicis, quanta fides ſit danda teſtibus concordatis, num.56. pluribus teſtis varijs, quibus magis credendum, numer.57. varij nihil probant, numer.58. & quando poſſint ſe corrigere, numer.59. depoſitionis quando ſunt contrarij, quibus ſtandum, numer.60. quid quando ex grauant in ſecunda depoſitione ſe, & alios, numer.61. non probant plenè hæreſim ad effectum imponendi pœnam ordinariam, etiam ſi adeſt fama, numer.1. & 7. fol.344. ratio, num.2. etiam ſi deponerent de diuerſis actibus eiuſdem ſpeciei hæreſis, num.3.4. & 5.

Teſtes Iurare debent, & ſine Iuramento non probant, numer.1. f.264. de teſtibus quoad examen, vide totum titulum 7. 3.par. Iurare debent tactis Euangelijs, etiam ſi ſint Clerici, numer.2. & ſeq. quid de non habentibus manus, numer.6. contra eos, qui nolunt deponere, quid agendum, numer.7. monendi ſunt de importantia Iuramenti, numer.8. examinandi ſunt per Inquiſitores, & in loco Iudicij, numer.9. & 10. quid ſi lingua teſtis non intelligatur, numer.11. examinandi in loco ſecreto, num.12. per quos examen inchoandum, numer.13. ſolemnitas antiqua non ſeruatur hodie, numer.14. quomodo à Notario ſcribendum ſit Iuramentum, numer.15. prius examinandi, qui plenius ſunt informati, numer.16. leues exactius ſunt examinandi, n.17. de quibus interrogandi, nu.18. examen non interrumpendum, num.19. conſilium auctoris non ſpernendum, numer.20. debent deponere ore, & non ſcriptis, modo ſciant loqui, num.21. & 22. Vultus teſtis diligenter intuendus cum deponit, & quid agendum cum teſte trepidante, & ſe ſe turbante, numer.24. modus loquendi teſtis, & reſpondendi conſiderandus, numer.25. verba per Notarium formaliter ſcribenda, prout proferuntur per teſtem, numer.26. integra teſtes interrogatio ſcribenda, num.27. ſubſcribere debet ſuam depoſitionem, & de vtilitate huius ſubſcriptionis, et quid ſi teſtis neſciat ſcribere, numer.28. & ſeq. teſti iniungendum ſecretum, numer.32. examinati in Iudicio ſummario non probant, niſi repetantur, numer.33. & 34. reuocare poſſunt reintegra proteſtationem de habendo teſtes pro repetitis, numer.35. Deciſio Senatus Mediolani, numer.36. repetitio teſtis requirit eaſdem ſolemnitates, quas examen, numer.37. num teſtis repetendus poſſit ſe referre ad primum examen, & quæ obſeruanda in hac relatiua repetitione, numer.38. & ſeq. quam cautè ſint legendæ teſti primæ depoſitiones, & quæ praxis obſeruanda, num.41. & 42. quid agendum ſi Iudex nollet eas legi, & teſtis obſtinate eam petit. numer.43. vbi Deciſio Senatus Sabaudiæ, teſtis dicens contraria in repetitione, an poſſit torqueri, num.46.

Teſti datur tortura à ſolo Inquiſitore, eum contra reum adſunt indicia, num.54. & 55. abſtinendum à tortura, cum aliqua bona ratio excuſat teſtem, numer.56. debent eſſe conteſtes, ad probanda inditia remota, & quando hoc fallat, num.25. f.287.

Teſtes præſentes delicto, ſi nolint delinquentem propalare, torquentur, numer.57. f.265. idem eſt de eo qui dicit ſe non recordari de his, de quibus probabiliter poteſt recordari, numer.59. torquentur tamen in ſubſidium, num.58. dictum teſtis in tortura, non eſt ratificandum extra torturam, numer.60. de examine teſtium per turbam, ſecundum ſtylum Franciæ, & Sabaudiæ, num.61. hic ſtylus eſt contra Ius, numer.62. noui, non admittuntur ſuper ijſdem publicatis atteſtationibus, num.63. fallit in cauſa hæreſis, Deciſio Senatus Mediolani, numer.64. ſilentur nomina teſtium in edendo proceſſu in S.Officio, & de ratione, num.65.

Teſtium qualitas inquirenda eſt ab Inquiſitore, etiam quod Reus id non opponat, num.66. & 67.

Teſtis, an teneatur reſpondere interrogationi criminoſæ, numer.73. f.365. & quid ſeruetur in Inquiſitione Hyſpaniæ, numer.74. examinatus à Iudice Laico, repetendus eſt ab Inquiſitore, numer.75. poteſt cogi ad ſe examinandum, num.76. mulieres tamen Illuſtriſſimæ ſunt examinandæ Domi, num.77.

Teſtes examinandi pro Reo, quales debeant eſſe, numer.80. f.279. depoſitio emanata tortura, non eſt ratificanda, numer.179. f.289. falſus ſecuta morte Rei, punitur morte naturali, numer.22. fol.313. alias damnatur ad triremes, numer.50. poteſt pluries examinari, & interrogandus de cauſis ſcientiæ, & de inimicitia, num.13. & ſequ. f.345. duo non conuincunt in crimine hæreſis, num.16. ſingulares ſufficiunt ad indicendam abiurationem, vel purgationem Canonicam, num.10. f.344.

Teſtimonium.

Teſtimonium ferre debent omnes in S.Officio, num.1. & 2. f.331. etiam Reges, & Imperatores, numer.3. nullus debet celare veritatem, num.4. quid extra cauſas fidei, cum ipſe ſolus ſciat veritatem, numer.5. quid in Reo, num.6. nec Iuramentum, nec Votum excuſat teſtem à ferendo Teſtimonio, num.7. nec excommunicatio ordinarij in hoc caſu eſt timenda, num.8.

Index Rerum, & Verborum.

Theſaurarius.

Theſaurarius S.Officij habet penes ſe depoſitas pecunias S. Officij, numer.1.f.38. idem ſeruatur in Hyſpania, num. 2. quis in Theſaurarium eligendus, numer.3. ſæpius debet reddere rationem Inquiſitori, numer.4. ſi aliquid acquirit nomine ſuo, ex pecunijs S.Officij, an ſibi acquirat, & quid de Tutore, Prælato, & ſimilibus, num.5.

Titulus.

Titulus Reuerendiſſimatus, debetur Inquiſitoribus, numer. 51.f.14. debetur Epiſcopis, numer.53. & datur Vicarijs Epiſcoporum, num.55.

Torquere.

Torquere, aut condemnare an aliquando poſſit Epiſcopus ſine Inquiſitore, & è contra, num.15.f.10.

Torqueri an poſſit Reus ſuper ſcientia, num.52.f.79.

Torquentur omnes in S.Officio, num.136. f.288. & de ratione, num.137. ad torturam non eſt deueniendum niſi in ſubſidium conſtito de corpore delicti, præcedentibus indicijs, & datis reo defenſionibus, numer.155. proferenda eſt interlocutoria de torquendo, nec danda tortura niſi poſt decem horas à ſuſcepto cibo, num.159. & ſequ. non in die quartanæ, n.161. f.288.

Torquendus eſt prius qui veriſſimilius dicturus eſt veritatem, numer.162. ante torturam Reus pluries eſt monendus, num.163. Turtura non datur cum ſquaſſis in Sancto Officio, numer.164. debet eſſe moderata, & in ea Iudex ipſe debet reum interrogare, num.168. & 169. cum rei ſunt in tortura non facile deponendi, numer.170. Tortura non facile debet excedere horam, numer.171. & 172. vbi de tormento ignis, & quid in facto acciderit Reo torto deponitur, num.173. Confeſſio in tortura, debet extra torturam ratificari, numer.174. vbi, quid ſi eam reuocauerit, numer.175. an ratificari debeat confeſſio emanata poſt comminationem torturæ, numer.176. quid ſi confeſſio extraiudicialis præcederet, numer.177. & 178. data reo conuicto operatur, quod non poſſit damnari in pœnam ordinariam, num.180. purgat indicia licet data à Iudice incompetenti, num.181. vbi Deciſio Inquiſitionis Hyſpaniæ, num.182. caſus prodigioſus in Regno Aragoniæ, num.183.

Tortura.

Tortura hæreticorum, numer.97.f.44. ante torturam debet conſtare de corpore delicti, num.98. & quomodo, num. 90. danda ſuper intentione, numer.101. & 102. vbi duæ Deciſio Senatus Mediolani perſiſtens in tortura in crimine hæreſis, num ſit abſoluendus, numer.109. & ſeq. Clerici, & Monachi quomodo ſint torquendi, num.114. & 115. ſuper complicibus, & quando ſit inferenda, numer. 116. an ſit locus torturæ, etiam ſi non conſtet de ſocijs latiſſimè, num.117. & 118. vbi de conſuetudine Status Mediolani circa torturam Aſſaſſini, & banniti; quid ſeruetur in Inquiſitione Hyſpaniæ, num.119.

Torturæ decretum, an admittat appellationem, num.122. & ſequ.

Tortura ſuper intentione, datur Confeſſarijs ſollicitantibus, & pro vlteriori veritate, & ſi perſiſtant quid agendum, quando ſollicitatio ſit per verba ambigua, & reus negat ſe habuiſſe intentionem ſollicitandi, numer.72. & 75.f. 104. datur blaſphemis ſuper intentione, & pro vlteriori veritate, numer.62.f.121. an ſit danda blaſphemis qui ſe remittunt ad dicta teſtium, num.66. an ſit danda ſuſpectis de leui, num.63. & ſeq. num poſſit dari ei, qui retinet librum hæretici, numer.40. & ſeq.f.147. tales debent abiurare, & qualiter, num.44.

Maleficarum debet eſſe ſimplex, & ſine ſquaſſis, numer. 213.fol.161.

Non repetenda, & quando ſecus, num.214.f.161. Iudex in tortura vti debet ſale ſcientiæ, & conſcientiæ, numer. 216. à tortura dignitas non excuſat, & de praxi torquendi Reum, numer.218. ſuper complicibus quando danda, num.221. & ſeq. ſuper Intentione, num.225. f.161. non eſt danda in crimine hæreſis, niſi ad ſint indicia ſufficientia, num.24.f.243.

Tortura datur teſti à ſolo Inquiſitore, cum contra reum ad ſunt indicia, num.54. & 55.f.265. abſtinendum à tortura, cum aliqua bona ratio excuſat teſtem, num.56. datur ei qui eſt præſens delicto, & non vult delinquentem propalare, num.57. idem fit de eo qui ait ſe non recordari de his, de quibus probabiliter poteſt recordari, num.59. datur in ſubſidium, num.58.

Torturæ quando eſt locus, & pœnæ extraordinariæ, poteſt Iudex ommiſſa tortura, punire reum, extra ordinem, num.17.f.272.

De tortura, & indicijs, vide late par.3.titul.10.per totum, fol.287.

Tortura quid ſit, numer.2.f.287. à tortura non eſt inchoandum, numer.8. eſt res fragilis, & periculoſa, numer.9. Torturam debent præcedere Indicia legitima, etiam in S.Officio, num.10. & 11. data ſine indicijs præcedentibus ſi ſequatur confeſſio eſt nulla, nec validatur ex ſuperuenientia Indiciorum, num.12.

Torturæ nemo poteſt ſubijci ex conſcientia Iudicis, etiam ſi procedere poſſet manu Regia, numer.14. & 15.f.187. vnicum Indicium proximum ſufficit ad torturam, ſed ſi ſunt remota requiruntur plura reprobato Claro, num.17. niſi vnicum indicium remotum faceret ſemiplenam probationem, numer.18. Indicia ad torturam ſunt Iudici arbitraria, num.19. arbitrium tamen debet eſſe regulatum, numer.20. in dubio iudicandum eſt non eſſe locum torturæ, numer.24. quando deueniтur ad torturam ex Indicijs per teſtes ſingulares probatis, tunc Iudex debet multum temperare ſuum arbitrium, numer.27. hoc fallit in Supræmis Iudicibus, num.28.

Poteſt dari tortura quando adeſt, vnus teſtis de viſu, quod procedit etiam in S.Officio, num.29. & 30. f.287. & quid requiratur vt oriatur ſufficiens indicium ad torturam ex depoſitione vnius teſtis, num.31. fallit, quando reus eſt bonæ famæ, num.32.

Ad torturam non ſufficit dictum ſocij criminis, numer.36. f.287. ſecus eſt, ſi ſunt plures ſocijs, vel ad ſunt adminicula, num.37. requiritur tortura, & Iuramentum, ad hoc vt dictum ſocij officiat, numer.38. & de hoc Deciſio Senatus Sabaudiæ, & Curiæ Cræmonæ, num.39. & 40. plures ſocij ſingulares non ſufficiunt ad torturam, numer. 41. plures teſtes corrupti, quando ſufficiunt ad torturam coram corrumpente, num.43. & ſequ. ad torturam ſufficiunt plures ſocij eiuſdem criminis, licet ſint ſingulares in diuerſis actibus, num.47.

Tortura an poſſit dari per famam vehementem, num.75. & 76.f.287. & quid in delictis occultis, num.77. ad torturam ſufficit fuga, ante accuſationem, vel Inquiſitionem, niſi ad ſit cauſa colorata, num.83. ſecus eſt poſt accuſationem, vel Inquiſitionem, num.84.

Inimicitia quæ ſufficiat ad torturam, num.88. & ſeq.f.287. minæ quando ſufficiant ad torturam, num.295. & quid ſeruetur, num.96. & 97. ex variatione, & mendacio rei, quando poſſit deueniri ad torturam, num.98. aſſertio vulnerati mortui non ſufficit ad torturam, ſed bene ad Inquiſitionem, num.99. quid de re alicuius reperta in loco delicti, num.100. quid de ſecreta allocutione, num.101. de loco à communiter accidentibus, num.102. de vno teſte impubere, num.103. de teſte examinato ad æternam rei memoriam pro fiſco, ſed non repetito, n.105. de importuna ſollicitatione apud Iudicem, numer.107. de Confeſſione facta in tortura, & poſtea reuocata, numer.108. & de riualitate, num.109. & ſemiplena probatione poteſt ad torturam deueniri, numer.110. ſufficit contumacia ad torturam, ex inueterata, conſuetudine Status Mediolani, numer.115. & 116. & num habeat locum in S.

Offi-

Officio, num.117. torquere non poteſt Princeps, niſi adſint legitima indicia, num.118. torqueri poteſt Reus ſine indicijs, qui non vult reſpondere, aut iurare vel fingit fatuitatem, vbi Deciſio Senatus Sabaudiæ, numer.119. torqueri quando poſſint Homicidæ, & Aſſaſſini ad indicandum mandantem, numer.120. ex conſuetudine Status Mediolani torquetur Bannitus etiam ſine indicijs ſuper alijs criminibus, cum ſententia contra eum lata mittitur executioni, & idem obſeruatur in crimine Aſſaſſinij, furti, ſfroſationis annonæ, vel ſalis, num.121. hæc conſuetudo non extenditur vltra delicta nominata, vbi Deciſio Senatus Mediolani, num.122. datur tortura in aliquibus caſibus ſine Indicijs, num.123. & 124. torqueri poteſt quilibet, qui non reperitur prohibitus, num.115. & ſeq. vbi enumerantur illi qui non torquentur à decreto torturæ, an detur appellatio, nu.4.f.320.

Traditio.

Traditio brachio ſeculari non fit, niſi Conſulto Supræmo Tribunali, num.93.f.81.

Tranſiens.

Tranſiens ad ſectam Iudæorum, vel Saracenorum eſt apoſtata, numer.10.f.70. & de ritu Iudæorum in recipiendo Chriſtianos, numer.11.

Tria.

Tria, quæ ſecundum D.Thomam conueniunt capiti naturali, in ordine ad corpus naturale, ſuo etiam modo conueniunt Chriſto capiti miſtico, num.4.& 5.f.1.

Tribunal.

Tribunal Supræmum Inquiſitionis, quando fuerit errectum in Regno Caſtillæ, num.1.f.9. & qui in eo interueniant, numer.2. Præſes nominatur à Rege Catholico, & confirmatur per Papam, numer.3. officiales Tribunalis à quo deputentur, num.4.& 5. vbi de Inquiſitoribus inferioribus, & eorum Miniſtris, ex Priuilegio Regis, vnus de Familias S.Dominici ſemper eſt Conſiliarius dictæ Inquiſitionis, numer.6. de quibus cognoſcat hoc Tribunal, num.7. Inquiſitores inferiores quid facere poſſint, numer.8. huic Tribunali non ſubſunt Inquiſitores Luſitaniæ, numer.9. Inquiſitores inferiores faciunt relationes huic Tribunali, num.10. quoties congregetur in hebdomada, & quo loco, num.11. Reges Caſtillæ ſupponunt ſe, & ſua dominia huic Tribunali, num.12.

Tribunalia omnia ſubminiſtrant S.Officio, ſed S.Officium, nullis ſubminiſtrat, num.166.& ſeq.f.160.

Triremes.

Triremium pœna eſt frequentiſſima in S.Officio, nu.33.& 34.f.313. ad eam damnantur Polygami, num.35. Sacerdotes Matrimonium contrahentes, numer.36. Confeſſarij ſollicitantes, num.37. cum quis damnatur ad remum per S.Offic. exprimitur, quod ſeruiat ad remum, nu.53.

Tutor.

Tutor, acquirens aliquid nomine ſuo, de pecunijs pupilli, an ſibi acquirat, num.3.f.37.

V

Valens.

Valens, & Anaſtaſius Imperatores, quomodo fuerunt puniti à Deo ob hæreſim. Antelud.nu.30. & 31.

Venenum.

Venenum propinans, non ſecuto effectu, an puniatur pœna mortis, num283.f.162. Deciſio Senatus Mediolani in hac materia, num.284. quid cum propinatio aggrauatur ex circunſtantijs, num.85. & ſeq. Veneni corpus delicti probatur ex atteſtatione Medicorum, numer.34.f.240. etiam ſi deponerent de credulitate, numer.35. ſpuma, vomitus, liuor, &c. ſunt ſigna Veneni Equiuoca, num.36. quamuis corpus delicti in hoc crimine ſit difficillimæ probationis, non ſunt tamen Rei facile abſoluendi, ſed eſt conſulendus Princeps, & eius Senatus, num.37. Deciſio Senatus Mediolani, num.38.

Verba.

Verba Sacræ Scripturæ, ſunt propriè intelligenda, niſi ex eis falſus oriatur ſenſus, ex Regula D.Auguſtini, nu.26.f.1. trahens ad iocoſa, ſubditur Inquiſitori, numer.36.f.120. quomodo puniatur, nu.62.f.220.

Verba hæretica, proferens ioco, an ſit hæreticus, num.70.f.44. talis ſubditur iudicio Inquiſitorum, num.71.& debet probare ſe ioco ea protuliſſe, num.72. proferens verba hæretica præſumitur hæreticus, nu.25.f.248. & quid debeant animaduertere Inquiſitores, in huiuſmodi proferentibus, num.26.

Verba teſtis, ſcribenda ſunt per Notarium prout formaliter proferuntur, nu.26.f.205. verba hæretica proferens lubrico linguæ, ioco, & inaduertenter quomodo puniendus, numer.35.f.278. vbi de his, qui abutuntur verbis Sacræ Scripturæ, num.36.

Vicarius.

Vicarius Epiſcopi, dicitur Reuerendiſſimus, num.55.f.14. cædit Inquiſitori in actibus S.Officij, numer.57. quia dignitas Inquiſitoris eſt maior, num.59.& 60. quia repræſentat Papam, num.61. præcedit omnibus in quos poteſt iuriſdictionem exercere, numer.66. in quibus Inquiſitor eum non procedat, num.67.

Vicarius Generalis creatur ab Epiſcopo, num.1. eius poteſtas pendet à Iure, & à commiſſione Epiſcopi, numer.2.f.22. eius iuriſdictio eſt ordinaria, numer.3. in multis requiritur ſpeciale mandatum, numer.4. non poteſt cauſas hæreſis cognoſcere, niſi ſibi ſpecialiter demandentur, numer.5. & ſeq. quid regulariter obſeruetur in ſuis literis patentibus, numer.9. Vicarius Capituli Sede Vacante poteſt aſſiſtere Inquiſitoribus in cauſis fidei, quando Epiſcopus ſi adeſſet procederet iure ordinario, numer.11. non poteſt contra exemptos procedere in cauſis hæreſis, numer.13.f.23. debet præſtare iuramentum ſecreti, numer.15. & ſequ.

Vicarium Generalem poteſt creare Inquiſitor, & quæ facere poſſit, & quas qualitates habere debeat, num.1. & ſequ.f.24. ſubeſt ſuis Prælatis eo modo, quo Inquiſitor, num.11.& 12. reprobatur Zanardus, eius iuriſdictio non expirat per mortem Inquiſitoris, num.16.& ita fuit practicatum Papiæ, num.17.

Vicarij foranei ſolent creari ab Inquiſitoribus, numer.1.f.36. nullam habent ratione dicti muneris præheminentiam in Choro, vel Eccleſia, num.2. quales ſint eligendi in Vicarios foraneos, num.3. quot debeant eſſe, numer.4. quales facultates habeant, numer.5. neminem poſſunt carcere, niſi in caſu ſummæ neceſſitatis, numer.6. & 7. Vicario, an debeatur pars prædæ debita Duci, num.27. fol.324.

Vidua.

Vidua Sacerdotis Græci, an poſſit matrimonium contrahere ſine diſpenſatione, num.219.

Vir.

Vir, ſicuti eſt caput mulieris ita Chriſtus Eccleſiæ ſecundum D.Paulum, nu.8.f.1. Virorum pluralitas reſpectu vnius mulieris eſt prohibita omni iure, num.5.f.89.

Virgo.

Virgo nobilis, quæ non poteſt ſine infamia accedere ad Inquiſitorem, quomodo denunciare teneatur, nu.115.f.104.

Vis.

Vis.

Vis, an excuſet à ſuſpicione hæreſis, quamuis committatur factum hæreticale, & qualiter, numer.84. & 85. f.44. & ibi Hiſtoria Papæ Marcellini, ac eius pœnitentia, numer.86. ſed eſt dubia, numer.87. Marcellinus non fuit hæreticus, num.88. & 89. quando minuat pœnam remiſſiuè, num.49. f.278.

Viſibilis.

Viſibilis eſt Eccleſia Chriſti, numer.34. f.1. ideo caput debet eſſe viſibile, ex Analogia Eccleſiæ eum Synagoga, num. 35. & 36. viſibile caput Eccleſiæ cæpit eſſe Petrus poſt Aſcenſionem Chriſti, num.37.

Vnicus.

Vnicus teſtis an probet, numer.83. f.253.

Vniuerſitas.

Vniuerſitatis membrum, an poſſit eſſe teſtis, num.59. f.253.

Votare.

Votare, quomodo debeat Conſultor, numer.48. fol.26. debet eſſe breuis, numer.49. Vota quomodo ſcribenda per Notarium, numer.50. & 51. ſunt conſultiua, non deciſiua, num.52. & ſequ. aliorum non poſſunt per Conſultores reuelari, numer.64. & quid de ſuo Voto publicata ſententia, numer.63.

Vriel.

Vriel, an ſit nomen Angeli, numer.55. f.159.

Vſurarius.

Vſurarij, an poſſint eſſe teſtes, numer.39. fol.252. & numer.64. fol.253.

Vſus.

Vſus, quod ſoli Inquiſitores forment proceſſ. ex Pegna videtur vbique receptus, nu.27. f.11.

Vulnerati.

Vulnerati mortui aſſertio, non ſufficit ad torturam, ſed benè ad Inquiſitionem, num.99. f.288.

Vxor.

Vxor (ſi maritus eſt terribilis) excuſatur à denunciatione, nu.15. f.139. ſi non denunciat quando tenetur, eſt ſuſpecta de hæreſi, n.46. an poſſit eſſe teſtis, nu.17. & ſeq. f.252.

Vxoratus.

Vxoratus ſuſcipiens ordines, eſt ſuſpectus de hæreſi, numer. 12. f.219.

FINIS.

INDEX

Argumentorum Praxis Inquiſitorum Pegnæ, & Paragraphorum Tractatus de Strigibus.

HÆreſis crimen grauiſſimum eſt. fol.348.
Publicum eſſe hæreſis crimen, & conſequenter omnes obligari ad illud accuſandum, vel denunciandum. f.349.
Sanctos Patres maiores noſtros nominatim conſtituiſſe, vt hæretici legitimis iudicibus denunciarent. f.350.
Iure Canonicum Conſtitutum eſſe, vt ſub pœna excommunicationis hæretici denuncientur. f.351.
Ab eodem Iure Canonico iuberi Conſtitui familiares miniſtros, qui de hæreticis inquirant, & eos denuncient. fol.351.
Denunciandos eſſe hæreticos non præmiſſa fraterna correctione. f.352.
Contra delinquentes quot modis procedi poſſit. f.254.
De modo procedendi in hoc foro per accuſationem. fol.354.
De modo procedendi in hoc foro per denunciationem. fol.355.
De modo procedendi in hoc foro per Inquiſitionem. fol.356.
Quid ſit Inquiſitio. f.357.
De Inquiſitione in Generali. f.357.
De Inquiſitione ſpeciali. f.358.
Interrogationes quædam ſuper delictis ad hunc forum pertinentibus, quas Burchardus lib.1.direct.c.94.Epiſcopis viſitantibus proponendas demonſtrauit. f.359.
De recipiendis denunciationibus. f.361.
Formula recipiendi denunciationem, ſiuè teſtem ſponte comparentem ad denunciandum. f.363.
Quando denunciatores non ſunt præſentes, ſed per literas denunciant Inquiſitoribus delicta hæreſis, vel Apoſtaſiæ, an procedere poſſint contra tales denunciatos. fol.364.
Formula recipiendi Confeſſionem ſponte comparentis de ſeipſo teſtificantis. f.365.
Denunciatione recepta Inquiſitor teſtes à Denunciatore nominatos vocat, & examinat. f.367.
Si denunciator fuerit particeps, vel Socius criminis poterit Inquiſitor contra ipſum tanquam contra Reum procedere, & illum vocare, & examinare. f.369.
Poſt receptam denunciationem, & teſtes in ſummario Iudicio examinatos, ſi dubitetur de qualitate delictorum, an propriè, & verè pertineant ad Sanctum Officium prudenter, & conſulto expendenda ſunt infraſcripta. f.370.
Qualia inditia, & probationes requirantur, vt ad citationem realem, ſiuè ad capturam procedi poſſit in hoc crimine, & vt tutius fiat quid ſit obſeruandum. f.371.
Proceſſurus Inquiſitor cum Conſultoribus, vel ad expendendas delictorum, vel propoſitionum qualitates, vel explorandas probationes, & indicia, vel alios actus iudiciales peragendos diuinum auxilium implorare debet. f.373.
Propoſitionum qualitate examinata, & probationibus receptis conſideratis, ſit deliberatio ſuper captura, & quid in ea ſit obſeruandum. f.374.
Captura decreta, datur mandatum de capiendo, & quid in eo actu ſit obſeruandum. f.375.
Tempore capturæ, an ſit facienda ſequeſtratio bonorum, vel aliquod inuentarium. f.376.
De ordine in cuſtodiendis Carceratis obſeruando. f.377.
De prima audientia quà Inquiſitores reos carceratos excipiunt, & quid, & quomodo eos interrogare debeant. f.379.
Quando Inquiſitor non poteſt de ore rei eruere veritatem vigore generalium interrogatoriorum ad particularia interrogatoria deſcendere debet. f.381.
Arbitrio Inquiſitorum relictum eſſe quoties debeat conſtitui, moneri, & examinari reus. f.382.
Quando nec in ſecundo examine reus confitetur Inquiſitor iterum conſtituit monet, & interrogat eum. f.383.
Si dum reus examinatur occaſione illorum, qua vel negat, vel confitetur oritur aliqua difficultas, Inquiſitor iterum vocari iubet denunciatorem, vel teſtes in denunciatione nominatos, & eos interrogat. f.383.
Inquiſitores cum reos potiſſimum examinant, tum in prima, tum in alijs ſeſſionibus, ſiuè audientijs quid potiſſimum obſeruare debeant. f.284.
Inquiſitores, cum reos potiſſimum examinant, tùm in prima, tùm in alijs ſeſſionibus, ſeu audientijs, quid potiſſimum præcauere debeant. f.385.
Si reus noluerit interrogationibus ſibi factis reſpondere quid ſit agendum. f.387.
Finito examine teſtibus, & reis legendæ ſunt eorum depoſitiones. f.388.
Multa præſtare opportère Inquiſitorem, vt veritatem inueniat ideoque non tantum à teſtibus in denunciatione nominatis, ſed ab alijs etiam, & aliundè ſi fieri poteſt inquirendam. f.389.
Proceſſurus Inquiſitor ad cauſæ expeditionem interrogare ſolet reum an velit habere teſtes pro repetitis, & quid circa hunc articulum ſit obſeruandum. f.389.
De Procuratoribus reorum. f.391.
De Aduocato Reorum. f.392.
De curatore dando in hoc foro minoribus 25. Annis. ib.

Iubet

Iubet Inquiſitor exhiberi reo articulos, vel ad effectum deliberandi, an velit habere teſtes pro ritè, & rectè examinatis, & repetitis, vel ad effectum dandi interrogatoria vt ſe deffendat, ſi nolit habere teſtes pro repetitis. f.394.
Procurator Fiſcalis producit articulos ad probandam ſuam intentionem. f.395.
De formatione,& exhibitione interrogatoriorum. f.398.
In conficiendis, proponendis, & admittendis intertogatorijs, quædam eſſe particulariter, & diligenter obſeruanda. f.400.
Exemplum repetitionis teſtium. f.402.
In actu repetitionis teſtium magnam curam adhibendam eſſe, & quare. f.403.
In actu repetitionis teſtium, ac & quando ſint teſtibus priora teſtimonia oſtendenda, & quid ſit obſeruandum. f.304.
Repetitio teſtium coram quibus fieri debeat. f.405.
An teſtes ante litem conteſtatam ſint repetendi. f.406.
Si teſtis in reproductione, ſeù repetitione dicat aliter quam primo loco teſtificatus eſt quid ſit agendum. f.407.
Quando teſtis in ſecundo examine dixit contrarium eius, quod teſtificatus fuit in primo cui dicto ſit ſtandum. f.408.
De teſte falſo, quis dicatur, & à quo Iudice puniri debeat. f.409.
Teſtis ſibi contrarius quis dicatur. f.410.
Teſtis varians, ſeù varius quis dicatur. f.411.
De teſte vacillante, quis dicatur. f.412.
De teſte animosè deponente. ibid.
Quomodo intelligatur, quod regulariter dici ſolet, teſtem ſibi varium, aut ſibi contrarium, aut contradicentem eſſe concordandum. f.413.
Poſtquam Procurator Fiſcalis ſuas fecit probationes, & teſtes fuerunt repetiti, eorum fit publicatio,& ſic atteſtationum,& indiciorum reo traditur copia. f.414.
In publicatione atteſtationum quid obſeruari, & quid ædi, & quid occultari debeat. ibid.
De articulis, quos exhibere ſolet reus ad probandam ſuam innocentiam. f.416.
In admiſſione, & ordinatione articulorum quid ſit obſeruandum. f.418.
An poſtquam reus produxit, & nominauit teſtes poſſit alios producere. f.419.
Procurator Fiſcalis S. Offic. dat interrogatoria teſtibus à reo nominatis proponenda antequam examinentur ſuper articulis. f.420.
In ordinandis, & proponendis iſtis interrogatorijs quid ſit obſeruandum, & quæ cautelæ ſint fugiendæ. f.421.
Exemplum, & praxis examinandi teſtes ad defenſionem reorum. f.422.
De remiſſoria, an in hoc foro dari poſſit, & quando, & quomodo ſit exibenda. f.424.
Iudicem remiſſoriæ, cui committitur examen teſtium ad deffenſionem, poſſe etiam recipere Scripturas Inſtrumenta, & alia Iura ad eandem deffenſionem ſpectantia. f.426.
Si pendente Iudicio ſuperueniant noua Indicia, tam contra reum, quam pro reo illa recipienda eſſe. f.427.
Factis probationibus ad rei deffenſionem fit ei copia proceſſus deffenſiui. ibid.
Poſtquam reus habuit legitimum terminum ad faciendas ſuas deffenſiones ſi vult informat in facto, & in Iure. f.428.
Antequam ſententia proferatur Inquiſitores communicant proceſſum cum conſultoribus, & conſtituto die ſuffragium proferunt. ibid.
Poſt lata ſuffragia reus citatur ad audiendam ſententiam, & deindè publicatur. f.429.
De officio Procuratoris Fiſcalis. f.430.
Epiſcopi vel Inquiſitores Apoſtolici, quomodo ſimul ſeparatim in cauſas fidei procedere poſſint, & debeant iuxta conſtitutiones Apoſtolicas hactenus editas. ibid.
§.1. Ante Apoſtolicos Inquiſitores Conſtitutos ſoli Epiſcopi procedebant. f.431.
§.2. De ſecundo tempore à Gregorio Nono, vſque ad Bonifac. Octau. quoniam Inquiſitores Apoſtolici procedere cæperunt. ibid.
§.3. De tertio tempore à Bonifac. vſque ad Benedict. IX. quo declaratum fuit, quomodo *ſimul*, vel ſeparatim procedere poſſent. f.432.
§.4. De quarto tempore à Benedicto II. vſque ad Clem. V. quo magis declaratum fuit, quomodo intelligeretur facienda proceſſuum communicatio,& quoties eſſet facienda. ibid.
§.5. De quinto,& vltimo tempore à Clemen. V. quo Conſtitutum fuit, quæ ſinguli procedendo facere, & quæ non poſsent facere. ibid.
Ex ordine procedendi tradito in proximo ſuperiori capite adhùc prouenire poſse quædam incomoda, quibus quomodo poſset ſubueniri breuiter indicatur. f.433.
Quando ſoli Epiſcopi procedunt, quomodo proceſsus formare debeant. f.434.
§.1. De probando corpore delicti in hoc crimine. f.436.
§.2. De Iudicio Medicorum. f.437.
§.3. De Indicijs contra maleficos perſcrutandis. f.438.
§.4. De perquiſitione domus maleficiati. f.439.
§.5. De nominatione maleficæ à Dæmone. f.441.
§.6. An obſceſſio Dœmonis ſemper proueniat ex maleficio. f.442.
§.7. De Inditio Famæ. ibid.
§.8. De Strigibus, & Sortilegijs. f.443.
§.9. De cuſtodia harum rearum. f.444.
§.10. De examine maleficæ, proſequutione proceſsus, & tortura in hoc crimine. ibid.
§.11. De qualitate torturæ. f.445.
§.12. De repetitione torturæ. ibid.
§.13. De tempore torturæ. ibid.
§.14. De magaque acceſſit ad ludos faſsa ſe ibi Apoſtaſse. f.446.
§.15. De rea ſocias nominante in his ludis diabolicis. fol.447.
§.16. Alia notanda Generalia in formatione horum proceſsum. ibid.

FINIS.

IN

INDEX

Rerum, & Verborum Praxis Inquiſitorum, & Tractatus de Strigibus, cum Annotationibus Cæſaris Carenæ.

A

Accuſatio,& Accuſator.

Accuſatio proponitur corã Epiſcopo, vel Inquiſitore,& quomodo,n.1.f.354.modus accuſandi in crimine hæreſis, eſt periculoſus, n.2.propterea ſucceſſit Promotor Fiſcalis, num.3.

Accuſator non videtur admittendus, niſi conſulta S.C.n.4.f.354.an accuſatio debeat continere locum,& tempus delicti, num.5.forma accuſationis in crimine hæreſis non debet ſe ſubſcribere ad pænam talionis, n.9.Accuſatore decedente,ſeù alias impedito, reus abſoluendus eſt, ſed Promotor Fiſcalis Iudicium proſequitur, num.10.

Adherere.

Adherentes æquiparantur particibus, & ſocijs criminis, n.6.f.369.

Aduocatus.

Aduocatus, & Procurator in crimine hæreſis dantur reo ad reſpondendum Articulis,ad formanda interrogatoria, & alias defenſiones faciendas facto prius Proceſſu informatiuo,& reo plenè examinato, n.1.f.391. debent reſtituere proceſſus habitos,n.1.f.347.

Alimenta.

Alimenta,quomodo ſint præſtanda carceratis, num.10. & n.3.f.379.

Amatoria.

Amatorijs in ſortilegijs quid interrogandum, & quid practicatum fuerit Cremonæ,n.9.& 10.f.441.

Annotatio.

Annotatio,ſeù ſequeſtratio bonorum, non eſt facienda, quãuis reus ſit carceratus pro crimine hæreſis,nu.1.fol.376. ſecus eſt,ſi reus fuerit citatus, & non comparuerit,poteſt tamen infra annum comparere, & ſi ſe purgauerit recuperat bona,n.1.nec fieri poteſt lite pendente, n.3.

Apoſtaſia.

Apoſtaſia formalis,non ſemper reperitur in ſortilegio,n.1.f.443.non eſt quærendum de corpore delicti in crimine Apoſtaſiæ,n.1.f.446.

Articuli.

Articuli ſunt exhibendi reo carcerato pro crimine hæreſis, ad effectum,vt ſi nolit habere teſtes pro ritè,& rectè examinatis, poſſit dare interrogatoria,n.1.f.394.forma dandi copiam articulorum pro dandis interrogatoria,n.1.articulorum forma quos Fiſcalis producit contra carceratum n.1.f.395.quæ variari debet iuxta ſubiectam materiam, n.1.2.& 3.& num.1.& 2.f.396. informandis articulis,quæ Regulæ ſunt ſeruandæ,n.1.& 2.f.396.euitari debent articuli impertinentes n.3.non debent produci per verba negatiua,num.4.neque ſub diſiunctione, niſi agatur de facto alieno in quo ignorantia eſt probabilis, n.5.quomodo formari debent à Procuratore Fiſcali contra Inquiſitos de adoratione dæmonum, vel de familiaritate cum ipſis, vel quando agitur de hæreſi formali, aut de apoſtaſia,n.6.& de hac materia Articulorum, & repetitione,vide n.7.8.& 9.& de Clauſula ſaluo iure, &c. non ſe aſtringens &c. quæ debet apponi in fine Articulorum fiſci,num.10.& debent continere diem productionis num.11.Articuli,an formandi etiam de non ſpectantibus ad S.Offic.num.1.f.397.de articulis, quos ſolet exhibere reus ad probandam ſuam innocentiam,latè, cap.48.n.1.& ſeq.f.416.in Articulorum admiſſione, quid obſeruandum,latè,c.49.f.418.

Auxilium.

Auxilium Diuinum debet inuocari ante Congregationes,n.1.f.374.& quæ oratio dicenda,n.2.& 3.& in Annotat. n.1.& 2.à quo dicatur oratio,n.2.& 3.

B

Birruarij.

Birruarij,an poſſint occidere capiendum pro crimine hæreſis ſi vult ſe defendere,n.8.f.375.

Brachium.

Brachium ſeculare poteſt inuocari per Inquiſitores, nu.9.f.377.

C

Capere.

Capi,ſeu carcerati nemo poteſt, niſi præcedente contra reum ſummaria Inquiſitione, & probatione nu.1.f.371.quod procedit etiam in criminæ hæreſis, num.2.niſi præcedente plena probatione contra accuſatum.n.3.debet præcedere pluſquam ſemiplena probatio,n.4.præcipitanter,n.13.capi non debent nobiles, Præsbiteri, Religioſi, & ſimiles,niſi conſulta S.C.Romana, num.14.inditia ad capturam ſunt arbitraria Iudici, n.1.& ſeq.f.373.

Capi, & carcerari pro crimine hæreſis non debet quis, niſi ſit ſuſpectus de fuga,num.1.& 2.f.374.tutius eſt capere cum Conſilio Conſultorum, n.3. vel niſi ſit ſufficienter indiciatus n.4.forma capturæ,nu.5.6.& 7.& ibi in Additionibus, nec ſine mandato, alias licet reſiſtere volentibus capere,n.1.f.375.vbi datur forma mandati de capiendo, plura mandata de capiendo ſunt expedienda, quando plures rei ſunt capiendi n.2.

Capi non poteſt,aut inquiri,aut torqueri malefica, niſi prius conſtet de corpore delicti,vidè latè num.1.& ſeq.f.436. ante capturam perſcrutanda ſunt indicia contra reum prætenſum num.1.f.438.de indicijs perſcrutandis, vide in numeris ſeq. ante capturam omnia ſunt communicanda cum Conſultoribus,n.9.

Capilli.

Capilli,aut pili non ſunt abradendi fæmininis,num.3.& 6.f.445.

Captura.

Captura decreta contra maleficam,facienda eſt perquiſitio domus maleficiati,n.1.f.439.quæ in ea notanda, num.2. annotata diligenter conſideranda,num.3.& ſequ.

Carcer,& Carcerandus.

Carcer fæminarum,debet eſſe diſtinctus à carcere maſculorum, n.2.& 6.f.377.& quid de marito, & Vxore, carceres ſunt diligenter perſcutandi per cuſtodes & viſitandi ne parietes perforentur,& carcerati fugiant,n.7.qualis ſit aſſignandus mulieribus ſortilegis, num.1.4.& 6.f.444.

Carcerari,quando quis poſſit,vide verbo capit.nu.1.& ſeq.f.371.ante capturam an ſint communicanda inditia Conſultoribus,n.6.f.373.quid ſeruetur Cremonæ n.7.quando negotium ſit communicandum ſupremo tribunali,n.8.ad capturam Perſonarum Inſignium requiruntur inditia maiora,n.9.

Carcerari non debet in carceribus ſecretis, qui fuit denunciatus pro leuibus delictis,puta pro propoſitionibus male ſonantibus,ſcandaloſis,blaſphemis,& ſimilibus, num.3.f.370.

Carcerandi quomodo ſint Nobiles, Doctores vel Religioſi, n.5.f.370. quomodo qui ſunt in remotis partibus num.6.

Tt impe-

impedientes ne hæreticus carceretur, committit graue delictum,num.7. circa capturam reorum, notandæ ſunt tres inſtructiones Hiſpanæ,n.2.f.376. in actu carcerationis,fit perquiſitio,& quid ſeruandum.n.3.f.377.

Carcerati pro crimine hæreſis, nõ omnes ſunt tractandi pari modo, ſed aliqui mitius, aliqui grauius ſunt cuſtodiendi, iuxta Perſonarum qualitatem, & criminis,nu.1. f.397. regulariter ſunt cuſtodiendi ſoli, n.3. poſſunt detineri in compedibus,ſi ita videbitur Inquiſitori,n.8.quomodo ſint eis danda alimenta, n.10. & 11.

Carcerati,quomodo ſint interrogãdi,vide n.1.& ſeq. f.379. & num. 1. & ſequ. f. 380. & quid ſecunda vice, ſi prima vice ſteterunt in negatiua,n.1.& ſeq.quomodo interrogandi ſuper intentione,n.2. & 3.f.381. & quid in crimine ſollicitationis.num.4.

Caſus.

Caſuum reſeruatum ſolent facere Epiſcopi, detentionem infantium in lecto,n.8.f.447.

Circunſtantiæ.

Circunſtantiæ quæ poſſunt verificari ſunt verificandæ,nu.3. & 8. f. 446. quæ ſi reperiantur falſæ, dubitari poteſt de veritate rei confeſſatæ,n.4.

Citatio.

Citatur reus,ad danda interrogatoria,num.4. f.402. ad ſententiam perſonaliter,nu.1.c.60.f.430. vbi habetur forma citationis.

Clauſula.

Clauſula ſaluo iure &c. non ſe aſtringens, &c.debet poni in fine articulorum fiſci,n.10.f.396.

Communio.

Communicans his in die, non ſubijcitur Iuditio Inquiſitorum,n.7.f.370.

Confeſſarius.

Confeſſarij tenentur denunciare hæreticos quos ſciunt ſub ſigillo ſecreti,nu.3.f.351. ſed non eos quos ſciunt ſub ſigillo Confeſſionis,n.2.f.352.

Confeſſio.

Confeſſio Rei,nunquam interrumpenda,n.2. & 3.f.387.

Congregatio.

Congregatio Conſultorum facienda eſt, ante ſententia.num. 59.fol.428.

Congregationi Supremæ, quando reſcribendum,n.9.f.444.

Conſtitutus.

Conſtitutus reus prima vice,quomodo interrogandus, nu.1. & ſequ.fol.379.

Conſultores, & Conſulere.

Conſultores conuocati ad aliquid reſoluendum, debent prius inuocare Diuinum auxilium,n.1.f.373.& qualis oratio dici debeat num.2.& 3.conſulendi per Inquiſitorem ante ſententiam,n.59.f.428. & n.8.f.444. Conſulens Necromanticum pro habendo Dæmone familiari, n.3.f.395.

Conuenticula.

Conuenticulæ Diabolicæ,remiſſiuè,n.6.f.446.

Copia.

Copia inditiorum,& proceſſus danda eſt reo, vt ſe defendere poſſit,n.1.f.447.& quæ forma ſeruetur, vbi Additio.

Correctio Fraterna.

Correctio fraterna non eſt præmittenda, ante denunciationem,n.1.f.353.

Corpus delicti.

De corpore delicti in maleficijs, conſtare debet ante Inquiſitionem,capturam, ſi torturam,n.1. & 4.f.436. intellige de delictis relinquentibus poſt ſe veſtigium, n. 3. ad probandum corpus delicti, non ſufficit probare mortem ſed debet probari eam ex maleficio prouenifse n. 4. & de hoc plenè conſtare debet,num.6. & qualis probatio ſufficiat, n.7. & de probatione corporis delicti latè nu. 1. & ſeq.f. 477.

Curator.

Curator dandus eſt minori carcerato pro cauſa criminis aliter proceſſus eſt nullus,etiamſi confeſſus ſit delictum,n.1. & ſeq.f.393.& quis eſſe debeat, n.6.

Cuſtos carcerum.

Cuſtos carcerum debet diligẽter cuſtodire carceratos, ne fugiant,n.7.f.377. quomodo ſe gerere debeat cum mulieribus ſortilegis,n.2.& 7.f.444.

D

Defenſiones.

DEfenſionibus factis debet reus informare Inquiſitorẽ, tam in facto,quam in iure,c.58.f.428.

Delictum.

Delicta alia publica alia priuata, & quæ ſint vtraque n.3. f. 349. delictorum grauitas cognoſcitur ex grauitate pænarum n.5.f.348.delicti corpus probandum eſt prius, antequam deueniatur ad Inquiſitionem,capturã, aut torturam latè de hac materia num.1.& ſeq.f.436.fallit in ſortilegijs non relinquentibus poſt ſe veſtigium,n.11.

Denunciatio.

Denunciare hæreticos omnes tenentur,nu.4.c.2.f.350.& n. 1.c.3.& ſeq.f.350.Epiſcopis,& Inquiſitoribus,n.5.& 6. f.350. & ad hoc tenentur ſub pæna excommunicationis, c.4.num.3.f. 351. poſſunt idiotæ, & Ruſtici denunciare hæreticos ſuis Confeſſoribus num.2.Confeſſores tenentur, quamuis id ſciant ſub ſigillo ſecreti,n.3.hæc obligatio oritur ex præcepto Eccleſiaſtico n.1.& extenditur ad ſuſpectos de hæreſi, n.2. non ſolum manifeſti ſed etiam occulti ſunt denunciandi,n.1.f.351. etiam nulla præcedente correctione fraterna nu.1.& 2. quid ſi exiſtimatur eos poſſe redire ad finem numer.3. & 4. f.352. fallit in dogmatiſta numer. 5. non denunciantes dicuntur eorum fautores, num.7.

Denunciatio quid ſit n.2.f.355.forma denunciationis, nu.3. denunciandus etiam priuilegiatus nu.10. & 11.ſola non ſufficit ad carcerandum,n.2.f.438.denunciationes ſtrigũ, aut maleficarum,quomodo recipiendæ,n.11.f.447.

Denunciator.

Denunciatores hæreticorum,aliqui conſtituendi ſunt,qui ex officio id exequantur,c.5.num.1. & ſeq.f.351.inter quos in Italia ſunt Cruceſignati,n.4.& nu.1.f.352.an teneantur probare crimen denunciatum,nu.4.f.355.non ſe ſubſcribunt ad pænam talionis,n.5.puniuntur, ſi per calumniam denunciarunt,nu.6. facta denunciatione quid agendum,n.7. admittuntur etiam infames,n.8.eorum qualitas diligenter conſideranda, nu.9.

Denunciatos reputatur teſtis ſponte comparens,nu.2.f.361. non recipitur niſi præſtito per eum Iuramento de veritate dicenda,nu.4. eidem legenda eſt tota denunciatio antequam diſcedat num. 5. debet ſe ſubſcribere denunciationi per eum factæ,n.6.fit ei præceptum de tenendo ſecreto id, quod denunciauit,n.7. quando non poteſt expediri in vno examine,quid agendum,n.9.& 10.poteſt ſuam denunciationem deferre in ſcriptis,& quid tunc agendum,numer. 11. & 12. denunciatione recepta, proceditur contra denunciatos,ſed non ſtatim,& præcipitanter,num.1. & 2. forma recipiendi denunciationem n. 3. denunciatio debet continere nomen,& cognomen denunciantis, numer.1. f. 362.quid dicendũ de denunciatione facta in ſcriptis ſine nomine,& cognomine & an procedendum ſit, ſi agatur de delicto grauiſſimo n.2.& 3.vbi Deciſ.S.C.de Vrbe denunciatio debet eſſe iurata, num.4. & quomodo conſtare debeat de Iuramento,nu.5.eſt excutiendus nu 6.& idem indicendum ſecretum n.7.forma denunciationis, & quid tunc facere debeat Inquiſitor num.1.f.363.de quibus debeat interrogari, n.2. interrogandus ſuper cauſis ſcientiæ num. 1. f.363. interrogandus cur diſtulerit denunciare, num.2.

n.2.denunciatori augetur fides, quando mittitur à confeſſario,n.3.interrogandus an amore, vel odio denunciet, n. 4.abſens,poteſt denunciare per litteras,in aliquibus caſibus,n.3.4.5. & 6. f.364. modus denunciandi per Epiſtolam non eſt iuridicus,numero, 1. folio 365. quando poſſit practicari,numero ſecundo, & quæ tunc obſeruanda, numero 3. denunciatio, quomodo facienda à Moniali, vel Puella nubili,n.4.forma recipiendi hanc denũciationem, num.5. denunciatione recepta, vocandi ſunt teſtes nominati,n.1.f.367.& quomodo examinandi,n.2. & ſeq.

Denunciator,ſi eſt particeps criminis proceditur cõtra eum, & quomodo,num.1.f.369. & qui dicatur particeps, n.2. & 3.f.370.denunciator criminis,ſi etiam ſeipſum defert, eſt mitius puniendus nu. 3. in fine quid obſeruare debeat Inquiſitor,cum denunciator detegitur particeps criminis, n.1.f.370.an poſſit contra denunciantem procedi quando eſt particeps, nondum expedita cauſa contra participem, n. 2.

Denunciatus,de manifeſta hæreſi,ſeù fautoria, & ſimilibus ſubditur Inquiſitorib.nu.1.f.370.de leuibus delictis, aut propoſitionibus male ſonantibus,ſcandaloſis, vel blaſphemis, ac ſimilibus, non debet carcerari in ſecretis carceribus,n.3. f.370.

Deſcriptio.

Deſcriptio omnium, quæ reperiuntur in Domibus maleficarum facienda eſt,tam pro reis,quam pro fiſco, n.9.& 10. f.439.cereæ imagines acubus transfixæ,n.11. Pulueres, n.12.Vnguenta,n.13.Pentacula,n.14.Carta cũ crucibus n.15.Libri maleficia cõtinẽtes,n.16.Ollæ ſub terra,n.17. Venena,n.18.Oſſa mortuorum,nu.19.res omnes extraordinariæ,n.20.res repertæ in lectis, nu.21.& quod fundamentum ſuper his rebus fieri poſſit, n.22. & ſeq.

Dictum.

Dictum vnius,reuocatur ex dicto peritioris,n.3.f.437. dicta teſtium, & reorum debent verificari, quantum fieri poteſt,n.1.f.389.

Dæmon.

Dæmonis nominatio, non ſufficit ad formandum proceſſum, nu.2.& 6.f.441. Dæmon quandoque obſidet Homines, ſine maleficio,n.1.f.442. quare hoc Deus permittat, remiſſiuè, num.2. quamuis conſtet de obſeſſione Dæmonis, non per hoc conſtat de corpore delicti,n.3.quomodo poſſit cognoſci,an quis ſit obſeſſus,n.4.

Dogmatiſta.

Dogmatiſta, hæreticus denunciandus, abſque fraterna correctione,n.5.f.352.

E

Edictum.

Edicta de reuelandis,& denunciandis hæreticis,ſunt iuſtiſſima, & ſeruanda,n.8.f.352. publicantur in aliquibus locis, in Secunda Dominica Quadrageſimæ, num.5. fol. 357.

Epiſcopus.

Epiſcopus,diligenter inquirere debet ſuper ſuperſtitionibus, & diuinationibus,n.12.f.359. ſine Inquiſitore, & è contra poteſt carcerare aut areſtare,ponendo in compedibus, & manicis ferreis,n.15.f.371.

Epiſcopi,ab initio Eccleſiæ erant ſoli Iudices competentes contra hæreticos, n.2. f.430. hodie etiam ſunt competentes,nu.3. & ſeq.hanc poteſtatem accipiunt in actu conſecrationis. n.4.negligentes procedere cõtra hæreticos ſunt deponendis.num.4.non eſt eis ſublata poteſtas procedendi contra hæreticos, per delegationem factam Inquiſitoribus,n.7. debent inſimul cum Inquiſitoribus communicare proceſſus, quos quiſque facit num. 8. & 10. quænam debeant inſimul expedire, & quæ vnus ſine alio facere poſſit,n.12.& ſeq.debent ſe inuicem monere per octo dies ante,n.14.& Inquiſitores quando ſimul procedunt ſuper eodem facto,& vnum tantum conficiunt proceſſum,tunc vnus alteri debet probationes quas habet mittere, nu.1. & 5.f.433.& quid ſi fiant duo proceſſus, quorum vnus ſit altero contrarius, n.2. in hoc caſu poſſunt ſequi aliqua incomoda,de quibus,n.3. & 4. & de remedio ne ſequantur incomoda,n.5.& 6.

Epiſcopi,dum cauſas hæreticorum pertractant,deberent per ſeipſos aſſiſtere,& dictas cauſas expedire, num.7. f.433. informandis proceſſibus contra hæreticos, debent ſeruare modum,quem ſeruant Inquiſitores,n.1.& ſeq.& num.6. f.434.in cauſis hæreticorum ſunt Iudices ordinarij,n.3.in cauſis hæreticorum exemptorum, ſunt Iudices delegati à Sede Apoſtolica,n.4.& 5.

Examen.

Examen,eſt legendum reo, & teſtibus, vt poſſit addere, demere,corriggere,vel mutare quod ipſis placuerit, num.1. & 2.f.388.quod fallit,quando receſſit ab examine, nu.2. faciendum eſt viua voce,& non per ſcripturam,nu.3.teſtium,quando poſſit haberi pro ritè, & rectè ſactum, & latè de hac re,n.1.& ſeq.f.349.teſtis,ſine interrogatorijs, an probet,n.6.f.399.

Examinandi, & interrogandi quomodo ſint teſtes, quando repetuntur, ad effectum declarandi reorum depoſitiones dubias, num.1.& ſequ. f. 383. ommiſſa per teſtes ſemper poſſunt ſuppleri per Inquiſitores,n.1.f.384. quomodo in denunciationibus ſtrigum,n.12.f.447.

Exorciſta.

Exorciſta,non debet interrogare Dæmonem, an ex maleficio obſideat Hominem, & à quo illud maleficium ſit factum n.1.f.441.de facultate exorciſtæ, & quomodo eam exercere debeat.n.3. & ſeq.

F

Falſus.

Falſus teſtis,quis dicatur, & à quo Iudice puniri poſſit. latè,n.1.& ſeq.f.409.& f. 410.in Addit.

Fama.

Fama, non eſt indicium ſufficiens, ad procedendum contra aliquem in crimine maleficij, num.1. f.442. de facili oritur contra Vetulas, & deformes, n.2.3. & 4.

Familia,& familiaris.

Familiam armatam habere poſſunt Inquiſitores,n.3.f. 375. familiares ſunt examinandi ſuper qualitate, & circumſtantijs infirmitatis,n.4.f.437.

Fiſcalis.

Fiſcalis format articulos contra reos, pro diuerſitate criminum,num.1. & 2.f.396.quid facere debeat, quando examinatur reus carceratus pro crimine hæreſi.nu.1. & 2. f. 430.debet dare interrogatoria teſtibus examinandis pro reo,c.51.f.419.& quid ſit obſeruandum in his interrogatorijs,& quæ cautelæ fugiendæ,c.52.f.421.

Fœmina.

Fœminæ ſunt carcerandæ ſeparatim à viris, & quid de marito,& vxore, nu.2. f.377. & quomodo carcerandæ,numer.6.

Forma.

Forma interrogandi reos in S.Officio,vide,c.2.lib.1. Pegnæ, f.359.vide etiam in verbo interrogandus, An velit habere teſtes pro ritè, & rectè examinatis, & forma reſponſionum,n.2.& ſeq.f.389. forma decreti faciendi per Iudicem declarãtem teſtes haberi pro ritè, & rectè examinatis,n.7. concedendi Procuratorem, & Aduocatum reo pro hæreſi,nu.3.& ſeq.f.391.& quomodo iurare debeat, n.4.& 5. & qualiter extendi debeat decretum per notarium,n.1.& ſeq.f.402. & n.1.& 2.f.403.

Franciſcus Pegna.

Franciſcus Pegna quis fuerit, num.1. f.348. quot libros de Praxi Inquiſitorum ſcripſerit,num.2.ex quibus ſuppleri poſſint libri,qua deſunt,n.3.

Index Rerum, & Verborum.

G

Grauitas.

GRauitas delictorum cognoſcitur ex grauitate pœnarum,n.5.f.348.

Griuel.

Griuel,Deciſ.Dolana,33.reprobatur,n.4.f.435.

H

Hereſis.

HAereſis crimen,grauiſſimum,& atrociſſimum eſt, n.1.& 2.Annot.f. 348. committitur in iniuriam omnium,n.2.committitur in Deum,n.4.publicum eſt, & ad accuſandum quilibet admittitur, n.1. & 2. & in Annotat.n.1.& 2.f.349.

Hæreticus.

Hæretici ſunt organa Diaboli, vaſa iræ, Deo odibiles, impij,& Euangelicæ veritati inimici,n.3.f.348. contra eos proceditur tribus modis,c.7.n.1.f.314. quod habet locum etiam in alijs iudicijs criminalibus,n.2.

Honorifica.

Honorifica mentio D. Franciſci Marin de Rodezno, & D. Tranſmiera,n.3.& 4.f.373.

I

Idiota.

IDiotæ perſonæ, poſſunt denunciare hæreticos ſuis confeſſoribus,n.2.f.351.

Incantator.

Incantatores,quomodo ſint interrogandi,n.1.& 2.fol.359.

Inditia.

Inditia, ſuccedunt loco diffamationis, ab hoc vt ſpecialiter procedi poſſit contra aliquem,nu.3.& 5.f.358.ad capturam ſunt arbitraria Iudici,n.1.& ſeq.f.373.an ſint communicanda prius Conſultoribus,nu.6. quid ſeruetur Cremonæ,n.7.maiora requiruntur ad capturam perſonarum inſignium,num.91.ante capturam ſunt perſcrutenda, & quæ ſint,à n.1. ad finem,f.438.quod ſortilega non mittam lacrimas in tortura non eſt conſiderabile,n.4.& 8.f.446.

Infans.

Infantum enecatio, interdum prouenit à matribus, & nutreribus,n.3.f.447.

Infantum detentio in lectis ſolet eſſe caſus reſeruatus, nu.8.

Inquiſitio.

Inquiſitio, in crimine hæreſis habet locum, quando accuſatore, vel denunciatore defficiente, inſurgit contra aliquẽ quem fama de hæreſi,n.1.& 2.f.356. quid ſit,n.1.quotuplex,n.2.generalis quæ,n.1.f.357. inquiri poteſt generaliter in crimine hæreſis, quando in aliquo loco eſt rumor, & fama,quod ibi adſint hæretici,n.2.& quãdo Epiſc. viſitant,n.3. & quando Inquiſ.accedunt ad ſuas Diœceſ. n.4.inquiri,an poſſit ex ſchædulis, litteris, ſeù memorialib. ſine nomine tranſmittentis, num.7. & 10. generalis non operatur, vt ex ea poſſit deueniri ad ſententiam difinitiuam,n.8. formari poteſt ex teſtib.ſine forma Iudicij, & non ſolemniter examinatis,n.9.ſpecialis,quid ſit,& illius definitio,nu.1.f.358.non fit ad inueniendum,nu.2. ad hoc vt inquiri poſſit cõtra aliquem debet præcedere infamia, n.3.vbi quod indicia ſuccedunt loco diffamationis, num.5.non poteſt formari niſi prius conſtet de corpore delicti, n.1.& ſeq.f.436.

Inquiſitor.

Inquiſitores,debent examinare teſtes, num.2.f.368. quando dubitant de ſua iuriſdictione, debent conſulere peritos, n.2.f.370.poſſunt carcerare ſine Epiſcopo & è contra, ponendo in compedibus & manicis ferreis, num.15.f.371. quando fuerint Inſtituti, & primus fuit D.Dominicus,n.5.f.431.inſtituti fuerunt, vt coadiuuarent Epiſcopos, n.6.debent communicare Proceſſus cum Epiſcopis, quos quiſque facit,num.8.& 10.ſi fuerint duo in vna Prouincia, quomodo procedere debent, nu.9. & Epiſcopi, quæ nam debeant inſimul expedire, & quæ vnus ſine alio facere poſſit,nu.12.& ſeq. quando non poſſunt proferre ſententiam ſine Epiſcopo, & è contra, vnus debet alium requirere per octo dies ante,n.14.

Inquiſitor, & Epiſcopus quando ſimul procedunt ſuper eodem facto, & vnum tantum conficiunt proceſſum, tunc vnus alteri debet mittere probationes, quas habet, num.1.& 5.f.433. & quid ſi fiant duo proceſſus, quorũ vnus ſit alteri contrarius,n.2.quando inſimul procedunt ſuper eodem facto, ſi contingat eos conficere duos proceſſus, ſequuntur aliqua incomoda de quibus,n.3.& 4.& de remedio,ne ſequantur incomoda,n.5.& 6. non debent alloqui ſortilegas,nu.3. & 8.f.444.nec eas interrogare cum ſuggeſtionibus,n.1. & 13.

Inſtrumenta.

Inſtrumenta, & res quibus malefici vtuntur ad maleficia, & ſi reperiantur in eorum domibus, quod nam fundamentum ſuper ipſis fieri poterit,§.4. de ſtrigibus, f.439.

Interrogatio.

Interrogandi,quomodo ſint magi,incantatores,diuinatores, & ſortilegi,n.1.& 2.f.359. ſortilegia facientes in venatione,aut animalium infirmorum ſanitate num.3.fœminæ maleficæ,& incantatrices,nu.4. illi qui putant cum ſortilegijs poſſe peruertere iudicium Dei, nu.5. qui vanè obſeruant dies, lunam, & menſes,n.6. qui aliquod opus incipiunt magica arte, n.7. mulieres quæ in ordiendis telis aliquid dicunt, aut variè obſeruant,n.8. ſortilegi, qui de nocte ſupra mortuum diabolica carmina cantant.n.9.qui excommunicationem parui pendendam exiſtimant, nu.10.Interrogari quomodo debeat denunciator hæretici, ſi ipſe eſt particeps criminis,num.5.f.369.quomodo ſint rei carcerati,vide,f.379. Interrogari non debet ſortilega in ſpecie dum eſt in tortura, n.10. & ſeq. f. 444. ſuper complicibus,& intentione.n.20.interrogationes, & reſpõſiones,quas qualitates habere debeant,n.6.f.446.

Interrogatoria.

Interrogatoria,Burcardi,vnde fuerint desũpta.n.11.f.359. qualia ſint facienda teſtibus,numero tertio,& quarto,folio 368.ſunt per extenſum ſcribenda,n.15.f.385.& num.1.& 5.f.447.ſuggeſtiua,ſunt fugienda,n.7.& ſeq.& n.1.f.387.data per reum,ſunt per examen teſtium verificanda n.1.f.398.qualiter dentur in crimine hæreſis,n.2.& 3. forma producendi interrogandi teſtes, qui repetuntur in crimine hæreſis,circa odium,& inimicitiam,ſi quam habent cum Inquiſito, n.4. capia interrogatoriorum danda producenti,ſi illam petit.nu.6. Interrogationi criminoſæ, an teneatur teſtis reſpondere,n.1.f.399. diuerſa,nu.2. loci,& temporis, nu.3. an teſtis ſit confeſſus in Paſchatæ, num.4.

Interrogatoria,formanda ſunt ſecundum ea, quæ continentur in Articulis,n.1. & 2. f.400. ſecundum circunſtantias cauſæ,& Perſonarum qualitatem,vt illis reſpondendo appareat,an teſtes ſint veraces, an mendaces, an contrarij,an vacillantes,numero tertio,captioſa,& impertinentia iudices reſecare poſſunt,& debent, nu.4. in dubio, non ſunt interprætanda talia nu.5.data ad inuoluendum, & intricandum teſtem, vel ad veritatem occultandam, non ſunt admittenda,n.7. ſine interrogatorijs, aliquando poſſunt examinari teſtes, nu.8. fallit quando teſtes repetuntur cum interrogatorijs,n.9. & de materia interrogatoriorum vide per totum reſponſiones datæ à Teſtib.ſuper interrogatorijs,ſunt integre ſcribendæ.

Interrogatoria,quomodo ſint formanda, n.1. fol.402.quando poſſint fieri teſti ſuper circumſtantijs impertinentibus n.2.quæ ſint impertinentia, num.3. citatur reus ad danda interrogatoria,nu.4. fit proteſtatio, vbi teſtis non examinatur ſuper interrogatorijs,n.5.danda per fiſcum,quando teſtes per reum nominantur ad ſui defenſionem,cap.51.f.420.& quid in ipſis dandis ſit obſeruandum, & quid fugiendum.cap.52.f.421. quæ forma ſit ſeruanda in examinandis teſtibus ſuper interrogatorijs fiſci, c.53.f.422.

Iudex.

Iudices,ſeculares ; requiſiti ab Eccleſiaſticis in capiendis Reis,debent impartiri brachium ſeculare. n.4.fo.375.debent examinare teſtes cum omnibus interrogatorijs datis à parte, n.10. f.400.poſſunt ſupplere ex officio in dandis interrogatorijs,in eo, in quo pars deficij,n.12.an, & quando poſſint interrogare teſtes vltra contenta in interrogat.datis à parte,num.14. & 15. remiſſoriæ in crimine hæreſis poſſunt etiam recipere ſcripturas, inſtrumenta, & alia,c.55.f.424.non debēt eſſe faciles ad procedendum contra aliquem in hoc crimine,ob ſolum indicium famæ, nu.1.f.442.& numeris.ſeq.nec ad repetendam torturam, num.1.f.445.& ſi volunt repetere torturam, conſulenda eſt,S.C.n.2.& 6. laici non poſſunt ſe intromittere in cauſis hæreticorum,n.7.& 8.f.354.

Iuramentum.

Iuramentum, an dicatur præſtitum à teſte, ex aſſertione Notarij dicētis N.Teſtis iurauit, tactis, & c.n. 4.f.361. iniungitur teſti ne ſuam depoſitionem reuelet, n.6.f.456. præſtandum à teſtibus in S. Officio, quale debeat eſſe, n.1. f.368.

L

Lamiæ.

L*Amiarum proceſſus,de hac materia, vide verbo,ſtriges.*

Libri.

Libri, & ſcripturæ Inquiſiti pro crimine hæreſis ; ſunt perquirendi in eius domo,tempore capturæ,n. 2.f.388.

Litteræ.

Litteræ,ſine nomine,an ſufficiant ad inquirendum,n.7.& 10 f.357.remiſſoriales, regulariter non dantur in criminalibus,n.1.fallit in crimine hæreſis,n.2.f.424.de hoc vide c. 54.f.424.& in Addit.& c.55.f.426.

Ludi diabolici.

De ludis diabolicis,remiſſiuè,n.6.f.446.

M

Maga,& malefica.

M*Aga,quomodo ſit interroganda, n.1.& 2.f.359. quæ acceſſit ad ludum ſi faſsa eſt ſe Apoſtataſse, non eſt quærendum de corpore delicti, n.1. f.446. quomodo examinanda, num.2. ſi fatetur aliquas circumſtantias, quæ poſſint verificari, ſunt verificandæ n.3. & 8. ſi circunſtantiæ faſſæ reperiuntur falſæ,dubitari poſſet de veritate confeſſionis, nu.4. quid obſeruare debeant Iudices in hoc crimine,n.5.& 10. quomodo expedienda nu. 7.non poteſt capi,inquiri, aut torqueri, niſi prius conſtet plenè de corpore delicti.vide latè nu.1.& ſeq.f.436. non ſufficit quod confiteatur, niſi conſtet de morte, v.g.Infantis,n.8.procedendum cautè,n.9.*

Maleficium.

Maleficium,non ſemper eſt cauſa, quod quis ſit obſeſſus à dæmone,n.1.f.442.

Mandatum.

Mandatum, requiritur de capiendo, alias licet de facto reſiſtere, n.1.f.375.vbi ponitur forma mandati,de capiendo. quando plures ſunt capiendi, plura mandata ſunt expedienda,n.2.

Medici.

Medici,ad probandum corpus delicti in maleficio,quo modo interrogandi.n.2.6.& 7.f.437.

Memoriale.

Memorialia, ſine ſubſcriptione, an ſufficiant ad inquirendum,n.7.& 10.f.357.

Mendacium.

Mendacium nunquam eſt dicendum per Iudicem, ſub prætextu extorquendæ veritatis, num. 1.f.383.

Minor.

Minori carcerato, dandus eſt curator, num.1. & ſeq.f.393. quæ forma ſit ſeruanda pro hæreſi num.4. & ſeq. & quis eſſe debeat, nu.6.& nu.1.& 2.f.394.dicitur hoc non ſeruari in Inquiſitionibus Italiæ, nu.2. in Annotat.

Monialis.

Monialis, & Puella nubilis, quomodo debeat denunciare, nu.4.& 5. f.365.

Monitio.

Monitiones, quot fieri debeant hæretico carcerato, vt confiteatur, nu.1.& ſeq. f.382.

Mors.

Mors, probanda eſt quod euenerit ex maleficio, nu.5.f.437. & quæ nam ſint ſigna adhoc cognoſcendum, nu.8.

N

Necare.

N*Ecatio Infantum, interdum euenit ex ſuffocatione matrum, & nutricum, n.3.f.447.*

Nocens.

Nocens, potius abſoluendus eſt, quam Innocens condemnandus, num.10. f.436.

Nominatio.

Nominatio malefici facta à Dœmone, non eſt apta ad formandum proceſſum, quia ei non creditur, num.2. & 6. f.441. nullo modo eſt procedendum contra nominatas à ſtrigibus in ſocias ludorum diaboli,nu.1.f.447. & ita ſeruatur in Inquiſitionibus Italiæ, nu.2. & 3.

Notarius.

Notarius debet fideliter ſcribere interrogatoria, & reſponſiones reorum, nu.11. f.379. & in margine proceſſuum examina,literis maioribus tam reorum, quam teſtium, nu.17.f.385.Notarij aſſertio,de Iuramento teſti præſtito, an probet,nu.4.f.361. debet in fine denunciationis facere fidem, de lectura denunciationis facta denunciatori, de eius ſubſcriptione, & cap.2. 8. in examine teſtium debet ſcribere omnia interrogatoria per extenſum, nu.3. f.363.

O

Obſeſſi.

O*Bſeſſi à Dæmone, non ſemper ſunt maleficiati, num. 1. f.442.quare Deus permittat dæmones obſidere homines, num.2. quomodo cognoſcatur, an quis ſit obſeſſus à dæmone, vel non, remiſſiuè, num.4.*

P

Pactum.

P*Actum tacitum cum dæmone, quid ſit, nu.7. f.442. & an illud habeat locum, ſi ſortilegus expreſsè proteſtetur, ſe conſentire diabolo, num.8.*

Particeps.

Participes criminis, qui dicantur,nu.2. & 4. f.369.

Pegna.

Pegna, quis fuerit, nu.1.f.348.quot libros de Praxi Inquiſitorum conſcripſerit, nu.2. ex quibus ſuppleri poſſint libri, qui deſunt, num.3.

Pendens Iudicium.

Pendente Iudicio in cauſis fidei, debent recipi Indicia ſuperuenientia,tam pro reo,quam contra reum,n.56.f.427.

Peritus.

Periti, ſunt conſulendi per Inquiſitorem, quando dubitatur de ſua iuriſdictione, numer.2. f.470. Periti vnius dictum reuocatur ex dicto peritioris, num.3.f.437.

Perquiſitio.

Perquiſitio, fit in actu capturæ, nu.2. f.377. & n.2. f.394. domus maleficiati facienda eſt, decreta captura maleficæ, nu.1.f.439. quæ in ea adnotanda, diligenter conſideranda,num.3.& ſequ. omnia deſcribenda, & maior pars recenſetur, domus maleficæ à quibus facienda, num.7. f. 439. non debent eſſe præſentes familiares Inquiſiti, & cur. num.8. debent deſcribi omnia, tam quæ faciunt pro reo,quam quæ faciunt pro fiſco, nu.9. & 10. Cereæ imagines acubus transfixæ,nu.11.& ſeq.

Pili.

Pili non ſunt abradendi mulieribus, nu.3.& 7.f.445.

Prin-

Index Rerum, & Verborum.

Princeps.

Princeps debet cuſtodire Relig.Cathol.nu.1.f.349.

Priuilegium.

Priuilegium fidei eſt, quod non litigat ſine poſſeſſione, numer.1.fol.377.

Probatio.

Probatio ſemiplena, ſufficit ad capturam, nu.2.f.373.probari debet, quod mors proceſſerit ex maleficio, n.5.f.437.

Procedere.

Proceditur tribus modis contra omnes delinquentes, num.2.f.354. procedit non poteſt contra nominatas à maleficis in ſocias, in ludis diabolicis, num.1.& ita ſeruatur in Inquiſitionibus Italiæ, nu.2.& 3.f.447.

Proceſſus.

Proceſſus, non ſunt inchoandi per eum ad aures peruenerit, nu.2. & 7.f.447. habiti per Aduocatum reorum, reſtituuntur, nu.1.f.393. publicatio facienda eſt reo, & danda copia, vt ſe defendat, nu.1.de forma traditionis, nu.2.f.414.vbi additio, & c.57.f.428. per Epiſcopos formandi contra hæreticos, debent eodem modo fieri, quo fiunt per Inquiſitores, nu.1.& ſeq.& nu.6.f.434.Strigum, ſiuè lamiarum, vt plurimum continent errores, num.1.f.435. raro tranſmittuntur ad Supræmum Tribunal, qui ſint legitimè facti, nu.2.& 3.

Procurator.

Procurator, & Aduocat. in crimine hæreſis datur reo, ad reſpondendum articulis, ad formanda interrogatoria, & ad alias defenſiones faciendas, facto tamen prius proceſſu informatiuo, & Reo plene examinato n.1.f.391.Pauperum eſt certus in Supremo Tribunali Vrbis ſi tamen poſtulat alium ſolet dari, n.2.forma concedendi Procuratorem reo pro hæreſi, n.3.quomodo iurare debeat, n.4.& 5.& n.1.& 2.f.358, decretum Notarij, quomodo extendi debeat, num.6.

Profeſsio.

Profeſſio ſortilegæ, ſiuè ſtrigis eſt duplex, expreſſa, & tacita, & quid ſit vtraque, n.2.& ſeq.f.443.

Propoſitio.

Propoſitionum qualificatio quomodo fiat, num.2.f.370.pulcherrima inſtructio Hiſpana circa hoc.n.3.

Proteſtatio.

Proteſtatio fit, vbi teſtes non examinentur ſuper interogatorijs.n.5.f.398.

Publicatio.

Publicatio Proceſsus facienda eſt reo, & qua forma, nu.1.2.& 3.f.414.vbi Additio, & quid obſeruandum in publicatione Atteſtationum, nu.1.& ſeq.f.414. vbi Addit.f.416.& c.57.f.427.

Puella.

Puella nubilis, & monialis, quomodo debeant denunciare, n.4.& 5.f.365.

Q

Qualificatio.

QValificatio propoſitionum, quomodo fiat.num.2.f.370. pulcherrima, inſtructio Hiſpana circa hoc.n.3.

Qualificator.

Qualificatores debent proferre ſuum votum inſcriptis, nu.4.f.370.hoc votum eſt deciſiuum, n.5.qualificauit propoſitiones Turrianus per ſex centurias, n.6.

Qualitas.

Qualitas tribuens Iuriſdictionem, in primis fundanda eſt, nu.1.f.370.

R

Radere.

RAdendi non ſunt pili, aut capilli fœminis num.3.& 7.f.445.

Referre.

Referens ſe ad id, quod dixit in alio examine, nunquid probet, n.2.& 3.f.403.probat ſi conſtet de primo examine, n.4.& de hac materia relationis, vide numeris ſequentibus.

Religio.

Religioſæ perſonæ ſolebant adhiberi in examine reorum, & teſtium, ſed hodie non eſt in vſu. nu.7.& 8.f.384.Religio Catholica cuſtodienda eſt à Principibus, n.1.f.349.

Remedium.

Remedia ſpiritualia aduerſus maleficia, remiſſiuè, n.10.fo.447.

Remiſsoriales.

Remiſſoriales litteræ, regulariter non conceduntur in criminalibus, num.1.fallit in crimine hæreſis, n.2.f.424. in quibus caſibus dentur, latè c.54.à n.2.vſque ad finem f.eodem Iudex remiſſorialium poteſt accipere ſcripturas, Inſtrumenta, & alia, c.55.f.426.

Reperta.

Reperta in Domo maleficæ dum ſit perquiſitio, deſcribenda ſunt, & diligenter conſideranda, quæ nam ſint, & quod fundamentum ſuper ipſis fieri poſſit, §.4.de ſtrigibus, fo.439.

Repetitio.

Repetitio teſtis, in S.Officio, quomodo fieri debeat.num.6.& 16.f.444.& n.1.& ſeq.f.405.an fiat ante litem conteſtatam, n.1.& ſeq.f.406.qui DD.agant de ſimili repetitione, n.1.f.eod.repetitionis teſtium examinatorum forma, n.1.f.402.& n.1.& 2.f.403.ſunt monendi, nu.2.repetendus, non poteſt petere vbi legi priores depoſitiones. n.6.f.404.& de hac materia repetitionis.vide num.ſeq.de forma repetendi eum, qui pluries depoſuit in eadem cauſa, n.13.& 14.Tortura quando ſit repetenda, n.5.f.445.

Reſponſio.

Reſponſiones datæ per teſtes, ſuper interrogatorijs, ſunt ſcribendæ fideliter, & per extenſum, n.17.f.400.

Reuelare.

Reuelare hæreticos Epiſcopis, & Inquiſitoribus, omnes tenentur.vide, verbo, denunciare, & f.349.& 351.

Reus.

Reus carceratus, quomodo eſt cuſtodiendus, n.1.& 2.f.379. quo modo prima vice interrogandus, n.1.& ſeq. de cauſa ſuæ capturæ, n.2.& ſeq.de eius parentibus, & Conſanguineis, n.4.de locis in quibus habitauit, num.5.& ſeq.de ſua profeſſione, & exercitio, paupertate, diuitijs, & ſimilibus, n.8.interrogandus, an alias fuerit carceratus in S.Officio, n.9.an quolibet anno confeſſus fuerit ſua peccata, & ſanctiſſimam Euchariſtiam ſumpſerit, num.9.ſi habeat aliquos inimicos, & quos, n.10.& n.1.& ſeq.f.389. quoties conſtitui muniri, & n.1.& ſeq.f.383. antequam articuli dentur à fiſcali, n.1.& ſeq.eſt arbitrarium Inquiſitori.nu.1.in Addit.f.383.quomodo ſit interrogandus in tertio Conſtituto, n.1.& ſeq.f.383. quoties examinatur ſemper debet iurare, n.1.f.384.eius examen non debet differri vltra triduum.num.3. benignè eſt tractandus, n.4.& 5. benignè monendus, n.7. ſolebant alias eſſe præſentes duæ Perſonæ Religioſæ, ſed hodie non eſt in vſu num.7.& 8.eſt examinandus quam primum, n.1.f.385. eſt clarè interrogandus, n.2.interrogatio obſcura, eſt declaranda, n.3.

Reus, quando examinatur, non eſt præbenda occaſio agendi immodeſtè, & intemperanter, n.1.f.385. nullo pacto eſt promittenda ei impunitas, n.2. non eſt interrogandus niſi adſint indicia, n.3.4.& 5. non ſunt ponenda nomina teſtium, n.6. non ſunt ei facienda interrogatoria ſuggeſtiua, & quando talia dicantur, n.7. cum incipit confiteri, non eſt interrumpendum examen, n.9.& num.2.f.387.omnia plenè per Notarium ſunt ſcribenda.n.10.& vt proferuntur per reum, num.11.& ſeq.ſi ignorat linguam latinam, vel Italam, adhibendus eſt interpres, n.12.non debet Inquiſitor loqui cum reo examinando, niſi de ſpectantibus ad cauſam, n.16.

Reus, interrogatus ſi non reſpondeat adequatè, poteſt torqueri, n.1.& ſeq.f.387.& in Addit.n.1.& ſeq.Reorum dicta verificari debent, quantum fieri poteſt.n.1.f.389.interrogandus, an velit habere teſtes pro ritè, & rectè examinatis, n.1.f.389.& forma de hoc illum interrogandi, n.2.

n.2.3.& ſeq. Reo quando detur Aduocatus,& Procurator,n.1.f.391.& quæ forma ſeruetur , n.3. & ſeq. danda eſt reo copia articulorum ad effectum , vt ſi nolit habere teſtes pro repetitis,det interrogatoria,n. 1.f.394. Inquiſitus de hereſi non poteſt habere teſtes pro ritè , & rectè examinatis,numero primo,folio 493.an poſtquam produxit teſtes ad ſui defenſam , poſſit alios nominare, c.50.fol. 419.

Reus ſortilegus , non eſt interrogandus in tortura de delicto in ſpecie,n.10. & 18. ante torturam ei iterum obÿciuntur indicia,n.11.in actu torturæ,quomodo interrogandus, n.12.ſeruandus eſt ordo iudiciarius, nu.17. quid animaduertedum in S. Officio ante torturam, remiſſiuè, nu.192.

S

Scripturæ.

Scripturæ , & libris Inquiſiti pro crimine hæreſis , ſunt perquirenda in eius domo tempore capturæ,n. 4.f. 376. & n.2.f.389.

Sedere.

Sedendi ordo in Congregationibus inter Epiſcopum , & Inquiſitorem,& quid cum Epiſcopus eſt Cardinalis,num.4. f.374.

Semiplena.

Semiplena probatio,ſufficit ad capturam,n.2.f.373.

Sententia.

Sententia abſolutoria,lata pro vno ſocio,ſeù participe criminis,prodeſt etiam alteri , & è contra.n.4.f.369.

Sequeſtrum.

Sequeſtratio,ſeù annotatio bonorum,reo capto,& carcerato pro crimine hæreſis,non eſt facienda,n.1. & ſeq.f.376.ſecus eſt,ſi reus , & non compareat; poteſt tamen infra annum comparare,ſe purgare, & recuperare bona, n.1. non poteſt fieri lite pendente,n.2.& 3.fit cum agitur de hæreſi formali,n.2.f.377.

Signum.

Signa ad cognoſcendum, num mors ſecuta ſit à maleficio vel à cauſa naturali,n.8.f.437.

Socius criminis.

Socio criminis abſoluto , vel condemnato prodeſt , & nocet ſententia ſocio,n.4.f.339.ſocÿ,& complices criminis idem ſunt,n.6.f.369.

Sollicitatio.

Sollicitationis in crimine, quomodo rei ſint interrogandi , n. 4.f.381.

Sortilegium.

Sortilegia,contra tormenta,remiſſiuè.n.5.f.446. poſſunt eſſe ſine Apoſtaſia formali,n.1.f.443.

Sortilega.

Sortilega,quando interroganda,n.2.f.443. profeſſio ſortilegæ duplex,n.3.expreſſa, quomodo,& cum quibus fiat, nu.4. tacita,quomodo Dæmoni fiat , num.4. vtraque profeſſio continet Apoſtaſiam à Deo,n.6.eſt cuſtodienda in ſeparatis carceribus,n.1.f.444. quomodo cuſtos carceris ſe gerere debeat cum illa,n.2.& 7.cum ſortilega non debet alloqui Inquiſitor n.3.& 8.non debet interrogari cum ſuggeſtionibus,n.1.& 13. f.444. quomodo interroganda in prima audientia,n.2. & 14.quomodo in ſecunda audientia , n.3.quomodo ei obÿcienda ſint,quæ ex proceſſu conſtant , n.4. ita ſunt obÿcienda , vt ſortilega non poſſit venire in cognitionem teſtium,aut denunciantis,n.5. & 15.non interrogetur in tortura de delicto in ſpecie, n.10. & 18.vſque ad finem interroganda ſuper complicibus,& intentione,n.29.ad amorem quomodo interroganda,n.9.f.446.

Sponte.

Sponte venire ad pænitentiam , & miſericordiam recipiendam,quis dicatur,n. 1.& 3.f.365. hi ſunt mitius tractandi,n.2.abiurare debent ſecretè,nu.1.forma eos recipiendi, n.4.& 5.quomodo interrogandi, nu. 6. & ſeq.non dicitur qui comparet,poſtquam fuit denũciatus, vel indicÿs præuentus,licet non fuerit citatus , n. 12. quid practicandum cum Confeſſario ſollicitante ſponte comparente,n.2.f.366 de ſponte comparente diminuto, n.3. plura notanda circa ſponte comparentem,n.4.

Striges.

Striges,non capiuntur aut inquiruntur, niſi prius conſtet de corpore delicti,n.1. f.436. & hoc eſt primum præceptum criminaliſtarum in hac materia , n.2. quod intelligitur in delictis relinquentibus veſtigium poſt ſe,nu.3.non ſufficit probare mortem, niſi probetur eam proceſſiſſe ex maleficio,n.4. ante probationem corporis delicti , non poteſt deueniri ad Inquiſitionem capturam nec torturam,n.5.ſtrigum in proceſſibus,multi committuntur errores,num.1.f. 435.raro trãſmittuntur Proceſſus ſtrigum ad Supremum Tribunal, qui ſint legitimè facti,n.2. & 3.in hac materia cauendum à Deciſ.Dolana 33.Griuell.num.4.proceditur ordinariè contra ſtriges , n.5. cautius eſt procedendum in hac materia ob deceptiones, quæ contingere poſſunt , n.6. denunciandæ ſunt Inquiſitoribus , nulla præmiſſa correctione fraterna, n.8. reprehenduntur Iudices faciles contra huiuſmodi reas, n.7. remiſſiuè quibus rebus regulariter vtuntur ad maleficia,n.1.& ſeq.f.439.vbi ea enumerantur, quæ faſſæ ſunt ſe apoſtataſſe, quomodo examinandæ, & expediendæ, §.14. de ſtrigibus f.446. Strigum denunciationes, quomodo ſint recipiendæ, n.11. & quomodo in hac materia examinandi teſtes , n.12. f.447.

Subſcriptio.

Subſcribere ſe debent teſtes eorum depoſitionibus , num.1. f.368.

Suggeſtio.

Suggeſtiua interrogatoria fugienda, n.7. & ſeq. fol.385. & num.1.fol.387.

T

Taxa.

Taxæ S. C. ſunt obſeruandæ in cauſis , & proceſſibus ſtrigum,n.4.& 9.f.447.

Terminus.

Terminus competens dandus eſt reo inquiſito , ad danda interrogatoria,n.7. f.400.termino lapſo ad faciendas defenſiones , & illis factis,reus debet informare Inquiſitorem tam in Iure,quam in facto,c.58. f.428. aſſignando eſt ſortilegæ ad faciendas ſuas defenſiones n.7. f.444.

Teſtis.

Teſtis , non poteſt deponere per ſcripturam , ſed ore proprio , n.1.f.364.contra, n.2.diſtingue,nu.3.4. & 5.nominati in denunciatione ſunt examinandi, & quomodo interrogandi,n.1.& ſeq.f.367.cogi poteſt ad teſtificandum in crimine hæreſis , n.6. f.357. Teſti examinato datur Iuramentum de non reuelando ſuam depoſitionem , num.6. f.368. quandoque mandatur teſti examinato in cauſis hæreticorum ne diſcedat ex Palatio Inquiſitionis, n.7.

Teſtis, in S. Officio,quale iuramentum præſtare debeat , n.1. f.368.eſt examinandus per Inquiſitores, num.2. qualiter interrogandus n.3.an fuerit cum N. in tali loco , interrogatur in Inquiſitionibus Italiæ. nu. 4. ſubſcriptio qualis , nu. 5. Vnus deponens de crimine hæreſis ſufficit ad capturam,nu.5. f.371. modo ſit maior omni exceptione, & deponat de proprio viſu, vel auditu,nu.6.& 7. quis regulariter eſſe non poſſit, quod fallit in crimine hæreſis, num.7. integer ſufficit ad capturam in crimine hæreſis contra perſonam abiectam,vilem, & alias ſuſpectam, nu.8.ſecus contra perſonam nobilem, bonæ opinionis, & famæ,nu.9. item ſecus contra Sacerdotes,Religioſos, & ſimiles.n.10. & 11.Vnus,an ſufficiat ad capturam. nu.5.f.373.qui repetitur quomodo interrogandus , ad effectum declarandi eius depoſitiones dubias,nu.1.& ſeq.f.363. omiſſa per teſtes ſemper poſſunt ſuppleri per Inquiſitores, nu.1. f. 384. quoties examinantur ſemper debent nu.1. & 2.dicta ſcribenda ſunt plenè , & per extenſum , num. 10. & 14. f. 385.

Teſti & reo examinato debet legi eius examen, vt poſſit addere, damere, corrigere, vel mutare, quod ipſis placuerit, n.1.& 2.f.388. fallit quando receſſerunt ab examine. n.2. debet deponere viua voce & non in ſcriptis, n. 3. ſubſcribit ſuas depoſitiones, n.1. in Addit. f. 389. ſed prius eſt ipſi legenda, n.2. quando poſſit ſe corrigere, num. 3. remiſſiuè quæ ſubſcripto operatur, vt non poſſit variare, n. 4. eorum dicta debent verificari quantum fieri poteſt ſicut libri & ſcripturæ eorum qui ſunt inquiſiti de hæreſi. n. 1. f. 389.

Teſtes, an velit reus habere pro ritè, & rectè examinatis, interrogandus eſt, n.1.f.389. forma eum interrogandi circa hoc, n.2. examinati in iudicio ſummario, regulariter non probant, niſi fuerint repetiti in plenario, parte citata, & ſuper interrogatorijs ab eadem parte, & datis, num. 5. in crimine hæreſis, an, & quando poſſint haberi pro ritè, & rectè examinatis, & quādo Iudex teneatur reos repetere, non obſtante partis declaratione, 8. & ſeq. f. 389. poſſunt haberi pro ritè, & rectè examinatis. ſaluis exceptionibus contra Perſonas, & dicta, n. 9. & præter mortuos, & abſentes, n.10. & an in cauſis hæreticorum poſſint teſtes haberi pro ritè, & rectè examinatis, ſaluo iure repetendi, n.11. Teſtes, examinandi ſuut ſuper interrogatorijs datis à Reo inquiſitis pro crimine hæreſis, n.1.f.398. repetendi in crimine hæreſis, ſunt interrogandi ſuper odio, & inimicitia, ſi quam habent cum Inquiſitio, n.4. an teneantur reſpondere interrogationi criminoſæ, nu.1.f.399. quomodo debeant deponere de fama, n.5. examinati ſine interrogatorijs an probent, n.6. poſſunt examinari ſine interrogatorijs quando pars monita, ea non dedit, n. 8.f.400. fallit quando in repetitione dantur interrogatoria num.9. debent examinari cum omnibus interrogatorijs datis à parte, n.10. ſi ſecus fiat, an eorum examen ſit validum, n.11. debent examinari per ipſum Iudicem, n. 13. teſtium depoſitio quando eſt varia magis attenditur illa, quæ facta eſt ſuper interrogatorijs, quam ſuper articulis n. 16. quando poſſint interrogari ſuper circunſtantijs impertinentibus, n.2.f.413. quæ ſint impertinentes, nu. 3. ſunt examinandi ſuper Interrogatorijs, alias fit proteſtatio, n. 5. examinati pro informatione Curiæ, contra inquiſitum de hæreſi, non poſſunt haberi pro ritè, & rectè examinatis, n.1.f.403, repetendi debent prius interrogari, an velint aliquid addere, detrahere, mutare, aut corrigere de ijs, quæ alias depoſuerunt n.2. Teſtis referens ſe ad id, quod in alio examine dixit, nunquid probet, n.2.& 3.f. 403. repetendus poteſt proteſtari quod non intendit recedere à primo dicto, nu.4. qui ſe ad primum examen refert, ſi non obſtante relatione explicitè deponat, probat in eo quod explicitè dicit, etiam quod de primo examine non conſtet, n.5. referens ſe ad primum examen probat, ſi de eo conſtat, n. 4. Teſtis repetendus, non poteſt petere legi ſibi priores ratificationes n.6.f.403. ſed danda eſt competens dilatio ad reducendum memoriæ, quid depoſuerit in primo examine, num.7.& 8. Teſti repetendo in crimine hæreſis, & petenti ſibi legi primam depoſitionem, Iudex tenetur illam legere, nu.8. declara, n.9. vbi, nunquid teſtis repetendus in criminalibus poſſit ſe referre ad primam depoſitionem. Teſti repetendo an ſit legendum primum exmen de verbo, ad verbum prout iacet, n.10. quid ipſo petente, & inſtante, & remittitur arbitrio Iudicis, num.11. niſi ſint ſuſpecti, quia tunc nullo modo debet legi, n.14. debet quando factum eſt antiquum, n.12. deponens varia, & contraria in diuerſis examinibus, arguendus, & monendus, & ei legendum illud, in quo conſiſtit varietas, num. 12. forma repetendi teſtes, quando pluries depoſuerunt in eadem cauſa. n. 13. & 14. repetitione teſtis relatiua, vide n.1.& ſeq.f. 405. quomodo repetantur in S. Officio. n.2.& ſeq.f.405.& n.1.f.406.

Teſtis varius, contrarius, ſiuè vacillans poteſt per Inquiſitorem puniri n.2.f.407. poteſt torqueri pro habenda veritate, n.3.& ad videndum in quo dicto perſiſtat, n.4. & 7. poteſt carcerari, n.6. quando ſit torquendus n.2. in Addit. quando eſt varius, quod dictum ſit attendendum, primumne, an ſecundum, n.1.& 2.f.407.& quamuis prima depoſitio magis attendatur, tamen debilitatur. n.3. ſecunda depoſitio emanata in tortura potius attenditur, quam ſine tortura, n.4. in crimine hæreſis, magis ſtatur ſecundo dicto, quam primo, n.3. & ſeq. & n. 10. non poteſt tamē ex hoc ſequi condemnatio, in conſulto Supremo Tribunali Inquiſitionis n.9. qui dicatur varius, contrarius, falſus. &c. remiſſiuè, nu.11. falſus quis dicatur, & de hac materia latè. nu.1.& ſeq.f.409.& in Addit. f.410. contrarius quis dicatur. nu.1.& ſeq.f.410.& ibi in Addi. Varius, quis dicatur. n.2. & ſeq.f.411. & ibi in Addit. & quomodo dicatur reducēdus ad concordiam, n.1.& ſeq.f.412.& concordatus qualiter probet. Vacillans quis dicatur. n.1.& ſeq.f.412.& ibi in Addit. f.412. Animosè deponens, quis dicatur. n.1.& 2.f. 412. & ibi in Addit. quod attendendus eſt modus reſpondendi, Vultus, & frons, &c. Teſtibus productis, & nominatis, an reus poſſit alios nominare. c. 50.f.419. Teſtes ad defenſam reorum, quomodo ſint examinandi ſuper interrogatorijs fiſci. c.53.f.422. Teſtes ſunt repetendi, & quomodo. n.6.& 16.f.444.

Tormentorum varia genera, apud varias Nationes, remiſſiuè. n.3.f.445.

Tortura.

Tortura, quomodo danda ſortilegæ, & quid ſeruandum n. 10.& ſeq.f.444. datur ſine ſquaſſis, & pondere. n.1.f.445. danda cum tormentis. nu.2. poteſt dari reo, ſi adequatè non reſpondeat. nu.1.& ſequ.f.387. & in Addit. Iudices nō debent eſſe faciles ad repetitiones torturæ. n.1.f.445.& tunc conſulenda S.C. n.2. & 6. quando ſit repetenda. n.5.

Torturæ tempus nunquam debet excedere horam. n1.f.446. imo neque ad horam dari debet, niſi indicia valde vrgeāt & cauſa ſit grauis. n.2. Tortura debet eſſe moderata. n,3. alia in materia Torturæ remiſſiuè, de ſortilegijs contra torturam remiſſiuè. n.5.

V

Veritas.

Veritas, vndequaque eſt indaganda. n.1.f.389. maxime in Tribunali S. Officij. n.1.f.403.

Vetulæ.

Vetulæ, & deformes facile creduntur ſtriges. num.2. & ſequ.f.442. quid ſentiat Auctor, de hiſce Vetulis. n.7. caſus in Saxonia deciſus, de Vetula capta amore Iuuenis. num.8.

LAVS DEO.